

Nordisk Råd

39. session

1991

København

Del 1

Redaktion: Svenolof Karlsson
Guðrún Dager Garðarsdóttir
Viveca Wiklund

ISBN 91-88112-12-8

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1991

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker	23
Översikt över sessionen	37
Protokoll	41
Saker m. m.	479
Medlemsförslag (A-saker)	481
Ministerrådsförslag (B-saker)	1023

Del 2

Berättelser (C-saker)	1477
Meddelanden (D-saker)	2412
Frågor (E-saker)	2555
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2663
Dokument 2 (Regler för sessionens genomförande)	2817
Dokument 3 (Presidiets Baltikumprogram)	2818

Beslut	2823
Rekommendationer/Framställning	2826
Yttranden	2932
Interna beslut	2946
Övriga beslut	2949

Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2957
---	------

Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	2967
Internationella mötet	2980

Register	3003
Översikt över sakernas behandling	3005
Personregister	3024
Ämnesregister	3047

Plan över sessionssalen	3058
-------------------------	------

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Sedan Nordiska rådet den 2 mars 1990 fattat beslut om tidpunkten för rådets trettionionde session, får presidiet härmed meddela, att rådets trettionionde session kommer att inledas i Köpenhamn tisdagen den 26 februari 1991 och avslutas fredagen den 1 mars 1991.

Stockholm den 25 juni 1990

Páll Pétursson

President

Jostein Osnes

Presidiesekretær

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 26 februari 1991 med ändringar vid möten 26–28 februari samt 1 mars 1991).

Regeringsrepresentanter¹

Andersen Else Winther	Kirk Kent
Andersson Georg	Kirkegaard Knud E.
Arabo Thomas	Kleveland Åse
Bengtz Göran	Larsen Ester
Berntsen Thorbjørn	Larsson Allan
Borgen Kjell	Lindqvist Bengt
Brundtland Gro Harlem	Louekoski Matti
Carlsson Ingvar	Lundberg Magnus
Dahl Birgitta	Lundholdt Anne Birgitte
Dam Atli P.	Lönnqvist Ulf
Dyremose Henning	Lööw Maj-Lis
Ellefsen Svend Aage	Molin Rune
Engell Hans	Møller Per Stig
Eriksson Karl-Göran	Nordbø Eldrid
Eriksson Sune	Norrback Ole
Flodin May	Ólafur Ragnar Grímsson
Freivalds Laila	Opseth Kjell
Gerhardsen Tove Strand	Pedersen Thor
Gjesteby Kari	Persson Göran
Gradin Anita	Petersen Marita
Guðmundur Bjarnason	Petersen John
Göransson Bengt	Pettersen Oddrunn
Halldór Ásgrímsson	Rostbøll Grethe
Halonen Tarja	Sahlin Mona
Hellström Mats	Salolainen Pertti
Hernes Gudmund	Sandman Matz
Holkeri Harri	Schlüter Poul
Hovmand Svend Erik	Steingrímur Hermannsson
Hämäläinen Tuulikki	Steingrímur J. Sigfússon
Haarder Bertel	Stoltenberg Thorvald
Ikast Kaj	Sundstein Jógvan
Jóhanna Sigurðardóttir	Svavar Gestsson
Johnsen Sigbjørn	Thalén Ingela
Jón Sigurðsson	Tørnæs Laurits
Júlíus Sólnes	Veierød Tove
Kasurinen Anna-Liisa	

¹ För besked om tidpunkt för regeringsrepresentanternas närvaro vid sessionen hänvisas till Nordiska rådets nationella sekretariat.

Valda medlemmar

Ajo Aimo	Kekkonen Antero
Alsaker Svein	Kjærsgaard Pia
Alvheim John	Knudsen Grete
Andersson Claes	Knutzen Thea
Andersson Lennart	Knuutila Sakari
Annerstedt Ylva	Komstedt Wiggo
Bennedsen Dorte	Liltved Tore A.
Bildt Carl	Lundblad Grethe
Björk Gunnar	Lunde Kjellbjørg
Björkstrand Gustav	Metsämäki Lauri
Blankenborg Haakon	Møller Helge Adam
Davidsen Terje	Nielson Paul
Exner Lahja	Niinistö Sauli
Fagerholm Karl-Gunnar	Nyby Mats
Friðrik Sophusson	Nyhage Hans
Gammelgaard Lars P.	Ólafur G. Einarsson
Glønborg Knud	Oscarsson Berit
Grøndahl Kirsti Kolle	Páll Pétursson
Gudmundseth Roger	Pietikäinen Sirpa
Gulbrandsen Thor-Eirik	Poulsen Kaj
Gustafsson Hans	Riihijärvi Heikki
Gyldenkilde Lilli	Rotnes Marit
Hagen Carl I.	Ryynänen Mirja
Hansen Ivar	Salmén Olof
Hansen J. K.	Samuelsson Marianne
Hansen Søren	Sasi Kimmo
Hauan Áshild	Sighvatur Björgvinsson
Haugen Helga	Siuruainen Eino
Hetemäki-Olander Elsi	Skjervengen Pål Atle
Hjörleifur Guttormsson	Steenholdt Otto
Houg Tora Aasland	Svartberg Karl-Erik
Hreggviður Jónsson	Svensson Sten
Hurskainen Sinikka	Syse Jan P.
Håkansson Per Olof	Söder Karin
Häkämies Kari	Sønderby Peder
Jelved Marianne	Talleraas Anders
Jensen Hans Jørgen	Ueland Ole Gabriel
Johansen Lars Emil	Väänänen Marjatta
Johansson Anita	Weiss Birte
Jón Kristjánsson	Werner Lars
Jonsson Elver	Wroldsen Ernst
Jäätteenmäki Anneli	Öhrsvik Lena
Jørgensen Anker	Östrand Olle
Kallsberg Anfinn	

Ändringar den 26 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Gunnar Björk av *Olof Johansson*, Per Olof Håkansson av *Lars Ulander* och Anita Johansson av *Yvonne Sandberg-Fries* samt för del av dagen Marianne Samuelsson av *Krister Skånberg*.

Ändringar den 27 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Anita Johansson av *Yvonne Sandberg-Fries* och Mirja Rynänen av *Eeva-Liisa Moilanen* samt för del av dagen Ylva Annerstedt av *Hugo Bergdahl*, Marianne Samuelsson av *Krister Skånberg* och Birte Weiss av *Helge Mortensen*.

Ändringar den 28 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Carl Bildt av *Arne Andersson* och Sauli Niinistö av *Eeva-Liisa Moilanen*, för denna dag Anita Johansson av *Bruno Poromaa*, för del av denna dag och resten av sessionen Kari Häkämies av *Eeva Turunen*, samt för del av denna dag Dorte Bennedsen av *Helen Jørgensen*, Gustav Björkstrand av *Tarja Kautto*, Karl-Gunnar Fagerholm av *Pekka Tuominen*, Per Olof Håkansson av *Yvonne Sandberg-Fries*, Hans Jørgen Jensen av *Hanne Andersen* och *Lotte Henriksen*, Sakari Knuutila av *Pekka Tuominen*, Mats Nyby av *Tarja Kautto*, Marianne Samuelsson av *Krister Skånberg* och Karin Söder av *Gunilla André*.

Ändringar den 1 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Dorte Bennedsen av *Hanne Andersen*, Gunnar Björk av *Gunilla André*, Grete Knudsen av *Ragna Berget Jørgensen* och Olle Östrand av *Bruno Poromaa* samt för del av denna dag Per Olof Håkansson av *Yvonne Sandberg-Fries*, Hans Jørgen Jensen av *Helen Jørgensen* och Kaj Poulsen av *Martin Glerup*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmark Riges Delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av regeringen 1991)

Schlüter, Poul, f. 29.

Statsminister (KF)

Dyremose, Henning, f. 45.

Finansminister (KF)

Haarder, Bertel, f. 44.

Undervisnings-
og forskningsminister (V)

Engell, Hans, f. 48.

Justitsminister (KF)

Pedersen, Thor, f. 45. Indenrigsminister
og minister for nordisk samarb. (V)

Tørnæs, Laurits, f. 36.

Landbrugsminister (V)

Hovmand, Svend Erik, f. 45.

Boligminister (V)

Kirk, Kent, f. 48.

Fiskeriminister (KF)

Kirkegaard, Knud, E., f. 42.

Arbejdsminister (KF)

Lundholdt, Anne Birgitte, f. 52.

Industri- og energiminister (KF)

Larsen, Ester, f. 36. Sundhedsmin. (V)

Ikast, Kaj, f. 35. Trafikminister (KF)

Møller, Per Stig, f. 42.

Miljøminister (KF)

Andersen, Else Winther, f. 41.

Socialminister (V)

Rostbøll, Grethe, f. 41. Kultur-
minister (KF)

(Utsedda av Føroya Landsstyre 1991)

Dam, Aili P., f. 32.

Lagmand (Jvfl)

Sundstein, Jógvan, f. 33. Vicelagmand,
finansminister og nordisk
samarbejdsminister (Ff)

Petersen, Marita, f. 40. Undervisnings-
og kulturminister (Jfl)

Ellefsen, Svend Aage, f. 41.

Kommunikations- og energimin. (Ff)

Arabo, Thomas, f. 40. Industri- og
handelsminister (Jfl)

Petersen, John, f. 48. Fiskeri- og
landbrugsminister (Ff)

*(Inga regeringsrepresentanter från Grønlands Landsstyre utsågs att delta vid
sessionen)*

Valda medlemmar

(Utsedda av Folketinget den 28 december 1990)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

- Bennedsen, Dorte*, f. 38.
Fhv. minister (Förfall vid 39:e sessionen; 28/2; ersatt av Helen Jørgensen; 1/3; ersatt av Hanne Andersen; se under Suppleanter)
- Hansen, J.K.*, f. 26.
Fhv. minister
- Hansen, Søren*, f. 42. Sølvsmed
- Jensen, Hans Jørgen*, f. 29.
Forbundsformand (Förfall vid 39:e sessionen; 28/2; ersatt av Hanne Andersen och Lotte Henriksen; 1/3; ersatt av Helen Jørgensen; se under Suppleanter)
- Jørgensen, Anker*, f. 22.
Fhv. statsminister
- Nielson, Poul*, f. 43. Fhv. minister
- Poulsen, Kaj*, f. 45. Maskinarbejder (Förfall vid 39:e sessionen; 1/3; ersatt av Martin Glerup; se under Suppleanter)
- Weiss, Birte*, f. 41. Journalist (Förfall vid 39:e sessionen; 27/2; ersatt av Helge Mortensen; se under Suppleanter)

Suppleanter

- Hanne Andersen*, f. 39.
Kontorassistent
- Mortensen, Helge*, f. 41. Højskolelærer
- Jørgensen, Helen*, f. 44. Overlærer
- Glerup, Martin*, f. 43. Skoleleder
- Erenbjerg, Hans*, f. 31. Skoleinspektør
- Forchhammer, Pernille*, f. 67.
Stud. Psych.
(*Christensen, Frode Nør*, (CD))
- Henriksen, Lotte*, f. 63.
Stud.scient.adm.

Det Konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer

- Gammelgaard, Lars P.*, f. 45.
Fhv. minister
- Møller, Helge Adam*, f. 42. Major

Suppleanter

- Ahlmann-Ohlson, Niels*, f. 53.
Landssekretær
- Fischer, Viggo*, f. 43. Cand.Phil.

Venstre (V)

Medlemmer

- Hansen, Ivar*, f. 38. Fhv. minister, Statsrevisor
- Sønderby, Peder*, f. 32. Gårdejer

Suppleanter

- Mølgaard, Anders*, f. 58. Lærer
- Jenssen, Filt*, f. 26. Gårdejer

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem

- Gyldenkilde, Lilli*, f. 36. Folketingets 2. næstformand

Suppleant

- Husmark Birgitte*, f. 45. Cand. Psych

Fremskridtspartiet (FP)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Kjærsgaard, Pia, f. 47. Husmoder</i>	<i>Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsaut. ejendomsmægler</i>

Centrum- Demokraterne (CD)

<i>Suppleant</i>
<i>Christensen, Frode Nør, f. 48. Fhv. minister</i>

Det Radikale Venstre (RV)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Jelved, Marianne, f. 43. Lærer</i>	<i>Bilgrav-Nielsen, Jens, f. 36. Fhv. minister</i>

Kristeligt Folkeparti (KRF)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Glønborg, Knud, f. 30. Skolekonsulent</i>	<i>Pedersen, Inger Stilling, f. 29. Overlærer</i>

*(Utsedda av Føroyas Lagting 1991)***Fólkaflokkurin (Fkfl)**

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Kallsberg, Anfinn, f. 47. Bogholder</i>	<i>Olsen, Olaf, f. 35. Direktør</i>

Sambandsflokkurin (Sb)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Olsen, Jógvan Ingvar, f. 30. Fiskeskipper</i>	<i>Davidsen, Terje, f. 50. Tandlæge</i>

*(Utsedda av Grønlands Landsting 1991)***Siumut (Si)**

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Johansen, Lars Emil, f. 46. Lærer</i>	<i>Petersen, Mikael, f. 56. Landstingsmedlem</i>

Atassut (At)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer</i>	<i>Ostermann, Peter, f. 39. Politiassistent</i>
<i>(Förfall vid 39:e sessionen; ej ersatt)</i>	

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Finlands regering den 15 februari 1991)

Holkeri, Harri, f. 37.

Statsminister (Kok.)

Louekoski, Matti, f. 41.

Finansminister (SDP)

Salolainen, Pertti, f. 40.

Utrikeshandelsminister (Kok.)

Hämäläinen, Tuulikki, f. 40. II social-
och hälsovårdsminister (SDP)

Halonen, Tarja, f. 43. Justitieminister
samt nordisk samarbetsminister
(SDP)

Bärlund, Kaj, f. 45. Miljöminister (SDP)

Kasurinen, Anna-Liisa, f. 40.

II undervisningsminister (SDP)

Norrback, Ole, f. 41.

Undervisningsminister (SFP)

(Utsedda av Ålands landskapsstyrelse den 22 januari 1991)

Eriksson, Sune, f. 39. Lantråd (lib.)

Flodin, May, f. 34. Vicelantråd (FS)

Bengt, Göran, f. 41.

Landskapsstyrelseledamot (ÅC)

Eriksson, Karl Göran, f. 43.

Landskapsstyrelseledamot (FS)

Lundberg, Magnus, f. 52.

Landskapsstyrelseledamot (ÅC)

Valda medlemmar

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 8 februari 1990 med ändringar den 9 november 1990)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)

Medlemmar

Hurskainen, Sinikka, f. 51. Planerare

Järvisalo, Riitta, f. 45. Jur. kand.

(Förfall vid 39:e sessionen;
ersatt av Aimo Ajo; se under
Suppleanter)

Kekkonen, Antero, f. 46. TV-redaktör

Knuutila, Sakari, f. 30. Ingenjör

(Förfall vid 39:e sessionen;
28/2; ersatt av Pekka Tuominen;
se under Suppleanter)

Metsämäki, Lauri, f. 34. Försäkrings-
inspektör

Nyby, Mats, f. 46. Studiehandedare

(Förfall vid 39:e sessionen ;
28/2; ersatt av Tarja Kautto;
se under Suppleanter)

Suppleanter

Alho, Arja, f. 54. Sjuksköterska

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor

Kautto, Tarja, f. 49. Informatör

Kalliomäki, Antti, f. 47. Gymnastiklärare

Skinnari, Jouko, f. 46. Jur.kand.

Paavilainen, Tuula, f. 45. Daghems-
föreståndare

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (Kok.)*Medlemmar*

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 27. Lektor
Louvo, Anna-Kaarina, f. 37. Special-
 tandläkare
 (Förfall vid 39:e sessionen; ersatt av
 Eeva Turunen; 27/2 ersatt
 av Kari Häkämies; se under
 Suppleanter)

Niinistö, Sauli, f. 48. Jur.kand.
 (Förfall vid 39:e sessionen; 28/2;
 ersatt av Eeva-Liisa Moilanen; se
 under Suppleanter)

Pietikäinen, Sirpa, f. 59. Ekon.mag.
Sasi, Kimmo, f. 52. Jur.kand.

Suppleanter

Saastamoinen, Riitta, f. 40. Pol.kand.
Laitinen, Juhani, f. 34. Forstmästare

Häkämies, Kari, f. 56. Förvaltningschef
 (Förfall vid 39:e sessionen; 28/2-1/3;
 ersatt av Eeva Turunen)

Turunen, Eeva, f. 33. Lärare
Järvenpää, Heikki, f. 48. Bitr.dir.

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)*Medlemmar*

Jätteentmäki, Anneli, f. 55. Jur.kand.
Ryynänen, Mirja, f. 44. Fil.mag.
 (Förfall vid 39:e sessionen; 27/2;
 ersatt av Eeva-Liisa Moilanen;
 se under Suppleanter)

Siuruainen, Eino, f. 43. Fil.dr. Bitr.prof.
 (Förfall vid 39:e sessionen; ej ersatt)

Väänänen, Marjatta, f. 23. Fil.mag.

Suppleanter

Peltari, Seppo, f. 41. Vicehäradshövding
Isohookana-Asunmaa, Tytti, f. 47. Pol.dr.

Renko, Tellervo, f. 42. Fil.mag.
 (Moilanen, Eeva Liisa (SKL))

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)*Medlem*

Andersson, Claes, f. 37. Psykiater,
 författare
 (Förfall vid 39:e sessionen; ej ersatt)

Suppleant

Apukka, Asko, f. 46. Kommunkamrer

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands Landsbygds Parti) (SMP)*Medlem*

Riihijärvi, Heikki, f. 37. Kyrkoherde

Suppleant

(Leppänen, Urpo (LKP))

Svenska folkpartiet (SFP)

Medlem

Björkstrand, Gustav, f. 41. Teol.dr.
(Förfall vid 39:e sessionen; 28/2;
ersatt av Tarja Kautto; se under
Suppleanter)

Suppleant

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog,
jordbrukare

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

Suppleant

Moilanen, Eeva-Liisa, f. 43. Jur.kand.

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala folkpartiet) (LKP)

Suppleant

Leppänen, Urpo, f. 44. Pol.mag.

(Valda av Ålands landsting den 7 november 1990)

Åländsk Center (ÅC)

Medlem

Salmén, Olof, f. 27. Direktör

Suppleant

(Jansson, Roger (FS))

Liberalerna på Åland (lib)

Medlem

Fagerholm, Karl-Gunnar, f. 30. Fil.mag.
(Förfall vid 39:e sessionen; 28/2;
ersatt av Pekka Tuominen; se
under Suppleant)

Suppleant

(Tuominen, Pekka, (ÅSD))

Ålands socialdemokrater (ÅSD)

Suppleant

Tuominen, Pekka, f. 43.
Landstingsman

Frisinnad samverkan (FS)

Suppleant

Jansson, Roger, f. 43.
Landstingsman.

Islands delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda den 5 februarí 1991)

<i>Steingrímur Hermannsson</i> , f. 28. Statsminister (F)	<i>Ólafur Ragnar Grímsson</i> , f. 43. Finansminister (Ab)
<i>Júliús Sólnes</i> , f. 37. Miljømínister og nordisk samarbejdsminister (B)	<i>Steingrímur J. Sigfússon</i> , f. 55. Landbrugs- og kommunikationsminister (Ab)
<i>Halldór Ásgrímsson</i> , f. 47. Fiskerimínister (F)	<i>Guðmundur Bjarnason</i> , f. 44. Helse- og forsikringsmínister (A)
<i>Jóhanna Sigurðardóttir</i> , f. 42. Socialmínister (A)	<i>Jón Sigurðsson</i> , f. 41. Handels- og industrimínister (A)
<i>Svavar Gestsson</i> , f. 44. Under- visnings og kulturmínister (Ab)	

Valda medlemmar

Alþingi (Altinget)

(Utsedda av altinget den 22 december 1990)

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i> , f. 32. Héraðsdómsslögmaður, formaður íslenskrar sendinefndar Norðurlandaráðs (advokat, formand for rådets islandske delegation)	<i>Friðrik Sophusson</i> , f. 43. Lögfræðingur (jurist)
<i>Þorsteinn Pálsson</i> , f. 47. Fyrrverandi forsætisráðherra (Fhv. statsmínister)	<i>Birgir Ísleifur Gunnarsson</i> , f. 36. Cand.jur.
<i>Hreggviður Jónsson</i> , f. 43. Alþingismaður, (altingsmand)	<i>Ingi Björn Albertsson</i> , f. 52. Skipulagsstjóri (adm. direktör)

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtpartiet) (F)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Páll Pétursson</i> , f. 37. Bóndi. Varafor- maður íslenskrar sendinefndar Norður- landaráðs, Forseti Norðurlandaráðs (landmand, vice formand for rådets islandske delegation, rådets præsident))	<i>Valgerður Sverrisdóttir</i> , f. 50. Húsmóðir og kennari (husmor og lærer)
<i>Jón Kristjánsson</i> , f. 42. Viðskiptafræði- menntaður (handelsuddannet)	<i>Guðni Ágústsson</i> , f. 49. Land- búnaðarráðunatur (land- brugskonsulent)

Alþýðubandalagið (Folkealliansen) (Ab)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i> , f. 35. Fyrrv. ráðherra, líffræðingur (fhv. minister biolog)	<i>Guðrún Helgadóttir</i> , f. 35. Rithöfundur, forseti sameinaðs alþingis (forfatter, altingets præsident)

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Sighvatur Björgvinsson</i> , f. 42. Alþingismaður (altingsmand)	<i>Rannveig Guðmundsdóttir</i> , f. 40. Deildarstjóri (departementssekretær)

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(*Utsedda av regeringen den 7. februar 1991*)

<i>Brundtland, Gro Harlem</i> , f. 39. Statsminister (A)	<i>Opseth, Kjell</i> , f. 36. Samferdselsminister (A)
<i>Stoltenberg, Thorvald</i> , f. 31. Utenriksminister (A)	<i>Veierød, Tove</i> , f. 40. Sosialminister (A)
<i>Borgen, Kjell</i> , f. 39. Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister (A)	<i>Hernes, Gudmund</i> , f.41. Kirke-, utdannings- og forskningsminister (A)
<i>Gerhardsen, Tove Strand</i> , f. 46. Arbeids- og administrativminister (A)	<i>Nordbø, Eldrid</i> , f. 42. Handelsminister (A)
<i>Gjesteby, Kari</i> , f. 47. Justisminister (A)	<i>Kleveland, Åse</i> , f. 49. Kulturminister (A)
<i>Pettersen, Oddrunn</i> , f. 37. Fiskeriminister (A)	<i>Sandman, Matz</i> , f. 48. Barne- og familieminister (A)
<i>Berntsen, Thorbjørn</i> , f. 35. Miljøvernminister (A)	<i>Johnsen, Sigbjørn</i> , f. 50. Finansminister (A)

Valda medlemmar

(*Utsedda av stortinget den 22 oktober 1990, suppleringsval den 8 november 1990*)

Det norske Arbeiderparti (A)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Grøndahl, Kirsti Kolle</i> , f. 43. Adjunkt	<i>Jørgensen, Ragna Berget</i> , f. 41. Forbrukerkonsulent
<i>Gulbrandsen, Thor-Eirik</i> , f. 40. Økonomisjef	<i>Dalheim, Erik</i> , f. 40. Reparatør
<i>Rotnes, Marit</i> , f. 28. Sosialsjef	<i>Iversen, Åsa Solberg</i> , f. 29. Sosialkurator
<i>Blankenborg, Haakon</i> , f. 55. Cand.mag.	<i>Nyland, Johan M.</i> , f. 31. Arbeidsleder
<i>Hauan, Åshild</i> , f. 41. Stortingsrepresentant	<i>Kaland, Laila</i> , f. 39. Sykepleiesjef

Wroldsén, Ernst, f. 44. Makedskonsulent *Sætre, Magnar*, f. 40. Typograf
Knudsen, Grete, f. 40. Lærer *Barland, Ragnhild*, f. 34.
 (Förfall vid 39:e sessionen; 1/3; ersatt Undervisningsinspektør
 av Ragna Berget Jørgensen)
Gudmundseth, Roger, f. 38. Kontorsjef *Blattmann, Aud*, f. 37. Sekretær

Høyre (H)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Knutzen, Thea</i> , f. 30. Sekretær	<i>Løken, Johan C.</i> , f. 44. Gårdbruker
<i>Talleraas, Anders</i> , f. 46. Sivilingeniør	<i>Finstad, Eva R.</i> , f. 33. Gårdbruker
<i>Liltved, Tore A.</i> , f. 39. Undervisnings- inspektør	<i>Mauritzen, Sverre</i> , f. 43. Siviløkonom
<i>Syse, Jan P.</i> , f. 30. Advokat	<i>Ellefsen, Harald</i> , f. 50. Politiadjutant

Fremskrittspartiet (FrP)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Hagen, Carl I.</i> , f. 44. Næringspolitisk konsulent	<i>Alvheim, John</i> , f. 30. Direktør
<i>Skjervengen, Pål Aile</i> , f. 60. Politiker	<i>Marcussen, Jens</i> , f. 26. Skipsreder
<i>Solholm, Lodve</i> , f. 49. Lærer (Förfall vid 39:e sessionen; ersatt av John Alvheim; se under Sup- pleanter)	<i>Hillgar, Oscar D.</i> , f. 45. Flygeleder

Sosialistisk Venstreparti (SV)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Lunde, Kjellbjørg</i> , f. 44. Lærer	<i>Aunet, Per</i> , f. 40. Høgskolelektor
<i>Houg, Tora Aasland</i> , f. 42. Forsker	<i>Chaffey, Paul</i> , f. 65. Student

Kristelig Folkeparti (KrF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Alsaker, Svein</i> , f. 40. Byrettsdommer	<i>Sævik, Per</i> , f. 40. Disponent
<i>Haugen, Helga</i> , f. 32. Lærer	<i>Røyseland, Borghild</i> , f. 26. Husmor

Senterpartiet (Sp)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Lahnstein, Anne Enger</i> , f. 49. Sosionom og sykepleier (Förfall vid 39:e sessionen; ersatt av Ole Gabriel Ueland; se under Suppleanter)	<i>Ueland, Ole Gabriel</i> , f. 31. Fylkesagronom

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 21 februari 1991)

<i>Carlsson, Ingvar</i> , f. 34. Statsminister (s)	<i>Hellström, Mats</i> , f. 42. Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister (s)
<i>Andersson, Georg</i> , f. 36. Kommunikationsminister (s)	<i>Larsson, Allan</i> , f. 38. Finansminister (s)
<i>Dahl, Birgitta</i> , f. 37. Miljöminister (s)	<i>Lindqvist, Bengt</i> , f. 36. Statsråd (s)
<i>Freivalds, Laila</i> , f. 42. Justitieminister (s)	<i>Lönnqvist, Ulf</i> , f. 36. Bostadsminister (s)
<i>Gradin, Anita</i> , f. 33. Utrikeshandelsminister (s)	<i>Lööw, Maj-Lis</i> , f. 36. Invandrarminister (s)
<i>Göransson, Bengt</i> , f. 32. Utbildningsminister (s)	<i>Molin, Rune</i> , f. 31. Industriminister (s)
	<i>Persson, Göran</i> , f. 49. Statsråd (s)
	<i>Sahlin, Mona</i> , f. 57. Arbetsmarknads minister (s)
	<i>Thalén, Ingela</i> , f. 43. Socialminister (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 10 oktober 1990)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

<i>Lundblad, Grethe</i> , f. 25. Socialinspektör
<i>Andersson, Lennart</i> , f. 27. Studieombudsman
<i>Exner, Lahja</i> , f. 39. Textilarbetare
<i>Håkansson, Per-Olof</i> , f. 41. (Förfall vid 39:e sessionen; 26/2; ersatt av Lars Ulander; 28/2; ersatt av Yvonne Sandberg-Fries; se under Suppleanter)
<i>Öhrsvik, Lena</i> , f. 44. Kurator
<i>Östrand, Olle</i> , f. 29. Mätningss- föreståndare (Förfall vid 39:e sessionen; 1/3; ersatt av Bruno Poromaa; se under Suppleanter)
<i>Oscarsson, Berit</i> , f. 40. Studiesekreterae
<i>Gustafsson, Hans</i> , f. 23. Riksdagsledamot
<i>Svariberg, Karl-Erik</i> , f. 30. Rektor
<i>Johansson, Anita</i> , f. 44. Undersköterska (Förfall vid 39:e sessionen; 26/2-27/2; ersatt av Yvonne Sandberg-Fries; 28/2; ersatt av Bruno Poromaa; 1/3; ersatt av Yvonne Sandberg-Fries; se under Suppleanter)

Suppleanter

<i>Ulander, Lars</i> , f. 34. Ombudsman
<i>Sandberg-Fries, Yvonne</i> , f. 50. Avdelningschef
<i>Sundström, Sten Ove</i> , f. 42. Järnverks- arbetare
<i>Johansson, Ulla</i> , f. 28. Lågstadielärare
<i>Fransson, Jan</i> , f. 39. Byrådirektör
<i>Poromaa, Bruno</i> , f. 36. Gruvarbetare
<i>Sörestedt, Birthe</i> , f. 43. Socionom
<i>Svensson, Nils T.</i> , f. 40. Ombudsman
<i>Furustrand, Reynholdh</i> , f. 42. Ombudsman
<i>Mårtensson, Iris</i> , f. 32. Studieombudsman

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Bildt, Carl, f. 49. Partiordförande
(Förfall vid 39:e sessionen; 28/2-1/3;
ersatt av Arne Andersson; se
under Suppleanter)

Komstedt, Wiggo, f. 37. Försäljningschef
Nyhage, Hans, f. 24. Rektor
Svensson, Sten, f. 37. Informationschef

Suppleanter

Andersson, Arne, f. 28. Lantbrukare

Fridolfsson, Filip f. 23. Fabrikör
Bohlin, Görel, f. 30. Fil. kand
Koch, Inger, f. 34. Laboratorieassistent

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon
Annerstedt, Ylva, f. 39. Adjunkt. Fil.mag.
(Förfall vid 39:e sessionen; 27/2;
ersatt av Hugo Bergdahl; se under
Suppleanter)

Suppleanter

Bergdahl, Hugo, f. 28. Flottiljpolis
Westerberg, Bengt, f. 43. Partiordförande

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Söder, Karin, f. 28. Yrkesvals lärare
(Förfall vid 39:e sessionen; 28/2;
ersatt av Gunilla André; se under
Suppleanter)

Björk, Gunnar, f. 44. Bankkonsulent
(Förfall vid 39:e sessionen; 26/2;
ersatt av Olof Johansson; 1/3; ersatt av
Gunilla André; se under Suppleanter)

Suppleanter

André, Gunilla, f. 31. Riksdagsledamot

Johansson, Olof, f. 37. Partiordförande

Vänsterpartiet (v)*Medlem*

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman

Suppleant

Samuelsson, Björn, f. 51. Riksdagsledamot

Miljöpartiet de Gröna (mp)*Medlem*

Samuelsson, Marianne, f. 45. Vårdare
(Förfall vid 39:e sessionen; 26-28/2;
ersatt av Krister Skånberg; se under
Suppleant)

Suppleant

Skånberg, Krister, f. 36. Affärskonsulent

Saklista

för 39:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 25 februari 1991 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 25 februari 1991 på saklistan för sessionen uppförts alla saker utom dem, som försetts med)*

A. Medlemsförslag

- A 902/t Medlemsförslag om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade (väckt av Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad och Arne Melchior)
- A 903/e Medlemsförslag om upprätthållande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde (väckt av Marjatta Väänänen samt Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Knud Glønborg, Helga Haugen, Olof Jansson, Olof Johansson, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Otto Steenholdt och Karin Söder)
- A 907/t Medlemsförslag om det nordiska järnvägssystemet (väckt av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde)
- A 909/k Medlemsförslag om NORDPLANs verksamhet (väckt av Hans Gustafsson och Per Olof Håkansson)
- A 910/e Medlemsförslag om miljövärdinsatser i Baltikum och Polen (väckt av Sten Svensson samt Elsi Hetemäki-Olander, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Ólafur G. Einarsson och Kimmo Sasi)
- A 911/t Medlemsförslag om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter (väckt av Olle Östrand samt Lahja Exner, Anita Johansson, Ulla Johansson, Mats Nyby, Berit Oscarsson och Kaj Poulsen)
- A 912/s Medlemsförslag om samnordiska insatser för personer med epilepsi (väckt av Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Ulla Johansson, Grethe Lundblad och Mats Nyby)
- A 913/e Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder för att uppnå effektivare el-användning i hushållen (väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Anneli Jäätteenmäki)
- A 914/k Medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden (väckt av Antero Kekkonen samt Dorte Bennedsen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Mats Nyby och Jouko Skinnari)
- A 915/e Medlemsförslag om ökat nordiskt ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön (väckt av Antero Kekkonen samt Dorte Bennedsen, Kjell Borgen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Mats Nyby, Marit Rotnes och Jouko Skinnari)

- A 916/j Medlemsforslag om anvendelse af genetiske test ved ansættelser (stillet af Lilli Gyldenkilde samt Claes Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, Inger Harms, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Sakari Knuuttila)
- A 917/k Medlemsforslag om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor (väckt av Heikki Riihijärvi samt Arne Melchior)
- A 918/e Medlemsforslag om gemensamt nordiskt el-högspänningsnät tillgängligt för alla (väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Anneli Jäätteenmäki)
- A 919/e Medlemsforslag om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik (väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Anneli Jäätteenmäki)
- A 920/k Medlemsforslag om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd (väckt av Karin Söder samt Svein Alsaker, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand och Marjatta Väänänen)
- A 921/j Medlemsforslag om samarbete mellan de nordiska länderna och Östeuropa angående frågor som gäller parlamentarism och demokrati (väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Sinikka Hurskainen, Elver Jonsson, Anne Enger Lahnstein, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Hans Nyhage, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen och Marjatta Väänänen)
- A 922/j Medlemsforslag om lagstiftning angående ackordförfarande (väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson, Gunilla André, Gustav Björkstrand, Sinikka Hurskainen, Riitta Järvisalo, Sauli Niinistö, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Eino Siuruainen och Marjatta Väänänen)
- A 923/j Medlemsforslag om lagstiftning angående grupptalan (väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gustav Björkstrand, Sinikka Hurskainen, Riitta Järvisalo, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Mats Nyby, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen, Anders Talleraas och Marjatta Väänänen)
- *A 924/e Medlemsforslag om fortsatta satsningar på det nordiska gränsregionala samarbetet (väckt av Gunnar Björk samt Gunilla André, Ylva Annerstedt, Hugo Bergdahl, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Jansson, Anneli Jäätteenmäki, Eeva-Liisa Moilanen, Seppo Pelttari, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Karin Söder och Marjatta Väänänen)
- A 925/k Medlemsforslag om iværksættelse af et forsøgsprojekt – Radio Scandinavia – vedrørende nordisk samarbejde om radioprogrammer til udlandet (stillet af J. K. Hansen samt Margrete Auken, Kjell Borgen, Lilli Gyldenkilde, Anker Jørgensen, Antero Kekkonen, Marit Rotnes og Marianne Samuelsson)

- A 926/j Medlemsförslag om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet (väckt av Gustav Björkstrand samt Gunnar Björk, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen och Marjatta Väänänen)
- A 927/k Medlemsförslag om kultursamarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjetunionen (stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 928/j Medlemsförslag om støtte til det internationale samarbejde og demokratiseringsbestrebelseerne i Øst (stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 929/s Medlemsförslag om uddybet samarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjet om miljø (stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 930/k Medlemsförslag om den nordiske model som fremtidsudfordring (stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 931/e Medlemsförslag om Østersø scenario (stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 932/s Medlemsförslag om grønt BNP og uddybet nordisk samarbejde omkring miljøstatistik (stillet af Hjörleifur Guttormsson, Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 933/t Medlemsförslag om en samordnet nordisk transportpolitik (väckt av Olle Östrand samt Dorte Bennedsen, Bjarne Mørk Eidem, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Sighvatur Björgvinsson och Karl-Erik Svartberg)
- A 934/t Medlemsförslag om samordning av forskningsresurserna på transportområdet (väckt av Olle Östrand samt Dorte Bennedsen, Bjarne Mørk Eidem, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Sighvatur Björgvinsson och Karl-Erik Svartberg)
- A 935/k Medlemsförslag om økonomisk støtte til Le Crau du Sapt (stillet af Lilli Gyldenkilde, Marianne Jelved og J. K. Hansen samt Hanne Andersen, Claes Andersson, Margrete Auken, Søren Hansen og Kjellbjørg Lunde)
- A 936/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och sociala räknenskaper och infoga dem i nationalräkenskaper (väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Sakari Knuutila och Tellervo Renko)

- A 937/s Medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet (väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila och Tellervo Renko)
- A 938/j Medlemsförslag om ligestilling mellem kvinder og mænd ved udpegning af medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, nævn, udvalg m.v. (stillet af Lilli Gyldenkilde samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ranveig Frøiland, Inger Harms, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anneli Jäätteenmäki, Kjellbjørg Lunde, Mirja Ryyänen og Karin Söder)
- A 939/j Medlemsförslag om skapandet av en nordisk bio- och geneteknikkonvention (väckt av Gustav Björkstrand samt Svein Alsaker, Hugo Bergdahl, Helga Haugen, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anneli Jäätteenmäki, Anne Enger Lahnstein, Eeva-Liisa Moilanen, Seppo Pelttari, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Karin Söder och Marjatta Väänänen)
- A 940/t Medlemsförslag om kvalitetssikring og legalitetskontroll i forbindelse med datamaskinbaserte systemer i offentlig forvaltning (reist av Anne Enger Lahnstein, Oddrunn Pettersen og Lodve Solholm samt Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Hreggviður Jónsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Sakari Knuuttila, Kaj Poulsen, Karl-Erik Svartberg, Eeva Turunen og Olle Östrand)
- A 941/e Medlemsförslag om förenklade tullprocedurer för sportflyget inom Norden (väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Hugo Bergdahl, Grethe Lundblad, Eeva-Liisa Moilanen och Marjatta Väänänen)
- A 942/t Medlemsförslag om en samordning af transportpolitik og erhvervsudvikling i Skagerrak-området (stillet af Kaj Poulsen, samt Niels Ahlmann-Ohlsen, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, J. K. Hansen, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Oddrunn Pettersen, Inger Stilling Pedersen og Karl-Erik Svartberg)
- A 943/s Medlemsförslag om samnordiska brandskyddsbestämmelser (väckt av Sten Svensson samt Elsi Hetemäki-Olander, Sakari Knuuttila, Tore A. Liltved, Eeva-Liisa Moilanen och Marjatta Väänänen)
- A 944/e Medlemsförslag om effektivisering av jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum (väckt av Gustav Björkstrand samt Svein Alsaker, Gunnar Björk, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anneli Jäätteenmäki, Sakari Knuuttila, Juhani Laitinen, Eeva-Liisa Moilanen, Tellervo Renko, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)
- A 945/j Medlemsförslag om det nordiske samarbeidets former og organisasjon m. m. (reist av Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Anker Jørgensen, Thea Knutzen, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen og Karin Söder)
- A 945Ä/j Ändringsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m. m. (väckt av Elver Jonsson samt John Alveim, Hreggviður Jónsson, Hans Jørgen Jensen, Sakari

- Knuuttila, Kaj Poulsen, Olof Salmén, Karl-Erik Svartberg, Peder Sønderby, Ole Gabriel Ueland och Olle Östrand)
- A 946/j Medlemsförslag om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta (väckt av Mats Nyby samt Claes Andersson, Margrete Aukén, Sinikka Hurskainen, Anita Johansson, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Sauli Niinistö, Marianne Samuelsson, Jouko Skinnari, Otto Steenholdt, Lars Werner och Olle Östrand)
- A 947/e Medlemsförslag om program för det nordiska samarbetet efter 1992 (väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Dorte Bennedsen, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Tytti Isohookana-Asunmaa, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Ólafur G. Einarsson, Kimmo Sasi, Jouko Skinnari, Jan P. Syse och Karin Söder)
- *A 948/j Medlemsförslag om barnavård i Norden (väckt av Sinikka Hurskainen samt Aimo Ajo, Claes Andersson, Gustav Björkstrand, Antero Kekkonen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Sauli Niinistö, Mats Nyby, Heikki Riihijärvi, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi, Jouko Skinnari och Lars Werner)
- A 949/e Medlemsförslag om koncernfacklig samverkan i Norden (väckt av Anker Jørgensen samt Claes Andersson, Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Thor-Eirik Gulbrandsen, Kirsti Kolle Grøndahl, Lilli Gyldenkilde, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anita Johansson, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Sighvatur Björgvinsson och Jouko Skinnari)
- A 950/k Medlemsförslag om ett Nordens år i Kalmar 1997 (väckt av Lena Öhrsvik samt Niels Ahlmann-Ohlsen, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Johansson, Eeva-Liisa Moilanen, Marianne Samuelsson och Sten Svensson)
- *A 951/k Medlemsförslag om samarbete mellan de naturhistoriska museerna i Norden (väckt av Karl-Erik Svartberg samt Hanne Andersen, Ylva Annerstedt, Hjörleifur Guttormsson, Grethe Lundblad, Karin Söder och Lena Öhrsvik)
- A 952/s Medlemsförslag om etablering af et forpligtende miljøarbejde omkring Østersøen (stillet af Claes Andersson, Margrete Aukén, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 953/t Medlemsförslag om transportsamarbete med Baltikum (väckt av Berit Oscarsson och Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Lilli Gyldenkilde, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Anita Johansson, Poul Nielson, Páll Pétursson och Olle Östrand)
- A 954/k Medlemsförslag om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna (väckt av Ylva Annerstedt samt Gunilla André, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Jón Kristjánsson, Tellervo Renko och Karin Söder)
- *A 955/k Medlemsförslag om effektivare trafikundervisning bl. a. i grundskolan som del av en livslång trafikfostran (väckt av Sirpa Pietikäinen samt Hreggviður Jónsson, Kari Häkä-

mies, Heikki Järvenpää, Sakari Knuuttila, Juhani Laitinen, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Ólafur G. Einarsson, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi och Eeva Turunen)

- A 956/k Medlemsförslag om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering (väckt av Sirpa Pietikäinen samt Kari Häkämies, Heikki Järvenpää, Sakari Knuuttila, Juhani Laitinen, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi och Eeva Turunen)
- *A 957/k Medlemsförslag om en nordisk textil sommarakademi (väckt av Gunnar Björk samt Gunilla André, Hugo Bergdahl, Tytti Isohookana-Asunmaa, Mirja Ryyänen och Marjatta Väänänen)
- *A 958/s Medlemsförslag om homofil/lesbisk forskning (stillet af Dorte Bennedsen samt Lennart Andersson, Lilli Gyldenkilde og Grete Knudsen)
- *A 959/s Medlemsförslag om att skapa det goda arbetslivet (väckt av Grethe Lundblad, Lahja Exner, Kirsti Kolle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Anker Jørgensen, Grete Knudsen, Lauri Metsämäki, Poul Nielson, Mats Nyby, Sighvatur Björgvinsson, Birte Weiss och Lena Öhrsvik)
- *A 960/e Medlemsförslag om en samnordisk EG-utredning (väckt av Gustav Björkstrand samt Tytti Isohookana-Asunmaa, Karl-Gunnar Fagerholm, Anneli Jäätteenmäki, Sakari Knuuttila, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen och Marjatta Väänänen)
- *A 961/s Medlemsförslag om pensionen för sjömän på andra nordiska fartyg (väckt av Karl-Gunnar Fagerholm och Olof Salmén)
- *A 962/k Medlemsförslag om upphovsrättslig ersättning vid distribution av TV-program (väckt av Kimmo Sasi samt Elsi Hetemäki-Olander, Sauli Niinistö, Sirpa Pietikäinen och Riitta Saastamoinen)
- A 963/j Medlemsförslag om medlemskab for de baltiske lande i Nordisk Råd (stillet af Pia Kjærsgaard)
- A 964/j Medlemsförslag om oprettelse af diplomatiske forbindelser med de baltiske lande (stillet af Pia Kjærsgaard)

B. Ministerrådsförslag

- B 111/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1991 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 112/k Ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 113/s Ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 114/j Ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 115/t Ministerrådsförslag om säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram 1992 – 1994 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- B 116/k Ministerrådsförslag om samarbetsprogram för högre utbildning i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 117/k Ministerrådsförslag om överenskommelse om nordisk utbildningssamarbete på gymnasial nivå (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 118/j Ministerrådsförslag om ändring i Helsingforsavtalet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 119/k Ministerrådsförslag om nordiskt miljöforskningsprogram (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 120/j Ministerrådsförslag om Nordiskt Forum 1994 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. Berättelser 1991

- C 1 Nordiskt samarbete 1990. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
- C 2 Nordiska ministerrådets budgetredogörelse och -förslag för 1991
- C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1990)¹
- C 4/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1990)²
- C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1989)
- C 6/e Berättelse från Nordiska utvecklingsfonden (1990)³
- C 7/e Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond (1990)⁴
- C 11/j Berättelser på juridiska utskottets verksamhetsområde:
- C 11/j:1 Nordiska utlänningsutskottet
- 2 Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
- 3 Nordiska samrådet
- C 12/k Berättelser på kulturutskottets verksamhetsområde:
- C 12/k: 1 Nordens folkliga akademi
- 2 Nordiska journalistkursen
- 3 Nordiska språksekretariatet
- 4 Nordiska språk- och informationscentret
- 5 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 6 Nordiskt kollegium för marinbiologi (NKMB)
- 7 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (Nordita)
- 8 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 9 Nordiska institutet för sjö rätt
- 10 Nordiska geoexkursioner till Island
- 11 Nordiskt kollegium för ekologi
- 12 Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)
- 13 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)
- 14 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)
- 15 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)
- 16 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

¹ Trycks och utges separat av Nordiska investeringsbanken.

² Trycks och utges separat av Nordiska projektexportfonden.

³ Trycks och utges separat av Nordiska utvecklingsfonden.

⁴ Trycks och utges separat av Nordisk industrifond.

- 17 Nordiskt vulkanologiskt institut (NORDVOLC)
- 18 Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)
- 19 Nordisk dokumentationscentral för massmediaforskning (NORDICOM)
- 20 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 21 Nordens Hus i Reykjavík
- 22 Teater och Dans i Norden
- 23 NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)
- 24 Nordiskt samiskt institut
- 25 Nordiskt konstcentrum
- 26 Nordens Hus på Färöarna
- 27 Nordens institut på Åland
- 28 Nordens institut i Grönland (NAPA)
- 29 Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 30 Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
- 31 Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
- 32 Nordiska kommittén för öststatsforskning
- 33 Nordiska amatörteaterrådet (NAR)
- 34 Nordiska konstförbundet (NKF)
- 35 Skandinavisk förening i Rom
- 36 Nordkalottmuseet
- 37 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén
- 38 Nordiska ungdomskommittén
- C 13/s Berättelser på social- och miljöutskottets verksamhetsområde:
- C 13/s: 1 Nordiska läkemedelsnämnden
- 2 Nordiska hälsovårdshögskolan
- 3 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
- 4 Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
- 5 Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)
- 6 Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
- 7 Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- 8 Kommittén för Bottniska viken
- C 15/e Berättelser på ekonomiska utskottets verksamhetsområde:
- C 15/e: 1 Nordiska ekonomiska forskningsrådet
- 2 Nordiskt statistiskt sekretariat
- 3 Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)
- 4 Samnordisk plantförädling (SNP)
- 5 Nordtest
- 6 Nordel
- 7 Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor (NKA)
- 8 Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
- 9 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
- 10 Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)

D. 1991 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 24/1974/j Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- 18/1980/s Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
- *24/1983/s Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
- 25/1983/s Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
- 9/1985/t Samarbete om handelssjöfarten
- *21/1985/s Program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
- 23/1985/s Handlingsplan mot narkotika
- 9/1986/s Gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
- 10/1986/s Nordbors rättigheter
- 18/1986/t Låsningsfria bromssystem i bilar
- 2/1987/j Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
- *15/1987/s Erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
- *17/1987/s Handlingsprogram mot aids
- 22/1987/s Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- *23/1987/s Ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden
- *24/1987/s Samarbete kring genteknologi
- *41/1987/t Förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
- 42/1987/t Internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet
- *44/1987/t Plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
- 45/1987/b Finansieringen av det nordiska samarbetet
- *7/1988/t Storstädernas trafik- och miljöproblem
- 8/1988/t Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
- 11/1988/s Rökfria miljöer m. m.
- 12/1988/s Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
- 22/1988/s Årlig lägesrapport om miljöpolitik
- 32/1988/e Avveckling av kärnkraften
- *43/1988/j Samarbete om kriminalitetsefterforskning
- 44/1988/j Reell likalön mellan kvinnor och män
- 47/1988/s Internationell miljöpolitik
- 2/1989/e Samarbetsplan på energiområdet
- 8/1989/k Projekt Nordjobbs fortsättning
- *12/1989/k Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer
- *13/1989/k Utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG
- 18/1989/j Projekt på flyktingområdet
- 19/1989/j Begränsning av export av farliga varor
- *20/1989/j Intensiverad övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika
- 21/1989/t Ökat samarbete inom turismen
- *23/1989/t Samnordisk användning av informationssystem och databanker
- *25/1989/t Ökat samarbete inom järnvägstrafiken
- *26/1989/t Fordonstekniskt samarbete
- *27/1989/t Samordnad trafik- och trafikläroutbildning
- *30/1989/s Utbildning och legitimation för kiropraktorer
- *31/1989/s Hjälpmedelsförsörjning för handikappade

- *32/1989/s Samarbetsorgan för räddningstjänstområdet
- *33/1989/s Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken
- *35/1989/s Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden
- 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden
- *37/1989/s Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
- 38/1989/s Nordiskt miljö- och biologiår 1990
- 40/1989/e Avskaffande av tull- och gränsprocedurer
- *41/1989/k Utökad nordiskt utbildningssamarbete
- *43/1989/s Överföring av miljöteknologi utanför Norden
- 44/1989/j Nordiskt institut för EG-rätt
- 45/1989/e Uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa 1989–92
- *46/1989/k Åtgärder för Nordplus-programmets genomförande
- *1/1990/e Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik
- 2/1990/e EG-anpassning och regionalpolitik
- 3/1990/e Tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet
- 4/1990/e Samarbete om ekologisk jordbruksproduktion
- 5/1990/e Nordiskt miljöfinansieringsbolag
- 6/1990/e Förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån
- *7/1990/j Internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män
- *8/1990/j Samnordisk vapenlagstiftning
- 9/1990/k Ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
- 10/1990/k Handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, Nord-MÅL
- 11/1990/k Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990 – 1992
- 12/1990/k Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning
- 13/1990/k Nordisk kulturfestival 1992
- *14/1990/k Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk
- *15/1990/t Tvärflyg i Mittnorden
- 16/1990/s Handlingsplan mot havsförorening
- 17/1990/s Handlingsplan mot luftförorening
- *18/1990/s Globalt miljösamarbete
- 19/1990/s Handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning
- *20/1990/s Internationellt samarbete om export av avfall
- *21/1990/s Nätverk för renare teknologier
- *22/1990/s Åtgärder för att undvika oljekatastrofer
- 23/1990/s Internationellt samarbete mot oljeskador
- *24/1990/s Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
- 25/1990/s Samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden
- *26/1990/s Telekomunikationer för handikappade
- *27/1990/s Forskningssamarbete om amalgam
- *28/1990/s Ratificering av FNs barnkonvention
- *29/1990/s Åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention
- *30/1990/s Homosexuellas sociala situation
- *31/1990/s Toxikologiskt institut
- *32/1990/s Program mot ungdomsarbetslösheten
- *33/1990/s Nordbors rättigheter i Norden
- 1/1991/b Nordiska ministerrådets budget för 1991

E. 1991 Frågor

- 1 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående det nordiske fiskeripolitiske samarbejdsprogram (stillet af Lars Emil Johansen)
- 2 Skriftlig fråga till Danmarks regering angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm (ställd av Wiggo Komstedt)
- 3 Skriftligt spørgsmål til Sveriges regering angående Brundtlandkommissionens anbefaling om at halvere energiforbruget inden år 2040 (stillet af Margrete Auken)
- 4 Skriftlig spørsmål til Sveriges regering angående å utvikle "Norden som hjemmemarked" (stillet av Anders Talleraas)
- 5 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående effektivisering av transporter från de nordiska länderna till hela Europa (ställd av Sakari Knuuttila)
- 6 Skriftlig fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående åtgärder för att förebygga skador av islossningen i Torneälven (ställd av Eino Siuruainen och Seppo Peltari)
- 7 Skriftlig fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående befrämjandet av lax- och havsöringsstammarna i Torneälven (ställd av Eino Siuruainen och Seppo Peltari)
- 8 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående hotet från ryska luftföroreningar på Nordkalotten (ställd av Grethe Lundblad)
- 9 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående avvecklingen av handelshinder i Norden (ställd av Karin Söder)
- 10 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående genomförandet av nordiska infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn (ställd av Elver Jonsson)
- 11 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om miljön på Nordkalotten (ställd av Ylva Annerstedt)
- 12 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om en nordisk indsats til begrænsning af drivhuseffekten (stillet af Margrete Auken)
- 13 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående eksport og import af miljøfarligt affald mellem de nordiske lande indbyrdes og til lande udenfor Norden (stillet af Margrete Auken)
- 14 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående deponering af radioaktivt affald under havbunden gennem skakter fra land (stillet af Margrete Auken)
- 15 Skriftlig fråga till Sveriges regering angående eventuella kontrakt med uppärbetningsanläggningen i Dounreay i Skottland om återanvändning och förvaring av kärnbränsleavfall (ställd av Hjörleifur Guttormsson)
- 16 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ungdomsarbetslösheten (ställd av Grethe Lundblad)
- 17 Fråga till Nordiska ministerrådet angående insatser till skydd av miljön i Antarktis och Arktis (ställd av Marianne Samuelsson)
- 18 Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till handikappfamiljer (ställd av Lena Öhrsvik)

- 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapp-
aspekter inom turismen (ställd av Lena Öhrsvik)
- 20 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapp-
aspekter i EG-diskussionerna (ställd av Lena Öhrsvik)
- 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporga-
nisationerna som företrädare för konsumentgrupper (ställd
av Lena Öhrsvik)
- 22 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handlingspla-
nen mot cancer (ställd av Lena Öhrsvik)
- 23 Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nor-
disk utlandsvård för psoriasisjuka (ställd av Lena Öhrsvik)
- 24 Fråga till Nordiska ministerrådet angående export och im-
port av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna
(ställd av Marianne Samuelsson)
- 25 Fråga till Nordiska ministerrådet angående europeisk inte-
gration och nordisk alkoholpolitik (ställd av Svein Alsaker)
- 26 Fråga till Nordiska ministerrådet angående fordonstekniskt
samarbete (ställd av Olle Östrand)
- 27 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus (ställd
av Ylva Annerstedt)
- 28 Fråga till Danmarks regering angående färjeförbindelserna
mellan Skåne och Bornholm (ställd av Wiggo Komstedt)
- 29 Fråga till Nordiska ministerrådet angående följderna av en
fast Öresundsförbindelse för Östersjöområdet och speciellt
för de baltiska länderna (ställd av Marianne Samuelsson)
- 30 Fråga till Nordiska ministerrådet angående föreningen av
Idefjorden (ställd av Marianne Samuelsson)
- 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående säker arbetsmil-
jö vid graviditet (ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 32 Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetstid för
småbarnsföräldrar (ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 33 Fråga till Nordiska ministerrådet angående deponering av
radioaktivt avfall under havsbotten via tunnel från land
(ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av miljö-
farligt avfall till länder utom Norden (ställd av Lilli Gylden-
kilde)
- 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående planerna för
etablering av en fast Öresundsförbindelse mellan Köpen-
hamn och Malmö (ställd av Lilli Gyldenkilde)
- 36 Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholkonsum-
tionen i Norden (ställd av Elver Jonsson)
- 37 Fråga till Sveriges regering angående beskattning av pensio-
nerna för återvändande invandrare (ställd av Marjatta Vää-
nänen)
- 38 Fråga till Sveriges regering angående problemen i sverige-
finnarnas hemspråksundervisning (ställd av Marjatta Vää-
nänen)
- 39 Fråga till Sveriges regering angående sverigefinska elevers
modersmåls/hemspråksundervisning (ställd av Mirja Ryy-
nänen)
- 40 Fråga till Sveriges regering angående nordiska språkkonven-

tionens tillämpning i Sverige (ställd av Gustav Björkstrand och Mats Nyby)

41 Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen för bekämpning av brottslighet (ställd av Sauli Niinistö)

42 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporganisationernas representation i de olika medicinsk-etiska råden (ställd av Sinikka Hurskainen)

43 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bemästra den omfattande invandring som eventuellt inriktas från Östeuropa till de nordiska länderna (väckt av Sinikka Hurskainen)

44 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat samarbete inom råvaru- och varuförsörjning samt energiförsörjning för att minska sårbarheten i krislägen (ställd av Marianne Samuelsson)

45 Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat samarbete på el-området (ställd av Marianne Samuelsson)

46 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor (ställd av Marianne Samuelsson)

47 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet (ställd av Marianne Samuelsson)

48 Fråga till Nordiska ministerrådet angående potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med Baltikum och Polen (ställd av Marianne Samuelsson)

49 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de globala klimatförhandlingarna (ställd av Dorte Bennedsen)

50 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmar (ställd av Heikki Riihijärvi)

51 Fråga till Danmarks regering angående möjligheterna att transportera oljeriggar ut ur Östersjön (ställd av Kimmo Sasi)

52 Fråga till Nordiska ministerrådet angående kännedomen om den arabiska kulturen i Norden (ställd av Lauri Metsämäki)

53 Fråga till Sveriges regering angående lokalradions finskspråkiga program (ställd av Anneli Jäätteenmäki)

54 Fråga till Sveriges regering angående finskspråkiga daghemsgrupper (ställd av Anneli Jäätteenmäki)

55 Fråga till Danmarks regering angående nordiskt passavtal (ställd av Kimmo Sasi)

56 Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av flyktingpolitiken (ställd av Karin Söder)

57 Fråga till Nordiska ministerrådet angående vägmärkessystemet i Norden (ställd av Sten Svensson)

58 Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av ett nordiskt mediapris (ställd av Mats Nyby)

59 Fråga till Sveriges regering angående efterföljandet av det nordiska passavtalet (ställd av Eeva-Liisa Moilanen)

- 60 Fråga till Nordiska ministerrådet angående den rättsliga ställningen för kommittéer, arbetsgrupper, institutioner m. fl., tillsatta av Nordiska ministerrådet (ställd av Aimo Ajo)
- 61 Fråga till Danmarks regering angående färjetrafikens förorening i nordiska farvatten (ställd av Grethe Lundblad)
- 62 Fråga till Sveriges regering angående lönsamt nyttjande av havets däggdjur (ställd av Anfinn Kallsberg)
- 63 Fråga till Sveriges regering angående sameting för svenska samer (ställd av Aimo Ajo)
- 64 Fråga till Danmarks regering angående nordiska lektorat vid Århus universitet (ställd av Antero Kekkonen)
- 65 Fråga till Nordiska ministerrådet angående bilresande gränsgångare (ställd av Elver Jonsson)
- 66 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens överskott för 1990 (ställd av Kimmo Sasi)
- 67 Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående prövning enligt miljökonventionen av broförbindelse mellan Danmark och Sverige (ställd av Gunnar Björk)
- 68 Fråga till Nordiska ministerrådet angående transport av använt kärnbränsle (ställd av Hjörleifur Guttormsson)

Utanför saklistan föreläggs för rådet:

- Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2 Regler för sessionens genomförande
Dokument 3 Presidiets Baltikumprogram

Översikt över session

Rådets plenarmöten hölls i Folketingssalen, Christiansborg. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i band 2. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete, m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Tisdagen den 26 februari kl. 10.05 – 18.50

Onsdagen den 27 februari kl. 09.05 – 14.50 och kl. 14.50 – 17.25

Torsdagen den 28 februari kl. 09.00 – 11.05 och kl. 11.05 – 16.35 samt 16.35 – 21.30

Fredagen den 1 mars kl. 09.00 – 12.57

Utskottsmöten

Budget- och kontrollutskottet

Måndagen den 25 februari kl. 16.00 – 17.00

Tisdagen den 27 februari kl. 13.30 – 14.30

Fredagen den 1 mars kl. 08.30 – 08.45

Juridiska utskottet

Söndagen den 24 februari kl. 16.00 – 17.00

Tisdagen den 26 februari kl. 11.30 – 12.00

Onsdagen den 27 februari kl. 12.00 – 13.00 och kl. 18.30 – 19.45

Torsdagen den 28 februari kl. 12.00 – 12.20

Fredagen den 1 mars kl. 08.30 – 09.00

Kulturutskottet

Måndagen den 25 februari kl. 16.00 – 17.30

Fredagen den 1 mars kl. 08.30 – 08.50

Social- och miljöutskottet

Måndagen den 25 februari kl. 16.00 – 17.30

Fredagen den 1 mars kl. 08.30 – 09.00

Kommunikationsutskottet

Måndagen den 25 februari kl. 16.00 – 18.15

Fredagen den 1 mars kl. 08.30 – 09.00

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 25 februari kl. 16.00 – 19.00

Fredagen den 1 mars kl. 08.30 – 08.40

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 26 februari: Högtidsceremoni i Københavns Rådhus med anledning av utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris samt Nordiska rådets musikpris med påföljande mottagning på Christiansborgs slott.

Presidietmöten

Söndagen den 24 februari kl. 17.00 – 20.00

Måndagen den 25 februari kl. 09.00 – 12.00

Tisdagen den 26 februari kl. 09.00 – 09.45

Torsdagen den 28 februari kl. 15.45 – 16.45

Fredagen den 1 mars kl. 13.00 – 14.00

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Tisdagen den 26 februari kl. 10.05 - 18.50

Presidenter: Páll Pétursson (1-3), Anker Jørgensen (4-11), Elsi Hetemäki-Olander (11), Karin Söder (11), Kirsti Kalle Grøndahl (11) och Ólafur G. Einarsson (11)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Godkännande av medlemslistan
3. Val av Nordiska rådets presidium
4. Tal av den nyvalde presidenten
5. Utsändning av handlingar till sessionen
6. Fastställande av saklista för sessionen
7. Meddelande om voteringsordningen
8. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1991-1992
9. Bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden till handlingarna som ej har upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen
10. Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)
11. C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet samt Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Presidenten: Inden vi begynder dagens møde, skal vi mindes en nordisk kollega, som nu har forladt os.

Arvo Kemppainen blev født den 3. september 1946 og døde sidste fredag. Han var uddannet læge og rigsdagsmand fra 1979 til 1989, og han var medlem af Nordisk Råd først i Kulturudvalget og siden i Økonomisk Udvalg. I den finske riksdag repræsenterede han Venstreforbundet.

Vi hædrer hans minde med kort stilhed.

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ærede forsamling! Det tilfalder mig som rådets præsident i det forløbne år på præsidiets vegne at byde alle deltagere og gæster velkomne til sessionen, både parlamentarikere, regeringsmedlemmer, repræsentanter for de nordiske institutioner, sagkyndige og tjenestemænd.

En særlig velkomst vil jeg rette til vores specielt indbudte gæster, litteraturprisvinderen, Nils-Aslak Valkeapää, og musikprisvinderen, Niels Henning Ørsted Pedersen.

Endelig vil jeg byde nyhedsmeddelernes medarbejdere og repræsentanter for Nordisk Råd velkomne.

Sidst, men ikke mindst, vil jeg byde velkommen til vore gode gæster fra Baltikum, Estlands præsident, Arnold Rüütel med sin delegation, Letlands præsident, Anatolijs Gorbunovs med sin delegation og Litauens vicepræsident Bronislovas Kuzmickas med sin delegation.

Det er os en meget stor glæde at få lejlighed til at have disse ædle gæster blandt os, og det er glædeligt, at de har taget mod invitationen til at overvære denne session her i København. I tilknytning til afslutningen på dagens møde får vi lejlighed til at lytte til vore internationale gæsters synspunkter inden for rammerne af et specielt program.

Jeg retter en tak til det danske Folketing, som i en uge overlader os deres smukke og traditionsrige arbejdsplads her på Christiansborg. Hjertelig tak.

Vi ser frem til travle arbejdsdage her i København. Vi kommer til at diskutere og behandle mange vigtige sager, og jeg håber, at man kommer frem til fornuftige konklusioner, som vil bidrage til at fremme nordisk samarbejde og hjælpe os i vore bestræbelser for at gøre vor lille del af verden til et endnu bedre sted at bo.

Må jeg lige have lov til, før Rådet vælger en ny præsident, at komme med en personlig bemærkning.

Jeg siger tak til alle, som har vist mig overbærenhed, hjælpsomhed og tillid i det år, jeg har haft den ære at fungere som præsident i Nordisk Råd.

Med disse ord erklærer jeg Nordisk Råds 39. session for åbnet.

2

Godkännande av medlemslistan

Utdelad medlemslista upprättad i enlighet med § 4 i Nordiska rådets arbetsordning *godkändes*.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Marianne Samuelsson, Gunnar Björk, Anita Johansson och Per Olof Håkansson ersätts av Krister Skånberg, Olof Johansson, Yvonne Sandberg-Fries respektive Lars Ulander.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

Val av Nordiska rådets presidium

Enligt § 32 i Nordiska rådets arbetsordning utgör presidiet valberedning för de val som företas av plenarförsamlingen, utskotten och redaktionskommittén.

Presidiet hade föreslagit att till president skulle väljas Anker Jørgensen, Danmark, och till övriga medlemmar av presidiet Ivar Hansen, Danmark, Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Mats Nyby, Finland, Ólafur G. Einarsson, Island, Páll Pétursson, Island, Kirsti Kolle Grøndahl, Norge, Jan P. Syse, Norge, Grethe Lundblad, Sverige och Karin Söder, Sverige.

Presidiet hade även beslutat att fortsätta den tillfälliga ordningen med observatörsplats i presidiet. Presidiet hade föreslagit att till observatör i presidiet skulle väljas Lilli Gyldenkilde, Danmark.

Presidiets förslag *bifölls*.

Tora Aasland Houg: President! På vegne av den venstresosialistiske gruppen i Nordisk Råd vil jeg komme med følgende korte merknad til innstillingen.

Jeg viser til vårt medlem Lilli Gyldenkildes protokolltilførsel til valgkomiteens forslag om tilslutningen til innstillingen, under forutsetning av - som protokolltilførselen lyder - at plenumsforsamlingen beslutter at presidiet i framtiden består av 11 medlemmer.

Dette blir høyst sannsynlig vedtatt onsdag - altså i morgen - da det foreligger en klar flertallsinnstilling fra juridisk utvalg som bygger på innstillingen fra organisasjonskomiteen. I denne komiteen var man opptatt av å sikre partigrupper med minst seks medlemmer representasjon i presidiet.

Det kan derfor synes bakvendt å velge et presidium etter den gamle modell med observatørpost nå når det etter all sannsynlighet blir formalisert en mer ryddig og rettferdig ordning allerede om ett døgn. Men gruppen setter sin lit til det nye presidiet, at de på en smidig måte vil tilpasse seg det plenumsforsamlingen eventuelt kommer til å vedta i morgen.

På vegne av den venstresosialistiske gruppen aksepterer jeg derfor innstillingen som foreligger med denne merknad.

Wiggo Komstedt: Herr president! Årade ledamöter! Vi tillämpar i Nordiska rådet en princip om rotation på vissa poster, av nationella och partipolitiska hänsyn. Det är i vissa fall bra, i andra fall mindre bra, mindre bra exempelvis beroende på ryckighet och dålig kontinuitet som uppstår i utskottsarbetet. Bakgrunden till detta är till stor del att de nordiska länderna och de självstyrande områdena genomför val till sina parlament vid olika tidpunkter under åren.

Vi står just i år inför detta problem i större omfattning än någonsin tidigare. Finland, Island, Grönland och Sverige kommer att ha val senare under året, medan Danmark och Norge hade val under senare delen av förra året. Efter valen i år i de olika länderna händer under flera år i princip ingenting som nämnvärt kan förändra den politiska sammansättningen i Nordiska rådet.

Det är med hänsyn till detta opraktiskt att nu välja presidium och utskott. Vissa ledamöter kommer om några få veckor att lämna sina parlament och därmed sina uppdrag i Nordiska rådet. Jag skulle mot denna bakgrund vilja ställa yrkandet att Nordiska rådet uppsköt valen både av presidium och till utskott och lät nuvarande förhållanden råda fram till efter valen i höst.

Jag vet dock att detta yrkande inte är möjligt att ställa enligt Helsingforsavtalets artikel 52, som säger att valen skall förrättas i dag. Denna föreskrift i Helsingforsavtalet medför dock en stelbenthet i Nordiska rådets arbete, som är till men för en konstruktivitet i dess verksamhet.

Herr president! Med hänsyn till den åberopade artikeln i Helsingforsavtalet har jag inget yrkande.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Anker Jørgensen: Ærede rådsmedlemmer, må jeg på det nyvalgte præsidiiums vegne takke varmt for den tillid, som rådet har vist os. Vi skal naturligvis gøre vort bedste for, at præsidiet lever op til den målsætning, der er udtrykt i organisationskomiteens forslag, nemlig at præsidiet skal være et politisk handlekraftigt organ.

Dermed vil jeg fortsætte den linje, som har været fulgt det sidste år med ganske markante politiske tilkendegivelser. Jeg finder det vigtigt, at Nordisk Råd i et Europa under forvandling kender sig selv og også i betydeligt omfang er en udfarende kraft, og den linje vil jeg altså gerne have, at vi følger på hele rådets vegne.

Jeg vil hermed også takke den afgåede præsident, Páll Pétursson, for denne linje, som han har været med til at lægge. I en meget travlt periode har han ledet vort arbejde, både med at videreføre vore hidtidige opgaver og med at etablere nye kontakter og markere Nordisk Råd uden for Nordens sædvanlige grænser. Der er ingen tvivl om, at det har været krævende og slidsomt, og samtidig har han gjort det på en særdeles venlig måde, smidig og i høj grad i en god samarbejdsatmosfære. Det siger vi dig hjertelig tak for.

Jeg vil benytte lejligheden til at byde alle velkommen til København og til Christiansborg, velkommen til valgte medlemmer og regeringsrepræsentanter, til vore medarbejdere, vore sagkyndige, vore særligt indbudte, til deltagerne i Ungdommens Nordiske Råd og til de mange presserepræsentanter.

For første gang i Nordisk Råds historie har vi som særligt indbudte fremtrædende repræsentanter for Estland, Letland og Litauens folkevalgte forsamlinger. De er kommet på besøg hos os i en periode af største betydning for dem og dermed også for os. Jeg hilser dem varmt velkommen og takker samtidig for den modtagelse, Nordisk Råds repræsentanter har fået i det forløbne år i både Estland, Letland og Litauen. Det er godt for os at mødes i en nordisk rigsdag med vore nordiske traditioner for demokrati og for en parlamentarisk måde at løse - eller i hvert fald medvirke til at løse - alle samfundsopgaver på. Disse traditioner skal vi fastholde og udbygge. Demokrati er netop ikke nogen konstant størrelse, demokrati er særdeles levende og sårbart, det ved vi alt for godt og har fået det gentaget ved de sidste måneders begivenheder hos vores naboer på den anden side af Østersøen.

Vi går ind for afspænding og ønsker bestemt ikke at bidrage til optrapning af uenigheder. Hvordan vi skal gøre dette og hvordan vi skal forholde os, får vi lejlighed til at drøfte ved denne session, men det må allerede nu stå lysende klart, at vi i Nordisk Råd tilsiger vor politiske støtte til at arbejde for demokrati og parlamentarisme. Vi støtter forhandlinger om selvstændighed og tager afstand fra vold og trusler om vold.

Vi ved alle, at de nordiske lande ikke kan være sig selv nok. Det nordiske samarbejde og de nordiske lande er afhængige af forholdene i vor omverden og også afhængige af et godt og et nært samarbejde med denne omverden. I løbet af de næste måneder får vi sandsynligvis en afklaring af, hvordan samarbejdet mellem EF og Efta kan blive tættere i de kommende år. Det er mit ønske, at resultatet af forhandlingerne mellem EF og Efta må lede til nye muligheder, også for det nordiske samarbejde.

Det internationale samarbejde er folkeligt forankret i vore lande. Det er simpelt hen en selvfølge for os. Det er en selvfølge for os, at vi kan færdes frit i

hele Norden, at vi kan bosætte os, hvor vi vil, at vi kan søge arbejde, hvor vi vil, og at vi kan få hjælp, hvor vi bor, uanset hvilket land vi kommer fra. Den slags selvfølgeligheder vil vi heller ikke undvære.

Udviklingen er gået stærkt i de sidste par år, og der er intet, der tyder på, at den i den kommende tid vil gå langsommere. Vi kommer stadig tættere på hinanden. Tempo har også præget arbejdet i Nordisk Råd de senere år, og vi har vist, at når der er politisk behov, og når der er vilje, kan vi også handle hurtigt. Vi har holdt ekstrasessioner om presserende emner, og præsidiet har handlet.

Derfor er det helt rigtigt, at vi ved denne session skal behandle forslagene fra Organisationskomiteen, der sigter mod at gøre arbejdet smidigere og mere effektivt. Komiteen kom jo langt med sit arbejde, og nu er det os, der skal føre forslagene ud i livet. Alligevel kan jeg ikke tilbageholde en skuffelse over, at regeringerne ikke har villet gå længere på visse områder, end tilfældet er. Vi burde også have fået ministerrådsforslag om et tættere, formaliseret udenrigspolitisk samarbejde og om budgetproblemerne.

Men i Nordisk Råd vil vi fastholde forventningen til vore regeringer. Her kan jeg passende citere Organisationskomiteen, der skriver:

"Det er rent generelt ikke regelsættet i den nuværende udformning, der står i vejen for fremgang (altså i det nordiske samarbejde). Skal det nordiske samarbejde kritiseres for manglende resultater, bør kritikken rettes mod mangelen på politisk vilje."

Og det synes jeg er vigtigt at understrege: Kritik af regeringerne, men sandelig også forståelse af, at vi selv ikke altid har tilstrækkelig politisk vilje.

Det er måske symbolsk, at vi holder sessionen i København netop på dette tidspunkt, hvor tanken om en fast forbindelse over Øresund er så tæt den endelige politiske beslutning som nogen sinde. Lad os håbe, at vores forbindelser fortsat vil være tætte og faste. Vi skal udbygge dem ved denne session.

Derfor velkommen til København, til Christiansborg, til vort parlament, Folketinget!

5

Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger.

Presidiet hade föreslagit att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölls.

6

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet hade föreslagit att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med det utdelade tryckta förslaget med tillägg av medlemsförslagen A 963/j¹ om medlemskap för de baltiska länderna i Nordiska rådet (väckt av Pia Kjærsgaard) och A 964/j¹ om att upprätta diplomatiska förbindelser med de baltiska länderna (väckt av Pia Kjærsgaard) samt fråga E 16/1991 angående ungdomsarbetslösheten (ställd av Grethe Lundblad) och Dokument 3: Presidiets Baltikumprogram.

Eventuella ytterligare frågor (E-saker) kan komma att ställas med hänvisning till arbetsordningens § 15.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

7

Meddelande om voteringsordningen

Voteringen sker med hjälp av voteringsapparat. I enlighet med § 11 i rådets arbetsordning kan medlem rösta "ja" eller "nej" eller avstå från att rösta.

På varje plats har medlemmarna tre voteringsknappar märkta med "ja" (grön knapp), "nej" (röd knapp) och "avstår" (vit knapp).

Presidenten meddelar när voteringen börjar respektive avslutas.

Medlemmarna kallas till omröstning med en ringsignal. Klockan ringer när den siste anmälda talaren fått ordet i ett ärende där omröstning skall äga rum.

8

Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1991-1992

Presidiet hade föreslagit att rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1991-1992 väljer Jimmy Stahr med Jette Pohrs som suppleant och Jørgen Mohr med Svend Grauesen som suppleant.

Presidiets förslag *bifölls*.

9

Bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden till handlingarna, som ej upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen

Presidiet hade föreslagit att utskottet bemyndigas att lägga till handlingarna sådana meddelanden som inte upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen.

Presidiets förslag *bifölls*.

¹ Medlemsförslagen A 963/j och A 964/j slutbehandlades inte av juridiska utskottet och kunde därför ej tas till behandling i plenum.

10

Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)

Presidenten: Enligt Dokument 2 föreslår presidiet vissa regler för sessionens genomförande. I dokumentet föreslås tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten och i sakdebatterna. Det föreslås också hur replikordningen skall genomföras.

Presidiets förslag *bifölls*.

11

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet samt Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Indenrigsminister, minister for nordisk samarbejde **Thor Pedersen:** Hr. præsident, ærede rådsmedlemmer, ærede gæster.

Nordisk Råd mødes i år på et tidspunkt, hvor vi dagligt konfronteres med menneskelige lidelser og tragedier, som gør et dybt indtryk på os alle.

Vi i Norden nærer også en dyb uro over den spændte situation, som fortsat råder i vort nærområde Baltikum.

Trods den meget alvorlige situation efter Iraks annektering af Kuwait i august sidste år har den entydige fordømmelse af Irak, Sikkerhedsrådets faste reaktion og ikke mindst de allieredes militære aktion vist, at verdenssamfundet ikke længere accepterer aggression og brud på de fundamentale internationale regler.

Denne lære har Saddam Hussein nu måttet erkende, og det er vort håb, at der nu findes en varig løsning.

Ved sessionen i Reykjavík sidste år mødtes vi i en atmosfære af international optimisme, men det år, der er gået, har desværre lært os, at billedet hurtigt kan vende.

Vi kan igen konstatere, at Norden er et fredeligt hjørne, men det giver os et stort ansvar, et stort ansvar, der forpligter. Vi har et ansvar, især over for vore naboer. Vi har en forpligtelse til at medvirke til løsninger, som hurtigt bidrager til genopbygning og stabilitet.

Efter Ministerrådets opfattelse er det lykkedes at tage væsentlige skridt til at forbedre organisationen og skabe en struktur for en mere effektiv virksomhed. I det forløbne år er det også lykkedes os at gennemføre nye, værdifulde initiativer.

Det har været et år uden større meningsforskelle mellem Nordisk Råd og Ministerrådet takket være en løbende og konstruktiv dialog. Ministerrådet konstaterer derfor også med glæde, at vi heller ikke i de kommende dage synes at stå over for uoverkommelige meningsforskelle.

Set i dette perspektiv er problemerne på den egentlige nordiske dagsorden relativt små.

Hr. præsident. Ministerrådet fremlægger til sessionen en omfattende beretning for arbejdsåret 1990, og vi redegør på sædvanlig måde for vores fremtidsplaner. Jeg vil derfor alene fremhæve enkelte vigtige arbejdsområder for Ministerrådet.

Den europæiske dimension i samarbejdet er yderligere markeret. I juni sidste år vedtog Ministerrådet en konsolideret og udvidet udgave af arbejdspro-

grammet Norden i Europa til 1992. Vi har før sessionen fået en rapport om gennemførelse og status for programmet, og Rådet vil i løbet af kort tid få denne oversendt.

Vi har besluttet at se nærmere på, hvorledes Vestnordensamarbejdet bedst muligt kan udvikles i lyset af Vestnordens særlige stilling. For at yde et nordisk bidrag til oprettelsen af et nordisk kunst- og kulturcenter i Nuuk har vi i går givet tilsagn om et engangstilskud på i alt DKK 20 mio. fordelt på årene 1995/96.

Ministerrådet har i det år, som er gået, været stærkt optaget af samarbejdet med Baltikum. Vi har et specielt forhold til de baltiske lande som nærmeste naboer. Vi ønsker at støtte og fremme den demokratiske udvikling i landene og den fredelige vej mod selvstændighed. Forventningerne til Norden er store.

Inden for Østersøområdet ønsker vi et fællesskab, hvor de baltiske lande deltager i et bredt samarbejde. Jeg kan f.eks. nævne områder som miljø, forskning, kommunikation og kultursamarbejdet.

Ministerrådet har på kort tid udarbejdet et arbejdsprogram for Baltikum. Vi har etableret en stipendieordning, som skal supplere nationale ordninger. De første stipendier er uddelt, og de første unge baltiske studerende er allerede i gang her i de nordiske lande.

Vi har oprettet nordiske informationskontorer i de baltiske hovedstæder, i Tallinn, i Riga og i Vilnius. Kontorerne skal hjælpe med kontakterne mellem de baltiske lande og de nordiske lande, og Ministerrådet ansatte i går ledere til de tre kontorer.

Vi har endvidere skabt det økonomiske grundlag for en pulje, hvor vi kan støtte forskellige projekter til gavn for vore naboer omkring Østersøen. Foreløbig har Ministerrådet modtaget 70 ansøgninger, og de første samarbejdsprojekter er tildelt bevillinger.

På samarbejdsministermødet i går besluttede vi en udredning om mulighederne for en nordisk finansiel støtteordning til investeringer i de baltiske lande. Det har vi meddelt vore finansministre, som sammen med Den Nordiske Investeringsbank får det operative ansvar for gennemførelsen.

Ud over disse initiativer, som jeg har nævnt, har vi skabt nye muligheder for at forbedre miljøet især i vore nærområder omkring Østersøen. Udlånsrammen for Investeringsbankens projektinvesteringsslån er forhøjet, og et nyt selskab, "Nordisk Miljøfinansieringsselskab", har påbegyndt sin virksomhed. Jeg vil også gerne nævne Ministerrådsforslaget om nordisk miljøforskningsprogram, som omfatter miljøforskningsamarbejde i Østersøområdet.

Ja, jeg kan konstatere, at vi er godt i gang.

Hr. præsident! Nordisk Ministerråds budget har måttet gennemgå samme kritiske granskning som de offentlige budgetter i flere af vore respektive lande. Planlægningsgrundlaget for de nærmeste år, for det ordinære budget, er nulvækst budgettering. Ministerrådet er derfor i gang med at indrette virksomheder på en sådan måde, at vi kan omprioritere og sætte ressourcer ind på områder, hvor de gør størst nytte eller giver mulighed for nye prioriterede aktiviteter. I de nærmeste år vil der derfor også være dele af virksomheden, som må omlægges eller finansieres fra anden side.

Vi har i Ministerrådet analyseret vore budgetforpligtelser og kan glæde os over, at det nordiske budget har en langt større fleksibilitet end andre offentlige budgetter. Det betyder ikke, at omprioriteringer er problemfri, men de er nødvendige, og vores analyser viser, at det fuldt ud er forsvarligt og også muligt.

Rådets organisationskomité har foreslået, at der indføres beslutningsret for rådet inden for en budgetramme, fastlagt af Ministerrådet. Ministerrådet har

ikke kunnet tilslutte sig forslaget. Baggrunden er først og fremmest, at det kan betyde et brud på princippet om, at fordelingen af nordiske midler baseres på konsensus.

Men når det er sagt, vil jeg gerne præcisere, at vi er i Ministerrådet meget åbne over for ændringer i budgetproceduren, som kan forstærke rådets indflydelse og give rådet et større budgetansvar. Det er vores opfattelse, at vi allerede har anvist sådanne løsninger. Vi har bl.a. foreslået, at rådet formulerer sin budgetudtalelse som et muligt samlet alternativ til Ministerrådets forslag inden for samme totalramme.

Hr. præsident! Ministerrådet har været stærkt optaget af at forbedre effektiviteten og mulighederne for at reagere på nye udfordringer og for at tage nye initiativer. Vi fortsætter denne linie. Ministerrådet har derfor med stor interesse modtaget betænkningen fra organisationskomitéen.

Efter ønske fra præsidiets fremlægger vi et ministerrådsforslag om ændringer af Helsingforsaftalen, forslag, som i det væsentlige vedrører rådets interne forhold, og som Ministerrådet selvfølgelig medvirker til at gennemføre, når rådet ønsker det.

Andre af organisationskomitéens forslag kræver nærmere overvejelser. Ministerrådet vil vende tilbage hertil, når vi kender rådets stillingtagen.

Et af forslagene, Overførsel af budgetkompetence, har jeg kommenteret. Et andet forslag vedrører spørgsmålet om at formalisere samarbejdet om internationale spørgsmål.

Ministerrådet er enig med organisationskomitéen i, at der i dag intet er til hinder for, at spørgsmål med en international dimension drøftes i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Ministerrådets beretning og planer, præsidiets rapport og dagsordenen for denne session viser jo til fulde, at den internationale dimension er en realitet i den nordiske hverdag.

Vi mener også, at det i tiden fremover vil være naturligt med et forstærket samråd i internationale spørgsmål mellem de nordiske landes regeringer. Det spørgsmål, vi imidlertid nøje må overveje, er det fornuftige i yderligere at institutionalisere det nordiske samarbejde, som vi kender i dag.

Hr. præsident! Et tema, som optog mange ved generaldebatten i Reykjavík sidste år, og som utvivlsomt også vil blive berørt ved dette års debatter, er spørgsmålet om det nordiske samarbejdes fremtid. Den 1. januar 1993 er uden tvivl en vigtig europæisk dato, men vi må heller ikke lægge for meget i datoen. Vi vågner jo ikke op om morgenen og oplever et nyt Europa eller et andet Norden.

Vi har både planer og nordiske initiativer, som rækker længere. Også Europa vil uden tvivl stå over for spørgsmål, som ikke er afklaret.

På den anden side er vi i Ministerrådet meget bevidste om, at vi i de kommende år står over for nye europæiske strukturer. Forhandlingerne mellem EF og Efta om et omfattende og mere struktureret samarbejde, den såkaldte EEA-aftale, går i de kommende måneder ind i sin afsluttende fase.

Vi ved, at Sverige vil søge medlemskab i EF, og vi kan ikke udelukke, at flere nordiske lande følger efter. Men et samarbejdende Norden som en del af det europæiske samarbejde er et vigtigt mål for en afbalanceret europæisk udvikling i regionernes Europa.

Vi vil stå over for en situation, hvor samarbejdet mellem de nordiske lande Øvil kunne få øget betydning på samme tid, som vi må være åbne over for, at en del af vort praktiske samarbejde afløses af europæiske løsninger.

Det nordiske samarbejdes fremtid afhænger af, at vi udviser den nødvendige fleksibilitet, omstillingsevne og handlekraft. De organisatoriske forandringer, som rådet for sin del ønsker, vurderer jeg som rigtige skridt mod en forenklet arbejdsgang.

Hr. præsident! I det år, som er gået, har jeg haft fornøjelsen af at være formand for Ministerrådet. Vi har lagt vægt på at etablere en åben og forbedret dialog med Nordisk Råd. Jeg synes, det er godt på vej til at lykkes. Vi har været uenige om enkelte spørgsmål, men for mig har det været vigtigt, at vi åbent og ærligt har kunnet diskutere. Vi vil fortsætte arbejdet mod realistiske løsninger for samarbejdet med Nordisk Råd, og jeg vil samtidig gerne give udtryk for den tilfredshed, det har været at konstatere, at der er bred og positiv enighed om alle betydningsfulde sager mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Hr. præsident! Jeg vil gerne slutte med at takke præsidenten og de øvrige rådsmedlemmer for samarbejdet og ser frem til en konstruktiv debat for Nordisk Råds 39. session.

Páll Pétursson: Hr. præsident. Ved sidste session påpegede den da afgående præsident, Karin Söder, den forstærkede internationale dimension i Nordisk Råds arbejde. Det sidste år har vi fulgt den kurs, og den internationale dimension præger i stadig højere grad vort arbejde. Verden forvandles omkring os, og vi er en del af verden og må følge aktivt med i udviklingen. Afspændingen mellem Øst og Vest muliggør også friere omgangsformer, og større åbenhed stimulerer også denne udvikling.

Siden vi mødte til session i Reykjavík i fjor, har omorganisering af rådets arbejdsformer været under behandling. Organisationskomitéen, ledet af Bjarne Mørk Eidem, har fuldført sit arbejde, og nogle af komiteens ideer er allerede ved at blive ført ud i livet, andre bliver viderebehandlet.

Jeg tror, det er meget vigtigt at omorganisere rådets arbejdsformer ikke som en omvæltning, men som en nødvendig udvikling. Nordisk Råd må altid være et effektivt og moderne organ for samarbejde mellem vore respektive lande. Det er et gennemgående tema i komiteens forslag, at Nordisk Råd bliver et organ, som gør det lettere for den politiske vilje at få gennemslagskraft. Nu ser det ud, som om denne reformpakke ikke bliver gennemført som helhed, men jeg vil på præsidiets vegne takke komiteen og specielt formanden, Bjarne Mørk Eidem, for et godt arbejde. Jeg tror, at komiteens arbejde får stor betydning for rådet i fremtiden.

Desværre ville ministerrådet i sin tid ikke tage del i dette omorganiseringsarbejde. Ifølge det oprindelige forslag om organisationskomité bestod den af repræsentanter for både parlamentarikere og ministerråd, men ministerrådet ville ikke udnævne nogen medlemmer, så det var kun repræsentanter fra parlamentarikersiden, som sad i komiteen.

Jeg må på præsidiets vegne beklage den noget negative holdning, som Ministerrådet har til nogle af organisationskomitéens forslag. For eksempel i spørgsmålet om budgetproceduren. Rådet har et meget stærkt og enstemmigt ønske om at øge den parlamentariske indflydelse og få magt til at beslutte om fordeling af budgettet inden for de fra Ministerrådets side fastsatte budgetrammer.

Jeg kan godt forstå, at Ministerrådet meget gerne vil bibeholde magten til at fastsætte rammer, men jeg har svært ved at forstå, at ministerrådet ikke vil give os parlamentarikere lov til at foretage de prioriteringer, vi ønsker og synes er

rimelige inden for ministerrådets fastlagte rammer. Hvad er det egentlig, ministerrådet er ængstelig for?

For min egen del tvivler jeg ikke på, at en sådan ændret magtstruktur inden for rådet, som organisationskomitéen foreslog, og som nu støttes af Juridisk Udvalg, skulle forbedre kontakterne og samarbejdet mellem rådet og ministerrådet. Det ville også bedre end i dag afspejle de nationale parlamenters vilje. Jeg kan kun her og nu fremsætte et ønske om, at ministerrådet vurderer sagen på ny og kommer tilbage til rådet med ministerrådsforslag, som opfylder rådets ønskemål.

Jeg vil understrege, at vi fra rådets side har samme opfattelse som ministerrådet i mange sager, men det er meget vigtigt, fordi vi har stærkt behov for godt og nært samarbejde og hensyntagen.

Hr. præsident! Integrationen i Europa har i de seneste år præget vort arbejde og vor tankegang i stadig højere grad. Vi har iagttaget udviklingen, og vi har diskuteret situationen gang på gang. For mig er det helt klart, at de respektive nordiske lande ikke kommer til at vælge den samme vej. Danmark er medlem. Vi andre, som er medlemmer af Efta, tager del i EØS-forhandlingerne. Endnu ved man ikke, hvad der kommer ud af de forhandlinger, eller hvilket indhold en sådan aftale vil have. Det nordiske samarbejde er nu på en måde sat på prøve. Europainteressen har hos nogle fremstående nordiske politikere domineret diskussionen, og det nordiske er på en måde sat i baggrunden. Jeg vil påstå, at hvilken vej de nordiske lande end kommer til at vælge i Europaspørgsmålene, bliver der også i fremtiden behov for nordisk samarbejde. Vi har trods alt fælles kulturarv, fælles mål om velfærd og fælles syn på livets værdier.

Der bliver lyttet til Nordisk Råd ude i verden. Vi har erfaring i nært samarbejde, vi har kundskaber og ressourcer, som vi er villige til at dele med andre. Efter min mening er det på tide, at det i vort grunddokument, Helsingforsaftalen, bliver slået fast, at der i vort arbejde findes en ny dimension, den internationale. Det er vigtigt for os, at det slås fast, og det er også et signal til omverdenen. Nordisk Råd behøver ikke skjule sig. Vi bør være synlige.

Desværre synes vore regeringer tvivlende. Jeg kan ikke tolke det anderledes, end at vi ikke har fået noget forslag fra ministerrådet, trods det at ministerrådet kender rådets vilje i denne sag. Men det er ingen anledning til at give op. Jeg håber på, at signalerne fra denne session om den internationale dimension bliver sådan, at ministerrådet vurderer sagen på ny og ændrer standpunkt, og at Helsingforsaftalen kompletteres svarende hertil.

Hr. præsident! Udviklingen i Østeuropa har også i høj grad fanget vor opmærksomhed. Udviklingen i Baltikum er blevet centrum for vor interesse. Det er meget naturligt, at vi har en stærk vilje til at knytte kontakter og give støtte til vore naboer på den anden side af Østersøen. Vi har i det forløbne år sendt delegationer til Baltikum og modtaget gode gæster fra de tre baltiske lande. Jeg er af den mening, at alle nationer skal have ret til at bestemme sine styreformer på demokratisk vis. Der hersker ingen tvivl i mit sind om, at de tre nationer ønsker selvstændighed, og jeg synes, at vi bør støtte dem, så godt vi kan på alle måder, som kan være gavnlige for dem.

Der er heller ingen tvivl om, at de fleste af Nordens indbyggere er af samme mening som jeg. Den konflikt, som er opstået i Baltikum, kan kun løses med tålmodighed i fredelige forhandlinger uden pres eller brug af magt. Som grundlag for sådanne forhandlinger skal man bruge de principper, som alle lande inden for den europæiske sikkerhedskonference har tilsluttet sig. Vi har fra

Nordisk Råds side indhentet information om situationen i Baltikum og lagt grunden til konkret samarbejde i fremtiden. Dette arbejde må fortsættes.

Et bevis på vor vilje til at knytte nære kontakter og til at støtte de baltiske nationer er tilstedeværelsen af de prominente baltiske delegationer, som er specielle gæster på denne session. Det er os en ære, at de er her til stede, og at vi får lejlighed til at udveksle synspunkter og knytte nærmere bånd. Det særlige program, som vil finde sted onsdag, ser vi frem imod med stor interesse.

Hr. præsident! Det nordiske samarbejde er baseret på gensidig vilje og respekt. Ingen andre steder i verden arbejder nationer så nært sammen uden at give afkald på noget af deres suverænitet og deres selvstændighed. Nordisk Råd har ikke karakter af overnationalitet. Vi bestemmer ikke over hinanden, vort samarbejde er baseret på konsensus. Dette, tror jeg, er på sin plads at minde om her, hvor vi har vanskelige opgaver foran os.

Jeg vil til slut takke ministerrådets formand, samarbejdsminister Thor Pedersen, for udmærket og konstruktivt samarbejde i det sidste år.

Kirsti Kalle Grøndahl: President! Nordisk Råd er samlet i en kritisk tid for samarbeid og fred i verden. Golfkrigen raser videre, sultedøden truer titalls millioner mennesker i Afrika, og vi ser med stor bekymring på den ustabile situationen som preger vår nabo i øst. I denne situasjonen ville det vært kunstig om ikke debatten i Nordisk Råd skulle gjenspeile denne skjebnetimen for verden. Derfor er jeg blant dem som er glad for at utenrikspolitiske spørsmål ikke lenger er et tabubelagt område i Nordisk Råd.

Men det er selvfølgelig ikke ensbetydende med at samarbeidet i og mellom de nordiske land skal svekkes. Tvert imot: For Nordisk Råd er vi kommet til et vendepunkt. Spørsmålet er om vi de nærmeste to - tre årene vil klare å holde det nordiske samarbeidet levende, tett og aktuelt på viktige områder, eller om det vil flyte ut i formaliteter og uvesentligheter

Den politiske viljen i de fem landene vil avgjøre det. I den sosialdemokratiske gruppen erkjenner vi fullt ut at skal Nordisk Råd overleve de omveltninger som skjer i Europa, krever det en sterkere utvikling av og bevisstgjøring om nordisk identitet og fellesskap. Vi må få et mer aktivt forhold til det å være nordboere, og handle deretter.

Det betyr at rådet de nærmeste årene må få en mer markert profil som et "regionsorgan for Norden", et organ som har til mål å være et viktig arbeidsredskap selv om de nordiske landene i 1990-årene skulle komme til å velge ulike løsninger på sitt forhold til EF.

Nettopp valg av ulike tilknytningsformer til EF vil aktualisere og forsterke behovet for et aktivt Nordisk Råd, et Nordisk Råd der vi kan drøfte strategier for hvordan vi ikke bare skal hindre at det oppstår nye skillelinjer mellom de nordiske land, men også strategier for hvordan vi skal skape politisk grunnlag for flere felles løsninger.

Integrasjon i Europa betyr bl.a. lettere adgang til større markeder. Men disse markedene er karakterisert ved at de allerede er konkurransetilpasset og med sterkere økonomiske strukturer enn det vi har i Norden. Vår utfordring er at Norden som region må forberede seg mer målrettet på denne situasjonen. Å vente til 1993 eller 1995, er for sent.

Fra konservativt og liberalistisk hold har vi sett forslag om at konkurranseevnen kan bedres ved å redusere på velferdsordninger, redusere lønninger, svekke pensjons- og sykelønnsordninger, mindre vektlegging på arbeidsmiljø og faglig samarbeid, privatisering av offentlig virksomhet osv. Dette er en form

for konkurransetilpasning som sosialdemokratene ikke kan akseptere. Vi vil heller satse på en bedre utbygd og sterkere nordisk økonomi. Dette kan vi gjøre ved å fjerne gjenværende hindringer som er skapt av landegrensene, og å styrke strukturene i de sektorene der vi vet vi står svakt i forhold til EF.

For å konkretisere litt: Transport og kommunikasjon kan lett ødelegge vår konkurransevne fordi vi tross alt ligger i ytterkanten av Europa. Å slå sammen jernbaneselskapene i Sverige, Finland og Norge og danne ett nordisk jernbaneselskap, ville kunne være et forslag for å øke effektiviteten og dermed bedre konkurransevnen. På samme måte bør vi vurdere å slå sammen de nasjonale televerkene til ett offentlig nordisk televerk. På energisiden burde det ligge store besparelser i å etablere fellesordninger for produksjon, distribusjon og salg av energi.

Dem som nå kanskje måtte riste litt oppgitt på hodet av disse forslagene, vil jeg minne på at den gangen Danmark, Sverige og Norge gikk sammen om å danne SAS, var det stor motstand. I dag tror jeg neppe det er noen som vil hevde at andre løsninger ville vært mer effektive. Og medeierne i SAS har som kjent ulik tilknytningsform til EF.

Organisasjonskomiteen har bidratt med en omfattende gjennomgang av arbeidsmåtene i rådet og kommet med mange gode forslag til effektivisering. I de sosialdemokratiske partier hilser vi bl.a. forslagene om å styrke partigruppens posisjon i forhold til de nasjonale delegasjonene med glede. Vi er overbevist om at det vil vitalisere og ansvarliggjøre rådet.

Prioritering av alt godt - eller snarere manglende evne til å prioritere - har lenge preget Nordisk Råd. Velmenende ideer har lett fått innpass i rådets arbeid, og mye arbeid er nedlagt på urealistiske og/eller uvesentlige forslag. Dette har den sosialdemokratiske gruppe foreslått å gjøre noe med, bl.a. ved tiltak for å begrense adgangen til å fremme medlemsforslag.

Nordisk samarbeid koster penger, men ikke mer penger enn det hadde kostet å la være å samarbeide! Nordisk samarbeid er heller ikke bare det som kan leses ut av Nordisk Råds budsjetter. Nei, et tettere nordisk samarbeid betyr snarere at vi klarer å koordinere større deler av våre nasjonale budsjetter, koordinere våre nasjonale interesser i én nordisk interesse. Den finske, norske og svenske miljøinnsatsen på Kola er et godt eksempel på å koordinere nasjonale interesser og budsjetter - til én nordisk handling.

I sitt innlegg på Reykjavík-sesjonen i fjor støttet Gro Harlem Brundtland forslaget om å internasjonalisere arbeidet i Nordisk Råd. Hun sa bl.a.:

"Skal dette få virkelig mening, må utenriksministrene og ikke bare handels- og bistandsministrene danne Ministerråd og delta i Nordisk Råds arbeid."

I år synes det å være bred enighet om dette forslaget blant parlamentarikere i Nordisk Råd. Regjeringene, derimot, sier at de ikke ønsker å etablere et formalisert utenrikspolitisk samarbeid på det nåværende tidspunkt. Ut fra den siste tids utspill fra enkelte politikerkollegaer, har jeg fått noe mer forståelse for denne skepsisen fra regjeringenes side. For hva er det vi opplever? I forbindelse med våre alles ønsker om å bistå og støtte de baltiske republikker i deres selvstendighetsbestrebelse synes det som om enkelte politikere og partier konkurrerer om hvem som kan komme med de mest vidtgående, oppsiktsvekkende og provoserende uttalelser og forslag. Skulle disse forslagene blitt fulgt, ville Nordisk Råd blitt en arena for lite gjennomtenkte og useriøse forslag, som ikke ville være egnet til å løse de vanskelige spørsmålene som er knyttet til forholdene i Baltikum.

Det socialdemokratiska parti vil ta sterk avstand fra en slik utvikling av Nordisk Råd. I tråd med det mener vi også at Nordisk Råd skal avvise forslaget fra den liberalistiske gruppen om at Lettland, Estland og Litauen skal bli medlemmer av Nordisk Råd. Dette avslaget bør komme straks, slik at det ikke skapes ubegrunnede forventninger. Isteden mener den sosialdemokratiske gruppen at Nordisk Råd bør opprette et nært samarbeid med et Baltisk Råd, når det forhåpentligvis snart blir opprettet. For øvrig viser jeg til det programmet som er laget for våre gjester onsdag ettermiddag, og til den debatten rådet skal ha om Baltikum på fredag.

Til tross for enkelte politikeres agerende håper jeg imidlertid at Nordisk Råd og regjeringene i fellesskap kan finne fram til ordninger for et nærmere og mer formalisert utenrikspolitisk samarbeid i Norden. Dette samarbeidet må naturligvis skje innenfor avtalte grenser. Hensikten må være å koordinere og finne fram til felles holdninger i utenrikspolitiske spørsmål, ikke å sette ett eller flere av landene i forlegenhet. Utenrikspolitik er dårlig egnet som konkurransemark for å vinne hjemlig opinion. Det blir ikke bedre selv om man er langt hjemmefra.

Jeg har i mitt innlegg ikke berørt krigen i Golfen, til tross for at mye av vår bekymring i disse tider er knyttet til det som skjer der. Foruten å håpe på et meget snarlig krigsopphør, er det lite Nordisk Råd kan gjøre.

La meg til slutt likevel uttrykke min tilfredshet med det tette samarbeidet som er mellom de nordiske regjeringene for å finne fram til konstruktive tiltak og innsats i det som forhåpentligvis meget snart blir en "etterkrigstid". I prosessen for å skape varig fred og stabile forhold i Midtøsten, vil verden kunne regne med Norden.

Bildt: Herr president! Till årets session har vi äntligen möjlighet att hälsa företrädare välkomna för de folkvalda parlamenten i Estland, i Lettland och i Litauen. Vi från den konservativa sidan hade - som bekant - gärna sett att man hade kunnat ta detta steg redan i Reykjavik. Men att det som då var omöjligt nu har blivit möjligt är vi särskilt glada över.

Vår välkomsthälsing blir ännu varmare när den kontrasteras med kylan i de varningar som riktades till oss från Moskva i går. Varningarna från Moskva är illavarslande när de läggs till de tecken vi har fått de senaste månaderna på att man vill bromsa och begränsa de baltiska frihetssträvandena och därmed den europeiska omvandlingen. Men för oss här blir effekten den motsatta: den stärker oss i övertygelsen om hur viktigt det är att gå vidare med stödet till den baltiska frigörelsen.

Under de kommande åren måste vi gå vidare här i det nordiska samarbetet i förbindelserna med dessa länder och stater. Jag hoppas att de tre baltiska staterna i takt med att de gradvis vinner sin självständighet också kommer att gå vidare i arbetet med att bygga upp ett Baltiskt råd efter sina egna förutsättningar men måhända också med en viss nordisk inspiration.

Ju starkare detta Baltiska råd blir, desto bättre blir också förutsättningarna för att bygga upp ett nära, ett omfattande och ett varaktigt samarbete mellan detta och vårt Nordiska råd. Det skulle då vara lika naturligt för nordiska representanter att vara observatörer och gäster vid Baltiska rådets sammanträden som det måste bli för baltiska representanter att följa våra sammanträden. Då kan vi också knyta och binda ihop det nordiska och det baltiska samarbetet på det ena området efter det andra. Jag tror att detta är samarbetsmodellen för framtiden.

Vi vet alla - även om inte så många säger det - att det nordiska samarbetet befinner sig i en kris. Det håller på att förtvina i en tid när det europeiska samarbetet skjuter ny fart. Under detta år kommer huvuddelen av det demokratiska Europa att fatta beslut om att vidareutveckla sitt samarbete i riktning mot en politisk, ekonomisk och monetär union. Det är historiska steg, som kommer att i grunden förändra den europeiska verkligheten.

Därmed står också det nordiska samarbetet inför en brytpunkt under de närmaste åren. Antingen kan det gå mot en ny renässans genom att alla de nordiska länderna går med i EG, eller också kommer dess borttynande att bli allt tydligare. Detta är alternativet. Alla vet att det är så. Då borde vi också diskutera dem.

Sedan mitten av 1970-talet är Danmark, som med våra beräkningsregler är 20 % av Norden, medlem av EG. När Sverige går med kommer 60 % av Norden att vara medlemmar av EG. När Norge läggs till detta blir det 80 % av Norden som samarbetar inom ramen för EG.

Därmed står vi inför den särklassigt största förändringen i förutsättningarna för det nordiska samarbetet som vi haft under efterkrigstiden.

Det finns kanske fortfarande de som tror att det finns en väg tillbaka till nationalstatens påstådda suveränitet eller till den mera begränsade mellanstatliga samarbetsmodell som Efta och möjligen Nordiska rådet representerar. Jag är övertygad om att det inte är så. Framtiden för våra nationer ligger i det övernationella samarbetet, i det europeiska samarbetet. Det är som en del av detta övernationella europeiska samarbete som också vårt nordiska samarbete kan finna sin framtid. Antingen där, eller inte alls - det är valet.

Det finns de som hävdar att frågan om medlemskap i EG inte står på dagordningen just nu. Så sade, vill jag minnas, den svenska regeringen för några månader sedan, och så säger den norska regeringen i dag. Men det är fel. Frågan om en utvidgning av EG står på dagordningen nu. Det är nu vi måste fatta beslut. Att ta ställning till det europeiska samarbetet är också att ta ställning till det nordiska samarbetet. Ju förr vi får klarhet i de nordiska ländernas europeiska ställningstaganden, desto snabbare kan vi ta itu med arbetet att återupprätta det nordiska samarbetet, men ju längre vi tvekar om Europa, desto mer kommer Norden att förtvina.

Självfallet finns det även i en situation där bara delar - om än betydande och dominerande delar - av Norden skulle gå in i EG en framtid för Nordiska rådet. Vi kommer säkert att fortsätta att mötas, och middagarna kommer att bestå. Men jag fruktar att stora delar av substansen kommer att förgå. Det blir ett nedväxlat och uttunnat nordiskt samarbete.

Men om vi vågar att som nationer ta det stora steget in i det nationella europeiska samarbetet, kan vi inom det europeiska samarbetets ram ge Norden och det nordiska samarbetet en renässans. Då ger vi vår egen samhällsutveckling i Norden ny kraft, och då har vi också helt andra möjligheter att samarbeta med Estland, Lettland och Litauen, att ge det nordisk-baltiska samarbetet den kraft som det kommer att behöva för att möta utmaningarna i den spännande tid som Norden och Europa nu går mot. Att bestämma sig är ofta svårt, men det är viktigt, och den som inte bestämmer sig passeras av historien.

Björkstrand: Herr president! De nordiska mittenpartierna är fast beslutna att utnyttja återstoden av 1900-talet för att utveckla och stärka det nordiska samarbetet. Det måste vara vår primära uppgift, hur dramatisk händelseutvecklingen än blir i våra närområden och vid Persiska viken. Vi vill förena ett fördjupat

samarbete mellan de nordiska länderna med en stor öppenhet gentemot omvärlden. Det nordiska samarbetet är inte bara ett alternativ till ett vidare internationellt samarbete utan ett verktyg för att öka de nordiska staternas inflytande över och utbyte av detta samarbete.

Mittengruppen i Nordiska rådet anser att arbetssättet i rådet måste bli mera målinriktat och dynamiskt för att de stora principiella frågorna skall bli synliga och möjliga att driva på ett effektivt sätt. Det krävs betydligt längre gående förändringar i handläggnings- och beslutsgång samt organisationens struktur än organisationskommittén har föreslagit. Realiserandet av organisationskommitténs förslag måste ses som ett första blygsamt steg när det gäller att skapa en effektiv och dynamisk organisation för ett långt integrerat nordiskt samarbete på alla plan.

Den nollbudgetering ministerrådet går in för vittnar om en frapperande brist på visioner, idéer och framför allt vilja när det gäller att utveckla nordiskt samarbete. Mittengruppen understryker kraftfullt vikten av att ministerrådet prioriterar det nordiska samarbetet högre och visar beredskap att avsätta tillräckliga medel för att realisera planerna.

Parlamentarikernas inflytande över budgetprocessen bör enligt mittengruppen avsevärt förstärkas.

Herr president! Mittengruppen var tidigt ute när det gällde att aktualisera de problem och möjligheter som den förändrade politiska situationen kring Östersjön skapade. Vi tog initiativet till en konferens för Östersjöländerna när det gällde demokrati och miljöfrågor. Planerna förverkligades senare av presidiet i anslutning till höstmötet när de övriga partigruppernas ställningstagande gjorde detta möjligt. Mittengruppen har också varit en pådrivande kraft när det har gällt att utveckla samarbetet inom speciella sektorer, t.ex. jordbruket.

Politiska uttalanden för självständighetssträvandena i Baltikum har självfallet betydelse för den framtida utvecklingen i området, men vi har skäl att än mer aktivt låta det verbala stödet få formen av konkreta initiativ i syfte att utveckla Baltikum. De nu föreslagna åtgärderna, informationskontoren, stipendioprogrammet för studerande och lärare samt grundplåten till finansiering av östeuropeiskt deltagande i nordiska aktiviteter utgör en bra början. Den nordiska insatsen på miljöområdet står dock alltjämt i förgrunden. Här efterlyser mittengruppen snabba och omfattande insatser. Det ligger också i de nordiska ländernas eget intresse.

Herr president! Den europeiska integrationsprocessen utgör en av de största utmaningarna för det nordiska samarbetet. Det föreligger en uppenbar risk för en djupgående splittring om Sverige och något annat nordiskt land utöver Danmark går in i EG medan de två övriga står utanför. Om det blir Norge, kommer det framtida EG att som en spjutspets splittra Norden. Hur skall de perifera områdena Island och Finland i så fall samarbeta över en dylik EG-spjutspets mot Norden? Det är därför av största vikt att man på nordiskt plan snabbt utreder för- och nackdelarna med en EG-anslutning. Det faktum att Sverige har beslutat att ansluta sig till EG gör inte en dylik utredning mindre nödvändig, snarare tvärtom. Presidiet borde snabbt behandla det medlemsförslag som har inlämnats i frågan.

Herr president! Intentionerna i kulturhandlingsplanen från 1988 bör nu enligt mittengruppen aktivt följas upp. Norden som kulturell hemmamarknad bör bli verklighet genom att alla hinder för en fri utväxling av materiella och immateriella kulturyttringar avlägsnas. De möjligheter som ett intensivt högskole- och forskningsutbyte erbjuder har utnyttjats bara till en ringa del. Det breda folkliga

kultursamarbetet bör befästas och fördjupas. Vi väntar alltså på ett tredje nordiskt pris för att främja konstindustriellt skapande i Norden.

Herr president! Erfarenheterna av det nordiska samarbetet inspirerar oss att vidga och fördjupa samarbetet än mer inför 2000-talet. I ett integrerat Europa accentueras betydelsen av ett fungerande och mångsidigt regionalt samarbete.

Men kravet på solidaritet måste utsträckas längre än till ett samarbete kring Östersjön. De nordiska länderna bör också framgent gå i spetsen för strävandena att skapa en hållbar utveckling i hela världen och ge de fattigaste länderna en reell möjlighet att utvecklas. De riskerar att hamna helt i skuggan av händelserna kring Persiska viken.

Herr president! Regeringarna i de nordiska länderna intar en alltför avvaktande och restriktiv hållning till ett utvidgat, dynamiskt nordiskt samarbete i väntan på vad som skall ske i relationen till Europa. Därmed försitter vi de chanser vi har att genom ett utbyggt nordiskt samarbete göra oss bättre förberedda för det framtida Europa oberoende av vilka de slutliga integrationslösningarna blir. Det har vi definitivt inte råd med.

Mittengruppen betygar sin fasta tillit till det nordiska samarbetets framtida möjligheter och efterlyser därför en betydligt större aktivitet och initiativkraft från ministerrådets sida när det gäller att stärka det nordiska samarbetet med sikte på morgondagen.

Bildt: Jag kunde inte undgå att notera mittengruppens företrädare Gustav Björkstrands påstående om EG såsom en spjutspets norrut mot det nordiska samarbetet. Det är en syn på saken. Det synsätt som vi har inom den konservativa gruppen är väl snarast det motsatta. Vi ser det nordiska samarbetet såsom en spjutspets söderut, som skall föra oss in i det europeiska samarbetet.

Björkstrand: Herr president! Oberoende av vilken min grundinställning till EG är, är det alldeles klart när man ser på kartan att om Danmark, Sverige och Norge är medlemmar i EG och Island och Finland står utanför, kommer Norden att delas på ett tidigare helt okänt sätt.

Bildt: Slutsatsen av detta resonemang är att vi kan ena Norden bara inom EG. Den nordiska enheten äger rum inom ramen för den europeiska enheten. Det är därför en något orealistisk målsättning även för mittengruppen att ur den europeiska gemenskapen slita loss länder som i dag är medlemmar.

Björkstrand: Herr president! Det jag har sagt skall inte ses som ett ställningstagande från mittengruppens sida till det framtida EG. Jag har bara noterat vad som kan ske. Jag tycker inte det är vidare trevligt ur det nordiska samarbetets synpunkt.

Lilli Gyldenkilde: Hr. Præsident! Nordisk Råds session holdes på et tidspunkt, hvor hele verden ser med tilbageholdt åndedræt på udviklingen i krigen i Golfen. At Saddam Hussein skal forlade Kuwait betingelsesløst, skal der ikke være tvivl om, det ønsker vi alle, det står vi sammen om.

Men i Venstregruppen ville vi have ønsket, at krigen havde kunnet undgås, og vi er af den mening, at blokaden skulle have haft længere tid at virke i. Det kunne have ført til undgåelse af en krig, hvor mange unge mænd, kvinder og børn sætter livet til. Dette blev aldrig afprøvet, men fakta er dog, at der under

alle omstændigheder skal forhandlingsløsninger til for at løse op om de store problemer, der er i Golfområdet, og heri bør nordiske lande også spille en rolle.

Nordisk Råds venstrefløj støtter de nordiske landes udenrigsministre i, at vi skal deltage i disse fredsbestræbelser i Golfområdet og støtter derfor oprettelsen af et FN-fredskorps med deltagelse fra de nordiske lande. Og jeg skal tilføje, at jeg faktisk ville ønske, at vi i dette land havde en Stoltenberg som udenrigsminister, hvis sprogbrug og hvis nuancering i denne debat er ganske anderledes end det, der karakteriserer den danske udenrigsministers sprogbrug. Så jeg skal ikke undlade at takke Norges udenrigsminister, Sveriges statsminister og Finlands Udenrigsministerium i det, de er citeret for i Politiken i går. Det har en ganske anden karakter end den koldkrigeriske facon, som vores udenrigsminister i Danmark bruger i denne meget alvorlige sag.

Også her i vort område, hr. præsident, er vold desværre kommet nærmere. Vore naboer i Estland, Letland og Litauen kæmper en modig kamp for frihed og demokrati, den kamp, der allerede har kostet unge menneskeliv, og det må på det skarpeste fordømmes. Den nordiske stemme bør lyde over for Sovjetunionen, og vi skal opfordre, så stærkt vi overhovedet kan, til, at der nu kommer reelle forhandlinger i gang om de baltiske landes uafhængighed. Det er det, de demokratiske valg i de baltiske befolkninger har vist at befolkningen ønsker. Og der skal kræves respekt for demokratisk valgte parlamenter.

Det er jo ikke ukendt, at de baltiske lande er et uløst problem fra 2. verdenskrigs tid, og herved adskiller de baltiske lande sig fra republikker, der i øvrigt inden for Sovjet ønsker frigørelse. De baltiske lande blev underlagt Sovjet i en handel mellem Stalin og Ribbentrop, hvilket ingen skal glemme. Resten af det tidligere Østropa har fået sin frihed, har fået løst sine bånd, dette må og skal Baltikum også have, og det er det, befolkningen vil, og det er også det, befolkningen i vore lande støtter.

Nordisk Råd har spillet en rolle i internationaliseringen også af det baltiske problem. Det skal alle nordiske parlamentarikere have tak for. Ingen skal heller være i tvivl om venstrefløjens stilling og indflydelse på, at Baltikum er kommet så meget på dagsordenen, som tilfældet er. Det kan man forvisse sig om ved at se på dagsordenen for Baltikumdebatten, hvor mange af venstrefløjens forslag vil blive rekommanderet, og jeg håber så, de bliver ført ud i livet af ministerrådet.

Nordisk Råd har tiltaget sig en ny rolle. Samtidig med internationaliseringen i verden er der foregået en udvikling i Nordisk Råd om, hvilke debatter vi må tage. Det er godt, for i en tid, hvor al politik internationaliseres mere og mere, skal der selvfølgelig lyde en nordisk parlamentarisk stemme. Vore debatter - alene den forrige, vi havde på replikker, hvor Carl Bildt var af den mening, at de nordiske lande alle sammen skulle være i EF, og så vidt jeg forstod på ham, ikke ville overlade det til befolkningerne selv at finde ud af det - viser efter min mening tydeligt, at vi er inde i vitale diskussioner om Nordens rolle i det kommende Europa, og man kan naturligvis ikke sige andet end, at det har udenrigspolitisk karakter.

Nu står vi over for ændringer i Nordisk Råds arbejdsordninger og i Helsinki-talen, som er vort arbejdsgrundlag. Jeg skal sige tak til hele Organisationskomitéen og ikke mindst til dens formand Bjarne Mørk Eidem, som har lavet et stort, omfattende, flot stykke arbejde, som nu er lagt frem for os i forslag. Det har ikke været let, men et kompromis er lagt frem, og venstrefløjens skal advare imod, at dette kompromis slås i stykker, for selvfølgelig har vi også ønsker om

flere ændringer, men vi har anerkendt kompromiset, og vi vil opfordre andre til at gøre det samme.

Man kan så spørge, om det arbejdsgrundlag, vi får ud af det, vil være det, vi kan arbejde efter i mange år. Det tror vi ikke. Vi tror, udviklingen går så hurtigt, at der skal ændringer til med jævne mellemrum, som ikke kan vente i mange år. For ellers vil Nordisk Råd komme bagud, og det bør Nordisk Råd ikke være. Vi bør hele tiden være på forkant af udviklingen.

Det har vi f.eks. været på miljøområdet, men det er vi ikke mere; vi bliver overhalet af udviklingen. Jeg skal opfordre til, at det miljøsamarbejde med Østersølandene, som bliver rekommanderet, meget hurtigt bliver ført ud i livet i en ny Østersøkonvention.

Jeg skal endvidere sige, at arbejdsmiljø, ligestilling og socialøkonomiske områder skal styrkes i Nordisk Råd-samarbejdet, og det vil venstrefløjen arbejde for i de kommende år.

Til slut skal jeg sige: Det nordiske samarbejde er et vigtigt samarbejde, og uanset om vi i de forskellige lande er uenige om dette eller hint, så er vi nu nået dertil, hvor vi forsøger at vitalisere det nordiske samarbejde. Uanset om vi er med i EF eller vi er med i Efta, eller hvilken form vi nu vælger for vores europæiske udvikling i de forskellige nordiske lande, så skal der ikke herske tvivl om, at et regionalt nordisk samarbejde vil der under alle omstændigheder være brug for. Jeg kan sige for venstrefløjens vedkommende og for mit eget vedkommende, at hvis blot der blev brugt et par procent af de midler, vi ofrer på EF-samarbejdet, på det nordiske samarbejde, så ville vi jo være kommet meget længere, end vi er i dag.

I håb om en god session og om, at vi forstår alvoren i vores rolle i Nordisk Råd, skal jeg takke for ordet, hr. præsident.

Ivar Hansen: Hr. præsident! Fru Lilli Gyldenkilde omtalte her for lidt siden den internationale situation og berørte herunder udviklingen i Golfkrigen, og hun kom i den forbindelse med nogle højst uvenlige bemærkninger om den danske udenrigsminister.

Derfor vil jeg gerne for en ordens skyld slå fast, at den danske regering og et meget stort flertal i Folketinget selvfølgelig har støttet FN's resolutioner vedrørende Golfkrigen til punkt og prikke.

Dernæst vil jeg gerne sige, at fru Lilli Gyldenkilde i sit indlæg her måske nok ufrivilligt kom til at antyde to ting. For det første at man tilsyneladende skulle kunne forhandle med et regime af den type, der findes i Irak, og at man tilsyneladende skulle kunne forhandle med en diktator af Saddam Hussiens observans. Udviklingen i Golfkrigen har til fulde bekræftet, at det ikke er tilfældet.

Fru Lilli Gyldenkilde kom derudover - formentlig også ufrivilligt - til at antyde, at fred er bedre end frihed. Det synes jeg lød lidt beskæmmende.

Lilli Gyldenkilde: Den sidste bemærkning vil jeg fuldstændig lade hr. Ivar Hansen stå alene med, for alle, der blot kender lidt til det socialistiske arbejde i Nordisk Råd fra venstrefløjens side, ved dog, at vi aldrig kunne drømme om at sige det; tværtimod. Vi føler os meget ofte som dissidenter i denne forsamling, fordi vi føler, der gang på gang bliver brugt en betonsocialistisk metode over for os. Det blev forsøgt denne gang også, og det vil jeg afvise på det kraftigste.

Jeg kom ikke ufrivilligt til at antyde, at der skulle forhandlinger i gang i Golfkrisen. Det skal der, når denne frygtelige krig er forbi; det var, hvad jeg sagde. Krigen er en realitet. Vi kan håbe, at den er på vej til at blive afsluttet,

men under alle omstendigheter skal der jo forhandlinger til i Golfområdet, fordi der er så mange problemer, som skal klares.

Og så vil jeg ikke undlade at gøre hr. Ivar Hansen opmærksom på, at også mit parti her i Folketinget har været fuldstændig enig i det, der er blevet sagt, bortset fra at vi synes, blokaden skulle have haft lov til at fungere længere; og det er vi dog ikke de eneste i verden, der siger.

Jeg kommer ikke til fra denne talerstol at sige noget ufrivilligt, men der kan være mange, som frivilligt vælger at misforstå, hvad der bliver sagt. Det beklager jeg meget.

Hagen: Hr. president! Den fredelige internationale liberalistiske frihedsrevolution fortsætter i mange land. Makten gis tilbage til befolkningen fra ettpartidiktaturer, fra statsmakten, og det indføres stadig mer markedsøkonomi - ordet som for også sosialdemokrater i Norden var et skjellsord på 1970-tallet.

Tiden med sterk statsmakt, høye skatter, skyhøye avgifter, politikerstyring og byråkrati er i tilbakegang som system. Også i Norden bør dette få klare følger for omlegging av politikken, og det er mange tegn i tiden som tyder på at så skjer. Kanskje fremveksten av Ny Demokrati i Sverige vil få fortgang i avbyråkratisering, avregulering og nedsettelse av skatter og avgifter også der. Dette er nøkkelord for liberalistisk gruppe. Få privatiseringen i gang, avbyråkratisering, omorganisering, nedbygging av statsmakten, langt større del av ressursene i et hvilket som helst land i produktiv virksomhet, og så lite som mulig i administrasjon. Markedet er på de aller fleste områder et bedre styringsinstrument og bedre styring enn det som politikere kan gjøre.

Jeg hilser velkommen tanken fra Kirsti Kolle Grøndahl om å vurdere sammenlåing av jernbane, televerk og annet i Norden, men for oss vil det måtte være nødvendig at man først privatiserer og lar markedet, kundene, avgjøre om dette er fornuftig. Det er kundene som skal styre, ikke politikerne.

Frihet er et nøkkelord for liberalister og liberale. De lærte dette ordet i Norge og Danmark i 1940-45. Verden må stadig lære om igjen og om igjen betydningen av frihet. Krigen i Midtøsten etter Saddam Husseins brutale angrep på Kuwait lærer oss det en gang til. Vi gir vår fulle støtte til FN's, USA's og Storbritannias kamp for frihet i Kuwait. Beklageligvis er det igjen slik at mange sosialister setter fred foran frihet. Da hadde det ikke vært problemer med fred i Midtøsten, det var bare å la være å gjøre noe etter at Kuwait var overtatt. Da hadde man hatt fred, men da hadde man ikke hatt frihet. Det gjentas stadig fra sosialistisk hold at man vil ha fred, men da glemmer man at det er friheten man skal kjempe for.

Erfaringene fra de tre baltiske land gir oss den samme lærdom. Fred for de baltiske land er ikke nok. Det er frihet de kjemper for, og det er for frihet de forventer og fortjener vår støtte og vår assistanse. Kirsti Kolle Grøndahl, sosialdemokratisk gruppes talskvinne, angrep oss liberalister for kanskje å gå for langt når det gjelder å støtte balternes frihetskamp. Det ble sagt også på Island i fjor da vi etterlyste observatører fra de baltiske land, og den samme argumentasjonen kom fra sosialdemokratisk hold da Kristen Poulsgaards forslag ble nedstemt allerede i 1989.

La meg si dette: Konkurransen om å gå lengst i frihetens retning og i sin iver etter å støtte folk i frihetskamp - den konkurransen tar vi gjerne, selv om det måtte komme ukvemsord fra Kirsti Kolle Grøndahl og andre sosialdemokrater, og det er ikke noe rart, for for sosialister er ordet "frihet" et relativt nytt ord.

Den nye utfordring som Norden nå står overfor, kommer fra det nye Europa, der EF representerer den dynamiske utvikling. For Norden og Nordisk Råd er det kun to scenarier som det er mulig å tenke på fremover. Det ene er at alle nordiske land blir medlemmer i EF. Det andre alternativet er at to eller flere blir medlem, og at det blir en omfattende EØS-avtale. Da må den parlamentariske del av Nordisk Råd omorganiseres og reorganiseres. Det vil ikke kunne være slik som det har vært, fordi alle de praktiske spørsmål som hittil har vært behandlet i Nordisk Råd, vil finne sin løsning enten i EF-organer eller i EØS-samarbeidet. Det praktiske arbeid vil gå over dit, og derfor vil Nordisk Råd være en del av dette samarbeidet. Jeg tror også at i denne sammenheng er det viktig å gjøre Nordisk Råd, parlamentarikerforsamlingen, til et langt sterkere partipolitisk organ. Det er noe rart at man har en blanding av partigrupper her i denne sal og landsdelegasjoner. Det ødelegger og vanskeliggjør en del debatter. Vi tror på en større grad av partipolitisering fordi det partipolitiske og det politiske arbeid i EF også skjer på den basis. Dette bør forseres, og vi kommer tilbake til det når vi skal behandle organisasjonskomiteens innstilling.

Til slutt: Når det gjelder EF og overnasjonalitet, vil jeg hevde at særlig miljøspørsmål er det som har klargjort for de fleste behovet for overnasjonale beslutninger som automatisk blir gjenstand for å bli fulgt i alle land. Men i miljøspørsmål må vi også være edruelige og ikke overreagere. I så måte er de siste opplysningene fra FNs klimapanel oppmuntrende sett i forhold til tidligere. Vi har fått 50 år lenger til å løse problemene med drivhuseffekten på, og da er det viktig at man hele tiden bruker hodet, og at man vurderer det som gjøres, opp mot ulempene og fordelene.

Vi håper at Nordisk Råds parlamentarikerforsamling vil få en god debatt særlig om sin egen fremtid og det perspektiv med det nye Europa som Nordisk Råd nå må ta til etterretning og må ta konsekvensen av ved en relativt radikal omorganisering av Nordisk Råds arbeid når det gjelder den folkevalgte delen.

Statsminister Holkeri: Herr president! Nordiska rådet samlades senaste år till sin session i Reykjavík i en anda av en ny och försiktig optimism. Vi omvärderade tidigare sanningar och fakta i omvälvningarnas Europa.

I dag präglar osäkerhet och tveksamhet igen bedömningen av den internationella utvecklingen.

Som nordbor, som européer och som medlemmar i det internationella samfundet bör vi än en gång ställa oss frågan om det existerar förmåga och vilja att lösa konflikter på ett mera humant sätt än tidigare.

Den senaste tidens utveckling visar små nationer och i synnerhet små neutrala stater att hålla fast vid sin handlingsfrihet.

För en liten stat innebär FN ökad säkerhet. I de olika skedena av krisen och kriget vid Persiska viken har FN spelat en kraftfull och samlande roll.

Efter kriget behövs världsorganisationens insatser för skapandet av regionala säkerhetsarrangemang. De nordiska länderna bör vara beredda att aktivt delta i dessa strävanden.

Vid den Europeiska säkerhets- och samarbetskonferensens toppmöte i Paris senaste år i november bekräftades principerna för umgänget mellan nationerna i dagens Europa. Parisdokumentet sammanfattar de deltagande staternas politiska strävan och folkens uttalade vilja att följa demokratins spelregler och rättsstatens principer.

Säkerhets- och samarbetsprocessen har redan tidigare visat sin dynamik, hållbarhet och anpassningsförmåga. Det vore därför kortsiktigt att vid varje till-

fällig störning i de internationella relationerna bortse från att processen är en helhet. En fortsatt fredlig utveckling i Europa kräver alltjämt förmåga till nedrustning, förmedling, förhandling och förlikning. Utan förtroende är en sådan utveckling blott en illusion.

Herr president! Neutraliteten är för Finland en resurs. Den är inte ett förestelnat tillstånd. Neutraliteten hindrar inte ett engagemang i en föränderlig omkringliggande värld. Neutralitetspolitiken betyder att vi bevarar beslutsfattande i egna händer.

Att Finland i de kritiska ögonblicken av sin historia alltid har fått förlita sig på sig självt, sitter djupt i vårt medvetande. Vi förbehåller oss rätten att själva definiera innehållet i vår utrikespolitik.

Till det nordiska samarbetets grundpelare hör respekten för de nordiska ländernas olika säkerhetspolitiska och handelspolitiska lösningar. Iakttagandet av denna princip har inte hämmat utvecklandet av ett intimt nordiskt samarbete.

Finlands identitet baserar sig på nordismen. Den nordiska samhörigheten bygger på en långtgående historisk, språklig, kulturell och social gemenskap. Det är mera än blott ett strävande till samordnade politiska linjedragningar eller gemensamma, likalydande ställningstaganden till dagsaktuella händelser.

De nordiska regeringarnas samarbete på det internationella planet löper bra. Den "nordiska gruppen" är ett internationellt välkänt begrepp.

Det har hittills rått samförstånd om att det är regeringarnas uppgift att definiera och fastställa innehållet i utrikespolitiska avväganden. Finlands regering anser att det inte finns skäl att frånga traditionen att undvika säkerhetspolitiska frågor och framför allt säkerhetspolitiska ställningstaganden i rådets arbete.

Däremot säger politisk realism att man inte kan eller bör försöka utesluta en debatt i Nordiska rådet.

Den nordiska rösten kommer väl till tals utan nya institutioner eller byråkratiska förfaranden. Jag kan inte se ändamålsenligheten i formella möten mellan utrikesministrarna som ministerråd, något som har föreslagits till denna session.

De nordiska regeringarna utnyttjar i hög grad den för internationella förbindelser enastående möjligheten till direkta kontakter. Såväl statsminister- och utrikesministermötena i Norden hålls på en regelbunden bas. Vid dessa möten behandlas gemensamma ställningstaganden och vidtas behövlig koordinering i de fall då detta av samtliga nordiska regeringar bedöms vara önskvärt och ändamålsenligt.

Samtidigt som Europadebatten i våra länder har tagit fart, har EES-processen framskridit i säker takt. Det förefaller ibland att gå något långsamt. Problemen har i många fall visat sig betydligt mer komplicerade än man insåg då förhandlingspositionerna formulerades. Det väsentliga är dock att tidtabellen fortfarande håller och att både vi Efta-länder och EG har blivit alltmer övertygade om att ett EES-avtal är önskvärt och till och med nödvändigt för alla deltagande länder.

Finlands regering har med riksdagens stöd i dagens situation konsekvent sett den Europeiska ekonomiska sfären som det bästa alternativet att tillvarata Finlands ekonomiska intressen. Vi ser den här processen som nyttig inte bara för Finland och övriga Efta-länder, utan för hela den europeiska integrationsprocessen.

Det är nödvändigt att sträva till en allomfattande ekonomisk samarbetsprocess på vår kontinent. Denna process prövas av den nödvändiga och smärt-

samma strukturomvandling, som de östeuropeiska länderna nu genomgår. I den europeiska integrationsutvecklingen med EG som motor ingår Efta och EES som kompletterande element. Det är viktigt för hela Europa att ingen stat behöver uppleva en känsla av isolering.

Nordiska ministerrådet har i sin rapport "Norden i Europa" dragit upp konkreta riktlinjer för Norden när det gäller att hålla takten i den europeiska integrationsutvecklingen. Ministerrådet kunde komplettera detta arbete genom att nu låta företa en genomgång av de nordiska samarbetsformerna i ljuset av ett EES-avtal.

Herr president! Vid denna session föreligger ett antal medlemsförslag om Nordiska rådets samarbete med de baltiska republikerna. Det är nu rådets uppgift att ta ställning till förslagen. De syftar till samarbete på kulturens, samfärdselns, ekonomins och miljövårdens områden.

Förslagen befäster vår strävan till ett fastare samarbete mellan folken kring Östersjön. I detta syfte välkomnade vi redan i november 1989 vid extrasessionen i Mariehamn president Gorbatsjovs initiativ till kontakter mellan staterna och områdena i norr.

Finland har genom praktiskt samarbete, i främsta hand med sitt broderfolk i Estland, understött de baltiska folkens strävan att själva få besluta om sina egna angelägenheter.

Vi har uttryckt vår djupa oro över de våldshandlingar som ägde rum i de baltiska republikerna i januari. Vi har uttryckt vår förhoppning om att vägen till självständighet skulle stå att finna vid förhandlingsbordet.

Finland har med hänvisning till ESKK-dokumentens principer om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt till reglerna gällande den mänskliga dimensionen, gjort en framställning hos den sovjetiska regeringen. Denna framställning har besvarats. Svaret ger belägg för att säkerhetskonferensen är ett lämpligt forum för internationell granskning av frågor gällande tryggheten av mänskliga rättigheter, såväl bland majoriteter som minoriteter.

Nordiska ministerrådet har förberett ett program för samarbete mellan de nordiska länderna och de baltiska republikerna. Finland ser programmet som ett led i stärkandet av samarbetet och främjandet av kontakterna mellan de nordiska folken och de övriga folken kring Östersjön. Programmet ger oss möjligheter att sprida kunskap om våra traditioner och institutioner och det kan för sin del bidra till att bygga nya samarbetsbroar till den nordiska gemenskapen.

Finlands politik, herr president, baserar sig i allt väsentligt på grannsämja. Goda grannar klarar av sina eventuella problem genom en civiliserad diskussion. Vi är ingen läromästare och vi vill inte ge råd åt andra, men vår historia och våra erfarenheter står till förfogande.

Statsminister **Ingvar Carlsson**: Herr president! Även denna session kommer att påverkas av Nordens roll i Europa. I Europa var år 1990 de stora, positiva förändringarnas år. Demokrati och frihet segrade över diktatur och förtryck. År 1991 har inletts på ett sätt som skapar oro för den fortsatta utvecklingen. Detta gör det inte mindre angeläget för de nordiska länderna att vara med och bygga framtidens Europa. Europas folk står inför stora utmaningar under 90-talet. Dem måste vi möta gemensamt genom samarbete över nationsgränserna.

Arbetet med att nå fram till ett EES-avtal har under de senaste två åren gripit djupt in i politiken i de nordiska länderna. Allt tyder nu på att detta arbete kommer att bära frukt. Vi räknar med att förhandlingarna kommer att avslutas

under sommaren och att avtalet kommer att träda i kraft som planerat den 1 januari 1993.

EES-avtalet kommer att få utomordentligt stor betydelse för de nordiska länderna. Det innebär ytterligare ett stort steg för deltagande i den västeuropeiska integrationen. Detta ger en solid grund i form av gemensamma regler och organ. Därigenom kommer de nordiska länderna i väsentliga avseenden att kunna delta i den inre marknaden.

Alla problem för att nå fram till ett EES-avtal är ännu inte lösta. Det återstår en hel del arbete med olika frågor som är av stor betydelse för de nordiska länderna, däribland skyddsnormer för säkerhet, hälsa och miljö. Jordbruket och fisket är andra angelägna områden. Det allra viktigaste är dock att vi lyckas fullborda en modell som ger Efta-länderna ett medinflytande som svarar mot avtalets bredd.

Avtalet kommer också att få direkt betydelse för det nordiska samarbetet. Gränserna öppnas också mellan de nordiska länderna, på flera områden där det tidigare funnits inskränkningar. Det gäller t.ex. tekniska handelshinder, offentlig upphandling, etablering av företag och transporter.

Frågan om en nordisk klausul i EES-avtalet - dvs. att det nordiska samarbetet skall kunna utvecklas utöver vad som anges i avtalet - har tagits upp i förhandlingarna. Ingenting tyder på att frågan skulle vara kontroversiell.

EES-avtalet är utomordentligt viktigt för de nordiska länderna, oavsett om och när EG utvidgas med ytterligare medlemsländer. Det är t.o.m. så att avtalet får en särskilt viktig uppgift om det skulle bli så att ytterligare något nordiskt land blir medlem i EG, medan andra bestämmer sig för att stå utanför eller väljer en annan tidtabell. Avtalet kommer att spela en central roll för de ekonomiska relationerna också mellan de nordiska länderna.

Under de senaste åren har det skett dramatiska förändringar i vår omvärld. Det har uppstått en ny anda av samförstånd och samarbete mellan stormakterna. ESK-processen har gjort avgörande framsteg, inte minst vad gäller mänskliga rättigheter. Det har tagits stora steg mot militär nedrustning i Europa. Men framför allt har flera av de östeuropeiska folken lyckats kasta av sig de härskande diktaturregimerna och börjat bygga upp demokratiska samhällen. Denna situation ger Sverige en helt annan grund för deltagande i ett brett europeiskt samarbete.

Den svenska riksdagen har därför uttalat, med utomordentligt bred majoritet, att Sverige bör eftersträva att bli medlem i EG med bibehållen neutralitetspolitik. Endast som medlem kan vårt land fullt ut delta i och få inflytande över EGs arbete.

Efter en samlad bedömning av de utrikes- och säkerhetspolitiska faktorerna och efter samråd i utriksnämnden räknar vi med att under 1991 kunna lämna in en svensk ansökan om medlemskap. Självfallet är vi angelägna om att hålla nära kontakt med övriga nordiska regeringar i denna fråga.

Nordiska rådets organisationskommitté har i en rapport lagt fram en rad förslag som berör det nordiska samarbetet.

Det kan i sammanhanget finnas anledning att erinra om den ansvarsfördelning mellan regeringar och folkförsamlingar som råder i de nordiska länderna. Det bör avspelas också i det nordiska samarbetet.

Detta gäller t.ex. de tankar som finns på olika håll om ett närmare nordiskt utrikespolitiskt samarbete. Här finns det i respektive lands författning en tydlig ansvarsfördelning. Våra länder måste kunna redovisa en klar och tydlig politik mot omvärlden.

I de utrikespolitiska frågorna är det viktigt att betona att de nordiska regeringarna var för sig bestämmer innehållet i sina regeringars utrikespolitik och har ett ansvar inför sina parlament. Detta hindrar naturligtvis inte att samråd sker mellan de nordiska regeringarna. Det är viktigt att detta samråd kan ske snabbt och smidigt. Det nordiska samarbetet har nått så långt att det inte är formerna utan innehållet och resultatet som är det väsentliga.

Hela Europa - och inte minst Norden - måste på olika sätt ge stöd åt den svåra omställningsprocessen i Central- och Östeuropa.

Trots den hittills positiva utvecklingen i dessa länder återstår många problem att lösa. Särskilt gäller detta på det ekonomiska området. Människorna har gjort och kommer i framtiden att få göra stora uppoffringar. En omfattande - om än temporär - arbetslöshet och sociala spänningar kan knappast undvikas.

De nordiska länderna ger redan i dag ett betydande ekonomiskt stöd till staterna i Central- och Östeuropa. Men vi måste vara beredda på att ytterligare insatser kan bli nödvändiga. Östeuropa får inte bli Västeuropas bakgård.

Särskilt nära följer vi i Norden utvecklingen i Baltikum. För några veckor sedan syntes det nakna våldet triumfera i Vilnius och Riga och den dittills så positiva utvecklingen i Sovjetunionen vridas tillbaka. Det var människors liv som hotades. Demokratiskt valda parlament utsattes för påtryckningar och hot.

De nordiska ländernas folk och regeringar har på en rad olika sätt uttryckt sitt stöd för sina baltiska grannar. Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa och upprättandet av informationskontor är ett viktigt led i detta. Nordiska rådets stöd till baltiska parlamentariker har också varit värdefullt.

Vi som lever i stabila demokratier har en plikt att säga ifrån och protestera, när mänskliga rättigheter förtrampas och när demokratiska institutioner hotas.

De baltiska folken har genom sina demokratiskt valda parlament otvetydigt förklarat att de vill utöva denna sin rätt i form av egna, självständiga stater. Det litauiska folket har dessutom i en folkomröstning helt nyligen bekräftat detta. Dessa yttringar av folkvilja måste respekteras.

Därför är det nu nödvändigt för Moskva att inleda en seriös dialog, utan tvång och hot, med de baltiska republikerna för att nå fram till en politisk lösning.

Herr president! Ibland görs mycket pessimistiska uttalanden om Nordiska rådets framtid. Jag delar inte denna pessimism.

Den nordiska samverkan är redan i sina nuvarande former helt unik. Den har betytt mycket mer än vad våra medborgare ofta föreställer sig. Ibland undrar jag om ens alla ledande politiker förstått hur på område efter område nordiskt samarbete stimulerat och påverkat utvecklingen i våra länder.

För framtiden vill jag ange fyra uppgifter som jag anser att vi som nordiska politiker bör ge oss i kast med.

1. Att i våra länder bättre klargöra det nordiska samarbetets betydelse. Vi har hittills varit alltför dåliga på att redovisa de positiva resultaten.
2. Att precisera det nordiska samarbetets roll med hänsyn till ett framtida EES-avtal och att eventuellt fler nordiska länder än Danmark blir medlemmar av EG.
3. Att fastlägga hur vårt samarbete med andra länder och regioner, t.ex. de baltiska republikerna, skall organiseras. Här utgör ESK-processen en viktig bakgrund.

4. Att precisera på vilka områden det nordiska samarbetet långsiktigt kan förstärkas. Jag vill särskilt nämna forskning, miljö, energi och kommunikationer.

Jag anser med andra ord att vi med självförtroende och i optimistisk anda bör flytta fram positionerna i det nordiska samarbetet.

Skånberg: Herr president! Ibland hörs det pessimistiska tongångar om det nordiska samarbetet, sade Ingvar Carlsson.

Jag uppfattade inlägget så, att Nordens öde skulle ligga i EGs händer - med hjälp av EG skulle man kunna öppna de nordiska gränserna ännu mer för ett djupare samarbete.

Framtiden ligger säkert i ett djupare samarbete mellan folk och länder, i Norden, runt Östersjön, på Nordkalotten, runt Nordsjön men också i hela Europa och i hela världen. Att det samarbetet skulle bero av EG kan jag dock inte förstå. Ingenting hindrar att de nordiska länderna fortsätter sitt samarbete alldeles oberoende av om vi på olika håll går med eller inte går med i EG och oberoende av hur EES - avtalet kommer att utformas. Det är genom att fördjupa samarbetet nu så kraftfullt och så snabbt som möjligt som vi kan få ett bra samarbetsavtal med andra länder. Det är i samarbete inom och mellan regioner som Europas framtid ligger, och Norden är den region som har hunnit längst.

Jag tycker att vi skall se optimistiskt på Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets möjligheter att fördjupa samarbetet.

Kjellbjørg Lunde: Statsminister Carlsson streka i sitt innlegg sterkt under det gledelege i demokratiutviklinga i Aust-Europa. Vi må jo alle vere einige med statsministeren i at det vi har sett byrjinga på i Aust-Europa, er svært ynnskjeleg.

Men det er ein tankekross for meg som følgjer dette anslaget til debatt om EF-spørsmålet som pågår i Sverige. For oss verkar det som om Sverige går meget hurtig fram, og at dei pågåande EØS-forhandlingane tilsynelatande har lite å seie for svenske politikarar og for regjeringa. Søknad om medlemskap kan sendast under visse vilkår i 1991, sa òg statsministeren her. Eg vil no spørje den svenske statsministeren: Når det blir tatt så viktige politiske avgjerder og så raske sprang, både i tid og når det gjeld konsekvensar for det svenske folket, er det ikkje då alvorleg for eit demokrati at dette pågår nesten heilt utan ein demokratisk debatt i folket og også blant politikarar? Så vidt eg hugsar, kom dette spørsmålet knapt på dagsordenen på den siste sosialdemokratiske kongressen. I den norske regjeringa har vi iallfall etter kvart sett ein litt annan holdning. Den norske regjeringa har omsider sendt ut eit debattopplegg.

Eg vil spørje statsminister Carlsson om korleis den interne debatten i Sverige og i det svenske sosialdemokratiet er lagt opp, og om han kan kome med nokre vurderingar av den prinsipielle sida ved den litt alvorlege situasjonen som eg synest Sverige no er oppe i.

Tora Aasland Houg: Hr. president! Jeg hadde håpet at statsministeren ville svare på det spørsmålet han hadde fått, før jeg tok min replikk, men jeg kan godt ta den nå, nå kan han svare til slutt.

Statsminister **Ingvar Carlsson:** Herr president! Jag utgick från att alla repliker skall hållas först innan jag svarar, men det förekommer kanske andra principer.

Krister Skånberg frågade om Nordens öde skall läggas i EGs händer. Nej, det skall det inte göra. Däremot kan vi inte bortse från att utvecklingen i Europa kan påverka Norden, och vi skall se till att den påverkar oss på ett positivt sätt.

Kjellbjørg Lunde bekymrade sig över beslutet av den svenska socialdemokratiska partikongressen. Jag använde en stor del av mitt inledningsanförande till att klargöra partiledningens syn på frågan. Om det sedan inte blev så mycket debatt, tyder det på att våra partimedlemmar tyckte att det var ett bra anförande. Men jag ser ingen anledning att föra en diskussion om detta nu, utan den för vi inom det socialdemokratiska partiet i Sverige. Jag förmodar att varje parti har nog av sina egna problem.

Tora Aasland Houg: Hr. president! Først vil jeg bare konstatere at det er noe ulik praksis i de forskjellige parlamentene når det gjelder replikkveksling, og dette er ikke bare SVs praksis i Norge, det er faktisk den praksis vi har i Det norske Storting. En replikkveksling skjer ikke ved at man samler opp replikkene til slutt og svarer, men man svarer fortløpende.

I tilknytning til statsministerens innlegg og hans klare utsagn om søknad om EF-medlemskap for Sverige i 1991, vil jeg sette dette opp i forhold til den debatten som i dag foregår i alle de nordiske land, iallfall Efta-landene, når det gjelder en EØS-avtale. En EØS-avtale har jo vært framstilt som - og er vel det for dem av oss som har vært villig til å gå inn på å diskutere den - et alternativ til EF-medlemskap.

Statsminister Carlssons tale her gjør det jo meget klart at en EØS-avtale er et skritt på veien til EF-medlemskap, og dermed ikke noe alternativ, men et steg i den retningen.

Jeg går ut fra at statsminister Carlsson vet hvilke problemer et slikt standpunkt skaper, ikke minst i Norge hvor vi har en meget aktiv og levende debatt omkring både EØS-avtalen og EF-medlemskap. Mitt spørsmål til statsminister Carlsson er om ikke et slikt signal som han nå har gitt så klart om en søknad om EF-medlemskap, vil undergrave seriøsiteten i det arbeidet som nå legges i å få en god EØS-avtale mellom Efta-landene og EF-landene, og om han ikke da setter sine nordiske kolleger noe i knipe når han nå så klart signaliserer at en EØS-avtale bare er et skritt i retningen til et EF-medlemskap.

Presidenten: Og nu har Krister Skånberg bedt om en replik til. Jeg gør i øvrigt opmærksom på, at ideen med replik selvfølgelig er, at man afventer, hvad der bliver sagt, hvorefter man anmoder om ordet for en replik. Det var det, der kiksede lidt før.

Skånberg: Herr president! Statsminister Carlsson säger att vi visst inte behöver lägga Nordens öde i EGs händer. Men han sade i sitt första inlägg att tack vare EG skulle de nordiska gränserna kunna öppnas ytterligare, och vi skulle kunna ta bort ytterligare marknadshinder.

Jag vill fråga den svenske statsministern och Nordiska ministerrådet vad det är som hindrar att de nordiska länderna själva med hjälp av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet tar bort de begränsningar som finns i dag i det nordiska samarbetet. Vad är det som hindrar att man fortsätter på samma sätt som hittills med konsensusbeslut i stället för att överge sina principer och börja tillämpa en princip som man hittills i Norden sagt nej till, nämligen att det skall kunna fattas majoritetsbeslut?

Statsminister **Ingvar Carlsson**: Jag vill säga till Krister Skånberg att ingenting hindrar att man tar bort hinder som i dag finns i det nordiska samarbetet. Jag konstaterar bara att det på vissa områden existerar sådana regler, som kan tas bort genom ett EES-avtal. Det är positivt, och jag ser ingenting negativt i det.

Jag är tacksam för Tora AaslandsHaug's inlägg. Det ger mig anledning att starkt understryka den svenska regeringens stöd åt EES-förhandlingarna och hur viktigt ett EES-avtal är som ett helt självständigt beslut. Det träder nämligen i kraft redan den 1 januari 1993, och vi vet ännu i dag ingenting säkert om huruvida EG, hur intresserade utanförstående länder än kan vara, vill besluta om nya medlemmar. Därför stöder vi, har stött och kommer att stödja ett EES-avtal, som vi tror är utomordentligt viktigt.

Jag konstaterar att ett av Efta-länderna tidigare t.o.m. har lämnat in en medlemsansökan. Vi har inte ett ögonblick tvekat om den österrikiske förbundskanslern Franz Vranitzkys stöd och intresse för ett EES-avtal.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Då öppningen utåt mot övergripande, närmast ekonomiska och miljöpolitiska frågor gjordes inom Nordiska rådet, skedde detta under åttioalets "lyckliga år", då framsteg och fred verkade vara de tongivande och dominerande dragen i utvecklingen.

Nu har scenen förändrats, men Nordiska rådets engagemang har kommit för att stanna. Man kan inte, då frågorna blir för svåra, dra sig ur och förneka sitt ansvar. Och Nordiska rådet har ett ansvar. Detta betyder inte att Nordiska rådet skulle axla det som tillkommer regeringarna, dvs. forma våra respektive länders utrikespolitik och agera därefter i internationella fora. Men rådet har som existerande internationellt organ sitt givna ansvar, dels som exempel på en fungerande samarbetsmodell, dels som öppet debattforum och i senare tid i allt högre grad som samarbetspartner i konkreta projekt.

De internationella frågorna ger oss ett nytt perspektiv även på det nordiska. Och detta är hälsosamt. Det tvingar oss att omvärdera, att fördomsfritt pröva på alternativ och våga ifrågasätta. Denna session har kallats en session om Baltikum. Samarbetet med dessa länder är viktigt. Det håller på att etableras kontakter, både bilaterala och i rådets regi, på många olika nivåer och inom många olika sektorer. Detta växande nätverk bör understödjas med alla till buds stående medel. Även i denna fråga är jag övertygad om att sådan verksamhet i det långa loppet blir fruktbarare och leder till hållbara resultat.

Baltikum är viktigt, men det får inte skymma det faktumet att Nordens "ödesfråga" är den europeiska integrationen i dag. På vilket sätt vi i framtiden kommer att ordna våra ekonomiska och juridiska relationer med EG blir i hög grad utslagsgivande även för vårt interna samarbete. För ögonblicket borde all vår koncentration ägnas EES-avtalet, så att det kunde ros i hamn på ett trovärdigt sätt. Utvecklingen i Europa och därmed även inom den europeiska integrationen kommer att under de närmaste åren starkt präglas av hur den ekonomiska återuppbyggnaden av de forna SEV-länderna kommer att framskrida. I detta större sammanhang vore det av oerhört stor betydelse att Norden stod på en avtalsdefinierad grund så fort som möjligt. Eventuella medlemskap blir en fråga först i skede nummer två.

Slutligen några ord om den pågående organisationsreformen. Mot bakgrunden av de förändrade internationella sammanhangen blir det allt viktigare att värna och styrka det nordiska - ge det en kvalitativt maximalt hög nivå, göra den intellektuellt och politiskt utmanande för yrkesmänniskor av alla kategorier. Höj den politiska viljan, och satsa även ekonomiskt, skall jag säga. Det är sats-

ningar som betalar sig flerfaldt om genom nordisk gemenskap och motsvarande nationella besparingar. Därför är det ytterst beklagligt att den politiska viljan saknades när organisationskommittén gjorde upp sina planer för det yttre reformverket för att möjliggöra en uppstramning och effektivisering av det nordiska samarbetet, som skulle ha svarat mot dagens stora utmaningar. Det är ingen hemlighet att den finska delegationen i sin helhet har varit besviken på resultatet. Man skulle ha önskat mera kraft och ambition.

Låt mig till sist visa på en intressant förändring i opinionerna om det nordiska samarbetets framtid. Det har ju i alla tider funnits de som blåst i domedagsbasuner, men medan dessa förut ofta stått att finna bland näringslivets representanter så hör man idag de mest pessimistiska uttalandena bland gamla, tidigare hängivna nordister. Anhängarna och förespråkarna finns i dag däremot i industri- och finanskretsar. Låt oss hoppas att dessa denna gång är de klar-syntare. Vi behöver inte blåsa i domedagsbasuner, utan vi behöver glada klarinettlätare som hjälper oss att arbeta med kraft, smidighet och ambition.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsminister Steingrímur Hermannsson: Fru præsident, Nordisk Råd står i denne tid ved et vigtigt vendepunkt. Det er ikke underligt, eftersom hele Norden gør det, og faktisk også hele Europa.

Selv om udenrigspolitik ikke har været og formelt ikke er Nordisk Råds opgave, har jeg på fornemmelsen, at virksomheden i det sidste år mere eller mindre har drejet sig om disse sager. Derfor vil jeg med mine ord gøre rede for Islands holdning til de store spørgsmål, der nu er med at omdanne Europa.

Vi islændinge lægger vægt på, at aftaler om en europæisk økonomisk zone vil blive gennemført. Vi mener, at den form for samarbejde, der her tilsigtes på det økonomiske og handelsmæssige område, passer os godt. Det afhænger ganske vist af, at der bliver truffet en overenskomst om frihandel med fisk og fiskeriprodukter, der - som alle ved - er vores industriproduktion. Vi værdsætter den støtte, som de nordiske lande her har ydet til os islændinge bl.a. ved at give samtykke til frihandel med fisk inden for Efta og ved at støtte vores krav over for EF.

For at tilpasse landet bedst muligt til den kommende økonomi og handels-samarbejdet er der i Island allerede sat regler, som stærkt udvider frihed for overførsel af kapital mellem Island og andre lande, og i Altinget foreligger der et forslag om udenlandsk investering. Her går man ud fra en forenkling af alle nuværende regler og en stærk udvidelse af tilladelser for udlændinge til investeringer i det islandske erhvervsliv. Dog vil der blive passet godt på, at landet og dets naturressourcer - fisken og energien - fortsat forbliver på islandske hænder.

Vi islændinge deltager også, så vidt vi kan, i alt det samarbejde, som nu er under udvikling ved siden af aftalerne om europæisk økonomisk zone, og i samarbejde inden for videnskab og undervisning.

Vi islændinge mener, at et fuldt medlemskab af EF ikke passer os. Hertil er der flere grunde. Islands erhvervsliv er meget forskelligt fra det, man har i andre europæiske lande. Det bygger navnlig på fiskeri og er meget ensidigt. Virksomhederne er forholdsvis små og svage og kunne hurtigt blive opslugt af Europas kæmpevirksomheder.

Landet ligger fjernt fra Europas samarbejdshovedkvarter, Bruxelles, og på grund af vores fåtallighed ville det være svært for os at deltage i det kolossale bureaukrati dér. Vi er bange for, at vi ikke ville blive stort andet end en afkrog.

Det er endvidere for os islændinge magtpåliggende at bevare kulturarven, historien og sproget. Vi vil ikke have, at de ting går, for så går også selvstændigheden.

For at sige det kort vil vi islændinge søge et nært samarbejde med Vesteuropas lande inden for økonomi og handel. Vi mener, at vi har en del at bidrage med i sådan et samarbejde, bl.a. fisken og energien. Det kommer på den anden side ikke på tale at ofre landets uafhængighed og selvstændighed.

Begivenhederne i Østeuropa har på kort tid fuldstændig ændret verdensbilledet. Nationer, som for ganske få måneder siden var omsluttet af Sovjetunionens gigantiske favntag, har nu genvundet deres selvstændighed. Udviklingen i selve Sovjetunionen volder på den anden side særlige bekymringer. Desværre ser det ud til, at Gorbatsjov har mistet grebet på perestrojkaen. Folket kræver større hastighed, end grundlaget og erhvervslivet kunne tåle. Kaos er opstået. Det kan blive tilfældet, at det sovjetiske imperium vil blive opløst. Det ville naturligvis blive et alvorligt vendepunkt.

Østersølandenes selvstændighedskampe har været genstand for diskussion og har ført til indgreb fra de nordiske lande, idet det drejer sig om tre små nabolande. De nordiske lande har alle erklæret deres støtte til Østersølandenes selvstændighedskamp, men har dog i praksis støttet den i meget forskellig grad. Vi islændinge er, tror jeg, gået længst i denne støtte. Islændingene anerkendte de tre Østersølandes selvstændighed allerede i 1922 og har aldrig tilbagekaldt den erklæring til trods for deres indlemmelse i Sovjetunionen.

Så snart litauerne erklærede deres selvstændighed for omtrent 1 år siden, sendte det islandske Alting lykønskninger og bekræftede herved i virkeligheden sin forrige erklæring. Vi islændinge har herefter ved alle lejligheder bekræftet vores støtte. Vi har gjort det på topmødet inden for NATO, og ligeledes gjorde jeg det udtrykkeligt på CSCE-mødet i Paris den 19. november sidste år. Vor udenrigsminister har gjort det samme bl.a. inden for De Forenede Nationer.

De baltiske landes ledere har besøgt Island såvel som de øvrige nordiske lande. Litauens præsident, Landsbergis, var bl.a. på et halvoftentligt besøg i Island sidste efterår. Islands udenrigsminister har været på et offentligt eller halvoftentligt besøg i de baltiske lande, og altingsmedlemmer er ofte rejst hertil.

Støtten til Østersølandene værdsættes højt. Litauerne har tidligere lagt stor vægt på at opnå en formel diplomatisk forbindelse med en fremmed stat. Vi islændinge har vedtaget at optage diplomatisk forbindelse med Litauen hurtigst muligt. Af indlysende grunde har det ikke kunnet lade sig gøre endnu.

I sidste uge var Estlands statsminister, Edgar Savesar, på besøg i Island sammen med Estlands udenrigsminister, Lennart Meri. De udtrykte stor skuffelse over, at en drøftelse med Sovjetunionen, som der var blevet givet et løfte om, ikke er blevet til noget, og de anmoder islændingene om at påtage sig mæglingen. Vi islændinge har vedtaget at tilbyde at gøre det. Jeg mener, der er grund til at formode, at man kan nå frem til en aftale, som tager hensyn til Sovjetunionens interesser på længere sigt, og som sikrer selvstændighed til Østersølandene etapevis. For at det skal kunne lade sig gøre, er det nødvendigt, at et sådant forsøg har international støtte og garanti for, at en sådan konvention bliver overholdt. Selv om Sovjetunionen måske ikke er meget for at tage imod mægling, vil jeg opfordre de nordiske lande til at erklære deres ab-

solute støtte til, at Sovjetunionen og Østersølandene umiddelbart går i gang med aftaler om de sidstes selvstændighed.

Hvis støtten til Østersølandenes selvstændighedskamp skal give de tilsigtede resultater, er det absolut at foretrække, at de nordiske lande og vel også Nordisk Råd koordinerer deres holdning og indgreb. Sammen kan de nordiske lande have en betydelig indflydelse inden for de internationale sammenslutninger, de deltager i, og på den måde lægge større pres på Sovjetunionen.

Hermed vil jeg ikke foreslå, at vi skal blive uvenner med Sovjetunionen, det kunne endda skade Østersølandene og den vigtige udvikling af demokratiet, der finder sted i Sovjetunionen. Sammen kunne de nordiske lande på den anden side bidrage til oprettelsen af en konvention mellem Moskva og De Baltiske Lande. Jeg vil opfordre de nordiske lande og selve Nordisk Råd til at se Østersølandenes anliggender i dette lys.

De nordiske landes holdning til de store ændringer, som nu foregår i Europa, er forskellig. Danmark er selvfølgelig allerede medlem i EF, og det ser ud til, at Sverige og flere andre lande vil søge fuldt medlemskab. Det spørgsmål, der dukker op, er, om der vil opstå splittelse i de nordiske landes samarbejde inden for Nordisk Råd. Jeg håber, at det ikke vil ske. Det er klart, at interesserne på mange måder er blevet mere forskellige, end de var, men kulturelt er landene ligesom før knyttet til hinanden.

Samarbejdet inden for Nordisk Råd bliver nødt til at gennemgå en udvikling i overensstemmelse med de kommende ændringer. Det er på den anden side min hovedkonklusion, at de nordiske lande bør tilstræbe opretholdelsen af samarbejdet på så mange områder som muligt til trods for et nyt og ændret billede af Europa. Samtidig er det nødvendigt, at nationerne i Nordvestatlanten, der bygger på en lignende basis, især havets ressourcer, styrker deres samarbejde økonomisk og erhvervsmæssigt. Ved at de nationer, der bygger området, på egen hånd udnytter deres ressourcer, er der størst sandsynlighed for, at det bliver gjort med fornuft og kommer hele Europa mest til gode på længere sigt.

Sighvatur Björgvinsson: Fru præsident! Jeg vil kun understrege, at som statsministeren sagde, er et fuldt medlemskab af EF for Island ikke på dagsordenen nu; men jeg vil også sige, at der findes i Island det synspunkt, for eksempel i mit parti, at man grundigt vil undersøge fordele og ulemper for Island ved et medlemskab af EF, og at man ikke helt udelukker et eventuelt medlemskab på et senere tidspunkt.

Jeg vil også sige, at det jo er helt klart, at de stater, som nu er medlem af EF eller som bliver medlem af EF på et senere tidspunkt, ikke derved har opgivet deres selvstændighed og uafhængighed.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Det undrede mig, at den islandske statsminister ikke tog stærkere forbehold angående en eventuel EØS-aftale. EF har kategorisk nægtet at imødekomme Efta's ønske om frihandel med fisk, at statssubsidier på fiskeriområdet bliver nedlagt, og fiskeriprodukter bliver behandlet som andre industriprodukter på det marked, som EØS-aftalen skulle dække. Jeg indser ikke, at det er vigtigt for Island at deltage i en EØS-aftale under sådanne omstændigheder, for Island kan jo for sig selv tilpasse sig til forandringer udenlands, sådan som statsministeren også har nævnt det i sin tale.

Statsminister **Steingrímur Hermannsson**: Fru præsident! Jeg synes måske, vi skal fortsætte denne debat i Island. Så vidt jeg forstår, står jeg midt imellem de gode herrer, som her talte, og det er en god stilling.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Jag vil gøre den islandske statsminister opmærksom på, at disse spørgsmål ikke kun er vigtige i islandske sammenhæng, men også angår Islands stilling i det nordiske samarbejde. Og spørgsmålene angår ikke kun Island, men hele Vestnorden, Grønland og Færøerne.

Det er et principielt spørgsmål, som jeg mener at den islandske regering bør tage op hvor som helst, ikke mindst her i Nordisk Råd. Jeg anser det for at være at bagatellisere sagen at komme med sådan et svar: "Jeg står imellem". Men det er måske, hvad Mitten gruppen vil gøre i hele denne sag: undlade at tage standpunkt.

Grethe Lundblad: Det är dramatik kring den dörr som Nordiska rådet slagit upp mot sin nära omvärld. Somliga utanför Norden anser att den borde vara en smal dörrspringa, som bara släpper genom ljus och kanske penningströmmar. Andra tycker att den borde stå på vid gavel för att ge frihet för människor i arbete och utbildning och efter hand också för varor, tjänster och kapital. Nu i ett övergångsskede fungerar den kanske bäst som en öppen kommunikationsväg vid behov. Den tillåter fritt utbyte av kunskaper, av tankar om demokratisk utveckling och av stöd, både ekonomiskt och tekniskt, för att skapa bättre samhällen för medborgarna såväl i Öst- som Västeuropa.

Vi skall på fredag diskutera Nordiska rådets samarbete med parlamentariker och myndigheter och företag i Baltikum, så jag återkommer till debatten då.

Under ca 20 år har jag som ledamot eller suppleant i Nordiska rådet deltagit i rådets sessioner och sett bit läggas till bit i den nordiska modellen. Vid denna min sista session anser jag att det är viktigt att framhäva att vi på ett mera klart och fördjupat sätt bör visa vad den s.k. nordiska modellen innehåller och vad som bör kunna förbättras. Jag tänker inte som Bildt hålla en domedagspredikan, utan jag vill göra en konstruktiv betraktelse.

Den nordiska modellen är det nätverk av överenskommelser, konventioner och samarbetsprogram som kompletterat med nationell lagstiftning visar vad de nordiska länderna är beredda att försvara vid förhandlingar med EG eller vid medlemskap i EG. Det är också det vi uppfattar som alla nordbors rättigheter och skyldigheter.

De demokratiska rättigheterna anser vi vara självklara. Men bör de inte också omfatta invandrares rätt att rösta när man inte kan riskera dubbelt röstande i flera länder?

De sociala rättigheterna att få stöd vid arbetslöshet, sjukdom, föräldraledighet och ålderdom bör säkras för alla nordbor och gärna harmoniseras mera. Varför är t. ex. lagstiftningen om föräldraledighet för småbarnsföräldrar så olika i Norden? Barnens behov är ju lika i hela Norden. Man kan naturligtvis diskutera om det är bäst att få rätt till de sociala stödformer som finns i det land man vistas i eller om man - som i EG - skall få ta med sig förmåner från sitt hemland. Den sistnämnda ordningen har möjligen betydelse vid omfattande invandring. Men bör man inte också säkra rätt till de extra insatser från samhället som vi i rådet vill ge till unga arbetslösa och till handikappade?

Den nordiska modellen måste också innefatta ett rikhaltigt kultur- och utbildningsutbud, som berikar och för samman medborgare samt en radio- och TV-politik, som inte bara går kommersialismens ärenden utan även skapar för-

ståelse mellom folken. Till den nordiska modellen anser jag också hör en trafik, och transportpolitik, som ger goda kollektiva rese-møjligheter också för grupper med begränsade penningresurser och också miljövänlig transport av varor.

Efter de senaste årens häftiga debatt om gemensamma lösningar av miljöproblem hör otvivelaktigt också detta till den nordiska modellen. Men vi bör gå några steg längre, anser jag. Den nordiska modellen för miljöpolitiken måste innehålla krav på att undvika miljöskador, krav på rena processer i industri och energiförsörjning samt i jordbruk och trafik. Ren luft, rent hav, rent dricksvatten och rena livsmedel och medverkan till att rädda vår atmosfär från störningar och förstörelse bör vara en nordisk modell för miljöskydd.

Den senaste tiden har man i ljuset av integrationsarbetet med övriga Europa allt mer diskuterat om vi bör ha mera av gemensam industripolitik i Norden, detta sett ur såväl näringspolitisk som sysselsättnings- och arbetsmiljösynpunkt.

Här ligger många nya och spännande utmaningar att ta ett mera samlat grepp kring hur vi utnyttjar våra naturresurser och mänskliga resurser till produktion och ökade ekonomiska möjligheter. Det bör ske utan att teknisk utveckling och innovationer i stor utsträckning skall komma till oss i Norden från syd eller från väst. Det ger på sikt ekonomisk styrka och arbete att vi stärker nordisk teknisk utveckling och industripolitik. Man bör förstärka det industriella centrat.

Om vi skall hålla våra välfärdsmål intakta, om vi skall hålla våra nordiska ideal levande och ha livskvalitet i Norden, om vi skall inte bara lära av EG utan också ifrågasätta och påverka med rejäla argument, bör vi ytterligare klargöra och utveckla den nordiska modellen. Det är min förhoppning att Nordiska ministerrådet snarast tar itu med detta.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: President! Også denne debatten i Nordisk Råd har preg av at det politiske Europa er i støpeskjeen. Siden den annen verdenskrig har vi grunnlagt og utviklet organisasjoner basert på at Europa er delt i sikkerhetspolitiske maktblokker. Nå er bildet et annet. Dette har følger for alle politiske organisasjoner i Europa - og dramatiske følger for noen. COME-CONS fremtid er usikker, dynamiske forandringer preger vestlige organisasjoner som utvides i dybde og bredde.

Tsjekkoslovakia ble nettopp opptatt som det 24. medlem av Europarådet. Paris-charteret markerte inngangen til en ny epoke for alle land i Europa - en epoke med mindre spenning og mer samarbeid. Denne epokes overordnede målsettinger er felles sikkerhet, vern om vårt felles miljø, økt sysselsetting, og at demokratiet skal nå fram til alle.

Mitt spørsmål blir da: Kan Nordisk Råd forholde seg upåvirket av disse grunnleggende endringene? Kan vi her i Norden legge til grunn at Nordisk Råd og de nordiske ministerråd som de eneste samarbeidsorganer i Europa kan fortsette i samme spor? Nei - det kan vi ikke. Vi ser det på de saker som står i første rekke for alles oppmerksomhet denne uken i København, utviklingen i de baltiske republikker - folkene i Baltikum har gjort oppbrudd fra fortiden og etterkrigstiden. Dette er uttrykk for og ikke et unntak fra den tiden vi nå lever i. Jeg hilser velkommen gjestene fra de baltiske landene som er til stede under denne sesjonen. Vi har et sterkt engasjement i vårt land til støtte for de baltiske republikkenes kamp for å realisere sin rett til selvstendighet. De økonomiske og kulturelle bånd som nå knytter seg mellom Norden og de baltiske statene, er et viktig uttrykk for den regionale tilhørigheten mellom Norden og Baltikum. Det

nordisk/baltiske samarbeidsprogram også i regi av Nordisk Råd understreker nettopp denne tilhørigheten.

Siden toppmøtet i KSSE i fjor har vi likevel opplevd at flere av prinsippene i Paris-charteret er blitt satt på prøve. Den sovjetiske opptreden i Baltikum i januar har engasjert og bekymret oss sterkt. Det som skjedde, er klart i strid med prinsippene i Paris-charteret. Regjeringene i de nordiske landene har gitt klart politisk uttrykk for at bruk av makt er uakseptabelt for å løse de problemer man nå står overfor. Begge parter må handle på en måte som bidrar til at problemene løses gjennom dialog og forhandlinger. Det er viktig at vi markerer dette bl.a. i oppfølgingen innenfor KSSE slik våre regjeringer allerede har gjort.

Hvorfor er det så slik at de baltiske land ser til Norden for hjelp og støtte, og hvorfor er det åpenbart ikke likegyldig for Sovjetunionen hva Norden sier og gjør i denne saken? Det er fordi vi har en grunnleggende felles holdning, og fordi vi er sterkere når vi står sammen. Og mitt poeng her er dette: Det er ikke noe enestående eksempel det jeg nå har pekt på, for det er jo slik at Nordens stemme kan ha vekt. Vi kan ha tro på at Nordens politiske kultur og grunnleggende samfunnssyn kan påvirke utviklingen i Europa og også på globalt plan i langt større grad enn det den gjør i dag. Det er et tillitsforhold mellom Norden og verden utenfor oss som vi må møte med å ta ansvar. For vår vekt er faktisk større enn de nordiske lands folketall alene skulle tilsi, og dette må vi være oss bevisst i vårt arbeid. Derfor har vi heller ikke råd til å ta lett på hvordan vi organiserer Nordens stemme. Vårt samarbeid må ha en form som styrker vår rolle i det internasjonale samarbeid, en form som både er relevant og effektiv.

Hvordan skal vi da møte denne utfordringen? Nasjonale partimarkeringer bringer iallfall ikke det nordiske samarbeidet fremover. Debattene kan da faktisk bli mindre viktige og relevante, hvis handling ikke følger ord. I dag blir situasjonen ofte at det er forskjellene snarere enn fellesskapet som derved blir eksponert.

Det er et ubestridelig faktum at internasjonale spørsmål i økende grad har preget Nordisk Råds arbeid. Dette setter nye krav til forberedelse og vurderinger. Jeg er for min del kommet til at vi må trekke konsekvensene av denne internasjonaliseringen ved at våre utenriksdepartementer også trekkes nærmere inn i hele saksforberedelsen. Skal vi drive et seriøst arbeid fremover med styrke, krever det også et helt annet ansvar for fremdrift og forberedelse fra regjeringenes side. Dette engasjement må utfolde seg i tett samarbeid med nasjonalforsamlingene, slik det er en selvfølge i våre enkelte land. Og dersom utenriksdepartementenes kunnskaper og vurderinger gradvis må komme sterkere inn, hva er da mer naturlig enn at utenriksministrene som politisk ansvarlige legger fram sine syn innenfor rammen av Nordisk Råd?

Jeg var av dem som under generaldebatten i Reykjavík i fjor reiste alvorlige spørsmål om vi i de nordiske land har vært aktive nok til å ta del i den forandringsprosessen som har pågått i Europa, og om vi har sett på vårt eget arbeid i et nytt lys for å styrke det og bevare det. EF-landene utdyper og videreutvikler sitt samarbeid. Efta-landene og EF forhandler om en omfattende EØS-avtale. Sammen setter de europeiske land seg i stand til å forme fremtiden mer i fellesskap.

Skal Norden kunne gjøre seg gjeldende med tyngde, må vi i sterkere grad politisere vårt eget arbeid, slik mange har vært inne på allerede i denne debatten. Vi må bruke de organer vi har mer planmessig, og ikke minst med et større og mer forpliktende samspill mellom regjeringer og nasjonalforsamlinger. Ulik tilknytning til EF og ulike sikkerhetspolitiske orienteringer har i en årrekke

skapt forskjeller i våre lands fokusering på nordiske spørsmål også. En omfattende europeisk EØS-avtale vil nå knytte de nordiske landene nærmere sammen, også i den europeiske integrasjonsprosessen. Jeg ser ingen motsetninger mellom en videreutvikling av det nordiske samarbeid og inngåelse av en omfattende EØS-avtale. Tvert imot vil jeg si: EØS vil på en rekke områder faktisk bli et mer forpliktende samarbeidsforum og gi et bedre grunnlag for samarbeid både mellom bedrifter og myndigheter i de nordiske land.

Det er også slik at mange av våre samarbeidspartnere innenfor EØS, kanskje særlig flere av EF-landene, ønsker et politisk tyngre Norden. Det er en utfordring vi bør møte. EØS vil dermed ikke svekke, men snarere styrke behovet for nordisk kontakt og samordning. Det er en utfordring til oss alle å fornye og utdype vårt samarbeid slik at vi kan bli det tyngepunktet vi sammen kan være i fora der vi alle deltar. Derfor må vi tilpasse vår arbeidsform slik at den nordiske dimensjonen virkelig bidrar til gjensidig nytte. Nærmere nordisk koordinering vil bedre muligheten til å vinne gjennomslag for våre syn, som så ofte er sammenfallende.

Det vil også være naturlig å utvikle mer formelle rutiner for nordisk samordning av saker som berører både EØS og det bredere alleuropeiske samarbeid. Det gjelder ikke minst demokrati, miljø og den sosiale dimensjon. Jeg anser det som en selvfølge at vårt nordiske samarbeid blir akseptert av våre EØS-partnere på samme måte som det blir i dag av våre respektive Efta- og EF-partnere. Vi må nå vurdere hvordan dette på en hensiktsmessig måte også kan komme konkret til uttrykk i EØS-avtalen.

La meg også understreke den egenverdi samarbeid på nordisk plan alltid vil ha når det gjelder å styrke økonomi og sysselsetting. I årene som kommer, må vi få til ny fremgang her, ikke minst når det gjelder energi og transport. Organisasjonskomiteens forslag om et eget ministerråd for utenriksministrene, og at disse skal møtes fast under Nordisk Råd, blir vi ikke ferdig med, selv om det ikke er stemning for å ta skrittet fullt ut på et formelt grunnlag nå. Fra norsk side har vi likevel ønsket å markere behovet for en gradvis utvikling ved at utenriksministeren denne gang inngår i den norske delegasjonen.

Arbeidet med reformer, og nå snakker jeg i bredden, når det gjelder nordisk samarbeids fremtid, har hatt sitt utgangspunkt i den senere tid ikke minst på parlamentarikersiden i Nordisk Råd. Nå må også regjeringssiden sterkere inn. I møtet mellom statsministrene i dag var det enighet om at det nå er behov for en slik bred gjennomgang, der samarbeidsministrene i nær kontakt med våre egne kontorer utarbeider et grunnlag, en rapport som kan gi oss utgangspunkt for en videre drøfting mellom statsministrene til sommeren. På det tidspunktet vil vi også ha oversikt over innholdet og konsekvensene av EØS-avtalen og kan videreutvikle vårt nordiske samarbeid ut fra en slik felles ramme.

Men mye kan gjøres også uten formalisering og uten at Nordisk Råd berøres direkte. Nå snakker jeg igjen om utenriksministersamarbeidet. Vi kan begynne med hyppigere møter mellom de nordiske utenriksministrene enn det vi har hatt til nå. Det blir det behov for uansett. Om, hvordan og eventuelt når noen av disse kontaktene skal knyttes nærmere til Nordisk Ministerråd, er spørsmål vi da får komme tilbake til.

Til slutt: Både i Europa og andre steder i verden ser man på Nordisk Råd som et foregangseksempel på et nært regionalt samarbeid. Enkeltvis og samlet vil vi i årene fremover delta i et stadig mer forpliktende internasjonalt samarbeid. Vi vil se sterkere innslag også av overnasjonalitet, noe som mer enn noe vil være i de små landenes interesse. Ikke minst i det videre miljøarbeidet både

på regionalt og globalt nivå vil vi trenge en langt mer effektiv beslutningsprosess. De nordiske landene må sammen være pådrivere for å oppnå dette. Derfor - også - trenger vi et sterkere Norden i det internasjonale samarbeid.

Bildt: Jag tycker att det var ett glädjande besked från Gro Harlem Brundtland att statsministrarna nu har beslutat sig för att i mera ordnade former ta tag i det nordiska samarbetet. Det behövs diskussioner, utredningar och beslut på hög nivå för att klara av de problem som vi står inför. Jag hälsar därför hennes besked med tillfredsställelse.

Jag delar även hennes uppfattning när det gäller vikten av ett ökat utrikespolitiskt samråd i de former som kan visa sig vara möjliga vid varje given tidpunkt.

Min fråga till statsminister Brundtland gäller den norska regeringens inställning i Europapolitiken. Det är svårt att diskutera den framtida nordiska samarbetsarkitekturen, innan vi vet hur de olika nordiska länderna ställer sig till medlemskap eller icke medlemskap i EG. Tiden rinner snart ut. Om det är vår ambition - vilket jag tycker det skall vara - att inleda förhandlingar under det danska ordförandeskapet i EES i början av 1993, krävs besked under detta år av de länder som vill vara med. Jag skulle vilja att statsminister Brundtland gav någon information om när hon ser en möjlighet för den norska regeringen att ha en uppfattning i denna fråga, som rimligtvis också för Norge är en av de allra viktigaste framtidsfrågorna och en fråga som i hög grad berör det nordiska samarbetet.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: President! Den norske regjering har det utgangspunkt for det arbeid som nå pågår med EØS-forhandlingene, at vi skal fram til en omfattende EØS-avtale som kan stå på egne ben.

Jeg merket meg da statsminister Carlsson svarte på en replikk tidligere i dag, at han også sterkt understreket at i den tiden før Sverige tok et nytt standpunkt, var det slik at Østerrike allerede hadde tatt stilling og levert inn en medlemskapssøknad til EF, uten at det forandret de andre Efta-landenes og Østerrikes evne til å arbeide med det som er satt på dagsordenen i alle våre land, det politiske arbeid som sikter mot en omfattende EØS-avtale. Den avtalen er det fortsatt, må vi regne med, flere måneder igjen til når det gjelder konkret arbeid. Vi vet ikke om vi lykkes før sommeren, selv om jeg tror vi alle både tror og håper det. Og det har alle statsministrene gitt sin klare støtte til, som gitt uttrykk for i går, at vi skal lykkes å nå fram innen sommeren 1991.

Utover arbeidet med gjennomføringen av EØS-avtalen i parlamentene, som også vil ta tiden framover i 1992, har den norske regjering ikke tatt nye initiativ og har nå ingen planer om å ta nye slike initiativ på kort sikt. Men jeg vil til slutt understreke, fordi mange her selvfølgelig er klar over det, at Det norske Arbeiderpartiet som parti har satt opp sin dagsorden, og en debatt også om EF-medlemskap vil pågå fra høsten 1991 og fram til vårt landsmøte i november 1992. Konklusjonen på det kan jeg ikke gi - selvfølgelig.

Bildt: Jag tackar statsminister Brundtland för svaret. De argument som nu anförts är ungefär desamma som anfördes från den svenska regeringen bara för några månader sedan. Man hade då en Europapolitik fram till dess EES-förhandlingarna var avslutade. Därefter hade man ingen politik alls. Men man måste ha en politik också för det som kommer efter EES, och så kom det svenska ställningstagandet till medlemskap. Till grund för detta låg insikten om att

EES kan ge oss økonomiske fordelar eller begrensa de økonomiske nackdelarna av att stå utanför. Att stå utanför kan aldrig ge oss något politiskt inflytande i det nya Europa utan endast en randstatsposition. Det vi vill ha är rimligtvis politiskt medinflytande och rösträtt i det nya Europa. Jag skall inte recensera den norska tidtabellen. I likhet med den svenske statsministern finner jag den svenska tidtabellen mer i överensstämmelse än den europeiska, och det är den europeiska som till slut är den avgörande.

Tora Aasland Houg: President! Som under replikkordskiftet etter den islandske statsministeren er her altså også den norske muligens i midten av ild fra begge sider.

Jeg må først si til statsministerens innlegg at jeg er meget glad for de signalene som kom når det gjaldt å arbeide for å få gjennomslag for å styrke og videreutvikle det nordiske samarbeidet også i en eventuell EØS-avtale.

Det foreligger jo nå et konkret forslag - organisasjonskomiteens forslag - som skal behandles i morgen når juridisk utvalgs saker skal behandles, hvor man forsøker å konkretisere dette samarbeidet og bl.a. sammenlikner det med det samarbeidet Benelux-landene har innenfor EF-området. Så EF skulle også være kjent med den type samarbeid.

Det som er mitt konkrete spørsmål til statsministeren, har sammenheng med oppfølgingen av replikken i forhold til statsminister Carlsson. Det må jo være et problem i forbindelse med å få til en god EØS-avtale - som statsminister Harlem Brundtland sier skal stå på egne ben - at den svenske regjeringen, med sosialdemokratisk statsminister, så klart undervurderer en slik avtale. Selv om han sier at den er viktig, sier han samtidig at de vil søke om medlemskap i EF i 1991.

Jeg må jo også si at det er en forskjell her mellom Østerrike og Sverige, selv om begge er Efta-land, som nettopp går på det nordiske samarbeidet. Og er det ikke da et problem for den norske regjeringen, og den norske EF-politikken, at Sverige så til de grader har gitt et klart signal om at en EØS-avtale ikke er godt nok, at man allerede nå signaliserer at man må gå et skritt videre og på en vei som kanskje er et større problem for det nordiske samarbeidet enn en EØS-avtale med en slik passus vil være?

Ser ikke Gro Harlem Brundtland også at en EØS-avtale, slik vi nå diskuterer den i Norge, må framstå som et varig alternativ og ikke som en overgang til et eventuelt EF-medlemskap?

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Det er så sjældent, at socialister roser hinanden, i alt fald når de ikke hører til samme parti, og der findes jo flere socialistiske partier. Det vil jeg benytte anledningen til her.

Jeg vil gerne sige den norske statsminister tak for ordene om, at vi trænger til at få udvidet vores samarbejdsområde således, at også et udenrigsministerråd kunne blive nedsat, og at udenrigsministrene kunne være på møderne og kunne tage ordet.

Vi har nu lyttet til en generaldebat, hvor vi alle sammen har været inde på områder, der har med udenrigspolitik at gøre, fordi der nu er kommet så meget elastik i systemet, at det må vi. Jeg ville have elsket, når vi nu ved, at den norske udenrigsminister er til stede her i salen, at han også ville have taget ordet. Når jeg betænker, hvor meget udenrigspolitik vi indtil nu har talt, så ville det have været flot.

Jeg skal ikke unnlade at si til den norske statsminister, at når mandsmod og kvindehjerte går op i en høyere enhed, så har vi muligheter for, at vi sammen kan drive mere på, sådan at vi måske til næste år kan stå i den situation, at også den danske udenrigsminister vil bevæge sig ind og være med på Nordisk Råds session.

Kjellbjørg Lunde: Med referanse til det statsminister Harlem Brundtland sa om at Nordens stemme kan ha vekt internasjonalt og også påverke globalt, har eg nokre kommentarar og spørsmål når det gjeld det vi alle sit her og er opptatt av sjølv om det ikkje pregar debatten, nemleg krigen i Golfen. No er det slik at Noreg saman med dei andre landa og regjeringane har støtta USA og dei allierte sin krigsinnsats for å tvinge Saddam Hussein ut av Kuwait, og også den opptrappinga til landkrig som USAs president gav ordre til i helga, men kor tidspunktet for igangsetting var bestemt for lenge sidan. Det sovjetisk-irakiske fredsinitiativet blei, som vi kjenner til, ikkje prøvd ut.

Derfor vil eg spørje statsministeren, med referanse til dei samtalane statsministrane har hatt - og sannsynlegvis har utanriksministrane også hatt høve til å vere med - om dei har drøfta korleis Norden, når vi forhåpentleg no får slutt på krigshandlingane dersom dei siste meldingane er riktige, kan fylgje opp for å skape grunnlag for ein varig stabilitet og fred i området. For det er no dessverre ikkje slik at krigen løyser problema, snarare vil vi då få enda fleire problem å forholde oss til.

Eg har lyst til å utfordre statsministeren ut frå det ho har sagt om Nordens globale ansvar, og be henne seie litt om initiativ som kanskje kan kome frå denne sesjonen i Nordisk Råd, som forhåpentleg kan påverke FN til å spele ei litt meir konstruktiv rolle enn det vi har sett hittil i denne konflikten.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Jeg fikk et spørsmål fra Tora Aasland Houg som jeg er enig i ligger på den andre siden av det spørsmålet som Bildt stilte, og sånn er det jo i disse debattene. Selv om den islandske og den norske statsminister er i en litt forskjellig situasjon, har jeg altså et angrep fra norsk og svensk side med forskjellig partipolitisk tilsnitt, mens han fikk begge fra sin egen arena. Det illustrerer mye av poenget ved Nordisk Råds arbeid at det er partigruppene som ofte er det mest interessante - jeg benytter anledningen til å understreke også det.

Jeg ser ikke noe problem med at Sverige har uttrykt en holdning som angår hva Sverige sikter mot når det gjelder å søke medlemskap i EF. Dette skjedde altså i fjor høst. For min del konstaterte jeg da at Sverige her har sin mulighet og sitt grunnlag for å vurdere hva de oppfatter er en fornuftig rolle for Sverige å spille innenfor den europeiske integrasjonsprosess, uten at jeg opplever det som et slags indirekte spark til andre nordiske land.

Det samme vil jeg si om Danmark, som gjennom mange år har vært medlem av EF. Det standpunkt har Danmark tatt, og vi andre har ikke hatt noen foranledning til å bebreide Danmark for å ha tatt et slikt skritt og en slik beslutning. Hvis vi da ser på EØS, er Danmark en av våre partnere i den fremtidige, omfattende EØS-avtalen, selv om de samtidig er EF-medlem. Slik vil det være dersom vi skulle komme i den situasjon at Sverige inntok samme rolle som Danmark. Jeg vil fortsatt - her og nå - understreke at EØS-avtalen som en omfattende samarbeidsavtale vil være det beste grunnlaget for å samle interesser av ulike nordiske land. Vi vet ikke hvor mange som vil ha ulik tilknytning, nå, men EØS-avtalen vil være et viktig felles grunnlag under enhver omstendighet.

Så til Gyldenkilde: Det var vel bare en hyggelig kommentar; jeg registrerte ikke noe konkret spørsmål.

Da går jeg videre til Kjellbjørg Lunde, som stilte spørsmål om Golf-krigen og ikke minst FNs rolle og de nordiske lands muligheter for å spille en rolle i den sammenheng. Vi har både fra norsk og fra andre nordiske lands side utvist aktivitet tidlig i løpet, for flere måneder siden, når det gjelder å forberede og komme med initiativ - før vi fikk avklaringen i midten av januar om at det faktisk ikke ble, dessverre, noen tilbaketrekking fra Iraks side fra Kuwait. Da hadde vi allerede på forhånd spilt inn den muligheten som kunne ha vært et bidrag for Iraks president til å se at det gikk an å satse på en mer ansvarlig fredsløsning.

Nå er selvfølgelig dette like aktuelt, og vi har hatt løpende kontakt med FN og landene imellom for å forberede oss på å kunne stille kontingenter, observatører osv. med en gang det er en helt aktuell problemstilling. Vi har hatt nær kontakt med FN om dette. Vi har snakket om det i statsministermøtet i dag, det kan jeg bekrefte. Og det holdes altså nær og løpende kontakt mellom våre land.

La meg også understreke at Sikkerhetsrådet jo har hatt møter. Jeg tror de sitter i møte nå, eller snart skal i møte igjen, om den situasjonen som helt aktuelt nå foreligger. Derfor kan det komme henvendelser nå som en oppfølging av våre initiativ. La meg også minne om at Canada har hatt kontakt med de nordiske utenriksministre i et felles arbeid, så det er også inne et samarbeid mellom de nordiske land og Canada om å bidra til en FN-basert løsning i kjølvannet av en avslutning av krigshandlingene.

Ivar Hansen: Fru præsident! Det nordiske samarbejde har fået mere luft under vingerne, og det er godt. For 10 år siden var Nordisk Råd alene optaget af egne snævre interesser; enhver tale dengang om det øvrige Europa var nærmest forbudt.

I dag er Nordisk Råds vinduer ved at blive slået op på vid gab i forhold til den øvrige verden. Det er også godt. Thi verden forandrer sig hastigt i disse år. Det gælder også de områder, som er i vores egen nærhed. Hvis der skal være mening med vort arbejde, må vi selvfølgelig forholde os til og tage stilling til denne udvikling. Især det europæiske samarbejde har fået en stigende, ja næsten dominerende plads på vores dagsorden, som allerede nævnt.

Det er min fremtidsvision og mit håb, at samtlige nordiske lande inden for en kort årrække finder en naturlig plads i et større europæisk fællesskab. Det er et stærkt dansk ønske, og jeg synes, det haster. Det er min opfattelse, at de nordiske lande både kulturelt og økonomisk samlet på den måde ville kunne få en langt større indflydelse på det nye Europas udvikling, end det ellers vil være tilfældet. Nordisk Råd vil i øvrigt i dette perspektiv blive et endnu mere interessant organ som et regionalt-politisk råd, der på et frit grundlag søger at fastlægge fælles holdninger til internationale politiske afgørelser.

Derfor spørger jeg: Er der noget at nøle efter? Og derfor håber jeg, at EF-Efta-forhandlingerne snarest afsluttes. Hvis ikke forhandlingerne lykkes, som jeg håber, så findes der jo også andre muligheder for nordisk Europa-integration, hvilket man jo tydeligst har indset i Sverige.

I mange år var det utænkeligt, at vi i Nordisk Råd debatterede Baltikum. Nu er det anderledes, og det er godt. Baltikum er på vores dagsorden, endda i sådan en grad, at man har opdaget det i Kreml.

Vi har aldrig accepteret, at de tre baltiske lande med vold blev indlemmet i Sovjetunionen i 1940. Derfor er det heller ikke udtryk for utidig indblanding, at

vi i dag bekymrer os om de tre landes fremtid. De tre baltiske lande udkæmper i dag en frihedskamp, en overlevelseskamp. Jeg vil så stærkt, jeg kan, appellere til Sovjets ledelse om at man nu indleder forhandlinger med de baltiske landes parlamenter og regeringer med det formål at nå frem til egentlig selvstændighed.

Der er på forskellig måde taget fællesnordiske initiativer i forhold til Baltikum. Vi skal fortsætte hermed, fortsætte med besøg, udveksling, kultursamarbejde, økonomisk samarbejde osv. Det er specielt glædeligt, at der også er unge til stede her i dag fra de baltiske lande.

Vi skal ikke i det nordiske samarbejde konkurrere om, hvem der kan gøre mest for de baltiske lande, men så vidt muligt i fællesskab overveje, hvilke nye initiativer der kan hjælpe disse lande frem mod frihed og selvstændighed.

For alle tilfældes skyld vil jeg dog gerne appellere til de nordiske regeringer om, at vi i fremtiden undgår situationer, hvor flygtninge fra Baltikum bliver kastebolde mellem de nordiske lande. Det eksempel herpå, vi har været vidne til, er uværdigt, og jeg håber, at de nordiske landes justitsministre optager forhandlinger om det spørgsmål.

Det nordiske samarbejdes resultater skal i fremtiden ikke i første række måles på de fællesnordiske budgetters størrelse. Jeg er i øvrigt tilfreds med den nulbudgettering om uændret størrelse, som Ministerrådet fører. Det tvinger os nemlig til nytænkning, og det er sundt.

Det nordiske samarbejdes værdi skal i fremtiden i højere grad vurderes på to ting: for det første på vores fælles vilje og evne til at optræde i fællesskab i internationale spørgsmål, og for det andet på vores evne og vilje til at fortsætte arbejdet med at fjerne nationale skranker mellem vore lande, handelshindringer og anden form for national særbeskyttelse, og her er der fortsat en række opgaver at løse for os i Nordisk Råd.

Statsminister Schlüter: Fru præsident! Det er en spændende session, vi nu er i gang med. For første gang har vi afkortet sessionen, og samtidig er der afsat en dag til et særligt emne, Baltikum og Østeuropa. Jeg tror, det kan føre til en mere spændende afvikling af sessionen, og vi skal jo også fremtidig være opmærksom på, hvordan vi kan tilpasse vore arbejdsformer, luge ud i bureaukratiet og gå lige til sagerne.

Men ingen af os kan vel i disse dage lade være med at lade tankerne gå til Kuwait og Golfen, hvor så mange mennesker netop i disse dage sætter livet på spil for at gennemtvinge FN's resolutioner om Iraks rømning af Kuwait. FN-aspektet har i hele forløbet været afgørende for de nordiske lande, også fordi vi heri ser grundlaget for en fremtid, hvor verdensorganisationen i højere grad kan komme til at spille den rolle for fred og sikkerhed, som den oprindeligt var tiltænkt. I en helt konkret form kan de nordiske lande i ganske nær fremtid komme til at indfri vore tilbud om bistand i forbindelse med en fredsovervågende og fredsbevarende indsats i Golfen. Vort håb må nu være, at vi meget hurtigt kommer dertil. Jeg udtrykker det ønske, at den allierede styrke hurtigt når sit mål med færrest mulige tab, således at de lidelser, der er blevet båret i første række af det kuwaitiske og irakiske folk, snart kan bringes til ophør.

Den vigtigste sag på Nordens dagsorden i dag er jo hele udviklingen i Europa, i Vest- og Østeuropa, inklusive Sovjetunionen, og i forholdet mellem de to dele af Europa. Det er tæt på at være passé at tale om to dele af Europa. Den politiske geografi har undergået voldsomme forandringer i det seneste år. Kommunismen er forkastet af de østeuropæiske befolkninger, som klart be-

kender sig til parlamentarisk demokrati og markedsøkonomi, og umiddelbart ved Nordens sydgrænse møder vi nu et stort og forenet Tyskland.

På CSCE-topmødet i Paris i november tegnede vi konturerne til et fredeligt og samarbejdende Europa, men på selvsamme konference gav episoden med balternes status os en klar påmindelse om, at der nok er langt igen, før CSCE-traktatens smukke idealer er virkelighed.

Krumtappen i de kommende års europæiske udvikling vil være EF-samarbejdet. Det har også været en af inspirationerne til frigørelsen i Øst- og Central-europa, og udviklingen i Øst vil drive den europæiske integrationsproces endnu hurtigere frem. Det er i det perspektiv, de nordiske landes overvejelser må foregå. EF-landene vil gennem forhandlingerne på de to regeringskonferencer søge samarbejdet tilpasset til 1990'ernes politiske og økonomiske udfordringer, og det er givet, at Fællesskabet ved udgangen af årtiet vil omfatte flere lande end i dag, og - hvad der er lige så vigtigt - med dem, der til den tid endnu ikke er egentlige medlemmer af Fællesskabet, er jeg sikker på der vil være et langt mere intenst samarbejde, end vi kender det i dag.

Vi er i gang med forhandlingerne mellem EF og Efta, og Danmark støtter varmt målsætningen om konkrete, tilfredsstillende resultater i disse forhandlinger, men jeg lægger ikke skjul på, heller ikke her i Nordisk Råd, at den store gevinst om medindflydelse på udviklingen i EF helt naturligt kun opnås gennem fuldt medlemskab. Det er noget, hvert land selv skal tage stilling til, men jeg er da glad for udsigten til, at vi snart kan byde en svensk medlemsansøgning velkommen.

Men det vil nok kun være begyndelsen. Også med de østeuropæiske lande vil der gradvis blive opbygget tættere samarbejdsstrukturer, som på lidt længere sigt vil lede i hvert fald nogle af disse lande ind i Fællesskabet. Regeringskonferencerne arbejder allerede intensivt. Man skal være forsigtig med at spå, især om fremtiden, som den danske humorist Storm P. sagde, men jeg mener, at man både inden for Fællesskabet og uden for må regne med, at forhandlingerne kan blive afsluttet i dette år med et resultat, landene kan samles om.

Forhandlingerne følger tre spor, og det er ganske markante udviklinger, der er på vej. For det første bliver det indre marked fulgt op med en række beslutninger, som vil forstærke den positive virkning af det indre marked. I den kategori falder den Økonomiske og Monetære Union.

For det andet kan der ventes en styrkelse af det politiske samarbejde. I den kategori vil diskussionerne om sikkerhedspolitikken tiltrække sig interesse. Med den europæiske krigstrussel mere og mere i aftagende tror jeg på, at mulighederne for at løse de neutrale landes problemer bliver bedre og bedre.

For det tredje søges Fællesskabets arbejdsmetoder forbedret, så der bliver tale om en effektivisering, og så man kan imødekomme behovet for større demokratisk kontrol. Jeg skal ikke gå nærmere ind på alle de spørgsmål nu, men jeg synes, det er nødvendigt at omtale denne dynamiske proces, som også vil påvirke os alle i Norden, uanset at vores formelle tilhørsforhold til Fællesskabet er forskelligartede.

Jeg kan egentlig godt forstå, hvis nogle mennesker nu og da bliver usikre på, hvor dette europæiske hurtigtog egentlig kører hen, og om det ikke vil føre til en kolossal centralisering. Derfor vil jeg gerne fremhæve en debat, som nu er indledt i EF om begrebet subsidiaritet, og som er af stor interesse fra en nordisk synsvinkel. "Subsidiaritet" er et snørklet ord, men det har en sund og demokratisk betydning; i jævn oversættelse vil det sige nærhedsprincippet. Fællesskabet skal kun beskæftige sig med de opgaver, der ikke kan løses lige så godt

på andre niveauer. Problemer bør løses så decentralt som muligt og kun på centralt niveau, hvis det er nødvendigt. Det er en interessant tænkning, bl.a. fordi den står i modsætning til tidligere tiders grådige integrationssyn, hvor Brüssel søgte at tilkæmpe sig så mange opgaver som overhovedet muligt. Jeg tror, at vi nu kan forvente et mere nuanceret syn, og at vi kommer til at opleve en mere positiv holdning til de forskellige former for regionalt samarbejde, som eksisterer eller vil dukke op ved siden af Fællesskabet.

Her kommer det nordiske samarbejde stærkt ind i billedet. Det går jo meget længere tilbage end Fællesskabet, og det hviler på et meget solidt folkeligt fundament. Europæisk udvikling har intet at gøre med nordisk afvikling. Tværtimod bliver der brug for Nordens stemme og nordiske holdninger, ligesom vi fortsat skal løse afgrænsede problemer inden for Nordens egen ramme.

Jeg har lyst til at minde om Benelux-samarbejdet. Det lever nemlig videre i bedste velgående, selv om alle de deltagende lande fra begyndelsen var med i EF. Af direkte interesse for den situation, Norden nu står i, er det, at Danmark under forhandlingerne om EF-pakken, altså traktatændringerne i 1986, afgav en erklæring om, at bestemmelserne i den europæiske akt ikke påvirker Danmarks deltagelse i det nordiske samarbejde. Den danske regering støtter, at der også i en kommende aftale mellem EF og Efta på passende måde skabes europæisk basis for det nordiske samarbejdes fremtid.

At løse problemerne på det niveau, hvor de hører hjemme, er et godt princip. Sådanne overvejelser må vi også føre i Nordisk Råd. Når verden skrumper, gør Norden det også; man kan også sige, at horisonten flytter længere ud. Når grænsen mellem Øst og Vest i Europa forsvinder, gælder det også adskillelsen mellem Østersøens to sider. Østersøen bliver forhåbentlig en region, en ramme om fornyet samarbejde mellem alle de tilgrænsende lande. Nogle af de problemer, vi har behandlet i Nordisk Råd, bliver vi nødt til at tage op i den større kreds. Statsministerkonferencen i Ronneby sidste efterår om miljøspørgsmål var et varsel om et mere intensivt samarbejde i Østersøregionen. Det kræver nye, tætte samarbejdsstrukturer.

De baltiske landes situation stiller os særlige opgaver. For det første står de baltiske lande nu for første gang med legitime, demokratiske parlamenter og regeringer. De repræsenterer de baltiske folk, som vi skal være i tæt forbindelse med, og vi byder observatørerne fra de baltiske lande velkommen.

For det andet er Baltikum kommet til at udgøre en prøvesten for, hvor langt nytænkningen og demokratiseringen er nået i Sovjet. Det er naturligt, at netop nordiske lande presser særligt på, men det er vigtigt, at der ude omkring er voksende lydhørhed over for det baltiske problem. Det har vi også erfaret i EF og i NATO. Der kan være nuancer i vurderingen, men det er vigtigt, at vi i Norden ser ens på det fundamentale, at vi vil påvirke Sovjetunionen og opfordre til, at folkeviljen i Baltikum respekteres.

Vi har alle fra sovjetisk side været udsat for forskellig kritik. For Danmarks vedkommende har det givet sig det ejendommelige og ikke særlig smag fulde udtryk, at sovjetisk presse har sammenlignet forholdet mellem Moskva og Baltikum med forholdet mellem Danmark på den ene side og Grønland og Færøerne på den anden.

Danske myndigheder anfægter naturligvis ikke de folkevalgte parlamenter og regeringer i Grønland og Færøerne, og jeg har ligesom alle andre i Danmark den opfattelse, at ingen ville modsætte sig en grønlandsk eller færøsk folkevilje til fuld selvstændighed, naturligvis ikke.

Fru præsident! Må jeg knytte et par korte kommentarer til samarbejdet mellem Norden og de nye demokratier i Øst- og Centraleuropa. Det er afgørende for os, at disse lande kommer godt fra start i den nye udvikling. Det er svært, men vi i Norden kan bidrage meget sammen og hver for sig efter hjælp-til-selvhelp-metoden. Der kræves en indsats, som overstiger Marshall-hjælpen til Europa efter verdenskrigen. Vi peger sikkert alle særligt på miljøproblemerne, for de er jo i særklasse grænseoverskridende. Det er også effektivt, at vi sætter ind her, fordi vi i mange tilfælde får større forbedring i vort eget miljø pr. krone ved at investere netop i Østlandene.

Jeg har talt meget om det internationale samarbejde denne gang og lidt mindre om Nordisk Råds egen dagsorden. Den lokale nordiske dagsorden bliver tyndere, og det skal vi ikke være så kede af. Det betyder ikke, at det nordiske samarbejde svækkes, men at det bliver et samarbejde mellem ligesindede deltagere og i et videre internationalt samarbejde. Derfor kan det heller ikke være anderledes, end at generaldebatten i dag må afspejle udviklingen omkring os. Det gør ikke Nordisk Råd til et forum for beslutninger om fælles udenrigspolitik, men til det mest repræsentative forum for debatten, også debatten om, at vi ønsker at påvirke udviklingen ude omkring med de holdninger og værdier, vi lægger særlig vægt på. Det bliver ikke en passiv rolle, det bliver til stor aktivitet i fremtiden på en ny måde, der kan revitalisere arbejdet i Nordisk Råd.

Karin Söder övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Skånberg: Fru president! Vi har av statminister Schlüter fått höra att det skall bli ett mera dynamiskt samarbete i Norden allteftersom de nordiska länderna kommer närmare EG, helst som medlemmar. Vi har också fått reda på att subsidiaritetsprincipen skulle innebära att man trots allt lokalt skulle få bestämma allt det som inte bestäms centralt liksom slutligen att den nordiska dagordningen kommer att bli tunnare.

Jag vill ställa en fråga till statsminister Schlüter: Vad är det som gör att det blir en mera dynamisk process, att man har lättare att komma överens, när man är kanske 350 miljoner människor än när man är 20 miljoner? Vad är det som gör att man i Norden inte kan fatta beslut så dynamiskt, som statsminister Schlüter menar, som i EG?

Tycker man från dansk sida bättre om den beslutsprincip som innebär att man måste underkasta sig majoritetsbeslut? Varför skulle dagordningen behöva bli tunnare i det nordiska samarbetet, om vi inte mer och mer överlåter våra beslut till andra?

Statsminister Schlüter: Jamen vi to ser jo dybt forskelligt på spørgsmålet om Norden og Europa. Der er sikkert en afgrund imellem vores tænkning, og den kan jeg ikke overkomme. Men jeg kan godt forklare, hvad jeg mener med, at vi får et mere dynamisk samarbejde i Norden og i Nordisk Råd, nu hvor vi erkender, at verden er blevet anderledes.

Dagsordenen for os bliver mere internationaliseret. Jeg er overbevist om, at det tjener de nordiske landes interesser, uanset om vi er medlem af EF eller vi er associerede eller vi er deltagere i en EF-Efta-aftale. Det vil gavne os, at vi ikke isolerer os. Det vil gavne os, at vi ikke i vort arbejde blot beskæftiger os med vore egne teknisk-økonomiske detaljspørgsmål, men sætter dem i perspektiv og i forhold til, hvad der sker i alle de andre nabolande omkring os, ikke mindst i Europa.

Vi kommer til at opleve i de nærmeste år, at de øst- og centraleuropæiske lande nærmer sig EF. Det er der måske nogle, der er kede af, nogle, som er blevet skuffet over, at visse ideologier har lidt så stort et nederlag for nylig. Men det er en kendsgerning: de nærmer sig samarbejdet i EF. Så ville det være tåbelig, antik isolationisme, hvis de nordiske lande ikke også var med i et sådant samarbejde.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg vil tillade mig at spørge den danske statsminister om, hvad det er der adskiller Norge og Danmark, så vi ikke kan have samme syn på det, at udenrigspolitik næsten fordrer, at vi får et udenrigsministerråd.

Jeg kender godt forskellen: I den danske regering er statsministeren konservativ, og i Norge har de en socialdemokratisk statsminister. Det er ikke den forskel, jeg ikke kan få øje på, det kan jeg sagtens, men hvis jeg ser på det øvrige, så er Norge og Danmark begge medlemmer af NATO. Norge og Danmark ligner på så mange måder hinanden.

Hvad er det, der gør - og dermed har jeg ikke lavet adskillelse i forhold til de øvrige nordiske lande, skal jeg hilse at sige - at Danmark ikke kan støtte og gå ind sammen med Norge og presse på i den retning, at vi nu får lavet et udenrigsministerråd, sådan at vi kan have udenrigsministre til stede, når vi diskuterer så meget, som vi har gjort denne gang, udenrigspolitiske spørgsmål?

Dette være ikke sagt, fordi jeg underkender statsministerens viden på det udenrigspolitiske område, slet ikke, jeg vil nærmest sige tværtimod, men jeg er interesseret i at få at vide, hvad det er, der gør, at vi ikke kan tage samme stilling på det punkt, som man gør i Norge.

Skånberg: Fru president! Den danske statsministern och jag är överens om att vi i Norden inte skall isolera oss. Jag har svårt att förstå att det nordiska samarbetet, den nordiska modellen, skulle innebära någon typ av isolering. Vi har i många hänseenden en mycket öppen inställning till omvärlden, som inte bara består av EG eller EES. Såvitt jag förstår är ingen här i dag för en isolering.

Det talas här framför allt om ett utökat internationellt samarbete, och det gäller också på miljöområdet, som är så viktigt. Jag förstår fortfarande inte varför man i ett regionalt nordiskt samarbete inte skulle kunna komma överens åtminstone om samma saker och i samma takt som tillsammans med kanske 15-20 gånger fler människor, och det har jag inte heller fått svar på.

Statsminister Schlüter: Det kan jeg egentlig heller ikke forstå, at Nordisk Råd og de nordiske parlamenter og regeringer ikke har været dygtigere og hurtigere til igennem årene. Jeg har i mange år i Nordisk Råd slået til lyd for, at vi skabte et indre marked, fri for handelshindringer af enhver art, på samme måde som man nu næsten er færdig med at etablere det i den store kreds af europæiske lande. Nu kommer det alligevel, det frie indre nordiske marked, fordi alle nordiske lande søger et samarbejdsforhold til EF. Men det er lidt af et paradoks, at det først var, efter at EF tog fat på etableringen af det indre marked, at vi blev modne til at tage det sidste skridt. Vi har jo, synes jeg, igennem årtierne haft alt for mange handelshindringer for fri vareudveksling i det nordiske område.

Må jeg så sige til fru Lilli Gyldenkilde, at jeg er en varm tilhænger af nordisk udenrigspolitisk samarbejde. Det har jeg forsvaret igennem mange år. Jeg er en varm tilhænger af, at vi søger at samordne de nordiske landes udenrigspolitik mest muligt, og vi har jo også haft stor succes i mange, mange år med de nor-

diske udenrigsministermøder, hvor vi f.eks. søger at koordinere de holdninger, vi indtager i De Forenede Nationer, men også på anden måde.

Jeg synes også, det er en god idé, hvis udenrigsministrene kan tage del i arbejdet i Nordisk Råd. Det er der for resten intet til hinder for efter de statutter, Nordisk Råd har i dag; man kan bare kalde dem til samråd eller på anden måde.

Men skal vi ændre vores statutter, så skal vi også tænke os grundigt om og se på konsekvenserne af, at nogle af os er medlemmer af NATO, nogle er medlemmer af EF, nogle er medlem af Efta, og nogle fører neutral udenrigspolitik - hvis det da kan lade sig gøre i denne fredens tid. Nogle har nogle særlige traditionelle interesser at skulle varetage. Der er forskel på Finland, på Island, på Sverige, på Norge og på Danmark, så det skal vi drøfte grundigt igennem. Personligt ville jeg være tøvende over for tanken om at gøre Nordisk Råd til et besluttende organ for de enkelte landes udenrigspolitik. Her er altså meget, som skal tænkes igennem, men jeg tænker det igennem med et absolut positivt fortegn.

I disse år, hvor det internationale spiller så stor en rolle, vil det være ganske naturligt, at man ikke alene, som vi nu gør, fører udenrigspolitiske, internationalt prægede drøftelser i Nordisk Råds generaldebat, det vil også være naturligt, at Nordisk Råd nu og da fører samtaler og foretager analyser sammen med kredsen af udenrigsministre. Det skulle der, synes jeg, ikke være noget i vejen for som en fornuftig linje i det kommende arbejde.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg skal takke statsministeren for hans måde at sige de her ting på. Jeg synes, at der kom ikke så lidt mere spænd i elastikken, om jeg så må sige, med de ord, jeg her hørte, og det vil jeg ikke give utak for, tværtimod.

Men jeg bliver nødt til at sige til statsministeren, at der er jo ingen, der mener - det tror jeg da ikke, jeg har i alt fald ikke drømt om det - at Nordisk Råd skal føre udenrigspolitik, naturligvis ikke. Det er naturligvis de nationale regeringer, der ud fra hver deres syn fører udenrigspolitik.

Det, der kunne være ønskeligt, var, at vi kunne drøfte og også herfra komme med forslag, så vi kunne få, om jeg så må sige vitaliseret den politiske debat så meget, så vi også havde udenrigsministrene med her og kunne stille spørgsmål til dem osv.

Jeg kan forstå, at det tyder på, at vi vil kunne komme nogle flere skridt i den retning inden for den nærmeste fremtid, og derfor vil jeg takke statsministeren for de ord, der her blev sagt.

Anker Jørgensen: Jeg vil også gerne takke statsministeren for de udtalelser, der her kom. Jeg tror, jeg må sige, at det er første gang, jeg hører en så markant udtalelse fra en statsminister - nu siger jeg: Og/eller udenrigsministre - med hensyn til regeringernes holdning til udenrigspolitik i Nordisk Råd. Men det er kun godt.

Og når statsministeren siger, at han altid har haft det synspunkt, så er det også kun glædeligt, og jeg vil gerne udtrykke mig på den måde: Nordisk Råds Præsidium er jo ikke noget udenrigspolitisk udvalg eller internationalt udvalg. Det var det, vi havde ønsket, men det var man jo meget kritisk over for.

Derimod er der i praksis ved at ske det, at præsidiets medlemmer kommer til at fungere ikke som et udenrigspolitisk nævn eller udvalg, men som dem, der tager sig af de internationale problemer og sager.

Det er jo ganske rigtigt, at konsekvensen er, at på samme måde som udvalgene har møde med ressortministrene, så er det ganske naturligt, at præsidiet fremover beder udenrigsministrene om at komme til møder, hvor man vil drøfte udenrigspolitik med dem.

Det er det, vi har ønsket længe. Udenrigspolitik er ikke en sag - jeg havde nær sagt: For militærfolk - specielt for udenrigsministre eller for statsministre. Det er en sag for parlamentarikere. Derfor må vi finde en eller anden form, hvorunder vi også får mulighed for at være medleverer i hele denne proces, der foregår omkring udenrigspolitikken. Så jeg synes, det er en god udvikling, og jeg går ud fra, at statsministeren er enig med mig i det.

Statsminister Schlüter: I disse tider, hvor internationale spørgsmål er så vigtige for os alle, synes jeg, det er naturligt - det viser også de sidste par års sessioner - at udenrigspolitiske og internationale temaer også præger Nordisk Råds dagsorden, og sikkert mere og mere.

Men der er én ting, jeg synes, vi skal gennemtænke meget nøje, og det er, hvordan de parlamentarikere hjemme ser på det, som ikke også er medlem af Nordisk Råd. De vil sikkert, tror jeg, indtage den holdning, at det er nu engang bedst, hvis hver enkelt regering er ansvarlig for det pågældende lands udenrigspolitik i et samarbejde med det nationale parlament. Det mener jeg er vigtigt, at vi holder fast i. Det kan vi gøre på en sådan måde, at vi ikke får noget modsætningsforhold til, at Nordisk Råds dagsorden mere og mere præges af internationale spørgsmål.

Lad os nu sætte et stykke arbejde i gang for at få analyseret dette meget, meget grundigt, så vi ved, hvad vi gør, og finder nogle præcise definitioner. Det mener jeg vi har brug for.

Anker Jørgensen: Jeg vil blot sige, at jeg er tilfreds med statsministerens udtalelser. Jeg vil alligevel sige, at det var, ligesom om der var lidt forbehold her i sidste runde, men måske ikke mere, end at det nok kan betyde, at vi går i den rigtige retning, og det er jeg tilfreds med.

Statsminister Schlüter: Jeg tager blot ordet for at understrege en gang til, at jeg tror, vi kommer galt af sted, hvis vi ikke helt og fuldt fastholder den tradition, at det enkelte nordiske land selv fastlægger sin udenrigspolitik og den enkelte nordiske regering stadig har et direkte ansvarsforhold over for sit eget parlament.

Nordisk Råd bør vi ikke gøre til et besluttende udenrigspolitisk organ, så tror jeg, vi kom galt af sted i Norden.

Olof Johansson: Fru president! Med tanke på den tidigare debatten vill jag säga att Nordiska rådet debattmässigt mer och mer börjar likna Europarådet. Utan att sätta upp några gränser mellan de olika politikområdena fungerar det som ett mycket starkt internationaliserat debattforum.

Det nordiska samarbetet är unikt. Det är ett i ordets bästa bemärkelse mellanfolkligt samarbete, naturligt och starkt folkligt förankrat. I dagligt tal säger man inte ens att det är internationellt, och ändå är det fråga om en internationell samverkan. Det är suveräna stater som med olika säkerhets-, utrikes- och handelspolitiska positioner och med bibehållet självbestämmande i mellanstatlig samverkan har kunnat uppnå goda resultat för medborgarna.

Ändå saknas, och det är paradoxen, en betydande självkritik i denna diskussion. I en tid då hela Europa förändras och nya möjligheter och perspektiv öppnar sig, inte minst det alleuropeiska, tål det att påminnas om att det nordiska samarbetet inte blott är visioner. Det är konkret verklighet, till nytta och glädje i vardagen och inspiration för internationell samverkan också på andra håll.

Det är därför det är så viktigt att vi tar upp kontakter med Estland, Lettland och Litauen. Vi hoppas naturligtvis också för framtiden på ett nära samarbete med ett eventuellt baltiskt råd.

Ändå återstår viktiga steg, framför allt tillgodoseendet av de viktiga målen en gemensam nordisk hemmamarknad och en gemensam miljöpolitik. Men även om nya utmaningar och verksamheter ligger framför oss får vi inte ringakta de framsteg som redan har gjorts. Vi måste erkänna att det samarbete som vi har bedrivit redan har varit mycket framgångsrikt. Att anse att samarbetet kan fungera bara inom ramen för vidare internationella fora är historielöst. Fakta talar mot detta. Den som har en sådan uppfattning ser inte heller skillnaden mellan kvalitet och kvantitet i verksamheten.

Vi skall vidareutveckla det nordiska samarbetet. Vi skall stärka Norden som samarbetsregion genom konkreta initiativ som förenklar vardagen och fritiden för Nordens invånare. Det gäller utveckling av Norden som hemmamarknad, som jag nämnt, kommunikationer och miljösamarbete, erkännande av examina, utbildningssamarbete, samarbete i flyktningmottagandet och självfallet nära samarbete över gränserna i Nordens många regioner.

Vi i Norden behöver också Norden som gemensam bas för vidare internationell samverkan. Det gäller vårt agerande i Förenta nationerna, där Norden spelar en viktig roll. Det gäller i allt Europasamarbete, även om de nordiska länderna i bland och över tiden väljer olika relationer till andra i gemenskapen. Vi måste kort uttryckt tänka globalt, men handla europeiskt, nationellt, regionalt och lokalt.

Norden och Nordiska rådet är också viktiga organ i kontakterna med de baltiska länderna. Det är naturligt att det nordiska samarbetet i olika avseenden vidgas till att också omfatta Baltikum. Även här finns en månghundraårig tradition av handelsutbyte och av nära kulturella och mänskliga relationer. Det är vår skyldighet att gemensamt ta till vara dessa möjligheter. Jag har därför också sagt att känslan av samhörighet är en viktig grund för internationellt samarbete.

När Moskva reagerar mot detta samarbete förnekar man historien. Dessutom avslöjar man sin egen inre osäkerhet, den politiska centralismen, svårigheterna att försvara unionen utanför de centrala maktkretsarna.

I Västeuropa har man en annan centralism, med andra förtecken, marknadens centralism, till varje konkurrenskraftigt pris, för att uttrycka det så. Demokratien förutsätter marknadsekonomin som grund, men det är inte tillräckligt. Risken finns att marknadskrafterna skapar politisk centralism och ett demokratiskt underskott, och EG har delvis hamnat i denna fälla. Det står i motsats till den subsidiaritetsprincip som tidigare nämnts, syftande till en decentralisering av näringspolitiken. Det är därför naturligt att Danmark ibland ger uttryck för en ensamhet i EG-politiken. Det visar att EG inte ersätter behovet av nordiskt samarbete. Det behövs både-och.

Syse: Ærede president! Debatten har vist at Nordisk Råd skal inn i en uhyre spennende fremtid. Det er også et allment og sterkt ønske at Nordisk Råd skal ha en sentral rolle i denne fremtid, men debatten gir ingen entydig resept. Det

finnes flere visjoner omkring dette nordiske samarbeidet. Jeg vil legge sterk vekt på at dette samarbeidet var i ferd med å stagnere på 1980-tallet. Nå er det vitalisert, og det skyldes først og fremst EF, -EF som i seg selv har vært en kilde til fornyelse av hele Europa.

Utviklingen i de baltiske stater er en annen viktig faktor som i høy grad har øket Nordisk Råds betydning. Vår oppgave og vår betydning er kraftig understreket av Moskvas sterke og illevarslende advarsel til denne sesjon. Vi føler en massiv glede over å ha våre baltiske venner sammen med oss her i København. Vår invitasjon til dem og vår aktive virksomhet i Baltikum med informasjonskontorer, med stadig praktisk kontakt, er vårt solidariske håndslag til balternes selvstendighetskamp. Det er en de facto anerkjennelse av deres rett til frihet og selvstendighet.

President Landsbergis har sendt et brev til sesjonens medlemmer. Han ønsker å komme, men kan bare komme en dag. Jeg tror det er viktig at vi fra vår side meddeler ham at vi svært gjerne ser at han kommer, men vi bør også sørge for at han kommer på onsdag, slik at han kan gå inn i det opplegg som er laget, og få den anledning som vi har bygd opp til på onsdag for å kunne tale.

Når det gjelder Nordisk Råds betydning, vil jeg også nevne en tredje faktor, miljøsamarbeidet, slik det i hvert fall var i ferd med å utvikle seg på Kola. Jeg håper vi skal komme videre, og også fordi de nordiske land her har en mulighet for i fellesskap og med tyngde å påvirke et mer internasjonalt handlingsmønster i miljø saker.

Nordisk Råds utenrikspolitiske samarbeid må ha stabilitet som mål. Samarbeidet med de baltiske stater har et klart slikt mål, likeledes arbeidet med å knytte de nordiske land sammen innenfor det vesteuropeiske fellesskap.

Det åpnet seg helt nye perspektiver for Norden i forhold til Europa da Sveriges riksdag besluttet å sende en ansøking om medlemskap i EF i inneværende år. Det forandret en grunnleggende forutsetning for det nordiske samarbeidet i kommende år. Og hvis man først skulle antyde en visjon og ønske en renessanse for det nordiske samarbeidet, må det være at samtlige nordiske land ble medlemmer av EF. Til sammen skulle disse land få en meget sterk stilling innenfor et utvidet og utviklet EF.

Jeg har lyst til å nevne som eksempel den fordeling av stemmer som gjelder innenfor EF. Det skulle gi de nordiske land til sammen flere stemmer enn det forente Tyskland i EFs ministerråd. Så hvis det er et spørsmål om visjoner, perspektiver, hører også dette med i bildet.

Det nordiske samarbeidet med alle sine institusjoner skulle med samtlige nordiske land innenfor EF gi disse landene en meget sterk plattform i den europeiske samarbeidsstrukturen.

Nå kan intet land i sine overveielser se bort fra den styrke et samlet Norden skulle ha innenfor et samlet Europa, og den svekkelse som en splittelse skulle innebære. Nordisk Råd skulle i et slikt perspektiv kunne bli et forum hvor nettopp parlamentarikere i Norden traff hverandre for å diskutere, for å initiere og være pådrivere i spørsmål som dreier seg om nordisk samarbeid. Sesjonene kunne bli en slags nordisk riksdag, der parlamentarikere på høyt nivå samler seg for slike drøftelser. Så om det er et spørsmål om perspektiv i nordisk samarbeid, hører disse betraktninger i høy grad med. En slik situasjon skulle innebære meget store muligheter for et utvidet nordisk samarbeid. Samtidig vil nye problemer fremkomme hvis de forskjellige land velger forskjellige løsninger utover det de har i dag. Sverige har allerede advisert de neste skritt.

Selvfølgelig blir EØS en slags felles ramme, men jeg tror nok at alle vil se at det gir ikke den sammenbinding som det ville være om vi valgte en felles løsning. Jeg tror at Nordisk Råds fremtid i høy grad bør ses i lys av disse perspektiver, og at vi burde styrke hverandre til å nå frem til en felles løsning.

Justitieminister och nordisk samarbetsminister **Tarja Halonen**: Fru president! Vi är alla medvetna om att också det nordiska samarbetet berörs av den internationella osäkerheten och framför allt av dagens osäkerhetsmoment i vår egen världsdal. Ovissheten om hur Europa kommer att se ut politiskt, ekonomiskt och socialt inom en överskådlig framtid präglar också debatten i de nordiska länderna. Vi är tvungna att ta hänsyn till de förändringar som sker i vår omgivning.

Nordiska ministerrådet, i sammansättningen de nordiska samarbetsministrarna, har tagit hänsyn till den nya situationen på två sätt, nämligen dels i form av projektet "Norden i Europa", dels i form av ett särskilt arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa.

I samband med att Nordiska ministerrådet utarbetade rapporten "Norden i Europa 1989-1992" tog Finland initiativ till att man i arbetsprogrammet också tog hänsyn till den senaste tidens utveckling i Östeuropa och det pågående samarbetet inom ramen för KSSE-processen.

Redan i oktober senaste år antog ministerrådet enhälligt ett nytt arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa. Vi är för närvarande redan i färd med att omsätta arbetsprogrammet i praktisk verksamhet. Från finsk sida är vi måna om att programmet skall kunna förverkligas enligt den tidtabell som samarbetsministrarna gemensamt har godkänt.

Det är glädjande att kunna konstatera, att arbetsprogrammet vunnit brett stöd i de nordiska länderna och att Nordiska rådet för egen del framkastat idéer om hur arbetsprogrammet kunde utvecklas och ytterligare fördjupas. Men i det sammanhanget måste vi ta hänsyn till hur mycket resurser vi har till vårt förfogande.

Därmed kommer jag lämpligt in på följande fråga, som vi från finsk sida upprepade gånger fört fram och betonat, nämligen frågan om Nordiska ministerrådets budgetpolitik och om avdelandet av resurser för vår verksamhet. Ministerrådet har för åren 1991-1992 gått in för en nolltillväxt i budgeten, vilket innebär en kraftig prioritering av uppgifterna samt en stram ekonomi inom de olika sektorerna och i fråga om administrativa utgifter. Från finsk sida har vi tydligt markerat, att vi inte kan binda oss för en nollbudget efter år 1992. Vi har varit beredda att satsa på det nordiska samarbetet även i en tid då blickarna främst riktas mot det övriga Europa och mot den europeiska integrationsutvecklingen samt EES-förhandlingarna.

Som nordisk samarbetsminister har jag talat för en moderat höjning av ministerrådets budget med tanke på de utmaningar som vi nu redan står inför, inte enbart i och med den västeuropeiska integrationsprocessen, utan även till följd av de ökade satsningarna till förmån för Baltikum och Östeuropa. Från finsk sida har vi betonat att vissa livskraftiga element i den ekonomiska handlingsplanen, som upphör att gälla 1992, borde kunna överföras till den ordinarie budgeten från och med år 1993. Detta undanröjer dock inte behovet av en stram ekonomi, något som mina kolleger understrukt.

Fru president! För tillfället är vi inne i en inledande dialog med Nordiska rådet om det nordiska samarbetets former och om en effektivisering av organisationen inför 2000-talet. Nordiska rådets organisationskommitté har nyligen av-

gett sitt betänkande och bett om ministerrådets synpunkter. Jag vill här endast beröra ett av kommitténs förslag.

Kommittén anser att det parlamentariska inflytandet över den nordiska budgeten skall öka. Enligt min uppfattning bör denna fråga diskuteras utförligt med rådet. Med hjälp av en dylik reform kunde man öka parlamentarikernas intresse för nordiska frågor, men också öka deras ansvar för de budgetmässiga konsekvenserna av de åtgärder som föreslås. Jag väntar med intresse på synpunkter av medlemmarna i Nordiska rådet.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Efter en stor forbedring i de internationale relationer i første del af 1990 er der siden efteråret sket alvorlige tilbage-skridt i internationale spørgsmål. Den demokratiske proces i Sovjetunionen er stagneret, og der har været anvendt militærmagt i Baltikum. Der er krig ved Den Persiske Golf, som man ikke kan forudsige konsekvenserne af.

De nordiske landes ansvar i denne situation er stort, og her på sessionen bedes der om nordisk initiativ.

Kontakterne til Baltikum har sat deres præg på Nordisk Råds arbejde det sidste år. Her til sessionen har vi fået særdeles velkomne gæster fra de baltiske lande. Fremover skal vi give dem en fast stilling som observatører i Nordisk Råd. De nordiske lande må hver for sig og i forening støtte Baltikums selvstændighedskamp.

Det islandske Alting vedtog den 11. februar en resolution om så hurtigt som muligt at optage diplomatiske forbindelser med Litauen. Den islandske regering forbereder nu gennemførelsen. Vi håber, at andre nordiske regeringer snart beslutter at gøre det samme.

Man må råde bod på den fejltagelse, det var ikke at knytte Baltikums selvstændighedskrav sammen med ESK-processen og opgøret i efterkrigsårenes Europa. De vestlige landes ansvar i denne forbindelse er stort, ikke mindst fordi der er en klar forbindelse mellem det, der er sket i Baltikum de sidste uger, og krigen i Den Persiske Golf.

Angrebet på Irak den 16. januar i år var en uhensigtsmæssig og absurd handling. Det er beklageligt, at FN-systemet er blevet benyttet til at legitimere krigen, som ikke vil løse nogen problemer. Iraks invasion i Kuwait var utilgivelig. Reaktionen burde have været politisk indgriben og økonomiske sanktioner. Denne krig styres ikke af FN, men derimod af USA, som støttes af stormagterne i FN's Sikkerhedsråd. Det vil i de næste timer klart vise sig, om den amerikanske regering søger andre mål end at drive irakerne ud af Kuwait.

Den skade, som krigen allerede nu har forvoldt på relationerne mellem den vestlige og den arabiske verden, tager det lang tid at råde bod på. I forhold til det tillidsbrud, som krigen har skabt i nord-syd-relationerne, er de materielle ødelæggelser for bagateller at regne. Den amerikanske præsident taler om krigen som del af en ny verdensorden. En sådan nyordning er for hundrede millioner mennesker i udviklingslandene tegn på fortsat ulige fordeling og eksploitering.

Hele denne sag lyser af dobbeltmoral. De lande, som har medansvar for den israelske regerings vold mod palæstinenserne gennem årtier, til trods for FN's utallige resolutioner, anser sig nu for at være i hellig krig for at forsvare international ret, og den sovjetiske regering får som god allieret lov til upåagtet at dele og herske hjemme og benytte militærmagt i de baltiske lande.

Nordisk Råd skal fordømme disse aktioner. De nordiske landes regeringer burde allerede den første dag have protesteret mod angrebene på Irak. Nu må

de nordiske landes udenrigsministre ikke på ny udsætte at tage initiativet til, at krigshandlingerne ophører.

Ærede præsident! De nordiske landes position i forbindelse med integrationen i Vesteuropa er stadig meget usikker. Forhandlingerne om EØS har endnu ikke ført til et resultat. Sidste år sammenlignede jeg Efta med det skæve tårn i Pisa. Nu er tårnet væltet, efter at Sverige har besluttet at søge om medlemskab af EF. To-søjle-modellen, som forhandlingerne engang skulle bygges på, er det nu kun af navn. Tilbage står kun én søjle, EF, som dikterer betingelserne.

Efta's krav om dispensationer fra EF-lov er nu for det meste døet hen. EF har afslået Efta-landenes krav om medbestemmelsesret i beslutningsprocessen. Desuden er Efta's ønske om frihandel med fisk blevet definitivt afslået. EØS-af-talen vil indebære overstatslige institutioner, dvs. fælles domstole og kontrol-myndighed, til trods for påstande om andet i begyndelsen.

Fru præsident! Efter min mening har en EØS-aftale aldrig været en attraktiv mulighed for Islands vedkommende. Sådan som det tegner, vil et direkte medlemskab af EF være økonomisk selvmord for Island. Det er derfor på tide, at vi islændinge skal ordne vore forbindelser med EF gennem bilaterale for-handlinger.

Jeg anser det for bedst for Island ikke at binde sig i økonomiske unioner, men derimod forsøge at skabe gode kontakter til Europa, Amerika og andre verdensdele. Noget sådant ville være i god overensstemmelse med Islands his-torie og landets geografiske beliggenhed.

Gammelgaard: Fru præsident! Vi oplevede i går, at Sovjetunionen kritiserede Nordisk Råds arbejde og blandede sig i de enkelte nordiske landes synspunk-ter. Det er uhørt, og det er uacceptabelt.

De sovjetiske udtalelser om vort forhold til Baltikum indeholdt trusler. De burde høre fortiden til, og vi vil ikke lade os påvirke af dem.

Nordisk Råd bør gå så langt som overhovedet muligt i solidaritet med de baltiske landes kamp for frihed og selvstændighed. Danmark har aldrig aner-kendt Sovjets okkupation af de baltiske lande. Vi betragter dem som frie nation-er, der snarest må have deres selvstændighed tilbage.

Vi i Norden har et særligt ansvar for de tre baltiske folk, i Estland, Letland og Litauen. Gamle bånd binder os sammen, og vi har afmægtige måttet iagttage den ufattelige skæbne, de tre tapre folk har haft i årene under og efter den anden verdenskrig. De blev et offer fra Hitlers og Stalins aftaler, og siden har de ikke været frie. Titusinder er døde i frihedskampene imod først nazisterne og siden sovjetkommunisterne. Hundredtusinder er deporterede, og folk fra USSR har erstattet dem. Hertil kommer hundredtusinder, der er døde i udlændighed. Og nu i vinter har de atter oplevet tragiske begivenheder, hvis ofre og efter-ladte vi alle har den dybeste medlidenhed med.

Det er sandelig ægte nordisk frihedsånd, når disse tre folk har rejst sig og nu igen søger hjælp til at befri sig fra besættelsesmagten og hævde deres egen nationale identitet. Vi bør hjælpe vore nordiske brødre i de tre baltiske lande, så de kan forhandle sig frem til en fremtid i frihed.

Nordisk Råd har sørget for, at disse tre lande får en talerstol under Nordisk Råds session, men vi bør gå langt videre. De baltiske lande bør have mulighed for observatørstatus i Nordisk Råd, man kender jo denne ordning fra f.eks. Eu-roparådet, og vi bør under denne session vedtage de formelle regler herfor. Hvis de baltiske lande selv ønsker at gå videre, skal vi også være klar til det.

I mellemtiden bør vi oprette et kontaktorgan, hvor Nordisk Råds nationer og de baltiske nationer kan drøfte indbyrdes samarbejde, og hvor de baltiske lande kan fortælle os, hvordan vi bedst hjælper dem i deres kamp for frihed.

Hvis det er rigtigt, at man fra en bestemt side blandt de nordiske lande har kritiseret Nordisk Råd, balterne selv og Danmark - vi skal være kaldt et problembar - må jeg herfra sige højt og tydeligt, at sådanne udtalelser anerkender vi ikke i Danmark. Vi har aldrig anerkendt Sovjets annektering af de tre stater.

Det udenrigspolitiske bør i det hele taget i fremtiden spille en stor rolle i Nordisk Råd. Man kan godt sige, at det nordiske arbejde er inde i sin skæbnetime. Hvis det går sådan, at Danmark og Sverige bliver de eneste nordiske lande i De Europæiske Fællesskaber, kan vi godt nedlægge Nordisk Råd og det nordiske samarbejde. Så er det nordiske samarbejde simpelt hen ved vejs ende, som det norske Aftenposten skrev forleden.

Vi bør benytte lejligheden til tværtimod at give det nordiske samarbejde og dermed Nordisk Råd det indhold, som vi ikke har formået at give det i det forløbne tiår. Europa kan ikke undvære Norden. Norden bør blive en stærk region i det nye Europa. Norden bør ikke ophæve, men supplere den indflydelse, som det gamle Europa vil modtage fra Syd og fra Øst.

Det kræver to ting af os: For det første, at hele det nordiske område erkender den europæiske nødvendighed. For det andet, at vi udvider det nordiske samarbejde, og det kan vi, hvis alle nordiske lande og områder tager en positiv stilling til et nærmere samarbejde med Europa og helst med medlemskab for øje.

Her ligger den nordiske korsvej. Hvis vi selv vil, står vi over for en kolossal vækst i det nordiske samarbejde og en uhyre nordisk indflydelse på det samlede Europa. Lad os foregribe historiens dom. Lad os svare ja til et Europa, der har en mission i verden. Lad Norden sætte sit stempel på dette Europa, og lad os benytte lejligheden til at gennemføre det virkelig nære nordiske samarbejde, som vi har drømt om, siden vi oprettede Nordisk Råd.

Og så til slut, fru præsident! De to ting hænger sammen. Hvis vi ikke erkender det, vil kommende generationer dømme os, der sidder i Nordisk Råd i dag, og dommen vil blive hård.

Lanrådet Sune Eriksson: Fru president! Eftersom jag representerar ett självstyrt område som samtidigt också geografiskt kan betraktas som en av regionerna i det nordiska sammanhanget vill jag beröra det nordiska samarbetet ur en regional synvinkel.

Det kan vid detta tillfälle finnas orsak att beröra hur olika regioner med olika förutsättningar kan passas in, eller finna sin plats i det nordiska samarbetet, vilka olika samarbets- och utvecklingsmöjligheter det finns för och mellan regionerna samt också att granska regionernas ställning och förutsättningar i ett perspektiv av Nordens närmande till den Europeiska gemenskapen.

Inom det nordiska pågår också arbetet med de olika regionalpolitiska frågorna på flere plan. Som en grund för detta arbete har ministerrådet i maj senaste år fastställt ett samarbetsprogram vari ingår ramarna för det fortsatta regionalpolitiska samarbetet och formerna för detta.

Utgående från detta samarbetsprogram har ministerrådet givit NÄRP i uppdrag att bl.a. under detta år utvärdera det gränsregionala samarbetet. Det finns säkert skäl att granska denna samarbetsform och göra utvärderingar av hittills nådda resultat som det kan vara anledning att återkomma till i annat sammanhang.

Jag tänkte däremot nu mera uppehålla mig vid det nya i programmet, nämligen förslaget till att utveckla ett sektorövergripande samarbete mellan regioner. Inom denna samarbetsform kan sektorer och projekt tas fram, bearbetas och utvecklas vilket inte alla gånger är möjligt inom det rena gränsregionala samarbetet. Med denna sektorövergripande arbetsform kan regioner som geografiskt inte ligger intill varandra, men som ändå kan ha gemensamma intressen, starta och utveckla samarbetsformer på en mängd intressanta områden vilket utgör en behövlig komplettering i arbetet med att lyfta fram och stärka olika regioner.

Det sektorövergripande arbetet måste koncentreras på att finna samarbetsområden och samarbetsformer som kan utvecklas och bidra till en stärkning av sådana regioner som befinnas ha gemensamma förutsättningar att rent praktiskt dra nytta av denna samarbetsform.

Viktigt är emellertid att regionerna också själva aktiverar sig, inventerar sina behov och undersöker inom vilka områden och sektorer ett samarbete är önskvärt samt kommer med förslag och etablerar egna kontakter för att föra detta arbete vidare. Samarbetsformerna måste helt naturligt ligga utanför de traditionella nationella regionalpolitiska satsningarna som hittills huvudsakligen bestått i direkta stöd till näringsliv, upprätthållande av sysselsättningen samt satsningar på infrastruktur. Det sektorövergripande samarbetet är till för att finna nya former för samarbete och utveckling, alltså är det regionerna själva som skall aktivera sig och finna lämpliga projekt och former för detta samarbete. På så sätt kan regionerna stärka sig själva och samtidigt också stärka den nordiska helheten.

Exempel på områden som kan utvecklas inom ramen för detta samarbete kan vara utbildning och kultur, vissa slag av forskning, i miljöfrågor men säkert också områden inom teknologi och direkta näringspolitiska projekt. Ett exempel på det sistnämnda området finns redan i samarbetet mellan Sydösterbotten, Småland, Sunnmøre och Vestjylland inom möbelbranschen. Ett område som kan passa bra för ett sektorövergripande studium är fiskerisektorn som på många håll i dagsläget är en krisdrabbad företagsverksamhet och som kunde vinna på att regioner samarbetade och hittade lösningar eller stöttade varandra. Visserligen finns redan idag organisationer som engagerar sig i fiskerisektorns problem men eftersom läget på området är mycket kärvt kan det vara skäl att inte lämna någon möjlighet oprövd för att om möjligt förbättra situationen.

Satsningar på ett utvecklande av det sektorövergripande samarbetet ligger också rätt i tiden eftersom samhällsutvecklingen under senare tid gått mot en allt större öppenhet och benägenhet till samarbete. Detta märks framför allt i att vi från åländsk sida under de senaste två åren fått många inviter om samarbete med andra regioner, främst helt naturligt från andra ö-samhällen. Ett sådant initiativ är redan påbörjat och i begynnelsestadiet mellan Bornholm, Gotland och Åland. Några samarbetssektorer eller projekt har ännu inte klart preciserats mellan våra öar men ett klart intresse finns att fortsätta arbetet.

Ett påtagligt intresse har också visats för samarbete på olika områden från de Baltiska öarna. Därför måste man i detta sammanhang också överväga möjligheterna till och eventuella former för ett Östersjösamarbete mellan öar och regioner runt Östersjön. Det har redan tagits kontakter om ett ö-samarbete inom Östersjön vari de Baltiska öarna också har deltagit och visat stort intresse för samarbete med de andra öarna inom Östersjön.

Inom ramen för det övriga nordiska arbetet med att förstärka kontakter med Baltikum måste det också finnas möjligheter att på regional nivå ordna olika

samarbetsformer och projekt. Ett konkret exempel på samarbete med de baltiska öarna är att ordna tillfällen för utbildning. I mycket liten skala kommer Åland under detta år att ta emot elever för lantbruksutbildning från Ösel, som visat stort intresse för just den utbildningen inom just den sektorn och där vi för närvarande har överkapacitet. Ett utbildningssamarbete på regional nivå med baltiska regioner måste kunna ses som ett komplement till de utbildningsalternativ som Norden i övrigt erbjuder Baltikum.

Det i annat sammanhang aktualiserade samarbetet inom utbildningen på gymnasiestadiet kan också vara lämpligt för ett regionalt samarbete inom de områden som regionerna anser ändamålsenliga och intressanta.

På miljöområdet finns också angelägna frågor som med fördel kan skötas på regional nivå som sektorövergripande samarbete och där kan man peka på vissa utbildningsfrågor. Inom detta område kunde t.ex. samarbete kring en mera miljöanpassad skötsel av de s.k. primärnäringarna igångsättas och skulle säkert på sikt ge positiva resultat.

Det sektorövergripande samarbetet bör också gå ut på att koordinera initiativ och kontakter för att få en samordning av regionernas initiativ och önskemål så att det inte uppstår endast splittrade kontakter som inte leder till annat än sporadiska diskussioner.

I och med Nordens närmande till den Europeiska gemenskapen kommer regionerna i Norden att ställas inför en ny och till alla delar kanske inte så gynnsam situation.

Det är emellertid tillfredsställande att regionerna och deras situation ägnats så stor uppmärksamhet i EG-frågan. Basprojektets senaste årsrapport "Regional utveckling i Norden" tar också upp en mängd uppgifter och utredningar.

Det är viktigt att regionerna också i framtiden finns med i diskussionerna oberoende av den inriktning ett närmande och ett samarbete med EG kan få för de nordiska länderna.

Det är ännu för tidigt att med någon större säkerhet kunna säga hur regionernas framtid kan te sig men vissa indikationer om förändring av stödformer och hittills gällande regionalpolitiska åtgärder har framförts.

Om man ändå får tro på uttrycket "regionernas Europa" så ger ju detta en fingervisning om att det finns en framtid. För regionerna betyder det också mycket vilken samarbetsform de olika nordiska länderna väljer för det Europeiska samarbetet.

För Ålands del ser jag med oro på att en situation kan uppstå där det kan komma att upprättas en EG-gräns i Ålands hav. I en sådan situation kommer helt säkert det regionala samarbetet att försvåras och begränsas förutom att ekonomiska och handelspolitiska problem uppstår som är mycket svårösta.

Det är min förhoppning att det regionala samarbetet snabbt skall kunna växa sig starkt och utgöra en reell nordisk samarbetsfaktor som förstärker, vidareutvecklar och skapar nya fördelar för alla inom det nordiska samarbetet.

Thor-Eirik Gulbrandsen: President! Utviklingen i Øst- og Sentral-Europa samt integrasjonen i Vest-Europa har ført Nordisk Råd inn i en ny situasjon. Vi står fortsatt foran dramatiske endringer i hele Europa. Organisasjonskomiteen legger opp til at Nordisk Råd skal aktivisere seg på det utenrikspolitiske plan, og at det regionale nordiske samarbeidet må styrkes for å kunne møte det nye Europa.

Den utvikling vi kan se konturene av, forteller oss at Nordisk Råd må ut av det utenrikspolitiske vakuum det inntil nylig har valgt å leve i.

Den formelle forankring av et utvidet utenrikspolitisk samarbeid bør skje ved at et eget ministerråd for både utenriksministrene og bistandsministrene blir etablert.

Det er ingen tvil om at det nordiske samarbeidet står ved en skillevei. Ingen kan forutsi hvilke konsekvenser en EØS-avtale vil få for Nordisk Råds rolle i framtida, og hvordan virksomheten i Nordisk Råd vil arte seg i årene framover. Snart vil flertallet av de nordiske land og - enda raskere - flertallet av innbyggerne ha et mer forpliktende og mer omfattende samarbeid med EF - slik Danmark har i dag - enn man hittil i Nordisk Råd noen gang har kunnet forestille seg at de nordiske land skulle ha overfor hverandre.

Det må være et tankekors at det i dag er lettere å dele sin suverenitet i Brussel enn det noen gang har vært aktuelt å dele den med de andre nordiske land i Nordisk Råd.

Efta's parlamentarikerkomite har i et par år arbeidet med å utrede alternativer for en parlamentarikerforsamling innenfor EØS. Denne parlamentarikerforsamlingen skal bestå av parlamentarikere fra de Efta-land som inngår en EØS-avtale, og parlamentarikere fra Europaparlamentet.

Det finnes flere ulike modeller både for enkeltlands representasjon i forsamlingen og for den myndighet som kan tillegges en slik EØS-parlamentarikerforsamling.

I nær framtid vil de nordiske land måtte forholde seg til minst følgende tre flernasjonale parlamentarikerforsamlinger: Europaparlamentet, EØS-forsamlingen og Nordisk Råd.

Alle de nordiske land vil ha medlemmer av Nordisk Råd og enten av Europaparlamentet eller EØS-forsamlingen. Det betyr i praksis at særlig det økonomiske, det monetære og en stor del av det politiske samarbeidet primært og i avgjørende grad vil finne sted i tilknytning til EF og EØS, eller i tilknytning til Europaparlamentet og EØS-forsamlingen.

Så kan man i tillegg reise spørsmålet om hvilke land EØS-avtalen kommer til å omfatte - om det blir noe mer enn maksimalt Island, Sveits og eventuelt Norge. Da kan man bli usikker på hvor omfattende rolle Nordisk Råd vil kunne spille i framtida.

Ett av spørsmålene blir i hvor stor grad Nordisk Råd med et Europa-parlament og en EØS-forsamling kan bli i stand til å påvirke utviklingen i Europa.

Hvordan skal Nordisk Råd da fungere for å medvirke til å utvikle et Europa med verdier og de politiske prioriteringer vi setter høyt?

Alle de nordiske lands tilnærming til det nye Europa krever nytenkning og bør legge grunnlaget for nye samarbeidsformer og nye samarbeidsområder overfor Øst-Europa, i KSSE-prosessen, og slik vi allerede ser konturene av i et samarbeid i forhold til de baltiske land - og på en slik måte at også parlamentarikerne i Norden kan delta mer aktivt gjennom Nordisk Råd.

Nettopp fordi den økonomiske, monetære og etter hvert den politiske integrasjonen i hele Europa blir så uvanlig sterk, vil vi i Norden ha behov for et nordisk samarbeid også om de verdier vi vil prioritere - den sosiale dimensjon, kultursamarbeidet og ikke minst, antar jeg, i forholdet til EF og EØS. I den forbindelse er oppfordringen til statsministrene om å sørge for en særskilt artikkel i EØS-avtalen som sikrer et framtidig nordisk samarbeid, viktig.

Det er grunn til å være betinget optimist på Nordisk Råds vegne, men det forutsetter en rask og dyptgående gjennomgang av Nordisk Råds oppgaver og målsettinger også i et europeisk perspektiv.

Så til slutt: En vigtig forudsætning for at Nordisk Råd skal fungere som et mer politisk aktivt og målrettet organ er at vi som er medlemmer av Rådet, stiller mer realistiske krav til oss selv, og at vi opptre mer ansvarlig. Det er en grense for hvor mange velmenende og positive forslag som kan settes fram, hvor lenge forslagene kan gå på remiss, hvor omstendelig saksbehandlingen kan bli, og hvor mye papir som bør produseres.

Vårt politiske markeringsbehov bør dempes til fordel for en mer realistisk økonomisk og politisk holdning. Det vil også bidra til at de politiske sakene går raskere igjennom.

Mange har gitt ros til organisasjonskomiteen for dens arbeid. Jeg er enig med dem, men mener at arbeidet med forbedringer av Nordisk Råds arbeidsmetoder og organisatoriske form bør være en kontinuerlig prosess.

Jón Kristjánsson: Fru præsident! De nordiske landes samarbejde inden for Nordisk Råd har haft stor betydning for medlemslandene. Fundamentet for dette samarbejde blev lagt i 1962 med Helsingforsaftalen, hvori man satte sig som mål yderligere at fremme det nære fællesskab, kultur- samt rets- og samfundsopfattelsen, der er mellem de nordiske folk, og yderligere at udvikle samarbejdet mellem de nordiske lande. Fundamentet for det nordiske samarbejde var således hverken af økonomisk art eller en fælles udenrigspolitisk holdning. Det gik ud på at give næring til ensartet livsholdning og samkvem inden for uddannelse og kultur, hvilket på mange måder er specielt for samkvemet mellem nationer, og som bl.a. førte til pasfrihed, fælles arbejdsmarked og mange andre forskellige gensidige rettigheder i Norden.

De nordiske lande står nu over for et vendepunkt i samkvemet med andre nationer i Europa. Dette har medført, at udenrigsspørgsmål nu har indtaget en større plads i Rådets debatter end før, og at der er fremkommet et forslag om oprettelse af et ministerråd om udenrigsspørgsmål, som er en afgørende ændring i Nordisk Råds virksomhed.

Parlamentarikerne i Norden kan ikke negligere den hastige integration i Europa, som i øjeblikket finder sted. Derimod er det en vanskelig opgave at udlægge en fælles nordisk holdning, hvori der samtidig tages hensyn til de nordiske landes indbyrdes stilling.

Her er det efter min mening Nordisk Råds opgave at vise vejen. Hidtil har der inden for rådet været et nært samarbejde, selv om de enkelte medlemslande har bibeholdt deres selvstændighed, og dette fundament må man ikke rocke ved. Samtidig med at de nordiske lande har holdt øjnene åbne for omverdenen og altid har deltaget i Europas omdannelse, må de nordiske lande værne det nordiske samarbejdes oprindelige fundament: uddannelse og kultur, uanset at man påtager sig nye opgaver. Ellers er der fare for, at de nordiske landes sammenhold i et bredere internationalt perspektiv går i opløsning på længere sigt.

Der har været røster fremme i Island om, at Vestnorden vil blive et perifert område i et forenet Europa, og at det europæiske samarbejdes tyngdepunkt vil komme til at ligge et andet sted. Island er en europæisk nation. Der har vi vore kulturelle rødder, og derfra stammer vor livsholdning. Derimod er vi meget - i højere grad end noget andet europæisk land - afhængig af havets ressourcer og anser vor selvstændighed og ubegrænsede rådighed over disse ressourcer for at være to sider af samme sag. Hvis Island skal kunne følge med de andre Eftalande i forhandlingerne med EØS, må disse baseres på, at der tages hensyn til, at dette grundlæggende synspunkt respekteres.

Nordisk Råd har en rolle at spille på miljøområdet. De nuværende problemer på dette område er af international karakter: Skovens udryddelse, sur regn, radioaktiviteten i atmosfæren, på jorden og i havet, forurening af havet og ødelæggelse af ozonlaget. Følgerne af dette er ikke knyttet til landegrænser, hverken til de nordiske landes eller andres.

Vi i Island vil deltage i det internationale samarbejde om beskyttelse af miljø- og økosystemer. Denne beskyttelse må på den anden side være af en sådan karakter, at der udvises respekt over for synspunkter om udnyttelse, og at der findes den rette balance mellem naturfredningsmæssige synspunkter og de mennesker, som lever af landets og havets goder.

Island er parat til at efterkomme miljømæssige og økologiske forskningsresultater og anser, det er betydningsfuldt at fremme forskningen, bl.a. havets økologi og havforurening. Vi må betone, at et fællesnordisk miljøforskningsprogram bør lægge vægt på forskning af havmiljøet og atmosfæren i det nordatlantiske område.

Vi har også længe været bekymrede over atomdrevne ubådes aktivitet i det nordligste havområde og mener, at der er fare for, at nedrustning på land medfører nogen oprustning i havet. Vi opfordrer til sammenhold i kampen mod dette.

Fru præsident! Min hensigt i denne debat var at lægge vægt på de punkter, jeg nævnte: Ikke at nedprioritere de nationale delegationer i Rådets arbejde, at miljøforanstaltninger hviler på forskning og viden, og at synspunkter om udnyttelse af ressourcer ikke tilsidesættes, og på disse vilkår at deltage i udformningen af et nyt Europa, hvor enkeltpersoners og nationers selvbestemmelsesret og menneskerettigheder holdes i ære.

Marjatta Väinänen: Fru president! Den europeiska integrationen, aktualiseringen av samarbetet kring Baltikum, organisationsreformen samt försöket att förhindra föroreningen av hela Östersjöområdet och Norden har inverkat på Nordiska rådets saklista under de senaste månaderna.

I rådets arbete har man år efter år försökt förhindra verksamhetens byråkratisering och försökt effektivisera arbetet till alla delar. Sanningens stund närmar sig. Jag har funderat om det t.ex. fortfarande är nödvändigt att ha två separata sekretariat. Ifall sekretariaten i Köpenhamn och Stockholm sammanslås, skulle resursanvändningen bli effektivare och arbetet enklare.

Vi talar alltid om att mer makt bör kanaliseras till parlamentarikerna. När vikten av parlamentarism och demokrati betonas, speciellt i den pågående utvecklingen i Europa, förefaller det egendomligt att parlamentarikerna i Nordiska rådet fortfarande lämnas utanför beslut om budgeten.

Under tidernas lopp har rådsmedlemmarna också funderat på de nordiska samarbetsministrarnas ställning. Stundom har man fått det intrycket att det är fråga om temporärt vikariat och inte ett permanent och målmedvetet arbete, där bakgrunden är viktig. Därför borde samarbetsministrarnas roll förstärkas.

När den europeiska integrationsutvecklingen har blivit snabbare, har de nordiska länderna förhållit sig till EG- och EES-medlemskapet på olika sätt. Detta har kommit tydligt fram idag.

Många av oss som är parlamentariker här i Nordiska rådet anser att det är mycket viktigt att man inom Nordiska rådet i stället för "brandtal" borde reda ut de fördelar och nackdelar som är förknippade med eventuellt medlemskap i EG. För närvarande analyseras frågan så litet att medborgarna inte får reell, avvägd information om fördelarna och nackdelarna med medlemskapet i EG. En

kompetent nordisk utredning i saken skulle avsevärt medverka till en saklig inställning. Därför tillstyrker jag det medlemsförslag som tio medlemmar i den finska delegationen har väckt om en snabb gemensam nordisk EG-utredning.

I detta skede, i dagens Europa, förefaller det som om Nordiska rådets arbete på ett mera avgörande sätt står i ett vägskäl. Förutsatt att det finns politisk vilja, blir Nordiska rådet en stark institution, som förstärker det nordiska och samtidigt gör en målmedveten insats i det internationella samarbetet. Eller: Nordiska rådet blir en byråkratiserad, för att inte säga "museiserad", samarbetsorganisation för ceremoniella ärenden av mindre betydelse. Jag anser att det är en olycka om man på bekostnad av de åtskiljande faktorerna inte skulle se de värden som förenar oss i Nordiska rådet.

För närvarande när världen undergår radikala förändringar borde Nordiska rådet fortfarande förstärkas som det organ som garanterar den nordiska identiteten och är dess stöttepelare som vid sidan om de aktuella frågorna om integration och Baltikum. I denna nordiska samarbetsbild ingår också att man försöker vara förtrogen med varje nordiskt medlemslands historia och politik och att denna kännedom utgör en grund för en gemensam verksamhet samt för de bedömningar och den kritik som vi riktar mot varandra. Jag medger att som finne känner jag ännu inte tillräckligt till förhållandena i de andra nordiska länderna. Jag tror också att i de andra nordiska länderna finns många som vill, eller kanske bör, ha mer information om Finland, dess utrikespolitik och betydelsen av denna politik för övriga Norden. Vi nordister har fortfarande förvånansvärt ofta missuppfattningar och felaktiga uppgifter om varandra och bakgrunden till våra nationella avgöranden.

I det värdefulla nordiska samarbetet återstår således mycket att göra, trots att man redan idkat nordiskt samarbete i 40 år och trots att man hittills uppnått mycket positivt.

Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister **Hellström**: Fru president! Är det Norden som skall göras mera europeiskt - eller är det Europa som skall göras mera nordiskt? Så kan man - med en travestering av Thomas Mann - karakterisera den debatt som förs om Norden, dess omvärld och dess framtid.

Det har alltid funnits ett samspel mellan det nordiska samarbetet och en europeisk omvärld. Den allt snabbare europeiska integrationen har haft en stark inverkan de senaste åren. Nu kommer EES-avtalet att ställa oss inför en helt ny situation. Det gäller att omstöpa mycket av det traditionella nordiska samarbetet.

I och för sig kan man säga att vi är väl förberedda för situationen. Det råder en betydande enighet om kompassriktningen. Arbetsprogrammet Norden i Europa förutsåg huvudlinjerna i utvecklingen. Organisationen har på många punkter inrättat sig för det nya läget. Vi har kommit en bra bit med genomförandet av programmet Norden i Europa, t.ex. när det gäller högre utbildningar och social trygghet och annat som skall diskuteras den här veckan. Men vid det här laget har programmet blivit "medelålders". Vid årets session finns frågan om den europeiska integrationen inte ens som egen punkt på dagordningen. Den har inrangerats i "allmängodset" i generaldebatten.

När vi om ett år möts i Helsingfors till rådets 40:e session har den nya situationen sannolikt blivit verklighet. Då är det bara månader kvar innan EES-avtalet skall träda i kraft. Viktiga områden i det nordiska samarbetet kommer i första hand att hanteras i en bredare europeisk ram.

Därför är det viktigt att vi när vi träffas i Helsingfors har ett fast grepp om vilka uppgifter vi vill ge det nordiska samarbetet i den nya situationen, när många traditionella nordiska samarbetsfrågor får sin lösning i ett större europeiskt sammanhang.

Av det skälet har samarbetsministrarna i går givit sekretariatet i uppdrag att sätta i gång ett programarbete. Jag tror att det uppdraget väl knyter an till de frågor som statsministrarna tog upp i det ärendet i morse.

För egen del tror jag att vi bör koncentrera oss mera på kärnområdena i det nordiska samarbetet. Det handlar alltså om att utnyttja den språkliga och kulturella gemenskap vi har och bygga vidare på gemensamma värderingar och modeller. Vi har i Norden en kulturell och social samhörighet som har stark livskraft. Vi har vitala folkrörelser, också bland ungdomen, vilket vi kunde konstatera på morgonen när vi lyssnade på presentationen av Ungdomens nordiska råd.

Våra medborgares möjligheter att arbeta, bo, fungera och få social trygghet i varandras länder är större än på andra håll. Men vi har fortfarande en hel del att göra innan vi har nått målet att människorna inte skall märka gränserna utan skall se det som helt naturligt att leva och arbeta i andra nordiska länder. Vi har en god bit kvar innan en nordisk utbildningsgemenskap är verklighet i alla delar och innan vi genom samspel i kommunikationer, miljöpolitik och offentlig sektor har skapat väl fungerande gränsregioner.

Det här arbetet ger oss också en bas för en av våra viktigaste uppgifter: att verka för nordiska uppfattningar och lösningar i hela Europa.

Men det hindrar inte att vi samtidigt kan utveckla det interna nordiska samarbetet på andra områden och då utnyttja t.ex. EG-modeller. Det gäller särskilt på områden där vi kan gå fram snabbare och gå längre än EES.

Låt mig säga att vi som en uppföljning av EES-avtalet får anledning att på nytt ta upp frågan om nordbors rättigheter. Vi bör kunna inarbeta regler om icke-diskriminering med samma pregnans som de generella reglerna i Romtraktaten.

Att vi inom några år får en fastare anknytning till den europeiska gemenskapen betyder galunda att den nära samverkan mellan de nordiska länderna är tillspillogiven. I ett väl integrerat Europa kommer det att finnas behov av regional samverkan. Det är nog tvärtom så att det är grannländer med geografisk närhet och likartad kultur som har de största möjligheterna att utnyttja de fördelar som EES-avtalet ger för små företag, på arbetsmarknaden, på undervisningsområdet osv.

Regionalt samarbete kommer enligt min uppfattning att få en ökad betydelse i framtiden. Det ser vi inte bara i Central- och Östeuropa. Även inom EG finns ett växelspel mellan centrala beslut och regionala initiativ. Ett uttryck för detta är den pågående diskussionen om subsidiaritetsprincipen, dvs. att beslut inte skall fattas på högre nivå än som krävs för att de skall bli verkningsfulla. Poul Schlüter använde nyss det elegantare uttrycket "närhetsprincipen".

Regionalt samarbete kan sålunda komma att bli än viktigare i framtiden. Det gäller, tror jag, i vår del av världen inte endast en starkare nordisk profil utan också det stora intresse som nu finns för samarbete kring hela Östersjöområdet, ett samarbete som går utöver de nordiska institutionernas uppgifter. Det gäller miljö, kommunikationer, kultur och mycket annat. Sådana samarbetssträvanden söker nu sin form och ett forum.

Den svenska regeringen har aktualiserat tanken på ett särskilt forum, hittills benämnt Östersjörådet, för att lösa uppgifter gemensamma för stater och delsta-

ter i just Östersjöregionen. Vår avsikt är att vidareutveckla den skiss vi presenterade för några månader sedan och att återkomma i vår. Självfallet är vi också i denna fråga angelägna om de nordiska parlamentarikernas reaktion och delaktighet.

Justitsminister **Engell**: Fru præsident! Forholdene i de baltiske lande er også på denne session i centrum og med god grund. Siden vi mødtes ved Nordisk Råds forrige sektion i Reykjavík sidste år, har vi været vidner til en demokratiseringsproces, som i alle nordiske lande er blevet fulgt med glæde og med en støtte, som både er kommet til udtryk politisk og økonomisk og på anden vis.

Udover et industrielt og økonomisk samarbejde er der nu blevet etableret en lang række kontakter med de baltiske lande - ikke mindst gennem et stort antal gensidige besøg, som også omfatter regeringsmedlemmer, parlamentarikere og mange andre grupper.

De forskellige initiativer viser, at de nordiske lande er levende engageret i at støtte de baltiske lande i deres bestræbelser på at opnå selvstændighed. Det er naturligvis en holdning, som vi skal fastholde og udbygge.

For nogle har det imidlertid været vanskeligt at forstå i hvert fald i Danmark, at vi ikke også i konsekvens heraf automatisk tager imod de baltere, der melder sig ved grænsen som asylansøgere. Der har i Danmark været en betydelig omtale af en konkret sag, hvor nogle unge estere ved ankomsten til Helsingør blev afvist af de danske udlændingemyndigheder og sendt tilbage til Sverige og derfra til Finland.

Men der er en sammenhæng i tingene. Et forhold er den økonomiske og politiske støtte, som vi yder de baltiske lande, et andet forhold er den konkrete stillingtagen til asylansøgninger, som vi i de nordiske lande må foretage på grundlag af vore internationale forpligtelser og vor nationale udlændingelovgivning.

Efter den danske udlændingelov kan asylansøgere, som forinden indrejsen i Danmark har opholdt sig i et såkaldt sikkert land, afvises. Vi anser naturligvis i denne sammenhæng alle de øvrige nordiske lande for sikre lande, alt andet ville være uacceptabelt. Alle de nordiske lande lever op til kravene i FN's flygtningekonvention. Alle de nordiske lande har procedurer, som sikrer, at konventionens bestemmelser efterleves i den daglige udlændingeadministration. Asylansøgere tilbagesendes kun, når det efter en forsvarlig asylprocedure har kunnet lægges til grund, at der ikke ud fra de grunde, som er nævnt i FN-konventionen, er risiko for forfølgelse i tilbagesendelseslandet.

Når vi fra dansk side afviser en baltisk asylansøger til f.eks. Sverige, er det med en sikker forvisning om, at den pågældende vil få en fuldt forsvarlig behandling af sin asylansøgning der.

Kommer en asylansøger fra de baltiske lande direkte til Danmark for at søge asyl, er situationen en anden. Så fører udlændingeloven til, at den pågældende har ret til at indrejse her i landet og opholde sig her, mens ansøgningen undergives en individuel vurdering. I denne vurdering vil indgå de forhold, som ansøgeren har fremført til støtte for sin asylansøgning, f.eks. at ansøgeren nægter at gøre militærtjeneste i den sovjetiske hær.

Efter den danske udlændingelov skal behandlingen af asylansøgninger naturligvis foretages uafhængig af, hvilken nationalitet ansøgeren har. Der kan således ikke skelnes mellem, om det er en person fra Baltikum, der står ved grænsen og anmoder om asyl, eller om det f.eks. er en statsløs palæstinenser, en iraner eller en somalier. Alle er lige for loven.

De nordiske lande har lange traditioner for at hjælpe folk i nød. Vores udlændingelovgivning afspejler, at vi er parat til at yde den nødvendige beskyttelse. Vi kan handle, når det er påkrævet, uanset hvilket land man kommer fra. Sådant skal det efter min opfattelse også være i udlændingelovgivningen, hvilket ikke udelukker, at der på anden vis kan ydes en særlig humanitær indsats over for udvalgte lande eller nationalitetsgrupper.

Der er i de kommende år, bl.a. i lyset af den europæiske udvikling, brug for en tæt kontakt og samarbejde på dette felt. Vi har alle muligheder for i en nordisk sammenhæng at udbygge dette samarbejde, og de muligheder bør vi naturligvis bruge.

Kirsti Kolle Grøndahl övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Thea Knutzen: Ærede president! Nordisk Råd beskrives fra tid til annen som et hyggelig møtested der middagene er store og papirhaugene enda større, der resultatene lar vente på seg og frustrasjonen brer seg blant de mer handlekraftige.

Jeg synes ikke det er nødvendig å forsvare Nordisk Råd mot slik omtale. Jeg vil bare peke på at møter mellom de fem lands politikere er en verdi i seg selv. At personlige kontakter skaper tillit og gjensidig forståelse som legger et nødvendig grunnlag for samarbeid, er en erkjent sannhet over hele verden - ikke minst i disse tider. Utviklingen i det nordiske samarbeid har, som all annen menneskelig virksomhet, hatt sine "ups and downs". I perioder har resultatene vært de små skritt fremover - merkbare for grupper av nordiske innbyggere, men neppe for pressen.

Nå er det åpenbart at utviklingen i Øst-Europa og i EF engasjerer Nordisk Råd og nordiske politikere. Arbeidet med miljøtiltak og med kultur- og handelskontakter er i gang, og viser konkrete resultater. Ett eksempel er det nordiske samarbeid for rensing av industrien på Kolahalvøya, satt i gang av den daværende norske statsminister Syse. Nordisk Råd og nordiske politikere har også aktivt støttet de baltiske lands anstrengelser for en fredelig forhandlingsvei frem mot frihet og selvbestemmelse. At de fem nordiske land på denne måten gjør felles sak med andre små nasjoner, er naturlig og riktig. Mitt fremtidshåp på dette området er et tverregionalt samarbeid mellom Nordisk Råd og et baltisk råd, bygd opp på tilsvarende måte.

De nordiske lands felles forhandlinger med EF gjennom Efta er i nordisk ånd, og det er viktig at de gjennomføres med fortsatt kraft og vilje bak. Det er imidlertid et sørgelig faktum og noe av et tankekors at de nordiske land har fjernet seg fra hverandre når det gjelder spørsmålet om medlemskap i EF. En fremtid der Norge og Island alene skulle stå utenfor det europeiske fellesskap, er for meg dystert. Et Norden som derimot opptrer sammen og samlet vil kunne være et verdifullt element i dette fellesskapet både for seg selv og for de andre, og det må vi arbeide målbevisst for.

Parallelt med det internasjonale engasjement er det viktig at Nordisk Råd ivaretar og bygger ut det fellesskap vi har etablert. En del av de forslag som organisasjonskomiteen har lagt frem, kan bidra til mer effektivitet i saksbehandlingen. Det er viktig at Ministerrådet, som ikke har deltatt i dette arbeidet, også fullfører sitt arbeid med effektivisering. Å få mer ut av de eksisterende ressurser, er nødvendig. Når vi endrer de institusjonelle og andre samarbeidsorganer vi har etablert, må vi imidlertid hele tiden holde regnskap med hva vi har og hva vi får til erstatning. For det er atskillig av et problem at samtidig med at Nordisk Råd engasjerer seg internasjonalt, stagnerer - ja, reduseres - de nor-

diske budsjetter. Da kan hovedformålet med rasjonalisering lett bli at man skal spare, og man risikerer å slå barnet ut med badevannet.

Regjeringenes vilje til å bruke Nordisk Råd som instrument, og den enkelte politikers evne til å anvende det apparat vi har bygd opp, vil være avgjørende for Nordisk Råds rolle i fremtiden. Apparatet og regelverket kan sikkert forbedres ytterligere. Organisasjonskomiteen har startet dette arbeidet med bl.a. å åpne for forslag fra utvalgene.

Fortsatt har vi mange oppgaver. Øverst i bunken ligger forholdet til EF, som bør være regjeringenes hovedoppgave. Men mange andre kan nevnes, f.eks. felles forskerutdanning, forskersamarbeid og utnyttelse av forskningsresultater, samarbeid for å bekjempe velferdsstatens skyggesider og fjerning av handelshindringer.

Det er nok å ta fatt på. I dette arbeidet bør vi alle bli flinkere til å bruke det apparatet vi har, til å sikte mot helhets- og rammeløsninger fremfor detaljer, og å sette tidsfrister for gjennomføring.

Klarer vi det, vil Nordisk Råd leve.

Sundstein: Fru præsident! Vi bor i en broget verden. Tingene sker meget hurtigt, og begivenhederne skifter fra den ene dag til den anden.

Sidste år ved den her tid glædede vi os over den udvikling, der havde været i de kommunistiske lande i Østeuropa. Vi har yderligere oplevet Tysklands genforening og frie valg i flere af de tidligere kommunistiske lande.

Den person, der mere end andre gennemførte glasnost- og perestrojkaudviklingen, fik også Nobels fredspris for sin indsats. Men samtidig erfarer vi, at særlig i hans eget land, Sovjetunionen, er der opstået store vanskeligheder med fare for både politisk og økonomisk sammenbrud.

Vi håber, at dette kan undgås, og at det store rige må gennemleve en harmonisk udvikling fremover.

Tre af de sovjetiske republikker, Estland, Letland og Litauen, har været ofre for sovjetisk militær indgriben. Udviklingen i disse lande bliver fulgt med særlig interesse i denne forsamling og i de enkelte nordiske lande. Vi vender os imod den militære og politiske undertrykkelse af disse republikker, og jeg går ud fra, at alle deltagerne i Nordisk Råds session er enige om de baltiske landes både statsretlige og historiske ret til selvstændighed og frihed. Derfor håber vi også på en snarlig forhandlingsløsning.

Det er også med tilfredshed vi erfarer, at både Nordisk Råd og de nordiske lande i ord og i gerning virker for disse landes frigørelse.

Begivenhederne omkring Den Persiske Golf har bekymret hele verden. Vi håber på en hurtig og en nogenlunde ublodig afslutning af krigen, og dette håber ser i øjeblikket ud til at gå i opfyldelse.

Fru præsident! Den 17. november 1990 havde vi lagtingsvalg på Færøerne. Lagtingets ordinære valgperiode var ikke udløbet, der var næsten to år tilbage af den, men på grund af uenighed mellem de tre koalitionspartier blev det vedtaget at udskrive nyvalg.

Resultatet var, at for første gang siden 1950 var der mulighed for en flertalskoalition bestående af kun to partier. De to største partier, Socialdemokratiet og Det Færøske Folkeparti, dannede det nye landsstyre.

Dette højre-venstre regeringssamarbejde er baseret på det nødvendige i at føre en politik, der fastholder de i de sidste år opnåede økonomiske resultater med forbedret handels- og betalingsbalance, og en erhvervs politik, der tager nødvendige hensyn til de færøske råvareressourcer. Det vil først og fremmest

sige en stabilisering af fiskebestanden og den mest økonomiske udnyttelse af denne.

Der arbejdes seriøst på en afbalancering af størrelsen af den færøske fiskeflåde og de fangstmuligheder, der forefindes. Samtidig kan jeg oplyse, at den færøske handelsbalance, som i 1988 udviste et underskud på 800 mio. kr., i 1990 efter de foreløbige tal kommer til at udvise et overskud på næsten 500 mio. Betalingsbalancen var i 1988 negativ med 1,6 mia. Det tilsvarende underskud forventes for 1990 at kunne reduceres til ca. 300 mio. kr.

Fru præsident! Færøernes placering i det fremtidige Europa har fået en voksende plads i den hjemlige politiske debat, og efterhånden som gennemførelsen af det indre marked nærmer sig og den monetære union og den politiske union synes at blive til virkelighed om nogle år, skal vores placering også fastlægges.

Forhandlingerne mellem EF og Efta bliver fulgt med største interesse med hensyn til helheden og indholdet af en aftale om EES-samarbejdet samt specielt, hvilken ordning der bliver fundet på fiskeriområdet.

De enkelte Efta-landes stillingtagen til EF-medlemskab følges også med stor interesse på Færøerne. Færøerne har nu i næsten to år forhandlet med EF om en ny handelsaftale. Fra færøsk side blev der lagt ud med et forslag om en ren frihandelsaftale mellem de to parter, omfattende alle områder, også landbrugs- og fiskeriområdet.

Vi fornemmede fra begyndelsen af en vis politisk velvilje fra EF's side over for en sådan løsning, men desværre er forhandlingerne endnu ikke afsluttet med et endeligt resultat.

Det ser ikke ud til, at EF-Kommissionen vil indse, at Færøernes meget stærke og naturlige afhængighed af havet har til følge, at størstedelen af de færøske industrivarer nødvendigvis må være fiskeriprodukter. Færøerne importerer normalt for større værdier fra EF, end vi eksporterer til Fællesskabet. Alligevel er man ikke villig til frihandel for vores eksport, selv om vi tilbyder det for EF's eksport til os. Det tyder ikke på en forståelse, der kunne skabe grobund for færøsk interesse i et fremtidigt medlemskab af EF.

Det er helt klart, at færøsk lovgivning fremover vil blive ændret på mange vitale områder og vil blive tillempet nye europæiske regler, men det er næppe sandsynligt, at Færøerne i overskuelig fremtid vil anmode om medlemskab af EF, i hvert fald ikke med vores nuværende statsretlige stilling.

Landets beliggenhed, dets lidenhed og ikke mindst fiskeripolitikken inden for Fællesskabet vil tale imod medlemskab. Desuden vil det have meget stor betydning for os, hvordan Island og Grønland og måske også Norge vil ordne sine fremtidige relationer til De Europæiske Fællesskaber.

Fru præsident! Det nordiske samarbejde har altid haft Færøernes store interesse. På trods af at vi stadig væk ikke har fået den af os ønskede formelle, fulde godkendelse fra de suveræne nordiske stater, så har vi i praksis følt os som velkomne og ligeværdige partnere. I flere og flere henseender har vi også opnået selvstændigt medlemskab både af nordiske og af internationale organisationer.

Derfor kommer vi igen fra færøsk side til at rejse spørgsmålet om selvstændigt færøsk medlemskab af Nordisk Råd.

Gang på gang har man fra færøsk side i denne forsamling udtalt sin tilfredshed med hensyn til den betydning, som det nordiske kultursamarbejde har haft for Færøerne.

Jeg vil gentage dette og endnu en gang nævne Nordens Hus i Torshavn. Vi er glade for den institution, og vi er tilfredse med den form, i hvilken den bliver

drevet. Den organisatoriske form og ikke mindst bestyrelsens og den svenske formands arbejde er vi tilfredse med. Ligeledes føler vi, at den økonomiske ordning svarer til de oprindelige planer og de nordiske hensigter, og det ønsker vi at bibeholde.

I august 1990 oplevede vi et godt eksempel på nordisk velvilje og solidaritet, da repræsentanter for den svenske regering og Riksdag kom til Færøerne med de gamle landbrugsloves håndskrifter, disse lovttekster, som i århundreder havde været opbevaret i Sverige. Det var en gestus, som vi satte meget stor pris på.

En af de største kulturopgaver, man i dag står over for på Færøerne, er bevarelsen og genopbygningen af domkirkeruinen i Kirkebo. Efter færøske forhold bliver dette arbejde meget kostbart, men det er nødvendigt, for hvis ikke man nu tager fat på arbejdet, vil dette gamle kirke- og kulturminde forfalde i løbet af ganske få år.

Det nordiske kulturarbejdes budget er overanstrengt, men, fru præsident, hvis der skulle være andre nordiske kredse, som har økonomiske midler og har interesse for middelalderens samnordiske historie, er de hjerteligt velkomne til at sætte sig i forbindelse med de færøske myndigheder angående denne sag.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Marianne Samuelsson återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Lennart Andersson: En av de viktigaste frågorna vid denna session gäller rådets framtida organisation, verksamhet och arbetssätt. Till grund för rådets behandling av denna centrala fråga ligger organisationskommitténs utredning och juridiska utskottets betänkande samt ministerrådets förslag till ändringar i Helsingforsavtalet.

Plenarförsamlingens debatt och beslut sker på onsdag, men jag vill redan nu ge några övergripande synpunkter.

När presidiet i december 1989 beslutade att tillsätta en särskild organisationsutredning, var det ett klokt och framsynt beslut. Den snabba händelseutvecklingen i Europa under 1990 har tydligt visat att Nordiska rådet och de nordiska länderna står inför nya betydelsefulla uppgifter i en internationell utveckling, som troligen går mot ett regionernas Europa - allt inom ramen för en ännu större europeisk integration.

Det är helt klart att Nordiska rådet behöver modernisera sin organisation för att rätt kunna möta och handlägga en rad nya och komplicerade uppgifter. Självkritiskt kan man också säga att Nordiska rådet under 1980-talet inte ägnat organisationsfrågorna tillräckligt intresse, varför vi i dag har en hel del tid att ta igen.

Det är i dag inte heller någon utopi att påstå att utvecklingen relativt snart kommer att kräva en fortsatt utredning med rätt vida direktiv. Det nu aktuella förslaget från organisationskommittén är i huvudsak koncentrerat kring fyra element.

För det första: att få den internationella dimensionen införd i rådets grunddokument, Helsingforsavtalet.

För det andra: att åstadkomma ett ökat inflytande för parlamentarikerna över det nordiska samarbetet.

För det tredje: att skapa ett regelverk som klarar balansgången mellan att dels vara flexibel, dels ge klara riktlinjer för hur rådets arbete skall bedrivas.

För det fjärde: att säkerställa effektivitet och snabbhet vid behandlingen av ärenden i rådet.

Som en av ledamöterna i kommittén är jag glad över att våra samlade förslag stimulerat till en aktiv, framåtsyftande debatt om rådets organisation och arbete. En del debattörer går mycket långt i sina inlägg och tycks nu vara beredda att acceptera mycket radikala förändringar inom Nordiska rådet. Jag konstaterar att under de senaste två åren tycks en mycket markant åsiktsförskjutning ha ägt rum. Jag tror för min del att denna debatt är till gagn för rådets utveckling och framtid.

Efter en inträngande analys av händelseutvecklingen i Norden och Europa har det för kommitténs ledamöter varit naturligt att i sina förslag föra in den internationella dimensionen i Nordiska rådets arbete, dels genom ett tillägg i Helsingforsavtalets preambel, dels genom förslag om ytterligare ministerråd.

Det skall särskilt framhållas att enligt förslaget ligger säkerhets- och försvarspolitik fortfarande utanför rådets verksamhet.

Införandet av den internationella dimensionen i rådet förutsätter medverkan från ministerrådet. Med beklagande konstaterar jag att det ministerrådsförslag som är framlagt till denna session inte i denna del tillmötesgår de uppfattningar som i dag är allmänt förekommande inom Nordiska rådet. Jag är medveten om den korta tid som har stått till buds, och jag utgår från att ministerrådet återkommer i denna fråga.

När det sedan gäller frågan om ett ökat inflytande för parlamentarikerna, främst genom en förändrad budgetprocess, är ministerrådet för närvarande inte berett till att lägga fram ett förslag som tillgodoser organisationskommitténs förslag.

När juridiska utskottets betänkande om någon dag läggs fram för plenarförsamlingen, kan alla se att organisationskommitténs förslag i detta avsnitt har ett kraftfullt stöd inom Nordiska rådet. Detta faktum blir en uppmaning till presidiet och ministerrådet inför kommande överläggningar.

Det är min förhoppning, för att inte säga övertygelse att denna session i sina beslut kommer att se till helheten och inte göra om samma misstag som rådet gjorde för en del år sedan, när man praktiskt taget smulade sönder de förslag som lades fram av Benkowkommittén. Den kommittén var värd ett bättre öde. I dag har vi varken råd eller tid att göra samma misstag. Nu gäller det att se framåt. En konstruktiv plattform är organisationskommitténs och juridiska utskottets förslag.

Marianne Samuelsson: Fru president! Det nordiska samarbetet kommer att betyda alltmer i en värld av krympande avstånd och allt intensivare kontakter. I allt flera internationella organ kan och bör Norden agera gemensamt. Ett sådant organ är Världsbanken, där de nordiska länderna i dag har en gemensam plats, som måste användas till att öka trycket på miljö- och konsekvensanalyser och till krav på bistånd som höjer självtilliten i biståndsländerna.

Det arbete som Nordiska rådet har inlett med de baltiska staterna är mycket glädjande. För två år sedan, när miljöpartiet lade fram ett förslag om att det nordiska samarbetet skulle utvidgas till att omfatta de baltiska staterna, sågs detta som en utopi. I dag känns det angeläget och nödvändigt med fortsatta kontakter och samarbete, inte bara på grund av den politiska utvecklingen i dessa områden och Sovjetunionen utan också av regionala, ekologiska och

ekonomiska skäl. Det är därför synnerligen angeläget att det regionala samarbetet i Östersjöregionen förstärks.

Detta samarbete måste också förstärkas organisatoriskt. Vi har därför i dag inlämnat ett medlemsförslag om att ett Östersjöråd skall inrättas. Nordiska rådet kommer senare att behandla ett förslag om ett förpliktigande miljösamarbete, vilket är oerhört viktigt.

Baltoskandia utgör en ekologisk region runt Östersjön. I området bor omkring 70 miljoner människor. Ett Östersjöråd bör därför omfatta de administrativa enheterna runt Östersjön. Rådet bör successivt få beslutsrätt på folkrättslig grundval inom vissa klart definierade områden, i första hand beträffande gränsöverskridande miljöproblem.

På grund av övergödning och olika typer av utsläpp är i dag ca 150–200 kvadratkilometer längs Östersjöns, Bottenhavets och Bottenvikens kuster döda. Östersjön är ett mycket känsligt hav och måste därför behandlas med försiktighet. Det är således inte bara en svensk-dansk angelägenhet hur vi hanterar brobygget över Öresund. Hela regionen måste givetvis vara inkopplad på besluten om vad som skall ske med Östersjöområdet.

Det står klart att de flesta av de företeelser som jag har nämnt är uttryck för människans påverkan på miljön. Människorna måste därför naturligtvis ta ett stort ansvar för problemens lösning. Trots att miljöförstöringen hotar livskvaliteten och t.o.m. överlevnaden försvinner oftast de problemen bland andra, mer kortsiktiga frågor. Fortfarande behandlas plånboksfrågor som mer viktiga av parlamentariker runt om i världen. De ansträngingar som hittills gjorts framstår ofta som patetiska och helt otillräckliga. Vi som politiker har naturligtvis huvudansvaret, och när vi planerar samhället skall det ske med de ekologiska aspekterna som utgångspunkt, så att vi inte skadar miljön för kommande generationer. Detta gäller framför allt på energiområdet, där vi måste planera noggrant för att få ett ekologiskt energisystem, och naturligtvis på trafikområdet. I dag är planerna alltför storskaliga och leder inte till de långsiktigt hållbara ekologiska beslut som vi måste fatta.

Miljøminister og nordisk samarbejdsminister **Júlfus Sólnes**: Fru præsident! Nordisk Råds 39. session finder sted i en dyster periode i skyggen af den grufde krig i Den Persiske Golf. På skyggesiden har vi også begivenhederne i De Baltiske Stater, hvor tre små nationer fører en fortvivlet kamp for deres frihed og selvstændighed mod en militær overmagt og undertrykkelse.

På plussiden har vi den fortsatte positive udvikling i resten af Europa. Lad mig derfor dvæle lidt ved den europæiske integrationsproces set fra et synspunkt ude i Nordatlanten.

I det forløbne år er forhandlingerne imellem Efta-landene og EF om oprettelse af det europæiske økonomiske område ført videre og nærmer sig nu en afslutning. Hvad disse forhandlinger vil føre til, og hvilken aftale man kommer til, er endnu usikkert. Et er dog vist, og det er, at det bliver vanskeligt at forene den uforsonlige og hårdnakkede fiskeripolitik, der føres af EF mod de vitale interesser, der er fælles for de tre små samfund i Nordatlanten, nemlig at slå værn om fiskebankerne, der danner grundlaget for vores eksistensmuligheder.

Fru præsident! Der er delte meninger inden for den nordiske familie om forholdet til EF. Danske politikere er utrættelige med at opfordre de øvrige nordiske lande til at søge fuldt medlemskab af EF, muligvis fordi de føler sig ensomme derinde. Sverige synes at have taget denne opfordring op og betragte det økonomiske område som en slags ventosal foran døren ind i EF. Norge og

Finland vil muligvis følge samme vej, hvorimod et fuldt medlemskab for Island synes udelukket, så længe EF opretholder sin fiskeripolitik uændret. Kommer de tre små samfund i Nordatlanten til at stå alene, eller er det uundgåeligt, at hele Norden vil blive en del af det europæiske fællesskab inden alt for længe?

Der er mange spørgsmål, der rejser sig i denne sammenhæng. Er et udvidet EF det uundgåelige mål? Vil EF overhovedet kunne overleve i sin nuværende form? Jeg tvivler meget på det. En højtstående dansk embedsmand i Bruxelles har givet udtryk for, at de administrative problemer i forbindelse med at holde sammen på 12 forskellige landes ulige synspunkter næsten er uoverkommelige. Med 3-4 yderligere medlemslande ville Kommissionen i Bruxelles formodentlig bryde sammen. Hvorledes vil man opnå konsensus med 19 forskellige lande, hvis hele Efta-området kommer med, og hvorledes vil man løse sprogproblemerne?

Fru præsident! Lad os kigge længere ind i fremtiden og tænke over et udvidet EF, hvor hele Østeuropa er kommet med. Kan man tænke sig, at hele Europa fra Atlanterhavet i vest hen over Kaukasusbjergene i øst, ja, eventuelt hen over hele Sibirien, kan styres centralt fra Bruxelles? Vi taler her om et område, der bebos af ca. 800 mio. mennesker med forskellige kulturer, og som tilsammen taler omkring 50 forskellige sprog. Jeg tror, det er en utopi.

Fru præsident! Et europæisk økonomisk område spændende over hele Europa, hvor man har indført harmoniseret lovgivning, standarder og regelsæt, der betyder, at vilkårene er ensartede og alt samkvem mellem de forskellige lande er gnidningsløst, baseret på de fire friheder, er derimod ikke en utopi. Det er denne vej, som jeg tror at udviklingen vil gå.

Der vil fortsat være behov for et kraftigt nordisk samarbejde i dette fremtidsbillede. Jeg tror, at man inden for et samlet europæisk økonomisk område vil opleve mange forskellige slags samarbejdsformer inden for kredse af nationer, der har fælles kulturelle traditioner og baggrund, sprogfællesskab og historisk samhørighed.

Fru præsident! Jeg vil til slut nævne Vestnorden-samarbejdet mellem Grønland, Island og Færøerne. Det er vigtigt, at man i Norden ikke glemmer de små samfund i Nordatlanten, medens man er optaget af de spændende begivenheder i Europa. Det nordiske samarbejde må ikke kun vende blikket mod øst.

Derfor hilser jeg et initiativ velkomment fra samarbejdsministrene i går om at nedsætte en ad hoc-komité, som får til opgave at undersøge mulighederne for at styrke Vestnorden-samarbejdet. I denne forbindelse har samarbejdsministrene truffet en vigtig afgørelse under deres møde i går, nemlig at give støtte til opførelse af et kulturhus i Nuuk. Beslutningen om at afsætte 20 mio. DKK til dette formål vil blive godt modtaget i Island, hvor man varmt har støttet grønlanderne i deres bestræbelser for at få en forstærket andel i det nordiske kulturelle samarbejde.

Kommunalminister og nordisk samarbejdsminister **Borgen:** Ærede president! Verden utenfor Norden har kommet nærmere, noe som avspeiles i det nordiske samarbeidet det siste året.

Det nye perspektivet på nordisk samarbeid kommer til uttrykk i innstillingen fra Nordisk Råds organisasjonskomite. Organisasjonskomiteen, som har vært ledet av Bjarne Mørk Eidem, tar opp forslaget om et ministerråd for utenriksministrene. Utviklingen i Europa er bakgrunnen for at komiteen nå ønsker å trekke utenriksministrene inn i det offisielle nordiske samarbeidet. Den synes å gjøre det både ønskelig og mulig med et bredere og mer forpliktende utenriks-

politisk samarbeid i Norden. Jeg er enig i komiteens forslag her. Ved å ta med utenrikspolitikken i samarbeidet og å formalisere utenriksministrenes deltakelse legges grunnlaget for et bredt regionalt samarbeid.

Det er et behov for å påvirke utviklingen av den nye europeiske arkitekturen generelt og utviklingen i Nordens nærområder spesielt. Hvis de nordiske land kan tale med én røst og opptre samlet i de organer der en ny arkitektur blir drøftet, vil nordiske synspunkter og interesser kunne få større tyngde.

Det nye Europa er resultatet av en lang utvikling som vi vel ennå ikke ser det endelige resultatet av. Vi i Norden mener vi har noe verdifullt å tilby i denne viktige fasen av Europas historie.

Jeg tror at vår samarbeidsmodell presenterer seg som et nyttig eksempel. I dette århundret har vi gjennomlevd til dels sterke brytninger, uavhengighetskamp og nasjonsbygging. Rundt århundreskiftet var fattigdom et stort problem i alle de nordiske landene. I dag utgjør Norden en privilegert del av verden. Etableringen av den nordiske velferdsstaten har langt på vei sikret enkeltindividets rett til et hederlig liv i trygghet. Dette fundamentet har muliggjort nordisk integrasjon, personifisert ved det nordiske samarbeidet i regi av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Jeg mener at tida er moden for en større grad av internasjonalisering. Nordisk Ministerråds arbeidsprogram "Norden i Europa til 1992" dokumenterer klart våre intensjoner i så henseende. På mange områder har vi nådd lenger enn det EF hittil har maktet; jeg nevner nordisk passunion, nordboeres rettigheter, høye standarder på områdene miljø, arbeidsmiljø og forbrukervern. Dersom vi fortsatt evner å stå sammen om det vi har oppnådd, har de nordiske land sjansen til å få reell innflytelse i utformingen av det fremtidige Europa. Regionen Norden er i europeisk målestokk ikke stor, men samlet utgjør den et spennende og fremtidsrettet element i den europeiske utviklingen. Vår plikt er å arbeide for det vi tror på i større fora. Det er målrettet og virkelighetsnær idealisme.

I forholdet til statene i Sentral- og Øst-Europa mener jeg det nordiske samarbeidet kan fungere som en modell. Et samarbeid mellom jevnstore stater i en region eller mellom regioner i ulike land bevirker at synspunkter og ønsker kan fremmes med større tyngde. Dette er vår erfaring i Norden.

Vi burde derfor kunne hjelpe de sentral- og østeuropeiske statene i å legge et solid fundament som muliggjør en demokratisk utvikling og alleuropeisk integrasjon.

Industri- og energiminister Anne Birgitte Lundholt: Fru præsident! Jeg skal i mit indlæg koncentrere mig om to emner: De nordiske landes handelsmæssige forhold til omverdenen, og det nordiske energipolitiske samarbejde.

Vi har i de seneste år været vidne til en række dramatiske ændringer. I EF er det indre marked godt på vej, og arbejdet mod en politisk union og en økonomisk og monetær union skrider rask frem. I Central- og Østeuropa har vi set frigørelsesprocessen frem mod et spirende demokratisk system og en begyndende markedsøkonomi.

I disse tider, i denne samling, er især de baltiske republikker i vores tanker. Fra nordisk side føler vi nok naturligt et særligt ansvar for udviklingen i Baltikum. For at styrke forbindelserne åbner det danske Industriministerium i nær fremtid et handelskontor i Riga. Kontoret skal bistå dansk erhvervsliv med kontakter i de tre baltiske lande og omvendt.

På nordisk hold har energiministrene søgt samarbejdsministrene om midler fra Ministerrådets Baltikumpulje til et samarbejde med de baltiske republikker på energiområdet.

Om forhandlingerne om et udvidet samarbejde mellem EF og Efta vil jeg gerne sige, at de aldrig kan blive den endelige løsning på Efta-landenes ønske om at få indflydelse på EF-regler, som Efta-landene alligevel skal indrette sig efter, og som de jo i vidt omfang allerede har accepteret.

Efta-landene må være forberedt på at give fuld markedsadgang, og de kommer også til at opgive deres krav om de substantielle undtagelser inden for forskellige områder, som de fortsat opretholder.

Der er brug for større nordisk indflydelse i EF. Et forstærket nordisk engagement i EF kunne i det næste 10-år få EF som system til at interessere sig for at tage hensyn til nordeuropæiske synspunkter til gavn for os alle. Derfor siger vi velkommen til Sveriges ansøgning og håber, at den må få følge af de øvrige nordiske lande.

Vi vil sammen kunne arbejde for at markere Norden i Europa. De vanskelige forhandlinger i Uruguayrunden gør det ikke sandsynligt, at europæiske lande, der står uden for EF, kan forvente, at adgangen til markederne i den øvrige del af verden bliver så meget bedre, at de kan basere deres samhandel på en verden uden for EF, tværtimod. For de nordiske lande står meget på spil inden for vigtige sektorer, tjenesteydelser, søfart, tekstiler, patenter og varemærker.

Det andet hovedpunkt, jeg vil nævne, er det nordiske energipolitiske samarbejde. Grundlaget for det nordiske energipolitiske samarbejde er den 4-årige samarbejdsplan for energiområdet for perioden 1989-92. Den sigter primært mod 4 hovedsamarbejdsområder: energi- og miljøspørgsmål, energimarkedet, forskning og udvikling samt energiøkonomisering. Det nordiske energipolitiske samarbejde har undergået store omlægninger og udvidelser, bl.a. som opfølgning på Brundtlandrapporten og FN's miljøperspektiv.

Hovedsigterne med omlægningen og udvidelsen af det nordiske samarbejde var at tilgodese hensynet både til reduktion af miljøbelastningen og til en rationel og omkostningseffektiv produktion og anvendelse af energi i Norden.

Derfor er der sat ind på flere områder, og hovedindsatsen er følgende: Et fællesnordisk elforsyningsmarked, et fællesnordisk gasmarked, en øget energieffekt, herunder mærkning og normer for elektriske husholdningsapparater, brug af mindre forurenende energikilder og et nordisk samarbejde vedrørende energiforskning og internationalt samarbejde.

Nordisk Ministerråd har allerede vedtaget at igangsætte 3 af disse vigtige tiltag. Det er klart, at samarbejdet ikke standser her. Vi skal også have udviklet et nordisk gasmarked og en øget indsats vedrørende energiøkonomisering.

Sammenfattende vil jeg sige: Vi skal i Norden spille en aktiv rolle på såvel det handelsmæssige som på det energipolitiske område. Vi skal være med til at præge udviklingen i det kommende årti, og dette årti vil hovedsagelig dreje sig omkring samarbejdet i EF.

Tora Aasland Houg: President! Det var meget interessant at den danske energiministeren framholdt som så vigtig at det nordiske samarbejdet på energiområdet bl.a. bygget på anbefalingene i Brundtland-kommisjonens innstilling. En av de viktigste anbefalingene der er jo en reduksjon av de uheldige utslipp i forbindelse med et stort energiforbruk, f.eks. koldioxidutslipp.

Kunne jeg få energiminsterens vurdering av på hvilken måte de enkelte nordiske land her best kan samarbeide, både når det gjelder en reduksjon av energiforbruket og når det gjelder en oppfølging av eventuelle politisk fastsatte målsettinger om reduksjon av koldioxidutslipp, for å være helt konkret?

Industri- og energiminister Anne Birgitte Lundholt: Det kan vi godt. Mine 5 minutter tillod mig ikke at gå i detaljen, men det får jeg så lejlighed til her.

De tre beslutninger, der er vedtaget i Nordisk Ministerråd, drejer sig for det første om at nedsætte en kommission vedrørende mærkning og normer for elektriske husholdningsapparater. For det andet om at iværksætte - og det er det væsentligste i denne sammenhæng - en vurdering af energipolitiske instrumenter og strategier for på omkostningseffektiv vis at reducere emissionen af drivhusgasser, især koldioxid. Og for det tredje om at gennemføre en udvidelse af samarbejdet vedrørende elforsyningen på kommercielle vilkår, bl.a. gennem langsigtede aftaler om samhandel med elektricitet.

Hvad angår selve emissionen af drivhusgasser, er det vel værd her at nævne, at den debat foregår især nationalt, men at det helt sikkert er et internationalt spørgsmål, som vi skal have fat på, idet forurening jo ingen grænser kender. Derfor er jeg ganske enig i hensigtserklæringerne vedrørende et internationalt samarbejde om en mindskning af udledningen af bl.a. koldioxid.

Tora Aasland Houg: President! Jag takker for dette svaret. Det er selvfølgelig uenighet i de enkelte land om omfanget og tempoet av disse forskjellige målsettingene, og de av oss som er bekymret over at vi ikke har klart å snu utviklingen i tide, mener at det haster.

Hva er tidsplanen for dette nordiske samarbeid både når det gjelder målsettinger og eventuelt samordning av målsettinger for utslipp av drivhusgasser og eventuelt for reduksjon av energiforbruket? Kan statsråden si noe om det?

Industri- og energiminister Anne Birgitte Lundholt: Nej, jeg kan ikke give en tidsplan på nuværende tidspunkt, idet den er rummet i det, der er igangsat inden for Nordisk Ministerråd, så det kan vi komme tilbage til, når vi har vurderingen af det.

For dansk vedkommende er vi i fuldt sving med at iværksætte reduktionen af drivhusgasser inden for det danske område, på EF-plan ligesådan, og vi håber, at det nordiske samarbejde kan blive en naturlig opfølgning heraf. Men en egentlig tidsplan kan jeg ikke give på nuværende tidspunkt.

Utrikeshandelsminister Anita Gradin: Fru president! Hela Norden är på väg att knytnas närmare till det övriga Europa. Det gäller de nordiska Efta-länderna, som nu förhandlar med EG om ett EES-avtal, och det gäller det ökade samarbetet med länderna i Öst- och Centraleuropa. Det gemensamma ministermötet mellan Efta och EG i Bryssel i december förra året innebar ett viktigt steg framåt. Då enades vi om en fast tidtabell för EES-processen.

Vi arbetar nu hårt för att EES-avtalet skall ligga färdigt före sommaren, så att det kan träda i kraft samtidigt med EGs inre marknad den 1 januari 1993. EES-förhandlingarna håller ett högt tempo, och framsteg görs på de flesta områden. Det verkar finnas en förståelse hos EG för behovet av lösningar som tillgodoser våra nordiska krav på att få behålla våra högre normer för hälsa, miljö och säkerhet.

Ett EES-avtal innebär delaktighet i den inre marknaden och ett omfattande samarbete med EG på andra områden. Våra medborgare kommer att få lättare att arbeta och studera i de andra västeuropeiska länderna. Vi kommer att få ett utökat samarbete vad gäller forskning och utveckling och på miljöområdet. Den sociala dimensionen är väsentlig, och där har de nordiska länderna goda förutsättningar att tillföra erfarenheter och kunskap.

EES-avtalet kommer att stå på egna ben och säkra tillträdet till en bred västeuropeisk marknad. Vi har från svensk sida förklarat att ett medlemskap i EG med bibehållen neutralitet ligger i vårt nationella intresse. Jag vill understryka att detta inte alls står i motsättning till ett EES-avtal, som vi inte undervärderar. Vi arbetar aktivt och helhjärtat för det. Vår gemensamma nordiska vardag kommer om knappt två år att präglas av EES-samarbetet.

Det är för oss nordbor mycket viktigt att också stödja de nya demokratierna i Öst- och Centraleuropa. Vi känner naturligtvis ett särskilt ansvar för Baltikum och vårt närområde vid Östersjön.

En mängd insatser för de östeuropeiska länderna görs nu både nationellt och multilateralt. Nordiska ministerrådet är aktivt. Sverige satsar under en treårsperiod en miljard svenska kronor på olika former av bistånd till Östeuropa. Vi deltar aktivt i G24-processens internationella samordning och står bakom den europeiska utvecklingsbanken EBRD.

Ett annat exempel på stöd till Östeuropa är de just nu pågående förhandlingarna om frihandelsavtal mellan Efta och Ungern, Polen och Tjeckoslovakien.

Överläggningarna mellan EG och Efta är nu inne i slutfasen. Men oavsett hur de nordiska länderna ordnar sina relationer till EG kommer det alltid att finnas praktiska problem att lösa mellan de nordiska länderna. Ofta kan det gälla ganska små saker, som ändå kan få stora konsekvenser för enskilda människor och företag. Vi behöver ha möjlighet att komma till rätta med dem inom den nordiska familjen. Det skulle vara synd om vi behövde släpa varandra inför EES-domstolen i varje enskilt fall. Därför pågår just nu ett arbete med att effektivisera behandlingen av nordiska handelshinder.

Det som enskilda människor och företag oftast kommer i direkt kontakt med är gränsformaliteter. Därför är det viktigt att få bort så många gränskontroller som möjligt. När människor reser obehindrat över gränserna nere på kontinenten kommer våra medborgare naturligtvis inte att acceptera att många detaljkontroller och formaliteter finns kvar mellan de nordiska länderna.

För närvarande har vi inte förutsättningar att gå lika långt som EG planerar. Det beror på att vi inte har en gemensam handelspolitik eller frihandel med jordbruksvaror. Men det är mycket viktigt att de kontroller som blir kvar reduceras till ett absolut minimum. Det är väsentligt att inte glömma bort det långsiktiga målet, att komma så nära visionen om ett gränslöst Europa och ett gränslöst Norden som möjligt.

En stor kartläggning av gränsformaliteter är nu genomförd. Under det här året lägger en arbetsgrupp fram förslag till åtgärder som regeringarna skall ta ställning till. Detta är en stor utmaning. Här har vi möjlighet att visa att vi menar allvar med ett gränslöst Norden som en naturlig del i ett gränslöst Europa.

Kjellbjørg Lunde: Anita Gradin har i ein lang periode, medan forhandlingane mellom Efta og EF har pågått, vore lei for "Efta-regjeringskoalisjonen" - for å seie det sånn - det rette omgrepet "forsvann", men Gradin skjønner kva eg meiner. Medan forhandlingane har pågått, har vi som òg er Efta-parlamentarikarar, på fleire møte registrert at det utgangspunktet som Efta-landa hadde, m.a.

nokså sterke krav når det gjeld unntak frå dei fire fridomane, t.d. helse, sikkerheit og miljø, har blitt stadig svekka, og blitt til noko heilt anna etter kvart.

Det har òg vore interessant å vere vitne til at midt i desse viktige forhandlingane kunngrer den svenske regjeringa at dei vil søkje om medlemskap, og svenske politikarar - sosialdemokratrar og konservative - har hand i hand erklært på alle dei møta eg har vore på og høyrte på debattane og deltatt, at deira målsetting er fullt medlemskap, og at det vi held på med når det gjeld EØS-avtalen, eigentleg berre er ein unødvendig stoppestad og eit heft. Det er det inntrykket vi får når vi høyrer på svenske politikarar.

Då vil eg spørje Anita Gradin, som har spelt ei viktig rolle i dette, korleis ho vurderer den typen politisk atferd når det gjeld å oppnå ting i ein forhandlingssituasjon. Eg er nokså overtydd om at dette har svekka Efta-landas utgangspunkt for å nå fram. Og vi ser no resultatet: konturen av ein avtale som er noko heilt anna enn det som Gro Harlem Brundtland tok initiativ til våren 1989.

Utrikeshandelsminister Anita Gradin: Fru president! Får jag först säga att det i det korta perspektivet inte finns något alternativ till EES-avtalet. Alla Efta-länderna vet att det förhåller sig på det sättet. Det är också från den utgångspunkten jag sagt att EES står för sig självt. Det är inte alls så att någon skulle ha uttryckt att tecknandet av EES skulle vara ett onödigt steg - det tror jag att statsminister Carlsson har gjort klart tidigare i debatten i dag.

Vid Osломötet ritades konturerna upp. Det gäller de fyra friheterna, det gäller de angränsande områdena, uppbyggandet av ett institutionellt system som fungerar bra oss emellan och en beslutsordning. Allt detta ligger på bordet sedan ministermötet i december.

Vad vi gör i dag är bland annat att diskutera de högre normer som finns beträffande hälsa, miljö och säkerhet. Där har vi kommit långt genom att man på EG-sidan har förståelse för Efta-kraven. Man ordnar det så att det blir ett arrangemang med övergångsbestämmelser - "safeguards." På det sättet går vi pragmatiskt från det ena området till det andra för att hitta lösningar.

Kjellbjørg Lunde: Ja, ei løysing blir det nok, og ein avtale blir det sikkert òg til sommaren. Men om dette er ein avtale som ivaretar dei fundamentale interessene som var sette opp som eit utgangspunkt for ein avtale, står det igjen å sjå. Då vil eg spørje Anita Gradin, sidan det iallfall i Noreg har vore veldig stor debatt, om kva sikkerheitsklausulane og ikkje-tidsavgrensa unntak inneheld, og kva status på den typen regelverk har i forhold til det overordna prinsippet innanfor EF, nemleg gjensidig godkjenning - Cassis de Dijon-prinsippet.

Det er blitt framlagt frå regjeringshald i Noreg at føre var-prinsippet t.d. i miljøspørsmål har fått gjennomslag i forhandlingane med EF. Det ville då naturleg få innverknad på domstolavgjerda. Eg vil spørje Anita Gradin korleis ho vurderer sjansane når det gjeld Sverige og Norge og andre nordiske land sine vilkår med omsyn til å halde oppe høge standardar. Trur Anita Gradin at vi får sjansen til dette, og at domstolavgjerda eventuelt vil gå i vår favør dersom dei sterke landa i EF meiner dette er ei skjult handelshindring?

Utrikeshandelsminister Anita Gradin: Fru president! Det går att läsa innantill i presskommunikén från Osломötet. Vad Efta-länderna diskuterade med EG var att få del av EGs inre marknad. Det handlar framför allt om de fyra friheterna och vissa angränsanden områden såsom forskning och miljö och dessutom institutioner och en beslutsordning. Någonting annat har aldrig varit utgångs-

punkten. Det är klart uttryckt i den kommuniké som jag är säker på att ni alla har haft möjlighet att ta del av i era parlament.

Vad gäller lösningar som avser hälsa, miljö och säkerhet är det dagens förhållanden vi talar om. Vad gäller EG pågår en mycket intressant utveckling framför allt av miljönormer och engagemanget på miljöområdet. Vi är intresserade av att hitta gemensamma normer, eftersom vi inte klarar alla problem exempelvis med försurade vatten med mindre än att vi kan hitta gemensamma lösningar som gäller för oss alla. Här är direktiven om bilavgaser, som EG antog före jul, av stort intresse.

Detta gör att vi måste hitta övergångslösningar och gemensamma regler som skall gälla i framtiden.

Nyby: Fru president! Nordiska rådet grundades 1952, och då kom man överens om att inte behandla frågor som rörde utrikes- och säkerhetspolitik. Då Finland anslöt sig 1955 meddelade man från finländsk sida att den här principen också passade bra för Finland. Jag tror att det kan vara skäl att påminna om att det här var marschordningen.

Vid den här sessionen kommer Baltikumfrågan att ägnas speciell uppmärksamhet. Jag tycker att det är bra att parlamentariker diskuterar den frågan. Avspänningen i världen blev dess värre bara en kort parentes. Det vi har fått bevittna har skadat folkrätten och bryter mot KSSE:s beslut.

Finland har alltid upprätthållit täta kontakter med Baltikum, speciellt med Estland, eftersom finska och estniska är närbesläktade språk. I fjol reste 500.000 personer med färja mellan Finland och Baltikum. 1200 ungdomar från Baltikum studerar i finländska skolor.

I Estland tittar man mera på finsk TV än på program från Moskva. Finlands handel med Estland uppgick i fjol till 300 miljoner finska mark. Finland svarar för 40 % av alla utländska investeringar i Estland.

Nu är det viktigast att stöda de baltiska folken på ett konkret sätt. Stora ord kostar som bekant ingenting. Under presidiets resa i Baltikum sammanställdes en lång lista över önskemål. Den listan borde vi nu börja beta av. På den finns allt från handikapphjälpmedel till lantbruksutbildning, från behovet av statistik till bättre telefonförbindelser. Trots att de nordiska länderna har en gemensam historia och en gemensam kultur, varierar den politiska kulturen. I Finland marscherar inte ministrar i första ledet i protesttågen. I finländsk utrikespolitik värderar vi våra uttalanden så mycket, att vi aldrig säger mera än vad vi vet att vi har täckning för. Små länder måste vara konsekventa i sin utrikespolitik.

Då Ribbentroppavtalet skrevs, var socialdemokraterna bland de första som skulle deporteras från Baltikum. Finland sade nej till avtalet. Det ledde till vinterkriget. Med det här vill jag bara ha sagt att situationen i Baltikum inte kan lösas på något annat sätt än fredligt genom förhandlingar. Vi finländare kan berätta om vår historia, men vi kan inte bestämma över andra länder.

Lars Emil Johansen: Fru præsident! Som den eneste tilstedeværende politiker fra Grønland er det mig en glæde at tage ordet under denne generaldebat.

Vi har valg til Grønlands Landsting den 5. marts, præcis om en uge. Det er vi naturligvis temmelig optaget af, og det er grunden til, at jeg er her alene fra Grønland. Jeg skal overbringe mine bedste hilsener fra mine kolleger.

Da jeg i går tog af sted hjemme fra Grønland, var det min hensigt at lade mit indlæg primært beskæftige sig med det nordiske kunst- og kulturcenterprojekt i Nuuk. Det er det for så vidt stadig, men med et noget andet indhold. Ved

denne sessions start er der nemlig en speciel grund til at rette en tak til vore nordiske partnere.

Samarbejdsministrene har i går taget endelig beslutning om at yde et nordisk bidrag på 20 mio. kr. til opførelse af et nordisk kunst- og kulturcenter i Nuuk. Siden ønsket blev fremsat under Nordisk Råds session i Stockholm i 1989, har vi fra alle sider mødt forståelse og engagement omkring projektet. Da forslaget blev fremlagt under Rådets session i Reykjavík i 1990, var det med såvel Kulturudvalgets som det samlede råds entydige opbakning, at rekommandation nr 14/1990 til Ministerrådet blev vedtaget.

Siden da har de økonomiske overvejelser fundet sted i Ministerrådet. Kultur- og undervisningsministrene måtte i foråret 1990 meddele, at inden for deres regi rakte budgetterne de kommende år ikke til et projekt af denne størrelse. De videresendte derefter projektet til samarbejdsministrene med et forslag om, at man inden for de samlede nordiske ressourcer fandt en positiv mulighed for at imødekomme Nordisk Råds rekommandation. Denne mulighed er nu fundet, og vi siger tak.

Det er nu op til os at arbejde videre med vores del af projektet, og vi tror på, at centret vil blive en værdifuld gevinst for såvel det kulturelle arbejde internt i Grønland som for et endnu mere udbygget kulturelt samarbejde med Norden gennem Nordens Institut i Grønland.

Den åbning mod Vest, som er sket i landene omkring Østersøen, har naturligt nok optaget sindene i Østersølandene meget. Det kan vi fra Grønlands side godt forstå. Det er altid interessant, når naboens dør pludselig åbnes efter generationers lukkethed. Men vi, der bor i den anden ende af Norden, må alligevel gøre opmærksom på, at denne nye interesse ikke må føre til uligheder i det eksisterende nordiske samarbejde.

Vi har fra vore islandske venner hørt bekymring for, at det nye store miljøforskningsprogram til 25 mio. kr. pr. år allerede fra starten har indbygget slagside mod øst. Vi forstår godt, at der trænger til at blive ryddet op i Østersøen, men overvågningen og forståelsen af udviklingen på forureningsområdet i Nordatlanten er også vigtig både for landene i Vestnorden og for det øvrige Norden.

Den sag, jeg her nævnte, har aktualiseret spørgsmålet om udvidelsen af kontakterne i Nordatlanten mellem Færøerne, Island og Grønland. Det er derfor med tilfredshed jeg har noteret mig, at vort landsstyre i Grønland og Islands regering har taget initiativ til, at der bliver iværksat en nærmere udredning af, på hvilken måde samarbejdet i denne del af Norden kan konsolideres. Fra Grønlands side ser vi frem til at få forelagt resultatet af dette arbejde her i Nordisk Råd.

Fru præsident! Til allersidst et par bemærkninger om Grønland og EF, et spørgsmål, som både Sundstein og Sólnes har været inde på, henholdsvis vedrørende Færøerne og Island.

Lad mig sige så klart som overhovedet muligt vedrørende EF og Grønlandsspørgsmålet, at Grønland ikke søger medlemskab af EF, så længe mit parti Siunut har afgørende indflydelse på Grønlands politiske ledelse. Et land, der som vort baserer over 80 pct. af sin eksport på fiskeri og fiskeindustri, kan simpelt hen ikke henlægge den politiske kompetence med hensyn til fiskeripolitikken til en centraleuropæisk institution.

Karin Söder: Det har i dag förts en glädjande debatt här, där de internationella frågorna om solidaritetsarbetet gentemot vår omvärld har fått en framträdande

plats. Det behövs i vårt arbete. Det nordiska samarbetet skall inte på något sätt stå i motsats till det ansvar som vi har gentemot våra medmänniskor i andra delar av världen. Jag vill understryka vad den sittande presidenten Kirsti Kolle Grøndahl sade i sitt inlägg i förmiddags, nämligen att det är viktigt att vi också kommer ihåg människorna i Afrika och i andra fattiga länder. Också de måste få sitt utrymme i vårt internationella arbete.

Det är också viktigt, vilket har sagts tidigare, att vi måste stå starka mot påtryckningar - i detta fall från Moskva. Vårt solidaritetsarbete och vårt samarbete med våra baltiska grannar måste stå starkt, även när vi, som skedde i går, blir kritiserade. Det har givits många uttryck för detta tidigare i debatten, och det kommer att manifesteras senare i veckan.

Det är riktigt att Nordiska rådet i dag står inför många utmaningar. Så har varit fallit även tidigare. Trots påfrestningar har vi kunnat bygga upp ett Medborgarnas Norden med passfrihet, gemensamma arbetsmarknader och nu senast erkännandet av examensgiltighet samt Nordplus och Nordjobb. Miljösamarbetet har intensifierats, och vi måste gå vidare på den vägen. Arbetet för miljöns brådskar. Östersjön, vårt nära innanhav, är exempelvis i stor fara. I fråga om de konventioner och handlingsplaner som har antagits gäller det nu att gå från ord till handling.

Det har i dag sagts att det nordiska samarbetet skulle förtvina. Men varje ledamot av Nordiska rådet och varje medlem av de nordiska regeringarna har ett stort ansvar för att så inte sker. Jag vill också påstå att så inte har skett. Vi ansvariga politiker måste se till att det nordiska samarbetet intensifieras och utvecklas och blir en viktig del av vårt politiska liv oberoende av våra ställningstaganden till EES och EG samt andra integrationssträvanden i Europa.

Menar vi allvar, måste vi också vidta kraftfulla åtgärder. Således måste t.ex. genomströmningen av förslag gå snabbare. Två sessioner per år skulle medverka till detta. Vi behöver få en bättre budgetprocess. När nu ministerrådet har sagt nej till det av Organisationskommittén framlagda förslaget, är mitt förslag att man prövar att varje utskott självt anger budgetramen för sina förslag och inom denna ram gör prioriteringar. Dessa sammanställs. Presidiet gör en genomgång av dem och lägger fram ett samlat förslag till ministerrådet, som fattar det slutliga beslutet. Då har rådet självt tagit ansvar för budgetramarna och för sina prioriteringar, som man sedan kan och skall försvara i de nationella parlamenten. Jag tror att detta vore en metod, som skulle kunna stärka det nordiska samarbetet genom större budgetansvar, vilket skulle vara befrämjande för vårt arbete.

Våra ungdomar, Ungdomens nordiska råd, har lagt fram viktiga förslag för det framtida nordiska samarbetet. Vi skall ta dessa förslag på allvar och föra dem vidare. Det är bl. a. för ungdomarnas skull som det nordiska samarbetet existerar. Det är deras framtid som det är fråga om. De vill ha ett förstärkt nordiskt samarbete, och då är det vårt ansvar att se till att så blir fallet.

Skjervengen: President! Jeg vil for dette innlegget ta utgangspunkt i en replikkveksling som statsminister Poul Schlüter var involvert i her tidligere i dag. Han ble spurt av en av de andre representantene om hvorfor EF var så mye mer dynamisk enn Norden, og om hvorfor det var så mye bedre og lettere å styre 340 millioner mennesker enn 20 millioner mennesker. Til min forbauselse greide ikke Schlüter å gi noe svar på det, men det er det jeg har lyst til å gi svar på, og som er helt opp i dagen.

Det som er problemet i Norden, er i hovedsak en eneste ting, og det er at ingen bestemmer. Vi er alle sammen småkonger som er veldig ivrig opptatt av å hegne om vårt eget, beskytte og styre vårt eget - den såkalte sjølråderetten er den som styrer i de nordiske landene. Vi har ingen overnasjonal myndighet, vi har ingen som kan treffe de avgjørende beslutningene. Da sier det seg selv at i et geografisk område som Norden, hvor ingen bestemmer utover nasjonalstatene og grensene, vil det det ikke være mulig å få til en dynamisk utvikling.

Det er bakgrunnen for at de 12 landene som utgjør EF, har gått sammen på den måten de har, og skapt det styringsverktøyet som de har skapt. Det er helt åpenbart at de 12 landene har skjønnet det som ikke alle her ennå har skjønnet, men som man kommer til å forstå, nemlig at nasjonalstatens tid er forbi. Den er for snever, den er uøkonomisk, og den er konfliktskapende. Den er i hvert fall ikke konfliktløsende. De har tatt konsekvensen av dette, og de har skapt konstitusjonelle regler som gjør at når man blir enig om noe i Europa, i EF, ja vel så fattes det en beslutning, og så settes den ut i livet.

Det som er problemet her, og som illustreres ved denne langvarige debatten - og den type debatter har vi vært med på tidligere - er at man kan snakke i flere dager i strekk, og alle kan faktisk være enige om det aller meste, og så vedtar man noe, og så blir det aldri gjort noe mer med det. Det er altså sakens kjerne. Derfor må jeg si at min konklusjon er nøyaktig den samme som Carl Bildts tidligere her i dag. Jeg synes han satte tingene meget bra på plass. Jeg er veldig skuffet over at ikke det norske Høyre har satt tingene like klart på plass som det svenske Høyre, men det er ikke nødvendig i Norge når vi har Fremskrittspartiet.

Konklusjonen er derfor at Nordens problemer og utfordringer løses gjennom EF. De løses økonomisk, sikkerhetsmessig og miljømessig gjennom EF, og i fremtiden - antakelig - ikke gjennom Nordisk Råd, iallfall ikke med den form Nordisk Råd har i dag.

Lilli Gyldenkilde: Jeg troede ikke, man i Nordisk Råds parlamentariske forsamling skulle høre en tale som den, vi just har hørt: At de nationale parlamenter ikke spiller nogen rolle, at de nationale politikere ikke kan finde ud af noget som helst, og at det er en stor beklagelse, at man ikke har overnationale beslutningsmyndigheder, der kan tage beslutninger for os, for vi kan i hvert fald ikke gøre noget selv. Det var stort set, hvad vi hørte i den tale, der her blev holdt.

Jeg kan da godt fortælle en lille smule om de erfaringer, vi har med EF, uden at skulle kaste mig ud i en stor EF-diskussion, for det værdiger den foregående taler efter min mening ikke til at man skal gøre.

Vi har diskussioner om agurkernes krumning. Det er et meget vigtigt punkt for EF. Det er et meget vigtigt punkt, hvor store æblerne er, for der skal jo gives tilskud til æbler, og derfor farer man rundt på Grønttorvet og måler æblerens størrelse for at se, om nogle har fået for meget tilskud i forhold til andre. Italien er så fyldt med olivenmarker, at hvis man gjorde arealet op, så skulle Italien være dobbelt så stort, som det er i dag. Det er i hvert fald det, de får tilskud efter

Det er den slags ting, man også befatter sig med i dette overnationale paradis, som der her blev givet udtryk for.

Jeg sagde indledningsvis, at man ikke skulle tage en alvorlig og væsentlig EF-debat på baggrund af den forrige taler. Derfor tillader jeg mig at nævne så-

dan nogle småting, som EF også bruger sin tid på, og det er jo i hvert fald ikke befordrende for et alvorligt stykke politisk parlamentarisk arbejde.

Hvis den forrige taler virkelig mener, vi er så ringe og så dårlige til det, at vi slet ikke kan bruges, mener jeg nu nok, han er gået forkert i byen.

Skjervengen: President! Jeg registrerer at det fortsatt, lenge etter at Danmark har blitt EF-medlem, finnes nasjonalistiske strømninger i Danmark. Det beklager jeg. Jeg synes det er trist å høre at det ennå finnes politikere, parlamentarikere som ikke har forstått nødvendigheten av overnasjonalitet. Jeg tenker da spesielt på miljøsidene - forurensning kjenner ingen landegrenser, økonomiske mekanismer kjenner ingen landegrenser, sikkerhetspolitiske trusler kjenner ingen landegrenser. At det fortsatt altså finnes nasjonalistiske strømninger i Danmark som ikke ser fordelene med overnasjonal styring, og som synes at nasjonalstaten er bra nok som den er, det skremmer meg, president.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Ja, det undrer meg ikke, at taleren ikke forstod, hvad det var, jeg sagde. Men for forsamlingens skyld skal jeg da lige gøre opmærksom på - og jeg håber, resten af forsamlingen forstod det - at er der noget, vi ikke er, så er det i hvert fald nationalister. Tværtimod, vi er altid blevet beskyldt for at være for internationalistiske i den omegn, hvor jeg kommer fra.

Jeg mente nok, at det ikke var værd at tage en seriøs diskussion med den forrige taler, men jeg ville ikke lade det stå, som det stod, at der blev rettet en sådan kritik fra denne talerstol mod det parlamentariske arbejde, der bliver udført i henholdsvis Danmark, Norge, Sverige, Island og Finland og i det forum, vi står i her, nemlig i Nordisk Råd, som dog er nået nogle skridt fremad.

Jeg opgiver at forklare den forrige taler, hvad det var, jeg mente. Jeg er sikker på, at resten af forsamlingen har forstået det. Det drejer sig ikke om at være nationalister og være sig selv nok. Det er ikke det, det handler om. Det handler om internationalt samarbejde, men måske ikke på den facon, som den forrige taler har tænkt sig.

Skjervengen: President! Jeg tror nok jeg forstod hva som ble sagt, og jeg tror nok mine slutninger ikke er så altfor langt fra sannheten. Sosialister har veldig vanskelig for å innrømme at de kan være nasjonalister, men som regel er sosialister i oppsiktsvekkende grad nasjonalistisk orientert.

Det som var utgangspunktet for mitt innlegg, er kritikken mot beslutningsløsheten, nemlig at ingen har myndighet til å sette frem viktige beslutninger på vegne av de forskjellige landene, og derfor et forsvar for overnasjonalitet. Jeg hadde en kritikk mot nasjonalstatens begrensning, og det som var replikken mot meg, var altså et angrep på mine formuleringer om overnasjonalitet, og det kan ikke jeg se på som annet enn snever nasjonalisme.

Undervisnings- og forskningsminister Haarder: Fru præsident! Det har været en fornøjelse at lytte ikke mindst til den svenske statsministers og også den svenske borgerlige oppositions visioner om Nordens fremtid i Europa.

Et forenet Norden i EF er en både kraftfuld og realistisk vision. Det kan godt lade sig gøre. Det vil fjerne hindringer for samarbejde imellem de nordiske lande. Det vil først og fremmest styrke vor indflydelse i Europa. Det vil give os påvirkninger, vi trænger til, og det vil tvinge os til et langt mere intensivt samarbejde i Norden.

Den svenske statsminister nævnte forskning som det første eksempel på et vigtigt samarbejdsområde. Det minder mig om dengang, jeg mødte ham første gang; det var på trappen til Elysée Palæet i Paris, hvor den franske præsident havde inviteret os, dvs. alle de europæiske forskningsministre, til at danne Eureka, og siden kom jo alle de nordiske lande med i Eureka.

Det var typisk, synes jeg, at det var et europæisk initiativ, som bragte de nordiske landes forskningsministre sammen og førte til, at vi for første gang talte om vor politik i Europa. Jeg håber, at det på en vis måde kan gentage sig i morgen, hvor jeg har inviteret de nordiske forskningsministre til en samtale med den franske forskningsminister Curien, som besøger Danmark i disse dage.

Jeg vil her præsentere et initiativ, som er blevet positivt modtaget ved uformelle drøftelser i EF's Ministerråd, og som i allerhøjeste grad vedrører de nordiske lande. Udgangspunktet for initiativet er, at vi skal styrke forskningen især internationalt. Vi skal forske mere i fællesskab bl.a. i de globale miljøproblemer og deres løsning.

Hvis militærforskningen reduceres - hvad vi kan håbe på - så skal den civile forskning til gengæld øges. Vor civilisation kan ikke undvære teknologiske gennembrud, især ikke hvis vi skal have mulighed for at tackle de store internationale behov, der er for en ekstra forskningsindsats. Jeg tror, vi er enige om dette, alle fem lande. Men så må vi også ændre samarbejdsformerne, så vi bliver i stand til at handle i fællesskab.

Jeg synes, den norske statsminister meget klart beskrev, hvorledes nye opgaver og nye ambitioner nødvendiggør nye måder at arbejde på. Mit forslag er, at vi for fremtiden ser de mange europæiske forskningsorganisationer under ét. Lad os få europæiske ministermøder, hvor vi ser både Eureka, ESA, CERN og de andre organisationer under ét. Vi er jo stort set alle medlemmer af alle disse organisationer, altså stort set alle de nordiske lande er med alle steder. Og hvis vi ikke er med alle steder, så lad os komme med alle steder.

Lad os få regelmæssige nordiske konsultationer om fælles holdninger i den europæiske forskningspolitik. Det er noget, der vil betyde noget, og som vil batte noget, som det hedder på dansk.

Lad os ikke bruge så meget tid på at flytte rundt på vores eget, på bevillingerne i vores eget lille nordiske forskningsbudget. Lad os i stedet bruge langt mere tid på, hvordan vi i fællesskab kan flytte rundt på de langt større forskningsbevillinger i Europa. Vi kan få masser af indflydelse, hvis vi taler sammen, hvis vi ændrer vore samarbejdsformer efter de opgaver og de muligheder, der ligger i fremtidens Europa.

Naturligvis bliver det hele først rigtig godt, når det ikke kun er Danmark, som er med til at udføre EF's egne forskningsprogrammer. Men vi er i Danmark klar til allerede nu at repræsentere samnordiske interesser i EF's forskningspolitik. Vi mener, at vi allerede længe har gjort det, og det har jo ført til, at de nordiske lande nu er med i næsten alle de store forskningsprogrammer og for fremtiden også i de store udvekslingsprogrammer, så netop på forsknings- og undervisningsområdet har vi vist vejen for det fremtidige samarbejde.

Fagerholm: Fru president! Mot bakgrunden av det som i detta nu sker och som under den senaste tiden skett i världen utanför oss, kan det åtminstone vid en första ytlig betraktelse förefalla, som om våra egna frågor och problem skulle vara tämligen betydelselösa, rentav futtiga. Ser vi litet närmare på det hela, kommer vi dock fram till den slutsatsen, att just därför att situationen ute i

världen idag är som den är, måste vi vara medvetna om vilken oerhörd betydelse vårt nordiska samarbete har, och att vi bör göra allt som står i vår makt, för att ytterligare förstärka och effektivera det. Ett förtroendefullt samarbete, där mänskliga värderingar står högt, skall kunna vara en modell och ett föredöme för andra liknande områden på vår jord.

Som representant för ett självstyrt område Åland, är det också med erkänsla och tacksamhet jag gör vissa reflektioner, då jag idag efter 12 år i Nordiska rådet nu är med på den sista sessionen för min del. Förutom det att jag kommer att sakna många goda nordiska vänner som jag lärt känna under åren, har jag gjort den erfarenheten att Nordiska rådet på ett synnerligen föredömligt sätt visat ett föredömligt tillmötesgående och en synnerligen välvillig inställning till de självstyrande områdenas önskemål och behov. Detta kom också till synes nu senast under juridiska utskottets behandling av organisationskommitténs förslag. Nordiska rådets inställning till och sätt att behandla minoriteter och självstyrda områden kan på ett ypperligt sätt tjäna som föredöme för andra områden på jorden.

Organisationskommittén har i sitt förslag velat syfta till att effektivera och intensifiera det nordiska samarbetet. Särskilt med tanke på ett kommande Norden i Europa är detta av största vikt, och intresset för Europafrågorna får på intet sätt minska betydelsen av det nordiska samarbetet. Det finns fortfarande mycket att göra på nordiskt plan. Alla frågor är ännu inte lösta.

Från åländskt håll har lämnats in ett medlemsförslag som strävar till att utjämna olikheterna i pensionsfrågor i de nordiska länderna för sjömän som seglat på fartyg i ett nordiskt land och sedan flyttar till ett annat nordiskt land. Vi hoppas att utskottet som kommer att behandla medlemsförslaget skall finna en lösning på problemet.

UNR har presenterat sitt slutdokument och som vanligt, kanske t.o.m. mer än vanligt, präglas slutdokumentet av en ungdomlig entusiasm och en lysande initiativkraft. De tankar UNR framför har Nordiska rådet all anledning att begrunda och föra vidare. Det har tidigare framförts förslag i Nordiska rådet att UNR skulle få möjlighet att själva presentera sitt dokument i rådet, och om juridiska utskottets betänkande över organisationskommitténs förslag bifalles, kommer säkert den möjligheten att kunna förverkligas i framtiden.

Trots alla negativa och pessimistiska uttalanden om Nordiska rådets uppgifter och betydelse som gjorts vid de senaste sessionerna, är det min fasta övertygelse att Nordiska rådets arbete under ständigt förnyade former kommer att ha en framtid i Norden och i Europa.

Ólafur G. Einarsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Landbrugs- og kommunikationsminister **Steingrímur J. Sigfússon**: Hr. præsident! Vi befinder os i disse dage i en ganske usædvanlig verdenssituation, som nødvendigvis må præge diskussionen her på Nordisk Råds session. Den moderne teknologi inden for telekommunikationen bringer Golfkrigen ind i stuerne også her i Norden, og disse billeder virker grove og fremkalder vrede blandt alle de nordboere, som oprigtigt håber på fred i verden.

Et mere positivt kapitel i verdenshistorien er i løbet af de sidste par år blevet skrevet i Østeuropa. De seneste begivenheder i Baltikum har dog i hvert fald foreløbig skabt usikkerhed. Det ser desværre ud til, at deres vej til frihed og selvstændighed bliver mere stenet, end man havde antaget.

Om vores vilje til at støtte De Baltiske Landes selvstændighedskamp skal der ikke være nogen tvivl, og jeg håber, at denne session bliver et klart signal om denne vilje. Jeg har dog ikke tænkt mig at bruge min taletid her til at udtale mig mere om de baltiske lande og deres selvstændighedskamp, idet Baltikum bliver et separat dagsordenpunkt senere på sessionen.

Det er tre andre små nationer, jeg agter at tale om. De er kun små i det nordiske samarbejde, hvor de dog er aktive deltagere. Det er mig en stor fornøjelse at få lejlighed her på sessionen til at fortælle om deres forøgede samarbejde, ikke mindst i trafiksager, siden Nordisk Råds sidste session.

For nogle år siden indledtes der inden for Nordisk Råd samarbejde mellem Færøerne, Island og Grønland om adskillige spørgsmål, deriblandt trafikforhold. Disse lande har fået fællesbetegnelsen Vestnorden; en speciel embedsmandskomiteé for Vestnorden trådte sammen i 1980 som en områdekomiteé under NERP. Et specielt råd for de nationale forsamlinger, Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd, havde arbejdet med Vestnordensager siden 1985. Endelig har Vestnordenlånefonden fungeret siden 1987.

I NKTf's regi blev der i maj 1988 afholdt en konference i Reykjavík om samfærdsel i Vestnorden. Resultaterne fra denne konference ansprede til afholdelse af endnu en anden konference i Narssarsuaq på Grønland i september 1990 under overskriften: "Vestnorden og fremtidens trafikstruktur".

Efter konferencen i Narssarsuaq besluttede de tre vestnordiske trafikministre at fastsætte nærmere samarbejde for turisme- og trafikområdet i Vestnorden. Det er indlysende, at behovet for samarbejdet i trafikspørgsmål for Vestnorden er størst for luftfartstrafikkens vedkommende. Samarbejdet inden for turisme er allerede ret omfattende; bl.a. er der blevet afholdt en årlig turistmesse på skift i de tre lande siden 1986.

Samarbejdet med hensyn til til søejlads kan vokse betragteligt, men der er næppe på nuværende tidspunkt grund til foranstaltninger på dette område, selv om det er nødvendigt at følge udviklingen nøje.

De vestnordiske trafikministre mener, at der på alle tilgængelige måder bør arbejdes for øget samarbejde mellem de tre lande i Vestnorden i trafikspørgsmål, dvs. med øget samarbejde i trafikken, til søs og i luften foruden i turismespørgsmål.

Desuden skal landene udveksle ekspertise og formidle information vedrørende trafikspørgsmål. Den mest presserende opgave på dette felt er i dag en undersøgelse af øget samarbejde inden for luftfarten i Vestnorden. For at forbedre samarbejdet og føre det ud i livet har man tænkt sig at nedsætte en embedsmandskomiteé med 8 repræsentanter, hvor trafikministrene i Danmark, Færøerne, Grønland og Island udnævner hver to repræsentanter til komiteen. En af de første opgaver bliver at finde et konsulentfirma til at påtage sig at arbejde frem mod en betænkning om lufttrafikkens fremtid og struktur i Vestnorden og mellem disse lande og andre lande og mulighederne for at øge samarbejdet mellem dem på dette område. Dette arbejde er allerede i november 1990 præsenteret for Nordisk Råds Kommunikationsudvalg og på et nordisk trafikministermøde.

Jeg er sikker på, at øget samarbejde på dette felt i fremtiden ikke blot vil styrke trafikforholdene hos vore tre nationer i Vestnorden og deres samkvem med udlandet, men også bidrage til et nærmere samarbejde med de andre nordiske nationer.

Det vestnordiske samarbejde i trafiksektoren, som jeg her har snakket om, er efter min mening en praktisk og konkret opgave i nordisk regi, som vi øns-

ker forståelse for og positiv indstilling til fra alle, jeg gentager: alle vedkommende nationer.

Sten Svensson: Herr president! Miljöskadorna i Östeuropa har antagit sådana proportioner att man officiellt infört beteckningen ekologiska katastrofområden. Detta gäller bl.a. områden i vår närmiljö som Baltikum och Polen. I dessa länder visar medicinska undersökningar på lägre medellivslängd, högre barnadödlighet, högre dödlighet i arbetsför ålder och väsentligt högre frekvens av sjukdomar som cancer och luftvägsbesvär.

I en mycket läsvärd publikation, "Östersjön - leva eller låta dö", nyss utgiven av Greenpeace, kan man t.ex. läsa följande:

"På 1800-talet vallfärdade man till Bärnstenshavets rena sandstränder och dess kurorter för att njuta, koppla av och bli frisk. Sedan kom industrailiseringen och människan förlorade respekten för naturen. I dag döljer bärnstenshavet ingen rikedom, utan en kloak. En fjärdedel av havsbotten är redan död och andelen ökar snabbt. Fiskens reproduktionsområden längs kusten och ute i öppna havet är allvarligt hotade. Kurorterna är stängda och det är förbjudet att bada längs många stränder."

För de östeuropeiska ländernas del torde krävas mycket stora investeringar och andra insatser för att uppfylla de utfästelser länderna gjort genom att skriva under internationella deklarationer. Möjligheterna för dessa länder att själva, utan hjälp utifrån, fullgöra dessa åtaganden torde närmast vara obefintliga.

Nordiska biståndsmedel måste användas i betydande omfattning för att hjälpa dessa länder. Det borde vara möjligt att kanalisera sådana medel, liksom lån, genom Nordiska Investeringsbanken och det nya bolaget NEFCO. Det är naturligt att industrin kopplas in i detta arbete. Inom industrin finns goda kunskaper om och erfarenheter av förebyggande och förbättrande åtgärder och ett avancerat kunnande i miljöteknologi. Senare under sessionen kommer ett medlemsförslag, från undertecknad m.fl., som tar upp dessa problemställningar att behandlas.

Herr president! Växthuseffekten har under det senaste decenniet tornat upp som det största hotet mot den globala miljön. De hotande förändringarna av jordens klimat riskerar att bli en ödesfråga för vår planet. Om de oroväckande klimatförändringarna skall förhindras fordras en internationell kraftsamling. Runt om i världen pågår ett intensivt arbete i syfte att avvärja detta hot.

De nordiska länderna måste spela en pådrivande roll i det internationella klimatvårdsarbetet. Det fordrar att vi nationellt gör det som står i vår makt för att minska utsläppen av framför allt koldioxid. Med andra ord: vi måste skyndsamt utarbeta en gemensam klimatvårdsstrategi.

Alla nordiska länder måste sträva efter att uppfylla Torontokonferensens rekommendationer. En offensiv klimatvårdstrategi skapar förutsättningar för att, i enlighet med Torontokonferensens rekommendationer, minska koldioxidutsläppen med 20 % till år 2005. Det skulle exempelvis innebära att de svenska koldioxidutsläppen skulle minska från 65,5 till 52,4 miljoner ton.

För att nå detta mål krävs en övergång till bränslen med ringa eller inga koldioxidutsläpp och en ökad energieffektivisering inom bl.a. trafiksektorn. För att påskynda denna utveckling måste koldioxidbeskattningen skärpas och trafikbeskattningen förändras i miljövänlig riktning. Kärnkraften måste få användas så länge som den uppfyller högt ställda säkerhetskrav.

Inom ramen för ett utvidgat miljösamarbete med EG måste klimatvårdsfrågorna prioriteras. Om flera nordiska länder blir EG-medlemmar vidgas möjlig-

heten att aktivt påverka EGs klimavårdsstrategi. EG kommer i sin tur att spela en betydelsefull rolle i det internasjonella klimavårdsarbeidet.

Norden måste under 1990-talet ta klimavårdsfrågorna på allvar. Genom att följare Torontokonferensens rekommendation om en 20-procentig reduisering av utsläppen från år 1988 till 2005 kan de nordiska länderna fungera som goda föredömen. Vi kan visa att det är möjligt att oppfylla viktiga åtaganden på miljøområdet.

EG beslutade i høstas att koldioxidutsläppen år 2000 skall stabiliseras till 1990 års nivå. Flera EG-länder har fastställt mer långtgående målsättningar. Tyskland har beslutat om en 25-procentig utsläppsminskning till år 2005 i landets västra del. I østra Tyskland utlovas betydligt større utsläppsminskningar. EG kommer troligvis också att anvēnda økonomiske styrmedel för att minske koldioxidutsläppen.

Det vore värdefullt om Norden kunde etablere et djupare samarbeide med de länder som är föregångare på klimavårdsområdet.

EG kommer att aktivt hjelpe Sovjetunionen og länderna i Østeuropa att øvergå till marknadøkonomi og politisk pluralisme, vilket kanskje er den allra viktigaste enskilda åtgärden för att snabbt minske utsläppen. Redan i dag kan vi se miljømæssige effekter av frigørelseprosessen i Østeuropa. Omoderne og resursslukende industrier tvingas lægge ned. På sikt kommer nye, mer moderne og resurssparende industriprosesser att vækse fram.

Biståndspolitikken måste ges en tydeligere miljøprofil. Vi kan eksempelvis stimulere effektivere energianvēndning i u-länderna. Stød bør også utgå till ulike typer av återbeskogningsprojeckt i tredje verden. De nordiske länderna bør dessutom agere internasjonelt för att forhindre skøvlingen av de tropiske regnskogarna.

De nordiske länderna bør verka internasjonelt för att en bindende klimavårdskonvention kommer till stånd ved FN-konferensen om miljø og utvekkling i Brasilien 1992.

De hotande klimaførøendingarna er ett i allra høgste grad internasjonelt problem. Internasjonella problem kræver internasjonella løsninger. Miljøproblemen gør inte halt ved några nasjonsgrēnses. Då kan inte heller løsningarna göra det!

Kjellbjørg Lunde: President! Mens vi i Nordisk Råd drøftar innhaldet og formene for framtidig samarbeide, går vonleg den forferdelege krigen i Golfen inn i sin siste fase. Krigen og konsekvensane av denne vil i lang tid bestemme vilkåra for alt internasjonalt samarbeide. Det gjeld generell internasjonalt politikk og klimaet for løysing av dei store utfordringane vi står overfor: Ikkje minst når det gjeld å kunne løyse dei enorme fattigdoms- og miljøproblema som folket i den tredje verda lir under.

Ei av dei farlegaste sidene ved krigen er den potensielle konflikten mellom sør og nord; dei rike vestlege landa mot interessene til dei fattige i sør.

I Norden har ikkje dette perspektivet komme særleg godt fram i debatten om krigen, dei fleirnasjonale styrkane og USA sine interesser, men sterkt prega kommentarane i viktige land i den tredje verda.

Også FNs rolle under heile konflikten og forut og under krigshandlingane er det grunn til å stille under eit kritisk lys. USAs rolle i det politiske spelet i og rundt FNs sikkerhetsråd og seinare under den allierte offensiven, gir også grunn til bekymring og burde føre til kritisk debatt også i våre nordiske land.

Eit anna perspektiv som er alvorleg ved dagens krigssituasjon, er faren for at denne måten å takle framtidige konflikter på, blir retningsgivande og vil prege mentaliteten til aktørane i framtidige konflikter. Det må ikkje skje at våpen og krigsmakt skal tukte despotar, og overgrep mot naboland skal svarast på med massiv krigsreaksjon og at det til det bruket må dei mest avanserte og teknisk fullkomne masseødeleggings- og drapseffektive våpen takast i bruk. Dersom dette ikkje politisk blir hindra, vil våpenindustrien få gylne tider framover. Stadig større ressursar vil bli brukt til opprusting i staden for til å bekjempe t.d. fattigdom, spedbarnsdød og analfabetisme. Kostnaden ved ein dags krigsinnsats i Golfen hadde vore nok til nødhjelp for dei opp mot 20 millionar menneske som er i ferd med å svelte i hel i Afrika.

Venstresosialistane i Norden har meint at FNs sanksjonslinje, saman med internasjonalt politisk press, skulle fått verka lenger. Den historisk sett mest effektive boikott kunne ha lukkast med å tvinge Saddam Hussein ut frå Kuwait. Vi meiner at dei ulike fredsinitiativa, også det siste russisk/irakiske, burde prøvast ut før krigen blei utvida. Men USA ville ikkje. Tidspunktet for start på bakkekrigen var alt fastsett. Det verkar som om FNs mandat ikkje lenger er gjeldande. Alle politiske kommentatorar har for lengst konstatert dette. Målsettinga er no utvida. Iraks krigsstyrke skal no knusast mest mogleg, og Saddam Hussein skal helst fjernast før våpenkvile kan erklærast.

Mens vi er her i dag, kjem det uklare meldingar frå krigsområdet. Det verkar som om den irakiske hæren er i full oppløysing og på flukt ut frå Kuwait, men krigsoffensiven frå dei alliertes side held fram.

Saddam Hussein skal gjennom Sovjet ha gitt beskjed om at han aksepterer FNs vilkår for tilbaketrekking. Men USA synest ikkje å akseptere dette. Dei vil ha Saddam Husseins personlege kapitulasjonserklæring direkte - også overfor det irakiske folk.

Men det må settast eit alvorleg spørsmålsteikn ved klokskapen i ei slik haldning. Er sjansane for ei fredsløysing og stabil utvikling i dette konfliktområdet større eller mindre med ein audmjuka og fullstendig knust Saddam Hussein og eit Irak bomba sønder og saman? Eller er Midtausten og vi alle tente med at USA og dei allierte tek omsyn til også kva som er psykologien og dei realpolitiske vilkåra for at Saddam Hussein kan erstattast med ein leiar som kan ha folkeleg støtte i den arabiske verda?

Saddam Hussein er ein farleg og kynisk diktator. Han kan sjølvsagt ikkje få ture fram som før, om han eventuelt overlever. Det er i høg grad opp til dei landa som tidlegare har sett han i stand til å byggje opp si enorme krigsmakt gjennom m.a. å forsyne han med dei farlege våpna, også masseutryddingsvåpen, å hindre dette gjennom t.d. våpenembargo.

Det er grunn til å spørje - som tidlegare statsminister Willoch har gjort - kvifor dei som tilsynelatande støttar Saddam Hussein, er så sinte og tydeleg hatefulle overfor Vesten, og spesielt på USA sine handlingar. Det er også grunn til å etterlyse amerikanarane sin strategi for etterkrigsfasen både når det gjeld makt- og styresett i Irak og resten av regionen.

Det irakiske folk har legitim rett til å velje sin leiar. Om USA no lukkast i å fjerne Saddam Hussein, kva blir då alternativet? Ein leiar innsett t.d. av USA kan ikkje få legitimitet i araberverda. Heile situasjonen gir stor grunn til bekymring.

Men det viktigaste no er å få slutt på krigshandlingane. Eg er redd for at motsetnadene mellom folkegruppene i regionen og også mellom araberverda og Vesten vil bli enda større om krigen held fram.

Det blir sagt at krigen heldt fram og blei utvida i helga fordi ein ikkje tok sjansen på ei fredeleg løysing. I ein replikk til Gro Harlem Brundtland tidlegare i dag utfordra eg henne og dei andre nordiske regjeringane til å ta initiativ til ei fredeleg løysing no og legge til rette for ei varig fredsløysing i dette uhyre konflikthylte området.

Eg vil no utfordre utanriksminister Stoltenberg til å klargjere om den norske regjeringa, eventuelt saman med dei andre nordiske regjeringane, vil ta kontakt til FN og også direkte overfor den amerikanske presidenten med sikte på å få i stand ein umiddelbar våpenkvile. Det må hindrast at FNs mandat blir sett til side. Det vil kunne få katastrofale følgjer for framtidig stabilitet og rettferdig og fredeleg løysing for alle partar i området.

Dei nordiske regjeringane har støtta FNs resolusjonar og dei allierte sin krigsinnsats. Ansvar er no stort for å bidra til at vi kan få fred!

Undervisningsminister Norrback: Herr president! De nordiska länderna söker i dag vart för sig och utgående från sina nationella intressen optimala lösningar i sina relationer till EG.

Den taktiken behöver inte vara den bästa. Beredskapen att närma sig EG varierar inom länderna och mellan länderna. Ur en allnordisk synvinkel vore en likartad integrationslösning att föredra. Det är ett ofrånkomligt faktum att Sveriges beslut om ansökan om medlemskap i EG tvingar fram en debatt om relationen till EG också i Finland. Den debatten har vi anledning att föra fördomsfritt. Ett medlemskap med förbehåll för säkerhets- och neutralitetspolitiken för Finlands del ser min politiska rörelse, svenska folkpartiet, som en tänkbar lösning. Det finns ingen orsak att på förhand utesluta en lösning som förenar neutralitet med medlemskap eller ens försvårar Finlands möjlighet till bilaterala arrangemang med Sovjet.

Det nordiska samarbetet kommer att förändras, åtminstone till innehållet. Det är helt klart, att genomförandet av den europeiska ekonomiska sfären kommer att inverka på det nordiska samarbetet. Redan nu vet vi att de avtal vi har på vissa områden, bl.a. vad gäller lärare och hälsovårdspersonal, om gemensamma arbetsmarknader kan komma att stå i strid med de kommande europeiska avtalen.

Som undervisningsminister har jag särskilt fäst mig vid utvecklingen av utbildningssamarbetet. Det är en sektor som fått ökad betydelse i EG först under senare hälften av 80-talet. Inom utbildningen handlar det inte om harmonisering, utan om samarbete som bygger på att olika länders folk- och språkgruppers särart erkänns. Kulturuppfattningen är klart pluralistisk och beaktar nationella och regionala olikheter. I stället för direktiv utvecklas omfattande utbytes- och utvecklingsprogram. Morötterna används framom piskan. Efta-länderna är redan nu med i COMETT-programmet och kommer att delta i andra fasen av Erasmus-programmet. EGs forskningsprogram har tidigare öppnats för Efta-länderna. Man kan med stor tillförsikt se på samarbetet i de här områdena, oberoende av vilka integrationslösningar de enskilda nordiska länderna stannar för. Vi kan vara stolta över att vi i snabb takt lyckats skapa Nordplus-ordningen.

Utbildningens och forskningens roll i det nya Europa blir allt viktigare. Kompetens och konkurrenskraft liksom kulturell och andlig utveckling bygger ytterst på undervisningssystemets förmåga och resurser.

Till slut vill jag helt kort beröra Baltikumfrågan. Samarbetsministrarnas Baltikumprogram lägger helt riktigt tyngdpunkten på kultur-, utbildnings- och in-

formationssamarbete och är ett steg i rätt riktning. Resurserna kunde naturligtvis ökas betydligt. Från finländsk sida vill vi gärna peka på ett par små konkreta åtgärder i samma anda. Många fler kunde nämnas. I Tallinn verkar sedan ett halvt år tillbaka en informationspunkt för kulturellt samarbete mellan Finland och Estland. I gengäld har Estlands insitut också inrättat en egen kulturbyrå i Helsingfors. En estnisk kulturstiftelse har bildats. Kontakterna mellan människorna i de baltiska staterna och Finland breddas och fördjupas i snabb takt och utan dramatik. Så skall det vara i ett allt öppnare Europa. Som medmänniskor är våra sympatier alltid på deras sida som kämpar för frihet och demokrati. För ansvariga politiker gäller det alltid att försöka välja metoder som leder till de mål man satt upp.

Såväl KSSE som FNs konvention om politiken och medborgerliga rättigheter innefattar folkens rätt till självbestämmande.

Om de baltiska folken och minoriteterna där tillsammans i demokratiska former meddelar att de önskar självständighet, har vi som utomstående inte moralisk rätt att ifrågasätta dessa strävanden. Uppenbart är att målet kan nås endast genom förhandlingar.

Värderade president! Förändringens vind blåser som sagt starkt också i det nordiska samarbetet. Förändringar kan påverkas om viljan finns. Låt oss visa att den finns inom det nordiska samarbetet.

Ylva Annerstedt: Herr president! Först vill jag uttrycka min glädje över att det är möjligt att vid den här sessionen ha våra vänner från Baltikum som gäster. Jag vill understryka att det är vi som bestämmer vilka gäster som skall inbjudas och inte någon annan i vår omvärld som gör det.

Det är spännande att se att de baltiska delegationerna består av två generationer - de som nu styr ländernas öden och även de unga, som skall bli Nordiska rådets samarbetspartners i framtiden.

De nordiska medborgarnas rätt att bosätta sig, söka arbete och åtnjuta socialt skydd grundar sig alla på konventioner som ligger ganska långt bort i tiden. Tyvärr måste man konstatera att konventionerna på senare år har blivit allt färre och mindre omfattande. Ett undantag är den senaste överenskommelsen, den om ömsesidigt erkännande av högre utbildning. Den skall träda i kraft i sommar. Ännu så länge existerar detta erkännande endast på papperet - i praktiken vet vi att det tar betydligt längre tid att realisera genomförandet.

Det nordiska samarbetet har alltså hittills varit koncentrerat till inomnordiska frågor. Det innebär inte att det nordiska samarbetet isolerar Norden från Europa. Tvärtom har inriktningen på senare år alltmer influerats av utvecklingen i vår omgivning. Detta är tydligt inte minst under det senaste året.

Det har blivit alltmer uppenbart att det nordiska perspektivet ensamt inte räcker till för att göra vårt samarbete meningsfullt och effektivt. Samtidigt har vi ålagt oss själva stor försiktighet när vi diskuterat frågor med internationella dimensioner.

Det finns i dag ändå samstämmighet inom rådet om att det pågående arbetet för utökad nordisk integration skall ses som en följd av och ett komplement till den allmänna trenden mot ökad internationell integration i Europa. Den utvecklingsprocess som pågår inom den europeiska gemenskapen kommer att påverka rådet starkt både vad gäller arbetsområden och arbetssätt, oberoende av om vi vill det eller inte. På ett likartat sätt kommer utvecklingen i Öst- och Centraleuropa att påverka oss. Jag kommer att anföra flera synpunkter på detta på fredag.

I en sådan situation är det bättre att själv leda utvecklingen genom att utarbeta konstruktiva och kreativa modeller för rådets arbetssätt i stället för att anpassa sig i efterhand.

Jag vill peka på några utvecklingstrender som jag tror är viktiga för Norden och det nordiska samarbetet.

Det nya, mer sammanhållna och integrerade Europa som håller på att formars har redan lett till uppkomsten av nya regionala samarbetsområden. Sådana samarbetsområden kommer att formars i ekonomiskt och geografiskt sammanhållna områden med gemensamt språk och gemensamt kulturarv.

I gårdagens Europa var det råvaror och naturtillgångar som avgjorde om en region var ekonomisk stark eller inflytelserik. Så är det inte längre. I dagens Europa är det andra saker som avgör en regions betydelse, nämligen de fyra K:na: Kunskap, Kompetens, Kultur och Kommunikation.

Det nya, förenade Europa kommer att bestå av Europas regioner. Den utvecklingen är ytterst angelägen för att utveckla och stärka Europas kulturella mångfald. Det innebär att det blir allt viktigare med starka regionala organ. Det är inte bara det europeiska husbygget som behöver utvecklas - också Nordens hus måste ses om.

I det här arbetet duger det inte att ha ett ministerråd som ständigt fungerar som en bromskloss när parlamentarikerna vill gå före och leda förändringen. Exemplet är flera: Nordiska rådets rekommendationer tas inte upp till behandling, inställningen till Organisationskommitténs förslag är en annan tydlig illustration. Inte ens budgetbeslut inom en given ram kunde anförtros åt Nordiska rådets parlamentariker.

Herr president! Det är hög tid att reformera det nordiska samarbetet. Att stärka parlamentarikernas ställning genom inflytande över budgeten är en första åtgärd. Att skapa en överstatlig beslutsordning i vissa frågor är en annan. Att tillägna sig EGs arbetssätt att först sätta en tidsgräns när beslut skall börja gälla och sedan lösa problemen på vägen dit är en tredje.

Herr president! Det nordiska samarbetet måste nu gå in i en ny fas. Låt oss gripa chansen att bli en av de betydelsefulla och blomstrande regionerna i Europa!

Sønderby: Hr. Præsident! Jeg er enig med alle de talere, der i dag har peget på den alvorlige situation i verden omkring os. I Golfen har en diktator fremturet med midler, vi ikke troede ville blive brugt i dag, og som et enigt FN har fordømt. Heldigvis kunne denne enighed ende med en række resolutioner, som nu ser ud til at give resultat. Diktatoren stoppes, og landenes frihed kan nu sikres. De sidste meldinger vi har fået i dag, tyder på et endeligt nederlag, hvilket også er nødvendigt for at undgå gentagelser.

Det har været et lyspunkt i krisen, at Danmark og Norge i fællesskab har bidraget til at opfylde FN's resolutioner ved at sende en korvet og et forsyningsskib til området for at håndhæve blokaden.

De henvendelser, vi på nuværende tidspunkt har fået om at kunne bidrage med fredsbevarende styrker i området, kan vi opfylde, og det ser også ud til, at vi i fællesskab i de nordiske lande kan få mulighed for at bidrage med fællesnordiske styrker. Det er også et billede på, at man ude omkring anerkender nordisk fællesskab. Det er nemlig ikke første gang, vi gør det.

Hvis der i Golfen har været behov for magtanvendelse, håber jeg, at krisituationen i De Baltiske Stater, som allerede har kostet menneskeliv, i fremtiden kan klares ved forhandlingsbordet. Jeg hilser derfor også med glæde, at vi i dag

har gæster fra de tre baltiske stater. Herved markerer Nordisk Råd en enighed, hvor vi som "parlamentarisk skjold" kan være med til at sikre de baltiske staters mulighed for uafhængighed i fremtiden. Også samarbejdet om informationskontorerne i de tre hovedstæder er et godt signal om nordisk samarbejde.

Vi ved også, at Europa-Parlamentet søger om visum til at besøge De Baltiske Stater, for også på deres måde at hjælpe den udvikling, der er i gang.

Hr. Præsident! Flere har på sessionen også markeret synspunkter, der borger for en god fremtid for Nordisk Råd: flere arbejdsopgaver og en fremadrettet politik. Det er også det, vi skal drøfte i forbindelse med den redegørelse, der er lagt frem.

For år tilbage tog det danske Folketing uden debat Nordisk Råds beretning til efterretning. Det er heldigvis blevet ændret de sidste år. Vi har lange og gode, positive debatter, hvor det danske Folketing har drøftet Nordisk Råds arbejde året forinden, men måske mere hvordan det skal formes i fremtiden, hvordan det nordiske samarbejde kan formes til gavn ikke kun for de nordiske lande. Den interesse føler vi også uden for dette hus' rammer.

Præsidiets og ministerrådets redegørelse og rapport til sessionen i år viser med al tydelighed denne fremadrettede politik. Jeg kan her nævne en række punkter, som viser dette:

- 1) Den europæiske integration.
- 2) Norden i Europa.
- 3) Samarbejdet med Baltikum og Østeuropa. Og det er ikke kun på miljøområdet; det har vi drøftet i lang tid, det skal vi blive ved med.
- 4) Flygtningespørgsmålet. Jeg har med glæde erfaret, at der også skulle komme en ensartet behandling, så vi eksempelvis ikke skal skubbe de baltiske flygtninge fra det ene land til det andet.
- 5) Norden som hjemmemarked og de GATT-forhandlinger, der er i gang på verdensplan, er også vigtige for Norden.

Også det kulturelle samarbejde er stærkt. En tredjedel af budgettet går til disse opgaver, og når vi har diskussion om, hvorvidt et nulbudget, som er fremlagt af ministerrådet, kan slå til, så må jeg pege på, at der på samtlige områder er mulighed for omprioriteringer, således at pengene kan slå til.

Jeg kunne nævne en række andre områder som forskning, trafiksamarbejde, faste forbindelser, turistsamarbejde og meget mere, hvor vi har opnået gode resultater.

Et gennemgående tema i dag har været det fremtidige europæiske samarbejde. Jeg har forstået på vores nabolande, at forhandlingerne mellem EF og Efta har første prioritet med det mål på længere sigt at opnå fuldt medlemskab. Det er jeg tilfreds med. Forhåbentlig får vi alle de nordiske lande med. Der var en repræsentant for Midtergruppen, der var lidt tvivlende over for det, men fra vores side er der ønske om, at alle kommer med hurtigst muligt.

I denne overgangstid kan, ikke mindst hvis medlemskabet bliver en kendsgerning, Nordisk Råd få en vigtig opgave, nemlig at koordinere og samle nordiske holdninger og synspunkter til drøftelse i EF. Ikke mindst i en fremtid, hvor alle fra Norden vil være med, har vi brug for Nordisk Råd.

Den norske statsminister Gro Harlem Brundtland sluttede sit indlæg med at sige, at Europa og verdens øjne hviler på os i Nordisk Råd. Det tror jeg hun har ret i. Samlet står vi stærkere, uden at vi isolerer os.

Metsämäki: Herr president! Världen är inte längre sig lik. De stora förändringarna, som på kort tid politiskt har förvandlat Europa och gett nytt hopp åt miljoner människor om demokrati, frihet och om de mänskliga rättigheterna, påverkar också vårt arbete i Nordiska rådet. Den europeiska integrationen som är en ödesfråga för de nordiska länderna påverkar på ett eller annat sätt en stor del av vår beredning och arbetet i rådets utskott.

Nordiska rådets roll har förändrats i och med att de internationella frågorna har fått en mera framträdande plats på det traditionella samarbetets bekostnad. Förändringen är av både gott och ont. Gott i det avseendet att de nordiska parlamentarikerna på det här sättet får en möjlighet att tillsammans dryfta internationella frågor. Behandlingen av internationella frågor i rådet ger också en god och behövlig inblick i hur man i de olika nordiska länderna ser på den internationella utvecklingen.

Det onda i den här utvecklingen är att de traditionella nordiska samarbetsfrågorna kommer en aning i skymundan. Vårt största intresse är för närvarande Baltikum och Europa, inte de interna nordiska frågorna. Vi blir också allt oftare påmind om att Rådet inte skall vidta någonting innan vi vet vad EG har beslutat. På det här sättet avhänder vi oss beslutanderätten och påverkningsmöjligheterna utan att någon har fordrat det av oss.

Ett gott eller dåligt exempel är den ståndpunkt som ekonomiska utskottets flertal intagit i medlemsförslaget om koncernfackligt samarbete. Man vill avslå med den motiveringen att EG inte ännu har gett direktiv i frågan. Blir vårt arbete beroende av EGs ställningsstaganden blir vi snart enbart en filial till Bryssel.

Vi kan inte stoppa förändringarna i världen. Vi har inte heller någon anledning till det. Tvärtom bör vi genom vårt arbete hjälpa till att ge ytterligare fart åt utvecklingen. Samtidigt bör vi i vår iver komma ihåg att också värna om det traditionella nordiska samarbetet, som har utgjort en bra grund för oss i vår utbyggnad av våra samhällen. Vi kan vara stolta över den s.k. nordiska modellen, som i välfärd och jämlikhet inte har en motsvarighet någon annanstans i världen.

En gemensam anslutning till EG, som har många förespråkare, kan inte bli ett alternativ som gör det traditionella nordiska samarbetet överflödigt. Tvärtom, jag tror att integrationsutvecklingen kommer att ställa allt större krav på det nordiska samarbetet. Vill vi klara oss i de förändrade förhållandena bör vi mera än någonsin hålla ihop.

För Nordiska rådet är det viktigt att vi ser om vårt hus och försöker bibehålla rådets vitalitet - organisationskommitténs förslag till nyordningar är en god men tyvärr en alltför försiktig början. Vi bör kunna ställa nya, också djärva mål, ta emot nya utmaningar och framför allt se till att vi bibehåller och helst ökar aktiviteten i rådsarbetet.

Vi har ännu mycket att göra. Vi har all anledning att åter lyfta fram det genuint nordiska i vårt samarbete; den sociala dimensionen, förändringen av arbetslivet, utbildningen och det kulturella och ekonomiska samarbetet. I dessa frågor har vi behov av och säkert goda möjligheter att ytterligare fördjupa det nordiska samarbetet. Jag är övertygad om att vårt samarbete behövs också i framtiden.

Det som i den nuvarande utvecklingen oroar mig är att vi satsar allt mindre ekonomiskt på det nordiska samarbetet. Vår budget för innevarande år är en s.k. nollbudget, vilket i praktiken betyder stagnation eller i många fall också tillbakagång. Jag har viss förståelse för våra finansministrars försiktighet till alla

økninger av utgifterne, men samtidig borde man bibehålla sinnet for proporsjoner.

Nordiska rådets budget for år 1991 er på 697 miljoner danske kroner eller 436 miljoner finske mark. Finlands andel av rådets budget er ca 22 prosent eller 110 miljoner finske mark. Av Finlands budget på 158 miljarder mark utgør utgifterne for Nordiska rådet 0,07 prosent. Det har ger en viss antydning om at det gamle ordspråket "man silar mygg og sväljer kameler" ännu håller streck.

Helga Haugen: President! Som en bølge har svære omveltninger feid over Europa det siste året. Det har vært interessant å se - og det kan lære oss noe - at kirken og den kristne tro har vært en bærende kraft i de undertrykte landene i øst. Mennesker med holdninger, kristen verdiforankring og visjoner har stått fremst i rekkene i frigjøringsprosessen - jeg tenker på Havel, Lech Walesa og andre.

Siden forrige sesjon er Tyskland samlet og er blitt en sterk nabo i sør. Mulighetene for at de tidligere undertrykte østeuropeiske land kan komme til å søke medlemskap i EF, er så absolutt en realitet.

Vi har vært vitner til at de baltiske staters frihetskamp er blitt møtt med et brutalt kommunistisk maktapparat som vi trodde var avgått ved døden. At Gorbatsjov og Sovjet skulle falle tilbake til slike overgrep, har vært en enorm skuffelse. Samtidig gir det håp at et gryende demokrati også i Sovjet har mange og varme forsvarere. Dagen etter den blodige natten i Vilnius demonstrerte en halv million mennesker i Moskva til fordel for de baltiske landene.

Som de baltiske lands nærmeste naboer har vi i de nordiske land et spesielt ansvar for å støtte dem i kampen for friheten. Alle medlemsforslagene her i Nordisk Råd viser at det er politisk vilje til å utvide kontakten med de baltiske land. Men jeg vil advare mot store og svulstige ord og løfter. Vårt engasjement i de baltiske stater krever nå en praktisk oppfølging på mange felter. Jeg kan nevne stikkord som miljø, kultur og landbruk.

En annen stor utfordring for Nordisk Råd er det endrede samarbeidsmønster i Europa. Enda et nordisk land har nå bestemt seg for å søke medlemskap i EF, mens resten fremdeles satses på å prøve ut en EØS-modell. Hittil har Danmark med sitt EF-medlemskap fungert bra innenfor Nordisk Råd. Når Sverige blir medlem, vil imidlertid andelen av Nordens befolkning innenfor EF øke fra et mindretall til et flertall. Det kan være en fare for at det nordiske samarbeidet da vil bli mindre betydningsfullt for Danmark og Sverige, og dermed for hele Norden. I stedet kan Danmark og Sverige søke hverandre innenfor EF og komme til de nordiske organer med standpunkter som er utformet i EF-samarbeidet. En slik utvikling bestemmer eventuelt de to landene selv.

I motsatt fall - dersom det fortsatt er enighet om å stå sammen i Norden, på tross av forskjellig tilknytning til EF (og det mener jeg det er grunn til å tro etter at man har hørt debatten her i dag) - må i alle fall Nordisk Råd anlegge et annet og bredere perspektiv for sin virksomhet. Organisasjonskomiteen har fulgt opp kravet om en forenkling og effektivisering av Rådets arbeid. Komiteen slår dessuten fast i sin innstilling at den internasjonale dimensjonen i et framtidig perspektiv bør ha en framtrædende plass i det nordiske samarbeidet, og at det regionale nordiske samarbeidet må styrkes for å møte utfordringene i det nye Europa.

Det er allerede lansert et forslag om å etablere et formalisert nordisk utenrikspolitisk samarbeid - NPS - et ministerråd for de nordiske utenriksminis-

trene. Jeg håper det kan bli etablert så snart som mulig. Vi har ingen tid å miste, og jeg er redd for at vi kan bli stående tvilrådige så lenge at tiden og mulighetene løper fra oss. Vi bør ha lært av det siste års hendelser at ting skjer fort i vår tid.

Det sies at Nordisk Råd står ved et veiskille. Forutsetningen for å komme videre er at vi finner ut hvor vi skal. Det verdifulle grunnlaget som er lagt gjennom mange års samarbeid i Nordisk Råd, må ikke smuldre bort. Men en ny tid krever nye arbeidsformer. Hver for oss er vi små, men sammen representerer vi 25 millioner mennesker. Dersom det er politisk vilje til det, vil vi kunne ha betydelig innflytelse på det som skal skje i Europa, og på vår egen framtid.

De nordiske land med sin historie, kultur og språk som ikke er mer forskjellige enn at vi forstår hverandre, kan bli en region som har mye å hente, men også mye å gi i et nytt Europa. Selv om Nordisk Råd har sine svakheter, er det en unik modell som det er verdt å bygge videre på. Hvordan framtiden vil bli, er ikke godt å si. Kanskje vil flere av de nordiske land etter hvert søke om EF-medlemskap. Mye avhenger av hvilken EØS-avtale vi til slutt får. Uansett er det viktig at vi gjør noe aktivt - nå - for å unngå at det nordiske samarbeidet går inn i en bakevje mens vi avventer en stabilisering av samarbeidet i Europa. Det er mange fellesoppgaver som skal løses. Jeg kan bare nevne noen stikkord som - miljøvern - bevaring og utvikling av den nordiske kulturarven - innsatsen for de fattige land - energisamarbeid - felles holdning til bio- og genteknologi m.m.

Målet framover må være effektivt å ivareta og styrke det nordiske samarbeid samtidig som vi skal markere Norden som en region i Europa.

Utbildningsminister **Bengt Göransson**: "Vad är en människa? Vad är vår uppgift? Människan gör sig själv. Vi föds inte till människor, vi blir det. Vi blir det genom solidaritet med varandra. Vi blir det genom att ta ansvar."

Så säger författaren Antoine de Saint-Exupéry. Han pekar på något mycket väsentligt - människan blir en social varelse, en kulturvarelse, först när hon tar ansvar. Två slutsatser är mig angelägna att dra av detta.

För det första - kultur är alltid mötet mellan människors tankar, alltid mötet - låt vara att konst ofta skapas av en ensam människa, poeten eller fiolspelaren, men det är först mötet med lyssnaren/läsaren som ger musikstycket eller dikten dess värde, det finns ingen enmanskultur.

För det andra - en av våra centralaste uppgifter framöver är att värna den enskilda människans rätt att forma sitt eget liv, att i verklig mening bli fri. Frihetsdebatten är alltför ofta ytlig och brister i analys, och den präglas inte alltid av insikt om frihetens villkor. Många föreställer sig att alla frihetsinskränkningar påläggs oss utifrån, av myndigheter genom lagar och påbud eller av arbetsgivare eller genom familjeband. Att frihetens gränser också sätts av oss själva, tycks många förbise. I vår iver att skapa ordning och reda i våra liv inordnar vi oss frivilligt i olika regelsystem - tänk ett ögonblick på villaägarens staket som inte bara utestänger utomstående utan också genom sin avgränsning inåt ger ett mått av trygghet, men som i realiteten beskär den egna rörelsefriheten.

Ett till frihet förklätt revir - den inhägnade friheten - får inte förväxlas med den utvecklande friheten, den som stimulerar till sökande och upptäcktsfärd. Den nyfikna människans sökande är det som vidgar våra perspektiv, som ökar livets möjligheter.

I detta perspektiv blir det viktigt att uppmuntra stävan efter frigörelse - frigörelsen som process blir nödvändigare att möjliggöra än att söka definiera friheten som tillstånd.

I den diskussion vi nu för om ett framtida nordiskt samarbete i ett större Europaperspektiv ser jag det angeläget att utgå från dessa reflektioner om människans ansvar och hennes frigörelsesträvan. Begrepp som kulturell identitet, nationell, nordisk eller europeisk, blir otydliga och nästintill omöjliga att konkretisera utan denna utgångspunkt.

Den kulturella identiteten hos en grupp eller en nation blir iakttagbar, när den ställs mot andra gruppers eller nationers identitet. Svenskar som gärna framställer sig som - negativt - utplånade av amerikansk påverkan eller - positivt - internationaliserade, upptäcker redan vid mötet med dansken att de i många stycken kan identifiera sin egen kulturbas. På motsvarande sätt finner vi, inte minst vid dessa nordiska sammankomster, att vi förmår urskilja oss i det europeiska samhället; våra nordiska möten har en tätare och slutnare referensram än motsvarande Europasammankomster.

Den allmänna slutsats jag drar av denna iakttagelse är att Norden inte kommer att förlora i betydelse i det framtida Europa, lika litet som Spanien suddas ut i samma Europa; och på samma sätt som paradoxalt nog det spanska inte försvagas av att det katalanska lyfts fram parallellt med det spanska, kommer den nordiska identiteten att förstärkas av det isländska, det finska och det samiska.

Några politiska slutsatser måste vi emellertid också dra, om vi genom vårt nordiska samarbete skall kunna befästa och utveckla vår identitet i Europa. Den viktigaste handlar om formerna för vårt samarbete. Detta har ofta byggts upp, och framgångsrikt byggts upp, kring institutioner. Det har varit institutioner som haft att forska på bestämda områden eller institutionella organ som svarat för nationella organisationers eller institutioners nordiska samarbete, för att ta några exempel. Utöver uppgiften att konkret lösa angivna uppgifter på nordisk nivå har ibland dessa institutioner också haft till uppgift att så att säga legitimera institutionens uppgift som en nordisk angelägenhet.

Det har med åren blivit alltmer uppenbart att denna institutionalisering inte är odelat till fördel. En alltför stor del av våra ekonomiska resurser binds vid fasta institutionsåtaganden, och "legitimationsavgiften" har emellanåt blivit för hög. Vi har i ministerrådet funnit det nödvändigt att ta ställning till detta och att försöka finna nya, bättre och utvecklande former, om vi skall kunna vidga och förbättra vårt samarbete i det nordiska perspektivet. Om detta kommer en stor del av debatten på torsdag under kulturutskottets sakområde att handla.

Kulturminister **Grethe Rostbøll**: Hr. præsident. Kære nordiske venner. Kære kollega i Sverige, **Bengt Göransson**. Hjertelig tak for din filosofiske og meget smukke tale. Det var dejligt at opleve det, og jeg er sikker på, at mange vil have glæde af at læse den senere.

Det er ofte sådan, når man arbejder med kunst og kultur, at det er det overraskende, den lille detalje, det ekstraordinære, der kommer til én. Jeg vil indlede mine betragtninger med et kort, svensk citat af Henrik Wiehe: "En gnist kan tænde en skogsbrand, en dråbe kan udhule en sten." Sådan tror jeg vi har det, når vi arbejder i den nordiske sammenhæng. Jeg tror, vi har det sådan, når vi arbejder med kunst og kultur.

Mine betragtninger hedder "Norden som kulturelt bagland". Danmark står jo som de øvrige nordiske lande over for store internationale udfordringer. Vi har hørt det dagen igennem, og der er ingen tvivl om, at vi alle sammen føler både en inspiration og en udfordring i det internationale samarbejde. Men jeg er til gengæld helt overbevist om, at betingelsen for dette engagerede samarbejde udadtil er, at vi satser på vores egen identitet. Vi må som folk vise, hvem vi er. Vi må øge erkendelsen af, at det danske, det nordiske, det som vi er en del af, også er stærkt og bæredygtigt i fremtiden.

Sprog og identitet er afgørende for denne bæredygtighed, og det nordiske er for os i Danmark vores kulturelle bagland.

I ved jo alle sammen, at vi er i dette forpligtende samarbejde med EF, og vi ved, at I er bange for, at vi står af, og at vi bliver opslugt i bureaukratiet i denne EF-sammenhæng. Jeg er helt overbevist om, at vi på det kulturelle område er blevet stærkere, fordi vi har vore nabolande, vi har det kulturelle slægtskab med jer. Vi har stærke menneskelige ressourcer.

Men vi har færre økonomiske midler. Jeg tror, det vil komme bag på os i de kommende år, at vi får endnu mere brug for det nordiske samarbejde om helt konkrete opgaver. Jeg tror, vi må have fælles nordiske fonde og puljer, der kan finansiere f.eks. produktionen af film og større fjernsynsudsendelser.

Vi er jo glade for, at vi må låne Ingmar Bergman engang imellem. I forrige uge havde vi den store glæde at se "Et Dukkehjem" på Det Kongelige Teater her i København. Det var den norske Henrik Ibsen - eller dansk-norske Henrik Ibsen. Det var svenske skuespillere, og det var Ingmar Bergman, der havde instrueret, og der oplevede vi en meget vidunderlig nordisk aften. Alle, som var til stede, forstod hvert eneste ord, fordi vi kendte "Et Dukkehjem" fra vores ungdom. Det var en stor oplevelse for os og netop et tydeligt bevis på, at det nordiske samarbejde eksistere. Det er ikke bare noget, vi taler om ved højtidelige lejligheder.

Det kulturelle område er et særlig fornemt område for samarbejde, også fordi vi er så enige. Det er virkelig sjældent, vi oplever uenighed udadtil. I det forpligtende internationale samarbejde vil det være nødvendigt for os gang på gang at vende tilbage til jer.

I løbet af foråret vil det kulturelle samarbejde blive nedfældet i EF's traktater. I skal ikke tro, det kommer til at dreje sig om enhedskultur og fælles europæisk kultur. Det kommer til at dreje sig om nogle beskyttelsesparagraffer og en mulighed for at skaffe penge til kulturen. Vi kan fortælle jer, at den danske regering tilstræber - for at sikre identitet og kulturelt samarbejde - en aktiv og offensiv kulturpolitik, og vi ser frem til at samarbejde i langt højere grad og også om mange konkrete projekter.

Kallsberg: Hr. præsident! En af fordelene ved denne debat er, at man får mulighed for at vurdere tiden tilbage til sidste sæson. For enkelte sager kan man gå længere tilbage, man får mulighed for at vurdere og kommentere status quo, og endelig kan man prøve på at formulere forventninger til fremtiden.

Færøerne har i 1990 oplevet den begivenhed, at landet fik tilbage sin egen biskop, den første i 433 år. Dette skete i Torshavns kirke, Færøernes nye domkirke, den 25. november i 1990. Jeg vil gerne i den forbindelse takke den danske regering og Folketinget for dens støtte i denne sag.

Man kan sige, at det drejer sig om at føre disse ting ajour, men for Færøerne er det en historisk begivenhed. Den færøske tradition - troen, kirken, den na-

tionale bevidsthed, de kulturelle forpligtelser - det er fundamentet i vores dagligdag. Vores økonomi giver for tiden grund til alvorlige bekymringer, men byrderne er lettere at bære, når kulturtraditionerne bibeholdes og forstærkes.

Det færøske folks historie er også en beretning om kamp med naturen, om at besejre naturen. Dette lykkes ikke altid, og så er prisen høj, hvad enten der er tale om mennesker eller investeringer eller begge dele.

I dag udgives der på Færøerne så megen litteratur, at vi nærmer os islandske tilstande, hvilket er ment som et kompliment. Inden for musik og drama er der sket store landvindinger; de kulturpolitiske intentioner ser ud til kun at blive begrænset af økonomiske årsager, men det tror jeg ikke betyder så meget.

Men vi skulle gerne se lidt ud over den lokale næsetip, og det er en kendsgerning, at det nordiske kultursamarbejde har haft en forstærkende effekt for deltagerne. Vi får mere ind i reolerne, på diskene og i videoerne, oplevelser og erindringer, som vi teknisk kan lagre og gense og genhøre. Jeg tror på, at nordisk kultur er en styrke, som andre mellemstatslige organer kan sammenligne sig med. Den nordiske model kan måske eksporteres; men garanti kan næppe ydes, fordi styrke og holdbarhed kommer indefra.

Jeg vil gerne have lov til at understrege vor store taknemmelighed over for Sveriges regering og Riksdag, der har vist os det storsind at overdrage opbevaringen af Kongsbogen, vores ældste og væsentligste retskilder, til Færøernes landsstyre. Det er en storsindet handling fra svensk side over for Færøerne. Vi er taknemmelige. Vi vil passe godt på Kongsbogen, vi vil forske i den og forventer at finde værdier, som vil belyse vores lands historie bedre.

Med stor interesse har vi på Færøerne fulgt Biofar-projektet. Der er kommet klare beviser for, at vi har verdens reneste hav. Det er vores håb, at man med fuld styrke fortsætter disse undersøgelser, hvis resultater uomtvisteligt også vil kunne gavne andre steder. Jeg opfordrer til, at man i planlægningen tager højde for disse omkostninger.

Ser vi videre på landkortet ud over Europa og andre verdensdele, er vi nået til den erkendelse, at de omfattende ændringer, der er sket på det politiske og nationale plan, endnu ikke har bundfældet sig så meget, at vi kan tale om stabile forhold. Vi håber, at der snart sker en fornuftig afslutning på uroen, idet man ikke kan forvente den nødvendige disciplin hos borgere, såfremt tilværelsen skal være en uendelig afbetalingskontrakt uden ret til at eje det, man har betalt, og uden håb om en retfærdig fordelingsnøgle.

Lige nu ser vi en ændring i de militære forhold, hvor uforudsigelige ændringer påvirker tryghedsfølelsen. Det er måske naivt at tro for meget på en afklaring af disse ting, men det er i hvert fald uforsvarligt at tro, at problemerne er løst. Og uanset hvad, så bliver vi integreret i disse ting. Her må Norden stå sammen og beskytte sig, holde grænserne fri af andres problemer, således at vi får en materiel definition af kravet til fællesskab i Norden.

Utrikeshandelsminister Salolainen: Herr president! Ärade nordiska vänner! De många osäkerhetsfaktorer som för närvarande sätter sin prägel på utvecklingen i världsekonomin och den försämrade ekonomiska situationen som vi står inför bl.a. i Finland, understryker ännu klarare än tidigare vikten av att vi når positiva beslut i de handlingspolitiska förhandlingar som för närvarande är aktuella.

När det gäller de multilaterala handelsförhandlingarna inom ramen för GATT, den s.k. Uruguay-rundan, hyser vi vissa förhoppningar om att få dem

igång igen i ljuset av de senaste dagarnas informationer från Genève och Washington.

Finland stöder ett snart återupptagande av förhandlingarna, som ju redan på åtskilliga områden lett till lovande resultat. Förhandlingsarbetet mellan Island, Norge, Sverige och Finland har fungerat utmärkt i Uruguay-rundan, och våra förhandlares regelbundna konsultationer med Danmark har varit en oerhörd viktig tillgång för ömsesidigt utbyte av information, både nordiskt och mellan Efta-länderna och EG. Vi ser fram emot fortsatt samarbete i alla dessa former nu när - som vi hoppas - förhandlingarna återupptas.

En annan aktuell fråga, där nordiskt samarbete och koordinering just nu är särskilt viktig, är utvecklandet av våra relationer till Sydafrika.

Vid sidan av GATT-förhandlingarna är förhandlingarna mellan Efta-länderna och EG om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, EES, av central betydelse. Under förhandlingarnas lopp har stämningarna varierat kraftigt. Tidvis har man t.o.m. stampat helt på stället. Sett mot denna bakgrund var resultatet från det gemensamma Efta-EGministermötet i december betydligt positivare än man vågat hoppas. Avgörande framsteg gjordes i många nyckelfrågor, vilket stärkte parternas tro på att ett avtal skall kunna nås. Vid mötet bekräftades ett starkt politiskt åtagande att förhandla fram avtalet så att det skulle kunna träda i kraft 1.1.1993. För att detta skall vara möjligt är siktet inställt på att slutföra förhandlingarna till inkommande sommar. Det vore emellertid en missuppfattning att tro att problemen nu är ur världen - tvärtom. Våra förhandlare står ännu inför många centrala frågor som kräver en lösning.

Med tanke på att alla Eftaländer har intresse av att få till stånd ett fungerande EES-avtal - och detta oberoende av vilka planer de har i fråga om ett EG-medlemskap - är det angeläget att nu satsa alla tillgängliga resurser på att föra förhandlingarna till ett positivt slut. Det betyder inte att man skulle avstå från möjligheten att i framtiden överväga även andra lösningar - såsom EG-medlemskap om det skulle visa sig att EES inte tillräckligt tillgodoser våra intressen. Ett ställningstagande i den ena eller andra riktningen är inte aktuellt just nu då vi inte ens vet hur EG som organisation kommer att se ut om några år.

Herr president! Mellan de nordiska länderna har man även under EES-förhandlingarnas lopp haft ett välfungerande samarbete och åsiktsutbyte. Det är viktigt med nära kontakter också när det gäller integrationspolitiken i allmänhet så att man är underrättad om eventuella nya linjedragningar och prioriteringar i varandras integrationspolitik. Samtidigt är det klart att vart och ett av de nordiska länderna självt bestämmer sin handlingslinje utgående från sina nationella premisser.

Även efter det att EES-avtalet kommit till stånd finns det gott om utrymme för nordiskt samarbete. Dels gäller det områden som inte alls berörs av avtalet. Dels gäller det områden som omfattas av EES, men där regionalt samarbete inte utesluts. Vad särskilt det handelspolitiska fältet beträffar kan man utgå ifrån att en stor del av de frågor som - med varierande framgång - behandlats nordiskt kommer att finna sin lösning genom EES-avtalet. Det gäller till exempel samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder, vars betydelse kommer att minska i och med att nuvarande EG-regler blir tillämpliga inom EES. I dagens läge är det inte skäl att skapa separata nordiska lösningar. Dubbelarbete bör undvikas, och det nordiska samarbetet bör inriktas på att på alla nivåer göra Nordens röst hörd i bredare europeiska sammanhang. Vid utformningen av det nordiska samarbetet är det skäl att beakta de nya samarbetsstrukturer som är under uppbyggnad i hela Europa.

Grete Knudsen: President! Jeg kan ikke huske, som den danske kulturministeren, at Henrik Ibsen var dansk- norsk, men jeg minnes den mangfoldige danske filosofhumoristen Storm P. som lot sine figurer uttale: "Hva mener du om verdenssituasjonen? Ingenting, jeg har fått noe i øyet."

Vi har alle en eller annen gang fått rusk i øyet, og det er ubehagelig. Et sånt fremmedlegeme vokser fort til utrolige dimensjoner og avleder oppmerksomheten fra alt annet.

Nå iler noen til og sier at det er manglende proporsjonssans å la rusket i øyet overskygge verdenssituasjonen. Men når det kommer til stykket, er vi vel alle fanget inn i ruskets perspektiv. Vi blir opptatt av de aller nærmeste ting. Og misforstå meg ikke - vi må løse dem, men verdenssituasjonen er også vårt bord. Vår skjebne er filtret sammen med skjebnene til dem som kjemper og ofres i den meningsløse krigen i Golfen. Det som fremdeles kalles utenrikspolitikk, er egentlig det samme som verdens innenrikspolitikk. I så måte er det bare rett og rimelig at Nordisk Råd drøfter nettopp verdens innenrikspolitikk. I dypeste forstand er verdenssituasjonen et påtrengende og nært problem. Det viktigste som kan skje i og med vårt Norden, skjer i andre land og verdenshjørner. Vi har skjebnefellesskap.

Vi har vært vant til én verden, ett Europa som ruslet med små forandringer fra generasjon til generasjon. Det er vanskelig å holde tritt med utviklingen når den har fått på seg sjumilsstøvler. Men erkjennelsen av vår plassering forutsetter økt engasjement om Nordisk Råd vil gripe utfordringen. Den konstruktive veien er å påvirke også i Europa. I stedet - om vi ikke griper utfordringen - kan vi få passivitet og stillstand.

Det er ingen vei utenom det å finne alliansepartnere og sette oss inn i europeisk tenkemåte, kultur og språk. Det er absurd å isolere oss gjennom ikke å diskutere det jeg kaller innenrikspolitikk. Et samlet Norden, med høyt utdanningsnivå, en høyt utviklet industri og 20 millioner mennesker vil kunne bli en betydelig maktfaktor i Europa. En slik strategi vil være mer fruktbar enn å begrense innsatsen til våre enkelte land. Å ha som utgangspunkt ikke å drøfte verden utenfor vil kunne hemme en utvikling i retning av en ny felles plattform og er en defensiv måte å drive politikk på. Men det betyr at arbeidsformer må legges om, fordommer må endres, slik at vi også kan handle i virkeligheten.

De nordiske velferdsstater har stått som forbilde for mange. At dette slår sprekker fordi gamle oppskrifter ikke holder for en ny tid, har vi vansker med å fatte - at vi har en ledighet som også i våre land overstiger det vi trodde var mulig, en sosialhjelp som øker uten at folk opplever at deres trygghet øker, ungdom som utestenges fra boligmarkedet og eldre i en utrygg hverdag. Stilt overfor en rivende teknologisk revolusjon, internasjonalisering av kapitalen, monopoler som viktigste faktor istedenfor demokratisk valgte organer, står det politiske miljø overfor en formidabel oppgave. Slik jeg ser det, må den møtes nasjonalt og internasjonalt med en moderne fleksibel samfunnsorganisasjon, men også med en langt mer aggressiv politikk når det gjelder fordeling, sysselsetting og miljø.

Skal vi bli en viktig region i Europa, må vi sørge for at vi nå diskuterer våre egne lands viktigste oppgaver sammen - det er mye oppryddingsarbeid å gjøre i Norden før vi kan være et forbilde for andre. Veien til et økologisk og mer rettferdig samfunn er en vanskelig vei å gå for noen og enhver av oss. Nye former for styring, for velferd er viktige stikkord, og vi endrer ikke skjeve sider i våre

egne land om vi ikke samtidig med økonomien utvikler en plan for holdningsendring med gjenoppbygging av fellesskap.

Parallelt med EØS-forhandlinger og EF-tilpasning må det legges planer for de samfunn vi sammen ønsker i Norden. Hvilke verdier vil vi ha som basis for å kunne påvirke Europa? Det skal ryggrad til å stå imot krav om skjerpet konkurranse, en utvikling som det i dag er vanskelig å måle riktigheten av. Hva med likeverd? Hva med rettferdig fordeling? Hva med medlevelse for dem som trenger håndslag? Våre fremste oppgaver som politikere må være å få opinionen med på å drøfte vår nordiske verdiforankring, våre langsiktige mål og viktigste prioriteringer når vi skal og om vi skal være med og forme Norden i et nytt Europa.

Elver Jonsson: Herr president! Det som präglar situationen i världen är de stora förändringarna. Vi har världssvält, krig och miljöförstöring samtidigt som det sker stora ekonomiska och politiska omvälvningar i ett ökat för att inte säga hisnande tempo.

Världen präglas också av vad som skulle kunna kallas för en folklig oro. Den sätter många spår och sköljer även in över oss här i Norden. Den moderna tekniken gör att världshändelserna kan registreras av oss var och en samma timme eller rent av samma minut som de inträffar. Därför känns det inte bara logiskt utan också angeläget att Nordiska rådet lyfter blicken ut mot världen. Vi är en levande del av världssamfundet.

Förändringarna i Östeuropa är i grunden mycket positiva. Vi kan med sympati och politiskt-moraliskt stöd ge de folkligt valda representanterna där mod och inspiration att fullfölja sitt demokratiska uppdrag. Politiskt, ekonomiskt och praktiskt samarbete behöver utvecklas. Även om man får en utveckling av demokratin är t.ex. den miljöförstörelse som skedde i socialismens namn i dessa kommunistdiktaturer inte borta. Det är mycket som behöver byggas upp. Här har vi i Norden, en rik del av världen, ett särskilt och uppfordrande ansvar.

Att människor och gods kan färdas snabbt och effektivt mellan olika landsdelar och länder är närmast en självklarhet i och en förutsättning för välfärdsstater. Samtidigt som datatekniken medger ökade möjligheter till överföring av budskap ökar också behovet av direkta personkontakter. Kommunikation är någonting positivt. Betydande miljökrav och behov av kraftfulla insatser för ökad trafiksäkerhet ändrar inte det riktiga i detta påstående. En väl fungerande nordisk transportmarknad är av strategisk och avgörande betydelse för vår konkurrenskraft och en fortsatt välförståelseutveckling i Norden.

Den nordiska hemmamarknaden är omfattande och viktig, men den kan inte ses isolerad från Europa. Tysklands enande i höstas förändrade i viss mån kartan för de nordiska transporterna. Det finns tydliga tecken på behov av en utbyggnad av infrastrukturen i form av en öst-väst-förbindelse genom Europa. Detta gör det ännu viktigare att vi har effektiva transportleder för trafiken från Norden ut mot Europa.

Herr president! Framtidens transportsystem måste klaras ut och beslutas nu. Det är nu vi måste bestämma vilka förbindelser vi vill ha inom Norden och mellan Norden och det övriga Europa på 2000-talet. Öresundsförbindelserna ser ut att förhandlingsmässigt klaras hem under året, men detta beslut måste följas av beslut om fasta förbindelser också över Femern Bält.

Det är inte bara kontinentförbindelserna som är viktiga. Också möjligheterna att resa mellan våra länder har stor betydelse, och de får inte begränsas. Regler som hindrar den s.k. tvärgående trafiken måste undanröjas. Hinder på t.ex.

flygområdet i de norra delarna av Finland, Sverige och Norge är trista exempel på stelbenthet. Cabotagefrågan måste snabbt lösas för alla trafikgrenar.

Det finns också andra hinder t. ex. på det byråkratiska området. Jag tänker på förbudet mot att i vissa fall använda tjänstebil i sitt hemland. Jag erinrar mig också exempel på hinder mot att sova över på arbetsplatsen enstaka gånger därför att man riskerar att den egna bilen blir beslagtagen i tullen på hemresan. Det finns alltför många exempel på sådant som ter sig orimligt. Samarbetet är så djupt förankrat att människor utgår från att sådana här onödiga hinder inte existerar. Frågorna kan ses som små, men de är betydelsefulla för den enskilde, och de måste lösas om vi vill ha ett medborgarnas Norden värt namnet.

Herr president! Till sist vill jag säga att nordiskt samarbete har goda förutsättningar. I ingen del av världen finns ett så naturligt samarbetsklimat som i Norden. Vad det nu handlar om är att utveckla formerna för att bli mera effektiva och mindre byråkratiska och för att få mer av konstruktiv samverkan - en samverkan där särskilt våra gränsgångares problem uppmärksammas.

Nordiskt samarbete är mer än högtidliga deklarationer. Därför är det nödvändigt att enskilda människor upplever att praktiska frågor kan lösas till glädje för oss alla. Låt den 39:e sessionen här i Köpenhamn bli ett konstruktivt avstamp!

Knuuttila: Herra Presidentti! Sodan varjostamassa maailmassa ja Euroopan yhdentymisen ollessa valinkauhassa on myös pohjoismainen yhteistyö haasteiden edessä. Samalla liennytyksen toteutuminen ja alkanut aseidenriisunta voi antaa uusia mahdollisuuksia kansainväliselle yhteistyölle. Pohjoismaat voivat omalla yhteiskuntamallillaan ja kehitystä muissa maissa tukemalla luoda pohjaa uudelle Euroopalle - yhteisenä kotina.

Maailmaa pitäisi voida myös kehittää niin, ettei kenenkään tarvitsisi lähteä vainottuna turvapaikkaa etsimään. Paljon esillä olleessa pakolaiskysymyksessä Suomi on halunnut ja haluaa noudattaa humaaneja, tekemiään kansainvälisiä sopimuksia. Sosiaalidemokraateille tämä on ollutkin aina itsestäänselvyys.

Kun Etyk-päätösasiakirja vuonna 1975 Helsingissä hyväksyttiin, niin siihen sisältyi ajatus taloudellisesta yhteistyöstä rauhan ja kansojen välisen ymmärtämyksen lisääjänä. Itse asiassa myös pohjoismainen yhteistyö palvelee samaa asiaa. Tämä on yksi tärkeä peruste ylläpitää ja kehittää pohjoismaista yhteistyötä myös muuttuneessa Euroopassa. Pohjoismaissa on mahdollista kehittää yhteiskuntia eri alueilla tavalla, joka voi olla jatkossakin esimerkkinä uudistuksille laajemmissa puitteissa edellyttäen että Pohjolassa löytyy uudistusmieltä aikaisempien vuosikymmenien tapaan. Varmasti me haluamme kehittää Eurooppaa niin, ettei tänne muodostu mitään takapihoja.

Torstain istunnossa käsitellään ay-liikkeen konserniyhteistyötä koskeva aloite. Silloin punnitaan uudistusmielemme yhdessä uudelle aikakaudelle tärkeässä asiassa. Toivon, että myös tässä voimme näyttää esimerkkiä tulevaisuuden työelämän uudistamiseksi ay-liikkeen yksimielisesti toivomalla tavalla.

Lopuksi haluan muistuttaa yhdestä konkreettisesta yhteistyökohteesta turismin alueella, nimittäin matkailukierroksesta Itämeren ympäri, jonka olen nostanut eräässä pohjoismaisessa matkailu-seminaarissakin esille.

Knuuttilas anförande i svensk översättning:

Herr president! När kriget överskuggar världen och den europeiska integrationen ligger i stöpsleven står också det nordiska samarbetet inför många utmaningar. Samtidigt kan avspänning och den inledda nedrustningen ge nya

møjligheter for det internasjonella samarbeidet. De nordiska länderna kan med sin egen samhällsmodell och genom att stöda utvecklingen i andra länder lägga grunden för ett nytt Europa - som ett gemensamt hem.

Världen borde också kunna utvecklas så, att ingen människa skulle behöva som förföljd söka asyl utanför hemlandet. I den mycket omtalade flyktingfrågan har Finland iakttagit och fortfarande vill iakttä de humana internationella avtal som landet har ingått. För socialdemokraterna har detta alltid varit en självklarhet.

När ESSK-slutdokumentet godkändes i Helsingfors 1975, inkluderades däri en tanke om ekonomiskt samarbete som bidrag till fred och samförstånd mellan folken. I själva verket tjänar det nordiska samarbetet också samma syfte. Detta är en viktig grund för att upprätthålla och utveckla det nordiska samarbetet också i det förändrade Europa. I de nordiska länderna är det möjligt att utveckla samhällen på olika sektorer på ett sätt som i fortsättningen kan vara ett exempel på reformer i större ramar förutsatt att i Norden finns vilja för reformer såsom under de tidigare decennierna. Säkert vill vi utveckla Europa så att det här inte uppstår några bakgårdar.

Vid sessionen på torsdagen behandlar rådet ett initiativ om koncernfackligt samarbete. Då prövas vårt reformsinne i en av de frågor som är så viktiga för den nya tiden. Jag hoppas att vi kunde föregå med gott exempel på hur framtidens arbetsliv reformeras på ett sätt som fackföreningsrörelsen har enhälligt önskat.

Till slut vill jag påminna om ett konkret samsarbetsobjekt inom turismen: en rundresa för turister kring Östersjön. Detta förslag har jag lagt fram även på ett nordiskt seminarium om turism.

Ueland: Ein viktig konsekvens av den politiske utviklinga i Europa er at dei eksisterande europeiske samarbeidsorganisasjonane vert tvinga til å redefinera sine arbeids- og aktivitetsovmråde. Dette gjeld også Nordisk Råd.

Sterkere enn nokon gong tidlegare vert det demonstrert at det interne nordiske samarbeidet hentar impulsar frå og delvis får sine rammer definerte av utviklinga i våre naboland, og då spesielt nabolanda i sør og aust.

Demokratisering og større openheit i Aust-Europa gjev nye moglegheiter for samarbeid. Frå våre naboar rundt Østersjøen vert det uttrykt forventningar til eit nært og omfattande samarbeid med Norden, både bilateralt og gjennom den offisielle nordiske strukturen.

I nordisk kultur-, miljø- og handelspolitikk kan me ikkje stilla oss likegyldige til den utviklinga som t.d. går føre seg i Sovjet og andre delar av Aust-Europa. Like lite kan me ignorera EF sitt arbeid med utviklinga av den indre marknaden og forhandlingane mellom EF og Efta.

Det nordiske samarbeidet har mange sterke sider. Ei av dei viktigaste er den parlamentariske medverknaden både i initiativfasen, gjennomføringsfasen og i oppfølginga av eigne og Ministerrådet sine vedtak. Nordisk Råd har i snart 40 år utvikla eit unikt mellomstatleg samarbeid - ikkje minst på det parlamentariske planet. Dette har det vore lagt merke til også utanom Norden.

Ein del hevdar at det nordiske samarbeidet i klassisk forstand har si største tid bak seg, og at det no gjeld å søkja breiare internasjonale løysingar på dei politiske spørsmåla. Det er riktig at problem som ein tidlegare trudde kunne løysast på nasjonalt eller regionalt/bilateralt plan, i dag ofte krev store og samlande internasjonale løysingar for å kunne handterast på ein framgangsrik måte. Miljøspørsmål er eit godt slikt døme. Men moglegheitene og behova for

å finna gode og pragmatiske regionale løysingar på problem som vedkjem folk sitt daglegliv, heller aukar enn minkar i våre dagar.

Den internasjonale dimensjonen i Nordisk Råd sitt arbeid er no i startfasen. Det er i dag større krav enn nokon gong til at dei nordiske landa arbeider saman for ei felles framtid innafor rammene av eit breitt internasjonalt engasjement. Dette krev at rådet sterkare og betre enn tidlegare prioriterer dei overordna spørsmåla og forsterkar rolla si som pådrivar og vedtaksinstans i høve til dei nasjonale regjeringane og Ministerrådet. Ein viktig føresetnad er at det finst eit smidig rådsapparat som effektivt og til rimelege kostnader førebur sakene og legg til rette arbeidet for rådet sine organ.

Nordisk Råd er eit verkty til vidare internasjonalt samarbeid, ikkje noko alternativ til dette. Nordiske spørsmål må gjerast til ein meir integrert og prioritert del av dei nordiske parlamenta sitt arbeid.

Framlegga frå organisasjonskomiteen er eit positivt utgangspunkt og eit første steg i ei utvikling av Nordisk Råd si verksemd. Det manglar likevel radikale framlegg i forhold til den raske internasjonale utviklinga. Korleis det nordiske samarbeidet skal utvikla seg, er i første rekkje eit spørsmål om politisk vilje, og det er derfor heilt nødvendig å påpeika den rolla parlamentarikarane har i denne utviklinga, samstundes som regjeringane må gje det nordiske samarbeidet større vekt. Mellom anna må framlegga til nye ministerråd frå organisasjonskomiteen realiserast snarast mogleg.

Nyorienteringa i Nordisk Råd er nødvendig. Føresetnaden for det vidare nordiske samarbeidet er at arbeidet vert utdjupa og vidareutvikla slik at det ikkje kjem i skuggen av alt det andre som no skjer. Det kan verka som om svært mange, også innafor Nordisk Råd, er meir opptekne av korleis me no kan få ei tilpassing til EF enn av ei vidareutvikling av den nordiske modellen og styrking av den nordiske identiteten.

Eit viktig spørsmål i denne samanheng vert korleis me kan bidra med det som er bra ved vår samfunnsmodell i den prosessen som nå går føre seg. Korleis kan me sikra våre verdiar og standardar? Me kan ikkje berre spørja korleis me skal greia å tilpassa oss EF og EF sine krav og regelverk. Merksemda må no rettast mot dei spørsmål som er reiste t.d. når det gjeld viktige område som den sosiale dimensjonen og konvensjonen om sosial tryggleik i Norden.

Pia Kjærsgaard: Hr. præsident! Frihed er det begreb, der klarest karakteriserer forholdene i Østeuropa i året 1990. Siden Nordisk Råd sidst blev afholdt, har der blæst en frihedens vind hen over Europa. Frihed er vidunderligt, men lige så vidunderligt det er, når friheden lever og trives, lige så tragisk er det, når friheden undertrykkes, og det i stedet er ufrihed, der hersker. Jeg vælger at opfatte begrebet "frihed" som fravær af tvang. Både situationen med frihed og med ufrihed har vi et indgående kendskab til i Norden. Flere nordiske lande oplevede under 2. verdenskrig, hvordan det er at være underlagt en diktators tilfældige magtudøvelse. Desværre er der nordiske lande, der på trods af at 2. verdenskrig sluttede for 45 år siden, stadig lider under et ondt diktatorisk regime; her tænker jeg selvfølgelig på de frihedselskende borgere i Baltikum. Oprydningen efter 2. verdenskrig er jo i virkeligheden ikke sket, før overgrebet på De Baltiske Lande får en ende og friheden slippes løs. Det er det centrale for mig som liberalist og for Fremskridtspartiet som liberalistisk parti, at Nordisk Råds 39. session gør alt, hvad der ligger inden for mulighedernes rammer for at støtte De Baltiske Landes frihedsbestræbelser. For frihedens skyld, for de baltiske folks skyld og for vores egen selvrespekts skyld er det simpelt hen livs-

nødvendigt, at det bliver gjort klart for det kommunistiske regime i Kreml, at vi mener det alvorligt, når vi taler om De Baltiske Landes ret til selvstændighed. Af den grund har Fremskridtspartiet taget de nødvendige lovgivningsmæssige initiativer til, at Danmark følger den samme prisværdige og modige måde, som Island har stået i spidsen for ved gennem en stærk manifestation snarest at oprette diplomatisk repræsentation i Baltikum.

Efter at have berørt den ufrihed og undertrykkelse, som borgere i selvstændige lande kan blive påført af magter udefra, ligger det mig på sinde at nævne den ufrihed og undertrykkelse, som politikere desværre alt for ofte skaber i bestræbelserne på at indrette humane samfund. Jeg tænker her på et fænomen, som vi desværre også har et alt for indgående kendskab til i Norden. Med et pænt og måske lidt anonymt ord kaldes dette fænomen for "den nordiske model". Statslig velfærd, den nordiske model, er en spændetroje, der undertrykker individet på samme måde, som vi ser det i totalitære stater. Med Sverige og Danmark i spidsen oplever vi i Norden, hvordan friheden langsomt ædes op og ensrettes af staten. I stedet for at lade det enkelte individ være det væsentlige påberåber politikere sig størrelser som solidaritet, lighed og humanisme for derigennem at gøre staten til det væsentlige. Efter socialismens og undertrykkelsens sammenbrud i det meste af Europa er det paradoksalt og ulykkeligt at opleve, at Sverige og Danmark er blandt de mest socialistiske og ufrie lande i verden. For mig som liberalist er det meget underligt at opleve, at denne udvikling er foregået med påståede ikkesocialistiske politikeres aktive hjælp. For frihedens skyld må det statslige velfærd stoppes. Det kan ikke nytte noget, at socialisterne skal have patent på til stadighed at definere velfærd til et positivt og som et positivt ord, når det vitterligt er det samme som socialisme og undertrykkelse. Det er nødvendigt, at vi erkender sammenhængen mellem undertrykkelsen i det tidligere socialistiske Østeuropa og vores egen hjemlige velfærdsstat. Frihedens kamp er simpelt hen kampen mod staten. Staten må og skal gøres mindre; ellers kan vi ikke overleve som frie individer i frie lande. Når Tjekkoslovakiets præsident, Vaclav Havel og Tjekkoslovakiets finansminister, Vaclav Klaus, i den grad har været frihedshungrende, så skyldes det, at de har oplevet ufriheden og undertrykkelsen på deres egen krop. Socialismen er i øjeblikket i defensiven; det må og skal udnyttes til frihedens fordel.

Svend Aage Ellefsen: Hr. præsident! Efter nogle års politisk arbejde for Færøerne, først som medlem af Lagtinget og nu som landsstyremedlem med ansvar for miljø, energi, transport og kommunikation, har jeg for første gang direkte lejlighed til aktivt at deltage i Nordisk Råds arbejde.

Lad så mine første ord i dette forum være en anmodning til samtlige nordiske regeringer om at tildele Færøerne fuldt medlemskab i rådet. Den nye landsstyrekoalition mellem vores parti, Fólkaflokkurin, og De Demokratiske Socialister har fuldt medlemskab af Nordisk Råd som et programpunkt, hvorfor rådet i den nærmeste fremtid vil få lejlighed til at tage stilling til dette spørgsmål.

I disse dage, hvor der i Norden tales så meget om at hjælpe De Baltiske Lande til mere selvstændighed, burde en beslutning om optagelse af Færøerne samt eventuelt de to andre selvstyrende samfund som selvstændige medlemmer falde ret så naturlig. Efter fordelingsnøglen i ministerrådets projektforslag ville den årlige udgift hertil for Færøernes vedkommende andrage ca. 1.5 mio. DKK, hvilket ville være overkommeligt.

Jeg har med stor interesse noteret mig, at mine ansvarsområder i Landsstyret, og da særlig miljøspørgsmål, får en høj prioritering i fællesnordisk arbejde, og specielt for denne sæson. Der findes ikke noget samfund i denne verden, som er mere afhængigt af et giftfrit og rent miljø end Færøerne. Hele vores eksistens er bundet til fiskeri og fiskeopdræt, hvorfor et rent havmiljø er en betingelse for, at vi kan brødføde os ude i Nordatlanten.

Bl.a. med økonomisk støtte fra Nordisk Råd har vi kunnet gennemføre Biofar-projektet, en undersøgelse af færøiske havområders miljømæssige forhold. Her har vi glædeligt fået konstateret, at færøsk havområde er det reneste, som findes på kloden.

Jeg er enig med de tre islandske medlemmer af programkomiteen for handlingsplanerne for miljøforskning, hvor disse påpeger, at de nordiske lande har særlige forpligtelser over for den nordatlantiske region, og at der i denne region findes et større forskningsbehov, end der gør i Østersøen, som jo har været genstand for intensivforskning i nu så mange år.

Ingen er mere interesseret i at hjælpe Baltikum end vi i Nordatlanten, hvilket den islandske regering så tydeligt har understreget. Men vi ser nødigt, at man glemmer det behov, som stadig findes i Vestnorden.

Jeg tillader mig kraftigt at pege på truslen i forbindelse med anlægget i Dounreay i Nordskotland. Jeg anmoder Nordisk Råd og regeringerne i de nordiske lande om at koncentrere kræfterne om et krav om kontrolleret transport af affald, f.eks. gennem IMO, og om gennem Pariskommissionen at kræve international kontrol med dumpning af affaldet ved Dounreays og Sellafields kyster.

De islandske, grønlandske og færøske trafikministre har underskrevet en overenskomst om at intensivere samarbejdet på trafikområdet i Vestnorden. Vi ser på Færøerne med stor forventning frem til resultatet af dette.

Hr. Præsident! I relation til, at de fleste nordiske lande i disse dage er stærkt engageret i forhandlinger med De Europæiske Fællesskaber, er det interessant at spørge, hvordan Norden og Nordisk Råd vil blive påvirket af den kommende udvikling dér. Jeg mener ikke, vi i denne debat har fået nogen klarhed over dette spørgsmål. Danmark er allerede medlem. Sverige søger snarest om medlemskab. Om Norge og eventuelt Finland følger Sverige, er endnu uafklaret, men i så fald vil de vestnordiske lande, Færøerne, Island og Grønland som de eneste nordboer stå udenfor. Hvordan vil dette påvirke samarbejdsmulighederne?

For mig står det klart, at en færøsk indtræden i EF - om en sådan eventuelt skulle komme på tale - er betinget af løsrivelse fra resten af det danske rige og etablering af en suveræn færøsk stat. Det ville være til ubodelig skade for vores nationale særpræg at gå ind i Fællesskabet som en del af et medlemsland.

Et aktuelt spørgsmål i forbindelse med Færøernes forhold til resten af Norden og resten af Europa er det for os også, hvor mange år der skal gå, før Færøerne tager stilling til spørgsmålet om en ren suverænitet. Og det spørgsmål bliver ikke besvaret på denne session.

Werner: Herr president! Jag hade inte tänkt använda mina fem minuter, eftersom jag tycker det är ganska meningslöst. Här i församlingen sitter det 20 medlemmar, och vi hedras av en enda regeringsrepresentant. Jag vill inte bråka med honom utan hylla Thor Pedersen. Men jag skall ändå hålla det anförande jag hade tänkt hålla, även om jag har dålig röst - om jag har dåliga åsikter får ni bedöma.

När vi förde motsvarande debatt för ett år sedan var bakgrunden de mycket dramatiska förändringarna i Östeuropa och den pågående demokratiseringen i Sovjetunionen. Jag tror att alla upplevde otvetydigt att världen gick i riktning mot nedrustning, avspänning och fred. Vi tyckte oss se det kalla krigets slut, symboliskt uttryckt senare i ESK-konferensen i Paris några månader efter råds-mötet.

Men snart nog bröts den positiva utveckling som vi hade tyckt oss se. Demokratiseringssträvandena i Baltikum möttes med brutalt militärt våld som om statsledningen i Sovjetunionen ingenting hade lärt av utvecklingen i Ungern 1956 eller Tjeckoslovakien 1968.

Våld, tvång och blod löser inga konflikter. De baltiska ländernas nationalitetssträvanden kan tillgodoses bara genom förhandlingar och fortsatt dialog, men samtidigt är det viktigt med de nordiska ländernas manifestationer mot övergreppen.

Det svenska kravet att Sovjetunionens agerande skall tas upp till behandling i FNs kommission för mänskliga rättigheter är ett viktigt krav, men i den här församlingen måste vi också kunna diskutera andra saker, som ligger längre bort.

Den positiva utveckling som jag talade om bröts i samband med Iraks invasion av Kuwait, som var ett oerhört övergrepp mot folkrätten. Men vi måste tala klarspråk och säga att USA utnyttjade detta till att omedelbart sända hundratusentals soldater till området. I efterhand fick USA sanktion av FN för detta. Tyvärr fick USA och dess allierade samtidigt sanktion för det markkrig mot Irak som nu har pågått i två dagar. Jag menar att man på detta sätt allvarligt fördjupade krisen och försvårade den lösning som måste komma.

Sanktionerandet av kriget innebär en kris för FN som organisation, för FNs idé och konstruktion. Det ledde också till en ultimativ situation för kongressen i USA. När kongressen med knapp majoritet - det fanns en stark minoritet emot - röstade för krig, var FN-beslutet Bushs starkaste argument mot krigsmotståndarna.

Vi menar att vi måste orka och våga ta upp sådana här frågor även i Nordiska rådet, eftersom FNs trovärdighet som fredsmäklare och fredsorganisation kommer att för lång tid framåt vara rättmätigt ifrågasatt inte minst av tredje världens länder. Som en parlamentarisk organisation i Norden som vi talar vackert för, om och i, har vi skyldighet att arbeta för att Förenta Nationerna skall återvinna förtroendet, och det kräver att vi som parlamentariker, som länder och som organisation deltar i den självkritiska debatt som måste följa i och utanför FN när detta krig är slut.

Det är synd att Ingvar Carlsson inte är här. Jag skulle annars vilja säga till honom, att det förslag, som han har ställt, om att överväga att erbjuda Saddam Hussein en paus i kriget är riktigt. De krav som Ingvar Carlsson och Gorbatsjev har ställt är konstruktiva förslag. Det kan jag säga till Ingvar Carlsson, eftersom vi hemma är oense i så många frågor.

Men vad säger Nordiska rådet om allt detta? Ingenting! Däremot är det många andra som säger sin mening. Finlands president, som jag högaktar i långa stycken, har haft synpunkter på vad medlemmar i Nordiska rådet säger om utvecklingen i Baltikum. Jag tycker att vi någon gång måste säga ifrån att vi själva bestämmer vad vi skall tycka.

Sedan har jag en konkret fråga till våra frånvarande vänner: Varför får vi inte reda på vad de nordiska utrikesministrarna tycker om en ministerkommis-

sion för samarbetet i Norden? Thor Pedersen kan väl vidarebefordra frågan när han träffar sina kolleger Sten Andersson och Thorvald Stoltenberg.

Sasi: Herr president! Först vill jag konstatera att de finländska medlemmarna själva bestämmer hur de betar sig här i sessionssalen och här vid sessionen.

Vad är nordiska samarbetets roll i 90-talets Europa? I våra tal säger vi att nordiska samarbetet skall intensifieras. Delvis stämmer detta också. Vi har försökt vara ett steg före den integrationsprocess som pågår i EG. Det är dock anmärkningsvärt att riktningen och tempot styrs av den europeiska integrationsprocessen och inte av vår egen vision om ett mera integrerat Norden. Men som vi alla vet innebär år 1993 att samarbetet mellan Efta och EG blir viktigare än det nordiska samarbetet. Därför måste man fråga sig om Nordiska rådet får någon roll över huvudtaget i beslutsprocessen inom EES-organisationen.

Man hade stora förväntningar på organisationskommittén. Det var en besvikelse att kommittén inte framförde några visioner och inte föreslog någon konkret organisation för Norden i EES. Detta berodde på att kommittén slutförde sitt arbete innan man kunde se hurudan EES-organisationen kommer att se ut. Inom kommittén beslöt man att inte begära förlängt mandat utan uppmana presidiet att begära en särskild utredning i saken. Elsi Hetemäki-Olanders förslag för saken vidare i denna anda. Vi vet att det är besvärligt att försöka förena Nordiska rådets och Efta's arbete och arbetsformer. Inom det föregående har parlamentarikerna ett stort inflytande och inom det sistnämnda är tjänstemannarbetet och samarbetet mellan regeringarna helt avgörande. Ifall man skulle bygga upp ett EES-parlament, ett parlament för EG och Eftaparlamentariker så skulle Nordiska rådet kunna få en betydande roll, om man genom nationella beslut kunde förena medlemskapet i Nordiska rådet och EES-parlamentet. EES-parlamentet är dock kanske bara en vacker önskan.

Man kan helt enkelt konstatera att om man vill att det nordiska samarbetet skall ha en betydande roll i framtiden, skall alla nordiska länder välja samma lösning för sin hållning till EG. För att kunna påverka besluten i EG måste de nordiska länderna samarbeta intimt. Detta skulle betyda gemensamma förberedande möten mellan parlamentarikerna och ministrarna. Det nordiska samarbetet skulle då få ökat intresse. Vi skulle inte mera endast fatta beslut om ärenden som gäller enbart oss utan skulle dessutom ha konkreta möjligheter att påverka utvecklingen i Europa. Intresset för vårt arbete skulle öka avsevärt inte minst på miljöpolitikens område. Då nordiska länder är medlemmar i EG, frågar man sig om det är Nordiska rådets uppgift att försöka främja gemensamma ställningstaganden i EG-frågan. Det är klart att det är varje enskilt lands sak att fatta beslut i EG-frågan men borde vi inte driva på för att underlätta de nationella besluten när det gäller medlemskapet i EG.

Ställningstagandet till EG-medlemskapet är inte det enda väsentliga utan också tidtabellen för förhandlingarna. Det är väl självklart att de nordiska länderna kan nå ett mycket bättre resultat i förhandlingarna om vi förhandlar gemensamt och ställer gemensamma villkor. Det mest olyckliga skulle vara att varje nordiskt land förhandlar separat med några års mellanrum. Därför är det klart att genast efter slutförda EES-förhandlingar bör de nordiska regeringarna gemensamt se över hur de skall agera och enligt vilken tidtabell. I detta sammanhang kunde Nordiska rådets parlamentarikerförsamling också spela en roll. Det föreslås att det på vårsessionen 1992 skulle hållas en debatt om visionerna för det nordiska samarbetet efter 1992 och då vore det önskvärt att de nordiska parlamentarikerna skulle kunna tala om för regeringarna hur de håller sig till

EG-frågan og vilka gemensamma villkor de vill framföra i medlemskapsförhandlingarna.

Enligt min europeiska vision är det ytterst viktigt att EG utvidgas. Om EG-samarbetet fördjupas men området inte utvidgas så blir EG "Fortress Europe". Detta skulle dela Europa och vara olyckligt för hela Europas framtid. De nordiska ländernas medlemskap i EG skulle vara ett tecken på att de mellanuropeiska länderna någon gång kan bli fullvärdiga medlemmar av Europa. Därför tycker jag att våra lösningar kommer att vara riktgivande för hela Europas framtid.

Men även om alla nordiska länder skulle senare på 90-talet bli medlemmar i EG så måste vi komma ihåg att vi får leva några år med EES-arrangemanget. Det är inte så lätt att finna organisatoriska lösningar för denna fas. Dock bör man under den här tiden försöka förhindra att det nordiska samarbetet inom EG kan börja. Detta kan kanske göras genom att på förhand - i Nordiska rådet - försöka behandla de mest väsentliga besluten redan under det beredningsstadium som blir gällande i hela EES-området.

Herr president! Utvecklingen går snabbt framåt. Om vi inte om ett år kan komma med konkreta åtgärder för att anpassa det nordiska samarbetet i den europeiska utvecklingen, har vi förlorat tillfället som vi ännu har.

Blankenborg: President! Det finst ein underliggjande nostalgi i det nordiske samarbeidet, ein lengt etter noko som har vore. Frå høgst ulike hald blir dette uttrykt i eit ønske om ein renessanse for det nordiske samarbeidet. Ein set håpet sitt til den europeiske utviklinga. Det er trykket frå Europa som skal setje fart i det nordiske samarbeidet. Mot trykket frå Europa må små land samle seg for å bli høyrte. Saman blir då også Norden ein maktfaktor av middels storleik i det europeiske samspelet.

Men den nordiske styrken er meir enn ein funksjon av folketal og økonomisk kraft. Mange har understreka det i debatten her i dag. Den nordiske samfunnsmodellen er i seg sjølv ein styrke og gjev Norden ein autoritet langt utover det som folketal og økonomi skulle tilseie. Denne autoriteten blir framheva av alle uavhengig av politisk farge.

Dersom den nordiske samfunnsmodellen forvitrar, så forvitrar også limet i det nordiske samarbeidet. Dermed forvitrar også den spesielle autoriteten som Norden har i det internasjonale samfunnet.

Det einaste og logiske svaret på denne utfordringa burde vere å styrke og utvikle den nordiske samfunnsmodellen, men vi opplever det motsette. Vi opplever sterke krefter også i Norden som arbeider for ein økonomisk politikk som nødvendigvis må føre til høg og vedvarande arbeidsløyse. Og nettopp høg og vedvarande arbeidsløyse er den største trusselen mot det nordiske velferds-samfunnet. Arbeidsløysa er eit uttrykk for djup sosial urett. Vedvarande arbeidsløyse fører dessutan til at denne uretten blir godtatt. Det finst meir enn nok eksemplar på at arbeidsløysa bit seg fast og blir godtatt. Arbeidsløyse fører til større ulikskap. Likskap og folkeleg deltaking er imidlertid bærebjelkane i dei nordiske samfunna.

Nyliberalismen er eit framandlegeme i Norden. Parti og politiske krefter som godtar, ja aktivt medverkar til arbeidsløyse og større sosial ulikskap, er i realiteten også med på å undergrave grunnlaget for det nordiske samarbeidet. Det er også med på å bryte ned dei nordiske landas autoritet i forhold til omverda - vårt beste forhandlingskort i eit omskifteleg Europa.

Den konservative statsministerkandidaten i Sverige avseier like godt ein dødsdom over Nordisk Råd. Den einaste sjansen Carl Bildt ser for at det nordiske samarbeidet skal overleve, er at alle land går inn i EF - i samla tropp. Naturlegvis må utviklinga i Europa få konsekvensar for det nordiske samarbeidet. Det Carl Bildt gjer, er imidlertid å stille dei nordiske landa overfor eit ultimatum. Dersom dei nordiske landa ikkje vel den løysing på forholdet til Europa som Carl Bildt ønskjer, så vil ei eventuell konservativ regjering i Sverige søkje å avvikle det nordiske samarbeidet for dei som måtte stå utafør EF.

Dette må vere eit av dei mest oppsiktsvekkjande innspela i det nordiske samarbeidet. Typisk er det vel at det norske Fremskrittspartiet i dag også hektar seg på denne linja, i alle fall dersom vi skal tru representanten Skjervengen. Men dersom det norske Fremskrittspartiet faktisk meiner at Nordisk Råd skal avviklast, kjem medlemsforslaget frå dei same partia i eit underleg lys. I dette medlemsforslaget vil Fremskrittspartiet endre lovene for Nordisk Råd, slik at dei baltiske landa kan takast opp i Nordisk Råd. Kva for eit Nordisk Råd er det da desse baltiske landa skal takast opp i - er det i det Nordisk Råd som skal avviklast? Eg berre spør.

Pia Kjærsgaard: Hvis Nordisk Råd overhovedet skal have en eksistensberettigelse, så synes vi fra Den Liberalistiske Gruppens side, at det ville være rimeligt at optage Baltikum i Nordisk Råd. Prøv at lægge mærke til, hvor megen debat der allerede er gået i dag med at diskutere Baltikum. Man bruger simpelt hen Nordisk Råd til at diskutere Baltikum. Hvorfor i alverden kan man så ikke give balterne den håndsrækning at indlemme dem i Nordisk Råd?

Sådan som Nordisk Råd ser ud i øjeblikket, er jeg fuldstændig enig med min forgænger hr. Kristen Poulsgaard i, at Nordisk Råd er overflødig, at det er bureaukratisk, at det er forkert opbygget, at der ikke er behov for Nordisk Råd. Men hvis man indlemmede de tre baltiske lande, ville det virkelig være godt, både for de tre lande, og fordi vi også kunne vise den velvilje, som vi gerne vil vise De Baltiske Lande ved at give dem medlemskab af Nordisk Råd.

Blankenborg: President! Vi kan diskutere dei baltiske landa sitt forhold til Nordisk Råd. Vi kan også diskutere Nordisk Råd og korleis Nordisk Råd fungerer i dag. Det eg ønskte å sette fingeren på, var likevel at representanten Skjervengen i dag støtta den linje Carl Bildt trekte opp, nemleg at Nordisk Råd skal avviklast fordi at dei nordiske land må gå inn i EF. Og dersom den linja til hr. Skjervengen er den som er representativ for Fremskrittspartiet, blir det litt sjølvmotseiande å forlange at ein skal ta opp dei baltiske landa i eit Nordisk Råd som ein faktisk vil avvikle. Men dersom det er slik at Fremskrittspartiet ikkje har noe ønske om å avvikle Nordisk Råd, kan vi gå vidare og diskutere dei baltiske landa sitt forhold til Nordisk Råd og også måten som Nordisk Råd fungerer på.

Pia Kjærsgaard: Jamen så må jeg opfatte det på den måde, at vi kan få støtte til at indlemme De Baltiske Lande i Nordisk Råd. Jeg kan ikke opfatte den foregående talers indlæg på anden måde, end at han egentlig er enig med mig i, at den bedste fremtid for Nordisk Råd ville være at have De Baltiske Lande inde. Hvis ikke vi har de lande inde, så er der jo ikke de problemer, som vi havde før i tiden med de andre nordiske lande. De er jo for længst afviklet, og vi har fået en fornuftig løsning på de problemer, vi havde engang i Norden.

Men i dag er der altså tre små lande, som trenger til en håndsrækning, og vi synes fra Fremskridtsgruppernes side, at det ville være rimeligt, at vi gav dem den håndsrækning. Jeg tror egentlig, vi er enige, når alt kommer til alt.

Blankenborg: President! Eg skal bare få konstatere at i sosialdemokratiet har vi den praksisen at den som har noe å seie, også får gje uttrykk for sine meiningar. Derfor er vi også heilt opne for at Fremskrittspartiet presenterer sine syn på dei baltiske landa i ein debatt i Nordisk Råd. Det er jo derfor Nordisk Råd har ein funksjon.

Tora Aasland Houg: Jeg hilser velkommen den internasjonaliseringen og den åpningen mot omverdenen som faktisk har skjedd i Nordisk Råd. Man skal ikke lenger enn to år tilbake før en slik replikkordveksling som den vi nettopp har vært vitner til, omtrent ikke kunn skje, fordi Nordisk Råd ikke ønsket å diskutere noe annet enn de nordiske land. Og det er all grunn til å gi applaus til den utviklingen som har skjedd fra kanskje den forløsende debatt på møtet i Marihamn i november i 1989, da Nordisk Råd i høyeste grad vegret seg for å drøfte den gryende utviklingen i øst, og til dagens generaldebatt, med ikke bare vyer om Norden i et internasjonalt perspektiv, men også med konkrete oppfølgingsforslag med bred tilslutning fra flertall i de ulike komiteene.

Jeg synes Nordisk Råd nå begynner å bli spennende og spenstig, og jeg imøteser ikke minst oppfølging av de konkrete forslag som Kirsti Kolle Grøndahl annonserte i sitt utmerkede innlegg. Forslagene gikk på fellesskap omkring jernbane, televerk og energi. Jeg tror det haster, ikke minst med energisamarbeid, fordi vi sløser og ødelegger ganske mye mer miljø enn vi burde. Det er på tide at de nordiske land på dette området kanskje finner fram til mer forpliktende samarbeid enn man har klart hittil.

Men hvilke internasjonale forhold er det da de nordiske land står overfor? Det er sterke krefter i bevegelse også i utenverdenen. De viktigste som jeg vil nevne i dette innlegget, er den europeiske integrasjon og samarbeidsforsøkene, særlig innenfor økonomi og handel. Jeg vil nevne den økende miljøbevisstheten som vi ser over hele verden, og jeg vil også framheve at de etablerte systemene har vist seg å komme til kort i forhold til de viktigste framtid utfordringene, nemlig et bedre miljø og en bærekraftig utvikling og mer medbestemmelse for folk flest.

Det er beklagelig at USA nok en gang har stilt seg i spissen for å bruke våpen og angrep for å løse problemer. Det er et sterkt tilbakeslag for den fredsprosessen og den optimismen vi hadde i forhold til nedrustning bare for et år siden, hvor det var en meget viktig prosess i gang mellom øst og vest. Etter min mening kunne faktisk de nordiske land og det nordiske samarbeid spilt en mer aktiv rolle. Hvorfor var det Gorbatsjov som måtte komme med et fredsforslag, som riktignok ikke er blitt fulgt opp, men som en tid stod øverst på dagsordenen internasjonalt? Hvorfor kunne ikke Norden ha spilt en slik aktiv rolle og gjort et forsøk på å få slutt på en prosess og en type aksjoner som ødelegger både mennesker og miljø? Norden burde ikke sitte og vente på at andre skulle ta initiativ. Man kunne selv ha vært mer aktiv på banen.

Et mer forpliktende samarbeid, som jeg tror vi alle innser vi må ha i framtida, må være bygd på folkelig deltakelse, og det må også bygges på at vi stadig gir hverandre muligheten til mer kunnskap, mer åpenhet og mer informasjon om de problemene som skal løses.

Jeg oppfatter dette som en forbedring av det som er de grunnleggende verdiene for de nordiske land og de nordiske folk, nemlig en utvikling av velferdsstaten - den ofte utskjelte, men absolutt brukbare - og ikke en svekking av disse systemene. Det burde derfor være unødvendig å sikre seg at det nordiske samarbeidet skulle fortsette, slik vi har måttet gjøre det i oppfølgingen av Organisasjonskomiteens innstilling, hvor man ønsker i forbindelse med nærmere europeisk samarbeid at det nordiske samarbeidet får en form som man f.eks. har fått i Be-Ne-Lux-landene innenfor EF. Det er helt riktig at dette gjøres, men det burde som sagt være unødvendig å gi den ekstra sikkerheten. Det burde være en selvfølge at de nordiske land fortsatt skulle kunne utvikle sitt samarbeid.

Etter min mening gir verken EF eller EFs grunnlag gjennom Romatraktaten svar på de mest påtrengende spørsmålene vi står overfor. Hva er det som trengs for å sikre at vi overlever en verden til de kommende generasjoner som er i bedre stand enn den vi selv nå har stelt i stand? Jo, det er mer demokratisk styring, det er bedre vilkår for fellesskapsløsninger, det er bedre hensyn til de små, til ulike minoriteter, og det er en sans for naturressurser og en høy standard på helse, miljø og sikkerhet - kort sagt, en videreutvikling av den nordiske modell og de nordiske samarbeidsformer.

Jeg vil likevel advare mot å bli for sterk i hyllesten av det nordiske slik det har vært. Jeg slutter meg helt og fullt til de som mener at vi må også utøve en ganske sterk grad av selvkritikk, og vi må være lyttende ut fra de viktige verdiene om demokrati og fellesskap, som jeg tror er de eneste som kan redde både Norden og resten av verden i tiden framover

Terje Davidsen: Fru præsident! For en nyvalgt kan forholdene i Nordisk Råd virke overvældende med udvalg, som efter færøske forhold har mange medlemmer, tillige med at medlemmerne eller politikerne kommer fra forskjellige lande.

Jeg har bemærket mig, at en stor del af forslagene til denne session - jeg vil nærmest sige også til denne session - er forslag om værn af naturen under forskellige former. Her tænker jeg på forslag om forskellige reguleringer for trafikken, hvor man er opmærksom på den skadelige virkning, som udstødningsgasser har på vores miljø. I nogle tilfælde er det sådan, at man skal uden for sin egen andedam for at se, hvilke ting man er fælles om i andedammen. Således også for os i Norden. For omverdenen står Norden som et symbol på friskhed, renhed og menneskelige værdier. Disse ting skal vi værne.

For os på Færøerne er den forurening, der påvirker havet omkring os, den trussel, vi er mest optaget af. I de seneste år er der talt og skrevet meget om atomkraftanlæggene og planerne for genanvendeliggørelse af atomaffald, som skal foregå i Dounreay i Skotland. Det er ret tæt på færøsk territorium. Fra færøsk side har vi ved flere lejlighed påpeget den store trussel, som denne virksomhed vil være for farvandet omkring os.

Der har været foretaget undersøgelser af havet og livet på bunden af havet ved Færøerne, det såkaldte Biofar-projekt. Man har undersøgt, hvilke smådyr og andre organismer der trives der. Disse undersøgelser har vist, at farvandet omkring Færøerne er et af verdens rene. Dette skyldes selvfølgelig vores beliggenhed fjernt fra forureningskilderne. Derfor er vi meget på vagt, når vores værdifulde havmiljø bliver truet af forurening.

Et spørgsmål, som optager os på Færøerne meget for tiden, er udviklingen af vores forhold til EEC (eller EG eller EF). På trods af lange og mange forhand-

linger parterne imellem er der ikke kommet et tilfredsstillende resultat endnu. Fra færøsk side har der været lagt op til at få en frihandelsaftale, som tilgodeser vores behov for en rimelig eksportaftale for fiskeprodukter.

Samtidig med at Færøerne har forhandlet, har også Efta ført forhandlinger, uden at disse er afsluttede. I så henseende er vi i samme situation, Færøerne og de nordiske lande, som er med i Efta.

På Færøerne er vi i øjeblikket i gang med en omstilling. Fra at være et samfund med masser af arbejde og stor aktivitet skal vi til at indstille os på en truende arbejdsløshed og formindsket aktivitet generelt. Dette er en omstilling, som alle ser er nødvendig, og som man med mere eller mindre entusiasme er i gang med.

Når jeg læser anmærkningerne til nogle af forslagene fra udvalgene, ser jeg, at også Nordisk Råd har begrænsede økonomiske midler at disponere over.

De senere år er der sket kolossale forandringer i Europa. Grænser er blevet åbnet, som vi ikke turde drømme om for få år siden. De forhenværende kommunistiske lande skal nu omstille sig til anderledes demokratiske styreformer. De skal vænne sig til, at flere partier skal samarbejde, og dette er en glædelig udvikling. Vi må ønske, at udviklingen i De Baltiske Lande igen er på vej i den rigtige retning efter de tilbageslag, som vi har oplevet i den seneste tid.

Jeg har bemærket, at en stor del af forslagene på denne session er forslag om på forskellige måder at støtte udviklingen og opbygningen og samarbejdet med Baltikum og visse andre Østlande; måtte dette være medvirkende til at styrke den demokratiske udvikling.

På Færøerne er fiskeriet det altdominerende erhverv, og vi er meget afhængige af de fiskekvoter, vi kan få. Jeg skal ikke her undlade at takke Island for deres store velvilje mod færingerne ved tildeling af fiskekvoter ved Island.

På det kulturelle område havde vi på Færøerne den store glæde, den store oplevelse og nationale begivenhed, at Kongsbogen sidste år af den svenske regering blev givet til opbevaring på Færøerne. Vi takker den svenske regering og Sverige Riksdag for deres storsind og den venskabelige holdning, der her er kommet til udtryk. Vi færinger føler, at der på det kulturelle område er stor grobund mellem medlemslandene i Nordisk Råd, og tager med glæde til efterretning, at resultaterne har manifesteret sig tilfredsstillende. De opnåede resultater er både en inspiration og et bevis for, at der ikke er tale om tom snak, men konkrete handlinger, når man taler om samarbejde på nordisk plan.

Riihijärvi: Herra presidentti! Viime aikoina pohjoismaisissa puheenvuoroissa on kritisoitu Suomen asennetta Baltian maihin ja väitetty Suomen olevan liian passiivinen kannanotoissaan.

Suomen ja esimerkiksi Islannin tai Tanskan suhtautumisessa Baltian tämmänhetkiseen tilanteeseen onkin ilman muuta suuria eroja. Tanskassa ja Islannissa samoin kuin muissa Pohjoismaissa on esitetty julkisuudessa jopa johtavien poliitikkojen taholta vaatimuksia Neuvostoliitolle, että Baltian maat tulisi mahdollisimman nopeasti irrottaa Neuvostoliitosta ja sallia niiden itsenäistyminen. Samoin on tuomittu Neuvostoliiton Baltiassa harjoittama väkivalta ja mielipiteenilmaisujen tukahduttaminen. Ensiksikin haluaisin todeta sen, että olen täysin samaa mieltä väkivallan harjoittamisen suhteen. En hyväksy kansalaisten mielipiteenilmaisujen tukahduttamista enkä väkivallan käyttöä sen estämiseksi. Neuvostoliiton Baltian maissa harjoittamat toimet on yksiselitteisesti tuomittava ja siihen syyllistyneet saatettava edesvastuuseen teoistaan. Tästä onkin ole-

massa lupauksia mm. Neuvostoliiton Suomelle antaman vastauksen muodossa, ja tähän lupaukseen meidän on luottaminen.

Mitä tulee sitten Baltian maiden itsenäisyyden vauhdittamiseen, olen eri mieltä täällä useissa puheenvuoroissa esitettyjen ajatusten kanssa. Mielestäni Pohjoismaat eivät tee ainakaan hyvää palvelusta Baltian maille siinä, että ne yllyttävät niitä nopeuttamaan vapautumiskehitystään ja itsenäistymispyrkimyksiään. En voi ymmärtää sitä, että itsenäistyminen voisi tapahtua yhdessä hetkessä, vaan katson että se on pitkälinen ja vaikea prosessi. Tästä hyvänä esimerkkinä on Suomen oma itsenäistymiskehitys, jota kesti käytännössä lähes koko 1800-luvun ajan. En tarkoita täällä sitä, että Baltian maiden itsenäistymisen tarvitsisi kestää kymmeniä vuosia, mutta ei se myöskään voi tapahtua yhdessä tai kahdessa vuodessa. Kuka olisi esimerkiksi vuosi tai kaksi sitten kuvitellut Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa olevan Baltian maista jopa presidenttitason edustajia.

Mielestäni Pohjoismaiden ja Pohjoismaiden neuvoston tulee tukea Baltian maita niiden itsenäistymispyrkimyksessä, mutta emme saa olla yllyttäjiä tai ylioptimismien lietojia. Presidentti Paasikiven tunnuslause on nytkin ajankohtainen: "Tosiasioden tunnustaminen on viisauden alku." Pohjoismaiden tulisi ryhtyä tukemaan Baltian maita niiden oman sivistyksellisen, taloudellisen ja teollisen kehityksen eteenpäin viemisessä ja tätä kautta valmistelemaan niiden yhteiskuntien kypsymistä mahdolliseen suhteellisen piankin tapahtuvaan itsenäistymiseen. Kun Pohjoismaiden tuella saadaan Baltian maiden sisäiset olot riittävän kehittyneiksi, kansalaiset omillaan toimeentuleviksi ja itsenäisiksi, voivat maat tulla toivottavasti tapahtuvan itsenäistymisen jälkeen huomattavasti paremmin toimeen. Stalinin ajan vääryydet on korjattava rakentavalla yhteistyöllä Pohjoismaiden, Baltian maiden ja Neuvostoliiton kanssa. Tämän kaltainen apu ja tuki ei myöskään riko millään tavalla valtioiden sisäisiin asioihin puuttamattomuuden periaatetta.

Lopuksi haluaisin sanoa muutaman sanan Pohjoismaiden roolista yhtenevässä Euroopassa. Pohjoismaat muodostavat suhteellisen yhtenäisen ja omaleimaisen osan Eurooppaa, joten on täysin luonnollista, että ne sopisivat erinomaisesti harjoittamaan edelleenkin tiivistä yhteistyötä. Tulevaisuudessa tämä yhteistyö voisi ainakin taloudellisissa kysymyksissä tapahtua jonkin muotoisena eurooppalaisen talousalueen sisällä. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat esimerkiksi Benelux-maat, jotka ovat edelleenkin omaleimainen osa EY:tä. Samalla tavalla tulisi myös Pohjoismaiden olla harmoninen osa eurooppalaisten valtioiden joukossa. Läheisestä yhteistyöstä olisi eri Pohjoismaille huomattavasti hyötyä niiden nyt hakiessa omaa rooliaan Euroopan talousyhteisössä, ja mahdollisesti niiden sinne päästyä niiden yhteinen ääni kuuluisi huomattavasti yksittäisiä maita paremmin. Tämän ei suinkaan tarvitse merkitä Pohjoismaiden neuvoston roolin häviämistä, vaan nykyisen kaltainen Pohjoismaiden parlamenttien välinen elin on edelleenkin tarpeellinen.

Riihijärvis anförande i svensk översättning:

Herr president! På sistone har man i nordiska inlägg kritiserat Finlands inställning till Baltikum och man har påstått att Finland förhåller sig för passivt i sina ställningstaganden.

Finlands och exempelvis Islands och Danmarks inställning till situationen i de baltiska länderna skiljer sig utan tvekan markant. I Danmark och Island såsom även i de andra nordiska länderna har till och med ledande politiker framfört krav på Sovjetunionen att de baltiska länderna borde frigöras från Sovjet-

unionen så fort som möjligt och låta dem bli självständiga. Man har också fördömt det våld som Sovjetunionen tagit till i Baltikum, likaså att man strypt yttrandefriheten. För det första vill jag konstatera att jag håller helt med om när det gäller våldet. Jag accepterar inte att man kväver människornas yttrandefrihet och inte heller att man använder våld för att göra det. Det som Sovjetunionen gjort i de baltiska länderna måste helt entydigt fördömas och de skyldiga ställas till ansvar. Detta har man redan lovat i det svar som Sovjetunionen lämnat till Finland och detta löfte har vi att lita på.

Angående frågan om att påskynda självständigheten av de baltiska länderna håller jag inte med de tankegångar som framförts här i många inlägg. Jag tycker att de nordiska länderna inte gör de baltiska länderna någon tjänst om de uppmanar dem att påskynda sina frigörelse- och självständighetssträvanden. Jag kan inte inse att självständighetsprocessen skulle kunna ske i ett ögonblick utan jag anser att det är fråga om en lång och svår process. Ett bra exempel på detta är Finlands egen självständighetsutveckling, som i praktiken tog nästan hela 1800-talet. Jag menar inte att de baltiska ländernas självständighetsprocess skulle behöva ta tiotals år, men det kan inte heller ske på ett eller två år. Vem hade till exempel för ett par år sedan kunnat föreställa sig att det vid Nordiska rådets session deltar representanter från de baltiska länderna till och med på presidentnivå!

Jag tycker att de nordiska länderna och Nordiska rådet borde stödja de baltiska länderna i deras självständighetssträvanden, men vi kan inte driva på eller anstifta överoptimism. President Paasikivis motto "Att erkänna fakta, är ursprunget till klokhet" är fortfarande aktuellt. De nordiska länderna borde stödja de baltiska länderna i deras kulturella, ekonomiska och industriella utveckling och därigenom förbereda samhällen för eventuell självständighet som kanske uppnås relativt fort. Efter att förhållanden i Baltikum utvecklats med nordiskt stöd tillräckligt, och efter att medborgarna hunnit bli självförsörjande och självständiga, kan dessa länder förhoppningsvis klara sig mycket bättre, när de blivit självständiga. Orättvisorna från Stalins tid måste rättas till genom konstruktivt samarbete med de nordiska länderna, de baltiska länderna och Sovjetunionen. Sådan hjälp och sådant stöd strider inte heller på något sätt mot principen om att man inte skall blanda sig i en annan stats interna angelägenheter.

Till slut skulle jag vilja säga några ord om de nordiska ländernas roll i ett integrerat Europa. De nordiska länderna utgör en relativt enhetlig och särpräglad del av Europa, varför det är helt naturligt att de fortsätter med sitt nära samarbete. I framtiden kunde samarbetet, åtminstone i ekonomiska frågor, drivas inom ramen för ett ekonomiskt samarbetsområde. Ett bra exempel på detta är Beneluxländerna, som fortfarande är en särpräglad del av EG. På samma sätt borde de nordiska länderna utgöra en harmonisk del bland andra europeiska länder. Ett nära samarbete skulle vara till stor nytta för de olika nordiska länderna när de nu söker sin roll i det europeiska ekonomiska samarbetet och sedan alla eventuellt kommit med skulle deras gemensamma röst höras avsevärt bättre än de enskilda ländernas röst ensam. Detta skulle inte på något sätt innebära att Nordiska rådets roll spolieras, utan vi behöver fortfarande detta nordiska interparlamentariska organ.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Det anmäldes att behandlingen av ministerrådets berättelser C 1 och C 2 fortsätter i utskotten.

Rådet beslöt att lägga Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium, till handlingarna.

Mötet avslutades kl.18.50

Protokoll

2:a mötet

Onsdagen den 27 februari 1991 kl. 09.05 - 14.50

Presidenter: Grethe Lundblad (1-2), Ivar Hansen (3-9), Karin Söder (10), Anker Jørgensen (11-12), Mats Nyby (13-14)

Dagordning

1. C 1/1991 Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet
C 2/1991 Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (budgetdebatt)
2. C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden 1989
3. Avskrivning av följande rekommendationer:
 - 45/1987/b Finansieringen av det nordiska samarbetet
 - 1/1991/b Nordiska ministerrådets budget för 1991
4. Allmän sakdebatt om *kommunikationsutskottets* saker
5. A 902/t Medlemsförslag om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörsel-skadade
6. A 907/t Medlemsförslag om det nordiska järnvägssystemet
7. A 911/t Medlemsförslag om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter
8. A 933/t Medlemsförslag om en samordnad transportpolitik
9. A 934/t Medlemsförslag om samordning av forskningsresurserna på transport-området
10. A 940/t Medlemsförslag om kvalitetssäkring och legalitetskontroll i förbindelse med databaserade system i offentlig förvaltning
11. A 942/t Medlemsförslag om samordning av transportpolitik och företagsutveckling i Skagerrak-området
12. B 115/t Ministerrådsförslag om säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram 1992 - 1994
13. E-saker (frågor och svar) i anslutning till kommunikationsutskottets sakområde:
 - E 51 Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna att transportera oljeriggar ut ur Östersjön
 - E 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikappaspekter inom turism
 - E 26 Fråga till Nordiska ministerrådet angående fordonstekniskt samarbete
 - E 29 Fråga till Nordiska ministerrådet angående följderna av en fast Öresundsförbindelse för Östersjöområdet och speciellt de baltiska länderna
 - E 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående planerna för etablering av en fast Öresundsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö

E 57 Fråga till Nordiska ministerrådet angående vägmärkessystemet i Norden

E 28 Fråga till Danmarks regering angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm

13. Avskrivning av följande rekommendationer:

9/1985 Samarbete om handelssjöfarten

18/1986 Låsningsfria bromssystem i bilar

42/1987 Internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet

8/1988 Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna

21/1989 Ökat samarbete inom turismen

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Per Olof Håkansson och Gunnar Björk återtagit sina platser i rådet, att Eeva-Liisa Moilanen för denna dag ersätter Mirja Ryyränen och att Krister Skånberg under del av denna dag ersätter Marianne Samuelsson.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (budgetdebatt)

Rådet behandlade ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av berättelsen C 1/1991 beslutar om följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att inom ramen för den pågående effektiviseringen av ministerrådsorganisationen arbeta för en ökad intern samordning mellan sektorerna

2. att i det fortsatta arbetet lägga vikt vid de synpunkter som budget- och kontrollutskottet samt fackutskotten framfört

3. att ministerrådet till 40:e sessionen framlägger ett förslag om det fortsatta nordiska samarbetet inom byggsektorn och att hänsyn därvid tas till de synpunkter som framförts av budget- och kontrollutskottet

B. att Nordiska rådet lägger C 1/1991 till handlingarna.

C. att Nordiska rådet med anledning av berättelsen C 2/1991 beslutar om följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att prioritera samarbetet med Baltikum och att säkerställa finansieringen av detta samarbete

2. att även prioritera miljö i vid bemärkelse och att fortsätta arbetet med att integrera miljöfrågorna i olika samsamarbetssektorer
3. att arbeta med längre tidsperspektiv. C 2/1992 bör således innehålla planerna för 1993 - 1995
4. att sektorerna prioriterar sin verksamhet på ett sådant sätt att det klart framgår vad som kommer att kunna genomföras, även vid nedskärningar av sektorbudgeten

D. att Nordiska rådet lägger C 2/1991 till handlingarna.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit,

E. att Nordiska rådet med anledning av C 2/1991 beslutar om följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att utarbeta en investeringsplan för den överordnade nordiska infrastrukturen

att utarbeta en finansieringsplan för investeringar i den överordnade infrastrukturen i Norden där hänsyn tas till alternativa finansieringsmöjligheter

att verka för en nordisk transportmarknad där cabotagetransporter är tillåtna inom både land- och flygtransporterna

att prioritera samarbetet inom trafiksäkerhetsområdet, samt

att finansiella medel tillförsäkras för fortsatta marknadsföringskampanjer i syfte att utomnordiska turister väljer Norden som resmål

F. att Nordiska rådet lägger C 2/1991 till handlingarna.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

G. att Nordiska rådet med anledning av C 2/1991 beslutar om följande yttrande:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

å redegjøre for planene for det nordiske samarbeidet etter 1992 på Juridisk utvalgs områder

å fortsette arbeidet med å sikre den nordiske passoverenskomsten etter at kontrollen ved EFs indre grense opphører

å sette igang arbeid med å revidere den nordiske ekteskapskonvensjonen av 1931

å intensivere vurderingen av flyktningepolitiske strategier

å gjennomføre et seminar med deltakelse fra utvalgte østeuropeiske land med sikte på kompetanseoverføring på forbrukerområdet

H. att Nordiska rådet lägger de till juridiska utskottet hänvisade delarna av C 2/1991 till handlingarna.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet med anledning av C 2/1991 beslutar om följande uttalande:

Nordisk Råd udtaler følgende:

1. Form og præsentation af årets C 2 findes tilfredsstillende og ministerrådet opfordres til i fremtiden at anvende C 2 som planlægningsredskab

2. Med baggrund i en gennemgang og evaluering af det nordiske samarbejde og dets placering i den internationale omverden, bør ministerrådet fremlægge et fremtidsprogram til debat på 40. session
3. Arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa bør løbende udbygges, og den langsigtede finansiering sikres
4. NoPEF's fremtidige arbejde i relation til Østeuropa bør sikresfinansielt
5. Samarbejdet om teknisk/industriel forskning og udvikling er af strategisk vigtig betydning for udviklingen af de nordiske landes konkurrencekraft og for en bæredygtig udvikling. Dette samarbejde bør derfor prioriteres højt i beslutninger om planlægning og finansiering
6. Ministerrådet bør indlede en proces, som kan føre til en revision af Københavnskonventionen om det bistandspolitiske samarbejde mellem de nordiske lande
7. Et nyt program for Bolig- og Byggesektoren bør udarbejdes til 40. session

Carl I. Hagen hade till utskottets betänkande reserverat sig angående punkterna 2, 5 och 7.

J. att de till utskottet hänvisade delarna av C 2/1991 läggs till handlingarna.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit,

K. att Nordiska rådet med anledning av C 2/1991 beslutar om följande yttrande:

Nordiska rådet uttalar följande:

1. Nordbors rättigheter bör kvarstå som ett samarbetsområde och bevakas inte minst i samband med en ökad harmonisering med EGs regler
2. Ungdomsarbetslösheten bör även fortsatt vara föremål för nordiska insatser
3. Den nordiska sociala tryggheten får ej försvagas i samband med en ökad harmonisering med EGs regler. Trygghetskonventionen bör utgöra en bas för att bevaka den sociala dimensionen i förhandlingarna med EG
4. De nordiska ländernas alkoholpolitiska strävanden får ej försvagas i samband med en ökad harmonisering med EG. Ministerrådet bör undersöka möjligheterna att bibehålla de nordiska ländernas alkoholpolitik
5. Ett ministerrådsförslag om nordisk handlingsplan för naturvård bör föreläggas Nordiska rådet innefattande åtgärder inom både miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn
6. Med hänsyn till de stora miljöproblemen i Sovjet och Baltikum och de begränsade resurserna måste stark prioritering och målinriktning av miljöinsatserna ske. I första hand måste åtgärderna inriktas på de mest skadliga föroreningarna
7. Det största problemet är bristen på kapital, vilket försvåras av att de baltiska republikerna inte anses kreditvärdiga. De nordiska ländernas regeringar bör besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken, avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum

L. att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hörande delarna av dokumentet C 2/1991 till handlingarna.

Kulturutskottet hade föreslagit,

M. att Nordiska rådet med anledning av C 2/1991 beslutar om följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att senast under 1992 finansiera kulturhandlingsplanen med den resterande summan av 35 MDKK ovanför 1987 års budgetnivå

att initiera och organisera ett projekt om Norden och kulturen i framtidens Europa

att ingå ett samarbete med Nordiska rådet och Europarådet om kulturturism

att fortsatt utveckla och stödja ungdoms- och utväxlingssamarbetet

N. att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade delarna av C 2 1991 till handlingarna.

Per Olof Håkansson (budget- och kontrollutskottets talesman för C 1): På denna punkt lägger ett enigt budget- och kontrollutskott fram sina förslag. De är samlade i tre huvudgrupper. För det första hemställer vi till Nordiska ministerrådet att det skall arbeta för en ökad intern samordning mellan de olika sektorerna och att ministerrådet i detta arbete skall lägga vikt vid de synpunkter som såväl vi i budget- och kontrollutskottet som de olika fackutskotten har framfört.

För det andra lägger vi fram ett förslag, där vi beträffande det fortsatta nordiska samarbetet inom byggsektorn vill ha ett ministerrådsförslag.

För det tredje säger vi att C 1-dokumentet skall läggas till handlingarna.

Vi är i utskottet eniga om detta förslag, och vi är glada över den utveckling som vi har kunnat konstatera under senare år i relationerna till ministerrådet. Vi för en bra dialog med företrädarna för ministerrådet. Det handlar om att vi kan utveckla begreppen så att vi får en klarare och bättre definition av de ting som vi talar om. Vi kan då bättre förstå varandra även om vi använder olika begrepp. Vi har arbetat oss fram till ett gemensamt synsätt. De rutiner och den dialog som vi numera har utvecklat tycker vi är ganska bra.

Jag skall inte använda så mycken tid för att utveckla vad utskottet säger i sitt betänkande. Var och en kan ju själv läsa det. Låt mig bara beträffande kontrolluppgiften säga att den är tryckt i en separat rapport. Alla som har något intresse för hur budget- och kontrollutskottet sköter sig bör ägna denna rapport en viss omsorg. Jag hoppas verkligen att de många nya och intressanta förslag som finns i denna granskningsrapport skall kunna bilda underlag för ett bra och konstruktivt ministerrådsförslag beträffande byggsektorn.

Låt mig i stället använda tiden till att ställa frågor till oss själva. Varför har vi ett budget- och kontrollutskott? Vad vill vi på rådssidan att detta utskott skall göra? Tror vi att detta är ett utskott, som har att företräda rådssidan i budgetprocessen på det sättet att budget- och kontrollutskottet skall svara för kontakterna med t.ex. ministerrådet, när rådet inte är samlat? Tyvärr är det inte så. Jag skulle vilja påstå att delar av den kritik - till en del är den befogad och till en del obefogad - som reses mot budgetproceduren kan ha sin grund i att vi på vår egen sida av verksamheten har oklara förhållanden så till vida att budget- och kontrollutskottets roll inte är särskilt väl utvecklad på grund av de hämningar som den gällande instruktionen medför.

Tror vi att det andra och viktiga ledet som vi inte skall glömma, nämligen kontrolluppgiften i utskottets verksamhet, är organiserad så att utskottet självt kan ta nödiga initiativ och verka i denna uppgift på det sätt som åtminstone jag skulle önska? Svaret även på denna fråga är dessvärre nej. Också här är instruktionen

hämmande. Skall vi kunna arbeta med en större grad av trovärdighet, vilket vi har anledning att sikta mot, finns det skäl att se över dessa funktioner. Vi måste undersöka hur vi har det hos oss själva, innan vi riktar kritik åt andra håll.

Vi bör ställa oss själva frågan: Vem prövar och följer upp presidiet budget? Vem ser till att den kvalitetsgranskning som rimligen måste ske av all verksamhet har ett inflytande på och en insyn i även den verksamhet som presidiet bedriver? För trovärdighetens skull måste man söka ett bättre svar på dessa frågor än dem vi kan ta fram i dag.

Med dessa kortfattade reflexioner yrkar jag bifall till budget- och kontrollutskottets förslag beträffande C 1.

Komstedt (budget- och kontrollutskottets talesman för C 2): Ministerrådets planeringsdokument C 2/1991 har hänvisats till budget- och kontrollutskottet, som vill framföra följande synpunkter.

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det är en väsentlig skillnad mellan förra årets C 2-dokument och årets. C 2 i år kan göra skäl för namnet planeringsdokument. Det är informativt och ger tillsammans med arbetsprogrammet "Norden i Europa" en bra bild av planerna för de närmaste åren.

Men detta innebär inte att utskottet är helt tillfreds med årets C 2-dokument. Utskottet menar att tidshorizonten är för kort. I de flesta fall talas det om vad som skall göras 1991 och 1992. Planerna för 1991 känner vi redan till. De har diskuterats i samband med budgetförslaget, så de har ingenting i C 2 att göra. Både arbetsprogrammet och den ekonomiska handlingsplanen upphör 1992.

Att det inte blir någon ny ekonomisk handlingsplan har klart deklarerats av finansministrarna. Hur det ekonomiska samarbetet skall se ut efter 1992 är inte klart. Utskottet har tidigare framhållit, och anser fortfarande, att man bör ha en långsiktig strategi och budgetplanering för det nordiska samarbetet. Utskottet är medvetet om att det finns oklarheter beträffande hur samarbetet med EG och Östeuropa kommer att utveckla sig, men det nordiska samarbetet har så många dimensioner, att det borde varit möjligt att i C 2/1992 säga något mer om planerna, åtminstone för 1993 men helst även för 1994.

Ministerrådets övergripande prioriteringar gäller Norden i Europa, Östeuropasamarbetet, främst Baltikum, kultursamarbetet inklusive forskning och miljösamarbetet. Utskottet har givetvis inget att invända mot detta, eftersom det är vad utskottet tidigare prioriterat. När det gäller Baltikumsamarbetet är emellertid finansieringen efter 1991 oklar. Utskottet anser att arbetet för självständighet och demokrati i Baltikum bör prioriteras högt och att det därför kan bli nödvändigt att satsa extra pengar på detta.

Utskottet har också prioriterat miljösamarbetet, eftersom det, oberoende av hur världen ser ut efter 1992, kommer att kunna ge Norden möjligheter att påverka både den nordiska och den globala miljön. Utskottet är därför positivt till att ministerrådet framlägger ett nytt miljöforskningsprogram. Eftersom det i princip inte skall starta förrän 1993, förutsätter utskottet att det skall kunna finansieras med de medel som frigörs när bioteknologiprogrammet avslutas.

De budgetmässiga utsikterna för det nordiska samarbetet är inte särskilt ljusa. Ministerrådets planeringsförutsättning för de närmaste åren är nolltillväxt i reala termer. Utskottet har accepterat detta för 1991, då man även nationellt får räkna med budgetnedskärningar på många områden. Utskottet menar emellertid att en nolltillväxt under en längre tid kommer att skapa problem för det nordiska samarbetet, i synnerhet som ministerrådet framhåller att den dynamiska utvecklingen i Europa kommer att ställa nya och större krav på det nordiska samarbetet. Även

om man kan göra en del besparingar genom rationalisering och effektivisering av verksamheten, är det i dagens läge svårt att se, hur man skall kunna tillgodose nya och större krav med en längre tids nollbudgetering.

Av C 2/1991 framgår att sektorerna har fått direktiv om att planera efter oförändrade ramar. Det finns också antydningar om att ändrade prioriteringar kan medföra nedskärningar inom mindre prioriterade sektorer. Såvitt utskottet kan se har sektorerna accepterat oförändrade ramar. Däremot saknas inom de flesta sektorer en övergripande prioritering, vilket gör det svårt att se vad som kommer att utgå vid eventuella nedskärningar. En sådan uppgift skulle vara av värde för rådets bedömning av den framtida utvecklingen av sektorerna.

Utskottet har med intresse tagit del av den rapport om långsiktiga budgetkonsekvenser som utarbetats av en arbetsgrupp inom ministerrådet. Arbetsgruppen har gjort en bred analys av den nordiska budgeten för att utveckla den till ett bättre planeringsinstrument. Utskottet anser att flera av förslagen i rapporten bör kunna leda till bättre styrning av verksamheten och ökad effektivitet och har särskilt fäst sig vid den försöksverksamhet med mål- och ramstyrd budgetering som påbörjats vid några institutioner.

I rapporten framhålls att ministerrådet är öppet för en ändring av budgetproceduren för att ge rådet ökat inflytande över budgeten. Samarbetsminister Thor Pedersen tog upp detta i sitt inledningsanförande vid generaldebatten och sade att det skulle vara möjligt för rådet att utarbeta ett realistiskt och samlat alternativ till ministerrådets budgetförslag. Förslaget förefaller intressant, och utskottet skulle välkomna en mer ingående diskussion med samarbetsministrarna om hur förslaget skulle kunna förverkligas.

Utskottet uppskattar att arbetsgruppen har tagit fasta på många av de synpunkter som budget- och kontrollutskottet framfört angående ministerrådets budgetförslag och handlingsplaner och vill till sist uttala en förhoppning om att den konstruktiva dialog som förts mellan utskottet och ministerrådet under de senaste åren kan fortsätta även under kommande år. Det vore positivt för det nordiska samarbetets framtid.

Justitieminister och nordisk samarbetsminister **Tarja Halonen** (ministerrådets talesman): Fru president! Budget- och kontrollutskottet har positivt mottagit ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet. Härigenom manifesteras enighet om huvudlinjerna i det nordiska samarbetet.

Med hänsyn till framtidsplanernas samband med den hittills bedrivna verksamheten, finner jag det naturligt att kommentera utskottets betänkanden rörande ministerrådets berättelse för år 1990 och ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet i ett sammanhang.

Fru president! I sitt betänkande över verksamhetsberättelsen har budget- och kontrollutskottet redovisat vissa synpunkter på arbetsprogrammet "Norden i Europa till 1992". Utskottet förväntar sig besked från ministerrådet om dels kostnaderna för de enskilda aktiviteterna, dels vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra de små och medelstora företagens konkurrenskraft.

Ministerrådet har i budgeten för 1991 uppskattat de totala kostnaderna för arbetsprogrammet till cirka 75 MDKK. Enligt ministerrådets mening är det inte ändamålsenligt att gå in på detaljer rörande kostnaderna för enskilda aktiviteter.

Arbetsprogrammet bör uppfattas som en arbetsprocess i Nordiska ministerrådets arbete och inte som en budgetöversikt. Det finns två särskilda skäl till denna uppläggning. För det första kommer en sådan beräkning i många fall att bli mycket osäker. För det andra kommer den att ge en felaktig bild av aktiviteternas relativa

betydelse. Målsättningar som är av stor betydelse för det nordiska samarbetet leder inte nödvändigtvis till stor belastning av den nordiska budgeten, men däremot nationella överväganden och beslut. Exempel härpå är de senaste årens liberalisering av kapitalrörelse och på transportområdet, som ingår i arbetsprogrammet.

Med hänsyn till de små och medelstora verksamheternas villkor är det ministerrådets uppfattning, att arbetsprogrammet i sitt nuvarande skick tar viss hänsyn till utskottets synpunkter. Ett huvudsyfte med programmet är att åstadkomma förenklade och likformiga konkurrensvillkor i Norden och därmed ge de många mindre företagen i våra länder goda förutsättningar för att konkurrera på de europeiska marknaderna. De industri- och handelspolitiska sektorerna syftar också till att stärka små och medelstora företags konkurrenskraft.

Budget- och kontrollutskottet pekar i sitt betänkande på de åtgärder som samarbetsministrarna och ställföreträdarkommittén vidtagit för att effektivisera arbetet inom ministerrådet och härigenom förbättra resursutnyttjandet. Särskilt framhålls analysarbetet för att kartlägga långsiktiga budgetkonsekvenser och den påbörjade försöksverksamheten med mål- och ramstyrd budgetering för vissa nordiska institutioner. I anslutning härtill uttalar också utskottet sin belåtenhet med den undersökning, som utförts om beslutsprocessen och som legat till grund för beslutet om en årlig officiell utgåva av centrala ministerrådsbeslut. Utskottet ser emellertid gärna ett tätare offentliggörande av viktigare beslut än en gång om året.

Enligt artikel 43 i Helsingforsavtalet skall största möjliga offentlighet iakttagas i det nordiska samarbetet. Ministerrådets åtgärder ligger således helt i linje med denna målsättning. Ett årsvis offentliggörande av viktiga beslut är betingat av administrativa och praktiska skäl samt av önskemålet att ge en samlad överblick över ministerrådets beslut. Eftersom det är en önskan från utskottets sida, vill ministerrådet undersöka möjligheterna att framdeles offentliggöra sina beslut oftare.

Fru president! Budget- och kontrollutskottet menar - liksom ministerrådet - att arbetet med mål- och ramstyrning kan bidra till ett bättre resursutnyttjande, en effektivare budgetstyrning och ett ökat kostnadsmedvetande hos institutionerna. Den påbörjade försöksverksamheten, som omfattar fem representativa nordiska institutioner, nämligen NIVA, NIOM, NORDTEL, Nordiska ekonomiska forskningsrådet och Nordiska hälsovårdshögskolan, kommer att följas av en referensgrupp, som skall utvärdera resultatet av försöket och återrapportera till samarbetsministrarna. Om försöksverksamheten faller väl ut räknar ministerrådet med att fler institutioner på sikt kommer att omfattas av denna budgeteringsmodell.

Utskottet uttrycker önskemål om att ministerrådets studie av de långsiktiga budgetkonsekvenserna, bl.a. frågor om budgetens flexibilitet, tekniska utformning och presentation, skall resultera i ett mera lättläst och överskådligt budgetförslag nästa år. Med anledning därav kan jag meddela, att kommande budgetförslag är avsett att innehålla bl.a. nya och mer informativa tabeller samt förbättra tvärsektoriella beskrivningar.

Beträffande utvärderingen av institutioner vill jag nämna, att en utredning om alternativ finansiering av Nordiskt statistiskt sekretariat för närvarande pågår och förväntas vara klar i september i år.

Budget- och kontrollutskottet understryker betydelsen av långsiktiga prioriteringar och budgetplanering i det nordiska samarbetet. I detta hänseende har ministerrådet rekommenderat ett stort antal åtgärder och förslag, som skall konkretiseras av sekretariatet i det vidare utvecklingsarbetet.

Fru president! Budget- och kontrollutskottets betänkande över verksamhetsberättelsen avslutas med en redovisning av kontrolluppgiften 1990, som utgjorts av en granskning av det nordiska samarbetet inom byggsektorn.

Jag kan meddela, att de synpunkter som framförts av såväl ekonomiska utskottet som kontroll- och budgetutskottet, med utgångspunkt i granskningsrapporten, kommer att bilda underlag för utarbetande av ett nytt samarbetsprogram. Det aktuella ministerrådet kommer senare under dagen att närmare diskutera det uppdrag, som skall mynna ut i förslag om sektorns fortsatta samarbete. Ministerrådet siktar på att förelägga Nordiska rådet ett nytt samarbetsprogram vid dess 40:e session.

Fru president! Ministerrådet har i år gjort en stor insats för att bygga ut C 2-dokumentet i överensstämmelse med de synpunkter och önskemål, som tidigare år framkommit i Nordiska rådet. Dokumentet framstår nu som ett verkligt planläggningsinstrument. Tillsammans med arbetsprogrammet "Norden i Europa till 1992" och den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" ger C 2 1991 en samlad bild av ministerrådets planer för de kommande åren.

Budget- och kontrollutskottet har i sitt betänkande med tillfredsställelse konstaterat detta. Jag finner det glädjande, att ministerrådet och Nordiska rådet nu är överens om dokumentets utformning och omfång.

Det är också tillfredsställande att kunna konstatera, att Nordiska rådet är enigt med ministerrådet om de överordnade prioriteringarna för det framtida arbetet. Norden i Europa, inklusive samarbetet med Baltikum och Östeuropa, kulturområdet, inklusive forskning, samt det tvärssektoriella miljösamarbetet står överst på dagordningen.

Budget- och kontrollutskottet anför, att planläggningshorisonten borde vara längre än till utgången av 1992. Det kan jag i och för sig hålla med om. En genomläsning av C 2-dokumentet ger emellertid vid handen, att det inom en rad sektorer finns planer, som sträcker sig till både 1994 och även 1995.

Det är alltså inte på det viset, att ministerrådet inte tänker längre än till 1992, tvärtom. Men rådet vill säkert ge mig rätt i, att det under 1991 kommer att träffas några viktiga beslut, som kommer att få stor betydelse för det framtida nordiska samarbetet. Jag tänker särskilt på EES-förhandlingarnas avslutning och reformerna inom EG. Även utvecklingen i Östeuropa, inklusive Sovjetunionen, påverkar det framtida nordiska samarbetet. Mot den bakgrunden är det ett önskemål att hålla en flexibilitet och politisk handlingsfrihet i resursutnyttjandet, dvs att inte binda upp resurserna alltför långsiktigt.

Vår planläggning bör ta hänsyn till allt detta. Samarbetsministrarna har givit ställföreträdarkommittén i uppdrag att inleda överväganden om Norden i Europa och det nordiska samarbetet efter 1992. Det är också viktigt, att vi under denna session och senare under året får klara signaler om, vilka aktiviteter och områden, generellt och inom sektorerna, rådet lägger vikt på framöver.

Fru president! Baltikum/Östeuropa-programmet ställer ministerrådet inför uppgifter som vi inte tidigare mött. Det gäller särskilt driften av gemensamma informationskontor utanför Norden. Jag tror därför att det är klokt, att utvärdera programmet efter en två-årsperiod, dvs efter utgången av 1992. Ministerrådet kommer för 1992 att säkra finansieringen av programmet inom ramen för den ordinarie budgeten.

Elver Jonsson (kommunikationsutskottets talesman för C 2): Fru president! Vi behandlar nu C 1 och C 2, dvs. både verksamhetsberättelse och verksamhetsplan. Det har sagts från parlamentariskt håll att det är ett informativt dokument, och budget- och kontrollutskottets företrädare sade att det förs en bra dialog med ministerrådet och att det är angeläget att vi siktar mot trovärdighet i vårt arbete.

Jag skall fortsätta på det temat. Jag vill göra rådet uppmärksam på att vi fattar en rad goda beslut, men vi konstaterar i vår kommentar till verksamhetsberättelsen

att man inte alltid följer upp besluten. Exempel på det är den storslagna ekonomiska handlingsplan som vi antog för några år sedan, frågor kring infrastrukturen och frågor kring beslutet om hur vi skall minska alkoholbruket i Norden - på den punkten har det inte hänt någonting trots Nordiska rådets beslut och WHO:s rekommendationer.

Vi har alltså en tendens, kära rådsledamöter, att göra högtidliga deklamationer, men de följs inte upp i det praktiska vardagsarbetet. Vi kommer för sällan ner till "markplanet". Det är därför jag också till denna session har aktualiserat gränsgångarproblem, som är enkla och banala för vanligt folk men som vi inte har lyckats lösa. Det är i det sammanhanget man kan tala om trovärdigheten.

Tidsperspektivet har också varit med i resonemanget. Här behöver man använda två framgångsvägar. Det gäller å ena sidan handlingsutrymmet i det korta perspektivet. Något sådant finns i praktiken inte nu, eftersom allt är in-tecknat. Å andra sidan - och det är kanske ännu viktigare - höja planhorisonten och att det fasta planarbetet får det längre tidsperspektivet. När vi skall pröva redan existerande verksamheter blir slutsatsen ofta att det inte går att ändra någonting eftersom tiden är alldeles för kort.

Vi borde i planarbetet mera ägna oss åt det som ligger bortom 1991 och långt in på 90-talets mitt. Där bör planarbetet sättas in - annars klarar vi inte omprövningarna och klarar inte heller de besparingar som jag uppfattade att också samarbetsministern talade om i sitt anförande. Det gäller att utifrån C 1 dra lärdomar och utifrån C 2 förfina de verktyg vi har.

När de här kritiska synpunkterna nu är framförda tycker jag att kommunikationsutskottet kan peka på att man har tagit hänsyn till vad vi sade i fjol angående C 2 om att redovisa de ekonomiska ramar som utskottet har under den närmaste tiden. Men vi betonar att ramarna - det gäller framför allt budgetens totalsumma, där vårt utskott befinner sig på en mycket blygsam nivå - måste betraktas som riktmärken och inte som fasta tal, eftersom den nordiska budgeten måste beslutas med hänsyn till det ekonomiska läget i våra länder.

Jag skall anföra bara ett exempel på hur svårt det kan vara att få detta att stämma.

Enligt ett mycket ambitiöst plandokument skall ministerrådet ta sig an den nordiska transportmarknaden, man skall se på den pågående internationaliseringsprocessen i Europa, man skall initiera åtgärder för att minska och motverka trafikens negativa miljöpåverkan, man skall klargöra transportinfrastrukturens strategiska betydelse och man skall göra kompletterande infrastrukturinvesteringar för att åstadkomma ett effektivt transportsystem. Det är fantastiskt fina saker, men det är jättestora frågor, och det finns bara ett blygsamt anslag på några enstaka miljoner. Vad värre är: kostnaderna för de årsplaner som ministerrådet presenterar överstiger vida totala anslagen. Vi menar att det är viktigt att skapa harmoni mellan planerna och anslagen. Jag har tidigare när det gällt våra handlingsplaner använt ett fältrop: planera gärna, men handla mera!

Därför skulle jag vilja ställa frågan till samarbetsministern - om hon tar till orda vidare - om det nordiska ministerrådet är berett att i sin inriktning mera prioritera verksamheten för att kunna hålla tillbaka administration och byråkrati. Inom kommunikationsutskottet och från parlamentariskt håll har vi sett det som viktigt att få till stånd en ändring som gör att det operativa utrymmet blir betydligt starkare.

Eftersom den röda lampan lyser får jag nöja med dessa kommentarer från trafikutskottets horisont.

Sighvatur Björgvinsson (juridiska utskottets talesman för C 2): Fru præsident! Arbejdet i Nordisk Råd og dets udvalg har i de seneste år været stærkt præget af udviklingen i Europa. Samtidig med, at den økonomiske og politiske integration inden for EF øges, sker der vældige forandringer i Østeuropa.

En del af denne udvikling foregår i Baltikum, hvor de tre baltiske stater kæmper for anerkendelse. Samtidig ønsker de at øge kontakten med de nordiske lande.

I dette Europa, som nu er ved at skabes, er det naturligt, at de nordiske lande og Norden som helhed deltager aktivt. Gamle samarbejdsformer må revideres og omstruktureres, nye kontakter må oprettes, Norden må slå sine vinduer op for omverdenen.

I Det Juridiske Udvalg som i andre af Nordisk Råds udvalg har man været optaget af disse sager. I efteråret tog vi kontakt med Europa-Parlamentet, hvor jeg som formand for udvalget sammen med et udvalgsmedlem og sekretæren rejste til Bruxelles for at overvære mødet i Europa-Parlamentets Juridiske Udvalg og Miljøudvalg, og vi førte samtaler med ledende personer i disse to udvalg.

I år har vi på alle vores møder haft flere medlemsforslag til behandling om samarbejdsmulighederne med Østeuropa, særlig Baltikum, og diskuteret sagen ihærdigt. Udvalget konstaterer derfor med glæde, at i C 2-dokumentet, som er en klar forbedring af de seneste års dokument, har man prioriteret arbejdet med Norden i Europa og særlig kulturelle samarbejdstiltag med Baltikum og Østeuropa samt miljøsamarbejdet.

Udvalget vil dog pege på, at tidsperspektivet i dokumentet er for kort. Selv om den raske udvikling i Europa sikkert kan føre til, at langtrækkende planer må revideres, så er det mere end hensigtsmæssigt, at man i C 2'eren i det mindste planlægger for 1992 og 2-3 år fremover, men at det derimod ikke som nu indeholder henvisninger til aktiviteter, som allerede er projekteret til 1991 og skal gennemføres i dette år.

Udvalget peger f.eks. på, at under kapitel 4 savner man de prioriteringer, der burde findes. Udvalget ønsker en fortsat videreudvikling af dokumentet, således at det får øget karakter af et planlægningsdokument, men udvalget er også tilfreds med, at hovedansvarsområderne for udvalget nu findes samlet i C 2'eren, og at lovgivningssamarbejdet er taget op som et eget punkt.

Foruden Europasagen, Baltikum og revideringen og omstruktureringen af det nordiske samarbejdes former har hovedvægten i Juridisk Udvalgs arbejde været lagt på følgende områder: Lovgivningssamarbejdet, flygtningespørgsmål, fri bevægelse over grænserne, forbrugerpolitikken og ligestillingen.

Inden for lovgivningsområdet prioriterer man aktieselskabsret og produktansvar såvel fra ministerrådets side som fra Juridisk Udvalgs side. Vi mener også, at tiden nu er inde til iværksættelse af ægteskabskonventionen af 1931, og vi anbefaler, at Nordisk Råd her på sessionen antager rekommandationen om udredning af indførelse af gruppespørgsmål.

Udvalget stiller sig også positivt over for, at forskning i europæisk integrationsret bliver prioriteret i årene fremover, og konstaterer med glæde, at ministerrådet har fulgt Juridisk Udvalgs forslag i den henseende, selv om udvalget ikke er enig med ministerrådet i, at det nyoprettede forskningsråd i integrationsret skal finansieres over det beskedne budget på 500.000 DKK, som er sat af til projektvirksomhed i lovgivningssektoren.

Med hensyn til fri bevægelse over grænserne er Juridisk Udvalg fortsat af den mening, at spørgsmålet om opretholdelsen af den nordiske pasoverenskomst er af vital betydning.

Udvalget konstaterer, at ministerrådet ikke har til hensigt at følge udvalgets anmodning om at udarbejde en nordisk handlingsplan på flygtningeområdet, men forudsætter, at samarbejdet inden for samrådsgruppen fortsætter med samme kraft.

På ligestillingsområdet har udvalget særlig fremhævet planerne om et nyt Nordisk Forum. Udvalget blev derfor mere end forbavset over, at i C 2'eren var et nyt Nordisk Forum slet ikke nævnt, men nu konstaterer vi med glæde, at et nyt Nordisk Forum skal blive til realitet, selv om man ikke i budgettet har skaffet penge midler i lige så høj grad, som vi kunne have ønsket.

Fru præsident! Juridisk Udvalg er også helt enig i planlægningen af, at man skal give kvinderne fra Østeuropa, særlig Baltikum, de bedste muligheder for at deltage og gøre sig gældende i et nyt Nordisk Forum, men konstaterer også, at tilhørende udgifter ikke skal tages ud af det allerede stramme budget, men finansieres af andre midler.

Talleraas (ekonomiska utskottets talesman för C 2): Ärede fru president! Det nordiske samarbeidet befinner seg i en brytningstid, hvor mange av de gamle sannheter om samarbeidet internt mellom de nordiske land og Nordens forhold til omverdenen, og spesielt til Europa, må omvurderes. Ikke minst er dette tilfellet innenfor det økonomiske samarbeidet, hvor rammene for den fortsatte utvikling i høy grad bestemmes gjennom samarbeidet i Europa i form av EF-tilpasninger, EØS-avtale osv.

Det økonomiske samarbeidet mellom de nordiske land blir mer og mer avhengig av denne utvikling. Det var klart da den økonomiske handlingsplan ble lagt fram, og det er blitt mer og mer klart at gjennomføringen av planen avhenger helt av den europeiske utviklingen. Det betyr imidlertid ikke at den økonomiske handlingsplan er blitt mindre viktig enn tidligere. Snarere tvert imot, og det er derfor svært tilfredsstillende at Ministerrådet i 1990 la fram en statusrapport som viser at gjennomføringen stort sett går etter planen. "Stort sett etter planen" dekker imidlertid over det faktum at dette prosjekt som skulle føre til økte utenlandske investeringer i Norden, ikke lar seg gjennomføre og derfor bortfaller.

Ministerrådet har samtidig besluttet ikke å erstatte prosjektet med et annet prosjekt, hvilket kunne ha vært naturlig. Det bør fortsatt overveies om ikke disse frigjorte midlene kan anvendes til konstruktive prosjekter, f.eks. i tilknytning til samarbeidet med Baltikum eller andre land i Sentral- og Øst-Europa.

Det er fortsatt relativt stor forskjell mellom de nordiske lands økonomiske utviklingsforløp. I det siste året har vi f.eks. sett en kraftig konjunkturedgang i Sverige og Finland, og arbeidsløsheten er urovekkende høy over det meste av Norden. Det er derfor all mulig grunn til at de nordiske land fortsatt videreutvikler det økonomiske samarbeidet, slik at mulighetene for å løse disse viktigste problemene kan forbedres.

Det er imidlertid med en viss uro at Økonomisk utvalg imøteser framtiden for det økonomiske samarbeidet i Norden, spesielt gjennom Nordisk Råd. Den økonomiske handlingsplan utløper i 1992, og Ministerrådet har klart tilkjennegitt at det ikke vil bli gjennomført en ny handlingsplan av denne karakter framover. Også arbeidsprogrammet Norden i Europa 1989-92 utløper i 1992, naturlig nok, og Ministerrådet har ennå ikke tatt stilling til hva som skal skje etter det.

Etter 1992 står vi tilsynelatende tilbake med et kraftig redusert økonomisk samarbeid, hvilket Økonomisk utvalg har hatt vanskelig for å akseptere. Utvalget har derfor oppfordret Ministerrådet til å ta de nødvendige initiativ og til å anvende det

redskap som man nå har utviklet i form av C 2-redegjørelsen, til å gjennomføre den nødvendige planleggingen for framtiden.

Jeg benytter denne anledning til å gjenta oppfordringen, og vil samtidig peke på de viktigste av de initiativ som Økonomisk utvalg i betenkningen over C 2 finner nødvendig.

For det første må vi fram til sesjonen i 1992 gjennomføre en grundig debatt om politikk og innhold i det framtidige nordiske samarbeid. Dette bør skje i lys av den internasjonale utvikling, spesielt i forholdet til EF og EØS- avtale og behovet for økt integrasjon mellom de nordiske land.

Ministerrådet bør på denne bakgrunn framlegge et ministerrådsforslag til program for det nordiske samarbeidet etter 1992. Vi skal for øvrig senere under sesjonen vende tilbake til denne debatten i forbindelse med behandlingen av medlemsforslag A947. For det andre bør arbeidsprogrammet for Baltikum og Øst-Europa utbygges til et nivå og med et innhold som klart tilkjenner dette områdets prioritet som samarbeidspartner for de nordiske land.

I denne sammenhengen er det viktig at de nordiske institusjoner utnyttes fullt ut, og jeg vil særlig peke på at Nordisk Prosjektportfondens arbeid med bl.a. eksport av miljøutstyr til sentral- og østeuropeiske land bør finne en finansiell løsning framover. Dette arbeidet står framfor store nedskjæringer når den økonomiske handlingsplanen bortfaller etter 1992.

For det tredje vil jeg peke på behovet for at de nordiske land utvider samarbeidet omkring teknisk forskning og utvikling. Denne utvidelsen må skje med spesiell vekt på den industrielle utnyttelse av forskningsresultatene til utvikling av ny produksjon som er konkurransedyktig på de internasjonale markeder.

Dette gir meg en spesiell grunn til å etterlyse det varslede ministerrådsforslag om utvikling av næringspolitikken, slik at arbeidet i Nordisk Industrifond med nye, høyt prioriterte utviklingsprogrammer kan fortsette videre selv etter at den økonomiske handlingsplan bortfaller ved utgangen av 1992.

La meg som et fjerde punkt be Ministerrådet om snarest å legge fram de vurderinger og konklusjoner som kommer fram i forbindelse med vurderingene av nordisk regionalpolitikk i EF-sammenheng.

Økonomisk utvalg finner at det er viktig at disse vurderinger legges fram til debatt. Regionalpolitikken er også en viktig del av den debatt som i tiden framover vil bli ført i de nordiske land om forholdet til EF.

La meg avslutte med en takk til Ministerrådet, som etter mitt skjønn har gjort et godt arbeid i det året som er gått, ærede president.

Liltved (social- och miljöutskottets talesman för C 2): Ærede president! I sine innstillinger tar sosial- og miljøutvalget opp mange av de største og viktigste samarbeidsspørsmålene på Nordisk Råds dagsorden. Som første punkt tar vi opp det gamle spørsmålet om "Nordbors rettigheter". Dette er et spørsmål utvalget har arbeidet med i mange år. I fjor tok vi opp en anbefaling om et handlingsprogram på bakgrunn av at Ministerrådet hadde utarbeidet en rapport som gav en oversikt over hele området. Utvalget mente denne rapporten gav grunnlaget for et fremtidsrettet handlingsprogram. Men hva gjør Ministerrådet? Følger det opp utvalgets anbefaling? Nei! Til utvalgets store skuffelse foreslår Ministerrådet avskrivning av anbefalingen uten noen forholdsregler og lar "Nordbors rettigheter" bare utgjøre en del av det allmenne Europaprogrammet. Utvalget mener bestemt at "Nordbors rettigheter" bør overleve som et selvstendig samarbeidsområde. Vi mener det er viktig for å hevde våre nordiske rettigheter innenfor en harmonisering av EFs regelverk.

Utvalget er også skuffet over at Ministerrådet ikke synes å ville prioritere tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten i det nye prosjektprogrammet på arbeidsmarkedsområdet. Den økonomiske handlingsplanen går ut i 1992, og embetsmannskomiteen vil ha nye anslag frem til 1994. Vi mener i utvalget at ungdomsarbeidsløshet gir så mange negative menneskelige og sosiale utslag både på kort og lang sikt at arbeidet på dette området bør holde frem.

Ved utvalgets møte med sosial- og helseministrene understreket vi at den sosiale tryggheten ikke måtte svekkes ved en harmonisering av de nordiske reglene til EFs. Vi ønsker å forsterke den nordiske trygghetskonvensjonen slik at den kan bli en felles plattform i forhandlingene med EF og et instrument til å hjelpe frem den sosiale dimensjon i disse forhandlingene. Utvalget ble ikke beroliget av Ministerrådets forsikringer på dette området, og vil derfor holde det under nøye oppsikt i tiden fremover.

I november 1990 besøkte jeg sammen med andre utvalgsmedlemmer Leningradområdet, Estland og Latvia. Der ble vi vitne til svært omfattende og sterkt alarmerende miljøforstyrrelser og miljøproblemer. Jeg tør si at alt vi ser av miljøforstyrrelser i Norden, er paradisi i forhold til hvordan det ser ut i Baltikum. Problemene er så kolossale at de innsatser vi kan gjøre fra nordisk side, kan synes ynkelig små. Men om de er små, så er de likevel en begynnelse til et bedre miljø og derved bedre livsvilkår for mange baltere. Det er viktig at vi i dette arbeidet prioriterer og målretter våre innsatser nøye. Nå gjelder det ikke å smøre innsatsen utover for å få det til å se ut som om vi gjør mye, mens vi i virkeligheten ikke oppnår resultat. Nå gjelder det å samle innsatsen omkring de mest skadelige forurensninger. Jeg fikk det helt klare inntrykk av at balterne selv gjerne vil satse langt mer på miljøinnsatser enn det som de dessverre ennå har muligheter til. Så lenge de fleste og tyngste forurensningskildene er under Sovjets kontroll, så lenge de baltiske stater er okkuperte, vil en omfattende miljøoffensiv vanskeligjøres. Vi må ikke fortvile, men handle så godt og målrettet vi kan, i godt samarbeid med de baltiske nasjoner.

Utvalget har så langt arbeidet intenst med miljøvern og har derfor ikke i samme grad hatt naturvern på kartet. Det gleder oss å lese i C-2 at noen ulike prosjekter nå skal føres sammen til et handlingsprogram for naturvern. Utvalget vil minne om at det finnes flere prosjekter, bl.a. innen jordbrukssektoren - nemlig et prosjekt for å bevare kulturlandskapet og en analyse av økologisk og ekstensivt jordbruk.

Med disse ord vil jeg anbefale Plenarforsamlingen å anta utvalgets innstillinger.

J. K. Hansen (kulturutskottets talesman för C 2): Fru præsident! Ved at læse C 2-dokumentet om kultursektoren kan man konstatere, at der sættes spørsmålsteget ved det nordiske kultursamarbejdes fremtid. Kulturen erklæres at have høj prioritet, men alligevel kan kulturhandlingsplanen ikke finansieres i overensstemmelse med handlingsplanen.

I C 2-dokumentet erklæres, at sigtet med kulturhandlingsplanen for 1988 var, at budgettet på kulturområdet skulle forhøjes med 35 mio. DKK, sammenlignet med prisniveauet i 1987. Men på grund af den stramme budgetsituation kan ministerrådet ikke opfylde denne målsætning.

Utvalget har da også ved de to foregående sessioner påpeget det beklagelige i, at Nordisk Ministerråd vedtager en kulturhandlingsplan med bestemte budgetkonsekvenser for ret hurtigt at erklære, at denne plan ikke kan overholdes budgetmæssigt.

Ministerrådet vil så nu evaluere nuværende tiltag vedrørende kulturområdet med henblik på at frigøre så store ressourcer som muligt for nye behov og at søge

alternative finansieringskilder for eksisterende nordiske institutioner og samarbejdsorganer.

Nordisk Råd har yderligere fået et ministerrådsforslag om et arbejdsprogram om ændret finansiering og organisation af kultursektorens institutioner, samarbejdsprogrammer og andre permanente aktiviteter. Dette forslag skal vi have til behandling i morgen, torsdag.

Udvalget har svært ved at bedømme relevansen af de inden for C 2-dokumentet prioriterede aktiviteter for året 1991, når denne omlægning ikke er foretaget. Udvalget lægger derfor hovedsagelig vægt på de almene synspunkter for planlægning inden for kulturområdet. Og vi må nok sige, at C 2-dokumentet om planerne for det nordiske samarbejde er ret tåget, når det gælder kultursektoren. Derfor har Kulturudvalget påpeget nogle vigtige fremtidsspørgsmål.

Udvalget er af den opfattelse, at i en situation med stadige politiske forandringer i Europa bør der findes målsætninger om, hvorledes det fremtidige nordiske samarbejde bør se ud, samt dets rolle i den baltiske/østeuropæiske udvikling inden for Vesteuropa.

Udvalget skal fremhæve, at samarbejdet med Baltikum er et vigtigt område, og vi har i sinde i løbet af de kommende år at følge de initiativer op, som Nordisk Råds Præsidium har taget i spørgsmålet.

Udvalget skal betone, at det er vigtigere end nogen sinde at værne om den nordiske kulturarv og kulturidentitet og samtidig gennemføre ideen om den nordiske kulturmodel. Såfremt de nordiske lande arbejder i fællesskab, har vi store muligheder for at påvirke og være et forbillede for et nyt europæisk samarbejde. Med ændrede politiske strukturer i Europa opnås muligheder for nye samarbejdsfelter inden for kulturområdet, og udvalget lægger vægt på, at ministerrådet fortsætter arbejdet med et arbejdsprogram for Baltikum/Østeuropa, som påbegyndtes i år 1990. Også landene omkring Østersøen begynder at nærme sig hinanden med konkrete samarbejdsprojekter.

Inden for Europarådet planlægges for tiden et projekt om kulturturisme i det gamle Hanseområde, som har til hensigt at styrke den fælles kulturidentitet på området. Europarådet har indbudt Nordisk Råd og de nordiske lande til at planlægge og iværksætte projektet i samarbejde med Europarådet.

Udvalget er af den opfattelse, at projektet er af stor interesse, og at de nordiske lande med deres gamle, veletablerede kultursamarbejde er godt egnede til at deltage i et sådant projekt. Udvalget mener, at projektet bedst organiseres i et samarbejde mellem Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Europarådet.

Jeg må sige, vi er kommet langt inden for kultursamarbejdet i Norden. Nogle sager burde dog have haft større prioritet efter udvalgets mening. Det nordiske samarbejde på massemedieområdet er ikke noget at råbe hurra for. Hvor ofte har vi ikke i rekommandationer og handlingsprogrammer krævet, at de skandinaviske sprog tekstes på originalsproget i TV, eller at vi får løst ophavsretsproblemerne mellem de nordiske lande? Vi kunne passende spørge: Hvor findes den politiske vilje hos ministrene til at løse dette problem?

Vi ønsker fortsat at udvikle og støtte ungdoms- og udvekslingssamarbejdet i Norden. Det anser Kulturudvalget for at være en god investering i fremtiden, men det kræver, at der hertil afsættes de fornødne økonomiske midler.

I Kulturudvalget mener vi, at der bør gøres en fælles indsats for at gennemføre de fælles intentioner, vi havde ved vedtagelsen af kulturhandlingsplanen i 1988, og i Nordisk Råds Kulturudvalg er vi rede til at samarbejde herom med Nordisk Ministerråd.

I Kulturudvalget ser vi hen til en positiv og en frugtbar kulturdebat med ansvar over for budgetterne.

Fru præsident! Med disse bemærkninger skal jeg anbefale udvalgets betænkning.

Sønderby: Fru præsident. Der blev fra enkelte sider i går sagt - og det er vi vant til, når vi har Nordisk Råds møde - at man kunne nedlægge Nordisk Råd. Den eneste værdi, der er i at sige det, er, at man kommer i medierne.

I Midtergruppen er vi jo et meget bredt udsnit af partier; vi er 15 i alt. Vi drøfter aldrig det spørgsmål; tværtimod har vi i debatterne i Midtergruppen rost Organisationskomiteen for det arbejde, den har gjort, hvor man prøver på at effektivisere arbejdet i Nordisk Råd. Vi er ikke enige i alt, hvad der står i betænkningen. Det kan være svært, når der er 15 partier om det. Vi er bl.a. ikke enige, når man skriver, at de internationale spørgsmål skal drøftes i et ministerråd, og der er flere andre områder, hvor vi heller ikke er enige. Men det kommer vi jo til at drøfte, når det bliver fremlagt senere på sessionen, og blev også nævnt i går.

Vi vil gerne takke ordføreren for Budgetutskottet, Wiggo Komstedt, for beretningen. Vi er enige i den prioritering, som han fremsætter i betænkningen, nemlig at vi først og fremmest skal prioritere samarbejdet med Baltikum, også økonomisk. I går blev der jo sagt mange pæne ord om samarbejdet med Baltikum, men det kan altså ikke blive ved ord; vi må også handle, vi må også sætte økonomiske ressourcer af til dette.

Dér er vi heller ikke helt enige i Midtergruppen, for vi er nogle, der mener, at det kan gøres inden for det nulbudget, som ministerrådet har lagt frem. Vi mener, at der kan prioriteres, således at der kan blive sat midler af. Alle nordiske lande fører jo en restriktiv finanspolitik, og jeg er derfor selv tilfreds med, at man fastholder et nulbudget. Men der er nogle i Midtergruppen, der mener, at vi nok burde have flere penge.

Vi er i Midtergruppen enige om, at parlamentarikerne bør kende mere til budgetterne, få mere indsigt i dem. Vi har også drøftet det både i Midtergruppen og i den danske delegation. Når vi kender til, hvad vi bruger pengene til, så får vi også bedre mulighed for at prioritere og eventuelt tage ting ud, som er sat i gang for mange år siden. Derved bliver der flere penge til Baltikumområdet.

Men ministerrådet har jo været meget agtpågivende på dette område, for da Baltikumproblemerne dukkede op og der blev brug for penge, så fandt ministerrådet også midler til at sætte ting i gang, både informationscentrene og det arbejdsprogram, som ministerrådet har lagt frem, og det er vi meget tilfreds med.

Midtergruppen er også enig om, at vi skal prioritere miljøspørgsmålene meget højt, men vi vil også gøre opmærksom på, at man skal passe på overlapning, altså man skal ikke sætte nogle ting i gang, lave noget konkurrence til ting, som måske laves i andet regi, så vi sikrer, at pengene bliver brugt rigtigt.

Vi er i Midtergruppen tilfredse med, at ministerrådet vil arbejde på at fremme og effektivisere nordisk samarbejde på alle niveauer under hensyntagen til de økonomiske rammer, der er til rådighed. Det er det, jeg nævnte før, at sætte nogle ting i gang, men også fjerne nogle af de projekter, som måske er sat i gang for mange år siden.

For det er også vigtigt, at vi i fremtiden kan styrke de nordiske landes indflydelse i de store økonomiske områder i EF, der udvikler sig i Europa, og som forhåbentlig får deltagelse fra så mange af de nordiske lande som muligt. Her bliver der i hvert fald behov for at sætte nogle ressourcer af til de tiltag, som skal laves dér. Vi har jo på nogle områder drøftet modellen, og vi hører måske i eftermiddag lidt

om, hvordan man anvender midlerne i Benelux-rådet. For der bliver behov for et meget tæt samarbejde de nordiske lande imellem i det nye Europa.

Fru præsident! Vi er enige med udvalget i, at det ville være godt, hvis vi fik lidt længere tidsperspektiver på budgetterne, således at C 2 1992 kunne indeholde planer lidt længere frem. Men vi kan jo også slå op i ministerrådets betænkning, side 14. Der er et meget fint diagram, der peger på, hvilke midler der er brugt, og hvilke midler der med et nulbudget vil være muligheder for at bruge i den kommende tid. Vi vil gerne have, at man får mere tid til at drøfte i partigrupperne, hvordan midlerne skal anvendes. Det er ikke et spørgsmål om at få flere penge. Det er et spørgsmål om at bruge de penge, der er sat af til Nordisk Råd, på en fornuftig måde.

J. K. Hansen: Fru præsident! Jeg mærkede mig, at Midtergruppens talsmand her fra talerstolen gentagne gange i sit indlæg påpegede, at der var visse projekter, man nok burde fjerne fra Nordisk Råds regi.

Når man gentager det så mange gange heroppe fra denne talerstol, så burde man også nævne, hvilke projekter, hvilke institutioner, hvilke institutter det er, Midtergrupperne ønsker at fjerne fra Nordisk Råds regi.

Sønderby: Tiden tillader ikke, at jeg remser op, men det, jeg sagde, var, at parlamentarikerne burde kende lidt mere til nogle af disse projekter. Nogle af projekterne er måske sat i gang 15-20 år tilbage, og det, vi har bestemt i midtergrupperne, er, at vi nu vil sætte os ned og kigge på disse projekter, og så skal vi meddele hr. J. K. Hansen, hvilke områder vi kan tage fat på.

Som jeg sagde i debatten i går, ved jeg, at hr. J. K. Hansen og Kulturudvalget mener, de skulle have flere ressourcer. Men Kulturudvalget får eksempelvis en tredjedel af budgetterne, og det kunne også være, at man dér skulle prøve at sætte sig ned og undersøge, om alle de projekter, der er sat i gang, vil være formålstjenlige, eller om man ikke skulle stoppe nogle og så sige: Den nye tid kræver, at vi sætter nogle nye projekter, nogle andre ting i gang. Jeg tror - og det er der flere i Midtergruppen, men ikke alle, der mener - at vi inden for de økonomiske rammer, som Ministerrådet har sat af, og som alle regeringerne jo egentlig er enige om er stramme, kan finde midler, så vi kan sætte de nye ting i gang, som det nye Europa kræver at Nordisk Råd skal gøre.

J. K. Hansen: Jeg skal takke Mittengruppens talsmand for det svar, jeg ikke fik. Det er da rigtigt nok, at enhver partigruppe selvfølgelig kan sætte sig ned og arbejde med tingene, og det gør man formentlig i alle partigrupperne. Men det havde været rart, at det samlede Nordisk Råd kunne have fået lidt at vide om, hvor det egentlig er man vil sætte ind. Det bliver spændende herefter at arbejde de respektive fagudvalg og finde ud af, hvordan forslagene så dukker op.

Men vi har jo et forslag til B 112 til behandling i morgen, og så kan det være, at vi kan få løftet sløret lidt for Mittengruppens aktiviteter.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Krister Skånberg ersätter Marianne Samuelsson under andra mötet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Skånberg: Fru president! Jag vill använda detta tillfälle till att framföra några allmänna synpunkter på planeringen av det fortsatta nordiska samarbetet och därmed utarbetandet av plandokument.

Det är enligt de grönas mening viktigt att man vid planeringen av det fortsatta nordiska samarbetet tillser att detta sker inom de ramar som sätts upp av naturen, av de ekologiska systemen och av tillgångarna av naturresurser, speciellt sådana som inte nyskapas. Men planeringen skall också ske med hänsyn till vad solidariteten kräver, framför allt med tanke på svaga grupper i Norden och i andra länder.

Det är också viktigt att planeringen är långsiktig, mer långsiktig än vad de nuvarande dokumenten anvisar, och att man som huvudalternativ i planeringen har en fortsättning av de system och modeller som vi under lång tid har byggt upp i Norden. Det nordiska alternativet måste alltid vara huvudalternativet i planeringen. Man bör i planeringen också hela tiden presentera ordentliga konsekvensanalyser, speciellt när det föreslås förändringar som innehåller alternativ som innebär att man frångår den modell som vi menar skall vara huvudmodellen.

Den nordiska modellen på det ekonomiska, det sociala och arbetsmarknadsområdet liksom på en rad andra områden har utvecklats under många år och fungerar rätt bra för folken i Norden. Det finns många förslag om en stegvis förbättring av denna modell. Det framgår av medlemsförslagen i Nordiska rådet och av motionerna i våra parlament. Planeringen bör inriktas på att bättre ta till vara de nordiska ländernas naturliga förutsättningar för att öka den gemensamma självtilliten och för att minska sårbarheten. Det gäller därvid särskilt att ta vara på de olika regionernas förutsättningar och möjligheter. Det finns naturliga regioner som sträcker sig utanför Nordens gränser, bl.a. Östersjöregionen och Nordkalotten, och det är viktigt att på alla rimliga sätt bredda och fördjupa samarbetet med andra länder och landsdelar som hör till de större regionerna.

Detta innebär bl.a. breddat och fördjupat samarbete med alla länder runt Östersjön. Särskilt aktuellt är det nu att bredda samarbetet med de baltiska länderna, men också med de andra Östersjöstaterna, både för att solidariskt hjälpa varandra och för att i solidaritet med kommande generationer rädda Östersjön som ett levande hav.

På en rad områden, fru president, pågår en s.k. anpassning till de regler som gäller och kommer att gälla inom EG. Det är värdefullt att man kan harmonisera regler som underlättar samarbetet över nationsgränser, alldeles särskilt om sådana gränser skär igenom de naturliga regionerna. Däremot blir det ingen harmoni om ett eller flera länder ensidigt tvingas anpassa sig efter regler som andra länder har skapat. Låt mig upprepa, fru president, att det är viktigt att vi här har det nordiska alternativet som huvudalternativ i all planering. Det är helt riktigt att man kan planera för alternativa utvecklingar, men då är det särskilt viktigt att konsekvensanalyser görs för att visa vad dessa olika handlingsvägar leder till. Det finns för närvarande en tendens att man ser den nordiska framtiden som en framtid helt beroende av EG, och det tycker vi är perspektivlöst. Då har man frångått det som vi anser bör vara huvudalternativet.

Alsaker: Fru president! Bare et par helt korte merknader til ett av punktene i sosial- og miljøutvalgets uttalelse til C-2, hvor sosial- og miljøutvalget har fremhevet at de nordiske landenes alkoholpolitikk ikke må svekkes i samband med et nærmere samarbeidsforhold til EF. Vi har som målsetting at de nordiske land må få beholde sin nåværende alkoholpolitikk - vel vitende om at denne er noe forskjellig i de respektive land.

Selv om det er kulturforskjeller i Norden når det gjelder holdningene til alkohol, har likevel samtlige nordiske land gått inn for Verdens Helseorganisasjons målsetting om å redusere alkoholforbruket med 25 pst. frem mot år 2000. Denne målsettingen bygger på det resonnement at det er en sammenheng mellom det totale forbruk av alkohol og de totale skadevirkningene. Som et ledd i denne selvplagte målsettingen skal de nordiske land hvert tredje år rapportere til Verdens Helseorganisasjon om utviklingen i alkoholforbruket.

Nordisk Råd har anbefalt Nordisk ministerråd å utarbeide et handlingsprogram for å oppfylle målsettingen om 25 pst. reduksjon. Til tross for ulik alkoholpolitikk i Norden bør det være områder hvor vi kan samarbeide - på trafikksektoren, når det gjelder alkoholfrie ungdomsmiljøer, for bare å nevne noen sektorer. Ministerrådet har meddelt at de ikke ser seg i stand til å utarbeide et slikt handlingsprogram. Sosial- og miljøutvalget beklager dette.

Alkoholpolitikken i Norden har basert seg på høye alkoholavgifter og begrenset tilgjengelighet. Danmark skiller seg som kjent ut når det gjelder tilgjengeligheten.

I de pågående EØS-forhandlingene er det viktig at vi kan bevare hovedtrekkene i vår alkoholpolitikk. Vi må ikke glemme at alkohol er ett av våre største sosiale problemer.

Det er derfor viktig at vi i EØS-forhandlingene sikrer retten til å fastsette alkoholavgifter som i dag - begrunnet ut fra helsemessige vurderinger - og at vi står vakt om statenes monopolordninger, som jeg håper kan opprettholdes både når det gjelder engrosleddet og detaljleddet.

Ved en nærmere integrering i Europa må vi regne med at alkoholkapitalen vil søke sterkere innpass også på våre markeder. Forbudet mot alkoholreklame som er vedtatt i de fleste nordiske land, er i denne sammenheng et lovverk som det er viktig å slå ring rundt.

Fagerholm: Fru president! Från finländsk sida har man konsekvent framhållit svårigheterna med att kunna upprätthålla nuvarande standard och i ännu mindre grad kunna effektivisera och intensifiera det nordiska samarbetet inom ramen för en nollbudgetering. I budget- och kontrollutskottet har jag också försökt betona detta.

Eftersom Nordiska rådet gått in för en nollbudgetering får vi acceptera detta och försöka göra det bästa möjliga av det.

Den plan som Nordiska ministerrådet framlagt med avseende på det fortsatta nordiska samarbetet innehåller en hel del intressanta uppslag som, om de förverkligas, ger förhoppningar för framtiden.

Jag tänker på den föreslagna nya strategin med prioriteringar och rationaliseringar. Särskilt hoppningivande förefaller den helt nya inriktningen mot mål- och ramstyrning av en del institutioners verksamhet, som också redan inletts på försök.

Från åländsk synpunkt sett är jag glad över de prioriteringar som föreslagits, för det första när det gäller samarbetet med Baltikum på olika områden, och att man betonat vikten av att tillräckliga medel anvisas för att detta samarbete skall kunna förverkligas.

För det andra är jag glad över den föreslagna prioriteringen av miljö i vid bemärkelse, och här inkluderar jag arbetet på att förbättra havsmiljön, särskilt Östersjömiljön. Snabba effektiva åtgärder inom det området är absolut nödvändiga om livet i Östersjön skall kunna räddas.

Marit Rotnes: President! I sin redegjørelse om planene for det nordiske samarbeidet peker Ministerrådet på at utviklingen av EFs indre marked og åpningen overfor Øst-Europa sannsynligvis vil representere en utfordring for utviklingen av sam-

arbetet innenfor det nordiske arbeidsmarked, og videre at det derfor vil være nødvendig med rullerende programplanlegging på dette området.

Det er liten tvil om at økende arbeidsledighet i de nordiske land vil sette våre velferdssamfunn på den største prøve framover.

Arbeidsledighet er sløsing med menneskelige og produktive ressurser.

Flere land i Europa ser ut til å godta høy arbeidsledighet for på denne måten å forsøke å presse ned inflasjonen. Med en mer internasjonalisert økonomi som er dominert av sterke kapitalkrefter, blir det etter hvert vanskeligere for det enkelte land å drive en politikk for full sysselsetting.

Et samarbeid i Norden om et program for full sysselsetting gir oss bedre forutsetninger for å presse ned arbeidsledigheten og øke sysselsettingen. Spesielt når det gjelder effektive tiltak mot ungdomsarbeidsledigheten, er det viktig at Norden danner en felles front og får til en offensiv satsing.

Det er viktig at Nordisk Råd og Ministerrådet ser den fare som truer Nordens ungdom i form av økende arbeidsledighet, og satser maksimalt på fellestiltak for å bekjempe ungdomsledigheten. Vi her i Norden burde ikke godta at mange ungdommer starter sitt voksne liv med arbeidsledighet. Disse problemene må tas opp til alvorlig drøfting slik at innsatsen kan økes.

Det er viktig å skape langsiktige positive virkninger gjennom en arbeidsmarkedspolitikk for utdanning, omskolering og arbeid. En aktiv arbeidsmarkedspolitikk er et avgjørende middel for å nå full sysselsetting sammen med tiltak gjennom næringspolitikken og den generelle økonomiske politikken.

En effektiv arbeidsformidling er en forutsetning for det hele. Derfor er det viktig å styrke samarbeidet mellom arbeidsformidlingene i Norden. Det er viktig at vi satser på felles prosjekt innen ulike deler av arbeidsmarkedspolitikken.

Forandringene på arbeidsmarkedet i framtida øker kravene til velutdannet arbeidskraft. Teknisk fornyelse og økte utdanningskrav på arbeidsmarkedet krever både et alminnelig høyt utdanningsnivå og en videreutdanning som fungerer godt. Derved får den enkelte større muligheter til å tilpasse seg forandringer i etterspørselen av arbeidskraft. Yrkesutdanning vil få stadig større betydning.

Alle gode krefter i Norden må samle seg om å bekjempe arbeidsledighet. Ministerrådet må sette sine krefter inn på dette området på kort og lang sikt. Noen vil spørre: Har vi råd til satsing mot arbeidsledighet? Jeg vil svare slik: Intet samfunn er så rikt at det har råd til arbeidsledighet, og intet samfunn er så fattig at det ikke har råd til å gjøre noe ved arbeidsledigheten.

Elver Jonsson: Fru president! Först en liten replik med anledning av Marit Rotnes inlägg. Jag instämmer i den allmänna intentionen att vi i Norden skall ha en arbetsmarknadspolitik som ger arbete och välfärd åt människor. Men det är också viktigt att säga att arbetsmarknadspolitik aldrig kan ersätta ett positivt näringsklimat och en god samhällsekonomi. Dessa båda förutsättningar är fundamentala.

Jag beklagar vidare, fru president, att det inte från någon av samarbetsministrarna kommit någon kommentar till de av mig ställda frågorna om de i sin allmänna inriktning vill prioritera verksamhetsdelen och hålla tillbaka administration och byråkrati. Är man också beredd att i sina planer få en större harmoni mellan plandokument och de pengar som man är beredd att anslå? Vi får fortsätta att driva dessa frågor på det parlamentariska planet. Parlamentarikernas inställning är helt klar, men vi har i dagens debatt fått för litet gensvar från samarbetsministrarna på dessa punkter.

Minister Tarja Halonen: Fru president! Jag försökte i mitt ganska långa tal ge svar på denna fråga, därför att vi visste på förhand att där finns problem. Jag kan för egen del tillägga att vi från finländsk sida hela tiden understrukit att om vi får bra idéer, som vi nu har fått, skall vi också försöka få pengar. Därför har vi i någon mån velat bredda budgeten. Men koncensusbeslutet har ju inneburit att vi måste försöka spara, därför att den ekonomiska situationen i flera nordiska länder inte är så bra som vi hade hoppats. Därför har ministerrådet försökt anpassa sig efter situationen. Naturligtvis är detta sådant som man på förhand inte kan avgöra helt och hållet, utan vi måste arbeta med det under året.

Även om debatten här kunde bli mycket intressant, tror jag inte att vi kan hitta någon bättre lösning just nu. Vi försöker lyssna på idéer från olika kommittéer, och jag litar på att där finns så mycket klokhet att de kan ge oss råd.

Elver Jonsson: Fru president! Jag tackar för de kompletterande synpunkterna från minister Halonen. Jag instämmer till fullo i att vi måste spara då det är ont om pengar. Den gamla regeln om att man skall rätta munnen efter matsäcken gäller i Nordiska rådet i lika hög grad som i andra verksamheter. Men då blir det ännu viktigare att vi håller tillbaka onödig byråkrati och bekämpar den ibland alltför tunga administration, som leder till att vi får så litet utrymme för den operativa verksamheten. Jag uppfattade ministerns svar så att den viljan finns från hennes sida, och jag hoppas att så är fallet också inom gruppen av samarbetsministrar i övrigt.

De bägge C-dokumenterna ger vid handen att vi har en hel del att förbättra i vårt interna arbete. Det har också bekräftats i organisationskommitténs förslag. Jag tror också att vi kan förändra en del. En väg är att vi från parlamentariskt håll får ett starkare budgetansvar och kanske också att samarbetsministrarna får ett större ansvar för budgetpolitiken. Jag tror att våra kära finansministrar inte är tillräckligt engagerade i det nordiska samarbetet för att rätt förstå behoven. Man glömmer lätt att om vi gör saker gemensamt, kan vi nationellt avstå från vissa andra utgifter. Jag tror att vi därmed både kan öka effektiviteten och spara pengar. Jag hoppas att samarbetsministrarna känner sig uppmuntrade av denna debatt att ta ett fastare tag om vårt gemensamma arbete. Det finns mycket att vinna på det.

Vad vi från kommunikationsutskottet ofta har understrukit är att det har fattats beslut på viktiga områden, som helt har tappats bort därför att vi inte orkat fullfölja dem. Det behövs en större harmoni mellan beslut och beviljade anslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande budget- och kontrollutskottets förslag, punkt A, till yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1).

För yttrandet röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sighvatnr Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Skånberg Krister, Svart-

berg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Friðrik Sophusson, Gustafsson Hans I., Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sasi Kimmo, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Yttrandet hade sålunda antagits med 53 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande budget- och kontrollutskottets förslag till yttrande över C 2/1991, punkt C.

För yttrandet röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuuttila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sighvatn Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars

Krister Skånberg avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Friðrik Sophusson, Gustafsson Hans I., Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sasi Kimmo, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Yttrandet hade sålunda antagits med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt D, bifölls.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande kommunikationsutskottets förslag till yttrande över C 2/1991, punkt E.

För yttrandet röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Haugen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Öhrsvik Lena

Mot yttrandet röstade: Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle

Skånberg Krister *avstod från att rösta*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Friðrik Sophusson, Gustafsson Hans I., Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst, Östrand Per Olov

Yttrandet hade sålunda antagits med 54 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta. Utskottets förslag, punkt F, bifölls.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande över C 2/1991, punkt G.

För yttrandet röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Haugen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Skånberg Krister *avstod från att rösta*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenberg Haakon, Friðrik Sophusson, Gustafsson Hans I., Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst

Yttrandet hade sålunda antagits med 57 röster. 1 medlem avstod från att rösta. Utskottets förslag, punkt H, bifölls.

Härefter skedde votering, medelst voteringsapparat, beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande över C 2/1991, punkt I, och reservantens förslag.

För utskottets förslag röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jelveld Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

För reservantens förslag röstade: Skjervengen Pål Atle

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenberg Haakon, Gammelgaard Lars P., Gustafsson Hans I., Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 57 röster mot 1. Utskottets förslag, punkt J, bifölls.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande över C 2/1991, punkt K.

För yttrandet röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan

Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Mot yttrandet röstade: Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Gustafsson Hans I., Håkansson Per Olof, Hjørleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jäätteenmäki Anneli, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Sønderby Peder, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst

Yttrandet hade sålunda antagits med 55 röster mot 2.

Utskottets förslag, punkt L, bifölls.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande kulturutskottets förslag till yttrande över C 2/1991, punkt M.

För yttrandet röstade:

Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldekenilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Mot yttrandet röstade Hagen Carl I, Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle

Gammelgaard Lars P. och Jelved Marianne avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Gustafsson Hans I., Hjørleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Niel

son Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Wroldsen Ernst

Yttrandet hade sålunda antagits med med 56 röster mot 3. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag. punkt N, bifölls.

2

C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden (1989)

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1989 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1989 samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1989 till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

Ivar Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

3

D 45/1987/b: Meddelande om rekommendation nr 45/1987 angående finansieringen av det nordiska samarbetet; Framställning 1/1991/b: Meddelande om framställning nr 1/1991/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1991

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen och framställningen för rådets del färdigbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

4

Allmän sakdebatt om kommunikationsutskottets saker

Elver Jonsson (kommunikationsutskottets talesman): När det gäller de principiella delarna har vi redan i samband med C 2-dokumentet diskuterat viktiga avsnitt, bl.a. bristen på samstämmighet mellan å ena sidan de förhoppningar och planer som läggs fast och å andra sidan de oftast otillräckliga medel som sedan anslås och som gör att intentionerna inte kan fullföljas. När vi nu skall börja med ett allmänt avsnitt, tänker jag därför begränsa mig till några viktiga frågor. Jag hoppas även att vi kan få kommentarer från någon av de nordiska trafikministrar som deltar i denna diskussion.

Jag tänker ta upp tre frågor, nämligen infrastrukturinvesteringarna, internationaliseringsprocessen samt trafiksäkerheten. När det gäller infrastrukturinvesteringarna har vi från utskottets sida påpekat den besvikelse som vi känner över att ministerrådet inte har fullföljt sitt arbete enligt de rekommendationer som har givits. Att man nu söker alternativa finansieringsmöjligheter understryker vikten av att planeringen sker utifrån ett nordiskt perspektiv för att garantera att de begränsade resurser som föreligger används på bästa möjliga sätt.

Det finns ett par tunga områden för den centrala delen av Norden som är oerhört viktiga. Det gäller t.ex. de fasta förbindelserna från Sverige mot kontinenten, vilka tillgodoser en stor del av även Finlands och Norges transportbehov. Där anser vi det mycket intressant och värdefullt att man inom de närmaste dagarna tar ett fast och kanske avgörande grepp om frågan.

Det andra området som jag skulle vilja ta upp är järnvägstrafiken från Köpenhamn över Göteborg mot Oslo. Där har vi planer på att fullfölja ett mönster, nämligen att föra över trafik från de hårt belastade vägarna till spårbinden trafik. Därför måste de snabba dubbelspåren snarast bli förverkligade. Det skulle föra med sig en rad fördelar. Det skulle främja trafiksäkerheten, minska miljöstörningen och skapa en bättre tillväxt för hela vårt näringsliv.

När det gäller internationaliseringsprocessen av transportsektorn kan vi notera att t.ex. cabotagefrågorna har gällt enbart lastbilstransporterna. Det har vi ställt oss positiva till. Samtidigt har vi sagt att liberaliseringen måste gälla även andra transporter. Utskottet har lagt särskild vikt vid de problem som t.ex. de tvärgående flygförbindelserna inom Norden har haft. Vi har upprepade gånger påpekat att internationella regler under inga omständigheter får hindra en gynnsam regional utveckling inom Norden. Det finns faktiskt en tendens till att trafikförändringarna och förbättringarna starkt koncentreras till de befolkningstäta områdena. Det innebär att svagare delar - och med detta menar jag områdena norr om en linje Helsingfors-Stockholm-Oslo - får sämre förutsättningar för en utbyggnad och att dessa problem inte utsätts för samma politiska tryck. Det är viktigt att vi här i Nordiska rådet ägnar uppmärksamhet även åt de norra delarna av Norden och inte minst även Västnorden.

Den tredje punkt som jag tar upp gäller insatser på trafiksäkerhetsområdet, där vi för övrigt kommer att få en särskild debatt. Det finns anledning att erinra om att detta är en av de viktigaste frågorna som kommunikationsutskottet önskar driva. Vi har det dystra faktum att ungefär 2 500 människor omkommer i trafiken i Norden varje år. Omkring 10 000 skadas svårt och ännu fler råkar ut för lindrigare skador. För många innebär det dock ett livslångt lidande.

Vi ser positivt på den handlingsplan som ministerrådet har lagt fram och där man prioriterar även de områden som vi finner angelägna, nämligen hastighetsområdet, problemen med onyktra förare i trafiken, de unga förarnas speciella situation samt de oskyddade trafikanterna. Inte bara motorfordonsförarna är trafikanter. Trafikanter är vi alla. Trafikanter är vi från förskolestadiet och uppåt.

Jag tror att vi måste se över de små anslag, både relativt och totalt, som vi har för transport- och trafikområdet, om vi skall kunna påstå att vi i Norden har goda kommunikationer. Vi har ju i andra sammanhang sagt att det är en förutsättning för en gynnsam utveckling. Därför gäller det att vi lever upp till de höga ideal som vi ändå är överens om.

Skånberg: Herr president! Det är viktigt att i kommunikationsplanering göra konsekvensanalyser. Som ett viktigt exempel talas här om att bygga nya broar. Det gäller bl.a. en bro över Öresund, som kommer att få flera konsekvenser. En konsekvens är att bron genom sina fundament kommer att minska genomströmningen av vatten, ytterligare minska vattenomsättningen i Östersjön och ytterligare försämra Östersjöns möjligheter att överleva.

En annan konsekvens kommer att bli att biltrafiken ökar, och det innebär ökad miljöförstöring. Det är viktigt att komma ihåg att katalysatorer på avgasrören inte löser alla problem. Koldioxidutsläppen påverkas inte alls. Jag tror att vi är eniga om att vi måste ta växthuseffekten på allvar. Det är därför viktigt att göra allt man kan

för att minska koldioxidutsläppen, och i det fallet är det viktigt att minska biltrafiken och föra över så stor del som möjligt av den på tåg och på miljövänliga sjötransporter.

En övergripande konsekvensanalys kommer att visa att en fast förbindelse över eller under Öresund inte gynnar miljön, och alldeles speciellt skulle en broförbindelse svårt förstöra miljön ytterligare.

Det är också viktigt, som det framgår av ett medlemsförslag, att vi i Norden ser noga på och lär oss av hur andra löser vad vi kan kalla intressekonflikter mellan miljön och andra områden. I Japan och USA ställs så hårda krav att de driver fram en teknisk utveckling, och man säger inte där att man inte kan ställa upp krav i de fall där de tekniska lösningarna inte redan föreligger.

Skillnaden är framför allt tidsperspektivet, herr president. I andra länder vet man att det förekommer en teknisk utveckling och att det finns möjlighet att styra den utvecklingen genom att ställa hårda krav. Man använder målmedvetet kravställande som ett sätt att driva på den tekniska utvecklingen, och man har en tidshorisont som gör det möjligt för industrin inte bara att göra de nödvändiga omställningarna utan också öka sin konkurrenskraft.

På miljöområdet kommer kraven i hela världen att fortsätta att skärpas. De länder som tidigast går in för att uppfylla de nya, successivt allt högre krav som ställs kommer att ha en avgörande konkurrensfördel i den fortsatta internationella handeln. De kan med sitt agerande dels förbättra sin egen miljö, dels hjälpa andra länder att förbättra sin miljö. Det kallar vi gröna för att göra goda affärer i dubbel bemärkelse.

Statsrådet **Georg Andersson**: Herr president! Med anledning av det inlägg som kommunikationsutskottets talesman Elver Jonsson gjorde om behovet av samplanering i Norden av infrastrukturen vill jag säga några ord om det pågående arbetet.

Vi har i flera avseenden ett nära samarbete inom Norden i trafikfrågor. Som bekant har vi ett nära samarbete på luftfartsområdet men också på väg- och järnvägsområdet. I vart och ett av länderna lägger vi naturligtvis stor vikt vid att bygga ut infrastrukturen. Vi är väl medvetna om att vi får en effektivare infrastruktur och bättre trafikförsörjning om vi kan samordna våra insatser, men som parlamentarikerna vet kämpar alla länder med brist på investeringsmedel.

För svensk del gör vi nu en särskild kraftsamling för att öka investeringarna framför allt på väg- och järnvägsområdet. Vi gör satsningar på strategiska stråk för att knyta ihop svensk transportförsörjning med grannländernas. Jag vill där särskilt betona värdet av en fast förbindelse över Öresund som en viktig insats som gör att vi kan knyta samman Norden på ett effektivare sätt med kontinenten och knyta samman Danmark och Sverige med varandra.

Men det är naturligtvis viktigt att respektive land också disponerar sina resurser så att vi får ut största nytta och största värde av den fasta förbindelse över Öresund som Danmark och Sverige planerar. Det kan ske exempelvis genom att vi på svensk sida förstärker järnvägs- och vägutbyggnaden på västkusten och knyter samman Köpenhamn, Malmö, Göteborg och Oslo. Allt kan inte göras på en gång utan det får ske i ett långsiktigt perspektiv, men man bör planera insatserna. Därvidlag kommer frågan om en ny broförbindelse mellan Sverige och Norge upp på dagordningen. Det är mycket aktuellt att åstadkomma en ny broförbindelse över Svinesund.

Jag har här bara velat peka på några av de insatser som vi gör för transportförsörjningen sett ur det nordiska perspektivet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

5

A 902/t: Medlemsförslag om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidta sådana åtgärder som hörselteknisk utrustning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk - även på teckenspråk - för döva och hörselskadade motsvarande principerna för språkservice i den nordiska språkkonventionen, samt

att verka för att alla relevanta TV-program blir textade, samt ytterligare utbygga tolkning på teckenspråk av främst nyhets- och valda kulturprogram

Hreggviður Jónsson: Herr president! Vi lever i en tid av snabba förändringar på de flesta av livets områden. Den audivisueella tekniken har utvecklats med snabba steg, och varje år framkommer nya tekniska lösningar som syftar till att hjälpa dem som på något sätt har ett handikapp som hindrar dem att delta i det dagliga livet som fullvärdiga medborgare.

Detta medlemsförslag syftar till att förbättra de hörselskadades möjligheter att delta i samhällets aktiviteter på lika villkor med dem som inte har detta handikapp.

I sitt betänkande konstaterar kommunikationsutskottet att varje människa bör ha möjligheter att delta och få samhällsservice på sitt eget språk samt att döva bör kunna agera, få information och ta del av det befintliga kulturutbudet. Utskottet betonar vikten av att döva och hörselskadade skall ha likvärdiga rättigheter som alla andra medborgare när det gäller samhällets utbud. De brister som finns i detta hänseende bör åtgärdas så att människor med detta handikapp kan delta aktivt i samhällslivet.

Att ha möjlighet att anlita en tolk är oerhört viktigt, dock ej endast för att kunna delta i samhällets olika kulturliv utan också i alla andra av samhällets aktiviteter. I detta sammanhang erinrar utskottet särskilt om vikten av tolkning på teckenspråk.

Utskottet anser det viktigt att TV-program är tillgängliga för hörselskadade och döva. Textade TV-program är bra för dem som förstår skrivet språk, men eftersom det är en relativt stor grupp som inte gör det måste teckentolkning också användas.

Kommunikationsutskottet konstaterar att ambitionen bör vara att alla TV-program textas och tolkas på teckenspråk, att hörselteknisk utrustning skall finnas i alla samlingslokaler samt att alla hörselskadade och döva skall ha möjlighet att anlita tolk som samhället anskaffar.

Samtidigt som detta konstateras erinrar utskottet om de stora ekonomiska och organisatoriska problem som denna målsättning medför. Det anses därför att man i både privat och offentlig regi målmedvetet bör verka för att nå denna målsättning inom rimliga ekonomiska ramar.

Herr president! Jag hänvisar till kommunikationsutskottets betänkande över medlemsförslaget och yrkar bifall till utskottets förslag.

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag tackar för välvillig behandling av förslaget, även om det har tagit tid. Förslaget lämnades in den 9 november 1989. Men eftersom utskottet på vissa punkter har utvecklat förslaget, skall jag inte säga mer om tidsaspekten. Dock har jag några frågor och synpunkter.

Utskottet hänvisar till att man skall verka för målen inom rimliga ekonomiska ramar. Min fråga är: Vad är rimligt?

Att installera en hörslina redan vid byggnation kostar mindre än ett av konstverken i byggnaden. Sedan finns som utskottets företrädare nämnde en mängd ny teknik att utnyttja, t.ex. snabbskrift för textning av TV-program eller för utskrift på stor bildskärm. Det sista borde vara lika naturligt som annan simultantolkning vid offentliga arrangemang.

Hörselskadorna ökar dramatiskt i våra länder, mycket naturligtvis beroende på att vi blir allt äldre men också på att vi utsätter oss för buller i stor utsträckning, t.ex. från trafik, musik på hög nivå, industribuller osv. Självfallet skall vi förebygga så mycket vi kan, men vi måste nog ändå ha en beredskap för fler hörselskadade framöver. Därför måste jag få veta vad "rimliga ekonomiska ramar" betyder.

Jag har ytterligare en fråga, som gäller andra att-satsen i utskottets förslag till rekommendation: Vilka TV-program är relevanta, och vem skall egentligen avgöra vad en hörselskadad kan ha intresse av?

Jag är medveten om att medlemsförslaget var försiktigt skrivet. Det är ju lättare att få uppslutning då. Jag är också tacksam för att utskottet har lagt till ett avsnitt om dövas behov av tolkning på teckenspråk. Men jag tycker ändå att det vore intressant att få en definition på rimlig ekonomi och relevanta program.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Häkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svensson Sten I., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Mot rekommendationen röstade Hansen J. K.

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans I., Hagen Carl I., Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Häkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Komstedt Wiggo, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Siuruainen Eino,

Skjervengen Pål Atle, Skånberg Krister, Steenholdt Otto, Svartberg Karl-Erik, Syse Jan P., Söder Karin, Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster mot 1.

6

A 907/t: Medlemsförslag om det nordiska järnvägssystemet

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast redovisa det nationella och nordiska utvecklingsarbetet beträffande järnvägstransporterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

att utifrån denna redovisning för Nordiska rådet presentera en plan för gemensam nordisk järnvägspolitik och nödvändiga investeringar för att knyta det nordiska järnvägsnätet till övriga Europa

att för övrigt medverka till att de nordiska järnvägsbolagen kan skapa ett konkurrenskraftigt alternativ för godstrafik i Norden och mellan Norden och övriga Europa

Kaj Poulsen: Hr. Præsident! Forslagsstillerne nævner i motiveringen for dette medlemsforslag trafikken som et stort og stigende miljøproblem. Kommunikationsudvalget er enig i, at de øgede miljøkrav til trafikken er en blandt mange gode grunde til fremover at satse på jernbanedriften. Der råder næppe tvivl om, at jernbanen i dag er en af de mest miljøvenlige transportformer, vi har på mellem- og langdistancetransporterne, både dér hvor diesellokomotiverne fortsat benyttes, men naturligvis først og fremmest på de elektrificerede strækninger.

Også hvad angår spørgsmålet om en fast forbindelse mellem København og Malmø, understreger udvalget vigtigheden af, at man, inden beslutningen herom træffes, nøje overvejer konsekvenserne for miljøet i og omkring Øresund. Herudover må ministerrådet naturligvis også overveje, om det er klogt at samle hele den Skandinaviske trafik i én trafikkorridor.

En anden god grund til at satse på jernbanetrafikken er, at den under forudsætning af en tilstrækkelig markedsandel kan være økonomisk fordelagtig og tilmed billigere end lastbiltransporter på mellem- og langdistancerne.

En tredje god grund til at øge jernbanetransporterne er den positive indvirkning på trafiksikkerheden, som dette vil medføre. Et af Vesteuropas og Nordens store problemer inden for kommunikationssektoren er jo netop trafiksikkerheden på landevejene, eller måske snarere mangelen på samme.

Forudsætningen for, at man virkelig skal kunne udnytte de potentialer, der ligger i jernbanesystemet, er dog, at man går i gang med nytænkning, nyplanlægning og nye investeringer såvel i infrastruktur som i det rullende materiel.

Udvalget anser det derfor for særdeles vigtigt i det kommende arbejde at stimulere til øget samkøring af jernbaneselskaberne, og at ministerrådet snarest redegør for det nationale og nordiske udviklingssamarbejde, som er i gang angående jernbanetransporter i Danmark, Finland, Norge og Sverige. På den baggrund bør ministerrådet siden overveje, hvad der kan gøres for yderligere at stimulere jernbaneselskabernes samarbejde som et led i den overordnede trafikpolitik og den plan for infrastrukturinvesteringer i Norden, som Kommunikationsudvalget ved flere lejligheder har efterlyst.

Jeg mener, at ministerrådet i den forbindelse bør medvirke til, at de nordiske jernbaneselskaber kan skabe konkurrencedygtige alternativer for godstrafikken i Norden og mellem Norden og det øvrige Europa.

Jeg skal anbefale, at man tilslutter sig Kommunikationsudvalgets indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans I., Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jelve Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Sighvatur Björgvinsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvheim John, Andersson Claes, Bennedsen Dorte, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammegaard Lars P., Gulbrandsen Thor-Eirik, Houg Tora Aasland, Hurskainen Siniikka, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sandberg-Fries Yvonne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Väänänen Marjatta, Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

7

A 911/t: Medlemsförslag om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons, och då speciellt dieselfordons, miljöeffekter samt

att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet

Svartberg (kommunikationsutskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöaspekter pekar på erfarenheterna från USA på den tekniska utvecklingen. I praktiken visar det sig, menar förslagsställarna, att teknologi som förbättrar miljöegenskaperna hos fordon kommit till

genom att myndigheterna formulerat kraven innan lösningarna funnits kommersiellt.

De nordiska miljöministrarna fastställde i januari 1989 ett samarbetsprogram inom miljövärdssområdet. Där ingår på trafikområdet bl.a. att avgaskrav motsvarande de amerikanska skall vara fullt genomförda för alla typer av fordon senast 1995. När det gäller tunga och dieseldrivna fordon skall de flesta kraven i USA gälla från 1991. Det borde därför vara tekniskt möjligt att de av ministerrådet beslutade reglerna skall gälla tidigare än 1995, hävdar förslagsställarna.

De pekar också på möjliga effektivitetsvinster av en samordning av forskning och utveckling på fordons- och bränsleområdet.

Kommunikationsutskottet ser i sitt enhälliga betänkande positivt på medlemsförslaget. Några av de nordiska länderna har redan beslutat att tidigarelägga skärpningen av kraven. I det sammanhanget vill utskottet peka på att det är angeläget att alla nordiska länder ansluter sig till samma kravnivå från samma tidpunkt.

Herr president! Jag yrkar bifall till kommunikationsutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans I., Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen Søren, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Häkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Mot rekommendationen röstade Gammelgaard Lars P.

Kallsberg Anfinn avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvhelm John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hagen Carl I., Hansen J. K., Hauan Åshild, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Nyby Mats, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

8

A 933/t: Medlemsförslag om en samordnad transportpolitik

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett nordiskt investeringsprogram för den infrastruktur och de transporter som är av betydelse för att stärka Norden som hemmamarknad och för att effektivisera transportererna inom samt till och från Norden

Östrand: Herr president! De nordiska ländernas geografiska läge i Europas utkant utgör naturligtvis en stor konkurrensnackdel för vårt näringsliv. Därför måste vi ha ett transportsystem som ger oss snabb och effektiv tillgång till framför allt den väst-europeiska marknaden, med vilken över 70 % av den nordiska utrikeshandeln sker.

En väl utvecklad infrastruktur ger därför förutsättningar för effektiva transporter, lägre kostnader och därmed ökad konkurrenskraft, som i sin tur leder till en ökad tillväxt och därmed tryggar en fortsatt välståndsutveckling i de nordiska länderna.

Mot den här bakgrunden är det ytterst förvånande att ministerrådet så kapitalt har misslyckats med att genomföra syftet med rekommendation 44/1987, där Nordiska rådet krävde av ministerrådet att man skulle presentera en samlad plan för fortsatta infrastrukturinvesteringar i Norden. Att man behandlar en så viktig fråga på detta nonchalanta sätt är oacceptabelt, och det får inte under några förhållanden upprepas. Jag blir också oroad av en annan anledning, nämligen att de som hävdar att Nordiska rådet enbart är en diskussionsklubb nu får ytterligare vatten på sin kvarn.

Att ministerrådet inte med kraft vill ta itu med infrastrukturfrågorna är naturligtvis mycket olyckligt. Det kan leda till att det nordiska näringslivet inte kommer att kunna konkurrera i ett läge där produktionsenheterna inom EG blir allt större och därmed får konkurrensmässiga fördelar framför det nordiska näringslivet.

Därför anser vi i utskottet att man omedelbart måste påbörja arbetet med en gemensam nordisk investeringsplan för den infrastruktur som har betydelse för att utveckla de nordiska ländernas näringsliv. En förutsättning för en sådan investeringsplan är då också att man inom Norden utarbetar en gemensam nordisk transportpolitik för detta överordnade transportsystem.

Kostnaderna för att utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett nordiskt investeringsprogram för en effektiv infrastruktur kommer naturligtvis inte att kunna rymmas inom den nordiska budgeten. Men frågan är så viktig för utvecklingen i Norden att det inte borde vara några svårigheter att få nationella tillskott till detta.

Med dessa ord, herr president, vill jag yrka bifall till utskottets betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans I.,

Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen Søren, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Håkämies Kari, Jelveld Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyhage Hans, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Mot utskottets förslag röstade:

Kjærsgaard Pia, Skånberg Krister

Skjervengen Pål Atle *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvheim John, Andersson Claes, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Grøndahl Kirsti Kolle, Hansen J. K., Hauan Åshild, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Nyby Mats, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

Rekommendationen hade således antagits med 53 röster mot 2. En medlem avstod från att rösta.

9

A 934/t: Medlemsförslag om samordning av forskningsresurserna på transportområdet

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i den nordiska budgeten för 1992 redovisa förslag om förstärkning av den nordiska transportforskningen

Ernst Wroldsen (kommunikationsutskottets talesman): Hr. president! I medlemsförslaget visas det til at de nordiske land har likeartede problemer innenfor store deler av transportområdet. Vi har et vinterklima, vi har kollektivtransportbehov rundt de større byene og de store befolkningskonsentrasjonene, vi arbeider med hurtigtogsløsninger, og vi arbeider med å få redusert miljøbelastningene i transportsektoren. Vi er alle små land og har selvfølgelig begrensede forsknings- og utviklingsressurser på dette området, og forskningen har for liten bredde. Medlemsforslaget viser til behov for forskning og en skikkelig kunnskapsbasis for å kunne møte framtidens transportbehov. På denne bakgrunn bes det om utredning og forslag til tiltak for nordisk samordning av forskningsressursene på transportområdet.

Kommunikasjonsutvalget har behandlet forslaget i tre møter, og forslaget har også vært ute på høring. Det har kommet inn 23 uttalelser. Det framgår av uttalelsene at mange mener at Nordisk komite for transportforskning - NKTF - allerede fungerer som en hensiktsmessig og effektiv organisasjon for samordning av nor-

disk transportforskning. Kommunikationsutvalget slutter seg til denne vurderingen. Utvalget viser til at det ved flere tidligere anledninger har gitt uttrykk for at NKTF burde styrkes.

Kommunikasjonsutvalget viser til statuttene for NKTF, som ble vedtatt så sent som i 1988, og NKTF har som oppgave å fremme og samordne transportforskningen i Norden, initiere og følge nordiske samarbeidsprosjekter, fremme utdanning av transportforskere og virke for nordisk deltakelse i internasjonal transportforskning.

Kommunikasjonsutvalget er av den enstemmige oppfatning at NKTF har alle forutsetninger for å være det organ som kan ha ansvar for samordning av forskningsressursene på transportområdet. Utvalget mener allikevel at en ytterligere samordning av innsatsen vil kunne gi betydelige gevinster. En avgjørende forutsetning for dette vil være økte økonomiske ressurser til NKTFs prosjektvirksomhet. Kommunikationsutvalget anbefaler derfor at Nordisk Råd anbefaler overfor Nordisk Ministerråd at det i de nordiske budsjetter for 1992 legges fram forslag for styrking av de økonomiske ressursene til den nordiske transportforskningen.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, David-
sen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud,
Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans I., Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen
Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-
Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson,
Häkämies Kari, Jelveld Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson
Elver, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuut-
tila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri,
Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson
Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten
I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen
Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

Mot utskottets förslag röstade:

Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle

Skånberg Krister *avstod från att rösta.*

Frånvarande var

Ajo Aimo, Alvhelm John, Andersson Claes, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björk-
strand Gustav, Blankenborg Haakon, Fagerholm Karl-Gunnar, Grøndahl Kirsti
Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Johansen
Lars Emil, Jätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge
Adam, Nielson Poul, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi
Heikki, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen
Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

Utskottets förslag hade sålunda antagits med 55 röster mot 2. En ledamot avstod från att rösta.

10

A 940/t: Medlemsförslag om kvalitetssäkring och legalitetskontroll i förbindelse med databaserade system i offentlig förvaltning

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att kartlägga datakvaliteten i offentliga register i de nordiska länderna och från denna kartläggning föreslå åtgärder för att säkerställa en tillfredsställande registerkvalitet

att utreda om program för datamaskinbaserade förvaltningssystem i de nordiska länderna svarar mot gällande rätt och föreslå riktlinjer för hur legaliteten skall garanteras i samband med systemutveckling och systemunderhåll

att utreda om det är önskvärt att ge riktlinjer för vilka hänsyn som bör tas till datamaskinbaserade förvaltningssystem i samband med utformning av lagar och föreskrifter, samt

att utreda om möjligheterna att överklaga enskilda beslut tillfredsställer behoven av kontroll av databaserade besluts- eller beslutsstödda system i den offentliga förvaltningen och eventuellt presentera förslag till alternativ, exempelvis en ordning med systemrevision

Ernst Wroldsen, John Alvheim och Peder Sønderby hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit att rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hans Jørgen Jensen: Hr. præsident! Jeg skal på Kommunikationsudvalgets vegne præsentere udvalgets indstilling i anledning af medlemsforslaget om kvalitets- sikring og legalitetskontrol i forbindelse med databaserede systemer i offentlig forvaltning.

For god ordens skyld skal jeg gøre opmærksom på, at der foreligger en mindretalsudtalelse.

Databaserede informationsregistre og edb-systemer hører jo efterhånden til hverdagen i den offentlige forvaltning i alle de nordiske lande. De er med til at rationalisere arbejdet og forbedre den offentlige service over for de enkelte borgere. De er dermed et gode, som ingen af os i dag vel vil undvære.

Men der knytter sig nogle principielle spørgsmål til registrenes og systemernes anvendelse, som det efter Kommunikationsudvalgets opfattelse er værd at få nærmere belyst. Det er for os helt afgørende, at de generelle principper for retssikkerhed, som vi er fælles om i de nordiske lande, fortsat bliver håndhævet, selv om vore forvaltninger bliver mere og mere automatiserede i deres arbejde.

Da der iblandt rejses tvivl om systemets kvalitet og legalitet, finder vi, at det er afgørende, at der sættes undersøgelser i gang. Udvalget finder, at disse undersøgelser bør foretages på nordisk basis, dels for at undgå dobbeltarbejde, dels for at sikre, at de bedst kvalificerede eksperter i hele Norden udfører arbejdet.

Det har af andre været anført, at registre og systemer bygger på nationale love og regler, som ikke i alle tilfælde er ens i de nordiske lande, hvorfor fælles undersøgelse skulle være irrelevant.

Jeg tror, at det er betydningsfuldt at arbejde sammen på dette område. Efter udvalgets opfattelse bygger forslaget netop på det menneskesyn, som vi er fælles om i de nordiske lande, og som vi i fællesskab må stå vagt om.

Et meget vigtigt element i individets retssikkerhed i forhold til den offentlige forvaltning er muligheden for at kunne klage over en instans' afgørelse og få den efterprøvet af en højere instans.

Forslagsstillerne bag medlemsforslaget nævner, at der findes eksempler på, at denne klageadgang er blevet reduceret eller helt afskaffet som følge af indførelse af databaserede systemer.

Hvis det er rigtigt, mener jeg, at det er overmåde foruroligende. Der må derfor iværksættes en undersøgelse af, om denne ret til at få en afgørelse efterprøvet er blevet begrænset, og hvad man kan gøre for at sikre, at borgerne fortsat bevarer denne for retssikkerheden afgørende klageadgang.

Idet jeg i øvrigt henviser til udvalgsbetænkningen, anbefaler jeg, at man følger Kommunikationsudvalgets indstilling.

Karin Söder overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Ernst Wroldsen: Fru president! Det er tre av komiteens medlemmer som har reservert seg mot dette forslaget. Det hadde selvfølgelig vært ønskelig at det hadde vært enda flere med på denne reservasjonen. En forklaring her kan vel være at det stort sett er komiteens egne medlemmer som er forslagsstillere.

Nordisk Råd har aldri og vil aldri kunne håndtere alle saker. Det er ikke rom for det verken budsjettmessig eller tidsmessig. Vi må derfor konsentrere oss om det som er viktigst: hvor Nordisk Råd kan bringe nordisk samarbeid videre framover. Da kan vi ikke spre oss ut på alle områder. Vi kan ikke prioritere alt som er godt, som Kirsti Kolle Grøndahl sa i generaldebatten i går. Vi kan ikke drukne oss selv i papirer og velvillighet på alle områder, som det allikevel ikke er penger på budsjettet for å gjennomføre. Vi bør derfor avvise alle saker som det ikke er meget god begrunnelse for, som det ikke er klare fordeler ved å løse i fellesskap i Norden, eller som det ikke er budsjettmessig dekning for.

Dette forslaget er det ikke åpenbare fordeler ved å løse i fellesskap. Tvert imot er det sannsynligvis klare ulemper ved at vi forsøker å løse dem i fellesskap. Det vil bli mer komplisert, det vil bli mer byråkratisk, og det vil bli høyere kostnader - det er kort og godt en u hensiktsmessig sak å løse i fellesskap.

De nordiske landene har ulikt lovverk, de har helt ulike dataløsninger, og det er mangeartede systemer i hvert enkelt land. Så det er lite sannsynlig at dette forslaget vil bli fulgt opp av Ministerrådet. Blant annet ligger det her en antydning fordi de ulike departementene som har uttalt seg, stort sett har vært skeptiske eller negative. Det gjelder det danske justisdepartement, det gjelder det danske finansdepartement, det gjelder det islandske justis- og kirke departement, og det gjelder statskontoret i Sverige.

Problemstilling som tas opp, vil jeg derimot ikke avvise. Problemstillingen er høyst relevant, og den er viktig. Men vi vil få langt bedre og langt raskere løsninger dersom vi tar opp dette sakskomplekset i det enkelte land, i det omfang problemstillingen er aktuell og relevant i det enkelte land.

Det ligger altså kort og godt ikke til rette for en felles nordisk løsning på dette området. Jeg vil derfor anbefale Rådets medlemmer å stemme mot utvalgets anbefaling og for den reservasjon som er lagt.

Thor-Eirik Gulbrandsen: President! Jeg vil gjerne få lov til å vise til mitt innlegg som jeg holdt i går, hvor jeg bl.a. påpekte nødvendigheten av at en av forutsetningene for at Nordisk Råd skal fungere som et mer politisk, aktivt og målrettet organ, er at vi som medlemmer av rådet også stilte realistiske krav til oss selv, og da tenker jeg i første rekke på det som angår Nordisk Råds økonomi.

Det er en grense for hvor mange forslag som bør settes fram i Nordisk Råd. Det er en grense for hvor mye tid vi i Nordisk Råd bør bruke på enkeltforslag. Det er en grense for hvor lenge forslag skal gå på remiss, og for hvor omstendelig saksbehandlingen bør være. Nå uttrykker jeg meg generelt.

Men det som er litt interessant i forbindelse med det forslag som vi behandler nå, er at både talsmannen for Kommunikasjonsutskottets flertall og talsmannen for mindretallet er to sosialdemokrater. Det er den ene siden av det, som kanskje illustrerer at det da er delte meninger om i hvilken grad man skal gå videre, ikke med det saklige innhold, slik det framkom av de innlegg som ble holdt, men om i hvilken grad man skal gå videre med et forslag som en rekke departementer og instanser går imot, og som man har grunn til å anta at det ikke vil komme noe ut av.

Jeg skal ikke stille spørsmålet, men det kunne vært interessant om representanter for flertallet eller lederen av Kommunikasjonsutskottet kunne fortelle meg hva man antar det vil koste å foreta den kartlegging av datakvaliteten i offentlige registre som man her ønsker å foreta, og hva det vil koste å foreta disse utredningene, og om dette er noe som Nordisk Råd ønsker å bruke penger på, eller om vi kanskje bør bruke tiden til noe annet.

Jeg vil gi min tilslutning til mindretallets reservasjon, og oppfordrer andre også til å gjøre det.

Sønderby: Fru præsident! Der blev spurgt, om der var andre, der var imod. Det står ikke på mig, hvor jeg hører til, men jeg hører til i Venstre i Danmark, og jeg stiller mig nu op i rækken af tre socialdemokrater, hvoraf én har sagt ja og to har sagt nej. Forskellen på socialdemokraterne i denne sag er, at den ene ikke har regeringsansvar her i Folketinget/Rigsdagen, mens de to andre har ansvaret i Norge.

Når vi har lavet en reservation, er det bl.a., fordi der er mange ord i denne reservation, og vi har diskuteret i går, om vi ikke skulle begrænse ordene. Der er i hele flertalsforslaget en frygtelig masse ting, man skal tage højde for.

Den foregående taler spurgte, hvad det koster at sætte dette i værk. Når vi spørger i Budgetdepartementet i vores Finansministerium, siger man, at det ville være en dårlig idé at bruge penge på dette projekt. Det samme sagde de i Norge, og derfor må Nordisk Råd nu tage stilling til, om vi skal bruge pengene rigtigt, eller vi ikke skal bruge pengene rigtigt.

De, der har forstand på penge, siger, at vi ikke skal bruge dem til dette her, og derfor håber jeg, at Nordisk Råd vil støtte os, der har lavet reservationen, og stemme nej til dette forslag, når det er så klart, at man ikke ved, om det er muligt. Der er en masse klare ulemper i forslaget, og hvad det koster, er der ingen, der ved, så jeg vil opfordre Nordisk Råd til at sige nej til dette forslag.

Hans Jørgen Jensen: Fru præsident! Jeg kan ikke rigtig følge tankegangen om, at det skulle blive dyrere, hvis man gennemførte det på nordisk plan. Det er i hvert fald min opfattelse, at hvis man gennemfører det i samarbejde, vil der være en besparelse ved det. Samtidig mener jeg, man ville få nogle relevante og betydningsfulde ting frem, som kunne være - kan man sige - baseret på den retssikker-

hed, som hver enkelt nordisk borger må have. Man føler sig som borger meget fremmedgjort over for data, og dette skulle jo netop tage sigte på, at man i fællesskab kunne fjerne de ulemper, der er heri.

Så spørger man om, hvad det vil koste. Ja, vi har ikke kapacitet i udvalget til at regne det ud, men jeg skal bare henvise til mine bemærkninger om, at jeg rent faktisk mener, det vil blive billigere på denne måde.

Thor-Eirik Gulbrandsen: President! Jeg håper at den avstemningen som vi nå står foran, kanskje vil bli den første av flere avstemninger, at man i de ulike utskott i større grad vil få en debatt om hvorvidt man på et tidligere tidspunkt skal sørge for at forslag blir avvist og at man fra Nordisk Råds side i mye større grad skal være kritisk til hvordan Nordisk Råd anvender sine penger. Mener man at det er fornuftig å bruke penger på å utrede det som dette forslaget innebærer, så stemmer man for. Mener man at Nordisk Råd godt kan gå videre og bruke pengene til andre ting, så stemmer man imot. Og jeg, som sosialdemokrat, vil følge sosialdemokratene i mindretallet, ikke sosialdemokratene i flertallet. Jeg vil stemme med mindretallet mot forslaget.

Kaj Poulsen: Dette forslag drejer sig jo om retssikkerhed for de nordiske befolkninger på baggrund af de nye teknikkens udvikling, så jeg synes, det er fantastisk, at man i en nordisk parlamentarisk forsamling som et væsentligt argument for ikke at ville stemme for siger: Det koster penge! Man sætter altså den begrænsede økonomi, der ligger i det her, over hensynet til at skabe retssikkerhed over for den nye teknologis registreringsmuligheder. Det er ikke at tænke nordisk, det er ikke den nordiske tankegang, der indgår i modstandernes argumentation.

Må jeg så godt sige, at jeg er enig i, at udvalgene naturligvis bør kunne prioritere arbejdsopgaverne i Nordisk Råd betydeligt bedre, end vi gør i dag, som Thor-Eirik Gulbrandsen sagde, men vores problem er jo, at vi først efter, at Organisationskomiteens beretning har været til afstemning her i salen, får mulighed for at prioritere.

Derudover vil jeg godt sige, at vi er et nordisk samfund, vores nordiske samfundsmodel fortæller noget om det fællesskab, vi har på det kulturelle område, på det lovgivningsmæssige område og på det forvaltningsmæssige område; så skal der altså stærke argumenter til at påstå, at der ingen fælles interesse er i at gå sammen om at løse de retssikkerhedsmæssige problemer for befolkningen. Derfor forstår jeg ikke, at man argumenterer på den måde, som man gør. Jeg vil tro, at omkostningerne for de enkelte lande, som alligevel skal ind i denne vurdering og måske nu kommer til at indrette deres edb-systemer på hver deres måde, vil blive femdoblet i forhold til, hvis vi kunne gøre det sammen.

Det er baggrunden for, at flertallet i udvalget har anbefalet dette som et nordisk projekt, som vi virkelig kan gøre noget ved samlet, og som vil spare penge.

Ernst Wroldsen: Fru president! Det er jo ikke rigtig som foregående taler sa, at vi ikke var opptatt av rettssikkerhet. Jeg må si at etter min oppfatning er det mindretallet som kanskje er mest realistiske og mest målrettet nettopp for å ivareta rettssikkerheten. Problemet er jo kort og godt at det er så forskjelligartede systemer, så forskjelligartet lovverk at det vil være u hensiktsmessig, byråkratisk og ekstra dyrt hvis man nå skal begynne å bre seg utover hele Norden. Jeg tror ikke det er annerledes i andre nordiske land enn i Norge, men i Norge er altså disse offentlige datasystemene så mangeartede og forskjellig at jeg ville tro at et utvalg som skulle se på det, ville ha en stor jobb bare med å gå igjennom de norske syste-

mene. Hvis vi så skal blande sammen alle systemer i alle de nordiske land, vil dette være en tungvint og u hensiktsmessig måde å gjøre det på. Da må vi ikke la debatten her i Nordisk Råd være slik at vi nærmest vifter med vimpler og later som om noen er mer opptatt av rettssikkerhet enn andre. Det er kort og godt fra vår side ment som en bedre måte å løse disse rettssikkerhetsproblemerne på ved at vi henviser denne saken til de enkelte landene.

Gammelgaard: Fru præsident! Jeg vil gerne erklære mig fuldstændig enig med den foregående taler. Jeg er ikke i tvivl om, at vi bedst muligt varetager de retssikkerhedsmæssige spørgsmål, de retssikkerhedsmæssige interesser i forbindelse med datasikkerhed igennem nationale løsninger. Også derfor vil de danske konservative stemme nej til flertallets indstilling.

Vi er meget optaget af spørgsmålet om datasikkerhed og ønsker det løst så godt som overhovedet muligt af hensyn til den enkelte borger, af hensyn til privatlivets fred. Netop af den grund går vi imod udvalgsflertallets indstilling. Vi frygter, at en vedtagelse af udvalgsflertallets indstilling vil medføre en ansvarsforflygtigelse for de enkelte lande, som vi klart må afvise.

Sønderby: Fru præsident! I forlængelse af debatten i går må jeg sige, at denne diskussion er ved at blive en principdebat. For det er vel et spørgsmål, om vi hver gang, vi har nogle medlemsforslag i Nordisk Råd, skal lave konsensus. Det har vi ikke ment, Ernst Wroldsen og undertegnede, at vi ville lave i denne sag. Vi vil gerne have, at rådet engang imellem tager stilling til de ting, der ligger på bordet. Selvfølgelig skal vi være kritiske - det har vi også været - men vi synes ikke rigtig, at forslagsstillerne har været det, for de har altså villet sætte en masse ting i gang.

Det bliver sagt, at det er for retssikkerhedens skyld. Ja, det er da et meget pænt udtryk at komme herop og sige, at hvis ikke I stemmer for dette, så går det ud over retssikkerheden, men det er der da ingen beviser for. Som det netop bliver sagt af Ernst Wroldsen, er der forskellige systemer i landene, og hvis man lige pludselig skal putte alle de forskellige systemer sammen og lave undersøgelser af det, så bliver det alt for dyrt.

Vi har ofte diskuteret, om tingene skal sendes til remiss. Denne sag blev sendt til remiss. Men masser af remiss-svarene sagde, at det er for dyrt at sætte i gang, det er upraktisk at sætte i gang, og det er svært at sætte i gang. Det er derfor, vi beder om, at man stemmer imod det her, for hvis vi skal anvende vores ressourcer ordentligt, skal man i hvert fald ikke anvende dem til noget, som man på forhånd ved er både for dyrt og for omstændeligt.

Nu har vi ikke spurgt, hvad det koster. Forslagsstillerne kan heller ikke sige, hvad det koster. Vi kan heller ikke sige, hvad det koster. Vi har bare fået at vide ved at sende det ud til remiss, at det er for dyrt, og det er det både for Island og for Sverige og for Danmark. Så bør man lytte lidt til remiss-svarene. Hvorfor skal vi ellers sende det ud til remiss?

Jeg anbefaler, at man stemmer sammen med os imod forslaget.

Kaj Poulsen: Fru præsident! Indledningsvis vil jeg sige, at her naturligvis er tale om en politisk stillingtagen til et spørgsmål, efter at det har været sendt på remiss.

Og må jeg så godt sige til dem, der har ønsket at tage afstand fra det, at jeg ikke har sagt, at de medlemmer, der ønsker at stå for reservationen, ikke er optaget af retssikkerheden. Det var ikke det, jeg sagde. Det, jeg sagde, var, at man satte de beskedne midler, som dette forslag koster, over retssikkerheden for den nordiske befolkning. Det synes jeg er beklageligt, og derfor skal jeg anbefale, at

man stemmer for udvalgets indstilling, således at nordiske borgere, uanset hvor de er i de nordiske lande, er klar over, hvilken retstilstand der er gældende, når det drejer sig om indførelse af de nye teknikker i den offentlige administration - for det er jo i realiteten det, det drejer sig om.

Hans Jørgen Jensen: Fru præsident! Det, der får mig herop, er hr. Gammelgaards bemærkning om, at privatlivets fred - det var det, som hr. Gammelgaard sagde heroppefra - bedst kunne varetages ved, at man på nationalt plan foretog de ting, der skulle foretages på dataområdet.

Jeg mener, at det er en helt forkert fremstilling af tingene. Uanset om det foregår på nationalt plan, eller om det ville foregå på nordisk plan, så handler det vel for os begge, selv om vi har hver sin opfattelse, om at beskytte den retssikkerhed, som vi fra flertallets side har ønsket.

Derfor vil jeg gerne sige til hr. Gammelgaard og dermed til Nordisk Råd, at det, vi har peget på, er, at vi i Norden jo er en enhed. Den vil blive udbygget i de kommende år. Derfor må det også være rimeligt, når man endog kan foretage besparelser på det her - for jeg tror, det er det, der ligger i det - at man gennemfører det på nordisk plan. Hr. Sønderby var jo heroppe igen og talte om, at vi ikke en gang vidste, hvad forslaget kostede.

Jeg sagde, at vi ikke havde kapacitet til at undersøge det, men logikkens love må næsten kunne fortælle os, at det er billigere at gøre det i fællesskab.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag att inte företa sig något.

För utskottets förslag röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gustafsson Hans I., Gyldenkilde Lilli, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kekkonen Antero, Knuutila Sakari, Metsämäki Lauri, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Ueland Ole Gabriel, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov

För reservanternas förslag röstade:

Alsaker Svein, Davidsen Terje, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hagen Carl I., Hansen J. K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Kallsberg Anfinn, Knudsen Grete, Thea Knutzen, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Nielson Poul, Nyhage Hans, Rotnes Marit, Skjervengen Pål Atle, Sønderby Peder, Wroldsen Ernst

Hetemäki-Olander Elsi, Jelved Marianne, Moilanen Eeva-Liisa, Sasi Kimmo, Väänänen Marjatta *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvheim John, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Hansen Ivar, Hurskainen Sinikka, Håkansson Per Olof, Häkämies Kari, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam,

Niinistö Sauli, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Talleraas Anders, Weiss Birte, Werner Lars

För att ett förslag till rekommendation skall antas, krävs att minst hälften av de närvarande röstat ja och att antalet ja-röster är minst 30.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 29 röster mot 23. 5 medlemmar avstod från att rösta.

Reservanternas förslag, att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget, hade sålunda antagits.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

11

A 942/t: Medlemsförslag om samordning av transportpolitik och företagsutveckling i Skagerrak-området

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Skagerrak-regionen, dvs. Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland utpekas som ett gränsregionalt samarbetsområde

att det snarast möjligt och koordinerat med det pågående Skagerrak-projektet utarbetas en kartläggning av existerande kunskap och att det genomförs ytterligare undersökningar för att få fram nödvändigt beslutsgrundlag för en samordnad transportpolitik för Skagerrak-regionen, samt

att det på detta underlag utarbetas en handlings- och investeringsplan för transportsektorns utbyggnad i Skagerrak-regionen i syfte att stimulera handelsförbindelserna mellan Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland samt förbättra transittrafikens förutsättningar

Salmén: Herr president! Utgångspunkten i detta medlemsförslag är att näringslivet i Skagerrak-området, d.v.s. Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland, kan komma i svårigheter och behöver utvecklas. Förslagsställarna anser, att näringslivet i området bör kompletteras i högteknologisk och internationell riktning och detta förutsätter en förbättring av transport- och handelsförbindelserna. Som beslutsunderlag behövs ytterligare undersökningar i enlighet med klämmarna, så att en plan kan utarbetas för transportsektorns utbyggnad.

Förslagsställarna hänvisar till de initiativ som redan tagits och påpekar att om transportservicen och näringslivet koncentreras kring dessa, kommer bl.a. Skagerrak-området att lämnas på sidan. De föreslår att sträckan från Hamburg upp genom Jylland till Norge och Sverige skall effektiviseras och utvecklas till en kombination av motorväg, förbättrade järnvägsförbindelser mellan Hamburg och Nordjylland samt färjeförbindelser över Kattegatt och Skagerrak. De föreslår en undersökning om vilka fördelar ett sådant alternativ kan ge transittrafiken mellan Norden och kontinenten genom en flexibel struktur.

Förslaget har inte endast en regionalpolitisk målsättning. Den har också en mer omfattande dimension: alla alternativ bör inpassas i en överordnad transportstruktur mellan de nordiska länderna och övriga Europa.

Detta är viktigt därför att transporterna kommer att öka markant i framtiden. Det är sannolikt att ett flexibelt och effektivt transportsystem i Skagerrak-området medverkar till att flaskhalsar inte kommer att uppstå inom övriga transportkorridorer i Norden eller mellan Norden och kontinentala Europa. Sådana flaskhalsar skapar problem för näringslivet och leder till lokala miljöproblem.

Utskottet anser att uppbyggnaden av ett effektivt transportsystem i Skagerrak-området inte bör betraktas som ett konkurrerande alternativ utan är ett av flera medel för att förbättra sysselsättningen, miljön och samhällsekonomin.

Utskottet betonar att vid planeringen av ett sådant system bör miljöaspekterna beaktas i en högre grad än hittills. Likaså är det av stor vikt att inte framhäva utslutande nationella utan också gemensamma nordiska behov och intressen.

När den efterlysta planen utarbetas bör alla faktorer beaktas som påverkas av trafiken och infrastrukturen. Jag hänvisar även till betänkandet om medlemsförslaget A 933/t om en samordnad nordisk transportpolitik.

Jag anser att förslaget om Skagerrak-området utgör en viktig del i de efterlysta övergripande trafiksystemen i Norden och mellan Norden och kontinentala Europa.

Herr president! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Liltved: Ærede president! Medlemsforslaget om en samordning av transportpolitikk og næringslivets utvikling i Skagerrak-området er et meget godt forslag. Jeg vil gi honnør til forslagsstillerne for både argumentasjonen og fremsyntheten i forslaget. Forslaget setter Skagerrak-regionen inn i en større sammenheng og viser hvor viktig det er å gi denne regionen muligheter for vekst og utvikling. Ved samarbeid og samhandling har regionen uten tvil store muligheter både innenfor regionen selv og i en større forbindelse med så vel østersjøregionen og ikke minst EF. Vi vet at Skagerrak-regionen har behov for en ny giv, en vitamininnsprøyting. Nå har regionen store vansker, med omstillingsproblemer og høy arbeidsledighet. Dersom, eller rettere sagt når, en Scanlink blir realitet, vil de tilknyttede områder billedlig bli magnifiserte og trekke til seg folk og næringsliv fra ytre områder.

Den utvikling som er på gang i østersjøområdet, og som vil forsterkes i de nærmeste år, vil bidra til en slik utvikling. Hva gjør vi så for å forhindre en utarming av områder spesielt i sydlige og vestlige deler av Norge og i Nord-Jylland? Vi kan balansere denne utviklingen, og i realiteten også supplere den ved å se til at Skagerrak-regionen ikke blir et tomrom, men et rom i utvikling. For å få dette til er resepten gitt i medlemsforslaget, hvor den kanskje viktigste del er å bygge ut en skikkelig Nordic Link - en transportløsning fra landene i Skagerrak-regionen gjennom Jylland og inn i EF-markedet. En slik Nordic Link sammen med et nært samarbeid i Skagerrak-regionen vil kunne bidra til å gi regionen de muligheter den trenger for å konkurrere, etablere og produsere.

12. februar 1990 ble Nordisk Informasjonsskontor, Skagerrak-senteret, åpnet i Arendal. Dette senteret arbeidet hardt for nettopp å knytte Skagerrak-regionen sammen i et fremtidsrettet arbeid for felles beste. Forslagets målsettinger om bedre transportløsninger, om nærings- og miljøsamarbeid faller fint inn i det arbeid Nordisk Informasjonsskontor-Skagerraksenteret arbeider for, og jeg håper det i det fremtidige arbeid kan være til stor nytte.

Jeg er svært glad over medlemsforslaget og håper også at kommunikasjonsutskottets forslag vil få full tilslutning av Nordisk Råds plenarforsamling.

Helga Haugen: President! Medlemsforslaget om en samordning av transportpolitikk og næringsutvikling i Skagerrak-området har vakt stor interesse i Norge, og da

spesielt i Agder-fylkene som har lange historiske tradisjoner i regionalt Skagerrak-samarbeid.

Skagerrak-området med Vest-Sverige, det nordlige Jylland og det sydlige Norge står i fare for å bli liggende i en bakevje dersom det ikke gjøres noe aktivt nå for å binde disse områdene tettere til Skandinavia og kontinentet på samme måte som en planlegger for Østersjø-området.

Medlemsforslaget framhever spesielt to områder for et nordisk samarbeid, nemlig kommunikasjon og næringsutvikling. Fra Norges side ligger Vest-Agder fylke med Kristiansand som allerede har lang tradisjon med fergeforbindelse til Danmark, naturlig til kommunikasjonsmessig.

I Arendal, i Aust-Agder fylke som Liltved nettopp nevnte, har vi Skagerraksenteret, som passer som hånd i hanske til intensjonene i dette forslaget. Kontoret ble åpnet i 1990 og er opprettet bl.a. med midler fra Nordisk Ministerråd.

Skagerraksenteret har ved flere anledninger gått aktivt ut for å etablere Skagerrak-regionen som område for grenseregionalt nordisk samarbeid, så dette medlemsforslaget som legger hovedvekt på kommunikasjon, nærings- og miljøsamarbeid, er godt i tråd med Skagerraksenterets målsetting og oppgaver. I 1990 lanserte kontoret bl.a. forslag til konkrete prosjekter for å stimulere til næringssamarbeid i Skagerrak-regionen:

For det første utarbeidelse av et felles bedrifts- og produktregister over næringslivet i kystområdene rundt Skagerrak. Det vil kunne være et nyttig redskap for å identifisere de områdene der det måtte være grunnlag for et nærmere bedrifts- og bransjemessig samarbeid i regionen.

Skagerraksenterets andre satsingsområde går på miljøteknologi. I forbindelse med det nordiske miljøåret 1990-91 har kontoret fremmet forslag om et felles nordisk prosjekt for å utvikle kompetanse på feltet miljøteknologi innen bedrifter og fagmiljøer i Skagerrak-regionen.

Jeg håper vi kan få et positivt vedtak om å satse på en styrkelse av Skagerrak-regionen og Nordic Link - ikke som en konkurrent til Scanlink og Baltic Link, men som et supplement for å forbedre næringsliv, miljø og samfunnsøkonomi i de nordiske land som helhet. Jeg vil gi forslaget min varmeste anbefaling.

Wroldsen: Medlemsforslaget om grenseregionalt samarbeid i Skagerrak-området er et positivt og viktig forslag. Uten politisk styring på dette området vil vi helt åpenbart kunne få en skjev utvikling i Norden. Mye tyder på at framtidig vekst vil komme i aksen Oslo-Göteborg-København til kontinentet. Jylland vil i en slik sammenheng veldig lett kunne bli hengende etter. Der hvor interessene forenes mellom Jylland og Norge, er i det at Norge trenger et bedre transportsystem og bedre transportadgang både til Danmark og kontinentet, og disse transportløsningene kan utmerket godt skje over Jylland.

En svakhet ved medlemsforslaget er at det i for stor grad er knyttet opp til det såkalte Nordic Link-prosjektet. Nordic Link er en selvoppnevnt gruppe utenfor de offisielle beslutningsorganene. Nordic Link-gruppen arbeider med helt bestemte transportløsninger som deltakerne i denne gruppen er interessert i å fremme. Nordisk Råd kan ikke etter min mening støtte opp om slike selvoppnevnte grupper.

Både Norge og Danmark, spesielt Jylland, kan ha noe å vinne på et framtidig samarbeid. Men dette samarbeidet må baseres på løsninger som fra myndighetenes side anses å være de beste. For å få en best mulig transportløsning sett med norske øyne, pågår det i Norge bl.a. en vurdering av hvordan godstransport med jernbane til og fra kontinentet kan forbedres. I denne utredningen vurderes tre ulike havnealternativer for en jernbaneferge til Jylland i Danmark. Beslutningen om

havnevalg er ikke fattet i Norge. Denne beslutningen må selvfølgelig baseres på hvilke løsninger som totalt sett er best sett med norske øyne.

Når jeg allikevel kan slutte meg til dette forslaget, er det fordi kommunikasjonsutvalget helt klart har kuttet alle forbindelser til Nordic Link. Det er altså ikke lenger, som i medlemsforslaget, basert på Nordic Link, men alle henvendelser og forbindelser dit er kuttet ut. Det er også klart i premissene fra utvalget at man ikke gjennom denne rekommendasjon tar stilling til noen enkeltforslag i det hele tatt. Ut fra en slik vurdering kan jeg slutte meg til forslaget.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! En effektiv godstransport er livsnerven for Europas udkantsområder, hvis de skal klare sig i det åbne marked. Norden er et udkantsområde, og det er derfor afgørende, at man etablerer et sammenhængende transportsystem mellem Norden og Centraleuropa.

Transportpolitik er normalt noget med en enkelt transportgren eller et enkelt projekt, en bro, en lufthavn etc. Man tænker ikke på tværs af transportformer og ser ikke infrastruktur og transportproblemer som et hele.

En undtagelse fra dette er det såkaldte ScanLink-projekt, som vel at mærke har været et privat initiativ, taget af storindustrien og private organisationer, men med hovedvægten lagt på det svenske erhvervsliv.

Med dette initiativ har man søgt at tænke i helheder med hensyn til landtransport og for ScanLink-korridoren, men man har ikke tænkt på Norden som helhed. Store dele af Norge, især Syd- og Vestnorge, og Jylland/Fyn vil ikke have glæde af denne ScanLink-forbindelse. Det er tankevækkende, da for Danmarks vedkommende størstedelen af det vareproducerende erhvervsliv, landbrug og industri er placeret i Jylland/Fyn-området.

Der forventes en kraftig stigning i godstransporten i Norden inden for de næste 20 år, så der er ikke bare behov for én transportkorridor, men for flere. Det er derfor påtrængende, at ministerrådet påtager sig rollen med at udforme en fælles transportpolitik, som kan gavne hele Nordens forbindelse til Centraleuropa. En sådan transportpolitik må baseres på følgende principper:

Der må være valgmuligheder mellem flere transportveje, etablering af transportkorridor, der tilgodeser alle væsentlige erhvervsregioner i Norden, etablering af sammenhængende transportkoncepter i korridoren på tværs af de enkelte transportformer og etablering af miljø- og energirigtige løsninger.

Som reaktion på den manglende overordnede transportpolitik i Norden har de regionale myndigheder i Sydnorge, Vestsverige og Nordjylland sammen med erhvervsliv og forskere taget initiativ til at etablere en gruppe, der skal analysere og videreudvikle den direkte transportforbindelse mellem regionerne og Centraleuropa. Transportforbindelsen benævnes som NordicLink.

NordicLink-gruppen har allerede gennemført en foranalyse og ikke andet, og resultatet af denne er fremlagt på en skandinavisk konference i Ålborg i januar måned, hvor Kommunikationsudvalget også var repræsenteret. Konklusionen var, at man ikke, i modsætning til ScanLink, skal investere store beløb i infrastruktur ud over de beløb, der allerede er afsat til færdiggørelse af de jyske motorveje.

I stedet går bestræbelserne ud på at forbedre effektiviteten i transportkorridoren gennem etablering af kombinerede transportløsninger, etablering af samarbejde mellem transportoperatører, færgeselskaber, vognmænd og jernbaneselskaber, udvikling af tværgående informationsteknologiske løsninger, etablering af transportcentre, chaufførstationer, servicefaciliteter m.v. i transportkorridoren. Udviklingen af disse elementer kan give en langt større effektivitetsgevinst for transporten end etablering af faste forbindelser.

NordicLink er en vigtig faktor, når man taler om Nordens trafikforbindelse til Centraleuropa. Nordisk Ministerråd bør derfor aktivt gå ind og støtte udviklingen af NordicLink-projektet som et led i arbejdet med en samlet nordisk trafikpolitik. Og her vil jeg sige, at det ikke er afgørende, at konceptet i forprojektet er anderledes end det, Norge ønsker. Norge skal selvfølgelig være med i planlægningen af udviklingen af denne linktype.

Det afgørende for de nordiske lande er, at vi får indrettet vores infrastruktur, så de nordiske folk får gavn af udviklingen i det europæiske vækstområde, som i de kommende år vil få et betydeligt løft.

Hr. præsident! Jeg skal hermed anbefale forslaget, vi har til behandling, i håb om, at ministerrådet aktivt vil gå ind i den videre planlægning og etablering af en for Norden uhyre vigtig ny transportkorridor til Europa.

Skånberg: Herr president! Det är viktigt att det finns goda, resursbevarande och effektiva infrastrukturer inom de näringspolitiska regioner som helt eller delvis ligger inom Norden. Bl.a. behövs det miljövänliga kommunikationer som utnyttjar använda resurser så effektivt som möjligt. Skagerrak-området är en sådan viktig region både för handeln och miljön. Inom regionen finns bl.a. det gemensamma intresset att miljön i Skagerrak och Kattegatt och i deras tillrinningsområden skall förbättras, så att växt- och djurlivet i åar och kustområden kan tillfriskna från sina miljöskador.

Handelns behov av effektiva transporter kan uppfyllas miljövänligt och resursbevarande med en stomme av järnvägs- och sjötransporter. Det är därför bl.a. viktigt att bygga ut järnvägssträckorna inom området så, att de blir dubbelspåriga till de punkter där man kan sätta in kompletterande färjetrafik.

När man nu skall se över transportsystemet i Skagerrak-området är det viktigt att undersöka var det kan finnas behov av ytterligare färjeförbindelser, vilka som lämpligen kan göras till färjeförbindelser och på vad sätt man kan förbättra och bygga ut spårssystem och färjelägen. Däremot behövs det ingen utbyggnad av motorvägar. Vägtransporterna på längre sträckor bör i fortsättningen ersättas av järnvägs- och sjötransporter - för miljöns skull och för att använda energin effektivare och minska olycksriskerna.

Det är speciellt viktigt, som jag sagt tidigare i dag, att man tar hänsyn till växthuseffekten och till de internationella överenskommelser och rekommendationer som finns att varje land skall göra sitt för att minska utsläppen av växthusgaser, däribland koldioxid. Koldioxid får man som bekant när man förbränner fossila bränslen, t.ex. i samband med landsvägstransporter. Detta behöver inte bli fallet i samband med sjötransporter eller järnvägstransporter, där man kan använda mer miljövänliga energislag. Sjötransporterna är än så länge ett problem. För dessa använder man fossila bränslen, men det bör på sikt finnas möjlighet att där använda miljövänligare bränslen. I varje fall är sjötransporter ett effektivare sätt att använda energin.

Herr president! Jag anser att man i det fortsatta arbetet på att förbättra kommunikationerna i Skagerrak-regionen bör ta stor hänsyn till miljön och, som sagt, utgå från en stomme av järnvägs- och sjötransporter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans I., Gyldenkilde Lilli, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hjørleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Väänänen Marjatta, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Mot rekommendationen röstade Skånberg Krister

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Fagerholm Karl-Gunnar, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J. K., Hansen Søren, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Häkämies Kari, Johansen Lars Emil, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kjærsgaard Pia, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Niinistö Sauli, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Werner Lars, Östrand Per Olov

Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster mot 1.

12

B 115/t: Ministerrådsförslag om säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram 1992-1994

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 115/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter

att säkra en tillfredsställande finansiering av handlingsplanen, samt

att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C 1

Knuutila: Herra presidentti! Esittelen liikennevaliokunnan liikenneturvallisuutta koskevan mietinnön hyvin mielelläni, sillä 20 vuotta sitten tässä samassa salissa esitin puheenvuorossani toivomuksen tehostetusta pohjoismaisesta liikenneturvallisuustyöstä.

Liikennevaliokunnan aloitteesta syntynyt ensimmäinen pohjoismainen liikenneturvallisuusohjelma laadittiin vuosiksi 1988 - 1990 ja sen toteuttamista on jatkettu vuoden 1991 loppuun. Valiokunnan toivomuksesta ohjelma tarkistetaan aina kolmen vuoden välein ja toimintaa lisätään liikenneturvallisuuskehityksen edellyttä-

mällä tavalla. Nämä ehdot täyttyvät nyt käsiteltävässä tarkistetussa ohjelmassa, joka koskee vuosia 1992 - 1994.

Pohjoismaisen liikenneturvallisuustyön tavoitteena on edelleen parantaa liikenneturvallisuutta ilman määrällisiä tavoitteita. Ohjelman operatiivista tavoitetta on tarkistettu siten, että eri maissa jo tunnetut toimenpiteet pyritään mahdollisuuksien mukaan harmonisoimaan muiden Pohjoismaiden kanssa. Harmonisointitavoitteen ei pidä kuitenkaan estää mitään maata toteuttamasta uusia toimenpiteitä edelläkävijämaana.

Uudessa toimintaohjelmassa on joukko hankkeita, joita ei ehditty toteuttaa vanhassa ohjelmassa tai joita pidetään edelleen varsin tärkeinä. Ne pohjautuvat nykyoloihin ja ennakoivat tulevien vuosien liikenneturvallisuuskehitystä. Painoa on pantu hankkeisiin, jotka soveltuvat pohjoismaiseen yhteistyöhön, ja ne on mahdollisuuksien mukaan koordinoitu kansallisen ja kansainvälisen toiminnan kanssa.

Uudessa ohjelmassa on asetettu etusijaan seuraavat sektorit:

Ylinopeus ja poliisivalvonta, uudet kuljettajat, rattijuoppous, jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden turvallisuus, paikallinen liikenneturvallisuustyö, raskas liikenne, liikenneturvallisuus eurooppalaisesta näkökulmasta, Pohjoismaiden liikenneturvallisuusneuvoston ja Pohjoismaiden liikenneturvallisuuselinten kontaktien lisääminen sekä tiedonvälitys. Yhtenä projektina on keskisuurten kaupunkien julkisen liikenteen kehittämistä selvittäneen Nordkolt-projektin tarkastelu ja sen relevanssin ja pätevyyden arviointi; 15 vuotta sen jälkeen kun projekti päättyi. Tutkimuskohteena oli mm. kotikaupunkini Jyväskylä. Olen useassa yhteydessä liikennevaliokunnan työssä korostanut, että Nordkolt-tutkimus keskisuurten kaupunkien liikennejärjestelyissä tulisi ottaa huomioon, koska sen tulokset osoittavat mahdollisuuden parantaa liikenneturvallisuutta oleellisesti kaupunkiliikenteessä.

Edellä mainituilla sektoreilla tullaan toteuttamaan monia tärkeitä projekteja, jotka koskevat mm. yhteispohjoismaisia kriteerejä paikallisten nopeusrajoitusten asettamiseksi, autokoulunopettajien pätevyysvaatimusten koordinoitua, raskaiden ajoneuvojen nopeuksien automaattista rajoittamista, eurooppalaisten liikenneturvallisuus sopimusten yhteispohjoismaista ratifiointia ja yhteisesiintymistä YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla.

Vaikka ohjelma eri projekteineen on ansiokas, sen toteuttaminen voi vaikeutua riittämättömien budjettivarojen ja poliittisen tahdon puutteen takia. Tarkoituksena on käyttää vuodessa 4 - 4,5 miljoonaa Tanskan kruunua yhteispohjoismaisia varoja. Viime kädessä ohjelman toteuttamisesta vastaa kukin pohjoismaa omassa maassaan.

Pohjoismaiden määräraha on liian niukka: mitään uusia aloitteita ei voida tehdä ilman lisärahoitusta tinkimättä ohjelman projekteista. Valiokunta kiinnittääkin tähän huomiota mietintönsä ponnassa.

Toisaalta valiokunta kehottaa maksimoimaan niukat resurssit siten, että Pohjoismaiden liikenneturvallisuusneuvoston ja Pohjoismaiden kuljetustutkimuskomitean sihteeristöt toimivat yhdessä ohjelmaa toteutettaessa.

Herra presidentti! Esitän valiokunnan mietinnön hyväksymistä.

Knuutilas anförande i svensk översättning:

Herr president! Det är en stor glädje för mig att få presentera kommunikationsutskottets betänkande om trafiksäkerhet eftersom jag i mitt inlägg i denna sal för tjugo år sedan framförde ett önskemål om en effektivisering av det nordiska trafiksäkerhetsarbetet.

På initiativ av kommunikationsutskottet uppgjordes det första nordiska trafiksäkerhetsprogrammet för åren 1988-1990, och dess genomförande har utsträckts till

utgången av 1991. På utskottets önskan skall programmet revideras efter tre års mellanrum och aktiviteten utökas i enlighet med vad trafiksäkerhetsutvecklingen förutsätter. Dessa villkor uppfylls i föreliggande reviderat program som förverkligas under åren 1992-94.

Målsättningen för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet är att fortfarande förbättra trafiksäkerheten utan att uppställa kvantitativa mål. Programmets operativa målsättning har reviderats sålunda att åtgärder som redan är kända i de enskilda länderna skall såvitt möjligt harmoniseras med de övriga nordiska länderna. Harmoniseringsmålet skall dock inte förhindra något land att som föregångare skrida till nya åtgärder.

I det nya programmet finns ett antal projekt som man inte hann genomföra i det gamla programmet eller som fortfarande anses vara mycket viktiga. De bygger på dagens förhållanden och förutser trafiksäkerhetsutvecklingen i framtiden. Vikt har lagts vid projekt som är lämpliga för nordiskt samarbete och de har såvitt möjligt koordinerats med nationell och internationell verksamhet.

I det nya programmet har följande sektorer prioriterats:

Hastigheter och poliskontroll, nya förare, rattfylleri, oskyddade trafikanter, lokalt trafiksäkerhetssamarbete, tung trafik, trafiksäkerhet i ett europeiskt perspektiv, ökade kontakter mellan Nordiska trafiksäkerhetsrådet samt information. I ett projekt skall man granska och bedöma relevansen och kompetensen av Nordkoltprojektet om utvecklandet av kollektivtrafiken i medelstora städer - 15 år efter projektet. Också min hemstad Jvaskylä ingick i projektet. I många sammanhang i kommunikationsutskottets arbete har jag betonat att Nordkoltprojektet för medelstora städer borde beaktas därför att dess resultat visar möjligheten att väsentligt förbättra trafiksäkerheten i stadstrafiken.

På ovannämnda sektorer kommer man att förverkliga många viktiga projekt, som bl.a. handlar om samnordiska kriterier för lokala hastighetsbegränsningar, koordinering av trafiklärarnas kompetenskrav, automatisk begränsning av tunga fordonshastigheter, samnordisk ratifiering av europeiska trafiksäkerhetsavtal och gemensamt uppträdande inom FN och i övriga internationella fora.

Även om programmet med sina projekt är värdefullt kan dess förverkligande försvåras på grund av otillräckliga budgetmedel och bristande politisk vilja. Avsikten är att varje år använda 4-4,5 milj. Dkr samnordiska medel. I sista hand svarar varje nordiskt land för programmets genomförande i eget land.

Det nordiska anslaget är för knappt: inga nya initiativ kan tas utan tilläggsfinansiering utan att minska programmets projekt. Utskottet fäster uppmärksamhet vid detta i en av betänkandets klämmor.

Å andra sidan uppmanar utskottet att maximera de knappa resurserna så, att sekretariatet för Nordiska trafiksäkerhetsrådet och nordiska kommittén för transportforskning arbetar tillsammans när programmet genomförs.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hansen J. K., Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gutormsson, Hreggviður Jónsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn,

Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Per Olov,

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Benned-
sen Dorte, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Fagerholm Karl-
Gunnar, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson
Hans I., Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen Søren, Houg Tora Aasland,
Hurskainen Sinikka, Häkämies Kari, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli,
Kjærsgaard Pia, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Niinistö
Sauli, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi
Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt
Otto, Syse Jan P., Weiss Birte, Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

Mötet bröts härefter kl. 12.25 och återupptogs kl. 14.00.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Ylva Annerstedt under resten av detta möte ersätts av Hugo Bergdahl och att Marianne Samuelsson återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

13

E-saker

E 51: Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna att transportera oljeriggar ut ur Östersjön¹

Sasi: Vilka åtgärder avser Danmarks regering vidta för att möjliggöra fri passage för oljeriggar genom Stora Bält?

Trafikminister **Ikast:** Ved projekteringen af den faste forbindelse over Storebælt har man fra dansk side foretaget grundige undersøgelser af vore folkeretlige forpligtelser til at sikre en uhindret gennemfart for skibsfarten. Dette opnås efter dansk bedømmelse ved en gennemsnitshøjde på 65 m. Hvad angår særlige industrielle konstruktioner af stor højde såsom boreplatforme må disse passere broen i delvis demonteret tilstand og færdiggøres efter passagen. Meromkostningerne herved er næppe af en størrelsesorden, der alvorligt vil påvirke konkurrenceevnen.

Sasi: Herr president! Jag är inte alls nöjd med det svar jag just fått. Ministern säger att man har gjort grundliga undersökningar i Danmark. I Finland har vi en annan uppfattning. Det är synd om Finland måste föra detta ärende till internationell domstol för att lösas där.

¹ Frågan tryckt s. 2641.

Det stämmer inte heller att det inte skulle vålla stor skada i Finland om denna bro byggs enligt de planer som Danmark har. Det betyder att en hel industrigren dör i Finland.

Därför vill jag ytterligare fråga: Har man i Danmark räknat ut hur mycket extra det skulle kosta att bygga en bro som gör att oljeriggjar fritt kan föras genom området? Är Danmarks regering beredd att i internationell konkurrens planera för sådana arrangemang som jag framfört?

Trafikminister **Ikast**: Nu har der jo været en meget stor brevveksling mellem den finske regering og den danske regering angående denne sag. Man kan diskutere, om borerigge hører under skibsfart eller ikke. Det er der forskellige udlægninger af mellem vores eksperter, og så længe det ikke er afklaret, anser vi en bro på 65 m som en meget høj bro efter international målestok, og denne brohøjde kan ikke blive forandret.

Sasi: Herr president! Ändå vill jag fråga: Har man i Danmark ens försökt räkna ut vad det skulle kosta extra att bygga en sådan bro? Hur många danska kronor?

Trafikminister **Ikast**: Det er ikke alene et spørgsmål om kroner og øre i et byggeprojekt. Det er også et spørgsmål om, hvorvidt det kan lade sig gøre.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikappaspekter inom turismen²

Lena Öhrsvik: Jag vill till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

"Vilka åtgärder, om några, har Nordiska ministerrådet vidtagit i anslutning till det nordiska turistprogrammet avseende verksamhetsåren 1990-93 med tanke på handikappade turisternas behov?"

Industri- och energiminister **Anne Birgitte Lundholt**: Af konkrete nordiske allerede gennemførte projekter vil jeg gerne indledningsvis nævne rapporten "Hoteller og handicapservice", der blev afsluttet i 1989. Projektet formulerede et ensartet vurderingsgrundlag for de nordiske hotellers egnethed for bevægelseshæmmede, og man foretog en undersøgelse af, hvilke hoteller i Norden der opfyldte kravene.

Nærmere information herom findes bl.a. i de nordiske turistråds brochuremateriale og kan i øvrigt fås igennem handicaporganisationerne.

I det nordiske samarbejdsprogram om turisme, der endnu kun har været i kraft i et år, understreges det, at turismen ikke alene er interessant ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt, men at der også er tale om et erhvervsaktivitetsområde med et betydningsfuldt velfærdspolitisk perspektiv.

Der er derfor ingen tvivl om, at et indsatsområde som handicapturisme ligger inden for samarbejdsprogrammets virkefelt.

I det europæiske turistår er handicapturismen taget op som et selvstændigt tema, der finder udtryk i gennemførelsen af en konference med titlen "Turisme for alle" i Gatwick i England i marts i år. Uanset at arrangementet finder sted i England, er det blevet til på nordisk initiativ, idet de nordiske lande som bekendt også er involveret i det europæiske turistår.

² Frågan tryckt s. 2601.

Nordisk Embedsmandskomité for Turistspørgsmål har i 1990 givet et tilskud til gennemførelse af konferencen.

Der findes i Europa omkring 50 millioner mennesker med en eller anden form for fysisk handicap. Hvis vi hertil lægger den stærkt voksende ældregruppe, der ganske vist ikke kan betegnes som handicappede, men som dog også stiller særlige krav til indretning af transportmidler, indkvarteringsfaciliteter, attraktioner osv., står vi over for en meget stor gruppe mennesker, der som alle andre har et helt berettiget behov for rejser og oplevelser, og som udgør et yderst interessant markedssegment. Derfor er de også medtaget som særgruppe i de tiltag, jeg har nævnt.

Lena Öhrsvik: Jag tackar för svaret. Min fråga kom till såsom en uppföljning av det seminarium som Nordiska rådets social- och miljöutskott höll i Göteborg i höstas. Då kom man fram till att varje verksamhetsgren måste ta sitt ansvar. Man kan alltså inte lösa alla problem med socialpolitiska punktsatser. Vi kom också fram till att kunskap i regel saknas.

I min fråga har jag hänvisat till FNs världsaktionsprogram för handikappade från 1982, där det bl.a. står: "Medlemsstaterna bör svara för att människor med funktionsnedsättningar får samma möjligheter till rekreation och fritidssysselsättning som andra medborgare."

Av svaret framgår att ministerrådet ser ett stort värde i att utveckla turistverksamheten för handikappades behov. Kan jag av detta dra slutsatsen att man i det fortsatta arbetet med det nordiska samarbetsprogrammet kommer att särskilt beakta handikappaspekterna, t.ex. genom att medverka till kunskapspridning? Vårt gemensamma mål är ju att ge breda medborgargrupper ökade möjligheter till en rikare fritid.

Kan jag dessutom räkna med många goda nordiska initiativ på konferensen i Gatwick? Jag har förstått att den mest kommer att handla om rörelsehindrade, men jag hoppas att ministerrådet i sitt fortsatta arbete tänker även på övriga grupper.

Industri- og energiminister Anne Birgitte Lundholt: Hr. præsident! De ting, jeg har gennemgået i min besvarelse, er ting, der skal iværksættes fra 1990 til 1993. Deraf fremgår vel også, at netop disse områder vedrørende handicapturisme indgår i programmerne med den vægt, som jeg nævnte før.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 26: Fråga till Nordiska ministerrådet angående fordonstekniskt samarbete¹

Östrand: Jag vill ställa följande frågor till ministerrådet:

1. Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att det nationella genomförandet av nordiska överenskommelser om fordon skall förbättras?

2. Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att genom ett nordiskt samarbete påverka de internationella reglerna om fordon?

Trafikminister Ikast: De nordiske landes regler om køretøjernes indretning og udstyr bør så vidt muligt være ens. Den meget store viden, der er i Norden inden for køretøjsteknikken, bør samtidig også udnyttes, således at landene kan øve indflydelse på det internationale samarbejde. Der findes ikke i dag særlige nordiske

¹ Frågan tryckt s. 2610.

överenskommelser om køretøjernes indretning og udstyr, og der er heller ikke behov herfor. I dag skabes reglerne om køreteknik nemlig fortrinsvis i to fora: i ECE-samarbejdet i Genève og i EF, og her sørger de nordiske lande for at øve størst mulig indflydelse på de truffede beslutninger.

Alle de nordiske lande deltager i ECE-samarbejdet; her gøres en betydelig indsats for at koordinere de nordiske landes synspunkter, så vi kan opnå ensartede regler.

Igennem de senere år har EF imidlertid intensiveret arbejdet med at opnå ens regler på køretekniske områder. Danmark sørger for gennem sin deltagelse i EF-samarbejdet at fremme de fællesnordiske synspunkter.

Östrand: Herr president! Jag vill tacka statsrådet för svaret, som jag inte är alldeles nöjd med.

Det är märkligt att samma år som Nordiska rådet rekommenderade ministerrådet att verka för att det fordonstekniska samarbetet skulle förbättras och få större genomslagskraft samt att utreda förutsättningarna för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon avvecklades Nordiska biltekniska kommittén, NBK.

I sitt svar säger statsrådet att det inte finns behov av gemensamma regler. Där är vi inte överens. Under de 17 år som NBK verkade fördes det fram många gemensamma nordiska förslag, men tyvärr var det ganska litet som genomfördes. Det berodde givetvis på bristande politisk vilja. Jag menar att det måste finnas ett stort utrymme för en utvidgning av det fordonstekniska samarbetet i Norden. Detta gäller speciellt miljökraven på fordon samt en ökad standardisering och samordning av kraven på fordon som kan leda till gemensamma nordiska bestämmelser beträffande kontroll- och typbesiktning.

Fördelarna måste naturligtvis vara störst när det gäller typbesiktning. Gemensamma regler för typgodkännande är ju till fördel för både konsumenter, producenter och provningsorganen. Man ställer sig då frågande till varför typgodkännande i ett nordiskt land inte skulle kunna gälla även i övriga nordiska länder. Det tycker jag är ett märkligt förhållande. Visserligen framgår det av svaret att man driver de här frågorna internationellt, men jag tycker att det finns all anledning att även inom Norden försöka skapa gemensamma regler på detta område.

Trafikminister Ikast: Spørgsmålet kan være meget svært at besvare, men når man sidder og arbejder med disse meget stærke specifikationer inden for EF - som jo egentlig er lov i det meste af Europa og har afsmittende virkning ud over dette - så er det svært, når vi samtidig i ECE-samarbejdet koncentrerer os om nogenlunde de samme regler. Det er et spørgsmål, om man opnår det, som spørgeren egentlig vil opnå, hvis vi begynder at flade det mere ud.

Jeg mener, man i de sidste år er nået meget langt også i enigheden blandt de nordiske lande, og den indflydelse, de nordiske lande har fået i EF-lovgivningen, er meget, meget stor, vi har en meget stor viden om det.

Östrand: Herr president! Det är möjligen riktigt att vi har ett stort inflytande på detta område, men jag inbillar mig att inflytandet skulle bli ännu större, om vi inom Norden hade gemensamma regler, exempelvis när det gäller typgodkännande av fordon och även när det gäller kontrollbesiktning av fordon. Ett gemensamt uppträdande på det här området, vilket förutsätter gemensamma regler, måste innebära att vår röst blir ännu tyngre i samtalen med EG.

Trafikminister **Ikast**: Vi har aldrig lagt skjul på i EF-forhandlingerne, at vi har samarbejdet med de nordiske lande, inden vi kommer til møderne, og at dette er afstemt med de andre nordiske lande.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 29: Fråga till Nordiska ministerrådet angående följderna av en fast Öresundsförbindelse för Östersjöområdet och speciellt de baltiska länderna¹

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag har ställt en fråga till ministerrådet hurvida det beaktat effekterna av en fast Öresundsförbindelse för Östersjöområdet, speciellt med tanke på de baltiska länderna?

Trafikminister **Ikast**: Öresundsforbindelsen er et bilateralt spørgsmål mellem Danmark og Sverige, og ministerrådet skal derfor ikke vurdere denne sag, herunder miljøspørgsmålet.

Der er af de to lande i fællesskab og hver for sig gennemført undersøgelser af de problemer, der knytter sig til Öresundsforbindelsen, herunder miljøspørgsmålet. Der foreligger således det fornødne grundlag for en beslutning. Men en række problemer må naturligvis løses i det videre arbejde, således at det i forbindelse med anlæggets udførelse sikres, at der tages det nødvendige hensyn til miljøet. Forhandlingerne er inde i den afsluttende fase, og der kan forventes indgået en aftale herom inden for de nærmeste dage.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag kan för det första inte förstå hur detta skulle kunna vara en bilateral miljöfråga. På Helsingforsmötet omtalades det att utredningen skulle innehålla ett kapitel om miljökonsekvenserna på Östersjön - då kan det inte vara en bilateral sakfråga. Det står för det andra ingenting i svaret om att bron skall vara miljöneutral, vilket tidigare har förutsatts i bl.a. den danska utredningen. Jag skulle för det tredje vilja veta vilka kriterier som skall gälla för den nödvändiga hänsynen till miljön och vad som händer med den försiktighetsprincip som både Sverige och Danmark mycket ofta talar om i internationella sammanhang.

En sista fråga: Varför är det så bråttom? Av vilken anledning hastar man igenom beslutet utan att göra de nödvändiga miljöbedömningarna och utan att höra de grannländer som faktiskt i hög grad är berörda av beslutet?

Vi vet att Östersjön är ett hårt belastat område och att många forskare talar om förändringar i havsvattenströmmarna som skulle innebära en katastrof för detta område. Vi har också fått höra om det kommande ScanLink-projektet, dvs. den förbindelse som skall gå genom hela Danmark, inkluderande fortsatt brobyggande. Hur stämmer detta med det cancerprogram som rådet antagit och med målet att minska CO 2-effekten, samtidigt som man talar om att detta innebär en minst femfaldig ökning av nuvarande trafik?

Trafikminister **Ikast**: Vi har i Danmark og i Sverige igennem mange år lavet undersøgelser. I Danmark fremlægger vi om ganske få dage et meget stort undersøgelsesprogram, som det har taget flere år at gennemføre, hvor man har taget hensyn til alle de spørgsmål, jeg er blevet stillet her. Jeg vil hellere vente, til denne plan fremlægges, som er gennemgået af miljømyndighederne og Trafikministeriet,

¹ Frågan tryckt s. 2613.

således at der er et fuldstændigt overblik, og således at man ikke begynder at tage enkeltpunkter ud af en meget stor miljøplan.

Men vi har taget fuldstændig højde for det, og det indgår i beregningerne, og vi lægger det frem henholdsvis her i Folketinget og i Riksdagen, når tiden kommer.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag anser inte att miljöeffekterna av en bro är fullständigt genomanalyserade. Det är väl snarare av ekonomiska skäl som man väljer denna typ av bro. Man säger att det inte är lönsamt med enbart järnvägstrafik. Bilarna skall så att säga bära kostnaderna för bron, varvid naturligtvis miljöbelastningen ökar.

Det är dessutom underligt om Nordiska ministerrådet inte behandlar denna fråga gemensamt, eftersom den naturligtvis kraftigt kommer att påverka Östersjön. Oavsett vad som händer kommer Östersjön att belastas ytterligare genom den trafikökning som uppkommer. Ändras dessutom strömmarna, får vi en naturkatastrof, som vi inte kan klara med insättande av några nya resurser i Östersjön på miljöområdet.

Trafikminister Ikast: Man står i den situation, at dette er et postulat: Er der taget hensyn til forureningen fra skibene i dag i forhold til den kvotering, vi lægger frem? Vi har jo specialister, der arbejder med dette i lang tid for at komme med løsningsmodeller, vi kan lægge frem i parlamenterne for at vise, hvad der kan lade sig gøre. Så kan man sagtens komme med en masse dommedagsprofetier, men når man ikke engang har set disse miljørapporter, kan jeg ikke forstå, at man begynder at diskutere spørgsmålet før tiden. Jeg vil vente, indtil miljørapporten ligger i parlamentet; så kan man diskutere det på et sagligt grundlag. Det er jo store penge, vi investerede i at lave disse undersøgelser.

Det andet, man arbejder med i dag, er koldioxid, og de tal, man arbejder med i 1998, 1999 og år 2000, er forhåbentlig vidt forskellige fra dem, vi har i dag. Men jeg regner da med, at alle de nordiske lande vil følge EF's regler for udstødningsgasser, som giver en helt anden udvikling for så vidt angår biltrafikken.

Marianne Samuelsson: Herr president! Min uppfattning är att många av de här utredningarna i dag är alldeles för gamla för att ligga till grund för ett nytt beslut. Det borde göras en betydligt mer genomgripande konsekvensanalys innan man fattar ett så stort och viktigt beslut.

Trafikminister Ikast: Jeg kan sige så meget, at min svenske kollega og jeg er enige om, hvis det bliver den miljøkatastrofe, som omtales her, så bliver den aldrig bygget.

Men jeg vil til gengæld sige, at vi har fremskyndet hele miljøforskningsprogrammet, således at det kommer frem allerede i løbet af 8-14 dage. Vi arbejder meget stærkt med at få det fremskyndet, for at vi kan få en kvalificeret debat, og det er vi også interesseret i.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående planerna för etablering av en fast Öresundsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö¹

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Har Nordisk Ministerråd overvejet de miljømæssige konsekvenser af en fast Øresundsforbindelse i form af en KM-4-2-løsning, og vil Nordisk Ministerråd få mulighed for at vurdere dette projekt, inden en rege- ringsaftale indgås mellem den danske og den svenske regering?

Det har jeg spurgt kommunikationsministeren om, og jeg venter med stor spænding på svaret efter det forrige svar, der er givet.

Kommunikationsminister Georg Andersson: Herr president! Jag kan i allt väsentligt hänvisa till min danske kollegas svar på den fråga som ställts av Marianne Samuelsson och som nyss debatterats. Jag kan alltså försäkra Lilli Gyldenkilde att alla nödvändiga miljöutredningar har genomförts och att miljöhänsynen kommer att vara viktig även under det fortsatta arbetet.

Lilli Gyldenkilde: I Danmark har vi det sådan med trafikministre, at de bidrager vældig meget til underholdningsværdien. Det kan jeg jo ikke påstå, at det sidste svar her gjorde, så jeg synes, at jeg vil holde kommunikationsministeren fra Sverige uden for den underholdningsværdikategori. Det var der jo ikke meget af her.

Skal det forstås sådan, at når den ene minister står heroppe og siger noget om den anden minister, som så efterfølgende går herop, så er det svar nok, når man rent faktisk ikke svarer på spørgsmålet?

Hvordan kan man få sig selv til at besvare et spørgsmål i Nordisk Råd med, at dette ikke er et nordisk anliggende, når vi diskuterer miljø op ad vægge og ned ad stolper?

Dette omhandler hele miljøet i Østersøen, og så vil man end ikke tage en diskussion om de miljørapporter, som kommer til marts, det er vi vel vidende om, hvor vi ved, at der bl.a. står, at der vil være en formindsket gennemstrømning af vand igennem Øresund på ca. 17 pct. Det har betydning for hele Øresundsområdet. Vil man virkelig være bekendt at komme og sige, at dette ikke er et nordisk anliggende? Det var det ene.

Det andet, jeg gerne ville gøre opmærksom på, er, at svenske, danske og norske osv. medlemmer af Nordisk Råd i formiddag har vedtaget at rekommandere til ministrene om disse ting. Jeg tillader mig med formandens tilladelse at citere af, hvad utskottet skriver:

"Udskottet betoner vigtigheden af at beslut fattes om fast forbindelse over Øresund. Samtidig understryker utskottet, at et sådant beslut må foregå under grundige overvejelser om konsekvenserne for miljø i og omkring Øresund".

Underskrevet af bl.a. hr. Karl-Erik Svartberg og Peder Sønderby fra Danmark, i øvrigt mig bekendt ihærdige brotilhængere.

Det har vi vedtaget i formiddag. Altså mener disse medlemmer, at det er et nordisk anliggende, vi skal drøfte her.

Kan jeg ikke få de nordiske kommunikations- henholdsvis trafikministre til at sætte sig ned og drøfte det her igennem, inden der bliver taget beslutning, således at vi andre kan nå at læse de miljørapporter, som er så helt afgørende for, hvad der sker på det her område?

¹ Frågan tryckt s. 2621.

Kommunikationsminister **Georg Andersson**: Herr president! Statsrådet Kaj Ikast och jag har haft samtal om Öresundsförbindelsen, och när vi nu har fått samma fråga från två olika ledamöter har vi naturligtvis dryftat denna och kommit överens om ett gemensamt svar. Arbetsordningen medgav dock inte att vi avgav ett gemensamt svar, och jag har därför i mitt svar hänvisat till Kaj Icasts svar, för att markera den enighet som råder i den principfråga som de två frågeställarna tar upp.

Det är en bilateral förhandling som nu pågår mellan Sverige och Danmark. Utgångspunkten är helt klart att åstadkomma vad vi i Sverige kallar en nollösning i fråga om vattengenomströmningen och att åtgärder skall vidtas för att kompensera de hinder som bropelare och andra anordningar kan utgöra för denna genomströmning.

Frågeställaren hänvisar till kommunikationsutskottets skrivning, vilken har underställts Nordiska rådet i dag och i vilken det talas om att grundliga undersökningar skall göras. Det har också verkligen förekommit grundliga undersökningar i denna fråga. Det är faktiskt en hundraårig debatt som har förts. Under de senaste decennierna har det gjorts ingående undersökningar och avlämnats hyllmeter med rapporter, också innefattande analyser av miljöeffekterna. Jag tycker att vi står på en ganska god grund när vi nu befinner oss i slutskedet av dessa förhandlingar.

Lilli Gyldenkilde: Tak hr. præsident! Mit spørgsmål er ikke enslydende med det spørgsmål, som er stillet af et andet af rådets medlemmer. De er væsensforskellige.

Det, jeg spørger om, er: Vil Nordisk Ministerråd få mulighed for at vurdere projektet, inden en regeringsaftale indgås mellem den danske og den svenske regering? Det er mit spørgsmål. Det får jeg ikke svar på, og det ønsker jeg svar på.

Og så i øvrigt om dette med utskottet, og hvad utskottet har besluttet. Mit point dér er, at utskottsmedlemmerne mener, dette er et nordisk anliggende, mens ministerrådet tilsyneladende mener, at det ikke er det. Begge dele kan ikke være rigtigt, men jeg holder fast i, at dette er et nordisk anliggende.

Jeg har ikke fået svar på mit spørgsmål. Det må jeg så lade mig nøje med, kan jeg forstå, men jeg spørger, om ministerrådet vil få mulighed for at få en drøftelse af dette, inden en aftale mellem Danmark og Sverige bliver indgået. Rapporten kommer jo om ca. 14 dage, har vi trafikministerens ord for.

Kommunikationsminister **Georg Andersson**: I de två frågor som har berört Öresundsproblemet finns litet olika formuleringar, men i grunden aktualiserar man att ministerrådet skulle överväga eller - som det heter i den andra frågan - beakta följderna av en fast Öresundsförbindelse. Svaret har lämnats av min kollega Kaj Ikast.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 57: Fråga till Nordiska ministerrådet angående vägmärkessystemet i Norden¹

Sten Svensson: Herr president! Mot bakgrund av rekommendationen nr 51 från 1987 angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet syftande till att åstadkomma förbättringar av trafikmiljön och att öka vägtrafiksäkerheten vill jag

¹ Frågan tryckt s. 2648.

ställa följande frågor: Hur kommer resultatet av uppdateringen att redovisas? Vilken tidsplan gäller för implementeringen av de förenklingar som föreslås i de nordiska ländernas trafikförfattningar? Vilken tidsplan gäller för projektet rörande den beteendevetenskapliga forskningen?

Trafikminister **Ikast**: Hr. præsident! Målet med de projekter, der tager udgangspunkt i den nævnte rekommandation, går ud på at udarbejde nordiske rekommandationer og forenklinger af vejafmærkningssystemet.

For så vidt angår det første spørgsmål om ajourføringen af de gældende regler om vejafmærkning i Norden, er det egentlige arbejde færdiggjort, og der mangler kun at blive offentliggjort en rapport herom.

Hvad angår det andet spørgsmål om tidsplanen for gennemførelse af de foreslåede forenklinger i de nordiske landes færdselslove, vil jeg fremhæve, at færdselslovene i dag i høj grad er harmoniserede.

Det, der først og fremmest i lovgivningsmæssig henseende adskiller de nordiske landes færdselslove, er sanktionsbestemmelserne for færdselsforseelser. For så vidt angår dette punkt synes en nordisk harmonisering ikke at være mulig at opnå inden for en overskuelig tidsramme. Når det drejer sig om gennemførelse af foreslåede forenklinger i færdselsloven, finder ministerrådet, at dette tidligst kan finde sted i 1993.

Svaret på det tredje spørgsmål, som vedrører tidsplanen for projektet om den videnskabelige forskning om trafikadfærd, er, at ifølge de oplysninger, som ministerrådet har fået, vil resultatet af dette projekt foreligge i løbet af 1992.

Sten Svensson: Herr president! Som jag nämnde antogs rekommendationen 1987. Man blir inte särskilt imponerad över den arbetstakt som ministerrådet har presterat. Jag har dock noterat att det har hänt en del under det senaste året. Om det är minister **Ikasts** förtjänst eller inte kan jag inte bedöma, men vi har nu i svaret fått veta att en rapport kommer att offentliggöras. Jag riktar därför en tilläggsfråga till statsrådet **Ikast**: När kommer vi att få ta del av innehållet i denna rapport, och hur tänker ministerrådet sedan gå vidare för att nå de i rekommendationen angivna målen, nämligen att åstadkomma ordentliga förbättringar i trafikmiljön och att höja trafiksäkerheten?

Trafikminister **Ikast**: Jeg kan kun svare til dette spørgsmål, at vi har ikke taget beslutning om det, så længe rapporten ikke foreligger. Men vi er meget samarbejdsvillige med hensyn til at få det rigtige gennemført på den rette måde, når tiden kommer.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 28: Fråga till Danmarks regering angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm¹

Komstedt: Jag vill med hänvisning till den skriftliga motiveringen till den danska regeringen ställa frågan vilken definition den har av uttrycket "trafik i sedvanlig ordning"?

¹ Frågan tryckt s. 2612.

Trafikminister **Ikast**: Som hr. Komstedt ganske rigtigt er inde på i sit spørgsmål, er det i bekendtgørelsen fra Skatteministeriet fastsat, at Toldvæsenet kan nægte proviantering af passagerfartøjer med told- og/eller afgiftfrie varer, når hovedformålet med rejsen ikke er at opretholde trafik i sædvanlig forstand.

"Sædvanlig trafik" fortolkes i færdselssejladsen mellem Bornholm og Skåne som besejling hele året med mindst én dobbelttur i døgnet. Dette krav, dvs. helårssejlads med mindst én daglig dobbeltafgang, stilles altså som en betingelse for tilladelsen til en såkaldt langrutestatus. Dette gælder også for færgeforbindelsen Allinge-Simrishamn.

Langrutestatus indebærer tilladelse til salg af spiritus og det store kvantum cigaretter til passagerer om bord på færgerne.

Kravet om helårssejlads er blevet fastsat for at sikre, at en rimelig trafikbetjening af Bornholm også er til stede i vintersæsonen.

Jeg kan tilføje, at bestemmelserne om helårssejlads er fastsat efter forhandlinger med den svenske regering.

Komstedt: Vid den seneste sessionen med Nordiska rådet i Köpenhamn, alltså for fem år sedan, ställde jag en fråga om klassificeringen av färjeförbindelsen Allinge-Simrishamn. Sedan har jag vid flera tillfällen under dessa fem år upprepat min fråga och fått olika svar med olika motiveringar till att regeringen har varit negativt inställd. Förra året ställde jag en skriftlig fråga till den danska regeringen, och då blev svaret att den aktuella färjelinjen inte bedrev "trafik i sedvanlig ordning". Därför ställde jag nu min fråga på nytt.

Nu får jag veta att huvudmålet med resan inte är att upprätthålla trafik i normal omfattning. Hur vet man detta? Det vet man faktiskt inte förrän man har givit denna färjelinje möjlighet att bedriva trafik på samma sätt som man bedriver trafik mellan Ystad och Rønne på Bornholm. På den linjen förekommer taxa free-försäljning, eftersom den är klassad som lång rutt. Nu säger man att i begreppet ligger att trafiken skall upprätthållas året runt med minst en daglig tur.

Vid de tidigare tillfällena har det bl.a. hävdats att färjelinjen är för kort och därför inte kan klassas som lång rutt. Detta argument har man måst ta tillbaka, eftersom det inte har varit hållbart. Färjeförbindelsen mellan Åland och Sverige är av samma tidslängd. Den danska regeringen kommer hela tiden med konstlade förklaringar, och jag undrar om det är ett försök att prioritera linjen Ystad-Rønne, eftersom det finns en statlig inblandning i den linjen.

I sydöstra Skåne och på Bornholm satsar man på turismen, och därför är det viktigt med en färjeförbindelse inte minst under turistsäsongen. Den skulle kunna avlasta linjen Ystad-Rønne och bli ett komplement, som vore aldeles utmärkt från turistsynpunkt för dessa regioner. Samtidigt skulle man kunna göra en bedömning av om det gick att bedriva en åretruntrafik. Man talar om gamla Öresundsförbindelser. Kommunikationerna mellan Bornholm och sydöstra Skåne är faktiskt 100-åriga.

I svaret hänvisar man också till den svenska regeringen, vilket är märkligt. För något år sedan ställde jag samma fråga till dåvarande svenska finansministern. Jag fick till svar att Sverige för sin del hade sagt ja, medan den danska regeringen var negativ och strulade. Jag vill faktiskt ha ett svar. Vem är det som har rätt? Vilken regering talar sanning och vilken regering talar mindre sanning?

Nu har den svenska regeringen och den danska regeringen avgivit svar som fullständigt strider mot varandra. Jag vill därför veta: Har ni förhandlat eller har ni inte förhandlat? Var den svenska finansministerns svar felaktigt, eller är det svar som jag fått i dag felaktigt? Det vore intressant att få ett besked. Dagens svar är

ytterligare en variant på de svar som jag har fått under årens lopp. Antagligen är svarsfloran ännu inte uttömd.

Trafikminister Ikast: Nu er vi jo i en mærkelig situation: Færgetrafik er ikke reguleret i Danmark. Vi går ind for "havenes frie bevægelighed", trafikmæssigt set, og også set fra trafikministerens synsvinkel. Hvorimod tilladelsen til en rute, der skal sælge duty-fri varer, skal gives af skatte- og afgiftsministeren, og de betingelser, som skatte- og afgiftsministeren stiller, er: Helårssejlad med mindst én daglig adgang.

Jeg kan ikke her på stående fod referere de aftaler, der er indgået mellem den svenske og den danske regering, for jeg har ikke selv været med til det, idet det er foregået i Afgifts- og Finansministerierne. Derfor kan jeg ikke fremlægge datoerne. Jeg har fået talepapiret fra afgiftsministeren, der viser, at det har fundet sted.

Komstedt: Jag vet att det finns en skattebit i detta med tull- och skattemyndigheter inblandade. Men det får naturligtvis inte döljas bakom argumenten mot en angelägen kommunikationsförbindelse. Dagens svar är ytterligare en variant på hur man vill dölja denna inblandning.

Jag har ju diskuterat denna fråga flera gånger men aldrig med samma minister. Att byta ministrar i Sverige och Danmark är ju ett sätt att komma runt frågan. Men frågan är viktig för sydöstra Skåne och Bornholm. De brev som har gått till regeringarna från kommunerna på Bornholm innehåller samma vädjan som kommer från sydöst Skåne. Utan att vilja lägga mig i de inre danska angelägenheterna vill jag hävda att ni i Danmark faktiskt behandlar denna del av Bornholm konstigt i förhållande till den andra delen av ön. Det är ju lika angeläget att Nordbornholm får ökade möjligheter. Jag tror inte att den nya linjen innebär någon konkurrens utan snarare ett bra komplement.

Jag vädjar till ministern att ta upp diskussionen igen med sina kollegor och förhoppningsvis komma tillbaka med ett positivare svar beträffande färjelinjen Simrishamn-Allinge.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

14

D 1991/9/1985/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten; D 1991/18/1986/t: Meddelande om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar; D 1991/42/1987/t: Meddelande om rekommendation nr 42/1987 angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet; D 1991/8/1988/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1988 angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna; D 1991/21/1989/t: Meddelande om rekommendation nr 21/1989 angående ökat samarbete inom turismen

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag *bifölles*.

Mötet avslutades kl. 14.50

Protokoll

3:e mötet

Onsdagen den 27 februari 1991 kl. 14.50 - 17.25

Presidenter: Mats Nyby (1 - 4), Jan P. Syse (5 - 9)

Torsdagen den 28 februari 1991 kl. 09.00 - 11.05

Presidenter: Jan P. Syse (9 - 11), Mats Nyby (11 - 12)

Dagordning

1. A 939/j Medlemsförslag om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention
A 916/j Medlemsförslag om användning av genetiska tester vid anställning,
2. A 922/j Medlemsförslag om lagstiftning angående ackordförfarande
3. A 923/j Medlemsförslag om lagstiftning angående grupptalan
4. A 938/j Medlemsförslag om jämställdhet mellan kvinnor och män vid val av medlemmar till nordiska styrelser, kommittéer, nämnder, utskott m. m.
5. B 120/j Ministerrådsförslag om Nordisk Forum
6. A 946/j Medlemsförslag om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta
7. B 114/j Ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt
8. A 945/j Medlemsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m. m.
A 945Ä/j Ändringsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m m
B 118/j Ministerrådsförslag om ändringar i Helsingforsavtalet
A 926/j Medlemsförslag om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet
9. C 11/j Berättelser för 1989 på juridiska utskottets sakområde
10. E-saker (frågor och svar) i anslutning till juridiska utskottets sakområde
 - E 21 Fråga till Nordiska ministerrådet om handikapporganisationerna som företrädare för konsumentgrupper
 - E 41 Fråga till Nordiska ministerrådet om samarbetet mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen för bekämpning av brottslighet
 - E 43 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bemästra Oden omfattande invandring som eventuellt inriktas från Östeuropa till de nordiska länderna
 - E 50 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmar

E 55 Fråga till Danmarks regering angående nordiskt passavtal

E 59 Fråga till Sveriges regering angående efterfølgende av det nordiska passavtalet

E 56 Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av flyktingpolitikken

E 60 Fråga till Nordiska ministerrådet angående den rettslige ställningen för kommittéer, arbetsgrupper, institutioner m.fl. tillsatta av Nordiska ministerrådet

E 63 Fråga till Sveriges regering om sameting för svenska samer

11. Avskrivning av följande rekommendationer:

24/1974 Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

2/1987 Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik

44/1988 Reell likalön mellan kvinnor och män

18/1989 Projekt på flyktingområdet

19/1989 Begränsning av export av farliga varor

44/1989 Nordiskt institut för EG-rätt

1

A 939/j: Medlemsförslag om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention och A 916/j: Medlemsförslag om användning av genetiska tester vid anställning

Rådet behandlade ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslag A 939/j antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet

Beträffande A 916/j hade juridiska utskottet föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Tora Aasland Houg (juridiska utskottets talesman): President! Disse to medlemsforslagene behandles under ett. Det er ikke uten grunn, for juridisk utvalg har bestemt seg for ikke å gjøre noe med forslag nr. A 916/j om anvendelse av genetisk test ved ansettelser, under den klare forutsetning at det inngår i det andre forslaget og dermed blir en del av en større helhet. Det at man ikke gjør noe med det, er et teknisk uttrykk for den ene saken, men det er også henvist til denne saken i den andre saken under dette området.

Jeg vil anføre fra juridisk utvalgs kommentarer at det er utvalgets oppfatning at man ikke må anvende genetiske prøver ved ansettelser og ved tegning av forsikring, altså en støtte til holdningen i det forslaget som er framlagt. Men de

mange høringsuttalelser som er kommet, har alle den konklusjon at man følger årvåkent med på dette området, men at man mener at det bør skje i en større sammenheng. Det er flere høringsinstanser som nevner akkurat det. Noen er positive, og noen er negative. Men utvalgets konklusjon når det gjelder akkurat dette forslaget, er som sagt at vi følger de anbefalingene som flere høringsinstanser har gitt uttrykk for, nemlig at man ønsker å se spørsmålet om et eventuelt lovforbud i en større sammenheng, og at man heller ikke da bare begrenser det til ansettelser eller tegning av forsikring. Det betyr ikke at saken ikke er viktig. Tvert imot er det en meget alvorlig utvikling i en sak som angår stadig flere.

Spørsmålet om bruk av genteknologiske metoder i en bioteknologisk sammenheng er jo etter hvert også blitt et spørsmål på den politiske dagsordenen. Tidligere har det vel mer vært forbeholdt de enkelte forskningsmiljøer og de mer kommersielt rettede miljøer, men jeg tror nok jeg har de fleste politikere med meg i et uttrykt ønskt om at dette er et spørsmål som er for viktig til at bare de som er eksperter skal uttale seg om det. Det er meget viktig at den almennelige mann og kvinne, og også vi politikere, deltar i debatten om rammene for bruken av genteknologi, og om de etiske forholdene knyttet til dette - enten det gjelder forskning eller bruk.

Det er behov for en strategi som tar vare på de mulighetene den nye teknologien gir, men som samtidig kan angi grensene for hvordan teknologien skal anvendes. Vi vet at det er knyttet store økonomiske interesser til genteknologiens muligheter, og utviklingen på området byr på meget store utfordringer, da særlig når det gjelder de etiske vurderingene.

Juridisk utvalg har samlet kommet fram til at en konvensjon kanskje er et litt for omstendelig prosjekt i forhold til det man kan gjøre noe med umiddelbart. Et samlet juridisk utvalg har derfor kommet fram til at det man ønsker å anbefale de nordiske lands regjeringer nå, er å innlede samarbeid eller å styrke eksisterende samarbeid med sikte på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning, som det står i rekommandasjonen.

Vi er klar over at det allerede eksisterer et ganske utstrakt samarbeid på dette området, både innenfor ulike fagområder og på det mer kommersielle plan. Det Nordisk Råd og de nordiske regjeringene kan gjøre, er å styrke et slikt samarbeid ut fra en felles vurdering både når det gjelder rammebetingelser og når det gjelder de etiske forholdene. Vi trenger både regler og lover nasjonalt, nordisk og internasjonalt, og de nordiske land har kommet ganske langt i forhold til andre land når det gjelder regelbundethet og også de etiske sidene ved disse diskusjonene. Juridisk utvalg er derfor enig i de høringsinstansene som uttrykker tvil om det er en konvensjon som er den mest hensiktsmessige måten å løse disse meget omfattende og viktige spørsmål på.

Jeg vil henvise til den uttalelsen vi har fått fra Ungdommens Nordiske Råd. Ungdommens Nordiske Råd har i en konsensusuttalelse, som omfatter ungdom fra alle de politiske grupperingene, kommet med en nokså omfattende uttalelse om gen- og bioteknologi som vitner om at ungdommen er opptatt av dette og hva dette i framtiden kan bety for både miljø og liv for dyr og mennesker. Jeg vil sitere en innledning fra Ungdommens Nordiske Råds uttalelse når det gjelder akkurat dette spørsmålet:

"Bioteknologien kan blive en vigtig viden på vej mod en bæredygtig udvikling. Bioteknologien rummer store muligheder for menneskeheden, men kan også indebære misbrug og dermed risiko for skade.

Bioteknologien kan være med til at løse miljøproblemer, den alvorlige fødevarer-situasjon i ulandene og medisinske problemer. Den rummer store muligheter for at løse problemer, som i dag synes håbløse.

Samtidig kan den føre til uoverskuelige miljøkatastrofer eller nye epidemiske sykdomme, hvis modificerede organismer kommer ud af kontrol. Genetisk ensretning kan desuden føre til tab af andre genetiske kombinationer for alltid.

Brugen af bioteknologiske teknikker på mennesker rejser særlige etiske spørsmål, der berører personens integritet og forståelsen af hvad, der er normalt.

Udviklingen indenfor gen- og bioteknologi må styres ud fra etik og ikke ud fra lønsomhed."

Dette var sitat fra en meget fornuftig uttalelse fra Ungdommens Nordiske Råd. Mitt håp er at også de voksnes Nordisk Råd og de enkelte nordiske lands regjeringer vil følge opp de alvorlige uttalelsene og være med på å trekke opp retningslinjer både for de økonomiske og de etiske rammene.

Ungdommene har pekt på områder hvor det er nødvendig med regler. De nevner både behov for regelverk og felles drøftinger når det gjelder tilgangen til kunnskap, når det gjelder rammen for forskning og bruk. De sier bl.a. et klart nei til utsetting av genmodifiserte organismer, og de sier nei til produktpatent på genmodifiserte organismer. De mener også at det er behov for strenge regler når det gjelder forskning på mennesker.

Jeg tror det er viktig at vi politikere, på samme måten som våre etterkomere, engasjerer oss i debatten om ikke minst de etiske retningslinjene for dette området både når det gjelder forskning og bruk innenfor bio- og genteknologi, og at vi også i våre anbefalinger til de nordiske lands regjeringer ber om at man samarbeider nært og godt med de samarbeidsorganer og institusjoner som allerede eksisterer. Jeg vil da spesielt nevne Nordisk utvalg for etikk innen bioteknologi.

Med dette anbefaler jeg juridisk utvalgs enstemmige rekommandasjon.

Alsaker: Hr. President! Genetisk forskning, f.eks. på mennesker, stiller oss overfor mange følsomme og utfordrende problemområder. Noen berører det etisk ansvarlige ved å forske på menneskelige foster, på befruktete egg, andre berører hvor grensene går for hva som er sykdom, og hva som er normal variasjon. Andre igjen berører rammene for personvern og menneskelig integritet. Særlig reiser mulighetene for å endre arveanlegg en rekke grunnleggende spørsmål om vårt etiske forhold til våre medmennesker. Dypest sett omhandler også disse spørsmål hvilket samfunn vi ønsker oss.

Bioteknologien kan gi positive utviklingsmuligheter for menneskeheten på mange områder - innen skogbruk, landbruk, medisin og industri. Men bioteknikken kan også innebære risiko for misbruk og risiko for skader.

Ingen kan være imot at bio- og genteknologiområdet i dag er et prioritert forskningsfelt. Det er en selvfølge. Det vi er opptatt av i en rask utvikling, er at det blir trukket opp etiske retningslinjer på dette området før det blir for sent.

Oppgavene våre er å styre utviklingen, de gode sidene må utnyttes med ansvar, og vi må sette grenser for hva vi vil godta, og vi må våge å si nei.

Diskusjonen må i tillegg til det rent faglige også få en klar etisk forankring. Effektivitet og produktivitet må ikke bli de eneste retningslinjer.

Jeg har merket meg at Juridisk utvalg har uttalt at man må søke å oppnå så ensartede regler som mulig i forhold til land utenfor Norden, slik at det skapes mest mulig ensartede konkurransevilkår i et kommersielt europeisk område og

på verdensmarkedet. Dette illustrerer problemstillingen - det økonomisk aspektet - men også behovet for mer ensartet lovgivning i en videre sammenheng enn Norden.

Genteknologi kan bli en av de største truslene mot menneskeverd dersom den ikke kommer under kontroll.

På denne bakgrunn må vi vurdere det fremsatte medlemsforslag.

I medlemsforslaget fra Mittenpartiene har man pekt på en del etiske retningslinjer, nemlig at vår prinsipielle holdning er at ulike organismer ikke skal være gjenstand for patentering, at vi motsetter oss også gentekniske forandringer på menneskelige kjønnsceller samt overføring av gener mellom mennesker og dyr for å forandre eller fremstille nye arter.

Vi må også ta klart avstand fra gentester ved ansettelser og ved tegning av f.eks. forsikringer.

Her må grunnleggende personvern hensyn sette grenser.

Når det gjelder bio- og genteknologi, står vi midt oppe i en prosess der mest mulig ensartet lovgivning nordisk også kan påvirke positivt internasjonalt.

Jeg håper derfor at de nordiske regjeringene vil følge opp rekommandasjonen fra Juridisk utvalg om å styrke eksisterende samarbeid i den hensikt å oppnå mest mulig ensartet lovgivning på de ulike områdene innen bio- og genteknologi.

Helga Haugen: President! I bio- og genteknologien ligger det store muligheter til godt og vondt. Den kan løse medisinske problem, miljøproblem og matproblemer i u-land. Men den kan også skape miljøkatastrofer og nye epidemiske sykdommer dersom modifiserte organismer kommer ut av kontroll. Her ligger det også muligheter til å manipulere med arveanlegg i menneskelige kjønnsceller og befruktete egg og til å sortere ut uønskede individer allerede på fosterstadiet.

Utviklingen på dette spesielle forskningsområdet må styres ut fra etikk og ikke ut fra menneskets nysgjerrighet eller lønnsomhet. Derfor er det nødvendig med lovverk og retningslinjer. Forskerne må ha klare rammer for hva samfunnet vil akseptere.

Kristelig Folkeparti i Norge har i flere år arbeidet med disse spørsmålene, og de kristendemokratiske partiene i Norden kom sist søndag fram til en enstemmig uttalelse om bio- og genteknologi, som jeg håper kan bli et bidrag i den videre diskusjonen.

Jeg vil vise til at Ungdommens Nordiske Råd er meget opptatt av bio- og genteknologi, og både i fjor og i år har de kommet fram til enstemmige uttalelser. Det undrer meg imidlertid å høre at de ikke har fått noen reaksjon fra Ministerrådet eller Nordisk Råd på sitt sluttokument.

Jeg mener ungdommen bør få talerett i rådet, slik at de i alle fall kan få presentere sitt sluttokument, og at de bør få en reaksjon på sitt arbeid.

Utviklingen går raskt, og det haster med å gi regler og sette grenser for hvor langt bioteknikken skal gå. De nordiske land bør få en felles lovgivning på bio- og genteknologiområdet og arbeide videre for at denne lovgivningen også gjennomføres på det internasjonale plan.

Grete Knudsen: President! Jeg tar ordet i denne debatten fordi jeg mener dette er et område som vi bør stoppe opp ved, fordi det er vanskelig å måle konsekvensene og dermed riktigheten av hvor langt vi skal gå innenfor bio- og genteknologien. Det rokker liksom ved alt vi mente var mulig. Vi mente vel også at

oppstod det noe som vi følte ikke var helt riktig, ville vår felles etikk slå inn med en gang. Men slik er det ikke. På mange, mange måter roper tiden på en ny etikk, på den nye tids utfordringer innenfor bio- og genteknologien.

Området er først og fremst uoversiktlig. Vi er slett ikke sikre på at vi vet alt som foregår på forskningsens område. Det øker vår usikkerhet.

Fra politikersiden vil vi nok fortsatt kunne enes om at vi ønsker en utvikling som ikke skyver bort retten til likeverd om en f.eks. har en lyte, og at forskning derfor ikke skal brukes på en måte som fører til utbytting av andre folk og andre land.

Dette betyr nok at det enkelte forskningsområder mer enn i dag må ha konsekvensene av sitt eget delarbeid som et særskilt ansvar. Spesialiseringen kan ha sin pris, nemlig at en mister det allmenne perspektivet av syne ved at oversikten over det totale forskningsområde tillegges andre. For å rette på dette mener jeg at etikk må inn på alle utdanningsområder, og ikke som eget fag som kan diskuteres isolert fra selve forskningen, men som en naturlig integrert del av helheten, der en må justere egne holdninger underveis i utdanningen sin. De enkelte lands nasjonale etiske råd bør gis en helt annen status enn i dag, og det har også noe med hvem som sitter der, og hvordan de etiske rådene blir brukt.

Så er spørsmålet: Skal vi ha en lov, skal vi ha retningslinjer, skal vi ha bestemte kjøreregler? Jeg må si at jeg er ikke sikker, men jeg tror at den beste garanti mot en ikke ønsket utvikling er den åpne dialog mellom politikere, altså samfunnet, og forskningen. Dette betyr ikke at vi skal styre forskningen, men vi skal vite hva som pågår der, og at forskerne vet hva vi vil. Altså få det hele frem fra mørkeloftets gjemmer, gå inn i dialog ut fra respekt for hverandres oppgaver og arbeid. Den beste kjøreregel vil være, tror jeg, årlige debatter i våre respektive parlamenter og i Nordisk Råd om hva som er hendt og hvor vi står - altså etiske spørsmål på den politiske dagsorden, slik som ungdomsorganisasjonene i Norden nå så prisverdig gjør det.

For egen del vil jeg si at det er ikke sikkert at vi nå absolutt skal gjøre alt vi kan. Kunnskap er vel og bra, men enda mer i en tid og overfor et område som er så uoversiktlig, trenger vi klokskap til å ile langsomt slik at vi sikrer oss et samfunn med verdier som selv den veikeste kan være stolt av, slik at det også blir verdt å kjempe for et slikt samfunn for de generasjonene som kommer etter oss.

Marianne Samuelsson: Herr president! Utvekklingen på genteknik- og bioteknikområdet har gått med en enorm hastighet. Det var väl ingen som för några år sedan kunde ana den situation vi i dag står i.

Jag tycker det är positivt att utskottet har landat på ett förslag om att utarbeta en gemensam konvention, men jag är orolig för tidsaspekten. Det sägs inte när konventionen skall vara klar eller vad man förväntar sig skall vara mål och delmål. Man är överens om att sådana tester, som det talas om i det andra medlemsförslaget, inte kan accepteras.

Det vore kanske idé att fundera över tidsaspekten och över om inte delmål bör uppställas. Bl.a. handikappförbunden har uttryckt sin stora oro över det snabba skeendet. Att genomföra en helhetslösning är kanske lika svårt som det har varit inom miljöområdet.

Jag hoppas verkligen att tidsaspekten beaktas och att det snabbt kommer ett förslag som vi redan till nästa session har att ta ställning till.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Bergdahl Hugo, Bildt Carl, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hagen Carl I., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Häkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Talleraas Anders, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hetemäki-Olander Elsi, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kjærsgaard Pia, Komstedt Wiggo, Lunde Kjellbjørg, Niinistö Sauli, Nyhage Hans, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Söder Karin, Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

Utskottets förslag, att inte företa sig något med anledning av medlemsförslag A 916/j, bifölls.

2

A 922/j: Medlemsförslag om lagstiftning angående ackordförfarande

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

å forberede lovgivning vedrørende gjeldssanering for privatpersoner

å etablere kontakt under lovforberedelsene, slik at man kan oppnå en mest mulig ensartet lovgivning

Jäätteenmäki (juridiska utskottets talesman): Herr president! I motiveringarna till mitt medlemsförslag konstaterade jag bland annat att hushållens skuldsättning ökat i de nordiska länderna. Penningmarknadens liberalisering och högkonjunktur ledde till en aggressiv marknadsföring av konsumentkrediter. Kreditkort presenteras som behändigt betalningssätt som om de ökade dina tillgängliga medel. Resor, bilar och elektronik säljs på kredit. Inte sällan lönar sig försäljningen av krediter bättre än försäljningen av själva varan.

Kreditföretag handlar ansvarslost när de inte bedömer kredittagarens betalningsförmåga. Även i marknadsföringen används metoder som lockar att ta på sig oöverlagda skulder. Risken, som alltför stora skulder i form av lättbeviljade krediter medför, borde fördelas mellan medverkande parter, dvs. mellan konsumenten och kreditbolaget.

Jag har också konstaterat att situationen för den skuldsatta konsumenten kan bli ohållbar. För att klara av sina skulder tvingas konsumenten kanske att sälja sin bostad och hotas i värsta fall av personlig konkurs. Inte ens konkurs befriar en privatperson från skulderna.

Därför anser jag att konsumenten bör ges möjlighet till en omläggning av sina skulder, dvs. skuldsanering. Med ackordförfarande kunde en domstol fastställa den skuldsumma som skall återbetalas samt tidtabellen för återbetalningen. Om konsumenten sköter sina åtaganden, skall resten av skulden avskrivnas.

Juridiska utskottet har konstaterat att flertalet av remissinstanserna ställt sig positiva till förslaget. Det verkar finnas behov av att utreda dessa frågor för att åstadkomma lagreglering i alla nordiska länder. Utskottet har särskilt noterat att enligt flera av remissinstanserna behövs ackordförfarandet för privatpersoner med tanke på deras bostadslån, som för många är de tyngsta lånen att återbetala.

I sitt betänkande påpekar juridiska utskottet också att lagstiftning om skuldsanering för privatpersoner ingår i konkurslagstiftningen, vilken de nordiska länderna redan samarbetar om. Enligt utskottet borde samarbetet leda till enhetliga regler för privatpersonernas skuldsanering.

Herr president! Jag föreslår att rådet godtar utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Lennart, Bergdahl Hugo, Bildt Carl, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Hagen Carl I., Hauan Áshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Håkämies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Bennedsen Dorte, Björkstrand Gustav, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hetemäki-Olander Elsi, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Komstedt Wiggo, Lunde Kjellbjørg, Niinistö Sauli,

Pietikäinen Sirpa, Sandberg-Fries Yvonne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

3

A 923/j: Medlemsförslag om lagstiftning angående grupptalan

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning vedrørende gruppesøksmål i forbrukersaker

Anneli Jäätteenmäki hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidtaga åtgärder för att bereda en nordisk lagstiftning angående grupptalan i konsumentärenden.

Eeva-Liisa Moilanen (juridiska utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslagets motiveringar konstateras att konsumentmyndigheternas tjänster anlitas proportionellt mest av konsumenter med starkare ekonomi och bättre kunskaper än genomsnittet. Otjänliga produkter kan säljas i tusental, men bara ett fåtal aktiva konsumenter får sina pengar tillbaka. Det är i allmänhet de sämre lottade som inte känner till sina rättigheter. För att förbättra deras situation borde man stärka det kollektiva konsumentskyddet genom att införa grupptalan.

Med grupptalan avses sådan talan som käranden själv för vid domstol för en definierad grupp utan uttryckligt mandat. Förfarandet används bl.a. i USA, Australien och Canada.

Grupptalan ökar rättsskyddet även när det ekonomiska intresset är ringa ur enskilda konsumenters synvinkel. För närvarande kan en bedräglig näringsidkare bygga sin verksamhet på att tvister om en produkt inte blir processbehöriga på grund av produktens värde. Det ligger i allmänt intresse att hindra introduktion av otjänliga produkter på marknaden samt förebygga bedrägligt förfarande i näringslivet.

Juridiska utskottet har noterat att man på konsumenthåll redan länge önskat att grupptalan införs i processlagstiftningen. Utskottet är enigt om att grupptalan skulle medföra många fördelar ur processekonomisk synvinkel men också förbättra konsumentens underläge i förhållande till försäljarsidan. Utskottet kan inte heller bortse ifrån att förfarandet med grupptalan kan höja kravet på seriös affärsverksamhet hos många näringsidkare. I sitt betänkande konstaterar utskottet att införande av grupptalan enligt förslaget representerar ett nytänkande i den nordiska processlagstiftningen. Utskottet anser att problem i förbindelse med grupptalan i konsumentmål måste utredas grundligt, innan man tar ställning till dess införande i nordisk rätt.

Utskottet påpekar också att man inom EG på konsumentområdet har visat intresse för kollektiv grupptalan. En utredning bör därför också uppmärksamma utvecklingen där. Det skulle vara en fördel om man kunde få så enhetliga regler som möjligt när det gäller regleringen av konsumentfrågorna.

Juridiska utskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för att införa gemensam nordisk lagstiftning om grupptalan i konsumentärenden.

Herr president! Jag föreslår att rådet godtar utskottets förslag till rekommendation.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Eftersom medlemsförslaget har fått ett mycket positivt mottagande bland remissinstanserna, anser jag att ministerrådet omedelbart bör vidta åtgärder för att införa en gemensam nordisk lagstiftning angående grupptalan. Jag anser också att Norden bör vara pådrivande i denna fråga och inte vänta på vad som händer i saken inom EG.

I flera länder har man fått goda erfarenheter av förfarandet med grupptalan, som förbättrar konsumentens ställning. Enligt grupptalan kan käranden själv föra talan vid domstol för en närmare definierad grupp utan uttryckligt mandat. I konsumentärenden kan samma tvistemål samtidigt gälla flera konsumenter. För närvarande måste varje konsument särskilt för egen del föra ärenden till en allmän domstol eller till konsumentklagomålsnämnden. Enligt min mening bör det kollektiva konsumentskyddet ökas genom att man inför ett förfarande med grupptalan.

Saken aktualiserades i Finland i höstas när några banker höjde räntan på gamla lån utan att förhandla med kunderna. Detta är ett typiskt exempel där det kollektiva konsumentskyddet kunde ökas genom grupptalan.

Herr president! Med hänvisning till det ovanstående föreslår jag att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att vidta åtgärder för att bereda nordisk lagstiftning angående grupptalan i konsumentärenden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservantens förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Lennart, Bergdahl Hugo, Bildt Carl, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Häkämies Kari, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Söder Karin, Talleraas Anders, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

För reservantens förslag röstade:

Björk Gunnar, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Salmén Olof, Samuelsson Marianne

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Bennedsen Dorte, Björkstrand Gustav, Fagerholm Karl-Gunnar, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Hansen Ivar, Hetemäki-Olander Elsi, Håkansson Olle, Jelved Marianne, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Komstedt Wiggo, Lunde Kjellbjørg, Niinistö Sauli, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Östrand Olle

Reservantens förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 56 röster mot 5.

Härefter upptogs till votering, medelst voteringsapparat, utskottets förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Bergdahl Hugo, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Grøndahl Kirsti Kolle, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Håkämies Kari, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot utskottets förslag röstade:

Jäätteenmäki Anneli, Liltved Tore A., Söder Karin

Jonsson Elver *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvheim John, Andersson Claes, Bennedsen Dorte, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hansen Ivar, Hetemäki-Olander Elsi, Håkansson Olle, Jelved Marianne, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Komstedt Wiggo, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Niinistö Sauli, Pietikäinen Sirpa, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda antagits med 48 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta.

Jan P. Syse övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

A 938/j: Medlemsförslag om jämställdhet mellan kvinnor och män vid val av medlemmar till nordiska styrelser, kommittéer, nämnder, utskott m. m.

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentationen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996

Birte Weiss (juridiska utskottets talesman): Når nordiske politikere skal henvise til det, som man kalder for den særlige nordiske politiske identitet, så er der nogle bestemte kodeord, der går igen. Det er noget med gode uddannelsesmuligheder, det er noget med social sikkerhed, det er noget med kvindernes selvfølgeligelige ret til en plads på arbejdsmarkedet. Og så er det generelt også noget med ligestilling imellem mænd og kvinder, for blot at nævne nogle få af disse kodeord.

Når man ved det, så skulle man jo umiddelbart tro, at det var noget, der også havde afspejlet sig markant i Nordisk Råds egne organer. Men dér må man beklageligvis sige, at det i udpræget grad ikke er tilfældet. Når man studerer sammensætningen af en række nordiske styrelser og komiteer og nævn, som sorterer under Nordisk Ministerråd, så kan man se, at i halvdelen af dem sidder der udelukkende mænd; der er ikke en eneste kvinde, det er lykkedes at snige sig ind i disse forsamlinger. Det var i halvdelen, og i resten er kvinderne håbløst underrepræsenteret. Der er faktisk kun to undtagelser. Den ene er Embedsmandskomiteen for Ligestilling, dér er der 100 pct. kvinder, og så er der styrelsen for den Nordiske Husholdningshøjskole; dér er 60 pct. af medlemmerne kvinder.

Man kunne godt give sig til at ironisere yderligere over dette her, men jeg ville blot markere, at der er en skævhed, som ganske enkelt ikke svarer hverken til den lovgivning og de holdninger, der er i de enkelte nordiske lande, eller til den praksis, som vi i øvrigt betragtes som talsmænd for.

Det er jo sådan, at der i de nordiske lande enkeltvis er taget en lang række glimrende initiativer inden for de seneste år, der går ud på at sikre kvinderne ligestilling. Men det, som man må sige helt nøgternt, er, at vi ikke har været opmærksomme nok, vi har ikke været særlig optaget af også at få det til at gælde for Nordisk Råd. Derfor er det et udmærket forslag, der er stillet her. Det går ud på, at man skal lave en strategi for, hvordan der kommer flere kvinder med.

Danmark har en bestemmelse, der pålægger myndigheder og organisationer at indstille både en mand og en kvinde til poster i styrelser og nævn og råd, og hvad der ellers kan være tale om. Vi har i øvrigt også i varierende omfang

nogle regler, der går ud på at få en bedre kønsmæssig afbalancering i alle disse organer.

Det er klart, at ligestillingsbestræbelserne i de enkelte lande skal fortsætte som hidtil, men det, der er tale om her, er, at der nu også i Nordisk Råds eget regi skal tages fat om disse problemer.

Vi støtter i Juridisk Udvalg det forslag, der er fremsat. Det gør vi, fordi vi aldrig har troet på, at det er rigtigt, når man påstår, at skævheden skyldes, at kvinderne ikke har kvalifikationerne. Vi mener tværtimod, der er tale om, at man ikke er opmærksom nok, når der skal udpeges folk til alle disse forskellige organer, og vi finder det afgørende, at vi nu får en målsætning for det.

Det, forslaget går ud på, er, at at man i løbet af 2 år skal være nået op på 25 pct., derefter skal man så gradvis over en periode nå op på 40 pct., og når vi går ud af dette århundrede, skal der være en ligelig repræsentation af mænd og kvinder i alle disse organer.

Jeg tror, det er meget vigtigt, at man er konkret, når man diskuterer ligestilling, at man sætter nogle tidsmæssige rammer og sætter sig nogle helt konkrete mål. Det lever dette forslag op til, og jeg vil godt anbefale det på Juridisk Udvalgs vegne og i øvrigt henvide til den betænkning, der foreligger.

Lilli Gyldenkilde: Hr. Præsident! Jeg ønsker at give udtryk for, at jeg synes, det er godt, at dette forslag vedtages. Det er der ikke noget underligt i, for det er jo mig, der har udarbejdet det, men selvfølgelig på baggrund af nogle erfaringer, som vi har gjort i Danmark, og det synes jeg skal siges nu, fordi det videre arbejde jo går på, hvordan man skal finde modeller for at få gennemført dette her. Derfor er det jo godt, at der er blevet sagt nogle ord ved behandlingen af det; så kan disse overvejelser måske indgå i det videre arbejde.

Det er naturligvis en forudsætning, hvis man skal kunne få en ligelig fordeling på kvinder og mænd i forskellige udvalg, kommissioner osv., at der er nogle kvinder at tage af. Det betyder, at man i grupperingerne bliver nødt til, allerede når man udpeger medlemmer til bl.a. Nordisk Råd, at være opmærksom på, at der skal være mange kvinder, for ellers kan man ikke få det til at gå op på nogen som helst måde.

Jeg skal ikke undlade at gøre opmærksom på, at vi står med det problem i øjeblikket, at vi i Nordisk Investeringsbank har en kontrolkomité bestående af 5 medlemmer, og det er alle mænd. Kigger vi på ministerudpegningssiden, så viser det sig, at der er udpeget 5, og det er alle mænd. Vi lod dette spørgsmål gå tilbage til delegationerne, og i den danske delegation var der en, der sagde, kiggende sig omkring: Jamen hvad nytter det, at vi skal gøre det her om? Vi har jo ingen kvinder. Der sad vi så nogle stykker og blev enige med hinanden om, at det jo ikke passer; men vi har dem ikke i de rigtige grupperinger. Det altså handler om at få dem ind i grupperingerne. Så udnævnte man i øvrigt en ekstra mand til at kunne indgå i stedet for nogle, der sad allerede der.

Sådan kan vi jo ikke blive ved med at operere i det nordiske arbejde. Når jeg ser mig omkring, er der jo utrolig mange kvinder med i nordisk arbejde, og derfor bør kvinderne også stille sig op og sige: Jamen vi vil ind, hvor beslutningerne tages på de økonomiske områder. Vi vil ikke bare sidde i husholdningskomiteer og hvad vi ellers sidder i.

Derfor vil jeg godt sige til udvalget, som jeg synes har lavet en flot betænkning, at når man skriver, at det ikke alene er hensigtsmæssigt, at der er mange kvinder, det er også hensigtsmæssigt, at der er mænd, så lyder det en lille smule pivset, for dem er der jo masser af. Jeg har ikke spor imod, at der kom-

mer nogle flere mænd ind i det, der hedder Husholdningshøjskolernes Sekretariat. Det synes jeg ville være helt fint. Der trænges også til mænd på det område, og det er det eneste sted, hvor kvinderne er i overtal.

Jeg skal naturligvis anbefale dette forslag, og så skal jeg sige, at vi nu får et langt og sejt arbejde med at få udredet, hvordan vi kommer videre her. En af modellerne må utvivlsomt blive, at der fra alle delegationer og hvor der end skal udpeges fra, udpeges både en mand og en kvinde. Så må man se, hvordan man kan få lavet en udvalgssammensætning, der har en ordentlig kønssammensætning. Det betyder, at man overlader noget af magten til at udpege til de enkelte poster til andre, nemlig til dem, hvortil man anbefaler både en mand og en kvinde. Men det kan jo ikke være andet. Når vi ikke selv kan finde ud af det - og det kan vi ikke, det viser al erfaring - så må vi overlade det til andre at gøre det.

I Danmark har vi bl.a. overladt det til ministrene. Når de skal ministerudpege, må vi komme med en indstilling om både en mand og en kvinde, og så må ministrene sidde og blande kortene. Det er ikke alle, der er glade for det, men vi bliver altså nødt til at lave den slags ordninger, hvis det skal gå op. Det ville jeg ikke undlade at sige her, fordi vi nu skal til at lede efter håndgreb til, hvordan vi kommer videre, og dér er det vigtigt, at der i hvert fald er peget på, hvordan man kan gøre det på nogle områder. Det var derfor, jeg bad om ordet, og jeg er færdig nu.

Helge Adam Møller: Ærede præsident! Jeg er ikke stolt over at skulle tage ordet her og nu, fordi de, der har nærlæst forslaget, kan se, at mit navn i Juridisk Udvalg står under betænkningen.

Men jeg er alligevel efter nøjere overvejelser ikke helt enig. Jeg kan godt røbe, at vi i Juridisk Udvalg havde en lang debat - ikke om selve det, at det er ønskeligt, at der er en så jævn repræsentation af kvinder og mænd i udvalgene som overhovedet muligt, men om, hvorvidt man skulle sætte direkte tal på og eksempelvis sige, som man gør nu, at i år 2000 skal der være lige så mange mænd som kvinder. Vi endte med noget, der var et kompromis, og det er det, der står i klemmen nu.

Jeg vil godt sige, at jeg er helt enig med Birte Weiss i, at det er urimeligt, at der er så mange udvalg, hvor der slet ikke er nogen kvinder. Jeg er også enig i, at det er en skævhed, der skal rettes op.

Men jeg er ikke enig i det, der står i betænkningen, at ideelt set burde kønsfordelingen være 50 pct. Når jeg ikke er helt enig i det, så hænger det sammen med, at jeg synes, det er en undervurdering af både kvinder og mænd. Jeg kunne meget vel forestille mig nogle komiteer og udvalg, hvor det var rimeligt og rigtigt, at der, fordi kvinderne havde en langt større ekspertise end mændene, sad 60, 70 eller 75 pct. kvinder og derfor færre mænd. Og i andre udvalg tilsvarende men med modsat fortegn.

Hvis vi siger det, vi gør nu, så siger vi faktisk, at i år 2000 skal der, uanset kvalifikation, uanset om mændene er bedre og mere egnede end kvinderne eller omvendt, være lige mange af hver. Og det synes jeg faktisk ikke er rigtigt.

Jeg vil derfor undlade at stemme om et øjeblik. Jeg er enig i intentionerne, men jeg synes, det er for firkantet, og at det er at underkende de to køn at sige, at vi ikke i enkelte situationer må se på, hvem der nu er de bedste.

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident. Jeg skal gøre alt, hvad jeg kan, for at holde den ophidselse tilbage, som er affødt af det foregående indlæg.

Hvis man ser sig rundt her i salen, og man kender til folk, både mænd og kvinder her i salen, som har jobbet i årevis og har gjort det godt og flot, så kan man ikke tillade sig at stille sig op og sige: Jamen det må komme an på kvalifikationerne.

Jeg kan finde mange kvinder her - vel de fleste, om ikke alle - som i hvert fald ville være bedre kvalificeret end hr. Helge Adam Møller. Dermed har jeg ikke sagt, at han ikke skal have nogen pladser overhovedet, naturligvis skal han det. Der skal være plads til os alle; vi er folkevalgte.

Men at holde en tale, der kommer til at lyde, som om kvinderne ikke magter at gå ind på alle pladser, det synes jeg er for galt. Men det tjener da til hr. Helge Adam Møllers ære, at han var lidt forsigtig med måden, han sagde de ting på. Men indholdet var der ikke noget at tage fejl af - det var grotesk.

Helge Adam Møller: Jeg er ked af det sidste indlæg, fordi det, jeg prøvede at sige, og det jeg prøver at udtrykke, er baseret på, at jeg kommer fra en familie, hvor der er tre søstre, og hvor der er én bror - det er mig.

Jeg har stor respekt for, at pigerne på et hav af områder er langt dygtigere, langt mere kvalificerede end mændene, men jeg vil ikke udelukke, at der indimellem er områder, hvor mænd er mere kvalificeret end kvinder.

Det er derfor, jeg siger, at det er for mekanisk at sige, at vi absolut skal have nøjagtig 50 pct. af hver. Hvis vi skal nedsætte en komité i nordisk regi, som eksempelvis skulle beskæftige sig med, hvorledes man gav den bedst mulige støtte til kvinder i forbindelse med fødsel og barselorlov - en komité med 25 medlemmer - så ville jeg umiddelbart mene, at det måske alligevel var en fordel, at der var 15 kvinder og 10 mænd. Dette fordi kvinder har nogle forudsætninger for at vurdere det spørgsmål, som vi mænd ikke har i samme omfang. Og så synes jeg altså, at det er for firkantet at sige, at vi absolut skal have lige så mange mænd.

Det var hvad jeg lagde op til med mit første indlæg: at vi bliver individuelt vurderet efter de egenskaber, vi har. Derfor sagde jeg netop helt bevidst, at det mange gange betød, at der så ville være komiteer, hvor der var 60, 65 eller 70 pct. kvinder og kun 30 pct. mænd.

Det er min holdning. Man kan være uenig i min holdning, men jeg beder om, at man ikke angriber mine motiver. Jeg mener det faktisk, og det er baseret på nogle erfaringer, jeg selv har.

Birte Weiss: Helge Adam Møller vil ikke kalde det et postulat, at der skulle være områder, hvor mænd var mere eller mindre kvalificerede end kvinder.

Det vil jeg godt. Jeg kan ikke få øje på ét eneste område, hvor kvinder skulle være mindre kvalificerede end mænd principielt. Jeg ved ikke, hvad det skulle være for nogle områder.

Det, det drejer sig om, er, at der er for få kvinder, der har fået chancen for at være med. Der er for få kvinder, der har fået det lille skub, der skal til, også ved at komme med i udvalg og forberedende udvalg og på kurser og alle disse ting. Derfor er jeg grundlæggende uenig med Helge Adam Møller, der rent faktisk mener, at det også kunne have nogle naturgivne forklaringer, at der ikke er så mange kvinder med.

Og så vil jeg i øvrigt godt anfægte det indtryk, som Helge Adam Møller forsøgte at skabe: at det her skulle være et betonagtigt forslag. Det er det ikke. Det er tværtimod meget fleksibelt. Det er ikke noget med, at man siger, at i lø-

bet af tre år skal vi være nået frem til en repræsentation med lige mange kvinder og mænd i de forskellige organer.

Vi ved godt, at det er sværere end som så, og derfor er der sat nogle delmål op. De går på, at i 1992 skal repræsentationen være mindst 25 pct. kvinder, i 1994 skal man være nået op på 35 pct., og i 1996 skal man være nået op på 40 pct. Det vil sige, at der er god mulighed for at forberede det, det er fleksibelt.

Det indtryk, at det er nogle meget firkantede både metoder og mål, man sætter op, og at det er lidt betonagtigt, tror jeg ikke, at der er nogen kvinder, der kender til det kønspolitiske arbejde, der kan identificere sig med.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Bergdahl Hugo, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hauan Åshild, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Håkansson Olle, Håkämies Kari, Jensen Hans Jørgen, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyhage Hans, Oscarsson Berit, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Mot rekommendationen röstade:

Haugen Helga, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Riihijärvi Heikki

Alvheim John, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Hagen Carl I., Jelved Marianne, Møller Helge Adam, Ólafur G. Einarsson, Skjervengen Pål Atle *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersson Claes, Bildt Carl, Björkstrand Gustav, Davidsen Terje, Friðrik Sophusson, Gudmundseth Roger, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hetemäki-Olander Elsi, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jättenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Niinistö Sauli, Nyby Mats, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 38 röster mot 4. 8 medlemmar avstod från att rösta.

5

B 120/j: Ministerrådsförslag om Nordisk Forum

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomføre et Nytt Nordisk Forum i løpet av sommeren 1994, og samtidig arrangere en offisiell likestillingskonferanse, i henhold til ministerrådsforslag B 120/j

Birte Weiss (juridiska utskottets talesman): Nordisk Forum i Oslo var uten tvivl det nordiske samarbeidsprosjekt, der har vært mest opmærksomhed om nogen sinde. Det var så spændende, fordi det var en kombination af eksperter, der mødtes i en lang række små seminarer, og der var den officielle conference.

Derudover var der 10.000 kvinder fra de nordiske lande, der havde sat hunden stævne for at udveksle erfaringer om det kvindepolitiske arbejde, og jeg skal hilse og sige, at 10.000 kvinder forsamlet i en nordisk hovedstad faktisk er temmelig morsomt. Det synes i hvert fald alle vi, der var med, og også af den grund ser vi frem til en gentagelse af arrangementet.

Men det er nu ikke derfor. Det er først og fremmest fordi arbejdet med ligestilling jo er en proces, man kan sige aldrig slutter. Vi har nu måttet presse på igennem nogle år her i Nordisk Råd for at få ministerrådet til at komme med en konkret beslutning om, at tiden nu snart var inde til, at man lavede en ny ligestillingskonference. Derfor vil jeg godt hilse velkommen, at man - ja, hvis jeg skal være lidt velvillig, så vil jeg sige, at man gjorde det til sidst med glæde - bøjede sig.

Det konkrete forslag, der ligger her, går på, at det næste Nordisk Forum skal finde sted i Finland i sommeren 1994. Tidspunktet er valgt, fordi det er året før den næste store internationale kvindekongress, altså FN's kvindekongress, og dér er der en meget god mulighed for, at de nordiske kvinder så forsøger også at samordne nogle af deres synspunkter, når man mødes i Finland.

Ministerrådet foreslår, at temaet for Nordisk Forum skal være kvinders liv og arbejde. Om det kan man sige, at det jo er meget rummeligt, og derfor er det uden tvivl også valgt. Inden for det kan man tage en lang række delemer op, som også er det, der beskæftiger os her i Nordisk Råd, når vi taler om ligestilling. Det er noget med ligeløn. Det er noget med mænds roller i det moderne samfund. Det har noget at gøre med den ansvarsfordeling, der foregår, ikke alene officielt - det er noget af det, vi har diskuteret under det forrige dagsordenspunkt - men det er også alt, hvad der har at gøre med familieliv, med børnepasning. Og sådan kunne jeg blive ved.

I udvalget er vi enige med ministerrådet i, at de formål, der angives med et nyt Nordisk Forum, vil være velegnede til at skabe ny inspiration, og at de nok også kan være med til at give et nyt lift til debatten om ligestilling. Jeg mener nemlig, at det ofte er sådan, at man, når man er optaget af ligestillingsspørgsmål, bliver beskyldt for at køre i den samme grammofonpladerille. Til det er min kommentar: Ja, det er vi naturligvis nødt til at gøre, indtil vores krav er blevet opfyldt.

Derudover er det vigtigt, at der hele tiden sker en fornyelse af debatten, at der bliver draget nye emneområder ind, og at man derigennem sørger for, at den vigtige anden part i ligestillingsdebatten bliver inddraget mere, nemlig mændene. Det tema, der er lagt op til her, drejer sig derfor også om mænds liv i forbindelse med ligestilling. Jeg tror, at vi kan få megen fornøjelse af det.

Så skal jeg lige sige, at når det gælder økonomien, er vi i udvalget lidt betænkelige ved, at der er sket en reduktion af det oprindelige budget. Men

så må man jo forsøge med en ekstra indsats lokalt i Finland at få organisert så meget frivilligt arbejde, som skal til, for at man kan få det udlynet.

Vi ser i hvert fald i Juridisk Udvalg frem til at få et nyt Nordisk Forum, som bliver mindst lige så inspirerende og mindst lige så skægt for deltagerne, som det var at være på Blindern i Oslo i 1988.

Barne- og familieminister **Sandman**: President! På vegne av likestillingsministrene vil jeg anføre følgende:

Juridisk utvalg konstaterer i sin betenkning at Nordisk Forum i Oslo åpenbart har vært et av de beste PR- arrangementer noen gang for det nordiske samarbeidet, og - viktigere - at Nordisk Forum 1988 har hatt stor betydning som inspirasjon for det videre likestillingsarbeidet i Norden.

Juridisk utvalgs ønske om at Nordisk Forum 1988 skulle følges opp, har kommet til uttrykk i kommentarene til C 2 for 1989 og 1990, der Ministerrådet blir anmodet om å arrangere ett nytt Nordisk Forum.

Det er gledelig at det har vært mulig å legge fram et ministerrådsforslag om Nordisk Forum 1994 til denne sesjonen. Ministerrådet har etter omfattende behandling av spørsmålet avsatt midler til et nytt Forum. Det er positivt at det nordiske likestillingssamarbeidet får den nødvendige støtte til å arrangere en bred konferanse som er åpen for alle. I tilknytning til Nordisk Forum arrangeres det også en offisiell konferanse. Begge arrangementene vil bli viktige for presentasjonen av det nordiske likestillingssamarbeidet ved FNs verdenskvinnekonferanse i 1995. Det nordiske samarbeidet bør kunne være et forbilde også for andre land. Nordisk Forum vil finne sted i Åbo i Finland sommeren 1994.

Finlands geografiske nærhet til Nordens nærområder i Øst-Europa vil forhåpentligvis bidra til å øke Nordisk Forums muligheter til å bli en inspirasjon for samarbeidet med kvinner i landene omkring Østersjøen.

Temaet for Forum er "Kvinner liv og arbeid". Innen rammen for dette temaet kan vi oppnå det mangfold som bør kjennetegne Nordisk Forum. De mest aktuelle likestillingsspørsmål kan belyses; som tilpasningsmulighetene mellom familieliv og arbeidsliv, hvilke krav vi stiller til en god barneomsorg og hvordan vi skal få "mennene på banen" i denne sammenheng.

Disse spørsmålene må også ses i lys av et annet høyt prioritert spørsmål i det nordiske likestillingssamarbeidet, nemlig likelønn. Det er dokumentert gjennom studier i alle nordiske land at det er ulik lønn for kvinner og menn - og den ulikheten går i menns favør.

Skal vi finne en tilfredsstillende løsning på lønsspørsmålene, krever det bl.a. like muligheter for kvinner og menn til å realisere seg på arbeidsmarkedet. Det krever igjen at menn - og samfunnet - avlaster kvinnene for det hovedansvar kvinnene fremdeles har i familien. Jeg ønsker Åbo og Finland lykke til som vertskap for konferansen.

Åshild Hauan: President! Jeg er glad for den brede enigheten det ser ut til å være om et nytt Nordisk Forum i 1994. Vi som hadde mulighet til å delta på Nordisk Forum som ble avholdt for første gang i Oslo i 1988, vet hvor mye det betydde for mange. 10 000 kvinner var samlet for å sette søkelyset på kvinners situasjon for første gang.

Temaet for konferansen i 1994, "Kvinner liv og arbeid", er etter mitt syn riktig. Skal vi oppnå reell likestilling, er den første betingelsen muligheter for lønnet arbeid. Med den store arbeidsledigheten vi nå opplever, og som mange frykter vil øke i tida framover i Norden, vil reell likestilling ikke bli lettere å

oppnå i tida framöver. Denne situasjonen er ikke satt på den politiske dagsordenen ennå, men den vil komme, og et nytt Nordisk Forum vil være et virkemiddel for disse utfordringer, utfordringer som vi som politikere må finne løsninger på.

Ser vi på konferansen som ble avholdt i Oslo i 1988, vet vi at den var meget vellykket, og jeg regner med at konferansen i 1994 blir arrangert etter de samme linjer, tanker og ideer. Samtidig er det etter mitt syn positivt at Ministerrådet er klar over at tidspress og for lite personellmessige ressurser gjorde at arbeidsbelastningen for de som stod som ansvarlige, ble så stort at vi i ettertid ser at det ikke var forsvarlig.

Finland skal være vertsland i 1994. Erfaringen som vertskap opplevde jeg som positivt. Men samtidig vil jeg ikke legge skjul på at det kreves ekstra ressurser både menneskelig og økonomisk av nettopp vertskapet.

Ut fra de erfaringer vi har fra Oslo, er det en ting jeg vil påpeke. På grunn av den økonomiske situasjon var det den gang nødvendig å sponsre alt som hadde med kultur å gjøre. Det opplevdes på mange måter negativt, fordi når det gjelder nettopp kultur, bør en stå fritt for å få den bredde som er ønskelig og nødvendig.

Til slutt vil jeg understreke det som Ministerrådet påpeker, nemlig at Nordisk Forum har som mål bl.a. å nå nye grupper, likeså at likestillingsarbeidet skal finne nye former. Ministerrådet og juridisk utskott peker også på nødvendigheten av å knytte nærmere bånd til Nordens nærområder i Øst-Europa. Dette er viktig og nødvendig. Samtidig skal vi være klar over at Nordisk Forum skal være en del av den nordiske forberedelse for FNs kvinnekongress i 1995.

Sist, men ikke minst vil et vellykket arrangement være av den beste PR for nordisk samarbeid i praksis.

Med bakgrunn i det foregående forslag om likestilling og diskusjonen som da var, må jeg bare innrømme at jeg innser at et nytt Nordisk Forum er mer nødvendig enn hva jeg egentlig trodde. Jeg håper jeg har et stort, stort flertall i Nordisk Råd med meg når jeg sier at jeg håper virkelig at etter 1994 må vi kvinner slippe å høre snakk om kvalifikasjon når det gjelder nettopp oss. Den tid burde da være forbi.

Justitieminister samt nordisk samarbeidsminister **Tarja Halonen**: Herr president! Såsom finländsk samarbetsminister och också en människa med mycket positiva erfarenheter från Nordisk Forum i Oslo får jag med tillfredsställelse konstatera att både jämställdhetsministrarna och samarbetsministrarna nu kan föreslå Nordiska rådet att Nordisk Forum skall samlas i Åbo i Finland 1994. För detta ändamål har Nordiska ministerrådet berett sig på att reservera 13,5 miljoner danska kronor, mätt i detta års penningvärde. Nordisk Forum kommer att bli ett stort evenemang för kvinnor från Norden och dess grannländer. Avsikten är, som många redan har sagt här, att också bjuda in representanter från Sovjetunionen, de tre baltiska länderna och Polen. Deras deltagande kommer säkert att kräva separata anslag.

Jag hoppas att Nordisk Forum kommer att bli ett lika stort evenemang som Nordisk Forum i Oslo 1988 med över 10.000 deltagare från de nordiska länderna och från de självstyrande områdena. Det blir likväl mera koncentrerat, eftersom mötetets längd har förkortats i enlighet med uttryckta önskemål. Enligt den nu föreslagna budgeten kommer något nordiskt stöd för kulturevenemang inte att ges, och jag hoppas som några andra här att den aktuella frågan skall

behandlas separat i fortsättningen. Kulturen är ju en viktig del av den stora kvinnoträffen.

Från en samarbetsministers synpunkt utgör Nordisk Forum verkligen ett utmärkt exempel på ett tätande och ökande samarbete både mellan kvinnoorganisationer, kvinnor i och för sig och också mellan särskilda grupper, till exempel mellan yngre och äldre kvinnor, kulturarbetare, kvinnliga forskare, kvinnor i fackföreningsrörelsen m.fl. Det blir mycket intressant att se i vilken mån männen vågar delta i evenemanget med jämställdhetsprojekt. Personligen vill jag säga att ni är mycket välkomna att få nya erfarenheter.

Förberedelserna för Nordisk Forum inleds i egentlig mening i början av nästa år. Jag är säker på att man i Nordiska rådet mycket noggrant kommer att följa dessa. Jag önskar också att vi alla förbinder oss att se till att förberedelserna för och deltagandet i Forumet får största möjliga stöd på det nationella planet.

Jag önskar er alla välkomna till Åbo sommaren 1994!

Nyhage: När Nordisk Forum ägde rum i Oslo 1988, genomfördes det uppenbarligen på ett mycket skickligt sätt. Omdömena från skilda håll vittnar om att det var en innehållsrik och givande konferens. Erfarenheterna i själva sakfrågan från Oslokonferensen talar alltså för att ett nytt Nordisk Forum på jämställdhetsområdet kommer till stånd. Enligt föreliggande förslag skall detta också ske 1994 i Åbo i Finland.

Ministerrådet har i sitt förslag utförligt redovisat motiv och organisation m.m. för ett Nordisk Forum 1994. Vi har ställt oss bakom förslaget i juridiska utskottet. Min avsikt är alltså inte att här och nu ta upp en diskussion om detta. Däremot vill jag något beröra den budget eller snarare de kostnader som redovisas i förslaget.

Det framgår av redovisningen att ministerrådet till Nordisk Forum 1988 i Oslo beviljade totalt 6,4 miljoner danska kronor. De verkliga kostnaderna blev över 11 miljoner norska kronor, dvs. nära nog en dubbling av kostnaderna. Särskilt blev själva genomförandet av konferensen mycket dyrare än beräknat.

Åbokonferensen beräknas med samma omfattning och uppläggning som konferensen i Oslo 1988 kosta ca 22 miljoner danska kronor. Det skall dock påtalas att konferensen enligt förslaget skall avkortas med tre dagar i jämförelse med Oslokonferensen.

Ministerrådet är berett att bevilja 13,5 miljoner danska kronor till genomförandet av Åbokonferensen. Härefter ingår inte kostnaderna för sekretariats-, konferens- och utställningslokaler, vilka värdlandet skall stå för. Ej heller ryms kostnaderna för kulturella aktiviteter, för en Forum Avis eller för en särskild resefond inom de angivna medlen. Medel för nationellt förberedelsearbete täcks inte av den nordiska budgeten. Nationella medel kommer inte att tillskjutas för att stötta den nordiska budgeten för Nordisk Forum 1994.

Kostnaderna för att inbjuda representanter från omgivande länder, t.ex. de baltiska staterna, är inte inräknade. Här kan kostnaden per person beräknas till ca 15 000 danska kronor. Till detta kommer kostnader för tolkning, vilken som bekant är mycket dyr.

Jag har önskat påtala detta av två skäl. Dels är risken uppenbar för att kostnaderna även den här gången kommer att bli avsevärt högre än de föreslagna 13,5 miljoner kronorna. Juridiska utskottet påtalar också detta i sitt betänkande. Dels vill jag nu ifrågasätta - med hänsyn till den ekonomiska verklighet som vi lever i - om det ändå inte vore rimligt att vi inte kategoriskt binder oss för år

1994. Det finns ändå just nu starka skäl som talar för en senareläggning, t.ex. för ett 10-årsintervall till 1998.

Under alla omständigheter är det nödvändigt att fastslå att kostnaderna inte får svälla ut på samma sätt som skedde 1988. Jag har inget yrkande att ställa utan har bara velat påtala dessa saker.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! De finländska kvinnoorganisationerna var mycket aktiva inför Nordisk Forum i Oslo och entusiasmen var stor bland deltagarna. I en uppföljning av 1988 års forum ställde sig de finländska organisationerna, även arbetsmarknadsorganisationerna, mycket positiva till tanken på att ett nytt Nordisk Forum kunde arrangeras inom en femårsperiod.

Temat för Nordisk Forum har diskuterats både på ministermöte och inom ämbetsmannakommittén. Nu föreslås temat "Kvinnors liv och arbete", vilket jag tycker verkar lyckat närmast på grund av att det kan uppfattas som ett s.k. paraplytema och under vilket många olika aspekter av de nordiska kvinnornas situation kan behandlas.

I Finland ser vi även gärna att fler män deltar i ett nytt forum och vi anser att detta ämnesval kan locka män som är intresserade av jämställdhetsmålsättningen att komma med genom att ordna egna diskussionsgrupper eller genom att delta på jämställdhetsbasis i de arrangemang som forumet bjuder på.

Enligt planerna kommer man speciellt att rikta sig till ungdomsorganisationerna för att bredda deltagandet.

I fråga om budgeten förstår jag att den är uppgjord på basen av de erfarenheter man fick av arrangemanget i Oslo, men det bör påpekas att enligt den nu uppgjorda budgeten ser det ut som om respektive land får ställa upp med medel speciellt för att täcka en del av resekostnaderna för deltagandet. Dessutom hoppas jag att Nordiska kulturfonden ställer sig positiv till ansökningar för att möjliggöra genomförandet av kulturella evenemang i samband med Nordisk Forum.

Herr president! Nu har man även föreslagit att bredda deltagandet i Nordisk Forum så att närområdena i Östeuropa tas med. Detta har skett på initiativ från Finland. Det blir intressant att se under vilka former detta samarbete kommer att utvecklas. Vi hoppas på ett positivt utbyte.

Gammelgaard: Hr. præsident! Fru Birte Weiss sagde i sin tale, at man har det skægt på møderne i Nordisk Forum. Det er godt, specielt hvis man selv betaler. Jeg vil gerne spørge fru Birte Weiss, om hun herfra vil fortælle, hvad dette Nordisk Forum koster, og hvem der betaler det.

Birte Weiss: Jeg har nu aldrig syntes, at det er noget diskvalificerende for et politisk eller et samfundsdebatteerende arrangement, at det også er morsomt at deltage i. Det kan godt være, at det er uvant for hr. Gammelgaard fra Det Konservative Folkeparti, det skal jeg ikke gøre mig til dommer over. Men jeg kan i hvert fald garantere, at det konkrete udbytte af Nordisk Forum - som jeg tillod mig at kalde for skægt, og det er en ret præcis betegnelse - også var langt, langt over, hvad der rent faktisk kan siges om så mange andre ting, som man bruger offentlige penge til at sætte i værk.

Jeg sagde, at der deltog 10.000 kvinder, og jeg vil godt spørge: Kan man komme i tanker om andre nordiske arrangementer, der har haft en så stor tiltrækningskraft på folk, som selv har betalt for deres deltagelse og for deres rejse?

Derudover vil jeg godt til Hans Nyhage føje til, når vi nu taler om omkostningerne ved Nordisk Forum, at det var jo en meget vigtig pointe, at en meget stor del af forberedelsesarbejdet fandt sted i de frivillige kvindeorganisationer og tilsvarende. Det var gratis arbejde, som disse organisationer gjorde. Hvis man skulle forsøge at gøre det op i timer, har der været leveret gratis arbejde for et beløb, der langt overstiger det, som man fra officiel side har brugt på Nordisk Forum. Sådan vil det også være i Finland.

Gammelgaard: Jeg er medlem af et politisk parti, hvor vi, sammenlignet med det, der bruges af offentlige midler på Nordisk Forum, har meget få penge til rådighed, og når vi mødes i mit parti til landsmøder, så betaler vi det hele selv.

Jeg forstod på et tidligere indlæg her i dag, at omkostningerne ved en sammenkomst i Nordisk Forum er 22 mio. kr. pr. gang. Jeg må sige, at det overstiger min fantasi, at det skulle være sagligt at bruge så mange penge.

Jeg kunne jo stille Birte Weiss spørgsmålet: Hvad er der egentlig kommet ud af alle de penge?

Birte Weiss: Hr. præsident! Hvad er nu det for noget, hr. Gammelgaard? Hvorfor skal man pludselig sætte spørgsmåltegn ved, om det er det hele værd, at samfundet bruger nogle penge på forskellige konferencer og aktiviteter, fordi det drejer sig om noget, hvor indholdet først og fremmest er kvinders liv? Det plejer vi da ikke at gøre med hensyn til en lang række af de ting, som traditionelt først og fremmest har haft mandlige deltagere.

Når der bliver spurgt, hvad der så konkret kom ud af det, vil jeg henvise til dels alle de evalueringsrapporter, der er lavet officielt, dels til, at kvindeorganisationer i alle de nordiske lande bagefter og endnu - selv om det nu er 3 år siden, det fandt sted - henviser til den store konkrete inspiration, de har fået af at deltage. De har i praksis også fået en idéudveksling, som nu bliver udmøntet i de andre nordiske lande i konkrete initiativer. Det synes jeg er en meget, meget positiv effekt.

Grete Knudsen: Hr. president! Jeg havde den glede og det ansvar å lede arbeidet med Nordisk Forum som ble arrangert i Oslo i 1988. Jeg vil, også fordi dette med budsjettet har vært nevnt av flere, bare poengtere at den nordiske arbeidsgruppen som ble etablert, fikk aksept for det ajourførte budsjettet gjennom Ministerrådet, så det er ikke noen tvil om at den arbeidsgruppen som gjennomførte den jobben som Nordisk Råd satte oss til å gjøre, gjennomførte den i tråd med de budsjetttrammer som da ble innvilget, og derfor ikke sløste med pengene.

Det som ikke har vært med i noen regnskapstall, er at gjennom to år ble det av samtlige av de nordiske kvinneorganisasjonene gjennomført et enormt gratisarbeid for i det hele tatt å kunne være i stand til å etablere "verksteder" som kvinneorganisasjonene selv stod ansvarlig for. Ved siden av det gratisarbeidet som ikke minst vi som ble satt til den jobben av Nordisk Råd gjorde gjennom to år - det var ikke noen betalte jobber i dette forberedelsesarbeidet - etablerte vi sponsoravtaler for kulturarrangementer. Ingen av disse var med i budsjettet. Det betyr at det totale regnskapet er av en helt annen størrelse og art enn det vi diskuterer gjennom det ministerrådsforslaget som ligger her i dag. Ministerrådsforslaget betyr at kvinneorganisasjonene, som nå skal engasjere seg for neste Nordisk Forum, skal gjøre et enormt gratisarbeid. Hele kulturarbeidet vil komme i tillegg gjennom eventuelle sponsoravtaler.

Jeg tror faktisk ikke at det ville være mulig for noen menn å gjennomføre et arrangement på 10 000 deltakere. Uten sammenlikning for øvrig har det norske storting nå gitt 7 milliarder kr. for å gjennomføre en olympiade for 10 000 deltakere. Jeg tror ikke det er noen av oss som egentlig helt skjønner rekkevidden før vi står midt oppe i det - hva det vil si å arrangere for 10 000 deltakere, med flere hundre "verksteder" gående på samme tid.

Så ble det spurt om resultatene. Jeg synes det er litt av en hån mot alle kvinneorganisasjonene å spørre her fra talerstolen om dokumentasjon. Jeg synes at all den dokumentasjon som ikke minst er laget i Nordisk Råds regi, burde vært lesning for hver og en av Nordisk Råds medlemmer. Alle har svart på den oppfordringen organisasjonene fikk ved å legge til rette en dokumentasjon, som hver eneste en av rådsmedlemmene burde ha gitt seg tid til å sette seg inn i. Budsjettmidlene gikk bl. a. til dokumentasjonsarbeidet.

Helge Adam Møller: Ærede præsident! Jeg var en af de meget få mænd, der deltog i Nordisk Forum i Oslo for et par år siden, og jeg synes som Birte Weiss og som den sidste taler, at det var spændende.

Jeg synes, at der var én væsentlig fejl ved Nordisk Forum, og det var, at der var utrolig få mænd med. Det var jo 95 pct. kvinder, måske 97, og 5 eller 3 pct. mænd. Derfor vil jeg godt opfordre dem, der er med til at arrangere det næste forum, at man tager det højtideligt, som et stort flertal i Nordisk Råd besluttede for et øjeblik siden, nemlig at der fremover ved forskellige arrangementer i Nordisk Råd er lige mange mænd og kvinder.

Jeg ser frem til, at der i 1994 er 10.000 kvinder og 10.000 mænd, og skulle der være lidt flere mænd end kvinder, så tror jeg, at ligestillingssagen ville have godt af det.

Grete Knudsen: President! Jeg er så helt enig med siste taler - vi skulle så gjerne ha flere menn med i Nordisk Forum. Men igjen vil jeg tilbake til det som jeg innledet med, at jeg tror neppe menn ville bruke to år av sin fritid til å planlegge et slikt arrangement som egentlig ligger bak det som endelig vistes bl.a. i Oslo. Jeg tror at vi da har snakket om helt andre pengesummer.

Dessuten vil jeg si hjertelig velkommen til alle menn om å gjøre en jobb i Nordisk Forum. Jeg vil imidlertid gjenta at arrangørene skal være kvinneorganisasjonene, for vi kommer ikke bort fra at vi fremdeles ikke har oppnådd reell likestilling. Da er det viktig at grunnlaget legges av kvinnene, selv om siste taler, som har vokst opp i en søskenflokk med flere søstre, ikke har lært at vi ikke er kommet lenger enn at kvinnene fremdeles er underrepresentert, i de fora der viktige avgjørelser tas.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. Præsident! Det er et godt forslag, vi behandler her, og vi kan være sikre på, at vi går i en rigtig retning med at beslutte her i Nordisk Råd at gentage eller få frem et nyt Nordisk Forum.

Hvorfor siger jeg det? Det gør jeg, fordi selv om jeg ikke har deltaget i sammenkomsten i Oslo i 1988, så har jeg fundet genklangen i Island fra de ganske mange deltagere, hovedsagelig kvinder, som rejste fra Island til Norge for at deltage i Nordisk Forum i Oslo. Jeg tror, at det er helt enestående i det nordiske samarbejde at nå frem til en sådan sammenkomst som den i Oslo dengang. Vi behøver ikke at have dårlig samvittighed over at arrangere sådan et forum med deltagelse af kvinder - og mænd, som vil deltage og som bliver forbedret af kvinderne i Norden.

I Island var begejstringen efter det forum stor, men det var den också i forvejen. Der var ganske mange organisationer og individer, som deltog, og jeg er helt sikker på, at de få penge, som blev brugt til det arrangement, de blev vel brugt.

Vi kunne ofte i nordisk sammenhæng sagtens spørge os: Bruger vi pengene til de rigtige ting? Vurderingen er forskellig, det er forståeligt, men jeg er helt overbevist om, at de penge blev godt brugt, og at de penge, som vi sætter ind på grund af dette forslag, kan vi bruge med god samvittighed.

Jeg glæder mig til, at det bliver Finland og finske kvinder ikke mindst, som forbereder det nye nordiske forum, og jeg er sikker på, at i Island - ikke kun i hovedstaden, men over hele Island - vil der være mange, som tænker på og ser frem til den sammenkomst med glæde.

Jeg håber, at dette forslag får en stor og god tilslutning her i Nordisk Råd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Lennart, Bergdahl Hugo, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Håkansson Olle, Håkämies Kari, Jelveð Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Söder Karin, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot rekommendationen röstade:

Gammelgaard Lars P., Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Sasi Kimmo

Alvheim John, Davidsen Terje, Hagen Carl I., Skjervengen Pål Atle *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersson Claes, Bennedsen Dorte, Bildt Carl, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Friðrik Sophusson, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Komstedt Wiggo, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Wroldsen Ernst

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 4. 4 medlemmar avstod från att rösta.

6

A 946/j: Medlemsförslag om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å opprette en nordisk utredningsgruppe til å utrede forutsetningene for å innføre stemmerett ved parlamentsvalg for nordiske statsborgere som er bosatt i et annet nordisk land enn hjemlandet

Helge Adam Møller, Hans Nyhage och Jan P. Syse hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Herr president! I det medlemsförslag som ligger till grund för juridiska utskottets betänkande framhåller undertecknarna att ambitionen i det nordiska samarbetet är att säkra att alla nordiska statsborgare oavsett nationalitet skall ha samma statsborgerliga rättigheter som gäller i det land där de bor. Detta arbete har resulterat i passfrihet, gemensam arbetsmarknad, konventionen om social trygghet, miljökonventionen m.fl. stora beslut.

Undertecknarna framhåller också att den rösträtt i kommunalval som redan finns i våra länder bör utökas till att gälla även riksdagsval. Det finns också skäl att särskilt framhålla den passus där förslagställarna pekar på att förslaget endast gäller nordiska medborgare.

Förslagsställarna anför vidare i motiveringen för sitt förslag att många nordiska medborgare kommer av olika skäl att under sin aktiva period arbeta i olika nordiska länder. Deras bosättning i ett annat land kan många gånger omfatta en lång följd av år. Det är självklart att de under dessa år vill ta aktiv del i samhällsarbetet i det land där de bor.

Förslagsställarna säger också att vi måste lära oss respektera att många människor inte vill byta medborgarskap. Sitt ursprungliga medborgarskap vill man gärna behålla, ifall man efter sin pensionering bosätter sig i sitt ursprungliga hemland.

Till det här framhåller juridiska utskottet följande:

Först understryker utskottet att förslaget gäller endast nordiska medborgare. Det är en mycket viktig avgränsning.

Vidare: en nordisk medborgare som är bosatt i ett annat land än hemlandet skall ha samma rättigheter som medborgarna i bosättningslandet.

Utskottet framhåller dessutom att kopplingen mellan medborgarskap och rösträtt är att hänföra till en tid då den stora förflyttningen mellan olika länder var ett okänt fenomen. Utskottet anser att tiden nu är mogen för att se närmare på hela frågan om nordiska medborgares rösträtt i riksdagsval.

Men utskottet vill också framhålla att ärendet rymmer en rad problem. Fråga är om reglerna bara skall omfatta rösträtt eller även gälla valbarhet. Om man har rösträtt i det land där man bor, skall man då ha rösträtt i hemlandet, eller skall den enskilde själv få avgöra hur han eller hon skall utnyttja sin rösträtt? Det här är svåra och komplicerade frågor. Utskottet säger att det nu är nödvändigt att göra en utredning om de här frågorna, men utskottet är mycket po-

sitivt till att regeringarna nu anstränger sig för att göra en gemensam utredning för att om möjligt finna lösningar på problemen som skulle gagna våra nordiska medborgare.

Utskottet hemställer att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en nordisk utredningsgrupp för att utreda förutsättningarna för att införa rösträtt vid parlamentsval för nordiska statsborgare som är bosatta i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till detta förslag.

Lahja Exner: Herr president! Vi har här i Norden haft en gemensam arbetsmarknad i nästan fyra decennier. Över en miljon nordiska medborgare har för kortare eller längre period bosatt sig i ett annat nordiskt land än där de är födda. Denna frihet är, kanske tillsammans med passfriheten, den mest konkreta och uppskattade delen av vår nordiska gemenskap. Den fria bosättningsrätten har under årens lopp lärt oss att samarbeta om många praktiska frågor och lösa problem som kan uppstå när människor flyttar mellan våra länder.

När vi i dessa dagar diskuterar den europeiska integrationen är demokratiunderskottet inom EG en av de frågor som debatteras ganska flitigt. Människornas demokratiska rättigheter är ju en av hörnstenarna i den nordiska modell som vi värnar om.

Det borde för oss i dag vara lika naturligt att ha en livaktig och konstruktiv debatt om tilliten till varandra inom den nordiska familjen, och vi borde även våga ifrågasätta om den gamla nationalstatstanken skall få förlama oss när allt det rent materiella integreras.

När vi nu har ett medlemsförslag om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet i det land där de är bosatta, vill jag uttrycka många nordbors förhoppningar om att denna fråga skall få en positiv lösning. Dessa nordbor upplever bristerna i politiskt inflytande som mycket passiviserande. Det faktum att de rent formellt har rösträtt i det land de är medborgare i är en klen tröst när de vet att det är bosättningslandets parlament som beslutar om deras ekonomi, skatter, sociala trygghet osv. Dessa hundratusentals nordiska medborgare väntar sig att vi verkligen skall anstränga oss för att alla nordiska medborgare skall bli myndigförklarade och få fulla demokratiska rättigheter i bosättningslandet.

Nyhage: Herr president! Som framgår av utskottsbetänkandet har Helge Adam Møller, Jan P. Syse och jag själv fogat en reservation vid betänkandet. Vi anser att det inte föreligger något behov av att låta utreda förutsättningarna för att införa den ifrågasvarande rösträtten vid parlamentsvalen i de nordiska länderna.

Vi hävdar med bestämdhet att den principen skall gälla att rösträtten vid parlamentsvalen skall vara villkorad till medborgarskapet. Man skall således kunna ha rösträtt endast i det land där man är medborgare, oavsett var man är bosatt. Vi anser det vara direkt fel med dubbel rösträtt.

Remissinstanserna har varit måttligt entusiastiska i frågan. Knappast någon anför att det är en fråga av hög angelägenhetsgrad. Man påtalar att det krävs omfattande utredningar. I varje fall i några länder krävs ändring av grundlagen, vilket är en omfattande procedur.

Det norska justitiedepartementet uttalar att det har förståelse för synpunkter om att nordiska statsborgare kan ha intresse av att påverka politiken i det land där de bor. Likväl finner departementet det vara rimligt att man då väljer att bli

medborgare i det landet för att få rösträtt. Enligt min mening är det exakt så man skall betrakta denna fråga.

Herr president! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen.

Lennart Andersson: Herr president! Hans Nyhage talar om de omfattande utredningar som behöver göras i det här ärendet. Han anser att man kanske i något land behöver ändra grundlagen. Han säger vidare att det inte finns något behov av att göra en sådan här ändring för att tillgodose människornas önskemål.

Hans Nyhage vill bara resa upp en rad hinder för en utredning av denna fråga. Vi andra i utskottet ser mera till de önskemål och de krav som finns hos våra nordiska medborgare.

Nyhage: Herr president! Jag har främst och framför allt anfört principiella skäl mot att man skall kunna ha rösträtt i det land där man icke är medborgare. Det är det helt avgörande för min inställning. Jag anser att den principen skall upprätthållas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Exner Lahja, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hjørleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Håkansson Olle, Häkäemies Kari, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knuuttila Sakari, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Rotnes Marit, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Svartberg Karl-Erik, Weiss Birte, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservanternas förslag röstade:

Bergdahl Hugo, Bildt Carl, Gammelgaard Lars P., Haugen Helga, Hreggviður Jónsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Skjervengen Pål Atle, Svensson Sten

Alvheim John, Hetemäki-Olander Elsi, Ólafur G. Einarsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hauan Áshild, Houg Tora Aasland, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Komstedt Wiggo, Moilanen Eeva-Liisa, Niinistö Sauli, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Werner Lars, Wroldsen Ernst

Reservanternas forslag hade sålunda förkastats med 31 röster mot 16. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag till rekommendation antogs.

Presidenten påminde om begränsad talartid. Debatten skulle, med anledning av de speciellt inbjudna utländska gästernas program, avslutas senast kl. 17.25

7

B 114/j: Ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å opprette et nordisk råd for forskning i europeisk integrasjonsrett, i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 114/j og Juridisk utvalgs synspunkter

Helge Adam Møller (juridiska utskottets talesman): Ærede præsident! Jeg har en tale på tre sider, det tager fem minutter. Men når formanden siger, at min tale skal være ja, ja eller nej, nej, så vil jeg nøjes med de første tre linier og de sidste tre.

Juridisk Utskott vil godt takke for ministerrådsforslaget om etablering af et nordisk råd for forskning i europæisk integrationsret. Det er ikke 100 pct., hvad rådet ønskede, men det er en imødekommelse et langt stykke ad vejen af vores synspunkter. Derfor kan Juridisk Udvalg takke for ministerrådsforslaget.

Idet jeg i øvrigt henviser til betænkningen, vil jeg godt på et enigt udvalgs vegne henstille, at man vedtager den foreslåede rekommandation.

Justitsminister **Engell**: Hr. præsident! Som bekendt var der oprindelig tanker fremme om, at vi på nordisk plan skulle oprette et egentligt institut for EF-ret. Ministerrådet har ikke fundet, at en så prætentios løsning ville være hensigtsmæssig, og derfor er der i stedet stillet forslag om, at det nordiske samarbejde forankres i et råd, der har til opgave at koordinere og fremme forskningen om EF-ret og beslægtede spørgsmål i de nordiske lande.

En sådan løsning svarer til det, vi kender inden for kriminologiens område, hvor der er oprettet et nordisk samarbejdsråd for kriminologi.

Juridisk udvalg har - som talsmanden netop har nævnt det - den 8. januar 1991 afgivet betænkning over ministerrådets forslag. Det fremgår heraf, at udvalget har modtaget forslaget om at oprette et sådant råd meget positivt og har givet sin tilslutning til, at rådet sammensættes på den foreslåede måde og tillægges de arbejdsopgaver, som vi har skitseret.

Juridisk udvalg har forudsat, at der efter udløbet af en 2-årig prøveperiode foretages en evaluering af virksomheden med henblik på at vurdere behovet for oprettelse af et egentligt institut, således som Nordisk Råd oprindeligt havde rekommanderet.

Ministerrådet har drøftet juridisk udvalgs betænkning, og vi har med glæde noteret os forslagets positive modtagelse, og vi er herefter indstillet på - medmindre der måtte komme væsentlige indvendinger mod det - så snart som mu-

ligt at udpege medlemmerne af Nordisk råd for forskning i europæisk integrationsret.

Det er vores opfattelse, at et sådant råd vil kunne medvirke til at sikre, at alle de nordiske lande uanset medlemskab af EF eller ej vil kunne følge udviklingen på dette vigtige område.

Med hensyn til udvalgets bemærkninger om, at der foretages en evaluering af virksomheden efter to år med henblik på at overveje behovet for oprettelse af et egentligt institut om EF-ret, er det vores opfattelse, at man bør give rådet mulighed for at virke i en længere periode, inden yderligere initiativer overvejes. Hertil kommer også, at samarbejdets fremtidige struktur må bero på, i hvilket omfang andre nordiske lande indtræder i EF-samarbejdet.

Jeg kan tilføje, at de nordiske justitsministre er blevet enige om, at rådets placering og sekretariat skal gå på omgang mellem de nordiske lande. En sådan ordning sikrer efter vores opfattelse, at alle nordiske lande kan deltage i samarbejdet på lige fod og med lige stort udbytte.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Birte Weiss under resten av dagen ersätts av Helge Mortensen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Bergdahl Hugo, Bildt Carl, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Häkämies Kari, Jelveld Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Mortensen Helge, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Rotnes Marit, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Väänänen Marjatta, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Alvheim John, Davidsen Terje, Friðrik Sophusson, Hagen Carl I. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hansen Ivar, Hauan Åshild, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Komstedt Wiggo, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Niinistö Sauli, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto,

Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Wroldsen Ernst

Rekommendationen hade sålunda antagits med 43 röster. 4 medlemmar avstod från att rösta.

8

A 945/j: Medlemsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m.m., samt A 945Ä/j: Ändringsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m.m., B 118/j: Ministerrådsförslag om ändringar i Helsingforsavtalet och A 926/j: Medlemsförslag om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet

Rådet behandlade ovannämnda fyra saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade med anledning av medlemsförslag **A 945/j** föreslagit:

I. at Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å foreta en fullstendig gjennomgang av Helsingforsavtalen

at Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens Art. 1 og 45 i samsvar med Juridisk utvalgs forslag i bilag 1¹

at Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endring i Overenskomsten om Samarbeid på Samferdselens område, Art. 1, således at følgende passus utgår: "Den omfatter heller ikke spørsmål vedrørende de nordiske lands internasjonale skipsfartspolitiske og luftfartspolitiske forhold"

II. at Nordisk Råd treffer følgende beslutninger:

a) Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i samsvar med Juridisk Utvalgs forslag i bilag 2, dog med unntak av forslaget § 14 (någjeldende § 15), § 17 (någjeldende § 18) og § 33 (någjeldende § 32)

b) Utvalgenes forretningsområde bestemmes i henhold til Juridisk utvalgs forslag i bilag 3²

III. at Nordisk Råds presidium treffer følgende beslutninger:

a) Nordisk Råds presidium fastsetter arbeidsordning for Nordisk Råds Presidiesekretariat

b) Nordisk Råds presidium fastsetter arbeidsordning for Sekretærkollegiet

c) Nordisk Råds presidium foretar endringer i reglene for partistøtte, slik at partistøtte heretter bare gis til nordiske partigrupper

¹ A 945/j: Bilaga 1. se s. 943.

² A 945/j: Bilaga 3, se s. 950.

- d) Nordisk Råds presidium gjør en framstilling til de nordiske lands regjeringer krever at det tas inn en særskilt klausul i en kommende EØS-avtale som gir de nordiske land rett til eget fordypet nordisk samarbeid innen rammer av en EØS-avtale
- e) Nordisk Råds presidium nedsetter en arbeidsgruppe med representanter fra presidiesekretariatet, ministerrådssekretariatet og de nasjonale sekretariater som skal fremme forslag til nye remissprosedyrer, behandling av medlemsforslag m.v.
- f) Nordisk Råds Presidium opptar forhandlingar med Nordisk Ministerråd vedrørende spørsmål om nye ministerråd m.m. som er omhandlet i Juridisk utvalgs betenkning
- g) Nordisk Råds Presidium forøvrig vurderer de reformforslag som framføres i Juridisk utvalgs betenkning og som det påligger Presidiet å ta initiativ til eller beslutte om

IV. at Nordisk Råd beslutter:

- at §§ 2, 11, 12, 13, 14, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 26, 27, 28, 32, 33, 34 og 36 i Juridisk utvalgs forslag til endringer i Nordisk Råds Arbeidsordning trer ikraft når presidiet bestemmer se bilag 2¹
- at Juridisk utvalgs øvrige forslag til endringer i NordiskRåds Arbeidsordning, §§ 17, 20, 21, 38, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 47, og 49, se bilag 2,¹ trer ikraft samtidig med ratifikasjon og ikrafttreddelsen av endringer i Helsingforsavtalen som foreslått i Juridisk utvalgs betenkning over ministerrådsforslag B 118/j

V. at Nordisk Råd treffer følgende beslutning:

- at bestemmelsen om spørreinstittet i Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 14 (tidligere § 15) som den framgår i bilag 2¹

Karl-Gunnar Fagerholm, Elsi Hetemäki-Olander och Mats Nyby hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att artikel 51, första stycket, skall ha följande lydelse:

Plenarförsamlingen utgöres av alla medlemmar av rådet. Plenarförsamlingen håller ordinarie session minst två gånger om året. Extra session hålles när presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller 25 valda medlemmar framställer begäran därom.

VI. at Nordisk Råd beslutter:

- at bestemmelsen om antall medlemmer i Presidiet i Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 17 (tidligere §18) som det framgår av bilag 2¹

Den konservativa gruppen i juridiska utskottet hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, förklarar:

¹ A 945/j: Bilaga 2, se s. 944.

Den konservative gruppe i Juridisk utvalg anser at det i forslaget § 17 (tidligere § 18) i Arbeidsordningen for Nordisk Råd fastslås at antallet medlemmer i Presidiet skal være 10.

VII. at Nordisk Råd treffer følgende beslutning:

- at bestemmelsen om valgkomite i Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 33 (tidligere § 32) som det framgår av bilag 2¹

Lennart Andersson, Jan P. Syse, Kirsti Kolle Grøndahl, Birte Weiss og Helge Adam Møller hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, förslagit att det i förslaget § 33 (tidigare § 32) i Arbetsordningen för Nordiska rådet fastslås att valkommittén skall ha 7 medlemmar.

VIII. at Nordisk Råd treffer følgende beslutning:

- at Nordisk Råds Presidium lar gjennomføre utredning om detaljene for oppretting av en ombudsmannsinstitusjon, slik at Rådet kan treffe beslutning herom ved Rådets 40. sesjon

Den konservativa gruppen i juridiska utskottet hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, förklarar:

Den konservative gruppen i Juridisk utvalg foreslår at Nordisk Råds Presidium ikke lar gjennomføre utredning om en ombudsmannsinstitusjon.

I ändringsförslaget *A 945Ä/j* föreslås att rådet beslutar

att § 25, första momentet, i förslag till ny Arbetsordning för Nordiska rådet får följande lydelse:

"För beredning av ärenden inför plenarförsamlingen skall i rådet finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialutskott, ett ekonomiskt utskott, ett trafik- och miljöutskott och ett budgetutskott."

Juridiska utskottet hade beträffande ändringsförslaget *A 945Ä/j* föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något.

Juridiska utskottets hade beträffande ministerrådsförslag *B 118/j* föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

1. Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens artikler 54, 55, 56, 57 og 58 som framgår av bilaget til Juridisk utvalgs betenkning¹

2. Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

¹ B 118/j; se s. 1305.

å foreta ändringar i Helsingforsavtalens artikel 51 som framgår av bilaget till Juridisk utvalgs betenkning¹

3. Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta ändringar i Helsingforsavtalens artikel 52 som framgår av bilaget till Juridisk utvalgs betenkning¹

Karl-Gunnar Fagerholm, Elsi Hetemäki-Olander och Mats Nyby hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, *punkt 2*, föreslagit:

Artikel 51, första stycket, bör ha följande lydelse:

Plenarförsamlingen utgöres av alla medlemmar av rådet. Plenarförsamlingen håller ordinarie session minst två gånger om året. Extra session hålles när presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller 25 valda medlemmar framställer begäran därom.

Den konservativa gruppen hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, *punkt 2*, föreslagit att artikel 51 bör stå oförändrad samt, beträffande *punkt 3*, att Nordiska rådets presidium inte låter genomföra en utredning om en ombudsmannainstitution.

Beträffande medlemsförslag *A 926/j* hade juridiska utskottet föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Med hänsyn till den tidsbrist som råder här i plenarförsamlingen skall jag nu i min plädering i huvudsak uppehålla mig vid de reservationer som har fogats vid juridiska utskottets betänkande och redovisa de motiv som utskottet har haft för sina ställningstaganden i de olika avsnitten.

Det gäller först juridiska utskottets betänkande och förslag om det nordiska samarbetets framtida former och organisation. På denna punkt har avgivits fyra reservationer. Den första gäller frågeinstitutet, där majoriteten i utskottet har slagit vakt om det frågeinstitut som vi har i Nordiska rådet, men vill införa den förbättringen att försöksverksamheten med frågor mellan sessionerna permanentas. Majoriteten vill också göra ytterligare ett tillägg när det gäller frågeinstitutet, nämligen att partigrupperna skall ges en särskild ställning, så att de skall få möjlighet att i början av en session ställa fråga till ministerrådet eller respektive lands regering. Det är ett led i arbetet på att stärka partigruppernas ställning i rådet rent allmänt.

På denna punkt har tre ledamöter från Finland reserverat sig. De anser att det mycket väl räcker med det frågeinstitut som vi har redan i dag, och de vill t.o.m. som jag uppfattar det göra en viss begränsning, nämligen att frågor och snabbfrågor skall sammanföras i ett och samma institut.

Den andra reservationen gäller antalet ledamöter i valkommittén. Utskotts-majoriteten förordar att antalet ledamöter skall vara fem, dvs. en ledamot från varje land, och att partifördelningen skall ske inom ramen av fem ledamöter. Man kan ana att bakom det förslaget ligger en uppfattning att en kommitté om fem ledamöter kan framstå som en bättre garanti för ett litet land och för små partigrupper.

På denna punkt finns ett antal reserveranter. De socialdemokratiska ledamöterna och några ledamöter från den konservativa gruppen föreslår sju ledamö-

ter. Reservationen av den innebörden är byggd på den verklighet som vi lever i och på ett uttalat önskemål från flera partigrupper.

När t.ex. den valkommitté som f.n. är i arbete i rådet skulle börja sitt arbete, var ett av de första förslagen att den skulle utökas från fem till sju ledamöter för uppnående av en partipolitisk fördelning. Den utvidgningen var nödvändig för att en del representationsfrågor skulle kunna lösas.

Situationen blir inte annorlunda i framtiden. Också jag anser att en beredningsgrupp om sju ledamöter blir så ansvarsfull i sitt handlande att de kan beakta de krav som även ett litet land och små partigrupper kan ha.

Nästa reservation gäller antalet ledamöter i presidiet. Motsvarande krav återkommer sedan också i ministerrådsförslaget om ändringar i Helsingforsavtalet. Utskottets majoritet hävdar helt i konsekvens med en rad skrivningar att partigrupperna får en allt starkare ställning inom Nordiska rådet och att presidiet mellan sessionerna är rådets högsta beslutande organ. Det är helt naturligt att partigrupperna här vill försäkra sig om en representation. Reglerna säger att en partigrupp som har minst sex ledamöter bör ha en plats i presidiet. Därtill kommer länderfördelningen.

För att det skall vara möjligt att åstadkomma en lösning i denna rätt komplicerade situation måste det finnas en viss flexibilitet. Utskottets förslag lyder att det i presidiet skall vara minst tio ledamöter, dock högst elva ledamöter. Genom den flexibiliteten i fråga om ett mandat kan vi tillgodose partigruppernas legitima krav på en rättvis representation. Den flexibla insatsen är liten men fullt ut motiverad för att lösa en mycket stor fråga. Vi anser att systemet med adjungerad ledamot inte är bra och bara är en tillfällig lösning.

I en reservation från ledamöterna i den konservativa partigruppen framhålls att antalet ledamöter bör vara fast och att det skall uppgå till tio ledamöter. De anser att den beräkningsmetod som vi använder inom Nordiska rådet för att fördela mandat mellan partigrupperna skapar full rättvisa vid en fördelning av tio mandat.

Vad gäller utredningen om en nordisk ombudsman framhåller utskottet att det redan finns en stor mängd utredningsmaterial och att det bakom detta material ligger ett mycket stort arbete. Vad som nu återstår är att systematisera, värdera och göra en bedömning av behovet av en nordisk ombudsman. Det gäller också att specificera arbetsuppgifter, ställning, befogenheter osv. Det gäller med andra ord att slutföra allt det arbete som redan påbörjats för att därigenom ge Nordiska rådet ett ordentligt beslutsunderlag, så att rådet kan säga ja eller nej i denna fråga. Majoriteten föreslår att beslut skall fattas vid nästa års session.

Medlemmar från den konservativa gruppen anser att det inte behövs någon vidare utredning i det här ärendet över huvud taget och att det inte heller behöver inrättas någon ny befattning som nordisk ombudsman. Man hänvisar till att befintliga justitieombudsmän räcker till och att de för sin del också i sitt remissvar har avstyrkt förslaget. Bakom reservationen ligger naturligtvis också kostnadsaspekter.

Herr president! Jag vill ta upp ytterligare en reservation i samband med ministerrådsförslaget om ändring i Helsingforsavtalet. Jag har redan kommenterat den reservation som rör antalet ledamöter i presidiet. Den reservation som återstår att kommentera gäller antalet sessioner per år i Nordiska rådet.

Utskottet har formulerat sitt förslag så, att det i fortsättningen skall vara minst en ordinarie session per år. Därigenom skapas en sådan flexibel ordning att presidiet får ett utomordentligt bra instrument för att hantera dessa frågor.

Utvecklingen i Nordiska rådet går mot en ordning med två sessioner per år, vår och höst. Hur budgetprocessen än slutligen blir konstruerad efter förhandlingar mellan presidiet och ministerrådet kommer budgetarbetet att kräva en höstsession. Också de internationella frågorna kommer säkerligen att kräva två sessioner per år. Presidiet bör dock i sin planering ha en sträng kontroll över antalet dagar för sessionerna. Vi anser att systemet med extra sessioner skall förbehållas absolut särskilda tillfällen.

Reservanterna har på denna punkt olika förslag. Ledamöter från den konservativa partigruppen anser att det fortfarande skall räcka med en ordinarie session per år. Skulle det behövas ytterligare sessioner får presidiet kalla till extra session när så behövs.

Det finns ytterligare en reservation i samma ärende. Tre ledamöter från den finska delegationen har reserverat sig för ett förslag som går ut på minst två sessioner per år och som innebär att det skall vara fastslaget i avtalet. Presidiet får alltså inte förfoga över den flexibilitet som majoriteten vill ge det.

Hr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan utom på en punkt och bifall till den reservation som går ut på att det skall vara sju ledamöter i valkommittén. Jag yrkar avslag på alla övriga reservationer.

Indenrigsminister och nordisk samarbejdsminister **Thor Pedersen**: Hr. præsident! Vi har i ministerrådet med stor interesse modtaget betænkningen fra organisationskomiteen. Efter ønske fra præsidiets fremlægger vi et ministerrådsforslag om ændringer af Helsingforsaftalen, som i det væsentlige vedrører rådets interne forhold, og som ministerrådet gerne medvirker til at gennemføre allerede nu, når rådet ønsker det.

I ministerrådets arbejde med at formulere ændringsteksterne til Helsingforsaftalen har vi måttet tage udgangspunkt i flertalsindstillingen fra organisationskomiteen. Vi er naturligvis åbne for de ændringsforslag, som flertallet i Juridisk Udvalg foreslår, såfremt rådet er enig heri.

Juridisk Udvalgs forslag i anledning af medlemsforslag A 945/j vil vi vende tilbage til.

Når det gælder udvalgets ønsker om visse realitetsændringer i Helsingforsaftalen, navnlig ændringer i budgetkompetencen og institutionalisering af det internationale arbejde, har ministerrådet allerede i går under debatten tilkendegivet visse synspunkter og problemstillinger, som vi nu vil drøfte nærmere.

Marianne Jelved: Hr. præsident! Jeg vil gerne benytte anledningen til at sige tak til organisationskomiteens medlemmer for et særdeles godt og udbytterigt samarbejde med god hjælp fra sekretariatets medarbejdere. Især vil jeg gerne rette en varm tak til organisationskomiteens formand, Bjarne Mørk Eidem, for dygtig og smidig ledelse af komiteen og et forbilledligt politisk håndværk.

Nogle medlemmer af Nordisk Råd har kritiseret organisationskomiteens arbejde for ikke at være fremsynet nok eller revolutionerende nok. Hertil er at sige, at komiteen har haft et mandat, som må være Nordisk Råds medlemmer bekendt, og det mandat har bl.a. omfattet organisatoriske og administrative problemer, som har optaget Nordisk Råd igennem en række år.

Desuden har det tidsrum, komiteen har haft til sit arbejde, været temmelig kort. Fra marts til oktober sidste år har komiteen haft 7 møder. Det er det tidsrum, vi har haft til arbejdet, og det har selvfølgelig også lagt en begrænsning for, hvor langt det har været muligt at nå omkring. Disse forhold taget i be-

tragtning så mener jeg, at komiteens arbejde er ganske solidt, både hvad angår de politiske pejlinger og de konkrete forslag.

Det er i virkeligheden utrolig vanskeligt at forudsige, hvordan verden ser ud både omkring Norden, i Europa og i øvrigt de næste 10 år, og derfor har komiteen, hvor fristende det end kunne være, ikke arbejdet med dette emne. Jeg vil gerne understrege, at det er min opfattelse, at uanset kommende ændringer i forholdet mellem de nordiske lande og EF, så har vi i Nordisk Råd erfaringer med et helt særligt parlamentarisk samarbejde, som der fortsat vil være brug for - ja måske mere end nogen sinde før vil være brug for. Men efter min opfattelse vil det forudsætte, at vi får et mere fleksibelt Nordisk Råd, der smidigt kan tilpasse sig nye tider og nye udfordringer, og at parlamentarikerne erfarer, at deres arbejde i Nordisk Råd har betydning og får konsekvenser, og det er netop det, organisationskomiteen forsøger at lægge op til i sin rapport.

Det arbejde, der nu sættes i gang, er en proces, der starter op. Jeg vil trække tre emner frem:

For det første det internationale arbejde. Der er jo intet i Helsingforsaftalen, der forhindrer arbejde med internationale spørgsmål, som det også fremgår. Ikke desto mindre ville det pynte på Helsingforsaftalen, hvis vi fik en ændring i artikel 1, og jeg forstår, at regeringerne drøfter det.

Budgetproceduren er nok det væsentligste omdrejningspunkt for at give Nordisk Råd en helt ny slagkraft, ansvarlighed, konsekvens og kompetence. Jeg skal derfor stærkt opfordre samarbejdsministrene og landenes regeringer til ikke at sidde disse anræbelse overhørig, ellers så tror jeg ikke, at man kan fremsætte den ansvarlighed, den konsekvens og de prioriteringer, som vi i virkeligheden som parlamentarikere gerne vil have.

Jeg skal til allersidst understrege, at en af årsagerne til organisationskomiteens nedsættelse jo var alle drøftelserne omkring præsidiets sammensætning og valg til præsidiat. Derfor appellerer jeg stærkt til, at Nordisk Råd på denne session løser dette problem, og at der vil være et meget stort flertal, som indstiller de af organisationskomiteen og Juridisk Udvalg fremsatte anbefalinger, så vi får løst det én gang for alle.

Sasi: Herr president! Både organisationskommittén och juridiska utskottet har gjort ett gott arbete, men på grund av tidsbristen skall jag koncentrera mig på den kritik som kan framföras mot juridiska utskottets betänkande.

Det är ett faktum att organisationskommittén inte framför någon vision för Norden i det bredare europeiska samarbetet. Det som föreslås är bara en teknisk revidering, och detta betyder att arbetet bör fortsätta för att anpassa Nordiska rådets organisation i den nya situation vi snart lever i i Europa. Jag är besviken över att ministerrådet har varit oförmöget att ta ställning till de två viktigaste punkterna i kommitténs betänkande. Man behandlar inte den internationella dimensionen och tar inte ställning till den frågan. Vi kommer, speciellt på fredagen, att tala om Baltikum, och det betyder att den internationella dimensionen har kommit in i Nordiska rådets arbete för att bestå. Därför bör den helt legaliseras och också stå i Helsingforsavtalet.

Den andra väsentliga frågan är budgetmakten. Det är alldeles klart att parlamentarikernas roll skall stärkas. Budgetmakten är ett mycket bra medel för detta. Jag vill också påpeka att om parlamentarikerna kan fatta beslut om utgifterna här i rådet, betyder det att vi också måste axla ansvaret, och jag tror att vi parlamentariker skulle bli mera ansvarsfulla.

Det finns en del frågor som jag har reserverat mig mot i organisationskommittén och som de konservativa har reserverat sig mot i juridiska utskottet som gäller en s.k. kompromisslinje. Man har försökt göra kompromisser, men man har misslyckats med dem. Först gäller det antalet medlemmar i presidiet. - Förslaget lyder minst tio, högst elva. Jag tycker det verkar löjligt: alltså är det tio eller elva. Man borde aldrig ge spelrum i sådana frågor, utan jag tycker att man alltid skall ha en klar regel för hur många medlemmar det skall vara i ett utskott, i det här fallet i presidiet.

Man måste dra gränsen någonstans. Det är klart att tio medlemmar är en logisk lösning. På så sätt har alla nordiska länder två representanter i presidiet. Om man tar två kan man ta med alla partigrupper, sägs det, men det stämmer inte, de gröna och även de s.k. liberalistiska står utanför. Man måste alltid dra gränsen någonstans; en dag säger man kanske sex. Man skall inte ta det alldeles för dagsaktuellt. Om vi tänker på hur det kommer att gå för de vänstersocialistiska idéerna i världen, tror jag att vi snart måste tala om fem, sedan om fyra o.s.v., om vi försöker ha dem representerade i presidiet.

Vad gäller antalet sessioner föreslår man minst en. Det är också en lustig kompromiss. Om vi ser på vilka organisationer som helst har man en eller två eller tre ordinarie sessioner eller möten. Bara sådana möten är ordinarie där man vet redan på förhand när de hålls och vilken arbetslista de har framför sig.

Det är ju klart att när man har möjligheten att hålla extra sessioner måste man kunna fatta beslut om det skall vara en session eller två sessioner. Jag tycker personligen att det är alldeles klart att, om vi får makten att fatta budgetbeslut betyder det att vi måste ha två sessioner, annars kanske det räcker med en session.

Vad sedan gäller frågeinstitutet får vi fyra olika frågeinstitut. Om vi försöker garantera demokratin, måste vi ha så enkla regler som det bara är möjligt. Då borde det räcka att bara ha en muntlig fråga och en skriftlig fråga.

Vad sedan gäller ombudsmannainstitutet kan man konstatera att kommittén inte riktigt vet vad en ombudsman betyder. Å ena sidan talar man om att det är en person som skall garantera nordbors rättsskydd. Å andra sidan säger man att det är en person som skall garantera att Nordiska rådets beslut genomförs effektivt på det nationella planet. Först borde man fatta beslut om vad man menar med ombudsmannainstitutet, hurdana uppgifter det skulle ha. Först efter det kan saken utredas effektivt.

Vad slutligen gäller valkommittén har man i praktiken kommit fram till att ha elva medlemmar. Då skulle det vara logiskt att ha sju medlemmar i valkommittén, men då har nationalitetsprincipen gått förlorad.

Herr president! Jag yrkar bifall till de konservativa medlemmarnas reservationer.

Indenrigsminister og nordisk samarbejdsminister **Thor Pedersen:** Jeg har en kommentar til Kimmo Sasi, der bebrejder ministerrådet, at vi ikke har taget stilling de to væsentlige områder i organisationskomiteens forslag, dels budget-proceduren og budgetansvaret, dels institutionaliseringen.

Det, Ministerrådet har gjort, er, at vi har været - som vi altid er - utrolig venlige og har spurgt Nordisk Råd - præsidiets - om man ønsker allerede nu at få de ministerrådsforslag, der vedrører rådets eget arbejdsområde.

Derfor har vi undtagelsesvis fremlagt et ministerrådsforslag, før der overhovedet er indstillinger og i øvrigt er nogen rekommandation fra Nordisk Råd. Så

selve debatten om budgetprocedure og institutionalisering kommer på næste session.

Men jeg vil gerne sige til orientering for Nordisk Råd, at også når det gælder budgetproceduren er samarbejdsministerrådet som budgetansvarlige langt foran. Vi har den 29. august skrevet til præsidiets og foreslået, at Nordisk Råd selv fremsætter et prioriteret budgetforslag inden for en fastsat ramme.

Ønsket er selvfølgelig at få et maksimalt samspil.

Jeg vil også gerne sige, at samarbejdsministrene har tilbudt præsidiets såvel som Budget- og Kontroludvalget at komme "når som helst" og "hvor som helst" til mødeaktivitet for at samordne synspunkterne og hjælpe til, at de budgetforslag, der endeligt udarbejdes, er i overensstemmelse med Nordisk Råds ønsker.

Jeg tror, at man aldrig i Nordisk Råds historie har mødt større imødekomme-
lighed end fra samarbejdsministrene i disse år.

Lennart Andersson: Jag skall bara ta upp en enda fråga i Kimo Sasis anförande. Han kritiserade juridiska utskottet för att det inte finns några visioner i förslaget. I så fall kritiserar han även utredningen, där han själv har varit en av ledamöterna.

Denna kritik kommer från olika ledamöter i Finland. Jag vill minnas att Elsi Hetemäki-Olander i sitt tal i generaldebatten i går sade att hela den finska delegationen var besviken på organisationskommitténs resultat. Hon ville ha mera kraft och ambition och efterlyste även ytterligare visioner. De som för fram dessa synpunkter borde emellertid kunna presentera något alternativ. Vad önskar de mer utöver vad organisationskommittén har föreslagit?

Sasi: Herr president! Till minister Thor Pedersen vill jag säga att man kan påstå att ministerrådet inte alltid tar hänsyn till de prioriteringar som vi parlamentariker har. Det skulle vara bra att parlamentarikerna kunde fatta beslut om budgeten, att man skulle tvinga oss parlamentariker att fatta ansvarsfulla beslut i budgeteringsfrågor. Jag tycker att det skulle vara en hälsosam utveckling. Det är bra att höra att ministerrådet kommer med ett förslag till nästa session om ett år.

Till Lennart Andersson vill jag säga att i den kommitté där jag satt föreslog jag att kommittén skulle begära förlängt mandat för att utreda hur den nordiska situationen skulle se ut inom EES. Jag försökte få en kläm i kommittéarbetet. Jag är väldigt nöjd med att Elsi Hetemäki-Olander har väckt ett medlemsförslag som strävar till samma mål.

Ólafur G. Einarsson: Hr. præsident. Der er mange af organisationskomiteens forslag, som giver anledning til kommentarer. Jeg vil tage et af dem op til diskussion, nemlig forslaget om ændring af § 52 i Helsingforsaftalen.

Nordisk Ministerråd har fremlagt de forslag, som er foreslået af flertallet i organisationskomiteen. Her foreslås, at plenumforsamlingen får magt til at beslutte, hvor mange der skal sidde i præsidiets, dog mindst to fra hvert land.

Islands delegation udtrykte i sin tid sin støtte til dette forslag, selv om der herskede tvivl i nogles sind. Men i betragtning af det, som nu er sket, dvs. at der ikke længere hersker den regel, at der er ligevægt mellem de fem nationer i samarbejdet, har jeg besluttet mig for at stemme mod forslaget, og det vil nogle andre medlemmer af den islandske delegation også gøre.

Valgkomiteen, som forberedte til forslagene på præsidiets om valg til tillidsposter, besluttede sig for at forbigå Island, og præsidiets stadfæstede forslaget.

Derfor har den islandske delegation nu skrevet et brev til præsidiets, hvori man udtrykker delegationens bekymring over denne udvikling.

Nu er der nogle, som kan påstå, at dette ikke kommer forslaget om ændring af § 52 ved, men sådan er det nu trods alt. Vi mener at kunne se, hvordan udviklingen bliver. Præsidiets kan lidt efter lidt blive udvidet, små partier kan tages ind, eller måske bliver der endog taget hensyn til befolkningsstørrelsen i landene. Dermed fraviges den fundamentale regel, som det nordiske samarbejde bygger på, at der er ligevægt mellem landene. Det kan vi ikke acceptere.

I det brev, som den islandske delegation har skrevet til præsidiets, siger vi bl.a. følgende:

"Samarbejdet i Nordisk Råd er et samarbejde mellem fem selvstændige nationers parlamenter. Det bygger på gensidig respekt mellem delegationerne, som er valgt af de respektive parlamenter. Indtil nu har der hersket ligestilling mellem delegationerne. Hvert land har således to repræsentanter i præsidiets i henhold til Helsingforsaftalen, til trods for meget stor forskel i befolkningernes størrelse."

Det er denne ligestilling mellem landene, som vi mener vi skal fortsætte med. Hvis der sker ændringer i den modsatte retning, dvs. sådan som det foreliggende forslag til ændring i Helsingforsaftalen kan medføre, kan det blive vanskeligt for den islandske delegation at sikre en hurtig behandling i Altinget.

Mötet avbröts, med anledning av de speciellt inbjudna utländska gästernas program, kl. 17.25. Mötet återupptogs igen torsdagen den 28 februari kl. 09.00

Presidenten meddelade att kriget i Persiska viken var slut.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Ylva Annerstedt, Mirja Ryyänen och Birte Weiss återtagit sina platser i rådet, att Carl Bildt lämnat sessionen och ersätts av Arne Andersson, att Hanne Andersen inträder som suppleant för Hans Jørgen Jensen, Eeva-Liisa Moilanen för Sauli Niinistö och Bruno Poromaa för Yvonne Sandberg-Fries.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Kirsti Kalle Grøndahl: President! Jeg vil gjerne slutte meg til presidentens glede over at krigshandlingene er avsluttet. La meg også tilføye et håp om at dette fører til våpenhvile og gir grunnlag for en varig fred og stabilitet i området.

Stikkordsmessig vil jeg starte med å understreke at målene for organisasjonskomiteens arbeid har vært å effektivisere og forenkle Rådets arbeid, å åpne for at internasjonale spørsmål skal kunne drøftes i Rådet og å styrke den parlamentariske innflytelsen i nordisk samarbeid.

Til Nordisk Råd å være er dette omfattende endringsforslag, men fordi utviklingen i Europa og integrasjonsprosessen mot Europa skjer så raskt, må jeg likevel føye til at forslagene er nødvendige, men ikke tilstrekkelige dersom vi ser noen år fremover. Allerede i løpet av året vil rapporten fra de nordiske utenrikspolitiske instituttene om nordisk samarbeid i et nytt Europa foreligge. Jeg antar at rapporten vil bringe analyser som kan danne grunnlag for ytterligere endringer i Rådets organisasjon. Jeg tror faktisk det er behov for en kontinuerlig organisasjonsutvikling i tiden framover.

Tiden tillater bare å knytte kommentarer til noen av forslagene som organisasjonskomiteen har tatt opp.

Først betydningen av at Nordisk Råd nå legaliserer drøftingen av utenrikspolitiske spørsmål. Det har alltid vært noen av Rådets medlemmer som har tatt slike spørsmål opp, men nå blir det også reelt og formelt korrekt.

Det har vært et sterkt ønske om at denne endringen ville bli fulgt opp fra regjeringssiden, med at ministerrådet for utenriksministere ble dannet. Behovet for et utenriksministerråd omtalte jeg i mitt innlegg på tirsdag.

Ministrene har avvist forslaget så langt, med den formelle begrunnelse at organisasjonskomiteen her beveger seg inn på Ministerrådets arbeids- og ansvarsområde. Jeg er skuffet over den formalisme ministrene her har hevdet - istedenfor å være åpne for og villige til å drøfte hvordan både Nordisk Råd og Ministerrådet må endre seg for å være tjenlige nordiske organ også på det utenrikspolitiske området i framtida.

Sett på den bakgrunn var det derfor oppløftende å høre statsministrenes uttalelser på tirsdag - og i all ubeskjedenhet særlig den norske statsministerens uttalelse. Hun sa:

"Skal vi drive et seriøst arbeid fremover med styrke, krever det også et helt annet ansvar for fremdrift og forberedelse fra regjeringenes side."

Jeg tolker dette slik at også spørsmålet om et utenriksministerråd holdes levende.

Et annet viktig forslag er styrkingen av partigruppene. Det åpner for en partipolitisk debatt i Rådet, med partipolitiske prioriteringer mer enn drøftinger mellom nasjonale delegasjoner, ut fra nasjonale prioriteringer. Jeg er sikker på at det vil vitalisere debattene og styrke beslutningsgrunnlaget i Rådet.

Fra og med neste sesjon vil Presidiet kunne gi spesielle gjester, f.eks. Ungdommens Nordiske Råd, utenomnordiske regjeringssjefer og parlamentarikere fra land utenom Norden rett til å tale i plenum. Det vil også åpnes adgang til å følge utvalgenes arbeid. At Presidiet får mulighet til å gi enkelte gjester lov til å tale i plenum, betyr ikke at det skal være en selvfølge at alle gjester får talerett. Tvert imot mener jeg at Presidiet skal følge en stram praktisering av denne paragrafen.

Med utgangspunkt i at en EØS-avtale blir undertegnet, anser jeg det som en selvfølge at det nordiske samarbeidet og Nordisk Råds virksomhet kan fortsette. Så vidt jeg vet, har det ikke vært noe problem for Danmark som medlem av EF samtidig å delta for fullt i Nordisk Råd. Men dersom det oppstår vansker knyttet til EØS-avtalen på dette området, regner jeg med at regjeringene sørger for at det kommer inn en klausul i EØS-avtalen som legitimerer at arbeidet i Nordisk Råd kan fortsette.

Hvordan Nordisk Råd skal profilere seg som et virksomt regionsorgan innenfor et EØS-område, håper jeg at rapporten fra de nordiske utenrikspolitiske institutter skal gi oss innspill til.

Velmente ideer har fått innpass i Rådets arbeid, og mye arbeidskraft har vært nedlagt på urealistiske og/eller uvesentlige medlemsforslag. Derfor har den sosialdemokratiske gruppen foreslått tiltak for å begrense adgangen til å fremme medlemsforslag. Vårt forslag går ut på at medlemsforslag skal kunne avvises av Rådet dersom ikke en partigruppe eller minst halvparten av et lands delegasjon eller forslagsstillere fra minst tre land står bak forslaget.

Tilsvarende ønske om å gjøre Rådet mer effektivt og realistisk ligger bak forslaget om forenklet remissbehandling.

Hagen: Hr. president! Nordisk Råd slik som det nå har vært organisert, er kommet til en korsvei - en korsvei på to spesielle begrunnelser. For det første er den folkevalgte delen blitt altfor mye av en resolusjonskvern, altfor mye krefter og særlig byråkrati er brukt under saksbehandlingen, som det ofte etter vår oppfatning kommer lite ut av. Jeg skal komme tilbake til omleggingene som vi vil ønske her.

Den andre begrunnelsen er utviklingen i Europa og det faktum at Sverige og sannsynligvis Norge vil gå med i EF i løpet av første halvdel av dette tiåret. Det er da klart at de aller fleste saker som behandles i Nordisk Råd, og som kanskje har vært behandlet i årevis uten å finne løsninger, automatisk vil finne sin løsning gjennom EØS eller EF - jeg håper EF. Men uansett, enten det blir EF eller EØS, vil de saker som her drøftes, automatisk komme på dagsordenen og finne sin løsning gjennom det regelverket og det samarbeidet. Og da spør det hvilket formål Nordisk Råd skal ha innenfor rammen av et EØS. Det er det som man bør vie tid og krefter på å finne ut av i tiden som kommer.

Vi i Liberalistisk gruppe synes også i likhet med mange andre at man bør legge mye mer vekt på partigruppene i Nordisk Råd. Vi vil gå så langt som til å si at man bør rendyrke den partipolitiske profil og organisering. Vi synes man bør nedlegge de nasjonale sekretariater for den folkevalgte delen av Nordisk Råd og heller ha det som måtte være nødvendig når det gjelder partigruppesekretariater, og at man i enhver henseende bygger Nordisk Råd opp omkring partigruppene. Det vil vitalisere debattene, det vil fjerne det veldig kunstige at man skal spørre om hva lands delegasjoner mener. For jeg må få lov til å innrømme at hvis man spør Norges delegasjon om et politisk spørsmål og får et svar som både Fremskrittspartiet og SV slutter seg til - ja, da er det ikke noe særlig innhold i det svaret. Da er det i realiteten lite interessant. Denne holdningen at man bare skal holde seg på minste felles multiplum og helst være enige om alt, blir altså lite spennende, så en rendyrket partipolitisk organisering av den folkevalgte delen av Nordisk Råd tror vi nettopp ville være den nødvendige vitalisering i arbeidet.

Liberalistisk gruppe slutter seg til at det skal være én sesjon også i fremtiden. Vi ønsker et presidium på ti medlemmer, og vi støtter tanken om å ta opp internasjonale spørsmål i Nordisk Råd-sammenheng. Tiden er kommet for å ta det steget fullt ut, og særlig forholdet nettopp også til Europa vil være avgjørende i så henseende.

Jeg vil også slutte meg til det presidenten gav uttrykk for ved begynnelsen av møtet når det gjelder freden og våpenhvilen og innstillingen av kamphandlingene i Midtøsten. Men jeg vil ikke bare understreke at vi håper at det blir varig fred. Vi vil understreke at vi også håper det vil bli frihet - og frihet for Kuwaits befolkning. At det er friheten som har vunnet fram der nede, er det aller viktigste.

Gammelgaard: Hr. præsident. Jeg vil gerne takke for præsidentens indledende bemærkninger, som vi naturligvis er helt enige i. Den indsats for frihed og ret til selvbestemmelse, som er blevet ydet, er endt med positivt resultat.

Og så til det nordiske samarbejde. Der er brug for et tidssvarende nordisk samarbejde. Vi kan ikke blive hængende i 1950'erne. Jeg tror på, at de nordiske lande vil finde deres plads inden for det nye Europa. Fra nu af bliver der sandelig brug for Nordisk Råd, men ikke i den form, vi kender i dag. Der bliver brug for langt større ændringer i Nordisk Råds samarbejdsform, end den, organisationskomiteen lægger op til.

Hvis vi skal styrke det nordiske samarbejde - og det skal vi - må Nordisk Råd blive en slags nordisk rigsdag. Vi må væk fra alle småtingene og alt bureaukratiet og koncentrere os om den politiske debat. Nu gælder det om at øge samarbejdet og om at sætte et nordisk præg på det nye Europa. Så det går slet ikke med den udviklede form, vi nu arbejder efter.

Prøv at se på indholdsfortegnelsen til rådets oversigt over "Nordisk Samarbejde 1990". Der er 400 forskellige punkter i indholdsfortegnelsen, og alene den fylder over 16 sider. Snesevis af forslag bevæger sig langsomt gennem komiteer og udvalg, og mange hundrede embedsmænd er optaget af konkrete ting, som i fremtidens Europa kun kan løses i europæisk regi.

Lad os koncentrere os om det væsentlige: om de store nationale og internationale spørgsmål, om de politiske og kulturelle brydninger blandt de nordiske folk. Nordisk Råd må gå forrest i det folkelige nordiske samarbejde, der må og skal styrkes i de kommende år.

Men alt dette kræver rationalisering. Vi må udpege en lille ekspertgruppe i stedet for at arbejde med store organisationskomiteer. En gruppe på 2-3 eksperter må pålægges den opgave at reducere det nordiske bureaukрати til en brøkdel.

Lad os så tage skridtet fuldt ud og inddele Nordisk Råd efter partigrupper i stedet for efter nationale linjer. Vi er jo nordiske alle sammen, vi arbejder for at fremme det nordiske samarbejde. Men hvorfor starter vi så med at dele os op i nationale delegationer?

Lad os bygge det hele på de politiske grupper. Kun sådan kommer der i gang i den debat, der virkelig betyder noget. Lad partidelegationerne afløse de nationale delegationer og lad dem vælge præsidium og de få udvalg, der er behov for.

Og så skal vi tale udenrigspolitik i Nordisk Råd, ikke blot om vore venner i De Baltiske Lande, men om Europa og Nordens indflydelse i Europa, om påvirkningen fra Tyskland, fra de angelsaksiske lande, fra Sydeuropa, fra Øst og fra den tredje verden. Vi skal drøfte, hvordan Norden bedst gør sig gældende i hele dette billede, hvordan vi kan påvirke de andre, modtage inspiration fra de andre og på én gang forny og bevare vort nordiske særpræg.

I denne debat kan vi få brug for at tale med ligesindede. Derfor er jeg glad for, at der nu åbnes op for mulighederne for observatørstatus for f.eks. De Baltiske Lande. Vi må også overveje kontakter til de danske sydslesvigere, friserne og andre, som vi med fordel kan drøfte de nationale spørgsmål med.

Vi kan godt holde op med at drøfte fælles standarder og normer. Det klarer Europa for os i fremtiden. Men kun vi her kan drøfte de virkelig store nordiske kulturelle, politiske og folkelige spørgsmål. Derfor skal vi have den grundlæggende ændring og styrkelse af Nordisk Råds arbejde, jeg her har omtalt.

Marianne Jelved: Jeg synes da, at det er fint, at Lars P. Gammelgaard har store visioner om nordisk samarbejde og Nordisk Råds muligheder i Europa, men jeg synes, det ville have tjent Lars P. Gammelgaard meget, hvis vi, da kommissoriet til organisationskomiteen blev udarbejdet, havde hørt den tale og den var blevet indarbejdet i kommissoriet. Det ligger ikke i kommissoriets opgave at lave den type ændringer, Lars P. Gammelgaard nævner.

Desuden må jeg gøre opmærksom på, at det er fint at styrke partipolitikken i Nordisk Råd. Det gjorde man også ved at sammensætte organisationskomiteen således, at partigrupperne var repræsenteret i forhold til deres størrelse.

Den rapport, der ligger, er et resultat af kompromiser mellem de fire partigrupper i Nordisk Råd.

Endelig vil jeg meget gerne bede mig fritaget for, at eksperter skal sætte sig ned og gennemgå Nordisk Råd. Det er en politisk opgave. Det skal vi nok selv tage os af.

Gammelgaard: Nu ligger det jo sådan, at jeg gang på gang har opfordret til, at vi får gennemført ændringer af den art, jeg også har nævnt i dag.

Det har jeg også gjort forud for nedsættelsen af organisationskomiteen. Jeg har klart givet udtryk for mine synspunkter. Jeg har også skriftligt fremsendt dem til Nordisk Råds udvalg, og derfor kan ingen være i tvivl om, hvor de danske konservative er placeret i den debat.

Jeg mener, at det er helt nødvendigt, at vi nu får gjort den afgørende indsats, så det nordiske samarbejde kan blive placeret stærkt i det nye Europa.

Jeg er i øvrigt vidende om, at de nordiske samarbejdsministre har besluttet at iværksætte et tilsvarende arbejde på ministerrådsplan, således at det nordiske samarbejde på det niveau kan fungere mest muligt effektivt inden for det europæiske samarbejde. Det er det samme, vi skal have gjort på parlamentarisk plan.

Elver Jonsson: Jag vill framföra två synpunkter. Den första är att jag tror att det skulle vara utomordentligt allvarligt och negativt om valkommitténs sammansättning begränsas till fem ledamöter. Jag instämmer i det förslag som säger att valkommittén bör bestå av sju ledamöter och yrkar bifall till detta förslag.

Mitt inlägg gäller emellertid främst det ändringsförslag som kommunikationsutskottet har framlagt och som avser juridiska utskottets förslag att det nuvarande kommunikationsutskottet skall heta enbart miljöutskottet, trots att organisationskommittén för sin del har föreslagit dubbelbeteckningen miljö- och kommunikationsutskottet.

Juridiska utskottets ambition har varit att utskottens namn skall vara enkla. Det är positivt, men det har den svagheten i en del fall att utskotten blir väldigt anonyma och att namnen kan leda tanken fel.

Trafiken är och förblir ett utomordentligt viktigt nordiskt samarbetsområde. Det vore egendomligt om ett så viktigt samarbetsområde skulle komma att döljas bakom en rubrik som inte presenterar den tunga biten inom utskottet.

Vi har i kommunikationsutskottet ånyo ingående diskuterat namnfrågan. Det finns ett massivt stöd för att vi skall vidhålla den uppfattning som vi anmälde redan i vår remisskrivelse till juridiska utskottet.

Nu har juridiska utskottet tagit ställning i frågan och står fast vid sin princip. Jag beklagar detta. Jag tror nämligen att det bland rådets övriga medlemmar finns en övertygelse om att det stora samarbetsområdet trafik borde göras synligt i utskottsnamnet.

Jag yrkar bifall till medlemsförslaget, som innebär ett bifall till ändringsförslag nr 1.

Lennart Andersson: Jag vill göra en mycket kort kommentar till Elver Jonssons inlägg. Elver Jonsson föreslår att vi skall byta namn på ett av våra utskott. Skulle vi eventuellt ge oss in på denna väg, river vi emellertid upp hela fältet när det gäller utskottens namn. Det finns i så fall nämligen två andra utskott som också skulle behöva byta namn, inte minst socialutskottet som också sysslar med hela arbetsmarknadspolitiken. Arbetsmarknadspolitik är ett mycket

stort ämnesområde, som också skulle behöva komma fram i utskottets namn. Vi har även budget- och kontrollutskottet, som nu heter budgetutskottet. Hela kontrollfunktionen saknas alltså i namnet.

En mycket stor majoritet i juridiska utskottet har bestämt sig för korta namn. Det har vi övriga ledamöter respekterat. Ett enigt juridiskt utskott står nu bakom förslaget om mycket korta namn. Vi kan inte tillmötesgå Elver Jonsson, för då skulle vi vara tillbaka vid utgångspunkten och vara tvungna att ta upp hela frågan på nytt. Förslaget om korta namn är det som får gälla.

Elver Jonsson: I sak var det en mycket svag invändning som Lennart Andersson gjorde. Han sade att skulle vi ändra här riskerar vi att vara tvungna att ta hänsyn även till andra önskemål. Det kan kanske vara riktigt, men det bevisar i så fall att organisationskommittén, som i övrigt har gjort ett gott jobb, inte har lyckats särskilt väl på denna punkt. Jag yrkar därför bifall till kommunikationsutskottets förslag.

Lennart Andersson: Organisationskommittén försökte skapa utförligare rubriker på utskotten. Men i det fallet led vi nederlag. Det har i juridiska utskottet funnits en stark vilja att åstadkomma mycket korta namn. Bakom förslaget om korta namn finns en kraftig opinion inom Nordiska rådet. Det framgår inte minst av de remissvar som har inkommit i detta ärende.

Eeva-Liisa Moilanen: Herra presidentti! Kaikissa Pohjoismaissa käydään parhaillaan keskustelua Euroopan yhdentymisestä. Osana tätä keskustelua pohditaan Pohjoismaiden asemaa nykyisessä ja tulevassa Euroopassa. Me keskiryhmissä olemme ehdottaneet Pohjoismaiden yhteisen EY-selvityksen tekemistä.

Miltei poikkeuksetta on joka maassa todettu, että Euroopan yhdentyessä pohjoismainen yhteistyö on aina vain tärkeämpää, riippumatta siitä, mikä yksittäisten maiden asema uudessa Euroopassa on. Pohjolan aseman säilyttäminen edelläkävijänä alueellisessa yhteistyössä on tavoite, jota kannattaa edistää. Se ei kuitenkaan ole mahdollista, elleimme suhtaudu kriittisesti omaan toimintaamme. Näin on nyt organisaatiokomitean mietinnössä tehtykin.

Organisaatiokomitea esittää neuvoston toiminnan kansainvälistämistä. Se on tärkeää etenkin siksi, että maailma ympärillämme muuttuu ja vaatii myös yhteispohjoismaisia kannanottoja.

Ulkoministerien sekä ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöministerien ottaminen pohjoismaiseen yhteistyöhön ja kansainvälisten kysymysten käsittelyn keskittäminen talousvaliokuntaan ovat hyviä keinoja toteuttaa asia. Tarkoituksenmukaista on, että kaikki valiokunnat erityisaloiillaan käsittelevät kansainvälisiä kysymyksiä.

Paitsi Euroopan yhdentymiskehitys, myös tapahtumat omassa lähiympäristössämme edellyttävät Pohjolan rajat ylittävää toimintaa. Sen ovat selkeästi osoittaneet mm. Baltian tapahtumat ja merialueiden saastuminen.

Kansainvälistyminen ei kuitenkaan yksin riitä eikä organisaatiokomiteakaan ole onneksi tyytynyt käsittelemään yksin sitä. Komitea ehdotti mm. kansanedustajien neuvostolle nykyistä laajempaa ja korostetumpaa päätösvaltaa pohjoismaiseen budjettiin ministerineuvoston vahvistaman budjettiraamin rajoissa sekä mahdollisuutta useampiin istuntoihin vuodessa.

Istuntojen määrää on syytä lisätä. Siten kokouksille voitaisiin määrätä vaihtuvia teemoja samaan tapaan kuin jo on tehty syyskokouksen yhteydessä. Myös päätöksenteko muuttuisi dynamisemmaksi, sillä yleisesti on havaittavissa

påätöksenteon ruuhkautumista juuri istuntoa edeltävään aikaan. Lisäksi on toteutettava sihteeristöjen ja toimintojen yhdistäminen siten, että saadaan tiivis ja toimiva kokonaisuus. Pohtia voisi myös, miten Nuorten Pohjoismainen Neuvosto saataisiin entistä tiiviimmin nivottua Pohjoismaiden neuvoston työhön. Nyt nuoret ovat täällä tarkkailijoina ja saavat toki yleensä hyvin esille seminaarinsa loppudokumentin. Hyvä olisi jos nuoret saisivat esitellä seminaarinsa loppudokumentin istunnolle ja siitä voitaisiin keskustella istunnossa.

Kiinnostus kaikissa Pohjoismaiden neuvoston jäsenmaissa on tällä hetkellä suuntautunut erityisen voimakkaasti Euroopan kehitykseen. Erilaiset eurooppalaiset instituutiot ovat nekin kehittämässä toimintaansa ja vastaavat siten osaltaan kasvavaan kiinnostukseen. Siksi myös Pohjoismaiden neuvoston on muutettava paremmaksi ja kiinnostavammaksi, ettei se jää "Eurooppa-ryntäyksen" jalkoihin. Sellaiseen organisaatiokomitean nyt jättämä ehdotus on korkeintaan hyvä aloitus. Tarpeeksi terävä ja tehokas se ei ole. Tähän työhön on nyt ripeästi tartuttava.

Eeva-Liisa Moilanens anförande i svensk översättning:

I alla de nordiska länderna förs som bäst en debatt om den europeiska integrationen. De nordiska ländernas ställning i dagens och morgondagens Europa är ett tema som dryftas i detta sammanhang. Vi i mittengruppen har föreslagit en gemensam nordisk EG-utredning.

Nästan undantagslöst har man konstaterat i alla länder att det nordiska samarbetet blir allt viktigare när Europa integreras oberoende av de enskilda ländernas ställning i det nya Europa. Att behålla Nordens roll som föregångare i det regionala samarbetet är en målsättning värd att stödja. Detta är dock inte möjligt om vi inte har en kritisk inställning till vår egen verksamhet. Det har man i organisationskommitténs betänkande.

Organisationskommittén föreslår att rådets verksamhet skall internationaliseras. Det är viktigt av den anledningen att världen omkring oss förändras och påkallar även samnordiska ställningstaganden.

Att ta med utrikesministrarna samt utrikeshandels- och biståndsministrarna i det nordiska samarbetet och att koncentrera de internationella frågorna till ekonomiska utskottet är goda metoder för att nå detta mål. Det är ändamålsenligt att alla utskott behandlar de internationella frågorna inom respektive fackområden.

Det är inte bara den europeiska integrationsutvecklingen utan också tilldragelserna i vår egen närmiljö som förutsätter verksamhet som sträcker sig utanför Nordens gränser. Bl.a. händelserna i Baltikum och föroreningen av våra havsområden utgör bevis på detta.

Enbart internationalisering räcker emellertid inte, och till all lycka har inte heller organisationskommittén nöjt sig med att behandla enbart denna fråga. Kommittén föreslog bl.a. att parlamentarikerförsamlingen skulle få större beslutsrätt om den nordiska budgeten inom den ram ministerrådet fastställer samt en möjlighet att hålla flera sessioner per år.

Sessioner borde hållas oftare. Då kunde man ha olika teman för mötena på samma sätt som man redan gjort i höstsessioner. Det skulle också innebära att beslutsprocessen blir mer dynamisk, när många av besluten nu koncentreras till tiden före sessionen. Dessutom borde sekretariatet och funktionerna slås samman så att det uppstår en komprimerad och fungerande helhet. Vidare finns det anledning att överväga hur Ungdomens Nordiska råd närmare kunde kopplas samman med Nordiska rådets arbete. Nu är de unga här som observa-

törer. Dock får de i allmänhet väl fram slutdokumentet från sitt seminarium. Det vore bra om de unga fick presentera slutdokumentet inför sessionen. Då kunde det bli föremål för en ingående debatt.

I Nordiska rådets samtliga medlemsstater är man idag mest intresserad av utvecklingen i Europa. Också olika europeiska institutioner håller på att utveckla sin verksamhet och på det sättet ges respons på det växande intresset. Därför måste också Nordiska rådet bli bättre och intressantare så att det inte försvinner i "Europa-rusningen". Det förslag som organisationskommittén nu har lagt fram utgör i allra högst en god inledning på detta. I vilket fall som helst är förslaget inte tillräckligt skarpt och effektivt. Detta måste vi nu raskt ta itu med.

Östrand: Herr president! Jag vill till fullo instämma i vad Elver Jonsson har sagt, att kommunikationsutskottet i framtiden bör heta trafik- och miljöutskottet.

Det kan vara riktigt som Lennart Andersson säger, att man bör ha korta namn på utskotten, men viktigast måste ändå vara att namnet på ett utskott speglar vad utskottet sysslar med. Trafik- och miljöutskottet är inget långt namn - det är kortare än vad det heter nu: kommunikationsutskottet.

Ett praktiskt taget enigt kommunikationsutskott har föreslagit detta namn, och det tycker jag borde respekteras av rådets övriga medlemmar. Jag är övertygad om att tyngdpunkten i utskottets arbete även i fortsättningen kommer att vara trafikfrågor, och då bör det framgå av namnet.

Herr president! Också jag yrkar bifall till ändringsförslag nr 1.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades att Gustav Björkstrand lämnat sessionen och ersätts av Tarja Kautto och att Eeva Turunen för resten av sessionen ersätter Kari Häkämies.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Fagerholm: Flera instanser, däribland Finlands delegation, de självstyrande områdena och mittengrupperna har i sina utlåtanden om den föreslagna organisationsreformen varit tämligen samstämmiga på en punkt: Förslagen borde ha varit mera långtgående i syfte att effektivisera rådsorganisationens arbete och åstadkomma en snabbare behandling av ärendena och därigenom komma fram till snabbare beslut.

Förslaget innebär dock i många avseenden ett betydande steg framåt, och vi utgår från att detta inte är någon slutprodukt utan att reformarbetet kontinuerligt skall fortsätta i framtiden.

Finlands delegation har framfört en hel del synpunkter på förslaget och på några punkter reserverat sig mot utskottets betänkande. Juridiska utskottets talesman Lennart Andersson har redogjort för de olika reservationerna så jag skall begränsa mig till några korta kommentarer.

När det gäller frågan om antalet sessioner per år anser vi att två sessioner per år är minimum om det nyssnämnda kravet på en snabbare arbetsrytm och framför allt ett snabbare beslutsfattande skall kunna uppnås.

Beträffande frågeinstitutet kan vi reservera inte finna på förslaget om "förespörelse" skulle tillföra rådets arbete något nytt som inte kan förverkligas inom ramen för gällande regelverk. Nya typer av frågor skapar enligt vår uppfattning endast förvirring.

Når det gäller frågan om en nordisk ombudsmannainstitution har den finländska delegationen, de självstyrande områdena och mittengrupperna framhållit att tiden nu är mogen att skrida till handling och inrätta en nordisk ombudsmannainstitution och någon ytterligare utredning skulle inte behövas, såsom vi ser det. En nordisk ombudsman skulle ha en mycket viktig uppgift att bevaka nordiska medborgares rättigheter i förhållande till nordiska avtal och konventioner.

Slutligen vill jag dock uttala min stora glädje över det tillmötesgående och den förståelse juridiska utskottet visat för de självstyrande områdenas framförda önskemål.

Tora Aasland Houg: President! Det har vært en grundig redegjørelse fra sakens ordfører, Lennart Andersson, så det er ingen grunn til å gå inn i detaljer i denne saken. Han har redegjort både for hovedsynspunktene fra Juridisk utvalg, for organisasjonskomiteens innstilling og for de enkelte reservasjonene.

På vegne av den venstresosialistiske gruppen vil jeg uttale at det endelige forslaget som Nordisk Råd nå er invitert til å behandle, er et godt kompromiss mellom de forskjellige gruppenes holdning til både Rådets organisasjon og forsøkene på å effektivisere organisasjonen. Det er et grundig og omfattende, krevende arbeid som ligger til grunn. Vi kunne kanskje ha ønsket at man hadde kommet lenger, men dette gir i hvert fall muligheter og åpninger for en større fleksibilitet og en bedre hensiktsmessighet for måten Nordisk Råd skal arbeide på i de tider vi står overfor.

Til sjuende og sist er det den politiske viljen som bestemmer innholdet av og nivået for det nordiske arbeid. Det ville vært mulig å gjøre mye mer også innenfor den eksisterende struktur, men vi får håpe at denne gjennomgangen av organisasjonen kanskje kan gi det puffet som Nordisk Råd trenger for både å politisere de enkelte sakene mer og for å åpne seg mer mot omverdenen i trygg forvisning om at Norden har en solid felles plattform. Men da må vi også kunne forlange at den store velvilje og de store ord, som vi har hørt ganske mye av også i denne sesjonen, omsettes til politisk handling, basert på at man virkelig tror på Nordisk Råd, og at man ikke søker andre organer eller andre samarbeidskonstellasjoner og ser det som viktigere enn de nordiske. Hvis man ikke har troen på at Nordisk Råd har noe å fare med både når det gjelder felles verdigrunnlag og når det gjelder å være en politisk kraft også i en europeisk og internasjonal sammenheng, vel, da fortsetter ordene å bli store ord.

Det er jo i den sammenhengen litt forstemmende å være vitne til at en av de tilsynelatende viktigste debattene som pågår fra denne talerstol om denne sak, handler om hva et av utvalgene skal hete. Det mener jeg er en debatt som ikke hører hjemme i en sak hvor vi virkelig skal diskutere Nordisk Råds kommende organisering.

Det er vanskelig å vite hvilken rolle Norden skal spille i framtiden i de stadig skiftende begivenhetene som skjer både i Europa og verden, og derfor er det viktig at vi også er åpne både for selvkritikk og for muligheter til hele tiden å vurdere Nordisk Råds rolle.

Vi mener fra den venstresosialistiske gruppens side at det må være en løpende vurdering av nettopp denne både organisatoriske og politiske funksjon i Nordisk Råd. Og jeg vil meget sterkt presisere det positive som er skjedd ved at man nå også ønsker å få regelfestet og gitt en formell åpning for det internasjonale engasjementet som Nordisk Råd kan ha.

Jeg vil også vise til at dette også er anbefalt av Ungdommens Nordiske Råd, som i likhet med ganske mange andre av oss, mener at den internasjonale dimensjon er en viktig side ved Nordisk Råds framtid, og at Nordisk Råd faktisk, hvis man ønsker det, kan bli en politisk kraft også internasjonalt. Så jeg vil slutte meg til dem som hittil har appellert til ministrene og Ministerrådet om å ta dette punktet spesielt alvorlig.

Tre korte punkter til de enkelte forslagene: Jeg vil vise til tidligere innlegg jeg har holdt i denne sesjonen, og appellere så sterkt jeg kan om at man støtter flertallsinnstillingen når det gjelder antall medlemmer i Presidiet - at det blir den åpningen som flertallet nå har gått inn for, på minst ti og høyst elleve, som gir mulighet for en gruppe på minimum seks representanter i Nordisk Råd til å bli representert i Presidiet.

Jeg vil også redegjøre for en endring i holdningen fra den venstresosialistiske gruppen. Vi har vært noe i tvil om hva vi skal gå inn for når det gjelder størrelse på valgkomite. Vi har i Juridisk utvalg gått inn for fem representanter, men vi er nå kommet til at vi vil støtte forslaget om sju representanter i valgkomiteen ut fra at det kommer til å gi en større mulighet for å få alle grupper med.

Til slutt: Et viktig punkt i det framlegget vi nå står overfor, er det pålegget man nå faktisk gir de enkelte lands regjeringer i forbindelse med EØS-forhandlingene, et pålegg om at man får en klausul og en passus i EØS-forhandlingene som sikrer fortsatt nordisk samarbeid på samme måten som f.eks. Benelux-landene har det innenfor EF.

Nyhage: Herr president! Organisationskommittén - och dessvärre också en majoritet i juridiska utskottet - har föreslagit en ändring av utskottssekreterarnas ställning som innebär en allvarlig försvagning av utskotten.

Den nuvarande arbetsordningen föreskriver att utskottssekreterarens verksamhet bedrivs enligt vederbörande utskotts anvisningar och med självständigt ansvar för beredningen av utskottets arbete. Detta är en självklarhet. Det finns således inte den ringaste anledning att ändra nuvarande ordning.

Vi är inom utskotten fullt kompetenta att själva inom ramen för gällande regler ansvara för uppläggningsen och genomförandet av arbetet. Vi har genomgående mycket kunniga och duktiga utskottssekreterare, som med största ansvar och omsorg utför sina arbetsuppgifter i enlighet med utskottets intentioner. Så har det också varit genom åren. Varken utskotten som sådana eller deras sekreterare är i behov av någon handledare utanför utskottskretsen. I än mindre grad är någon central styrning av vår verksamhet påkallad.

Enligt min mening finns det en påtaglig risk för att politikernas ställning försvagas om den föreslagna centralstyrningen på sekreterarsidan förverkligas. Detta kan väl ändå aldrig ha varit avsikten med organisationsutredningen.

Presidiesekreterarens samordning och ledning av verksamheten inom sekretariatet är fullt möjlig och har skett inom nuvarande regelverk. Så bör det också vara i fortsättningen.

Slutligen kan jag inte underlåta att med anledning av vad som har skett i dessa dagar i juridiska utskottet påtala hur det går med icke önskvärd styrning av vår verksamhet. Det som har skett är ett skolexempel på hur det inte skall få gå till. Det är presidiet som slutligen avgör utformningen av arbetsordningen för sekreteraren. Det är min förhoppning att presidiet handlägger den frågan med största klokskap.

Helge Adam Møller: Ærede præsident! Jeg vil godt et kort øjeblik tale om det tidsskrift, som vi alle i Nordisk Råd har ansvaret for, nemlig Nordisk Kontakt, og jeg taler på vegne af en enig redaktionskomité.

Vi vil gerne takke flertallet i Juridisk Udvalg, fordi man har besluttet, at redaktionskomiteen for Nordisk Kontakt skal bevares, i modsætning til det, som organisationskomiteen foreslog.

Vi må holde fast i, at Nordisk Kontakt er Nordisk Råds tidsskrift. Det er altså parlamentarikerens tidsskrift, og derfor bør det også være parlamentarikerne, som har ansvaret for tidsskriftet og som lægger retningslinjerne for dette tidsskrift. Det kan ikke være rigtigt at overlade dette alene til embedsmændene.

Der er så nogle, der siger: Jamen man kan lægge ansvaret over til præsidiet. Præsidiet er jo de 10 dygtigste kvinder og mænd, vi har, det er eliten i Nordisk Råd. Men er det så rigtigt også at give dem ansvaret for Nordisk Kontakt? Det mener vi ikke, for med de mange nye opgaver, præsidiet får, har de ikke nogen jordisk mulighed for også at tage ansvaret for Nordisk Kontakt. Det vil blive en lille bitte biopgave, og derfor vil det alligevel blive embedsmændene, der kører jobbet.

Jeg kan sige, at redaktionskomiteen på vores møde for 3 dage siden var enige om, at det er parlamentarikerne og ikke embedsmændene, der skal udstikke retningslinjerne for Nordisk Kontakt. Vi finder derfor, at dette parlamentariske job skal være redaktionskomiteens, fordi præsidiet ikke har tid og kræfter til det.

Men alle i redaktionskomiteen er også enige om, at præsidiet bør uddelegere et antal beslutninger til redaktionskomiteen, at præsidiet bør give ansvar, fordi det er således, at ansvar giver engagement.

Det ansvar og det engagement, vi godt vil have, at en kommende redaktionskomité får, er, ganske kort, at det er komiteen - altså parlamentarikerne - der, når præsidiet har fastsat budgettet og ansat chefredaktøren, formulerer de redaktionelle hovedretningslinjer, dvs. fastlægger udviklingsplanerne for tidsskriftet, hvor tit det skal udgives, om der skal være annoncer og temannumre o.s.v.

Vores holdning er, at følger man disse retningslinjer, så vil vi få et endnu bedre Nordisk Kontakt, end vi har i øjeblikket. Derfor tak til flertallet i Juridisk Udvalg.

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Ólafur G.Einarsson sagde i går fra denne talerstol, at Valgkomiteens forslag betyder, at der ikke længere skal være li-gestilling mellem landene, idet Island ikke får en ordførerpost. Dette er ikke i overensstemmelse med virkeligheden. Ólafur Einarsson er selv medlem af det præsidium, som har pålagt Valgkomiteen at foretage en fuld rotation, og som samtidig har bedt om, at der blev taget mest muligt hensyn til partigruppernes synspunkter.

I Valgkomiteen blev der - bl.a. af mig, men også af andre - klart givet udtryk for, at vi mente, at Island skulle have en ordførerpost, men da vi i den sidste periode har haft en islandsk socialdemokratisk ordfører, og da den islandske delegation består af 1 socialdemokrat, 1 fra Venstregruppen og 5 borgerlige medlemmer, fandt vi det under hensyn til rotationen naturligt, at den kommende islandske ordfører kom fra den borgerlige fløj.

Konkret pegede vi på, at ordførerposten for Juridisk Udvalg kunne udpeges fra Island i stedet for fra Danmark, som har 2 ordførerposter. Derved ville der

blive taget hensyn til landefordelingen, der blev fuld rotation, og der blev taget hensyn til partigruppernes ønsker om udvalg.

Jeg er ikke i stand til at forklare, hvad der er sket i den borgerlige lejr i Island, men de har ikke villet tage imod tilbudet om en ordførerpost, og så må jeg konstatere, at ansvaret, for at Island ikke får en ordførerpost, alene ligger hos den borgerlige islandske fløj.

Hr. præsident, lad mig slutte med at sige, at jeg har forstået, at hr. Lars P. Gammelgaard ønsker, at man skal nedlægge delegationerne og styrke partigrupperne. Han har fra denne talerstol sagt, at det har han givet klart udtryk for ved mange lejligheder.

Jeg er enig i, at vi på den måde bør politisere arbejdet, men vil godt føje til, at mæge til dobbeltmoral som den, hr. Lars P. Gammelgaard her har givet udtryk for, har jeg sjældent set. I de spørgsmål, bl.a. i forhold til Organisationskomiteens beretning, hvor det drejer sig om politisering - her tænker jeg på at få partigrupperne repræsenteret i præsidiets - er det just De Konservative, som har reserveret sig.

Så jeg giver ikke så forfærdelig meget for hr. Lars P. Gammelgaards markeringer ud af vinduet, så længe han ikke tager konsekvensen af sine markeringer i det daglige arbejde i rådet.

Ólafur G. Einarsson: Hr. præsident! Dorte Bennedsen sagde, at det ikke var i overensstemmelse med virkeligheden, det jeg sagde om, at der ikke længere var ligestilling mellem landene. Det er der ikke, og det bliver der ikke, hvis vi vedtager forslaget fra ministerrådet om ændring af § 52 i Helsingforsaftalen.

Dorte Bennedsen sagde også, at hvis de borgerlige partier i Island havde taget formandsposten i Juridisk Udvalg, så ville der have været fuld rotation i formandsposterne. Det er heller ikke rigtigt, fordi Island jo har haft formandsposten i Juridisk Udvalg, og hvis den igen var gået til Island, kun ved at de borgerlige partier fik ordførerposten i stedet for en socialdemokrat, så var der ikke fuld rotation. Det var det, jeg gerne ville sige, hr. præsident.

Jeg vil også føje til, at de borgerlige partier i Island jo har to primærposter, dvs. de to poster i præsidiets, en fra den konservative gruppe og en fra Mitten-gruppen. Det er derfor, synes vi, retfærdigt, at den tredje primærpost gik til Socialdemokraterne i Island.

Gammelgaard: Til fru Dorte Bennedsen: Jeg har i en række møder i udvalgene gjort opmærksom på mine synspunkter om, at partigrupperne burde styrkes, ja, burde afløse de nationale delegationer. Vi bør opdele os efter partiskel og ikke efter nationale modsætninger. Det har jeg gjort så stærkt, som det overhovedet har været muligt. Jeg har også gjort det skriftligt - som jeg sagde det før - i forhold til rådets udvalg.

Jeg kender ikke noget til, at jeg som medlem af rådet skulle have taget reservation i forhold til at gennemføre denne tanke.

Dorte Bennedsen: Ja, så må jeg konstatere, hr. præsident, at hr. Lars P. Gammelgaard øjensynlig ikke har læst papirerne, for Den Konservative Gruppe har som sådan reserveret sig over for forslaget om at udvide antallet af præsidiemedlemmer til 11, og formålet med denne udvidelse var jo just at sikre en parti-repræsentation for den gruppe, der er på 6 medlemmer i dag.

Til bemærkningerne fra Ólafur G. Einarsson vil jeg sige, at sagen var, at de borgerliges to partigrupper skulle besætte 3 ordførerposter, og den socialdemo-

kratiske gruppe skulle besætte 3 ordførerposter. Der var altså fuld mulighed for, hvis Island ikke ønskede at have Juridisk Udvalg, at man så havde rokeret sig imellem.

Jeg konstaterer, at dette problem rettelig skulle løses af den borgerlige fløj. Vi forsøgte gennem tre møder med forskellige modeller, og vi må konstatere, at Island er endt med - ved Ólafur G. Einarsson i præsidiet - at sige nej til, at der kom en islandsk ordfører.

Gammelgaard: Man kan da udmærket lade et præsidium, der består af 10 medlemmer, opdele sig efter partipolitiske retningslinjer. Man kan udmærket forestille sig, at et sådant præsidium på 10 medlemmer sammensættes efter partiernes indstillinger. Det er der da intet, der forhindrer.

Komstedt: Herr president! Jag har ju haft förmånen att ingå i organisationskommittén, och jag skall därför inte närmare gå in på de frågor som nu behandlas. Vad vi har kommit fram till är väl dokumenterat, och jag har avgivit en del reservationer i detta ärende, om antalet sessioner, om presidiets storlek o.s.v.

Jag vill bara helt kort ta upp en namnfråga. Vi föreslog inte någon ändring av budget- och kontrollutskottets benämning. Utskottet har anfört en avvikande uppfattning. Vi tycker att benämningen budget- och kontrollutskottet är ganska bra. Allmänhetens kännedom om Nordiska rådet är inte så stor, och det kan knappast vara en belastning om man av ett utskotts namn kan utläsa vad det sysslar med, och vi ägnar oss åt budget- och kontrollarbete. Jag tror också att utskottets uppgifter i fortsättningen minst lika mycket kommer att ligga på kontrollfunktionen som på budgethanteringen.

Herr president! Jag yrkar att det nuvarande namnet på budget- och kontrollutskottet bibehålls.

Sedan bara helt kort ytterligare en sak. Vi diskuterar nu förändringar av Nordiska rådets organisationsformer, och det kan då vara värt för alla parlamentarikerna att notera, att oavsett hur många organisationsutredningar och förändringar av kommittéer som man än gör, blir Nordiska rådet aldrig bättre än vad som kommer fram av det arbete som uträttas där. Jag tror att parlamentarikerna måste ålägga sig en större disciplin. Den här sessionen har hittills varit mycket dålig i detta avseende. Vid något tillfälle under förmiddagspasset i går var bara 44 valda ledamöter, alltså hälften, närvarande under voteringarna. I vissa utskott är det alldeles bedrövligt med närvaron på sammanträdena, trots att vi tar tid i anspråk för statsråd och andra genom att kalla dem dit. Skall vi ställa krav på andra, måste vi också skärpa oss själva. När vi nu organiserar om oss, låt oss också bli bättre i detta avseende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendationer och interna beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkterna I, III och IV.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland,

Hurskainen Sinikka, Jelked Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jääteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot utskottets förslag röstade:

Hreggviður Jónsson, Kallsberg Anfinn

Ólafur G. Einarsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Gudmundseth Roger, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kjærsgaard Pia, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Utskottets förslag till rekommendationer och interna beslut, enligt punkterna I, III och IV hade sålunda antagits med 67 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till internt beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt II.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelked Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jääteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot utskottets förslag röstade:

Andersson Arne, Hreggviður Jónsson

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Sønderby Peder, Werner Lars

Utskottets förslag till internt beslut enligt punkt II hade sålunda antagits med 69 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av ändringsförslag A 945Ä/j och förslagsställarnas förslag till internt beslut.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Rotnes Marit, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

För ändringsförslaget röstade:

Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Fagerholm Karl-Gunnar, Glønborg Knud, Hagen Carl I., Hreggviður Jónsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Knuuttila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rynänen Mirja, Salmén Olof, Svartberg Karl-Erik, Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Östrand Olle

Davidson Terje, Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Blankenborg Haakon, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kjærsgaard Pia, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Ändringsförslaget hade sålunda förkastats med 54 röster mot 20. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av A 945Ä/j.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Friðrik Sophus-

son, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jäätteenmäki Anneli, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Mot utskottets förslag röstade:

Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Kallsberg Anfinn, Väänänen Marjatta, Östrand Olle

Dauidsen Terje, Gammelgaard Lars P., Hagen Carl I., Jonsson Elver, Komstedt Wiggo *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Fagerholm Karl-Gunnar, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av ändringsförslaget hade sålunda antagits med 60 röster mot 5. 5 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till internt beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt V och reservanternas (Karl-Gunnar Fagerholm, Elsi Hetemäki-Olander och Mats Nyby) förslag.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Dauidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservanternas förslag röstade:

Ajo Aimo, Andersson Arne, Björk Gunnar, Fagerholm Karl-Gunnar, Hete-
mäki-Olander Elsi, Hurskainen Sinikka, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn,
Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Riihijärvi
Heikki, Ryyänänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Syse Jan P., Turunen Eeva,
Väänänen Marjatta

Gammelgaard Lars P *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil,
Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål
Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

*Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 57 röster mot 19. 1 medlem avstod
från att rösta.*

Härefter upptogs till votering, medelst voteringsapparat, utskottets förslag till
internt beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt V.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen
Dorte, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson,
Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gyldenkilde Lilli,
Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Hau-
gen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aas-
land, Hreggviður Jónsson, Jelveð Marianne, Jónsson Elver, Jäätteenmäki An-
neli, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knutzen Thea,
Knuuttila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde
Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur
G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj,
Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänänen Mirja, Salmén Olof, Sighvatur Björg-
vinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Söder Karin, Sønderby Peder,
Talleraas Anders, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik
Lena, Östrand Olle

Mot utskottets förslag röstade:

Andersson Arne, Björk Gunnar, Hurskainen Sinikka, Kallsberg Anfinn,
Kautto Tarja, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta

Gammelgaard Lars P., Sasi Kimmo *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Claes, Fagerholm Karl-Gunnar,
Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Håkansson Olle, Johansen Lars
Emil, Jón Kristjánsson, Jørgensen Anker, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-
Liisa, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen
Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

*Utskottets förslag till internt beslut hade sålunda antagits med 59 röster mot 7. 2 med-
lemmar avstod från att rösta.*

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till interna beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt VI, och konservativa gruppens reservation.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Söder Karin, Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservanternas förslag röstade:

Alvheim John, Andersson Arne, Fagerholm Karl-Gunnar, Fridrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hagen Carl I., Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður Jónsson, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Sasi Kimmo, Svensson Sten, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta

Frånvarande var:

Andersson Claes, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jonsson Elver, Nyby Mats, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 54 röster mot 21.

Härefter upptogs till votering, medelst voteringsapparat, utskottets förslag till internt beslut med anledning av punkten VI i medlemsförslag A 945/j.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Söder Karin, Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot utskottets förslag röstade:

Alvheim John, Andersson Arne, Björk Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hagen Carl I., Hreggviður Jónsson, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Talleraas Anders, Turunen Eeva

Fagerholm Karl-Gunnar, Jonsson Elver, Svensson Sten *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersen Hanne, Andersson Claes, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

Utskottets förslag till internt beslut hade sålunda antagits med 49 röster mot 20. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering, medelst voteringsapparat, utskottets och reservanternas (Lennart Andersson, Jan P. Syse, Kirsti Kolle Grøndahl, Birte Weiss och Helge Adam Møller) förslag till internt beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt VII .

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Fagerholm Karl-Gunnar, Hagen Carl I., Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Kautto Tarja, Kjærsgaard Pia, Páll Pétursson, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson,

För reservanternas förslag röstade:

Ajo Aimo, Andersson Arne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Benned- sen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyl- denkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jäätteenmäki Anneli, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuuttilla Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsä- mäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Öhrsvik Lena, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Ös- trand Olle, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Söder Karin, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst

Sønderby Peder *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Andersson Claes, Håkansson Olle, Hansen Ivar, Johansen Lars Emil, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Utskottets förslag hade sålunda förkastats med 64 röster mot 12. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering, medelst voteringsapparat, reservanternas förslag till internt beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt VII.

För reservanternas förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersson Arne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryynänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot reservanternas förslag röstade:

Alvheim John, Hagen Carl I., Kallsberg Anfinn, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Sighvatur Björgvinsson

Fagerholm Karl-Gunnar, Hjörleifur Guttormsson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Andersen Hanne, Andersson Claes, Björk Gunnar, Hansen Ivar, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kjærsgaard Pia, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Werner Lars

Reservanternas förslag till internt beslut hade sålunda antagits med 57 röster mot 7. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till internt beslut med anledning av medlemsförslag A 945/j, punkt VIII och konservativa gruppens reservation.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Ni-

elson Poul, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Ryyänänen Mirja, Salmén Olof, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Söder Karin, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservanternas förslag röstade:

Andersson Arne, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hansen Ivar, Hreggviður Jónsson, Kallsberg Anfinn, Knudsen Grete, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Riihijärvi Heikki, Sasi Kimmo, Svensson Sten, Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva

Hagen Carl I. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kjærsgaard Pia, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 56 röster mot 19. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag till internt beslut antogs.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation med anledning av ministerrådsförslag *B 118/j*, punkt 1

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot utskottets förslag röstade:

Gustafsson Hans, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn

Hreggviður Jónsson och Sønderby Peder *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Andersson Claes, Hansen Ivar, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda antagits med 72 röster mot 3. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation med anledning av ministerrådsförslag **B 118/j**, punkt 2, och reservanternas två förslag (reservation I: Karl-Gunnar Fagerholm, Elsi Hetemäki-Olander och Mats Nyby: reservation II: den konservativa gruppen)

För reservation I röstade:

Ajo Aimo, Andersen Hanne, Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Fagerholm Karl-Gunnar, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hetemäki-Olander Elsi, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jätteenmäki Anneli, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knuuttila Sakari, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Nyby Mats, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Söder Karin, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta,

För reservation II röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hreggviður Jónsson, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Svensson Sten, Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders

Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Davidsen Terje, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Lundblad Grethe, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Øhrsvik Lena och Östrand Olle *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Andersson Claes, Blankenborg Haakon, Haugen Helga, Hurskainen Sinikka, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Reservation II hade sålunda förkastats med 28 röster mot 22. 25 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering utskottets förslag till rekommendation och förslaget i reservation I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Jelved Marianne, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Lundblad Grethe, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservation I röstade:

Ajo Aimo, Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Fagerholm Karl-Gunnar, Hetemäki-Olander Elsi, Hurskainen Sinikka, Jón Kristjánsson, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knuuttila Sakari, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nyby Mats, Riihijärvi Heikki, Rynänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Söder Karin, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta

Andersson Arne, Gammelgaard Lars P., Hagen Carl I., Hreggviður Jónsson, Kallsberg Anfinn, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Nyhage Hans, Svensson Sten och Talleraas Anders *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jäätteenmäki Anneli, Lunde Kjellbjørg, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Förslaget i reservation I hade sålunda förkastats med 44 röster mot 20. 11 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter upptogs till votering utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Knudsen Grete, Knuuttila Sakari, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyby Mats, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Rynänen Mirja, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot rekommendationen röstade:

Annerstedt Ylva, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Hreggviður Jónsson, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Knutzen Thea, Komstedt

Wiggo, Liltved Tore A., Nyhage Hans, Riihijärvi Heikki, Svensson Sten, Väänänen Marjatta

Andersson Arne, Friðrik Sophusson, Hagen Carl I. och Talleraas Anders *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Björk Gunnar, Hansen Ivar, Hetemäki-Olander Elsi, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 13. 4 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation med anledning av ministerrådsförslag *B 118/j*, punkt 3, och reservanternas (den konservativa gruppen) förslag.

För utskottets förslag röstade:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersen Hanne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kalle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hjörleifur Gutormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Svartberg Karl-Erik, Söder Karin, Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservanternas förslag röstade:

Andersson Arne, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður Jónsson, Jón Kristjánsson, Jätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Riihijärvi Heikki, Ryyänen Mirja, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svensson Sten, Syse Jan P., Talleraas Anders, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta

Hagen Carl I. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Alvheim John, Andersson Claes, Håkansson Olle, Johansen Lars Emil, Jonsson Elver, Pietikäinen Sirpa, Samuelsson Marianne, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Werner Lars

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 49 röster mot 26. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag till rekommendation antogs.

Utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslag A 926/j bifölles.

9

C 11/j: Berättelser för 1989 på juridiska utskottets sakområde

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger de till utskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

10

E-saker

E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporganisationerna som företrädare för konsumentgrupper¹

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag vill till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

På vilket sätt har handikapporganisationerna i de nordiska länderna involverats i det nordiska standardiseringsarbetet och i övrigt i samarbetsprojekten på konsumentområdet?

Industri- och energiminister Anne Birgitte Lundholt: Hr. præsident! For at styrke forbrugerindflydelsen i europæisk og internationalt standardiseringsarbejde har ministerrådet etableret et nordisk netværk med en kontaktperson i hvert land til at følge med i de standardiseringsforslag, som har særlig forbrugerinteresse.

Kontaktpersonerne kommer fra forbrugerorganerne eller standardiseringsorganisationerne. De sørger for nordiske samrådsmøder, hvor man koordinerer holdningen til internationale forslag og fordeler opgaverne imellem sig, inden nationale forbrugerrepræsentanter deltager i internationale komiteer og arbejdsgrupper.

Handicaporganisationerne inddrages i dette arbejde på nationalt plan. Forbrugerorganerne i Norden har traditionelt god kontakt med handicaporganisationerne. F.eks. i Danmark og i Norge er handicaporganisationerne repræsenteret direkte i forbrugerrådene. I Finland og i Sverige holder konsumentverkerne samrådsmøder med forskellige handicaporganisationer. Handicapinteresserne indgår i forbrugerorganernes daglige arbejde, f.eks. ved afprøvning af forbrugsvarer og i informationsvirksomheden. I konkrete tilfælde deltager handicaporganisationerne i arbejdet med sagkyndig bistand.

Denne nære kontakt bør sikre, at handicappedes interesser bliver varetaget i det nordiske samarbejde på forbrugerområdet både i forbindelse med standardisering og andre samarbejdsopgaver.

Fra det nordiske samarbejde kan jeg nævne et par aktuelle eksempler på, hvordan handicapspørgsmålene inddrages.

En forstudie om ny teknologi for alle er lige blevet afsluttet. Forbrugerkontorer i tre svenske kommuner har i samarbejde med lokale handicap- og pensio-

¹ Frågan tryckt s. 2603.

nistforeninger undersøgt, hvordan brugerne kan få indflydelse på nye service- og informationssystemer som bankautomater og billetautomater, køsystemer, lokal- og kabel-tv samt forskellige former for "home banking" og "home buying".

De indhøstede erfaringer kan anvendes i andre lokale fremstød for at fremme forbrugerindflydelse og specielt handicappede forbrugeres interesser.

Et andet eksempel fra nordisk samarbejde er den metodeudvikling, som foregår for at vurdere, hvor nemme husholdningsapparater er at håndtere. Arbejdet sigter på at få producenterne til at udvikle modeller, som kan anvendes af personer med nedsat syn eller svage kræfter.

Ud over det standardiseringsarbejde, som foregår på forbrugerområdet, kan jeg henvise til Nordiska nämnden för handikappfrågor, som hører under social- og sundhedssektoren, og som i første række arbejder med hjælpemiddelspørgsmål.

Nævnet har igangsat udarbejdelsen af en nordisk handlingsplan eller strategier for det internationale standardiseringsarbejde på hjælpemiddelområdet.

Lena Öhrsvik: Jag tackar för svaret. Det finns många viktiga upplysningar i detsamma. Jag hoppas att alla dessa fina intentioner når ut till alla som verkar inom området - längst ut i yttersta kanten. Det är mycket bra att man i några länder har integrerat handikapporganisationerna direkt i förbrukarråden.

I svaret nämns en förstudie om ny teknologi för alla och att man lokalt har gjort vissa undersökningar i samarbete med organisationerna. Min tilläggsfråga blir då: Hur har man tänkt att gå vidare när det gäller just detta projekt?

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

E 41: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen för bekämpning av brottslighet¹

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Med hänvisning till motiveringen vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att förebygga brottsligheten i Norden och Sovjetunionen?

Justitsminister **Engell:** Vi har alle glædet os meget over den positive udvikling i forbindelse med åbningen mod Øst og de kontakter og muligheder, som den åbning indebærer for vores lande.

På den anden side er de nordiske regeringer enige om, at den øgede kontakt mellem de nordiske lande og bl.a. Sovjetunionen på længere sigt øger mulighederne og også behovet for internationalt samarbejde om bekæmpelse af kriminalitet.

Der er da også allerede på en række områder taget initiativer til et sådant samarbejde om bekæmpelse af bl.a. grænseoverskridende kriminalitet.

Jeg kan her nævne bl.a. samarbejdet i FN om bekæmpelse af narkotikakriminalitet. Sovjetunionen var således vært ved det første europæiske HONLEA-møde, hvor der blev vedtaget en række generelle resolutioner om samarbejde mellem landenes politimyndigheder vedrørende bekæmpelse af narkotikakrimi-

¹ Frågan tryckt s. 2630.

nalitet. Endvidere er Sovjet, Tjekkoslavakiet og Polen nu blevet optaget i Interpolsamarbejdet.

Også på det fællesnordiske plan er der taget en række initiativer. På de nordiske rigspolitichefers møde i juni 1990 blev forholdet til Østeuropa drøftet, og der var enighed om, at optagelsen af Sovjet, Tjekkoslavakiet og Polen i Interpolsamarbejdet vil forbedre mulighederne for et øget samarbejde om bekæmpelse af kriminalitet, herunder ikke mindst den organiserede kriminalitet.

Fællesnordiske forbindelsesofficerer, som fra januar måned i år er stationeret i Warszawa og Budapest, vil også kunne bidrage til væsentligt at forbedre mulighederne for et hurtigt og effektivt samarbejde også i konkrete sager.

Efter det oplyste er der allerede via forbindelsesofficerer i bl.a. Wien etableret særdeles gode kontakter til myndighederne i flere østeuropæiske lande.

Dette samarbejde har muliggjort opklaringen af en række konkrete sager, bl.a. vedrørende narkosmugling gennem Østeuropa.

Som det fremgår, er der allerede etableret et internationalt samarbejde med landene mod Øst, og jeg håber, at udviklingen vil muliggøre fortsat udbygning af dette samarbejde.

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Jag tackar ministern för svaret, som dock närmast handlade om narkotikabrottsligheten. Jag ville fråga hur läget är med annan brottslighet.

Justitsminister Engell: Som jeg nævnte, forestiller vi os, at der i de kommende år åbner sig stadig flere muligheder for at styrke det samarbejde, der nu er i gang.

Jeg kan som et eksempel på, hvordan samarbejdet udvikler sig, nævne, at repræsentanter fra det danske politi for kort tid siden var på besøg i Moskva og besøgte de sovjetiske politimyndigheder og de sovjetiske politiorganisationer - et besøg, som jeg ved, at repræsentanterne fra dansk politi havde meget fornøjelse og udbytte af.

Jeg forestiler mig også, at man i takt med, at udviklingen løber i den rigtige retning, i en række af de internationale fora, måske også i en europæisk sammenhæng, kan knytte kontakterne endnu tættere til Sovjet og til de andre central- og østeuropæiske lande, som nu er og stadig væk bliver en stadig tættere del af det samarbejde, vi har.

Jeg er enig i, at det samarbejde, vi forestiller os, ikke alene skal omfatte narkokriminalitet. Der er andre væsentlige kriminalitetsformer, som jeg også ved man har diskuteret i Finland såvel som i andre af de nordiske lande. Her må det så blive et samarbejde, der får en mere generel karakter, dækker alle de områder, som er relevante. Men vi kan selvfølgelig ikke lukke øjnene for, at der især på narkoområdet har meldt sig nogle problemer ikke bare i forhold til Sovjet, men også i forhold til andre lande i Centraleuropa.

Derfor er jeg ganske enig i, at der må ske en fortsat udbygning af samarbejdet. Det vil vi fra de nordiske ministres side også være indstillet på at tage op ved vores indbyrdes drøftelser.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

E 43: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bemästra den omfattande invandring som eventuellt inriktas från Östeuropa till de nordiska länderna¹

Sinikka Hurskainen: Herr ordförande! Med hänvisning till motiveringen vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit eller avser att vidta för att bemästra den omfattande invandring som eventuellt riktas från Östeuropa till de nordiska länderna?

Mats Nyby övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Justitsminister Karl Gjesteby: President! Den ökande demokratiseringen og åpenheten i Øst-Europa har gitt østeuropeiske borgere økte muligheter for å se andre land og innlede samarbeid på tvers av gamle skillelinjer. Dette er en utvikling som ønskes velkommen av alle de nordiske land. Vi har ikke minst innen rammen av KSSE-prosessen arbeidet og vil fortsatt arbeide for at reiser innen europeiske land skal skje mest mulig uhindret.

Denne positive utviklingen har imidlertid samtidig ført til en større mulighet enn tidligere for at østeuropeiske borgere vil forsøke å utvandre og skape seg en fremtid i et annet land, ut fra ulike økonomiske og sosiale motiver.

De nasjonale myndigheter i Norden følger hver for seg og sammen utviklingen nøye, og utveksler synspunkter når det gjelder mulighetene for en omfattende tilstrømning fra Øst-Europa. Samarbeidet skjer særlig gjennom den nordiske samrådsgruppe for asyl- og flyktningpolitikk. Jeg vil understreke at det er vår felles vurdering at det ikke er noen umiddelbar utsikt til en masseutvandring fra Øst-Europa.

Søknader om politisk asyl eller oppholdstillatelse fra østeuropeiske borgere vil på linje med andre søknader bli vurdert i forhold til det nasjonale regelverk i de enkelte nordiske land.

Generelt vil jeg understreke at vi legger vekt på å forsøke å forhindre en omfattende tilstrømning til de nordiske land. Dette kan gjøres dels ved å signalisere at det vil være forgjeves å søke til Norden for å oppnå permanent opphold, og dels gjennom bistand i bred forstand, bl.a. til den økonomiske og demokratiske utvikling av landene.

Til slutt vil jeg tilføye at de nordiske land holder seg særlig orientert om mulighetene for økt tilstrømning fra Sovjetunionen, grunnet landets vanskelige politiske, økonomiske og sosiale forhold og befolkningens størrelse. I denne forbindelse følges utviklingen i Baltikum særlig nøye.

Nordiske myndigheter ser her med bekymring på den seneste tids utvikling. Personer som med rette måtte frykte for liv og helse og av slike grunner finner det nødvendig å forlate sitt land og søke beskyttelse i et nordisk land, vil få beskyttelse i samsvar med de nasjonale og internasjonale regelverk.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2632.

E 50: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmar¹

Riihijärvi: Herr president! Högaktningsfullt vill jag fråga:

Vilka åtgärder tänker Nordiska ministerrådet vidta för att hindra att den stora mängd flyktingar, som kommit till något av de nordiska länderna som följd av dess liberala flyktingpolitik, efter fem års vistelse flyttar till ett annat nordiskt land med stöd av nordiska konventioner och på det sättet vållar detta land svårigheter med omhändertagande och placering av dessa flyktingar?

Justitsminister Engell: Hr. præsident! Som retstilstanden mellem de nordiske lande er i dag, giver en opholdstilladelse, som er meddelt i ét nordisk land, alene ret til ophold i dette land for den pågældende udlænding. Dette gælder, uanset på hvilket grundlag der er opnået opholdstilladelse, og uanset længden af den periode, der har været meddelt opholdstilladelse.

De særlige overenskomster, der medfører fritagelse for at være i besiddelse af pas og opholds- og arbejdstilladelse under ophold i et nordisk land, omfatter således kun statsborgere i de nordiske lande. Personer, der er statsborgere i andre lande, har ikke mulighed for at påberåbe sig de fællesnordiske aftaler.

Hvis en person med opholdstilladelse i Danmark eksempelvis ønsker et længerevarende ophold i Sverige, må den pågældende på almindelig vis ansøge om opholdstilladelse hos de svenske myndigheder.

På tilsvarende måde kræver ophold på indtil 3 måneder visum, medmindre udlændingen er viseringsfri i netop det nordiske land, som han eller hun ønsker at besøge som turist.

Opnår en udlænding med opholdstilladelse i et nordisk land efter en år-række statsborgerskab i overensstemmelse med det pågældende lands nationale regler, er den pågældende person naturligvis ligestillet med andre nordiske statsborgere i henseende til ophold i de nordiske lande. Denne retstilstand har Ministerrådet ikke noget ønske om at ændre. Og med hensyn til flygtninge med opholdstilladelse i et nordisk land er der som sagt ikke tale om noget problem, idet opholdstilladelsen kun er gyldig for ophold i det land, hvor den er meddelt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 55 Fråga till Danmarks regering angående nordiskt passavtal²

Sasi: Herr president! Till Danmarks regering:

Ämnar Danmark säga upp det nordiska passavtalet för att uppfylla kraven på gränskontroll inom EG-länderna?

Justitsminister Engell: Hr. formand! Under generaldebatten i Nordisk Råd i Reykjavik i februar 1990 udtalte jeg, at vi fra dansk side lægger helt afgørende vægt på at fastholde pasfriheden i Norden og ikke at genindføre grænsekontrollen ved de indre nordiske grænser i forbindelse med Danmarks tiltræden til EF-grænsekontrolkonventionen. Det synspunkt vil jeg gerne gentage her i dag.

Det har under de drøftelser, der er ført med de andre EF-lande, ligget Danmark meget på sinde at søge at finde en løsning, der lader den hævdundne

¹ Frågan tryckt s. 2639

² Frågan tryckt s. 2646

frie grænsepassage inden for Norden uberørt. En sådan løsning forekommer da også efter de seneste forhandlinger i EF og efter drøftelserne i går med mine nordiske ministerkollegaer opnåelig.

Jeg kan derfor svare klart nej til spørgsmålet om, hvorvidt vi fra dansk side har til hensigt at opsigte den nordiske pasafale.

Sasi: Herr president! Jeg takker justitieminister Hans Engell for ett mycket klart och tydligt svar och jag vet att han är en mycket bra justitieminister och han arbetar säkert behårt för det nordiska samarbetet i EG-sammanhang. Men jag skulle ändå vilja få klagjort en del saker: Vad är tidtabellen för förhandlingarna för Danmarks inträde i EGs gränskontrollavtal? När kommer det slutliga beslutet att fattas, dvs. när vet vi bergsäkert om den nordiska passfriheten kan bibehållas och kommer det att betyda att även nordbor kan resa till EG-länderna utan pass eller blir det passkontroll, och blir den kontrollen då mellan Danmark och Tyskland?

Justitsminister Engell: For Danmark har det i hele det forhandlingsløb, der har været omkring EF's grænsekontrolkonvention, været et hovedmål at søge at finde en løsning, der både tilgodeser de nordiske hensyn og samtidig indebærer, at Danmark uden vanskeligheder kan tiltræde den konvention, som EF-landene nu opretter, og som det naturligvis for Danmark som EF-land også er vigtigt at kunne være med i.

Selve tidsrammen for de forhandlinger, der foregår, er den, at der foreløbig er planlagt et EF-ministermøde i juni måned, hvor det i hvert fald indtil videre er hensigten, at landene skal kunne underskrive denne konvention.

Vi har, som jeg nævnte det i mit første svar i går, i den nordiske kreds af immigrationsministre drøftet hele dette spørgsmål og er enige om den forhandlingsposition, som Danmark nu vil fremføre under de kommende forhandlinger i EF, og jeg har også gode forhåbninger om, at de andre EF-lande vil have forståelse for og respektere, at Danmark her har et væsentligt nordisk hensyn. Der er tale om en aftale, som nu har fungeret i vel snart 40 år, og fungeret på en absolut tilfredsstillende måde. Det er så nogenlunde tidsrammen i det.

Med hensyn til den praktiske indretning af kontrolfunktioner er det klart, at det, vi fra dansk side kan varetage og kæmpe for, er en fastholdelse af den nordiske pasafale. Men det er lige så klart, at de andre EF-lande set i forhold til andre nordiske lande, som ikke er medlemmer af EF, selvfølgelig kan vedtage beslutninger, som betyder, at der vil være en eller anden form for kontrol eller check i forbindelse med indrejse til det europæiske område.

Men det, der har været det helt afgørende, er at fastholde rejsefriheden, pasfriheden, inden for det nordiske område, og som det tegner nu, ser det også ud, som om vi kan holde fast i det. Det er jo det, som jeg også har givet udtryk for er den danske regerings holdning. For os er dette et helt afgørende spørgsmål.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 59: Fråga till Sveriges regering angående efterföljande av det nordiska passavtalet¹

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Vad tänker Sveriges regering vidta för åtgärder för att informera svenska myndigheter och andra instanser om det nordiska passavtalet?

Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister **Hellström:** Det nordiska passfrihetsavtalet innebär en rätt för nordiska medborgare att utan passhandling eller annan reselegitimation resa från ett nordiskt till ett annat. Avtalet reglerar däremot inte vilka typer av legitimationshandlingar som skall användas i bank- och affärsangelägenheter eller i andra s.k. privaträttsliga angelägenheter. Den fråga som Eeva-Liisa Moilanen ställer har alltså egentligen inte med den nordiska passkontrollöverenskommelsen att göra. Den rör i stället bankernas civilrättsliga förhållande till sina kunder.

Det av Eeva-Liisa Moilanen aktualiserade problemet kan ha samband med vilka legitimationshandlingar som över huvud taget godtas i sådana sammanhang. På goda grunder ställs kraven på den punkten högt av bankerna, främst för att hindra brott. Jag är emellertid övertygad om att svenska banker godtar andra legitimationshandlingar än finska pass av hög kvalitet. Frågeställningen torde kunna redas ut genom samverkan mellan å ena sidan Bankföreningen och Standardiseringskommissionen i Sverige och å andra sidan dessas finska motsvarighet.

Eeva-Liisa Moilanen: Herr president! Ämnar Sveriges regering informera Bankföreningen och Standardiseringskommissionen i Sverige att de borde acceptera vanliga finska legitimationskort, såsom till exempel det finska körkortet?

Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister **Hellström:** För utarbetande av svaret på Eeva-Liisa Moilanens fråga har den svenska regeringen självfallet varit i kontakt med Bankföreningen i Sverige. Det pågår också en diskussion mellan Bankföreningen och dess finska motsvarighet på denna punkt.

Det tycks förhålla sig på det sättet att vissa finska legitimationshandlingar har från bankernas synpunkt något lägre säkerhet än motsvarande handlingar som utfärdas i Norge, Danmark och Sverige. Det förs därför en diskussion mellan bankföreningarna om att lösa det problem som Eeva-Liisa Moilanen har pekat på.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 56: Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av flyktingpolitiken²

Karin Söder: Herr president! Jag har till Nordiska ministerrådet ställt följande fråga:

Kommer Nordiska ministerrådet att inom ramen för den harmonisering av flyktingpolitiken som nu pågår utforma regler som innebär att baltiska flyktingar själva får avgöra var i Norden de vill begära asyl?

¹ Frågan tryckt s. 2650.

² Frågan tryckt s. 2647.

Justitsminister Engell: Efter FN's Flygtningekonvention, som alle de nordiske lande har tiltrådt uden geografiske forbehold, er de kontraherende stater forpligtet til ikke at tilbagesende flygtninge til et land, hvor de risikerer forfølgelse af de grunde, som nævnes i konventionen, eller hvor de vil risikere videresendelse til et sådant land.

Denne forpligtelse fører, sammenholdt med det almindelige princip om første asylland, til, at en asylansøger kan opholde sig i det første sikre asylland, den pågældende er kommet til, mens asylansøgningen behandles.

En ordning som den, der omtales af fru Karin Söder, og hvorefter asylansøgeren selv skulle kunne vælge sit asylland, uanset hvilket nordisk land han eller hun indrejser i, ville være helt i modstrid med det almindelige princip om første asylland, og de nordiske regeringer har ikke tanke om at gennemføre et sådant system.

De nordiske indvandringsministre har drøftet den situation, hvor der måtte blive tale om en egentlig katastrofesituation i de baltiske stater med masseudvandring til følge. Der kan i en sådan situation blive behov for at gennemføre særlige foranstaltninger med henblik på at sikre en ligelig fordeling af de byrder, der kan opstå ved en sådan masseudvandring.

Der foreligger imidlertid ikke på nuværende tidspunkt - det er det naturligvis vigtigt at understrege - en situation, som gør det nødvendigt at ændre de sædvanlige procedurer for behandlingen af asylansøgere fra de baltiske stater.

Karin Söder: Herr president! Jag tackar minister Engell för svaret.

Jag känner väl Genèvekonventionen. Det är en mycket viktig konvention, som vi skall försöka följa i alla avseenden. Men svaret är mot den bakgrunden något ologisk.

Först säger statsrådet att vi skall följa Genèvekonventionen och att man inte kan ändra den så att den ganska lilla grupp av människor, framför allt män, som söker sig till vårt land skulle få välja asylland i Norden. Därefter säger statsrådet att om det skulle bli tal om en katastrofal massinvandring måste man göra förändringar med hänsyn till den situation som då uppkommer. Det måste ju innebära att man måste finna en formel inom Genèvekonventionens ram som tillgodoser helt berättigade krav på trygghet och en fördelning av ansvaret inom Norden för att ta hand om dessa flyktingar från de baltiska länderna. Det är min och många andras uppfattning att de utfästelser vi har gjort om att i en katastrofsituation ta hand om baltiska flyktingar uppfattas som om denna generositet redan existerar.

Därför är det oerhört viktigt att påskynda det arbete som redan är i gång på en gemensam flyktingpolitik i Norden och att klarlägga hur man skall hantera de frågor som i dag är så akuta när det gäller unga människor som söker flyktingstatus i nordiska länder. Det upprör människorna när flyktingar bollas från ett land till annat. Jag menar att man redan nu bör kunna finna någon formel som inte strider mot Genèvekonventionen.

Justitsminister Engell: Det, jeg var inde på i min første besvarelse, var en beskrivelse af de to situationer, der som man må kunne forudse, om ikke er sandsynlige så i hvert fald tænkbare.

Den ene situation er den i dag, hvor der kommer et lidt større eller lidt mindre antal asylansøgere til nordiske lande fra Baltikum og søger om asyl af forskellige årsager, f.eks. at de vægrer sig ved at gøre militærtjeneste.

Denne situation ligger fuldstændig inden for rammerne af, hvad de nordiske landes udlændingelovgivning kan håndtere, og her sker der er ganske normal behandling, det vil sige, at også afvisningsmuligheden bliver anvendt. Det kan vi gøre, fordi alle de nordiske lande er sikre lande i den forstand, at vi alle har undertegnet FN's Flygtningekonvention. Vi har alle forpligtet os til en individuel, grundig behandling af de ansøgninger, der måtte forekomme, og vi har alle forpligtet os til ikke at sende mennesker tilbage med risiko for, at de bliver forfulgt eller det, der er værre.

Det er den situation, vi kender i dag, og som vi da må håbe fortsætter.

Den anden situation er den, jeg beskrev i slutningen af mit første svar, hvor forholdene i Baltikum måtte udvikle sig på en sådan måde, at man kunne tale om en katastrofesituation. Og det, der kendetegner katastrofesituationer, er jo netop, at der er tale om voldsomme begivenheder, at man pludselig skal løfte en meget stor opgave.

Enhver kan, alene ved at kigge på kortet, se, at der er risiko for, at nogle af de nordiske lande i den sammenhæng kommer til at bære en større del af byrden end andre. Det, vi har drøftet, er, at skulle den situation opstå - hvad vi naturligvis ikke håber - så må vi være indstillet på i den nordiske samordningsgruppe og i vores ministerkreds at drøfte, hvordan vi kan hjælpe hinanden.

Når det gælder spørgsmålet om militærtjeneste, er det ikke hjemlet, at alene det at være militærnægter i sig selv giver et asylgrundlag. Der skal være tale om særlige omstændigheder, og man vil også i de situationer kunne meddele asyl, naturligvis.

Alt i alt skal jeg henvise til det svar, jeg gav i første omgang. Det forslag, fru Karin Söder er fremkommet med, mener vi ikke er realistisk.

Karin Söder: Herr president! Jag förstår problemen, men jag är övertygad om att solidaritetsaktionerna i Norden för de baltiska länderna gör att regeringarna måste ta itu med saken innan det uppstår en katastrofsituation. Om inte de facto, så i ord, för våra länder förespeglat flyktingarna att vi i Norden skall visa en solidaritet för dessa flyktingar som skiljer sig från andra länders hantering av flyktingärenden.

Jag hoppas att ministerrådet tar reaktionerna i de nordiska länderna på allvar så att flyktingarna - som snart kan bli mycket fler än i dag - behandlas på ett rimligt sätt och så att man undviker att unga värnpliktiga män som kommer från Baltikum skickas från det ena nordiska landet till det andra.

Justitsminister Engell: Jeg er ganske enig med fru Karin Söder i, at der fra de nordiske lande skal udgå en solidaritet i forhold til de demokratiserings- og selvstændighedsbestræbelser, som i denne tid udfolder sig i Baltikum. Jeg synes også, man kan sige, at debatten ved denne session og også gårsdagens møde er en understregning af den nordiske holdning til udviklingen i Baltikum.

Den solidaritet kommer jo til udtryk både politisk, økonomisk, handelsmæssigt og på andre måder. Ingen tvivl om det. Men der lå ligesom en undertone i fru Karin Söders sidste spørgsmål i retning af, at vi ikke i de nordiske lande giver dem, der måtte komme her som asylansøgere, en tilstrækkelig ordentlig behandling. Det synspunkt er jeg bestemt ikke enig i - medmindre jeg har overfortolket fru Karin Söder.

Vi har hver især i vores nordiske lande en udlændingelovgivning, som vel kan siges på mange måder at være forbilledlig. En udlændingelovgivning, som i hvert fald giver en række garantier, som man ikke kender til i mange andre

lande, og som jo også bliver diskuteret i vores nationale parlamenter og i offentligheden.

Jeg må derfor igen sige, at det forslag, fru Karin Söder var fremme med først, synes vi ikke er nogen god idé. Den måde, hvorpå det fungerer i dag, kan vel aldrig siges at være optimal, men den giver alt andet lige en sikkerhed for, at de, der måtte komme ind som ansøgere, får en individuel og grundig behandling, og det er vel det, der bør være sigtet og grundlaget i en ud-lændingelovgivning.

Karin Söder: Herr president! Jag konstaterar att vi inte är helt eniga när det gäller formaliteterna, men det gläder mig att vi är eniga i sak om att vi skall behandla flyktingarna på ett individuellt sätt. Även om meningarna är delade i dag är jag dessvärre övertygad om att vi snart kan komma i en situation där mitt förslag måste övervägas. Det måste göras innan det inträffar någon katastrof. Måtte framtiden visa att jag har fel!

Justitsminister **Engell:** Jeg er enig i, at vi kan yde vores bidrag til at forhindre, at der opstår en katastrofesituation. Det er først og fremmest igennem vore politiske tilkendevælselser, det er igennem den økonomiske bistand, det er igennem et handelsmæssigt samarbejde - et samarbejde, der også bygger på de mange besøg, som både fra parlamenter og fra regeringers side har været aflagt i De Baltiske Lande, og de genbesøg, der har været her.

Men må jeg så sige, at de helt fundamentale problemer - det gælder i Østeuropa, det gælder i Baltikum - er vi ikke i stand til at løse alene via de nordiske landes asyllovgivning. Det kræver andre politiske tiltag, og det er jo præcis dem, både regeringer og parlamenter netop i disse måneder taler så stærkt for.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 60: Fråga till Nordiska ministerrådet angående den rättsliga ställningen för kommittéer, arbetsgrupper, institutioner m.fl. tillsatta av Nordiska ministerrådet¹

Ajo: Herr president! Jag ställer följande fråga till Nordiska ministerrådet:

I vilket fall kan en internationell organisation i Nordiska ministerrådets regi vägra vara part vid processrätt och vilket lands lagstiftning skall tillämpas i så fall?

Indenrigsminister og nordisk samarbejdsminister **Thor Pedersen:** Hr. præsident! Ifølge den nordiske aftale af 9. december 1988 om den retlige stilling for fællesnordiske institutioner og deres ansatte er nordiske institutioner selvstændige retssubjekter med samme retslige handleevne som andre juridiske personer i det land, hvor institutionen har sit sæde.

Om retsstillingsaftalen kan anvendes på en given institution, fremgår af institutionens egne vedtægter, som er godkendt af ministerrådet, idet institutionsbegrebet ikke udtrykkelig er defineret i retsstillingsaftalen.

Det kan dog nævnes, at nordiske komiteer og arbejdsgrupper ikke udgør institutioner i aftalens forstand. Om de opfylder forudsætningerne for at op-

¹ Frågan tryckt s. 2651.

træde som part for en domstol, afhænger derfor af indholdet af de nationale materielle og procesretlige bestemmelser.

Jeg kan tilføje, at spørgsmålet om retsevne for nordiske organer fremover vil blive fastlagt fra og med oprettelsen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 63: Fråga till Sveriges regering angående sameting för svenska samer¹

Ajo: Ärade president! Jag ställer följande fråga till den svenska regeringen:
När får de svenska samerna ett eget sameting?

Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister **Hellström:** Herr president! Den fråga som Aimo Ajo tar upp behandlades senast i samband med ett interpellationssvar i den svenska riksdagen, där utbildningsminister Bengt Göransson fick tillfälle att ta upp frågan i ett vidare sammanhang. Den samerättsutredning som tillsatts av den svenska regeringen har lagt fram ett förslag om att ett sameting skall inrättas. Utredningen har också behandlat andra frågor, om bl.a. rennäringen och det samiska språkets ställning.

Den svenska riksdagen har bestämt att de olika förslagen från samerättsutredningen skall behandlas i ett sammanhang. Remisstiden för samerättsutredningens betänkande "Samerätt och samiskt språk" går ut den sista maj i år. Det innebär att ett beredningsarbete i regeringens kansliet bör kunna genomföras under hösten i år. Vissa frågor är av den arten att de också måste behandlas av lagrådet innan de kan föreläggas riksdagen.

Det går sålunda inte att i dag ange någon exakt tidpunkt för när de svenska samerna får ett eget sameting. Men låt mig här upprepa vad Bengt Göransson har sagt i samband med besvarandet av riksdagsinterpellationen, nämligen att regeringen ser positivt på förslaget.

Jag kan också berätta att det pågår ett beredningsarbete inom arbetsgruppen för samefrågor i Sverige med att ta fram underlag och beräkningar för ett sameting. Det bör alltså finnas goda förutsättningar för en bra behandling av denna fråga när det blir aktuellt att lägga fram ett samlat förslag efter remissbehandlingen av samerättsutredningens betänkande.

Ajo: Herr president! Jag tackar ministern för svaret, men vill tillägga följande. I Nordiska rådets juridiska utskott har uttalats att medlemskap i Nordiska rådet är beroende av om samerna har ett representativt samiskt folkvalt organ. I Finland finns sedan början av 70-talet ett samiskt folkvalt parlament och i Norge sedan 1983. I och med att den svenska regeringen inte fått fram beslut om ett sameting i Sverige försenar Sverige ett samiskt medlemskap i Nordiska rådet. Därför vill jag uppmana den svenska regeringen att påskynda tillkomsten av ett sameting i Sverige.

Jordbruksminister och nordisk samarbetsminister **Hellström:** Herr president! Jag vill bara tillägga att, som bör ha framgått av mitt svar, den svenska regeringens arbete är inriktat på att åstadkomma ett sameting, såsom frågeställaren här har önskat. Det ligger i det uppdrag som har givits till samerättsutredningen, men den har ju att behandla många svåra frågor samtidigt. Det gäller som sagt sa-

¹ Frågan tryckt s. 2655.

mernas rättigheter, som stärks genom ett regeringsförslag om rennärningen, det gäller det samiska språkets ställning och andra frågor, också sametinget.

Riksdagen har sagt att den inte vill ta emot förslag ett efter ett, utan att man vill få alla förslagen i en samlad presentation från regeringens sida. Läget är, som jag skrivit i mitt svar, det att beredningsarbetet för detta bör vara avslutat under detta år. Slutbehandlingen av den fråga som Aimo Ajo önskar att vi skall påskynda ligger alltså inte så långt bort i tiden. Det är under detta år som beredningen bör kunna avslutas.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

11

D 1991/24/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insatsts för skydd av miljön i samernas kärnområden; D 1991/2/1987/j: Meddelande om rekommendation nr 2/1987 angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik; D 1991/44/1988/j: Meddelande om rekommendation nr 44/1988 angående reell likalön mellan kvinnor och män; D 1991/18/1989/j: Meddelande om rekommendation nr 18/1989 angående projekt på flyktingområdet; D 1991/19/1989/j: Meddelande om rekommendation nr 19/1989 angående begränsning av export av farliga varor; D 1991/44/1989/j: Meddelande om rekommendation nr 44/1989 angående nordiskt institut för EG-rätt

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag *bifölls*.

Mötet avslutades kl. 11.05

Protokoll

4:e mötet

Torsdagen den 28 februari 1991 kl. 11.05 - 16.35

Presidenter: Mats Nyby (1-5), Kirsti Kolle Grøndahl (5-6) och Ivar Hansen (6-10)

Dagordning

1. Allmän sakdebatt om *ekonomiska utskottets* saker
2. A 913/e Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder för att uppnå effektivare elanvändning i hushållen
A 918/e Medlemsförslag om gemensamt nordiskt elhögspänningsnät tillgängligt för alla
A 919/e Medlemsförslag om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik
3. A 941/e Medlemsförslag om förenklade tullprocedurer för sportflyget inom Norden
4. A 903/e Medlemsförslag om upprätthållande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde
5. A 947/e Medlemsförslag om program för det nordiska samarbetet efter 1992
6. A 949/e Medlemsförslag om koncernfacklig samverkan i Norden
7. C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1990)
C 4/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1990)
C 6/e Berättelse från Nordiska utvecklingsfonden (1990)
C 7/e Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling - Nordisk industrifond (1990)
8. C 15/e Berättelser för 1989 på ekonomiska utskottets sakområde
9. E-saker (frågor och svar) i anslutning till ekonomiska utskottets sakområde:
 - E 37 Fråga till Sveriges regering angående beskattning av pensionerna för återvändande invandrare
 - E 44 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat samarbete inom råvaru- och varuförsörjning samt energiförsörjning för att minska sårbarheten i krislägen
 - E 45 Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat samarbete på el-området
 - E 46 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor
 - E 47 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet
 - E 48 Fråga till Nordiska ministerrådet angående potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med Baltikum och Polen

E 65 Fråga till Nordiska ministerrådet angående bilresande gränsgångare

E 66 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens överskott för 1990

10. Avskrivning av följande rekommendationer:

32/1988/e Avveckling av kärnkraften

2/1989/e Samarbetsplan på energiområdet

40/1989/e Avskaffande av tull- och gränsprocedurer

2/1990/e EG-anpassning och regionalpolitik

3/1990/e Tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet

4/1990/e Samarbete om ekologisk jordbruksproduktion

5/1990/e Nordisk miljöfinansiering

6/1990/e Förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån

1

Allmän debatt om ekonomiska utskottets saker

Talleraas: Ærede president! Vi har gjennom hele denne uken hørt at det nordiske samarbeidet står ved en skillevei, og det er jeg helt enig i. Men selv om dette nordiske samarbeidet nå går på krykker, er ikke det det samme som at pasienten er uhelbredelig.

I innledningen til behandlingen av det Økonomiske utvalgs saker vil jeg påpeke at ett av de saksområder vi har lagt mest vekt på, er nettopp "Norden i Europa." Dette arbeidet har de senere år gitt ny vitalitet til arbeidet i Nordisk Råd, og dette er et arbeid som må videreføres med stor kraft i de nærmeste årene.

Spørsmålet om de enkelte nordiske lands tilknytning til EF vil stå høyt på den politiske dagsorden i årene som kommer. Det vil skje store endringer her.

Vi vet at Sverige har søkt om medlemskap, og jeg vil våge den påstand at minst to av de nordiske land, i tillegg til Danmark, vil være medlem av EF i løpet av kommende femårsperiode. Det vil skape store forandringer i det nordiske samarbeid, noe alle synes å være enig i, og som også statsministrene nå ønsker å ta del i debatten om.

Men programmet "Norden i Europa", med sine 100 konkrete arbeidsoppgaver, er innrettet på å møte utfordringene fra det indre marked på en konstruktiv måte. Målet er å styrke det nordiske samarbeidet, slik at Norden samlet står sterkere i det brede europeiske integrasjonsarbeidet som nå foregår i stort tempo. I dette arbeidet har det vært en konstruktiv dialog og samarbeid mellom Ministerrådet og Økonomisk utvalg og Nordisk Råds plenarforsamling. Jeg håper det kan fortsette i forlengelsen av dette viktige arbeidet for Norden.

Det er også et eksempel på hvordan Nordisk Råd kan tilpasse sitt arbeid til nye utfordringer, og kan denne tilpasningen fortsette videre i form og innhold, har jeg tro på at det nordiske samarbeidet også vil bære videre. I denne forbindelse skal en huske på at det skjer et omfattende og viktig "hverdagsarbeid" i Nordisk Råd. I vår forbindelse er det nok å peke på den økonomiske handlingsplanen om "Et sterkere Norden", som har til formål å styrke Norden som hjemmemarked, bygge ned handelshindringer og åpne grenser. Dette arbeidet

gir positive resultater for den enkelte nordboer, og må ikke glemmes oppe i all interessant debatt om Europa, Baltikum og ny organisering av det nordiske samarbeidet.

Men skal jeg ved slutten av mitt innlegg si noe om framtiden, vil jeg postulere følgende: Det som vil gi det nordiske samarbeidet de beste muligheter for framtiden, er et Norden hvor samtlige fem land finner sin plass som medlem av EF med fulle rettigheter og fulle plikter. Det gir de største muligheter til selv å bestemme hvordan vår hverdag skal bli i framtiden. Tenk bare på den drømmen for framtiden, hvor et nordisk samarbeid med koordinering mellom våre land også ville ha en sjanse til å bli reell politikk for resten av Europa!

La dette bli det reelle framtidsscenarioet i det videre arbeid med drøftinger om formene og innholdet i det framtidige nordiske samarbeid.

Ajo: Herra presidentti! Pohjoismaiden yhteistyö on tänä päivänä mielenkiintoisessa vaiheessa. Jo neuvoston istunnossa 1987 analysoitiin pohjoismaisen yhteistyön asemaa ja tulevaisuutta suhteessa Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen kehitykseen. Vuonna 1988 asetettiin kansainvälinen komitea arvioimaan yhteispohjoismaisten toimenpiteiden lisäämistä eri alueilla. Komitea teki ansiokasta työtä, ja kysyä sopiikin, mihin komitean työn tulokset ovat johtaneet vai ovatko johtaneet mihinkään. Nyt on jälleen toinen komitea, tällä kertaa organisaatiokomitea, tarkastellut pohjoismaisen yhteistyön suhdetta Euroopan kehitykseen ja päätynt siihen, että Pohjoismaiden neuvoston työhön otetaan mukaan kansainvälinen ulottuvuus. Epävarmuus pohjoismaisen yhteistyön kehittämistä ja tulevaisuudesta on paljolti johtunut ETA-neuvottelujen viipymisestä ja siitä, että Ruotsi ilmoitti hakevansa EY:n jäsenyyttä.

Mielestäni Pohjoismailla on tulevaisuus myös Euroopan yhteistyön sisällä. Pohjoismaat voisivat muodostaa siellä alueellisen yhteistyöelimen samalla tavoin, kuin Benelux-maat nyt muodostavat EY:ssä. Pohjoismainen yhteistyö ei todellakaan ole kuolemassa, vaan näen sen roolin juuri alueellisena kokonaisuutena.

Tämän päivän epävarmuus ETA-neuvotteluiden tuloksista on johtanut siihen, ettei pohjoismaisiin asioihin ole keskitytty täydestä sydäimestä, kun on haluttu jäädä odottamaan eurooppalaisten ratkaisujen valmistumista. Tämä on monessa suhteessa valitettavaa, koska meidän olisi täällä Pohjoismaissa välttämätöntä kehittää edelleen omaa pohjoismaista yhteistyötämme eikä vain jäädä odottamaan sen sopeuttamista eurooppalaiseen tasoon. Tarkoitin tällä lähinnä sosiaalipoliittista alaa, jossa meillä on pohjoismainen sosiaaliturvasopimus. Senkin osalta meillä olisi vielä paljon tehtävää Pohjoismaissa, koska siinä on useita epäselviä kohtia. Paljon ongelmia on esimerkiksi suomalaisilla eläkeläisillä, jotka haluaisivat muuttaa Ruotsista eläkepäivikseen Suomeen, kotimaahansa. Pohjoismainen sosiaaliturvasopimushan takaa kaikille Pohjoismaiden kansalaisille saman turvan kuin asuinmaan kansalaisilla on. Suomalaisen eläkeläisten muuttaessa Ruotsista Suomeen heidän eläkkeensä usein laskee. Tämä on selvä epäkohta, koska he ovat tehneet elämäntyönsä Ruotsissa. Paluumuuttajien osalta on muitakin ongelmia. Aivan viime aikoina olemme saaneet tietää, että Suomeen Ruotsista muuttaneiden paluumuuttajien eläkkeiden verotusta on korotettu Ruotsin verouudistuksen yhteydessä. Tämä tuntuu aivan käsittämättömältä. Eli kaikki tällaiset asiat olisi selvitettävä vielä meidän Pohjoismaiden kesken, ennen kuin alamme sopeutua eurooppalaiseen olosuhteisiin. Korkea pohjoismainen sosiaaliturvamme on säilytettävä.

Talousvaliokunnan käsiteltävänä on ollut jäsenehdotus Pohjolan metsien kansantaloudellisen arvon säilyttämisestä. Metsien tila on huolestuttava erityisesti Pohjoiskalotilla Kuolan päästöjen seurauksena. Metsien tilasta olisi saatava kokonaiskuva ja päästöjen seurannaisvaikutukset puun tuotantoon ja laatuun ja sitä kautta metsäteollisuuteen olisi selvitettävä. Näillä toimenpiteillä turvattaisiin Pohjolan metsien tulevaisuus. Olisin mielelläni toivonut, että talousvaliokunta olisi perusteellisemmin käsitellyt tämän jäsenehdotuksen ja antanut siitä myönteisen suosituksen. Metsäthän ovat edelleenkin Pohjoismaiden, erityisesti Suomen ja Ruotsin, pääasiallinen toimeentulon lähde.

Kuolan alueen päästöt ovat todella hälyttäviä, ja pohjoismaisella yhteistyöllä onkin pyritty antamaan apua tämän alueen tehtaiden saattamiseksi ajan tasalle ympäristönsuojelun kannalta. Uusi huoli Pohjoiskalotin osalta tulee kuitenkin samalta suunnalta, kun viime talvena saimme tietää, että Neuvostoliitto aikoo siirtää kaikki ydinkokeensa Novaja Zemljan saariryhmään noin 1000 kilometrin päähän Suomen Lapista. Olisi erittäin tärkeätä, että Pohjoismaat ehdottaisivat Neuvostoliitolle samankaltaisia yhdinkokeiden turvajärjestelyjä, joita Yhdysvallat käyttää ydinkoealueellaan Nevadassa. Tärkeätä olisi myös, että Pohjoismaat voisivat lähettää asiantuntijaryhmän tutustumaan Novaja Zemljan koealueeseen.

Herra presidentti! Kaikenlaisia ongelmia on siis edelleen jäljellä myös Pohjoismaiden keskinäisessä yhteistyössä. Nämä ongelmat ovat kuitenkin sellaista laatua, että ne ovat ratkaistavissa. Mielestäni olisikin nopeasti tartuttava niiden ongelmien ratkaisemiseen, joilla on suoranaista merkitystä Pohjoismaiden yksittäisille kansalaisille ja heidän elämänlaadulleen.

Ajos anförande i svensk översättning:

Herr president! Det nordiska samarbetet är inne i en intressant fas. Redan under rådets session 1987 analyserades det nordiska samarbetets ställning och framtid i relation till den ekonomiska och politiska utvecklingen i Europa. År 1988 tillsattes en internationell kommitté med uppgift att bedöma behovet av utökade samnordiska åtgärder på olika områden. Kommittén utförde sin uppgift på ett förtjänstfullt sätt, men man kan fråga sig vad dess arbete har resulterat i. Eller har det över huvud taget resulterat i något? Nu har igen en annan kommitté, denna gång organisationskommittén granskat det nordiska samarbetet i förhållande till utvecklingen i Europa och stannat för att den internationella dimensionen skall tas med i Nordiska rådets arbete. Ovissheten om det nordiska samarbetets utveckling och framtid har i hög grad berott på dröjsmålen med EES-förhandlingarna och på att Sverige meddelade att det skall ansöka om medlemskap i EG.

Enligt min uppfattning har de nordiska länderna en framtid också inom det europeiska samarbetet. De nordiska länderna kunde där bilda ett eget samarbetsorgan på samma sätt som Benelux-länderna nu har gjort inom EG. Det nordiska samarbetet håller sannerligen inte på att tyna bort utan det är just den regionala helhet som jag ser det som.

Den ovisshet som idag råder om EES-förhandlingarnas resultat har lett till att man inte helhjärtat har satsat på de nordiska frågorna i väntan på de europeiska avgörandena. Detta är i många avseenden beklagligt, eftersom vi här i Norden absolut borde bygga ut vårt eget nordiska samarbete och inte endast vänta på att sedan anpassa det till den europeiska nivån. Jag avser här närmast den socialpolitiska sektorn där vi har en nordisk överenskommelse om social trygghet. Också när det gäller den återstår det mycket att göra i de nordiska

länderna, eftersom överenskommelsen ännu innehåller flera oklara punkter. Många problem har till exempel de i Sverige bosatta finländska pensionärerna som önskar flytta tillbaka till Finland för att tillbringa sina pensionärsdagar där. Den nordiska konventionen om social trygghet ger ju alla medborgare i de nordiska länderna samma trygghet som medborgarna i vistelslandet har. När finländska pensionärer flyttar från Sverige till Finland sjunker deras pension ofta. Detta är ett klart missförhållande, eftersom de har gjort sin arbetsinsats i Sverige. När det gäller återflyttarna finns det också andra problem. Under den senaste tiden har vi fått veta att man i samband med skattereformen i Sverige skärpt beskattningen av pensioner för dem som flyttat från Sverige tillbaka till Finland. Detta verkar helt ofattbart. Sådana frågor borde vi med andra ord klara upp i vår egen krets, innan vi börjar anpassa oss till förhållandena i Europa. Den långt utvecklade sociala tryggheten i de nordiska länderna bör bibehållas.

Det ekonomiska utskottet har behandlat ett medlemsförslag om bevarande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde. Skogarnas tillstånd är oroväckande, speciellt inom Nordkalotten som en följd av utsläppen från Kolahalvön. Vi borde få en helhetsbild av skogarnas tillstånd. Utsläppens följdverkningar på virkesproduktionen och virkets kvalitet och därigenom på skogsindustrin borde utredas. Genom dessa åtgärder vore det möjligt att trygga skogarnas framtid i Norden. Jag hade gärna sett att ekonomiska utskottet mer ingående hade behandlat detta medlemsförslag och gett en positiv rekommendation. Skogarna är ju fortfarande den huvudsakliga utgångskällan i de nordiska länderna, speciellt i Finland och Sverige.

Utsläppen på Kolahalvön är verkligen alarmerande, och i nordiskt samarbete har vi försökt ge hjälp för att få fabrikerna på området moderniserade i miljöhänseende. När det gäller Nordkalotten kommer ett nytt hot från samma håll, eftersom vi i vintras fick veta att Sovjetunionen tänker flytta alla sina kärnprov till ögruppen Novaja Zemlja som ligger ungefär hundra mil från finska Lappland. Det är oerhört viktigt om de nordiska länderna kan föreslå Sovjetunionen likadana säkerhetsarrangemang som USA har i sitt provområde i Nevada. Det är också viktigt att de nordiska länderna sänder en expertgrupp för att studera försöksområdet i Novaja Zemlja.

Herr president! Det alltså återstår fortfarande allehanda problem också i samarbetet mellan de nordiska länderna. Problemen är emellertid av den arten att de kan lösas. Och jag menar att man snabbt borde ta itu med de problem som har en direkt betydelse för medborgarna i de nordiska länderna och deras livskvalitet.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Yvonne Sandberg-Fries för denna dag ersätter Per Olof Håkansson och att Krister Skånberg under fjärde mötet ersätter Marianne Samuelsson.

Rådet beslöt attändra medlemslistan i enlighet härmed.

Kjellbjørg Lunde: President! Eg vil seie nokre ord under denne generelle delen av debatten på bakgrunn av dei drøftingane som har vore i økonomisk utskott, ikkje minst når det gjeld vilkåra for framtidig samarbeid i Norden. Eg synest det er som det skal vere at ein i Nordisk Råd, på bakgrunn av dei store omskiftingane og endringane som pågår i dei politiske tilhøva i Europa, er usikker på

korleis framtidig samarbeid og struktur skal bli. Både den økonomiske integrasjonen i Vest-Europa gjennom den indre marknadsprosessen, EØS-forhandlingane og dei store endringane som pågår i Øst-Europa og Sovjetsamveldet får naturleg nok konsekvens også for den nordiske politiske kvardagen og for det nordiske samarbeidet.

At utviklinga i Baltikum særleg har ført til at Nordisk Råd opnar seg mot verda utanom og ynskjer å utvide sitt samarbeidsområde spesielt mot dei baltiske statane, er i tråd med den venstresosialistiske gruppa sitt tidlegare initiativ. Som debatten i morgon vil vise, er dei fleste av dei konkrete samarbeidstiltaka mellom Norden og Baltikum som der blir drøfta og får Rådets støtte, i utgangspunktet forslag frå vår gruppe.

Venstresosialistgruppa, som har vore drivkrafta for at Nordisk Råd skal orientere seg utover og ta opp utanrikspolitiske spørsmål, er sjølvstøtt glad for den støtta som vi har fått for dette. Men for oss som også meiner at det no er spesielt viktig at det interne nordiske samarbeidet bør vidareutviklast og styrkast i lys av dei endringane som skjer, er det bekymringsfullt at mange av dei som no ivrar sterkt for eit utanrikspolitisk engasjement, så tydeleg gir uttrykk for at dei nedprioriterer det nordiske samarbeidet. Eg synest det er nokså deprimerande å vere vitne til den mangelen på initiativ til å vitalisere nordisk samarbeid som pregar innlegga både i sesjonen og i utskotta, spesielt frå høgresida sine representantar. Også frå sosialdemokratisk hold etterlyser eg ein meir offensiv holdning.

Det er tydeleg at dei som ivrar sterkest for ein fullstendig økonomisk integrasjon i EFs indre marknad og medlemskap i EF for dei landa som står utanfor, ikkje har tenkt å yte særleg politisk innsats og kraft og heller ikkje ressursar utover eit minimum. Innlegget til dei konservative sin førsterepresentant her i Rådet, Carl Bildt, i generaldebatten på tirsdag var eit deprimerande eksempel på dette.

Etter mitt syn er det særleg viktig at vi etter 1992 her i Norden bevisst satsar på dei kvalitetane som våre typar samfunn er rikast på, og som vi har henta internasjonalt anerkjennelse for. Det fellesskapet som har utvikla seg gjennom Nordisk Råds initiativ, har hatt mykje å seie for den praktiske politikken og styrking av dei verdiane som vi har felles og som er viktige å ta vare på. Difor er eg no glad for at økonomisk utskott har ein samla innstilling som vil føre til at vi får ta denne debatten på alvor, og at vi der kan kome tilbake med konkrete forslag. Eg trur det er heilt avgjerande for at vi kan fortsette og vidareutvikle den nordiske velferdsstaten.

Thea Knutzen: President! "Norden som hjemmemarked" er en av Nordisk Råds eldste og høyest prioriterte saker. Det har vært enighet om at større mobilitet for varer, tjenester, kapital og mennesker kan fremme økonomisk vekst og dempe inflasjonen og dertil styrke samholdet mellom de nordiske land.

Dette blir ikke mindre viktig etter hvert som det større europeiske marked utvikler seg. Å rydde vekk hindringer for at et nordisk hjemmemarked kan fungere er derfor vesentlig.

En slik hindring er de avgifter som det svenske Byggnadsarbetareförbundet illegger norske entreprenørbedrifter som bruker norske arbeidere til oppdrag i Sverige. Tilsvarende avgifter gjøres ikke gjeldende for svenske entreprenører som har oppdrag i Norge. Det dreier seg bl.a. om avgifter til forsikring og feriefond, som de norske arbeiderne ikke får nye godt av, men som i høy grad

tynger lönsomheten för deras arbetsplats. Lignande restriksjoner eksisterer også på det finske marked.

I fjor svarte den svenske arbeidsmarkedsminister Mona Sahlin på spørsmål fra Anders Talleraas at hun aktet å følge utviklingen i spørsmålet nøye. Etter hva jeg kjenner til, er situasjonen ikke forbedret siden i fjor. Det er nå viktig for Norge å få klargjort hva man konkret kan gjøre for å få fjernet en belastning som vi oppfatter som meget urimelig. Å måtte gå til eventuelle mottiltak fra norsk side er jo ingen god løsning.

Statsråd Sahlin henviste i sitt svar i fjor til forhandlinger mellom partene i arbeidslivet. Når det ennå ikke har skjedd forbedringer, synes jeg den svenske arbeids- markedsministeren, som formodentlig har nær kontakt med Bygg- nadsarbeidereforbundet, bør ta et initiativ for å få ryddet opp i disse urimelige forholdene. Jeg synes det i den forbindelse også er nærliggende å ta opp svenske entreprenørbedrifters vanskeligheter i Finland. Skjer det ikke nå noe på dette området, vil alle vakre ord om Norden som hjemmemarked bli temmelig tomme.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

2

A 913/e: Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder för att uppnå effektivare elanvändning i hushållen, A 918/e: Medlemsförslag om gemensamt nordiskt el-högspänningsnät tillgängligt för alla och A 919/e: Medlemsförslag om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslag

A 913/e samt A 918/e antar följande rekommendationer:

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
 - at gennemføre samordnede nordiske foranstaltninger til fremme af effektivere anvendelse af el og anden energi i husholdningerne,*
 - at afstemme med og i videst muligt omfang gennemføre disse foranstaltninger som fælles europæiske foranstaltninger*
2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
 - at udrede muligheder for at gøre det nordiske højspændingsnet til en "common carrier"*

Beträffande A 919/e hade ekonomiska utskottet föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Poul Nielson (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal forelægge udvalgets betænkninger og indstillinger om de tre medlemsforslag.

Alle forslagene er fremsat af miljøpartiet De Grønne. De har samlet været udsendt til høring hos nordiske nationale myndigheder og organisationer, som arbejder på energiområdet, så udvalget har haft et ganske solidt grundlag for sin stillingtagen.

Om A 913/e om mere effektiv elanvendelse i husholdningerne må vi sige, at forslaget er udformet på en måde, som nok gør det mindre velegnet for Nordisk Råds påvirkning af vore landes indsats på området, og der er en række tekniske problemer og problemer i sammenhæng med internationale aftaler og normer.

Både udvalget og ministerrådet støtter den tankegang, der ligger bag medlemsforslaget, nemlig en øget satsning på energibesparelser og mere effektiv udnyttelse af energien både hos producenter og forbrugere, men det har vi jo her i rådet udtrykt tidligere, bl.a. i forbindelse med ministerrådsforslaget om et nyt energipolitisk arbejdsprogram, som vi tog stilling til for 2 år siden. På baggrund af dette program har ministerrådet sat en række aktiviteter i gang på området, og der er et udbredt direkte myndighedssamarbejde og samarbejde mellem berørte brancher. Det samarbejde vil vi gerne støtte. Vi vil derfor i anledning af medlemsforslaget anbefale en mere generelt formuleret rekommandation om energibesparelser og mere effektiv energianvendelse.

På baggrund af ministerrådets oplysninger finder vi, at finansieringen kan rummes inden for energisektorens budgetramme, og vi forudsætter, at de nordiske foranstaltninger afstemmes med de tilsvarende i EF-Efta-samarbejdet, så vi så vidt muligt får fælleseuropæiske løsninger.

Når det drejer sig om A 918/e om fælles højspændingsnet tilgængeligt for alle, må vi konstatere, at problemet er centralt i drøftelserne om effektiviseringen af såvel det nordiske som det europæiske energimarked.

Lad mig først sige, at vi mener, det er meget vigtigt fortsat at udbygge Nordel-samarbejdet og få et samarbejde i stand mellem Nordel-området og det øvrige Europa.

Forslaget ser godt nok ud til at have en hensigtsmæssig form, men der er rejst en række indvendinger mod dele af motiveringen. Disse indvendinger vil kunne blive belyst og afklaret i det udredningsarbejde, der foreslås.

Jeg skal her tilføje, at vi i Danmark jo allerede har et indarbejdet system, hvor alle kan sælge deres overskydende elektricitet ind på nettet, f.eks. fra private vindmøller og decentral kraftvarme. Men det er jo også nødvendigt at stille bestemte krav op til forsynings sikkerheden i systemet. Derfor er det ikke bare et spørgsmål om at skabe mulighed for, at alle kan købe og sælge til hinanden i et sådant elsystem. Der er mange problemer, især i det man kunne kalde den ekstreme variant af begrebet "common carriage", og det mener jeg også er blevet klart dokumenteret af udviklingen i EF, når det drejer sig om behandlingen af det begreb i elsektoren.

Vi kan imidlertid konstatere, at centrale høringsinstanser ikke er afvisende over for, at der arbejdes videre med problemstillingerne, og at der allerede er udredningsarbejde i gang for at få afklaret et beslutningsgrundlag i retning af at gøre det nordiske elnet til noget, der ligner en "common carrier".

Forslaget vil ikke give ekstraudgift for budgettet, og udvalget støtter i princippet forslaget til rekommandation.

Til sidst om medlemsforslag A 919/e om indretning for en gemensam nordisk energipolitik må vi først konstatere, at titlen på forslaget er misvisende. Den kunne give indtryk af, at det drejer sig om et forslag til en samlet nordisk energipolitik, men det er altså ikke tilfældet.

Vi tvivler på, om forslaget vil have den ønskede effekt, og udvalget kan ikke anbefale forslaget til rekommandation.

Skånberg: Jag tycker att det var en lämplig ordning att diskutera dessa tre medlemsförslag på samma gång. Det tredje förslaget, som handlar om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik, har möjligen fått en något missvisande titel, om man läser bara de första orden. Det gäller vad man i Norge kallar "balansprinsippet" och som i USA har flera namn. Jag skulle vilja kalla det "integrated least cost planning". Statens energiverk i Sverige kallar det "balans till lägsta kostnad". Man har ordnat stora seminarier om detta. I ett energisystem som helt arbetar i balans till lägsta kostnad kombinerar man insatser för effektivare energianvändning, "demand side management", med en utbyggnad av kapaciteten på tillförselsidan, "supply side". Detta gör man på ett sådant sätt att man uppnår lägsta kostnad för de energitjänster som kunderna köper.

Man talar alltså om energitjänster i stället för energi. Energitjänster är den nytta som energin utträttar eller gör för brukaren. Exempel på energitjänster är belysning, uppvärmning av lokaler, kylning av öl och matvaror, smältning av stål samt pumpning av vatten.

Den nya norska energilov som antogs av stortinget förra året bygger bl.a. på balansprinsippet. I §§ 3-6, styckena 2-5, i det tredje kapitlet i dåvarande norska kronprinsregentens resolution om tillämpning av energiloven sägs följande:

"Ved utarbeiding av energiplan skal konsesjonären sørge for å vurdere balansen mellom tilgang og etterspørsel. Planen skal drøfte aktuelle oppdekningsalternativer og ta hensyn til usikkerheten i den fremtidige etterspørselutviklingen.

Energiplanen skal inneholde en beskrivelse av opplegget for enøk-virksomheten hos kundene og i egne anlegg.

Kostnadene ved enøk-tiltak hos kundene og i egne anlegg skal vurderes på lik linje med kostnadene ved nyutbygging og kraftanskaffelse i markedet (balanseprinsippet). Mulighetene for å utnytte lokale energikilder skal vurderes særskilt.

Planen skal vurdere miljøkonsekvensene ved de forskjellige alternativene."

Detta är vad förslaget egentligen gäller.

Även i den danska Energiplan 2000 tar man hänsyn till balansprinsippet inom elförsörjningen och industrins energiförbrukning. Jag hoppas och tror att balansprincipen skall bli ett viktigt inslag också i den svenska energipolitik som vår riksdag skall besluta om i vår.

Flera remissinstanser påpekar att miljökostnaderna bör inräknas i totalkostnaderna. Självklart anser vi gröna att detta är mycket viktigt. Om man även i Finland skulle tillämpa balansprincipen, skulle man sannolikt inte behöva diskutera ett femte kärnkraftverk.

Jag yrkar bifall till medlemsförslag A 919/e med innebörden att kostnaderna för energitjänsterna skall vara de lägsta möjliga och att detta skall vara en gemensam nordisk politik.

Poul Nielson: Hr. præsident! Jeg ønsker bare at supplere diskussionen med en enkelt kommentar til Krister Skånberg. Alle er enige om det fornuftige og rigtige i princippet om at se lige så nøje på muligheden for at gennemføre besparelser i elforbruget som for at udvide kapaciteten. Selve princippet nytter det ikke at lade som om vi er uenige om, og derfor kan man heller ikke tage patent på noget, alle er enige om.

At gøre dette til et enten/eller er ikke sagligt velbegrundet. Man undervurderer, også i det, Krister Skånberg siger, kompleksiteten i elsystemet. Det er rigtigt at stræbe imod at få denne balancerede afvejning ind også i forbindelse

med en stillingtagen til udbygninger, men besparelsesmulighederne skal jo være fugle i hånden og ikke fugle på taget, førend man undlader at tilpasse kapaciteten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslag A919/e och Krister Skånbergs yrkande på bifall till förslaget.

För utskottets förslag röstade:

Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Jelved Marianne, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyby Mats, Nyhage Hans, Oscarsson Berit, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Sønderby Peder, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Mot utskottets förslag röstade Skånberg Krister

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hagen Carl I., Hansen Ivar, Haugen Helga, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Talleraas Anders, Väänänen Marjatta, Östrand Olle

Krister Skånbergs förslag hade sålunda förkastats med 52 röster mot 1.

Utskottets förslag, att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget, antogs.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer rörande A 913/e och A 918/e.

För rekommendationerna röstade:

Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Knuutila Sakari,

Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Nyhage Hans, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Söder Karin, Turunen Eeva, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Ueland Ole Gabriel *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Haugen Helga, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyby Mats, Ólafur G. Einarsson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Taleraas Anders, Väänänen Marjatta, Werner Lars, Östrand Olle

Rekomendationerna hade sålunda antagits med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, att inte företa sig något med anledning av medlemsförslag A 919/e, *bifölls.*

3

A 941/e: Medlemsförslag om förenklade tullprocedurer för sportflyget inom Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre forenklinger i toldprocedurerne for sportsflyvningen mellem de nordiske lande.

Karin Söder(ekonomiska utskottets talesman): Detta ärende kan tyckas röra en mindre viktig sak, men sportflyget är en stadigt ökande del i luftfarten i de nordiska länderna. Det finns för närvarande ca 25 000 medlemmar i de nationella aeroklubbarna, varav ungefär hälften har s.k. A-certifikat. Antalet sportflygplan i Norden uppgår till ca 3 500.

Ett naturligt inslag i många av dessa sportflygares verksamhet är besök i grannländerna. Här uppstår dock vissa problem med tullprocedurerna. I medlemsförslaget föreslås att förenklingar i tullprocedurerna genomförs för sportflygplan vid resor mellan de nordiska länderna.

Förslaget har varit utsänt på remiss till de nordiska tullmyndigheterna. Dessa har avisat förslaget, eftersom man anser det vara för resurskrävande att genomföra, speciellt som det är en relativt liten grupp som berörs.

Det har emellertid upplysts om att det har genomförts vissa lättnader i procedurerna i trafiken mellan Sverige och Norge.

Ekonomiska utskottet anser därför i likhet med remissinstanserna att det inte finns någon klar parallell mellan trafik med bil/båt och trafik med sportflyg

utifrån tullövervakningssynpunkt. Den förenklade praxis som gäller båttrafiken kan därför inte direkt överföras till sportflyget.

Utskottet anser vidare det vara riktigt och logiskt att man primärt försöker klara av problemen med tull- och gränsövervakning i europeiska sammanhang.

Å andra sidan stöder utskottet tanken på att Norden går före med att genomföra förenklingar eller helt ta bort tull- och gränskontrollen mellan de nordiska länderna på samma sätt som det under många år har varit beträffande passfriheten.

Utskottet hänvisar vidare till att det faktiskt har varit möjligt att genomföra vissa förenklingar i trafiken mellan Sverige och Norge.

Ekonomiska utskottet stöder således det principiella önskemålet om att det genomförs harmoniserade förenklingar i tullprocedurerna bl.a. för sportflyget. Samtidigt har utskottet den uppfattningen att tullkontrollen av sportflyg är ett litet problem i jämförelse med de övriga problem som anknyter till förenkling/avveckling av tull- och gränsprocedurerna i allmänhet.

Utskottet tar inte ställning till det tekniska innehållet i förslaget, dvs. hur en förenkling skulle kunna ske, utan överlåter detta till ministerrådet, som därvid även bör värdera hur förenklingarna kan passas in i de mer generella reformer av procedurerna vid gränspassage som förbereds på europeisk nivå.

Mot denna bakgrund föreslår ekonomiska utskottet att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att genomföra förenklingar i tullprocedurerna för sportflyget mellan de nordiska länderna.

Jag yrkar bifall till ekonomiska utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs sluten votering, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade 53 medlemmar.

Mot rekommendationen röstade 1 medlem.

2 medlemmar *avstod från att rösta*.

31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta.

4

A 903/e: Medlemsförslag om upprätthållande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

5

A 947/e: Medlemsförslag om program för det nordiska samarbetet efter 1992

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Nordisk Råd gennemføre belysning af aktuelle fremtids-spørgsmål, som vil være bestemmende for det nordiske samarbejdes muligheder, og på denne baggrund fremlægge et ministerrådsforslag til program for det nordiske samarbejde efter 1992

Carl I. Hagen hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, påpekat:

"at den eneste mulige rolle for Nordisk Råd for fremtiden vil være som en koordinerende instans og forberedende forum for debatt om spørgsmål som avgjøres i EF eller innenfor rammen av et EØS.

Dette medlem kan vanskelig se at Nordisk Råd ellers kan bli noe annet en et debattforum hvor debatten i seg selv er det viktigste.

På denne bakgrunn slutter dette medlem seg til konklusjonen til flertallet i utvalget om en intern beslutning, men understreker at det scenario som må være grunnlaget er kun at alle medlemmer i Nordisk Råd blir medlemmer i EF eller at to eller fler medlemmer også blir medlemmer i EF og at det inn-gås en omfattende EØS-avtale."

Sasi: Herr president! Detta är ett mycket viktigt förslag. Ekonomiska utskottet har i sin behandling av föreliggande medlemsförslag fäst stor vikt vid att syftet med förslaget, en klargöring av det nordiska samarbetets roll och målsättningar efter 1992 snabbt kan realiseras.

Utskottet är enligt med förslagsställarna om att det är av stor betydelse politiskt och ekonomiskt att det nordiska samarbetet finner sin form i den nya internationella och ekonomiska situationen i Europa. Det är av vitalt intresse för de nordiska länderna att bygga upp en plattform för utveckling av samarbetet som gör det möjligt att tillvarata nordiska intressen och påverka lösningar i ett kommande integrerat Europa. Utskottets uppfattning är således att det nordiska samarbetet har en viktig politisk roll att spela också i framtiden.

Vid en genomgång av nordiska program och planer kan man emellertid konstatera att perspektiven utöver 1992 är ganska få. Utskottet är därför av samma uppfattning som förslagsställarna, och förordar att en debatt inleds som leder till att nödvändiga beslut om det nordiska samarbetets framtida innehåll och roll kan tas.

De politiska frågor som i första hand kommer att vara avgörande för det nordiska samarbetet är förhållandet till EG, utvecklingen av integrationen inom EG och förhållandet mellan EG och Efta. I den övergångsperiod vi befinner oss just nu är det särskilt viktigt att ett aktivt samarbete mellan länderna kan upprätthållas och att vi kan utnyttja den kapacitet och den sakkunskap som finns på olika håll i Norden. Detta ger oss möjligheter att stöda varandra i förhandlingarna. Jag vill särskilt betona utskottets uppfattning om ansvaret för det kommande programarbetet. Några politiker på hög nivå bör nu avsätta litet tid för ett framtidsinriktat arbete och komma med det förslag de anser angelägna. Detta arbete i kombination med de impulser som partigrupperna, rådets olika utskott och delegationer kan komma med kunde sedan utgöra underlag för ett ministerrådsförslag om det nordiska samarbetet efter 1992. Detta förslag skulle sedan behandlas på en session i rådet under 1992.

För att denna tidtabell skall kunna hållas är det angeläget att arbetet inleds snabbt och att man såväl i presidiet som i ministerrådet på allvar tar itu med denna för vårt samarbete så viktiga uppgift.

Herr president, jag yrkar bifall till ekonomiska utskottets förslag till rekommendation och internt beslut av rådet.

Hagen: Hr. president! Jeg har på vegne av den liberalistiske gruppe en reservasjon i denne saken. Det dreier seg om at Nordisk Ministerråd skal rekommanderes å skaffe bakgrunnsinformasjoner og behandle dette spørsmål. Vi synes det burde være tilstrekkelig at den parlamentariske delen av Nordisk Råd selv drøftet og avgjorde sin egen fremtid, og at man ikke trenger regjeringenes og Ministerrådets synspunkter på dette. Det blir litt for stor passivitet, tror vi, dersom den parlamentariske del overlater alt til Ministerrådet. Vi folkevalgte burde nå selv drøfte og avgjøre hvorledes vi ønsker å organisere vårt fremtidige arbeid innenfor rammen av det nye Europa som trer frem etter 1992. Det er her meningsforskjellene egentlig kommer.

Jeg har også lyst til å si at de alternativer man eventuelt skal se på, eller scenarioer, kun kan være to: enten at samtlige medlemsland i Nordisk Råd blir med i EF, eller at to eller flere blir det og at det samtidig blir en omfattende EØS-avtale. Det som da må drøftes, og må drøftes snart - vi er enige i at det må gjøres på sesjonen i 1992 - er hvorledes den folkevalgte delen skal organisere sin egen virksomhet når alle de beslutninger som man vanligvis befatter seg med, er flyttet inn i EØS-organene eller i EF-organene. Dette arbeidet burde det selvsagt være Presidiet som først og fremst la opp til og ledet, ikke at man forholdt seg passiv og overlot dette, slik jeg føler at det nå blir, til Ministerrådet. Det burde være aktivitet i Rådet som avgjorde Rådets egen fremtid.

Vår reservasjon innebærer altså at vi vil stemme mot forslaget til rekommendasjon overfor Ministerrådet, men vi vil støtte forslaget når det gjelder den interne beslutning, fordi vi ønsker at de folkevalgte skal ta ansvaret for å drøfte og avgjøre sin egen fremtid.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Det är en stor glädje för mig att ekonomiska utskottet har ställt sig bakom förslaget om att nu snabbt utarbeta ett politiskt program där ställning tas till de centrala frågor som det nordiska samarbetet kommer att ställas inför efter 1992. Detta är ett helt nödvändigt arbete. Vi behöver en plattform för gemensamma initiativ som ger de nordiska länderna möjligheter att påverka utvecklingen.

Utrikesutskottet i Finlands riksdag har stött den finska delegationens uppfattning att rådet borde genomföra radikalare förändringar inom sin organisation och i sitt arbetsätt. Vårt utrikesutskott ansluter sig även till uppfattningen att frågan om Nordens roll i den europeiska integrationen i hög grad handlar om hur resultaten av det nordiska samarbetet bäst kan utnyttjas i en dialog med andra samsarbetsorgan i Europa.

Det nordiska samarbetet påverkas emellertid inte enbart av integrationen i Västeuropa och av den politiska förändringsprocessen i Central- och Östeuropa. Internationaliseringen innebär att de nordiska länderna även i övrigt måste anpassa sig till en internationell konkurrens på de allra flesta områden. I denna process ställs gamla strukturer på prov. Samtidigt aktualiseras frågan om hur en nordisk identitet och handlingsfrihet skall kunna bevaras under ändrade förhållanden.

Allt detta innebär att det arbete som nu måste utföras är av stor politisk betydelse och att ett framgångsrikt arbete förutsätter ett nära och direkt engagemang av centrala politiker i rådet och ministerrådet. Vi är inte nu betjänta av omfattande kommittébetänkanden eller tjänstemannautredningar, utan just av

ett politiskt dokument som anger färdriktningen för de kommande åren, fram emot nästa årtusende. Jag anser att det arbete som nu skall göras bör tas på stort allvar och att det bör inledas snabbt. Det är också viktigt att Nordiska rådet i sin helhet under arbetets gång kan framföra synpunkter och att hela programmet blir föremål för en debatt innan det antas på någon av de två sessioner jag utgår från att Nordiska rådet håller under 1992.

Det nordiska samarbetet har hittills väl kunnat hävda sig i förhållande till annat internationellt samarbete. Det är politikerna i Nordiska rådet som har ansvaret för att alla de stora möjligheter till nordiskt samarbete som framtiden innehåller kan tas till vara.

Mötet avbröts här efter kl. 11.50 och återupptogs kl. 14.00

Kirsti Kalle Grøndahl övertog här efter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Hans Jørgen Jensen återtagit sin plats i rådet, att Pekka Tuominen ersätter Sakari Knuutila under fjärde mötet och att Helen Jørgensen och Gunilla André för resten av dagen ersätter Dorte Bennedsen respektive Karin Söder.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Handels- och industriminister **Jón Sigurðsson**: Fru president! Det är lätt att instämma i detta förslag. Vi behöver ett program för det nordiska samarbetets inriktning efter 1992. Det är färdriktningen som är viktig för vår gemensamma politik. Det nordiska samarbetet måste nu ses mot bakgrund av den europeiska integrationen. Programmet måste ta som sin utgångspunkt att ett kommande EES-fördrag innehåller bestämmelser som säkrar ett fortsatt nordiskt samarbete baserat på Helsingforsavtalet på samma sätt som Romfördraget har en passus som tryggar Benelux-ländernas samarbete.

Dessa synpunkter måste beaktas i förhandlingarna om EES, som nu är långt framskridna. Det är viktigt att betänka att EES-avtalet inte bara är ett avtal mellan Efta och EG, utan också ett avtal mellan de nordiska länderna. Avtalet skall fastlägga de framtida ekonomiska spelreglerna inom Norden.

Överenskommelse föreligger på flera viktiga punkter i dessa förhandlingar, fastän resultaten inte är tillfredsställande på andra områden. Den harmoniserande lagstiftning som EES medför kommer att underlätta handeln och öka den ekonomiska tillväxten inom EG och Efta och inom Norden. För att levnadsvillkoren inte skall sacka efter hos oss jämfört med EG är den öppnare ekonomi och internationalisering som EES innebär nödvändig för oss vare sig EES blir av eller inte. Mellanstatliga lösningar i ekonomiska frågor kan innebära såväl starkare ekonomi som ökad frihet.

Island har aktivt deltagit i dessa förhandlingar. Det kan emellertid inte förnekas att det är något osäkert, om Island kan bli med i EES. Helt avgörande på denna punkt är frågan, om vi kan få till stånd en acceptabel överenskommelse om handel med fisk och fiskprodukter inom EES.

Som bekant har Efta-länderna sinsemellan inlett frihandel med fiskprodukter. Eftas´ krav är att denna tas med i EES fördraget, så att frihandeln gäller i

alla de 18 länderna. EG har hittills blankt vägrat att gå med på detta. För att vi skall få tillträde till deras marknad kräver EG tillträde till våra fiskebankar.

Det måste beaktas att inom EG spelar fisket endast en regional roll. Det betraktas närmast som en del av lantbruket och ingår i det omfattande bidragssystem som kännetecknar EGs jordbrukspolitik. EG har höga tullar på importerade fiskprodukter och ger enorma bidrag till fiskerinäringen i medlemsländerna. Denna tull- och bidragspolitik medför betydande problem för konkurrenterna utanför EG, exempelvis Island, Färöarna, Grönland och delar av Norge. Den innebär också att fiskeriföretag inom EG som med bidragens hjälp överinvesterat, trycker på att EG skaffar dem fiskekvoter i andra länders territorialvatten och underlättar import av färsk fisk för bearbetning i deras fiskeindustri. EGs politik leder således till försämrad konkurrenskraft och färre jobb inom den isländska fiskindustrin liksom den samtidigt har ödelagt fiskbeståndet i EGs territorialvatten.

Det har tyvärr visat sig svårt att få EG att inse att fiskprodukter är Islands långt viktigaste export. EG-länderna är vår viktigaste marknad. För intäkterna importerar vi industriprodukter och konsumtionsvaror för motsvarande belopp. Våra fiskprodukter måste i detta sammanhang betraktas som industriproduktion. Vi kan inte gå med i EES om det inte blir på jämställdhetsbasis, dvs. i handeln med varor gäller det att växla produkt för produkt men inte tillgång till samhällets naturresurser.

Vi fick kämpa länge för att få våra territorialvatten erkända. Vi trodde på vår sak och gav inte vika trots hårt motstånd. Vi kommer inte att frånhända oss resultatet av vår mödosamma kamp.

Fru president! Det skulle vålla oss i Island stor besvikelse om vi inte kunde underteckna det kommande fördraget om Eftas anslutning till EES såsom vi har planerat. Jag uppmanar därför de övriga nordiska Efta-länderna att hålla fast vid vårt gemensamma krav om frihandel med fiskprodukter inom EES eller andra arrangemang som säkrar våra intressen i framtidens Europa. Vi förväntar oss också förståelse från Danmark i denna fråga. Med denna förklaring, fru president, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Hjörleifur Guttormsson: Det är en tillfällighet att jag får ordet omedelbart efter den isländske handels- och industriministern, som har arbetat med de frågor som vi nu talar om. Det är när vi dryftar EES-frågan viktigt att tänka på de stora skillnaderna i fråga om näringslivet i de nordiska länderna. Man kan inte komma förbi att länderna i väst har en särställning. Det är helt klart att vår inställning till det europeiska samarbetet på det ekonomiska området är avhängigt av vilka betingelser som kan bli realiserade i ett eventuellt avtal.

Vi i Island har haft många förbehåll angående ett EES-avtal. Vi har olika ståndpunkter mellan de politiska partierna i Island, men alla är eniga om att det är ett minimikrav i samband med ett EES-avtal att vi får till stånd en lösning på fiskeområdet som tillvaratar isländska intressen.

Det är stor fart på den europeiska utvecklingen, men det har dessvärre ännu inte utarbetats några förslag för de enskilda områdena i integrationsprocessen. Jag vill i detta sammanhang särskilt framhålla det inflytande som den inre marknaden kommer att ha på regionerna och regionalpolitiken i våra länder. Vi har t.ex. i ekonomiska utskottet inte fått de utredningar som vi hade önskat få fram nu i frågan om hur den inre marknads lagstiftning kommer att inverka på regionerna i våra länder.

Vi måste beakta de centrifugala marknadskrafter som sätts i gång om vi öppnar för EG-lagstiftningens fyra friheter, som kommer att ha ett stort inflytande inte minst i utkantsområden, om man kan beteckna Västnorden som ett sådant område.

I betänkandet till det framlagda förslaget tar man upp olika scenarion, som bör studeras. Jag lägger särskild vikt vid att man i studier och utvärderingar tar hänsyn till att Islands ekonomi är baserad på havets resurser. Detsamma gäller också för andra länder i nordväst.

Jag vill också understryka att man i samband med de utvärderingar som görs i samband med förslaget starkt skall betona miljöaspekterna. Vi bör ta de ord som framförs, på paper och i tal, om en långsiktigt hållbar utveckling på allvar. Detta måste vara ett fundament för den ekonomiska utvecklingen, inte minst för de länder som lika starkt som Island, Grönland och Färöarna, bygger på naturens resurser.

Jag hänvisar också till det som står i ekonomiska utskottets betänkande om att man bör ta hänsyn till förhållandena på kulturområdet när man planerar för det framtida nordiska samarbetet.

Fru president! Det är alltså många saker som man bör ta hänsyn till vid behandlingen av detta förslag, som vi hoppas skall ge ett underlag för diskussionen på nästa års session.

Skånberg: Fru president! I ett anförande i går om dokumentet C 2 sade jag att det är nödvändigt med en långsiktig planering. Nu bör i varje fall alla politiker i Norden tack vare Brundtlandkommissionens rapport veta att man måste planera för en långsiktigt hållbar utveckling. Man måste hålla sig inom naturens ramar.

Ekonomiska utskottet konstaterar i sitt betänkande över detta medlemsförslag att perspektiven i det nordiska samarbetet är få och mycket litet sammanhängande. Jag är enig med förslagsställarna och utskottet om att det är av vitalt intresse att bygga en plattform för en utveckling av ett starkt nordiskt samarbete i - låt mig gärna säga det - ett integrerat Europa, ett helt Europa, där länderna samarbetar så nära som de kan utan att skada sina egna vitala intressen. Det bör vara en huvudinriktning i detta genomlysningsarbete att tanken på ett enat, helt samarbetande Europa kan förverkligas. Vi vet inte hur det framtida samarbetet inom EG eller mellan EG och andra block eller stater kommer att utvecklas, och vi vet inte heller hur samarbetet mellan enskilda länder och EG kommer att utformas.

Jag yrkar, fru president, att Nordens medverkan i denna Europaprocess skall bygga på den nuvarande nordiska modellen, att man försöker ta vara på och vidareutveckla de positiva resultat och erfarenheter som kommit fram under 30 års samarbete inom Nordiska rådet. I samarbetet mellan regionerna kan alla regioner bidra med sina resultat och erfarenheter, och detta samarbete kan bygga på en syntes av de samverkande regionernas modeller.

Det som utskottet menar med regionalt samarbete på mellanstatlig nivå bör vara det bästa sättet för varje region att få sina möjligheter förverkligade och att bevara och utveckla sin livsstil i ett samarbete där man lär av varandra, av vad andra gjort och vill göra.

Fru president! Det är mycket sent att först år 1992 debattera dessa viktiga framtidsfrågor. Det bör ske vid en extra session hösten 1991 eller vid gemensamma utskottsmöten sommaren eller hösten 1991, när det står klart vad EES-avtalet innehåller.

Vi tillstyrker från grön sida medlemsförslaget, och vi menar att huvudalternativet i genomlysningen skall vara en vidareutveckling av den nordiska modellen och att dessa spörsmål bör dryftas redan under 1991.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservantens förslag.

För utskottets förslag röstade:

Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jonsson Elver, Jørgensen Helen, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

För reservantens förslag röstade:

Jäätteenmäki Anneli, Nyhage Hans

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Glønborg Knud, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen Søren, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Lundblad Grethe, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyby Mats, Ólafur G. Einarsson, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Ryyänen Mirja, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Tuominen Pekka, Väänänen Marjatta

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 50 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jonsson Elver, Jørgensen Helen, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lunde Kjell-

bjørg, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyhage Hans, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Mot rekommendationen röstade:

Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Lundblad Grethe, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyby Mats, Ólafur G. Einarsson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Ryyänen Mirja, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Tuominen Pekka

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 2.

Härefter företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till internt beslut:

För utskottets förslag röstade:

Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kalle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jensen Hans Jørgen, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Skånberg Krister, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten I., Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Gyldenkilde Lilli *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Hansen Ivar, Hansen Søren, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Johansen Lars Emil, Jón Kristjánsson, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Helen, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Lundblad Grethe, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyby Mats, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Pietikäinen Sirpa, Riihijärvi Heikki, Ryyänen Mirja, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Weiss Birte

Utskottets förslag till internt beslut hade sålunda antagits med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

6

A 949/e: Medlemsförslag om koncernfacklig samverkan i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Hans Gustafsson, Hjörleifur Guttormsson, Kjellbjørg Lunde, Lauri Metsämäki och Poul Nielson hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget.

Gammelgaard (ekonomiska utskottets talesman): Fru præsident! På udvalgets vegne skal jeg forelægge udvalgets betænkning og indstilling om medlemsforslaget om koncernfagligt samarbejde og samvirke i Norden.

Jeg skal for god ordens skyld gøre opmærksom på, at der som nævnt også foreligger en mindretalsindstilling. Den vil blive præsenteret af Thor-Eirik Gulbrandsen.

Problemstillingerne i dette forslag er blevet grundigt bearbejdet i udredninger, ved seminarer og i forhandlinger, hvor også de nordiske samarbejdsorganer har deltaget.

Ved sessionen i 1989 behandlede vi et medlemsforslag om koncernfagligt samarbejde i Norden, men det kunne ikke samle et tilstrækkeligt flertal og faldt derfor.

Vor debat i 1989 kom i høj grad til at dreje sig om, hvorvidt lovgivning er et velegnet og ønskeligt middel til at gennemføre koncernfagligt samarbejde. I udvalget må vi konstatere, at holdningerne hos parterne på arbejdsmarkedet ser ud til at være stort set uændrede. Den udvikling, der er sket på området siden sidst, fremgår bl.a. af en redegørelse, som Stiftelsen for Industriudvikling i Norden har ladet Gunnar Myrvang udarbejde.

Der foreligger et direktivforslag fra EF-Kommissionen om etablering af koncernfagligt samarbejde. Det behandles nu i EF's Ministerråd og skal ifølge forslaget være gennemført i EF-landene inden udgangen af 1992.

Vi kan vel også forvente, at det indgår i forhandlingerne om den kommende aftale mellem EF og Efta-landene. Udvalget finder stadig, at det er ønskeligt, at det koncernfaglige samarbejde udbygges. Det er ikke her, uenigheden ligger. Men vi synes også fortsat, at det bør ske ved frivillige aftaler mellem arbejdsmarkedets parter eller inden for den enkelte koncern.

Der er en udvikling i gang i retning af flere og flere frivillige aftaler inden for rammerne af retningslinjer udformet på europæisk basis og af organisationerne i Norden, og vi synes ikke, at vi i Norden skal foregribe processen i anledning af EF-Kommissionens forslag ved at gennemføre en nordisk lovgivning, fordi det sandsynligvis vil forringe nordiske koncerners konkurrenceevne.

De fleste koncerner i Norden er jo ikke blot nordiske, de er lige så meget europæiske. Derfor vil det heller ikke være hensigtsmæssigt med forskellige krav i Norden og i det øvrige Vesteuropa til det koncernfaglige samarbejde.

Det er baggrunden for, at udvalget ikke finder det aktuelt med et fælles nordisk lovgivningsinitiativ nu, og vi indstiller, at Nordisk Råd afviser medlemsforslaget. Jeg skal i øvrigt henvise til udvalgets betænkning.

Anker Jørgensen: Det, der overrasker mig i denne diskussion, er, at hr. Gammelgaard fra De Konservative i Danmark siger, at dette her sandelig bare skal forhandles mellem parterne, men i øvrigt er man åh, så positiv. Så siger man, at denne sag jo skal afgøres i EF, og formentlig vil det også være en sag, der indgår i forhandlingerne om en EØS-aftale.

Jamen er det da meningen, at Nordisk Råd bare skal være afventende over for, hvad EF gør? Er det ikke sådan, at Nordisk Råd er en sideordnet organisation, som også har sin egen mening? Er det ikke sådan, at de nordiske lande har en lang historisk tradition for, at man er positiv for fredeliggørelse af arbejdsmarkedet og med et rimeligt hensyn til lønmodtagerne på arbejdsmarkedet?

Derfor har jeg svært ved at acceptere det synspunkt, som hr. Gammelgaard som repræsentant for De Konservative giver udtryk for: Vi skal endelig ikke forgrube EF. Jeg synes, man i stedet skulle sige, at Norden selvfølgelig også har ret til at lægge op til løsninger, der måske kan få en indvirkning af det, der sker i EF.

Derfor vil jeg sige: Vi skal ikke gå og vente. Vi bør faktisk give tilslutning til dette forslag om koncernfagligt samarbejde, der i øvrigt først og sidst er en opfordring til at finde en løsning og et forsøg på at udskille nogle retningslinjer for, hvordan dette problem skal løses. Det er det, der er det afgørende i dette forsøg på at komme frem på det skandinaviske, på det nordiske arbejdsmarked, på en måde, som bestemt også vil være godt for det øvrige arbejdsmarked.

Gammelgaard: Der er jo en udvikling i gang i retning af flere og flere aftaler mellem parterne inden for rammerne af de retningslinjer, der er udformet af organisationerne i Norden og også udformet på europæisk basis.

Vi synes, det er rigtigt, at udviklingen på dette område fortsat sker ved frivillige aftaler mellem arbejdsmarkedets parter eller inden for den enkelte koncern. Nu ligger det imidlertid således, at hele spørgsmålet samtidig forhandles i EF's Ministerråd, og at man ifølge det forslag, som EF-Kommissionen har fremsat, skal have gennemført fælles regler i EF-landene inden udgangen af 1992. Og det ligger også sådan, at de fleste koncerner i Norden ikke blot er nordiske, de er lige så meget europæiske.

Set på den baggrund vil det selvfølgelig ikke være hensigtsmæssigt med forskellige krav til det koncernfaglige samarbejde i Norden og i det øvrige Vesteuropa, fordi det jo altså efter al sandsynlighed vil forringe nordiske koncerners konkurrenceevne.

Derfor mener udvalgsflertallet - og det er udvalgsflertallet, jeg repræsenterer - at vi ikke skal foretage os yderligere i anledning af medlemsforslaget, og det henstiller vi selvfølgelig også til rådet som sådan at man støtter.

Anker Jørgensen: Det er blevet sagt af hr. Gammelgaard, at dette nok kunne forringe konkurrenceevnen.

Nu går jeg altså ud fra, at et øget samarbejde på de enkelte arbejdspladser og også i koncernerne faktisk vil øge konkurrenceevnen. Det er i hvert fald et synspunkt, der, synes jeg, vejer langt tungere end den evige og - undskyld, at jeg siger det - konservative frygt for, at man endelig ikke skal blande sig i nogen ting på dette felt.

Og så igen dette, at det også på europæisk basis er taget op. Ja, netop taget op på europæisk basis. Det er taget op i EF.

Og så siger man direkte, at Norden skal vente på EF. Jamen har Norden da ikke sin egen stemme? Har Norden ikke sin egen mening? Og ville det ikke være nyttigt, om det, som jeg tror er en human nordisk holdning til tingene på arbejdsmarkedet, gik ind i det samlede billede af en mulig løsning i EF?

Som det sikkert er bekendt, er jeg meget ivrig EF-tilhænger. Jeg er meget ivrig tilhænger af det europæiske samarbejde. Men ville det ikke være en fordel, om denne nordiske holdning, det nordiske tanke sæt, som jeg synes er nogle grader bedre udviklet humant set, end det er i adskillige europæiske lande, kunne slå igennem og ikke bare bygge på: Vi må vente og se, hvad EF vil?

Lad os dog hellere være med til at påvirke det, som EF vil, og det ville være det naturlige, at dette skete, hvis vi sørgede for, at vores forslag om et koncernfagligt samarbejde og rammerne for det kunne blive vedtaget i dag.

Gammelgaard: Jamen der er jo ikke tale om at vente og se, hvad EF vil. Vi ved i øvrigt udmærket, hvad EF på nuværende tidspunkt arbejder med. Men rent faktisk har organisationerne i Norden udarbejdet retningslinjer for løsningen af hele denne problemstilling, og derfor ser man altså også, at der i flere og flere koncerner indgås aftaler om dette samarbejde og dette samvirke.

Jeg kan ikke se rettere, end at således som det hele udvikler sig her i Norden med flere og flere frivillige aftaler inden for de rammer, som organisationerne i Norden har udarbejdet, og under hensyntagen - helt naturligt - til, at man konkurrerer på det europæiske marked som sådan, er der ikke grund til, at vi her i Nordisk Råd foretager os yderligere.

Jeg henstiller derfor igen på udvalgsflertallets vegne, at Nordisk Råd afviser medlemsforslaget.

Presidenten meddelade vilken ordning som gäller för replikerna och konstaterade att presidenten har bemyndigande att fördela replikerna.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Det forekommer mig utroligt, at vi igen skal stå med denne sag og igen skal stå med en afvisning fra De Konservative. Og selvfølgelig, havde jeg nær sagt, måtte det være hr. Gammelgaard, der stod som ordfører for dem, der ikke ville være med til nogen som helst forandring.

Sidste gang vi diskuterede dette på sessionen, var svaret fra De Konservative, at man havde sandelig intet imod koncernfagligt samarbejde. Faktisk holdt man en varm tale for, at det kunne være ganske fornuftigt med koncernfagligt samarbejde, men det måtte ske på frivillighedens grund. Det var så det, der gav en knivskarp afstemning på sidste session, hvor vi drøftede det.

Nu står vi så igen i situationen, at man ikke frivilligt har kunnet finde ud af noget som helst. Der er nogle af landene, som gerne vil være med til at lave det her. Og så står Danmark igen og skal være den, der siger, at vi skal afvente EF, for det er jo nu blevet argumentet. Jamen i alle vores diskussioner om dette at være i forskellige mellemfolkelige tilhørsforhold og beslutningsfora siger vi jo

altid, at den nordiske stemme skal være den, der høres hele tiden. Det er sket på masser af områder i det nordiske samarbejde.

Her ser vi så igen en utrolig blokering fra konservativ side: Der må ikke ske noget. Men så kan hr. Gammelgaard jo passende gå ud igen for jeg ved ikke hvilken gang og sige: Nordisk Råd kan ikke bruges til noget, for vi kan jo ikke finde ud at få taget nogle beslutninger, der duer, så derfor skulle vi egentlig nedlægge Nordisk Råd. Det er det, hr. Gammelgaard gør gang på gang. Men det skal ikke glemmes, at det også er hr. Gammelgaard, der ikke vil være med til noget som helst, der er fremgang i.

Gammelgaard: Hvis nu fru Gyldenkilde havde lyttet efter det, jeg sagde her i formiddag - jeg ved ikke for hvilken gang - da vi drøftede organisationskomiteens betænkning, ville fru Gyldenkilde være klar over, at det, jeg endnu en gang talte for, var en styrkelse af den nordiske dimension og det nordiske samarbejde inden for et større Europa.

Der er ikke tale om at svække det nordiske samarbejde - tværtimod. Netop nu er der mere end nogen sinde brug for at styrke det nordiske samarbejde, for at den nordiske stemme kan blive hørt med langt større styrke end hidtil inden for det større Europa.

Så må jeg sige, at det ikke er rigtigt, at vi ønsker, at der ikke skal ske noget som helst på det område. Vi mener stadig, det er ønskeligt, at det koncernfaglige samarbejde udbygges. Det er slet ikke her, uenigheden ligger. Spørgsmålet er, hvordan vi bedst når det mål. Vi ser rent faktisk, at der indgås en række frivillige aftaler på dette område i øjeblikket, og det har der gjort et stykke tid.

Man er altså ved at opnå det mål, som vi alle er enige om, nemlig at det er rigtigt, at det koncernfaglige samarbejde udbygges. Det er nu engang ikke det, vi er uenige om.

Thor-Eirik Guldbrandsen: President! På bakgrunn av dette replikkordskiftet faller det naturlig for meg først å knytte noen korte kommentarer til det. Og da må jeg i min uforstand gi uttrykk for at jeg ikke kan forstå det når Gammelgaard sier at han ikke er uenig i gjennomføringen av det koncernfaglige samarbeidet. Da kan jeg ikke forstå hvorfor han bruker konkurransevnen som et argument mot å ta initiativ til å få gjennomført et slik samarbeid nå.

Så bruker han det argument i tillegg at vi ikke skal foregripe utviklingen i EF. Det som foreligger fra EFs side, er et minimumsdirektiv som skal tre i kraft i løpet av utgangen av 1992. Det forslaget som mindretallet har lagt opp til, ligger godt innenfor rammen av minimumsdirektivet i EF. Samtidig vil man kunne få en samkjøring. Med den tid som er til disposisjon, holder i denne forbindelse heller ikke konkurranseargumentet. Og det holder ikke med argumentet om at man ikke skal ha forskjellige krav i Norden og i EF, nettopp fordi det er et minimumsdirektiv som foreligger.

I forbindelse med den behandling som vi hadde på sesjonen i Stockholm i 1989, viste de utredningene som da ble lagt fram, etter at spørsmålet hadde vært utredet i mange år, klart og tydelig at det ikke fantes noen praktiske hinder for det forslag som nå ligger på bordet. Både de som gikk mot forslaget den gangen, og de som avstod fra å stemme, begrunnet dette med at forslaget burde tas opp igjen i 1991 - og her er vi da i dag. Man ville gi partene i arbeidslivet en frist på to år for å inngå frivillige avtaler. Det har vi sett resultatene av - eller rettere sagt, vi har sett at det ikke har gitt resultater. Vi har ikke sett noen spor i retning av generelle avtaler i løpet av denne tiden.

Når vi ser på den rolle som fagbevegelsen har spilt i de nordiske land, gir det uttrykk for et stort samfunnsengasjement og stor ansvarsbevissthet, noe som har vært av uvurderlig betydning for å bygge opp det velferdssamfunn som vi ofte roser oss av. Denne holdningen har også hindret store og dyre arbeidskonflikter i våre land.

Innenfor Nordisk Råd har vi i lengre tid arbeidet for økt integrasjon i Norden. Utallige initiativ er tatt. Men denne økende integrasjonen har også gradvis medvirket til at vi har fått et økende antall av multinasjonale selskaper. Og hva betyr så det? Det betyr bl.a. at stadig flere avgjørelser blir tatt over hodet på de ansatte, uten at de har noen innflytelse på de avgjørelser som tas.

Mindretallet ønsker at det samarbeid vi kjenner fra utallige bedrifter og virksomheter i våre respektive nordiske land, er et samarbeid som også bør finne sin plass innenfor de flernasjonale selskapene. Og da er det jeg spør hva det er man frykter. Hva er bakgrunnen for at denne saken skal ha så trang fødsel i Nordisk Råd? Er det frykten for at de ansatte skal få regelmessig informasjon - informasjon som skal gis på møter med konsernledelsen, og gi adgang til kommentarer fra de ansattes side? Eller hva er det som ligger bak? Er det hensynet til konkurransevnen? Jeg finner det lite trolig. Jeg tror at de ansatte har langt mer å bidra med enn det som står i noen som helst relevans til de innvendinger som er reist fra flertallet her.

Samarbeid mellom fagbevegelsen og arbeidsgiverne er en selvfølge i våre nasjonale foretak i motsetning til de multinasjonale. Men for de multinasjonale foretak er et avtaleverk i dag en umulighet. Nordisk Råd kan bidra til at det ikke lenger skal være det. Det som hindrer det konsernfaglige samarbeidet i Norden, er at arbeidsgiverne ikke har den nødvendige vilje til å inngå avtaler med lønnskategorisasjonene. Og selv om vi alle kan mene at avtaler i arbeidslivet først og fremst bør finne sin løsning på det praktiske plan, gjennom avtaleverket, får vi bare ta konsekvensen av at når den veien ikke fører frem, må man gå andre veier, og da er alternativet å gå lovveien. Og det er det jeg på vegne av mindretallet vil oppfordre Nordisk Råd til å gå inn for ved denne anledningen, når avtaleveien er stengt.

Grete Knudsen: President! Jeg deler synet til dem som hevder at de nordiske land kan - om vi vil - spille en markant rolle i fremtidens Europa. Men det kommer ikke til å skje uten videre. Den nordiske velferdsmodellen, med sikkerhet bl.a. for arbeidstakerne, har stått som forbilde for mange. Disse kampene har kostet. Men de har også gitt resultater. Mange vil i dag ta æren for det arbeidet som i høy grad ble båret frem av den faglige og politiske arbeiderbevegelse.

Den politikk som vi må legge opp i tiden som kommer, må ta innover seg at tidene er forandret. Det er maktpåliggende å utvikle nye arbeidsplasser og produksjonsformer. Det skal vi gjøre fordi det vil være til gagn for folk flest. Med avansert produksjon med høyt innhold av kunnskap og organisasjon har man råd til å gi skikkelige lønninger, betale for et godt miljø og gi de ansatte utviklingsmuligheter. Men vi skal vokte oss vel for å gjøre det gamle industrisamfunnets største feil en gang til, nemlig ikke å interessere oss for hvem som kjøper og selger aksjer, hvordan bedriftene ledes og organiseres, og hvem som leder bedriftene.

I de senere år har f.eks. bedrifter i Norge som har gått meget bra, brukt hele sitt overskudd og hele sin innsats utenlands - vel og bra, og det er muligens også nødvendig. Men de ansatte skal også være med i drøftingene, og da reelle

dröftingar. De skal delta i diskusjonen, også i de bedrifter som nå etablerer seg over grensene i mange av våre nordiske land. Blant annet skjer det at svenske omtrent overflommer oss i Norge for tiden med sine etableringer.

Vi må diskutere hvordan medvirkning bør organiseres for en ny tid. Kan-skje er mange endringer nødvendig. Konsernfaglig samarbeid er ett eksempel - en vei frem som burde kunne støttes av alle dem som ser arbeidstakernes muligheter for å kjenne og drøfte bedriftenes situasjon ut fra et helhetlig perspektiv som en helt grunnleggende forutsetning for bedriftenes vellykkethet, i tråd med viktige idealer nettopp i den nordiske velferdsmodellen.

Det er trist at i 1991 henger arbeidsgivere fortsatt fast i gamle forestillinger om at arbeidstakerne er en motpol, og de skyver også, slik som her - i dette til-felle de konservative - dette til side under lys av EFs evighetshimmel. Det betyr egentlig at man ikke tar dagens virkelighet innover seg. Jeg mener at vi bør gjøre det ved å slå fast arbeidstakernes rett til informasjon og drøftingar om egen bedrift og konsern, og da ved lov.

Det norske Senterpartiets stemmegivning her i dag vil bli fulgt med spesiell interesse, fordi Senterpartiet i forbindelse med den Europa-debatt vi har i Norge, i aller høyeste grad har solidarisert seg med den norske fagbevegelse. Dette forslaget er ikke minst båret frem av den nordiske fagbevegelse, fordi dette er et forsøk på å demme opp for en uønsket maktkonsentrasjon i store in-ternasjonale selskaper som ingen av oss i dag egentlig kan se helt riktigheten av, spesielt når det gjelder innvirkningen på de nordiske velferdsstatene.

Östrand: Det är nu andra gången som frågan om nordisk koncernfacklig sam-verkan är uppe till behandling i Nordiska rådet. Jag sade redan vid förra tillfäl-let under Stockholms-sessionen 1989 att "det vore dåligt om vi inte vid denna session i den här frågan skulle kunna nå ett tillfredsställande resultat, som till-godoser grundläggande fackliga krav".

Som alla vet blev det tyvärr inte så. I stället sade mittenpartierna något om att arbetsmarknadens parter måste få ytterligare tid på sig. Men händer inget fram till 1991, då måste Nordiska rådet vidta åtgärder. Nu är vi där och ingen-ting har hänt. Vad säger mittenpartierna nu då? Jo, att vi måste avvakta ytterli-gare.

Detta gör mig oroad av två skäl: för det första därför att vi medverkar till att fördröja processen om nordisk koncernfacklig samverkan, för det andra därför att de som hävdar att Nordiska rådet enbart är en diskussionsklubb nu får vatten på sin kvarn.

Vad svarar vi dem som påstår att Nordiska rådet är handlingsförlamat, oförmöget att fatta beslut och därför en politiskt ointressant faktor, som bara ägnar sig åt inbördes beundran. Skall vi då stolta hänvisa till hur vi handlat frågan om nordisk koncernfacklig samverkan? Nej, sannerligen inte. Tillgodoser inte heller denna gång Nordiska rådet de elementära fackliga kraven på insyn och inflytande, drar vi, mina vänner, ett löjets skimmer över hela Nordiska rå-dets arbete.

Som socialdemokrat vill jag inte medverka till detta, och därför tänker jag rösta för medlemsförslaget. Men huvudskälet till att jag stödjer NFSs krav är naturligtvis att jag tycker att det är minst sagt rimligt att de anställda i nordiska företag skall ha samma rättigheter som anställda i nationella företag.

Dessutom vill jag påstå att den fackliga medverkan - och därmed de anställ-das deltagande - i företagets verksamhet och produktionsutveckling borde

upplevas som en viktig konkurrensfördel och inte en konkurrensnackdel jämfört med företag som saknar detta engagemang från sina medarbetare.

Denna uppfattning har vunnit gehör också inom EG-området, då EG-kommissionen nu lagt fram det länge väntade direktivförslaget om koncernfacklig gränsöverskridande samverkan. Enligt förslaget, som på vissa punkter är mycket långtgående, skall arbetstagersidan informeras och konsulteras om alla åtgärder av större betydelse för de anställda. I direktivet framhålls bl.a. hur nödvändigt det är att de anställda har samma överblick som ägarna i företag med verksamhet i flera länder. När de nordiska arbetsgivarna nu inte ens vill komma till förhandlingsbordet återstår, som jag ser det, enbart lagstiftning.

Jag är övertygad om att alla - inklusive arbetsgivarna - innerst inne är medvetna om att denna fråga förr eller senare kommer att få sin berättigade lösning. Men domen kommer då att falla tungt på dem som i dag så aktivt motarbetar de elementära fackliga kraven på insyn och inflytande. Jag yrkar bifall till reservationen.

Metsämäki: Herr president! Vi debatterar för andra gången frågan om koncernfackligt samarbete i Nordiska rådet. Förra gången under Stockholmssessionen 1989 debatterades problemet mycket ingående.

Koncernfackligt samarbete har under en lång tid drivits av den nordiska fackföreningsrörelsen. Bl.a. har Nordens fackliga samlingsorganisation, som representerar över 7,5 miljoner löntagare hårt drivit på saken.

Vi socialdemokrater anser att det är en självklar rättighet för de anställda att få samma möjligheter till insyn och inflytande i företagen såväl på nordiskt plan som på nationellt plan. Denna självklara rättighet har inte blivit möjlig främst på grund av arbetsgivarorganisationens och de borgerligas hårda motstånd.

Under Stockholmssessionen uttalades förhoppningar om att man på frivillig väg skulle kunna påbörja koncernfackligt samarbete i nordiska koncerner. Under de två år som gått har det visat sig att det till stora delar bara var fromma förhoppningar. Arbetsgivarnas motstånd har inte minskat och frivilligheten har inte löst problemet. Eftersom någon förhandlingslösning inte kunnat nås mellan parterna återstår endast att lagstiftningsvägen garantera de anställdas rättigheter.

Förutom att vi socialdemokrater anser att det koncernfackliga samarbetet är en självklar rättighet, anser vi att den fackliga medverkan och därmed de anställdas deltagande i företagets verksamhet är en viktig resurs som borde kunna användas som en konkurrensfördel jämfört med de länder som saknar motsvarande möjligheter för de anställda.

All facklig organisation i Norden från det traditionella LO-förbundet till akademikerna står enhälligt bakom förslaget. Även fyra av de fem nordiska ländernas fackministrar stöder förslaget. Därför verkar det löjligt att de borgerliga partierna i Nordiska rådet så hårdnackat fortsätter sitt motstånd. Är det så att de borgerliga inte har någon löntagarväljarkår?

Sedan en finsk inrikespolitisk syn på denna fråga. Helt skrattretande har Svenska Folkpartiets agerande varit i denna fråga. Partiets representant i ekonomiska utskottet Gustav Björkstrand, som tyvärr inte är närvarande i dag, röstade emot förslaget om koncernfackligt samarbete. Samtidigt har partiets löntagarpolitiska utskott tagit en klar ställning för koncernfackligt samarbete, och detta utskotts ställningstagande torde också ha kommit Björkstrand till känedom. Detta om något är att sitta på två stolar. Det är bara att hoppas att löntagarna märker vilket dubbelspel man bedriver på deras bekostnad.

Fru president! Jag yrkar bifall till medlemsförslaget A 949/e om koncernfackligt samarbete.

Skånberg: Fru president! De anställda i nordiska koncerner bör, som en tidigare talare sade, ha samma möjligheter till medinflytande som deras arbetskamrater i företag som arbetar i bara ett nordiskt land. Redan av det skälet yrkar jag bifall till medlemsförslaget.

Frågan har dessutom ganska stor betydelse på det europeiska planet. Vi önskar alla ett närmare samarbete mellan våra nordiska länder och med resten av Europa. Det är också klart att ett sådant närmare samarbete kommer till stånd, speciellt kanske med EG. De stora koncernerna i Nordens länder har förberett sig noga inför detta, medan de fackliga organisationerna inte har haft samma resurser att förbereda sig för ett sådant tätare samarbete oavsett vilken form det kommer att ta.

I Norden har vi en starkare facklig tradition och fackorganisationerna har en mycket starkare ställning än man har i det övriga Västeuropa. Det är nog så, fru president, att många har Europadrömmar, men de Europadrömmarna är så olika att de inte kan uppfyllas samtidigt. Många arbetsgivare i Norden drömmer om att med hjälp av ett EES-avtal och senare EG-medlemskap kunna råda litet friare över sin arbetskraft. Därmed kommer de stora företagens makt och inflytande över politiken och över våra liv i olika hänseenden att öka ytterligare även i våra länder.

Det är viktigt att vi nu i Norden genomför en lagstiftning på detta område inför vad som senare kan komma att hända i Europasamarbetet så att lagstiftningen kan åberopas för att åtminstone skydda de fackliga intressena i Norden.

Jag yrkar alltså bifall till medlemsförslaget, fru president. Jag vill tillägga en förhoppning att närvaron i salen vid omröstningen kommer att vara större än vad den var i Stockholm, så att var och en klart tar ställning och inte slinker ut ur frågeställningen.

Hans Jørgen Jensen: Fru præsident! Jeg vil gerne have lov til at stille hr. Gammelgaard et par spørgsmål, for hr. Gammelgaard sagde heroppefra, at det selvfølgelig ikke er et spørgsmål om, at vi ikke skal have koncernfagligt samarbejde. Selvfølgelig skal vi da have det, sagde hr. Gammelgaard, men det skulle altså bare ikke være i dag. Derfor vil jeg gerne spørge hr. Gammelgaard: Skal det så være i 1992, i 1993 eller 1994 eller måske først år 2000, at hr. Gammelgaard har tænkt sig, at vi skal have koncernfagligt samarbejde?

Hvis der skal være nogen mening i det, hr. Gammelgaard står og siger, så må hr. Gammelgaard må konkretisere. Når hr. Gammelgaard i øvrigt er enig i, at vi skal have koncernfagligt samarbejde, hvornår skal det så være? Det er et meget konkret spørgsmål, som skulle være meget enkelt at besvare.

Så sagde hr. Gammelgaard også, at hvis man fik et sådant koncernfagligt samarbejde, så ville det gå ud over konkurrenceevnen. Kunne hr. Gammelgaard ikke bare give ét eksempel på, hvordan hr. Gammelgaard kunne tænke sig, at det kunne gå ud over konkurrenceevnen, hvis man indførte koncernfagligt samarbejde? Jeg mener, at hr. Gammelgaard har en helt fejlagtig opfattelse af det. Tværtimod så tror jeg, det ville øge - kan man sige - de enkelte virksomheders konkurrenceevne, hvis man havde et fornuftigt samarbejde over landegrænserne.

Hr. Gammelgaard og mange konservative politikere har det ofte med at skælde os - jeg kommer selv fra fagbevægelsen - ud for at være gammeldags i

vores tankegang. Vi vil ikke være med til moderniseringer i virksomhederne, og vi er så træge og besværlige. Jeg synes faktisk, hr. Gammelgaard nu på dette område virker som en af de gamle mænd, der ikke rigtig ved, hvad vej man skal gå i en moderne industripolitisk udvikling. Der hører koncernfagligt samarbejde nemlig med.

Jeg kan da også fortælle hr. Gammelgaard, at jeg oplever i fagbevægelsen, hvor jeg bl.a. beskæftiger mig med rengøringsbranchen, at de store selskaber, der findes, og som findes i hele Norden, først og fremmest ønsker at få et koncernfagligt samarbejde i Norden. De ønsker at få de traditioner, som vi har på det nordiske arbejdsmarked, afprøvet, også når det drejer sig om et koncernfagligt samarbejde.

Jeg kunne også godt sige til hr. Gammelgaard, at et koncernfagligt samarbejde er nødvendigt, hvis en virksomhed i Danmark er moderselskabet, og man har virksomheder i Norge, Sverige og Finland. Man kan jo ikke planere på en fornuftig måde i disse lande, hvis moderselskabet bestemmer noget helt andet derhjemme. Derfor er det nødvendigt, hr. Gammelgaard, med et koncernfagligt samarbejde. Jeg synes, det skal blive meget interessant at få at vide - eftersom hr. Gammelgaard jo i øvrigt synes, vi skal have et koncernfagligt samarbejde, det er jo ikke det, det drejer sig om, sagde hr. Gammelgaard endda heroppefra - skal det være i morgen, eller skal det først være år 2000? Man må jo have en fornemmelse af sådan noget, når man udtaler sig så konkret, som hr. Gammelgaard har gjort.

Gammelgaard: Jeg skal kun gentage, hvad jeg har sagt tidligere her under debatten fra talerstolen, at udvalget som sådan finder det ønskeligt, at det koncernfaglige samarbejde udbygges. Men udvalgsflertallet synes fortsat, at det bør ske ved frivillige aftaler mellem arbejdsmarkedets parter eller inden for den enkelte koncern.

Der er en udvikling i gang i retning af flere og flere af disse frivillige aftaler efter retningslinier udformet af organisationerne i Norden og også på europæisk basis.

De fleste koncerner i Norden er jo ikke blot nordiske, de er lige så meget europæiske, og derfor vil det ikke være hensigtsmæssigt med forskellige krav i Norden og i det øvrige Vesteuropa til det koncernfaglige samarbejde. Det er baggrunden for, at udvalgets flertal ikke finder det aktuelt med et fællesnordisk lovinitiativ nu, og det er derfor vi indstiller, at Nordisk Råd afviser medlemsforslaget.

Hans Jørgen Jensen: Fru præsident! Jeg stillede hr. Lars P. Gammelgaard to spørgsmål. Det ene det var, om ikke hr. Lars P. Gammelgaard kunne forklare, hvad det er, der skader konkurrenceevnen ved at gennemføre koncernfagligt samarbejde. Det fik vi ikke noget svar på. Men det kan selvfølgelig også være et svar.

Hr. Lars P. Gammelgaard svarede heller ikke på, hvornår hr. Lars P. Gammelgaard, som jo i øvrigt gerne vil have koncernfagligt samarbejde, mener vi skal have det. Skal det være i 1992, eller skal det være år 2000?

Hr. Lars P. Gammelgaard står og fortæller om, at det skal være på frivillig basis, man laver den slags ting. Jamen det, der ligger i, at Nordisk Råd kunne gå ind i debat af denne art og også vedtage et forslag af denne art, det er jo netop, at man kan sige til virksomhederne: Se nu at komme i gang med det koncernfaglige samarbejde; det vil gavne nordisk arbejdsmarkedspolitik, det vil

også gavne vores erhvervsudvikling på en lang række områder i Norden. Men det vil hr. Lars P. Gammelgaard selvfølgelig bare bremse. Jeg synes, vi har krav på at få at vide, hvornår det skal være.

Gammelgaard: Jamen virksomhederne og organisationerne er i gang med at etablere det koncernfaglige samarbejde, så der ventes jo ikke på noget i den forbindelse.

Det må da være selvklart for enhver, at når det er sådan, at hovedparten af koncernerne i Norden ikke blot er nordiske, men også europæiske, så vil det ikke være hensigtsmæssigt med forskellige krav i Norden og i det øvrige Vesteuropa til det koncernfaglige samarbejde, det må da være indlysende for enhver.

Sasi: Fru president! Den första frågan lyder om vi skall vänta på direktiv i denna fråga eller vidta speciella nordiska åtgärder. Det är ett faktum att det ligger ett EG-förslag som blev färdigt den 3.12.1990 och även om vi nu skulle börja förbereda ett eget förslag så är det alldeles klart att vi inte hinner få det färdigt innan saken är behandlad i EG. Detta betyder att vi redan nu är förse-nade och att vi inte kan ge några anvisningar eller goda råd till EG:s arbete i denna fråga. Om vi nu börjar förbereda egna särlosningar betyder det mycket onödigt pappersarbete. Vi kan inte i framtiden ha olika regler gentemot EG i denna fråga. Vi kan inte avvika från EGs' direktiv då våra företag har placerat en stor del av sin verksamhet i Europa. Vi skall ha samma regler överallt i Europa. Därför är en särlosning på lång sikt totalt ohållbar.

För det andra är det en god princip, som även ILO rekommenderar, att föra trepartsförhandlingar i arbetslivets frågor och inte sträva till tvångslosningar. Frivillighet är alltid bra för arbetsgivare och arbetstagare. Om man på frivillig basis kommer till någon lösning betyder det att man får ett fungerande samarbete. Om man främjar tvångslosningar betyder det att de aldrig fungerar bra i praktiken. Därför skall man sträva till frivilliga lösningar, och det har man redan delvis lyckats med mellan arbetstagare och arbetsgivare i många nordiska företag.

Vad gäller läget under den tvåårsperiod som frågan varit uppe i Nordiska rådet kan man konstatera, att enligt den information som jag har fått har arbetstagarparten inte tagit kontakt med arbetsgivarparten en enda gång för förhandlingar i denna fråga.

Vad sedan gäller själva substansen är det alldeles klart att arbetstagarna skall få information. Det är ett helt berättigat krav. Jag påstår att detta system fungerar relativt bra redan nu, men då återstår frågan: Vem betalar de möten och resor som skall ordnas inom ramen för koncernfackligt samarbete? Det är egentligen kostnadsfrågan som är viktigast. Jag rekommenderar att deltagarna läser Financial Times' artikel om arbetstiden i en bilfabrik i Belgien och Sverige; denna artikel som baserar sig på en undersökning i General Motors visar att i Sverige arbetar man ungefär 60 % av den nominella arbetstiden och i Belgien ungefär 90 % . Vad betyder detta? Jo, det betyder att vår konkurrenskraft i Norden är relativt dålig. Varför arbetar man så mycket mindre i Sverige? En av orsakerna är att man har skapat en annan sorts system och man kan t.ex. på arbetstid delta i fackföreningsarbetet, och ju mera vi förkortar arbetstiden desto sämre blir konkurrenskraften. Det betyder fler arbetslösa. Tänk på Sverige idag och på Saabs bilfabrik i Malmö! Vill vi faktiskt ha fler arbetslösa? Om man nu

föreslår att vi skall gå i samma takt som EG betyder det att vi i verkligheten tar ställning för arbetstagares intressen och för deras trygghet i arbetet.

Anker Jørgensen: For det første vil jeg gerne sige til hr. Gammelgaard igen, at det er helt tydeligt, at hr. Gammelgaard vil afvente, hvad der sker i EF. Det må slås fast.

For det andet vil jeg sige, at det er naturligt, at jo flere koncerner - eller multinationale selskaber, som vi i hvert fald kalder det i Danmark - der bliver, jo mere nødvendigt bliver det at opbygge et modstykke til indflydelse for lønmodtagernes interesser. Det er en ganske naturlig ting. Ellers udvikler vi et samfund, hvor demokratiet regerer i parlamenterne uden nogen indflydelse på de afgørende ting i hele det økonomiske private liv.

Det tredje, jeg gerne vil sige, er, at det næppe er rigtigt, for at sige det for sigtigt, at hovedparten af alle de koncernfaglige eller multinationale selskaber arbejder på at lave sådanne samarbejdsregler. Det gør de desværre ikke.

Og det fjerde er, at det bliver sagt, at det er et faktum, at der ligger et forslag til direktiv i EF. Vil det sige, at hr. Gammelgaard mener, at når det direktiv er gennemført - og hr. Gammelgaard vil åbenbart støtte, at dette bliver etableret - så kan vi godt lave et multinationalt koncernfagligt samarbejde, hvor lønmodtagernes interesser bliver tilgodeset? Ja, for hvad er ellers meningen med at skubbe det hen til EF?

Jeg tillader mig at mene, at hensigten er, at man slet ikke vil det. Det kan godt være, at det er en urimelig tanke, men sådan opfatter jeg nu tingene. Jeg synes godt, at Norden kunne gå foran.

Thor-Eirik Gulbrandsen: President! Et av argumentene til representanten Sasi var at man ikke kunne ha ulike regler; man måtte ha de samme reglene. Som det framgår av dokumentene fra Økonomisk utskott, dreier dette seg om fra EFs side et minimumsdirektiv. Det betyr i praksis at man innenfor EF-landene legger opp til variable løsninger hvor hvert enkelt land bare har et minimum å forholde seg til. Det betyr i praksis at man også fra EFs side har lagt opp til varierte løsninger.

Så spør representanten Sasi om hvem som betaler reise- og møtekostnadene - det er liksom de som er avgjørende for bedriftenes konkurranseevne. Ja, er det avgjørende, står det dårlig til. Men under alle omstendigheter, når representanten Sasi vil vente på EF, så framgår det på side 4 i dokumentet fra Økonomisk utskott, hvor Sasi er medlem, at det er arbeidsgiverne som skal betale omkostningene ved disse aktivitetene som Sasi her spør om hvem som skal betale. I tillegg er dette direktivet på mange måter mer kostnadskrevenne enn det som ligger i opplegget fra mindretallet. Det er ikke noe som strider mot en koordinering.

Så til slutt: Når representanten Sasi trekker fram arbeidsløshetsargumentet som det store spøkelset sammen med konkurranseevnen, som vil gjøre det umulig å få disse multinasjonale konsernene til å konkurrere - hvorfor tror han da at en samlet fagbevegelse, at de ansatte, går inn for å få en slik løsning - forstår de ingen ting de? Eller er det bare representanten Sasi som forstår at gjennomføringen av dette forslaget betyr arbeidsløshet?

Hans Gustafsson: Fru president! Jag begärde ordet när Kimmo Sasi försökte beskriva de ekonomiska förhållandena och utvecklingen i andra länder. Det är tillräckligt svårt att beskriva dem i sitt eget land, och man skall vara försiktig när

man går över till att beskriva dem i andra länder. Kimmo Sasi beskrev förhållandena beträffande sysselsättningen och frånvaron i Sverige kontra motsvarande förhållanden i Belgien. Sanningen är den, Kimmo Sasi, att varje svensk mellan 15 och 67 års ålder arbetar 300 timmar mer om året än varje belgier, 200 timmar mer än varje tysk och 300 timmar mer än varje fransman. Om inte 10 % av arbetskraften är arbetslös utan man har praktiskt taget alla människor ute på arbetsmarknaden, är det självfallet fler som behöver vara lediga.

Att det är på det här sättet beror på att kvinnorna i Sverige arbetar ungefär dubbelt så mycket utanför hemmet som EGs kvinnor. Detta har inte gått ut över konkurrenskraften, utan sanningen är den, Kimmo Sasi, att vi i Norden och särskilt vi i Sverige kommer att få vänta mycket länge innan EG hinner i fatt oss i fråga om den ekonomiska situationen. Det är alldeles för tidigt och för slarvigt att dra sådana slutsatser som dem som Kimmo Sasi gör.

Jag kan inte heller finna annat än att Lars P Gammelgard, Kimmo Sasi och andra har lämnat utmärkta argument för att man skall ställa sig på medlemsförslagets sida. Låt mig först säga att EG håller på att utarbeta direktiv för medlemsförslag. Vad är det då för nackdel med att vi i Norden i denna fråga skulle råka komma några månader eller ett halvt år före EG? Vari ligger det problemet?

Ni säger också att man inom koncernföretagen är i färd med att träffa avtal i sammanhanget. För dem som träffar avtal kan det inte vara en nackdel, och de som inte gör det kan må väl av att få stöd av en lagstiftning. Jag yrkar bifall till medlemsförslaget.

Blankenborg: President! Dei som ytrar seg mot det konsernfaglege samarbeidet, har to hovudargument. Det eine er at Norden ikkje kan ha andre reglar enn Europa, fordi det fører til uheldige konkurransevilkår i forhold til Europa. Og så blir det sagt at dei fleste selskap er europeiske, ikkje nordiske. Men det same argumentet kan også brukast på ein annan måte. Det er mange selskap som ikkje er europeiske, men tvert imot multinasjonale. Dermed kan det vel med det same argumentet seiast i europeisk målestokk, dersom det er eit viktig argument, at mange store konsern er verdensomspennande, ikkje berre europeiske.

Det andre argumentet som blir brukt her, og som spesielt Sasi understreka, er at det konsernfaglege samarbeidet kan føre til at folk jobbar mindre. Ja, dersom det er ei vesentleg innvending mot det konsernfaglege samarbeidet, så må da eit konsernfagleg samarbeid på initiativ frå EF ha den same negative verknad som eit konsernfagleg samarbeid på initiativ frå Nordisk Råd. Det må med andre ord vere slik at det ikkje er desse konkurranseforholda i og for seg som er det viktige argumentet, eller forholdet til EF som er det viktige argumentet. Det underliggjande argumentet for dei som ytrar seg mot det konsernfaglege samarbeidet, er at dei er grunnleggjande og prinsipielt imot at arbeidsfolk skal få innverknad på sin eigen arbeidsplass.

Sasi: Fru president! Först vill jag konstatera att arbetstagaren idag i alla nordiska länder har inflytande på sin egen arbetsplats. Den platsen är ju den mest viktiga för den enskilde arbetstagaren. Men vad gäller hela koncernen är inflytandets betydelse ganska liten.

Varför är arbetstiden så kort i Norden? Det är flera faktorer som påverkar arbetstiden i Norden, inte bara en. Men många bäckar små gör en stor å. Så om

en sak kostar litet, kan flera saker tillsammans betyda att de blir till en stor ekonomisk faktor.

Den ekonomiska politiken i alla nordiska länder idag går ut på att inte devalvera. Finlands konkurrenskraft är väldigt dålig i dag, så även Sveriges. I en sådan ekonomisk situation bör man vara väldigt försiktig med att öka företagens kostnader. Man kan där se en klar linje: om företagens kostnader ökar i en sådan ekonomisk situation, leder det lätt till större arbetslöshet.

Ylva Annerstedt: Fru president! Vid Stockholmssessionen uttalade man att man skulle återkomma till denna fråga om två år, om ingenting hade hänt. Nu försöker företrädarna för reservationen att påstå att ingenting har hänt i frågan. Så är faktiskt inte fallet. Det är framför allt två saker som har inträffat.

För det första har ett koncernfackligt samarbete börjat utvecklas i ungefär 10 % av företagen. För det andra föreligger ett EG-förslag för beslut i ministerrådet nästa gång. De föreslagna reglerna överensstämmer ganska väl med dem som de fackliga organisationerna i Norden förespråkar.

Det kan inte heller vara okänt för förespråkarna för reservationen att det knappast längre finns några koncerner med verksamhet enbart i Norden, utan de har också förgreningar ute i Europa.

Reservanterna försöker dessutom påstå att majoriteten skulle vara emot koncernfackligt samarbete. Så är ju inte alls fallet, tvärtom. Vi uttalar i majoritetsskrivningen att ett sådant samarbete är positivt. Vi ser i varje fall i mittenpartierna mycket gärna att sådana avtal kommer till stånd och menar att det är mycket positivt. Vad vi vänder oss emot är lagstiftningen, dessutom mot en särslagstiftning för Norden. Jag yrkar bifall till majoritetsförslaget.

Östrand: Fru president! Ylva Annerstedt säger att det har hänt en hel del sedan 1989. Det har inte hänt någonting. Vi står och stampar på samma ställe.

Problemet, Ylva Annerstedt, är att det finns koncernfackligt samarbete i resp. land men att när företaget övergår till att bli ett nordiskt företag försvinner löntagarnas inflytande på det här området.

Att de konservativa partierna inte ställer sig bakom detta samarbete uppfattar jag nästan som helt naturligt, men att mittenpartierna inte stöder detta mycket berättigade förslag från löntagarnas sida gör mig ytterst förvånad.

Ylva Annerstedt: Fru president! Men det är inte sant, Olle Östrand, att ingenting har hänt. Det förekommer koncernfackligt samarbete i ungefär 10 % av koncernerna i Norden, och det är en bra början på två år. Vi ser gärna att detta arbete fortsätter.

Jag tycker vidare att Olle Östrand skall stämna ned tonen litet. Det är inte mer än ett år sedan som han själv i Sveriges riksdag föreslog att riksdagen skulle lagstifta mot alla stridsåtgärder från de fackliga organisationernas sida, och hans egen regering föll faktiskt på det.

Östrand: Fru president! Jag förstår inte varifrån Ylva Annerstedt har fått uppgiften att det i 10 % av koncernföretagen nu finns ett koncernfackligt samarbete. Det finns ett avtal i hela Norden sedan 1989 om nordiskt koncernfackligt samarbete, och det har träffats mellan de anställda i Scansped. Jag förstår alltså inte varifrån Ylva Annerstedt har fått uppgiften om 10 %.

Vi skall naturligtvis inte ha en inhemsk debatt här i Nordiska rådet men Ylva Annerstedt vet precis lika bra som jag vad det var fråga om vid det tillfälle

som hon nämnde. Det var inte fråga om ett strejkförbud utan om en tillfällig fredsplikt.

Ylva Annerstedt: Fru president! Jo, det finns uppgift om att det förekommer koncernfackligt samarbete i ungefär 10 % av företagen, Olle Östrand. Vi ser för vår del gärna att flera avtal kommer till stånd. Att Olle Östrand vill kalla strejkförbud för fredsplikt är något som får stå för honom.

Thor-Eirik Gulbrandsen: President! Kanskje jeg kunne få svar på ett enkelt spørsmål: Hvorfor er det så viktig å gå inn for frivillige avtaler nærmest som prinsipp, når man samtidig ønsker å avvente utviklingen i EF, hvor man legger opp til et minimumsdirektiv som fastsetter et minimum for hva man må? Da blir jo noe av prinsippet borte. Dessuten er det nå et poeng for Ylva Annerstedt at man har fått en utvikling i retning av flere og flere avtaler, men jeg vil gjerne få sitere fra Ylva Annerstedts innlegg i Stockholm i 1989, hvor hun sier at "man bør göra ytterligare försök att få ett avtal till stånd innan behovet av lagstifning på nytt tas upp till behandling vid 1991 års session."

Vi har ikke fått "ett avtal". Det er det vi ønsker å legge opp til med mindretallsreservasjonen.

Ylva Annerstedt: Uppenbarligen har dock arbetet med ett avtal kommit i gång. Ett koncernfackligt samarbete förekommer enligt de riktlinjer som är fastlagda bl.a. i EG-förslaget. Att det sedan tyvärr inte har kommit till stånd ett avtal beklagar jag. Men jag förväntar mig att det kommer med tanke på att det faktiskt pågår ett koncernfackligt samarbete.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Der har været ganske mange argumenter imod at lave noget på dette område, og jeg skal ikke nævne dem alle, for det tillader tiden ikke. Men jeg vil godt tage fat i to af dem.

Et argument - og det var især Kimmo Sasi, som udtalte det kraftigt - går på, at man ikke skal give lønmodtagerne indflydelse, fordi det sinker arbejdet. Det giver dårlig produktion, og det giver arbejdsløshed, hvis de får lov til at gå til alt for mange møder. Det er meget groft sagt, at det var det, der lå i det indlæg, men jeg mener faktisk, at det er essensen af det.

Det er jo en utrolig undervurdering af lønmodtagerne, der ligger bag den slags bemærkninger. Lønmodtagerne saver ikke den gren over, de selv sidder på. Det ville jo være utrolig dumt, hvis de gjorde det, og det gør de principielt ikke. Jo mere indflydelse vi i Norden giver nordiske medborgere og lønmodtagere, des bedre er det da gået. Det må vi vel kunne være enige om. Vores samfund her i det nordiske er jo enestående bl.a. på velfærdsområdet, men også på områder, hvor vores gode lønmodtagere på arbejdspladserne laver fornuftigt arbejde til ordentlige priser, og vi er ganske gode i konkurrencen.

Alligevel har vi i de nordiske lande nogle af de bedste regler på dette område. Spørgsmålet er, om vi skal udvide dette, eller vi skal lade være. Nej, spørgsmålet er ikke, om vi skal udvide det eller lade være, for vi jo kommer til at gøre det her.

Derfor vil jeg godt spørge Kimmo Sasi, når der kommer sådanne udtalelser, som minder mig om de værste altmodiske kommunisters og betonstalinisters: Jamen mener hr. Kimmo Sasi virkelig, at hans egen regering er ringere til at lave denne slags aftaler om muligheder for lovgivning end EG? For dér ved vi jo, de kommer. Vil Finland sætte sig ned og være helt uden for regelsættet, el-

ler vil man gøre, som det er blevet moderne i de nordiske lande i de seneste år, bare kritikløst at skrive af, hvad der bliver vedtaget i EF?

Hvis det sidste bliver tilfældet, så kan vi da sikre os, at Nordisk Råd uddør ret hurtigt.

Jeg har haft den tro og det håb og arbejdet for det mål, at vi hele tiden skulle være på forkant af udviklingen i det nordiske, så vi kunne påvirke, hvad der kommer fra EG. Kommissionen er langt med forslag på dette område; der kommer regler på det her område.

Jeg kan forstå, at flertallet af højrestemmerne her i salen hellere vil afvente, hvad der kommer fra udenlandske regeringer, end de vil være med til selv med deres egen regeringer at gå ind og lave regler på området. Det forstår jeg ikke, men det ligger jo tydeligvis i betænkningen fra dem, der har underskrevet, at man ikke skal foretage sig noget, at de faktisk bare sidder og venter på, at der skal blive foretaget noget fra EF's side. Og det bliver ren afskrivning.

Det er beklageligt, og jeg vil godt appellere til de Midtergruppefolk, som i 1989, da vi sidste gang drøftede det her, sagde: Hvis ikke der bliver tale om, at vi kommer videre på en eller anden måde, inden vi mødes næste gang, så vil vi tage vort syn op til overvejelse. Det var bl.a. Karin Söder, der var talsmand for gruppen, og det var hendes ord, fordi man i Midtergruppen var delt på synspunktet.

Jeg vil godt appellere til Midtergruppen om at holde fast i, hvad de tidligere har sagt. Der er ikke sket noget på dette område, og hvis ikke der sker noget nu fra nordisk side, så kommer vi i den situation, at vi bare skal afskrive regler fra EG. Det kan ikke være meningen; så prøv at tænke en gang til.

Ivar Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Gammelgaard: Det er blevet sagt ganske tydeligt her under debatten, at der er sket noget på dette område. Jeg henviser f.eks. til fru Ylva Annerstedts indlæg. Der sker altså noget på dette område.

Jeg vil i øvrigt godt gøre opmærksom på, når man bliver ved med at tale om, at det er noget, EF bestemmer osv., at de medlemslande i denne sal, der ikke er medlemmer af EF, kommer til at forhandle dette spørgsmål i EF-Efta-aftalerne. På den måde bliver de jo direkte inddraget i forhandlingerne vedrørende udformningen af reglerne på dette område. Der er derfor på nuværende tidspunkt ikke baggrund for en nordisk lovgivning.

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Det er altid så befriende med hr. Gammelgaard, for han siger i det mindste tingene ligeud, det er til at forstå, og der bliver ikke stukket noget under stolen - og jeg er meget uenig. Det er der så ikke noget at gøre ved. Hr. Gammelgaard får jeg ikke flyttet nogen steder. Men min appel skal stadig væk gå til de Midtergruppefolk, der ikke ukritisk vil ende med at skrive EF-reglerne af, for sådan bliver det. Vi ved jo alle sammen godt, vi der sidder midt i EF-sagen, hvordan de EF-Efta-aftaler bliver til: Man bliver nødt til at skrive dem af, som de er, for ellers skal de jo til at ændres inden for de 12 lande, og det bliver de ikke.

Sandheden er, at de nordiske lande formentlig bliver omfattet af de regler, som bliver lavet i EF. Det ved hr. Gammelgaard, og derfor fastholder han, for det er han inde i, at det skal man gøre, og derved lurer han resten af forsamlingen.

Östrand: Ylva Annerstedt säger att hon tycker att det är synd att vi inte har träffat flera avtal på detta område. Det kan man naturligtvis tycka. Men att så är fallet beror ju på arbetsgivarnas hårdnackade motstånd. I annat fall skulle det naturligtvis ha träffats hundratal sådana här avtal sedan 1989. Nu har det bara träffats ett enda, och det tycker jag säger det mesta.

Då återstår ju som jag ser det ingenting annat än lagstiftning. Så har vi fått förfara många gånger tidigare för att tillgodose berättigade krav från löntagarna. Detta är inte första gången. Därför är det naturligtvis en viktig markering om Nordiska rådet kan ena sig om att stödja detta medlemsförslag. Det uppmanar jag Ylva Annerstedt att tillsammans med sina mittenbröder och -systerar att göra.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget och reservanternas förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður Jónsson, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jättenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Riihijärvi Heikki, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Svensson Sten I., Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta

För reservanternas förslag röstade:

Andersson Lennart, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyl-denkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jensen Hans Jørgen, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Nielson Poul, Nyby Mats, Oscarsson Berit, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rotnes Marit, Sandberg-Fries Yvonne, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Tuominen Pekka, Ueland Ole Gabriel, Weiss Birte, Werner Lars, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena, Östrand Olle

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Johansen Lars Emil, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryyänen Mirja, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Skånberg Krister, Steenholdt Otto

Utskottets förslag hade sålunda förkastats med 39 röster mot 38.

Reservanternas förslag till rekommendation antogs.

utvecklingsfonden (1990) och C 7/e: Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling - Nordisk industrifond (1990)

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Ylva Annerstedt (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottet har behandlat 1990 års verksamhetsberättelser från de fyra nordiska institutionerna Nordisk investeringsbank, Nordiska projektexportfonden, Nordiska utvecklingsfonden och Nordisk industrifond. Jag skall i det följande kort redogöra för det viktigaste i utskottets synpunkter.

Nordiska investeringsbanken har haft ett gott år och har 1990 ett samlat överskott på 37 miljoner årsraskilda dragningsrätter, mot 26 miljoner SDR året dessförinnan. Efter de avsättningar som bankens statuter kräver kan styrelsen föreslå att 8 miljoner SDR av överskottet utdelas till ägarna av banken, som är de nordiska länderna.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att bankens verksamhet på miljöområdet har utvecklats kraftigt under 1990, bl.a. genom starten av det nya finansieringssällskapet Nefco. NIB deltar vidare i den internationella aktionsgrupp som arbetar med förbättring av Östersjöns miljö och i arbetet med modernisering av nickelsmältverket på Kolahalvön.

Utskottet tackar ministerrådet för det skriftliga svar som man har fått under hösten som gäller en rad spörsmål kring banken. Utskottet är tillfreds med att ministerrådet i svaret intar en mycket positiv hållning till bankens roll i det nordiska samarbetet och i utbyggnaden av de ekonomiska förbindelserna mellan Norden och speciellt länderna i Öst- och Centraleuropa.

Utskottet konstaterar vidare att Nordiska exportprojektfonden under det gångna året har intagit en mera kritisk hållning till projektansökningarna och har koncentrerat insatserna ytterligare till de högprioriterade områdena, t.ex. export av miljöteknologi.

Utvecklingen i fonden befinns vara tillfredsställande. Utskottet vill dock peka på att fonden kommer att få stora ekonomiska problem när finansieringen över den ekonomiska handlingsplanen utlöper under 1992. Ministerrådet bör ta upp detta problem och framlägga de nödvändiga förslagen för att säkra fondens aktivitet på oförändrad nivå.

Nordisk utvecklingsfond skall redan 1990 genomgå en utvärdering. Det kan synas något tidigt, eftersom fonden startade sin verksamhet först 1989. Utskottet förutsätter dock att resultaten av utvärderingen görs tillgängliga för en större krets, innefattande ekonomiska utskottet.

Utskottet finner i övrigt att utvecklingsfondens arbete ligger i linje med de förutsättningar som har beslutats, med koncentration på miljöprojekt och ett stort engagemang i SADCC. Utskottet har tidigare i samband med behandlingen av den nordiska budgeten kritiserat ministerrådet för nedskärningarna av anslagen till Nordisk industrifond, speciellt den nedskärning som grundar sig på att fonden har för stor likviditet. Utskottet finner att ministerrådet nu genom de ändringar som genomförts i utbetalningsrutinerna har löst det problemet och att det inte i framtiden kan förväntas några nedskärningar av denna orsak.

Utskottet finner i övrigt att industrifonden också under 1990 har utfört ett värdefullt och omfattande arbete för att främja forskning och utveckling på det tekniska området.

Fonden har framlagt en långtidsplan, som utskottet tidigare har efterlyst, men utskottet beklagar att ministerrådet icke har varit i stånd att följa upp planen genom ett ministerrådsförslag om det framtida näringspolitiska samarbetet i Norden. Utskottet uppmanar ministerrådet att komma med en sådan plan, så att det i god tid kan fattas beslut för att säkra industrifondens framtida arbete. Bakgrunden för detta är ytterligare att industrifonden hör till de program som kan komma att lida skada när den ekonomiska handlingsplanen löper ut 1992.

Utskottet vill vidare göra rådet uppmärksamt på att varje gång ministerrådet via fonden utbetalar 40 öre till ett forsknings- eller utvecklingsprojekt betalar industrin eller andra samarbetspartners 60 öre för projektet.

Med de här anmärkningarna och med hänvisning till övriga synpunkter i utskottets betänkande hemställer jag på ekonomiska utskottets vägnar att rådet lägger de fyra institutionernas verksamhetsberättelser till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifälls utskottets förslag.*

8

C 15/e: Berättelser för 1989 på ekonomiska utskottets sakområde

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag *bifälls.*

9

E-saker

E 37: Fråga till Sveriges regering angående beskattning av pensionerna för återvändande invandrare¹

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag vill ställa följande fråga till den svenska regeringen:

Avser den svenska regeringen vidta åtgärder för att tillrättalägga beskattningen av pensioner för personer som arbetat i Sverige och som flyttat utomlands?

Statsrådet Lindqvist: Herr president! Fr.o.m. inkomståret 1991 tas i Sverige i princip endast kommunal inkomstskatt ut på beskattningsbara förvärvsinkomster upp till 170 000 svenska kronor. Detta aktualiserade en länge påkallad höjning av skatteuttaget för gemensamt kommunalt ändamål, dvs. den kommunalskatt som utomlands bosatta har att erlagga.

Trots att den kommunala skattesatsen för utomlands bosatta år 1972 höjdes till 10 % har denna beskattning alltmer kommit att avvika från den kommunala skatt som i Sverige bosatta har att erlagga. Den kommunala medelutdebiteringen för i Sverige bosatta är nu 31,16 %. Eftersom man vid beskattningen här inte har kännedom om en utomlands bosatt persons totala ekonomiska situa-

¹ Frågan tryckt s. 2625.

tion, måste dock delvis andra regler gälla vid beskattningen av utomlands bosatta jämfört med beskattningen av i Sverige bosatta personer.

Fr.o.m. inkomståret 1991 har nu kommunalskatten för utomlands bosatta höjts till 25 %, samtidigt som utomlands bosatta helt befriats från skyldighet att erlägga statliga inkomstskatt för i princip all inkomst av tjänst, dvs. också beträffande från Sverige uppburen pension.

Ett belopp motsvarande uppburen folkpension samt uppburet pensionstillskott eller allmän tilläggspension som motsvarar pensionstillskott undantas från svensk skatt. Detta innebär att den som är bosatt utomlands och erhåller denna grundpension från Sverige - för närvarande ca 45 000 svenska kronor - inte behöver betala någon svensk skatt alls på grundpensionen.

Genom de genomförda ändringarna har nu beskattningen av utomlands bosatta pensionärer blivit mer lik den beskattning som sker av i Sverige bosatta pensionärer. Att bibehålla den tidigare kommunala beskattningen av utomlands bosatta skulle ha inneburit att dessa favoriserats på ett helt oförsvarligt sätt jämfört med i Sverige bosatta pensionärer.

Den svenska regeringen ämnar därför inte vidta åtgärder för att, såsom Marjatta Väänänen uttrycker saken, tillrättalägga beskattningen av pension till personer som arbetat i Sverige men flyttat utomlands. Genom de redovisade ändringarna i lagstiftningen har ett tillrättaläggande skett.

Beträffande den valda skattesatsen kan dessutom konstateras att denna vid en internationell jämförelse är relativt låg. Beskattningen i Finland av pension till utomlands bosatt person sker t.ex. med en skattesats på 35 %.

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag tackar ministern för svaret. Men man måste säga att det nya skattesystemet i Sverige betyder i praktiken att pensionen nu är avsevärt mindre för alla utomlandsboende och förorsakar oväntade svårigheter för dem som är låginkomsttagare. Särskilt de Sverigefinnar som har arbetat i Sverige och som i pensionsåldern har flyttat till Finland har det svårt. En stor del av dem är låginkomsttagare.

Det är viktigt att se att dessa utomlandsboende pensionärer inte behöver den service och hjälp som de i Sverige boende pensionärerna behöver senare i livet, i form av kronikervård och sjukhusplatser etc. Det är en stor ekonomisk lättnad för Sverige att t.ex. dessa finska pensionärer bor i Finland och inte är i behov av svensk hjälp i detta hänseende.

Det är nu alltså bara att beklaga att den svenska regeringen inte ämnar ändra skattesystemet när det gäller pensionärer bosatta i utlandet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades att Lotte Henriksen under resten av denna dag ersätter Hans Jørgen Jensen. -

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

E 44: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat samarbetet inom råvaru- och varuförsörjning samt energiförsörjning för att minska sårbarheten i krislägen¹

Skånberg: Herr president! Frågan till Nordiska ministerrådet gällde vad man gör för att öka samarbetet inom råvaru- och varuförsörjningssektorn för att minska sårbarheten i krislägen.

Frågan avser inte bara sådana krislägen som har med krig eller risk för krig att göra, utan frågan är ställd i en vidare bemärkelse: Vad kan man göra bl.a. för att minska sårbarheten för kriser av andra slag och sårbarheten för påtryckningar utifrån, t.ex. handelspolitiska påtryckningar?

Miljöminister **Júlfus Sólnes:** Herr president! Det är självfallet ett önskemål att normal handel så långt möjligt också skall kunna fortsätta i krislägen. Det svensk-norska avtalet syftar till att underlätta detta. Frågan har dock ett samband med ländernas försvarsberedskap. Den berör också den utrikespolitiska linje som vart och ett av länderna har valt och de internationella åtaganden som länderna har gjort. Det är därför naturligt att varje land för sig tar ställning till vilket samarbete man önskar i dessa frågor och i vilka former det bör ske.

Det hindrar inte att de nordiska länderna har kontakt också i dessa frågor. En nordisk ad hoc-grupp har t.ex. diskuterat informationsutbyte och andra aspekter på energiområdet.

Slutligen finns också ett samarbete i bredare internationella organisationer. Ett exempel är att alla de fem länderna medverkar i de åtgärder som vidtagits inom IEA med anledning av kriget i Gulfen.

Skånberg: Herr president! Jag tackar miljöminister Júlfus Sólnes för svaret. Det handlar alltså inte bara om försvarsberedskap - den frågan är naturligtvis en sak för varje land - utan det gäller att minska sårbarheten för olika typer av kriser. Det är därför ett lämpligt samarbetsområde för de nordiska länderna. Ett samarbete här gör det möjligt för de nordiska länderna att föra en mer självständig ekonomisk politik, arbetsmarknadspolitik, arbetsmiljöpolitik, hälso- och socialpolitik, miljöpolitik, alkohol- och drogpolitik, handelspolitik, biståndspolitik och flyktingpolitik, för att nu nämna några av de områden där det är viktigt att vi kan fortsätta att föra en självständig politik.

Om vi tar Brundtlandkommissionens rekommendationer på allvar - och det kommer vi förr eller senare att tvingas göra - så vet vi att vi måste halvera vår energianvändning i industriländerna, och vi måste kraftigt minska utsläppen av gaser som påverkar växthuseffekten. Det innebär bl.a. att vi måste minska volymen av energikrävande transporter. Därför är det naturligt att man inom Norden gör gemensamma inventeringar av vilka råvaror och vilka varor man kan hitta på nära håll, för att använda de långväga resurser, som man fortfarande har tillgång till, för de varor man inte kan hitta på nära håll.

Det är alltså viktigt att först se vad som finns inom nordiskt räckhåll. Det är mot den bakgrunden jag tycker man skall se den här frågan.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2633.

Presidenten: Jeg skal på dette tidspunkt meddele rådet, at vi om kort tid kommer frem til Social- og Miljøudvalgets sager. Af hensyn til at vi er bagefter tidsmæssigt med hensyn til behandlingen af sagerne, har præsidenten fundet det rigtigst allerede nu at meddele, at det er min hensigt at reducere taletiden under behandlingen af Social- og Miljøudvalgets sager.

Udvalgets og ministerrådets talsmænd har hver 7 minutter, øvrige 5 minutter. Det er min agt, når vi kommer frem til udvalgets sager, at beskære udvalgets og ministerrådets talsmænds taletid til 5 minutter og øvrige fra 5 minutter til 3 minutter. Jeg siger det allerede nu, så talsmændene kan forberede sig herpå.

E 45: Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat samarbete på el-området¹

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, har följande lydelse:

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna

1. för att öka det gemensamma utnyttjandet av befintliga resurser för elgenerering?
2. för att öka det gemensamma utnyttjandet av elnätet och överföringskapaciteten mellan de nationella stamnäten?
3. för att genom effektivare el-användning frigöra mer av den befintliga elförsörjningskapaciteten för att täcka en del av energibehovet t.ex. genom tillämpning av den balansprincip som föreskrivs i den nya norska energilagen?

Miljøminister og nordisk samarbejdsminister **Anne Birgitte Lundholt:** Hr. præsident! Nordisk Ministerråd, dvs. energiministrene, har i løbet af 1989 og 1990 gennemført en omlægning og en udvidelse af det nordiske energipolitiske samarbejde. Denne ændring er foretaget på baggrund af Brundtlandrapporten og FN's Miljøperspektiv samt henstillingen herom fra Nordisk Råds Økonomiske Udvalg.

Det skal i den sammenhæng understreges, at hensynet til både en reduktion af energisektorens miljøbelastning og en rationel og omkostningseffektiv produktion og anvendelse af energi i Norden er blevet tilgodeset.

Den 18. juni sidste år besluttede energiministrene, at energiforsyning og energiforbrug skal tilrettelægges i overensstemmelse med en bæredygtig udvikling. Energiforsyningssikkerheden skal fastholdes på et højt niveau. Produktion, transmission og slutforbrug af energi skal tilrettelægges således, at der opnås en høj grad af effektivitet i udnyttelsen af energikilderne, og der skal lægges stor vægt på langsigtet samfundsøkonomisk omkostningseffektivitet ved investering i energisektoren.

I denne sammenhæng besluttede energiministrene, at et fælles nordisk energiforsyningsmarked skal være et af flere hovedindsatsområder.

I fortsættelse heraf vedtog ministrene 13. november sidste år et sæt konklusioner om et nordisk elforsyningsmarked. Ministrene var enige om, at det er ønskeligt at udbygge det nordiske elforsyningssamarbejde yderligere. Samarbejdet skal udbygges på kommercielle vilkår.

¹ Frågan tryckt s. 2634.

Ministrene besluttede at igangsætte en undersøgelse af en række vigtige spørgsmål, herunder fastkraftaftaler og andre kontraktformer, udbygning af det nordiske eltransmissionsnet, overførselsret og overførselstariffer samt udviklingen inden for EF.

En udbygning af det nordiske elsamarbejde på kommercielle vilkår forestås af elselskaberne, men forudsætter et aktivt medspil fra myndighederne. Nordel er selv sagt inddraget i det arbejde og har igangsat et udredningsarbejde. Den norske regering har underrettet Nordisk Ministerråds Energiministerudvalg om vedtagelsen af den norske energilov i 1990.

Afslutningsvis skal jeg understrege, at en udbygning af det nordiske samarbejde vedrørende elektricitetsforsyning er et komplekst emne, men arbejdet hermed er nu igangsat.

Skånberg: Jag tackar för svaret. Det är glädjande att ett samarbete har kommit i gång på detta viktiga område, ett samarbete som bl.a. innebär att reservkapaciteten i respektive land kan minskas. Man kan gemensamt hålla en reservkapacitet med hjälp av ett ökat samarbete, en "common carrier". Det innebär att man kan öka möjligheterna att använda energin effektivare och miljövänligare. Man kan minska behovet av att använda fossila bränslen och kärnkraft.

Jag tror att en gemensam nordisk elbörs skulle sätta ytterligare fart på detta samarbete. En kombination av en sådan nordisk elbörs och en "common carrier" i Norden kommer att spela en mycket stor roll.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 46: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor¹

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, har följande lydelse:

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna för ökat samarbete mellan de nordiska länderna för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor?

Energi- og industriminister **Anne Birgitte Lundholt:** Hr. præsident! I min besvarelse af spørgsmål E 45, som vi netop har afsluttet behandlingen af, vedrørende det nordiske elektricitetssamarbejde, henviste jeg til den omlægning og udvidelse af det nordiske energipolitiske samarbejde, som Nordisk Ministerråd gennemførte i løbet af 1989 og 1990. Denne ændring blev foretaget på baggrund af Brundtlandrapporten og FN's Miljøperspektiv samt henstillingen fra Nordisk Råds Økonomiske Udvalg. Jeg understregede også, at hensynet til både en reduktion af energisektorens miljøbelastning og en rationel og omkostningseffektiv produktion og anvendelse af energi i Norden er blevet tilgodeset.

18. juni-aftalen eller 18. juni-beslutningen i Nordisk Ministerråd gik ud på, at energiforsyning og energiforbrug skal tilrettelægges i overensstemmelse med en bæredygtig udvikling. I denne sammenhæng var der enighed om, at anvendelse af mindre forurenende energikilder skal være ét blandt flere hovedindsatsområder.

¹ Frågan tryckt s. 2635.

En af faggrupperne under Nordisk Ministerråd er ansvarlig for spørgsmålet om energi og miljø. Formålet med denne faggruppe er i en nordisk sammenhæng at kortlægge forskellige veje for at gennemføre Brundtlandkommissionens rekommandationer med henblik på at opnå en bæredygtig udvikling.

Denne faggruppe har et særligt ansvar for at kortlægge nye og vedvarende energikilders potentiale og anvendelsesmuligheder. I løbet af sidste år har faggruppen fortsat det arbejde, som i 1989 resulterede i rapporten "Energi og miljø på vej mod en bæredygtig udvikling".

Inden for rammerne af gruppens arbejde undersøges forudsætningerne for at introducere nye og vedvarende energikilder som vindkraft i det nordiske el-system. Faggruppen har endnu ikke afsluttet sit arbejde på området.

Det må i øvrigt erindres, at Nordisk Ministerråd den 13. november besluttede at iværksætte en vurdering af de energipolitiske styringsinstrumenter og strategier, der vil kunne bringes i anvendelse for at opnå en så omkostningseffektiv indsats som muligt i bestræbelserne på at reducere emissionerne af drivhusgasser. Ministrene nedsatte en arbejdsgruppe, der skal aflægge beretning inden udgangen af maj 1991.

Med hensyn til en meget vigtig vedvarende energikilde som vandkraft kan jeg også henvise til mit svar på spørgsmål E 45 om nordisk samarbejde på elektricitetsområdet.

Skånberg: Jag vill tacka ministern för svaret. Det är även på detta område glädjande att så mycket sker. Vi har förut under denna session och under tidigare sessioner talat om att vi på områden, där det är ungefär samma utveckling i de nordiska länderna - eller borde vara det - kan spara resurser genom att använda dem gemensamt. Detta är definitivt ett sådant område.

När det gäller förnybara energiformer har vi i Norden bl.a. vindkraften, där Danmark har kommit mycket långt och längre än vi i Sverige. Även på biobränsleområdet har man i Danmark kommit långt, framför allt när det gäller biogas. Här finns alltså gemensamma behovsområden. Det borde vara möjligt att satsa gemensamma utvecklingspengar för att på så sätt spara resurser.

Det är även möjligt för de nordiska länderna att ingå i ett internationellt utvecklingsarbete, bl.a. när det gäller förgasning av biobränslen och användning av sådana förgasade biobränslen i olika typer av turbinprocesser för att använda energin i bränslet så effektivt som möjligt och för att få ut så stor mängd elenergi som möjligt, samtidigt då med så litet utsläpp som möjligt av miljöfarliga gaser.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 47: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet¹

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, har följande lydelse:

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna för att kartlägga och utnyttja potentialen för ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet från utomnordiska länder?

¹ Frågan tryckt s. 2636.

Finansminister Sigbjørn Johnsen: President! Det er de nordiske lands politikk aktivt å bringe sine land stadig inn i et tettere samarbeid over landegrensene, både politisk, økonomisk, sosialt og kulturelt. Dette gjelder både internt i Norden, i forhold til et tettere europeisk samarbeid og i forhold til et globalt samarbeid. I den sammenheng er det naturlig å vise til de forpliktelser til et åpent handelssamkvem som de nordiske land har påtatt seg bl.a. gjennom GATT-samarbeidet, i forholdet mellom Efta-landene, i EF og i andre sammenhenger.

Når det konkret gjelder tiltak for å øke den nordiske samhandel, vil jeg spesielt vise til Ministerrådets arbeidsprogram Norden i Europa til 1992, som bl.a. inneholder et stort antall initiativ som inngår i et såkalt konsept, "Norden som hjemmemarked". Men jeg kan forsikre spørderen om at vi på minister-rådssiden ikke har planer om noen tiltak som ville isolere våre land verken økonomisk eller på annen måte fra land utenfor Norden.

Skånberg: Jag tackar handelsministern för svaret. Jag har velat ta upp detta med en försäkran om att inte heller ministerrådet har för avsikt att isolera de nordiska länderna. Jag hade inte heller trott detta. Jag kan inte tro att någon ledamot i de nordiska parlamenten eller någon medlem i Nordiska rådet skulle ha sådana avsikter.

Det är viktigt att ta bort hela isoleringsidén och talet om isolering från debatten om vår handelspolitik här i Norden och vår Europapolitik. Knappast någon vettig människa vill ha en sådan isolering. Frågan är under vilka former de enskilda nordiska länderna och de nordiska länderna gemensamt skall kunna öka sitt samarbete med alla Europas länder och med resten av världen.

Finansminister Sigbjørn Johnsen: Jeg er enig med spørderen i det han nå understreker. Det er innlysende, fordi de nordiske land har en åpen økonomi, og vi har en stor utenrikshandel. Vårt fremste mål i det internasjonale samarbeidet må jo bli å bygge ned handelshindre i det internasjonale samfunnet og bygge opp avtaler på ikke-diskriminerende basis. Særlig må vi se det som et mål for de nordiske land å styrke samhandelen med de fattigste land i verden. Derfor er det viktig at vi som politikere, som forbrukere, opptre mer bevisst miljømessig, og ikke minst gjennom vår politiske aktivitet legger opp til en økonomisk politikk som kan styrke våre økonomiers konkurransekraft. Det er kanskje det beste bidraget for å styrke Norden som enhet.

Skånberg: Vi pratade om denna sak också i generaldebatten. Då sades det just att man skulle, som det heter på norska, bygga ner handelshindren. Det är en viktig uppgift också mellan de nordiska länderna. I generaldebatten kom det fram att det faktiskt är ett slags paradox att vi här i Norden sitter och väntar på att EG skall hjälpa oss att mellan våra egna länder bygga ner handelshindren. Det är ett faktum - och det borde alla kunna erkänna - att vi med större generositet och öppenhet inför varandra i det nordiska samarbetet efter 30 år borde kunna bygga ner dessa handelshinder, åtminstone mellan de nordiska länderna själva utan utländsk inblandning.

Vi torde vara helt eniga om att det finns en mängd onödiga handelshinder som fortfarande kan byggas ner. Man måste ta miljömässiga hänsyn och hänsyn till säkerheten på livsmedelsområdet. Jag tror att vi i Norden är eniga om att det vore en fördel att inte behöva bygga ner det som vi har byggt upp. Vi borde få behålla den nivå som vi har även i ett tätare samarbete med EG.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 48: Fråga till Nordiska ministerrådet angående potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med Baltikum och Polen¹

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, har följande lydelse:

Vilka planer har mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna för att kartlägga och tillvarata potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med de baltiska staterna och Polen?

Finansminister **Sigbjørn Johnsen**: President! De nordiske regjeringer og Ministerrådet har tatt initiativ til et omfattende arbeid for å øke handelen og det økonomiske samarbeid mellom Norden og østersjøregionen. Men la meg peke på at mulighetene fortøner seg noe forskjellig, alt ettersom vi har Baltikum eller f.eks. Polen i tankene.

Imidlertid er det slik at den reformprosess som nå skjer, og overgangen til mer markedsorientert økonomi, på kort sikt har vanskeliggjort utbygging av handelsforbindelser og økonomisk samarbeid. Valutamangel og begrensede finansieringsmuligheter er viktige hinder for å utvide og utvikle de økonomiske kontaktordninger. Et eksempel er de nordiske finansierungs- og garantiinstitutt som finner engasjement, særlig på Sovjetunionen, men også på Polen, meget risikofyllt, og er tilbakeholdende med å gi eksport- og investeringsgarantier. Og Ministerrådet har for sin del vært nødt til å legge dette til grunn i sitt arbeid med et samarbeidsprogram overfor Øst-Europa.

Det er mange aktiviteter som tar sikte på lette overgangen til markedsøkonomi i disse land, og de er startet opp. De nordiske finansministre har drøftet hvordan støtten kan aktiviseres gjennom eksisterende internasjonale finansieringsinstitusjoner, som f.eks. Det internasjonale pengefondet, den europeiske banken for gjenoppbygging og rekonstruksjon som eksempler. Videre er det slik at det løpende pågår nordiske konstallasjoner om videreutvikling av dette samarbeidet. Nordisk Investeringsbanks låneordning for prosjektinvesteringsslån ble i 1990 utvidet med 300 mill. SDR, eller om lag 2,5 milliarder svenske kr. Låneordningen kompletteres eksisterende finansieringsmuligheter for finansiering av prosjekter av nordisk interesse. I mars 1990 ble avtalen om Det nordiske miljøfinansieringsselskap undertegnet. Selskapet har en kapitalbase på 300 mill. danske kr. og har som oppgave å fremme investeringer i miljøprosjekter. Dette skjer bl.a. gjennom deltakelse i finansieringen av såkalte joint ventures som etableres i samarbeid med nordiske foretak, på områder som produksjon av miljøvernustyr, miljøverntechnologi og konsulenttjenester.

Gjennom det såkalte Nordisk Prosjektexportfond får nordiske foretak støtte til å gjennomføre forundersøkelser for prosjekter av nordisk interesse. Innen rammen av den økonomiske handlingsplan "Et sterkere Norden" er det gjennom Prosjektexportfondet stilt midler til rådighet for kartlegging av prosjektmulighetene særlig innen miljøsektoren. Studier er allerede gjennomført for Baltikum, Polen og Leningrad-området.

La meg også nevne de spesielle eksportfremmende organisasjoner i Norden som har regelmessige møter om utviklingsmuligheter for handel og økonomisk samarbeid med Øst-Europa. Embetsmannkomiteen for handelspolitiske spørsmål har stilt midler til disposisjon for et utdanningsprogram for bedriftsledere

¹ Frågan tryckt s. 2637.

og for kartlegging av investeringsbehov i Baltikum som ledd i oppfølgingen av anbefalingene fra Ronneby- konferansen i Sverige i 1990.

Som supplement til det institusjonaliserte samarbeid planlegges det en rekke bilaterale aktiviteter i de nordiske land for å øke det økonomiske samarbeid med østersjøregionen.

La meg til slutt også gjøre oppmerksom på at når det gjelder Polen, vil jeg spesielt vise til de initiativ som koordineres gjennom G-24-samarbeidet ved EF-kommisjonen i Brussel. Alle de nordiske land deltar aktivt i dette arbeidet, og betydelige midler er på bilateral basis kanalisert til økonomiske samarbeidsprosjekter innen jordbruk, industri, miljø, opplæring og handel.

Skånberg: Jag vill rikta ett stort tack till handelsministern för ett utförligt svar. Våra relationer till de baltiska länderna skall inte gälla bara kulturella och politiska frågor. Det är värdefullt att ta reda på även alla möjligheter till varu- och tjänsteutbyte. Det sker nu så att säga i medvind. Alla är medvetna om behovet av att stärka förbindelserna med just de baltiska länderna.

Jag tror att vi snart kommer att se att vi har likartade behov när det gäller alla länder runt Östersjön. Det finns alltså ett stort nordiskt intresse av att öka samarbetet inom hela Östersjöregionen, ett samarbete som även kommer att gynna miljön i Östersjöområdet och i hela tillrinningsområdet.

Finansminister Sigbjørn Johnsen: President! Bare to korte opplysninger til spørsmålsstilleren.

På det finansministermøtet som vi hadde på tirsdag, var finansministrene enige om at vi skal gjennomføre en studie når det gjelder mulighetene for nordisk finansieringsstøtte til Baltikum. Den skal bl.a. bygge på det materiale som er ferdig i IMF-studien og den studien som nå er i ferd med å bli avsluttet fra svensk side. Ministerkomiteen har som tanke at studien skal gjennomføres i regi av Den nordiske investeringsbank. Mandatet er ikke klart, og det er heller ikke klart når undersøkelsen skal settes i gang, men det vil bli umiddelbart etter at den svenske undersøkelsen som jeg refererte til, er fullført. Hovedårsaken til at vi nå vil ta initiativ til å gjennomføre en slik undersøkelse, er den manglende kredittverdigheten, og det er tvil om hvem som er villig til å stille seg bak konkrete prosjekter fra østeuropeisk side med garantier for å få gjennomført slike prosjekter. Jeg viser også til det jeg sa i mitt første svar.

Som spørteren kanskje er kjent med, hadde vi for kort tid siden et seminar om økonomisk politikk for representanter fra Polen, Tsjekkoslovakia og Ungarn, og finansministrene besluttet at vi nå vil arrangere et nytt seminar om økonomisk politikk for representanter fra Baltikum og spesielt legge vekt på å knytte kontakter med det økonomiske miljøet i Baltikum.

Skånberg: Jag vill tacka för dessa tilläggsupplysningar. Hela denna utveckling är glädjande. Det är ett värdefullt tecken på att de nordiska länderna tillsammans kan göra mer än varje nordiskt land ensamt kan göra.

Jag tror att vi har ett stort eget intresse i denna fråga i de nordiska länderna. Jag vill bara nämna ett enda exempel. Handeln inom Östersjöregionen torde komma att visa sig väl lämpad för mindre och medelstora företag i Norden. Det är så att säga en lagom marknad, en marknad där även små företag kan göra stora insatser.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 65: Fråga till Nordiska ministerrådet angående bilresande gränsgångare¹

Frågan, ställd av Elver Jonsson, har följande lydelse:

Vilka åtgärder planerar ministerrådet för att lösa de i Nordiska rådet aktualiserade problemen om bilresande gränsgångares problem?

Finansminister Dyremose: Hr. præsident! I løbet af 1990 har en embedsmandsgruppe på ny undersøgt spørgsmålet om retten til at anvende udenlandsregistreret bil her i Norden. Baggrunden for arbejdet var bl.a. et tilfælde, som er blevet påtalt her i Nordisk Råd.

I går diskuterede de nordiske finansministre spørgsmålet. Finansministrene konstaterede, at de nordiske lande i visse tilfælde har anvendt forskellige kriterier for i beskatningsmæssig henseende at afgøre, i hvilket land en person skal anses for at være bosat. Dette har ført til, at dobbeltbeskatningssituationer o.lign. er opstået.

Ministerrådet har på denne baggrund besluttet en mindre tilpasning af reglerne for anvendelse af udenlandsregistrerede personbiler, som betyder, at endtydige kriterier for bestemmelse af hjemsted etableres, således at vi kan undgå dobbeltbeskatningssituationer.

I korthed indebærer ændringen, at familietilhørsforholdet i første omgang skal være afgørende ved fastsættelse af hjemsted. I anden omgang kan arbejdsstedet være afgørende, hvis arbejdsforholdet er af permanent eller langvarig karakter, og det er blevet defineret som, at pågældende person opholder sig på sin arbejdspladsbopæl mere end 365 dage i løbet af 2 år.

Skulle der alligevel forekomme tvivlsomme tilfælde, er ministerrådet blevet enige om, at en konsultationsprocedure mellem de berørte myndigheder skal finde sted.

Nødvendige ændringer i de nationale regler vil snarest muligt blive indført.

Med hensyn til Finland bør det nævnes, at gældende praksis allerede er i overensstemmelse med den nu besluttede ordning.

Og det bør endelig påpeges, at dette aktuelle spørgsmål kan tages op inden for rammen af EES-forhandlingerne, hvilket er bemærket i ministerrådets i går besluttede aftale.

Elver Jonsson: Herr president! Man skulle kunna säga att trägen vinner. Jag tackar finansminister Dyremose för svaret på min fråga, som är mycket gammal men som nu har fått ett positivt svar. Kritiken har gett resultat. När jag nu säger: Heder åt Nordens finansministrar! är det något som jag inte ofta gör.

Jag vill bara framföra ett kort spørgsmål, som gäller finansministerns besked att de nationella reglerna skall införas snarast möjligt. Jag vill bara fråga hur snart detta kan bli möjligt. Kommer finansministrarna att driva detta i sina hemländer, så att reglerna kommer att gälla i hela Norden, inte minst mellan Sverige och Norge, där vi haft de kanske flesta problemen?

Våra gränsgångare har ofta haft bekymmer - en rad arbetstagare har t.ex. blivit av med sina fordon i tullen därför att de varit registrerade i "fel" land. Jag har under flera år ställt frågor till olika finans- och trafikministrar, som visserligen erkänt problemen, men oengagerat svarat att det varit omöjligt att förändra

¹ Frågan tryckt s. 2658.

till en ordning som skulle underlätta för de medborgare som bor i ett nordiskt land men arbetar i ett annat att klara sina dagliga arbetsresor.

Jag vill gärna få en kort komplettering på denna punkt från finansministern.

Finansminister **Dyremose**: Jeg kan give den oplysning, at ligesom de finske lovregler er i overensstemmelse med den nye praksis, er de danske regler også i overensstemmelse med den nye praksis og er i øvrigt i overensstemmelse med de regler, der gælder inden for EF.

Jeg har forstået på mine kollegaer i Norge og Sverige, at de i deres respektive hjemlande snarest vil tage initiativ til de nødvendige lovtilpasninger.

Elver Jonsson: Herr president! Jeg takker for den kompletteringen og får ønske våra finansministrar lycka till med anpassningen. Vi får se hur den kommer att fungera. Det får väl först bli något av en provotid.

Jag är mycket glad, finansminister Dyremose, att reglerna har ändrats till glädje för våra gränsgångare och nordbor i övrigt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 66: Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens överskott för 1990¹

Frågan, ställd av Kimmo Sasi, har följande lydelse:

Hur avser ministerrådet disponera Nordiska investeringsbankens överskott för 1990?

Indenrigsminister og nordisk samarbejdsminister **Thor Pedersen**: Hr. præsident! Hr. Kimmo Sasi spørger: Hvordan agter ministerrådet at disponere Nordisk Investeringsbanks overskud for 1990?

Hertil skal jeg svare, at ministerrådet i overensstemmelse med § 8 i Nordisk Investeringsbanks vedtægter skal træffe beslutning om fordeling af overskuddet mellem reservefonden og udbytte af grundkapitalen.

For regnskabsåret 1990 skal vi drøfte dette spørgsmål på vort førstkomende møde. Det af spørgeren nævnte forslag vil naturligvis indgå i ministerrådets beslutningsgrundlag.

Jeg vil i øvrigt benytte lejligheden til at minde om, at jeg i debatten i tirsdags nævnte, at ministerrådet har besluttet en udredning om mulighederne for en nordisk finansiel støtteordning med deltagelse af Nordisk Investeringsbank for investeringer i de baltiske lande.

Sasi: Herr president! Svaret var glädjande. Jag har ytterligare två spörsmål: Först: Tänker ministerrådet föra användningen av överskottet till diskussion här i Nordiska rådet, t.ex. i form av ministerrådsförslag? Och den andra frågan: I vilken storleksordning kan den finansiella stödordningen till Baltikum vara? Hur stora pengar kan vi tala om?

Indenrigsminister og nordisk samarbejdsminister **Thor Pedersen**: Jeg forventer, at ministerrådet på førstkomende møde fatter beslutning om disponering af

¹ Frågan tryckt s. 2659.

de 8 miljoner SDK. Den samlede aktivitetsramme med hensyn til Baltikum, når det gælder ministerrådsforslaget, er på 14,3 miljoner kr.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

10

D 1991/32/1988/e: Meddelande om rekommendation nr 32/1988 angående avveckling av kärnkraften; D 1991/2/1989/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1989 angående samarbetsplan på energiområdet; D 1991/40/1989/e: Meddelande om rekommendation nr 40/1989 angående avskaffande av tull- och gränsprocedurer; D 1991/2/1990/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1990 angående EG-anpassning och regionalpolitik; D 1991/3/1990/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1990 angående tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet; D 1991/4/1990/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1990 angående samarbete om ekologisk jordbruksproduktion; D 1991/5/1990/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1990 angående nordisk miljöfinansiering; D 1991/6/1990/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1990 angående förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag *biföljs*.

Mötet avslutades kl. 16.35

Protokoll

5:e mötet

Torsdagen den 28 februari 1991 kl. 16.35 - 21.30

Presidenter: Ivar Hansen (1), Ólafur G.Einarsson (2-8), Grethe Lundblad (8-10), Páll Pétursson (11-22)

Dagordning

1. Allmän sakdebatt om *social- och miljöutskottets* saker
2. A 912/s Medlemsförslag om samnordiska insatser för personer med epilepsi
3. A 932/s Medlemsförslag om grön BNP och fördjupat nordiskt samarbete om miljöstatistik
A 936/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna
4. A 937/s Medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet
5. A 943/s Medlemsförslag om samnordiska brandskyddsbestämmelser
6. B 113/s Ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992
7. C 13/s Berättelser för 1989 på social- och miljöutskottets sakområde
8. E-saker (frågor och svar) i anslutning till social- och miljöutskottets sakområde
 - E 16 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ungdomsarbetslösheten
 - E 17 Fråga till Nordiska ministerrådet angående insatser till skydd av miljön i Antarktis och Arktis
 - E 18 Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till handikappfamiljer
 - E 20 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikappaspekter i EG-diskussionerna
 - E 22 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handlingsplanen mot cancer
 - E 23 Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk utlandsvård för psoriasisjuka
 - E 24 Fråga till Nordiska ministerrådet angående export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna
 - E 25 Fråga till Nordiska ministerrådet angående europeisk integration och nordisk alkoholpolitik
 - E 36 Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholkonsumtionen i Norden
 - E 61 Fråga till Danmarks regering angående färjetrafikens förorening i nordiska

- E 42 Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporganisationernas representation i de olika medicinsk-etiska råden
- E 30 Fråga till Norges regering om föroreningen av Idefjorden
- E 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående säker arbetsmiljö vid graviditet
- E 32 Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetstid för småbarns-föräldrar
- E 33 Fråga till Nordiska ministerrådet angående deponering av radioaktivt avfall under havsbotten via tunnel från land
- E 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av miljöfarligt avfall till länder utom Norden
- E 49 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de globala klimatförhandlingarna
- E 62 Fråga till Sveriges regering angående lönsamt nyttjande av havets däggdjur
- E 67 Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående prövning enligt miljökonvention av broförbindelse mellan Danmark och Sverige
- E 68 Fråga till Nordiska ministerrådet angående transport av använt kärnbränsle

9. Avskrivning av följande rekommendationer:

- 18/1980 Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m.m.
- 25/1983 Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande
- 23/1985 Handlingsplan mot narkotika
- 9/1986 Gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
- 10/1986 Nordbors rättigheter
- 22/1987 Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- 11/1988 Rökfria miljöer m.m.
- 12/1988 Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
- 22/1988 Årlig lägesrapport om miljöpolitik
- 47/1988 Internationell miljöpolitik
- 36/1989 Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (avskrivning av punkt 1)
- 38/1989 Nordiskt miljö- och biologilår 1990
- 16/1990 Handlingsplan mot havsföroreningar
- 17/1990 Handlingsplan mot luftföroreningar
- 19/1990 Handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning
- 23/1990 Internationellt samarbete mot oljeskador
- 25/1990 Samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden

10. Allmän sakdebatt om kulturutskottets saker

11. B 112/k Ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter
A 909/k Medlemsförslag om Nordplans verksamhet
12. A 914/k Medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden
13. A 920/k Medlemsförslag om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd
14. A 925/k Medlemsförslag om igångsättande av ett försöksprojekt - Radio Scandinavia rörande nordiskt samarbete om radioprogram till utlandet
15. A 935/k Medlemsförslag om ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt
16. A 950/k Medlemsförslag om ett Nordens år i Kalmar 1997
17. B119/k Ministerrådsförslag om nordiskt miljöforskningsprogram;
A 956/k Medlemsförslag om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering
18. B 116/k Ministerrådsförslag om samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
19. B 117/k Ministerrådsförslag om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå
20. C 12/k Berättelser för 1989 på kulturutskottets sakområde
21. E-saker (frågor och svar) i anslutning till kulturutskottets sakområde
 - E 27 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus
 - E 38 Fråga till Sveriges regering angående problemen med sverigefinarnas hemspråksundervisning
 - E 39 Fråga till Sveriges regering om sverigefinska elevers modersmåls/hemspråksundervisning
 - E 40 Fråga till Sveriges regering angående nordiska språkkonventionens tillämpning i Sverige
 - E 52 Fråga till Nordiska ministerrådet angående kännedomen om den arabiska kulturen i Norden
 - E 53 Fråga till Sveriges regering angående lokalradions finskspråkiga program
 - E 54 Fråga till Sveriges regering angående finskspråkiga daghemsgupper
 - E 58 Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av ett nordiskt mediepris
 - E 64 Fråga till Danmarks regering angående nordiska lektorat vid Århus universitetet
22. Avskrivning av följande rekommendationer:
 - 8/1989 Projekt Nordjobbs fortsättning
 - 9/1990 Ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
 - 10/1990 Handlingsprogram för språksamarbetet 1990-1995, NordMÅL

11/1990 Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990-1992

12/1990 Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning

13/1990 Nordisk kulturfestival

Presidenten: Vi begynder hermed behandlingen af Social- og Miljøudvalgets sager, og det er i øvrigt rådets 5. møde.

Jeg gentager reglerne om taletid, som oprindelig var 7 minutter for udvalgets og ministerrådets talsmænd og 5 minutter for øvrige. Jeg har tidligere meddelt, at vi af hensyn til den meget knappe tid har indskrænket taletiden til 5 minutter for ministerrådets og udvalgets talsmænd og 3 minutter for øvrige.

Jeg håber, at alle vil bidrage til at overholde disse taletider, så vi kan færdiggøre dagens dagsordenspunkter i rimelig tid.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Dorte Bennedsen, Sakari Knuuttila och Marianne Samuelson återtagit sina platser i rådet och att Pekka Tuominen under femte mötet ersätter Karl-Gunnar Fagerholm

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

Allmän sakdebatt om social- och miljöutskottets saker

Marjatta Väänänen (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Bland social- och miljöutskottets många saker ämnar jag ta fram - då tiden är begränsad - bara ett specialområde, som är särskilt angeläget vid den här sessionen.

De nordiska länderna har även under det senaste året arbetat mycket för att begränsa miljöförstöringen på sina egna områden, men ett stort problem för dem är de östra och södra grannområdena.

Social- och miljöutskottets delegation besökte Leningrad och Baltikum i november i följ. Industri- och avloppsutsläpp i dessa områden är enorma på grund av att det inte finns några reningsverk. Enligt ledningen för Leningrads stad, med 5 miljoner invånare, rinner 26 % av avloppsvattnet direkt ut i Östersjön, men enligt nyhetsbyrån Novosti 50 %. I de estniska industriområdena Kohtla-Järve, Sillamäe och Kunda är utsläppen från skifferstens- och cementindustrin så enorma och skadliga, att cancer- och lungsjukdomarna där är vanligare än i övriga delar av landet, och antalet missfall och missbildningar på nyfödda barn är alarmerande. Medellivslängden är klart lägre än i övriga delar av landet. Kohtla-Järves fenolutsläpp i Östersjön är flera tusen gånger större än tillåtet. I Lettland och Litauen har grundvattnet inklusive dricksvattnet blivit förorenat. Älven Daugava är helt förstörd och död på grund av giftutsläpp.

Angående luftföroreningar är kärnkraftverken i Baltikum och i dess närområden i dåligt skick, särskilt Ignalina. Vi alla vet vad följderna blir för Norden om det händer något.

Kärnan i hela problematiken är att man, för att ta itu med dessa problem, behöver enorma resurser, som dessa länder i dag inte har. Med hjälp av Nordiska investeringsbanken och Nefco kan de nordiska länderna delvis hjälpa men när vi själva är små nationer är det omöjligt för oss att förverkliga alla re-

ningsåtgärder, som det ändå är bråttom med för att rädda våra skogar som är så livsviktiga för våra ekonomier.

Vi behöver internationella, med andra ord europeiska fonder och en FN-fond till hjälp. Ändå borde de nordiska länderna göra allt vad de kan vid sidan av Nordiska rådets finansieringsordningar. Finland - som har samarbetat t. ex. i Leningradområdet - är intresserat av att hjälpa Estland, och Sverige Polen.

Man har i åratal talat om och forskat i miljövård för detta område liksom även för hela Östersjön. Nu behövs praktiska åtgärder.

Herr president! Samtidigt passar jag på att överlämna rapporten om utskottets resa till Baltikum och Leningrad till rådet.

Miljöminister **Birgitta Dahl**: Herr president! För exakt en månad sedan möttes parlamentariker och ministrar i Stockholm och hade en mycket givande diskussion om hur vårt gemensamma arbete för miljön skulle kunna intensifieras, inte minst med tanke på de viktiga uppgifter som vi har när det gäller att stödja utvecklingen för en bättre miljö i våra närmaste grannländer söder och öster om Östersjön.

När vi träffas i dag finns det anledning att redovisa att Helsingforskommissionen hade sitt årsmöte för en vecka sedan i Helsingfors och att vid den tidpunkten praktiskt taget alla länder som deltog i Ronnebykonferensen i Sverige förra året hade inkommit i tid med nationalrapporterna, som skildrar hur vi var och en skall kunna bidra till förbättringarna av Östersjöns miljö och därmed också till reningen av utsläpp från de länder vars vattendrag och avloppssystem mynnar ut i Östersjön. Det pågår nu ett mycket intensivt arbete med de insatser som skall leda till att vi före årets slut har ett gemensamt aktionsprogram och till att vi sedan kan komma i gång med det praktiska arbetet.

Vi har i det arbetet också fått med stora internationella investeringsorgan som Världsbanken, Europeiska utvecklingsbanken och Nordiska investeringsbanken liksom det särskilda bolaget NEFCO. Det är utomordentligt viktigt att vi nu utnyttjar alla möjligheter som finns för att koordinera våra insatser för bästa möjliga och snabbaste resultat.

Sverige har för sin del ett direkt bilateralt samarbete med såväl de baltiska republikerna som Polen och även Leningradområdet. Våra experter deltar i arbetet med att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken på andra sidan Östersjön liksom i arbetet med avfallshantering och rening av avloppssystem. Det är min övertygelse att vi på det här området skall kunna göra snabba och verkningfulla insatser, som på en gång skall kunna förbättra miljön och även ekonomin och därmed underlätta strävandena till en demokratisering.

I juni kommer Öst- och Centraleuropas, EGs och Eftas miljöministrar att hålla ett viktigt möte i Prag för att samordna insatserna för en bättre miljö i hela Europa och särskilt de insatser som Västeuropa kan göra för att stödja en riktig utveckling i Östeuropa.

Alsaker: Nordisk Råd har vedtatt flere omfattende rullerende nordiske handlingsplaner på miljøfronten. Det gjelder luftforurensningsplan, havforurensningsplan og plan for avfallshåndtering i tillegg til en generell miljøplan.

Det er viktig at Nordisk Råd får tilbakemelding fra Ministerrådet om fremdriften i planene - hva som er gjort, hva som planlegges, prioritering innen planene, tidsrammer mv.

På et møte i Stockholm mellom sosial- og miljøutvalget og miljøvernministrene i januar ble det fra ministrene antydning at man var innstilt på å utarbeide

en oversiktsrapport om miljøet hvert år i tillegg til en detaljert gjennomgang av de rullerende handlingsplanene, utført slik at man tar en handlingsplan grundig og detaljert hvert år. Jeg vil gi uttrykk for at en slik fremgangsmåte vil representere et fremskritt og være et positivt bidrag når det gjelder å styrke samarbeidet mellom regjeringssiden og parlamentarikerne. Jeg håper at man fra ministersiden kan bekrefte min forståelse av det som skjedde i Stockholm.

Så et par ord om miljøsituasjonen på Kolahalvøya. Det er dekning for å si at Kolahalvøya i dag er en miljøbombe. Kloss opp til den norske grense slippes det årlig ut 300 000 tonn svoveldioksid - fem-seks ganger det samlede norske utslipp. Miljøkonsekvensene er dramatiske - langt utover naturens tålegrense. Det har vært samarbeid mellom Norge, Finland og Sovjet på topp politisk nivå for å løse forurensningsproblemene. Det har vært positivt.

Jeg har nå fått vite at det finske selskapet Outokompu, det norske Elkem og det russiske Norilsk har blitt enige om et teknisk konsept for bygging av en ny smelteovn i Nikel til erstatning for de nåværende sterkt forurensende smelteovnene i Nikel og Zapol'arnyj. Avtalen baserer seg visstnok på finsk teknologi.

Sovjetiske myndigheter må nå gi klarsignal for den inngåtte avtalen på driftsplan, før videre fremdrift i prosjektet kan finne sted.

Jeg vil gjerne understreke at målsettingen fortsatt bør være at den nye smelteovnen i Nikel kan stå ferdig innen utgangen av 1995. En ny smelteovn, basert på den best tilgjengelige teknologi, vil redusere de skadelige utslippene kloss opp til den norske grensen til et minimum. Hensett til den alvorlige situasjon er det liten eller ingen tid å miste.

Jeg vil derfor så sterkt jeg kan be Ministerrådet om å gi denne saken høyeste politiske prioritet. Jeg vil også spørre om noen av miljøvernministrene kan gi nærmere opplysninger om fremdriften i dette viktige prosjektet.

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen: President! Som påpekt av foregående talere er miljøsituasjonen kritisk i store deler av Øst-Europa. Det regnes i dag med at forurensning bidrar til alvorlige helseproblemer og redusert levealder i mange av disse landene. Økonomien er i høy grad basert på tungindustri med gammeldags og sterkt forurensende teknologi. 90 pst. av luftforurensingen som rammer norsk natur, kommer fra utenlandske utslipp. Den østeuropeiske andel av dette er betydelig og dessuten økende.

Under Bergenskonferansen i fjor gikk vi samlet inn for å få iverksatt regionale tiltak i kampen mot slike grenseoverskridende luftforurensninger. Hensikten er å kanalisere investeringer og overføringer på miljøsidene over landegrensene til de områder som gir den mest kostnadseffektive reduksjon av utslippene. Slike investeringer vil gi både miljø- og sysselsettingseffekt i de nordiske land så vel som i Øst-Europa. Det moderniseringsprosjekt for nikkerverkene på Kola som vi nå samarbeider om å virkeliggjøre, kan bli et konkret eksempel på dette. I tilslutning til siste taler vil jeg si at prosjektet er under utvikling, men at det kunne gått fortere.

I fjor sluttet vi oss til Østersjø-erklæringen, som ble utarbeidet under statsministermøtet i Ronneby. Det utarbeides nå en omfattende plan for opprensning av Østersjøen som vil få stor betydning for havforurensningen langs våre kyster. For Norges del vil de samarbeidsavtaler vi har inngått med Sovjetunionen, Polen og Tsjekkoslovakia være utgangspunkt for vår videre innsats. Under disse avtalene har vi allerede igangsatt programmer for overføring av kompetanse, kunnskap og teknologi på miljøvernområdet. Vi går også inn i konkrete prosjekter som vil redusere forurensende avløp til Østersjøen.

Slike prosjekter vil det etter min oppfatning være naturlig at vi også utvikler i samarbeid med de baltiske republikker, som nevnt av flere, som vil kunne dra nytte av tilsvarende assistanse i forbindelse med Østersjø-planen som den vi gir de lokale russiske myndigheter på Kola.

Jeg nevnte så vidt behovet for å kanalisere investeringer på miljøsidene til de områder som gir den mest kostnadseffektive reduksjon av utslippene. Dette er fra norsk side et helt sentralt krav til framtidige internasjonale miljøavtaler. Selv om avtaler fortsatt må baseres på nasjonale forpliktelser, ikke minst for å klargjøre ansvarsforholdene, må den nye generasjon avtaler bygge på to grunnleggende prinsipper: - rettferdig fordeling av byrdene og - kostnadseffektiv fordeling av utslippsreduksjoner.

Å finne fram til framtidige avtaler som ivaretar disse to hensynene er ikke minst en utfordring for de pågående forhandlinger om en klimakonvensjon som nettopp har startet opp i Washington. Jeg har i dag tatt denne saken opp med mine nordiske kolleger, og vi er enige om å sette i gang et nordisk samarbeid på embetsnivå for å vurdere mulige nordiske strategier og internasjonale initiativ på dette området.

Så til slutt: Som man vet har Norge og Lillehammer blitt tildelt de Olympiske Vinterleker i 1994. For landet og OL-regionen spesielt er det viktig med et vellykket arrangement, men det er enda viktigere at investeringer - som blir kolossale - i tilknytning til Olympiaden gir en varig samfunnsnytte. Etterbruk av bygg og anlegg er derfor en av de viktigste utfordringene som de norske myndighetene står overfor.

På bakgrunn av et initiativ fra Foreningen Norden i Norge har Lillehammer kommune utredet ideen om å etablere et Nordisk Miljøinstitutt på Lillehammer. Et element i planen er å benytte bygg i Olympiaparken til å lage et informasjonssenter for miljøvern. Den bærende idé er å vise de globale miljøtrusler og økologiske sammenhenger. Med dette som utgangspunkt vil en vise miljøvalg som hver enkelt kan foreta i dagliglivet.

Miljøverndepartementet i Norge ser på opplevelsese- og informasjonsdelen av Nordisk Miljøinstitutt som en interessant anledning til å informere om det nordiske miljøvernssamarbeidet og vil anbefale at mulighetene for et nærmere nordisk samarbeid om et slikt prosjekt blir vurdert.

Arbejdsminister **Kirkegaard**: Hr. præsident! Det glæder mig, at Nordisk Råd har engageret sig stærkt i Nordens østeuropæiske nærområder. På vegne af de nordiske arbejdsministre kan jeg oplyse, at der arbejdes med planer for at støtte udviklingen af en arbejdsmarkedspolitik og arbejdsmarkedsforsvaltninger i de baltiske republikker.

Men vi må ikke i lyset af de aktuelle begivenheder i Øst glemme betydningen af, at de nordiske lande fortsætter tilnærmelsen til den vesteuropæiske integrationsproces, som blev igangsat med ministerrådets arbejdsprogram "Norden i Europa".

Vi må også understrege, at der er områder, hvor vi må holde fast på velfungerende nordiske traditioner og værdiopfattelser og argumentere for, at disse værdier kommer til at præge det europæiske samarbejde.

Uden at gå i detaljer er det værd at fremhæve, at vi har en god og fasttømret tradition for, at arbejdsmarkedspolitikken føres i samråd med arbejdsmarkedets parter, og at man med nogen variation mellem de enkelte lande er enig om, at det er værdifuldt for arbejdsmarkedets funktionsevne, hvis parterne su-

verænt kan aftale vilkårene på arbeidsmarkedet uden statens indgreb, når parterne kan blive indbyrdes enige.

Dette er et hovedprincip, som den danske regering arbejder for i EF. Vi mener, at det er rigtigt at bevare og eventuelt udbygge dette princip, og at de øvrige lande i EF kan få glæde af vore erfaringer. Dette vil samtidig være en støtte for de øvrige nordiske lande i den tilnærmelse til EF, som er i gang ved de aktuelle EF/Efta-forhandlinger.

Arbejdsministrenes planer for de kommende års samarbejde i Norden har som overordnet perspektiv de omfattende strukturændringer, der kan forudses i voksende grad i løbet af 1990'erne frem mod år 2000.

Det er en kendsgerning, at ungdomsårgangene er faldende, kraftigt endda, fra midten af 1990'erne. Samtidig vil den teknologiske udvikling med accelererende tempo ændre arbejdsformer, arbejdets tilrettelæggelse og organisation og kompetencekravene i produktionen.

Mens de unge i vidt omfang er rustet til at møde disse krav, vil det for den eksisterende arbejdsstyrke være en omstilling og en stor udfordring. Mange vil få svært ved at fastholde den hidtidige beskæftigelse i denne omstillingsproces, flere skal skifte til job, hvor der stilles helt nye krav til kvalifikationerne.

Kursen er altså sat: Vi skal have øget arbejdskraftens kompetence, fleksibilitet og omstillingsevne i arbejdslivet. Derfor må efter- og videreuddannelsen være i centrum for 1990'ernes arbejdsmarkedspolitik.

Der er ingen enkel og færdig model for et efter- og videreuddannelsesprogram, som kan løse problemerne for alle uanset sektor, branche eller grunduddannelsesniveau. En efteruddannelsesplan må derfor være fleksibel, varieret og dynamisk og udvikles i tæt samråd med både arbejdstagernes og arbejdsgivernes organisationer.

Ministerrådet har startet forberedelsen af et nordisk samarbejdsprogram om den løbende udvikling og tilpasning af efter- og videreuddannelse, så Norden fortsat kan være på højde med de førende industrilande i Europa også på dette område. Forslaget vil blive præsenteret på den næste session i 1992 i Helsingfors.

Miljøminister Per Stig Møller: Hr. præsident! Miljøområdet er et naturligt samarbejdsfelt for de nordiske lande. Siden begyndelsen af 1970'erne, der var de første store miljøreformers tid, har de nordiske lande ligget i front, når det gælder beskyttelsen af vores natur og vore miljøverdier.

I de senere år er der imidlertid opstået nye problemer, men også en stigende bevidsthed om problemernes omfang og de nye behov for beskyttelse.

I Danmark står vi netop foran den anden store lovreform på miljøområdet, der skal modernisere den danske miljøindsats i lyset af disse nye behov. Lad mig her blot pege på indførelsen af renere teknologi som et bærende princip i miljøbeskyttelsesloven, på aftaleprincipper, på krav om miljøgodkendelse af alle særligt forurenende virksomheder, hvortil bl.a. kommer styrket beskyttelse af vigtige naturområder såsom moser, heder, strandenge, ferske enge og overdrev for at sikre arternes mangfoldighed.

Et af de områder, hvor der er akut behov for en målrettet indsats, er miljøtilstanden i vore indre farvande. For at kortlægge dette problems omfang og ikke mindst de årsagssammenhænge, der har skabt det, har vi siden 1985 gennemført en række undersøgelser, der afsluttedes sidst på året 1990.

Jeg er derfor meget tilfreds med, at man i det nordiske samarbejde i forlængelse af Ronnebykonferencen i efteråret nu også er på vej med en samlet vandmiljøplan for Østersøen.

Hvis vi ser på den internationale udvikling på miljøbeskyttelsesområdet, mener jeg, at den voksende interesse for sammenhæng mellem miljø og økonomi er helt central. Miljø og økonomi er ikke kun modspillere, men kan også i høj grad fungere som medspillere i form af synliggørelse af samfundets reelle miljøomkostninger til affaldsbortskaffelse, miljøskader, i produkternes prisfastsættelse eller i form af økonomiske styringsmidler, der kan motivere os til at handle miljørigtigt.

Endvidere vil jeg pege på den stigende interesse for indsamlingen af data om udviklingen i miljøtilstanden i Europa. Her har Sverige netop offentliggjort "Hur mår Sverige?", som forekommer meget inspirerende. Og for en måned siden kunne vi opleve, at OECD offentliggjorde en pilotstudie om miljøindikatorer. Begge dele mener jeg vi alle har behov for med henblik på at styrke miljøbevidstheden og indsigten i miljøudviklingen, som koster samfundene så mange penge. Med tiden vil vi jo alle i Norden, sådan som Sverige har gjort - når vi gør det, som jeg har planlagt, der svarer til det svenske - kunne lave en nordisk miljøoversigt.

Allerede har vi i Norden været villige til at betale endog meget store regninger til miljøbeskyttelse i de senere år, men denne positive opbakning bag de nødvendige miljøinvesteringer vil kun kunne bevares, hvis vore befolkninger via en ordentlig oplysningsindsats får en fair chance for at forstå baggrunden for investeringerne. Det skal være udbygning af miljøindikatorer, som gør det muligt for alle at følge med, idet en øget indsats på folkeoplysningsområdet vil styrke det folkelige engagement i miljø sagen, som er forudsætningen for, at vi kan løse de meget store miljøproblemer, vi alle står med.

Ólafur G. Einarsson overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

2

A 912/s: Medlemsförslag om samnordiska insatser för personer med epilepsi

Social- och miljökommittén hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stimulera till ökad nordisk forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt till information och upplysning till allmänheten om epilepsi,

att utreda förutsättningarna för en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram

Lena Öhrsvik (social- och miljökommitténs talesman): Herr president! Epilepsi ligger på tredje plats bland våra vanligaste folksjukdomar. Svårighetsgraden av sjukdomen varierar, men den är alltid en psykisk och social belastning, och är i svåra fall förenad med neurologiska handikapp som cerebral pares och talsvårigheter. Mer allmänna problem är medicinbiverkningar, skador vid anfall, depressioner och ångest.

Större delen av dem som drabbas av epilepsi blir helt eller delvis anfallsfria genom medicinering. Numera finns också möjlighet att genom kirurgisk behandling både bota och lindra sjukdomen.

Högkvalitativ epilepsikirurgi bedrivs vid särskilda centra i Paris, Montreal, Los Angeles och Seattle.

Vi bör nu göra en samlad nordisk insats och framför allt utnyttja de framsteg som dokumenterats utomlands.

Stora mänskliga värden står att vinna vid en förbättrad epilepsivård.

Diagnostik, behandling och rehabilitering av personer med epilepsi är en omfattande och komplicerad uppgift, som ställer krav på avancerade resurser och utrustning samt tvärfacklighet. Samverkan är därför nödvändig både inom och mellan våra länder.

Ny teknik öppnar stora möjligheter. Man kan alltså i dag bota denna sjukdom genom kirurgi. Alltför få operationer utförs dock i förhållande till behoven. Resultaten hittills visar att 60 % av de opererade blir anfallsfria och ytterligare 25-30 % blir bättre.

Ytterligare ny teknik ger möjlighet att göra denna operation både oblodig och utan narkos. Detta kräver dock noggranna förberedelser med utrustning som i dag inte finns hos oss.

Speciellt för barn och ungdom är det viktigt med snabba insatser. De kommer då att få ett mycket bättre liv.

Utskottet rekommenderar stimulans till ökad forskning och informationsutbyte samt att man utreder förutsättningarna för en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram. Detta får dock inte innebära att man skär ner på de nationella satsningarna. Också de behövs.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, över utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alvheim John, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jääteenmäki Anneli, Kautto Tarja, Knutzen Thea, Lunde Kjellbjørg, Nielson Poul, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen Søren, Hauan Åshild, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyby Mats, Nyhage Hans, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Sasi Kimmo, Sighvatour Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle,

Steenholdt Otto, Syse Jan P., Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

41 medlemmar hade sålunda röstat för rekommendationen. För att ett förslag till rekommendation skall antas, krävs att minst hälften av de närvarande röstat ja och att antalet ja-röster är minst 30. Rekommendationen hade sålunda inte antagits.

3

A 932/s: Medlemsförslag om grön BNP och fördjupat nordiskt samarbete om miljöstatistik och A 936/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna

Rådet behandlade ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslagen antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (grön BNP)

Blankenberg (social- og miljøutskottets talesman): President! Sosial- og miljøutvalet har altså sett desse to forslaga i samanheng i sin rekommandasjon. Utvalet meiner at denne rekommandasjonen også tar vare på hovudintensjonane i dei to forslaga, da med unntak for den delen av medlemsforslag A 936/s som gjeld sosiale rekneskapar. Når det gjeld sosiale rekneskapar, er det m.a. frå dei fleste remissinstusjoner gitt uttrykk for at dette er ei sær sars vanskeleg sak å ta fatt på, og at den vil ha, i dei næraste åra iallfall, lite å seie reint praktisk.

Utvalet understrekar derimot på den andre sida behovet for å kome vidare når det gjeld miljørekneskap. For det er eit paradoks at tiltak som åpenbart har ein negativ verknad for miljøet, kan framtre som positive gevinstar i offentlege system for budsjettering og rekneskapsføring.

Det er da også eit gjennomgåande trekk at dei remissinstansar som har ansvaret for miljøspørsmål, i hovudsak er meir positive til desse forslaga enn remissinstansar som har hovudansvar for økonomi og statistikk.

Det foregår allereie i dag eit betydeleg arbeid på desse områda både i dei nordiske landa og internasjonalt elles. Det er allereie eit tett samarbeid mellom dei nordiske landa på dette området, og det er viktig at dette arbeidet blir utvikla vidare. Sosial- og miljøutvalet meiner at det er naturleg og nødvendig at utviklinga av dei nordiske nasjonalrekneskapane følgjer internasjonale rekommandasjonar og at arbeidet med å innpasse miljørekneskapane blir sett inn i den samanhengen.

Fleire internasjonale organisasjonar, først og fremst OECD, FN og EF arbeider med desse spørsmåla, og når det så i tillegg er slik at dei fleste miljøspørsmål er grenseoverskridande og dermed internasjonale i sin karakter, understrekar det ytterlegare behovet for internasjonale løysingar også på rekneskaps-

spørsmål. Dei nordiske landa bør derfor bli pådrivare i det internasjonale arbeidet for betre miljørekneskapar.

Utvalet har valt å ha ein ganske generell rekommandasjon og ikkje gå inn på dei detaljerte forslaga som låg i eit av medlemsforslaga. Men utvalet meiner som sagt at intensjonane i forslaget er teke i vare, og at dette er eit viktig område å arbeide vidare på.

Hjörleifur Guttormsson: Herr president! Jag vill tacka social- och miljöutskottet för dess behandling av förslagen om grön BNP och naturmiljöstatistik. Utskottet har gjort ett bra arbete i dessa ärenden, som går ut på att tillvarata miljöintressen i dessa sammanhang. Denna min bedömning har också bestyrkts av de remissyttranden som har överlämnats och nu föreligger.

Marianne Samuelsson: Herr president! Det som saknas i Norden är en genomtänkt och ansvarsfull politik som tar hänsyn till att vi inte längre kan tära på de ändliga, icke förnybara resurserna i dagens orimliga takt. Vi kan inte längre fortsätta att förstöra produktionsförmågan hos jord, vatten och luft. Våra varor och processer får inte leda till att naturen och människors hälsa förstörs. Vi måste gynna återbruk och återvinning. Vi måste sträva efter rättvisa och solidaritet i Norden och måste visa solidaritet med de fattiga i världen.

Det är positivt att utskottet nu har landat på ett förslag som leder till att vi tar itu med utarbetande av gröna räkenskaper. Vi måste kunna på ett mer klart sätt se hur vi använder resurserna och hur de utnyttjas. En naturmiljöredovisning är därför synnerligen angelägen och bör snarast komma till stånd. Jag tillstyrker förslaget härom, även om jag kanske skulle ha velat att man mer hade sett till den sociala sidan av detta. Jag tror att det så småningom kommer av sig självt, eftersom människornas hälsa i hög grad är beroende av hur man hantarer naturresurserna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Henriksen Lotte, Hjörleifur Guttormsson, Hurskainen Sinikka, Jelve Marianne, Jón Kristjánsson, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Sønderby Peder, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Friðrik Sophusson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Johansen

Lars Emil, Jonsson Elver, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyby Mats, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Rühijärvi Heikki, Sandberg-Fries Yvonne, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendation hade sålunda antagits med 43 röster . 1 medlem avstod från att rösta.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Gustav Björkstrand återtagit sin plats i rådet och att Tarja Kautto under femte mötet ersätter Mats Nyby.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

4

A 937/s: Medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och ställa finansiella resurser till förfogande

Lena Öhrsvik (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! FNs generalförsamling antog 1982 sitt s.k. Världsaktionsprogram för handikappade. I programmet anges hur varje samhällsområde skall bli öppet för alla. För att påbörja förverkligandet skapades FNs handikappår tioende.

Alltför få åtgärder har dock vidtagits för att förverkliga programmets målsättning. Sverige har därför tagit initiativ till att låta utarbeta en regelsamling med standardregler på handikappområdet.

FNs ekonomiska och sociala råd har antagit förslaget, och en arbetsgrupp skall tillsättas. Gruppen skall utarbeta regler som skall tillförsäkra handikappade jämlikhet och lika villkor.

Reglerna avses inte bli juridiskt bindande utan skall skapa förutsättningar för att de mänskliga rättigheter som gäller i hela samhället skall bli praktisk verklighet även för handikappade.

Utskottet anser att det behövs effektivare redskap för att skapa nödvändiga förändringar i samhället och vill därför starkt stödja tillkomsten av den föreslagna internationella arbetsgruppen.

Själva arbetet kommer att medföra att handikappfrågorna lyfts högre upp på den politiska dagordningen både internationellt och nationellt.

Social- och miljöutskottet avser för sin del att inom ramen för sitt interna handikappprogram ta in bevakningen av arbetsgruppens arbete och möjligheterna att bidra därtill.

Utskottet vill också ha ett effektivt rapporteringssystem för att följa efterlevnaden av reglerna.

Både Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet bör finna lämpliga arbetsmetoder för att stödja den internationella arbetsgruppen.

Handikapporganisationernas synpunkter bör löpande komma arbetsgruppen till del. Samtliga nordiska länder bör alltså medverka till att organisationerna involveras i arbetet.

Utskottet anser det väsentligt att de nordiska länderna bidrar med såväl mänskliga som finansiella resurser och förutsätter att samtliga nordiska länder ställer medel till förfogande.

Rekommendationen är att erforderliga åtgärder vidtas för att internationella standardregler för handikappade införs och att finansiella resurser ställs till förfogande.

Statsrådet **Lindqvist**: Herr president! Förenta nationernas kommission för social utveckling antog den 20 februari enhälligt en resolution om att etablera en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett internationellt instrument med standardregler för att tillförsäkra handikappade jämställdhet och lika villkor med andra samhällsmedborgare. Resolutionen skall nu närmast bekräftas av Förenta nationernas ekonomiska och sociala råd, varefter arbetsgruppens första möte äger rum i september detta år.

Gruppen beräknas därefter efter två veckolånga möten 1992 vara klar att presentera sitt förslag i början av 1993. Standardreglerna skall sedan enligt planerna slutbehandlas i generalförsamlingen samma år.

Sverige har beslutat anslå 2,5 miljoner kr. för det arbete som bedrivs i arbetsgruppen, och ett antal andra länder har anmält att också de är beredda att bidra till finansieringen. Ordförande i arbetsgruppen blir den svenske ambassadören Kaj Sundberg. Jag kan alltså meddela att det efterlysta arbetet redan är i gång inom FN.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Bennedsen Dorte, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Jelveid Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kautto Tarja, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hauan Åshild, Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino,

Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

5

A 943/s: Medlemsförslag om samnordiska brandskyddsbestämmelser

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna

Sten Svensson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget pekas på den oroväckande utveckling som inneburit ökat antal bränder och stigande brandskadekostnader i Norden. Det framhålls att begränsade ekonomiska resurser inte får leda till att kraven på brandsäkerhetsåtgärder mildras. Personer som vistas på hotell, sjukhus, vårdhem etc. skall ha minst lika bra brandskydd som i bostäder med brandvarnare. Moderna brandlarmsanläggningar med automatiska rökdetektorer är en förutsättning för tidig upptäckt. Därför måste brandsäkerhetsbestämmelserna ses över och skärpas.

En viktig bakgrundshändelse som föranlett förslagsställarna att väcka det aktuella medlemsförslaget är katastrofbranden på färjan Scandinavian Star.

Social- och miljöutskottet noterar i sitt enhälliga betänkande att det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget. En harmonisering i Norden skulle ha många fördelar och, som också påpekas i medlemsförslaget, utgöra ett led i en anpassning till det arbete som nu pågår inom Europa och EG. Utskottet framhåller att en nordisk harmonisering av brandskyddsbestämmelserna bör kunna ligga till grund för att man framför en enhetlig nordisk linje i samband med en närmare anpassning till EG.

Flera remissinstanser pekar på vikten av att Norden på internationell plan gemensamt verkar för en bättre säkerhetsstandard för fartyg. Utskottet vill starkt understryka dessa synpunkter, då det vid utredningen efter branden på Scandinavian Star framkommit allvarliga missförhållanden som delvis haft sin bakgrund i olika säkerhetskrav i de nordiska länderna.

Utskottet vill i detta sammanhang särskilt framhålla vikten av skärpta och enhetliga bestämmelser i Norden vad gäller offentliga byggnader inklusive hotell samt fartyg i nordisk trafik.

Med hänsyn till den införda tidsbegränsningen ber jag att i övrigt få hänvisa till den utförliga redovisningen i betänkandet och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För till rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen

Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Grøndahl Kirsti Kolle, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hauan Áshild, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Johansen Lars Emil, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuutila Sakari, Liltved Tore A., Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

6

B 113/s: Ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utse 1993 till Nordiskt Reumatikerår och tillsätta en nordisk styrgrupp för reumatikeråret i enlighet med ministerrådsförslag B 113/s och de synpunkter som social- och miljöutskottet anfört.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att ställa tillräckliga medel till förfogande för att på nationellt plan säkerställa genomförandet av det nordiska reumatikeråret.

Marjatta Väänänen (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Nordiska ministerrådet har beslutat att utlysa 1992 till ett nordiskt reumatikerår. Bakgrunden till ministerrådsförslaget är ett medlemsförslag som jag väckt och en rekommendation angående reumatikeråret samt en nordisk handlingsplan som rådet godkände vid sessionen 1989 och översände till ministerrådet.

Reumatikerna har problem på många områden. Möjligheterna att uppnå förbättrad livskvalitet hänger ofta samman med omgivningens åtgärder, attityder, kunskaper och förståelse.

Det är särskilt viktigt att satsa på forskning som kan leda till avgörande genombrott. De nordiska länderna har goda och aktiva forskningsområden inom reumatologin. Genom ett nordiskt reumatikerår kan man lyfta fram den reumatologiska forskningen. Behovet av kunskap om orsaksambanden och bättre behandlingsmetoder är stort. Varför drabbar flera av sjukdomarna såsom led-

gångsreumatism och SLE mestadels kvinnor och andra, såsom Bechterews sjukdom, män? Bland annat detta borde man forska i. Miljöfaktorernas betydelse för de reumatiska sjukdomarna borde också undersökas. I samband med ett nordiskt reumatikerår kan nordiska forskarkurser, symposier och seminarier ordnas och ökade satsningar planeras och genomföras. Reumatikeråret borde bestå av såväl nordiska som nationella aktiviteter. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör också stödja samarbetet mellan de nordiska reumatikerorganisationerna så att dessa aktivt kan delta i årets arbete.

Social- och miljöutskottet konstaterar att Nordiska reumarådets totala önskemål för reumatikeråret uppgår till 3,4 miljoner danska kronor, men tvivlar på att ministerrådet skulle kunna finansiera hela summan. Nationell delfinansiering är därför nödvändig. Utskottet ser positivt på det planerade seminariet, men påminner om att genomförandet hänger på den nationella finansieringen. Året bör säkras nödvändig finansiering och förberedas omsorgsfullt. Detta talar för att uppskjuta reumatikeråret till 1993.

Herr president! Jag föreslår att rådet antar social- och miljöutskottets betänkande.

Socialminister **Ingela Thalén**: Herr president! Reumatism är en av de största grupperna av folksjukdomar i Norden. Man räknar med att var femte människa under sitt liv drabbas av någon form av reumatism. Ministerrådet anser att man genom att lyfta fram de reumatiska sjukdomarna kan skapa vissa möjligheter att få människor att uppmärksamma målen i WHO:s strategiplan "Hälsa för alla år 2000".

Ett annat skäl är att uppmärksamma dem som i dag studerar med inriktning på ett arbete inom hälso- och sjukvården på de reumatiska sjukdomarna. Därigenom finns det möjligheter att få dessa studerande att inrikta sig på ett arbete med patienter vilka lider av reumatiska och närbesläktade sjukdomar.

Aktiviteter under reumatikeråret kommer att koncentreras på förebyggande verksamhet, forskning, bearbetande av statistiskt material, information till vårdpersonal, konferenser, allmänt informationsmaterial m. m.

Beslutet om att genomföra nordiskt reumatikerår 1992 togs med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden. I nämnda rekommendation anmodas ministerrådet att genomföra reumatikeråret redan 1991. Det ansågs inte möjligt på grund av det pågående miljö- och biologiarbetet.

Förberedelserna inför nordiska reumatikeråret har nu kommit så långt att det kan ha negativa konsekvenser att uppskjuta dess genomförande ett år.

Inom de nordiska reumatikerorganisationerna har under ett par år existerat en arbetsgrupp som förbereder genomförandet av reumatikeråret. Denna grupp kommer nu att utgöra största delen av den nordiska styrgrupp som ministerrådet kommer att tillsätta under mars månad för genomförande av reumatikeråret 1992.

Ministerrådet kommer att avsätta 500 000 DKK till reumatikeråret. Det som kvarstår för att klara finansieringen måste tillkomma genom nationella bidrag från såväl företag som myndigheter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Blankenborg Haakon, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen J.K., Haugen Helga, Henriksen Lotte, Houg Tora Aasland, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jättenmäki Anneli, Kautto Tarja, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Poromaa Bruno, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björk Gunnar, Björkstrand Gustav, Davidsen Terje, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen Søren, Hauan Åshild, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knudsen Grete, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Metsämäki Lauri, Moilanen Eeva-Liisa, Páll Pétursson, Pietikäinen Sirpa, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationerna hade sålunda antagits med 48 röster.

7

C 13/s: Berättelser för 1989 på social- och miljöutskottets sakområde

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger de till utskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag *bifölls*.

8

E-saker

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ungdomsarbetslösheten¹

Grethe Lundblad: Förra året beslutade Nordiska ministerrådet enhälligt att främja ett förslag, som krävde ett nordiskt program mot ungdomsarbetslösheten. Eftersom ministerrådet i årets förteckning över ministerrådsförslag inte hade med detta förslag och sade sig inte vara intresserad av att lägga fram ett sådant program, har jag ställt följande fråga:

Vad är ministerrådets motiv för att undvika att främja det nordiska samarbetet på ett så viktigt område som kampen mot arbetslösheten, och anser inte ministerrådet att till den nordiska modellen för arbete och välfärd hör en låg andel unga arbetslösa, som erbjuds arbete och utbildning i stället för arbetslöshetsbidrag?

¹ Frågan tryckt s. 2597.

Arbetsminister **Kirkegaard**: Hr. præsident! Indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden er fortsat højt prioriteret. I alle nordiske lande anvendes der til uddannelses-, optrænings- og beskæftigelsesforanstaltninger betydelig flere ressourcer i ungdomsarbejdsløshedsindsatsen i forhold til de ressourcer, der anvendes på den aktive arbejdsløshedsindsats for voksne.

I lyset af de udfordringer, som kan forventes for arbejdsmarkedspolitikken i 1990'erne, agter ministerrådet at fastholde målsætningen om at styrke aktive foranstaltninger frem for passiv understøttelse. I den aktive indsats mod ungdomsarbejdsløsheden betyder dette, at vægten i de kommende år vil ligge på introduktion, oplæring og uddannelse, som kan kvalificere unge til en varig og stabil placering på arbejdsmarkedet. Men man vil også videreføre udviklingen af beskæftigelsestilbud, som kan motivere og engagere unge.

Ministerrådet er enig i, at det er vigtigt - og dette gælder specielt for unge - at der stilles krav om aktivitet i form af enten jobsøgning, uddannelse eller beskæftigelse til de unge, frem for at de fastholdes i passivitet på kontant understøttelse.

Under den første økonomiske handlingsplan for 1986-88 gennemførte ministerrådet et omfattende netværksprojekt om nye tiltag mod ungdomsarbejdsløsheden på basis af den ekstrabevilling, som handlingsplanen repræsenterede. Siden da har aktiviteter på dette område hovedsagelig været finansieret over det ordinære budget, men uanset de begrænsede økonomiske muligheder har ministerrådet videreført flere projekter, som direkte eller indirekte bidrager til bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden. Der gennemføres f.eks. i 1990 og 1991 et evalueringsprojekt om ungdomsarbejdsløshedsindsatsens effektivitet i alle landene. De foreløbige resultater af dette projekt viser, at ungdomsarbejdsløshedsindsatsen i de enkelte lande både er forstærket og effektiviseret i de senere år.

Der er ingen tegn på, at denne opprioritering vil blive ændret i de kommende år, selv om der er udviklingstræk, primært som følge af den demografiske udvikling, der taler for, at unges andel af den samlede arbejdsløshed vil være faldende.

Jeg kan også nævne, at der over det nordiske projektprogram er igangsat et omfattende forskningsprojekt om arbejdsmarkedspolitiske udfordringer frem mod år 2000, hvor man bl.a. analyserer problemstillinger omkring ungdommens indtræden på arbejdsmarkedet og af uddannelses- og erhvervsvalgets betydning for den senere placering på arbejdsmarkedet.

Som jeg omtalte tidligere på dagen i mit generelle indlæg, er det besluttet at iværksætte arbejdet med et ministerrådsforslag om efter- og videreuddannelse, som direkte eller indirekte kan bidrage til at forbedre unges beskæftigelsesmuligheder. Hvis alt går efter planen, vil ministerrådsforslaget blive præsenteret på Nordisk Råds session i 1992 i Helsingfors.

Jeg vil derfor konkludere, at ministerrådsforslaget sammen med indsatsen for de svage grupper inden for rammerne af det nordiske samarbejde repræsenterer en uændret høj prioritering af dette område. Det er også min opfattelse, at regeringerne i de enkelte lande fortsat vil prioritere ungdomsarbejdsløshedsindsatsen højt.

Grethe Lundblad: Jag vill tacka ministern för svaret, som innehöll ett par positiva saker, nämligen att man har en hel del projekt på gång och att man nästa år skall komma med ett ministerrådsförslag om efter- och vidareutbildning, som på sätt och vis också skulle kunna vara en del av åtgärderna mot arbetslöshe-

ten. Men ingenstans i svaret talar man om vilka aktiviteter man har satt in och vad man konkret har gjort för att hjälpa de unga arbetslösa. Allt handlar om projekt och aktiviteter, men man nämner inte vilka. På det sättet får man ingen bild av att det verkligen händer så mycket som man säger.

Det sägs någonstans att man inte kommer att få så stora problem med ungdomsarbetslösheten. Jag har emellertid sett uppgifter från de nordiska fackförbunden. I flera av de nordiska länderna säger man utan vidare att man har en mycket starkt ökande ungdomsarbetslöshet. Detta är allvarligt. Därför kan vi inte i längden finna oss i att man på detta område tar alldeles för försiktigt på insatserna.

I en situation när vi säger att vi skall stärka Norden inåt och söka påverka utåt med den nordiska modellen hade det varit mycket bra om vi från Nordiska rådets sida hade kunnat visa upp ett principiellt program för vad vi vill göra för att hjälpa unga arbetslösa snabbt in i ett jobb eller en utbildning eller in i både jobb och utbildning samtidigt. Man har i olika nordiska länder försökt detta med gott resultat, och det tycker jag att vi skall delge omvärlden. I de nordiska länderna ger man inte bara pengar till unga arbetslösa utan man gör något för att skaffa dem jobb.

Till sist vill jag fråga ministern: Är det inte anmärkningsvärt att man inte tar detta förslag från rådet för att göra ett program, där man kan samla alla insatser under ett principiellt program? Jag skulle gärna vilja ha ministrerns kommentar till detta. Varför kan man inte samla sig till en sådan insats?

Arbetsminister **Kirkegaard**: Jeg kan forsikre fru Grethe Lundblad om, at vi i ministerrådet ganske deler denne store interesse for det alvorlige samfundsproblem, som ungdomsarbejdsløsheden udgør. Det er bestemt også vores indtryk, at den indsats, der bliver gjort i de enkelte lande for at bekæmpe ungdomsarbejdsløsheden, er konstruktiv og effektiv og under stadig forbedring, og det er nu under alle omstændigheder sådan, at den primære indsats i kampen mod ungdomsarbejdsløsheden naturligvis skal udføres af medlemslandene og ikke primært i nordisk samarbejde.

Som jeg sagde før, kan jeg konstatere, at denne store indsats altså er der i de enkelte medlemslande. Og som jeg dokumenterede i mit svar, interesserer vi os også fra ministerrådets side for sagen på den måde, at vi har en lang række projekter i gang, som jeg orienterede om for et øjeblik siden. Jeg kan forsikre om, at vi fortsat følger udviklingen ganske nøje og hele tiden er opmærksom på, om der er mulighed for at kunne inspirere i fællesskab til en endnu større indsats i kampen mod ungdomsarbejdsløsheden.

Grethe Lundblad: Jag skall inte förlänga debatten för mycket. Jag vill bara säga att jag tycker att ministerrådet nästa år skall samla sig till att lämna en rejäl rapport i C 1-dokumentet om detta problem. Allra helst skulle jag vilja se att man utformade ett principiellt program för vad de nordiska länderna kan göra mot ungdomsarbetslösheten, ett program som vi kan använda internt i Norden men även utåt för att visa på vilket sätt Norden löser sådana här viktiga sociala problem. En viktig del av den nordiska modellen har ministerrådet tyvärr spolerat genom att inte utforma ett sådant program. Detta tycker jag är synd.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående insatser till skydd av miljön i Antarktis och Arktis¹

Marianne Samuelsson: Många känner oro inför en kommande miljöförstörande exploatering av de känsliga och för den globala forskningen omistliga resurserna vid jordklotets båda poler. Inom ramen för Antarktisdördraget pågår för närvarande ett arbete med att utforma ett särskilt skydd för Antarktis miljö. Det är naturligt att de nordiska länderna gemensamt verkar för att få fram en fördragstext och så snart som möjligt ratificerar denna. Insatserna till skydd för miljön i de båda polarområdena måste förstärkas. Det är då naturligt att de nordiska länderna engagerar sig i båda polernas framtid. På vilket sätt kan ministerrådet göra aktiva insatser för att stärka det nordiska samarbetet för miljöskyddet i Antarktis och Arktis?

Miljöminister Per Stig Møller: Hr. præsident! Forståelsen af det arktiske områdes sårbarhed og vigtighed i en global sammenhæng og den deraf følgende nødvendighed af at beskytte det antarktiske miljø og de dertil knyttede økosystemer er voksende.

De nordiske lande deltager aktivt i arbejdet under Antarktis-traktaten, senest på det ekstraordinære konsultative møde i Chile om miljøbeskyttelse for Antarktisområdet.

De nordiske lande vil fortsat arbejde for en enstemmig beslutning, som indebærer, at det gældende forbud mod mineraludvinding forstærkes, og at der vedtages et altomfattende regelsæt, som sikrer, at områdets rene miljø bevares.

Der foregår et udstrakt nordisk samarbejde formelt som uformelt i forbindelse med forhandlingerne om det antarktiske, og dette samarbejde vil blive fortsat.

Med hensyn til det arktiske område er det ministerrådets opfattelse, at det er vigtigt at sørge for en overordnet multinational miljøbeskyttelsesstrategi for dette sårbare område.

Der har været afholdt møder i Rovaniemi, Yellowknife og Kiruna i perioden 1989-1991, som netop har haft til hensigt at afklare problemerne i det arktiske område og udarbejdelse af en fælles beskyttelsesstrategi på grundlag heraf.

I juni 1991 mødes de arktiske landes miljøministre i Rovaniemi for at underskrive den fælles strategi og aftale om, hvordan det fremtidige arbejde skal forløbe. Under hele Rovaniemi-processen vedrørende det arktiske miljø har der været et effektivt samarbejde mellem de nordiske lande, og samarbejdet vil fortsætte under og efter ministermødet i juni 1991.

På opdrag af Nordisk Forskningspolitisk Råd er udarbejdet forslag til et nordisk samarbejdsprogram for polarforskning 1993-1997.

Blandt forslagene til indsatsområder er miljøpåvirkning i Arktis med henvisning til, at der er brug for forskning og udvikling for at sikre, at foranstaltninger for miljøbeskyttelse i dette område kan iværksættes på et forsvarligt grundlag.

Ministerrådet vil i lyset af Rovaniemi-mødet i juni 1991 overveje, om nogle af ministerrådets midler kan anvendes til yderligere at fremme indsatsen på det arktiske område.

¹ Frågan tryckt s. 2599.

Det kan også nævnes, at alle nordiske lande deltager i arbejdet i det nydannede International Arctic Science Committee, der har miljøforskning højt på dagsordenen.

Hr. præsident! Det kan således konstateres, at der allerede foregår et udstrakt nordisk samarbejde i forbindelse med forhandlingerne om beskyttelse af det antarktiske og arktiske miljø.

Marianne Samuelsson: Jag vill tacka för svaret. Jag tycker att det var ett på många sätt bra svar på min fråga. Jag vill dock ha litet mer konkreta uppgifter när det gäller vad som står om att förbudet mot mineralutvinning skall förstärkas. Innebär detta att man jobbar för att det moratorium som nu gäller blir ett förbud? Är man överens om att införa ett förbud mot all mineralutvinning i de arktiska områdena?

Det sägs att samarbetet skall fortlöpa. Jag vill då litet mer konkret veta hur man tänker driva denna fråga så att det inte tar för lång tid?

Minister Per Stig Møller: Hr. præsident! I forbindelse med miljøministerkonferencen i Rovaniemi i Nordfinland i 1991 forventes det, at der bliver vedtaget en række rekommandationer om begrænsning af stoftilførslen, forsknings- og prioriteringssamarbejdet samt tilrettelæggelse af det fremtidige arbejde. Jeg vil kunne vende tilbage til næste udvalgmøde med yderligere svar efter Rovaniemi-mødet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Presidenten: Vi har 18 spørsmål parat til Social- og Miljøudvalgets sagsområde.

Præsidenten anmoder spørgsmålsstillerne om at nøjes med at læse det egentlige spørgsmål op, ikke motiveringen. Spørgsmålene med motiveringerne er tilgængelige for alle i lokalet ved siden af plenumsalen.

E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till handikappfamiljer¹

Lena Öhrsvik: Jag vill ställa följande fråga till ministerrådet:

Har stöd till föräldrar med handikappade barn eller till barn med handikappade föräldrar tagits med i åtgärderna med anledning av rekommandation nr 33/1989 och hur har detta stöd utvärderats?

Socialminister Tove Velerød: Hr. president! Det har ikke vært foretatt noen samlet vurdering av støtten til funksjonshemmede barn eller barnefamilier med funksjonshemmede foreldre, men det har vært foretatt en vurdering av behovet til barn mellom 0 og 7 år i prosjektet "Innsatsen for barn med behov for særskilt støtte i barnehager i de nordiske land". Analysen viser bl.a. at alle de nordiske landene har samme overordnede mål: å sikre omsorg og støtte til de yngste og svakeste, dvs. barn som er funksjonshemmede, eller av andre grunner trenger særlig hjelp.

Alle land bruker store ressurser på veiledningstjenesten for barn, barnehager og foreldre. De siste 15 årene er det også utviklet betydelig kunnskap og ekspertise når det gjelder tiltak for funksjonshemmede førskolebarn. Men lan-

¹ Frågan tryckt s. 2600.

dene har vektlagt forskjellige områder, så her vil vi kunne lære mye av hverandre.

Derfor er det også opprettet kontakt med "NOPUS" - Nordisk utdannelsesprosjekt for utvikling av sosial service - med henblikk på å arrangere et seminar om emnet i 1992 i samarbeid med Nordisk Hälsovårdshøgskole.

Landene er forskjellige når det gjelder lover, forvaltning, og hvordan rådgivningstjenesten er organisert. Rapporten viser at landene har en rekke felles problemer på dette området, og den inneholder en del anbefalinger til landene når det gjelder lovgivning, forvaltning og utdanning, som det enkelte land selv må arbeide med. Den inneholder også anbefalinger til Nordisk Ministerråd om forskning, og det er opp til Ministerrådet å vurdere hva som kan gjennomføres. Det er mange områder som skal tilgodeses innenfor sosial- og helsesektoren, og det er allerede igangsatt to prosjekter til på handicapområdet, som begge retter seg mot evalueringsmodeller.

Den nordiske nemnden for handicapsspørsmål har i en årrekke arbeidet med de små og mindre kjente handicapgruppene. I dette arbeidet er det foretatt en vurdering av barnas og familienes behov. Nemnden skal fortsatt dels følge den nasjonale utviklingen på området og dels fungere som informasjonsservice overfor de nasjonale aktørene. På initiativ fra styregruppen for nordisk skolesamarbeid har nemnden laget en utredning som handler om de små handicapgruppers skolesituasjon. I denne har de bl.a. innhentet handicaporganisasjonenes synspunkter på gruppens problemer og behov i skolesituasjonen. På bakgrunn bl.a. av dette utredningsarbeidet vurderes det satt i gang konkrete skolesamarbeidsprosjekter omkring små handicapgrupper.

Nordisk Ministerråd har med andre ord satt i gang en rekke tiltak innenfor handicapområdet som omfatter vurdering av forskjellige forhold, deriblant støtte til familier med handikappede medlemmer.

Lena Öhrsvik: Svaret viser att många bra saker är på gång. Jag ville bara försäkra mig om att handikappgrupperna finns med i det större område som gäller alla barnfamiljer. Svaret visar också att arbetet i huvudsak gäller handikappade barn och deras familjer. Då blir min tillägsfråga:

Hur får vi kunskap om handikappade föräldrar med barn och deras situation? Jag upplever nog att det just på detta område brister mest i våra omsorger.

Socialminister Tove Veierød: Jeg vil bare vise til mitt første svar, og også til prosjekter, som det ikke er tid til å gå inn på, som gjelder bokollektiver og et forprosjekt om livskvalitet og nye boformer. Jeg synes at alle de tiltak som er satt i gang på handicapområdet, er en bekreftelse på at Ministerrådet er opptatt nettopp av disse gruppene.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikappaspekter i EG-diskussionerna¹

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag vill till ministerrådet ställa följande fråga:

¹ Frågan tryckt s. 2602.

På vilket sätt har ministerrådet beaktat handikappaspekter i diskussioner och projekt om europeisk integrationsutveckling och vilka planer har man för framtiden rörande handikappfrågor i europeiskt perspektiv?

Socialminister Else Winther Andersen: Hr. præsident! I ministerrådets arbejdsprogram "Norden i Europa til 1992" har Nordisk Nævn for Handikapspørgsmål fået til opgave at arbejde med dele af det nordiske samarbejde på handicapområdet i tilknytning til aktiviteter inden for EF.

Nævnet har udvalgt enkelte opgaver, hvor man mener, der har været gode muligheder for at påvirke EF's politik. Dette gælder områderne tilgængelighedsnormer, hjælpemiddelstandardisering, informationsteknologi og telematik. På disse områder foregår der aktiviteter i nævnets regi, hvor resultaterne vil kunne anvendes i EF-sammenhæng.

En anden vigtig opgave, som også nævnes i ministerrådets arbejdsprogram, er, at bidrage til den nordiske model for handikappolitikken løftes frem i den europæiske integrationsproces. Nævnet planlægger i løbet af 1991 at udarbejde et dokument, som beskriver grundtrækkene i nordisk handikappolitik, der bygger på principperne om normalisering og integration.

Inden for europæisk standardisering på hjælpemiddelområdet skal nævnet arbejde for nordiske sikkerheds- og funktionskrav i forbindelse med udarbejdelse af nye Europastandarder inden for området.

Nævnet samarbejder også nordisk inden for telekommunikation og handicap med det formål at formulere fælles handicapkrav til den fortsatte teletekniske udvikling. Samarbejdet samordnes med tilsvarende aktiviteter inden for EF.

Ressourcerne for nordisk samarbejde inden for handicapområdet er små i forhold til EF-ressourcerne. Nævnets primære opgave i Europasammenhæng er derfor at sørge for en så effektiv nordisk samordning som muligt.

Under nævnet arbejder Nordisk Udviklingscenter for Handikaphjælpemidler med udvikling af højteknologibaserede handikaphjælpemidler, og dele af dette arbejde samordnes også med forskellige forsknings- og udviklingsprogrammer inden for EF.

Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale har i de seneste år haft mange kontakter på europæisk plan. Det mest etablerede samarbejde foregår inden for den Internationale Sammenslutning for Uddannelse af Døvblinde, hvor samarbejdet i den europæiske region er specielt tæt. Uddannelsescentret er repræsenteret i en komité under denne organisation, som dels arbejder på at styrke samarbejdet omkring personaleuddannelserne, dels drøfter mulighederne for at etablere et ressourcecenter i EF-regi eventuelt med udgangspunkt i det nordiske uddannelsescenter.

Hr. præsident! Som det fremgår af det, jeg har sagt, foregår der altså en hel del på handicapområdet med tilknytning til EF. En række af disse ting er langtidsprojekter, der ikke afsluttes før udgangen af 1992.

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag tackar för en utförlig redovisning. Jag tar fasta på beskedet om att ministerrådet ser det som en viktig uppgift att bidra till att den nordiska modellen för handikappolitiken lyfts fram i den europeiska integrationsprocessen.

Det dokument man planerar hoppas jag kommer att innehålla både huvudprinciperna i och den grundläggande filosofin bakom den nordiska modellen. Jag menar då t.ex. att handikappolitik inte enbart är socialpolitik, utan en fråga

för hela samhället, att handikappfrågor skall lösas i den sektor där de uppstår, att frågorna bäst löses i samarbete med handikapporganisationerna samt principerna om normalisering, jämlikhet och integration. Jag hoppas att man också framhåller de mål om full delaktighet år 2000 som våra länder anslutit sig till.

Jag vet att det finns förslag om en särskild konferens om EG och handikappade. Detta skulle kanske vara ett bra sätt att sprida kunskap om den nordiska modellen och möjligen bidra till en seriös debatt i våra länder.

Jag kommer att noga följa det fortsatta arbetet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad

E 22: Fråga till Nordiska ministerrådet angående handlingsplanen mot cancer¹

Lena Öhrsvik: Jag vill ställa följande frågor till ministerrådet:

1. På vilket sätt har man i arbetet med den nordiska handlingsplanen mot cancer tagit vara på de cancersjukas samlade kunskaper och synpunkter genom berörda handikapp- och patientorganisationer?

2. På vilket sätt har den nordiska handlingsplanen mot cancer beaktat alla ovan nämnda grupperns behov?

Sundhedsminister Ester Larsen: Hr. præsident! Den nordiske handlingsplan mod cancer kom i gang i 1989 og udløber i 1992.

Indledningsvis sammenstillede man materiale om tobakslovgivningen, arbejdsmiljølovgivningen, levnedsmiddelovgivningen og cancerscreeningen i Norden. Der er endvidere afsat midler til forskellige projekter og aktiviteter, bl.a. til et projekt vedrørende dødeligheden på grund af cancer, konference om psykosocial støtte i behandlingen af cancer, workshop om forskningsprojekter angående risikoadfærd, kursus i psykosocial cancerforskning, brochure til minoritetsgrupper, kampagne for at hjælpe folk med at holde op med at ryge m.v.

Styringsgruppen for handlingsplanen vil i 1991-92 koncentrere sin indsats på følgende områder: Tobak/alkohol, screening, psykosocial støtte, uddannelse, arbejdsmiljø, cancerfarlige stoffer.

Styringsgruppen vil om kort tid afgive en rapport om handlingsplanens gennemførelse i de to første år. Rapporten vil indeholde en redegørelse for de foranstaltninger, som vedtages inden for handlingsplanens rammer, inklusive forholdet til EF's aktionsprogram mod cancer.

På basis af denne redegørelse vil Nordisk Ministerråd overveje, hvorledes der yderligere vil kunne tages hensyn til patient- og handicaporganisationernes synpunkter i det videre arbejde med handlingsplanen.

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag tackar för svaret. Frågan har tillkommit med anledning av att patient- och handikapporganisationerna inte känt sig riktigt delaktiga i arbetet. Jag avvaktar med förtröstan ministerrådets nya överväganden i frågan, för även i övrigt har kritik förekommit mot det arbete som hittills har presterats.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2604.

Presidenten: Vi har många frågor kvar att behandla. Presidenten föreslår att frågeställarna inte motiverar sina frågor utan nöjer sig, om så behövs, med en kort tillägsfråga.

Presidentens förslag bifölls.

E 23: Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk utlandsvård för psoriasisjuka¹

Frågan, ställd av Lena Öhrsvik, lyder:

Med anledning av utvecklingen vill jag fråga om Nordiska ministerrådet är berett att ta några nya initiativ i syfte att få till stånd en fungerande utlandsvård för psoriasisjuka på basis av samnordisk lösning?

Minister Ester Larsen: Hr. præsident! Nordisk Socialpolitisk Komité har fået undersøgt spørgsmålet om behandlingen af psoriasispatienter i udlandet. Udredningen var oppe på Nordisk Socialpolitisk Komités forårsmøde i 1990. Her blev der på baggrund af høringsvarene konstateret enighed om, at der ikke var basis for at lave en nordisk aftale om området.

Nordisk Ministerråd fik imidlertid i løbet af sommeren brev fra Nordisk Psoriasis Forbund om, at Svensk Utlandsvård AB skulle nedlægge sin virksomhed fra 1. januar 1991, og at man derfor ville anmode om, at Socialpolitisk Komité tog sagen op igen.

Nordisk Socialpolitisk Komité tog derefter spørgsmålet op på sit efterårsmøde i 1990. Norge havde på det tidspunkt allerede etableret sit eget system, som det norske Helseudvalget stod for. Det blev i øvrigt på mødet fremført, at det var et spørgsmål for de ansvarlige for sygehus- og sundhedsvæsenet, og der blev peget på de forskellige organisationsstrukturer, som ikke egnede sig for et samarbejde af den art, som udredningen havde peget på.

Nordisk Socialpolitisk Komité besluttede derfor, at der fortsat ikke var basis for at lave en nordisk aftale om klimatologisk behandling af psoriasispatienter i udlandet.

På denne baggrund har Nordisk Ministerråd ikke til hensigt at tage initiativ til en nordisk løsning af behandling af psoriasispatienter i udvalget.

Der foregår i øvrigt en hel del samarbejde på mange forskellige områder i Norden, også uden for Nordisk Ministerråd. Et samarbejde er i realiteten allerede i gang imellem Norge, Sverige og Island, bl.a. med Det Svenske Psoriasisforbund som deltager.

Lena Öhrsvik: Herr president! Frågan har ställts mot bakgrund av en gammal rekommendation i rådet från 1983. Ärendet har en lång historia, men jag skall undvika att dra den - var och en kan läsa den.

Trycket har blivit stort under de senaste åren, och det har trots allt uppstått en nordisk variant. Villkoren är fortfarande mycket olika för medborgare i våra olika länder. Jag vänder därför till de nordiska regeringarna att stötta det samarbete som har påbörjats - andra kan ansluta sig senare. Detta är viktigt med hänsyn till den andra delen av rekommendationen, där likartade principer för ersättning av kostnaderna efterlyses.

¹ Frågan tryckt s. 2605.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet angående export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna¹

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, lyder:

Vilka åtgärder kommer Nordiska ministerrådet att vidta för att garantera målsättningen att varje nordiskt land skall ta ansvar för sitt eget miljöfarliga avfall?

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen**: Hr. president! Spørsmålet er referert. Svaret er:

Innenfor rammen av det Nordiske miljøprogram og Nordisk ministerråds anbefaling om et nordisk samarbeidsprogram for avfallshåndtering er det fastslått en rekke mål og prinsipper for det nordiske samarbeidet.

De nordiske land har felles mål om å minske mengdene miljøfarlig avfall til behandling og minske miljøbelastningen fra den endelige behandling av avfallet. For det første skal Norden arbeide for en større grad av gjenvinning. For det andre skal vi søke å styre avfallsstrømmen til mest mulig egnet behandling. For det tredje skal bruken av renere teknologi og produkter fremmes.

Det enkelte land bygger etter hvert ut mer effektive innsamlings- og mottakssystemer. Dette innebærer at mengden miljøfarlig avfall som håndteres på en miljømessig forsvarlig måte, stadig er økende.

Et generelt problem er at de nasjonale behandlingssystemene har en viss kapasitet, som før eller siden kan bli for liten. Kommunekemi i Danmark og Ekokemi i Finland har nylig måttet utvide kapasiteten. Sverige har behov for å øke sin kapasitet for organisk miljøfarlig avfall. Norge og Island mangler anlegg som kan sikre at innsamlet miljøfarlig avfall kan behandles. I tillegg er det i alle de nordiske land behov for spesialiserte behandlingsanlegg som krever store investeringer i forhold til mengde avfall som oppstår i det enkelte nordiske land. En samordnet utbygging og utnytting av anlegg vil for det enkelte land og for Norden som helhet gi både miljømessig bedre og mer effektive og økonomiske løsninger.

Utgangspunktet er at hvert land er ansvarlig for sitt eget miljøfarlige avfall. Samarbeid må derfor basers på gjensidig forpliktende avtaler og være i tråd med internasjonale konvensjoner. De nordiske land har i hovedsak en harmonisert lovgivning og stor grad av overensstemmelse i spørsmålet om miljøstandarder, retningslinjer for utslipp av forurensninger, sikkerhetskrav til behandlingsanlegg og transport av miljøfarlig avfall. Det er derfor lagt svært godt til rette for konkret samarbeid på avfallsområdet og gjensidig utnytting av hverandres behandlingsanlegg.

Forhandlingene mellom den svenske og den norske regjering om etablering av et felles selskap for behandling av miljøfarlig avfall er eksempel på samarbeid som kan gi gode løsninger for miljøfarlig avfall innen Norden.

Nordisk ministerråd er således av den oppfatning at et samarbeid mellom de nordiske land som innebærer en begrenset og kontrollert utveksling av miljøfarlig avfall innen Norden, både i dag og i overskuelig framtid, er fornuftig for å oppnå den miljømessig sikreste og beste sluttbehandling av avfallet.

¹ Frågan tryckt s. 2607.

Marianne Samuelsson: Herr president! När man läser ministerrådets svar verkar det som om de principer och mål man har satt upp mest är till för att citeras och se prydliga ut på papperet. Det finns ingenting i svaret på min fråga som antyder att ministrarna har för avsikt att uppnå målet att minska mängden av avfall eller följa principen att varje land skall ta ansvar för sitt eget miljöfarliga avfall. Tvärtom - ministerrådet hänvisar till bättre ekonomiska lösningar genom en samordnad utbyggnad av anläggningar för behandling av miljöfarligt avfall. Det är en strategi som leder till minskade ekonomiska incitament för avfallsreduktion och till mer investeringar.

De nya anläggningar som diskuteras för Norge och Sverige kommer att kosta runt 500 miljoner kronor vardera. Det är investeringar som innebär att miljöfarligt avfall måste fortsätta att produceras för att måla dessa med pengar. Det motverkar ytterligare målet för avfallsreducering och principen att varje land skall ta ansvar för sitt eget miljöfarliga avfall. En strategi för att uppnå avfallsreducering och för att varje land skall ta ansvar för sitt eget miljöfarliga avfall måste bygga på ren teknologi och på klara signaler till industrin om att det verkligen är detta som är målsättningen, inte på att man gör det billigare och lättare att bli av med sitt avfall genom att bygga förbränningsanläggningar, som dessutom är en föråldrad och miljömässigt helt oacceptabel avfallshanteringsmetod. Är det verkligen så att man ur miljösynpunkt har funnit att förbränning är en bra metod för hantering av miljöfarligt avfall?

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen: Hr. president! Jeg leste vel kanskje litt utydelig fra mitt manuskript, men spørsmålsstilleren hevder jo nå i sin replikk at vi ikke har lagt vekt på å føre en politikk med sikte på å minske avfallsmengden. Jeg sa i mitt innlegg:

"De nordiske land har felles mål om å minske mengdene miljøfarlig avfall til behandling og minske miljøbelastningen fra den endelige behandling av avfallet."

Det er en politikk som vi driver hver for oss. I Norge har vi en klar politikk, som selvfølgelig går ut på å minske avfallet mest mulig.

Så sa jeg også at "hvert land er ansvarlig for sitt eget miljøfarlige avfall". Det er helt klart, og det er også i tråd med Verdenskommisjonens anbefalinger. Men jeg sa også at det kan foreligge situasjoner der det er fornuftig å etablere et samarbeid mellom de nordiske land som både er miljømessig effektivt og kostnadseffektivt. Vi syns at hvis Norge og Sverige kan greie å løse et sånt avfallsproblem som vi har, ved å investere 500, 600 eller 700 mill. kr, er det bedre enn av vi hver investerer 700 mill. kr. Så det er et spørsmål om å være miljøeffektiv og kostnadseffektiv, og det mener jeg framgikk av mitt svar.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jag fick tyvärr inte något svar på min fråga, om ministerrådet anser att förbränningsanläggningar motsvarar de krav man i dag ställer på hantering av miljöfarligt avfall. Förbränningsanläggningarna avger giftig aska och slagg, som måste slutdeponeras för all framtid. Var hanterar man sedan dessa produkter?

Sedan en slutfråga: I Sverige har vi haft en stor debatt om SAKAB-anläggningen. En riksdagsmajoritet har tagit bort det kommunala vetot, vilket gör att kommunerna inte längre kan protestera mot att få en sådan anläggning. Anser man att ett sätt för Sverige att bli av med sitt avfall och protesterna är att bygga en anläggning i Norge?

Miljövernminister **Thorbjørn Berntsen**: Hr. president! Vi skal jo bygge hvert vårt - Sverige har jo sitt, og vi skal bygge et annet. Det ene skal ta seg av organisk avfall, det andre skal ta seg av ikke-organisk avfall, slik at vi får et rasjonelt og økonomisk opplegg. Målsettingen er jo fra alle de nordiske land å redusere avfallet mest mulig, og å ta best mulig vare på det avfallet som vi tross alt får. Jeg tror derfor ikke det er noen uenighet - det kan selvfølgelig være uenighet om fremgangsmåten, men målsettingen er grei. Jeg tror den svensk-norske modellen, hvis vi nå blir enig helt til slutt, er et godt eksempel på et miljøeffektivt og kostnadseffektivt samarbeid.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående europeisk integration och nordisk alkoholpolitik¹

Frågan, ställd av Svein Alsaker, lyder:

Vil Nordisk Ministerråd arbeide for at de respektive nordiske land i en framtidig EØS-avtale fortsatt kan beholde sin nåværende alkoholpolitikk?

Statsrådet **Lindqvist**: Herr president! De nordiska länderna har som bekant olika positioner i förhållande till EES-processen - Danmark som EG-medlem och de övriga som medlemmar av Efta. I en sådan situation är det knappast naturligt att Nordiska ministerrådet påtar sig en roll i dessa förhandlingar, särskilt med hänsyn till att alkoholpolitiken i de olika nordiska länderna som bekant inte överensstämmer. Som framgått av tidigare alkoholpolitiska diskussioner i denna församling är det heller inte troligt att vi kommer att få en gemensam politik på detta område i samtliga nordiska länder.

Detta hindrar dock inte att det inom ministerrådsstrukturen pågår ett aktivt arbete med de alkoholpolitiska frågorna. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning, som är en av de fasta institutionerna inom ministerrådet, har också under 1990 fortsatt sitt arbete för att lägga bästa möjliga grund för de beslut som måste fattas av de nationella myndigheterna på området.

Eftersom frågeställaren i sin motivering hänvisar till ett uttalande i årsberättelsen för 1990, vill jag tillfoga ett par kommentarer.

Det uttalande som frågeställaren citerar är hämtat ur ett avsnitt som gäller verksamheten inom Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning. Nämnden har, i enlighet med de prioriteringar som har gjorts av ministerrådet, under 1990 ägnat sig åt vilka följder den europeiska integrationsprocessen kan tänkas komma att få för den alkoholpolitik som traditionellt har förts i en del av de nordiska länderna.

Begreppet alkoholkontroll syftar i detta sammanhang på de åtgärder som vidtas eller kan komma att vidtas för att kontrollera - i betydelsen begränsa - alkoholkonsumtionen. Nämnden har som arbetshypotes utgått från att den europeiska integrationsprocessen kan skapa krav på att denna alkoholkontroll i de nordiska länderna ändras. Det är denna eventualitet som reflekteras i det sammanhang som citeras och som tyvärr är formulerat så att det kan missförstås.

Det handlar alltså inte om ett konstaterande av ett oavvisligt faktum, utan om en arbetshypotes som nämnden har önskat belysa. Detta har också gjorts genom ett antal seminarier. Nämndens arbete har tydligt klargjort att det är ett

¹ Frågan tryckt s. 2609.

mycket sammansatt och komplicerat spörsmål vi har att göra med. Jag vill för ordningens skull påminna om att skatte- och avgiftspolitikerna är en sida av detta komplex som inte berörs i EES-förhandlingarna.

Herr president! Avslutningsvis vill jag säga att huvuddelen av det alkoholpolitiska arbetet också i framtiden kommer att behöva bedrivas på nationell nivå. Den nära kontakten mellan de nordiska länderna har emellertid även på detta område visat sig värdefull i det förberedelsearbete som har pågått inom ramen för Efta. De nordiska Efta-ländernas alkoholpolitiska syn har kommit till klart uttryck under denna process.

Alsaker: Hr. president! Jeg vil takke ministeren for svaret.

Alkoholpolitikk er et sensitivt område. Jeg vil minne om at Ministerrådet ikke fant grunnlag for å utarbeide en felles nordisk handlingsplan med sikte på å redusere alkoholforbruket med 25 pst. frem mot år 2000, til tross for rekommandasjon i Nordisk Råd til fordel for en slik plan.

Jeg merket meg at ministeren i sitt svar peker på at skatte- og avgiftspolitikken for så vidt angår alkohol, ikke direkte blir berørt i de pågående forhandlingene om et europeisk økonomisk samarbeidsområde. Derimot er de statlige monopoler emne for disse forhandlingene. Vesentlige sider av den nordiske alkoholpolitikk bygger som kjent på høye alkoholavgifter og begrenset tilgjengelighet.

Et helt annet sentralt tema vil også være grensehandel. Samtlige nordiske land deltar i de pågående EØS-forhandlingene. Forhandlingene pågår nå. Det er derfor all mulig grunn til å fremme disse problemstillingene. Det er i disse forhandlingene kravet om unntaksordninger eller overgangsordninger må stilles.

Ministeren sier i sitt svar at de nordiske Efta-landenes alkoholpolitiske syn har kommet klart til uttrykk i denne prosess. Og jeg vil derfor stille følgende tillegsspørsmål til ministeren: På hvilken måte kommer de nordiske Efta-landenes alkoholpolitiske syn til uttrykk i de pågående EØS-forhandlingene?

Statsrådet Lindqvist: Herr president! I samband med EES-förhandlingarna har ett samarbete mellan de nordiska länderna på det alkoholpolitiska området inletts. Den enda fråga som har aktualiserats hittills gäller de nordiska alkoholmonopolen, som möjligen kunde stå i strid med artikel 37 i Romfördraget.

Inför dessa förhandlingar skedde kontakter och överläggningar först mellan de nordiska länderna inom Efta och därefter inom Efta-gruppen. Resultatet av dessa överläggningar är att Efta som helhet som sin mening har framfört till EG dels att de nordiska alkoholmonopolen är hälsopolitiskt motiverade, dels att de inte verkar handelspolitiskt diskriminerande och därför inte står i strid med artikel 37 i Romtraktaten. Något svar på denna framställning från Efta-länderna har inte erhållits från EG.

Några andra frågor har hittills inte aktualiserats, men det är min personliga mening att om sådana frågor uppkommer, exempelvis kring gränshandeln, skall vi på samma sätt arbeta med kontakter mellan de nordiska Efta-länderna och därefter försöka förankra våra ståndpunkter i Efta som helhet.

Alsaker: President! Jeg takker for ministerens svar på mitt tillegsspørsmål. Jeg håper inderlig at de monopolordninger som vi har i Norden kan opprettholdes, og jeg håper faktisk også at de kan opprettholdes både på engrosleddet og på detaljleddet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 36: Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholkonsumtionen i Norden¹

Frågan, ställd av Elver Jonsson, lyder:

Vilka aktiva insatser avser ministerrådet att göra för att uppfylla WHO:s målsättning om en 25 procentig sänkning av alkoholkonsumtionen till år 2000? Avser ministerrådet vidta någon åtgärd för att uppfylla Nordiska rådets enhälligt antagna rekommendation nr 35/1989/s? Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att de enskilda nordiska länderna skall slå vakt om en socialt inriktad alkoholpolitik?

Socialminister Tove Veierød: President! Alle de nordiske land arbeider med å begrense alkoholforbruket, i overensstemmelse med målsetningen til Verdens Helseorganisasjon. Men hvert land har sitt program og arbeider ut fra forskjellige målsetninger. Noen, i særlig grad Norge, fører en restriktiv alkoholpolitikk, der regulering av priser på alkohol og regulering av tilgjengeligheten utgjør de viktigste virkemidler når det gjelder å påvirke alkoholforbruket. Andre, spesielt Danmark, legger vekt på opplysning, undervisning, holdningsbearbeidelse m.v. Dette var bakgrunnen for at sosial- og helseministrene besluttet ikke å utarbeide et handlingsprogram, i overensstemmelse med rekommandasjon nr 35/1989/s.

Dette betyr imidlertid ikke at Ministerrådet ikke gjør noe på dette området. Den nordiske nemnda for alkohol- og narkotikaforskning er Nordisk Ministerråds samarbeidsorgan. I 1990 arrangerte nemnda et seminar om alkohol og arbeidsliv. Temaet ble belyst ut fra flere sider: alkoholvaner og arbeid, forebyggende tiltak på arbeidsplassen, beskyttelse av de ansatte, og profesjonell- og lekmannsbehandling. Som ett bidrag til å legge grunnlaget for de nordiske lands framtidige alkoholpolitikk vil nemnda i løpet av 1991 sette i gang en diskusjon om hvilke faktiske alkoholpolitiske tiltak som er vedtatt av de nordiske landene i 1980-årene. Som alkoholpolitiske tiltak regnes også tiltak innenfor arbeidslivet, trafikk, reklame, behandling og sosialtjeneste. Som bakgrunnsmateriale finnes bl.a. en ny nordisk utredning om alkoholpolitiske tiltak i 1980-årene. Både politikere, forskere og administratorer fra alle de nordiske land vil kunne delta i denne diskusjonen, og bakgrunns materialet vil bli redigert og distribuert til videre diskusjon og oppfølging i hvert enkelt land.

Nemnda satser for øvrig på dokumentasjon og informasjon, bl.a. gjennom aktiv deltakelse i utviklingen av tidsskriftet "Alkoholpolitikk", som fra 1991 vil bli utgitt under tittelen "Nordisk alkoholtidsskrift" - med seks nummer pr. år. Tidsskriftet kommer jevnlig til å inneholde forskningsresultater om alkoholens sosiale og medisinske skadevirkninger og om betydningen av en sosial, ansvarlig alkoholpolitikk, som det selvfølgelig må være opp til det enkelte land å følge opp.

Elver Jonsson: Herr president! Utgångspunkten för min fråga är Nordiska rådets rekommendation för två år sedan om ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla WHO's mål om en 25-procentig minskning av alkoholkonsumtionen fram till år 2000. Syftet med rekommendationen var givetvis att åstadkomma en

¹ Frågan tryckt s. 2623.

mer aktiv alkoholpolitikk på nordisk plan for å senke alkoholkonsumtionen og dermed forbedre folkehelsen.

Når jeg nå takker fru statsrådet for svaret kjenner jeg meg både bekymrad og nedstäm. Är det inte ytterst tveksamt om det första påståendet stämmer om att man arbetar i enlighet med WHO's målsättning?

Det andra påståendet, att vi har skiftande förhållanden i de nordiska länderna, framför statsrådet Tove Veierød liksom även statsrådet Bengt Lindqvist som om det vore en ny upptäckt. Är det inte i stället så att världshälsoorganisationen har sett ännu större skillnader i världen än vi kan uppfatta i Norden? Nordiska rådet var mycket medvetet om dessa skillnader när beslutet fattades.

Det är en mycket märklig utgångspunkt för socialt arbete i Norden att vi har skiftande förhållanden i Norden som om harmoniseringsinsatser eller extra insatser som Nordiska rådet har beställt inte skulle vara möjliga? Måste inte utgångspunkten för ställningstagandet i stället bli att de skador och den utslagning som alkoholkonsumtionen medför måste föranleda särskilda insatser?

Nu säger statsrådet att Nordiska ministerrådet gör en del saker. Vad gör man då? Det som redovisas i svaret är att man skall anordna ett seminarium - det är bra.

Man skall föra en bred diskussion - ypperligt!

En tidskrift skall komma ut med en tätare utgivning - det är också aktningsvärt. Men nog är det torftigt om det skulle vara exempel på en aktiv och socialt inriktad alkoholpolitikk.

Jag är, herr president, tvungen att fråga om vi inte har mer känsla för de människor som lever i en svår situation på grund av för hög alkoholkonsumtion. De är inte få. Vi har i Norden nästan en miljon människor som är högkonsumenter och kan betraktas som missbrukare. Jag vill fråga ministern vad skälet är till att ni nonchalerar Nordiska rådets beslut om ett särskilt aktionsprogram. Som sedan länge är beställt. Ni svarar att vi har skilda förhållanden i Norden och att det därför inte kan bli någonting av.

Hög konsumtion, missbruk och alkoholskador måste ses som en avspiegling av alkoholens tillgänglighet och den dryckeskultur vi har i våra länder. Det är faktorer som naturligtvis kan påverkas genom alkoholpolitiska insatser på bred nivå. Exempelvis har alkoholkonsumtionen i ett samhälle stor betydelse för nyrekryteringen till gruppen högkonsumenter, och antalet missbrukare och andelen alkoholskador står i direkt relation till varandra. Inte sällan är alkoholmissbruk basen för experimenterande också med andra droger. Förebyggande arbete på alkoholområdet har därför effekter också på annan drogkonsumtion. Kampen mot narkotika förutsätter insatser mot alltför högt alkoholbruk.

Jag vill ha en kommentar: Kan verkligen socialministrarna i Norden känna sig nöjda med det svar de har givit inför Nordiska rådet, som innebär att ministrarna framhårdar i sin nonchalans mot det beslut som fattades med krav på en mer aktiv och ansvarsfull alkoholpolitikk?

Socialminister Tove Veierød: President! Som jeg sa innledningsvis i mitt første svar, arbeider alle de nordiske land i dag med å begrense alkoholforbruket.

Vi har i dag ingen felles alkoholpolitikk - det er riktig. Det alkoholpolitiske arbeidet foregår i dag på nasjonalt nivå og på fylkes- og kommunalt nivå i det enkelte land. Men dersom det i det videre arbeid og i den videre diskusjonen vi skal ha - som jeg nevnte i svaret mitt - kommer opp elementer som det er hensiktsmessig å behandle på nordisk nivå, vil Ministerrådet sørge for at det blir

gjort. Men det Ministerrådet først og fremst kan være med og gjøre, er å legge vekt på det langsiktige, holdningsskapende arbeidet.

Elver Jonsson: Herr president! Självfallet skall vi lägga vikt vid de långsiktiga insatserna, men de får inte stå i motsatsförhållande till den kortsiktiga extra insats som Nordiska rådet har beställt.

Jag känner mig bedrövad över att behöva vara så kritisk, sedan jag nyss berömd ministerrådets insatser på ett annat område. Här säger man att man ingenting kan göra. I varje fall det svenska parlamentet säger att detta är vårt största sociala och medicinska problem. Ändå säger ministerrådet bara att förhållandena är olika och att man inte kan göra någonting. Jag är mest kritisk mot att ministerrådet inte ens försöker göra någonting åt detta stora hot mot människans hälsa och välbefinnande.

Nu har vi genom århundrandena vant oss vid den här företeelsen, så det är svårt att föreställa sig vilka kostnader som skulle besparas oss om alkoholmissbruk och annat drogmissbruk minskade dramatiskt. Om det minskade, skulle socialtjänst, sjukvård och rättsapparatur kräva betydligt mindre resurser, och vi skulle få medel friställda för att öka välfärden. Därför hör välfärdspolitiken ihop med drogpolitiken.

I Sverige beräknas samhällsutgifterna på detta område till omkring 100 miljarder. Lägg till detta kostnaderna i de andra nordiska länderna, och vi får en utgiftspost i samhällsekonomin som ingen finansminister kan hantera. Ändå accepterar vi det. Detta är något av den moderna människans paradox.

Om inte fru statsrådet kan anmäla en annan attityd och starkare vilja hos ministerrådet, vill jag uttrycka förhoppningen att statsrådet skall tänka på Nordiska rådets uppdrag. Detta är ett problem som vi måste angripa mycket mer aktivt.

Politik är att vilja, har det sagts så riktigt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 61: Fråga till Danmarks regering angående färjetrafikens föroreningar i nordiska farvatten¹

Frågan, ställd av Grethe Lundblad, lyder:

Är Danmarks regering beredd att snarast inleda förhandlingar om en nordisk överenskommelse om en kraftig minskning av färjetrafikens utsläpp i nordiska farvatten?

Miljöminister **Per Stig Møller:** Også den danske regering ser med bekymring på luftföroreningen fra skibstransporten, herunder også færgetrafikken i Kattegat, Øresund og Østersøen. Derfor er dette område også medtaget i regeringens transporthandlingsplan for miljøudviklingen fra maj 1990.

Det er regeringens holdning, at skibsfarten er international, hvorfor eventuelle skærpede krav må fastlægges internationalt. Specielle krav til danske skibe vil virke konkurrenceforvridende og vil ikke have nævneværdig betydning for begrænsningen af forureningen, hverken lokalt eller globalt.

For at undgå konkurrenceforvridning og eventuel udflagning på grund af særlige danske krav er det afgørende, at fastlæggelsen af skærpede emissions-

¹ Frågan tryckt s. 2653.

krav eller krav til skibenes energieffektivitet fastlægges internationalt. Dette udelukker dog ikke, at der fastsættes særlige nationale eller regionale krav til skibstransporten i kystnære og særligt følsomme havområder.

Spørgsmålet om emissionskrav og krav til brændselsoliers kvalitet, herunder svovlindhold, behandles i ekspertudvalg i miljøkomiteen i FN's internationale organ for søfart og i Østersølandenes Miljøkomité samt i Maritim Komité inden for Helsingforskommissionen.

Danmarks regering finder, at de nordiske lande i første omgang på bedst mulig måde skal støtte det arbejde, der allerede foregår internationalt omkring reduktion af luftforurening fra skibstrafikken, herunder især støtte til muligheden for indførelse af særligt restriktive krav for skibe, der udelukkende sejler i kystnære og sårbare havområder.

Grethe Lundblad: Jag tackar miljöminister Per Stig Møller för svaret.

Det är naturligtvis glädjande att den danska regeringen gärna ser att det görs någonting åt dessa luftföroreningar, men ministern svarade inte ja på frågan, om man kommer att träffa någon nordisk överenskommelse, och det tycker jag är beklagligt. Norden borde gå i spetsen när det gäller färjetrafik inom Norden och där nordiska rederier är ansvariga. T.ex. i Öresund driver både danska och svenska rederier båttrafik, och på samma sätt är det mellan Danmark och Norge och mellan Sverige och Finland. Därför vore det bra om vi kunde få en nordisk överenskommelse.

Jag menar att man inte kan hänvisa till att frågan bör lösas internationellt, för då får vi vänta länge, länge. Vi bör snabbt försöka lösa de problem som luftföroreningar från färjor åstadkommer både i Östersjön och i Öresund, inräknat Kattegatt och Skagerrak.

Jag vet att man lokalt och regionalt i kustkommunerna arbetar intensivt på att minska föroreningarna. Det finns hårda regler för fabriker och värmeverk, och snart får vi hårdare krav på vägtrafiken. Varför skulle inte då de flytande fabriker som stora färjor i dag utgör, som spyr ut mängder med luftföroreningar, kunna få krav på sig att begränsa dessa föroreningar? Jag tycker inte att det är mer än rimligt. Jag skulle välkomna en nordisk överenskommelse som syftade till att få bukt med dessa luftföroreningar. Då skulle vi också kunna gå i spetsen för en internationell lösning av problemet.

Men låt oss inte vänta på internationella lösningar! Låt oss ta itu med problemen på nordiskt hemmaplan - det tycker jag de är värda.

Miljøminister Per Stig Møller: Jeg deler som nævnt ganske fru Grethe Lundblads bekymringer. Derfor har den danske regering jo også inddraget problematikken i transporthandlingsplanen fra maj 1990.

Det, der har været det vigtige for os, er, at vi ikke får en udflagning som følge af disse specielle krav; det ville jo ikke hjælpe på forureningen på nogen måde. Derfor vil en nordisk overenskomst også være temmelig smal, for også de andre nordiske lande kunne komme ud for udflagning.

Derfor er det altså, at vi satser på en international aftale i de organer, jeg har nævnt. Men der skal da ikke være tvivl om, at vi ønsker disse aftaler, og kan vi ikke få dem, må vi selvfølgelig genoverveje problematikken. Men i første omgang er det her, vi vil satse.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag vill gärna knyta den kommentaren till ministrernas senaste inlägg, att det under den senaste tiden har funnits exempel

på att ett rederi i ett nordiskt land inte har velat minska luftföroreningarna därför att ett rederi i ett annat land på andra sidan sjön inte velat göra det. Det blir en konkurrenssnedvridning på nordiskt plan som vi borde kunna komma till rätta med genom nordiska åtgärder.

Låt oss börja med en analys och sedan försöka få till stånd en nordisk överenskommelse! Jag känner till nordiska rederier som är beredda att ganska snart förbättra situationen, om de bara vet att färjor från andra rederier som trafikerar samma sträcka blir utsatta för samma krav.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 42: Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporganisationernas representation i de olika medicinsk-etiska råden¹

Frågan, ställd av Sinikka Hurskainen, lyder:

På vilket sätt företräds handikapporganisationerna i de olika medicinsk-etiska råden i de nordiska länderna och i arbetet med det nordiska samarbetsprogrammet för bioteknologi?

Socialminister **Ingela Thalén**: Herr president! De centrala kommittéer som skall vara rådgivande och skapa debatt om etiska frågor samt forskningsetiska kommittéer är organiserade på olika sätt i de nordiska länderna.

I Danmark behandlas övergripande etiska frågor inom vissa avgränsade områden av den biomedicinska forskningen av Etisk råd. Handikapporganisationerna är inte representerade i rådet men kan involveras i rådets arbete. Dessutom finns regionala kommittéer samt en central vetenskapsetisk kommitté som behandlar forskningsprojekt på människor. Handikapporganisationerna är inte representerade i dessa kommittéer. En utredning som tillsattes av den danske sundhetsministern har emellertid föreslagit att patientföreningar skall vara representerade i kommittéerna.

I Finland finns forskningsetiska kommittéer vid alla sjukhus. I vissa av dessa finns patientrepresentanter. I medicinalstyrelsen finns också en etisk kommitté, i vilken sakkunskap i handikappfrågor ingår.

I Island finns ett statligt medicinskt etiskt råd från 1942. Handikappade finns inte med i detta råd, men man överväger en ändring. Dessutom finns forskningsetiska kommittéer vid alla större sjukhus. Handikapporganisationerna är inte representerade i några av dessa kommittéer.

I Norge har man avslagit en ansökan från handikapporganisationerna om representation i de regionala forskningsetiska kommittéerna samt i den nationella forskningsetiska kommittén för medicin. Den norska regeringen håller nu på att inrätta en bioteknologinämnd, som skall behandla generella och principiella frågor rörande bioteknologi - inkluderande etiska frågor - i relation till människor, djur, växter och mikroorganismer. Handikapporganisationerna kommer att vara representerade i denna rådgivande nämnd.

I Sverige är handikapporganisationerna representerade i statens medicinsk-etiska råd men inte i de forskningsetiska kommittéer som finns vid de medicinska fakulteterna.

Det nordiska samarbetsprogrammet för bioteknologi omfattar i första hand frågor med anknytning till industri, jordbruk och fiske. Det nordiska utskottet

¹ Frågan tryckt s. 2631.

för etik inom bioteknologin består av två medlemmar från varje land, vilka utsetts av respektive regering. Handikapporganisationerna finns inte representerade i detta utskott. Utskottets medlemmar har emellertid kompetens inom en rad områden som är viktiga för att värdera de ofta komplexa etiska problemställningar som bioteknologin för med sig.

Det nordiska utskottet för etik kommer under 1991 att värdera, om det efter år 1992, då samarbetsprogrammet för bioteknologi upphör, finns behov av ett forum för diskussion av etiska frågor i relation till bioteknologin och mandatet för ett sådant forum. Om ministerrådet beslutar att verksamheten på detta område skall fortsätta, kommer man även att överväga representation för handikapporganisationerna. En sådan representation måste dock ses i samband med vilket mandat ett eventuellt forum får.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Grethe Lundblad övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

E 30: Fråga till Norges regering angående föroeningen av Idefjorden¹

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, lyder:

Vid vilken tidpunkt, så snart som möjligt, kan en ny miljövänlig pappersanläggning installeras i Idefjorden?

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen: Ærede president! Saugbrugsforeningen, som er en norsk bedrift ved Iddefjorden, består i dag av to typer produksjonsheter, en cellulosefabrikk og en papirfabrikk med tilhørende masseanlegg for produksjon av tremasse. Cellulosefabrikken er hovedårsaken til de store utslippene til Iddefjorden og eneste kilde til utslipp av klororganiske forbindelser.

Saugbrugsforeningen forbereder stans av cellulosefabrikken denne sommeren. Ifølge Norske Skog, som eier Saugbrugsforeningen, og deres planer skal det bygges en ny papirfabrikk med tilhørende masseanlegg på Saugbrugsforeningen som skal stå produksjonsklar sommeren 1993. Det norske Statens forurensningstilsyn arbeider nå med en ny utslippstillatelse for den eksisterende og den nye papirfabrikken med tilhørende masseanlegg etter nedleggelse av cellulosefabrikken.

Marianne Samuelsson: Fru president! Idefjorden har varit något av en följetong i Nordiska rådet. Jag är fortfarande inte nöjd med svaret. Jag tycker det är något oklart, bl.a. detta att man förbereder ett stopp. Är det detsamma som att regeringen nu har sagt att man fr.o.m. sommaren inte längre får släppa ut någonting från massafabriken?

Om det blir en miljövänlig pappersanläggning eller inte i framtiden framgår heller inte av svaret. Kommer man exempelvis att kräva nollutsläpp av klor? Idefjorden har redan dött en gång på grund av brist på miljötänkande. Det får inte upprepas vid uppförandet av en nya cellulosaafabrik. Det är därför oerhört viktigt att satsa på ren teknik vid den nya fabriken.

¹ Frågan tryckt s. 2615.

Jag vill alltså ha klarlagt om det blir ett konkret och fast stopp fr.o.m. sommaren eller om frågan skall skjutas framför oss under en längre period, och jag vill få besked om de krav man tänker ställa på en ren fabrik.

Miljövernminister Thorbjørn Berntsen: Cellulosefabrikken skal altså legges ned - den skal stoppes nå til sommeren. Dermed forsvinner de store utslippene til Iddefjorden av klororganiske forbindelser. De blir borte. Så skal det altså bygges en ny papirfabrikk, som skal være ren, og som ikke skal produsere klor. Og vår regjering har jo planer om å fase helt ut klororganiske forbindelser slik at den type utslipp blir helt borte i framtida.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet angående säker arbetsmiljö vid graviditet¹

Frågan, ställd av Lilli Gyldenkilde, lyder:

Hvad agter ministerrådet konkret at gøre for at sikre arbejdsmiljøet for de gravide? Hvilke produkter vil man "sortliste"? Hvornår vil det ske?

Arbejdsminister Kirkegaard: Fru præsident! Som det fremgår af spørgerens begrundelse for spørgsmålet, er der i regi af Nordisk Ministerråd et projekt i gang, hvor tanken er at kortlægge stoffer, som kan mistænkes for at være belastende for gravides arbejdsmiljø.

Projektets formål er mere konkret at påbegynde udarbejdelsen af en fælles nordisk liste over reproduktionsskadende kemiske stoffer, at udarbejde dokumentation for udvalgte kemiske stoffer og foreslå supplerende undersøgelser på disse stoffer samt at udvikle et fælles nordisk testbatteri for yderligere undersøgelse af kemiske stoffer, som er mistænkt for at være reproduktionsskadende. Projektet har i den indledende fase været koncentreret om at udarbejde dokumentation for ca. 10 udvalgte stoffer.

I tilslutning hertil har gruppen drøftet retningslinjer for opbygning og indhold af datablade for de enkelte stoffer, ligesom man har foretaget en første drøftelse af dokumentationen for disse.

Om projektet kan jeg i øvrigt oplyse, at det først for alvor er kommet i gang i løbet af 1990. Arbejdet med projektet fortsætter i hele 1991 og et stykke ind i 1992, hvor det så er tanken, at de enkelte stoffer skal endeligt indplaceres i forhold til de forventede nordiske kriterier for reproduktionsskadende effekt.

Når dette arbejde er afsluttet, bliver der som nævnt for hvert enkelt stof udarbejdet et egentligt datablad, som indeholder relevante oplysninger om de mulige risici for gravide ved at anvende dette stof.

Et konkret svar på spørgsmålet vil således først kunne gives en gang i 1992, når projektet er afsluttet.

Lilli Gyldenkilde: Tak fru præsident! Jeg skal takke arbejdsministeren for svaret. Jeg kan forstå, at jeg har været for tidligt ude. Det kommer lidt bag på mig, for det, vi taler om, er en rekommandation, der blev vedtaget i 1980, så jeg drømte jo ikke om, at jeg var for tidligt ude. Men det har jeg så været.

¹ Frågan tryckt s. 2616.

Projektet er nu sat i gang, 10 år efter at det er blevet rekommanderet, og jeg skal vente indtil 1992 og så vende tilbage til sagen. Og det vil jeg naturligvis gøre.

Men jeg vil godt allerede nu spørge ministeren - for jeg synes jo trods alt, det er vigtigt - om han vil forsikre, at der ikke udarbejdes særregler, som er til ugunst for kvinderne og deres muligheder for arbejde og dermed for ligestillingen, men at det i stedet for bliver til forbud mod disse kemiske stoffer, som er farlige at arbejde med for gravide.

Arbejdsminister Kirkegaard: Fru præsident! Jeg forstår udmærket tankegangen bag fru Lilli Gyldenkildes supplerende spørgsmål, nemlig det forhold, at hvis man laver nogle meget, meget restriktive regler for, hvad den gravide må udføre af arbejde, under hvilke forhold og med hvilke stoffer de pågældende må arbejde, så løber man en betydelig risiko for, at kvinderne kan blive diskrimineret i ansættelsessituationen, og det er der naturligvis ikke nogen af os, der ønsker.

På den baggrund kan jeg forsikre fru Lilli Gyldenkilde om, at den strategi, der vil blive taget i anvendelse, ikke vil være at få kvinderne væk fra arbejdspladsen; det vil være at få arbejdsmiljøproblemerne væk fra arbejdspladsen.

Lilli Gyldenkilde: Tak, fru præsident! Jeg skal på baggrund af det, der blev svaret her til sidst, rose min arbejdsminister fra Danmark, som jeg er meget tilfreds med gav dette svar, fordi det jo også indgår i nogle debatter, vi har i øjeblikket med hensyn til EG og dansk arbejdsmiljø. Jeg synes, det ville være en lykke, hvis vi dér kunne nå frem til, at det bliver på baggrund af denne besvarelse, vi arbejder videre. Så det vil jeg gerne sige tak for.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 32: Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetstid för småbarnsföräldrar¹

Frågan, ställd av Lilli Gyldenkilde, lyder:

Hvilke konkrete skridt agter ministerrådet at tage i anledning af konklusionerne i rapporten "Hvad koster et barn - i tid?" om børnefamiliernes tidsanvendelse i Norden?

Arbejdsminister Kirkegaard: Fru præsident! Rapporten om børnefamiliernes tidsanvendelse er resultatet af et nordisk projektarbejde, hvor man har sammenstillet og sammenlignet statistiske oplysninger om arbejdstidsforhold og tidsanvendelse i børnefamilier i henholdsvis Danmark, Norge og Sverige.

Når et sådant projekt er afsluttet, bliver det efter fast praksis slutrapporteret til den embedsmandsgruppe, som har igangsat projektet. Dette vil også ske med denne rapport, idet Den nordiske kontaktgruppe for arbejdsliv og arbejdsret vil drøfte rapporten på sit møde i april måned i år. Jeg går ud fra, at gruppen ved denne lejlighed vil drøfte og overveje, om der er behov for konkret opfølgning af rapporten.

¹ Frågan tryckt s. 2617.

Selv om der således ikke i dette øjeblik er grundlag for at give noget konkret svar på spørgsmålet, vil jeg alligevel gerne på arbejdsministrenes vegne fremkomme med et par bemærkninger.

Synspunktet om, at børnefamilier ønsker nedsat arbejdstid, har flere gange været fremme i de nationale diskussioner. Fra de nordiske arbejdsministres side har vi i høj grad sympati for sådanne ønsker. Men omvendt må vi nok sige, at overordnede spørgsmål om arbejdstiden er så tæt knyttet til arbejdsvilkårene generelt, at de nordiske regeringer finder det meget vanskeligt at tage konkrete fælles initiativer på dette område.

Hertil kommer, at spørgsmålet om arbejdstidens længde i udstrakt grad er et aftalespørgsmål i de enkelte nordiske lande og derfor ikke er egnet til regeringsinitiativer.

Ministerrådets mulighed for at foretage en opfølgning af de ting, som her er kommet frem, er efter arbejdsministrenes opfattelse derfor begrænset til at anvende de metoder, som også er Nordisk Ministerråds, nemlig i form af anbefalinger, yderligere projektaktiviteter m.v. Om dette skal gøres, må så bero på den vurdering, som skal finde sted på baggrund af rapportens konklusioner.

Som afslutning vil jeg nævne, at spørgsmålet om arbejds- og livsvilkårene for de nordiske familier er et tema, som rækker ud over arbejdsministrenes område. Jeg kan således oplyse, at der i forbindelse med årets session fremlægges et ministerrådsforslag om nyt Nordisk Forum i 1994, hvor der blandt mange temaer også forventes at blive et om kvinders og mænds muligheder for at kombinere familieliv og arbejde.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg skal takke ministeren for svaret.

Jeg er ikke uenig i, at arbejdstiden er et aftalespørgsmål for arbejdsmarkedets parter, men jeg mener nu ikke, der skal herske tvivl om, at også det politiske liv må arbejde med problemstillingen omkring småbørnsforældrene, som mener, de har store problemer med tid. Det viser rapporten i sin konklusion at der overhovedet ikke er tvivl om.

Man siger, at det først og fremmest er arbejdsmarkedets parter, der skal tage sig af det her, og ministeren siger, at der formentlig vil komme nogle anbefalinger. Jeg kunne godt tænke mig at spørge ministeren, om han allerede nu kan sige noget om, hvad de anbefalinger vil gå på. Kan det f.eks. være noget i retning af, at man kan forestille sig en længere barselperiode, nogle flere omsorgsdage? Det er noget af det, der vil give tid, i alt fald flere barseluger.

Jeg ved godt, at det er lidt voldsomt at spørge ministeren om dette, og jeg kan da også forstå, at det kan være svært, når man ikke har talt med nogen om det, at svare på det. Men jeg er optaget af at høre, om der overhovedet ikke kommer nogen opfølgninger af dette, eller om man vil lade det overgå fuldstændig til arbejdsmarkedets parter at bestemme familiepolitikken i de nordiske lande.

Arbejdsminister Kirkegaard: Fru præsident! Som jeg gjorde rede for i min første besvarelse, er det jo sådan, at den rapport, som spørgeren tager udgangspunkt i, skal drøftes i Den nordiske Kontaktgruppe for Arbejdsliv og Arbejdsret i april måned i år. Og jeg må desværre sige, at jeg ikke er i stand til at besvare det konkrete spørgsmål, før vi har haft dette møde, og før vi har haft lejlighed til at analysere rapporten nærmere.

Indtil dette har fundet sted, vil der ikke være mulighed for at sige, i hvilken retning eventuelle anbefalinger vil gå, men det er helt sikkert, at den problem-

stilling, som fru Lilli Gyldenkilde er optaget af, er arbejdsministrene også optaget af. Så jeg er helt sikker på, at det vil komme til at foregå ud fra den samme positive linie.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet angående deponering av radioaktivt avfall under havsbotten via tunnel från land¹

Frågan, ställd av Lilli Gyldenkilde, lyder:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for at deponering af atomaffald under havbunden via tunnel fra land eksplicit nævnes, som en kilde til havforurening, samt forbydes i den reviderede Helsingforskonvention, den reviderede Pariskonvention, samt i en eventuel global konvention om landbaseret havforurening?

Miljöminister **Birgitta Dahl**: Frågan om deponering av radioaktivt avfall under havsbotten via en tunnel från land har under det senaste året aktualiserats inom ramen för såväl globala som regionala marina konventioner. I ministerrådets tidigare svar till Margrete Auken redogjordes för frågans behandling vid det trettonde konsulativa mötet i London Dumping Convention, hösten 1990.

Men frågeställningen har också helt nyligen behandlats inom ramen för den regionala konventionen till skydd för Östersjön, Helsingforskonventionen (HELCOM). På det tolfte mötet (HELCOM XII), som hölls i Helsingfors den 19-22 februari 1991 hade mötet att ta ställning till två frågeställningar som har direkt anknytning till den fråga som Lilli Gyldenkilde har ställt till ministerrådet.

Den första frågan var huruvida "Sub-seabed" deponering av avfall skall redovisas i Helsingforskonventionen under en särskild regel eller om en sådan deponering redan är täckt av konventionens definition av dumpning.

Den andra frågeställningen gällde huruvida ett möjligt utsläpp från ett förvar eller andra konstruktioner i berggrunden under havet med direkt anslutning från land bör regleras i en särskild regel i konventionen som föroreningar från en landbaserad källa.

Detta möte hade också att ta ställning till en av Greenpeace International framlagd skrivelse "Disposal of radioactive wastes into subseabed repositories accessed from land". Greenpeace föreslår bl.a. i skrivelsen ett moratorium för fortsatt utveckling av sådana deponeringsmetoder i avvaktan på att en utvärdering görs av pågående drift vid befintliga deponier.

HELCOM-mötet konstaterade att dessa frågeställningar redan är under diskussion i den arbetsgrupp som tillsatts för revision av konventionen och uppmanade denna arbetsgrupp att fortsätta sina överväganden i frågan. Revisionsgruppen skall enligt sina direktiv presentera ett förslag till en reviderad konvention före 1991 års utgång.

Danmark har bl.a. på HELCOM-mötet framfört att revisionsgruppen borde instrueras att lägga fram ett förslag som rör "subseabed" deponering med anslutning från land, men HELCOM-mötet tog ej ställning till detta förslag.

De nordiska länderna kommer att diskutera frågan också i samband med revision av Pariskonventionen.

¹ Frågan tryckt s. 2618.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg skal takke for svaret, selv om jeg faktisk mener, at jeg ikke fik noget svar. Lad mig derfor gentage spørgsmålet helt klart: Vil Nordisk Ministerråd arbejde for en deponering af atomaffald under havbunden via tunnel fra land, eller vil man ikke? Jeg skal gøre den svenske miljøminister opmærksom på, at den svenske delegationsleder på konventionsmødet i London i oktober 1990 faktisk udtalte, at Sverige anså denne form for deponering af atomaffald for at være landbaseret kilde til havforurening.

Den anden del af mit spørgsmål gik på, hvordan man vil regulere denne form for deponering. Vil Nordisk Ministerråd støtte, at denne form for atomdeponering forbydes?

Den danske miljøminister, som jeg kan se er til stede, har faktisk udtalt i det danske Folketing den 19. februar, at denne deponeringsform burde forhindres, og det er mit indtryk, at det er dansk politik. Det er også mit indtryk, at det er islandsk politik. Jeg vil godt spørge, om man ikke i det mindste kan stoppe det her, indtil man har fået de forskellige ting frem, sådan at man i Østersøkommissionen har haft mulighed for at vurdere den forsvarlighed, der skal ligge bag en beslutning om, at man ikke fortsætter denne politik.

Jeg ved, jeg ikke kan spille ministrene ud mod hinanden, og det vil jeg heller ikke gøre, men jeg vil da ikke undlade at sige, at jeg synes, det er betænkeligt, at vi får sådan et svar på et område som dette, som det er livsnødvendigt for os her i vores område, at der bliver gjort noget aktivt ved.

Miljöminister Birgitta Dahl: Jag vill först då rekapitulera vad de nordiska länderna gemensamt ansåg i samband med London Dumping Conventions möte senast i höstas. En mycket stor majoritet av de kontraktsslutande parterna - däribland de nordiska länderna - ansåg att ett "sub-seabed"-förvar med anslutning enbart från havet utgör sådan dumpning som är och skall vara förbjuden. Alla de nordiska länderna var också eniga om att ett "sub-seabed"-förvar med anslutning direkt från havet inte är att betrakta såsom en landbaserad källa, som regleras i de avtal som handlar om detta.

Anslutning från land är emellertid inte någonting enkelt. Om det är fråga om någonting som ligger direkt i anslutning till land, är det en landbaserad källa. Men Sverige har nyligen sagt nej till förslag från forskare och kärnkraftsföretag att arbeta med ett koncept, som handlar om långa tunnlar från land under havet. Vi har sagt att man inte skall fortsätta med att undersöka detta. Det accepterar inte vi heller.

Jag vill även säga till Lilli Gyldenkilde att det nu pågår ett mycket omfattande arbete när det gäller Nordsjöns miljö. Där har vi inte bara sådana anläggningar att ta hänsyn till, utan de problem som finns i Leningradområdet, i Sillamä och i Kottlajärv och som sannolikt är mycket värre. Det samlade arbetet med Östersjön kommer att ge oss möjlighet att ingripa mot denna typ av problem. På samma sätt pågår ett arbete när det gäller Nordsjön. Nästa Nordsjökonferens skall handla om landbaserade källor. Det är mycket viktigt att vi då behandlar detta samlat.

Ministrarna har i dag på ett ministermöte bestämt efter ett förslag från Sverige att vi skall utarbeta ett gemensamt initiativ för en konvention - en sådan har vi inte i dag - som reglerar all hantering av radioaktivt avfall av olika slag från kärnkraftsanläggningar men också från forskningsreaktorer samt medicinsk verksamhet och industriell verksamhet. 113 länder i världen i dag har ett sådant avfall. På de flesta håll finns inte än tillräckligt bra och ansvarsfull hantering av detta avfall. Ingen internationell konvention reglerar detta, vare sig det gäller

transporter eller slutförvar. De nordiska länderna kommer nu på svenskt initiativ att arbeta för att vi skall få en sådan konvention. Sverige kommer också i maj i år att stå såsom värd och initiativtagare till ett symposium om en ansvarsfull hantering av mycket miljöfarligt avfall, radioaktivt eller kemiskt.

Detta mera utförliga svar om det arbete som faktiskt pågår och där de nordiska länderna driver en aktiv linje hoppas jag skall tillfredsställa Lilli Gyldenkilde lite bättre.

Lilli Gyldenkilde: Ja, det håber jeg også. Jeg kan høre, der er ting i gang. Ministeren siger, at der er store problemer ikke mindst med Leningradområdet - som om jeg også skulle interessere mig for det, men det gør jeg også; det interesserer vi os også for. Men det er ikke nok at afvise, at vi selv skal gøre noget, fordi der er store problemer fra andre lande.

Vi ved, at Finland i øjeblikket står over for at lave nye deponeringssteder, som er tunneler, de vil bygge. De er under konstruktion, og samtidig sker der det i de nordiske lande, at de nu vil lave symposium og konferencer og arbejde på en ny konvention.

Jeg synes, det er rigtigt at gøre det, men det det gør ondt, at man så samtidig må se i øjnene, at man end ikke i de nordiske lande blandt miljøministrene kan blive enige om, at man i hvert fald stopper det, et nordisk land i øjeblikket er i færd med at gøre. Det beklager jeg meget.

Jeg skal takke for det svar, jeg har fået her. Der er lidt sprogforbistring i, som jeg skal have kigget nøjere på, før jeg kan gå ind i nye spørgsmål på området, men tak for svaret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet om export av miljöfarligt avfall till länder utom Norden¹

Frågan, ställd av Lilli Gyldenkilde, lyder:

Vil Nordisk Ministerråd oplyse, hvilke typer miljøfarligt affald eksporteres til lande uden for Norden og hvordan det sikres, at affaldet behandles på en måde svarende til eksportlandets miljøkrav?

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen:** Ærede president! De typer spesialavfall nordiske myndigheter har gitt eksporttillatelse til utenom Norden, er i hovedsak spillolje, PCB, tjæreavfall, klorfluorkarboner - såkalt KFK - løsemidler og tungmetallholdig avfall for gjenvinning.

De nordiske land har ikke kommet like langt med hensyn til å utarbeide nasjonale juridiske regler for avfallseksport. Praksis er allikevel at det ikke gis tillatelse til eksport til u-land og andre land som ikke har administrativ, juridisk og teknisk kompetanse til å behandle avfallet på en forsvarlig måte.

Det er videre en forutsetning at det før eksporttillatelse gis, kan vises til at avfallet kommer til å bli behandlet på en måte som fra helse- og miljøsynspunkt oppfyller minst samme krav som om avfallet hadde blitt tatt hånd om i eksportlandet.

¹ Frågan tryckt s. 2620.

De nordiske land har sluttet seg til Basel-konvensjon om grenseoverskridende transport av miljøfarlig avfall. Norge har ratifisert denne avtalen. For øvrig er ratifikasjonsprosedyren i gang i de andre nordiske landene.

Lilli Gyldenkilde: Tak fru præsident! Ministeren siger, at det er praksis ikke at give tilladelse til affaldseksport til lande uden for Norden, som ikke har administrativ, juridisk og teknisk kompetence til at behandle affaldet på en forsvarlig måde. Jeg vil gerne spørge ministeren konkret, om Polen og Sovjet hører til den kategori af lande. Der har været en betydelig især svensk affaldseksport til Polen.

Ministeren siger også, at der ikke gives eksporttilladelse, hvis medmindre kan vises, at affaldet bliver behandlet på en måde, som ud fra et sundheds- og miljøsynspunkt opfylder mindst de samme krav, som affaldshåndtering skal leve op til i det eksporterende nordiske land. Ministeren forklarer ikke, hvordan de nordiske lande kan sikre sig dette, og det er faktisk det, mit spørgsmål går på. Lad mig derfor stille følgende spørgsmål: Sverige har eksporteret kabelaffald til Polen. Er dette affald blevet brændt og omsmeltet i åben luft? Det er ofte sket i Polen, og erfaringerne fra vestlige lande er, at en sådan affaldshåndtering fører til stor forurening af det omgivende miljø med dioxiner og tungmetaller.

Kan ministeren forvisse os om, at det ikke har været tilfældet ved den svenske kabelaffaldseksport til Polen?

Miljöminister **Birgitta Dahl:** Fru president! Det har i debatten förekommit ett påstående om att högaktivt avfall skulle ha exporterats till Polen. Det har inte givits tillstånd till någon sådan export, och om en sådan har förekommit är det en kriminell handling. Det pågår nu polisutredning om detta.

Jag har också diskuterat denna fråga med den polske miljöministern, som på motsvarande sätt täpper till kryphål på detta område i Polen. Jag understryker med stort allvar att det icke har givits och icke kommer att ges tillstånd till någon export av detta slag. Jag hoppas också att polisutredningen skall visa att det inte heller har förekommit någon kriminell verksamhet på detta område, men utredningen är ännu icke färdig.

Sverige har för övrigt förra året skärpt lagstiftningen vad gäller export. Vår huvudregel är naturligtvis att vi själva skall ta hand om vårt avfall. Det krävs tillstånd för export för alla, även för SAKAB, och för detta förutsätts en hantering som är minst lika bra som den som skulle ha förekommit i Sverige. Det svenska naturvårdsverket är också ålagt att kontrollera att man följer villkoren.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg er glad for de oplysninger, jeg her fik - og jeg går ud fra, det er rigtigt, når ministeren står og siger det, naturligvis - men så bliver jeg nødt til at føje et spørgsmål til: Hvis der virkelig er tale om en kriminel handling, idet både den polske minister og den svenske minister siger, at der ikke er givet tilsagn om eksportmulighed for dette, vil det så fra svensk side blive undersøgt og eventuelt anmeldt, at der er foregået noget kriminelt, eller vil man lade sagen ligge?

Sagen er alt for alvorlig til at lade ligge; den viser jo, at vi åbenbart kan lave lige så gode forhold, vi vil på det her område, men de overtrædes. Og så må nogle jo gå ind og tage hånd om det.

Så mit spørgsmål er: Jeg går ud fra, at det er rigtigt - jeg har ikke hørt svaret før, men det må være rigtigt, når ministeren siger det; vil der så blive skredet til handling fra svensk side?

Miljöminister **Birgitta Dahl**: Fru president! Som jag nämnde i min förra replik pågår det en polisutredning. Kommer man fram till att ett brott begåtts, skall saken naturligtvis föras vidare. Straffet för allvarliga miljöbrott har under senare tid skärpts i Sverige. Vad som kan komma i fråga i detta fall varken kan eller får jag uttala mig om - vi har den regeln - men man kan dömas till fängelse upp till två år för allvarliga miljöbrott. Vad som här kan bli aktuellt om man kommer fram till att det är fråga om en kriminell handling kan jag inte gå in på, men den rättsliga processen är redan i gång i och med polisutredningen.

Lilli Gyldenkilde: Det skal også blive kort. Ministeren sagde selv, at hvis dette var foregået, så var det en kriminel handling, og nu kan jeg forstå, der er en politimæssig undersøgelse af det. Men jeg spørger: Vil der blive lagt sag an, vil der blive rejst erstatningskrav, og hvordan vil man få udredet det erstatningskrav, hvis man virkelig har overtrådt i så stor stil, som jeg mener der her er tale om?

Jeg vil gerne udtrykke mig velvilligt over for ministeren, fordi det jo er en frygtelig sag, det her; derfor skal jeg ikke bore yderligere i det. Jeg synes dog, der ligesom blev holdt lidt igen i anden omgang, men hvis jeg henholder mig til det første svar, så er der altså tale om en kriminel sag, der i øjeblikket efterforskes, og der vil blive taget initiativer til at få spørgsmålet afklaret og få rejst erstatningskrav på området.

Hvis ikke det er følgen af alt det, vi går og laver på disse områder, så ... ja, så vil jeg ikke kommentere mere.

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen**: Ærede president! Jeg tror at det politiske budskapet i denne saken må være absolutt klart. Jeg kan ikke tenke meg at det er noen nordisk regjering som ikke vil ha en politikk som går ut på at man ikke skal eksportere giftig avfall til andre land. Det er umoralsk, og det er selvfølgelig ingen nordisk regjering som helt bevisst tar sikte på å drive en sånn politikk.

Så mangler vi da altså kanskje juridiske, tekniske og administrative virkemidler i dag til å gardere oss 100 pst. Jeg har i min korte tid som miljøvernminister blitt forelagt to saker fra privatbedrifter som ønsket å eksportere giftig avfall til andre land. Den ene av slo jeg - jeg mente vi kunne behandle den saken bedre selv. Den andre gav jeg tillatelse til etter å ha kontrollert at det på det stedet det skulle eksporteres til, var tilfredsstillende forhold - bedre enn de vi har selv.

Men budskapet, politikken er altså klar: Vi skal ikke eksportere vår gift til andre, og i særdeleshet ikke til land som overhodet ikke er i stand til å behandle den. Så får vi bare sette oss i stand til å greie den jobben - og der har vi kanskje litt å gjøre. Men vi er iallfall enige, det tror jeg.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 49: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de globala klimatförhandlingarna¹

Frågan, ställd av Dorte Bennedsen, lyder:

¹ Frågan tryckt s. 2638.

Vil de nordiske lande i INC forhandlingerne koordineret arbejde for verdensomspændende reduktioner af kuldioxidudslip i tråd med de anbefalinger, som er fremlagt i ekspertrapporterne fra IPCC og den videnskabelige/tekniske samling på den Anden Verdens Klimakonference?

Miljøminister **Júlfus Sólnes**: Fru president! De nordiska länderna har sedan länge betraktat de klimatförändringar som de s.k. växthusgaserna ger upphov till som ett allvarligt hot. Vi anser också att man måste skrida till åtgärder redan nu trots att ett fullständigt bevismaterial om växthusgasernas effekter och klimatförändringarnas konsekvenser ännu inte föreligger.

Utsläppen av alla växthusgaser bör begränsas. De delar av naturen som förmår att binda koldioxid, t.ex. skogen bör skyddas särskilt.

Dessa omständigheter har varit bakgrunden till den nordiska handlingsplanen för luftvård som godkändes år 1990. Handlingsplanens målsättning är att begränsa utsläppen av alla växthusgaser.

Vid begränsningen av utsläpp av växthusgaser har utsläppen av koldioxid företräde, eftersom koldioxiden är den viktigaste av växthusgaserna. De nordiska länderna har i handlingsplanen mot luftföroreningar förbundit sig att arbeta för en stabilisering av koldioxidutsläppen så snart som möjligt för att därefter reducera dem före år 2000.

Begränsningen skall dock omfatta även alla andra väsentliga växthusgaser som inte regleras av Montrealprotokollet, eftersom koldioxiden endast svarar för ungefär hälften av den befarade temperaturökningen.

Man har redan gjort betydelsefulla framsteg internationellt i reduktionen av utsläppen av en grupp av de viktigaste växthusgaserna, nämligen klorfluorkolkarboner. Det är viktigt såväl för skydd av det stratosfäriska ozonskiktet som för att stävja växthuseffekten att fortsätta med arbetet för att snabbt begränsa och stoppa utsläppen av dessa föroreningar.

De nordiska länderna vill emellertid inte koppla samman förhandlingarna om klorfluorkarbonerna med de underhandlingar som förs om växthuseffekten. De nordiska länderna har samarbetat så nära som möjligt under hela den internationella diskussion som förts om klimatförändringarna. Länderna har gjort upp gemensamma förslag och understött varandras förslag. Man har således i en enad front försökt att påverka de länder som har varit tveksamma eller ovilliga att förbinda sig till konkreta åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser.

De nordiska länderna har både gemensamt och som enskilda länder i alla förhandlingar varit aktiva i sin strävan att begränsa koldioxidutsläppen. De nordiska länderna har deltagit aktivt i IPCCs arbete och stött målsättningarna i dess rapport. De nordiska länderna arbetade också aktivt för att godkänna en förhållandevis konkret ministerkommittérapport vid världens andra klimatkonferens.

I detta sammanhang framförde de nordiska länderna också sina egna målsättningar för minskningen av utsläppen. När förhandlingarna om en klimatkonvention fastställs inom IMC är det viktigt att de västeuropeiska länder som hittills har varit den mest progressiva gruppen koordinerar sina insatser så långt som möjligt.

Det närmare samarbete mellan Efta och EG som etablerades på ett EG-Efta-ministermöte i november 1990 erbjuder nya möjligheter till ett samarbete mot klimatförändringar. Miljöministrarna i de berörda länderna kom överens om att utarbeta en gemensam EG-Efta-hållning. Miljöministrarna beslöt vidare att vid

nästa möte mellan senior officials, som äger rum nästa vecka i Salzburg, skall en sådan koordinering behandlas. Enligt de nordiska regeringarnas uppfattning är det möjligt att uppnå resultat av global betydelse endast om alla länder i världen kan acceptera en gemensam målsättning.

Dorte Bennedsen: Fru præsident! Jeg vil gerne takke minister Júlíus Sólnes og dermed ministerrådet for det svar, jeg har fået her, og ikke mindst for beslutningen om, at målsætningen skal være stabilisering snarest og derefter reduktion før år 2000. Jeg finder, det er tilfredsstillende, men jeg vil i den forbindelse gerne høre, om den danske regering også er enig i denne målsætning.

Jeg skal også takke for, at man aktivt arbejdede for en forholdsvis konkret målsætning ved den 2. verdensklimatekonference. Jeg vil godt høre, om ministeren er enig i, at selve de resultater, der blev opnået på den 2. verdensklimatekonference, ikke var konkrete nok, og at det måske frem for alt er nødvendigt at lægge pres på USA for at få en amerikansk reduktion af kuldioxid.

Til sidst vil jeg godt have et svar fra ministeren, som jeg synes jeg mangler, og jeg vil derfor gentage mit spørgsmål, som var, om man i NC-forhandlingerne vil følge de anbefalinger, som er kommet både fra IPCC-rapporten og i ekspertrapporten fra den 2. verdensklimatekonference.

Miljøminister Júlíus Sólnes: Fru præsident! Jeg tror, at der under den 2. verdenskonference om klimaspørgsmål i Genève i november sidste år blev taget store skridt fremad på vejen henimod løsning af det enorme problem, som det er at få kontrol over drivhusgasserne, dvs. at få iværksat den kontrol med emissionerne, som man ønsker.

De nordiske lande har allerede lavet en handlingsplan for, hvorledes de selv kan få formindsket udslippene af både kuldioxid og andre drivhusgasser, og jeg tror, at de nordiske lande på de internationale konferencer, som vi i fællesskab har deltaget i, har været i front med en række andre vesteuropæiske lande og også lande inden for OECD-området med hensyn til at tilskynde f.eks. både USA og de øvrige store industrilande til at komme med i dette store arbejde.

Selvfølgelig skal vi også tænke på at gøre vores egen have ren, og dér tror jeg, alle de nordiske lande er godt i gang med at iværksætte deres egne handlingsplaner for at reducere de emissioner af drivhusgasser, der er tale om, ganske betydeligt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 62: Fråga till Sveriges regering om lönsamt nyttjande av havets däggdjur¹

Frågan, ställd av Anfinn Kallsberg, lyder:

Hvad er grunden til, at Sverige ikke vil deltage i en diskussion om spørgsmål, der vedrører den bærekraftige udnyttelse af havets pattedyr samt den useriøse behandling, dette spørgsmål får i visse internationale konferencer og kommissioner?

Miljöminister Birgitta Dahl: Fru president! När det gäller utnyttjandet av de levande förnyelsebara naturresurserna är den svenska regeringens grundläggande hållning den att detta skall ske på ett uthålligt sätt som inte äventyrar

¹ Frågan tryckt s. 2654.

dessa resursers fortbestånd. Detta är i linje med den av FN:s miljöprogram och Naturvårdsunionen antagna strategin för naturvård liksom med den s.k. Brundtlandkommissionens slutsatser.

Sverige deltar aktivt internationella valfångstkommissionens arbete och har samma inställning när det gäller havslevande däggdjur och valfångst som när det gäller andra förnyelsebara naturresurser. Läget för olika valbestånd måste betraktas var för sig på basis av vetenskapliga undersökningar. Endast om det på ett övertygande sätt kan visas att läget för ett visst bestånd är betryggande, kan Sverige acceptera viss begränsad beskattning.

Det är angeläget för Sverige att aktivt delta i det nordiska samarbetet när det gäller valfångst likaväl som i andra frågor. Sverige vill föra en öppen diskussion om den nyss nämnda principens tillämpning när det gäller havslevande däggdjur. Sveriges representanter har därför aktivt deltagit i de nordiska samråd som regelbundet förekommer inför Internationella valfångstkommissionens möten.

Kallsberg: Fru præsident! Jeg takker for miljøminister Birgitta Dahls svar.

Det er opmuntrende, at den svenske minister tager ansvaret for, hvad alle offentligt udtaler i disse spørgsmål. Vi værdsætter den klare erklæring om, at princippet om bæredygtig udnyttelse også gælder arter, som Sverige ikke har udnyttelsesinteresser i, i dette tilfælde hvaler og sæler.

Jeg noterer mig endvidere, at Sverige ligesom tidligere vil lade sig repræsentere på det årlige møde mellem de nordiske IWC-repræsentanter.

Men mit egentlige hovedærinde blev dog ikke besvaret, nemlig hvorfor ministeren ikke vil møde op til et møde med ministrene fra andre nordiske lande, for hvilke hvalspørgsmålet er af største betydning. Der er et behov for på højt politisk niveau i Norden at diskutere de problemer, den praktiske anvendelse af princippet om bæredygtig udnyttelse har ført til i Den Internationale Hvalfangstkommission, og som har ført til, at bl.a. Sverige har deltaget i og støttet en uanstændig behandling af de andre nordiske lande.

Miljøminister **Birgitta Dahl:** Fru president! Frågeställaren anförde nu att Sverige skulle ha avisat att delta i överläggningar. Jag förmodar att han då syftar på ett möte som var föreslaget till den 8 februari i år i Köpenhamn. Det var vid sidan av den ordinarie förberedelseprocessen, och det fanns ingen dagordning. Kallensen kom med mycket kort varsel. Det var i och för sig av tidsskäl omöjligt för mig delta, men det var också omöjligt att få reda på dagordningen och ämnena för diskussionen, och det var alltså vid sidan av den vanliga processen.

Det kommer nu att hållas ett möte med IWC i Island i maj. Det kommer på sedvanligt sätt ungefär en månad i förväg att ordnas med ett nordiskt samråd. Det kommer också något senare, kanske bara någon vecka före kommissionens möte, att föreligga en vetenskaplig rapport som underlag för de diskussioner som då skall föras. Självfallet kommer Sverige att delta i detta med ett rejält underlag, en ordentlig dagordning osv.

Kallsberg: Fru præsident! Jeg vil gerne takke for det tilsagn, som vi her fik. Jeg synes, at dette spørgsmål for nogle af de nordiske lande har så stor betydning, at det i forbindelse med en session som denne vil være et naturligt område at tage op til diskussion. Fra færøsk side vil jeg sige, at vi er klar, hvor det skal være, når det skal være.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 67: Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående prövning enligt miljökonventionen av broförbindelse mellan Danmark och Sverige¹

Frågan, ställd av Gunnar Björk, lyder:

Har den planerade bron över Öresund mellan Sverige och Danmark prövats enligt den nordiska miljökonventionen, samt vilka åtgärder har vidtagits för att minska en negativ påverkan på Östersjöns miljö?

Miljöminister **Per Stig Møller**: Fru præsident! Den nordiske miljøkonvention omfatter ikke projekter, som er omfattet af særlig overenskomst mellem to eller flere kontraherende parter, som i det foreliggende tilfælde. Projektet er blevet og vil fortsat blive miljøvurderet i overensstemmelse med de nationale lovgivninger.

Øresundsforbindelsen skal naturligvis udføres i overensstemmelse med de to landes internationale forpligtelser. Jeg skal desuden henvise til svar på spørgsmål E 29, afgivet af trafikminister Kaj Ikast. Han redegjorde for, at Nordisk Ministerråd ikke vurderer denne sag.

Björk: Fru president! Jag vill tacka för svaret. Skälet till min fråga om prövning av det nordiska brobygget enligt den nordiska miljökonventionen var att en fast förbindelse Danmark-Sverige inte skulle få påverka de hydrografiska och biologiska förhållandena i Östersjön. Forskare har ändock konstaterat att en bro skulle minska saltflödet, vilket skulle kunna leda till en sänkt medelsalthalt i Östersjön. Man har också hävdad att det skulle kunna innebära en ökad press för många marina arter som nu lever på överlevnadsgränsen. Till en bro hör naturligtvis också luftföroreningar, som spelar in i detta sammanhang.

Per Stig Møller svarar nu att projekt som innefattar två länder inte skall omfattas av miljökonventionen, om man är överens om detta. Jag tycker att det var ett intressant svar.

För det första erkänner ministern därmed indirekt att bron innebär miljöskadlig verksamhet enligt artikel 1 i miljökonventionen. Det tycker jag är intressant i sig. För det andra menar många att effekterna är så stora att de påverkar den marina miljön i hela Östersjön. Därigenom är det uppenbart en angelägenhet för ytterligare medlemmar av Nordiska rådet. Både Åland och Finland torde beröras av detta. Även om Åland inte har undertecknat miljökonventionen, får denna fråga naturligtvis effekter för hela Östersjöns marina miljö.

Jag anser mot denna bakgrund att svaret till viss del är inkorrekt. Man kan inte bara åberopa artikel 1, eftersom jag anser att även Finland borde ha skrivit på överenskommelsen. Den borde ha prövats enligt miljökonventionen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 68: Fråga till Nordiska ministerrådet angående transport av använt kärnbränsle²

Frågan, ställd av Hjörleifur Guttormsson, lyder:

¹ Frågan tryckt s. 2660.

² Frågan tryckt s. 2661.

Vil Nordisk Ministerråd arbeide for:

1. at der straks vedtages internasjonale regler, som forbyder al transport af brugt atombrændsel uden med specielt byggede fartøjer (purpose built ships) samt

2. at støtte Europaparlamentets krav om, at al transport af brugt atombrændsel mellem lande bliver forbudt ved internasjonale overenskomster?

Miljöminister **Birgitta Dahl**: Fru president! Frågan om internationell reglering av transport av använt kärnbränsle är reglerad genom IAEA, som har utfärdat de grundläggande rekommendationerna rörande säkerhet och strålskydd och transport av radioaktivt material. Dessa rekommendationer har sedermera utgjort grunden för såväl internationell lagstiftning som internationella överenskommelser.

Vidare har det på uppdrag de nordiska energiministerna utarbetats rapporter om dels transporter av radioaktivt avfall i Norden, dels hur radioaktivt avfall skall tas om hand i Danmark, Norge, Finland och Sverige. Energiministerna godkände dessa rapporter så sent som i februari i år.

Inom ramen för FNs sjöfartsorganisation IMO arbetas också på utformning av regler för konstruktion av skepp som kan transportera radioaktivt avfall.

Jag har också tidigare i år i ett skriftligt svar till Hjørleifur Guttormsson lämnat en noggrann redogörelse för de regler som gäller för transport av radioaktivt avfall och hur detta regleras i internationella och bilaterala överenskommelser. De nordiska ländernas överenskommelser är baserade på IAEOs rekommendationer och uppfyller mycket högt ställda krav på säkerhet vid transport av radioaktivt material.

Vi vill också sträva efter ett samordiskt agerande i frågor rörande utveckling och ändring av internationella transportbestämmelser för att understödja strävanden för harmonisering och standardisering av procedurer och dokument som erfordras inom transportsäkerhetsområdet.

Som svar på den andra frågan kan jag meddela att säkerhetsministrarna redan har diskuterat behovet av en internationell reglering när det gäller hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Denna fråga kommer att diskuteras ytterligare inom ministerrådet. Detta har jag redan tidigare redovisat i replik i samband med ett annat svar här i kväll.

Hjørleifur Guttormsson: Fru præsident! Jeg vil takke minister Birgitta Dahl for svaret, som kan anses for godt, så langt det rækker. Men jeg synes, det rækker ganske kort.

I begründelsen til det første punkt i mit spørgsmål henvises til to opsigtsvækkende tilfælde om transport af brugt atombrændsel lande imellem i den sidste måned. Det hedder sig, at disse transporter er i overensstemmelse med Det Internationale Atomenergiagenturs regler, men det er åbenbart ganske dårlige regler.

Mit spørgsmål var, om ministerrådet vil arbejde for, at der straks vedtages internasjonale regler, som forbyder al transport af brugt atombrændsel undtagen med specielt byggede fartøjer. Dette spørgsmål besvares ikke af ministerrådet. De henviser bl.a. til rapporter fra de nordiske energiministre, som disse - ikke miljøministrene - har vedtaget. Men der siges intet om indholdet i disse rapporter. Hvorfor er de nordiske miljøministre ikke mere ambitiøse, end det fremgår af disse svar?

På det andet punkt i mit spørgsmål findes der heller intet svar fra minister-rådet. Europa-Parlamentet har truffet en entydig og klar beslutning sidste efterår om transport af atombrændsel, men de nordiske miljøministre synes at nøjes med at diskutere spørgsmålene. Jeg havde forventet nogen substans fra de ansvarlige nordiske miljøministre på de punkter.

Miljöminister **Birgitta Dahl**: Fru president! Låt mig först säga att de exempel som lämnas i frågan är hårresande exempel på hur det självfallet inte skall få gå till.

Jag vill vidare säga att det inte är svårt för mig som svensk minister att säga att man måste kräva specialfartyg, för det gör vi i Sverige, där detta är en absolut förutsättning för denna typ av transporter. Det sker enligt den mycket stränga lagstiftning som vi har på detta område.

Ministrarna nöjer sig inte heller med att diskutera, utan vi har, som jag nämnt tidigare i kväll, på svenskt initiativ beslutat att arbeta för en internationell konvention, där det ställs ytterst stränga krav både på transporter och på slutligt omhändertagande. En första början gjordes av IAEA i höstas, när man antog en rekommendation, som vi vill göra juridiskt bindande och som ställer mycket hårda krav på både avsändaren och mottagaren av sådana här transporter.

Detta är alltså vad vi kommer att arbeta med. Ansvarsfördelningen i de olika regeringarna i Norden är dock olika. Jag har som miljöminister också ansvar för kärnsäkerhet och strålskydd, men så är det inte i alla regeringar. Vi ska se till att vi får en hantering som gör det möjligt att arbeta vidare på detta nordiska initiativ. Jag kan försäkra att ambitionsnivån hos miljöministrarna är mycket högljksom i de regeringar som vi representerar.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Jeg takker for det opfølgende svar fra ministeren. Jeg ved jo, at Sverige har et specielt skib til transport af brugt atombrændsel. Hvorfor kan de nordiske ministre ikke stå sammen om at kræve, at der bliver en international regel?

Jeg forstår, at de nordiske ministre nu vil tage denne sag op og kræve en international konvention. Jeg har lyttet til de svar, som kom her på andre spørgsmål, E 33, og et senere spørgsmål, E 34, og jeg var glad for dem efter at have fået det forholdsvis magre svar på mit spørgsmål. Når man lægger disse svar sammen, så bliver man lidt mere optimistisk med hensyn til, at de nordiske ministre vil stå sammen om et stærkere krav på dette område.

Jeg vil forstå det sådan af den erklæring, som den norske miljøminister gav her i anledning af spørgsmål E 34, at de nordiske lande mener, at brugt radioaktivt materiale er et miljøfarligt affald.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

9

D 1991/18/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet; D 1991/25/1983/s: Meddelande om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande; D 1991/23/1985/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika; D 1991/9/1986/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1986 angående

gemensam arbeidsmarknad för fria näringsidkare; D 1991/10/1986/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1986 om nordbors rättigheter; D 1991/22/1987: Meddelande om rekommendation nr 22/1987 angående stödordning för handikapporganistationernas nordiska samarbete; D 1991/11/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1988 angående rökfria miljöer; D 1991/12/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1988 angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion; D 1991/22/1988: Meddelande om rekommendation nr 22/1988 angående årlig lägesrapport om miljöpolitik; D 1991/47/1988/s: Meddelande om rekommendation nr 47/1988 angående internationell miljöpolitik; D 1991/36/1989/s: Meddelande om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (punkt 1); D 1991/38/1989: Meddelande om rekommendation nr 38/1989 angående nordiskt miljö- och biologilår 1990; D 1991/16/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1990 angående handlingsplan mot havsförorening; D 1991/17/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 17/1990 angående handlingsplan mot luftförorening; D 1991/19/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1990 angående handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning; D 1991/23/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1990 angående internationellt samarbete om oljeskador; D 1991/25/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 25/1990 angående samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Social-och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag *bifölls*.

10

Allmän sakdebatt om kulturutskottets saker

J. K. Hansen (kulturutskottets talesman): Fru præsident! Jeg skal på kort tid her forsøge at lægge op til en almindelig debat om kulturen i Norden.

Det er vel ikke nogen ny sandhed, at vi befinder os i et foranderligt Europa, hvor ingen rigtig ved, hvordan det kommer til at se ud.

Vi i det nordiske samarbejde står også over for en uklar problemstilling, når det drejer sig om kultursamarbejdets fremtid: Alt kan ske; forhold vi troede var stabile, falder pludselig sammen, og ingen ved, hvordan tingene vil udvikle sig.

Hvorfor tager jeg nu det op? Jo, fordi jeg finder, det er vigtigt at markedsføre det nordiske kultursamarbejde i den nuværende situation.

Mange fremhæver, at det nordiske kultursamarbejde på længere sigt bliver ganske vigtigt i det fremtidige regionernes Europa. Men hvorfor skal vi vente på det, når det måske aldrig bliver vigtigere end nu at værne om samarbejdet? Kulturudvalget finder, det er vigtigere end nogen sinde at værne om den nordiske kulturarv og kulturidentitet og samtidig føre ideen om den nordiske kulturmodel ud i vor omverden.

Vi må nemlig ikke glemme, at vi nordboer faktisk har gamle rødder i det øvrige Europa - i tidens løb har vore landsmænd frit kunnet bevæge sig dér og

studere ved de traditionsrige skoler. Man kan formode, at dele af den nordiske kultur herved er blevet tilført værterne af disse nordiske repræsentanter.

Det er udvalgets opfattelse, at ministerrådet klart burde erklære kulturområdet som det største prioriteringsområde i det nordiske samarbejde fremover. Kulturudvalget mener, at forudsætningerne for det nordiske kultursamarbejde kan ændres, så snart flere af de andre nordiske lande søger om medlemskab i De Europæiske Fællesskaber.

Udvalget har sat sig ind i kultursamarbejdet inden for EF, og vi konstaterer, at kulturområdet indtager en særstilling, når det drejer sig om Romtraktaten, og De Europæiske Fællesskaber med deres økonomiske prioriteringer kan udgøre en fare og en udfordring for små landes kulturer. De små lande har et berettiget krav på at kunne tilgodese deres kulturelle særpræg, sprog m.m. Samtidig kan et europæisk kultursamarbejde give de små lande tilgang til en rigere kulturel mangfoldighed.

Udvalget fremhæver derfor, at Norden bør tage initiativer for at få samarbejdet i Europa til i stigende omfang at bevæge sig mod kulturel mangfoldighed, kunstnerisk ytringsfrihed, oplysning og demokrati. Udvalget vil for sit vedkommende prioritere dette arbejde i den kommende tid og henstiller til Nordisk Ministerråd også at gøre det.

Udvalget har til hensigt at indlede et samarbejde med EF, når det drejer sig om kultur- og uddannelsesspørgsmål, bl.a. om gensidig adgang til Erasmus- og Nordplusprogrammerne.

Jeg har under generaldebatten bemærket, at såvel den svenske undervisningsminister som den danske kulturminister bragte forskellige citater på bane fra kendte kunstnere. Det vil jeg også tillade mig at gøre i mit indlæg her. Den nordiske litteraturprisvinder Nils-Aslak Valkeapää har et sted sagt:

"Når man i dag følger med i menneskehedens bestræbelser, ses det at søge efter egne rødder og omsorg for éns egen kultur at blive endnu vigtigere.

Men for et tænkende dyr udgør kulturernes mangfoldighed og mangesidige tankemodeller et levende opslagsværk. Så er også små kulturers eksistens vigtig for hele menneskeheden og naturen, i særdeleshed, hvis deres tankemodeller, livsfilosofi, på en følelig måde afviger fra de kulturer, der har mange mennesker. Og flere kulturers sameksistens er frugtbar for den tænkende skabning."

Fru præsident! Med disse opmuntrende ord vil jeg kaste bolden over til vore nordiske ministre og høre deres kulturelle budskab.

Björk: Fru president! Det är viktigt att vi får en större medvetenhet om värdet av den nordiska kulturtraditionen och den nordiska kulturidentiteten. Jag anser vår gemensamma nordiska kultur vara svagt utnyttjad i det gemensamma utåtriktade arbetet. Jag tycker att vad som nu krävs är en större medvetenhet om vad vi har och vad det kan betyda när Norden närmar sig den internationella kulturmiljön.

Det är först då vi är medvetna om vår gemensamma kulturidentitet som vi med frimodighet kan delta i den internationella kulturdebatten. Därför måste det nordiska kulturarbetet stärkas.

Det nordiska kulturarbetet står inför ett viktigt arbetsår. Den ekonomiska ramen är naturligtvis alltför begränsad, och det måste ske en ökning av de medel som tillförs. Men om vi inte får fram mera medel, måste vi använda de resurser vi har på ett mer medvetet och effektivt sätt. Utskottets uppgifter under den närmaste tiden är viktiga och många. Vi måste nu följa den utveckling som

blir aktuell i samband med en ökad internationalisering, både med anledning av EG-samarbetet och inom ramen för Europarådets kulturella verksamhet. Vi måste följa de nordiska kulturinstitutionernas verksamhet liksom även den kulturella utvecklingen i Baltikum och genom ökat samarbete vidga förståelsen för varandras kulturella särprägel.

Det finns, fru president, slutligen ett område där kulturutskottet och kulturministrarna måste öka sin aktivitet, nämligen det nordiska mediapolitiska området. Här måste ett nytänkande ske för att skall kunna få ett fastare och mer målmedvetet samarbete.

Undervisnings- og kulturminister **Marita Petersen**: Fru præsident! Det var min hensigt at komme med et indlæg i en generel kulturpolitisk debat i nordisk regi, men på grund af det sene tidspunkt vil jeg nøjes med at gøre nogle bemærkninger til et par af de fremlagte ministerforslag, og disse forslag har også betydning for den kulturpolitik, som i fremtiden vil blive ført i Nordisk Råd.

Ministerrådsforslaget om arbejdsprogram for ændret finansiering og organisation af kultursektorens institutioner og samarbejdsprogrammet og andre permanente aktiviteter er meget interessant læsning og viser, hvilke veje man tænker på at gå i fremtiden.

Der påvises her nødvendigheden af et systematisk arbejde for at ændre finansieringen på området, især i forbindelse med nuværende institutioner og faste aktiviteter.

Der står i redegørelsen, at ministerrådets hovedmål er, at den altovervejende del af kulturbudgetets midler skal gå til generelle støtteordninger, netværksaktiviteter og tidsbegrænsede programmer. Det er et delmål i 1994 at frigøre 30 millioner kr. årligt, og dette skal nås ved ekstern finansiering, nedskæring og nedlægning af nuværende institutioner og aktiviteter.

Selv om jeg stort set er enig i ministerrådsforslaget, så er det ikke uden betænkelighed jeg udtrykker denne enighed, idet jeg ser, at hvis den skitserede kulturpolitik føres ud i livet, kan dette få uheldige virkninger for nogle af de institutioner, som jeg har kendskab til.

En af de kulturinstitutioner, som bliver finansieret af kulturbudgetet, er Nordens Hus på Færøerne, hvor 92% af driften bliver finansieret gennem Nordisk Råd. Nordens Hus på Færøerne blev taget i brug i 1983, og der har siden husets åbning været en meget stor virksomhed, og husets popularitet blandt færinger er meget stor. Vi har alle sammen taget det til vores hjerte, og de af jer, der har været der, kan sikkert forstå det.

Huset har en tredelt rolle, idet det formidler nordisk kultur til Færøerne, det formidler færøsk kultur til resten af Norden, og det støtter og fremmer fælles kulturliv. Dette lykkes i fuldt mål, ja, langt mere. Gennem Nordens Hus på Færøerne har vi fået kendskab til mange andre kulturer uden for de nordiske lande, estisk, engelsk og skotsk kultur, for at nævne nogle af dem. På samme måde har Nordens Hus på Færøerne formidlet færøsk kultur langt ud over Norden.

Når jeg nu taler om nordiske institutioner, vil jeg fremhæve det helt fantastiske samarbejde, der er etableret mellem dem: Nordens Hus i Reykjavík, Nordens Hus på Færøerne, Nordens Kulturcenter i Helsingfors, nordiske institutioner på Åland og i Grønland. Dette samarbejde medfører større aktivitet og udbredelse af nordisk kultur for færrest mulige penge, og just derfor vil jeg henstille, at man udviser varsomhed i forbindelse med ændringer af institutionernes forhold.

Arbejdet med at nå ministerrådets mål for ændret finansiering skal udføres af embedsmandskomiteen og tre sagkyndige grupper, én for almenkultur, én for uddannelse samt én for forskning og højere uddannelse. Det ville være en stor tryghed for os, hvis vi kunne være med i den sagkyndige gruppe for almenkulturen.

Et andet af ministerrådets forslag er samarbejdsprogrammet for højere uddannelser i Norden. Det indeholder i stor udstrækning den videre udvikling af Nordplus-programmet. I forbindelse med Nordplus-forsøgsordningen har Kulturudvalget henstillet til ministerrådet at praktisere og tolke ordningen sådan, at der kan ske udveksling mellem Grønland, Færøerne og Danmark inden for Nordplus. De nordiske studenterunioner er kommet med samme henstilling, men ifølge de seneste udtalelser kan dette ikke lade sig gøre, idet dette ikke er i overensstemmelse med Helsingforsaftalen.

Jeg vil endnu en gang henstille til Nordisk Råd at arbejde for at ændre dette, og nu, da Nordisk Råd skal have foretaget en fuldstændig gennemgang af Helsingforsaftalen, er der en mulighed, så at alle medlemmerne af Nordisk Råd kan få den fulde udnyttelse af denne ellers udmærkede ordning for højere uddannelser.

Jeg har forstået Nordisk Råds kulturpolitik på den måde, at man vil støtte og værne om det særegne nordiske, samtidig med at man støtter det nye, der kommer frem, og jeg har også forstået, at man vil støtte små og svage områder i Norden.

Dette håber jeg, at Nordisk Råd vil fortsætte med, for kulturen er den vigtigste betingelse for den fortsatte eksistens som små folks land som færinger, men vel også som de andre nordiske folk.

Kulturminister Grethe Rostbøll: Tak for de mange gode ord om forventninger til ministerrådet om endnu stærkere at markere det kulturelle set i et nordisk perspektiv, og vi vil gerne både fra ministerrådet og fra dansk side understrege, at vi ser Norden som vort kulturelle bagland.

Når vi taler om kulturelt samarbejde i EF eller kulturelt samarbejde mellem Efta og EF, så er der jo ikke tale om, at nogen vil tage kulturen fra os eller integrere kulturen i noget, som er fælleseuropæisk. Der er tale om, at man gerne vil se og lytte og lære og erfare historisk viden fra Norden. Der er mange initiativer i gang, nogle igennem ministerrådet og udstillingsgrupperne, nogle ad helt andre veje.

Jeg vil gerne nævne nogle konkrete eksempler fra i år. I året 1990 blev der arrangeret en fællesnordisk udstilling i Rom. Det vil gå videre i 1991. 1992 bliver det arrangeret af Det Danske Institut i Rom.

I Brasilien vil der til sommer være et fælles nordisk kulturfremstød, det vil senere komme til Portugal og til Spanien. Det er en invitation til Norden, og det synes jeg er dejligt for os at høre i vores debat i dag, at man ude omkring i verden og i Europa spørger efter fællesnordiske udstillingsinitiativer. Det gælder også den store vikingeutstilling i Paris, og det er en invitation til Norden om i fællesskab at vise vores historie til den europæiske virkelighed i dag.

Vi vil meget gerne i ministerrådet, og vi håber, vi får lejlighed til at foretage en konklusion efter debatten i dag, støtte og opmuntre de kulturelle initiativer, som talerne har bragt frem tidligere.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Páll Pétursson overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

11

B 112/k: Ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter och A 909/k: Medlemsförslag om Nordplans verksamhet

Rådet behandlade ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslag B 112/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att vid genomförandet av programmet beakta följande principer:

- fasta institutioner skall ha en viktig roll i det nordiska kultursamarbetet
- institutionernas drift får säkras genom extern finansiering eller genom att nya pengar tillförs kulturbudgeten
- Nordiska rådet ges möjligheter att ta ställning till åtgärder som innebär större förändringar av institutionernas verksamhet eller deras karaktär som nordiska institutioner
- välfungerande nordiska institutioner får inte ersättas med åtgärder med en svagare nordisk profil

att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av arbetsprogrammet framskrider

Kulturutskottet hade vidare föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslag A 909/k antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla Nordplan som institution utgående från att verksamheten bedrivs och utvecklas inom nuvarande ramar.

J.K. Hansen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Udvalget finder det nødvendigt, at vi får gennemgået virksomheden inden for det nordiske kultursamarbejde med jævne mellemrum. Det er af betydning at vurdere og prioritere arbejdsmetoder og resultater, og udvalget kunne da godt have ønsket sig, at diskussionen om kultursamarbejdets struktur kunne være foretaget uden kobling til den budgetsituation og de finansieringsproblemer, der foreligger.

Udvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd angiver to motiver for at fremlægge ministerrådsforslaget: For det første er det en nødvendighed for at få finansiering af nye aktiviteter, og for det andet er der et ønske om at ændre strukturen på samarbejdet inden for kulturområdet.

Hvad angår finansieringsbehovet henvises der i forslaget til kulturhandlingsplanen, hvor mange nye aktiviteter på områderne almen kultur, uddannelse og forskning i sin tid blev besluttet. Kulturudvalget fandt fra begyndelsen, at de 35 millioner DKK ud over 1987's budgetniveau, som skulle tilføres kultur-

handlingsplanen, slet ikke var tilstrækkeligt til at gennemføre den og anså 85 millioner DKK for at være nærmere det reelle behov.

Udvalget beklager, at ministerrådet ikke tog hensyn til udvalgets synspunkter fra begyndelsen. Nordisk Ministerråd burde ikke have vedtaget en handlingsplan uden at sikre dens finansiering. En svær proces med omlægninger og eventuelle nedlægninger af institutioner m.m. kunne da have været undgået.

Ministerrådets andet argument for at fremlægge forslaget er behovet for øget dynamik i samarbejdet. Udvalget har ikke kunnet læse ud af kulturhandlingsplanen, at en sådan strategi skal anvendes i det fremtidige kultursamarbejde. Tværtimod angives det i planen, at de nordiske forskningsinstitutioner ofte er både impulsgivende og kontaktskabende for nordisk forskning og uddannelse på deres respektive områder. Der blev ved udarbejdelsen af kulturhandlingsplanen gjort et omfattende arbejde og ført intense diskussioner om det nordiske kultursamarbejdes indhold. Udvalget minder om, at kulturhandlingsplanen endnu ikke er gennemført. Bare to år er gået, siden planen blev indledt, og udvalget er forundret over, at ministerrådet på så kort tid helt og holdent ændrer indstilling til, hvordan det nordiske kultursamarbejde skal gennemføres.

I Helsingforsaftalen er det stadfæstet, at samarbejdet på forskningsområdet bør være indrettet på, at fælles ressourcer skal udnyttes, bl.a. ved at der oprettes fælles institutioner, og også i den nordiske kulturaftale fastsættes det, at samarbejdet skal være rettet mod fælles forskningsinstitutioner. En nedlæggelse af forskningsinstitutioner i stor skala forudsætter ændring af disse aftaler.

Ministerrådet opregner fem former for eventuelle nye finansieringskilder, som helt eller delvis kan erstatte kulturbudgettets midler, hvad angår institutioner og andre aktiviteter.

Udvalget finder, at det er positivt, at ministerrådet vil undersøge nye finansieringskilder for at forsøge at få institutioner og andre faste aktiviteter finansieret. Det ser vi som et tegn på, at ministerrådet faktisk vil beholde institutionerne på kulturområdet inden for det nordiske samarbejde. Der bør lægges stor vægt på at få den finansiering, som ministerrådet agter at tilvejebringe i de nærmeste år på den måde. Det er vigtigt, at arbejdet drives professionelt, og at de respektive lande er åbne for nye finansieringsformer.

Udvalget har noteret, at ministerrådet har lagt op til som et første etapemål successivt i perioden 1991-94 at frigøre midler inden for kulturbudgettet, således at der opnås et beløb på 30 millioner DKK på årsbasis ved periodens slutning. Udvalget mener, at der er grund til at sætte spørgsmålstejn ved dette forhold, og at ministerrådet sætter en kæmpemæssig proces i gang, som kan blive skadelig for det nordiske samarbejde og smertefuld for de mennesker, der er ansat ved nedlægningstruede nordiske institutioner, for at tilvejebringe en besparelse til en sum af 30 millioner DKK fordelt på fem lande. Udvalget vil desuden bede Nordisk Ministerråd vurdere det faktum, at de beløb, de nationale regeringer anvender på forberedelsessamarbejdet om det europæiske fællesskab - som fire af fem nordiske lande ikke deltager i på nuværende tidspunkt - i visse tilfælde er betydeligt højere end de beløb, som bevilges til det allerede eksisterende og institutionaliserede nordiske samarbejde.

Hr. præsident! Med dette anbefaler jeg tilslutning til udvalgets betænkning.

Berit Oscarsson (kulturutskottets talesman): Vi skall nu behandla Nordplans verksamhet utifrån ett medlemsförslag, som vill stärka och utveckla Nordplan. Remissinstanserna är mycket positiva till Nordplans verksamhet och ger också stöd till medlemsförslaget. Ett argument vill utskottet lyfta fram, nämligen att

det ingenstans i Norden utöver hos Nordplan finns en motsvarande verksamhet. Verksamheten är efterfrågad och kostnadseffektiv.

Remissinstanserna och kulturutskottet är eniga om att Nordplan behövs och har en bra verksamhet som är efterfrågad. Inte minst tvärfackligheten är betydelsefull. Ett enigt kulturutskott föreslår därför att Nordplan skall bibehållas och utvecklas inom nuvarande ramar.

Vi gör detta också därför att det inför en alltmer genomgripande europeisk integration är viktigt att värna om de institutioner som kan hjälpa de nordiska länderna att bevara och utveckla sina kulturella gemensamma drag.

Utskottet är medvetet om att bakgrunden till medlemsförslagets tillkomst är att besparingar på kulturområdet med eventuell nedläggning av Nordplan diskuterades för ett år sedan.

Nu handlar det inte om nedläggning. Till utskottets betänkande finns en bilaga, där utskottet besvarar ett brev från ministerrådet. I december 1990 beslöt nämligen kultur- och undervisningsministrarna att dra in Nordplans rätt till examination och att bedriva forskarutbildning i egen regi. Beslutet är fattat utan att en utlovad analys har gjorts. Konsekvensen är emellertid enkel att prognosera. Nordplan kommer att få stora svårigheter, för vem söker sig till ett utbildningsinstitut, som inte får bedriva forskarutbildning på egna villkor.

Ministerrådets beslut är okänsligt och skadar sektorns möjligheter att ha tillgång till kvalificerade resurser i form av kompetenta forskare. Att lägga ned den självständiga forskarutbildningen påverkar givetvis den övriga verksamheten negativt.

Nordiska rådet kan inte göra mycket annat än att protestera genom att ställa sig bakom kulturutskottets förslag, som jag med kraft ber att få yrka bifall till.

Statsrådet **Göran Persson** (ministerrådets talesman): Under dessa dagar har ett genomgående tema varit Norden i Europa. Vårt nordiska samarbete måste medverka till att befästa och utveckla vår identitet i Europa. Samarbetet har ofta byggts upp, och framgångsrikt byggts upp, kring institutioner som haft att forska på bestämda områden eller institutionella organ som svarat för nationella organisationers eller institutioners nordiska samarbete, för att ta några exempel. Utöver uppgiften att konkret lösa angivna uppgifter på nordisk nivå har ibland dessa institutioner också haft till uppgift att så att säga legitimera institutionens uppgift som en nordisk angelägenhet.

Det har med åren blivit alltmer uppenbart att denna institutionalisering inte är odelat till fördel. En alltför stor del av våra ekonomiska resurser binds vid fasta institutionsåtaganden, inte sällan vid institutioner som har så speciella funktioner att de är okända för de breda medborgargrupperna i våra länder. Litet tillspetsat kan man också säga att "legitimationsavgiften" emellanåt blivit alltför dyr. En extremt stor resurs avsätts vidare för institutionernas styrelsearbete - jag behöver inte exemplifiera, var och en känner väl till dem. Det som kostar är inte styrelsemedlemmarnas intresserade arbete, utan deras fysiska förflyttningar till sammanträden och deras uppehälle där. En alltför stor del av resurserna används till detta.

Ministerrådet för kultur föreslår årets session att uttala sig för upprättandet av ett arbetsprogram för en ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter.

Jag rekommenderar - utöver en kritisk granskning av vilka institutioner som framöver skall drivas inom ramen för de nordiska ministerrådets verksamhet - också en radikalt förenklad styrelseordning, där det normala styrelsearbetet

helst knyts till regeringen i det land där respektive institution är belägen. Att detta inte är en kontroversiell tanke inser jag.

För ministerrådet är det en central tanke dels att nordiska ekonomiska resurser så långt det någonsin är möjligt skall tillgodose ändamål som är synliga för alla nordiska medborgare - låt vara att varje ändamål inte berör mer än en del - dels att de ekonomiska insatserna sätter i gång processer och därvid lockar fram också resurser utifrån, snarare än övertar kostnadsansvaret från nationella finansieringsorgan.

Till årets session framlägger ministerrådet också förslag om ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden och om ett nordiskt miljöforskningsprogram. En överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på nordisk nivå redovisas. För förslagen och överenskommelsen gäller just att de synliggör den nordiska gemenskapen och kan sätta i gång processer som i sin tur utvecklas av egen kraft.

Däriigenom effektiviseras det nordiska samarbetet, och vi kan med ett minimum av byråkrati åstadkomma mycket. Jag är övertygad om att vi med den form vi valt för utbildningssamarbetet i det större Europasammanhanget skulle kunna tillföra praktiska erfarenheter t.ex. till det s.k. Comett-projektet som i sin hantering i varje fall inte tycks präglas av avskaffandet av administrativa rutiner och gränser.

Ett utökat och fördjupat nordiskt samarbete, i friare former, vars ekonomiska resurser framför allt är strategiskt frigörande och inte institutionellt konserverande, är målet för våra strävanden. Ett sådant samarbete kommer att gynna våra nordiska medborgare, när de framöver fritt söker sina livsuppgifter i ett öppet Europa, där gränser låter sig obehindrat överskridas, även om nationer och länder alltjämt är väl synliga.

Av kulturutskottets betänkande framgår att utskottet biträder ministerrådets förslag om ett arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter.

I anslutning till utskottets principiella och generella godtagande av förslaget rekommenderar utskottet att vissa principer skall beaktas vid dess genomförande. Jag försäkrar att dessa synpunkter kommer att beaktas med största allvar av ministerrådet vid frågans fortsatta behandling.

J. K. Hansen: Hr. præsident! Jeg skal da tillade mig at sige tak for, at der på dette sene tidspunkt fandtes en minister, der ville svare Kulturutskottet. Når Kulturutskottet et helt år har arbejdet med sådanne sager som bl.a. den, vi har under behandling nu, må vi vel også forlange, at vi får et ordentligt svar på vore spørgsmål og på de indstillinger, som vi måtte komme med.

Jeg har tidligere under kulturdebatten her nævnt, at bl.a. den svenske undervisningsminister i tirsdags under generaldebatten sagde nogle ting om kulturen og om uddannelsen. Jeg har mærket mig, at den svenske undervisningsminister under generaldebatten påpegede, at vi gennem det nordiske samarbejde kunne befæste og udvikle vor identitet i Europa. Det var et af de vigtigste mål for vores samarbejde. Ministeren understregede også, at dette samarbejde er blevet bygget op omkring en række institutioner, hvilket med årene har vist sig at være til stor fordel for samarbejdet.

Det er, som om man nu kan konstatere, at ministerrådet går budgettets ærinde og ser mere på budgettets behov end på kulturens behov i denne sammenhæng.

Statsrådet Göran Persson: Först vill jag säga till J.K. Hansen att ministerrådet självfallet respekterar och värderar utskottets arbete. Det är en ren lapsus att den minister som skulle ha gjort föredragningen inte är närvarande. Det beklagar jag.

Därutöver är det så att det naturligtvis i alla våra nordiska länder förs en ständig debatt och görs en ständig avvägning på den nationella nivån av de politiska ambitionerna på sakområdet, t.ex. på kulturområdet, kontra de reella ekonomiska förutsättningarna. Vi sitter inte i en annan situation här i dessa organ. Detta är precis samma läge. Vi går inte budgetens ärende, utan vi företräder naturligtvis de kulturpolitiska ärenden som vi är eniga om. Men vi gör det utifrån den ram som de ekonomiska förutsättningarna lägger fast. Vi har försökt att hitta ett sätt att förnya och utveckla verksamheten utan att för den skull överge det som har byggts upp och varit bra. Där tror jag att vi har funnit en ganska god avvägning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Alsaker Svein, Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Benedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelve Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knuuttilla Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationerna hade sålunda antagits med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

12

A 914/k: Medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätta en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet

Kekkonen (kulturutskottets talesman): Herr president! Frågan om att utveckla och utöka informationsutbudet om det nordiska samarbetet till det övriga Europa har varit uppe till behandling i rådet även tidigare. Ett medlemsförslag från 1989 om att grunda informationskontor i Bryssel och Moskva fick i sak stöd från kulturutskottet men föll slutligen främst på grund av insikten om bristande resurser. Alla instanser, inklusive kulturutskottet, var eniga om att det nordiska samarbetsmaskineriet borde öka sin beredskap att möta den pågående internationaliseringen både i öst och väst även när det gällde informationsverksamheten. I det slutliga ställningstagandet hänvisade man då saken till de nordiska ländernas ambassader och uppmanade dem att öka samarbetet och koordineringen sinsemellan.

Den senaste tidens utveckling har emellertid ånyo gjort förslaget aktuellt, och insatserna på informationens område på det internationella planet blir allt viktigare. Ett konkret uttryck för denna utveckling är de nordiska informationskontor som är under uppbyggnad i de baltiska huvudstäderna under ministerrådets försorg. Det nu föreliggande medlemsförslaget om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden skall därför ses som en fortsättning och uppföljning av den diskussion som fördes om informationen under extra sessionen 1989.

I sitt betänkande över medlemsförslaget har kulturutskottet, utgående både från Nordiska rådets internationella samarbetskommittés betänkande och från ministerrådets arbetsprogram *Norden i Europa*, understrukit att gemensamma riktlinjer för spridning av nordisk information i utlandet är än mer angelägna att tillgodose. Alla till buds stående kanaler måste samordnas och användas för att föra ut informationen om det nordiska samarbetet. Med hänvisning till de hårda ekonomiska ramarna vi har att leva med kan det vara skäl att till en början utgå från en verksamhet som omfattar en striktare koordinering mellan de nordiska ambassaderna, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, med siktet inställt på att samarbetet i ett senare skede utvecklas i riktning mot särskilda informationskontor.

Herr president! Med hänvisning till ovanstående yrkar jag bifall till föreliggande förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

13

A 920/k: Medlemsförslag om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska konst- och konstindustrikommittén ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial om läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion samt

att därmed särskilt uppmärksamma den verksamhet som Nordiska hemslöjdsförbundet bedriver

Gunnar Björk (kulturutskottets talesman): Med hänvisning till kulturutskottets betänkande och med hänsyn till den sena timmen yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gutormsson, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena,

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

14

A 925/k: Medlemsförslag om igångsättande av ett försöksprojekt - Radio Scandinavia - rörande nordiskt samarbete om radioprogram till utlandet

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att som ett försöksprojekt sätta igång ett nordiskt tekniskt och programmässigt samarbete rörande radiosändningar till utlandet först och främst på kortvågsområdet

J.K. Hansen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Jeg vil ikke love at gøre det helt så kort, som hr. Gunnar Björk gjorde det for et øjeblik siden.

På sessionen i Reykjavík sidste år rejste jeg under debatten om Norden i Europa 1989-1992 spørgsmålet om behovet for, at Nordens stemme på en god og effektiv måde kunne bringes ud i Europa, ja, over hele kloden.

Jeg gjorde ved denne lejlighed opmærksom på, at såvel Nordens interesse for Europa som Europas interesse for Norden er stærkt stigende.

Jeg gjorde opmærksom på opbruddet i Østeuropa og i de baltiske lande, hvor interessen for orientering om de nordiske landes samfundssystemer er stor.

Som et led i oplysning om Norden og om nordisk kultur og samfundsmodel er radioen et vigtigt led, som kan give mennesker langt uden for Nordens grænser en direkte og daglig orientering om nordiske forhold.

I den anledning har vi fremsat et medlemsforslag om iværksættelse af et forsøgsprojekt, "Radio Scandinavia", vedrørende nordisk samarbejde om radioprogrammer til udlandet.

Vi peger i medlemsforslaget på de muligheder, vi vil have ved at benytte de eksisterende kort- og mellembølgesendere i vore nordiske lande og herigennem skabe et fælles nordisk radioprogram, "Radio Scandinavia", der vil kunne dække hele verden til gavn for nordboer og mange andre, der interesserer sig for den nordiske kultur.

Egentlig havde jeg håbet, at ministerrådet havde taget ideen op. Det skete desværre ikke, og derfor fremsættes medlemsforslaget.

Vi har haft støtte fra de nordiske radiofonier, som har stor interesse i sagen, og det skal jeg takke dem for.

Hr. præsident! Idet jeg skal henvise til Kulturudvalgets bemærkninger til A 925/k, skal jeg på Kulturudvalgets vegne anbefale forslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelled Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

15

A 935/k Medlemsförslag om ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslag A 935/k.

Utskottets förslag *bifölls*.

16

A 950/k: Medlemsförslag om ett Nordens år i Kalmar 1997

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubiléet och ett Nordens år 1997 i Kalmar

Marianne Samuelsson (kulturutskottets talesman): Kulturutskottets betänkande om ett medlemsförslag angående ett Nordens år i Kalmar år 1997 hoppas jag att alla har läst igenom och därvid noterat de många finesserna i förslaget. Jag vill bara påpeka att utskottet anser det synnerligen lämpligt att knyta framtidsfrågorna till 600-årsfirandet av Kalmarunionen. Därmed yrkar jag bifall till kulturutskottets förslag.

Lena Öhrsvik: Jag hade tänkt att berätta litet om Kalmarunionen. Det är ju faktiskt nära 600 år sedan det första samarbetsavtalet mellan Danmark, Norge och Sverige undertecknades år 1397 på Kalmar slott. Skall vi fira detta jubileum, måste vi börja jobba nu. Därför har jag framlagt detta medlemsförslag. Jag hoppas att alla har läst allt det vackra som står i medlemsförslaget och i utskottets betänkande och speciellt tar fasta på det som står i unionens stadgar om att vi skall leva i endräkt och kärlek med varandra.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jättenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Metsämäki Lauri, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Mot rekommendationen röstade Komstedt Wiggo.

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lenart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Sighvatur Björgvinsson, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster mot 1.

17

B 119/k: Ministerrådsförslag om nordiskt miljöforskningsprogram och A 956/k: Medlemsförslag om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering

Rådet behandlade ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nordiskt miljöforskningsprogram i enlighet med ministerrådsförslag B 119/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra miljöforskningsprogrammet under perioden 1993 - 1997 och att härvid särskilt

- företa en samlad forskningspolitisk utvärdering av det existerandenordiska samarbetet om miljö-FoU inom ministerrådsorganisationen
- vid forskning om effekter av klimatförändringar även inkludera kulturminnesvårdsforskningen

- tillse att de nordiska expertkommittéerna huvudsakligen består av aktiva forskare med forskningskompetens på respektive område

att under programperioden avsätta minimum 25 MDKK per år för miljöprogrammets genomförande

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslag A 956/k.

Jón Kristjánsson (kulturutskottets talesman): Kulturutskottet fick till behandling ministerrådsförslaget B119/k om ett nordiskt miljöforskningsprogram, som omfattar åren 1993 - 1997. Miljöproblemen är sådana att ett samarbete över gränserna är nödvändigt för att uppnå resultat. Det är därför positivt att Östersjöforskningen i programmet anknyts till länderna i Östeuropa.

Kulturutskottet är enigt med ministerrådet om att den forskning som det nordiska samarbetet omfattar bör gälla de långsiktiga och framtidsinriktade frågeställningarna. Därför bör man i miljöforskningsprogrammet särskilt uppmärksamma den mera grundläggande forskningen och forskarutbildningen.

Kulturutskottet och social- och miljöutskottet uttrycker tillfredsställelse över de forskningsområden som kommer att omfattas av den i programmet föreslagna forskningen om klimatförändringar. Social- och miljöutskottet poängterar särskilt betydelsen av forskning på det paleoklimatologiska området. Denna forskning är av betydelse för att kunna förutse klimatförändringar till följd av miljöfaktorer. Särskild vikt kommer i programmet att fästas vid miljöproblem beträffande skog och mark. Det är viktigt att forskningssamarbetet på detta område förstärks.

För Island har Nordatlanten betydelse när det gäller väderklimatet. Därför har man från isländsk sida önskat att man i programmet lägger vikt vid forskning om havsmiljön och atmosfären i det nordatlantiska området. Ministerrådet har anfört att de isländska synpunkterna kan tillgodoses inom programmet. Kulturutskottet har i betänkandet över programmet betonat vikten av att dessa frågor ägnas betydande uppmärksamhet.

Både social- och miljöutskottet och kulturutskottet anser miljöforsknings-samarbetet angående Östersjöområdet vara av stor betydelse. Denna forskning avses bli mera övergripande än vad som tidigare har skett inom Östersjöområdet.

Slutligen vill jag betona vikten av att programmet ges erforderliga resurser nationellt och nordiskt. Det är vidare viktigt att programmet inklusive rambudgeten fastställs så tidigt som möjligt år 1991.

Kulturutskottet ger sin tillslutning till föreliggande ministerrådsförslag, och jag vill yrka bifall till förslaget till rekommendation.

Undervisnings- och forskningsminister **Haarder** (ministerrådets talesman): Hr. præsident! Jeg vil gerne takke for den meget positive modtagelse, forslaget til miljøforskningsprogram har fået, og også takke Nordisk Forskningspolitisk Råd, som har udformet forslaget.

Det lægger jo op til en arbejdsdeling imellem national, regional og international indsats. Vi understreger behovet for forskeruddannelse og mobilitet. Netop på de felter kan vi gøre en fællesnordisk indsats, og vi kan gøre det inden for rammerne af det nydannede Nordisk Forskeruddannelses Akademi.

Det er vigtigt, når der skal forskes i klimaforhold, at den nordiske indsats sker i forhold til og i samklang med de øvrige internationale aktiviteter, der foregår på området. Det er også understreget stærkt i programforslaget. Gennem fælles optræden og ved, at de nordiske lande i fællesskab satses på denne forskning, får vi også bedre muligheder for at påvirke den forskning, der er planlagt internationalt og som vil blive sat i gang i de kommende år.

Kulturudvalget foreslår, og det synes jeg er en god idé, at der skal foretages en samlet forskningspolitisk evaluering af det eksisterende nordiske samarbejde. Det er jo normalt, at vi evaluerer institutioner, men vi har ikke hidtil evalueret den almindelige projektvirksomhed. Det mener ministerrådet, at vi bør gøre nu, og er altså ganske enig i Kulturudvalgets forslag om dette.

Vi er også enige med Kulturudvalget i, at de forudsatte ekspertkomiteer hovedsagelig bør bestå af aktive forskere med kompetence på de respektive områder. Komiteerne bør ikke være for store, og det bør være et mål, at de sam-

mensættes af repræsentanter for både universitetsverdenen og relevante sektor-forskningsinstitutioner.

Vi finder det væsentligt, at finansieringen af programmet er så klar, som den er, for hele perioden. Det giver et godt grundlag for en langsigtet plan-lægning. Det skal der til, hvis forskning skal du til noget. Det er hensigten at stille et årligt beløb på 25 millioner DDK til rådighed, og det er jo ganske pænt.

Dorte Bennedsen: Ja, hr. præsident, jeg ved, det er upopulært at tage ordet på dette sene tidspunkt, men jeg føler som medlem af Miljøudvalget, at det er nødvendigt at komme med et par kommentarer.

Jeg skal ikke tage stilling til, om programmet er godt, det er det formentlig, men jeg skal sige, at vi i Miljøudvalget var overordentlig forundrede over, at vi fik dette program efter vores møder i januar. Det vil sige, at der har været meget dårlige vilkår for vores behandling af programmet.

Det andet, som begrundet vores kritik, er, at man fremsender programmet som et ministerrådsforslag, meddeler, at man ikke har taget stilling til administrationen af det, meddeler, at man, som ministeren gentog her, ville stille 25 millioner danske kr. til rådighed om året, på trods af at programmet taler om en årlig bevilling på mellem 28 og 50 millioner kr. om året. Ministeren har ikke så meget som antydnet, hvad det er for forskningsopgaver der skal løses, og hvilke man skal lade ligge inden for de 25 millioner kr.

Hr. præsident! Vi synes, det er dybt utilfredsstillende vilkår, ministrene giver os fra tid til anden for vores forsøg på en seriøs behandling af forslagene.

Undervisnings- og forskningsminister Haarder: Jeg synes, at ministerrådet har handlet prisværdig hurtigt i denne sag, men det har øjensynligt haft den omkostning, at Miljøudvalget ikke har følt sig tilstrækkeligt orienteret, og det beklager jeg på ministerrådets vegne.

Nu er vi kommet dertil, hvor vi er. Så synes jeg ikke, der er andet at gøre end at sige i dag: O.K., vi går i gang, og det er et rundt beløb, 25 millioner kr. Det er dog ikke noget helt lille beløb, det er bedre end ingenting.

Her starter vi altså, og så må vi se at få disse procedurer, når det gælder sager, der vedrører flere udvalg, til at fungere lidt bedre i fremtiden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jääteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knuutila Sakari, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Sønderby Peder, Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Utskottets förslag, att inte företa sig något beträffande A 956/k, bifölls.

18

B 116/k: Ministerrådsförslag om samarbetsprogram för högre utbildning i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 116/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra samarbetsprogrammet under perioden 1991 - 1996 och att härvid särskilt

- förlänga och utbygga Nordplus-programmet enligt förslaget
- framlägga ministerrådsförslag på Nordiska rådets 40:e session om en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden
- framlägga konkreta planer om nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar samt om problemlösningar vid den akademiska meritevaluering- och examensgiltigheten

att fastställa finansieringen i enlighet med alternativ 3 i ministerrådsförslaget

Thea Knutzen (kulturutskottets talesman): President! Jeg skal forsøke å være kort, men dette er et viktig forslag.

Kulturutvalget slutter seg fullt ut til ministerrådsforslaget om et samarbeidsprogram for høyere utdanning i Norden. Utvalget minner om at det er gjort en rekke rekommandasjoner for å få et slikt initiativ fra Ministerrådet, bl.a. rekommandasjon nr. 5, 1987. Utvalget understreker sterkt at det nå haster med å få klargjort spørsmål som gjelder meritering, tentamens- og eksamensgyldighet. Planene omfatter også en rekke andre punkter: studie- og praksisperiode for studerende, lærermobilitet, arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjonene, informasjon og sist, men ikke minst en overenskomst om nordisk utdanningsfellesskap. En slik overenskomst tar Ministerrådet sikte på å legge fram ved Nordisk Råds sesjon i 1992.

For egen regning vil jeg gjerne legge til at jeg synes Ministerrådet her har brukt rikelig tid og mange utvalg for å komme fram til dette forslaget. Nå bør Ministerrådet sette seg tidsfrister for realisering av nordisk høyere utdanningsfelleskap.

Jeg tillater meg å anbefale utvalgets rekommandasjon.

Utdannings og forskningsminister **Hernes** (ministerrådets talesman): President! Kulturutvalgets positive reaksjon gjør det lett for Ministerrådet å svare. Et par merknader i utvalgets betenkning krever likevel en kommentar.

Først om formålet. Om målsettingen kunne man kanskje si mer. Men formålet er helt klart. Gjennom samarbeid og felles utnyttning av utdanningsressursene skal det oppnås kvalitative og økonomiske fordeler både for det enkelte land og for Norden som helhet. For eksempel kan det gjøres mulig for den studerende å gjennomføre en del av sine studier på det sted som utdanningen for den studerende er best. Målet med forslaget er således å gagne den enkelte, det respektive land og Norden som sådan.

Diskriminering mellom Nordplus-stipendiater som bor sentralt eller i periferien av det nordiske området, påpekes å være et problem, ettersom reiseomkostningene inngår i stipendene. Slik er det ikke - tvert imot avgjøres reisebidragets størrelse av avstanden mellom hjemmehøgskolen og gjestehøgskolen. Reisebidraget varierer mellom 500 og 13 000 danske kroner.

Utvalget legger spesielt stor vekt på at stipender til praksisopphold skal gjelde lærerstuderende. Det er naturligvis viktig for de lærerstuderende. Men det er også viktig for andre grupper. Under alle omstendigheter må den faktiske tildelingen av stipender bero på kvaliteten hos hver enkelt søker.

Utvalget legger også vekt på at utredningsarbeidet omkring arbeidsfordelingen og meritevaluering påbegynnes snart. Jeg kan meddele at Ministerrådet vil vedta programmet umiddelbart så vi kan komme i gang med arbeidet. Ministerrådet har faktisk allerede tatt de første innledende steg i planleggingen av arbeidet med meritoverføring.

Utvalget poengterer at det er viktig med økt informasjon omkring Nordplus og peker på at Ministerrådet og Nordisk Råd sammen kunne starte en kampanje. Ministerrådet hilser velkommen at Nordisk Råd vil bidra - jeg går ut fra at dette også vil innebære økonomiske bidrag.

Ministerrådet har faktisk begynt å lage informasjonsmaterialet. Det skal erstatte den gamle "Att studera i Norden". Det gjelder ulike typer av materiale som henvender seg direkte til studenter, lærerne og studieveiledere, og vi ser frem til et fruktbart samarbeid.

Vi vet at det allerede nå er stor interesse blant studentene og høgskolene. Ulike finansieringsmodeller er nevnt. Utvalgets forslag om å la en økning av programmet finansieres over de nasjonale budsjetter inngår selvfølgelig i disse overveielser. Slik det påpekes i ministerrådsforslaget, må de videre overveielser skje med mer sikker viten om Nordplus-programmets gjennomføring. Ministerrådet kommer til å drøfte finansieringsspørsmålet i forbindelse med de kommende budsjettoverveielser.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gyldenkilde Lilli, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelve Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knudsen Grete, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Rotnes Marit, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gustafsson Hans, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

19

B 117/k: Ministerrådsförslag om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ingå en överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå, i enlighet med ministerrådsförslag B 117/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

Mirja Ryyänen (kulturutskottets talesman): Herr president! Ministerrådet har framlagt ett förslag om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Enligt detta skall den som söker utbildning i ett nordiskt land och är fast bosatt i ett annat nordiskt land ha tillgång till gymnasial utbildning på samma villkor som medborgarna i det land utbildningen sökes i. Kulturutskottet välkomnar varmt förslaget och anser det vara synnerligen aktuellt. Utskottet har i många tidigare sammanhang framfört att de på utbildningsområdet tillhörande reglerna som gjordes upp redan i Helsingforsavtalet och också i kulturavtalet tio år senare inte har fungerat tillfredsställande. Med föreliggande förslag kommer nu en stor brist att elimineras.

Vi har många gånger i vårt arbete även framhållit vikten av utbyte av såväl lärare som studenter för att åstadkomma en gemensam utbildningsmarknad i Norden. I synnerhet innehar lärarna en central roll i detta arbete, och vi har

därför stött de åtgärder som ingår i kulturhandlingsplanen för att öka lärarutbytet på alla nivåer. Utskottet förutsätter att lärar- och elevutbyte skall ges hög prioritet inom ministerrådet i framtiden.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på ytterligare två bestämmelser i förslaget, vilka vi speciellt vill stöda. Den ena fastslår att ingen betalning skall utkrävas varken vid statliga, kommunala eller privata utbildningsinstitutioner. Och den andra välkomna regeln stadgar att gymnasial utbildning som påbörjas i ett land skall kunna tillgodoräknas vid fortsatt utbildning i ett annat land. Den principiella betydelsen av båda dessa bestämmelser har även tidigare framhållits i olika sammanhang i utskottets arbete.

Med detta förslag tar det nordiska samarbetet och den nordiska gemenskapen ännu ett steg framåt. Med hänvisning till kulturutskottets betänkande yrkar jag bifall till föreliggande förslag till rekommendation.

Utdannings- og forskningsminister **Hernes** (ministerrådets talesman): President! Ministerrådet har med glede merket seg kulturutvalgets positive kommentarer til det fremlagte forslag om en overenskomst om nordisk utdanningsfelleskap på det gymnasiale nivå. Den eneste kritikk man aner i utvalgets betenkning, er kanskje at forslaget ikke er blitt fremsatt tidligere.

I handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid fra mars 1988 var det et overordnet mål for utdanningssamarbeidet å skape et utvidet nordisk utdanningsfelleskap, hvor utdanningssøkende skulle ha samme adgang som landets egen ungdom til kompetansegivende utdanning i et annet nordisk land. Det ser ut til å være enighet mellom Ministerrådet og Nordisk Råd om at en overenskomst om nordisk utdanningsfelleskap på det gymnasiale nivå i samsvar med det fremlagte forslag vil være et viktig skritt i retning av realiseringen av dette overordnede mål.

Som det fremgår, omfatter overenskomsten for yrkesutdanningens vedkommende kun den del som gis innenfor rammen av yrkesskolene. Det skyldes at yrkesfaglig undervisning og opplæring i en rekke tilfeller skjer utenfor skoleverket, dvs. i arbeidslivet. Man vil nå i de enkelte land gjennom forhandlinger med de berørte organisasjoner forsøke å få godkjent fagopplæring i arbeidslivet på hele yrkesutdanningssektoren som en del av utdanningen i et annet nordisk land. Ministerrådet har merket seg at kulturutvalget ser positivt på de anstrengelser som gjøres for å få også dette delområdet med.

Kulturutvalget nevner i sin betenkning visse ulikheter i de enkelte lands regler for studiestøtte til elever på det gymnasiale nivå. Ministerrådet har i overenskomstforslaget kun tatt stilling til spørsmålet om fra hvilket land elevene skal få sin studiestøtte. Man har hittil ikke overveiet en harmonisering av de enkelte lands regler for studiestøtte på det gymnasiale nivå.

Kulturutvalget understreker viktigheten av at lærere og elever nå blir godt informert om de muligheter overenskomsten legger opp til, ikke minst med tanke på at skolegang på gymnasialt nivå i et annet nordisk land kan godkjennes fullt ut i hjemlandet.

Også Ministerrådet legger vekt på dette, og overenskomsten forplikter da også de enkelte land til å informere om de muligheter elevene har til å gjennomgå en gymnasial utdanning i et annet nordisk land. Det er også verdt å merke seg at et stigende antall lærere og elever i Norden nå gjennom forskjellige utvekslingsordninger - jeg nevner som eksempel Nordplus-junior og elevutvekslingsprogrammet mellom Vest-Norden og det øvrige Norden - får styrket sitt kjennskap til de andre lands utdanningssystemer. Dette vil forhåpentligvis

kunne bidra til å skape økt interesse blant elevene for virkelig å utnytte mulighetene i overenskomsten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Bennedsen Dorte, Björk Gunnar, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Gudmundseth Roger, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Henriksen Lotte, Hjörleifur Guttormsson, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Jelve Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jääteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kautto Tarja, Knudsen Grete, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Ryyänen Mirja, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sandberg-Fries Yvonne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Tuominen Pekka, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Claes, Andersson Lennart, Björkstrand Gustav, Grøndahl Kirsti Kolle, Gulbrandsen Thor-Eirik, Gustafsson Hans, Hansen Ivar, Hetemäki-Olander Elsi, Houg Tora Aasland, Johansen Lars Emil, Jørgensen Anker, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Liltved Tore A., Lunde Kjellbjørg, Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Pietikäinen Sirpa, Poromaa Bruno, Poulsen Kaj, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Siuruainen Eino, Skjervengen Pål Atle, Steenholdt Otto, Syse Jan P., Ueland Ole Gabriel, Werner Lars, Östrand Olle

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

20

C 12/k: Berättelser på kulturutskottets sakområde 1989

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger de till utskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

21

E-saker

E 27: Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus¹

Frågan, ställd av Ylva Annerstedt, har följande lydelse:

¹ Frågan tryckt s. 2611.

Avser ministerrådet att förbättra Nordplus genom att undanröja kravet på samarbetsavtal och möjliggöra individuella ansökningar om Nordplus-stipendier?

Ylva Annerstedt: Jag tackar för svaret. Det är positivt att det finns ett par angenäma meddelanden i detsamma, först och främst att det nu blir möjligt att ansöka om individuella stipendier. Det förhållande som jag beskrev i frågan, nämligen att det nu måste finnas ett avtal mellan utbildningsinstitutionerna, har ju fungerat som en återhållande faktor, som har hindrat studenter vid en högskola utan sådant avtal från att söka få stipendier. Kanske är det då på sin plats att denna information sprids, t.ex. genom tidningen Gorm, som ges ut av Föreningarna Nordens Förbund.

Jag konstaterar också att ministern i svaret meddelar att Nordplus skall utvärderas under hösten i år. Uppenbarligen har också ministerrådet funderat över behovet av olika stödformer för individuella ansökningar respektive avtal mellan institutioner. Jag tror nog att det på detta område precis som på så många andra finns ett behov av olika modeller för skilda behov.

Jag vill till denna utvärdering också skicka med frågan om behovet av språkförberedelse. Island, Färöarna, Grönland och Finland befinner sig i Nordplus-sammanhang i en särskilt svår situation. Någon form av förberedande språkkurs i hemlandet, kanske i form av distansundervisning, skulle göra vistelsen ännu mer meningsfull. Detta är en fråga som bör diskuteras i utvärderingen.

Jag noterar också med tillfredsställelse att anslaget till Nordplus är höjt i budgeten. Det är positiva signaler, även om vi har en bit kvar till Erasmus målsättning att 10 % av studenterna under någon period skall studera i ett annat land.

Utdannings- og forskningsminister **Hernes:** President! I psykologien har man et begrep som heter kognitiv dissonans, og jeg tror vi er kommet i den situasjon nå siden svaret er kommentert før svaret er avgitt. Jeg tror likevel at vi her har en så stor samstemthet i de synspunkter som er kommet til uttrykk, at det da ikke skulle gi grunn for ytterligere kommentarer fra min side. Jeg tror at i de kommentarene som ble gitt, ligger også implisitt det svaret jeg ville gitt dersom jeg hadde kommet først.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 38: Fråga till Sveriges regering angående problemen med sverigefinnarnas hemspråksundervisning¹ och E 39: Fråga till Sveriges regering om sverigefinnska elevers modersmåls/hemspråksundervisning²

Fråga E 38, ställd av Marjatta Väänänen, lyder:

Hur skall man i Sverige se till att hemspråksundervisningen för den största språkliga minoriteten, sverigefinnarna, bibehålls enligt intentionerna i nordiska kulturavtalet?

Fråga E 39, ställd av Mirja Ryyänen, lyder:

¹ Frågan tryckt s. 2626.

² Frågan tryckt s. 2627.

På vilket sätt har Sveriges regering för avsikt att beakta förpliktelserna som det nordiska avtalet om kulturellt samarbete (1971-03-15) ålägger undertecknarna då reformerna i proposition 1990/91:18 Ansvaret för skolan genomförs?

Ovannämnda två frågor besvarades gemensamt av Nordiska ministerrådet.

Statsrådet Göran Persson: Den svenska riksdagen har med anledning av proposition 1990/91:18 fattat beslut om införande av ett nytt statsbidragssystem till skolväsendet. Det nya sektorsbidraget är ett finansiellt stöd till kommunernas skolverksamhet och till vuxenutbildningen och ger kommunerna långt gående frihet att disponera resurserna utifrån lokala behov. Storleken på sektorsbidraget beräknas med hjälp av ett antal strukturella kriterier som inte reglerar användningen av bidraget.

Nuvarande regler för vilka elever som har rätt till hemspråksundervisning ändras inte. Detta innebär att de elever som har minst en vårdnadshavare, med vilken eleven använder ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk, och som har grundläggande kunskaper i språket har rätt till undervisning om han/hon önskar detta.

Riksrevisionsverkets förvaltningsrevision av bl.a. hemspråksundervisningen utgör inget styrdokument för kommunerna utan har varit en del av underlaget till regeringens förslag om att effektivisera hemspråksundervisningen. Nuvarande statsbidragsregler har inneburit att kommunerna saknat incitament att bedriva en rationell verksamhet. Denna har ofta skett i mycket små grupper och ofta inneburit att eleverna måste avstå från deltagande i annan undervisning. Därför föreslås att kommunerna bör organisera undervisningen så att större grupper kan bildas, t.ex. genom att i större utsträckning utnyttja de möjligheter som finns att förlägga undervisningen utanför timplanebunden tid. Regeringen har också föreslagit att kommunerna skall få möjlighet att avstå från anordnandet av undervisning, om det inte går att åstadkomma undervisningsgrupper med minst fem deltagare. Den minskning av resursbehovet som effektiviseringen leder till har beräknats till 300 miljoner kr., varför sektorsbidraget till skolan har minskats med denna summa.

Den svenska regeringen gör bedömningen att hemspråksundervisning även fortsättningsvis kommer att erbjudas till flertalet av de elever som har rätt därtill och att detta självfallet omfattar den sverigefinska gruppen. Det ändrade statsbidragssystemet står heller inte i strid med de förpliktelser den svenska regeringen har genom det nordiska kulturavtalet.

Mirja Ryyänen: Herr president! Jag tackar för svaret. Jag vill bara tillägga att ministern får det att låta som om ingen dramatisk förändring ägt rum i fråga om hemspråksundervisningen i Sverige. Det är bara ett år sedan den svenska utbildningsministern inför sessionen redogjorde för de insatser som den svenska regeringen och kommunerna gör för att hävda tvåspråkigheten. Han hänvisade även till myndigheternas förmåga till förståndigt och ansvarsfullt agerande.

Dagens svar, som säger att kommunerna skall få möjlighet att avstå från anordnande av utbildning om det inte går att åstadkomma grupper med minst fem deltagare och som också säger att man hoppas kunna göra besparingar på 300 miljoner kronor, talar dock ett annat språk. Det ger en tydlig vink om en kraftig nedskärning och försämringar för minoritetsspråken.

Marjatta Väänänen: Herr president! Under årens lopp har vi som representerar Sverige och Finland haft ett gemensamt sakområde som vi behandlat vid Nordiska rådets sessioner, och det är sverigefinnarnas språkliga ställning. Det är många frågor som jag under nästan tjugo års tid har ställt till Sveriges utbildningsministrar. Jag lovar att den här är den allra sista. Jag tackar för alla de svar som jag har fått, även om jag inte alltid har varit nöjd med svaren. Jag tackar också den här gången och anmäler att jag inte heller är nöjd nu.

I samband med integrationen i Europa hamnar undervisningen i minoritetsspråken i skymundan. De stora språken får all uppmärksamhet. Även i Finland har undervisning i minoritetsspråk varit uppe till diskussion. Det har föreslagits att undervisningen i svenska, som alltså är vårt minoritetsspråk - vi har en minoritet på 6 % svenskspråkiga i Finland - görs frivillig för att eleverna skall beredas mer utrymme och flera alternativ i studier i stora språk. Nyligen fattade dock Finlands riksdag beslut om att undervisningen i svenska även i fortsättningen skall vara obligatorisk och svenskan alltså ett obligatoriskt ämne i den finska skolan. Det här är en signal från Finland till de nordiska länderna, och särskilt till Sverige, när det gäller minoritetsspråkens ställning.

Statsrådet Göran Persson: Låt mig bara slå fast klart och tydligt att det inte är några som helst förändrade regler för hemspråksundervisningens bedrivande när det gäller elevernas rätt att delta i undervisningen. Vi har ett bekymmer i Sverige, nämligen att kostnaderna för hemspråksundervisningen har kollapsat. Det har inte gällt den finskspråkiga gruppen utan en lång rad andra språkgrupper.

Vi undervisar just nu på 89 olika språk i den svenska grundskolan. När vi ser hur hemspråksundervisningen har organiserats i våra kommuner visar det sig att den genomsnittliga gruppstorleken för hemspråksundervisning i en så stor kommun som Göteborg är 1,4 elever per lärare, alltså näst intill enskild undervisning. Det statsbidragssystem som vi har haft för denna verksamhet har givit lärarna i kommunerna en stimulans att verka i den riktningen. Det har varit ett incitament att göra grupperna allt mindre.

Mot denna bakgrund har vi sagt att detta är en orimlig utveckling som inte kan få fortsätta. Det är inte heller skolmässigt. Vi har därför även för hemspråksundervisningen infört den regel som gäller för annan språkundervisning i den svenska skolan, nämligen att det skall vara minst fem elever i gruppen. Jag kan konstatera att vi har samma normer som våra vänner i Finland har för sin hemspråksundervisning. Där skiljer vi oss inte åt.

Skall vi slå vakt om hemspråksundervisningen och hävda dess ställning, är det väldigt viktigt att den arbetar i skolan på något så när samma villkor som gäller för annan skolundervisning. Det är bakgrunden till att vi har gjort dessa förändringar. Den finska gruppen är i regel stor. Den är den största och mest betydelsefulla språkgruppen i hemspråksundervisningen. Det är i regel lätt att ordna så att minst fem barn deltar. Där ser jag inga större bekymmer. De kommer inte att få åka till andra skolor eller läsa hemspråket vid sidan om timplanen. Den finska gruppen är i detta sammanhang inte en grupp som har anledning att vara särskilt oroad.

Rätten till hemspråksundervisning och reglerna för hemspråksundervisningen ligger fasta. Sättet att organisera det hela har vi varit tvingade att titta på, därför att kostnaderna har rusat i väg så hastigt. Vi har infört i stort sett samma regler som gäller i Finland för dess hemspråksundervisning.

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag tackar ministern också för detta svar och konstaterar att Sverige verkligen har stora svårigheter med språkundervisningen, men jag vill också poängtera att finländare utgör den största invandrargruppen i Sverige. Den är inte en sporadisk företeelse eller något som uppstått under senare år utan den är ett faktum vars uppkomst härstammar från historien sedan flera sekel tillbaka. Detta bevisas bland annat av ortsnamnsmaterial med finskt ursprung i Sverige. Det finska språket är också ett nordiskt språk.

Statsrådet Göran Persson: För att ingen oklarhet skall råda om den bedömning, som den senaste talaren gjorde alldeles nyss i talarstolen, instämmer jag i densamma. Där har vi också fått officiellt stöd i riksdagsbeslut och regeringsuttalande. Där finns ingenting som skiljer oss åt, och detta är vi medvetna om.

Diskussionen har uppkommit med anledning av att ett nytt statsbidragssystem har införts för vår hemspråksundervisning. Det har jag redovisat grunderna för. Diskussionen är därmed för min del avslutad.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 40: Fråga till Sveriges regering angående nordiska språkkonventionens tillämpning i Sverige¹

Frågan, ställd av Gustav Björkstrand och Mats Nyby, lyder:

Hur har uppföljningen av språkkonventionens bestämmelser genomförts i praktiken i Sverige på såväl riks- som kommunal nivå?

Statsrådet Göran Persson: Tanken om den nordiska språkkonventionen uttrycktes i en rekommendation av rådet redan i februari 1966. Konventionen undertecknades av samtliga nordiska regeringar i juni 1981, men trädde inte i kraft förrän 1987. Jag är glad att kunna säga att Sverige redan tidigt under 1970-talet inledde de betydande insatser, som alltsedan dess har gjorts för att garantera god språkservice för invandrarna.

Jag kan här också nämna att den svenska förvaltningslagen faktiskt ger myndigheterna än mer långtgående förpliktelser än konventionens rekommendationer. Förvaltningslagen gäller nämligen oavsett medborgarskap på det sättet att även den som är svensk medborgare kan och bör få tolkhjälp eller annan språkservice när så behövs. Bestämmelsen finns i 1986 års lag i den skärpta form som den fick redan 1978.

I Sverige är det statens invandrarverk som följer tillämpningen av konventionen. Verket har spritt kännedom om konventionen genom att distribuera två broschyrer, den ena med ett lättillgängligt innehåll och den andra snarast avsedd för juridiskt skolade personer. Information om den nordiska språkkonventionen har också ingått i en särskild informationsskrift med titeln "Myndigheternas ansvar att vid behov anlita tolk eller översättare". Informationen finns alltså att tillgå både hos centrala myndigheter och i kommunerna. Jag kan vidare nämna att t.ex. socialstyrelsen spritt information om konventionen i sina "Allmänna råd - Samarbeta om barn och ungdom Sverige - Finland" (nr 5:1989). Dessa allmänna råd sprids naturligtvis främst bland de sociala myndigheterna.

¹Frågan tryckt s. 2629.

I praktiken uppfattas behovet av tolk- eller översättarservice på myndighets-håll inte som problematiskt. Kommunerna har som regel en invandrarbyrå eller annan tolkförmedling. Översättningar ombesörjs genom invandrarverket eller genom direkt kontakt med auktoriserade översättare. En annan sak är att alla myndigheter inte känner till språkkonventionen som sådan. Detta kom fram vid en förfrågan i somras till en del centrala myndigheter och har naturligtvis sin förklaring i det enkla faktum att motsvarande språkservice redan var utbyggd när konventionen trädde i kraft.

Invandrarverket följer, som jag redan har sagt, tillämpningen av språkkonventionen. Detta sker i samråd med bevakningsorganen i de övriga nordiska länderna. Verket har också fortlöpande kontakter med de nordiska invandrarorganisationerna. Det finns alltså goda förutsättningar för invandrarverket att komma med förslag om ändringar, om det skulle visa sig att språkservicen inom något område inte på ett tillfredsställande sätt skulle möta konventionens rekommendationer.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 52: Fråga till Nordiska ministerrådet angående kännedomen om den arabiska kulturen i Norden¹

Frågan, ställd av Lauri Metsämäki, lyder:

Har ministerrådet vid omstruktureringen av kultursektorns institutioner och verksamhet beaktat den geografiska spridningen av den samhällsinriktade, nordiskt koordinerade forskningen och vilka åtgärder tänker ministerrådet vidta för att öka kännedomen om den arabiska kulturen?

Undervisnings- og forskningsminister **Haarder**: Hr. præsident! Til denne råds-session er der jo fremlagt et ministerrådsforslag om et arbejdsprogram med ændret finansiering og organisation af ministerrådets organisation af minister-rådets institutioner og samarbejdsorganer.

Når dette program skal virkeliggøres, så vil ministerrådet jo komme til at tage hensyn til og lægge vægt på, om virksomheden har en særlig nordisk dimension, eller om man gennem et nordisk samarbejde opnår en bedre kvalitet. Man kan kalde det en nordisk merværdi.

Det er det, der må være afgørende for det nordiske samarbejde. Det er derimod ikke det nordiske samarbejdes opgave at sørge for, at f.eks. den samfundsvidenskabelige forskning kommer til at dække alle områder.

Den kommende omstrukturering i det nordiske samarbejde skal føre til, at samarbejdet i fremtiden som hovedregel indrettes på dels generelle støtteordninger, dels såkaldte netværksaktiviteter og dels programbevillinger.

Med denne nye struktur kan ministerrådet give tidsbegrænset støtte til forskningsområder, som på baggrund af aktuelle prioriteringer bedømmes at være egnede til nordisk samarbejde. Ansøgninger, som vedrører forsknings-samarbejde eller forskeruddannelsessamarbejde om den arabiske kultur, kan naturligvis komme i betragtning, men må jo konkurrere med andre områder.

Det vil sige, at pengene går til de områder, der bedst kan argumentere for, at der bør gøres en nordisk indsats på området.

¹ Frågan tryckt s. 2642.

Metsämäki: Herr president! Jag tackar minister Haarder för svaret. Enligt mitt förmenande ger ministerrådets svar tyvärr uttryck för en beklaglig passiv inställning till hela den viktiga frågeställningen om inriktningen och satsningarna inom den nordiska forskningen. Ministerrådet borde självt hålla initiativet i sin hand och inte låta hela den kommande omstruktureringen, som i och för sig är välkommen, bli anhängig av ansökningsförfarandet, som man med bästa vilja kan kalla varken planmässigt eller visionärt.

Undervisnings- och forskningsminister **Haarder:** Jeg tror ikke, jeg kan bygge bro over den uenighed, der er. Nu har jeg siddet i ministerrådet i otte år, og efter min mening har vi i ministerrådet taget stilling til alt for mange særlige, små programmer, som ministrene overhovedet ikke er kvalificerede til at tage stilling til.

Der er efter min mening kun ét at gøre, nemlig nøjagtig det, vi gør i vore hjemlande, hvor vi har forskningsråd, som fordeler penge efter ansøgning, hvor pengene går til de ansøgninger, som bygger på det mest kvalificerede grundlag. Sådan gør vi i hjemlandene, og sådan bør vi også gøre i det nordiske samarbejde, og efter min mening skal vi meget længere i den retning.

Vi har siddet i dag i Nordisk Ministerråd og behandlet alle mulige småting. Det skal vi passe på med, og hvis jeg må sige det, synes jeg også, at der var mange også tilladt at sige, at det er småting, som ikke hører hjemme her i Nordisk Råd.

Vi er altså uenige, og vi kan godt tage en lang diskussion. Jeg tror bare ikke, det skal være her fra talerstolen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 53: Fråga till Sveriges regering angående lokalradions finskspråkiga program¹

Frågan, ställd av Anneli Jäätteenmäki, lyder:

På vilket sätt tänker Sveriges regering förplikta Sveriges lokalradio att fortsätta sin programverksamhet på finska också sedan avtalet mellan den svenska staten och Sveriges lokalradio gått ut 1992?

Statsrådet **Göran Persson:** Sveriges regering har fått en fråga om hur vi tänker förpliktiga Sveriges lokalradio att fortsätta sin programverksamhet på finska också sedan avtalet mellan den svenska staten och Sveriges lokalradio gått ut 1992.

I utbildningsminister Bengt Göranssons ställe skall jag besvara denna fråga.

I avtalet mellan den svenska staten och de sändande bolagen inom Sveriges radio sägs att dessa skall ta skärskild hänsyn till språkliga och etniska minoriteter. Detta är en del av det uppdrag i allmänhetens tjänst som vår nationella radio och TV har.

Den organisatoriska lösningen i dag är att moderbolaget - Sveriges radio - har ett övergripande ansvar för planeringen och fördelningen av resurser när det gäller sändningar på minoritetsspråk. I den parlamentariska beredning som nu behandlar den framtida TV-politiken i Sverige kommer också frågan om Sveriges radios organisation att beröras. Oavsett vilka lösningar beredningen

¹ Frågan tryckt s. 2644.

kommer att förorda på den punkten, kommer ansvaret för de språkliga och etniska minoriteterna även i framtiden att vara en viktig del av publik service-uppdraget. Dessa frågor kommer därför att vara viktiga när det gäller utarbetandet av innehållet i de avtal som skall gälla inför nästa avtalsperiod.

Därtill kan man också konstatera att de språkliga och etniska minoriteternas ställning i massmedierna inte bara är en fråga om minoritetsservice utan också i hög grad om hur väl våra massmedier lyckas spegla och gestalta vårt multinationella samhälle.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 54: Fråga till Sveriges regering om finskspråkiga daghemsgrupper¹

Frågan, ställd av Anneli Jäätteenmäki, lyder:

Vilka åtgärder avser Sveriges regering att vidta för att kommunerna i Sverige skall arrangera egna finskspråkiga grupper för finskspråkiga barn i daghem för att de skall kunna bibehålla sin egen kulturidentitet i Sverige?

Statsrådet Göran Persson: Anneli Jäätteenmäki har i en fråga till den svenska regeringen tagit upp behovet av egna finskspråkiga daghemsgrupper. I statsrådet Bengt Lindqvists ställe skall jag besvara frågan.

I Sverige har sedan år 1977 ett särskilt statsbidrag utgått till hemspråksträning i förskolan. År 1979 utökades statsbidraget till att förutom sexåringar även gälla femåringar i förskolan och år 1988 utökades statsbidraget till att gälla barn i alla åldrar med annat hemspråk än svenska, i sammansatta eller svenska barngrupper. Detta återspeglar den vikt vi i Sverige lägger vid invandrarbarnens möjligheter till att utveckla en aktiv tvåspråkighet och att bibehålla en egen kulturidentitet.

I årets budgetproposition har en förändring av statsbidraget till hemspråksträning i förskolan föreslagits, som innebär en friare resursanvändning för kommunerna. Bidraget kommer att fördelas i enlighet med det antal inskrivna barn med annat hemspråk än svenska som finns i förskolan i kommunen.

Det är i Sverige den enskilda kommunen som svarar för organisationen av förskolans olika verksamheter. Regeringen avser inte att ändra på denna grundläggande ansvarsfördelning mellan stat och kommun.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Jag vill tacka statsrådet Göran Persson för svaret. Men jag måste säga att jag inte är helt övertygad om att alla kommuner arrangerar egna grupper för finskspråkiga barn i daghem. Jag frågar: Vad gör den svenska regeringen om man upptäcker brister i kommunernas agerande?

Statsrådet Göran Persson: Vi hade inte anledning att anta att utvecklingen skulle gå i den riktningen att kommunerna inte skulle kunna klara detta ansvar. Den decentralisering som vi genomför i vårt land av en lång rad myndighetsfunktioner och beslut från stat till kommun gäller nästan alla samhällsområden. Vi har genomgående positiva erfarenheter.

Vi följer upp, vi utvärderar och vi drar på så sätt slutsatser av utvecklingen. Skulle det visa sig att utvecklingen går åt fel håll, kan man naturligtvis inte stillatigande åse detta. Vi har emellertid inga som helst indikationer på att vi i detta

¹ Frågan tryckt s. 2645.

sammenheng skulle behöva uppleva en sådan utveckling. Vi har förtroende för kommunerna. De har fått ansvaret. De kommer att organisera verksamheten på ett sådant sätt att vi lever upp till våra målsättningar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 58: Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av ett nordiskt mediepris¹

Frågan, ställd av Mats Nyby, lyder:

Är Nordiska ministerrådet berett att fatta beslut om inrättande av ett nordiskt mediepris på 250.000 FIM, som årligen skulle utdelas i samband med rådets session. Det nordiska mediepriset kunde utdelas till nordisk television- eller radioprogramredaktör eller producent som har gjort en betydelsefull insats för befrämjandet av den nordiska och lokala mediekulturen?

Utdannings- og forskningsminister **Hernes**: President! Vi er fra Ministerrådets side enige med forslagsstilleren om at internasjonaliseringen og kommersialiseringen av mediemiljøet i Norden stiller oss overfor en rekke kulturpolitiske problemer, så vel på nasjonalt plan som på nordisk plan.

Det er viktig å sikre at det blir produsert tilstrekkelig mange og gode program i landene våre, det er viktig å sikre at vi kan utdanne produsenter til mediene på et høyt profesjonelt nivå, og det er viktig å sikre at de gode fjernsynsprogram, radioprogram, film- og fjernsynsserier som produseres når frem til publikum nasjonalt og vil nå vår nærmeste kulturkrets i de øvrige nordiske land - og gjerne videre ut i verden.

På alle disse områdene er det viktig med nordisk samarbeid for å kunne hevde og heve vår kulturelle identitet, som er og må være en forutsetning for all internasjonal utveksling.

Ministerrådet har derfor gjennom de senere år lagt stor vekt på å fremme og forsterke samarbeidet på film- og medieområdet over en bred front, bl.a. gjennom å opprette Nordisk film- og TV-fond, gjennom støtte til nordiske festivaler og gjennom støtte til utdannessamarbeid. Ministerrådet er enig med forslagsstilleren i at det er ønskelig med et forsterket samarbeid på medieområdet i Norden. Men Ministerrådet tror ikke at den rette vei å velge i denne sammenheng er å utdele store priser til enkelte nordiske programprodusenter.

Ministerrådet hadde for øvrig, i forbindelse med kulturhandlingsplanen, en prinsipiell diskusjon over spørsmålet om nordiske priser. Man ble den gang enige om at man ikke ønsket flere priser, idet det ville kunne svekke effekten av de to allerede eksisterende priser: musikkprisen og litteraturprisen.

Når det gjelder størrelsen av programproduksjonen innenfor de nasjonale radio- og fjernsynsorganisasjonene, og når det gjelder antallet av utvekslede program på nordisk plan, har en slik pris neppe noen merkbar betydning. I denne sammenheng er det institusjonenes økonomi, nordiske avtaleregler o.l. som inntar en langt viktigere rolle. Ministerrådet følger i denne forbindelse med stor interesse den omlegging og modernisering av nordvisjonssamarbeidet som nå er i gang.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2649.

E 64: Fråga till Danmarks regering angående nordiska lektorat vid Århus universitet¹

Frågan, ställd av Antero Kekkonen, lyder:

Vilka åtgärder avser Danmarks regering att vidtaga för att i enlighet med intentionerna i Nordiska ministerrådets handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden säkra de finska, de norska och de svenska lektoratens fortbestånd vid Århus universitetet?

Undervisnings- och forskningsminister **Haarder**: Ja, den opfordring kan jeg jo ikke sidde overhørig. Jeg kan forsikre, at de nordiske lektorater ved Århus Universitet vil blive opretholdt. Det vil blive sikret på finansloven for 1992. Specielt om det finske lektorat kan jeg oplyse, at det vil blive opretholdt allerede fra sidste halvdel af 1991, sådan at der altså ikke sker noget brud på det punkt. Dette har faktisk længe været planlagt i Undervisningsministeriet, så der er ikke noget nyt i det. Svaret er altså absolut positivt.

Kekkonen: Herr president! Jag ber att få tacka ministern för svaret och uttrycka min glädje över att saken är i sin ordning.

Diskussionen förklarades härefter avslutad

22

D 1991/8/1989/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1989 angående projekt Nordjobbs fortsättning, **D 1991/9/1990/k**: Meddelande om rekommendation nr 9/1990 angående ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden; **D 1991/10/1990/k**: Meddelande om rekommendation nr 10/1990 angående handlingsprogram för språksamarbete 1990-1995, NordMÅL; **D 1991/11/1990/k**: Meddelande om rekommendation nr 11/1990 angående riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990-1992; **D 1991/12/1990/k**: Meddelande om rekommendation nr 12/1990 angående nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning; **D 1991/13/1990/k**: Meddelande om rekommendation nr 13/1990 angående nordisk kulturfestival

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 21.30

¹ Frågan tryckt s. 2656.

Protokoll

6:e mötet

Fredagen den 1 mars 1991 kl. 09.00 - 13.00

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1), Karin Söder (1-13) och Anker Jørgensen (14-18)

Dagordning

1. Sakdebatt om Baltikum/Östeuropa och Dokument 3: Presidiets Baltikum-program samt Meddelande om rekommendation 45/1989/e om uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa
2. A 910/e Medlemsförslag om miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen
A 915/e Medlemsförslag om ökat nordiskt ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön
A 944/e Medlemsförslag om effektivisering av jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum
A 931/e Medlemsförslag om Östersjö scenario
3. A 921/j Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska länderna och Östeuropa angående frågor som gäller parlamentarism och demokrati
A 928/j Medlemsförslag om stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvandena i öst
4. A 953/t Medlemsförslag om transportsamarbete med Baltikum
5. A 917/j Medlemsförslag om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor
6. A 927/k Medlemsförslag om kultursamarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen
7. A 930/k Medlemsförslag om den nordiska modellen som framtidsutmaning
8. A 954/k Medlemsförslag om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna
9. A 929/s Medlemsförslag om utbyggt samarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjet om miljö
10. A 952/s Medlemsförslag om etablering av ett förkyppliktande miljösamarbete omkring Östersjön
11. Anmälan om val av förmän och vice förmän i utskotten
12. Val av redaktionskommitté
13. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden
1 maj 1991 - 30 april 1993
14. Slutantföranden av de nordiska partigrupperna

15. Bemyndigande för presidiet att utse kommittéer
16. Bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1992
17. Fastställande av tid och plats för nästa session
18. Sessionens avslutande

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Karl-Gunnar Fagerholm, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson och Karin Söder återtagit sina platser i rådet och att Dorte Bennedsen, Gunnar Björk, Grete Knudsen och Olle Östrand lämnat sessionen och ersatts av Hanne Andersen, Gunilla André, Ragna Berget Jørgensen samt Bruno Poromaa.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

Sakdebatt om Baltikum/Östeuropa samt Dokument 3 Presidiets Baltikumprogram och D 1991/45/1989/e: Meddelande om rekommendation nr 45/1989/e angående uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger Dokument 3: Presidiets Baltikumprogram, till handlingarna.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 45/1989/e till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Anker Jørgensen: Nordisk Råd har, som alle ved, i de sidste år været åbent, opmærksomt og aktivt i forbindelse med de store og væsentlige forandringer, der sker i vort nærmeste område.

Vi har arbejdet grundigt med den vesteuropæiske integrationsproces, bl.a. ved en ekstrasession i 1989. Vi har udbygget vore kontakter med Europarådet og med Europa-Palamentet. Vi har udbygget vore kontakter med en lang række europæiske organisationer. Tidligere har vi også holdt særlige luft- og havforureningskonferencer, ikke alene for nordiske lande, men også for 12 andre lande, spændende fra Canada, England og over en del af Europa til og med Sovjetunionen.

Vi har som det afgørende nye kunnet optage samtaler med vore naboer omkring Østersøen. Disse samtaler har især været knyttet til emner som miljø, kultur, handel og menneskelige relationer.

Når det drejer sig om kontakterne over Østersøen, har vi frem for alt udbygget dem med de tre baltiske lande i takt med den demokratiske udvikling, der foregår dér. Det er en udvikling, som vi har støttet med politiske tilkendegivelser og udbyggede kontakter.

De nordiske parlamentarikere ønsker at etablere et nærmere samarbejde med de baltiske lande og Östeuropa. Det er bl.a. kommet til udtryk i et stort antal medlemsforslag, som vi i dag skal tage stilling til her i plenarforsamlingen.

De mange rådsinitiativer har også skabt et behov for at få vurderet, på hvilke områder og i hvilket omfang Nordisk Råd kan og bør engagere sig.

Rådets præsidium har antaget et Baltikum-program, i hvilket præsidiets fastslår, hvilke samarbejdsområder rådet bør prioritere, og efter hvilke kriterier vi bør anlægge samarbejdet. Det program er uddelt i salen.

Jeg skal trække et par vigtige forhold frem fra dette program.

De nordiske lande har arbejdet nationalt i vore regeringer og parlamenter, vi har arbejdet i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råds forskellige udvalg. Også internationalt har vi arbejdet med disse spørgsmål. Samlet er der afsat ganske betydelige beløb, der kan gøres op til flere hundrede millioner kroner, til indsats hos vore naboer, og Nordiske Råds indsats bør nok i første række foregå på områder, som ikke kræver helt specielle økonomiske satsninger, og så i øvrigt med forslag til videre behandling i ministerrådet. Vi kan tilbyde politisk støtte, udveksling af viden og støtte til den parlamentariske og demokratiske udvikling.

Præsidiets foreslår, at Nordisk Råd anbefaler, at ministerrådets budgetramme i de kommende år bør øges til et niveau på ca. 30 millioner kr. om året. Det beløb kommer i tillæg til de investeringer og planer, som regeringerne allerede har besluttet, og som også på et eller andet tidspunkt har været drøftet her i rådet.

Den nordiske indsats bør have et langsigtet perspektiv, og ambitionsniveauet bør vurderes på ny hvert år.

Nordisk Råds hovedopgave i forhold til Baltikum er at debattere og henlede de nordiske landes regeringers opmærksomhed på muligheder for at udvikle dette samarbejde. Det gør vi gennem vore udtalelser og vores rekommandationer. Nordisk Råd skal derfor først og fremmest fungere som initiativtager og pådrivende kraft.

På denne baggrund mener præsidiets, at en række sagsområder bør stå langt fremme i samarbejdet med de baltiske lande:

For det første: Overføring af viden, udveksling af viden. Denne overføring bør omfatte alle de samfundsområder, som har størst betydning for balterne. Det drejer sig om uddannelse, forvaltning, demokrati, social markedsøkonomi og opbygning af samfundets infrastruktur. Ved overgang til markedsøkonomi er det vigtigt med kendskab til den gældende lovgivning og de organisationer, som udgør rammerne og også i høj grad forudsætningerne for markedsøkonomi i Norden.

For det andet: En øgning af den folkelige aktivitet og opbygning af folkelige organisationer. Det nordiske kulturfællesskab og den baltiske kultur skal mødes og inspirere hinanden. Informationsudvekslingen om alle samfundsforhold bør intensiveres. Samarbejdet om massemedierne bør udvikles.

For det tredje: Miljøpolitikken i bredeste betydning bør sættes højt. Ved hjælp af initiativer fra rådets side skal miljøbeskyttelsen udvikles ved større kendskab til miljøforskning og miljøteknologi. Centrale og lokale miljømyndigheder må organiseres i de baltiske lande på baggrund så vidt muligt af de nordiske erfaringer. Alle initiativer og konkrete projekter bør prioriteres og drøftes i nært samarbejde med de forskellige instanser i Estland, Letland og Litauen. Folkelige miljøorganisationer må inddrages i dette samarbejde.

Dette er de overordnede tanker, vi i præsidiets vil arbejde videre med. Det sker naturligvis på baggrund af denne sessions debat og de rekommandationer, der vedtages, og det arbejde, der skal gøres i udvalgene.

Vi vil i de kommende år i langt højere grad end tidligere komme til at debattere internationale - og især europæiske - forhold. Vore regeringer er skeptiske over for en sådan udvikling, men det europæiske er en del af vore hverdagsproblemer, og det er derfor naturligt, at vi som nordiske parlamentarikere tiltager os denne selvfølgeligelige ret. Vort ønske om samarbejde med Estland, Letland og Litauen er blot en del af denne udvikling.

Vi gør det ikke for at øge modsætningerne til regeringerne. Vi gør det, fordi vi også vil være en del af den normale demokratiske beslutningsproces.

Vi gør det ikke for at øge modsætningerne til andre lande. Vi gør det, fordi en åben og fri debat og diskussion - også om ømtålelige problemer - bedre kan skabe forståelse og afspænding.

Norden har en vigtig rolle at spille i den fremtidige udvikling i Europa, og Nordisk Råds session, tror jeg, vil spille denne rolle.

Minister Thor Pedersen: Fru præsident! Nordisk Råd har med rette afsat en hel dag til at drøfte Norden, Baltikum og Østeuropa. Dagens debat vil klart afspejle det kraftige politiske og folkelige ønske i alle de nordiske lande om at fremme og styrke demokrati og frihed i de baltiske lande og vort ønske om at støtte vore naboer i Estland, Letland og Litauen i deres berettigede fredelige færd mod selvstændighed.

Ministerrådet har følt sit ansvar og taget udfordringen op. Vi besluttede i oktober sidste år et arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa. Ideen med programmet er ikke at konkurrere med andre og langt større bilaterale og multinationale programmer, men vi har ønsket at agere hurtigt for at sikre støtten på et tidspunkt, hvor den er mest nødvendig. Vi vil udnytte kapaciteten i det nordiske samarbejde og stille nogle af vore ressourcer til rådighed for de baltiske lande.

Jeg konstaterer med tilfredshed, at vi har nået meget på den korte tid, der er gået, siden beslutningen blev fattet i oktober sidste år, og endvidere at de initiativer, vi har iværksat, er, som det er ønsket af de baltiske lande.

For det første har vi oprettet nordiske informationskontorer i Tallinn, Riga og Vilnius, og jeg kan oplyse, at vi her i mandags udpegede de personer, der skal lede kontorerne. Der er hermed skabt vigtige centre til formidling af kontakter mellem borgere og institutioner i Norden og i de tre baltiske lande.

Lad mig i øvrigt nævne, at det er første gang ministerrådet etablerer sig uden for Norden. Det er ikke tilfældigt, at det sker netop i de baltiske hovedstæder.

For det andet har vi oprettet en stipendieordning for studerende fra de baltiske lande, og vi har handlet hurtigt, for allerede i december 1990 uddelte ministerrådet stipendier til ca. 70 studerende og forskere. Der er tale om, at vi finansierer både uddannelse og ophold i en periode fra 1 til 12 måneder. De første unge baltere har begyndt deres studier først i denne måned, og en ny ansøgningsrunde er sat i gang. Ministerrådet ønsker gennem informationskontorerne i højere grad at kunne kanalisere ønsker fra baltisk side om udnyttelsen af disse stipendier.

For det tredje har vi etableret en pulje, hvor vi kan støtte forskellige projekter til gavn for vore naboer omkring Østersøen. I mandags bevilgede vi penge til de første projekter. Projekterne er i første omgang koncentreret om uddannelse i sprog, journalistik, demokrati og miljø, bl.a. bevaringen af fiskeressourcerne i Østersøen.

Senere på foråret skal ministerrådet tage stilling til flere forslag. Blandt disse er emner som landbrugs-, energi- og arbejdsmarkedsforhold.

Ud over disse tre konkrete initiativer, der er i gang, har vi nu suppleret arbejdsprogrammet, idet miljøforskningssamarbejdet i Østersøområdet indgår i ministerrådsforslaget om nordisk miljøforskningssprogram, og dette forslag bifaldt rådet i går.

Vi har endvidere besluttet at fremme mulighederne for at etablere en nordisk finansiel støtteordning til investeringer i Baltikum via Den Nordiske Investeringsbank.

Jeg vil også gerne nævne, at flere sektorer har taget initiativer inden for egne økonomiske rammer. Det er mit skøn, at ministerrådets samlede aktiviteter i Baltikum og Østeuropa alt i alt beløber sig til ca. 50 millioner DKK i år, og det er inden for vort eget budget.

Herudover vil jeg gerne nævne, at vi har skabt nye muligheder for at forbedre miljøet, især i vore nærområder omkring Østersøen, idet udlånsrammen for investeringsbankens projektinvesteringsslån er forhøjet, og et nyt selskab, Nordisk Miljøfinansieringsselskab, har påbegyndt sin virksomhed.

Jeg er meget tilfreds med at kunne konstatere, at de områder og aktiviteter, vi i ministerrådet har prioriteret, stemmer godt overens med Nordisk Råds ønsker, både som de kommer til udtryk i præsidiets dokument og i de mange medlemsforslag, der er på dagsordenen i dag.

På grund af sagens hastende karakter måtte vi i år finde penge til finansiering af arbejdsprogrammet, hvor det var muligt. Det blev overskuddet fra året 1989, der blev anvendt hertil, og bedre kan det vel ikke anvendes.

I ministerrådet vil vi for året 1992 og efterfølgende år sikre finansieringen inden for det ordinære budget, og i vore prioriteringsovervejelser vil præsidiets forslag naturligvis indgå.

Grethe Lundblad: Fru president! Den utveckling i Östeuropa som har betecknats med uttrycken glasnost och perestrojka har givit nya möjligheter för kontakter och samarbete i Nordens närområden. Inte minst våra grannfolk i Baltikum har sökt kontakter på andra sidan Östersjön och Finska viken. De nordiska länderna och även Nordiska rådet har haft ett samarbete med de folkvalda parlamenten i Estland, Lettland och Litauen.

En utgångspunkt för detta samarbete är vår gemensamma historia och kulturella erfarenheter från tiden före 1940. En annan utgångspunkt är behovet för samarbete av direkt nytta såväl för de baltiska staterna som för de nordiska länderna, t.ex. på miljöområdet och på utbildnings- och kulturområdet. Vi känner det också som vår demokratiska plikt att ge stöd och kunskaper i den demokratiserings- och frigörelseprocess som nu sker i våra grannländer på andra sidan Östersjön.

Vi vill slå fast att användandet av våld för att lösa politiska konflikter är främmande för medlemmarna i Nordiska rådet. Vårt arbete såväl i Norden som internationellt präglas av fredligt samarbete genom i frihet valda församlingar. Ett sådant fredligt samarbete eftersträvas också av de baltiska ledarna.

Vi tycker att allvarligt menade förhandlingar måste - vilket kanske ansatserna till samtal inte har gjort - innehålla möjligheter för balterna att som mål sätta fullständig suveränitet för sina länder. Vi stöder balterna i deras självständighetssträvande, som innefattar också deras rätt att bilda oberoende stater.

Även inom ramen för Helsingforsavtalet anser vi att det finns anledning att vid behov göra uttalanden, ge personligt stöd och vidta konkreta åtgärder som

stöd till utvecklingen mot ökad demokrati och ökad självständighet i Baltikum. Vi anser att Nordiska rådets presidium noggrant bör följa utvecklingen i Baltikum.

Tyvärr är Nordiska rådets ekonomiska resurser små. Även om vi har begärt ökade medel för Baltikumprogrammet för 1992 är det inte fråga om några stora pengar.

Från nordisk sida kan vi genom uttalanden och andra solidaritetshandlingar stödja balternas frihetssträvanden och motverka att det används militära maktmedel.

Miljöfrågorna är viktiga i det kommande samarbetet med Baltikum. Jag har personligen vid resor i de baltiska länderna fått se vilka enorma problem som väntar på sin lösning. Det är mycket viktigt att vi snarast möjligt kan ta itu med konkreta samsarbetsåtgärder för att skydda de baltiska folkens hälsa och den baltiska naturen men också till nytta för Norden, eftersom så oerhört mycket av föroreningarna förs vidare genom luft och vatten till de nordiska länderna.

En annan fråga som också kan bli viktig för de nordiska länderna är flyktingfrågan. Den diskuteras nu fortlöpande av de nordiska länderna bl.a. inom den nordiska samrådsgrupp för flyktingfrågor som leds av statssekreterarna eller motsvarande. För det fall att situationen skulle ändras från vad den är i dag och behov uppstå av att i varje fall under någon övergångsperiod ge skydd åt stora mängder asylsökande från Sovjet är man överens om att lösa problemen i nordisk samverkan. Tanken har varit att passöverenskommelser och bestämmelser som i första hand tar sikte på enskilda fall skall ersättas med en i förväg överenskommen ordning med ansvarsfördelning de nordiska länderna emellan. Jag tycker att det finns anledning att ge fullt stöd för dessa tankar.

Det konkreta samarbete som jag har nämnt och som också bör gälla kommunikationsområdet har ett vidare syfte. Varje byggsten i ett civilt samarbete kan bidra till att bygga upp den nödvändiga grunden för demokratiska, oberoende stater i Baltikum. Därmed blir de också bidrag till den frigörelseprocess som vi så varmt välkomnar. Naturligtvis kan alla dessa byggstenar rivas ned, om den demokratiska utvecklingen skulle stoppas och de baltiska folkens önskan om självständighet skulle svikas genom utifrån insatta åtgärder.

Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet kommer att tillsammans med våra regeringar i internationella organ arbeta för de baltiska folkens välfärd och likaberättigande, liksom vi också i Nordiska rådet vill sätta in alla krafter för att stödja en god utveckling i Baltikum.

Syse: Ærede president! Den konservative gruppen mener at Presidiets Baltikum-program, Ministerrådets arbeid og i det hele Rådets engasjement i Baltikum-spørsmålet er av de mest betydningsfulle skritt fremover i Nordisk Råds arbeid og arbeidsmåte. Det er også et meget viktig ledd i en lang, mangehundreårig historisk prosess, hvor Estland, Latvia og Litauen har vært og er våre naboer. Store deler av Norden har gjennom historien hatt nære forbindelser med området.

Mange i denne sal kjenner til det gamle sagnet om dengang Danebrog falt ned fra en sky ved Tallinn, og derav navnet "den danske byen".

I snart et halvt århundre har våre naboer befunnet seg i mørke under det sovjetiske diktaturet, og dermed vært fratatt kontakt med resten av verden. I Norge taler vi ofte om "fem lange og tunge år" under okkupasjonen. I de baltiske land er det 50 lange og tunge år under fysisk og ideologisk okkupasjon. I disse lange og mange år har store sosiale, økonomiske og politiske problemer

bygget seg opp. Kommunismens historiske ansvar og skyld er stor, og dens arv er tung å bære.

Balterne står nå midt oppe i arbeidet med å vinne sin frihet og sitt demokrati. Vi ønsker å stå sammen med dem. For uten frihet og en demokratisk utvikling kan man ikke løse de andre problemene som disse landene står oppe i.

Estland, Latvia og Litauen har vekket en hel verden og gjort det klart for alle at de vil ha sin nasjonale frihet og sin statlige selvstendighet tilbake. Denne selvstendighet må bygge på internasjonal anerkjennelse. Små land kan i det lange løp ikke overleve om ikke deres eksistens anerkjennes. Jeg tror det var Stalin som i sin tid sa at med geografien diskuterer man ikke. Det er da også geografis imperativ som sier at det er i det øyeblikk de baltiske stater også anerkjennes av Sovjet, at landenes fremtid er sikker og stabil. Derfor er det nødvendig med forhandlinger og samtaler mellom de baltiske landene og Moskva. Det er der nøkkelen til selvstendighet ligger. Der må de nordiske land fortsette sitt press.

Internasjonale forhandlinger kan skje på mange måter. De baltiske land ønsker en internasjonal konferanse. Det kan være en riktig fremgangsmåte. Det kan vel også være slik at KSSE er det mest naturlige forum for å gå videre.

Dette kan bli en lang prosess. Det gjør det viktigere en noensinne at vi på alle de områder vi har mulighet, støtter balternes anstrengelser for å bygge ut og styrke sin selvstendighet.

Signalene fra Moskva til Nordisk Råds sesjon har klart vist at det vi sier og gjør, har betydning. Moskva har simpelthen gitt oss en kvittering på vår betydning. Det bør være en spore til å fortsette med å støtte balternes kamp for frihet og selvstendighet med de midler vi har til rådighet.

Nordisk Råd kan gi viktige bidrag. Men da må vi også erkjenne våre begrensninger. Nordisk Råd kan ikke gi de ulike nordiske land direktiv om hvordan de skal utforme sin utenrikspolitikk, men vi tar heller ikke imot noe direktiv fra andre nasjoner utenfra om hva vi skal mene eller gjøre. Den konservative gruppen støtter det Baltikum-program som Presidiet har vedtatt.

Jeg vil også støtte det presidenten sa tidligere i dag, om at Nordisk Råd først og fremst fungerer som initiativtaker og pådrivende kraft og som forum for debatt.

Nordisk Råd kan også vise de baltiske land en samarbeidsmodell, en samarbeidsmodell som kan bli en inspirasjonskilde i arbeidet med å utvikle politisk og økonomisk styrke.

Etter hvert som det Baltiske Rådet bygges ut og blir sterkt, kan vi også forsterke og formalisere samarbeidet mellom Nordisk Råd og et Baltisk Råd på område etter område. Det er denne samarbeidsmodell vi ønsker. Det finnes en baltisk og en nordisk identitet vi vil respektere og forsterke gjennom et nært og omfattende samarbeid.

De nordiske landene har noe forskjellige utenrikspolitiske forutsetninger. Men det er viktig å ha en felles strategi for en trinnvis erkjennelse og anerkjennelse av de baltiske statenes selvstendighet.

Alle de nordiske land har tatt det første betydelige skrittet: å erkjenne balternes rett til selvstendighet og støtte aktivt opp om deres frihetsarbeid.

Deretter har vi erkjent de baltiske parlamenter som legitime representanter for det baltiske folket, og dermed også de regjeringer som bygger på disse parlamenter. Dette viktige skrittet har ikke minst Nordisk Råd tatt ved å innby de tre baltiske parlamentene til denne sesjonen.

Enkelte arbeider også med å etablere diplomatiske forbindelser. Det vil aldri være det første, men alltid det siste skrittet i en prosess som trinnvis virkelig gjør selvstendigheten, og som vi må være beredt til å gi vår fulle støtte. Vi vil alle ta dette skritt så snart det er mulig.

Etter hvert skritt vi tar, er det alltid mulig å ta enda ett til. Dermed får vår politikk en kontinuerlig kraft gjennom hele denne vanskelige og lange prosessen for balternes selvstendighet. I dette arbeidet må også demonstrasjonspolitik av hjemlige årsaker vike. Det er balternes sak det gjelder, ikke vår.

Alsaker: Ærede president! De baltiske land er våre naboer, og vi har nære bånd både kulturelt og historisk. De baltiske land trenger nå vår oppmerksomhet, støtte og hjelp. Igjen å glemme Baltikum vil gi lederskapet i Kreml frie hender.

Vi må innrømme at situasjonen i de baltiske land er labil. Utviklingen kan gå begge veier. I denne sammenheng er det interessant å konstatere at det gryende demokrati i Sovjetunionen har mange varme og sterke forsvarere. Dagen etter den berømmelige natten i Vilnius marsjerte hundretusener i Moskvas gater. I det russiske parlament ble ofrene i Vilnius minnet med ett minutt stillhet.

Vår støtte til de baltiske land har, slik Presidiet uttrykker det i sitt Baltikum-program, til hensikt å fremme den påbegynte utvikling mot demokrati og selvstendighet i de baltiske land. Våre holdninger og handlinger har selvsagt også betydning for den internasjonale opinion.

De baltiske land ble okkupert i 1940. Den annen verdenskrig er således ikke over for disse land. Landene har aldri blitt stemt inn som republikker i Sovjetunionen. De er villige til forhandlinger på alle områder, men ikke om selve retten til selvstendighet - og forhandlingene bør ikke skje under press og trusler.

Frie, folkevalgte parlamenter i Baltikum har fattet selvstendighetserklæringer. I Litauen 9. februar ble selvstendighetsvedtaket bekreftet med overveldende flertall av folket i en folkeavstemning.

Det vi alle nå ønsker, er forhandlinger og dialog istedenfor vold. Vi må da opptre slik at vi kan påvirke begge parter i denne konflikten til nettopp dialog og forhandlinger.

I denne uken møttes utenriks- og forsvarsministrene i Warszawapakten i Budapest for å oppløse alliansen. Dette er et stort og viktig skritt. Onsdag og torsdag var stats- og regjeringssjefene fra Comecon-landene, som også skal oppløses, samlet.

Dette er en naturlig utvikling. Østeuropeerne søker seg raskt og bastant mot Vest-Europa. Det kan i denne raske prosess være en fare for at det kan bygges opp nye blokker - Sovjetunionen på den ene side og det øvrige Europa på den andre side. Vi må arbeide for at slike blokker ikke bygges opp. Vi må også huske på at en av de mange forutsetningene for frigjøringsprosessen i Øst-Europa også var Sovjetunionens eget behov for økt økonomisk og teknologisk samarbeid med Vest-Europa.

Jeg vil hevde at Ministerrådet og også Presidiet raskt kom på banen med samnordiske tiltak. Dette har vi i Midten- gruppen arbeidet aktivt for. Ministerrådets arbeidsprogram for Baltikum, med opprettelse av informasjonskontorer, opprettelse av stipendieordninger for studenter og et fond til støtte for østersjølandene er et viktig praktisk håndslag.

Jeg viser også til de mange ulike tiltak på miljøfronten som også omfatter Øst-Europa og østersjøområdet. Samnordiske tiltak er viktig for å understreke Nordens vilje til samarbeid og støtte til de baltiske land.

Det er likevel av betydning å ha klart for seg at samnordiske tiltak bare kan bli et supplement til nasjonale, bilaterale tiltak samt den aktivitet som springer ut fra frivillige organisasjoner og deres stadig økende kontakt med de baltiske land. Derfor bør folkebevegelser og andre gis muligheter til et økt samarbeid. Jeg viser i denne forbindelse bl.a. til landbruksorganisasjonenes arbeid med å sende landbruksmaskiner til Baltikum, og til den økende kontakt på den kulturelle sektor.

Det er også tankevekkende at det pr. i dag, etter det jeg har fått opplyst, er ca. 2 000 studenter fra Estland i Finland.

Vi må nå steg for steg bygge ut vårt praktiske samarbeid med de baltiske land. Rammene og prinsippene og også begrensningene for dette samarbeidet vil helt sikkert bli et tema i Nordisk Råd fremover. Det er nå trukket opp i Presidiets Baltikum-program, og Midten-gruppen støtter dette.

I Norden har vi trygge og stabile demokratier. Vi har plikt til å si fra når menneskerettigheter blir overtrådt, og når folkevalgte forsamlinger trues. Derfor reagerte vi også umiddelbart på den sovjetiske opptreden i januar. Det er nå viktig at de nordiske land markerer og følger dette opp f.eks. innenfor KSSE.

Vi er selvfølgelig i vår fulle rett til å invitere hvem vi vil, og vi avviser derfor den sovjetiske kritikken mot at fremtredende baltiske representanter ble invitert som gjester til denne sesjonen.

Frigjøringsprosessen i Øst-Europa stiller oss overfor viktige utfordringer. Det er nå vår oppgave å bygge ut samarbeidet praktisk. Vi har også et behov for å bygge ut samarbeidet med Sovjet og de østeuropeiske landene. Arbeidet for å stoppe forurensningene på Kola-halvøya og i Østersjøen er viktige prøvestener i denne sammenheng.

Jeg håper at de baltiske statene etter hvert som de forhåpentlig vinner større selvstendighet, kan bygge opp et Baltisk Råd. Et slikt råd kan fremme både samarbeid innad i Baltikum og samarbeid med Nordisk Råd.

De baltiske land kan kanskje ha en vanskelig vei å gå for å gjenvinne sin selvstendighet. De skal vite at de har vår støtte.

Lars Werner: Fru president! Vi är från den vänstersocialistiska gruppen naturligtvis glada över att vi kan föra den här debatten i Nordiska rådet. För fyra fem år sedan hade det varit som att svära i kyrkan att diskutera de här frågorna. Så fort har utvecklingen gått.

Men jag vill samtidigt säga - och det kommer från hjärtat - att jag vill varna för att låta vacker retorik om de baltiska staternas rättigheter ersätta de frågor som vi brukar kalla de traditionella i Nordiska rådet.

Jag hade inte tänkt polemisera mot min gamle vän Jan P. Syse, men när han talar vackert om strävandena för självständighet och demokratisering i Baltikum slår det mig att han samtidigt innerst inne är beredd att uppge en del av detta, eftersom han vill att vissa länder skall sätta full fart in i EG. Nu är det ändå sagt, Jan P. Syse!

Vi är glada över att vi kan föra den här debatten, men vi är ännu gladare för att den debatten är ett resultat av den utveckling som har ägt rum i de östeuropeiska länderna och i de baltiska staterna. Vi välkomnar representanter för de baltiska republikerna i Nordiska rådet. Samtidigt måste vi beklaga den konservativa utveckling som har ägt rum, det bakslag som har inträffat genom att de konservativa krafterna i Sovjetunionen tycks ha gjort vissa framsteg under de senaste månaderna.

Men trots detta beklagliga bakslag är situationen ändå bättre i dag än innan man började tala om glasnost och perestrojka. Jag tror att man måste ha detta som en rimlig utgångspunkt om man skall vara realistisk.

Vår utgångspunkt är den att en framgång för självständighets- och demokratiseringssträvandena i Baltikum kan nås endast via förhandlingar. Jag sade vid sessionens början i tisdags att man ibland undrar om den sovjetiska centralmakten någonting har lärt av utvecklingen i Ungern 1956 och i Tjeckoslovakien 1968, om den tror att den med våld och brutal militärmakt kan stoppa och krossa de strävanden som finns i de baltiska staterna.

Jag tror att det ändå pågår en diskussion inom den sovjetiska centralmakten. Det kan naturligtvis för många vara litet svårt att bedöma detta, men jag tror att vi skall vara litet försiktiga och inte försöka använda detta läge för att vinna lättköpta politiska poäng på hemmaplan. Frågan är alltför stor för det.

Jag säger detta mot bakgrund av den debatt vi har fört i juridiska utskottet och som inte har varit alltför uppbygglig. I varje fall har man från ett partis sida försökt tillskansa sig lättköpta framgångar inrikespolitiskt i den här frågan. Samtidigt erkänner vi självkritiskt att vi inte har hanterat den riktigt bra, och vi har gjort vissa erfarenheter som vi kanske kan ha nytta av i framtiden.

Jag tror inte att det samarbete som skall och måste äga rum med de baltiska republikerna skall gå via medlemskap i Nordiska rådet för dessa. Det kan ske via ett samarbete med ett baltiskt råd eller kanske direkt via ett Östersjöråd. Det är något som vi får undersöka.

Jag vill till slut säga att vi inte skall inge vännerna från Baltikum några falska illusioner om att vi direkt skulle kunna ta in dem som medlemmar i Nordiska rådet. Jag tror inte på den vägen. Jag tror mera på ett rejält samarbete i miljöfrågor, sociala frågor och demokratiseringsfrågor och på ett parlamentariskt samarbete. Vi har i alla partier ett gott samarbete med de baltiska republikernas olika partier. Låt oss fortsätta med det, men låt oss samtidigt vara realist. Det finns tillräckligt många bra och konstruktiva förslag, inte minst från vår grupp - vi har rätt många sådana, men också andra har goda förslag. Låt oss fortsätta på den vägen, men låt oss också vara politiska realister!

Pia Kjærsgaard: Fru præsident! Når Nordisk Råd nu i dag er slut, tager de forskellige deltagerlandes medlemmer hjem igen, og så begynder hverdagen. På samme måde vil deltagerne fra de tre baltiske lande, som vi har mødt her i Nordisk Råd, tage hjem til deres hverdag. Og hvad tager de så med hjem herfra? Kan de bruge alle de skulderklap og fine ord, de har modtaget, til noget konkret, eller kommer de stort set lige så tomhændet hjem, som de kom?

Efter at jeg for kort tid siden havde lejlighed til at besøge Baltikum, må jeg sige, at det var en utrolig stærk oplevelse at se og opleve den stærke fædrelandskærlighed, der strømmer igennem disse tre lande, der kæmper for deres selvstændighed.

Nordisk Råd var et nærliggende forum at søge denne opbakning i, og derfor indleverede Den Liberalistiske Gruppe to forslag, som vi ønskede behandlet af deltagerne i Nordisk Råd.

For det første ønskede vi undersøgt mulighederne for at oprette diplomatiske forbindelser med Baltikum. For det andet bad vi om, at det blev undersøgt, hvordan man stillede sig til, at Baltikum blev medlem af Nordisk Råd. Begge forslag har man afvist at behandle, og efter den gang hykleri kan jeg ærlig talt ikke se, hvilken alvorlig berettigelse Nordisk Råd har.

I stedet for at diskutere ligestilling og nogle transportproblemer burde Nordisk Råd have diskuteret en langt mere alvorlig sag, nemlig de ting, Den Liberalistiske Gruppe havde foreslået. Vi har udelukkende hørt en masse pæne ord om Baltikum fra denne talerstol. Det er godt, men det er bare ikke nok. Der har ikke været noget konkret, som deltagerne fra Baltikum kan vende hjem med i deres triste hverdag.

Jeg vil godt udtrykke min beklagelse over den passivitet, som Nordisk Råd har udvist i denne sag, og selvfølgelig vil Den Liberalistiske Gruppe stemme for hvert evig eneste forslag, der kommer til afstemning om Baltikum, hvis det kan gavne Baltikum.

Det er meget flot at kunne sige en masse, men gøre så lidt, og jeg finder faktisk ikke, at vi kan være denne slatne holdning bekendt. Det er nabolande til Norden. Det er lande, som ligner vores utrolig meget, og jeg tror, vi har den opfattelse, at hvis det var et af vores lande, der kom i den situation, som de baltiske lande er, så ville vi foretrække, at naboerne hjalp os - ikke alene med at udtrykke sympati, men også med konkret handling. Det er lande, som har historie fælles med os, og alligevel nøjes man med at gemme sig bag ord. Det er ærlig talt pinligt og viser, hvor overflødigt Nordisk Råd er til at tage væsentlige beslutninger.

Men Baltikum har ikke blot en fortid. De vil også have en fremtid i frihed og selvstændighed. De ønsker ikke at bøje nakken for den russiske bjørn, og det synes jeg heller ikke at vi andre burde gøre.

Jeg mener, at vi kunne have givet vores bidrag til, at det ville ske hurtigere ved dels at oprette diplomatiske forbindelser, dels som sagt at undersøge mulighederne for at få Baltikum med i Nordisk Råd. Jeg har mine tvivl efter denne Nordisk Råds session.

Til slut vil jeg ønske de lande i Baltikum, som endnu ikke har haft en afstemning om deres frihed og selvstændighed, den størst mulige majoritet for en selvstændighed.

Syse: Ærede president! Jeg vil ikke gå inn i noen omfattende polemikk. Jeg går ut fra at vi alle i denne sal egentlig har det ønsket at det vi vil, er å støtte opp under de baltiske lands selvstendighets- og frihetskamp.

Men Pia Kjærsgaard kom til å si at deres forslag var avvist behandlet i Juridisk utvalg. Det som er den faktiske kjensgjerning, er at vi vil ta dem til behandling på en normalprosedyre og dermed til en seriøs behandling. Det er en meget viktig forskjell fra det inntrykk hun søkte å skape.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg synes heller ikke, at man skal gå ind i en voldsom polemik med fru Pia Kjærsgaard. Hun er ny i Nordisk Råd. Hun har overhovedet ikke været med i diskussioner tidligere. Hun har ikke været med i det omfattende arbejde, der er pågået i Nordisk Råd i de sidste næsten to år, for at komme dertil, hvor vi er i dag. Det har været hårdt, trangt, men det er flot, at vi er nået hertil, og det er uhyggeligt, at der nu skal slås politisk plad på denne alvorlige sag fra liberalisternes side.

Fru Pia Kjærsgaard kom med sit forslag den 22. februar i år. Den 22. februar i år kom forslaget på bordet, og står så hun her og siger, at det er blevet afvist. Det er ikke rigtigt.

Jeg vil appellere til både tilhørere og Nordisk Råd-medlemmer om, at vi nu står samlet, som vi har gjort hidtil i denne sag, og ikke slår indenrigspolitisk

plat på en dybt, dybt alvorlig sag, som involverer mange, mange flere end os, der er repræsenteret her i dag.

Sighvatur Björgvinsson: Fru præsident! Juridisk udvalg har behandlet Baltikum bl.a. på to møder i Helsingør i november. Juridisk Udvalg har behandlet omorganisationen i Nordisk Råd og ændringer i Helsingforsaftalen på to møder i Helsingfors i februar. Juridisk Udvalg slutbehandlede disse sager på et møde i søndags.

Den Liberalistiske Gruppe har ét medlem i det juridiske udvalg, Pia Kjærsgaard. Hun var ikke til stede på vores møde i Helsingør i november. Hun var ikke til stede på vores møder i Helsingfors i februar, og hun var ikke til stede på mødet i søndags i København.

Juridisk Udvalg fik først at høre om hendes og hendes partigruppens forslag i mandags, dvs. for fire dage siden. Selv om forslagsstillerne ønskede, at udvalget færdigbehandlede sagen på et ekstramøde under sessionen, så besluttede udvalget, at forslagene skulle behandles på en normal og seriøs måde. Det er blevet gjort.

Demokratiet hviler på bestemte regler og skikke. Den, som ikke respekterer disse regler og skikke, respekterer ikke demokratiet.

Søren Hansen: Den gamle, kloge Æsop skrev for 2.500 år siden en fabel om en lille frø, som var så utilfreds med sin liden størrelse, at den begyndte at puste sig op. Den pustede og pustede og pustede, den ville være stor som en okse. Men til sidst sprak den.

Vi skal passe på, at vi ikke i denne sag kommer til at puste os op til overstørrelse. Det vil ikke være godt for de baltiske lande, hvis de troede, at de nordiske lande og Nordisk Råd var store og kraftfulde som okser, når realiteten er, at vi såmænd kun er en række lande, der i et samarbejde her i Nordisk Råd så klogt som muligt, så seriøst som muligt, med så langt træk som muligt, vil trække udviklingen i den rigtige og fornuftige retning.

Kirsti Kalle Grøndahl: President! Etter å ha hørt på Pia Kjærsgaard må jeg si at hun minner meg om dem som er imot prester, men for kvinnelige prester. Hun er imot Nordisk Råd, men altså for et Nordisk Råd som inlemmer Baltikum.

Jeg tror at det i denne saken er viktig å understreke at de baltiske stater - verken enkeltvis eller samlet - har søkt om noen opptakelse i Nordisk Råd. Nordisk Råd er et samarbeid mellom de fem nordiske landene og tre selvstyrte områder. Det har på en lang rekke områder ført til harmonisering og tilpasning av lover og regler. Det er i dag bl.a. rettslig, sosialt og utdanningsmessig så avvikende fra lovgivningen i de baltiske områdene, at det heller ikke av den grunn er aktuelt å oppta landene som medlemmer i Nordisk Råd. Dette er de baltiske representantene som har møtt her i Rådet som gjester, meget klar over, og dette har de helt tydelig gitt uttrykk for.

Jeg tror at vi fortest mulig skal avvise diskusjonen om å ta opp Baltikum i Nordisk Råd. Derimot skal vi gjøre alt vi kan for å knytte et nært samarbeid mellom vårt område og det baltiske området. Et slikt samarbeid vil vi kunne gjøre på en lang rekke praktiske områder, og vi allerede kommet godt igang med oppstartingen. Vi vil også prøve å tilskynde utviklingen av et Baltisk Råd slik at vi forhåpentligvis om ikke lenge får et regionsorgan i det baltiske området som vil være en tett og nær samarbeidspartner til Nordisk Råd.

Det den Liberalistiske Gruppen har gjort i denne saken, er, som mange andre har understreket, å undergrave Nordisk Råds virksomhet, og de forsøker å slå innenrikspolitisk gevinst på en meget vanskelig og følsom sak.

Alsaker: Ærede president! Ingen kan være i tvil om at Nordisk Råd har til hensikt, slik det står i Baltikum-programmet til Presidiet, å fremme den påbegynte utvikling mot demokrati og selvstendighet i de baltiske land. Men da må vi opptre slik at vi kan påvirke positivt begge parter i konflikten, og begge parter i denne konflikten det er de baltiske landene på den ene siden og Sovjetunionen på den andre siden. Vi må nå påvirke til dialog og til forhandlinger, og det er vi i gang med - vi bygger opp holdninger, vi påvirker internasjonalt, vi påvirker også innad i Sovjet, og vi arbeider steg for steg med å bygge ut det praktiske samarbeid med de baltiske landene. Å begynne å fekte med medlemskap i Nordisk Råd før de baltiske land engang har søkt om et slikt medlemskap, og rett og slett lukke øynene for realitetene, maktrealitetene i de baltiske land, det har kun ett formål, å skåre billige innenrikspolitiske poeng.

Werner: Fru president! Når jeg hör Pia Kjærsgaard tänker jeg på att jag i 19 1/2 år har tvingats lyssna på representanter för fremskridtspartiet, som det hette från början, vilka egentligen ville lägga ned Nordiska rådet. Det vore kanske en rimlig tanke för er. Nu försöker Pia Kjærsgaard göra sig till talesman för dem som vill slåss för ett utvidgat Nordiskt råd. Först skall ni alltså avveckla, och sedan skall ni utveckla. Det påminner om en del kärnkraftsentusiaster i Sverige.

Pia Kjærsgaard! Jag anses vara normalbegåvad, men jag förstår inte det här. Kan du förklara hur liberalisterna - denna förtjusande benämning; jag förstår inte varför en verklig liberal inte protesterar mot den - först vill avveckla Nordiska rådet och sedan vill utveckla det via inlemmande av de baltiska staterna?

Jag måste säga: Skaffa er bättre frågor att driva inrikespolitik med! Ni är inte trovärdiga på den här punkten.

Pia Kjærsgaard: Ja, men det er da godt, at man i en parlamentarisk forsamling kan se, at der er nogen uenighed. Det ville egentlig være underligt, hvis vi alle sammen var enige, og så var denne forsamling endnu mere overflødig, end jeg har givet udtryk for. Jeg har oplevet mange hårde ord, og det gør sådan set heller ikke noget, jeg har ikke spor imod, at vi får debatten i gang.

Men det kan jo ikke komme bag på forsamlingen, at Den Liberalistiske Gruppe har stillet forslaget om at optage Baltikum i Nordisk Råd og undersøge de juridiske muligheder for, om det kunne lade sig gøre. Det er jo det, forslaget drejer sig om. Vi forventer ikke, at man fra næste session kan optage Baltikum, men vi har bedt om, at man undersøger mulighederne for det. Det er det, vi har bedt om, og det føler jeg trang til at understrege.

Jeg har faktisk hørt mange sige så mange pæne ord om Baltikum, at vi fandt det oplagt at komme med dette forslag. Og det er jo ikke første gang, det kommer, så det kan ikke komme helt bag på forsamlingen. Det har været fremført før af Fremskridtspartiet.

Og jeg må sige til hr. Lars Werner, at vi stadig væk hedder Fremskridtspartiet. Fremskridtspartiet i Norge og Fremskridtspartiet i Danmark har altså dannet Den Liberalistiske Gruppe. Det synes vi er ærlig talt er pænere for frihedselskende partier end det, som nogle kalder Mittengruppen, Den Socialdemokratiske Gruppe eller hvad de andre grupperinger i Nordisk Råd kalder sig.

Når man ønsker at indlemme Baltikum i Nordisk Råd, og man så samtidig får skoser for, at man vil nedlægge Nordisk Råd, skal man jo forstå, hvad der bliver talt om. Jeg er klart imod Nordisk Råd i den opbygning, som Nordisk Råd har i dag, og efter denne session er jeg bestemt blevet endnu mere imod, end jeg har været før. Når man kan bruge timer til at diskutere ligestilling, hvorfor i alverden kan man så ikke tage stilling til alvorlige problemer? Når man kan bruge timer til at diskutere transport og miljø, så synes jeg, dette emne havde været bedre at tage på dagsordenen.

For at Nordisk Råd overhovedet skal have sin berettigelse, burde vi give en håndsrekning til lande, der i allerhøjeste grad trænger til en håndsrekning. Jeg tror, at vi nordiske lande i alt for høj grad er vant til den frihed, vi har, og ikke forstår, hvad der sker i Baltikum, når man ikke kan tage den opfordring, der er kommet fra Den Liberalistiske Gruppe, alvorligt.

Jeg beklager meget de bemærkninger, der har været om, at vi bare ønskede at slå indenrigspolitisk mønt - det gør vi absolut ikke. Vi har i hvert fald mødt modstand her i Nordisk Råd og får det givetvis også i de forskellige parlamenter rundt omkring i de nordiske lande.

Så skal jeg sige med hensyn til det, der er sket i udvalget, og at jeg er ny i Nordisk Råd: Ja, det er korrekt, jeg har kun været medlem af Nordisk Råd siden valget i Danmark i december 1990, men det betyder jo altså ikke, at jeg ikke ved en disse om, hvad der foregår. Jeg synes, det var nogle billige bemærkninger, som man kom med.

Jeg skal også sige, at med hensyn til udvalgsarbejdet har vi ikke gjort andet fra Den Liberalistiske Gruppe end det, præsidiasekretæren sendte et brev til udvalget om. Det er det eneste, der ligger i det.

Marjatta Väänänen: Fru president! Efter denna ordväxling vill jag återkomma till dagens stora egentliga sak, - Baltikumfrågan. Jag konstaterar att vi i Finland så innerligt önskar att våra nära grannar, de baltiska länderna, når de mål de har ställt upp.

Samarbetet mellan Baltikum och Finland har under de senaste åren först och främst varit ett praktiskt samarbete. Vi har försökt hjälpa och stöda våra grannländer på alla möjliga, fredliga och konstruktiva sätt samtidigt som vi i diskussionen har undvikit skärpta ordalag.

Eftersom finska och estniska är besläktade språk och i en stor del av Estland kan människorna tala finska - tack vare finska TV-program som kan ses där - har praktiska förutsättningar funnits för samarbetet med Estland. År 1990 beviljades 100 000 ester visum till Finland, och under senaste år har 700 000 båtresor gjorts från Tallinn till Finland. Finska jordbruksorganisationer har hittills skickat över 2.000 jordbruksmaskiner till de ca 3.000 estniska jordbrukare som startat som privatföretagare samt till de nya mönstergårdar som grundats i närheten av Dorpat. För närvarande finns det långt över 200 unga ester som praktikanter och elever vid jordbruks- och andra yrkesanstalter i Finland. Finlands stat har beviljat medel för deras studier och uppehälle. Dessutom finns det för närvarande många tiotals estniska elever, vilkas kostnader betalas av en privat finländare eller organisation.

Många vetenskapliga organisationer och kulturorganisationer har inbjudit och betalat kostnaderna för sina estniska kollegers studier och forskningsarbete i Finland, för att de därigenom skulle kunna uppnå den aktuella internationella nivån på sitt område. Olika folk rörelser har till sina systerorganisationer levererat olika förnödenheter som för närvarande saknas i Estland. Exempelvis har en

kampanj för insamlandet av elektriska skrivmaskiner varit omfattande. De finländska förläggarna har nyligen skickat 50.000 läroböcker till Estland, 60 000 till Ingermanland och 10 000 till Sovjetkarelen samt nästan 10 000 exemplar av fack- och skönlitteratur till dessa områden.

Sällskapet för finsk litteratur levererar kostnadsfritt till forskare och korresponderande medlemmar vid universiteten i Baltikum, Ingermanland och Karelen de böcker som de önskar få på följande områden: folklöre, språk och litteratur samt kulturhistoria. Med en del estniska förläggare har man haft redaktionellt och produktionsmässigt samarbete och expertutbyte samt utbildning. Översättningsrättigheter har överlämnats till Estland utan debitering.

I Helsingfors har man i början av februari öppnat Estlandinstitutets kulturcentrum i Friedberg Tuglas föreningens lokaler i början av februari. I dessa lokaler förmedlas kännedom om Estlands kultur och arrangeras kurser i estniska språket.

Talar man med vilken finländare som helst så är han eller hon på ett eller annat sätt med i samarbetet med Estland genom församlingar, idrotts- eller hushållsorganisationer, agronomer, bibliofiler, etnologer, museiföreningar, historieforskare, läkare, småföretagare eller någon annan förening. Också riksdagen har en egen förening för samarbetet med Estland.

På tal om riksdagen i Finland godkände den resurser för miljövården med Östersjöländerna i detta års budget, samt 300 miljoner mark som räntestödsbefogenheter. Statsanslag har också reserverats för transport- och distributionskostnader för de varor som folkrörelserna levererar till länderna i Östeuropa.

På den ekonomiska sidan svarar Finland för 40 % av utländska ekonomiska investeringar i Estland. Finland har tiotals samföretag i Estland. Dessa är företag för färgproduktion, husbyggnad och livsmedelsföretag. Det stora oljebolaget Neste Oy förbereder för närvarande ett bensinservicenätverk för Estland, för att nämna ett fåtal ekonomiska projekt.

Fru president! Jag har givit en del uppgifter om det praktiska samarbetet som Finland idkar i riktning mot Baltikum och i synnerhet Estland. Man kan säga att detta samarbete har i Finland fått karaktären av en folkrörelse.

Miljöminister Per Stig Møller: Fru præsident! Jeg synes, det er ganske udmærket, at Nordisk Råd slutter sin session her med en dag om Østersøen og Baltikum, og jeg tror, det vil være en god idé, om vi, indtil de tre baltiske lande alle tre er frie og selv suverænt kan vælge deres tilknytningsforhold, slutter Nordisk Råd med et sådant døgn. Måske skulle man netop sørge for, at et Nordisk Råd altid har den sidste dag, hvor man diskuterer Baltikum. Men så ville det nok også være en god idé, om De Baltiske Lande havde taleret i den forbindelse.

Det er jo sådan, at begivenhederne på den storpolitiske arena har givet os nye muligheder for at forene kræfterne i Østersøområdet og intensivere arbejdet med at genoprette den økologiske balance i Østersøen.

I et miljøsamarbejde med dette perspektiv er det oplagt, at De Baltiske Lande inddrages, og der er ingen tvivl om, at det er samarbejdet om miljøet, der i dag udgør den bedste mulighed for at binde landene tættere sammen politisk.

Østersølandene har i en årrække samarbejdet inden for rammerne af Helsingforskonventionen. Dette arbejde har været betydningsfuldt, og det har medført, at der på visse områder er sket en kraftig forbedring af miljøet.

Den voldsomme stigning af fosfor og kvælstof, som blev registreret op igennem 1970'erne, er nu begrænset, og indholdet af en række miljøfarlige stoffer i

levende organismer er nu faldet til så lave niveauer, at situationen kan siges at være under rimelig kontrol.

På samme måde har vi efterhånden fået begrænset forureningen fra skibe og havnefaciliteter, og det må fastslås, at hovedindsatsen skal rette sig mod den landbaserede forurening, der ikke mindst har hærget Estland og Letland.

Et af de vigtigste resultater i det hidtidige samarbejde er deklARATIONEN fra 1988 om beskyttelse af havmiljøet i Østersøen. Heri fastslås målsætningen om en halvering af udledningerne af næringssalte, tungmetaller og miljøfremmede stoffer så snart som muligt og senest i 1995.

Det arbejde, som hermed er indledt, skal videreføres. Men samtidig skal vi udnytte de muligheder, vi har fået for et intensiveret samarbejde. Det er blevet styrket i kraft af nye finansieringsmuligheder dels gennem de internationale banker, dels gennem forskellige former for bistand fra de øvrige vestlige lande og dels gennem vores egen Nordiske Investeringsbank.

Den danske regering har i februar fremsat lovforslag om miljøstøtte til Østeuropa. Forslaget vil indebære, at der afsættes i alt 500 millioner kr. til støtte for miljøforbedringer i Østeuropa, herunder naturligvis De Baltiske Lande. Vi har sat ind i bemærkningerne, at støtten forudsætter en bevægelse i den rigtige retning i demokratiprocesen. Dermed støtter vi også De Baltiske Landes demokrati og er med til at søge at sikre, at der ikke sker de ting, som blev forsøgt i begyndelsen af dette år.

Det er vigtigt, at den viden og erkendelse, vi har opnået igennem 1970'ernes og 1980'ernes miljøpolitik i de nordiske lande, som traditionelt har været foregangslande på miljøområdet, udnyttes, når vi skal være med til at forbedre miljøet i Østlandene.

Anvendelse af forsigtighedsprincippet, indførelse af renere teknologi, er ved at vinde indpas overalt, og det skal være med i det østeuropæiske samarbejde.

Hvis ikke den industrielle udvikling og vækst, som skal finde sted i f.eks. Polen og de tre baltiske lande, hviler på disse principper, kan vi risikere, at den samlede forurening vil være forøget og ikke formindsket ved udgangen af 1990'erne. Disse principper skal indarbejdes i revisionen af Helsingforskonventionen, som er sat i gang.

Vi har i forbindelse med konventionsændringen ønsket et øget regionalt samarbejde rundt om Østersøen og dens afvandingsområde, hvor alle lande og delstater deltager.

Vi ønsker konventionen udbygget, så den indebærer, at der afholdes regelmæssige ministermøder og parlamentarikermøder, så vi får tættere kontakt med hinanden.

Vi ønsker bindende beslutninger og at miljøorganisationernes deltagelse styrkes i Helsingforskonventionen. Vi vil ikke glemme, at de nye frihedsbevægelser i de tre baltiske lande jo startede som miljøbevægelser. Først kæmpede man for sin natur, sin kultur, og nu kæmper man for sin fulde selvstændighed.

Det er væsentligt for os, at de tre baltiske lande bliver fuldgældige medlemmer af Helsingforskonventionen. Men vi må jo erkende, at deres optagelse ikke alene står i vores magt. Derfor skal det siges, at uanset om de formelt bliver medlemmer af dette samarbejde eller ej, vil vi samarbejde med dem, og her stikker præsidiets Baltikumprogram jo nogle ganske gode retningslinjer ud, som vi hver for sig selvfølgelig skal supplere. Det sker f.eks. inden for Task Force-samarbejdet, hvor vi ønsker at få udviklet Østersøen som et rent og frit hav.

Miljömässigt er det vigtigt, at vi forbereder os selv på, at der her er tale om en langsigtet opgave. Men det er en opgave, som skal løses, så vi får frihed, og så vi sørger for, at alle lande omkring Østersøen - ikke mindst vores baltiske genboer - kommer til at opleve Østersøen ikke alene som "fredens hav", som har været et slogan, men som "frihedens rene hav".

Ylva Annerstedt: Fru president! Det är en stor händelse i Nordiska rådet att vi kan ha den här debatten. Det faktum att vi har baltiska gäster här och att vi för Baltikumdebatten har stor betydelse också genom de tydliga signaler som härigenom sänds till de reaktionära krafterna i Sovjetunionen. I Nordiska rådet accepterar vi inte att bli hotade när vi försvarar de demokratiska och mänskliga rättigheterna. I Nordiska rådet protesterar vi mot våld och förryck oavsett var det utövas.

Fru president! Det senaste året, med upprepade besök av nordiska parlamentariker i Baltikum, har markerat en tydlig vändpunkt i rådets historia. Vi sticker inte längre huvudet i sanden, utan försvarar demokratiska strävanden också i våra grannländer.

De nordiska insatserna med informationskontor i Estland, Lettland och Litauen, samarbete mellan nordiska och baltiska institutioner och organisationer och en stipendieordning som ger studenter, lärare och näringslivsrepresentanter från Baltikum möjlighet att studera och praktisera i de nordiska länderna ger alla förutsättningar för att snabbt komma i gång med den informations- och kunskapsöverföring som är så viktig i ett övergångsskede.

Östersjöns öde berör alla folk som lever vid dess stränder. Ju förr ett miljö-samarbete inleds med stöd av Nordiska rådet, dessbättre. Men då räcker det inte med 15 miljoner kronor. Rejåla satsningar för miljön kräver också rejåla pengar.

Jag vill också peka på det viktiga och omfattande kontaktnät som nu håller på att etableras mellan baltiska och nordiska kommuner genom ett vänortsarbete, som blir alltmer omfattande.

I Europas nya demokratier ser vi nu hur fria organisationer, tidningar, partier, fackföreningar, kyrkor och andra uttryck för medborgarnas självstyre på nytt utvecklas efter den långa djupfrysning av allt normalt samhällsliv som präglade den kommunistiska epoken. Därför är det angeläget att det nordiska stödet också kanaliseras till att stödja demokratiska funktioner som parlament, press, radio och TV.

Det är också viktigt för den demokratiska utvecklingen att nordiska parlamentariker får dela med sig av kunskaper och erfarenheter. Inte minst kan vi vara ett stöd för våra kolleger i de baltiska parlamenten, som nu arbetar natt och dag. Ett av mina starkaste minnen från möten med en grupp litauiska parlamentariker som var på besök i det svenska parlamentet var när en av dem, Nijole Ozelyte, berättade hur deras dagsprogram såg ut med arbete från tidiga morgonen till sent på natten. "Du förstår", sade hon, "vi måste hinna med så mycket som möjligt. Vi vet ju inte om Moskva skall lyckas stänga parlamentet för oss." Jag sänder henne en varm hälsning genom vicepresident Kuzmickas, för hon avslöjade vilka oerhörda förhållanden som våra kolleger i Baltikum arbetar under. Det finns de som anser att vi här i rådet skall vara försiktiga i våra uttalanden, att vi skall vara neutrala. Men en parlamentariker från en demokrati kan aldrig vara neutral i valet mellan demokrati och diktatur.

Det senaste årets avslöjanden har klart visat att ett kommunistiskt samhälle kan upprätthållas endast med våld och förtryck. Lars Werners inställning i dag

tackar vi för, men hans stöd 1956 och 1968 hade också varit tacknämligt, när i stället han och hans kommunistiska kamrater applåderade Sovjetunionens framfart i Ungern och Tjeckoslovakien.

Vi får inte skrämmas till tystnad genom uttalanden från Moskva. För när skall man stå upp mot en diktatorisk stormakt som hotar demokratin - när stormakten är som mäktigast, när stormakten börjar svikta eller när den är besegrad? Svaret för en demokratis tjänare kan bara bli ett: när hjälpen behövs som bäst - nu.

Handels- och industriminister Jón Sigurðsson: Fru president! De många medlemsförslagen om ökat samarbete mellan Norden och Baltikum innehåller visserligen många praktiska, viktiga och konstruktiva uppslag, men i dag är det först och främst politiskt stöd vi i Norden måste ge våra grannar i Estland, Lettland och Litauen i deras frihetssträvanden. Det fick vi höra från deras ledare i denna sal på onsdagskvällen.

Vi i Norden, som är så lyckligt lottade att ha fått leva i frihet och demokrati längre än de flesta på denna jord, har särskilda förpliktelser gentemot våra grannar vid Östersjön, som under ett halvsekel levt under främmande makts förtryck och som även de senaste månaderna har utsatts för militära övergrepp. Vi kan inte tåga när de mänskliga rättigheterna kränks och människoliv offras i en kamp för frihet i vårt grannskap.

Islands inställning är känd. Vi erkände de baltiska staterna den 21 januari 1922, och året efter träffade vi våra första handelsavtal med dem. Vi har aldrig erkänt legaliteten i deras införlivande med Sovjetunionen. Nu, när töväder råder i Sovjetunionens politiska liv och Baltikums röst bättre kan höras, visar sig klart att de bestämt vill återhämta sin självständighet. De har bett om stöd från de nordiska länderna. Denna önskan bör höras.

Det var för att ge eftertryck åt denna inställning som Alltinget den 11 februari beslöt att ge regeringen i uppdrag att upprätta diplomatiska förbindelser med Litauen så fort som möjligt. På ett möte i Reykjavík den 21 februari mellan Islands och Estlands stats- och utrikesministrar kom man överens om att Island erbjuder sig att agera förlikningsman i Baltikums konflikt med Sovjetunionen och att första steget skulle bli att inbjuda representanter för alla de tre baltiska staterna till en konferens i Reykjavík denna månad.

Vi i Island menar att våra förbindelser med Sovjetunionen varit vänskapliga. Det betyder dock inte att vi kan acceptera de orättvisor som Sovjetunionens tidigare ledare begick mot Baltikum. Detta säger vi var som helst och när som helst. Det är en vän som påvisar felet.

Jag välkomnar det arbetsprogram för Baltikum som Nordiska ministerrådet utarbetat och där man tar upp frågan om inrättande av informationskontor i Estland, Lettland och Litauen, ett stipendieprogram för baltiska studerande och lärare samt en grundplåt till finansiering av östeuropeiskt deltagande i nordiska aktiviteter.

Men vi måste göra ännu mer. Vi måste etablera kontakter mellan vänorter, fackföreningar, politiska föreningar, idrottsföreningar osv. Vi bör underlätta turistresor mellan Norden och Baltikum. Kort sagt: det som behövs är en gräsrotsrörelse för Baltikums sak. Det finska förslaget på detta område, som Marjatta Väänänen beskrev, är lysande.

Vi borde leta reda på framtidens män och kvinnor i Baltikums näringsliv och inbjuda dem till en kortvarig vistelse i våra företag och institutioner, där de kan lära sig marknadsekonomins spelregler. Ett program av denna typ kan ge upp-

hov till affärskontakter till gagn för näringslivet. Handeln är emellerid här av underordnad betydelse - vår huvudplikt gäller frihet och demokrati, som inte får kvävas i vaggan.

Fru president! De baltiska staterna lider ännu av beslut som togs av två diktatorer i andra världskrigets början. I tövädret efter det kalla kriget finns det risk för att deras intressen offras för att inte störa förbättrade relationer mellan supermakterna. Det får inte ske. De önskar vårt stöd. Det skall vi ge.

Hagen: Ærede president! Replikordskiftet etter Pia Kjærsgaards innlegg viser klinkende klart at den Liberalistiske Gruppe har tillatt seg å trække på noen ømme tær. Den dårlige samvittighet lyste fra replikantene, og de savner egentlig noen saklige argumenter mot våre forslag. Hva gjør de da? Jo, de bruker det gamle politikerknepet med å skru opp volumet og bruke skjellsord, snakker om at man skal ha innenrikspolitisk gevinst, og forsimpler debatten med slike argumenter. Og det skal være ledende nordiske politikere fra tidligere tider som senker seg til et slikt lavmål! For hva er det vi har gjort? Vi har fulgt opp nettopp det Anker Jørgensen sa i sitt åpningsinnlegg. Han sa at Nordisk Råd skal være initiativtaker, pådriver og forum for debatt. Det er jo nettopp det vi forsøker, å være initiativtaker og pådriver for de nordiske lands regjeringer. Og det er ikke nytt. Fremskrittspartiet i Danmark tok opp et lignende forslag for to år siden og ble avvist, for det var ikke passende å diskutere slike ting.

Hva er det så vi egentlig også følger opp? Jo, vi følger opp det hr. Syse sa. Hr. Syse sa at man må gå trinnvis frem, at målene må være internasjonal anerkjennelse, og at det er nødvendig med forhandlinger. Og alt det er vi helt enig i. Hvordan er det vårt forslag nr. 2 egentlig lyder? Jo, det lyder slik:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer i likhet med den nylige vedtagelse i Islands parlament å innlede drøftelser med Estland, Lettland og Litauen med det formål at de nordiske land oppretter diplomatiske forbindelser med samme land."

Vi har ikke sagt "diplomatiske forbindelser nå", vi har sagt at vi bør "innlede drøftelser" i likhet med det Island har gjort, så hvis vi har tatt opp noen radikale, fryktelige forslag, er den samme karakteristikken gjeldende for Islands regjering. Vi går altså ett trinn lenger i den trinnvise fremgangsmåten som Syse selv sa er nødvendig. Det er et logisk trinn etter det som har vært gjort tidligere. Nå er tiden kommet for å "innlede drøftelser med Estland, Lettland og Litauen med det formål". Og det må da vel være slik at samtlige representanter i Nordisk Råd har det langsiktige formål at Estland, Latvia og Litauen skal bli selvstendige, egne, suverene land som vi skal få normale diplomatiske forbindelser med, men vi må gå trinnvis frem. Det er vi enig i. Men nå er tiden inne for et trinn til.

Og så til Björgvinsson, formannen i Juridisk utvalg, som kritiserte, og gikk inn på interne, som jeg trodde var relativt konfidensielle, forhold i Juridisk utvalgs interne behandlingsform. Men da får vi ta med hele historien. For hva er det der vi egentlig har bedt om? Først ble ikke engang våre forslag satt på dagsordenen i Juridisk utvalg, etter at det kom et formelt brev fra Presidiese-kretæren den 25. februar, mandag. Og i det brevet står det følgende:

"Presidiet besluttet å henvise medlemsforslagene til Juridisk utvalg, og at de ikke sendes på remiss. Dette gjør det mulig for Juridisk utvalg å avgi innstilling om medlemsforslagene slik at de kan behandles i løpet av 39. sesjon. Det vil i tilfelle være naturlig at de føres opp på dagsordenen på møtet fredag 1. mars 1991 sammen med de øvrige medlemsforslag om Baltikum."

Og så setter ikke engang utvalgets formann opp saken på dagsordenen! Men har man timevis med møter hvor man skifter fra den ene siden til den annen og til slutt lander på at man ikke skal gjøre det presidiesekretæren bad om. Er det noe rart vi er irritert? Vi har kun støttet Presidiet og presidiesekretærens behandlingsform. Det er Juridisk utvalg som har funnet alle mulige slags unnskyldninger for ikke å behandle saken seriøst. Og dette er ikke noe nytt tema. Det kan ikke være slik at det vi har foreslått om å innlede drøftelser med de tre landene, i likhet med Islands vedtak, er noe som skal ut på remiss og drøftes og vurderes, for dette har vært drøftet i alle de nordiske lands parlamenter i måneder. Det det er mangel på, er politisk vilje til å ta et trinn til, slik vi har foreslått. Det beklager vi, på samme måte som vi beklager de forsimplede angrep som Pia Kjærsgaard ble utsatt for.

Sighvatur Björgvinsson: Fru præsident! Jeg er ikke gået til angreb på nogen. Jeg har kun fortalt de simple kendsgerninger om, hvordan denne sag optoges i Juridisk Udvalg. Jeg sagde jo før, at demokratiet hviler på regler og skikke, og de, som ikke respekterer regler og skikke, respekterer ikke demokratiet. Carl I. Hagen, det ærede medlem af Nordisk Råd, er jo bedre kendt for andre ting end respekt.

Sasi: Fru president! Vilka mål sätter vi på vår Baltikumpolitik? Som nordiska riksdagsmän är det naturligt att vi vill främja en fredlig utvecklingsprocess och att mänskliga rättigheter respekteras, att demokratin utvidgas och att de demokratiskt valda organens ställning garanteras. Dessutom är det viktigt att varje nation kan utveckla sin nationella kultur och behålla sina särdrag. Det är klart att i alla dessa frågor bör vi i Nordiska rådet vara aktiva och vidta konkreta åtgärder.

Skall vi då deklarerera att de baltiska länderna skall bli självständiga? Jag tror att vi alla här i våra hjärtan hoppas att det är slutstationen i den nu pågående utvecklingsprocessen. Men en deklaration i dag har knappast någon positiv betydelse. Ord gör inget land självständigt. Slutresultatet avgörs av utvecklingen i Sovjet, inte av oss. Slag i luften kan snarare försvåra den pågående frigörelseprocessen. Speciellt synd och ansvarslost är det om man profilerar sig i syfte att vinna politiskt stöd hemma, och detta sker på balternas bekostnad.

Några nordiska politiker har kritiserat Finland och dess linje i Baltikumfrågan. Enligt min mening har kritiken varit helt grundlös. Inte i något annat nordiskt land har man på gräsrotsnivån gjort så mycket för balterna som i Finland. Förra året beviljade vi 100.000 visa på vårt konsulat i Tallinn.

I Moskva har man varit oroliga över Nordiska rådets aktivitet i Baltikumfrågan. Här måste man påpeka att det var Gorbatjov som föreslog samarbete runt Östersjöregionen. Vi har valt de baltiska staterna som samarbetskompaner, därför att vi har gamla samarbetstraditioner redan från Hansatiden. Dessutom är dessa länder av den storlek att vi faktiskt kan hjälpa dem. Det är klart att vi inte har resurser att nämnvärt hjälpa staten Ryssland. Men jag har ingenting emot att vi knyter närmare kontakter till Boris Jeltsin om detta önskas. Men konkreta samarbetsprojekt med Ryssland är inte lika realistiska som med de baltiska staterna.

Den linje som vi har valt i Nordiska rådet är enligt min uppfattning den rätta: små realiserbara konkreta projekt som är till verklig nytta. Ett ytterlighets-exempel i annan riktning är kravet att de baltiska länderna skall tas som medlemmar i Nordiska rådet. Vad skulle detta betyda för Nordiska rådet. Det är

klart att det ärorealistiskt att ha omfattande ekonomiskt och socialt samarbete eller gemensam passunion med de baltiska staterna. Om vårt mål är omfattande gemensamt samarbete inom EEA:s eller EG:s ram är det omöjligt att ha de baltiska länderna som fullvärdiga medlemmar. Den enda realistiska modellen är att de baltiska länderna styrker Baltiska rådet och gör den till en fungerande organisation. Då kan vi skapa ett mycket bra fungerande samarbete på de områden där samarbetet är realistiskt och till nytta för båda parter. Om det är svårt för balterna att utveckla Baltiska rådet, kan vi fortsätta att samarbeta med enskilda länder. Det är dock viktigt att konstatera att genom att koordinera samarbetet via Nordiska rådet kan vi nå större effektivitet och bättre resultat. Därför är Nordiska rådet det rätta redskapet i de nordiska ländernas baltikumarbete.

Hagen: Ærede president! Jeg vil først svare på det Björgvinsson, lederen i Juridisk utvalg, anførte. Det var ikke mye, han sa bare at jeg var bedre kjent for andre ting enn saklighet. Det kan godt hende det; jeg vet ikke hvor godt hr. Björgvinsson kjenner min virksomhet, men hva det har med det saklige å gjøre, skjønner ikke jeg.

Jeg bare påpekte det enkle faktum at den behandlingsmåte som vi har anmodet om fra Juridisk utvalgs side, er den sammen som Presidiet og presidiesekretæren underrettet Juridisk utvalg om i brev av 25. februar. Så hvis det er slik at han antyder at vi ikke følger spillereglene, og derfor ikke respekterer demokratiet, er det ganske alvorlige anklager han hermed retter mot Presidiet og presidiesekretæren, for det er bare det de har bedt om, vi også har bedt om.

Siste taler tok også opp en del forskjellige interessante standpunkter. La meg bare si at vi også er enig i at det faktisk vil være fornuftig i den nåværende situasjon å knytte nærmere kontakter med presidenten i Russland, Boris Jeltsin. Når det gjelder den diplomatiske anerkjennelse, vet vi at det er en omstendelig prosess. Vi har ikke foreslått det nå. Vi har foreslått å innlede drøftelser med det formål å oppnå det og kartlegge situasjonen, i likhet med det Island står for. Det er det vi har foreslått; det er ikke noe mer, men det er et viktig skritt, det er et viktig nytt trinn, det er en viktig del i den internasjonale prosess. Vi burde her være langt mer aktive når det gjelder å få til det de tre representantene fortalte oss, at det må internasjonal konferanse og internasjonale forhandlinger til, og da må det være et påtrykk, og det er det påtrykket vårt medlemsforslag - hvis det blir vedtatt - ville ha vært.

Til slutt bare dette: Vi har nettopp bedt om å få utrede de tingene som ble tatt opp når det gjelder eventuelt medlemskap i Nordisk Råd for de tre baltiske land. Vårt forslag sier at man skal la Presidiet foreta en undersøkelse av mulighetene for slike endringer i samarbeidsoverenskomsten for å åpne adgang. De skal altså undersøke mulighetene, konsekvensene osv., og det er akkurat det vi formelt har bedt om skal igangsettes.

Karin Söder overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Metsämäki: Fru president! Ett utvidgat samarbete kring Östersjön kan enbart hälsas med tillfredsställelse. Östersjön, vårt gemensamma innerhav, har genom tiderna varit en förenande faktor. Handeln och övrigt umgänge blev redan tidigt möjligt tack vare vattnet som förenade oss.

De stora förändringarna i Europa har igen öppnat nya möjligheter till ett utvidgat samarbete inom Östersjöområdet. Debatten har idag för sin del bevisat att vi i de nordiska länderna har en uppriktig vilja till ett utökat samarbete.

Trots att vi här mest har talat om Baltikum: Estland, Lettland och Litauen, har jag mellan raderna förstått att vi känner till behovet och också är öppna för ett samarbete som gäller alla Östersjöländer.

Vårt intresse och vår aktivitet har på denna session av förståeliga skäl riktat sig till de baltiska länderna. De många medlemsförslagen, presidiets Baltikumprogram, är ett klart uttryck för vårt intresse.

Vi har med spänning, fruktan och ängslan följt med de baltiska ländernas kamp för frihet, demokrati och självbestämmanderätt. Jag tror att balterna har haft allas våra sympatier på sin sida. Men vägen till de rättigheter som vi anser som självklara har inte varit lätt för de baltiska folken. Därför är det viktigt att vi här på alla sätt visar vår medkänsla och solidaritet och stöder den frihetsprocess som pågår i Baltikum.

De av oss som varit i de baltiska länderna vet att självbestämmanderätten inte löser problemen i Baltikum. Tvärtom skulle jag tro att det är då som de verkliga problemen börjar. Ekonomin är nerkörd, infrastrukturen obefintlig och den övriga produktionsapparaten i många stycken hopplöst föråldrad. Det blir ett återuppbyggnadsprojekt av gigantiska dimensioner som kommer att ta årtal i anspråk innan man kan vänta sig att de baltiska staterna kan bli moderna, självständiga marknadsekonomier.

Nordiska rådet har själv små möjligheter att hjälpa till i återuppbyggnadsarbetet men vi har fina redskap bl.a. i NIB och Nefco; vi bör bara se till att de problem som finns idag t.ex. i lånegarantifrågorna fortast möjligt kan lösas. Däremot har vi större möjligheter att via de nationella regeringarna och parlamenten göra mera avgörande insatser. Det är mycket intressant att se hur snabbt utvecklingen också på den här punkten har gått.

De finländska kontakterna har genom tiderna, kanske med undantag för de allra mörkaste åren av totalitärt styre, varit mycket livliga med alla baltiska länder, men speciellt med Estland. Nu har de direkta kontakterna med Baltikum mångdubblats på kort tid. Nya kontakter knyts dagligen mellan företag, institutioner och människor. Marjatta Väänänen nämnde några siffror om det samarbete som pågår mellan Finland och Estland. Vår handel med Estland var 1990 över 300 miljoner finska mark. Det var mest fråga om gränshandel. 40 % av de utländska investeringarna i handeln var från Finland. Finland har mest samföretag i Estland, många av dem är små men det finns också betydande företag bland dem, inom färg-, husbyggnads- och livsmedelsbranscherna. Också det kulturella samarbetet är livligt.

Trots att det är viktigt med manifestationer tror jag att det allra viktigaste är att vi kan hjälpa till att bygga upp en ekonomi som också kan ge de baltiska länderna ekonomisk självständighet.

Fru president! Nordiska rådet har på ett föredömligt sätt hittills stött de baltiska länderna i deras svåra situation. De baltiska länderna blir inte hjälpta av överlagda handlingar. Vi hjälper dem bäst genom den sakliga men samtidigt fasta hållning som Nordiska rådet hittills, nästan enhälligt, har kunnat uppvisa.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! Når vi drøfter samarbejdet mellem Norden og Baltikum, står vi foran spørgsmålet, hvordan det kan realiseres og give det ønskværdige resultat.

Dér støder vi snart på, at selvstændighed er en betingelse for, at økonomisk støtte fra nordisk side til de baltiske lande vil gavne og have den ønskede effekt. De baltiske må jo selv kunne bestemme, hvordan et sådant samarbejde

udformes såvel på det økonomiske som på det miljømæssige og kulturelle område.

Det er regeringens opgave at bestemme om hvert lands udenrigspolitik, men en koordineret indsats af de nordiske udenrigsministre i forhold til Baltikum er meget ønskværdig. Nordisk Råd og parlamenterne i vore lande har også en stor opgave som initiativtagere for at presse på og støtte den demokratiske proces i Østeuropa.

Altinget, det islandske parlament, har været meget optaget af det, som foregår i Baltikum. Islandske parlamentarikere har besøgt alle de tre lande, og vor udenrigsminister har været dér på besøg i begyndelsen af dette år. Altinget har i nuværende session vedtaget tre resolutioner, hvori der udtales solidarisk støtte til frihedskampen og protesteres skarpt imod de militære overgreb og vold fra Sovjetunionens side.

Angående Litauen har vort parlament støttet den islandske regerings kurs og den 11. februar opfordret regeringen til at optage diplomatisk forbindelse imellem Island og Litauen så hurtigt som muligt. Denne vedtagelse, som er støttet af alle politiske partier i Altinget, er den stærkeste moralske støtte, som kunne gives af Altinget på vegne af det islandske folk til Litauen i skæbnsvangre timer.

De nordiske regeringer og parlamentarikere burde efter min vurdering lægge endnu større vægt end hidtil på at tage de baltiske landes sag op i internationale fora. Som jeg nævnte i generaldebatten, må man forsøge at korrigere den fejltagelse, det var ikke at knytte Baltikums selvstændighedskrav sammen med ESK-processen og opgøret i efterkrigsårenes Europa. De nordiske regeringer skulle udnytte, så vidt det er muligt, de europæiske sikkerhedskonferencer for at skabe international støtte til de baltiske staters selvstændighedskrav. Vi burde også opfordre de nordiske regeringer til at tage Baltikums berettigede krav om fuld suverænitet op i De Forenede Nationer og dér imødegå al uberettiget pres og vold fra stormagten i Øst. Støtte til det forslag, som de baltiske landes repræsentanter har fremført her på mødet i onsdags om en international konference, skulle være en selvfølge.

Fru præsident! Vi behandler i dag mange forslag om samarbejde mellem Norden, Baltikum og Østeuropa i videre forstand. Mange af disse forslag blev fremlagt af den venstresocialistiske gruppe for et år siden. Tilsammen findes der i disse forslag et utal af muligheder for at fremme kontakten mellem vore lande og naboerne i Øst, men jeg har i denne tale lagt hovedvægten på den politiske støtte fra vor side til, at de baltiske landes selvstændighed bliver en realitet. Det er en betingelse for, at alle de gode hensigter kan udmøntes på en rigtig måde.

Gudmundseth: President! Nordisk Råd har nå i flere dager gjennom ordinær demokratisk saksbehandling besluttet en rekke saker som har betydning for det praktiske samarbeid i Norden.

Jeg finner også grunn til å minne om hva visepresidenten i Europarådet understreket for oss under sitt innlegg, nemlig viktigheten av at det i fremtidens Europa kunne etableres sterke regionale samarbeider.

Vi vet selvsagt at alt ikke er slik. I store deler av Europa, ikke minst i det området som vi i dag diskuterer, de baltiske stater, er den praktisering av demokrati som vi har, bortimot fraværende. I disse stater har man et intenst håp om at de snarest mulig skal kunne komme dit at de også deler vår form for demokrati.

Uavhengig av de protokollære forhold, som på kort sikt kan skape stengsler for enkelte former for støtte, er det en rekke ting vi i Norden kan gjøre for at demokrati og frihet i de baltiske stater kan vinnes.

Jeg vil gjerne gjøre meg til talsmann for en del av de saker som Undommens Nordiske Råd har nedfelt i sitt sluttdokument. Jeg trekker fram deres påpekning av nødvendig støtte til demokratiske organisasjoner. Her er det mye på gang over et bredt felt. Hordaland Arbeiderparti har f.eks. gjort vedtak om at de skal søke et regionalt samarbeid med et område i Baltikum som geografisk og befolkningsmessig kan sammenlignes med Bergen og omegn. Til årsmøtet i Nord-Trøndelag Arbeiderparti og Nord-Trøndelag Bonde- og småbrukerlag som skal avvikles i april, er det invitert to politisk faglig tillitsvalgte representanter som skal oppholde seg en uke på disse organisasjonenes kostnad i Nord-Trøndelag.

Dette er eksempler på praktiske tiltak, og det ligger et ansvar på hver enkelt av oss for å følge opp med tilsvarende tiltak i våre respektive organisasjoner.

Utvexling innenfor utdanning, journalistikk, arbeid innenfor fagbevegelse og partier og styrking av den nordiske språkundervisning i Baltikum vil alt være tiltak som snarlig kan settes ut i livet, og som vil kunne gi positive ringvirkninger både på kort og lang sikt.

For at denne type tiltak skal kunne settes ut i livet uten for store komplikasjoner, er det viktig at våre enkelte nasjoner og regjeringer vurderer mulighetene for lempninger bl.a. på visumbestemmelsene som i dag praktiseres.

Opprettelse av vennsbyer mellom nordiske land og byer i Baltikum vil også være tiltak som er med på å styrke en demokratisk utvikling. Utvexling av parlamentarikere, faglig og politisk valgte tillitsmenn og -kvinner er også tiltak som bør iverksettes,

Folkehøyskolene i Norden har gjennom lang tid tatt imot elever fra andre land. Vi bør kunne være i stand til å fremskaffe økonomiske midler som også åpner slike muligheter for ungdom fra Baltikum.

Vi skal senere i dag ta stilling til en rekke forslag som klart viser den store interesse som er til stede for å kunne etablere nærmere samarbeid med de baltiske stater. Dette er det all grunn til å glede seg over, men jeg vil også stille spørsmål om det ikke nettopp i en slik situasjon er nødvendig å vise litt måtehold og moderasjon. Jeg håper inderlig at de vedtak som vi kommer til å treffe, lar seg gjennomføre, og at vi ikke treffer vedtak som skaper store forventninger, men som av økonomiske eller andre grunner ikke lar seg gjennomføre. Det er derfor fremfor alt viktig å vurdere hva våre vedtak krever av oppfølging, og om vi har tilstrekkelige ressurser både økonomisk og ellers til å foreta den nødvendige oppfølging.

Gammelgaard: Fru præsident! Vi i Norden har et særligt ansvar for de tre baltiske lande, Estland, Letland og Litauen. Gamle bånd binder os sammen, og vi har afmægtige måttet iagttagende den ufattelige skæbne, de tre tapre folk har fået i årene under og efter den Anden Verdenskrig.

Det er sandelig ægte nordisk frihedsånd, når disse tre folk har rejst sig og nu igen søger hjælp til at befri sig for besættelsesmagten og hævde deres egen nationale identitet. Vi bør hjælpe vore nordiske brødre i de tre baltiske lande, så de kan forhandle sig til en fremtid i frihed.

Nordisk Råd har sørget for, at disse tre lande har fået en talerstol under Nordisk Råds session. Jeg mener, at vi bør følge dette op. Der er nu gennem de ændringer af vedtægterne, bestemmelserne for Nordisk Råd, som Organisationskomiteen har lagt op til og som rådet har vedtaget, skabt mulighed for, at

lande kan få observatørstatus i Nordisk Råd. Jeg synes, at de baltiske lande bør have observatørstatus her i rådet. Den mulighed findes f.eks. i Europarådet.

Jeg ser frem til, at vi også næste år får en Baltikumdebat, og jeg synes, det er rigtigt, at de baltiske lande så har mulighed for at deltage i denne debat.

Samtidig bør vi oprette en form for kontaktorgan, hvor Nordisk Råds nationer og de baltiske lande kan drøfte indbyrdes samarbejde, og hvor de baltiske lande kan fortælle os, hvordan vi bedst hjælper dem i deres kamp for frihed.

Vore tre baltiske venner, der talte her fra denne talerstol forleden dag, fremførte tre konkrete ønsker: For det første ønsket om en international konference, hvor verdens lande kan overbevise Sovjet om, at Parisaftalerne om folkenes selvbestemmelse også gælder i disse tre lande. For det andet, at vi i Norden bør vedblive at protestere mod voldsanvendelsen over for de baltiske lande. Og for det tredje, at vi i de nordiske lande bør uddanne endnu flere unge fra de tre baltiske lande på vore uddannelsesinstitutioner.

Det er mit håb, at disse tre ønsker bliver opfyldt. Det ville være et yderligere skridt i denne retning, hvis Nordisk Råd her fra København eller gennem en præsidievedtagelse snarest muligt opfordrer de nordiske regeringer til at lytte til disse tre ønsker.

Island har besluttet at oprette ambassader i de baltiske lande så snart som muligt. Det er også vort standpunkt. Så snart det kan lade sig gøre, bør vi oprette ambassader i de baltiske lande. Det vil vi også gøre fra dansk side. Vi ønsker på enhver mulig måde at støtte de baltiske landes kamp for frihed og selvstændighed.

Anneli Jäätteenmäki: Fru president! Oavsett vad man anser i de andra nordiska länderna har vi finländare ingen som helst tvekan om hur man hos oss förhåller sig till balternas självständighetssträvanden. Finlands folk stöder alla folks rätt till självständighet och konstitutionella ordningar. Lika självklart är att vi fördömer allt våld och kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Baltikum.

Ändå kan varken Finland eller Norden konkret påverka hur de baltiska ländernas självständighet utvecklar sig. "Var och en måste själv blåsa på sin egen sked", för att citera president Kekkonen. Överlagda och överdrivna ställningstaganden kan snarare skada än hjälpa de baltiska ländernas sak.

Internationella, kända deklarationer har betydelse för de baltiska länderna. Hoppfullhet som väcks av starka uttryck behöver inte nödvändigtvis förbättra förutsättningarna för en förhandlingslösning.

Förhållandena mellan Norden och de baltiska republikerna som strävar efter självständighet, har blivit aktuella på ett nytt sätt under det gångna året. Det finns en rad initiativ inom olika samhällsområden, som man kan ha som utgångspunkt när vi vill öka samarbetet mellan de baltiska länderna och de nordiska länderna. Nordiska rådet skall genom sina egna åtgärder sträva efter att verkställa dem.

Vid sidan av miljö-, utbildnings- och kultursektorerna är åtgärder för att utveckla jordbruket bland de viktigaste. Några av de ämnesområden som tagits upp gäller jordbruksutbildning, jordbruksmaskiner och annan utrustning samt jordbrukspolitik. När man diskuterar vilka förutsättningar länderna har att klara sig som självständiga stater är de mest centrala frågorna för de baltiska republikerna effektivisering av jordsbruksproduktionen och livsmedelsförsörjningen.

Det finns redan jordbruksamarbete mellan Norden och Baltikum. Åtminstone från Finland och Sverige har det ordnats både utbildning och maskinleveranser, "vängårds"-verksamhet och utbyte av information. Till exempel från

mitt eget landskap har det skickats maskiner och ordnats jordbruksutbildning. Jag anser att ett sådant samarbeide er viktig og hjelper på ett konkret sätt människorna i deras vardag. Jag tror att detta slags samarbeide bäst gör den nytta som balterna mest önskar och väntar sig.

Situationen i de baltiska länderna är svår, och samarbeidsprogrammen borde fort göras tillräckligt omfattande. Jordbrukssamarbetet ger snabba resultat till skäliga kostnader.

Fru president! Kontakterna mellan Norden och Baltikum har ökat även på det officiella planet. Bilden som vi genom dessa förbindelser och annan information fått av situationen i Baltikum är synnerligen dyster, till och med hopplös. Djupet av den ekonomiska och samhälleliga krisen bevitnas också av de många utredningar som gjorts av olika organisationer i Norden.

Det socialistiska systemet, som funnits där redan i 50 år, har förstört alla tidigare samhällsstrukturer som fanns i Baltikum. När det har gått så lång tid, vet dagens generationer knappast hur ett demokratiskt samhälle fungerar. Trots allt är jag övertygad om att viljan till en demokrati hjälper balterna att mycket snabbt lära sig de demokratiska spelreglerna.

De nordiska länderna har en lång demokratisk tradition, och i Baltikum ser man Nordens demokratiska uppbyggnad även med dess brister som exemplarisk. Parlamenten, regeringarna och förvaltningen ävensom den kommunala demokratin fungerar i mångt och mycket enligt samma principer i alla nordiska länder. De baltiska länderna är också mycket intresserade av Nordiska rådets verksamhet och organisation därför att de vill utveckla sitt samarbeide.

Skjervengen: President! I likhet med Rådets øvrige medlemmer hadde jeg gleden av å være til stede under seremonien til ære for de baltiske presidenter på onsdag. Jeg synes det var en flott seanse, jeg tror det var et helt oppriktig engasjement fra samtlige av Rådets medlemmer, og at det ikke var noe kunstig over den mottakelsen som presidentene fikk.

Problemet er bare at som alle andre, kan ikke baltere leve av festtaler alene - det må også konkret handling til.

Vi som er i Nordisk Råd, enten som enkeltpersoner, som medlemmer av politiske partier eller som medlemmer av Nordisk Råd, kan ikke demokratisere Baltikum - det er helt åpenbart. Vi kan ikke gjøre det direkte, fordi vi er ikke en del av styringssystemet der. Men det vi kan gjøre, er å drive positiv symbolpolitikk - positiv symbolpolitikk. Det Nordisk Råd nå er i ferd med å gjøre, er å drive negativ symbolpolitikk, fordi man ikke er villig til å flytte seg et eneste skritt i den retning som er nødvendig for å drive påvirkning overfor to grupper. Den positive symbolpolitikken har som formål, i hvert fall fra Liberalistisk Gruppens side, å styrke kampmoralen i de baltiske land, slik at befolkningen der får større tro på at det er mulig å gjøre noe, får fellesskap med andre politikere som kommer fra demokratiske land, og i det hele tatt får en kampvilje og en kampmoral som gjør at det er mulig i løpet av kort tid å få demokratisert de baltiske republikkene.

Det andre, som kanskje er like viktig, er å drive symbolpolitikk overfor ledelsen i Kreml. Det må være mulig for demokratiske politikere å drive politikk på en sånn måte at man signaliserer til dem som ikke ønsker en løsrivelse av disse republikkene, at det er andre i verden som følger med på hva som foregår i Sovjetunionen.

Jeg frykter at det er mange her i Nordisk Råd som er livredd for å gjøre det siste, og at det er det som er problemet. Problemet er altså at man er for redd

for å provosere ledelsen i Sovjetunionen, fordi man er redd for at det får en eller annen form for politisk konsekvens.

Det er klart at så lenge man har den holdningen, vil det alltid bli ledelsen i Sovjetunionen som trekker det lengste strået i denne konflikten. Og derfor er det grunn til å tro at det blir prat - det blir ikke handling, det blir bare prat.

Jeg hørte nå Gammelgaard si at fra Danmarks side var man interessert i å gjøre det samme som man har vedtatt på Island, nemlig at man skal ha som intensjon å opprette diplomatiske forbindelser med de baltiske republikkene.

Ja, hvis det var riktig, burde både Gammelgaard og resten av den danske delegasjonen støtte forslaget fra den Liberalistiske Gruppen. Men det gjør man altså ikke. Tvert imot går man opp og kjører en voldsom replikkoffensiv på Pia Kjærsgaard her tidligere i dag. Og det kan ikke ha annen grunn enn at Nordisk Råd ennå ikke er i stand til å ta et skikkelig oppgjør med dem som tross alt urettmessig - og jeg understreker urettmessig - holder de baltiske republikkene innenfor Sovjet-diktaturet.

Det er meget beklagelig. Og jeg ser at Gammelgaard har bedt om replikk, så vi kan kanskje få avklart dette nå. Men hvis det ikke er mulig å gå et skritt lenger i retning av demokratisering og vilje til å påvirke utviklingen, som også Carl I. Hagen har vært inne på, kommer vi ikke noe lenger, og da hjelper vi ikke balterne uansett hvor flotte festtaler vi holder på kveldstid.

Wroldsen: Fru president! Jeg er helt enig med Skjervengen i at vi må drive positiv symbolpolitikk. Det har Nordisk Råd vært opptatt av i over ett år. Men så har vi da også nå en Liberalistisk Gruppe som sørger for å snu den positive symbolpolitikken til å bli noe negativt - noe negativt fordi Nordisk Råd og de partier som har ansvar og regner med å få ansvar, må føre en realistisk politikk. Vi kan ikke drive som hr. Skjervengen og hans parti, å skape helt urealistiske og falske forhåpninger.

Jeg er noe forundret over det kjør som den Liberalistiske Gruppen driver. Jeg vil spørre Skjervengen om han ikke selv ser at det nettopp er den Liberalistiske Gruppen som sørger for å gjøre det positive arbeidet Nordisk Råd driver overfor balterne, om til noe som ikke virker like positivt?

Gammelgaard: Vi har inntaget det standpunkt, at Juridisk Udvalg må have mulighet for at realitetsbehandle det forslag, som Den Liberalistiske Gruppe er kommet med.

Man kan jo spørre Den Liberalistiske Gruppe: Hvorfor kom man med dette forslag i sidste øjeblik forud for sessionen, så udvalget ikke har haft mulighet for at behandle forslaget? Det må være rimelig, at udvalget efter de regler, der nu engang gælder for rådets udvalgsbehandling, kan realitetsbehandle forslaget og tage stilling til det. Det er jo ikke sket på nuværende tidspunkt. Derfor er der heller ikke sket nogen afvisning.

Skjervengen: Når det gjelder replikken fra Ernst Wroldsen, må jeg si at jeg har veldig sjelden hørt noen sette saken så direkte på hodet. Det var nærmest et budskap om at det er den Liberalistiske Gruppen i Nordisk Råd som driver negativ symbolpolitikk fordi vi ønsker å gå et skritt videre når det gjelder anerkjennelse av de baltiske republikkene. Jeg skjønner godt Wroldsens problem, fordi vi gjør jo noe når vi reiser denne debatten og ønsker å gå lenger: Vi veker dårlig samvittighet hos en del politikere, og det kan ha en negativ innvirkning; det er helt åpenbart.

Men det hadde ikke vært nødvendig for resten av Rådets medlemmer å innta den negative holdning som man tross alt gjør. Hvis man er så enige om formålet som det sies fra denne talerstolen til stadighet, kunne man gått i vår retning og vært velvillig innstilt. Det hadde vært mulig. Det er ingen saklig grunn til at man ikke skulle gjort det.

Det bringer meg over på Gammelgaard. Jeg forstod at intensjonen i det Gammelgaard nå sa, var at han egentlig er helt enig i vårt forslag. Men det kom litt for sent for ham, og han måtte ha bedre tid til å tenke seg om. Da er spørsmålet: Hvor lang tid trenger Gammelgaard og andre på å bestemme seg for å være enig i forslag som de egentlig er enig i? Hvor lang tid trenger man på å stemme for en intensjon og et forslag som man åpenbart støtter?

Gammelgaard: Jeg har både i offentligheten og her i rådet givet uttrykk for mine og de danske konservatives synspunkter på den sag, og vi vil nu deltage med stor interesse i realitetsbehandlingen af forslaget, som vi har fået i sidste øjeblik i Juridisk Udvalg.

Skjervengen: Da går vi til en spennende votering, for det tyder på at de danske konservative kommer til å støtte forslaget. Det er jo interessant.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Hans Jørgen Jensen och Kaj Poulsen lämnat sessionen och ersatts av Helen Jørgensen respektive Martin Glerup.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Baltikumprogrammet er ikke alene hjelp til selvhjelp til de baltiske landes befolkninger, så en mere decentral økonomi og en social utvikling, der også bygger på decentrale løsninger, får mulighed for at blive sat i gang. Programmet har også været et omdrejningspunkt for Nordisk Råds arbejde i et års tid og har været medvirkende til at vitalisere debatten i Nordisk Råd.

Mange af os her, fru præsident, har været på besøg i de baltiske lande, endda flere gange. Under det sidste besøg, jeg var på i de baltiske lande, besøgte vi parlamenter, der var barrikaderet med beton, stål og sandsække, og det gjorde et hjertegribende indtryk på os, der kommer fra demokratiske parlamenter. Måtte den time snart komme, hvor disse barrikader kan fjernes, fordi en fredelig udvikling er sat i gang, hvor reelle forhandlinger på alle planer er kommet i gang og fører til den selvstændighed, som de baltiske befolkninger ønsker skal blive en realitet. Jeg håber og beder til og vil arbejde for, at det, der skete i Vilnius og Riga i januar, aldrig vil gentage sig.

De baltiske lande har brug for vores støtte i deres bestræbelser for at overgå til det demokrati, de ikke har kendt til i alt for mange år. Demokrati er meget mere end valg til et parlament. Demokratiet fungerer bedst, når befolkningen organiserer sig i forskellige organisationer og lignende - fagforeninger, handicapforeninger, kolonihaveforeninger for at tage det hele med - og hvor disse foreninger har indflydelse. At opbygge sådanne demokratiske organisationer og foreninger er en forudsætning for et funktionelt demokrati. Det kan vi støtte balterne med, og det er det, der ligger i en række forslag, som også venstreflø-

jen har taget initiativ til, og som vi håber og regner med, at Nordisk Råd vil rekommandere i dag.

Det, vi ønsker, er et samarbejde på konkrete områder, samtidig med at vi støtter demokrati og selvstændighed i de baltiske lande. Derfor er miljøområdet et kernepunkt. Østersøen må ikke blive et dødt hav. Alle må vi bestræbe os på at få stoppet tilgangen af forurening i vort fælles hav. Dette forudsætter samarbejde også med Leningrad, Kaliningrad, Polen og Tyskland, og det ligger også bag et af vore forslag om forpligtende Østersø-samarbejde, som vi også håber bliver rekommanderet i dag.

Tiden går hurtigt, når man står på en talerstol, så jeg skal til slut sige: Der er langt igen. Vi er kommet et stykke vej, vi har løst nogle problemer, og vi kan glæde os over, at de tre præsidenter med følge fra de tre baltiske stater sidder her som gæster og er et synligt bevis for, at vi er nået langt, men vi skal naturligvis nå længere.

Op til den debat, som har været rejst af liberalisterne, vil jeg gerne sige endnu en gang: De baltiske staters repræsentanter er til stede her i dag, de har haft mulighed for at tale fra talerstolen, og Nordisk Råd har så sent som i går rekommanderet, at vi fremover kan invitere observatører, og - om Nordisk Råds præsidium vil - med taleret. Det vil sige, at vi er nået et stykke vej, og derfor skal ingen prøve at splitte det samarbejde, som vi alle er enige om at vi skal udvikle og forstærke i solidaritet med vore nabolande omkring Østersøen. Det arbejde skal fortsætte, og vi kan love, at det vil blive fortsat.

Alvheim: Ærede president! Det var en meget sterk personlig oplevelse å være til stede da representanter for de baltiske land kom inn i salen her. Det var en vond opplevelse fordi man her stod ansikt til ansikt med flere broderfolk som ikke fikk den friheten som vi alle var så glad for at man fikk i Øst-Europa. Det var en sterk opplevelse for meg, og sikkert for flere andre, å kunne registrere disse representanters alvor i den situasjon de er inne i.

Jeg går ut fra at Nordisk Råd måtte være klar over at en invitasjon hit kunne føre til at de baltiske landenes representanter hadde visse forventninger til praktiske, konkrete utspill. Jeg er dypt skuffet over Nordisk Råd i så måte. Jeg vet ikke hva disse representantene tenker, men jeg må si at jeg personlig hadde ventet noe helt annet. Jeg hadde iallfall ikke ventet at enkelte av oss, eksempelvis i min gruppe, skulle bli mistenkt for dårlige motiver når vi personlig engasjerer oss i disse lands skjebne.

Hva er det som har skjedd? Jo, en rekke verbale, uforpliktende uttalelser. Det hjelper ikke de baltiske land. Riktignok foreligger det en del positive forslag til samarbeid på ulike områder, som vi selvfølgelig støtter - men det må noe mer til. Den reverserende utviklingen i Sovjet kan føre til at tiden er meget knapp for de baltiske stater. Det er mange av oss som er redd for det. Derfor haster det for alle ulike grupperinger, land, nasjoner, parlamenter og råd med å være mer positive og konkrete for å presse den tiden de har til å presse på.

Dessverre ble Baltikum-situasjonen overskygget av Golf-krisen. Men nå er Golf-krisen over. Nå burde vi ha fritt spillerom til å gjøre noe mer. Vi må ikke være unnfalne i denne saken. Vi må ikke hele tiden skjele til hva som passer Sovjet og våre lands interesser i så måte. Nå må vi være voksne og stå for det vi mener. Gjør vi ikke det, så kan vi holde kjeft!

Fagerholm: Fru president! Det är en starkt värmande känsla som genomströmmar ett åländskt hjärta, när man ser företrädare för parlamenten i de baltiska

staterna som gäster vid denna Nordiska rådets session. Mellan Åland och Baltikum har sedan urminnes tider funnits livliga kontakter. Innan dessa kontakter genom de olyckliga tilldragelserna för 50 år sedan försvårades och omöjliggjordes var det många åländska bondeseglare, också bland mina förfäder, köpmän och fiskare, som besökte särskilt Estlands huvudstad Tallinn, eller Reval som vi förr sade, gamla svenskspråkiga orter längs den estniska kusten, öarna Dagö, Ösel, Runö och Wormsö. Också till Riga utsträcktes de åländska resorna, och på den litauiska kusten har åländska sjömän gjort strandhugg.

En titt på kartan visar att ålänningarna hade ungefär lika nära till Tallinn som till Helsingfors eller Stockholm. I forna tider var havet inte ett element som skilde människorna åt; havet förenade folk och länder.

Vi känner varmt för människorna i Estland, Lettland och Litauen och vi gläder oss oerhört över att kontakterna nu har kunnat återupptas. Eftersom Åland är ett ö-samhälle, är det naturligt att mellan Åland och en av de baltiska öarna Ösel, Saaremaa, i Estland upprättats goda kontakter med ett givande utbyte. En delegation från Ösel har besökt Åland. Likaså har en delegation från Åland besökt Ösel.

Ungdomar från Ösel kommer i april till Åland för att praktisera på åländska lantbruk. Två flickor från Ösel vill studera vid Ålands hotell- och restaurangskola från och med i höst, och två ungdomar vill nästa år studera vid Ålands yrkesskola. Ett givande utbyte på sjöfartsutbildningens och den tekniska utbildningens område har redan en tid pågått mellan utbildningsinstitutioner i Mariehamn, Riga och Tallinn.

Personer som är ansvariga för hälso- och sjukvården på Ösel kommer i vår till Åland för att bekanta sig med den åländska kronikervården. Sjuksköterskor från Ösel kommer att under en tid jobba på Ålands centralsjukhus och på ett hem för åldringsvård för att studera arbetsmetoder och rutiner.

Från Åland har också sänts, och kommer att sändas, hälso- och sjukvårdsartiklar. De åländska lantbrukarna har samlat ihop jordbruksredskap och sänt till sina yrkesbröder på Ösel.

Inom kultursektorn är det också tänkt att ett betydande samarbete skall etableras. Särskilt ungdomar och ungdomsgrupper från respektive öar kommer att träffa varandra på Åland och på Ösel. I sommar kommer en grupp på 36 aktiva idrottare och 14 tränare och ledare att delta i de så kallade ö-spelen på Åland, där ungdomar från öar runtom i världen samlas och tävlar med varandra.

I juni hålls en stor folkdansstämman på Åland, där deltagare från sex öar i Östersjön deltar. Förutom från Åland är det från Dagö, Ösel, Gotland, Öland och Bornholm. Då kommer också med folkdansarna från Ösel drygt 20 estniska skolelever att gästa eleverna i en klass i det åländska gymnasiet, Ålands lyceum, och i höst åker en klass från Ålands lyceum till Kuressaare på Ösel. Estniska ungdomar som vill lära sig svenska brevväxlar med ålänningar.

Också när det gäller tekniskt kunnande och erfarenhet inom sådana områden som gatubyggnad, vatten och avlopp och avfallsrening är det tänkt att man från Mariehamns sida skall bistå Ösel med konsulthjälp.

Alla dessa samarbetsprojekt bedrivs utan något bidrag från nordiska medel. På samma sätt som man mellan de relativt små områdena Åland och Ösel håller på att upprätta, och delvis redan har fått till stånd, ett värdefullt kontaktsystem kunde liknande kontakter skapas mellan lämpligt avgränsade områden i Norden och områden i Baltikum.

Det är givet att kontakterna kan upprättas på fria grunder, men det kanske kunde vara till fördel om det skulle finnas någon form av koordinering, så att

systemet skulle bli heltäckande. Om detta skulle ske i Nordiska rådets regi, hade ett internationellt utskott här haft en given uppgift. Som det nu är kunde möjligen presidiet sköta detta.

Det här var bara några axplock, några exempel på konkret samarbete. Med det vill vi visa att vi efter bästa förmåga på allt sätt vill hjälpa och bistå våra vänner på andra sidan Östersjön. Det är vår innerliga förhoppning att de skall gå en lycklig framtid till mötes.

Sten Svensson: För de östeuropeiska ländernas del torde det, som jag påpekade i generaldebatten, krävas mycket stora investeringar och andra insatser för att uppfylla de utfästelser länderna gjort genom att skriva under internationella deklARATIONER. Mot bakgrund av den synnerligen svåra föroreningsituationen i Östeuropa måste nordiska biståndsmedel användas i betydande omfattning för att hjälpa dessa länder.

Den internationella havsföroreningskonferensen, som hölls här i denna folketingsaal i oktober 1989, uttalade sig för "att näringsliv, regeringar och andra myndigheter skulle samarbeta för att eliminera föroreningarna". Nordiska företag bör, med nordiska lån och/eller bidrag, kunna gå samman med företag i Baltikum och Polen i "joint-venture-företag" för satsningar på miljöutrustning och miljöteknologi. Det torde inte råda mycket tvivel om att miljöinvesteringar i Baltikum, Polen och övriga Östeuropa får positiva effekter också för Norden.

De östeuropeiska länderna står inför stora utmaningar när det gäller att bygga upp industrin. Investeringsbehoven är enorma när det gäller miljön och infrastrukturen. Genom nordisk miljövärdssamverkan kan vi hjälpa till med miljöinvesteringar och andra projekt, förslagvis i form av ett kombinerat bistånds- och miljövärdsprogram avseende lån och bidrag till miljöinvesteringar

I detta sammanhang är det emellertid angeläget att frågan rörande förbättrade finansieringsmöjligheter till Östeuropa för miljöinvesteringar tas upp, bl.a. möjligheten till finansiering genom bidrag. Det borde vara möjligt att kanalisera sådana medel, liksom lån, genom Nordiska investeringsbanken, genom det nya miljöfinansierade bolaget Nefco samt genom Nordiska utvecklingsfonden, NDF. Samtliga initiativ bör sammanhållas i ett kombinerat bistånds- och miljövärdsprogram. Särskilt viktigt är att berörda regeringar går in i ett sådant program i nära samarbete med näringslivet. Inom industrin finns goda kunskaper om och erfarenheter av förebyggande och förbättrande åtgärder och ett avancerat kunnande i miljöteknologi.

I ett medlemsförslag som rådet nu skall behandla, A 910/e, har vi föreslagit att Nordiska rådet skall rekommendera Nordiska ministerrådet att i nära samarbete med näringsliv och myndigheter utforma ett investeringsstöds- och miljövärdsprogram, som skall initiera investeringar i Baltikum och Polen för att nedbringa vatten- och luftföroreningarna i Östersjöns mest utsatta områden.

Som framgår av ett remissyttrande har social- och miljöutskottet enhälligt tillstyrkt medlemsförslaget. Förslagsställarna kan också notera att många remissinstanser i övrigt uttalar sitt stöd, vilket redovisas i ekonomiska utskottets betänkande.

Ekonomiska utskottet har för sin del kommit fram till att föreslå rådet att besluta att rekommendera ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar att i internationella organ arbeta i enlighet med de intentioner som vi har angivit i vårt förslag och kartlägga på vilket sätt det nordiska samarbetet kan bidra här till samt att löpande göra avrapporteringar i rådet beträffande de åtgärder som blir vidtagna i dessa syften.

Med tack för det positiva bemötande som vårt förslag har rönt och med en förhoppning om att åtgärderna verkligen skall leda till de resultat som vi förväntar oss ber jag att få yrka bifall till ekonomiska utskottets hemställan på samtliga punkter.

Marianne Samuelsson: Fru president! Det samarbete som Nordiska rådet startat med de baltiska länderna är mycket glädjande och angeläget. Detta samarbete, som omfattar bl.a. kultur, skola och föreningskontakter, är viktigt för oss.

För de baltiska folken är frihetskampen just nu det angelägnaste. Jag vill här uttrycka mitt stöd för Island, som tagit ett beslut om att erkänna Litauens suveränitet. Jag hoppas att Sverige snart skall följa detta exempel.

Detta önskemål var det som uttrycktes klarast i de kontakter jag haft med de baltiska länderna. Erkännandefrågan är angelägen och inte en symbolfråga. Erkännandet behövs som stöd för de krafter som strävar efter ökad självständighet för sina länder. För den gröna rörelsen är det självklart att stödja detta.

Detta har också ett klart samband med den fråga som var mest omtalad innan frigörelseprocessen startade, nämligen miljöfrågan. Ofta har våra länders regeringar hänvisat till vikten av miljöinsatser i länderna runt Östersjön. Nu när möjligheterna finns tycks intresset för konkret handling vara mindre.

Nordiska rådet måste på miljöområdet se till att ett samarbete kommer i gång. När jag besökte Lettland uttryckte man sin stora förvåning över det svenska agerandet. Man hade tagit emot sju delegationsresor från Bits utan att det hade resulterat i en enda krona i miljöinsatser.

I det nya öppnare Europa som vi alla önskar kommer det regionala samarbetet om miljöfrågorna, handel och kultur att bli angelägnare, och därför behövs ett speciellt Östersjöråd. Ett sådant Östersjöråd bör successivt ge beslutsrätt på folkrättslig grundval, och i dess arbete måste naturligtvis planeringen av insatserna för Östersjön ha högsta prioritet.

Den teknisk-vetenskapliga kunskap som världen besitter i dag måste vara utgångspunkten för att lösa problemen. Att ständigt invänta mer kunskap är att fortlöpande skjuta problemen framför sig. Problemen blir allt svårare ju mer miljöförstöringen fortgår. Vi måste handla nu och samtidigt arbeta för att utveckla ny teknik och skaffa mer kunskap som kan göra det lättare att lösa problemen.

Det som nu tycks ske är ett fortsatt utredande och forskande i miljöfrågorna. Också detta behövs naturligtvis, men nu har vi inte tid att vänta längre. Nu måste miljöinvesteringar och nya ekonomiska styrmedel komma till för att vi skall kunna komma till rätta med den akuta miljösituationen. Jag vill återigen påpeka att byggandet av en bro över Öresund är en angelägenhet för hela Östersjöområdet, likaväl som investeringar i reningsanläggningar. Varför inte ta de pengar som man nu planerar att investera i en bro och satsa dem i första hand i reningsanläggningar? Det skulle gynna hela Östersjöområdet på ett mycket positivt sätt. Jag vill också uttrycka en glädje över att det inte bara är miljöproblemet i Östersjöområdet. Där finns också mycket vackra och fina naturområden bevarade, som i måste värna om. Där finns t.ex. ett mycket rikt fågelliv, som vi inte ser motsvarighet till i många andra områden.

Grethe Lundblad: Fru president! Jag tycker att det är bra att Marianne Samuelsson är intresserad av miljöinsatser i Baltikum, men jag tycker inte att det får vara opåtalat när hon säger att vi nästan inte har beviljat några pengar till miljöinsatser i Baltikum. Jag får be Marianne Samuelsson läsa det som står i presi-

diets förslag till Baltikumprogram. Det kommer där klart fram att man har höjt ramen för projektinvesteringsslån från 700 miljoner särskilda dragningsrätter till 1 miljard särskilda dragningsrätter. Det är oerhört mycket pengar, eftersom en särskild dragningsrätt är värd mellan sex och sju kronor. Vidare har Nefco, det nya miljöfinansieringsbolaget startat med ett grundkapital om 6 miljoner särskilda dragningsrätter. Ministerrådet har beviljat 27,5 miljoner DKK till projektexportfonden, som skall användas för satsningar inom miljösektorn.

Jag kan tala om att Nordiska investeringsbanken redan har gjort upp planer och börjat förhandla med olika myndigheter för att göra ordentliga insatser för att förbättra miljön. Jag är ledsen över att det tar sin lilla tid, men en del av orsaken till detta är att mycket av företagens och fabrikenas ledning finns i Moskva, där intresset för att sätta in åtgärder inte alltid är så stort. Men skyll inte på Nordiska rådet! Det har verkligen beviljat pengar till miljöinsatser.

Marianne Samuelsson: Fru president! Ja, jag vill faktiskt ge Nordiska rådet en eloge. Vi har varit betydligt alertare än vad många av de enskilda länderna har varit och verkligen arbetat med att upprätta kontakter. Jag hoppas att pengarna snabbt skall komma till nytta i form av miljöinvesteringar. Men det som jag tog upp var att Sverige tagit av biståndsmedel avsedda för fattiga länder för att i stället använda dem i Östeuropa. Vi hade en stor debatt om detta, och dessa pengar har ännu inte blivit använda till miljöinvesteringar utan mest till kontakter som vi själva har glädje av.

Presidenten: Jag vill meddela att talesmännen för de olika medlemsförslagen framför sina inlägg i den allmänna sakdebatten. Det gör att vi kommer att kunna genomföra voteringen snabbare.

Hans Gustafsson (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Förhållandet mellan Norden och Baltikum/Östeuropa har nu debatterats i snart tre timmar. Frågan har dessutom varit föremål för diskussion i samband med generaldebatten och har kommenterats vid en särskild anordnad ceremoni. Det är inte troligt att jag kan tillföra frågan några nya, okända synpunkter. Dessutom har förslagsställarna redan framfört sitt tack till utskottet för dess utlåtanden.

Jag nöjer mig därför som ekonomiska utskottets talesman med att yrka bifall till utskottets hemställan i dess utlåtande över medlemsförslagen A 910/e, A 915/e, A 944/e och A 931/e.

Kirsti Kolle Grøndahl (juridiska utskottets talesman): President! Jeg har fått i oppdrag å foredra innstillingen fra Juridisk utvalg til medlemsforslag A 921/j og A 928/j.

Begge medlemsforslagene går ut på at Nordisk Råd skal yte ulike typer støtte til Baltikum og Øst-Europa for å bistå med utviklingen av parlamentarisme og demokrati. Forslagene dreier seg både om myndighetsnivået og frivillige organisasjoner. Siden medlemsforslagene ble reist, har mye skjedd, og mange initiativ er allerede tatt i tråd med intensjonene i medlemsforslagene. Medlemsforslagene passer også godt inn i det forslag til Baltikum-program som Presidiet har lagt fram. I det programmet heter det at "ulike former for kunnskapsutbytte og kunnskapsoverføring og støtte til den demokratiske og parlamentariske utvikling egner seg vel for Nordisk Råd."

Medlemsforslagene favner et vidt geografisk område - både Baltikum og Øst-Europa. Juridisk utvalg har søkt å begrense området til Baltikum og utvalgte

østeuropeiske land. Juridisk udvalg mener også at det er ønskelig og nødvendig først å kartlegge behovene og også hvilke relevante organisasjoner av ikke-statlig karakter som kan være aktuelle samarbeidspartnere for eventuelle organisasjoner i Norden. Deretter bør det foretas en utvelgelse av hvilke konkrete tiltak som er mest målrettet og effektive i forhold til de midler vi har til disposisjon.

Med dette anbefaler jeg innstillingen fra Juridisk utvalg.

Sønderby: Fru præsident! For 14 dage siden deltog jeg i genoprettelsen af Det Liberale Parti i Letland. Da sagde jeg til dem, at vi fra dansk side på det skarpeste havde protesteret imod de sovjetiske myndigheders uprovokerede angreb på civile i Litauen og i Letland. Vi håbede, at man ville respektere menneskerettighederne og gennemføre frie valg i uafhængige stater. Det håber vi stadig.

Nordisk Råds session har understøttet denne holdning og været en klar manifestation af, at et enigt Norden støtter de baltiske staters frihedsbestrebelse.

Men det kan ikke kun blive ved ord, og derfor behandler vi i dag en række forslag til mere konkret, mere kontant støtte fra de nordiske lande. Den nordiske minister, Thor Pedersen, fremlagde i dag forslag, og præsidiet har fremlagt forslag om, hvordan det kan gøres.

Jeg vil derfor gerne herfra tage afstand fra det, fru Kjærsgaard sagde, at vi gemmer os bag ved ord. Det er altså andet end ord i Nordisk Råd. Det er også kontante bidrag.

På CSCE-konferencen spurgte vi en række østeuropæiske lande, på hvilke områder vi bedst kunne hjælpe dem. Rækkefølgen af de ønsker, der blev fremsat var: Demokrati. Vi har ikke haft demokrati i 50 år. Vi vil gerne have noget at vide om, hvordan det fungerer. Det var landbrugsspørgsmål, at ændre kolkhoserne til selveje, andelsbevægelse o.lign. Og så var det miljøopgaveløsninger.

Der er allerede sat en række enkeltprojekter i gang. Men vi mangler nok en koordinering, det er derfor vi har denne debat i dag, men også bedre forbindelseslinjer, bedre forbindelseskkanaler, kommunikationsopgaver af den ene eller anden art, og det er det, vi har behandlet i Kommunikationsudvalget.

Der skal være bedre rejseforbindelser, bedre post- og telefon- og telegrafforbindelser. Da jeg skulle derop, var en telefax fem dage om at komme fra Letland til Danmark, og jeg kunne ikke ringe dem op og snakke med dem, da jeg var deroppe.

Radio- og TV-kommunikation, veje m.v., alt det har vi drøftet i Kommunikationsudvalget.

Vi tænker ikke her kun på kommunikation imellem de baltiske stater alene, men også imellem Baltikum og os.

Det medlemsforslag, vi drøfter i dag, indeholder en række forslag til løsning af disse problemer, at virke for en samordning af nordiske og internationale initiativer og at kortlægge behovet for mere viden om disse problemer inden for kommunikation.

Men som jeg sagde til indledning, må det ikke kun blive ved ord, og vi hilser derfor med tilfredshed det udspil, der er kommet både fra præsidiet og fra ministerrådet om en samordning og en prioritering, men også om et foreløbigt beløb på 15 millioner svenske kroner i 1990-91, og vi håber, at dette kan øges til 30 millioner i 1992. Det bliver en omprioritering inden for budgettet, men jeg er sikker på, efter det, der er blevet sagt her på sessionen, at vi vil kunne finde

disse penge. Det er nemlig dyrt at opbygge en velfungerende infrastruktur, og det kan ikke klares af Nordisk Råds budget alene.

Når vi har kortlagt problemerne, og når vi har prioriteret problemerne, så må de nordiske lande samles i internationale organisationer, hvor vi er til stede, og presse på for at få støtteordninger igennem. Jeg kan her eksempelvis nævne Verdensbanken.

Men vi må også få gjort erhvervslivet og faglige organisationer interesseret. Jeg ved, at De Danske Landboforeninger er i fuld gang med en række planer dernede.

På det seneste har en melding fra den danske udenrigsminister om hjælp til at få den frie presse i gang i Litauen og Letland bevirket, at der er kommet gratis tilbud om avistrykkerier. Kommunikation kan jo ikke foregå, hvis ikke der er frie forhold, og hvis ikke man har muligheder for at få det trykt. Den frie presse er afgørende for et frit land, og vi har jo set, hvordan den frie presse er blevet knægtet både i Litauen og i Letland.

Der er altså en række felter inden for Kommunikationsudvalgets område, hvor Nordisk Råd må tage fat. De forslag, som Kommunikationsudvalget fremlægger i dag, stiller i sig selv ikke øjeblikkelig store krav til penge, men lægger op til en række initiativer i nært samarbejde med de baltiske myndigheder.

Jeg vil derfor herfra gerne anbefale Kommunikationsudvalgets forslag.

Riihjärvi: Rouva presidentti! Itä-Euroopassa jatkuvat mullistukset eivät vaikuta ainoastaan taloudelliseen ja poliittiseen elämään vaan myös suuressa määrin koulutuskysymyksiin ja kulttuurielämän mahdollisuuksiin näissä maissa. Huomattavaa panostusta koulutukseen tullaan vaatimaan, mutta tällä hetkellä sen taloudelliset edellytykset puuttuvat.

Esillä oleva jäsenehdotus tarttuu tähän problematiikkaan siten, että Pohjoismaiden nykyisessä koululaitoksessa halutaan Itä-Euroopan maista tuleville opiskelijoille antaa mahdollisuuksia harjoittaa opintoja Pohjoismaiden kansankorkeakouluissa ja kansanopistoissa. Niissä on suuri kapasiteetti, jonka käyttöaste on osoittautunut vajaaksi viime vuosina.

Sivistysvaliokunta on jäsenehdotusta käsitellessään katsonut, että on välttämätöntä tukea sekä kulturellista että yhteiskunnallista demokraattista kehitystä, joka on nyt käynnistynyt Itä-Euroopan maissa. Erityisesti halutaan korostaa tarvetta tukea laajaa demokraattista ja kulttuuriyhteistyötä Itä-Euroopan maiden kansalaisten ja pohjoismaalaisten välillä.

Valiokunta haluaa myös korostaa kansanopistojen erityisluonnetta tässä yhteydessä, toisin sanoen niiden vapaata ja sitoutumatonta asemaa suhteessa valtiollisiin elimiin. Jo tällä hetkellä on monilla paikkakunnilla Pohjoismaissa ja varsinkin Suomessa runsaasti opiskelijoita, jotka ovat tulleet etenkin Virossa ja Inkeristä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on hiljattain hyväksynyt Itä-Eurooppaa ja Baltiaa koskevan pohjoismaiden työohjelman. Siinä esitetään varoja yhteensä 14,3 milj. Tanskan kruunua mm. opiskelijoiden apurahajärjestelmien tukemiseen. Valiokunnasta on tarkoituksenmukaista, että Pohjoismaiden ministerineuvoston työohjelma käsittäisi myös Baltiasta ja Itä-Euroopan maista tuleville opiskelijoille annettavan taloudellisen tuen silloin, kun he haluavat opiskella Pohjoismaiden kansanopistoissa. Laajentamalla täten työohjelmaa vastataan yhteen Baltian maiden päätoivomuksista, jonka ne ovat esittäneet Pohjoismaille.

Rouva presidentti! Voisiko olla sopivampaa paikkaa tämän päätöksen tekemiseen, täällä Kööpenhaminassa kun olemme koolla, maassa jossa koko kansanopistolaitoksen syntyosanat Grundtvig aikoinaan on lausunut.

Edellä esitettyyn viitaten esitän valiokunnan esityksen hyväksymistä.

Riihijärvis anförande i svensk översättning:

Fru president! Den pågående omvälvningen i Östeuropa påverkar inte bara det ekonomiska och politiska livet utan även i hög grad utbildningsfrågorna och möjligheterna till kulturutövning i dessa länder. Betydande utbildningsinsatser kommer att krävas, för vilket det i dag saknas ekonomiska förutsättningar.

Det nu föreliggande medlemsförslaget tar fasta på denna problematik och vill inom ramen för redan existerande skolverk i Norden erbjuda möjligheter för studerande från de östeuropeiska länderna att idka studier i de nordiska folkhögskolorna. Dessa har en stor kapacitet som på senare tid allt oftare visat sig vara illa utnyttjad.

Kulturutskottet har i behandlingen av medlemsförslaget framfört uppfattningen att det är nödvändigt att stödja den demokratiska utvecklingen, både kulturellt och samhällsmässigt, som nu äger rum inom de östeuropeiska länderna. Man vill särskilt betona vikten av att stödja ett brett folkligt och kulturellt samarbete mellan de östeuropeiska invånarna och nordborna.

Utskottet vill också framhäva folkhögskolornas särart i detta sammanhang, dvs. deras fria och obundna ställning i förhållande till statliga styrelser. Redan nu finns det på många håll i Norden och inte minst i Finland många studerande i synnerhet från Estland och Ingermanland.

Nordiska ministerrådet har nyligen antagit ett nordiskt arbetsprogram för Östeuropa och Baltikum. Där anslås medel som tillsammans uppgår till 14,3 milj. DKK för att bl.a. stödja stipendieordningar för studeranden. Utskottet anser att det ändamålsenligt att Nordiska ministerrådets arbetsprogram även skulle omfatta ekonomiskt stöd för studerande från Baltikum och Östeuropa., som önskar studera vid de nordiska folkhögskolorna. Genom att på detta sätt utvidga arbetsprogrammet har man tillmötesgått ett av de baltiska ländernas huvudönskemål som de framfört till de nordiska länderna.

Fru president! Knappast finns det en lämpligare plats att fatta detta beslut, än här i Köpenhamn, i det land där Grundtvig på sin tid uttalade ursprungsorden för hela folkhögskoleväsendet.

Med hänvisning till ovanstående yrkar jag bifall till föreliggande förslag till rekommendation.

Søren Hansen: Fru præsident! Kulturudvalget har behandlet medlemsforslag A 927/k, som indeholder en række rekommandationer til fremme af kultursamarbejdet mellem de østeuropæiske lande og de nordiske lande, bl.a. om afviklingen af visumtvang, tilbud om at Nordjob og Nordplus også skal omfatte de østeuropæiske lande, etablering af kulturaftaler, afholdelse af kulturkonferencer.

Medlemsforslaget har været til remiss hos et stort antal institutioner, der stort set alle har været positive over for de forslag, der er stillet.

En enkelt del af forslaget har også været til behandling i Nordisk Råds Juridiske Udvalg. Det er spørgsmålet om visumtvangen, hvor det Juridiske Udvalg stiller sig noget tvivlende.

Af mange af svarene fremgår det, at man allerede på en række områder har etableret kontakter til Baltikum og til de østeuropæiske lande, og vi finder, at

det offisielle nordiske samarbejde vil kunne støtte de bestræbelser, som allerede er i gang på disse områder.

Det forekommer klart, at de nordiske lande har gode muligheder for at bistå de baltiske lande i den udvikling, der nu er i gang, ikke mindst på områderne miljø, kultur og så hele det menneskelige område, de menneskelige kontakter. Det er områder at satse på, som vi finder vigtige. Og så understreger vi, at det ikke bare er kontakter i den ene retning, men i begge retninger, både mod Øst og mod Vest. Vi finder værdifulde muligheder i det forslag, der ligger, om at etablere nærmere kontakter til vores nye og, kunne man sige, gamle naboer.

Hvad angår forslaget om en bred kulturkonference har vi fundet det rimeligt først at afvente resultaterne af den nordiske kulturfestival i 1992.

Når det drejer sig om koordineringen på det vesteuropæiske plan, som også omhandles i forslaget, henviser vi til den virksomhed, som allerede foregår i UNESCO og i Europarådet.

Udvalget finder ikke, at der bør foretages noget fælles fremstød, når det drejer sig om at fjerne visumtvangen, men ser gerne, at de nordiske landes regeringer arbejder for afskaffelse af visumtvangen mellem de nordiske lande og de østeuropæiske lande. Men vi understreger: Når forudsætningerne er til stede - og peger på, at det kan foretages i etaper.

I bestræbelserne på at knytte nærmere kontakter til de østeuropæiske lande og deres folk skal vi gå hurtigt frem, men ikke så hurtigt, at vi kan løbe ind i problemer eller kan puste til problemer, som vil kunne hindre eller forsinke den gode proces, vi alle ønsker.

Med disse bemærkninger skal jeg indstille til Nordisk Råd at vedtage udvalgets rekommandation.

Helga Haugen (kulturutskottets talesman): President! Jeg skal redegjøre for medlemsforslag A 954/k om et praktikant- og utvekslingsprogram mellom Norden og Baltikum.

I det foreliggende medlemsforslag henvises det til Nordisk Ministerråds arbeidsprogram om Baltikum og Øst-Europa, og det foreslås at dette programmet utvides til å omfatte også et praktikant- og utvekslingsprogram mellom de nordiske lands parlamenter og parlamentene i de baltiske republikker.

Vi har langvarige demokratiske tradisjoner i Norden, og disse kan framstå som en modell for de baltiske republikkene. Parlamentene, regjeringene, forvaltningsstrukturene og det kommunale demokratiet fungerer i stor grad på samme måte i hele Norden. Derfor er det logisk at de nordiske parlamentene oppretter et utvekslingsprogram med de baltiske republikkenes parlamenter, slik at parlamentarikere og tjenestefolk kan tilbringe en viss tid i de nordiske parlamentene for å stifte bekjentskap med arbeidet der.

Kulturutvalget er enig med forslagsstillerne i at de nordiske land og nordiske organer kan bidra med mye hjelp og støtte i det vanskelige reformarbeidet som de baltiske land står foran.

Utvalget har ved tidligere anledninger framholdt betydningen av at det ved prioriteringer av innsatser i Baltikum legges vekt på de ønsker og behov som disse land selv har framhevet. Det er registrert ønsker om støtte til utviklingen av demokratiske institusjoner både på parlamentsnivå og kommunalt nivå. I de møter og kontakter som allerede har vært mellom Norden og Baltikum, er det særlig etterlyst nærmere informasjon om lovgivningsarbeidet og forholdet mellom regjering og parlament i denne prosessen.

I Ministerrådets arbetsprogram för Baltikum og Øst-Europa foreslås en nordisk stipendordning for utdanningssamarbeid mellom Norden og Baltikum. Stipendene utdeles til studieopphold på ulike nivåer av utdanningssystemet, men i første rekke på universitetsnivå og til yrkesutdanning.

I det foreliggende medlemsforslaget foreslås det at de nordiske parlamenterne bør opprette utvekslingsprogram med de baltiske republikkenes parlamenter, basert på nordisk finansiering. Det er imidlertid utvalgets oppfatning at de behov og tiltak som tas opp i dette medlemsforslaget, allerede er tilgodesett nasjonalt innen de nordiske parlamenter.

Kulturutvalget mener dessuten at de relativt beskjedne midler som er avsatt til den ovennevnte stipendordningen for studenter, strengt bør forbeholdes de grupper som er omtalt i arbeidsprogrammet for Baltikum og Øst-Europa. 5 mill. kr til nordisk stipendordning for utdanningssamarbeid mellom Norden og Baltikum står ikke helt i stil med den verbale støtten til Baltikum, når en tenker på hvor viktig utdanningssektoren er, og at dette skal fordeles på tre land. 5 mill. kr i denne sammenheng er ikke imponerende, og jeg vil håpe at Ministerrådet kan vurdere å øke dette beløpet. Nordisk Råds presidium kunne imidlertid stå for koordineringen med tanke på en eventuell arbeidsfordeling på bakgrunn av de erfaringer en nå har med flere besøk fra Baltikum og delegasjonsreiser fra Rådets side til Baltikum.

Kulturutvalget foreslår på denne bakgrunn at Nordisk Råd vedtar en intern beslutning om at Rådet gis i oppdrag å koordinere utbyggingen av et informasjons- og utvekslingsprogram mellom de nordiske land og de baltiske parlamenter.

Jeg anbefaler innstillingen fra kulturutvalget.

Grethe Lundblad (social- og miljøutskottets talesman): Fru president! Jeg vill säga några ord om medlemsförslaget A 952/s om etablerande av ett förpliktande miljösamarbete omkring Östersjön.

Man kan säga att detta medlemsförslag har sin upprinnelse i dokumentet från Nordiska rådets havsföreningenskonferens år 1989. Huvudsyftet med förslaget är att förstärka den nuvarande Östersjökonventionen, som också kallas Helsingforskonventionen och som tillkom redan år 1974. Förslagsställarna menar att den är alldeles för svag i sin utformning. De säger bl.a. att man måste effektivisera hela samsarbetsstrukturen omkring Östersjön och förstärka den så att den blir mer förpliktande för dem som har ingått konventionen och vidare att möjligheterna bör ökas att se till att de åtaganden som görs verkligen följs. Dessutom vill de ha någon form av sanktionsmöjlighet.

Havsföreningenskonferensen hölls som sagts i oktober 1989. Även om det har gått ett par år har det kanske inte hänt så mycket med den s.k. Östersjökonventionen. Därför har också social- och miljöutskottet sett positivt på medlemsförslaget. Utskottet ger bl.a. uttryck åt den otillfredsställdhet som råder med det ofta långsamma och byråkratiska arbetssättet. Det finns en otålighet på många håll, och det brådskar med åtgärder.

Social- och miljöutskottet hemställer därför att rådet i fyra rekommendationer skall uppmana de nordiska ländernas regeringar att se till att Östersjökonventionen får en mer förpliktande utformning, att det blir ett mer bindande avtal med hjälp av Östersjökonventionen och att man skall gå in för den s.k. försiktighetsprincipen, alltså inte vänta på bevis för att det inträffar skador utan agera innan skador uppstår. Det krävs vidare fasta möten enligt Östersjökonventionen och - inte minst viktigt för ledamöterna här - att konventionen skall

få parlamentarisk förankring. Man vill också ge större möjligheter att höra folk-rörelser och miljörelser i samband med Östersjökonventionens möten. Sist men inte minst vill man att de nordiska regeringarna skall ta initiativ till att i anslutning till konventionen skapa en internationell fond för en renare teknologi, som kan användas t.ex. i Östersjöområdet, i samarbete med Nordiska investeringsbanken. Man uppmanar också Nordiska rådet självt att ta initiativ till ett parlamentariskt samarbete som kan ingå som en del i den nya Östersjökonventionen. Man vill alltså förbättra Östersjökonventionen, och därför vädjar man till de nordiska regeringarna att ta initiativ i denna riktning.

Social- och miljöutskottet har ställt sig positivt till detta medlemsförslag. Jag yrkar bifall till utskottets förslag, som innebär att vi föreslår fyra rekommendationer, ställda till de nordiska ländernas regeringar, en rekommendation ställd till Nordiska ministerrådet och en uppmaning till Nordiska rådet att ta initiativ.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Under debatten her i dag har der været nævnt en række af de mange problemer, som de østeuropæiske lande, Sovjet og Baltikum står over for at skulle have løst. Et af de alvorligste problemer, for ikke at sige det alvorligste, er ødelæggelsen af miljøet i disse lande.

En delegation fra Social- og Miljøudvalget besøgte i november 1990 Leningrad og Baltikum og fik derved et førstehåndsindtryk af de enorme problemer, man står over for. Vandforureningen virkede klart som det største problem i dette område. Bl.a. besøgte man et vandrensingsanlæg i Leningrad, hvor de var helt uden kendskab til muligheden for kemisk rensning af vandet, hvilket gjorde rensningsprocessen helt utilfredsstillende. Netop dette rensningsanlæg blev ellers vist frem som et positivt resultat af arbejdet med forureningsbekæmpelsen.

Eksemplet viste os, hvor vigtigt det er, at disse lande får kendskab til de resultater inden for miljøforskning, miljøteknologi m.v., som vi bl.a. i de nordiske lande er nået langt med.

Der var for delegationen ingen tvivl om, at politikere og myndigheder i de besøgte lande har stor vilje til at gøre noget seriøst ved miljøproblemerne, men her står de over for et andet stort problem, nemlig mangelen på kapital. Det problem bliver ikke mindre af, at mange af de østeuropæiske lande ikke bliver anset for at være kreditværdige.

Jeg er ganske klar over og noterer med tilfredshed de betydningsfulde initiativer, som regeringerne har taget i denne sammenhæng, ikke mindst ved oprettelsen af miljøfinansieringsselskabet Nefco. Men det er ikke nok. Den miljømæssige situation i Sovjetunionen, i Estland, Letland og Litauen er katastrofal; det ser ikke bedre ud i Polen. Så katastrofal er forureningen, at man kan tvivle på, at det kan lade sig gøre at rette op på det.

Men opgavens enorme størrelse skal ikke få os til at give op, for én ting er sikker: Gør vi, som i forhold til de lande, vi her taler om, har viden og ressourcer i overflod, ikke noget, så bliver situationen kun værre. Den forurenede luft, det forurenede vand er jo ikke blot en fare for de mennesker, der bor i områderne. Før eller siden når det også til os her i Norden oven i den forurening, vi selv sørger for.

Vi har nu en enestående chance for på én gang at hjælpe andre og samtidig hjælpe os selv. Jeg vil derfor indtrængende opfordre regeringerne og ministerrådet til så intenst som muligt at samarbejde med hinanden for på den mest rationelle måde at udnytte såvel de nationalt som de nordisk bevilgede midler til

at bistå disse lande med eksperthjælp og materiel hjælp i forureningsbekæmpelsen.

Jeg anbefaler, at man støtter Social- og Miljøudvalgets indstilling.

Marjatta Väänänen: Fru president! Jeg takker Lilli Gyldenkilde for at hon tog upp social- och miljöutskottets resa till Baltikum. Det var tal om resan redan igår när det gällde social- och miljöutskottets sakområde. Jag nämnde saken i mitt anförande då. Jag kan bekräfta att saken ligger precis så till som Lilli Gyldenkilde anförde. Det var en ytterst svår resa för utskottsdelegationen och för mig, dess ordförande, eftersom den verkliga situationen var mycket sämre än delegationen hade trott. Lilli Gyldenkilde nämnde särskilt Leningradområdet och de stora problem som finns där, men jag måste också säga att i norra delarna av Estland, särskilt i Kohtla-Järves, Narva och Kunda-området har skifferindustrin och cementindustrin oerhörda svårigheter just därför att alla tänkbara medel fattas för att kunna förbättra pollutionssituationen. Svårigheten ligger däri att ledningen för dessa industrier befinner sig i Moskva, varför estländarna själva inte kan påverka sin situation på något sätt. Särskilt måste jag säga att Kohtla-Järvesområdets fenolutsläpp är oerhörda, många tusen gånger större än vad som egentligen är tillåtet. Jag måste också tillägga att svårigheterna i Lettland och Litauen är mycket svåra på grund av att grundvattnet har förstörts och att älven Daugava t.ex. är helt och hållet död. Jag kan också nämna att atomkraftverket Ignalina utgör ett stort problem för Litauen och hela Baltikum samt för hela Norden, om det skulle hända någonting där.

De åtgärder som Lilli Gyldenkilde nämnde är verkligen brådskande och vi måste göra allt vad vi kan med hjälp av egna medel, men också med hjälp av europeiska och internationella fonder för att förbättra situationen där för att på så sätt hjälpa Baltikum.

Lilli Gyldenkilde: Fru præsident! Jeg vil blot benytte lejligheden til at takke Marjatta Väänänen for at gå op og give udtryk for, hvordan rejsen har påvirket formanden for Social- og Miljøudvalget.

Jeg vil godt opfordre til, at ministerrådet studerer grundigt, hvad der her er blevet sagt, for det er fuldt ud så alvorligt, som det her er blevet beskrevet, ikke mindst på glimrende vis af fru Marjatta Väänänen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades att Per Olof Håkansson återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Presidiets förslag, att lägga Dokument 3 till handlingarna, *bifölls*.

Ekonomiska utskottets förslag, att lägga rekommendation nr 45/1989/e till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa session, *bifölls*.

2

A 910/e: Medlemsförslag om miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen, A 915/e: Medlemsförslag om ökat nordiskt ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön, A 944/e: Medlemsförslag om effektivisering av jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum och A 931/e: Medlemsförslag om Östersjö-scenari

Rådet behandlade ovannämnda fyra saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att rådet antar följande tre rekommendationer med anledning av medlemsförslagen A 910/e, A 915/e och A 944/e:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at i relevante internationale fora arbejde for at skabe et investerings- og miljøbeskyttelsesprogram til nedbringelse af vand- og luftforureningen i Østersøens mest udsatte dele

at kortlægge, hvordan det nordiske samarbejde kan bidrage til udviklingen af særlige investeringsstøtteordninger for de berørte central- og østeuropæiske lande, herunder Baltikum, Polen og Leningradområdet, og

at løbende rapportere til Nordisk Råd om fremskridtene i arbejdet, herunder de initiativer, som ministerrådet finder behov for på området som led i det nordiske samarbejde

2. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at arbejde for udvikling af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem Norden og Østersølandene med henblik på at skabe et samarbejdsområde omkring Østersøen

3. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at sammen med de baltiske lande udbygge et koordineret samarbejde på jordbrugsområdet mellem Norden og Baltikum

Betræffande medlemsförslag A 931/e hade ekonomiska utskottet föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Votering, medelst voteringsapparat, företogs beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gut-tormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson El-ver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lilt-

ved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten., Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryynänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

De tre rekommendationerna hade sålunda antagits med 68 röster.

Utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslag A 931/e bifölls.

3

A 921/j: Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska länderna och Östeuropa angående frågor som gäller parlamentarism och demokrati och A 928/j: Medlemsförslag om stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvandena i öst

Rådet behandlade ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslagen antar följande två rekommendationer:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge behovet for og å utrede mulighetene for kunnskapsoverføring til Baltikum og utvalgte østeuropeiske land vedrørende parlamentarisme og demokrati

2. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge hvilke relevante organisasjoner av ikke statlig karakter som finnes i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land

å kartlegge hvilke behov og muligheter som finnes for kontakt mellom relevante frivillige organisasjoner i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land

å ta initiativ til å opprette støtteordninger som kan stimulere til kontakter/samarbeid mellom relevante organisasjoner av ikke statlig karakter i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land, med henblikk på å støtte demokratiseringsutviklingen og det internasjonale samarbeidet i Øst, slik at disse støtteordninger ses i sammenheng med de øvrige initiativer Nordisk Råd har tatt overfor Baltikum

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gut-tormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson El-ver, Jääteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Jørgensen Ragna Berget, Kallsberg An-finn, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryyänänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

De två rekommendationerna hade sålunda antagits med 67 röster.

4

A 953/t: Medlemsförslag om transportsamarbete med Baltikum

Kommunikationsutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlems-förslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för en samordning av de nordiska ländernas agerande i inter-nationella organisationer beträffande stöd från internationella institutio-ner för investeringar inom transportsektorn i de baltiska republikerna

att medverka till en kartläggning av behoven av kunskapsuppbyggnad inom kommunikationssektorn i de baltiska republikerna, samt

att utifrån denna kartläggning svara för samordningen av de nordiska ländernas stödinsatser i Baltikum

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gut-tormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson El-ver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Péturs-son, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svart-berg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Jørgensen Anker, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knuutila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryy-nänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

5

A 917/k: Medlemsförslag om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Öst-europa till att omfatta stipendier för folkhögskolestuderande

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gut-tormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson El-ver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam,

Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Knutzen Thea *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knuuttila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryyänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Söder Karin, Werner Lars

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

6

A 927/k: Medlemsförslag om kultursamarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande två rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att när förutsättningar föreligger arbeta för att visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna kan avskaffas, eventuellt i flera etapper

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att arbeta för att åstadkomma gemensamt arbete och utbyte på kulturområdet mellan Norden och Baltikum och de östeuropeiska länderna och där detta är lämpligt inarbeta nya åtgärder i arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Áshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gutormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson,

Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Sasi Kimmo *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hansen Ivar, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Kallsberg Anfinn, Knuutila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryyänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

De två rekommendationerna hade sålunda antagits med 68 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

7

A 930/k: Medlemsförslag om den nordiska modellen som framtidsutmaning

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Krister Skånberg hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att kulturutskottet i *första hand* instämmer i medlemsförslagets *första* kläm och att kulturutskottet i *andra hand* instämmer i att det finns behov av den forskning som förslagsställarna föreslår och konstaterar att dessa behov får vägas mot andra angelägna behov, t. ex. inom ramen för de medel som avsatts till fonden för Baltikum/Östeuropa.

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag att inte företa sig något och reservantens förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

För reservantens förslag röstade:

Lunde Kjellbjørg, Samuelsson Marianne

Hjörleifur Guttormsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Gulbrandsen Thor-Eirik, Hauan Áshild, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Kallsberg Anfinn, Knuuttilla Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryytänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

Reservantens förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 66 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget *bifölls.*

8

A 954/k: Medlemsförslag om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande interna beslut:

Nordiska rådet ges i uppdrag

att koordinera utbyggnaden av ett informations- och utbytesprogram mellan de nordiska ländernas parlament och de baltiska parlamenten

Utskottets förslag till internt beslut *bifölls.*

9

A 929/s: Medlemsförslag om utbyggt samarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjet om miljö

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande tre rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett förslag till hur man överför miljöteknologi till Östeuropa, samt

att inrätta en ordning till stöd för miljöforskning i de östeuropeiska länderna samt ställa expertis på miljöforskning, miljökontroll, utveckling av alternativa energiplaner m.m. till förfogande för de östeuropeiska länderna

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ställa krav i berörda internationella fora om införande av informationsplikt mellan de europeiska länderna vad gäller inrättande av atomkraftverk och utbyggnad av existerande anläggningar

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum, samt

att söka samarbete mellan olika biståndsarrangemang för de baltiska länderna för att göra insatserna rationella och underlätta mottagandet av hjälpen.

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationerna röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Grøndahl Kirsti Kolle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyl-denkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Guttormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscars-son Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Skjer-vingen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P., Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänä-nen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Fridrik Sophusson, Glønborg Knud, Gulbrandsen Thor-Eirik, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Kallsberg Anfinn, Knuuttila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryynänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

De tre rekommendationerna hade sålunda antagits med 68 röster.

10

A 952/s: Medlemsförslag om etablering av ett förpliktande miljösamarbete omkring Östersjön

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande tre rekommendationer samt interna beslut:

A. 1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativet till en förnyelse och förstärkning av samarbetet inom Östersjökonventionen mot bakgrund av de principer som ligger till grund för slutdokumentet från Nordiska rådets internationellakonferens om havsförening 1989

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utarbeta konkreta förslag till ändring och snabb förstärkning av Östersjökonventionen. Förslaget bör framläggas för övriga medlemsländer före nästa ministerrådskonferens inom Östersjökonventionen 1992 med sikte på att antas samma år

att inom ramen för Helsingforskommissionen och dess arbetsgrupp för revidering av Östersjökonventionen arbeta för att principerna i slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförening 1989 inarbetas i Östersjökonventionen och att därvid särskilt beakta att den reviderade konventionstexten

-preciserar och understryker att konventionen förpliktar de deltagande länderna att i allt större omfattning begränsa föroreningarna av Östersjön för att skapa en ekologiskt hållbar utveckling

- garanterar att åtagandena görs bindande

- gör ren teknologi och försiktighetsprincipen till grundläggande principer

- stadgar att det hålls regelbundna ministerrådsmöten

- garanterar en parlamentarisk förankring

- garanterar folkliga organisationer och miljörörelser höringsrätt vid beslut inom ramen för konventionen

att ta initiativ till att Östersjökonventionens sekretariat förstärks och förpliktas att framlägga förslag i överensstämmelse med den förstärkta konventionen

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken

B. Nordiska rådet tar initiativ till ett parlamentariskt samarbete som kan ingå som en del av en ny Östersjökonvention.

Votering företogs, medelst voteringsapparat, beträffande utskottets förslag till rekommendationer och internt beslut.

För rekommendationerna och utskottets förslag till internt beslut röstade:

Alsaker Svein, Alvheim John, Andersen Hanne, Andersson Arne, Andersson Lennart, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Blankenborg Haakon, Davidsen Terje, Exner Lahja, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Glerup Martin, Glønborg Knud, Grøndahl Kirsti Kalle, Gudmundseth Roger, Gustafsson Hans, Gyldenkilde Lilli, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Hansen J.K., Hansen Søren, Hauan Åshild, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hjörleifur Gutormsson, Håkansson Per Olof, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jäätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker, Jørgensen Helen, Jørgensen Ragna Berget, Kautto Tarja, Kekkonen Antero, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Lundblad Grethe, Lunde Kjellbjørg, Metsämäki Lauri, Møller Helge Adam, Nielson Poul, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Oscarsson Berit, Páll Pétursson, Poromaa Bruno, Riihijärvi Heikki, Rotnes Marit, Salmén Olof, Samuelsson Marianne, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvins-son, Skjervengen Pål Atle, Svartberg Karl-Erik, Svensson Sten, Syse Jan P.,

Söder Karin, Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva, Ueland Ole Gabriel, Väänänen Marjatta, Weiss Birte, Wroldsen Ernst, Öhrsvik Lena

Frånvarande var:

Ajo Aimo, Andersson Claes, Björkstrand Gustav, Friðrik Sophusson, Gulbrandsen Thor-Eirik, Houg Tora Aasland, Hreggviður Jónsson, Hurskainen Sinikka, Johansen Lars Emil, Johansson Anita, Kallsberg Anfinn, Knuuttila Sakari, Moilanen Eeva-Liisa, Pietikäinen Sirpa, Ryytänen Mirja, Siuruainen Eino, Steenholdt Otto, Werner Lars

De tre rekommendationerna och utskottets förslag till internt beslut hade sålunda antagits med 69 röster.

11

Anmälan om val av förmän och vice förmän i utskotten

Anmäldes att delegationerna till förmän och vice förmän i utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Förman: Helge Adam Møller (KF), Danmark

Vice förman: Lennart Andersson (s), Sverige

Kulturutskottet

Förman: Thea Knutzen (H), Norge

Vice förman: Gunnar Björk (c), Sverige

Social- och miljöutskottet

Förman: Lena Öhrsvik (s), Sverige

Vice förman: Svein Alsaker (KrF), Norge

Kommunikationsutskottet

Förman: Dorte Bennedsen (S), Danmark

Vice förman: Elver Jonsson (fp), Sverige

Ekonomiska utskottet

Förman: Gustav Björkstrand (SFP), Finland

Vice förman: Thor-Eirik Gulbrandsen (A), Norge

Budget- och kontrollutskottet

Förman: Lauri Metsämäki (SDP), Finland

Vice förman: Pål Atle Skjervengen, (FrP), Norge

12

Val av redaktionskommitté

Presidiet hade föreslagit att rådet till medlemmar i redaktionskommittén för Nordisk Kontakt för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *Danmark*: Helge Adam Møller (KF) och Birte Weiss (S)

från *Finland*: Antero Kekkonen (SDP) och Heikki Riihijärvi (SMP)

från *Island*: Hjörleifur Guttormsson (Ab) och Jón Kristjánsson (A)

från *Norge*: Lodve Solholm (FrP) och Ernst Wroldsen (A)

från *Sverige*: Karl-Erik Svartberg (s) och Hans Nyhage (m)

Presidiets förslag *bifölls*.

13

Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1991 - 30 april 1993

Presidiet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1991 - 30 april 1993 utser:

från *Danmark*: Ivar Nørgaard (S)

från *Finland*: Lauri Metsämäki (SDP)

från *Island*: Ólafur G. Einarsson (Sj)

från *Norge*: Håkon Kyllingmark (H)

från *Sverige*: Ylva Annerstedt (fp)

Presidiets förslag *bifölls*

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

14

Slutföranden av de nordiska partigrupperna

Kirsti Kalle Grøndahl (den socialdemokratiska partigruppens talesman): President! På vegne av den socialdemokratiske gruppe vil jeg komme med noen inntrykk fra og anmerkninger til sesjonen.

Debatten i Rådet denne uken har tydelig bekreftet at Verden har kommet til Norden. Nå venter en fornyelse av arbeidet i Nordisk Råd som kan styrke samholdet i Norden, samholdet i forhold til Europa og verden for øvrig.

Rådsmøtet her i København har vist dette, og møtet representerer det veskille som vi på forhånd hadde ventet og håpet på. Det er bred enighet i Rådet og regjeringene om at Nordisk Råd skal være et sentralt og viktig regions- og samarbeidsorgan, uansett hvilken tilknytning de enkelte nordiske landene velger til EF i 1990-åra. Som den norske statsministeren tirsdag sa:

"EØS vil ikke svekke, men snarere styrke behovet for nordisk kontakt og samordning. Det er en utfordring til oss alle å fornye og utdype vårt samarbeid slik at vi kan bli det tyngdepunktet vi sammen kan være i fora der vi alle deltar. Derfor må vi tilpasse vår arbeidsform slik at den nordiske dimensjonen virkelig

bidrar til gjensidig nytte. Nærmere nordisk koordinering vil bedre muligheten til å vinne gjennomslag for våre syn, som så ofte er sammenfallende."

Dette er i sterk kontrast til Carl Bildt, som hadde en annen visjon for Nordisk Råd dersom ikke alle de nordiske landene raskt søkte medlemskap i EF. Han mente at Rådet sikkert kom til å fortsette å møtes "och middagarna kommer att bestå. Men jag fruktar att stora delar av substansen kommer att förgå. Det blir ett nedväxlat og uttunnat nordiskt samarbete."

Heldigvis har Carl Bildt framstått i klart mindretall.

De nordiske spørsmålene har stått i bakgrunnen for de internasjonale spørsmålene på sesjonen, naturlig nok. At vi har invitert gjester fra Estland, Lettland og Litauen, og Rådets utvetydige støtte til selvstendighetsbestrebelsene i de baltiske landene, har ettertrykkelig satt Nordisk Råd på verdenskartet.

Moskvas advarsel til de ulike nordiske delegasjonene til Rådet for sitt Baltikum-engasjement har Rådet avvist. Dette er etter min mening en overeksponering av det som har skjedd på sesjonen. Men det er et interessant signal at Moskva lytter til hva Rådet foretar seg. Det styrker Rådets selvoppfatning, men reaksjonen er kanskje å tillegge oss en litt annen rolle enn det vi faktisk har!

Det har vært befriende å drøfte internasjonale spørsmål og vite at det endelig er akseptert av alle deltakerlandene. Men naturligvis; tillit krever ansvar. Derfor er det viktig for den fortsatte internasjonale virksomheten i Rådet at det skjer innenfor avtalte rammer i forhold til Ministerrådet. Jeg ser fram til resultatet av den gjennomgangen som statsministrene har annonsert at de vil sette i gang, og som skal danne grunnlag for hvordan utenriksministrene kan trekkes nærmere inn i samarbeidet med Rådet.

Rådet har avsluttet et godt stykke arbeid gjennom vedtaket om organisasjonskomiteens innstilling. Endringene i Helsingfors-avtalen og arbeidsordningen skal tilpasse Rådets organisasjon til de utfordringer Norden møter som "region i Europa". Det vil gjøre Rådet til et mer effektivt, initiativtakende og fleksibelt organ for nordisk samarbeid.

Mange har blitt takket for sin innsats for organisasjonskomiteen, og jeg synes i dag at det er på sin plass å gi honnør til møtets president i går formiddag, Jan P. Syse, for ryddig gjennomføring av avstemningen.

Til slutt vil jeg nevne et par enkeltsaker som har vakt debatt - og glede i den sosialdemokratiske gruppen.

Det ene er vedtaket om å gjennomføre et nytt Nordisk Forum i Finland i 1994. Det er gledelig at dette forslaget har fått bred oppslutning i Rådet. Likestillingsarbeidet i Norden er noe av det vi er spesielt kjent for, også utenfor våre grenser, og et nytt Nordisk Forum vil bidra til en stadig oppfølging av våre likestillingsbestrebelsler.

Den andre saken som fortettet stemningen i Rådet i går ettermiddag, var debatten og vedtaket om konsernfaglig samarbeid. Debatten avspeilet de ulike verdigrunnlag våre partier bygger på, men avstemningsresultatet viser også en økende erkjennelse av behovet for konsernfaglig samarbeid og faglige rettigheter når kapitalen strømmes mer og mer fritt over landegrensene.

På vegne av den sosialdemokratiske partigruppen vil jeg til slutt takke den danske delegasjonen og Folketinget for gjestfriheten - og for en god og effektivt gjennomført sesjon.

Karin Söder (mittengruppens talesman): Herr president! Under denna session har vi kunnat konstatera att den internationella pendeln inom det nordiska samarbetet har slagit långt ut mot den övriga världen. Det som började litet

försiktigt under senare delen av 1980-talet och fick fart under 1988 och 1989 med den internationella kommitténs rapport har blommat ut för fullt under 1990 och nu under 1991. Det är en stor glädje för oss i mittengruppen att kunna konstatera detta.

Den internationella dimensionen är nu en fast och solid del av vårt nordiska hus. Arbetet inom Nordiska rådet är baserat på solidaritet och samarbete. Det gäller främst - därom må det inte råda någon tvekan - solidaritet och samarbete mellan våra nordiska folk. Men den nya tid som vi nu lever i har givit oss möjlighet att mot den starka bakgrund som vi har vidga solidariteten och samarbetet över de nordiska gränserna. Baltikum och Sydafrika är exempel på detta. Jag vill också understryka vad föregående talare sade: Ju mer vi blir kritiserade, desto starkare står vi. Jag hoppas detta gäller också för framtiden.

En pendel slår alltid tillbaka, men jag tror inte att slaget denna gång slår sönder något. Pendelns tillbakaslag visar bara att uret går och går väl. Men det kommer att vara en påminnelse om nödvändigheten av balans. Medborgarnas Norden och vårt bidrag för dess utveckling och förbättring kommer alltid att stå såsom det mest centrala.

Mittengruppen har i sitt program "Norden inför 2000-talet" angivit riktlinjerna för hur vi vill att det nordiska samarbetet skall utvecklas. Vi betonar:

- Nordiskt samarbete är inte ett alternativ till ett vidare internationellt samarbete utan ett verktyg för att öka de nordiska staternas inflytande över utbytet av internationellt samarbete i allmänhet.

- Arbetssättet måste bli ännu mer målinriktat och dynamiskt.

- Det nordiska samarbetet måste få högre prioritet inom de nordiska parlamentens arbete. Avgörande för vår framgång är ju att våra beslut här i rådet omsätts i praktisk politik hemma. Jag tror att vi alla kan vara överens om att det har brustit en del i det avseendet. Vi måste öka trycket på våra hemmaparlament och noggrant bevaka att de nordiska aspekterna beaktas i de nationella besluten.

Från mittengruppens sida vill vi också understryka parlamentarikernas roll i det nordiska samarbetet. I går togs viktiga steg i den riktningen. Dock återstår ännu att ta steget till ett mer reellt inflytande. Vi noterar att det denna gång inte gick att få ministerrådet med på ett starkare budgetinflytande. Men vi skall återkomma. Det är nödvändigt att detta inflytande blir större. Det är nödvändigt för att främja dynamiken.

Vi måste hävda Nordens viktiga roll i demokratiarbetet i Europa i övrigt. Det finns många möjligheter att göra detta. Vi i mittengruppen är naturligtvis engagerade på alla de områden som ingår i det nordiska samarbetet. Jag kan såsom exempel nämna miljöarbetet samt barns och ungdomars levnadsvillkor.

Vi kan fråga oss: Hur kommer Europa att se ut i mitten av 1990-talet? Finns det i det nya Europa utrymme för Norden? Jag tror att så blir fallet. Men det ankommer på oss hur utvecklingen blir. Vår nya arbetsordning ger oss möjligheter och instrument. Parlamentarikerna och ministrarna är musikanterna som skall få det nordiska instrumentet att ljuda.

Jag vill till sist framföra ett varmt tack från mittengruppen till den danska delegationen för en väl genomförd session.

Allra sist vill jag personligen framföra ett tack till alla vänner i det nordiska samarbetet. Detta är ju min sista session i Nordiska rådet. Det har varit en stor glädje för mig att få arbeta med nordiska frågor. Jag är inte rädd för att erkänna att jag i dag är rörd. Jag kommer inte att stå här vid nästa session. Men jag garanterar att jag från andra vädjobanor kommer att göra vad jag kan för att

Norden skall leva såsom en viktig del av Europa, inte bara för nordborna utan också såsom ett instrument i solidaritetsarbetet och samarbetet i världen i stort. Tack skall ni ha allesammans!

Gammelgaard (den konservativa partigruppens talesman): Hr. præsident! Nordisk Råds møde i København 1991 vil uden tvivl blive husket længe, fordi vi hørte de tre højtstående repræsentanter for de baltiske lande tale fra denne talerstol. Det var positivt, at vi fik gjort denne begyndelse her i rådet, og det var positivt med debatten i dag.

Vi håber alle, at de tre baltiske lande får deres ønsker med hensyn til fremtiden opfyldt. Vi støtter deres kamp for frihed og selvstændighed.

Samtidig er der grund til at afvise de trusler, som det sovjetiske udenrigsministerium helt utilbørligt fremsatte over for Nordisk Råd og de nordiske lande i forbindelse med det mindeværdige møde forleden.

Og lad os så gense vore baltiske venner til næste session. Vi ser frem til på ny at være sammen med dem.

Det andet emne, der især har optaget os konservative på Københavns-sessionen, er det nordiske samarbejdes former i det nye Europa. Vi er enige i, at Nordisk Råds organisation skal moderniseres og rationaliseres. Men vi tror, at man skal videre, end vi er enedes om her i København.

Man kan roligt regne med den konservative gruppe ved en modernisering af Nordisk Råd. Vi finder, at denne modernisering må tage sigte på, at Norden i fremtiden i højere grad drøfter de store nationale og internationale spørgsmål på en realistisk baggrund.

Det er jo således, at Nordisk Råds sessioner kan give genlyd ude omkring i verden. Denne session har givet genlyd vidt omkring, især på grund af de baltiske repræsentanters besøg. Jeg kunne måske som et kuriosum i den forbindelse nævne, at allerede inden de baltiske repræsentanter var færdige med at holde deres taler her fra denne talerstol forleden aften, så havde den amerikanske tv-station CNN refereret deres indlæg her. Det bemærkes altså ude i verden, når der bliver sagt noget væsentligt fra denne talerstol.

Hvad enten vi er for eller imod - eller rettere: Hvad enten vi er mere eller mindre for samarbejde med det øvrige Europa, så vil Nordisk Råd blive præget af den europæiske udvikling. Allerede nu mærker vi, at mange konkrete emner, bl.a. standarder og normer, handelsregler og statsstøtte, i realiteten afgøres ved forhandlinger i og med De Europæiske Fællesskaber.

Lad os da benytte lejligheden til at indrette vort nordiske samarbejde efter denne kendsgerning. Lad ikke dette samarbejde bryde sammen, men lad os påvirke Europa og verden med vor nordiske indstilling. Vi må ikke overlade til Middelhavslandene og Østeuropa at præge det europæiske samarbejde.

Norden kan få stor indflydelse, men det kræver to ting: At vi moderniserer Nordisk Råd og at vi alle ser positivt på Europa som en kommende faktor i verden. Splittes vi i to dele i Norden, vil det være en ulykke for nordisk indflydelse.

Norden må finde sin plads i Europa på den ene eller den anden måde, og det vil kræve, at vi indretter Nordisk Råd til at tage internationale, kulturelle og politiske spørgsmål op til realistisk drøftelse og lader disse emner udfylde størstedelen af sessionerne.

På gensyn i Nordisk Råd til debat om tidens afgørende spørgsmål!

Kjellbjørg Lunde (den vänstersocialistiska partigruppens talesman): Denne sesjonen i Nordisk Råd har vore spesiell. Den forferdelege krigen i Golfen gjekk inn i sin slutfase då vi samla oss her, og har sett sitt preg på delar av debatten.

Gjestane frå dei baltiske statane, deira talar til oss og debatten i dag om dei konkrete samarbeidstiltaka som er sette i verk mellom dei nordiske landa og Baltikum, har også gjort denne sesjonen historisk.

Den venstresosialistiske gruppa, som har vore pådrivar for at Nordisk Råd skulle ta opp utanrikspolitiske saker og opne seg utover til konkret og konstruktivt samarbeid med m.a. våre naboar rundt Østersjøen, er glad for at vi har oppnådd så mykje på eit par år. Men det er likevel grunn til å understreke at skal det som no er sett i gang etter initiativ av Nordisk Råd, bli meir enn krusningar på overflata og symbolpolitikk, må vi forplikte oss til langsiktig og relativt ressurskrevjande innsats. Vi skal sjølvstundt vere realistiske, som Lars Werner sa tidlegare i dag. Men vi skal også vere ambisiøse og forpliktande i våre politiske handlingar.

Når Nordisk Råd no utvidar sitt arbeidsfelt, skal dette ikkje innebære at det nordiske samarbeidet blir nedprioritert. Mange av innlegga under sesjonen tyder på at så kan skje, og særleg då innlegg frå dei mest konservative i forsamlinga. Det viser at det er lite å hente for vitalisering av rådet sitt arbeid hos desse. Det blir stadig etterlyst nye perspektiv og konkrete samarbeidsprosjekt. Det er bra, men nokså haltande dersom dei som etterlyser og kritiserer, ikkje er villige til å bidra med konstruktive forslag.

På vegner av den venstresosialistiske gruppa vil eg oppsummere med at sett frå vårt synspunkt kan vi no avslutte ein vellukka sesjon. Der den venstresosialistiske gruppa var på siste sesjon, er Nordisk Råd kome i dag. Gjennom å vedta ei lang rekkje forslag om Øst-Europa har Nordisk Råd definitivt gått utover grensa for det rådet kunne arbeide for tidlegare. Til dei som har erklært Nordisk Råd for dødt, må eg seie at ei så voldsom endring av arbeidet som har skjedd, er ei svært vital handling frå ein "død" organisasjon.

Norden kan spele ei viktig rolle. Vi står overfor store utfordringar - utviklinga i Aust-Europa, integrasjonsprosessen i Vest-Europa, faren for at krig kan kome, som vi nettopp er minte på, den store nauden i den tredje verda. Lista kan gjerast lang.

Så blir det sagt at sesjonen i Nordisk Råd er kjedeleg. Det kan vi òg seie, sett i lys av krigen og krigsavslutninga i Den Persiske Golf. Men det er ein situasjon vi ikkje treng bekymre oss over om vi har den type kjedeleg arbeid å gjere.

Som eg sa, synest den venstresosialistiske gruppa at utanrikspolitikk i Nordisk Råd er naturleg, og det er godt at vi endeleg kan drive med det som vi har følt det har vore behov for lenge. Mange problem kjem utanfrå - miljø, eit usikkert Europa, ein potensiell flyktningsstraum frå aust. Vi har mange ting vi kan arbeide med som gjeld omverda. Men vi har også ei rekkje problem internt som vi treng å diskutere og ta initiativ til for å løyse i Nordisk Råd. Stikkord kan vere miljø, sosiale problem, utviklinga mot 2/3-samfunn også i våre velferdssamfunn, utfordringa frå multikulturelle samfunn og ei berekraftig utvikling.

Så til slutt: Organisasjonskomiteen har no fått vedtatt si innstilling. Det er bra. Men no går det rykte om at endringane i Helsingfors-avtalen blir blokkerte av Island gjennom Ministerrådet. Dersom det er riktig, er det nokså ille. Vi får berre håpe dei kjem på betre tankar.

Eg skal avslutte som eg starta: Ei rekkje vidtgående forslag frå venstresida i rådet er vedtatt. Eg vil spesielt vise til det forpliktande miljøsam arbeidet for Østersjøen som blei behandla på rekordtid. Spesielt sidan dette er eit forpliktande forslag, er eg svært glad på vegner av mi gruppe for at vi har fått samrøystes tilslutning til det forslaget.

Op så: Takk for ein god sesjon i København!

Pia Kjærsgaard (Den Liberalistiske Gruppens talesman): Hr. præsident! Det er godt, at der på denne session har været åbnet for en mere omfattende debat, end der før har været lagt op til i Nordisk Råd.

Fra Den Liberalistiske Gruppens side synes vi, det har været dejligt at se balterne på denne talerstol. Jeg kan også for mit eget vedkommende sige, at det har været rart i denne folketingsaal, hvor jeg jo personligt hører til, at se, at der har været mere åbent for applaus og spontane udtryk fra salen, end vi har været vant til.

Vi håber fra den liberalistiske side, at der næste år også vil være taleret for balterne, i hvert fald når det er egne emner, som er oppe til debat.

Den Liberalistiske Gruppe mener stadig, at der skal en omstrukturering af arbejdet i Nordisk Råd til, og vi vil arbejde for det. Hvis vi ikke kan åbne for et yderligere samarbejde med lande, der trænger til hjælp, eller en anden arbejdsform, ja, så er vores indstilling stadig, at Nordisk Råd er totalt overflødig.

Der er i realiteten ingen, der i dag ved, hvad Nordisk Råd står for. Prøv at gå ud og spørg de almindelige borgere i Norden, hvad Nordisk Råd har gjort for dem. Jeg tror, ingen ved, hvad svaret er. Det ville blæse i vinden.

Jeg kan da udmærket godt se, at det er hyggeligt at mødes med nordiske kolleger, det sociale samvær, men så skal man bare sige, hvad det handler om, og lade være med at foregøgle nogen, at man i den nuværende form har nogen betydning og indflydelse.

Det har også været rart at se, at der på denne Nordisk Råds 39. session har været afstemninger, hvor der er stemt forskelligt i salen. Det kan ikke være rigtigt, at der i så stor en forsamling konstant skal være enighed. Jeg synes, det er godt at se, at der har været debat, og der har været forslag, hvor man ikke har været enige alle sammen i Nordisk Råd.

Det er naturligvis utilstødeligt, at Sovjet sender trusler mod Nordisk Råd, fordi vi har åbnet for et samarbejde med Baltikum, og fordi balterne skulle være til stede under Nordisk Råds session. Vi bør selvfølgelig svare med at bede Sovjet om at afholde sig fra den slags.

Som sagt vil der være brug for Nordisk Råd også i fremtiden, hvis vi kan lave om på Nordisk Råds arbejdsform, hvis vi kan tage nogle beslutninger, som er gældende, og hvis der sker en omstrukturering.

Vi håber i Den Liberalistiske Gruppe, at den opløsning, som vi trods alt føler der er sket på denne session, vil fortsætte forstærket, sådan at Nordisk Råd virkelig kan blive et forum, hvor man tager nogle beslutninger, hvor der bliver lavet nogle politiske initiativer, hvor der bliver en anden arbejdsform. Ellers er vores indstilling stadig væk, at Nordisk Råd ikke burde være til.

Men vi tror trods alt, at det med den debat, vi har haft her på Nordisk Råd, vil være muligt at lave om på arbejdsformen, sådan at man kan udvide samarbejdet i Norden og stadig væk med deltagelse af de baltiske lande.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

15

Bemyndigande för presidiet att utse kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i enlighet med § 49 i rådets arbetsordning ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag *bifölls*.

16

Bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1992

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med artikel 58 i Helsingforsavtalet ger presidiet fullmakt att besluta om fördelningen av de gemensamma utgifterna mellan delegationerna för 1992.

Presidiets förslag *bifölls*.

17

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! En dryg arbetsvecka är till ända, och det har igen blivit dags att avsluta detta arbetspass. Jag vill å alla sessionsdeltagarnas vägnar framföra ett hjärtligt tack till folketinget, den danska delegationen och dess sekretariat samt alla tjänstemän som har gjort stora insatser för att genomföra denna session. Jag vill tacka presidenten.

Veckan som gått har säkert gett oss alla anledning till reflektioner och tankar om vidden och djupet av det arbete som vi gör. Vi har fattat beslut om effektivisering av vårt arbete. Vi har tagit ställning till många vittgående program och avtal. Inte minst har vi haft en intresserad grupp höga gäster, som jag vill hälsa till, från våra baltiska grannstater och europeiska organisationer, vilket har stimulerat vårt arbete och gett oss nya incitament för fortsatt verksamhet här i vårt råd.

Nya uppgifter väntar, och det arbetsår vi har framför oss innebär nya utmaningar. Det är inte nu tid att visionera om vad som väntar i framtiden, men så mycket vågar jag förutspå att igen om ett år skall vi samlas till session för att värdera, överväga och debattera de initiativ som vi under året har vaskat fram.

Det är med stor glädje jag kan konstatera att rådets session 1992 kommer att hållas i Helsingfors. Redan årtalet 1992 ger oss förningar om stora frågeställningar som återstår för oss att tackla. Med dessa ord vill jag tillsammans med den finska delegationen bjuda er alla hjärtligt välkomna till Nordiska rådets 40:e session i Helsingfors nästa år. När ni kommer till Helsingfors är jag själv inte längre med. Jag lämnar riksdagen - frivilligt.

För min egen del vill jag tacka för de 21 år jag har arbetat i rådet. Arbetet har varit intressant, givande, lärorikt, någon gång även tungt; hela tiden har jag ändå varit övertygad om att det arbete vi utför är betydande, att arbetet med de andra nordiska länderna är betydelsefullt för mitt land och jag har arbetat för mitt land.

Jag tackar er alla, jag har fått underbara vänner och jag har fått vara med i ett fint arbete som jag alltid kommer att minnas med värme, sympati och respekt. Jag är stolt över att ha varit medlem i Nordiska rådet.

Presidenten: Presidiet foreslår, at rådets 40. session holdes i Helsingfors i perioden 2. - 6. mars 1992.

Rådet beslöt att förlägga nästa ordinarie session till Helsingfors den 2 - 6 mars 1992.

18

Sessionens avslutande

Anker Jørgensen: Ærede forsamling og ærede kolleger! Nordisk Råds 39. session er nær sin afslutning. Det har efter min mening og som så ofte før været interessante og givende dage.

Jeg har f.eks. bemærket, at pressen har været meget interesseret i, hvad her foregår, og jeg mener også, at omtalen i aviserne har været ganske omfattende, når man betænker, at krigen i Golfen har fundet sin afslutning i samme periode.

Og hvem er så vindere, og hvem er tabere? Sådan plejer i hvert fald journalister at formulere spørgsmålet, når en regering f.eks. har truffet en beslutning om en eller anden reform.

Jeg mener, vi kan sige, en af vinderne er Nordisk Råd. Med en ny forretningsorden - eller en arbejdsordning, for nu at vælge et skandinavisk ord - der træder i kraft i løbet af foråret, håber vi, at vi kan sige dette med rette. Vi har fornyet det instrument, vi skal spille på. Om vi kan blive lige så virtuose som musikprisvinderen, ja, det må tiden jo vise.

Vi vandt dog formelt ikke det hele. Budgetmagten og forslaget om, at udenrigsministrene skulle etablere et ministerråd, har vi ikke opnået tilslutning til i denne omgang.

Jeg håber dog, at vi i den kommende tid vil opnå aftaler, en langt bedre budgetbehandling og -procedure, som kan øge rådets indflydelse på budgettet.

Og når det gælder det internationale eller det europæiske, så vurderer jeg det sådan, at vi helt igennem kan sige, at sessionen faktisk har vundet ret til, hvad den simpelt hen også bør have, at diskutere disse ting og være en del af beslutningsprocessen.

Vindere - for nu stadig væk at blive i det sprog - er også Organisationskomiteen og dens formand, vor fælles ven Bjarne Mørk Eidem. Vi takker hele komiteen, fordi den fik gennemført sit arbejde så godt.

Vi har også vundet initiativret for udvalgene og præsidiet. Værdien af den gevinst er det op til os selv at bestemme. Det afhænger helt af, hvordan vi benytter den ret.

Vi vandt også nye venner og genså gamle venner fra de baltiske lande og nærtstående internationale organisationer. For os har det været en glæde og en stimulans at have vore internationale gæster hos os.

Jeg tror, jeg har lov at sige, at vi har været enige om det væsentlige, når det gælder balterne. Vi støtter Estland, Letland og Litauen. Vi vil bestemt samarbejde med dem.

Derfor mener jeg også, at vi har vundet selvtillid og styrke ved denne session. Der har været en mere politisk - skal vi sige, at der er mere nerve i mange af de spørgsmål, der har været diskuteret. Der har også været spændende

afstemninger om vigtige politiske spørgsmål, og der er ikke vist smålighed, småligheden har ikke triumferet.

Vi har forhandlet, debatteret og stemt. Det bliver jo fortsat vores arbejdsform. Det kan yderligere blive forbedret gennem partigruppernes arbejde, som heldigvis stadig mere kommer til at spille en afgørende rolle i hele processen.

Alt i alt: Nordisk Råd, altså os alle sammen, er denne sessions vindere. Jeg mener ikke, at nogle behøver at tage hjem og være sortseere i den forbindelse. Alligevel kan vi se nogle tab forude.

I perioden indtil den næste session har vi valg i Finland, Grønland, Island og Sverige, og det betyder, at nogle af vore kolleger forlader os frivilligt, andre måske ufrivilligt. Blandt dem, der forlader os, er der medlemmer af Nordisk Råd, som i flere perioder har udført et stort arbejde som præsidiemedlemmer, udvalgsformænd eller på anden måde. Jeg ved, at præsidium, udvalg og delegationer nok skal sørge for at få sat ord på anerkendelsen af deres indsats, men også her en varm tak til de kolleger, der forlader os i løbet af det næste arbejdsår.

Lad mig til slut sige: Kære nordiske venner, jer alle sammen, medlemmer, parlamentarikere og ministre, vore sagkyndige og vore embedsmænd, vore sekretariater, Folketingets personale, journalister og gæster - og for resten også pressen. Tak til alle jer, der har deltaget i debatter og rådslagning, til jer, der har lagt arbejde til rette for os. Tak for denne gang. God hjemrejse!

Hermed er Nordisk Råds 39. session afsluttet.

Sessionen avslutades kl. 12.57

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn den 25 februari – 1 mars 1991, har förts av Guðrún Dager Garðarsdóttir, Svenolof Karlsson och Viveca Wiklund i presidiesekretariatets redaktion. Huvudsekreterare vid sessionen var generalsekreteraren vid den danska delegationen Henrik Hagemann.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Anker Jørgensen

Præsident

Jostein Osnes

Presidiesekretær

SAKER M. M.

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik m. fl., se s. 491 Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 902/t om kommunikationsmöjligheter för hörselskadade. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Stockholm den 29–30 januari 1990, i Reykjavík den 26 februari 1990, i Oslo den 14–15 maj 1990 och i Akureyri den 7 augusti 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad och Arne Melchior, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidtaga sådana åtgärder som hörselteknisk utrustning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk samt textade TV-program.

I sina motiveringar till medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om att de nordiska länderna av hävd intar en framskjuten ställning i fråga om insatser för handikappade samt att man inom Nordiska rådet med början redan på 1950-talet har verkat för aktivt samarbete på området.

Förslagsställarna hänvisar till de nordiska hörselskadeorganisationerna som hävdar att trots att det är en mänsklig rättighet (Europarådets konvention) och en offentligt uttryckt målsättning att handikappade skall ha likvärdiga rättigheter när det gäller samhällets olika utbud som andra, finns det fortfarande många brister i fråga om tillgänglighet till det kulturella utbudet. Enligt hörselskadeorganisationerna finns viljan till förbättringar hos de nordiska ländernas myndigheter, men tillräckliga kunskaper saknas.

I ett uttalande ställer Nordiska hörselskadades kommitté krav om
– att såväl Nordiska rådet som de nationella myndigheterna måste gå före när det gäller att installera teleslingor eller motsvarande hörselteknisk utrustning i alla samlingslokaler

- att alla gravt hörselskadade och döva bör få rätt till samhällsfinansierad tolk för att kunna delta i samhällets olika kulturaktiviteter
- att nordiskt producerade TV-program skall textas. Särskilt angeläget är att nyhetsprogrammen förses med text.

Förslagsställarna ställer sig bakom detta uttalande och erinrar om Världshälsoorganisationens (WHO) Europaprogram "Hälsa för alla år 2000" delmål 3 att "år 2000 skall människor med funktionshämningar ha fysiska, sociala och ekonomiska möjligheter som tillåter dem att leva ett kreativt, socialt och ekonomiskt tillfredsställande liv".

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 12–14 november 1989 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet med underremiss till kulturutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 februari 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbejde
- Nordens Hus, Reykjavík
- Nordens Hus, Färöarna
- Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)
- Foreningene Nordens Forbund
- Nordiska rådets kulturutskott

Danmark

- Socialministeriet
- Landsforeningen for Bedre Hørelse
- Danmarks Radio

Finland

- Social- och hälsovårdsministeriet
- Förbundet Finlands svenska hörselskadade r.f.
- Hörselskadade barns föräldraförbund
- Dövas förbund r.f.
- Förbundet för hörselvård r.f.
- Oy Yleisradio Ab
- Ålands hörselskadade r.f.
- Ålands handikappförbund r.f.
- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Hørehæmmedes forældre- og støtteforening
- Den islandske døveforening
- Rikskringkastingen – Fjernsynet

Norge

- Norsk Forbund for Hørselshemmede (NFH)
- Norges Døveforbund
- Sosialdepartementet

Sverige

- De handikappades riksförbund (DHR)
- Handikappinstitutet
- Statens handikappråd (SHR)
- Sveriges dövas riksförbund (SDR)

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**Norden*

- Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)
- Foreningene Nordens Forbund
- Nordiska rådets kulturutskott

Danmark

- Socialministeriet
- Landsforeningen for Bedre Hørelse

Finland

- Social- och hälsovårdsministeriet
- Förbundet Finlands svenska hörselskadade r.f.
- Hörselskadade barns föräldraförbund
- Dövas förbund r.f.
- Förbundet för hörselvård r.f.
- Ålands hörselskadade r.f.
- Ålands handikappförbund r.f.

Island

- Hørehæmmedes forældre- og støtteforening
- Den Islandske Døveforening

Norge

- Norsk Forbund for Hørselshemmede (NFH)
- Norges Døveforbund

Sverige

- De handikappades riksförbund (DHR)
- Handikappinstitutet
- Statens handikappråd (SHR)
- Sveriges dövas riksförbund (SDR)

Nordiska rådets kulturutskott är av den uppfattningen att alla åtgärder för att förbättra människors tillgång till kulturutbud och media är positiva och i samsvar med allmänna regler om mänskliga rättigheter.

Utskottet är enigt med förslagsställarna om att Nordiska organisationer och nationella myndigheter måste gå före när det gäller att säkra hörselskadades tillgång till kultur och media.

Utskottet anser att Nordiska ministerrådet bör utveckla tolkningen på teckenspråk, förbättra den teckenspråkiga informationen och utveckla undervisningen av teckenspråk samt att ge detta område större ekonomiskt stöd samtidigt med att man strävar till att förbättra de tekniska kommunikationsmöjligheterna för döva.

Utskottet pekar även på möjligheten av att använda texttelefoner. I t. ex. Danmark kan alla döva få en skriv-computer till telefonen. Samtliga abonnenter i Danmark betalar solidariskt extrakostnaderna så att texttelefonerna endast betingar ett normalt abonnemangspris.

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) betonar att medlemsförslaget främst handlar om alla människors lika rätt att delta i samhällslivet. Det påpekas att i tillägg till textade TV-program behövs också teckenspråk för barndomsdöva samt att det är ett stort behov av bildtelefoner för barndomsdöva.

Det erinras om att NNH med en skrivelse i november 1989 rekommenderade de nordiska länderna att genom nationellt ansvariga organ sprida kännedom om, och rekommendera till användning, metoder för leveranskontroll av slingor och slingförstärkare, som utarbetats av en till NNH knuten nordisk arbetsgrupp.

Foreningene Nordens Forbund föreslår att textning av nordiska TV-program görs på originalspråket. På detta sätt anses att man kan styrka den nordiska språkförståelsen.

Socialministeriet i Danmark påpekar att hörseltekniska hjälpmedel blir allt vanligare i både privata och offentliga lokaler som kyrkor, teatrar, bibliotek etc.

Det konstateras att regeringens målsättning på handikappområdet är att problemen skall lösas inom den sektor där de uppstår, således att det är de respektive sektorerna som tar initiativet inom de olika områdena.

Ministeriet anser det inte orimligt att tolk anlitas vid kulturella aktiviteter. När det gäller TV-program som skall textas kan ministeriet för sitt vidkommande tillstyrka att så sker, men erinrar om att i Danmark måste problemet lösas av Danmarks Radio och TV 2.

Landsforeningen for Bedre Hørelse i Danmark påpekar att näst efter hörapparater är teleslingor av störst nytta för hörselskadade. Det erinras om att många inte kan använda denna utrustning utan måste i stället ha möjlighet till tolkning. Det anses vara en samhällsmässig plikt att skaffa denna tolkningsservice utan kostnad för de behövande. Slutligen anses att textning av TV-program inte är någon större kostnadsfråga.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland konstaterar att allt fler teleslingor för hörselskadade installeras i offentliga lokaler. Det påpekas att i bestämmelserna om byggandet av offentliga lokaler finns en rekommendation om installering av teleslingor samt att syftet är att rekommendationen skall ändras till en bindande bestämmelse.

Det erinras om att gravt hörselskadade och hörsel- och synskadade i Finland sedan 1979 får tolkservice på samhällets bekostnad. En arbetsgrupp som ministeriet har tillsatt för att utveckla tolkservicen kommer under de närmaste dagarna att framlägga sina förslag om organisering av tolkservicen i synnerhet.

Hörselskadade barns föräldraförbund i Finland betonar vikten av att använda teckenspråk i tillägg till textade TV-program.

Dövas förbund r.f. i Finland understryker att varje människa bör ha rätt att delta och få samhällsservice på sitt eget språk samt att döva bör kunna agera, få information och ta del av kulturutbudet på teckenspråk. Det erinras om att döva står helt utanför utbudet av radioprogram. Därför är utbudet av TV-program av stor betydelse för dem.

Förbundet för hörselvård r.f. i Finland erinrar om hörapparaters tekniska begränsning och påpekar att många som använder dessa apparater inte kan njuta av t. ex. musik eller höra tal i större lokaler utan induktionssystem.

Förbundet Finlands svenska hörselskadade r.f. tillstyrker medlemsförslaget och anser att Nordiska rådet skall sträva efter att medlemsländerna antar en konvention om att utbudet av textade TV-program skall ökas, att tolkservicen för hörselskadade och döva tryggas, samt att man genom lagstiftning skall göra det obligatoriskt att i nya allmänna samlingslokaler installera teleslingor för hörselskadade.

Ålands hörselskadade r.f. stöder förslaget i nedanstående tre punkter:

- att hörselteknisk utrustning installeras i alla offentliga samlingslokaler
- att gravt hörselskadade och döva vid behov får rätt till samhällsfinansierad tolk
- att TV-program förses med text.

Ålands handikappförbund r.f. anser att det är angeläget att utrusta offentliga lokaler med teleslingor eller annan motsvarande teknisk utrustning.

Enligt paragraf 8, Lag om service och stöd på grund av handikapp, stadgas rätten till tolk för gravt handikappade som på grund av sitt handikapp eller sin sjukdom behöver sådan service för att klara en normal livsföring. Detta moment i paragraf 8 träder i kraft 1 januari 1994.

Angående textade TV-program hänvisas till paragraf 1, Lag om service och stöd på grund av handikapp, som stadgar att man skall förebygga och undanröja olägenheter och hinder som handikappet medför.

Hørehæmmedes Forældre- og Støtteforening i Island lägger särskild vikt vid att alla nyhetsprogram i TV blir textade.

Den Islandske Døveforening konstaterar att möjligheterna för döva/hörselskadade att följa TV-sändningarna är mycket begränsade. Isländskt tal i TV textas inte, varför de döva/hörselskadade går miste om mycket av den dagliga samhällsinformationen.

Norsk Forbund for Hørselshemmede (NFH) påpekar att hörselskadade troligen är Norges största grupp av funktionshämmede, samt att en stadigt större och yngre grupp får hörselproblem.

Norges Døveforbund tillstyrker medlemsförslaget.

De handikappades riksförbund (DHR) i Sverige erinrar om att hörselskadade är en funktionsnedsättning som leder till svårigheter att kommunicera med omgivningen, samtidigt som kommunikation är en förutsättning för ett aktivt deltagande i samhällslivet. DHR ser det som mycket angeläget att större satsningar görs för människor med funktionsnedsättning.

Handikappinstitutet i Sverige har i samarbete med Svensk byggtjänst publicerat handboken "Bygg ikapp handikapp". Handboken ger konkreta råd om var t. ex. hörselslingor skall placeras. Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har under 1989 rekommenderat metoder för leveranskontroll av teleslingor och slingförstärkare för användning i de nordiska länderna.

Handikappinstitutet utfärdade 1981 en rekommendation till sjukvårdshuvudmännen om samordnad tolktjänst för döva, dövblinda m fl. Genom den samordnade tolktjänsten är döva m. fl. i princip tillgodosedda med samhällsfinansierad tolktjänst i Sverige i många situationer – dock i regel ej för deltagande i samhällets olika kulturaktiviteter.

Beträffande textade TV-program används numera det system som bl. a. institutet tog fram för skrivtolkning för vuxendöva – Velotype – vid direktsändning av Rapport.

Statens handikappråd i Sverige anser att rätten till tolk bör gälla alla situationer när tolk behövs. För samtal med dövblinda behövs tolkar som behärskar deras kommunikationssätt och för kommunikation med vuxendöva behövs skrivtolk.

Ambitionen måste vara att alla offentliga lokaler har hörselteknisk utrustning. I lokaler i nya byggnader bör hörselslinga vara standard.

Det är viktigt att TV-programmen är tillgängliga för döva och hörselskadade. Textade TV-program är bra för dem som förstår skriven svenska. Men programmen måste också vara teckentolkade.

Forskningens landvinningar inom elektronik och teleteknik öppnar nya möjligheter för döva och hörselskadade. Fjärrkommunikation för döva på det egna språket – teckenspråket – är snart verklighet. Bildtelefon på

arbetsplatser, i hemmen och i andra miljöer förbättrar dövas kommunikationsmöjligheter.

Sveriges dövas riksförbund (SDR) betonar vikten av att döva och hörsel-skadade skall ha likvärdiga rättigheter när det gäller samhällets utbud som andra har, och att de brister som finns när det gäller tillgängligheten till det kulturella utbudet åtgärdas.

Rätten till tolk är oerhört viktig, dock ej endast för att kunna delta i samhällets olika kulturaktiviteter utan än mer för att kunna delta över huvud taget i de situationer där både döva och hörande finns med, dvs. i alla situationer måste rätten till samhällsfinansierad tolk garanteras.

När det gäller textade TV-program ställer man sig självklart bakom förslaget men tillägger att man saknar en diskussion kring program och nyheter på teckenspråk.

SDR har upprepade gånger krävt att svensk TV skall sända dagliga nyheter på teckenspråk. Idag finns en sammanfattning av veckans händelser 20 minuter i veckan på teckenspråk.

SDR anser att rekommendationen även bör omfatta dagliga nyhetssändningar i de nordiska länderna på teckenspråk samt att dövas behov av andra program på teckenspråk (både direktproducerade för döva och program med teckenspråkstolk) tillgodoses.

2.2. Remissinstanser som delvis tillstyrker medlemsförslaget

Norden

- Nordens Hus, Färöarna
- Nordens Hus, Reykjavík

Danmark

- Danmarks Radio

Finland

- Oy Yleisradio Ab
- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Riksringkastingen – Fjernsynet

Norge

- Sosialdepartementet

Nordens Hus på Färöarna erinrar om att hörseltekniska hjälpmedel finns i huset. Medlemsförslagets övriga punkter kommenteras inte.

Nordens Hus i Reykjavik konstaterar att en anläggning har beställts.

Danmarks Radio som enbart yttrar sig om TV-frågan i medlemsförslaget, konstaterar att de innanför de gällande resursramar som finns försöker

att förbättra TV:s service för de hörselskadade. Det sker genom bland annat ökad utbyggnad av tillbudet via text-TV-systemet och genom hörselhandikapptextade nyhetsprogram från TV-Aktuellt-avdelningen. Danmarks Radio har en speciell tidskrift för döva, som utkommer 6 ggr/år och en del specialproducerade utsändningar för döva barn.

Oy Yleisradio i Finland yttrar sig enbart om textade TV-program. Det konstateras att Oy Yleisradio under de senaste åren aktivt har strävat till att förbättra de hörselskadades möjligheter att på samma villkor som den övriga befolkningen följa nyheter och övriga TV-program. Det anses att de hörselskadade har så gott som lika omfattande möjligheter som de hörande finländarna att följa med i både inhemska och utländska nyhetskändelser i Yleisradios program.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att textning av TV-program och installering av hörselteknisk utrustning i samlingslokaler redan nu blir allt allmännare, men att utvecklingen kunde stödjas t. ex. genom att byggnormerna för vissa offentliga lokaler, här inbegripet också skolor, kunde kompletteras med bestämmelser om installering av hörselteknisk utrustning. Likaså kunde samhället med lämpliga medel befrämja också en ytterligare utvidgad textning av TV-program.

Beträffande tolkservice kan framhållas, att en generell rätt till sådan antagligen skulle medföra stora ekonomiska och organisatoriska problem, som man inte kan ta ställning till utan vidare.

Landskapsstyrelsen förhåller sig principiellt positiv till en förbättrad service, men förbehåller sig rätten att ta slutlig ställning, när ekonomiska och organisatoriska problem bättre kan överblickas.

Rikskringkastningen – fjernsynet i Island har som riktlinje att så många som möjligt obehindrat skall kunna följa TV:s program.

I de andra nordiska länderna har man möjlighet att texta utvalda program som går i repris, speciellt teaterprogram, men på grund av ofördelaktiga avtal (höga kostnader) i Island är det sällan som repriser kan sändas. Förhandlingar pågår om nya avtal som skulle göra det lättare att få till stånd repriser, däri beaktar man också behovet av repriser av textade isländska skådespel.

Sosialdepartementet i Norge har sänt medlemsförslaget på underremiss till Samferdselsdepartementet, Kirke- og kulturdepartementet och Undervisnings- og forskningsdepartementet. Samferdselsdepartementet, Undervisnings- og forskningsdepartementet och Sosialdepartementet har inget att erinra.

Kirke- og kulturdepartementet meddelar att man i princip ställer sig positiv till medlemsförslaget, och meddelar att i Norge blir som regel alla större offentliga byggnader utrustade med relevant hörselteknisk utrustning. TV-program textas i allt större utsträckning och NRK arbetar aktivt för att finna en teknik som gör det möjligt med textning av direktsända

TV-program. Även tolkning för döva kommer i större utsträckning att användas vid sändning av viktiga TV-program.

Sosialdepartementet är enigt i att förhållandena för de hörselskadade bör förbättras genom teknisk utrustning och på annat sätt. De anser dock att Nordiska ministerrådet inte kan besluta om åtgärder av det slag som medlemsförslaget skisserar. Det är upp till nationella och lokala myndigheter och andra berörda instanser i respektive nordiskt land att ta sig an uppgiften utifrån sina respektive ansvarsområden och inom ramen för de ekonomiska och tekniska resurser som finns.

2.3. Remissinstanser som inte yttrar sig över medlemsförslaget

Norden

– Stygruppen för kultur- og massemediesamarbejde

Stygruppen for kultur- og massemediesamarbejde anser sig ej kunna bidra med ytterligare upplysningar utöver vad som framgår av medlemsförslaget.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet konstaterar att varje människa bör ha möjlighet att delta och få samhällsservice på sitt eget språk samt att döva bör kunna agera, få information och ta del av det befintliga kulturutbudet. Utskottet betonar vikten av att döva och hörselskadade skall ha likvärdiga rättigheter som alla andra medborgare när det gäller samhällets utbud. De brister som finns i detta hänseende bör åtgärdas således att människor med detta handikapp skall kunna föra ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Att ha möjligheten att anlita tolk är oerhört viktigt, dock ej endast för att kunna delta i samhällets olika kulturaktiviteter utan också i alla andra av samhällets aktiviteter. I detta sammanhang erinrar utskottet om vikten av tolkning på teckenspråk. Det anses viktigt att den teckenspråkiga informationen förbättras samt att offentliga myndigheter verkar för att utveckla undervisningen i teckenspråk.

Även om hörseltekniska hjälpmedel blir allt vanligare i både privata och offentliga lokaler, som kyrkor, teatrar, bibliotek, skolor etc, finns ännu stora brister. Dessa hörseltekniska hjälpmedel är av stor nytta för hörselskadade men döva kan inte tillgodogöra sig dessa medel. Därför är det viktigt att man också beaktar tolkning på teckenspråk.

Det är viktigt att TV-program är tillgängliga för hörselskadade och döva. Textade TV-program är bra för dem som förstår skrivet språk, men eftersom det är en relativt stor grupp som inte gör det måste teckentolknigen också användas.

Kommunikationsutskottet konstaterar att det bör vara ambitionen att alla TV-program textas och tolkas på teckenspråk, att hörselteknisk utrust-

ning skall finnas i alla samlingslokaler samt att alla hörselskadade och döva skall ha möjlighet att anlita en tolk som samhället anskaffar. Samtidigt som detta konstateras erinrar utskottet om de stora ekonomiska och organisatoriska problem som detta medför. Det anses därför att man både i privat och offentlig regi målmedvetet bör verka för att nå denna målsättning inom rimliga ekonomiska ramar.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidta sådana åtgärder som hörselteknisk utrustning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk – även på teckenspråk – för döva och hörselskadade motsvarande principerna för språk-service i den nordiska språkkonventionen, samt

att verka för att alla relevanta TV-program blir textade, samt ytterligare utbygga tolkning på teckenspråk av främst nyhets- och valda kulturprogram.

Akureyri den 8 augusti 1990

Margrete Auken (SF)

Svend-Erik Hovmand (V)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuutila (SDP)

Förman

Oddrunn Pettersen (A)

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Lodve Solholm (FrP)

Kaj Poulsen (S)

Eeva Turunen (Kok.)

Karl-Erik Svartberg (s)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade

(Väckt av Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad och Arne Melchior)

De nordiska länderna intar av hävd en framskjuten ställning i fråga om insatser för handikappade. Inom Nordiska rådet har man med början redan på 1950-talet verkat för aktivt samarbete på området. Bland annat har rådet uppmärksammat de hörsel- och talskadades behov inom ramen för det så kallade TELEMEDEL-projektet (texttelefoner).

De nordiska hörselskadeorganisationerna från Danmark, Island, Finland och Sverige har under sommaren hållit konferens i Nordens Hus i Reykjavik. Konferensen hölls, med stöd från Nordiska kulturfonden, över temat "Hur är kulturutbudet tillgängligt för hörselskadade i Norden?"

De nordiska hörselskadeorganisationerna hävdar, trots att det är en mänsklig rättighet (Europarådets konvention) och en offentligt uttryckt målsättning att handikappade skall ha likvärdiga rättigheter när det gäller samhällets olika utbud som andra, finns det fortfarande många brister i fråga om tillgängligheten till det kulturella utbudet. Enligt hörselskadeorganisationerna finns viljan till förbättring hos de nordiska ländernas myndigheter, men tillräckliga kunskaper saknas. Ett för hörselskadeorganisationerna aktuellt exempel på just bristande kunskap är avsaknaden av den tekniska utrustning i Nordens Hus i Reykjavik, som skulle kunna göra kulturutbudet där tillgängligt även för hörselskadade. Ekonomiska skäl torde heller inte vara avgörande, då installation av hörselslinga inte är särskilt kostsamt.

I ett uttalande ställer Nordiska hörselskadades kommitté följande krav:

Hörselteknisk utrustning i alla offentliga samlingslokaler

Såväl Nordiska rådet som de nationella myndigheterna måste gå före när det gäller att installera teleslingor eller motsvarande hörselteknisk utrustning i alla samlingslokaler.

Detta är en viktig förutsättning för att hörselskadade skall kunna ta del av det aktuella kulturutbudet på samma jämlika villkor som normalhörande.

Rätten till tolk

Alla gravt hörselskadade och döva bör få rätt till samhällsfinansierad tolk för att kunna delta i samhällets olika kulturaktiviteter.

Textade TV-program

TV är det informations- och kulturförmedlande medium som kan nå ut till befolkningen. Därför kräver de nordiska hörselskadeorganisationerna att nordiskt producerade TV-program skall textas. Särskilt angeläget är att nyhetsprogrammen förses med text.

Hörselskada är ett stort kommunikationshandikapp. Kommunikation är en förutsättning för ett aktivt deltagande i samhällsarbetets kulturliv. Kommunikationsfrågorna berör därför alla.

Vi ställer oss bakom detta uttalande och finner det naturligt att i detta sammanhang också åberopa Världshälsoorganisationens (WHO) Europa-program "Hälsa för alla år 2000", som bildar grundval för det nya nordiska hälso- och socialprogrammet, antaget av de nordiska ländernas hälso- och socialministrar 1988. I WHO:s program föreskrivs i delmål 3 att "år 2000 skall människor med funktionshämningar ha fysiska, sociala och ekonomiska möjligheter som tillåter dem att leva ett kreativt, socialt och ekonomiskt tillfredsställande liv".

I det nordiska hälso- och socialprogrammet uttalas att det nordiska samarbetet bör bidra till att förverkliga detta mål, bland annat med hänsyn till effekterna av integrering av funktionshämmande i bomiljö, skola och arbetsliv. Ett "gränslöst" Norden gör det möjligt att använda fem länders samlade kunskap och resurser för att förbättra livsvillkoren för de hörselskadade.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidtaga sådana åtgärder som hörselteknisk utrustning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk samt textade TV-program.

Stockholm den 9 november 1989

Lena Öhrsvik (s)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Sakari Knuuttila (SDP)

Grethe Lundblad (s)

Arne Melchior (CD)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om upprätthållande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde

(Medlemsförslaget väckt av Marjatta Väänänen m. fl., se s. 499

Remissyttranden, se supplement)

1. Indledning

Til Økonomisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 903/e om opretholdelse af de nordiske skoves nationaløkonomiske værdi. Udvalget har bedømt forslaget i sammenhæng med bedømmelsen af ministerrådsforslag B 101/e om tillæg til handlingsprogram på jord- og skovbrugsområdet¹ samt ministerrådets reaktion på udvalgets betænkning herover.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på mødet den 29. – 30. januar og 18. – 20. juni 1990 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Sammenfatning af medlemsforslaget

Medlemsforslaget er stillet af en række medlemmer af midtengruppen i Nordisk Råd, som fremhæver, at de nordiske landes skove i stadig højere grad vil blive påvirket af forureningerne, og at denne fare må tages alvorligt.

Udbredelse af skader på skoven vil have alvorlige økonomiske konsekvenser for skovbruget, dels i form af forringet tilvækst i skoven, dels i form af udgifter til afhjælpende foranstaltninger og endelig i form af forringelser af jagt og fiskeri.

De negative økonomiske effekter rammer således ikke bare skovbrugs-erhvervet, men vil have nationaløkonomisk effekt og effekter for mange menneskers levevilkår i Norden. Til disse økonomiske effekter kommer tabet af rekreative værdier.

Forslagsstillerne vil derfor, at der skabes et heldækkende billede af skovenes tilstand i Norden og af de følger, som udslip af forureninger har på skovproduktion og trækvalitet og derigennem på skovindustrien.

På dette grundlag skal en helhedsbetonet strategi for sikring af de nordiske skoves fremtid udarbejdes. På denne baggrund foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

¹ Se Nordiska rådet, 38:e sess. 1990.

at udarbejde et effektivt forsknings- og foranstaltningsprogram med det formål at modvirke skader på skovmiljøet i Norden, således at skovenes nationaløkonomiske værdi sikres.

3. Remiss

Forslaget har været på remiss til nationale og nordiske myndigheder og organisationer på skovbrugs- og miljøområdet. I det følgende gives en kort sammenfatning af de indkomne remissvar.

3.1 Nordiske remissinstanser

Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS) peger i sin udtalelse dels på det store behov for internationalt samarbejde om beskyttelse af skovmiljøet, dels på at visse fællestræk ved de nordiske skove gør det velmotiveret at samarbejde nordisk. SNS peger endvidere på, at der allerede er et omfattende samarbejde i gang, men at der ikke inden for de økonomiske rammer, som i dag er til rådighed, er muligheder for at starte det foreslåede program. SNS udtrykker endvidere undren over, at bevilingerne til skovsamarbejdet skæres ned i 1991 på trods af, at det reviderede program for nordisk samarbejde på jord- og skovbrugsområdet indeholder nye initiativer på området.

SNS støtter på denne baggrund medlemsforslaget og vil gerne medvirke ved dets eventuelle gennemførelse.

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ) finder, at der bør gennemføres en kortlægning af igangværende aktiviteter, før der træffes endelig beslutning om et nyt forsknings- og foranstaltningsprogram. NJK finder endvidere at det i givet fald bør være SNS, som får ansvaret for koordineringen og gennemførelsen af programmet.

Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) er enig i, at det er nødvendigt med indsats til beskyttelse af skovmiljøet, og at det kræver internationalt og nordisk samarbejde.

NEJS henviser til betænkningen fra Økonomisk Udvalg over det reviderede program for nordisk samarbejde på jord- og skovbrugsområdet, hvori udvalget bl. a. peger på behovet for at udarbejde et mere sammenhængende program for nordisk samarbejde om beskyttelse af skovene for forurening og andre miljøtrusler.

NEJS har på denne baggrund udarbejdet et forslag til supplering af programmet, som indebærer, at NEJS udarbejder et sådant program. Ministerrådet (jordbrugsministrene) træffer beslutning herom på sitt møde i juni 1990.

NEJS mener, at med en sådan vedtagelse i ministerrådet er formålet med medlemsforslaget opnået. Bilagt udtalelsen fra NEJS ligger forslaget til ny formulering i samarbejdsprogrammet for jord- og skovbrug.

Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg støtter forslaget og henviser bl. a. til

udtalelserne fra Nordisk Råds internationale luftforureningskonference afholdt i september 1986 og det internationale samarbejde om bekæmpelse af luftforurening, særligt inden for ECE. Udvalget finder, at det nordiske samarbejde i videst muligt omfang bør samordnes med det internationale samarbejde. Følgende remissinstans har ikke svaret pr. dags dato:

Nordisk Embedsmandskomite for Miljøspørgsmål (EK-M)

3.2 Danske remissinstanser

Miljøministeriet henviser til en udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen, som af hensyn til at undgå dobbeltarbejde ikke støtter forslaget, men i stedet finder, at de eksisterende programmer i EF- og i ECE-regie bør støttes og udvides.

Greenpeace finder, at den videnskabelige dokumentation i dag er god nok til, at der fra politisk hold kan handles, og støtter forslag, som sigter på at forbedre skovens tilstand. Man opfordrer Nordisk Råd til dels at henstille til ministerrådet at fremlægge en samlet plan mod luftforurening, som effektivt sikrer miljøet, dels til at alle eksisterende nordiske planer på miljøområdet samles til én plan.

Verdensnaturfonden WWF støtter forslaget under den forudsætning, at forskningsprojekternes anbefalinger følges af konkret handling.

Dansk Skovforening støtter formålet med forslaget, men finder, at det er for løst og generelt formuleret til at det er muligt at iværksætte noget konkret med dette som udgangspunkt. I stedet bør allerede igangværende projekter undersøges med henblik på udvidelse med nordiske måleresultater og observationer.

Følgende danske remissinstanser har ikke svaret pr. dags dato:

De Danske Skovdyrkerforeninger

Foreningen Norden

Danmarks Naturfredningsforening

3.3 Finske og ålandske remissinstanser

Jord- og skogsbruksministeriet henviser til, at den eneste effektive måde at sikre skovenes livskraft er at begrænse udslippene af forureninger. Det kræver politiske beslutninger, og at de nordiske lande samarbejder aktivt. Ministeriet støtter forslaget, men finder, at der ikke bør skabes nye organisationer eller fritstående programmer til formålet. Koordinering af forskning bør være centralt, herunder arbejdsfordeling mellem landene for at undgå dobbeltarbejde og sikre effektiv udnyttelse af ressourcerne.

Miljöministeriet oplyser, at tidligere symptomer på skovskader er observeret i det sydlige og østlige Finland og i Lappland, men at dette endnu ikke har givet sig udslag i formindsket skovtilvækst. Tilvæksten er snarere stigende. Alligevel finder ministeriet, at der er grund til at være på vagt over for symptomerne, hvilket allerede har ført til et omfattende nordisk

og internationalt samarbejde. Miljøministeriet finder i øvrigt, at medlemsforslaget er velmotiveret.

Näringslivsdelegationen finder, at undersøgelse og bekæmpelse af skovskader er en velegnet opgave for internationale organisationer, eftersom luftforureninger ikke følger landegrænser.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut støtter forslaget.

Ålands landskapsstyrelse, Ålands Natur och Miljö og *Ålands skogsvårdsförening* støtter alle forslaget.

Der er ikke modtaget svar fra:

Pellervoselskabet

3.4 Islandske remissinstanser

Naturvårnsrådet finder, at forslaget er et skridt i den rigtige retning og støtter derfor forslaget.

Der er ikke modtaget svar fra følgende remissinstanser:

Ministeren for nordisk samarbejde

Den islandske Skovdyrkerforening

3.5 Norske remissinstanser

Det Kongelige Landbruksdepartement finder, på baggrund af en høring af Miljøverndepartementet og Norsk Institut for Skogforskning, at det vil være af positiv betydning at videreudvikle det nordiske samarbejde om beskyttelse af skovene. Man vil dog, under henvisning til de allerede igangværende aktiviteter på området, ikke uden videre anbefale nye generelle foranstaltninger rettet mod f.eks. skovskadeovervågning. Det anbefales derfor at begynde med et forprojekt til belysning af eksisterende kundskaber og samarbejdsmuligheder.

Norges Skogeierforbund er som udgangspunkt positiv til forslaget og går ud fra, at det indebærer en styrkelse af forskningen. Der peges endvidere på, at eventuelle foranstaltninger mod luftforurening må indebære begrænsninger af udslippene bl. a. fra Østeuropa.

Følgende norske remissinstanser har ikke svaret pr. dags dato:

Norges Naturvernforbund

Skogbrukets og Skogindustriens Forskningsråd

Skogeierforeningen af 1950

3.6 Svenske remissinstanser

Domänverket er meget bekymret over den ubalance i næringsstofferne, som er konstateret i dele af Syd- og Vestsverige, og støtter derfor fuldt medlemsforslaget.

Statens naturvårdsverk henviser til, at der er etableret et omfattende bilateralt samarbejde og samarbejde inden for Nordisk Ministerråd, og at det anses for hensigtsmæssigt, at dette samarbejde fortsætter. Samarbejdet i nordisk regie bør samles i Embedsmandskomiteen for miljøspørgsmål, og

en øget nordisk satsning bør ske på i det mindste tre områder: (1) Prognoser for tilvækstforandringer, (2) Skovvitalisering og (3) Klimaeffekter.

Skogsägarnas riksförbund understreger behovet for at udarbejde samfundsøkonomiske vurderinger af de skader, som luftforureningen forårsager i de nordiske landes økonomi. Riksförbundet støtter forslaget.

Følgende svenske remissinstanser har ikke svaret pr. dags dato:

Skogsstyrelsen

Sveriges lantbruksuniversitet

Skogs- og jordbrukets forskningsråd

Svenska naturskyddsföreningen

4. Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer, at der blandt remissinstanserne råder stor enighed om problemets alvor og om behovet for internationalt samarbejde om forskning, overvågning og bekæmpelse af forureningsskader på skoven.

Der er imidlertid delte meninger om, hvorvidt der er behov for et nyt forsknings- og foranstaltningsprogram, således som foreslået i medlemsforslaget. Der er således mange remissinstanser, som peger på, at der allerede findes et velfungerende samarbejde i Norden og internationalt, og at øgede satsninger burde bygge på dette.

Udvalget er vidende om, at ministerrådet har behandlet flere af de centrale problemstillinger om beskyttelse af skovmiljøet i det nordiske samarbejdsprogram på miljøområdet. Det forekommer dog vigtigt, at samarbejdet om beskyttelse af skovene også ses ud fra skovbrugets synspunkt, og at man altså, som forslagsstillerne gør det, inddrager de økonomiske aspekter heraf som bevæggrund for øget indsats. Hertil kommer, at løsningen af problemerne kræver et samarbejde mellem miljøpolitikken og politikken på skovbrugsområdet.

Udvalget konstaterede under behandlingen af ministerrådsforslaget om tillæg til handlingsprogrammet på jord- og skovbrugsområdet, at emnerne vedrørende skov og miljø var alt for passivt formuleret. Der henvises til udvalgets betænkning over ministerrådsforslag B 101/e¹.

Selv om der endnu kun i ringe grad er konstateret egentlige skader i de nordiske landes skove som følge af forurening, finder udvalget, at der er god grund til, at ministerrådet foretager en opprioritering af samarbejdet på skovområdet.

Udvalget konstaterer således med tilfredshed, at ministerrådet på sit møde i juni 1990 har vedtaget et tillæg til arbejdsprogrammet, som pålægger NEJS at udarbejde et mere sammenhængende program for nordisk samarbejde om beskyttelse af skovene mod forurening og andre miljøtrusler og dermed af skovenes økonomiske værdi.

Programmet bør efter udvalgets opfattelse omfatte aktiviteter på forskningsområdet, miljøkvalitetsovervågning, kortlægning, risikoanalyser, in-

¹ Se *Nordiska rådet*, 38:e sess. 1990.

ternationalt samarbejde og forslag til forebyggende eller afhjælpende foranstaltninger, og det bør udarbejdes i tæt samspil med det miljøpolitiske samarbejde.

Udvalget konstaterer ligeledes med tilfredshed, at planen også omfatter flersidigt skovbrug, herunder miljøvenlige driftsformer i skovbruget.

Udvalget forventer, at ministerrådet i denne forbindelse afsætter de fornødne økonomiske midler til en opprioritering af skovsamarbejdet allerede i 1991.

5. Udvalgets indstilling

Økonomisk Udvalg finder, at den vedtagelse af et tillæg til samarbejdsprogrammet på jord- og skovbrugsområdet, som ministerrådet (jordbrugsministrene) har truffet i juni 1990, i høj grad opfylder formålet med dette medlemsforslag, og udvalget *indstiller* således til Nordisk Råd,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslag A 903/e.

Vasa, den 20. juni 1990

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Birgir Ísleifur Gunnarsson (Sj)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Anker Jørgensen (S)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Anders Talleraas (H)

Ernst Wroldsen (A)

Formand

Medlemsförslag

om upprätthållande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Knud Glønborg, Helga Haugen, Olof Jansson, Olof Johansson, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Otto Steenholdt och Karin Söder)

I Norden har man länge trott att miljöföreningarna inte skadar Nordens skogar i samma utsträckning som i mellersta Europa.

Nu vet man dock att vetenskapsmännens varningar om skogarnas tillstånd bör beaktas på allvar även i Norden.

Trädbeståndet är utsatt för miljöpåverkningar över en längre tid än den övriga växtligheten. Inom det europeiska skogsbruket är det odlade trädbeståndets växttid minst 30–40 år innan avverkningarna kan börja. Träd i naturskogor kan till och med bli flera hundra år gamla. Således krävs uthållighet av det växande trädbeståndet även i normala förhållanden. Situationen blir svår när trädbeståndet belastas med extra påfrestningar.

Luftföreningarna inverkar på ämnesomsättningen och växten direkt och indirekt. Direkta skador uppstår när syror och gaser fräter barr- och lövytan eller genom lövporer intränger i träden och skadar de inre delarna. Indirekta skador uppstår när rotsystemets, barrens eller lövens naturliga tillgång på vatten och näringsmedel minskar.

Ozon, svaveldioxid och kväveoxider är sådana ämnen som intränger i barr och lövporer och skadar dem. Klorofyllet är speciellt känsligt för svaveldioxid, i synnerhet om det inverkar tillsammans med ozon. Samverkan av svaveldioxid och kväveoxider är farligare än bådas inverkan skilt för sig. Svaveldioxid och kväveoxider samt ozon förekommer dessutom oftast tillsammans.

På barr- och lövytan samt i rotsystemet kan ses att syror har frätt ytan. Långvariga och stora mängder av syror förändrar avsevärt den kemiska sammansättningen av skogarnas jordmån. Viktiga näringsmedel kan upplösas eller de kan bindas alltför starkt i jordmånen. I ingetdera fallet kan trädet få näringsmedel som är viktiga för det. Ju surare miljön är desto mer frigöres sådana ämnen som aluminium och kadmium, som så snart de upplöses i syror, förändrar jordmånens tillstånd och förgiftar trädens mikroorganismer.

Även kväve i för stora mängder kan förgifta träd. Barren blir utsatta för insekters, svampars och algers påverkan. Nitrat i stora mängder på barrytan leder till överbelastning av kväve i barren och kring dem. I barren kan detta leda till hormonell obalans. Under dessa förhållanden tappar träden därigenom barr som fortfarande är gröna.

En beaktansvärd faktor är även s. k. stressantagande. Ovan nämnda faktorer leder till obalans mellan trädens olika delar, växten blir störd och trädens kvalitet lidande.

Enligt Brundtland-rapporten har man blivit bekymrad över hur den ekonomiska tillväxten inverkar på miljön. Med anledning av skogsskadorna är det nu nödvändigt att intressera sig för hur den ekologiska stressen i framtiden inverkar på hela nationalekonomin och människornas liv och levnadsmöjligheter.

Skogsskadorna medför allvarliga konsekvenser för skogsbruket. Nödvändiga åtgärder inom skogsbruket kräver i och för sig stora kostnader och skogarnas långsammare växt och trädens sämre kvalitet inskränker produktionen och marknaden. Även jakt och fiske som sammanhänger med skogarna äventyras.

Man vet att luftföroreningarna förorsakar sjukdomar hos människor och skador på byggnader.

Man borde få en heltäckande bild av skogarnas tillstånd i Norden och de följer som utsläppen har på skogsproduktionen och trädens kvalitet, och därigenom på skogsindustrin, borde utredas. Dessa åtgärder medverkar till skapande av en helhetsbetonad strategi för att skogarnas framtid i Norden skall kunna säkras.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att åstadkomma ett effektivt samnordiskt forsknings- och åtgärdsprogram i syfte att motverka skador i skogsmiljön i Norden så att skogarnas nationalekonomiska värde säkras.

Helsingfors den 7 november 1989

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Hugo Bergdahl (fp)

Gunnar Björk (c)

Gustav Björkstrand (SFP)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Knud Glønborg (KrF)

Helga Haugen (KrF)

Olof Jansson (ÅC)

Olof Johansson (c)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Otto Steenholdt (At)

Karin Söder (c)

Kommunikationsutskottets betänkande över medlemsförslag om det nordiska järnvägssystemet

(Medlemsförslaget väckt av Margrete Auken m. fl.,
se s.20

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 907/t om det nordiska järnvägssystemet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Stockholm den 29-30 januari 1990, Reykjavík den 26 februari 1990, Oslo den 14-15 maj 1990, Akureyri den 7-8 augusti 1990, Lillehammer den 10 oktober 1990 och Snekkersten den 12-14 november 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att framställa en redogörelse om det nationella utvecklingsarbetet som pågår inom järnvägstransporterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige
2. att utarbeta en plan för nödvändiga investeringar i ett gemensamt nordiskt järnvägsnät
3. att föreslå de nödvändiga investeringar och igångsättning av anläggningar (särskilt Öresundstunneln) för att knyta det nordiska järnvägsnätet till det europeiska, samt
4. att för övrigt medverka till att de nordiska järnvägsbolagen kan skapa ett konkurrenskraftigt alternativ för godstrafiken i Norden och mellan Norden och det övriga Europa. I detta sammanhang bör ministerrådet också värdera vilka begränsningar, av säkerhets- eller miljöskäl, som bör införas på godstrafiken på väg.

I sina motiveringar till medlemsförslaget påpekar förslagsställarna att trafiken utgör ett stort och växande miljöproblem och om man skall råda bot på dessa problem måste själva trafikstrukturen ändras. Det erinras om att man i detta sammanhang upprepade gånger, både från Nordiska rådet och annat håll, betonat betydelsen av att öka järnvägstransporterna.

Förslagsställarna menar att de åtgärder som hittills har verkställts, är så få och sporadiska, att i relation till problemets storlek är dessa inte av någon större betydelse.

Förslagsställarna anser flera orsaker ligga bakom denna inaktivitet. Huvudorsaken anses dock vara att man ännu inte har lyckats få miljöpolitiken integrerad i transportpolitiken.

Det erinras om ganska betydande ekonomiska satsningar i Centraleuropa för att förbättra järnvägstransporterna som alternativ till vägtransporterna, vilket inte beror på miljöproblemen utan trafikkoncentrationen i dessa områden. Samtidigt påpekas att i Norden råder inte samma problem.

Eftersom dessa trafiktekniska problem inte finns i Norden anser förslagsställarna att det inte finns något verkningfullt sätt att tvinga fram önskemål om alternativ till vägtrafiken.

Det betonas att arbets- och vilotidsregler inom EG:s transportmarknad kan göra det nödvändigt för näringslivet att få till stånd en utbyggnad av järnvägen samt att miljöfrågorna på sikt kommer att bli så viktiga att man redan nu bör ta stor hänsyn till dessa i trafikplaneringen om man vill följa med i den europeiska utvecklingen.

Förslagsställarna anser att när det gäller järnvägsinfrastrukturen har Norden kommit efter. Det erinras om att man inte har tagit något initiativ ännu för att utveckla ett samordnat regionalt nordiskt järnvägssystem. Om järnvägssystemet ej får denna nordiska prägel kommer det varken att få den organisatoriska styrka eller godskvantitet som behövs för att göra det gällande i det övriga Europa.

Det understryks att för att nå denna målsättning måste det byggas en järnvägstunnel under Öresund mellan Malmö och Köpenhamn så snabbt som möjligt samtidigt som man måste ta en modern järnvägsinfrastruktur i bruk, som kopplar ihop Finland, Norge och Sverige med Danmark och på det sättet kommer Jylland också med i bilden.

Vidare anses att Danmark måste elektrifiera järnvägstrafiken till Padborg. Om inte det sker anses det uteslutet att Västtyskland moderniserar sitt järnvägssystem från Hamburg och norrut.

På den organisatoriska sidan anser förslagsställarna att man måste få till stånd en betydande strukturförändring. I detta sammanhang anser de att det krävs politiska initiativ för att ändra förutsättningarna för vägtransporterna och ett förbud mot monopoliserande överenskommelser.

Förslagsställarna anser att Norden har goda förutsättningar att vara ledande när det gäller miljöhänsyn. Dels bygger denna åsikt på de nordiska regeringarnas uttalanden och dels på att miljöhänsynen anses vara en tillgång för Norden. De nordiska länderna anses därför vara tvungna att använda miljöargumenten om man skall utveckla ett alternativt transportsystem i tid.

Om man i Norden skall kunna markera sig som både framsynt, ansvarsmedveten och handlingskraftig, innebär det att:

- de nordiska järnvägssystemen måste samordnas
- samarbetet med de europeiska bolagen om utvecklandet av ett europeiskt transportutbud måste förstärkas
- de nordiska länderna måste delta i de europeiska investeringsplanerna
- de nordiska länderna måste samarbeta med EG-länderna för att bryta de existerande monopolformerna
- de nordiska länderna måste delta i avregleringsprocessen med målsättningen att öka järnvägens del av transporterna
- etablera ett gott samarbete mellan de järnvägsanställdas organisationer i Norden och Europa.

Slutligen anser förslagsställarna att man bör börja med att etablera ett gemensamt nordiskt järnvägsnät. Genom gemensamma konkreta förhandlingar med EG och Västtyskland kan man knyta det till det europeiska järnvägsnätet och avveckla alla tekniska och praktiska hinder vid gränsövergångar. När detta är gjort anser man att Norden skall ta upp motsvarande kontakter med Sovjetunionen och Östersjöländerna.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 12-13 december 1989 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 1 april 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Foreningene Nordens Forbund (FNF)
- Nordiska transportarbetarefederationen (NTF)
- Stiftelsen for industriutvikling i Norden
- Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)

Danmark

- Trafikministeriet
- Landbrugsraadet
- Industrirådet
- Dansk Speditørforening
- Dansk Jernbaneforbund
- Danmarks Naturfredningsforening
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Greenpeace

Finland

Miljöministeriet
Trafikministeriet
Finska statsjärnvägarna
Suomen Kuorma-autoliitto r. y. (Finska lastbilsförbundet)
Industrins centralförbund
Ålands landskapsstyrelse

Norge

Samferdselsdepartementet
Miljøverndepartementet
Norges Statsbaner (NSB)
Norsk Jernbaneforbund
Norges Speditørforbund
Norges Lastebileier-Forbund
Transportbrukernes Fellesorgan

Sverige

Banverket
Statens järnvägar (SJ)
Transportrådet (TPR)
Svenska åkeriförbundet
Industriförbundet

*2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**Norden*

Foreningene Nordens Forbund (FNF)
Nordiska transportarbetarefederationen (NTF)
Stiftelsen for industriutvikling i Norden
Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)

Danmark

Landbrugsraadet
Dansk Jernbaneforbund
Danmarks Naturfredningsforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Greenpeace

Finland

Miljöministeriet
Trafikministeriet
Finska statsjärnvägarna

Norge

Samferdselsdepartementet
Miljøverndepartementet
Norges Statsbaner
Norsk Jernbaneforbund
Transportbrukernes Fellesorgan

Sverige

Statens järnvägar (SJ)
Banverket
Transportrådet (TPR)

Foreningene Nordens Forbund (FNF) tillstyrker medlemsförslaget. De anser att det är en viktig investering om man utvecklar det nordiska järnvägssystemet så att det får en mer effektiv anknötning till det europeiska järnvägsnätet. FNF vill särskilt framhålla den miljömässiga betydelsen av en satsning på järnvägstransporter i förhållande till vägtransporter särskilt när det gäller godstransporter.

FNF tar inte ställning till detaljerna i medlemsförslaget men pekar på behovet av en samlad nordisk värdering och planläggning av de framtida järnvägstransporterna i Norden som ett viktigt element i den europeiska integrationsprocessen.

Nordiska transportarbetarefederationen (NTF) tillstyrker medlemsförslaget. NTF har inga ytterligare kommentarer till medlemsförslaget.

Stiftelsen for industriutvikling i Norden menar att näringslivet vill stödja varje initiativ som kan förbättra infrastrukturen i Norden och mellan Norden och det övriga Europa, och som kan ge ett samordnat järnvägs-transportssystem. För näringslivet är det också viktigt att det finns valmöjligheter mellan alternativa transportformer, hög transportsäkerhet samt flexibilitet och god transportekonomi.

En större satsning på järnvägstransporterna måste därför också ha som mål att ingå i ett integrerat och sammanhängande transportmönster som är baserat på användningen av väg-, sjö- och lufttransporter.

Det bör inte finnas anledning till restriktioner avseende vissa former för transport, såsom nämns i premisserna för medlemsförslaget. En effektivare lösning skulle vara att reducera riskfaktorerna genom effektivare transportteknologi, förbättrad kapacitet och bättre organisering av transportsystemet.

De är eniga i att miljöaspekterna i större utsträckning bör värderas vid investering inom transportsektorn och vid organisering av transporterbjudanden. Från miljösynpunkt är järnvägsutbyggnad inte problemfri, dels därför att den kräver stora arealer, särskilt i befolkningsrika områden, och dels därför att den medför en hel del problem i form av buller och när det gäller trafiksäkerhet osv. Till exempel kan miljöhänsynen komma att

tvunga en betydlig del av det framtida TGV-systemet i Västtyskland under jorden, vilket förhöjer investeringskostnaderna.

Vidare understryker de behovet av ett nära samarbete mellan myndigheter och näringslivets representanter i det fortsatta arbetet med att utveckla järnvägssystemet i Norden. De förutsätter därför att representanter för transportanvändare deltar i uppföljningen av en eventuell rekommendation till Nordiska ministerrådet.

Till slut vill de starkt understryka att det är viktigt för hela det nordiska transportsystemet att planerna om fasta förbindelser vid Öresund nu realiserar. En fast förbindelse är uppenbart en självklarare konkurrensfaktor för järnvägstrafiken än för biltrafiken, men av hänsyn till finansieringen av projektet är det ändå nödvändigt att bygga en kombinerad väg – och järnvägsförbindelse.

Nordens Fackliga Samorganisations (NFS) syn på transportfrågorna och järnvägarnas utveckling samstämmer i stort med vad som ges uttryck för i medlemsförslaget.

De anser bland annat att ett övergripande nordiskt investeringsprogram för transportsektorn skall utarbetas. Strategin måste vara densamma (ev. samordnad) för samtliga transportgrenar och ha ett nordiskt perspektiv där Norden ses i ett större sammanhang. Utgångspunkterna för NFS uppfattning och förslag är

1. att vårt geografiska läge i Europas utkant inte får bli en konkurrensnackdel och
2. att det är centralt för vår konkurrenskraft att vi kan tillvarata miljökravens incitament till förnyelse och utveckling av transportsektorn.

Enligt NFS uppfattning är järnvägarna för närvarande det mest miljövänliga alternativet och de bör därför få en ökad roll i transportarbetet. Detta gäller framför allt vid långa transporter med stor utnyttjandegrad.

Avslutningsvis vill NFS dock kraftigt markera en annan uppfattning än förslagsställarnas. Det gäller hur det nordiska transportnätet skall knytas till det europeiska.

NFS anser att en sammantagen bedömning av transportbehov, miljöhänsyn och finansieringsmöjligheter gör att en kombinerad bro och tunnel för både bil- och järnvägstrafik skall byggas. En sådan förbindelse över Öresund måste finnas på plats före sekelskiftet.

Enligt NFS uppfattning är det angeläget att även Nordiska ministerrådet aktivt verkar för ett beslut om en bro över Öresund.

Landbruksrådet i Danmark ser positivt på utvecklingen av det europeiska järnvägssystemet med hänseende på en effektivisering av transporten av de växande godsmängderna.

Dansk Jernbaneforbund är, naturligtvis, mycket intresserat av att järnvägen skall utföra så många transporter som möjligt.

Med anledning av en växande debatt om fasta förbindelser mellan

Norden och kontinenten med Danmark som förbindelseled har Dansk Jernbaneforbund etablerat ett tätt samarbete med de fackliga järnvägsorganisationerna i Danmark, Sverige och Västtyskland.

Det är nödvändigt att den framtida trafikpolitiken tar hänsyn till miljön, samt att utbygga järnvägstrafiken kraftigt.

Som grundlag för arbetet, är det enighet om,

- att Danmark är förbindelsen mellan Norden och kontinenten
- att Öresundsförbindelsen mellan Köpenhamn och Malmö byggs som en ren järnvägsförbindelse
- att Rødby-Puttgarden utbyggs så, att överfarten kan ta emot en ökad trafik. I denna förbindelse får man tänka på att även utbygga sträckan mellan Fehmarn – Hamburg.

Det är av avgörande betydelse för utvecklingen av järnvägstrafiken, inte bara i Danmark utan också i Sverige och Norge, att Danmark kopplas till det europeiska höghastighetsnätet.

De är eniga i att de nordiska järnvägssystemen måste samordnas och stärkas, men de verkliga möjligheterna att skapa framgång för järnvägen består i att Danmark kopplas till Europa genom effektivare förbindelser till Västtyskland.

Hela ärendet bör i övrigt ses i det sammanhang som ligger till grund för EGs framtida politik inom järnvägstransportområdet.

Danmarks Naturfredningsforening tillstyrker medlemsförslaget. De understryker att miljöhänsyn och miljöargument är särskilt viktiga för de nordiska länderna. Man måste redan nu tänka på att ta hänsyn till miljön vid planläggningen av de kommande årens transport-, trafik- och strukturutveckling.

Överförs målsättningen i världskommissionens rapport (Brundtlandrapporten) om 50 % reduktion av industriländernas energiförbrukning inom de närmaste 50 åren till transportsektorn, betyder det i framtiden en aktiv målinriktad omställning till transportformer med låg energiförbrukning. Energiförbrukningen vid järnvägstransporter är omkring en sjättedel av energiförbrukningen vid vägtransport per transporterad enhet av gods och ca. två tredjedelar per transporterad person.

I motsats till biltrafiken kan järnvägstrafiken redan nu drivas med elektricitet. Detta innebär, utöver energibesparingen, mycket större tekniska möjligheter för att minska luftföroreningen, både vid övergång till icke fossila bränslen och vid reningsteknologi.

De stöder medlemsförslaget när det gäller en fast förbindelse vid Öresund. Det enda försvarbara alternativet är en järnvägsförbindelse i en borrhåla tunnel under Öresund.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark är enig i att olika förhållanden när det gäller miljö- energihänsyn och hänsyn till svaga trafikanter m. m. tillstyrker att järnvägens ställning i den samlade trafikbilden måste avsevärt förstärkas. Erhvervsrådet framhäver betydelsen av en fast Öre-

sundsförbindelse och att Danmark, och därmed Norden, knyts till ett kommande europeiskt höghastighetsnät. När det gäller Öresundsförbindelsen preciseras deras uppfattning, att en fast Öresundsförbindelse, både utförd som en ren järnvägsförbindelse eller som en kombinerad väg- och banförbindelse, skulle innebära fördelar för järnvägen jämfört med fortsatt färjetransport.

Greenpeace i Danmark ser positivt på alla förslag som bidrar till en omläggning av det nuvarande transportsystemet. GP påpekar att den samlade energiförbrukningen och föroreningen från hela transportsektorn utgör ett stort och växande miljöproblem. GP tycker inte det är tillräckligt att enbart "värdera" begränsningar som bör införas för godstrafik på väg. Förslaget kommer att resultera i åtgärder mot en ny infrastruktur för transportsektorn, men resultaten kan bli större om Nordiska ministerrådet uppfordras att framlägga konkreta förslag till hur godstransport kan överflyttas från väg till järnväg och persontransport från bil till kollektiva transportsystem. Idag är järnvägen den mest energi- och miljövänliga transportformen, men den hittills förda trafikpolitiken har inte medfört att järnvägen har fått den position i samhället som den borde ha.

GP uppmanar Nordiska rådet att förutom det ovan nämnda be Nordiska ministerrådet lägga fram konkreta förslag som resulterar i en markant överflyttning av godstrafik från väg till järnväg och persontrafik från väg till kollektiva system.

Trafikministeriet i Finland konstaterar att järnvägarna också ur finsk synpunkt har blivit ett i allt större grad intressant och beaktansvärt alternativ i både inrikes och internationell trafik. Till detta har bidragit framför allt kapacitets-, säkerhets- och miljöproblemen i vägtrafiken samt eventuellt införande av territorialbeskattning i den internationella vägtrafiken.

Inom EG övervägs reformer som syftar till att skapa ett särskilt järnvägsmarknadsområde i Europa. Trafikministeriet anser att det är angeläget att de nordiska länderna följer denna utveckling och vidtar åtgärder för att säkerställa tillträdet till denna marknad också i framtiden.

Trafikministeriet anser att ett utökat och mera effektivt samarbete behövs mellan både statsmakterna och järnvägsföretagen för att utveckla strategiska verksamhetsplaner och konkreta samarbetsformer. Med tanke på Finlands geografiska förhållanden är det av största betydelse att utveckla kombinerade transporter, dvs. åstadkomma enhetliga och konkurrenskraftiga transportkedjor i samarbete mellan de olika trafikformerna.

Miljöministeriet i Finland påpekar att den mest centrala frågan när det gäller utvecklingen av det internationella järnvägsnätet innebär för Finlands del förbättrade förutsättningar inom järnvägstrafiken mellan Finland och Sverige samt, med beaktande av de aktuella internationella förändringarna, koppling av det nordiska järnvägsnätet till Central- och Sydeuropa via Sovjetunionen och Östeuropa. Utöver detta borde plane-

ring och förverkligande av internationella trafikbeslut beakta bl. a. följande synpunkter:

- fjärtrafikens transporter borde överföras på ett enhetligt järnvägs-transportsystem, genom vilket dubbla väginvesteringar undviks,
- transporten av speciellt skadliga ämnen borde koncentreras till järnvägarna och på landsvägarna borde enbart tillåtas distributionstransport längs med speciella rutter, i enheter som från miljö- och säkerhetssynpunkt är tillräckligt små,
- ökningen av lastbilstrafikens axelvikter och storleksklasser borde hejdas.

Finska statsjärnvägarna anser att Nordiska rådet är ett riktigt forum för utarbetande av en nordisk transportpolitik. Förslagsställarna har rätt då de pekar på utvecklingen i fråga om miljö och trafiktäthet (med trafiksäkerhetsproblem i landsvägstrafiken) och järnvägstransporternas fördelar i jämförelse med landsvägstransporter.

Om konkreta åtgärder inte vidtas och inga resultat presteras på nordisk nivå, kan man söka orsaken i två omständigheter:

- det existerar ingen gemensam nordisk transportpolitik, eller
- man har inte reserverat tillräckligt med resurser för att uppnå målen.

För att få en bättre bas för utvecklandet av det nordiska transportsystemet borde Nordiska rådet:

- utgående från nordisk region-, handels-, industri-, social-, kultur- samt (inte minst) miljö- och energipolitik, ställa upp mål för det nordiska transportsystemet
- arrangera tillfällen för beslutsfattarna att genom diskussion bli engagerade i den nordiska transportpolitiken
- åtminstone grovt inventera och uppskatta de nordiska gods- och personströmmarna idag och i framtiden
- utarbeta en samnordisk åtgärdsplan med resursreserveringar för att uppnå målen.

En gemensam nordisk transportpolitik är en förutsättning för att man skall kunna motivera gemensamma nordiska järnvägsinvesteringar och utarbeta planer för investeringar i det samnordiska järnvägsnätet.

Samferdselsdepartementet i Norge menar att när det gäller godstransporter på längre sträckor prioriteras arbetet med att tillföra järnvägen större andelar genom utveckling av kombinerade transporter.

Norges stora handel med EG-länderna innebär att den norska regeringen fäster vikt vid att utveckla effektivare transporter till och från dessa marknader. Det ställer många frågor om bättre organisering av transporterna samt investeringar i infrastruktur och utrustning. Av miljömässiga skäl försöker man utveckla former för "kollektiv varutransport", vilket i praktiken innebär kombinerade transporter med järnväg och fartyg.

Samferdselsdepartementet är enigt i uttalandet från Transportbrukernes Fellesorgan om vikten av en fast väg- och järnvägsförbindelse över Öre-

sund och bättre förbindelser genom Danmark och Nordtyskland. Det är minst lika viktigt att få genomfört förbättringar på det organisatoriska planet.

Om kombinerade transporter skall kunna drivas på lönsam basis krävs mycket stora godsmängder. Dessa kan skaffas genom att få samlat gods från de nordiska länderna, t. ex. från Helsingborg, i hela tåg (blocktåg) som inte rangeras medan de är på väg, och som inte gör onödiga uppehåll vid passeringen vid gränserna. Finska laster som i huvudsak förs över på järnvägsnätet i Nordtyskland kan samlas upp där.

Samferdselsdepartementets arbete med dessa frågor motsvarar väl intentionerna i medlemsförslaget. De konkreta uppgifterna som är skisserade i de tre avslutande punkterna har redan beaktats och verkställts.

Miljøverndepartementet i Norge har värderat medlemsförslaget utifrån miljöpolitisk hänsyn. En av flera aktuella åtgärder för att reducera föroreningarna från transportsektorn är att överföra en större andel av transportarbetet till transportformer som förorenar mindre. Fördelningen mellan transportformerna måste också spegla miljökostnaderna som varje transportform påför samhället.

När det gäller inrikes samfärdsl i Norge är det dokumenterat att järnvägen är miljömässigt sett den mest fördelaktiga transportformen, mätt både i utsläpp per tonnkilometer och per passagerarkilometer. Detta gäller speciellt för eldriven järnväg, men också för dieseldrift.

Vidare är det viktigt att infrastrukturen är tillräckligt utbyggd i områden och på sträckor där trafikunderlaget ligger till grund för ökad järnvägs-transport. Vid sådana värderingar är det helt avgörande att det samarbetas internationellt, både i Norden och med resten av Europa, för att säkra bästa möjliga anslutning till det järnvägsnät som nu utbyggs i EG-länderna.

Mot denna bakgrund vill *Miljøverndepartementet* stödja intentionerna i förslaget. De har heller inte några kommentarer till de arbetsuppgifter som enligt förslaget Nordiska ministerrådet skall utföra.

Slutligen understryks att de inte tar ställning till vilka förbindelser som bör prioriteras mellan Skandinavien och resten av Europa.

Norges Statsbaner skriver att i den omfattande internationalisering som nu pågår i Europa riktas "sökarljuset" i ökad grad mot godstransporternas betydelse för miljö, förorening och trafiksäkerhet. Vägarna på kontinenten tål inte en ytterligare trafikökning, detsamma gäller luftkorridorerna. Stora föroreningsskador har redan registrerats längs de stora motorvägarna. Dessa förhållanden har fått en central plats i den harmoniseringsprocess som nu är i gång på kontinenten.

En central önskan är att samordna de nordiska godsströmningarna och utveckla gemensamma styrningssystem för att säkra en hög kvalitet till/från de stora europeiska marknaderna. Tillsammans är de nordiska järn-

vägarna stora nog att köra direkta heltåg för kombinerade transporter till/från stora delar av kontinenten.

Scan Link – Pehr G. Gyllenhammars visioner om ett landfast Skandinavien – bildar en gemensam plattform för järnvägens engagemang. Det är etablerat ett nära samarbete mellan Scan Links styrelse och järnvägen.

Den danska konsultfirman COWI-Counsult har gjort en analys av godsströmningarna mellan Norden och kontinenten och samtidigt värderat järnvägens varierande konkurrensmedel mellan de olika marknadsområdena på kontinenten. Avsikten är att järnvägen innan 1992 skall ha byggt upp en gemensam plattform för ett transportssystem som är tillpassat en ny situation på kontinenten.

Det pågår en norsk/svensk utredning om förbättring av kommunikationerna mellan Oslo och Göteborg. Denna utredning innehåller både väg och järnväg, sammanhängande motorväg och en dubbelspårig järnväg.

Hittills grova kostnadsberäkningar visar att en dubbelspårig järnväg från Moss till Göteborg, antingen över Kornsjö eller i en ny förbindelse över Svinesund, skulle ha en investeringsram på 2–3 miljarder SEK på norska sidan gränsen och 6–9 miljarder SEK på svenska sidan gränsen.

Norsk Jernbaneforbund tillstyrker förslaget. Jernbaneforbundet vill dock påtala att de stadigt och i stigande utsträckning märker att Norge är mindre upptaget av miljöproblemen längs sina vägar än Europa i övrigt.

Den gamla goda målsättningen från Stortingets sida om att flytta tung trafik från vägen till järnvägen blir dessvärre allt mera prat och mindre realitet. Inte minst därför tillstyrker de medlemsförslaget.

Transportbrukernes fellesorgan i Norge kan i allt det väsentliga ansluta sig till medlemsförslaget. Från norsk sida är det viktigt att det etableras en fast förbindelse över Öresund som bör vara en kombinerad lösning för bil- och järnvägstrafiken.

Statens järnvägar (SJ) i Sverige påpekar att de fyra nordiska järnvägsföretagen redan startat ett samarbete för att utvidga och förbättra transporterna mellan Norden och kontinenten.

SJ önskar att Norden skall få bättre förbindelser med kontinenten, vilket är nödvändigt om näringslivet skall kunna konkurrera effektivt på de europeiska marknaderna. Det kan ske antingen genom utbyggd färjetrafik som går direkt mellan Skåne och Nordtyskland, eller en fast förbindelse över Fehmarn Bält och Öresund. En fast förbindelse enbart över Öresund löser inte transportproblemen, utan lika viktigt är en fast förbindelse över Fehmarn Bält.

Därför bör samtidigt beslut fattas om båda projekten, om syftet är att förbättra förbindelserna mellan Norden och kontinenten. I annat fall är färjeförbindelserna mellan Skåne och Nordtyskland att föredra för merparten av järnvägstransporterna.

Banverket i Sverige menar att Sverige har kommit längst i genomföran-

det av goda administrativa och ekonomiska förutsättningar för att öka järnvägstrafikens konkurrenskraft.

En fast Öresundsförbindelse med direkt fortsättning till kontinenten via Fehmarn är enligt Banverkets mening det mest angelägna nordiska projektet för att främja kontinenttrafikens utveckling. Som framgår av Banverkets yttrande över Öresundsutredningen förordas därvid en kombinerad förbindelse väg/järnväg som synes vara det enda realistiska ur finansieringssynpunkt. En sådan förbindelse skulle stärka järnvägens konkurrenskraft gentemot vägen då dagens färjehantering är ett större problem för järnvägstrafiken än för vägtrafiken.

Det är viktigt att skapa bättre förutsättningar för att stärka järnvägstrafikens konkurrenskraft. Ett medel är att staten tar över ansvaret för infrastrukturen, så som skett i Sverige. I detta sammanhang bör också klargöras om i synnerhet den tunga vägtrafiken betalar sina samhällsekonomiska marginalkostnader vad gäller miljö, olyckor och vägslitage.

Transportrådet (TPR) i Sverige säger att i den samordnade investeringsplaneringen som nu bedrivs görs avvägningar både mellan trafikgrenarna samt mellan transportsektorn och andra samhällssektorer. Härigenom kan man sträva mot en utformning av infrastrukturen som medverkar till en utveckling av samhället i enlighet med övergripande samhällsmål.

TPR förordar ett ökat samarbete om vissa konkreta åtgärder eller projekt särskilt vad gäller infrastrukturinvesteringar. Ett utvidgat samarbete rörande vissa konkreta projekt liknande färjeförbindelsen Göteborg – Oslo kan då vara en lämplig början.

TPR vill framhålla att knytningen av det nordiska järnvägsnätet till det europeiska inte nödvändigtvis måste ses i form av en fast bro- eller tunnelförbindelse. Utvecklingen av nya tåg färjeförbindelser, med allt större färjor, går snabbt och man skall här även observera tåg färjelederna Norge – Danmark och Finland – Västtyskland (BRD).

När det gäller Öresundsförbindelsen har debatten kretsat kring de regionala effekterna i "Örestad", något som ligger vid sidan av frågan om knytningen Norden – Europa. TPR framhåller att en fullödig förbindelse måste inkludera en bro över Fehmarn Bält. Utan en sådan kommer järnvägstrafiken att besväras av antingen en omväg över (den delvis enkelspåriga) banan över Jylland eller fortsatt färjetrafik Rødby – Puttgarden.

TPR har i en tidigare prognos konstaterat att det finns en stor potentiell marknad för ökade godstransporter på järnväg mellan Norden och kontinenten. För att potentialerna skall kunna utnyttjas krävs emellertid bättre förbindelser i form av högre kapacitet och högre kvalitet i olika avseenden.

När det gäller miljöeffekterna bör observeras att de aktuella järnvägarna i BRD, DDR och Danmark endast delvis är elektrifierade. Vidare har utsläppen av främst kväveoxid och svaveloxid från färjorna i Öresund och mellan Norden och BRD/DDR uppmärksammas i samband med Öresundsförbindelserna.

Sammanfattningsvis anser TPR att de redan pågående samarbetsprojekten mellan SJ och Banverket och järnvägsföretagen i de övriga nordiska länderna bör kunna utvidgas och fördjupas. Utvecklingen av metodik för investeringsplanering, prognoser och konsekvensbeskrivningar kan därvid bidra till att skapa utgångspunkter för ett samnordiskt agerande.

2.2 Remissinstanser som delvis tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Dansk Speditørforening

Finland

Suomen kuorma-autoliitto r. y. (Finska lastbilsförbundet)
Industrins centralförbund

Sverige

Svenska åkeriförbundet
Industriförbundet

Dansk Speditørforening uttalar sig enbart om Öresundsförbindelsen. De anser att det nordiska järnvägssystemet bäst gagnas av omedelbar igångsättning av arbetet med att etablera fasta förbindelser mellan Öresund och Fehmarnsund med både spår för järnvägen och vägar för biltrafiken.

De anser vidare att det bör ske en omedelbar privatisering av de nordiska järnvägarna, i varje fall av järnvägarnas godsdivisioner, som belastar statskassan med betydligt underskott och som medför fara för arbetslöshet på den privata arbetsmarknaden inom transportsektorn, därför att järnvägen kan konkurrera utan att ta hänsyn till ekonomiska realiteter.

Suomen kuorma-autoliitto r. y. (Finska lastbilsförbundet) ser inte något principiellt hinder för en utveckling av järnvägssamarbetet mellan Finland, Norge och Sverige i den omfattning och i den form som järnvägsföretagen anser ändamålsenligt och sinsemellan kommer överens om.

Utvecklingen av det nordiska järnvägssystemet bör dock inte ske på vägtrafikens bekostnad eller genom att med tvångsåtgärder och skatte- eller trafikpolitiska medel styra godstransporter från landsvägen till järnvägen, såsom anförs i medlemsförslaget. Transportkunderna bör fortsättningsvis ha möjlighet att välja den transportform som bäst lämpar sig för ändamålet.

De menar att målsättningen i medlemsförslaget är att genom tvångsåtgärder överflytta godstransporter från landsvägen till järnvägen, och att motiveringarna till förslaget är delvis felaktiga och motstridiga och baserar sig i högre grad på fantasier än på fakta samt att det inte i förslaget beaktas de särdrag och krav som Finlands geografiska läge medför.

I medlemsförslaget låter man förstå att miljöproblem uppstår enbart genom vägtrafiken. Största delen av föroreningarna i luften, speciellt i

Finland, kommer med luftströmmarna och vindarna från andra länder. Industrins andel i luftföroeningarna är också betydande.

Vägtrafikens andel av svaveldioxidutsläppen i Finland är endast 2 % och av partikelutsläppen 14 %. Av de totala utsläppen av kolväte är trafikens andel 36 % och av kväveoxid 44 %. Kolmonoxid är det enda faktiskt betydande utsläppet i vägtrafiken och av de totala utsläppen av kolmonoxid är vägtrafikens andel 90 %.

Då statsjärnvägarna i början av 1990 omvandlades till affärsföretag kom detta alldeles uppenbart att öka det nordiska och internationella järnvägs-samarbetet. De tar inte ställning till hur järnvägsföretagens samarbete vid utbyggandet av järnvägsnätet och utvecklingen av organisationen borde genomföras, men vill framhålla att kostnaderna för underhåll av bannätet i första hand bör betalas av dem som använder det.

De understöder valfrihet inom godstransporten och anser att det strider mot dagens anda att införa förbud för en viss transportform. Enligt deras uppfattning är den i medlemsförslaget anförda motiveringen, att de nordiska länderna är tvungna att använda miljöargument om en alternativ utveckling av transportsystemet tids nog skall komma igång, helt främmande för ett modernt och i medlemsförslaget i övrigt omfattat öppet tänkesätt, som de inte kan godkänna.

Industrins centralförbund i Finland hänvisar till sina tidigare yttranden i samma fråga från 1988 och 1989. Redan i dessa yttranden hade förbundet en positiv inställning till utvecklandet av det nordiska järnvägssamarbetet.

Järnvägstransporterna har fått ökad betydelse som transportform i utrikestrafiken, vilket visar sig bl. a. i form av ökad färjetrafik. Nordiskt samarbete inom järnvägssektorn är sålunda mest önskvärt.

Däremot är förslagen till en begränsning av landsvägstransporterna inte begrundade. Genom internationella överenskommelser försöker man hela tiden reducera landsvägstransporternas miljöpåverkan, och en positiv utveckling kan förväntas inom denna sektor relativt snart.

Svenska åkeriförbundet avstyrker förslaget att igångsätta byggandet av en Öresundstunnel för järnväg. Förbundet motarbetar inte en kombinerad väg-järnvägsförbindelse, men verkar heller inte för en tillkomst av en fast förbindelse över Öresund.

Särskilda begränsningar av godstrafiken på väg av miljö- eller säkerhetsskäl får inte komma i fråga i annan form än konkurrensneutralt europeiskt samarbete på EG-nivå. Konstlade åtgärder till förmån för visst trafikmedel skall således avvisas. Trafikmedlen skall kunna ombesörja godstrafiken utifrån varje trafikmedels särskilda förutsättningar.

Industrieförbundet i Sverige framhåller som i tidigare yttranden att det självfallet är angeläget för industrin att järnvägen kan erbjuda ett konkurrenskraftigt alternativ till sjö- och vägtransporter både inom Norden och mellan Norden och kontinenten.

De anser emellertid att varje transportmedel bör få utvecklas efter sina

egna förutsättningar, dvs. utan stöd av subventioner eller extra pålagor och reglerande ingrepp mot konkurrerande transportmedel. De delar således förslagsställarnas uppfattning att den rådande monopoliseringen inom kombitrafiken i Europa är olycklig och måste brytas.

De tar däremot bestämt avstånd från förslagsställarnas krav på förbud i vissa fall mot transport av gods på väg. Skadliga emissioner (utsläpp) från trafiken till lands, till sjöss och i luften bör enligt deras uppfattning i första hand angripas vid källan, dvs. genom åtgärder som stimulerar till utveckling och användning av mer miljövänliga bränslen, motorer och fordon.

Försök till tvångsmässig överflyttning av gods mellan transportmedel med hjälp av administrativa regleringar är som regel både kostsamt och ineffektivt, särskilt som endast en mycket begränsad del av vägtransporterna kan ersättas av andra transporter.

Industriförbundet har inget att invända mot förslaget om en samordnad nordisk investeringsplan för järnvägsutbyggnaderna. I en sådan samordnad plan bör enligt deras uppfattning ingå en fast väg- och järnvägsförbindelse både över Öresund och Fehmarn Bält. Därutöver är det även angeläget att bl.a. sådana åtgärder vidtas på bannätet som gör det möjligt att utveckla järnvägsfärjeförbindelserna mellan Skåne och kontinenten och mellan Göteborg och Fredrikshamn.

2.3. Remissinstanser som inte yttrar sig över medlemsförslaget

Danmark

Trafikministeriet

Finland

Ålands landskapsstyrelse

Trafikministeriet i Danmark yttrar sig inte om medlemsförslaget, utan ger några faktiska upplysningar om järnvägsutvecklingen i Danmark samt förbindelserna över Öresund. Av ministeriets uttalande framgår bl. a. att DSB påpekat att när det gäller förslagsställarnas tre uppfordringar till Nordiska ministerrådet har det redan tagits en hel del initiativ.

De just nu godkända ramavtalen för DSB 1990–93 mellan regeringen, Socialdemokratiet, Kristeligt Folkeparti och Centrum-Demokraterne anknuter till den dagordning, som avtalsparterna ansluter sig till i förbindelse med Folketingets debatt den 30 mars 1989 om DSBs Plan 2000.

Enligt ramavtalen är avtalsparterna uppmärksamma på den utbyggnad av järnvägsservice och -infrastruktur som sker i en hel del europeiska länder och med kännedom om de stigande miljö- och kapacitetsproblem som finns för väg- och flygtrafiken. Ramavtalen lägger vidare vikt vid att den danska järnvägsutvecklingen överensstämmer med utvecklingen i det övriga Europa.

I ramavtalen för DSB 1990-93 ingår, att man skall sikta på att utarbeta

en gemensam dansk-tysk utvecklingsplan för järnvägsförbindelsen mellan Tyskland och det sydliga Danmark (Syd- och Sønderjylland). Dansk näringsliv öster och väster om Stora Bält kan ansluta sig till denna transportväg genom Danmark, som kommer att kunna betjäna snabba gods- och persontåg.

Med hänsyn till Öresund uppger de att i den senaste utskottsrapporten från februari 1989 redogjordes för trafik-, ekonomi- och miljömässiga konsekvenser för två typer av fasta förbindelser, dvs. kombinerad förbindelse bestående av väg och bana (1) och enbart järnväg (2). De ekonomiska fördelarna betonas i alt. 1 och de miljömässiga fördelarna vid en ren järnvägsförbindelse i alt. 2. Båda förbindelserna är dock ekonomiskt och miljömässigt sett mer fördelaktiga än fortsatt färjetrafik.

Ålands landskapsstyrelse har beslutat att avstå från utlåtande med anledning av medlemsförslaget.

2.4. Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Danmark

Industrirådet

Norge

Norges Speditørforbund

Norges Lastebileier-Forbund

Industrirådet i Danmark ser gärna en utveckling av ett europeiskt järnvägssystem, som utan konkurrensförvridning och på kommersiellt grundlag kan leda till att säkra en snabb och effektiv transport av växande godsmängder i och mellan Europas länder. Denna målsättning förefaller dåligt förenlig med förslagsställarnas uppfordran, därför stödjer Industrirådet inte förslaget.

Norges Speditørforbund anser att vid val av förflyttningssätt av gods måste man huvudsakligen ta hänsyn till norskt näringslivs krav på effektiva transporter och marknadens krav på hög leveransservice.

Norges speditørforbund är av den uppfattningen att möjligheterna är begränsade att dramatiskt öka järnvägens andel av godstransporterna mellan Norden och kontinenten genom ett nordiskt samarbete. Detta hänger ihop med att de optimala transportlösningarna ser olika ut i de nordiska länderna beroende på geografiska skillnader och skillnader i näringsstruktur. Dessutom är alla de nordiska länderna beroende av vilka lösningar Tyskland önskar att prioritera.

Genom etablering av alltmer frekventa och reguljära färjeförbindelser har förbindelsen mellan Norge och det kontinentala järnvägsnätet stadigt förbättrats. Anknytningen till det västtyska kombitransportsällskapet, Kombi-Verkehr i Nordtyskland, har dagligen förbindelser till 30–40 destinationer i olika länder på kontinenten.

Transporttid och regularitet är lika bra som vid direkta tågförbindelser från berörda städer i Norge. Kostnadsmässigt är denna lösning bättre. De miljömässiga effekterna vid en koncentration av stora enhetslaster på moderna fartyg i kombination med järnvägen är lika bra som vid utnyttjande av enbart järnväg.

Norges Speditørforbund menar mot denna bakgrund och från norsk synvinkel att miljövänligare transporter mellan Norge och kontinenten bättre uppnås genom att satsa på en vidare utbyggnad av färjeförbindelser än att försöka att etablera direkta tågförbindelser genom Sverige och/eller Danmark.

Norges Lastebileier-Forbund uttalar sig ganska kort om själva medlemsförslaget. I den mån förbundet nämner medlemsförslagets syfte är ställningen relativt negativ. Således anses utgångspunkten för förslaget vara felaktig.

För övrigt redogörs i remissvaret för transportsituationen i Norge, arbetsfördelningen mellan tåg och lastbilar samt dessas andelar i luftföroreningen.

3. Utskottet

Transportsektorn står nu framför stora förändringar eftersom modern transportefterfrågan kommer att kräva nya transportmetoder och ökat samarbete och samverkan mellan de skilda transportgrenarna. Samhället ställer nu större krav på transportkvaliteten än man tidigare har gjort. Detta gäller t. ex. krav på ökade transportfrekvenser, punktlighet samt allt större miljökrav. Dessa krav anser man kunna tillgodose med bl. a. kombinerade transporter, dvs. ett samspel mellan lastbilar, järnväg, sjöfart och flyg. Detta i sin tur kräver nytänkande, nyplanering och nya investeringar såväl i infrastruktur som i det rullande materialet.

Stor del av denna utveckling förutsätter en ökning av godstransporterna på tåg. Men för att järnvägen skall göras konkurrenskraftig gentemot vägtransporterna måste järnvägstransporterna bli snabbare och tidtabeller mera pålitliga. En rad europeiska projekt har visat att snabbgående tåg kan vara ekonomiskt lönsamma och ekonomiskt konkurrenskraftiga jämfört med andra transporter. I tillägg finns det knappast miljövänligare transportsätt inom de moderna transportgrenarna. Det har speciellt påvisats att järnvägen kan vara ekonomiskt fördelaktig i samband med kombitransporter. Med modern teknik och material samt modern planering kan man möta de krav som ställs beträffande hastighet, frekvenser, pålitlighet och flexibilitet.

Även om järnvägsförvaltningarna i Norden redan nu på vissa områden har ett gott samarbete anser kommunikationsutskottet att mycket kan göras för att ytterligare styrka denna transportgren. Detta gäller särskilt nu, i en tid med betydande omställningar i järnvägstrafiken och inom

andra transportgrenar. Ökad samplanering, ökad produktutveckling samt utveckling av standardiserat nordiskt järnvägsmaterial samt koordinerad anskaffningsverksamhet skapar förutsättningar för fördelaktiga investeringsmöjligheter och därmed billigare service.

Utskottet anser att det vore värdefullt för det kommande arbetet och för att stimulera en ökad samordning mellan järnvägsföretagen att ministerrådet snarast redovisar det nationella och nordiska utvecklingsarbete som pågår beträffande järnvägstransporter i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Utifrån denna redovisning bör ministerrådet sedan överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att ytterligare stimulera järnvägsbolagens samarbete.

Kommunikationsutskottet har upprepade gånger yttrat sig över vikten av att de nordiska länderna kommer överens om en gemensam överordnad trafikpolitik och en plan för infrastruktureringar i Norden.

Utskottet anser att en integrerad del av en gemensam transportpolitik skulle vara att man i Norden behandlar järnvägen, dvs. järnvägsinvesteringarna, järnvägsservicen, marknadsföringen etc. gemensamt med betoning på hänsyn till hela Nordens intresse.

Denna åsikt bygger utskottet på det faktum att de enskilda nordiska ländernas järnvägstransportmarknader är för små för att kunna skapa de ekonomiska och transportpolitiska förutsättningar som behövs för en lönsam drift.

För att järnvägen skall kunna stå för de infrastrukturinvesteringar och investeringar i rullande material som behövs för den moderna marknadens krav på service måste de nordiska järnvägsbolagen samarbeta och presentera en gemensam front.

Förutsatt att man kan skapa det marknadsunderlag som behövs, är det först och främst två fördelar som järnvägstransporterna har framför andra transportsätt.

För det första: nu när miljöhotet blir allt större bör det understrykas att det i dag inte finns något mera effektivt och miljövänligt sätt att sköta det moderna samhällets mellan- och långdistanslandtransporter än med järnvägen. Detta gäller både de elektrifierade sträckorna av järnvägen och de sträckor där diesellok fortfarande behövs. Speciellt bör det observeras att en stor del av huvudjärnvägslinjerna inom Norden samt från Norden till Västeuropa redan är elektrifierade.

För det andra: förutsatt att man lyckas skapa det marknadsunderlag som behövs, blir mellan- och långdistansjärnvägstransporterna billigare än långtradartransporterna. Detta beror både på bättre energiutnyttjande per transporterad enhet och på storskalighetens fördelar.

Det bör även påpekas att ett av Västeuropas och Nordens stora problem inom kommunikationssektorn är trafiksäkerheten på väg. En ökning av järnvägstransporterna torde få en positiv inverkan på trafiksäkerhetsutvecklingen och bör även av denna anledning stimuleras.

Utskottet anser således att ministerrådet bör medverka till att de nordiska järnvägsbolagen kan skapa ett konkurrenskraftigt alternativ till godstrafiken i Norden och mellan Norden och det övriga Europa.

Utskottet har i annat sammanhang föreslagit att ministerrådet skall utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och en samlad nordisk plan för infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn. Järnvägarna är naturligtvis en betydelsefull del i detta arbete.

Utskottet betonar därvid vikten av att beslut fattas om fasta förbindelser över Öresund. Samtidigt understryker utskottet att ett sådant beslut måste föregås av noggranna överväganden om konsekvenserna för miljön i och kring Öresund.

Utskottet vill även framhålla att målsättningen bör vara att de vidare förbindelserna mellan Norden och övriga Europa löses på ett för järnvägs-transporterna rationellt sätt.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast redovisa det nationella och nordiska utvecklingsarbetet beträffande järnvägstransporterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige,

att utifrån denna redovisning för Nordiska rådet presentera en plan för gemensam nordisk järnvägspolitik och nödvändiga investeringar för att knyta det nordiska järnvägsnätet till övriga Europa,

att för övrigt medverka till att de nordiska järnvägsbolagen kan skapa ett konkurrenskraftigt alternativ för godstrafik i Norden och mellan Norden och övriga Europa.

Snekkersten den 14 november 1990

Margrete Auken (SF)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (SDP)

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Lodve Solholm (FrP)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsén (A)

Medlemsförslag

om det nordiska järnvägssystemet

(Väckt av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde)

Trafikken udgør et stort og stigende miljøproblem. Gentagne rekommandationer og udtalelser fra Nordisk Råd har fastslået det – og ligeledes gjort klart, at det bliver nødvendigt med omlægning af selve transportmønstret, hvis den farlige udvikling skal vendes. Her har man gang på gang peget på betydningen af at styrke jernbanetransporterne.

I Nordisk Råd har det været fremhævet i de forskellige økonomiske handlingplaner, i kommunikationsudvalgets rekommandationer, især nr 44/1987 og 25/1989, og i udtalelser såvel fra dette udvalg som fra social- og miljøudvalget til handlingsplanerne om økonomi og om miljø. Men intet er sket. De tiltag, der hidtil har været, er så få og sporadiske, at de ikke fortjener at blive nævnt, problemets omfang taget i betragtning.

Udsigterne er imidlertid mørke i hele Europa. På trods af megen retorik om jernbanernes betydning og de ganske store økonomiske satsninger i Centraleuropa, er jernbanernes andel af godstransporterne stadigt faldende, og de forstemmende udsigter er, at højst 4,5 % af de samlede europæiske godstransporter vil være combi-transporter ved årtusindskiftet. Resten vil gå på vej.

Der er flere årsager til denne misere. Først og fremmest må man erkende, at det endnu ikke er lykkedes i noget land, heller ikke i de nordiske, at få miljøvinklen integreret i transportpolitikken, så det alvorligt påvirker trafikplanlægningen. Det er derfor alene de traditionelle virkemidler, der gør sig gældende. Og her er det udelukkende trafiktætheden der medfører, at der tænkes seriøst over alternativer til vejtransport, først og fremmest jernbanen. Men det betyder alligevel, at Centraleuropa bedre end Norden er rustet til at omlægge transporterne, når alvoren i trafikens miljøbelastning går op for de ansvarlige.

I Norden, hvor trafiktætheden ikke er noget væsentligt problem, er der intet virkningsfuldt pres, der tvinger ønsket om alternativer til vejtransporterne frem. Kun de færreste er opmærksom på, at EFs transportmarked med de ganske skrappe køre-hviletidbestemmelser kan gøre det nødvendigt for erhvervslivet at få jernbanen udbygget, og endnu færre har indset, at man på det længere sigt også kommer til at tage miljøhensynene ind,

hvorfor man allerede nu bør tage højde for dem i planlægningen, hvis man skal følge med i den europæiske udvikling.

Men heller ikke i de lande, hvor udbygningen af jernbanerne faktisk finder sted, tegner de til at få stor betydning for overflytningen af gods-transporter fra vej til bane. Årsagen er her, at de europæiske jernbaner præges af mangel på international tænkning og fleksible systemer. Jernbanernes organisationsformer er utilstrækkelige og strengt bundet til nationale formål og prioriteringer. Jernbaneselskaberne mangler evnen til at organisere grænsekrydsende trafik. Men også bindingerne til de store containerselskaber, som alene organiserer transportsalg, er årsag til det beskedne resultat. Containerselskaberne er i det væsentlige domineret af vejtransport-selskaberne og rederierne, og på grund af de aftalemæssige vilkår er jernbanerne henvist til at transportere på vejtransporterne præmisser.

Et lyspunkt er imidlertid, at EF-kommissionen nu, med det forslag, den fremlægger for ministerrådet i december 1989, forsøger at få jernbaneselskaberne samordnet, ved at få etableret et sammenhængende højhastighedstognet. Bl. a. det forslag understreger betydningen af, at overnationale organer tager ansvar for koordinering af investeringerne.

På to hovedområder må der ske noget og det skal gå stærkt: På anlægssiden og på den organisatoriske.

På *anlægssiden* halter Norden meget bagud. Der er endnu intet initiativ til at udvikle et sammenhængende regionalt nordisk jernbanenet, men får nettet ikke dette nordiske præg, vil det hverken hvad godsmængder eller organisatorisk styrke angår, være i stand til at gøre sig gældende i forhold til resten af Europa.

Derfor må jernbanetunnelen på Øresund mellem Malmø og København bygges hurtigst muligt, og et sammenhængende moderne anlæg, der kobler Finland, Norge og Sverige sammen med Danmark på en måde, så også Jylland kommer med, må snarest vedtages og igangsættes. Foruden Øresundstunnelen må Danmark kunne garantere elektrificering helt til Padborg, da det ellers er udelukket, at Vesttyskland moderniserer sit jernbane-anlæg fra Hamburg og nordpå. Anlægget skal være moderne, og der skal kunne tilbydes tilstrækkeligt med transportmængder, hvis det skal være attraktivt for Vesttyskland. Tilsvarende må man se på, vad der skal gøres på anlægssiden i de øvrige nordiske lande, for at der kan blive tale om et effektivt netværk.

På den *organisatoriske side* er problemerne lige så alvorlige. Her må der betydelige strukturelle ændringer til, hvis jernbanerne skal være i stand til en effektiv kommerciel drift udover de samfundsmæssige opgaver, de traditionelt har skullet varetage.

Derudover må containerselskabernes monopolagtige indflydelse på combi- og containertransporterne nedbrydes. Dette kræver politiske initiativer dels gennem ændrede rammebetingelser for vejtransporter og forbud mod monopoliserende aftaler, dels gennem forbud mod transport af gods

på visse vejstrækninger, på visse tidspunkter eller med visse godstyper (farligt gods). Det sidste, som kan vise sig mest effektivt, jvf. Schweiz' og til dels Østrigs initiativer, kan imidlertid kun begrundes med miljøhensyn, og her er opinionen altså endnu for svag, både i EF og i Norden.

Men hvad miljøhensynet angår skulle Norden have gode muligheder for at tage føringen, dels fordi vi allerede har erklæringer herom på regeringsniveau, og dels fordi det er vores eneste tilgang. De nordiske lande er, som nævnt ovenfor, tvunget til at bruge miljøargumenterne, hvis en alternativ udvikling af transportsystemet skal komme i gang tidsnok. Vi hjælpes ikke i gang af trafiktæthedspresset. Men miljøhensynene er også de vigtigste, og vi i Norden skulle gerne fremstå med en fremsynet ansvarlighed og den deraf følgende handlekraft.

Alt dette indebærer for Norden at:

- de nordiske jernbanesystemer må samordnes
- samarbejdet med de europæiske selskaber om at udvikle et europæisk transporttilbud må styrkes
- de nordiske lande må gå med i de europæiske investeringsplaner
- de nordiske lande må samarbejde med EF-landene om at bryde de monopolformer, der findes i dag
- de nordiske lande må deltage i afreguleringsprocessen med det formål, at jernbanetransporterens andel vokser
- der må etableres et godt samarbejde med de jernbaneansattes organisationer i Norden og i Europa.

Aktørerne i dette arbejde må være myndighederne, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, og jernbaneselskaberne og de jernbaneansattes organisationer.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd bør *ikke* gribe ind i driften af jernbanetrafikken. I første omgang må de arbejde for at etablere et fælles nordisk net af jernbaneforbindelser og knytte dette til det europæiske jernbanenet. Desuden bør de afvikle alle tekniske og praktiske hindringer for grænsepassagen. Her bør de pålægge selskaberne at fjerne alle tilbageværende procedurer, som opstår ved grænserne.

De bør optage fælles, konkrete forhandlinger med EF-organerne og myndighederne i Vesttyskland om koblingen af det nordiske net med det europæiske ved forstærkning af de nuværende linjeforbindelser og udbygning af nye (Øresund).

Når dette er gjort, bør de i fællesskab foretage tilsvarende kontakter med Sovjetunionen og Østersøstaterne. Her er det i første række de forbindelser via Finland og jernbanefærgeforbindelserne over Danmark, Sverige og Finland til Østersøstaterne, som er aktuelle.

Nordisk Råd opfordrer derfor Nordisk Ministerråd

1. at fremlægge en redegørelse for det nationale udviklingsarbejde, der pågår indenfor jernbanetransporterne i Danmark, Finland, Norge og Sverige,

2. at udarbejde en plan for nødvendige investeringer i et fælles nordisk jernbanenet,
3. at foreslå de nødvendige investeringer og igangsættelse af anlæg (Øresundstunnelen især) til at knytte det nordiske jernbanenet til det europæiske, samt
4. at i øvrigt medvirke til, at de nordiske jernbaneselskaber kan skabe et konkurrencedygtigt alternativ for godstrafikken i Norden og mellem Norden og det øvrige Europa. I denne forbindelse bør Ministerrådet også vurdere, hvilke begrænsninger der af sikkerheds- eller miljøgrunde bør indføres på godstrafikken på vej.

København, den 11. december 1989

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om NORDPLANs verksamhet

(Medlemsförslaget väckt av Hans Gustafsson och Per Olof Håkansson, se s. 550

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag *A 909/k* om NORDPLANs verksamhet. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 26 februari, den 8–9 maj, den 27–28 juni samt den 26 september 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet hos Nordiska ministerrådet begär förslag som syftar till att stärka och utveckla Nordplans ställning som en samnordisk forskar- och utbildningsinstitution.

Förslagsställarna hävdar att Nordplan är en unik nordisk institution. Den är den enda som inom ämnesområdet bedriver en tvärvetenskaplig forskarutbildning eller som ger en vidareutbildning riktad till aktiva samhällsplanerare inom skilda professioner. Den vidareutbildning som sker har ett mycket stort värde för den allmänna kunskapshöjningen inom planeraryrkena inom Norden.

Nordplan har stor betydelse för den viktiga sektorövergripande förståelsen inom samhällsplaneringen och ger ett inte obetydligt bidrag till internationell förståelse i samhällsplaneringsfrågor. Nordplan har även numera i berörda fackkretsar en hög status, inte minst därför att det praktiska forsknings- och undervisningsresultatet är av hög kvalitet.

Förslagsställarna anser att Nordplan genom sitt sätt att arbeta skapar ett nordiskt nätverk bestående av samhällsplanerare och andra för dessa frågor intresserade, där forskare och praktiker på ett otvunget och ofta informellt sätt kan byta erfarenheter och utveckla synpunkter och ståndpunkter.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordplan

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)

Danmark

Undervisnings- og Forskningsministeriet

Danske Arkitekters Landsforbund

Finland

Miljöministeriet

Undervisningsministeriet; högskole- och vetenskapsavdelningen

Helsingfors universitet

Institutionen för planeringsgeografi

Institutionen för socialpolitik

Tekniska högskolan

Arkitektavdelningen

Fortbildningscentralen för samhällsplanering

Avdelningen för byggnadsteknik och lantmäteriteknik

Tammerfors universitet

Uleåborgs universitet, arkitekturavdelningen

Samfundet för samhällsplanering

Lantmätariingenjörernas förbund

Finlands arkitektförbund

Helsingfors stadsstyrelse

Bostadsstyrelsen

Ålands landskapsstyrelse

Island

Statens plankontor

Norge

Utdannings- og forskningsdepartementet

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Lunds universitet

Uppsala universitet

Umeå universitet
Geografiska institutionen
Samhällsvetenskapliga fakulteten
Socialhögskolan
Boverket
Statens institut för byggnadsforskning
Byggnadsforskningsrådet
Svenska kommunförbundet
Svenska arkitekters riksförbund (SAR)

Remissinstanserna stöder i allmänhet förslaget, men några påpekar att Nordplan är i behov av förnyelse.

Nedan redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordplan överlämnar en förkortad version av sin utvecklingsplan för Nordplan 1991–94 (se *bilaga*) som sitt remissvar. Utvecklingsplanen har följande innehåll:

Pågående forskningsprojekt

– Näringsliv, kommunikationer och regionalutveckling

Andra aktuella teman

– Filosofi och planering

– Vardagsliv och planering

Förstärkningsområden

– Miljö- och naturresurser

– Den urbana frågan

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) framför generella synpunkter när det gäller den föreslagna nedläggningen av institutioner. NOS-S framhåller att nordiskt forskningssamarbete är värdefullt och att man därför snarare borde söka öka resurserna i stället för att skära ned. Omorganisationer och omstruktureringar och i vissa fall även nedläggningar kan behöva göras i vissa fall, men då bör sådana förslag vara väldokumenterade och grundade på en saklig bedömning av den verksamhet som skall läggas ned. Förslaget till nedläggning av fyra institutioner innebär inte att dessa institutioners uppgifter har nedprioriterats eller att kvaliteten i deras verksamhet skulle ha ifrågasatts. NOS-S anser att innan beslut om nedläggning fattas, borde det undersökas om berörda nationella förvaltningsmyndigheter är beredda att överta det ekonomiska ansvaret för verksamheten. Institutionerna har nyligen blivit föremål för en omfattande extern evaluering och på grundval av denna genomgått betydande omstruktureringar. Därför bör institutionerna ges tillfälle att fungera under en rimligt lång tid efter omstruktureringen, innan man på nytt tar

ställning till verksamheten. På vissa områden kan det även vara svårt och oekonomiskt att bygga upp nationella institutioner.

2.2 Danska remissyttranden

Undervisnings- og Forskningsministeriet hänvisar till att det för närvarande inte har tagits ställning till frågan om nedläggning av nordiska institutioner. Frågan om Nordplans ställning eventuellt bör stärkas kan därför ännu inte besvaras.

Danske Arkitekters Landsforbund hänvisar till sin skrivelse till Nordiska ministerrådet angående nedläggning av Nordplan. I skrivelsen framhålls att den föreslagna nedläggningen är oförståelig då Nordplan under en längre tid har varit ett välfungerande centrum för vidareutbildning, forskning och utväxling av erfarenheter för samhällsplanerare i Norden. Genom sin tvärfacklighet har Nordplan varit till ovärderlig nytta för skapandet av en nödvändig helhetssyn på planeringen. Planeringsutbildningen vid de nordiska ländernas arkitektskolor är nu inne i en kris på grund av ett minskat antal sökande till grundutbildningen. Därför är det viktigare än någonsin att inte lägga ned en institution som kan bidra till att bevara och öka arkitektyrkets höga kvalitetsnivå.

2.3 Finska remissyttranden

Undervisningsministeriet, högskole- och vetenskapsavdelningen är av den uppfattningen att Nordplan fortfarande har en betydelsefull uppgift som nordisk samhällsplanerande forsknings- och utbildningsinstitution. Högskole- och vetenskapsavdelningen tillstyrker därför varmt de åtgärder som syftar till att stärka och utveckla Nordplans ställning.

Miljöministeriet anser att Nordplan haft en viktig position som innovator och föregångare inom sitt område. Under de senaste åren har dock verksamheten inom Nordplan varit i behov av förnyelse. Miljöministeriet finner förslaget att Nordplan skall utvecklas vidare, eventuellt i samråd med högskolorna i Stockholmstrakten, tillfredsställande, och ser fram emot att Nordplan kan åta sig nya uppgifter också i samband med miljöskydd och miljöekonomi.

Helsingfors universitet, Institutionen för planeringsgeografi stöder medlemsförslaget om att stärka och utveckla Nordplans verksamhet.

Helsingfors universitet, Institutionen för socialpolitik hänvisar till sitt långvariga samarbete med Nordplan och påpekar att Nordplan är en institution som fungerar mycket väl och vars inflytande sträcker sig mycket vidare än vad som kan mätas i direkt aktivitet och publikationer. Universitetet finner det därför obegripligt att en nedläggning av institutionen föreslås och anser att medlemsförslaget om stärkande av Nordplans ställning är utomordentligt och värt allt stöd.

Tekniska högskolan, arkitektavdelningen anser att Nordplan är en ytterst betydelsefull nordisk institution som ger utbildning över yrkesgränserna åt

samhällsplanerare och -forskare. Nivån på avlagda examina och på undervisningen har varit hög. Nordplans verksamhet har också bidragit till att skapa och upprätthålla ett fungerande kontaktnät mellan sakkunniga både på professionell och på social nivå vilket är förutsättningen för ett framgångsrikt arbete. Arkitektavdelningen stöder därför alla de förslag och åtgärder som stärker Nordplans ställning och utvecklar den som en samnordisk forsknings- och utbildningsinstitution.

Tekniska högskolan, fortbildningscentralen för samhällsplanering påpekar att man har ett nära samarbete med Nordplan och att utbytet av information om forskning och undervisning samt samarbetet beträffande planering och idégivning har varit fruktbarande för båda parter. Fortbildningscentralen omfattar medlemsförslagsställarnas ståndpunkt att Nordplan är en viktig och uppskattad samnordisk forsknings- och utbildningsinstitution för samhällsplanering och att dess ställning bör stärkas och utvecklas.

Tekniska högskolan, avdelningen för byggnadsteknik och lantmäteriteknik anser det vara positivt att inom ramen för en samnordisk arbetsfördelning styrka Nordplans ställning och allsidigt utveckla dess verksamhet.

Tammerfors universitet stöder medlemsförslaget.

Uleåborgs universitet, arkitekturavdelningen stöder medlemsförslaget och hänvisar till att behovet av multivetenskaplig utbildning och forskning gällande arkitektur och samhällsplanering samt dithörande informationsförmedling har ökat kraftigt. Det har däremot inte varit möjligt att öka de till buds stående resurserna så att de motsvarar behovet. Därför är det ändamålsenligt att utveckla och förstärka de redan befintliga och i saken insatta institutionernas, såsom Nordplan, verksamhet.

Samfundet för samhällsplanering anser att Nordplan bör stärkas och utvecklas. Nordplan spelar en viktig roll som samnordiskt forsknings- och utbildningsinstitut i synnerhet för finnar när det gäller att övervinna språk- och kontaktsvårigheter. Dessutom har utbildningen vid Nordplan förbättrat och utvidgat yrkeskompetensen hos hundratals finländska planerare. Samfundet anser att den fackligt vetenskapliga diskussionen har vitaliserats i Finland genom Nordplans verksamhet och att Nordplan utgör en bro till omvärlden.

Lantmätariingenjörernas förbund rf. stöder förslaget att stärka Nordplans ställning. Nordplan är en av de få fortbildningsanstalter som finns för samhällsplanerare och är särskilt viktig för Finland, eftersom utvecklingen inom samhällsplaneringen i de övriga nordiska länderna i många avseenden ligger före den i Finland. Ett alternativt sätt att sköta finansieringen av verksamheten kunde vara att låta beställare stå för projektfinansiering. I framtiden blir man inom samhällsplaneringen allt mer tvungen att koncentrera sig på miljöskyddet, av vilket skyddet av Östersjön och de internationella miljöfrågorna kommer i förgrunden. En försämring av Nordplans verksamhetsförutsättningar vore ett svårt bakslag för denna utveckling.

Finlands arkitektförbund hänvisar till tidigare uttalanden angående Nordplan och delar förslagsställarnas uppfattning gällande behovet av att stärka och utveckla Nordplans ställning. Förbundet understryker särskilt den betydelse för de finska deltagarna, som Nordplans fortbildningskurser har och är för egen del berett att medverka till, att Finlands finansieringsandel ökas, om Nordplans utveckling kräver det.

Helsingfors stadsstyrelse understöder medlemsförslaget och pekar på att Nordplan har långa traditioner inom det tvärvetenskapliga och samnordiska arbetet och inte kan ersättas av andra läroanstalter. Nordplan har haft stor betydelse för de finländska samhällsplanerarna för att det vidgat deras vyer, men framför allt för att den har skapat ett nät av yrkeskontakter som täcker hela Norden. Ett samarbetsnät av det slag som Nordplan kan erbjuda behövs för att kunskapens betydelse inom planeringen skall förstärkas, för att forskningssamarbetet skall bli mångsidigare och överhuvudtaget för att behovet att snabbt få kännedom om nya forskningsrön och planeringsströmmar skall bli tillgodosett. Stadsstyrelsen anser att Norden är bäst rustat för ett integrerat Europa om vi har starka egna och nordiska institutioner.

Bostadsstyrelsen anser att Nordplans verksamhet är mycket betydande ur Finlands synvinkel och stöder förslaget till förbättrade verksamhetsbetingelser för institutionen. Bostadsstyrelsen pekar på att Nordplan genom sin verksamhet mångsidigt kompletterat brister i det existerande utbildningssystemet och tillgodosett sektorns behov. Fortbildningskurserna har varit Nordplans mest omfattande verksamhetsform. Denna utbildning har givit deltagarna nya synvinklar och lösningsmodeller i praktiken. Nordplans forskarutbildning har visat sig vara viktig för bostadsstyrelsens egen verksamhetsbild och forskning i bostadsfrågor. I Finland har bostadsforskningens tradition varit svag, och Nordplans utbildning har fyllt ett uppenbart tomrum. Vidare anser Bostadsstyrelsen att Nordplans tvärvetenskapliga och tvärfackliga samarbete fungerar som ett effektivt forum för utbyte av erfarenheter och är ett första steg mot Europa och internationella idéer för finländska planerare.

Ålands landskapsstyrelse stöder medlemsförslaget och hänvisar till att inom smala områden blir samnordiska institutioner särskilt viktiga för de självstyrande områdena. Den nyligen inledda satsningen på ekologisk kunskap i planeringen ser landskapsstyrelsen som något nytt, väl anpassat till tidens krav. Landskapsstyrelsen anser att det vore ett steg bakåt att låta Nordplan ombildas till en svensk institution, eftersom detta kunde innebära att utbildningen i framtiden domineras av svenskt planeringstänkande. Planeringstraditionen är mycket olika i de nordiska länderna, vilket idag berikar Nordplanmiljön. Om den nuvarande samnordiska finansieringen av Nordplan måste ändras till finansiering över nationell budget, bör man dock säkra det samnordiska innehållet i ledning, undervisning och forsk-

ning. Landskapsstyrelsen frågar sig om inte bättre resultat i så fall nås genom större nationella insatser inom den nordiska budgeten.

2.4 Isländska remissyttranden

Statens plankontor ger sitt fulla stöd till medlemsförslaget. Eftersom Island inte har någon arkitektskola och Islands universitet endast kan erbjuda en begränsad undervisning i samhällsplanering har Nordplan stor betydelse för islänningarna. Någon liknande vidareutbildning kan inte erbjudas på andra orter i Norden. Nordplan har varit den rätta platsen för folk med olika utbildningsbakgrund där de kunnat mötas i en utbildningsmiljö, utväxla erfarenheter och lära av de erfarenheter andra har gjort som arbetar med liknande uppgifter.

2.5 Norska remissyttranden

Utdannings- og forskningsdepartementet avvisar medlemsförslaget och hänvisar till Nordiska ministerrådets pågående arbete med omorganiseringen av det nordiska forskningssamarbetet. Departementet anser det viktigt att det nu företas en samlad värdering av de nordiska samarbetsinstitutionerna inom forskning och högre utbildning med sikte på att finna nya och mer flexibla strukturer. I detta sammanhang menar departementet att det är olyckligt att plocka ut en bestämd institution och särbehandla denna. En värdering av Nordplans framtida ställning bör ske i ljuset av en samlad genomgång av de nordiska och nationella institutionerna och samarbetsorganen inom området.

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAV) hänvisar till den skrivelse som Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning har tillställt Nordiska ministerrådet angående nedläggning av institutioner och stöder samarbetsnämndens uttalande (se ovan). NAVF anser att det är viktigt och en prioriterad uppgift att stödja internationellt och särskilt nordiskt forskningssamarbete. Det är emellertid av avgörande betydelse att de medel som går till dessa ändamål används på ett effektivt sätt. En omfattande ändring av Nordplans finansiering och verksamhet förutsätter en närmare utredning. Mot denna bakgrund är NAVF av den uppfattningen att Nordplans verksamhet tills vidare bör upprätthållas på nuvarande nivå.

2.6 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet anser att Nordplan med sin tvärfackliga och tvärvetenskapliga profil och sitt nordiska perspektiv utgör ett komplement till universitetens institutioner inom samhällsplaneringsområdet. Medlemsförslaget är emellertid inte tillräckligt utförligt för att kunna ligga till grund för någon mera konkret bedömning av verksamheten vid Nordplan och för ställningstagande till dess framtida utveckling.

Lunds universitet avstår från att yttra sig.

Uppsala universitet anser att Nordplan främst stärker det nordiska samarbetet för samhällsplanerare och därvid utgör ett komplement till universitetens forskningsinstitutioner på detta område.

Umeå universitet, geografiska institutionen tillstyrker medlemsförslaget med starkt gillande. Man påpekar att Nordplan har ett mycket stort värde för den allmänna kunskaphöjningen inom planeraryrkena i Norden och ger stort bidrag till den internationella förståelsen i skilda samhällsfrågor.

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten låter meddela att de i avsaknad av viktigt bedömningsunderlag angående Nordplans verksamhet, såsom uppgifter om verksamhetens inriktning och omfattning, analyser och utvärderingar av uppnådda resultat, avstår från att yttra sig i ärendet.

Socialhögskolan ger sitt fulla stöd till förslaget om en vidareutveckling av Nordplans verksamhet. Nordplan har haft stor betydelse för kunskapsuppbbyggnaden när det gäller sociala aspekter på samhällsplanering och har mycket att ge i framtiden när det gäller samhällsplanering.

Boverket stöder medlemsförslaget och delar den bedömning av Nordplans betydelse som görs i medlemsförslaget. Boverket pekar på att ett av skälen till Nordplans bildande var att man genom gemensam satsning från fyra länder skulle få större resurser och en effektivare resursanvändning. Vidare hänvisar Boverket till sin skrivelse till Nordiska ministerrådet, där man understrukit Nordplans betydelse för främst vidareutbildning av nordiska samhällsplanerare. I skrivelsen sägs även att t.ex. miljöproblemen måste förebyggas genom framåtblickande samhällsplanering. Att utveckla ett långsiktigt bärkraftigt samhällsbyggande är en uppgift där samnordisk utbildning kan åstadkomma betydande resultat.

Mot bakgrund av överläggningar som Boverket gjort tillsammans med Kommunförbundet med samtliga utbildningsinstitutioner som utbildar samhällsplanerare på högskolenivå är verkets slutsats bl. a. att det under 1990-talet kan förväntas uppstå en betydande brist på samhällsplanerare, som med erforderlig kompetens kan ta sig an de allt mer komplexa planeringsuppgifter som vi står inför. Den möjlighet som står till buds är att satsa på vidareutbildning, där en del av detta behov bör kunna fyllas genom en förstärkning av Nordplan. Det gäller särskilt den miljöinriktade samhällsplanering som börjar växa fram parallellt i samtliga nordiska länder. Boverket föreslår att Nordiska ministerrådet utreder förutsättningarna att förstärka Nordplans vidareutbildningsresurser med en professur i ekologiskt inriktad samhällsplanering samt att bredda vidareutbildningsutbudet till fler kursformer än den nuvarande tremånadersutbildningen.

Statens institut för bygnadsforskning (SIB) tillstyrker medlemsförslaget och pekar på att Nordplans verksamhet har goda förutsättningar att utvecklas ytterligare, bland annat genom den kompetensutvidgning som nyligen skett inom områdena ekologi och miljö. Vidare anför SIB att samhällsplanering är ett område som rymmer många vetenskapliga disci-

pliner. En institution som Nordplan där olika forskningsperspektiv kan brytas mot varandra i ett tvärvetenskapligt samarbete är därför viktig. Nordplan utgör genom sin nordiska status en unik plattform för nordiska, men också för andra internationella kontakter på samhällsplaneringsområdet. Särskilt vill SIB understryka de möjligheter till ett jämförande perspektiv på den nationella utvecklingen som sådana kontakter ger.

Byggforskningsrådet ser mycket positivt på förslag som syftar till att stärka och utveckla Nordplans ställning som en samnordisk forskar- och utbildningsinstitution. Rådet delar förslagsställarnas uppfattning att Nordplan är en unik nordisk institution som har stor betydelse för att höja den allmänna kunskapsnivån inom planeraryrkena i Norden. Nordplan har också genom sitt sätt att arbeta med både forskarutbildning och vidareutbildning skapat ett nordiskt nätverk av samhällsplanerare, där forskare och praktiker kan byta erfarenheter och utveckla synpunkter och ståndpunkter.

Svenska kommunförbundet tillstyrker medlemsförslaget och pekar på att Nordplans verksamhet väl kan tillgodose det stora behovet av kompetens och kompetensutveckling hos kommunala samhällsplanerare under 1990-talet. Decentralisering och ökad självstyrelse har ställt större krav på kommunerna som nu har ett samlat ansvar för såväl den fysiska som sociala miljön. Kommunerna får hantera alltmer komplicerade problem och det krävs kompetens att hantera stora dataflöden och informationssystem. En bristande samordning mellan exempelvis bebyggelse, tekniska och andra infrastrukturella försörjningssystem leder till dålig resurshushållning, miljöproblem och välfärdsförluster. Därför är den vidareutbildning av samhällsplanerare som bedrivs av Nordplan så viktig. Särskilt bör framhållas det nordiska perspektivet inom utbildningen liksom utblickarna mot utvecklingen i Europa.

Svenska arkitekters riksförbund (SAR) stöder medlemsförslagens intentioner att förstärka och utveckla Nordplan. De anser att Nordplan är en viktig utbildningsinstitution, en av de få som bedriver efterutbildning för samhällsplanerare. Den satsning som Nordplan gjort på senare tid, i form av ökad ekologisk kompetens, är ett värdefullt tillskott till övrig kompetens inom bl. a. sociologi och fysisk planering. Det vore resursslöseri och förstöring av kunskapskapital att lägga ned denna uppskattade institution. I perspektivet det "nya" Europa har de nordiska länderna en intressant position vad gäller samhällsplanering. Nordplans internordiska och tvärfackliga efterutbildning är i detta sken en viktig kompetensmöjlighet för samhällsplanerare från de nordiska länderna. Nordplans ambition och insatser för att få in en bred ekologisk kompetens hos samhällsplanerarna är speciellt intressant i detta sammanhang och av stor betydelse inför framtiden.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås en förstärkning och utveckling av Nordplans ställning som en samnordisk forskar- och utbildningsinstitution.

Nordiska institutet för samhällsplanering, Nordplan, är ett tvärfackligt utbildnings- och forskningsinstitut inom ämnet samhällsplanering. Institutet upprättades år 1968 av de nordiska regeringarna och finansieras av Nordiska ministerrådet (*rek. 33/1962, rek. 1/1970*). Nordplans uppgift är dels att utveckla samhällsplanering som kunskapsområde och dels att främja kunskapsförmedling inom ämnesområdet samhällsplanering. Nordplans verksamhet skall ha en nordisk karaktär och avspegla de olika sidorna av nordiskt samhällsliv och de enskilda ländernas särdrag.

Inom Nordplans verksamhetsområde bedrivs en ettårig vidareutbildning samt en treårig forskarutbildning. Dessutom arrangeras där kortare kurser och seminarier för forskare och praktikanter. Vanlig forskning bedrivs också vid Nordplan, dels av lärare och dels av forskare med externa projektanslag.

Nordplan har framlagt en utvecklingsplan för verksamheten åren 1991 – 1994 där man bl. a. avser prioritera miljö- och naturresursfrågor (se *Bilaga*). Utskottet förutsätter att planerna skall förverkligas inom nuvarande verksamhetsramar.

Enligt förslagsställarna har Nordplan i berörda fackkretsar en hög status och skapar genom sitt sätt att arbeta ett nordiskt nätverk bestående av samhällsplanerare och andra intresserade. Vidare hävdas att Nordplan har stor betydelse för den viktiga sektorövergripande förståelsen inom samhällsplaneringen och ger ett inte obetydligt bidrag till internationell förståelse i samhälls- och planeringsfrågor.

Utskottet har noterat att många remissinstanser omfattar ovannämnda argument. Särskild vikt läggs vid att de nordiska länderna har en särställning beträffande samhällsplanering och är ett exempel på demokratier med politiska, sociala och kulturella rättigheter. Samhällsplaneringen i Norden har andra traditioner och andra värderingar än vad som gäller i många av EG-länderna och Östeuropa. Det understryks kraftigt att Nordplan som institution inte har sin motsvarighet i de enskilda länderna i Norden och att en gemensam nordisk satsning resulterar i besparingar för länderna och en effektivare resursanvändning. Dessutom påpekas att de kontakter som uppstår genom Nordplan och de nätverk som bildas har stor betydelse för det nordiska samarbetet på lokal nivå inom Norden.

Utskottet instämmer i framhållandet att inför en alltmer genomgripande europeisk integration är det viktigt att värna om de institutioner som kan hjälpa de nordiska länderna att bevara och utveckla sina kulturella gemensamma särdrag. Nordplan torde omfattas av denna definition.

Utskottet är av den uppfattningen att även om medlemsförslaget inte klargör i vilken omfattning Nordplans ställning borde stärkas och utveck-

las, är det intressant som ett led i diskussionen om det nordiska kultursamarbetets framtid.

Utskottet är medvetet om att bakgrunden till medlemsförslagets tillkomst är aktuella förslag inom Nordiska ministerrådet om besparingar på kulturområdet med eventuell nedläggning av nordiska kulturinstitutioner, bl. a. Nordplan. Utskottet har tidigare framhållit att frågan om nedläggande av nordiska institutioner är av en så stor betydelse för det nordiska samarbetet att den förutsätter framläggande av ett konkret ministerrådsförslag för behandling i utskottet.

Någon information om de eventuella åtgärder Nordiska ministerrådet avser vidta beträffande nedläggande av nordiska kulturinstitutioner har utskottet ännu inte erhållit. Eftersom flera institutioner har nämnts i detta sammanhang, anser utskottet det inte vara ändamålsenligt att särbehandla en institution som har föreslagits bli nedlagd, och rekommendera en utveckling av denna. Emellertid vill utskottet understryka vikten av att Nordplan tills vidare fortsätter sin verksamhet på samma nivå som hittills. Utskottet önskar avvakta utvecklingen och kommer om nödvändigt att avge en samlad inställning till frågan i sin helhet.

Utskottet har informerats om att inom Nordiska forskningspolitiska rådet har framlagts förslag om att avskaffa forskarutbildningen och doktorsexamen vid Nordplan. Utskottet utgår ifrån att det blir informerat av Nordiska ministerrådet om detta innan några beslut fattas rörande frågan.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bibehålla Nordplan som institution utgående från att verksamheten bedrivs och utvecklas inom nuvarande ramar.

Oslo den 26 september 1990

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Formand

Antero Kekkonen (SDP)

Jákup Lindenskov (Fvfl)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Kjell Borgen (A)

Ulla Johansson (s)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marit Rotnes (A)

Borghild Røyseland (KrF)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Eeva Turunen (Kok.)

*BILAGA 1***Utviklingsplan for Nordplan 1991 – 94**

	Sid
Innhold	
<i>Bakgrunn</i>	536
Nordplan i dag	
<i>Sammendrag</i>	536
<i>Fremtidsvisjon: "Nordisk akademi for samfunnsplanlegging"</i>	537
<i>Forsterkning for å realisere visjonen ved et Nordisk Akademi</i>	538
Vitenskapelig utvikling	
Forsterkning av temaområder	
Vekselvirkning mellom praksis og teori; behovet for metodekritisk forskning	
Økt samarbeid med andre institusjoner	
Akademiets forskningsformidlende rolle: "think tank"	
Virksomhetsstruktur	
<i>Begrunnelse for Nordplan</i>	541
Videreutdanningen i det nordiske systemet for planleggerutdanning	
Nye behov for samfunnsplanlegging	
Behov for en nordisk utdanning	
Behov for tverrfaglig utdanning	
<i>Bihang: Eksempel på temaområden i forskning och undervisning</i> ...	543

Bakgrunn

Nordplan er blitt bedt om å uttale seg om medlemsforslaget A 909/k til Nordisk Råd 900220 om "utvikling og forsterking av Nordplan". I denne planen konsentrerer vi oss derfor om motivene for å forsterke høyere utdanning og forskning innenfor samfunnsplanlegging på nordisk basis og skisserer en ønskelig utvikling av Nordplan på bakgrunn av samfunnsplanleggingens problemer og utfordringer i de kommende tiårene. Spørsmålene om organisatoriske detaljer og finansiering tas ikke opp her. Vi mener at det på nåværende tidspunkt er riktig å ta stilling til det prinsipielle spørsmålet om videreutvikling og forsterking av Nordplan, og at formene og finansieringen må drøftes grundig senere.

Nordplan i dag

Nordplan har 17 ansatte hvorav 3 professorer, 1 adjungert professor, 3 lektorer, 2 doktorander samt forskere på eksterne bevilgninger.

Det faste undervisningstilbudet ved Nordplan omfatter først og fremst et videreutdanningskurs for yrkesaktive samfunnsplanleggere fra hele Norden. Hittil har over 1 000 personer med bred bakgrunn fra planleggingsorganer på kommunalt, regionalt og sentralt nivå, sektormyndigheter osv. gjennomgått den 3 måneder lange utdanningen. Videreutdanningskurset kjennetegnes av nær kopling mellom teori og praksis og en utpreget tverrvitenskapelig og tverrsektoriell tenkning.

Nordplan driver egen forskerutdanning og har doktoreksamensrett. Hittil har 10 doktorander avlagt sin doktorgrad, hvilket må anses som en høy produktivitet for et så lite institutt.

Nordplan har gjennom årene gjennomført kurser og konferanser for planleggere, politikere og forskere. Nordplan fungerer som sentrum og knutepunkt for mange nordiske nettverk mellom planleggere og forskere.

Forskningen ved Nordplan omfatter følgende tema: Urbane studier/byutvikling; kommunikasjoner og næringsliv, kollektivtransporter, hverdagsliv også i kjønnsperspektiv; planleggingsfilosofi og etikk. Nordplan har nylig opprettet en gruppe for naturressurser og miljø.

Begrepet samfunnsplanlegging har en vid betydning og Nordplan har en viktig funksjon for å formidle en planleggingskritisk diskusjon og fornyelse til planleggere i praksis.

Sammendrag

En visjon for utviklingen av Nordplan på lang sikt, er et Nordisk Akademi for avanserte studier, "advanced studies" innen samfunnsplanlegging. Akademiet tilbyr akademisk meriterende, tverrfaglig videreutdanning for nordiske planleggere, tverrdisiplinær forskerutdanning med doktoreksamen, og driver forskning i samarbeid med ledende internasjonale forskere.

Akademiet skiller seg fra universitet og høyskoler ved at undervisning og forskning forankres i planleggingens praksis, og det skiller seg fra nasjonale kurstilbud ved et læringsmiljø ser er tilknyttet forskning og har en permanent lærerstab.

Gjennom en nordisk videreutdanning for samfunnsplanleggere, kan sammenliknende studier og internasjonalt samarbeid erfares i praksis. Utveksling av nasjonale ulikheter og likheter i planleggingens organisering og løsninger gir grobunn for kreativitet og nytenkning.

Gjennom et tverrfaglig perspektiv kan problemene – bl. a. miljøproblemer – ses i sammenheng og på tvers av sektorer og faggrenser. Planleggingsproblemer som er felles for de ulike fagdisipliner kan studeres i en konkret, nordisk hverdag.

En forsterkning av Nordplan i de nærmeste årene kan være det første skritt til å realisere et slikt akademi og bør ha denne visjonen for øyet. De kortsiktige strategier for forsterkning omfatter:

- Forsterke temaområdene for forskning og undervisning, ved nye forskningsprogram på: Miljøplanlegging i tverrfaglig perspektiv, Internasjonalisering og regional utvikling, Kulturelle endringsprosesser og kulturell identitet, Urbane studier – byutviklingsprosesser.
- Forsterke vekselvirkningen mellom teori og praksis, bl. a. ved å legge mer vekt på metodekritikk og metodeutvikling.
- Forsterke nettverk og samarbeid med forskningsmiljøer i Norden og Europa, og med de nasjonale institusjoner som driver med etterutdanning av planleggere.

Nordplans virksomhet bør ses som et kompletterende tilbud til nasjonale utdanninger og vurderes på bakgrunn av samfunnsutviklingen, som internasjonalt og nasjonalt har endret samfunnsplanleggingens grunnlag. Samfunnsutviklingen viser mer enn noen gang behovet for en politisk forankret offentlig planlegging, om enn i endret form. Særlig de voksende miljøproblemer, politiske og økonomiske internasjonaliseringprosesser, store private investeringer i bygd miljø, forhandlingsplanlegging, vedlikehold og utbygging av infrastruktur og kommunikasjoner krever helhetlige løsninger på tvers av sektorer og nivåer, og med forankring i folks hverdagsliv.

Tradisjonell planlegging og etablerte metoder strekker ikke til for å løse problemene. Det trengs ny kunnskap for å forstå de nye sammenhenger, og for å fornye samfunnsplanleggingens metoder og samarbeidsformer. Det trengs kvalifisert videreutdanning for praktikere, som sørger for en dynamisk vekselvirkning mellom teori og praksis.

Fremtidsvisjon: "Nordisk Akademi for samfunnsplanlegging"

Et nordisk akademi for "advanced studies" innen samfunnsplanleggingens område har som målsetting å drive kunnskapsutvikling for forstå-

else og fornyelse av samfunnsplanleggingen. Akademiet driver forskning og utdanning slik at teori og praksis møtes på fruktbare måter. Det har en tverrfaglig og tverrvitenskapelig profil. Akademiet tilbyr akademisk meriterende videreutdanning, tverrdisiplinær forskerutdanning med doktor-eksamen og driver forskning i samarbeid med ledende internasjonale forskere.

Akademiet skiller seg fra universitet og høyskoler ved at undervisning og forskning forankres i planleggingens praksis – planlegging forstått i vid mening. Det skiller seg fra nasjonale kurstilbud ved et lærermiljø tilknyttet forskning og en egen permanent lærerstab.

Akademiet er kompetansesenter og knutepunkt for forskning og videreutdanning i planlegging i Norden. De nasjonale videreutdanninger forutsetter at Nordplan finnes. Akademiet er et nordisk brohode til europeiske og internasjonale forskningsmiljøer på samfunnsplanleggingens område.

Akademiet er en ressurs i det nordiske kultursamarbeide og organiserer konferanser om aktuelle samfunnsutviklingsproblemer – også internasjonalt – for nordiske politikere og tjenestemenn på høyt nivå.

Akademiets undervisning og forskning er organisert omkring en kjerne av grunnforskningskarakter og et praksisorientert kunnskapsfelt av temaområder. Temaområdene og deres sammensetning vil endres over tid, etter hva som er mest aktuelt innenfor planleggingens praksis – f.eks. kommunikasjoner og næringsliv, regionalpolitikk, hverdagsliv og sosialpolitikk, miljøplanlegging og kulturlandskap, urbane studier – ekspløateringsprosesser og kulturelle endringsprosesser.

Forsterkning for å realisere visjonen ved et Nordisk Akademi

Nordplan er idag et godt utgangspunkt for et Nordisk Akademi. En forsterkning av Nordplan i de nærmeste årene kan være det første skritt til å realisere et slikt akademi og bør ha denne visjonen for øyet. De kortsiktige strategier for forsterkning omfatter vitenskapelig utvikling og struktur for virksomheten.

Vitenskapelig utvikling

Satsning på nye temaområder og punktvis forsterkning av de eksisterende, forsterkning av vekselvirkningen mellom forskning og utdanning på den ene siden og planleggingens praksis på den andre og økt samarbeid med andre institusjoner innenfor undervisning og forskning.

Forsterkning av temaområder

Temaområder forsterkes både ved bruk av adjungerte professorstillinger og utbygging med forskere ansatt på programbevilgninger, foruten ved nyansettelse av fast personale, og uavlønnete dosenter.

Følgende temaområder bør prioriteres i perioden:

- Miljøplanlegging er allerede prioritert i perioden og to lektorstillinger er tilsatt innen dette område.
- Regional utvikling. Forskning og utdanning om regional utvikling bør forsterkes i lys av de internasjonaliseringsprosesser som nå er igang. Miljøaspektet på regional utvikling blir stadig mer vesentlig, særlig i de marginale områdene i Norden. Temaområdet vil bli tilknyttet et eget forskningsprogram med ansatte forskere og en adjungert professor med kompetanse innen samfunnsøkonomi. Et tettere samarbeid – i første omgang ved en samlokalisering – med NordREFO vil være et naturlig ledd i en forsterkning av området.
- Kulturelle endringsprosesser. Et vesentlig aspekt ved internasjonali- sering av samfunn og næringsliv, økt innvandring og økt mobilitet av arbeidskraft er aksellererte kulturelle endringsprosesser. Behovet for å fastholde og utvikle en regional identitet vil påkrevne kunnskap om kulturlandskapets endring. Den omstilling som en bærekraftig utvikling krever, innebærer kulturelle omstillingsprosesser i folks hverdagsliv. Til dette forsterkningsprogram trengs kompetanse innen kultursosiologi/ antropologi.
- Urbane studier – byutviklingsprosesser. Internasjonale økonomiske prosesser gjør byutvikling til en strategi for å tiltrekke seg private investeringer. Bylandskapet og de store punktvis satsninger av finans- kapital i pressområder stiller det offentlige overfor store muligheter, og behov for nye samarbeidspartner.

Vekselvirkning mellom praksis og teori; behovet for metodekritisk forskning

En forsterkning av forskningen og en integrasjon mellom temaområdene ved Nordplan bør blant annet gi seg uttrykk i en økt oppmerksomhet på metodeutvikling og metodekritisk forskning. "Forhandlingsplanlegging, utviklingen av miljøkonsekvensanalyse og miljøplanlegging, planlegging for "bærekraftig utvikling" er eksempler på trender i samfunnsplanleggingen hvor behovet for metodeutvikling og metodekritikk er meget store. Eksisterende institutter for planlegging i Norden mangler i stor grad den tverrfaglige basis som er nødvendig for et slikt arbeid.

Økt samarbeid med andre institusjoner

Nordplan bør knyttes sterkere til eksisterende forskningsmiljøer i Norden. Et system av adjungerte professorer vil være et viktig element i oppbyggingen av et akademi. Den kontakt som etableres ved bruk av adjungerte professor/professor II-stillinger er en form for mer forpliktende samarbeid, som gir fasthet og kontinuitet i kontakt med andre institusjoner.

Akademiets forskningsformidlende rolle: "think tank"

Planleggingsmyndighetene i de nordiske land har stort behov for forskningskontakt. Nordplan fyller allerede den rollen overfor mange myndigheter som sender deltagere til videreutdanningskurset og i noen grad til forskerutdanningen.

Ved å utvikle Nordplans kurser og seminar for politikere og høyere tjenestemenn bør denne rolle forsterkes. Det kan nevnes at Nordplan allerede er blitt kontaktet for å fylle en slik funksjon av enkelte sentrale planmyndigheter.

Akademiet bør også være et organ for kontakt til internasjonale forskningsmiljøer. Nordplans forskerutdanning har jevnlig lagt en del av sine seminar til kjente læresteder i Europa og Amerika. Nordplan er sammen med KTH, vert for neste konferanse til den europeiske sammenslutning av planleggingsskoler, AESOP, i 1992.

Virksomhetsstruktur

Et program for forsterkning innebærer profilering og synliggjøring, fornyelse av kurstilbud, personellmessig og økonomisk forsterkning og nye finansieringsformer i tillegg til fast grunnfinansiering.

Profilering betyr rendyrking og utbygging av den nordiske og tverrfaglige arbeidsmåte, og av faglig og pedagogisk profil. Det må skje en faglig profilering innad, hvor de prioriterte temaområdene innarbeides i studieplaner og kursplaner på en systematisk måte. Nordplans profil må tydeliggjøres og synliggjøres bedre i forhold til nasjonale tilbud, i den grad slike eksisterer.

Fornyelse av videreutdanningen. Ny studieplan er under utarbeiding, og legges fram for kollegium og styre høsten 1990, og vil gradvis bli gjennomført fra kursåret 1991. Studieplanen tar også sikte på en fornyelse av det pedagogiske opplegget.

Fornyelse av forskerutdanningen. Ny studieplan for forskerutdanningen er vedtatt av kollegium og styre våren 1990. Undervisningen legges opp som felles undervisningsperiode første år, parallelle fordypningslinjer annet år, foruten forberedelse for avhandlingsarbeidet. Selve avhandlingsarbeidet utføres vanligvis i hjemlandet, men Nordplan arbeider for å få nasjonale doktorandstipend, som også kan dekke opphold ved Nordplan. Læreresurser og veiledningskapasitet forutsettes styrket ved etablering av 4 adjungerte professorsstillinger i perioden. Disse skal primært knyttes til de praksisorienterte temaområdene. For disse stillingene søkes nasjonal finansiering. Nye tidsbegrensede forskerstillinger innrettes til forskningsprogrammene innen temaområder og finansieres via midler fra nordiske eller nasjonale kilder. – Forskerutdanningen tar opp neste kull høsten 1991. Ny kursplan utarbeides 1990–91 med opplegg for fordypningslinje-

ne.

Vår konklusjon er at det på kort sikt vil være helt nødvendig å sikre Nordplans budsjett og rimelig stabile arbeidsforhold ved instituttet for at den utvikling som vi ser som ønskelig og nødvendig skal kunne skje. Grunnfinansiering for løpende drift av ordinær virksomhet må derfor sikres. For å beholde den universitetskarakter som Nordplan har, er det ønskelig med finansiering over Nordisk Ministerråds kulturbudsjett. De planlagte forsterkningene kan dels gjennomføres innen eksisterende rammer dels krever de også økte ressurser.

Begrunnelse for Nordplan

Videreutdanningen i det nordiske systemet for planleggerutdanning

Nordplans virksomhet bør ses i sammenheng med nasjonale utdanninger. I Finland og Norge finnes videreutdanning for planleggere, der Nordplan går inn som et kompletterende tilbud. Formalisert kontakt finnes allerede med den finske videreutdanningen. Det er ønskelig at samarbeid opprettes med de andre utdanningsinstitusjonene i Norden, slik at Nordplans kompletterende rolle klarlegges.

Nye behov for samfunnsplanlegging

Flere trekk ved samfunnsutviklingen internasjonalt og nasjonalt stiller samfunnsplanleggingen i de nordiske land i en annerledes situasjon sammenliknet med den perioden da planleggingsinstitusjonene ble bygget opp på 60- og 70-tallet. De voksende miljøproblemer, politiske og økonomiske internasjonaliseringsprosesser, store private investeringer i bygd miljø, forhandlingsplanlegging, vedlikehold og utbygging av infrastruktur og kommunikasjoner, innebærer store utfordringer på nasjonalt, og særlig kommunalt nivå.

Miljøproblemene på lokalt, regionalt og globalt nivå stiller store utfordringer til samfunnsplanleggingen. I de nordiske landene er miljøvernets tekniske oppryddingsfase langt på vei overstått. Punktutslipp og eldre industri som har dominert arbeidet, utgjør ikke lenger de mest utfordrende oppgavene. Diffuse og komplekse forurensningsproblemer – utslipp fra biltrafikk, landbruk, hushold etc. – kan ikke løses som tekniske problemer. Vi trenger en samfunnsplanlegging som gir helhetlige løsninger på trafikk, miljø, urban og regional fornyelse og som har forankring i folks hverdagsliv. Satsing av privat finanskapital på områder som hittil vært det offentliges ansvar – trafikksystemer, eldreomsorg, kultur etc. – forsterker behovet for en politisk forankret offentlig planleggingsvirksomhet.

“Planleggingens krise” er ikke en krise for samfunnsplanlegging som sådan, men en krise for bestemte former for planlegging. De nye utfordringer og endrete betingelser for planleggingen viser seg blant annet som manglende funksjonsdyktighet i planleggingsorganene. Planleggingens or-

ganisering er ikke tilpasset de problem som må løses. Nye former for planlegging som vokser frem reiser nye problemer.

Kunnskapsbehovet øker og forsterker behovet for videreutdanning av planleggere i praksis. Vekselvirkningen mellom forskning og planleggingens praksis er her av helt sentral betydning. Utvikling av nye metoder for miljøkonsekvensanalyse, for planlegging på tvers av fag- og sektorgrenser forutsetter både praktiske eksperimenter og utvikling basert på forskning.

Når det tradisjonelle grunnlag for planlegging er under omstilling og omprøving trengs også en reorientering av de grunnleggende forestillinger om offentlig styring. De etiske og filosofiske problemene som knytter seg til samfunnets forandring og forandringen av planleggingens praksis er derfor etterspurt av praktisk virksomme planleggere.

Nordplan har årelang erfaring fra undervisning og forskning hvor nettopp de problemer som er felles for planlegging innenfor de ulike sektorer tas opp. Det sektorovergrepene, det tverrfaglige og det nordiske kjenne-tegner Nordplans faglige og pedagogiske profil.

Behov for en nordisk utdanning

Internasjonal kontakt er av stor betydning både for intern fornyelse og for den tilpassing til en økt internasjonalisering av samfunnet som vi kan se foran oss.

Praktikere innenfor planleggingens ulike sektorer har erfaringsmessig stor nytte av en nordisk utdanning hvor sammenliknende studier og internordisk samarbeid kan erfares i praksis. Utveksling av nasjonale likheter og ulikheter i planleggingens organisasjon og løsninger gir grobunn for kreativitet og nytenking.

Internasjonal komparativ forskning har i Norden unike muligheter fordi det er mulig å arbeide med administrasjonens og planleggingsinstitusjonenes primærmateriale, såvel som med besøk og intervjuer. Gjennom årene har Nordplan bygget opp en kompetanse som gir den nødvendige dybde til bruk av komparative studier i undervisningen. De nordiske regionalpolitiske ministrene – NERP – har i Forslag til nordisk samarbeidsprogram for regionalpolitikk 1990–94 pekt på en lang rekke problem innen samfunnsplanleggingen som krever nordisk samarbeid: miljøproblemer i storbyregionene, sikring av økologisk og økonomisk optimal naturressursutnyttning i de svakest utbygde regioner. Ministrene påpeker behovet av forskning innenfor tre områder: desentralisering – samordning – styring av offentlig virksomhet, miljøproblem, og hvordan de nordiske land berøres av integrasjonsprosessene i Europa.

På samtlige av disse områdene driver Nordplan, eller har planer om å drive forskning. Behovet for videreutdanning vies ikke oppmerksomhet i samme grad av ministrene. Nordplan ivaretar allerede idag dette behov.

Behov for tverrfaglig utdanning

I den nye komplekse planleggingsvirkeligheten trengs ny kunnskap for å forstå det offentliges nye rolle og muligheter for styring. Problemene er for komplekse til at løsninger finnes innenfor de enkelte fagdisipliner og sektorer.

Forskning og utdanning for samfunnsplanlegging står ikke særlig sterkt i de nordiske land. Grunnleggende utdanning skjer ved forskjellige institutter ved universiteter og høyskoler og er vanligvis disiplinorientert. Koblingen til forskning, som idag står helt sentralt i universitetspolitikken, er ikke sterk.

Tanken om et tverrfaglig, nordisk institutt for samfunnsplanlegging hvor utdanning, praksis og forskning vekselvirker, er idag enda mer aktuell enn da Nordplan ble opprettet. En utvikling mot et "institute for advanced studies" som vi skisserer som vår visjon for Nordplan, er i forkant av en generell utviklingstendens for høyere utdanning og forskning som vi ser internasjonalt, og som f.eks. den forskningspolitiske proposisjonen 1990 i Sverige og Hernesutvalgets innstilling i Norge gir uttrykk for.

En evaluering av Nordplans forskerutdanning har pekt på Nordplans tilbud som en fruktbar modell for konkret nordisk tverrvitenskapelig utdannings- og forskerutbytte. Nordplan tilbyr muligheter til utveksling og forskerutdanning innen et område som ikke dekkes av de institusjoner som inngår i Nordplus-samarbeidet. Nordplan burde også kunne inngå som samarbeidspartner for universitetsinstitusjoner innen Nordplus.

Stockholm den 23 maj 1990

Sigrun Kaul

Föreståndare för Nordplan

Anja Porseby

Avdelningsdirektör

BIHANG

Exempel på temaområden i forskning och undervisning

Pågående forskningsprosjekt

Näringsliv, kommunikationer och regional utveckling; Engström-gruppen

Gruppen bedriver forskning inom områdena *arbetslivets organisation och regional utveckling* samt *transporter och kommunikationer*. Bl. a. oppmärksammades skilda frågeställningar med anknnytning till den snabba internationalisering som näringslivet nu genomgår. Vidare behandlas oli-

ka aspekter på informationsteknologins genomslag i samhället. Trafik och miljö är ytterligare ett fält som arbetsgruppen belyser från olika utgångspunkter.

Internationaliseringen – nya kontakt- och transportmönster, fas 1. Studie av internationaliseringstendenserna inom näringslivet, med exempel från sammanslagningen av ASEA och Brown Boveri. Nya kontaktmönster och nya organisatoriska kopplingar skapar nya res- och transportstrukturer. Anslag från Transportforskningsberedningen.

Hem- och distansarbete. Kartläggning av omfattning och struktur. Beskrivning av arbetsförhållanden och hur arbetsformen upplevs. Identifiering av drivkrafter och modererande faktorer bakom utvecklingen. Analys av framtida utveckling och vilka konsekvenser denna kan få. Anslag från Bygghälsorådet och Arbetsmiljöfonden.

Den regionala persontrafikens utveckling. Studier av hur omvärldsförändringar, avseende bl. a. ekonomi, näringsliv, arbetstider, befolkning, bilinnehav, energi- och miljöaspekter, påverkar resbeteenden och kollektivtrafikens möjligheter att konkurrera med bilen. Anslag från Transportforskningsberedningen.

Nya terminaler – nya funktioner. För att avlasta storstadscentra från biltrafik behövs terminaler för byte mellan bil och kollektivtrafik. Projektet har inletts med litteraturstudier och faktainsamling om utländska infartsparkeringssystem. Syftet är att utarbeta ett koncept för bilterminaler för svenska förhållanden. Anslag från Transportforskningsberedningen.

Samhälleliga effekter av nya former för lager- och materialadministration. En betydande del av företagets resurser i form av råvaror, halvfabrikat och färdiga varor är bundna i olika former av lager. För företagen har det varit lönsamt att minska lagren genom tätare leveranser ”just-in-time”. Studien beskriver hur denna utveckling påverkar transportsektorn och vilka samhällsekonomiska effekter som blir följden. Anslag från Transportforskningsberedningen.

Aktuella teman

Filosofi och planering

Behöver man syssla med filosofi för att vara samhällsplanerare? Och i så fall, vad menas med filosofi?

Under 60- och 70-talen trodde man att samhällsplaneringen, uppfattad som ett rationellt handlingsystem, skulle kunna lösa alla problem. Vi hade lärt oss att kunskap är makt och planeringen var en kollektivt organiserad handling grundad på ackumulerad kunskap. Sedan kom planeringskrisen. De uppnådda resultaten hade svikit många vackra intentioner. Planeringens vetenskaplighet upplevdes som ytterst tveksam. Det visade sig att ju större kunskap vi ägde, desto mer tycktes vi hota oss själva.

Inför en värld med helt förändrade villkor är det allt fler som sätter

värde på att reflektera och forstå. Undersökningen av målen blir då viktigare än tillverkningen av medlen. Intresset för vår egen roll och vårt eget ansvar blir centralt. Objektcenteringen och det tekniska intresset byts mot intresset för det etiska subjektet. Handlingen blir viktigare än görandet.

Det är viktigt att varna mot vissa uppfattningar om vad filosofi är i detta sammanhang. Att ägna sig åt filosofi i planeringen betyder inte att syssla med idéhistoria, som några tror. Det betyder heller inte att lära sig andra sätt att göra saker och ting. Filosofin är ingen metodologi. Allra minst består den av ett antal doktriner eller recept som man lär sig. Filosofi är istället ett sätt att förhålla sig till det man gör, inte att göra något speciellt. På ett sätt påminner den mera om konsten än om vetenskapen. Filosofin är inte ett sätt att vara, utan ett sätt att fråga. Filosofin är vanan att ifrågasätta även ifrågasättandet, att inte utan vidare ta för givet utan att hela tiden bli medveten om det förgivettagna.

Slutsatsen är att filosofi varken kan definieras eller beskrivas som ett sedvanligt studieämne. Filosofin saknar objektiv giltighet och kan bara relateras till vars och ens erfarenheter. Bara de som funderar kring den mänskliga existensens och den egna yrkesrollens djupaste mening kan forstå vad som här sagts. De flesta som sökt sig till Nordplan befinner sig säkert i just denna belägenhet.

Hverdagsliv og planlegging

Hverdagen og hverdagslivet har i de senere år blitt gjenstand for stadig større interesse såvel i internasjonal som i nordisk samfunnsforskning.

Hverdagslivsvirkelighetens ulike deler og betydning for individer er blitt interessant bl. a. fordi hverdagen synes å miste sin selvfølgelighet. Dels skjer en oppsplitting av hvert menneskes hverdagsvirkelighet i alt flere deler, dels innebærer dette en økende avstand mellom ulike menneskers hverdagsvirkelighet.

Men samtidig skjer også en mobilisering omkring hverdagen. De mange spontane protestaksjoner rundt om i Norden de siste 20 år har vært et forsvar av eksisterende hverdagsvirkeligheter.

Samfunnsplanleggingen i Norden har bidratt til å forsterke funksjonsoppdeling og oppsplittring av hverdagslivet, gjennom bl. a. sondedelt arealplanlegging, teknisk og sosial sektorplanlegging. Men vi ser også mange offentlig støttede nærmiljøforsøk i de nordiske land, som i mange tilfeller forsøker å bidra til å styrke sammenhengene i folks hverdagsliv.

Hverdagslivsperspektivet er tatt opp innen 1900-tallsfilosofien, som pragmatismen, eksistensialisme, fenomenologi, hermeneutikk og kritisk teori, foruten innenfor feministisk kunnskapsteori.

Hverdagslivsperspektiv i samfunnsteori innebærer å se samfunnet fra individets synsvinkel. Det omfatter på den ene siden individets daglige handlinger, erfaringer, kunnskap, forestillinger og ferdigheter, men også hverdagsvirkelighetens institusjoner og miljøer der individer og grupper utfolder sitt hverdagsliv.

I samfunnsplanlegging kan hverdagslivsperspektivet fungere kritisk til dominerende planlegging.

Det gir et inntak til å se resultatene av planleggingens virksomheter og organisering fra individers synspunkt. Men det gir også mulighet til å kople sammen tre nivåer: Struktur- eller systemnivå, gruppenivå, institusjonsnivå, og individnivå, og analysere samspillet mellom dem. Ved Nordplan er det særlig dynamikken mellom disse nivåer som fokuseres. Videre bearbeides problemstillinger omkring hverdagslivets rom i et kjønnsperspektiv.

Förstärkningsområden

Miljö- och naturresursgruppen

Naturresurs- och miljöplanering är ett prioriterat temaområde för Nordplan under kommande år. Tonvikten här ligger på de utåtriktade verksamheterna, funktionen som nätverk och förbindelseled mellan praktisk planering och forskning, metodutveckling och metodkritik.

Utvecklingsarbetet skall genomsyras av några viktiga temata:

- Begreppet "bärkraftig utveckling" måste ges ett konkret innehåll och integreras i samhällsplaneringen.
- Internationalisering och europeisering medför stora omställningar och förändringar i miljö, kulturlandskap osv.
- Miljöproblemen har viktiga kopplingar till planeringens etiska och filosofiska sidor.
- Den snabba miljöförändringen måste ses som en av de viktigaste samtida kulturella änderingsprocesserna; den är också av stor betydelse för regional identitet osv.
- Begreppet "miljö är långt ifrån entydigt. Frågor som gäller perception av miljö och själva miljöbegreppets innebörd har direkt praktisk betydelse för den planering som görs och den politik som förs.
- "Uppställningsfasen" börjar avslutas i nordisk miljövard. De problem som nu är centrala är väsentligt mera komplexa: globala föroreningsproblem, diffusa och yttäckande föroreningsproblem från trafik, lantbruk osv. Dessa problem kan inte lösas med reningsteknologi utan har långtgående implikationer för samhällsplaneringen.
- Ny lagstiftning om planering, miljö- och naturresurser och ändring av planeringens former i de nordiska länderna medför behov av metodutveckling och utbildning för praktiskt verksam planerare.

Miljö- och naturresursgruppen ska dock arbeta dels genom att ämnet integreras i institutets vidare- och forskarutbildning, där högskolelektorerna i gruppen har huvud- respektive medansvar för innehåll och uppläggning, dels arrangerar gruppen seminarier för nordiska planerare, politiker och forskare. Gruppen skall också bedriva ett aktivt kontakttarbete med förvaltningar och forskningsinstitutioner i Norden. Därtill leder och initierar gruppen forskningsprojekt.

Exempel på *nordiska seminarier*:

- ”Allemansrätten, allmänheten och den allmänna naturen”. Ett seminarium som fortsätter ett samarbete med gruppen för naturvård och friluftsliv under Nordiska ministerrådet: EK-miljö.
- Förändringar i lantbrukspolitik – inverkan på landskap och miljö. Utveckling av landskapet: regional identitet, miljö etc. under inverkan av internationaliserings- och europeiseringsprocesserna.
- Kommunalt miljöplanarbete – nya lagar, nya arbetsuppgifter.
- Miljöplanering efter 1992 – en granskning av EGs miljöarbete i relation till de nordiska ländernas miljöpolitik.

Exempel på *forskarseminarier*

- Miljökonsekvensanalys i fysisk planering. (Samarbete med NIBR, KTH och DTH.)
- ”Responsive Management Strategies” – en metodik för ”participativ planering” utvecklad ur ”Adaptive Environmental Assessment and Management”. (Förslagsvis i samarbete med Nordisk Polarinstitut; Inst. för miljö- och hälsoskydd, Universitetet i Umeå; Universitetet i Jyväskylä).
- Omställningsprocesser i ”single resource communities” i nordområdena (Förslagsvis i samarbete med NordREFO, Fritjof Nansens Institut, Grönlands hjemmestyre; Arktisk utvalg vid Universitet i Trondheim).

Exempel på *forskningsprojekt*

- Kulturlandskap; metodik för framtids- och policystudier speciellt inriktat på samspelet mellan landskap och jordbruks- och skogspolitiken.
- Förvaltning av naturområden. Fortsättning av ett samarbetsprojekt finansierat av Statens Naturvårdsverk och Direktoratet for Naturforvaltning om förvaltning och konflikter runt naturreservat och nationalparker. Danska och finska myndigheter bör inbjudas att delta.

Urbana studier – ”Den Urbana frågan 2001”

Under mer än hundra år eller sedan den industriella/urbana revolutionen har stadsplanedebatt och markpolitisk lagstiftning skapat växande möjligheter för offentliga ingripanden och tillrättalägganden i staden. Viljan och förmågan hos kommunala aktörer att ikläda sig detta statsbyggnadsansvar tilltog särskilt efter det andra världskriget i takt med ekonomisk, inte minst kommunal ekonomisk, expansion. Inom planerarprofessionen skedde en långtgående specialisering. Framgångsrika exploatörer och entreprenörer utvecklade sitt mästerskap i rådande affärsmiljö. Den politiska huvudriktningen var klar under en epok av ständig ekonomisk tillväxt och urbanisering. Ökad bostadsproduktion och centrumutveckling samt utbyggnad av vägnätet.

Dramatiska omvälvningar i början av 1970-talet med vissa nationella variationer förändrade mönstret i grunden. Ekonomisk stagnation, dämpad urbanisering och en allt häftigare kritik mot bristerna hos den expansi-

va politiken förskjöt intresset från framtidsinriktad planering till en eftertänksam utvärdering.

När, vid 1980-talets mitt, en mera expansiv fas i stadsutvecklingen vidtog var traditionen bruten. Beredskapen inom politik och förvaltning var låg. En ny typ av fristående, alltmer internationellt, fastighetskapital fungerar nu som dynamisk kraft och idégivare i stadsutvecklingen.

2000-talets stad kommer till betydande del att skapas genom de exploateringsprocesser som pågår eller ligger på ritborden. De offentliga institutionerna och politikens roll är oklar samtidigt som markens värdeökning öppnar storartade möjligheter att realisera önskvärda projekt.

Den nya epokens risker och möjligheter är bristfälligt förstådda. Planeringslagstiftningen förändras i decentralistisk riktning, känsligheten hos investeringar i kontorskomplex och infrastruktur ökar med de allt friare och snabbare kapital- och informationsströmmarna. Ett offentligt samtal om de privata projektens positiva och negativa externalitet samt den offentliga villrådigheten syns knappast alls.

Genom studier av exploateringsprocessernas förändring – strukturellt och aktörmässigt – från 1960-talet till idag och med blick framåt kan ett väsentligt bidrag ges till förståelse och handlingsunderlag för staden 2001 och vidare.

*BILAGA 2***Skrivelse från Nordiska rådets kulturutskott till Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)**

Kulturutskottet har tagit del av ministerrådets skrivelse av den 28 januari 1991 beträffande avskaffande av Nordplans doktorsutbildning.

Utskottet har under behandling medlemsförslag A 909/k om Nordplans verksamhet. Utskottet har i betänkandet över medlemsförslaget föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bibehålla Nordplan som institution utgående från att verksamheten bedrivs och utvecklas inom nuvarande ramar.

Utskottet finner det högst förvånande att ministerrådet tar detta beslut innan medlemsförslaget A 909/k behandlats på Nordiska rådets session i februari 1991.

Utskottet hemställer att Nordiska ministerrådet avvaktar medlemsförslagets behandling på sessionen och Nordiska rådets beslut angående detta förslag och därför väntar med verkställandet av de beslutade verksamhetsförändringarna när det gäller Nordplan.

Stockholm den 5 februari 1991

J.K. Hansen
Förman

Medlemsförslag om NORDPLANs verksamhet

(Väckt av Hans Gustafsson och Per Olof Håkansson)

NORDPLAN är en unik nordisk institution. Det är en forskar- och utbildningsinstitution som funnits sedan 1968. Det är den enda som inom ämnesområdet bedriver en tvärvetenskaplig forskarutbildning eller som ger en vidareutbildning riktad till aktiva samhällsplanerare inom skilda professioner. Den vidareutbildning som sker har ett mycket stort värde för den allmänna kunskaphöjningen inom planeraryrkena inom Norden.

NORDPLAN har en stor betydelse för den viktiga sektorövergripande förståelsen inom samhällsplaneringen och ger ett inte obetydligt bidrag till internationell förståelse i samhällsplaneringsfrågor.

NORDPLAN har numera i berörda fackkretsar en hög status, inte minst därför att det praktiska forsknings- och undervisningsresultatet är av hög kvalitet.

NORDPLAN skapar genom sitt sätt att arbeta ett nordiskt nätverk bestående av samhällsplanerare och andra för dessa frågor intresserade, där forskare och praktiker på ett otvunget och ofta informellt sätt kan byta erfarenheter och utveckla synpunkter och ståndpunkter.

Mot denna bakgrund hemställer vi

att Nordiska rådet hos Nordiska ministerrådet begär förslag som syftar till att stärka och utveckla NORDPLANs ställning som en samnordisk forskar- och utbildningsinstitution.

Stockholm den 26 januari 1990

Hans Gustafsson (s)

Per Olof Håkansson (s)

Ekonomiska utskottets betänkande över medlemsförslag om miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen

(Medlemsförslaget väckt av Sten Svensson samt Elsi Hetemäki-Olander m. fl., se s. 558)

Remissyttranden, se supplement)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsförslaget til behandling i Økonomisk Udvalg. Forslaget har været på remiss, og de indkomne synspunkter refereres i det følgende.

Udvalget har bedømt forslaget i sammenhæng med flere andre medlemsforslag om samarbejde med Østeuropa, som er henvist til behandling i såvel Økonomisk Udvalg som i øvrige af Nordisk Råds udvalg.

Udvalget har behandlet forslaget på mødet 18. – 20. juni 1990 og 28. – 30. januar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforlaget

Medlemsforlaget tager udgangspunkt i det omfattende nordiske miljø-samarbejde såvel inden for Norden som i international sammenhæng, særligt Nordisk Råds internationale konferencer om henholdsvis luft- og havforurening.

Det konstateres, at miljøsituationen i en række østlande nærmest er katastrofal, og at en stor mængde forurening eksporteres fra østlandene til bl. a. de nordiske lande. Forslagsstillerne konstaterer, at østlandene næppe vil kunne løse miljøproblemerne uden hjælp udefra, og det anføres, at foreløbige beregninger viser, at det kan være mere effektivt for Norden at støtte reduktion af svovludslip i Østeuropa end at gennemføre yderligere reduktioner i Norden.

Det foreslås, at nordisk industri involveres direkte i udarbejdelse af en liste over relevante miljøprojekter i Baltikum og Polen, og at der skabes en ny investeringsstøtteordning med bløde lån til miljøinvesteringer i disse lande. Ordningen skal administreres af Nordisk Investeringsbank.

Sammenfattende foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at:

”i nært samarbejde med erhvervslivet og myndighederne udforme et investeringsstøtte- og miljøbeskyttelsesprogram, som skal initiere investeringer i Baltikum og Polen for at nedbringe vand- og luftforureningen i Østersøens mest udsatte områder”.

3. Remiss

3.1. Nordiske remissinstanser

Foreningerne Nordens Forbund (FNF) finder, at de eksisterende ordninger for finansiering af miljøinvesteringer i østlandene bør suppleres med direkte investeringsstøtte, såkaldte bløde kreditter. FNF finder videre, at programmet på længere sigt bør udvikles til at gælde hele Østeuropa og ikke kun Baltikum og Polen.

Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg udtaler, at forslaget falder i god forlængelse af de ministerrådsforslag, som behandledes på den 38. session om vand- og luftforurening og finansiering af miljøinvesteringer.

Udvalget finder, at det er af vital betydning for Norden at bistå Polen og Baltikum ved løsningen af miljøproblemerne, og at også investeringsstøtte i form af bløde kreditter burde tages i anvendelse til dette formål. Udvalget støtter derfor forslaget.

Nordisk Investeringsbank (NIB) refererer i sin udtalelse til de allerede skabte nordiske finansieringsmuligheder for miljøinvesteringer, nemlig projektinvesteringslåne (PIL), miljøfinansieringsselskabet (NEFCO) og Nordisk Projektsportfond (NoPEF). Det konstateres, at disse ordninger alle har fået udvidet deres muligheder i de senere år netop med henblik på miljøinvesteringer i bl. a. de central- og østeuropæiske lande.

NIB oplyser, at PIL udnyttes relativt lidt til miljøkreditter, hvilket angiveligt skyldes, at de berørte lande kun i beskedent omfang importerer miljøudrustning fra Norden med lånefinansiering til markedsrente.

Hverken Polen eller Baltikum er kreditværdige og kan derfor ikke udnytte låneordningerne. Det betyder, at NIB ikke kan finansiere nordisk eksport til disse lande. Derimod kan NEFCO's tilbud om finansiering af joint ventures udnyttes til skabelse af lokal produktion af miljøudstyr i disse lande.

NIB refererer endvidere til den række af internationale finansieringsordninger, som er skabt eller er ved at blive skabt til hjælp for Central- og Østeuropa. Det oplyses, at der som led i dette også er etableret ordninger, som yder finansiell bistand til lande, som ikke i almindelighed anses for at være kreditværdige, f.eks. Polen.

Derimod mener NIB, at det ikke er sandsynligt, at der vil blive etableret særordninger for Baltikum, som er i en vanskelig situation, fordi den økonomiske selvstændighed i forhold til Sovjet umuliggør valutalån gennem den sovjetiske udenrigshandelsbank.

NIB finder det vanskeligt at se realistiske muligheder for at Baltikum i

de nærmeste år kan låne den nødvendige valuta uden hjælp fra enten Sovjet eller Vesten.

NIB foreslår, at de nordiske lande udreder mulighederne for nordisk finansieringsstøtte til infrastrukturinvesteringer, udvikling af markedsøkonomi og miljøbeskyttelse i Baltikum. NIB finder, at et sådant arbejde motiveres af en række grunde, herunder (1) at Baltikums muligheder for valutalån er små, (2) behovene i Baltikum er af en sådan størrelsesorden, at den samlede nordiske ressourcebasis kan være af afgørende betydning, (3) en samlet regional indsats kan være bedre end spredte indsatser i alle østlande, (4) Norden har en egeninteresse i udviklingen i Baltikum.

NIB mener i øvrigt, at en udredning ikke bør udsættes af hensyn til den uafklarede politiske situation, men at den kan ligge i beredskab til eventuelle senere politiske beslutninger, når situationen er moden.

3.2. Danske remissinstanser

Hovedkomiteen for Dansk-Polsk Grønne Kors Hjælp henviser til egne erfaringer med "hjælp til selvhjælp" særligt inden for landbruget i Polen og oplyser, at såvel miljøbevidstheden som miljøsituationen er ringe mange steder i Polen. Man finder, at der er stort behov for investeringsstøtte og for et miljøbeskyttelsesprogram, og at det vil være i de nordiske landes interesse at medvirke i dette.

Dagbladet Politiken vil kommentere situationen i bladets spalter.

Miljøministeriet finder, bl. a. på baggrund af de mange multilaterale og bilaterale hjælpeordninger, ikke at der for tiden er behov for en ny støtteordning til miljøinvesteringer i østlandene, men at der derimod er behov for at udnytte nordisk miljøekspertise i realiseringen af den nordiske miljøfinansieringsordning og at styrke formidlingen af nordisk miljøviden til Østeuropa.

3.3. Finske og ålandske remissinstanser

Miljöministeriet henviser til de mange igangværende samarbejdsinitiativer vedrørende miljøet i Østersø-regionen, og finder det næppe rationelt at udarbejde en nordisk handlingsplan, før situationen er mere afklaret. Ministeriet henviser bl. a. til det møde mellem Østersølandenes miljøministre, som afholdes i Helsingfors i oktober. Her er bl. a. NEFCO's aktiviteter på dagsorden.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget.

Industriens centralforbund udtaler, at miljøsamarbejde spiller en central rolle i støtten til de økonomiske reformer i Østeuropa, og at dette samarbejde på længere sigt kan være til stor nytte for produktionslivet og udenrigshandelen i Norden.

Gennemførelse af miljøinvesteringer i østlandene forudsætter fordelagtige finansieringsordninger, til hvis etablering staterne spiller en central rolle.

Forbundet støtter forslaget og finder, at det videre arbejde bør knyttes til opfølgningen af statsministermødet om Østersøen (Ronnebymødet), samt at Helsingforskonventionen og dens sekretariat er et passende forum for koordinering og videre arbejde.

3.4. Islandske remissinstanser

Udenrigsministeriet udtaler sig ikke om dette forslag.

3.5. Norske remissinstanser

Utenriksdepartementet ser velvilligt på et program for investeringsstøtte og miljøbeskyttelse i Baltikum og Polen, men bemærker, at man ikke har vurderet forslagets økonomiske implikationer.

3.6. Svenske remissinstanser

Exportkreditnämnden oplyser, at man tidligere har vurderet spørgsmålet om garantier til miljøinvesteringer i østlandene. Konklusionen er, at man ikke kan garantere for lån til lande, som ikke er kreditværdige. Giver man en sådan garanti til en præmie, som ikke modsvarer risikoen, skyder man en subvention foran sig. Desuden er et sådant skjult element af subvention i strid med GATT-aftalerne.

Det fremhæves imidlertid, at der i princippet er muligheder for at yde garantier inden for de eksisterende ordninger, og det afvises ikke, at der kan være behov for et udbygget nordisk samarbejde om økonomisk udvikling i Østersøområdet.

Industriförbundet ser positivt på forslaget om miljøindsatser i Baltikum og Polen og støtter ganske særligt forslagsstillernes synspunkt om, at det kan være mere effektivt at støtte miljøindsatser i Østeuropa end at gennemføre yderligere foranstaltninger i Norden. Analyser af omkostningseffektiviteten bør styre indsatsen.

Industriförbundet peger endvidere på, at skærpede miljøkrav til svensk industri vil kunne forringe industriens finansielle muligheder for at medvirke til indsatser i Østeuropa.

Endelig lægger man vægt på, at svensk industri medvirker i udarbejdelse af den foreslåede liste over miljøprojekter i Østeuropa.

Statens naturvårdsverk deler forslagsstillernes opfattelse af den katastrofeligende miljøsituation i Østeuropa og støtter tanken om forbedrede nordiske finansieringsmuligheder for miljøinvesteringer i disse lande, samt at et samlet nordisk miljøbeskyttelsesprogram udarbejdes.

Naturvårdsverket peger dog samtidig på, at den nuværende mangel på kundskab og pålidelige data om miljøsituationen i Østeuropa indebærer stor risiko for, at investeringerne ikke bliver omkostningseffektive.

Naturvårdsverket henviser i øvrigt til et forslag til program for intensiveret miljø samarbejde med Østeuropa, som verket har afgivet til regeringen. Programmet bygger bl.a. på de eksisterende samarbejdsaftaler med en række østlande på miljøområdet.

4. Udvalgets synspunkter og overvejelser

4.1. Igangværende initiativer på området

Udvalget konstaterer, at der allerede er taget en lang række initiativer på det område, som medlemsforslaget behandler.

Som opfølgning af det såkaldte Ronneby-møde, hvor statsministrene fra Østersølandene drøftede Østersøens miljø, er der således igangsat et omfattende udredningsarbejde. I arbejdet deltager medlemmerne af Helsingforskommissionen (det eksekutive organ for Helsingforskonventionen om Østersøens marine miljø), Norge og Tjekkoslavakiet samt de relevante multilaterale banker (Verdensbanken, NIB, EIB og EBDR).

Arbejdet skal i løbet af det næste års tid føre frem til en prioriteret plan for investeringer i miljøforbedringer samt en plan for finansieringen af de nødvendige investeringer. Opfølgningen varetages af en såkaldt Task Force, som sekretariatsmæssigt er knyttet til sekretariatet for Helsingforskommissionen.

Det er endvidere oplyst, at de nordiske landes udenrigshandelsministre har igangsat en kortlægning af investeringsbehovet, myndighedernes prioriteringer, finansieringsmuligheder og nordisk eksportindustri muligheder for at opfylde dele af disse behov i Baltikum. Dette arbejde vil kunne afsluttes i løbet af et års tid og give vigtige oplysninger til brug ved beslutninger om nordisk indsats. Dette arbejde falder i forlængelse af arbejde, som allerede er udført af NOFEP til kortlægning af miljøsituationen i og identifikation af eksportprojekter for henholdsvis Polen, Baltikum og Leningradområdet.

Den af NIB foreslåede udredning, som skal belyse mulighederne for nordisk finansieringsstøtte til infrastrukturinvesteringer mv. i Baltikum vil nu blive sat igang. Udredningen falder i forlængelse af IMF's udredningsarbejde vedrørende den sovjetiske økonomi.

Endelig henvises til den oversigt, som EK-energi er ved at udarbejde over energi-miljøsituationen i Baltikum.

Social- og Miljøudvalget behandler for tiden medlemsforslag (A 952/s) om etablering af et forpligtende miljøsamarbejde omkring Østersøen. Formålet med medlemsforslaget er bl. a. at gennem en revision af Helsingforskonventionen styrke den politiske styring af arbejdet og gøre det mere målrettet og forpligtende for deltagerne.

4.2. Udvalgets bedømmelser

I betænkningen over medlemsforslag A 915/e kommenterer udvalget et udbygget samarbejde mellem Norden og Østeuropa mere generelt og i relation til ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa, og udvalget henviser til dette.

Om medlemsforslag A 910/e konstaterer udvalget, at mange remisinstanser udtaler sin støtte, og at der generelt udtrykkes støtte til et udbygget

samarbejde mellem Norden og landene i Central- og Østeuropa. Det konstateres imidlertid også, at der er delte meninger om hvilken fremgangsmåde, som er mest velegnet, herunder om der er behov for særlige nordiske initiativer netop nu.

Udvalget konstaterer, at Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg har udtalt støtte til medlemsforslaget ud fra miljøpolitiske overvejelser.

Økonomisk Udvalg finder imidlertid ikke, at der for tiden er behov for at igangsætte nye nordiske initiativer, som det foreslås i medlemsforslaget. Denne holdning er primært begrundet i at der allerede er igangsat mange initiativer, som bør give resultater inden det kan vurderes, om der er behov for yderligere nordiske indsats.

Det er udvalgets opfattelse, at der er et stort behov for investeringer på miljøområdet særligt til Baltikum og Polen. Der er igangsat udredninger, som dels skal belyse omfanget af disse behov dels vurdere mulighederne for finansiering. I dette arbejde deltager også nordiske institutioner, særligt NIB.

Udvalget finder det ikke realistisk at foreslå, at det nordiske budget påtager sig større opgaver i relation til dette, udover løsning af koordinerende og kortlæggende opgaver. Udvalget finder iøvrigt, at den økonomiske situation i Baltikum og Polen maner til den største forsigtighed med lån og investeringer. Samarbejdet mellem Norden, Baltikum og Polen må derfor i høj grad koncentreres om andre typer af projekter f.eks. om kultur, uddannelse, overførsel af kundskab og teknik, demokratiudvikling mv.

Det foreslåede investerings- og miljøbeskyttelsesprogram for Østersøen bør således efter udvalgets opfattelse udarbejdes i regie af Helsingforskommissionen, således som Ronneby-mødet forudsætter, ligsom de tilhørende finansieringsordninger bør skabes via de multilaterale banker.

Alle de referede initiativer, udredninger og kortlægninger på miljøområdet bør imidlertid følges nøje med henblik på eventuel senere udnyttelse af resultaterne til beslutninger om fælles nordisk indsats, herunder indsats i form af koordinering af bilaterale indsatser.

Arbejdet bør således bl. a. kortlægge mulighederne for hvordan det nordiske samarbejdsapparat bedst kan bidrage til skabelsen af de foreslåede investeringsstøtteordninger på miljøområdet.

Et vigtigt led i arbejdet er efter udvalgets opfattelse at inddrage den ekspertise, som erhvervslivet og ikke mindst eksportvirksomheder, finansieringsinstitutter mv. har, med henblik på at finde frem til den mest effektive indsats både ud fra en økonomisk og en miljømæssig synsvinkel. Udvalget efterlyser således en oversigt over det private/forretningsmæssige engagement i Baltikum og Polen, således at betydningen af dette kan vurderes i relation til statslige indsatser.

Udvalget finder endelig at Ministerrådet bør pålægges løbende at rapportere til rådet om arbejdet med de referede initiativer, særligt opfølgningen af Ronneby-mødet, således at rådet kan tage de fornødne initiativer.

5. Indstilling

Økonomisk Udvalg indstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation som følge af medlemsforslag A 910/e:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

- at* i relevante internationale fora arbejde for at skabe et investerings- og miljøbeskyttelsesprogram til nedbringelse af vand- og luftforureningen i Østersøens mest udsatte dele,
- at* kortlægge hvordan det nordiske samarbejde kan bidrage til udviklingen af særlige investeringsstøtteordninger for de berørte central- og østeuropæiske lande, herunder Baltikum, Polen og Leningradområdet, og
- at* løbende rapportere til Nordisk Råd om fremskridtene i arbejdet, herunder de initiativer, som ministerrådet finder behov for på området som led i det nordiske samarbejde.

1

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formann

Medlemsförslag

om miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen

(Väckt av Sten Svensson samt Elsi Hetemäki-Olander, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Ólafur G. Einarsson och Kimmo Sasi)

Miljövårdsfrågorna intar en mycket central plats i det nordiska officiella samarbetet. En extrarådssession hölls således i Helsingör 1988 enbart rörande miljöfrågor, en internationell konferens om havsförorening anordnades av Nordiska rådet 1989 och till rådets nu förestående session i Reykjavík framläggs av Nordiska ministerrådet tre förslag om miljö, nämligen handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning, nordisk handlingsplan mot havsförorening samt en handlingsplan mot luftförorening.

Denna nordiska aktivitet speglar väl den aktuella situationen beträffande behovet av initiativ och åtgärder på miljöområdet.

Det är närmast ett axiom att miljöproblemen är gränsöverskridande och därför inte kan lösas av varje enskilt land för sig.

Förslaget till handlingsplan mot luftföroreningar pekar bland annat på detta. Där framhålls att de nordiska länderna är helt beroende av att det genomförs omfattande åtgärder i övriga Europa, för att belastningen i Norden skall komma ned till de miljömål planen föreslår. Preliminära beräkningar i planen visar också att det kan vara mer effektivt för Norden att stödja reduktion av svavelutsläpp i Östeuropa än att genomföra ytterligare åtgärder i Norden.

Skyddet av havsmiljön har under lång tid varit en prioriterad fråga för de nordiska länderna i det internationella arbetet. De nordiska länderna var närmast initiativtagare till de för skyddet av havsmiljön viktiga London-, Oslo- och Helsingforskonventionerna. Ett annat uppmärksammat nordiskt initiativ är Brundtland-kommissionens rapport från 1987.

Vid den nämnda havsföroreningskonferensen i Köpenhamn antogs ett slutdokument, vari bland annat betydelsen av internationellt samarbete underströks.

Vi vill i detta sammanhang åberopa följande ur slutdokumentet:

”att havsföroreningarna bara kan elimineras genom att intensifierade nationella åtgärder kombineras med internationellt samarbete mellan näringsliv, regeringar och andra myndigheter och internationella ansträngningar att nå framsteg i de mest utsatta områdena.”

Miljöskadorna i Östeuropa har till viss del antagit sådana proportioner

att man officiellt infört beteckningen ekologiska katastrofområden. Detta gäller bl. a. Polen. I dessa områden visar medicinska undersökningar på lägre medellivslängd, högre barnadödlighet, högre dödlighet i arbetsför ålder och väsentligt högre frekvens av sjukdomar som cancer och luftvägsbesvär.

För de östeuropeiska ländernas del torde krävas mycket stora investeringar och andra insatser för att uppfylla de åtaganden länderna gjort inom ramen för Helsingforskonventionen om Östersjöns marina miljö (1980) och ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (1979).

Möjligheten för dessa länder att själva utan hjälp utifrån fullgöra dessa åtaganden som stipulerar tidsramar för utsläppsminskningar torde närmast vara obefintlig. Miljöarbetet utgör därför en naturlig del i det allmänna ekonomiska samarbete som förbereds i Väst och syftar till att bidra till en förbättring/omdaning av de östeuropeiska ekonomierna.

Ett initiativ i denna riktning har tagits av de nordiska miljöministrarna i samråd med samarbetsministrarna i form av ett förslag om nordiskt miljöfinansieringsbolag. Detta kommer att behandlas vid rådets förestående session i Reykjavík.

Detta bolag skall inom ramen för Nordiska investeringsbankens verksamhet genom riskavlyftning medverka till sådana investeringar i miljösektorn som ger upphov till positiva miljöeffekter för Norden.

Även andra nordiska finansieringsanordningar för miljöinvesteringar till de östeuropeiska länderna diskuteras inom ministerrådet, bl. a. samordnade exportkreditlinjer, utökade satsningar på projektidentifiering och studier i Östeuropa samt Nordiska investeringsbankens möjligheter till ökad utlåning till bl. a. Östeuropa inom ramen för en förhöjning av bankens projektinvesteringsslåneram.

Vi ser positivt på förslaget om ett nordiskt miljöfinansieringsbolag, som verksamt skulle kunna bidra till det betydande investeringsbehov som de östeuropeiska länderna har på miljöområdet.

Bolagets verksamhet inriktas i första hand på DDR, Polen, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien och Ungern. Här bör understrykas att Baltikum och Polen särskilt bör prioriteras. Det finns ett stort intresse i den allmänna opinionen för att de nordiska länderna engagerar sig i miljöinsatser i just dessa områden. Miljösituationen här kommer att under lång tid vara hotfull och allvarlig. De nordiska länderna har avancerat kunnande i miljöteknologi att ställa till förfogande.

Det föreslagna miljöfinansieringsbolaget kan tillhandahålla egen kapitalfinansiering i form av aktier eller andelar samt ge lån och ställa garantier.

Enligt vår mening bör utöver dessa finansieringsformer även hjälp för att lösa miljöproblemen i de här aktuella områdena kunna ges i form av investeringsstöd, s. k. mjuka krediter.

Även om stöd vanligen inte ges till denna typ av samarbete, bör det mot bakgrund av den synnerligen svåra föroreningsituationen i Baltikum och Polen övervägas om detta inte är görligt. Möjligt är att sådana medel liksom lån kan kanaliseras genom Nordiska investeringsbanken.

Vi ser det naturligt att industrin kopplas in i detta arbete. Vissa industrier bidrar visserligen till rådande föroreningsituation, men inom industrin finns samtidigt kunskaper om och erfarenheter av förebyggande och förbättrande åtgärder, ett know-how om miljöteknologi.

Som inledningsvis nämnts uttalade sig den internationella havsföroreningskonferensen också för att näringsliv, regeringar och andra myndigheter skulle samarbeta för att eliminera föroreningarna. Nordiska företag bör med nordiska lån och/eller bidrag kunna gå samman med företag i Baltikum och Polen i joint venture-företag för miljöutrustning och miljöteknologi. Det torde inte råda något tvivel om att miljöinvesteringen i Baltikum, Polen och övriga Östeuropa också får positiva effekter för Norden.

Som framgår av ovanstående är flera initiativ på gång i ministerrådets regi rörande förbättrade finansieringsmöjligheter till Östeuropa för miljöinvesteringar. Det synes emellertid angeläget att även möjligheten till finansiering genom investeringsstöd tas upp. I detta medlemsförslag inriktas åtgärderna företrädesvis på Baltikum och Polen. En lista på angelägna projekt bör snarast möjligt sammanställas och redovisas inför Nordiska rådet, för att möjliggöra för rådet att kunna ta ställning på mer konkret bas, dvs. att kunna se *hur* medlen skall användas.

Samtliga initiativ bör sammanhållas i ett kombinerat investeringsstöds- och miljövårdsprogram avseende lån och bidrag till miljöinvesteringar i Baltikum och Polen. Särskilt viktigt är att ministerrådet går in i ett sådant program i nära samarbete med näringslivet.

Mot bakgrund av vad som anförts här ovan föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samarbete med näringsliv och myndigheter utforma ett investeringsstöds- och miljövårdsprogram, som skall initiera investeringar i Baltikum och Polen för att nedbringa vatten- och luftföroreningarna i Östersjöns mest utsatta områden.

Stockholm den 29 januari 1990

Sten Svensson (m)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)

Tore A. Liltved (H)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Kimmo Sasi (Kok.)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter

(Medlemsförslaget väckt av Olle Östrand m. fl., se s. 572 Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 911/t om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Reykjavík den 26 februari 1990, Oslo den 14–15 maj 1990, Akureyri den 7–8 augusti 1990 och i Lillehammer den 8–10 oktober 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Olle Östrand samt Lahja Exner, Anita Johansson, Ulla Johansson, Mats Nyby, Berit Oscarsson och Kaj Poulsen, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons och då speciellt dieselfordons miljöeffekter, samt
- att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet.

I sina motiveringar till medlemsförslaget konstaterar förslagsställarna att det rent tekniskt går att tillverka fordon som avger lite buller och har låga utsläpp av luftföroreningar. Samtidigt konstateras att idag är det emellertid inte möjligt att i stor skala erbjuda dessa på kommersiellt konkurrensmässiga villkor. Ytterligare erinrar förslagsställarna om att det i praktiken har visat sig att teknologi, som förbättrar miljöegenskaperna hos fordon, har kommit till genom att myndighetskrav har formulerats innan lösningarna har funnits tillgängliga kommersiellt.

Med hänsyn till detta anser förslagsställarna att någon form av ingrepp i marknaden behövs, t. ex. hårda emissionskrav eller någon form av fördelar för fordon med goda miljöegenskaper.

Det erinras om att i januari 1989 fastställde de nordiska miljöministrarna ett samarbetsprogram inom miljövärdområdet. Programmet anses innehålla en del punkter av intresse på trafikområdet: t. ex. att avgaskrav, motsvarande de amerikanska kraven som skall gälla från 1991, skall i Norden vara fullt genomförda för alla typer av fordon senast 1995.

Förslagsställarna anser att de största miljöproblemen från vägtrafiken, både vad gäller buller och avgaser, torde härröra från tunga diesel-drivna fordon. Det anses därför vara av största vikt att skärpta krav på dessa fordon införs snarast.

Gällande FoU-verksamheten inom fordons- och bränsleområdet anser förslagsställarna att man generellt kan säga att man hittills endast har angripit ett miljöproblem åt gången. Detta anses ha inneburit att utvärderingar av försöksverksamheter endast skett med avseende på en parameter, varför det är svårt att få en bild av de olika lösningarnas totala miljöpotential. Därför anses att en nordisk samordning av FoU-verksamheten på fordons- och bränsleområdet torde kunna ge effektivitetsvinster.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 25–27 februari 1990 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet med underremiss till social- och miljöutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 1 juni 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordiska rådets social- och miljöutskott
- Nordens Fackliga Samorganisation

Danmark

- Miljøministeriet
- Verdensnaturfonden (WWF-Danmark)
- Dansk Arbejdsgiverforening (DA)
- Forenede Danske Motorejere (FDM)

Finland

- Trafikministeriet
- Miljöministeriet
- Finlands lastbilsförbund rf
- Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
- Industrins centralförbund

Island

- Miljøministeriet
- Islands Bilbrancheforbund
- Direktoratet for levnedsmiddelkontrol og miljøvern

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Kongelig Norsk Automobilklub (KNA)
- Norges Automobil-Forbund (NAF)
- Motorførernes Avholdsforbund (MA)

Sverige

- Statens naturvårdsverk
- Vägverket
- Väg- och trafikinstitutet (VTI)
- Motormännens riksförbund (M)
- Svenska åkeriförbundet
- Biltrafikens arbetsgivareförbund (BA)

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**Norden*

- Nordiska rådets social- och miljöutskott

Danmark

- Miljøministeriet
- Forenede Danske Motorejere (FDM)

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Norges Automobil-forbund (NAF)
- Motorførernes Avholdsforbund (MA)

Sverige

- Statens naturvårdsverk
- Vägverket
- Väg- och trafikinstitutet (VTI)
- Motormännens riksförbund (M)

Social- och miljöutskottet ansluter sig i princip till förslagsställarnas bedömning. Utskottet ser gärna att man genom olika stimuleringsåtgärder förmår fordonsägare att frivilligt övergå till avgasrening tidigare. Utskottet efterlyser en beskrivning av ekonomiska styrmedel, investeringar m. m. för att påverka den relativa lönsamheten hos olika trafikslag. Miljön borde ges en starkare ställning vid beslut angående landsvägstransporterna. I sitt betänkande om förslaget till handlingsplan mot luftförorening, *B 106/s*, underströk utskottet vad gällde lokala luftföroreningar särskilt vikten av att stoppa utsläppen av kväveoxid från tunga fordon i tätorter snarast möjligt. Utskottet finner varje åtgärd för att begränsa fordonsutsläppen väsentlig, särskilt med tanke på tätorternas situation.

Utskottet tillstyrker medlemsförslaget, både vad gäller tidigast möjliga införande av skärpta bestämmelser och samordnad forskning och utveckling.

Miljøministeriet i Danmark hänvisar till den danska regeringens transporthandlingsplan, där det anses att det finns stora möjligheter att förbättra transportmedlens miljöpåverkan på teknisk väg. Det anses nödvändigt, att myndigheterna pressar på denna utveckling, men om det skall ha någon avgörande verkan måste det göras på internationellt plan, bland annat i EG.

När det gäller luftförorening från fordon har Danmark beslutat att införa skärpta krav för personbilar och varubilar från den 1 oktober 1990, svarande mot de krav som är införda i bland annat USA och Sverige.

Regeringen vill dessutom i EG arbeta för införande av ytterligare skärpta emissionsnormer under mitten av 90-talet.

När det gäller samordningen av FoU-verksamheten i de nordiska länderna inom fordon- och bränsleområdet, för att främja miljömässiga hänsyn, bör en sådan strävan rekommenderas.

Forenede Danske Motorejeres (FDM) kommentarer är bland annat att den tunga lastbilstrafiken är en av de stora förorenarna. Motorfirmor har i laboriemiljö gjort provkörningar där motorerna försetts med katalysator, vilket har reducerat partikelutsläppet och mängden av oförbränt kolväte och därmed har också diesellukten försvunnit. I ett annat prov var motorerna försedda med ett metalliskt filter i avgassystemet. Detta prov visade en renlighet som var 60 % större än för en motor utan efterbehandlingsutrustning.

Ett eventuellt samarbete med de andra nordiska länderna inom FoU-verksamheten skulle vara en positiv och användbar idé.

Samferdselsdepartementet i Norge upplyser att de norska myndigheterna redan har anslutit sig till ett framflyttande av tidpunkten för införande av skärpta avgaskrav för tunga dieseldrivna motorfordon innan 1995. Stortinget har också anslutit sig till att strängare avgaskrav skall införas för hela motorfondonsparken i Norge under 1993. Samferdselsdepartementet stöder initiativet till bättre koordinering av FoU-verksamheten.

Norges Automobil-Forbund (NAF) stöder medlemsförslaget till fullo och ser det som positivt att man försöker samordna forskning och utveckling i de nordiska länderna.

Motorførerernes Avholdsforbund (MA) i Norge är starkt engagerat i debatten om miljö och samferdsel och har bland annat utarbetat ett eget miljöpolitiskt program. Förslaget att de skärpta bestämmelserna införs tidigare får deras tillslutning, liksom en samordnad FoU-verksamhet inom Norden.

Statens naturvårdsverk i Sverige poängterar att de regler som nu successivt införs på basis av Stockholmsgruppens arbete inte direkt kan jämföras med de regler som beslutats i USA. Skälet härtill är främst att man i

Europa använder sig av en annorlunda mätmetod vilket omöjliggör direkta översättningar. Istället har man lagt vikt vid att tillvarata den tekniska utvecklingen som krävs för att möta USA-kraven och försökt översätta detta enligt den europeiska mätmetoden. Att för svenskt vidkommande tillstyrka att avgaskrav för tunga fordon införs tidigare än 1995 medför inga svårigheter eftersom detta redan beslutats. Däremot är det olämpligt att direkt anknyta till amerikanska krav med de översättningssvårigheter som detta medför. Det vore i stället lämpligare att inrikta ett nordiskt agerande mot Stockholmsgruppens kommande beslut, dvs. införande av avgaskrav motsvarande bästa tillgängliga teknik samt förtida stimulans med olika styrmedel av fordon med lägre emissioner än vad de obligatoriska avgas- och bullerkraven ger.

När det gäller den nordiska FoU-verksamheten inom fordons- och bränsleområdet, konstaterar man att det arbete som nu pågår under ÄK-miljö och NÄT i stort har den inriktning som anges i medlemsförslaget. Även samordningsfrågorna är beaktade genom en särskild "samordningsgrupp" under NÄT. I denna grupp finns företrädare för bland annat NÄT, ÄK-miljö och ÄK-energi.

Slutligen vill man peka på risken med att driva samordningen för långt. Det finns behov att belysa vissa frågeställningar utifrån flera aspekter och en alltför långt driven samordning kan försämra dessa möjligheter. Man anser därför att dagens situation, med en särskild grupp representanter för olika intresseområden, som känner ett övergripande ansvar att följa vad som pågår nordiskt, i kombination med särskilda arbetsgrupper under respektive ämbetsmannakommitté, ger en god möjlighet att åstadkomma det som avses i medlemsförslaget.

Vägverket i Sverige ställer sig positivt till syftet med de två att-satserna som presenteras i medlemsförslaget. Det är angeläget att de nordiska länderna ansluter sig till samma kravnivå. Detta kan underlättas genom en gemensam utveckling. Ett lämpligt objekt för nordisk forskning och utveckling på fordons- och bränsleområdet är att för vägtrafik och arbetsfordon utforma en gemensam nordisk modell för beräkning av emissioner och spridning av avgaser.

Väg- och trafikinstitutet (VTI) i Sverige meddelar att i Sverige skall skärpta krav tillämpas från 1994 års modeller. Naturvårdsverket har i det nya aktionsprogrammet mot luftföroreningar och försurning föreslagit en tidigareläggning av kravskärpningen till 1993. I förslagen ingår även krav på sänkta partikel- och svavelemissioner från dieselfordon. Tyngdpunkten i problematiken med vägtrafikens utsläpp av kväveoxider, kolväten och kolmonoxid kommer att successivt förskjutas under 1990-talet, från bensindrivna bilar till tunga dieselfordon. Den stora potentialen för ytterligare sänkningar av utsläppen av dessa ämnen från vägtrafiken kommer därför att finnas hos de tyngre fordonen.

Om åtgärden är tekniskt och ekonomiskt möjlig förbättras utsikterna att

inom transportsektorn uppnå kväveoxidmålet om 30% reduktion av utsläppen mellan 1980 och 1995. Störst effekt torde en tidigareläggning av skärpningsen av emissionskraven få på utsläppen av avgaspartiklar från vägtrafiken, eftersom dieselfordonen är den dominerande källan.

VTI ställer sig positivt till förslaget, om det är tekniskt och ekonomiskt möjligt att genomföra.

Motormännens riksförbund (M) i Sverige delar åsikten att de största miljöproblemen från vägtrafiken, både vad gäller buller och avgaser, torde härröra från tunga dieseldrivna fordon.

Förbundet är i princip positivt till att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons och då speciellt dieselfordons miljöeffekter. En förutsättning är dock att det samtidigt sker en europeisk harmonisering av de nya bestämmelserna så att dessa inte resulterar i handelshinder eller andra icke önskade effekter.

Förbundet ställer sig också klart positivt till det andra förslaget att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet. Ett resultat av en sådan samordning skulle kunna ge enighet inom Norden och därmed större möjlighet att påverka övriga länder i Europa än om varje nordiskt land arbetade självständigt med att få gehör för synpunkter och krav.

2.2. Remissinstanser som delvis tillstyrker medlemsförslaget

Norden

- Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)

Finland

- Trafikministeriet
- Finlands lastbilsförbund rf
- Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
- Industrins centralförbund

Island

- Miljöministeriet
- Direktoratet for levnedsmiddel og miljøvern

Norge

- Kongelig Norsk Automobilklub (KNA)

Sverige

- Biltrafikens arbetargivareförbund (BA)

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) har behandlat transportfrågorna i rapporten "Utveckla de nordiska transporterna", där en av utgångspunkterna är miljökravens ökade betydelse.

De menar att det är centralt för de nordiska ländernas konkurrenskraft att tillvarata miljökravens incitament till förnyelse och utveckling av transportsektorn. Det gäller dels att utnyttja de befintliga transportererna på ett mer energi- och miljöoptimalt sätt och dels att genom hårda gränsvärden stimulera fram ny teknik. Den internationella konkurrensen gör emellertid att det måste vara balans mellan vad som är teoretiskt möjligt och vad som är realistiskt att uppnå med rimliga anpassningstider för att utveckla ny teknik. Med den senare utgångspunkten är NFS tveksamma till medlemsförslagets första att-sats, dvs. en tidigareläggning av införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons och då speciellt dieselfordons miljöeffekter. Man kan för närvarande inte se att något tekniskt/industriellt genombrott skett som innebär att avgaskraven skulle kunna uppnås tidigare än vad de nordiska länderna gemensamt fastställt i miljöprogrammet från 1989. NFS anser därför att någon ny grund för ett reviderat ställningstagande ej föreligger.

NFS tillstyrker medlemsförslagets andra att-sats om en samordning av FoU-verksamheten som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet.

Trafikministeriet i Finland konstaterar att den tunga trafiken idag orsakar stora miljöproblem och att dessa problem sannolikt kommer att öka i framtiden. Sett ur denna synvinkel bör de tunga dieselfordonens avgaskrav skärpas så snabbt som möjligt.

De avgaskrav som träder i kraft i USA 1991 för stadsbussar och 1994 för den övriga tunga trafiken är så stränga att man inte med dagens teknik kan uppnå dem. Ministeriet anser att man i Norden inte skall försöka tillämpa dessa krav förrän de trätt i kraft i USA. Trafikministeriet menar att 1995 är en lämplig tidpunkt för att ta i bruk avgaskrav på så kallad US' 94-nivå.

Det anses naturligt att koordinera det nordiska forsknings- och utvecklingsarbetet inom fordons- och bränsleområdet, och vara speciellt nyttigt till exempel då man undersöker hur nya emissionstekniska lösningar fungerar i Nordens klimat.

Finlands lastbilsförbund rf anser att de mest ändamålsenliga medlen för en minskning av miljöskadorna är olika tekniska bestämmelser, som borde fastställas på realistiska nivåer, samt tidtabeller för deras ikraftträdande. Man anser vidare att kravnivåerna också bör vara målinriktade.

Slutligen tillstyrkes förslaget att de nordiska länderna samordnar den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Industrins centralförbund* i Finland anser att förslaget från kväveoxidkommissionen, som nyligen slutförde sitt arbete, är vettigt och genomförbart.

Kostnaderna i begränsningsprogrammet om fordons avgasutsläpp är mycket stora med hänsyn till den nytta som därigenom uppnås. Tilläggs-kostnaderna, som ett forcerat program innebär, skulle vara betydligt större

delvis på grund av den utvecklade teknologin. Därför borde Finland prioritera sina begränsade resurser för sådana ändamål där input/output-relationen är mycket större än den är för de åtgärder som föreslås i medlemsförslaget. Av denna anledning tillstyrker Centralförbunden inte förslaget om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter.

Centralförbunden tillstyrker initiativet om en förbättring när det gäller att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet. Ett resultatrikt samarbete skulle leda till ännu miljövänligare lösningar och samtidigt förstärka den nordiska fordonsindustrins konkurrensposition.

Miljöministeriet i Island och *Statens Direktorat for levnedsmiddelkontrol og miljøvern* i Island skriver att enligt den nordiska miljöhandlingsplanen träder de amerikanska reglerna i kraft i Norden senast 1995 för alla nya biltyper. I Island kommer det att krävas att alla biltyper från och med 1992 skall uppfylla dessa krav. Med hänsyn till att dessa regler inte kommer att bli klara innan 1991, anses det inte realistiskt att räkna med kortare tid än till 1995 för att införa regler om relevant reningsutrustning och kontrollsystem gällande alla biltyper. Det är därför deras uppfattning att man inte bör flytta fram tidsramarna i den nordiska miljöhandlingsplanens bestämmelser.

Däremot anses det mycket viktigt att koordinera den vetenskapliga och utvecklingsmässiga verksamheten i Norden inom området fordon och bränsle, med målet att öka en sådan verksamhets effektivitet. Dessutom betonas vikten av att öka den ömsesidiga informationsverksamheten på detta område.

Kongelig Norsk Automobilklub (KNA), upplyser att man inte har några invändningar mot att man samordnar arbetet som utförs i de nordiska länderna för att reducera vägtrafikens skadliga effekter på miljön.

KNA önskar förbehålla sig rätten att fritt värdera de eventuella konkreta förslag som läggs fram på nordisk bas.

Biltrafikens arbetsgivareförbund (BA) i Sverige meddelar att motiven för att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet är meningsfulla och ställer sig positivt till en rekommendation till Nordiska ministerrådet.

När det gäller dieselfordons miljöeffekter vill man avvakta resultaten från statens naturvårdsverks utredning "Luft 90".

Sammanfattningsvis anser man att förslaget "att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons och då speciellt dieselfordons miljöeffekter" bör avvisas.

2.3. Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Danmark

– Dansk Arbejdsgiverforening (DA)

Finland

– Miljöministeriet

Dansk Arbejdsgiverforening menar att enligt deras uppfattning bör berörda verksamheter ges en rimlig frist för att kunna uppfylla nya, skärpta krav. Man kan därför inte stödja förslaget, men tycker att den av de nordiska miljöministrarna angivna fristen till 1995 för att uppfylla de amerikanska kraven på fordon är rimlig. Därutöver önskar man inte komma med några synpunkter.

Miljöministeriet i Finland meddelar att trafik- och miljöforskning har effektiviserats och behandlas av Nordiska ämbetsmannakommitténs miljögrupp för transportfrågor samt Nordiska ämbetsmannakommitténs trafikgrupp för miljövärdsfrågor och att de bedriver ett nära samarbete och försöker främja miljövärden i trafiken även i det övriga Europa. Miljöministeriet anser därför inte att medlemsförslaget ger anledning till särskilda åtgärder.

2.4. Remissinstanser som icke yttrar sig över medlemsförslaget

Danmark

- Verdensnaturfonden (WWF-Danmark)

Island

- Islands Bilbrancheforbund

Sverige

- Svenska åkeriförbundet

Verdensnaturfonden, Danmark, tar inte ställning.

Islands Bilbrancheforbund tar inte ställning. Deras svar behandlar endast personbilars avgasregler i Island. De tar heller inte ställning till FoU-verksamheten.

Svenska åkeriförbundet avstår från att yttra sig och hänvisar till statens naturvårdsverks utredning "Luft 90" och dess utfall.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet har i allt växande grad engagerat sig i frågor gällande trafik och miljö. Detta har bl. a. återspeglats i utskottets förslag till rekommendationer samt yttranden om trafikpolitik, infrastrukturinvesteringar, trafiksystem och storstädernas trafik- och miljöproblem.

Inom området trafik och miljö händer numera mycket. Det forskas mycket inom detta område och stora politiska beslut har fattats. Man eftersträvar att få fram en kombination av ekonomiska, effektiva och miljövänliga transporter. Detta försöker man uppnå på skilda sätt genom

nya transportsystem där man t. ex satsar på järnvägstransporterna samt att tekniskt utveckla miljövänligare motorer och/eller miljövänligare energi-användning.

För de nordiska länderna är det centralt att bibehålla ländernas konkurrenskraft samt att tillvarata miljökravens incitament till förnyelse och utveckling av transportsektorn. Det gäller dels att utnyttja de befintliga transporterna på ett energi- och miljöoptimalt sätt och dels att genom hårda gränsvärden stimulera fram ny teknik. Den internationella konkurrensen gör emellertid att det måste vara balans mellan vad som är teoretiskt möjligt och vad som är realistiskt att uppnå med rimliga anpassningstider för att utveckla ny teknik.

Gällande medlemsförslagets första att-sats, att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons miljöeffekter, framgår av remissvaren att några av de nordiska länderna redan har beslutat om en framflyttning av tidpunkten för införande av skärpta avgaskrav. I detta sammanhang konstaterar kommunikationsutskottet att det är angeläget att alla nordiska länder ansluter sig till samma kravnivå.

Av remissvaren framgår också att det tekniskt är möjligt, att med katalysatorer och/eller metalliska filter avsevärt reducera motorernas avgaser och partikelutsläpp. Den ekonomiska sidan av frågan ser ut att vara osäkrare.

Om detta både tekniskt och ekonomiskt är möjligt, förbättras utsikterna att inom transportsektorn uppnå kväveoxidmålet om trettio procents reduktion av utsläppen mellan 1980 och 1995. Störst effekt torde en tidigareläggning av skärpningen av emissionskraven få på utsläppen av avgaspartiklar från vägtrafiken, eftersom dieselfordonen är den dominerande källan.

Utskottet ser gärna att man genom olika stimulanser förmår fordonsägare att frivilligt övergå till effektivare avgasrening och tillstyrker varje åtgärd för att, inom realistiska ekonomiska ramar, väsentligt minska fordonsutsläppen, och då speciellt inom storstadsområdena.

Med hänsyn till det ovan anförda tillstyrker kommunikationsutskottet medlemsförslagets första att-sats.

Gällande medlemsförslagets andra att-sats konstaterar utskottet att en nordisk koordinering av FoU-verksamheten inom fordons- och bränsleområdet är en självklarhet som bör stimuleras.

Med hänsyn till de begränsade resurser som de nordiska länderna vart för sig har för FoU-verksamhet, bör man inom detta område, som på de flesta andra områden, samarbeta och använda sina gemensamma krafter och resurser för att uppnå de största möjliga resultaten. Utskottet menar att i den allt hårdare internationella konkurrensen måste de nordiska länderna samarbeta för att inte hamna på efterkälken och bli beroende av andra länders FoU-verksamhet.

Med hänsyn till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons, och då speciellt dieselfordons, miljöeffekter, samt *att* samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet.

Lillehammer den 8 oktober 1990

Margrete Auken (SF)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuutila (SDP)

Förmann

Oddrunn Pettersen (A)

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Kaj Poulsen (S)

Sirpa Pietikäinen (Kok.)

Karl-Erik Svartberg (S)

Medlemsförslag

om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter

(Väckt av Olle Östrand samt Lahja Exner, Anita Johansson, Ulla Johansson, Mats Nyby, Berit Oscarsson och Kaj Poulsen)

Möjligheterna att utföra vägtransporter med fordon vars miljöegenskaper är betydligt bättre än dagens beror dels på den tekniska utvecklingen dels på vilka styrande eller reglerande system som samhället inför.

Att det rent tekniskt går att tillverka fordon som avger lite buller och har låga utsläpp av luftföroreningar är uppenbart. Idag är det emellertid inte möjligt att i stor skala erbjuda dessa på kommersiellt konkurrerbara villkor. Någon form av ingrepp i marknaden krävs, t. ex. hårda emissionskrav eller någon form av fördelar för fordon med goda miljöegenskaper. Dessa senare kan vara av ekonomisk art eller i form av brukarfördelar.

Den tekniska utvecklingen är viktig för lösningen av trafikens miljöproblem. Det är tradition i Europa att krav på fordon inte ställs förrän det kunnat visas att det existerar en kommersiellt tillgänglig teknologi som möter kraven. Samtidigt kan man inte förvänta sig att fordonstillverkarna helhjärtat satsar på att utveckla lösningar, om man inte bedömer det som troligt att krav kommer att införas, som nödvändiggör satsningen.

En något annorlunda filosofi tillämpas i exempelvis USA. Där formuleras krav utifrån en bedömning av hur den tekniska utvecklingen kan förväntas bli. I gengäld ges tillverkarna något längre så kallad ledtid.

Det har också visat sig i praktiken att teknologi, som förbättrat miljöegenskaperna hos fordonen, kommit till genom att myndighetskrav formulerats innan lösningarna funnits tillgängliga kommersiellt.

I januari 1989 fastställde de nordiska miljöministrarna ett samarbetsprogram inom miljövårdsområdet. Programmet innehåller en del punkter av intresse på trafikområdet. Det sägs bland annat att avgaskrav, motsvarande de amerikanska, skall vara fullt genomförda för alla typer av fordon senast 1995.

De största miljöproblemen från vägtrafiken både vad gäller buller och avgaser torde härröra från tunga dieseldrivna fordon. Det är därför av största vikt att skärpta krav på dessa fordon införs snarast. De flesta av de amerikanska kraven på tunga fordons avgaser skall gälla från 1991. Det torde därför vara tekniskt möjligt också i Norden att de av ministerrådet beslutade reglerna skall gälla tidigare än 1995.

När det gäller FoU-verksamheten inom fordons- och bränsleområdet orde man generellt kunna säga att man hittills angripit endast ett miljö-

problem åt gången. Detta har inneburit att utvärderingar av försöksverksamheter endast skett med avseende på en parameter, varför det är svårt att få en bild av de olika lösningarnas totala miljöpotential.

En nordisk samordning av FoU-verksamheten på fordons- och bränsleområdet torde kunna ge effektivitetsvinster. Ämbetsmannakommittéerna inom trafik (NÄT) och miljö (ÄK-miljö) bör få i uppdrag att göra en genomgång av befintlig forskning på området och föreslå ändamålsenliga samordningsprojekt.

Med hänvisning till ovanstående föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons och då speciellt dieselfordons miljöeffekter samt

att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet.

Stockholm den 31 januari 1990

Olle Östrand (s)

Anita Johansson (s)

Mats Nyby (SDP)

Lahja Exner (s)

Ulla Johansson (s)

Berit Oscarsson (s)

Kaj Poulsen (S)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samnordiska insatser för personer med epilepsi

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik m. fl., se s. 585

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om samnordiska insatser för personer med epilepsi. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Visby den 26 juni och Snekkersten den 12 november 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda förutsättningarna för en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram

att anslå erforderliga resurser för ökad forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt för information och upplysning till allmänheten

Förslagsställarna framhåller att förstärkta insatser är nödvändiga inom den ännu relativt okända epilepsivården. Epilepsi är en tillfällig störning i hjärnans funktioner som kan uppstå t. ex. genom störd ämnesomsättning i hjärnan till följd av t. ex. förlossningsskada, slag mot huvudet, trafikolycka m. m. Epilepsi tros också i vissa fall kunna vara genetiskt betingad. Sjukdomen utmärks särskilt av ett dramatiskt förlopp och av isolering. Själva funktionsförändringarna i hjärnan kan förutom psykiska problem också ge kroppsliga handikapp med anpassningssvårigheter, ångest och otrygghet till följd. Till detta kommer psykosociala och pedagogiska problem. Sjukdomen, som ofta visar sig i barndomen eller tonåren, drabbar olika hårt de sjuka. Av dessa har ungefär 1/3 sällan eller aldrig haft anfall, 1/3 har anfall 1 – 12 ggr/år och 1/3 har oftare förekommande anfall. Ca. 1 % av befolkningen beräknas lida av epilepsi i varierande grad.

De senaste åren har utmärkts av tekniska framsteg, nya läkemedel, bättre anfallskontroll och höjd livskvalitet. En kraftsamling bör göras för att ta vara på de framsteg som dokumenterats framförallt utomlands.

Insatserna kan t. ex. gälla förbättrade möjligheter för diagnostik och inrättande av tvärfackliga behandlingsteam bestående av läkare, sjuksköterskor, psykologer och kuratorer. Även forskning om läkemedel, utbildning av neurologer och epilepsikirurger bör byggas ut. Speciellt för de unga skulle utökad operationskapacitet betyda befrielse från handikapp och likvärdiga villkor med övriga samhällsmedlemmar. Särskild vikt bör också läggas vid den psykosociala sidan.

I alla de nordiska länderna pågår aktiviteter för att söka förbättra epilepsivården och visst samarbete har redan etablerats över gränserna. Modern diagnostik och behandling av patienter med epilepsi kräver avancerad utrustning, vilket i sin tur förutsätter koncentration av resurserna. En gemensam kraftsamling av resurserna, ett samlat vårdprogram samt ett utökat forsknings- och informationsutbyte skulle ge stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster.

2. Remissyttranden

Yttranden har inkommit från nedanstående institutioner och organisationer.

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

Sykeplejernas samarbete i Norden (med deltagande organisationer)

Danmark

Dansk Epilepsi Selskab

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

Finlands stadsförbund

Finlands kommunförbund

Finlands svenska kommunförbund

Epilepsiförbundet r. y.

Epilepsiföreningen på Åland

Island

Sundheds- og Forsikringsministeriet

Norge

Statens senter for epilepsi

Norsk epilepsiforening

Sverige

Neurokirurgiska kliniken, regionsjukhuset i Umeå
Sektionen för neurokirurgi av Svenska läkaresällskapet
Svenska epileptikerförbundet

*2.2 Remissinstanser som tillstyrker förslaget med vissa reservationer**Danmark*

Sundhedsministeriet

Finland

Ålands landskapsstyrelse

*2.3 Remissinstanser som huvusakligen avstyrker medlemsförslaget**Danmark*

Socialministeriet
Kommunernes Landsforening
Amtrådsforeningen
Københavns Magistrat, 2 Afdeling

Finland

Finlands läkarförbund

Norge

Den norske lægeforening

Sverige

Socialstyrelsen
Landstingsförbundet
Svenska läkaresällskapet

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska nämnden för handikappfrågor delar uppfattningen att stora mänskliga värden står att vinna genom förbättrad epilepsivård, men påpekar att detta också gäller många andra grupper av handikappade. Nämnden förordar den föreslagna utredningen samt att frågan om ökade resurser för forskning etc. bör ingå i utredningsuppdraget. Det samarbete i form av kunskaps- och erfarenhetsutbyte som redan etablerats bör vidareutvecklas och fördjupas.

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning förordar en analys av den forskning som redan gjorts. Förslaget om en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram kräver ett stort förarbete för att det skall kunna genomföras. Detta arbete måste göras grundligt och kunde utföras i form av ett projekt. Nämnden vill påpeka att den av nämnden

tillsatta planeringsgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning vore väl lämpad för ett dylikt uppdrag.

Sykeplejernes samarbeid i Norden överlämnar yttranden från Dansk Sygeplejeråd, Finlands sjuksköterskeförbund och Norsk sykeplejeforbund som samtliga tillstyrker medlemsförslaget.

Dansk Sygeplejeråd föreslår särskilt att man arbetar för att alla epilepsipatienter får tillgång till bästa möjliga vård oavsett bostadsort, och att sjuksköterskor i högre grad ingår i förebyggande och vägledande arbete för denna grupp.

Finlands sjuksköterskeförbund ger vissa statistiska uppgifter och redogör för den organisatoriska utformningen av forskning och rehabilitering i Finland. Det påpekas att endast en liten del av epileptikerna har nytta av kirurgisk behandling. I Finland gör man cirka 30–40 operationer per år. Vävnads- och organtransplantation som nämns i medlemsförslaget har inte ens kommit igång i de nordiska länderna eller någon annanstans i världen och tillämpningsmöjligheterna i epilepsibehandlingen anses även teoretiskt sett marginella. Den medicinska behandlingen och både social och yrkesmässig rehabilitering är fortfarande de effektivaste sätten att hjälpa epileptiker. Vidare förordas en justering av utbildningsprogrammen så att de även ger kunskaper om möjligheter att sprida information till allmänheten för att förbättra epileptikernas situation. Stöd för det frivilliga arbetet i detta syfte framhålls också.

Norsk sykepleierforbund påpekar att en samnordisk insats skulle kunna ge större genomslagskraft för forskning och utveckling av bättre behandlingsformer och nya mediciner. Det påpekas att epilepsi är mycket utbredd bland psykiskt utvecklingsstörda. Det är därför viktigt att göra en utredning av orsaksförhållandena och medicineringen vad gäller denna eftersatta grupp.

Dansk Epilepsi Selskab ser mycket positivt på medlemsförslaget om nordiskt samarbete till nytta för epileptiker och bifogar en längre utredning om olika behandlingmetoder, både kirurgi och medicinering, varav framgår att man ser optimistiskt på möjligheterna att bota epilepsi med kirurgiska ingrepp. För kirurgisk behandling krävs expertis och dyrbar apparatur varför ett gemensamt nordiskt centrum skulle vara ekonomiskt fördelaktigt och även kunna fungera som central för kunskap och expertis och vidareutveckling av forskningen och metoderna. Det noteras att det svenska epilepsisällskapet föreslagit decentraliserad kirurgisk behandling vid de olika universitetssjukhusen. Selskapet anser att detta endast i vissa fall skulle vara lämpligt.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser det motiverat att tillsätta en samnordisk arbetsgrupp för att utreda både nuläget beträffande epilepsivården och ländernas särskilda behov. Arbetsgruppen skulle också kunna höra utomnordiska sakkunniga. Ministeriet konstaterar att det i Finland är ändamålsenligt att koncentrera den epilepsikirurgiska verksam-

19 – 10-0450 Nordiska rådet

heten till två eller tre centra. Antalet patienter med behov av operation är idag stort. Men när detta behov tillgodosätts kan behandlingen av nya fall ske vid två enheter — eller kanske vid en enda enhet. Vid sidan av kirurgin har också läkemedelsbehandlingen utvecklats vilket lett till att antalet platser för kroniker inom den slutna vården radikalt kunnat skäras ned.

Finlands stadsförbund anser att ökat nordiskt samarbete inom hälsovårdsområdet är nödvändigt i synnerhet i fråga om små sjukdomsgrupper och/eller då man behöver särskilt kunnande eller undersökning, som lönar sig att koncentrera t. ex. på en plats. Det är också möjligt att avtala om samnordisk arbetsfördelning i vården av sådana sjukdomar.

Finlands kommunförbund påpekar att det i alla de nordiska länderna pågår aktiviteter för att förbättra epilepsivården. Modern diagnostik och behandling av patienter med epilepsi kräver avancerad utrustning, vilket i sin tur förutsätter en koncentration av resurserna. Ett samlat vårdprogram samt ett utökat forsknings- och informationsutbyte skulle ge stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster.

Finlands svenska kommunförbund tillstyrker förslaget.

Epilepsiförbundet r. y., som ger en översikt över förekomsten av epilepsi i olika åldersgrupper, vårdorganisationen, akademiska discipliner och frivilligorganisationernas verksamhet i Finland anser att medlemsförslaget har en alltför pessimistisk ton. Alla nordiska länder har internationellt sett en förhållandevis hög nivå på diagnostik och vård av flertalet personer med epilepsi. Detta undanröjer naturligtvis inte behovet att göra den ännu bättre. Vidare måste konstateras att en del av befolkningen i varje land befinner sig i en svår situation t. ex. på grund av stora avstånd. Det finns all anledning att hoppas att medlemsförslaget leder till positiva resultat inom flera av epilepsins delområden. Varje nordiskt land har sina egna starka områden inom epilepsiforskning och -vård. Detta borde tillvaratas. Mycket betydelsefullt skulle vara stöd från Nordiska rådet för att öka möjligheterna till nationell finansiering och resursanskaffning. För att garantera kontinuerligt informationsutbyte borde ett uppföljningssystem skapas, så att alla nordiska länder kan dra nytta av varandras kunskaper och erfarenheter. I det avseendet skulle det vara befogat att ge en rekommendation om ett gemensamt vårdprogram och dess kontinuerliga uppdatering.

Epilepsiföreningen på Åland framhåller behovet av att vården garanteras på vårdtagarens eget språk och att möjligheterna till vård i annat nordiskt land undersöks.

Sundheds- og forsikringsministeriet på Island tillstyrker förslaget då nordiska analyser och samarbete på områden som detta alltid kommer Island till godo.

Statens senter for epilepsi i Norge och *Norsk epilepsiforbund* tillstyrker samarbete över landsgränserna och påpekar att ett informellt samarbete mellan epilepsiföreningarna redan förekommer, t. ex. i form av nordiska

epilepsikonferenser. Sentret efterlyser mera konkreta förslag vad gäller samarbetets form och innehåll än vad medlemsförslaget innehåller. Det finns många delområden inom epileptitologien där man kan dra nytta av samarbete, t. ex. utprovning av mediciner, kirurgi, körkortsregler och informationsmaterial som broschyrer och videofilmer. Även diagnostiska utredningar som kräver dyrbar utrustning bör centraliseras i ett så litet område som Skandinavien.

Neurokirurgiska kliniken, Regionsjukhuset i Umeå, och Sektionen för neurokirurgi, Svenska läkaresällskapet lämnar statistiska upplysningar om förekomsten av epilepsi och olika behandlingsformer och framhåller att undersökningar inför operation är tids- och resurskrävande och kräver avancerad utrustning och teknisk expertis. Internationella och svenska resultat visar att opererade patienter i 60% av fallen blir helt anfallsfria och ytterligare 25–30% avsevärt förbättrade. Livskvaliteten förbättras genom bättre funktioner som intelligens, minne, språkförmåga, självförtroende, fysisk aktivitet och socialt engagemang. Komplikationer i samband med kirurgi uppträder i 5–17%. Dödligheten är högst 4%. På sikt är dödligheten högre för dem som inte opereras. Förslag ges om inrättande av ett epilepsicenter av samma typ som finns i Montreal, Canada och i USA. Skapandet av ett epilepsicenter gemensamt för de nordiska länderna för utredning, intensiv medicinsk och högkvalitativ kirurgisk terapi och rehabilitering av patienter med epilepsi, skulle driva utvecklingen framåt. Epilepsicentret skulle även ha de bästa förutsättningarna att upplysa allmänheten och bryta den negativa bild man fortfarande har om epilepsisjukdomarna. Tillräckliga resurser skulle ställas till förfogande, så att ett fullständigt epileptologiskt team med nödvändiga resurser kunde skapas.

Svenska epileptikerförbundet tillstyrker de förslag som framförs i medlemsförslaget och dess två att-satser. Förbundet anser att ett genomförande med all sannolikhet kommer att öka såväl kompetens som kapacitet inom epilepsivården. Det är synnerligen angeläget, att en kraftsamling av sjukvårdsresurser kommer till stånd för utredning, medicinsk och kirurgisk behandling samt rehabilitering av personer med svårbehandlad epilepsi. Detta gäller framför allt barn men även vuxna med epilepsi, eftersom stora vinster i form av förbättrad livskvalitet för den sjuke och besparingar för samhället står att vinna vid en intensiv behandling av sjukdomen i ett tidigt skede. Förbundet har föreslagit inrättandet av ett epilepsicentrum i första hand vid ett av våra regionsjukhus. I enlighet med utländska förebilder skulle ett lag av specialister på epidemisjukdomarna knytas till detta centrum med behövlig om än dyrbar utrustning och teknisk assistans till sitt förfogande. Utformningen av ett sådant centrum har närmare utvecklats i en rapport med titeln "Epilepsikirurgi av i dag".

Eftersom dagens kunskaper om epilepsisjukdomarna är otillräckliga för en framgångsrik behandling av sjukdomarnas svårare former är det angeläget att forskningsresurser för såväl kliniska som experimentala studier

knys till ett epilepsicentrum vid ett svenskt regionsjukhus. Men den svenska epilepsisjukvården är splittrad. Detta gäller i ännu högre grad i ett nordiskt perspektiv. De befintliga vårdresurserna är ojämnt fördelade mellan länderna. Forsknings- och erfarenhetsutbyte sker sporadiskt. Förbundet anser liksom förslagsställarna att en gemensam kraftsamling av resurserna, ett samlat vårdprogram samt ett utökat forsknings- och informationsutbyte skulle ge stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster. Ökade möjligheter för enskilda att utnyttja vårdresurser över gränserna skulle också vara av värde.

2.2 Remissinstanser som tillstyrker förslaget med vissa reservationer

Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen i Danmark påpekar att behandlingsmöjligheterna stadigt utvecklas och att möjligheterna för t. ex. kirurgisk behandling har ökat under senare år. Sundhedsstyrelsen har därför tillsatt en expertgrupp för att utreda den framtida organisationen härav. Det är Sundhedsstyrelsens uppfattning att det för närvarande inte är ändamålsenligt att inrätta ett nordiskt program för epilepsibehandling. Skillnaderna i hälsovårdsväsendets organisation är alltför stora i de nordiska länderna och insatsen för att nå fram till en gemensam syn på dessa frågor torde vara större än utbytet. Styrelsen kan inte heller peka på några specialiserade behandlingsmetoder som skulle lämpa sig för en gemensam nordisk insats. Däremot anser styrelsen ett nordiskt samarbete viktigt vad gäller pågående kontakter inom området och forskningssamarbete för att utnyttja gemensamma resurser. Styrelsen stöder därför förslagets andra punkt.

Ålands landskapsstyrelse finner det ändamålsenligt att förutsättningarna för gemensam samnordisk epilepsivård och ett eventuellt samlat vårdprogram utreds men att ställning till anslående av resurser för forskning och informationsutbyte bör tas först då en sådan utredning föreligger.

2.3 Remissinstanser som huvudsakligen avstyrker medlemsförslaget

Socialministeriet i Danmark ansluter sig till yttrande från *Socialstyrelsen* som anser att det inte finns behov för särskilda åtgärder inom det sociala området för epileptiker. Det sociala systemet för hjälp till enskilda är i Danmark så uppbyggt att hjälpbehovet värderas utifrån den enskildes situation vad gäller bostad, hemhjälp, hjälpmedel, transport, förtidspension m. m. Härvid tas också hänsyn till det särskilda behov som uppstår vid epilepsi. Dock understryker socialstyrelsen att större kunskap om sjukdomen och dess yttringar hos allmänheten kan öka förståelsen för denna grups särskilda svårigheter och medverka till en normalisering av deras dagliga liv.

Kommunernes Landsforening i Danmark påpekar att behandlingen organisatoriskt är fördelad så att diagnostisering och behandling hör hemma under amts-kommunernas sjukhusväsen medan den sociala behandlingen

och rådgivningen hör till kommunernas social- och hälsovårdsförvaltningar. Den medicinska forskningen sker övervägande vid sjukhusens specialavdelningar. Föreningen påpekar att kirurgiska ingrepp endast företas i blygsam utsträckning i Danmark, då medicineringen blivit så effektiv att de flesta kan hållas symptomfria därmed.

Kommunernas skolläkare är uppmärksamma på förekomsten av epilepsi och nödvändigheten att diagnosticera den tidigt och skilja den från andra besvär. Slutligen påpekas att hänsyn vid en förstärkt insats mot epilepsi måste tas till flera målgrupper.

Amtsrådsföreningen och Københavns Magistrat, 2. Afdeling anser det viktigt med informationsutbyte mellan de nordiska länderna men att det är tveksamt om det är realistiskt att söka få till stånd en samnordisk epilepsibehandling och utarbeta ett samlat handlingsprogram. Detta bör bedömas av Sundhedsstyrelsen innan man tar ställning.

Finlands läkarförbund anser att de åtgärder som föreslås inte som sådana är behövliga, då vårdprogram för olika sjukdomar enligt förbundets uppfattning skall göras upp nationellt. Då det är fråga om krävande specialbehandling kan det i vissa fall vara motiverat att koncentrera verksamheten samnordiskt. Nuvarande nordiska förbindelser har redan gjort en sådan verksamhet möjlig. Epilepsikirurgi kan nämnas som exempel på en sådan verksamhetsform.

Den norske lægeforening ställer sig positiv till alla insatser för att förbättra situationen för kroniskt sjuka, men påpekar att det föreligger en rad behov på detta område. Föreningen har inte möjlighet att värdera insatser för epileptiker gentemot andra behov men anser det inte uteslutet att andra grupper kan ha lika otillfredställda behov. Föreningen anser det därför lämpligast att ta upp hela problemkomplexet kroniska sjukdomar och att därefter söka företa en prioritering mellan de mest påträngande behoven.

Socialstyrelsen i Sverige anser att ett gemensamt nordiskt vårdprogram för epilepsi för närvarande inte är aktuellt och att det, mot bakgrund av att en svensk epilepsiutredning pågår, inte är motiverat att särskilt utreda förutsättningarna för en gemensam epilepsivård. I avvaktan på pågående utredningars slutförande finns det för svenskt vidkommande inget underlag för ett samnordiskt initiativ. Enligt socialstyrelsens uppfattning saknas för närvarande förutsättningar för ett gemensamt nordiskt vårdprogram. En välfungerande epilepsivård måste planeras utifrån de faktiska förutsättningar som råder i respektive land. Socialstyrelsen anser därför att det för närvarande inte är motiverat med en epilepsiutredning utöver de nu pågående. Styrelsen pekar dock på att det finns ett starkt intresse för nordiskt samarbete kring samhällsviktiga frågor. De olika ländernas epilepsisällskap samarbetar i International League Against Epilepsy. Ett viktigt forum för internordiskt vetenskapligt utbyte är de regelbundet återkommande Skandinaviska epilepsikongresserna. Den senaste epilepsi-

kongressen 1989 samlade cirka 500 deltagare och socialstyrelsen deltog som delfinansiär.

Landstingsförbundet påpekar att det inom socialstyrelsen pågår en utredning av epilepsivården i ett vidare perspektiv och att på grundval härav kommer omfattningen av erforderliga medicinska åtgärder att anges. Detta material föreligger först nästa år och får utvisa om en viss del av vården är av så högspecialiserad karaktär att ett land är för litet eller om det av andra skäl finns anledning att överväga ett nordiskt samarbete.

Svenska läkaresällskapet anser att man bör avvakta med de föreslagna samnordiska insatserna rörande epilepsi tills resultatet av pågående utredning om epilepsivård föreligger.

Sålunda har socialstyrelsen tillsatt en bred utredning för att avge yttrande under 1991 om åtgärder för att bredda och förstärka epilepsivården. Det vore olyckligt att föregripa detta genom att gå in i en ny utredning om gemensam samnordisk epilepsivård. Ett nordiskt centrum för avancerad epilepsivård skulle kunna leda till uttunning av de nationella resurserna i en situation då basen och inte toppen behöver förstärkas. Det finns möjligheter att skicka patienter mellan de nordiska länderna då olika typer av specialåtgärder är medicinskt indicerade.

Läkaresällskapet erinrar dock om att forskningssamarbete i många år förekommit mellan de nordiska länderna, bl. a. manifesterat genom skandinaviska epilepsikongresser, senast 1989. Därutöver finns ett stort antal europeiska och andra internationella kongresser, där forskningsrön presenteras och kontakter knyts. Detta samarbete behöver intensifieras och tillföras resurser. Ett initiativ från Nordiska rådet för att bereda yngre forskare möjlighet att vistas vid utländska universitet där högklassig epilepsiforskning bedrivs skulle därför vara värdefullt. I förslaget tangeras problemet med barn som sannolikt inte kan hjälpas till anfallsfrihet vare sig med medicinering eller kirurgiska ingrepp. Dessa är ofta flerhandikappade med såväl förståndshandikapp som rörelsehinder. Habilitering av dessa barn liksom rehabilitering av opererade patienter måste prioriteras i ett kommande utvecklingsarbete. Läkaresällskapet föreslår att även frågan om gemensamma nordiska forskningsresurser upptas i ett senare skede.

3. Utskottet

Utskottet noterar att huvuddelen av remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget. De som är tveksamma pekar på olikheter i organisationen av epilepsibehandling mellan länderna och att ett omfattande erfarenhetsutbyte redan pågår. Det råder dock enighet om att epilepsi är ett svårt handikapp och att åtgärder grundade på de framsteg som gjorts under senare år är välmotiverade. Utskottet noterar, att epileptiska anfall kan beskrivas som snabbt insättande och återkommande förändringar i medvetandet, mentala funktioner och beteende med eller utan kramper. De

anses återspegla periodiska, sjukliga urladdningar i nervceller i hjärnan. I fall där man behandlat epilepsi genom att operativt avlägsna hjärnvävnad har man (enligt en 1988 publicerad undersökning "Epilepsikirurgi av idag") i den bortopererade hjärnvävnaden kunnat påvisa förändringar som tumörer, ärrbildning, missbildningar av nervceller eller kärl samt hjärninflammation. Man har även studerat förekomster av signalsubstanter i epileptisk hjärnvävnad och bl. a. funnit förhöjda värden av retande aminosyror.

Svårighetsgraden av sjukdomen varierar hos olika individer men är alltid en psykisk och social belastning och är i svåra fall förenad med neurologiska handikapp som cerebral pares och talsvårigheter. Mer allmänna problem är medicinbiverkningar, skador av anfall, vid skolgång, utbildning, depression, ångest, sexuell dysfunktion, problem i hemmet och på arbetsplats, arbetslöshet, problem med körkort, självmord m. m.

Som framhålls av förslagsställarna kan större delen av dem som drabbas av epilepsi bli helt eller delvis anfallsfria genom medicinering. Numera finns möjlighet för kirurgisk behandling för att bota – genom att avlägsna skadad hjärnvävnad – eller åtminstone lindra anfällen. Högkvalitativ epilepsikirurgi bedrivs vid särskilda epilepsicentra i Paris, Montreal, Los Angeles och Seattle. Mot bakgrund härav förordar några remissinstanser inrättande av i första hand nationellt epilepsicentrum med uppgift att diagnostisera, behandla och rehabilitera patienter med svår epilepsi och med tillgång till forskningssamarbete med experimentella medicinska och tekniska institutioner för nödvändig utveckling inom fältet. Ett epilepsicentrum skulle sysselsätta ett stort antal specialister som barnneurolog, neurolog, neurokirurger, klinisk neurofysiolog, neuropsykolog, neuropsykiater, neuroradiolog, neuropatolog, neurofarmakolog, social kurator, yrkesvägledare, familjeterapeut, särskilt skolade EEG-assistenten, sjuksköterskor, dataingenjör och tekniker.

Som framgår av ovanstående är diagnostik, behandling och rehabilitering av epileptiker en omfattande och komplicerad uppgift som ställer krav på avancerade resurser och utrustning samt tvärfacklighet. Detta gör att det ligger nära till hands att anta att stora vinster skulle kunna göras genom nordisk samverkan, i synnerhet som stora framsteg gjorts utanför Norden under senare år. I medlemsförslaget förordas följaktligen en gemensam kraftsamling av resurserna, ett samlat vårdprogram samt ett utökat forsknings- och informationsutbyte, som skulle ge stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster. Utskottet vill instämma häri, men vill framhålla att detta ej får leda till att de nationella resurserna försämrats. Målet för en nordisk kraftsamling bör vara att utnyttja de framsteg som dokumenterats framförallt utomlands. Insatserna kan t. ex. gälla förbättrade möjligheter för diagnostik och inrättande av tvärfackliga behandlingsteam. Även forskning om läkemedel, utbildning av neurologer och epilepsikirurgi bör byggas ut. Utskottet instämmer i förslagsställarnas

bedömning att det genom en förbättrad epilepsivård står stora mänskliga värden att vinna. En ökad forskning och kartläggning av existerande möjligheter kan enligt utskottets uppfattning ge underlag för att bedöma förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete och en framtida samnordisk uppbyggnad av insatserna på detta område.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stimulera till ökad nordisk forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt för information och upplysning till allmänheten om epilepsi

att utreda förutsättningarna för en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram

Snekkersten den 14 november 1990

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Mats Nyby (SDP)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om samnordiska insatser för personer med epilepsi

(Väckt av Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Ulla Johansson, Grethe Lundblad och Mats Nyby)

Epilepsivården i de nordiska länderna är av skiftande kvalitet och omfattning. Även inom länderna finns stora variationer.

I Sverige finns ca 100 000 personer med epilepsi av varierande grad, dvs. 1 av 100 har sjukdomen. Av dessa är en tredjedel barn. Antalet nytillkomna sjuka beräknas öka med ca 4 000 per år. I Norge finns ca 25 000 personer med epilepsi och antal nytillkomna sjukfall är lågt räknat ca 1 000 per år. Därmed ligger epilepsi på tredje plats bland våra vanligaste folksjukdomar.

Epilepsi är en tillfällig störning i hjärnans funktioner som kan uppstå t. ex. genom störd ämnesomsättning i hjärnan till följd av t. ex. förlossningsskada, slag mot huvudet, trafikolycka m. m. Epilepsi tros också i vissa fall kunna vara genetiskt betingad. Sjukdomen utmärks särskilt av ett dramatiskt förlopp och av isolering. Själva funktionsförändringarna i hjärnan kan förutom psykiska problem också ge kroppsliga handikapp med anpassningssvårigheter, ångest och otrygghet till följd. Till detta kommer psykosociala och pedagogiska problem. Sjukdomen, som ofta visar sig i barndomen eller tonåren, drabbar olika hårt de sjuka. Av dessa har ungefär 1/3 sällan eller aldrig haft anfall, 1/3 har anfall 1–12 ggr/år och 1/3 har oftare förekommande anfall.

Cirka 4/5 av personer med epilepsi blir helt eller delvis anfallsfria genom medicinering. För återstoden finns numera möjligheten operation, med resultat att ca 60 % blir helt återställda och ca 20 % blir bättre med färre anfall. Särskilt för barn och unga ger operation goda möjligheter till bättring. Hos barn varierar resultaten mellan 30 och 85 % anfallsfria och därutöver avsevärd förbättring i ca 20 % av fallen. Ju yngre patienten är, ju bättre ser prognosen för tillfrisknande ut.

Det stora flertalet personer med epilepsi lever ett normalt liv med familj och arbete, dock har mer än hälften dålig anfallskontroll. Man lever också med ständig medicinering, vars biverkningar i form av värk, tandlossning försämrat minne och koncentrationssvårigheter, trötthet m. m. inte kunnat elimineras. Personer med epilepsi vågar ofta inte blanda sig med omgivningen, som ofta reagerar med rädsla och skepsis. För många gäller

dessutom svårigheter i både privatliv och arbetsliv med oro och osäkerhet inför framtiden. Ungdomarna har här en särskilt utsatt situation.

Resurserna för diagnostik, vård och rehabilitering är, på många håll i de nordiska länderna, dåligt utbyggda.

I *Sverige* saknas tillräckliga kirurgiresurser. För närvarande genomförs t. ex. endast ett 50-tal operationer per år, medan behovet är drygt 3000.

Vid Lunds tekniska och naturvetenskapliga högskola har inrättats ett protonmikroskop, vilket ger förbättrade möjligheter till epilepsistudier. Samarbete har också inletts med motsvarande institutioner i Köpenhamn och i Tibilis, Georgien. Ett dansk-svenskt forskningsprojekt undersöker vidare möjligheten att, utöver nuvarande operationsvägar, behandla epilepsi med transplantation.

Epilepsikirurgin och den framtida epilepsivården utreds för närvarande inom en beredning tillsatt av den svenska hälso- och sjukvårdsdelegationen.

Starka krav har under de senaste åren rests om inrättande av ett särskilt epilepsicentrum i Sverige.

I *Norge*, finns en specialistinstitution i epilepsivård, Statens senter for epilepsi, Sandvika. Sentret mottar från hela Norge komplicerade fall av anfall av epileptisk natur (barn och vuxna) och utför integrerad, tvärfacklig diagnostik samt utredning och behandling både av anfällen och de medicinska och psykosociala problem som följer av sjukdomen och dess grund. Behandlingen kan omfatta miljö- och familjeterapi, skolgång m. m. Vidare erbjuds poliklinisk och laboratoriemässig service samt för- och eftervård.

I *Danmark* har satsats på decentraliserad verksamhet. I *Finland* har arbete pågått sedan tjugo år tillbaka till förmån för personer med epilepsi.

Förstärkta insatser är nödvändiga inom den ännu relativt okända epilepsivården. De senaste åren har utmärkts av tekniska framsteg, nya läkemedel, bättre anfallskontroll och höjd livskvalitet. En kraftsamling bör göras för att ta vara på de framsteg som dokumenterats framförallt utomlands. Insatserna kan t. ex. gälla förbättrade möjligheter för diagnostik och inrättande av tvärfackliga behandlingsteam bestående av läkare, sjuksköterskor, psykologer och kuratorer. Även forskning om läkemedel, utbildning av neurologer och epilepsikirurgi bör byggas ut. Speciellt för de unga skulle utökad operationskapacitet betyda befrielse från handikapp och likvärdiga villkor med övriga samhällsmedlemmar.

Särskild vikt bör också läggas vid den psyko-sociala sidan såsom information och upplysning till allmänheten om denna sjukdom, omgiven av myter och tabun, för att därigenom förbättra bemötandet av personer med epilepsi, inte minst inom sjukvården. Vidare bör övervägas om inte hårt drabbade personer bör ges ökade möjligheter till förflyttning, eventuellt inom ramen för färdtjänst och motsvarande. Detsamma kan gälla olika tekniska hjälpmedel t. ex. trygga larmssystem.

Genom en förbättrad epilepsivård står stora mänskliga värden att vinna. Vissa framsteg inom epilepsiforskningen har dessutom återverkningar även inom behandlingen av för tidigt åldrande. Besparingarna för samhället genom att effekterna av en livsvarig krampsjukdom kan reduceras, skall inte förringas.

I alla de nordiska länderna pågår aktiviteter för att söka förbättra epilepsivården. Vi har mycket att lära av varandra och visst samarbete har redan etablerats över gränserna. Modern diagnostik och behandling av patienter med epilepsi kräver avancerad utrustning, vilket i sin tur förutsätter koncentration av resurserna. En gemensam kraftsamling av resurserna, ett samlat vårdprogram samt ett utökat forsknings- och informationsutbyte skulle ge stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utreda förutsättningarna för en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram
2. att anslå erforderliga resurser för ökad forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt för information och upplysning till allmänheten.

Stockholm den 16 februari 1990

Lena Öhrsvik (s)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Ulla Johansson (s)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (SDP)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder för att uppnå effektivare el-användning i hushållen

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg m. fl., se s. 595)

(Remissyttranden, se supplement)

Medlemsförslaget er stillet af Miljøpartiet De Grønne og henvist til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet forslaget på mødet 18. – 20. juni samt på mødet den 12. november 1990 og besluttet at afgive følgende betænkning.

1. Medlemsforlaget

Forslagsstillerne finder, at der er et stort ikke-udnyttet potentiale for el-besparelser i husholdningerne i de nordiske lande. Samtidig henviser man til de store fordele af miljømæssig og samfundsøkonomisk karakter, som følger af besparelser bl. a. som følge af, at behovet for nyanlæg til el-produktion bortfalder eller udsættes.

Det foreslås på denne baggrund, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

- at indføre fælles nordiske målemetoder for husholdningsudrustnings el-effektivitet,
- at indføre obligatorisk konsumentinformation på alle el-apparater,
- at indføre fælles normer for højst tilladte el-forbrug, i begyndelsen for de mest almindelige husholdningsapparater,
- at indføre el-tarifsystemer, som belønner energibesparelser,
- at indføre el-regninger med letlæst information om el-forbrug og sparemuligheder i lighed med de, som forsøgsvis anvendes i Finland og Norge,
- at give forbrugerne rabatter på de mindst energiforbrugende apparater samt
- at starte et samnordisk projekt for at samordne nordiske foranstaltninger for at opnå mere effektiv el-anvendelse inden for forskellige sektorer til en begyndelse i husholdningssektoren.

2. Remiss

Forslaget har været på remiss til nordiske og nationale myndigheder og organisationer, som arbejder på energiområdet. Remissen er sket fælles for dette forslag og forslagene *A 918/e* om et fælles el-højspændingsnet og *A 919/e* om fælles nordisk energipolitik.

Flere remissinstanser har afgivet ét fælles svar på de tre forslag. I det følgende er gengivet et uddrag af synspunkter, som er specielt relevante for dette forslag.

2.1 Nordiske remissinstanser

Nordisk Embedsmandskomiteé for energispørgsmål (EK-Energi) har vurderet forslaget i relation til det arbejde, som for tiden er igang i Nordisk Ministerråds regie. Man giver endvidere et skøn over, hvad det vil koste over det nordiske budget at gennemføre forslaget samt information om status for behandlingen af tilsvarende spørgsmål i EF og i EES-forhandlingerne.

Det fremgår, at der arbejdes nordisk med 6 ud af 7 af forslagets enkelte dele. Det eneste, som ikke er under overvejelse, er rabatordninger til forbrugere, som køber mindre energiforbrugende apparater.

EG-Energi vurderer alligevel, at forslaget vil kunne medføre udgifter på ca 1 mill. til yderligere projektsamarbejde.

Nordel finder, at der er god grund til at forvente, at allerede igangsatte aktiviteter i bestående organer og i branchen vedrørende effektiv energianvendelse i husholdningerne vil blive forstærket i tiden fremover. *Nordel* mener ikke, at der er behov for nogen særlig samordning af aktiviteterne.

Foreningerne Nordens Forbund har ikke svaret.

2.2 Danske remissinstanser

Energiministeriet anfører, at medlemsforslaget stort set ligger på linie med de foranstaltninger, som er omfattet af den danske regerings energihandlingsplan "Energi 2000" fra april 1990, og at den danske indsats for at indføre normer for energiudstyr skal ses i sammenhæng med EF-kommisionens initiativer på området.

Der er *ikke* modtaget svar fra følgende danske remissinstanser: *Foreningen Norden*.

2.3 Finske og ålandske remissinstanser

Handels- og industriministeriet, energiavdelingen udtaler, at standarder og normer for el-apparater bør fastlægges internationalt, men at Nordisk Ministerråd efter behov kan udrede harmoniserede nordiske standarder i denne sammenhæng.

Man finder videre at det, med tanke på den europæiske integrationsudvikling, ikke er hensigtsmæssigt med obligatorisk deklaration af el-apparaters energiforbrug. Der henvises bl. a. til en allerede eksisterende aftale om

frivillig mærkning og til problemer med kontrol og udvikling af pålidelige målemetoder.

Normer for det højst tilladte el-forbrug i husholdningsapparater finder ministeriet vil kunne få uheldige bivirkninger, fordi det nordiske marked er relativt lille internationalt. Man finder videre, at hele produktets livscyklus bør inddrages i vurderingen, samt at udviklingen mod mere energi-effektive apparater er lovende. Der er derfor ikke behov for sådanne reguleringer.

Ministeriet finder ikke, at det med den nuværende el-forsyningsstruktur i Finland er muligt at indføre et fælles system for el-tariffer. Man støtter ej heller ideen om at indføre en fælles faktureringspraksis, men deltager gerne i fællesnordiske undersøgelser o. lign. om virkningerne af information og feed-back på husholdningernes el-forbrug.

Ministeriet er modstander af at udvide den gældende rabatpraksis til også at omfatte husholdningsapparater og finder, at det er vigtigere med information til forbrugerne.

Ministeriet finder generelt, at der ikke er behov for det foreslåede, og at informationsudveksling og koordinering af det nordiske samarbejde bl. a. på området energibesparelser i husholdningerne kan ske inden for det samarbejde, som allerede er etableret i Nordisk Ministerråd.

Miljöministeriet udtaler, at forslaget dels er for énsporet, dels for detaljeret til at hensigtsmæssigheden kan bedømmes uden yderligere udredninger. Man finder videre, at regulerings- og besparelsesbehovet ligger delvis på andre faktorer end de foreslåede.

Miljöministeriet kan dog tilslutte sig, at der foretages en fælles nordisk udredning om mulighederne for forbedring af effektiviteten af energiproduktion og -forbrug samt af mulighederne for at opmuntre husholdningerne til at spare energi. Ministeriet henviser her bl. a. til, at der synes at være en klar konflikt mellem befolkningens positive miljøholdninger og deres adfærd som forbrugere. Udredningsarbejdet bør kunne ske inden for de eksisterende rammer i Nordisk Ministerråd.

Ålands landskapsstyrelse (efter høring af Elförsörjningsdelegationen) finder det urealistisk og i modstrid med EF-tilpasningen at indføre fælles prissætning på el i Norden. Derimod støtter man information om effektiv el-anvendelse.

2.4 Islandske remissinstanser

Statens Energistyrelse støtter forslagene om fælles målemetoder for el-effektivitet, forbrugerinformation om el-apparater samt forslaget om mere informative el-regninger.

Energistyrelsen finder det ikke hensigtsmæssigt at indføre maksimalnormer for el-forbrug i husholdningsapparater.

Man finder således, at el-priserne er det mest effektive styringsmiddel, og at det bør tilstræbes at "internationalisere" alle omkostningerne ved el-produktion og el-forbrug i el-priserne, f. eks. de fulde miljøomkostninger.

Indføres dette "totalomkostningsprincip" er det ikke nødvendigt at indføre særlige el-tarifsystemer, som fremmer besparelser, ligesom forslaget om rabatter bliver overflødig.

Endelig finder energistyrelsen, at det eksisterende nordiske samarbejde i Nordisk Ministerråd bør kunne tage vare på den foreslåede udredning og koordineringen af arbejdet med at fremme effektivere el-anvendelse.

2.5 Norske remissinstanser

Olie- og energidepartementet henviser til, at den norske regerings bestræbelser går ud på at skabe et effektivt kraftmarked, hvor priserne på kraft afspejler de virkelige omkostninger ved produktion og overføring af kraft. Kraftpriserne vil derved komme til at indeholde de rigtige og nødvendige incitamenter til effektivisering både i produktionsleddet og hos forbrugerne.

Departementet mener, at disse økonomiske styringsmidler generelt er mere effektive end styring via normer og standarder. Spørgsmålet om rabatter vurderes ikke som interessant.

Departementet støtter medlemsforslagets idé om et nordisk projekt for at samordne foranstaltninger for mere effektiv el-anvendelse i husholdningerne og foreslår, at dette gøres om til et program og suppleres med opvarmningssiden. Programmet bør styres af Nordisk Ministerråds energioptimeringsgruppe.

2.6 Svenske remissinstanser

Statens energiverk stiller sig positivt til forslaget, idet man fremhæver, at et velfungerende marked for energi er en grundlæggende forudsætning for effektiv ressourceanvendelse.

Verket finder, at samarbejdet i første omgang bør drives i projektform, men afviser ikke at senere vurdere et mere formelt samarbejdsorgan, f. eks. i form af et nordisk el-anvendelsesråd.

Vattenfall oplyser, at alle punkterne i forslaget (foruden punkt 3 om maksimalnormer for el-forbrug) er under bearbejdning i Sverige og i det europæiske samarbejde. Man anser det ikke nødvendigt med nogen speciel samordning i Norden og betoner, at foranstaltninger vedrørende husholdning med el bør ske på basis af frivillighed, sunde økonomiske principper og markeds kræfterne.

Svenska kraftverksföreningen er enig med forslagsstillerne i behovet for effektivere energianvendelse, men peger på, at dette ikke alene bør opfattes som effektivere el-anvendelse. Man peger på, at en samlet mere effektiv energianvendelse godt kan resultere i øget el-forbrug.

Man finder det betydningsfuldt, at arbejdet med effektivisering af energianvendelsen i alle sektorer samordnes nordisk, og at der oprettes en database til hjælp for dette.

Videre støtter man udarbejdelse af nordiske målemetoder for hushold-

ningsapparaters el-effektivitet, ligesom man er positiv til forslaget om el-deklarationer for apparater. Internationale erfaringer bør udnyttes i dette arbejde.

Man støtter ikke forslaget om normer for højst tilladte el-forbrug, idet man finder det mere hensigtsmæssigt at lade deklarationer og el-priser sørge for, at de mest el-forbrugende apparater efterhånden udgår af markedet.

Endelig finder kraftverksforeningen ikke, at spørgsmålet om el-tariffer eller udformning af el-regninger er spørgsmål, som henhører under Nordisk Råd. Man henviser her til, at et udviklingsarbejde allerede er igang i brancheregiet, og at brancherne også samarbejder nordisk.

Svenska elverksforeningen støtter et nordisk projekt med henblik på at formulere mål og opgaver for fremtidigt nordisk samarbejde vedrørende effektivere el-anvendelse samt erfaringsudveksling og udarbejdelse af forslag til fælles nordiske foranstaltninger. Man støtter ligeledes forslaget om at udarbejde fælles nordiske målemetoder for el-effektivitet for udvalgte apparater og fælles information til forbrugerne.

Elverksforeningen stiller sig tvivlende til maksimumsnormer for el-forbrug, idet man finder, at erfaringerne i USA taler imod en sådan ordning. Man mener videre ikke, at el-tariffer eller rabatsystemer er spørgsmål, som bør behandles af Nordisk Råd.

Foreningen mener ikke, at der er behov for at udnytte Nordisk Råd til opgaver omkring udveksling af information og erfaringer på de foreslåede områder. Det kan foreningen selv klare via sine søsterorganisationer.

Statens naturvårdsverk støtter forslaget med den reservation, at forbrugerinformation og normer også bør tage hensyn til øvrige tænkbare miljøproblemer (f. eks. CFC-indhold, tungmetaller, opløsningsmidler).

Naturvårdsverket peger endvidere på det ønskelige i at opnå størst mulig energieffektivisering samt på at forskellige studier har påvist et betydeligt teknisk potentiale for sænkning af el-forbruget. Verket kan dog ikke udtale sig om hvorvidt forslaget er en effektiv vej til sænkning af el-forbruget.

Konsumentverket peger på at el-forbruget i husholdningerne faktisk er reduceret gennem de senere år, men at el-forbruget i andre sektorer til gengæld er øget. Efter verkets opfattelse er det tilbageværende besparelspotentiale i husholdningerne ca 10%. Udnyttelsen af dette potentiale åskyndes af allerede igangsatte nordiske projekter, og der findes derfor ringe udsigt til at nå længere med et særligt nordisk projekt for el-anvendelse i husholdningerne.

Konsumentverket peger endvidere på, at prøvningsmetoder og normer for el-forbrug bør udvikles og gennemføres internationalt og ikke ensidigt i Sverige eller i Norden. Man finder dog, at en frivillig nordisk positiv miljømærkning kan anvendes i afventen af en europæisk løsning.

3. Udvalgets synspunkter

Udvalget finder bl. a. på baggrund af de modtagne remissvar, at forslaget er formuleret på et detaljeringsniveau, som gør det mindre velegnet for Nordisk Råds påvirkning af de nordiske landes indsats på området.

Der synes endvidere at være en lang række tekniske problemer og problemer i sammenhæng med internationale aftaler og normer, ikke mindst i relation til EF-tilpasningerne, knyttet til forslagens enkelte punkter.

Udvalget konstaterer en generel enighed hos remissinstanserne om det ønskelige i øget satsning på energibesparelser og effektivere udnyttelse af energien i både produktionsleddet og hos forbrugerne. Det synes yderligere at være en udbredt opfattelse, at effektiviseringen bør gælde hele energisystemet og ikke kun el-energien.

Dette er også det politiske udgangspunkt for ministerrådets arbejde med energiproblemerne, og såvel Økonomisk Udvalg som Nordisk Råd har tidligere støttet dette bl. a. i forbindelse med bedømmelsen af ministerrådsforslaget om nyt energipolitisk arbejdsprogram.

Ministerrådet har som følge af dette arbejdsprogram igangsat en række aktiviteter på området, ligesom der angiveligt findes et udbredt direkte myndighedssamarbejde og samarbejde mellem involverede brancher.

Udvalget finder, at dette arbejde kan have behov for generel støtte og vil derfor anbefale Nordisk Råd at vedtage en mere generelt formuleret rekommandation om energibesparelser og effektivere energianvendelse.

Udvalget finder på baggrund af oplysningerne fra ministerrådet, at finansieringen af arbejdet med gennemførelsen af en sådan rekommandation bør kunne finde plads inden for rammerne af energisektorens budget.

Udvalget forudsætter, at de nordiske foranstaltninger afstemmes med tilsvarende foranstaltninger i EF-EFTA samarbejdet, således at der i videst muligt omfang etableres fælles europæiske løsninger.

4. Udvalgets indstilling

På denne baggrund indstiller Økonomisk Udvalg, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation i anledning af medlemsforslag A 913/e:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

at gennemføre samordnede nordiske foranstaltninger til fremme af effektivere anvendelse af el og anden energi i husholdningerne,

at afstemme med og i videst muligt omfang gennemføre disse foranstaltninger som fælles europæiske foranstaltninger.

Snekkersten, den 12. november 1990

John Alvheim (FrP)

Claes Andersson (Vas.)

Gustav Björkstrand (SFP)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Emil Johansen (Si)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Yvonne Sandberg-Friis (s)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Lars Ulander (s)

Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Medlemsförslag

om gemensamma nordiska åtgärder för att uppnå effektivare el-användning i hushållen

(Väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Anneli Jäätteenmäki)

Vi anser att det finns ett behov av ett gemensamt nordiskt agerande för effektivisering av el-utrustning, att det bör börja inom hushållssektorn och bl. a. innehålla följande åtgärder:

1. Inför gemensamma nordiska mätmetoder för hushållsapparaters el-effektivitet och börja tillämpa dem.
2. Inför obligatorisk konsumentinformation på alla el-apparater.
3. Inför gemensamma normer för högsta tillåtna el-förbrukning för de vanligaste typerna av hushållsapparater och försäljningsförbud för apparater med alltför låg el-effektivitet.
4. Inför el-tariffsystem som belönar sparande.
5. Inför el-räkningar med lättläst information om el-förbrukning och sparmöjligheter. Försök med detta pågår i Finland och Norge.
6. Ge konsumenterna rabatter på de energisnålaste hushållsapparaterna.
7. Starta ett samnordiskt projekt för att samordna nordiska åtgärder för att uppnå effektivare el-användning inom olika sektorer med början i hushållssektorn.

Stort behov av effektivare energianvändning

De nordiska länderna bör bredda och fördjupa sitt samarbete på energiområdet för att främja en uthållig ekonomisk, ekologisk och social utveckling. Det är viktigt att alla hushåll med energi och använder den så effektivt som möjligt, inte minst el-energi. Det kostar mycket att bygga nya anläggningar för att generera el-ström och för att förstärka ledningsnätet, ofta mer än vad det kostar att i stället *spara* motsvarande energi med hjälp av effektivare användning av el-energi.

Därtill kommer miljöaspekterna. Nästan all energiproduktion har olika miljömässiga nackdelar, t. ex. koldioxidutsläpp som medverkar till växthuseffekten, andra utsläpp som skadar ozonskiktet och försurar mark och vatten samt skapande av radioaktivt avfall osv.

Effektivare energianvändning lönar sig och ger exportmöjligheter

För att trygga energiförsörjningen krävs ofta beslut om investeringar antingen för att öka energitillförseln eller för att förbättra effektiviteten i

energianvändningen. Investeringar i ökad effektivitet kommer därvid i praktiken mycket ofta att löna sig bäst om det råder fri och hederlig konkurrens på lika villkor på marknaden. Detta gäller i hög grad även för hushållssektorn.

En gemensam nordisk satsning på effektiv el-användning kommer att spara stora pengar både för samhället och för el-förbrukarna och samtidigt ge nordisk industri en intressant hemmamarknad för el-effektiv utrustning. Exportmöjligheterna kommer också att visa sig vara mycket goda — krav på effektivare el-användning kommer i allt fler länder med ökande miljöproblem och energikostnader.

Hushållen måste uppmuntras att satsa på effektivare el-användning

Det behövs ett gemensamt nordiskt agerande för att effektivisering av el-användningen i bostäder skall ge snabba resultat:

1. Man bör enas om gemensamma nordiska mätmetoder för el-effektiv hushållsutrustning och tillämpa dem för de vanligaste typerna av hushållsapparater: kylskåp, frysskåp, tvättmaskiner och torkutrustning. Mätmetoderna bör ge resultat som är typiska för el-förbrukningen vid normalt bruk. Det gäller bara att välja någon av de olika metoder som redan används på flera håll och har givit goda erfarenheter.
2. Obligatorisk konsumentinformation bör införas på alla el-apparater. I USA tillämpas ett motsvarande system med "labelling", se nedan.
3. Normer bör också införas för högsta tillåtna el-förbrukning för de vanligaste typerna av hushållsapparater, gärna med utnyttjande av erfarenheterna av den amerikanska modellen med bl. a. försäljningsförbud för el-apparater med alltför låg el-effektivitet. Se utförligare information nedan.
4. Tariffsystem som belönar sparande bör införas, t. ex. liknande de två- eller treprismetoder som redan används med goda resultat, bl. a. i vissa amerikanska delstater.
5. Konsumenterna bör med rabatter uppmuntras att köpa de energisnålaste apparaterna, t. ex. på det sätt som beskrivs nedan.
6. Konsumenterna måste på ett pedagogiskt sätt informeras om olika möjligheter att använda el effektivare i sina bostäder och uppmuntras att satsa på el-effektiv utrustning. Bland annat bör el-räkningarna utformas så att de ger lättläst information om el-förbrukning och sparmöjligheter, se nedan. Försök pågår redan i Norge och Finland.

Det behövs också en samordning för att genomföra dessa åtgärder. Nedan föreslår vi ett samnordiskt projekt för detta.

Obligatorisk konsumentinformation

I USA tillämpas obligatorisk "labelling": en tydlig, lättfattlig pappskylt måste sitta fullt synlig på framsidan av varje exemplar av alla vanliga typer av el-apparater som skall säljas för hushållsbruk. Skylten skall informera

om den aktuella modellens el-förbrukning och driftkostnad per år vid normal användning i jämförelse med den el-effektiva modellen som finns på marknaden, omräknad till samma nyttiga kapacitet (t. ex. liter i kyl- och frys). Även kapitalkostnaden bör anges, med uppgivet riktpreis, normal livslängd, skatt och låneränta.

Normer för högsta tillåtna el-förbrukning

I USA har tillverkarna och miljöorganisationerna direkt mellan sig förhandlat fram normer för el-förbrukning för de vanligaste typerna av hushållsapparater, samt försäljningsförbud för el-apparater vars el-förbrukning överstiger den mest energieffektiva modellens med mer än ett visst procenttal.

Kongressen gjort lag av detta avtal! Detta har i kombination med den obligatoriska konsumentinformationen medfört att företagen har satsat mer på att ta fram el-effektiva hushållsapparater.

Ett liknande avtal om gemensamma nordiska normer skulle ge goda resultat dels i form av effektivare el-användning, minskad el-förbrukning och el-förbrukningskostnader för hushållen, dels för utvecklingen av el-effektiva och konkurrenskraftiga hushållsapparater i Norden, med goda exportmöjligheter till andra länder som redan har eller kommer att få höga el-priser för hushållen.

Belöna dem som väljer och säljer el-effektiva lösningar

Det finns många goda erfarenheter av system som innebär att de köpare som väljer el-effektiva lösningar får en viss rabatt. Den betalas av el-leverantören som ju tjänar på att slippa bygga nya dyra kraftverk och kraftledningar.

Även de distributörer och affärer som medverkar kan "belönas" när de säljer de energisnålaste apparaterna. De kunder som lämnar sin gamla apparat till affären för skrotning och de affärer som medverkar till detta bör belönas extra.

Likaså kan de tillverkare som gör de mest energieffektiva utrustningarna i sitt slag få en effektivitetsbonus, gärna knuten till den energibesparing som blir följden.

Statliga verk och företag bör vara föregångare genom att satsa på den mest energieffektiva utrustning som finns tillgänglig.

Det behövs aktuell och pedagogisk information som hjälper kraftbolag, el-distributörer och el-förbrukare samt tillverkare, distributörer och försäljare av el-utrustning att bli mer medvetna om vad och hur de kan göra för att sänka energiförbrukningen och vad de kan tjäna på det.

El-räkningarna bör innehålla lättläst information om el-förbrukningen och vad den kostar, hur den har ändrats under de senaste åren och vart man kan vända sig om man vill ha information om hur man kan spara och

använda el effektivare. Detta tillämpas med goda resultat på många håll i USA. Försök pågår redan i Norge och Finland med stöd av Nordiska rådet.

Nordiska rådet bör medverka till att starta ett gemensamt nordiskt projekt för effektivare el-användning

Det behövs ett nära nordiskt samarbete för att med kraft kunna planera och genomföra åtgärder för effektivare el-användning. Nordiska rådet bör därför ta initiativ till och medverka i att starta och driva ett gemensamt nordiskt projekt för att få igång och samordna ett sådant samarbete som t. ex. kunde kallas NORDEFF.

I ett sådant projekt bör ingå:

- a) att formulera mål och uppgifter för det fortsatta samarbetet. föreslå metoder och beräkna kostnader.
- b) att starta ett erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna och med omvärlden, sammanföra intressenter och börja bygga upp en databank som är öppen för myndigheter, energiföretag och forskare inom energiområdet. Detta kan bl. a. ske genom seminarier, studieresor och kurser.
- c) utarbeta förslag till hur gemensamma nordiska åtgärder för effektivare el-användning skall genomföras och följas upp.

Projektarbetet kan drivas informellt och i huvudsak med befintliga resurser inom de nordiska länderna. Vad som behöver tillföras är en projektledare som ansvarar för samordningen av verksamheten.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att införa gemensamma nordiska mätmetoder för hushållsutrustnings el-effektivitet,

att införa obligatorisk konsumentinformation på alla el-apparater,

att införa gemensamma normer för högsta tillåtna el-förbrukning med början för de vanligaste typerna av hushållsapparater.

att införa el-tariffsystem som belönar energisparande,

att införa el-räkningar med lättläst information om el-förbrukning och sparmöjligheter liknande de som försöksvis används i Finland och Norge,

att ge konsumenterna rabatter på de energisnålaste apparaterna samt

att starta ett samnordiskt projekt för att samordna nordiska åtgärder för att uppnå effektivare el-användning inom olika sektorer med början i hushållssektorn.

Stockholm den 23 januari 1990

Marianne Samuelsson (mp)

Krister Skånberg (mp)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden

(Medlemsförslaget väckt av Antero Kekkonen m. fl.,
se s. 604)

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås Nordiska ministerrådet att i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätta en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet.

Förslagsställarna hänvisar till det av Nordiska rådet tidigare behandlade medlemsförslaget *A 880/k* om upprättande av nordiska informationskontor i Bryssel och Moskva. I detta medlemsförslag pekades på behovet av att öka beredskapen för det nordiska samarbetsmaskineriet att möta den pågående internationaliseringen. Ett informationskontor i Bryssel ansågs ge möjlighet att öka kunskapen i det övriga Västeuropa om den nordiska modellen och det nordiska samarbetet. Ett motsvarande informationskontor i Moskva skulle kunna göra det möjligt för de nordiska länderna att bidra till ett intensifierat miljösamarbete i de arktiska, nordliga och baltiska områdena och även till ett mer omfattande samarbete inom handel och kultur.

Kulturutskottet pekade i sitt betänkande över *A 880/k'* på vikten av att de nordiska länderna ökar sin beredskap att möta den pågående internationaliseringen både i Öst och i Väst. Vidare ansåg utskottet att det var viktigt att säkra informationen om det nordiska samarbetet inte minst med tanke på den sociala dimensionen i den västeuropeiska integrationen. Utskottet stödde emellertid inte förslaget utan hänvisade bl. a. till att ett övervägande antal av remissorganen hade uttalat att de föreslagna informationsuppgifterna borde lösas inom existerande strukturer och att de nordiska utrikesministerierna var av den uppfattningen att ett samarbete och en koordinering mellan de nordiska ländernas ambassader kunde vara en god lösning.

¹ Se *Nordiska rådet, 38:e sessionen 1990*.

Även Nordiska rådets internationella samarbetskommitté ansåg i sitt huvudbetänkande (*NU 1989: 4*) det vara av stor betydelse att ministerrådsorganisationen i ett tidigt skede kan få information om EGs planer och att EG kan hållas orienterat om utvecklingen inom det nordiska samarbetet. Kommittén pekade på att såväl Europarådet som Efta har etablerat egna kontor i Bryssel.

Förslagsställarna anser att den senaste tidens utveckling i Europa ytterligare understryker betydelsen av en förstärkt information om Norden och det nordiska samarbetet såväl i Öst- som i Västeuropa. Det har även under senaste tid framför allt från östeuropeiskt håll framförts önskemål om information om det nordiska samarbetet på olika sakområden.

Att upprätta gemensamma nordiska informationskontor skulle stå i överensstämmelse med det samarbete som håller på att byggas upp i anknytning till annat internationellt samarbete, speciellt integrationen i Europa. I ett första skede föreslås att ett förslag till ett närmare samarbete om utlandsinformation mellan de nordiska ländernas utrikesministerier och Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utarbetas. Samarbetet kan senare utvecklas i riktning mot särskilda informationskontor.

2. Remissyttranden

Enligt beslut av Nordiska rådets presidium den 2 mars 1990 har förslaget inte undergått remissbehandling.

3. Utskottet

Medlemsförslaget om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden bygger på det av utskottet tidigare behandlade medlemsförslaget om upprättande av nordiska informationskontor i Bryssel och Moskva (*A 880/k¹*). Vid den behandlingen ställde sig utskottet tvivlande till om de behov som finns sett i förhållande till existerande resurser mest ändamålsenligt kan tillgodoses genom nya informationskontor. Utskottet stödde därför inte själva medlemsförslaget men ansåg att de i remissyttrandena framförda nordiska utrikesministeriernas generella uppfattning, att de föreslagna uppgifterna borde lösas genom ett samarbete och en koordinering mellan de nordiska ländernas ambassader, var intressant.

I det nu föreliggande medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätter en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer, för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet. Utskottet konstaterar att detta förslag är i samsvar med de ovannämnda ambassadernas gemensamma uppfattning om gemensam nordisk information i utlandet.

¹ Se *Nordiska rådet, 38:e sessionen 1990*.

I Helsingforsavtalet för 1962 stadgas i art. 36 att åtgärder i syfte att sprida ökad kännedom om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet bör vidtas i nära samverkan mellan de fördragsslutande parterna och deras organ för utlandsupplysning och där det så är lämpligt kan samfällida framträdanden komma i fråga. Enligt art. 6 i det nordiska kulturavtalet från 1971 skall de nordiska länderna gemensamt sprida information om de nordiska ländernas kulturliv i internationella sammanhang.

Utskottet är av den uppfattningen att dessa gemensamma riktlinjer om spridning av nordisk information i utlandet är mer aktuella än någonsin att tillgodose. Sedan Nordiska rådet behandlade medlemsförslag *A 880/k* har det skett omvälvande förändringar i Östeuropa. Utskottet omfattar förslagsställarnas uppfattning att denna utveckling som helhet ytterligare understryker betydelsen av en förstärkt information om Norden och det nordiska samarbetet såväl i Öst- som i Västeuropa. Utskottet har dessutom noterat sig att under senare tid har det framför allt från östeuropeiskt håll framförts önskemål om information om det nordiska samarbetet på olika sakområden. Därför anser utskottet att medlemsförslaget i sin nuvarande form är särskilt angeläget nu.

Syftet med detta medlemsförslag är i samsvar med utskottets uppfattning om en kraftig ökning av den allmänna informationen om det nordiska samarbetet. I kulturutskottets betänkande över medlemsförslaget om att förbättra den nordiska informationsverksamheten (*A 800/k¹*) framhöll utskottet att en förstärkning av informationen om det nordiska samarbetet var nödvändig. Samspelet mellan rådet och ministerrådet beträffande informationsarbetet ansågs kräva ett mycket nära samarbete och samordning, inte minst när nordiskt samarbete uppfattas gemensamt oberoende av de organ som bedriver detta samarbete. I utskottets betänkande över ministerrådets berättelse 1986 (*C 1/1987*) konstaterade utskottet att effektivisering av informationsarbetet är av avgörande betydelse för att göra resultaten av det nordiska samarbetet kända. Utskottet ansåg en förstärkning av informationsinsatserna vara särskilt angelägen i en tid då det internationella samarbetet i Europa i övrigt ges stor uppmärksamhet i offentligheten och informationen om den europeiska integrationen kontinuerligt byggs ut.

I utskottets yttrande över informationsutredningen "Vår informasjon – Hvor går den – Hva gjør den", studie av informasjonsvirksomheden i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, önskade utskottet understryka behovet av ett nära samarbete och koordinering av den samlade informationsverksamheten i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, inte minst i förbindelse med de utmaningar som det offentliga nordiska samarbetet står inför när det gäller bl. a. den gemensamma europeiska utvecklingen.

¹ Se Nordiska rådet, 36:e sessionen 1988.

Utskottet har tagit del av Nordiska rådets internationella samarbetskommittés betänkande angående Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets information utanför Norden. Där hävdas att trots vissa förbättringar på senare tid angående information vid nordiskt deltagande i det internationella samarbetet är tillgången till informationsmaterial på engelska eller andra utomnordiska språk fortfarande litet. Kommittén understryker att informationsåtgångarna utanför Norden bör vara gemensamma för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet för att man inte internationellt skall skapa en oklar bild av det nordiska samarbetet och dess uppbyggnad.

I Nordiska ministerrådets arbetsprogram *Norden i Europa 1989–1992* har ministerrådet utarbetat en treårig plan för att förstärka informationsinsatserna inför det övriga Europa om Norden och det nordiska samarbetet där huvuddelen i planen handlar om kontakter med opinionsledande, opinionsförmedlande grupper inom mediasektorn, näringslivet och den offentliga förvaltningen. Detta arbete torde genomföras effektivare i samarbete med existerande kontakter.

Utskottet anser att alla till buds stående kanaler måste samordnas och användas för att föra ut informationen om det nordiska samarbetet i utlandet. Med hänvisning till den krympande nordiska budgeten beträffande nya initiativ och den kunskap och de kontakter som redan finns hos de nordiska ländernas ambassader angående utlandsinformation anser utskottet det vara angeläget att koordinera dessa med Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets gemensamma utlandsinformation. Vad gäller finansiering av informationsverksamheten torde dock kostnader för projekt och verksamhet gå på nationella budgetar med hänvisning till det ovan anförda.

Utskottet vill särskilt understryka att utlandsinformation om kulturella aktiviteter borde ske i samråd med ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätta en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet.

Tällberg den 27 juni 1990

Gunnar Björk (c)

Atli P. Dam (Jvfl)

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Thea Knutzen (H)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Otto Steenholdt (At)

Kjell Borgen (A)

J. K. Hansen (S)

Förman

Anita Johansson (s)

Antero Kekkonen (SDP)

Berit Oscarsson (s)

Marit Rotnes (A)

Marianne Samuelsson (mp)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden

(Väckt av Antero Kekkonen samt Dorte Bennedsen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Lauri Metsämäki, Mats Nyby och Jouko Skinnari)

Nordiska rådet behandlade under 1989 ett medlemsförslag om informationskontor i Bryssel och Moskva (A 880/k). Medlemsförslaget utgick från behovet att öka beredskapen för det nordiska samarbetsmaskineriet att möta den pågående internationaliseringen. Ett informationskontor i Bryssel motiverades med den betydelse ett sådant skulle ha när det gäller att med i Bryssel representerade organisationer och via massmedia öka kunskapen i det övriga Västeuropa om den nordiska modellen och det nordiska samarbetet. Ett informationskontor ansågs kunna väcka intresse för sådana lösningar i integrationsprocessen som utgår från eller är förenliga med nordiska samhällspolitiska värderingar. Ett motsvarande informationskontor i Moskva ansågs underlätta det nordiska samarbetsmaskineriets möjligheter att bl. a. bidra till ett intensifierat miljösamarbete i de arktiska, nordliga och baltiska områdena. Vidare skulle kontoret kunna bidra till ett mera omfattande samarbete även på andra områden, såsom handel och kultur. Kontoren föreslogs upprättade av Nordiska ministerrådet i samarbete med Nordiska rådet och eventuellt med andra nordiska institutioner som Nordiska investeringsbanken.

Vid behandlingen av medlemsförslaget anslöt sig kulturutskottet till förslagsställarnas uppfattning att det nordiska samarbetsmaskineriet måste öka sin beredskap att möta den pågående internationaliseringen både i öst och väst. Utskottet ansåg det viktigt att säkra informationen om det nordiska samarbetet inte minst med tanke på den sociala dimensionen i den västeuropeiska integrationen. Utskottet ställde sig emellertid tvivlande till om de behov som finns sett i förhållande till existerande resurser mest ändamålsenligt kan tillgodoses genom nya informationskontor. Utskottet hänvisade här till att ett övervägande antal av remissorganen hade uttalat att de föreslagna informationsuppgifterna skulle lösas inom existerande strukturer. Särskilt hänvisades till att de nordiska utrikesministerierna generellt var av den uppfattningen att de föreslagna uppgifterna borde lösas genom ett samarbete och en koordinering mellan de nordiska ländernas ambassader. Utskottet ställde sig därför inte bakom själva medlemsförslaget.

Nordiska rådets internationella samarbetskommitté ansåg i sitt huvudbetänkande (*NU 1989: 4*) det vara av väsentlig betydelse att ministerrådsorganisationen med tanke på arbetet med integrationsfrågor i ett tidigt skede kan få information om EGs planer och att EG kan hållas orienterat om utvecklingen inom det nordiska samarbetet. Kommittén fann det därför angeläget att ministerrådet överväger olika former för kontinuerlig kontakthållning med EG för att uppnå detta syfte. Kommittén pekade härvid på att såväl Europarådet som EFTA med tanke på informationsförmedlingen mellan organisationerna har etablerat egna kontor i Bryssel. Kommittén framhöll att man även bör utreda möjligheterna att från de nordiska ländernas EG-delegationer i Bryssel, enligt en särskild turordning, få information till Nordiska ministerrådet och till Nordiska rådet om utvecklingen inom EG. Vidare föreslog kommittén att man överväger möjligheterna att genom ett samarbete mellan de nordiska organen och ländernas EG-delegationer och ambassader i Bryssel förbättra informationen om det nordiska samarbetet inom EG. Ministerrådet har inlett ett visst arbete på detta område.

Den senaste tidens utveckling i Europa som helhet understryker ytterligare betydelsen av en förstärkt information om Norden och det nordiska samarbetet såväl i Öst- som Västeuropa. Under senare tid har det framför allt från östeuropeiskt håll framförts önskemål om information om det nordiska samarbetet på olika sakområden. Ett relativt brett stöd för en förstärkning av informationen i form av informationskontor kom även till uttryck under Nordiska rådets extra session i Mariehamn i november 1989 vid den slutliga behandlingen av det tidigare nämnda medlemsförslaget. Även om förslaget inte som sådant kunde antas är det därför skäl att nu snabbt föra frågan om en förstärkning av informationen om det nordiska samarbetet utanför Norden vidare.

Då det på nordisk nivå har fattats beslut om ett ökat samarbete på olika sektorer med anknytning till annat internationellt samarbete, speciellt integrationen i Europa, är det som en följd av detta naturligt att även öka informationen om det nordiska samarbetet utanför Norden. Att upprätta gemensamma nordiska informationskontor skulle därför stå i överensstämmelse med det samarbete som i övrigt håller på att byggas upp.

Mot bakgrund av kulturutskottets tidigare behandling av denna sak och de remissuttalanden som inkom med anledning av medlemsförslaget om informationskontor förefaller det i ett första skede vara mest realistiskt att utarbeta förslag till ett närmare samarbete om utlandsinformationen mellan de nordiska ländernas utrikesministerier och Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. I ett senare skede kan samarbetet utvecklas i riktning mot särskilda informationskontor.

Med hänvisning till ovanstående föreslås, att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätta en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet.

Reykjavík den 27 februari 1990

Antero Kekkonen (SDP)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Sakari Knuutila (SDP)

Mats Nyby (SDP)

Dorte Bennedsen (S)

Anker Jørgensen (S)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jouko Skinnari (SDP)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om ökat nordiskt ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön

(Medlemsförslaget väckt av Antero Kekkonen samt Dorte Bennedsen m. fl., se s. 614

Remissyttranden, se supplement)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsforslaget til behandling i Økonomisk Udvalg. Forslaget har været på remiss og de indkomne synspunkter refereres i det følgende.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget i sammenhæng med flere andre medlemsforslag om samarbejde med Central- og Østeuropa, som er henvist til behandling i såvel Økonomisk Udvalg som øvrige af Nordisk Råds udvalg.

Udvalget har behandlet forslaget på mødet 18. – 20. juni 1990 og 28. – 30. januar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne konstaterer, at den politiske udvikling i Europa radikalt har ændret det traditionelle økonomiske og kulturelle Europakort. Dette gælder i høj grad også Østersøregionen, som har lange historiske samarbejdsstraditioner.

Forslagsstillerne mener, at et livskraftigt økonomisk område i Østersøen kan spille en afbalancerende rolle som led i den paneuropæiske udvikling.

Med dette som baggrund foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

”at snarest udarbejde en konkret handlingsplan for udvikling af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande og de øvrige lande og regioner omkring Østersøen med henblik på at skabe et samarbejdsområde omkring Østersøen”.

3. Remiss

3.1. Nordiske remissinstanser

Foreningen Nordens Forbund stiller sig meget positivt til udarbejdelse af en konkret handlingsplan for udvikling af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem landene omkring Østersøen. FNF peger på betydningen af at involvere de folkelige organisationer og på at venskabsby-ideen kan tages i anvendelse i denne sammenhæng.

Nordisk Råds Kulturudvalg udtaler sin kraftfulde støtte til medlemsforslagets hensigt, og mener at alt kulturelt samarbejde i Østersøområdet bør fremmes. De nordiske lande har, bl. a. på baggrund af en lang samarbejds-tradition, gode muligheder for at tage initiativer, og Kulturudvalget peger på at et samarbejde med Europarådet vil være særlig hensigtsmæssigt netop i Østersøområdet.

3.2. Danske remissinstanser

Dagbladet Politiken vil kommentere situationen i bladets spalter.

Det Danske Kulturinstitut oplyser, at instituttet allerede er involveret i kulturelt samarbejde med Baltikum, og støtter forslaget om en handlingsplan for øget økonomisk og kulturelt samarbejde mellem Norden og Baltikum.

Industrirådet finder ikke behov for et særligt nordisk initiativ vedrørende Baltikum, idet man henviser til igangværende bilaterale og multilaterale samarbejdsinitiativer.

Det Danske Handelskammer føler, at det er betydningsfuldt, at kontakterne mellem landene i Østersøområdet intensiveres. Handelskammeret henviser til, at man allerede har en række initiativer igang, særligt inden for områderne (1) uddannelse af erhvervsledere fra Baltikum, (2) øget direkte samhandel, og (3) joint ventures og licensproduktion.

I dansk-svensk samarbejde planlægges en baltisk konference om erhvervsmulighederne. Den afholdes i København i juni 1991.

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde støtter forslagets hovedbetragtninger, men mener at præcisering er nødvendig. Man støtter bestræbelserne på at samordne de mange igangværende initiativer og finder, at EF bør være med i en eventuel nordisk handlingsplan for Østersøområdet.

3.3. Finske og ålandske remissinstanser

Utrikesministeriet, handelspolitiska avdelningen finder, at de nordiske lande bør have en betydelig fælles interesse i øget økonomisk samarbejde med landene omkring Østersøen, og at spørgsmålet derfor bør udredes nærmere.

Ministeriet finder, at særligt miljø og trafikforbindelser burde være velegnede samarbejdsområder i en indledende fase. Ministeriet mener

videre, at en kommende EØS-aftale ikke vil lægge hindringer i vejen for et sådant samarbejde.

Samarbejdet burde lægges op på en praktisk betonet måde. Man tager afstand fra separate, aftalebundne handelspolitiske løsninger i Østersøområdet.

Utrikesministeriet, press- og kulturafdelningen finder, at mulighederne for øget kulturelt samarbejde i Østersøområdet bør udredes af ledelsesgruppen for kulturelt samarbejde med udlandet under Nordisk Ministerråd. Det bør særligt udredes, hvad som er nationale interesser, og hvad som er nordiske interesser i samarbejdet.

Finland medvirker gerne i nordisk kultursamarbejde med Baltikum ved siden af det særlige finske samarbejde med disse lande. Man foreslår, at der afsættes øremærkede penge i ministerrådet til formålet, og finder, at der i første omgang burde ansættes en konsulent til at arbejde med sagen.

Finansministeriet henviser til, at hjælpen fra Vesteuropa til Central- og Østeuropa allerede er markant, og at der også er etableret rent nordiske ordninger f.eks. NEFCO. Ministeriet nævner videre, at det i de senere år har været vanskeligt at skaffe nordisk finansiering til vedtagne handlingsplaner, og at det derfor kunne være en ide at prøve at invitere de baltiske lande til at deltage i allerede eksisterende handlingsplaner i stedet for at etablere en ny tværsektoriel handlingsplan for samarbejdet mellem Norden og Østeuropa, særligt Baltikum.

Undervisningsministeriet støtter initiativet til at udarbejde en handlingsplan for udviklingen af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem Norden og øvrige Østersølande.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget.

Nordens institut på Åland finder det vigtigt, at de gamle forbindelser mellem lande og regioner ved Østersøen bliver genoplivet, således at man atter kan få et frugtbart handelsmæssigt og kulturelt samarbejde i området, og støtter derfor forslaget.

3.4. Islandske remissinstanser

Udenrigsministeriet finder, at medlemsforslaget er i fuld overensstemmelse med udtalelse fra det nordiske udenrigsministtermøde 6.–7. marts 1990, og stiller sig positivt dertil.

Der tages forbehold over for eventuelle udgifter ved forslaget, ligesom der udtrykkes usikkerhed omkring Islands rolle i et Østersø samarbejde.

3.5. Norske remissinstanser

Utenriksdepartementet refererer til de mange internationale, nordiske og bilaterale (norske) initiativer og hjælpeordninger i relation til Central- og Østeuropa og finder på denne baggrund ikke, at der for tiden er grundlag for en særlig økonomisk handlingsplan på området.

3.6. Svenske remissinstanser

Kommerskollegium følger den handelspolitiske udvikling i relation til såvel Øst- som Vesteuropa og relaterer til Utrikesdepartementets handelsafdeling. Kollegiet udtaler sig ikke om det kulturelle samarbejde eller om miljøsam arbejdet.

Om det økonomiske samarbejde udtaler man, at det er en selvfølge lighed, at det bør fremmes. Man er imidlertid ikke i stand til at udpege den rette løsning på dette, fordi udviklingen i Østeuropa ikke har stabiliseret sig, og fordi Europa skal finde ind i nye samarbejds mønstre. Kollegiet mener derfor, at arbejdet en tid frem over bør koncentreret om kundskabsopbygning og udbygning af kontakterne.

Det foreslås, at Nordisk Råd indbyder til et seminar (i Visby) for lande og regioner omkring Østersøen for at drøfte kulturelt, miljømæssigt og handelsmæssigt samarbejde.

Exportkreditnämnden oplyser, at man tidligere har vurderet spørgsmålet om garantier til miljøinvesteringer i østlandene. Konklusionen er, at man ikke kan garantere for lån til lande, som ikke er kreditværdige. Giver man en sådan garanti til en præmie, som ikke modsvarer risikoen, skyder man en subvention foran sig. Desuden er et sådant skjult element af subvention i strid med GATT-aftalerne.

Det fremhæves imidlertid, at der i princippet er muligheder for at yde garantier inden for de eksisterende ordninger, og det anses ikke at der kan være behov for et udbygget nordisk samarbejde om fremme af det økonomiske samarbejde i Østersøområdet.

Sveriges allmänna exportförening mener, at de nordiske lande bør stille midler til rådighed for genopbygningen særligt i Baltikum og i et vist omfang i Polen, og anbefaler således koncentration af den nordiske hjælpeindsats til disse lande. Grunden til dette er, at det ser ud til at trække ud med indsats andre steder fra, og at den nordiske indsats af geografiske og politiske årsager vurderes at kunne blive en succes.

De nordiske lande bør i udviklingsstøtten prioritere teknikoverføring, infrastruktur, forbedrede fysiske kommunikationer og telekommunikationer med Norden samt markedsorienteret virksomhedsøkonomisk uddannelse. Eksportforeningen mener endeligt, at arbejdet bør sættes igang hurtigt.

4. Udvalgets overvejelser og synspunkter

4.1. Politiske udgangspunkter

De mange medlemsforslag om øget samarbejde med Central- og Østeuropa, herunder særligt med landene omkring Østersøen, som for tiden er til behandling i Nordisk Råd, må tages som udtryk for stor politisk interesse for at placere Norden og det officielle nordiske samarbejde centralt i udbygningen af samarbejdet med denne del af Europa.

Remissrunden vedrørende dette medlemsforslag og andre, som behandles af Økonomisk Udvalg, afspejler endvidere stor interesse for et udbygget samarbejde både hos erhvervslivet og hos organisationerne. Synspunkterne på hvordan det rent praktisk bør gribes an er imidlertid forskellige, ligesom vurderingen af behovet for selvstændige nordiske initiativer varierer.

Medlemsforslaget støttes, særligt for så vidt angår det almenkulturelle samarbejde, af Nordisk Råds Kulturudvalg.

En del remisinstanser peger på de vanskeligheder, som den politiske usikkerhed i Central- og Østeuropa skaber for udbygningen af samarbejdet, ligesom der henvises til at der i dag er så mange initiativer igang, at koordineringsproblemer opstår.

Erfaringerne fra det hidtidige arbejde, som bekræftedes på Europarådets konference i Budapest, tilsiger endvidere, at landene i Central- og Østeuropa kan have problemer med at absorbere hjælpen, idet en række nødvendige institutioner endnu er dårligt udbygget. At der objektivt set er behov for en omfattende hjælp synes imidlertid hævet over enhver tvivl. Dette understøttes også af de delegationsrejser, som Nordisk Råd har gennemført til Moskva og Baltikum i efteråret 1990.

Udvalget støtter derfor i princippet medlemsforslaget, idet man opfatter skabelsen af et samarbejdsområde omkring Østersøen som et langsigtet politisk mål, hvortil Norden løbende bør yde sit bidrag.

Som en vigtig del af denne politiske målsætning har Nordisk Råd stor interesse i at støtte udviklingen af demokratiske institutioner og demokratisk praksis i de Central- og Østeuropæiske lande, og ikke mindst interesse i at støtte den frigørelse fra Sovjetunionen, som de baltiske lande så stærkt ønsker.

Nordisk Råds bør endvidere støtte udviklingen af samarbejdet mellem de baltiske lande indbyrdes, f.eks. i form af udbygningen af det baltiske råd med en parlamentarisk forsamling, som kan blive en samarbejdspartner for Nordisk Råd.

Udvalget vil endvidere pege på den betydning, som det folkelige samarbejde direkte mellem personer og interessegrupper spiller for det videre samarbejde. Et vigtigt element i dette kan være samarbejde efter "ven-skabsbyprincippet", mellem byer, institutioner, foreninger o.lign. i Norden og i de baltiske lande.

4.2. Virkemidler

Nordens bidrag til et udbygget samarbejde kan og bør ydes gennem alle de kanaler, som synes at være til rådighed, nemlig bilateralt, gennem det nordiske samarbejdsapparat og i multilaterale samarbejdsorganisationer.

I relation til såvel den bilaterale indsats, som indsatsen i multilaterale organer er det relevant med nordisk samarbejde og koordinering af synspunkter og ressourcer. Udvalget finder at det nordiske samarbejdsapparat

bør udnyttes til dette koordineringsarbejde, og at der bør afsættes ressourcer over det nordiske budget til dette.

Det fælles nordiske budget har imidlertid samlet set af en størrelse, som ikke gør det meningsfuldt at forestille sig de store investeringer f.eks. på miljøområdet i Central- og Østeuropa, herunder Baltikum, løst via fælles nordisk finansiering. Dertil skønnes investeringsbehovene, trods usikre data, at have alt for omfattende dimensioner.

Udvalget er derfor tilbageholdende med at anbefale virksomhed, som belaster det fælles budget, men finder at der i høj grad bør sættes på at gennemføre den fælles politik via bilaterale midler og indsatser i multilaterale organer, f.eks. udviklings- og investeringsbankerne.

En vigtig del af det nordiske samarbejdsapparat er de fælles nordiske institutioner, som i højere grad bør udnyttes til at fremme samarbejdet med Central- og Østeuropa.

Udvalget er yderligere af den opfattelse, at man bør have en realistisk indstilling til mulighederne for via vestlig bistand og investeringer på kort sigt at hjælpe udviklingen igang. Dette beror bl. a. på at kreditværdigheden for Sovjetunionen og de fleste andre Central- og Østeuropæiske lande er meget lav. Den manglende kreditværdighed bør dog ikke stå hindrende i vejen for initiativer på det politiske område, ligesom der løbende må arbejdes med at udbygge ordninger, som kan fremme den økonomiske udviklingsproces.

Ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa bør udbygges til en mere fuldstændig ramme for den nordiske politik og praktiske indsats i fremtiden. Resultaterne af Nordisk Råds drøftelser på 39. session bør således indarbejdes i programmet.

4.3. Geografiske prioriteringer

Ministerrådet har taget de første skridt til skabelsen af en konkret handlingsplan inden for rammerne af ministerrådsorganisationen ved fremlæggelsen af arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa.

Ministerrådets program udtrykker, ligesom medlemsforslaget, en klar prioritering af samarbejde med de nærmeste naboer i Central- og Østeuropa, men indeholder ikke en definitiv afgrænsning til disse lande.

Udvalget er enig i at man bør prioritere samarbejdet med de nærmeste lande, hvilket i praksis betyder landene omkring Østersøen, herunder særligt de baltiske lande. På den anden side finder udvalget, ligesom ministerrådet, at der ikke bør sættes definitive grænser, og at der således bør være mulighed for at samarbejde også med de fjernere beliggende lande.

Udvalget ser ministerrådets program som et af midlerne til udbygning af det kulturelle og økonomiske samarbejde i Østersøområdet, og det bør være en naturlig del af den langsigtede målsætning for arbejdsprogrammet at bidrage til opbygningen af et samarbejdsområde omkring Østersøen.

4.4. *Betydningen for Norden i fremtiden*

Udvalget finder det naturligt, at samarbejdet med Central- og Østeuropa indgår i arbejdet med at skabe et program for det nordiske samarbejde efter 1992. Der henvises til udvalgets betænkning over medlemsforslag A 947/e samt betænkningen over medlemsforslag A 931/e om et Østersø-scenarium.

Økonomisk Udvalg finder det ønskeligt, om Nordisk Råd på en session i 1992 kan gennemføre en grundig debat om det nordiske samarbejdes fremtid bl. a. på baggrund af overvejelser vedrørende forholdet til omverdenen, herunder Central- og Østeuropa. Ministerrådet bør derfor fremlægge de fornødne bidrag til en sådan debat, og i perioden frem til denne arbejde på at gennemføre, og i fornødent omfang supplere, allerede igangsatte initiativer, herunder sikre deres fortsatte finansiering.

5. *Indstilling*

Økonomisk Udvalg indstiller således, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation som følge af medlemsforslag A 915/e.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

at arbejde for udvikling af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem Norden og Østersølandene med henblik på at skabe et samarbejdsområde omkring Østersøen.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formann

Medlemsförslag

om ökat nordiskt ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön

(Väckt av Antero Kekkonen samt Dorte Bennedsen, Kjell Borgen, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Mats Nyby, Marit Rotnes och Jouko Skinnari)

Den politiska utvecklingen i Europa som skett under de senaste åren kommer sannolikt att radikalt förändra den traditionella ekonomiska och kulturella kartan i Europa. Mycket talar för att den ekonomiska och kulturella tyngdpunkten i Europa på sikt förändras. Samarbetet mellan de tyska staterna och utvecklingen av marknadsekonomin i de östeuropeiska länderna bidrar till tyngdpunktsförskjutningarna.

Efta och EF har även ställt målet att förverkliga en Europeisk Ekonomisk Sfär (EES), en utveckling i vilken sannolikt flera östeuropeiska länder kommer att delta på ett eller annat sätt.

Den politiska och ekonomiska situationen för länderna och regionerna kring Östersjön, t. ex. Baltikum-regionen, har även förändrats. Utvecklingen mot en större ekonomisk handlingsfrihet och behov av nya samarbetspartners kommer med säkerhet att fortsätta.

Den ekonomiska och kulturella kartans förändring i Europa aktualiserar även behovet av att värdera de konkreta möjligheterna för ökat ekonomiskt och kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna och de övriga länderna kring Östersjön.

Det föreligger flera skäl för att etablera ett närmare ekonomiskt och kulturellt samarbete i östersjöområdet och i den nordeuropeiska regionen.

Ett livskraftigt ekonomiskt område kunde mycket väl fungera som balanserande faktor, som en del av den pan-europeiska utvecklingen.

Ett ekonomiskt samarbete kring Östersjön har som bekant långa historiska rötter och traditioner. Det medeltida samarbetet gick under benämningen Hansaförbundet och spelade en viktig roll för regionens ekonomiska och kulturella utveckling.

Den pågående politiska utvecklingen i Östeuropa och Baltikum erbjuder ökade möjligheter för att återuppta och revitalisera det ekonomiska och kulturella samarbetet kring Östersjön.

Med hänvisning till ovanstående föreslås, att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i skyndsam ordning utarbeta en konkret handlingsplan för utvecklandet av det ekonomiska och kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna och de övriga länderna och regionerna kring Östersjön med sikte på att skapa ett samarbetsområde kring Östersjön.

Reykjavik den 27 februari 1990

Antero Kekkonen (SDP)

Sakari Knuuttila (SDP)

Dorte Bennedsen (S)

Lauri Metsämäki (SDP)

Kjell Borgen (A)

Mats Nyby (SDP)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Marit Rotnes (A)

Anker Jørgensen (S)

Jouko Skinnari (SDP)

Juridiska utskottets betänkande

over medlemsforslag om anvendelse af genetiske test ved ansættelser

(Medlemsforslaget væckt av Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde samt Claes Andersson m. fl., se s. 626

Remissyttranden, se supplement)

Medlemsforslag A 916/j om anvendelse av genetiske tester ved ansættelser er henvist til Juridisk udvalg. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 19. og 20. juni 1990 i Imatra, 26. september 1990 i Oslo og 12. – 14. november 1990 i Helsingør.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er framsatt den 25. februar 1990.

I medlemsforslaget anbefales det at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å arbeide for forbud mot genetiske tester i forbindelse med ansættelser og i forbindelse med tegning av pensjon og forsikring.

Forslagsstillerne anfører innledningsvis at den samlede viten om det menneskelige arvemateriale har økt sterkt i de senere år. Utviklingen vil stille menneskeheten overfor en lang rekke etiske problemer. Det presiseres at det aktuelle medlemsforslaget ikke tar sikte på å avklare alle de vanskelige spørsmålene vi vil stå overfor i de kommende år, men er begrenset til to konkrete området der problemstillingen er forholdsvis klar og overskuelig. Det gjelder bruk av genetiske tester i forbindelse med ansættelser og i forbindelse med tegning av pensjon, livsforsikring og lignende.

Forslagsstillerne viser til at i en rekke land – herunder USA og V.Tyskland – har mange virksomheter begynt å stille krav om DNA-analyser av jobbsøkere for å kunne frasortere dem som av genetiske grunner vil ha vanskeligheter med å trives i virksomhetens arbeidsmiljø. En slik utvikling er et stort skritt i retning av å velge ut mennesker som kan overleve i et dårlig arbeidsmiljø i stedet for å forbedre arbeidsmiljøet, heter det. Etter forslagsstillerne mening bør det forbys at arbeidsgivere stiller krav om slike analyser som betingelse for en ansættelse. Likeledes bør det forbys at

arbeidssøkere tilbys DNA-analyser. Forslagsstillerne viser videre til at det i dag kreves legeundersøkelse som betingelse for å kunne tegne en livsforsikring, pensjon e. lign. Det er etter forslagsstillerens mening et alvorlig skritt i retning av ytterligere oppdeling av befolkningen hvis også genetisk betingede anlegg for sykdom skal gi anledning til særbehandling. Det bør derfor også forbys at forsikringselskaper stiller krav om DNA-analyser som betingelser for å tegne livsforsikring, pensjon, e.lign., heter det.

2. Remissinstanser

Det er mottatt remissuttalelser fra følgende:

Nordiske

Sosial- og miljøutvalget

Danmark

Justitsministeriet

Dansk Arbejdsgiverforening

Gensidig forsikring

Assurandør-Societetet

Finland

Justitieministeriet

Arbetsministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Finska försäkringsbolagens centralförbund

Ålands landskapsstyrelse

Island

Islands Arbejdsgiverforening

Sundheds- og forsikringsministeriet

Islandske Forsikringsselskabers Forbund

Norge

Justisdepartementet

Kommunaldepartementet

Sosialdepartementet

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Socialstyrelsen

Statens medicinsk-etiska råd

Medicinska forskningsrådet
Arbeterskyddsstyrelsen

3. Remissuttalelser

3.1. Nordiske

Sosial- og miljøutvalget tilstyrker medlemsforslaget. Etter utvalgets mening må det være strenge regler for anvendelse av genetiske prøver på mennesker, og slike prøver må bare foretas på medisinske indikasjoner. Den innebygde usikkerheten i forbindelse med visse gener og sammensatte egenskaper som en persons overfølsomhet for visse miljøer og levetid gjør det rimelig at slike prøver som medlemsforslaget tar opp, helt forbyes.

Det anses vesentlig at de etiske og rettslige spørsmål i forbindelse med genetiske undersøkelser av mennesker tas opp på nordisk plan i god tid for å unngå at rettssystemet overraskes av den vitenskaplige utviklingen.

Sosial- og miljøutvalget viser også til at Ministerrådet har nedsatt et utvalg for etikk innen bioteknologien. Men utvalget anser at det foreliggende medlemsforslaget tar opp så grunnleggende spørsmål om etikk og menneskelige rettigheter, at det bør behandles særskilt.

3.2. Danmark

Justitsministeriet peker på at opplysninger om menneskelige gener er av en slik privat karakter, at de ikke bør kunne kreves av en arbeidsgiver eller et forsikringsselskap i forbindelse med ansettelse eller tegning av forsikring og pensjon.

Justitsministeriet finner imidlertid ikke, at det på nåværende tidspunkt er behov for å forby genetiske tester i forbindelse med ansettelse og tegning av forsikring og pensjon i lovgivningen.

Bakgrunnen er at det i Danmark ikke foreligger tilfelle hvor det har vært stilt krav om genetiske prøver i forbindelse med ansettelser eller tegning av pensjon. Justitsministeriet viser dessuten til at utviklingen innen genteknologien ennå ikke er kommet så langt at anvendelse av gentester i nevnte situasjoner er aktuelt.

Det vises forøvrig til at spørsmålet om anvendelse av genetiske tester, herunder i forbindelse med ansettelse og tegning av forsikring og pensjon, vil bli vurdert av Det Etiske Råd, som forventes å avgi en rapport om dette høsten 1990, og spørsmålet skal også overveies i en arbeidsgruppe under Europarådet.

Justitsministeriet er på denne bakgrunn innstilt på å følge utviklingen på området nøye.

Dansk Arbejdsgiverforening kan ikke tilslutte seg medlemsforslaget. Det hevdes at DNA-undersøkelser ikke har noen større praktisk betydning idag på grunn av deres dårlige evne til å forutsi helbredsrisiki ved spesielle

eksposisjoner. Dersom deres prediktive verdi økes, vil disse tester imidlertid kunne brukes til rådgivning av ansatte og arbeidssøkende.

Man vil etter DA's mening formodentlig da i mange tilfelle også kunne unngå å utsette arbeidstakere for lave eksposisjoner, som truer nettopp denne arbeidstakers helbred, men som alle "normale" vil være upåvirket av f.eks. mangel på enzymet antitrypsin inhibitor.

Assurandør-Societetet er av den oppfatning, at det på nåværende tidspunkt ikke er behov for en lovgivning som den forslagsstillerne ønsker for livs- og pensjonsforsikringsområdet.

De danske forsikringsselskaper kan i den forbindelse opplyse, at man ikke har aktuelle planer om å bruke genetiske tester ved tegning av forsikringer, og det er etter Assurandør-Societetets oppfatning heller ikke sannsynlig, at det på denne side av år 2000 vil være utviklet metoder og oppsamlet tilstrekkelig viten som gjør det mulig å bruke genetiske tester ved tegning av livs- og pensjonsforsikringer.

Sammenfatningsvis vil de danske forsikringsselskaper advare mot at det på dette felt gjennomføres en lovgivning som i beste fall er klart overflødig og i verste fall legger opp til misbruk og spekulasjon overfor forsikringstakere og forsikringsselskaper.

Assurandør-Societetet har gjort det danske Folketing, som behandler et forslag identisk med det foreliggende, oppmerksom på tilsvarende synspunkter, liksom man tidligere har brevvekslet med Det Etsiske Råd i Danmark om saken.

Gjensidig Forsikring viser til uttalelsen fra Assurandør-Societetet.

3.3. Finland

Justitieministeriet opplyser at det ikke finnes noen utrykkelige bestemmelser om anvendelse av genprøver i den finske lovgivningen. Utførelser av genprøver er altså i prinsippet tillatt.

Justitieministeriet opplyser at det i et forslag til totalrevisjon av straffeloven II finnes forslag om to straffebestemmelser som muligens kan anvendes på diskriminering p.g.a. anvendelse av gentester.

Justitieministeriet stiller seg i prinsippet negativ til anvendelse av genteknikk ved ansettelser, da det er mange etiske problemer knyttet til gentester. Etter justitieministeriets mening bør imidlertid DNA-analyser ikke forbys helt i forbindelse med ansettelser. Men utføring av gentest bør i så fall være avhengig av tillatelse.

Det er justitieministeriets mening at tillatelse til å utføre gentester ved ansettelse bare bør gis i unntakstilfelle, og under spesielle forutsetninger, f.eks. at man gjennom DNA-analyse bare søker etter en enkelt egenskap, og ikke utreder arbeidssøkernes hele genbilde.

Etter justitieministeriets mening bør det ikke gis tillatelse til DNA-analyse dersom det er fare for at testresultatet anvendes i diskriminerende hensikt. Den arbeidssøkende burde også samtykke i gentester, hevdes det.

Likeledes er det justitieministeriets oppfatning at mulighetene for å anvende gentester i forsikringsvirksomhet også må forutsette tillatelse.

Justitieministeriet anser imidlertid at det ikke er noen grunn til at man særskilt regulerer to ulike delspørsmål angående den genetiske diagnostikken.

Spørsmålet om lovgivning angående genetiske diagnostikk bør etter justitieministeriets mening utredes mer allment på samnordisk nivå, innen rammen for et lovprosjekt som berører gentester. En annen mulighet kunne være å sammenkoble den rettslige reguleringen av den genetiske diagnostikken med en særskilt gen-lov der også bestemmelsen om genteknologi og genterapi kan samles.

Arbetsministeriet konstaterer at man i lengre tid har brukt ulike typer av anleggs-, personlighets- og psykomotoriske tester for yrker og ulike arbeidsområder, når det kreves visse egenskaper for å klare seg i et yrke. Dersom bedømmelsen avgrenses til rekrutteringsmetodene, er det vanskelig å se noen prinsipiell forskjell mellom gentester og andre utvalgsmetoder, heter det.

Arbetsministeriet framholder at det oppstår nye problemstillinger når genforskningen og dens anvendelse utvikles. Det anses at det på nåværende tidspunkt er for tidlig generelt å ta stilling mot bruk av gentester, siden man åpenbart ved å anvende slike tester også kan oppnå resultater som øker almenhetens og individets sikkerhet.

Social- og hälsovårdsministeriet viser til at de spørsmål som tas opp i medlemsforslaget også tangeres av Europarådets komité for bioteknikk (CAHBI). Det vises til at det i utkast til rekommendasjoner angående "Prenatal genetic screening, prenatal genetic diagnosis and associated genetic counselling", bl. a. presiseres at for å sikre kvinnens frie valg, skal hun ikke tvinges til å samtykke eller vegre seg for å samtykke til screening og diagnose. Videre presiseres det at retten til medisinsk stønad eller sosialbidrag ikke skal være avhengig av at man gjennomgår screening eller diagnose. Social- og hälsovårdsministeriet understreker at man selvsagt ikke har tatt stilling til tester ved ansettelse i forbindelse med prenatal-screening, men at man også her kan forvente et standpunkt som på liknende måte understreker individets selvbestemmelserett.

Ministeriet anser forøvrig at man ved behandlingen av medlemsforslaget bør ta hensyn til Europarådets rekommendasjoner og de nordiske lands stillingstagen til disse.

Finska försäkringsbolagens centralförbund framhever at forsikringstakers arvelige sykdomsanlegg ikke blir vurdert når en forsikringsavtale inngås. Etter hvert som genteknikken utvikles kan den genetiske tilbøyeligheten til en rekke sykdommer sannsynligvis påvises ved hjelp av DNA-analyser. Etter FFC's mening er det ikke etisk godtakbart å kreve genundersøkelser for å vurdere risiko ved søknad om forsikring. Slike undersøkelser kan avsløre latente egenskaper hos vedkommende som det kan være

skadelig å kjenne til. Selv om det i Finland ikke finnes lovgivning som gjelder beskyttelse av arveanlegg, er det blitt ansett at mennesker har rett til å forbli uvitende om sine arvelige egenskaper, heter det.

Forsikringsselskapene i Finland vil hverken nå eller i framtiden kreve at det skal foretas genundersøkelse i forbindelse med søknad om forsikring. FFC presiserer imidlertid at det gjelder et alment prinsipp om at forsikringsselskapet har rett til samme informasjon om forsikringstakernes helse som vedkommende selv besitter. Forsikringsselskapet har således rett til å få vite resultatet av en genundersøkelse dersom forsikringstakeren selv har kjennskap til den.

Ålands landskapsstyrelse framholder betydningen av at man initierer en samnordisk etisk debatt og utarbeidelse av samnordiske etiske regler angående forskning og anvendelse av forsikringsresultater innen dette området. Derimot finner ikke Landskapsstyrelsen det hensiktsmessig at man løsriver de områder som omhandles i medlemsforslaget fra en større sammenheng.

3.4. Island

Islands arbeidsgiverforening meddeler at problemstillingene i medlemsforslaget ikke er aktuelle for deres del.

Islandske Forsikringsselskabers Forbund går imot forslaget, som hevdes å være uaktuelt og dårlig begrunnet hva angår forsikringen. IFF anfører at i det forslag, som foreligger, ser det ut til, at forslagsstillerne med lovgivning har til hensikt ubetinget å forby forsikringsselskapene å benytte seg av genetiske analyser av forsikringstagere. Det anføres videre at det f.eks. må skjernes mellom, om forsikringsselskapene på den ene side stiller krav om, at forsikringstageren gjennomgår genetisk analyse, før forsikringen godkjennes, og på den andre side, om forsikringsselskapet i sin vurdering benytter seg av resultatet av slike analyser, som kunne være foretatt i en annen anledning uten tilknytning til en tenkelig forsikringstegnelse. Det er naturligvis en meget stor forskjell på disse to situasjoner, heter det. IFF fremhever at blant medlemmene i Forsikringsselskabernes Forbund har man ingen planer om å kreve genetiske analyser av folk i forbindelse med at man tegner livsforsikring eller annen personforsikring. Det ser heller ikke ut til å det finnes noen planer om å stille krav om noe liknende i de andre nordiske landene.

Sundheds- og forsikringsministeriet er enig med forslagsstillerne i at det nå er naturlig å forby at DNA-analyser stilles som betingelse ved stillingsansøkninger og ved tegning av livsforsikring.

3.5. Norge

Justisdepartementet opplyser at Sosialdepartementet har nedsatt et utvalg for utredning av etiske retningslinjer for bio- og genteknologisk forskning og utvikling i tilknytning til mennesker ("Etikkutvalget"). Utvalget

skal etter sitt mandat bl. a. utrede om det fra personvern hensyn er særskilt behov for å lovregulere bruken av de opplysninger som det vil være mulig å skaffe til veie om enkeltmennesker på grunn av utviklingen innen bioteknologien og genteknologien. Det er ventet at utredningen vil bli avgitt høsten 1990. Når utredningen foreligger, vil det bli tatt stilling til eventuelle lovforbud mot bestemte former for anvendelse ved tilsetninger og ved tegning av forsikring.

Justisdepartementet viser forøvrig til at spørsmålet om anvendelse av genetiske tester ble berørt i forbindelse med vedtakelsen av den nye forsikringsavtaleloven (vt. prp. nr 49 1988–89). På bakgrunn av at departementet ikke kjente til noe norsk forsikringsselskap som spør eller har planer om å spørre om genetiske undersøkelser i forbindelse med livsforsikringsavtaler, ble det ikke foreslått regler om spørsmålet. Departementet uttalte imidlertid at en vil følge utviklingen nøye og komme tilbake til spørsmålet om lovregulering dersom det skulle vise seg å bli et praktisk problem.

Kommunaldepartementet opplyser at Arbeidsmiljøloven ikke inneholder noen bestemmelser vedr. bruk av genetiske tester ved ansettelse. I utgangspunktet står arbeidsgiver fritt til å kreve opplysninger, tester o.l. av arbeidstaker før ansettelse, så lenge dette ikke er uttrykkelig forbudt.

Kommunaldepartementet ser det som betenkelig at gentesting skal kunne være en del av ansettelsesprosedyren.

På den annen side er Kommunaldepartementet skeptisk til å ta et forbud om akkurat denne type ansettelsesvilkår inn i arbeidsmiljøloven når det sikkert finnes mange andre vilkår som kan være like betenkelige. Etter Kommunaldepartementets mening burde begrensningen i adgangen til gentesting kanskje heller foretas mer generelt og ut fra medisinsk/etiske retningslinjer. Arbeidstakere ville da indirekte kunne bli beskyttet mot slike krav fra arbeidsgivers side.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet støtter medlemsforslaget. Det vises til at aktuelle lover her f.eks. er arbeidsmiljøloven og personregisterloven. Etter departementets mening bør ansvarlige instanser som f.eks. Datatilsynet trekkes inn i forbindelsene med en eventuell endring av regelverket.

Sosialdepartementet viser til at utvalget for utredning av etiske retningslinjer for bio- og genteknologisk forskning og utvikling i tilknytning til mennesker vil avgi sin utredning høsten 1990. Etter Sosialdepartementets oppfatning vil det være riktigst å vente med en uttalelse om dette medlemsforslaget til utredningens forslag foreligger.

3.6. Sverige

Socialstyrelsen har på nåværende tidspunkt ikke mulighet til å ta stilling til problemstillingene som er omhandlet i medlemsforslaget. Det vises til at gen-etikkomitéen i sin betenkning Genetisk integritet SOU 1984:88, diskuterte anvendelsen av genetiske tester ved ansettelse. Socialstyrelsen

anser at spørsmålet om genetiske tester ved ansettelser må diskuteres i en større sammenheng. Sosialstyrelsens nemnd for etiske spørsmål planlegger å ta spørsmålet opp til diskusjon, antakelig høsten 1990.

Statens medicinsk-etiske råd viser til at det i samtlige nordiske land pågår en diskusjon om grensene for å utnytte genteknikken på mennesker. De spørsmål som er omhandlet i medlemsforslaget er en del av dette problemkompleks, som ikke minst ut fra etiske synspunkter bør belyses i sammenheng.

Statens medicinsk-etiske råd har ikke gjennomført noen systematisk analyse av den pediktive medisins etiske aspekter, og kan med den korte remisstiden ikke gi den allsidige belysning som spørsmålet fortjener, heter det.

Medicinska forskningsrådet viser til at den nye DNA-teknologien gir muligheter til å oppdage anlegg for flere genetiske sykdommer. Man kan forvente at denne utvikling av muligheter til diagnostikk av anlegg kommer til å gå meget raskt, heter det.

Kunnskap om at man er bærer av spesielle arveanlegg kan ha både positive og negative sider. Det er spesielt viktig å være bevisst på de negative sidene, heter det. Slike negative effekter kan være at DNA-analyser utnyttes av arbeidsgivere eller forsikringsselskap for å skille ut høyrisikopersoner, og kan derved bidra til større ulikhet i samfunnet. MFR framhever imidlertid at DNA-analyser kan ligge i arbeidstakerens interesse.

MFR anser at det er behov for tiltak for å motvirke tenkbare sosiale risiki med genetiske tester.

Etter MFR's mening burde det mest hensiktsmessige være å etablere etiske retningslinjer gjennom overenskomst mellom de berørte aktører, samt gjennom oppfølging av at disse reglene følges. Lovgivning er etter MFR's oppfatning et for stivbent og betydelig dårligere alternativ. Det ville være direkte uheldig å gripe inn med forbud før en har den fulle oversikt over avveiningen mellom positive og negative muligheter og risiki.

MFR er således positiv til behovet for tiltak for å øke bevisstheten og beredskapen innenfor de etiske konfliktene som kan oppstå gjennom utviklingen av molekylærgenetisk kunnskap og teknologi. Men rådet avviser bestemt forslaget om å innføre lovforbud mot genetiske tester ved ansettelser eller ved tegning av forsikring.

Svenska arbetsgivareföreningen har ingen synspunkter i anledning medlemsforslaget.

Svenska försäkringsbolags riksförbundet meddeler at tester som nevnt i medlemsforslaget ikke forekommer ved tegning av forsikring hos svenske livsforsikringsselskap. Spørsmål om slike tester har overhode ikke vært diskutert.

Arbetsarkivstyrelsen konstaterer at genetiske prøver kan utgjøre en

verdifull del av en legeundersøkelse når det gjelder å forebygge at en person sysselsettes i et arbeid som gjennom hans sykkelighet eller svakhet gjør ham særlig mottakelig for risiko for sykdom eller skade. Etter Arbetarskyddsstyrelsens oppfatning forutsetter imidlertid bruk av genetiske prøver at disse kan gjøres spesifikt for de egenskaper/svakheter som er vitale for det aktuelle arbeide.

Arbetarskyddsstyrelsen kan derimot ikke akseptere genetiske prøver som har til formål å kartlegge en persons generelle sykdomstilbøyelighet. Genetiske prøver uten kobling til et bestemt arbeide som medfører særskilte risiki kan heller ikke aksepteres.

4. Juridisk utvalg

Det forslag som her er framsatt inneholder forslag om rettslig regulering av to avgrensede områder. For det første foreslås forbud mot anvendelse av genetiske prøver i forbindelse med ansettelse. For det andre foreslås forbud mot slike prøver i forbindelse med tegning av forsikring.

Juridisk utvalg konstaterer at de aller fleste som har uttalt seg om medlemsforslaget stiller seg negative til at DNA-prøver skal kunne anvendes i de aktuelle tilfellene. Det er også Juridisk utvalgs oppfatning at man ikke må anvende genetiske prøver ved ansettelse og ved tegning av forsikring. De opplysninger som framkommer ved en DNA-test er av en slik karakter at de ikke bør kreves hverken av en arbeidsgiver eller av et forsikringselskap.

Juridisk utvalg konstaterer videre at de aller fleste høringsinstansene likevel ikke kan tilstyrke medlemsforslaget, ut fra ulike begrunnelser.

Endel høringsinstanser viser til at det ikke er behov for lovforbud på disse områdene. Både fra arbeidsgiverhold og fra forsikringselskapene blir det hevdet at slike prøver aldri har vært i bruk og at det heller ikke er planer om å ta slike prøver i bruk. Juridisk utvalg vil bemerke at den tekniske utviklingen på genteknologi-området går meget raskt. Det oppdages stadig nye gener som det knytter seg sykdom til eller andre uheldige arvelige egenskaper. Dette er derfor et område hvor det er grunn til å vise den største årvåkenhet. Selv om en i dag ikke anvender gentester ved ansettelse eller tegning av forsikring er det Juridisk utvalgs oppfatning at en likevel ikke kan se bort fra at slike tester kan bli aktuelle i framtiden. Så raskt som utviklingen går, kunne det derfor være hensiktsmessig å regulere forholdene på et tidlig tidspunkt.

Utvalget kan imidlertid slutte seg til de høringsinstanser som avviser medlemsforslaget ut fra den synsvinkel at spørsmålet om lovforbud mot DNA-tester bør ses i en større sammenheng, og ikke begrenses til ansettelse/tegning av forsikring. Etter utvalgets mening burde en eventuell lovregulering omfatte anvendelse av gentester på mennesker generelt, dvs. tester i forbindelse med diagnostisering og behandling, og de opplysninger som på denne måten aktiveres.

Utvalget vil henlede oppmerksomheten på medlemsforslag *A 939/j* om en nordisk bio- og genteknikk-konvensjon der det foreslås at spørsmålene omkring anvendelse av bio- og genteknologi tas opp i en bredere sammenheng.

På denne bakgrunn foreslår Juridisk utvalg

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (S)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Helge Adam Møller (KF)

Sauli Niinistö (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Forman

Jan P. Syse (H)

Medlemsforslag

om anvendelse af genetiske test ved ansættelser

(Stillet af Margrete Auken og Lilli Gyldenkilde samt Claes Andersson, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, Inger Harms, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Sakari Knuuttila)

I de senere år er den samlede viden om det menneskelige arvemateriale øget stærkt. Af de 50 – 60 000 gener, som menneskets arvemateriale formodes at bestå af, er over 5 000 kendt. I USA, Japan og Sovjetunionen er der projekter igang med det formål at kortlægge hele den menneskelige arvemasse. I EF er der planer om et ganske vist mere beskeden projekt.

Folketingets teknologinævn har netop afholdt en konsensuskonference om dette emne i samarbejde med Folketingets forskningsudvalg. Nærværende medlemsforslag er bl. a. inspireret af denne konference.

Udviklingen vil stille menneskeheden over for en lang række etiske problemer, ikke mindst i forbindelse med fostervands- og moderkageprøver. Dette medlemsforslag søger ikke at afklare alle de vanskelige spørgsmål, vi vil stå overfor i de kommende år. Det sigter alene mod indgreb på to områder, hvor problemstillingen er forholdsvis klar og overskuelig.

I en række lande – herunder USA og Vesttyskland – er mange virksomheder begyndt at stille krav om DNA-analyser af jobsøgere for at kunne frasortere dem, der af genetiske grunde vil have svært ved at trives i virksomhedernes arbejdsmiljø. En sådan udvikling er et stort skridt i retning af at udvælge mennesker, der kan overleve i et dårligt arbejdsmiljø, i stedet for at forbedre arbejdsmiljøet. Det foreslås derfor at gribe ind og allerede nu forbyde en sådan brug af DNA-analyser. Det bør forbydes, såvel at arbejdsgivere stiller krav om sådanne analyser som betingelse for en ansættelse, som at jobsøgere tilbydes DNA-analyser.

Tilsvarende bør det forbydes, at forsikringsselskaber stiller krav om DNA-analyser som betingelse for at tegne livsforsikringer, pension o. lign. I dag stilles der krav om lægeundersøgelser for at udskille dem, der allerede har udviklet en helbredstilstand, så de betegnes som ”dårlige liv”. Det er et alvorligt skridt i retning af yderligere opdeling af befolkningen, hvis også genetisk betingede anlæg for sygdom giver anledning til særbehandling. Det foreslås derfor at gribe ind over for en sådan udvikling, før den er blevet et problem.

På baggrund af ovennævnte henstiller vi, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arbejde for forbud mod genetiske tests i forbindelse med ansættelser og i forbindelse med tegning af pension og forsikring.

Reykjavík, den 25. februar 1990

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Claes Andersson (Vas.)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Inger Harms (SF)

Tora Aasland Houg (SV)

Birgitte Husmark (SF)

Sakari Knuutila (SDP)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor

(Medlemsförslaget väckt av Heikki Riihijärvi m. fl.,
se s. 638

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 917/k om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 8–9 maj, den 27–28 juni, den 26 september samt den 12 och 14 november 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt bereda ett förslag till startande av ett samnordiskt projekt i syfte att ge östeuropeiska studeranden utbildning vid nordiska folkhögskolor.

Förslagsställarna hänvisar till den pågående omvälvningen i Östeuropa som inte bara påverkar det ekonomiska och politiska livet, utan även områden som utbildning och kultur. Dessa länder behöver nu finna nya modeller för bl. a. sin utbildningspolitik. Betydande utbildningsinsatser kommer att krävas, något som länderna saknar ekonomiska förutsättningar för.

I Norden finns det gott om folkhögskolor av vilka flera hotas av nedläggning, som exempelvis i Finland, på grund av minskande elevunderlag. De nordiska länderna skulle därför ha möjlighet att göra om en del av folkhögskolorna till skolor för studeranden från Östeuropa. Där kunde man erbjuda de studerande ett halvt till ett års kurser inom områden som hälsovård, hushållsekonomi, lantbruksundervisning samt företagarverksamhet.

Ett sådant arrangemang kunde finansieras genom det normala biståndet, eller via specialbistånd.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordens folkliga akademi
 Nordiska kommittén för öststatsforskning
 Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Undervisnings- og Kulturministeriet
 Foreningen for folkehøjskoler
 Danske Studerendes Fællesråd Dansk Magisterforening

Finland

Akava (Finlands akademikers centralförbund)
 Lärarnas fackorganisation (OAJ)
 Finlands folkhögskolförening r.y.
 Samverkande bildningsorganisationerna ry
 Medborgarinstitutet
 Ålands folkhögskola
 Ålands bildningsförbund
 Arbetarnas bildningsförbund
 Ålands lärarförening

Island

Undervisnings- og kulturministeriet

Norge

Samnemnda for Studiearbeid

Sverige

Skolöverstyrelsen (SÖ)
 Svenska folkhögskolans lärarförbund
 Förbundet Sverige – Sovjetunionen

Remissinstanserna stöder samarbete med Östeuropa på utbildningsplanen och de flesta anser förslaget positivt. Många framhåller emellertid att ledig kapacitet vid folkhögskolorna inte bör vara ett motiv till att erbjuda utbildningsplatser för östeuropeiska studerande.

Nedan redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordens folkliga akademi deltar gärna i utvecklandet av vuxenutbildningssamarbetet mellan Östeuropas länder och Norden. Akademin anser att det är nödvändigt att de nordiska länderna medverkar i Östeuropas återuppbyggnad vars mål är ett demokratiskt samhälle och ett aktivt

deltagande i kultur- och utbildningssamarbetet. Däremot anser akademien att utgångspunkten för ett fruktbart samarbete aldrig kan vara ett utnyttjande av östeuropeiska studerande i syfte att fylla finska eller andra nordiska folkhögskolor som har svårt att värva ett tillräckligt elevunderlag. Man understryker även att de nordiska länderna har mycket att lära av de östeuropeiska ländernas rika kulturarv.

Nordiska kommittén för öststatsforskning finner det dubbla motivet för verksamheten, dvs. utbildningsstödet till Östeuropa och stödet till nordisk folkhögskoleverksamhet, vara aspekter som var för sig motiverar en nordisk insats. Kommittén vill även poängtera att för att en sådan insats skall få avsedd effekt måste förarbetet ges resursmässig prioritet och planering- en börja omgående.

Föreningarna Nordens Förbund (FNF) är positiva till konkreta förslag som kan skaffa ungdom från Östeuropa en eller annan form för undervisnings- eller erfarenhetsutbyte i Norden, t. ex. att östeuropeiska studerande får plats i nordiska folkhögskolor. Flera av Nordenföreningarna har redan aktivt medverkat i detta, speciellt har man under senare tid förmedlat studieplatser för elever från Baltikum. FNF vill emellertid varna för förslaget att göra om ledig folkhögskolekapacitet till skolor för studerande från Östeuropa där elevunderlaget skall vara 100% östeuropeiskt. Däremot kan folkhögskolan som skolform med sina fria studieplaner och sina rika möjligheter till aktivt deltagande i folkliga kulturaktiviteter ägna sig bra för studerande både från Östeuropa och Norden. Ett sådant utbud skulle kunna passa bra för ungdomar från Baltikum och övriga Östeuropa som vill studera ett nordiskt språk. Sådana önskemål kom bl. a. klart fram under den kurs i nordiska språk och nordisk litteratur som arrangerades i Leningrad i april av Nordiska ministerrådet och Nordiska språksekretariatet.

Danska remissyttranden

Undervisnings- og Kulturministeriet stöder medlemsförslaget under förutsättning att ekonomiska medel tillskjuts för betalning av kurser, uppehåll och resor. Utan ekonomisk hjälp har ungdomar från Centraleuropa ingen möjlighet att studera vid nordiska folkhögskolor.

Foreningen for Folkehøjskoler stöder medlemsförslaget med det förbehållet att nordiska folkhögskolors eventuella lediga kapacitet inte ska ses som ett argument för en insats för de östeuropeiska länderna. Föreningen förelår att nordiskt folkhögskolefolk ska få möjlighet att som rådgivare kunna bistå projekt i dessa länder. Förfrågningar om vägledning vid upprättande av folkhögskolor eller folkhögskoleliknande institutioner i Polen, Ungern och Östtyskland har sänts till Foreningen under senare tid och Foreningen ser det som mycket viktigt att kunna stöda dessa initiativ. Det är den bästa hjälp till självhjälp de nordiska länderna kan ge eftersom

denna metod också respekterar de enskilda ländernas och regionernas förutsättningar och framtidsmål.

Danske Studerendes Fællesråd (DSF) stöder medlemsförslaget, men ser gärna att studiemöjligheterna utvidgas till att omfatta även andra ämnen än de som nämns i förslaget samt universitetsstudier. De uppmanar därför Nordiska rådet att antingen skapa en parallell till det europeiska TEMPUS-programmet under NORDPLUS eller att på annat sätt säkra kontakterna på universitetsplan mellan Östeuropa och Norden. Samtidigt pekas på olika problem när det gäller medlemsförslagets genomförande såsom språkproblem, problem av social karaktär såsom isolering eller att de studerande samlas vid ett fåtal skolor och skapar getton, problem med den höga levnadskostnadsnivån och nödvändigheten av att skapa ett stipendiesystem som täcker levnadskostnader och resor. DSF föreslår slutligen att man även underlättar för nordiska studeranden att studera i Östeuropa, något som ömsesidigt vill öka förståelsen för de kulturella, sociala och politiska skillnaderna mellan länderna.

Dansk Magisterforening anser förslaget vara bra och i linje med de kontakter som danska folkhögskolor redan etablerat med personer och institutioner i Mellan- och Östeuropa. De nordiska ländernas erfarenheter av folkupplysning och folkrörelser vill helt naturligt vara av intresse för länder, som i årtionden varit förhindrade att genomgå en naturlig demokratisk utveckling. Danska folkhögskolor skulle kunna bidra med kurser som knyter den allmänna folkupplysningen samman med temata som miljö och mänskliga rättigheter. Magisterforeningen är av den uppfattningen att en snabb realisering av förslaget kommer att kräva extra anslag för vidareutbildning av lärare. Man är dessutom betänklig över att förslaget så utpräglat lanseras som hjälp till nordiska folkhögskolor med litet elevunderlag. Det är viktigt att ett anslag först och främst bidrar till att stärka folkligheten i mottagarländerna.

Finska remissyttranden

AKAVA (Finlands Akademikers Centralorganisation) stöder inte medlemsförslaget utan anser att utbildningssamarbete mellan Östeuropa och Finland bör utvecklas och förverkligas på sedvanligt sätt vid sidan av annat utbildningssamarbete. Dessutom är det inte riktigt att utbildningssamarbete med östeuropeiska länder förverkligas med hjälp av biståndsmedel. Det centrala för närvarande är att i synnerhet utveckla det nordiska utbildningssamarbetet samt utbildningssamarbete med EFTA- och EGländerna.

Lärarnas fackorganisation (OAJ) finner medlemsförslaget om utbildning av studeranden från Östeuropa värt att stöda och pekar på att folkhögskolorna redan tidigare har erfarenheter av liknande verksamhet i form av bilaterala utbildningsprogram för studeranden. Enligt OAJs åsikt kan däremot inte denna utbildningsverksamhet anses höra till utvecklingssam-

arbetets område och bör därför inte finansieras via biståndsmedel såsom förslagsställarna föreslår. OAJ anser inte att det är en korrekt uppgift att många folkhögskolor hotas av bristande elevunderlag. En omfattande utbildning av utlänningar kan därför inte utgöra någon central utbildningsuppgift för folkhögskolorna som skulle rättfärdiggöra deras existens.

Finlands folkhögskolförening stöder ett utvidgande av möjligheterna för medborgare i öststaterna att få utbildning vid de nordiska folkhögskolorna. De östeuropeiska staterna har stora politiska och ekonomiska problem och miljöproblem och behöver hjälp från bl. a. de nordiska staterna för att lösa dessa. Behovet av samarbete när det gäller utbildning är t. ex. mycket stort. De flesta östeuropeiska stater har inte de ekonomiska och övriga resurser som behövs för en nyorganisation av vuxenutbildningen. Folkhögskolorna, som i relation till statsmakten bygger på principen om ideologisk och pedagogisk frihet och alltså innehar en självständig ställning, kan utmärkt väl svara på behovet av allmänbildande utbildning och samtidigt förmedla demokratiska funktionsmodeller. Utgångspunkten vid utbildningen av studerande från Östeuropa bör vara de studerandes behov och inte att de bidrar till att fylla de eventuellt tomma platserna vid vissa folkhögskolor. Studerande från Östeuropa kan i utbildningen även utgöra en givande part: folken i Östeuropas stater har mycket långa kulturtraditioner och kontakt med dessa kan andligen berika de nordiska länderna. Att koncentrera all verksamhet i en eller flera folkhögskolor till att utbilda medborgare från Östeuropa skulle hindra sådana kulturinflytelser. Folkhögskolorna har redan nu bilateralt utbyte av såväl lärare som elever med staterna i Östeuropa. Särskilt i Baltikum har intresset för folkhögskolorna i Finland stigit oavbrutet då språkgemenskapen underlättar kommunikationen. Den främsta svårigheten vid utbytet är avsaknaden av ett ekonomiskt stödsystem. Det mest konkreta sättet på vilket Nordiska rådet kan befärma östeuropeiska medborgares studier i nordiska folkhögskolor, är att sträva till att anslå medel till dessas studier. Dessa medel bör däremot inte tas från biståndsmedlen, vilka även i fortsättningen måste förbehållas utvecklingsländerna.

Samverkande bildningsorganisationerna stöder delvis medlemsförslaget. Man hänvisar till att alla nordiska folkhögskolor är privaträttsliga samfund, som fritt får besluta om sin verksamhet och sin elevintagning. Därför bör varje skola i sista hand själv avgöra, om den vill vara med i den här avsedda utbytesverksamheten. Samverkande bildningsorganisationerna ställer sig tvekan till påståendet att eventuella östeuropeiska studerande väsentligen kunde bidra till att lindra problemen för de finska folkhögskolor som kämpar med tillfälliga rekryteringssvårigheter. En del av de föreslagna utbildningsområdena hör i Finland till yrkesutbildningsanstaltens område. Folkhögskolorna måste begränsa sina kurser till egna kompetensområden. Det är inte heller ändamålsenligt, att det normala utvecklingsbiståndet tas i anspråk för finansieringen av denna utbildning.

Åländska remissyttranden

Medborgarinstitutet hänvisar till att det formellt inte är behörigt att ta ställning till medlemsförslagets kläm men anser helt allmänt att ett samarbete mellan Norden och övriga östersjöländer inom det fria bildningsarbetet för vuxna är en viktig del av den positiva utvecklingen i Europa.

Ålands folkhögskola anser att de nordiska länderna genom statliga eller samnordiska medel bör främja möjligheten för östeuropeiska elever att gå folkhögskolekurser i Norden. Administrationen av medel och studievistelse bör handhas av Nordiska folkhögskolerådet och de nationella folkhögskoleorganisationerna. De nordiska folkhögskolorna erbjuder en mycket rik och omväxlande flora av studiemöjligheter, bl. a. inom en del av de områden som nämns i förslaget. Med sin frihet och flexibilitet kan skolorna även anpassa sig till ett växande antal östeuropeiska studerande. Folkhögskolan är av den uppfattningen att behållningen för de utländska eleverna blir störst när de får möta exempelvis det åländska samhället och den åländska kulturen på dess egna villkor.

Ålands bildningsförbund stöder enhälligt medlemsförslaget.

Arbetarnas bildningsförbund finner medlemsförslaget ypperligt.

Ålands lärarförening motsätter sig inte medlemsförslaget men pekar på risken att ett dylikt arrangemang inte får den snabba effekt man önskar då det är fråga om ett internordiskt projekt. Lärarföreningen är av den åsikten att språkproblemen och den snabba utvecklingen i Östeuropa ökar risken för att det planerade kursutbudet i eventuella nordiska folkhögskolor blir föråldrat innan det hinner prövas.

Isländska remissyttranden

Undervisnings- og kulturministeriet anser det önskvärt att folk från de östeuropeiska länderna, under hänvisning till den utveckling i demokratisk riktning som ägt rum där, får möjlighet att studera vid nordiska folkhögskolor och göra sig bekant med nordisk kultur och nordisk demokrati.

Norska remissyttranden

Samnemnda for studiearbeid stöder intentionerna i medlemsförslaget och vill understryka betydelsen av att utveckla ett brett folkligt och kulturellt samarbete mellan människor i Östeuropa och Norden. Ett närmare samarbete inom utbildningssektorn kan bli ett viktigt bidrag till att stöda en positiv ekonomisk och samhällelig utveckling i dessa länder. Samnemnda anser däremot inte att ledig kapacitet vid folkhögskolorna bör vara ett motiv till att erbjuda utbildningsplatser för östeuropeiska studerande. Särskilda klasser för dessa studenter bör inte heller upprättas utan studenterna bör integreras i den ordinarie undervisningen.

Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen (SÖ) har inget att erinra mot medlemsförslaget. Redan nu är intresset för kontakter med öststaterna stort. Flera skolor tar emot frielever, dvs. studerande med gratis kost och logi, och studieresor och elevutbyte förekommer mellan folkhögskolor i Sverige och liknande skolformer i Polen, Sovjet och det baltiska staterna. De föreslagna studieämnena är emellertid endast i undantagsfall aktuella för Sveriges folkhögskolor. SÖ anser att studier i samhällsfrågor, speciellt de som rör demokrati, ekonomi, miljö mm också är efterfrågade i öststaterna. Undervisnings-språket kan komma att utgöra ett problem. Flera utlandsstuderande kan troligen något av de skandinaviska språken. I andra fall måste engelska, tyska eller ryska användas. För att kunna rekrytera deltagare från öststaterna till folkhögskolekurser måste i första hand även de studiesociala villkoren få en lösning. En grundläggande fråga är hur projektet skall finansieras. Om undervisningen skall organiseras i större skala, bör den få formen av uppdragsutbildning och läggas på folkhögskolor, som har en lämplig och efterfrågad ämnesinriktning.

Svenska folkhögskolans lärarförbund (SFHL) avvisar det framlagda medlemsförslaget under hänvisning till att folkhögskoleid-n förutsätter oberoende från myndighetsstyrning och läroplanstänkande. Förslaget är dessutom svårt att genomföra av språkliga skäl. SFHL är emellertid mycket positivt till samarbete med Östeuropa. Det samarbete som är i gång genom regionala och lokala initiativ bör stödjas. Det gäller studerande- och lärarutbyte, kurser och studiebesök. På planeringsstadiet finns också startandet av folkhögskolor i bl. a. Vitryssland, Estland och Rumänien. Det bästa sättet att stödja Östeuropas stora behov av utbildning och kontakter är kanske att stödja sådana projekt. Dessutom finns t. ex. i Polen befintliga folkhögskolor som kämpar med stora ekonomiska svårigheter och som behöver del av kulturstöd till Östeuropa.

Förbundet Sverige – Sovjetunionen anser att behovet av stöd till olika utbildningsinsatser i Östeuropa är stort. Den nordiska folkhögskolan lämpar sig väl för vissa av dessa uppgifter. Den förordning som fastställer villkoren för den svenska folkhögskolan innebär inga hinder för icke-svenska elever att antas och utgör underlag för statsbidrag. Ett betydande intresse finns redan för ökad kontakt med Östeuropa hos styrelser och lärare inom folkhögskolan. Det är emellertid angeläget att varje nordiskt lands folkhögskoleprägel tas till vara om förslagsställarnas intentioner realiseras. Beslut om vilka kurser som skall genomföras fattas vid varje enskild skola. En förutsättning för att den föreslagna utbildningen skall kunna organiseras är även att sådana studiestödsformer skapas att studerande från Östeuropa kan delta i kurserna.

3. Utskottet

Inom Östeuropa har stora omvälvningar och förändringar ägt rum med efterföljande systembyte och arbete med att öka demokratin i de östeuropeiska länderna. Många länder och organisationer i Europa finner det angeläget att stödja länderna i Östeuropa och bidra med hjälp åt den nyuppbyggnad som försiggår där. Nordiska rådet har för närvarande många medlemsförslag som behandlar denna utveckling, däribland föreliggande medlemsförslag.

I medlemsförslaget föreslås Nordiska ministerrådet bereda ett förslag till startande av ett samnordiskt projekt i syfte att ge östeuropeiska studeranden utbildning vid nordiska folkhögskolor. Förslagsställarna hänvisar till att omvälvningen i de östeuropeiska länderna inte enbart påverkar det ekonomiska och politiska livet, utan även sådana områden som utbildning och kultur.

Det är utskottets bestämda uppfattning att det är nödvändigt och synnerligen viktigt att stödja den demokratiska utvecklingen, både kulturellt och samhällsmässigt, som nu äger rum inom de östeuropeiska länderna. Utskottet vill särskilt betona vikten av att stödja ett brett folkligt och kulturellt samarbete mellan de östeuropeiska invånarna och nordborna. För att det skall kunna lyckas behövs ett initiativtagande och praktiska åtgärder ifrån de nordiska länderna.

Det föreliggande medlemsförslaget behandlar en del av de praktiska problem östeuropeiska länder hamnar i när det gäller demokratiseringen, nämligen annammandet av nya metoder beträffande folkligt initiativtagande och verksamhet på gräsrotsnivå. Förslagsställarnas motiv är att erbjuda ett stöd genom att placera östeuropeiska studerande på lediga platser i nordiska folkhögskolor.

Medlemsförslaget har två olika synvinklar. För det första innebär det många praktiska frågor som måste lösas för att medlemsförslaget skall kunna realiseras, t. ex. språkproblem. I medlemsförslaget hänvisas till att i Ingermanland och Östkarelen finns ett finskspråkigt elevunderlag, vilket gör Finland mer attraktivt i detta sammanhang än de övriga nordiska länderna.

De sakliga frågorna i medlemsförslaget anser utskottet värda allt stöd. Utskottet vill särskilt framhäva folkhögskolornas särart i detta sammanhang. Folkhögskolorna ägs av folkrörelserna och är fristående från alla statliga styrelser. Därför står det dem fritt att rekrytera studenter från de östeuropeiska länderna till sina skolor. Enligt remissunderlaget visar det sig vara ganska allmänt förekommande att de nordiska folkhögskolorna har gäststudenter från de östeuropeiska länderna. Norge har lyckats synnerligen bra med detta. Problemen för de studerande med att få kontakt och ekonomiskt stöd för att studera vid nordiska folkhögskolor är dock påtagliga. Vid Nordiska rådets delegationsresa till Baltikum och Sovjetuni-

onen framfördes starka önskemål om att få stöd för studerande vid nordiska folkhögskolor.

Inom det officiella nordiska samarbetet kan man arbeta med undanröjande av de hinder som finns för att smidiggöra och öka de nordiska folkhögskolornas samarbete med omvärlden. I Nordiska ministerrådet har man tagit initiativ till enstaka projekt med syfte att stödja uppbyggnaden inom de östeuropeiska länderna på utbildningsplanet. Styringsgruppen för folkeopplysnings- och vuxenundervisningssamarbetet (FOVU) har planerat ett seminarium med representanter från de östeuropeiska länder som gränsar till Östersjön och representanter för nordiskt folkupplysnings- och vuxenutbildningssamarbete för att presentera innehåll, metoder, struktur och organisering av vuxenutbildningen i de nordiska länderna samt etablering av kontakter mellan länderna kring Östersjön inom vuxenutbildningsområdet. Som förberedelse för seminariet påbörjas en undersökning av de kontakter och samarbetsprojekt, som redan finns mellan enskilda nordiska länder och de östeuropeiska länderna inom folkupplysnings- och vuxenundervisningsområdet. Denna undersökning kan hjälpa till att klargöra vilka ämnen man är intresserade av i de östeuropeiska länderna. Utskottet ser synnerligen positivt på sådana gemensamma nordiska åtgärder för att stödja de östeuropeiska länderna på utbildningsområdet och i enlighet med medlemsförslagets syfte.

Nordiska ministerrådet har nyligen antagit ett nordiskt arbetsprogram för Östeuropa och Baltikum. Där anslås medel som tillsammans uppgår till 14,3 MDKK för att stödja Baltikum och de östeuropeiska länderna med upprättande av ett informationscenter i vart och ett av de baltiska länderna, stipendieordningar för studerande och en Baltikum/Östeuropafond. Enligt programmet beviljas stipendier för studieuppehåll på olika nivåer av utbildningssystemet, företrädesvis på universitetsnivå och till yrkesutbildning. Utskottet anser det ändamålsenligt att nordiska ministerrådets arbetsprogram till en viss grad även omfattar ekonomiskt stöd för studerande från Baltikum/Östeuropa som önskar studera vid de nordiska folkhögskolorna. En förutsättning för att dessa studier ska kunna bedrivas vid de nordiska folkhögskolorna är att stöd också ges till språkutbildning. Genom att utvidga arbetsprogrammet till att även omfatta folkhögskole-

studerande har man tillmötesgått ett av de Baltiska ländernas huvudönskemål som de framfört till de nordiska länderna.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa till att omfatta stipendier för folkhögskolestuderande.

Snekkersten den 12 och 14 november 1990

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J.K. Hansen (S)

Helga Haugen (KrF)

Förman

Anita Johansson (s)

Ulla Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Marianne Samuelsson (mp)

Otto Steenholdt (At)

Medlemsförslag

om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor

(Väckt av Heikki Riihijärvi samt Arne Melchior)

Östeuropa upplever för närvarande en politisk, ekonomisk och kulturell omvälvning utan motstycke. Under hösten 1989 övergav det ena östeuropeiska landet efter det andra centralstyrningen och tog ett steg närmare de fria västliga demokratierna. Det som påverkades mest av denna omvälvning var naturligtvis ländernas samhällsstruktur och näringsliv. På dessa områden är Östeuropas länder nu var för sig i färd med att skapa verksamhetsmodeller för framtiden, samtidigt som de vill finna en nisch för sig i det västeuropeiska politiska och ekonomiska samarbetet.

Omvälvningen i de östeuropeiska länderna påverkar inte bara det ekonomiska och politiska livet, utan också sådana områden som utbildning och kultur. Då det gamla samhällssystemet slutat fungera, måste man nu finna nya modeller för till exempel utbildningspolitiken. I många östeuropeiska länder kräver de nya konstellationerna betydande utbildningsinsatser för att samhället igen skall bli funktionsdugligt. Flera av dessa länder saknar ekonomiska förutsättningar för detta; de har ju ofta till och med svårigheter när det gäller att tillgodose sina medborgares elementära vardagsbehov.

I Norden finns det i dag gott om folkhögskolor. I synnerhet de finska folkhögskolorna har svårt att värva ett tillräckligt elevunderlag för att kunna driva en fullödig verksamhet. Därför hotas flera folkhögskolor av nedläggning i en nära framtid.

Därför skulle de nordiska länderna ha möjlighet att göra om en del av folkhögskolorna till skolor för studeranden från Östeuropa.

I folkhögskolorna kunde man erbjuda studeranden för östblocket ett halvt års eller ett års kurser, vilkas läroplaner vid behov snabbt kunde läggas om. Studieprogrammen på dessa kurser skulle främst gälla områden såsom hälsovård av olika slag, huslig ekonomi, undervisning och lantbruk samt företagarverksamhet. Genom att ge sådan utbildning kunde de östeuropeiska länderna relativt snabbt bibringas moderna baskunskaper inom flera områden.

Avslutningsvis kan det konstateras, att ett sådant arrangemang kunde skötas relativt ekonomiskt via det normala biståndet eller, alternativt, via specialbistånd. Finland skulle rentav ha möjlighet att ta emot fler stude-

rande än de övriga nordiska länderna, då det ju till exempel i Ingermanland och Östkarelen finns ett finskspråkigt elevunderlag.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt bereda ett förslag till startande av ett samnordiskt projekt i syfte att ge östeuropeiska studeranden utbildning vid nordiska folkhögskolor.

Reykjavík den 26 februari 1990

Heikki Riihijärvi (SMP)

Arne Melchior (CD)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensamt nordiskt el-höj-spänningsnät tillgängligt för alla

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg m. fl., se s. 644

Remissyttranden, se supplement)

Medlemsförslaget er stillet af Miljøpartiet De Grønne og henvist til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet forslaget på mødet 18. – 20. juni samt på mødet den 12. november 1990 og besluttet at afgive følgende betænkning.

1. Medlemsforlaget

Forslagsstillerne mener ikke, at det nordiske el-højspændingsnet har en tilstrækkelig tilgængelighed, særligt for små producenter og for virksomheder, som i visse perioder producerer overskud af el-energi. Det foreslås derfor at gøre det nordiske el-net til en såkaldt "common carrier", som kan udnyttes af alle mod betaling af omkostningerne til vedligeholdelse osv.

Nettet skal ifølge forslagsstillerne administreres af et non-profit driftselskab, eventuelt inden for rammer af Nordel-samarbejdet.

Det foreslås således, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

at udrede mulighederne for at omdanne det nordiske højspændingsnet til en "common carrier" for el-strøm.

2. Remiss

Forslaget har været på remiss til nordiske og nationale myndigheder og organisationer, som arbejder på energiområdet. Remissen er sket fælles for dette forslag og forslagene A 913/e om effektivere el-anvendelse i husholdningerne, og A 919/e om fælles nordisk energipolitik.

Flere remissinstanser har afgivet ét fælles svar på de tre forslag. I det følgende er gengivet et uddrag af synspunkter, som er specielt relevante for dette forslag.

2.1. Nordiske remissinstanser

EK-Energi har vurderet forslaget i relation til det arbejde, som for tiden er igang i Nordisk Ministerråds regie. Man giver endvidere et skøn over, hvad det vil koste over det nordiske budget at gennemføre forslaget samt information om status for behandlingen af tilsvarende spørgsmål i EF og EES-forhandlingerne.

EK-Energi oplyser, at spørgsmålet om at gøre el-nettene til en common carrier er under behandling både i Europa og i Norden. Forslaget vil kunne få store konsekvenser for kraftmarkederne i Norden. Det vil ikke kræve ekstra udgifter over det nordiske budget at anbefale forslaget.

Nordel finder videre, at tidligere undersøgelser indikerer, at det nordiske kraftsystem udnyttes meget nært optimalt. Nordel undersøger til stadighed mulighederne for videreudvikling af det nordiske el-samarbejde. Udviklingen i EF og vurderinger af de mere vidtgående spørgsmål, som rejses af forslaget om at gøre el-nettet til en common carrier indgår i disse overvejelser.

Foreningerne Nordens Forbund har ikke svaret.

2.2. Danske remissinstanser

Energiministeriet oplyser, at spørgsmålet om "common carrier" er under behandling i EF-ministerrådet, og at de nordiske energiministre senere vil vurdere, om erfaringerne fra dette arbejde kan udnyttes til en effektivisering af det nordiske kraftmarked. Bl. a. planlægges en nordisk konference herom i august 1990.

Foreningen Norden har ikke svaret.

2.3. Finske og ålandske remissinstanser

Handels- og industriministeriet, energiafdelingen, finder det ikke nødvendigt med foranstaltninger vedrørende et fælles højspændingsnet "common carrier" i Norden. For Finlands vedkommende fungerer el-nettet i dag angiveligt som et fælles net med konkurrence mellem producenterne. Forslaget om at overføre nettets drift til ét fælles selskab ville efter ministeriets mening føre til en monopollignende tilstand, som man ikke ønsker at fremme.

Miljöministeriet finder, at forslaget i hovedsagen er energipolitisk, og at systemet med et "common carrier"-el-net eventuelt kan gennemføres gennem et udvidet Nordel-samarbejde.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget.

2.4. Islandske remissinstanser

Statens Energistyrelse udtaler sig ikke om dette forslag.

2.5. Norske remissinstanser

Olie- og energidepartementet henviser til, at der fra den nordiske embed-
21 – 10-0450 Nordiska rådet

mandskomiteé for energispørgsmål vil blive afgivet et fælles svar angående forslaget. Man tilføjer, at man anser tanken om en "common carrier" for el som et centralt led i udviklingen af det mere effektive kraftmarked, som er den norske regerings målsætning.

2.6. Svenske remissinstanser

Statens energiverk støtter forslaget om en udredning af at gøre det nordiske el-net til en "common carrier". Verket finder dog ikke forslagens præmisser for udredningen acceptable, men mener at udredningen forudsetningsløst skal belyse forskellige tænkelige muligheder.

Energiforskningsnämnden overgiver synspunkter indhentet fra en forsker uden videre kommentarer. Jane Summerton, Linköpings universitet peger således på, at spørgsmålet om adgangen til el-nettet er blevet et centralt policy-spørgsmål i en lang række lande og internationalt, ikke mindst i EF. Motivet for at øge tilgængeligheden er i hovedsagen at effektivisere markedet for elkraft med deraf følgende lavere priser, regional udjævning og bedre mulighed for at udnytte alle produktionskilder.

Konflikterne i forbindelse med ændringerne står primært mellem dem, som i dag har en monopolagtig stilling i el-distributionen og de nye distributører samt forbrugerne af el-kraft. Alle disse interesser bør derfor inddrages i et eventuelt udredningsarbejde.

Vattenfall støtter, at spørgsmålet om et fælles el-net udredes, men finder at nordiske beslutninger på området bør afvente dels igangværende udredningsarbejde (nordisk og nationalt) og ikke mindst løsningerne i Europa (EF).

Svenska kraftverksföreningen tilslutter sig de synspunkter, som *Vattenfall* har fremført, og henleder opmærksomheden på det veletablerede nordiske el-samarbejde inden for rammerne af Nordel.

Statens naturvårdsverk mener ikke at kunne overskue alle konsekvenser af at gøre det nordiske el-net til en "common carrier", men peger på at dette ikke må føre til øget drift af anlæg med høje udslip og lave omkostninger til rensning.

Svenska elverksföreningen og *Konsumentverket* udtaler sig ikke om dette forslag.

4. Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer, at det rejste problem synes at være centralt i drøftelserne om effektiviseringen af såvel det nordiske som det europæiske energimarked. Selve forslaget synes at have en hensigtsmæssig form, hvori- mod der er rejst en række indvendinger mod dele af motiveringen, som vil kunne belyses og afklares i det foreslåede udredningsarbejde.

Udvalget konstaterer, at centrale remissinstanser som f.eks. Nordel, EK-Energi og de nationale energidepartementer ikke er afvisende overfor,

at det arbejdes videre med problemstillingerne, og at der allerede er igangsat udredningsarbejde til afklaring af beslutningsgrundlaget for et forslag om at gøre det nordiske el-net til en common carrier. Forslaget vil derfor ikke i sig selv føre til ekstra udgifter over det nordiske budget.

Udvalget støtter derfor i princippet forslaget til rekommandation.

5. Udvalgets indstilling

På denne baggrund indstiller Økonomisk Udvalg til Nordisk Råd at vedtage følgende rekommandation i anledning af medlemsforslag A 918/e:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

at udrede muligheder for at gøre det nordiske højspændingsnet til en "common carrier".

Helsingør, den 12. november 1990

John Alvheim (FrP)

Claes Andersson (Vas.)

Gustav Björkstrand (SFP)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Emil Johansen (Si)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Yvonne Sandberg-Friis (s)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Lars Ulander (s)

Formand

Þorsteinn Pálsson (Si)

Medlemsförslag

om gemensamt nordiskt el-högspänningsnät tillgängligt för alla

(Väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Anneli Jäätteenmäki)

Vi föreslår att hela högspänningsnätet i Norden görs tillgängligt för alla som vill överföra el, mot låg ersättning, som motsvarar självkostnaden för drift, underhåll och avskrivningskostnader. Vi anser inte att Nordelsarbetet i sin nuvarande form innebär tillräcklig tillgänglighet. Den måste ökas, dels för att göra det lättare för små leverantörer av elkraft, dels för att göra det möjligt för ett företag som skapar överskott av elenergi inom ett område att överföra och själv förbruka eller sälja detta överskott till andra förbrukare, var som helst.

En möjlighet att åstadkomma den av oss önskade tillgängligheten till högspänningsnätet och förvandla det till en "common carrier" för elström är att överföra ägandet inom varje land till ett icke vinstdrivande driftbolag. Dess uppgift skulle vara att underhålla och vid behov komplettera nätet och hålla det tillgängligt för alla till självkostnadspris. Dessa nationella bolag skulle bilda en nordisk samarbetsorganisation, eventuellt inom ramen för Nordel.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att omvandla det nordiska högspänningsnätet till en "common carrier" för elström.

Reykjavík den 1 mars 1990

Marianne Samuelsson (mp)

Krister Skånberg (mp)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg m. fl., se s. 650

Remissyttranden, se supplement)

Medlemsförslaget er stillet af Miljøpartiet De Grønne og henvist til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet forslaget på mødet 18. – 20. juni samt på mødet den 12. november 1990 og besluttet at afgive følgende betænkning.

1. Medlemsforlaget

Forslagsstillerne henviser til både samfundsøkonomiske og miljømæssige grunde til at økonomisere med energi og særligt med el-energi.

Man finder, at der ikke i dag findes et frit marked med fri konkurrence for el-energi, hvilket giver en fordrejning af priserne f. eks. på henholdsvis udbygning af ny kraftproduktion og besparelser i el-anvendelsen.

Kraftværkerne bør ifølge forslagsstillerne have pligt til altid at levere el til de lavest mulige totale omkostninger. Dette bør indføres i koncessionsbestemmelserne og i denne forbindelse kombineres med en licitationsordning, som giver mulighed for at vurdere investeringer i el-effektivisering mod investeringer i udbygning af ny kraftproduktion.

Det foreslås, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

at udrede mulighederne for at pålægge kraftselskaberne i Norden at altid vælge den metode til opfyldelse af sin leveringspligt for el til kunderne, som giver de laveste totale omkostninger i henhold til det, som anføres i forslaget.

2. Remiss

Forslaget har været på remiss til nordiske og nationale myndigheder og organisationer, som arbejder på energiområdet. Remissen er sket fælles for dette forslag og forslagene A 913/e om effektivere el-anvendelse i husholdningerne, og A 918/e om fælles nordisk el-højspændingsnet.

Flere remissinstanser har afgivet ét fælles svar på de tre forslag. I det følgende er gengivet et uddrag af synspunkter, som er specielt relevante for dette forslag.

2.1. Nordiske remissinstanser

EK-Energi har vurderet forslagene i relation til det arbejde, som for tiden er igang i Nordisk Ministerråds regie. Man giver oplysninger om, vad det vil koste over det nordiske budget at gennemføre forslagene samt giver information om status for behandlingen af tilsvarende spørgsmål i EF og EES-forhandlingerne.

Nordisk Embedsmandskomiteé for energispørgsmål (EK-Energi) oplyser, at man ingen planer har om at pålægge kraftværkerne i hvert enkelt tilfælde at vælge den metode, som giver de lavest muligt totale omkostninger. Det beror hovedsageligt på, at man ikke anser denne styringsform for effektiv. Gennemførelse af den foreslåede udredning vil koste omkring 1 MDKK

Nordel finder, at de nordiske kraftselskaber i høj grad allerede lever op til intentionerne i forslaget. Udviklingen af prissystemer og planlægning af kraftsystemer og el-forbrug gøres allerede i dag ud fra målsætningen om at opfylde forpligtelserne til så lave totale omkostninger som muligt. Et mere effektivt internationalt kraftmarked vil kunne effektivisere energiforsyningen yderligere og give grundlag for lavere kraftpriser.

Foreningerr:e Nordens Forbund har ikke svaret.

2.2. Danske remissinstanser

Energiministeriet støtter forslaget under den forudsætning, at "laveste totale omkostninger" tages i bred betydning og dermed også indregner f. eks. miljøparametre.

Der er ikke modtaget svar fra følgende danske remissinstans: *Foreningen Norden*.

2.3. Finske og ålandske remissinstanser

Handels- og industriministeriet, energiafdelingen finder ikke, at indførelse af princippet om "laveste totale omkostninger, er velegnet for finske forhold. Det beror dels på den store heterogenitet i produktions- og distributionssystemet, dels at myndighederne ikke har de lovgivningsmæssige styringsmidler, som er nødvendige. Man mener endvidere ikke, at omkostningsbesparelser i sig selv kan motivere en ændring i retning af det foreslåede, samt at energibesparelser af hensyn til miljøet kan opnås på andre og mere effektive måder. Man har dog intet imod at fortsætte samarbejdet med de øvrige nordiske lande om at udrede systemets muligheder.

Miljöministeriet støtter hovedmålsætningerne i forslaget, men peger på at alle miljømæssige omkostninger udtrykkeligt bør indregnes i de totale omkostninger ved alle former for el-produktion og el-forbrug.

Ålands landskapsstyrelse (efter høring af El-försörjningsdelegationen)

finder, at energispørgsmålet hænger så tæt sammen med landenes økonomiske politik, at det ikke for tiden er muligt at udarbejde en fælles energipolitik i Norden.

2.4. Islandske remissinstanser

Statens Energistyrelse finder ikke, at forslaget er relevant. Man finder, at problemet med optimering af producenternes og forbrugernes omkostninger bør løses via et mere gennemskueligt marked for energitjenester.

Det foreslås derfor, at forslaget skrives om, således at det kommer til at indeholde en rekommandation om, at ministerrådet initierer en stærkt forbedret kundeservice på elforbrugsområdet samt andre typer af energi, således at kunderne får let adgang til de oplysninger, som behøves for at kunne indrette sit forbrug af el og anden energi med størst mulig effektivitet i slutforbruget. Samtidig bør kraftværkerne have mandat til at sælge ikke bare den el, men også de el-tjenester, kunderne ønsker at købe.

2.5. Norske remissinstanser

Olie- og energidepartementet er enig i udgangspunktet for forslaget, nemlig at foranstaltninger til energiøkonomisering både i produktionsledet og hos forbrugerne bør vurderes på linie med investeringer i nyudbygninger. Departementet mener dog, at udviklingen af et effektivt kraftmarked er én af de vigtigste forudsætninger for at denne vurdering bliver foretaget, og arbejder derfor primært med dette spørgsmål. Man finder ikke, at generelle påbud til elværkerne om at producere el-energi til lavest mulige totalomkostninger er et effektivt styringsmiddel.

Departementet lægger imidlertid vægt på, at princippet om "lavest mulige totalomkostninger" bliver videregivet og forstået af energiselskaberne og mener, at dette informationsarbejde kunne gøres nordisk.

Departementet kan på denne baggrund ikke støtte forslaget i den nuværende udformning.

2.6. Svenske remissinstanser

Statens energiverk bedømmer forslaget om at pålægge kraftværkerne princippet om lavest mulige totalomkostninger som alt for hårdt. Man tager dermed udgangspunkt dels i arbejdet med at skabe et effektivt energimarked dels i den udvikling, som allerede er igang i retning af større interesse fra kraftværkernes side for investeringer i energibesparelser også i forbrugsledet. Verket konstaterer videre, at regeringen har gjort den bedømmelse, at der ikke er lovgivningsmæssige eller andre legale hindringer for, at kraftværkerne overgår til at levere et bredere udbud af energitjenester.

Energiforskningsnämnden overgiver synspunkter indhentet fra Thomas B. Johansson, Lunds universitet. Johansson finder, at forslaget bør formuleres således, at princippet om laveste totale omkostninger skal gælde for

produktion af el-tjenester, og ikke for produktion af el, hvis forslagsstillernes formål om at tage hensyn til besparelsesmuligheder i forbrugsleddet skal opnås.

Vattenfall deler grundtanken i forslaget om, at effektivere el-anvendelse under visse betingelser kan være mere fordelagtige end investeringer i ny produktion. Det er imidlertid verkets opfattelse, at de nordiske landes el-systemer fungerer optimalt. Det oplyses, at selv under de nuværende betingelser udvikler *Vattenfall* sig efterhånden til en markedsorienteret energivirksomhed, hvor både husholdning og fornybare energikilder er vigtige bestanddele, og hvor "Demand Side Management" tilstræbes. *Vattenfall* advarer i denne forbindelse mod en ensidig koncentration om el-besparelser, idet man mener, at det er vigtigere at opnå et energisystem, som samlet set er optimalt.

Svenska kraftverksföreningen tilslutter sig de synspunkter, som *Vattenfall* har fremført vedrørende forslaget og henleder i øvrigt opmærksomheden på det veletablerede nordiske el-samarbejde inden for rammerne af Nordel.

Statens naturvårdsverk, *Svenska elverksföreningen* og *Konsumentverket* udtaler sig ikke om dette forslag.

3. Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer indledningsvis, at forslagets titel er misvisende, idet den kunne give indtrykket af et forslag til en heldækkende nordisk energipolitik. Dette er ikke tilfældet, og remissinstanserne har i visse tilfælde misforstået forslaget.

Udvalget konstaterer samtidig, at mange remissinstanser støtter den grundlæggende tankegang bag forslaget, nemlig at investeringer i energieffektiviseringer/-besparelser bør vurderes i forbindelse med beslutninger om udbygning af ny el-produktionskapacitet.

Det fremgår imidlertid, at de fleste remissinstanser finder, at der er andre og mere effektive metoder til at opnå denne målsætning.

Det må således på baggrund af remissrunden anses for tvivlsomt, om forslaget vil have den ønskede effekt, og udvalget kan derfor ikke anbefale forslaget til rekommandation.

4. Udvalgets indstilling

På denne baggrund indstiller Økonomisk Udvalg til Nordisk Råd:
at rådet *ikke foretager sig noget* i anledning af medlemsforslaget.

Snekkersten, den 12. november 1990

John Alvheim (FrP)

Claes Andersson (Vas.)

Gustav Björkstrand (SFP)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Emil Johansen (Si)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Yvonne Sandberg-Friis (s)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Lars Ulander (s)

Formand

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Medlemsförslag

om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik

(Väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Anneli Jäätteenmäki)

Stort behov av effektivare energianvändning

De nordiska länderna bör bredda och fördjupa sitt samarbete på energiområdet för att främja en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling. Det är viktigt att alla hushåll med energi och använder den så effektivt som möjligt. Det kostar mycket att bygga nya anläggningar för att generera elström och för att förstärka ledningsnätet, ofta mer än vad det kostar att i stället *spara* motsvarande energi med hjälp av effektivare energianvändning.

Därtill kommer miljöaspekterna: Nästan all energiproduktion har olika miljömässiga nackdelar; koldioxidutsläpp som medverkar till växthuseffekten, andra utsläpp som skadar ozonskiktet och försurar mark och vatten, skapande av radioaktivt avfall osv.

Effektivare energianvändning lönar sig ofta bäst

Investeringsanalys baserad på slutanvändning och lägsta kostnad, eller vad som i Norge kallas balansprincipen, kan leda till beslut om investeringar antingen för att öka energitillförseln eller för att förbättra effektiviteten i energianvändningen. Investeringar i ökad effektivitet kommer i praktiken nästan alltid att löna sig på en marknad med fri och hederlig konkurrens på lika villkor, och de kostar jämförelsevis lite. Denna fria marknad föreligger inte i dag, bl. a. beroende på att kraftbolagen har leveranstvång – de måste förse sina abonnenter med el – och på monopolliknande förhållanden när det gäller överföring och försäljning till konsument.

Vi föreslår att alla kraftbolag i Norden skall vara skyldiga att välja den metod som ger lägsta totala kostnad för att uppfylla sin skyldighet att leverera el till sina kunder. Ett sätt att uppnå detta är att sätta upp motsvarande villkor för koncession.

Detta bör kombineras med att kraftbolaget måste begära in anbud på den mängd energi som man behöver ta fram vid varje beslutstillfälle. Skulle det därvid visa sig att det går att klara en ändring av elbehovet,

inklusive normala överföringsförluster och säkerhetsmarginaler, genom investeringar i effektivare energianvändning skall tillstånd till kapacitetsutbyggnad ej lämnas. Motsvarande regler har redan införts i ett 40-tal av USA:s delstater.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att ålägga kraftbolagen i Norden att vid uppfyllandet av sina skyldigheter att leverera el till sina kunder vid varje tillfälle välja den metod som ger lägsta totala kostnad, i enlighet med vad som anförts i förslaget.

Reykjavík den 1 mars 1990

Marianne Samuelsson (mp)

Krister Skånberg (mp)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder m. fl., se s. 664

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 920/k om åtgärder för att bevara nordiskt hantverk och hemslöjd. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 8–9 maj, den 27–28 juni samt den 26 september 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget uppmanas ministerrådet att samordna den nordiska dokumentationen och få till stånd ett centralt nordiskt uppslagsverk och upplysningsmaterial om traditionellt hantverk och hemslöjd samt upprätta förteckningar över verksamma yrkesutövare på dessa områden. Vidare föreslås att ministerrådet undersöker utbildningsmöjligheter och samnordiska utbildningsvägar rörande hantverk och hemslöjd med framläggande av förslag om genomförande av gemensam användning av dessa i de nordiska länderna. Ministerrådet föreslås även att utreda förutsättningarna för att upprätta ett nordiskt hantverksinstitut med uppgift att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd. Ytterligare föreslås framläggande av förslag om hur organisationer som Nordisk hemslöjdsorganisation kan medverka i kurser och utbildning bland barn, unga och hemslöjdsintresserade.

Förslagsställarna framhåller att hemslöjd och hantverk har långvariga traditioner i det nordiska kulturlivet men att det traditionella yrkeskunnandet emellertid är på god väg att försvinna inom flertalet områden och numera huvudsakligen överlever som reparationshantverk.

I medlemsförslaget hävdas att det är en kulturpolitiskt viktig fråga att bevara kunskap om olika hantverksyrken och erfarenheter på det manuella arbetsområdet. Det är inte minst viktigt att inför utvecklingen inom EG bevara vår kulturella särart även i fråga om nordiska hemslöjds- och hantverksformer där vi kan ge ett kraftfullt bidrag. Inom Norden finns det dessutom ett starkt folkligt intresse att bevara och återinföra de gamla hantverks- och hemslöjdstraditionerna. Eftersom hantverket och hemslöj-

den är hotade verksamheter i hela Norden finns det skäl för gemensamma insatser. Enligt förslaget har olika initiativ på detta område redan tagits av Nordiska rådet och ministerrådet i form av bl.a. lärarkurser, men det bör även anordnas lämpliga kurser med särskild inriktning på det traditionella hantverket och hemslöjden för en bredare allmänhet. Det är viktigt att ungdomen får möjlighet att bygga vidare på det hantverksmässiga vetande om den nordiska naturens resurser, som utgjort grundval för vår kultur, inte minst när vi står inför en ny genomgripande miljöstrategi och förändringar av industriprocesserna behövs.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordiska

Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Foreningen for Folkehøjskoler i Danmark

Raadvad, Nordisk center for bevarelse af håndværk

Håndværksrådet

Dansk husflidsselskab

Den danske Husflidshøjskole

Finland

Centralförbundet för hemslöjd

Finlands folkhögskoleförening

Ålands landskapsstyrelse

Ålands husmodersskola

Ålands fackskollärare

Ålands hemslöjdsförening

Island

Undervisnings- og kulturministeriet

Islands Husflidsselskab

Norge

Kirke- og kulturdepartementet

Norges Husflidslag

Næringslivets hovedorganisasjon

Sverige

Statens kulturråd

Hantverkets folkhögskola i Leksand

Sätergläntan – Hemslöjdens gård

Småföretagens riksorganisation

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund

August Abrahamsons stiftelse

Samtliga remissorgan ställer sig positiva till förslagets intentioner. Vissa remissorgan ställer sig dock tveksamma till de förslag som medlemsförslaget innehåller och framför nya idéer.

I det följande redogörs för särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Foreningene Nordens Forbund ger sin tillslutning till intentionerna i medlemsförslaget och ser det som ett viktigt element i det totala nordiska opinionsarbete som behövs för att stärka den nordiska kulturella identiteten i ett europeiskt och internationellt perspektiv. Särskild vikt bör läggas vid behovet att ta vara på den nordiska särarten i ett internationaliseringsperspektiv. Foreningene Nordens forbund vill hänvisa till att de har tagit konkreta initiativ för att styrka den nordiska kulturidentiteten på många områden.

2.2 Danska remissyttranden

Foreningen for folkehøjskoler rekommenderar varmt medlemsförslaget eftersom det arbete som det redogörs för i förslaget är av stort värde för de allmänna folkhögskolornas arbete i Norden.

Raadvad, Nordisk center til bevarelse af håndværk, redogör för centrets arbetsuppgifter och de organisationer som står bakom upprättandet av centret och dess affärsidé. Medlemsförslaget bör rekommenderas och genomföras för att koordinera och bevara hantverket i Norden. I tillägg bör förslaget innehålla förslag till åtgärder för att bevara produktionen av traditionella material, eventuellt också organisering av återbruk av material och reservdelar. Samtliga förslag vidrör ämnen som centret och flera andra motsvarande institutioner i Norden på ett eller annat sätt försöker få igång. Ett initiativ från Nordiska rådet skulle i denna förbindelse vara mycket relevant och välkommet. Erfarenheter från centrets deltagande i Europarådets arbete visar, att t. ex. ekonomiskt stöd till gemensamma möten eller seminarier är till stor hjälp för att bygga ut samarbetet och kontakterna. Nedsättande av en arbetsgrupp eller etableringen av ett slags forum skulle underlätta förslagets genomförande och saken som helhet.

Håndværksrådet hänvisar till och tillsluter sig centrets Raavad remissyttrande och har inga ytterligare kommentarer.

Dansk husflidsselskab redogör för sin verksamhet och tillägger att man ser mycket positivt på medlemsförslaget eftersom det inrymmer stora möjligheter för att utveckla hemslöjden i Norden. Det redan förekommande nordiska hemslöjdssamarbetet är mycket värdefullt, men det fattas bl.a. ekonomiskt stöd till vidareutveckling. Man instämmer särskilt i förslagen om nordisk dokumentation, kartläggning av utbildningsmöjligheter och stöd till ett gemensamt hemslöjdssekretariat för nordiskt samarbete samt gemensamma kurser i speciella ämnen.

Den danske Husflidshøjskole tillstyrker medlemsförslaget och vill understryka betydelsen av att nordiskt hemslöjdsfolk får möjligheter att träffas, utbyta erfarenheter och inspirera varandra. Nordens hemslöjdsförbund är en viktig organisation i detta arbete, men förbundet saknar ett gemensamt sekretariat som skulle kunna ge det nordiska samarbetet mer kontinuitet och styrka.

2.3 *Finska remissyttranden*

Centralförbundet för hemslöjd finner medlemsförslaget mycket viktigt och aktuellt. Hantverk har haft och har fortfarande en central plats inom både kultur- och näringsliv i alla nordiska länder. EG erbjuder en utmaning att bevara den nordiska kulturens särart och befrämja kunnande rörande branschen. Traditionen kan utgöra en källa till nya uppfinningar och idéer om helt nya produkter. Centralförbundet anser det viktigt att inventera och samordna dokumentation av hantverksmaterial och att öka tillgängligheten till befintliga kunskapsbanker. Det är även viktigt att utarbeta undervisningsmaterial. Utbildningsmöjligheterna inom hantverksområdet i de olika nordiska länderna borde skyndsamt kartläggas. Centralförbundet föreslår att Nordiska hemslöjdsförbundet, som redan har organisationserfarenhet och utbyggda kanaler, garanteras ekonomiska möjligheter för upprättande av ett eget sekretariat. Därigenom skulle hemslöjdsförbundet kunna koordinera och utveckla ovan nämnda samsarbetsprojekt.

Finlands folkhögskoleförening stöder i princip utvecklandet av hantverks- och hemslöjdstraditionen men konstaterar att befrämjandet av dessa yrken ur vuxenutbildningens synvinkel inte kan betraktas som det mest centrala området i nordiskt samarbete. Därför föreslås att huvudvikten i utbildningen läggs på en förnyelse av det traditionella hantverket och på nya hantverkaryrken och såvitt möjligt med beaktande av regionalpolitiska synpunkter. Beträffande förslaget till åtgärder för utarbetande av undervisningsmaterial anser föreningen att tillgången på dokumenterat kunskapsstoff skulle främja undervisningsverksamheten på området. Undervisningsmaterial borde även stå till förfogande på finska. Folkhögskoleföreningen anser att förslaget om en kartläggning av utbildningsmöjligheterna inom hantverk och hemslöjd är en ändamålsenlig åtgärd och föreslår att nätverket av de inemot 400 folkhögskolorna i Norden beaktas i kart-

läggningen som en möjlighet utöver de övriga verksamhetsformerna inom det fria kulturarbetet.

Ålands landskapsstyrelse anser de föreslagna åtgärderna välgrundade och värda stöd, inte minst frågan om samnordiska utbildningsvägar inom hantverk och hemslöjd. Däremot ställer sig landsskapsstyrelsen i detta skede tveksam till upprättandet av ett nordiskt hantverksinstitut och föreslår att redan befintliga institutioner på området borde utnyttjas. Större uppmärksamhet kunde i stället ägnas organiserandet av nordiskt lärar- och elevutbyte.

Ålands husmodersskola stöder medlemsförslaget och anser att en inventering och dokumentation av traditionellt hantverk och hemslöjd bör göras snarast medan det finns verkligt kunnande kvar att tillgå. Husmodersskolan pekar på att traditionellt hantverk också innefattar överlevnads-konst och bör läras ut via lantbruksskolor, husmodersskolor och folkhögskolor. Vidare anses att ett nordiskt hantverksinstitut kunde bli pådrivande och samordnande för hantverksskunnandet i Norden.

Ålands fackskollärare är positiva till medlemsförslaget och pekar särskilt på möjligheten att dagens hantverk och näringsliv kan ges miljövänligare alternativ vad gäller processer och råmaterial genom studium av dåtida teknik.

Ålands hemslöjdsförening stöder förslaget till åtgärder för att bevara nordiskt hantverk, men föreslår att man först utreder förutsättningarna för och inrättar ett nordiskt hantverksinstitut.

2.4 Isländska remissyttranden

Undervisnings- og kulturministeriet anser förslaget vara positivt, intressant och viktigt eftersom många ämnen inom området har problem och det finns fara för att de och därmed en del av de nordiska ländernas hantverksskultur kommer att dö ut. Med en gemensam insats från alla de nordiska länderna finns det möjlighet för att hindra detta.

Islands Husflidsselskab uttrycker sin glädje över medlemsförslaget. De anser de tre sista punkterna i förslaget vara de viktigaste och pekar på betydelsen av att nå ut till de unga.

2.5 Norska remissyttranden

Kirke- og kulturdepartementet ställer sig positivt till medlemsförslaget. Det anser att bevarande och utveckling av gamla hantverk gäller små yrkesområden där kontakt och samarbete mellan de nordiska länderna vore naturligt och skulle ha stor betydelse. I Norge har intresset för gamla hantverkstraditioner lett till upprättandet av ett landsomfattande hantverksregister där hantverksutövare och hantverksdokumentation registrerats. Departementet anser att ett nordiskt samarbete på detta område i första hand bör inriktas på en samordning av ländernas initiativ när det gäller registrering av olika slags dokumentation, utbildningsmöjligheter osv.

Samarbetet bör vara så flexibelt som möjligt och en institutionalisering synes inte nödvändig vid nuvarande tidpunkt.

Norges husflidslag tillsluter sig helt de i medlemsförslaget nämnda initiativen och understryker vikten av att Norden uppträder samlat för att kunna bevara sin kulturella identitet när det gäller utvecklingen i EG och i Östeuropa. Ett nordiskt sekretariat bör upprättas, vilket också skulle fungera som sekretariat för den Nordiska hemslöjdsorganisationen, för att genomföra medlemsförslagets intentioner.

Næringslivets Hovedorganisasjon är i allmänhet positiv till förslaget men anser att en vidare behandling skall bygga på en klarare presisering av vilka hantverksfack som skall ivaratas på nordiskt plan. När detta är genomfört finns det knappast argumentation för ett speciellt nordiskt hantverksinstitut, utan det bäst utvecklade hantverksinstitutet i Norden bör få uppgiften att bevara och utveckla nordiskt hantverk.

2.6 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd välkomnar förslaget om att ta upp hantverks- och hemslöjdsfrågorna till översyn med tanke på såväl traditionsbevarande insatser som på samordningsbehov i de nordiska länderna. Kulturrådet stöder tanken på en förbättrad inventering och samordning av dokumentationsbehoven beträffande traditionella hantverk; detta bör helst ske genom stöd till och i samarbete med de institutioner som redan påbörjat arbetet. Museerna har en viktig roll i detta avseende. Vad gäller behovet av en gemensam förteckning över verksamma yrkesutövare ställer sig rådet tveksamt och befarar att det skulle bli alltför kostsamt i relation till användningen. Informationsinsatser kring hantverk och hemslöjd är angelägna, men med medlemsförslagets underlag är det svårt att bedöma om ett nordiskt uppslagsverk skulle vara den viktigaste satsningen. Vägar via media, databanker och läromedel bör också övervägas. Utbildningsinsatser är det mest närliggande och viktigt att satsa på i nuvarande läge, kartläggning och samordning för bättre kunskap och resursanvändning är angeläget. Initiativ och uppdrag under punkterna 1–3 bör genomföras av redan befintliga organ med god orientering inom hantverks- och hemslöjdsområdet och detta bör ske genom samråds- eller samarbetsförfaranden eller genom uppdrag där utredningar och liknande krävs. Förslaget om en utökad verksamhet på nordiskt plan vad gäller olika hantverks- och hemslöjdsorganisationers medverkan i kurser och utbildning bland barn, unga och andra intresserade ställer sig Kulturrådet bakom.

Hantverkets folkhögskola i Leksand påpekar att initiativ som medverkar till att frågor som berör hantverkets utveckling lyfts fram är positiva. Folkhögskolan vill dock framhålla att i konkurrens med ny teknik och en snabb samhällsförändring, socialt och ekonomiskt, är det av största vikt att de yrken bereds plats, som har att göra med tankens och handens skapande. Begreppsdefinitioner är svåra när det gäller hantverk och hem-

slöjd, t.ex. vilken yrkesgrupp man riktar sig till och vilka utgångskriterier man tar fasta på. Det är nödvändigt att yrket har en ekonomisk bärighet och att det finns kunskap, kvalitet, konkurrens och kulturarv. Ingen har kunnat ge en hållbar och enkel definition av vad som är hantverk – konsthantverk – hemslöjd – (bild)konst – formgivning/design. Medlemsförslagets påstående att ”yrkeskunnandet numera överlever huvudsakligen som reparationshantverk” har inte någon förankring i verkligheten och ingen statistisk tillgång finns angående detta. De företagsekonomiska frågorna diskuteras allför sällan men på utbildningssidan finns det många belägg för att hantverksyrkena lever kvar och får det nödvändiga tillskott på yrkeskunniga hantverkare som behövs. Sedan flera år tillbaka finns organisationer och myndigheter som ansvarar för dessa frågor och aktivt verkar för områdenas utveckling. Dessutom finns konsulentverksamhet på lokalplanet. På internationellt plan finns det samarbete inom Europarådet och EG men det saknas fungerande nätverk mellan de olika länderna för att få ut aktuell och nödvändig information. Länder som inte är med i EG har det ännu svårare att hålla sig informerade om dessa frågor. Det är viktigt att ha internationella utblickar, men den oro som förs fram i förslaget att den kulturella särarten kan komma att påverkas är överdriven.

Beträffande den första slutsatsen i förslaget finns det redan idag en rad institutioner som på olika sätt och med olika inriktning arbetar med dokumentation inom detta område. Det framstår som ett gigantiskt arbete att på nordisk basis genomföra en sådan dokumentation. Det måste också finnas en målsättning och ett användarintresse för en sådan satsning. Att genomföra förteckningar över verksamma yrkesutövare är realistiskt och svårösta principiella frågor finns om vem som skall medverka, delta, använda, ha ansvar för och till vilken nytta kunskapen om en sådan förteckning är. Ett register över alla verksamma hantverkare i Sverige har bedömts som ogenomförbar, men man försöker samla in alla tillgängliga officiella register över berörda organisationer, förbund och föreningar m. fl.

Angående andra slutsatsen om nordiskt uppslagsverk måste det förutsättas att det finns en stor målgrupp och användningsområde, men det framgår ej av förslaget.

Med hänvisning till tredje slutsatsen påpekas att det redan finns flera informativa och återkommande utbildningskataloger som är lättillgängliga. Samnordiska utbildningar behöver inte skapas eftersom utbildningsinstitutionerna är öppna för elever inom hela Norden.

Beträffande det fjärde förslaget – upprättandet av ett nordiskt hantverksinstitut – finns det ett flertal mycket väl etablerade och lämpliga institutioner, skolor och kursgårdar för detta ändamål, vilka borde stärkas och vidareutvecklas i stället för att etablera en ny nordisk hantverksinstitution.

Den femte slutsatsen om fritidskurser bland barn och unga är tveksam då grundförutsättningarna för att ett levande hantverk skall kunna överleva är att det bedrivs som näringsyrke.

Istället för att inom det nordiska samarbetet satsa resurser på verksamheter som redan finns föreslås att (1) initiativ tas till en genomlysning av nuvarande befintliga resurser inom hantverks- och hemslöjdsområdet i de nordiska länderna och hur de kan utnyttjas i ett nordiskt sammanhang (2) redan etablerade organisationer undersöker förutsättningarna för ett nordiskt symposium där dessa frågor diskuteras (3) på nordisk basis verka för möjligheterna till ett större studerande- och kursutbyte mellan de nordiska länderna och avsätta medel till stipendier (4) göra det möjligt för redan etablerade nordiska organisationer och andra företrädare för hantverk och slöjd att erhålla medel för satsningar inom vissa specialområden (5) med hjälp av nordiska medel utarbeta en nordisk informationsskrift (6) medel anvisas till ett nyinrättat nordiskt hantverksstipendium samt hemslöjdsstipendium.

Sätergläntan, hemslöjdens gård ser mycket positivt på medlemsförslaget. Det kan få stor betydelse för Nordisk hemslöjdsutveckling, bevarande, kunskapsökande och förutsättningar i framtiden. En nordisk dokumentation över den traditionella hemslöjden skulle vara värdefull men det är viktigt att det också finns uppgifter om litteratur, filmer, bilder och råvarutillgång så att dokumentationen blir så fullständig som möjligt. Inom utbildningen finns det stora möjligheter att skapa gemensamma utbildningar speciellt inom "småa" områden där varje enskilt land ej har möjlighet att anordna en kvalificerad utbildning. Eftersom hemslöjdsrörelserna i Norden arbetar med mycket små ekonomiska medel, men har många idéer och ett stort engagemang, skulle ett ökat samarbete inom Nordiska rådet betyda mycket för hemslöjdens utveckling.

Småföretagens riksorganisation anser sammanfattningsvis det vara positivt med ett nordiskt samarbete i hantverksfrågor. Förutsättningarna för ett nordiskt hantverksinstitut bör kunna prövas men värdet av inrättande av stora gemensamma register över verksamma yrkesutövare är tveksamt. Det är angeläget att de traditionella hantverksyrkena ges möjlighet att överleva och utvecklas i samhället jämsides med industri med modern teknik. De föreslagna åtgärderna är viktiga var och en för sig, men en del är redan gjort åtminstone för svensk räkning. De konkreta problemen är bristen på information om olika hantverksyrken, ekonomiska möjligheter för intresserade ungdomar att ägna sig åt hantverksstudier på heltid och att uppgifter saknas över vilka läromedel som de nordiska länderna har inom olika hantverksyrken. Ett samnordiskt projekt för produktion av läromedel skulle kunna fylla både ett dokumentations- och läromedelsbehov. Det borde också finnas större ekonomiska möjligheter för hantverksutövare, lärare och utbildningsmyndigheter att träffas över gränserna. Hantverket kräver en lång inläring och får inte bedrivas på fritid som amatörsyssla.

Svenska hemslöjdsföreningars riksförbund (SHR) stöder medlemsförslaget som de anser tar upp flera frågor av centralt intresse för SHR. SHR instämmer i förslagsställarnas bedömning att hantverket och hemslöjden är hotade verksamheter i hela Norden, men vill också peka på att det finns ett både brett och djupt intresse för området. Hantverks- och slöjdtraditionen är en grund för skapande verksamhet och konstnärlig förnyelse. Den är både tradition och förnyelse – en kombination som gör den livskraftig. SHR ger sin tillslutning till de fem punkterna i medlemsförslaget och framhåller att ett stöd från Nordiska rådet till hemslöjden skulle betyda mycket för den framtida utvecklingen. Dessutom föreslås att ett stipendium inrättas för slöjdare på hög konstnärlig nivå och att Nordisk Husflidsförbund erhåller ett fast stöd.

August Abrahamsons stiftelse på Nääs redogör för sin verksamhet och en speciell hantverksskapsbank där man registrerar var kunskap om hantverk finns. Bristen på samarbete utanför den närmaste regionen beträffande kunskapsbank hänger samman med för små resurser. Man skulle gärna se att tankarna på nordiskt samarbete inom slöjd och hantverksområdet återupplivades och ledde till konkreta resultat.

3. Utskottet

Medlemsförslaget föreslår en förstärkning på det gemensamma nordiska hantverks- och hemslöjdsområdet. Dokumentation beträffande hantverk och hemslöjd föreslås samordnas, förteckningar över verkssamma yrkesutövare upprättas, ett centralt nordiskt uppslagsverk utarbetas och upplysningsmaterial på området föreslås utformas. Vidare föreslås att de nuvarande utbildningsmöjligheterna i de nordiska länderna kartläggs och förutsättningarna för samnordiska utbildningsvägar utreds. Förslag finns ytterligare om upprättande av ett nordiskt hantverksinstitut och hur organisationer som Nordisk hemslöjdsorganisation kan medverka i kurser och utbildning bland barn och unga.

Enligt medlemsförslaget är dess syfte kulturpolitiskt. Bevarandet av kunskap om olika hantverksyrken och erfarenheter på det manuella arbetsområdet samt det värde som hantverk och hemslöjd har som länk mellan traditionellt kunnande och nya lösningar bedöms som en viktig fråga.

Förslagsställarna framhåller att det finns en lång nordisk samarbetstradition inom hantverk och hemslöjd och att det inom de nordiska länderna finns ett starkt folkligt intresse att bevara och återinföra de gamla hantverks- och hemslöjdstraditionerna.

I medlemsförslaget nämns att frågan har behandlats av Nordiska ministerrådet beträffande samnordiska lärarkurser inom små yrkesfack, men utskottet vill också påminna om påbörjade projekt om nordisk kunskapsbank för hantverk utarbetad inom Nordiska ministerrådets NIVU-projekt (Norden i växt, utbildningssamarbetet), arbetsmarknadsavdelningen.

I Helsingforsavtalet, Art. 13, stadgas att de nordiska länderna skall främja det fria nordiska folkbildningssamarbetet och utbud på kulturområden inom vilka traditionellt hantverk och hemslöjd ryms. Inom Nordiska rådet har frågan inte behandlats samlat, men rekommendationer har dock antagits inom vissa områden knutna till ämnet, t.ex. *rek 24/1980* om den nordiska glasindustrin.

Utskottet instämmer i framhållandet att bevarandet av kunnande om traditionellt hantverk och hemslöjd är en viktig kulturföreteelse och av många orsaker särskilt lämpad för ett nordiskt samarbete. Inom vissa delområden i Norden har utövandet av hantverk och hemslöjd varit en stark och värdefull kulturform och samtidigt en grund till identitet för utövarna och för de lokala miljöer där dessa bor. Samerna är exempel härpå.

Utskottet har noterat remissinstansernas positiva stöd för medlemsförslagets syfte. En del remissinstanser, vilka förmodas ha specialkunskaper och intresse på området, har dock haft vissa invändningar och förändringsförslag till medlemsförslagets slutsatser. Utskottet har tagit hänsyn till dessa i den mån de har förefallit realistiska och genomförbara.

Medlemsförslaget har fyra konkreta förslag beträffande utarbetande av material om hantverk och hemslöjd, tre förslag om befrämjande av utbildning samt ett förslag om upprättande av ett institut. Det är utskottets övergripande målsättning att områden som kan samordnas och koordineras nordiskt, utan större resursanvändning är självklara för det nordiska kultursamarbetet.

Samordnande av den nordiska dokumentationen beträffande traditionellt hantverk och traditionell hemslöjd påbörjades i Nordiska ministerrådets regi redan 1986, jfr. det ovan nämnda projektet "Nordisk kunskapsbank för hantverk". Då hölls en nordisk konferens för institutioner som arbetade med dokumentation om hantverk. Den utmynnade i ett förprojekt med undersökning om en kunskapsbank för hantverk 1988. Enligt förprojektet skulle bankens syfte vara att stärka och förnya hantverksskunnandet i Norden med en ständigt aktuell översikt över hantverkets situation i de nordiska länderna. Projektet fortsatte inte av ekonomiska skäl. Inom de nordiska länderna har man arbetat lokalt på detta område, t.ex. i Sverige och Danmark.

Utskottet anser att det arbete som görs på detta område i varje land borde samordnas och koordineras med upprättande av en nordisk kunskapsbank för hantverk baserad på det påbörjade projektet. Med dagens datateknik behöver kostnaderna inte vara så stora med insamlande av de befintliga uppgifterna från varje land. Utskottet anser att detta arbete bör fortsätta och intensifieras.

I medlemsförslaget föreslås upprättande av förteckningar över verksamma yrkesutövare på dessa områden. Remissinstanserna ställer sig tveksamma till ett så omfattande arbete, men påpekar att samordnande av nordisk dokumentation över de organisationer, förbund och föreningar

som finns på detta område i Norden vore värdefull information. Utskottet instämmer i detta synsätt och anser det viktigt att kontakterna ökas mellan de berörda organen i de nordiska länderna. Det förefaller förnuftigt att information om dessa instanser samlas på ett ställe, där förteckningar över relevanta medlemmar finns hos varje organisation.

Förslaget om utarbetande av ett centralt nordiskt uppslagsverk om hantverk och hemslöjd med traditionell inriktning i de nordiska länderna anser utskottet vara en intressant idé, men för resurskrävande för att kunna genomföras vid nuvarande tidpunkt. Utskottet instämmer även i vissa remissorgans framhållande att utarbetande av uppslagsverk verkar vara ett gigantiskt arbete med en oklar målgrupp. Utskottet är av den uppfattningen att allt redan publicerat samt utgivet material angående hantverk och hemslöjd i framtiden borde samlas och finnas på ett ställe där det är tillgängligt för intresserade.

Utskottet ser positivt på idén om utformande av lättillgängligt upplysningsmaterial på området hantverk och hemslöjd. Utskottet anser emellertid att det borde inriktas på upplysningsmaterial beträffande läromedel och utbildningsinstitutioner som finns inom de nordiska länderna på området och som kunde användas som material för ungdomar vid val av utbildning och yrken.

Beträffande gemensamma nordiska utbildningsmöjligheter på området nordiskt hantverk och hemslöjd vill utskottet understryka att de nuvarande utbildningsinstitutioner som finns inom de olika länderna skall vara öppna för alla elever från andra nordiska länder. En utredning av förutsättningarna för samnordiska utbildningsvägar anser utskottet därför inte nödvändig. Utskottet är emellertid av den uppfattningen, liksom förslagsställarna, att de nuvarande utbildningsmöjligheterna på området i de nordiska länderna borde kartläggas och om möjligt samordnas. Utskottet har tidigare framhållit att samarbetet kring yrkesutbildningen som helhet bör förstärkas. I betänkandet över *A 696/k* om harmonisering av utbildningen inom byggnadsbranschen i de nordiska länderna (*rek. 4/1986*) betonade utskottet betydelsen av att kartläggningar av yrkesutbildningen på olika områden genomförs.

Utskottet framhåller vikten av att organisationer som Nordisk hemslöjdsorganisation medverkar i kurser och utbildningar för olika målgrupper, men inser emellertid att den Nordiska hemslöjdsorganisationen har begränsade resurser att genomföra dylika projekt. Detta förslag samt förslaget om utredandet av förutsättningarna för att upprätta ett nordiskt hantverksinstitut med uppgift att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd anser utskottet inte vara realistiskt i det nordiska kultursamarbetet med hänvisning till de resurser som tilldelas av de nordiska regeringarna. Många remissinstanser påpekar möjligheten att man utpekar ett redan väl utvecklat institut inom ett av de nordiska länderna och ger det i uppdrag att ha en koordinerande och övergripande funktion över det nordiska samarbetet på området. Utskottet understryker ändamålsenlig-

heten i detta förslag, samt det resurssparande det skulle åstadkomma, men anser det nödvändigt att förutsättningarna och de följande kostnaderna utreds innan det slutliga beslutet kan fattas angående detta förslag.

Utskottet hänvisar till den nyupprättade nordiska konst- och konstindustrikommittén (NKKK), för vilken huvudarbetsuppgiften bl.a. är att främja nordiskt samarbete inom konstområdet genom att fördela bidrag till hela konstsektorn, så att stödet i vidast möjliga mån omfattar olika delområden inom konstsamarbetet, som t.ex. arkitektur, bildkonst, industridesign, konsthantverk, konstindustri och textilkonst samt att främja nordiskt utbildningssamarbete inom konstområdet. Dessutom skall konst- och konstindustrikommittén enligt stadgarna fungera som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och koordinator inom sitt verksamhetsområde och i sin verksamhet uppmärksamma sitt ansvar för barn och ungdomar inom nordiskt konstsamarbete.

Utskottet anser medlemsförslagets intentioner och förslag vara en passande grund och intressant början för kommitténs arbete på området. Utskottet förutsätter också att kommittén har specialkunskaper på området och kan företa lämpliga åtgärder för att åstadkomma nödvändiga resultat inom nordiskt samarbete om hantverk och hemslöjd. Utskottet anser att en arbetsgrupp bestående av medlemmar från alla de nordiska länderna borde tillsättas för ändamålet under regi av Nordiska konst- och konstindustrikommittén.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska konst- och konstindustrikommittén ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial om läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion, samt

att därmed särskilt uppmärksamma den verksamhet som Nordiska hemslöjdsförbundet bedriver.

Oslo den 26 september 1990

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Antero Kekkonen (SDP)

Jakup Lindenskov (Fvfl)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Kjell Borgen (A)

Ulla Johansson (s)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marit Rotnes (A)

Borghild Røyseland (KrF)

Eeva Turunen (Kok.)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Medlemsförslag

om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd

(Väckt av Karin Söder samt Svein Alsaker, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand och Marjatta Väänänen)

Hemslöjd och hantverk har långvariga traditioner i det nordiska kulturlivet. Även om åtskilliga av de traditionella hantverksyrkena finns kvar och har anpassat sig till den moderna utvecklingen, är det traditionella yrkeskunnandet emellertid på god väg att försvinna inom flertalet områden och överlever numera huvudsakligen som reparationshantverk.

Det är en kulturpolitiskt viktig fråga att bevara kunskap om olika hantverksyrken och erfarenheter på det manuella arbetsområdet. Hantverk liksom hemslöjd har stort värde som länk mellan traditionellt kunnande och nya lösningar.

I Europarådet har hantverksfrågorna haft hög aktualitet under 1980-talet i fråga om utbildning och material- och metodkunskap. Ett nätverk av utbildningscentra för hantverkare håller på att bildas. Det handlar också om verkstäder och laboratorier för produktutveckling, förbättringar i arbetsmiljön och arbetshandlingen eller framställning av mera säljbara produkter.

I ett vidare internationellt sammanhang är det viktigt att Norden profilerar sig som den kulturella enhet man av hävd varit och vill förbli. Det är inte minst inför utvecklingen inom EG ytterst viktigt att bevara vår kulturella särart även i fråga om nordiska hemslöjds- och hantverksformer, så mycket mera som de pågående marknadsdiskussionerna bland annat rör olika näringsgrenars framtida utveckling. Vi måste här slå vakt om det gemensamma hantverksarvet för att kunna lämna ett kraftfullt bidrag även på detta område.

Det finns en lång nordisk samarbetstradition inom hantverk och hemslöjd. Olika förhållanden har medfört att utvecklingen har varierat mellan länderna. Dessa variationer har i sin tur inneburit värdefulla utgångspunkter för debatt och erfarenhetsutbyte. Det finns också ett starkt folkligt intresse i Norden att bevara och återinföra de gamla hantverks- och hemslöjdstraditionerna.

Olika initiativ på detta område har redan tagits av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet men det finns anledning att gå vidare och försöka nå fram till ett mera samlat grepp trots att de nordiska regeringarna redan satsat en del på gemensamma utbildningar för hantverk som är på väg att

försvinna. År 1987 avslutades Nordiska ministerrådets samarbetsprojekt om små yrkesfack, som omfattat kartläggning och förslag till främst vidareutbildningskurser för lärare.

En nordisk kontaktgrupp har tillsatts för samråd om genomförande av dessa samnordiska lärarkurser. I verksamheten, som gäller små yrkesfack med särskild strävan att få moderna teman representerade (t. ex. optik, tandteknik) har även ingått några gamla hantverksfack (t. ex. skinn- och läderhantverk, instrumentbyggande, restaureringsteknik m. m.). Som komplement bör emellertid även för en bredare allmänhet anordnas lämpliga kurser och utbildningsvägar med särskild inriktning på det traditionella hantverket och hemslöjden.

Det är vidare en väsentlig uppgift att dokumentation om de traditionella hantverksyrkena och traditionell tillverkningsteknik sammanställs och hålls tillgänglig för att stimulera till vidare insatser. Den nyligen utgivna boken *Hantverk i Sverige*, Stockholm 1989, med beskrivning av hantverkets arbetsformer, organisation och närmare 300 traditionella hantverk i Sverige är ett viktigt led i detta arbete.

I datoriseringens 1990-tal, då mycket handlar om informationshantering, är det angeläget att återigen skapa insikt om de egenvärden som finns i handens arbete och den enskilda människans produktivitet i slöjd och hantverk. Det är med hänsyn till såväl den tekniska utvecklingen som människors önskan till skapande självverksamhet önskvärt att bibehålla och utveckla livsdugliga områden inom hantverk och hemslöjd.

Det är också viktigt att ungdomen får möjlighet att bygga vidare på det hantverksmässiga vetande om den nordiska naturens resurser, som utgjort grundval för vår kultur. Projekt, där unga lärns upp i gamla hantverkstekniker av äldre, i alternativ produktion eller i institutioner där flera generationer arbetar tillsammans, bör stödjas. Man bör också stödja initiativ för att bevara kunskap för eftervärlden om sådana gamla hantverk, där det inte finns möjlighet att utbilda yrkesfolk. Denna kunskap bör utformas för undervisningsbruk i skola, folkupplysning och ungdomsarbete.

Vi står inför en ny genomgripande miljöstrategi. För att minska avfallsmängderna behövs förändringar i industriprocesser och val av kemikalier och råvaror. Traditionellt hantverkskunnande omfattar även material och materialbehandling. Genom studium av dåtida teknik kan man nå fram till miljövänliga och mindre energikrävande former för även dagens hantverk och näringsliv.

Många av de traditionella hantverksyrkena kräver lång inläring, sysselsätter få personer och utövas i regel på amatörbasis. Karaktäristiskt är också en krympande marknad. Ett gott exempel är den allvarliga bristsituation som råder på instrumentmakare/reparatörer i samtliga nordiska länder. Eftersom den tidigare typen av hantverksmiljö i form av musikverkstäder numera inte finns krävs särskilda insatser. Sedan höstterminen 1982 bedrivs vid Hantverkets folkhögskola i Leksand utbildning bland

annat i stråkinstrumenthantverk som sträcker sig över fyra läsar och riktar sig till blivande yrkesmän. Hittillsvarande resultat har varit lovande med hela Norden som upptagningsområde.

Ett annat exempel är den nordiska hemslöjden som behöver såväl aktivering av nuvarande samarbetsorganisation som stadigvarande medeltillskott. Yrkesutövare inom hemslöjden bör få möjlighet till vidareutbildning och erfarenhetsutbyte för att bevara och utveckla de nordiska vävtraditionerna. Exempel på ändamålsenliga aktiviteter kan vara försöksprojekt med nordiska hemslöjdsläger för gamla, unga och barn där verksamheten utövas gemensamt under ledning av kunniga yrkesmän, vidareutbildning, konferenser, utställningar och ungdomssamarbete.

Tiden är således mogen att aktualisera samlade insatser för att bevara det hantverksmässiga kunnandet i vid bemärkelse. Eftersom hantverket och hemslöjden är hotade verksamheter i hela Norden finns skäl för gemensamma insatser. Genom att gå samman om resurserna kan länderna uppnå mera än vad som är möjligt vart för sig.

I första hand bör insatser göras för att säkra dokumentationen av kunnandet på dessa områden. Detta kan ske genom utarbetande av ett centralt uppslagsverk om nordiskt hantverk och hemslöjd och upprättande av förteckningar över verksamma yrkesutövare (ev. databaserade register) inom hantverk och hemslöjd med traditionell inriktning. Lättillgängligt upplysningsmaterial bör utarbetas och spridas bl. a. till barn och unga. Vidare bör befintliga utbildningsmöjligheter kartläggas och förutsättningarna utredas för gemensamma utbildnings- och vidareutbildningsinsatser för en bredare allmänhet. Verksamheten kan ske i samråd med Nordiska kontaktgruppen för lärarfortbildning och ses som komplement till småfackssamarbetet. Någon "överlappning" skulle inte behöva uppstå, då verksamheterna har olika inriktning och tvärtom kan stödja varandra på ett fruktbart sätt. Exempelvis kan försöksprojekt inledas omgående för samordnad utbildning och vidareutbildning bland unga.

Slutligen bör också utredas förutsättningarna för att upprätta ett särskilt nordiskt hantverksinstitut för en samlad administrering av såväl dokumentations- och registerfrågor som utbildning och vidareutbildning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet

1. att inventera och samordna den nordiska dokumentationen beträffande traditionellt hantverk och traditionell hemslöjd samt upprätta förteckningar över verksamma yrkesutövare på dessa områden
2. att låta utarbeta ett centralt nordiskt uppslagsverk om hantverk och hemslöjd med traditionell inriktning i de nordiska länderna samt även utforma lättillgängligt upplysningsmaterial på området

3. att kartlägga nuvarande utbildningsmöjligheter i de nordiska länderna, utreda förutsättningarna för samnordiska utbildningsvägar och komma med förslag på vilket sätt utbildningen inom nordiskt hantverk och hemslöjd kan genomföras
4. att utreda förutsättningarna för att upprätta ett nordiskt hantverksinstitut med uppgift att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd och komma med förslag i anledning därav
5. att utreda och lägga fram förslag om hur organisationer som Nordisk hemslöjdsorganisation kan medverka i kurser och utbildning bland barn och unga samt bland dem som på sin fritid ägnar sig åt hantverk och hemslöjd.

Reykjavik den 28 februari 1990

Karin Söder (c)

Svein Alsaker (KrF)

Gunilla André (c)

Ylva Annderstedt (fp)

Gunnar Björk (c)

Gustav Björkstrand (SFP)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska länderna och Östeuropa angående frågor som gäller parlamentarism och demokrati

(Medlemsförslaget väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson m. fl., se s. 672)

(Remissyttranden, se supplement)

Juridisk utvalg har fått henvist medlemsförslag A 921/j om samarbeide mellom de nordiske land og Øst-Europa vedrørende spørsmål som gjelder parlamentarisme og demokrati.

Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 18.–20. juni 1990 i Imatra, 26. september 1990 i Oslo, 12.–14. november 1990 i Snekkersten og 28.–30. januar 1991 i Stockholm.

1. Medlemsforlaget

Medlemsforlaget er framsatt den 27. februar 1990.

I medlemsforlaget foreslås det at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å innlede samarbeide med de øst-europeiske landene i spørsmål vedrørende parlamentarisme og demokrati.

Forslagsstillerne anfører innledningsvis at Nordisk Råd har gått i spissen for miljøspørsmål på internasjonalt nivå. Gjennom sin aktive rolle innen miljøsektoren har Nordisk Råd dannet et eksempel på og en begrunnelse for internasjonalt samarbeide, som også bør utvikles og utvides innenfor andre områder, heter det.

Forslagsstillerne viser til at det pågår dyptgripende demokratiseringsprosesser i Øst-Europa. Det vises videre til at det allerede finnes representanter fra mange av de øst-europeiske landene i Norden som skal gjøre seg kjent med hvordan partiene og gruppene innen de parlamentariske forsamlingene fungerer.

Etter forslagsstillerne mening bør de nordiske landene ta sitt ansvar og hjelpe de øst-europeiske landene i denne forandringsprosessen. Våre land er små, men vår samfunnsmodell er velkjent og den interesserer andre ute i verden, heter det. Forslagsstillerne anfører at de nordiske landene og

Nordisk Råd aktivt bør medvirke til mellomfolkelig samarbeide, slik at vi kan komme fram til en fredelig, rettferdig og demokratisk utvikling.

Forslagsstillerne anfører videre at en utveksling av tanker og ideer vil være nyttig såvel for de nordiske landene som for de øst-europeiske landene.

2. Remissinstanser

Det er mottatt uttalelser fra:

Nordiske

Den Sosialdemokratiske gruppen

Den Venstresosialistiske gruppen

3. Remissuttalelser

Den Venstresosialistiske gruppe i Rådet mener at det både er et behov for, og en nordisk egeninteresse i, å støtte oppbyggingen av demokratiet både i de østeuropeiske land og i Baltikum og Sovjetunionen.

DVG er samtidig av den grunnholdning at demokratiet i Øst-Europa og Sovjet skal bæres av et bredt nettverk av organisasjoner, folkelige bevegelser såvel som av formelle strukturer. Dessuten mener gruppen at innholdet i samarbeidet med Øst-Europa skal være mer enn oppbygging av demokratiet, og også omfatte miljø, kultur, handel, utvikling av sosiale sikringssystemer m.v.

Den Sosialdemokratiske gruppen finner det ytterst viktig å intensivere kontakter mellom parlament/parlamentarikere i de nordiske landene og i de øst-europeiske landene.

Det framheves videre at det er av stor betydning at partier og folkebevegelser mobiliseres for økt samarbeide med tilsvarende bevegelser i Øst-Europa. Etter gruppens mening kan de respektive lands parlament og regjeringer gjøre betydelige innsatser bl. a. ved å støtte denne utveksling økonomisk og på annen måte.

Nordisk Råd og Ministerrådet bør framfor alt kunne presentere hvordan mellomstatlig samarbeid kan utvikles, heter det.

4. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg hilser med glede den demokratiseringsprosessen som vi har vært vitne til i Øst-Europa i løpet av det siste året. Denne prosessen betyr store utfordringer for såvel de enkelte øst-europeiske land som for våre land i vest. Juridisk utvalg stiller seg i prinsippet positiv til intensjonene i det foreliggende medlemsforslag. Utvalget noterer at høringsinstansene også har en positiv innstilling til forslaget.

De øst-europeiske samfunn står nå overfor den store oppgaven å skulle bygge opp funksjonsdyktige demokratiske institusjoner fra grunnen av.

Reformprosessen i de enkelte land i øst blir stadig mer omfattende. Den videre utvikling vil først og fremst avhenge av de interne prosesser i de respektive land. Reformprosessen omfatter nå praktisk talt hele Øst-Europa. Selv i de land hvor en demokratisk tradisjon eksisterer, mangler man erfaring og kunnskap om hvordan et demokratisk samfunn organiseres og fungerer.

For de nordiske land såvel som for andre vestlige land, vil det være en stor utfordring å kunne bidra til å styrke demokratiseringen i Øst-Europa ved å overføre erfaringer og kunnskaper som vi har på området. Etter juridisk utvalgs mening vil de nordiske land, som er små nasjoner med en sterk demokratisk tradisjon, ha meget å lære til de øst-europeiske landene på dette området.

Juridisk utvalg vil i den forbindelse rette oppmerksomheten mot at like rettigheter mellom kvinner og menn også er et viktig element i ethvert demokrati. Vi må således ikke glemme å arbeide for å sikre en jevn kjønnsfordeling i styrende organisasjoner o.l. når de demokratiske institusjoner i øst skal bygges opp.

Utvalget konstaterer at flere av de øst-europeiske landene befinner seg i en noe kaotisk situasjon. Ut fra denne situasjonen skal det bygges opp et fungerende demokrati. Juridisk utvalg konstaterer således at det er behov for eksperthjelp når det gjelder utvikling av demokratiet i øst – dvs. utvikling av demokratiske institusjoner, uavhengig rettsapparat, frie massemedier og arbeidslivsorganisasjoner o.l. Det er videre åpenbart behov for kompetanseoverføring – dvs. støtte til initiativ som bidrar til å bygge opp en demokratisk styreform, lovgivningsarbeid o.l.

Juridisk utvalg har merket seg at under Nordisk Råds delegasjonsreise til Øverste Sovjet og Baltikum i oktober 1990 ble det fra vertsskapets side uttrykt ønske om å utveksle erfaringer om demokratisk arbeid i parlamentene og å stifte bekjentskap med arbeidsmetoder og arbeidsvilkår for parlamentarikere samt prinsipper for lovgivningssamarbeid.

Under Nordisk Råds temaseminar om "Parlamentarikerens rolle i regionenes Europa" i Snekkersten i november 1990 ble det også uttrykt ønske fra parlamentarikere fra de baltiske stater om å få mer informasjon om demokratiske prinsipper og å studere dokumenter fra de nordiske lands parlamenter.

Det er Juridisk utvalgs oppfatning at de nordiske lands regjeringer og parlamenter bør ha en felles interesse i å diskutere og å fremme den demokratiske utviklingen i Baltikum og Østeuropa. Foruten direkte finansiell bistand konstaterer utvalget at de øst-europeiske landene har kunnskapsoverføring i bred forstand som et hovedønske til samarbeid med Vest-Europa. Slik kunnskapsoverføring kan skje ved at det arrangeres kurs eller utvekslingsprogram. Men det er utvalgets oppfatning at det i tillegg bør settes igang en langsiktig prosess dersom en skal oppnå varige resultater. Hovedprinsippet bør være hjelp til selvhjelp, ved at det utvikles et system som gir tilstrekkelig spredningseffekt.

Utvalget konstaterer videre at det allerede har skjedd en del på dette området siden medlemsforslaget ble framsatt i februar 1990. Utvalget er kjent med at de enkelte nordiske land har finansiert tiltak som bl. a. tar sikte på demokratiutbygging i enkelte øst-europeiske land. Når det gjelder Baltikum, er utvalget videre kjent med at flere av de nordiske lands parlamenter allerede har tatt initiativ til å invitere representanter fra de baltiske republikker til studiebesøk, kurs etc.

Etter juridisk utvalgs mening bør de enkelte nordiske lands regjeringer og parlamenter fortsette å ta egne initiativer overfor landene i øst. I tillegg kunne det være hensiktsmessig at Nordisk Ministerråd tar felles initiativ. Et første skritt bør være at behovet for og mulighetene for kunnskapsoverføring m.v. i nordisk regi blir kartlagt. Utvalget konstaterer at medlemsforslaget er nokså vidt formulert. I denne kartleggingen bør det derfor også vurderes hvilke østeuropeiske land det vil være hensiktsmessig å satse på. Utvalget vil bl. a. legge vekt på Baltikum. Et nordisk initiativ kan også tjene som eksempel på hvordan den nordiske samarbeidsmodell fungerer i praksis, og kan danne mønster for et tilsvarende mellomstatlig samarbeid for landene i Baltikum og Øst Europa. Det bør etter Juridisk utvalgs mening vurderes om NMRs Arbeidsprogram for Baltikum og Øst-Europa kan utbygges til også å omfatte initiativer som gjelder utvikling av demokrati og parlamentarisme. Det vises også til medlemsforslag A 928/j.

Etter dette skal juridisk utvalg innstille at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å kartlegge behovet for og å utrede mulighetene for kunnskapsoverføring til Baltikum og utvalgte østeuropeiske land vedrørende parlamentarisme og demokrati.

Stockholm, 29. januar 1991

Lennart Andersson (S)

Tora Aasland Houg (SV)

Eeva-Liisa Moilanen (Kesk.)

Sauli Niinistö (Kok.)

Kirsti Kalle Grøndahl (A)

Kirsten Jacobsen (FP)

Helge Adam Møller (KF)

Formann

Hans Nyhage (m)

Medlemsförslag

om samarbete mellan de nordiska länderna och Östeuropa angående frågor som gäller parlamentarism och demokrati

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Sinikka Hurskainen, Elver Jonsson, Anne Enger Lahnstein, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Hans Nyhage, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen och Marjatta Väänänen)

Nordiska rådet har på internationell nivå gått i täten för miljöfrågorna. I denna roll ordnade Nordiska rådet 1986 en internationell luftvårdskonferens och förra året 1989 havsföroreningskonferens, i vilken flera östeuropeiska länder samt Kanada deltog utöver många europeiska länder. Nordiska rådet stärkte sin ställning som arrangör för internationella sammankomster för parlamentariker i en fråga, i vilken de nordiska länderna fungerade som föregångare. I konferensens slutdokument godkändes ett viktigt förslag om att grunda internationella fonder för att avhjälpa den katastrofala miljöförstörelsen i de östeuropeiska länderna. Under sessionen i Reykjavík behandlades ministerrådets förslag om ett nordiskt miljöfinansieringsbolag, som koncentrerar sig på att finansiera export av miljöteknologi till Östeuropa. Nordiska rådet har genom sin aktiva roll inom miljösektorn bildat ett exempel och grund för sitt internationella samarbete, som måste utvecklas och utvidgas även inom andra områden.

I Östeuropa pågår en djupgående demokratiseringsprocess. Idag håller flera östeuropeiska stater på att övergå till ett flerpartisystem. Det är inte lätt att övergå till parlamentarism och folkstyrd demokrati. Alla strukturer måste skapas från början. Även för närvarande finns representanter från många av de östeuropeiska länderna i Norden för att bekanta sig med hur partierna och riksdagsgrupperna fungerar. Enligt vår mening borde Nordiska rådet överväga att inleda samarbete med Östeuropa i frågor som sammanhänger med parlamentarism och demokrati.

Vi i de nordiska länderna bör ta vårt ansvar och hjälpa de östeuropeiska länderna i denna förändringsprocess. Våra länder är små, men vår samhällsmodell är välkänd och den intresserar andra ute i världen. Vi bör förhålla oss öppna och visa de östeuropeiska grannfolken, hur vi arbetar här i Norden och upprätthåller vår demokrati.

De nordiska länderna och Nordiska rådet bör aktivt medverka till mellanfolkligt samarbete, så att vi kan åstadkomma fredlig, rättvis och demokratisk utveckling. Detta förväntas av oss speciellt av folken i Östeuropa, särskilt i Baltikum. Våra egna erfarenheter, våra demokratiska traditioner och den höga ambitionsnivån fungerar som ledtråd och en samlande kraft över gränserna.

Sådant utbyte av tankar och idéer vore nyttigt såväl för de nordiska länderna som för de östeuropeiska länderna. Där grundar de partier, och människorna är mycket intresserade av att kunna påverka i gemensamma frågor. I de nordiska länderna är problemen annorlunda. Klyftan mellan medborgarna och beslutsfattarna håller på att utvidgas. Utgående från gemensamma erfarenheter skulle vi lära oss hur de maktlösa kunde ges inflytande. De nordiska länderna har utomordentliga möjligheter, och det är också vår plikt att hjälpa de berörda länderna på deras väg mot demokrati och öppenhet.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inleda samarbete med de östeuropeiska länderna i frågor som hänger samman med parlamentarism och demokrati.

Reykjavik den 27 februari 1990

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Claes Andersson (Vas.)

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Gunnar Björk (c)

Gustav Björkstrand (SFP)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Elver Jonsson (fp)

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Sauli Niinistö (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om lagstiftning angående ackordförfarande

(Medlemsförslaget väckt av Anneli Jäätteenmäki m. fl., se s. 682

Remissyttranden, se supplement)

Medlemsförslag A 922/j om lovgivning vedrørende akkord for privatpersoner er henvist til Juridisk utvalg. Utvalget har behandlet forslaget på møter 19. og 20. juni 1990 i Imatra og 26. september 1990 i Oslo.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er framsatt den 26. februar 1990.

I medlemsforslaget foreslås det at

- Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å sette igang tiltak for å forberede lovgivning vedrørende akkord for privatpersoner.

Forslagsstillerne anfører at liberaliseringen av pengemarkedet samt høykonjunkturer har ført til en aggressiv markedsføring av forbrukerkreditter i de nordiske land. I markedsføringen presenteres kredittkort som behendig betalingsmiddel. Dette innebærer en økning av pengemengden som står til forbrukerens disposisjon.

Forslagsstillerne anfører videre at virksomheter som bevilger kreditt handler uten ansvar selv om de unnlater å bedømme debitors betalingsevne ved innvilgning av kreditt. Etter forslagsstillernes mening burde risikoen for en altfor stor gjeldsstiftelse fordeles mellom forbrukeren og den virksomheten som innvilger kreditten.

Idag bærer den enkelte forbruker ansvaret for de sosiale årsakene til betalingshindringer (skilsmisse, arbeidsløshet, sykdom eller ektefelles død). Det burde tas hensyn til disse betalingshindringene i kredittavtalvilkårene, heter det. Det vises til at en virksomhet som selger forbrukerkreditter har mulighet til å fordele risikoen jevnt mellom debitorene i sin prisfastsetting.

Etter forslagsstillernes mening bør forbrukerne gis mulighet til en form for gjeldssanering. Ved å innføre en ordning med akkord kunne domstolene fastsette den gjeld som gjenstår å betale, samt tidtabell for tilbakebeta-

ling. Forutsatt at forbrukeren etterlever tidtabellen, blir han/hun fri fra den øvrige delen av sin gjeld. Det anføres at forbrukerens økonomiske situasjon, årsaken til betalingshindringen, samt kredittselskapets virksomhet burde virke inn på det beløpet som skal betales.

2. Remissinstanser

Det er mottatt remissuttalelser fra følgende:

Danmark

Justitsministeriet
Forbrugerrådet

Finland

Justitieministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Handels- och industriministeriet
Konsumentombudsmannen
Finlands konsumentförbund
Konsumentklagonämnden
Näringsstyrelsen
Konsumenterna ry
Bankföreningen i Finland
Ålands landskapsstyrelse

Island

Forbrukerorganisasjonen

Norge

Justisdepartementet
Forbruker- og Administrasjonsdepartementet
Den Norske Advokatforening

Sverige

Svea hovrätt
Konsumentverket
Konsumentvägledarnas förening

3. Remissuttalelser

3.1. Danmark

Justitsministeriet opplyser at det i den danske konkursloven ble innført regler om gjeldssanering for skyldnere i og utenfor konkurs i 1984. Etter konkurslovens kapittel 25 avses kjennelse om gjeldssanering for en

skyldner utenfor konkurs av skifteretten. Det er en betingelse at skyldneren godtgjør det han eller hun ikke er istand til å oppfylle sine gjeldsforpliktelse innenfor de nærmeste årene. Forøvrig skal skyldnerens forhold og omstendighetene forøvrig tale for en gjeldssanering. En kjennelse om gjeldssanering kan ifølge konkurslovens kapittel 25 gå ut på bortfall eller nedsettelse av skyldnerens gjeld.

Justitsministeriet er kjent med at det i Sverige også overveies å gjennomføre en lovgivning om gjeldssanering. Justisministeriet deltar gjerne i en utveksling mellom de nordiske land vedrørende erfaringer om gjeldssanering.

Forbrugerrådet støtter medlemforslaget. Det vises forøvrig til at det i Danmark allerede finnes en gjeldssaneringsordning.

3.2. Finland

Justitieministeriet konstaterer at lovgivning som gjelder gjeldssanering hører inn under konkursretten, der det gjennom årene har forekommet et utstrakt nordisk samarbeide.

Det opplyses at bestemmelser om gjeldssanering har vært i bruk fra 1984 i Danmark. Etter disse bestemmelser kan en person som ikke har mulighet til å betale sin gjeld, få sitt gjeldsbeløp nedsatt, slik at han eller hun har mulighet til å betale gjelden innen en viss tid.

I Sverige har man kommet langt med forberedelsene av en lov om gjeldssanering. I Finland vil man innen kort tid beslutte å påbegynne utredningsarbeid.

For lovgivning som gjelder gjeldssanering bør man i henhold til justisministeriet søke å få så enhetlige løsninger som mulig innen de nordiske landene. Siden lovforberedelsene innen dette område befinner seg på ulike stadier i de forskjellige land, er det etter justisministeriets oppfatning ikke fornuftig å etablere et samnordisk forberedelsesorgan. Derimot kunne det være nyttig at forberedelsesorganene i de ulike landenes ministerier holder kontakt med hverandre under forberedelsens gang, heter det.

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterer at forslagsstillerne har tatt opp et viktig spørsmål. Ministeriet framholder betydningen av at lovforberedelsene først og fremst retter seg mot boliglån. Det kunne også etter ministeriets mening være nyttig å utrede i hvilken grad de nordiske lands lovgivning inneholder bestemmelser som iakttar behovet for rimelighetsvurderinger når det gjelder de sosiale betalingshindringer som nevnes i medlemsforslaget.

Handels- och industriministeriet framholder at i henhold til utredninger har privatpersoners problemer med betalingsvansker økt og blitt alvorligere i løpet av de seneste årene. Ministeriet viser til at eventuell lovgivning om akkord hører til konkursretten, som hører under justisdepartementet.

Handels- og industriministeriet er enig i at de såkalte sosiale betalingshindringer bør tas med når man skal løse problemene med fysiske perso-

ners betalingshindringer og ministeriet anser det ønskelig at justisdepartementet holder kontakt med utredningsorganer i ulike land når det fortsatte arbeidet med lovgivning på området planlegges og utredes. Målet bør være at man i hvert fall på nordisk nivå kommer til så enhetlige løsninger som mulig, heter det.

Konsumentombudsmannen tilstyrker medlemsforslaget, som anses meget vel motivert.

Det vises bl. a. til at boforholdene i Finland krever spesiell oppmerksomhet. Ca. 70% av husstandenes gjeldsbyrde består i boliglån. Dette stiller særskilte krav til utviklingen av en akkordordning for Finlands del. Tiltakene bør ikke føre til at en familie som bor i en selveierleilighet skulle være tvunget til å flytte fra sin bolig, eller at det skulle bli enda vanskeligere å få boligkreditt, heter det.

Finlands konsumentförbund (FK) anser at medlemsforslaget er velbegrunnet og kan tilstyrke det.

FK har i løpet av vel to år drevet rådgivning til forbrukere med store gjeldsbyrder. Erfaringene av denne virksomhet viser at gjeldsbyrdeproblemet er vanskelig og at det er blitt forverret de siste to årene.

FK har forelagt et forslag for justisministeriet om forberedelse til lovgivning som skulle muliggjøre en ordning med akkord, i samsvar med medlemsforslaget.

Konsumentklagonämnden konstaterer at man i nemnden ikke har noen særskilt sakkunnskap om forgjeldingsproblemet. Konsumentklagonämnden antar imidlertid at det er grunnlag for å utrede hvilke lovgivningstiltak som trengs for å avhjelpe situasjonen for de forbrukere som havner i gjeldsspiralen. Etter nemndens mening er det viktig at man i utredningsarbeidet tar hensyn til de erfaringer man har hatt i Danmark om gjeldssaneringsordningen.

Konsumenterna ry bifaller medlemsforslaget både når det gjelder motivering og sluttsats. Etter deres mening er det ikke mer enn rett at samfunnet tar ansvar for de forbrukere som er kommet i vanskeligheter som følge av liberaliseringen av kredittmarkedet og det høye rentenivået.

Konsumenterna ry viser forøvrig til at man i Holland har planer om å innføre et slikt akkordsystem.

Näringsstyrelsen konstaterer at de foreliggende problemer om forbrukernes gjeldsstiftelse er velkjente i alle de nordiske land. Näringsstyrelsen anser at det er nødvendig å forberede lovgivning som nevnt i medlemsforslaget.

Bankföreningen i Finland ser ikke noe behov for en almen lovgivning om akkord. Det vises til at forbrukernes gjeldsstiftelse ikke har forårsaket så omfattende problemer i Finland at det skulle være nødvendig med spesiallovgivning. Bankene i Finland har forholdt seg smidig til slike skyldnere som har et såkalt sosialt betalingshinder uten lovgivning, hevdes det. Etter Bankforeningens mening kunne de foreslåtte akkordordningene

komme til å redusere betydningen av at gjeld tilbakebetales, og således svekke kredittsystemets hele funksjon.

Dersom det likevel skulle innføres et akkordsystem i henhold til medlemsforslaget, bør de situasjoner der akkord kan anvendes, presiseres så entydig som mulig i loven. Etter Bankforeningens mening må ikke akkord bli en almen måte å sanere sin gjeld på.

Ålands landskapsstyrelse kan ikke tilstyrke medlemsforslaget. Etter Landskapsstyrelsens mening bør problemet med at enkelte husstander setter seg i altfor stor gjeld, løses gjennom å stille større krav til markedsføring av kredittene og gjennom at kredittselskapene selv stiller større krav på sikkerhet og undersøker debtors betalingsevne før kreditten innvilges.

Når en debtors betalingsevne forverres vesentlig av sosiale grunner, bør det etter Landskapsstyrelsens mening være i kreditors interesse å medvirke til endringer av avtalevilkårene.

3.3. Island

Forbrukerorganisasjonen mener det er stort behov for de tiltak som nevnes i medlemsforslaget, og oppfordrer på det sterkeste at medlemsforslaget vedtas.

3.4. Norge

Den Norske Advokatforening (Lovutvalget) støtter forslaget om å utrede nærmere de spørsmål som er omhandlet i medlemsforslaget.

Advokatforeningens Lovutvalg hevder bl. a. at en reduksjon av gjeld gjennom en gjeldsordning, idag er avhengig av tilslutning fra kreditorene. Det er ingen mulighet til å få redusert gjelden ned til et beløp som en privatperson har mulighet til å betjene. Svært ofte ser man også at banker og finansinstitusjoner prinsipielt sett *ikke* ettergir gjeld overfor privatpersoner. Man ønsker heller "å sitte på gjerdet" for å se om vedkommende senere kan bli søkegod, heter det.

Omkostningene ved å gjennomføre en gjeldsforhandling etter konkurslovens system er også relativt store. Dette er omkostninger som skyldneren må dekke.

Lovutvalget er derfor av den oppfatning at man bør se positivt på å utrede spørsmålet om privatpersoner kan få gjennomført en gjeldsreduksjon – ned til et beløp som det er mulig å betjene – ved en beslutning fra retten.

Lovutvalget finner grunn til å påpeke at man i flere vestlige land har tilsvarende ordninger. Både i Danmark og USA finnes det systemer, hvoretter domstolen kan nedsette personlige skyldneres gjeld til et beløp de klarer å betjene i løpet av en 3–5 års periode.

Lovutvalget ønsker også å påpeke at det kan være behov for å se nærmere på reglene for fritt rettsråd i forbindelse med privatpersoners forhandlinger med sine kreditorer. Idag er situasjonen stort sett den at det

i de fleste fylker *ikke* gis fritt rettsråd til å gjennomføre gjeldsforhandlinger med kreditorene. Det er også fast praksis at det ikke gis fritt rettsråd når betalingsvanskelighetene skyldes næringsvirksomhet som privatpersoner har drevet.

Dette gjør at personer som har pådratt seg stor personlig gjeld, også i stor utstrekning ikke har råd til advokatbistand.

Familie- og forbrukerdepartementet og *Justisdepartementet* er opptatt av de problemstillinger som skisseres i medlemsforslaget fra Nordisk Råd.

Som følge av dette opplyses det at Familie- og forbrukerdepartementet i samråd med Justisdepartementet vil nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere mulige tiltak til hjelp for enkeltpersoner og familier med betalingsvansker. Etter forslaget til mandat for arbeidsgruppen er en akkordordning ett av flere mulige tiltak som vil bli vurdert. Arbeidsgruppen vil bli bedt om å avgj sin innstilling innen utgangen av april 1991.

Under henvisning til at det i medlemsforslaget også fokuseres på problemet med uansvarlig og aggressiv markedsføring av kreditt, nevnes det at det nylig er nedsatt et utvalg (Banklovkommisjonen) som bl. a. skal gjennomgå den norske kredittlovgivningen. Kommisjonen skal ifølge mandatet bl. a. "... fremlegge et utkast til generell lovgivning om bankavtaler slik at pålegget om rimelige kontraktsvilkår i avtaleloven blir fastlagt mer presist for de forskjellige banktjenester". Ut fra dette antas det å være naturlig at Banklovkommisjonen også vurderer hvilke konsekvenser en uansvarlig og aggressiv markedsføring skal få for kontraktforholdet mellom kredittyter og låntaker.

3.5. Sverige

Svea hovrätt er enig i at spørsmålet om lovgivning vedrørende akkord for privatpersoner utredes.

Hovrätten anfører at medlemsforslaget synes å innebære at akkordbehandling skal skje ved domstolene. Dette er etter Hovrättens mening ikke noen god løsning. Det foreslås derfor at noen annen myndighet, f. eks. innkrevningsmyndighetene får oppdraget.

Hovrätten presiserer at medlemsforslaget bør utredes nærmere før en tar endelig stilling til om og i tilfelle hvordan forslaget skal gjennomføres.

Konsumentvägledarnas förening vil tilstyrke forslaget. Det vises til at selv om normene for sikkerhet for kreditt kan variere mellom de ulike nordiske land, kunne det være en stor fordel om det kunne komme et felles nordisk forslag om dette viktige spørsmålet. Framfor alt er det viktig at det i stor utstrekning kan skje erfaringsutveksling. Konsumentvägledarnas förening vil derfor tilstyrke alle initiativer som kan føre til en forbedring for forbrukerne når det gjelder deres problem med å få informasjon om kostnadene ved kreditt, og hvordan en skal kunne komme ut av den såkalte "gjeldsfellen".

Konsumentverket støtter medlemsforslaget. Verket er enig i beskrivelsen

av de økende betalingsproblemene i samfunnet. Det opplyses at i Sverige har disse problemene bl. a. resultert i en kraftig øking av husstander med svært store betalingsproblemer, som henvender seg til kommunenes forbrukerveiledelse og til sosialkontorene for økonomisk rådgivning og kredittsanering. Etter Konsumentverkets mening bør det, i samband med at det innføres en ordning med personlig akkord, sikres at husstander med store betalingsproblemer får mulighet til økonomisk rådgivning på sitt hjemsted.

4. Juridisk utvalg

Problemer i forbindelse med økt gjeldsstiftning er allerede et velkjent problem i alle de nordiske land. Ofte beror vanskelighetene med tilbakebetaling av gjeld på endringer i skyldnerens økonomiske situasjon, som vedkommende ikke kunne forutse. I medlemsforslaget nevnes forhold som skilsmisse, arbeidsløshet, sykdom og ektefelles død, dvs. såkalte sosiale betalingshindringer.

Etter utvalgets mening tar medlemsforslaget opp meget viktige spørsmål, med tanke på å øke forbrukernes sikkerhet. Utvalget konstaterer at gjeldende konkurs- og akkordlovgivning i de nordiske land ikke gir mulighet til å få redusert en skyldners gjeld uten tilslutning fra kreditorene. Unntak gjelder for Danmark, som siden 1984 har hatt lovbestemmelser i konkursloven om at skifteretten kan avsi kjennelse om gjeldssanering når nærmere angitte vilkår er oppfylt.

Utvalget konstaterer at et overveldende flertall av høringsuttalelsene er positive til medlemsforslaget. Det synes å være et behov for utredning av disse spørsmålene med tanke på lovregulering i alle de nordiske land. Utvalget har særlig merket seg at enkelte høringsinstanser påpeker behovet for en akkordordning for privatpersoner når det gjelder boliglån, som for mange utgjør den største gjeldsbyrden.

Utvalget er selvsagt enig med de høringsinstanser som framhever at en ordning med gjeldssanering for privatpersoner ikke må redusere betydningen av prinsippet om at gjeld primært skal tilbakebetales. En ordning med akkord må således ikke bli en kurant måte å få sanert sin gjeld på, men må bare avendes for skyldnere som er i store betalingsvansker. Utvalget kan gi sin tilslutning til at det bør fastsettes så klare regler som mulig for når en slik akkordordning kan komme til anvendelse.

Som nevnt foran konstaterer utvalget at man i Danmark allerede har lovregulert en ordning med gjeldssanering for skyldnere i og utenfor konkurs. Utvalget konstaterer videre at man i Sverige forbereder en lov om gjeldssanering og at man i Finland vil påbegynne en utredning om de aktuelle spørsmål i nær framtid.

Juridisk utvalg vil peke på at lovgivning om gjeldssanering for privatpersoner hører inn under konkursretten. Når det gjelder konkurslovgivningen

generelt har det tidligere forekommet et nært nordisk samarbeide. Etter utvalgets mening ville det også når det gjelder det foreliggende spørsmålet om gjeldssanering for privatpersoner, være hensiktsmessig med et nordisk samarbeid, for å få mest mulig ensartede regler.

Av ovenstående går det fram at man i de nordiske land befinner seg på ulike stadier i arbeidet med spørsmålene omkring gjeldssanering for privatpersoner. Utvalget mener derfor det ikke vil være hensiktsmessig å etablere et eget samnordisk utredningsorgan nå. I stedet bør de nordiske lands myndigheter etablere kontakter og utveksle erfaringer under forberedelsene i de respektive land. I denne forbindelse ville det være god grunn til å se på erfaringene man har i Danmark i den videre forberedelse.

På bakgrunn av det ovenstående vil Juridisk utvalg innstille at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

- å forberede lovgivning vedrørende gjeldssanering for privatpersoner,
- å etablere kontakt under lovforberedelsene, slik at man kan oppnå en mest mulig ensartet lovgivning.

Oslo, 26. september 1990

Hanne Andersen (S)

Paul Chaffey (SV)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Lennart Andersson (s)

Harald Ellefsen (H)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Lars Werner (v)

Medlemsförslag

om lagstiftning angående ackordförfarande

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson, Gunilla André, Gustav Björkstrand, Sinikka Hurskainen, Riitta Järvisalo, Sauli Niinistö, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Eino Siuruainen och Marjatta Väänänen)

Hushållens skuldsättning har ökat i alla de nordiska länderna. Penningmarknadens liberalisering och högkonjunkturen har lett till en aggressiv marknadsföring av konsumentkrediter. I marknadsföringen presenteras kreditkort som behändiga betalningsmedel, som innebär en ökning i den penningmängd som står till förfogande. Resor, bilar och elektronik säljes genom konsumentkrediter. Inte sällan är försäljning av krediter lättare än försäljning av själva produkten.

Företag som beviljar krediter handlar utan ansvar när det vid beviljande av kredit inte bedömer kredittagarens betalningsförmåga. Även i marknadsföringen av krediter kan användas metoder som lockar till skuldsättning utan eftertanke. Risken för överskuldsättning, som alltför lätt beviljade krediter leder till, borde fördelas mellan de parter som förorsakat situationen, dvs. mellan konsumenten och företaget som beviljade krediten i fråga.

För närvarande bär enskild konsument ansvaret för sådana ändringar i förhållandena som är sannolika för gäldenärskategorin som sådan men som enskild person inte kan förutse. Skilsmässa, arbetslöshet, sjukdom eller makes bortgång är enligt undersökningar bland de allmännaste orsakerna till betalningsstörningar. Dessa s. k. sociala betalningshinder borde beaktas i kreditavtalsvillkoren. Ett företag som saluför konsumentkrediter kan i sin prissättning fördela risken jämnt mellan alla gäldenärer.

För konsument som hamnat i en svår skuldhärva kan situationen bli ohållbar. För att klara av sina skulder kan han vara tvungen att sälja sin bostad och i värsta fall hotas han av konkurs. Inte ens genom konkursförfarande kan han göra sig fri från sina skulder. En övermäktig skuldbörda kan leda till frestelsen att arbeta "svart" eller att ty sig till socialhjälp.

Konsumenter bör ges möjlighet till ett nytt arrangemang beträffande sina skulder d.v.s. en skuldsanering. Med ackordförfarande kunde domstol fastställa den skuldsomma som återstår att betala samt tidtabellen för återbetalningen. Förutsatt att konsumenten efterlever tidtabellen kommer han att befrias från den övriga delen av sina skulder. Konsumentens

ekonomiska situation, betalningshindrets art och kreditföretagets verksamhet kommer att inverka på skuldbeloppet som skall betalas. Fordringar till ansvarsfulla företag skulle vara i en bättre situation än fordringarna till ansvarslösa företag.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för beredning av lagstiftning angående ackordförfarande för privatpersoner.

Reykjavik den 26 februari 1990

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Claes Andersson (Vas.)

Gunilla André (c)

Gustav Björkstrand (SFP)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Riitta Järvisalo (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Marianne Samuelsson (mp)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om lagstiftning angående grupptalan
(Medlemsförslaget väckt av Anneli Jäätteenmäki m. fl.,
se s. 695

Remissyttranden, se supplement)

Medlemsförslag A 923/j om lovgivning vedrørende gruppesøksmål er henvist til Juridisk utvalg. Utvalget har behandlet medlemsförslaget på møter 19. og 20. juni 1990 i Imatra og 26. september 1990 i Oslo.

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget er framsatt den 26. februar 1990.

I medlemsförslaget foreslås det at

- Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å sette igang tiltak for å øke forbrukerbeskyttelsen gjennom i nordisk samarbeide å forberede lovgivning vedrørende gruppesøksmål.

Forslagsstillerne henviser innledningsvis til en finsk undersøkelse som viser at en forbruker med bedre økonomi og bedre kunnskaper enn en gjennomsnittsförbruker, mest benytter seg av forbrukermyndighetenes tjenester. Det er i alminnelighet de dårligst stilte som ikke kjenner sine rettigheter, hevdes det. For å bedre disse personers situasjon burde man etter forslagsstillerne mening øke den kollektive forbrukerbeskyttelsen ved å innføre en ordning med gruppesøksmål.

Med gruppesøksmål menes et slikt søksmål som en saksøker reiser ved en domstol på vegne av en nærmere definert gruppe, uten uttrykkelig mandat.

Forslagsstillerne anfører at når en forbruker bringer sin sak inn for retten, gjelder domstolsavgjørelsen bare den/de forbrukere som har vært part i saken, selv om tvistespørsmålet gjelder en stor gruppe. Forslagsstillerne mener at en ordning med gruppesøksmål vil kunne øke rettssikkerheten selv når den økonomiske interessen er liten, sett fra den enkelte forbrukers synsvinkel. Forslagsstillerne anfører videre at en bedragerisk næringsdrivende i dag kan basere sin virksomhet på at tvister om et produkt ikke blir bragt inn for domstolen på grunn av produktets verdi. Etter forslagsstillerne mening er det en allmen interesse å forebygge at

utjnelige produkter introduseres på markedet, samt at bedrageriske framgangsmåter nyttes i næringslivet.

Forslagsstillerne anfører at retten til å reise gruppesøksmål best kunne egne seg for forbrukerombudsmannen, som deretter skulle kunne spre informasjon om domstolsavgjørelsen, slik at så mange som mulig av de som er berettiget til erstatning skal kunne nås.

2. Remissinstanser

Det er mottatt remissuttalelser fra følgende:

Danmark

Justitsministeriet
Forbrugerrådet

Finland

Justitieministeriet
Handels- och industriministeriet
Konsumentombudsmannen
Finlands konsumentförbund
Konsumentklagonämnden
Ålands landskapsstyrelse
Industrins centralförbund
Handelns centralutskott
Centralhandelskammaren
Småindustrins centralförbund
Företagarnas centralförbund
Partihandelns centralförbund
Minuthandelns centralförbund

Island

Sosialministeriet
Forbrukerorganisationen

Norge

Justisdepartementet
Familie- og forbrukerdepartementet
Forbrukerombudet
Den Norske Advokatforening

Sverige

Svea hovrätt
Marknadsdomstolen
Konsumentvägledarnas förening
Konsumentverket – KO

3. Remissuttalelser

3.1. Danmark

Justitsministeriet er innstilt på å delta i et utredningsarbeid som kan belyse de mange og kompliserte spørsmål av prosessrettslig karakter som vil være forbundet med en eventuell lovgivning om gruppesøksmål.

Forbrugerrådet støtter forslaget om at det søkes gjennomført fellesnordisk lovgivning om kollektive prosessformer.

Forbrukersiden henleder innledningsvis oppmerksomheten på at spørsmålet om "grupptalan i konsumentmål" har vært gjenstand for utførlig utredning og diskusjon innenfor rammene av et fellesnordisk prosjekt av NEK under Nordisk Ministerråd. En rapport vil bli offentliggjort innen kort tid.

Forbrugerrådet sammenfatter sine synspunkter slik:

"I takt med den stigende koncentration og standardisering inden for alle led af erhverslivet har det vist seg, at tilsidesættelser af den forbrugerbeskyttende lovgivning i stigende grad rammer et stort antal forbrugere på stort set samme måde. Som eksempler herpå kan nævnes

- tilfælde, hvor samtlige eksemplarer af et massefremstillet produkt lider af samme konstruktionsfejl, som gør det farligt eller mangelfuldt i øvrigt,
- tilfælde, hvor et stort antal forbrugere forledes til at indgå aftale med en virksomhed, der i sin markedsføring anvender vildledende metoder eller manipulerende salgsformer efter et bestemt, almindeligt fulgt mønster, samt
- tilfælde, hvor en virksomhed anvender en standardkontrakt med urimelige vilkår".

Etter Forbrugerrådets oppfatning er tiden løpt fra et prosessystem som utelukkende er innrettet på å avgjøre saker mellom enkeltindivider. Den eneste effektive og mest hensiktsmessige rettslige reaksjon er kollektiv rettshåndhevelse, heter det.

Forbrugerrådet finner det imidlertid meget viktig å understreke at spørsmålet om innføring av nordiske regler om grupptalan ikke bør gå ut på at man ukritisk overtar de anglo-amerikanske regler om class action, idet det er vesentlige forskjeller på anglo-amerikansk og nordisk prosesslovgivning, rettstradisjon og mentalitet.

Forbrugerrådet viser til slutt til at fordi den forbrukerbeskyttende lovgivning i de nordiske land, bl. a. som følge av nordisk samarbeid, i store trekk er skåret over samme lest, er det en opplagt oppgave for det nordiske lovsamarbeidet å videreføre og nyttiggjøre det fellesnordiske arbeid, som allerede er utført som et ledd i NEK- prosjektet om grupptalan.

3.2. Finland

Justitteministeriet forholder seg prinsipielt positivt til at man starter utredning om mulighetene for å få til en samnordisk lovgivning om grup-

pesøksmål i forbrukersaker. Justitieministeriet viser dessuten til at Nordisk Ministerråd har arrangert et nordisk seminar om gruppesøksmål i forbrukersaker i mai 1989.

Justitieministeriet peker forøvrig på at det er en rekke spørsmål som bør utredes dersom gruppesøksmål skal tas i bruk.

Handels- og industriministeriet stiller seg i prinsippet positiv til at man starter utredning om mulighetene til å komme fram til en samnordisk lovgivning om gruppesøksmål i forbrukersaker. Departementet viser til at spørsmål om gruppesøksmål har vært diskutert på nordisk plan under et seminar som ble arrangert av Nordisk Ministerråd våren 1989. Departementet framholder at en ordning med gruppesøksmål vil kunne ha mange positive virkninger ut fra forbrukersynspunkt, både prosessøkonomisk og ved å forbedre de s. k. svake forbrukernes stilling i konfliktsituasjoner.

Konsumentombudsmannen finner det ønskelig at man begynner å undersøke og å forberede en lovgivning om gruppesøksmål i forbrukertvister. Særlig synes dette viktig når det gjelder offentlig gruppesøksmål.

Forbrukerombudsmannen viser til at forbrukersaker ofte berører flere forbrukere. I dag må enhver forbruker bringe sin sak enten til forbrukerklagenemnden eller til domstolen. Denne prosessen fører til økede kostnader både for den enkelte forbruker og for samfunnet. Forbrukernes stilling kunne forbedres og kostnadene kunne reduseres dersom like saker kunne behandles gjennom gruppesøksmål, heter det.

Forbrukerombudet har et meget godt innblikk i forbrukerspørsmål og har erfaring med å føre forbrukertvister for domstolene. Derfor kunne det være hensiktsmessig at forbrukerombudet fikk kompetanse til å representere forbrukerne i gruppesøksmål som gjelder forbrukertvister.

Finlands konsumentförbund tillstyrker medlemsforslaget om lovgivning vedrørende gruppesøksmål. Det vises til at FK i løpet av de senere årene har foreslått å utrede forutsetningene for lovgivning som skulle muliggjøre gruppesøksmål i Finland.

Konsumentklagonämnden stiller seg positiv til at man på nordisk nivå utreder mulighetene for å innføre en ordning med gruppesøksmål i forbrukertvister. Det anføres bl. a. at man med gruppesøksmål vil kunne oppnå kostnads- og ressursbesparelser, ettersom flere søksmål kan behandles under ett. Gruppesøksmål vil også kunne forbedre forbrukernes rettsstilling da også mindre rettstvister som berører flere forbrukere kan bli behandlet av domstolene. Det anføres videre at innføring av gruppesøksmål forutsetter at flere kompliserte faktorer utredes nærmere.

Industrins centralförbund, Handelns centralutskott, Centralhandelskammaren, Småindustrins centralförbund, Företagarnas centralförbund, Partihandelns centralförbund og Minuthandelns centralförbund anser at det på nåværende tidspunkt ikke er behov for å etablere en ordning med gruppesøksmål.

Det vises til at Forbrukerombudets mulighet til å ivareta forbrukernes

interesser allerede er meget omfattende i Finland. Forbrukerombudet kan bl.a. bringe enkeltstående forbrukertvister inn for domstolene. Det er således mulig å få fram tilstrekkelig mange prejudikater etter gjeldende ordning. Dette reduserer behovet for å innføre gruppesøksmål, heter det. Det framheves dessuten at et større antall forbrukere også etter dagens regler kan bringe en sak inn for domstolene.

Høringsinstansene framhever at innføring av gruppesøksmål som skissert i medlemsforslaget strider mot någjeldende prinsipper i prosessretten. En slik nyskaping forutsetter en utredning om mange og meget vanskelige spørsmål.

Det vises dessuten til at man innen EF forsøker å harmonisere forbrukerbeskyttelsen. Men på nåværende tidspunkt har man ingen ordning med gruppesøksmål hverken i EF eller i EFTA-området, hevdes det. Siden EF-integrasjonen heller ikke forutsetter at det skal påbegynnes noe utredningsarbeid på området, bør man i henhold til disse organisasjonenes mening akte seg for å etablere en ordning som avviker fra den almene integrasjonsutviklingen.

Ålands landskapsstyrelse tilstyrker medlemsforslaget.

3.3. Island

Sosialministeriet finner medlemsforslaget interessant, og mener at det kan forbedre forbrukernes stilling. Sosialministeriet støtter således forslaget.

Forbrugerorganisationen mener det er stort behov for de tiltak som er omhandlet i medlemsforslaget, idet de vil forbedre forbrukernes stilling vesentlig.

3.4. Norge

Justisdepartementet stiller seg positiv til tanken om å innføre gruppesøksmål i nordisk prosesslovgivning. Departementet kjenner fra tidligere til at Familie- og forbrukerdepartementet, Forbrukerrådet og Forbrukerombudet er tilhengere av at det åpnes for gruppesøksmål i forbrukersaker.

Etter Justisdepartementets mening kan en slik ordning lett innpasses i nåværende lovgivning selv om gruppesøksmål eventuelt vil utgjøre en nyskaping i norsk sivilprosess. Innføring av gruppesøksmål reiser imidlertid enkelte spørsmål som må besvares:

- Bør adgangen til å anlegge gruppesøksmål være begrenset til forbrukersaker, eller bør adgangen være videre, enten ved oppregning av aktuelle områder eller en generell adgang?
- Hvem bør kunne anlegge gruppesøksmål? Medlemmer av grupper bør kunne gjøre det. Trengs det særregler om representative organisasjoners adgang til å anlegge gruppesøksmål? Bør offentlige organer kunne anlegge gruppesøksmål på vegne av private grupper?
- Trengs det egne regler om domstolens veiledningsplikt m. m.?

- Trengs det særlige saksomkostningsregler?
- En dom avsagt i et gruppesøksmål må ha rettskraft for alle medlemmer av gruppen mot saksøkte. Men bør en dom i saksøktes favør ha rettskraft mot medlemmer av gruppen som ikke har deltatt i saken?

Justisdepartementet viser til at Nordisk Ministerråd arrangerte et nordisk seminar om gruppesøksmål i forbrukersaker i mai 1989. Blant annet på denne bakgrunn vil det etter departementets syn være naturlig om den videre oppfølging også skjer i nordisk samarbeid. Rapporten fra seminaret vil være et nyttig grunnlagsmateriale i det videre arbeid, heter det.

Familie- og forbrukerdepartementet støtter medlemsforslaget. Det vises til at det fra forbrukerhold lenge har vært et ønske om å innføre gruppesøksmål i norsk rett. Det vises bl. a. til at Forbrukerrådet gikk inn for dette i et Rådsvedtak i 1989. Familie- og forbrukerdepartementet har tatt dette opp flere ganger. Departementet kan derfor fullt ut støtte den finske delegasjons initiativ i denne saken.

Departementet ser positivt på at det videre arbeid skjer i nordisk regi. Det vil fremme det nordiske samarbeid og gi de nordiske land ensartet lovgivning.

Forbrukerombudet viser til at forbrukerinstisusjonene i Norge i lengre tid har ansett behov for lovgivning som åpner for gruppesøksmål i domstolene. Det hilses derfor med glede at den finske delegasjon i Nordisk Råd nå tar initiativ til en anbefaling til Nordisk Ministerråd om forberedelse til slik lovgivning i de nordiske land.

Det anføres at temaet synes å ligge vel til rette for et felles nordisk lovarbeid. Det dreier seg om kollektive søksmålsinteresser som i stor grad er felles. Forbrukerinteresser og miljøverninteresser er to aktuelle områder, der det dreier seg om interesser som ofte er særpreget av at den reelle tvisteverdien i realiteten dreier seg om summeringseffekten av et stort antall mindre tap, eller om saker som mer gjelder å få handlingsendring fra næringsdrivende enn kompensasjon til individer eller et fellesskap individer.

F. o. viser til at institusjonsoppbygging og eksisterende lovgivning på forbrukerområdet utgjør et godt grunnlag for felles arbeid om gruppesøksmål, med de store likhetstrekk som eksisterer landene imellom. Alle land utenom Island har en Forbrukerinstisusjon som skal arbeide for ivaretagelsen av kollektive forbrukerinteresser, med sikte på å forebygge mot urimeelige markedsføringstiltak fra næringsdrivende. Forbrukere som har blitt ført bak lyset er henvist til individuell forfølgning av sine krav. F. o. anfører at en ser tendenser til at useriøse næringsdrivende spekulerer i at kun et fåtall forbrukere går videre med slike tap. Det er videre endel rettsspørsmål som oppstår hvor det for å få klarlagt forbrukernes rettigheter er behov for å få frem prejudikater.

F. o. viser også til at det i forbrukermiljøet innen EF er vist interesse for kollektive søksmålsordninger.

Den Norske Advokatforening kan prinsipielt tilslutte seg forslaget om å åpne adgang for gruppesøksmål.

Etter advokatforeningens mening kan det imidlertid være noe snevert å avgrense denne ordningen til forbruksforhold. Det vises til at ordningen kan være aktuell ved visse typer erstatningskrav, f.eks. erstatning ved miljøskader.

Når det gjelder de nærmere enkeltheter blir det bl. a. påpekt at det bør være et viktig punkt at adgangen til å anlegge et slikt gruppesøksmål – med den konsekvens at avgjørelsen i saken får rettskraftsvirkning også der rettssubjektet ikke selv har deltatt og derved heller ikke har fått anledning til å påvirke utfallet – bør være avhengig av rettens samtykke. Likeledes om det bør være en forutsetning at det er en offentlig instans som saksøker – dette for å sikre at saksøker har de nødvendige ressurser for å føre saken på en fullt ut forsvarlig måte. Om gruppesøksmålets spesielle rettskraftsvirkning kan være en fordel for de interesserte grupper hvis søksmålet fører fram, kan det på den annen side fort vise seg å bli til stor ulempe dersom søksmålet ikke fører fram, heter det.

Det understrekes forøvrig at det er behov for grundig utredning før det kan tas stilling til nærmere detaljer.

3.5. Sverige

Svea hovrätt presiserer at man ikke har mulighet til å bedømme det saklige behovet for gruppesøksmål i Sverige eller i de øvrige nordiske land.

I sin uttalelse definerer Hovrätten gruppesøksmål (grupptalan) som at ”en kärande utan uppdrag för talan till förmån för en i processen angiven grupp, vars medlemmar träffas av domens rättskraft trots att de inte är parter i målet. Denna bestämning ansluter till en definition som har getts av professor Per Henrik Lindblom i hans arbete *Grupptalan Det anglo-amerikanska class actionsinstitutet ur svenskt perspektiv, 1989* (s. 19)”.

Generelt anfører Hovrätten at det antas å finnes krav som ikke kan gjøres gjeldende innen den tradisjonelle to- partsprosessen uten store vanskeligheter, f.eks. innen miljørettens, forbrukerretten og på produksansvarsområdet. Innføring av gruppesøksmål kan styrke den enkelte medborgers mulighet til å ivareta sin rett gjennom søksmål ved de alminnelige domstoler.

Hovrätten nevner noen av de problemer som kan foreligge ut fra et rettssystematisk synspunkt, dersom gruppesøksmål innlemmes i den svenske rettergangsordningen. En innføring av gruppesøksmål innebærer bl. a. et brudd med det gjeldende grunnprinsipp om at domstolsavgjørelse bare binder partene i saken. Til slutt peker Hovrätten på at søksmål for en gruppe kan anlegges selv under någjeldende prosessrettslige regler. Det vises til at et alternativ til gruppesøksmål allerede finnes og anvendes, først og fremst i form av pilotsaker.

Konsumentvägledarnas förening vil tilstyrke medlemsforslaget. KF er

overbevist om at innføring av en felles nordisk ordning med gruppesøksmål skulle heve kravet til seriøsitet hos mange selgere.

Det vises forøvrig til at ønsket om å la forbrukerområdet føre gruppesøksmål er fortsatt aktuelt.

Markedsdomstolen konstaterer at den type gruppesøksmål som medlemsforslaget gir anvisning på synes å skille seg betydelig fra de nåværende former for "gruppesøksmål" som allerede finnes i svensk rett. F. eks. kan en sammenslutning av forbrukere, lønntakere eller næringsdrivende reise søksmål for markedsdomstolen. Videre kan forbrukerombudet anses å føre gruppesøksmål når han eller hun kommer med henstillinger til markedsdomstolen i henhold til loven om avtalevilkår i forbrukerspørsmål eller i henhold til markedsføringsloven. Markedsdomstolen mener at det finnes gode grunner for å undersøke nærmere forutsetningene for innføring av gruppesøksmål som foreslått i medlemsforslaget.

Konsumentverket – KO har avgitt en generell uttalelse om forbrukerombudets medvirkning i tvistemål med kollektiv interesse.

Det hevdes innledningsvis at spørsmålet om KOs medvirkning har vært aktuell siden 1970-tallet. I uttalelsen aktualiseres igjen spørsmålet om søksmålsrett for KO og om utvidet mulighet til gruppesøksmål på forbrukerområdet.

Det hevdes bl. a. at KOs medvirkning i tvistemål med kollektiv interesse først og fremst har vært diskutert på bakgrunn av interesser i en forbedret prejudikatdannelse på forbrukerrettens område, samt interessen for å drive fram rettelser når en større gruppe forbrukere lider skade ved næringsdrivendes opptreden på markedet. KO anfører at det ikke er vedtatt noen særskilte lovgivningsvedtak for å få fram veiledende domstolsavgjørelser på forbrukerområdet. Det er heller ikke tatt noen initiativer når det gjelder muligheten for å reise søksmål der flere forbrukere lider skade gjennom en virksomhets opptreden. I sin uttalelse diskuterer KO situasjoner der det kan være sterke motiver for at KO representerer flere forbrukere for domstolene. Bakgrunn for at Konsumentverket/KO mener at KO bør ha søksmålsrett, er at KO allerede etter gjeldende rett representerer forbrukerkollektivet i henhold til bl. a. markedsføringsloven, loven om avtalevilkår i forbrukerforhold og produktsikkerhetsloven.

Det hevdes også at det bør være anledning for KO å gripe inn når en tvist gjelder en stor gruppe forbrukere, f. eks. i erstatningssaker vedrørende produktskader, tvister med kreditinstitutter eller postordrefirmaer eller når det gjelder tvister mellom forbrukere og tele- eller vannabonnement, transportvilkår e. l.

Konsumentverket/KO anser at tiden nå er moden for å gi KO søksmålsrett i tvistemål som har interesse fra et forbrukersynspunkt. Et slikt søksmål bør kunne gjelde enkelte tilfelle, men også kollektiv interesse. Muligheten til å gi dommer rettskraft utover det enkelte tilfellet bør også undersøkes.

4. Juridisk utvalg

Det er Juridisk utvalgs oppfatning at medlemsforslaget berører viktige sider ved forbrukernes rettsstilling.

Utvalget konstaterer at gjeldende prosesssystem, som er innrettet på å avgjøre tvister mellom enkeltindivider, ikke alltid er tilstrekkelig til å løse forbrukertvister. I forbrukersaker berøres feil ved en vare eller tjeneste ofte flere forbrukere. Forbrukerområdet er et område der tvisteverdien for den enkelte ofte er relativt liten. Men den reelle tvisteverdien utgjør i realiteten summeringseffekten av et stort antall mindre tap. I forbrukertvister dreier det seg dessuten ofte om saker som mer gjelder å få handlingsendring fra næringsdrivende enn om å få kompensasjon til individer eller et fellesskap av individer.

Det synes som om tiden nå er moden for å sette igang tiltak for å styrke forbrukervernet på håndhevingssiden. En ordning med gruppesøksmål vil styrke den enkelte forbrukers mulighet til å ivareta sin rett gjennom søksmål ved de alminnelige domstoler.

Utvalget konstaterer at medlemsforslaget har fått meget positiv mottakelse fra høringsinstansene i samtlige nordiske land.

Utvalget har merket seg at det fra forbrukerhold lenge har vært et ønske om å innføre gruppesøksmål i prosesslovgivningen. Utvalget er enig i at innføring av gruppesøksmål vil kunne ha mange fordeler både ut fra prosessøkonomiske hensyn og ut fra hensynet til å forbedre forbrukernes svake stilling i forhold til selgersiden. Utvalget ser heller ikke bort fra at innføring av gruppesøksmål vil kunne heve kravet til seriøsitet hos mange næringsdrivende.

Flere av høringsinstansene har pekt på at en innføring av gruppesøksmål reiser mange og tildels kompliserte prosessuelle spørsmål som må besvares. Utvalget konstaterer at innføring av gruppesøksmål som skissert i medlemsforslaget, representerer en nyskapning i den nordiske prosesslovgivningen. Det er utvalgets oppfatning at de ulike problemer i forbindelse med gruppesøksmål i forbrukersaker må utredes grundig før det tas stilling til en eventuell innføring av gruppesøksmål i nordisk rett.

Det er utvalgets mening at spørsmålene omkring gruppesøksmål vil være vel egnet for et nordisk samarbeid. Den forbrukerbeskyttende lovgivning og institusjonsoppbygningen på forbrukerområdet har store likhetstrekk i de nordiske land. Det ville således etter utvalgets mening være hensiktsmessig at det etableres et samnordisk organ som kan utrede nærmere spørsmålene omkring gruppesøksmål i de nordiske rettssystemer.

Utvalget konstaterer at spørsmålet om Gruppesøksmål i forbrukersaker har vært gjenstand for utredning og diskusjon innenfor rammene av et felles-nordisk prosjekt initiert av embetsmannskomiteen for forbrukerspørsmål (NEK) under Nordisk Ministerråd. En sluttrapport ble offentliggjort i april 1990 (NEK-rapport 1990: 7). Dette taler også for at det videre

arbeidet skjer på nordisk plan og at det nordiske samarbeidet viderefører og nyttiggjør det fellesnordiske arbeid som allerede er utført som et ledd i NEK-prosjektet.

Utvalget har forøvrig merket seg at det i forbrukermiljøet innen EF også er vist interesse for kollektive søksmålsordninger. Etter utvalgets mening bør en derfor i utredningsarbeidet også rette oppmerksomheten mot utviklingen innen EF på området. Utvalget ville se det som en fordel om en kunne søke å oppnå så enhetlige regler som mulig i hele reguleringen av forbrukerhandelen.

Utvalget konstaterer at gruppesøksmål også kan være aktuelt på andre områder enn forbrukertvister, f.eks. når det gjelder erstatning for miljøskader. Utvalget vil imidlertid anbefale at man på nåværende tidspunkt konsentrerer seg om utredning vedrørende gruppesøksmål i forbrukersaker.

På bakgrunn av det ovenstående vil Juridisk utvalg innstille at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning vedrørende gruppesøksmål i forbrukersaker.

Oslo, 26. september 1990

Hanne Andersen (S)

Lennart Andersson (s)

Paul Chaffey (SV)

Harald Ellefsen (H)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Helge Adam Møller (KF)

Sauli Niinistö (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Lars Werner (v)

Formann

Reservasjon:

I flere länder har man fått goda erfarenheter av förfarandet med grupp-talan, som förbättrar konsumentens ställning. Enligt grupptalan kan käranden själv föra talan vid domstol för en närmare definierad grupp utan uttryckligt mandat. I konsumentärenden kan samma tvistemål samtidigt gälla flera konsumenter. För närvarande måste varje konsument särskilt för egen del föra ärendet till en allmän domstol eller till konsumentklagonämnden. Enligt min mening bör det kollektiva konsumentskyddet ökas genom att man inför ett förfarande med grupptalan. Saken har aktualiserats i höst i Finland, när några banker höjde räntan på gamla lån utan att förhandla med kunderna. Detta är ett typiskt exempel där det kollektiva konsumentskyddet kunde ökas genom grupptalan.

Eftersom medlemsförslaget har fått ett mycket positivt mottagande bland remissinstanserna anser jag, att ministerrådet omedelbart bör vidta

åtgärder att införa en gemensam nordisk lagstiftning angående grupptalan. Jag anser också att Norden bör vara pådrivande i denna fråga och inte vänta vad som sker i saken inom EG.

Med hänvisning till det ovensagda vill jag föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att bereda en nordisk lagstiftning angående grupptalan i konsumentärenden.

Oslo den 26 september 1990

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Medlemsförslag om lagstiftning angående grupptalan

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Claes Andersson, Gunilla André, Ylva Annerstedt, Gustav Björkstrand, Sinikka Hurskainen, Riitta Järvisalo, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Mats Nyby, Sirpa Pietikäinen, Mirja Rynnänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen, Anders Talleraas och Marjatta Väänänen)

En finländsk undersökning visar att konsumenter med starkare ekonomi och bättre kunskaper än genomsnittskonsumenten anlitar konsumentmyndigheternas tjänster proportionellt sett mest. I vissa fall har otjänliga produkter sålts i tusental, men bara ett fåtal aktiva konsumenter har fått sina pengar tillbaka. Det är i allmänhet de sämre lottade som inte känner till sina rättigheter. För att förbättra deras situation borde man öka det kollektiva konsumentskyddet genom att införa ett förfarande med grupptalan.

Med grupptalan avses sådan talan som käranden själv för vid domstol för en närmare definierad grupp utan uttryckligt mandat. Ett sådant förfarande är i bruk bl. a. i USA, Australien och Kanada.

Konsument kan dra sin tvistefråga inför rätta. I Finland kan konsumentombudsmannen vara rättegångsbiträde för en konsument. Domstolens utslag gäller dock endast sådan konsument som varit part i rättegång även om frågan gäller en stor grupp. En researrangör har enligt ett domstolsbeslut meddelats, att en resenär avkrävt en ogrundad extra avgift. Ifall ärendet hade kunnat behandlas enligt förfarandet med grupptalan, skulle researrangören ha förpliktigats att återbetala alla de avgifter som debiterats på oriktiga grunder.

Grupptalan ökar rättsskyddet även när det ekonomiska intresset är ringa ur enskilda konsumenters synvinkel. För närvarande kan en bedräglig näringsidkare bygga sin verksamhet på att tvister om en produkt inte blir processbehöriga på grund av produktens värde. Det ligger i allmänt intresse att förebygga otjänliga produkters introduktion på marknaden samt bedrägligt förfarande i näringsverksamheten.

Rätten att föra grupptalan kan anförtros privatperson, organisation eller myndighet. Bäst lämpar sig uppgiften för konsumentombudsmannen, som skulle åläggas att sprida information om domstolsutslagen, för att så många som möjligt av dem som är berättigade till ersättning skulle kunna nås. Man kunde förordna att det belopp som skall ersättas skall deponeras

och konsumentombudsmannen åläggas att utdela beloppet till de berättigade.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att öka konsumentskyddet genom att i nordiskt samarbete bereda lagstiftning angående gruppitalan.

Reykjavik den 26 februari 1990

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Claes Andersson (Vas.)

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Riitta Järvisalo (SDP)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Sauli Niinistö (Kok.)

Mats Nyby (SDP)

Sirpa Pietikäinen (Kok.)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Marianne Samuelsson (mp)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Anders Talleraas (H)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Kulturutskottets betänkande

over medlemsförslag om iverksættelse af et forsøgsprojekt – Radio Scandinavia – vedrørende nordisk samarbejde om radioprogrammer til udlandet

(Medlemsförslaget väckt av J. K. Hansen samt Margrete Auken m. fl., se s. 701)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 925/k om igångsättande av ett försöksprojekt – Radio Scandinavia – rörande nordiskt samarbete om radioprogram till utlandet. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 8–9 maj, den 27–28 juni, den 26 september, den 12 november 1990 samt den 29 januari 1991.

I. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås Nordiska ministerrådet att som ett försöksprojekt sätta igång ett nordiskt tekniskt och programmässigt samarbete rörande radiosändningar till utlandet först och främst på kortvågsområdet.

Förslagsställarna framhåller att det finns ett stigande intresse i Norden för Europa och ett intresse i Europa för Norden i och med den ökande integrationen inom EG och den nya utvecklingen i Östeuropa och Baltikum.

De nordiska länderna är högt utvecklade demokratier utan kolonialt förflutet med en hög social och utbildningsmässig standard. Därför lyssnar gärna andra länder till de nordiska länderna.

Enligt förslagsställarna kan informationsprogram byggas på en nordisk tradition av en fri, oavhängig och kritisk nyhetsförmedling. Utvecklingen inom informations- och kommunikationsteknologin kräver emellertid ständigt större investeringar. De som har den ekonomiska makten får därmed också makt över informationsförmedlingen och kan därmed påverka vilken information som skall förmedlas och vilken bild av världen som skall visas.

De nordiska länderna har vart och ett sina egna utlandsprogram, varför det samlade nordiska utbudet blir alltför obetydligt i förhållande till den internationella mediekoncentrationen.

Förslagsställarna anser att genom att slå samman de samlade nordiska resurserna kan bättre program skapas och grunden bildas för ett gemensamt nordiskt radioprogram – Radio Scandinavia. Det föreslås att Radio Scandinavias program produceras av journalister i vart och ett av de nordiska länderna och koordineras av en huvudredaktion i ett av länderna. Programmen skall innehålla nyheter och annan information om Norden och de nordiska länderna och om internationella förhållanden sedda ur en nordisk synvinkel.

Kostnaderna för en sådan programverksamhet skulle uppskattningsvis röra sig om ca 4,2 MDKK per språk. Enligt medlemsförslaget bör projektet startas med försökssändningar på förslagsvis engelska och tyska under t.ex. en tvåårsperiod. Under försöksperioden skulle en del av de nuvarande tekniska och personalmässiga resurserna för de nordiska utlandsprogrammen kunna utnyttjas så att den reella utgiften för sändningarna blir lägre än de beräknade 4,2 MDKK per språk.

2. Remissbehandling

Presidiet beslöt på sitt möte den 22–23 maj 1990 att förslaget inte skulle sändas på remiss.

3. Utskottet

Medlemsförslagens ide är att sätta igång ett nordiskt tekniskt och programmässigt samarbete rörande radiosändningar till utlandet först och främst på kortvågsområdet.

Kulturutskottet konstaterar att förslagens ändamål är riktat åt två håll. Dels är medlemsförslaget kulturpolitiskt; det hävdas att de nordiska länderna har självständiga och nyanserade hållningar till internationella frågor som andra lyssnar till med intresse och att Norden har en tradition av en fri, oavhängig och kritisk nyhetsförmedling. Det hävdas ytterligare att det finns ett stigande intresse i Europa för Norden i och med den ökande integrationen inom EG och den nya utvecklingen i Östeuropa och Baltikum.

Det andra syftet är pragmatiskt; det framhålls att om man slår samman de samlade nordiska resurserna kan bättre program skapas och grunden bildas för ett gemensamt nordiskt radioprogram. De gemensamma kostnaderna för en sådan programverksamhet kommer därför att bli mycket lägre för länderna än de är idag när varje land finansierar sina egna program.

Utskottet har upprepade gånger framhållit vikten av att sprida nordisk information i utlandet. Detta är mer aktuellt nu än någonsin. Utskottet har även medlemsförslag A 914/k om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden under behandling. Utskottet betonar i sitt betänkande över detta medlemsförslag att utvecklingen i Östeuropa som

helhet ytterligare understryker betydelsen av en förstärkt information om Norden och att det under senare tid framförallt från östeuropeiskt håll har framförts önskemål om information om Norden ocl. det nordiska samarbetet på olika sakområden.

Utskottet anser det synnerligen viktigt att utlandsradion blir koordinerad mellan de nordiska länderna och att de kortvågs- och mellanvågssändare som finns används rationellt. Utskottet vill även här, liksom i betänkandet över A 914/k om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden, hänvisa till Helsingforsavtalet från 1962, art. 36. Där stadgas att åtgärder i syfte att sprida ökad kännedom om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet bör vidtas i nära samverkan mellan de fördragsslutande parterna och deras organ för utlandsupplysning och där det så är lämpligt kan samfällda framträdanden komma i fråga. Utskottet anser att medlemsförslaget om försöksprojektet Radio Scandinavia omfattas av denna artikel.

Utskottet betonar starkt vikten av att ett gemensamt nordiskt radiosamarbete även har information om det nordiska samarbetet inom sina projektramar.

I medlemsförslaget föreslås att det etableras ett projekt på försök med radiosändningar på engelska och eventuellt tyska för en avgränsad period t. ex. två år. Utskottet anser det minst lika viktigt att tyskspråkiga program produceras förutom engelska, eftersom det tyska språket nu är mycket aktuellt i och med de tyska staternas återförening.

Utskottet har fått information från ljudradiocheferna för utlandsprogrammen om att den föreslagna kostnaden ungefärligen kan halveras från det som föreslås i medlemsförslaget. Utskottet vill samtidigt understryka vikten av de nationella besparingar som blir följden av projektets genomförande inte minst på längre sikt, dvs. när programmen börjar planeras gemensamt och tekniken användas tillsammans av de nordiska länderna.

Utskottet är av den bestämda uppfattningen att, ett försöksprojekt är en bra väg för att få klarlagt betydelsen av gemensam utlandsradio för de nordiska länderna. Utskottet är emellertid väl medvetet om den svåra budgetsituationen inom kulturområdet. Utskottet föreslår därför att man på den nordiska budgeten för 1992 respektive 1993 anslår 2 MDKK "nya pengar" till ett genomförande av försöksprojektet Radio Scandinavia.

Med hänvisning till ovanstående föreslås, att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att som ett försöksprojekt sätta igång ett nordiskt tekniskt och pro-
grammässigt samarbete rörande radiosändningar till utlandet
först och främst på kortvågsområdet.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Medlemsforslag

om iværksættelse af et forsøgsprojekt — Radio Scandinavia — vedrørende nordisk samarbejde om radioprogrammer til udlandet

(Stillet af J. K. Hansen samt Margrete Auken, Kjell Borgen, Lilli Gyldenkilde, Anker Jørgensen, Antero Kekkonen, Marit Rotnes og Marianne Samuelsson)

Norden som region, som kultur, som samfundsmode, som idé har stor interesse i verden. De nordiske lande er højt udviklede demokratier og velorganiserede samfund med høj social og uddannelsesmæssig standard. Vi er uden imperiefortid eller stormagtsambitioner. Vi har selvstændige og nuancerede holdninger til internationale spørgsmål, som andre vil lytte til med interesse.

Nordens interesse for Europa og Europas interesse for Norden er stigende. Det gælder i særlig grad lige nu, med øget integration i EF, og nye tilstande i Østeuropa og i de baltiske stater, hvor der er stor interesse for orientering om de nordiske landes samfundssystemer.

Norden har selv stor interesse i at markere sig i fællesskab og dokumentere sin tilstedeværelse og eksistensberettigelse over for den øvrige verden. Norden må være synlig og aktiv, når det nye Europa dannes.

De nordiske lande har en høj grad af troværdighed i verden, og informationsprogrammer kan bygges på nordisk tradition for fri, uafhængig og kritisk nyhedsformidling. Netop information fra et område som Norden er et vigtigt alternativ i det internationale informationsudbud.

Udviklingen i informations- og kommunikationsteknologien kræver stadig større investeringer. De, der har økonomisk magt, får dermed også magt over informationsformidlingen. Det bliver deres interesser, der bestemmer, hvilke informationer der skal formidles, og hvilket billede af verden der skal vises, hvis ikke der tages initiativer fra anden side.

De nordiske lande arbejder hver for sig på udlandsprogrammer, og det samlede nordiske tilbud bliver derved for svagt set i lyset af den internationale mediekoncentration. Selv de tekniske ressourcer udnyttes ikke rationelt.

Sverige har tre store kortbølgesendere og en mellembølgesender, der har til opgave hver dag på ni forskellige sprog at informere om hele Norden. Finland har fire nye og kraftige kortbølgesendere og en mellembølgesen-

der, der sender på fem sprog og først og fremmest informerer om Finland. Norge har fire kortbølgesendere og en kraftig mellembølgesender, der sender stof på engelsk, men først og fremmest på norsk. Danmark har en aftale med den norske sendestation.

Ved at lægge de nordiske ressourcer sammen kan vi skabe bedre programmer og få et udgangspunkt for et fælles nordisk radioprogram — Radio Scandinavia.

Radio Scandinavias programmer skal produceres af journalister i alle de nordiske lande og koordineres af en hovedredaktion i et af de nordiske lande. Programmerne skal indeholde nyheder og anden information om Norden og de nordiske lande og om internationale forhold set fra en nordisk synsvinkel.

Programmerne skal vise udviklinger og holdninger i Norden, reaktioner på internationale forhold samt de nordiske landes optræden i verden.

Omkostningerne til en sådan programvirksomhed vil efter et foreløbigt løseligt anslag for hvert anvendt sprog omfatte:

Personale	2,5 mill. DKK
Udsendelsesomkostninger	0,5 mill. DKK
Linie- og studieomkostninger	1,0 mill. DKK
Årlige sendeomkostninger	
(1/2 time pr. døgn)	<u>0,2 mill. DKK</u>
I alt pr. sprog	4,2 mill. DKK

De sprog, der i første omgang bør overvejes, er engelsk og tysk. Projektet bør etableres som et forsøg med et eller begge sprog for en afgrænset periode, f.eks. to år. Ved afslutningen af denne periode kan forsøget bedømmes, hvorefter der kan tages stilling til den videre udvikling.

Under forsøgsperioden kan en del af de nuværende tekniske og personalemæssige ressourcer til fremstilling af de nordiske udlandsprogrammer udnyttes, så den reelle udgift til projektet vil blive lavere end den oven for anslåede. Desuden bør forskellige linie- og sendemuligheder undersøges, idet forskellige løsninger kan vise forskellige omkostningsbilleder.

Det er tanken, at Radio Scandinavia skal sendes over forskellige kortbølge- og mellembølgesendere i de nordiske lande. Flere sendere dækker også dele af det nordiske område, så programmerne vil også kunne nå de udlændinge, som bor i eller besøger det nordiske område.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede at
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at som et forsøgsprojekt iværksætte et nordisk teknisk og program-
mæssigt samarbejde om radioudsendelser til udlandet først og
fremmest på kortbølgeområdet.

Reykjavík, den 1. marts 1990

J. K. Hansen (S)

Margrete Auken (SF)

Kjell Borgen (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anker Jørgensen (S)

Antero Kekkonen (SDP)

Marit Rotnes (A)

Marianne Samuelsson (mp)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet

(Medlemsförslaget väckt av Gustav Björkstrand samt Gunnar Björk m. fl., se s. 706)

Medlemsförslag A 926/j om to årlige ordinære sesjoner i Nordisk Råd er henvist til Juridisk utvalg. Medlemsförslaget har vært på dagsordenen for Juridisk utvalgs møter den 18.–20. juni 1990 i Imatra og den 12.–14. november 1990 i Snekkersten og 28. og 30. januar 1991 i Stockholm.

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget er framsatt den 27. mars 1990.

I medlemsförslaget anbefales det at Nordisk Råd beslutter

– at rådet i framtiden samles regelmessig til to årlige plenarmøter

Forslagsstillerne anfører at forandringer av arbeidsmiljøet tvinger Nordisk Råd til å effektivisere sitt arbeid. Nordisk Råds møtepraksis bør etter forslagsstillerne mening utvikles slik at man får et system med to årlige ordinære sesjoner. Sesjonenes lengde kunne da begrenses til tre-fire dager om gangen. Et slikt arrangement kunne gi mulighet til å fordele sakene således at man under høstmøtene behandlet budsjettet og virksomhetsplanene og under vårsesjonen bl a virksomhetsberetningene.

De forandringer i rådets møtepraksis som framføres i medlemsförslaget kan etter forslagsstillerne mening forberedes i detalj av organisasjonskomiteen som skal vurdere rådets arbeidsformer, og som skal slutføre sitt arbeid i løpet av høsten 1990.

Forslagsstillerne antar at kostnadene med å holde to årlige plenarmøter ikke vil bli urimelige, ettersom presidiet og utvalgene også etter gjeldende praksis møtes samtidig til høstmøtene.

2. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg vil henlede oppmerksomheten på at utvalget også har til behandling medlemsförslag A 945/j om Nordisk Råds arbeidsformer og organisasjon m.v. Herunder finnes bl. a. et forslag om endringer i Helsing-

forsavtalens art. 51, som gjelder antallet sesjoner i Nordisk Råd. Juridisk utvalg vil således behandle spørsmålet om antallet ordinære sesjoner i samband med den helhetsvurdering av rådets arbeidsformer m.v. som medlemsforslag A 945/j gir anvisning på. Etter dette skal Juridisk utvalg innstille

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag A 926/j om to årlige ordinære sesjoner i Nordisk Råd.

Stockholm, 29. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Kirsti Kalle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Kirsten Jacobsen (FP)

Eeva-Liisa Moilanen (Kesk.)

Helge Adam Møller (KF)

Forman

Sauli Niinistö (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Lars Werner (v)

Medlemsförslag

om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet

(Väckt av Gustav Björkstrand samt Gunnar Björk, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen och Marjatta Väänänen)

Nordiska rådet samlas till ordinarie plenum i skiftet av februari – mars. Enligt gängse praxis pågår plenarmötet en vecka och mötets dagordning är tämligen tungrodd. Rådet har under de senaste åren också under hösten arrangerat extra sessioner på basen av särskilda teman.

Nordiska rådets mötespraxis borde utvecklas så, att man tar i bruk ett system med två regelbundna plenarmöten. Sessionens längd kunde då begränsas till tre – fyra dagar åt gången. Arrangemanget skulle också erbjuda en möjlighet att fördela de saker som årligen behandlas så, att höstmötet skulle behandla budgeten och verksamhetsplanerna samt vårsessionen bl. a. verksamhetsberättelserna. Om antalet rutinsaker skulle fördelas på detta sätt kunde sessionerna koncentreras på teman som växlar från möte till möte, såsom nu har varit fallet beträffande de extra höstsessionerna.

Utvecklandet av rådets arbetsmetoder dryftas som bäst i organisationskommittén, vars arbete torde slutföras under hösten 1990. De förändringar i rådets mötespraxis som framförs i detta förslag är möjliga att förbereda i detalj som en del av organisationskommitténs arbete.

Kostnaderna som föranleds av två årliga plenarmöten är svåra att bedöma. Kostnaderna blir dock ej orimliga, eftersom presidiet och utskotten också annars sammanträder samtidigt till höstmöte.

Förändringarna av arbetsmiljön tvingar Nordiska rådet att effektivera sitt arbete. Enligt den synpunkt som mittengruppen i Nordiska rådet har ger systemet med två årliga regelbundna plenarmöten väl utformade ramar för att rationalisera verksamheten och möjligheter att svara på ständigt ökade utmaningar om att utveckla det nordiska samarbetet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att Nordiska rådet beslutar, att rådet i framtiden sammanträder regelbundet till två årliga plenarmöten.

Helsingfors den 27 mars 1990

Gustav Björkstrand (SFP)

Gunnar Björk (c)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Tellervo Renko (Kesk.)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Marjatta Väinänen (Kesk.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om kultursamarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjetunionen

(Medlemsförslaget väckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 724

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 927/k om kultursamarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjetunionen. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 27–28 juni, den 26 september, den 12 november 1990 samt den 29 januari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget rekommenderas de nordiska regeringarna att föreslå ett avskaffande av visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna. Vidare föreslås att de nordiska regeringarna utarbetar förslag till ett gemensamt nordiskt östeuropeiskt kulturavtal. Det föreslås även att Nordiska ministerrådet utarbetar förslag till ett öppnande av det nordiska kultursamarbetet för de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen på områden där detta är möjligt.

Ministerrådet rekommenderas vidare att utvidga Nordjobb och NORDPLUS med en mindre kvot för östeuropeers räkning och att utarbeta förslag till en förstärkning av de nordiska språkens ställning i Östeuropa. Dessutom uppmanas Nordiska rådet besluta om att hålla en bred kulturkonferens med deltagande av samtliga nordiska och östeuropeiska länder. Slutligen föreslås att ministerrådet tar initiativet till en samordning av den västeuropeiska insatsen beträffande ovan nämnda förslag och att ministerrådet till samtliga europeiska länder kommer med förslag hur det internationella kultursamarbetet på sikt kan byggas ut inom en alleuropeisk ram.

Förslagsställarna pekar på den glädjande utvecklingen med införande av demokratiska styrelseskick som ägt rum i Östeuropa under det senaste året och som innebär ett slut på Europas delning i två block. Denna delning har inneburit att befolkningarna i de två olika delarna av Europa i realiteten

har levat åtskilda. Reformerna i Öst skapar möjligheter att fylla det kulturella tomrum som denna delning har skapat under generationer. Nu är tiden mogen att utvidga de nordiska ländernas rika kultursamarbete med initiativ riktade mot de östeuropeiska länderna.

Ett första steg till utökade kulturkontakter bör vara att avskaffa visumkravet mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna, något som skulle få en viktig symbolisk betydelse. I medlemsförslaget föreslås även att kulturhandlingsplanen öppnas för samarbete mot Öst på de områden där detta är möjligt. Exempelvis kunde Nordplus och Nordjobb utvidgas med vardera 50 deltagare från de östeuropeiska länderna för att få erfarenheter till framtida program i nordisk såväl som alleuropeisk regi. Ett led i en aktiv nordisk kulturpolitik kunde vara en förstärkning av de nordiska språkens ställning såsom Ungdomens Nordiska Råd har påpekat. Exempelvis kunde det svenska och finska språket i Estland stärkas liksom undervisningen i nordiska språk vid universiteten i Östeuropa.

Ett starkt utvidgat kultursamarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen bör grundas på såväl de nordiska som de östeuropeiska ländernas behov och idéer. Ett sätt att identifiera behoven och utveckla id-er på kunde vara att arrangera en bred kulturkonferens med deltagande av politiker, ungdomsrepresentanter och kulturpersoner från samtliga nordiska och östeuropeiska länder. Det föreslås att Nordiska rådet erbjuder sig att vara värd för en sådan konferens.

De östeuropeiska länderna kommer att få uppleva talrika initiativ för att stärka samarbetet mellan dem och Västeuropa. Detta kan leda till en rad koordineringsproblem. Förslagsställarna föreslår därför att de nordiska länderna tar initiativ till att de västeuropeiska initiativen koordineras både beträffande de faktiska åtgärderna och dessas finansiering. Vidare anser förslagsställarna att det vore naturligt att det europeiska samarbetet mynnar ut i samlade alleuropeiska kulturprogram, något som Nordiska ministerrådet kunde ta initiativ till.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordisk språksekretariat, Nämnden för nordiskt lektorssamarbete
Föreningarna Nordens Förbund
Nordiska rådets juridiska utskott

Danmark

Amtsrådsforeningen i Danmark

Danmarks Turistråd
Dansk Folkeoplysnings Samråd
Dansk Forfatterforening
Dansk skuespillerforbund
Det Danske Filminstitut
Det Danske Kulturinstitut
Erhvervenes Eksportfremmesekretariat
Foreningen for folkehøjskoler
Informationscenter for studie- og udvekslingsrejser (Icu)
Kommunernes Landsforening
Det Kongelige Bibliotek
Mellemlfolkeligt Samvirke
Statens Filmcentral
Det rytmiske Musikonservatorium
Dansk Musik Informations Center (MIC)

Finland

Utrikesministeriet, press- och kulturavd.
Undervisningsministeriet
Centralkommissionen för konst
Ålands landskapsstyrelse

Norge

Utenriksdepartementet, presse- og kulturavdelingen
Utenriksdepartementet, sekretariatet for nordisk samarbeidsminister
Justis- og politidepartementet
Kirke- og kulturdepartementet

Sverige

Svenska institutet
Statens kulturråd

Remissinstanserna förklarar sig allmänt positiva till att de nordiska länderna bygger ut kultursamarbetet med de östeuropeiska länderna. De flesta behandlar emellertid endast några av de förslag medlemsförslaget innehåller. Det verkar vara vanligt att samarbete med motsvarande öst-europeisk organisation inom de östeuropeiska länderna redan har igångsatts och man efterlyser nordiska ekonomiska medel för hjälp till samarbetet. Många remissinstanser understryker vikten av att de mellanfolkliga relationerna kommer i fokus vid ökat samarbete och att byråkratiska och administrativa åtgärder bör undvikas.

1) Förslaget om avskaffande av visumtvånget får positiva reaktioner, men offentliga myndigheter i Finland och Norge framhåller det vara ländernas ensak.

2) Förslaget om ett öppnande av det nordiska kultursamarbetet för de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen på områden där detta är möjligt får positiv genklang i remissvaren.

3) Beträffande gemensamma kulturavtal ställer sig remissinstanserna antingen tvivlande eller direkt negativa till förslaget.

4) Förslaget om utvidgning av Nordjobb och inte minst Nordplus får positiva svar med tillägg att överhuvudtaget allt utväxlingssamarbete på kulturområdet är att prioritera.

5) Remissorganen har dessutom en mycket positiv syn på en förstärkning av de nordiska språkens ställning i Östeuropa och hänvisar även här till ökat utväxlingssamarbete för att åstadkomma detta.

6) En idé till en eventuell kulturkonferens anser man bra om den förbereds noga och inte kostar för mycket pengar. Ändamålsenligheten av några mindre kulturkonferenser för särskilda kultur- och minoritetsgrupper påpekas dock av några instanser.

7) och 8) Förslagen om att ministerrådet tar initiativ till en samordning av den västeuropeiska insatsen beträffande medlemsförslagets idéer samt att ministerrådet till samtliga europeiska länder kommer med förslag hur det internationella kultursamarbetet på sikt kan byggas ut inom en alleuropeisk ram får negativa reaktioner med hänvisning till att ministerrådet knappast kan vara överordnande inför andra internationella organisationer.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordisk språksekretariat, Nämnden för nordiskt lektorssamarbete uttalar sig endast om den del av medlemsförslaget som berör dess ansvarsområde, nämligen ett stärkande av de nordiska språkens ställning i Östeuropa.

Nämnden ser positivt på åtgärder som kan göra det lättare för studenter och lärare från Östeuropa att resa till Norden. Bristande kontakter med Norden kan inverka negativt på undervisning och forskning i nordiska ämnen och det är svårt att undervisa i nordiska språk om lärare och studenter sällan får komma i kontakt med språken vid möten med levande människor. När det gäller utväxlingsordningar vill Nämnden endast påpeka att för att de ska få avsedd effekt vore det naturligt att ställa krav på kunskap i ett av de nordiska språken för att kunna delta i ordningen.

Nämnden anser det glädjande att man i medlemsförslaget vill stärka undervisningen och studier i de nordiska språken som ett led i en aktiv nordisk kulturpolitik i förhållande till Östeuropa. För det behövs nya tjänster, fler och bättre läromedel och en utbyggd kontakt med fackliga och pedagogiska miljöer i de nordiska länderna. Det föreslås även att man sänder ut "reselektorer" som har som uppgift att föreläsa i viktiga nordiska ämnen.

Det råder stor brist på läromedel och undervisningsmaterial i nordiska ämnen i Östeuropa. Nämnden föreslår att man överväger en anslagsord-

ning som gör det möjligt att anskaffa rimlig litteratur till undervisningsinstitutionerna, ex.vis. nordiska antologier och ordböcker. Vidare föreslås att det nordiska lektorssamarbetet stärks genom ökade beviljningar och att dessa får en fastare karaktär än för närvarande. Det är även viktigt att det upprättas bra utbytes- och stipendieordningar och att konferenser och andra arrangemang av facklig och kontaktskapande karaktär hålls.

Föreningarna Nordens Förbund (FNF) stöder helhjärtat förslaget och påpekar att det på grund av den snabba utvecklingen i Europa är viktigt att fokusera intresset på hela Europa och inte enbart på EG-länderna i Västeuropa. FNF rekommenderar att åtgärder vidtas snabbt för att göra det möjligt för ungdomar från Östeuropa att delta i Nordjobb och Nordplus. För att stärka intresset för nordiska språk i Östeuropa bör de nordiska utväxlingsprogrammen speciellt vända sig till ungdomar som studerar eller kan skandinaviska språk. Språkförståelsen stärker banden och ökar kontaktmöjligheterna mellan Norden och länderna i Östeuropa. FNF anser dessutom att vänskapsbysamarbetet bör vara ett viktigt led i den mellanfolkliga och kulturella utväxlingen och kontakten. En utveckling är redan igång med upprättande av vänskapsbyar mellan Norden och Östeuropa. Östeuropa. Vidare bör ungdom från Östeuropa med kunskap i nordiska språk ges flera möjligheter att studera vid folkhögskolor i Norden. I väntan på att de nordiska utväxlingsprogrammen skall öppnas för deltagare från Östeuropa, föreslår FNF att representanter från Östeuropa och särskilt Baltikum inbjuds att delta i lämpliga nordiska seminarier och möten. FNF påpekar vidare att folkliga organisationer har en avgörande betydelse för den demokratiska utvecklingen i Östeuropa och är en förutsättning för ett utvidgat kulturutbyte med Norden. FNF anser därför att folkliga organisationer i Norden bör få en särskild tyngd på en kulturkonferens med uppgiften att upprätta kontakter länderna emellan. En Nordenförening har redan etablerats i Estland och det arbetas på att upprätta föreningar i de övriga baltiska länderna.

Nordiska rådets juridiska utskott yttrar sig endast om den del av medlemsförslaget som berör avskaffandet av visumtvånget mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen. Utskottet anser att tanken på avskaffande av visumtvånget är riktig för att på så sätt underlätta kontakterna mellan befolkningarna i öst och väst. Utskottet pekar emellertid på att de stora förändringar som skett i Sovjetunionen och Östeuropa kan medföra att Norden får bekymmer med en starkt ökad invandring. Utskottet anser att varje land bör värderas enskilt och ställer sig tvivlande till att man i dagens läge bör föreslå ett generellt upphävande av visumtvånget. I stället vill utskottet föreslå att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att arbeta för att visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna kan avskaffas, eventuellt i flera etapper.

2.2 Danska remissyttranden

Amtsrådsforeningen i Danmark upplyser att flera amt redan har tagit kontakt med östeuropeiska regioner, även på undervisnings- och kulturområdet. De kommunala organisationerna i Norden har diskuterat framtida kommunala aktiviteter i Östeuropa och Amtrådsforeningen har anmodat amtsråden att löpande motta upplysningar om planlagda östeuropeiska aktiviteter, som man sedan har för avsikt att söka koordinera.

Danmarks Turistråd ser positivt på förslag som kan främja umgänget och den kulturella utväxlingen mellan befolkningarna i Norden och de östeuropeiska länderna. Turistrådet framhäver att turism är kulturexport och att turistbranschen ställer stora förväntningar på kommande års "kulturturism". Man pekar på att framtidens turister efterfrågar individuella kvalitetsferier, vars innehåll avspeglar turistens personliga intresse och livsstil och då är den kulturella aspekten viktig. En avveckling av visumtvånget skulle därför vara av stort värde för det kulturella utbyte turismen i sig själv ger.

Dansk Folkeoplysnings Samråd finner det viktigt att det etableras ett starkare samarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen. Samrådet informerar om att det redan igångsatts ett samarbete mellan folkupplysningen i Danmark och nämnda länder och att intresset särskilt från de baltiska länderna varit stigande för folkupplysningsbegreppet som en folklig grund att bygga en demokrati på.

Dansk Forfatterforenings åsikter om medlemsförslaget är delade. Vissa medlemmar anser det vara föråldrat att hålla kvar vid uppdelningen i Öst- och Västeuropa när utvecklingen går så fort. Andra menar att de ekonomiska förändringarna i Östeuropa gör att kulturlivet i dessa länder kommer att få det kärvt och att ett öst-västsamarbete därför kunde vara nyttigt. Forfatterforeningen pekar särskilt på förslaget om en kulturkonferens och hänvisar till att foreningen diskuterat ett liknande förslag, där tonvikten skulle läggas på de ändrade ekonomiska förhållandena för kulturlivet i Östeuropa i och med övergången till marknadsekonomi.

Dansk skuespillerforbund anser förslaget vara viktigt. Forbundet bifaller att östeuropeerna omfattas av projekten Nordjobb och Nordplus, men påpekar särskilt att det är väsentligt att de mellanfolkliga relationerna kommer i fokus.

Forbundet stöder vidare utarbetandet av nya kulturavtal, som vilar på utväxling och delegationsbesök och påpekar att det är viktigt att medel ställs till förfogande för ömsesidiga besök. Det är även av utomordentlig vikt att språkutbildningen utbyggs.

Det Danske Filminstitut är positivt till ett kulturellt samarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen. Filminstitutet pekar på att man redan har ett samarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen t. ex. i form av utväxling av filmveckor. Under senare år har antalet kontakter för att utvidga det kulturella samarbetet med

Baltikum ökat väsentligt. De nordiska filminstituten samarbetar på många områden både inom Norden och i arbetet utåt i organisationen "Scandinavian Films". Nyligen har organisationen fått en hänvändelse från filmorganisationer i de baltiska länderna med önskan om en närmare anknytning till Scandinavian Films. Scandinavian Films har tillsatt en arbetsgrupp som skall inleda en dialog med de baltiska staterna om formerna för samarbete.

Det Danske Kulturinstitut hänvisar till att man redan har ett etablerat samarbete med flera östeuropeiska länder som ex.vis. Ungern och Tjeckoslovakien och att en ny avdelning har öppnats i Baltikum. Kulturinstitutet stöder helt förslaget om en avveckling av visumtvånget. Enligt deras erfarenhet finns det ett mycket stort behov av all slags utväxling. Inte bara lärare, studerande och ungdomar i allmänhet (Nordplus och Nordjobb) utan även journalister, ämbetsmän, politiker och folk från alla delar av näringslivet i de östeuropeiska länderna har behov av att själva uppleva vårt sätt att sköta saker och ting på och umgås på. Men de har brist på pengar. Huvudproblemet för Nordiska rådet är därför att få fram pengar så att så många som möjligt kan besöka de nordiska länderna.

Kulturinstitutet stöder vidare förslaget att stärka de nordiska språkens ställning i Östeuropa. I stället för en stor, bred kulturkonferens anser Kulturinstitutet det vara mer ändamålsenligt att ordna flera mindre konferenser med de nordiska länderna på ena sidan och olika grupperingar på den andra, t. ex. de baltiska länderna; Sovjetunionen; Polen och Tjeckoslovakien; Ungern. Sådana konferenser, som tar hänsyn till olikheterna och de särskilda problemen kommer bättre att nå konkreta resultat som kan vara till nytta för framtida handlingsplaner och handlingsprogram.

Erhvervenes Eksportfremmesekretariat (EES) påpekar att de kulturella initiativ som skisseras i medlemsförslaget ligger utanför EESs verksamhetsområde och därför är svåra att kommentera. EESs aktiviteter planläggs och styrs utifrån kommersiella behov och betalas av näringslivet. Statliga anslag till mer upplysande verksamhet i form av informationskontor i Östeuropa och Sovjetunionen, där kultur aspekterna utmärkt kunde ingå, saknas i stort sett. EES har stått för projektstyrningen av ca 1 500 utlandsaktiviteter av kommersiell karaktär. Även sådana arrangemang bidrar till att övervinna nationella, politiska och kulturella barriärer och skapar mänskliga kontakter. Som projektstyrningsorgan är EES inte främmande för att påta sig arrangemang, där kulturella inslag ingår.

Foreningen for folkehøjskoler hälsar förslaget om en öppning av kultursamarbetet mellan de nordiska länderna och de centraleuropeiska länderna och Sovjetunionen välkommet. Föreningen påpekar att folkhögskoleformen har ganska gamla traditioner i länder som Polen, Ungern och det tidigare Östtyskland. I dessa länder är nya initiativ på gång för att etablera folkhögskolor. Inte minst under senare tid har man livliga förbindelser med de nordiska folkhögskolorna.

I Danmark koncentreras insatsen bl. a. till den nyetablerade Demokrati-fonden. Denna fond siktar mot att ge centraleuropeer och sovjetmedborgare, som är intresserade av att styrka den demokratiska utvecklingen och de mänskliga rättigheterna i deras hemländer, möjlighet att följa undervisningen i Danmark samt stifta bekantskap med danska politiska, kulturella och sociala förhållanden. Foreningen for folkehøjskoler har fått klart besked från det danske utrikesdepartementet att de anser att folkhögskolorna har en väsentlig roll att spela i förbindelse med insatsen för Centraleuropa.

Vad beträffar gemensamma kulturavtal och en koordinering av insatser inför de östeuropeiska staterna menar Foreningen att det först vore önskvärt med en utvärdering av den hittillsvarande effektiviteten av bilateralt samarbete i förhållande till nordiskt, multilateralt samarbete innan man beslutar om en viss modell. Det är Foreningens uppfattning att flexibla, enkla och billiga modeller är att föredra oavsett i vilken regi de skall genomföras.

Foreningen stöder förslaget om en utvidgning av Nordjobb och Nordplus. Foreningen ger även sitt helhjärtade stöd till hållandet av en bred kulturkonferens och framför som sin uppfattning att mellanmänskliga kontakter för ögonblicket är av avgörande betydelse och kommer att utgöra basen för en mer systematisk insats i framtiden.

Informationscenter for studie- og udvekslingsrejser (ICU) anser att förslaget har stor betydelse för möjligheterna till en samlad nordisk insats när det gäller utvecklingen i Östeuropa och Sovjetunionen. De pekar på vikten av att ge ekonomiskt stöd till östeuropeiska och sovjetiska deltagare i aktiviteter, som äger rum i ett västeuropeiskt land eftersom dessa deltagare har små möjligheter att få tillgång till västvaluta. En fond bör därför upprättas där medel avsätts för ekonomiska bidrag till kultursamarbete och mellanfolkliga kontakter.

Kommunernes Landsforening har inga kommentarer till förslaget.

Det Kongelige Bibliotek ser positivt på förslaget om närmare kulturellt samarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen och har redan tagit initiativ till inledandet av ett kultur- och bibliotekssamarbete med de baltiska staternas nationalbibliotek.

Mellemfolkeligt Samvirke (MS) ger sitt fulla stöd till medlemsförslaget och påpekar att behovet av intensifierade kontakter mellan just Norden och de östeuropeiska länderna är mycket stort. MS vill peka på att Grönland, där MS arrangerat internationella arbetsläger under många år, bildar en naturlig och enastående förbindelselänk mellan Norden och inuiter i den nordöstra delen av Sovjetunionen.

Statens Filmcentral (SFC) finner sådana arrangemang som nämns i medlemsförslaget vara mycket viktiga, speciellt på filmområdet. Utväxling och förevisning av rörliga bilder kan medverka till ömsesidig känedom om kultur, historia och samhällsförhållanden. Filmcentralen hänvisar till den film- och TV-festival på Bornholm i maj 1990 som arrangeras

des för de baltiska staterna. Denna festival blev en succ-, bl. a. därför att det var första gången som många filmfolk fick sina verk visade utomlands. SFC pekar på att den har vissa östeuropeiska kontakter, som den gärna vill vidareutveckla, exempelvis genom att visa film från Östeuropa och göra det möjligt för filmfolk därifrån att besöka Danmark, men att de ekonomiska medlen saknas.

Det rytmiske musikkonservatorium anför att de under drygt ett år haft regelbunden utväxling av orkestrar (och därmed studerande) från Köpenhamn och Moskva. Konservatoriets erfarenheter av Nordplus-administrationens arbete är mycket dåligt och de avråder från att Nordplus involveras i ett kommande öst-nordiskt utväxlingssamarbete.

Dansk Musikinformations Center (MIC) stöder med glädje alla initiativ som kan leda till ökad kontakt mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen.

2.3 Finska remissyttranden

Utrikesministeriet, press- och kulturavdelningen meddelar att den finska regeringen förbehåller sig full prövningsrätt när det gäller ett eventuellt avskaffande av visumtvånget mellan de nordiska länderna och länderna i Östeuropa. Ministeriet anser inte att det väckta medlemsförslagets synpunkter föranleder en omprövning av detta ställningstagande. För övrigt hänvisas till att Finland redan har visumfrihet med en rad östeuropeiska länder.

Beträffande samnordiskt kulturutbyte med Östeuropa påpekas att Nordiska ministerrådets sekretariat redan nu arbetar med frågan, men att verksamheten begränsas på grund av en svår finansieringssituation. Verksamheten kan endast utvidgas genom att budgetunderlaget i ministerrådet förstärks.

När det gäller frågan om samnordiska kulturavtal med östeuropeiska länder och Sovjetunionen påpekar utrikesministeriet att utvecklingen speciellt i östeuropeiska länder visar att kulturavtalen förlorar en stor del av sin funktionsduglighet i och med att utbytet överförs direkt till de enskilda aktörerna och parterna inom kulturlivet. Dessutom är finansieringsfrågan ett stort problem.

Utrikesministeriet bistår gärna vid arrangerandet av en eventuell kulturkonferens.

Den föreslagna koordineringen av kultursamarbetet i Västeuropa anser Utrikesministeriet inte vara möjlig att genomföra eftersom ministerrådet knappast har förutsättningar för att fungera inom en sektor där de existerande internationella organisationerna arbetar med full kraft.

Beträffande uppmaningen att Nordiska ministerrådet till samtliga europeiska länder ska komma med förslag till hur det internationella kultursamarbetet på sikt kan utbyggas inom en alleuropeisk ram hänvisar Utrikesministeriet till den pågående ESKK-processen.

Undervisningsministeriet anser att kultursamarbetet har en central ställning då kontakterna mellan de nordiska länderna och Östeuropa utvecklas. Ministeriet påpekar att de enskilda nordiska länderna sedan gammalt har goda bilaterala relationer till nästan alla dessa länder och att en utvidgning av den samnordiska kulturpolitiken till Östeuropa är ett komplement till dessa relationer. På historiska, geografiska och ekonomiska grunder borde man åtminstone i första skedet koncentrera sig på de baltiska länderna.

Undervisningsministeriet hänvisar vidare till Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa och anser att man i samband med detta speciellt borde framhäva en effektivisering av undervisningen i nordiska språk och kulturer såväl i de enskilda nordiska länderna som i Baltikum.

Undervisningsministeriet är negativt till gemensamma kulturavtal. Där- emot finner det tanken på en omfattande kulturkonferens värd att stödas, men ministeriet påpekar samtidigt att man redan nu håller på att arrangera flera vetenskapliga symposier samt kulturseminarier, till vilka östeuropeiska länder och i synnerhet representanter för Baltikum regelbundet inkallas.

Centralkommissionen för konst är positiv till medlemsförslaget. Kommissionen föreslår att det i utbytesprogrammen för lärare och studeranden samt unga arbetstagare bör ingå en kvot för lärare och studeranden inom olika konstnärliga grenar. Likaså bör speciell uppmärksamhet riktas mot att stödja unga konstnärer som en del av kultursamarbetet länderna emellan. Man pekar vidare på att ett mycket effektivt sätt att stärka de nordiska språken och den nordiska kulturen på är att främja möjligheterna till översättning och publicering av litteratur. Slutligen framför kommissionen sin önskan att Nordiska rådet tillser att tillräckliga ekonomiska resurser beviljas för att verkställa projektet.

Ålands landskapsstyrelse ställer sig positiv till medlemsförslaget och konstaterar samtidigt att det inom det nordiska samarbetets ram redan föreligger flera andra initiativ till samarbete med Östeuropa. Landskapsstyrelsen vill framhålla betydelsen av att Norden i samarbetet med de östeuropeiska länderna för fram de nordiska självstyrande områdena, däribland Åland, som med sin självstyrelse och sin demilitariserade status visat sig vara en god modell för att lösa minoritetsfrågor på ett fredligt sätt. Då flertalet östeuropeiska länder kämpar med svåra etniska konflikter med allvarliga kulturella och språkliga konsekvenser är det ytterst viktigt att Norden visar medkänsla och förståelse för dessa problem. Vidare föreslår Landskapsstyrelsen att ett huvudtema för den föreslagna kulturkonferensen bör vara minoritetsfrågor ur kulturell och språklig synvinkel.

2.4 Norska remissyttranden

Utenriksdepartementet, presse- og kulturavdelingen delar förslagsställarnas syn på nödvändigheten av att utnyttja möjligheterna till ökat kulturellt samarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen. Man påpekar emellertid att strömmen av hänvändelser från dessa länder tyder hellre på en önskan om mer direkt samarbete mellan kulturella institutioner i Norge och respektive land, än en önskan om ökat engagemang från myndigheternas sida på det kulturella området. Eftersom ett sådant direkt samarbete kommer att betyda ökad ekonomisk belastning för den enskilda kulturinstitutionen i de östeuropeiska länderna är presse- og kulturavdelingen beredd att delta i projekt som är ensidigt finansierade från norsk sida i större utsträckning än tidigare, alternativt att utvidga projektet till nordiskt gemensamt arrangemang.

Utenriksdepartementet, sekretariatet for nordisk samarbeidsminister anser det nödvändigt att utnyttja de möjligheter till ökat kultursamarbete som utvecklingen i Sovjetunionen och det övriga Östeuropa möjliggör. Som exempel nämns den nordiska utställningen om modernismen, som nyligen visades i Moskva och Leningrad, då nya kontakter knöts och förslag till en uppföljning utväxlades. Det hänvisas vidare till Nordiska ministerrådets studie om kulturellt samarbete mellan Norden och Baltikum.

Sekretariatet uttalar att det är Norges mål att avveckla visumtvånget, såsom skett gentemot Ungern, Tjeckoslovakien och DDR under våren. Däremot avvisar sekretariatet förslaget om ett gemensamt nordiskt-öst-europeiskt kulturavtal.

Beträffande stärkandet av de nordiska språkens ställning i Östeuropa hänvisas till Nordiska ministerrådets ovannämnda studie. Vidare avvisar sekretariatet förslaget om en koordienring av västeuropeiska insatser gentemot Östeuropa, något som det anser skulle byråkratisera samarbetet. Sekretariatet påpekar att det finns ett stort behov av praktiska och konkreta åtgärder och att byråkratiska och administrativa överbyggnader bör undvikas i största möjliga utsträckning, särskilt då Östeuropa söker avbyråkratisera sitt kultursamarbete med omvärlden.

Justis- og politidepartementet yttrar sig endast om medlemsförslagets första punkt som gäller avvecklandet av visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna. Justisdepartementet hänvisar till att det senaste årets politiska utveckling i Östeuropa har gjort det befogat att företa en ändring av regelverket för inresekontroll av medborgare från dessa länder. En ändring har också gjorts, vilken medfört en förenklad och raskare behandling av visumansökningar från östeuropéer som vill resa in i Norge. Frågan om visumkrav för östeuropeiska medborgare värderas fortlöpande. Norge har t. ex. 1990 ingått visumfrihetsavtal med DDR, Tjeckoslovakien och Ungern, däremot upphävdes visumfrihetsavtalet med Rumänien i juni 1990. Att behovet av visumplikt för medborgare från

de östeuropeiska länderna värderas olika beror bl. a. på invandringspolitiska hänsyn. Justisdepartementet vill slutligen framhålla att dagens regelverk och praxis när det gäller östeuropéers inresa till Norge anses vara i överensstämmelse med såväl slutprotokoll från konferensen om säkerhet och samarbete i Europa som med slutdokumenten från dess olika uppföljningsmöten.

Kirke- og kulturdepartementet är enigt med förslagsställarna om att den ändrade politiska situationen bör utnyttjas till att bygga ut kulturförbindelserna och intensifiera kultursamarbetet med Östeuropa. Utvidgad visumfrihet eller förenkling av procedurerna vid visumbehandling kan underlätta personutväxling, särskilt inom ungdomsarbetet och idrotten. Departementet ställer sig däremot tvivlande till att ett fast kulturavtal mellan Norden och de östeuropeiska länderna kommer att ha avsedd verkan. Man bör undvika tungrodda och resurskrävande organisatoriska strukturer.

En eventuell kulturkonferens med deltagande av de nordiska och östeuropeiska länderna bör förberedas noggrant för att ge konkreta resultat.

Beträffande förslaget om ett nordiskt initiativ för att koordinera de västeuropeiska ländernas insatser för utvidgat kultursamarbete inom en alleuropeisk ram menar Kirke- og kulturdepartementet att detta är problem som bör lösas innanför existerande organ eller samarbetsstrukturer för europeiskt samarbete (Europarådet, KSSE-processen, Efta m. fl.).

2.5 Svenska remissyttranden

Svenska institutet (SI) delar förslagsställarnas uppfattning att kultursamarbetet mellan de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen bör utökas. Institutet stöder rekommendationen till Nordiska ministerrådet att utarbeta ett förslag om att inleda ett gemensamt nordiskt kultursamarbete på de områden där detta är möjligt. Vidare anser SI att Nordplus bör utvidgas med en mindre kvot för östeuropéer och att Nordiska ministerrådet bör utarbeta ett förslag till att stärka de nordiska språkens ställning i Östeuropa.

SI avvisar däremot tanken på ett gemensamt nordiskt-östeuropeiskt kulturavtal på regeringsnivå och hänvisar till att Sverige inte idag – med hänvisning till kulturlivets frihet och egna prioriteringar – tecknar några kulturavtal. SI anser vidare att en kulturkonferens med deltagande från alla nordiska och östeuropeiska länder har en lägre prioritet. Det är angelägnare att få till stånd ett direkt kulturutbyte och -samarbete i konkreta projekt inom olika områden.

Statens kulturråd anser liksom förslagsställarna att det är viktigt med ett utbyggt kultursamarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna. Det finns behov för att skapa en överblick över alla samarbetsinitiativ som redan tagits så att insatserna från olika samarbetsorgan sätts in där de bäst behövs. Kulturrådet är av den uppfattningen att en bred kulturkonferens skulle kunna bidra till en sådan prioritering under förutsättning att den är välorganiserad.

När det gäller förslaget att öppna det nordiska kultursamarbetet för ett deltagande från östeuropeiska länder och Sovjetunionen påpekar Kulturrådet att det inte är säkert att det är den bästa vägen att gå att utarbeta ett nordiskt-östeuropeiskt kulturavtal. Ofta bygger kultursamarbetet på att vi kan använda våra nordiska språk. Kulturrådet anser att Nordiska ministerrådet förutsättningslöst bör pröva med vilka medel det samnordiska samarbetet med Östeuropa bör främjas. Kulturrådet är även positivt till metoder, som stärker de nordiska språkens ställning i de östeuropeiska länderna.

3. Utskottet

Utvecklingen som ägt rum i Östeuropa det senaste året med införande av demokratiska styrelseskick är grunden till att föreliggande medlemsförslag behandlas inom Nordiska rådet. Det hävdas att reformerna i Öst skapar möjligheter att fylla det kulturella tomrum som indelningen av befolkningen i två olika europeiska delar har skapat under generationer. De nordiska ländernas rika kulturliv skall således utvidgas i riktning mot de östeuropeiska länderna.

För närvarande behandlas många medlemsförslag om Norden och Baltikum/Östeuropa i Nordiska rådets utskott. Det anses självklart att de nordiska länderna har någonting att tillföra och kan hjälpa till med denna nya utveckling.

Det är också utskottets grundläggande uppfattning att Norden har en roll när det gäller utvecklingen inom Baltikum/Östeuropa. Inte minst på utskottets område, kulturområdet, är det klart att den nordiska kulturmodellen är unik och väl ägnad till att snabbt bygga upp gräsrots- och nätverkssamarbete. Det är emellertid en förutsättning att både expertis och resurser finns för detta.

Utskottet vill i samband med behandlingen av medlemsförslaget särskilt understryka att utbytet inom kulturområdet med Baltikum/Östeuropa borde vara riktat åt båda hållen så att Norden inte enbart tillför Baltikum/Östeuropa någonting utan också tar emot nya intryck och impulser på området.

Inom de nordiska organen har man redan företagit olika åtgärder för att inleda kontakter och hjälpa till med utvecklingen inom Baltikum. Nordiska rådet företog en delegationsresa till Sovjetunionen och Baltikum där man bl. a. kartlade viktiga områden som ägnar sig väl för ett närmare samarbete mellan Norden och Baltikum, särskilt inom miljö, kultur, handel och mänskliga kontakter.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har antagit ett arbetsprogram för Östeuropa och Baltikum. Där anslås medel som tillsammans uppgår till 14,3 MDKK för att stödja Baltikum och de östeuropeiska länderna med upprättande av ett informationscenter i vart och ett av de

baltiska länderna, stipendieordningar för studerande och en Baltikum/Östeuropafond. De nordiska länderna har dessutom bilateralt inlett stöd/samarbete med Baltikum bl. a. genom upprättande av informationskontor i dessa länder. Programmet skall fortsätta och gå på den allmänna nordiska budgeten efter 1991. Det är utskottets uppfattning att detta arbetsprogram kunde utvidgas till att i framtiden även omfatta andra åtgärder än de som redan har företagits, särskilt på kulturområdet.

Vid behandlingen av medlemsförslaget har utskottet noga granskat de inkomna remissvaren om förslaget. En intressant gemensam tendens framstår vid genomgång av remissvaren, nämligen att en stor del av de tillfrågade remissinstanserna redan har börjat upprätta kontakter med Baltikum och Östeuropa på gräsrotsnivå och dessutom planerat eller genomfört gemensamma projekt på respektive område. Det är utskottets uppfattning att denna etablering av kontakter utan tryck utifrån är det mest önskvärda i samarbetet. Utskottet understryker emellertid att det offentliga nordiska samarbetet på många olika sätt kan stödja och hjälpa till med arbetet på området.

I medlemsförslaget föreslås sju olika initiativ på det allmänskulturella området samt ett förslag om avveckling av visumtvånget mellan de nordiska och östeuropeiska länderna. Remissinstanserna har allmänt gemensamma drag när det gäller förhållandet till dessa förslag. Utskottet har i stor grad tagit hänsyn till remissorganens ställningstagande vid behandlingen av medlemsförslaget.

I medlemsförslaget föreslås avskaffande av visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna. Utskottet anser att i framtidens Europa skall alla få röra sig fritt mellan länderna utan visumtvång. Utskottet delar dock vissa remissorgans uppfattning att avskaffande av visumtvång inte kan företas gemensamt nordiskt utan bör värderas inom varje nordiskt land, dock med ett gemensamt grundläggande öppet ställningstagande.

Förslaget till ett öppnande av det nordiska kultursamarbetet för de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen på områden där detta är möjligt stöder utskottet med hänvisning till det ovan anförda.

Beträffande förslaget om gemensamma kulturavtal ställer sig remissinstanserna antingen tvivlande eller direkt negativa till förslaget. Utskottet delar instansernas syn på förslaget inte minst med tanke på önskvärdheten att kultursamarbetet företas på gräsrotsnivå mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Baltikum.

Med anledning av förslaget om vidareutvidgning av Nordjobb och Nordplus vill utskottet här hänvisa till Nordiska ministerrådets nyupprättade arbetsprogram för Baltikum/Östeuropa där det enligt programmet beviljas stipendier för studieupphåll på olika nivåer av utbildningssystemet, företrädesvis på universitetsnivå och till yrkesutbildning. 5 MDKK

är avsatta för år 1991 för detta ändamål. Utskottet anser att arbetsprogrammet helt omfattar förslaget.

Det föreslås i medlemsförslaget att ministerrådet utarbetar förslag till en förstärkning av de nordiska språkens ställning i Östeuropa. Utskottet har i sitt betänkande över medlemsförslag A 917/k om placering av östeuropeiska studeranden i nordiska folkhögskolor yrkat att Nordiska ministerrådets arbetsprogram i viss grad även skall omfatta ekonomiskt stöd för studeranden från Baltikum/Östeuropa som önskar studera vid de nordiska folkhögskolorna. En förutsättning för att dessa studier skall kunna bedrivas vid de nordiska folkhögskolorna är att stöd även ges till språkutbildning. Utskottet framhåller att denna princip bör gälla även för andra som erhåller stipendier från arbetsprogrammet för att studera i ett nordiskt land. Utskottet anser därför att förslaget blir tillgodosett med arbetsprogrammet för Baltikum/Östeuropa. Utskottet har även uppmärksammat att många remissorgan hänvisar till ökat utväxlingssamarbete för att åstadkomma förstärkning av de nordiska språkens ställning i Östeuropa. De redan företagna eller kommande enskilda åtgärderna stärker därför språkfrågan indirekt.

I medlemsförslaget framhålls att ministerrådet skall hålla en bred kulturkonferens med deltagande av samtliga nordiska och östeuropeiska länder. Ministerrådet har redan under behandling *rekommendation nr 13/1990* om nordisk kulturfestival 1992. Med hänvisning till den svåra budgetsituationen inom Nordiska ministerrådet är det osäkert om denna festival kommer att hållas. Utskottet anser sig inte kunna förordna en kulturkonferens mellan Norden och de östeuropeiska länderna innan *rek. nr 13/1990* blir behandlad. Utskottet delar också många remissinstansers uppfattning att även om idén är bra måste en sådan konferens förberedas noga och vara ekonomiskt försvarbar.

Förslagen om att ministerrådet tar initiativ till en samordning av den västeuropeiska insatsen beträffande medlemsförslagets idéer samt att ministerrådet till samtliga europeiska länder kommer med förslag hur det internationella kultursamarbetet på sikt kan byggas ut inom en alleuropeisk ram får negativa reaktioner från remissinstanserna med hänvisning till att ministerrådet inte har befogenhet att vara överordnad inför andra internationella organisationer. Utskottet omfattar även denna åsikt och hänvisar till de internationella/europeiska organ som redan arbetar på kulturområdet, t. ex. Europarådet och Unesco. Utskottet anser emellertid att ministerrådet bör arbeta aktivt inom dessa organ och i den mån det är möjligt ha inflytande på hur det internationella kultursamarbetet kommer att utformas i framtiden.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att när förutsättningar föreligger arbeta för att visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna kan avskaffas, eventuellt i flera etapper, och

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att arbeta för att åstadkomma gemensamt arbete och utbyte på kulturområdet mellan Norden och Baltikum och de östeuropeiska länderna och där detta är lämpligt inarbeta nya åtgärder i arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Medlemsforslag

om kultursamarbejde mellem Norden og de øst-europæiske lande og Sovjetunionen

(Stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Verden blev i løbet af efteråret 1989 vidne til den mest markante ændring af det politiske verdenskort i mange årtier. Et efter et besluttede befolkningerne i Polen, Ungarn, DDR, Tjekkoslaviet, Bulgarien og Rumænien at gøre op med tidligere tiders et-partistyre og indføre demokratiske styreformer. Denne udvikling må vi fra nordisk side karakterisere som meget glædelig. Glædelig for de østeuropæiske folk fordi demokrati er den rigtigste styreform for dem såvel som for resten af verden. Men det, som gør udviklingen så glædelig for os alle, er, at den indvarsler afslutningen på den deling af Europa i to politiske, ideologiske og militære halvdele, som var resultatet af anden verdenskrig.

Konsekvenserne af den europæiske deling har været mange. Fra massekoncentration af atomvåben til manglen på samarbejde mellem europæiske lande om væsentlige spørgsmål for vores samfund. Delingen har betydet, at befolkningerne i de to halvdele af Europa i realiteten har levet adskilt, skønt de fysiske forhindringer for deres samkvem har været begrænset.

Reformerne i Øst skaber muligheden for at fylde det kulturelle tomrum, der er skabt gennem to generationers adskillelse. Aviserne melder om, at Østeuropa bliver de kommende års mest populære feriemål. Og med den forventede åbning for interrailere i Øst kan vi roligt regne med, at ungdommen vil gøre sit. Men dette er ikke tilstrækkeligt, og vi må fra nordisk side gøre vores til at fremme samkvemet mellem vore befolkninger.

Et første, og mindste, skridt må være afskaffelse af alle krav om visum mellem de nordiske og de østeuropæiske lande. En afskaffelse af visumpligten vil være i god tråd med ånden i Helsinkiaftalerne. Hertil kommer, udover den store praktiske lettelse i de mellemfolkelige kontakter, den vigtige symbolske betydning, en afskaffelse af visumpligt vil have.

De nordiske lande har længe haft et værdifuldt og mangfoldigt kulturelt samarbejde. Dette er det vigtigt at bevare uanset den europæiske udvikling. Men nu må tiden også være til at udvide dette samarbejde med initiativer overfor de østeuropæiske lande.

I den handlingsplan for nordisk kultursamarbejde, som Nordisk Mini-

sterråd vedtog i 1988, peges der på, at Norden bør være åben overfor udviklingen i det øvrige Europa. Da Ministerrådet fremhævede dette, havde det næppe forudset de voldsomme ændringer i Østeuropa. Men det skal ikke forhindre forsøg på at åbne handlingsplanen for samarbejde mod Øst. Dette vil næppe være muligt på alle områder, eftersom planen er lavet specifikt med henblik på Norden. På områder, hvor det ikke vil være muligt at indrette planen på et udvidet samarbejde, kan det tænkes, at kulturhandlingsplanen kan fungere som en art model for samarbejde med de østeuropæiske lande.

En vigtig del af Kulturhandlingsplanen er udvekslingsordningen Nord-plus for lærere og studerende i de nordiske lande. Desuden har Ministerrådet tiltrådt medfinansiering af Nordjob, et program til støtte for udveksling mellem unge ansatte i Norden. Ingen af disse ordninger er særligt omfattende, og det finansielle grundlag for dem er tilsvarende småt. Det vil derfor være problematisk at åbne programmerne fuldstændigt for østeuropæisk deltagelse. Hertil kommer, at man også på bredere europæisk plan overvejer ordninger for udveksling mellem Øst og Vest, ordninger som Norden ikke må holde sig udenfor. En model kunne være at udvide hvert af programmerne med eksempelvis 50 deltagere fra de østeuropæiske lande med det formål at indhøste erfaringer for fremtidige programmer i nordisk såvel som i aleuropæisk regi.

En del af en aktiv nordisk kulturpolitik overfor Østeuropa kunne være initiativer til styrkelse af sprogenes stilling, som det også er blevet påpeget af Ungdommens Nordiske Råd. Dette er en generel opgave indenfor de nordiske lande, men det er også en del af en indsats i et forsøg på at knytte Øst- og Nordeuropa tættere sammen. Det gælder initiativer til styrkelse af svensk og finsk i Estland såvel som undervisningen i nordiske sprog ved universiteterne i Østeuropa. En støtte hertil kunne bestå i støtteordninger for undervisere (eksempelvis som finansiering af stillinger), herunder deres kontakt med universiteterne i Norden, og støtte til udarbejdelse af undervisningsmateriale.

Et kraftigt uddybet kultursamarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjetunionen må tage sit udgangspunkt i såvel de nordiske som de østeuropæiske landes behov og ideer. En måde at identificere behovet og udvikle ideer på kunne være afholdelse af en bred kulturkonference med deltagelse af politikere, ungdomsrepræsentanter, kulturpersoner fra samtlige nordiske og østeuropæiske lande. Nordisk Råd kunne tilbyde at være vært for en sådan konference.

De østeuropæiske lande vil i den kommende tid opleve talrige initiativer til styrkelse af samkvemet mellem dem og Vesteuropa. Dette er meget glædeligt, men man kan frygte, at det også vil give en række koordineringsproblemer, og at effekten af indsatsen derfor ikke bliver optimal. De nordiske lande kunne tage initiativ til, at de vesteuropæiske initiativer blev koordineret, både hvad angår de faktiske tiltag og disses finansiering.

Endelig er det forslagsstillernes holdning, at det på længere sigt vil være

naturligt, at det europæiske samarbejde munder ud i samlede aleuropæiske kulturprogrammer. Med baggrund i den erfaring, de nordiske lande besidder, kunne Nordisk Ministerråd fremlægge forslag overfor de europæiske lande (inklusive Sovjetunionen) til, hvordan et fremtidigt aleuropæisk kultursamarbejde kunne se ud.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

1. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer
at stille forslag om afvikling af visumtvangen mellem de nordiske og de østeuropæiske lande.
2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at udarbejde forslag til åbning af det nordiske kultursamarbejde for de østeuropæiske lande og Sovjet på områder, hvor dette er muligt.
3. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer
at med de nordiske kulturaftaler og kulturhandlingsplanen som model udarbejde forslag til en fælles nordisk-østeuropæisk (inklusive Sovjetunionen) kulturaftale.
4. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at udarbejde en ordning og stiller midler til rådighed for en udvidelse af Nordjob og Nordplus med en mindre kvote til brug for østeuropæere med henblik på at indhøste erfaringer til fremtidige ordninger.
5. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at udarbejde forslag til styrkelse af de nordiske sprogs stilling i Østeuropa.
6. Nordisk Råd beslutter
at lade afholde en bred kulturkonference med deltagelse af samtlige nordiske og østeuropæiske lande.
7. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at tage initiativ til koordinering af den vesteuropæiske indsats hvad angår ovenstående punkter.
8. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at overfor samtlige europæiske lande fremkomme med forslag til, hvordan det internationale kultursamarbejde på sigt udbygges i en aleuropæisk ramme.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo og Stockholm den 19. april 1990

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Juridiska utskottets betänkande

over medlemsforslag om støtte til det internationale samarbejde og demokratiseringsbestræbelserne i Øst

(Medlemsforslaget væckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 731)

1. Medlemsforslaget

Juridisk utvalg har fått henvist medlemsforslag A 928/j om støtte til det internasjonale samarbeid og demokratiseringsbestrebelsene i Øst.

Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 18. – 20. juni 1990 i Imatra, 26. september 1990 i Oslo, 12. – 14. november 1990 i Snekkersten og 28. – 30. januar 1991 i Stockholm.

Medlemsforslaget er framsatt 19. april 1990.

I medlemsforslaget anbefales det at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere ordninger for å knytte nettverk i Østeuropa sammen med tilsvarende nettverk i Norden, og at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere ordninger og stille midler til rådighet for kontakter mellom regionale organisasjoner og grassrotstrukturer av ikke-statlig karakter i Østeuropa og Norden med henblik på å støtte demokratiutviklingen og det internasjonale samarbeide i Øst.

Forslagsstillerne viser innledningsvis til at de voldsomme samfunnsendringer vi har vært vitne til i Øst-Europa ikke hadde vært mulig uten den utviklingen som har funnet sted i Sovjetunionen under president Gorbatsjovs ledelse. Utviklingen hadde heller ikke vært mulig hvis ikke befolkningen i Øst-Europa hadde vist mot til å kaste ubrukelige styreformer overbord, heter det.

Forslagsstillerne hevder derfor at det er befolkningene i Øst-Europa og Sovjet som skal sikre fortsettelsen av den demokratiske utviklingen, og som skal sikre oppbyggingen av det nettverk av tradisjoner, strukturer og organisasjoner som er en forutsetning for et demokrati.

Forslagsstillerne viser til at det fra øst-europeiske organisasjoners side har vist seg å være et ønske om å hente erfaringer om bl. a. oppbygning av

demokratiske organisasjoner og strukturer, samt kunnskap om internasjonalt samarbeide. Men de østeuropeiske organisasjonene er ressurssvake. De har ikke midler til å skape de nødvendige kontakter, til reiser, til oversettelser osv.

Det er forslagsstillernes håp at de nordiske land hver for seg gjennomfører støtte til kontakt mellom ungdoms-, kvinne- og miljøorganisasjoner i de østeuropeiske og nordiske land.

Man kan etter forslagsstillernes mening frykte at de østeuropeiske landene hver for seg blir så overveldet over de vanskeligheter de respektive land står overfor, at de glemmer de internasjonale utfordringene. Dessuten er den internasjonale situasjonen ganske ustabil på grunn av utviklingen i Øst-Europa. Dette understreker behovet for internasjonale løsninger og internasjonalt samarbeid i den fortsatte prosess. Denne prosessen må særlig forankres i kontakter mellom mennesker og organisasjoner på tvers av landegrensene og ikke begrenses til diplomatiske kontakter, heter det.

Det er derfor etter forslagsstillernes mening gode grunner til at en fra nordisk side skal støtte initiatier til fremme for samarbeide på tvers av den gamle blokk-grensen, og til støtte for oppbygging av et nettverk av internasjonale relasjoner mellom blant andre ungdoms-, kvinne-, miljø- og kulturelle organisasjoner.

2. Remiss

Medlemsforslaget har ikke vært sendt på remiss.

3. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg kan innledningsvis konstatere at 90-tallet ser ut til å bli det tiåret da fred, frihet og demokrati får fotfeste på vårt kontinent. Et nytt Europa er i utforming. Norden er en del av mangfoldet i den europeiske kulturen. Vi har utviklet en samfunnsmodell som er bygget på demokrati, sosialt ansvar og vern om miljøet. Det er Juridisk utvalgs oppfatning at de nordiske land må arbeide for at disse verdier får en sentral plass i framtidens Europa.

Det at de ideologiske motsetningsforholdene øst-vest nå brytes ned, gir behov for læringsprosesser i øst, der også de nordiske land vil stå sentralt. Juridisk utvalg anser at det er av stor betydning å bygge ut samarbeid på tvers av de gamle skillelinjene.

Forslagsstillerne framhever at det er befolkningen i Øst Europa og Sovjet som skal sikre den demokratiske utviklingens fortsettelse og som skal sikre oppbyggingen av det nett av tradisjoner, strukturer og organisasjoner som er en forutsetning for demokratiet. I medlemsforslaget nevnes bl. a. ungdoms-, kvinne-, miljø- og kulturelle organisasjoner. Det er Juridisk utvalgs oppfatning at slike organisasjoner vil kunne gi viktige bidrag til utvikling-

en i øst. Utvalget kan således støtte grunntanken i medlemsforslaget om at demokrati i disse landene bør bæres av et bredt nettverk av organisasjoner og folkelige bevegelser såvel som av formelle strukturer. Styrken i det nordiske samarbeidet og i våre demokratier er nettopp den folkelige basis. Utvalget stiller seg således positiv til at det innledes kontakter mellom organisasjoner av ikke statlig karakter i øst og vest. Men man bør ha klart for seg hvilke muligheter og begrensninger som ligger i medlemsforslaget.

Utvalget konstaterer at det allerede har skjedd mye siden medlemsforslaget ble framsatt i april 1990 når det gjelder opprettelse av kontakter på ulike nivåer mellom Norden og Øst Europa.

Juridisk utvalg har imidlertid inntrykk av at situasjonen er nokså uoversiktlig når det gjelder de områder dette medlemsforslaget omhandler. Det er fortsatt nokså uklart hvilke frivillige grasrotorganisasjoner som faktisk finnes i de østeuropeiske land. Videre har man ingen fullstendig oversikt over hvilke kontakter som allerede er tatt mellom aktuelle organisasjoner i øst og vest selv om et kartleggingsarbeide riktignok er satt igang på enkelte områder. Utvalget er f.eks. kjent med at den svenske delegasjon i Nordisk Råd har satt igang en kartlegging av hvilke kontakter svenske organisasjoner har med tilsvarende organisasjoner i de baltiske republikker. Det første skritt på veien må derfor etter utvalgets mening være å få kartlagt hvilke organisasjoner som finnes i de enkelte land i øst. Det er utvalgets oppfatning at man bør konsentrere denne kartleggingsvirksomheten til Baltikum og utvalgte østeuropeiske land. Dernest må det kartlegges hva som allerede er gjort for å etablere kontakt/samarbeid mellom de aktuelle organisasjoner.

Når det gjelder spørsmålet om innenfor hvilke rammer kontakt bør skje, mellom frivillige organisasjoner i Øst og i Norden, er det Juridisk utvalgs oppfatning at kontakten primært bør tas direkte mellom de aktuelle organisasjoner uten innblanding av offentlige myndigheter. Det unike ved såkalte grasrotsbevegelser er nettopp at arbeidet skjer på ideologisk og frivillig basis. Juridisk utvalg antar at medlemsforslaget ikke er ment å formalisere arbeidet mellom de aktuelle organisasjoner, men at det kun er tale om å stimulere til kontakt. Det kan f.eks. gjøres ved at man nordisk og/eller nasjonalt yter den økonomiske bistand som er nødvendig for at de aktuelle organisasjonene i øst kan ha mulighet til å etablere kontakter med tilsvarende organisasjoner i de nordiske land, for derved å få kunnskap og inspirasjon i det videre organisasjonsarbeidet i sine hjemland. Etter utvalgets mening ville det være hensiktsmessig at Ministerrådet tok initiativ til å opprette støtteordninger og at disse ses i sammenheng med de øvrige initiativer Nordisk Råd har tatt i Baltikum.

I likhet med det utvalget har uttalt i forbindelse med medlemsforslag A 921/j, bør det vurderes om Nordisk Ministerråds Arbeidsprogram for Baltikum og Øst-Europa bør kompletteres, slik at det også omfatter initiativer som gjelder utvikling av demokrati og parlamentarisme.

Etter dette vil Juridisk utvalg innstille at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge hvilke relevante organisasjoner av ikke statlig karakter som finnes i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land,

å kartlegge hvilke behov og muligheter som finnes for kontakt mellom relevante frivillige organisasjoner i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land,

å ta initiativ til å opprette støtteordninger som kan stimulere til kontakt/samarbeid mellom relevante organisasjoner av ikke statlig karakter i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land, med henblikk på å støtte demokratiseringsutviklingen og det internasjonale samarbeidet i Øst, slik at disse støtteordninger ses i sammenheng med de øvrige initiativer Nordisk Råd har tatt overfor Baltikum.

Stockholm, 29. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Tora Aasland Houg (SV)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Sauli Niinistö (Kok.)

Kirsti Kalle Grøndahl (A)

Kirsten Jacobsen (FP)

Helge Adam Møller (KF)

Formann

Hans Nyhage (m)

Medlemsforslag

om støtte til det internationale samarbejde og demokratiseringsbestræbelserne i Øst

(Stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Det er klart, at de voldsomme samfundsændringer, vi har været vidne til i Østeuropa, ikke havde været mulige uden den udvikling, som har fundet sted i Sovjetunionen under præsident Gorbachevs ledelse. Der er derfor al mulig grund til at hilse også disse reformbestræbelser velkommen og yde dem bistand til deres succes.

Udviklingen havde heller ikke være mulig, hvis ikke befolkningerne i Østeuropa havde vist det mod, det kræver at tage udviklingen i egne hænder og kaste ubrugelige styreformere overbord.

Derfor er det også befolkningerne i Østeuropa og Sovjet, som skal sikre den demokratiske udviklings fortsættelse, og som skal sikre opbygningen af det net af traditioner, strukturer og organisationer, der er en forudsætning for demokrati. Dette er en proces, som vil have forskelligt forløb i de forskellige østeuropæiske lande, og møde forskellige problemer. De fleste af disse lande har aldrig haft demokrati før og har derfor ingen traditioner at bygge videre på, sådan som eksempelvis i Tjekkoslaviet.

Det er karakteristisk, at de organisationer, der i dag samarbejder med organisationer i Østeuropa, peger på en række identiske forhold: Det er ønsket om fra østeuropæisk side at hente erfaringer om opbygningen af demokratiske organisationer, vedtægter, struktur, viden om internationalt samarbejde osv. Men samarbejdet med de nordiske organisationer løber ind i en række problemer. Først og fremmest er mange af de østeuropæiske organisationer ressourcetsvage. De savner midler til skabe de nødvendige kontakter, til at rejse for, til oversættelse af papirer om organisatoriske forhold fra andre sprog osv.

Disse problemer er forhold, som vi i Norden let glemmer, fordi vores demokrati er en så rodfæstet del af vores samfund.

En erkendelse af behovet for at støtte udbygningen af de demokratiske institutioner og organisationer i Øst har allerede i flere af de nordiske lande ført til forslag om støtte til kontakt mellem organisationer og græsrodsstrukturer i Øst og Nord. Det er forslagsstillernes håb, at de nordiske lande hver især gennemfører sådanne ordninger — ikke mindst hvad angår

støtten til kontakter mellem ungdoms-, kvinde- og miljøorganisationer i de østeuropæiske og nordiske lande.

I Norden har vi lært, at internationalt samarbejde er en nødvendig forudsætning for at finde løsninger på mange af de problemer, vore samfund står overfor: Miljøet, de sociale skævheder, skabelsen af et samlet Europa, økonomiske balanceproblemer, nøden i den tredje verden, osv. osv.

Man kan frygte, at de østeuropæiske lande hver især bliver så overvældet af de vanskeligheder, deres respektive samfund står overfor, at de glemmer de internationale udfordringer. Den frygt kan være så meget mere velbegrundet som, at en meget stor del af disse landes internationale aktivitet tidligere har været dirigeret fra Moskva.

Til dette forhold kommer, at den internationale situation, i høj grad på grund af udviklingen i Østeuropa, er ganske ustabil. Det understreger behovet for internationale løsninger og internationalt samarbejde i den fortsatte proces, samarbejde, som ikke må begrænses til diplomatiske kontakter, men må forankres i talrige kontakter mellem mennesker og organisationer på tværs af landegrænserne.

For de nordiske lande er der særlig grund til at lægge vægt på internationale løsninger og internationalt samarbejde. For små lande er internationalt samarbejde ikke kun en fordel. Det er ganske enkelt en livsbetingelse.

Der er derfor flere gode grunde til, at vi fra nordisk side skal støtte initiativer til fremme for samarbejde på tværs af den gamle blokgrænse og til støtte for opbygningen af et netværk af internationale relationer mellem blandt andre ungdoms-, kvinde-, miljø- og kulturelle organisationer.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at etablere ordninger med det formål at knytte netværk i Østeuropa sammen med tilsvarende netværk i Norden.
2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at etablere ordninger og stille midler til rådighed for kontakter mellem regionale organisationer og græsrodsstrukturer af ikke-statslig karakter i Østeuropa og Norden med henblik på at støtte demokratiudviklingen og det internationale samarbejde i Øst.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo og Stockholm den 19. april 1990

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Social- och miljöutskottets betänkande

over medlemsförslag om uddybet samarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjet om miljø

(Medlemsförslaget väckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 744

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om fördjupat samarbete mellan Norden, de östeuropeiska länderna och Sovjet om miljö. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 29 januari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta en ordning med efterskänkning av lån från de nordiska länderna till de skuldyngda östeuropeiska länderna med anknytning till förstärkta östeuropeiska miljöinsatser (de s. k. "Debts for Nature Swaps").

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett förslag till hur man överför miljöteknologi till Östeuropa.

3. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta en ordning till stöd för miljöforskning i de östeuropeiska länderna. Ordningen skall förses med nödvändiga medel, även till kontakter mellan östeuropeiska och nordiska forskare.

4. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ställa sin expertis på miljöforskning, miljökontroll, utveckling av alternativa energiplaner m. m. till förfogande för de östeuropeiska länderna.

5. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa krav i berörda internationella fora om införande av informationsplikt mellan de europeiska länderna vad gäller inrättande av atomkraftverk och utbyggnad av existerande anläggningar.

6. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta förslag till struktur för ett förpliktande miljösamarbete i Östersjöregionen.

Förslagsställarna påpekar att den nya öppenheten i Östeuropa och Sovjet har bekräftat farhågorna angående miljösituationen i dessa länder och att denna på några platser är katastrofal. Den övergång till marknadsekonomi som förväntas är från miljösynpunkt inte entydig. Å ena sidan torde marknadsmässiga råvarupriser medföra mindre förbrukning och användande av nyare och renare teknologier, men å andra sidan finns risken att en snabb industriell tillväxt leder till hårdare belastning på miljön.

Förslagsställarna välkomnar ministerrådsbeslutet om ett nordiskt miljöfinansieringsbolag i syfte att åstadkomma den nödvändiga finansieringsbasen för miljöinvesteringar i Östeuropa. De erinrar dessutom om ett av de förslag som Ungdomens Nordiska Råd framförde inför presidiet vid sessionen, nämligen att utarbeta modeller för s.k. "Debt for Nature Swaps", vilket innebär att östeuropeiska länder förpliktar sig att genomföra en rad miljöåtgärder som motprestation för att de nordiska länderna avskriver delar av dessa länders skulder. Förslagsställarna påpekar dessutom vikten av att man i de östeuropeiska länderna skapar förståelse för lokala, regionala och globala miljöhänsyn. De nordiska länderna bör också utarbeta förslag till överföring av miljöteknologi. Dessutom har de nordiska länderna lång erfarenhet av miljöforskning, metoder för kontroll av miljöåtgärder och utveckling av miljö- och energiplaner. De östeuropeiska länderna kan dra nytta av de nordiska ländernas erfarenheter.

Vidare pekar förslagsställarna på behovet av att man på internationellt plan accepterar att de europeiska länderna har rättmätiga miljökrav gentemot varann. Man tänker i detta sammanhang särskilt på de planer som finns om nya atomkraftverk som enligt förslagsställarnas uppfattning ej är en lösning på energiproblemet. Förutom de stora farorna vid själva driften av kärnkraftverken tillkommer avfallsproblemen som blir bestående under så lång tid att ingen kan förutse vilka problem som uppstår. Det är därför nödvändigt att de nordiska länderna får tillfälle att uttala sig om grannländerna avser att bygga nya atomkraftverk eller bygga ut existerande anläggningar i Nordens närhet. Denna rättighet kan också förenas med nordiska erbjudanden att medverka till utarbetande av alternativa energiplaner för de östeuropeiska länderna.

Slutligen pekar förslagsställarna på att Östersjöområdet är gemensamt för Slesvig-Holstein, Tyskland, Polen och de baltiska länderna, något som ger möjligheter för samarbete och ekonomisk utveckling, men också knyter länderna samman i miljömässigt avseende. De nordiska länderna måste motverka en utveckling som medför att ekonomisk och industriell tillväxt i Östeuropa gör föroreningen av Östersjön helt katastrofal.

2. Remissinstanser

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Utrikesministeriets handelsavdelning

Finland

Ålands landskapsstyrelse

Sverige

Styrelsen för teknisk utveckling (STU)

2.2 Remissinstanser som är mer reserverade till delar av medlemsförslaget

Danmark

Miljøministeriet

Industrirådet

Sverige

Statens naturvårdsverk

2.3 Remissinstanser som huvudsakligen avstyrker medlemsförslaget

Finland

Miljöministeriet

Norge

Miljøverndepartementet

Sverige

Exportkreditnämnden

Statens energiverk

2.1 Remissinstanser som tillstyrker förslaget

Utrikesministeriets handelsavdelning i Danmark framhåller att förutsättningen för de föreslagna finansieringsordningarna och ett positivt resultat därav är att de nordiska länderna lägger stor vikt vid uppodlingen av ett miljövänligt näringslivsklimat i de östeuropeiska länderna. Det är viktigt att miljösidan på ett naturligt sätt dras in i alla delar av den ekonomiska reformprocessen. Det är därför lämpligt att det vid finansiellt stöd sätts som villkor att miljövänliga egenskaper ges avgörande vikt vid valet av maskiner, utrustning och teknologi vid nyinvesteringar. Överhuvudtaget bör det i de internationella finansieringsordningar som ställs till förfogande för Östeuropa och Sovjet inbyggas mekanismer som erbjuder särskilt förmånliga villkor för investeringar i produktionsutrustning som är dokumenterat miljövänlig.

Detta skulle också förstärka produktutvecklingen, både i de nordiska och i de östeuropeiska länderna och därigenom skapa ett gott grundlag för miljöforskning och ömsesidig utväxling av forskare och folk från näringslivet.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker i princip de föreslagna rekommendationerna, då man anser att ett fördjupat samarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna avsevärt kan bidra till att minska de gränsöverskridande miljöförorenningarna.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) i Sverige instämmer i att ansvaret för den ekonomiska politiken och ansvaret för miljön ligger entydigt hos de östeuropeiska länderna. Flertalet har t. ex. anslutit sig till internationella konventioner rörande miljön och därmed markerat att man är medveten om problemställningarna. Miljökunskaperna är stora men det som saknas är medel för att genomföra nödvändiga satsningar. STU finner det angeläget att man från nordisk sida arbetar fram former för samverkan och stöd som kan bidra till en bättre regional och global miljö. Det av de nordiska miljöministrarna föreslagna samnordiska riskbolaget för investeringar bör därvid betraktas som ett viktigt komplement till andra finansieringskällor. STU avstår däremot från att yttra sig om möjligheterna och formerna för "Debt for Nature Swaps". Vad gäller förslaget sex punkter faller punkterna 1 och 5 utanför dess ansvarsområde.

Beträffande övriga punkter ställer sig STU positivt till att delta i utarbetandet av förslag till överföring av miljöteknik till Östeuropa. STU kan också bidra med sitt stora kontaktnät vad gäller forskare och enskilda företag. Några särskilda medel finns dock ej avsatta för detta ändamål.

STU anser att ett ökat stöd till forskarutbyte mellan Norden och öststaterna är väsentligt. Det finns redan nu ett etablerat samarbete mellan akademier och institut. En förstärkning av denna verksamhet skulle gynna möjligheterna att få kontakter och verka på ett mindre formaliserat sätt. STU som medverkat vid förslag till regeringen om program för miljösamarbete med Östeuropa, ser kunskapsspridning som ett väsentligt inslag. Bl. a. nämns det s. k. TOBOS 85, som avslutades under 1989, som givit värdefulla kunskaper beträffande olje- och kemikaliebekämpning till sjöss. Ändamålsenligt teknik har utvecklats. Intresse har visats från Polen och de baltiska staterna att ta del av erfarenheterna.

Inom ett annat insatsområde "Styrning av reningsverk" planeras konsortier, där kunskapsutvecklingen vid högskoleinstitutioner och industriell utveckling direkt kopplas till verksamheten vid kommunala och industriella reningsverk. Eventuellt kan ett sådant konsortium bildas i samverkan med institutioner i Baltikum. I utkastet till planering ingår tankegångar om en demonstrationsanläggning i någon av de baltiska staterna. Ett forskarutbyte skulle ingå i samverkan.

2.2 Remissinstanser som är mer reserverade till delar av medlemsförslag

Miljøministeriet i Danmark känner inte till att "Debt for Nature Swaps" används som en del av dansk miljöpolitik, men anser att skuld-sanering kan tänkas som en del av en insats i östländerna t. ex. rökgasrening vid kraftverk, rening av spillvatten m. m. I så fall bör man närmare definiera miljöprojekten och fastställa värdet av ländernas egen insats för eventuell avräkning. En annan möjlighet är att utarbeta energiprojekt som del i en överordnad energiplanering i vissa Östersjöområden för att minska miljöbelastningen. Som finansiering pekas på det nya nordiska miljöfinansieringsbolaget.

Miljøministeriet påpekar att de nordiska länderna redan på nationellt, nordiskt och internationellt plan deltar i en lång rad stödordningar som innebär överförande av miljöteknologi från väst till öst.

Miljøministeriet anser att östländernas teoretiska kunskaper på forskarnivå om miljöproblem allmänt sett är utmärkta och att miljödebatten i dessa länder idag förs på mycket bättre villkor och med högre prioritet än förut. Inom Helsingforskonventionen pågår ett ganska omfattande samarbete mellan östeuropeiska och nordiska forskare.

För Danmarks del har folketinget tagit beslut om miljöstöd till östländerna och Danmark deltar dessutom i det nordiska miljöfinansieringsbolaget. Danmark har vidare slutit bilaterala informationsavtal med samtliga Östersjöländer och tar på IAEA's generalkonferens 1990 upp frågan om en allmän informationsplikt angående atomenergi mellan europeiska grannländer.

Ministeriet erinrar vidare om pågående arbete inom Helsingforskonventionen för att undersöka mer bindande regler om landbaserade föroreningar. Vidare påpekas att Danmark deltar på flera sätt i energi- och miljösamarbete med Östersjöländer t. ex. på nordiskt plan med en kartläggning av energi- och miljösituationen i Estland, Lettland och Litauen samt bilateralt med Polen.

Slutligen erinras om att Nordiskt Näringspolitiskt Forum 1990 behandlar miljöindustriellt samarbete i Norden där bl.a ingår ett projekt: "Ren Östersjö", och att man planerar en konferens 1991 med syfte att belysa luftföroreningen och dess samband med Östersjön över energiproduktion och energikonsumtion.

Industrirådet i Danmark uttalar sympati för syftet att stärka miljöarbetet med Östeuropa vilket både gynnar Nordens egen miljö och leveranser av know-how och utrustning. Industrirådet motsätter sig dock förslaget att lägga ner kärnkraftverk. Insatser bör sättas in mot riskerna vid atomkraftverk inte mot kärnkraften som sådan. Kärnkraften kan inte undvaras i en global bärkraftig utveckling, bl.a därför att den ej ger upphov till växthusgaser.

Industrirådet ser dock kravet på informationsplikt i anslutning till uppbyggnad eller utbyggnad av atomkraftverk som ytterst rimligt.

I övrigt är man skeptisk till punkt 1, 3 och 6. "Debt for Nature Swaps" kan vara lämpligt i vissa situationer, men knappast generellt. Stöd för miljöforskning skulle kräva mycket stora medel om det skulle räcka till för de östeuropeiska länderna. Därför kunde man istället överväga stöd till forskarkontakter genom utväxlingsbesök.

Ett förpliktande miljösamarbete i Östersjöområdet borde omfatta fler länder än de som nämns i medlemsförslaget. Industrirådet anser att det redan finns alltför många konventioner och avtal som griper in i varandra.

Statens naturvårdsverk i Sverige erinrar om arbetet inom Helsingforskonventionen samt om konferensen i Ronneby i september 1990 där regeringschefer och andra politiker från samtliga Östersjöstater samt Norge och Tjeckoslovakien enades om en deklaration för förbättrat skydd av Östersjön i syfte att återställa dess ekologiska balans. Ett gemensamt handlingsprogram får att nå detta mål skall skyndsamt tas fram av en aktionsgrupp på hög nivå. Denna skall koordinera de nationella planerna för att minska förorenade utsläpp och även göra erforderliga kompletterande analyser för att förbereda det gemensamma programmet. Vid Ronnebykonferensen noterades att återställande av Östersjöns ekologi kräver omfattande åtgärder, bl. a. i de östeuropeiska länderna. Deklarationen uppmuntrar därför ett utökat kommersiellt samarbete, multilateralt och bilateralt för att genomföra de nödvändiga utsläppsminskningarna. Internationella finansiella institut kommer även att ingå i aktionsgruppen. Världsbanken, Europeiska investeringsbanken och Nordiska Investeringsbanken har förklarat att man är beredda att ingå i denna.

Naturvårdsverket ställer sig skeptisk till tanken att omvandla ekonomiska fordringar på de östeuropeiska länderna till satsningar på miljövårdsprojekt ("Debts for Nature Swaps"). I enskilda fall kan en sådan lösning vara ett sätt att få till stånd angelägna åtgärder, i synnerhet försöksverksamhet. Det är dock knappast rimligt att man generellt använder denna metod för att skriva av länders utlandsskulder. Det skulle innebära att man gör avkall på den grundläggande principen att varje land bär ansvaret för den egna miljöförstörelsen och är förpliktigt att betala kostnaderna för nödvändiga skyddsåtgärder (polluter pays-principen) som anses vara själva grunden för det internationella miljöskyddsarbetet.

Verket avstår från att kommentera frågan om informationsplikt vid etablering och utbyggnad av kärnkraft men vill förorda informationsutbyte mellan de nordiska länderna om det bilaterala samarbetet med länderna i Öst- och Centraleuropa. Idag finns inga fasta former för samordning av de nordiska ländernas samarbetsprogram. Det finns skäl att tro att en bättre användning av de totala resurserna skulle erhållas vid en sådan samordning. Det informationsutbyte och samordningsarbete som bedrivs i kontaktgruppen för internationella havsföroreningsfrågor (NKH) kan vara en modell härför.

2.3 Remissinstanser som huvudsakligen avstyrker medlemsförslaget

Miljöministeriet i Finland understöder medlemsförslaget i fråga om att de nordiska länderna skall underlåta att driva in de lån som beviljats östeuropeiska länder genom att koppla lånearrangemangen till ifrågavarande länders egna nya miljöinvesteringar. Finland har med Polen kommit överens om ett likartat förfarande, och i statsbudgeten 1990 finns ett anslag om 30 miljoner mark för ändamålet. Ministeriet anser dock att det är sakligast att varje nordiskt land för sig kommer överens om bilaterala arrangemang med respektive östeuropeiska land.

Finlands regering torde för 1991 föreslå anslag för främjande av bilateralt teknologisamarbete och miljöforskningssamarbetet med de östeuropeiska länderna. Vidare erinras om arbetet inom Östersjökommissionen och Nordiska ministerrådet, det nya miljöinvesteringbolaget NEFCO samt att man inom ECE förbereder en konvention om bedömning av miljökonsekvenser, som torde komma att undertecknas 1991. Konventionen innehåller bestämmelser om bedömning av gränsöverskridande miljökonsekvenser och meddelande om sådana till vederbörande länder. Ministeriet anser att konventionen lämpar sig väl för klarläggande av de fall som avses i medlemsförslaget och skapar tillräckliga kommunikationskanaler mellan länderna.

Miljøverndepartementet i Norge erinrar om att man 1989 tagit initiativ till stöd från de nordiska länderna inom ramen för ECEs luftföreningskonvention för att bilda en egen "task force" för att utreda dessa frågor. Bakgrunden härtill var att avtalsparterna i Sofiaprotokollet om reduktion om kväveoxidutsläppen antog en bestämmelse om att medverka för att underlätta tekniköverföring för detta syfte. I övrigt erinrar departementet om att de flesta nordiska länderna ingått bilaterala avtal med de östeuropeiska länderna om samarbete och kontakter inom forskningen och att de också ställer medel till förfogande härför. Sålunda har norska regeringen ingått avtal om miljösamarbete med Sovjet och Polen. Motsvarande avtal med Tjeckoslovakien förbereds. Ett av huvudsyftena med detta samarbete är att ställa norsk expertis på miljöforskning, miljökontroll och energibesparing till förfogande. Vidare erinras om existerande avtal inom IAEA om utväxling av information angående atomkraftverk och olyckor i samband därmed, samt om resultaten av statsministermötet i Ronneby i september 1990.

Exportkreditnämnden i Sverige tar endast upp tanken på "Debts for Nature Swaps" som man ställer sig tveksam till som metod för finansiering av miljöåtgärder. Förslag om att utnyttja fordringar för miljöåtgärder har tidigare framförts främst vad gäller floden Wisla i Polen. Den följande diskussionen visade att ett byte skuld mot miljö skulle vara komplicerat. Till problemen hörde att miljöåtgärderna normalt kräver både teknik och utrustning från utlandet, vilket förutsätter att också medel i utländsk valuta ställs till förfogande. Efterskänkande av fordringar torde vidare

kräva en sådan organisation av miljöåtgärderna att givaren kan kontrollera att medlen används för överenskommet ändamål på ett effektivt sätt.

Statens energiverk anser att medlemsförslaget är ett positivt initiativ för att öka de nordiska ländernas engagemang i Östeuropa, men att de olika delförslagen bör bedömas utifrån de olika nordiska ländernas utrikespolitiska perspektiv och med beaktande av pågående och planerade insatser i Östeuropa. Det torde exempelvis vara onödigt att tvinga de nordiska länderna att starta ett miljösamarbete i Östersjöregionen (Förslag nummer 6), om det redan finns ett samarbete mellan länderna kring Östersjön.

Statens energiverk erinrar om att svenska regeringen prioriterat insatser kring Östersjöområdet när BITS, Beredningen för Internationellt Tekniskt-ekonomiskt Samarbete, fått i uppdrag att utarbeta en beredningsplan för den närmare utformningen av den biståndsfinansierade delen av miljösamarbetet. Vad gäller förslag nummer 2, 3 och 4 påpekas att Sverige bedriver ett bilateralt miljösamarbete med ett flertal östeuropeiska länder, vilket är inriktat på huvudsakligen kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Att i efterhand anta en rekommendation som överensstämmer med vad som redan är verklighet verkar vara föga meningsfullt.

Slutligen avstyrks förslaget om "Debts for Nature Swaps" mot bakgrund av att riksdagen avvisat ett liknande förslag med hänvisning bl.a till att en rad förutsättningar måste vara uppfyllda för att en önskvärd effekt skall nås vid en omvandling av en skuld i utländsk valuta till lokal valuta, så att denna utnyttjas till ett prioriterat miljöprojekt. Skuldbytet får exempelvis inte påverka mottagarlandets ekonomiska likviditet negativt.

3. Utskottet

Utskottet noterar att remissinstanserna är positiva till medlemsförslagets syfte medan de detaljerade delförslagen får en skiftande bedömning. Mest kritiska är många remissinstanser till tanken på "Debts for Nature Swaps" som anses vara förenad med praktiska och valutamässiga svårigheter. Flera remissinstanser pekar på ett omfattande samarbete, både multilateralt och bilateralt som redan pågår och anser att medlemsförslaget inte tillför något väsentligt nytt.

Utskottet kan också med tillfredsställelse notera att ministerrådet och de nordiska regeringarna tagit ett antal initiativ som i viss utsträckning tillmötesgår de önskemål som låg till grund för medlemsförslaget. Sälunda har ministerrådet (samarbetsministrarna) i oktober 1990 antagit ett arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa som innehåller tre olika initiativ. En stipendieordning inrättas som kan ge stipendier till utbildnings- och praktikuppehåll i Norden för stipendiater från de baltiska länderna. Utskottet utgår från att även utbildning och praktik på miljöområdet kan omfattas härav. Vidare inrättas i början av 1991 nordiska informationskontor i Tallinn, Riga och Vilnius. Slutligen inrättar ministerrådet en

Baltikum/Östeuropapost i budgeten som kan utnyttjas för samarbetsprojekt, t. ex. forskningsprojekt, seminarier, utbytesordningar m. m. Beslut om tilldelning av medel ur denna post träffas på samma sätt som för ministerrådets reserv. I arbetsprogrammet omtalades även möjligheterna till särskilt miljöforsknings-samarbete i Östersjöområdet som ett initiativ som var under övervägande.

På finansieringsområdet noterar utskottet med tillfredsställelse att betydelsefulla initiativ tagits. Sålunda inrättades i slutet av oktober 1990 det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO med ett grundkapital av 36 miljoner SDR för att finansiera "joint ventures" och liknande projekt av nordiskt intresse på miljöområdet i Central- och Östeuropa. Den 1 januari 1991 höjdes låneramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån från 700 miljoner till 1 miljard SDR. Vidare har ministerrådet för åren 1990–1992 beviljat 27,5 miljoner DKK till Nordiska projektexportfonden (NoPEF) för användning inom miljösektorn främst i Östeuropa.

Utskottet har vidare noterat att statsministermötet i Ronneby den 2–3 september 1990 utmynnade i en deklARATION om miljöinsatser vid Östersjöområdet. För att förverkliga programmet bildades en "Task Force" med deltagande av fyra internationella banker, däribland Nordiska investeringsbanken, som utför utredningsarbete vad gäller Sovjet och Baltikum.

Utskottet kan sålunda med tillfredsställelse notera att mycket har hänt under 1990 som skulle kunna motivera optimism vad gäller utsikterna för miljön i Östeuropa och Baltikum. Emellertid fick den delegation från social- och miljöutskottet som den 19–22 november 1990 företog en studieresa till Leningrad och Baltikum ett starkt intryck av att dessa områdens miljöproblem är av en sådan storleksordning att även de lovvärda insatser som de nordiska regeringarna igångsatt framstår som helt otillräckliga. Miljöproblemen i Nordens östra närområden har uppnått sådana nivåer att det är adekvat att tala om katastrof och frågan kan ställas om det någonsin blir möjligt att helt återställa den ödelagda naturen. Redan uppgiften att hejda den pågående miljöförstörelsen kan te sig övermäktig.

Utskottet besökte bl. a. ett vattenreningsverk i Leningrad där man var helt obekant med kemisk rening vilket gjorde reningsprocessen otillfredsställande, även i detta reningsverk som man visade upp som ett gott exempel. I Estland besökte utskottsdelegationen ett värmekraftverk som eldas med oljeskiffer och som ger utsläpp av svaveldioxid på 60 tusen ton årligen, och vars företagsledning visade föga insikt i miljökonsekvenser, av verksamheten. Den bekanta oljeskiffergruvan i Sirgala har haft helt förödande konsekvenser på landskapet som kring gruvan nästan helt består av slagghögar som urlakar föroreningar och ibland självantänder på grund av trycket. Ett kemiskt företag som grundas på oljeskiffer i Kohtla-Järve medför stora luftföroreningar, främst svaveldioxid, ammoniak och kolväten, men framförallt stora vattenföroreningar, främst fenol som via floden Puritse går rakt ut i Finska viken.

En cementfabrik i Kunda som helt saknar filter i skorstenarna och släppte ut stora mängder aska, svaveldioxid och ammoniak m. m., hade medfört att alla byggnader och träd i närheten täcktes av ett gulgrått cementlager. Effekterna på befolkningens hälsa i dessa trakter var avsevärda och ökad frekvens av sjukdomar som cancer, hjärtsjukdomar, allergier, eksem m. m. var avsevärt högre än genomsnittet.

Vid därpå följande möten med baltiska politiker och sakkunniga fick utskottets delegation ett starkt intryck av deras vilja att vidta åtgärder för att rädda miljön och befolkningens hälsa, men också av de problem man stod inför. Huvudproblemet var bristen på kapital, men även politiska problem, som det faktum att de största miljöförstörande industrierna lydde under respektive ministerium i Moskva, nämndes som avgörande hinder på vägen mot en bättre miljö.

Utskottets uppfattning på grundval av denna direkta bekantskap med miljöproblemen är att de erforderliga insatserna av ekonomiska medel och tekniskt kunnande måste ökas men även planläggas så att resultatet av de under alla omständigheter begränsade resurserna blir de bästa möjliga. Med hänsyn till de stora miljöproblemen i Sovjet och Baltikum och de begränsade resurserna måste stark prioritering och målinriktning av miljöinsatserna ske. I första hand måste åtgärderna inriktas på de mest skadliga föroreningarna.

Utskottets besök gav vid handen att vattenföroreningarna är det allvarligaste miljöproblemet. Komplettering av lokala vattenreningsverk med kemisk rening skulle förbättra reningseffekten på flera orter.

För att lösa det största problemet som är bristen på kapital, vilket försvåras av att de baltiska republikerna inte anses kreditvärdiga bör de nordiska ländernas regeringar besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum. Utskottet anser även att möjligheten att styra särskilda biståndsmedel till Baltikum bör övervägas.

Utskottet sammanträffade även med en representant för Litauen som särskilt framhöll de stora miljöriskerna kring kärnkraftverket i Ignalina. De nordiska länderna borde överväga möjligheten att bistå Litauen med den omställning av energiproduktionen en nedläggning skulle förutsätta, alternativt en modernisering av anläggningen för att minska riskerna samt en plan för hantering av det radioaktiva avfallet. I detta sammanhang vill utskottet även förorda att man på nordisk nivå anordnar ett seminarium om nya energikällor som kan ersätta olja inklusive oljeskiffer, kol och kärnkraft i Baltikum och inbjuda representanter för de aktuella områdena.

Utskottet anser även att man bör kunna stimulera de nordiska regeringarna att vad gäller nationellt beviljade medel till miljöinsatser och sociala insatser i Östeuropa och Baltikum söka samarbete med andra nordiska regeringar och ministerrådet för att på mest rationellt sätt bistå med experter och material som först angriper de allvarligaste miljöfarorna för natur och hälsa.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet att medlemsförslaget bör föranleda en rekommendation av Nordiska rådet med undantag av punkt 1 ("Debts for Nature Swaps") och punkt 6 (Östersjösamarbete som omfattas av ett nytt medlemsförslag och behandlas mer utförligt i det sammanhanget¹). Utskottet vill dock tillfoga två punkter och föreslår därför följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett förslag till hur man överför miljöteknologi till Östeuropa.
2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta en ordning till stöd för miljöforskning i de östeuropeiska länderna samt ställa expertis på miljöforskning, miljökontroll, utveckling av alternativa energiplaner m. m. till förfogande för de östeuropeiska länderna.
3. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa krav i berörda internationella fora om införande av informationsplikt mellan de europeiska länderna vad gäller inrättande av atomkraftverk och utbyggnad av existerande anläggningar.
4. Nordiska rådet rekommenderar nordiska ländernas regeringar att besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska Investeringsbanken avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum.
5. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att söka samarbete mellan olika biståndsarrangemang för de baltiska länderna för att göra insatserna rationella och underlätta mottagandet av hjälpen.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

¹ Se Sak A 952/s, s. 986.

Medlemsforslag

om uddybet samarbejde mellem Norden og de østeuropæiske lande og Sovjet om miljø

(Stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Den åbenhed, der fulgte med de dramatiske ændringer i Østeuropa og Sovjet, afslørede, at situationen for miljøet i mange af landene er så slem, som man kunne frygte, og nogle steder har karakter af katastrofe.

Med de politiske ændringer i Østeuropa følger også omstillingen af planøkonomierne til markedsstyring. Dette sker, fordi planstyringen ikke har været i stand til at honorere de krav til velfærdsudviklingen, som befolkningerne i Østeuropa har haft, og som de har kunnet se finde sted i Vesteuropa.

Set fra en miljømæssig synsvinkel er indførelsen af markedsstyring ikke entydig.

På den ene side vil markedsbestemte råstofpriser føre til et mindre forbrug og til indførelsen af nyere og renere teknologier. På den anden side er risikoen, at markedet og en hastig industriel vækst samlet set vil føre til en hårdere belastning af miljøet. Men det må ikke føre til advarsler fra vores side om ikke at gennemføre denne vækst. Alene af den grund at vi selv har gennemført en sådan økonomisk vækst trods de belastninger, dette har medført for vores eget miljø.

Beslutningen og ansvaret for den økonomiske politik og ansvaret for miljøet ligger entydigt hos østeuropæerne.

Men vi må heller ikke i Norden blot blive passive tilskuere til udviklingen. Grænsen for, hvad miljøet kan tåle, er nogle steder for længst overskredet, og passivitet ville være dybt problematisk og politisk forkastelig.

Alternativet fra nordisk side til en økologisk ødelæggende vækst må være initiativer, der sikrer, at det nødvendige miljøhensyn tages, således at man får ordninger, der skaffer det finansielle, teknologiske, videns- og holdningsmæssige grundlag.

Fra Nordisk Ministerråds side har man stillet forslag til et Nordisk Miljøfinansieringsselskab. Dette forslag, som forslagsstillerne varmt hilser velkommen, har til hensigt at tilvejebringe det nødvendige finansieringsgrundlag for miljøinvesteringerne i Østeuropa.

Et andet forslag, som blandt andre Ungdommens Nordiske Råd er fremkommet med, kunne være at udarbejde modeller til at gennemføre de såkaldte "Debts for Nature Swaps", hvor de østeuropæiske lande forpligter

sig til at gennemføre en række miljøtiltag mod, at de nordiske lande afskrev noget af den gæld, de har til gode i landene.

En forudsætning for ordninger til støtte for renere miljø er, at der i de østeuropæiske lande findes, eller skabes, en forståelse for, en viden om og en holdning til de lokale, regionale og globale miljøhensyn.

Men de finansielle forhold er som anført ikke tilstrækkelige til at sikre den nødvendige miljøindsats. Et andet problem er teknologien. Her kunne de nordiske lande udarbejde forslag til, hvordan man overfører miljøteknologi.

Et tredje forhold er generel viden om miljøproblemer. Det gælder miljøforskning, metoder til kontrol af miljøtiltag og udvikling af miljø- og energiplaner. De nordiske lande har på disse områder en lang erfaring, som de østeuropæiske lande kan trække på.

Hertil kommer behovet for international accept af, at de europæiske lande har legitime miljømæssige krav i forholdet til hinanden.

Her tænkes specielt på planer om nye atomkraftværker. Det er forslagsstillernes principielle holdning, at atomkraft ikke er løsningen på energi-problemer. Tjernobyli og Sellafield har vist, at atomkraft er en frygtelig farlig teknologi ikke kun i selve driften af værkerne. Affaldsproblemet består i så lang en årrække, at ingen kan forudse, hvilke problemer der opstår. Men disse forhold har ikke ført til nedlæggelse af a-kraftværker, end ikke af anlæg som ligger i nærheden af andre lande, skønt uheld kan få katastrofale følger for nabolandene. Det må være uomgængeligt, at de nordiske lande skal høres, hvis vore nabolande agter at bygge nye atomkraftværker eller udbygge allerede eksisterende anlæg i vores nærhed.

Denne høringsret kan også indeholde nordiske tilbud om at medvirke til udformning af alternative energiplaner for de østeuropæiske lande.

Endelig vil vi pege på Østersøregionen som et område af særlig nordisk interesse. Østersøen knytter de nordiske lande sammen med Slesvig-Holsten, Østtyskland, Polen og de baltiske lande. Dette forhold kan give os mulighed for samarbejde og økonomisk udvikling. Men de knytter os også miljømæssigt sammen. Det er allerede kendt, at de østeuropæiske lande har en stor del af ansvaret for miljødelæggelserne i Østersøen. Med den forventede økonomiske vækst og industrielle udvikling i Østeuropa kan man frygte, at forureningen af Østersøen bliver helt katastrofal. Fra nordisk side kan vi modgå denne udvikling dels med nogle af ovenstående forslag, dels med udvikling af tætte samarbejdsstrukturer for Østersømiljøet.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at etablere en ordning til eftergivelse af lån fra de nordiske lande til de gældstyngede østeuropæiske lande knyttet til styrkede østeuropæiske miljøtiltag (de såkaldte "Debts for Nature Swaps").

2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde et forslag til, hvordan man overfører miljøteknologi til Østeuropa.
3. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at etablere en ordning til støtte for miljøforskning i de østeuropæiske lande. Ordningen skal sikres de nødvendige midler, også til kontakt mellem østeuropæiske og nordiske forskere.
4. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer at stille deres ekspertise på miljøforskning, miljøkontrol, udvikling af alternative energiplaner med videre til rådighed for de østeuropæiske lande.
5. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at stille krav i relevante internationale fora om indførelse af informationspligt mellem de europæiske lande, hvad angår etablering af atomkraftværker og udbygning af allerede eksisterende anlæg.
6. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde forslag til struktur for et forpligtende miljøsamarbejde i Østersøregionen.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo og Stockholm, den 19. april 1990

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om den nordiske model som fremtidsudfordring

(Medlemsförslaget väckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 756

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 930/k om den nordiske model som fremtidsudfordring. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 27–28 juni, den 26 september, den 12 november samt den 29 januari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet utarbetar ett förslag för att stödja forskarkontakter mellan Östeuropa och Norden, speciellt beträffande forskning och studier om välfärdsstaten och dagens välfärdsproblem samt att ministerrådet avsätter medel för ett forskningsprogram med nordiska och östeuropeiska forskare omkring välfärdsproblem, decentraliserade strukturer och nya lösningsmodeller för sociala problem.

Förslagsställarna framhåller att en konsekvens av de politiska förändringarna i Östeuropa är omställningen från planekonomi till marknadsstyrning. Följden av en omstrukturering av den östeuropeiska ekonomin blir kraftiga prisstegringar på många matvaror, nedläggning av improduktiva verksamheter och avskedande av den minst produktiva delen av befolkningen, bl. a. stora delar av den äldre arbetskraften. Konsekvenserna blir stora sociala problem.

Enligt medlemsförslaget har Norden försökt att finna en rimlig balans mellan marknad och människa, vilket har fört till lösningar Norden kan vara stolt över, speciellt sett i internationellt sammanhang. Men i de nordiska välfärdssamhällena finns också stora problem i och med att de inte har lyckats att utsträcka demokratin till arbetslivet. Dessutom står det partipolitiska systemet inför en ökande kris. Många människor blir pas-

siva inför de förändringar som sker i deras liv och i deras omgivning. Det vore oansvarigt, om vi i Norden endast lät Östeuropa efterlikna våra välfärdsstater utan att informera om en del av våra många problem.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordiska

Nordplan

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)

Danmark

Institut for Samfundsøkonomi og Planlægning

Institut for Sprog og internationale Kulturstudier

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Handelshøjskolen i København, Institut for finansiering

Institut for europæisk folkelivsforskning (Eucis)

Finland

Undervisningsministeriet, Högskole- och vetenskapsavdelningen

Finlands Akademi

Ålands landskapsstyrelse, utbildningsavdelningen

Island

Foreningen Norden

Norge

Sosialdepartementet

Utdannings- og forskningsdepartementet

Sverige

Universitet- och högskoleämbetet (UHÄ)

Humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådet

Remissinstanserna stöder i största allmänhet förslaget, men många redogör för redan upprättade forskarkontakter med östeuropeiska forskare och igångsatta aktiviteter på förslagsområdet. De flesta påpekar behovet av ökade resurser till dessa projekt samt varnar för att tillskapandet av flera parallellt verkande projekt- och stödinstitanser kan verka förvirrande på forskare. Det varnas dessutom för att tid och resurser kan spillas på att försöka bygga upp ett forskarsamarbete på existerande formella institutionella strukturer. Det mest effektiva är att sätta in resurser där aktiva

forskare själva har lyckats få kontakt. Ytterligare framhålls att forsknings-samarbete måste resultera i en dubbelriktad kunskapsöverföring.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordplan anser medlemsförslagets rekommendation vara välgrundad och framtidsinriktad. Välfärdsstatens utveckling ägnar sig väl som tema för forskarkontakter och gemensamt program för Norden-Östeuropa. Forskarkontakter är viktiga och ömsesidigt utbyte av kunskap och erfarenheter om sociala ordningar i olika system kan vara till gagn för båda parter. Nordplans erfarenheter visar att det komparativa perspektivet är fruktbart i kunskapsprocessen och etablering av ett forskningsprogram är viktigt därför att det kan fungera samlande och motiverande för en systematisk forskarkontakt. Förutsättningar för att forskarkontakter och forskningsprogram skall kunna bidra till bättre lösningar i praxis är bl. a. att i stället för välfärdsstaten kan det vara riktigare att tala om välfärdscommunen, eftersom kommunerna har övertagit många samhällsuppgifter. Nordplans erfarenhet visar att kunskapsutveckling för samhällsplanering som försiggår inom ramen av ett tvärsektoriellt och tvärvetenskapligt samarbete är särskilt fruktbart. Vidare utvecklas teoriutveckling och nya lösningar inför samhällsplanering bäst i en växelverkan och forskningsprogrammet borde därför involvera både forskare och praktiker. Nya lösningsmodeller som ser till helheten i vardagslivet i demokratiska strukturer kan sannolikt sökas i dialogen mellan struktur och vardag, där lokala förändrings- och utvecklingsprocesser står centralt. Miljöproblemen och jämställdhetsaspekten måste dras in i modeller och lösningar. Nordplan framhåller och påpekar och dess erfarenhet och kompetens kan komma till nytta för att realisera medlemsförslaget.

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) finner initiativet lovvärt och anser det angeläget att forskningssamarbete med Östeuropa stöds. Detta samarbete kan dock ske inom ramen för redan existerande organ. Anslagen till stöd för forskarkontakter kunde kanaliseras genom den nyupprättade Nordiska Forskarutbildningsakademien. Anslagen till gemensamma forskningsprojekt kunde kanaliseras genom de nordiska vetenskapliga samarbetsnämnderna eller de nationella forskningsråden varvid dessa skulle konkurrera med andra projekt och en kvalitetsbedömning skulle ske på samma grunder som för andra forskningsprojekt. NOS-S har inlett ett samarbete med vetenskapsakademierna i de baltiska republikerna, Estland, Lettland och Litauen. I november hålls ett möte i Köpenhamn med representanter för dessa akademier varvid man diskuterar samarbetsformerna. Dessa föreslås innefatta forskarutbildning, informationsutbyte, gästforskarprogram och gemensamma komparativa forskningsprojekt. De i medlemsförslaget angivna prioriteringarna ingår i NOS-Ss förslag till samarbetsområden. Samarbetsnämnden har emellertid begränsade resurser till förfogande för att stöda forskningssamarbete och

skulle därför behöva externa medel ifall man önskar ytterligare intensifiera insatsen på de forskningsområden, som nämns i medlemsförslaget.

2.2 *Danska remissyttranden*

Institut for Samfundsøkonomi og Planlægning framhåller att förslaget berör aktuella och relevanta problemställningar. I förslaget finns några forskningsmässiga problem där man må företa en prioritering. För det första påpekas problem i samband med övergången från en planekonomi till en marknadsekonomi. På internationellt plan arbetas redan med detta, en nystartad organisation "European Association for Comparative Economic Studies" håller en konferens i september om dessa övergångsproblem. För det andra är det inte helt klart i förslaget vad som menas med den nordiska modellen. Det finns ett behov att precisera om det är den offentliga sektorns struktur och funktion eller de nordiska samhällssystemen, med relationerna mellan den offentliga och den privata sektorn, som skall vara målet för analyserna. För det tredje är frågan om man i fortsättningen talar om en nordisk modell vars utvecklingstendenser skall analyseras eller om det är redan påbörjade utvecklingstendenser som förstärker olikheterna mellan de nordiska länderna. Under senare tid har många nya forskarkontakter upprättats mellan Öst- och Västeuropa, bl. a. finansierade av olika EG-program (Tempus, A.C.E. m. m.). Det är därför viktigt från dansk synpunkt att utformningen av förslagen anpassas till EG-programmen. Det rekommenderas att man lägger vikt på att genomföra komparativa nordiska analyser. Dessutom rekommenderas att östeuropeiska studeranden kan få kontakt med forskningen, t. ex. genom studieuppehåll vid nordiska universitet. Slutligen rekommenderas det att eventuella slutanalyser rapporteras vid en eller flera större konferenser, där östeuropeiska forskare inviteras och också publiceras.

Institut for Sprog og internationale Kulturstudier önskar inte yttra sig om medlemsförslaget.

Arbejderbevægelsens erhvervsråd har ingenting att framhålla angående saken.

Handelshøjskolen i København, Institut for Finansiering pekar på att den nordiska modellen har fått namnet den tredje vägen, eftersom den är en blandning av marknadsekonomi och överordnad ekonomisk styrning, vilket samtidigt öppnar möjligheter för effektivitet, makroekonomisk balans och en ökad jämn fördelning till skillnad mot den rena marknadsmodellen eller en ren planekonomi. En grupp ekonomer utarbetar för närvarande ett forskningsprogram till en systematisk genomarbetning av både den teoretiska bakgrunden för den tredje vägen och en komparativ, empirisk belysning av de nordiska länderna i förhållande till mera marknadsorienterade ekonomier med huvudvikten på en analys av effektivitet, makroekonomisk balans och fördelning. Programmet kräver utgifter vilka Nordiska rådet kunde bidra till.

Institut for europæisk folkelivsforskning (Eucis) meddelar att de 1989 publicerade an bok om "Lønkapital under folkestyre" som behandlar den "skandinaviska modellen" i ljuset av de nya relationerna mellan länderna i Europa. På grund av denna bok har institutet blivit kontaktat av forskare från östeuropeiska länder som gärna vill samarbeta om studier om livsformer, statsform och reformprocesser, vilka kan bidra till nya omstruktureringar i deras egna länder. Det vore synnerligen nyttigt att få särskilda medel för att invitera dessa forskare till längre eller kortare uppehåll i de nordiska länderna för att informera om den nordiska miljön i vid bemärkelse och för att diskutera och jämföra vetenskaplig utveckling och de samhällsmässiga erfarenheter vi i Norden har gjort med deras egen utveckling. Mycket tid och resurser kan spillas på att försöka bygga upp ett forskarsamarbete på existerande formella institutionella strukturer då det mest effektiva är att sätta in resurser där det har lyckats aktiva forskare själva att skapa kontakt och samarbeta med varandra tvärs över landsgränserna.

2.3 Finska remissyttranden

Undervisningsministeriet, högskole- och vetenskapsavdelningen anser det vara skäl att sträva till gemensamma utbildnings- och forskningsprojekt som så väl som möjligt stöder utbildningen, grundforskningen och forskarutbildningen vid högskolor och andra läroanstalter i Central- och Östeuropa. Det är angeläget att i samarbetet förutom studier om välfärdsstaten även inkludera samhällsvetenskaplig forskning och dess mångfacetterade frågeställningar. På längre sikt är det synnerligen viktigt att satsa på mångsidiga och kvalitetshöjande utbildnings- och forskningsaktiviteter. Förnyelseprocessen i Central- och Östeuropa kommer att fordra ett omfattande både internationellt och nordiskt utbildnings- och forskningsamarbete inom flera dicipliner.

Finlands Akademi anser att det är möjligt att genom befintliga forskningsprogram och -initiativ angripa sådana samhällseliga problem som anges i medlemsförslaget och ge dem former och innehåll som är relevanta för vetenskaplig forskning. Inom ramen för forskningsprogrammet angående Finland och den europeiska integrationen håller man på att sätta igång större forskningsprojekt; exempelvis inleds, med finansiering från NOS-S, ett omfattande Baltikum-projekt, som öppnar möjligheter att även genomföra komparativa forskningsprojekt, där olika samhällssystem jämförs. Dessutom pekas på Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa som även innehåller forskarutbyte och vetenskapligt samarbete.

Ålands landskapsstyrelse, utbildningsavdelningen antecknar medlemsförslaget för kännedom.

2.4 Isländska remissyttranden

Foreningen Norden i Island avstår från att yttra sig om medlemsförslaget och hänvisar till att Föreningarna Nordens Förbund fått förslaget på remiss.

2.5 Norska remissyttranden

Sosialdepartementet ser medlemsförslagets fråga primärt som en utrikespolitisk och forskningspolitisk fråga. Det är viktigt att bidra till de mellan-europeiska reformförsöken genom att ge politiker och offentliga tjänstemän i dessa länder tillfälle till att studera alla sidor av den skandinaviska modellen, såväl den politiska som den sociala och ekonomiska delen. Det bästa är att invitera delegationer och personer till de nordiska länderna och lägga upp studieprogram som täcker de flesta sidorna av samhällslivet. Där borde finnas både forskare och politiker som kunde framföra sin egen syn på positiva och negativa sidor av den politiska, sociala och ekonomiska aspekten och därmed ge en studerande möjlighet att avgöra vad som passar att överföra till det egna landet och vad som behöver modifieras.

Utdannings- og forskningsdepartementet har förelagt saken för Norges råd för använt samfunnsforskning vilket meddelar att de redan har inlett kontakt med forskningsmiljöer och representanter för myndigheter i flera östeuropeiska länder med sikte på forskningssamarbete och därför ser de positivt på medlemsförslaget. Det finns ett betydande behov för en gemensam nordisk insats på detta område, vilket kunde bidra till större förståelse för de framtida utmaningarna i välfärdspolitiken både i Norden och i Östeuropa och stärka grunden för nya lösningsmodeller.

2.6 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har berett de samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå tillfälle att inkomma med synpunkter vilka bifogas remissyttrandet.

UHÄ vill särskilt ansluta sig till de synpunkter som universitetet i Uppsala framför i sitt yttrande om att frågan inte endast bör gälla kunskapsöverföring till öst. Inga tidigare erfarenheter finns av en övergång från planekonomi och "demokratisk centralism" till marknadsekonomi och parlamentarisk demokrati. Betydande nya kunskaper kring överföringsproblem av olika slag står att hämta för den samhällsvetenskapliga forskningen i Sverige, kunskaper som kommer att bli mycket svåra att utvinna utan ett aktivt samarbete med forskare i öst. En satsning på forskningssamarbete bör således resultera i en dubbelriktad kunskapsöverföring. UHÄ tillstyrker med den modifieringen medlemsförslaget.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet har inte funnit anledning att göra någon värdering av de i allmänna termer angivna forskningsområdena i medlemsförslaget. Emellertid framhåller rådet att det för

stöd till forskning är av största betydelse att uppehålla den vetenskapliga kvaliteten. En av metoderna att göra detta är att projektförslag granskas och bedöms i konkurrens med andra förslag i ett bredare sammanhang. Program och medelsavsättningar med snäv avgränsning kan motverka en sådan konkurrens och därmed även den vetenskapliga kvaliteten.

I den mån nya medel avsätts för forskningssamarbete med de östeuropeiska staterna borde man beakta att tillskapandet av flera, parallellt verkande stödinstitanser skapar en förvirrande bild för de forskare och forskargrupper som verkar inom olika vetenskapsområden. I dag finns det redan en rad samarbetsavtal mellan råd och akademier i Norden och Östeuropa. En samordning av olika sådana samarbetsformer bör eftersträvas vid diskussioner om ev. ytterligare forskningsstöd.

3. Utskottet

Händelserna i Östeuropa med medföljande systembyte har i världen fört tankarna till olika samhällsmodeller och ekonomiska system. Omfattande diskussioner har ägt rum om vilken modell som smidigast skulle kunna införas i samhällena i det nya Östeuropa.

De synpunkter som allmänt har framförts har pekat på det lämpliga i att föra in den nordiska modellen i de östeuropeiska staterna, eftersom det inte skulle åstadkomma så svåra systemförändringar som rena marknads-ekonomiska samhällssystem. Detta är även tanken i medlemsförslaget där man föreslår att Nordiska ministerrådet utarbetar ett förslag för att stödja forskarkontakter mellan Östeuropa och Norden, speciellt beträffande forskning och studier om välfärdsstaten och dagens välfärdsproblem samt att ministerrådet avsätter medel för ett forskningsprogram med nordiska och östeuropeiska forskare omkring välfärdsproblem, decentraliserade strukturer och nya lösningsmodeller för sociala problem.

Utskottet understryker att kontakter och samarbete mellan Norden och Baltikum/Östeuropa bör införas på gräsrotsnivå i den mån det är möjligt. Officiellt kan man dock hjälpa till med uppbyggnaden samt stödja detta samarbete där det verkar nödvändigt och lämpligt.

Utskottet har med intresse noterat att enligt remissinstanserna har det föreslagna kontaktnätet redan upprättats i visst omfång både på nordisk och nationell nivå med de baltiska länderna och Östeuropa. I remissyttrandena redogörs för planerade eller igångsatta aktiviteter på förslagsområdet där många varnar för att tillskapandet av flera parallellt verkande projekt och stödinstitanser kan verka förvirrande på forskare. Det påpekas att tid och resurser kan spillas på att försöka bygga upp ett forskarsamarbete på existerande formella institutionella strukturer. De allra flesta remissinstanser pekar på ett påtagligt problem, nämligen finansieringsproblemet.

På nordisk nivå har NORDPLAN planerat arbete på området och Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) har redan

inlett ett samarbete med vetenskapsakademierna i de baltiska republikerna, Estland, Lettland och Litauen där de i medlemsförslaget angivna prioriteringarna ingår i NOS-Ss förslag till samarbetsområde.

Även de nordiska organen, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, har inlett kontakter och samarbete med Baltikum/Östeuropa. Nordiska rådets delegationsbesök i parlamenten för de baltiska republikerna underströk särskilt behoven av konkreta samsarbetsåtgärder som ger omedelbar och synlig effekt för befolkningen i de baltiska länderna. Nordiska ministerrådet har med antagandet av arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa avsatt medel för samsarbetsåtgärder på olika områden, först och främst på informations- och utbildningsområdet. Man har dessutom avsatt 4,8 MDKK år 1991 till en Baltikum/Östeuropafond med syfte att finansiera vissa samsarbetsprojekt med Baltikum, andra närområden i Sovjetunionen samt Östeuropa i övrigt.

Utskottet anser att forskarkontakter mellan Östeuropa och Norden om studier och forskning kring välfärdsstaten och dagens välfärdsproblem redan är tillgodosedda mellan forskare i Norden och Baltikum/Östeuropa. Remissinstanserna understryker emellertid behovet av ekonomiskt stöd för att fortsätta de kontakter och projekt som redan har upprättats mellan Norden och Baltikum/Östeuropa. Utskottet är väl medvetet om de ekonomiska svårigheter som finns när det gäller samsarbetsprojekt mellan Norden och Baltikum/Östeuropa. Med ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa upprättades en fond för att försöka tillmötesgå dessa krav.

Utskottet anser att forskning om samhällsmodeller är intressant och värdefullt. Vid Nordiska rådets delegationsresa till Baltikum och Sovjetunionen framhölls dock andra forskningsområden som inte mindre angelägna för de baltiska länderna. Utskottet anser sig inte av den anledningen kunna förorda Nordiska ministerrådet att prioritera medlen till det föreslagna forskningsprogrammet från Baltikum/Östeuropafonden eller budgeten i övrigt.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Grete Knudsen (A)

Jón Krisjánsson (F)

Bruno Poroma (s)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Roger Gudmundseth (A)

Søren Hansen (S)

Antero Kekkonen (SDP)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Reservation

I första hand föreslår jag att kulturutskottet instämmer i medlemsförslagens *första* kläm.

I andra hand föreslår jag att utskottet instämmer i att det finns behov av den forskning som förslagsställarna föreslår och konstaterar att dessa behov får vägas mot andra angelägna behov, t.ex. inom ramen för de medel som avsatts till fonden för Baltikum/Östeuropa.

Stockholm den 29 januari 1991

Krister Skånberg (mp)

Medlemsforslag

om den nordiske model som fremtidsudfordring

(Stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

En konsekvens af de politiske ændringer i Østeuropa vil være omstillingen af planøkonomierne til markedsstyring. Dette sker, fordi planstyringen ikke har været i stand til at honorere de krav til velfærdsudviklingen, som befolkningerne i Østeuropa har haft.

Men til trods for at markedet er den mest effektive institutionelle ramme til frembringelse af økonomisk vækst, så har markedet også sine svage sider, specielt hvad angår socialt udsatte grupper.

En del af indholdet i en omstrukturering af de østeuropæiske økonomier vil være kraftige prisstigninger på en række fundamentale fødevarer, lukning af uproduktive virksomheder og afskedigelser af den mindst produktive del af befolkningen, herunder store dele af den ældre arbejdsstyrke.

Konsekvensen af sådanne tiltag vil meget sandsynligt blive store sociale problemer. I Polen anslås det, at arbejdsløsheden vil nå op på mellem en og halvanden million, en udvikling, man vil finde i samtlige af de østeuropæiske lande. Dette skal ses i forhold til den tidligere meget lave arbejdsløshed.

Et sandsynligt svar på disse udfordringer vil i mange af landene være forsøg på at etablere sociale velfærdssystemer lig dem, man finder i de nordiske lande.

Vi i Norden kan føle os stolte over ønskerne om at kopiere vore samfund. Forsøget på at finde en rimelig balance mellem marked og menneske har i Norden ført til løsninger, som vi, specielt set i et internationalt perspektiv, kan være ganske godt tilfredse med.

Men det ville være en stor fejl, om vi går til i selvforherligelse over tidligere tiders succes. Specielt fordi der resterer store problemer også i vores velfærdssamfund. Vore samfund, som hører til de mest demokratiske i verden, har ikke evnet at udstrække demokratiet til arbejdslivet. Vores måde at behandle den ikke-beskæftigede del af befolkningen på er ofte uanstændig og fremmedgørende, hvilket er en del af årsagen til den voksende modsætning mellem staten og befolkningen. For stadig flere mennesker forekommer staten og de mange offentlige institutioner lige så fjerne, uangribelige og upåvirkelige som mange af de privatejede virksomheder.

Vi oplever en voksende krise for det partipolitiske system. Mange mennesker bliver passive overfor de forandringer, der sker i deres liv og omkring dem.

Det ville være uansvarligt, om vi i Norden blot lod østeuropæerne efterligne vores velfærdsstat uden at informere dem om nogle af vores mange problemer.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at udarbejde et forslag til støtte for forskerkontakter mellem Østeuropa og Norden, specielt hvad angår forskning og studier i velfærdsstaten og dagens velfærdsproblemer.
2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at stille midler til rådighed for et forskningsprogram med nordiske og østeuropæiske forskere omkring velfærdsproblemer, decentraliserede strukturer og nye løsningsmodeller for sociale problemer.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo og Stockholm den 19. april 1990

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om Østersø scenario

(Medlemsförslaget väckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 761)

1. Inledning

Præsidiets har henvist medlemsförslaget till behandling i Økonomisk Udvalg og samtidig besluttet, at det ikke skal remitteres.

Udvalget har behandlet medlemsförslaget i sammenhæng med flere andre medlemsförslag om samarbejde med Østeuropa, som er henvist til behandling i såvel Økonomisk Udvalg som i øvrige af Nordisk Råds udvalg.

Udvalget har behandlet forslaget på mødet 18.–20. juni 1990 og 28.–30. januar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsförslaget

Forslaget tager sit udgangspunkt i de ændringer af det politiske og økonomiske Europakort, som er ved at ske.

Landene omkring Østersøen er bundet sammen dels af en fælles historie, dels af fælles miljø og af kulturelle bånd. Forslagsstillerne ønsker, at disse bånd skal udbygges kraftigt i årene fremover, og at regionen omkring Østersøen skal være et fremtidigt vækstcenter i Europa.

Forslagsstillerne mener, at alle interesserede parter bør samarbejde om et bud på, hvordan fremtiden bør forme sig i regionen, og foreslår derfor, at der udarbejdes et scenarium til illustration af en fremtidig mulig udvikling for så vidt angår økonomiske kontakter, handel, miljø, kultur, turisme, infrastruktur, institutioner mv.

Det foreslås således, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

at lade udarbejde et Østersø-fremtidsscenarium for udviklingen i regionen de kommende ti år.

3. Udvalgets overvejelser og synspunkter

Medlemsforslaget er ét af de mange forslag om udbygget samarbejde mellem Norden og landene i central- og Østeuropa, som for tiden er under behandling i Nordisk Råds organer.

Udvalget har i forbindelse med forslagene *A 915/e* om øget nordisk økonomisk og kulturelt samarbejde med landene omkring Østersøen og *A 910/e* om miljøbeskyttelsesindsatser i Baltikum og Polen kommenteret samarbejdet mellem Norden og landene i central- og Østeuropa generelt og fremmet forslag til udbygning af ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Polen på flere områder.

Udvalget har endvidere i forbindelse med behandlingen af medlemsforslag *A 947/e* om et program for det nordiske samarbejde efter 1992 slået til lyd for, at der gennemføres et analyse- og programarbejde frem til en session i 1992, som også omfatter Nordens forhold til sin omverden, herunder landene omkring Østersøen.

Økonomisk Udvalg finder at der, som led i dette programarbejde, kan tages forskellige analyse- og arbejdsmetoder i anvendelse, herunder udarbejdelse af scenarier. Udvalget vil på den anden side ikke pålægge ministerrådet at tage denne arbejdsmetode i anvendelse, men overlade det til ministerrådet eller andre involverede selv at vælge arbejdsmetoder.

Udvalget er derimod klart af den opfattelse, at situationen i Østersøområdet er interessant, og at den bør indgå med stor vægt i det program, som fremlægges til diskussion på Nordisk Råds 40. session.

Udvalget finder derfor, at medlemsforslagets hensigt i høj grad bliver ivaretaget gennem det arbejde, som igangsættes som følge af de øvrige nævnte medlemsforslag, og finder derfor ikke at der specifikt er behov for at gøre yderligere i anledning af dette medlemsforslag.

4. Indstilling

Under henvisning til at hensigten med medlemsforslag *A 931/e* er ivaretaget gennem andre forslag til rekommandationer, indstiller Økonomisk Udvalg således til Nordisk Råd,

at ikke foretage sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siurainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formann

Medlemsforslag om Østersø scenario

(Stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Ved indgangen til 1990 kan vi konstatere, at det politiske Europakort, vi har været vant til siden krigen, er totalt forandret.

En glædelig følge af udviklingen er, at de østeuropæiske lande er rykket tættere på de vestlige, og Norden er flyttet fra at være den fjerneste del af Vesteuropa, til at være centralt placeret mellem det gamle Vest og det gamle Øst.

Mange forhold binder de nordiske lande sammen med de øvrige lande omkring Østersøen. På godt og ondt. Vi har en lang fælles historie, vi har havet med dets transportmuligheder og fiskeriet. Vi har et fælles miljø og kulturelle ligheder.

Østersøregionen har tidligere været et område med righoldige kontakter mellem landene, fordi havet har lettet transporten og bundet regionen sammen.

Efter forandringerne i Øst vil det være naturligt at arbejde for en kraftig udbygning af relationerne i Østersøregionen. Dels for at rette op på et halvt århundredes adskillelse mellem landene, og dels fordi regionen har mulighed for at udvikle sig til et vækstcenter i lighed med landene i Sydøstasien og omkring Middelhavet.

For de nordiske lande vil det umiddelbart enkleste naturligvis være, at vi ventede og så, hvordan situationen i Europa og forholdet til de øvrige Østersølande faktisk kommer til at udvikle sig. Det vil betyde, at vi i Norden passivt noterer os, hvad der sker omkring os, med de krav om nordisk tilpasning dette måtte føre med sig.

Fra nordisk side må vi forsøge at komme med bud på, hvordan regionen kunne udvikle sig. Det vil give de nordiske lande en langt stærkere position og give os mulighed for at præge udviklingen i Europa.

Dette er en opgave som kræver deltagelse fra mange sider i Norden: Fra partier, organisationer og bevægelser. Forslagsstillernes tanke er at lade Ministerrådet give et samlet bud på, hvordan regionen kunne udvikle sig de næste ti år. Altså udarbejde et scenario, der giver et bud på, hvordan regionen kunne udvikle sig, hvad angår de økonomiske kontakter, handelen, miljøet, kulturen, turismen, infrastrukturen, institutionerne og så videre. Et sådant forslag kan naturligvis ikke stå alene og vil heller ikke komme til at være det eneste bud. Men det kunne være en af måderne at

knytte mange problemstillinger sammen i et langsigtet perspektiv.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at lade udarbejde et Østersø-fremtidsscenario for udviklingen i regionen de kommende ti år.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo og Stockholm, den 19. april
1990

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag A 932/s om grönt BNP og uddybet nordisk samarbejde omkring miljøstatistik, samt medlemsförslag A 936/s om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna

(Medlemsförslag A 932/s väckt av Hjørleifur Guttormsson, Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 776

Medlemsförslag A 936/s väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg m. fl., se s. 817

Remissyttranden, se resp. supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats två medlemsförslag om nordiskt samarbete kring nationalräkenskaper och miljöstatistik. Då båda medlemsförslagen behandlar närbesläktade ämnen, behandlar utskottet dem tillsammans. Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Stockholm den 29 januari 1991.

1. Medlemsförslag A 932/s om grön BNP och fördjupat nordiskt samarbete kring miljöstatistik

(väckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aaland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner)

1.1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet om miljöstatistik och
2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till utarbetande av en grön BNP

Förslagsställarna hänvisar till att BNP (bruttonationalprodukten) ger en missvisande bild av den ekonomiska utvecklingen då BNP inte innehåller några upplysningar om vilken ekonomisk aktivitet som ligger bakom talen. Utplundring av naturresurserna, rovdrift av miljön och nedslitning av

arbetskraften kan alla ge utslag i högre BNP. Dessutom kan sådana aktiviteter ge upphov till dubbel registrering, dels av den nedbrytande verksamheten, dels av verksamheten för att reparera skadorna. Man har i de nordiska länderna och på internationell nivå byggt ut den statistiska redovisningen av en rad miljöförhållanden för att fördjupa det beslutsunderlag som BNP oftast utgör. Svagheten hos flera typer av statistik är dock att endast ett fåtal kan genomskåda deras andel av den samlade bilden. Tanken att i form av en grön BNP utveckla den nödvändiga teoretiska grundvalen och modellerna för att ta hänsyn till miljösituationen vid bedömningen av produktionsresultatet jämförs med de avdrag som redan görs för förslitning av produktionsapparaten när man definierar "nettonationalprodukten".

Förslagsställarna erkänner att en sådan samlad bedömning av den ekonomiska aktiviteten är komplicerad, men anser att de problem som avser t. ex. förbruk av naturresurser och energi m. m. inte innebär några andra problem än vad som motsvarar de problem man hade vid uppbyggnaden av den nuvarande BNP-modellen.

Förslagsställarna påpekar att arbete med en sådan grön BNP i viss mån redan äger rum i Tyskland (Statistisches Bundesamt) i Norge och i Holland. Medan huvudarbetet borde göras nationellt är ett internationellt samarbete lämpligt då man kan dra nytta av erfarenheter från flera länder. Vidare kan enhetliga modeller möjliggöra jämförelser mellan länderna. Ett nordiskt samarbete är vidare en fördel då man i Norden eftersträvar utvidgat miljösamarbete och har likartade målsättningar. En grön BNP skulle kunna ingå som en del av beslutsunderlaget i gemensamma nordiska ekonomiska planer. Därför föreslås att de nordiska länderna intensifierar samarbetet mellan statistiker, ekonomer, biologer m. fl med miljökunskap i syfte att dels utveckla miljöstatistiken och standardiseringen därav, dels utveckla analysmetoder för att komplettera nationalräkenskaperna med relevanta ekologiska aspekter och mäta den ekologiska situationen på samma nivå som ekonomiska.

2. Medlemsförslag A 936/s om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna

(Väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Sakari Knuutila och Tellervo Renko)

2.1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta förslag till hur de totala naturtillgångarna och skulderna och deras förändringar skall mätas samt hur de totala intäkterna och kostnaderna för mänsklig verksamhet i Norden skall redovisas i form av naturresurser och sociala räkenskaper.

- att utarbeta förslag till hur dessa redovisningar skall kunna användas som underlag för att väga samman ekologiska, ekonomiska och sociala bedömningar till beslut om hushållning med resurserna och om uthållig utveckling inom ekologiska, ekonomiska och sociala ramar.
- att ta initiativ till försöksverksamhet i syfte att presentera de första redovisningarna senast 1992.
- att om möjligt låta någon av de nordiska institutionerna ansvara för projektet.

Förslagsställarna hänvisar till att en möjlig anledning till att vi tillåter oss att förstöra miljön, förlösa naturtillgångar och försämra fysiska och psykiska livsbetingelser är att vi saknar överblick över vad planer, beslut och handlingar leder till. Ett sätt att råda bot på detta är att mäta de totala naturtillgångarna och skulderna och deras förändringar samt de totala intäkterna och kostnaderna för mänsklig verksamhet i Norden och redovisa dem i form av naturresurser och sociala räkenskaper. Det skulle ge underlag för sammanvägda ekologiska, ekonomiska och sociala bedömningar och beslut om effektiv användning av och hushållning med resurserna, för att få uthållig utveckling inom ekologiska, ekonomiska och sociala ramar. Därför föreslås ett gemensamt nordiskt projekt för att utveckla och upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna samt för att mäta, samla in, sammanställa och utvärdera de data som behövs. Det vore värdefullt om projektet kunde drivas av någon av de befintliga nordiska institutionerna. Som möjlig målsättning anges att lägga fram status för möjligheterna till gröna räkenskaper för 1992 och det påpekas att det redan som ett led i uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet satts igång gemensamma initiativ som berör detta område. bl. a. en redogörelse för miljötillståndet i Norden, som skall läggas fram 1992, och att utvecklingsarbetet är i full gång bl. a. i Norge, Tyskland och Holland och OECD. Arbetet med att integrera ekologiska faktorer i nationalprodukten pågår, bl. a. i OECD.

3. Remissyttranden

De båda medlemsförslagen har utsänts på remiss till i stort sett samma remissinstanser. De hittills inkomna svaren fördelar sig på följande sätt:

3.1 Yttranden om båda medlemsförslagen

Nordisk statistisk sekretariat

Finland

Statistikcentralen

Norge

Finans- og tolldepartementet
Miljødepartementet
Statistisk Sentralbyrå

Sverige

Statistiska centralbyrån
Riksrevisionsverket (RRV)

*3.2 Yttranden om medlemsförslag A 932/s**Danmark*

Miljøministeriet
Andelsselskabet EVA

Island

Statens Økonomiske Institut
Naturfredningsforeningen

Sverige

Konjunkturinstitutet (KI)
Naturvårdsverket (SNV)

*3.3 Yttranden om medlemsförslag A 936/s**Danmark*

Økonomiinstitutet

Finland

Finansministeriet
Miljöministeriet
Ålands landskapsstyrelse

3. Remissyttranden*3.1 Remissinstanser som uttalar sig om båda medlemsförslagen*

Nordisk statistisk sekretariat påpekar att de två medlemsförslagen innehåller förslag om arbeten som redan nu får en omfattande behandling, såväl nationellt, nordiskt som internationellt. Mot bakgrund därav avstyrker sekretariatet att särskilda arbeten påbörjas under ministerrådet. Gemensamma nordiska anpassningar och gemensam nordisk publicering av data bör i så fall ske inom ramen för det nordiska statistiska samarbetet, genom exempelvis samarbete mellan de nordiska utskotten för nationalräkenskaper (NUNA) resp. naturresurser och miljöstatistik (NUM). Vidare påpekas att det pågår ett omfattande internationellt utvecklingsarbete bl. a. inom FN, OECD och EG. Utvecklingen av nationalräkenskaperna

bör följa internationella rekommendationer. Innehållet i BNP får inte definieras avvikande från SNA (FN:s nationalräkenskapssystem) vilket utesluter beräkning av grön BNP på kort sikt. Tillknytning mellan nationalräkenskaperna och miljöfrågorna bör enligt sekretariatet ske i förbindelse med utvecklingen av miljöstatistiska satelliträkenskaper. Detta utvecklingsarbete kan ta många år och bör läggas upp på basis av ett räkningsystem i fysiska termer med eventuella möjligheter för värdemätningar. Lyckas detta kan det bidra till brobygging mellan nationalräkenskapernas och en slags miljöräkenskaper.

Sekretariatet anser att begreppet sociala räkenskaper är teoretiskt och t. v. inte existerar i praktiken. Norden har en väl utvecklad social- och välfärdsstatistik som många olika nordiska utskott arbetar för att harmonisera. Det är inte aktuellt att utveckla ett sådant nordiskt system som skulle integrera social- och välfärdsstatistik med naturresursstatistiken och nationalräkenskaperna, men samarbetet mellan de olika utskotten kunde med fördel ökas med sikte på en bredare harmonisering.

Vad gäller A 936/s erinrar *Statistikcentralen* att utvecklingsprojektet i Finland om naturresursräkenskaper färdigställs år 1992. Avsikten är att 1993 tas i bruk som ett nytt basår för nationalräkenskapskalkyler till fasta priser. Efter detta skall man övergå till FN:s s. k. 3:e rekommendation beträffande nationalräkenskaper (SNA 3rd revision). Samtidigt är det inte möjligt att genomföra övriga omfattande utvecklingsprojekt. Centralen hänvisar vidare till nordiska levnadsnivåundersökningar. Denna form av rapportering om befolkningens olika välfärdskomponenter ersätter i stor omfattning de sociala räkenskaperna inom nationalräkenskaperna. NOSOSKO:s centrala uppgift är att utveckla jämförbarheten av nordiskt socialskydd och uppgöra statistik över det vart 3:e år.

Ovannämnda övergång till ny SNA kan enligt centralen anses som ett steg mot sociala räkenskaper. Statistikcentralen har för närvarande inget projekt beträffande utvecklingen av sociala räkenskaper, och inte heller finns något nordiskt eller internationellt projekt. Dessutom är begreppet tillsvidare teoretiskt och förutsätter omfattande forskningsinsatser för operationalisering. Därför är inte tidtabellen i medlemsförslaget möjlig.

Mot bakgrund härav anser Statistikcentralen att det nordiska samarbetet borde kanaliseras främst via redan befintliga nordiska organ och OECD, och prioritera utvecklandet av miljöstatistik och naturresursräkenskaper i förhållande till sociala räkenskaper.

Statistikcentralen i Finland anser att initiativets förslag A 932/s är bra och hänvisar till sitt deltagande i nordiskt och internationellt samarbete. Naturräkenskaperna har även utvecklats i Finland i ca 4 år. Avsikten är att först utveckla fysiska indikatorer innan man kan värdera dem. I dag anser man allt oftare att tillförlitliga uppskattningar om den s. k. gröna bruttonationalprodukten inte kan uppgöras utan naturresursräkenskaper.

Vid ett OECD-expertmöte om nationalräkenskaper i juli 1990 för att

uppskatta den ekonomiska tillväxten och användningen av naturresurser, tog man även upp föreningen på så sätt att en jämvikt mellan ekonomisk tillväxt och användningen av naturresurser kunde säkerställas på lång sikt. Förhållandet mellan den ekonomiska tillväxten och miljön kommer även att vara ett viktigt tema vid ett möte som arrangeras av den internationella organisationen för inkomster och förmögenhet (IARIW).

Mot denna bakgrund anser Statistikcentralen att de nordiska länderna borde intensifiera samarbetet med de redan existerande organen och samarbeta även utanför Norden. De nordiska länderna borde vara med då internationella normer och avtal uppgörs, varvid det nordiska samarbetet redan av resursskäl snarare bör komplettera det internationella arbetet än verka separat.

Finans- og tolldepartementet i Norge som inhämtat yttranden från *Statistisk Sentralbyrå* och *Miljøverndepartementet* påpekar att nationalräkenskaperna är en viktig informationskälla vid utformandet av den ekonomiska politiken och för forskningsändamål. En av fördelarna med nationalräkenskaperna är att de bygger på riktlinjer utarbetade genom FN, vilket gör det möjligt att jämföra siffror från olika länder. Nationalräkenskaperna mäter huvudsakligen marknadsmässiga transaktioner och registrerar bara i liten utsträckning sociala och miljömässiga förhållanden som påverkar välfärden. Ambitionen har aldrig varit att beräkna välfärds mål i vid bemärkelse. På flera områden t. ex. när det gäller miljön måste man därför grunda sig på andra data. Därför har man under senare år satsat på utveckling av miljöstatistik och bearbetning därav i form av resursräkenskaper.

Statistisk Sentralbyrå som ansvarar för nationalräkenskaperna och miljöstatistiken påpekar att de nordiska länderna deltar i internationellt samarbete inom FN och OECD om standardisering av statistik och uttalar en stark varning för särnordiska lösningar som bryter med den internationella rekommendationen. Detta hindrar dock inte att man kan göra förbättringar på områden där det ännu inte finns någon FN-standard, t. ex. vad gäller beräkning av "naturresursförmögenheten". Sentralbyrån påpekar de problem som är förenade med att fastställa värdet på många resurskategorier och miljöegenskaper som en viktig invändning mot att utvidga standarden för nationalräkenskaperna med sikte på att beräkna en grön BNP. Istället rekommenderas att i en första omgång utarbeta miljöräkenskaper som komplettering till nationalräkenskaperna. Ett sådant arbete har redan igångsatts i många länder och FN syftar till att harmonisera det. I Norge har man utvecklat resursräkenskaper på flera områden, bl. a. efter samma sektorindelning som nationalräkenskaperna. Detta ger möjligheter för kopplingar till ekonomisk statistik och till den ekonomiska analysapparaten, vilket kan vara till nytta både inom förvaltningen och forskningen. Sentralbyrån upplyser vidare att begreppet "sociala räkenskaper" inte har någon praktisk innebörd inom statistiken idag, men att välfärdsindikatorer

rer bör kunna utvecklas mer på ad hoc-basis. Det finns jämförelsevis god social- och välfärdsstatistik i de nordiska länderna och ett harmoniseringsarbete pågår inom flera nordiska utskott.

Mot denna bakgrund ser departementet det inte som ändamålsenligt att igångsätta ytterligare utvecklingsarbete inom Nordiska rådet.

Statistiska centralbyrån i Sverige avstyrker båda förslagen med hänvisning till pågående arbete, nationellt, nordiskt och internationellt. Bl. a. påpekas att det nordiska utskottet för naturresurs- och miljöstatistik tidigare utarbetat en rapport om en nordisk beskrivningsmodell för naturresursräkenskaper och avser att åter aktualisera dessa frågor, främst genom att förbereda nordiskt agerande i övrigt internationellt samarbete.

I Sverige har finansdepartementet nyligen tillsatt en utredning om hur nationalräkenskaperna kan kompletteras så att miljön ges större vikt vid ekonomiska bedömningar.

Vad gäller medlemsförslaget *A 936/s* finner centralbyrån det något oklart vad som avses med sociala räkenskaper men anser att delar av det som berörs avhandlas och följs i det nordiska utskottet för nationalräkenskaper samt i den särskilda nordiska socialstatistiska kommittén NOSOSKO. En svårighet i detta arbete är att begreppet socialstatistik icke är entydigt. För det enskilda landet är avgränsningen mellan sociala och andra områden oftast bestämd av nationella historiska traditioner. Hittills har det visat sig omöjligt att basera verksamheten på en teoretisk avgränsning av det sociala området. Ett viktigt led i koordineringsarbetet är att få till stånd en systematisering av de sociala utgifternas ändamål.

Riksrevisionsverket (RRV) erinrar om att regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att utreda frågan om en komplettering av nationalräkenskaperna med miljö- och naturresursräkenskaper. Det bör i första hand ankomma på denna utredning att bedöma lämpligheten av att i särskild ordning starta ett nordiskt projekt. RRV utgår ifrån att en komplettering av nationalräkenskaperna med information om naturresurser inte kommer att försvåra tolkningen av de egentliga nationalräkenskaperna. Sakläget beträffande sociala räkenskaper är oklart och verket saknar underlag för en bedömning av detta förslag.

Vidare påpekas, att nationalräkenskaperna anpassats mycket nära till FN:s rekommendationer. En utvidgning av nationalräkenskaperna med naturresursräkenskaper och sociala räkenskaper bör därför också bygga på internationellt vedertagna principer. Mot denna bakgrund förordar därför RRV en bredare internationell bas för arbetet än vad de nordiska länderna utgör.

3.2 Remissinstanser som endast uttalar sig om medlemsförslaget A 932/s

Miljøministeriet i Danmark är positivt till en ökad nordisk insats inom ramen för de arbetsgrupper som redan finns inom ministerrådet. Ministeriet instämmer med förslagsställarna i, att det är väsentligt att belysa
25 – 10-0450 Nordiska rådet

konsekvenserna av den samhällsekonomiska utvecklingen för miljön och naturresurserna. Sålunda har regeringen under Danmarks Statistik tillsatt en ämbetsmannagrupp för att utreda frågan om statistisk belysning av förhållande mellan miljö och ekonomi. Vidare överväger de nordiska miljöministrarna om det under ministerrådet finns behov för ytterligare arbete som kan bidra till att belysa sammanhangen mellan den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen inom miljön.

Andelselskabet EVA (Vestjyllands Højskole) anser att förslaget är realistiskt vad gäller en satsning på dels fortsatt utveckling av miljöstatistiken, som den redan äger rum på europeiskt plan och därmed anknyts till redan inhämtat vetande, dels vad gäller att avsätta resurser för utarbetande av grön BNP på nordiskt plan. Den höga välfärdsnivån med inbyggt socialt säkerhetsnät i de nordiska länderna skulle göra integreringen av hänsynen till miljön i den ekonomiska aktiviteten till ett exempel för den övriga världen. Vidare hänvisas till rapporten "Pengene og Livet" vari möjligheten till grön BNP utifrån ekologisk-etisk synpunkt diskuteras. I en kommande rapport skall man söka inringa den närmare innebörden av begreppet "hållbar utveckling" och belysa möjligheterna och begränsningarna i samband med utarbetande av "gröna" nationalräkenskaper.

Som exempel på det nuvarande BNP-begreppets otillräcklighet som mätare på välfärden nämns förhållandet mellan trafiken, olyckorna och sjukhusväsendet. Därför behövs en ekologisk kapitalbalans som inte bara omfattar debet och kredit i traditionell bemärkelse utan utvidgar debetbegreppet att omfatta även "ekologisk skuld" och sociala omkostnader samt kreditbegreppet till att omfatta det naturgivna kapitalet och de mänskliga resurserna. En "hållbar grön nationalprodukt" måste omfatta alla förhållanden som har inverkan på de framtida livsvillkoren.

Statens Økonomiske Institut i Island erinrar om altingets beslut i maj 1990 om nya metoder för beräkning av nationalräkenskaperna, där altinget uppdrog åt regeringen att undersöka beräkningsmetoder som tar hänsyn till produktionsverksamhetens inflytande på miljö och naturliga resurser. Mot denna bakgrund ges fasta ramar åt utarbetande av statistiska översikter av miljöfrågor och utnyttjande av naturresurser och utveckling i utlandet på detta område följs. Ekonomiska institutet anser detta vara en riktig ståndpunkt. De problem som dyker upp är inte enbart isländska utan internationella och Islands roll blir främst att anpassa utländska forskningsresultat till isländska förhållanden. Därför tillstyrker man medlemsförslag A 932/s som man anser vara till fördel för Island, men gör vissa påpekanden angående pågående nordiskt samarbete på detta område.

Naturfredningsforeningen i Island instämmer med förslagsställarna i att det är nödvändigt att göra en uppskattning av värdet av naturen och miljön jämfört med de ekonomiska förutsättningarna. Nordiskt samarbete på detta område skulle kunna påskynda en sådan undersökning i Island.

Konjunkturinstitutet (KI) i Sverige anser att det vore olyckligt, om arbe-

tet inriktades på att söka ersätta nuvarande BNP-mått med en grön BNP. I stället borde nationalräkenskaperna kompletteras med NNP (nettonationalprodukt) beräkningar, där miljöaspekterna beaktas. Vad gäller frågan om grön BNP pekar KI på att det nuvarande BNP-begreppet i första hand måste betraktas som ett huvudelement i ett räkenskapssystem, som belyser centrala ekonomiska mekanismer och balansproblem i en marknadsekonomi. Inte minst för prognoser och analys av stabiliseringspolitiska frågor, t. ex. rörande arbetslöshet, inflation och yttre balans, är detta system i sin nuvarande form omistligt. BNP används dessutom ofta som ett slags mått på "ekonomisk välfärd", t. ex. i jämförelser mellan länder.

Vad som behövs är ett mer utvecklat mått på nettonationalprodukt (NNP), där också den ekonomiska aktivitetens förbrukning av naturresurser och dess miljöpåverkan i övrigt beaktas — eller kanske snarare en kombination av flera mått inom ramen för s. k. satelliträkenskaper.

Naturvårdsverket (SNV), erinrar om att det redan bedrivs ett omfattande nordiskt samarbete om miljöstatistik, främst inom det nordiska utskottet för miljöstatistik, den nordiska kontaktgruppen för miljödata och det nordiska utskottet för nationalräkenskaper. I den mån man skulle vilja satsa på ytterligare internationellt samarbete bör de satsningarna snarast avse samverkan utanför Norden, bl. a. EG-länderna. Vidare påpekar verket att finansministern nyligen tillsatt en utredning med uppdrag att utreda frågan om en grön BNP och förutsätter att utredningen i sitt arbete tar erforderliga kontakter med övriga nordiska länder.

3.3 Remissinstanser som uttalar sig om medlemsförslaget A 936/s

Ökonomiministeriet i Danmark påpekar att det finns ett starkt intresse både nationellt, nordiskt och internationellt att åstadkomma bättre statistiskt underlag för att belysa sammanhangen mellan den ekonomiska utvecklingen och den miljömässiga och sociala utvecklingen. Dock försiggår redan arbete på alla dessa nivåer, och miljöministrarna överväger om det finns behov av ytterligare insatser för att bidra till att belysa sammanhangen mellan den ekonomiska och miljömässiga utvecklingen.

Finansministeriet i Finland anser principiellt att det är viktigt att mäta naturtillgångar och miljökonsekvenser och att upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper. Enligt ministeriet är det knappast möjligt att förverkliga detta med enbart nordiska resurser åtminstone inte med den tidtabell och i den utsträckning som medlemsförslaget avser. Forskningsresultat om miljökonsekvenser är inom många områden delvis motstridiga, och konsekvenserna inte helt mätbara. Däremot har man erfarenhet av utveckling av naturräkenskaper i de nordiska länderna, och ett projekt pågår också i Finland.

Ministeriet påpekar att Statistikcentralen lämpligen bör göra den närmare bedömningen av möjligheterna att i praktiken verkställa förslaget.

Miljöministeriet anser att medlemsförslaget tar upp en mycket viktig

angelägenhet då det är absolut nödvändigt att besluten inom samhällspolitiken samt enskilda beslut som gäller produktion, konsumtion osv. grundas på naturresursbasen för ekonomin och att man beaktar hur olika åtgärder påverkar miljöns kvalitet. Därför skall beslutsfattarna ha tillgång till tillräckliga mängder tillförlitlig information bland annat om existensen och nyttjandet av naturresurser. En utveckling av naturräkenskaper är ett sätt att disponera kunskaperna i en så användbar form som möjligt. Oavsett detta, har frågan om infogandet av naturräkenskaperna i nationalhushållningen inte ännu avgjorts, för sådana räkenskaper kan också utarbetas separat. I varje fall behövs tillräckligt enhetliga definitioner och klassificeringar som bas för naturräkenskaperna.

Miljöministeriet anser det viktigt att det nordiska samarbetet intensifieras om utvecklandet av naturräkenskaper. Det i medlemsförslaget anförda önskemålet om att de första räkenskaperna skulle kunna läggas fram senast år 1992 torde dock vara alltför optimistiskt.

Ålands landskapsstyrelse stöder förslagsställarnas allmänna intentioner att utreda och om möjligt upprätta ett fungerande nordiskt system för framtagning av mer socialt och ekologiskt anpassade nationalräkenskapsdata, men framhåller att det gäller en angelägen men tekniskt mycket svårhanterlig del av kunskapen om konsekvenserna av den mänskliga aktiviteten. Det gäller i grunden ett mer heltäckande nationalräkenskapsystem som även tar hänsyn till effekter som inte låter sig mätas i marknadsmässiga eller monetära termer. Om man betänker de svårigheter och statistiska osäkerhetsfaktorer som traditionellt uppbyggda nationalräkenskapssystem fortfarande besitter, förstår man bättre vidden av det arbete som ett utvecklat system för natur- och sociala räkenskaper i de nordiska länderna skulle innebära.

Därför krävs sannolikt större resurser och mer tidsåtgång för att åstadkomma ett fungerande system än vad medlemsförslaget förutsätter. Ett annat skäl att se över de nordiska nationalräkenskapssystemen, är den utveckling som nu är på gång inom EG med delvis nya system för nationalräkenskapernas handelsstatistiska underlag som följd av den planerade nedbrytningen av tullgränserna.

4. Utskottet

Utskottet vill inledningsvis erinra om att rådet 1984 antog en rekommendation om beräkning av naturresurser (*rek. nr 10/1984*) till ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en gemensam nordisk beskrivningsmodell för naturresurser. På grundval av denna rekommendation lät ministerrådet Nordiska utskottet för naturresurser och miljöstatistik (NUM) utarbeta en rapport om en sådan beskrivningsmodell. Resultatet av detta arbete som ministerrådet betraktade som en förstudie ansågs visa att en gemensam beräkningsmodell i enlighet med rekommendationen skulle

bli mycket resurskrävande. Det fortsatta nordiska arbetet borde därför enligt ministerrådet inriktas på att utnyttja rationaliseringsvinster vid uppbyggandet av nationella system. Utskottet kontaterade på grundval av ministerrådets meddelande att syftet med rekommendationen för tiden ej syntes möjligt att uppnå och på utskottets förslag avskrevs rekommendationen.

De två nya medlemsförslag som nu väckts har till sin del sin bakgrund i att arbete igångsatts på nationellt plan och även internationellt för att utarbeta statistiska modeller som kombinerar ekonomiska data med miljödata. Förslagsställarna noterar att BNP (bruttonationalprodukten) är otillräcklig för att ge en bild av den ekonomiska utvecklingen och inte ger några upplysningar om vilken aktivitet som ligger bakom siffrorna. Man har klart för sig att en sådan bedömning av den ekonomiska aktiviteten är en komplicerad uppgift, men att de problem som avser t. ex. förbrukande av naturresurser och energi inte innebär några annorlunda problem än de man ursprungligen stod inför vid uppbyggnaden av den nuvarande BNP-modellen.

Utskottet noterar att remissinstansernas inställning till förslagen är delad med en viss övervikt för tillstyrkan av förslaget A 932/s (grön BNP) och avslag för A 936/s (särskilt vad gäller infogande av sociala räkenskaper). Miljömyndigheter är genomgående mer positiva än myndigheter med ansvar för ekonomi och statistik, som avstyrker förslag om ändring av internationellt fastslagna begrepp som BNP. Flera föreslår följaktligen att frågorna tas upp på ett bredare internationellt plan, t. ex. med utgångspunkt från principen om hållbar utveckling.

Utskottet noterar att några av de nordiska länderna påbörjat arbete med miljöräkenskaper. Sålunda har Danmarks Statistik tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågan om statistisk belysning om förhållandet mellan miljö och ekonomi. Ett syfte med arbetet är att uppgöra en statistisk modell som kan användas som "Brundtlandbarometer". Det vill säga visa om den ekonomiska utvecklingen är mer eller mindre hållbar enligt Brundtlandkommissionens definition, en "statistisk operationalisering av hållbarhetsbegreppet".

I Finland arbetar statistikcentralen med ett utvecklingsprojekt om naturresursräkenskaper. Avsikten är att 1993 tas till bruk som ett nytt basår för nationalräkenskaper till fasta priser. I Sverige har finansdepartementet tillsatt en utredning om hur nationalräkenskaperna kan kompletteras så att miljön kan ges större vikt vid ekonomiska bedömningar. I Norge har man utvecklat resursräkenskaper på flera områden, bl. a. efter samma sektorindelning som nationalräkenskaperna.

Utskottet noterar att i inget av de nordiska länderna förutsatts något försök att inkludera sociala uppgifter i de reviderade nationalräkenskaperna. Statistikcentralen i Finland anser att begreppet sociala räkenskaper är teoretiskt och skulle förutsätta omfattande forskningsinsatser för att bli

användbart i detta sammanhang. Centralen hänvisar till existerande nordiska levnadsnivåundersökningar, vilka i stor omfattning ersätter de sociala räkenskaperna inom nationalräkenskaperna. Statistiska sentralbyrån i Norge anser att begreppet sociala räkenskaper inte har någon praktisk innebörd inom statistiken i dagens läge, men att välfärdsindikatorer bör kunna utvecklas på ad hoc-basis.

Vad gäller det internationella arbetet noterar utskottet att ett omfattande utvecklingsarbete pågår inom FN, OECD och EG. Vid ett OECD-möte om nationalräkenskaper 1990 gjordes en uppskattning av sambandet mellan den ekonomiska tillväxten och användningen av naturresurser. Föroringarna togs upp från utgångspunkten att en jämvikt mellan ekonomisk tillväxt och användningen av naturresurser borde säkerställas på lång sikt. Utskottet anser det naturligt att utvecklingen av de nordiska nationalräkenskaperna följer internationella rekommendationer. Nordisk Statistisk Sekretariat framhåller att definitionen av BNP inte bör fastslås så att den avviker från FN:s nationalräkenskapssystem (SNA) vilket på kort sikt utesluter en hopslagning av ekonomiska och miljöräkenskaper till en grön BNP. Anknytningen av nationalräkenskaper och miljödata bör därför ske i förbindelse med utvecklingen av miljöstatistiska s. k. satelliträkenskaper. Detta utvecklingsarbete, som påbörjats i ett par nordiska länder, kan bidra till brobygging mellan nationalräkenskaper och miljöräkenskaper.

Utskottet anser mot denna bakgrund att de nordiska länderna bör arbeta vidare med de statistiska modeller som påbörjats och i en första omgång utarbeta miljöräkenskaper som komplettering till nationalräkenskaperna. Ett sådant arbete har redan igångsatts i många länder och FN arbetar för att harmonisera det.

De nordiska länderna bör intensifiera sitt samarbete även på internationellt plan, inte minst för att kunna medverka då internationella normer och avtal uppgörs. Det är i detta sammanhang en fördel om man inom Norden kommit ett stycke på väg med att utarbeta och testa olika statistiska modeller. De nordiska erfarenheterna kan därigenom utgöra ett värdefullt tillskott till det internationella arbetet.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om *rekommendation nr 18/1990* om globalt miljösamarbete enligt vilken de nordiska länderna inom FN-systemet borde arbeta för att de industrialiserade länderna avsätter en viss andel av sin BNP till lokalt miljösamarbete. Utveckling av kombinerade miljö- och resursräkenskaper på internationellt plan torde underlätta arbetet för detta syfte.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet hemställa
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på
ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och
förändringar därav samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (grön BNP).

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Haakon Blankenborg (A)

Knud Glønborg (KrF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Tore A. Liltved (A)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (SDP)

Páll Pétursson (F)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Medlemsforslag

om grønt BNP og uddybet nordisk samarbejde omkring miljøstatistik

(Stillet af Hjörleifur Guttormsson, Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Miljøsituationen i de nordiske lande er blevet konstant forværret de seneste år. Mængden af sur nedbør øges, hvilket har ført til skovdød, nedbrydning af økosystemer i søer og elve og ødelæggelse af bygninger med mere. Store dele af de indre nordiske farvande er udsat for kraftig iltsvind blandt andet med den konsekvens, at livsbetingelserne for fisk forværres.

Dette forhold har fået befolkningerne i de nordiske lande til at rejse krav om stadig effektivere miljøtiltag for at redde det udsatte miljø.

I hvert af de nordiske lande har dette ført til øget fokusering på miljøet og på nordisk plan til vedtagelse af en række planer til styrkelse af miljøindsatsen.

Dette er positivt så langt det rækker; men det er stadig et problem at integrere tilstrækkelig hensyntagen til miljøet i den generelle økonomiske politik, og man savner helhedssyn på menneskers påvirkning af det naturlige miljø.

Samtidig må man konstatere, at brug af ressourcer og påvirkning af miljøet hænger uløseligt sammen med al økonomisk aktivitet.

I den økonomiske politik bruges hyppigt BNP (Brutto National Produkt) som indikator for den økonomiske udvikling. BNP er den mest anvendte af en stribe summariske mål, som bestemmes entydigt ud fra data i det såkaldte nationalregnskab i lighed med mål som bruttofaktoringdomsten (BFI) og bruttonationalindkomst (BNI). BNP har den fordel, at det, udover at være et klart defineret mål for den økonomiske aktivitet, muliggør en beskrivelse af den økonomiske aktivitet med et enkelt tal. Dette har ført til, at BNP er det mest anvendte mål i international sammenhæng, og at det blandt andet benyttes som grundlag for betaling af tilskud i internationale organisationer.

Det misvisende ved brugen af BNP er, at målet intet siger om, hvilken form for økonomisk aktivitet der ligger bag tallet. En udplyndring af naturressourcerne, en rovdrift på miljøet og en nedslidning af arbejdskraften kan alle give sig udslag i et højere BNP. Man kan endog opleve, at sådanne aktiviteter bliver registreret to gange. Første gang når nedbrydningen finder sted. Anden gang når man forsøger at restaurere. Det gør

anvendelsen af BNP som en art velfærdsmål problematisk og uhensigtsmæssig.

Hertil kommer, at økonomiske analysers vurdering af BNP-udviklingen hyppigt anvendes som beslutningsgrundlag. Men hvis man ønsker at tage miljøet med i sine vurderinger, er BNP-målet ikke brugbart.

I et forsøg på at uddybe beslutningsgrundlaget har man i de nordiske lande, såvel som internationalt, udbygget sine statistiske registreringer af en række miljøforhold. Udnyttelsen af landområderne, forbruget af naturressourcer (specielt energiråstofferne), forbruget af pesticider og kunstgødning er eksempler på den udvidede statistik. Hertil kommer analyser af omkostningerne ved forureningsbekæmpelse og miljøgenopretning.

Det er forslagstillernes håb, at udviklingen af denne statistik kommer til at fortsætte, og at standardiseringen og samarbejdet om denne kommer til at udbygges. sådan som Nordisk Råd tidligere har givet udtryk for (*rek. nr 10/1984*).

Svagheden ved de mange statistikker er dog den, at de færreste ser sig i stand til at gennemskue dem som en del af et samlet billede. Dette har ført til forslag om udvikling af et grønt BNP. Tanken er at udvikle det nødvendige teoretiske grundlag og modelapparat for at inddrage situationen for miljøet i opgørelsen af produktionsresultatet. Forslaget kan sammenlignes med de fradrag der finder sted for nedslidning af produktionsapparatet ved opgørelsen af Netto National Produktet.

En sådan samlet vurdering af den økonomiske aktivitet for miljøet er kompliceret. Mens det er relativt enkelt at opgøre forbruget af en række naturressourcer som råstoffer og energi, kan det være mere indviklet at opgøre størrelser som fiskebestanden eller aktivitetsafledte effekter fra industri og landbrug på eksempelvis skovdrift. Og det vil givetvis være kompliceret at indregne forskellige forureningsforhold i modellerne. Men de nævnte problemer svarer til dem, der gjorde sig gældende ved opbygningen af det nuværende BNP, og efter forslagsstillernes opfattelse skal problemerne ikke stoppe forsøget med at udregne sådanne mål. Hverken hvad angår forhold for de enkelte sektorer i økonomien eller et samlet (summarisk) miljøkorrigeret BNP.

Arbejdet med et sådant grønt BNP finder allerede sted i flere lande. I Forbundsrepublikken regner Statistisches Bundesamt med at kunne fremlægge et forslag indenfor de næste to år, og i Norge har man i en årrække forsøgt at knytte miljøstatistikken sammen med sine økonomiske modeller. I Holland er gjort lignende forsøg.

Arbejdet med et grønt BNP må primært tage sit udgangspunkt i de enkelte nordiske lande, fordi miljøsituationen, ressourceproblematikkerne og de økonomiske modeller kan afvige noget landene imellem.

Men der er samtidig en række forhold, som gør et internationalt samarbejde hensigtsmæssigt. For det første fordi man ved samarbejde kan udnytte erfaringer fra andre lande. For det andet vil ensartede modeller

muliggøre sammenligning landene imellem. For det tredje vil det for det nordiske samarbejde være en fordel med identiske, eller nær-identiske, mål, fordi man i Norden tilstræber et udstrakt samarbejde omkring miljøet. Og endelig, for det fjerde, vil et sådant grønt BNP kunne indgå som en del af beslutningsgrundlaget i de fællesnordiske økonomiske planer.

Forslagsstillerne vil derfor foreslå, at de nordiske lande intensiverer samarbejdet mellem statistikere, økonomer, biologer og andre med miljøekspertise med det formål at:

- 1) Udvikle miljøstatistikken og standardiseringen af denne og
- 2) Udvikle analysemetoder og begrebsapparat, der giver mulighed for at supplere nationalregnskaberne med relevante økologiske aspekter og at måle den økologiske situation på linie med den økonomiske.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at intensivere det nordiske samarbejde om miljøstatistik og
2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at tage initiativer til udarbejdelse af et grønt BNP.

Reykjavík, København, Helsingfors, Oslo og Stockholm, den 19. april 1990

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Kommunikationsutskottets betänkande över medlemsförslag om en samordnad nordisk transportpolitik

(Medlemsförslaget väckt av Olle Östrand m. fl., se s. 794
Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 933/t om en samordnad nordisk transportpolitik. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Akureyri den 7–8 augusti 1990, i Lillehammer den 10 oktober 1990 och i Snekkersten den 12–14 november 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Olle Östrand samt Dorte Bennedsen, Bjarne Mørk Eidem, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Sighvatur Björgvinsson och Karl-Erik Svartberg, yrkas att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett nordiskt investeringsprogram för transportsektorn.

I sina motiveringar för medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om de nordiska ländernas geografiska läge i Europas utkant och att detta läge utgör en konkurrensnackdel för nordiskt näringsliv. Det anses att med hänsyn till detta måste de nordiska länderna ha ett transportsystem som ger snabb och effektiv tillgång till framför allt den västeuropeiska marknaden, med vilken över 70 % av den nordiska utrikeshandeln sker.

Ytterligare anses det centralt för Nordens konkurrenskraft att man tillvaratar de ökande miljökravens incitament till förnyelse och utveckling av transportsektorn. Här anses det gälla dels att utnyttja den nuvarande transportsektorn på ett mer optimalt energinålt och miljövänligt sätt, dels att genom hårda gränsvärden stimulera ny och bättre teknik.

Det erinras om det principbeslut som de nordiska transportministrarna fattade i november 1987 om skapandet av en gemensam nordisk transportmarknad, parallellt med utvecklingen inom EG. Detta beslut anser förslagsställarna vara ett betydelsefullt steg på väg mot en gemensam transportmarknad för de nordiska länderna.

Förslagsställarna påpekar att investeringar inom transportsektorn ofta innebär en svår balansgång mellan miljö-, effektivitets- och ekonomiska hänsyn. När det gäller kommande investeringar anses det därför nödvändigt att ha en helhetssyn på hela transportsektorn för att man skall kunna göra nödvändiga avgränsningar mellan olika alternativ och inte enbart göra sektorsvisa bedömningar.

För att åstadkomma detta anses att Nordiska ministerrådet snarast bör utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram på transportområdet. I detta arbete anses att följande områden särskilt bör beaktas:

- de framtida transportbehoven
- de olika transportgrenarnas utvecklingsmöjligheter
- transporterernas integrering i industriproduktionen genom logistik, just-in-time och kombitransporter
- miljöaspekterna. Hur ser ett optimalt energisnålt och miljövänligt nordiskt transportsystem ut?
- EG:s satsningar på utbyggnad av infrastrukturen och snabbtåg. Hur kan ett nordiskt transportsystem knytas ihop med övriga Europa?
- hur kan tvärförbindelserna inom Norden utvecklas?
- förutsättningarna för en gemensam hamnpolitik för att möta tillväxten i utskeppningen av nordiska produkter via centraleuropeiska hamnar.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 22–23 maj 1990 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 1 september 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)

Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO)

Nordiska transportarbetarfederationen (NTF)

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)

Stiftelsen for industriutvikling i Norden

Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF)

Danmark

Trafikministeriet

Danmarks Tekniske Højskole – Institut for veje, trafik og byplan

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Industrirådet
Transportøkonomisk Forening
Handelshøjskolen – Institut for trafik-, turist- og regionaløkonomi

Finland

Trafikministeriet
Industrins centralförbund
Statens tekniska forskningscentral

Norge

Samferdselsdepartementet
Miljøverndepartementet
Transportøkonomisk institutt (TØI)
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Sverige

Transportrådet
Luftfartsverket
Statens järnvägar (SJ)
Vägverket
Sjöfartsverket
Biltrafikens arbetsgivareförbund (BA)
Svenska vägföreningen

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Norden

Nordens Fackliga Samorganisation
Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO)
Nordiska transportarbetarefederationen (NTF)
Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
Stiftelsen for industriutvikling i Norden
Nordiska kommittén för transportfrågor (NKTF)

Danmark

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finland

Statens tekniska forskningscentral

Norge

Miljøverndepartementet

Sverige

Transportrådet
Biltrafikens arbetsgivareförbund
Svenska vägföreningen

Nordens Fackliga Samorganisation tillstyrker medlemsförslaget. Det ligger helt i linje med NFS rapport "Utveckla de nordiska transporterna".

Nordisk institut for regionalpolitisk forskning (NordREFO) rekommenderar att Nordiska ministerrådet sätter igång arbetet med de föreslagna problemområdena.

De pekar på att det är viktigt att utveckla transportsystem som ger en snabb och effektiv tillgång till den europeiska marknaden. Men det är lika viktigt att dessa transportsystem har sin bas i de olika regionernas förutsättningar, och att regionernas fysiska infrastruktur utvecklas både intra- och interregionalt.

En konklusion är att det är ett nära sammanhang mellan transportpolitik och regionalpolitik. Det är därför viktigt när en gemensam nordisk transportpolitik utformas att detta sker i nära samarbete med den regionalpolitiska sektorn.

Slutligen pekar de på att det behövs miljövänlig teknologi inom transportsektorn, och görs det inte något åt organisationsmönstret kommer miljöproblemen att finnas kvar.

Nordiska transportarbetarefederationen (NTF) understryker betydelsen av de väckta förslagen. Transportnäringarnas infrastruktur kommer under nittioalet att kräva mycket omfattande investeringar.

En gemensam nordisk transportpolitik och ett investeringsprogram kan med stöd av samordnade nordiska forskningsresurser verksamt bidra till välfärdsutvecklingen i Norden. Nordiska transportarbetarefederationen tillstyrker förslaget.

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) stöder förslaget och rekommenderar att man skyndsamt utarbetar en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram för transportsektorn.

NAU utgår också ifrån att man inte begränsar transportmöjligheterna till den västeuropeiska marknaden, dvs. inte enbart EG-marknaden eller den europeiska ekonomiska sfären, utan tar sikte på framtida europeiska marknader, dvs. Öst- och Mellaneuropa.

Stiftelsen for industriutvikling i Norden har i mars 1990 föreslagit en rad åtgärder för Nordiska ministerrådet (transportministrarna) för att bygga ut det nordiska transportsystemet och samarbetet på transportområdet. Stiftelsens förslag stämmer mycket bra överens med det som föreslagits i medlemsförslaget.

Stiftelsen stöder fullt medlemsförslaget, men vill understryka vikten av att samarbetet mellan myndigheterna, näringslivet och fackrörelsen i Nor-

den stärks när det gäller transportpolitiken, investeringar och transportforskningen. De understryker också vikten av att effektivisera den nordiska beslutsprocessen i förbindelse med investeringsuppgifterna och vill särskilt rekommendera en revision av det nordiska transportavtalet från 1972.

Stiftelsen rekommenderar Nordiska rådet att sätta klara tidsfrister för ministerrådet vid utarbetande av ett nordiskt investeringsprogram och föreslår att fristen sätts till november 1991.

Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF) skriver att medlemsförslaget berör en angelägen fråga och att dess målsättning är ambitiös. Trots relativt likartade grundläggande mål för transportpolitik och mångårigt samarbete förekommer dock i praktiken skillnader i de nordiska länderna. Nationell transportpolitik är mycket komplicerad. De enskilda nordiska ländernas anpassning till EG:s transportpolitik leder till att det behövs en större samordning av de nordiska ländernas transportpolitik. Nordiska ämbetsmannakommittén för trafikfrågor (NÄT) har sammanställt en jämförelse av trafikpolitiska grundfrågor i de nordiska länderna. En kartläggning av transportpolitiska frågor och investeringsobjekt ur internordisk och Europaperspektiv är av gemensamt intresse.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark instämmer i förslaget om att det snarast utarbetas en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram för transportsektorn.

Etableringen av EG:s inre marknad samt förändringarna i Östeuropa gör det särskilt betydelsefullt att knyta Norden trafikalt till det övriga Europa, och detta kräver omfattande trafikinvesteringar de kommande åren.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd framhäver, som tidigare, betydelsen av en fast Öresundsförbindelse och att Danmark och därmed Norden knyts till ett kommande europeiskt höghastighetstågnet.

Statens tekniska forskningscentral i Finland konstaterar att det är en stor uppgift att utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram för transportsektorn. Forskningsaktiviteten på trafiksektorn i Norden borde ökas omedelbart för att trafikpolitik och investeringsprogram skall kunna utarbetas.

Forskningsverksamheten kunde koncentreras på forskningsprogram kring följande helheter:

- framtidsforskning kring trafik och transport så att olika transportslags utveckling granskas med hänsyn till förändringar och den tekniska utvecklingen i synnerhet när det gäller telekommunikationerna inom EG
- utvecklandet av logistiken för transporter av industriprodukter
- trafikens miljöpåverknings med hänsyn till kraven på mellersta Europas tätt bebyggda områden samt miljöförhållandena i Norden.

Miljøverndepartementet i Norge har bedömt förslaget utgående från miljöpolitiska hänsyn. Stortinget har fastställt en rad miljömål, och flera av dessa har Norge internationellt förpliktat sig att uppnå. Miljøverndepartementet finner därför anledning att påpeka att det måste föras fram en transportpolitik som på bästa möjliga sätt går att förena med dessa miljömål. I en gemensam nordisk transportpolitik och i ett samordnat investeringsprogram där det skall tas hänsyn till miljö, effektivitet och ekonomi, måste man fästa vikten vid att välja transportformer som har de lägsta kostnaderna för att utföra arbetet, härunder också miljökostnaderna. Departementet vill speciellt framhålla järnvägen som en miljövänlig transportform, t. ex. den elektriskt drivna järnvägen, men också den dieseldrivna. Det framtida transportbehovet kan inte i så stor grad påverkas genom en medveten lokaliseringpolitik.

Mot denna bakgrund vill Miljøverndepartementet stödja intentionerna i medlemsförslaget, men föreslår ett tillägg i förslagets text med "att skyndsamt utarbeta en *miljövänlig* gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat investeringsprogram för transportsektorn" samt att rubriken ändras på motsvarande sätt.

Transportrådet i Sverige erinrar om att utvecklingen av handeln och därmed sammanhängande krav på goda transportmöjligheter har avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen och välbståndet i Norden. Det påpekas att ett effektivt och modernt transportsystem som knyter samman Norden med övriga delar av Europa utgör en grundförutsättning för att de nordiska länderna i större utsträckning skall kunna integreras i en gemensam europeisk marknad.

Transportrådet bedömer att en samordnad transportpolitik utgör en naturlig förutsättning på det arbete som pågår för att uppnå en harmonisering till de olika regelsystem som gäller för EG. Särskilt understryks vikten av att miljö- och energiaspekterna vägs in på ett lämpligt sätt i transportpolitiken.

Transportrådet bedömer att förslaget om ett samlat nordiskt investeringsprogram för transportsektorn har ett klart värde. Ett sådant investeringsprogram borde innehålla vissa grundläggande strategier för investeringsplaneringen i de nordiska länderna i likhet med vad som tidigare nordiska handlingsprogram har tagit upp. Det betonas att med en gemensam grundsyn för utbyggnaden av infrastrukturen inom kommunikationssektorn bör förutsättningar skapas för att statsmakterna i de enskilda länderna skall kunna formulera direktiv till trafikverken så att verkens agerande leder till en nordisk harmonisering av investeringsplanerna.

Biltrafikens arbetsgivareförbund i Sverige menar att transportpolitiken är effektiv bara om den verkar för en teknisk, ekonomisk och juridiskt sett "gränslös" värld. Multinationella lösningar kan här skapa avsevärda stor-driftsfördelar. En särskild "nordisk" transportpolitik kan de tillstyrka endast under förutsättning att det är fråga om exklusivt nordiska problem.

I alla andra fall måste transportpolitiken sträva mot mycket större mål. En EG-anpassning i linje med Sveriges arbete med harmonisering av nationella regelkomplex måste vara riktpunkten för all transportpolitik.

Svenska vägföreningen instämmer i förslagets analys och särskilt den klarsynta inställningen att de framtida transportbehoven skall vara vägledande för investeringar i infrastrukturen.

De anser att det redan finns en betydlig eftersläpning i infrastrukturinvesteringarna, vilket ytterligare understryker behovet av en mycket målmedveten satsning på ett konkret utförande av de investeringsförslag som kommer att föreslås av de olika pågående utredningarna och studierna.

Svenska vägföreningen anser det nödvändigt med en samordnad nordisk infrastruktur för att på bästa sätt ta tillvara de fördelar som ett integrerat samarbete med den Europeiska Gemenskapen ger. Det får också anses vara något av en moralisk skyldighet för de nordiska länderna att i ett ömsesidigt utbyte med övriga europeiska länder kunna tillhandahålla en transportstruktur anpassad efter behoven. En gemensam strategi på detta område kan också komma att uppfattas som en styrka i det hårdare internationella konkurrens klimat som kan förutses.

2.2 Remissinstanser som delvis tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Transportøkonomisk Forening

Finland

Industrins centralförbund

Sverige

Luftfartsverket

Statens järnvägar (SJ)

Vägverket

Transportøkonomisk Forening i Danmark föreslår följande tillvägagångssätt:

- 1) Man tar utgångspunkt i de sju områden, som nämns sist i förslaget, supplerar med en del ämnen som inte är så investeringsbetonade.
- 2) Man sätter igång ett utredningsarbete för vart och ett av dem för att få fram genomanalyserade lösningar och förslag.
- 3) Förslagen debatteras av användarna och forskarna, öppet och utanför landets gränser.
- 4) Resultaten av dessa debatter utmynnar i sammanhängande förslag, som föreläggs respektive lands regeringar, samtidigt och på samma sätt.

En egentlig gemensam eller i varje fall samordnad nordisk transportpolitik kan få stor betydelse för länderna inbördes och speciellt i internationell-

la sammanhang (EG, OECD m. fl.). Men samordnade principer för avgifter, konkurrensvillkor, miljögränsvärden, teknisk utveckling, forskning m. m., skulle ha en nog så stor betydelse som ett investeringsprogram.

Industrins centralförbund i Finland anser att det i dag, då i synnerhet EES-förhandlingarna pågår, inte är ändamålsenligt att i skyndsam ordning uppgöra en samnordisk transportpolitik och ett samnordiskt investeringsprogram för transportområdet. Centralförbundets transportpolitiska målsättning är att man även på transport- och trafiksektorn borde skapa ett så starkt och täckande EES-område som möjligt.

Skulle en uppskisserad EES-överenskommelse dock inte åstadkommas eller visa sig bristfällig till en del, bör skapandet av en samnordisk transportpolitik och ett investeringsprogram tas i betraktande från nya utgångspunkter.

Luftfartsverket i Sverige anser att från allmänt transportpolitiska synpunkter är en nordisk helhetssyn önskvärd, samtidigt som de nordiska transportfrågorna måste ses i ett europeiskt perspektiv.

Samtidigt konstateras att med hänsyn till ländernas skiftande behov och förutsättningar och de olika transportslagens skilda behov förefaller det svårt att tänka sig en gemensam nordisk transportpolitik annat än i form av föga förpliktande allmänna uttalanden om tillfredsställande transportförsörjning, miljöhänsyn etc.

Det erinras om att för de skandinaviska länderna har SAS-samarbetet sedan 1951 varit av central luftfartspolitisk betydelse, och detta påverkas numera av Danmarks medlemskap i EG. Mot denna bakgrund anses att en gemensam nordisk transportpolitik inte kan omfatta en total koordinering av den internationella luftfartspolitiken i de fem nordiska länderna.

Mot bl.a. denna bakgrund bedömer luftfartsverket behovet av och möjligheterna för en gemensam nordisk transportpolitik på luftfartens område som små.

Statens järnvägar i Sverige (SJ) ställer sig i huvudsak positivt till förslaget men anser dock att arbetet särskilt skall beakta förutsättningarna och möjligheterna för en enhetlig transportmarknad. I detta sammanhang informeras om att de nordiska järnvägsföretagen har beslutat att gemensamt utarbeta en nordisk utvecklingsplan som skall innefatta såväl utveckling av inomnordisk trafik som trafik mellan Norden och övriga Europa. Denna plan är tänkt att presenteras under våren 1991.

Vägverket i Sverige konstaterar att de nordiska ländernas transportpolitik har en mängd naturliga beröringspunkter. Detta anses framför allt gälla behovet av vittförgrenade transporter, utvecklingen av de nordiska tvärförbindelserna, förbindelserna till övriga Europa och den nordiska synen på trafikens miljöproblem.

Vidare konstateras att för att öka de internordiska kontaktmöjligheterna krävs en utveckling av de nordiska tvärförbindelserna. Det anses att en satsning på det internordiska vägnätet skulle kunna ge betydande regionala utvecklingsmöjligheter och nordiska samordningsfördelar.

Vägverket betonar vikten av att länka det nordiska transportsystemet på bästa sätt till övriga Europas transportsystem.

Gällande trafikens miljöpåverkan anser vägverket att ett effektivt anammande av miljöavgifter som ett miljöpolitiskt styrmedel skulle underlättas med en gemensam nordisk plattform, samt att en sådan plattform också skulle underlätta kontakterna med övriga Europa.

Gällande det föreslagna investeringsprogrammet anses att ett samlat nordiskt investeringsprogram endast skulle vara meningsfullt om finansieringen löstes. Det anses att avsaknaden av en strategi för att finansiera infrastrukturens vidmakthållande och utveckling för framtiden är den mest alarmerande signalen för Nordens roll i framtidens Europa.

Vägverket tror att en gemensam nordisk transportpolitik och investeringsplan är ett mycket svåruppnåeligt om ens önskvärt mål. Däremot anses att det finns stora fördelar med ett nordiskt samarbete vad avser gemensamma analyser.

Slutligen anser vägverket att det nordiska samarbetet inom denna sektor i framtiden bör koncentreras på

- analysen av de internordiska transportbehoven och på skapande av effektiva miljöanpassade nordiska tvärförbindelser. En sådan analys måste göras med en helhetssyn på de olika transportmedlens möjligheter
- analysen av integrationen mellan det nordiska transportsystemet och övriga Europas transportsystem
- att säkra finansieringen av nordiska tvärförbindelser och förbindelserna med Europa
- att skapa en gemensam nordisk miljöplattform som stimulerar den tekniska utvecklingen mot nya vägfordon och miljövänligare infrastruktur samt
- forskning och utbildning inom infrastrukturuområdet.

2.3 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Danmark

Trafikministeriet

Industrirådet

Handelshøjskolen – Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi

Finland

Trafikministeriet

Norge

Samferdselsdepartementet

Transportøkonomisk institutt (TØI)

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Sverige

Sjöfartsverket

Trafikministeriet i Danmark meddelar att transportministrarnas principbeslut löpande följs upp genom arbetet i NÄT, vad gäller att säkra en harmonisering av transportpolitiken i de nordiska länderna som ligger på samma linje som utvecklingen i det övriga Europa. När det gäller luftfartsområdet är det redan idag i utsträckt grad en samordning mellan myndigheterna i Danmark, Norge, Sverige och Finland, särskilt i ECAC- och EG-regi.

De ser gärna en fortsättning på detta nordiska samarbete och också en utbyggnad under förutsättning att det sker i nära förbindelse med arbetet i de övriga internationella organisationerna, som EG, CEMT, ECAC/ICAO, och utan försämring av den betydelse som det europeiska samarbetet har i dag.

Det påpekas att man inte skall bortse ifrån att det existerar en rad olikheter mellan länderna, och speciellt när det gäller investeringsmedel och prioriteringen av dem och att man här måste ta hänsyn till nationella behov såväl när det gäller transportsektorn som övriga sektorer. En samlad gemensam nordisk transportpolitik av bindande karaktär anses därför inte ändamålsenlig och det kommer knappast vara möjligt att utarbeta ett samlat nordiskt investeringsprogram för transportsektorn.

Industrirådet i Danmark pekar på att det redan föreligger en omfattande produktion av utredningar och förslag inom en gemensam nordisk transportmarknad, men att man saknar den politiska och ekonomiska uppföljningen.

Den väsentliga uppgiften måste därför vara att nationellt fatta de nödvändiga besluten och att få till stånd en koordinering av de nationella investeringsprogrammen, i enlighet med förslaget om interskandinaviska förbindelser och anslutning till kontinenten. Det anses att förslaget inte kan bidra till en avgörande lösning av denna uppgift.

Handelshøjskolen i Danmark – *Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi* anser medlemsförslaget vara realistiskt. Förslaget anses vara alltför investerings- och infrastrukturfixerat. Institutet anser att det är viktigare att ta upp en principdebatt om konkurrensen, avgifterna, miljön, FoU-verksamheten och anpassningen till den politik som råder inom EG.

Trafikministeriet i Finland tycker det är uppenbart att största delen av resurserna under de kommande åren måste ägnas EG – EES-arbetet. Trafikministeriet anser därför att det redan av rent praktiska skäl knappast är möjligt att genomföra de förslag som har lagts fram i medlemsförslaget. På den andra sidan leder tillkomsten av ett EES- eller motsvarande avtal automatiskt till harmonisering av de delar i de nordiska ländernas transportpolitik som hittills inte harmoniserats men som förutsätts bli harmoniserade på internationellt plan. Trafikministeriet anser därför att medlemsförslaget inte behöver leda till några konkreta åtgärder.

Samferdselsdepartementet i Norge förmodar att en generell och fullständig samordning av de nordiska ländernas transportpolitik knappast är realistisk eller ändamålsenlig.

Det finns emellertid också väsentliga områden där det med fördel kan läggas vikt på samordning och särskilt vill de framhålla,

- viktiga infrastrukturinvesteringar som har betydelse för transport mellan länderna och utom Norden. Härunder kan man peka på trafikprognoser och andra förutsättningar som läggs till grund för investeringarna
- ramvillkor för transportföretag och transportköpare
- samarbete mellan de statliga järnvägsbolagen
- miljöpolitik, särskilt tillämpning av åtgärder som avgifter, tekniska krav m.m.
- samlat uppträdande i arbetet med anpassningen till EG och den transportpolitiska utvecklingen i Europa.

Samferdselsdepartementet menar att man bör kunna ta hänsyn till detta genom att arbeta vidare på att etablera samarbetsformer vid gemensamma utredningsprojekt osv.

Transportøkonomisk institutt (TØI) i Norge menar att det föreliggande förslaget sträcker sig längre än vad som är nödvändigt. Ett lands transportpolitik inkluderar alla de åtgärder staten använder sig av för att utveckla landets transportstruktur i önskad riktning. Det gäller till exempel:

- offentliga infrastrukturinvesteringar (beviljningar och standardval)
- offentlig drift av transportmedel
- subsidier – vad skall subsidieras, subsidieringsnivå, subsidieringssätt
- avgifter på transport – vilka slags avgifter, avgiftsnivå
- direkta regleringar baserade antingen på önskemål om behovsprövat och begränsat utbud eller önskemål om hög teknisk transportstandard.

Inom alla dessa åtgärdsområden är det stora variationer mellan de nordiska länderna. Det är dokumenterat i "Transportpolitiken i Norden" (NORD 1988: 13).

En samordning av ländernas transportpolitik, bara därför att samordning i stort sett räknas som något positivt, har knappast något speciellt värde. På flera av de ovan nämnda åtgärdsområdena är det svårt att se något omedelbart behov av samordning, även om den politik som varje land för kan verka mindre rationell än politiken i andra länder.

Det finns emellertid områden inom transportpolitiken där det vore önskvärt med en viss nordisk samordning. Det gäller framför allt infrastrukturinvesteringar för internationella transportströmmar och olika transportpolitiska bestämmelser som gäller internationella transporter, t.ex. avgifter för lastbilstransporter, driftsvillkor för respektive inhemska- och utländska transportutövare, omlastningsförhållanden, priser och fördelningsprinciper på fraktintäkter.

De menar att man i första hand skall nöja sig med ett förprojekt som skulle klarlägga inom vilka delar av transportpolitiken som det är önskvärt med mer samordning och som motiverar varför en samordning är önskvärd.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) i Norge bedömer att arbetet med en gemensam nordisk transportpolitik inte har så stort nyttovärde och menar att det kan leda till ett stort dokument utan särskild konkretiseringsgrad och genomslagskraft. Om det skall skapas en nordisk transportpolitik måste detta primärt ske genom den löpande transportpolitiska debatten och beslut som fattas av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Flera element i ett nordiskt investeringsprogram har redan utretts noga, men saknar politisk/ekonomisk uppföljning och prioritering.

NHO menar att den största utmaningen består i att tids- och resursmässigt koordinera de nationella investeringsprogrammen med de gränskorrande investeringsobjekten.

Flera av punkterna i medlemsförslaget kan med fördel tas upp i arbetet med samordning av forskningsresurserna på transportområdet i Norden. Det gäller bl.a. kartläggning av de framtida transportbehoven, definiering av ett miljövänligt transportsystem och transporterernas integrering i industrins produktionsplanläggning och -distribution.

Sjöfartsverket i Sverige anser att arbetet med anpassning till Europa-marknadens avreglering på transportområdet fram till 1993 måste ges företräde i förhållande till en specifikt nordisk transportpolitik. Först därefter anser man kunna avgöra om några transportpolitiska frågor lämpligen kan harmoniseras på nordisk bas.

2.4 Remissinstanser som icke yttrar sig över medlemsförslaget

Danmark

Danmarks Tekniske Højskole

Danmarks Tekniske Højskole menar när det gäller en gemensam nordisk transport- och investeringspolitik att det är en tilltalande tanke, men att detta ämne ligger utanför institutets kompetensområde.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet har länge verkat för en ökad harmonisering av den nordiska transportpolitiken. Detta har återspeglats i många av utskottets förslag till rekommendationer och yttranden.

Nu, när de nordiska länderna står inför den avreglering av transportsektorn inom EG som man f.n. arbetar med och de konsekvenser som denna avreglering kommer att ha för Norden, finns det ytterligare skäl att reagera och verka för en harmonisering inom Norden.

Det principbeslut som de nordiska transportministrarna fattade i no-

vember 1987 i fråga om skapande av en gemensam transportmarknad parallellt med utvecklingen inom EG har under åren följts upp av olika beslut. På landtransportområdet gäller dessa beslut liberalisering av tredjelandstransporter med lastbil, busstrafik och cabotage.

Utskottet har med intresse följt denna utveckling men samtidigt kunnat konstatera att besluten i stort sett endast rör landtransporter på väg. Luftfarts-, järnvägs- och sjöfartsfrågorna har endast berörts i begränsad omfattning. Utskottet menar här att man måste ha en helhetssyn på de nordiska transporterna med transportpolitiska prioriteringar för Norden som helhet.

Den hänsyn som de nordiska länderna tar till miljö och trafiksäkerhet innebär att de lösningar som vi nu skall välja i ännu högre grad än tidigare är beroende av transportutvecklingens konsekvenser för miljö och trafiksäkerhet. Detta gäller både konkreta utvecklings- och investeringsprojekt samt hur transportsystemet används. Analyser av miljömässig karaktär måste därför ingå i beslutsunderlaget.

Regionalpolitiken och de regionala förhållandena i stora delar av Norden innebär också att olika transportformer måste ingå i ett samlat nordiskt transportkoncept. Detta betyder att koordineringen mellan sjö-, land- och lufttransporterna måste ges stor vikt samtidigt som konkurrensen mellan de olika transportgrenarna måste tillförsäkras en rättvis kostnadsutveckling, mer effektivitet och god marknadsanpassning. Utskottet anser att denna målsättning förutsätter ett tätt nordiskt samarbete mellan de nordiska regeringarna samt mellan regeringar och näringsliv.

I alla nordiska länder utövas investerings-, underhålls- och regleringsansvaret genom olika förvaltningsmyndigheter. Gemensamt för alla dessa länder är det starka inslaget av regional och lokal medverkan i utvecklingen av investerings- och driftsplanerna för transportinfrastrukturen. När de skilda projekten skall verkställas på nationellt plan innebär gällande behandlingsprocedur att ett stort antal kommunala och regionala myndigheter skall medverka. Planläggningen och beslutssystemet är därför i första hand anpassade till de nationella behoven och har därmed uppenbara svagheter gentemot internordiska och andra internationella investeringsprojekt.

Inom det offentliga nordiska samarbetet är det först och främst vägtransporterna och väginvesteringarna som nu är under gemensam behandling. Luftfarts-, järnvägs- och sjöfartsfrågorna har endast berörts i begränsad omfattning. En konsekvens av detta är att koordinering och samordning mellan de olika transportgrenarna i samband med utvecklings- och investeringsprojekt inte har fått någon större prioritering.

Under de senaste åren har de nordiska regeringarna verkat för en viss harmonisering av vägtransporterna. Likaså har ett investeringprogram på infrastrukturområdet tagits med i samband med nordiska handlingsplaner för ökad ekonomisk utveckling. Trots detta har det inte utarbetats någon

transportpolitisk prioritering eller planering för Norden som helhet. Det ser ut som om de nuvarande organisationsformerna medför stora svårigheter att presentera gemensamma nordiska investeringsprogram och att verkställa de planer som redan har presenterats.

För att finansiera transportinvesteringar i Norden använder de nordiska länderna ett flertal olika skatter och avgifter på transportmedel, bränsle och bruk av transportinstallationer som flygplatser, hamnar etc. Bilavgifter utgör i alla länderna en stor del av statsintäkterna och används på samma sätt som subsidier för att påverka transportstrukturen och transportsättet. Under senare tid har ytterligare miljöavgifter introducerats som uppenbarligen har till syfte att påverka transportstrukturen.

Dessa ekonomiska medel utgör en väsentlig faktor i den transportpolitik som regeringarna för i varje land.

Inom EG pågår nu ett omfattande arbete med att avreglera transportmarknaden, harmonisera skatte- och avgiftspolitiken och samordna infrastrukturinvesteringarna. Detta har i viss mån påverkat det nordiska samarbetet inom transportområdet och återspeglas i de beslut som har fattats i samband med landtransporterna, där man i viss mån planerar en utveckling som är parallell med EG:s. När det gäller skatte- och avgiftssidan och andra transporter än landtransporterna har nästan ingenting hänt. På investeringsområdet har man inte heller kommit särskilt långt.

Detta återspeglas bl. a. i ministerrådets misslyckande att genomföra syftet med *rekommendation 44/1987* angående plan för infrastrukturinvesteringarna i Norden. Enligt ministerrådet anses planeringsunderlag, statistikuppgifter och andra relevanta data i länderna vara alltför heterogena för att arbetet skall kunna genomföras med en rimlig arbetsinsats.

Kommunikationsutskottet anser detta olyckligt och att det kan leda till att det nordiska näringslivet inte kommer att ha den konkurrensstyrka som behövs i ett läge när produktionsenheterna inom EG blir större och kommer att få konkurrensmässiga fördelar framför det nordiska näringslivet.

Utskottet anser därför att man omedelbart skall påbörja arbetet med en gemensam nordisk investeringsplan för den infrastruktur som har betydelse och relevans för att utveckla de nordiska ländernas näringsliv, Norden som hemmamarknad och kommunikationerna mellan Norden och de utomnordiska marknaderna. Förutsättningen för en sådan investeringsplan är att man inom Norden utarbetar en gemensam nordisk transportpolitik för detta överordnade transportsystem.

Som en början till nordiska åtgärder för att få till stånd en forcerad takt i genomförandet av nordiskt intressanta infrastrukturprojekt har ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att inventera projekt som kan finansieras helt eller till största delen av nationella eller nordiska budgetmedel.

Kommunikationsutskottet anser att arbetet inom denna grupp bör föras

vidare i en utredning som dels skall utreda problemen med planering/projektering, finansiering och formerna för nordiska infrastrukturprojekt inom kommunikationssektorn, dels utarbeta en nordisk plan för nordiska infrastrukturprojekt.

I utredningen skulle även de nationella instanserna för planering av infrastrukturinvesteringar behöva engageras liksom företrädare för fackföreningsrörelsen och näringslivet. Kostnaderna för en sådan utredning skulle troligtvis bli betydligt större än vad den nordiska budgeten medger och därför skulle nationella tillskott fordras om arbetet skall bli färdigt i rimlig tid.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett nordiskt investeringprogram för den infrastruktur och de transporter som är av betydelse för att stärka Norden som hemmamarknad och för att effektivisera transporterna inom samt till och från Norden.

Snekkersten den 14 november 1990

Margrete Auken (SF)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuutila (SDP)

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Lodve Solholm (FrP)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Medlemsförslag

om en samordnad nordisk transportpolitik

(Väckt av Olle Östrand samt Dorte Bennedsen, Bjarne Mørk Eidem, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Sighvatur Björgvinsson och Karl-Erik Svartberg)

De nordiska ländernas geografiska läge i Europas utkant utgör en konkurrensnackdel för nordiskt näringsliv. Vi måste därför ha ett transportsystem som ger oss snabb och effektiv tillgång till framför allt den västeuropeiska marknaden, med vilken över 70% av den nordiska utrikeshandeln sker. Effektiva transporter är helt avgörande för vår internationella konkurrenskraft och vårt välstånd.

Det är även centralt för vår konkurrenskraft att vi kan tillvarata de ökande miljökravens incitament till förnyelse och utveckling av transportsektorn. Det gäller här dels att utnyttja den nuvarande transportsektorn på ett mer optimalt energisnålt och miljövänligt sätt, dels att genom hårda gränsvärden stimulera ny och bättre teknik.

Det principbeslut som de nordiska transportministrarna fattade i november 1987 om skapandet av en gemensam nordisk transportmarknad, parallellt med utvecklingen inom EG, är ett betydelsefullt steg på vägen mot en gemensam transportmarknad för de nordiska länderna. Det räcker dock inte med att fatta beslut om gemensam anpassning till EG:s inre marknad, utan frågan måste ses i ett vidare sammanhang.

Investeringar i transportsektorn innebär ofta en svår balansgång mellan miljö-, effektivitets- och ekonomiska hänsyn. När det gäller kommande investeringar är det därför nödvändigt att ha en helhetssyn på hela transportsektorn för att man skall kunna göra nödvändiga avgränsningar mellan olika alternativ och inte enbart göra sektorvisa bedömningar.

Den stora internordiska handeln och byggandet av den nordiska hemmamarknaden gör det nödvändigt med denna helhetssyn på nordiskt plan. Utvecklingen i Europa innebär att de nordiska transportfrågorna också måste ses i ett europaperspektiv.

I de två ekonomiska handlingsplanerna som ministerrådet lagt fram, har transportfrågorna delvis behandlats med ett sådant europeiskt perspektiv. I den senaste handlingsplanen "Ett starkare Norden" prioriterades i detta perspektiv ett antal infrastrukturområden som ur transportsynpunkt är mycket angelägna.

Vidare ligger detta synsätt bakom det uppdrag som ministerrådet på Nordiska rådets rekommendation gett till Transportøkonomisk institutt i Oslo att utarbeta en "plan för infrastrukturinvesteringarna i Norden".

Detta projekt kommer enligt ministerrådet att belysa konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier när det gäller infrastrukturinvesteringar i Norden. I projektet kommer man att utpeka ett huvudlänksystem mellan regioner och definiera transportkorridorer, som är av särskild betydelse för internordisk planläggning.

Detta projekt kan utgöra en bra grund för ett vidare arbete med att få till stånd en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram på transportområdet.

Nordiska ministerrådet bör snarast utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram på transportområdet. I detta arbete bör följande områden särskilt beaktas:

- de framtida transportbehoven;
- de olika transportgrenarnas utvecklingsmöjligheter;
- transporterans integrering i industriproduktionen genom logistik, just-in-time och kombitransporter;
- miljöaspekterna. Hur ser ett optimalt energisnålt och miljövänligt nordiskt transportsystem ut?
- EG:s satsningar på utbyggnad av infrastrukturen och snabbtåg. Hur kan ett nordiskt transportsystem knytas ihop med övriga Europas?
- hur kan tvärförbindelserna inom Norden utvecklas?
- förutsättningarna för en gemensam hamnpolitik för att möta tillväxten i utskeppningen av nordiska produkter via centraleuropeiska hamnar.

Med hänvisning till ovanstående yrkas att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett samlat nordiskt investeringsprogram för transportsektorn.

Stockholm den 21 maj 1990

Olle Östrand (S)

Dorte Bennedsen (S)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Anker Jørgensen (S)

Sakari Knuutila (SDP)

Grethe Lundblad (S)

Mats Nyby (SDP)

Oddrunn Pettersen (A)

Kaj Poulsen (S)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Karl-Erik Svartberg (S)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om samordning av forskningsresurserna på transportområdet

(Medlemsförslaget väckt av Olle Östrand m. fl., se s. 808
Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 934/t om samordning av forskningsresurserna på transportområdet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Akureyri den 7 augusti 1990, i Lillehammer den 10 oktober 1990 och Snekkersten den 12–14 november 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Olle Östrand samt Dorte Bennedsen, Bjarne Mørk Eidem, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Sighvatur Björgvinsson och Karl-Erik Svartberg, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda och till Nordiska rådets session 1992 redovisa förslag om en nordisk samordning av forskningsresurserna på transportområdet.

I sina motiveringar till medlemsförslaget påpekar förslagsställarna att inom stora delar av transportområdet har de nordiska länderna likartade problem. Det anses att en kunskapsutbyggnad och en framförhållning är nödvändig för att möta framtidens transportbehov.

Det konstateras att de nordiska länderna i ett internationellt perspektiv är små med var för sig begränsade FoU-resurser. Bredden på insatserna anses vara svaga, men ändå förekommer dubbelarbete inom vissa områden.

Förslagsställarna anser att genom ökat samarbete skulle resurserna kunna utnyttjas bättre. Såväl beträffande den nordiskt initierade forskningen som när det gäller att anpassa och tillämpa internationella resultat till våra förhållanden. Bland de åtgärder som anses krävas erinras om den av Nordiska ministerrådet utlovade professuren i internationella transporter.

Slutligen konstaterar förslagsställarna att ministerrådet bör utreda hur en vidare samordning skall ske av forskningsresurserna på transportområdet. NFS' framlagda förslag om inrättande av ett transportforskningscenter bör särskilt beaktas.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 22-23 maj 1990 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Förslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 1 september 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
 Nordiska transportarbetarefederationen (NTF)
 Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO)
 Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
 Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
 Stiftelsen för industriutvikling i Norden
 Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF)

Danmark

Trafikministeriet
 Danmarks Tekniske Højskole – Institut for Veje, Trafik og Byplan
 Handelshøjskolen – Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi
 Industrirådet
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Transportøkonomisk Forening

Finland

Trafikministeriet
 Industrins centralförbund
 Ålands landskapsstyrelse

Norge

Samferdselsdepartementet
 Transportøkonomisk institutt
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Sverige

Motormännens riksförbund (M)

Transportforskningsberedningen (TFB)
Transportrådet
Väg- och trafikinstitutet

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Norden

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Nordiska transportarbetarefederationen (NTF)
Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO)
Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
Stiftelsen for industriutvikling i Norden
Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF)

Danmark

Trafikministeriet
Danmarks Tekniske Højskole – Institut for Veje, Trafik- og Byplan
Handelshøjskolen – Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi
Arbejderbevægelsens Ehrvervsråd
Transportøkonomisk forening

Norge

Samferdselsdepartementet
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Sverige

Motormännens riksförbund (M)
Transportrådet

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) anför att nationella institut för forskning inom transportområdet finns såväl i Finland som i Norge och Sverige. I Sverige finns dessutom Transportforskningsberedningen med uppgift att främst fördela forskningsmedel och samordna forskningen inom landet. Kontakterna mellan dessa organ är jämförelsevis väl utvecklade.

Inom de olika transportsektorerna, såsom vägtrafiken och järnvägstrafiken, sker också ett samarbete genom vägmyndigheter och järnvägsföretag.

Inom Nordiska ministerrådet arbetar nordiska kommittéer för såväl trafiksäkerhets- som transportforskning med samarbetsprojekt, konferenser och förmedling av kontakter mellan forskare i de nordiska länderna.

Vid Nordiska institutet för samhällsplanering finns en professur i trafik- och kommunikationsteknik och en forskargrupp som tidvis arbetar med

nordiska projekt. Gruppen har bedrivit forskning kring såväl snabbtåg som städernas kollektivtrafik och trafikens miljöeffekter.

Det försiggår sålunda ganska omfattande nordiska kontakter inom transportforskningen. Bristerna förefaller främst att vara:

- 1) Ytterst ringa resurser för nordiska forskningsprojekt. Det har t.ex. genom åren visat sig mycket svårt att få resurser till nordiska projekt och till den nämnda gruppen vid Nordplan, trots att denna är administrerad av Nordiska ministerrådet och främst borde arbeta med nordiska projekt, i stället för svenska såsom nu är fallet.
- 2) Alltför små resurser för yngre forskare främst vid universitet och högskolor för att kunna upprätthålla kontakt med forskare i de andra nordiska länderna.

Dessa brister avhjälpas sannolikt inte bäst genom inrättande av ett nordiskt transportforskningscentrum utan genom förstärkning av de organ som nu finns – Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning, Nordiska kommittén för transportforskning och Nordiska institutet för samhällsplanering.

NORDPLAN tillstyrker den föreslagna utredningen om samordning av forskningsresurserna inom transportområdet med beaktande av de anförda synpunkterna.

Nordiska transportarbetarefederationen (NTF) understryker betydelsen av förslaget och skriver att en gemensam nordisk transportpolitik och ett gemensamt investeringsprogram kan med stöd av samordnade nordiska forskningsresurser verksamt bidra till välfärdsutvecklingen i Norden. Nordiska transportarbetarefederationen tillstyrker förslaget.

Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO) anbefaller att Nordiska ministerrådet sätter igång arbetet med de föreslagna problemområdena.

De påpekar att när en gemensam nordisk transportpolitik utformas är det viktigt att det sker i nära samarbete med den regionalpolitiska sektorn. Speciellt viktigt är att det sker en samordning av forskningsresurserna både inom transportområdet och det regionalpolitiska området. Det bör övervägas om inte mandatet för samordning av forskningsresurserna bör få ett tillägg: att utreda ... förslag om en nordisk samordning av forskningsresurserna på transportområdet och det regionalpolitiska området.

NordREFO anser att forskning på problemområdet transport-miljö-samhälle är speciellt litet utvecklat. NordREFO har inom sitt forskningsprogram satt igång två utvecklingsprojekt inom området. Men forskningsfältet är stort och det borde därför organiseras en samordnad nordisk forskningsinsats med bas i forskningsmiljöer inom transport-, miljö- och regionalsektorerna.

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) stöder förslaget och anser att ökat samarbete skulle leda till bättre utnyttjande av forskningsresurserna. Ett allvarligt alternativ kunde

vara att man grundar det av NFS föreslagna transportforskningscentret.

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) tillstyrker medlemsförslaget som ligger helt i linje med deras rapport "Utveckla de nordiska transporterna".

Stiftelsen för industriutveckling i Norden har i år föreslagit för Nordiska ministerrådet (transportministrarna) en del åtgärder för att bygga ut det nordiska transportsystemet och samarbetet på transportområdet.

De stöder helt medlemsförslaget, men vill understryka betydelsen av att samarbetet mellan myndigheter, näringsliv och fackföreningar i Norden förstärks när det gäller transportpolitik, investeringar och transportforskning.

Stiftelsen anbefaller Nordiska rådet att sätta tidsfristen till november 1991 för ministerrådet när det skall utarbeta ett nordiskt investeringsprogram samt program för samordning av forskningsresurserna.

Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF) förhåller sig positivt till medlemsförslagets intentioner.

Det existerar redan organ för samordning av den nordiska transportforskningen. Ökad samordning kan bäst uppnås genom att stärka och utveckla dessa organ. Den i medlemsförslaget nämnda professurens roll vid utvecklandet av de befintliga organens verksamhet bör undersökas. Nya organ utöver professuren torde dock inte behövas.

Trafikministeriet i Danmark är av den uppfattningen att transportsektorn för de kommande åren kommer att ställas inför ökade krav om effektivare och miljövänligare transporter. Med hänsyn härtill är det naturligt att det också sker en förstärkning av den forskningsmässiga insatsen på området.

Danmark ingår idag i olika former av forskningssamarbete som ett led i sitt medlemskap i EG och andra internationella organisationer. I många av dessa sammanhang sker en koordinering av den nordiska insatsen.

Mot den bakgrunden är trafikministeriet av den uppfattningen:

- att det redan idag sker en vittgående samordning av forskningsresurserna inom transportområdet mellan de nordiska länderna,
- att det kunde ingå som en del av uppgiften i den av Nordiska ministerrådet utlovade professuren i internationella transporter, att överväga huruvida det skulle vara ändamålsenligt med en eventuell ytterligare samordning av den nordiska transportforskningen.

Danmarks Tekniske Højskole – Institut for Veje, Trafik- og Byplan uttalar att de önskar att det sker en fortsatt förstärkning av det nordiska samarbetet.

Transportforskning är ofta ett betydelsefullt led i den politiska beslutsprocessen. Det är därför viktigt för regering och ministerium att ha kontakt med forskare. Nationella forskningsorgan kan därför inte undvaras.

Det anses att ett nordiskt forskningsorgan skulle vara speciellt välägnat att utreda frågor med gemensam nordisk karaktär. Frågan är om dessa

frågor idag är tillräckligt tungt vägande för att motivera ett institut. När den nordiska professuren har existerat i ett par år kommer det att vara lättare att bedöma behovet.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark instämmer i medlemsförslaget och föreslår att det sker en koordinering med de forskningsprogram som genomförs i EGs regi på dessa områden.

Transportøkonomisk Forening (TØF) i Danmark är positiv till förslaget. De pekar på några fakta om nordisk transportforskning och eventuella fallgropar för en kommande samordning:

a) Nyttovärde: Med mycket begränsade medel har NKTF, NKT och NVF visat att man kan komma långt med nordiskt samarbete. Styrkan är det gemensamma språket samt den stora kunskap om de andra ländernas förhållanden och politiska tänkesätt. På fackliga nordiska möten talas det med en öppenhet och en ömsesidig kunskap som är unik i internationella sammanhang. Det försiggår en erfarenhetsutväxling som kan leda till samordning.

b) Projekt: Det är viktigt att ämnena inte blir ansträngt gemensamt nordiska. Endast på få områden är detta relevant (internationella transportsystem, formulering av gemensamma nordiska ståndpunkter i en internationell debatt, regionala samarbetsprojekt som Nordic Link).

Men på en hel del områden är komparativt nordiska projekt extremt viktiga. Över hela transportvetenskapens område följs länderna åt, bl. a. betingat av parallella samhällsförhållanden med små skillnader. Ett mera intensivt samarbete mellan existerande institutioner, ämne för ämne, skulle ge mycket stora fördelar.

c) Resurser: Det skapar problem att länderna satsar olika mycket på transportforskning. Mätt i såväl arbetskraftsinsats som pengar ligger Sverige och Norge i spetsen, medan Finland ligger efter på många områden. Den danska forskningsinsatsen är tyvärr liten, bortsett från väg- och trafik-säkerhet.

Om en samordning skall ha någon mening över ett brett fält skall Finland förplikta sig en förstärkning på enskilda områden, medan Danmark skall upprusta i en ganska väsentlig grad.

NKT och NVF har just fungerat på de områden där länderna arbetar på någorlunda samma nivå, medan NKTF har varit något hämmad av Finlands och Danmarks bristande resurser.

d) Styrning: En samordning, som medför ännu mera forskningsbyråkrati, skulle vara ohållbar.

Det är essentiellt att användarna och forskarna i samarbete svarar för styrningen medan inflytandet från varje lands trafikmyndighet begränsas.

Handelshøjskolen – Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi i Danmark betonar att man speciellt bör styrka NKTF både ekonomiskt och organisatoriskt om medlemsförslaget skall realiserats.

Trafikministeriet i Finland förhåller sig positivt till förslaget i den mån

det gäller att bättre samordna arbetet inom redan existerande nordiska transportforskningsinstitut.

Trafikministeriet anser däremot att det nordiska transportcentrum som nämns i medlemsförslaget inte behöver grundas. De menar att det redan nu finns tillräckligt med forskningsinstitut inom den nordiska transportsektorn.

Trafikministeriet har uppfattningen att en bättre samordning av transportforskningen i Norden också skulle erhållas inom nuvarande organisationer genom att öka deras forskningsresurser och samordna forskningsarbetet bättre än för närvarande. Inrättandet av en samnordisk professur för internationella transporter finns redan i arbetsprogrammet för Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Samferdselsdepartementet i Norge samtycker med förslagsställarna om vikten av forskning på transportområdet och de vinster som ligger i samarbetet mellan de nordiska forskarna. Det konstateras att de nordiska länderna i hög grad har likartade transportproblem och en samordning av resurserna skulle ge bättre effektivitet. Departementet är tveksamt till att upprätta ett nordiskt transportforskningscenter och menar att NKTF skulle kunna spela en mera central roll i den nordiska transportforskningen.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) i Norge har i samarbete med *Transportbrukernes Fellesorgan* yttrat att det bör utarbetas ett flerårigt nordiskt program för transportforskning, utbildning och utväxling av information. Det programmet måste också säkra en starkare nordisk medverkan i europeiska och internationella transportforskningsprogram. Programmet bör genomföras decentraliserat och bygga på gemensamma ansökningar från två eller flera institutioner i de nordiska länderna. En sådan modell skulle både säkra att ett större program av gemensamt nordiskt intresse blir genomfört och skulle samtidigt stärka samarbetet. Utarbetandet av programmet kan genomföras i regi av Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF).

NHO stöder utredningen om bättre samordning av transportforskningsresurserna i Norden med utgångspunkt i det nämnda och ber samtidigt om att näringslivets intressen blir tillräckligt beaktade.

Motormännens riksförbund (M) i Sverige finner en nordisk samordning önskvärd. Genom en sådan uppnås specialistfördelar samtidigt som en breddad forskningsinsats möjliggörs. Fördelar med en samordning är också att resurserna kan delas mellan länderna, vilket rimligen bidrar till ett ekonomiskt bättre utbyte.

Transportrådet i Sverige skriver att inom miljöområdet har de nordiska länderna arbetat för att öka medvetenheten om kommunikationssektorns möjligheter att medverka till en bättre energihushållning. Ett intensifierat nordiskt forsknings-samarbete bör ha som målsättning att öka kunskapen om transportsektorns negativa miljöpåverkan.

Det omfattande och växande trafikutbytet mellan länderna i Norden är

ytterligare en faktor som talar för en ökad samordning av forskningsresurserna inom kommunikationssektorn. Ett vidgat transportsamarbete bör ge ökad styrka och bättre möjligheter att agera i ett större internationellt sammanhang.

Om forskningen i Norden skall ligga väl i fas med utvecklingen av världshandeln och utrikestransporterna är det inte tillräckligt att enbart förlita sig på de enskilda forskningsresurser som finns tillgängliga vid universitet, högskolor, myndigheter och institutioner inom transportområdet i de nordiska länderna. De samlade resurserna inom transportforskningen i Norden bör, dock med en effektiv samordning, kunna bilda en tillräcklig bas för att möta framtida behov.

Enligt transportrådets bedömning finns det ett klart dokumenterat behov av en utbyggd organisation för att klara de samordningsbehov som föreligger inom transportforskningen.

2.2 Remissinstanser som delvis tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Industrirådet

Finland

Industrins centralförbund

Norge

Transportøkonomisk institutt

Sverige

Transportforskningsberedningen (TFB)
Väg- och trafikinstitutet

Industrirådet i Danmark menar att en samordning av forskningsinsatserna innehåller många positiva element. Emellertid kan man frukta att enbart koordinering och samarbete på nordiskt plan skulle vara hämmande och frånta forskningen den dynamik som ligger i ett bredare samarbete. De pekar därför på möjligheten att sätta igång ett flerårigt nordiskt program inom ramen för Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF) men också på möjligheten till en insats inom det av EG-kommissionen föreslagna EURET-programmet. EURET-programmet har också föreslagit deltagande av bl. a. Norge, Sverige och Finland.

Industrins centralförbund i Finland konstaterar att i och med att transporterna blir alltmer internationaliserade skapar nordiskt samarbete även på forskningssektorn nya behov och möjligheter. Enligt centralförbundet är det motiverat att utreda hur de nuvarande forskningsresurserna kan tillgodogöras bättre genom att det nuvarande samarbetet – som idkas på många fler håll – koordineras bättre. Samtidigt bör man hålla i minnet att

det även finns betydande skillnader mellan de nordiska transportmiljöerna. Således kan det nordiska samarbetet inte avsevärt ersätta de nationella forskningsbehoven.

Transportforskningscentret som nämns i förslaget torde avse det av NFS framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt transportforskningscenter. Centralförbundet anser att ett ökat samarbete i detta skede i första hand förutsätter ytterligare koordinering. Först i händelse av att behoven visar sig vara tillräckligt stora och möjligheterna realistiska finns det anledning att överväga inrättandet av ett transportforskningscenter.

Transportøkonomisk institutt i Norge är enigt i att de nordiska länderna i hög grad har likartade transportproblem, och att mera kunskaper är nödvändiga för att möta framtidens transportbehov. De tvivlar emellertid på att dubbelarbete är ett stort problem inom nordisk transportforskning. De är ändå eniga i det förslag om att bättre samarbete kan ge bättre utnyttjande av forskningsresurserna.

Ett sätt att förbättra kontakten mellan de nordiska forskningsorganen är att styrka de nordiska forskningsaktiviteterna i Nordiska rådets regi. De är emellertid mycket skeptiska till att etablera ett nordiskt forskningscenter speciellt på transportområdet. De menar att det är viktigt för forskningsinstitutionerna att ha bra insyn i förvaltning och näringsliv, vilket skulle vara svårt för ett sådant nordiskt center.

Slutligen pekar de på att det finns ett visst behov av bättre samordning mellan de nordiska organen när det gäller transportforskning. Både ämbetsmannakommittéerna för transport (NÄT), miljö (NEM) och energi (NEE) initierar och finansierar transportforskning. Enligt deras uppfattning bör Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF), som är underställt NÄT, spela en mer central roll i samordningen, t. ex. genom ett fast sekretariat. NKTF bör på detta sätt koordinera den samlade nordiska transportforskning som idag går under beteckningen transport, miljö, energi och trafiksäkerhet.

Transportforskningsberedningen (TFB) i Sverige anför att NKTF skall enligt sin instruktion bl. a. samordna den nordiska transportforskningen och initiera projekt. NKTF har emellertid dels begränsade sekretariatsfunktioner, dels mycket begränsade projektmedel. Med större resurser skulle emellertid NKTF kunna få en stor betydelse när det gäller att samordna och stimulera nordisk transportforskning.

Förslaget att inrätta ett särskilt nordiskt transportforskningscentrum kan TFB ej stödja. Enligt de två senaste forskningspolitiska propositionerna skall FoU-verksamhet främst stödjas vid universitet och högskolor. Ett nyinrättat forskningscentrum skulle helt strida mot dessa strävanden. Vidare finns, som nämnts ovan, såväl i Sverige som i Norge och Finland redan existerande, väl fungerande institut som bedriver transportforskning. Om ett nytt centrum skall inrättas kommer det att bli svårt att rekrytera kompetenta forskare och det finns risk för att resurser tas från

redan väl fungerande forskarmiljöer vid existerande institut samt universitet och högskolor.

TFB föreslår i stället att det nordiska samarbetet inom transportforskningsområdet stärks så att redan fungerande miljöer lättare kan samarbeta. Detta kan t. ex. ske genom att NKTF får ett fast sekretariat som kan ha fortlöpande kontakter med nordiska forskare och genom att resurserna till projektanslag ökar och att stipendier kan delas ut till nordiska forskare för att kunna arbeta i annat nordiskt land eller delta i forskarutbildning. Vad gäller den senare punkten har TFB redan tagit ett sådant initiativ. Sålunda kan nu nordiska forskare delta i TFBs forskarkurs utan kostnad; NKTF betalar deras uppehållskostnader och TFB tar ej ut någon kursavgift.

TFB stöder också nordiskt samarbete genom att tillsätta nordiska representanter i flertalet av TFBs ledningsgrupper.

Väg- och trafikinstitutet (VTI) i Sverige säger att omfattningen av den nordiska transportforskningen är förhållandevis blygsam. Genom ett ökat samarbete skulle resurserna kunna utnyttjas bättre.

VTI anser att en förbättrad samordning av forskningsresurserna på transportområdet inte bör åstadkommas genom att ett nytt nordiskt transportforskningscenter inrättas, utan den bör ta sin utgångspunkt i redan befintliga institutioner och fungerande forskarmiljöer.

Detta kan underlättas genom att NKTF får en förstärkt roll som nordisk forskningssamordnare på transportområdet. För att kunna hålla kontinuerliga kontakter med nordiska forskare och anordna gemensamma nordiska konferenser och seminarier krävs en fast resurs. Att som idag vartannat år bygga upp en sekretariatsfunktion i det nordiska land som svarar för ordförandeskapet i NKTF leder till bristande effektivitet och kontinuitet i verksamheten. Därför bör NKTF få ett permanent sekretariat, förslagsvis placerat, som tidigare var fallet, vid TØI i Oslo.

NKTF bör vidare ges ökade resurser för projekt, konferenser och stipendier. För att den nordiska initierade forskningen skall inriktas mot de mest väsentliga problemen bör i NKTF ingå representanter för forskningsinstitutet, men också för forskningsavnämarna (förbrukarna), t. ex. näringsliv och transportorganisationer.

2.4 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Finland

Ålands landskapsstyrelse

Ålands landskapsstyrelse har beslutat att inte i detta skede avge utlåtande.

3. Utskottet

Som framgår av många av remissinstansernas svar anser man att den organisation som behövs för att samordna och styra den nordiska transportforskningen redan finns. Denna organisation är Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF). Av remissvaren framgår också att huvudproblemet anses vara brist på resurser och inte att det skulle behövas ett nytt nordiskt organ.

Kommunikationsutskottet är av samma mening som dessa remissinstanser. Utskottet har vid flera tillfällen yttrat sin mening, att NKTF skulle ges möjlighet att förstärka sin verksamhet. I viss mån har man tagit hänsyn till utskottets åsikt, som återspeglas i ministerrådets beslut från 1988, att NKTF från 1989 skulle överta rollen som NÄT:s planeringsorgan vad gäller forskning och utredning.

Enligt NKTF:s stadgar som fastställdes av Nordiska ministerrådet, trafikministrarna den 15 november 1988, ingår i kommitténs uppgifter att

1. främja och samordna transportforskningen i Norden,
2. initiera och följa nordiska samarbetsprojekt inom transportforskningen,
3. främja utbildningen av transportforskare i Norden,
4. verka för nordiskt deltagande i internationell transportforskning.

Kommittén har ytterligare som särskild uppgift att bistå NÄT när det gäller forskningsprojekt som är av gemensam nordisk eller internationell betydelse.

Kommunikationsutskottet anser att NKTF, i organisatoriskt hänseende, har alla förutsättningar att vara det organ som kan sköta en nordisk samordning av forskningsresurserna på transportområdet. Utskottet konstaterar att med hänsyn till de fortsatt begränsade resurser som står till förfogande på transportområdet har NKTF på ett utmärkt sätt visat att de kan sköta sin roll som den samordnande faktorn i nordisk transportforskning.

Utskottet anser dock att en ytterligare samordning av forskningsresurserna avsevärt skulle förbättra transportforskningen i Norden. Utskottet anser därför att NKTFs resurser skall förstärkas genom att bl.a. öka anslagen till kommitténs projektverksamhet.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska budgeten för 1992 redovisa förslag om förstärkning av den nordiska transportforskningen.

Snekkersten den 14 november 1990

Margrete Auken (SF)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Sakari Knuuttila (SDP)

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Lodve Solholm (FrP)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Medlemsförslag

om samordning av forskningsresurserna på transportområdet

(Väckt av Olle Östrand samt Dorte Bennedsen, Bjarne Mørk Eidem, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Sighvatur Björgvinsson och Karl-Erik Svartberg)

Inom stora delar av transportområdet har de nordiska länderna likartade problem. Exempelvis gäller detta trafik i vinterklimat och utbyggnad av kollektivtrafiken i de större tätorterna. Andra likartade problem gäller utvecklingen av snabbtåg och strävandena att minska miljöbelastningen från transporter.

En kunskapsutbyggnad och framförhållning är nödvändig för att möta framtidens transportbehov. Forskning spelar här självfallet en viktig roll. De nordiska länderna är, i ett internationellt perspektiv, små med var för sig begränsade FoU-resurser. Bredden på insatserna är svag. Ändå förekommer dubbelarbete inom vissa områden.

Genom ökat samarbete skulle resurserna kunna utnyttjas bättre. Detta såväl beträffande den nordiskt initierade forskningen som när det gäller att anpassa och tillämpa internationella resultat till våra förhållanden.

Ett viktigt steg mot ökat samarbete är den av Nordiska ministerrådet utlovade professuren i internationella transporter. Ytterligare åtgärder krävs dock.

Hur en vidare samordning av forskningsresurserna på transportområdet skall ske bör utredas av ministerrådet. Härvid bör det av NFS framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt transportforskningscenter särskilt beaktas.

Med hänvisning till ovanstående hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda och till Nordiska rådets session 1992 redovisa förslag
om en nordisk samordning av forskningsresurserna på trans-
portområdet

Stockholm den 21 maj 1990

Olle Östrand (s)

Dorte Bennedsen (S)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Anker Jørgensen (S)

Sakari Knuutila (SDP)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (SDP)

Oddrunn Pettersen (A)

Kaj Poulsen (S)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Karl-Erik Svartberg (s)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt

(Medlemsförslaget väckt av Lilli Gyldenkilde, Marianne Jelved och J. K. Hansen m. fl., se s. 813)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 935/k om ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 27–28 juni, den 26 september och den 12 november 1990.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att det i Nordiska rådets budget inarbetas ett årligt driftstillskott till skolan Le Crau du Sapt i södra Frankrike.

Skolans ägare, Erica Simon, beslöt 1986 att erbjuda de nordiska folkhögskolorna att ta emot hennes egendom Le Crau du Sapt som gåva på det villkoret att de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten säkrades. Verksamheten bygger på att det finns möjligheter att erbjuda ett visst antal seminarier och kurser på skolan, vilket emellertid är avhängigt av driftstillskott utifrån.

Förslagsställarna framhåller att många nordiska lärare, kulturarbetare och bönder har deltagit i Le Crau du Saps kurser. Under de senaste åren har även ca. 30 bönder från södra Frankrike årligen varit på studiebesök i de nordiska länderna. Skolan utgör därmed en viktig plats för förmedling av folklig kultur mellan Norden och Frankrike.

I medlemsförslaget betonas att Le Crau du Sapt har sina rötter i det nordiska folkrörelsebegreppet vilket bidrar till att främja många av de egenskaper som förutses vara nödvändiga att ha i framtidens samhälle, t. ex. flexibilitet, kreativitet, förmåga att lösa problem, att kunna överblicka sammanhang, självständighet, samarbetsförmåga o. dyl.

Det framhålls i medlemsförslaget att Le Crau du Sapt har utvecklat ett kunnande om både franska och nordiska samhälls- och kulturförhållanden, vilket gör skolan idealisk för att hålla kurser och seminarier på. Därmed främjas ömsesidig förståelse mellan Norden och Centraleuropa, vilket kommer att underlätta samarbetet i det framtida Europa. Med hänvisning till detta anses det vara i de nordiska ländernas intresse att ett årligt driftstillskott på ungefär 400 000 DKK ges till Le Crau du Sapt för att säkra verksamheten.

2. Remissbehandling

Enligt beslut av Nordiska rådets presidium den 20–23.8.1990 skall medlemsförslaget inte genomgå remissbehandling.

3. Utskottet

Le Crau du Sapt är en skola i Sydfrankrike, som har givits till de nordiska folkhögskolorna som gåva från Erica Simon, på det villkoret att de ekonomiska förutsättningarna för driften av skolan skall vara säkrade.

I medlemsförslaget betonas att idén till skolverksamheten kommer från de nordiska folkhögskolorna. Verksamheten har bidragit till ett stort utbyte mellan de nordiska länderna och Frankrike. Många nordiska lärare, kulturarbetare och bönder har deltagit i Le Crau du Saps kurser medan ca 30 lantbrukare från Sydfrankrike har varit på studiebesök i de nordiska länderna de senaste åren.

Utskottet anser i likhet med förslagsställarna att nu, när Norden och det övriga Europa befinner sig i en situation med stora omvälvningar, ställer det helt nya krav på utbildning och ökad inblick i andra kulturers särart och praxis. Utskottet ställer sig vidare bakom idén att sprida den nordiska folkhögskolans idé utanför de nordiska länderna och därmed föra ut den nordiska kulturen utanför Nordens gränser. Utskottet betonar ytterligare vikten av att det utanför Norden finns ett center som de nordiska folkhögskolorna kan använda för att vidga sina elevers horisont och kännedom om andra kulturer.

I medlemsförslaget önskas att det i Nordiska rådets budget inarbetas ett årligt driftstillskott på 400 000 DKK till Le Crau du Sapt. Handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete antogs på Nordiska rådets session 1988. Där föreslogs en rad olika initiativ, ändringar, samordningar och upprättande av nya organisationer inom det nordiska kultursamarbetet som har företagits eller kommer att verkställas den närmaste tiden. Kulturhandlingsplanen skulle fullföljas år 1991 och kräva 35 MDKK över 1987 års budgetnivå. I Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1991 framhålls kulturområdet som ett prioriterat område, men ändå har det inte lyckats att finansiera kulturhandlingsplanen som det var upplagt till. Det nordiska kultursamarbetet befinner sig därför i en synnerligen svår situation med ett minimalt utrymme för nya initiativ.

Utskottet har emellertid fått information om att de nordiska folkhögskolorna har insamlat ca 0,5 MDKK till Le Crau du Sapt och att danska och norska regeringarna har givit ett engångstillskott på 125 000 DKK respektive 150 000 NOK till skolans verksamhet. Utskottet har ytterligare orienterats om att det inom ministerrådets arbetsprogram "Norden i Europa 1990–92" finns projekt ägnade att presentera Norden och det nordiska samarbetet för vissa målgrupper utanför Norden, t.ex. journalister och

beslutsfattare i administrationer, organisationer och yrkesliv. Ministerrådet har förklarat sig villigt att förlägga ett eller flera arrangemang av denna karaktär till Le Crue du Sapt för att nå dessa målgrupper i Frankrike. Utskottet anser detta vara en positiv utveckling för skolans framtida nordiska förankring, vilket kan utmyнна i att andra kontakter skapas som leder till att kännedom om skolans existens sprids inom Norden och därför har en viss marknadsföringseffekt.

Utskottet vill särskilt betona folkhögskolornas idé i detta sammanhang. Med ett årligt tillskott från den nordiska budgeten skulle Le Crau du Sapt förlora en del av den självständighet som är grundidén för de nordiska folkhögskolorna. Därmed skulle det offentliga ha större inflytande på skolans verksamhet än vad som är önskvärt. För att bevara och utveckla den nordiska folkhögskoleidén är det ytterst viktigt att verksamheten beslutas på folkrörelsenivå.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Snekkersten den 12 november 1990

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundset (A)

J. K. Hansen (S)

Helga Haugen (KrF)

Förman

Anita Johansson (s)

Ulla Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Marianne Samuelsson (mp)

Otto Steenholdt (At)

Medlemsforslag

om økonomisk støtte til Le Crau du Sapt

(Stillet af Lilli Gyldenkilde, Marianne Jelved og J. K. Hansen samt Hanne Andersen, Claes Andersson, Margrete Auken, Søren Hansen og Kjellbjørg Lunde)

I 1986 besluttede Erica Simon – tidligere professor i Nordisk Kultur ved universitetet i Lyon – at tilbyde sin ejendom Le Crau du Sapt, der fungerer som folkelig kursus ejendom i det sydlige Frankrig, til de nordiske folkehøjskoler som gave.

Før gaven kan modtages, skal de økonomiske forudsætninger imidlertid være tilstede. Dette kan sikres ved, at stedet har mulighed for at udbyde de tilstrækkelige antal seminarer og kurser, noget som imidlertid er afhængigt af driftstilskud udefra.

Le Crau du Sapt, der ligger 90 km sydvest for Lyon, udspringer af den nordiske folkehøjskoletanke. Skaberen af stedet, Erica Simon, har nær tilknytning til de nordiske samfund. Delvis ved at hun var bosat i Sverige i en række år og delvis gennem hendes årlige foredragsturne omkring i Norden.

Mange nordiske lærere, kulturarbejdere og bønder har deltaget ved Le Crau du Saps kurser. I 1990 er der tale om 23 uger fordelt på 21 kurser. Derudover har, i de senere år, ca 30 landbrugere fra det sydlige Frankrig været på studiebesøg i de nordiske lande hvert år.

Le Crau du Sapt er således et vigtigt formidlingssted mellem folkelig kultur i Norden og Frankrig.

Både Norden og det øvrige Europa befinder sig i en situation med store omvæltninger. Det gælder såvel udvikling af nye teknologiformer, fremvæksten af det åbne indre marked i EF, som udviklingen i Øst-Europa.

Dette stiller bl. a. helt nye krav til uddannelserne og til øget indsigt i andre kulturers egenart og praksis, men også til besindelse overfor ens egen kulturs rødder og udviklingsmuligheder.

Le Crau du Sapt har sine rødder i det nordiske folkelighedsbegreb. Et begreb der gennem de nordiske folkehøjskolars lange praksis har været med til at fremme mange af de egenskaber kvalifikationsanalytikerne mener er nødvendige at besidde i fremtidens samfund. De er kvalifikationer som fleksibilitet, kreativitet, problemløsningsevne, at kunne overskue sammenhænge, selvstændighed, samarbejdsevne o. l.

Le Crau du Sapt har ligeledes udviklet et kendskab til nordiske og

franske samfunds- og kulturforhold, som gør det ideelt til afholdelse af kurser og seminarer, der fremmer den gensidige forståelse mellem Norden og Centraleuropa. Noget som er en værdi i sig selv, men som også vil være med til at lette samarbejdsforholdene i det fremtidige Europa.

I kraft af ovennævnte kvalifikationer og i kraft af stedets centrale beliggenhed for udviklingen af samarbejdsforholdene i Europa, er det vor opfattelse, at det er i de nordiske landes interesse, at der gives et driftstilskud til Le Crau du Sapt. Et årligt tilskud i størrelsesordenen DKK 400 000 vil sikre driften. De nordiske folkehøjskoler kan overtage og videreudvikle Le Crau du Sapt.

Vi foreslår derfor, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der i Nordisk Råds budget indarbejdes et årligt driftstilskud til Le Crau du Sapt.

København, den 31. maj 1990

Lilli Gyldenkilde (SF)

J.K. Hansen (S)

Claes Andersson (Vas.)

Søren Hansen (S)

Marianne Jelved (RV)

Hanne Andersen (S)

Margrete Auken (SF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna

(Väckt av Marianne Samuelsson och Krister Skånberg samt Sakari Knuutila och Tellervo Renko)

(Social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget, se A 932/s, s. 763

Remissyttranden, se supplement)

En möjlig anledning till att vi i Nordens länder liksom i de flesta andra länder tillåter oss att förstöra miljön, förlösa våra naturtillgångar och försämra människors fysiska och psykiska livsbetingelser är att vi saknar överblick över vad våra planer, beslut och handlingar leder till, som konsumenter, tjänstemän, företagsledare och politiker.

Ett sätt att råda bot på detta är att mäta de totala naturtillgångarna och -skulderna och deras förändringar samt de totala intäkterna och kostnaderna för mänsklig verksamhet i Norden och redovisa dem i form av naturräkenskaper och sociala räkenskaper. Det skulle ge underlag för sammanvägda ekologiska, ekonomiska och sociala bedömningar och beslut om effektiv användning av och hushållning med resurserna, för att få uthållig utveckling inom ekologiska, ekonomiska och sociala ramar.

Vi föreslår därför ett gemensamt nordiskt projekt för att utveckla och upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna samt för att mäta, samla in, sammanställa och utvärdera de data som behövs. Det vore värdefullt om projektet kunde drivas av någon av de befintliga gemensamma nordiska institutionerna.

Nordiska utskottet för naturresurser och miljöstatistik utförde för några år sedan en förstudie om behovet av och möjligheterna för att utarbeta en gemensam nordisk beskrivningsmodell för naturresurser. Rapporten från denna förstudie sändes på remiss i de nordiska länderna. Mot bakgrund av remissvaren beslutade man den gången att inte sätta igång ett gemensamt nordiskt projekt på detta område.

Det är helt avgörande att så många forskare, ekonomer, politiker, filoso-

fer och samhällsdebattörer som möjligt från vitt skilda håll nu bidrar med analyser, och synpunkter på hur naturräkenskaper kan se ut. Denna fråga blir ett centralt tema på dagordningen under de kommande åren. Målet kan vara att lägga fram *status* för möjligheterna till "gröna" räkenskaper för 1992. I första omgången behövs att de nordiska länderna utväxlar erfarenheter och idéer. Som ett led i uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet har det satts igång stora gemensamma initiativ som berör detta område, bl. a. en redogörelse för miljötillståndet i Norden, som skall läggas fram 1992.

Utvecklingsarbetet är i full gång i flera länder, bl. a. i Norge, Västtyskland och Holland och i internationella organisationer, bl. a. OECD. Också arbetet med att integrera ekologiska faktorer i nationalprodukten pågår, bl. a. i OECD.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta förslag till hur de totala naturtillgångarna och -skulderna och deras förändringar skall mätas samt hur de totala intäkterna och kostnaderna för mänsklig verksamhet i Norden skall redovisas i form av naturresurser och sociala räkenskaper.

att utarbeta förslag till hur dessa redovisningar skall kunna användas som underlag för att väga samman ekologiska, ekonomiska och sociala bedömningar till beslut om hushållning med resurserna och om uthållig utveckling inom ekologiska, ekonomiska och sociala ramar.

att ta initiativ till försöksverksamhet i syfte att presentera de första redovisningarna senast 1992.

att om möjligt låta någon av de nordiska institutionerna ansvara för projektet.

Stockholm den 14 juni 1990

Marianne Samuelsson (mp)

Sakari Knuutila (SDP)

Krister Skånberg (mp)

Tellervo Renko (Kesk.)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet

(Medlemsförslaget väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde m. fl., se s. 824

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Stockholm den 29 januari och i Köpenhamn den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och ställa finansiella resurser till förfogande för detta.

Förslagsställarna hänvisar bl. a. till FN:s världsaktion för handikappade vars förslag inte genomförts på ett tillfredsställande sätt. Människor med funktionshinder lever fortfarande under sämre villkor än befolkningen i övrigt. Skillnader i levnadsförhållanden gäller oavsett utvecklingsnivå och berör de flesta samhällssektorer. Ett svenskt resolutionsförslag med syfte att inom FN-systemets ram skapa bättre möjligheter att genomföra världsaktionsprogrammet för handikappade och därigenom tillförsäkra handikappade jämlikhet och full delaktighet i samhällslivet har nyligen antagits i sociala kommittén inom ECOSOC, FN:s ekonomiska och sociala råd. Ett 50-tal länder anslöt sig som medförslagsställare, däribland de nordiska. Förslaget går ut på att en internationell arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utarbeta standardregler för de handikappades fulla integrering i samhället.

Med utgångspunkt i världsaktionsprogrammet och riktlinjer antagna på ett av FN:s sociala byrå (UNCDSHA) anordnat internationellt möte om handikappfrågor i Tallinn 1989 skall ett internationellt instrument utarbetas med normer och standardregler för att genomföra de handikappades

rätt till jämlikhet och full delaktighet i samhället. Instrumentet avses kunna fungera som moralisk press på länderna, bl.a genom att användas av frivilliga organisationer i deras opinionsskapande verksamhet och myndighetskontakter. Av betydelse är att det utformas så att det får samma relevans i alla länder oavsett utvecklingsnivå. För att ytterligare öka den moraliska pressen kunde till instrumentet knytas rapporteringskyldighet.

Instrumentet skall föreläggas FN:s generalförsamling hösten 1993, och innebär en uppföljning och avslutning av FN:s handikappårtionde med perspektivet inställt på tiden därefter. Sverige är berett att bidra med hälften (intill 2.5 milj. SEK) av finansieringsbeloppet för arbetsgruppens verksamhet, förutsatt medfinansiärer. Arbetsgruppen skall bestå av regeringsexperter med uppgift att utarbeta reglerna i samarbete med handikappades egna organisationer, specialorgan m. fl.

Förslagsställarna anser att de nordiska länderna aktivt bör stödja arbetet i arbetsgruppen och i olika internationella sammanhang aktivt samverka för att initiativet kommer till genomförande. Erforderliga finansiella resurser måste ställas till förfogande.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Norden

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Handikapporganisationernas Nordiska Råd

Danmark

Socialministeriet
De samvirkende Invalidorganisationer

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Riksomfattande handikapprådet
Handikapporganisationernas samarbetsråd
Ålands landskapsstyrelse
Ålands handikappförbund

Norge

Sosialdepartementet

Sverige

Socialstyrelsen
Statens handikappråd
Handikappinstitutet

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) delar förslagsställarnas uppfattning att de nordiska länderna aktivt bör stödja och samverka vid genomförandet av det av FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) antagna resolutionsförslaget med syfte att inom FN-systemets ram förverkliga världsaktionsprogrammets mål om full delaktighet och jämlikhet för handikappade.

Enligt nämndens uppfattning är det både nödvändigt och möjligt för de nordiska länderna att gemensamt och i aktiv medverkan stödja arbetet i den internationella expertgruppen, samt att i olika internationella sammanhang aktivt samverka för att initiativet om standardregler för handikappade kommer till genomförande. Härvid är samarbetet med handikappades egna organisationer en förutsättning. NNH rekommenderar att en nordisk referensgrupp bildas för arbetet.

Handikapporganisationernas Nordiska Råd tillstyrker starkt medlemsförslaget och medverkar gärna till föreslaget arbete inom ramen för ECOSOC. Rådet utgår från att det skulle vara helt otänkbart att utföra ett sådant arbete utan deltagande av en representant från rådet. Syftet med att utfärda standarder för handikapputrustning m.m är att realisera FN:s världsprogram för handikappade. Programmet är i sig tillräckligt men det har visat sig mycket svårt att få omsatt i praxis. Problemen avser motivation, attityder, prioritering och resurser och beror dessutom på att uppgifterna är ovana och svåra att överskåda.

Fördelen med gemensamma standarder för alla är att handikappade inte får behov av kompensation på det område som en viss standard omfattar. Om miljön inrättas så att handikappade kan klara sig i den, är speciella anordningar och bidrag överflödiga. Som områden där standarder bör utformas pekar HNR på kommunikation, utbildning, bostäder, offentliga byggnader och transportmedel, arbetsmarknaden, kultur, sport och fritid, hälsovården samt det sociala trygghetssystemet inklusive hjälpmedel och invalidfordon.

Socialministeriet i Danmark ansluter sig till behovet av internationella standarder och tillstyrker därför rekommendationsförslaget.

Det centrale Handikappråd anser förslaget vara ett gott initiativ för att tillförsäkra handikappade fullt medbestämmande och jämställdhet i samhället och i utvecklingen.

De samvirkande Invalidorganisationer stöder initiativet att följa upp de anförda frågorna i ECOSOC.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland tillstyrker förslaget om utarbetande av internationella standardregler för handikappade. Likaså förhåller sig ministeriet positivt till att möjligheterna att finansiera nämnda arbete med nordiska medel utreds, och påpekar att de nordiska länderna på handikappområdet bedrivit en enhetlig politik som ofta framstått som förebild internationellt.

Riksomfattande handikapprådet hänvisar till att målsättningarna för

FN:s handikappårtonde 1983-1992 förblivit oförverkligade till större delen, särskilt vad gäller målsättningen att anpassa samhället. De nordiska länderna utgör en enhetlig grupp vad gäller välfärdspolitik och handikapppolitik och har kunnat lösa många problem som rör handikappades ställning i samhället som i andra länder fortfarande är olösta. Därför är utnyttjande av nordiska erfarenheter och resurser motiverat, förutom inom FN även inom Europarådet och EG.

I samband med de politiska förändringarna i Östeuropa har man klart kunnat märka att de handikappades ställning i dessa länder på många sätt är svår, bl. a. är bristen på hjälpmedel ett stort problem. De handikappade har börjat organisera sig och de behöver stöd för att kunna igångsätta och utveckla sin verksamhet. Riksomfattande handikapprådet föreslår till diskussion stödjande av de handikappades organiserande i de östeuropeiska länderna under de närmaste åren.

Även förbättrandet av de handikappades ställning i utvecklingsländerna kräver under de kommande åren speciell uppmärksamhet. För att förbättra de handikappades ställning hjälper de standardregler som skall utarbetas både staterna och medborgarorganisationerna att konkretisera behövliga åtgärder.

Handikapporganisationernas samarbetsråd tillstyrker erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och att finansiella resurser ställs till förfogande för detta.

Ålands landskapsstyrelse anser det angeläget att de handikappades krav på delaktighet och jämställdhet i samhället stöds genom sådana internationella standardregler som avses i medlemsförslaget.

Ålands handikappförbund anser det vara av stor betydelse att handikappfrågorna behandlas på ett liknade sätt oberoende av den geografiska hemvisten. Den enskilde individen måste garanteras en korrekt bedömning av sitt handikapp oavsett vilket land man lever i. Internationell samverkan skulle befästa de handikappades möjligheter att på lika villkor delta i samhället. Samarbetet inom Norden skulle kunna förbättras, inte minst vad gäller de regler och förordningar som är olika i de nordiska länderna. Särskilt gäller detta frågor kring möjligheten att använda rehabiliteringsplatser i andra nordiska länder och erhålla hjälpmedel från annat nordiskt land.

Socialdepartementet i Norge har inga kommentarer till medlemsförslaget men anser att man bör inrikta sig på nationella bidrag för att täcka konstnaderna och inte belasta den nordiska budgeten med dessa uppgifter.

Socialstyrelsen i Sverige anser det angeläget att FN:s världsaktionsprogram för handikappade genomförs. Som ett led i denna strävan skulle ett internationellt instrument med normer och standardregler för att genomföra handikappades jämlikhet och fulla delaktighet underlätta och påskynda arbetet. Styrelsen påpekar dock vikten av att instrumentet får en sådan utformning att det får relevans i alla länder oavsett utvecklingens nivå. Om detta inte lyckas föreligger stor risk att instrumentet kommer att

betraktas som en minimivå. I så fall skulle det förhindra den måluppfyllelse som åsyftats i de länder som drivit ett progressivt arbete. Styrelsen finner det angeläget att förslaget antas och att finansiella resurser ställs till förfogande.

Statens handikappråd tillstyrker förslaget, men understryker vikten av att erforderliga ekonomiska resurser ställs till förfogande för att representeranter för handikapporganisationerna skall kunna delta i den föreslagna arbetsgruppen och arbetet i övrigt. Vidare framhålls att arbetet bör igångsättas skyndsamt för att kunna ingå i avslutningen av FN:s handikappårtionde.

Handikappinstitutet ser framtagandet av ett internationellt instrument med normer och standardregler som ett bra medel för att påverka förutsättningarna för handikappades jämlikhet och delaktighet i samhället i olika länder. Vidare understryks vikten av att de handikappades egna organisationer bereds tillfälle att direkt delta i arbetet med att ta fram förslaget till internationellt instrument med standardregler.

3. Utskottet

Utskottet noterar sammanfattningsvis att samtliga remissinstanser, om än i varierande grad, stödjer medlemsförslaget. Ett antal ämnen som bör prioriteras räknas upp. Det betonas att de frivilliga organisationerna måste delta i arbetet. De enda mer reserverade kommentarerna avser kostnaderna för arbetet, som de flesta remissinstanserna endast nämner i förbigående. Olika ståndpunkter anförs huruvida det är lämpligt att använda samnordiska medel eller nationella.

Utskottet noterar att FN:s generalförsamling vid sin 37:e session 1982 antog sitt s.k. världsaktionsprogram för handikappade. I programmet anges den process varigenom varje samhällsområde skall bli öppet för alla. För att påbörja förverkligandet beslöt generalförsamlingen samtidigt att utse perioden 1983–1992 till FN:s handikappårtionde. Ett antal expertmöten har hållits för att övervaka verkställigheten av programmet, bl. a. ett möte i Tallinn 1989 som utarbetade de s.k. Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development. Mot bakgrund av att handikappårtiondet närmar sig sitt slut konstaterar förslagsställarna att alltför få åtgärder vidtagits för att förverkliga dess målsättning. Programmet och dess rekommendationer har därigenom kommit att sakna den åsyftade genomslagskraften.

Utskottet vill instämma häri och vill liksom förslagsställarna understryka vikten av det svenska initiativet att låta utarbeta en regelsamling med standardregler på handikappområdet. Det svenska förslaget antogs av FN:s ekonomiska och sociala råd, ECOSOC, som uppdrog åt den sociala utvecklingskommissionen att tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta regler som skall tillförsäkra handikappade jämlikhet och lika villkor. Enligt den

föreslagna modellen kommer reglerna ej att bli juridiskt bindande, men detta finner utskottet ej nödvändigt, då det på handikappområdet snarast gäller att skapa förutsättningar för att de mänskliga rättigheter som gäller i hela samhället skall bli praktisk verklighet även för de handikappade. Syftet är att åstadkomma ett instrument som ger uttryck för världssamfundets uppfattning om vilka åtgärder som krävs för att säkerställa handikappades mänskliga rättigheter.

Det är utskottets uppfattning att det behövs effektivare redskap för att skapa de förändringar i samhället som erfordras för genomförande av dessa målsättningar. De hittillsvarande överläggningarna inom FN har visat att det finns en politisk vilja, men att många länders representanter vill gå försiktigt fram med hänsyn till de stora merkostnader som handikappanpassning av byggnader, transportmedel m. m. anses medföra. Utskottet vill därför starkt stödja tillkomsten av den föreslagna internationella arbetsgruppen. De standardregler som arbetsgruppen kommer att utforma bör bli resultatet av en konstruktiv process under den närmaste tvåårsperioden. Denna process bör medföra att handikappfrågorna lyfts högre upp på den politiska dagordningen, både inom FN och andra internationella organisationer, samt även i de enskilda länderna. Social- och miljöutskottet avser för sin del att inom ramen för sitt interna handlingsprogram om handikappfrågor ta in bevakningen av arbetsgruppens arbete och möjligheterna att bidra därtill. En möjlighet är vidare att anordna nationella seminarier av samma modell som utskottets seminarium i Göteborg i oktober 1990 om handikappades levnadsvillkor i Norden.

Vid utformningen av reglerna bör enligt utskottets uppfattning samtidigt utformas ett effektivt rapporteringssystem för att följa efterlevnaden av reglerna och förverkligandet av världsaktionsprogrammet. Både Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet bör finna lämpliga arbetsmetoder för att stödja den internationella arbetsgruppen, bl. a. bör de nordiska handikapporganisationernas synpunkter på hur handikappades jämställdhet kan uppnås löpande komma arbetsgruppen till del. Samtliga nordiska länder bör sålunda medverka till att nationella handikapporganisationer involveras i arbetet, eventuellt genom tillsättande av nationella arbetsgrupper. Nordiska nämnden för handikappfrågor torde även kunna ta sig an vissa samnordnande uppgifter. En ytterligare möjlighet är att det s. k. Nordiska FN-projektet ges i uppdrag att göra en studie om handikappfrågor liknande den som nyligen färdigställdes om "UN and the Advancement of Women".

Utskottet anser det väsentligt att de nordiska länderna bidrar med såväl mänskliga som finansiella resurser och förutsätter att samtliga nordiska länder ställer medel till förfogande. Nordiska ministerrådet bör underlätta kontakterna mellan organisationerna och ge ekonomiskt stöd till nordisk samordning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och ställa finansiella resurser till förfogande

København den 25 februari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Haakon Blankenborg (A)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Sten Svensson (m)

Lars Ulander (s)

Marjatta Väänänen (Kesk.)
Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet

(Väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik samt Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila, Kjellbjørg Lunde och Tellervo Renko)

Nordiska rådet har under åren i olika sammanhang tagit upp frågor på handikappområdet. Inte minst inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor har hjälpmedelsförsörjningen och telekommunikationer behandlats även med syftet att bygga en bro till det europeiska samarbetet på området.

Rådet har också nyligen behandlat dessa frågor i sitt betänkande över medlemsförslag A 864/s om telekommunikation för handikappade. Vidare har ett antal projekt igångsatts kring utbildning av tolkar med utgångspunkt i både teckenspråk och talskriftspråk samt riktade mot dövblinda.

Frågan om handikappades ställning i samhället har föranlett vissa åtgärder inom FN. Bl. a. har ett världsaktionsprogram för handikappade antagits. Emellertid har programmets förslag inte genomförts på ett tillfredsställande sätt. Människor med funktionshinder lever fortfarande under sämre villkor än befolkningen i övrigt. Skillnader i levnadsförhållanden gäller oavsett utvecklingsnivå och berör de flesta samhällssektorer.

Det är nödvändigt att handikappaspekterna beaktas i utveckling och samhällsplanering för att skapa tillgänglighet för alla så långt som möjligt. Utrymme måste ges för särskilda stödåtgärder för integrering av de handikappade i samhället. Det gäller att göra mänskliga rättigheter tillämpliga för handikappade även i praktiken.

Ett svenskt resolutionsförslag med syfte att inom FN-systemets ram skapa bättre möjligheter att genomföra världsaktionsprogrammet för handikappade och därigenom tillförsäkra handikappade jämlikhet och full delaktighet i samhällslivet har nyligen antagits i sociala kommittén inom ECOSOC, FN:s ekonomiska och sociala råd. Ett 50-tal länder anslöt sig som medförslagsställare däribland de nordiska. Initiativet går ut på att en internationell arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utarbeta standardregler för att säkerställa de handikappades fulla integrering i samhället.

Med utgångspunkt i världsaktionsprogrammet för handikappade och riktlinjer antagna på ett av FN:s sociala byrå (UNCDSHA) anordnat internationellt möte om handikappfrågor i Tallin 1989, skall ett internationellt instrument utarbetas, innehållande normer och standardregler för att genomföra de handikappades rätt till jämlikhet och full delaktighet i samhället.

Instrumentet avses kunna fungera som moralisk press på länderna, bl. a. i form av påtryckningsmedel för frivilliga organisationer i deras opinions-skapande verksamhet och myndighetskontakter. Genom ett sådant instrument ges handikappfrågor moralisk genomslagskraft och internationell status. Av betydelse är att det utformas så att det får samma relevans i alla länder oavsett utvecklingsnivå. För att ytterligare öka den moraliska pres-sen på länderna kunde till instrumentet knytas rapporteringskyldighet.

Instrumentet avses föreläggas FN:s generalförsamling hösten 1993. Ar-betet innebär därigenom en uppföljning och avslutning av FN:s handi-kappårionde med perspektivet inställt på åtgärder som skall genomföras därefter. Sverige är berett att bidra med hälften (intill 2,5 milj. SEK) av finansieringsbeloppet för arbetsgruppens verksamhet, förutsatt medfinan-siärer.

Arbetsgruppen skall bestå av regeringsexperter med uppgift att utarbeta reglerna i samarbete med handikappades egna organisationer samt med FN:s berörda specialorgan och andra mellanstatliga organisationer.

Det är vår mening att de nordiska länderna bör gemensamt och i aktiv medverkan stödja arbetet i ovan nämnda arbetsgrupp samt i olika interna-tionella sammanhang aktivt samverka för att initiativet om standardregler för handikappade kommer till genomförande. Erforderliga finansiella re-surser måste ställas till förfogande.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och ställa finansiella resurser till förfogande för detta.

Stockholm den 14 juni 1990

Grethe Lundblad (s)

Lena Öhrsvik (s)

Sakari Knuutila (SDP)

Sten Svensson (m)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Tellervo Renko (Kesk.)

Juridiska utskottets betänkande

over medlemsforslag om ligestilling mellem kvinder og mænd ved udpegning af medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, nævn, udvalg m. v.

(Medlemsforslaget väckt av Lilli Gyldenkilde m. fl., se s. 830)

Medlemsforslag A 938/j om likestilling mellom kvinner og menn ved utnevning av medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, nemnder, utvalg m. v. er henvist til Juridisk utvalg. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 26. september 1990 i Oslo og 12.–14. november 1990 i Snekkersten.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er framsatt den 19. juni 1990.

I medlemsforslaget anbefales det at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m. v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en jevnere representasjon av menn og kvinner i disse styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m. v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25 % kvinnerepresentasjon i 1992, 35 % i 1994 og 45 % i 1996.

Forslagsstillerne henviser innledningsvis til at det i de seneste årene er tatt en rekke initiativer i nordisk regi som vedrører kvinnens likestilling når det gjelder familieliv og arbeidsliv og den økonomiske utvikling.

Det er derimot på nordisk plan ikke tatt initiativer som har til formål å sikre en jevnere representasjon mellom kvinner og menn når det gjelder utpekning av medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m. v. i regi av Nordisk Ministerråd. Dette til tross for at de enkelte land i de respektive nasjonale lovgivninger har vedtatt bestemmelser som skal sikre en mer avbalansert representasjon.

Selv om kvinnerepresentasjonen i de mange statlige komiteer, utvalg og

kommunale nemnder i de nordiske land har øket i de seneste tiår, er den etter forslagsstillernes oppfatning likevel ikke høy nok.

Foruten å fortsette innsatsen nasjonalt i de enkelte nordiske land, anser forslagsstillerne at det er et stort behov for å anlegge en likhetsbetraktning ved utpekingen at representanter til de nordiske styrer, komiteer m. v. innenfor Ministerrådets regi, slik at det kommer flere kvinner med, både i forbindelse med konstitueringen ved nyopprettede komiteer/utvalg m. v. og ved utskiftninger/gjeninnsetninger i eksisterende komiteer/utvalg m. v.

Forslagsstillerne anfører at den fortsatt skjeve nasjonale fordelingen i de enkelte land slår gjennom i ennå høyere grad nordisk. Mens den nasjonale lovgivning i de nordiske land har satt en positiv utvikling i gang i retning av økt likestilling, kan ikke det sies å være tilfelle når det gjelder sammen-setningen av nordiske organer heter det.

Forslagsstillerne viser til en tabell over den prosentvise kjønnsfordeling i en rekke utvalgte nordiske styrer, komiteer, nemnder m. v. under Ministerråd, utarbeidet på grunnlag av "Nordiska samarbetsorgan 1990". Tabellen viser at når det ses bort fra NEK for likestilling, som utelukkende er en kvinnekomité, så ligger kvinnerepresentasjonen helt nede i omkring 13%. Tabellen viser også at det finnes en rekke styrer, komiteer, utvalg, nemnder m. v. som er uten kvinnelige representanter overhode.

Etter forslagsstillernes mening mangler det helt og holdent et nordisk initiativ på området, idet nordiske komiteer m. v. ikke er omfattet av de nasjonale lovgivninger.

Det er derfor etter forslagsstillernes mening behov for nærmere å se på fordelingen av kvinner og menn ved utpekingen til nordiske styrer, nemnder, komiteer, utvalg m. v. når det gjelder samarbeidsorganer i regi av Nordisk Ministerråd. Når det nasjonalt i flere av de nordiske land har lykkes å komme et stykke på vei i retning av en mer avbalansert kjønns-sammensetning i offentlige komiteer, råd, nemder og utvalg, må det etter forslagsstillernes mening også være mulig å gjennomføre en utvikling i retning av en mer lik fordeling av kvinner og menn i de forskjellige komiteer på nordisk plan.

Det foreslås at det utarbeides retningslinjer som kan sikre jevnere representasjon av menn og kvinner i nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m. v. og at Ministerrådssekretariatet blir det organ som skal sikre en avbalansert sammensetning mellom kvinner og menn. Det foreslås at det skjer en innberetning om den påtenkte sammensetningen til Ministerrådssekretariatet før beskikkelsen finner sted. Dessuten foreslås det at den prosentvise fordeling av henholdsvis kvinner og menn i de forskjellige komiteer, styrer m. v. kommer til å framgå av publikasjonen "Nordiska samarbetsorgan", slik at det er mulig å se hvor langt hvert enkelt samarbeidsorgan er nådd i retning av lik representasjon.

Forslagsstillerne erkjenner at målet om en mer lik fordeling ikke nås fra den ene dagen til den andre. Det foreslås derfor at det bør fastsettes

tidsfrister for realisering av såvel den endelige målsettingen som de foreslåtte delmål.

2. Remiss

Forslaget har ikke vært sendt på remiss.

3. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg konstaterer at det i nordisk regi er tatt en rekke initiativer i løpet av de senere årene som angår kvinners likestilling. Men det har hittil ikke vært tatt initiativer som sikrer en jevnere representasjon av kvinner og menn når det gjelder utnevning av medlemmer til nordiske styrever, komiteer, utvalg, råd m. v.

Juridisk utvalg hilser derfor med glede de tiltak som omfattes av medlemsforslaget. Medlemsforslaget er etter utvalgets synspunkt vel motivert, og det tar opp viktige sider ved det nordiske likestillingsarbeidet.

Utvalget konstaterer at det på nasjonalt plan finnes bestemmelser som skal sikre en mer avbalansert representasjon av begge kjønn i styrever, komiteer, utvalg m. v. Utvalget støtter forslagsstillernes oppfatning om at man må fortsette likestillingsbestrebelsene nasjonalt, og at det dessuten nå også bør tas inn likestillingsbetraktninger i det nordiske samarbeide.

Utvalget har studert den i medlemsforslaget vedlagte tabell over kjønnsfordelingen i en rekke utvalgte nordiske styrever, komiteer, nemnder m. v. under Nordisk Ministerråd. Denne tabellen viser med all tydelighet behovet for nordiske initiativer på det aktuelle området. Utvalget har f. eks. merket seg at det finnes en rekke institusjoner som overhode ikke har kvinnelige representanter, og at kvinnerepresentasjoner enkelte steder er helt nede i 13%. Utvalget har videre merket seg at NEK for likestilling utelukkende er en kvinnekomiteé.

Av tabellen går det fram at det kjønnsoppdelte arbeids- og organisasjonslivet også avspeiles i komiteenes sammensetning. Kvinnene er relativt bra representert i komiteer som beskjeftiger seg med den sosiale sektor, helse og undervisning, mens menn dominerer på områdene som finans-, industri- og de tekniske områdene.

Årsaken til den ujevne kjønnsfordelingen i de ulike nordiske institusjoner beror etter utvalgets mening neppe på at det ikke finnes kvalifiserte kvinner, men den beror snarere på tradisjon og mangel på en bevisst holdning til spørsmålet. Likestilling mellom kjønnene danner basis for demokratiet. Idag råder det bred politisk enighet om å arbeide for likestilling mellom kvinner og menn. Betydningen av at menn og kvinner deler makt, innflytelse og ansvar på like vilkår på alle samfunnsområder er vel anerkjent. Det er etter utvalgets mening viktig at både kvinners og menns erfaringsbakgrunn blir representert i alle komiteer, utvalg m. v. også på

nordisk plan. Det er derfor på høy tid at det utarbeides en strategi for å bedre forholdene.

Utvalget vil understreke at prinsippet om en jevnere kjønnsfordeling må være at hver komité skal ha en viss prosent av begge kjønn representert. Det er ikke tilstrekkelig at en tar gjennomsnittet av alle komiteer, utvalg m. v. under Nordisk Ministerråd. Utvalget vil videre peke på at det ikke bare er kvinnerepresentasjonen i de mannsdominerte institusjoner som bør økes. Det er etter utvalgets mening like viktig at det kommer menn inn i de institusjoner som idag domineres av kvinner.

Utvalget har drøftet hvorvidt det er hensiktsmessig å stadfeste absolutte tall for målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling, eller om en bør nøye seg med en noe rundere formulering. Et flertall i utvalget er av den oppfatning at det er en god idé å tallfeste målsettingen. Derved vil det bli enklere å utarbeide retningslinjer og å kontrollere hvor langt en er kommet i likestillingsbestrebelsene til enhver tid. På den annen side bør disse konkrete målsettingene være realistiske. Ideelt sett burde kjønnsfordelingen være på 50%. Men dette er neppe realistisk i dagens situasjon. Utvalget antar at selv målsettingen om 45% kvinnerepresentasjon i 1996, som foreslått i medlemsforslaget, kan synes noe høyt. Utvalget vil i stedet foreslå en målsetting for 1996 på minst 40% av hvert kjønn. Tilsvarende prosentsats er bl. a. inntatt i den norske likestillingsloven.

Etter dette foreslår Juridisk utvalg at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m. v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m. v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996.

Snekkersten, 12. november 1990

Lennart Andersson (S)

Kirsti Kalle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Helge Adam Møller (KF)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Birte Weiss (S)

Lars Werner (v)

Medlemsforslag

om ligestilling mellem kvinder og mænd ved udpegning af medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, nævn, udvalg m. v.

(Stillet af Lilli Gyldenkilde samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ranveig Frøiland, Inger Harms, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anneli Jäätteenmäki, Kjellbjørg Lunde, Mirja Ryyänen og Karin Söder)

I nordisk regi er der i de seneste år taget en række initiativer, der vedrører kvindernes ligestilling, når det gælder familieliv og arbejdsliv og den økonomiske udvikling. F. eks. kan nævnes *rek. nr 7/1990* om internationalt samarbejde for ligestilling mellem kvinder og mænd, *rek. nr 17/1989* om en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde 1989–93 samt *rek. nr 44/1988* om udredning af årsagerne til den manglende ligeløn mellem kvinder og mænd.

Der har derimod ikke på nordisk plan været taget initiativer, der har til formål at sikre en ligelig repræsentation mellem kvinder og mænd, når det gælder udpegning af medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, udvalg, nævn m. v. i regi af Nordisk Ministerråd, selv om de enkelte lande i de respektive nationale lovgivninger har vedtaget bestemmelser, der skal sikre en mere afbalanceret repræsentation.

I de mange statslige komiteer, udvalg samt kommunale nævn i Norden er kvindernes repræsentation fortsat lavere end i de folkevalgte forsamlinger. Mens andelen af kvinder nu udgør imellem 21 og 38% af de valgte repræsentanter, udgør de kun mellem 7 og 23% i de statslige komiteer, bortset fra Norge, hvor tallet er 32% (NORD 1989:93). Kvinderepræsentationen er dog øget i det seneste tiår, men er fortsat ikke høj nok efter forslagsstillernes opfattelse. Det er derfor nødvendigt med et pres for at tvinge flere til i det mindste at åbne øjnene; der skal ændres holdninger og traditionel tænkning, normer og strukturer.

Norge, som var det første land, hvor man gik mere radikalt til værks, har følgende bestemmelse i sin ligestillingslov: "Når et offentlig organ oppnevner eller vælger udvalg, styrer, råd, nemder m. v. med 4 medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være repræsenteret med minst 40 pst. av medlemmene. I utvalg med mindre enn 4 medlemmer skal begge kjønn være representert". I praksis er denne bestemmelse dog endnu ikke gennemført 100%.

Også i Sverige er der sket en udvikling i retning af flere kvinder i de

offentlige råd og nævn, både på landsplan, regionalt og lokalt, selv om andelen af kvinder fortsat ikke er høj nok.

I Finland er kvinderepræsentationen stadig meget lav, selv om kvindernes stilling i den statslige forvaltning i Finland er stærkere end i de øvrige nordiske lande.

I Island er der indtil nu sket mindst på dette område, men et initiativ er undervejs.

Danmark har indtil nu ligget efter Norge og Sverige, når det gælder andelen af kvinder i statslige komiteer og udvalg, men Danmark har som det eneste af de nordiske lande en bestemmelse, der pålægger myndigheder og organisationer at indstille både en mand og en kvinde til hver post. Den svenske lov har dog en "tilnærmet" bestemmelse hertil. Desuden følger det danske statsministerium op på, om der sker en afbalanceret sammensætning af mænd og kvinder.

I publikationen "Vi har väntat länge nog" (NORD 1989:93) giver forfatterne følgende bud på den lave kvinderepræsentation: Den skyldes, at kvinderne er marginale i de organisationer og institutioner, som udpeger medlemmer til komiteer og udvalg og ikke mindst, at ledelsen af organisationerne domineres af mænd. Desuden fremgår som på alle andre områder, at samfundets opdeling mellem kønnene også slår igennem i de statslige komiteer: Kvinderne findes i komiteer, der beskæftiger sig med den sociale sektor, undervisning og sundhedsområdet. Det kønsopdelte arbejds- og organisationsliv afspejles fortsat i komiteernes sammensætning.

Foruden at fortsætte indsatsen nationalt i de enkelte nordiske lande forekommer der at være et stort behov for ved udpegningen af repræsentanter til de nordiske styrelser, komiteer m. v. inden for ministerrådets regi at anlægge en lighedsbetragtning, således at der kommer flere kvinder med, både i forbindelse med konstitueringen ved nyoprettede komiteer/udvalg m. v. og ved udskiftninger/genbesættelser i eksisterende komiteer/udvalg m. v. Der er fortsat lang vej til reel ligestilling også på dette område, og forslagsstillerne ønsker hurtigst muligt, at vi også i et nordisk perspektiv kommer længst muligt med hensyn til ligestilling. Vi tror, at der i Nordisk Råd er flertal for de tiltag, som medlemsforslaget er udtryk for. Det er godt, men tålmodigheden med uligestillingen har faktisk været for længe også i en nordisk sammenhæng. Udviklingen lader fortsat meget tilbage at ønske.

Omstående tabel (se Bilag) viser, hvor galt det står til på nordisk plan.

Den fortsat skæve nationale fordeling i de enkelte lande slår også igenem nordisk, og i endnu højere grad. Mens den nationale lovgivning i de nordiske lande har sat en positiv udvikling i gang i retning af øget ligestilling, kan dette ikke siges at være tilfældet, når det gælder sammensætningen af nordiske organer – tværtimod. Her mangler der helt givet et nordisk initiativ, idet de nordiske komiteer m. v. ikke er omfattet af de

nationale lovgivninger. Når der ses bort fra NEK for ligestilling, som udelukkende er en kvindekomiteé, så ligger kvinderepræsentationen helt nede omkring 13 %, samtidig med at der findes en række styrelser, komiteer, udvalg, nævn m. v., der er uden kvindelige repræsentanter overhovedet. Af de udvalgte 21 komiteer m. v. var 10 helt uden kvindelige medlemmer. Der er derfor efter forslagsstillernes opfattelse behov for nærmere at se på fordelingen af mænd og kvinder ved udpegningen til nordiske styrelser, nævn, komiteer, udvalg m. v., når det gælder samarbejdsorganer i regi af Nordisk Ministerråd. Når det nationalt i flere af de nordiske lande er lykkedes at komme et stykke af vejen i retning af en mere afbalanceret kønssammensætning i offentlige komiteer, råd, nævn og udvalg, kan det ikke alene være et rekrutteringsspørgsmål — færre kvinder på mere fremtrædende poster i de nordiske forvaltninger, der gør sig gældende; derfor må det også være muligt nordisk at gennemføre en udvikling i retning af en mere ligelig fordeling af mænd og kvinder på de forskellige komiteer.

Der har i de nationale lovgivninger vist sig at være behov for et organ, der sikrer en afbalanceret sammensætning mellem mænd og kvinder ved udpegningen til poster i komiteer, styrelser, nævn m. v. Det foreslås derfor i forbindelse med udarbejdelsen af de foreslåede retningslinjer for en ligelig nordisk repræsentation af mænd og kvinder, — se nedenfor — at ministerrådssekretariatet får pålagt denne opgave, således at der sker indberetning om den påtænkte sammensætning til ministerrådssekretariatet, inden beskikkelse finder sted. Den afbalancerede sammensætning sikres bl. a. ved, at der til hver post indstilles både en mand og en kvinde. Desuden foreslås, at den procentvise fordeling af henholdsvis mænd og kvinder i de forskellige komiteer, styrelser m. v. kommer til at fremgå af publikationen "Nordiske samarbejdsorganer", således at det er muligt at se, hvor langt hvert enkelt samarbejdsorgan er nået i retning af ligelig repræsentation.

Da målet ikke nås fra den ene dag til den anden, er det forslagsstillernes opfattelse, at der bør fastsættes tidsfrister for realisering af såvel den endelige målsætning som de foreslåede delmål.

På denne baggrund foreslår undertegnede, at

- Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,
- at kortlægge kvinderepræsentationen i de nordiske styrelser, komiteer, udvalg, nævn m. v. under Nordisk Ministerråd, samt
- at udarbejde retningslinjer, der kan sikre en ligelig repræsentation af mænd og kvinder i disse styrelser, komiteer, udvalg, nævn m. v., således

at målsætningen om en ligelig kønsfordeling skal være gennemført i 2000, herunder som delmål at gennemføre en mindst 25 % kvinderepræsentation i 1992, 35 % i 1994 og 45 % i 1996.

København, den 19. juni 1990

Lilli Gyldenkilde (SF)

Margrete Auken (SF)

Dorte Bennedsen (S)

Ranveig Frøiland (A)

Inger Harms (SF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (Kesk.)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Karin Söder (c)

BILAGA

Tablet over den procentvise kønsfordeling i en række udvalgte nordiske styrelser, komiteer, nævn m. v. under Nordisk Ministerråd

	Kvinder		Mænd		I alt	
	%	N	%	N	%	N
Nordisk Investeringsbank	0	0	100	10	100	10
Nordisk Industrifond	0	0	100	10	100	10
Nordiska hälsovårdshögskolan	0	0	100	5	100	5
Nord. högskolan för hushållsv.	60	3	40	2	100	5
Nord. nämnden för handikappfr.	40	4	60	6	100	10
Nord. Folkeoplysn. og Voksenunderv.	33	3	67	6	100	9
Nord. Kontaktorg. f. Jord- og Skovbrug	3	1	97	38	100	39
Nordisk Journalistkursus	20	3	80	12	100	15
Nord. Styringsgr. for lærerutdannelse	0	0	100	5	100	5
Nordisk Postforening	0	0	100	5	100	5
Nordisk Projektexportfond	10	1	90	9	100	10
NORDTEST	0	0	100	5	100	5
Nordel	0	0	100	21	100	21
Nord. kommittén för byggbestämmelser	11	1	89	8	100	9
NEK for ligestilling	100	5	0	0	100	5
NEK för industripolitik	0	0	100	5	100	5
Nordens Hus i Reykjavík	0	0	100	8	100	8
Nordisk Inst. for Sjørett	20	1	80	4	100	5
NEK for bistandsspørgsmål	0	0	100	7	100	7
Nord. Socialpolitisk Komité	16	3	84	16	100	19
Turistudvalget	29	2	71	5	100	7
I alt	13	27	87	187	100	214

(udarbejdet på grundlag af "Nordiska samarbeetsorgan 1990")

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention

(Medlemsförslaget väckt av Gustav Björkstrand samt Svein Alsaker m. fl., se s. 845)

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget er framsatt den 19. juni 1990.

I medlemsförslaget anbefales det at

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å sette igang tiltak for å forberede en nordisk bio- og genteknikk-konvensjon.

Forslagsstillerne anfører innledningsvis at den nye bioteknikken, spesielt genteknikken, har en høy anvendelsespotensiale f. eks. innen jord- og skogbruk samt på det medisinske området. Bioteknikken kan også bli et verdifullt instrument i avløpshåndtering og avfallsnedbrytning, heter det.

Det konstateres at utviklingen på området går meget raskt og at informasjonen og kunnskapen om hva som er på gang er mangelfull. Etter forslagsstillerne mening er det på høy tid at de nordiske landene formulere en strategi for håndtering av bioteknikken.

Forslagsstillerne anfører videre at de nordiske land stort sett mangler lovgivning innen bioteknikkområdet. Den raske utviklingen av den nye teknikken innebærer betydelig risiko, bl. a. på grunn av vanskelighetene med å bedømme eksakt hvordan den økologiske balansen forandres når organismer med helt ny genoppbygning slippes ut i naturen. Det er også en risiko for at genteknikken blir anvendt ved krigsføring, heter det.

Anvendelse av bioteknikk reiser også mange etiske, filosofiske og religiøse spørsmål. Forslagsstillerne mener prinsipielt sett at ulike organismer ikke skal være gjenstand for patent. Forslagsstillerne motsetter seg også gentekniske forandringer av menneskelige kjønnsceller og overføring av arvemasse mellom mennesker og dyr.

Forslagsstillerne anfører at bioteknikken er et område der sterke økonomiske interesser forsøker å drive utviklingen i egen retning.

Bioteknikkens anvendelse og grenser er etter forslagsstillerne mening av en slik karakter at en bør få istand en internasjonal overenskomst om regler på området. Som et første skritt bør det skapes en felles nordisk ramme, heter det.

Forslagsstillerne ønsker å arbeide for å få istand en nordisk bio- og genteknikk-konvensjon for å regulere anvendelsen av den nye teknikken, inklusive innføring av et kontrollsystem. Konvensjonen bør etter forslagsstillerens mening bl. a. inneholde beskyttelse for personlig genetisk integritet, regler for genteknisk framgangsmåte på menneskelige embryoner og regler for utslipp.

Etter forslagsstillerens mening bør de nordiske landene også i fellesskap arbeide for å få istand en internasjonal konvensjon. Det anføres at man innen FN bør slå fast retningslinjer for patentspørsmål innen bio- og genteknologiske området som tjener u-landenes interesser og miljøbeskyttelse.

2. Remissinstanser

Det er mottatt remissuttalelser fra følgende:

Nordiske

Sosial- og Miljøutvalget
Økonomisk utvalg

Danmark

Justitsministeriet
Det Etske Råd

Finland

Justitieministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Miljöministeriet
Jord- och skogsbruksministeriet
Finlands Akademi
Ålands landskapsstyrelse

Island

Miljøministeriet

Norge

Justisdepartementet
Sosialdepartementet m. fl.
Utdannings- og forskningsdepartementet
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Sverige

Justitiedepartementet
Lantbruksstyrelsen

Sveriges lantbruksuniversitet
Socialstyrelsen
Medicinska forskningsrådet
Statens naturvårdsverk
Statens medicinsk-etiska råd

3. Remissuttalelser

3.1 Nordiske

Økonomisk utvalg konstaterer at genteknologien allerede utnyttes i stort omfang både industrielt og innen jordbrukssektoren. Etter utvalgets mening kan det være hensiktsmessig å skape en mer omfattende ramme for harmonisert lovgivning på dette kompliserte området. Det er imidlertid etter utvalgets oppfatning viktig at disse rammer fastlegges i samarbeid med andre land. Utvalget støtter derfor særlig forslaget om at det bør arbeides for at visse overordnede betingelser fastlegges i en FN-avtale.

Utvalget antar at det vil kunne vise seg vanskelig å gjennomføre en konvensjon som dekker hele spekteret av problemstillinger. Sammenfatningsvis støtter utvalget forslaget om internasjonalt og nordisk samarbeide om harmonisering av lovreguleringen på bioteknologiområdet. I det videre arbeide bør det bl.a. avklares hvilke former det er mest praktisk å gjennomføre denne harmoniseringen i, heter det.

Sosial- og miljøutvalget tilstyrker medlemsforslaget. Utvalget anser at det foreliggende medlemsforslaget gir et godt utgangspunkt for å ta opp hele problemkomplekset omkring bio- og genteknikk, både når det gjelder de medisinsk-etiske, og de miljømessige aspektene.

Utvalget bemerker at lovgivning innen bio-teknologien er under forberedelse i et par av de nordiske landene, men at de øvrige land ennå ikke er kommet like langt i arbeidet. Utvalget støtter forslagsstillernes vurdering om at det er på høy tid at landene formulerer en strategi for håndtering av bioteknikken.

Utvalget anser at målsettingen i det aktuelle medlemsforslaget, kan utgjøre et hensiktsmessig utgangspunkt for drøftelser og videre utredninger på nordiske plan. I denne forbindelse bør en også ta hensyn til de internasjonale aspektene, heter det. Utvalget vil også tilstyrke forslagsstillernes tanke om at de nordiske land, samtidig som de forbereder en nordisk konvensjon, bør arbeide for en internasjonal konvensjon innen FN's ramme bl.a. for å fremme u-landenes interesser og miljøvern.

3.2 Danmark

Justitsministeriet, Miljøministeriet, Socialministeriet, Landbrugsministeriet, Sundhedsministeriet og Kulturministeriet har i en felles uttalelse konstatert at medlemsforslaget vedrører vesentlige spørsmål, men de kan likevel ikke støtte forslaget.

Det blir framhevet at det på nåværende tidspunkt kan være vanskelig å overskue de problemer som vil oppstå med den fremadskridende tekniske utviklingen. Under henvisning til at det innenfor EF allerede er gjennomført en viss regulering, og at en ytterligere regulering i EF-regi kan forventes på en rekke av de områder som er nevnt i forslaget, vil Danmarks muligheter til å delta i et nordisk samarbeid være begrenset, heter det.

Det Etske Råd anser det meget viktig med nordisk samarbeid om etiske retningslinjer innenfor området genteknikk og biomedisin.

Etter Rådets oppfatning er det imidlertid uhensiktsmessig å inkludere alle aspekter om bioteknologi, herunder landbruk, industri og medisin i samme konvensjon. Dermed blir det for mange spørsmål som skal besvares samtidig, og arbeidet blir uoverskuelig, heter det. Rådet anbefaler at det eventuelt utarbeides flere konvensjoner som omfatter hvert sitt delområde.

Rådet peker dessuten på at Danmark, gjennom samarbeidet i EF, allerede har eller vil forplikte seg på en lang rekke av de områder som omtales i medlemsforslaget.

3.3 Finland

Justitieministeriet anser at problemene innenfor den medisinske genteknikken ikke er klarlagt tilstrekkelig til at de kan løses gjennom konvensjoner. De nordiske land bør på nåværende tidspunkt følge med utviklingen på området og hvis mulig innta et felles standpunkt i de spørsmål som kommer opp, heter det. Først på et senere tidspunkt vil man se om det er mulig å inngå en eller flere konvensjoner. Men idag er det etter justitieministeriets mening ingen grunn til å påskynde en nordisk konvensjon.

Når det gjelder lovgivning om bioteknikken på miljøområdet, er det etter justitieministeriets mening gode grunner til å samarbeide ved forberedelse av lovgivning. Men etter ministeriets mening ville det være mer hensiktsmessig med en mer omfattende internasjonal konvensjon enn en nordisk konvensjon.

Etter Justitieministeriets mening vil en nordisk konvensjon neppe ha noen betydning for reglene om krigføring.

Justitieministeriet peker på at det innen ulike internasjonale organisasjoner pågår utredning som gjelder spørsmål om patentsystemer i forbindelse med bioteknikk, hvor både Finland og de øvrige nordiske land deltar. En separat nordisk konvensjon er neppe nødvendig, heter det.

Social- og helse- og sosialomsorgsministeriet støtter målsettingen om å komme fram til internasjonale avtaler for regulering av bio- og genteknikken. Under henvisning til at Europarådets ekspertkomite for bioteknikk for tiden vurderer hvilke spørsmål angående medisinsk anvendelse som snarest bør reguleres i en internasjonal overenskomst og under henvisning til arbeidet i Ministerrådets komite for spørsmål om etikk innen bioteknologien, anser social- og helse- og sosialomsorgsministeriet at det på nåværende tidspunkt ikke er aktuelt med en nordisk bio- og genteknikkonvensjon.

Miljöministeriet anser at tiden ennå ikke er moden til å forberede en allmen nordisk avtale, som foreslått i medlemsforslaget.

Etter Miljöministeriets syn bør man i stedet i første omgang avvente resultater av det arbeide som gjøres innen OECD og EF angående regulering av bioteknikk. I Finland har man innen de nærmeste årene til hensikt å fornye lovgivningen som gjelder bioteknikk og samtidig gjøre den forenlig med de internasjonale krav. På et senere tidspunkt kan det imidlertid bli behov for et aktivt samarbeide i Norden i forbindelse med bioteknikkens utvikling, heter det.

Jord- og skogsbruksministeriet anser at det er grunn til å tilstyrke medlemsforslaget. Det konstateres at diskusjoner mellom de nordiske land er en viktig del av forberedelsene av den foreslåtte konvensjonen. Etter ministeriets mening bør det pågående nordiske samarbeidet f.eks. innen nordisk programkomité for bioteknologi samt Nordisk etikkomité for bioteknikk og Ministerrådets arbeidsgruppe for immaterialrettslig beskyttelse av bioteknologiske oppfinnelser, utnyttes. Det understrekes også at det under forberedelse av en nordisk rammeavtale er nødvendig med nær kontakt med EF og det arbeidet som utføres der.

Finlands Akademi konstaterer at flere av de spørsmål som behandles i medlemsforslaget allerede behandles i nordiske og finske komiteer, og at lovgivning eller annen regulering er under forberedelse.

Det vises videre til at den arbeidsgruppen som Ministerrådet nedsatte i 1989 for å behandle etiske spørsmål i tilknytning til bioteknikken kan forventes å produsere den type informasjon som bør legges til grunn for en felles nordisk linje når det gjelder å kontrollere og regulere anvendelse av bioteknikkens anvendelse med hensyn til risiki og etiske synspunkter.

Ettersom den foreslåtte konvensjon skulle inneholde flere av de regler som ulike nordiske og nasjonale organer er iferd med å behandle, ville det etter FA's mening være hensiktsmessig å utsette en eventuell beslutning om å forberede konvensjon.

FA peker også på at det er viktig for de nordiske landene å delta aktivt i det internasjonale arbeidet som pågår for å vurdere ulempe og fordelene ved anvendelse av moderne bioteknikk og genteknikk.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget om å forberede en nordisk bio- og genteknikk-konvensjon.

3.4 Island

Miljöministeriet anbefaler forslaget.

3.5 Norge

Justisdepartementet framholder at det mellom de nordiske land foregår et kontinuerlig lovsamarbeid av mer eller mindre formell karakter og med en større eller mindre grad av harmonisering som resultat. Konvensjonsformen er meget tung og bør mellom de nordiske land generelt bare brukes

når det er nødvendig av f. eks. konstitusjonelle eller folkerettslige grunner.

For bio- og genteknologiske spørsmål er det for JD's vedkommende naturlig å sondre mellom på den ene side spørsmålet om rettsbeskyttelse av bioteknologiske oppfinnelser, som er JD's fagområde, og på den annen side de andre spørsmålene om regulering, som ikke er JD's fagområde.

For spørsmålet om rettsbeskyttelse av bioteknologiske oppfinnelser vil det vanskelig kunne etableres en nordisk enighet i form av en konvensjon. Sverige og Danmark er tilsluttet den europeiske patentkonvensjon, som tillater patentering av bioteknologiske oppfinnelser i større grad enn den norske regjering har gått inn for i st. med. nr 7 (1990–91) om bioteknologi. Danmark kan bli bundet av eventuelle EF direktiver om rettsbeskyttelse av bioteknologiske oppfinnelser.

Et eventuelt konvensjonsprosjekt vil etter JD's mening høyst sannsynlig trekke ressurser fra lovgivningssamarbeidet. Som forslagsstillerne også fremholder, går den bioteknologiske utvikling raskt. Det tilsier også varsomhet med konvensjonsformen. Et konvensjonsprosjekt kan lett resultere i en konvensjon som ingen vil ratifisere, for å holde åpen muligheten for å følge med i utviklingen, eller en konvensjon som på en utilsiktet måte hindrer en ønsket utvikling, heter det.

Utenriksdepartementet, Landbruksdepartementet, Næringsdepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet, Miljøverndepartementet, Forsvarsdepartementet og Sosialdepartementet har drøftet medlemsforslaget i et felles møte, og avgitt en felles uttalelse.

Det er bred enighet blant de respektive departementer om at det ikke er hensiktsmessig å starte et slikt konvensjonsarbeid. Etter departementenes syn bør man bruke de nordiske grupper som eksisterer til å utrede ulike sider ved saksfeltet, og forøvrig søke en størst mulig nordisk koordinering i internasjonale fora, så som Europarådet og FN-systemet (deriblant UNEP).

Sosialdepartementet kan for sin del slutte seg til NAVF's synspunkt om at medlemsforslaget bør oversendes til Nordisk utvalg for etikk innen bioteknologi under Nordisk Ministerråd for videre bearbeidelse.

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd kan ikke anbefale at det utarbeides en konvensjon på det grunnlag som er skissert i medlemsforslaget.

Det vises til at de nordiske land følger noen ulike veier i arbeidet med samfunnsmessig kontroll av bioteknologien. Danmark fikk en lov om miljø og genteknologi i 1983, den norske regjering er i ferd med å utarbeide et lovverk som trolig vil komme til å ligge nær det danske, mens Sverige og Finland velger å regulere denne virksomheten ved forskrifter hjemlet i eksisterende lovverk, slik USA også gjør.

Det er likevel etter NAVF's mening nærliggende å arbeide for en felles nordisk vurdering av de etiske normer som bør legges til grunn for reguleringen av den bioteknologiske forskningen og dens anvendelse, enten nå forskriftene er knyttet til eget lovverk eller ikke. Det er vesentlig at disse

forskriftene ikke blir så forskjellige at det av denne grunn blir forskjeller i rammebetingelsene for bioteknologien i de nordiske land.

NAVF hevder imidlertid at det foreliggende forslag er av en slik ordlyd at det antyder et ikke fullstendig kjennskap til viktige saklige fakta på området.

Nordisk Ministerråd har satt igang et nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram, og innen rammen av dette opprettet Nordisk utvalg for etikk innen bioteknologi, som har som oppgave å arbeide med nettopp disse problemene.

NAVF vil på denne bakgrunn foreslå at medlemsforslaget oversendes til Nordisk utvalg for etikk innen bioteknologi, for videre bearbeidelse. Det er viktig at en eventuell nordisk konvensjon bygger på et faglig bedre fungert og etisk mer nyansert grunnlag enn nærværende forslag.

3.6 Sverige

Justitiedepartementet (Genteknikberedningen) konstaterer at de nordiske land har inntatt ulike standpunkter i spørsmålet om behovet for lovgivning om samfunnets kontroll med anvendelse av bioteknologi, og særskilt genteknologi.

Genteknikberedningen ser bare begrensede fordeler av å gå så langt som til en nordisk bio- og genteknikk-konvensjon. Derimot anses det å være en fordel med et samarbeidsorgan for koordinering av de nordiske lands standpunkter i disse spørsmål, bl.a. som et forberedende organ foran internasjonale forhandlinger.

Socialstyrelsen viser til at det for tiden pågår ulike utredninger og aktiviteter innen det bio- og gentekniske området. Som eksempel vises det til at den svenske regjeringen nylig har lagt fram en proposisjon om anvendelse av genteknikk på mennesker. Under henvisning til at mange ulike aktiviteter pågår for få et fungerende system til beskyttelse av den personlig genetiske integritet anser socialstyrelsen at en ikke bør få en nordisk konvensjon innen bio- og genteknikkområdet.

Medicinska forskningsrådet konstaterer at den svenske regjeringen har nedsatt en særskilt genteknikkutredning for å få en samlet oversikt over anvendelsen av genteknikk innen alle berørte områder.

Rådet konstaterer at det pågår arbeid både internasjonalt og nasjonalt når det gjelder de etiske aspektene i forbindelse med anvendelse av bioteknikken.

Når det gjelder forslaget om å fastsette felles regler for anvendelse av bio- og genteknikk, samt innføring av kontrollsystem for etterlevelse av konvensjonen, anser Rådet at det kreves mer arbeid nasjonalt før det blir meningsfullt å overveie spørsmålet om en felles nordisk konvensjon.

Lantbruksstyrelsen framhever at på bakgrunn av bio- og genteknikkens store internasjonale rekkevidde kan det stilles spørsmål ved behovet for en nordisk konvensjon. Etter Lantbruksstyrelsens mening bør arbeidet på

dette området i stedet skje direkte med tanke på en internasjonal konvensjon, og i dette arbeide bør de nordiske land utvikle former for felles holdning.

Sveriges lantbruksuniversitet konstaterer innledningsvis at bioteknikk er et meget stort og heterogent område, og at genteknikk bare utgjør en av de teknikker som anvendes innen bioteknikk-området.

SLU anser at det er en fordel om de nordiske land har sammenfallende holdninger, lovgivning m. m. når det gjelder problemer og muligheter som følger av bioteknikken i vid forstand. Etter SLU's mening vil den beste samordningen kunne oppnås hvis man påser at de myndigheter som har samme ansvarsområde innen de ulike nordiske land, får mulighet til å diskutere hvordan bioteknikken bør behandles. Det konstateres at det allerede finnes flere nordiske grupper som behandler ulike aspekter innen bioteknikk-området. Det bør således være mer hensiktsmessig å støtte disse grupperes arbeide enn å samordne de heterogene spørsmålene innen en generell nordisk bio- og genteknikk-konvensjon, heter det. SLU peker på at det på området som gjelder beskyttelse for den personlige genetiske integritet er det nå særlig sterke grunner til å diskutere og ta stilling til hvilke forskrifter og lover som bør gjelde. SLU foreslår derfor at en eventuell nordisk bio- og genteknikk-konvensjon søker å gi en effektiv beskyttelse for den personlige genetiske integriteten. SLU anser forøvrig at det vil være hensiktsmessig å klarlegge hva som foregår innen FN's arbeide på området før et nordisk samarbeide starter.

Statens medicinsk-etiske råd mener at medlemsforslaget bør avslås under henvisning til det arbeidet som for tiden pågår på bioteknologiens område innen ulike organer. SMR viser bl. a. til at det i Sverige pågår en utredning som inneholder alle de områdene som medlemsforslaget tar opp.

Det vises også til at Danmark, Norge og Sverige under Europarådets konferanse i juni 1990 delte de øvrige Europarådslanenes oppfatning om at det er behov for internasjonale avtaler på området, men at man fra nordisk side stilte spørsmål ved om forslaget til en internasjonal konvensjon var for tidlig framsatt.

SMR viser også til at det innen bioteknologien allerede foregår arbeide på nordisk basis, f.eks. "nordiska kommittén för etik inom bioteknologi" og i "Nordisk programkommitté för bioteknologi".

Statens naturvårdsverk anser at et utvidet nordisk samarbeide bør komme istand for å fremme utviklingen av bioteknologien i en positiv retning.

SNV peker på at de fleste nordiske land allerede har noen form for lovgivning innen bioteknikkområdet. For tiden pågår det en gjennomgang av lovgivningen i Sverige angående anvendelse av genteknikken, heter det.

SNV framhever at medlemsforslaget tar opp flere ulike aspekter ved bio- og genteknikken, som vanskelig kan behandles i en konvensjon. Det er dessuten uheldig å diskutere risiki med bioteknologi skilt fra andre kjente eller potensielle miljørisiki, heter det.

SNV henviser til at visse aspekter som medlemsforslaget tar opp idag er regulert i EF-landene. Derfor kan utviklingen antakelig allerede ha gått fra en nordisk konvensjon på visse områder, heter det.

SNV anser derimot at et samarbeide innen Nordisk ministerråd bør kunne gi gode muligheter til øket informasjonsutveksling og til å ta opp spørsmål om risikibedømmelser og risikovurdering av genetisk modifiserte organismer og strategier i et videre internasjonalt perspektiv.

En felles nordisk strategi kan f.eks. være viktig dersom EFTA-landene får mulighet til å påvirke EFs fortsatte arbeid på området, heter det.

SNV anser f.eks. at patentspørsmål er et delområde som det kan være grunn for de nordiske land å ta opp til felles drøfting.

4. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg kan innledningsvis konstatere at spørsmål omkring bio- og genteknikk er meget kompliserte og omfattende. Kunnskapen om genetisk materiale er ennå ufullstendig. Men de vitenskapelige framskrittene skjer raskt. De fleste resultatene av den biotekniske forskningen kommer formodentlig i framtiden til å finnes som hjelpemidler både innen helsevesenet, innen skogs- og jordbruket og innen industrien. Bioteknikken kan i framtiden bidra til løsninger på mange miljøproblemer. Gjennom bioteknikken kan nye produkter framstilles og gamle produkter produseres mer økonomisk. Dessuten vil mange medisinske spørsmål kunne bli løst gjennom en utviklet bioteknikk. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at det med de nye forskningsresultater følger etiske spørsmål og miljørisiki. Det er således av avgjørende betydning at forskning og anvendelse av den nye teknologien gis etiske, sosiale og miljømessige rammer.

Det er Juridisk utvalgs oppfatning at medlemsforslaget er meget omfattende og tar opp viktige samfunnspolitiske spørsmål. Utvalget kan fullt ut støtte forslagsstillerne i at det kreves en strategi som tar vare på mulighetene av den nye teknologien, men som samtidig angir grensene for anvendelsen. I denne sammenheng kan det være en fordel at de nordiske land har sammenfallende holdning til spørsmålet. Det er også knyttet store økonomiske interesser til genteknologiens muligheter og utviklingen på området byr på store utfordringer, ikke minst av etisk karakter. Utvalget har merket seg at den nye teknologien allerede utnyttes i stort omfang industrielt og innenfor jordbruket.

Utvalget konstaterer at lovgivning om visse aspekter av bioteknologien er etablert eller er under forberedelse i en rekke land i Europa, f.eks. i EF-landene. Utvalget konstaterer videre at de fleste nordiske land har noen form for lovgivning innen enkelte av bioteknikkens områder, og at ytterligere lovgivning er under forberedelse i noen av de nordiske land.

Utvalget konstaterer at både økonomisk utvalg og sosial- og miljøutvalget, samt flere andre høringsinstanser stiller seg positive til et samarbeide

over landegrensene på bioteknikkens område. Det gjelder både nordisk samarbeid og arbeid på internasjonalt plan. Utvalget har videre merket seg at noen høringsuttalelser anser at forskningen på områdene ikke er kommet så langt at en bør tilstrebe en konvensjon på nåværende tidspunkt. Utvalget konstaterer imidlertid at endel høringsinstanser ikke kan tilstyrke forslaget om en nordisk konvensjon på området bl.a. under henvisning til det internasjonale arbeidet som pågår for å nå fram til internasjonale løsninger. Enkelte høringsinstanser har pekt på at medlemsforslaget er svært generelt og vidtfavnende. Videre har enkelte pekt på at det er lite hensiktsmessig å inkludere alle aspektene innen bioteknologien, herunder landbruk, miljø og medisin i en og samme konvensjon. Juridisk utvalg er enig i disse innvendingene. Arbeidet kan lett bli uoverskuelig, og det kan være vanskelig å komme fram til resultater dersom ett og samme regelverk skulle omfatte alle de aktuelle områdene. Utvalget antar derfor at det eventuelt vil være hensiktsmessig om hvert hovedområde behandles separat.

Juridisk utvalg er videre enig med de høringsinstanser som uttrykker tvil om en nordisk konvensjon er den mest hensiktsmessige måte å løse de forskjellige spørsmål som medlemsforslaget tar opp. Selv om det kan være hensiktsmessig med konvensjon innen ett område, kan det f.eks. innen andre områder være en bedre løsning å få harmonisering av den nasjonale lovgiving i de nordiske land. Konvensjonsformen er dessuten svært tidkrevende. I det videre arbeidet bør det således vurderes hvilke samarbeidsformer som vil være mest hensiktsmessig på de enkelte områder.

Derutover er det etter utvalgets oppfatning viktig at de nordiske land søker å oppnå så ensartede regler som mulig i forhold til andre utenomnordiske land, slik at det bl. a. skapes mest mulig ensartede konkurransevilkår i et kommende europeisk økonomisk område og på verdensmarkedet.

Utvalget støtter således forslaget om at de nordiske land også bør arbeide for internasjonale løsninger på området, f.eks. innen FN. Utvalget har merket seg at det fra dansk side blir hevdet at deres muligheter til å inngå i et nordisk samarbeid er begrenset, av hensyn til EF's regelverk på området. Utvalget vil imidlertid understreke at Danmark i denne sammenheng kan danne et viktig bindeledd mellom nordiske holdninger og EF når det gjelder de ulike spørsmål på området.

Utvalget erkjenner at arbeidet med å nå ensartet rettstilstand på internasjonalt plan er en langsiktig målsetting. De nordiske land bør derfor både arbeide nordisk og internasjonalt med disse spørsmålene.

Utvalget konstaterer at den forskning og lovforberedelse omkring ulike aspekter ved bio- og genteknologien i de nordiske land er på ulike stadier. Det burde etter utvalgets oppfatning være en målsetting at en under forberedelsene etablerer eller videreutvikler allerede eksisterende samarbeide for å søke å oppnå så ensartet rettstilstand som mulig innen Norden. Utvalget har f.eks. merket seg de høringsinstanser som framhever at det på

området som gjelder beskyttelse av den personlige genetiske integritet nå er særlig sterke grunner til å ta stilling til rettslig regulering.

I denne forbindelse kan utvalget vise til sin betenkning over medlemsforslag *A 916/j* om anvendelse av genetiske tester ved ansettelser og ved tegning av forsikring, der utvalget uttaler at spørsmålet om etikk ved anvendelse av genteknologi bør tas opp i en bred diskusjon på nordisk plan. Den av Ministerrådet nedsatte etikkkomité innen bioteknologi kan i denne forbindelse danne grunnlag for det videre samarbeidet. Likeledes kan andre eksisterende nordiske samarbeidsorgan danne grunnlag for det videre lovgivningsarbeidet på andre områder innen bio- og genteknologien.

Etter dette vil juridisk utvalg innstille at

Nordisk Råd rekkommenderer de nordiske lands regjeringer

å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (S)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (M)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Medlemsförslag

om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention

(Väckt av Gustav Björkstrand samt Svein Alsaker, Hugo Bergdahl, Helga Haugen, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anneli Jäätteenmäki, Anne Enger Lahnstein, Eeva-Liisa Moilanen, Seppo Peltari, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Karin Söder och Marjatta Väänänen)

Den nya biotekniken, speciellt gentekniken, har en hög användningspotential t. ex. inom jord- och skogsbruk samt på det medicinska området. Biotekniken kan bli ett värdefullt instrument i avloppshantering och avfallsnedbrytning. Utvecklingen på området går mycket snabbt. Informationen och kunskapen om vad som är på gång är bristfällig.

De nordiska länderna saknar i huvudsak lagstiftning inom bioteknikområdet. Det är hög tid att de nordiska länderna formulerar en strategi för hanteringen av biotekniken.

Den snabba och oreglerade utvecklingen av den nya tekniken innebär också avsevärda risker. Riskerna har bl. a. att göra med svårigheten att bedöma exakt hur den ekologiska balansen förändras då organismer med helt ny genuppsättning släpps ut i naturen.

Gentekniken löper även risken att bli använd vid krigsföring. Kunskapen om bioteknik kan också användas för att ta fram nya vapen. Bakterier, virus och svampar kan användas för att döda eller sättas in mot djur eller grödor för att störa ett lands försörjning och ekonomi. Med biotekniken kan man vidare förbättra tekniska lösningar, som gör produktionen av toxiner för krigsföring billigare och enklare.

Bioteknikens användning ger upphov till många etiska, filosofiska och också religiösa frågor. Var skall vi dra gränsen och vem skall fatta avgörandet? Mittenpartierna har som principiell inställning att olika organismer inte skall vara föremål för patent. Mittenpartierna motsätter sig också gentekniska förändringar av mänskliga könsceller samt överföring av arvs massa mellan människor och djur för att förändra eller framställa nya arter.

Biotekniken är ett område där starka ekonomiska intressen försöker driva utvecklingen i egen riktning. Den industriella aktiviteten inom bioteknikområdet är fortfarande hög, även om den första entusiasmen och hoppet om stora vinster har ersatts av en mera realistisk syn på biotekniken.

Frågan är av den digniteten att en internationell överenskommelse om regler och gränser för bioteknikens användning bör fås till stånd. Som ett första steg borde en gemensam nordisk ram skapas.

Mittengruppen i Nordiska rådet arbetar för att en nordisk bio- och genteknikkonvention fås till stånd för att reglera användningen av den nya tekniken, inklusive införandet av ett fungerande kontrollsystem. Konventionen bör bl. a. innehålla skydd för personlig genetisk integritet, regler för gentekniskt förfarande på mänskliga embryon och regler för utsläpp.

De nordiska länderna bör även gemensamt arbeta för att en internationell konvention fås till stånd. Inom ramen för FN bör man bl. a. slå fast riktlinjer för patentfrågor inom det bio- och genteknologiska området som tjänar u-ländernas intressen och miljöskydd.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör skyndsamt inleda förberedelsearbetet för en nordisk bio- och genteknikkonvention och ett fungerande kontrollsystem för ändamålet.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för en beredning av en nordisk bio- och genteknik-
konvention.

Helsingfors den 19 juni 1990

Gustav Björkstrand (SFP)

Svein Alsaker (KrF)

Hugo Bergdahl (fp)

Helga Haugen (KrF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (Kesk.)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Seppo Peltari (Kesk.)

Tellervo Renko (Kesk.)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Kommunikationsutskottets betänkande

over medlemsforslag om kvalitetssikring og legalitetskontroll i forbindelse med datamaskinbaserte systemer i offentlig forvaltning

(Medlemsforslaget väckt av Anne Enger Lahnstein, Oddrunn Pettersen och Lodve Solholm samt Margrete Auken m. fl., se s. 857

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 940/t om tillsyn av kvalitet och legalitet i samband med databaserade system i den offentliga förvaltningen. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Lillehammer den 10 oktober 1990, Snekkersten den 12 och 14 november 1990, Stockholm den 28 – 30 januari 1991 och Köpenhamn den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Anne Enger Lahnstein, Oddrunn Pettersen och Lodve Solholm samt Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Hreggviður Jónsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Sakari Knuuttila, Kaj Poulsen, Karl-Erik Svartberg, Eeva Turunen och Olle Östrand, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. å utrede og fremlegge en vurdering av erfaringer med datakvalitet i offentlige registre i de nordiske land, og foreslå eventuelle tiltak for å sikre tilfredstillende kvalitet.
2. å utrede og fremlegge en vurdering av erfaringer fra de nordiske land med sikring av at programmene for datamaskinbaserte forvaltningssystemer svarer til gjeldende rett, å redegjøre for tiltak for å sikre dette i andre land og foreslå hvordan man eventuelt kan utvikle retningslinjer for å sikre legalitetskontroll ved systemutvikling og -vedlikehold, enten på nordisk eller nasjonalt nivå.
3. å utrede og fremlegge en vurdering av hvorvidt det er ønskelig å gi retningslinjer for hvilke hensyn man bør ta til et datamaskinbasert forvaltningssystem ved utforming av lover eller forskrifter.
4. å utrede og fremlegge en vurdering av hvorvidt adgangen til klage over enkeltvedtak tilfredsstillende behovet for kontroll med datamaskinbaserte

beslutnings- eller beslutningsstøttesystemer i offentlig forvaltning, eventuelt fremme forslag om alternativer, f. eks. en ordning med systemrevisjon.

Inledningsvis erinrar forslagsstallarna om att i de nordiska landerna har man tagit i bruk datoriserade system inom den offentliga forvaltningen i syfte att rationalisera och forbattra servicen. Sådana system hittar man t. ex. inom skatteforvaltningen och hos arbetsmarknadsmyndigheterna. Dessa system skall hjalpa handleggarna att fatta beslut i skilda saker.

Forlagsstallarna understryker att det måste vara en viktig målsättning att de rättssäkerhetsmässiga krav som ställs på de system som den offentliga forvaltningen använder också gäller när det är fråga om system som är grundade på ny teknologi.

Det erinras om en utredning av Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) angående den nordiska forskningen om datoriserade system i den offentliga forvaltningen. I denna utredning pekas på en del kritiska element i denna utveckling. Tre huvudpunkter betonas: datakvalitet, legalitet och systemrevidering.

Det påpekas att dessa register till stor del bygger på personrelaterad information och frågan är om den information dessa register innehåller är korrekt, aktuell och fullständig; med andra ord, om kvaliteten av den data som används som beslutsunderlag är tillräckligt bra. Forlagsstallarna konstaterar att idag vet man ganska litet om datakvaliteten, men det finns indikationer från de nordiska landerna som kan tyda på att kvaliteten ligger under den standard som måste anses acceptabel.

Forlagsstallarna påpekar också att det har visat sig att enskilda system och dessa program i den offentliga forvaltningen inte är i överensstämmelse med gällande rätt, lagar och regler. Vidare erinras om att i den offentliga forvaltningen skall enskilda personer kunna överklaga fattade beslut, men nu när besluten är grundade på datoriserade program och system blir möjligheten att överklaga ofta en annan och speciella problem kan uppstå. Det förekommer även exempel där möjligheten att överklaga har avskaffats och reducerats till kontroll av att den data som används som input i systemet är riktig.

Med hänsyn till bl. a. det ovan anförda anser forlagsstallarna att det vore befogat att kartlägga de undersökningar som redan har utförts i Norden och som har relevans för värderingen av datakvaliteten i offentliga register samt förhållandet mellan gällande regelverk och de program som används i dessa register. Ytterligare bör värderas om dagens ordning och möjligheter att överklaga beslut, fattade med utgångspunkt i dessa register och system, ger tillfredsställande säkerhet för samhällets individer.

Slutligen erinrar forlagsstallarna om ett förslag som har behandlats i juridiska utskottet angående ett "Nordiskt institut för rättsinformatik" och föreslår att de föreslagna utredningarna skall hänvisas till ett av de nordiska forskningsinstitutionerna för rättsinformatik.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 20–23 augusti 1990 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet, och sändas på underremiss till juridiska utskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 december 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

Nordiska rådets juridiska utskott

Danmark

Justitsministeriet, Lovafdelingen

Finansministeriet, Administrations- og Personaledepartementet

Dansk Dataforening

Finland

Finska dataförbundet

Finska dataförbundets standardiseringskommitté

Dataombudsmannens byrå

Island

Justits- og kirkeministeriet

Norge

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Justisdepartementet

Datatilsynet

Utdannings- og forskningsdepartementet

Universitetet i Oslo, Juridisk fakultet

Sverige

Statskontoret

Datainspektionen

2.1. Norden

Nordiska rådets juridiska utskott anser medlemsförslaget vara välgrundat och tar upp viktiga frågor. Utskottet erinrar om att i dag fattas beslut som baseras på data som finns i existerande offentliga register. Det konstateras att man vet litet om vilka felaktigheter som finns i dessa register samt vilka möjligheter dessa system har att fatta riktiga beslut för enskilda personer. Utskottet konstaterar ytterligare att stickprov har visat felaktigheter upp till 50%.

2.2. Danmark

Justitsministeriet, Lovafdelingen, konstaterar att användandet av ADB-baserade beslutssystem inom den offentliga sektorn ännu är i en inledande fas i Danmark. Sådana centrala automatiska system finns dock inom t. ex. social- och skattesektorn. Ministeriet anser att användandet av dessa system icke har gett anledning till några speciella problem.

Justitsministeriet erinrar om att EG-kommissionen i ett utkast till rådsdirektiv angående personskydd i samband med personlig information ställt ett förslag enligt vilket möjligheten att fatta personrelaterade administrativa beslut grundade på ADB-registrerad information är begränsad.

Med hänsyn till detta anser sig ministeriet inte kunna tillstyrka medlemsförslaget.

Finansministeriet, Administrations- og Personaldepartementet, avvisar inte förslaget, men anser inte att problemen har sådan vikt att man skall bevilja resurser till arbetet.

Dansk Dataforening tillstyrker förslaget och anser att det reflekterar relevanta problem inom dataområdet i relation till den offentliga förvaltningen.

2.3. Finland

Finska dataförbundet tillstyrker medlemsförslaget och anser att det behandlar ett mycket aktuellt ämne.

Det konstateras att flera dataprojekt är på gång i alla nordiska länder, med vilka man påverkar den service som myndigheterna ger. Det påpekas att målsättningen oftast är kostnadsbesparing men också i allt flera fall att utveckla effektiviteten, kvaliteten och distributionskanalerna för servicen.

Förbundet påpekar att det i Finland har grundats en juridisk arbetsgrupp i samband med projekt som rör det allmänna datanätet. Denna grupp behandlar även juridiska tolkningar och utvecklingsbehov för den offentliga sektorns tjänster.

Gällande systemrevisionen påpekas att inom bank- och finanssektorn har man längst sysslat med datarevision. Nyligen införde yrkeskåren för datarevisorer för sina medlemmar i Finland en internationell revisionsexamen som avlades av 11 datarevisorer. Det anses att på basen av denna procedur kan också en stomme byggas upp för den offentliga sektorns behov.

Dataförbundet anser att följande åtgärder behövs:

- En enhetlig utbildning av datarevisorer
- Kompetensexamen för datarevisorer
- Datarevisionsdirektiv för den offentliga sektorn.

Förbundet föreslår att man för detta ändamål bildar ett gemensamt nordiskt projekt med bred bas vars uppgift skulle vara att sammanställa det nuvarande materialet och praxis samt att på basen av detta göra en version som passar för den offentliga sektorn.

Det anses att för de juridiska frågorna krävs en grundundersökning som bäst kunde utföras genom att befrämja det nordiska samarbete som redan existerar.

Finska dataförbundets standardiseringskommitté anser att förslaget fäster uppmärksamhet vid tre synnerligen centrala problemområden, som förutom i den offentliga förvaltningen utgör problem även i den privata sektorn. Det anses att de i förslaget framförda synpunkterna ur ADB-teknisk synvinkel dock ej är så relevanta att dessa skulle innefattas i det kvalitetstänkande som gäller programvara och ADB-system.

Det påpekas att på det nordiska planet har det redan under cirka ett år pågått ett projekt där man utvecklat en nordisk tillämpning av ISO 9000-3 kvalitetsstandarden som ur ADB-teknisk synvinkel tillsammans med redan existerande internationella standarder anses utgöra en tillräcklig grund för skötseln av även de i förslaget nämnda problemen. Det centrala problemet däremot anses vara införandet av kvalitetstänkande i de enheter inom företagen och statsförvaltningen vilka utvecklar ADB-system.

Slutligen erinras om att det nordiska samarbetet har visat sig ge goda resultat vid utförandet av kvalitetsstandarder och tillämpningsföreskrifter för dessa. Kommittén betonar vikten av kontinuiteten i detta redan påbörjade arbete.

Dataombudsmannens byrå anser det vara viktigt att i enlighet med medlemsförslaget utreda de åtgärder som borde vidtas för att avlägsna de problem som hänför sig till ibruktage av ADB-system även för övervakningen av systemens kvalitet.

Byrån anser att ett allmänt problem kommer sig av att ADB-systemplanerarna inte tillräckligt känner eller inte kan tillämpa lagstiftningen och att organisationernas juridiska sakkunskap inte i tillräcklig grad används vid planeringen av datasystem. Ytterligare anses att lagstiftningsexperterna eventuellt inte är tillräckligt insatta i frågor som gäller datateknik för att kunna utvärdera ADB-tillämpningars bristfälligheter samt att samarbetet mellan ADB-sakkunskapen och den juridiska sakkunskapen anses vara bristfällig.

Slutligen påpekas att i det föreslagna utredningsarbetet borde man också fästa uppmärksamhet vid ADB-programproducenternas roll samt också utreda hur man på ett ändamålsenligt sätt kunde genomföra en kvalitetskontroll gällande ADB-system.

2.4. Island

Justits- og kirkeministeriet anser att det finns behov att undersöka hur exakta offentliga register är samt hur goda de program är som styr behandlingen av informationen i dessa register. Det anses också vara behov att undersöka om offentliga register är i överensstämmelse med gällande lagar.

Däremot är ministeriet tveksamt till nyttan av en nordisk utredning eftersom datoriseringen av relevanta register inte har kommit så långt inom den offentliga sektorn samt att dessa register är beroende av gällande lagar i varje land.

2.5. Norge

Datatilsynet är positivt till medlemsförslaget i sin helhet och anser det vara ett mycket stort behov för de föreslagna utredningarna.

Datatilsynet är av den uppfattningen att termen datakvalitet med fördel kan bytas mot termen informationskvalitet således att termen också innefattar kvaliteten på datamodeller samt kvaliteten på tolkningen som görs i samband med bruk av register. *Datatilsynet* ställer sig tveksamt till behovet av kvalitetsstandarder i samband med program som till stor del utgörs av juridiska normer.

Justisdepartementet instämmer i *Datatilsynets* uttalande.

Arbets- og administrasjonsdepartementet instämmer också i *Datatilsynets* uttalande.

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo anser det vara ett högt prioriterat uppdrag att tillförsäkra generella principer för rättssäkerhet i samband med användandet av automatiserad förvaltningsverksamhet. Fakulteten anslutar sig till det som framförs i medlemsförslaget, nämligen att det är befogat att anta att de traditionella garantierna inte är tillräckliga när det gäller datoriserade besluts- eller beslutsstödda system. Det anses, om förslaget realiserar, vara ett första steg i riktning mot ett större och mer långsiktigt arbete.

Fakulteten erinrar om punkten 10.1. i Nordiska rådets juridiska utskotts "Et modernisert nordisk lovgivningsprogram" där frågan om etablering av ett nordiskt institut för rättsinformatik behandlas. Det förutsätts att det arbete som eventuellt påbörjas på grundval av medlemsförslaget kan göra det ändamålsenligt att realisera frågan.

Utdannings- og forskningsdepartementet instämmer i juridiska fakultetens uttalande, dock utan att på nuvarande tidpunkt ta ställning till etableringen av ett nordiskt institut för rättsinformatik.

2.6. Sverige

Statskontoret anser att förslagsställarna pekar på ett problemområde som är väsentligt såväl från effektivitetssynpunkt som från integritets- och rättssäkerhetssynpunkt. Det anses också att detta är ett område där de nordiska länderna med sina likartade förvaltningstraditioner, har möjlighet att samverka och utnyttja varandras erfarenheter. Det erinras om att frågor om data- och informationskvalitet nyligen har studerats av riksrevisionsverket, som ger exempel på kvalitetsproblem och brister i befintliga system. Riksrevisionsverket föreslår också ett åtgärdsprogram med instanser från systemansvariga, användare och bl. a. statskontoret, för att höja kvaliteten.

Det konstateras att förslagsställarnas observationer om diskrepanser (avvikelser) mellan datasystem och gällande rätt överensstämmer väl med erfarenheterna från statskontorets verksamhet.

Statskontoret anser inte att någon specialinriktad insats för "lagenlighet" är befogad, eftersom den bör ingå i funktionstesten. Vidare konstateras att statskontoret inte är berett att förorda någon särskild "systemrevision" utöver revisionsorganens normala insatser. Däremot anses det vara rimligt att samla in och systematisera exempel från förvaltningen på "systemavvikelser", deras orsaker och följder, som stöd för planerings- respektive revisionsarbete.

Inom statskontoret har teknikens påverkan på lagstiftningen och dess tillämpning diskuterats i termer av begreppet "rättssäkerhet". Ett konstaterande därvidlag är att det kan behövas en uppsättning av etiska normer och värderingar vid användandet av tekniken. Ytterligare konstateras att vissa systemtyper som "automatiserar" beslut utifrån givna indata innebär många risker ur rättslig synvinkel.

Slutligen konstaterar statskontoret att det finns skäl att göra en samlad bedömning, på grundval av erfarenheter från alla de nordiska länderna, av de aktuella problemen och deras räckvidd samt möjliga angreppssätt. Statskontoret föreslår därför att en överläggning i dessa frågor sker mellan de nordiska rationaliseringsorganen, och med representanter för expertis bl. a. på rättsområdet. Vid överläggningen kan det sedan bedömas om det finns behov av förstudier eller andra aktiviteter.

Datainspektionen (DI) anser sig inte utifrån föreliggande material böra eller kunna ta ställning till huruvida ett nordiskt initiativ bör tas till en utredning såsom föreslagits. DI har inte heller några synpunkter på formerna för en eventuell utredning.

DI anser att det allmänt sett med hänsyn till rättssäkerhetskrav och enskildas integritet finns behov att säkra en tillfredsställande datakvalitet i personregister inom den offentliga sektorn som förs med hjälp av automatisk databehandling. Vidare upplyser DI att riksrevisionsverket i en revisionsrapport nyligen föreslagit att statskontoret tillsammans med DI och riksarkivet skall utveckla en mall för hur informationens kvalitet kan deklarerats och hur hjälpmedel för deklarationen bör förvaltas.

Beträffande punkten 3 i medlemsförslaget har det inom DI framkommit synpunkter att det förefaller äventyrligt att slå sig in på en väg där rättsutvecklingen i avgörande grad tillåts påverkas av ADB-tekniska önskemål.

Beträffande punkten 4 i förslaget anser DI att de enskildas möjlighet att överklaga myndigheters beslut bör gälla oberoende av om beslutet fattas med stöd av ADB eller ej.

3. Utskottet

Som framgår av motiveringarna i medlemsförslaget samt av remissvaren blir det allt vanligare att man inom den offentliga förvaltningen etablerar databaserade informationsregister samt ADB-system för att rationalisera och förbättra den offentliga servicen. Dessa register och system används i huvudsak för att producera beslutsunderlag samt också vid vissa tillfällen för att på ett automatiskt sätt fatta beslut.

Det har visat sig att vid vissa tillfällen har dessa system varit bristfälliga. Således påpekar rådets juridiska utskott i sitt remissyttrande att stickprov har visat upp till 50 % felaktigheter.

Kommunikationsutskottet vill starkt betona att huvudsyftet med medlemsförslaget är att tillförsäkra generella principer för rättssäkerhet i samband med användningen av automatiserad förvaltningsverksamhet. Medlemsförslaget reflekterar relevanta problem inom dataområdet i relation till den offentliga förvaltningen.

När det gäller övervakningen anser utskottet att en enhetlig nordisk utbildning av datarevisorer skulle vara befogad. I samband med en sådan utbildning anses också att man borde ha en nordisk kompetensexamen för datarevisorer samt utarbeta nordiska datarevisionsdirektiv för den offentliga sektorn. Här bör man också beakta att man bör verka för att öka samarbete och ömsesidig kunskap mellan det juridiska området och ADB-området. Det anses befogat att anta att det finns vissa brister i sakkunskapen mellan dessa två områden.

Det har påpekats att de register och system som är relevanta i detta sammanhang skall bygga på nationella lagar och regler som inte är enhetliga i de nordiska länderna. Med hänsyn till detta anser en remissinstans att man inte skall gå in för nordiskt agerande i frågan.

Kommunikationsutskottet är av annan åsikt eftersom det anses att även om gällande lagar och regler inte är desamma i de nordiska länderna så är problemfrågan densamma, dvs. kvaliteten och legaliteten av de ADB-baserade informations- och beslutssystem som används samt hur dessa revideras.

Med hänsyn till den oklarhet som råder om dessa systems kvalitet och legalitet samt att detta berör grundläggande frågor angående individens rättssäkerhet anser utskottet att man måste utreda om de misstankar som framkommer i medlemsförslaget och i de flesta remissvaren är befogade. Ytterligare anser utskottet att en sådan utredning skall vara nordisk för att undvika dubbelarbete samt för att säkra att Nordens bäst kvalificerade experter utför arbetet.

I sina motiveringar till medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om den enskildes rätt att överklaga beslut som fattats inom den offentliga förvaltningen. Ytterligare erinrar förslagsställarna om att det förekommer exempel där möjligheten att överklaga har avskaffats och reducerats till kontroll av riktigheten av den data som används som input i systemet.

Kommunikationsutskottet anser denna utveckling vara oroväckande och att möjligheten att överklaga offentliga beslut är en grundläggande rätt som bör finnas i alla länder. Utskottet anser därför att det bör undersökas huruvida denna rätt har blivit begränsad samt hur man skall tillförsäkra möjligheten att överklaga.

Utskottet anser därför att åtgärder bör vidtas för att avlägsna de problem som hänför sig till legaliteten av ibruktagande och användning av ADB-system samt för övervakningen av dessa systems kvalitet.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att kartlägga datakvaliteten i offentliga register i de nordiska länderna och utifrån denna kartläggning föreslå åtgärder för att säkerställa en tillfredsställande registerkvalitet,

att utreda om program för databaserade förvaltningssystem i de nordiska länderna svarar mot gällande rätt och föreslå riktlinjer för hur legaliteten skall garanteras i samband med systemutveckling och -underhåll,

att utreda om det är önskvärt att ge riktlinjer för vilka hänsyn som bör tas till databaserade förvaltningssystem i samband med utformning av lagar och föreskrifter, samt

att utreda om möjligheterna att överklaga enskilda beslut tillfredsställer behoven av kontroll av databaserade besluts- eller beslutsstödda system i den offentliga förvaltningen och eventuellt presentera förslag till alternativ, exempelvis en ordning med systemrevision.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Hreggviður Jónsson (Sj)

Hans Jørgen Jensen (S)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuuttila (SDP)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Karl-Erik Svartberg (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Reservation

Undertecknade reserverar sig mot kommunikationsutskottets förslag till rekommendation.

Detta görs i första hand med hänsyn till att de föreslagna utredningarna blir alltför dyra i relation till förväntade resultat för att tas med i den begränsade nordiska budgeten.

I andra hand erinras om att relevanta register och ADB-system byggs på nationella lagar och ägnar sig därför inte som ett nordiskt projekt.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 25 februari 1991

John Alvheim (FrP)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Medlemsforslag

om kvalitetssikring og legalitetskontroll i forbindelse med datamaskinbaserte systemer i offentlig forvaltning

(Reist av Anne Enger Lahnstein, Oddrunn Pettersen og Lodve Solholm samt Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Hreggviður Jónsson, Olof Jansson, Hans Jørgen Jensen, Sakari Knuuttila, Kaj Poulsen, Karl-Erik Svartberg, Eeva Turunen og Olle Östrand)

De nordiske land har tatt i bruk datamaskinbaserte systemer innen offentlig forvaltning med sikte på rasjonalisering og forbedring av tilbud til borgerne. Slike systemer finner man innen trygdeadministrasjon, skatteadministrasjon, arbeidsmarkedsetatene osv.

Systemene bistår saksbehandlere i arbeidet med å treffe vedtak i enkelt-saker, og har til dels preg av å være beslutnings- eller beslutningsstøttesystemer. Den graden av automatisering som preger nordisk, offentlig forvaltning er høyere enn i de fleste andre europeiske land. Utviklingen av disse systemene reiser en del prinsipielle spørsmål som det kan være ønskelig å få vurdert nærmere. Det må være en viktig, prinsipiell målsetting at de krav som stilles til forvaltningens systemer utfra kravet til rettsikkerhet, også blir opprettholdt og utviklet i forhold til systemer som baserer seg på ny teknologi.

I en utredning fra Nordisk embetsmannskomiteé i forbrukerspørsmål (NEK), som bygger på resultater fra forskning i Norden omkring datamaskinbaserte systemer i forvaltningen,¹ er det påpekt en del kritiske elementer i utviklingen. Tre hovedpunkter kan fremheves:

– Behandlingen i de datamaskinbaserte systemene bygger i stor grad på sentrale, offentlige registre med personrelaterte opplysninger. *Datakvaliteten* i disse registrene – dvs. om opplysningene er korrekte, aktuelle og fullstendige – vil være avgjørende for kvaliteten for de beslutninger eller den beslutningsstøtte som ytes. I dag vet man lite om datakvaliteten. Det foreligger imidlertid undersøkelser fra utlandet som har avdekket en foruroligende lav kvalitet, og det finnes også indikasjoner fra de nordiske land som kan tyde på at datakvaliteten er lavere enn det som må anses som ønskelig.

¹ Jfr *Fem essays om ny informasjonsteknologi, forbrukere og personvern*, NEK-rapport 1989: 3.

– I de datamaskinbaserte systemer er gjeldende rett i en viss utstrekning representert som datamaskinprogrammer. Undersøkelser av enkelte systemer i offentlig forvaltning har avdekket at det foreligger forskjeller mellom gjeldende rett, slik den fremstår på grunnlag av lover, forskrifter og rundskriv, og de regler som er representert av programmene. Årsaken til slike avvik kan være flere, bl. a. utilstrekkelig samarbeid mellom systemutviklere og fagavdelinger innen forvaltningen, manglende vedlikehold ved regelendringer osv. Slike avvik er lite ønskelig, og man bør vurdere hvilke former for retningslinjer for systemutvikling og -vedlikehold som kan være hensiktsmessig for å sikre en tilfredstillende *legalitetskontroll*.

– I tradisjonell forvaltning kan den enkelte klage over vedtak. Når vedtak helt eller for det vesentlige produseres av et datamaskinbasert system, vil klageadgangen ofte få et annet innhold og medføre særegne problemer. Man har sett eksempel på at dette har ført til at den vanlige klageadgang er avskaffet, og redusert til kontroll med at de opplysninger som er brukt, faktisk er korrekte. Det bør vurderes om hvorvidt man bør innføre nye former for kontroll med datamaskinbaserte systemer i forvaltningen, f. eks. en form for *systemrevisjon* hvor et organ kan gå inn i et gitt system og kontrollere at programmer er i overensstemmelse med regelverk, og at systemet forøvrig fungerer på en måte som er i overensstemmelse med de krav man utfra rettsikkerhetsidealene må stille til systemer som treffer vedtak eller yter beslutningsstøtte ved vedtak.

Dette er spørsmål som også for øvrig har vært tatt opp av Juridisk Utvalg i Nordisk Råd, som berører de ovennevnte spørsmål og flere andre i forbindelse med forslaget til "Ett moderniseret nordisk lovgivningsprogram" som ble vedtatt på Nordisk Råds 36. sesjon i Oslo 1988.

Behovet for organer som kan bistå ved vurderingen av innføring av ny teknologi har også vært følt i andre land. I USA er det i tilknytning til kongressen etablert et "Office for technology assessment (OTA)". Det er bl. a. rapporter fra OTA som begrunner noe av uroen i forbindelse med datakvalitet i offentlig registre.

Det er på mange måter de samme problemer som offentlig forvaltning i de nordiske land står overfor. Som nevnt har også forvaltningen en uvanlig høy automatiseringsgrad. For tiden vurderes innføring av kunnskapsbaserte systemer (dvs. systemer som i noen grad tar i bruk løsninger fra forskningen omkring "kunstig intelligens"). Denne utviklingen vil aksentuere de problemstillingene som er skissert ovenfor.

Utviklingen i Norden gjør at man bare i begrenset grad kan overføre løsninger fra andre til Norden. Samtidig føler man et særlig ansvar for at de tradisjonelle rettsikkerhetsgarantier ikke blir svekket ved innføring av moderne informasjonsteknologi.

I denne situasjonen bør man vurdere et nordisk initiativ som kan ta sikte på å fremme mer konkrete forslag om tiltak som kan sikre rettsikkerhet ved datamaskinbaserte systemer. Blant de tiltak som bør vurderes kan man nevne:

Datakvalitet. Det ville vært ønskelig med en inventering av hvilke undersøkelser som allerede er gjort i de nordiske land, og som er relevante for en vurdering av datakvaliteten i offentlige registre. Man er kjent med at det i regi av datatilsynsmyndigheter eller andre tilsynsmyndigheter (f. eks. den svenske Justiskansleren) er gjort utredninger og undersøkelser som kan ha interesse. En slik inventering bør ha som formål å gi grunnlag for en anbefaling om hvorvidt det er ønskelig med ytterligere undersøkelser, f. eks. en stikkprøveundersøkelse av et utvalg sentrale registre fra de nordiske land. En slik stikkprøveundersøkelse vil imidlertid være forholdsviss ressurskrevende, og bør derfor ikke gjennomføres før man har fått oversikt over det arbeidet som alt er utført.

Legalitetskontroll. Også på dette området vil det være ønskelig med en inventering på grunnlag av den forskningen som er gjennomført i de nordiske land med sikte på dels å skaffe seg innsikt i det som er kjent om forhold mellom regelverk og datamaskinprogrammer, og dels i metoder for å sikre at datamaskinprogrammer reflekterer gjeldende rett på en adekvat måte, både i forbindelse med systemutvikling og -vedlikehold. Her vil det også være naturlig å hente erfaringer fra Den tyske forbundsrepublikk og Østerrike, hvor man i en årrekke har hatt forskriftsregulering av utviklingsarbeid som tar sikte på å etablere datamaskinbaserte systemer i offentlig forvaltning.

I denne forbindelse vil det også være naturlig å vurdere hvorvidt det bør utvikles retningslinjer for de hensyn man bør ta ved utforming av lover eller forskrifter som skal implementeres ved hjelp av datamaskinbaserte systemer. Dette må ses som en videreføring av arbeidet med å utrede administrative konsekvenser av lover og forskrifter, disse konsekvensene er nokså forskjellige alt ettersom forvaltningen baseres på tradisjonelle metoder eller datamaskinbaserte systemer.

Utredningen på dette punkt bør ha som målsetting å foreslå hvorvidt det bør tas initiativ til å utvikle retningslinjer for systemarbeid eller -vedlikehold, og utarbeidelse av lover eller forskrifter som skal administreres ved edb. Et arbeid kan videreføres på nordisk eller nasjonalt plan. Utredningen bør også om mulig antyde innholdet av eventuelle slike retningslinjer selv om mandatet ikke i denne omgang bør gi anvisning på en konkret og detaljert utforming av eventuelle retningslinjer.

Systemrevisjon. Utredningen bør også vurdere om dagens klageordninger gir tilfredstillende sikkerhet for enkeltmennesker i forhold til datamaskinbaserte systemer. I denne forbindelse bør man vurdere alternativ til tradisjonell administrativ klage over enkeltvedtak og eventuell etterfølgende domstolprøving.

Et slikt alternativ kan være at et særskilt organ gis kompetanse til regelmessig revisjon av systemer i offentlig forvaltning, hvor man ved en gjennomgang skaffer seg innsyn i datakvalitet, programkvalitet og hvorvidt rettsikkerhetsgarantier og hensynet til enkeltborgerne ellers er tilfredstillende ivaretatt.

Hvis man kommer til at dette er en ønskelig løsning, bør det også vurderes hvorvidt slike oppgaver bør legges til et organ knyttet til parlament eller regjering, og hvorvidt et av de eksisterende organer kan få en slik funksjon, f. eks. ombudsmann for forvaltningen eller datatilsynsmyndigheter.

I denne forbindelse bør man også vurdere det forslag som er kommet frem i "Et modernisert nordisk lovgivningsprogram" pkt 10.1 om et nordisk institutt for rettsinformatikk.

Ettersom disse spørsmålene kan utredes på nordisk nivå, og man vil kunne ha nytte av å samle erfaringene fra alle de nordiske land som bakgrunn for utredningen, foreslås det at utredningen gjennomføres av et utvalg sammensatt av representanter for alle de nordiske land, og med et sekretariat lagt til ett av de nordiske forskningsmiljøene for rettsinformatikk.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor foreslås det at

Nordisk Råd anbefaler Ministerrådet

1. å utrede og fremlegge en vurdering av erfaringer med datakvalitet i offentlige registre i de nordiske land, og foreslå eventuelle tiltak for å sikre tilfredstillende kvalitet.
2. å utrede og fremlegge en vurdering av erfaringer fra de nordiske land med sikring av at programmene for datamaskinbaserte forvaltningssystemer svarer til gjeldende rett, å redegjøre for tiltak for å sikre dette i andre land og foreslå hvordan man eventuelt kan utvikle retningslinjer for å sikre legalitetskontroll ved systemutvikling og -vedlikehold, enten på nordisk eller nasjonalt nivå.
3. å utrede og fremlegge en vurdering av hvorvidt det er ønskelig å gi retningslinjer for hvilke hensyn man bør ta til et datamaskinbasert forvaltningssystem ved utforming av lover eller forskrifter.
4. å utrede og fremlegge en vurdering av hvorvidt adgangen til klage over enkeltvedtak tilfredsstiller behovet for kontroll med datamaskinbaserte beslutnings- eller beslutningsstøttesystemer i offentlig forvaltning, eventuelt fremme forslag om alternativer, f. eks. en ordning med systemrevisjon.

Oslo, den 6. juli 1990

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Oddrunn Pettersen (A)

Lodve Solholm (FrP)

Margrete Auken (SF)

Hugo Bergdahl (fp)

Hreggviður Jónsson (Fh)

Olof Jansson (ÅC)

Hans Jørgen Jensen (S)

Sakari Knuuttila (SDP)

Kaj Poulsen (S)

Karl-Erik Svartberg (s)

Eeva Turunen (Kok.)

Olle Östrand (s)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om förenklade tullprocedurer för sportflyget inom Norden

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt m. fl., se s. 865

Remissyttranden, se supplement)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsforslaget til behandling i Økonomisk Udvalg og samtidig besluttet, at det skulle sendes på remiss.

Økonomisk Udvalg har behandlet forslaget på mødet i Stockholm den 28. – 30. januar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne henviser til, at trafikken med sportsfly udgør en voksende del af luftfarten mellem de nordiske lande, og at det for mange sportsflyvere er et naturligt indslag i virksomheden at besøge nabolandene.

Dette kan imidlertid give anledning til problemer med toldprocedurerne. Forslagsstillerne refererer den gældende ordning, hvorefter kun et fåtal store lufthavne har toldovervågning døgnet rundt. Der er derfor indført en ordning for bl. a. sportsfly, hvorefter landinger på flypladser, som ikke har toldvagt, skal anmeldes inden for toldmyndighedernes kontortid og mindst 2 timer før afgang.

Vejrproblemer gør det ofte vanskeligt for sportsflyverne at overholde dette, idet det i praksis betyder, at en landing i et naboland på en søndag skal anmeldes fredag eftermiddag.

Det foreslås derfor, at der indføres en endnu enklere ordning, hvorefter planlagte landinger i nabolandene anmeldes i flyveplanen, som i forvejen skal udformes og indgives mindst 30 min. før start. En sådan anmeldelse vil, ifølge forslagsstillerne, give toldmyndighederne mulighed for at udøve stikprøvekontrol med ankommende sportsfly efter samme principper som man foretager stikprøvekontrol med privat biltrafik og lystbåde.

Med dette som baggrund foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre forenklinger i toldprocedurerne for sportsflyvningen mellem de nordiske lande.

3. Remiss

Forslaget har været på remiss til de centrale toldmyndigheder i de nordiske lande.

3.1 Danske remissinstanser

Skatteministeriet, departementet finder ikke, at man umiddelbart kan sammenligne sportsfly med biltrafik og lystbåde, idet sportsfly kan passere ind i toldområder og lande hvor som helst og i alle døgnets timer. Toldvæsenets kontrol kan derfor ikke tilrettelægges på samme måde.

Skatteministeriet oplyser i øvrigt, at i Danmark er ca. 30 landingspladser spredt over hele landet godkendt af toldvæsenet som toldlufthavne. Man finder derfor, at problemerne i Danmark med toldbehandling af sportsfly er af så begrænset omfang, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at ændre de danske toldprocedurer for sportsfly ved rejser mellem de nordiske lande.

3.2 Finske remissinstanser

Tullstyrelsen finder, at der ud fra et toldovervågningssynspunkt savnes motivering for sammenligningen mellem sportsfly, privat biltrafik og lystbåde. Forskellene betyder bl.a. at ressourceforbruget til den praktiske overvågning adskiller sig væsentligt.

Privat biltrafik sker langs toldveje via toldstationer, som i princippet har åbent døgn rundt.

For fritidsbådene er der gennemført visse forenklinger. Man henviser bl.a. til at disse også overvåges af andre myndigheder, og til at trafikken er begrænset til en vis tid af året.

Fritidsbåde og sportsfly er dog en toldkontrolmæssig risikogruppe, som man må anvende flere ressourcer på i fremtiden.

Den foreslåede varslingsperiode på 30 min. i forbindelse med afgivelse af flyveplan anser man for at være alt for kort, og den vil ikke give toldmyndighederne mulighed for at overholde samme overvågningssikkerhed inden for nuværende ressourcer.

Tullstyrelsen modsætter sig ikke i princippet den frie bevægelighed mellem landene, men finder at forenklinger i toldprocedurerne er mangefacetterede og kræver talrige tillægsudredninger. Man burde også udrede sportsflyvernes muligheder for at deltage i betalingen for et højere toldberedskab.

Styrelsen finder endvidere, at forslaget bør vurderes i lyset af den europæiske integrationsudvikling, idet man må tage højde for senere eventuelt at blive tvunget til også at gøre forenklinger i procedurerne gældende for sportsfly fra andre lande end de nordiske.

3.3 Islandske remissinstanser

Finansministeriet mener ikke, at forslaget afstedkommer kommentarer

fra islandsk side, idet der på grund af afstanden til de øvrige nordiske lande skulle være tilstrækkeligt varsel til at forberede tolddeklarering for sportsfly, som kommer til landet.

3.4. Norske remissinstanser

Finans- og tolldepartementet oversender en indhentet udtalelse fra Toll- og afgiftsdirektoratet. Det fremgår heraf, at direktoratet ikke mener, at det er relevant at sætte lighedstegn mellem bil- og småbådtrafikken og trafikken med småfly.

Det oplyses, at der med en foreskrift af 6. september 1984 er fastsat forenkledede regler for trafikken mellem Norge og Sverige, men at hverken danske eller finske toldmyndigheder har ønsket at indføre tilsvarende lettelser.

Direktoratet er af den opfattelse, at disse regler har åbnet mulighed for en rimelig fri færdsel, og at det derfor ikke på nuværende tidspunkt er aktuelt med ændringer.

3.5. Svenske remissinstanser

Ingen svenske remissinstanser har udtalt sig om forslaget.

4. Udvalgets synspunkter og overvejelser

Udvalget konstaterer, at udtalelserne fra de centrale toldmyndigheder i de nordiske lande stort set udtrykker overensstemmende holdninger til forslaget. Der foreligger dog ingen udtalelse fra svensk side.

Toldmyndighederne afviser forslaget, fordi man finder det for ressourcetrækvende at gennemføre de foreslåede forenklinger, særligt når de gennemføres af hensyn til en så relativt beskedne trafikgruppe som sportsfly. Danmark finder, at problemet er af meget begrænset karakter. Hertil kommer, at man gerne ser en afklaring af sådanne forenklinger i relation til en generel udformning af regler for grænsepassage i et integreret Europa.

Muligheden nævnes for at sportsflyverne selv betaler for den ekstra service, som det vil være at få adgang til toldbehandling uden for toldluft-havnene, uden for kontortiden eller med kort varslingsstid.

Det oplyses, at der er gennemført visse lettelser i procedureerne for trafikken mellem Norge og Sverige, men at Danmark og Finland ikke har fundet det relevant at indføre tilsvarende regler.

Udvalget har taget til efterretning, at der ikke synes at være nogen klar parallel mellem trafik med bil/båd og sportsfly ud fra et toldovervågnings-synspunkt, og at den forenkledede praksis for bådtrafikken derfor ikke direkte kan overføres til sportsfly.

Udvalget finder det rigtigt og logisk, at problemerne med told- og grænseovervågning primært søges afklaret i en europæisk sammenhæng.

Udvalget støtter på den anden side tanken om at Norden går foran med

at gennemføre forenklinger eller helt fjerne told- og grænsekontrollen mellem de nordiske lande, således som det i mange år har været tilfældet inden for paskonventionens område. Der henvises i øvrigt til *rek. 40/1989/e* om afvikling af told- og grænseprocedurer, som i princippet også omfatter det foreliggende forslag om sportsfly. Der henvises endvidere til at det faktisk ifølge det oplyste har været muligt at indføre visse forenklinger for trafikken mellem Norge og Sverige.

Udvalget støtter således det principielle ønske i forslaget om, at der gennemføres harmoniserede forenklinger i toldprocedurerne bl.a. for sportsfly. Samtidig er udvalget af den opfattelse, at toldkontrollen af sportsfly er et beskedent problem i sammenligning med de øvrige problemer, som knytter sig til forenkling/afvikling af told- og grænseprocedurerne i almindelighed. Ministerrådet bør således arbejde videre med forslaget i dette lys.

Udvalget kan ikke tage stilling til forslagets tekniske indhold, men overlader det til ministerrådet selv at vurdere dette, herunder bl. a. indpassningen af forenklingerne i de mere generelle reformer af procedurerne ved grænsepassage, som er under forberedelse på europæisk plan.

5. Indstilling

Udvalget indstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre forenklinger i toldprocedurerne for sportsflyvningen mellem de nordiske lande.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formann

Medlemsförslag

om förenklade tullprocedurer för sportflyget inom Norden

(Väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Hugo Bergdahl, Grethe Lundblad och Eeva-Liisa Moilanen)

Sportflyget är en stadigt ökande del av luftfarten i de nordiska länderna. Det finns för närvarande ca 25 000 medlemmar i de nationella aeroklubborna, varav ungefär hälften har s.k. A-certifikat. Antalet sportflygplan uppgår till ca 3 500.

Ett naturligt inslag i många av dessa sportflygares verksamhet är besök i grannländerna. Här uppstår dock vissa problem med tullprocedurerna. Endast vid ett fåtal flygplatser i Sverige dvs. Arlanda, Landvetter och Sturup, finns det möjligheter till förtullning dygnet runt under hela veckan. För övriga flygplatser gäller, för trafik inom Norden, i princip ett förenklat tullförfarande med förhandsanmälan på kontorstid och senast 2 timmar före avfärd. Detta kan synas vara ett enkelt och bekvämt tillvägagångssätt, men för en stor del av sportflygarna är det av ringa värde eftersom de är ytterst beroende av vädret vid flygning. En resa på en söndag måste enligt nuvarande system anmälas senast på fredag eftermiddag och kan, på grund av dåligt väder, just vid starttidpunkten tvingas inställas.

Ett sätt att förenkla tullproceduren för det väderberoende sportflyget vore om anmälan om förtullning kunde ske genom färdplanen. Den måste, vid passering av landsgräns, lämnas senast 30 minuter före start. Tullmyndigheterna kunde sedan hämta information från färdplanen och bestämma sig för eventuella stickprovskontroller. Redan i dag finns denna möjlighet.

Sportflyget mellan de nordiska länderna borde, i tullhänseende, kunna jämföras med privatbilismen och fritidsbåttrafiken över gränserna. En bilist kan i princip utan vidare passera en obevakad gränsövergång om han inte har något att förtulla.

Mot denna bakgrund borde det vara möjligt att genomföra ytterligare förenklingar av tullprocedurerna. Vi föreslår därför att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra förenklingar i tullprocedurerna för sportflyget vid resor mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 15 augusti 1990

Karin Söder (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Hugo Bergdahl (fp)

Grethe Lundblad (s)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Kommunikationsutskottets betänkande

over medlemsförslag om en samordning af transportpolitik og erhvervsudvikling i Skagerrak-området

(Medlemsförslaget väckt av Kaj Poulsen samt Niels Ahlmann-Ohlsen m. fl., se s. 876

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 942/t om en samordning av transportpolitik och näringslivets utveckling i Skagerrak-området. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Lillehammer den 10 oktober 1990, Snekkersten den 12 och 14 november 1990, Stockholm den 28-30 januari 1991 och Köpenhamn den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Kaj Poulsen samt Niels Ahlmann-Ohlsen, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, J.K.Hansen, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen och Karl-Erik Svartberg, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at Skagerrak-regionen, dvs. Sydnorge, Vestsverige og det nordlige Jylland udpeges som et grænseregionalt samarbejdsområde

at det hurtigst muligt – og koordineret med det igangværende ”Skagerrak-projekt” – sker en kortlægning af eksisterende viden og gennemføres yderligere undersøgelser for at tilvejebringe det nødvendige beslutningsgrundlag for en samordnet transportpolitik for Skagerrak-regionen

at der på dette grundlag udarbejdes en handlings- og investeringsplan for transportsektorens udbygning i Skagerrak-regionen med henblik på at stimulere handelsforbindelserne mellem Sydnorge, Vestsverige og det nordlige Jylland, samt at forbedre transittrafikkens betingelser.

Inledningsvis erinrar förslagsställarna om de initiativ som har tagits de senaste åren i syfte att förbättra förhållandena för en gynnsam utveckling av näringslivet och sysselsättningen i Norden.

I detta sammanhang erinras om Scanlink projektet som innebär bl. a. en

transportkorridor bestående av järnvägsförbindelse och motorväg från Oslo till Hamburg. I projektet ingår också fasta förbindelser över Öresund och Fehmern Bält.

Förslagsställarna anser att om transportserVICEN och näringslivet kommer att koncentreras kring Scanlink-korridoren kommer näringslivet i stora delar av Skandinavien att lämnas i sticket, där ibland näringslivet i Syd norge och Nordjylland.

Det anses att dessa områden samt Västsverige har goda möjligheter för en gynnsam utveckling av näringslivet, förutsatt att transportmöjligheterna förbättras.

Det påpekas att delar av näringslivet i Skagerrak-regionen redan håller på att avvecklas. Det anses därför att man måste verka för en utveckling av näringslivet i högteknologisk och internationell riktning. De tre skandinaviska landsdelarna anses kunna suppleras varandra och därmed verka för en större regional hemmamarknad.

En förutsättning för denna utveckling anses vara att transport- och handelsförbindelserna i Skagerrak-regionen förbättras och effektiviseras. Detta anses kunna ske genom en effektivisering av Nordic Link, dvs. en transportkorridor från Hamburg upp genom Jylland till Norge och Sverige samt med förbindelse till Västnorden. Nordic Link skall vara en kombination av motorväg samt förbättrade järnvägsförbindelser mellan Hamburg och Nordjylland i kombination med färjeförbindelser över Kattegatt och Skagerrak som effektivt tjänar näringslivets transportbehov.

Det anses därför vara behov för att undersöka vilka fördelar Nordic Link kan tillföra transittrafiken mellan Norden och kontinenten genom en flexibel struktur. Förslagsställarna betonar vikten av att vid undersökningen måste full hänsyn tas till miljön och den regionala utvecklingen.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 28 september 1990 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss med remisstiden den 15 december 1990.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
- Nordisk informationskontor, Skagerraksenteret

Danmark

- Trafikministeriet
- Miljøministeriet

- Aalborg Universitetscenter, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Nordjysk Transportcenter (NTC)
- Transportøkonomisk Forening (TøF)
- Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi
- Danske Statsbaner (DSB), Internationalt kontor
- Danmarks Tekniske Højskole, Institut for veje, trafik og byplan

Finland

- Trafikministeriet
- Industrins centralförbund

Norge

- Miljøverndepartementet
- Telemark fylkeskommune
- Aust-Agder fylkeskommune
- Vest-Agder fylkeskommune

Sverige

- Statens industriverk (SIND)
- Transportrådet
- Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län
- Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län

2.1. Norden

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) tillstyrker att insatser görs för att få en samordning av transportpolitiken i Skagerrak-området. NFS understryker betydelsen av att ifrågavarande arbete sker med utgångspunkt från ett helhetsperspektiv på de nordiska transporterna, bland annat när det gäller kopplingen till transportsystemen i övriga Europa.

Nordisk informationskontor – Skagerraksenteret stödjer medlemsförslaget. Det anses att Skagerrak-regionen strategiskt ligger bra till för att kunna fungera som arena för utveckling av nya former av nordiskt samarbete i samband med att ett nytt Europa växer fram. Detta anses gälla både för utvecklingen inom EG som Östeuropa.

Skagerraksenteret erinrar om att de för närvarande arbetar med planering av konkreta samarbetsprojekt som kan ingå i det föreslagna arbetet.

2.2. Danmark

Trafikministeriet uttalar sig inte i frågan om att utse Skagerrak-regionen som gränsregionalt område.

När det gäller trafikfrågorna anser ministeriet att existerande trans-

portstruktur i Nordjylland har så stor överkapacitet att utbyggnad av infrastrukturen inte är nödvändig för att ta emot ökade transporter.

Miljøministeriet hänvisar till trafikministeriets yttrande gällande transportinfrastrukturen. Samtidigt anser ministeriet det inte vara säkert att regionen skall utses som ett gränsregionalt samarbetsområde. I stället föreslås att det skall hemställas att ministerrådet anmodar NordREFO och Bas att värdera frågan.

Aalborg Universitetscenter, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning stödjer medlemsförslaget. I remissvaret beskrivs forskningsprojektet "Transportforbindelser og nordjysk erhvervsudvikling" som nu är igångsatt. I projektarbetet deltar representanter från Agder Forskning i Kristiansand och från Göteborgs Universitet. Syftet med projektet är:

- att värdera den "nordjyska" transportsektorn inom ramarna för transportstrukturen i Kattegatt- och Skagerrakområdet,
- att sammanställa transportsektorns utveckling av möjligheterna för ett ökat näringsekonomiskt gränsöverskridande samarbete mellan länderna vid Skagerrak och Kattegatt
- att bidra till ett bättre beslutsunderlag för offentliga och regionala initiativ på transportområdet, samt
- att presentera möjliga åtgärdsinitiativ.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd stödjer medlemsförslaget och betonar att förstärkningen av Skagerrak-regionen och Nordic Link inte skall betraktas som ett konkurrerande initiativ till utvecklingen av Öresundsregionen eller utbyggnaden av Scanlink utan som ett av flera medel för en förbättring av sysselsättningen, miljön och samhällsekonomin i dessa regioner.

Nordjysk Transportcenter ser medlemsförslaget som ett viktigt element i strävan att utveckla näringslivet i Skagerrak-regionen. Det konstateras att Nordic Link redan i dag har ca 1/3 del av godstransporterna med färjor mellan Danmark och Norge/Sverige samt ca 50% av lastbilstransporterna.

Det anses att Nordic Link har stora framtidsmöjligheter, att ökad kapacitet betyder mera rationella transporter för regionen samt att en effektiv Nordic Link tillförsäkrar att flaskhalsar inte kommer att uppstå inom de övriga transportkorridorerna mellan Norden och Kontinenten. Ytterligare anses att man kan förbättra Nordic Link-korridoren relativt snabbt och att investeringsbehovet ligger på en rimlig nivå.

Det anses att medlemsförslagets syfte är i enlighet med de initiativ som EG nyligen har tagit, när Jyllands-förbindelsen har utpekats som en huvudtransportled mellan Skandinavien och Kontinenten.

Transportøkonomisk Forening (TØF) erinrar om de konflikter som finns mellan utveckling och miljö och mellan offentlig passivitet och privata initiativ. Det anses att dessa två konflikter visar behovet för att få en överordnad ram för transportsektorns utveckling.

Det erinras om det arbete som forskningsgruppen kring Nordic Link har

utfört och som punkt för punkt dokumenterar argumentationen i medlemsförslaget.

Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi stödjer medlemsförslaget samtidigt som det erinras om det samarbete som de senaste åren har varit mellan institutet och institutioner i Nordjylland i samband med skilda näringslivs- och transportproblem.

Det anses att de trafikförbindelser som medlemsförslaget syftar till har stor betydelse för inte bara de tre regioner som omtalas i förslaget utan också för en större del av Norge och hela Jylland.

Det konstateras att miljö- och turistintressen har stor betydelse i dessa tre regioner. Därför anses det vara av största vikt att en samlad planering ger möjlighet för så stor godsvolym att en tillfredsställande kombitrafik kan organiseras.

Slutligen påpekar institutet att utvecklingen av Nordic Link har varit undervärderat men är mycket viktigt för Danmark.

Danske Statsbaner (DSB) tillstyrker alla strävanden att öka kunskapsnivån kring trafikförbindelserna i Norden i helhet, vilket även inkluderar Skagerrak-området.

DSB konstaterar att för närvarande arbetas det med att förbättra trafikförbindelserna inom ramen av Nordic Link. Detta med en satsning på färjerutten Hirtshals-Kristiansand och Göteborg-Frederikshavn, kombinerad med järnvägsförbindelser vidare mot syd.

Danmarks Tekniske Højskole, Institut for veje, trafik og byplan anser den i medlemsförslaget resta frågan vara ett politiskt spörsmål som ligger utanför institutets kompetensområde. Dock konstateras att om investeringarna i Skagerrak-området ökar medför det minskade investeringar inom andra områden som t. ex. Öresundsområdet.

2.3. Finland

Trafikministeriet tar inte ställning till förslaget eftersom Finland inte omfattas av det i förslaget föreslagna gränsregionala samarbetet.

I princip ger trafikministeriet sitt stöd åt alla samnordiska initiativ inom transportpolitiken som har som målsättning att förbättra transportförbindelserna inom Norden samt mellan Norden och det övriga Europa. Trafikministeriet konstaterar också att betydelsen av denna typ transportpolitiskt planerings- och investeringssamarbete blir större i framtiden när de nordiska länderna strävar till att bättre anpassa sig till transportmarknader i ett integrerat Europa.

Industrins centralförbund konstaterar att betydelsen av trafikförbindelserna inom Skagerrak-området är rätt liten för det finländska näringslivet, i motsats till de mera österut befintliga förbindelserna i nord-sydgående riktning. Det förväntas att utvecklingen av Skagerrak-området balanseras med andra, för Finland viktigare förbindelser.

2.4. Norge

Miljøverndepartementet uttalar sig enbart med hänsyn till miljön. Departementet betonar att vid näringslivsutvecklingen bör man se till att transportbehovet inte ökar samt att det nödvändiga transportarbetet utförs med de transportmedel som ger minsta möjliga miljöskador dvs. i högsta möjliga grad skall transporterna ske med skepp och järnväg.

Telemark fylkeskommune ställer sig positivt till utvecklingen av ett gränsregionalt samarbete i den i medlemsförslaget omtalade regionen. Det anses att utvecklingen av transportsektorn spelar en avgörande roll i denna utveckling, speciellt utvecklingen av järnvägsförbindelserna över Skagarrak med en järnvägsfärja till Grenlandsområdet. En sådan satsning anses vara framtidsinriktad med hänsyn både till transportekonomin och miljön.

Aust-Agder fylkeskommune stödjer medlemsförslaget och önskar bli orienterat om det fortsatta arbetet samtidigt som det konstateras att kommunen gärna deltar i det fortsatta arbetet.

Vest-Agder fylkeskommune stödjer medlemsförslaget och önskar delta i det fortsatta arbetet med både ekonomiska och administrativa medel.

2.5. Sverige

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttrycker stor tillfredsställelse över medlemsförslaget och att man genom samarbete över gränserna tar till vara och utvecklar den potential som finns i Skagerrak-regionen. I detta sammanhang anses kommunikations- och transportfrågorna vara av centralt intresse.

Länsstyrelsen konstaterar att investeringar i den övergripande infrastrukturen för transporter inte bör fattas utifrån snäva nationella överväganden och prioriteringar utan att också beakta de gemensamma nordiska behoven och intressena. Det anses att Nordiska rådet m. fl. intressenter här har en viktig uppgift att medverka till att bärkraftiga uppbyggnadsprojekt inte stannar på idéstadiet utan också kommer till ett förverkligande.

Slutligen erinrar länsstyrelsen om att i Västsverige finns ett samverkansorgan genom Stiftelsen Västerhavet med uppgift att bl. a. informera om nya kunskaper samt samordna aktiviteter kring havsresursfrågor. Stiftelsen har bildats av länsstyrelserna i Göteborg och Bohus samt Hallands län, kommuner och näringsliv.

Statens industriverk (SIND) konstaterar inledningsvis att SIND för närvarande inte bedriver några projekt, som direkt berör den aktuella regionen och ej heller några projekt med inriktning mot transportfrågor. Verket har heller inte för avsikt att prioritera regionen utöver vad som följer av att tre av kommunerna i Älvsborgs län tillhör det regionalpolitiska stödområdet.

SIND finner de föreslagna åtgärderna väl motiverade och anser att det finns behov av att aktivt stödja regionen eftersom t. ex. sysselsättningen i

fiskenäringen antas minska kraftigt i regionen under de närmaste åren. Verket påpekar att det stora beroendet av bilindustrin i Västsverige kan komma att medföra stora strukturella påfrestningar för hela Skagerrak-området. Vidare konstateras att alternativ, som befrämjar en gemensam sak, är att föredra framför nationella lösningar.

SIND anser, att i ett regionalpolitiskt perspektiv kan samarbete över riksgränserna många gånger vara ett utmärkt kompliment, eftersom det kan ge bättre förutsättningar än nationella lösningar.

Transportrådet (TPR) erinrar inledningsvis om att kustzonen mellan Oslo och Malmö-/Köpenhamnsregionen omfattar ett industriellt och befolkningsmässigt betydelsefullt område med stor ekonomisk växtkraft.

Gällande Skagerrak-området anser TPR att en utveckling av transport- och handelsförbindelserna bidrar till en positiv utveckling för främst norra Jylland.

TPR delar förslagsställarnas uppfattning om att de förslag till trafiklösningar som kommit till uttryck genom olika samverkansprojekt som t. ex. Nordic Link, Scanlink och Baltic Link måste inpassas i en helhetslösning som innebär att Norden får ett effektivt och modernt transportsystem mellan de nordiska länderna och övriga Europa. Förslaget att utpeka Skagerrak-regionen som ett gränsregionalt samarbetsområde och därmed sammanhängande krav på beslutsunderlag för en samordnad transportpolitik för regionen bör enligt TPR:s uppfattning väl kunna bedömas i ett arbete för en gemensam nordisk transportpolitik.

Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, nationalekonomiska institutionen anser att förbindelsen mellan Göteborg och Fredrikshavn är en viktig regional förbindelse för Västsverige. Det anses att när det gäller järnvägstransporterna är denna förbindelse i dag för lite använd därför att SJ och DSB inte utnyttjar dess potential.

Det anses att det är mycket som talar för att Nordic Link och förbindelsen Göteborg-Fredrikshavn i framtiden kan bli en viktig kontinental förbindelse, förutsatt att järnvägsförvaltningarna, först och främst SJ och DSB, satsar på den. Det konstateras att generellt gäller det att de nordiska länderna måste få fler effektiva transportkorridorer till kontinenten. I det sammanhanget anses Nordic Link inte vara en konkurrerande länk till andra förbindelser, som t. ex. Scanlink, utan ett komplement.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län ser fördelar i, om de i medlemsförslaget angivna grannregionerna utpekade som gränsregionalt samarbetsområde. Det anses att frågan hur arbetet för att främja trafik och näringsliv mellan dessa regioner skall läggas upp bör innefatta diskussioner med berörda statliga och kommunala organ i området. Det betonas att det, via berörda regeringar, kan ställas gemensamma utvecklingsresurser till berörda organs förfogande.

3. Utskottet

Inledningsvis vill kommunikationsutskottet konstatera att utskottet anser att förslaget syftar till att förbättra transportförbindelserna inom Norden samt mellan Norden och det övriga Europa.

I medlemsförslaget konstateras att näringslivet i Skagerrak-regionen nu håller på att avvecklas. Utskottet anser att en sådan negativ utveckling måste omvändas till motsatt riktning. Av centralt intresse i en sådan positiv utveckling är ett effektivt kommunikations- och transportsystem som syftar till att utveckla den potential som finns i regionen.

Vid planeringen av ett sådant system måste hänsyn tas till rådande miljökrav, regionala effekter samt att arbetet sker med utgångspunkt i ett helhetsperspektiv över de nordiska transporterna, bl.a. när det gäller kopplingen till transportsystemet i övriga Europa. Den sistnämnda punkten har blivit allt viktigare nu när de nordiska länderna strävar till att bättre anpassa sig till transportmarknaden i ett integrerat Europa.

Utskottet betonar också att i dagens planeringsarbete med transporter och infrastruktur måste man ta större hänsyn än hittills till miljöaspekterna. En del därav är att se till att eventuell ökning av transportarbetet ger minsta möjliga miljöskada. I det sammanhanget erinrar utskottet om vikten av att utveckla de så kallade kombitransporterna. För att ytterligare uppnå sådana samt andra positiva effekter måste man utarbeta en samlad plan som tar hänsyn till alla faktorer som påverkas av trafiken och infrastrukturen. Utskottet hänvisar även till betänkandet över medlemsförslag *A 933/t* om en samordnad nordisk transportpolitik.

Ytterligare erinrar utskottet om att investeringar i den övergripande infrastrukturen inte enbart bör fattas utifrån snäva nationella överväganden och prioriteringar utan att man också beaktar de gemensamma nordiska behoven och intressena. Det anses att samarbete över riksgränserna bör eftersträvas om det kan ge bättre förutsättningar än nationella lösningar.

Utskottet anser att uppbyggnaden av ett effektivt transportsystem i Skagerrak-regionen är ett av flera medel för att förbättra sysselsättningen, miljön och samhällsekonomin i de respektive regionerna. Detta innebär inte att utskottet tar ställning till enskilda projekt. I remissvaren erinras det om att det redan i dag är en stor del av transporterna mellan Danmark på den ena sidan och Norge och Sverige på den andra sidan som går över Jylland.

I Europa har det varit ungefär 50% ökning av transportarbetet de senaste 15 åren. Under samma tid har det gränsöverskridande transportarbetet ökat med närmare 60%. Allt tyder på fortsatt växt.

Denna ökning i transporterna har medfört flaskhalsar i transportsystemet på vissa ställen. Dessa flaskhalsar, som uppkommer eftersom infrastrukturen inte följer med transportökningen, skapar ineffektivitet för näringslivet och lokala miljöproblem.

Kommunikationsutskottet anser det därför viktigt att man ser till att sådana flaskhalsar inte uppkommer inom Norden. Utskottet anser att ett effektivt transportsystem i Skagerrak-regionen tillförsäkrar att dessa flaskhalsar inte kommer att uppstå inom övriga transportkorridorer inom Norden eller mellan Norden och Kontinenten. Ytterligare betonas att nödvändiga infrastrukturinvesteringar för transportkorridoren inom området ligger på en rimlig nivå.

Med hänsyn till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Skagerrak-regionen, dvs. Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland utpekas som ett gränsregionalt samarbetsområde,

att det snarast möjligt – och koordinerat med det pågående Skagerrakprojektet – utarbetas en kartläggning av existerande kunskap och att det genomförs ytterligare undersökningar för att få fram nödvändigt beslutsgrundlag för en samordnad transportpolitik för Skagerrak-regionen, samt

att det på detta underlag utarbetas en handlings- och investeringsplan för transportsektorns utbyggnad i Skagerrak-regionen i syfte att stimulera handelsförbindelserna mellan Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland, samt förbättra transittrafikens förutsättningar.

Köpenhamn den 25 februari 1991

John Alvheim (FrP)

Hans Jørgen Jensen (S)

Sakari Knuutila (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Elver Jonsson (fp)
Förman

Kaj Poulsen (S)

Karl-Erik Svartberg (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsforslag

om en samordning af transportpolitik og erhvervsudvikling i Skagerrak-området

(Stillet af Kaj Poulsen samt Niels Ahlmann-Ohlsen, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, J. K. Hansen, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Inger Stilling Pedersen, Oddrunn Pettersen og Karl-Erik Svartberg)

Mellem de nordiske lande er der i de seneste år taget flere indledende initiativer til et øget samarbejde på transportområdet med henblik på at forbedre betingelserne for en erhvervs- og beskæftigelsesmæssig gunstig udvikling i Norden.

Et af disse initiativer er Scanlink projektet, der beskriver en uafbrudt transportkorridor fra Oslo til Hamburg, bestående af en højklasset jernbane- og motorvejsforbindelse. Projektet omfatter også faste forbindelser over Øresund og Femern Bælt. Hvis transportservice og erhvervsudvikling i det væsentligste koncentrerer langs Scanlink korridoren, vil store områder i Skandinavien imidlertid blive ladet erhvervsmæssigt i stikken, herunder det sydlige Norden og det nordlige Jylland.

Skagerrak-regionen bestående af det sydlige Norge, Vestsverige og det nordlige Jylland er et af de områder i Norden, hvor der er nogle potentielle muligheder for en gunstig udvikling gennem et øget erhvervsøkonomisk samarbejde, hvis transportforbindelserne i området forbedres. Vestsverige er udrustet med en forholdsvis veludviklet og alsidig erhvervsstruktur. Derimod står det sydlige Norge og det nordlige Jylland over for krav om en vidtrækkende erhvervsmæssig omstilling som følge af EF:s indre marked, den igangværende højteknologiske udvikling samt gennemførelsen af de store transportinfrastrukturanlæg bl. a. ved Storebælt og Øresund. Dele af erhvervslivet i Skagerrak-regionen er under direkte afvikling. Med udgangspunkt i en generelt skæv og ikke bæredygtig erhvervsstruktur i Sydnorge og det nordlige Jylland må en udvikling i højteknologisk og international retning derfor fremmes.

De tre skandinaviske landsdele vil på mange områder kunne supplere hinanden og dermed bidrage til et større regionalt hjemmemarked. Dette vil igen understøtte udviklingen hen mod en både højteknologisk og miljøvenlig erhvervsstruktur med forbedrede konkurrencebetingelser på det internationale marked til følge.

En forudsætning for denne udvikling er imidlertid, at transport- og handelsforbindelserne i Skagerrak-regionen forbedres, så der kan tilbydes

effektive transportløsninger. Dette kan især ske gennem en effektivisering af Nordic Link, dvs. transportkorridoren fra Hamburg op gennem Jylland til Norge og Sverige (og med forbindelse til Vestnorden). Nordic Link vil bestå af en motorvej og forbedrede baneforbindelser mellem Hamburg og Nordjylland i kombination med færgeforbindelser over Kattegat og Skagerrak, der effektivt betjener den erhvervsmæssigt betingede transport.

Både Nordic Link, Scanlink og Baltic Link må indpasses i en helhedsløsning for transportforbindelserne mellem Skandinavien og kontinentet. Derfor er der behov for et regionalt supplement til det omfattende forsknings- og udredningsarbejde, der er gennemført de seneste år på initiativ af Scanlink konsortiet. Det er her vigtigt at eksisterende institutioner i Skagerrak-regionen inddrages aktivt i dette arbejde. Der er således behov for at undersøge, hvilke fordele Nordic Link kan tilføre transittrafikken mellem Norden og kontinentet gennem en fleksibel og flerstrengt struktur, der giver øget forsyningsikkerhed og forbedret driftsøkonomi. Endvidere må undersøgelserne lægge vægt på, at de samlede transportløsninger bliver miljøvenlige og tilgodeser regionale udviklingshensyn.

En styrkelse af Skagerrak-regionen og Nordic Link bør ikke betragtes som et konkurrerende initiativ til udvikling af Øresunds-regionen eller til en udbygning af Scanlink og Baltic Link, men bør tværtimod ses som et af flere midler til forbedring af beskæftigelse, miljø og samfundsøkonomi i de nordiske lande som helhed. Jævnfør iøvrigt medlemsforslagene A 933/t og A 934/t, der for øjeblikket er under behandling i Nordisk Råd.

Med baggrund i ovenstående foreslår vi derfor, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Skagerrak-regionen, dvs. Sydnorge, Vestsverige og det nordlige Jylland udpeges som et grænseregionalt samarbejdsområde

at der hurtigst muligt – og koordineret med det igangværende "Skagerrakprojekt" – sker en kortlægning af eksisterende viden og gennemføres yderligere undersøgelser for at tilvejebringe det nødvendige beslutningsgrundlag for en samordnet transportpolitik for Skagerrak-regionen

at der på dette grundlag udarbejdes en handlings- og investeringsplan for transportsektorens udbygning i Skagerrak-regionen med henblik på at stimulere handelsforbindelserne mellem Sydnorge, Vestsverige og det nordlige Jylland, samt at forbedre transittrafikkens betingelser.

København, den 28. august 1990

Kaj Poulsen (S)

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

J. K. Hansen (S)

Hans Jørgen Jensen (S)

Elver Jonsson (fp)

Inger Stilling Pedersen (KrF)

Oddrunn Pettersen (A)

Karl-Erik Svartberg (s)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samnordiska brandskyddsbestämmelser

(Medlemsförslaget väckt av Sten Svensson samt Elsi Hetemäki-Olander m. fl., se s. 891)

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om samnordiska brandskyddsbestämmelser. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Stockholm den 29 januari och i Köpenhamn den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna.

Förslagsställarna hänvisar bl. a. till att antalet bränder i Sverige ökat med 20 procent år 1988. Brandskadekostnaderna ökade med drygt 10 procent och bedöms inklusive avbrottskador uppgå till 3 miljarder SEK. Anlagda bränder och okända brandorsaker har visat en fortsatt oroande utveckling med de största ökningarna inom villa-hem, lantbruk och industri. I de nordiska länderna vilar skyldigheten att i skäligen omfattning hålla utrustning för släckning av brand på enskilda personer. I den svenska räddningstjänstlagen 1987 har skyldigheten utökats till att hålla utrustning för räddningsarbetet och föra människor och egendom i säkerhet. Det framhålls att begränsade ekonomiska resurser inte får leda till att kraven på brandsäkerhetsåtgärder mildras. Det är en självklarhet att personer som vistas på hotell, sjukhus eller vårdhem skall ha minst lika bra brandskydd som i villa eller lägenhet försedda med brandvarnare.

Vissa bränders snabba spridning beror i många fall på flytande bränslen och olämpliga material, speciellt i installationer och inredning. Byggnadstekniska förhållanden, inte minst på äldre hotell, kan kräva sprinklersystem för att säkra utrymningsvägar. Moderna brandlarmanläggningar med automatiska rökdetektorer är en förutsättning för tidig upptäckt. Därför måste brandsäkerhetsbestämmelserna ses över och skärpas.

Förslagsställarna hänvisar till pågående erfarenhetsutbyte mellan nordiska myndigheter med ansvar för brandskyddsfrågor. I samband med ett 1989 undertecknat avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön har en nordisk arbetsgrupp tillsatts för samarbete om räddningstjänstfrågor i avhjälpande syfte efter det att olyckor har inträffat. Diskussion pågår om att inordna detta arbete under Nordiska ministerrådet.

Beträffande det förebyggande brandskyddsarbetet finns emellertid inte något etablerat samarbete. De nordiska länderna har fortsatt skiljaktiga krav och bestämmelser på detta område. I Norge har man gått före med nyligen antagna, långtgående föreskrifter. Ifråga om hotell och institutioner reses här absoluta krav på larmanläggning som säkrar tidig utrymning och sprinkling i gemensamhetsutrymmen.

Inte minst mot bakgrund av den ökade rörligheten mellan länderna, t.ex. i form av turism och konferensverksamhet, bör de förebyggande brandskyddsreglerna göras likartade mellan länderna. Därmed underlättas också människors beredskap för nödsituationer. En harmonisering måste också stå i samklang med standardiseringsarbetet inom EG.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från nedanstående myndigheter, institutioner och organisationer.

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Kommunernes Landsforening
 Dansk Brandinspektørforening

Finland

Miljöministeriet
 Inrikesministeriet
 Finska kommunförbundet
 Finlands svenska kommunförbund
 Finlands stadsförbund
 Finska försäkringsbolagens centralförbund
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands brandvärnförbund
 Hotell, restaurang- och kaféföretagarförbundet r.f.
 Ålands brandkårsförbund

Island

Socialministeriet
 Statens brandinspektion
 Islandske forsikringsselskabers sammenslutning

Norge

Miljøverndepartementet
Norsk Hotell- og Restaurantforbund
Norsk Brannbefals Landsforbund

Sverige

Konsumentverket
Statens naturvårdsverk
Svenska kommunförbundet
Svenska brandförsvärsföreningen
Sveriges redareförening

*2.2 Remissinstanser som anför vissa reservationer eller egna förslag**Danmark*

Assurandør-Societetet

Island

Hotel- og restaurationssammenslutningen

Sverige

Svenska försäkringsbolags riksförbund
Sveriges hotell- och restaurangförbund

*2.3 Remissinstanser som huvudsakligen avstyrker medlemsförslaget**Danmark*

Justitsministeriet
Bygge- og Boligstyrelsen

Finland

Ålands redarförening

Norge

Kommunaldepartementet
Direktoratet for Brann- og eksplosjonsvern

*2.4 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget**Norden*

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Danmark

Danmarks Rederiforening

Finland

Finansministeriet
Finlands rederiförening

Norge

NSS-Sekretariatet

2.1 Remissinstanser som tillstyrker förslaget

Kommunernes Landsforening i Danmark ser positivt på internationell samordning av brandbestämmelser. Danmarks medlemsskap i EG innebär att man är förpliktad att harmonisera bestämmelserna med övriga EG-länder. Detta utesluter dock inte att man samtidigt kan söka harmonisering med andra nordiska länder och föreningen tillstyrker därför att ministerrådet undersöker förutsättningarna för en harmonisering enligt medlemsförslaget.

Dansk Brandinspektørforening ser det som positivt att flera länder går samman över gränserna för att reglera förhållanden som principiellt är likartade i länderna. Utbyte av erfarenheter äger redan rum mellan t. ex. Statens Brandinspektion, Dansk Brandværns-Komité, Dansk Brandinspektørforening m.fl. Danmark torde vad beträffar byggbestämmelser, driftförhållanden, upplysningskampanjer m. m. icke stå tillbaka på det brandmässiga området. Danmark är genom sitt medlemsskap i EG förpliktat att harmonisera sina bestämmelser med övriga EG-länder närmare än med nordiska länder som står utanför EG. Detta är dock inget skäl att inte också söka harmonisering med övriga nordiska länder.

Miljöministeriet i Finland erinrar om pågående samarbete för harmonisering av byggbestämmelserna i Norden inom ramen för Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB. Detta samarbete har lett till att de förebyggande brandsäkerhetsbestämmelserna i flera avseenden överensstämmer i Norden. Eftersom ständigt nya och delvis okända byggnadsmaterial och konstruktionslösningar tas i bruk bör de nuvarande nordiska riktlinjerna genomgås och förbättras. Detta bör ske snabbt, inte minst på grund av pågående harmoniseringssträvanden inom EG. Ett arbetsprogram för samarbete om förebyggande byggnadstekniskt brandskydd har nyligen godkänts av NKB.

Miljöministeriet instämmer sålunda i sak med medlemsförslaget och påpekar att i samband med den föreslagna undersökningen kan behovet av brandvarnare i olika slags byggnader övervägas som en delåtgärd.

Inrikesministeriet i Finland ser harmoniseringen av de nordiska bestämmelserna som mycket betydelsefullt. Ministeriet föreslår, att Nordiska ministerrådet kan påbörja harmoniseringen av de nordiska brandskyddsreglerna och med det snaraste anställer en tjänsteman för att koordinera harmoniseringen av de nordiska brandskyddsreglerna och organiseringen av annat samarbete inom räddningstjänsten inom Norden.

Finlands svenska kommunförbund anser en harmonisering av brandskyddsbestämmelserna i Norden synnerligen önskvärd men påpekar att den skulle pågå parallellt med att EG diskuterar nya direktiv för byggstandarder m. m. Det finns viss risk för att denna harmonisering med EG sker utifrån klimat- och andra förhållanden i sydligare länder där behovet av skyddsbestämmelser för eldstäder m. m är helt andra än i Norden. Det nordiska harmoniseringsarbetet bör enligt kommunförbundet syfta till att skapa och driva en gemensam syn på denna fråga i europeiska sammanhang.

Finlands stadsförbund tillstyrker förslaget, men påpekar samtidigt hur den europeiska integrationen framskrider och att man bör uppmärksamma i vilken mån man redan nu vid utarbetandet av normer i de nordiska länderna måste beakta denna framtidsbild. En gemensam normsamling skulle dessutom säkert effektivisera samarbetet på flera olika sektorer, bl. a. då det gäller rådgivnings- och upplysningsarbetet i anslutning till byggande och brandvärn.

Finska försäkringsbolagens centralförbund ser förslaget om samnordiska brandskyddsbestämmelser som ett angeläget initiativ. Därtill kan samnordiska bestämmelser utgöra en grund för europeiska bestämmelser, varvid den relativt höga nordiska säkerhetsnivån kan bibehållas. Det torde inte föreligga skäl till en generell skärpning av bestämmelserna, men ett förenhetligande kan till vissa delar i vissa länder leda till att bestämmelserna blir strängare.

Finlands brandvärnförbund anser det vara en fördel om likartade byggnader i de nordiska länderna skulle fungera på samma sätt i brandsituationer, vilket skulle underlätta samnordisk upplysningsverksamhet. I allmänhet är inte en skärpning av bestämmelserna helt entydig. Det är ändå uppenbart, att förenhetligande av bestämmelserna medför skärpning av bestämmelserna i några länder till någon del.

Hotell- restaurang- och kaféföretagarförbundet r.f. tillstyrker förslaget och betraktar det som ytterst viktigt att den fortsatta harmoniseringen överensstämmer med motsvarande bestämmelser och standarder inom EG. Det är också viktigt att branschens representanter kan delta i beredningen av stadganden om hotell-, restaurang- och kafésektorerna.

Finska kommunförbundet anser det viktigt att brandskyddsbestämmelserna är tillräckligt enhetliga i samtliga nordiska länder liksom i hela Europa, eftersom de påverkar redan när byggnader planeras och byggs. Genom enhetliga bestämmelser kunde också tillverkning av och handel med förnödenheter integreras och rådgivnings- och upplysningsverksamheten bli mer konsekvent. När samnordiska brandskyddsbestämmelser bereds bör man eftersträva att de harmonierar med EG:s motsvarande bestämmelser och standarder. I vissa fall kan det bli nödvändigt att göra brandskyddsbestämmelserna strängare även om de som sådana torde vara tillräckliga.

Ålands landskapsstyrelse stöder ett fortsatt arbete för att utveckla samnordiska brandskyddsbestämmelser varvid arbetet borde ta sikte på att gemensamt framföra en enhetlig nordisk linje i samband med EG-anpassningen. Redan nu kan man med förbättrad bevakning med efterlevnaden av bestämmelserna samt förbättrad utbildning och information höja säkerheten.

Ålands brandkårsförbund anser att Åland med sin omfattande resande ström är det område i Norden som kunde ha den största nyttan av samnordiska brandskyddsbestämmelser. Redan nu sker samarbete mellan brand- och räddningsmyndigheterna, men harmoniserade regler skulle öka tryggheten på bl.a. passagerarfärjor, hotell och stugbyar och inverka positivt på det förebyggande brand- och räddningsarbetet.

Socialministeriet i Island tillstyrker en undersökning av frågan om det finns grundval för samordnade nordiska regler om brandskydd. Det är önskvärt att myndigheter och organisationer som handlägger brandfrågor har mesta möjliga samråd härom. I Island handläggs dessa frågor av Statens brandinspektion.

Statens brandinspektion i Island som under socialministeriet handhar uppgifter om brandskydd, tillstyrker förslaget och anser det önskvärt att statliga och andra institutioner i Norden på brandskyddsområdet utvidgar sitt samarbete så mycket som möjligt. Dessutom anser man det tillräckligt och i överensstämmelse med gällande bestämmelser att Statens brandinspektion främst representerar Island i ett sådant samarbete.

Islandske forsikringsselskabers sammenslutning instämmer i medlemsförslagets syfte och räknar med att gemensamt arbete av detta slag medför fördelar, förutom att samtliga länders erfarenheter på brandområdet kan utnyttjas vid utarbetandet av regler. Dock påpekas vikten av att man vid utarbetandet av nordiska regler tar hänsyn till EG:s regler.

Miljøverndepartementet i Norge ställer sig positivt till en undersökning av förutsättningarna för harmonisering av skärpta krav för brandsäkerhet. Dock understryks vikten av att även miljöhänsyn uppmärksammas vid bedömning av sådana åtgärder.

Luftfartsverket ser mer positivt på förslaget, men förutsätter att gällande föreskrifter tas med i beräkningen och koordineras genom Kommunaldepartementet. Då Sverige, Danmark och Norge är medägare i SAS, kan det finnas behov av gemensamma föreskrifter för hangar- och terminalbyggnader.

Norsk Hotell- og Restaurantforbund anser att Norge efter de ändringar som trätt i kraft 1990 har de strängaste reglerna på brandskyddsområdet, vilka också väckt internationell uppmärksamhet. Förbundet stödde de nya reglerna, även om det för enskilda företag i branschen kunde medföra betydande kostnader. Förbundet anser det vara en fördel om bestämmelserna blir så lika som möjligt i Norden, vilket enligt dess uppfattning innebär att övriga länder bringar sina system upp till norsk nivå.

Norsk Brannbefals Landsforbund ser det som en stor fördel att nordiska enheter kan genomföra räddningsinsatser efter någorlunda enhetliga riktlinjer och rutiner. Ett relativt entydigt regelverk ger de största fördelarna vid räddnings- eller släckningsuppgifter i gränsområden där insatserna måste samordnas. Även de fria förbindelserna mellan de nordiska länderna är skäl till att brandskyddsreglerna är harmoniserade. Trafikregler, luftfartsregler och sjövägsregler är andra exempel på regelverk som har konsekvenser över landgränserna.

Konsumentverket i Sverige anser att brandsäkerhetsbestämmelserna i Norden redan ställer stora krav på innehavare av byggnader och anläggningar, men att den senare tidens stora brandkatastrofer och ökade antal bränder visar att det finns skäl att kräva en skärpning av reglerna.

Statens naturvårdsverk har ett visst ansvar för brandskydd enligt räddningstjänstlagen. Det centrala ansvaret åvilar räddningsverket, men utövas i samordning med naturvårdsverket. Det finns vissa frågor där andra intressen – även räddningstjänstens – till delar kan vara motstående de intressen naturvårdsverket har att bevaka. Exempel härpå är val av släckningsmedel (t. ex. CFC) avledning av släckvatten, användning av flamskyddsmedel etc.

Svenska kommunförbundet ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Svenska brandförsvärsföreningen (SBF) pekar bl. a. på att antalet anlagda bränder de senaste 10–15 åren ökat kraftigt, vilket gör det svårt att finna förebyggande metoder. SBF har tillsammans med rikspolisstyrelsen, statens räddningsverk, försvarsdepartementet, skolöverstyrelsen, Kommunförbundet, Statens kriminaltekniska laboratorium, Brandbefälens riksförbund och försäkringsbolagen utarbetat ett aktionsprogram mot anlagda bränder.

SBF ingår också i den grupp nordiska brandförsvärsföreningar som varje år möts liksom i den europeiska organisationen (Confederation of Fire Protection Associations (CFPA) och samarbetar i ett antal projekt. Ett gemensamt synsätt finns på den skadebegränsande verksamheten. Diskussioner pågår om nordisk samverkan vid större katastrofer på färjor, vid skogsbränder etc. Det förebyggande arbetet bör enligt föreningen ske under etablerade former och leda till att reglerna blir likartade i de nordiska länderna. Vidare pekas på att det inom Efta och EG pågår ett intensivt arbete med Europastandard, där nordiska representanter deltar. I vissa delar är samarbetet inom EG endast öppet för Danmark. Detta är beklagligt då även övriga nordiska länder i högsta grad kommer att påverkas av EG-direktiven och standarder som tas fram inom EG. De nordiska länderna har erfarenheter och kunskap som samstämmtigt bör kunna framföras vid den harmonisering som eftersträvas inom Europa.

Föreningen tillstyrker varmt att en samnordisk grupp tillsätts för att undersöka förutsättningarna för en harmonisering i de nordiska länderna. I de delar där reglerna är otillräckliga bör gruppen föreslå kompletteringar

som kan gälla samtliga länder eller det land där dagens bestämmelser är svagare än de övriga. Föreningen är beredd att delta i ett expertarbete om sådana regler, gärna tillsammans med motsvarande föreningar i de andra nordiska länderna. Detta bör ske i samklang med utvecklingen av de nationella räddningstjänsterna och även omfatta synpunkter på brandforskningen.

Sveriges redareförening instämmer i medlemsförslaget vad gäller ökat nordiskt samarbete om brandsäkerhet och påpekar att detta också gäller brandsäkerheten på fartyg. De nordiska länderna bör gemensamt påverka den internationella utvecklingen inom ramen för den internationella sjöfartsorganisationen IMO. Inom IMO utarbetas bättre normer för brandskydd på passagerarfartyg, som torde träda i kraft i mitten av 1990-talet. Internationella brandskyddsbestämmelser finns också i den Internationella Konventionen om Säkerheten av Människoliv till Sjöss, SOLAS. De brandsäkerhetsbestämmelser som gäller svenska fartyg är betydligt strängare än de som gäller i de övriga nordiska länder. Detta är otillfredsställande, då det innebär en konkurrensnackdel för den svenska sjöfartsnäringen. En harmonisering av de nordiska brandsäkerhetsbestämmelserna för sjöfarten är därför ett absolut måste. Ännu viktigare är att de nordiska länderna gemensamt verkar för en bättre global säkerhetsstandard för fartyg.

För att bekämpa fartygsbränder krävs att brandförsvaret i de nordiska länderna kan samordna sina insatser och uppträda gemensamt. För detta krävs kunskap om fartyg i allmänhet och praktiska övningar tillsammans med fartygsbesättningar.

2.2 Remissinstanser som anför vissa reservationer eller egna förslag

Assurandør-Societetet i Danmark påpekar att den nordiska brandskyddsnivån är hög, men att brandskadorna ändå är oacceptabelt stora. Enligt dess erfarenhet beror de stora skadorna mest på att de skyddsanordningar som finns inte respekteras t.ex. genom att man bryter igenom brandväggar och brandsäkra dörrar står öppna. Sålunda räcker passivt brandskydd inte till, utan man måste tillskapa driftsmässiga villkor som stöder dessa. När detta inte sker beror det på bristande motivation hos personal och andra användare av byggnaderna att hålla sig till de spelregler som brandrisken och skyddsanordningarna förutsätter. Om Nordiska rådet rekommenderar samordning av brandskyddsbestämmelserna, bör man också förstärka det arbete som ger möjlighet för bättre samordning mellan byggnadernas passiva brandskyddsanordningar och driftsmässiga villkor. Vidare bör man överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att förhindra att brand uppstår.

Hotel- og restaurationssammenslutningen i Island anser att man främst bör lägga vikt på ökad utbildning och träning av personal, upplysning till gäster och ökad tillsyn över tillämpningen av nuvarande regler, men ifrågasätter kraven på en omfattande och dyr apparatur. Exempel ges på olika

kampanjer som föreningen anordnat i Island. Bekymmer uttalas för olika slags gästgiverier som anläggs i gamla trähus och sammankomster i olika slags privata festlokaler.

Svenska försäkringsbolags riksförbund ser positivt på förslaget, men påpekar att, mot bakgrund av pågående standardiseringsarbete mellan EG och Efta, bör eventuellt skärpta regler om brandsäkerhet endast omfatta föreskrifter om hur och när dessa skall tillämpas. De tekniska lösningarna bör så långt möjligt förankras i kommande Europastandard. I avvaktan härpå bör nuvarande föreskrifter, anvisningar och regelverk ges en klarare tillämpning. En central samnordisk organisation bör inrättas för att samordna utvecklingen av de nationella brandförsvaren och brandforskningen.

Sveriges hotell- och restaurangförbund hänvisar till samarbetet med motsvarande organisationer i övriga nordiska länder, där brand- och säkerhetsfrågor har en framskjuten position. Förbundet är på olika sätt engagerat i förebyggande arbete med en koncentration till information och kunskapsområdet, som sker i samarbete med försäkringsbolagen. Enligt vad man inhämtat är regelsystemet för brand- och säkerhet på hotell relativt lika inom Norden vad gäller konstruktionskrav på byggnader, krav på brandcellsindelning, krav på utrymningslarm samt brandtekniska krav på invändiga vägg- och taktytor, övrig beklädnad och inredning. Dessa krav uppfyller också de bestämmelser som kan komma att gälla inom EG. Enligt förbundets uppfattning faller ingen eller ytterst marginell del av de senaste årens ökning av antalet bränder på hotellbranschen. Det är således tveksamt att ta det ökade antalet bränder till intäkt för strängare krav på brandsäkerhet på hotell. De vanligaste skadorna vid hotellbränder är rökskador. Det tycks också vara klarlagt att skador kunnat förhindras om personal och gäster varit tillräckligt informerade om hur de skulle handla vid brand. Det förebyggande brandskyddsarbetet bör inriktas därpå. Vad som behövs är alltså förbättrad information, övning av personalen och samverkan med lokala brandmyndigheter.

2.3 Remissinstanser som huvudsakligen avstyrker medlemsförslaget

Justitsministeriet i Danmark anser att det inte finns något påträngande behov av skärpning av de danska reglerna för hotell, vårdinrättningar, offentliga lokaler m. m., då man anser att personsäkerheten är tillräckligt tillgodosedd i existerande regler för byggnader m. m. Vidare påpekas att EG i december 1988 vidtagit ett direktiv på byggområdet som Danmark är förpliktat att efterleva. Enligt detta direktiv skall under de kommande åren inrättas en rad gemensamma internationella standarder för byggmaterial m. m. Det kan förväntas att det tillkommer ytterligare regler om brandsäkerhet inom EG. En eventuell nordisk harmonisering bör därför inriktas på ett närmande till kommande EG-regler och sålunda invänta resultatet av EG:s arbete så att det inte flera gånger blir nödvändigt att revidera nationella bestämmelser.

Bygge- og Boligstyrelsen i Danmark anser att det inte finns behov av ändring/skärpning av de krav gentemot byggnader som finns i gällande danska bestämmelser. Efter vad styrelsen inhämtat finns inga erfarenheter av bränder i byggnader i Danmark som var uppförda enligt gällande bestämmelser som kan motivera en allmän skärpning av dessa krav. Vidare hänvisas till att Danmark står inför genomförande av EG:s direktiv 1988 om harmonisering av medlemsländernas lagar och administrativa bestämmelser om byggnader.

Ålands redarförening anser att de tankar medlemsförslaget innehåller sedan gammalt redan förverkligats vad gäller sjöfarten både internationellt och nordiskt. Sjöfarten kan i detta avseende utgöra ett exempel för en nordisk harmonisering av brandsäkerhetsreglerna för hotell och stora byggnadskomplex på land. Redarföreningen hänvisar till pågående arbete inom IMO och existerande regler inom SOLAS. Säkerhetsstandarden på finländska passagerar- och lastfartyg ligger redan över den nivå som föreskrivs i SOLAS. Föreningen anser det vara av stor vikt att utarbetandet av brandsäkerhetsbestämmelser även framdeles sker internationellt inom IMO samt att den nationella tillämpningen av dessa bestämmelser förenhetligas, särskilt där fartområdet innefattar två nordiska länder.

Kommunaldepartementet i Norge, som samrått med Justisdepartementet, Samferdselsdepartementet, däribland Luftfartsverket, NSB och Vegdirektoratet samt Direktoratet för brann- och explosionsvern och Bolig- og bygningsavdelningen i departementet, ser inte något omedelbart behov av en harmonisering av skärpta regler för Norges del.

Samferdselsdepartementet anser sålunda att det förebyggande arbetet, vad gäller transport av brandfarligt gods i många år varit föremål för ett utvidgat internationellt samarbete där de nordiska länderna deltar. Arbetet har resulterat i gemensamma regler för internationella transporter och även i stor utsträckning harmonisering av regler för inhemsk transport av brandfarligt gods.

Kommunaldepartementet erinrar vidare om det nordiska samarbetet kring bl.a byggnadstekniskt brandskydd inom Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB), som följer utvecklingen i Europa. Särskilt gäller detta EG:s basdokument för brandsäkerhet som hänför sig till EG:s byggmaterialdirektiv (86/106/EF). Vidare erinras om att arbetet inom den europeiska standardiseringsorganisationen CEN följs av en nordisk samordningsgrupp.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern pekar på att Norge infört skärpta bestämmelser som bl.a kräver selektiva åtgärder inom områden där man i Norge haft en särskilt negativ skadeutveckling och sålunda är särskilt anpassade till norska förhållanden. För att få avsedd effekt, måste dessa bestämmelser få verka över en längre tid. Det är därför inget norskt intresse att företa väsentliga ändringar på kort sikt. Direktoratet erkänner dock att ökade förbindelser mellan länderna ökar behovet av samordning

av bestämmelserna, men behovet härav varierar från sektor till sektor. Sålunda är det t.ex viktigare att samordna reglerna för brandsäkerhet på hotell än på institutioner. Ett samarbete för harmonisering bör därför i en första omgång kartlägga de områden där behovet och möjligheterna för samordning är störst.

2.4 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) redogör för de riktlinjer man utfärdat som avser brandbestämmelser och som helt eller delvis inarbetats i de enskilda ländernas byggbestämmelser. Därutöver har NKB utarbetat sju produktregler inom brandområdet som används vid typgodkännande av produkter som redan godkänts i annat nordiskt land. 1990 nedsatte NKB ett brandutskott som till en början skall arbeta med modeller för brandscenarier, bestämmelser om användning av plast och information om stora bränder. Det påpekas att den europeiska utvecklingen är en viktig bakgrund för arbetet. Inom EG håller ett grunddokument för brandsäkerhet, som hänför sig till byggvarudirektivet på att färdigställas. Arbetet i den europeiska standardiseringsorganisationen CEN följs av en nordisk samordningsgrupp.

Forsvarsministeriet i Danmark har intet att anföra, men hänvisar till Justitsministeriet.

Danmarks Rederiförening anser att förslaget uteslutande är riktat mot byggnader och installationer på land och vill därför inte kommentera förslaget utan ger en översiktlig redogörelse för pågående arbete inom IMO, SOLAS-konventionen m.m. Slutligen framhålls, att de nordiska länderna som följd av branden på "Scandinavian Star" redan framlagt förslag i IMO om skärpta krav i anslutning till SOLAS-konventionens regler om brandsäkerhet.

Finansministeriet i Finland har inte något att anmärka med anledning av förslaget.

Finlands rederiförening instämmer med förslagens synpunkter, men påpekar att förslaget inte berör brandskyddsbestämmelser för fartyg då dessa redan behandlas inom IMO.

NSS-Sekretariatet i Norge har inga kommentarer till förslaget utöver att man anser att ett sådant arbete bör äga rum på europeiskt plan.

3. Utskottet

Utskottet noterar att det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget. Generellt anser de flesta ansvariga remissinstanser att de nordiska reglerna ligger på en hög och tillfredsställande nivå, men att en harmonisering skulle ha många fördelar. Många remissinstanser pekar på det arbete som pågår inom Europa och EG och internationellt och framhåller att en nordisk harmonisering bör stå i överensstämmelse därmed.

Mot bakgrund av katastrofbranden på färjan "Scandinavian Star" har medlemsförslaget även remitterats till de nordiska redareföreningarna. Av redareföreningarna är den svenska mest positiv, medan de övriga anser att brandsäkerheten på fartyg bäst tas tillvara på internationellt plan. Det påpekas att de nordiska länderna som följd av denna brand framlagt förslag i IMO (International Maritime Organisation) om skärpta krav inom ramen för den Internationella Konventionen om Säkerheten av Människoliv till Sjöss (SOLAS). Det framhålls dock av flera remissinstanser att en harmonisering av de nordiska brandsäkerhetsbestämmelserna för sjöfarten är ett angeläget behov, även om det är ännu viktigare att de nordiska länderna gemensamt verkar för en bättre säkerhetsstandard för fartyg på internationellt plan. Utskottet vill starkt understryka dessa synpunkter i synnerhet då det vid utredningen efter branden på "Scandinavian Star" framkommit allvarliga missförhållanden som delvis haft sin bakgrund i olika säkerhetskrav i de nordiska länderna.

Utskottet noterar att brandsäkerhetsbestämmelserna i de nordiska länderna redan i dagens läge ställer stora krav på byggnader och anläggningar. Vidare hänvisas av flera remissinstanser till att det pågår ett samarbete för harmonisering av byggbestämmelserna inom ramen för NKB (Nordiska kommittén för byggbestämmelser), som nyligen godkänt ett program för samarbete om förebyggande byggnadstekniskt brandskydd. Några av dessa remissinstanser framhåller dock att nya okända byggnadsmaterial och konstruktionslösningar utvecklas, varför de nordiska riktlinjerna kontinuerligt bör genomgå och förbättras.

Det framhålls av några remissinstanser, särskilt inom hotell- och restaurangbranschen, att existerande säkerhetsutrustning är i stort sett tillfredsställande, men att det framförallt brister vad gäller handhavandet av utrustningen och efterföljandet av bestämmelserna. Behovet av utbildning och övning för personal, inklusive samordnade övningar för att bekämpa fartygsbränder och övningar för brandförsvaret i de nordiska länderna att uppträda gemensamt framhålls. Diskussioner pågår redan mellan de nordiska brandförsvarsföreningarna om nordisk samverkan vid större katastrofer på färjor, vid skogsbränder etc. Det framhålls från detta håll att ett relativt entydigt regelverk ger de största fördelarna vid räddnings- eller släckningsuppgifter i gränsområden där insatserna måste samordnas. Även de fria förbindelserna mellan de nordiska länderna är ett skäl till harmoniserade brandskyddsregler.

Några remissinstanser påpekar det problem som ligger i att Danmark genom sitt EG-medlemskap är involverat i dess arbete som grundas på ett direktiv på byggsvaruområdet. På grundval av detta direktiv pågår inom EG arbete med ett grunddokument för brandsäkerhet. Utskottet vill dock framhålla att en nordisk harmonisering av brandskyddsbestämmelserna bör kunna ligga till grund för att man framför en enhetlig nordisk linje i samband med en närmare anpassning till EG. Det kan finnas risk för att en

harmonisering inom EG sker utifrån andra klimatförutsättningar än de som råder i Norden. Det finns på brandskyddsområdet, liksom på arbetsmiljöområdet, anledning att bevaka att den höga nordiska nivån ej går förlorad vid en europeisk harmonisering.

Utskottet vill i detta sammanhang särskilt framhålla vikten av skärpta och enhetliga bestämmelser i Norden vad gäller offentliga byggnader inklusive hotell och även fartyg i nordisk trafik. Bl.a gäller detta konstruktionskrav för byggnader, som t.ex krav på invändiga väg- och takytor, beklädnad och inredning, utrymningslarm samt rökdetektorer och sprinkler. Ett antal svåra brandolyckor har visat behovet av skärpta bestämmelser och bättre beredskap i detta sammanhang. Utskottet har noterat att Norge nyligen infört särskilt stränga bestämmelser och att en harmonisering i Norden därför möjligen borde avse att höja de övriga ländernas bestämmelser till den norska nivån. Av särskild betydelse är förhållandena på färjor mellan de nordiska länderna där senaste tidens händelser avslöjat både behovet av harmoniserade och skärpta bestämmelser för brandskydd och behovet av lämpligt utformade samövningar för personal till sjöss och i land.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om rådets *rekommendation nr 32/1989* angående samarbetsprogram för räddningstjänstområdet. Uppföljningen av denna rekommendation har bl.a inneburit att ett ramavtal om samarbete vid territorialgränserna för att hindra eller begränsa skada på människa eller egendom vid olyckshändelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige undertecknats. Emellertid har räddningstjänstmyndigheterna ej kunnat enas om att upprätta ett permanent kontaktorgan i enlighet med rekommendationen. Ministerrådet har därför uppdragit åt ministerrådssekretariatet att följa det fortsatta arbetet i den arbetsgrupp som tillsatts för att behandla dessa samarbetsfrågor och vid behov förmedla kontakter till annat nordiskt samarbete. Utskottet finner att denna arbetsgrupp bör kunna ta upp frågorna om brandförsvaret, i synnerhet som några remissinstanser tillstyrker tillsättande av en samnordisk grupp för att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av brandskyddsbestämmelserna i de nordiska länderna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna.

København den 25 februari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Haakon Blankenborg (A)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Sten Svensson (m)

Lars Ulander (s)

Marjatta Väänänen (Kesk.)
Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om samnordiska brandskyddsbestämmelser

(Väckt av Sten Svensson samt Elsi Hetemäki-Olander, Sakari Knuuttila, Tore A. Liltved, Eeva-Liisa Moilanen och Marjatta Väänänen)

På den senaste tiden har många bränder helt eller delvis ödelagt större inrättningar med förluster i både människoliv och materiella värden till följd. I flera fall sägs de omfattande olycksbränderna ha fått ett katastrofartat förlopp till följd av avsaknad av brandlarmsanläggning eller brister i funktionerna hos installerat brandlarm. I några fall har bränderna även föregåtts av rekommendationer efter brandsynen om installering av funktionsdugligt brandlarm, vilka emellertid inte efterföljts.

Enligt statistiken har bara i Sverige antalet bränder ökat med 20 procent år 1988. Brandskadekostnaderna ökade med drygt 10 procent och bedöms inklusive avbrottskador uppgå till 3 miljarder SEK. Anlagda bränder och okända brandsaker har visat en fortsatt oroande utveckling med de största ökningarna inom villa-hem, lantbruk och industri.

I de nordiska länderna vilar skyldigheten att i skäligen omfattning hålla utrustning för släckning av brand på enskilda personer. I exempelvis Sverige behandlas det som en allmän angelägenhet för innehavare av byggnad eller anläggning – även stat och kommun – att vidta och bekosta åtgärder för att trygga liv och egendom mot och vid brand. I den svenska räddningstjänstlagen 1987, som ligger till grund för brandsynen, har skyldigheten utökats till att hålla utrustning för räddningsarbetet och föra människor och egendom i säkerhet.

Men begränsade ekonomiska resurser får inte leda till att kraven på brandsäkerhetsåtgärder mildras. Intresset att bereda skydd mot brandskador måste komma i främsta rummet, så att inte flera människor behöver mista livet på grund av otillräckligt brandskydd. Det är en självklarhet att personer som vistas på hotell, sjukhus eller vårdhem skall ha lika bra brandskydd som i villa eller lägenhet försedd med brandvarnare.

Nästan alla människor som omkommer vid bränder dödas av rökgaser. Större byggnader, offentliga lokaler, hotell, sjukhus, vård- och pensionärs-hem skyddas bara till en del av modernt automatiserat brandskydd.

Vissa bränders snabba spridning beror i många fall på flytande bränslen och olämpliga material, speciellt i installationer och inredning. Byggnadstekniska förhållanden, inte minst i äldre hotell, kan kräva sprinklersystem för att säkra utrymningsvägar. Moderna brandlarmsanläggningar med automatiska rökdetektorer är en förutsättning för tidig upptäckt – även till intilliggande rum – som i sin tur underlättar omedelbara åtgärder och

utrymning. För att svara mot dessa krav måste brandsäkerhetsbestämmelserna ses över och skärpas.

Vidare krävs nya tillvägagångssätt för att bättre förbereda allmänheten vid brandtillbud och bredda den information som ges, t. ex. i form av förstärkt målgruppsinriktad information och specialutbildning av personal för nödsituationer.

Sedan gammalt äger nordiska branddirektörmöten rum för erfarenhetsutbyte mellan nordiska myndigheter med ansvar för brandskyddsfrågor. Det föreligger ett för länderna gemensamt synsätt på brandskyddet och vad man vill göra åt detta för att bygga ett säkrare samhälle. Vidare tas kontakt mellan länderna för erfarenhetsutbyte på speciala sakområden, t. ex. beträffande skärpning av kraven på byggnadsinredningar.

I samband med ett 1989 undertecknat avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön har en nordisk arbetsgrupp tillsatts för samarbete om räddningstjänstfrågor i avhjälpande syfte efter det att olyckor har inträffat. Diskussion pågår om att inordna detta arbete under Nordiska ministerrådet.

När det gäller det förebyggande brandskyddsarbetet finns emellertid inte något etablerat samarbete. De nordiska länderna har fortsatt skiljaktiga krav och bestämmelser på detta område. I exempelvis Norge, har man föregått kraven genom att nyligen antaga, långtgående föreskrifter (i kraft 1990-07-01) med sikte på åtgärder för att effektivt reducera brandskador, med byggnadsägarnas ansvar för brandsäkerheten i centrum. I fråga om hotell och institutioner reses här absoluta krav på larmanläggning som säkrar tidig utrymning och sprinkling i gemensamhetsutrymmen.

Inte minst mot bakgrund av den ökade rörligheten mellan länderna, t. ex. i form av turism och konferensverksamhet, bör de förebyggande brandskyddsreglerna göras likartade mellan länderna. Därmed underlättas också människors beredskap i nödsituationer.

I det europeiska sammanhanget har beslut på hög nivå fattats om koordinering av bestämmelser rörande t. ex. brandsäkerheten i hotell och stora byggnadskomplex. En vidare harmonisering av de nordiska reglerna måste också stå i samklang med motsvarande bestämmelser och standardiseringsarbete inom EG.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna.

Stockholm den 22 augusti 1990

Sten Svensson (m)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)

Sakari Knuutila (SDP)

Tore A. Liltved (H)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om effektivisering av jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum

(Medlemsförslaget väckt av Gustav Björkstrand samt Svein Alsaker m. fl., se s. 899

Remissyttranden, se supplement)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsforslaget til Økonomisk Udvalg og samtidig besluttet, at det skulle sendes på remiss.

Udvalget har behandlet forslaget i sammenhæng med flere andre medlemsforslag om samarbejde med Østeuropa, som er henvist til behandling i såvel Økonomisk Udvalg som i øvrige af Nordisk Råds udvalg.

Udvalget har behandlet forslaget på mødet i Stockholm den 28. – 30. januar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne henviser til de erfaringer og informationer, som delegationen fra Nordisk Råd fik under sin rejse i Baltikum i efteråret 1990. Foruden miljøområdet samt kultur- og undervisning synes jordbrug at være blandt de vigtigste samarbejdsområder, når henses til opbygningen af de baltiske landes selvstændighed.

Samarbejdets mål bør ifølge forslagsstillerne være en forøgelse af de selvstændige jordbrugeres relative antal i jordbrugsproduktionen. Det selvstændige familiejordbrug anses for at være det mest effektive og den type jordbrug, som er mest uafhængig af Sovjetunionens øvrige dele.

De nordiske lande har en lang tradition for drift af effektive familiejordbrug samt en rådgivningsservice, maskinproduktion mv, som svarer godt til behovene også i Baltikum.

Forslagsstillerne henviser endvidere til det samarbejde, som allerede er indledt mellem myndigheder og organisationer på jordbrugsområdet i Norden og i Baltikum. Det dækker områder som indsamling af brugte maskiner, praktikantudveksling, ”fadderjordbrug”, uddannelse af jord-

brugskonsulenter mv. Samarbejdet har, ifølge forslagsstillerne, imidlertid været gennemført på frivillig basis og med relativt små midler. En supplerende nordisk finansiering er derfor nødvendig for den ønskede udbygning af samarbejdet.

Der foreslås endvidere en arbejdsdeling, således at de nordiske lande deler ansvaret for de enkelte baltiske lande mellem sig.

Forslagsstillerne mener, at et samarbejde på jordbrugsområdet kan gennemføres til ikke urimeligt høje udgifter, når henses til den omkostningseffektivitet, som kan opnås. Samarbejdet bør være omfattende, og der bør træffes en hurtig beslutning om at sætte det i værk.

Med henvisning til dette foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:
at med de baltiske lande igangsætte et omfattende samarbejdsprogram på jordbrugsområdet.

3. Remiss

Forslaget har været på remiss til nationale og nordiske myndigheder og organisationer på jordbrugsområdet.

3.1. Danske remissinstanser

Landbrugsrådet oplyser, at man har haft en del kontakter med de baltiske lande og bl. a. indhentet information om samarbejdsønskerne, ligesom dansk landbrug allerede samarbejder på flere felter med organisationer i disse lande. Også danske agro-industrivirksomheder er til stede i området. Landbrugsrådet ser derfor positivt på forslaget.

Landbrugsministeriet, departementet har indhentet synspunkter fra Miljøministeriet og udtaler, at samarbejdet med Baltikum fortrinsvis bør ske bilateralt, således som det allerede sker nu.

Som supplement til det bilaterale kan man imidlertid igangsætte særlige fællesnordiske projekter under ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa. Jordbruget er et prioriteret område i programmet, og det forudsættes, at stipendieordningen og projektpuljen på tilfredsstillende måde kommer til at dække behovet inden for jordbruget.

Landbrugsministeriet henviser endvidere til vigtigheden af at støtte en udvikling i baltisk jordbrug, som ikke automatisk leder landbruget ind i samme betydelige miljøbelastning, som det er sket i de vestlige lande. Miljøaspekterne i samarbejdet må derfor prioriteres højt.

3.2. Finske og ålandske remissinstanser

Pellervo sällskapet peger på, at der ikke findes hurtige løsninger, og at samarbejdet først og fremmest må opmuntre jordbrugernes egen aktivitet. Familiejordbrug og andelsbevægelse burde kunne anvendes som model,

ligesom det er af største vægt med rådgivning og uddannelse. Selskabet medvirker gerne i et rationelt udviklingsarbejde i Baltikum.

Lantbruksproducenternas centralförbund støtter forslaget.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund mener, at behovet for samarbejde er stort, og støtter forslaget.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget og anser det som vigtigt med samordning så dobbeltarbejde undgås.

Jord- og skogsbruksministeriet oplyser at Finland allerede har indledt et samarbejde med de nærmeste områder i Sovjet med henblik på forbedring af levnedmiddelproduktionen. Ministeriet finder at en nordisk arbejdsdeling via ministerrådet vil være hensigtsmæssig, hvis indsatsen skal udvides til at omfatte et større område.

Lantbrukscentralernas förbund støtter forslaget og understreger at det haster med at udbygge samarbejdet på jordburgsområdet. Der peges specielt på behovet for opbygning af en egen produktion af landbrugsmaskiner i de baltiske lande, ligesom behovet for uddannelse og støtte til udbygning af familiejordbruget i større målestok.

3.3. Norske remissinstanser

Norsk Bonde- og Småbrukarlag finder forslaget meget interessant og strategien med familiebruget helt i overensstemmelse med egne synspunkter. Man finder videre, at der er meget Norden kan bidrage med til fremme af jordbrugets udvikling i Baltikum. Man støtter derfor forslaget og er villig til at være med i arbejdet.

Norges Bondelag oplyser at man er engageret i samarbejde med Østeuropa, først og fremmest Polen. I samarbejdet indgår bl. a. praktikantophold og anden uddannelse, byggeprojekter og mælkeproduktion.

Bondelaget finder ikke at samarbejdet på længere sigt kan bygge alene på frivillig indsats i organisationerne, men man medvirker gerne i et program, hvor Nordisk Råd har initieret en sikker finansiering. Bondelaget stiller sig positivt til medlemsforslaget og mener at et sådant samarbejde vil kunne give en samlet bedre og mere effektiv hjælp til de baltiske lande på jordbrugsområdet.

Landbruksdepartementet har ikke svaret.

3.4. Islandske remissinstanser

Landbruksministeriet oplyser, at flere landbrugsskoler i Island er i stand til at modtage elever fra Baltikum, og indtager i øvrigt en positiv holdning til medlemsforslaget.

Islands Landboforening mener, at enhver faglig assistance til Baltikum på jordbrugsområdet vil være gavnlig. Det gælder vejledning, undervisning, kursusophold, studierejser, opbygning af foreninger, andelsbevægelse, familiedrift og ikke mindst sprogundervisning. Foreningen opfordrer til, at forslaget vedtages, og anser det som en selvfølge, at Island medvirker dertil.

3.5. Svenske remissinstanser

Antroposofiska sällskapet i Sverige finder, at selskabets erfaringer fra samarbejdet med Baltikum bekræfter de iagttagelser, som ligger til grund for medlemsforslaget. Selskabet er derfor i høj grad positiv til at Nordisk Råd engagerer sig i at stimulere til udvidet samarbejde på jordbrugsområdet. Selskabet mener, at den foreslåede arbejdsdeling mellem landene bør tillempes med forsigtighed.

Lantbrukarnas riksförbund oplyser, at forbundet i to år har haft et omfattende samarbejde med Baltikum. Samarbejdet har mange former, herunder f.eks. maskinindsamling, venskabsbyer, skole- og uddannelsesudveksling, forretningsmæssige forbindelser og joint-ventures. På baggrund af de omfattende kontakter finder man det ikke muligt eller hensigtsmæssigt at dele ansvaret for de enkelte baltiske lande på de enkelte nordiske lande.

Lantbruksstyrelsen (Jordbruksdepartementet) og *Sveriges lantbruksuniversitet* har ikke svaret.

3.6. Nordiske remissinstanser

Nordisk Embedsmandskomite for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) finder, at forholdene ligger godt tilrette for jord- og skovbrugssamarbejde mellem Norden og Baltikum, men at dette fortrinsvis bør ske på bilateral basis. NEJS vil først og fremmest spille en koordinerende rolle i relation til det bilaterale arbejde.

NEJS går endvidere ud fra, at ministerrådets program for Baltikum og Østeuropa på tilfredsstillende måde vil kunne dække behovene for stipendiat- og praktikantophold inden for jordbruget, og finder generelt, at det fælles nordiske samarbejde bør drives i dette program og ikke i et særligt sektorprogram.

4. Udvalgets overvejelser og synspunkter

Udvalget kan konstatere, at der er stor interesse for et udbygget samarbejde mellem Norden og Baltikum på jordbrugsområdet. Det synes ligeledes godt gjort, at jordbrugssektoren er en af de strategisk vigtige sektorer i forbindelse med opbygningen af såvel selvstændighed som velfærd i disse lande.

Behovet for hjælp gennem samarbejde synes at være stort og veldokumenteret bl. a. gennem den rejse, som en delegation fra Nordisk Råd foretog til Baltikum og Moskva i efteråret 1990.

Det kan endvidere konstateres, at der allerede er et ganske omfattende samarbejde igang, ikke mindst på foranledning af de nordiske landes landbrugsorganisationer. Også private interesser, herunder forretningsinteresser, synes at være involveret i samarbejdet.

De centrale landbrugsmyndigheder erkender behovet for samarbejde, men mener, at dette fortrinsvis bør foregå bilateralt. I øvrigt henviser man til, at myndighederne via sine nordiske samarbejdsorganer vil medvirke i koordineringen af det bilaterale samarbejde. For så vidt angår særlige nordiske indsatser, henviser man til det program for Baltikum og Østeuropa, som ministerrådet har vedtaget og er ved at gennemføre.

Udvalget er med dette in mente af den opfattelse, at ministerrådet bør spille en stærkere rolle som koordinator for samarbejdet mellem Baltikum og Norden på jordbrugsområdet. Koordineringen bør tilrettelægges i tæt samarbejde med de baltiske medspillere, ligesom alle øvrige organisationers og involveredes erfaringer og medspil løbende bør udnyttes fuldt ud.

Det er på den anden side klart, at såvel hovedfinansieringen som hoveddrivkraften til samarbejdets praktiske gennemførelse må komme fra nationale kilder, således at ministerrådets begrænsede ressourcer primært udnyttes til koordinering, inspiration og igangsætning.

Mulighederne for at udnytte ministerrådets program for Baltikum og Østeuropa bør naturligvis indgå. Programmet har imidlertid så begrænsede finansielle ressourcer, at andre finansieringskilder bør overvejes, ikke mindst over sektorbudgetterne eller nationale midler.

Valget af samarbejdsmodel må afgøres i forbindelse med tilrettelæggelsen af det videre arbejde. Hvor omfattende samarbejdet skal være må ligeledes afgøres gennem det løbende arbejde og ikke mindst gennem dialogen med de baltiske landes jordbrugere, deres organisationer og myndigheder.

Eftersom udvalget mener at ministerrådet, foruden arbejdet via sine egne sektorer og sit eget budget, bør indtage en koordinerende rolle i relation til nationale indsatser, foreslår udvalget, at rekommandationen rettes både til ministerrådet og til de nordiske landes regeringer.

5. Indstilling

Med henvisning til ovenstående foreslår Økonomisk Udvalg, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation i anledning af medlemsforslag A 944/e:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at sammen med de baltiske lande udbygge et koordineret samarbejdet på jordbrugsområdet mellem Norden og Baltikum.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formann

Medlemsförslag

om effektivisering av jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum

(Väckt av Gustav Björkstrand samt Svein Alsaker, Gunnar Björk, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anneli Jäätteenmäki, Sakari Knuuttila, Juhani Laitinen, Eeva-Liisa Moilanen, Tellervo Renko, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Eino Siuruainen, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)

Relationerna mellan Norden och de baltiska republikerna, som eftersträvar självständighet, aktualiserades på ett nytt sätt då Nordiska rådets delegation besökte de baltiska länderna. Under resan framfördes ett stort antal initiativ inom olika sektorer i samhällslivet. Utgående från dessa kan samarbetet mellan Baltikum och Norden ökas. Nordiska rådet skall omedelbart sätta sig in i dessa initiativ och försöka medverka till deras genomförande med egna åtgärder.

Vid sidan av miljöområdet och utbildnings- och kultursektorerna kan projekt för utvecklande av jordbruket betraktas bland de viktigaste samsamarbetssektorerna. Under resan skisserades bl. a. samsamarbetsområden med anknytning till jordbruksutbildning, jordbruksmaskiner och -redskap samt jordbrukspolitik. Ur Baltikums synvinkel är en effektivisering av jordbruksproduktionen och säkerställandet av livsmedelsförsörjningen bland de centralaste frågorna när man dryftar dessa länders förutsättningar för att i framtiden klara sig som självständiga.

Den nuvarande jordbruksproduktionen i Baltikum bygger i hög grad på kollektivjordbruk och produktionen är synnerligen avhängig av förbindelserna med Sovjetunionens olika delar. Även med tanke på självständighetsutvecklingen är det nödvändigt att jordbruket i Baltikum är så oberoende som möjligt i ekonomiskt hänseende. Detta kan ske endast genom att sådant jordbruk som bygger på familj jordbruk proportionellt ökas inom hela jordbruksproduktionen.

I de baltiska republikerna har man redan satt igång viktiga program, som syftar till att proportionellt öka självständiga jordbrukares antal i jordbruksproduktionen. Till exempel har esterna uppsatt som mål att före år 2000 omstrukturera jordbruket så att omkring en tredjedel av åkerarealen avsätts till sådant nyjordbruk som bygger på familj jordbruk, i vilket fall antalet självständiga gårdar skulle uppgå till omkring 10 000.

I samtliga nordiska länder finns en avancerad jordbruksproduktion som bygger på familj jordbruk. Jordbruksproduktionen i de nordiska länderna

är relativt effektiv trots klimatförhållandena och alla länder har problem med överproduktion. Den nordiska modellen för jordbruksproduktionen upplevs i Baltikum som ett exempel på hur man bygger upp ett effektivt produktionssystem på basen av familj jordbruk. Know-how, utbildning och maskinkonstruktion på området ger en hög nivå i Norden och lämpar sig till många delar för utvecklandet av jordbruksproduktionen i Baltikum.

Norden och Baltikum idkar redan jordbrukssamarbete. Åtminstone Finland och Sverige har arrangerat såväl utbildning på området som maskinleveranser, verksamhet utgående från "fadderjordbruk" och informationsutbyte. Jordbrukargrupper från Sovjetkarelen har också utbildats i Finland.

En finländsk rådgivningsorganisation på området, Jordbrukscentralernas förbund, har organiserat kampanjen "Pro Agricesti", som omfattar utbildning, projekt om mönstergårdar, konstruktion av produktionsbyggnader som behövs i jordbruket samt export av maskiner till Estland. Dessa projekt har genomförts i samarbete med Estlands jordbruksministerium, Högskolan för ledarskap i Estland och Centralförbundet för jordbrukare i Estland (Eestimaa talupidajate Keskliit). Samtidigt som projektet genomförts har man i närheten av Dorpat upprättat fyra mönstergårdar som koncentrerar sig på olika produktionslinjer, arrangerat en maskinutställning på jordbruksområdet, plöjningstävlingar samt utbildning på jordbruksområdet. I samband med projektet har ca 2 500 begagnade jordbruksmaskiner lämpliga för småbruk exporterats till Estland.

De belopp som använts för dessa projekt har varit synnerligen små (några tiotusen mark) och arbetet har utförts i talkoanda. I fortsättningen kan man inte räkna med en sådan grannhjälpsanda vad beträffar exempelvis transporterna och arrangerandet av utbildning och därför behöver man för dessa projekt även annan finansiering än jordbruksorganisationernas.

Inom ramen för Pro Agricesti 1991 har man preliminärt överenskommit om att fortsätta med insamlingen av begagnade maskiner och att inrätta nya grupper av mönstergårdar. Man har också uppskisserat en utbildning för jordbrukskonsulenter i Dorpat, praktikantutbyte samt arrangerat utbildning för semestervikarier i jordbruket. Enligt programmet skall man även göra upp byggnadsplaner för privatgårdar. Särskild uppmärksamhet fästes vid jordbrukets miljöfrågor; det viktigaste är att användningen av gödsel- och bekämpningsmedel planeras.

Vad beträffar arbetsfördelningen mellan de nordiska länderna skulle det vara ändamålsenligast att Finland fortsätter sitt jordbrukssamarbete med de finskspråkiga områdena i Karelen och Estland. De baltiska republikerna som ligger söderut, dvs. Lettland och Litauen, lämpar sig bra som samarbetspartners exempelvis för Sverige, Danmark och Norge. Det är fortfarande effektivast att organisera dessa projekt i samarbete med jordbruksmyndigheter och jordbrukets fackliga organisationer. Även nordisk finansiering behövs för att igångsätta, koordinera och upprätthålla verk-

samheten, även om de belopp som behövs inte kommer att vara orimligt höga i proportion till den kostnadseffekt som kan uppnås.

Situationen i Baltikum är kritisk och samarbetsprogrammen borde omedelbart göras tillräckligt omfattande. Jordbruksarbetet leder till snabba resultat med rimliga kostnader. Det är också möjligt att fatta beslut i ärendet snabbt, helst redan under innevarande höst. Därigenom kunde samarbetet vara igång i god tid före följande skördeperiod.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med de baltiska länderna igångsätta ett omfattande samarbetsprogram på jordbruksområdet.

Helsingfors den 25 oktober 1990

Gustav Björkstrand (SFP)

Svein Alsaker (KrF)

Gunnar Björk (c)

Tytti Isohookana-Asunmaa (Kesk.)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Sakari Knuutila (SDP)

Juhani Laitinen (Kok.)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Tellervo Renko (Kesk.)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om det nordiska samarbetets framtida former och organisation

(Medlemsförslaget väckt av Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Anker Jørgensen, Thea Knutzen, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen och Karin Söder, se s. 951

Remissyttranden, se supplement)

Juridisk utvalg har fått henvist til behandling medlemsforslag A 945/j om det nordiske samarbeidets framtidige former og organisasjon m. m. Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 12. – 14. november 1990 i Snekersten, 28. – 30. januar 1991 i Stockholm, 13. og 14. februar 1991 i Helsingfors og 24. februar 1991 i København.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget foreslås det

- at Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å beslutte om endringer i Helsingforsavtalen og den nordiske transportavtalen som Organisasjonskomitéens forslag foranlediger,
- at Nordisk Råd beslutter om endringer i Nordisk Råds arbeidsordning som Organisasjonskomitéens forslag foranlediger,
- at Nordisk Råd gir presidiet i oppdrag å vurdere de reformforslag som framføres av Organisasjonskomitéen og som det påligger presidiet å ta initiativ til eller beslutte om.

Forslagsstillerne viser innledningsvis til at Nordisk Råds internasjonale virksomhet har øket sterkt i løpet av de seneste årene. Dette har kommet til uttrykk dels i utvidede kontakter med utenomnordiske interparlamentariske organ m. fl., og dels i en vilje fra Rådets side til å følge og påvirke den pågående integrasjonsprosessen i Vesteuropa.

Det vises til at de problemene som Rådet møter i sin internasjonale virksomhet er blitt inngående analysert av Rådets Internasjonale samarbeidskomité (Søder-komitéen), som i sine betenkninger, *NU 1988:4* og *NU*

1988:7 fremmer konkrete forslag til hvordan den internasjonale dimensjonen i Rådets arbeide skal kunne behandles.

Etter forslagsstillernes mening må den internasjonale dimensjonen i Rådets arbeide få visse organisatoriske konsekvenser. Derutover er det åpenbart behov for at rådsorganisasjonen reformeres, heter det. Det vises til at det er kommet ulike forslag om dette fra Rådets medlemmer i debatter, artikler m. m.

Forslagsstillerne viser til at presidiet oppnevnte en komité (Nordisk Råds Organisasjonskomité) den 12. desember 1989, som fikk i oppdrag å se over organisasjonen i dens helhet og herunder særlig vurdere eventuelle organisatoriske konsekvenser av den såkalte internasjonale dimensjonen.

Organisasjonskomitéen overleverte sin betenkning (*NU 1990:7*) til Rådets president den 29. oktober 1990.

Etter forslagsstillerne mening fyller Organisasjonskomitéens forslag til reformer i hovedsak de krav som kan stilles for å gjøre Rådets arbeide mer effektivt og målrettet. Dessuten vil Organisasjonskomitéens forslag kunne føre den internasjonale dimensjon av Rådets arbeid inn i fastere former, heter det.

Forslagsstillerne presiserer at Presidiet for sin del vil vurdere de forslag som Organisasjonskomitéen fremmer når det gjelder arbeidsordninger og retningslinjer som besluttet av presidiet.

2. Organisasjonskomitéens rapport

2.1. Innledning (kap. 1)

Nordisk Råds Presidium besluttet den 12. desember 1989 å nedsette en komité som fikk i oppdrag å gjennomgå Rådets arbeidsformer m. m.

Komitéen har hatt følgende medlemmer: Bjarne Mørk Eidem (A) Norge, formann, samt rådsmedlemmer Lennart Andersson (s) Sverige, Margrete Auken (SF), Danmark, Marianne Jelved (RV) Danmark, Wiggo Komstedt (m) Sverige, Páll Pétursson (F) Island og Kimmo Sasi (Kok.) Finland.

Komitéens sekretariat har vært sekretariatsleder Kjell Myhre-Jensen, Norge og stf. presidiesekretær Gustaf Stjernberg.

Presidiet besluttet samtidig å oppnevne en kontaktgruppe for komitéen, bestående av berørte sekretariater og organer innenfor Rådet og Ministerrådet.

Komitéen har særlig konsentrert seg om Rådets behandling av de internasjonale spørsmålene, og har fremmet forslag til endringer, bl. a. på bakgrunn av Søder-komitéens utredninger og forslag.

Komitéen foreslår dessuten visse andre reformer innen Rådets organisasjon men som ikke direkte berører den internasjonale dimensjonen.

Forslagene er til dels blitt fulgt opp av konkrete forslag til endringer av gjeldende regelverk.

Komiteén presenterer dessuten synspunkter og forslag til reformer og/eller forandringer som det bør tilkomme presidiet å initiere eller beslutte.

Komiteéns forslag er i hovedsak enstemmige. Det er framsatt reservasjoner og særskilte uttalelser fra to medlemmer av komiteén når det gjelder enkelte forslag.

Etter at Organisasjonskomiteén ble nedsatt fikk den overlevert forslag som berørte Rådets organisasjon, bestemmelser, arbeidsmåter m. v. Følgende medlemsforslag er gjennom beslutninger av Rådet eller på annen måte overlevert komiteén.

a) *A 862/j* ang. opprettelse av en nordisk kommisjon og gjennomgang av beslutningsprosessene innen det nordiske samarbeidet¹

b) *A 867/j* ang. økt nordisk samarbeide i internasjonale spørsmål¹

c) *A 866/j* ang. opprettelse av et internasjonalt utvalg¹

d) *A 893/j* ang. gjennomgang av Nordisk Råds arbeidsformer¹

Komiteén viser til at flere av talerne i generaldebatten ved rådets 38. sesjon i Reykjavik i 1990 tok opp organisatoriske spørsmål, og det ble framført ønskemål om at Organisasjonskomiteén skulle ta seg av organisatoriske og administrative problemer i stort og smått – og legge fram forslag til løsninger.

Organisasjonskomiteén har tatt dette som et tegn på at Nordisk Råd sterkere enn tidligere er innstilt på å reformere sin organisasjon for å gjøre den mer slagkraftig.

2.2. *Organisasjonskomiteéns forslag – Sammenfatning (kap. 2)*

I rapportens kapittel 2 sammenfatter komiteén de spørsmål som har vært drøftet samt de forslag drøftingene har munnet ut i.

Forslagene inneholder i det vesentligste endringer i Helsingforsavtalen og i Nordisk Råds Arbeidsordning. Forslagene inneholder også nye regler m. m. som besluttes av presidiet.

I tillegg til de konkrete reformforslagene kommer også komiteén med synspunkter og forslag til løsninger av andre spørsmål som det tilkommer presidiet å initiere og/eller beslutte om.

På bakgrunn av den politiske utviklingen i Europa og framveksten av et nytt Europa drøfter og/eller foreslår komiteén:

- den internasjonale dimensjonens plass i Rådets arbeide markeres gjennom tillegg i Helsingforsavtalens preambel og artikkel 1
- ministerråd for utenriksministrene
- presidiet gis en forsterket rolle og gis det overgripende og koordinerende ansvaret for de internasjonale spørsmålenes håndtering i Rådet. Utvalgene gis ansvar for de internasjonale spørsmålenes håndtering innen respektive saksområder
- viss talerett for inviterte gjester under sesjoner (ikke-nordiske statsjefer/regjeringsjefer)
- representanter for folkevalgte forsamlinger kan inviteres til sesjoner

¹ *Se Nordiska rådet, 38:e sess. 1990.*

som observatører. Presidenten skal under sesjonen kunne gi ordet til observatør. Status som permanent observatør gis ikke

- innføring av en klausul i en eventuell kommende EØS-avtale som går ut på at det nordiske samarbeide på Helsingforsavtalens område sikres (etter mønster fra art. 233 i Rom-traktaten som gjelder regionalt samarbeide innen Benelux)
- økonomisk utvalg gis hovedansvaret for på Rådets vegne å følge den europeiske integrasjonsprosessen og i tilknytning til det initiere og forberede disse sakene for Rådet
- finansministrene ansvarlige for ministerrådets budsjett; ministerråd for sjø- og luftfartsspørsmål; ministerråd for repektive utenriks-, handels- og bistandsministrene
- den nordiske transportavtalen endres slik at den også skal omfatte internasjonale sjøfartspolitiske og luftfartspolitiske spørsmål

Komiteén anser at den parlamentariske innflytelsen over det nordiske budsjettet skal øke og foreslår:

- beslutningsrett for Rådet om anvisning av midler i det nordiske budsjettet innenfor en av ministerrådet besluttet økonomisk ramme (Helsingforsavtalens artikkel 45)

Forandringene i omverdenen stiller større krav til Rådets framtidige effektivitet og arbeidsmåte. Bl. a. på den bakgrunnen foreslår komiteén:

- bedre struktur på Rådets regelverk. Visse bestemmelser og regler overføres fra Helsingforsavtalen til Arbeidsordningen
- antall medlemmer i presidiet minimum 10 maks. 11. Presidiet avspeiler Rådets partipolitiske sammensetning. Hvert land minst 2 medlemmer. Medlem av presidiet bør ikke samtidig være medlem av utvalg (Helsingforsavtalens artikkel 52)
- antall utvalg uforandret (seks). Nye navn på utvalg. Visse endringer i fordelingen av saksområder. Tretten (13) medlemmer i samtlige utvalg
- endring av Helsingforsavtalen (artikkel 51) slik at antallet sesjoner per år ikke bindes til en. anbefaler en vintersesjon og en høstsesjon (budsjettsesjon)
- rett for presidiet til å legge fram forslag for Rådet samt selv forberede saker (presidieforslag)
- rett for utvalg til å legge fram forslag for Rådet (utvalgsforslag)
- forsterket partipolisering i rådsarbeidet; økede resurser for partigruppene; partistøtte for enkelte medlemmer utenfor partigruppene avskaffes
- innføring av valgkomité for forberedelse og forslag til valg i plenarforsamlingen
- forenklet voteringsordning
- forenklet remissordning
- redaksjonskomiteén for Nordisk Kontakt avskaffes. Nye samarbeidsformer mellom sjefsredaktør og nasjonale delegasjoner

- innføring av spørsmålsdebatt ved sesjonen (forespørsel)
- moderniserte møteformer; innføring av ny teknikk
- klarere ansvarsfordeling mellom presidiesekretariatet, sekretærkollegium og nasjonale sekretariat

I spørsmål som forøvrig berører Ministerrådet drøfter komitéen:

- endret beslutningspraksis ved beslutning i Ministerrådet, ved at beslutning kan tas også om et land går imot
- innføring av ministerrådsreplikker som innebærer økede muligheter for meningsfull dialog mellom, i første rekke, utvalg og ministerråd
- stedfortrederfunksjonen gjøres politisk forankret og plasseres på statssekretærnivå (tilsvarende)
- større initiativrett for ministerrådssekretariatet

Rådets og rådsarbeidets folkelige forankring forsterkes. Komitéen foreslår:

- en nordisk ombudsmannfunksjon utredes
- rett for Ungdommens Nordiske Råd til å redegjøre for sine meninger for plenarforsamlingen

Komitéens forslag er i hovedsak kommentert i rapportens kapittel 5, men det finnes også forslag i rapportens kapittel 4, som omhandler den internasjonale dimensjon i Rådet.

I rapportens kapittel 5 presiserer komitéen hvilke målsettinger den har hatt for sitt arbeid. Disse er:

- a) å effektivisere det nordiske samarbeidet
- b) å utforme regelverket slik at framtidige endringer i virksomheten og i organisasjonen kan skje uten hindring av eller endring i gjeldende regelverk (øket fleksibilitet).
- c) å forsterke Nordisk Råds innflytelse over det nordiske samarbeidet
- d) å styrke presidiets rolle som Rådets ledende organ – og derigjennom løfte fram det felles nordiske – og samtidig forsterke utvalgenes kompetanse og initiativmuligheter
- e) å utforme regelverket slik at risikoen for tolkningstvister reduseres
- f) å forenkle Rådets arbeid
- g) å gjennomføre besparinger der det kan skje

Komitéen presiserer at forslagene til endringer stort sett er motivert av ovenstående målsetninger. Komitéen har således ikke begrunnet hvert enkelt endringsforslag i noen særlig utstrekning.

3. Høringsinstanser

Det er mottatt uttalelse fra følgende høringsinstanser:

Fagutvalg

- Økonomisk utvalg
- Sosial- og miljøutvalget

- Kulturutvalget
- Budsjett- og kontrollutvalget
- Kommunikasjonsutvalget

De nasjonale delegasjonene

- Danmarks delegasjon
- Finlands delegasjon
- Islands delegasjon
- Norges delegasjon
- Sveriges delegasjon
- De selvstyrende områdene

Partigruppene

- Sosialdemokratiske gruppen
- Konservative gruppen
- Mittengruppen
- Den Venstresosialistiske gruppen
- Den Liberalistiske gruppen

4. Høringsuttalelser

Generelt

Juridisk utvalg kan konstatere at samtlige høringsinstanser i prinsippet stiller seg positive til at Nordisk Råd har tatt initiativ til å gjennomgå sin organisasjon i den hensikt å utvikle den til å bli mest mulig effektiv og slagkraftig. Høringsinstansene stiller seg også i hovedsak bak de forslag som Organisasjonskomitéen har fremmet. Flere har uttalt at komitéens forslag inneholder reformer som er vel egnet til å forbedre effektiviteten i Rådets arbeid.

Det blir imidlertid fra enkelte hold hevdet at man hadde forventet seg at Organisasjonskomitéen hadde lagt fram forslag til mer vidtrekkende politiske reformer av rådets organisasjon, og at komitéens forslag i hovedsak er av teknisk art. På den annen side blir det framholdt at det idag hersker så stor usikkerhet om hvordan det nordiske samarbeidet vil se ut innenfor rammene av et nytt Europa, at denne situasjonen reduserer mulighetene for radikale forandringer i organisasjonen nå.

De fleste anser imidlertid at Organisasjonskomitéens forslag kan ses som et første skritt i en nødvendig prosess for å forsterke det nordiske samarbeidet.

Utvalget kan videre notere at det blir påpekt at det først og fremst er den politiske viljen til samarbeid som bestemmer ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet. Någjeldende struktur og regelverk inneholder muligheter til et mer ambisiøst samarbeid, dersom den politiske viljen er tilstede.

Enkelte av høringsinstansene beklager at Ministerrådet ikke har funnet å

ville delta i Organisasjonskomitéens arbeid, da Ministerrådet og dens organisasjon også i høy grad berører Nordisk Råd.

Selv om høringsuttalelsene generelt sett gir uttrykk for en positiv holdning til Organisasjonskomitéens forslag, er det til de enkelte punkter i forslaget kommet en del innvendinger og kritiske merknader både når det gjelder forslagene innhold og de mer teknisk/juridiske forslag. Høringsinstansenes bemerkninger til de enkelte forslagene vil bli behandlet under de respektive punkter nedenfor i betenkningen.

5. Juridisk utvalgs vurdering av de enkelte forslagene i rapporten

5.1. Innledning

Juridisk utvalg kan konstatere at det nordiske samarbeidet nå befinner seg i en brytningstid. Utviklingen og forandringene i Europa vil medføre endrede vilkår for det nordiske samarbeidet. Det er utvalgets oppfatning at det er av stor betydning at Rådet gjennomgår sin virksomhet for å møte nye utfordringer. Utvalget kan således gi sin fulle støtte til en gjennomføring av endringer i Rådets struktur og regelverk/praksis som har til formål å effektivisere Rådets arbeid. Utvalget anser at de endringer som Organisasjonskomitéen har foreslått i så henseende vil kunne bidra til å forbedre Rådets funksjon og derved gjøre det nordiske samarbeidet mer interessant og betydningsfullt i framtida.

Utvalget kan dog dele det synspunkt som er framkommet fra flere av høringsuttalelsene, om at forslagene kunne ha vært mer vidtgående.

Utviklingen i Europa mot integrasjon i Vesteuropa og mot demokrati i Østeuropa har gått raskere enn man kunne ha forutsett for bare et års tid siden. Den europeiske utviklingen gir Nordisk Råd og det nordiske samarbeidet nye muligheter til å utvikle sitt samarbeide. Det er utvalgets oppfatning at i en tid med så store internasjonale forandringer, bør rådets virksomhet være gjenstand for en kontinuerlig prosess. Utvalget betrakter således komitéens forslag som et første skritt på veien til å utvikle Nordisk Råd til en mer effektiv og slagkraftig organisasjon.

Utvalget deler forøvrig det synspunkt som er kommet fram om at det først og fremst er den politiske viljen som er avgjørende for hvor langt en kan utvikle det nordiske samarbeidet, og at det i mindre grad er det formelle regelverket som utgjør den største hindringen. Men det er selvsagt av betydning at regelverket er tidsmessig som instrument i organisasjonsarbeidet.

Juridisk utvalg konstaterer at komitéens rapport i det vesentligste inneholder forslag som enten berører Helsingforsavtalen eller Nordisk Råds Arbeidsordning. Enkelte forslag berører også Arbeidsordningen for presidiesekretariatet/sekretærkollegiet som Presidiet fastsetter. Forslagene er tallrike. Visse forslag vil ha en klar politisk betydning for det nordiske samarbeidets framtid, mens andre er av mer teknisk/redaksjonell art.

Utvalget har notert at Nordisk Råds presidium ikke har realitetsbehandlet Organisasjonskomitéens rapport. Hele rapporten foreligger således som underlag for behandlingen av medlemsforslag A 945/j i Juridisk utvalg. Utvalget har foretatt en lovteknisk gjennomgang av komitéens forslag til endringer i regelverket og herunder foreslått enkelte justeringer. Dette gjelder først og fremst forslagene til endringer i Helsingforsavtalen og Arbeidsordningen for Nordisk Råd. Utvalget har i denne tekniske gjennomgangen måttet konsentrere seg om de konkrete endringsforslag som foreligger, og har av tidsmessige grunner bare i begrenset utstrekning vurdert de øvrige bestemmelsene i regelverket.

Utvalget konstaterer at det i rapporten også finnes endel forslag og/eller anbefalinger som ikke krever endringer i det formelle regelverket. Videre har er det i rapporten drøftet enkelte spørsmål som det tilkommer Nordisk Ministerråd å beslutte om. I rapporten blir det også drøftet spørsmål som ikke munner ut i noe forslag fra komitéens side.

Utvalget har under behandlingen av medlemsforslaget funnet det mest hensiktsmessig å følge en annen systematikk enn den komitéen har fulgt i sin rapport. Utvalget har gruppert og behandlet forslagene etter hvilken rang forslagene har i regelverket og hvilken myndighet som kan fatte beslutning.

Etter dette tar utvalget først stilling til de forslagene som forutsetter endringer i Helsingforsavtalen og endringer i den nordiske transportavtale, som det tilkommer de nordiske lands regjeringer å beslutte om. Deretter blir de forslag som forutsetter endringer i Arbeidsordningen for Nordisk Råd og som det tilkommer plenarforsamlingen å beslutte om behandlet. Videre behandles forslag som det er tillagt presidiet å beslutte, forslag som berører Nordisk Ministerråd, og forslag som komitéen har drøftet, men ikke fremmer forslag om.

Juridisk utvalg vil under behandlingen av de enkelte forslagene i rapporten redegjøre nærmere for komitéens syn samt uttalelsene fra høringsinstansene. Utvalgets forslag til endringer i Helsingforsavtalen og Arbeidsordningen for Nordisk Råd framgår av *bilag 1 og 2*. Utvalget konstaterer at de ulike høringsuttalelsene ligger på forskjellig detaljeringsnivå. Partigruppenes uttalelser berører stort sett de mer overordnede, politiske forslagene, mens fagutvalgene har konsentrert uttalelsene om forslag som berører utvalgenes arbeid og organisasjon. De nasjonale delegasjonene har avgitt mer generelle uttalelser, men enkelte har også her til en viss grad gått inn i detaljspørsmål. En del av forslagene er ikke kommentert i høringsuttalelsene. Det gjelder spesielt de mer tekniske forslagene.

Juridisk utvalg har videre til behandling Ministerrådsforslag B 118/j om endringer i Helsingforsavtalen. Dette ministerrådsforslaget bygger også på Organisasjonskomitéens rapport, og inneholder endringer i Helsingforsavtalen som utelukkende har betydning for Nordisk Råds organisasjon, dvs. Art. 51, 52, 54, 55, 56, 57 og 58. Ministerrådsforslaget bør således ses i

sammenheng med medlemsforslag *A 945/j*, da det i medlemsforslaget finnes en rekke forslag til endringer i Arbeidsordningen for Nordisk Råd som er avhengig av at Helsingforsavtalen endres.

Utvalget har drøftet tidspunktet for ikrafttreddelsen av de foreslåtte endringene i Arbeidsordningen for Nordisk Råd, og kan bemerke følgende: Det er etter utvalgets mening hensiktsmessig at ikrafttreddelsen skjer etappesvis. En del av endringene i Arbeidsordningen forutsetter at Helsingforsavtalen endres. De aktuelle bestemmelsene vil derfor tidligst kunne tre ikraft når endringene i Helsingforsavtalen er trådt ikraft. Dette tar en viss tid. Utvalget vil foreslå at de endringene i Arbeidsordningen som ikke er avhengig av endringer i Helsingforsavtalen trer ikraft så snart det er praktisk mulig. Utvalget anser at det vil være mest hensiktsmessig om Presidiet gis fullmakt til å fastsette ikrafttreddelsestidspunkt for de endringene i Arbeidsordningen som ikke er avhengig av at Helsingforsavtalen endres.

5.2. Helsingforsavtalen av 23. mars 1962

Innledning

Komiteén konstaterer at Helsingforsavtalen er svært detaljrik, til å være en mellomstatlig avtale. Komiteén mener således det kunne være grunn til å foreta en gjennomgang av hele avtalen. Komiteén har imidlertid ansett at det ligger utenfor dens mandat å komme med en slik totalrevisjon uten medvirkning av Ministerrådet i utredningen.

Utvalget kan bemerke at det snart er 30 år siden Helsingforsavtalen ble undertegnet. Den opprinnelige tekst ble revidert i 1971, 1974, 1983 og 1985. Når det foretas flere enkeltstående endringer i en eksisterende lovtekst, kan resultatet lett bli at loven etter hvert blir uoversiktlig og inkonsekvent. Utvalget har merket seg at så er tilfelle med gjeldende Helsingforsavtale. Det kunne således være på tide å foreta en fullstendig gjennomgang av hele avtalen, bl. a. for å sortere ut hva som bør stå i en mellomstatlig avtale, og hva som hører hjemme i det underliggende regelverk. Utviklingen i Europa taler også for at tiden er moden for en revisjon av Helsingforsavtalen.

Etter dette vil utvalget foreslå at Ministerrådet, i samråd med Nordisk Råd foretar en gjennomgang av Helsingforsavtalen. Utvalget forutsetter at denne totalgjennomgangen ikke skal forsinke gjennomføringen av Organisasjonskomitéens forslag.

Det internasjonale aspekt – Preambelen og Art. 1.

Komiteén viser til at det har vært stilt spørsmål om Helsingforsavtalen, slik den er formulert idag, skulle legge hindringer i veien for Nordisk Råd å gjennomføre debatter eller samarbeide på et utenomnordisk, internasjonalt plan.

Komiteén konstaterer at Helsingforsavtalen i sin nåværende utforming

ikke er til hinder for at internasjonale spørsmål debatteres eller håndteres i Rådet eller i dens organer, dersom Rådet ønsker det.

Komitéen viser til at presidiet så tidlig som i 1964 konstaterte dette i forbindelse med at presidiet av slo et forslag om å skrive inn et uttrykkelig forbud i avtalen mot at utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål kunne tas opp i Rådet.

Komitéen viser videre til en finsk avhandling om kompetanseforholdene ved utforming av internasjonale avtaler som også konstaterer at Helsingforsavtalen i nåværende utforming ikke legger hindringer i veien for en videreutvikling av den internasjonale dimensjon i Rådet.

Komitéen mener likevel at det kan være hensiktsmessig å ta inn en presisering i Helsingforsavtalen om den internasjonale dimensjonen i Rådet.

Komitéen foreslår at det i preambelen til Helsingforsavtalen gjøres følgende tilføyelse: . . . ”som ønsker å styrke samarbeidet om internasjonale spørsmål”.

Komitéen foreslår videre at det i Art. 1. gjøres følgende tilføyelse: ”Avtalepartene skal dessuten samarbeide i internasjonale spørsmål”.

Juridisk utvalg konstaterer at de som har uttalt seg om komitéens forslag til endring i Helsingforsavtalen støtter forslaget. Den konservative gruppen anfører imidlertid at det er regjeringenes oppgave å vurdere om den internasjonale dimensjon skal lovfestes.

Juridisk utvalg kan for sin del anføre at en markering av den internasjonale dimensjon i Helsingforsavtalen vil ha stor symbolverdi, og vil legitimere den praksis som har utviklet seg på området. Utvalget kan således støtte komitéens forslag om å ta inn den internasjonale dimensjon i preambelen og i Art. 1.

Budsjettprosedyren, Art. 45

Komitéen konstaterer at den under sitt arbeide har prøvet flere ulike muligheter til å styrke den parlamentariske innflytelsen over det nordiske samarbeidet. Komitéen er av den overbevisning at større innslag av beslutningsrett i budsjettspørsmål skulle gavne det nordiske samarbeidet. På denne bakgrunn foreslår komitéen at Rådet gis beslutningsrett om fordelingen av midler innen en av ministerrådet fastsatt budsjetttramme.

Komitéen konstaterer at ministerrådet riktignok ikke kan støtte denne tanken. I en skrivelse til komitéen angir ministerrådet hvordan samarbeidet mellom rådet og ministerrådet kan forbedres selv innenfor den någjeldende budsjettordning. Komitéen er imidlertid av den oppfatning at parlamentarikerne både skal gis større innflytelse på og større ansvar for det nordiske budsjettet. Skrivelsen fra ministerrådet har således ikke endret komitéens oppfatning.

Det er komitéens oppfatning at dersom det blir innført en ny budsjettprosess som foreslått av komitéen, vil dette få konsekvenser som rådet og dets medlemmer har ansett som verdifulle:

- økt innflytelse
- økt interesse for rådets virksomhet
- økt partipolitisering
- økt ansvar for utviklingen av nordisk samarbeide
- bredere resultat av det nordiske samarbeidet

Komiteéen bygger sitt forslag om endret budsjett-prosedyre på følgende forutsetninger:

- Ministerrådet beslutter om budsjettets totalramme
- Rådet beslutter om fordeling av midler innenfor rammen
- Sesjon to ganger pr. år
- Nye forslagsformer i Rådet
- Samarbeidsministrene har fortsatt det overordnede ansvaret for ministerrådets budsjett

I henhold til komitéens oppfatning skal dessuten budsjett- og kontrollutvalget være det organ som innen rådet handler i budsjett- og kontrollspørsmål når Nordisk Råd ikke er samlet.

Komiteéen skisserer i sin rapport hvordan hovedlinjene i det framtidige budsjettarbeidet bør være. Tidsmessig er de i hovedsak lik det som gjelder i dag.

- a) Forslag til budsjett utarbeides innen Ministerrådssekretariatet, mars – august. Ministerrådets forslag til budsjett overleveres til Rådet senest 31. august
 - b) Utvalgsbehandling av budsjettforslag, september – oktober
 - c) Behandling av budsjett- og kontrollutvalgets betenkning inkludert utvalgsforslag og forslag i anledning av medlemsforslag, september – oktober
 - d) Sesjon, debatt og beslutning, november
- komitéen foreslår følgende tilføyelse i Artikkel 45:

”Rådet kan beslutte om fordeling av budsjettmidler, innenfor en av Ministerrådet fastsatt økonomisk ramme.”

Juridisk utvalg kan konstatere at det synes å være bred enighet blant fagutvalg, delegasjoner og partigrupper som har uttalt seg, om at parlamentarikernes innflytelse over det nordiske budsjettet bør øke. Det blir fra enkelte hold framhevet at målet bør være å innføre en prosedyre som gir parlamentarikerne reell budsjettmakt, og at komitéens forslag kan være et første skritt på veien.

Etter utvalgets mening er forslaget om å gi rådet kompetanse til å beslutte om de endelige prioriteringene i det nordiske budsjettet, ett av de viktigste forslagene Organisasjonskomitéen har fremsatt.

Det er utvalgets oppfatning at man gjennom en slik ordning vil kunne styrke interessen for det nordiske samarbeidet. Forslaget vil dessuten kreve at både utvalgene og sekretariatene får bedre kunnskaper om budsjettbehandlingsprosedyrer.

Utvalget har merket seg at Budsjett- og kontrollutvalget bl. a. uttaler at dersom Rådet i framtiden skal utøve reell beslutningsrett må rådsorganene komme inn i innledningsfasen av budsjettarbeidet. Utvalget er enig i dette synspunkt. I framtiden bør Rådet også få muligheter til å fremføre synspunkter på totalrammene. Etter utvalgets oppfatning bør det i den skissen til tidsplanlegging som komitéen antyder tilføyes en første fase der Rådet og Ministerrådet kan drøfte rammer og prioriteringer i løpet av våren.

Når det gjelder utformingen av teksten til Art. 45, har utvalget foretatt en presisering for å gjøre det klart at Ministerrådet ikke bare skal fastsette en totalramme, men også foreslå en fordeling av budsjettet, som Rådet deretter kan beslutte endringer i.

Utvalget foreslår følgende tekst i Art. 45:

”Rådet kan beslutte om prioriteringene innenfor det av Ministerrådet foreslåtte budsjett”.

5.3. Endring i den nordiske transportsamarbeidsavtalen av 6. november 1972

Komitéen foreslår at Art. 1 i den nordiske overenskomsten på samferdselsens område endres, slik at det i avtalen ikke lenger skal være begrensninger i avtalens virksomhetsområde når det gjelder de nordiske lands skipsfartspolitiske og luftfartspolitiske forhold.

Artikel 1 lyder slik:

”Denna överenskommelse omfattar inom transport- och kommunikationsområdet såväl transporter till lands, till sjöss och i luften som post- och telekommunikationer. Överenskommelsen omfattar dock ej sådana frågor som säkerhet i landsvägstrafik som anses falla inom Nordiska trafiksäkerhetsrådets verksamhetsområde. Den omfattar ej heller frågor om de nordiska ländernas internationella sjöfartspolitiska och luftfartspolitiska förhållanden.”

Komitéen begrunner sitt forslag med at luft- og sjøfartsnæringen etterhvert blir stadig mer integrert i Europa og at internasjonale rammebetingelser i langt større grad enn tidligere blir retningsgivende for de enkelte lands politikk. På denne bakgrunn antar komitéen at det nordiske samarbeidet innen sjø- og luftfartsnæringen bør styrkes i den retning at felles nordisk opptreden i internasjonale transportsammenheng kan gjøres lettere.

Lovteknisk foreslår komitéen at Art. 1 siste punkt oppheves.

Juridisk utvalg konstaterer at kommunikasjonsutvalget og den islandske delegasjonen støtter forslaget. Utvalget har notert seg at gjeldende bestemmelse om unntak for luftfartspolitikken ikke praktiseres idag. Dette taler for at avtalens ordlyd bør bringes i samsvar med praksis. Forøvrig støtter utvalget komitéens forslag om at også unntaket om sjøfartspolitiske forhold, oppheves.

5.4. *Arbeidsordningen for Nordisk Råd*

Arbeidsordningen fastsettes av plenarforsamlingen med hjemmel i Helsingforsavtalens Art. 59.

Begjæring om ekstrasesjon gjøres tvingende, Arbeidsordningens § 2

Komitéen foreslår at reglene i Arbeidsordningens § 2 gjøres tvingende, idet komitéen tolker gjeldende formulering slik at den ikke innebærer krav om at ekstrasesjon skal holdes.

Juridisk utvalg kan tilstyrke forslaget. Utvalget tolker komitéens forslag som en presisering av gjeldende rett. Utvalget vil for sin del foreslå at bestemmelsen gjøres enda klarere ved at det sies i bestemmelsen *hvem* som skal innkalle til ekstrasesjon, dvs. presidiet.

Forøvrig foreslår utvalget at siste passus i § 2 andre ledd utgår, som følge av at plenarforsamlingen etter utvalgets forslag ikke lenger skal beslutte om ekstrasesjon i Helsingforsavtalens Art. 52. Det vises til utvalgets betenkning over Ministerrådsforslag *B 118/j*.

Voteringsreglene ved sesjonene, Arbeidsordningens §§ 12, 13 og 14

Komitéen anser at någjeldende regler om at avstemming alltid skal skje ved beslutning om rekommandasjon og/eller uttalelse, er tungrodd. Særlig gjelder dette når et enstemmig utvalg foreslår rekommandasjon og når ingen avslags- eller motforslag foreligger, heter det.

Etter komitéens mening bør avstemming bare skje om noen medlem krever det.

Komitéen foreslår ordningen kodifisert i en ny § 12 i Arbeidsordningen, som erstatter någjeldende §§ 12 og 14.

Juridisk utvalg konstaterer at kommunikasjonsutvalget og den norske delegasjonen støtter forslaget. Juridisk utvalg kan også støtte komitéens forslag til forenklet voteringsprosedyre.

Når det gjelder den lovtekniske utformningen kan utvalget bemerke: I gjeldende tekst omhandler § 12 avstemmingsregler ved vedtakelse av rekommandasjon eller uttalelse, § 13 gjelder valg mens § 14 gjelder avstemning over øvrige beslutninger.

Etter komitéens forslag skal rekommandasjoner, uttalelser og andre beslutninger kunne vedtas ved akklamasjon. Komitéen har i sitt forslag imidlertid beholdt gjeldende bestemmelse om at det ved rekommandasjon kreves at minst 30 medlemmer har stemt ja.

Utvalget har for sin del foreslått en forenklet formulering av forslagens § 12. Forslaget innebærer også en realitetsendring: Utvalget foreslår at dersom det skal foretas avstemming, skal det kreves at minst halvparten av de stemmeberettigede er til stede. Det er samme prinsipp som f.eks. gjelder ved utvalgsbeslutninger. Derutover presiseres at det kreves simpelt flertall for at det kan treffes beslutning.

Utvalget har også foretatt en endring i § 11 i Arbeidsordningen. Arbeidsordningens § 11 foreskriver hvordan avstemming skal skje. Siden alternativet om "at medlemmet reiser seg" ikke lenger er med i § 12, kan denne passus også gå ut av § 11 i gjeldende bestemmelse.

Spørreinstitutet, Arbeidsordningens § 15 (ny § 14)

Komitéen konstaterer at spørreinstitutet er en viktig del av Rådets arbeid. Komitéen har studert gjeldende nasjonale ordninger i den hensikt å forbedre spørreinstitutet.

Etter en samlet vurdering vil komitéen anbefale at nåværende system beholdes, dog med den komplettering at det innføres en ordning tilsvarende det danske forespørselssystem. Systemet skal være forbeholdt parti-gruppene og kunne stilles til en regjering eller Ministerrådet. Forespørselen skal kunne munne ut i en almen debatt.

Komitéen foreslår videre at nåværende forsøksordning med skriftlige spørsmål mellom sesjonene gjøres permanent.

Etter komitéens forslag vil det finnes fire typer spørsmål:

- a) spørsmål (gjeldende regler)
- b) snabb-spørsmål (gjeldende regler, men nytt navn)
- c) forespørsel (ny)
- d) skriftlige spørsmål mellom sesjoner (tidl. midlertidig ordning).

Komitéen har ikke vært enstemmig på dette punkt.

Komitémedlem *Sasi* mener det er unødvendig å skille mellom spørsmål og "snabb-spørsmål". Snabb-spørsmålenes tidsfrister og andre vilkår kan tillempes på alle muntlige spørsmål, mener han. Komitémedlem *Komstedt* har i særskilt uttalelse uttalt at snabb-spørsmål er av den art at det bare burde være debatt mellom spørreeren og ministeren.

Juridisk utvalg viser forøvrig til sin betenkning over Ministerrådsforslag *B 118/j* vedrørende endringer i Helsingforsavtalens Art. 57, der skriftlige spørsmål mellom sesjonene gjøres permanent.

Utvalget konstaterer at av de som har uttalt seg om forslaget, er det bare den norske delegasjonen som uttrykkelig støtter komitéen. Den finske delegasjonen og den konservative gruppen mener en bare bør ha to former for spørsmål – muntlige og skriftlige.

Juridisk utvalg vil for sin del bemerke at komitéens forslag om å ha fire former for spørsmål med forskjellige navn kan virke noe komplisert. Utvalget støtter forøvrig komitéens forslag om å gi partigruppene rett til å stille spørsmål under sesjonen.

Når det gjelder den lovtekniske utformingen av bestemmelsen har utvalget foreslått noen endringer. Forslagets første, andre og tredje ledd omhandler spørsmål som skal besvares på sesjonen. Utvalget har ikke funnet grunn til å bruke forskjellige navn på spørsmålene, men nøyet seg med å angi hvem som kan stille spørsmål (medlem eller partigruppe). Forslagets siste ledd gjelder spørsmål som skal besvares mellom sesjonene.

Reservasjon

Medlemmene Elsi Hetemäki-Olander, Mats Nyby og Karl-Gunnar Fagerholm anser at det bare bør finnes to former for spørsmål – den typen som framføres og besvares på sesjonen, og den typen som besvares mellom sesjonene.

Presidiets antall og sammensetning, Arbeidsordningens § 18 (ny § 17)

Komitéen er av den oppfatning at dersom presidiets rolle som ledende organ skal få gjennomslag, kreves det at det dels må være minst to representanter fra hver delegasjon, og dels at presidiets sammensetning avspeiler den nordiske partigruffordelingen i Rådet.

Komitéen foreslår at presidiet skal ha minst 10 og høyst 11 medlemmer. For å sikre at partigrupper med minst 6 medlemmer skal gis representasjon i presidiet må antallet øke med 1 til 11.

Komitéen foreslår at det innenfor Rådet skal være d'Hondts metode som anvendes ved fordeling av mandat til Rådets organ. Komitéen mener dette er en godtatt praksis, som ikke behøver reguleres i arbeidsordningen.

Komitéen foreslår videre at antallet medlemmer i presidiet skal reguleres i Arbeidsordningen og ikke i Helsingforsavtalen. Komitéen har således foreslått Art. 52 i Helsingforsavtalen endret.

Når det gjelder suppleanter til presidiet, antar komitéen at nåværende grunnprinsipp om at dette tillegges landets delegasjon, opprettholdes. Dersom den partipolitiske fordelingen ikke kan opprettholdes ved nasjonal fordeling, foreslår komitéen at det er den aktuelle partigruffe som skal utpeke suppleant.

Komitéens forslag er ikke enstemmig på dette punkt.

Komitémedlem *Komstedt* mener at antallet medlemmer i presidiet skal være uforandret 10 og at dette skal regelfestes. *Sasi* mener at antall presidiemedlemmer på 10 er det mest naturlige. Anvendelsen av d'Hondtmetoden garanterer at det proposjonelle representativitetet gjelder. I et presidium med 11 medlemmer blir den 11te medlems status uklar. Det viktigste er at antallet presidiemedlemmer er klart bestemt med ett siffer, mener han.

Juridisk utvalg støtter for sin del komitéens forslag og motivering når det gjelder antall medlemmer i Presidiet.

Utvalget viser også til sin betenkning over Ministerrådsforslag *B 118/j* om bl. a. endring i Helsingforsavtalen Art. 52 som omhandler antallet medlemmer i presidiet, der det går fram at det er delte meninger om spørsmålet blant høringsinstansene.

Utvalget har for sin del dessuten funnet det rimelig at representanter for de selvstyrende områdene kan gis mulighet til å være tilstede og uttale seg ved presidiet møtene når presidiet behandler saker som berører disse områdene. Utvalget har foreslått at det tas inn en passus om dette i forslaget til ny § 17 i Arbeidsordningen.

Reservasjon

Medlemmene av den konservative gruppen i utvalget samt Karl-Gunnar Fagerholm (lib.) anser at antallet medlemmer i utvalget skal være 10.

Framstilling, Arbeidsordningens § 21 (forslagets § 19)

Komiteén har ønsket å klargjøre hvordan og på hvilken måte presidiet skal gjøre framstilling. Komiteén foreslår dessuten at det i Arbeidsordningens § 19 også presiseres hvilke medlemmer som har deltatt i beslutningen når presidiet gjør framstilling eller avgir uttalelse.

Juridisk utvalg støtter komiteéns forslag. Utvalget viser forøvrig til sine merknader til Ministerrådsforslag B 118/j som bl. a. omhandler endring i Helsingforsavtalens Art. 56, der adgangen for presidiet til å gjøre framstillinger forenkles.

Presidieforslag – Ny § 20 i Arbeidsordningen

Komiteén foreslår at det innføres en ordning med presidieforslag. Det vises til komiteéns forslag til endringer i Helsingforsavtalen Art. 55.

I Arbeidsordningens § 20 foreslår komiteén en ny bestemmelse som presiserer framgangsmåten ved presidieforslag.

Utvalget støtter komiteéns forslag, og viser dessuten til sin betenkning over Ministerrådsforslag B 118/j som bl. a. gjelder endring av Helsingforsavtalen Art. 55 slik at presidiet kan fremme presidieforslag.

Utvalget anser at det er viktig at presidiet, som Rådets ledende organ, har kompetanse til å fremme forslag på alle områder innen Rådets arbeidsfelt. Men utvalget understreker betydningen av at forslag sendes til berørt fagutvalg til uttalelse før Presidiet framlegger et presidieforslag.

Presidiets rapportering, Arbeidsordningens § 22 (ny § 21)

Komiteén foreslår endring i bestemmelsen om presidiets rapporteringsplikt overfor plenarforsamlingen.

Utvalget antar at endringen er en følge av forslaget om mer enn én årlig sesjon. Utvalget bemerker at det i komiteéns forslag ikke sies noe om *når* presidiet skal avgi sin rapport, men bare at det skal skje "årligen". I gjeldende bestemmelse står det at rapporten skal avgis til "plenarforsamlingens ordinære sesjon". Rapporten skal omhandle virksomheten siden seneste ordinære sesjon.

Siden det etter komiteéns forslag skal kunne holdes mer enn én ordinær sesjon, foreslår utvalget at bestemmelsen presiseres i henhold til utvalgets forslag.

Presidiets delegasjonsrett – Ny § 22 i Arbeidsordningen

Komiteén konstaterer at forutsetningen for at presidiet skal kunne utøve sin funksjon som ledende politisk organ, er at presidiet fritas for en mengde småsaker som det idag fatter beslutning om.

Komitéén foreslår at det tas inn en ny paragraf i Arbeidsordningen som klart slår fast at presidiet har delegasjonsrett.

Komitéén forutsetter at presidiet selv avgjør hvilke spørsmål man ønsker å delegere. Men komitéén forutsetter at framstillinger til Ministerrådet f. eks. ikke skal delegeres.

Komitéén forutsetter videre at presidiet utarbeider en særskilt delegasjonsliste som angir hvilke saker som skal delegeres, og til hvem delegasjonen skal skje.

Utvalget er enig i komitééns vurdering om at endel mindre saker bør delegeres dersom Presidiet skal utøve sin funksjon som ledende politisk organ. *Utvalget* støtter etter dette komitééns forslag.

Presidiets rett til å innby representanter fra folkevalgte organer til sesjonen – Ny § 23 i Arbeidsordningen

Komitéén konstaterer at det etter gjeldende praksis ikke finnes noen ordning med observatører ved Rådets sesjoner. Men rådet innbyr vanligvis særskilte gjester, heter det.

Komitéén foreslår at presidiet gis rett til å innby representanter for folkevalgte organer som observatører til rådets sesjoner. Komitéén anser at det ikke skal innføres en ordning som gir et visst organ permanent status som observatør. Komitéén forutsetter at presidiet vurderer konkret ved hvert enkelt tilfelle, hvem som skal innbys. Presidenten bør dessuten etter samråd med presidiet gi observatøren rett til å få ordet under sesjonen.

Komitéén foreslår at det i Arbeidsordningen inntas en ny paragraf (§ 23) i samsvar med forslaget.

Komitéén konstaterer videre at det er vanlig for innbudte organisasjoner ved internasjonale møter å gis anledning til å framføre en kort hilsning o. l. Som eksempel nevnes at Nordisk Råds representant har hatt anledning til å holde et innlegg i Benelux-Rådet. Etter komitééns mening bør en lignende ordning innføres i Rådet. Det foreslås ingen lovfesting av en slik rett.

Komitéén viser også til at Ungdommens Nordisk Råd vanligvis presenterer en uttalelse og et sluttdokument for presidiet under sesjonene. Komitéén mener at UNR bør gis mulighet til under en rådssesjon å presentere resultatene av deres arbeid overfor plenarforsamlingen. Komitéén foreslår heller ingen lovfesting av en slik mulighet. *Utvalget* konstaterer at et par av høringsinstansene har stilt seg positiv til komitééns innstilling.

Utvalget konstaterer at høringsinstansene stiller seg positive til å innby en ny kategori deltakere til sesjonene.

Utvalget er for sin del også positiv til komitééns forslag om å ta den foreslåtte betemmelse inn i Arbeidsordningen. *Utvalget* stiller seg i likhet med komitéén positiv til at f. eks. Ungdommens Nordiske Råd bør ha anledning til å presentere sine synspunkter for plenarforsamlingen, og at også regjeringsjefer bør kunne innbys til sesjonen, og gis mulighet til å uttale seg.

Utvalget har på denne bakgrunn funnet det riktig at det i den foreslåtte § 23 også tilføyes at "andre gjester" (enn representanter fra folkevalgte organer) skal kunne innbys til sesjonen.

Utvalget stiller seg, i likhet med enkelte høringsinstanser, tvilende til hensiktsmessigheten av å bruke benevnelsen observatør slik komitéen foreslår. I internasjonale sammenheng har begrepet "observatør" ofte en bestemt mening. Et land, en organisasjon m. v. har f. eks. permanent status som observatør med rett til å delta i møter, talerett, m. v. Det vil således kunne skape usikkerhet å bruke begrepet observatør i Arbeidsordningen når observatørene etter komitéens forslag ikke skal ha de rettigheter som ofte knytter seg til en observatørstatus.

Utvalget har drøftet om en på nåværende tidspunkt bør gi visse organer status som observatør i Nordisk Råd. Utvalget er kommet til at tiden ikke er moden ennå. På bakgrunn av den raske utviklingen på det internasjonale plan, kan en imidlertid ikke se bort fra at det kan bli aktuelt å åpne for muligheten til å gi visse organisasjoner observatørstatus, f. eks. representanter fra de baltiske stater. Utvalget har derfor i lovteksten åpnet muligheter for dette ved at det sies at de innbudne eventuelt kan få observatørstatus. Med observatørstatus mener utvalget at man gir de innbudte retten til å observere, dvs. å være tilstede i plenum og utvalgsmøter. Talerett gis kun når Presidiet eller utvalgene beslutter det.

Arbeidsordningens § 23 (forslagets § 24)

Komitéen foreslår at gjeldende § 23 oppheves.

Bestemmelsen lyder:

"Innen presidiet utpeker sekretær i et utvalg, skal dette ha mulighet til å uttale seg".

Komitéen viser til at presidiet har fastsatt regler om prosedyrer ved ansettelse av bl. a. utvalgssekretærer. Det vises til at etter någjeldende regler har utvalget rett til å bli hørt.

Den finske delegasjonen og Økonomisk utvalg mener bestemmelsen er av en slik art at den bør beholdes i Arbeidsordningen.

Etter *utvalgets* mening hører bestemmelser av denne art naturlig hjemme i Arbeidsordningen. Utvalget har derfor foreslått en § 24 som omhandler Presidiets ansettelsesmyndighet der någjeldende § 23 inngår. I utvalgets forslag er dessuten passusen i Helsingforsavtalens Art. 54 om at Presidiet utpeker utvalgenes sekretærer flyttet hit. Videre er bestemmelsen i Arbeidsordningens § 35 om at Presidiet ansetter presidiesekretæren også tatt inn. Utvalgets forslag til Arbeidsordningens § 24 lyder etter dette slik:

"Presidiet utpeker presidiesekretæren, utvalgenes sekretærer samt øvrige personale som er nødvendig for utførelsen av Rådets felles sekretariatsoppgaver.

Før Presidiet utpeker sekretær i et utvalg, skal dette ha mulighet til å uttale seg".

Antall utvalg/Utvalgenes navn, Arbeidsordningens § 24 (forslagets § 23)

I henhold til Helsingforsavtalen Art. 53 bestemmer plenarforsamlingen bl. a. utvalgenes antall. *Komitéen* foreslår at det fortsatt skal være seks utvalg i Rådet.

Ved behandling av spørsmål som angår utvalgene har *komitéen* også vurdert medlemsforslag *A 866/j* om opprettelse av et internasjonalt utvalg for håndtering av de internasjonale spørsmålene innen Rådet. *Komitéen* avviser et slikt forslag. *Utvalget* er enig i *komitéens* vurdering. Det vises til pkt. 5.7 nedenfor.

Utvalgenes navn

Komitéen foreslår visse endringer i utvalgenes navn:

- Økonomisk utvalg
- Konstitusjons- og rettsutvalg
- Miljø- og kommunikasjonsutvalg
- Sosial- og arbeidsmarkedsutvalg
- Kultur- og utdanningsutvalg
- Budsjett- og kontrollutvalg

Komitéen har søkt å føre sammen de saker som naturlig hører sammen. Det har i sin tur preget forslaget til navn på utvalgene. Etter *komitéens* mening bør man i utvalgenes navn så langt det er mulig angi hvilke saksområder som inngår i utvalgenes arbeidsområder.

Komitémedlem Sasi mener at utvalgenes navn bør være så korte og slagkraftige som mulig. Han hevder at utvalgenes alle arbeidsoppgaver under ingen omstendighet kan framgå av navnene. Derfor bør bare hovedoppgavene angis i utvalgsnavnene. Han foreslår: økonomisk, juridisk, sosial, miljø, kultur og budsjett-utvalg.

Juridisk utvalg konstaterer at de fleste høringsuttalelser går inn for å ha korte navn. Det blir fra flere hold påpekt at det under alle omstendigheter blir umulig å finne navn som er dekkende for alle saksområder.

Utvalget vil for sin del foreslå at utvalgene får korte navn, og foreslår at navnene blir som foreslått av *komitémedlem Sasi* (se ovenfor).

Når det gjelder i hvilken rekkefølge utvalgene skal benevnes, kan *utvalget* konstatere at det har vært en viss inkonsekvens her. *Utvalget* vil foreslå at man både i *Arbeidsordningen* og ellers følger samme rekkefølge som i *Helsingforsavtalen*, dvs. juridisk, kultur, sosial, økonomisk, miljø og budsjett.

Utvalgenes saksområder

Komitéen foreslår at saksfordelingen blant utvalgene bestemmes av plenarforsamlingen, slik som idag. jfr. *Helsingforsavtalens* Art. 53, da saksområdene etter *komitéens* mening bør ligge nogenlunde fast for å sikre enhetlighet i Rådets arbeide og politiske beslutninger.

Komitéen har også vurdert et medlemsforslag om delt sosial- og miljø-

utvalg. Komitéen konstaterer at sosial- og miljøutvalget lenge har hatt en stor arbeidsbyrde.

Komitéen foreslår at sosial- og miljøutvalget opphører i sin nåværende form og at utvalgets saksområde fordeles på et miljø- og kommunikasjonsutvalg og et sosial- og arbeidsmarkedsutvalg.

Komitéen har foreslått at økonomisk utvalg skal ha ansvaret for spørsmål som angår den europeiske integrasjonen. Etter komitéens mening bør utvalget, i tillegg til de vanlige saksforberedende oppgavene på områder, følge den europeiske integrasjonsprosessen og i den anledning initiere og forberede saker for Rådet. Komitéen antyder at utvalget skulle gis en stilling som tilsvarer det danske Folketings Markedsutvalg.

Komitéens forslag til fordeling av oppgaver på utvalgene framgår av bilag VI i rapporten.

Utvalget konstaterer at det ikke er kommet sterke innsigelser mot komitéens forslag fra høringsinstansene. Men enkelte av fagutvalgene mener at fordelingen ikke er naturlig. Kommunikasjonsutvalget mener f.eks., at turisme også bør omfattes av dette utvalgs ansvarsområde. Sosial- og miljøutvalget mener dette utvalg burde få regionalpolitikk, for å jevne ut arbeidsbyrden på utvalgene.

Forslaget om å gjøre Økonomisk utvalg til et utvalg for europeisk integrasjon får positiv mottakelse. Økonomisk utvalg konstaterer imidlertid at avgrensingsproblemene i forhold til presidiet og fagutvalgene ikke er utdypet nærmere i komitéens rapport.

Juridisk utvalg har på sin side ingen nevneverdige innvendinger mot komitéens forslag til fordeling av saksområder mellom utvalgene. Utvalget finner heller ingen grunn til å gå inn og foreta enkeltstående detaljusteringer i komitéens forslag, som forutsettes å være et resultat av en totalvurdering. Utvalget foreslår på denne bakgrunn at plenarforsamlingen vedtar utvalgenes saksfordeling i henhold til komitéens forslag, som framgår av *bilag 3* til utvalgets betenkning.

Antall medlemmer i utvalgene

Komitéen konstaterer at antallet medlemmer i de ulike utvalg i dag er varierende.

Komitéen har vanskelig å se motivene for at utvalgene har ulikt antall medlemmer.

Komitéen foreslår således at samtlige utvalg får 13 medlemmer – 3 fra hvert land, Danmark, Finland, Norge og Sverige, og 1 fra Island.

Komitéen foreslår videre at presidiemedlemmer i prinsippet ikke skal inngå som medlemmer i fagutvalgene. Det forutsettes imidlertid at minst ett medlem fra presidiet (fra Island) også inngår i et fagutvalg.

Komitéen foreslår endringer i Arbeidsordningen i samsvar med sitt forslag.

Komitéens medlem *Komstedt* har avgitt en *særskilt uttalelse* hva gjelder

budsjett- og kontrollutvalgets størrelse. Etter hans erfaring ville det vært bedre om komitéens hadde fastholdt 9 medlemmer for dette utvalg. Han understreker at komitéens forslag innebærer at to medlemmer av presidiet også inngår i utvalg. Man hadde unngått dette problemet om man ikke hadde vedtatt endring av antallet medlemmer i budsjett- og kontrollutvalget.

Utvalget konstaterer at komitéens forslag om 13 medlemmer i hvert utvalg har fått bred oppslutning fra høringsinstansene. Juridisk utvalg kan for sin del også støtte komitéens forslag. Utvalget har merket seg kulturutvalgets anmodning om at rådet finner en løsning slik at de selvstyreende områdene blir representert i utvalget, selv om antallet utvalgsmedlemmer blir redusert til 13.

Utvalget vil bemerke at det av komitéens motiver går fram at utvalgenes antall skal være fast – 13 på hver. I forslag til lovtekst står det ”minst tretten”. Utvalget antar at denne formuleringen er anvendt for at ett eller flere utvalg ved behov kan få øket antall medlemmer uten at Arbeidsordningen må endres. Utvalget vil for sin del foreslå at det i teksten i stedet anvendes formuleringen ”som hovedregel”. Derved åpnes også muligheten til å ha færre medlemmer i et utvalg enn 13 dersom det skulle vise seg hensiktsmessig.

Plenarforsamlingen velger formann og nestformann i utvalg – Arbeidsordningens § 25 (forslagets § 26)

Komitéen konstaterer at etter gjeldende Arbeidsordningens § 25 velges formann og nestformann i utvalg av utvalget selv. Som grunnlag for valget foreligger et av presidiet utarbeidet forslag i overensstemmelse med gjeldende Arbeidsordning § 32.

Etter komitéens mening ville det være mer hensiktsmessig og praktisk at rådets høyeste organ – plenarforsamlingen – velger personer til rådets samtlige tillitsposter ved samme tid. *Komitéen* foreslår tilsvarende endringer i Arbeidsordningens § 25

Utvalget konstaterer at de fleste som har uttalt seg om spørsmålet, støtter komitéens forslag. Den finske delegasjonen samt kulturutvalget går imot. Den finske delegasjonen viser til at det er utvalgene selv som velger formann i de nasjonale parlamenter. Kulturutvalget mener at utvalgenes selvbestemmelse bør bibeholdes på dette punkt. Juridisk utvalg kan for sin del støtte komitéens motivering og forslag til endring av Arbeidsordningen. Utvalget har foreslått en teknisk justering av lovteksten.

Et mindretall i utvalget mener at utvalgene selv også i framtida bør velge formann og nestformann.

Arbeidsordningens § 26 (forslagets § 27)

Komitéen foreslår at bestemmelsen gjøres mindre forpliktende ved at ordet *bør* i gjeldende tekst erstattes med *kan*. Det vil si at det er opp til

delegasjonenes skjønn å vurdere om det skal utpekes en stedfortreder for utvalgsmedlemmet.

Juridisk utvalg støtter forslaget. Utvalget anser det hensiktsmessig at det er opp til delegasjonene å avgjøre spørsmålet.

Utvalgets beslutningsrett når det gjelder tilstedeværelse av tjenestemenn ved utvalgsmøter – Arbeidsordningens § 27 (forslagets § 28)

Komiteén foreslår en endring i gjeldende rett, ved at utvalget selv skal kunne bestemme hvilke tjenestemenn som kan være tilstede ved utvalgsmøtene. I henhold til gjeldende Arbeidsordning har presidiesekretæren, sekretærkollegiets medlemmer og utvalgsekretærene *rett* til å være til stede og å uttale seg.

Utvalget konstaterer at det er delte meninger blant høringsinstansene om spørsmålet. Fra enkelte hold blir det framhevet at dagens ordning fungerer tilfredsstillende, og at komitéens forslag lett kan føre til økt byråkratisering. De som støtter forslaget, framhever bl. a. at gjeldende praksis under enhver omstendighet bør opprettholdes, og at en bør tilstrebe nogenlunde ensartet praksis i utvalgene.

Juridisk utvalg kan på sin side bemerke at det er viktig at utvalgene selv kan bestemme hvem som skal kunne være tilstede ved utvalgsmøtene. Utvalget konstaterer at etter gjeldende bestemmelse har utvalget også i stor grad denne bestemmelsesretten. Etter det utvalget erfarer, har ikke gjeldende bestemmelse voldt problemer i praksis. Utvalget vil derfor foreslå at gjeldende § 27 opprettholdes. Det kan imidlertid tenkes situasjoner der utvalget ville se seg tjent med å kunne holde et møte uten tjenestemenn. Utvalget vil derfor foreslå at det i siste ledd gjøres en tilføyelse som gjør det mulig for utvalget å holde møte uten tjenestemenn.

Et mindretall i utvalget går inn for komitéens forslag til endring i Arbeidsordningens § 27 (forslagets § 28).

Utvalgsforslag – Ny § 31 i Arbeidsordningen

Komiteén foreslår at utvalg skal kunne fremme egne utvalgsforslag innenfor sine respektive fagfelt.

Utvalget støtter forslaget som også har fått bred støtte blant høringsinstansene. Utvalget viser i den forbindelse til sin uttalelse over Ministerrådsforslag B 118/j vedrørende endring i Helsingforsavtalens Art. 55.

Redaksjonskomiteén, Arbeidsordningens § 31 (forslagets § 32)

Komiteén viser til at Redaksjonskomiteén i brev til presidiet 30. januar 1989 anbefalte at redaksjonskomiteén burde få en annen rolle for sin virksomhet enn den som gjelder idag.

Presidiet besluttet i mai 1990 å foreslå overfor plenarforsamlingen at redaksjonskomiteén heretter skal bestå av 5 medlemmer og være et rådgivende organ for presidiet i spørsmål som gjelder tidskriftet Nordisk Kontakt.

Komitéen konstaterer at presidiets beslutning ikke imøtekommer Redaksjonskomitéens krav, som etterstrever en rolle tilsvarende den som gjelder for en avisstyrelse.

På bakgrunn av presidiets overordnede ansvar for det felles budsjettet hvori utgiftene for Nordisk Kontakt er inkludert, ville det etter Organisasjonskomitéens mening være vanskelig å gi Redaksjonskomitéen rollen som en avisstyrelse, hvori inngår beslutningsansvar, inkludert budsjettspørsmål, utgivning etc.

Komitéen for sin del foreslår at Redaksjonskomitéen avskaffes, at Arbeidsordningens § 31 oppheves, og at sjefsredaktøren får instruksjon om årlig å delta i møte med de nasjonale delegasjonene der spørsmål som gjelder Nordisk Kontakt behandles

Komitéen presenterer likevel et forslag til ny utforming av Arbeidsordningens § 31 (ny § 32), basert på presidiets beslutning.

Utvalget konstaterer at av de høringsinstanser som har uttalt seg, støtter den konservative gruppen samt den norske delegasjonen komitéens forslag, mens den danske delegasjonen og de selvstyrende områdene ønsker at redaksjonskomitéen skal opprettholdes.

Utvalget kan vise til at Benkow-komitéen i sin tid foreslo en redaksjonskomité med 5 medlemmer som en rådgivende komité for presidiet.

Juridisk utvalg mener på sin side at redaksjonskomitéen bør beholdes. Etter utvalgets mening har redaksjonskomitéen en spesiell kompetanse som bør benyttes både når det gjelder prioriteringer innenfor de av Presidiet fastsatte budsjetttrammer, og når det gjelder spørsmål om annonser, temanummer, etc.

Når det gjelder antallet medlemmer i redaksjonskomitéen, mener utvalget videre at det fortsatt bør være 10, som idag. Utvalget viser til at det kostnadmessig ikke har noen betydning om det er 10 eller 5 medlemmer i komitéen, da komitéen bare møtes i forbindelse med andre rådsmøter.

Etter dette foreslår utvalget at gjeldende § 31 beholdes som idag (forslagets § 32).

Et mindretall i utvalget støtter komitéens forslag om at Redaksjonskomitéen avskaffes.

Valgkomité, Arbeidsordningens § 32 (forslagets § 33)

Komitéen viser til at presidiet tilsatte en særskilt politisk sammensatt gruppe som skulle hjelpe presidiet med valgspørsmålene til sesjonen 1990. Dette var første gang et system med en forberedende valgkomité ble anvendt i rådets arbeid, og kan ses som svar på den kritikk som er framkommet mot at presidiet i sin egenskap av valgkomité legger fram forslag til valg av presidium.

Komitéen foreslår en løsning som innebærer at plenarforsamlingen utnevner en særskilt frittstående valgkomite bestående av fem medlemmer og der hvert land og hver nordisk partigruppe skal finnes representert.

Utvalget konstaterer at samtlige som har uttalt seg om spørsmålet, støtter komitéens forslag om å opprette en egen valgkomité. Det er imidlertid delte meninger om antallet medlemmer i komitéen. Den sosialdemokratiske gruppen mener valgkomitéen bør bestå av sju medlemmer, under henvisning til at det var dette antallet medlemmer i valgkomitéen for sesjonen i 1991. Den norske delegasjonen ønsker også sju medlemmer, mens den danske og den islandske delegasjonen samt den venstresosialistiske gruppen anser at det bør være 5 medlemmer.

Juridisk utvalg anser i likhet med komitéen og høringsinstansene, at det er hensiktsmessig å ha en egen valgkomité. Etter utvalgets mening er det ikke framført tungtveiende argumenter for å fravike komitéens forslag. Utvalget kan etter dette støtte forslaget om en valgkomité på 5 medlemmer.

Reservasjon

Lennart Andersson, Jan P. Syse, Kirsti Kolle Grøndahl, Birte Weiss og Helge Adam Møller anser at valgkomitéen bør ha 7 medlemmer.

Sekretariatet, Arbeidsordningens § 33 (forslagets § 34)

Under avsnittet 5.12 i rapporten behandler komitéen Nordisk Råds sekretariater.

Som grunnlag for komitéens vurdering har den bl. a. hatt tilgang til en særskilt rapport som på presidiets oppdrag ble utarbeidet av prosjektsjef Terje Tveito — "Nordisk Råds presidiesekretariat — Effektivisering av organisasjonen og virksomheten — Analyser, vurderinger og forslag".

Tveitos rapport inneholder en gjennomgang av presidiesekretariatet, de nasjonale sekretariater og sekretærkollegiet samt de nordiske partigruppesekretariatene. Rapporten har konkrete forslag til reformer m. m. innen sekretariatene og også hvordan samspeillet mellom de ulike sekretariatsorganene skal organiseres. Det vises til bilag XII i rapporten.

Når det gjelder *sekretærkollegiets* sammensetning og oppgaver deler komitéen konsulentens oppfatning og forslag om at sekretærkollegiet skal være et koordineringsorgan mellom presidiesekretariatet og de nasjonale delegasjonenes sekretariat, og herutover være et rådgivende organ for presidiesekretæren.

Til sekretærkollegiets rådgivende og koordinerende funksjon skal det etter komitéens mening være koblet en samrådspåkt for presidiesekretæren vis-a-vis sekretærkollegiet. Dette gjelder særlig spørsmål av særskilt interesse for delegasjonene, herunder internasjonale spørsmål. Komitéen presiserer at til presidiesekretærens samrådspåkt hører også en påkt til å redegjøre overfor presidiet avvikende meninger innen sekretærkollegiet.

Komitéen foreslår etter dette at sekretærkollegiets sammensetning og oppgaver kodifiseres i en ny § 34 i Arbeidsordningen for Nordisk Råd (tidl. § 33).

Juridisk utvalg konstaterer, at den finske, den islandske og den svenske delegasjon går direkte mot en forandring av sekretærkollegiets status. Disse delegasjoner samt den norske delegasjon mener at ordlyden i någjeldende Arbeidsordningens § 33 (forslagets § 34) bør opprettholdes. Etter den finske delegasjonens mening er det dessuten viktig for å sikre hele sekretariatsorganisasjonens utnytting, at kollegiet har direkte medvirkning og innflytelse.

Utvalget konstaterer at komitéen fullfører Benkow-komiteéns forslag om at sekretærkollegiet skal være rådgivende for presidiesekretæren.

Etter Juridisk utvalgs mening taler gode grunner for at sekretærkollegiets status opprettholdes som idag. Utvalget anser at kollegiets direkte medvirkning og innflytelse er viktig for å sikre at Rådets samlede sekretariatsorganisasjon kan utnyttes, bl. a. ved at saker delegeres til sekretærkollegiet og derved avlastet Presidiet. Etter dette vil utvalget foreslå at ordlyden i någjeldende § 33 beholdes.

Utvalget har forøvrig merket seg at det fra de selvstyrende områdenes delegasjoner er kommet ønske om at disse områdenes delegasjonssekretærer også bør gis rett til å være tilstede og uttale seg ved sekretærkollegiets møter, når spørsmål av interesse for disse områdene behandles. Utvalget vil foreslå at det tas inn en passus om dette i Arbeidsordningens nye § 34 (tidl. § 33).

Et mindretall i utvalget støtter komitéens forslag.

Delegasjonene, Arbeidsordningens § 36 (forslagets § 36)

Komitéen understreker betydningen av den nasjonale oppfølgingen av Rådets beslutninger både i regjeringsorganer og i de nasjonale parlamentene. Dette kommer etter komitéens mening å bli en svært viktig oppgave for de nasjonale sekretariatene.

Komitéen foreslår at Arbeidsordningens § 36 får en tilføyelse som lyder:

”Varje delegation skall bevaka att beslut i rådet och ministerrådet genomförs nationellt”.

Utvalget konstaterer at den islandske delegasjonen støtter forslaget, men det hevdes at bestemmelsene bør inn i Helsingforsavtalen.

Utvalget støtter på sin side komitéens forslag om å ta inn den foreslåtte passus i Arbeidsordningen. Når det gjelder spørsmålet om plasseringen av bestemmelsen, anser utvalget at dette er et av de spørsmålene som kan gå inn i den totalgjennomgang av Helsingforsavtalen som utvalget rekommanderer. Utvalget vil derfor la bestemmelsen foreløpig være i Arbeidsordningen, som foreslått av komitéen.

Presidiets forslagsrett, Arbeidsordningens § 44

Komitéen foreslår en tilføyelse i Arbeidsordningens § 44 som presiserer at presidiet selv kan utarbeide betenking for plenarforsamlingen i spørsmål som berører internasjonale spørsmål, eller som ellers er av overgripende karakter.

Etter *utvalgets* mening må komitéens forslag ses i sammenheng med forslaget om at presidiet gis rett til å fremme egne forslag, se § 20 i Forslaget til Arbeidsordning. Utvalget støtter komitéens forslag.

Endringer i Arbeidsordningens §§ 38, 39, 41, 45, 46 og 47

I disse paragrafene har *komitéen* foretatt tilføyelser som er en følge av komitéens forslag om å innføre ordninger med presidieforslag og utvalgssforslag.

Endringer i Arbeidsordningens § 43 og § 49 er en konsekvens av komitéens forslag om å innføre mulighet til å avholde mer enn én sesjon pr. år.

Utvalget støtter komitéens forslag.

Nordisk Råds informasjonsvirksomhet, Arbeidsordningens § 20

Komitéen anser at siden informasjonskomitéen er opphørt, er det ikke nødvendig å poengtere at informasjonsvirksomheten er underlagt presidiets beslutningsrett, da de andre aktiviteter innom presidiesekretariatet ikke er uttrykkelig nevnt i Arbeidsordningen.

På denne bakgrunnen foreslås at Arbeidsordningens § 20 oppheves.

Utvalget støtter komitéens forslag.

Komitéen konstaterer videre at informasjonsvirksomheten innom Nordisk Råd er blitt gransket av såvel interne som eksterne eksperter. Felles for disse granskningene har stort sett vært at informasjonsvirksomheten skal drives som idag – dvs. dels gjennom samarbeid mellom de felles nordiske sekretariatene og dels mellom presidiesekretariatet og delegasjonssekretariatene.

Komitéen peker på at det i de utførte utredningene om informasjonsvirksomheten ikke er vurdert om informasjon om nordisk samarbeid mellom de felles nordiske sekretariatene og dels mellom presidiesekretariatet og delegasjonssekretariatene.

Etter komitéens mening uttrykker de någjeldende retningslinjene på en tilfredsstillende måte det samarbeide som skal til for at det nordiske samarbeidets samlede informasjonsressurser skal gi positive resultater.

Komitéen har også overveid om informasjonsvirksomheten i rådet og ministerrådet kunne slå sammen. *Komitéen* anser imidlertid at de felles retningslinjene for informasjonsvirksomheten inntil videre er tilstrekkelig for å sikre en effektiv informasjonsvirksomhet. *Komitéen* foreslår ikke endringer på dette punkt, men forutsetter at presidiet som informasjonsvirksomhetens hovedansvarlige, vil legge fram forslag til endringer, dersom det senere skulle vise seg nødvendig.

Utvalget konstaterer at Kulturutvalget mener at Presidiet bør vurdere en sammenslåing av ministerrådets og rådets informasjonsvirksomhet. Etter Juridisk utvalgs mening burde tiden nå være inne for presidiet å vurdere en slik sammenslåing.

5.5. Forslag som presidiet kan treffe beslutning om

Det nordiske samarbeidet og EØS-prosessen (4.6)

Komiteén konstaterer at resultatene av de pågående forhandlingene mellom EF og EFTA er av avgjørende betydning for det nordiske samarbeidets framtid.

Etter komitéens mening er det særlig to saker som er viktige:

- 1) Å sikre at de nordiske avtalene er gyldige også etter at en EØS-avtale er ikraft,
- 2) Å sikre fortsatt rett for de nordiske land til å samarbeide regionalt innenfor områder man ønsker å nå lenger enn det som kan tilbys i en EØS-avtale.

Komiteén foreslår at Nordisk Råd gjennom sitt presidium gjør en framstilling til de nordiske lands regjeringer og krever at det skrives inn en særskilt klausul i en kommende EØS-avtale som gir de fem nordiske land og tre selvstyrende områdene rett til eget fordypet nordisk samarbeid (etter mønster av Romatraktatens Art. 233 som gir Benelux-landene tilsvarende rettighet innen EF).

Juridisk utvalg slutter seg til komitéens vurdering om at det er av stor betydning for det nordiske samarbeids framtid å få inn en klausul om regionalt samarbeid i en kommende EØS-avtale.

Etter det utvalget erfarer pågår det nå innen EFTA-kretser en gjennomgang av hvilke regionale avtaler som finnes. Spørsmålet om å kreve en særskilt klausul som gir rett til fortsatt fordypet nordisk samarbeid er herunder også gjenstand for vurdering.

Etter utvalges mening bør Presidiet forsikre seg om at de nordiske lands regjeringer har dette spørsmålet under oppsikt i forbindelse med de videre forhandlinger med EF om en EØS-avtale.

Ministerrådsreplikk

Komiteén er av den formening av det bør innføres et system for øket samspill mellom Råd og Ministerråd bl.a ved Rådets sesjoner. I den forbindelse skisserer komitéen en ordning med såkalt ministerrådsreplikk. Ordningen er tenkt slik at ministerrådets talsmann i en saksdebatt skal kunne framføre et ministerrådsforslag muntlig i replikksform. Et slikt forslag framstilles fra talerstolen. Votering i saken utsettes til påfølgende dag. Hensikten er at utvalget i mellomtiden skal kunne saksbehandle det muntlige forslaget.

Komiteén betrakter den skisserte ordning som en idékisse, med mulighet til å innføre den ved kommende sesjon.

Dette spørsmålet må selvsagt diskuteres med Ministerrådet, og komitéen avstår fra å legge fram konkret forslag nå.

Komiteén foreslår at *presidiet* innen rammen av dens regelmessige diskusjoner med samarbeidsministrene tar opp spørsmålet om forbedret

samspill mellom Råd og Ministerråd og herunder drøfter nærmere komitéens forslag om ministerrådsreplikk.

Utvalget konstaterer at komitéens ideskisse har fått en blandet mottakelse blant høringsuttalelsene. Juridisk utvalg kan på sin side ikke se bort fra at en ordning med ministerrådsreplikk kunne vitalisere debattene i Rådet. Etter utvalgets mening kunne det således være grunn til å arbeide videre med skissen, som et ledd i å få bedre samspill mellom Rådet og Ministerrådet. Men ordningen bør vurderes nærmere før den eventuelt innføres som en prøveordning. Utvalget støtter komitéens forslag om at spørsmålet bør drøftes nærmere med Ministerrådet.

Sesjonens gjennomføring

I henhold til komitéen bør en så lite som mulig regelbinde formene for en sesjons gjennomføring. Det er imidlertid etter komitéens mening viktig å regelbinde visse rettigheter for medlemmene, som f.eks. retten til å få ordet og retten til å stille spørsmål.

Når det gjelder den praktiske gjennomføringen av sesjoner bør det også i framtiden etter komitéens mening være en oppgave for presidiet.

Komitéen vil anbefale at presidiet ser over formene for sesjonens gjennomføring generelt og prøver hvilke muligheter som kan finnes for en effektivisering og modernisering.

Etter komitéens mening bør bl. a. presidiet undersøke om det kan være hensiktsmessig at en i tillegg til generaldebatten får en mer internasjonal innrettet almenpolitisk debatt under sesjonen. Motivet er at Rådet kan få anledning til å diskutere den internasjonale utviklingen og de konsekvenser den utviklingen har for det nordiske samarbeidet.

Videre antyder komitéen at presidiet bør vurdere om innbudte gjester skal få talerett i Rådet, og om Ungdommens Nordiske Råd bør gis mulighet til å presentere resultatene av sitt arbeid overfor plenarforsamlingen.

Utvalget kan selvsagt støtte komitéens anbefaling om at Presidiet gjennomgår formene for sesjonenes gjennomføring generelt, med tanke på effektivisering og modernisering.

Når det gjelder å innføre talerett for representanter fra andre folkevalgte organer og andre gjester, viser utvalget til sitt forslag til ny § 23 i Arbeidsordningen.

Ombudsmann

Komitéen konstaterer at spørsmålet om en nordisk ombudsmann er blitt aktualisert i ulike sammenhenger. Det vises bl. a. til Ministerrådets handlingsplan "Et sterkere Norden" og til Søderkomitéens rapport.

Komitéen anser at før det tas endelig stilling til dette spørsmålet, må de almene forutsetningene for opprettelsen av en nordisk ombudsmannsfunksjon studeres nærmere.

Etter komitéens mening skulle en ombudsmanns fremste oppgave være

å overvåke nordiske borgeres rettigheter i forhold til nordiske avtaler og konvensjoner.

Komiteén foreslår at presidiet får i oppdrag å utrede detaljene omkring opprettelsen av en ombudsmannsfunksjon og presentere et konkret forslag for rådet.

Komiteén forutsetter at en slik utredning kan skje i nært samarbeide med ministerrådet og med de nasjonale justisombudsmannsinstitusjonene.

Komiteemedlem Komstedt går imot å utrede nærmere spørsmålet omkring opprettelse av ombudsmannsinstitusjon. Han viser til at spørsmålet har vært gjenstand for overveielse tidligere innen Rådet. Han viser til at det da fra flere hold har vært ført fram tvil når det gjelder det økende byråkrati og kostnader en slik institusjon vil føre med seg. Etter hans mening er det samarbeidet som allerede finnes mellom de nordiske justisombudsmennene tilstrekkelig.

Utvalget konstaterer at flere av høringsinstansene (finske, islandske og de selvstyrende områders delegasjoner samt mittégruppen) mener at tiden nå er inne for en politisk beslutning om opprettelse av en ombudsmannsinstitusjon, snarere enn ytterligere utredning. Den norske delegasjon og Økonomisk utvalg støtter komitéens forslag, mens den konservative gruppen ikke finner grunn til å utrede spørsmålet nærmere.

Juridisk utvalg kan konstatere at spørsmålet om å opprette en ombudsmannsinstitusjon har vært drøftet i flere år, og at de politiske aspektene sist ble drøftet av rådets internasjonale samarbeidskomité.

Etter utvalgets mening er imidlertid ikke alle sidene ved eventuell opprettelse av en ombudsmannsinstitusjon tilstrekkelig utredet til å kunne treffe beslutning på nåværende tidspunkt. Utvalget støtter komitéens forslag. Utvalget anser imidlertid at denne utredningen snarest må gjennomføres, slik at Rådet kan treffe beslutning ved sesjonen i 1992.

Reservasjon:

Medlemmene av den konservative gruppe i Juridisk utvalg mener det ikke er behov for ytterligere utredning av spørsmålet om en ombudsmannsinstitusjon.

Ny møteteknikk

Etter *komitéens* oppfatning bør Rådet nå på alvor vurdere mulighetene for å anvende moderne teknikker ved gjennomføringen av enkelte av sine møter. Både effektivitets- og kostnadshensyn taler for en modernisering. Komiteén antar at i dagens situasjon ville den beste metoden være å få et system med faslenkeforbindelse mellom Rådets lokaler i respektive hovedsteder. Systemet kunne senere videreutvikles gjennom fast installasjon av TV-forbindelse.

Det er ikke komitéens mening at et slikt system skulle medføre at

nåværende møteformer totalt opphører. Januarmøtene, sesjonene, sommermøtene og novembermøtene må etter komitéens mening fortsatt holdes på tradisjonell måte.

Komitéen foreslår at presidiet får i oppdrag å vurdere spørsmålet i sin helhet — hvilken teknikk som bør velges, og hvilke samordnede økonomiske innsatser som trengs nordisk og nasjonalt.

Utvalget konstaterer at de høringsinstanser som har uttalt seg, i hovedsak støtter komitéens forslag. Juridisk utvalg har selvsagt heller ingen innvendinger mot at en i Rådet innfører nye teknikker dersom disse vil effektivisere arbeidet og redusere kostnadene. Juridisk utvalg deler forøvrig komitéens oppfatning om at moderniserte møteformer ikke fullt ut kan erstatte nåværende møteformer.

Nordisk Råds sekretariater

Som grunnlag for sine vurderinger av Nordisk Råds sekretariater har komitéen bl. a. hatt tilgang til en særskilt rapport som på presidiets oppdrag ble utarbeidet av prosjektsjef Terje Tveito — ”Nordisk Råds presidiesekretariat — Effektivisering av organisasjonen og virksomheten — Analyser, vurderinger og forslag”.

Tveitos rapport inneholder en gjennomgang av presidiesekretariatet, de nasjonale sekretariater og sekretærkollegiet samt de nordiske partigruppe-sekretariatene. Rapporten har konkrete forslag til reformer m. m. innen sekretariatene og også hvordan samspillet mellom de ulike sekretariatsorganene skal organiseres. Det vises til bilag XII i rapporten. Vedrørende sekretærkollegiet, vises det også til Arbeidsordningens § 34 (forslagets § 34).

Presidiesekretariatet

Komitéen deler konsulentens oppfatning at presidiesekretariatet skal være et felles sekretariat for Nordisk Råds parlamentarikere, og ha som oppgave å bistå rådets utvalg, presidium og plenarforsamling i arbeidet med å forberede de saker som skal behandles i respektive organ.

Komitéen viser til at det tidligere i rapporten har uttalt at presidiet i forsterket grad skal være rådets ledende politiske organ. Som en konsekvens av dette bør presidiesekretariatet være det sentrale nordiske sekretariatsorgan.

Etter komitéens mening skal ansvaret for presidiesekretariatets oppgaver fullt ut ligge hos presidiesekretæren.

Komitéen foreslår at utvalgssekretærene integreres i presidiesekretariatets organisasjon, hvilket vil gjøre det mulig for presidiesekretæren bedre å kunne koordinere og bistå ved rådets arbeid.

Når det gjelder presidiesekretariatets organisasjon viser komitéen til at konsulenten foreslår en linjeorganisasjon med avdelinger. Komitéen ser ikke noe behov for i detalj å gå inn på hvordan presidiesekretariatets

organisasjon bør være. Etter komitéens mening synes presidiesekretariatet generelt sett å være velorganisert, med sikte på effektivitet og kvalitet.

Komitéen anser imidlertid at utvalgssekretærenes integrering i presidiesekretariatets organisasjon er en naturlig oppfølging av den samlokalisering av utvalgssekretærene som har pågått i lang tid, og som ble avsluttet i 1985.

Komitéen presiserer imidlertid at presidiesekretæren ikke skal gå inn i utvalgssekretærenes rene saksbehandling av utvalgets saker. Det understrekes at utvalgssekretærene også i framtiden skal etterkomme respektive utvalgs instruksjoner og ønskemål.

Komitéen foreslår at det fastsettes en egen arbeidsordning for presidiesekretariatet og en egen arbeidsordning for sekretærkollegiet. Komitéen presenterer utkast til slike arbeidsordninger.

Komitéen har ikke studert eller vurdert gjeldende ordninger angående presidiesekretariatets budsjett, økonomiforvaltning etc.

Komitéen forutsetter forøvrig at presidiet har et fortløpende reformarbeide med sikte på ytterligere å forenkle prosedyrer og minske kostnadene.

Juridisk utvalg konstaterer at komitéen ikke har følt behov for i detalj å gå inn i presidiesekretariatets organisasjon. Utvalget har videre merket seg komitéens oppfatning om at presidiesekretariatet generelt sett synes velorganisert, med sikte på effektivitet. Utvalget har for sin del heller ikke funnet grunn til å gå inn i presidiesekretariatets organisasjon. Etter utvalgets mening bør enhver organisasjon kontinuerlig være gjenstand for forandringer, for å kunne få en mest mulig velegnet organisasjon. Utvalget forutsetter at presidiesekretæren fortsetter dette arbeide i nært samarbeid med de berørte parter.

Juridisk utvalg støtter komitéens forslag om å utarbeide en egen arbeidsordning for sekretærkollegiet og en egen arbeidsordning for presidiesekretariatet. Det er heller ikke kommet innvendinger mot forslaget fra høringsinstansene.

Når det gjelder arbeidsordning for sekretærkollegiet har utvalget merket seg at både den finske og den islandske delegasjonen har framsatt ønske om at gjeldende §§ 13 og 14 som omfatter sekretærkollegiets oppgaver, bør opprettholdes.

Utvalget har for sin del ikke funnet grunn til å gå i detalj inn i hvordan disse arbeidsordninger skal utformes. Utvalget forutsetter at presidiet i det videre arbeidet med arbeidsordningene utformer bestemmelsene i nært samarbeid med de berørte parter. Det vises til § 19 i gjeldende Arbeidsordning for sekretariatene.

Komitéen har spesielt framhevet forslag til endring i § 9 i Arbeidsordningen om utvalgssekretærenes stilling.

Komitéens forslag till ny § 9 lyder:

”Utskottssekreterare arbetar efter anvisningar från berört utskott. Utskottssekreterare åligger att, *under presidiesekreterarens ledning*, förbereda

och följa behandlingen av ärenden inom utskottets ansvarsområde. I övrigt bistår utskottssekretären presidiesekretären under dennes beredning av ärenden till presidiet eller annat organ”.

Utvalget konstaterer at de fleste høringsinstanser støtter komitéens motivering angående samarbeid mellom presidiesekretær og utvalgssekretærene. Når det gjelder den tekniske utformingen av komitéens forslag til ny tekst, blir det imidlertid pekt på at komitéens forslag til endring av selve ordlyden i regelverket lett kan skape uklarheter, når det gjelder ansvarsfordelingen mellom utvalg og presidiesekretær. Det blir fra flere hold påpekt at gjeldende ordlyd gir presidiesekretæren de muligheter som kreves for å lede og samordne arbeidet innen sekretariatet.

Utvalget konstaterer at den finske delegasjonen går mot forslaget om at utvalgssekretærene også i substansspørsmål blir underlagt presidiesekretæren. Kulturutvalget anser at komitéens forslag kan vanskeliggjøre utvalgenes arbeid. Sosial- og miljøutvalget understreker at utvalgssekretærene også i framtiden må etterkomme utvalgenes instruksjoner når det gjelder saksbehandlingen. Budsjett- og kontrollutvalget kan akseptere komitéens forslag under forutsetning av at Organisasjonskomitéens intensjoner følges, og at arbeidsmåten innen utvalgene ikke endres. Kommunikasjonsutvalget peker bl. a. på at det ikke er samsvar mellom Organisasjonskomitéens motivering og forslag til ny ordlyd i § 9 i Arbeidsordningen.

Juridisk utvalg støtter for sin del komitéens motivering og forslag til ny § 9 i Arbeidsordningen for presidiesekretariatet.

Medlemmene Mats Nyby, Elsi Hetemäki-Olander, Hans Nyhage og Tora Aasland Houg har i en særskilt uttalelse uttalt at någjeldende tekst i § 10 i Arbeidsordningen bør beholdes.

Partigrupper/partipolitikk

Komitéen noterer at partigruppene idag tildeles økonomiske ressurser som gjør det mulig å drive partipolitisk virksomhet i rådet på rimelige vilkår.

Komitéen har studert hvilke muligheter som kan finnes for ytterligere å styrke det partipolitiske innslaget i rådets arbeide. Både Tveitos rapport og diskusjoner komitéen har hatt med partigruppene konstaterer at en fortsatt utvikling av den partipolitiske dimensjonen i rådets arbeid er et spørsmål både om økonomiske ressurser og om organisasjon.

Komitéen konstaterer at hverken gjeldende regelverk eller det komitéen foreslår legger hindringer i veien for fortsatt utvikling av partigruppenes arbeide.

Komitéen konstaterer at ikke minst den internasjonale dimensjon i det framtidige rådsarbeide vil kreve økte ressurser for partigruppene.

Komitéen vil anbefale at presidiet prøver mulighetene for ytterligere og suksessivt å heve partistøtten innenfor rammen for det felles budsjettet.

Komitéen konstaterer videre at partistøtte idag går til medlemmer i

Rådet som står utenfor nordiske partigrupper. Etter komitéens mening bør de felles nordiske budsjettmidler utelukkende tilkomme partigrupper. Komitéen viser til at den økonomiske støtten bevilges for at gruppene skal kunne fungere, og for bl. a. å dekke kostnader for møter, seminarer o. l.

Komitéen foreslår at reglene for partistøtte endres slik at partistøtte bare kan gis til nordiske partigrupper.

Utvalget konstaterer at partigruppene i utgangspunktet stiller seg positive til komitéens forslag. Det blir fra flere hold framhevet at det er nødvendig med økonomiske ressurser for at de nordiske partigruppene kan møtes og samarbeidet utdypes. Det er heller ikke kommet innvendinger fra høringsinstansene når det gjelder komitéens forslag om å endre regelverket slik at partistøtte bare gis til nordiske partigrupper

Juridisk utvalg kan for sin del støtte komitéens forslag, herunder at Presidiet endrer reglene for partistøtte tilsvarende.

5.6. *Komitéens forslag til endringer som Nordisk Ministerråd bør vurdere*

Komitéen presiserer at siden ministerrådet ikke har vært med i Organisasjonskomitéen, vil den avstå fra å fremme forslag til reformer innen ministerrådets organisasjon.

Komitéen har dog presentert enkelte forslag som berører ministerrådet:

- Forslaget om å overføre beslutningsrett om budsjettet til Rådet
- Forslag om endring i Transportavtalen
- Forslaget om ministerrådsreplik

Komitéen anser det ønskelig at ministerrådet også ser over sin organisasjon for derigjennom å bidra til ytterligere effektiviseringer i samarbeidet.

Komitéen har særlig festet seg ved følgende spørsmål som ministerrådet bør vurdere;

- a) Finansministrene blir ansvarlige for Ministerrådets *budsjett*
- b) Samarbeidsministrenes stilling innen regjeringen
- c) Samarbeidsministrenes stedfortreder bør være politisk forankret
- d) Utenrikshandelsministrene danner eget ministerråd
- e) Utenriksministrene danner eget ministerråd
- f) Bistandsministrene danner eget ministerråd
- g) Det dannes eget ministerråd innenfor hele samferdselsområdet
- h) Spørsmålet om en fastere finansiering av det nordiske samarbeidet utredes i sin helhet. Herunder bør det vurderes å knytte finansieringen av det nordiske budsjettet til merverdiavgiftssystemet
- i) Muligheten av å opprette et felles sekretariat for ministerrådet og presidiesekretariatet.

Juridisk utvalg vil i det følgende gi noen synspunkter på enkelte av de spørsmål komitéen anser at Ministerrådet bør vurdere nærmere. Utvalget forutsetter at Nordisk Råd innleder forhandlinger med NMR om disse spørsmålene.

– Finansministrene ansvarlige for Ministerrådets budsjett.

Utvalget konstaterer at det er delte meninger blant høringsinstansene om spørsmålet. Etter utvalgets mening bør budsjettansvaret flyttes fra samarbeidsministrene til finansministrene, som antydnet av komitéen.

Reservasjon: Medlemmene av den sosialdemokratiske gruppen i utvalget mener at budsjettansvaret ikke bør flyttes. Disse medlemmer anser at samarbeidsministrene har en så solid basis i det nordiske samarbeidet, at det er naturlig at de også er motpart når det gjelder budsjettspørsmål.

– Egne ministerråd for utenriks-, utenrikshandel og bistandsministrene og for sjø- og lufttransport.

Utvalget konstaterer at flere høringsinstanser nevner at det er en naturlig følge av Rådets internasjonale virksomhet å danne nevnte ministerråd. Den konservative gruppen mener imidlertid at man i dagens situasjon ikke bør opprette flere ministerråd og at Helsingforsavtalen allerede idag gir mulighet for ministre til å delta i debatt på sesjonene.

I stedet for utenriksministre mener den konservative gruppen at mulighetene for et separat nordisk politisk samarbeid bør vurderes.

Etter Juridisk utvalgs mening vil det i dagens situasjon være naturlig å arbeide videre med spørsmålene om å opprette de aktuelle ministerrådene.

– Felles sekretariat for ministerrådet og presidiesekretariatet.

Juridisk utvalg er av den oppfatning at man bør vurdere å fordype samarbeidet mellom de to sekretariater, for derved å øke effektiviteten. Herunder kunne det også være naturlig å vurdere bruken av Nordisk Råd som samlet benevnelse, både for parlamentarikersiden og regjeringssiden, slik det framgår av Helsingforsavtalen, og som foreslått av den finske delegasjonen.

5.7. Spørsmål som komitéen har vurdert, men ikke fremmet forslag om nordisk kommisjon

Komitéen har vurdert medlemsforslag A 862/j angående opprettelse av en nordisk kommisjon. *Komitéen* konstaterer at spørsmålet har fått økt aktualitet på bakgrunn av den sentrale rolle som EF-kommisjonen har hatt og har i den pågående vesteuropeiske integrasjonsprosessen.

Komitéen presiserer innledningsvis at integrasjonsbestrebelse i Vesteuropa og Norden er av forskjellig art. I Vesteuropa er et spørsmål om å gjennomføre en integrasjon som reduserer de nasjonale beslutningsfunksjonene til fordel for utvidet felles beslutningsfunksjoner. I Norden er det spørsmål om på frivillig basis/konsensusprinsippet å treffe beslutning om samordning av lover og regler, og ellers fordype samarbeidet på ulike områder. *Komitéen* konstaterer at det ikke på alvor har vært stilt spørsmål ved de grunnleggende prinsipper for nordisk samarbeid.

Komitéen konstaterer at medlemsforslaget innebærer at det skal opprettes et nytt organ.

I henhold til komitéen bør man være varsom med å opprette nye

nordiske organ som åpenbart ikke kan gis noe nytt og utvidet mandat utover hva som i dag tilkommer ministerråd og råd/presidium/utvalg.

Komitéen antyder imidlertid at dersom det nordiske samarbeidet senere skulle utformes slik at det innføres en viss overstatlighet, kan en kommisjon av den typen som skisseres i medlemsforslaget overveies.

Etter dette avviser komitéen at det opprettes en nordisk kommisjon i henhold til medlemsforslag A 862/j.

Juridisk utvalg tilstyrker komitéens forslag.

Internasjonalt utvalg

Komitéen har vurdert medlemsforslag A 866/j om opprettelse av et internasjonalt utvalg.

Komitéen har foreslått at presidiet som rådets ledende organ gis det overordnede og samordnede ansvaret for de internasjonale spørsmålene innen Rådet. I tillegg har komitéen konstatert at respektive fagutvalg håndterer internasjonale spørsmål som hører inn under de respektives utvalg.

Etter komitéens mening garanterer en sådan ordning at de internasjonale spørsmålene håndteres effektivt og under en enhetlig ledelse. Dessuten garanteres at fagutvalgene får anledning til å utvikle egen internasjonalt betont aktivitet innen sitt arbeidsområde.

Etter dette anser komitéen at det ikke er behov for et internasjonalt utvalg, og fremmer ikke forslag om det.

Utvalget konstaterer at høringsuttalelsene stort sett støtter komitéens vurdering om ikke å opprette et internasjonalt utvalg. Høringsuttalelsene er videre positive til at presidiet i stedet gis det overordnede ko-ordningsansvaret for behandlingen av internasjonale spørsmål, at Økonomisk utvalg får hovedansvaret for å følge den europeiske integrasjonsprosessen, og at fagutvalgene skal ha ansvaret innenfor sine fagområder, som idag.

Juridisk utvalg konstaterer at det ikke er noe politisk behov for et særskilt internasjonalt utvalg, og kan for sin del støtte komitéens forslag.

Direkte valg

I rapportens kapittel 3 om Nordisk Råd og det nordiske samarbeidet foran år 2000 har komitéen vurdert om en annen type Nordisk Råd bedre skulle kunne gjennomføre de oppgaver en vil stå overfor i framtiden, for eksempel gjennom *direkte valg*, med andre typer forberedende og utøvende organer. Komitéen er kommet til at Nordisk Råds nåværende struktur – med et av de nordiske parlamentene valgt Råd, og med presidium og utvalg, også i framtiden synes å være mest hensiktsmessig.

Det som kreves er etter komitéens mening at disse organers arbeidsmåter ses over fra tid til annen for å være sikker på at de er utformet slik at de kan møte nye tiders krav.

Komitéen fremmer ikke forslag til endring.

Juridisk utvalg støtter komitéens vurdering.

Remissbehandling

Komitéen konstaterer at gjeldende ordning med remissbehandling både er omfattende og arbeidskrevende. Resultatet blir at behandlingen av forslagene i utvalgene forlenges, og det nedlegges meget arbeid innen de nasjonale sekretariatene.

Etter komitéens mening bør någjeldende ordning kunne strammes inn og forenkles.

Komitéen avstår fra å presentere eget forslag til forenklet remissordning. Etter komitéens mening bør spørsmålet om remissbehandlingen vurderes innen hver delegasjon med sikte på å komme fram til forenklinger.

Juridisk utvalg konstaterer at samtlige fagutvalg har uttalt seg om remissbehandlingen. Videre har den finske delegasjonen avgitt uttalelse.

Av høringsuttalelsene framgår det at det åpenbart er behov for å forenkle og effektivisere remissordningen. Kommunikasjonsutvalget, kulturutvalget og den finske delegasjonen framhever dessuten at beslutningen om et medlemsforslag skal sendes på remiss, bør delegeres fra Presidiet til utvalgene, jfr. Arbeidsordningens § 44.

Etter *Juridisk utvalgs* mening er spørsmålet om remissordningen et område der en snarest bør sette igang tiltak med tanke på effektivisering. Utvalget er i tvil om slike effektiviseringstiltak bør begrenses innad til hver delegasjon. Utvalget kan slutte seg til Økonomisk utvalgs synspunkt om at hele det nordiske samarbeidsapparat bør involveres når nye remissprosedyrer skal overveies. Ikke minst vil det være av betydning å få et tettere samarbeid med ministerrådssekretariatet for å få belyst konsekvensene av medlemsforslag.

Utvalget ville derfor foreslå at presidiet nedsetter en arbeidsgruppe med representanter fra presidiesekretariatet, ministerrådssekretariatet og de nasjonale sekretariater som får til oppgave å komme med forslag til nye remissprosedyrer.

Etter utvalgets mening kunne det være grunn til at denne arbeidsgruppen også vurderer å innføre strengere prioritering og vurderinger av medlemsforslag samt om det bør stilles visse krav for at et utvalg skal behandle et medlemsforslag, f. eks. at en partigruppe, minst halvparten av et lands delegasjon eller medlemmer fra tre land står bak forslaget.

Etter dette skal *Juridisk utvalg* innstille:

- I at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en fullstendig gjennomgang av Helsingforsavtalen
- at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å foreta endringer i Helsingforsavtalens Art. 1 og 45 i samsvar med *Juridisk utvalgs* forslag i *bilag 1*.
- at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å foreta endring i Overenskomsten om Samarbeid på Samferdselens område, Art. 1, således at følgende passus utgår:

”Den omfatter heller ikke spørsmål vedrørende de nordiske lands internasjonale skipsfartspolitiske og luftfartspolitiske forhold”.

- II at Nordisk Råd treffer følgende beslutninger:
- Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i samsvar med Juridisk utvalgs forslag i bilag 2, dog med unntak av forslaget § 14 (någjeldende § 15), § 17 (någjeldende § 18) og § 33 (någjeldende § 32).
 - Utvalgenes forretningsområde bestemmes i henhold til Juridisk utvalgs forslag i *bilag 3*.
- III at Nordisk Råd treffer følgende beslutninger:
- Nordisk Råds presidium fastsetter arbeidsordning for Nordisk Råds Presidiesekretariat.
 - Nordisk Råds presidium fastsetter arbeidsordning for Sekretærkollegiet.
 - Nordisk Råds presidium foretar endringer i reglene for partistøtte, slik at partistøtte heretter bare gis til nordiske partigrupper.
 - Nordisk Råds presidium gjør en framstilling til de nordiske lands regjeringer og krever at det tas inn en særskilt klausul i en kommende EØS-avtale som gir de nordiske land rett til eget fordypet nordisk samarbeid innen rammer av en EØS-avtale.
 - Nordisk Råds presidium nedsetter en arbeidsgruppe med representanter fra presidiesekretariatet, ministerrådssekretariatet og de nasjonale sekretariater som skal fremme forslag til nye remissprosedyrer, behandling av medlemsforslag m. v.
 - Nordisk Råds Presidium opptar forhandlinger med Nordisk Ministerråd vedrørende spørsmål om nye ministerråd m. m. som er omhandlet i Juridisk utvalgs betenkning.
 - Nordisk Råds Presidium forøvrig vurderer de reformforslag som framføres i Juridisk utvalgs betenkning og som det påligger Presidiet å ta initiativ til eller beslutte om.
- IV. at Nordisk Råd beslutter
- §§ 2, 11, 12, 13, 14, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34 og 36 i Juridisk utvalgs forslag til endringer i Nordisk Råds Arbeidsordning trer ikraft når presidiet bestemmer (*bilag 2*).
 - at Juridisk utvalgs øvrige forslag til endringer i Nordisk Råds Arbeidsordning, §§ 17, 20, 21, 31, 38, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 47 og 49 (*bilag 2*), trer ikraft samtidig med ratifikasjon og ikrafttreddelsen

av ändringar i Helsingforsavtalen som föreslått i Juridisk utvalgs betenkning över Ministerrådsförslag B 118/j.

København, 24. februar 1991

<i>Lennart Andersson (s)</i>	<i>Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)</i>
<i>Kirsti Kolle Grøndahl (A)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)</i>
<i>Tora Aasland Houg (SV)</i>	<i>Mats Nyby (SDP)</i>
<i>Hans Nyhage (m)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i> Formann
<i>Jan P. Syse (H)</i>	<i>Birte Weiss (S)</i>

V. at Nordisk Råd træffer følgende beslutning

- at bestemmelsen om spørreinstitutionen i Arbejdsordningen for Nordisk Råd ændres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 14 (tidligere § 15) som det fremgår af bilag 2.

København, 24. februar 1991

<i>Lennart Andersson (s)</i>	<i>Kirsti Kolle Grøndahl (A)</i>
<i>Tora Aasland Houg (SV)</i>	<i>Mats Nyby (SDP)</i>
<i>Hans Nyhage (m)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i> Formann
<i>Jan P. Syse (H)</i>	<i>Birte Weiss (S)</i>

Reservasjon:

Med hänvisning till de motiveringar som vi anfört i vår reservation över juridiska utskottets betänkande över ministerrådsförslag B 118/j om ändringar i Helsingforsavtalet framför vi i det följande ändringsförslag och synpunkter på rådets arbetsordningar.

Frågeinstitutionen

Det nya förslaget om "forespørel" tillför inte rådets arbete något nytt som inte redan inom nuvarande regelverk vore möjligt. Nya typer av frågor skapar närmast ytterligare förvirring kring det redan nu brokiga frågeinstitutionen. Vi anser därför att rådet endast skall ha två former av frågor, den typ av muntliga frågor som nu framförs och svaras på sessionerna, och den typ av skriftliga frågor som besvaras inom den tidsfrist som nu gäller för frågor mellan sessionerna. Tidsfristerna för de nuvarande snabbfrågorna kunde tillämpas på alla frågor som besvaras på sessionerna. Den frågeställare som vill få ett mera grundligt svar kan lämna in sin fråga i god tid.

Arbetsordningens § 14 föreslås få följande utformning:

Fråga, att besvaras vid sessionen, som vald medlem önskar ställa regering eller till Ministerrådet skall skriftligen lämnas till presidiet senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

Presidiet underrättar snarast berörda regering eller ministerråd om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågeställare har rätt till kort tillägsfråga.

Plenarförsamlingen beslutar på förslag av presidenten om andra rådsmedlemmar kan få ordet för korta tillägsfrågor.

Vald medlem kan ställa skriftlig fråga till regering eller ministerråd att besvaras mellan sessioner. Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerråd om frågan. Den skall besvaras senast sex veckor efter det att den kommit regering eller ministerråd tillhanda.

Köpenhamn den 24 februari 1991

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.) *Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)*

Mats Nyby (SDP)

VI. at Nordisk Råd treffer følgende beslutning

- at bestemmelsen om antall medlemmer i Presidiet i Arbejdsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 17 (tidligere § 18) som det framgår av *bilag 2*.

København, 24. februar 1991

Lennart Andersson (s)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Mats Nyby (SDP)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Birte Weiss (S)

Formann

Reservasjon:

- Den konservative gruppen i Juridisk utvalg anser at det i forslagets § 17 (tidligere § 18) i Arbejdsordningen for Nordisk Råd fastslås at antallet medlemmer i Presidiet skal være 10.

VII. at Nordisk Råd treffer følgende beslutning

- at bestemmelsen om valgkomite i Arbejdsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 33 (tidligere § 32) som det framgår av *bilag 2*.

København, 24. februar 1991

<i>Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)</i>
<i>Tora Aasland Houg (SV)</i>	<i>Mats Nyby (SDP)</i>
<i>Hans Nyhage (m)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i>
	Formann

Reservasjon:

Lennart Andersson, Jan P. Syse, Kirsti Kolle Grøndahl, Birte Weiss og Helge Adam Møller anser at det i forslaget § 33 (tidligere § 32) i Arbejdsordningen for Nordisk Råd fastslås at valgkomiteen skal ha 7 medlemmer.

VIII. at Nordisk Råd treffer følgende beslutning

- at Nordisk Råds Presidium lar gjennomføre utredning om detaljene for oppretting av en ombudsmannsinstitusjon, slik at Rådet kan treffe beslutning herom ved Rådets 40. sesjon.

København, 24 februar 1991

<i>Lennart Andersson (s)</i>	<i>Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)</i>
<i>Kirsti Kolle Grøndahl (A)</i>	<i>Tora Aasland Houg (SV)</i>
<i>Mats Nyby (SDP)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i>
	Formann
<i>Birte Weiss (S)</i>	

Reservasjon:

Den konservative gruppen i Juridisk utvalg foreslår at Nordisk Råds Presidium ikke lar gjennomføre utredning om en ombudsmannsinstitusjon.

*Særskilt yttrande:**Utskottssekreterarnas ställning*

Juridiska utskottet har diskuterat arbetsordningen för presidiesekretariatet och därvid förordat en ändring som innebär en försvagning av utskottssekreterarnas ställning. Utformningen av arbetsordningen för sek-

retariatet avgörs slutgiltigt av presidiet. Vår uppfattning är att en försvagning av utskottssekreterarnas ställning inte kan godtas. Det bör stå klart att utskotten som parlamentariska organ direkt leder sina närmaste tjänstemäns arbete. Nuvarande ordning vad gäller utskottssekreterarnas ansvarsförhållanden bör därför gälla även i fortsättningen. Presidiesekreterarens samordning och ledning av verksamheten inom sekretariatet är fullt möjlig och har också skett inom nuvarande regelverk. Då det även i övrigt synes föreligga enighet om att nuvarande praxis vad gäller utskottssekreterarna inte skall ändras är det inte heller skäl att ändra det regelverk nuvarande praxis bygger på. Vi förutsätter därför att presidiet upprätthåller formuleringarna i enlighet med § 10 i nuvarande arbetsordning för presidiesekretariatet.

Köpenhamn den 24 februari 1991

Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)

Tora Aasland Houg (SV)

Mats Nyby (SDP)

Hans Nyhage (m)

*BILAGA 1***Juridisk utvalgs förslag til endring i Helsingforsavtalen**

(Preamble till överenskommelse av)

. . . . ”som önskar förstärka samrådet kring internationella frågor”

Artikel 1

De fördragsslutande parterna skall eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövården.

De fördragsslutande parterna skall härutöver samråda i internationella frågor.

Artikel 45

Rådet kan anta rekommendation, göra annan framställning eller avge yttrande till en eller flera av de nordiska ländernas regeringar eller till ministerrådet.

Rådet kan besluta om prioriteringarna inom den av ministerrådet föreslagna budgeten.

(Slutbestämmelse till överenskommelse av)

*BILAGA 2***Juridisk utvalgs forslag til endringer i Arbeidsordningen for Nordisk Råd***§ 2 (§ 2)*

Presidiet skall inkalla till extrasession när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar så begär.

Tid och plats för extrasession fastställs av presidiet.

§ 11 (§ 11)

I plenarförsamlingen företages omröstning på något av följande sätt:

genom namnupprop eller med omröstningsapparat, med slutna röstsedlar.

Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Föreligger i en sak oförenliga förslag, bestämmer presidenten i vilken ordning omröstningen skall företas. Presidenten skall underrätta plenarförsamlingen om denna ordning.

§ 12 (§§ 12 og 14)

Rekommendation, yttrande eller annat beslut kan antas med acklamation.

Omröstning sker när presidenten eller annan vald medlem så begär.

Omröstning sker med omröstningsapparat eller genom namnupprop.

Vid omröstning skall minst hälften av de röstberättigade vara närvarande. För att anta sådant beslut erfordras att minst hälften av de närvarande medlemmarna röstat ja.

§ 13 (§ 13)

Val företas genom omröstning med slutna röstsedlar, när presidenten eller annan vald medlem begär det. Vid lika rösttal avgör lotten.

§ 14 (§ 15)

Fråga att besvaras vid sessionen, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessionens början. Fråga kan också inlämnas under pågående session, dock senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet. Fråga som partigrupperna önskar ställa – till regering eller ministerråd – ställs vid sessionens början och skall av presidenten anmälas för plenarförsamlingen. Sådant fråga kan av presidiet avvisas. Presidenten kan tillåta debatt om fråga ställd av partigrupperna inom en av presidenten angiven tidsram. Samtliga typer av frågor skall vara försedda med kort motivering.

Presidiet underrättar snarast berörda regering eller ministerråd om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågeställare har rätt till kort tillägsfråga. Plenarförsamlingen beslutar på förslag av presidenten om andra rådsmedlemmar kan få ordet för korta tillägsfrågor.

Vald medlem kan ställa skriftlig fråga till regering eller ministerråd att besvaras mellan sessioner. Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerråd om frågan. Den skall besvaras senast sex veckor efter det att den kommit regering eller ministerråd tillhanda.

§ 17 (§ 18)

Presidiet skall bestå av minst tio och högst 11 medlemmar.

Vid förfall för medlem av presidiet skall det lands delegation som medlemmen tillhör utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet. Om medlem från aktuell partigrupp saknas i delegationen skall ersättare utses av aktuell partigrupp. Ersättare fungerar i presidiet som fullvärdig medlem.

När frågor som berör de självstyrande områdena behandlas vid presidie-möte kan en representant från berörda självstyrda område beredas möjlighet att närvara och yttra sig.

§ 19 (§ 21)

När presidiet gör framställning eller avger yttrande skall anteckning göras om de medlemmar som deltagit i beslutet. Minoritetsmening skall redovisas.

Framställning och yttrande underskrives av presidenten och presidie-sekreteraren.

§ 20 (ny)

Presidiet kan väcka förslag till beslut i plenarförsamlingen. Innan presidieförslag föreläggs plenarförsamlingen skall berört utskott beredas tillfälle att yttra sig i ärendet.

§ 21 (§ 22)

Presidiet skall till plenarförsamlingens första årliga session avge rapport om sin verksamhet sedan förra årets första session.

§ 22 (ny)

Presidiet kan besluta om delegering av beslutanderätt i administrativa ärenden till presidiesekreteraren eller annat organ inom rådet.

§ 23 (ny)

Presidiet kan inbjuda representanter för folkvalda organ och andra gäster att övervara sessionen, eventuellt med observatörsstatus. Presidiet kan besluta att ge inbjudna rätt att yttra sig under sessionen.

§ 24 (§§ 23 og 35)

Presidiet utpeker presidiesekretær, utvalgenes sekretærer samt øvrige personale som er nødvendig for utføring av Rådets felles sekretariatsoppgaver.

Før presidiet utpeker sekretær i et utvalg skal detta ha mulighet til å uttale seg.

§ 25 (§ 24)

Før beredning av ärenden inför plenarförsamlingen skall i rådet finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialutskott, ett ekonomiskt utskott, ett miljöutskott och ett budgetutskott.

Utskotten består som hovedregel av tretton medlemmar av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegationer som hovedregel utser envar tre och Islands delegation en.

Presidiet kan fastställa regler för utskottens arbete.

§ 26 (§ 25)

I samband med plenarförsamlingens första årliga session väljer församlingen ordförande och vice ordförande i utskott och kommittéer.

§ 27 (§ 26)

Vid förfall för medlem i utskott kan den delegation som medlemmen tillhör utse annan medlem av delegationen eller suppleant för medlem att ingå i utskottet.

§ 28 (§ 27)

Utskott bestämmer tid och plats för sina möten.

Utskottsmöte är icke offentligt. I utskott där det inte ingår någon vald medlem från Färöarna, Grönland eller Åland får sådan medlem delta i utskottets arbete. Medlemmarna av regeringarna samt av Färöarnas och Grönlands landsstyren och Ålands landskapsstyrelse bör beredas tillfälle att delta i utskottens arbete. Utskottet kan också i övrigt inbjuda medlemmar av rådet, suppleanter samt sakkunniga eller andra personer, som inte är medlemmar eller suppleanter, att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

Presidiesekreteraren, sekreterarkollegiets övriga medlemmar och utskottssekreteraren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottens överläggningar, med mindre utskottet beslutar annat.

§ 31 (ny)

Utskottet kan väcka förslag till beslut i plenarförsamlingen inom sitt sakområde. För utskottsförslag beslutar utskottet om införskaffande av utredning.

§ 32 (§ 31)

För utgivningen av tidskriften Nordisk Kontakt väljer plenarförsamlingen en redaktionskommitté bestående av tio medlemmar, två från varje lands delegation. Presidiet kan fastställa regler för redaktionskommitténs arbete. Presidiet utser chefredaktör för Nordisk Kontakt.

§ 33 (§ 32)

I samband med plenarförsamlingens första årliga session väljer församlingen en valkommitté bestående av fem medlemmar.

Vid förfall för en medlem skall den delegation som medlemmen tillhör om möjligt utse annan medlem från samma partigrupp.

Valkommittén förbereder val som beslutats av plenarförsamlingen. Presidiesekreteraren är valkommitténs sekreterare.

§ 34 (§ 33)

Plenarförsamlingen, presidiet och utskotten bistås i sitt löpande arbete av presidiesekretariatet. Plenarförsamlingen och presidiet bistås i andra frågor av sekreterarkollegiet. Sekreterarkollegiet leds av presidiesekreteraren.

De självstyrande områdenas delegationssekreterare har rätt att närvara och yttra sig vid sekreterarkollegiets möten då frågor av intresse för de självstyrande områdena behandlas.

§ 36 (§ 36)

Varje lands delegation väljer ordförande och vice ordförande bland sina valda medlemmar.

Endast de valda medlemmarna har rösträtt inom delegationen.

Varje delegation skall bevaka att beslut i rådet och ministerrådet genomförs nationellt.

§ 38 (§ 38)

Regeringsförslag, förslag av Färöarnas, Grönlands landsstyren och av Ålands landskapsstyrelse samt ministerrådsförslag skall innehålla antingen förslag till beslut av rådet eller anmodan om rådets yttrande.

Medlemsförslag, presidieförslag och utskottsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet.

§ 39 (§ 39)

I sak, som väckts genom regeringsförslag, förslag av Färöarnas och Grönlands landsstyren och av Ålands landskapsstyrelse, ministerrådsförslag, presidieförslag, utskottsförslag eller medlemsförslag, kan regering, landsstyre, landskapsstyrelse, ministerråd, presidium, utskott eller medlem framlägga förslag (ändringsförslag) senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas.

§ 41 (§ 41)

Regeringsförslag, förslag av Färöarnas, och Grönlands landsstyren och av Ålands landskapsstyrelse, ministerrådsförslag, medlemsförslag, utskottsförslag eller ändringsförslag skall inges skriftligen till presidiet.

Regeringarna, ministerrådet, landsstyrena, landskapsstyrelsen och rådets valda medlemmar och suppleanter skall informeras om förslag som väckts enligt bestämmelserna i första stycket.

§ 43 (§ 43)

Berättelser och meddelanden skall inges till presidiet senast den 10 december året innan plenarförsamlingens första årliga ordinarie session börjar, om detta inte är ogörligt.

§ 44 (§ 44)

Presidiet hänvisar förslag, berättelser och meddelanden till utskott efter hand som de inkommer till rådet. Presidiet kan besluta att införskaffa utredning om väckta förslag.

I frågor som berör internationella förhållanden eller eljest är av övergripande karaktär kan presidiet självt utarbeta betänkande för beslut i plenarförsamlingen.

§ 45 (§ 45)

Sedan erforderlig utredning företagits i en sak avger utskott respektive presidiet betänkande i saken innehållande ett motiverat förslag till beslut eller yttrande. I betänkandet skall i förekommande fall intas minoritetsmeningar inom utskott respektive presidium.

Betänkande skall avges till plenarförsamlingen. I de fall, då utskottet föreslår att presidiet skall göra framställning eller avge yttrande, skall betänkandet avges till presidiet.

§ 46 (46)

De förslag, som skall handhas av plenarförsamlingen vid en session, skall jämte utskotts- respektive presidiebetänkande senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas och Grönlands landsstyren, Ålands landsskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelan-

den som skall behandlas vid sessionen samt presidiets anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om särskilda skäl föreligger kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

§ 47 (§ 47)

Sak, som behandlats av presidium eller utskott, får icke behandlas av plenarförsamlingen förrän dagen efter det att utskottets respektive presidiets betänkande i saken blivit tillgängligt för medlemmarna.

Plenarförsamlingen kan besluta att saken skall behandlas tidigare.

§ 49 (§ 49)

Vid behov kan plenarförsamlingen eller, efter dennas bemyndigande, presidiet tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Till medlem av kommitté kan endast i särskilda fall utses annan än den som är medlem eller suppleant i rådet. Kommittén skall avge rapport om sin verksamhet till plenarförsamlingens första årliga ordinarie session.

Fördelning av sakområden

Presidiet	Ekonomiska utskottet	Juridiska utskottet	Miljö-utskottet	Social-utskottet	Kultur-utskottet	Budget-utskottet
Övergripande frågor avseende:	a) Europeisk integration	a) Konstitutionella frågor	a) Miljövård	a) Sociala frågor	a) Kultur	a) Nordiska budgeten
a) Internationellt samarbete	b) Bistånd	b) Lagstiftning	b) Trafik	b) Hälsovård	b) Undervisning/skola	b) Kontroll revision
b) Europeisk integration	c) Ekonomi/finans/skatter	c) Rådets regelverk	c) Trafiksäkerhet	c) Arbetsmarknad	c) Forskning	c) Budgetfrågor
	d) Energi	d) Jämställdhet	d) Jordbruk/fiske/skogsbruk	d) Arbetsmiljö	d) Media	
	e) Industri	e) Konsumentfrågor/näringsmedel	e) Regionalpolitik	e) Bostad		
	f) Handel	f) Rättssäkerhet	f) Post/Tele			
	g) Turism	g) Flyktingar/invandrare				
	h) Data	h) Mänskliga rättigheter				
	i) Meteorologi	i) Bioteknologi ¹				
		j) Övrigt ²				

¹ Förslag inom ämnet "Bioteknologi" remitteras till det utskott där förslaget lämpligen hör hemma (forskning = KU; arbetsmiljö = S; miljö = M, osv.). Vid behandling av mera övergripande förslag tillämpas system med underremiss.

² Med "Övrigt" avses förslag som inte lämpligen kan beredas av annat utskott eller av presidiet.

Medlemsforslag

om det nordiske samarbeidets former og organisasjon m. m.

(Reist av Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Anker Jørgensen, Thea Knutzen, Grethe Lundblad, Mats Nyby, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Oddrunn Pettersen og Karin Söder)

Nordisk Råds internasjonalt innrettede virksomhet har øket sterkt de siste årene. Dette viser seg dels i utvidede kontakter med utenomnordiske interparlamentariske organ m. fl., dels i en vilje fra Rådets side til å følge og påvirke den pågående integrasjonsprosessen i Vest-Europa.

De problem som Rådet møter i denne del av sin virksomhet, ble inngående analysert av Rådets Internasjonale samarbeidskomité (Söderkomiteen). Komiteen redegjør i sine innstillinger (*NU 1988:4* og *NU 1988:7*) for konkrete forslag til hvordan den internasjonale dimensjonen i Rådets arbeid skal kunne behandles.

Det er åpenbart at den internasjonale dimensjonen i Rådets arbeid må få visse organisatoriske konsekvenser for å kunne ivaretas effektivt. Like åpenbart er det at Rådets organisasjon også ellers kan ha behov for reformer. Ulike forslag om dette har blitt ført fram av Rådets medlemmer i debatter, artikler m. m.

Presidiet oppnevnte ved vedtak 12. desember 1989 en særskilt komité (Nordisk Råds Organisasjonskomité) med oppgave å se over organisasjonen i sin helhet og særskilt vurdere eventuelle organisatoriske konsekvenser av det som her kalles den internasjonale dimensjonen. Ved sitt vedtak imøtekom presidiet også ett av de forslag som Söder-komiteen satte fram.

Organisasjonskomiteen overleverte sin innstilling (*NU 1990:7*) til Rådets presidium 29. oktober 1990.

Organisasjonskomiteens forslag til reformer utgjør et godt grunnlag for å gjøre Rådets arbeid mer effektivt og målrettet. Organisasjonskomiteens forslag vil dessuten føre den internasjonale dimensjonen av Rådets arbeid inn i fastere former.

Presidiet vil for sin del vurdere de forslag som Organisasjonskomiteen fremmer når det gjelder arbeidsordninger og retningslinjer som besluttes av presidiet, og foreta de nødvendige endringer.

Selv om presidiet ikke har tatt stilling til de enkelte forslag i Organisasjonskomiteens rapport, foreslår vi med henvisning til ovenstående

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å beslutte om endringer i Helsingforsavtalen og den nordiske transportavtalen som Organisasjonskomiteens forslag foranlediger,

at Nordisk Råd beslutter om endringer i Nordisk Råds arbeidsordning som Organisasjonskomiteens forslag foranlediger,

at Nordisk Råd gir presidiet i oppdrag å vurdere de reformforslag som fremføres av Organisasjonskomiteen og som det påligger presidiet å ta initiativ til eller beslutte om.

Reykjavík, København, Oslo, Stockholm og Helsingfors, 1. november 1990

Lilli Gyldenkilde (SF)

Ivar Hansen (V)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)

Anker Jørgensen (S)

Thea Knutzen (H)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (SDP)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Páll Pétursson (F)

Oddrunn Pettersen (A)

Karin Söder (c)

Juridiska utskottets betänkande

över ändringsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m. m.

(Ändringsförslaget väckt av Elver Jonsson samt John Alvheim m. fl., se s. 955)

Juridisk utvalg har fått henvist til behandling endringsforslag til medlemsforslag A 945/j. Utvalget har behandlet forslaget på et ekstramøte den 26. februar 1991.

Endringsforslaget

Endringsforslaget er framsatt 25. februar 1991.

I endringsforslaget foreslås at Rådet beslutter

att § 25, första momentet, i förslag till ny Arbetsordning för Nordiska rådet får följande lydelse:

”För beredning av ärenden inför plenarförsamlingen skall i rådet finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialutskott, ett ekonomiskt utskott, ett trafik- och miljöutskott och ett budgetutskott”.

Forslaget gjelder endring i navn på nåværende Kommunikasjonsutvalg slik at det skal hete ”trafikk- og miljøutvalget” i stedet for ”miljøutvalget” slik Juridisk utvalg foreslår i sitt forslag til ny § 25 i Arbeidsordningen for Nordisk Råd. Forslagsstillerne begrunner sitt forslag med at trafikkspørsmålene framover vil ha en framtreddende stilling i det nordiske samarbeidet. Det anføres at det er viktig, særlig i forhold om omverdenen, at det allerede av utvalgsbenevnelsen framgår hvilket utvalg som har trafikkspørsmålene.

Juridisk utvalg vil på sin side avvise forslaget. Etter utvalgets mening er det viktig at alle utvalg har korte benevnelser. Selv om utvalgene skulle ha dobbeltnavn, ville disse likevel ikke bli fullt ut dekkende for utvalgenes saksområder. Etter utvalgets mening finnes ingen grunn til å gjøre unntak for et utvalg slik forslagsstillerne foreslår.

Etter dette skal utvalget innstille

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av endringsforslag
A 945Ä/j.

København, 26. februar 1991

Lennart Andersson (s)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Pia Kjærsgaard (FP)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Mats Nyby (SDP)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Jan P. Syse (H)

Formann

Birte Weiss (S)

Ändringsförslag

om det nordiska samarbetets former och organisation m. m.

(Väckt av Elver Jonsson samt John Alvheim, Hreggviður Jónsson, Hans Jørgen Jensen, Sakari Knuuttila, Kaj Poulsen, Olof Salmén, Karl-Erik Svartberg, Peder Sønderby, Ole Gabriel Ueland och Olle Östrand)

I juridiska utskottets betänkande över medlemsförslag A 945/j föreslås att det nuvarande kommunikationsutskottet skall ges namnet miljöutskottet. Inom ramen för namnändringen föreslås även att miljöärenden överförs till utskottet.

Dock kommer även fortsättningsvis det utskott som nu föreslås få namnet miljöutskottet att ha trafikfrågorna inom sitt arbetsområde.

Enligt vår bedömning kommer trafikfrågorna under flera år framöver att få en framträdande ställning inom det nordiska samarbetet. Vi menar att det då är viktigt, inte minst gentemot omvärlden, att det redan i utskottets namnet framgår vilket utskott inom Nordiska rådet som har hand om trafikfrågorna.

Mot denna bakgrund vill vi föreslå att det inom ramen för den utskottsreform som vi i övrigt tillstyrker beslutas att det framtida miljöutskottet ges namnet: Trafik- och miljöutskottet.

Med hänvisning till det ovan sagda hemställer vi att rådet beslutar

att § 25, första momentet, i förslag till ny Arbetsordning för Nordiska rådet får följande lydelse:

”För beredning av ärenden inför plenarförsamlingen skall i rådet finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialutskott, ett ekonomiskt utskott, ett trafik- och miljöutskott och ett budgetutskott.”

Köpenhamn den 25 februari 1991

Elver Jonsson (fp)

John Alvheim (FrP)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Hans Jørgen Jensen (S)

Sakari Knuuttila (SDP)

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta

(Medlemsförslaget väckt av Mats Nyby samt Claes Andersson m. fl., se s. 961)

Remissyttranden, se supplement)

Juridisk utvalg har fått hänvist medlemsförslag A 946/j om rett for nordiske statsborgere til å delta i valg til parlament/riksdag i det land de er bosatt.

Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 12. – 14. november 1990 i Snekkersten og 28. – 30. januar 1991 i Stockholm.

1. Medlemsforlaget

Medlemsforlaget er framsatt den 1. november 1990.

I medlemsforlaget anbefales det at Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vedta tiltak for at nordiske statsborgere skal få rett til å delta i valg til parlament/riksdagen i det land der de er bosatt.

Forslagsstillerne viser innledningsvis til at ambisjonen i det nordiske samarbeidet er å sikre at alle nordiske statsborgere, uansett nasjonalitet, skal ha de samme statsborgerlige rettigheter som gjelder i det landet de bor. Dette har bl. a. resultert i passfrihet, felles arbeidsmarked, konvensjon om sosial trygghet og miljøvernkonvensjon.

Forslagsstillerne viser videre til at i samtlige nordiske land har nordiske statsborgere stemmerett ved kommunevalg der de er bosatt. Derved kan man si at det nordiske samfunn har godtatt prinsippet om at personer under visse forutsetninger kan få stemmerett der de er bosatt, selv om de ikke er statsborgere i det aktuelle landet, heter det.

Etter forslagsstillerne mening er det nå grunn til å ta ytterligere et skritt i retning av å likebehandle nordiske statsborgere, ved å sikre alle nordiske statsborgere stemmerett i det land de er bosatt også ved parlamentsvalg.

Forslagsstillerne begrunner sitt standpunkt bl. a. med at innvandrere generelt har en interesse av å påvirke politikken i det landet de er bosatt,

selv om de ikke innehar statsborgerskap i dette landet. Behovet for å påvirke forholdene er utvilsomt større i det landet en person er bosatt enn i fraflyttingslandet, heter det.

I borgernes Norden bør det etter forslagsstillernes mening etterstresves å integrere innvandrere i de samfunnet de bor. Dette gjelder i særlig stor grad nordiske statsborgere. Den politiske virksomheten er et område som er felles for alle. En sentral del av politikken er muligheten til å delta i parlamentsvalg, heter det.

Forslagsstillerne antar at det i overskuelig framtid fortsatt vil være et stort antall personer i de nordiske land som ikke har statsborgerskap i det landet de arbeider og bor. Det har vist seg at mange ikke ønsker å erverve nytt statsborgerskap til tross for at de er fast bosatt i det landet de er flyttet til. Forslagsstillerne understreker at spørsmålet om å integrere innvandrere i politikken slik at de bedre kan påvirke sine levekår gjennom stemmerett ved parlamentsvalg således ikke løses gjennom å lette adgangen til å få statsborgerskap i bosettingslandet.

2. Remissinstanser

Det er mottatt uttalelse fra følgende:

Danmark

Indenrigsministeriet
Justitsdepartementet

Finland

Justitieministeriet
Inrikesministeriet

Island

Justitsministeriet

Norge

Justisdepartementet
Kommunaldepartementet

Sverige

Statens invandrarverk
Riksskatteverket

3. Remissuttalelser

3.1 Danmark

Justitsdepartementet og Indenrigsministeriet uttaler at stemmerett til det danske Folketinget forutsetter etter grunnloven dansk statsborgerskap. Det uttales at det således ikke er mulighet ved lov å gi personer som ikke er danske statsborgere, stemmerett til Folketinget.

3.2 Finland

Justitieministeriet konstaterer at bestemmelsen om utlendingers rettsstilling i mange henseende er endret slik at de i stadig større grad tilsvarer bestemmelser som regulerer finske statsborgeres rettsstilling. Når det gjelder parlamentsvalg, er derimot utlendinger hverken stemmeberettiget eller valgbar, og det er heller ikke planer om å endre dette forholdet i Finland.

Justitieministeriet anfører at før en kan ta stilling til spørsmålet om å innføre nordisk stemmerett ved parlamentsvalg, må det foretas omfattende utredninger, f.eks. om dobbel stemmerett, opprettholdelse av valgbarhet i hjemlandet, muligheter til å velge fritt hvilket land en skal stemme i etc. Justitieministeriet mener at bl. a. synspunkter som har sammenheng med verneplikt og beskatning også må utredes. Etter justitieministeriets mening ville det være naturlig å utrede spørsmålet innen rammen av det nordiske samarbeid.

Inrikesministeriet konstaterer at en reform av valgsystemet som foreslås i medlemsforslaget forutsetter en allsidig utredning av ulike spørsmål. Indenrigsministeriet anser de spørsmål som må utredes før en tar stilling til en eventuell reform burde kunne utredes innen rammen av nordisk samarbeid.

3.3 Island

Justitsministeriet uttaler seg hverken for eller mot medlemsforslaget, men konstaterer at spørsmålet ikke har vært diskutert. Det hevdes at stemmerett til Altinget er avhengig av statsborgerskap.

3.4 Norge

Justisdepartementet viser til at det knytter seg ulike rettigheter og plikter til norsk statsborgerskap, f.eks. stemmerett ved Stortingsvalg, et absolutt vern mot utvisning og utøvelse av verneplikt. Justisdepartementet har forståelse for synspunkter om at nordiske borgere har interesse av å påvirke politikken i det landet der de bor. Likevel finner departementet det rimelig at en da må velge å bli norsk statsborger for å få slik stemmerett. Det vises i den forbindelse til at botidskravet for å få stemmerett er redusert fra normalt 7 år til 2 år for nordiske borgere.

Kommunaldepartementet støtter ikke forslaget, og viser til at departementets uttalelse i St.meld. nr 39 (1987–88) om at stemmerett bør være forbeholdt norske statsborgere, fikk bred tilslutning i Stortinget.

3.5 Sverige

Statens invandrarverk hilser velkommen alle tiltak som kan bidra til å fremme innvandrernes tilpassning og integrasjon i det svenske samfunn. SI stiller seg imidlertid tvilende til å innføre stemmerett ved parlamentsvalg for personer som ikke er statsborgere i vedkommende land, og viser til at en slik ordning vil være juridisk/teknisk meget komplisert.

Etter Riksskatteverkets bedømmelse skulle forslaget om å innføre stemmerett ved parlamentsvalg for nordiske statsborgere som er bosatt i annet nordisk land kunne gjennomføres uten større vanskeligheter ut fra valgdministrative synspunkter.

4. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg vil innledningsvis presisere at forslaget gjelder stemmerett til parlamentsvalg for nordiske statsborgere, som er bosatt i annet nordisk land enn hjemlandet, og ikke stemmerett for utenlandske statsborgere generelt.

I det nordiske samarbeid har målsettingen vært å sikre alle nordiske statsborgere som er bosatt i et annet nordisk land enn hjemlandet, de samme rettigheter som borgerne i bosettingslandet. Som følge av etableringen av det frie nordiske arbeidsmarkedet og den nordiske passunion, har nordiske statsborgere i dag nesten uinnskrenket adgang til å oppholde seg og arbeide i et annet nordisk land enn hjemlandet.

Forslagsstillerne hevder at da nordiske statsborgere ble gitt stemmerett ved kommunevalg der de er bosatt, godtok man prinsippet om at personer under visse forutsetninger kan få stemmerett selv om de ikke er statsborgere av bosettingslandet. Forslagsstillerne hevder videre at det nå kunne være grunn til å ta ytterligere ett skritt i retning av å oppnå likebehandling av nordiske statsborgere. Utvalget er enig i disse synspunkter.

Utvalget vil peke på at koblingen mellom statsborgerskap og stemmerett generelt sett henspiller seg på en tid da store forflytninger mellom ulike stater var et ukjent fenomen. Etter utvalgets synspunkt synes tiden å være moden for å se nærmere på spørsmålene om stemmeretten for nordiske statsborgere ved parlamentsvalg. Ved å utvide stemmeretten til også å omfatte parlamentsvalg vil nordiske statsborgere få større mulighet enn i dag til å øve innflytelse på utviklingen i det landet der de bor og arbeider. Utvalget er kjent med at spørsmålet om stemmerett i bosettingslandet også er aktualisert innen EF i forbindelse med etableringen av det indre marked. Såvidt utvalget kjenner til er man imidlertid ikke kommet til noen konkrete forslag ennå.

Spørsmålet om å gi stemmerett til nordiske statsborgere ved parlamentsvalg i det landet de bor, reiser mange og kompliserte problemstillinger. Som enkelte av høringsinstansene også har påpekt, må det foretas en grundig utredning før det kan tas stilling til spørsmålet. Det nevnes f.eks. spørsmålet om reformen også skal gjelde valgbarhet, om stemmeretten i hjemlandet skal opprettholdes, om den enkelte selv kan bestemme hvor han/hun vil benytte stemmeretten, etc. Den enkelte forfatning knytter idag stemmeretten til landets parlament til den enkeltes statsborgerlige tilknytningsforhold. En eventuell endring vil således også betinge grunnlovsendring.

Juridisk utvalg er i likhet med enkelte høringsinstanser av den oppfatning at disse spørsmålene vil være vel egnet for en samnordisk utredning.

Etter dette kan Juridisk utvalg innstille at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å opprette en nordisk utredningsgruppe til å utrede forutsetningene for å innføre stemmerett ved parlamentsvalg for nordiske statsborgere som er bosatt i et annet nordisk land enn hjemlandet.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (S)

Tora Aasland Houg (SV)

Sauli Niinistö (Kok.)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Reservasjon:

Vi ønsker at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Stockholm 28. januar 1991

Helge Adam Møller (KF)

Jan P. Syse (H)

Hans Nyhage (m)

Medlemsförslag

om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta

(Väckt av Mats Nyby samt Claes Andersson, Margrete Auken, Sinikka Hurskainen, Anita Johansson, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Sauli Niinistö, Marianne Samuelsson, Jouko Skinnari, Otto Steenholdt, Lars Werner och Olle Östrand)

Medborgarnas Norden är ett uttryck för inriktningen på det nordiska samarbetet. Ambitionen är att tillförsäkra alla nordiska medborgare, oavsett nationalitet, samma medborgerliga rättigheter som gäller i det land där de bor. Detta har bl. a. resulterat i passfrihet, gemensam nordisk arbetsmarknad, konvention om social trygghet samt miljöskyddskonvention. Snart är det bara demokratin som begränsas av medborgarskap.

I samtliga nordiska länder har dessutom nordiska medborgare kommunal rösträtt där de är bosatta. Därmed kan man säga att det nordiska samhället godtagit principen att personer under vissa förutsättningar får rösta där de är bosatta även om de inte är medborgare i landet i fråga.

Samtliga nordiska länder är väl utvecklade demokratier där folkets inflytande över den offentliga myndigheten är stort. Graden av demokrati varierar från land till land med hänsyn till intensitet, effektivitet och extensitet.

Intensiteten, det vill säga omfånget av den personkrets som ges möjlighet att delta i val, kan sägas ha en idealform när rösträtten tillkommer alla vuxna personer. I de nordiska länderna har vi alltmer kommit att närma oss denna idealform, särskilt vad gäller de kommunala valen.

Det finns skäl att nu ytterligare ta steg i riktning mot högre intensitet i de nordiska ländernas riksdagsval, så att alla nordiska medborgare tillförsäkras rösträtt i de länder där de är bosatta.

Utöver allmänna demokratiska skäl som de ovan berörda, kan också åberopas att invandrare, även om de inte förvärvat medborgarskap, har ett intresse att påverka politiken i landet de bor i. Det gäller den ekonomiska politiken, näringspolitiken, arbetsmarknadspolitiken, skattepolitiken, socialpolitiken, skolpolitiken, kulturpolitiken m. m. Däremot har röstdelta-gandet i hemlandets parlamentsval varit skrämmande lågt.

I allmänhet är intresset för och beroendet av riksdagsbesluten i dessa frågor lika stort för de permanent boende i ett land, oavsett om de är medborgare eller inte. Behovet att påverka förhållandena är för de berörda otvivelaktigt större i boendelandet än i ursprungslandet.

I medborgarnas Norden bör strävan vara att integrera invandrare i det samhälle där de bor. Detta gäller självfallet i högsta grad nordiska medborgare. Vissa delar av samhällslivet bör vara gemensamma för alla som bor i landet. Den politiska verksamheten är ett sådant gemensamt område för alla, och en central del av politiken är möjligheten att delta i riksdagsval.

Invandrare kan få rösträtt i riksdagsval i boendelandet genom att förvärva medborgarskap där. Det har emellertid visat sig att många är obenägna att förvärva medborgarskap trots varaktigt boende i det land de flyttat till. Med all sannolikhet kommer det i de nordiska länderna att under överskådlig tid finnas ett stort antal personer utan medborgarskap i det land där de arbetar och bor. Frågan om att integrera invandrarna i politiken så att de bland annat genom rösträtt i riksdagsval bättre kan påverka sina levnadsvillkor löses således inte genom att underlätta förvärvande av medborgarskap.

Mot bakgrund av det anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidtaga åtgärder för att nordiska medborgare skall få rätt att
delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta.

Helsingfors den 1 november 1990

Mats Nyby (SDP)

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Anita Johansson (s)

Sakari Knuuttila (SDP)

Lauri Metsämäki (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Marianne Samuelsson (mp)

Jouko Skinnari (SDP)

Otto Steenholdt (At)

Lars Werner (v)

Olle Östrand (s)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om program för det nordiska samarbetet efter 1992

(Medlemsförslaget väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Dorte Bennedsen m. fl., se s. 969)

1. Indledning

Præsidiets har henvist forslaget til Økonomisk Udvalg og samtidig besluttet, at det ikke skulle gå på remiss.

Udvalget har behandlet forslaget på mødet i Stockholm den 28. – 30. januar og mødet i København den 25. februar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne tager udgangspunkt i de store politiske forandringer, som er sket og forventes at ske i Europa i fremtiden. Disse problemer har været bearbejdet og bearbejdes fortsat i det nordiske samarbejde og nationalt. Ekstrasessionen i november 1989 har stukket de politiske retningslinier ud for den nordiske holdning til tilnærmelserne til EF. Ministerrådet har udarbejdet arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989 – 92 og suppleret det med et arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa.

Forslagsstillerne mener således, at det nordiske samarbejde frem til udgangen af 1992 er relativt tilfredsstillende tilrettelagt. Efter 1992 findes der imidlertid få planer. Samtidig konstateres, at en række centrale problemer omkring de enkelte nordiske landes forhold til EF vil finde en afklaring i løbet af 1991, f. eks. spørgsmålet om en EØS-aftale og måske direkte ansøgning om medlemskab af EF fra et eller flere nordiske lande.

Forslagsstillerne finder derfor, at 1991 bør udnyttes til at gennemføre et grundigt studium af de politiske, kulturelle, økonomiske, økologiske og andre spørgsmål, som vil være centrale for de nordiske lande og det nordiske samarbejde i årene frem mod år 2000. Studiet skal gennemføres i nært samarbejde mellem politikere, forskere, erhvervslivet, organisationerne, offentlig forvaltning og andre interessenter.

Det foreslås, at der tilrettelægges en proces med gennemførelse af seminarer, diskussioner og udredninger, som fører frem til skabelsen af et

fremtidsprogram for det nordiske samarbejde. Programmet og de mere konkrete specialprogrammer, som ministerrådet udarbejder til opfølgning af programmet, danner grundlag for en specialdebat i Nordisk Råd på en session i 1992.

Arbejdet foreslås igangsat og ledet af en politisk styringsgruppe nedsat i fællesskab af Præsidiets og samarbejdsministrene og med deltagelse af fremstående nordiske parlamentarikere og regeringsrepræsentanter.

Forslagsstillerne formulerer følgende forslag til rekommandationer:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Nordisk Råd indlede en studie af aktuelle fremtidsspørgsmål, som resulterer i et forslag til program for det nordiske samarbejde efter 1992, og

at med udgangspunkt i dette arbejde fremlægge forslag til retningslinier for det nordiske samarbejde.

Det foreslås videre,

at Nordisk Råd under sessionen 1992 arrangerer en specialdebat om retningslinierne for det fremtidige nordiske samarbejde.

3. Udvalgets synspunkter og overvejelser

Udvalget er enig med forslagsstillerne i at det er af stor betydning politisk og økonomisk, at det nordiske samarbejde finder sin form i den nye internationale situation ikke mindst i Europa. Det er af vital interesse for de nordiske lande at opbygge en platform for udvikling af det samarbejde og den indre styrke, som er nødvendig for at kunne varetage nordiske interesser og påvirke løsninger i et kommende integreret Europa i retning af den nordiske model.

Det er således udvalgets opfattelse, at det nordiske samarbejde som udgangspunkt har en *vigtig politisk rolle* at spille også i fremtiden.

Udvalget konstaterer imidlertid ved sin gennemgang af det nordiske samarbejde, således som det præsenteres i ministerrådets forskellige beretninger og meddelelser til 39. session, at perspektiverne ud over 1992 er meget få og meget lidt sammenhængende.

Det centrale samarbejdsprogram *Norden i Europa 1989–92* rækker således, som titlen angiver, ikke ud over 1992, og ministerrådet angiver at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at udtale sig om, hvilken form og hvilket indhold det nordiske samarbejde i relation til Europa bør have i fremtiden, fordi der er så mange *uafklarede forhold* og en så hurtig udvikling i gang.

Udvalget deler for så vidt denne vurdering, men finder ligesom forslagsstillerne, at der bør igangsættes *en proces*, som via analyser, diskussioner og *politisk debat* kan føre til de nødvendige beslutninger om det nordiske samarbejdes fremtidige indhold og rolle.

Udvalget er af den opfattelse, at der er gode muligheder for at en række af de uafklarede politiske forhold udvikles så tilpas, at denne debat og stillingtagen kan komme til at bygge på et rimelig fast grundlag, hvis den som foreslået afholdes på *forårssessionen* 1992.

Udvalget konstaterer, at en del af processen med analyse og bedømmelse af Nordens forhold til den internationale omverden allerede er sat i gang gennem det projekt, som de nordiske landes *udenrigspolitiske institutter* i 1991 gennemfører herom, med støtte fra Præsidiets og samarbejdsministrene. Resultaterne bør naturligvis indgå som en vigtig inspirationskilde i debatten om det fremtidige nordiske samarbejde.

Et andet vigtigt sæt af præmisser for diskussionen bør udgøres af den *evaluering*, som ministerrådet med inspiration fra finansministrene er i gang med at foretage af *det nordiske samarbejde*. Resultaterne af dette arbejde bør give grundlag for nye prioriteringer og satsninger på de typer samarbejde, som dels kan integrere de nordiske lande yderligere dels kan udbygge arbejdsdelingen og det kulturelle fællesskab i Norden.

De *politiske forhold*, som først og fremmest vil være afgørende for det nordiske samarbejde, er forholdet til EF, udviklingen af integrationen i EF og forholdet mellem EF og EFTA.

Det er tidligere fastslået, at det nordiske samarbejde af gode grunde ikke er forhandlingsforum vedrørende Nordens forhold til EF. Forhandlingsforum for EØS-aftalen er således i stedet EFTA. EØS-aftalen vil i høj grad udstikke rammerne for både det nordiske samarbejdes fremtid og for bedømmelsen i Norge, Finland og Island af spørgsmålet om eventuelt at søge medlemskab i EF. Det noteres, at Sverige har besluttet at under nærmere angivne vilkår ansøge om medlemskab i 1991.

Udvalget finder imidlertid at en vigtig forudsætning for Nordens muligheder fremover allerede nu bør søges indbygget i en EØS-aftale og senere i en ændret Romtraktat, nemlig legitimeringen af det *regionale samarbejde på mellemstatsligt niveau* indenfor disse aftaler. Udvalget henviser i øvrigt i denne sammenhæng til at dette krav allerede er rejst af Præsidiets over for statsministrene.

Det forekommer naturligt at debatten om det nordiske samarbejdes fremtid føres med udgangspunkt i forskellige *scenarier*. Det vigtigste scenarium, som kræver belysning, er det, hvor flere (måske flertallet) af de nordiske lande er medlemmer af EF. Et andet scenarium er at alle de nordiske lande er medlemmer af EF.

Forholdet mellem *øst og vest* har central betydning for det politiske klima i Europa og for økonomisk udvikling og demokratisering i Central- og Østeuropa. Disse forhold har stor indflydelse på det nordiske samarbejdes fremtidige muligheder og bør derfor belyses og indgå i debatten.

For de nordiske lande er udviklingen i *Baltikum* af stor politisk betydning, ligesom udviklingen af et *samarbejdsområde omkring Østersøen* er af vital betydning ikke mindst ud fra et miljøpolitisk synspunkt. Udvalget

har i forbindelse med behandlingen af *medlemsforslag A 931/e* om Østersøscenarium peget på vigtigheden af at disse perspektiver og muligheder bringes ind i debatten, og at der herigennem skabes opbakning bag en forstærket nordisk indsats til støtte for økonomisk udvikling samt udvikling af demokrati og frihed i Central- og Østeuropa og ikke mindst i Baltikum.

Scenarierne bør belyses med henblik på *substansen* i det nordiske samarbejde og det deraf følgende behov for *institutionelle* løsninger.

Det er således vigtigt, at der føres en debat om, hvilke opgaver som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd skal løse under forskellige forudsætninger, således at arbejdet i de forskellige internationale organer ikke doublerer hinanden.

Det er imidlertid også vigtigt at drøfte institutionaliseringen, f.eks. illustreret med en række begreber fra den aktuelle debat: "Nordisk Gemen-skap", "Nordisk Riksdag", Ombudsmandsordning, og organiseringen af det udenrigspolitiske samarbejde i ministerråd for udenrigsministrene eller et "NPS".

Endelig bør der udstikkes retningslinier for *afvejningen* mellem væsentlige substantielle dele af det nordiske samarbejde, f.eks. kulturområdet kontra det økonomiske samarbejde, prioriteringen af miljøsam arbejdet mv.

Af hensyn til at debatten kan hvile på realistiske forudsætninger, bør *tidsperspektivet* generelt set begrænses til omkring 5–6 år.

Det betyder, at *overgangsperioden* fra "EØS-aftale og ét land medlem af EF" til et af de ovenfor nævnte scenarier bliver særligt interessant.

Spørgsmålet om interesse og mulighed for at de nordiske lande i fællesskab belyser de saglige og politiske forudsætninger for medlemskab af EF rejses bl.a. i medlemsforslag A 960, og bør indgå i debatten.

Udvalget finder i denne sammenhæng at samarbejdet mellem de nordiske lande netop er særligt vigtigt i overgangsperioden, med henblik på at udnytte hinandens kapacitet og sagkundskab, støtte hinandens forhandlingsposition og sikre det fortsatte nordiske samarbejde også i en situation, hvor scenariet "alle nordiske lande medlemmer af EF" viser sig at ligge langt ude i fremtiden.

Udvalget lægger stor vægt på at der føres en grundig debat om det nordiske samarbejdes fremtid, og finder således at *ministerrådet* bør fremlægge baggrundsmateriale for en sådan debat primært i form af et ministerrådsforslag om det nordiske samarbejde efter 1992.

Med henblik på at kunne føre debatten løbende frem til sessionen i 1992, ser udvalget gerne, at ministerrådet allerede til udvalgets sommermøde 1991 fremlægger sine foreløbige tanker og ideer til et fremtidsprogram for udvalget.

Udvalget vil betone *partigruppernes* rolle i debatten om det fremtidige nordiske samarbejde, og opfordrer ministerrådet til at inddrage disse i forbindelse med udarbejdelsen af analyser og program.

Udvalget forudsætter i øvrigt, at partigrupperne bl. a. gennem samarbejdet i Præsidiet og i udvalgene fremlægger de forslag, som man finder er nødvendige for at give debatten indhold og mål.

Debatten op til sessionen og på sessionen i 1992 bør tilrettelægges som en partipolitisk debat.

Udvalget vil videre pege på, at forskere, erhvervsliv, frivillige organisationer og offentlig forvaltning m. v. inddrages i debatten frem til sessionen, således at der kan trækkes inspiration og inddrages ønsker og krav fra det *nordiske samfundsliv* i tilrettelæggelsen af det fremtidige nordiske samarbejde. Udvalget finder det vigtigt, at debatten kan føres på et relevant, tværfagligt og ajourført *faktagrundlag*, men finder i øvrigt ikke, at det bør være målsætningen at udarbejde omfattende udredninger.

4. Indstilling

Udvalget indstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd vedtager følgende *rekommendation* i anledning af medlemsforslag A 947/e:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Nordisk Råd gennemføre belysning af aktuelle fremtidsspørgsmål, som vil være bestemmende for det nordiske samarbejdes muligheder, og på denne baggrund fremlægge et ministerrådsforslag til program for det nordiske samarbejde efter 1992.

Udvalget foreslår endvidere, at Nordisk Råd vedtager følgende *interne beslutning*:

at Nordisk Råd under forårssession 1992 arrangerer en specialdebat om det fremtidige nordiske samarbejde, herunder debat om ministerrådets program for det nordiske samarbejde efter 1992.

København, den 25. februar 1991

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Terje Davidsen (Sb)

Lahja Exner (s)

Lars P. Gammelgaard (KF)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Marianne Jelved (RV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Reservation:

Utvalgets medlem *Carl I. Hagen* vil påpeke at den eneste mulige rolle for Nordisk Råd for fremtiden vil være som en koordinerende instans og forberedende forum for debatt om spørsmål som avgjøres i EF eller innenfor rammen av et EØS.

Dette medlem kan vanskelig se at Nordisk Råd ellers kan bli noe annet en et debattforum hvor debatten i seg selv er det viktigste.

På denne bakgrunn slutter dette medlem seg til konklusjonen til flertallet i utvalget om en intern beslutning, men understreker at det scenario som må være grunnlaget er kun at alle medlemmer i Nordisk Råd blir medlemmer i EF eller at to eller flere medlemmer også blir medlemmer i EF og at det inngås en omfattende EØS-aftale.

Medlemsförslag

om program för det nordiska samarbetet efter 1992

(Väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Dorte Bennedsen, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Tytti Isohookana-Asunmaa, Sakari Knuuttila, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Ólafur G. Einarsson, Kimmo Sasi, Jouko Skinnari, Jan P. Syse och Karin Söder)

I alla nordiska länder pågår för närvarande en diskussion om de nordiska ländernas framtida ställning i ett mera integrerat Europa. Olika nationella och nordiska utredningar har utförts t.ex. om konsekvenserna för utvecklingen av EG:s inre marknad och för att kartlägga de samarbetsmöjligheter som finns med andra länder och organisationer i Europa. De första resultaten av dessa utredningar har redan påverkat innehållet och arbetsformerna i det nordiska samarbetet.

Ett nordiskt arbete för att kartlägga samarbetsmöjligheter och samarbetsformer på längre sikt nordiskt, europeiskt och globalt är av central betydelse för strävandena att hålla de nordiska länderna samlade i den internationella utvecklingen och för att säkerställa att de har ett nära samarbete även i framtiden. En plattform bör skapas för gemensamma initiativ som ger de nordiska länderna möjligheter att påverka utvecklingen.

En studie av de stora framtidsfrågorna för Norden och det nordiska samarbetet bör därför snabbt initieras. En sådan studie bör ta fasta på politiska, kulturella, ekonomiska, ekologiska och andra spörsmål som har relevans för den framtida inriktningen av det nordiska samarbetet. En utgångspunkt bör här vara att Norden skall kunna bibehålla sin roll som föregångare inom integrationen på regional nivå i Europa. Utredningsarbetet bör peka på nya steg för att stärka samarbetet internt och därmed visa vägen för utvecklingen till ett ännu närmare samarbete i Europa. En viktig aspekt är även hur parlamentarikersamarbetet kan utvecklas i framtiden och vilken roll regeringssamarbetet kan få inom eller i tillägg till arbetet inom ministerrådet. Arbetet föreslås genomfört så att Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna gemensamt tillsätter en politisk styrgrupp med framstående nordiska parlamentariker och regeringsrepresentanter som medlemmar.

Denna grupp genomför mindre seminarier, diskussioner och utredningsprojekt som avslutningsvis resulterar i en rapport om inriktningen av det nordiska samarbetet efter 1992 och fram mot år 2000. Styrgruppen har i arbetet nära kontakt med forskare, representanter för näringsliv, offentlig förvaltning samt fackliga och andra organisationer. Alla dessa grupper involveras då direkt i programarbetet. Gruppens rapport utgör därefter underlag för en specialdebatt i Nordiska rådet och för de beslut som bör fattas om samarbetets inriktning och organisation i framtiden. Ett intressant projekt i detta sammanhang är de nordiska utrikespolitiska institutens planerade forskningsprojekt om den europeiska utvecklingen och dess konsekvenser för Norden. Under arbetets gång kunde även övervägas att hösten 1991 involvera Nordiska rådets medlemmar i programarbetet genom att arrangera ett seminarium om det framtida samarbetet.

Nordiska rådet har tidigare uppmärksammat förändringarna i arbetsförutsättningarna genom en utredning som i slutet på 1980-talet analyserade frågeställningarna. Ett antal förslag till arbetsområden presenterades främst i relation till utbyggnaden av EG:s inre marknad. Nordiska ministerrådet utarbetade för sin del ett arbetsprogram "Norden i Europa 1989 – 1992" med konkreta samarbetsprojekt för den berörda tidsperioden. På politisk nivå slogs målsättningarna för de närmaste årens arbete med europafrågor fast på en extra session hösten 1989. Förutsättningarna för ett aktivt arbete med relevanta frågeställningar inom de nordiska samsarbetsorganen kan därför anses vara relativt tillfredsställande fram till utgången av 1992.

Förändringar har emellertid inträffat i Europa med en snabbhet som ännu för några år sedan var omöjlig att förutse. Ett allt närmare samarbete håller på att byggas upp. Detta samarbete kanske förverkligas i form av en direkt utbyggnad av EG, inom EES eller genom konstruktionen av ett europeiskt hus. Samtidigt regionaliseras samarbetet. Benelux har sedan länge sitt samarbete inom EG och Medelhavsländerna har sina egna intressen. Inom Östeuropa har nya konstellationer uppstått, bl. a. driver Ungern på en aktivering av samarbetet med några av grannländerna. Ett råd för Baltikum har formellt bildats och det finns förväntningar på ett nytt samarbete kring Östersjön. Olika regioner bygger upp sitt interna samarbete för att kunna bevaka sina egna intressen inom ramen för ett bredare europeiskt samarbete. Nordiska ministerrådet har som en följd av den senaste utvecklingen antagit ett program för samarbetet mellan Norden och Baltikum samt övriga Östeuropa. Detta program har tillfört det nordiska samarbetet en viktig ny dimension.

Det nordiska samarbetet påverkas emellertid inte enbart av integrationen i Västeuropa och den politiska förändringsprocessen i Östeuropa. Internationaliseringen i Norden innebär att våra länder även måste anpassa sig till en internationell ekonomisk konkurrens. I denna process ställs gamla strukturer på prov. Samtidigt aktualiseras frågan om hur en nordisk

identitet och handlingsfrihet skall kunna bevaras under förändrade förhållanden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår undertecknade att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samråd med Nordiska rådet inleda en studie av aktuella framtidsfrågor som resulterar i ett förslag till program för det nordiska samarbetet efter 1992, och

att utgående från detta arbete lägga fram förslag till inriktning av det nordiska samarbetet.

Vidare föreslås

att Nordiska rådet under en session 1992 arrangerar en specialdebatt om inriktningen av det framtida nordiska samarbetet.

Helsingør den 12 november 1990

Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)

Dorte Bennedsen (S)

Gustav Björkstrand (SFP)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Tytti Isohookana-Asunmaa (Kesk.)

Sakari Knuutila (SDP)

Lauri Metsämäki (SDP)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Kimmo Sasi (Kok.)

Jouko Skinnari (SDP)

Jan P. Syse (H)

Karin Söder (c)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om koncernfacklig samverkan i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Anker Jørgensen samt Claes Andersson m. fl., se s. 978

Remissyttranden, se supplement)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsförslaget til Økonomisk Udvalg, som har indhentet udtalelser fra parterne på arbejdsmarkedet.

Udvalget har behandlet medlemsförslaget på mødet i Stockholm den 28.–30. januar og den 25. februar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsförslaget

Forslagsstillerne konstaterer, at debatten om det fælles nordiske arbejdsmarked i 1980'erne i høj grad har kredset om kravene fra faglig side om etablering af koncernfagligt samarbejde i Norden.

Indholdet i de faglige krav til koncernfagligt samarbejde angives i noget forenklet form at være:

- 1: regelmæssig information fra koncernledelsen,
- 2: informationen gives på møder med koncernledelsen, hvorved der skabes mulighed for direkte at kommentere informationen og
- 3: frihed for arbejdstagerrepræsentanterne til, som led i arbejdet, at mødes med hinanden.

Der henvises i forslaget til at problemstillingerne er blevet grundigt bearbejdet i udredninger, ved seminarer og i forhandlinger, hvori også de nordiske samarbejdsorganer har været involveret.

Der henvises videre til, at Nordisk Råd ved sessionen i 1989 behandlede et medlemsförslag om koncernfagligt samarbejde i Norden, og at debatten ved denne lejlighed i høj grad kom til at dreje sig om, hvorvidt lovgivning er et velegnet og ønskeligt middel til at gennemføre koncernfagligt samarbejde.

Forslagsstillerne konstaterer, at der i debatten herskede og stadig hersker enighed om det ønskelige i koncernfagligt samarbejde, men at arbejdsgiverne konsekvent har modsat sig, at der gennemføres lovgivning eller mere omfattende aftaler mellem parterne på arbejdsmarkedet på området.

Forslagsstillerne henviser til, at det i debatten om det tidligere medlemsforslag blev foreslået at give parterne en frist på to år til at forhandle sig frem til en aftale om koncernfagligt samarbejde, hvorefter Nordisk Råd kunne tage sagen op igen.

De to år er nu gået, og forslagsstillerne mener at kunne konstatere, at der ikke er gjort nævneværdige fremskridt hen imod en generel aftale, selv om der er gennemført ordninger for en del koncerner.

På denne baggrund foreslås det, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives ovenfor.

3. Remiss

Forslaget har været på remiss til de nordiske arbejdsgiverorganisationer, NFS, Nordisk Akademikerråd og Nordisk union for arbejdsledere, tekniske funktionærer og andre chefer. Sidstnævnte har ikke afgivet svar.

De nordiske arbejdsgiverorganisationer udtaler i en fælles udtalelse, at man undrer sig over, at denne sag nu igen tages op af Nordisk Råd, idet kræfterne efter arbejdsgiverorganisationernes opfattelse i stedet bør samles om det, der i de kommende år skal foregå i Europa med udgangspunkt i EF.

Arbejdsgiverne henviser til den holdning, som man udtrykte i ministerrådets redegørelse fra 1988 og i udtalelsen om det medlemsforslag, som lå til grund for debatten i 1989. Man finder således, at der ikke er behov for en nordisk særløsning på dette område, og at man derfor ikke kan acceptere lovgivning eller centrale aftaler.

Det understreges, at nordiske koncerner ikke driver forretning, som opdeles eller tilpasses specielt til Norden, og at nordiske særregler omkring koncernfagligt samarbejde kan medføre, at interessen mindskes for internationale investeringer og nyetableringer i de nordiske lande med en deraf følgende negativ effekt på beskæftigelsen.

Arbejdsgiverne oplyser, at der i forlængelse af debatten i 1989 blev udarbejdet et sæt retningslinier for behandling af spørgsmål om information, høringer og forhandling på tværs i internationale koncerner. Retningslinierne bygger på, at hver enkelt enhed i koncernen skal varetage disse opgaver i henhold til nationale regler. Endvidere åbnes mulighed for kontakter mellem koncernledelsen og de ansatte, ligesom det anbefales at

der ikke lægges hindringer i vejen for et rimeligt omfang af faglige møder på tværs af landegrænserne inden for koncernerne.

Der henvises endelig til, at spørgsmålet om information og høringer i koncerner er medtaget i EF's sociale charter, og at EF-kommissionen har vedtaget et forslag til direktiv herom, som nu er under behandling i EF's ministerråd.

Arbejdsgiverne fraråder, at Nordisk Råd støtter medlemsforslaget, som man mener medvirker til ekstra forvirring i relation til debatten i Europa på området.

Nordens Faglige Samarbejdsorganisation (NFS) fremhæver, at spørgsmålet om koncernfagligt samvirke har været drevet af fagbevægelsen i lang tid. NFS finder, at de ansatte har en indlysende ret til samme indsyn og indflydelse i nordiske virksomheder, som i nationale virksomheder. NFS ser med største uro på, at de ansattes indflydelse i nordiske koncerner på ingen måde modsvarer de regler, som gælder nationalt, og spørgsmålet bliver mere og mere akut i takt med udviklingen af flere og flere nordiske virksomheder.

Man konstaterer, at det ikke har været muligt at opnå en generel aftale med arbejdsgiverne om koncernfagligt samvirke, og hilser derfor initiativet til en koordineret lovgivning i Norden velkomment.

Nordisk Akademikerråd (NAR) mener, at et meningsfuldt fagligt samarbejde bør ske på samme niveau, som virksomhederne planlægger deres aktiviteter. Der er derfor behov for at den lokale faglige aktivitet kompletteres med central medvirken og åben information fra koncernledelsen. NAR understreger, at samarbejdet bør omfatte alle grupper af ansatte og altså også højere tjenestemænd og ledende medarbejdere.

NAR mener, at der ikke i Norden er formelle hindringer for indgåelse af aftaler mellem arbejdsmarkedets parter om koncernfagligt samarbejde. Trods dette konstateres det, at der ikke er indgået sådanne aftaler, og NAR støtter derfor initiativet til koordineret nordisk lovgivning på området. Lovgivningen bør dog ikke udelukke supplerende aftaler mellem parterne.

NAR finder endelig, at der bør tilstræbes en vis parallelitet mellem arbejdet i EF og det nordiske arbejde med at indføre regler for koncernfagligt samvirke, og henviser til det af EF-kommissionen fremlagte forslag til direktiv.

4. EF-kommissionens forslag til direktiv

EF-kommissionen har 3. december 1990 fremlagt et forslag til direktiv om koncernfagligt samarbejde i EF-landene. Det foreslås gennemført i medlemslandene inden udgangen af 1992, eller samtidig med gennemførelsen af det indre marked.

Formålet med direktivforslaget er at forbedre informationen og konsultationerne mellem koncerner og de ansatte inden for fællesskabet. Midlet til dette er oprettelse af samarbejdsråd i koncernerne.

Direktivforslaget er bygget op som en række krav og procedurer omkring etablering, opgaver og funktion af disse samarbejdsråd. Direktivet dækker koncerner med mindst 1 000 medarbejdere i medlemslandene og med to eller flere enheder i forskellige lande, hver med mindst 100 ansatte.

Det er den centrale ledelses ansvar, at der oprettes samarbejdsråd, og det sker ved at der forhandles og indgås en skriftlig aftale mellem ledelsen og de ansatte herom. Aftalerne kan indeholde en række bestemmelser om sammensætningen, funktionen, beføjelser, procedurer, finansiering mv. af samarbejdsrådet.

Der kan også indgås aftale om ikke at indgå en aftale. I så fald skal det koncernfaglige samarbejde gennemføres efter en række nærmere specificerede minimumskrav, hvoraf de vigtigste er:

- (1) etablering af et samarbejdsråd i koncerner med over 1000 medarbejdere og heraf mindst 100 i et andet land end hovedsædet,
- (2) ét årligt ordinært møde med koncernledelsen samt ét ad hoc møde,
- (3) visse krav til den information, som skal gives,
- (4) at omkostningerne ved aktiviteterne betales af arbejdsgiveren.

Ifølge forslaget skal alle, som deltager i det koncernfaglige samarbejde, have samme rettigheder, som personalerepræsentanter i øvrigt har efter den nationale lovgivning, ligesom de skal sikres fuld løn og andre personallerettigheder under udøvelsen af samarbejdet.

Direktivforslaget er rettet til medlemslandene og skal gennemføres via national lovgivning. Direktivet er udformet som et minimumsdirektiv og er således ikke til hindring for at landene gennemfører mere omfattende regler.

Det kan oplyses, at ministerrådssekretariatet i samarbejde med Stiftelsen for Industriudvikling i Norden og European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Dublin-instituttet) i foråret 1991 arrangerer en konference, hvor erfaringer i EF-landene og i Norden med informations- og konsultationsordninger i multinationale koncerner drøftes. Konferencen vil være af informativ karakter, men må ses som et led i det løbende arbejde med at forberede koncernfagligt samarbejde på bredere basis i Europa.

5. Udvalgets synspunkter og overvejelser

Udvalget konstaterer, at holdningerne hos parterne på arbejdsmarkedet til forslag om at gennemføre lovgivning om koncernfagligt samvirke i Norden stort set synes at være uændrede i forhold til debatten i 1989 om et medlemsforslag (A 857/e) af tilsvarende karakter¹.

I perioden siden debatten i 1989 er der imidlertid sket en vis udvikling på området. Det fremgår bl.a. af den redegørelse, som Stiftelsen for industriudvikling i Norden har ladet Gunnar Myrvang udarbejde.

¹ Se *Nordiska rådet, 37:e sess. 1989*.

I europæisk sammenhæng er den pågældende formulering i EF's sociale charter nu udmøntet i et forslag fra EF-kommissionen til direktiv om etablering af koncernfagligt samarbejde. Direktivforslaget forhandles nu i EF's ministerråd og skal ifølge forslaget være gennemført i medlemslandene inden udgangen af 1992. Det må yderligere forventes, at tilsvarende bestemmelser kommer til at indgå i den kommende EØS-aftale mellem EF og EFTA-landene.

Udvalget finder det fremdeles ønskeligt at det koncernfaglige samarbejde udbygges, men finder fortsat at dette bør ske ved frivillige aftaler mellem parterne på arbejdsmarkedet eller inden for de enkelt koncerner. Udvalget finder, at der er en udvikling i gang mod stadig flere sådanne frivillige ordninger inden for rammerne af retningslinier udformet på europæisk basis og af organisationerne i Norden.

Hertil kommer at EF-kommissionen nu har fremlagt et forslag til direktiv om koncernfagligt samvirke, som nu er under forhandling i ministerrådet. Udvalget finder ikke at de nordiske lande bør foregribe denne proces ved at gennemføre lovgivning bl. a. fordi dette vil forringe nordiske koncerners konkurrenceevne.

Eftersom de fleste koncerner i Norden er europæiske og ikke blot nordiske, finder udvalget endvidere ikke, at det er hensigtsmæssigt med forskellige krav i Norden og i Europa til det koncernfaglige samarbejde.

Udvalget finder derfor ikke at det er aktuelt med et fælles nordisk lovgivningsinitiativ om koncernfagligt samarbejde på nuværende tidspunkt, og indstiller derfor at Nordisk Råd afviser medlemsforslaget.

6. Indstilling

Udvalget indstiller på denne baggrund:

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

København, den 25. februar 1991

Gunilla André (c)

Carl Bildt (m)

Terje Davidsen (Sb)

Carl I. Hagen (FrP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lars P. Gammelgaard (KF)

Marianne Jelved (RV)

Anders Talleraas (H)

Formand

Reservation:

Undertegnede medlemmer reserverer sig mod udvalgets indstilling, idet vi støtter forslaget om et nordisk lovgivningsinitiativ. Vi henviser til at arbejdsgiverne stadig afviser at indgå en bred principaftale om koncernfagligt samarbejde og at udviklingen har vist, at det ikke i tilstrækkeligt omfang er muligt at gennemføre frivillige aftaler inden for de enkelte koncerner.

Vi finder endvidere, at de nordiske lande gennem en fælles lovgivning vil kunne påvirke udviklingen i Europa, herunder de forhandlinger, som er i gang i EF, og som vil komme mellem EF og EFTA-landene, med udgangspunkt i det af EF-kommissionen fremlagte forslag til direktiv om koncernfagligt samvirke. Det vil således, efter vores opfattelse, være i god nordisk tradition at ligge på forkanten af udviklingen på dette område.

Vi finder det ikke betænkeligt allerede nu at gennemføre mere omfattende regler i Norden, så længe disse ligger inden for rammerne af allerede gældende internationale kodex'er og når reguleringen i EF, som der er lagt op til nu, gennemføres i form af et minimumsdirektiv, som tillader de enkelte lande eller grupper af lande at gennemføre strengere regler.

Undertegnede indstiller således at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation i anledning af medlemsforslaget:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget.

København, den 25. februar 1991

Lahja Exner (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Medlemsförslag om koncernfacklig samverkan i Norden

(Väckt av Anker Jørgensen samt Claes Andersson, Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Kirsti Kolle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Tytti Isohookana-Asunmaa, Anita Johansson, Sakari Knuutti-la, Grethe Lundblad, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Mats Nyby, Sighvatur Björgvinsson och Jouko Skinnari)

Debatten kring en gemensam nordisk arbetsmarknad har under 1980-talet i stor utsträckning kretsat kring fackens krav på ett nordiskt koncernfackligt samarbete. Nordiska ministerrådet har på intet sätt förhållit sig passivt i denna debatt. En särskild utredning, där arbetsmarknadens parter deltagit, har kartlagt problemet. De nordiska arbetsmarknadsministrarna har inbjudit arbetsmarknadens parter till överläggningar. I ett otal seminarier och överläggningar i ministerrådets regi har den nordiska koncernfackliga frågan diskuterats.

Nordiska rådet ägnade problemet en mycket ingående och uppmärksam analys och debatt vid sessionen i Stockholm 1989. Debatten handlade om huruvida lagstiftning är en lämplig metod eller inte, och några debattörer framhöll att arbetsmarknadens parter borde lösa frågan. Om vikten av koncernfacklig samverkan tycktes dock samförstånd råda. I debatten framfördes också förslaget att arbetsmarknadens parter borde ges en tidsfrist på två år, och om de inte under denna period förhandlat sig fram till en överenskommelse om koncernfacklig samverkan, borde frågan på nytt tas upp i Nordiska rådet.

Vi måste tyvärr konstatera att under de snart gångna två åren har ingen nämnvärd utveckling kunnat noteras. Fackliga krav på skriftliga avtal har från den nordiska arbetsgiversidan besvarats med ett samordnat nej. Arbetsgivarorganisationerna har rekommenderat sina medlemmar att enbart gå med på av arbetsgivaren ensidigt fastställda erbjudanden.

De fackliga organisationernas krav i fråga om koncernfacklig samverkan kan något förenklat sägas gå ut på *dels* att få regelbunden information från koncernledningen, *dels* att arbetstagarrepresentanterna med bibehållna anställningsförmåner skall få ledigt, bl. a. för att kunna träffas inbördes.

När det gäller rätten till information är det fackliga kravet att denna skall lämnas vid överläggningar med koncernledningen. Vid sådana överläggningar skulle arbetstagersidan ges möjlighet att kommentera och lämna synpunkter på de frågor som tas upp till behandling.

Regler om ledighet för fackliga uppdrag och om rätt till ersättning i samband därmed finns i vart och ett av de nordiska länderna.

Helt uppenbart finns det goda förutsättningar för koncernfacklig samverkan inom Norden. De fackliga organisationernas struktur är likartad i de olika länderna, och sedan lång tid existerar ett väl utbyggt fackligt samarbete. Norden har dessutom en gemensam och öppen arbetsmarknad, och några större eller allvarligare hinder för nordisk industri finns inte.

Vad vi erfar är åtskilliga enskilda företag fullt beredda att medverka i olika former av koncernfacklig samverkan, och det finns redan i dag viss praktisk erfarenhet av verksamheten. Detta är dock inte i den omfattning som antalet nordiska företagskoncerner skulle motivera.

Mot denna bakgrund hemställer undertecknade att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta ett förslag till en samordnad nordisk lagstiftning, som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfacklig samverkan i enlighet med de principer som angivits ovan.

Köpenhamn den 22 oktober 1990

Anker Jørgensen (S)

Claes Andersson (Vas.)

Lennart Andersson (s)

Dorte Bennedsen (S)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (Kesk.)

Anita Johansson (s)

Sakari Knuutila (SDP)

Grethe Lundblad (s)

Lauri Metsämäki (SDP)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Mats Nyby (SDP)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Jouko Skinnari (SDP)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ett Nordens år i Kalmar 1997

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik m. fl.,
se s. 983)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 950/k om ett Nordens år i Kalmar 1997. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum skall ministerrådet utreda förutsättningarna för stöd till och aktiv medverkan i unionsjubileet och ett Nordens år 1997 i Kalmar.

Förslagsställarna hänvisar till att år 1997 är det 600 år sedan det första samarbetsavtalet undertecknades på Kalmar slott mellan Danmark, Norge och Sverige, dvs. Kalmarunionen, som syftade till att stärka de nordiska länderna gentemot det ökande inflytandet från dåtidens övriga Europa. I unionens stadgar sägs att de tre länderna skulle ha samma statsöverhuvud och utrikespolitiskt uppträda som en stat men inrikespolitiskt skulle varje rike styras efter sina egna lagar och förordningar.

Enligt medlemsförslaget har Kalmarunionen kommit att stå som symbol för önskan om ett nära samarbete mellan de nordiska länderna. När staden Kalmar år 1997 firar 600-årsminnet av Kalmarunionen är jubileet intressant inte bara ur historisk synpunkt utan det ger även tillfälle att göra 1997 till en satsning för hela Norden.

Unionsjubileet bör knytas ihop med nutidens strömningar och framtidsfrågorna. Kalmarunionen var ett uttryck för att de nordiska länderna hade starka gemensamma intressen i sina förhållanden till Europa, på den tiden framför allt symboliserat av Hansan. Östersjöområdet blir alltmer aktuellt och med hänvisning till en nordisk framtidsvecka som hölls i Kalmar 1984 borde målsättningen under de kommande 7 åren vara att vidareutveckla det nordiska samarbetet i ett internationellt perspektiv med sikte på det nordiska 600-årsjubileet i Kalmar som engagerande etappmål.

Förslagsställarna framhåller att år 1997 avser kommunen göra 600-årsminnet av Kalmarunionen till en helhjärtad satsning på hela Norden med olika ämnen som tema, t. ex. kultur, utbildning, idrott, näringsliv,

kyrka, sociala frågor, miljö, telekommunikationer, nordisk design, modern produktionsteknik och turism kring Östersjön.

I medlemsförslaget framhålls att såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet har anledning att framhålla de tidiga tankar som manifesterades i Kalmarunionen, bl. a. genom att förlägga gemensamma utskottsmöten, konferenser m. m. till Kalmar under jubileumsåret. Förslagsställarna förutsätter att förberedelsearbetet sker i nära samarbete mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

2. Remissbehandling

Enligt Nordiska rådets presidiums beslut den 14 november 1990 skall medlemsförslaget inte undergå remissbehandling.

3. Utskottet

Medlemsförslagets syfte är att åstadkomma en samlad insats från de nordiska länderna för att bevaka och minnas en gemensam nordisk historisk händelse, Kalmarunionens tillkomst år 1397.

Utskottet konstaterar att inte enbart den gemensamma nordiska kulturen utan även den gemensamma nordiska historien utgör grunden för det nuvarande nordiska samarbetet. Det är viktigt att lyfta fram den gemensamma historien för att förstå samspelet och samarbetet mellan de nordiska länderna. För barn och ungdom kan ett historiskt firande som uppmärksammas utmyнна i ett ökat intresse och förståelse för nordiskt samarbete och de andra nordiska ländernas historia och kultur.

Utskottet har noterat att Kalmar stad har anknytning till Norden genom seminarier. 1984 hölls där en nordisk framtidsvecka i samarbete med Nordiska rådet under temat "Global framtid i Norden" där temat ekologi/kultur/ekonomi utgjorde huvuddelen av programmet. Kalmar stad återkom till frågan i ett seminarium 1986 med miljö som huvudtema och i maj 1991 planeras ett ytterligare seminarium om framtid i Norden ur miljösynpunkt. Enligt information från Kalmar stad avser man hålla ett seminarium kring temat vartannat år fram till 1997 då det stora unionsfirandet skall äga rum med Norden i blickpunkten. Inom Nordiska rådet har frågan om framtidsforskning och nordisk framtid upprepade gånger varit på dagordningen.

Utskottet anser det synnerligen lämpligt att knyta framtidsfrågor till 600-årsfirandet av Kalmarunionen. Kalmars geografiska läge vid Östersjön kan även knytas till framtidsfrågorna utgående från de förändringar som ägt rum de senaste åren i Baltikum och Östeuropa och de påträngande miljöfrågorna i dessa områden. Samtidigt anser utskottet det viktigt att man vänder blicken bakåt och sammanfattar vad som har uppnåtts inom

det nordiska samarbetet under de 600 åren. Dåtid och framtid kunde lämpligen sammanföras vid Kalmarunionens firande år 1997.

Utskottet noterar att enligt förslaget skall turism kring Östersjön vara ett tema vid Kalmarjubileet. Utskottet anser tiden vara inne att kulturturismen uppmärksammas i det nordiska samarbetet. Inom Europarådet har under en tid s.k. "kulturrutter" planerats kring olika historiska teman. Nordiska rådet och ministerrådet har erbjudits att i samarbete med Europarådet delta i projekt om kulturturism inom det gamla Hansaområdet i syfte att stärka den gemensamma kulturidentiteten på området. Utskottet anser att Kalmar stad och dess historia kunde spela en viktig roll vid genomförandet av projektet.

Utskottet anser att de nordiska organen, Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, aktivt kunde delta i unionsjubileet genom att förlägga gemensamma utskottsmöten, konferenser m.m. till Kalmar. Utskottet anser vidare det lämpligast att vid förberedelserna av Kalmarunionens jubileum utser Nordiska ministerrådet en kontaktperson för att delta i förberedelsekommittén för jubileet och arbeta för att nordiska gemensamma intressen blir tillgodosedda.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubileet och ett Nordens år 1997 i Kalmar.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Jón Kristjánsson (F)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

Medlemsförslag

om ett Nordens år i Kalmar 1997

(Väckt av Lena Öhrsvik samt Niels Ahlmann-Ohlsen, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Johansson, Eeva-Liisa Moilanen, Marianne Samuelsson och Sten Svensson)

År 1997 är det 600 år sedan det första samarbetsavtalet undertecknades på Kalmar slott mellan Danmark, Norge och Sverige.

Denna historiska händelse år 1397 fick namnet Kalmar-unionen och syftade till att stärka de nordiska länderna gentemot det ökande inflyttandet från dåtidens övriga Europa ur såväl ekonomisk som militär synpunkt.

Föreningen mellan de tre rikena var ett faktum redan 1389, under den stora nordiska drottning Margaretha och bestod formellt till dess Gustav Vasa valdes till svensk kung 1523. Unionen föddes vid ett nordiskt möte i samband med Erik av Pommerns kröning i Kalmar 1397 och har dokumenterats genom ett *kröningsbrev* beseglat med 67 nordiska prästers och adelsmäns sigill. Giltigheten hos ett särskilt *unionsbrev* har visserligen varit omstridd men det väsentliga är att unionen verkligen existerade och hade stöd bland rådsherrar och prelater i de tre rikena.

Unionen fick snart fasta former och alla frågor som gällde Norden handlades gemensamt. I unionens stadgar sägs att de tre länderna skulle ha samma statsöverhuvud och utrikespolitiskt uppträda som en stat. Inrikespolitiskt däremot skulle varje rike styras efter sina egna lagar och förordningar.

”Och alla tre kungarikena skall vara och förbli i endräkt och kärlek, så att det ena icke med någon tvedräkt eller söndring skall draga sig från det andra, utan vad som träffar det ena, antingen i fråga om krig eller i fråga om angrepp av andra utländska män, det skall träffa dem alla tre, och vart och ett av dem skall med all trohet och all mark vara det andra behjälpligt, dock så att varje rike förblir vid sin lag och rätt och konungen vid vad det tillkommer honom att ha.”

Kalmarunionen har kommit att stå som symbol för önskan om ett nära samarbete mellan de nordiska länderna. När staden Kalmar år 1997 firar 600-års minnet av Kalmarunionen är jubileet intressant inte bara ur historisk synpunkt. Det ger också ett tillfälle att göra 1997 till en satsning för hela Norden.

Unionsjubileet har räckvidd långt utanför Kalmar och bör sättas in i ett större perspektiv. Det finns anledning att söka knyta ihop det med nutidens strömningar, där Nordens förhållande till Europa är det kanske mest intressanta. Kalmarunionen var bl. a. ett uttryck för att de nordiska länderna hade starka gemensamma intressen i sitt förhållande till Europa, då framför allt symboliserat av Hansan. Precis som då ser vi idag hur handelsvägarna över Östersjön blir alltmer aktuella. Kalmars läge vid Östersjön har bestämt stadens ställning i alla tider och kommer att så göra även på 2000-talet.

När 600-årsminnet av Kalmarunionen firas år 1997, vill kommunen göra detta till en helhjärtad satsning inte bara på nordiska vänorterna utan på hela Norden. Det kan bli ett år då Nordens länder möts i Kalmar inom olika ämnen, t. ex. kultur (musik, konst, byggnation etc.), utbildning, idrott, näringsliv, kyrka, sociala frågor etc.

Andra lämpliga temaområden vid unionsjubileet – där Kalmar erbjuder särskilt goda förutsättningar – gäller Östersjön och miljön, nordisk telekommunikation, nordisk design, modern produktionsteknik och turism runt kring Östersjön.

Minst lika viktigt som unionsjubileets historiska anknytning är det att lyfta fram framtidsfrågorna. Den nordiska framtidsvecka, som hölls i Kalmar 1984 över temat "Global framtid i Norden" borde kunna utgöra en utgångspunkt för ett nordiskt projektarbete med målsättningen att under de kommande sju åren vidareutveckla det nordiska samarbetet i ett internationellt perspektiv och med sikte på det nordiska 600-årsjubileet i Kalmar som engagerande etappmål. Projektet kunde med stöd i Brundtlandrapporten och även i kontakt med FN, Världsbanken m. fl. inriktas på att göra Norden till en vägvisande region för en miljövänlig och solidarisk samhällsutveckling.

Kalmar är på många områden väl ägnat som nordisk jubileumsstad. Med hänvisning till ovanstående föreslås att de nordiska länderna ger sin aktiva medverkan och sitt stöd till att göra unionsjubileet i Kalmar 1997 till ett Nordens år i Europa med globala perspektiv. Såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet har anledning att framhålla de tidiga tankar som manifesterades i Kalmarunionen, bl. a. genom att förlägga gemensamma utskottsmöten, konferenser m. m. till Kalmar under jubileumsåret. Härigenom kan stadens naturliga förutsättningar som Nordens utpost mot Östeuropa få en naturlig utgångspunkt och stärkas. Möjligheter till finansiellt stöd ur Nordiska kulturfonden bör härvid beaktas.

Vi förutsätter att förberedelsearbetet sker i nära samarbete mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

Mot bakgrund härav föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubileet och ett Nordens år 1997 i Kalmar.

Stockholm den 14 november 1990

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Tytti Isohookana-Asunmaa (Kesk.)

Olof Johansson (c) Eeva-Lisa Moilanen (SKL)

Marianne Samuelsson (mp) Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Social- och miljöutskottets betänkande

over medlemsförslag om etablering af et forpligtende miljøsamarbejde omkring Østersøen

(Medlemsförslaget väckt av Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner, se s. 997

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om etablering av ett förpliktande miljøsamarbete omkring Östersjön. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Stockholm den 29 januari och i Köpenhamn den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av överväganden och undersökningar om ett potentiellt samarbete kring Östersjön framkomma med förslag till utbyggnad av detta samarbete

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta konkreta förslag till ändring och snabb förbättring av Östersjökonventionen. Förslaget skall framläggas för övriga medlemsländer före nästa ministerrådskonferens inom Östersjökonventionen 1992 med sikte på att antas samma år.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ministerrådet i förslaget till ny Östersjökonvention:

- preciserar och understryker att konventionen som sitt syfte förpliktar de deltagande länderna att i allt större omfattning begränsa föreningarna av Östersjön för att skapa en ekologiskt hållbar utveckling,
- garanterar att avtalen görs bindande och överträdelse kan medföra ekonomiska sanktioner,
- gör renare teknologi och försiktighetsprincipen till grundläggande principer,

- föreslår att det hålls fasta ministerrådsmöten,
- i strukturen garanterar en parlamentarisk förankring i överensstämmelse med ovanstående modell,
- i strukturen garanterar folkliga organisationer och miljörelser höringsrätt vid beslut inom ramen för konventionen

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att Östersjökonventionens sekretariat förstärks och förpliktas att framlägga förslag i överensstämmelse med den förstärkta avsiktsformuleringen

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att det etableras en fond för renare teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken.

att Nordiska rådet tar initiativ till ett parlamentariskt samarbete som kan ingå som en del av en ny Östersjökonvention.

Förslagsställarna hänvisar till den snabba utvecklingen i Östersjöområdet som avtecknar sig som ett tillväxtområde i Europa på samma sätt som medelhavsområdet. Det finns flera osäkerheter, framförallt beroende på att Nordens förhållande till Europa som helhet ej är avklarat. De nordiska länderna och övriga Östersjöländer är ganska olika, särskilt vad gäller ekonomi, industrialiseringsgrad, sociala system, kultur och språk. Skillnaderna behöver inte förhindra samarbete utan kan tvärtom verka som inspirationskälla. Det skapar dock begränsningar i möjligheterna till ögonblicklig utbyggnad av samarbetet.

Man kan som en modell föreställa sig ett "Östersjöråd" som innehåller flera olika former för mellanfolkligt samarbete och även en omfattande samsamarbetsstruktur, som skulle kunna fungera antingen som ett supplement till det nuvarande nordiska samarbetet eller en ersättning härför. Med hänsyn till ovanstående begränsningar bör dock Östersjösamarbetet endast gradvis utbyggas till det slutliga målet, däribland ett Östersjöråd. Två områden kan dock redan bli föremål för ett kraftigt utvidgat samarbete, nämligen kulturen och miljön.

Den viktigaste uppgiften i Östersjöområdet under de närmaste åren är att förena utvecklingen av produktionen med en konsekvent lösning av miljöproblemen. De mest akuta miljöproblemen i Östeuropa kan och bör kraftigt minskas genom införande av modern teknologi, både vad gäller själva produktionen och reningsteknologi, men denna lösning håller inte på sikt. De östeuropeiska länderna är ekonomiskt och industriellt så svagt utvecklade att en utbyggnad i riktning mot en nordisk välfärdsnivå snabbt skulle leda till våldsamma miljöbelastningar. Därför måste produktionen under loppet av de närmaste tio åren omställas till "ren teknologi", dvs. teknologi som inte medför förorening. Samtidigt måste "försiktighetsprincipen" (dvs. att tveksamhet kommer miljön till godo) införas i lagstiftningen.

Ett problem är att ingenting tyder på att de östeuropeiska länderna, undantaget det tidigare Östtyskland, snabbt kommer att uppleva en ekonomisk tillväxt som möjliggör en sådan miljöstatsning. Resurserna kommer länge att vara begränsade och många olika krav kommer att konkurrera om de sparsamma resurserna. Det finns ingen garanti för att miljön får den nödvändiga prioritet.

Det finns därför mycket som talar för att Norden måste bidra till finansieringen av en nödvändig miljöstatsning. Men en förutsättning för att man från nordisk sida skall kunna medverka i finansieringen av miljöinvesteringarna i öst, är en garanti för att pengarna faktiskt kommer miljön till godo.

Det är förslagsställarnas uppfattning att en ny Östersjökonvention är en nödvändig del i en miljö- och företagsekonomisk satsning på Östersjöområdet. Den existerande Östersjökonventionen tillskapades på 70-talet, men de senaste tio åren har visat att konventioner av denna typ, som i första hand har karaktär av avsiktsdeklarationer, inte längre är tillräckliga. Ett exempel härpå är att de tidigare icke-demokratiska länderna skrivit under avtal om 50% reduktion av olika utsläpp fram till 1995, men nästan inte företagit sig någonting för att leva upp till dessa mål. Östersjökonventionen måste därför skrivas om till en ny och förpliktande typ av internationell konvention, där principen om ren teknologi och försiktighetsprincipen ingår som en del.

Till denna nya Östersjökonvention bör knytas ett ministerråd, en ekonomisk fond och ett sekretariat. Dessutom bör samarbetet förankras parlamentariskt och folkligt. Ministerrådet bör ha fasta årliga möten för att följa genomförandet av vidtagna beslut och träffa nya beslut. Vad gäller de ekonomiska resurserna kan man tänka sig en Östersjömiljö-fond för teknologiöverföring samt forsknings- och utvecklingsprojekt som är öppna för samarbete med andra europeiska länder, på samma sätt som Eureka och EG:s forskningsprojekt. Inbetalningar till fonden bör ske genom en fast andel av ländernas BNP. Som villkor för erhållande av medel från fonden, som lån, investering eller gåva bör knytas kontroll av att ingångna avtal uppfylls och ekonomiska sanktionsmöjligheter.

Östersjökonventionens sekretariat bör förstärkas så att det blir i stand att leva upp till den föreslagna konventionens starkare förpliktelser. Sekretariatet bör åläggas att lägga fram förslag till miljöinsatser som man utifrån en vetenskaplig bedömning menar är nödvändiga. Sekretariatet skall även förestå internationell övervakning för att kontrollera de enskilda ländernas efterlevnad av avtalen, och det skall rapportera till ministerrådet och parlamentarikerna.

Vad gäller den parlamentariska och folkliga förankringen bör utgångspunkten vara det existerande samarbetet i Nordiska rådet, ett baltiskt råd samt parlamentariska representanter från Sovjet (Leningradområdet), Polen och Tyskland (Slesvig-Holstein och Mecklenburg-Vorpommern). Nor-

diska rådet har de senaste åren visat sig i stånd att ändra sin inriktning mot miljöområdet, vilket visat sig i en lång rad miljödebatter och miljöförslag, i rådets två internationella miljökonferenser samt i miljöorienterade delegationsresor till Sovjet och Baltikum som har givit erfarenheter av miljöfrågor, både nationella och internationella. Liknande erfarenheter finns ännu inte i Baltikum, Sovjet, Polen eller Tyskland. Detta får dock inte betyda att man inte försöker ge miljösamarbetet en parlamentarisk förankring, utan det är så mycket viktigare att folkliga organisationer, särskilt på miljöområdet ges en anknytning till samarbetet.

2. Remissyttranden

Helsingforskommissionen (Baltic Marine Environment Protection Commission) påpekar att kommissionen 1990 tillsatt en arbetsgrupp för revision av Östersjökonventionen. Arbetsgruppen har hållit två möten, i juni och oktober 1990. Helsingforskommissionen behandlar vid sitt möte i slutet av februari 1991 rapporten från gruppens möten. Till det förslag som gruppen framlägger hör utvidgande av konventionens omfattning till att även innefatta inlandsvatten, införande av ytterligare bestämmelser om åtgärder då ett land ej följer konventionen, bestämmelser om informationsutväxling, konsultationer m.m. Kommissionen skall vidare överväga om man skall ta in bestämmelser om skydd för naturen och före slutet av 1991 besluta om tidtabellen för slutförandet av revisionsarbetet.

Till de frågor som arbetsgruppen behandlar men ännu ej rapporterat om hör frågorna om "renare teknologi" och "försiktighetsprincipen" skall skrivas in i den reviderade konventionstexten. Vad gäller förslaget om regelbundna ministermöten erinras om en paragraf i slutdokumentet från statsministermötet i Ronneby där det rekommenderas att möten inom Helsingforskommissionen även fortsättningsvis hålls på ministernivå med lämpliga mellanrum. – Till kommissionens yttrande fogas dokumentation från arbetsgruppen varav bl. a. framgår dess mandat och resultatet av dess första diskussioner.

Danmarks Naturfredningsforening instämmer med medlemsförslagets syfte att skapa ett mer förpliktande miljösamarbete mellan Östersjöländerna. Foreningen framhåller att den framtida ekonomiska tillväxten i Polen, Estland, Litauen och Sovjetunionen gör det nödvändigt att renare teknologi och försiktighetsprincipen införs som grundläggande principer för denna utveckling. De måste därför vara vägledande för de ekonomiska och teknologiska stödordningar som de nordiska länderna och EG upprättar gentemot Östeuropa. Sålunda är det av avgörande vikt att man inte till de östeuropeiska länderna okritiskt överför teknologiska lösningar som redan anses otidsenliga i Västeuropa.

Naturfredningsforeningen anser att Nordiska rådets modell är lämplig då den har en tradition att ta in synpunkter från medborgerliga organisa-

tioner och parlamentariker, innan beslut fattas på ministerrådsnivå. Svagheten har dock varit rekommendationernas icke förpliktande karaktär gentemot deltagarländerna. Därför är initiativet till ett mer förpliktande samarbete välkommet. Vad gäller möjligheter för frivilliga organisationer att delta hänvisas till den nybildade s.k. Coalition Clean Baltic (CCB) som är en paraplyorganisation för miljöorganisationer i Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige, Sovjetunionen och Tyskland. CCB har för avsikt att ansöka om observatörsstatus inom Helsingfors- och Gdansk-konventionerna.

Greenpeace Danmark anser att förslaget pekar på några av de avgörande punkter där Östersjökonventionen är otillräcklig och måste förbättras. Främst gäller detta att man tidigare byggt på förutsättningen att havet hade förmåga att absorbera eller neutralisera farliga ämnen och att vetenskapen kunde beräkna vilka avfallsmängder havet kunde tåla. Dessa antaganden har visat sig ohållbara. Havet har ingen förmåga att absorbera stabila giftiga ämnen utan kan bara späda ut dem, och vetenskapen kan ej med säkerhet förutsäga framtida effekter av utsläpp. Därför måste "försiktighetsprincipen" införas, vilket innebär att alla utsläpp som ej med säkerhet kan visas vara miljömässigt acceptabla måste stoppas.

Greenpeace föredrar uttrycket "ren teknologi" framför "renare teknologi" som skulle kunna innebära att varje förbättring av den nuvarande teknologin vore tillfyllest. "Ren teknologi" måste förstas som "teknologi som inte medför förorening" och måste gälla alla faser i en viss produkts totala livscykel, från utvinning av råvaror till avfallet. Varje produkt måste framställas på ett sätt som tillåter återanvändning eller säker återföring till naturen. Dessutom måste ren teknologi innebära att man eftersträvar minsta möjliga exploatering av resurserna, inklusive energi.

Vidare påpekar Greenpeace vikten av styrmedel för att förverkliga ren teknologi. Utöver skärpt produktansvar och miljömärkning bör enligt Greenpeace obligatorisk miljörevision införas hos alla företag vars produkter kräver godkännande från miljösynpunkt. En rekommendation till ministerrådet bör enligt Greenpeace innehålla att de nordiska länderna inom Östersjökonventionen skall ta initiativ till att införa obligatorisk, extern miljörevision som styrmedel för införande av ren teknologi.

Greenpeace tillstyrker de olika delförslagen om förstärkning av Östersjökonventionen och Helsingforskommissionen och anser att årliga miljöministermöten och eventuellt även parlamentariska möten skulle kunna bidra till att ge skyddet av Östersjöns miljö högre politisk prioritet. Vad gäller förslaget om en miljöfond påpekas att uttrycket "renare teknologi" bör ersättas med "ren teknologi" samt att fonden skulle kunna etableras i förlängning av redan pågående arbete inom den "High Level Task Force", som inrättades vid Ronnebymötet i september 1990. Inom denna "Task Force" har det ej varit klart vilken typ av teknologi man skall ge finansiellt stöd. I detta sammanhang påpekas vikten av att inte binda Östeuropa vid

en traditionell reningsteknologi och föråldrad miljöpolitik. Östeuropa har en enastående möjlighet att kombinera en industriell och miljöpolitisk revolution genom att man vid teknologiöverföring satsar på ren teknologi. Greenpeace föreslår därför en rekommendation till ministerrådet att ren teknologi görs till huvudkriterium för arbetet inom Task Force.

Vad gäller miljöorganisationernas möjlighet att delta i arbetet påpekas att Greenpeace International redan uppnått observatörsstatus vid Helsingforskommissionen. Denna status bör förstärkas genom att internationella miljöorganisationer inte bara får rätt att närvara vid själva kommissionens möten utan även i dess kommittéer och arbetsgrupper.

Ålands landskapsstyrelse anser att Östersjökonventionen är det viktigaste instrumentet med vilket man kan uppnå mera bindande åtgärdsförslag och dessutom följa upp effekten av åtgärderna. Konventionens syfte är att förhindra alla former av förorening såväl landbaserade som luftburna. Man strävar efter att ständigt förbättra konventionstexten. Landskapsstyrelsen anser att de i föreliggande medlemsförslag framförda förslagen lämpligen behandlas i samband med Östersjökonventionen.

Svenska naturskyddsföreningen anser att ideella miljöorganisationer bör få en starkt roll i miljöarbetet i Östersjön innebärande både närvaro- och yttranderätt på Helsingforskommissionens möten och vid kommittémöten.

Föreningen påpekar att regeringarna redan samarbetar inom Helsingforskommissionen och att det ej torde vara möjligt att skapa någon ytterligare struktur på regeringsnivå. Däremot vore det intressant att få till stånd ett motsvarande samarbete på parlamentarisk nivå. Detta skulle kunna utgöras av parlamentarikermöten eller -konferenser, t. ex. med höring av experter och forskare. Ett parlamentariskt forum skulle kunna fungera som påtryckare på regeringarna. Vidare tillstyrks att de beslut som fattas inom Östersjökonventionens ram blir bindande för de deltagande staterna. Ett viktigt krav är att alla överenskommelser måste fullföljas genom att motsvarande regler införs i varje lands nationella lagstiftning.

Föreningen finner tanken att införa ekonomiska sanktioner om ett land inte uppfyller överenskommelserna intressant. Idén torde svårligen kunna accepteras av alla länder, men det vore intressant att se ett konkret förslag till hur sanktioner skulle kunna utformas. Föreningen instämmer i att "försiktighetsprincipen" och "ren teknologi" bör utgöra grundläggande principer i en reviderad Östersjökonvention, men detta förutsätter att dessa begrepp klart definieras. Slutligen tillstyrker föreningen förslaget om en miljövårdsfond för länderna kring Östersjön.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att medlemsförslaget syftar till en avsevärd förstärkning av miljöarbetet kring Östersjön, och att utformningen av den

nuvarande Östersjökonventionen av förslagsställarna anses otillräcklig för att åstadkomma ett förpliktande samarbete.

Utskottet har vad gäller den nuvarande Östersjökonventionen (Helsingforskonventionen) noterat att den tillkom 1974 och trädde i kraft 1980. Den omfattar hela Österjöområdet med Bottniska viken, Finska viken samt Öresund, Stora och Lilla Bält samt Kattegatt upp till Skagen i Skagerrak vid 57:e breddgraden. Deltagande länder är Danmark, Finland, Polen, Sverige, Sovjet och Tyskland.

Enligt konventionen skall de fördragsslutande parterna vidta alla behövliga åtgärder för att förhindra och minska föroreningen av Östersjöns marina miljö och för att skydda och förbättra den. Konventionen inbegriper utsläpp från landbaserade källor inklusive atmosfäriskt nedfall samt utsläpp av radioaktiva ämnen. Vidare gäller konventionen utsläpp från fartyg, dumpning av avfall, samarbete om bekämpning av olje- och kemikalieutsläpp vid olyckor samt förorening som förorsakas av utforskning och exploatering av havsbotten.

Beslutande församling är Helsingforskommissionen (HELCOM) som har sitt sekretariat i Helsingfors. HELCOM sammanträder i likhet med OSCOM och PARCOM (Oslo- resp. Pariskommissionerna) en gång om året. HELCOM:s driftsbudget för budgetåret 1990/91 är 4,4 milj. FIM.

De frågor som Helsingforskommissionen hittills särskilt arbetat med är Östersjöns tillstånd, föroreningsbelastningen samt åtgärder för att motverka utsläpp. En rad problem har studerats genom att ett av medlemsländerna insamlat upplysningar om ett speciellt problem och för HELCOM sammanställt en rapport. På det sättet har rapporter gjorts om bl. a. DDT (Polen), PCB (Danmark), bly (BRD), kadmium (Sverige), koppar (DDR), kvicksilver (Sovjetunionen), landbaserade oljeföroreningar (Finland), lantbruksutsläpp (Danmark), industriutsläpp (Finland).

Sedan 1980 koordinerar HELCOM ett övervakningsprogram, Baltic Monitoring Programme (BMP), som omfattar hydrografiska, kemiska och biologiska undersökningar. 1986 initierade HELCOM ett monitoringprogram om luftburen förorening och efter Tjernobylyolyckan inleddes ett monitoringprogram om tillförsel av radioaktiva ämnen.

Som ett resultat av Östersjöländernas statsministermöte i Ronneby den 2–3.9.1990 har i anslutning till HELCOM inrättats en särskild "High Level Task Force" för att i skyndsam ordning arbeta med kartläggning och planering av åtgärder som behövs för att återupprätta Östersjöområdets miljö. Arbetet innefattar även frågor angående behovet av ekonomiska resurser för miljöinvesteringar i Östersjöns tillrinningsområde. Task Force har hållit sitt första möte och lagt fast ett arbetsprogram och en tidsplan för att få fram en aktionsplan för Östersjön.

Lämpliga utgångspunkter för arbetet med att gå vidare från den nivå Östersjökonventionen representerar till en starkare skyddsnivå är, enligt utskottets uppfattning, dessutom slutdokumentet från Nordiska rådets

internationella havsföreningenskonferens i Köpenhamn den 16–18 oktober 1989 samt besluten vid ministermötet i Ronneby 2–3 september 1990. Utskottet noterar dock att mycket av det som stipuleras i dessa dokument redan är under arbete inom ramen för de aktiviteter som redan pågår inom Östersjökommissionen och enligt Ronnebymötets beslut. Medlemsförslaget tar i större utsträckning sikte på åtgärder för att effektivisera själva samarbetsstrukturen kring Östersjön, och att förstärka dess förpliktande karaktär, samt öka dess exekutiva möjligheter.

Vad gäller de i medlemsförslaget angivna principiella utgångspunkterna talas i slutdokumentet från havsföreningenskonferensen om beaktande av behovet av effektiva förebyggande åtgärder, för att eliminera och förhindra miljöfarliga utsläpp där det finns skäl att tro att dessa kan få skadliga effekter, även om de vetenskapliga bevisen för ett orsakssamband mellan utsläpp och effekter skulle vara otillräckliga eller icke bindande (dvs. försiktighetsprincipen).

Principen om ren teknologi tas upp i slutdokumentet när det talas om beaktande av vikten av att tillämpa principen om ”bästa tillgängliga teknik” för att förhindra förorening, varvid såväl ekonomiska som ekologiska faktorer bör vägas in. I rekommendationerna från konferensen föreslås att man utarbetar en långsiktig plan för att förbättra den bästa tillgängliga tekniken.

Behovet av institutionella förstärkningar tas upp i slutdokumentets rekommendationer där det förordas att de internationella konventionerna stärks samt att konventionernas verkställande organ säkerställer att de överenskomna åtgärderna genomförs snabbt i alla berörda länder. Vad gäller samordning rekommenderas speciellt att arbetet inom ECE:s konvention om gränsöverskridande luftföreningar samordnas med de regionala havskonventionernas verksamhet.

Vidare rekommenderas att man fortsätter att hålla ministermöten för att utöka verksamheten inom konventionernas ramar och uppfylla kraven på ytterligare åtgärder mot havsföreningarna; de överenskommelser och frågor dessa möten resulterar i bör snabbt vidarebefordras till parlamentarikerna i respektive länder.

Vad gäller finansieringen rekommenderas i slutdokumentet att man skapar en internationell fond och ett avräkningssystem så att ekonomiskt svagare länder får praktiska möjligheter att genomföra överenskomna åtgärder.

Utskottet noterar vidare att i slutdokumentet från havsföreningenskonferensen understryks behovet av att erkänna medborgarnas rätt att bilda privata organisationer av dessa organisationers och allmänhetens rätt att i tid få tillgång till information, samt av deras rätt till reella möjligheter att delta i utformningen av den politik som rör den marina miljön.

Det slutdokument, ”Baltic Sea Declaration”, som sammanfattade besluten vid statsministermötet i Ronneby den 2–3 september 1990, tar upp de

grundläggande principerna, "försiktighetsprincipen" och "rena teknologier". Regeringarna uttalar sin beslutsamhet att tillämpa försiktighetsprincipen, i synnerhet då det finns skäl att anta risk för skada på de marina ekosystemen av stabila giftiga och bioackumulerbara ämnen.

Regeringarna säger att de accepterar principen att skydda de marina ekosystemen i Östersjön genom användande av bästa tillgängliga teknik och andra lämpliga åtgärder för att säkerställa hållbart utnyttjande av naturresurserna och renare teknologier, inklusive processer som ger lägsta möjliga avfall och miljömässigt ofarliga produkter. Särskilt sägs att regeringarna skall ställa krav på att bästa tillgängliga teknologi används inom alla viktiga industrier (t. ex. kemisk, gödningsämnes- och pappers- och massaindustri).

Vad gäller förstärkning av Östersjökonventionen sägs i Ronnebydokumentet att regeringsrepresentanterna uttrycker sin beslutsamhet att förstärka den legala och institutionella strukturen, däribland Helsingforskonventionen och dess kommission, för att påskynda förverkligandet av ingångna åtaganden och bringa konventionen och dess annex i nivå med den utveckling som ägt rum sedan 1974.

Vidare sägs i Ronnebydokumentet att man skall främja vidare samarbete inom ECE:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar för att åstadkomma bredare förverkligande av Helsingfors- och Sofiaprotokollen och internationella avtal om ytterligare reduktion av luftföroreande utsläpp från motorfordon, fartyg, industrier etc.

I ministerrådets berättelse *C 1* sammanfattas samarbetet med Baltikum och Östeuropa i ett avsnitt där ministerrådet framhåller att Norden som sådant, särskilt i förhållande till de tre baltiska länderna, har möjlighet att spela en särskild roll. Utvecklingen i Östeuropa har även skapat nya möjligheter för ett utvidgat samarbete mellan länderna kring Östersjön, inte minst vad gäller miljö, resurser och infrastruktur. Ministerrådet beskriver därefter de beslutade miljöfinansieringsordningarna (finansieringsbolaget NEFCO och den höjda ramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån, samt även beslutet om 27,5 miljoner DKK till Nordiska projektexportfonden för användning inom exportsektorn).

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sina synpunkter med anledning av ett medlemsförslag om miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen (*A 910/e*) som behandlas av ekonomiska utskottet, nämligen att de nordiska länderna borde besluta om en ytterligare kreditordning avseende mjukare villkor. Utskottet vill även påpeka möjligheten att använda särskilda biståndsmedel för detta syfte.

Vad gäller medlemsförslagets önskemål om förstärkta strukturer välkomnar även utskottet den "Task Force" som upprättas med deltagande av Världsbanken, Europeiska investeringsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling samt Nordiska investeringsbanken för att under 1991 utarbeta ett omfattande program som skall beslutas på ett

ministermöte inom ramen för Helsingforskonventionen och vars förverkligande skall påbörjas inom medlemsländerna under 1993.

Utskottet noterar vidare att den av Helsingforskommissionen tillsatta arbetsgruppen bland sina arbetsuppgifter har att överväga de flesta av de frågor som tas upp i medlemsförslaget vid en revidering av Östersjökonventionen. Till dessa hör möjligheterna att införa mer legalt bindande bestämmelser (dock endast vad gäller landbaserade utsläpp), bästa tillgängliga teknologi, försiktighetsprincipen och styrmedel för att genomföra åtagandena att minska utsläpp från spridda källor. Vidare skall arbetsgruppen ta upp förbud mot bränning och dumpning till havs och bedömning av riskerna med deponering under havsbotten. Vid arbetsgruppens möten har dessutom tagits upp frågorna om ren teknologi, lagligt bindande åtgärder för förhindrande och kontroll av förorening samt relationerna med internationella miljövårdsorganisationer.

Utskottet noterar mot bakgrund av ovanstående genomgång att de flesta av de förslag till effektivisering av miljösamarbetet kring Östersjön som medlemsförslaget innehåller i större eller mindre grad tagits upp inom Helsingforskommissionen, vid Nordiska rådets internationella konferens och vid statsministermötet i Ronneby 1990. Utskottet finner det dock på sin plats att Nordiska rådet antar en samlad rekommendation om Östersjön, som anger Nordiska rådets prioriteringar och den ambitionsnivå rådet anser bör gälla för samarbetet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

- A. 1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 - att* ta initiativet till en förnyelse och förstärkning av samarbetet inom Östersjökonventionen mot bakgrund av de principer som ligger till grund för slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförorening 1989.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
 - att* utarbeta konkreta förslag till ändring och snabb förstärkning av Östersjökonventionen. Förslaget bör framläggas för övriga medlemsländer före nästa ministerrådskonferens inom Östersjökonventionen 1992 med sikte på att antas samma år.
3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
 - att* inom ramen för Helsingforskommissionen och dess arbetsgrupp för revidering av Östersjökonventionen arbeta för att principerna i slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförorening 1989 inarbetas i Östersjökonventionen och att därvid särskilt beakta att den reviderade konventionstexten
 - preciserar och understryker att konventionen förpliktar de deltagande länderna att i allt större omfattning begränsa föroreningarna av Östersjön för att skapa en ekologiskt hållbar utveckling,

- garanterar att åtagandena görs bindande,
 - gör ren teknologi och försiktighetsprincipen till grundläggande principer,
 - stadgar att det hålls regelbundna ministerrådsmöten,
 - garanterar en parlamentarisk förankring,
 - garanterar folkliga organisationer och miljörörelser höringsrätt vid beslut inom ramen för konventionen.
4. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ta initiativ till att Östersjökonventionens sekretariat förstärks och förpliktas att framlägga förslag i överensstämmelse med den förstärkta konventionen.
5. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken.
- B. Nordiska rådet tar initiativ till ett parlamentariskt samarbete som kan ingå som en del av en ny Östersjökonvention.

København den 25. februar 1991

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Haakon Blankenborg (A)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Sten Svensson (m)

Lars Ulander (s)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsforslag

om etablering af et forpligtende miljøsamarbejde omkring Østersøen

(Stillet af Claes Andersson, Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

I en nordisk nyorientering mod resten af Europa fremstår Østersøområdet som et helt oplagt interesseområde. Perspektivet er, at Østersøregionen kan udvikle sig til et nordligt vækstområde i Europa i lighed med området omkring Middelhavet eller Sydøstasien. Hertil kommer, at det er sandsynligt, at regionalt samarbejde kommer til at spille en stadig større rolle i Europa i de kommende år, fordi Europa, som kontinent, på en række områder, som miljø- og kulturområdet, bliver for stort. I vores del af verden er det oplagt at satse på opbygningen af et regionalt samarbejde omkring Østersøen.

Men samtidig med at Østersøen er et helt oplagt interesseområde, er det meget svært at forudse, hvordan samarbejdet mest hensigtsmæssigt tilrettelægges. Hertil går udviklingen i de baltiske lande, Sovjet, Polen og Nordtyskland for hurtigt. Ligesom Nordens forhold til Europa, samlet set, må siges at være alt andet end afklaret. En uafklarethed vi ikke umiddelbart kan forvente ændret.

Til usikkerheden kommer, at de nordiske lande og de øvrige Østersølande er ganske forskellige. Det gælder specielt forhold som økonomi, industrialiseringsgrad, sociale systemer, kultur og sprog. Mens forskellen ikke må forhindre samarbejde, men tværtimod kan fungere som inspirationskilde, så skaber den dog begrænsninger i mulighederne for en øjeblikkelig omfangsrig udbygning af samarbejdet.

Samtidig er det ikke usandsynligt, at den nuværende nordiske samarbejdsstruktur kunne få andre arbejdsfelter i det fremtidige Europa.

Man kan meget vel forestille sig opbygningen af et Østersø-råd, der har allehånde former for mellemfolkeligt samarbejde som arbejdsområde og med opbygningen af en omfattende samarbejdsstruktur. Dette samarbejde kunne fungere, enten som et supplement til det nuværende nordiske arbejde, eller som en erstatning. Det er forslagsstillernes holdning, at det på sigt vil være ønskeligt med opbygningen af et sådant alsidigt samarbejde. Men ovenstående betragtninger bør betyde, at Østersøsamarbejdet kun gradvis udbygges til dette endelige mål, herunder et Østersø-råd. Udbygningen bør ske efterhånden som dette viser sig muligt og ønskeligt, blandt andet som

en konsekvens af at situationen i Norden, Baltikum og det øvrige Europa afklares. Det er forslagstillernes håb, at det forslag om Østersøscenario, som er til behandling i Rådet, blandt andet vil medvirke til at give nogle bud på det fremtidige samarbejde.

To områder er imidlertid allerede på nuværende tidspunkt helt oplagte til at indgå i et kraftigt udvidet samarbejde. Her tænkes, ud over et kulturelt samarbejde specielt på miljø.

Den vigtigste opgave omkring Østersøen de kommende år er – ligesom i det meste af den øvrige verden – at forene udviklingen i produktionen med en konsekvent løsning af miljøproblemerne. Det er åbenlyst, at de mest akutte miljøproblemer i Østeuropa skal og kan formindskes kraftigt ved indførelse af moderne teknologi. Både i selve produktionen og som rensningsteknologi. Men lige så klart bør det være, at denne løsning ikke holder i det lange løb. De østeuropæiske lande er økonomisk og industrielt så svagt udviklet, at en udbygning mod et nordisk velfærdsniveau hurtigt vil resultere i voldsomme miljøbelastninger. Derfor skal produktionen i løbet af de næste ti år omstilles til "ren teknologi", dvs. teknologi som ikke medfører forurening. Samtidig skal "forsigtighedsprincippet" (det vil sige at al tvivl kommer miljøet til gode) indføres i lovgivningen. Sker det ikke, kan en vækst i Polens, Estlands, Letlands, Litauens og Sovjets økonomier meget let føre til en forøgelse af den samlede forurening ved årtiets slutning i forhold til det nuværende niveau.

Derfor er det vigtigt allerede fra starten at indse, at den nødvendige satsning på produktion skal kobles sammen med de førnævnte overordnede principper og samtidig føre til udvikling af helt nye teknologier samt udvikling af arbejdsmetoder og produktionsmetoder, der ikke fører til forurening.

Et problem er imidlertid, at intet tyder på, at de østeuropæiske lande, ud over det tidligere Østtyskland, hurtigt kommer til at opleve en økonomisk vækst, som muliggør denne miljøsatsning. Ressourcerne vil i lang tid være begrænsede, og der vil være mange forskellige krav til, hvad de sparsomme ressourcer skal bruges til. Intet sikrer at miljøet får den nødvendige prioritering.

Hvis vi fra nordisk side ønsker at sikre det, vi finder er en nødvendig miljøsatsning, taler meget derfor for, at vi selv fra nordisk side, kommer til at indgå i finansieringen. Men en forudsætning for at vi fra nordisk side kan indgå i finansieringen af miljøinvesteringerne i øst, må være en garanti for, at pengene faktisk kommer miljøet til gode.

Forslagsstillerne mener, at skabelsen af en ny Østersøkonvention er en nødvendig krumtap i en miljø- og erhvervsøkonomisk satsning på Østersøområdet.

Den eksisterende Østersøkonventionen blev etableret i begyndelsen af 70'erne, hvor miljøbevidstheden første gang brød igennem internationalt.

Men de sidste 10 år har det været klart, at konventioner af denne type

(der primært har karakter af hensigtserklæringer) ikke længere er tilstrækkelige. Det har i Østersøområdet været yderligere understreget af, at de tidligere ikke-demokratiske lande har underskrevet aftaler, bl. a. om 50% reduktion af udledningerne inden år 1995, men næsten intet har foretaget sig for at leve op til målene i virkeligheden.

Østersøkonventionen bør derfor skrives om til en ny, og forpligtende, type international konvention, hvor princippet om ren teknologi og forsigtighedsprincippet indgår som en del af grundlaget.

Til en ny Østersøkonvention bør tilknyttes et ministerråd, en økonomisk fond og et sekretariat. Hertil kommer at samarbejdet bør parlamentærisk og folkeligt forankres.

Ministerrådet bør holde faste årlige ministermøder, hvor det bliver muligt at følge gennemførelsen af allerede vedtagne foranstaltninger samt vedtagne nye.

Samtidig med udarbejdelsen af en ny Østersøkonvention bør det nødvendige økonomiske grundlag tilvejebringes. Her kunne man forestille sig etableringen af en Østersø-miljø-fond, for teknologioverførsel, ligesom der skal iværksættes forsknings- og udviklingsprojekter. Forsknings- og udviklingsprojekter bør være åbne for samarbejde med andre europæiske lande, eksempelvis som Eureka- eller EF-forskningsprojekter.

Indbetalingerne bør sættes i relation til landenes velfærdsniveau. Det vil i praksis sige, at landene bidrager med en fast andel af deres bruttonationalprodukt. Men til midler fra fonden, som lån, investering eller gave, bør knyttes kontrol af at indgåede aftaler bliver overholdt. Sker dette ikke, bør det lede til kritik eller sanktioner af økonomisk karakter.

Det nuværende Østersøkonventions sekretariat skal styrkes, sådan at det sættes i stand til at leve op til den ny konventions stærkere forpligtelser. Sekretariatet bør være forpligtet til at fremsætte de forslag til miljømæssige tiltag, som man ud fra en videnskabelig indsigt mener er nødvendige. Sekretariatet skal forestå en international overvågning – det skal være muligt at kontrollere de enkelte landes overholdelse af aftalerne, og der skal afleveres en afrapportering til ministerrådet og parlamentarikerne.

En miljømæssig satsning, som den der her er tale om, må, som anført, parlamentarisk og folkeligt forankres. På baggrund af de tidligere anførte argumenter er det forslagsstillernes opfattelse, at udgangspunktet, på det nuværende tidspunkt, naturlig vil være det eksisterende regionale samarbejde i Nordisk Råd, et baltisk råd samt parlamentariske repræsentanter fra Sovjet (Leningrad-området), Polen og Tyskland (Slesvig-Holsten og Mecklenburg-Vorpommern).

Når vi peger på Nordisk Råd, hænger det også sammen med, at man her har et fungerende regionalt samarbejde om miljø. Nordisk Råd har, indenfor de sidste år, vist sig i stand til at ændre sit fokus mod miljøområdet. Dette har vist sig i en lang række miljødebatter og -forslag i Rådet, i afholdelsen af to internationale miljøkonferencer, i miljøorienterede dele-

gationer til Sovjet og de baltiske lande, og har resulteret i oparbejdelsen af erfaringer i miljøspørgsmål, såvel af national som international karakter.

Det samme kan ikke endnu siges at være tilfældet i Baltikum, Sovjet, Polen eller Tyskland. Dette må ikke betyde, at man ikke forsøger at sikre en parlamentarisk forankring. Tværtimod er det så meget mere vigtigt, at folkelige organisationer, specielt på miljøområdet, sikres en tilknytning til samarbejdet.

På baggrund af ovenstående overvejelser foreslår undertegnede,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd på baggrund af overvejelser om, og undersøgelser af, et potentielt samarbejde omkring Østersøen, at fremkomme med forslag til udbygning af dette samarbejde.

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde konkrete forslag til ændring og hurtig forbedring af Østersøkonventionen. Forslaget skal fremlægges for de øvrige medlemslande forud for næste ministerrådskonference i Østersøkonventionen i 1992 med henblik på en vedtagelse samme år.

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, at ministerrådet i forslaget til en ny Østersøkonvention:

- Præciserer og understreger at konventionen i sit formål forpligter de deltagende lande til, i stadig større omfang, at begrænse forureningen af Østersøen med det formål at skabe en økologisk bæredygtig udvikling.
- Sikrer at aftalerne gøres bindende og overtrædelser kan medføre økonomiske sanktioner.
- Gør Renere teknologi og forsigtighedsprincippet til grundlæggende principper.
- Foreslår at der afholdes faste ministerrådsmøder.
- I strukturen sikrer parlamentarisk forankring i overensstemmelse med ovenstående model.
- I strukturen sikrer folkelige organisationer og miljøbevægelser høringsret ved beslutninger indenfor konventionen.

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at tage initiativ til, at Østersøkonventionens sekretariat styrkes og forpligtes til at fremsætte forslag i overensstemmelse med den styrkede formålsformulering.

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, i sammenhæng med en ny Østersøkonvention, tager initiativ til at der etableres en fond for renere teknologi eventuelt i et samarbejde med Nordisk Investeringsbank.

at Nordisk Råd tager initiativ til et parlamentarisk samarbejde,
som kan indgå som en del af en ny Østersøkonvention.

København, den 29. november 1990

Claes Andersson (Vas.)

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Tora Aasland Houg (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lars Werner (v)

Kommunikationsutskottets betänkande över medlemsförslag om transportsamarbete med Baltikum

(Medlemsförslaget väckt av Berit Oscarsson och Karin Söder samt Ylva Annerstedt m. fl., se s. 1006)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 953/t om transportsamarbete med Baltikum. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 28–30 januari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Berit Oscarsson och Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Lilli Gyldenkilde, Elsi Hetemäki-Olander, Hjørleifur Guttormsson, Anita Johansson, Poul Nielson, Pall Petursson och Olle Östrand, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att verka för samordning av de nordiska ländernas agerande i internationella organisationer beträffande stöd från internationella institutioner för investeringar inom transportsektorn i de baltiska republikerna,
- att medverka till en kartläggning av behoven av kunskapsuppbyggnad inom kommunikationssektorn i de baltiska republikerna, samt
- att utifrån denna kartläggning svara för samordningen av de nordiska ländernas stödinsatser i Baltikum.

I sina motiveringar till medlemsförslaget erinrar förslagsställarna om den delegation från Nordiska rådet som i oktober 1990 besökte Estland, Lettland och Litauen. Under besöket framfördes i samtal med representanter för parlamenten och regeringarna i dessa länder många förslag om vilka områden det fortsatta samarbetet skulle kunna inriktas på.

De önskemål om stöd till utvecklingen som framfördes av de baltiska värdarna var bl. a. bättre reseförbindelser, postförbindelser, radio- och TV-kommunikationer, teleförobindelser, den civila luftfarten och transportinfrastrukturen.

Bristen, vad gäller infrastrukturen, anses vara mycket stor och speciellt när det gäller transport- och kommunikationssystemen. Förbättringar av kommunikationerna anser förslagsställarna vara en förutsättning för att de baltiska republikerna skall kunna utvecklas.

Förslagsställarna erinrar om att tanken om Baltic Link har framförts. Denna transportkorridor skulle bestå av en färjeförbindelse mellan Helsingfors och Tallinn och av en motorväg genom Baltikum ner till Polen.

Det anses att inom transportområdet torde det röra sig om både finansiellt stöd till investeringar i infrastrukturen och kunskapsuppbyggnad beträffande planering, projektering och organisation av olika transportmedel.

Det anses att stödet till uppbyggnad av infrastrukturen i första hand skulle kanaliseras genom de stödordningar som finns i internationella organ, t. ex. Världsbanken och den Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD). När det gäller kunskapsuppbyggnaden anses de nordiska länderna kunna göra stora insatser direkt.

Förslagsställarna anser att Nordiska ministerrådet tillsammans med de baltiska republikerna bör genomföra en kartläggning av behovet av stöd till kunskapsuppbyggnad inom kommunikationsområdet. Ministerrådet anses därefter kunna fungera som samordnare mellan de nordiska länderna beträffande de direkta insatserna.

Slutligen konstaterar förslagsställarna att medel för kartläggningen och samordningen bör kunna beviljas ur ministerrådets Baltikum/Östeuropapott medan de direkta insatserna bör finansieras nationellt.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 10–11 januari 1991 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet med underremiss till ekonomiska utskottet.

Ekonomiska utskottets remissvar har inkommit.

I sitt remissvar konstaterar *ekonomiska utskottet* att utskottet är positivt inställt till ett ökat samarbete med de baltiska länderna inom en rad områden inom t. ex. miljöområdet, det ekonomiska och kulturella samarbetet med länderna kring Östersjön, jordbrukssamarbetet m. m.

Ekonomiska utskottet anser att en rad grundläggande förutsättningar måste finnas för att detta samarbete skall kunna göras praktiskt möjligt. Flera av dessa förutsättningar anses finnas inom kommunikationsområdet i form av reseförbindelser, post och tele samt andra delar av infrastrukturen.

Utskottet erinrar om de utredningar om investeringsbehov m. m. i bl. a. Baltikum, som antingen redan har varit föreslagna (t. ex. av NIB) eller som är genomförda (t. ex. av NOFEP) eller igångsatta (t. ex. av utrikeshandelsministrarna). Det anses att dessa utredningar kan skapa grundlaget för vidare arbete med prioriteringar av insatser.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet konstaterar att goda och effektiva kommunikationer är en av huvudförutsättningarna för en ekonomisk utveckling. Det är en mycket stark korrelation mellan ökningen i BNP och transportarbetet. Om t. ex. transportinfrastrukturen är så ineffektiv att flaskhalsar bildas för transportarbetet verkar det direkt hämmande på den ekonomiska tillväxten.

Det är därför av största vikt, om de nordiska länderna vill stödja de baltiska länderna i sin ekonomiska utveckling, att transport- och kommunikationsinfrastrukturen i övrigt görs så effektiv som möjligt.

Utskottet påpekar att det inom den gemensamma nordiska budgeten inte finns medel för direkta infrastrukturinvesteringssatsningar i de baltiska republikerna. Med hänsyn till detta samt till det uppenbara behovet av sådana satsningar stödjer utskottet därför förslaget om att de nordiska länderna agerar i internationella organisationer för investeringar inom transportsektorn i de baltiska republikerna.

När det gäller den i medlemsförslaget föreslagna hjälpen för kunskapsuppbyggnad beträffande planering, projektering och organisation av olika transportmedel, anser utskottet att ministerrådet och de nordiska regeringarna mycket väl kan utarbeta ett utbildningsprogram och konsultverksamhet i syfte att öka kunskapen inom dessa områden i de baltiska länderna.

Trots baltisk önskan om hjälp och uppenbara behov inom dessa områden anser utskottet att i samarbete med de baltiska regeringarna måste insatsen inledas med en kartläggning av vad som behövs och i vilken omfattning. Detta måste göras för att direkta åtgärder skall kunna inriktas på de områden där behovet är störst.

Ytterligare anser utskottet att den nordiska budgeten inte behöver belastas nämnvärt på grund av detta. Utskottet anser att ministerrådets roll i detta hänseende bör vara initiativväckande och koordinerande. De nordiska ländernas regeringar, näringsliv och fackorganisationer skulle lämpligast stå för de direkta insatserna.

Slutligen vill kommunikationsutskottet konstatera att förutsättningen för utskottets positiva inställning till medlemsförslaget är att den demokratiska utvecklingen i Baltikum fortsätter.

Mot bakgrund av det ovanstående föreslår kommunikationsutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för en samordning av de nordiska ländernas agerande i internationella organisationer beträffande stöd från internationella institutioner för investeringar inom transportsektorn i de baltiska republikerna,

att medverka till en kartläggning av behoven av kunskapsuppbyggnad inom kommunikationssektorn i de baltiska republikerna, samt

att utifrån denna kartläggning svara för samordningen av de nordiska ländernas stödinsatser i Baltikum.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Elver Jonsson

Förman

Kaj Poulsen (S)

Lodve Solholm (FrP)

Peder Sønderby (V)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Sakari Knuutila (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Karl-Erik Svartberg (s)

Ernst Wroldsen (A)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag om transportsamarbete med Baltikum

(Väckt av Berit Oscarsson och Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Lilli Gyldenkilde, Elsi Hetemäki-Olander, Hjörleifur Guttormsson, Anita Johansson, Poul Nielson, Páll Pétursson och Olle Östrand)

För att undersöka förutsättningarna för ett intensifierat samarbete mellan Norden och Baltikum besökte en delegation från Nordiska rådet Estland, Lettland och Litauen i oktober 1990. Vid samtalen med representanter för parlamenten och regeringarna i dessa länder framfördes många förslag om vilka områden det fortsatta samarbetet skulle kunna inriktas på. Delegationen kunde konstatera att många lämpar sig väl för ett brett mellanfolkligt eller bilateralt samarbete mellan de två regionerna.

Ett av de områden som särskilt behandlades var kommunikationerna. Bristerna är här mycket stora vad gäller infrastrukturen och då speciellt transport- och kommunikationssystemen.

Goda transportmöjligheter är av avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen, speciellt gäller detta i områden som är belägna långt ifrån de stora marknaderna. Förbättringar av kommunikationerna är således en förutsättning för att de baltiska republikerna skall kunna utvecklas.

Vid delegationens överläggningar med de baltiska värdarna framfördes önskemål om stöd till utvecklingen av bland annat bättre reseförbindelser, postförbindelser, radio- och TV-kommunikationer och teleförbindelser.

I andra sammanhang har önskemål lämnats om lån av experter inom luftfartsområdet för att hjälpa till med att nyorganisera den civila luftfarten.

Inom infrastrukturuområdet har tanken om en Baltic Link framförts. Denna skulle bestå av en färjeförbindelse mellan Helsingfors och Tallinn och av motorväg genom Baltikum ner till Polen.

Behoven av stödinsatser i Baltikum är i det närmaste oändliga. Inom transportområdet torde det röra sig om både finansiellt stöd till investeringar i infrastruktur (vägar, flygplatser, hamnar etc) och kunskapsuppbyggnad beträffande planering, projektering och organisation av olika transportmedel.

Det nordiska samarbetet på transportområdet har lång tradition och är välutvecklat. Organisationen för och erfarenheterna från detta samarbete är betydelsefulla för kommande stödinsatser i de baltiska republikerna.

Stödet till uppbyggnaden av en infrastruktur bör i första hand kanaliseras genom de stödordningar som finns i internationella organ av typ

Världsbanken och den nybildade Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD). Konkurrensen om dessa medel är dock stor. Här kan de nordiska länderna genom samordning av sitt agerande sinsemellan och med de baltiska länderna påverka besluten för att få till stånd önskade investeringar i Baltikum.

När det gäller kunskapsuppbyggnad kan de nordiska länderna direkt göra stora insatser. Ett exempel om utlåning av luftfartsexpertis har redan nämnts.

Nordiska ministerrådet bör tillsammans med de baltiska länderna genomföra en kartläggning av behovet av stöd till kunskapsuppbyggnad inom kommunikationsområdet. Ministerrådet bör därefter fungera som samordnare mellan de nordiska länderna beträffande de direkta insatserna. Medel för kartläggningen och samordningen bör kunna beviljas ur ministerrådets Baltikum/Östeuropa-pott medan de direkta insatserna finansieras nationellt.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för samordning av de nordiska ländernas agerande i internationella organisationer beträffande stöd från internationella institutioner för investeringar inom transportsektorn i de baltiska republikerna,

att medverka till en kartläggning av behoven av kunskapsuppbyggnad inom kommunikationssektorn i de baltiska republikerna samt

att utifrån denna kartläggning svara för samordningen av de nordiska ländernas stödinsatser i Baltikum.

Stockholm den 6 december 1990

Berit Oscarsson (s)

Karin Söder (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok.) *Hjörleifur Guttormsson (Ab)*

Anita Johansson (s)

Poul Nielson (S)

Páll Pétursson (F)

Olle Östrand (s)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna

(Medlemsförslaget väckt av Ylva Annerstedt m. fl., se s. 1013)

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 954/k om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet utvidgar arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa till att även omfatta ett praktikant- och utbytesprogram mellan de nordiska ländernas parlament och parlamenten i de baltiska republikerna.

Enligt förslaget vill hela Norden gemensamt stödja de baltiska länderna i deras strävan mot självständighet. Det pågår en utveckling mot ökat samarbete på olika plan, bl. a. i enskilda organisationer och på det officiella planet. Ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa utgör ett komplement till de insatser som de nordiska länderna gör nationellt.

Förslagsställarna framhåller att umgänget mellan Norden och de baltiska republikerna blivit livligare även på det officiella planet. Som exempel nämns delegationsbesök av Nordiska rådet till Sovjetunionen och Baltikum och att baltiska parlamentariker har deltagit i seminarier på de nordiska organens vägnar. På grund av den långvariga ofriheten har dagens generation i de baltiska länderna liten erfarenhet av hur ett demokratiskt samhälle fungerar, vilka slag av organ som finns i en demokrati och vilka spelregler som råder. Lagstiftning saknas på många områden och bristen på information är stor. Den demokratiska traditionen har långa anor i Norden och de nordiska demokratiska strukturerna kan framstå som modell för de baltiska republikerna. Parlamenten, regeringarna,

förvaltningsstrukturerna och den kommunala demokratin fungerar i stor utsträckning på likartat sätt i hela Norden. Därför vore det logiskt att de nordiska parlamenten upprättar utbytesprogram med de baltiska republikernas parlament så att tjänstemän och parlamentariker kunde tillbringa en viss tid (t.ex. en månad) i de nordiska parlamenten för att stifta bekantskap med dessas arbete.

I medlemsförslaget hävdas att om de baltiska representanterna skulle arbeta vid de nordiska parlamenten skulle de lära sig demokratiska procedurer och regler som gäller i arbetsgemenskapen i ett parlament. Samtidigt kunde parlamentarikerna få en inblick i tekniken och utgående från sina egna behov samla ihop material, speciellt i samband med lagberedning och riksdagsbehandling av lagar, för sitt kommande parlamentsarbete.

2. Remissyttranden

Enligt Nordiska rådets presidiums beslut den 10 januari 1991 skulle medlemsförslaget endast undergå begränsad remiss.

Följande instanser har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Danmark

Folketinget, Chefen for International Afdeling

Udenrigsministeriet, sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde

Finland

Finlands riksdag, Finlands delegation i Nordiska rådet

Ålands landsting, talmanskonferensen

Island

Altinget

Icke inbegärt yttrande

Den Liberalistiske Gruppe i Nordisk Råd

2.1 Danmark

Folketinget, Chefen for International Afdeling, ställer sig positivt till medlemsförslaget och konstaterar att Folketingets presidium redan under sitt besök i de tre baltiska länderna har inviterat delegationer från parlamentena till att snarast besöka Danmark och kommer säkert också att vara berett att motta enstaka parlamentariker för längre uppehåll.

Folketingets administration mottar även gärna praktikanter från de baltiska ländernas parlaments administrationer.

Udenrigsministeriet, Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde framhåller att man från dansk sida är enig i att ett praktikantprogram för

parlamentariker och ämbetsmän från de baltiska ländernas parlament för kortare uppehåll vid de nordiska parlamenten vill vara lämpligt för att komplettera bristen på kännedom om och erfarenhet av demokratiska procedurer och beslutsmodeller i de baltiska parlamenten. Ett sådant praktikantprogram bör utformas och administreras av de nordiska parlamenten. Det kunde emellertid vara välägnat att motta ekonomiskt stöd från de medel som finns avsatta i Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa.

Finland

Finlands riksdag har kommit med synpunkter till Finlands delegation i Nordiska rådet om medlemsförslaget och framhåller det faktum att umgänget mellan Norden och de baltiska länderna har ökat betydligt även på det parlamentariska planet. Denna utveckling är ytterst positiv och värd allt stöd. De baltiska republikernas parlament skulle ha stort utbyte av studiebesök och personliga kontakter för att få inblick i våra demokratiska procedurer. Tanken på ett mera systematiserat utbytesprogram bör stödjas, men det mest ändamålsenliga och effektiva vore att det föreslagna utbytet skedde på bilateral basis, då man även på ett naturligt sätt kunde engagera en större krets i respektive nordiska parlament än den som utgörs av medlemmarna i Nordiska rådet. För ett bilateralt engagemang talar även de ekonomiska realiteterna och med hänvisning till att ministerrådets Baltikum-program redan till bristningsgränsen är utnyttjat borde nationell finansiering prioriteras. Däremot kan det finnas goda grunder för gemensam koordinering och uppföljning inom Nordiska rådet på detta område. Ett åsiktsutbyte och en jämförelse av erfarenheter kunde vara en regelbundet återkommande punkt på presidiets agenda och en viss "specialisering" eller arbetsfördelning mellan de nordiska länderna vore också logisk. I Finlands delegations informationsplan för innevarande år ingår ett informationsseminarium för parlamentariker från Estland.

Ålands landsting, talmanskonferensen framhåller att under senare år har ett visst samarbete mellan Åland och Baltikum, främst Estland, utvecklats. Besöksutbyte mellan olika parlament är en traditionell form för samarbete inte minst mellan de nordiska parlamenten. Talmanskonferensen har svårt att utifrån föreliggande uppgifter bedöma behovet av ett i medlemsförslaget berört utbytesprogram, men anser det dock nära till hands att olika kontakter utvecklas och fördjupas där även de självstyrande områdenas parlament borde inbegripas i programmen. Vissa förutsättningar bör vara klargjorda innan vidare åtgärder för att förverkliga medlemsförslaget eventuellt vidtas, bl. a. bör man underrätta sig om de baltiska parlamentens principiella inställning till tanken, finansieringen av verksamheten bör närmare granskas, man bör noggrant reda ut de språkliga förutsättningarna och utbytet bör koordineras av någon central instans, exempelvis presidiesekretariatet.

Island

Altinget meddelar att dess presidium förklarat sig eniga med de idéer som framförs i medlemsförslaget eftersom de ligger helt i linje med Altingets politik och synpunkter när det gäller Baltikumproblematiken. Det har varit full enighet om att stödja de baltiska staterna i deras självständighetskamp och man har ansett det viktigt att främja kontakten med dem så mycket som möjligt. Altingets presidium anmodar därför Nordiska rådet att anta förslaget.

Icke inbegärt yttrande

Den Liberalistiske Gruppe i Nordisk Råd är av den uppfattningen att Nordiska rådet bör använda möjligheterna till att styrka de baltiska ländernas utveckling mot självständighet och frihet och vill be de nordiska parlamenten att ställa sin expertis och erfarenhet till förfogande så att de baltiska parlamentarikerna kan erbjudas undervisning och utväxling av erfarenheter för att kunna hantera den processen på bästa sätt. Man förutsätter att förslaget följs upp med konkreta hemställanden till de nationella parlamenten, som bör förestå det praktiska genomförandet.

3. Utskottet

I medlemsförslaget hänvisas till Nordiska ministerrådets arbetsprogram över Baltikum och Östeuropa och det föreslås att detta utvidgas till att även omfatta ett praktikant- och utbytesprogram mellan de nordiska ländernas parlament och parlamenten i de baltiska republikerna.

Utskottet är enigt med förslagsställarna att de nordiska länderna och de nordiska organen kan bidra med mycket hjälp och stöd vid de svåra reformarbetena i de baltiska länderna.

Utskottet har tidigare framhållit vikten av att vid prioriteringar av stödsatser för Baltikum uppmärksamma de baltiska önskemålen och de behov länderna speciellt har framhållit. Nordiska rådet företog en delegationsresa till Sovjetunionen och Baltikum, där man bl. a. kartlade viktiga områden, som ägnar sig väl för ett närmare samarbete mellan Norden och Baltikum, i synnerhet utifrån de baltiska önskemålen. Där registrerades stöd till utvecklingen av demokratiska institutioner både på parlamentsnivå och kommunal nivå som ett av huvudönskemålen. På möten med parlamentariker efterlystes särskilt närmare information om hur lagar blir utarbetade och förhållandet mellan regering och parlament i detta sammanhang.

Remissinstanserna informerar om att de nationella parlamenten i de nordiska länderna redan har planerat och tagit emot besök av parlamentariker från de baltiska länderna. Utskottet har fått information om att de redan genomförda besöken har varat i några dagar och de nationella parlamenten har betalat både resor, uppehålle och informationsmaterial.

Remissorganen anser att praktikantutbyte bör utformas och administreras av de nationella parlamenten, men det framhålls även att Nordiska rådet kunde stå för en viss koordinering. Utskottet ansluter sig till denna åsikt.

I ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa föreslås nordisk stipendieordning för utbildningssamarbete mellan Norden och Baltikum. Stipendier kan utdelas till utbildnings- och praktikuppehåll i Norden för stipendiater från de baltiska länderna. Stipendierna utdelas till studieuppehåll på olika nivåer av utbildningssystemet, preliminärt på universitetsnivå och till yrkesutbildning. Arbetsprogrammet ger inte utrymme för att uppta andra grupper förutom dessa. 5 MDKK avsattes till stipendieordningarna inom arbetsprogrammet. Utskottet anser att denna relativt beskedliga finansiering bör strängt förbehållas de inom arbetsprogrammet avsedda grupperna. Den påtagliga risken finns att om arbetsprogrammet utvidgas för att uppta en yrkesgrupp som relevant för stipendier och praktikutbildning kommer även andra yrkesgrupper önska att bli omfattade av arbetsprogrammet.

Enligt medlemsförslaget bör de nordiska parlamenten upprätta utbytesprogram med de baltiska republikernas parlament med en nordisk finansiering. Det är utskottets uppfattning att de i medlemsförslaget nämnda behoven för baltiska parlamentariker att lära sig demokratiska nordiska strukturer och arbetsmetoder i parlamenten redan är tillgodosedda nationellt inom de nordiska parlamenten. Nordiska rådets presidium kunde emellertid stå för koordineringen med tanke på en eventuell arbetsfördelning och praktiska erfarenheter.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet antar följande *interna beslut*:

Nordiska rådet ges i uppdrag

att koordinera utbyggnaden av ett informations- och utbytesprogram mellan de nordiska ländernas parlament och de baltiska parlamenten.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

Medlemsförslag

om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna

(Väckt av Ylva Annerstedt samt Gunilla André, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Jón Kristjánsson, Tellervo Renko och Karin Söder)

Umgänget mellan Norden och de baltiska republikerna har blivit livligare också på det officiella planet. Som exempel kan för Nordiska rådets vidkommande nämnas att en delegation besökt Moskva, Estland, Lettland och Litauen i oktober 1990, att baltiska parlamentariker deltagit i ett av rådets presidium arrangerat seminarium på temat "Parlamentarikernas roll i regionernas Europa" i november 1990 i Helsingør samt att rådets social- och miljöutskott gjort ett studiebesök i Baltikum i november 1990. Dessutom har parlamentariker i de tre republikerna inbjudits att som gäster delta i rådets 39:e session i Köpenhamn 1991.

Den bild som man genom dessa kontakter och annan information har fått av läget i Baltikum är mycket dystert. Utredningar som gjorts i Norden eller på uppdrag av nordiska institutioner vittnar om en djup ekonomisk och samhällelig kris i dessa länder.

Hela Norden vill gemensamt stödja de baltiska länderna i deras utveckling mot självständighet. När detta än så länge inte låter sig göra i ett officiellt utrikespolitiskt sammanhang, har många sammanslutningar, medborgarorganisationer och enskilda medborgare startat olika slags hjälpaktioner för att förbättra läget i de baltiska länderna. Det pågår dock även en utveckling mot ökat samarbete på det officiella planet. Ett flertal samnordiska projekt har igångsatts för att hjälpa Baltikum. Bl. a. kan här nämnas ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa som utgör ett komplement till de insatser som de nordiska länderna gör nationellt.

Det socialistiska tvångsstyret som varit rådande i över 50 år har raserat de tidigare samhällsstrukturerna och de demokratiska procedurerna i samtliga baltiska republiker. På grund av den långvariga ofriheten har dagens generation liten erfarenhet av hur ett demokratiskt samhälle fungerar, vilket slag av organ som finns i en demokrati och vilka spelregler som råder. Lagstiftning saknas på många områden och bristen på information är stor.

Den demokratiska traditionen i Norden har långa anor, och de nordiska demokratiska strukturerna framstår i mångt och mycket som modell för de baltiska republikerna. Parlamenten, regeringarna, förvaltningsstrukturer-

na och den kommunala demokratin fungerar i stor utsträckning på likartat sätt i hela Norden. De baltiska folken hyser också ett stort intresse för Nordiska rådets verksamhet och uppbyggnad, bl. a. med tanke på hur det nyupprättade Baltiska rådet skall kunna utvecklas.

Viljan att hjälpa är stor i Norden och ett effektivt sätt att bygga upp samarbetet är att satsa på mindre, praktiskt inriktade och konkreta projekt. Som exempel kan nämnas det medlemsförslag som nyligen väckts av mittgruppen i Nordiska rådet om effektivare jordbrukssamarbete mellan Baltikum och Norden.

De nordiska parlamenten har alla en beslutsprocess som i stor utsträckning strukturerats genom stadganden på grundlagsnivå. Beslutsfattandet stöds av avancerade informationssystem och teknik, t. ex. sofistikerad datautrustning. Detta gäller inte för de baltiska republikernas parlament. De får arbeta under svåra förhållanden och vill därför lära sig demokratiska procedurer och beslutsmodeller genom studiebesök och personliga kontakter.

Med beaktande av vad som anförts skulle det vara logiskt att de nordiska parlamenten upprättar utbytesprogram med de baltiska republikernas parlament så att tjänstemän och parlamentariker kunde tillbringa en viss tid (t. ex. en månad) i de nordiska parlamenten för att stifta bekantskap med dessas arbete. Kanske kan det nordiska tjänstemannautbytet härvid tjäna som modell.

Detta utbyte tillkom för att ge statligt anställda möjlighet att lära känna förvaltningen i ett annat nordiskt land än hemlandet och därmed främja den egna myndighetens arbete, sin egen personliga utveckling i arbetet och det nordiska samarbetet inom verksamhetsområdet.

Om de baltiska representanterna kunde arbeta vid de nordiska parlamenten skulle de lära sig demokratiska procedurer och regler som gäller i arbetsgemenskapen i ett parlament. Samtidigt kunde "praktikanterna" få en inblick i tekniken och utgående från sina egna behov samla ihop material, speciellt i samband med lagberedning och riksdagsbehandling av lagar, för sitt kommande parlamentsarbete. Språkutbildning kunde också ingå i programmen.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa till att även omfatta ett praktikant- och utbytesprogram mellan de nordiska ländernas parlament och parlamenten i de baltiska republikerna.

Stockholm den 19 december 1990

Ylva Annerstedt (fp)

Hugo Bergdahl (fp)

Jón Kristjánsson (F)

Gunilla André (c)

Gunnar Björk (c)

Tellervo Renko (Kesk.)

Karin Söder (c)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om effektivisering av den nordiska ozonforskningen genom tryggad finansiering

(Medlemsförslaget väckt av Sirpa Pietikäinen samt Kari Häkämies m. fl., se s. 1018

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 956/k om effektivisering av den nordiska ozonforskningen genom tryggad finansiering. Medlemsförslaget har behandlats på utskottets möten den 29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att som skyndsamt tilläggsfinansiering bevilja 300 000 FIM för den nordiska ozonforskningsgruppen och att se till att forskningsgruppens behov av finansiering tillgodoses även på lång sikt.

Medlemsförslaget beskriver ozonets betydelse och de miljöproblem Nordeuropa står inför när det gäller nedbrytningen av ozonet. Nedbrytningen som i huvudsak orsakas av utsläpp av klorfluorkarboner eller CFC, ökar hela tiden så att tidvis har hela 60 % av totalozonet nedbrutits.

En omfattande forskningskampanj genomfördes i Nordeuropa 1989 men NASA har gjort den hittills mest omfattande kartläggningen av förändringar när det gäller atmosfärens ozon. Totalozonet har befunnits minska ca 2 % under åren 1969–88 på de nordiska ländernas breddgrader. Ozonet i troposfären utgör ett annat problem som berör Nordeuropa.

En nordisk arbetsgrupp etablerades 1989 för att koordinera observationer och forskning kring ozon. Gruppen sammanträder varje år och består av representanter för de nordiska meteorologiska instituten samt representanter för strålskyddscentralen i Finland och Sovjetunionens observatorium. Som en del av arbetsgruppens verksamhet inrättades en nordeuropeisk ozon databank vid meteorologiska institutet i Finland 1990. Arbetsgruppens verksamhet har ökat det nordiska samarbetet inom ozonforskningen och observationsteknologin.

Finland har området's mångsidigaste observatorium som ligger i Sodankylä och är specialiserat på ozonobservationer. Det är den enda stationen i Nordeuropa där man kontinuerligt observerar ozonets vertikala profil. Eftersom det medför höga kostnader att utföra observationer önskas en nordisk finansiering för att denna verksamhet, som är till nytta för samtliga nordiska länder, skall kunna effektiviseras. Dessutom behövs finansiering för arbetsgruppens årliga möten samt för tryckningen av en ozonårsbok. Sammanfattningsvis utgör kostnaderna totalt 300 000 FIM.

2. Remiss

Enligt Nordiska rådets presidiums beslut den 10–11 januari 1991 skall medlemsförslaget inte undergå remissbehandling.

3. Utskottet

Enligt förslaget skall den nordiska ozonforskningsgruppen erhålla resurser från kulturbudgeten för att finansiera observationer vid ozonsonderingar, arbetsgruppens möten samt en årsbok över de observationer som gjorts om ozon och den UV-strålningen i Nordeuropa.

Utskottet är av den uppfattningen att forskning om ozon och dess nedbrytning, som hela tiden ökar, är synnerligen viktig och angelägen. Forskningen utgör grunden för problemlösningar på längre sikt. Problemen vid ozonlagrets nedbrytning har inga landsgränser, samarbetet utgör ett ytterst viktigt element i forskningen på området. Samarbete med länder även utanför Norden är självklart av stor betydelse för forskningen på området.

Utskottet anser det positivt att en nordisk arbetsgrupp har etablerats för att koordinera observationer och forskning kring ozon. Att forskare inom ömsesidiga forskningsinstitutioner i de nordiska ländernas träffas och samarbetar på egna villkor anser utskottet vara ett önskvärt sätt för det allmänna nordiska samarbetet.

Förslagsställarna föreslår att extra resurser beviljas för att finansiera arbetsgruppens verksamhet och möten. Utskottet har under behandling *ministerrådsförslag B 112/k* om ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter. Där beskrivs det svåra budgetläge kulturområdet står inför nu och under de närmaste åren.

Utskottet har vidare under behandling *ministerrådsförslag B 119/k* om nordiskt miljöforskningsprogram. I programmet föreslås tre stora gemensamma nordiska miljöforskningsområden, bl. a. forskning om klimatförändringar. Enligt förslaget anses det särskilt viktigt att programinsatserna i miljöprogrammets implementeringsfas planeras och görs i nära samarbete med de ämbetsmänna-, arbets- och forskargrupper som inom minister-

rådsorganisationen, inte minst inom dess miljösektor, arbetar med forskningsverksamhet inom programmets aktuella områden. Detta gäller speciellt de nordiska arbetsgrupper på respektive område samt dessas undergrupper, t. ex. den nordiska kontaktgruppen för klimat- och ozonfrågor.

I ministerrådsförslaget framhålls följande: "Klimatförändringar och uttunning av ozonlagret i stratosfären är idag ett allvarligt och välkänt miljöproblem som förorsakas av globala luftföroreningar. För att studera dessa fenomen pågår eller förbereds i ett stort antal länder världen över omfattande forskningsprogram om klimatförändringar och dessas effekter för biosfären och geosfären." Det framhålls att en nordisk samordning med nordisk koncentration, arbetsfördelning och resursförstärkning på utvalda områden kan ge en välbehövlig stadga och ett vetenskapligt lyft åt den nordiska klimatforskningen. Utskottet vill påpeka att vissa av de nordiska länderna, bl. a. Norge och Sverige, satsar betydande resurser på rymdforskning där forskning om ozonlagret ingår.

Med hänvisning till den svåra budgetsituationen inom kulturområdet och i och med att den nordiska gemensamma ozonforskningen omfattas direkt av det föreslagna nordiska miljöforskningsprogrammet, som på så sätt tillgodoser medlemsförslagets grundsyfte, föreslår utskottet

att Nordiska rådet inte företar sig någonting med anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

Medlemsförslag

om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering

(Väckt av Sirpa Pietikäinen samt Kari Häkämies, Heikki Järvenpää, Sakari Knuutila, Juhani Laitinen, Anna-Kaarina Louvo, Sauli Niinistö, Tellervo Renko, Mirja Ryyänen, Riitta Saastamoinen, Kimmo Sasi och Eeva Turunen)

Ozonets betydelse

Omkring 90% av atmosfärens ozon finns i stratosfären. Detta lager skyddar biosfären mot skadlig ultraviolett strålning. Om totalozonet minskar med 1% ökar den ultravioletta strålningens intensitet på jordytan med ca 2%. Intensifierad UV-strålning har befunnits öka risken för hudcancer, inverka skadligt på barrträd och odlingsväxter samt förstöra plankton i oceanerna. Dessutom har ozonet i troposfären, dvs. i den nedre atmosfären (10% av totalozonet) direkt kemisk inverkan på biosfären. Ozonet i såväl troposfären som stratosfären är viktigt ur klimatologisk synvinkel, eftersom det absorberar strålning från både solen och jorden.

Ozon – ett hot i Nordeuropa

Över Antarktis har på 1980-talet observerats en ozonnedbrytning som hela tiden ökar, så att tidvis hela 60% av totalozonet har brutits ned. Denna nedbrytning, som i huvudsak orsakas av utsläpp av klorfluorkarboner eller CFC, börjar på det sydliga halvklotet under vårvintern när solstrålarna når den mycket kalla stratosfären. Ozonet bryts ned i klotets fotokemiska reaktioner.

Ett omfattande forskningsprojekt genomfördes i Nordeuropa 1989. Då märktes att kemiska förutsättningar för nedbrytning av ozon finns också ovanför det norra polarområdet. Eventuella sänkta ozonhalter under kommande år, exempelvis över de nordiska länderna, kommer att bero på klimatologiska förhållanden.

NASA har gjort den hittills mest omfattande kartläggningen av förändringar när det gäller atmosfärens ozon. Totalozonet har befunnits minska ca 2% under åren 1969–88 på de nordiska ländernas breddgrader. De största nedåtgående trenderna eller en minskning på 6% märktes under vintermånaderna.

Ett annat problem som berör Nordeuropa är ozonet i troposfären, vilket direkt inverkar på människan och växtligheten. Enligt observationer har

ozonhalten i troposfären i Europa ökat 1–2% årligen under de senaste decennierna. Förändrade ozonhalter kan eventuellt orsaka skogskador, anser t. ex. många svenska forskare.

Nordisk ozonforskningsgrupp

Ovannämnda faktorer har lett till att ozonforskningen effektiviserats även i de nordiska länderna. Cheferna för de nordiska meteorologiska instituten beslutade 1989 att etablera en nordisk arbetsgrupp för att koordinera observationer och forskning kring ozon. Sedan 1988 sammanträder gruppen varje år. Den består av representanter för de nordiska meteorologiska instituten. Även strålskyddscentralen i Finland och Sovjetunionens främsta observatorium för geofysik är representerade.

Som en del av arbetsgruppens verksamhet inrättades en nordeuropeisk ozondatabank 1990 vid meteorologiska institutet i Finland. Den täcker observationer av totalozonet från 12 stationer samt observationer av ozonsondering från tre stationer på ett område som sträcker sig från Grönland till den nordvästra delen av Sovjetunionen. Observationsmaterialet publiceras i en årlig översikt över ozonsituationen i Nordeuropa. Vidare har arbetsgruppens verksamhet ökat det nordiska samarbetet inom ozonforskningen och observationsteknologin. För närvarande pågår arbetet med att utveckla ett observationsnätverk för monitoring av UV-strålning.

Den finländska insatsen i arbetsgruppens verksamhet har varit central. Finland har också områdets mångsidigaste observatorium, som ligger i Sodankylä och är specialiserat på ozonobservationer.

Behov av finansiering

1. Observationer

Vid Sodankylä observatorium uppmäts ozonets s. k. vertikala profil med finländska instrument och görs observationer av totalozonet med kanadensiska, franska och sovjetiska instrument samt observationer av UV-strålning. Observatoriet i Sodankylä är den enda stationen i Nordeuropa där man kontinuerligt observerar ozonets vertikala profil. Ozonsondering är det enda sättet att få en analys av ozonets beteende i såväl troposfären som stratosfären samt de klimatologiska faktorernas inverkan.

Eftersom det medför höga kostnader att utföra observationer önskas en nordisk finansiering för att denna verksamhet som är till nytta för samtliga nordiska länder skall kunna effektiviseras. Medel behövs för att antalet ozonsonderingar skall kunna ökas från en till två i veckan, vilket svarar mot internationella rekommendationer. En sond jämte nödvändig apparatur kostar ca 4 000 FIM. Omkring 5% av sonderingarna måste göras om på grund av vind eller för att sonderingsballongen spricker. Av dessa orsaker anhålles om medel för anskaffande av 55 sonder om året.

2. Arbetsgruppens årliga möten

Arbetsgruppen sammanträder årligen i de enskilda deltagarländerna, dvs. i de nordiska länderna och Sovjetunionen, i roterande ordning. Det beräknas att i genomsnitt deltar två representanter från varje land i dessa möten, som normalt varar i två dagar. De genomsnittliga resekostnaderna är ca 5 000 FIM per deltagare.

3. Ozonårsbok

I Finland publiceras en årsbok över de observationer som gjorts om ozon och UV-strålningen i Nordeuropa. Kostnaderna för redigering och tryckning av denna bok är ca 20 000 FIM.

4. Summering av kostnaderna

Ozonsonderingar	55 × 4 000 FIM	220 000 FIM
Möteskostnader för 12 personer à 5 000 FIM		60 000 FIM
Redigering och tryckning av ozonårsbok		20 000 FIM
		Totalt 300 000 FIM

Med stöd av det ovan anförda hemställer vi, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att som skyndsam tilläggsfinansiering bevilja 300 000 FIM för den nordiska ozonforskningsgruppen
- att se till att forskningsgruppens behov av finansiering tillgodoses även på lång sikt.

Helsingfors den 14 december 1990

Sirpa Pietikäinen (Kok.)

Kari Häkämies (Kok.)

Heikki Järvenpää (Kok.)

Sakari Knuutila (SDP)

Juhani Laitinen (Kok.)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Sauli Niinistö (Kok.)

Tellervo Renko (Kesk.)

Mirja Rynnänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsforslag

om medlemskab for de baltiske lande i Nordisk Råd

(Stillet af Pia Kjærsgaard)

På vegne af den liberalistiske gruppe skal jeg fremsætte følgende forslag:

at Nordisk Råds Præsidium lader foretage en undersøgelse af mulighederne for sådanne ændringer i samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige af 23. marts 1962 med senere ændringer (Helsingforsaftalen) og i de nationale lovgivninger om nordisk samarbejde, som må anses nødvendige for at åbne adgang til optagelse i Nordisk Råd af repræsentanter for de folkevalgte forsamlinger og regeringerne i Estland, Letland og Litauen.

Der skal gøres opmærksom på, at det stort set er en genfremsættelse af Kristen Poulsgaards forslag af den 16. december 1988, behandlet på sessionen i 1989.

København, den 22. februar 1991

Pia Kjærsgaard (FP)

Medlemsforslag**om oprettelse af diplomatiske forbindelser med de baltiske lande**

(Stillet af Pia Kjærsgaard)

På vegne af den liberalistiske gruppe skal jeg fremsætte følgende forslag:
at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer – i lighed med den nylige vedtagelse i Islands parlament – at indlede drøftelser med Estland, Letland og Litauen med det formål, at de nordiske lande opretter diplomatiske forbindelser med samme lande.

København, den 22. februar 1991

Pia Kjærsgaard (FP)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets bud- get för 1991

(Ministerrådsförslaget, se s. 1051)

1. Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats ministerrådsförslag *B 111/b* om ministerrådets budget för 1991. Förslaget har förelagts rådets fackutskott för yttrande. Fackutskottens yttranden bifogas (*se Bihang 1–5*).

Budget- och kontrollutskottet har behandlat budgetförslaget (*B 111/b*) vid möten 26 och 27 september samt 12 och 13 november 1990.

Ministerrådets budgetförslag bygger på generalsekreterarens budgetförslag, som utskottet tidigare fått möjlighet att yttra sig över. Utskottet anser att det är positivt, att rådet kan komma in på ett tidigt stadium i budgetproceduren och att det i samband med utarbetandet av budgeten kan föras en kontinuerlig dialog mellan ministerrådet och rådet. Utskottet sätter därför stort värde på den diskussion om budgeten som kunde föras mellan samarbetsminister Thor Pedersen och utskottet vid möte den 27 september 1990.

Ministerrådets budgetförslag är i likhet med generalsekreterarens budgetförslag en s. k. 0-budget, vilket innebär att budgetförslaget för 1991 ligger på samma nominella nivå som budgeten för 1990, dvs. 601,3 MDKK.

Räknar man in den ekonomiska handlingsplanen, som för 1991 har en budget på 67,2 MDKK, innebär budgetförslaget för 1991 en minskning med 9,5 MDKK jämfört med budgeten för 1990. Minskningen hänför sig dels till en planenlig nedtrappning av den ekonomiska handlingsplanen dels till att ett projekt på 3,2 MDKK (kampanj för främjandet av utländska investeringar i Norden) inte kunnat realiserats och därmed bortfallit utan att ersättas av annat projekt.

Budgetförslaget har beräknats i samma pris-, löne- och valutäläge som 1990 års budget. Talen är därför direkt jämförbara och kommer att omräknas till aktuellt pris-, löne- och valutäläge i samband med det slutliga fastställandet av budgeten för 1991.

I förhållande till generalsekreterarens budgetförslag innebär ministerrådets budgetförslag marginella förändringar, dvs. *ökningar* av beviljningar-

na till kultur, social- och hälsovård, regionalpolitik, jord- och skogsbruk samt fiskeri och motsvarande *minskningar* av beviljningarna till energi, industri, handel, ministerrådsreserven samt ministerrådssekretariatet.

2. Utskottets synpunkter

Budgetnivå och prioriteringar

Som tidigare nämnts är det ett förslag till 0-budget som nu framlagts. Utskottets flertal anser att det i dagens ekonomiska situation, när även de nationella budgetarna blir hårt beskurna, inte är realistiskt att förvänta sig en ökning av den nordiska budgeten. Utskottet vill emellertid påpeka att en fortsatt 0-budgetering på sikt kommer att innebära en reell nedtrappning av det nordiska samarbetet. Detta kan diskuteras i en tid då det nordiska samarbetet står inför stora utmaningar och är viktigare än någonsin. I detta sammanhang anser utskottet att ministerrådet bör effektivisera arbetet med att finna alternativa finansieringsformer för det nordiska samarbetet (jfr rek. 45/1987/b). Från finsk sida påpekas att man förordar en ökning av budgetmedlen med sammanlagt 6 MDKK för att täcka under budgetbehandlingen tillkomna tilläggsförslag.

I en 0-budget finns det inga möjligheter att öka anslagen till högt prioriterade aktiviteter utan att göra motsvarande nedskärningar på annat håll. Sålunda har ministerrådsreserven minskats från 9,9 MDKK 1990 till 1,0 MDKK 1991. Budgetförslaget ger inte utrymme för några nya aktiviteter under 1991 och utskottet saknar underlag för att bedöma konsekvenserna av den stora nedskärningen av ministerrådsreserven. Utskottet har emellertid tidigare framhållit behovet av att under ett budgetår ha vissa disponibla medel för att snabbt kunna sätta igång nya angelägna aktiviteter. Utskottet har också varnat för att alltför stora nedskärningar av dispositionsmedlen leder till minskad flexibilitet i det nordiska samarbetet. Eftersom ökad budgetflexibilitet är ett av ministerrådet uttalat mål, bör det vara av intresse även för ministerrådet, att det finns dispositionsmedel för hastigt uppkomna behov. De rationaliserings- och effektivitetsåtgärder, som ministerrådet planerar, kan endast på lång sikt öka flexibiliteten i budgeten.

Arbetsprogrammet *Norden i Europa 1989–1992* har högsta prioritet. Först när de Europaorienterade aktiviteterna tillgodosetts inom de olika sektorerna skall man överväga vad som för övrigt kan genomföras inom sektorns budgetram. Arbetsprogrammet som fastställdes i juni 1989 har reviderats under 1989 och 1990 och omfattar nu ett hundratal aktiviteter. Den beräknade kostnaden för att genomföra dessa aktiviteter under 1991 uppgår till 75 MDKK. Arbetsprogrammet är högt prioriterat även av rådet och budget- och kontrollutskottet anser, att den dialog som förts mellan ministerrådet och rådet om utformningen av programmet har varit föredömlig. Utskottet saknar emellertid fortfarande uppskattningar av hur stor

del av de olika sektorernas budget som kommer att tas i anspråk för Europaprogrammet. Eftersom programmet berör de flesta sektorer är detta en upplysning, som är nödvändig för att rådet skall kunna bedöma hur sektorerna skall kunna fullfölja övriga uppgifter. Mot denna bakgrund skulle utskottet sätta stort värde på om Europaprogrammet kunde ges samma utformning som den ekonomiska handlingsplanen.

Av budgetförslaget framgår att ministerrådet genomfört en kartläggning av pågående och möjliga framtida initiativ, som lämpar sig för nordiskt samarbete riktat mot Mellan- och Östeuropa. Eftersom det inte finns några budgetmedel avsatta för aktiviteter riktade mot Mellan- och Östeuropa har utskottet svårt att se hur man skall kunna starta ett sådant samarbete utan nya pengar. Utskottet tog även upp denna fråga vid mötet med samarbetsminister Thor Pedersen. Han meddelade då, att man på ministerrådet diskuterat möjligheten att använda överskottet från ministerrådets budget 1989 för att få igång ett samarbete med Östeuropa under 1991.

Utskottet har senare erfårit att samarbetsministrarna, vid möte den 9 oktober, fattat beslut om att överskottet från ministerrådets budget för 1989 på 14,3 MDKK inte skall återföras till de nordiska länderna utan användas till Östeuropasamarbete enligt följande:

- 5 MDKK till en nordisk stipendieordning för utbildningssamarbete mellan Norden och Baltikum
- 4,5 MDKK för att upprätta nordiska informationskontor i Tallin, Riga och Vilnius
- 4,8 MDKK till en Baltikum/Östeuropapott att användas till andra samarbetsprojekt.

Utskottet är givetvis positivt till att Östeuropasamarbetet, som även prioriteras av rådet, kan komma igång så fort som möjligt. Utskottet hoppas emellertid, att det i fortsättningen kan bli en lika öppen dialog mellan ministerrådet och rådet, när det gäller samarbetet med Östeuropa, som det varit beträffande Europaprogrammet. Utskottet förutsätter att ministerrådet säkerställer att arbetsprogrammet för Östeuropa och Baltikum kan finansieras inom ramen för ministerrådets budget fr. o. m. 1992 och framöver. Utskottet vill emellertid påminna om att rådet vid sessionen 1990 antog en rekommendation om att utreda de nödvändiga förutsättningarna för ett kulturhus i Nuuk (*rek. nr 14/1990/k*). En utvidgning av det nordiska samarbetet till områden utanför Norden får inte ske på bekostnad av någon av de deltagande nationerna i det nordiska samarbetet. Enligt utskottets uppfattning bör de samlade bevillningarna till det nordiska samarbetet fr. o. m. 1992 och framöver inte understiga 1991 års nivå. Det skulle därmed vara möjligt att under kommande år finna utrymme för finansiering av ett kulturhus i Nuuk.

Övriga högprioriterade områden är kultur och miljö, där det framhålls att antagna handlingsplaner skall ha en budgetmässig preferensställning.

När det gäller kulturområdet föreslås en ökning med ca 10,5 MDKK för

att fullfölja aktiviteter inom kulturhandlingsplanen. Utskottet anser att detta är positivt, men vill samtidigt framhålla att enligt kulturhandlingsplanen skulle kultursektorn successivt ökas för att 1991 komma upp i en nivå som ligger 35 MDKK över 1987 års nivå. Med den föreslagna ökningen för 1991 saknas fortfarande ca 5,5 MDKK för att utfästelsen enligt kulturhandlingsplanen skall uppfyllas.

När det gäller kultursektorns dispositionsmedel har ca 2 MDKK flyttats över till fasta poster. Av kvarvarande 10,2 MDKK kan endast 4,5 MDKK betraktas som egentliga dispositionsmedel, eftersom övriga 5,7 MDKK är bundna i projekt. Utskottet finner det märkligt, att man på kulturområdet, där ministerrådet varit först med att förespråka flexibilitet inom budgeten, minskar på dispositionsmedlen, som i realiteten är de enda verkligt flexibla budgetmedlen. Budget- och kontrollutskottet vill här hänvisa till kulturutskottets yttrande om kulturfonden: "Kulturfonden har inte fått någon realökning sedan 1986, då en utvärdering av fonden föreslogs i kulturhandlingsplanen. Utskottet anser det högst otillfredsställande att detta område inte har fått någon ökning ehuru det har varit ett av utskottets främst prioriterade områden."

Miljöfrågorna har fått allt större betydelse både nationellt och internationellt. Att detta också fått genomslagskraft i det nordiska samarbetet framgår av en tabell över miljörelaterad verksamhet, som presenteras i budgetförslaget. Totalt satsas drygt 75 MDKK på miljöprojekt inom miljösektorn och andra sektorer. Utskottet menar att det är positivt att miljöfrågorna håller på att integreras i flera av de sektorer som ger upphov till miljöproblem.

Miljösektorn föreslås få en ökning med 2 MDKK 1991, vilket innebär en total budget på 28,9 MDKK. Medlen kommer till största delen att användas för genomförandet av de handlingsplaner som antogs i mars 1990 (om luftförorening, om förorening av havet samt om renare teknologi, avfall och återvinning). Utskottet ser med tillfredsställelse på satsningarna på miljöområdet, men kan i likhet med social- och miljöutskottet konstatera att inte heller här kommer handlingsplanerna att kunna genomföras på den nivå som förutsatts i handlingsplanerna.

Utskottet har vid flera tillfällen poängterat vikten av en långsiktig prioritering och budgetplanering samt det meningslösa i att utarbeta och anta handlingsplaner, som inte kan genomföras på grund av bristande ekonomiska resurser. Utskottet förutsätter att kommande handlingsplaner kommer att innehålla både kostnadsplaner och realistiska finansieringsplaner. Enligt utskottets mening bör man redan nu lägga upp en strategi för det nordiska samarbetet 1992 och 1993. Här bör det avgörande kriteriet för tilldelning av ekonomiska resurser vara verksamhetens innehåll och betydelse för det nordiska samarbetet. Man behöver inte enbart se den nordiska budgeten som en belastning för de nordiska länderna, en aktivitet som görs bättre och billigare i samarbete kan tvärtom avlasta de nationella budgetarna.

Utskottet är övertygat om att det finns möjligheter till rationalisering av det nordiska samarbetet och välkomnar därför ministerrådets arbete att styrka möjligheterna till en bättre budgetstyrning och att främja budgetansvaret på alla nivåer i verksamheten. På sikt bör detta öka kostnadsmedvetandet, vilket bör vara av intresse både för ministerrådet och rådet. Parlamentarikerna bör, enligt utskottets mening, också ta sitt ansvar för detta, exempelvis genom att vara uppmärksamma på kostnadsaspekten vid utarbetandet av medlemsförslag. Utskottet menar vidare att hanteringen av medlemsförslagen kan förenklas genom att man avskaffar eller i varje fall förenklar remissförfarandet.

Ett område som är av betydelse för närmandet av Norden till Europa är standardiseringsarbetet. Utskottet har vid ett flertal tillfällen påpekat vikten av att det finns resurser för nordiskt deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet. Utskottet kan därför med tillfredsställelse konstatera att ca 30 MDKK satsas på detta område 1991.

Utskottet är mer tveksamt till de minskningar som föreslagits på områdena energi, industri och handel, eftersom detta är områden som också är av stor betydelse inför den europeiska integrationen. Utskottet har emellertid underhand fått besked om att neddragningarna beror på att det i juli 1990 fanns odisponerade medel från 1989 inom dessa sektorer. Eftersom detta inte framgår av budgettalen borde det kommenterats i texten.

Inom juridiska utskottets område har budget- och kontrollutskottet prioriterat lagstiftningsarbetet och jämställdhetsområdet. Utskottet kan konstatera att det trots en viss ökning på jämställdhetsområdet inte går att genomföra arbetet helt i enlighet med antagen plan. På lagstiftningsområdet, som för första gången fick en egen budget 1990, föreslås en viss reduktion. Utskottet kan inte se, att detta stämmer överens med vad som sägs på annat håll, om betydelsen av lagharmonisering i samband med den europeiska integrationen. Även konsumentområdet kan beräknas få ökad betydelse i samband med den europeiska integrationen. Budget- och kontrollutskottet instämmer därför i juridiska utskottets uppfattning att konsumentområdet bör upprioriteras.

Ett område som utskottet prioriterat högt är trafiksäkerhetsområdet, som enligt utskottets mening lämpar sig synnerligen väl för nordiskt samarbete. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att området föreslås få en viss ökning 1991.

Beträffande den ekonomiska handlingsplanen kan utskottet konstatera, att den genomförs planenligt, bortsett från att kampanjen för utländska investeringar i Norden inte kunnat realiseras och därmed bortfallit. Projektet har inte ersatts med annat projekt, handlingsplanen har i stället reducerats med de dryga 3 MDKK som beräknats för genomförandet av kampanjen. Utskottet ser detta som en indikation på att medlen för den ekonomiska handlingsplanen inte kommer att införlivas i den ordinarie budgeten när planen upphör 1993. Utskottet menar, att detta kommer att

vålla problem dels för att stora delar av det ekonomiska samarbetet överförs till handlingsplanen dels för att det finns ett klart behov för dessa medel inom den ordinarie budgeten, bl. a. för det påbörjade Östeuropa-samarbetet. Mot denna bakgrund vill utskottet uppmana samarbetsministrarna, att aktivt verka för att medlen från den ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie budgeten när handlingsplanen avslutats.

Budgetens utformning

Budget- och kontrollutskottet har vid ett flertal tillfällen anmärkt på budgetens utformning och begärt ett mer överskådligt och bättre strukturerat budgetdokument. Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera, att årets budgetförslag i detta hänseende utgör ett klart framsteg i jämförelse med tidigare budgetförslag.

En så enkel åtgärd, som att numreringen i innehållsförteckningen och budgetöversikten gjorts enhetlig, gör att det är betydligt lättare att hitta i årets budgetförslag.

Vidare är den inledande texten fylligare och mer informativ än tidigare. Utskottet uppskattar särskilt tabellen över den miljörelaterade verksamheten inom samtliga sektorer samt sammanställningen över pågående handlingsplaner och samarbetsprogram. Av inledningskapitlet framgår också att 39,8 % av budgeten 1991 går till institutionsanslag, 37,6 % till projektmedel och 22,6 % till övrigt (posterna 27–35 i budgetöversikten). Detta är uppgifter som utskottet efterlyst i tidigare budgetförslag.

Det finns emellertid fortfarande en del oklarheter i budgetförslaget.

Den största bristen är, enligt utskottets mening, att det inte finns några räkenskapstal från tidigare år. Dessa tal bör finnas med i budgeten för att ge läsaren den bakgrund, som behövs för att kunna göra en rättvis bedömning av budgetförslaget. Vidare bör det inom varje sektor finnas en uppgift om hur stora resurser som erfordras för genomförandet av Norden i Europa-programmet. En annan uppgift, som är av betydelse vid bedömningen av institutions- och sektorbudgetar, är om de får medel även från andra områden inom den nordiska budgeten, t. ex. från den ekonomiska handlingsplanen. Utskottet anser, att det även vore en fördel att få större omprioriteringar (ökningar eller nedskärningar) kommenterade i texten.

Övrigt

Budget- och kontrollutskottet är, som nämnts tidigare, positivt till ministerrådets genomgång och prövning av den pågående verksamheten för att effektivisera det nordiska samarbetet. Utskottet ser också med stort intresse på den planerade försöksverksamheten med mål- och ramstyrning av några nordiska institutioners budgetar och verksamhet.

Utskottet ställer sig emellertid något tveksamt till de metoder, som används, framför allt inom kultursektorn, för att frigöra bundna medel. Utskottet har i betänkanden över C 1 och C 2/1990 kommenterat princi-

perna vid nedläggning av institutioner och behöver därför inte ta upp den frågan här. Det finns emellertid inom kultursektorn fyra mindre samarbetsorgan som håller på att "strypas" långsamt genom budgeten. Det gäller:

- Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)
- Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)
- Nordiska samfundet för latinamerikaforskning (NOSALF)
- Nordisk kommitté för öststatsforskning

I 1990 års budget ändrades beviljningen till dessa organ på så sätt att de fick en basbeviljning för administrativa kostnader medan projektmedel fick sökas ur en gemensam pott. I 1991 års budgetförslag är även basbeviljningen borttagen och medel till verksamheten kan sökas från generella stödordningar i konkurrens med andra projekt.

Det är oklart vilken status dessa samarbetsorgan har och utskottet tar inte ställning till institutionerna som sådana. Utskottet ställer sig emellertid frågande till tillvägagångssättet och menar att det varit bättre, att i samband med 1990 års budgetbeviljning klart deklarerat, att samarbetsorganen inte skulle kunna räkna med att få medel ur den nordiska budgeten 1991 och att de därför borde utnyttja 1990 till att avveckla verksamheten eller försöka finna annan finansiering. Även en nordisk organisation måste ha personal- och arbetsgivaransvar.

3. Budget- och kontrollutskottets förslag

Med hänvisning till artikel 56 i Helsingforsavtalet hemställer utskottet till presidiet att avge nedanstående framställning till Nordiska ministerrådet angående ministerrådsförslag om budget för 1991 (*B 111/b*).

Nordiska rådets presidium hemställer till Nordiska ministerrådet

att inom ramen för en långsiktig budgetplanering redan nu utarbeta en strategi för det nordiska samarbetet under 1992 och 1993

att sörja för att antagna handlingsplaner kan genomföras enligt ursprunglig plan samt att ge fackministerråden direktiv om att nya handlingsplaner skall innehålla både kostnads- och finansieringsplaner

att aktivt verka för att medlen i den ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie nordiska budgeten när handlingsplanen avslutats

att i kommande budgetförslag redovisa utfallet för institutioner och sektorer från senaste räkenskapsår

att i budgetforslaget kommentera v s entliga omprioriteringar
att i  vrigt beakta utskottets ovan framförda synpunkter.

Snekkersten den 13 november 1990

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Aimo Ajo (SDP)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Per Olof Håkansson (s)

Wiggo Komstedt (m)

Jens Marcussen (FrP)

Förman

 lafur G. Einarsson (Sj)

Marit Rotnes (A)

BIHANG I

Juridiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 111/b om Nordiska ministerrådets budget för 1991

Innledning

Juridisk utvalg har til uttalelse fått henvist budsjettforslag for 1991 som Nordisk Ministerråd har avgitt til Nordisk Råd. Forslaget ble behandlet på utvalgets møte den 26. september 1990 i Oslo.

Utgangspunktet for samarbeidsministrenes budsjettarbeide har bl. a. v rt å prioritere aktiviteter innen Norden i Europa-programmet, miljøspørsmål og kultursektoren. Utvalget har ingen bemerkninger til denne prioritering.

Videre har Ministerrådets utgangspunkt v rt å presentere et budsjett for 1991, som ekskl. den økonomiske handlingsplanen, stort sett er uforandret eller noe redusert sammelignet med 1990-budsjettet. Dvs. det foreslås et såkalt 0-budsjett. Utvalget kan i prinsippet tilslutte seg Ministerrådets forslag om at det ikke skal foretas noen real kning i budsjettet for 1991.

Når det gjelder forholdet til mellom- og  st Europa noterer utvalget at Ministerrådet har gjennomført en kartlegging av igangværende og mulige framtidige initiativer som egner seg til nordisk samarbeide. Utvalget kan ikke se at det er budsjettert med noen aktiviteter på dette området for budsjettåret 1991.

Det har vært Ministerrådets utgangspunkt at det skal foretas en omprioritering innen og mellom sektorene. De økninger som foreslås, forutsettes finansiert dels gjennom nedskjæring av ministerrådsreserven for 1991 og dels gjennom nedskjæringer på et flertall sektorer. Utvalget vi peke på at en økt aktivitetet i  st-Europa vil måtte få budsjettmessige konsekvenser. Et såkalt 0-budsjett kan etter utvalgets mening ikke forenes med økt aktivitet uten at det foretas ytterligere nedskjæringer/omprioriteringer i det foreliggende budsjettforslag. Utvalget forutsetter at det i forbindelse

med framleggelse av Ministerrådets handlingsplan for Øst-Europa også blir lagt fram forslag til finansiering.

Juridisk utvalg har forøvrig følgende kommentar til de enkelte budsjettposter som hører inn under Juridisk utvalgs ansvarsområde.

Likestilling (pkt. 12)

Området vil i de nærmeste årene bli styrt av handlingsplanen for likestillingsarbeidet 1989–1993. I henhold til handlingsplanen øker prosjektvirksomheten mellom 1990 og 1991.

Ministerrådet har lagt fram et budsjettforslag på 2 962 000 DKK. Dette er en aktivitetsøkning på 149 000 DKK i forhold til 1990. Handlingsplanens budsjett for 1991 som skal finansieres over likestillingssektorens budsjett er 2 950 000 DKK.

Utvalget vil imidlertid bemerke at denne handlingsplanen er fastsatt i 1989-kroner. Oppjusteres beløpet i handlingsplanen til 1990-kroner, vil den samlede prosjektvirksomheten i henhold til handlingsplanen kreve et høyere beløp enn det Ministerrådet foreslår. Dette betyr at handlingsplanen ikke kan følges fullt ut. Utvalget vil henlede oppmerksomheten på tidligere uttalelser om at det bør være sammenheng mellom de handlings- og samarbeidsplaner som vedtas og ministerrådets budsjett.

Forbrukerområdet (pkt. 24)

Ministerrådet foreslår en aktivitetsreduksjon i forhold til 1990 med 123 000 DKK. Utvalget vil bemerke at budsjettet for 1990 også ble redusert i forhold til 1989 med 270 000 DKK.

Utvalget har i tidligere uttalelser over NMRs budsjetter henstilt om at forbrukerområdet, som har et relativt beskjedent budsjett sammenlignet med andre områder, bør oppprioriteres gjennom omdisponering innenfor det øvrige nordiske budsjettet.

Utvalget vil gjenta denne henstillingen, spesielt på bakgrunn av at de forbrukerpolitiske konsekvensene for EFs indre marked vil få økende betydning i kommende år, og at forbrukerområdet kan få økende betydning i EF/EFTA-forhandlingene.

Utvalget vil for ordens skyld nevne at EF-kommisjonen i sin interne organisasjon nå har oppprioritert forbrukerområdet, som tidligere har hatt begrenset oppmerksomhet.

Næringsmiddelområdet (pkt. 25)

Ministerrådets budsjettforslag er på 3 300 000 DKK, hvilket er en aktivitetsreduksjon på 24 000 DKK i forhold til 1990.

I 1990 var det en aktivitetsnedgang på 84 000 i forhold til 1989.

Juridisk utvalg vil henlede oppmerksomheten på samarbeidsprogrammet på næringsmiddelområdet som ble vedtatt i 1988. Her sies det at Ministerrådet har funnet det riktig å styrke sektoren budsjettmessig. Den-

ne uttalelsen harmonerer dårlig med budsjettet for 1990 og Ministerrådets budsjettforslag for 1991.

Det minnes om at Juridisk utvalg generelt har uttalt at det bør være sammenheng mellom de handlingsplaner som vedtas og ministerrådets budsjett.

Lovgivning (pkt. 26)

I budsjettet for 1990 ble det for første gang avsatt egne prosjektmidler for lovgivningssektoren med 500 000 DKK, noe Juridisk utvalg stilte seg meget positive til.

I Ministerrådets budsjettforslag for 1991 er det foreslått en *reduksjon* på 9 000 DKK i forhold til 1990-budsjettet.

Det er meget beskjedne budsjettmidler på lovgivningsområdet. Utvalget vil peke på at lovharmonisering i forbindelse med den europeiske integrasjonen kan komme til å kreve ressurser i kommende år. Etter utvalgets mening bør budsjettet på lovgivningsområdet økes i stedet for å reduseres, eventuelt gjennom omprioriteringer.

Virksomhetsbidrag (pkt. 27)

Herunder budsjetteres "Nordiska administrativa förbundet" og samarbeidskomiteen for menneskerettigheter.

Juridisk utvalg har notert seg at i Ministerrådets budsjettforslag er begge disse områder *reduisert* med 5 000 DKK i forhold til 1990.

Samene (pkt. 3.13)

Utvalget har merket seg at det er ikke avsatt midler til aktivitetsstigning for Nordisk Sameråd i 1991, dvs. at det foreslås samme beløp som for 1990.

Ny økonomisk handlingsplan (pkt. 35)

Under arbeidsministrenes kvote er det foreslått 525 000 DKK til kvinner på arbeidsmarkedet, hvorav 250 000 DKK går til likelønnsprosjektet som er omhandlet i handlingsplanene for likestilling. Her foreslås samme beløp som for 1990. Utvalget vil bemerke at dette i realiteten betyr en *reduksjon* i forhold til handlingsplanen, som er i 1989-priser.

Utvalget noterer videre at det under forbrukerministrenes kvote er avsatt 315 000 DKK til en jordbrukspolitisk studie av husholdenes økonomi. Det er samme beløp som for 1990.

Narkotika og kontrollpolitikk

Juridisk utvalg har tidligere bedt NMR opplyse når prosjekter (*rek. 2/1987*) kan starte og hvordan det er tenkt finansiert. Prosjektet var ikke på budsjettet for 1990.

I Ministerrådets meddelelse til 38. sesjon om *rek. 2/87/j* var det heller

ikke opplyst noe om prosjektets igangsettelse og hvordan finansieringen skal skje.

Utvalget er imidlertid orientert om at samarbeidsministrene på møte 26. februar 1990 besluttet å bevilge 520 000 DKK over 1990 års Ministerrådsreserve til prosjektet. Utvalget kan ikke se at prosjektet er direkte omtalt i budsjettforslaget. Under pkt.11.7 – ”Kontaktmandsorganet for narkotikaspørsmål”, er det foreslått 1 mill. DKK for 1991. Utvalget er i tvil om prosjektet er tenkt finansiert over denne budsjettposten.

Flyktningeprosjekter

I Juridisk utvalgs betenkning til 38. sesjon over meddelelse om *rek. 18/1989/j* angående prosjekter på flyktningområdet, ble Nordisk Ministerråd bedt om å opplyse til neste sesjon når de konkrete prosjektene vil bli påbegynt og hvordan de er finansiert.

Såvidt utvalget kan se er det i budsjettforslaget for 1991 ikke avsatt midler til de i rekommandasjonen nevnte prosjekter.

Juridisk utvalgs prioriteringer innenfor utvalgets virksomhetsområde

Det som utvalget prioriterer høyest innenfor sitt virksomhetsområde, er

- 1) at det også i årene framover finnes et eget prosjektbudsjett på lovgivningsområdet
- 2) at det avsettes tilstrekkelige midler til gjennomføringen av handlingsplanen for likestilling
- 3) at forbrukerområdet opprioriteres.

Oslo, 26. september 1990

Sighvatur Björgvinsson

Formann i Juridisk utvalg

BIHANG 2

Kulturutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 111/b om Nordiska ministerrådets budget för 1991

1. Inledning

Kulturutskottet har på sitt möte den 26 september 1990 tagit del av Nordiska ministerrådets förslag till budget för det nordiska samarbetet 1991. Yttrandet över budgetförslaget är även baserat på Nordiska rådets *yttrande nr 4/1990* över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (*C 2*).

Utskottet konstaterar att ministerrådet framhåller att tillväxten år 1991 kommer att vara noll jämfört med år 1990. Utskottet vill påpeka att

eftersom den ekonomiska handlingsplanen får minskade anslag för 1991 har budgeten minskat relativt från innevarande år med 9,45 MDKK.

Utskottet fick för första gången i år tillfälle att yttra sig över generalsekretarens budgetförslag till samarbetsministrarna. Utskottet konstaterade att de ändringar som samarbetsministrarna har gjort i generalsekretarens förslag är minimala. Fortfarande är de tre prioriterade områdena i budgeten Norden i Europa, miljö- och kultursektorn. Dessa områden har fått en viss ökning genom omprioriteringar inom den nordiska budgeten. Det är enligt förslaget ministerrådets avsikt att öka budgetens flexibilitet och därför öka andelen inom "projekt- och stödordningar" som nu utgör 40 % av den nordiska budgeten.

Utskottet konstaterar att med 0-tillväxt från år 1991 och framöver kommer ambitionsnivån för det nordiska samarbetet att sjunka. Utskottet anser med hänsyn till den politiska osäkerhet som Europa står inför idag att det nordiska samarbetet bör stärkas ytterligare för att Norden som kulturregion skall kunna hävda sig i den europeiska konkurrensen. Därför framhåller utskottet det som nödvändigt att medlen till den nordiska budgeten ej minskas. Utskottet konstaterar vidare att med en 0-budget kommer det inte att finnas något utrymme för nya initiativ inom det nordiska samarbetet. Det skulle i så fall ske genom omdisponeringar av den redan alltför snäva budgeten.

2. Den nordiska kulturbudgeten 1991

2.1 Allmänt

Utskottet konstaterar att kultursektorns budget enligt ministerrådsförslaget har ökat, men anser att denna ökning är allför begränsad för att tjäna kulturhandlingsplanens ändamål som helhet.

Utskottet noterar med förvåning och besvikelse att enligt förslaget kommer kulturhandlingsplanen inte att finansieras med sammanlagt 35 MDKK över 1987 års nivå år 1991, såsom planerat. Inom kulturområdet föreslås en ökning med ca 10,5 MDKK, varefter det fattas ca 5,5 MDKK för att fullfölja kulturhandlingsplanen.

Utskottet vill påminna om att enligt förslaget förordas åtstramningar i budgeten för en redan antagen handlingsplan. Utskottet har av ministerrådet upprepade gånger, utan framgång, önskat en tids- och finansieringsplan för kulturhandlingsplanen. Utskottet hade därför förutsatt att den ursprungliga planen gällde med år 1991 som handlingsplanens sista år och fullföljd finansiering. Utskottet kan inte godta att ministerrådet antar handlingsplaner utan att säkra dess finansiering i förväg.

Utskottet har noterat att ett stort intresse finns inom de nordiska organen för ökat samarbete med Östeuropa, särskilt de baltiska länderna. Utskottet konstaterar att en del av institutionerna på kulturområdet redan har börjat samarbeta om projekt angående eller inom Baltikum. Med

anledning av att kultursamarbete med de baltiska länderna kommer att bli ett prioriterat område framöver borde dessa institutioner få ökade anslag för att kunna genomföra påbörjade projekt utan att sänka den nordiska nivån inom deras verksamhetsområde. Exempel på institutioner som arbetar med östeuropeiska relationer är Nordisk Journalistkursus och NORD-SAM. Den senare får inte något anslag alls enligt förslaget.

2.2 Nordiska kulturfonden och kultursektorns dispositionsmedel

Utskottet konstaterar med besvikelse att ministerrådet inte föreslår någon ökning för Nordiska kulturfonden för år 1991. Kulturfonden har inte fått någon realökning sedan 1986, då en utvärdering av fonden genomfördes, vilken fick till följd att en ökning till fonden föreslogs i kulturhandlingsplanen. Utskottet anser det högst otillfredsställande att detta område inte har fått någon ökning ehuru det har varit ett av utskottets främst prioriterade områden. Utskottet förmodar, med hänvisning till Nordiska rådets *yttrande nr 4/1990*, att ministerrådet ökar andelen till Nordiska kulturfonden.

Enligt utskottets tidigare uttalanden har kultursektorns dispositionsmedel varit ett av de viktigaste alternativen för allmänt och spontant nordiskt kulturfrämjande. Utskottet hänvisar även till att ministerrådet framhåller att dispositionsmedlen är en mycket viktig finansieringskälla för det nordiska kultursamarbetet. Med dessa medel har ministerrådet, utan att behöva avvakta en relativt lång nordisk budgetprocedur, kunnat sätta igång viktiga projekt. Utskottet framhåller vikten av att dessa medel behålls obundna för att tjäna sitt ändamål. Eftersom ökad budgetflexibilitet är ett av ministerrådets mål borde dispositionsmedlen hållas på nuvarande nivå.

Genom en reduktion av dessa medel med 2 MDKK och en flyttning till fasta poster minskas denna möjlighet till spontanitet och projektgenomförande. Utskottet anser att vid minskning och omfördelning av dispositionsmedlen inom kulturbudgeten borde pengarna placeras på kulturfondens budget, som disponerar dem för kulturella ändamål. Utskottet vill särskilt göra ministerrådet uppmärksam på att i en tid av stora förändringar inom Europa, där det nordiska kultursamarbetet kan komma att spela en markant roll, är det en betydande försvagning av samarbetet att inte kunna ha tillgång till några medel när stora behov uppkommer.

2.3 Allmänskultur

Utskottet konstaterar med förvåning att ministerrådet framhåller att det folkliga engagemanget är ett väsentligt element i det nordiska kultursamarbetet och att konkretiseringen av kulturhandlingsplanen på många områden kommer att vara avhängig av folkliga organisationers och föreningars initiativ. Utskottet anser att budgetförslaget tvärtom avspeglar en strypning av det folkliga samarbetet i Nordiska ministerrådets regi. Utskottet

understryker att Nordiska rådet önskade ett utökat stöd till folkrörelsesamarbetet i Norden på sessionen 1990.

Utskottet anser att det nordiska ungdomssamarbetet och -utbytet samt folkrörelsesamarbetet, vilka är högt prioriterade av utskottet, har fått vika för stora, kostnadskrävande projekt i budgetförslaget. Utskottet har upprepade gånger framhållit detta som ett av utskottets mest prioriterade områden. Utskottet ansåg i sitt betänkande över kulturhandlingsplanen att ökat stöd till folkrörelsesamarbetet var en av handlingsplanens viktigaste målsättningar. Utskottet förutsätter att de allmänkulturella kommittéerna kommer att tillföras medel för att kunna genomföra projekt, i enlighet med sina stadgar, på barn- och ungdomsområdet. Utskottet förutsätter vidare att ministerrådet vid utarbetandet av budgeten noga överväger det faktum att i handlingsplanens slutskede har detta arbete fortfarande knappa resurser.

2.4 Utbildning

När utskottet behandlade handlingsprogrammet för språkligt samarbete i Norden (NORDMÅL), vilket antogs på Nordiska rådets session 1990, framförde utskottet sin besvikelse över att programmet varken innehöll tids- eller finansieringsplan för de föreslagna åtgärdernas genomförande.

Utskottet noterar att det i ministerrådets budgetförslag angivna anslaget för Nordmål är rätt obetydligt med tanke på programmets omfångsrika område och förslag till åtgärder, speciellt med hänsyn till den enligt programmet ökade översättningen och tolkningen inom ramen för det nordiska samarbetet. Utskottet förutsätter att snart få motta en tids- och finansieringsplan och att det anslås tillräckliga medel för programmet år 1991 med detaljbeskrivning av åtgärder.

Utskottet framhåller sin besvikelse över ministerrådets budgetförslag för Nordplus-programmet. Programmet – ett av det nordiska samarbetets genom åren mest lyckade projekt – skall öka sitt omfång från 990 till 1 200 stipendier år 1991. Redan på nuvarande tidpunkt understiger stipendiernas antal klart efterfrågan inom Norden.

Nordplus-programmet är i behov av en ökning på ca 5 MDKK för att kunna höja stipendieantalet till 1 200 år 1991. Utskottet ser det som ett nederlag för det nordiska samarbetet om ministerrådet inte beslutar om tillräcklig finansiering för Nordplus-programmets genomförande, som det var lagt upp till från början.

2.5 Forskning

Utskottet konstaterar att ministerrådets nya plan om forskarutbildning och -mobilitet kommer att kräva betydliga resurser framöver.

Utskottet ser inte ändamålsenligheten i att planera och påbörja ett omfångsrikt arbete utan att avsätta nödvändiga resurser därtill. Forskarutbildning och -mobilitet är ett högt prioriterat område inom utskottet.

Utskottet anser det vara av stor vikt att de nordiska länderna samarbetar när det gäller forskarutbildning och -program. En samlad nordisk front inom forskningen är viktig i en tid av snabba internationella forskningsframgångar. Utskottet uppmanar ministerrådet att instämma i utskottets synsätt genom att avsätta tillräckliga medel i den nordiska budgeten.

3. Stöd till nordiska samarbetsorgan

Utskottet noterar att enligt budgetförslaget upphör beviljandet av medel till fyra av åtta nordiska samarbetsorgan inom forskningsområdet.

Förutom att utskottet anser det tveksamt om dessa besparingar (ca 200 000 DKK) har någon större betydelse för ökad flexibilitet i kulturbudgeten vill utskottet särskilt påpeka följande:

Det verkar ogenomtänkt och förvånande att anslagsmedel för dessa samarbetsorgan dras in. Tre av dessa fyra samarbetsorgan arbetar med internationella områden, nämligen:

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)

Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (NOSALF)

Nordiska kommittén för Öststatsforskning

Utskottet vill avvakta den utredning som pågår om institutionerna och ser därför inte några skäl att göra denna förändring nu.

Anledningen till dessa förändringar uppges vara ökad flexibilitet i budgeten. I en tid då det nordiska samarbetet nedprioriteras budgetmässigt, kan det emellertid finnas en fara för att icke bundna medel så småningom bortfaller från den gemensamma nordiska budgeten. Utskottet är av den uppfattningen att det finns starka skäl att i nuvarande läge vänta med att öka flexibiliteten inom kulturbudgeten.

I budgetförslaget återfinns ingen som helst närmare redogörelse för eller beskrivning av dessa organs eventuella framtid. Utskottet menar att ministerrådet bär ett övergripande ansvar för hur dessa organs och deras personals framtid ordnas praktiskt. Utskottet kan inte godta förslag till så stora förändringar som framförs i ett budgetförslag utan någon redogörelse för förutsättningarna för förändringarna.

Utskottet har upprepade gånger önskat få ett särskilt förslag om alla institutionella förändringar som planeras inom Nordiska ministerrådet. Utskottet framhåller att detta tillvägagångssätt – att föreslå förändringar i ministerrådets budgetförslag – är högst otillfredsställande. Utskottet förutsätter att det får en närmare redogörelse och underlag för dessa förslag inom den närmaste framtiden.

Oslo den 26 september 1990

För Nordiska rådets kulturutskott

J. K. Hansen

Förman

Social- och miljöutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 111/b om Nordiska ministerrådets budget för 1991

1. Social- och miljöutskottet, som redan fått tillfälle att yttra sig över generalsekreterarens förslag till budget, vill med anledning av att ministerrådets budgetförslag föreligger anföra följande.

Ministerrådets budgetförslag innehåller, jämfört med generalsekreterarens tidigare förslag, flera förbättringar framför allt vad gäller presentationen och de inledande policyavsnitten, men även innehållsmässiga förbättringar, särskilt ett anslag till stöd för de handikappades nordiska samarbete, något som utskottet starkt pläderat för i sitt preliminära yttrande.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att ministerrådet ägnar ett kapitel i själva inledningen till budgeten och kompletterar med en tablå över miljörelaterad verksamhet inom ministerrådets samtliga sektorer, som i en grov uppskattning ger den imponerande siffran 75,3 MDKK, dvs. nära tre gånger så mycket som den egentliga miljösektorns anslag. Detta ger ett klart uttryck för ministerrådets starka prioritering av miljöfrågorna.

Det är likaledes tillfredsställande att ministerrådet presenterar en tablå över samtliga handlingsplaner och samarbetsprogram på budgeten, något som är av värde för det praktiska arbetet.

Utskottet noterar, att budgetförslaget uppgår till samma belopp som för budgeten 1990, dvs. 601,3 MDKK. Till detta kommer medel till den ekonomiska handlingsplanen på 67,3 MDKK. Detta är en minskning i förhållande till 1990 års budget men samtidigt i överensstämmelse med ursprunglig plan.

Utskottet konstaterar att ministerrådet föreslår en s. k. 0-budget men att det genom omdisponeringar har varit möjligt öka budgeten inom några få sektorer. Så föreslås t. ex. att kultursektorn skall ökas med ca 9 MDKK, miljösektorn med 2 MDKK och arbetsmarknadssektorn med 2,1 MDKK. De nedskärningar, som med den valda utgångspunkten vad gäller en 0-budget varit nödvändiga, har i huvudsak gjorts inom ramen för olika dispositions- och reservationsposter. För ministerrådets reserv föreslås t. ex. en nedskärning från 9,8 MDKK i 1990 års budget till 1 MDKK i 1991 års budget, dvs. 8,8 MDKK. För ett flertal institutioner föreslås en generell nedskärning på mellan 1 och 3 %.

Utskottet finner att nedskärningen av ministerrådets reserv medför minskad handlingsfrihet vilket utskottet beklagar. Utskottet vill i likhet med ekonomiska utskottet påpeka, att social- och miljöutskottet inte känner sig bundet av att budgeten är en 0-budget utan att det enligt utskottets uppfattning bör vara verksamhetens innehåll som är avgörande för tilldelningen av ekonomiska resurser.

2. Vad gäller social- och miljöutskottets områden föreslås i budgetförslaget följande siffror (1 000 DKK):

	Budget 1990	Ändrings- förslag	Generalsekr. budgetförslag 1991
Miljö	26 909	+ 2 000	28 909
Arbetsmarknad	5 432	+ 2 152	7 584
Arbetsmiljö	9 212	+ 114	9 326
Social- och hälsovård	37 449	+ 2 115	39 564

Dessutom tillkommer följande anslag inom den ekonomiska handlingsplanen:

	Budget 1990	Föränd- ring	Förslag till budget 1991
<i>Arbetsmiljö</i>			
Standardisering	1 208	0	1 208
<i>Arbetsmarknad</i>			
Paraplyprojekt	1 638	+ 42	1 680
Effektivare arbetsförmedling	746	0	746
Flaskhalsar på arbetsmarknaden	725	0	725
Kvinnor på arbetsmarknaden	525	0	525

3. En nyhet i budgetförslaget är att det ingår beskrivande policyavsnitt om *de prioriterade områdena*. Om det högst prioriterade arbetsprogrammet "Norden i Europa 1989-1992" sägs bl. a. att uppgiften "att stärka Norden inåt" blir mindre relevant på en rad områden, medan "att påverka utåt" får större betydelse och genomslagskraft. Detta gäller särskilt områdena miljö, arbetsmiljö- och konsumentsamarbete.

Utskottet kan stödja denna prioritering men finner fortsatt, att det av budgetförslaget bör framgå vilka poster som ingår i Europaprogrammet. Detta framgår f. n. endast indirekt genom en jämförelse med Europaprogrammet.

Utskottet ser fram emot resultatet av den kartläggning av pågående och framtida initiativ som lämpar sig för nordiskt samarbete i förhållandet till länderna i Mellan- och Österuropa som ministerrådet genomför 1990. Utskottet fäster stor vikt vid att relevanta samarbetsprojekt inom utskottets ämnesområden kommer att ingå i det fortsatta arbetet med "Norden i Europa" i vid bemärkelse.

Utskottet kan ansluta sig till ministerrådets synpunkter i budgetförslaget beträffande en jämförelse mellan EG:s "sociala dimension" och "den nordiska modellen". Social- och miljöutskottet önskar understryka betydelsen av att den vidare nordiska innebörden av begreppet "den sociala dimensionen" får påverka utformningen av EG:s politik.

4. Miljö

I budgetens inledningsavsnitt (5.5) erinras om att ministerrådet i mars 1990 antagit handlingsplaner om luftföroreningar, om förorening av havet samt om renare teknologi, avfall och återvinning. Ministerrådet (miljöministrarna) antog handlingsplanerna i mars 1990 efter behandling i Nordiska rådet. Genomförandet av planerna kommer enligt ministerrådets uppfattning att innebära en betydande konkretisering och ambitionshöjning av det nordiska miljösamarbetet.

I budgeten föreslås till miljösektorn ytterligare 2 MDKK för att genomföra de särskilda handlingsplanerna. *Utskottet* noterar att detta är helt otillräckligt om handlingsplanerna skall genomföras på den nivå som ministerrådsförslagen och rådets rekommendationer förutsätter. Sålunda uppskattas i handlingsplanen mot *havs förorening* (enligt den 1989 antagna planen, ingen ändring i 1990 års plan) behovet till 14 MDKK över en treårsperiod. Vattegruppen, som ansvarar för uppföljningen, har en budget på 4,35 MDKK i 1990.

Dessa belopp måste alltså mer än fördubblas för 1991 och 1992 om handlingsplanens behov skall uppfyllas. Ämbetsmannakommitténs äskande låg också på 5 MDKK. Större delen av insatserna ligger dock på nationellt plan och det är svårt att bedöma om mer kan finansieras nationellt.

Handlingsprogrammet för *luftföroreningar* förutsätter för 1990 6 250 000 DKK, för 1991 7 900 000 och för 1992 8 100 000. Beviljat är 6 650 000 för 1990. Den begärda ökningen 1 250 000 för 1991 skulle alltså ej rymmas i den föreslagna budgetramen.

Återanvändning och avfall behöver enligt handlingsprogrammet 15 MDKK över tre år. För 1990 har beviljats 1,8 MDKK. Uppfyllande av programmet skulle alltså förutsätta 6,6 MDKK per år för 1991 och 1992, vilket med den föreslagna ramen ej är möjligt.

Utskottet finner det positivt att miljöområdet ges ökade anslag men finner det otillfredsställande att ministerrådet först antar ambitiösa handlingsprogram och sedan ej tillser att de ekonomiska möjligheterna finns att förverkliga dem.

Utskottet har med viss förvåning noterat att handlingsplanerna antogs av ministerrådet/miljöministrarna den 3 mars 1990, dvs. direkt efter rådets behandling i plenum och utan att några av de av rådet föreslagna ändringarna fördes in.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det för avslutningen av det nordiska miljö- och biologåret under 1991 finns reserverat upp till 2,5 MDKK (posten "örörliga medel"). *Utskottet* konstaterar, att det utanför miljöområdets budget inrättats utökade möjligheter inom den ekonomiska handlingsplanen för finansiering av miljöinvesteringar i Norden och i statshandelsländer och andra mellaninkomstländer genom ett temporärt program för stöd till miljöteknologi. Bland övriga projekt på miljöområdet

kan nämnas att NoPEF får betydande medel för att främja projektexport inom miljöområdet.

Utskottet vill mot bakgrund av ovanstående *tillstyrka* de föreslagna beviljningarna.

Social- och hälsovård

Projektverksamheten bedrivs dels i form av temporär försöksverksamhet, dels som utredningar och FoU-verksamhet. Införande av en fast post för narkotikabekämpning om 1 MDKK uppväger nedskärningen på de flesta institutioner om ca 1,8%.

Ett prioriterat område under 1991 kommer att vara arbetet med narkotikafrågor, där ett särskilt organ – Samarbetsorganet för narkotikafrågor – föreslås få 1 MDKK. Utskottet ser gärna en sådan höjning av anslaget.

Större delen av budgeten är bunden till de fem institutionerna, som de flesta får vidkännas vissa nedskärningar i generalsekreterarens budgetförslag i enlighet med budgetens allmänna syfte.

Nordiska nämnden för handikappfrågor har ansökt om 3 MDKK för en stödordning för handikapporganisationer enligt *rek. nr 22/1987/s*. Utskottet vill uttala sin tillfredsställelse över att ministerrådet sett möjlighet att ställa åtminstone halva detta belopp till förfogande.

Utskottet *tillstyrker* sålunda de föreslagna anslagen.

Arbetsmiljö

Inom det nya samarbetsprogrammet eftersträvas en modernisering av de olika myndigheternas tillsynsverksamhet och en starkare inriktning mot ekonomiska styrmedel i arbetsmiljöarbetet prioriteras. Förstärkning av forskningssamarbetet och erfarenhetsutbytet mellan de nationella arbetsmiljöforskningsinstituterna förutses särskilt ske inom områdena reproduktionsskador, effekter av nya material och produkter, psykiska och sociala faktorer. Nordiska institutioner för vidareutbildning på arbetsmiljöområdet föreslås få en anslagsförstärkning på 231 000 DKK. En mindre nedskärning av dispositionsmedlen föreslås. Trots den nya handlingsplanens ökade ambitioner är det ministerrådets uppfattning att de föreslagna aktiviteterna skall kunna genomföras inom ramen för en motsvarande budget under de därpå följande åren. Detta kan möjliggöras genom ett stegvis genomförande av förslagen och genom att nu pågående projekt avslutas, varvid medel till nya projekt på området frigörs. Medel ur den nya ekonomiska handlingsplanen möjliggör ett ökat deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet och därmed en ökad nordisk påverkan på framtida standarder som har betydelse för arbetsmiljön i Norden och EG-Efta som helhet.

Utskottet kan mot bakgrund härav *tillstyrka* den föreslagna ramen på 9 326 000 DKK.

Arbetsmarknad

Inom arbetsmarknadsområdet tillkommer 2 250 000 DKK som en ny fast post för Nordjobb i enlighet med rådets *rekommendation nr 8/1989* om projektet Nordjobbs fortsättning. Med en marginell nedskärning på övriga projektmedel stannar budgetökningen på 2 152 000 DKK. Dessutom finansieras det stora projektet – effektivare arbetsförmedling, flaskhalsar på arbetsmarknaden och kvinnor på arbetsmarknaden – över den nya ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet *tillstyrker* den föreslagna ramen på 7 584 000 DKK.

Stockholm den 19 september 1990

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen
Förman

*BIHANG 4***Kommunikationsutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 111/b om Nordiska ministerrådets budget för 1991****1. Inledning**

Det som karakteriserar budgetförslaget är att det visar den strama budgetpolitik som tidigare har aviserats, dvs. att förslaget för 1991 ligger på samma nominella nivå som budgeten för 1990.

Eftersom 1991 års budgetförslag är en ren 0-budget har man inte kunnat öka beviljningarna till prioriterade aktiviteter utan att minska beviljningarna på andra områden.

De högst prioriterade områdena är aktiviteterna inom Norden i Europa-programmet, miljöfrågor och kultursektorn.

Om man inte tar hänsyn till den ekonomiska handlingsplanen är förslags slutsumma 601,3 MDKK. Räknar man in den ekonomiska handlingsplanen innebär förslaget för 1991 en minskning med 9,5 MDKK jämfört med budgeten 1990. Av detta belopp skulle 3,15 MDKK användas för främjande av utländska investeringar i Norden, vilket inte har kunnat realiseras. Projektet har bortfallit och har inte ersatts med något annat projekt. Handlingsplanens planerade nedtrappning fram till 1993 innebär en ytterligare minskning.

Budgetförslaget kan uppdelas i fyra huvudområden:

Institutioner	40 %
Projektmedel och stödordningar	40 %
Den ekonomiska handlingsplanen	10 %
Ministerrådssekretariatet	10 %

2. Kommunikationsutskottets verksamhetsområden

Följande belopp föreslås beviljade till utskottets verksamhetsområden:

Transport	3,7 MDKK (minskning med 55 000 DKK från 1990)
Trafiksäkerhet	4,0 MDKK (ökning med 63 000 DKK från 1990)
Turism	2,0 MDKK (ökning med 45 000 DKK från 1990)

Föreslagna beviljningar inom den ekonomiska handlingsplanen är:

Turistkampanjen i USA 10,5 MDKK.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet har vid sina överläggningar kommit fram till att det politiska läget i dag inte är sådant att den nordiska budgetens totala belopp kan öka. Utskottet konstaterar därför att budgetförslaget för 1991 ligger på samma nominella nivå som budgeten för 1990.

Utskottet vill starkt betona att det nu föreligger klara indikationer om behov av en förstärkning av budgeten för 1992. Detta med hänsyn till att man inte har kunnat få nödvändiga resurser till arbetet med viktiga rekommendationer samt att det redan nu arbetas med förslag både inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde och andra utskotts verksamhetsområden som kräver ökade beviljningar för 1992. Utskottet anser att man i 1992 års budget måste få en tillfredsställande tillväxt om inte det nordiska samarbetet på sikt skall förlora sin vikt och betydelse.

Inom utskottets område vill utskottet särskilt erinra om att det för närvarande diskuteras att sätta igång en analys och utredning av kommunikationssektorn i Västnorden. Inom denna region råder i många avseenden speciella förhållanden som kan komma i skym undan i det avreglerings- och harmoniseringsarbete som man nu arbetar med både inom Norden och inom EG.

Kommunikationsutskottet noterar att det föreslås en minskning med 55 000 DKK till budgetposten "Transport". Utskottet anser, med hänsyn till budgetförslagets oförändrade läge från 1990 samt med hänsyn till de inbördes prioriteringar som därmed måste göras, att av budgetposterna inom utskottets verksamhetsområde är det just denna budgetpost som för närvarande kan minskas. Detta beror i huvudsak på att europafrågan, som är den högst prioriterade inom budgeten i sin helhet, inte kräver så stora beviljningar utan snarare direkt handling i form av beslut av ministerrådet och de nordiska regeringarna.

Trafiksäkerheten har länge varit det område som utskottet har prioriterat högst. Området föreslås också i budgetförslaget få en viss ökning jämfört med 1990.

Kommunikationsutskottet erinrar om att det för närvarande arbetas med en översyn av den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet. Enligt information från Nordiska trafiksäkerhetsrådet beräknas den

nya reviderade handlingsplanen först kunna gälla från 1 januari 1992. Detta innebär i sin tur att det krävs ökade finansiella medel från och med år 1992 om utskottets ambitioner om en kraftfull och effektiv trafiksäkerhetsplan skall förverkligas.

En viss ökning föreslås också inom turistområdet. Enligt budgetförslaget kommer man att prioritera åtgärder och projekt som avser ökad kunskap om turism, stöd till utvecklingen av turistnäringen, marknadsföring och sektorssamarbete. Av pågående produktutvecklingsprojekt kommer merparten att ligga på åtgärder beträffande Östersjö- och Skagerrakområdet.

4. Sammanfattning

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och konstaterar att budgetförslagets prioriteringar i alla huvuddrag är i enlighet med utskottets prioriteringar. Utskottet noterar budgetens 0-växt mellan åren 1990 och 1991 samtidigt som utskottet starkt betonar att allt pekar på att en ökning skulle behövas för 1992 års budget.

Lillehammer den 10 oktober 1990

För kommunikationsutskottet

Elver Jonsson

Förman

BIHANG 5

Ekonomiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 111/b om Nordiska ministerrådets budget för 1991

Indledning

Det fremlagte budgetforslag bygger på generalsekretærens forslag, som udvalget tidligere har haft lejlighed til at udtale sig om. I lighed med generalsekretærens forslag fremstilles forslaget således som et 0-budget. Det samlede budget ligger på 601,3 MDKK

Den økonomiske handlingsplan har et budget på 67,2 MDKK, som ligger uden for dette ordinære budget. Handlingsplanen aftrappes frem til sit udløb i 1992.

Samlet set er der således i 1991 tale om en sænkning af bevillingerne til det nordiske samarbejde med 9,5 MDKK i forhold til 1990.

I forhold til generalsekretærens forslag indeholder forslaget en *forøgelse* af bevillingerne til regionalpolitik, jord- og skovbrug og fiskeri samt kultur og social-/helseområdet, mens der er foretaget *nedskæringer* af bevillingerne til energi, industri og handel samt ministerrådets reserve og ministerrådssekretariatet.

Det foreliggende budgetforslag er beregnet i samme pris- og lønniveau som budgettet for 1990. Tallene er derfor direkte sammenlignelige og vil senere blive reguleret for pris- og lønstigninger.

Udvalgets synspunkter

Budgetniveauet

Udvalget betragter det nordiske budget som et af de vigtigste midler til at styrke og udvikle det nordiske samarbejde. Andre vigtige elementer er den politiske vilje til beslutninger om nordisk integration, herunder den nødvendige nationale indsats.

Udvalget lægger vægt på at det nordiske samarbejde samlet set udvikles og styrkes i årene frem over, hvor Norden står overfor en række vigtige udfordringer, som kræver fælles løsninger. I en stram budgetsituation er det således ekstra vigtigt, at den politiske vilje til samarbejde styrkes, således at de nødvendige integrationsbeslutninger træffes uden unødige forsinkelse.

Udvalget anførte i sin udtalelse om generalsekretærens budgetforslag, at det bør være virksomhedens indhold og betydning for det nordiske samarbejde, som er udslagsgivende for afsætningen af økonomiske ressourcer og for prioriteringen indenfor de rammer, som er foreslået. Udvalget finder det på denne baggrund vanskeligt, uden nærmere begrundelse, at acceptere en række af de nedskæringer, som ministerrådet har foretaget på vigtige samarbejdsområder som energi-, handels- og industrisektorerne.

Samtidig konstaterer udvalget at det, som ministerrådet kalder et 0-budget, reelt er et minus-budget. Forudsættes accept af dette, stiller udvalget sig kritisk til flere af de budgetforøgelse, som ministerrådet foreslår, og finder særligt, at ministerrådet burde have angivet den politiske argumentation for disse i budgetforslaget.

Det forekommer endvidere vanskeligt at bedømme budgetforslaget i lyset af den næsten totale mangel på langsigtet budgetplanlægning fra ministerrådets side. Det perspektiv, som mere eller mindre eksplicit fremgår af ministerrådets materiale er: 1) ordinære 0-budgetter også i fremtiden og 2) planmæssigt bortfald af bevillingen til økonomisk handlingsplan. Udvalget mener at ministerrådet snarest må afklare hvad, som kommer efter den økonomiske handlingsplan. I det videre budgetarbejde bør man endvidere lægge vægt på, at det nordiske samarbejde står overfor store og omkostningskrævende udfordringer f. eks. vedrørende samarbejdet med Østeuropa.

Prioriteringer generelt

Det højest prioriterede emneområde i budgettet er arbejdsprogrammet *Norden i Europa 1989-92*. Først efter at dette program er tilgodeset, vil ministerrådet overveje, hvad som i øvrigt kan gennemføres på budgettet.

Udvalget støtter denne prioritering, men finder samtidig, at det burde fremgå klarere af budgettet, hvilke poster som henhører under Europaprogrammet. En opstilling efter samme model som for den økonomiske handlingsplan ville hjælpe på dette. Det angives, at der samlet set er afsat ca. 75 MDKK til programmet.

Ministerrådet vil i øvrigt i de kommende år prioritere miljøområdet og kulturområdet, ligesom den økonomiske handlingsplan vil blive gennemført efter sine forudsætninger. Udvalget støtter ligeledes disse overordnede retningslinier for prioriteringerne, men finder samtidig, at det ville have været meget lettere at skabe overblik og sammenhæng i det nordiske budget, hvis ministerrådet som grund for budgetforslaget havde haft en langsigtet budgetplan (C 2).

Ministerrådet har foretaget flere interessante tværgående sammentællinger. Det fremgår således, at der i budgetforslaget anvendes samlet 75,3 MDKK til miljøsamarbejde. Udvalget konstaterer, at mere end halvdelen af dette beløb (52 % eller 39,4 MDKK) anvendes til miljøsamarbejde inden for de økonomiske/erhvervspolitiske sektorer.

Det er således rimeligt at konstatere, at miljøsamarbejdet er ved at blive stærkt integreret i alle de sektorer, som giver anledning til miljøproblemerne. Denne udvikling støttes af udvalget. Derimod anvendes kun 1,4 % af pengene til projekter, hvor to eller flere sektorer samarbejder. Det er således også rimeligt at konstatere, at der endnu er langt igen, når det gælder tværsektorielt samarbejde om miljøproblemernes løsning.

Udvalget vil samtidig understrege betydningen af miljøsamarbejdet med Nordens naboer i Øst. Ressourcer anvendt i dette samarbejde vil i mange tilfælde have større miljømæssig effekt i de nordiske lande, end hvis de havde været anvendt i Norden.

Udvalget konstaterer videre, at den samlede prioritering af de "tunge" økonomiske samarbejdssektorer (industri og økonomi/finans) relativt set er reduceret fra omkring 19 % af budgettet i 1987 til omkring 11 % i 1991. Det kan bl. a. forklares med, at en del af dette samarbejde er overført til de økonomiske handlingsplaner. Samtidig tilkendes det, at afviklingen af økonomisk handlingsplan sker som forudsat.

Udvalget konstaterer videre, at et hurtigt blik på de justeringer, som ministerrådet har foretaget i budgettet, viser at de centrale økonomiske sektorer, som i dag omfattes af forhandlingerne mellem EF og EFTA generelt er nedprioriteret (handel, industri, økonomi), mens de såkaldte omkringliggende politikområder (kultur, miljø, social, arbejdsmarked, arbejdsmiljø) er opprioriteret.

Udvalget finder dette tankevækkende, og at det snarest burde give anledning til en mere dybtgående politisk drøftelse mellem Økonomisk Udvalg og ministerrådet med henblik på afklaring af fremtidige prioriteringer.

Bioteknologi

Udvalget konstaterer, at bevillingen til bioteknologiprogrammet er uændret i forhold til 1990. Samtidig henviser udvalget til *udtalelse nr 2/1990*, hvori udvalget anbefaler Nordisk Ministerråd, at det bioteknologiske handlingsprogram gennemføres efter sine forudsætninger. Denne udtalelse bygger på det forhold, at programmet er kraftigt underfinansieret i forhold til de oprindelige planer. Udvalget finder derfor, at dette program i særlig grad lider under den stramme budgetsituation, og efterlyser en mere dybtgående redegørelse fra ministerrådet vedrørende programmets gennemførelse og finansiering i forhold til de oprindelige planer.

Energi

Udvalget konstaterer, at dette område allerede i 1990 blev skåret ned med ca. 2 MDKK i forbindelse med at NKA's sikkerhedsforskningsprogram blev overført til national finansiering. Udvalget finder på denne baggrund, og på baggrund af energisektorens centrale stilling ved gennemførelsen af Brundtlandkommissionens anbefalinger om bl. a. reduktion af energiforbruget, at bevillingen for 1991 i det mindste burde holdes uændret.

Ministerrådet har foreslået en reduktion med 1,019 MDKK. Der er ikke i bemærkningerne argumenteret for dette, men udvalget har uformelt fået oplyst, at årsagen til reduktionen er, at sektoren har store uforbrugte midler fra året før, og at der derfor ikke er tale om en egentlig nedprioritering af energisamarbejdet.

Udvalget finder det uheldigt, at der ikke redegøres for dette i budgetforlaget, og efterlyser en nærmere forklaring fra ministerrådet. Udvalget har i øvrigt den opfattelse, at hvis nedskæringen udelukkende er sket af likviditetsmæssige hensyn, så bør det ikke påvirke sektorens budgetniveau på længere sigt.

Industri

Industrisektorens dispositionsbevilling falder kraftigt, idet ekstra midler afsat i 1990 til standardisering og kontrol bortfalder. Udvalget kan acceptere dette under henvisning til, at der andre steder i budgettet er afsat midler til dette vigtige arbejde, f. eks. i økonomisk handlingsplan. Ministerrådet oplyser, at der samlet set afsættes 30 MDKK til standardiseringsarbejde.

Ud over denne nedskæring er der foretaget en nedskæring af nettobidraget til Nordisk Industrifond med 3 MDKK. Fonden havde selv ønsket 20 MDKK til fortsat udbygning. Denne udbygning beskrives nærmere i en langtidsplan, som fremlægges til efteråret 1990.

Ministerrådet oplyser, at nedskæringen af nettobidraget er sket som følge af, at fonden har haft større renteindtægter og tilbagebetalinger end budgetteret.

Fonden kan ifølge vedtægterne anvende tilbagebetalinger og renter i virksomheden. Denne ordning blev i sin tid indført som et incitament for fonden til forbedring af den økonomiske forvaltning af fondens midler.

Udvalget finder, at den foretagne beskæring af nettobidraget til fonden, særligt med det anførte likviditetsargument, er uheldig, idet der hermed skabes usikkerhed om fondens langsigtede økonomiske udvikling og muligheder. Samtidig virker denne nedskæring mod hensigten om at fremme en bedre økonomisk forvaltning af fondens midler.

Ministerrådet har i anden sammenhæng bebudet et forslag til nordisk næringspolitisk strategi til 39. session. Strategien skulle bl. a. omfatte en langtidsplan for udviklingen af Nordisk Industrifond. Der synes ikke at være afsat midler til en sådan plan i budgettet for 1991, ligesom der på grund af mangel på langsigtet budgetplanlægning i ministerrådet ikke har kunnet føres en debat om, hvordan eventuelle midler til en sådan plan kan fremskaffes.

Udvalget finder, at der burde skabes en passende fleksibilitet i budgettet til at tage højde for såvel ministerrådets næringspolitiske plan som langtidsplanen fra Nordisk Industrifond.

Det forekommer således ikke hensigtsmæssigt, at ministerrådsreserven er reduceret så meget, som den er i forslaget (fra ca. 9,8 MDKK i 1990 til ca. 1 MDKK i 1991). En anden mulighed er, at ministerrådet i forbindelse med disse planer beslutter, at de finansieres i takt med at økonomisk handlingsplan aftrappes.

Økonomi- og finanspolitik, Statistisk Sekretariat, Byggeri

Disse sektorer er nedskåret med mindre beløb, hvilket udvalget ikke, under de givne budgetforudsætninger, har indvendinger imod.

Handel

Dispositionsbevillingen for denne sektor nedskæres. NoPEF's bevilling holdes uændret.

Udvalget finder ikke, at nedskæringer af denne samarbejdssektor er acceptable. Det beror på, at udvalget ser det handelspolitiske samarbejde som uhyre centralt i sammenhæng med den europæiske integration og Nordens rolle i dette.

Udvalget vil endvidere pege på at NoPEF's muligheder er begrænsede, og at NoPEF vil få store problemer med midlerne, når/hvis bevillingerne over den økonomiske handlingsplan bortfalder.

Regionalpolitik

Forslaget betyder en mindre forhøjelse af budgettet, som udvalget ikke finder argumenter for i budgetdokumentet. Udvalget har tidligere udtalt sig for et uændret budget og vil stadig kunne acceptere dette.

Udvalget forventer imidlertid, at budgetniveauet for denne samarbejds-

sektor til sin tid vurderes i lyset af de planer og programmer, som ministerrådet arbejder med til opfølgning af det nye regionalpolitiske program (Regionalpolitik i Europa-perspektiv, sektorsamarbejde, grænseregionalt samarbejde).

Jord- og skovbrug

Udvalget konstaterer, at forslaget indebærer en budgetforhøjelse på 1 MDKK til denne sektor, hvilket ligger i forlængelse af udvalgets tidligere synspunkter. Udvalget her endvidere bemærket, at ministerrådet påregner at tilføre kontrolinstitutionernes samarbejde flere ressourcer i årene fremover.

Fiskeri

Budgetforslaget indeholder en relativt væsentlig forhøjelse (17%). Fiske-samarbejdet har været under opbygning i en årrække, og udvalget kunne have accepteret en mindre stigning i budgetniveauet, end de 17%, under hensyn til den stramme budgetsituation.

Samarbejde med Østeuropa

Udvalget konstaterer, at der ikke er afsat særlige midler i 1991 til samarbejde med Østeuropa. De midler, som kan anvendes, må således enten findes på de enkelte sektorbudgetter eller skaffes på anden måde f.eks. ved national finansiering. Ministerrådsreserven er også her for lille til at kunne give den fornødne fleksibilitet.

Udvalget finder, at dette er utilfredsstillende, ikke mindst i lyset af ministerrådets særlige handlingsplan på området.

Økonomisk handlingsplan

Udvalget lægger vægt på, at økonomisk handlingsplan gennemføres efter sine forudsætninger. Dette synes at være tilfældet i det fremlagte budgetforslag, bortset fra at kampagnen for udenlandske investeringer i Norden ikke lader sig gennemføre, og derfor er opgivet uden at blive erstattet med et nyt projekt. I den vanskelige budgetsituation, som ministerrådet mener at befinde sig i, udtrykker udvalget en vis undren over, at kampagnen ikke er blevet erstattet med et andet relevant økonomisk samarbejdsprojekt.

Udvalget lægger endvidere vægt på, at det økonomiske samarbejde videreføres også efter 1992, hvor den økonomiske handlingsplan udløber. Der er derfor uheldigt, at ministerrådet ikke har nogen mere langsigtet budgetplanlægning. Udvalget har i sammenhæng med de enkelte budgetposter kommenteret de vanskeligheder, som vigtige samarbejdssektorer f.eks. industri, handel og økonomi/finans vil løbe ind i, hvis bevillingerne over økonomisk handlingsplan bortfalder.

Udvalget forventer, at ministerrådet tager disse problemer op i en dialog med Økonomisk Udvalg.

Snekkersten, den 12. november 1990

På Økonomisk Udvalgs vegne

Anders Talleraas

Formand

B 111/b

Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1991

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed sitt förslag till budget 1991 för yttrande.

Efter det att Nordiska rådet avgett sina synpunkter avser ministerrådet att fastställa budgeten.

Köpenhamn den 12 september 1990

På Nordiska ministerrådets vägnar

Thor Pedersen

Fridtjov Clemet

Innehållsförteckning

I	Budgetens utgifter — översikt	1055
II	Budgetens inkomster	1056
III	Budgetförslaget — text	1057
	Reformering och förenkling av den nordiska budgeten	
	Huvudpunkter i anslagsförändringarna	
	Det nordiska samarbete inom några större program	
	Norden i Europa	
	Den sociale dimension og nordiske model	
	Allmennkultur, utdanning og massemedier	
	Forskarutbildning och forskarrörlighet	
	Miljö	
	Ett starkare Norden — ekonomisk handlingsplan 1989 — 1992	
	Ministerrådets handlingsplaner och samarbetsprogram	
IV	Budgetförslaget	1073
	Kultursektorn, anslag 1 — 5	1073
1	Nordiska kulturfonden	1074
2	Kultursektorns dispositionsmedel	1075
3	Allmänkultur	1077
3.1	Nordiska teater- och danskommittén	
3.2	Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	
3.2.1	Nordiska rådets litteraturpris	
3.3	NOMUS, Nordisk musikkommitté och Nordiska rå- dets musikpris	
3.4	Nordisk konst- och konstindustrikommitté	
3.4.1	Nordiskt konstcentrum (NKC)	
3.4.2	Bidrag till Nordiska konstförbundet	
3.5	Nordisk film- og tv-fond	
3.6	Ledningsgruppen för kultur och massmedia	
3.7	Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet	
3.8	Nordens Hus i Reykjavik	
3.9	Nordens Hus på Färöarna	
3.10	Nordens institut på Åland	
3.11	Nordens institut i Grønland	
3.12	Nordiskt samiskt institut	
3.13	Bidrag till Nordiska samerådet	
3.14	Nordiskt ungdomssamarbete	
3.15	Nordiskt idrottssamarbete	
3.16	Bidrag till skandinaviska föreningens konstnärskollegi- um i Rom	
3.17	Bidrag till Nordkalottmuseet	
4	Utbildning	1089
4.1	Nordiskt samarbete inom skolområdet	
4.2	Språkligt samarbete i Norden	
4.3	Styrningsgruppen för nordiskt folkbildnings- och vuxenutbildningssamarbete (FOVU)	
4.4	Nordens folkliga akademi (NFA)	

4.5	Nordiska språksekretariatet	
4.6	Nordiskt språk- och informationscentrum	
4.7	Ledningsgruppen för högre utbildning	
4.8	Nordisk journalistkursus	
4.9	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	
4.10	Bidrag til nordisk federation för medicinsk undervisning	
4.11	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet	
4.12	Nordiska kurser i språk och litteratur	
5	Forskning	1098
5.1	Nordiska institutet för teoretisk fysik (NORDITA)	
5.2	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	
5.3	Nordiska institutet för sjörikt	
5.4	Nordiska geoexkursioner till Island	
5.5	Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)	
5.6	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	
5.7	Nordiskt vulkanologiskt institut	
5.8	Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning (NORDICOM)	
5.9	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	
5.10	Nordiska forskningspolitiska rådet	
5.11	Nordiska forskarkurser	
5.12	Nordiska forskarstipendier	
5.13	Nordiska forskarsymposier	
5.14	Bidrag till Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	
5.15	Vissa samarbetsorgan på kulturbudgetens forskningsområde	
5.16	Forskarrörlighet och forskarutbildning	
5.17	Vetenskaplig utrustning	
6	Bioteknologi	1112
7	Energi	1113
8	Miljö	1114
9	Arbetsmarknad	1114
10	Arbetsmiljö	1115
10.1	Arbetsmiljö, dispositionsbevilning	
10.2	Nordisk arbetsmiljöutbildning (NIVA)	
11	Social- och hälsovård	1117
11.1	Socialpolitik, dispositionsbevilning	
11.2	Nordiska läkemedelsnämnden	
11.3	Nordiska hälsovårdshögskolan	
11.4	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)	
11.5	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)	
11.6	Nordiska nämnden för handikappfrågor	
11.7	Kontaktmandsorganet for narkotikasørgsmål	
12	Jämställdhet	1124
13	Industri	1124
13.1	Industripolitik, dispositionsbevilning	
13.2	Nordiska industrifonden	
13.3	Nordtest	

14	Ekonomi- och finanspolitik	1128
14.1	Ekonomi- och finanspolitik, dispositionsbevilning	
14.2	Nordiska ekonomiska forskningsrådet	
15	Nordiska statistiska sekretariatet	1129
16	Bygg	1130
16.1	Byggfrågor, dispositionsbevilning	
16.2	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	
17	Handel	1133
17.1	Handelspolitik, dispositionsbevilning	
17.2	Nordiska projektexportfonden (NoPEF)	
18	Regional	1136
18.1	Regionalpolitik, dispositionsbevilning	
18.2	NordREFO	
19	Transport	1138
20	Trafiksäkerhet	1140
21	Turism	1141
22	Jord- och skogsbruk	1142
22.1	Jordbruksspørsmål, disposisjonsbevilning	
22.2	Nordisk genbank for jord- og hagebruksvekster	
22.3	Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning (SNS)	
22.4	Samnordisk planteforedling (SNP)	
23	Fiskeri	1148
24	Konsument	1149
25	Livsmedel	1150
26	Lagstiftning	1151
27	Verksamhetsbidrag	1151
28	Tjänstemannautbyte	1152
29	Ministerrådets reserv	1153
30	Generalsekreterarens disponeringsreserv	1153
31	Lönereserv för institutionerna m. m.	1154
32	Ministerrådets sekretariat	1154
33	Europainformation	1155
34	Engångsanvisning till datautveckling för sekretariatet	1155
35	Ekonomisk handlingsplan	1156

I Budgetens utgifter — översikt

(1990 års priser)

	Budget 1990	Ändringsförslag		Budget förslag 1991
		ÄK/Inst.	MR-SAM	
1. Kulturfonden	12 650	—		12 650
2. Kultursektorns disp. medel	12 113	÷ 1 975	+ 1 900	10 213
3. Allmänkultur	62 336	+ 13 010	+ 4 220	66 556
4. Utbildning	40 689	+ 9 570	+ 6 668	47 357
5. Forskning	76 312	+ 11 966	+ 1 500	77 812
6. Bioteknologi	24 750	—	—	24 750
7. Energi	9 368	+ 1 250	+ 1 019	8 349
8. Miljö	26 909	+ 5 000	+ 2 000	28 909
9. Arbetsmarknad	5 432	—	+ 2 152	7 584
10. Arbetsmiljö	9 212	+ 1 108	+ 114	9 326
11. Social- och hälsovård	37 449	+ 6 342	+ 2 115	39 564
12. Jämställdhet	2 813	—	+ 149	2 962
13. Industri	84 121	+ 21 744	+ 4 726	79 395
14. Ekonomi och finans	3 736	—	+ 67	3 669
15. Statistiska sekretariatet	2 548	+ 60	+ 46	2 502
16. Bygg	6 970	+ 185	+ 125	6 845
17. Handel	15 708	+ 2 806	+ 784	14 924
18. Regional	25 538	+ 850	+ 700	26 238
19. Transport	3 755	—	+ 55	3 700
20. Trafiksäkerhet	3 937	—	+ 63	4 000
21. Turism	1 955	—	+ 45	2 000
22. Jord- och skogsbruk	21 553	+ 1 234	+ 1 000	22 553
23. Fiskeri	5 389	—	+ 920	6 309
24. Konsument	5 123	—	+ 123	5 000
25. Livsmedel	3 324	—	+ 24	3 300
26. Lagstiftning	500	—	+ 9 491	
27. Verksamhetsbidrag	2 707	—	+ 42	2 665
28. Tjänstemannautbyte	1 859	—	+ 34	1 825
29. Ministerrådsreserv	9 861	—	+ 8 861	1 000
30. Lönereserv för inst.	12 119	—	+ 2 119	10 000
31. Gen sekr disp reserv	806	—	+ 349	457
32. MR-sekretariatet	67 258	—	+ 763	66 495
33. Europa-information		—	+ 1 900	1 900
34. Engångsanvisning data sekr	2 500	—	+ 2 500	0
Summa	601 300	+ 80 054	0	601 300
35. Ekonomisk handlingsplan	76 652	—	+ 9 450	67 202
Total	677 952		+ 9 450	668 502

II Budgetens inkomster

(1990 års priser)

	Prel. Bokslut 1989	Budget 1990 1991	Budget förslag %	Fördelnings- nyckel
Avgift av lön	7 184	7 000	7 000	
Bankräntor	23 704	10 000	11 000	
Ränteintäkter vid insti- tutioner	1 439	1 000	1 000	
Övriga inkomster/ (— ev. förluster)	315	952	775	
De nordiska ländernas bidrag	593 000	659 000	648 727	100
därav				
Danmark	(123 937)	(143 662)	(138 179)	21,3
Finland	(120 972)	(136 413)	(137 530)	21,2
Island	(5 930)	(6 590)	(7 136)	1,1
Norge	(121 565)	(127 846)	(122 609)	18,9
Sverige	(220 596)	(244 489)	(243 273)	37,5
Summa	(625 012)	677 952	668 502	

Fördelningsnyckeln fastställs som respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris.

Avgift av lön, utgår i den avgiftspliktiga lönesumman för de anställda vid sekretariatet.

Bankräntor

Storleken av de ränteintäkter som skapas beror på hur likviditeten ser ut under loppet av året och hur ränteläget utvecklas.

Ränteintäkter vid institutioner

Ränteintäkter som uppkommer vid institutioner enligt årsräkenskapen för ett visst år budgeteras som inkomst i den totala budgeten för året därpå.

Övriga inkomster

Under denna inkomstpost redovisas återbetalningar av projektmedel från olika förvaltningsorgan samt ej disponerade medel från tidigare år hos institutionerna.

III Budgetförslaget – Text

För 1991 uppgår samarbetsministrarnas budgetförslag till 601,3 milj DKK. Därtill kommer den ekonomiska handlingsplanen, Ett starkare Norden, på 67,2 milj DKK. Det samlade budgetförslaget uppgår således till 668,5 milj DKK.

Utgångspunkter för samarbetsministrarnas budgetarbete har varit:

- Att prioritera aktiviteter inom Norden i Europaprogrammet, miljöfrågor och kultursektorn.
- Att fortsätta en stram budgetpolitik genom att presentera en budget för 1991 som, exkl. den ekonomiska handlingsplanen, ligger på en reall oförändrad nivå jämfört med 1990. Detta innebär att anslagna medel, exkl. handlingsplanen, konsolideras på en fortsatt hög nivå. Under 1980-talet har den nordiska budgeten i genomsnitt per år ökat med ca 7% i volym, vilket vida överstiga utvecklingen i de nationella budgeterna.
- Att de enskilda sektorerna inom ministerrådets organisation under budgetarbetet prövat den existerande verksamheten i syfte att underlätta omprioriteringar inom och mellan sektorerna. De ökningarna som samarbetsministrarna föreslår för vissa aktiviteter finansieras dels genom en neddragning av ministerrådsreserven för 1991, dels genom nedskärningar på ett flertal sektorer.
- Att den ekonomiska handlingsplanen för 1991 fullföljs i enlighet med tidigare fattade beslut. Den sammanlagda budgeten för handlingsplanens period, 1989–1992, uppgår till närmare 250 milj DKK.

Av budgeten, exkl. Ett starkare Norden, går drygt 60% till de tre högst prioriterade områdena. Aktiviteterna för "Norden i Europa" beräknas till ca 75 milj DKK. Miljösektorn och miljörelaterande aktiviteter inom de övriga sektorerna uppskattas också omsluta ca 75 milj DKK nästa år. För kultursektorn föreslås en ram om 214,6 milj DKK. Ett annat område som bl. a. har bäring på harmoniseringen med övriga Europa är arbetet med standardiseringsproblem. Inom detta område satsas ca 30 milj DKK.

Reformering och förenkling av den nordiska budgeten

Budgetförslaget är utarbetat i överensstämmelse med den nya budgetprocedur som samarbetsministrarna beslutade i maj 1989. En god grund är därmed lagd för en vidare reformering och förenkling av arbetet med den nordiska budgeten. Syftet är att uppnå större flexibilitet och effektivitet i den nordiska budgeten samtidigt som budgetens utformning och presentation görs mer läsvänlig. Reformeringen bör därtill styrka möjligheterna till en bättre budgetstyrning och också främja budgetansvaret på alla nivåer i verksamheten.

Budgeten för 1991 kan uppdelas på fyra huvudområden:

1. Institutioner	40 %
2. Projektmedel och stödordningar	40 %
3. Den ekonomiska handlingsplanen	10 %
4. Ministerrådssekretariatet	10 %

Om budgeten i stället indelas i tre huvudkategorier, institutionsanslag, projektmedel och övriga beviljningar, erhålls följande struktur:

Institutionsanslag	39,8 %
Projektmedel	37,6 %
Övrigt	22,6 %
<hr/>	
Totalt	100 %

Om de projektmedel som ingår i institutionsanslaget och inom övriga anslag också räknas som projektmedel växer projektmedel till drygt 55% av budgeten.

Den ekonomiska handlingsplanen hänförs därvidlag inte till projektmedel, men ingår i den totala nordiska budgeten.

På kort sikt 1–3 år finns den största flexibiliteten i budgeten inom projekt- och stödordningar. Om man därtill beaktar att de institutionsanställda har tidsbegränsade kontraktsanställningar framstår flexibiliteten i den nordiska budgeten, i varje fall formellt, som betydligt större än i de nationella budgeterna.

Inom kultursektorns område pågår en genomgång av bl. a. institutionsstrukturen i syfte att öka flexibiliteten i sektorns medelsanvändning. Målsättningen är att förelägga Nordisk råd ett ministerrådsförslag till 1991 års session.

I stort sett har inga förslag om utökningar av antalet tjänster etc. på institutionerna vunnit gehör i årets budgetarbete. Utökningar av verksamheter måste således ske inom oförändrade budgetramar och genom förenkling och effektivisering av arbetet. Förutom en fortsatt stram budgetpolitik kan på sikt viktigare förändringar att förenkla och effektivisera den nordiska budgeten nås genom det utvecklingsarbete som bereds inom ministerrådssekretariatet. Ett resultat av detta arbete är att samarbetsministrarna på beslutet om nya principer för lönebudgetering av de nordiska institutionerna fr. o. m. 1991. Antalet tjänster som fastställs centralt i budget för de enskilda institutionerna blir färre. Kompensation för avtalsenliga lönehöjningar kommer att utbetalas efter en schablonregel och institutionerna får vidare rätt att generellt använda ev. överblivna lönedel till andra utgifter.

I flera av de nordiska länderna reformeras nu budgetsystemen i den offentliga sektorn. I den andan övervägs en försöksverksamhet med mål- och ramstyrning av några nordiska institutioners budgetar och verksamhet.

Budgetens utgifter, huvudpunkter i anslagsförändringarna

Det föreliggande budgetförslaget är som framhållits ovan uttryck för en nödvändig stram budgetpolitik. Den samlade aktiviteten av det nordiska samarbetet är emellertid betydligt mer omfattande än vad som framgår av de rena anslagsposterna i budgeten. Över den nordiska budgeten finansieras ett 50-tal institutioner och ca 800 projekt. Stöd i större eller mindre omfattning ges till en rad organisationer och enskilda.

Härtill kommer den harmonisering av regler och lagstiftning inom Norden och till övriga Europa som genomförs till båtnad för medborgarna, men som inte alltid syns i stora anslag över budgeten. Man bör också beakta att många projekt pågår under flera år. Detta visar sig inte minst i den stora volym av disponerade, dvs. redan in-tecknade men ej utbetalade, projektmedel på sektorerna som överförs mellan budgetåren.

Mycket av ministerrådets verksamhet försigår inom ramen för de handlingsplaner och samarbetsprogram som beslutats. I tablån (sid 31) redovisas ett försök att uppskatta de budgetmässiga konsekvenserna för 1990 och 1991 av dessa planer och program. Dessa siffror skall dock tolkas med en viss försiktighet. De utgör i många fall en grov uppskattning och det faktiska utfallet är beroende av utvecklingen inom övriga aktiviteter inom resp sektor etc. Vad gäller det längre perspektivet, dvs. efter 1991, återkommer ministerrådet med en redovisning i C2 1991 — om planerna för det nordiska samarbetet.

Inom *kulturområdet* baserar sig förslagen till utökningar av aktiviteter på den handlingsplan för det nordiska kulturella samarbetet som beslutades 1985. Sammantaget föreslås *kultursektorn* tillföras 214 588 000 DKK, en ökning med 10 480 000 DKK, vilket innebär en volymökning på nästan 5%.

Kultursektorns dispositionsmedel föreslås minskas med 1 900 000 DKK för att dessa medel istället skall användas för reguljära anslag på kultur-budgeten. Inom det *allmänkulturella området* föreslås en ökning på 1 488 000 DKK för att finansiera den nyligen upprättade konst- och konst-industrikommitténs verksamhet. Nordiska film- och tv-fonden föreslås få 3 000 000 DKK.

Inom *utbildningsområdet* överförs 1 620 000 DKK från posten Ledningsgruppen för högre utbildning till posten Nordiskt samarbete inom skolområdet.

För det postgymnasiala Nordplus-nätverkssamarbetet föreslås en ökning på 4 400 000 DKK för att finansiera ett utökat antal stipendier.

Anm: Budgetförslaget för 1991 är räknat i samma pris-, löne- och valutäläge som den fastställda budgeten för 1990. De olika anslagsposterna mellan 1990 och 1991 är således direkt jämförbara. I oktober 1990, inför senare fastställande, kommer budgeten att omräknas såväl med hänsyn till senast kända löne- och valutäläge som till senast kända nationella prognoser för pris- och kostnadsutvecklingen 1991.

För att starta handlingsprogrammet för språkligt samarbete i Norden (NordMÅL) föreslås en ökning på 2 200 000 DKK, varav 2 000 000 DKK är en överföring från anslaget för skolsamarbetet.

Sammantaget föreslås *utbildningsområdet* få 47 357 000 DKK, en volymökning på 16,4% jämfört med 1990.

På *forskningsområdet* föreslås en ökad satsning på 4 800 000 DKK för en utbyggnad av samarbetet om forskarutbildning och forskarrörlighet samt en ökning på 300 000 DKK för forskningsinstitutionernas vetenskapliga utrustning.

Merparten av de nämnda satsningarna på forskningsområdet föreslås finansierade genom omdisponeringar inom området och överföring av medel från anslagsposten "vissa samsamarbetsorgan". Bl. a. föreslås att fyra mindre samsamarbetsorgan inte uppförs med egna anslag i budgeten 1991. Vidare föreslås överföring av de medel som frigörs genom att det tidsbegränsade Biofar-projektet avslutas. Det egentliga tillskottet av nya resurser till forskningsområdet uppgår härigenom till 1 500 000 DKK.

Forskningsområdet föreslås totalt få 77 812 000 DKK, vilket innebär en volymökning på 2%.

Miljösektorn föreslås få ytterligare 2 000 000 DKK för att genomföra de särskilda handlingsplanerna inom det nordiska miljöprogrammet. Sektor miljö föreslås få 28 909 000 DKK, vilket innebär en volymökning på 7,4% jämfört med 1990. Som redovisas nedan beräknas de miljörelaterade aktiviteterna i budgeten sammansammantaget uppgå till ca 75 milj DKK.

Arbetsmarknadssektorn föreslås få en ny verksamhet över sektorns budget – Nordjobb – som tilldelas 2 250 000 DKK för 1991. Den var tidigare delvis finansierad över den ekonomiska handlingsplanen. I övrigt föreslås sektorn tillföras 5 334 000 DKK för fortsatt projekt- och utvecklingsarbete.

Inom *arbetsmiljöområdet* avses en modernisering av de olika myndigheternas tillsynsverksamhet och en starkare inriktning mot ekonomiska styrmedel i arbetsmiljöarbetet att prioriteras. Förstärkning av forskningssamarbetet och erfarenhetsutbytet mellan de nationella arbetsmiljöforskningsinstituten förutses särskilt ske inom områdena reproduktionsskador, effekter av nya material och produkter, psykiska och sociala faktorer. Nordiska institutionen för vidareutbildning på arbetsmiljöområdet föreslås få en anslagsförstärkning på 231 000 DKK. Totalt föreslås sektorn få 9 326 000 DKK för 1991 års verksamhet.

Social- och hälsovårdssektorn föreslås erhålla 39 564 000 DKK för 1991 års verksamhet, vilket innebär en volymökning på 5,6%. Arbetet inom sektorn bedrivs huvudsakligen inom fem institutioner. Ett prioriterat område under 1991 kommer att vara arbetet med narkotikafrågor, där ett särskilt organ – samsamarbetsorganet för narkotikafrågor föreslås få 1 000 000 DKK. Särskilda satsningar föreslås för nordiska utbildningscentret för dövblinda, 300 000 DKK, och för stöd till handikapporganisationers nordiska samarbete, 1 500 000 DKK.

Jämställdhetssektorn föreslås få en viss förstärkning för verksamheten 1991. Totalt föreslås ett anslag på 2 962 000 DKK, en ökning på 149 000 DKK. Arbetet bedrivs i 8 projekt.

Industrisektorn föreslås få 79 395 000 DKK för verksamheten 1991. Nordiska industrifondens anslag minskas något genom att återbetalningen för lån höjs. En prioritering av standardiseringsarbetet i ett Europaperspektiv medför att Nordtest erhåller 500 000 DKK i anslagsförstärkning. Uppskattningsvis anslås sammantaget ca 30 000 000 DKK till olika standardiseringsaktiviteter. Förutom på industrisektorn ligger tyngdpunkten på byggssektorn och arbetsmiljö.

Inom sektorn *ekonomi och finans* föreslås att Nordiska ekonomiska forskningsrådet tilldelas totalt 2 889 000 DKK. Totalt föreslås sektorn få 3 669 000 DKK.

Byggssektorn avser att prioritera problem kring dåliga inomhusklimat, tillämpning av datateknologi på byggområdet samt harmonisering och standardiseringsarbete. För denna verksamhet 1991 beräknas anslaget till 4 459 000 DKK. Därtill kommer 2 386 000 DKK till Nordiska kommittén för byggbestämmelser. Totalt föreslås sektorn få 6 845 000 DKK för 1991.

Inom *handelssektorn* prioriteras undanröjande av tekniska handelshinder inom Norden och Norden som hemmamarknad särskilt avseende offentliga inköp samt kontroller och rutiner vid gränspassage. Sammanlagt föreslås sektorn få 14 924 000 DKK. Därav föreslås *Nordiska projektexportfonden (NoPEF)* få 13 324 000 DKK för sin verksamhet 1991.

På det *regionalpolitiska området* har budgetförslaget utformats från samarbetsprogrammet för regionalpolitik 1990–94. Det budgetmässigt största anslaget är det gränsregionala samarbetet. Andra viktiga områden är forskning, utredningsverksamhet och erfarenhetsutbyte som finansieras med projektmedel. Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning (NordREFO) initierar och samordnar forskning inom området. För perioden fram till 1993 prioriteras bl. a. internationalisering, decentralisering och miljöfrågor. NordREFO föreslås få 3 100 000 DKK för 1991 års verksamhet. Totalt föreslås den regionalpolitiska sektorn få 26 238 000 DKK 1991, vilket innebär en volymökning på 2,7% jämfört med 1990.

Genomförande av en *nordisk transportmarknad och trafikens miljöfrågor* kommer 1991 att prioriteras inom transportsektorn. Till detta föreslås 3 700 000 DKK.

Inom *trafiksektorn* anges i den nordiska handlingsplanen för ökad trafiksäkerhet de viktigaste arbetsområdena till att studera sambandet mellan olyckor och hastighet, nya förare, trafikonykterhet och oskyddade trafikanter. Handlingsplanen revideras under hösten 1990. Trafiksäkerhetsarbetet föreslås få 4 000 000 DKK.

Turistsektorn avser att prioritera ökad kunskap om turism, stöd till utvecklingen av turistnäringen, marknadsföring och sektorssamarbete. Merparten av arbetet 1991 kommer att ligga på åtgärder för näringsutveck-

ling bl. a. produktutvecklingsprojekt beträffande turism i Östersjöområdet och Skagerrakområdet. För sektorns arbete föreslås sammantaget ett anslag på 2 000 000 DKK.

Jord- och skogsbrukssektorn föreslås totalt få 22 553 000 DKK, vilket innebär en ökning jämfört med 1990. I enlighet med tillägget till handlingsprogrammet prioriteras samarbetet inom landbruksmiljöområdet, forskning, genetiska resurser och harmoniseringsarbetet.

Fiskerisektorn föreslås få 6 309 000 DKK för 1991 års verksamhet, vilket innebär en kraftig ökning jämfört med 1990. Tyngdpunkten i arbetet avses ligga inom områdena marinekologi, akvakultur och reglerings- och förvaltningssamarbetet.

Inom *konsumentsektorn* planeras särskild vikt att läggas vid produktsäkerhet, datorisering, TV-reklam och problem kring konsumtionskrediter. Även arbetet med de internationella standardiseringsorganen avses att prioriteras. Konsumentsektorn föreslås totalt få 5 000 000 DKK för 1991 års verksamhet.

Inom *livsmedel* avses frågor om revidering av köttkontroll, toxikologiska riskbedömningar, utveckling av kostrelaterade sjukdomar och märkning av livsmedel att prioriteras. Sektorn föreslås få 3 300 000 DKK för sin verksamhet.

För *verksamhetsbidrag* föreslås 2 665 000 DKK, därav 1 275 000 DKK som bidrag till nordiska informationskontor och 660 000 DKK som bidrag till Föreningarna Norden.

Tjänstemannautbytet föreslås få 1 825 000 DKK.

Anslaget till *ministerrådssekretariatet* minskas med 763 000 DKK.

Till *Europainformation*, som är ett nytt anslag, anvisas 1 900 000 DKK.

Det nordiska samarbetet inom några större program

Norden i Europa

Arbetsprogrammet "Norden i Europa 1989–92" går i 1991 ind i sit tredie år. I forhold til den oprindelige udgave, som blev vedtaget i juni 1989, er programmet i løbet af 1989 og 1990 blevet suppleret med en række nye initiativer, mens andre aktiviteter er blevet tilendebragt. Alt i alt omfatter programmet, som det ser ud ved indgangen til 1991, omkring 100 konkrete aktiviteter, som tilsammen berører flertallet af sektorer under Ministerrådet.

Temaet "Norden i Europa" som et tværgående program bygger på det hovedsynspunkt, at det nordiske samarbejde i stadig stigende grad må indrettes efter integrationsudviklingen på europæisk plan. Ministerrådet har derfor fra starten fastsat, at de initiativer, der indskrives i arbejdsprogrammet, skal have højeste prioritet i de respektive sektorerers økonomiske planlægning. Sagt på en anden måde skal de Europa-orienterede aktiviteter

økonomisk tilgodeses først, og når det er sket, kan det overvejes, hvad der i øvrigt er mulighed for at gennemføre inden for de rammer, der er til rådighed.

I praksis volder denne prioritering sjældent problemer, fordi behovet for at udnytte de menneskelige og økonomiske ressourcer i Ministerrådet som en støtte for landene i europæisk sammenhæng bliver mere og mere mærkbart overalt, samtidig med at de personer, der deltager i det nordiske samarbejde, tillige er optaget af det europæiske samarbejde. Det bør noteres, at Europa-orienterede aktiviteter ikke behøver at være særligt udgiftskrævende for Ministerrådet for at være værdifulde. Det gælder således den vigtige samråds-funktion, som mange nordiske møder udfylder, og som især belaster nationale personelle og økonomiske ressourcer. For en del af målsætningerne i arbejdsprogrammet gælder det endvidere, at de på indeværende stadium snarere kræver nationale beslutninger end yderligere omkostningskrævende undersøgelser. Arbejdsprogrammet "Norden i Europa 1989 – 92" var, som tidsrammen antyder, i sit udgangspunkt inspireret af bestræbelserne i EF for at realisere det indre marked inden udgangen af 1992 og ønsket om at knytte de nordiske EFTA-lande tættere til denne proces. Således som EF/EFTA-samarbejdet har udviklet sig er der grund til overveje, hvilke af de aktiviteter, der er igang under overskriften "styrkelse af Norden indadtil", som fortsat er egnede til en særlig nordisk behandling, og hvilke, der bedre finder løsninger i et bredere samarbejde; løsninger som efter en vis tilpasning også bliver gældende mellem de nordiske lande.

Til gengæld er der andre dele af arbejdsprogrammet, som bliver af stigende betydning; især de, der har at gøre med at tilvejebringe fælles nordiske holdninger til bredere, europæiske spørgsmål. Forenklet kan man sige, at "styrkelsen indadtil" bliver mindre relevant på en række områder, mens "påvirkningsdelen" får større betydning og potentiel gennemslagskraft. Den er den del af programmet, som særligt vedrører miljø-, arbejdsmiljø- og forbrugersamarbejdet.

Det er Ministerrådets hensigt fortsat at videreudvikle "Norden i Europa"-temaet efter disse retningslinier. Det indebærer også, at der fortsat vil være en række områder, som ikke eller kun delvist er omfattet af EF/EFTA-samarbejdet, og hvor de nordiske lande kan og vil samarbejde tættere indbyrdes end med andre europæiske lande.

For så vidt angår forholdet til landene i Mellem- og Østeuropa har Ministerrådet i 1990 gennemført en kortlægning af igangværende og mulige fremtidige initiativer, som egner sig til nordisk samarbejde, og vil på det grundlag fastlægge, hvorledes samarbejde med disse lande skal indgå i det fortsatte arbejde med "Norden i Europa" i bred forstand.

Ministerrådet traf i januar 1990 beslutning om iværksættelsen af en treårig (1990 – 92) plan for information til Europa om Norden og det nordiske samarbejde. Planen har til hensigt både at udbrede kendskabet til

det nordiske samarbejdes form og indhold i sig selv og at skabe bredere forståelse for de nordiske landes synspunkter og ambitioner i forholdet til det europæiske integrationsarbejde.

Sammantaget för 1990 och 1991 anslås ca 150 milj DKK till de olika europaaktiviteterna.

Den sociale dimension og nordiske model

Et tema som berører flere områder inden for det nordiske samarbejde og som ofte trækkes frem i den nordiske debat er spørgsmålet om den sociale dimension og om at fremme den nordiske model. I såvel arbejdsprogrammet Norden i Europa som i fremskridtsrapporten herom understreges dette. I fremskridtsrapporten siges således, at Ministerrådet generelt vil arbejde for at fremme forståelsen for det nordiske socialpolitiske koncept, som omfatter hele befolkningen i dens forskellige livsafsnit og roller i samfundslivet. På Nordisk Råds 38. session i Reykjavik blev det også af flere talere fremhævet, at der i det øvrige Europa – i såvel Vest- som Østeuropa – er forventninger om, at Norden kan bidrage til at løfte niveauet når det gælder fuld beskæftigelse og sociale rettigheder og social beskyttelse i vid forstand. EFTA-landene har også erklæret, at forhandlingerne med EF om et udvidet økonomisk samarbejde må følges af fremskridt for så vidt angår den sociale dimension.

I EF er spørgsmålet om den sociale dimension, herunder også fællesskabsakten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmæssige og sociale rettigheder, knyttet forholdsvis snævert an til arbejdslivet og arbejdsmiljøet. Rettigheder, som i Norden er individuelle og uafhængige af arbejdsmarkedstilknytning, er således i EF betinget af, at man er eller har været tilknyttet arbejdsmarkedet. Man må derfor forsøge at få den bredere nordiske forståelse til at påvirke udformningen af EFs politik. Det gælder inden for områder som arbejdsmarkedspolitik, sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen det vil sige arbejdsmiljøpolitik, medbestemmelses- og forhandlingsret, ligestilling, erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser, social tryghed, handikappedes forhold, beskyttelse af børn og unge i arbejdslivet etc.

I den østeuropæiske frigørelses- og omstillingsproces kastes blikket også mod de nordiske lande. Det gælder samfundsopbygningen som helhed, men også på en lang række af de områder, der er nævnt i afsnittet ovenfor, vil nordiske løsninger være af interesse for de østeuropæiske lande.

Den nordiske fagbevægelse, Nordens Faglige Samorganisation (NFS), har i sin rapport "Faglig profil på den sociale dimension" understreget, at det er vigtigt, at Europa vælger den vej, som kaldes "den demokratisk ramme-regulerede markedsstyring med et socialt indhold". Et element i den er en samfundsbygning, der får betegnelsen "den nordiske model", og som efter NFS[']s opfattelse er udtryk for et solidarisk samfund, hvor arbejdsmarkedets parter er involveret på alle niveauer i beslutningsprocessen.

Den nordiske model er ikke et entydigt defineret begreb, ligesom der findes forskelle mellem de nordiske lande i udformningen af modellen. Den sociale dimension og nordiske model må snarere betragtes som et rammebegreb, der løbende fyldes ud ved såvel drøftelse herom som ved konkrete projekter. Flere ministerrådsområder er således i gang med et arbejde inden for rammerne af den sociale dimension og nordiske model.

Først og fremmest kan peges på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektorerne, herunder også arbejdet med arbejdsliv- og arbejdsretsspørgsmål, ligestillingsområdet samt social- og sundhedssektorerne. I den forbindelse kan nævnes, at det samarbejde, der allerede har været i flere år mellem arbejdsmarkedets parter og de nordiske ministre og myndigheder på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet, netop er blevet yderligere forstærket.

Det samlede nordiske budget på de nævnte områder er i 1991 på ca. 60 mill DKK. Hertil kommer at Den nordiske Helsevårdshøgskolas (NHV) budget på ca. 31,5 mill. SEK finansieres direkte af landene. Over den nye økonomiske handlingsplan tilføres arbejdsmarkeds-, arbejdsmiljø- og ligestillingssektorerne yderligere ca. 4,8 mill. DKK i hver af årene 1990 og 1991.

Allmennkultur, utdanning og massemedier

I *Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbeide*, som ble vedtatt 10 mars 1988, har Nordisk ministerråd fastsatt prioriteringene innenfor kulturavtalens virkemåter i en periode på 3 til 5 år. Ministerrådet vil i de nærmest følgende år prioritere kulturområdet sammen med miljøområdet hvor de vedtatte og foreslåtte handlingsplaner vil ha en budsjettmessig preferansestilling. Dette er bl. a. kommet til uttrykk i vesentlige forhøyelser på budsjettet for 1990 og vil også manifestere seg i budsjettet for 1991.

I kulturhandlingsplanen var opprettelsen av de nye fagkomitéene på allmennkulturområdet ikke kun en omorganisering og forenkling av samarbeidssystemet men skulle også innebære en styrking og effektivisering av kultursamarbeidet. I 1990 ble den siste fagkomitéen opprettet på kunst- og kunstindustriområdet. Den skal i 1991 styrkes med økte midler til prosjekter innenfor kunst og kunstindustri.

Ministerrådet sammen med radiofoniene og filminstituttene i Norden opprettet fra 1. januar 1990 Nordisk film- og tv-fond for å fremme produksjon og utbredelse av audiovisuelle verker i Norden. Partene garanterer at fondet får et årlig tilskudd svarende til minimum 45 MDKK, foreløpig for en 5-årig periode, dvs. tidsrommet 1. januar 1990 til 31. desember 1994. Nordisk ministerråd har med virkning fra 1. januar 1990 gjort samnordisk kulturinformasjon i utlandet til en permanent del av sin virksomhet. Samtidig som Ministerrådet vil styrke Norden som en kulturell enhet vil rådet også styrke landenes rolle utad i Europa og i verden forøvrig. Et viktig ledd i de bestrebelser er samnordisk kulturinformasjon i utlandet.

Nordplus-junior programmet er en del av Ministerrådets program for lærere, utdanningssøkende og studerende. Juniorprogrammets målgruppe er elever og lærere innenfor de 16 til 19 åriges utdannelser. Nordplus programmet inngår som et viktig ledd i kulturhandlingsplanens bestrebelser på å fremme nordisk utdanningsfellesskap. Nordplus-junior vil i årene som kommer bli styrket i samsvar med handlingsplanens intensjoner.

Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeide legger stor vekt på økt språkforståelse i Norden og på det språklige samarbeidet mellom de fem nordiske landene og de tre selvstyrende områdene. Nordisk ministerråd har vedtatt handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden, det såkalte NordMÅL-programmet. Programmet fastsetter retningslinjene for nordisk språkpolitikk og omfatter konkrete tiltak på nordisk, nasjonalt og kommunalt nivå og framhever spesielt viktigheten av lærernes utdanning og økt mobilitet i Norden.

Det folkelige engasjement er et vesentlig element i det nordiske kultursamarbeidet og konkretiseringen av kulturhandlingsplanen vil på mange områder være avhengig av folkelige organisasjoners og foreningers initiativ. Livslang læring vil være det felles nordiske utdanningspolitiske perspektiv for hele utdannelsesområdet.

Innenfor nordisk skolesamarbeid blir det også lagt vekt på miljøundervisningen, primært ved hjelp av nettverksmodellen mellom skoler og utdanningsinstitusjoner omkring aktuelle prosjekter.

Forskarutbildning och forskarrörlighet

I den nordiska kulturhandlingsplanen från 1988 utgör utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet ett centralt tema. Särskilt prioriterat är forskarutbildningsområdet och i handlingsplanen ingår planer och en programskiss för utbyggnad av samarbetet om forskarutbildning och forskarrörlighet.

Planerna har konkretiserats under 1989–90 och preciserats. Planerna för de kommande årens utbyggnad redovisas i betänkandet ”Nordiskt forskarutbildningssamarbete – Utbyggnadsstrategi”, NU 1990:1. Utgångspunkten för samarbetet är att institutioner, resurser och aktiviteter inom forskarutbildningen bör vara gemensamma i Norden. Nordiska forskarstuderande bör således oberoende av hemland kunna utnyttja forskarutbildningsaktiviteter runt om i Norden. Ambitionen är att Norden skall fungera som en gemensam forskarutbildningsregion. Samarbetet skall bidra till att höja forskarutbildningens kvalitet och effektivitet samt till att öka det årliga antalet forskare som utexamineras. En av de centrala ambitionerna är en ökad internationalisering, bl. a. i form av längre forsknings- och studievistelser utomlands.

Planerna innebär utveckling av ett samlat och flexibelt stödsystem för det nordiska samarbetet om forskarutbildning och forskarrörlighet. För de olika verksamhetsformerna och aktiviteterna, som utbyggnaden avser,

kommer en samlad nordisk stödordning, Nordiska forskarutbildningsakademien, att ansvara. Beslut om att etablera akademien fattades i maj 1990. Stadgarna för verksamheten trädde i kraft den 1 juli 1990. Verksamheten inleddes den 1 januari 1991.

Akademins verksamhet kommer att omfatta såväl nya nordiska stödformer för forskarutbildning och forskarrörlighet som redan existerande samnordiska aktiviteter på området. Stödordningen skall kunna fungera som ett erbjudande för alla forskarstuderande i de nordiska länderna och betjäna alla ministerrådets sektorer.

Avsikten är också att genomföra en organisatorisk rationalisering och förenkling av det nuvarande nordiska samarbetsystemet på området. Enligt planerna kommer således verksamheten inom existerande stödordningar, bl. a. nordiska forskarkurser, forskarstipendier och forskarsymposier successivt att sammanföras i den samlade stödordningen. Ambitionen är att även ämnesspecifika stipendie- och kursordningar samt forskarutbildningsinsatser i olika tidsbegränsade nordiska samarbetsprogram skall kunna hanteras inom den samlade stödordningen.

I utbyggnadsstrategin förutsätts åtgärder både nationellt och nordiskt samt i allt väsentligt en samfinansiering av verksamheten med såväl nationella som samnordiska resurser. Redan under 1990–91 inleddes successivt försök med t ex nordiska heltidsforskarstipendier, deltagande i nationella forskarutbildningskurser, gästprofessurer och handledare för forskarstuderande.

Miljö

Miljöfrågorna har blivit alltmer centrala och prioriterade såväl i den nationella, som i den nordiska och internationella samhällsdebatten. Samtidigt har medvetenheten om frågornas alltmer internationella och tvärsektoriella karaktär ställt ökade krav och förväntningar på det nordiska samarbetet.

Det nordiska miljöprogrammet som antogs i januari 1989 förutsätter att särskilda handlingsplaner skall utarbetas på områden där nationella åtgärder kan stödja och förstärka varandra. Sådana handlingsplaner har utarbetats om luftföroreningar, om förorening av havet samt om renare teknologi, avfall och återvinning. Ministerrådet (miljöministrarna) antog handlingsplanerna i mars 1990 efter behandling i Nordiska rådet. Genomförandet av planerna kommer att innebära en betydande konkretisering och ambitionshöjning av det nordiska miljösamarbetet.

Handlingsplanen mot luftföroreningar utgör en gemensam nordisk ramplan som innehåller mål, strategier och åtgärder mot globala, regionala och lokala luftföroreningar. Planen innehåller en strategi för att reducera de samlade utsläpp och klimatpåverkande gaser. När det gäller regionala luftföroreningar lägger planen upp till en strategi för det vidare arbetet

som skall baseras på naturens toleransgränser och miljömål som utgår från sådana vetenskapligt grundade gränser.

Planen understryker behovet av att upprätthålla och förstärka det nordiska arbetet om forskning och utveckling för att bekämpa luftföroreningar. I planen redovisas ett förslag till nordiskt projektprogram och resursbehov för perioden 1990—1992.

Handlingsplan mot förorening av havet har som syfte att inom Norden enas om så ambitiösa åtgärdskrav och riktlinjer som möjligt beträffande skyddet av havsmiljön. Enligt planen skall de nordiska ländernas roll i det internationella samarbetet inom havsskyddssektorn fortsatt vara kraftigt pådrivande. Detta förutsätter koordinering av förberedelserna för gemensamt nordiskt uppträdande inom främst de internationella kommissionerna på området. Förpliktelse kräver också att det nordiska utredningsarbetet på vatten- och havsmiljöområdet fortsätter att utvecklas.

Handlingsprogrammet för renare teknologi, avfall och återvinning innehåller åtgärder för att aktivt stimulera den tekniska utvecklingen så att industriprocesser och produkter utformas på ett sätt som ger minsta möjliga upphov till spill och avfall, att produktutformningen inte försvårar en senare återvinning och att förorening vid slutdeponering undviks. Handlingsprogrammet innehåller också åtgärder beträffande miljöfarligt avfall, kemikalieavfallsdeponier, insamlings- och behandlingstekniker, återanvändningsmaterial- och marknader. Programmet innehåller ett förslag till projektprogram och resursbehov för den närmaste femårsperioden.

I enlighet med det nordiske miljöprogrammet och rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling kommer ministerrådet att fortsätta att utveckla arbetet med att integrera miljöfrågorna i de olika samarbetssektorerna. Samarbete har inletts med finanssektorn om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken och med jordbruks-, trafik-, och energisektorerna om dessa sektorer miljöinriktade arbete.

Nya arbetsuppgifter inom områdena miljödata och miljöövervakning kommer att kräva ökade resurser. En samlad nordisk rapportering av miljötillståndet förbereds till 1992. Ett nordiskt handlingsprogram för miljö kvalitetsövervakning skall utarbetas. Ett nordiskt samarbete beträffande tillämpning av miljökonsekvensbedömningar kommer att utvecklas.

Miljörelaterad verksamhet (projekt och institutionsverksamhet) på sektorerna

På den nordiska budgeten finns, förutom på miljösektorn ett flertal projekt som griper in på miljöområdet i vid mening. Nedan redovisas en grov uppskattning av budgeteffekterna av dessa samlade aktiviteter 1991.

	(TDKK)
– Miljö, sektorns anslag	28 909
<i>Övriga sektorer</i>	
– Utbildning	400
– Forskningsinstitutioner	3 277
– Bioteknologi (Programkommitténs andel)	3 000
– Energi	7 500
– Arbetsmiljö	625
– Industri	15 100
– Ekonomisk handlingsplan	10 500
– Bygg	800
– Regional	500
– Transport	500
– Jord- och skogsbruk	1 500
– Fiskeri	500
– Konsument	300
– Livsmedel	900
	74 311
<i>Samarbetsprojekt, miljösektorn och andra sektorer</i>	1 050
	Totalt 75 361

Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992

Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992 fastställdes av ministerrådet våren 1989 efter behandling på Nordiska rådets session i Stockholm.

Handlingsplanen omfattar omkring 40 olika konkreta åtgärder inom flera sektorer. De sammanlagda budgetmedlen uppgår till drygt 250 MDKK för de fyra åren 1989–92. Dessa budgetmedel är temporära och speciellt avsatta för de i handlingsplanen ingående aktiviteterna. Handlingsplanens budget ingår inte i ministerrådets ordinarie budget.

Mål

Handlingsplanen har tre målsättningar:

- Att utveckla och förbättra den nordiska modellen
- Att stärka Norden som hemmamarknad
- Att samverka i förhållande till EG:s inre marknad.

Som överordnat syfte gäller att handlingsplanen skall bidra till att främja betingelserna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden og stärka Nordens ställning i omvärlden.

Gemensamma ekonomiska problem

De nordiska länderna står inför flera betydelsefulla, gemensamma ekonomiska problem och utmaningar. Konkurrenskraften behöver förbättras och det privata sparandet behöver ökas. Inflationen är högre i Norden än i viktiga konkurrentländer. Vidare har de nordiska länderna – med undantag av Island – en stor offentlig sektor. Inom ramen för handlingsplanen sker ett arbete för analys och erfarenhetsutbyte om den offentliga sektorns speciella problem och utvecklingstendenser.

Ett gemensamt drag är de nordiska ländernas relativt höga skattenivå. I flera av länderna övervägs, eller har genomförts, skattereformer. Det är därför väsentligt att de nordiska länderna noga följer utvecklingen inom EG vad gäller planerna på fiskal harmonisering. Ett utredningsarbete om skatter och avgifter och EG:s inre marknad ingår i handlingsplanen.

Öppnare varu- och tjänstemarknader på detta område innehåller handlingsplanen åtgärder gällande standardisering, näringslivsstöd, jordbrukspolitik och offentlig upphandling. Vidare kommer, i ljuset av erfarenheterna från handelshinderarbetet, en värdering att göras av huruvida det är ändamålsenligt att inrätta en särskild ombudsmannafunktion för handels hinder.

För *exportfrämjande och turism* ges medel till NoPEF (Nordiska projektexportfonden) för temporära insatser för att främja projektexporten. Betydande medel har avsatts för genomförandet av en turistkampanj i USA.

På *arbetsmarknadens område* görs åtgärder för att stärka den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Gemensamma projekt om vissa större problem på arbetsmarknaden genomförs. På detta område ingår vidare bl. a. två projekt om kvinnor på arbetsmarknaden.

På *kapitalmarknadsområdet* finns flera betydelsefulla aktiviteter. Genom handlingsplanen uttalas målsättningar angående kapitalliberaliseringar och om finansiella tjänster, med inriktningen att söka ett nämande till EG. Ett närmare samarbete mellan de nordiska börserna ingår vidare i handlingsplanen, samt ett arbete om bolagsrätten i relation till utvecklingen inom EG. På *transportområdet* anges prioriterade nordiska infrastrukturområden, där behoven av förbättrade kommunikationer är särskilt stora. Ett antal aktuella väg- och järnvägsprojekt redovisas. På *energiområdet* understryks betydelsen av ett utbyggt gassamarbete.

Ett flertal åtgärder inom området *industriell utveckling och forskningssamarbete* ingår i handlingsplanen. Nordiska industrifonden anvisas generellt tillskott och medel för genomförandet av särskilda program gällande bioteknologi och materialteknologi. Härutöver ges medel till bl. a. ett projekt gällande biologiska resurser i havet och kompetensutveckling i utsatta regioner.

På *miljöområdet* inrättas genom handlingsplanen utökade möjligheter för finansiering av miljöinvesteringar i Norden och i statshandelsländer och andra mellaninkomstländer genom Nordiska investeringsbanken. Nordiska industrifonden genomför ett temporärt program för stöd till miljöteknologi. Bland övriga projekt på miljöområdet kan nämnas att NoPEF får betydande medel för att främja projektexport inom miljöområdet.

I juni 1990 behandlade ministerrådet en statusrapport om den ekonomiska handlingsplanens genomförande. Det konstaterades att genomförandet sker i enlighet med handlingsplanen. Bland viktiga resultat som redan i planens inledningsskede har nåtts pekats i rapporten på beslutet att sätta som mål att avskaffa regleringarna för kapitalrörelser över gränserna senast den 1 juli 1990. Rapporten har översänts till Nordiska rådet.

Budgetbevillningarna har för 1989 och 1990 helt följt den ursprungliga handlingsplanen. För 1991 föreslås en förändring, genom att den planerade kampanjen för främjande av utländska etableringar i Norden ej kunnat realiseras och därmed bortfallit ur handlingsplanen. Kampanjen har inte ersatts med annat projekt.

Ministerrådets handlingsplaner och samarbetsprogram

(1990 års priser)

	Period	Budget 1990	Budget förslag 1991
Handlingsplan för förstärkning och utveckling av Västnordensamarbetet (1985)	(Ingår i det regionalpolitiska omr.)	(3,3)	(3,3)
Samarbetsprogram på arbetsmarknadssektorn (1985)	Löpande vid behov	5,4	7,6**
Handlingsplan mot narkotika (1985)	1991 – 93	3,1 *	3,2 *
Handlingsplan för stabil beskäftigelse inden for byggesektoren (1987)	1987 – 89	1,0	1,0
Samarbidsprogram om afskaffelse af handelshindringer i Norden (1987)	1990 – 92	0,5	0,5
Samarbidsprogram om bioteknologi (1988)	Löpande vid behov	0,85*	0,85*
Samarbidsprogram om næringsmiddelområdet (1988)		ej beslutat	ej beslutat
Kulturhandlingsplan (1988)	1988 – 92	24,7	24,7
		8,4 *	8,4 *
	1988 – 92	3,4	3,3
	1989 – 91	204,1	214,0
		7,7 *	5,9 *
Revideret samarbejdsprogram på helse- og socialsektoren (1988)	1988 – 93	37,4	37,8
		0,7 *	
Miljøprogram (1989)	1989 –	27,0	28,9
Handlingsplan for øget trafik-sikkerhed (1988)	1988 – 90	3,9	4,0
Program for bistandssamarbejdet (1988) finansiering "Norden i Europa" + fremskridtsrapport (1989)	1989 – 92	ca 75,0	ca 75,0
Samarbidsprogram på konsumentområdet (1989)	1990 – 93	5,1	1,8 tillägg 5,0
Handlingsplan for ligestillingssamarbejdet (1989)	1989 – 93	2,8	3,0
Handlingsplan mod cancer (1989)	1989 – 92	1,2	1,2
Turistprogram (1989)	1989 – 91	2,0	2,0
Økonomisk handlingsplan "Et stærkere Norden" (1989)	1989 – 92	73,0	67,2
Samarbidsprogram på energiområdet (1989)	1989 – 92	9,3	8,3
Samarbidsprogram på fiskeriområdet (1989)	1989 – 92	5,4	6,4
Handlingsplan på sprogområdet (1989)	1990 – 95	1,0*	1,0*
		2,8	2,8
Retningslinjer for FPR (1990)		4,4	4,4
Samarbidsprogram på arbejdsmiljøområdet (1990)	1990 – 93	6,5	6,3
Handlingsprogram for renere teknologi, affald og genanvendelse (1990)	1990 – 94	1,2 *	1,2 *
		För hela perioden	15,0
Nordisk handlingsplan mod forening af havet (1990)	1990 – 92	För hela perioden	14,0
Handlingsplan mod luftforurening (1990)	1990 – 92	6,3	7,9
Samarbidsprogram på det regionalpolitiske område (1990)	1990 – 94	25,5	26,2
		1,05*	1,05*
Handlingsprogram på Jord- og skovbrugsområdet (1990)	1990 – 95	21,5	22,5
		0,8 tillägg	

Anm:

* Från den Ekonomiska handlingsplanen

** Nordjobb 2.25

IV Budgetförslaget**KULTURSEKTORN, ANSLAG 1–5****Budgetöversikt för 1990 och 1991**

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tioner	Budget- förslaget
Nordiska kulturfonden	12 650	—	12 650
Kultursektorns dispositionsmedel	12 113	÷ 1 975	10 213
Allmänkultur	62 336	13 010	66 556
Utbildning	40 689	16 413	47 357
Forskning	76 312	12 027	77 812
Summa	204 100	39 475	214 588

1 Nordiska kulturfonden

Budgetförslag 1991:

12 650 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska kulturfondens verksamhet baserar sig på ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna.

Fondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Verksamhetsområdet omfattar det nordiska kultursamarbetet i hela dess vidd. Bidrag från fonden kan beviljas till samarbetsprojekt inom utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet i vid bemärkelse. Bidrag kan också beviljas för information inom eller utanför Norden om de nordiska ländernas kulturliv. Medel beviljas huvudsakligen till nordiska samarbetsprojekt av engångskaraktär.

Det årliga dispositionsbeloppet som anvisas över ministerrådets budget, står till fondens disposition även efter utgången av det år inbetalning till fonden ägt rum.

Fondens medel förvaltas, och fördelas av en styrelse. Styrelsen beslutar även om placering av fondens likvida medel. F. n. förvaltas medlen av ministerrådets sekretariat, som även fungerar som fondens sekretariat.

Styrelsen består av tio medlemmar. Nordiska rådet utnämner fem medlemmar, en från varje land. De övriga fem medlemmarna utses av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), en från varje land.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tioner	Budget- förslaget
Dispositioner	12 650	—	12 650

2 Kultursektorns dispositionsmedel

Budgetförslag 1991: 10 213 000 DKK

Organisation och verksamhet

Sedan 1971, avsätts årligen ett dispositionsbelopp för ministerrådet. I förarbetet till det nordiska kulturavtalet från 1970 talas det om, att "detta dispositionsbelopp tänkes efter ministerrådets närmare bestämmelser användas till nya projekt som förberetts så långt, att de kan sättas igång, men till vilka medel inte genast kan anslås från de ordinarie statsbudgeterna, eller som förutsätter viss försöksverksamhet, vidare till engångsåtgärder och till utvidgning av redan pågående projekt i vissa fall, som inte synes kunna avvakta den normala budgetproceduren".

Ministerrådets dispositionsmedel har varit en mycket viktig finansieringskälla för det nordiska kultursamarbetet. Tack vare dessa medel har ministerrådet, utan att behöva avvakta en relativt lång nordisk budgetprocedur, kunnat sätta igång viktiga projekt som nordiskt ungdomssamarbete, Nordiskt samiskt institut, Nordiskt vulkanologiskt institut, Nordiskt språk- och informationscentrum och Nordens institut på Åland.

Dispositionsmidlen har vidare spelat en väsentlig roll för genomförandet av mer omfattande utrednings- och planeringsuppgifter. Vidare har väsentliga försöksordningar finansierats över dispositionsmedlen. Här kan från de senaste åren bl. a. nämnas stöd till filmdistribution, projektet barn och kultur samt samarbetet på folkbildningsområdet.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	12 113	10 138	10 213

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar –
- Verksamhetsförändring
- 1. Överföringar
 - till konst- och konstindustrikommittén – 900 000 DKK
 - till forskarutbildning – 1 000 000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar –
- Verksamhetsförändring
- 1. Överföringar
 - till konst- och konstindustrikommittén – 900 000 DKK
 - till forskarutbildning – 1 000 000 DKK

*Preliminär fördelning av dispositionsmedel**1.000 DKK*

1. Fastställda medel	
– Påbyggnadskurser för yrkeslärare (MR 4/89)	289
– Folkhögskolestödordning (MR 6/88, MR 2/89)	750
– Termoluminescensmätning (MR 6/88)	300
– Ocean drilling program (MR 3/86)	<u>1 700</u>
Sammanlagt	3 039
2. Beräknat behov.	
– Kulturinformation i utlandet (MR 4/89)	2 500
– Idrottssamarbete (MR 4/89)	100
– Rörliga medel	<u>4 574</u>
Summa	7 174
Sammanlagd	10 213

Anm:

MR = ministerrådsbeslut

3 Allmänkulturella området

Budgetöversikt

Institutionen (motsv.)	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Nordiska teater- och danskommittén, därav – bidrag till Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	5 759 (681)	5 887 (681)	5 759 (681)
Nordiska litteratur- och biblioteks- kommittén därav – Bidrag till nordiska författarkurser	4 050 (211)	4 410 (211)	4 050 (211)
Nordiska rådets litteraturpris	536	536	536
NOMUS, Nordiska musikkommittén, därav – Nordiska rådets musikpris	4 168 (314)	4 824 (406)	4 168 (314)
Nordisk konst- och konstindustri- kommittén	0	1 488	1 488
Nordiskt konstcentrum	10 228	12 346	10 228
Bidrag till konstförbundet	488	488	0
Nordisk film- och tv-fond	3 872	6 872	6 872
Ledningsgruppen för kultur och massmedia	1 589	1 989	1 659
Ledningsgr. för samnordisk kulturinform. i utlandet	512	512	512
Nordens Hus i Reykjavik	3 827	3 827	3 977
Nordens Hus på Färöarna	7 556	7 556	7 556
Nordens institut på Åland	986	1 737	986
Nordens institut i Grönland	3 028	3 259	3 028
Nordiskt samiskt institut	6 102	7 752	6 102
Bidrag till Nord. samerådet	3 441	5 174	3 441
Nordiskt ungdomssamarbete	4 115	4 600	4 115
Nordiskt idrottssamarbete	1 147	1 147	1 147
Bidrag till Skandinavisk förenings kunst- närskollegium i Rom	670	670	670
Bidrag till Nordkalottmuseet	262	272	262
Summa	62 336	75 346	66 556

3.1 Nordiska teater- och danskommittén

(Teater og Dans i Norden)

Budgetförslag 1991: 5 759 000 DKK

Ifølge kulturhandlingsplanen skal Nordisk Teater- og Dansekommité varetage del nordiske samarbejde på teatrets og dansens område. Kommitéens virksomhed omfatter hermed støtte til gæstespil og videreuddannelse for det professionelle teater samt ansvaret for bidrag til nordisk amatørteatersamarbejde og til andre virksomhedsområder. Den daglige ledelse varetages af en generalsekretær. Det samlede antal ansatte er 2. Seneste vedtagne personaleoversigt, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	525	653	525
Varor och tjänster	873	873	873
Projekt			
Gästspel och vidare- utbildning	3 680	3 680	3 680
Bidrag till Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	681	681	681
Totalt	5 759	5 887	5 759

3.2 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén

Budgetförslag 1991: 4 050 000 DKK

Syfte och organisation

Stadgar för kommittén fastställdes av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i oktober 1988 med ikraftträdande fr. o. m. 1989. Kommitténs uppgift är att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på litteratur- och folkbiblioteksområdet i Norden. Kommittén fungerar som rådgivande och initiativtagande organ under ministerrådet. Till kommitténs arbetsuppgifter hör att förvalta ordningarna för stöd till översättning av nordisk litteratur till andra språk i Norden och till nordiskt folkbibliotekssamarbete. Förvaltningen av stödordningarna har av kommittén delegerats till två arbetsgrupper, en för översättningsstödet och en för folkbibliotekssamarbetet.

Verksamhet

Under det första verksamhetsåret präglades kommitténs arbete av genomgång och prioritering av de stadgeenliga arbetsuppgifterna. Under 1991 kommer kommittén att fortsätta planeringsarbetet på vissa viktiga områden. Initiativ har tagits till ett projekt som skall undersöka möjligheterna att upprätta ett bokhandelnät.

Stödordningarna för utgivning av nordisk litteratur i översättning, för översättarstipendier och för folkbibliotekssamarbete kommer att fortsätta 1991 enligt de riktlinjer, som kommittén fastställt. De nordiska författarkurserna har fr. o. m. 1990 överförts till kommitténs ansvarsområde och har beviljats bidrag över kommitténs budget. Frågan om ljud, punkt och video på folkbiblioteksområdet har behandlats av den särskilt tillsatta arbetsgruppen på området och på förslag av gruppen har kommittén beslutat föra ett tidigare inlett arbete vidare inom ramen för samarbetsmöten för information och erfarenhetsutbyte.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	4 050	4 410	4 050*

* Innehåller bidrag till Nordiska författarkurser.

3.2.1 Nordiska rådets litteraturpris

Budgetförslag 1991: 536 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Råds litteraturpris (150 000 DKK) utdeles hvert år til et skjønnlitterært verk som utvelges av Bedømningskomitéen. Hvert av de nordiske land kan foreslå to litterære verk. Det kan dessuten nomineres ett verk på Færøysk, grønlandsk og samisk av de respektive områders forfatterforeninger, og i så fall kan en sakkyndig fra vedkommende forfatterforening tiltre bedømningskomitéen.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	536	536	536

3.3 NOMUS, Nordisk musikkommitté och Nordiska rådets musikpris

Budgetförslag 1991: 4 168 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk musikkommitté (NOMUS) skall främja och utveckla kunskapen om det nordiska musiklivet och musiksamarbetet i Norden. Kommittén fördelar bidrag till musiklivet i Norden, så att stödet i vidast möjliga omfång omfattar olika delområden inom musiksamarbetet, som t.ex. kompositionsverksamheten, musikframföranden, musikpedagogiken samt såväl den professionella som amatörmusiken. Kommittén fungerar som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet inom sitt verksamhetsområde.

Nordiska rådets musikpris för skapande och utövande tonkonst utdelas årligen till ett verk av en nu levande kompositör eller till det utövande musikområdet. Prissumman är DKK 150 000, och ges år 1991 till den utövande musiken. Nordisk musikkommitté ansvarar för valet av prista-

garen samt för administrationen av musikpriset. För skötseln av bedömningsarbetet tillsätter NOMUS årligen en rådgivande bedömningskommitté.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Nordiska musikkommittén (1 000 NOK)	3 706	4 048	3 706
Omräknad till DKK	3 854	4 418	3 854
Nordiska rådets musikpris (1 000 DKK, dispositions- medel)	314	406	314
Totalt (1 000 DKK)	4 168	4 824	4 168

3.4 Nordisk konst- och konstindustrikommitté

Budgetförslag 1991: 1 488 000 DKK

Organisation och verksamhet

Den nordiska konst- och konstindustrikommittén (NKKK) upprättades 1.4.1990. Kommittén skall främja och stärka det nordiska samarbetet inom bild- och formkonstområdet samt utveckla kunskapen om den nordiska konsten och det nordiska samarbetet inom konstområdet. Kommittén fördelar bidrag till hela konstsektorn, så att stödet i vidast möjliga omfattning omfattar olika delområden inom konstsamarbetet, som t.ex. arkitektur, bildkonst, industridesign, konsthantverk, konstindustri och textilkonst. Kommittén fungerar som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet inom sitt verksamhetsområde. Kommittén ansvarar också för styrelsefunktionerna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel*	—	1 488	1 488

* Därav 900 000 DKK som överföring från kultursektorns dispositionsmedel och 488 000 DKK från post 3.4.2 (Bidrag till konstförbundet)

3.4.1 Nordiskt konstcentrum (NKC)

Budgetförslag 1991: 6 088 000 FIM
motsvarar 10 228 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska konstcentret på Sveaborg, Finland, inledde sin verksamhet år 1979. Centrets uppgift är att främja det nordiska samarbetet inom bildkonsten – målar Konst, skulptur, teckning, grafik, textilkonst, foto- och videokonst i syfte att öka kännedomen om grannländernas konst inom Norden och om nordisk konst utanför Norden. Centret arrangerar utställningar för visning på Sveaborg och på turnéer i hela Norden, bedriver informations- och publikationsverksamhet samt administrerar gästateljéer i Norden för bildkonstnärer. Den nordiska konst- och konstindustrikommittén ansvarar för centrets styrelsefunktioner.

Institutionens verksamhet leds av en direktör. Det totala antalet anställda är 11, därav en utställningschef, en informationssekreterare och utställningssekreterare. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 807	2 168	1 807
Varor och tjänster	1 339	1 689	1 339
Projekt	2 942	3 492	2 942
Summa bevilningsförslag	6 088	7 349	6 088

3.4.2 Bidrag till Nordiska konstförbundet

Budgetförslag 1991: 0

Organisationen och verksamhet

Ministerrådets tidigare bidrag till Nordiska konstförbundet har överförts till ministerrådets anslag till Nordisk konst- och konstindustrikommitté, som ansvarar för bidragsgivning inom konstsektorn.

Budgetöversikt

	(1 000-tal NOK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Bidrag	471	471	—

3.5 Nordisk film- og tv-fond

Budgetforslag 1991: 6 872 000 DKK

Nordisk film- og tv-fond er oprettet af Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nationale tv-selskaber og de nationale filminstitutter (modsv.) i Norden. Disse tre parter bidrager til fondens finansiering med hver 1/3 af det årlige rådighedsbeløb, som er fastsat til 45 mio DKK (i 1990-pristal). Nordisk Ministerråds bidrag udgør altså årligt 15 mio DKK. Fonden er oprettet fra 1990 og skal fungere foreløbig i en forsøgsperiode på 5 år. Fonden er oprettet som en stiftelse med sæde i Stockholm.

Ud over de i budgettet nævnte midler afsat til Nordisk film- og tv-fond har Samarbejdsministrene bevilget et éngangsbeløb på 30 mio DKK, der af Ministerrådet er hensat som fondsmidler og indgår i finansieringsgrundlaget for Ministerrådets andel i fonden.

Nordisk film- og tv-fond har til formål at fremme produktion og udbredelse af audiovisuelle værker i Norden ved at deltage i finansieringen af produktioner som egner sig for biografvisning, tv-visning eller andre distributionsformer. Der skal herunder tages særligt hensyn til produktioner for børn og unge. Fonden kan desuden yde støtte til distribution af andre værker produceret i Norden.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	3 872	6 872	6 872

3.6 Ledningsgruppen för kultur och massmedia

Budgetforslag 1991: 1 659 000 DKK

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde har til opgave at følge udviklingen på massemedieområdet i Norden og internationalt og virke for nordisk samarbejde og koordination på det mediepolitiske område såvel inden for Norden som i forhold til internationale organer. Styringsgruppen er rådgivende organ for Ministerrådet i kultur- og mediepolitiske spørgsmål.

Styringsgruppen skal varetage informationsformidling og erfaringsudveksling på medieområdet og udgiver bl. a. tidsskriftet Nordisk Medie Nyt, afholder konferencer og seminarer og igangsætter udrædninger mv. Styringsgruppen yder desuden tilskud til afholdelse af nordiske filmfestivaler og andre præsentationer af nordiske film og yder tilskud til afholdelse af kurser for filmarbejdere i Norden.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1 589	1 989	1 659

3.7 Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet

Budgetförslag 1991: 512 000 DKK

Verksamheten för samnordisk kulturinformation i utlandet finansieras över ministerrådets fasta budget from 1989. Ledningsgruppen har till uppgift att öka kännedom om de nordiska ländernas kultur internationellt samt att därvid i samverkan med olika kulturinstitutioner även främja det nordiska kultursamarbetet.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	512	512	512

3.8 Nordens Hus i Reykjavik

Budgetförslag 1991: 33 139 000 ISK
motsvarar 3 977 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens Hus i Reykjavik inledde sin verksamhet 1968. Det skall fungera som ett nordisk kulturcentrum och en förbindelselänk mellan Island och det övriga Norden.

Det nordiska intresset i Island aktiveras genom en brett upplagd programverksamhet som omfattar konferenser, utställningar, musik- och litteraturprogram, filmoch teaterföreställningar samt föredrag om aktuella nordiska teman. Särskild vikt läggs på förmedling av isländska kulturströmningar till det övriga Norden. Nordens Hus i Reykjavik leds av en styrelse på sju personer, av vilka 3 representerar Island och en Danmark, Finland, Norge respektive Sverige. Institutionens verksamhet leds av en direktör. Det totala antalet anställda är 9. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. För 1991 föreslås ökade löne- och lönemedel motsvarande en kanslistjänst.

Budgetöversikt

	(1 000-tal ISK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	12 643	12 643	13 893
Varor och tjänster	10 237	10 237	10 237
Projekt	9 009	9 009	9 009
Summa	31 889	31 889	33 139

3.9 Nordens Hus på Färöarna

Budgetförslag 1991: 7 556 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens Hus på Färöarna inledde sin verksamhet 1983. Aktiviteterna där skall förmedla nordisk kultur till Färöarna, färöisk kultur till resten av Norden samt främja det färöiska kulturlivet. I husets verksamhet ingår seminarier, teater-, musik-, film-, litteratur- o a kulturevenemang. Nordens Hus leds av en styrelse på åtta personer, av vilka tre representerar Färöarna och en Danmark, Finland, Island, Norge respektive Sverige.

Enligt överenskommelse täcker Nordiska ministerrådet 92 % och Färöarnas Landstyre 8 % av husets driftskostnader. Institutionens verksamhet leds av en direktör. Det totala antalet anställda är 6. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 578	1 578	1 578
Varor och tjänster	3 326	3 326	3 326
Projekt	2 652	2 652	2 652
Summa bevilningsförslag	7 556	7 556	7 556

3.10 Nordens institut på Åland

Budgetförslag 1991: 587 000 FIM
motsvarar 986 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens institut på Åland inledde sin verksamhet 1985. Institutets uppgift är att stärka det åländska kulturlivet och att upprätthålla och utveckla egna kontakter med de andra nordiska länderna/självstyrande

områdena. Verksamheten bör huvudsakligen omfatta aktiviteter inom det allmänna kulturella området samt vissa arrangemang med anknytning till undervisning och forskning. Institutet leds av en styrelse på fyra personer, av vilka en representerar Åland, en de övriga självstyrande områdena samt två de nordiska länderna. Institutets arbete leds av en institutchef. Det totala antalet anställda är två. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Ministerrådet täcker utgifterna för institutets verksamhet och dagliga ledare. Ålands landskapsstyrelse ställer kontorslokaler till institutets förfogande och täcker också utgifterna för en kontorsassistent.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	230	397	230
Varor och tjänster	82	105	82
Projekt	275	532	275
Summa bevilningsförslag	587	1 034	587

3.11 Nordens institut i Grønland

Budgetförslag 1991: 3 028 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens institut i Grønland blev oprettet i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre. N.A.P.A. er beliggende i Nuuk, og har til opgave at styrke det grønlandske kulturliv og udvikle forbindelserne mellem hele Grønland og det øvrige Norden inden for det almenkulturelle område og inden for forskning og undervisning, samt formidle kontakter og oplysninger om nordisk samarbejde i Grønland. Institutionen ledes af en institutchef. Det samlede antal ansatte er to. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991. Udgifter til en assistentløn samt lokale- og kontorudgifter finansieres af Grønlands hjemmestyre.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	272	497	272
Varor och tjänster	540	540	540
Projekt	2 216	2 216	2 216
Summa bevilningsförslag	3 028	3 259	3 028

3.12 Nordiskt samiskt institut

Budgetförslag 1991: 5 867 000 NOK
motsvarar 6 102 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Samisk Institutt ble etablert i 1974 i Kautokeino i Norge. Instituttet skal virke for å forbedre den samiske befolkningens stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Den daglige ledelse varetas av en instituttleder. Det totale antallet ansatte er 18, derav tre seksjonsledere og åtte forskere. Seneste fastsatte personaloversikt, se Budsjettet for 1990. Ingen endring foreslås for 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal NOK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	4 080	4 876	4 080
Varor och tjänster	1 663	2 394	1 663
Projekt	124	184	124
Summa	5 867	7 454	5 867

3.13 Bidrag till nordiska samerådet

Budgetförslag 1991: 3 441 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Sameråd er et samarbeidsorgan for de samiske hovedorganisasjonene i Norge, Sverige og Finland. Rådet får støtte fra ministerrådet, fordelt på sekretariatsdrift, støtte til kunstnerorganisasjonen Calli, innkjøpsordning for samisk litteratur, sekretariat for samisk språknemnd samt generell støtteordning for samiske kulturprosjekter av nordisk karakter.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Bidrag	3 441	5 174	3 441

3.14 Nordiskt ungdomssamarbete

Budgetförslag 1991: 4 115 000 DKK

Organisation och verksamhet

Kommittén för Nordiskt ungdomssamarbete skall verka för att öka kännedomen om och förståelsen av kulturella, politiska och sociala frågor bland barn och ungdom i de nordiska länderna samt verka för ökad nordisk samverkan på området i internationella sammanhang. Som rådgivande organ skall kommittén ta initiativ till utveckling av samarbetet och yttra sig som sakkunnigorgan. Kommittén har vidare ansvar för fördelningen av projekt- och organisationsstöd till landsomfattande, stödberättigade ungdomsorganisationer samt stöd till samarbetsprojekt i lokal och regional regi. Kommittén skall även bevaka sitt verksamhetsområdes intressen i tvärfackliga sammanhang.

Huvuddelen av budgeten disponeras för bidrag till samarbetsprojekt både mellan landsomfattande organisationer och lokala arrangörer samt organisatoriska kontakter. Under den senaste åren har kommittén årligen behandlat ca 300 ansökningar och beviljat ca 170 anslag.

Med utgångspunkt i kulturhandlingsplanen och de nya stadgarna kommer kommittén under året att lägga fram en arbetsplan. Ett centralt ämne i denna plan blir frågan om det nordiska ungdomssamarbetet i internationellt perspektiv.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	4 115	4 600	4 115

3.15 Nordiskt idrottssamarbete

Budgetförslag 1991: 1 147 000 DKK

Organisation och verksamhet

Ministerrådet utarbetade i 1988 en rapport om det nordiske idrettssamarbeide i fremtiden. Denne utredningen danner nå grunnlaget for ministerrådets bevilgninger til idrettssamarbeidet. Hoveddelen av det bevilgede beløp anvendes til å stimulere kontakten mellom aktive idrettsutøvere i Island, Færøyene og Grønland på den ene siden og landene i det øvrige Norden, samt mellom de førstnevnte landene innbyrdes. Støttebeløpene skal i hovedsak anvendes til reise- og oppholdsutgifter for deltakere ved idrettsarrangementer, leiropphold, kurs- og møtevirksomhet m.m.. Det er

de nordiske riksidrettsforbundenes organ; Nordisk Felleskomité som fordeler de bevilgede midler.

I idrettssbevilgningen forutsettes det også at det gis særskilt støtte til samisk idrettssamarbeid og til det nordiske skoleidrettssamarbeidet.

Fra 1990 bevilges det også særskilte midler til prioriterte prosjekter innenfor rammen av ovennevnte idrettsutredning.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1 147	1 147	1 147

3.16 Bidrag till Skandinaviska föreningens konstnärskollegium i Rom

Budgetförslag 1991: 670 000 DKK

Organisation och verksamhet

Skandinaviska föreningens konstnärskollegium i Rom har fr. o. m. år 1984 fått bidrag till sin verksamhet över ministerrådets budget. Kollegiet täcker med bidraget utgifterna för driften av de ateljéer och bostadsrum som uthyrs till nordiska konstnärer. Kollegiet är öppet för skapande och utövande konstnärer inom alla konstområden, och anlitas främst av bildkonstnärer, författare och musiker. I styrelsen ingår representanter för de nordiska ländernas institut resp ambassader i Rom samt Venneföreningen.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Bidrag	670	670	670

3.17 Bidrag till Nordkalottmuseet

Budgetförslag 1991: 262 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordkalottmuseet består av utställingssamarbeid mellom museer i Finland, Norge og Sverige og det arrangeres turnéutstillinger innen både kunst og allmennkulturelle tema. De tilsluttede medlemsmuseer medvirker i utarbeidingen av utstillingene ved å stille personellmessige og tekniske

ressurser til disposition. Ministerrådets bevilgning disponeres til selve udstillingsmaterialet og til turnéudgifterne.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Bidrag	262	272	262

4 Utdanningsområdet

Budgetöversikt

1 000 DKK

Institutionen (motsv.)	Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Nordiskt samarbejde inom skolområdet	5 145	5 165	5 175
Språkligt samarbejde i Norden	—	2 200	2 200
Styrningsgruppen for nordiskt folkbildnings- og vuxen- uddannelsessamarbejde	4 671	5 071	4 671
Nordens folklige akademi	5 891	6 377	5 991
Nordiska språksekretariatet	1 884	2 522	1 884
Nordiskt sprog- og informationscentrum	3 368	5 383	3 368
Ledningsgruppen for høje uddannelse	13 788	22 380	18 168
Nordisk journalistkurs	2 091	3 717	2 091
Nordiska högskolan for hushållsvetenskap	1 070	1 184	1 070
Bidrag till Nordisk federation for medicinsk undervisning	709	962	709
Kursverksamhet på uddanningsområdet	433	433	433
Nordiska kurser i sprog og litteratur	1 639	1 708	1 597
Summa	40 689	57 102	47 357

4.1 Nordiskt samarbejde inom skolområdet

Budgetforslag 1991: 5 175 000 DKK

Organisation og verksamhed

Det nordiske skolesamarbejde omfatter overgangen fra førskole til grundskole, grundskolen, de 16–19-åriges uddannelser samt efter- og videreuddannelse af lærere inden for disse områder. Samarbejdet har siden 1976 været ledet af en nordisk styringsgruppe med mandat fra ministerrådet.

Nordisk Ministerråds handlingsplan for det nordiske kultursamarbejde har betydet en intensivning af skolesamarbejdet inden for flg. prioriterede samarbejdsområder:

- fremme af nordisk sprogforståelse og samfølelse – samarbejde om fælles uddannelsespolitiske mål/arbejde med fælles problemer – samarbejde inden for smalle områder – informations- og erfaringsudveksling.

Inden for disse områder er samarbejdet bygget op om enkeltprojekter, hvilket giver arbejdet fleksibilitet og muligheder for både aktiviteter af mere permanent karakter og punktindsatser.

I 1991 prioriteres især implementering af ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden og samarbejde om miljøundervisning.

Medel för Nordplus-junior, drygt 1,6 MDKK överförs från ledningsgruppen för högre utbildning (post 4.7) och redovisas istället här.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	5 145	5 165	5 175

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar –
- Verksamhetsförändring
 1. Överföring av medel till språksamarbete i Norden (post 4.2) + 2 000 000 DKK
 2. Överföring av medel från ledningsgruppen för högre utbildning för Nordplus jr. (post 4.7) + 1 620 000 DKK
 3. Ytterligare medel för Nordplus jr. + 410 000 DKK
 4. Miljöundervisning. + 400 000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar –
- Verksamhetsförändring
 1. Överföring av medel till språkligt samarbete i Norden (post 4.2) + 2 000 000 DKK
 2. Överföring av medel från ledningsgruppen för högre utbildning för Nordplus jr. (post 4.7) + 1 620 000 DKK
 3. Ytterligare medel för Nordplus jr. + 410 000 DKK

4.2 Språkligt samarbeide i Norden

Budgetforslag 1991: 2 200 000 DKK

Nordmål, handlingsprogram for språklig samarbeide i Norden, ble vedtatt av Nordisk ministerråd i 1990. Programmet fastsetter hovedpunktene for den nordiske språkpolitikk, som bygger på språkenes likestilling og på gjensidig respekt for alle nordiske folks språk, kulturer, historie og tradisjoner. Programmet inneholder forslag om å øke tolkning og oversettelse i det nordiske samarbeidet og forslag om konkrete tiltak både på nordisk, nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå for å styrke språkforståelsen i Norden med sikte på å øke borgernes forutsetninger for å kommunisere med hverandre.

Iverksettelsen av handlingsprogrammet og koordinering av det språklige samarbeidet i Norden ivaretas av Embetsmannskomiteén for nordisk kulturelt samarbeide.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	–	2 200	2 200

4.3 Styringsgruppen for nordiskt folkbildnings- og vuxenutbildnings-samarbeide (FOVU)

Budgetforslag 1991: 4 671 000 DKK

Organisation og virksomhed

Formålet med FOVUs arbeide er at:

- fremme uddannelsespolitisk diskussion inden for voksenundervisning og folkeoplysning på nordisk plan
- arbeide for nordisk samarbeide med hensyn til voksenpædagogisk forskning-, forsøgs- og udviklingsarbeide
- varetage informationsformidling og erfaringsudveksling om reformarbeide og udviklingstendenser på folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet nordisk og internationalt
- medvirke til opbygning af lokale netværk for nordisk samarbeide
- foretage fordeling af støtteordninger inden for området.

I 1991 prioriteres en diskussion af ressourceanvendelsen til voksenundervisning, øget informationsformidling, tættere internationalt samarbeide samt samspillet mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning. Der igangsættes et nyt nordisk netværk inden for dette område. I netværket indgår sektoroverskridende forsøgsprojekter fra alle nordiske lande bl. a. rettet mod kortuddannede og arbejdsledige.

Styringsgruppen ønsker endvidere at prioritere de nordiske støtteordninger.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	4 671	5 071	4 671

4.4 Nordens folkliga akademi (NFA)

Budgetförslag 1991: 5 397 000 SEK
 motsvarar 5 991 000 DKK

Organisation og virksomhed

Ifølge statutterne skal NFA virke som et center for studier og diskussion omkring voksenundervisning og folkeoplysningsarbejde i Norden. NFAs virksomhed omfatter primært en række kurser, som på forskellig vis har tilknytning til det folkeoplysende arbejde i Norden. Kurserne er almindeligvis åbne for alle. Endvidere fungerer NFA som et debat- og informationscenter vedr. folkeoplysning og voksenundervisning.

NFA fungerer som sekretariat for Nordisk Højskoleråd og for Informations- og dokumentationsprojektet. Endvidere administrerer NFA elevstipendier under højskolestøtteordningen.

NFA skal flytte til nye lokaler på Nya Varvet i Göteborg i foråret 1991. Flytningen giver akademiet nye muligheder for at udvikles til et center for fornyelse og udvikling samt inspiration og støtte for et folkeoplysende arbejde nordisk og internationalt. Der planlægges endvidere et bredere samarbejde med grupper og organisationer, som arbejder inden for voksenundervisning og folkeoplysning. Det foreslås at instituttet får en vis forstærkning af projektvirksomheden.

Den daglige ledelse varetages af en rektor. Det samlede antal ansatte er 12. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal SEK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	3 200	3 420	3 200
Varor och tjänster	1 240	1 358	1 240
Projekt	867	967	957
Summa bevillningsförslag	5 307	5 745	5 397

4.5 Nordiska språksekretariatet

Budgetförslag 1991:	1 810 000 NOK
motsvarar	1 884 000 DKK

Organisation och verksamhet

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna (motsv.) i Norden. Institutionens uppgift är att arbeta för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen.

Språksekretariatets arbetsområde omfattar huvudsakligen seminarie-, utrednings- och publikationsverksamhet. Verksamheten leds av en sekreteriatschef. Det totala antalet anställda är fyra. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal NOK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	865	1 253	865
Varor och tjänster	404	469	404
Projekt	541	703	541
Summa	1 810	2 425	1 810

4.6 Nordiskt språk- och informationscentrum

Budgetförslag 1991:	2 005 000 FIM
motsvarar	3 368 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiskt språk- och informationscentrum skall i Finland i första hand främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggsmaterial om Norden, effektivisera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser, andra kurser och föreläsningar samt utveckla tolknings- och översättningsverksamhet. Därutöver skall centret sprida kännedom om det finska språket och om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

Verksamheten leds av en direktör. Det totala antalet anställda är 9, därav en utbildningschef. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 147	1 524	1 147
Varor och tjänster	154	752	154
Projekt	704	928	704
Summa	2 005	3 204	2 005

4.7 Ledningsgruppen för högre utbildning

Budgetförslag 1991: 18 168 000 DKK

Organisation och verksamhet

I den av Nordisk Ministerråd (Kultur- och undervisningsministrene) under åren 1989 vedtatte handlingsplan for kultursamarbeidet inngår et nordisk program for lærere, uddanningsøkende og studenter – Nordplus. Programmet bygger på to elementer:

1. Støtte til dækning af samarbejdende uddannelsesinstitutioners ekstra udgifter ved udvikling og gennemførelse af fælles studieprogrammer, der skal sikre den studerende, at et studieophold ved en samarbejdende uddannelsesinstitution i et andet nordisk land fuldt ud godskrives af den studerendes moderinstitution.
2. Tildeling af Nordplus stipendier til supplerung af den nationale studie-støtte til studerende, som ønsker op til et års studieophold ved en samarbejdende institution i andet nordisk land.

Nätverkssamarbetet inom yrkesutbildning- och på skolområdet redovisas under post 4.1 (Nordiskt samarbete inom skolsamarbetet) dit även medel överförts.

Budgetöversikt

Dispositionsmedel	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Nordplus-nätverkssamarbetet	13 038	21 630	17 418
Nordplus-administration	750	750	750
Totalt*	13 788	22 380	18 168

* Därtill finansieras Nordplus från den Ekonomiska handlingsplanen med 3 780 000 DKK 1990 och med 1 890 000 DKK 1991.

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen:

– Pris- och löneförändringar	–
– Verksamhetsförändring	
1. Nätverkssamarbetet	+ 10 212 000 DKK
2. Överföring till NSS (Nordplus-jr.)	+ 1 620 000 DKK

Budgetförslaget:

– Pris- och löneförändringar	–
– Verksamhetsförändring	
1. Nätverkssamarbetet	+ 6 000 000 DKK
2. Överföring till NSS (Nordplus-jr.)	+ 1 620 000 DKK

4.8 Nordisk journalistkursus

Budgetförslag 1991: 2 091 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk journalistkursus anordnar vidareutbildning för journalister i de nordiska länderna. Kursverksamheten omfattar i första hand en tremånaders vidareutbildningskurs varje år. Därutöver genomförs kortare kurser med specialinriktning. Det totala antalet anställda är 4. Verksamheten leds av en rektor. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	668	757	668
Varor och tjänster	404	771	404
Projekt	1 019	2 189	1 019
Summa bevilningsförslag	2 091	3 717	2 091

4.9 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)

Budgetförslag 1991: 964 000 SEK
motsvarar 1 070 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) driver undervisningsaktiviteter på tre linjer: *Tekstillinien* ved Chalmers tekniska högskola, som med en toårig studietid fører til tekstilingeniøreksamen, *næringslinien* ved Oslo universitet, som består af 2 års studier og *linien for næringsterapi* ved

universitetet i Göteborg (tre terminer). De første to linier finansieres over statsbudgettet i det land, hvor uddannelsen er placeret. Linien for nærings-terapi er en videreførelse af nordiske dietetikkurser. Denne linie har et stærkere præg af en overbyggende uddannelse end de øvrige linier og er derfor mere nordisk præget. Udgiften til styrelsen og til linien for nærings-terapi finansieres over det nordiske budget. Den daglige ledelse varetages af en højskolelektor. Det samlede antal ansatte er tre. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal SEK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	717	790	717
Varor och tjänster	247	277	247
Projekt	—	—	—
Summa bevilningsförslag	964	1 067	964

4.10 Bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning

Budgetförslag 1991: 709 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk federation för medicinsk undervisning har till ändamål att genom olika initiativ främja medicinsk utbildning och undervisning i Norden. Detta görs på flera sätt. Bl. a. genom medverkan och information vid medicinska symposier, försöksverksamhet, utbildning och kontakt-verksamhet i och utanför Norden.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Bidrag	709	962	709

4.11 Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet

Budgetförslag 1991: 433 000 DKK

Organisation och verksamhet

Från anslaget för nordisk kursverksamhet inom utbildningsområdet finansieras olika former av fort- och vidareutbildning, och seminarier. Det

gäller bl. a. Nordiska universitetskurser i historia, Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära, Nordiska fältseminarier för etnologistuderande, Nordiska seminarier för arkeologistuderande, vidareutbildning av konservatorer, vidareutbildning av socialhögskolelärare, Nordiska seminarier för lärare vid journalisthögskolor, Nordiska fortbildningskurser för idrottslärare och Nordiska fortbildningskurser för modersmållärare. Fördelningen av medlen till kursverksamhet på utbildningsområdet sker efter ansökan.

Budgetöversikt

	(1000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	433	433	433

4.12 Nordiska kurser i språk och litteratur

Budgetförslag 1991: 1 597 000 DKK

Organisation och verksamhet

Inom anslaget för Nordiska kurser i språk och litteratur ges varje sommar kurser, ca. fyra veckor långa, vid olika nordiska universitet i resp. lands språk, litteratur och kultur. Kurserna, som avslutas med tentamen, är avsedda för universitetsstuderande i Norden.

Budgetöversikt

	(1000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
(1.000- tal DKK)			
Danmark	347	347	347
Färöarna	13	73	13
Grönland	—	130	130
Island	97	15	15
Finland	407	407	407
Norge	282	282	282
Same	90	—	—
Sverige	336	336	336
Gen.sekreterare	67	118	67
Totalt	1 639	1 708	1 597

5 Forskningsområdet

1.000 DKK

Budgetøversikt

Institutionen (motsv.)	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Nordiska institutet för teoretisk fysik (NORDITA)	15 492	17 042	15 492
Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	2 639	2 906	2 639
Nordiska institutet för sjörett	2 643	2 827	2 643
Nordiska geoekskursioner till Island	679	689	679
Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)	5 769	5 934	5 769
Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information	6 324	7 273	6 324
Nordiskt vulkanologiskt institut	3 797	4 025	3 797
Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning	876	1 058	876
Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	7 596	8 571	7 596
Nordiska forskningspol. rådet (FPR)	4 448	4 448	4 448
Nordiska forskarkurser	7 184	0*	0*
Nordiska forskarstipendier	2 693	0*	0*
Nordiska forskarsymposier	2 360	0*	0*
Bidrag till Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	1 660	2 160	1 460
Vissa samarbetsorgan på forskningsområdet	8 154	10 121	4 804
Forskarrörlighet och forskarutbildning — planering och nya försök	3 735	20 772	20 772
Vetenskaplig utrustning	263	513	513
Summa	76 312	88 339	77 812

* Midlerne er overført til post 5.16 (Forskarrörlighet och forskarutbildning).

5.1 Nordiska institutet för teoretisk fysik (NORDITA)

Budgetförslag 1991: 15 492 000 DKK

Organisation och verksamhet

NORDITA blev oprettet i 1957. Instituttets hovedopgave er at drive forskningen inden for teoretisk fysik og at fremme det videnskabelige samarbejde mellem nordiske fysikere. Til dette formål skal instituttet tilrettelægge og gennemføre forskningsprogrammer i teoretisk fysik og følge udviklingen på dette forskningsområde, give nordiske forskere mulighed for at drive forskning ved instituttet og at etablere samarbejde og kontakter med kolleger fra nordiske og andre lande, fremme videreuddannelse af unge nordiske fysikere inden for den teoretiske fysik, bl. a. ved at

opretholde et stipendieprogram ved instituttet, medvirke til udveksling af fysikere mellem de nordiske lande, give muligheder for besøg ved fysikinstitutioner i de nordiske lande af fysikere fra andre lande, samt medvirke til afholdelse af symposier og kongresser i de nordiske lande. En evaluering af NORDITA, som blev fuldført i 1988, har resulteret i en række organisatoriske forandringer. Den daglige ledelse varetages af en direktør. Det samlede antal ansatte er 35, deraf seks professorer, fire adj. lektorer og en administrationschef. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Nordisk Ministerråd har med virkning fra 1.1. 1990 vedtaget nye statutter for NORDITA.

Budgetöversikt

	(1000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	9 851	10 151	9 851
Varor och tjänster	2 366	2 616	2 366
Projekt	3 275	4 275	3 275
Summa	15 492	17 042	15 492

5.2 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Budgetförslag 1991: 1 571 000 FIM
motsvarar 2 639 000 DKK

Organisation og virksomhed

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) blev oprettet 1959 og er fra 1972 placeret ved institutionen for religionsvidenskab og folkloristik ved Åbo universitet. Den daglige ledelse varetages af en institutionschef. Det samlede antal ansatte er 5, deraf to forskningssekretærer. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Instituttets gældende statutter, som blev vedtaget af Ministerrådet i 1977, indebærer at virksomhedsområdet også omfatter kultur- og traditionsvidenskabelig forskning i videre forstand.

Instituttets virksomhed har tidligere i hovedsag været rettet mod inventering og katalogisering af kildemateriale m.m., udarbejdelse af bibliografier samt arrangement af symposier, kurser og konferencer. I de senere år er projektvirksomheden imidlertid trådt mere i forgrunden, hvilket har resulteret i at instituttets hovedopgave mere er rettet mod at medvirke til en samordning på nordisk basis af de forskningsmæssige indsatser ved de forskellige folkloristiske institutioner. Dette indebærer at instituttet op-

samler prokjektidéer, danner nordiske forskergrupper for aktuelle forskningsopgaver, bidrager med midler til prokjektplanlægning og igangsættelse af prokjekter samt tilbyder publiceringsmuligheder.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	927	969	927
Varor och tjänster	175	195	175
Projekt	469	566	469
Summa bevilningsförslag	1 571	1 730	1 571

5.3 Nordiska instituttet för sjörett

Budgetförslag 1991: 2 541 000 NOK
motsvarar 2 643 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Institutt for Sjørett ble opprettet i 1963 og har til formål å fremme forskning og undervisning i sjørett og alminnelig transportrett, olje- og gassrett og andre med sjøretten beslektede fagområder, bl. a. ved å koordinere forskning i disse fag, avholde seminarer, kurser og forelesninger, opprettholde spesialbibliotek og drive informasjons- og publikasjonsvirksomhet på området. Den daglige ledelse varetas av en bestyrer. Det totale antallet ansatte er 7, derav en kontorsjef og en amanuensis. Seneste fastsatte personaloversikt, se Budsjettet for 1990. Ingen forandring foreslås for 1991. Konsulentstilling, løntrin 24 er omgjort til kontorsjef, løntrin 27 fr. o. m. den 1 mai 1990.

Instituttet har siden 1983 en egen Avdeling for Petroleumsrett. Til driften av denne avdelingen mottar instituttet finansiell støtte fra norske og utenlandske oljeselskaper som driver virksomhet på den norske kontinentalsokkel.

En betydelig del av Instituttets budsjett medgår til stipender. Foruten to faste forskningsstipend utdeles det stipender til forskere og studenter til dekning av utgifter ved kortere eller lengre opphold på instituttet.

Småskriftserien Marius og domserien Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender redigeres fra instituttet.

Budgetöversikt

	(1 000-tal NOK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 731	1 758	1 731
Varor och tjänster	389	539	389
Projekt	421	421	421
Summa	2 541	2 718	2 541

5.4 Nordiska geoexkursioner till Island

Budgetförslag 1991: 679 000 DKK

Organisation og virksomhed

De nordiske geo-ekskursioner til Island, der startedes i 1964, giver ældre studerende og forskere i Danmark, Finland, Norge og Sverige muligheder for at studere geologiske problemer i felten på Island. Hver andet år har ekskursionerne vulkanologi som emne, hver andet år beskæftiger man sig med kvartærgeologi/geomorfologi. Ældre studerende og forskere fra Island har tilsvarende muligheder til indenfor virksomhedens rammer at studere geologiske forhold i de øvrige nordiske lande.

De årlige ekskursioner forestås af en ekskursionsleder og en videnskabelig medguide. Oplægget for ekskursionerne er i de seneste år ændret således, at der foruden feltstudier også ingår seminarier, foredrag el. lign. i forløbet.

Ekskursionens emne i 1991 er vulkanologi.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	679	689	679

5.5 Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)

Budgetförslag 1991: 5 769 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS) bildades 1966. Institutet leds av en styrelse bestående av två forskare från Danmark, Finland, Norge resp. Sverige. Två representanter för institutets personal ingår också i styrelsen. Vid årsskiftet 1987/88 genomförde ministerrådet en omorgani-

sering av institutionen både vad gäller verksamhetsformer, verksamhetens inriktning och personalstruktur. Institutets verksamhet ledes av en förestandare. Det totala antalet anställda är 14, därav tre forskare och en informationskonsulent. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Institutet har till syfte att främja humanistiska och samhällsvetenskapliga Asienstudier i de nordiska länderna. Härvid skall NIAS särskilt söka samordna Asienforskning och utbildning av Asienforskare vid universitet och högre läroanstalter i Norden. Vidare verkar man för framtagande av för forskning och undervisning nödvändiga hjälpmedel. NIAS har också viktiga uppgifter på dokumentations- och informationsidan. Verksamheten omfattar bl. a. initiering och medverkan i nordiska forskningsprojekt, konferenser och kurser. Institutionen kan också inbjuda utländska gästforskare och gästföreläsare. Vidare utdelar NIAS Asienforskningsstipendier och nordiska kontaktstipendier.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	3 621	3 621	3 621
Varor och tjänster	586	586	586
Projekt	1 562	1 727	1 562
Summa	5 769	5 934	5 769

5.6 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

Budgetförslag 1991: 3 764 000 FIM
motsvarar 6 324 000 DKK

Organisation och verksamhet

NORDINFO innledet sin virksomhet i 1977 og erstattet derved NORD-DOK (Nordisk koordineringsorgan for vitenskapelig og teknisk informasjon og dokumentasjon) samt NFBS (Nordiske forskningsbibliotekers samarbeidskomite). NORDINFOs oppgave er å forbedre og effektivisere biblioteks- og informasjonsservicen ved universiteter og høyskoler, i forvaltning og industri i de nordiske land. Institusjonen arbeider således for å samordne og fremme overføringen av dokumenterbar informasjon mellom landene i Norden. Den daglige ledelse varetas av en generalsekretær. Det totale antal ansatte er 4, derav en planlegger. Seneste fastsatte personaleoversikt, se Budsjetten for 1990. Ingen forandring foreslås for 1991.

NORDINFO initierer og støtter forskning og utvikling av metoder og hjelpemidler, forsøks- og utredningsvirksomhet samt utdanning innenfor sitt ansvarsområde.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	723	963	723
Varor och tjänster	418	443	418
Projekt	2 623	2 923	2 623
Summa	3 764	4 329	3 764

5.7 Nordiskt vulkanologiskt institut

Budgetförslag 1991: 31 641 000 ISK
 motsvarar 3 797 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiskt Vulkanologiskt Institut (NORDVULC), der er placeret i Reykjavik, indledte sin virksomhed i efteråret 1973. Det har til opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer: geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Instituttet skal give forskere og studerende – i første række fra de andre nordiske lande – mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer. Den daglige ledelse varetages af en direktør. Det samlede ansatte er 16, deraf to geologer, en geofysiker, en teknisk assistent og to elektroingeniører. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal ISK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	19 196	21 096	19 196
Varor og tjenester	9 790	9 790	9 790
Projekt	2 655	2 655	2 655
Summa bevillningsförslag	31 641	33 541	31 641

5.8 Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning (NORDICOM)

Budgetförslag 1991: 876 000 DKK

Organisation och verksamhet

NORDICOMs näværende struktur og virksomhedsområde ble etableret i 1979. NORDICOM er organisatorisk fundert dels på et nasjonalt nivå – de enkelte dokumentasjonssentraler som finansieres over domisillandenes budsjetter, dels et nordisk nivå – styring, forvaltning av bevilgningen over ministerrådsbudsjettet, koordinering av dokumentasjonstjeneste samt informasjonsvirksomhet. Organisasjonen har til oppgave å dokumentere og informere om den nordiske massemedieforskningens resultater til forskere og andre interesserte, samt å formidle kontakter mellom forskere innbyrdes og mellom forskere og almenheten. Den daglige ledelse varetas av en halvtids ansatt forskningssekretær. Det totale antal ansatte er 4. Seneste fastsatte personaloversikt, se Budsjettet for 1990. Ingen forandring foreslås for 1991.

NORDICOMs virksomhet ble evaluert i 1983. Ministerrådet har vedtatt at institusjonens hittidige virksomhet skal fastholdes inntil det foreligger en mer helhetlig plan for informasjons- og dokumentasjonsvirksomheten på det samfunnsvitenskapelige området. Ministerrådet har bedt NORD-INFO om forslag til en slik plan.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	427	427	427
Varor och tjänster	85	85	85
Projekt	364	546	364
Summa	876	1 058	876

5.9 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Budgetförslag 1991: 6 843 000 SEK
motsvarar 7 596 000 DKK

Organisationen och verksamhet

Enligt sina stadgar har institutet till uppgift att dels anordna vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna, dels driva och främja forskarutbildning och forskning på samma område.

Vidareutbildningen är ettårig och avsedd att ge såväl tvärfacklig orientering som fördjupade kunskaper i samhällsplaneringens olika fack. Utbildningen omfattar dels kursbunden undervisning under 12 veckor, fördelade på tre perioder, dels självstudier på hemorten. Ca. 50 personer per år deltar i vidareutbildningen.

Forskeruddannelsen omfatter et 3-årigt kursus/seminarforløb. Institutionen har ret til at tildele doktorgraden efter bedømmelse af et fællesnordisk sammensat bedømmelsesudvalg.

Verksamheten leds av en föreståndare. Det totala antalet anställda är 18, därav två professorer, tre höskolelektorer, två undervisningsassistenter och en avdelningsdirektör. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal SEK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institutionen	Budgetförslaget
Löner	4 968	5 687	4 968
Varor och tjänster	1 615	1 615	1 615
Projekt	260	420	260
Summa	6 843	7 722	6 843

5.10 Nordiska forskningspolitiska rådet

Budgetförslag 1991: 4 448 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) upprättades år 1982.

FPR skall främja nordiskt samarbete beträffande grundforskning, tillämpad forskning och utvecklingsverksamhet samt forskarutbildning. Forskningsarbetet bör förankras i nationella forskningsmiljöer och baseras på nationella prioriteringar. Vidare skall FPR söka främja gemensamma nordiska forskningsintressen i det internationella forskningsarbetet. I detta syfte skall FPR rådge Nordiska ministerrådet i alla dess sammansättningar om långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor samt genom egna initiativ främja nordiskt samarbete över hela forskningsfältet.

FPR:s sekretariatsfunktion handhas av ministerrådssekretariatet.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institutionen	Budgetförslaget
Dispositionsmedel	4 448	4 448	4 448

5.11 Nordiska forskarkurser

Budgetforslag 1991: 0

Nordiske forskerkurser er nedlagt fra og med 1. januar 1991. Kursusaktiviteterne videreføres fra og med nævnte dato af den samlede støtteordning for nordisk samarbejde om forskeruddannelse og forskermobilitet, benævnt Nordisk forskeruddannelsesakademi. Beslutning herom blev truffet af Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) den 8. maj 1990.

Midlerne til den samlede støtteordning, Nordisk forskeruddannelsesakademi, er placeret under post 5.16 (Forskarrørlighed och forskarutbildning).

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	7 184*	0	0

* Midlerne er overført til 5.16, Forskarrørlighed och forskarutbildning.

5.12 Nordiska forskarstipendier

Budgetforslag 1991: 0

Nordiske forskerstipendier er nedlagt fra og med 1. januar 1991. Stipendieaktiviteterne videreføres fra og med nævnte dato af den samlede støtteordning for nordisk samarbejde om forskeruddannelse og forskermobilitet, benævnt Nordisk forskeruddannelsesakademi. Beslutning herom blev truffet af Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) den 8. maj 1990.

Midlerne til den samlede støtteordning, Nordisk forskeruddannelsesakademi, er placeret under post 5.16 (Forskarrørlighed och forskarutbildning).

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2 693*	0	0

* Midlerne er overført til 5.16, Forskarrørlighed och forskarutbildning.

5.13 Nordiska forskarsymposier

Budgetförslag 1991: 0

Nordiske forskarsymposier er nedlagt fra og med 1. januar 1991. Symposieaktiviteterne videreføres fra og med nævnte dato af den samlede støtteordning for nordisk samarbejde om forskeruddannelse og forskermobilitet, benævnt Nordisk forskeruddannelsesakademi. Beslutning herom blev truffet af Nordisk Ministerråd (Kultur- og undervisningsministrene) den 8. maj 1990.

Midlerne til den samlede støtteordning, Nordisk forskeruddannelsesakademi, er placeret under post 5.16 (Forskarrørlighed och forskarutbildning).

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2 360*	0	0

* Midlerne er overført til 5.16 Forskarrørlighed och forskarutbildning.

5.14 Bidrag till Nordiska sommaruniversitetet (NSU)

Budgetförslag 1991: 1 460 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Sommeruniversitet (NSU) er en frivillig organisasjon som samler nordiske akademikere og praktikere med forskjellig bakgrunn. I NSU arbeides det med tverrvitenskapelige emner av relevans for den nordiske forskningsdebatten. Virksomheten er åpen for alle.

Den faglige delen av virksomheten består i hovedsak av en rekke studiekretser. Disse fungerer i tilknytning til NSUs 21 lokalavdelinger i de nordiske universitetsbyene. Studiekretsene omfatter normalt ca. 10 forskjellige emner. Normalt studeres samme studieemne samtidig i 10–15 forskjellige universitetsbyer. Årlig deltar ca. 1.200 mennesker i NSUs virksomhet. Representanter for studiekretsene samles en gang i løpet av vinteren til separate vintersymposier med ca. 2 dagers varighet. Det er her det faglige arbeidet koordineres og her man innhenter faglige ideer og impulser. Om sommeren samles representanter for alle studiekretsene til en felles sommersesjon som varer i ca. 8–10 dager.

I tillegg arrangeres det i løpet av året mindre møter og seminarer. Innovativ forskningsvirksomhet står sentralt i NSU, og hvert år forsøker NSU å avsette midler til symposier der nye forskningsområder diskuteres.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2 040	2 540	1 840
+ Egna intäkter	380	380	380
Summa	1 660	2 160	1 460

5.15 Vissa samarbetsorgan på kulturbudgetens forskningsområde

Budgetförslag 1991: 4 804 000 DKK

Fördelning:

Nordisk kollegium for marinbiologi		92 000 NOK
	motsvarar	96 000 DKK
Nordisk kollegium for økologi (NKE)		142 000 SEK
	motsvarar	158 000 DKK
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)		80 000 DKK
Nordisk samarbejdskommité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	motsvarar	953 000 FIM
Nordisk samarbejdskomité for internasjonal politikk, inkl. freds- og konfliktforskning (NSKIP)	motsvarar	—
Nordisk samarbejdskomité for accelerator- basert forskning (NOAC)		—
Nordisk samfunn for Latinamerikaforskning (NOSALF)	motsvarar	—
Nordisk komité for øststatsforskning		—
	motsvarar	—
Summa		1 935 000 DKK
Felles pulje		2 869 000 DKK
Totalt anslag i DKK		4 804 000 DKK

Organisation og virksomhed

I overensstemmelse med praksis i de seneste år tildeles ovennævnte samarbejdsorganer en basisbevilling til dækning af "organisatoriske udgifter" (styrelse, fast personale, lokaler m.v.), mens de øvrige midler på denne budgetpost samles i en pulje, som kan anvendes til tidsbegrænset støtte til samarbejdsinitiativer på forskningsområdet. Beslutning om fordeling af projektpuljen træffes af EK-Kultur. Det samlede antal ansatte er fire, deraf en generalsekretær for Nordisk samarbejdskomité for arktisk medicinsk forskning. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990.

I forhold til sidste år er beløbet på denne budgetpost reduceret med sigte på bl. a. at frigøre midler til en øget generel satsning på forskeruddannelse og forskermobilitet. Budgetforslaget indebærer, at følgende samarbejdsorganer ikke som hidtil opnår særskilt finansiering fra Ministerrådet:

Nordisk samarbejdskomite for international Politik,

Nordisk samarbejdskomite for acceleratorbaseret Forskning

Nordisk samfund for Latinamerikaforskning

Nordisk komite for Øststatsforskning

Det forudsætts dock att medel inom kultursektorns budget ställs till Nordisk samarbejdskomité for internasjonalt politikens förfogande så att ingångna förpliktelser mot personalen kan fullgöras under avvecklingsperioden.

Det er fortsatt mulighed for via generelle støtteordninger, herunder til forskeruddannelse at opnå midler fra Ministerrådet til at gennemføre aktiviteter, som hidtil har været finansieret gennem specialbevilling til disse fire samarbejdsorganer. Finansiering må imidlertid fremtidigt søges i konkurrence med projekter på andre områder.

Budgetöversikt (1.000-tals national valuta)

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institutionen	Budgetförslaget
<i>Löner</i>			
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK 31	31	31
Nordisk samarbejdskomité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM 689	709	689
Nordisk samarbejdskommitté for international politik, inkl. freds- og konflikt forskning (NSKIP)	SEK 362	362	÷ 362
<i>Varor och tjänster</i>			
Nordisk kollegium for marinbiologi (NKMB)	NOK 92	92	92
Nordisk kollegium for økologi (NKE)	SEK 142	152	142
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK 49	49	49
Nordisk samarbejdskomité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM 264	344	264
Nordisk samarbejdskomité for internasjonalt politik, inkl. freds- og konfliktforskning (NSKIP)	SEK 185	199	÷ 185
Nordisk samarbejdskomité for acceleratorbasert forskning (NOAC)	DKK 72	72	÷ 72
Nordisk samfund for Latinamerikaforskning (NOSALF)	SEK 182	221	÷ 182
Nordisk komite for øststatsforskning	SEK 135	—	÷ 135
<i>Prosjekt</i>			
Felles pulje	DKK 2 188	6 891	2 869

5.16 Forskarrörlighet och forskarutbildning

Budgetförslag 1991: 20 772 000 DKK

Organisation och verksamhet

I den av ministerrådet våren 1988 fastställda nordiska kulturhandlingsplanen ingår planer och delprogram för utbyggnad av samarbetet om forskarutbildning och forskarrörlighet. Planerna har senare konkretiserats och preciserats av en nordisk arbetsgrupp tillsatt av ministerrådet (Nordiskt forskarutbildningssamarbete, utbyggnadsstrategi. NU 1990:1)

Avsikten är att för samarbetet om forskarutbildning och forskarrörlighet etablera ett samlat nordiskt stödsystem som kan fungera som ett erbjudande för alla forskarstuderande i de nordiska länderna och betjäna alla ministerrådets sektorer. Under 1990–91 inleds succesivt försök med nordiska heltidsforskarstipendier, nordiskt deltagande i nationella forskarutbildningskurser, nordiska gästforskare, nordiska handledare m. m. Enligt planerna kommer verksamheten inom existerande stödordningar, bl. a. nordiska forskarkurser, forskarstipendier och forskarsymposier succesivt att samlas i den samlade stödordningen.

I överensstemmelse hermed beslutade Nordisk Ministerråd (kultur- och undervisningsministrene) den 8. maj 1990 at indrette en samlet støtteordning for nordisk samarbejde om forskeruddannelse og forskermobilitet. Støtteordningen benævnes som Nordisk Forskeruddannelsesakademi. Vedtægterne for Nordisk Forskeruddannelsesakademi trådte i kraft den 1. juli 1990. Videre besluttedes at nedlægge de selvstændige støtteordninger Nordiske forskerkurser, Nordiske forskerstipendier og Nordiske forskersymposier, og ophæve vedtægterne for disse med virkning fra og med 1. januar 1991. Aktiviteterne videreføres fra og med nævnte dato af Nordisk Forskeruddannelsesakademi.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	3 735	20 772	20 772

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Dispositionsmedel	–	–	17037	17037	17037	17037*

*** Därav**

- 1 000 000 DKK som overførelse fra kultursektorens dispositionsmidler.
- 7 184 000 DKK som overførelse fra 5.11, Nordiske forskerkurser, der er nedlagt fr. o. m. 1.1.1991.
- 2 693 000 DKK som overførelse fra 5.12, Nordiske forskerstipendier, der er nedlagt fr. o. m. 1.1.1991.
- 2 360 000 DKK som overførelse fra 5.13, Nordiske forskersymposier, der er nedlagt fr.o.m. 1.1.1991.

Kommentar till anslagsförändringen**Institutionen:**

- Pris- och löneförändringar
- Verksamhetsförändring

–

+ 17 037 000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar
- Verksamhetsförändring

–

+ 17 037 000 DKK

5.17 Vetenskaplig utrustning

Budgetförslag 1991: 513 000 DKK

Organisation och verksamhet

I den av Ministerrådet (Kultur- og undervisningsministrene) under våren 1989 fastsatte handlingsplanen på kulturområdet inngår etableringen av en pulje til anskaffelse, supplerings og vedlikehold av vitenskapelig utstyr ved de samnordiske forskningsinstitusjoner. Puljen fordeles av ministerrådet etter søknad. Midlene utlyses og fordeles for første gang i 1991 da posten p.g.a. at overførsler fra tidligere år har nådd et nivå på 1 mio.DKK. Ubrukte beløp i et budsjettår kan overføres til det neste.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	263	513	513

6 Bioteknologi

Budgetförslag 1991: 24 750 000 DKK

Inledning

Nordisk Ministerråd vedtog i 1988 et nordisk samarbejdsprogram for bioteknologi for 5 års perioden 1988–92. Formålet med programmet er at styrke virkningen af de store nationale satsninger på bioteknologi gennem et systematisk samarbejde om prioriterede opgaver i Norden.

Bevillingen inden for programmet administreres af Nordisk Industriefond (hovedparten af midlerne), af Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) og af Nordisk Programkomité for Bioteknologi (NPB). Sidstnævnte er et nyoprettet organ i forbindelse med samarbejdsprogrammet. Det har en koordinerende funktion i forhold til hele programmet.

Nordisk Industriefond er ansvarlig for opgaverne på de områder, der ligger nærmest en industriel udnyttelse og NEJS for aktiviteterne vedr. plante- og husdyrbioteknik. NPB skal tage sig af områder, der ikke dækkes af NI og NEJS og samarbejder med øvrige sektorer i ministerrådet herom.

Som led i samarbejdsprogrammet er etableret et særligt nordisk udvalg for etik inden for bioteknologi. Konkrete samarbejdsaktiviteter for 1991 er planlagt i overensstemmelse med det vedtagne samarbejdsprogram.

En midtvejsrapport vil som forudsat i samarbejdsprogrammet blive afgivet af NPB ved udgangen af 1990.

Budgetöversikt

Bioteknologi	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Bioteknologi			
Nordiska ämbetsmannakommit- ten för jord- och skogsbruks- frågor (NEJS)	6 560	—	6 560
Nordiska programkommittén för bioteknologi	6 560	—	6 560
Nordiska industriefonden (NI)	11 630	—	11 630
Summa*	24 750	—	24 750

* Därtill finansieras bioteknologiskt samarbete från den nya ekonomiska handlingsplan (medel till NI) 1990 och 1991 med 8,4 milj DKK årligen. Nordiska industriefonden beviljar därutöver omfattande konfidentiella risklån och anslag till FoU-projekt inom bioteknologi (totalt 27 milj NOK år 1988–1989)

7 Energi

Budgetforslag 1991:

8 349 000 DKK

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) fastställde 1988 en arbetsplan för det nordiska energisamarbetet: "Plan for nordisk samarbeide på energiområdet for perioden 1989 – 92". En betydande projektverksamhet har satts igång på de olika delområdena.

Planen legger opp til en satsning på energi- og miljøområdet. Andre hovedområder er energimarked og energiøkonomisering. Ministerrådet har tilkjennegitt att oppfølgingen av Brundtlandrapportens rekommandasjoner vedrørende energi og miljø tillegges stor vekt. Omlag 90 prosent av midlene kan direkte tilskrives arbeidet med energi- og miljørelaterte problemstillinger gjennom virksomheten til faggruppene.

Budgetöversikt

Energi, dispositionsmedel	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Energimarked	3 028	–	
Energi og miljø	1 868	–	
Energiøkonomisering	3 282	–	
Gassinformation	250	–	
Energiforskning	740	–	
Oljemarked	92	–	
Nya aktiviteter	–		
Reserv	108		
Summa	9 368	–	8 349

8 Miljø

Budgetforslag 1991: 28 909 000 DKK

Innehållet i aktiviteterne beskrives nærmere i indledningskapitlet.

Budgetøversigt

Miljøvård, dispositionsmedel	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Forslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- forslaget
Allmänt, forskning	3 359	+ 650	
Vatten, havsförorening	4 350	+ 150	
Luftförorening	6 650	+ 1 250	
Buller	600	+ 200	
Trafik	1 500	+ 500	
Avfall och återvinning	1 800	+ 700	
Kontroll av kemikalier	2 000	+ 400	
Naturvård och friluftsliv	1 500	+ 500	
Miljødata och miljø- kvalitetsövervakning	2 650	+ 650	
Rörliga medel (inkl. miljø- och biologåret)	2 500		
Summa	26 909	5 000	28 909

9 Arbejdsmarked

Budgetforslag 1991: 7 584 000 DKK

Det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet bygger på overenskomsten om det fælles nordiske arbejdsmarked, senest revideret i 1982. Denne overenskomst suppleres af yderligere to, dels en overenskomst om samarbejde om erhvervsmæssig revalidering og arbejdsmarkedsuddannelser dels en overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed. Et samarbejdsprogram på arbejdsmarkedsområdet trådte i kraft den 15. juni 1985.

Opfølgningen af ovennævnte overenskomster gives høj prioritet i arbejdet i de respektive fagudvalg under Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT). Ligeledes lægges der vægt på at følge udviklingen i relationerne mellem Norden og EF. Arbejdsmarkedet står over for betydelige udfordringer i 1990-erne, og udviklingen vil blive analyseret i det såkaldte paraly-projekt. Arbejdsmarkedets funktion og samspil med den økonomiske politik vil således blive givet høj prioritet. Effektivisering af den nordiske arbejdsformidling, modernisering af sysselsætningspolitikken og AF's ligestillingsmetodik er andre prioriterede områder.

Ud over arbejdsmarkedssektorens eget budget finansieres 3 store projekter inden for ovennævnte rammer af den nye økonomiske handlingsplan – Et stærkere Norden.

Inden for det nordiske migrationssamarbejde videreføres fire projekter, og der startes to nye projekter om invandrerorganisationer og "arbejdspladsen som mødested".

I overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation 8/1989/k om at sikre Nordjobs videreførelse er det blevet besluttet at give en fast bevilling til Nordjob på årligt 2 250 000 DKK til og med 1993.

Arbejdsmarkedets parter har i de enkelte lande en afgørende indflydelse på arbejdsmarkedspolitikken udformning. En ny model for samarbejdet mellem ministerrådet og parterne på nordisk plan afprøves fra og med 1990.

1.000 DKK			
ARBETSMARKNAD	Budget 1990	Verksamhets- förändring	Budget 1991
Dispositionsbevilling	5 432	÷ 98	5 334
Nordjobb	0	+ 2 250	2 250
Summa	5 432	+ 2 152	7 584

I den økonomiske handlingsplan (se afsnit 35) tilføres sektoren for 1991:

Serviceudvalget	1 470
Forskningsudvalget	1 681
I alt	3 151 TDKK

10 Arbetsmiljö

Inledning

Samarbetet på arbetsmiljöområdet har ökat väsentligt under det senaste året. En nordisk konvention om arbetsmiljö trädde i kraft den 24 mars 1990. Konventionen är en följd av mångåriga krav från Nordiska rådet och markerar en politisk vilja från regeringarnas sida att stärka arbetsmiljö-samarbetet och verka för en hög arbetsmiljöstandard såväl inom Norden som i relation till omvärlden.

Det nordiska arbetsmiljö-samarbetet har också en betydelsefull plats i ministerrådets arbetsprogram Norden i Europa när det gäller att hävda den nordiska synen på hög skydds nivå för människors hälsa och säkerhet. Medel ur den nya ekonomiska handlingsplanen möjliggör ett ökat delta-gande i det europeiska standardiseringsarbetet och därmed en ökad nor-disk påverkan på framtida standarder som har betydelse för arbetsmiljön i Norden och EG-EFTA som helhet.

Arbetsmarknadens parter har i de enskilda nordiska länderna en stark ställning och ett avgörande inflytande över arbetsmiljöns utformning. En ny modell för överläggningar mellan ministerrådet och parterna prövas fr. o. m. 1990 nu också på nordisk nivå.

Budgetöversikt

ARBETSMARKNAD	Budget 1990	Verksamhets- förändring Inst/Budgetförslag	1.000 DKK
			(totalt) Förslag till budget 1991
Arbetsmiljö, dispositionsbevilning	6 465	÷ 117	6 348
Nordisk arbetsmiljöutbildning (NIVA)	2 747	(+ 1 108) + 231	2 978
Totalt	9 212	+ 114	9 326

10.1 Arbetsmiljö, dispositionsbevilning

Budgetförslag 1991: 6 348 000 DKK

Nordiska ämbetsmannakommitten för arbetsmiljöfrågor ansvarar under ministerrådet för samarbetet inom arbetsmiljöområdet. Som beredande organ för kommittén fungerar tre permanenta grupper, som ansvarar för frågor om arbetsmiljöforskning, arbetsmiljö tillsyn resp arbetsrättsförhållanden.

I ett nytt samarbetsprogram för perioden 1990 till och med 1993 har ministerrådet konkretiserat hur arbetsmiljökonventionens målsättningar skall förverkligas. Bland annat eftersträvas en modernisering av myndigheternas tillsynsverksamhet och en ökad fokusering på ekonomiska styrmedel i arbetsmiljöarbetet. Vidare förutsätts ett förstärkt forskningssamarbete och erfarenhetsutbyte mellan de nationella arbetsmiljöforskningsinstituterna på en rad områden. Som ex kan nämnas reproduktionsskador, effekter av nya material och produkter, psykiska och sociala faktorer. Konvention och samarbetsprogram pekar också på ett utökat samarbete på utbildnings- och informationsområdet.

Av dispositionsmedlen 1991 bekostas 24 projekt som fortsätter från tidigare år. Därutöver planeras 3 seminarier, varav 2 ingår i den nordiska handlingsplanen för jämställdhet. Dessa seminarier ingår i det fastställda samarbetsprogrammet för 1990–93.

ARBETSMILJÖ	Budget 1990	Verksamhets- förändring	1.000 DKK
			Budget 1991
Dispositionsbevilning	6 465	÷ 117	6 348
Summa	6 465	÷ 117	6 348

10.2 Nordisk arbejdsmiljøuddannelse (NIVA)

Budgetforslag 1991: 1 773 000 FIM
 motsvarer 2 978 000 DKK

Organisation og virksomhed

Den nordiske institutionen for videreuddannelse på arbejdsmiljøområdet (NIVA) arrangerer videreuddannelse for specialister og forskere på arbejdsmiljøområdet. Kurserne (ca 15 per år) er internationale og holdes derfor på engelsk. Videre hører også nordisk samarbejde og samordning af arbejdsmiljøuddannelse mere generelt til NIVAs opgaver. Virksomheden ledes af en institutionschef. Desuden findes yderligere 2 ansatte. (Senest fastsat personaleoversigt, se Budget 1990. Ingen ændring foreslås for 1991).

NIVAs virksomhed har nylig været vurderet, hvorefter NIVAs styrelse og ministerrådet har besluttet om et udviklingsprogram for virksomheden. Dette har inneburit en økning af antallet af kurser samt en større spredning af kurser mellem de nordiske lande.

Budgetoversigt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Forslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- forslaget
Løner	1 294	1 713	1 432
Varer og tjenester	1 181	1 271	1 181
Bruttoutgift	2 475	2 984	2 613
Avgår deltagaravgifter	÷ 840	÷ 552	÷ 840
Summa bevillingsforslag	1 635	2 432	1 773

Kommentar:

Institutionen foreslår øget virksomhed og mindre afgiftsfinansiering, dvs. øget nettobudget. For øget kursusvirksomhed tildeles NIVA + 138 000 FIM,

11 Social- og sundhedspleje

Indledning

Grundlaget for Ministerrådets arbejde på social- og sundhedsområdet er samarbejdsprogrammet (3. rev. udg. 1988), som bl. a. understreger betydningen af at arbejde for en sund livsstil og et sundt miljø i Norden.

Social- og sundhedsområdet har også en vigtig plads i ministerrådets arbejdsprogram "Norden i Europa" på flere områder – sundhedsudvikling, harmonisering af lægemiddellovgivning, oprettelse af et europæisk system for godkendelse af odontologiske materialer, systemer og udstyr til

handicappede og koordinering af socialsikringsreglerne. Standardisering af medicinsk udrustning og sygehusartikler er også et nyt indsatsområde.

Den nordiske model, hvor ydelserne, i modsætning til EF, er individuelle og uafhængige af arbejdsmarkedstilknytning er et vigtigt aspekt af social- og sundhedsområdet. Det samme gælder forebyggelse, f.eks. bedriftssundhedstjeneste, forebyggelse på børneområdet og omkring fødsel. Dette ikke er i samme grad kendt inden for EF. Ved at tage sit udgangspunkt bl. a. i dette bør Norden også kunne påvirke EF/EFTA.

				1.000 DKK
SOSIALPOLITIK	Budget 1990	Verksamhetsförändring Inst/Budgetförslag		(totalt) Förslag till budget 1991
Socialpolitik, dispositionsbevilling	7 377		÷ 133	7 244
Nordiska läkemedelsnämnden	2 948	0	÷ 55	2 893
Nordiska hälsovårdshögskolan	1	+ 726	0	1
Nordiska institutet för odontologisk materialprovning	12 611	+ 2 952	÷ 227	12 384
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	3 286	0	÷ 59	3 227
Nordiska nämnden för handikappfrågor	11 226	÷ 3 360	1 589	12 815
Summa	37 449	+ 6 342	1 115	38 564
Samarbetsorganet för narkotikafrågor	—		+ 1 000	1 000
Summa	37 449	+ 6 342	+ 2 115	39 564

11.1 Socialpolitik, dispositionsbevilling

Budgetförslag 1991: 7 244 000 DKK

Projektverksamheten bedrivs dels i form av temporär försöksverksamhet dels som utredningar och FoU-verksamhet. Projekten delas på följande områden: projekt generellt, efter- och vidareutbildning, socialvård, barn-, ungdoms- och familjepolitik, äldreområdet, handikappområdet, missbrukarfrågor samt hälso- och sjukvård.

Konkret arbejder man bl. a. med den nordiske handlingsplan mod cancer, hvor man forsøger at mindske overdødeligheden af cancer i Norden, og at skabe bedre livskvalitet for dem der ikke kan helbredes.

På det sociale område arbejder man bl. a. med uddannelse af nøglepersoner inden for socialområdet. Uddannelsen skal udvikle strategisk lederkompetence, hvilket vil sige kundskab og indsigt i at møde nye konkrete problemer og evne til at udvikle redskaber og strategier til at omsætte socialpolitiske mål til virkelighed.

1.000 DKK

SOCIALPOLITIK, dispositions- bevillning	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Projektverksamhet	7 377	+ 133	7 244
Totalt	7 377	+ 133	7 244

11.2 Nordiska läkemedelsnämnden

Budgetförslag 1991: 2 606 000 SEK
motsvarar 2 893 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska läkemedelsnämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Samarbetet med organ på läkemedelsområdet inom EG är också en växande del av NLN:s arbete. Det framtida samarbetet kommer att kräva kompatibla datoriserade informationssystem och nämnden planerar särskilda insatser på detta område, särskilt gällande utbytet av information mellan läkemedelskontrollerna i Norden.

Samtliga nordiska länder deltar i nämndens arbete. Nämnden har 10 ledamöter, två från varje land med ersättare. Ledamöterna utses för högst fyra år i taget.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott. Dessa har en eller i vissa fall två medlemmar från varje land och mandat för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns sju sådana utskott.

Nämnden biträdes av ett sekretariat som är placerat i Uppsala. Det leds av en sekretariatschef. Totalt finns det 4 anställda. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal SEK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 443	1 443	1 443
Varor och tjänster	527	527	500
Projekt	686	686	663
Summa bevilningsförslag	2 656	2 656	2 606

Kommentar:

Generell besparing 1,8 % 50 000 SEK

11.3 Nordiska hälsovårdshögskolan

Budgetförslag 1991: 30 975 000 SEK*
motsvarar 34 382 000 DKK*

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en samnordisk insitution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap. Vid NHV anordnas vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsade områden i Norden, samt forskarutbildning. Verksamheten leds av en rektor. Totalt finns ca. 49 anställda varav en studierektor, tre Adj professorer, en högskolelektor, åtta forskarassistenter och en kansli-chef. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

De forskningspolitiska tyngdpunkten koncentreras på följande områden: epidemiologi, samhällsmedicin, hälso- och sjukvårdsadministration, miljömedicin och omvårdnadsvetenskap.

Budgetöversikt

	(1 000-tal SEK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget*
Löner	15 600	16 160	15 319
Lönereserv	1 288	1 342	1 266
Varor och tjänster	13 647	13 788	13 401
Projektverksamhet	1 009	1 159	990
Brutto utgifter	31 544	32 449	30 976
Avgår deltagaravgifter inkl. inkomster	31 543	32 448	30 975
Summa	1	1	1

*) Förslaget är i enlighet med de förutsättningar som allmänt gäller för institutioner på ministerrådets budget. Den särskilda finansieringsordning som gäller för skolan innebär dock att det är facksektorn som avgör om man vill tillmötesgå NHV:s önskemål om budgetförstärkningar.

11.4 Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)

Budgetförslag 1991: 11 908 000 NOK
motsvarar 12 384 000 DKK

Organisation och verksamhet

NIOM har till uppgift att genom systematisk provning och därtill hörande målinriktad forskning arbeta för att material och andra förbrukningsartiklar, som används eller avses komma i användning i odontologisk verksamhet och tandhälsotjänst i de nordiska länderna, fyller de hälsomässiga och tekniska krav som ställs vid varje tidpunkt. En stor del av NIOM:s arbete rör internationellt samarbete på det odontologiska området, speciellt det europeiska standarderingsarbetet.

NIOM:s styrelse har en representant och en suppleant från var och ett av de nordiska länderna. Institutet är beläget i Oslo. Verksamheten leds av en institutschef. Totalt finns ca. 26 anställda varav en avdelningschef och en kanslichef. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1000-tal NOK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	7 937	8 322	7 937
Varor och tjänster	4 189	4 511	3 971
Projektmedel	—	2 500	—
Summa bevilningsförslag	12 126	15 333	11 908

Kommentar:

Institutionen önskar möjlighet att anställa ytterligare en ingenjör + 252 000 NOK samt ökade resurser för varor och tjänster + 308 000 NOK. Medel för utökad projektverksamhet + 2 500 000 NOK. Samarbetsministrarnas förslag innebär en generell nedskärning på 1,8 % för varor och tjänster eller löneposten (valfritt).

11.5 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Budgetförslag: 1 921 000 FIM
motsvarar 3 227 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) i Helsingfors skal bl. a. initiere og planlægge nordiske forskningsprojekter inden for sit område og arrangere nordiske forskerkonferencer. NAD holder hvert andet år bl. a. et nordisk biologisk alkoholforsker møde.

I øvrigt har NAD grupper der arbejder med HIV og narkotika; alkohol og lægemiddelvaner i nordiske velfærds-, sundheds- og andre undersøgelser; brugerperspektivet i forskning vedr. afhængighedsskabende lægemidler m.v. De arbejder også med spørgsmål vedr. EF, alkohol og Norden.

Nämnden består av 3 ledamöter från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Nämnden bistås av ett sekretariat vars arbete leds av en forskningssekreterare. Det totala antalet anställda är 3. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	621	634	634
Varor och tjänster	522	529	509
Projekt	813	813	778
Summa bevilningsförslag	1 956	1 976	1 921

Kommentar:

Generell nedskärning av anslaget 1,8 %.

11.6 Nordiska nämnden för handikappfrågor**Budgetförslag 1991:**

Nordiska nämnden för handikappfrågor	3 511 000 SEK
Tammerfors	2 000 000 SEK
Dronninglund	5 198 000 DKK
Støtteordning-handikapporg.	1 500 000 DKK
Motsvarar	12 815 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NHH) i Stockholm arbejder i første række med hjælpemiddelspørgsmål, der fremover specielt vil videreudvikles gennem: information, kontrol/prøvning, informationsteknologi og handicap- og hjælpemiddelforsyning (teknikspredning). Der arbejdes også på, at få handicapsynspunkter med i andre sektorer og med standardisering m.v. inden for bl. a. EF.

Nämnden består af 2 medlemmer fra henholdsvis Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. For hvert medlem findes en suppleant. Nämndens sekretariat ledes af en kanslichef. Det samlede antal ansatte er fem. Seneste vedtagne personalefortegnelse, se Budget for 1990. Ingen ændringer foreslås for 1991.

Under NHH er der oprettet et Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD) i Dronninglund i Danmark. Her gives uddannelse for alle som arbejder med døvblinde i Norden. Samtidigt fungerer NUD som ressourcecenter for døvblindearbejdet i Norden. NUD har en bestyrelse med 2 medlemmer pr. land.

Under NHH arbejdes der nu også med oprettelse af et center for databaserede hjælpemidler i Finland på forsøgsbasis. Det er en videreføring af det arbejde NHH har bedrevet under datahandlingsplanen, der ophørte med udgangen af 1989.

Støtteordning for handicaporganisationernes nordiske samarbejde giver støtte til merudgifter ved handicappet. Bidrag kan gives til nordiske møder og konferencer som arrangeres af nordiske eller nationale handicaporganisationer, som samarbejdsprojekt mellem nationale handicaporganisationer fra mindst tre lande.

Budgetöversikt

	(1000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 471	1 445	1 471
Varor och tjänster	785	871	785
Projekt	1 445	4 445	1 255
Hjälpmedelcenter i Tammerfors	2 000	2 000	2 000
Summa bevillningsförslag	5 701	8 761	5 511
Utbildningscentret i Dronning- lund (DKK)	4 898	5 198	5 198
Støtteordning för organisa- tionernes nordiske samarbejde (DKK)	—	3 330	1 500

Kommentar:

Institutionen önskar en utbyggnad av projektverksamheten och av en nyinrättad stödordning för organisationernas nordiska samarbete samt 1 tjänst som tolk vid utbildningscentret i Dronninglund. Samarbetsministerrarna föreslår en ny stödordning för organisationernas nordiska samarbete samt medel motsvarande en ny tjänst som tolk vid utbildningscentret.

11.7 Kontaktmandsorganet for narkotikaspørgsmål

Budgetförslag 1991: 1 000 000 DKK

Organisation og virksomhed

Kontaktmandsorganet for narkotikaspørgsmål er et tværsektorielt organ, der har eksisteret siden 1971. Det er nu etableret som permanent samarbejdsorgan under Nordisk ministerråd med opgave, at samordne og initiere samarbejde vedr. narkotikaspørgsmål på tværs af sektorer.

Det har et sekretariat med en projektsekretær i Stockholm.

	1.000 DKK		
KONTAKTMANDS- ORGANET FOR NARKOTIKASPØRGSÅL	Budget 1990	Verksamhets- förändring	Budget 1991
Dispositionsmedel	—	+ 1 000	1 000
Summa	—	+ 1 000	1 000

12 Jämställdhet

Budgetförslag 1991: 2 962 000 DKK

För perioden 1989–1993 har de nordiska jämställdhetsministrarna valt att i en gemensam handlingsplan koncentrera samarbetet kring två teman:

- Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen samt
- Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv.

Sammanlagt innehåller handlingsplanen ett drygt tjugotal projekt. Enligt handlingsplanen ökar projektverksamheten mellan 1990 och 1991, vilket också avspeglar sig i ökat anslag. Åtta projekt beräknas bedrivas under 1991.

1.000 DKK

JÄMSTÄLLDHET,	Budget 1990	Verksamhets- förändring	Budget 1991
Dispositionsmedel	2 813	+ 149	2 962
Summa	2 813	+ 149	2 962

13 Industri

Inledning

Det nordiska samarbetet inom industrisektorn syftar till att skapa gynnsamma betingelser för industriellt samarbete speciellt vad avser främjande av samarbete rörande teknisk forskning och utveckling.

På det organisatoriska planet har förutsättningarna för att skapa en slagkraftig nordisk institution för teknologi och industriell utveckling skapats genom att Nordiska industrifonden och NORDFORSK slagits samman. Ministerrådet har vidare följt upp sammanslagningen genom att låta den "nya" industrifonden bilda stommen till ett nordiskt industriellt center i Oslo. Det industriella centret började sin verksamhet den 1. januari 1989. En succesiv uppbyggnad skall ske under en treårsperiod 1989–1991.

1 000 DKK

INDUSTRI	Budget 1990	Verksamhets- förändring Inst/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Industripolitik, dispositionsbeviljning	3 106	+ 2 106	1 000
Nordiska industrifonden	68 190	(+ 20 264) ÷ 3 120	65 070
Nordtest	12 825	(+ 1 480) + 500	13 325
Totalt	84 121	(+ 21 744) ÷ 4 726	79 395

13.1 Industripolitik, dispositionsbevilning

Budgetförslag 1991: 1 000 000 DKK

			1.000 DKK
INDUSTRIPOLITIK dispositionsmedel	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Industripolitik	3 106	÷ 2 106	1 000

Kommentar:

* Extra medel för standardisering bortfaller 1991 (1959)

13.2 Nordiska industrifondenBudgetförslag 1991: 62 567 000 NOK
motsvarar 65 070 000 DKK*Organisation och verksamhet*

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk industrifond) bildades 1973 med syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Som en följd av sammanslagningen med NORDFORSK och av ministerrådsbeslutet att upprätta ett nordiskt industriellt center i Oslo har fonden fått delvis nya och utvidgande arbetsområden.

Fonden leds av en styrelsen i vilken varje land är representerat genom två ledamöter, vilka utses av respektiva lands regeringar.

Styrelsens bistås av ett sekretariat, som leds av en direktör. Sekretariatet är placerat i Oslo. Totalt finns ca 21 anställda därav två sektionschefer. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Fonden har på ministerrådets initiativ utarbetat program för ett ökat samarbete mellan Norden och det övriga Västeuropa rörande teknik- och standardiseringsfrågor. För 1991 begärs NOK 12 500 i extrabeviljningar för dessa insatser. Därtill begärs NOK 2 000 för fullföljande av studentutbytesprogrammet (NORDTEK) samt NOK 5 000 för sista etappen i utbyggnaden av det industriella centret.

Budgetöversikt

	(1 000-tal NOK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Personal och styrelse	7 697	8 399	7 697
Varor och tjänster	5 175	6 197	5 175
Summa administration	12 872	14 596	12 872
<i>Fondmedel</i>			
Projektverksamhet	68 695	88 195	68 695
Bankräntor	÷ 12 000	÷ 10 000	÷ 12 000
Återbetalning, lån	÷ 4 000	÷ 4 000	÷ 7 000
Summa bevilningsförslag	65 567	88 791	62 567

Kommentar:

Fonden har sammantaget önskat ett tillskott på drygt 20 milj NOK. I nuvarande kärva budgetläge har inte samarbetsministrarna biträtt detta förslag. De senaste åren har återbetalning av lån och bankräntor legat långt utöver de budgeterade beloppen. En justering har företagits och därmed har nettobidraget sänkts med 3 milj NOK.

I det slutliga budgetbeslutet i november 1990 avses industrifonden få ett bemyndigande att ingå förpliktelser för budgetåret. Ministerrådet ger dessutom industrifonden bemyndigande att ingå förpliktelser utöver tillgängliga medel för 1990 på upp till 34 milj NOK för 1991 och 17 milj NOK för 1992. Beloppens storlek fastställs slutligt i samband med budgetbeslutet i november.

I enlighet med fondens stadgar får räntor och återbetalningen av lån tillföras fondmedel.

13.3 Nordtest

Budgetförslag 1991: 7 932 000 FIM
 motsvarar 13 325 000 DKK

Organisation och verksamhet

De överordnade målen för Nordtests verksamhet är att främja;

- säkerhet för liv, hälsa, miljö och materiella värden,
- ett fritt utbyte av varor genom avskaffande av tekniska handelshinder
- nordiska intressen i europeiskt och internationellt perspektiv.

Nordtest främjar dessa mål genom att arbeta med;

- framtagning av olika metoder för testning,
- riktlinjer för kvalitetssäkring och verifiering i laborativ verksamhet,
- kompetensutveckling på provningsområdet,
- internationellt samarbete, samt
- informationsverksamhet.

Under 1990 genomförs på industriministrarnas anmodan ett översynsarbete av Nordtest i syfte att effektivisera och omprioritera verksamheten mot bakgrund av de stora förändringar som sker i Europa och de återverkningar detta kommer att få för industri, myndigheter och provningslaboratorier i de nordiska länderna.

Det internationella samarbetet har ökat kraftigt till följd av det nya system för ömsesidigt godkännande av provning och kontroll som är under uppbyggnad i Västeuropa. Speciella medel har tillskjutits härför genom de båda ekonomiska handlingsplanerna. Ökade insatser kommer att krävas för detta arbete under ett antal år framöver.

För 1991 avser Nordtest starta ett utvecklingsarbete kring provningsmetoder för miljövårdsändamål (vatten- och luftföroreningar samt kemikalier). Arbetet har bland annat initierats genom Nordtest framgång med framtagning av provningsmetoder för oljeföroreningar.

Nordtest leds av en styrelse som utses av de nordiska regeringarna. Styrelsen beslutar om vilka fack- eller programgrupper som vid varje tidpunkt krävs (f. n. 8 fackgrupper och 2 programgrupper). Styrelsen och grupperna består av ett sekretariat som är beläget i Helsingfors. Sekretariatet leds av en direktör. Totalt finns fem anställda. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 205	1 335	1 346
Varor och tjänster	656	713	713
Projekt	5 773	6 773	5 873
Summa bevilningsförslag	7 634	8 821	7 932

Kommentar:

Institutionen föreslår en utökning av projektverksamhet m.m. med 1 187 000 FIM. Samarbetsministrarna föreslår en resursförstärkning på 298 000 FIM.

14 Ekonomi- och finanspolitik

Inledning

Inom sektorn behandlas frågor gällande den ekonomiska politiken, härunder konjunkturfrågor, valuta- och kapitalmarknadsfrågor, internationella ekonomiska frågor och skattefrågor. Genom den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" 1989–1992 är större delen av sektorns verksamhet planerad för perioden. Bland de åtgärder i handlingsplanen som för sektorns del förväntas vara under genomförande under år 1991 kan nämnas kapitalmarknadsfrågor, skatter och avgifter och EG:s inre marknad, analyser och erfarenhetsutbyte om den offentliga sektorn, fortsatt arbete om näringslivsstöd, samt ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

En institution, Nordiska ekonomiska forskningsrådet, finns inom sektorns ansvarsområde.

1 000 DKK

EKONOMI- OCH FINANSPOLITIK	Budget 1990	Verksamhets- förändring (Inst)/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Ekonomi och finans, dispositionsbeviljning	847	—	+ 67
Ekonomiska forskningsrådet	2 889	—	0
Summa	3 736	—	3 669

14.1 Ekonomi- och finanspolitik, dispositionsbeviljning

Budgetförslag 1991: 780 000 DKK

Dispositionsbeviljningen avses för år 1991 att användas för projekt i den ekonomiska handlingsplanen, för vilka särskilda medel inte anvisats i själva planen. Det var avsikten att sådana mindre kostnadskrävande aktiviteter i handlingsplanen skulle finansieras genom dispositionsbeviljningen. Härutöver kan komma projekt t. ex. som uppföljning av de diskussioner om aktuella ekonomisk-politiska frågor som finansministrarna regelmässigt har på sina möten.

1 000 DKK

EKONOMI- OCH FINANSPOLITIK	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Dispositionsmedel	847	+ 67	780

14.2 Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Budgetförslag 1991:	2 603 000 SEK
motsvarar	2 889 000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att på olika sätt främja analyser och utredningar om centrala ämnen i den nordiska ekonomiska debatten. Hit hör bl. a. frågor som rör det ömsesidiga ekonomiska berorendet mellan de nordiska länderna, jämförelser av de nordiska ekonomierna och förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete.

Forskningsrådet genomför härutöver under åren 1990–92 temporärt ett program för främjande av skatteekonomisk forskning inom ramen för den ekonomiska handlingsplanen.

Forskningsrådet består av 15 medlemmar, 3 från vart och ett av de fem nordiska länderna. Rådet har en sekreterare anställd med placering i Lund. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal SEK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	426	426	426
Varor och tjänster	626	626	626
Projekt	1 551	1 551	1 551
Summa bevilningsförslag	2 603	2 603	2 603

15 Nordiska statistiska sekretariatet

Budgetförslag 1991:	2 502 000 DKK
---------------------	---------------

Organisation och verksamhet

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariatet för de nordiska chefsstatistikermötena och betjänar och samordnar verksamheten i det nordiska statistiska utskottet, som verkar i chefsstatistikermötets regi. Detta sker bl. a. genom att sekretariatet deltar i planläggningen av möten och seminarier samt utarbetar dokumentation till och rapporter från dessa.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik.

Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistik årsbok och utger andra samnordiska statistiska publikationer.

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Sekretariatets arbete leds av en sekretariatschef och är i beläget i Köpenhamn. Totalt finns sex anställda. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 699	1 759	1 699
Varor och tjänster	708	775	662
Projekt	141	160	141
Summa bevilningsförslag	2 548	2 609	2 502

Kommentar:

Institutionen har begärt en omvandling av en assistenttjänst till akademikertjänst. Samarbetsministrarna har emellertid inte i det kärva budgetläget biträtt detta utan föreslår en generell besparing på 1,8 %, 46 000 DKK, för sekretariatet.

16 Bygg

Inledning

Byggsektorns budget består av ämbetsmannakommitténs projektbeviljningar och institutionsbudget för Nordiska kommittén för byggbestämmelser.

Under 1991 kommer man i intensifierat tempo att samordna de nordiska ländernas regelverk på hela byggområdet med hänsyn till EES (Europas ekonomiska sfär). Detta gäller såväl utredningar och analyser av principiell karaktär som direkt tekniska underlag för harmonisering, standardisering och tekniskt godkännande i Europa.

Härutöver har under byggsektorn tillkommit nya områden som med stor fördel bör bearbetas i nordisk samverkan. Informationsteknologien på byggområdet har redan genom det avslutade datahandlingsprogrammet inom ministerrådet påvisat ett behov för samverkan mellan länderna. Bostadsministrarna har vidare understrukit behovet av nordiska tvärsektoriella ansträngningar för bättre inomhusmiljö.

1 000 DKK			
BYGG	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Byggfrågor, dispositionsbevilning	4 584	÷ 125	4 459
Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	2 386	0	2 386
Totalt	6 970	÷ 125	6 845

16.1 Byggfrågor, dispositionsbevilning

Budgetförslag 1991: 4 459 000 DKK

Harmonisering, standardisering, tekniskt godkännande

Bostadsministrarna har beslutat att för åren 1990 – 1992 avsätta en halv miljon årligen för ämbetsmannakommitténs utredningar och informationsverksamhet i tillknytning till ministerrådets program Norden i Europa. Byggstandardiseringsorganen, INSTA B, koordinerar den nordiska verksamheten mot CEN, det europeiska standardiseringsorganet. CEN kommer att ta fram byggstandarder på uppdrag av EG och EFTA i allt stigande tempo. Det betyder ett enormt ökat behov för nordisk samverkan. Särskilda medel för harmonisering/standardisering har tillförts byggsektorn över den ekonomiska handlingsplanen Ett starkare Norden. Vidare påpekas att största delen av NKBs projektbudget hänförs till det europeiska harmoniseringsarbetet.

Inomhusklimat

Bostadsministrarna har beslutat att intensifiera byggsektorns koordinerande roll för att bättre inomhusmiljö. Områdets tvärfackliga karakter bör leda till en mera målinriktat mångsektoriell integrering inom ministerrådet. Under 1991 avslutas NKBs handlingsprogram på inneklimatområdet (1987 – 1991) men samtidigt utarbetas ett nytt förstärkt handlingsprogram. En betydlig del av NKBs projektmedel är knutna till området.

Byggforskning (inklusive informationsteknologi)

Byggeforskningsorganens samverkan är mångsidig och förgrenat på många arbetsgrupper. De nationella organen kommer i allt större grad att spela en stor roll i förbindelse med europeiska godkännandeordningar enligt EGs byggvarodirektiv. Uppföljning av en särskild handlingsplan för datateknologi inom byggområdet blir aktuell under verksamhetsåret.

Bostadspolitiska utredningar

Jämförande analys av ländernas bostadspolitik är en allt viktigare del av det nordiska samarbetet. Omfattande projekt pågår också på bostadsfinansieringsområdet.

1 000 DKK			
BYGGFRÅGOR	Budget 1990	Verksamhets- förändring	Budget 1991
Dispositionsbevilning	4 584	÷ 125	4 459
Totalt	4 584	÷ 125	4 459

1 000 DKK	
BYGGFRÅGOR dispositionsbevilning, specifikation	Budget 1990
Inneklimat och generell disp	509
Forskning och utveckling inkl datateknologi	1 500
Harmonisering og standardisering	1 750
Bostadspolitik	700
Summa	4 459

16.2 Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Budgetförslag 1991: 1 420 000 FIM
 motsvarar 2 386 000 DKK

Organisation och verksamhet

NKB är ett samarbetsorgan för de centrala byggmyndigheterna i de fem nordiska länderna.

NKBs uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen, samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKBs arbetsprogram.

Den västeuropeiska integrationen ställer ökade krav på myndigheternas nordiska samverkan för regelverk och information.

NKBs styrelse består av 2 representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 representant från Island. Desutom finns projektgrupper för avgränsade arbetsuppgifter och tekniska sekreterare utsedda av de enskilda länderna. Centrala kansliet i Helsingfors har en tjänsteman anställd. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	365	365	365
Varor och tjenester	261	271	271
Projektverksamhet	794	894	794
Summa	1 420	1 530	1 420

Kommentar:

Institutionen har foreslått utökad projektverksamhet. Samarbetsministrarna foreslår oförändrad anslagsnivå.

17 Handel*Inledning*

Innen ministerrådssystemet skjer det handelspolitiske samarbeid i EK-Handel og i Nordisk Prosjekteksportfond, NoPEF. Sistnevnte er fra 1.1.1989 etablert som en permanent nordisk institusjon.

De nordiske ministre med ansvar for utenrikshandel møtes sedvanlig en gang pr. år, hvor bl. a. handelspolitiske spørsmål mellom de nordiske land drøftes. I tillegg behandles spørsmål som vedrører landenes deltakelse i det øvrige internasjonale handelspolitiske samarbeid.

I de halvårlige møter mellom de nordiske handelsjefene, hvor minister-rådets generalsekretær deltar som observatør, behandles i første hånd spørsmål i relasjon til de nordiske lands øvrige internasjonale økonomiske samarbeid i EFTA, EFTA-EF, GATT, OECD m. fl.

HANDEL	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	1 000 DKK
			(totalt) Förslag till budget 1991
Handelspolitik, dispositionsbevilling	2 384	+ 784	1 600
Nordiska projekt- exportfonden	13 324	0	13 324
Totalt	15 708	+ 784	14 924

17.1 Handelspolitikk, disposisjonsbevilgning

Budgetforslag 1991: 1 600 000 DKK

Norden som hjemmemarked

I dannelsen av et åpent nordisk markedsområde inngår nedbygging av handelshindrende tiltak og prosedyrer som en viktig del, som berører de fleste sektorer innenfor ministerrådsorganisasjonen. I arbeidsprogrammet Norden i Europa 1989–1992 er satt opp som en prioritert oppgave en analyse og effektivisering av samarbeidsprogrammet om handelshindringer fra 1987. På anmodning fra utenrikshandelsministrene er EK-Handel igang med å undersøke forutsetningene for at en analog metode med EFs "Cassis de Dijon"-prosedyre kan anvendes i det nordiske arbeidet. De fleste tilfelle av tekniske handelshindringer er nå løst, men det er de vanskeligste som står tilbake.

En videreutvikling av det nordiske hjemmemarked er videre en viktig forutsetning for og et hjelpemiddel i landenes bestrebelser på å forberede seg på en rolle innenfor et Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde (EØS). EK-Handel har således gjennomført et arbeid for å forenkle tollprosedyrene ved grensene. Innenfor EFTA-EF forhandlingene er offentlige innkjøp et prioritert felt. EK-Handel har funnet at slike innkjøp i nordiske kommuner og fylker stort sett skjer uten at anbudene er ute på konkurranse. Det videre arbeid vil kunne gi anvisninger på hvordan kommuner og fylker kan spare penger ved slike innkjøp.

Forenklinger av kontroller og rutiner ved grensepassering av varer er et annet område av avgjørende betydning for en tilpasning til den europeiske integrasjonsprosess. EK-Handel har satt igang et prosjekt for å gjennomføre de forenklinger som er mulige i påvente av den situasjon som vil oppstå ved opprettelsen av det store europeiske marked i 1993.

I de forestående EFTA-EF-forhandlinger om et EØS vil det nordiske samarbeidet fungere som "verksted" for ideer og løsninger på områder hvor Norden er langt framme. EK-Handel vil med sine prosjektmidler søke å bidra til at denne integrasjonsprosess kan gå fram så smidig som mulig, samt at den nordiske "modell" kan sette sitt bumerke på forhandlingene. En viktig oppgave i denne sammenheng er å bidra til at landene kan medvirke ved utarbeidelsen av europastandarder for produkter.

1 000 DKK

HANDELSPOLITIK, disposisjonsbevilgning	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetforslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Summa	2 384	± 784	1 600

17.2 Nordiska projektexportfonden (NoPEF)

Budgetförslag 1991: 7 931 000 FIM
 motsvarar 13 324 000 DKK

Organisation og virksomhed

Nordisk Projektexportfond oprettedes i 1982 som et led i forstærkning-
 en af nordisk næringslivs internationale konkurrencekraft ved eksport til
 udviklingsog statshandelslande.

Fondens hovedsagelige virksomhed er at yde støtte til nordiske firmaer
 og institutioner ved udfærdigelse af forudsætnings- og lønsomhedsstudier
 for konkrete projekter eller lignende aktiviteter, som kan lede til kontrakt.
 Projekter skal være af nordisk interesse. Fonden kan bevilge bidrag, som
 dækker højst 50% af omkostningerne. De bevilgede bidrag skal normalt
 tilbagebetales, såfremt projekterne realiseres.

En mindre del af NoPEFs midler kan også bevilges som bidrag på op til
 50% af udgifterne ved nordiske og internationale seminarer inden for
 brancher og områder, hvor nordiske firmaer er konkurrencedygtige, eller
 til grundlæggende markedsundersøgelser og studier af efterspørgsels situa-
 tionen i målområder, hvor der kan foreligge nordisk interesse for leveran-
 cer.

Fonden har en bestyrelse på 10 medlemmer; 2 fra hvert af de nordiske
 lande. Nordisk Investeringsbank (NIB) repræsenteres af en observatør ved
 bestyrelsesmøder.

Bestyrelsens beslutninger iværksættes af et sekretariat, som ledes af en
 direktør. Sekretariatet er beliggende i Helsingfors. Totalt finns fem anställda.
 Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring
 föreslås för 1991.

NoPEF har desuden fået i opgave at i 1991 administrere DKK 10,5 mio
 under den nordiske økonomiske handlingsplan 1989–92 til miljøindsats-
 er.

Budgetöversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	1 465	1 990	1 533
Varor och tjänster	1 069	1 350	1 001
Projekt	5 397	7 397	5 397
Summa	7 931	10 737	7 931

Kommentarer:

- Lønøkonomier er i Fondens forslag opskrevet med 1 ekstra tjeneste (handlæggere) på 475, samt en deraf følgende øgning i sociale omkostninger på 50. På baggrund af større arbejdsbyrde ved administration af ikke-ordinære projektmidler.
- Varer og tjenester er i fondens forslag opskrevet med 281 000 FIM hvoraf størstedelen vedrører information om virksomheden, som er pålagt efter evalueringen i 1987.
- Projektmidlerne er i fondens forslag opskrevet med 2 000 000 FIM i overensstemmelse med evalueringsrapportens rekommandationer og tilstyrket af sektoren.

Samarbetsministrarna föreslår i nuvarande ansträngda budgetläge oförändrad anslagsnivå för 1991.

18 Regional

Budgetförslag 1991: 26 238 000 DKK

Inledning

Förslag till ett nytt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994 behandlades under Nordiska rådets session 1990. Det fastställdes av regionalministrarna (MRREG) under våren 1990. Programmets genomförande i sin helhet förutsätter en aktivitetsökning.

- Utveckling av nya former för samverkan mellan olika regioner i Norden.
- Kunskapsutveckling, informations- och erfarenhetsutbyte ges ökad prioritet.
- Utökad samarbete med samhällssektorer med stor betydelse för den regionala utvecklingen.
- Förstärkt gemensamt nordiskt agerande i internationella frågor.
- Gemensamma regionalpolitiska stödordningar.

Det regionalpolitiska forskningssamarbetet sker inom ramen för Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

1 000 DKK			
REGIONAL	Budget 1990	Verksamhetsförändring Inst/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Regionalpolitik dispositionsbeviljning	22 457	+ 681	23 138
Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning (NordREFO)	3 081	+ 19	3 100
Totalt	25 538	700	26 238

18.1 Regionalpolitik, dispositionsbevilning

Budgetförslag 1991: 23 138 000 DKK

Inledning

Inom ramen för programmet kommer speciell uppmärksamhet fästas vid gränsregionalt samarbete. För närvarande finansieras verksamheten i 9 samarbetsområden. Ministerrådet kommer under 1991 redovisa konkreta planer för det framtida gränsregionala samarbetet.

Det betonas också behovet av nya former för samverkan kring småorts (landsby) och ö-problematiken.

Kunskapsutveckling samt informations- och erfarenhetsutbyte utgör en viktig del av sektorns verksamhet under 1991. Basprojektet har en central utredningsfunktion i form av dels temaorienterade utredningar, dels genom fortlöpande kartläggningar av regionala förhållanden som redovisas regelbundet i en rapport Regional utveckling i Norden.

I samarbetsprogrammet betonas utökat informations- och erfarenhetsutbyte. De frågor som ges prioritet är bl. a. storstädernas roll i den nationella och regionala utvecklingen. Försöksverksamhet med s. k. examination av regionalpolitiken i något eller några av de nordiska länderna avses att prövas.

I samarbetsprogrammet läggs vikt vid sektorssamarbete. Överläggningar kommer att initieras med sektorer som är av stor regionalpolitisk betydelse.

Frågor som rör den europeiska integrationen och dess betydelse betonas speciellt. Nordiska rådet förutsätter i sin rekommendation att ministerrådet skall förelägga övervägningar och konklusioner angående nordisk regionalpolitik i Europaperspektiv för Nordiska rådet senast på sessionen 1991.

			1 000 DKK
REGIONALPOLITIK	Budget 1990	Verksamhetsförändring Inst/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Dispositionsbemvilling	22 457	+ 681	23 138

18.2 NordREFO

Budgetförslag 1991: 3 100 000 DKK

Organisation och verksamhet

NordREFO har till uppgift att initiera och samordna regionalpolitiskt inriktad forskning samt medverka i finansieringen av sådan forskning.

Verksamheten genomförs enligt ett forskningsprogram för 1989–1993 som omfattar bl. a. internationalisering, decentralisering och miljöfrågor. NordREFO har också startat ett större pilotprojekt i form av en ny tidskrift som skall förmedla information om den regionalpolitiska forskningen och dess resultat.

Styrelsen för Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning (NordREFO) består av 1 ledamot och 1 suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna. Kansliets arbete leds av en institutionschef. Totalt finns två anställda. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	691	690	690
Varor och tjänster	836	836	836
Projekt	1 554	2 404	1 574
Summa bevilningsförslag	3 081	3 930 (+ 850)	3 100

Kommentar:

NordREFO önskar finansiera en tidskrift och utöka projektverksamheten. Samarbetsministrarna föreslår dock oförändrat anslag för 1991.

19 Transport

Budgetförslag 1991: 3 700 000 DKK

Genomförandet av en nordisk transportmarknad kommer, jämsides med trafikens miljöfrågor, att vara en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska transportsamarbetet under 90-talet. En god grund har lagts genom de beslut om stegvis liberalisering som tagits vad gäller tredjelandstransporter med lastbil i alla berörda länder samt det totala frisläppandet av beställningstrafik med buss för trafik mellan Finland, Norge och Sverige. Av stor betydelse är vidare den avreglering vad gäller inrikestrafik (cabotage) med utländsk lastbil som inletts genom trafikministrarnas principbeslut om detta under Nordisk Råds session 1990.

Arbetet med transportmarknaden har hittills präglats av verksamheten inom EG. Den senaste utvecklingen inom Östeuropa visar dock att även dessa länder kan komma att få stor betydelse vad gäller transportvägarna till och från Norden. En av uppgifterna för Nordiska ämbetsmannakom-

mitten för Transportfrågor,(NÄT) på kort sikt är att analysera konsekvenserna för Norden av utvecklingen och förutsättningarna för samarbete. Det nordiska professor i internationella transporter vilken enligt målsättningen skall inrättas från vårterminen 1991 bör kunna ha en uppgift i detta sammanhang.

1988 inleddes ett sektorssamarbete med ÄK-Miljö ang trafik och miljöfrågor. Samarbetet kommer att fortsätta. En av uppgifterna är uppföljning av den resolution om åtgärder mot trafikens miljöstörningar som togs 1989 av Europeiska Trafikministerkonferansen, CEMT. Stora resurser kommer att behövas för att ytterligare klarlägga trafikslagens miljöpåverkan, förutsättningarna för ett framtida icke-miljöpåverkande transportsystem, miljövänliga fordon och bränslen m. fl. frågor.

En stor del av NÄTs projektverksamhet handhas av underkommittén. Denna har en bred verksamhet, som omfattar infoteknologi för transporter, statistik, vägrelaterade projekt, handikappfrågor, konferenser i aktuella ämnen m m. Bland planerade nya projekt för 1991 kan nämnas modeller för att mäta efterfrågan på transporter.

Det i NÄTs regi bedrivna projektet om plankriterier m. m. för infrastrukturinvesteringar kommer att avslutas 1990 och följs upp med ett projekt ang former för finansiering av sådana projekt.

Vad gäller meteorologi kommer ett uppföljningsprojekt för det databaserade väderprognossystemet HIRLAM att fortsätta 1991. Vidare kan det bli aktuellt med en viss uppföljning av vädarradarprojektet, vars finansiering i den ekonomiska handlingsplanen avslutas 1990.

Bland de nya uppgifter som kräver insatser i 1991 kan nämnas uppföljningen av NRs rek. 1990 ang tvärflyg.

			1 000 DKK
TRANSPORT	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Dispositionsbevilning	3 755	+ 55	3 700

Kommentar:

Minskad bevilning generellt 1,5%, 55 000 DKK

20 Trafiksäkerhet

Budgetförslag 1991: 4 000 000 DKK

Indledning

Trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna kommer under 90-talet att bli en allt viktigare uppgift. Den positiva utvecklingen 1975–85 avlöstes 1985–90 av ökande olyckssiffor, vilket till stor del torde bero på den ökande trafikvolymen. Prognoserna inför 90-talet tyder på att trafiken fortsätter öka. Detta torde innebära en stor risk för att också olyckssiffrorna stiger. En osäkerhetsfaktor ligger i att trafikantkollektivet inte är homogent över tiden. Antalet äldre bilförare ökar, bilförares attityder/kör-sätt kan påverkas av diverse faktorer – miljökrav, energisparande och liknande. Allt detta påverkar trafiksäkerheten.

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet, NTRs arbete för att öka trafiksäkerheten har sedan 1988 huvudsakligen skett inom ramen för den nordiska handlingsplanen för ökad trafiksäkerhet. Målsättningen har varit att förstärka och effektivisera de nationella insatserna och inriktningen har varit att utveckla mer noggranna analysinstrument ang olycksrisker och -orsaker samt att förbättra metoder för inläring och övervakning.

Planen har indelats i fyra huvudområden som bedömts som väsentliga för ökad trafiksäkerhet:

- * Hastighetsutvecklingen
- * Trafikonykterhet
- * Nya förare
- * Oskyddade trafikanter

Ministerrådet har påbörjat arbetet med att revidera handlingsplanen för ökat trafiksäkerhet och avser att lägga fram förslag till ny plan inför nästa session i Nordisk Råd.

1 000 DKK

TRAFIKSÄKERHET	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Dispositionsbevilning	3 937	+ 63	4 000
Totalt	3 937	+ 63	4 000

Kommentar:

Ökad bevilning generellt 1,6 %.

21 Turism

Budgetförslag 1991: 2 000 000 DKK

Indledning

Turismen förutspås för 90-talet fortsatt vara en av de sektorer som allmänt sett har kraftig tillväxt. Det är angeläget att de nordiska länderna bevakar möjligheterna att behålla och helst öka sin andel av marknaden.

Den internationaliseringsprocess som bl. a. pågår inom EG har ännu inte genomförts på sådana områden som i hög grad påverkar förhållandena för turistnäringen och resandet i allmänhet. Något definitivt beslut föreligger t. ex. inte om tax-freemarknaden. Det är en viktig uppgift för Nordiska ministerrådets Turistutskott, NMT att analysera utvecklingen och att komma med förslag till åtgärder som gör att konkurrensförhållandena för den nordiska turistmarknaden inte försämras jämfört med EG.

I övrigt kommer genomförandet av 1989 års nordiska samarbetsprogram för turism att vara den viktigaste arbetsuppgift för NMT under perioden 1991–93. Som ett stöd för detta arbete är en verksamhetsplan under upprättande. Planen torde komma att omfatta följande åtgärdsområden:

Ökad kunskap om turism, där insatserna omfattar FoU, ytterligare förbättrad statistik samt identifiering av juridiska hinder eller förhållanden som försvårar utövandet och/eller utvecklingen av turistnäringen.

Stöd till utvecklingen av turistnäringen, där insatserna omfattar stöd till näringens produktutvecklingsarbete genom bl a kontaktförmedling gentemot olika sektorer såsom kultur m fl, stöd till utvecklingsprojekt m.m., läromedelsproduktion samt stöd till utveckling av marknadsföring.

Marknadsföring, där insatserna omfattar framtagande av kriterier för nordisk gemensam marknadsföring på när- och fjärrmarknader samt i det sammanhanget en noggran utvärdering av den pågående USA-turistkampanjen.

Sektorssamarbete, via etablerande av gemensamma projekt med sektorer med anknytning till turism samt utökad samarbete med Nordiska turistrådet.

Arbete pågår inom alla dessa områden. På kort sikt kommer dock insatserna i huvudsak att ligga på åtgärder för näringsutveckling där bl. a. ett projekt pågår beträffande Östersjöområdet och ett projekt startats 1990 ang Skagerrakområdet. Vidare kommer stor vikt att läggas vid uppföljningen av Nordiskt Råds rekommendation angående genomförandet av turistprogrammet.

1 000 DKK

TURISM	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Dispositionsmedel	1 955	+ 45	2 000
Totalt	1 955	+ 45	2 000

Kommentar:

Anslagsnivå höjs med 2,3 %, 45 000 DKK

22 Jord- og skogbruk*Innledning*

Det nordiske samarbeidet innen jord- og skogsbrukssektoren baserer seg på et 10-årig handlingsprogram fra 1985. Nordisk ministerråd (landbruksministrene) har i 1989 gjennomført en evaluering av handlingsprogrammet og konstatert at utgangspunktet for det nordiske samarbeidet ligger fast og at samarbeidet må være forankret i nasjonale prioriteringer.

Evalueringen viste at mange arbeidsområder i stigende grad påvirkes av målsettinger som tar utgangspunkt i tverrsektorielle prioriteringer både nasjonalt og nordisk. Særlig gjelder dette samarbeidsområder innenfor miljøområdet samt tilpasninger til de internasjonale forhold.

Ministerrådet har derfor lagt fram forslag om Tillegg til nordisk handlingsprogram på jord- og skogsbruksområdet. Forslaget ble drøftet på sesjonen i Reykjavik i mars 1990 og ministerrådets vurderinger og prioriteringer fikk stor tilslutning fra Nordisk Råd. Programmet ble endelig fastsatt av ministerrådet i juni 1990.

Hovedtyngden av de nye samarbeidsområdene gjelder tverrsektorielt samarbeid for å løse landbrukets miljøproblemer. Ministerrådet har listet opp i alt 10 konkrete samarbeidsområder mellom landbruk og miljø. I tillegg vil en også øke innsatsen vedrørende globale genetiske ressurser, der særlig ikke kommersielle vekstgenetiske og dyregenetiske ressurser er interessante for et samarbeid med miljøsektoren.

Tillegget til handlingsprogrammet legger også vekt på tilpasninger til internasjonale forhold. Det administrative samarbeidet om fjerning av tekniske handelshindringer vil bli bygget ut under hensyntagen til EFTA-harmoniseringen og de kommende bestemmelser for EF's indre marked.

Ministerrådet har anslått at de fleste nye elementene til handlingsprogrammet kan gjennomføres innenfor en årlig ramme på i alt 2 000 000 DKK. Budsjettsituasjonen for det nordiske samarbeidet gir ikke rom for

en så stor økning. En del av aktivitetene må derfor settes igang ved omdisponering innenfor de eksisterende sektorsrammer.

Budsjettforslaget for 1991 legger opp til en slik omdisponering ved at forslagene for to av institusjonene er noe redusert og sektorens disposisjonsbevilgning er tilført midler. Økningen vil stort sett bli benyttet til å gjennomføre tilleggsprogrammets tiltak innenfor landbruksmiljøområdet.

				1 000 DKK
JORD- OCH SKOGSBRUK	Budget 1990	Verksamhets- förändring Inst/Budgetförslag		(totalt) Förslag till budget 1991
Jordbruksfrågor, dispositionsbevilgning Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)	6 268		+ 1 222	7 490
Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)	4 898	+ 303	4 898	
Samnordisk planteförädling	8 466	+ 739	+ 181	8 285
	1 921	+ 192	+ 41	1 880
Totalt	21 553	+ 1 234	1 000	22 553

Kommentar:

Den totala anslagsnivå for sektorn höjs med 1 000 000 DKK

22.1 Jordbruksspørsmål, disposisjonsbevilgning

Budsjettforslag 1991: 6 490 000 DKK

Fordeling av bevilgningen for 1990 og forslag til fordeling for 1991 vil framgå av følgende tabell:

			1 000 DKK
Område	Budsjett 1990	Forslag 1991	
Utredninger og nye aktiviteter	660	840	
Jordbruksforskning	1 520	1 500	
Genbanksamarbeide	430	450	
Forskerutdannelse	1 750	1 500	
Kontrollinst.samarb.	1 782	1 900	
Landbruksmiljø	526	1 300	
Totalt	6 268	7 490	

Det avsatte beløpet til nye aktiviteter for 1990 vil stort sett bli brukt til å sette igang noen av de nye aktivitetene som er omtalt i tillegget til handlingsprogrammet med hovedvekt på spørsmål innenfor landbruksmiljøområdet og samarbeidet om genetiske ressurser. I tillegg til dette beløpet er

sektoren tilført 820 000 DKK fra bevilgningen til MR-reserven for å følge opp tilleggsprogrammet.

Samarbeidet innenfor jordbruksforskningen har lange tradisjoner. Ministerrådet vil fortsatt styrke sektorens rådgivende organ, Nordisk kontaktorgan for jordbruket. Sekretariatet for NKJ er nå henlagt til samme land som sekretariatet for SNS, og funksjonsperioden for medlemmene er endret.

Kontaktorganet arbeider for å koordinere de nasjonale og nordiske forskningsprioriteringer. Et stigende antall prosjekter har kunnet finansieres utelukkende med nasjonale midler etter anbefaling fra kontaktorganet. Jordbruksforskningens andel av det nordiske budsjettet for sektoren har derfor vist en synkende tendens. Ministerrådet regner med at denne finansieringsmodellen vil gjelde også i 1991, men at det må påregnes noe større midler over det nordiske budsjettet for å fange opp de store forskningsmessige utføringer innen jordbruket, spesielt med sikte på å utvikle et mer bærekraftig og miljøvennlig jordbruk.

NEJS har i 1989 fastsatt nye retningslinjer for de systematiserte forskerkursene. Dette samarbeidsområdet prioriteres høyt og muliggjør oppbyggingen av en større forskerkompetanse i Norden enn de nasjonale undervisningsinstitusjoner kan få til på egen hånd.

Ved samarbeidet gjennomføres 3-årige forskerkurs som blir innpasset i universitetenes undervisningsplaner. Det blir i stor grad benyttet gjesteforelesere fra de mest anerkjente forskerinstitusjoner utenfor Norden. Gjennom styringsrepresentasjon er kursopplegget samordnet med virksomheten under Nordiske forskerkurser, NKJ og SNS. På grunn av store ubrukte midler i 1988 og 1989 er forslaget noe redusert mot tilsvarende økning på beløpet til utredninger og nye aktiviteter.

Genbanksamarbeidet

Den nordiske genbankvirksomheten vedrørende husdyr vil bli avsluttet som prosjekt i 1990 og ventes avløst av en mer permanent ordning som vil kreve mer ressurser over det nordiske budsjettet.

NEJS har i 1990 i samråd med miljøsektoren satt i gang en utredning av ressursbehovet vedrørende globale genbevarende foranstaltninger. Oppfølging av dette arbeidet vil kreve ressurser i 1991.

Kontrollinstitusjonenes samarbeide

Ministerrådet prioriterer samarbeidet mellom de nasjonale kontrollinstitusjonene. Dette er ytterligere aktualisert som følge av samarbeidsprogrammet om avvikling av tekniske handelshindringer i Norden. Det skal i dette arbeidet tas hensyn til EFTA-harmoniseringen og annet internasjonalt samarbeid samt de kommende bestemmelser for EF's indre marked.

Samarbeidet omfatter følgende områder:

- Biologisk prøving av bekjempelsesmidler
- Maskin- og byggt teknologi
- Frøkontroll
- Plantesertifiseringsmetoder
- Gjødelsstoffer
- Formidler
- Veterinærbestemmelser
- Skadedyrsbekjempelse

Ministerrådet vil prioritere oppfølgingen av dette arbeidet og regner med at det vil være nødvendig å tilføre området større ressurser i tiden fram mot 1992.

22.2 Nordisk genbank for jord- og hagebruksvekster

Budsjettforslag 1991: 4 413 000 SEK
motsvarer 4 898 000 DKK

Organisasjon og virksomhet

Nordisk genbank for jord- og hagebruksvekster ble opprettet 1979 og har som oppgave å bevare den genetiske variasjonen av de verdifulle kulturvekstene i Norden. Bevaringen gjelder både foredlet og opprinnelig plantemateriale.

Genbanken utgjør et ledd i et europeisk og globalt genbanksamarbeide, og kan benyttes av både vekstforedlere og andre vekstforskere. Lagret materiale og dokumentasjon er tilgjengelig for alle.

Genbanken driver et utstrakt samarbeide innen rammen for FN og FAO og deltar i prosjekt i SADCC-landene for å skape en regional genbank der. Det praktiske arbeidet med å bestemme om innsamling, lagring osv. blir gjort i ulike ekspertgrupper, for tiden 9 stk. Lagringen foregår både in situ og ex situ. Mange av artene som Genbanken har mandat til å ta hand om, er svært verdifulle ut fra naturvern hensyn, særlig blant engvokstrer, landskapsplanter, frukt og bær. Verksamheten leds av en direktør som bitræds av två avdelningschefer. Antalet totalt anställda är ca åtta. Senaste fastställd personalförteckning, se Budget 1990. Ingen ändring föreslås för 1991.

Budgetöversikt

	(1000-tal SEK) Budget 1990	1 000-tal SEK	
		Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	2 271	2 374	2 271
Varor och tjänster	950	1 035	950
Projekt	1 192	1 277	1 192
Summa	4 413	4 686	4 413

22.3 Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning (SNS)

Budsjettforslag 1991: 4 932 000 FIM
 motsvarer 8 285 000 DKK

Organisasjon og virksomhet

Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning (SNS) har til oppgave å formidle og støtte samnordisk forskning innen skogbruket gjennom samråd og koordinering av nasjonell skogforskning av felles interesse. SNS skal også støtte samarbeidet innen den skoglige forskerutdannelsen. For å styrke tilknytningen mellom de nordiske forskningsinstitusjonene og de nasjonale forskningsorganene har ministerrådet vedtatt at de faglig ansvarlige ved de nasjonale forskningsråd skal inngå som medlemmer av SNS. Dette utvider antall representanter i SNS og medfører økte administrative kostnader.

I arbeidsprogrammet for perioden 1989 til 1993 har SNS identifisert en del forhold som er felles for de nasjonale prioriteringer og som derfor vil påvirke SNS's valg av prosjekter i perioden. SNS vil m.a. prioritere forskning som kan bidra til økt skogproduksjon og til å opprettholde skognæringens produktivitet og lønnsomhet. Det er også viktig å overvåke luftforurensningens innvirkning på skogen og klargjøre sammenhengen mellom ulike påvirkningsfaktorer. Skogforskningen må også bidra med kunnskap om flersidig skogbruk, økologi osv.

I tillegget til handlingsprogrammet for jord- og skogbruksområdet har ministerrådet spesieltpekt på at den nordiske skogforskningen må spille en sentral rolle i overvåkingen og risikovurderingen av luftforurensningens innvirkning på skogen.

Hovedtyngden av midlene til SNS går med til ulike forskningsprosjekt. De nordiske midlene dekker omlag 20–25% av totalkostnadene til prosjektene.

Budget 1990. Ingen ændring foreslås for 1991.

Budgetøversikt

	(1 000-tal FIM) Budget 1990	1 000-tal FIM Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	137	181	181
Varor och tjänster	327	367	361
Projekt	4 575	4 931	4 390
Summa	5 039	5 479	4 932

Kommentar:

Budsjettforslaget for 1991 er noe lavere enn for 1990 som ledd i en generell rammereduksjon. Reduksjonen er overført som påplussing av sektorens disposisjonsbevilgning.

22.4 Samnordisk planteforedling (SNP)

Budsjettforslag 1991: 1 880 000 DKK

Organisasjon og virksomhet

Samnordisk planteforedling (SNP) ble etablert som en institusjon i 1987 etter at den i flere år hadde fungert som et samarbeidsorgan under NEJS.

SNP har til oppgave å arbeide for en rasjonell samordning av innsatsen til de nordiske landene innen vekstforedling på jord- og hagebruksområdet. Virksomheten kan oppdeles i følgende 4 områder: vekstforedlingsforskning, egentlige foredlingsprosjekter, utredninger og koordinering av felles nordisk sortsprøving.

I samsvar med vurderingene som ministerrådet har gjort i tillegget til handlingsprogrammet på jord- og skogbruksområdet, vil SNP i løpet av 1990 gjennomføre en evaluering av virksomheten og utarbeide en handlingsplan for årene 1991–95. I den forbindelse vil en særskilt vurdere hvordan de forskningsmessige aktivitetene under SNP kan bringes i tilknytning til NKJ's virksomhet.

SNP arbeider for å få i stand en felles nordisk sortsprøving som tar mer hensyn til klimasoner enn nasjonsgrenser. I arbeidet må en også ta hensyn til EF's direktiv og normer.

Budsjettforslaget for 1991 er videreført på omlag samme nivå som i 1990 og gir bare rom for et par nye prosjekter.

Budgetöversikt

	(1000-tal DKK) Budget 1990	Förslag 1991	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
Löner	0	0	0
Varor och tjänster	225	200	197
Projekt	1 696	1 913	1 683
Summa bevilningsförslag	1 921	2 113	1 880

23 Fiskeri

Budsjettforslag 1991:

6 309 000 DKK

Etter behandling ved Nordisk råds 37. sesjon ble det første Nordiske Samarbeidsprogrammet fastsatt av fiskeriministrene (MR-FISK) i april 1989 for gjennomføring i perioden 1990–1994. Programmets gjennomføring forutsatte en aktivitetsøkning fra fiskerisamarbeidets første år, perioden 1987–1989.

I samarbeidsprogrammet legges stor vekt på fiskerisektorens dominerende betydning for Grønland, Island og Færøyene og den betydning det nordiske fiskerisamarbeidet har for det Vest-Nordiske området.

Handlingsplanen 1990–1992 som Fiskeriembedsmannskomiteen har utarbeidet for gjennomføring av samarbeidsprogrammets målsettinger, forutsatte en budsjettvekst fra 5,3 mill. DKK i 1990 til 6,8 mill. DKK i 1991.

Budsjettsituasjonen for det nordiske samarbeidet for 1991 gir ikke rom for en så stor økning og det er nødvendig å foreta en streng prioritering av de ulike aktiviteter i handlingsplanen.

Det er også ønskelig å satse relativt mye på samarbeidstiltak innenfor regulerings- og forvaltningssamarbeid.

Aktivitetene knyttet til gjennomføring av arbeidsprogrammet Norden i Europa må opprettholdes på omlag samme nivå som i 1990. Dette inklusive eventuelle samarbeidstiltak rettet mot Øst-Europa.

1 000 DKK

FISKERI Dispositionsbevilning	Budget 1990	(totalt) Förslag till budget 1991
Marin ekologi	2 045	1 740
Akvakultur	1 410	1 430
Teknologi	585	600
Marknadsforskning	580	550
Regulerings- og forvaltningssamarbeid	0	800
Europaprogram	450	559
Østeuropa	—	400
Diverse	319	230
Summa	5 389	6 309

24 Konsument

Budgetförslag 1991: 5 000 000 DKK

Nordiska ministerrådets målsättning för samarbetet på konsumentområdet är fastställt i samarbetsprogrammet som täcker åren 1990–1994 och i arbetsprogrammet i Norden i Europa 1989–90.

Projektverksamheten som utgör en väsentlig del i områdets samarbete omfattar följande delområden:

Konsumenternas säkerhet, Konsumenternas ekonomiska och rättsliga ställning, Konsumentutbildning och information samt, Konsumentinflytande.

Särskild vikt kommer att läggas vid produktsäkerhetsproblem kring konsumentkrediter, datorisering, tv-reklam samt problem med finansiella tjänster. I arbetet med konsumentinformation kommer sambandet mellan konsumtion och miljö att uppmärksammas. Det fortsatta arbetet med den nordiska miljömärkningen kommer också att ombesörjas.

Med hänvisning till Nordiska rådets budget- och kontrollutskottets evaluering av det nordiska samarbetet om standardisering på konsumentområdet kommer man att prioritera gemensamma nordiska insatser inom ramen för arbetet av de internationella standardiseringsorganen. I detta sammanhang kommer det ökade konsumentinflytandet att vara en nyckelfråga.

Även arbetet angående de konsumentpolitiska konsekvenserna av EG:s inre marknad som inletts kommer att ha en stor betydelse i områdets verksamhet 1991–1992.

KONSUMENTFRÅGOR	1 000 DKK		
	Budget 1990	Verksamhetsförändring	Budget 1991
Dispositionsbevilning	5 123	÷ 123	5 000
Summa	5 123	÷ 123	5 000

Specifikation för 1991 års dispositionsbevilning

Förplanering/uppföljning	600
Projektadministration/informatik	600
Konsumentinflytande	600
Konsumentens säkerhet	700
Konsumentutbildning	600
Konsumenternas ekonomiska och rättsliga ställning	1 900

Kommentar:

Minskad bevilning generellt 2,4 %, 123 000 DKK

25 Livsmedel

Budsjettförslag 1991: 3 300 000 DKK

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) fastställde 1988 samarbetsprogrammet för det nordiska livsmedelssamarbetet.

Samarbetet omfattar följande delområden:

Lagharmonisering (avveckling av tekniska handelshinder), Harmonisering av kontroll och analys av matvaror, metodutveckling, Kost och näring, Toxikologi och riskvärdering samt Dricksvattenfrågor efter godkännande av verksamhetsplanen för det nordiska dricksvattensamarbetet.

Man kommer att lägga stor vikt vid arbetet med att minska behovet av kontroll av livsmedel som ingår i handeln mellan de nordiska länderna. En förutsättning för ökad samordning av importkontrollen är gemensamma analysmetoder och enhetliga värderingar av analysresultat.

Speciellt kommer följande frågor att uppmärksammas: revidering av köttkontroll, toxikologiska riskbedömningar, utvecklingen av kostrelaterade sjukdomar samt märkning av livsmedel.

Samarbetet kring principer och strategier på områden där EG-lagstiftningen befinner sig på ett förberedande stadium eller där EG ännu inte har tagit något initiativ kommer att prioriteras högt. Aktuella områden är bl. a. speciella tillsatssämnen, särskilda märkningsregler, naturligt förekommande gifter i livsmedel och "novel foods" (nya livsmedelsingredienser).

1 000 DKK			
LIVSMEDELSFRÅGOR	Budget 1990	Verksamhets- förändring	Budget 1991
Dispositionsbevilning	3 324	+ 24	3 300
Summa	3 324	+ 24	3 300

Specifikation för 1991 års dispositionsbevilning:

Förplanering och uppföljning	540
Lagharmonisering	550
Kost och näring	430
Toxikologi och riskvärdering	430
Harmonisering av kontroll och analys av matvaror	550
Dricksvattenprojekt	800

26 Lagstiftning

Budgetförslag 1991: 491 000 DKK

Budgetmedler tænkes først og fremmest anvendt til arbejdet med spørgsmål, der angår forholdet Norden-Europa, herunder projekter om EF-ret og om kontrol med efterlevelse af internationale aftaler.

Budgetöversikt

		1 000 DKK	
VERKSAMHETS BIDRAG, Budget dispositions- bevillning	1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Lagstiftning, dispositionsmedel	500	÷ 9	491

27 Verksamhetsbidrag

Budgetförslag 1991: 2 665 000 DKK

Inledning

Inom detta kapitel redovisas bidragsverksamhet inom ministerrådets (samarbetsministrarnas) område.

		1 000 DKK	
VERKSAMHETS BIDRAG, Budget dispositions- bevillning	1990	Verksamhets- förändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Bidrag Nordiska administrativa förbundet	240	÷ 5	235
Bidrag Föreningarna Norden	672	÷ 12	660
Bidrag Nordiska informationskontor	1 297	÷ 22	1 275
Bidrag Nordiska träskyddsrådet, sekretariatskostnader	388	÷ 8	380
Bidrag Samarbetskommittén för mänskliga rättigheter	110	÷ 5	105
Summa	2 707	÷ 42	2 665

28 Tjänstemannautbyte

Budgetförslag 1991: 1 825 000 DKK

Inledning

Syftet med tjänstemannautbytet är att ge statligt anställda möjlighet att lära känna förvaltningen i ett annat nordiskt land än hemlandet för att därmed främja den egna myndighetens arbete, sin egen personliga utveckling i arbetet och det nordiska samarbetet inom verksamhetsområdet. Ordningen har sedan sin start varit föremål för ett starkt ökande intresse. Ledande nordiska politiker och tjänstemän har uttalat ett förbehållslöst stöd för ordningen (jfr. Nordiskt utbytestjänstgöring/NORD 1989:20). Tack vare ett engångsanslag 1990 har utbytestjänstgöring på kommunalt plan kunnat initieras med förhoppning om att kostnaderna fr. o. m. 1991 skall kunna finansieras kommunalt/regionalt.

Det årliga dispositionsbeloppet fördelas mellan länderna av en grupp bestående av en kontaktperson från varje land. Utbytestipendierna fördelas, utbetalas och redovisas nationellt.

Dispositionsanslaget för 1990 är 1 859 000 DKK. Ministerrådet har dessutom beviljat ett engångsanslag på 1 000 000 DKK. Av detta beloppet disponeras 600 000 DKK för kommunalt tjänstemannautbyte. Resten disponeras för att stärka det sedvanliga statliga tjänstemannautbytet.

Vad gäller det kommunala området ingår i försöksverksamheten att redovisa ett förslag till en kommunal finansiering fr. o. m. 1991.

1 000 DKK

	Budget 1990	Verksamhets- förändring Inst/Budgetförslag		(totalt) Förslag till budget 1991
Tjänstemannautbyte	1 859	500	÷ 34	1 825

29 Ministerrådets reserv

Budgetförslag 1991: 1 000 000 DKK

Inledning

För att skapa möjlighet till ökad handlingsfrihet under 1991 bör det i budgeten avsättas en allmän reserv. Denna reserv skall inte användas för en förstärkning av sektorernas redan budgeterade löpande verksamhet, utan vara till för extraordinära insatser.

	1 000 DKK		
	Budget 1990	Verksamhets- förändring Inst/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Ministerrådets reserv, dispositionsbevilning	9 861	÷ 8 861	1 000

30 Generalsekreterarens disponeringsreserv

Budgetförslag 1991: 457 000 DKK

En reserv för generalsekreterarens disposition har tillkommit för att ge sekretariatet flexibilitet när det t. ex. gäller igångsättande av förprojekt samt för att täcka eventuella oförutsedda kostnader i samband med avslutande av projekt etc.

	1 000 DKK		
	Budget 1990	Verksamhets- förändring Inst/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Generalsekreterarens disponeringsreserv	806	÷ 349	457

31 Lønereserv for institutionerna m. m.

Budgetforslag 1991: 10 000 000 DKK

Från denna anslagspost beräknas kompensation för i första hand avtalsenliga löneökningar och övriga utgiftsökningar av särskild omfattning och beskaffenhet, t. ex. kraftiga valutakursändringar.

Budgetöversikt

	Budget 1990	Verksamhets- förändring Budgetforslag	1 000 DKK (totalt) Forslag till budget 1991
Lønereserv	12 119	+ 2 119	10 000

32 Ministerrådets sekretariat

Budgetforslag 1991: 66 495 000 DKK

Organisation och verksamhet

Sekretariatet med ca. 95 ansatte ledes av en generalsekretær. Utover generalsekretærens kontor er sekretariatet organisert i 5 fagavdelinger, en informationsavdeling og en budsjet- og administrasjonsavdeling.

Budgetöversikt

	(1 000-tal DKK) Budget 1990	1 000-tal DKK Forslag 1991 Budgetforslag
Løner	36 436	34 937
Varor og tjenester	22 369	23 890
Summa administration	58 805	58 827
Informations- og publikationsverksamhet	5 879	5 000
Avgår intæker	+ 1 000	+ 1 000
Summa informations- og publikationsverksamhet	4 879	4 000
Lønereserv	3 574	3 668
Totalt ministerrådssekretariat	67 258	66 495

33 Europainformation

Budgetförslag 1991: 1 900 000 DKK

Fr.o.m. 1991 finns ett särskilt anslag för Europainformation. Från denna post bekostas aktiviteter för att göra Norden och det nordiska samarbetet mera känt i Europa.

Budgetöversikt

	1 000 DKK		
	Budget 1990	Budgetförslag	Förslag till budget 1991
Europainformation	–	+ 1 900	1 900

34 Engångsanvisning till datautveckling för sekretariatet

Budgetförslag 1991: 0

Under 1989 inleddes datautbygganden vid ministerrådssekretariatet. Engångsanvisningen för 1990 innebar ett slutförande av denna investering och anslaget bortfaller för 1991.

	1 000 DKK		
	Budget 1990	Verksamhetsförändring Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1991
Engångsanvisning	2 500	÷ 2 500	0

35 Ekonomisk handlingsplan

Budgetförslag 1991: 67 202 000 DKK

	1 000 DKK		
	Budget 1990	Förändring	Förslag till budget 1991
<i>Nordiska ministerrådet</i> (kulturministrarna)			
Nordplus	3 780	+ 1 890	1 890
Nordunet	2 205	+ 735	1 470
Forskarstipendier	1 785	+ 840	2 625
<i>Nordiska ministerrådet</i> (arbetsmiljöministrarna)			
Standardisering	1 208	0	1 208
<i>Nordiska ministerrådet</i> (arbetsministrarna)			
Paraplyprojekt	1 638	+ 42	1 680
Effektivare arbetsförmedling	746	0	746
Flaskhalsar på arbetsmarknaden	725	0	725
Kvinnor på arbetsmarknaden	525	0	525
<i>Nordiska ministerrådet</i> (industriministrarna)			
Materialteknologi	5 250	0	5 250
Miljöteknologi	5 250	0	5 250
Generellt tillskott till industrifonden	8 400	+ 1 050	7 350
Nordtest	1 050	0	1 050
<i>Nordiska ministerrådet</i> (finansministrarna)			
EG-analyser, m. m.	2 100	0	2 100
Skattevetenskaplig forskning	1 050	0	1 050
<i>Nordiska ministerrådet</i> (bostadsministrarna)			
Standardisering byggorrådet	893	0	893
<i>Nordiska ministerrådet</i> (regionalministrarna)			
Kompetensutveckling i utsatta regioner	1 050	0	1 050
<i>Nordiska ministerrådet</i> (konsumentministrarna)			
Studie jordbrukspolitiken och hushållens ekonomi	315	0	315
<i>Nordiska ministerrådet</i> (fiskeriministrarna)			
Biologiska resurser i havet	1 050	0	1 050

1 000 DKK

	Budget 1990	Förändring	Förslag till budget 1991
<i>Nordiska ministerrådet</i> (samarbetsministrarna)			
Projektexport på miljöområdet	6 825	+ 4 200	11 025
NoPEF	1 050	÷ 525	525
Turistkampanj i USA	10 500	0	10 500
Bioteknologi	8 400	0	8 400
Standardisering, Handel (Utlandsinvesteringar i Norden)	525	0	525
	3 150	÷ 3 150	0
Summa DKK	69 470	÷ 2 268	67 202
<i>Endast i 1990 års budget:</i>			
Utredning om utvidgat samarbete om export- främjande	1 050		—
Nordjobb	1 050		—
Nordiskt väderradarnät	4 830		—
Utredning om toxikologiskt samarbete	252		—
Summa DKK	7 182		—
Total summa DKK	76 652	÷ 9 450	67 202

Kommentar:

Kampanjen för främjande av utländska etableringar i Norden har utgått och ej ersatts av annat projekt (budgeterat till 3 150 DKK)

Kulturutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter

(Ministerrådsförslaget, se s. 1167)

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats ministerrådsförslag B 112/k om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter. Förslaget har behandlats vid möten den 29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget redovisas riktlinjer för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter. Riktlinjerna läggs fram i form av ett slags arbetsprogram där olika tillvägagångssätt och nya modeller för finansiering uppräknas.

I förslaget hänvisas till kulturhandlingsplanen, öst/västsamarbetsprogram och allmänt nya satsningar på kulturavtalets olika områden. Det framhålls att resursbehoven för nya aktiviteter kommer successivt att växa kraftigt men att budgetperspektivet för samarbetet inom Nordiska ministerrådet totalt sett inte är ljusst de närmaste åren. Trots att kultursektorn avses bli prioriterad inom den totala budgetramen måste man enligt förslaget räkna med att de nytillkommande resurserna blir helt otillräckliga för att tillgodose sektorns behov. Det konstateras vidare att möjligheterna är små att inom kulturbudgetens nuvarande ekonomiska ramar göra omprioriteringar, eftersom andelen rörliga medel är mycket liten.

I ministerrådsförslaget hävdas att det i ökad utsträckning bör vara möjligt att utforma samarbetet efter aktuella prioriteringar nu och framöver och därför bör strukturella förändringar ske i kulturbudgeten.

I förslaget beskrivs kultursamarbetets framväxt på områdena allmänkultur, undervisning och massmedier samt forskning och högre utbildning.

I ministerrådsförslaget redovisas nya resursbehov där man sammanfattar några stora områden vilka säkerligen kommer att behöva ökade resurser framöver. Det hävdas att genomgången är ett resultat av kultur-

handlingsplanens intentioner samt andra prioriterade behov som har uppstått genom att projekt har antagits utanför kulturhandlingsplanens ramar. De områden som uppräknas är mediasamarbetet med nordisk film- och TV-fond, de nordiska konstkommittéerna, Nordiska kulturfonden, handlingsprogrammet för språkligt samarbete i Norden, NordMÅL, Nordplus-junior, dataprogramgruppen, Nordplus-programmet, nytt samarbetsprogram för högre utbildning i Norden, Nordiska forskarutbildningsakademien, miljöforskningsprogram, polarforskningsprogram, initiativområden inom forsknings-samarbetet samt vetenskaplig utrustning inom forsknings-samarbetet. I vissa av de redovisade prioriteringsområdena framställs det ökade finansieringsbehovet med siffror.

Framtida nya finansieringsprinciper introduceras i förslaget. Orsaken till förändringarna förklaras vara att på kulturområdet finns en rad viktiga nya arbetsfält för kultursamarbetet som måste få erforderliga resurser. Kulturbudgetens nuvarande stela struktur innebär att omdisponeringar inom denna kan ske endast i mycket begränsad utsträckning. Vidare konstateras att den finansieringsproblematik ministerrådet står inför är av en sådan storleksordning att radikala åtgärder måste vidtas. Det är enligt förslaget önskvärt i sig att öka dynamiken i det nordiska kultursamarbetet och att det i framtiden som huvudregel bör vara inriktat på generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade programbevilningar.

Enligt förslaget har ministerrådet för avsikt dels att successivt lägga om samarbetet i denna ovannämnda riktning och dels att frigöra så stora resurser som möjligt i syfte att tillgodose de nya behoven, genom en förutsättningslös prövning av nuvarande åtaganden. Dessutom skall ministerrådet undersöka möjligheten att åstadkomma besparingar inom nuvarande organisation, bl. a. genom att minska storleken och sammansättningen av styrelser, kommittéer och styrgrupper. Ministerrådet avser även att söka finna nya externa finansieringskällor som helt eller delvis kan ersätta kulturbudgetens medel när det gäller institutioner och andra aktiviteter. De finansieringskällor som kommer att undersökas är nationell finansiering genom brukarbetaling och kontraktsfinansiering, samfinansiering med andra ministerrådssektorer, samfinansiering med näringslivet och/eller andra icke statliga intressenter, sponsorstöd samt bidrag till aktiviteter där endast några länder deltar.

Vid genomförandet av ministerrådsförslaget har ministerrådet som huvudmål att den helt övervägande delen av kulturbudgetens medel skall gå till generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade program. Som ett första etappmål ämnar ministerrådet under perioden 1991 – 1994 successivt frigöra medel inom kulturbudgeten så att ett belopp på ca. 30 MDKK uppnås på årsbasis vid periodens slut. För att nå dessa mål avser ministerrådet inleda ett systematiskt arbete för att åstadkomma förändringar av finansieringen och/eller organisationen av kulturbud-

getens nuvarande institutioner och fasta aktiviteter samt frigöra medel genom ökning av den externa finansieringen eller skära ned och lägga ned institutioner och organ.

Enligt förslaget kommer ministerrådet att lägga fram ministerrådsförslag vid nedläggningar av institutioner, gentemot vilka ministerrådet har formella förpliktelser. Där kommer ministerrådet i enlighet med vad Nordiska rådets kulturutskott har uttalat att redovisa vissa konkreta nya samarbetsinsatser som skall finansieras med hjälp av de frigjorda medlen. Övriga förändringar på kulturbudgeten kommer att föras fram i samband med det reguljära budgetarbetet.

Ministerrådet avser lämna en statusrapport till Nordiska rådet om de åtgärder som vidtagits och om planerna för kommande år efter fyraårsperioden 1991 – 1994.

Vidare skall ministerrådet tillsätta tre sakkunniggrupper för var sin del av kulturområdet för att genomgå verksamheten. Ämbetsmannakommittén skall vara det samordnande och förberedande organet, sekretariatsfunktioner ligger hos ministerrådssekretariatet.

2. Utskottet

2.1 Allmänna synpunkter

Ministerrådsförslaget om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter har tillkommit efter kulturutskottets önskan och yttrande i dess betänkande över C 2-dokumentet för 1990. Utskottet framhöll att man kunde acceptera både nedläggningar och sammanslagningar av institutioner under förutsättning att det fanns klara motiv för detta angående varje institution. Utskottet framhöll dessutom att det inte kunde acceptera att institutionernas andel av den samlade budgeten reducerades endast för att åstadkomma större möjligheter till flexibilitet och övergripande planer.

Utskottets uttalanden framfördes efter att kulturutskottet hade behandlat den av ministerrådet tillsatta programgruppens rapport om omprioriteringar och omdisponeringar inom kulturbudgeten. I rapporten föreslogs nedläggande av 4 nordiska institutioner och 8 mindre samarbetsorgan på forskningsområdet. Utskottet krävde särskilda ministerrådsförslag om nedläggningar eller sammanslagningar av institutioner vilka sedan skulle behandlas av Nordiska rådet.

Utskottet anser det nödvändigt att genomgå verksamheten inom det nordiska kultursamarbetet med jämna mellanrum. Det är av vikt att utvärdera och prioritera arbetsmetoder och resultat. Utskottet hade dock önskat att denna diskussion hade företagits utan koppling till det budgetläge och de finansieringsproblem som nu föreligger.

Ministerrådet motiverar förslaget med att framhålla nödvändigheten av

nya principer för finansiering. Orsaken till behovet av dessa nya principer förklaras vara tvådelade: Dels är radikala åtgärder nödvändiga i och med att nya viktiga arbetsfält har tillkommit för kultursamarbetet som måste få erforderliga resurser. Dels har ministerrådet den uppfattningen att det är önskvärt i sig att öka dynamiken i det nordiska kultursamarbetet med inriktande på generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade programbevilningar.

Ministerrådsförslagets avsnitt om kultursamarbetets framväxt och nya resursbehov framställs som informations- och bakgrundsmaterial till motiven för förslaget.

Ett belopp på ca. 30 MDKK skall uppnås på årsbasis vid periodens 1991 – 1994 slut. Därefter avser ministerrådet få Nordiska rådets reaktioner genom att lämna en statusrapport till rådet om de åtgärder som vidtagits om planerna för kommande år.

2.2 Nya finansieringsprinciper inom kulturbudgeten

Utskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet anger två *motiv* för framläggandet av ministerrådsförslaget. För det första är det en ren nödvändighet för att få finansiering till nya aktiviteter och för det andra finns det ett önskemål om att ändra strukturen på samarbetet inom kulturområdet.

Beträffande finansieringsbehovet hänvisas i förslaget till *kulturhandlingsplanen* där många nya aktiviteter på områdena allmänkultur, utbildning och forskning beslöts. Många av dessa initiativ har igångsatts och visat sig vara bra projekt som vitaliserat det nordiska kultursamarbetet. Som exempel på detta kan nämnas NORDPLUS-projektet, en stor succé inom det nordiska samarbetet. Det är emellertid helt uppenbart att från början beslutade Nordiska ministerrådet om alltför snäva budgetramar för genomförandet av kulturhandlingsplanen. I utskottets betänkande över kulturhandlingsplanen underströks att handlingsplanen borde tillföras ytterligare resurser för att de aktiviteter som föreslogs skulle kunna inledas inom den tidsperiod planen avsåg och att budgeten för det nordiska kultursamarbetet borde ha en stark växt under kommande år. Utskottet ansåg från början att de 35 MDKK ovanför 1987 års budgetnivå som skulle tillföras kulturhandlingsplanen ingalunda var tillräckliga för att genomföra handlingsplanen och ansåg 85 MDKK vara närmare realbehovet. Utskottet beklagar att ministerrådet inte tog hänsyn till utskottets synpunkter från början. Det är utskottets uppfattning att Nordiska ministerrådet inte borde ha antagit en handlingsplan utan att säkra dess finansiering. En svår process med omläggningar och eventuellt nedläggande av institutioner m. m. skulle då ha kunnat undvikas.

Ministerrådets andra argument för framläggande av förslaget, behovet av *ökad dynamik* i samarbetet och därför inriktningen i framtiden på generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade program-

bevillningar, är också intressant sett i sammanhang med kulturhandlingsplanen. Utskottet har inte kunnat utläsa ur kulturhandlingsplanen att en sådan strategi skall användas i det framtida kultursamarbetet, tvärtom där stadgas att de nordiska forskningsinstitutionerna ofta är både impuls-givande och kontaktskapande för den nordiska forskningen och utbildningen på sina respektive områden. Omfattande arbete och diskussioner om det nordiska kultursamarbetets inriktning fördes vid utarbetandet av kulturhandlingsplanen. Utskottet påminner om att kulturhandlingsplanen ännu inte har genomförts, endast två år har gått från planens inledande. Utskottet finner det förvånande att ministerrådet på en så kort tid helt och hållet ändrar inställning till hur det nordiska kultursamarbetet bör bedrivas.

Enligt ministerrådsförslaget har en ny inställning till fasta nordiska forskningsinstitutioner vuxit fram och formulerats i Nordiska forskningspolitiska rådets riktlinjer för perioden 1990–92. Där rekommenderas explicit att stöd till nordiskt FoU-samarbete normalt skall vara tidsbegränsat. Ministerrådet kommenterar att Nordiska rådet inte har kommit med invändningar mot FPRs mening om detta. Utskottet framhöll emellertid i sitt betänkande över FPRs riktlinjer att flexibilitet inom forskningsområdet kan vara värdefullt och att man inom Nordiska ministerrådet redan har företagit åtgärder för att öka denna men att institutioner som planeras nedläggas måste utvärderas noggrant och att ändamålsenligheten med att ha en nordisk institution måste prövas av olika instanser, bl. a. måste forskningspolitisk rådgivning inhämtas och utvärdering göras i samråd med Nordiska rådet.

Utskottet är av den uppfattningen att i vissa sammanhang kan *stördordningar och nätverksaktiviteter* vara av stor betydelse inom det nordiska kultursamarbetet. Med stördordningar är det möjligt att prioritera och företa vissa angelägna saker under en tidsperiod. Utskottet vill dock påpeka en fara som ligger i allmänna stördordningar, nämligen att vid programmens upphöranden kan de beviljade pengarna falla bort ur budgeten. I en tid av 0-tillväxt och restriktiv budgethållning är denna fara påtaglig. Utskottet hänvisar till den ekonomiska handlingsplanen, vars anslag faller bort ur den nordiska budgeten efter att aktiviteterna har slutförts. Budgeten utgör därför i realiteten en minusbudget för det nordiska samarbetet 1991.

Enligt ministerrådsförslaget har *de nordiska institutionerna*, inte minst på forskningssidan, mer eller mindre tillfälligt vuxit fram. Vissa motiv för deras tillkomst uppräknas i förslaget. I och med att de nationella forskningsråden nu har ökade resurser med större möjligheter att finansiera även nordisk forskningsverksamhet anser ministerrådet nordisk finansiering mindre aktuell och att skälen för att på ministerrådsbudgeten ha fasta organ inriktade på avgränsade forskningsområden i många fall minskat eller bortfallit. Ministerrådet bortser ifrån att i Helsingforsavtalet

stadgas att samarbete på forskningens område bör inriktas på att gemensamma resurser utnyttjas bl. a. genom att gemensamma institutioner upprättas (Art. 12). Även enligt Art. 4, litra C i det nordiska avtalet om nordiskt kulturellt samarbete stadgas det att samarbetet skall inriktas på gemensamma forskningsinstitutioner. Utskottet framhåller att en nedläggning i stor skala av forskningsinstitutionerna förutsätter ändring av kulturavtalet.

Ministerrådet framhåller vidare att de nordiska institutionerna kan sägas vara mer fasta än motsvarande organ på nationell nivå genom att de nordiska inrättningarna ofta är garanterade hela eller en mycket stor del av sin budget från en finansiär, den nordiska budgeten, medan motsvarande nationella forskningsinstitutioner får sina anslag från en rad finansiärer.

Utskottet anser att det knappast går att jämföra nationella forskningsförhållanden med internationellt samarbete. Utskottet anser vidare att institutioner inom det nordiska samarbetet måste granskas med jämna mellanrum och deras arbete inrättas efter aktuella prioriteringar och behov på områdena. Det viktiga är att få fram om institutioner gynnar det nordiska samarbetet och utgör en fördel för länderna. Utskottet konstaterar att evalueringar av de nordiska institutionerna, inte minst de nordiska forskningsinstitutionerna, har företagits i stor utsträckning under de senaste åren. Många utvärderingar som har företagits föreslår utvidgning av institutionerna.

Utskottet framhåller att man inom det nordiska samarbetet inte skall bortse ifrån att gemensamma permanenta institutioner ger samarbetet stadga och skapar förutsättningar för ett långsiktigt arbete. Många av institutionerna är dessutom fondinstitutioner eller har möjlighet att bevilja medel på ett huvudområde respektive specialområde på grundval av ansökningar och har därför redan stor flexibilitet inom sina budgetar. Institutionerna borde däremot i mycket större grad än hittills användas som rådgivande organ för de nordiska organen, Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. De flesta institutionerna förfogar över speciell nordisk kunskap, vilken politiskt kunde vara till stor hjälp vid aktuella behov inom de nordiska organen. Slutligen framhåller utskottet att ur parlamentarisk kontrollsynpunkt erbjuder ett samarbete inom institutioner även fördelar jämfört med mera tillfälliga projekt.

2.4 Konkreta åtgärder

Utskottet uppmärksammar att ministerrådet avser genomföra de strukturella ändringarna inom kulturbudgeten på tre olika sätt: För det första att med omläggning och omprioritering genom förutsättningslös prövning av nuvarande åtaganden frigöra så stora resurser som möjligt i syfte att tillgodose nya behov, för det andra att undersöka möjligheten att åstadkomma besparingar genom att minska storleken och sammansättningen av styrelser, kommittéer och styrgrupper och för det tredje att söka finna nya,

externa finansieringskällor som helt eller delvis kan ersätta kulturbudgetens medel när det gäller institutioner och andra fasta aktiviteter.

Beträffande *omläggningar och omprioriteringar* på kulturbudgeten hänvisar utskottet till det som ovan framförts. Utskottet anser att denna åtgärd kommer att skapa den största förändringsprocessen på kulturbudgeten. Omprioriteringarna kommer att göras genom omorganiseringar och i övriga fall blir nedläggningar oundvikliga enligt förslaget. Vid ställningstagandet till om ministerrådsfinansiering av olika institutioner/aktiviteter skall upphöra framhölls i förslaget att olika aspekter kommer att beaktas, bl. a. övervägandet om verksamheten har en särskild nordisk dimension eller om man genom nordiskt samarbete uppnår en markant högre kvalitet.

Ministerrådet avser försöka åstadkomma *besparingar* genom minskad storlek och sammansättning av styrelser, kommittéer och styrgrupper. Utskottet noterar att eventuellt kommer ländernas representation i dessa organ att gå efter en rotationsprincip eller genom att ett mindre arbetsutskott styr den löpande verksamheten. Utskottet vill påpeka att för många av de existerande forskningsinstitutionerna är styrelsemötena ett viktigt led i att åstadkomma och upprätthålla kontakter mellan forskare eller andra motsvarande i de nordiska länderna. De nätverk som redan har skapats får inte förstöras genom denna åtgärd.

Ministerrådet räknar upp fem former av eventuella *nya finansieringskällor*; som helt eller delvis kan ersätta kulturbudgetens medel när det gäller institutioner och andra fasta aktiviteter. Dessa är nationell finansiering genom brukarbetaling och kontraktsfinansiering, samfinansiering med andra ministerrådssektorer, samfinansiering med näringslivet och andra statliga intressenter, sponsorstöd och bidrag till aktiviteter där endast några länder deltar.

Utskottet anser det positivt att ministerrådet avser undersöka nya finansieringskällor för att försöka finansiera institutioner och andra fasta aktiviteter. Utskottet ser det som tecken på att ministerrådet faktiskt vill behålla institutionerna på kulturområdet inom det nordiska samarbetet. Utskottet anser att stor vikt bör läggas vid att få all den finansiering ministerrådet avser få till stånd de närmaste åren på detta sätt. Utskottet betonar vikten av att arbetet bedrivs professionellt och att de respektive länderna är öppna för nya finansieringsformer. Utskottet påpekar emellertid att vissa av de uppräknade nya finansieringskällorna utgör nedläggande av en nordisk institution i och med att den ändras till nationell, t.ex. i det fall då en institution helt övertas av ett universitet. Även om universiteten principiellt är öppna för hela Norden finns det åtskilliga fall när det inte är så i realiteten. Starkare åtgärder som t.ex. en gemensam nordisk styrelse skulle behövas i så fall.

2.5 Genomförande

Enligt ministerrådsförslaget kommer ministerrådsförslag att läggas fram för Nordiska rådet vid nedläggningar av institutioner, gentemot vilka ministerrådet har formella förpliktelser. Därmed redovisas vilka konkreta nya samarbetsinsatser som skall finansieras med hjälp av de frigjorda medlen. Övriga förändringar kommer att föras fram i samband med det reguljära budgetarbetet. Utskottet förstår detta framhållande så att vid alla andra ändringar på institutionernas och kulturområdets verksamhet än nedläggningar får utskottet inte tillfälle att yttra sig. Utskottet understryker att Nordiska rådet hemställde på sessionen 1990, med hänvisning till art. 46 i Helsingforsavtalet "att eventuella förslag om nedläggningar eller sammanslagningar av institutioner överlämnas till rådet för synpunkter innan definitiva beslut fattas". Utskottet förutsätter att i de fall då ett nationellt organ övertar en nordisk institution eller annan form av stora förändringar av en institutions verksamhet kommer utskottet att få yttra sig däröver.

Enligt förslaget skall tre arbetsgrupper tillsättas inom områdena allmän kultur, utbildning och forskning för att genomgå dessa med hänsyn till möjliga förändringar. Utskottet vill påpeka risken för att intressekonflikter uppstår mellan grupperna. Utskottet föreslår i stället att en programgrupp upprättas för att framlägga förslag till ändringar.

Utskottet noterar att ministerrådet lagt upp ett första etappmål att under perioden 1991 – 1994 successivt frigöra medel inom kulturbudgeten så att ett belopp på ca 30 MDKK uppnås på årsbasis vid periodens slut. Utskottet anser det vara anledning att sätta frågetecken vid att Nordiska ministerrådet sätter igång en jättelik process som kan bli sårbar för det nordiska samarbetet och smärtsam för människor anställda vid nedläggningshotade nordiska institutioner, för att få till stånd besparingar på en summa av 30 MDKK fördelade på fem länder. Utskottet vill dessutom be Nordiska ministerrådet värdera det faktum att de belopp de nationella regeringarna lägger ned på förberedelser för samarbetet om den europeiska gemenskapen, vilken fyra av de fem nordiska länderna inte deltar i på nuvarande tidpunkt, i vissa fall är avsevärt högre än de belopp som beviljas till det redan existerande och institutionaliserade nordiska samarbetet.

3. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. Att fastställa arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslag B 112/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

2. Att vid genomförandet av programmet beakta följande principer:
 - Fasta institutioner skall ha en viktig roll i det nordiska kultursamarbetet
 - Institutionernas drift får säkras genom extern finansiering eller genom att nya pengar tillförs kulturbudgeten
 - Nordiska rådet ges möjligheter att ta ställning till åtgärder som innebär större förändringar av institutionernas verksamhet eller deras karaktär som nordiska institutioner
 - Välfungerande nordiska institutioner får inte ersättas med åtgärder med en svagare nordisk profil
3. Att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av arbetsprogrammet framskrider.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

Ministerrådsförslag**om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ovannämnda ministerrådsförslag för yttrande vid Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn. Efter det att Nordiska rådet avgett sina synpunkter på förslaget avser ministerrådet fastställa programmet.

Köpenhamn den 5 december 1990

På Nordiska ministerrådets vägnar

Ole Vig Jensen

Fridtjov Clemet

Ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter, beslutat av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) den ...

Innehåll

	Sida
<i>1 Inledning</i>	1169
<i>2 Kultursamarbetets framväxt</i>	1170
2.1 Utvecklingen på områdena allmänkultur, massmedier och utbildning	
2.2 Utvecklingen på områdena forskning och högre utbildning	
<i>3 Nya resursbehov</i>	1174
3.1 Behov på områdena allmänkultur, massmedier och utbildning	
3.2 Behov på området högre utbildning	
3.3 Behov på forskningsområdet	
<i>4 Framtida finansieringsprinciper</i>	1179
4.1 Nationell finansiering genom brukarbetaling och kontraktsfinansiering	
4.2 Samfinansiering med andra ministerrådssektorer	
4.3 Samfinansiering med näringslivet och/eller andra icke-statliga intressenter	
4.4 Sponsorstöd	
4.5 Bidrag till aktiviteter där endast några länder deltar	
4.6 Slutsatser	
<i>5 Genomförande</i>	1183

1. Inledning

Kulturhandlingsplanen

När den nordiska kulturhandlingsplanen antogs 1988 var det 15 år sedan kulturavtalet trädde i kraft. Det konstaterades i handlingsplanen att tiden var inne att vitalisera och effektivisera samarbetet så att det motsvarade nutidens krav och förväntningar. Man betonade vikten av att samarbetet är knutet till de nationella kulturinstitutionerna och kulturorganisationerna samt pekade på decentralisering och skapande av nätverk som arbetsmetoder i framtiden.

Det framhölls i handlingsplanen att det är särskilt angeläget att stärka den nordiska kulturgemenskapen i en tid då världen befinner sig i hastig och dynamisk utveckling. I det sammanhanget pekades det bl. a. på att Norden har möjligheter och förutsättningar att spela en roll som brobyggar i avspänningsprocessen mellan väst och öst.

Under de år som gått sedan handlingsplanen antogs har det internationella perspektivet blivit än mer aktuellt. De politiska förändringarna i Östeuropa och Baltikum har lett till att olika former av konkret samarbete nu övervägs mellan dessa närområden och Nordiska ministerrådet.

Nya satsningar

För att förverkliga handlingsplanen har en rad nya initiativ tagits på kulturavtalets olika områden. Dessa satsningar kommer att kräva betydande resurser. Under kommande år finns det också behov av nya medel för ett antal angelägna verksamhetsområden som inte fanns medtagna i kulturhandlingsplanen.

Resursbehovet för dessa nya aktiviteter kommer successivt att växa kraftigt.

Det kan konstateras att budgetperspektiven för samarbetet inom Nordiska ministerrådet totalt sett inte är ljusa de närmaste åren. Trots att kultursektorn avses bli prioriterad inom den totala budgetramen, måste man räkna med att de nytillkommande resurserna blir helt otillräckliga för att tillgodose sektorns behov.

Ministerrådet konstaterar vidare att möjligheterna är små att inom kulturbudgetens nuvarande ekonomiska ramar göra omprioriteringar, eftersom andelen rörliga medel är mycket liten.

Nya principer för finansiering

Det är angeläget att nya initiativ kan förverkligas även om den nordiska budgeten inte kan öka totalt sett eller endast expandera mycket måttligt. Det krävs därför nya principer för kultursamarbetet, som ger mer flexibilitet och dynamik. Det bör i ökad utsträckning vara möjligt att utforma samarbetet efter aktuella prioriteringar nu och framöver. I detta syfte bör strukturella förändringar ske i kulturbudgeten och nya finansieringsmodeller införas som ger tillgång till externa resurser.

Som ett första steg for att oppnå dette mål tillsatte ministerrådet 1989 en arbeidsgruppe (den s. k. programgruppen) med oppgift att ta fram forslag syftende till større flexibilitet i kulturbudgeten. Ministerrådet konstaterade vid sin behandling av programgruppens rapport att de frågor som där aktualiserades krævede ytterligere övervåganden.

Nordiska rådets kulturutskott konstaterade 1990 i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets redogørelse over planerna for det nordiska samarbebet "att man kunde acceptere både nedlågninger og sammanslagninger av institutioner under forutsætning att det fanns klare motiv for dette angående varje institution . . . Utskottet kunde inte acceptere att institusjonernas andel av den samlede budgeten reduceras endast for att åstadkomme større møyjlighet till flexibilitet og overgripande planer". Nordiska rådet hemstallde på sessionen 1990 med henvisning till art. 46 i Helsingforsavtalet "att eventuelle forslag om nedlågninger eller sammenslagninger av institutioner overlåsnes till rådet for synpunkter innan definitive beslut fattas".

I foreliggende program drar ministerrådet opp riktlinjer for det fortsatte arbeidet med åndrad finansiering av kulturbudgetens institutioner, samarbebsorgan og andra permanente aktiviteter. Som en bakgrund beskrivs først hur det nuvarende samarbebet har vuxit fram. Derefter redovisas de verksamhetsområdene som staller krav på nye resurser. En gjennomgång gørs av møyjlige nye finansieringskåller. Slutligen beskrivs hur arbeidet kommer att organiseres.

2. Kultursamarbebet framvåxt

2.1 Utviklingen på områdene allmennkultur, massemedier og utdannelse

Det nordiske kultursamarbeidet etter 1945 har avspeilet den idealistiske nordismen som hadde utviklet seg gjennom krigsårene og som fikk sin manifestasjon ved opprettelsen av den nordiske kulturkommissjonen i 1946, og opprettelsen av Nordisk Råd i 1952.

Samtidig utviklet det seg en økonomiske vekst i de nordiske landene som gjorde det mulig å iverksette en rekke permanente nordiske tiltak utover på 60- og 70-tallet. Eksempler på slike tiltak er opprettelsen av Nordisk kulturfond i 1962, etableringen av Nordens hus i Reykjavik i 1968, komité- og arbeidsgruppe-etableringene i årene 1967–71, kulturavtalen og opprettelsen av Nordisk ministerråd og det nordiske kultursekretariatet i 1972.

Allmennkultur

Det nordiske samarbeidet på allmennkulturområdet ble senest gjenstand for en revisjon gjennom utarbeidelsen av "Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeide". Handlingsplanen, som ble vedtatt i 1988,

tok dels sikte på å identifisere og definere de viktigste oppgaver innenfor hele kultursektoren, dels å forenkle og rasjonalisere strukturen i samarbeidet og dels å flytte beslutningsprosesser og forvaltning ut til fagkyndige grupper (komitéer og styringsgrupper) i høyere grad enn tilfellet hadde vært tidligere.

Den nye strukturen rørte ikke ved de bestående institusjoner på kulturområdet, men la særlig vekt på å slå sammen en del komitéer og arbeidsgrupper til større enheter med et videre fagområde samt å opprette en helt ny komité for kunst- og kunstindustri. Reorganiseringen av gruppene trådte i hovedsak i kraft fra 1.1.1989.

Massemedier

På massemedieområdet var det helt siden tidlig på 60-tallet i arbeid en gruppe med mediespørsmål som arbeidsfelt. Senere ble det etablert en komité for spredning av nordisk spillefilm og en komité for nordiske kurser på filmområdet. Begge disse komitéer ble i 1989, ved gjennomføringen av kulturhandlingsplanen, avløst av Nordisk filmkomité (som ble nedlagt pr. 31.12.1989 som en følge av opprettelsen av film- og tv-fondet).

Forøvrig har særlig fjernsynssamarbeidet i Norden vært diskutert i Nordisk råd fra det øyeblikk det nye mediet ble introdusert. Nordisk råd organiserte også to større konferanser om radio og fjernsyn i Norden (1966 og 1971).

Gjennombruddet for satellittteknologi for overføring av fjernsynsprogram førte på 70- og 80-tallet til en rekke utredningsarbeider som kulminerte i arbeidet rundt den planlagte nordiske satellitten Tele-X. Ingen av utredningsarbeidene har ført til praktiske beslutninger om felles nordisk distribusjon av fjernsynsprogram.

Det nordiske samarbeidet på film-, fjernsyn og radioområdet kanaliseres idag gjennom Styringsgruppen for kultur- og massemedier og det nyopprettede Nordisk film- og tv-fond.

Utdannelses-samarbeidet

Utdannelses-samarbeidet i Norden foregikk på 50-tallet først og fremst gjennom de initiativ som ble tatt av den nordiske kulturkomisjonens Seksjon II, og konsentrerte seg mye om spørsmål som angikk pedagogisk forskning og spredning av forskningsresultater.

Undervisningssamarbeidet idag bygger på kulturavtalen av 1971 og kulturhandlingsplanen av 1988. Samarbeidet foregår i hovedsak på to områder, der det ene strekker seg fra overgangen fra førskole til grunnskole og de 16–19 åriges utdanning samt videreutdanning av lærere og styrere innenfor samme område.

Det andre dekker folkeopplysnings- og voksenundervisningssamarbeidet.

Ansvar for de respektive områder forvaltes av henholdsvis Lednings-

gruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) og av Styringsgruppen for nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisningssamarbeid (FOVU). I tillegg finansierer kultursektorens budsjett Nordens Folkliga Akademi i Kungälv (flyttes til Göteborg 1991), Nordisk språksekretariat og Nordiska språk- og informationscentret.

De vesentligste aktivitetene for utdannessamarbeidets vedkommende, er iverksetting og gjennomføring av språkhandlingsprogrammet (NordMÅL) samt nettverksaktiviteter, informasjonsformidling og stipendie- og støtteordninger (Nordplus junior samt støtteordninger innenfor folkehøgskoleområdet).

2.2 Utvekklingen på områdena forskning og høgre utbilkning

Uttekklingen fram till mitten av 1970-talet

Forskningsinstitutionerna

De nordiska forskningsinstitutionerna/samarbetsorganen på kulturavtalets område inrättades under en period som sträcker sig från mitten av 1950-talet till mitten av 1970-talet.

De nya organen var inte resultatet av behovsinventeringar, systematisk planering eller av forskarsamhällets eller regeringarnas prioriteringar. Initiativet till upprättande kom typiskt från enskilda forskare eller forskargrupper som önskade intensifiera det nordiska samarbetet på sina respektive områden. Ofta kanalisades initiativen via medlemsförslag och rekommendationer i Nordiska rådet.

Den period då de nordiska institutionerna skapades, var samtidigt en period av kraftig expansion för universitetsutbilkningen och -forskningen i de enskilda länderna. En bidragande orsak till upprättandet av nordiska organ var i åtskilliga fall att man hoppades på detta sätt *stärka den nationella forskningen* och högre utbilkningen på områden som var nya eller av andra skäl otillräckligt utvecklade i de enskilda länderna. Som exempel härpå kan nämnas Nordiska samarbetskommittén för internationell politik (stöd till området sedan 1959, stöd till kommittén sedan 1966), Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA 1965, numera NIAS) och Nordiska instituttet för samhällsplanering (NORDPLAN 1968).

I vissa fall har ambitionen varit att expansionen av forskningen på ett visst område i de enskilda länderna skulle kunna ske på olika, kompletterande delområden. Syftet har sålunda varit att genom nordisk samordning åstadkomma en avtalad, nationell *arbetsfördelning och specialisering*. Nordiska kollegiet för marinbiologi, som skapades 1956, är ett exempel på denna typ av samarbetsmotiv.

En annan form av arbetsfördelning har förverkligats genom Nordiska instituttet för sjöriätt, som skapades 1963. Motivet för dess inrättande var bl. a. att området är så speciellt och behovet så begränsat att det inte vore ändamålsenligt med flera institutt i Norden.

En önskan om att uppnå *stordriftsfördelar* har i vissa fall varit en drivkraft för upprättandet av nordiska institutioner. Stordriftsfördelarna kan t. ex. ha uppnåtts genom att man sammanfört hög vetenskaplig kompetens på en plats där det funnits särskilda fackliga eller naturgivna förutsättningar. Fördelarna kan också vinnas genom att nordiska forskare får tillgång till dyrbar vetenskaplig utrustning och förbättrar sina möjligheter att placera sig internationellt. Båda dessa typer av argument har varit aktuella i samband med tillkomsten av Nordiska institutet för teoretisk (atom)fysik (NORDITA 1957) och Nordiska vulkanologiska institutet (NORDVULC 1972).

Ytterligare en motivering för upprättande av nordiska organ har varit behovet att samarbeta på forskningsområden där det finns en klar *nordisk referensram*, kulturellt eller fackligt. Som exempel kan nämnas Nordiska institutet för folkdiktning (NIF 1959) och Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSamf 1968).

Det skall understrykas att ovanstående genomgång av motiv för upprättande av olika nordiska organ på forskningsområdet inte är en fullständig redovisning av de argument som historiskt har använts. Flera motiv har ibland förekommit och de har delvis varit sammanvävda med varandra. Här har dock nämnts de vanligaste och kanske mest dominerande argumenten.

Högre utbildning

Det kan konstateras att framväxten av institutioner och organ helt övervägande har varit forskningsrelaterad och i mycket liten grad inriktad på högre utbildning. Bortsett från ett initiativ på hushållsområdet (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap) i början av 1960-talet har det på området högre utbildning endast förekommit icke bindande bidragsordningar (Nordiska federationen för medicinsk utbildning) samt kurs- och seminarieverksamhet av vanligen kompletterande och vidareutbildningskaraktär (särskilt kurser i språk och litteratur samt kurser för journalister).

Utvecklingen från mitten av 1970-talet

Forskningssamarbetet

Sedan mitten av 1970-talet har tendensen inom forskningssamarbetet på det nordiska kulturavtalets område varit att man i första hand satsat på generella stödordningar i stället för på nya fasta organ. Det är också dessa *generella stödordningar* som fått huvudparten av budgetökningarna på senare år.

Samtidigt har det skett stora förändringar i de nationella forskningsystemen. Betydande medel har avsatts för stora forskningsprogram. En stark utveckling av forskningsrådsorganisationen har skett. Allt mer resurser har också på nationellt plan gått till generella stödordningar för forskarstipendier, forskarkonferenser och nätverksaktiviteter. Forskningsrå-

dens ökade resurser ger dem även större möjligheter att finansiera nordisk forskningsverksamhet. Forskningsråden har också inrättat nordiska samarbetsorgan.

Under den tid som gått sedan de nordiska organen upprättades, har vidare den nationella forskningsverksamheten på många av de berörda områdena utvecklats kraftigt. I dag är det ofta fråga om forskningsområden/discipliner som är väletablerade och som dels har fasta forskningsanslag, dels på normalt sätt kan konkurrera om rörliga nationella forskningsresurser.

De olika förändringar som nämnts ovan gör att skälen för att på ministerrådsbudgeten ha fasta organ inriktade på avgränsade forskningsområden i många fall minskat eller bortfallit.

En ny inställning till fasta nordiska institutioner har sålunda vuxit fram. Denna inställning har formulerats i *Nordiska forskningspolitiska rådets (FPR) riktlinjer* för perioden 1990–1992. Där rekommenderas explicit att stöd till nordiskt FoU-samarbete normalt skall vara tidsbegränsat.

Nordiska rådet har inte gjort några invändningar mot FPR:s mening. På Nordiska rådets rekommendation fastställde ministerrådet FPR:s riktlinjer våren 1990.

Högre utbildning

Som en följd av kulturhandlingsplanen har samarbetet på området högre utbildning intensiverats de senaste åren och tagit sig uttryck i etableringen av ledningsgruppen för högre utbildning samt Nordplus-programmet.

3. Nya resursbehov

Om de mål skall nås som man i dag har satt upp för det nordiska kultursamarbetet är det nödvändigt att få fram betydande nya resurser. Under åren framöver kommer det att finnas resursbehov för bl. a. följande områden:

- Handlingsplanen för språkligt samarbete i Norden
- Nordiska film- och TV-fonden
- Nordiska kulturfonden
- Nordplus
- Nordiska forskarutbildningsakademien
- Samarbetsprogrammen för miljöforskning respektive polarforskning

Det kommer också att uppstå medelsbehov för genomförande av det nya tvärssektoriella arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa. Programmet innefattar bl. a. en nordisk stipendieordning för utbildningssamarbete mellan Norden och Baltikum.

Det samlade resursbehovet för dessa och övriga planerade aktiviteter som beskrivs i det följande kommer successivt att öka kraftigt.

Trots de omprioriteringar som har skett inom den samlade ministerråds-

budgeten till förmån för bl. a. kultursektorn kommer det att finnas en stor klyfta mellan behov och tillgängliga medel. Denna klyfta kan tänkas täckt med medel som frigörs genom omprioriteringar inom kulturbudgeten, genom externa finansieringskällor eller genom fortsatt prioritering av kulturbudgeten inom ministerrådets totala budget.

Ministerrådet vill här särskilt peka på behovet av nya resurser till de planerade miljöforsknings- respektive polarforskningsprogrammen och till förväntade samarbetsaktiviteter med Baltikum och Östeuropa. Finansieringen av de nya tvärsektorielle forskningsprogrammen förutsätts ske genom programbevillningar inom ramen för den samlade ministerrådsbudgeten.

3.1 Behov på områdena allmenkultur, massemedier og utdannelse

I det følgende er gjennomgått en del av de vekstbehov som eksisterer som en følge av kulturhandlingsplanens intensjoner, samt de behov som er oppstått ved at prosjekter er vedtatt utenfor kulturhandlingsplanens rammer.

Kunstkomitéene

Flere av de nye kunstkomitéene skal, i tillegg til tidligere aktiviteter, nå også være aktiv på en rekke nye områder, uten at komitéene har fått noen reell budsjettøkning. Nordisk kunst- og kunstindustrikomité (NKKK) står her i en særstilling, med et budsjett vesentlig lavere enn de øvrige kunstkomitéer.

Nordisk kulturfond

Nordisk kulturfond omtales i handlingsplanen bl. a. med disse ordene: "For at styrke og udbygge det kulturelle samarbejde vil ministerrådet med kulturfondens styrelse drøfte mulighederne for at stille øgede ressourcer til rådighed for fondets virksomhed til f. eks. større temaorienterede aktiviteter".

Mediesamarbeidet

Mediesamarbeidet er i handlingsplanen særlig behandlet under punktet **PRODUKSJONSSTØTTE**. De overveielser ministerrådet der gjorde seg har resultert i opprettelsen av Nordisk film- og TV-fond, et faglig og finansielt samarbeid mellom ministerrådet, de nasjonale filminstitutter og de nasjonale fjernsynsselskaper. Ministerrådets grunnlagsinvestering i fondet (30 MDKK) ble hentet fra ministerrådets budsjettmessige overskudd for budsjettåret 1987.

For å kunne opprettholde ministerrådets forpliktelser overfor fondet i forsøksperioden (5 år) kreves det bevilgninger over det ordinære budsjettet for kultursektoren på totalt ca. 10–15 MDKK i perioden 1992–94. Dette

forutsetter at bevilgningen på det ordinære budsjettet for 1990 på 3,8 MDKK øker til 6,8 MDKK i 1991 og ut forsøksperioden. Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) har påpekt overfor samarbeidsministrene at denne forutsetningen hviler på at kulturbudsjettets ramme ville nå det omfang som er forutsatt i Kulturhandlingsplanen.

NordMÅL

NordMÅL-handlingsprogrammet for det språklige samarbeidet i Norden, vil ha ressursbehov i de kommende årene for å kunne iverksette aktiviteter på alle de felter som er forutsatt og vedtatt av ministerrådet (1991 – 95; 13,4 MDKK).

Nordplus junior

Nordplus junior og støtteordninger innenfor folkehøyskoleområdet vil ha behov for økte bevilgninger i årene fremover.

Dataprogramgruppen

På bakgrunn av dataprogramgruppens suksess bl. a. med felles nordisk programutvikling innenfor utdannelsesområdet, utvikling av felles know-how samt økt informasjon om data i undervisningen har ministerrådet besluttet å gi Dataprogramgruppen mandat for en ny 4-års periode (1991 – 94). For budsjettåret 1991 er det bevilget 2,5 MDKK. Ressursbehovet for perioden 1992 – 94 vurderes til ca. 8 – 9 MDKK.

3.2 Behov på området høgre utbildungning

Nordplus

Nordplus-programmet är ett led i kulturhandlingsplanens ambitioner att åstadkomma en fördjupad nordisk utbildningsgemenskap. Programmet genomförs som en försöksordning under perioden 1989 – 1993. Nordplus strävar efter att öka rörligheten bland studerande och högskolelärare i Norden genom att stimulera studenterna att genomföra en del av sina studier i ett annat nordiskt land och uppmuntra lärarna att verka som gästlärare.

Nordplus har mottagits mycket positivt och engagerar ett stigande antal universitet och högskolor. Fram till nu har 250 ramavtal om Nordplus-samarbete slutits mellan högskolor i Norden. Programmet utbyggs successivt och 1990 omfattar det 900 helårsstipendier. Under perioden 1991 – 1993 skall antalet helårsstipendier uppgå till 1 200 årligen.

Nytt samarbetsprogram

Ett förslag till samarbetsprogram för högre utbildning i Norden har nyligen lagts fram. Siktet är att ett ministerrådsförslag om ett sådant

program skall kunna behandlas på Nordiska rådets session i februari/mars 1991.

Programmets mål är bättre kvalitet och större effektivitet i den högre utbildningen genom ökat samarbete. Detta mål skall man enligt förslaget uppnå bl. a. genom

- a) att avlägsna de nationella regler som begränsar antagningen av nordiska studerande,
- b) att stimulera de studerande att räkna med hela Norden när de planerar och sammansätter sitt utbildningsförlopp och att förbättra möjligheterna härför samt.
- c) att inom ramen för ett omfattande och starkt nätverk utnyttja varandras expertis, bl. a. i syfte att åstadkomma olika former av arbetsdelning.

Avsikten är att ett förstärkt samarbets- och mobilitetsnätverk i stor utsträckning skall uppnås genom att Nordplus-programmet byggs ut med nya aktivitetsformer och flera stipendier. Genom att välja Nordplus som utgångspunkt försöker man utnyttja att Nordplus alltmer inarbetas som samarbetsinstrument i utbildningsinstitutionernas och de studerandes medvetande.

I förslaget till samarbetsprogram siktar man mot en utbyggnad av Nordplus under perioden 1992 – 1996. I ministerrådets budgetförslag för 1991 har ca 18 MDKK avsatts för Nordplus. I programförslaget skisseras en utveckling upp till en nivå på 46 MDKK år 1996. Det anges tre alternativa finansieringsmodeller med olika nivåer av samnordisk finansiering.

3.3 Behov på forskningsområdet

Nordisk forskarutbildningsakademi

I den nordiska kulturhandlingsplanen är utveckling av forskarutbildningssamarbetet en central ambition. För att förverkliga denna ambition har ministerrådet beslutat inrätta en ny stödordning, kallad Nordiska forskarutbildningsakademien.

Denna stödordning omfattar såväl nya nordiska stödformer för forskarutbildning och forskarrörlighet som redan existerande nordiska aktiviteter. Målet är ett överskådligt och flexibelt system som kan fungera som ett erbjudande för alla forskarstuderande i Norden. Samarbetet skall bidra till att trygga tillgången på kompetenta forskare och att Norden håller högsta möjliga internationella nivå på forskarutbildningen.

Akademien börjar fungera i början av 1991. Budgeten för det första verksamhetsåret blir ca 21 MDKK. Detta belopp uppnås genom att fyra hittillsvarande budgetposter för forskarutbildning slås samman.

Den planerade utbyggnaden av akademins verksamhet förutsätter åtgärder både på nationellt och nordiskt plan och en samfinansiering med såväl nationella som samnordiska medel. En utbyggnad under perioden 1991 –

1994 till en rimlig aktivitetsnivå uppskattas att kräva en successiv nivåhöjning av de årliga nordiska resurserna för forskarutbildning från 21 MDKK år 1991 till 41 MDKK år 1994.

Miljöforskningsprogram

Utöver forskarutbildningssamarbetet kommer också andra verksamhetsområden att kräva resurser under kommande år. Här kan först nämnas det planerade miljöforskningsprogrammet. En programkommitté har nyligen lagt fram ett förslag till ett femårigt samarbetsprogram. Kommittén föreslår att programmet koncentreras på tre temaområden som är av stort gemensamt intresse i Norden, nämligen forskning om klimatförändringar, miljöforskningsprogrammet om Östersjöområdet samt forskning om miljöpolitikens samhällseliga förutsättningar. Programmets samarbetsaktiviteter skall koncentreras på forskarutbildning och forskarrörlighet, samnordiska forskningsprojekt samt nordisk medverkan i internationellt miljöforskningsprogram.

Kostnaderna för programmet beräknas av programkommittén uppgå till i storleksordningen 30–50 MDKK per år under programperioden 1993–1997. För perioden 1991–1992 beräknar programkommittén att vissa resurser (~ 5 MDKK) behöver avsättas för inledande programaktiviteter såsom t. ex. forskarworkshops, projektplanering och forskarrörlighet.

Polarforskningsprogram

Ett förslag till samarbetsprogram om polarforskning, särskilt beträffande arktiska områden, beräknas bli framlagt i början av 1991. Programkommittén förväntas lägga fram förslag om utgiftskrävande aktiviteter.

Det ingår i förutsättningarna för dessa två tvärsektorieella miljö- och polarforskningsprogram att väsentliga delar av finansieringen skall ske utanför kulturbudgeten.

Initiativområden

Medan det har existerat nordiskt samarbete omkring miljöforskning och polarforskning under en hel del år, finns det andra områden där det är angeläget att *initiera* samarbete. Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) har länge framhållit att det borde skapas utrymme i den nordiska kulturbudgeten för finansiering av tidsbegränsade, högt prioriterade initiativområden. Efter några år skulle det nordiska stödet falla bort, eftersom samarbetet på de aktuella områdena då borde ha fått en sådan förankring i forskningsmiljöerna att de normala nationella forskningsfinansierande organen ville träda in.

Vetenskaplig utrustning

Ytterligare en viktig uppgift för ministerrådet är att främja nordiskt samarbete om dyr eller specialiserad vetenskaplig utrustning. I vissa fall

kan det bli fråga om nordisk samverkan inom ramen för ett vidare internationellt samarbete, såsom när det gällde nordiskt deltagande i det europeiska synkrotronstrålningscentret (ESRF).

4. Framtida finansieringsprinciper

Som har framgått av det föregående finns det en rad viktiga nya arbetsfält för kultursamarbetet som måste få erforderliga resurser.

Det står också klart att de resurstillskott som kan komma kulturektorn till del från totalbudgeten under kommande år blir helt otillräckliga för att tillgodose behoven. Med kulturbudgetens nuvarande stela struktur är det vidare ett faktum att omDispositioner inom denna kan ske endast i mycket begränsad utsträckning. Detta senare problem gäller i särskilt hög grad budgetens forskningsdel.

Det kan sålunda konstateras att den finansieringsproblematik ministerrådet står inför är av en sådan storleksordning att radikala åtgärder måste vidtas.

Behov av ökad dynamik i samarbetet

Ministerrådet har vidare den uppfattningen att det är önskvärt i sig att öka dynamiken i det nordiska kultursamarbetet och i ökad utsträckning göra det möjligt att utforma det efter aktuella prioriteringar nu och framöver. Samarbetet bör därför i framtiden som huvudregel vara inriktat på generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade programbevillningar. Detta utesluter inte att det på ministerrådsbudgeten fortsatt kan komma att finnas institutioner och andra fasta samsarbetsorgan – gamla eller nyinrättade.

Omläggning och omprioritering

Mot denna bakgrund har ministerrådet för avsikt dels att successivt lägga om samarbetet i denna riktning, dels att – genom förutsättningslös prövning av nuvarande åtaganden – frigöra så stora resurser som möjligt i syfte att tillgodose de nya behoven.

Omläggningen skall ses i perspektivet av att de nordiska institutionerna kan sägas ha varit mer fasta än motsvarande organ på nationell nivå genom att de nordiska inrättningarna ofta är garanterade hela eller en mycket stor del av sin budget från *en* finansiär, den nordiska budgeten. Om man ser exempelvis på nationella forskningsinstitutioner får de däremot sina bevillningar från en rad finansiärer – det egna universitetet, forskningsråd, andra statliga myndigheter, fonder, det privata näringslivet – och får därigenom sin verksamhet regelbundet prövad och diskuterad i en rad sammanhang.

Ministerrådet kommer att undersöka möjligheterna att åstadkomma besparingar inom nuvarande organisation, bl. a. genom att minska storleken och sammansättningen av styrelser, kommittéer och styrgrupper.

Nya finansieringskällor

I det arbete som nu skall inledas ämnar ministerrådet även söka finna nya, externa finansieringskällor som helt eller delvis kan ersätta kulturbudgetens medel när det gäller institutioner och andra aktiviteter.

Följande finansieringskällor undersöks:

- Nationell finansiering genom brukarbetaling och kontraktsfinansiering
- Samfinansiering med andra ministerrådssektorer
- Samfinansiering med näringslivet och andra icke-statliga intressenter
- Sponsorstöd
- Bidrag till aktiviteter där endast några länder deltar

4.1 Nationell finansiering genom brukarbetaling och kontraktsfinansiering

Direkt brukarbetaling förekommer i dag i viss omfattning vid kulturbudgetens institutioner/samarbetsorgan. Det är också mycket vanligt att ett projektbidrag från ett ministerrådsorgan representerar bara en mindre del av ett projekts totala kostnader. I framtiden bör brukarbetaling användas i betydligt högre grad.

Brukarbetaling kan tillämpas på traditionellt vis på avgränsade aktiviteter såsom kurser, publika arrangemang och trycksaker. Men denna finansieringsform kan också användas när det gäller forskningsinsatser och utredningar som utformas i enlighet med beställarens önskingar och den kan ytterligare utvidgas till att gälla en hel institutions drift och verksamhet. I vissa fall blir det fråga om kontraktsfinansiering.

En utgångspunkt för undersökningar om möjligheterna för brukarbetaling är att det samarbete som ministerrådet finansierar skall vara högt prioriterat också i de nationella fackmiljöerna. När det gäller t. ex. organen på kulturbudgetens forskningsdel kan det bli fråga om att övergå till ett läge där nationella forskningsfinansierande organ (i första hand forskningsråd, universitet och högskolor) köper tjänster av nordiska institutiner/organ i den mån verksamheten bedöms väsentlig. För kultursektorns organ i övrigt kan det tänkas ett utvidgat finansieringssamarbete med de bilaterala nordiska fonderna och offentliga eller privata nationella fonder.

En skala av förändringar

En utvidgning av användningen av brukarbetaling kan sålunda leda till en hel skala av förändringar. I ena ändan finns lösningen att en institution helt övertas av t. ex. ett universitet. Institutionen skulle då avföras från ministerrådsbudgeten. Eftersom universiteten principiellt är öppna för hela Norden, bör detta dock inte innebära att det nordiska nätverket på området försvinner.

En annan möjlighet kan vara att flera universitet beslutar sig att tillsammans finansiera en ministerrådsinstitution/organ som de anser väsentlig och vars aktiviteter de ønsker sikre.

Ytterligere en möjlighet som kan bli aktuell for institutioner/samarbetsorgan på kulturbudgetens alle tre hovedområdene er at de opprettholdes som ministerrådsorgan men i framtiden till største delen finansieres med avgifter eller andre inntekter från brukarna.

En form av samfinansiering anvendes redan i dag når det gjelder några av kulturbudgetens institutioner/samarbetsorgan på så sätt at domicilländerna ställer lokaler gratis till förfogande. I ett fall – Nordiska instituttet for sjørett – svarar Oslo universitet dessutom for en del av lønekostnaderna.

4.2 Samfinansiering med andre ministerrådssektorer

Två eller flere ministerrådssektorer har vid åtskillige tilfållen samfinansierat større sektorovergripande prosjekt. Dæremot finns det inte några egentlige eksempel på samfinansiering av institutioner over sektorgrånsene.

Fle ra av instituttene/samarbetsorganene på kulturbudgetens forskningsdel har en verksamhet som er av relevans for andre ministerrådssektorer ån kultursektoren. Man bør undersøke møyighetene at få till stand en samfinansiering når det gjelder disse organ. Sektorer som kan komme i fråga er i første hand miljøsektoren, den regionalpolitiske sektoren, jordbrukssektoren og fiskesektoren.

Åven på allmånkulturens område kan det tånkas at det finns organ dær en samfinansiering med andre ministerrådssektorer vore rimlig.

4.3 Samfinansiering med næringslivet og/eller andre icke-statlige intressenter

I vissa fall kan det vara relevant at undersøke møyighetene at åstadkomme en samfinansiering mellom ministerrådet og næringslivet og/eller andre icke-statlige intressenter i de enskilda lånderna.

Som eksempel på en sådan løsning kan næmnes Nordiska film- og TV-fonden. Fonden finansieres till en tredjedel av ministerrådet, en tredjedel av public service radio/TV-bolagen i de nordiska lånderna og en tredjedel av de nordiska låndernas filminstitut. Radio/TV-bolagen og filminstituttet betalar sine bidrag direkt till fondens sekretariat.

4.4 Sponsorstøtte

Sponsorstøtte har grepet om seg i mange ulike grener av kulturlivet, både nasjonalt og internasjonalt. I mange tilfeller har sponsorer vært villige til å gi formidabel støtte til enkelttiltak, hva enten det dreier seg om et symfoniorkesters Europa-turné eller en vinterolympiade på Lillehammer.

En spesiell form for sponsorstøtte ser en eksempel på der kommuner eller fylker stiller lokaler og kontortjenester til disposisjon for nordiske organer. Ett eksempel er Nordisk Amatørteaterråd (NAR), som har en slik avtale med Halden kommune i Norge.

Problem knyttet til sponsorstøtte er dels de betingelser som knyttes til støtten og som kan skape kunstnerisk, journalistisk eller annen ufrihet og dels at sponsorer stort sett bare er interessert i prosjekter som gir stor medieoppmerksomhet og derfor betaler seg.

Ministerrådet har tro på at sponsorstøtte i et visst omfang vil være aktuelt for de nordiske institusjoner og komitéer m. v. Dels finner vi eksempler på slik støtte idag (Nordiskt konstcentrum, Nordisk kulturinformation i utlandet), dels er dette området ikke undersøkt i tilstrekkelig grad når det gjelder f. eks. kunstkomitéenes virksomheter.

Ministerrådet tror dette feltet inneholder noen flere muligheter enn de som er prøvet ut til nå. En økt innsats for å skaffe frem sponsormidler forutsetter bedre kontakt med mulige sponsorer og først og fremst en intensivering av samarbeidspartners og ministerrådets informasjonsvirksomhet *til* mediene *om* viktige nordiske arrangementer. Kun ved at virksomhetene gjør seg mere synlige blir de interessante for det potensielle sponsormarked, med dets meget nøkterne holdning til hva som kan betale seg.

4.5 Bidrag till aktiviteter där endast några länder deltar

Det finns tillfällen när en verksamhet har betydande intresse för några av de nordiska länderna och litet eller kanske inget intresse för de övriga. Det bör undersökas om det finns aktiviteter där så är fallet och som i dag finansieras via ministerrådsbudgeten.

En tänkbar alternativ finansieringsmodell kunde i dessa fall vara ett finansieringsavtal vid sidan om ministerrådsbudgeten. Härigenom blir det möjligt att göra storleken på det finansiella engagemanget avhängigt av intresset i de enskilda länderna och inte av den för ministerrådssamarbetet fastlagda fördelningsnyckeln.

Konsortiemodellen

Som exempel på denna typ av samarbete kan nämnas de konsortier som de senaste åren har skapats för att möjliggöra nordiskt deltagande i det internationella havsborrningsprogrammet (ODP) och i det europeiska synkrotronstrålningscentret (ESRF). Inom ramen för konsortierna deltar de nordiska länderna med starkt varierande andelar som här direkt avspeglar det vetenskapliga intresset för verksamheten i fråga. I det ena fallet kompletteras de nationella medlen av ett mindre bidrag via ministerrådets kulturbudget, i det andra fallet finansieras deltagandet helt med nationella medel.

4.6 Slutsatser

Om enskilda länder och institutioner i enskilda länder är intresserade av att helt eller delvis påta sig ansvaret för vidareföring av ministerrådsorgan/aktiviteter, kommer avvecklingen av ministerrådsfinansieringen att genomföras med hänsynstagande härtill och i samarbete med de aktuella länderna/institutionerna.

I de fall där det visar sig omöjligt att finna extern finansiering kommer ministerrådet att förutsättningslöst pröva sitt eget finansieringsengagemang. Angelägenheten av redan etablerad verksamhet måste vägas mot samarbete i nya former och på nya områden.

Där så är möjligt kommer omprioriteringar inom kulturbudgetens nuvarande budgetposter att genomföras och besparingar att göras genom omorganiseringar. I övriga fall blir det oundvikligt att överväga nedläggningar. Som framgått av kapitel 2 "Kultursamarbetets framväxt" gäller detta i första hand organ på forskningsområdet.

Ministerrådet kommer bl. a. att pröva möjligheten att minska storleken på styrorganen i det nordiska kultursamarbetet, eventuellt på så sätt att länderna är representerade i dessa organ efter en rotationsprincip eller genom att ett mindre arbetsutskott styr den löpande verksamheten. En nedskärning av styrorganen kommer att leda dels till minskade möteskostnader, dels i många fall en effektivisering av styrelsernas arbete.

När det blir aktuellt att ta ställning till om ministerrådsfinansieringen av olika institutioner/aktiviteter skall upphöra, kommer olika aspekter att beaktas. Ministerrådet kommer bl. a. att överväga om verksamheten har en särskild nordisk dimension eller om man genom nordiskt samarbete uppnår en markant högre kvalitet.

5. Genomförande

Huvudmål

Ministerrådets mål är att den helt övervägande delen av kulturbudgetens medel skall gå till generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade program.

För att nå målet avser ministerrådet att med utgångspunkt i detta program inleda ett systematiskt arbete för att åstadkomma förändringar av finansiering och/eller organisation av kulturbudgetens nuvarande institutioner och andra fasta aktiviteter.

Delmål 1994

Som ett *första* etappmål ämnar ministerrådet under perioden 1991–1994 successivt frigöra medel inom kulturbudgeten så att ett belopp om ca 30 MDKK uppnås på årsbasis vid periodens slut.

Frigörandet skall primärt ske genom ökning av den externa finansieringen men kan även ske genom nedskärningar och nedläggningar. Siktet är att

de beslut om nedläggningar som blir nödvändiga skall fattas snabbt (om högst två år). Den faktiska avvecklingen kan sedan efter behov utsträckas över det nödvändiga antalet år.

Vid nedläggningar av institutioner, gentemot vilka ministerrådet har formella förpliktelser, kommer ministerrådsförslag att läggas fram för Nordiska rådet. Härvid kommer ministerrådet, i enlighet med vad Nordiska rådets kulturutskott uttalat, att redovisa vilka konkreta nya samarbetsinsatser som skall finansieras med hjälp av de frigjorda medlen. Övriga förändringar kommer att föras fram i samband med det reguljära budgetarbetet.

Efter fyraårsperioden 1991 – 1994 avser ministerrådet lämna en statusrapport till Nordiska rådet om de åtgärder som vidtagits och om planerna för kommande år.

Organisering av arbetet

För att uppnå ovannämnda mål på ett kulturpolitiskt och ekonomiskt försvarligt sätt kommer arbetet att få följande organisation:

Ämbetsmannakommittén som samordnande och förberedande organ, biträdd av ministerrådssekretariatet.

Tre sakkunnigrupper, en för vardera allmänkultur, utbildning samt forskning och högre utbildning. Medlemmarna av grupperna bör ha god förbindelse med dem som i de enskilda länderna är ansvariga för fastställandet av de nationella ståndpunkterna till det nordiska samarbetet. Grupperna bör bestå av en representant från varje land och de bör vid behov tillfälligt kunna tillkalla experter.

Med sikte på frigörande av medel på kultursektorns budget till nya aktiviteter skall grupperna undersöka förutsättningarna och möjligheterna för finansiering genom nya källor för varje enskilt organ/aktivitet på respektive huvudområde. Grupperna kan härvid utarbeta förslag syftande till en omläggning av det nordiska samarbetet i riktning mot generella stödordningar, nätverksaktiviteter och tidsbegränsade programbevilningar.

Grupperna bör samarbeta med respektive organs styrelser. De bör även samråda med relevanta nordiska organ i övrigt.

Grupperna skall mot bakgrund av sina sonderingar lägga fram förslag för ministerrådet om de olika organen på kulturbudgeten fortsatt bör ha ministerrådsfinansiering eller inte. Gruppernas förslag bör avlämnas successivt och deras arbete bör i sin helhet vara genomfört inom två år.

Sekretariatsfunktionen med ansvar för att samordna och följa det löpande arbetet i grupperna samt rapportera till ämbetsmannakommittén åvilar ministerrådssekretariatet.

Finansiering av arbetet

Gruppernas rese- och uppehållskostnader förutsätts bli betalda nationellt. Kostnaderna för arbetet i övrigt beräknas kunna täckas av kulturbudgetens dispositionsmedel. För i första hand tillfälliga experters deltagande i arbetet (reskostnader och arvoden) kommer 100 000 DKK att avsättas år 1991.

Social- och miljöutskottets betänkande över ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992 (Ministerrådsförslaget, se s. 1192)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992 för behandling under Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget och avser att därefter fastställa handlingsplanen. Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 29 januari 1990.

1. Ministerrådsförslaget

Ministerrådet erinrar om Nordiska rådets *rekommendation nr 36/1989* till Nordiska ministerrådet att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991 samt att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar. Ministerrådet har sedan beslutat att utlysa år 1992 som nordiskt reumatikerår, och hållit kontakt med Nordiskt Reumaråd (NRR), de nordiska reumatikerorganisationernas gemensamma organ, som kommit med förslag till målsättning, målgrupper och även sedan lång tid planerat aktiviteter under reumatikeråret.

Det påpekas att reumatism är den största gruppen folksjukdomar i Norden och att man räknar med att var femte människa under sitt liv drabbas av någon form av reumatism. Världshälsoorganisationen (WHO) definierar de reumatiska sjukdomarna som smärttillstånd i rörelseorgan och bindväv. WHO räknar med att det finns omkring 200 olika reumatiska sjukdomar. Dessa kan indelas i några huvudgrupper:

1. De inflammatoriska reumatiska sjukdomarna, inklusive reumatiska systemsjukdomar, kronisk ledgångsreumatism (reumatoid artrit), barnreumatism (juvenil reumatoid artrit), Bechterews sjukdom, Reiters sjukdom, psoriasisartrit m. fl.

2. Artroser "slitagesjukdomar", dvs. för tidig eller förstärkt åldersförändring i brosk, ben och annan ledväv samt i ryggraden, vilket orsakar förslitning av ledbrosket.

3. Muskel- och mjukdelsreumatism (sjukdomar i muskler, senor och senskidor, antingen detta beror på överbelastning, felbelastning och/eller psykosomatiska faktorer, (fibromyalgi).

Människor med reumatiska sjukdomar är den största gruppen funktionshämmande, men de är litet uppmärksammade. Det nordiska reumatikeråret syftar till att ge reumatikerna berättigad uppmärksamhet och ge en god kunskap bland beslutsfattare på alla plan beträffande reumatikernas problem och därmed ett bättre beslutsunderlag och ett säkrare beslutsfattande.

Nordiskt Reumaråd, (NRR) har som den primära målgruppen för reumatikeråret definierat "alla med beslutsansvar" (tjänstemän inom företag, myndigheter, organisationer och förtroendevalda och politiker på statlig, regional och kommunal nivå).

Allmänheten måste få information om hur individen för egen del kan upprätthålla sin kondition och hälsa, för att på så sätt undvika problem i stöd- och rörelseapparaten. Ett exempel på vad förebyggande verksamhet kan betyda är artrospatienterna vars antal växer och effektiv upplysningsinsats kan väntas dämpa utvecklingen. En kampanj riktas mot beslutsfattare i arbetslivet – både på arbetsgivar- och arbetstagsidan – samt mot de befolkningsgrupper som anses vara mest utsatta, och som bör inspireras till tillrättalagd motion och sundare livsföring. Det är viktigt att den förebyggande verksamheten också tar sikte på äldre och utvecklandet av deras närmiljö med hjälp av samhällsplaneringen och byggandet. Även reumatikerfamiljens situation skall tas upp.

Ett antal seminarier skall anordnas för beslutsfattare av NRR i samarbete med personalgruppernas egna sammanslutningar.

Arbetsgivarna skall göras uppmärksamma på arbetsplatsens ergonomi i syfte att åstadkomma en positiv arbetsmiljö och motverka arbetsskador samt förhöjer produktiviteten.

Som andra lämpliga målgrupper för konferenser nämns ansvariga inom hälso/sjukvård i landsting, personal inom företagshälsovården samt skyddsombud i den offentliga och privata sektorn.

Vidare kommer det att informeras om hur forskning kan användas för att förbättra reumatikernas situation och påverka samhällsekonomin. Syftet är att bl. a. att uppmärksamma paramedicinsk personal på vikten av att engagera sig i forskningsarbete samt att stimulera tvärvetenskaplig forskning. En konferens anordnas i samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan, med vilken man även skall samarbeta rörande olika statistiska frågor med hänsyn till de reumatiska sjukdomarnas utbredning och samhällsliga konsekvenser.

Vidare understryks betydelsen att de aktuella yrkesgrupperna inom reumatikervården och deras organisationer är inställda på ett nära samarbete med reumatikernas organisationer. Samarbetet med dessa grupper bör inledas med information om reumatikerårets *idé och innehåll*, inte minst för att försäkra sig om tillräcklig fackkunskap då aktiviteterna genomförs.

I samarbete med Föreningen Norden arrangerar NRR en konferens för att främja samarbetet mellan reumatikerföreningar på olika vänorter och

aktivera vänortsverksamheten på lokal nivå. Bl. a. anordnas en konferens för att uppmärksamma beslutsfattare på de speciella problem som drabbar de unga reumatikerna.

De nordiska reumatikerorganisationerna har redan givit ut upplysningsmaterial riktat till reumatiker och deras anhöriga. Samarbete har etablerats så att de fördelar som finns med samproduktion av material kan utnyttjas. Inledningsvis framställer NRR en broschyr som presenterar det nordiska reumatikeråret till aktuella grupper som skall arbeta med reumatikeråret. Reumatikerorganisationerna inleder det nordiska reumatikeråret med att ge ut de egna tidskrifterna som temanummer. Genom textutbyte får dessa ett likartat nordiskt innehåll. En vägledning i förebyggande aktiviteter framställs.

Materialet kan användas som underlag till information i massmedier och bli en samlad grund för nationella debatter.

En samnordisk affischtävling anordnas riktad till elever vid utbildningslinjer för konst och hantverk.

En vandringsutställning framställs på de olika nordiska språken i ett antal så att den samtidigt kan visas i de nordiska länderna.

NRR anser det önskvärt att det görs en TV-spot, som på enkelt sätt visar hur det är att leva med reumatism.

Nationellt kommer organisationerna att verka för att de nationella postverken ger ut frimärke med anledning av reumatikeråret.

I enlighet med den andra delen av *rekommendation nr 36/1989* påbörjas en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar inriktad på förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning. Arbetet skall genomföras i samarbete mellan reumatikerorganisationerna och de institutioner/organisationer som deltar i arbetet med reumatikeråret.

Reumatikeråret bör sålunda bli inledning till ett utvidgat samarbete på det nordiska planet. Såväl på det förebyggande området som det behandlingsmässiga kommer reumatikeråret att skapa ett bättre underlag för fortsatta aktiviteter också på det nationella planet.

Det nordiska samarbetet ger möjligheter att arbeta med en långt större befolkningsgrupp än man kan göra nationellt. Det kommer att ge nationella besparingar ifråga om framställning av material till framtida kampanjer. Reumatikeråret ger också ett bättre underlag för utväxling av erfarenheter som kan användas i varje enskilt land.

För att leda det nordiska projektarbetet bildas en styrgrupp för reumatikeråret, som skall bestå av en representant från reumatikerorganisationerna i varje land, en representant från Nordiska ministerrådet och en representant från Nordiska hälsovårdshögskolan. Suppleanter kan utses och delta i styrgruppens möten, dock utan rösträtt. I varje land bildar reumatikerorganisationen en nationell arbetsgrupp (bakgrundsgrupp) för detaljerad behandling av vissa arbetsuppgifter.

Efter 1992 utvärderas verksamheten. Det sker genom ett seminarium som anordnas av styrgruppen och rapportering därifrån.

Reumatikerorganisationerna skall själva bidra såväl med personal som ekonomiska resurser för att genomföra året. Bidrag kommer nationellt att sökas från såväl institutionella som organisationsmässiga samarbetsparter.

Vad avser samnordiska medel har ministerrådet avsatt DKK 50 000 som bidrag år 1991 till förberedelserna. Vidare kommer enligt ministerrådsförslaget ministerrådet år 1992 att avsätta DKK 500 000 till genomförandet för att ta fram underlag och anordna en nordisk konferens om reumatikernas situation.

2. Utskottets överläggning med social- och hälsovårdsministrarna den 14 november 1990

Från utskottets sida noterades med tillfredsställelse socialministrarnas beslut i Mariehamn i juni 1990 att avsätta DKK 500 000 till ett reumatikerår 1992.

Från social- och hälsovårdsministrarnas sida bekräftades att samarbetsministrarna var villiga att ställa dessa medel till förfogande 1992, bl. a. till en konferens vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg om reumatikernas situation. Vidare framhölls att reumatikerorganisationerna skulle komma att spela en viktig roll i arbetet. Utskottets representant uttalade sin tillfredsställelse över den föreslagna uppläggningsen, men hade hos organisationerna noterat viss tveksamhet till möjligheterna att delta i reumatikeråret och uttalade därför förhoppningen att ministerrådet skulle ge stöd för deras deltagande.

3. Utskottet

Utskottet noterar att den siffermässiga uppställningen i bilagan till ministerrådsförslaget slutar på summorna 515 000 för 1991, 2 724 000 för 1992 och 140 000 för 1993, det vill säga en total kostnad för nordiska aktiviteter under de tre åren på 3 379 000 DKK. Det framgår dock att dessa siffror representerar Nordisk reumaråds totala önskemål. Under diskussionerna har det betecknats som inte realistiskt att räkna med att Nordiska ministerrådet skulle kunna finansiera hela det belopp som kallas den nordiska andelen av de samnordiska aktiviteterna. Största delen av kostnaderna måste därför mötas med nationella medel.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt uttalande i betänkandet över det medlemsförslag som var ursprunget till *rekommendation nr 36/1989*, nämligen att medel måste beviljas, både kortsiktigt avseende aktiviteterna under ett reumatikerår och på längre sikt för insatser både nordiskt och nationellt. Reumatikeråret skulle ge värdefulla erfarenheter för de följande insatserna. Utskottet underströk vikten av att Nordiska

hälsovårdshögskolan, Nordiska nämnden för handikappfrågor, reumatikernas organisationer i alla nordiska länder och de självstyrande områdena och berörda personalgruppers organisationer skulle beredas tillfälle att medverka i planeringen och uppföljningen av det nordiska reumatikeråret.

Utskottet vill understryka att det är en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt genomförande av ett nordiskt reumatikerår att finansieringen är säkrad i alla led. Mot denna bakgrund synes det utskottet mest realistiskt att reumatikeråret uppskjuts till 1993. Det är även väsentligt att de olika arrangemangen är väl förberedda och genomtänkta.

Utskottet ser positivt på den planerade uppläggningsen av seminariet, men vill erinra om att ambitionsnivån hos de insatser som verkligen kommer att genomföras till stor del blir beroende av de medel som kan ställas till förfogande nationellt. Utskottet har med intresse tagit del av den detaljerade genomgången av olika typer av reumatiska sjukdomar och dessas förekomst hos olika grupper och vill erinra om de synpunkter utskottet anförde vid antagandet av *rekommendationen nr 36/1989*, angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden och att man genom ett nordiskt reumatikerår kunde lyfta fram den reumatologiska forskningen då det fanns ett stort behov av kunskap angående orsaksambanden och om förbättrade behandlingsmetoder m. m. Det var sålunda fortfarande oklart varför flera av de reumatiska sjukdomarna mest drabbade kvinnor liksom även miljöfaktorernas betydelse. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den breda uppläggning som WHO:s handlingsprogram "Hälsa för alla år 2000" har och att vissa forskningsuppgifter även utförs av Nordiska hälsovårdshögskolan. Ett nordiskt reumatikerår skulle passa väl in i WHO:s program och även utgöra en naturlig del i avslutningsfasen av reumatikeråret och FN:s handikappårtionde. Framtagandet av ett antal forskningsresultat skulle ge en värdefull plattform för ett fortsatt arbete även efter avslutandet av FN:s handikappårtionde. Därför anser utskottet att även WHO:s europakontor bör kopplas in i aktiviteterna under ett nordiskt reumatikerår.

En samarbetspartner i sistnämnda arbete vore den Nordiska forskarakademien, som utgör fortsättningen på de nordiska forskarkurserna. Knytande av kontakter mellan denna och WHO:s europakontor skulle ge resultat för framtiden även efter utgången av reumatikeråret och FN:s handikappårtionde.

Utskottet anser att utskottet och därmed Nordiska rådet bör ha möjlighet att kontinuerligt följa arbetet med det nordiska reumatikeråret. Detta kunde ske genom att utskottet blir representerat med en observatör i den styrgrupp som föreslagits. Utskottet anser att även Nordiska nämnden för handikappfrågor bör ingå i styrgruppen. Det är väsentligt att styrgruppen får en bred representation. I övrigt instämmer utskottet i den uppläggning för styrgruppen som presenteras i ministerrådsförslaget, men vill framhålla att styrgruppen bör ha möjligheter att anpassa verksamheten till de

ekonomiska realiteterna om finansieringsproblem skulle uppkomma under året.

Det är också viktigt att de statliga handikappråden blir inkopplade i verksamheten liksom även de självstyrande områdena. På nationellt plan bör arbetet ledas av nationella styrgrupper med bred representation av myndigheter och organisationer och med uppgift att förmedla synpunkter och impulser till och från den nordiska styrgruppen.

Med hänvisning vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utse 1993 till Nordiskt reumatikerår och tillsätta en nordisk styrgrupp för reumatikeråret i enlighet med ministerrådsförslag B 113/s och de synpunkter som social- och miljöutskottet anfört.

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ställa tillräckliga medel till förfogande för att på nationellt plan säkerställa genomförandet av det nordiska reumatikeråret.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992 för behandling under rådets 39:e session i Köbenhavn. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa handlingsplanen.

København den 30 november 1990

På Nordiska ministerrådets vägnar

Ester Larsen

Fridtjov Clemet

Ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992

Innehållsförteckning

Bakgrund	1194
De reumatiska sjukdomarna	1194
Vad är reumatism	
De reumatiska sjukdomarnas förekomst	
Reumatikernas situation	1196
Reumatikernas organisationer	1196
Målsättning och målgrupp	1197
Aktiviteter under reumatikeråret	1198
Förebyggande verksamhet	
Forskning	
Statistik	
Information till vårdpersonal	
Övriga konferenser	
Allmänt informationsmaterial	
Frimärksutgivning	
Planläggning för förstärkta insatser	1200
Framtida utvidgat samarbete	1201
Projektledning	1201
Utvärdering	1201
Ekonomi	1201
Beräknad kostnad för planerade aktiviteter	1202

Bakgrund

Nordiska rådet antog vid sin 37:e session i mars 1989 en rekommendation till Nordiska ministerrådet angående genomförande av ett nordiskt reumatikerår 1991 samt att en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar skulle utarbetas. Nordiska ministerrådet har sedan beslutat att utlysa år 1992 som nordiskt reumatikerår.

Syftet med reumatikeråret är dels att gemensamt vidta åtgärder för att förstärka reumatikernas möjligheter till ett bättre vardagsliv, dels att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar.

Nordiskt Reumaråd (NRR) som är de nordiska reumatikerorganisationernas gemensamma organ, har kommit med förslag till målsättning och målgrupper och har även sedan lång tid planerat aktiviteter under reumatikeråret.

Ett antal aktiviteter planeras på såväl det nordiska som det nationella planet. För dessa redogörs ytterligare under respektive rubrik.

De reumatiska sjukdomarna

Reumatism är den största gruppen folksjukdomar i Norden. Man räknar med att var femte människa under sitt liv drabbas av någon form av reumatism. De reumatiska sjukdomarnas utbredning kostar samhället mycket. Som exempel kan nämnas att reumatikerorganisationerna räknar med att de reumatiska sjukdomarna i Sverige kostar samhället minst 17 miljarder kronor och i Norge minst 9 miljarder. Åtskilliga reumatiker blir invaliderade.

Att få reumatism innebär för många människor i Norden att resten av livet präglas av problem. Man har svårt att bemästra de smärtor sjukdomen medför.

Vad är reumatism?

Världshälsoorganisationen (WHO) definierar de reumatiska sjukdomarna som smärttillstånd i rörelseorgan och bindväv. WHO räknar med att det finns omkring 200 olika reumatiska sjukdomar, var och en med sin särart.

Man kan indela de reumatiska sjukdomarna i några huvudgrupper:

1. De inflammatoriska reumatiska sjukdomarna (inklusive reumatiska systemsjukdomar)

Kronisk ledgångsreumatism (reumatoid artrit), barnreumatism (juvenil reumatoid artrit), Bechterews sjukdom, Reiters sjukdom, psoriasisartrit och liknande tillstånd är sjukdomar som kännetecknas av att leden är inflammerad. Det har en nedbrytande effekt på ledbrosk, benväv och ledband.

De kroniska reumatiska systemsjukdomarna är inflammatoriska sjukdomar, där det i mindre grad är lederna och i högre grad bindväv och inre organ som angrips.

Flera av sjukdomarna angriper också ryggraden eller muskulaturen. Urinsyregikt (podager) och liknande sjukdomar hör också till den här gruppen. Vid komplicerade reumatiska sjukdomar kan det uppstå inflammatoriska förändringar i kroppens inre organ.

2. Artroser ("Slitagesjukdomar")

Dessa kännetecknas av för tidig eller förstärkt åldersförändring i brosk, ben och annan ledväv samt i ryggraden, vilket orsakar förslitning av led-brosket.

3. Muskel- och mjukdelsreumatism

Gruppen omfattar sjukdomar i muskler, senor och senskidor, antingen detta beror på överbelastning, felbelastning och/eller psykosomatiska faktorer. Det här är mycket vanliga sjukdomar. Fibromyalgi hör också hit.

De kroniska ryggsjukdomarna utgör en stor del av såväl grupp 2 som grupp 3.

De reumatiska sjukdomarnas förekomst

Reumatism tillhör de mest utbredda sjukdomsgrupperna.

Förekomsten av reumatiska sjukdomar varierar något i de olika undersökningar som har gjorts. Det hänger troligen samman med vilka kriterier som läggs till grund för diagnosen.

Ca 2 procent av den vuxna befolkningen har ledgångsreumatism. Totalt har ca 4 procent av den vuxna befolkningen inflammatorisk reumatisk sjukdom.

Tar man med de övriga skelett- och muskelsjukdomarna som kommer in under definitionen reumatism förekommer dessa hos ca 20 procent av den vuxna befolkningen och är bland de mest utbredda sjukdomsgrupperna.

De inflammatoriska reumatiska sjukdomarna drabbar människor i alla åldrar – också barn och unga. Den vanligaste reumatiska sjukdomen hos barn och ungdom är kronisk ledgångsreumatism (juvenil reumatoid artrit). Sjukdomen kan starta när som helst. Det finns fall där sex månader gamla spädbarn fått diagnosen.

I sällsynta fall kan minderåriga barn drabbas av bindvävssjukdomar. Lite äldre barn kan drabbas av Bechterews sjukdom. Barn och ungdom som har hudsjukdomen psoriasis kan i vissa fall också få ledsjukdom – psoriasisartrit.

Reumatikernas situation

De flesta reumatiker möter liten förståelse för sin situation. Orsaken kan vara att de flesta problem som den reumatiska sjukdomen medför är osynliga. Det är vanligt att associera reumatism med människor med deformerade leder. Men dessa utgör bara en del av den stora gruppen reumatiker.

De reumatiska sjukdomarna är den största gruppen funktionshämmande, men de är litet uppmärksammade. Det nordiska reumatikeråret kan ge reumatikerna berättigad uppmärksamhet.

Några exempel på problem för människor som drabbats av reumatisk sjukdom redovisas här:

- Vid vård av reumatiker utgår man ofta ensidigt från sjukdomen eller handikappet. Rätten att främja välbefinnande och allmän livskvalitet beaktas alltför nödtorftigt.
- Reumatiker förtidspensioneras ofta i stället för att man försöker återställa arbetsförmågan.
- Vid samhällsplanering beaktas inte reumatikernas problem i tillräckligt stor utsträckning.
- Sjukdomar i stöd- och rörelseapparaten förebyggs i för liten utsträckning. Detta medför att man inte når så goda resultat i behandlingen.
- Beslutsfattarna och allmänheten har för litet kunskap om de reumatiska sjukdomarna, vilket medför att beslut ibland fattas på felaktiga grunder.
- För litet pengar satsas på reumatologisk forskning. Orsaken till de reumatiska sjukdomarna är därför alltjämt okänd.

En god kunskap bland beslutsfattare på alla plan beträffande reumatikernas problem innebär ett bättre beslutsunderlag och ett säkrare beslutsfattande. Färre felaktigt fattade beslut kommer att spara ekonomiska resurser åt samhället.

Reumatikernas organisationer

Reumatikerna har en organisation i varje nordiskt land. Dessa arbetar i egenskap av intresseorganisationer för att på olika sätt förbättra reumatikernas situation.

De nationella reumatikerorganisationerna är i varje nordiskt land bland de största handikapporganisationerna. Varje organisation ger ut informationsmaterial, har egen tidning, skapar opinion och bevakar de samhällsfrågor som rör reumatikerna.

Organisationerna ger i vissa fall och på olika sätt hjälp åt reumatiker och stöder forskning i reumatologi. Regelbundet anordnas kurser och konferenser för reumatiker, sjukvårdspersonal och politiker. I några fall bedriver reumatikernas organisationer i samarbete med sjukvårdshuvudmännen egen sjukvård för reumatiker.

De nordiska reumatikerorganisationerna har i flera år haft ett gott och konstruktivt samarbete. En del aktiviteter har under flera år genomförts gemensamt, flera är på planeringsstadiet. Det är en god grund för att ett gemensamt nordiskt arbete med och inom reumatikerorganisationerna skall lyckas. Utifrån det arbete som gemensamt bedrivits under flera år bildades hösten 1988 Nordiskt Reumaråd.

Nordiskt Reumaråd ser som en huvuduppgift att visa på alla problem som reumatiker ställs inför i samhället.

Målsättning och målgrupp

Det är viktigt med en allmän och bred information om reumatikernas problem. Allmänhetens attityder till reumatiker har stor betydelse. Genom de aktiviteter som planeras under reumatikeråret kommer allmänheten att få kunskap om hur reumatikerna vill att samhället skall inrättas.

Syftet med reumatikeråret är dels att gemensamt vidta åtgärder för att förstärka reumatikernas möjligheter till ett bättre vardagsliv, dels att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

De aktiviteter som anordnas av NRR inriktas dock i första hand på att informera beslutsfattare om reumatikernas situation. Den primära målgruppen för reumatikeråret är av NRR definierad till "alla med beslutsansvar".

För de aktiviteter som NRR ansvarar för under reumatikeråret har reumatikerorganisationerna fastlagt följande målsättning:

- Under reumatikeråret skall alla beslutsfattare i Norden känna till vad de kan och skall göra för att reumatiker skall uppleva livskvalité i sin vardag på samma sätt som friska.
- Under reumatikeråret skall uppmärksamhet riktas på reumatikernas behandlingsmöjligheter, på deras situation i vardagslivet – i hemmet, på arbetsplatsen och på fritiden – samt på möjligheterna att delta i samhällslivet på alla plan.

Med beslutsfattare menar NRR tjänstemän inom företag, myndigheter, organisationer och i övrigt där man på olika nivåer fattar beslut. Men givetvis ingår även förtroendevalda och politiker på statlig, regional och kommunal nivå i målgruppen.

Nämnda målsättning innebär att dessa beslutsfattare på olika nivåer skall få en god information om reumatikernas problem. Reumatikeråret innebär inte primärt en ekonomisk satsning, utan en önskan om att skapa god kunskap inför de beslut som fattas i samhället.

Under reumatikeråret skall aktiviteterna inriktas på reumatikerfamiljen. Därmed belyses inte bara reumatikerns, utan också övriga familjemedlemmars situation.

Aktiviteterna under det nordiska reumatikeråret kan inrymmas under WHO:s program Hälsa för alla år 2000. Sunda levnadsvanor, hälsoproblem som kan förebyggas samt att skapa och utveckla ett optimalt system för hälsovård skall beaktas.

För beslutsfattarna är det viktigt att inse vad ständigt pågående smärta betyder för en människa. Rätt sätt att hjälpa och en god miljö kan underlätta reumatikers liv. Det är också viktigt att förstå att sjukdomarna i stöd- och rörelseapparaten är ett nationalekonomiskt problem.

Allmänheten måste få information om hur individen för egen del kan upprätthålla sin kondition och hälsa, för att på så sätt undvika problem i stöd- och rörelseapparaten.

Aktiviteter under reumatikeråret

Det planeras olika aktiviteter på det nordiska planet. Därutöver kommer reumatikerorganisationerna i varje land att genomföra nationella projekt. I nedanstående översikt redogörs primärt för planerade nordiska aktiviteter.

Förebyggande verksamhet

Det är viktigt att öka den förebyggande insatsen för reumatikerna i alla nordiska länder.

Ett exempel på vad förebyggande verksamhet kan betyda är artrospatienterna. Deras antal växer för varje dag. En effektiv upplysningsinsats kommer att dämpa den utvecklingen. I den här gruppen ingår patienter med aktivitetsbetingade ryggproblem.

I samarbete med nationella institutioner och organisationer, som arbetar inom detta område, anordnas en kampanj. Den riktas mot beslutsfattare i arbetslivet – både på arbetsgivar- och arbetstagsidan – samt mot de befolkningsgrupper som anses att vara mest utsatta.

En slogan för denna insats kan vara ”Känn din kropp – och var rädd om den!” Huvudbudskapet skall inspirera riskgrupperna till väl tillrättad motion och sundare livsföring.

De aktuella personalgrupperna skall medverka i informationsförmedlingen.

Det är viktigt att den förebyggande verksamheten också tar sikte på åldringarna och utvecklandet av deras närmiljö.

Här är det centralt att miljön – med hjälp av samhällsplaneringen och byggandet – gör det möjligt även för åldringarna att upprätthålla stöd- och rörelseapparaten funktionsduglig.

Ett antal seminarier anordnas för beslutsfattare. Seminarierna arrangeras av NRR i samarbete med personalgruppernas egna sammanslutningar. Målsättningen kan sammanfattas i två punkter:

1. Arbetsgivaren skall vara uppmärksam på arbetsplatsens ergonomi.

Det ger en positiv arbetsmiljö och motverkar arbetsskador.

2. God ergonomi och väl genomtänkta arbetsrutiner förhöjer produktiviteten.

Vidare kan följande konferenser anordnas kring olika reumatiska sjukdomar:

1. En konferens för ansvariga inom hälso/sjukvård i landsting. Temat skall ha anknytning till egenomsorg.
2. En "tvärfacklig" konferens för personal inom företagshälsovården. Temat skall ha anknytning till förebyggande hälsoarbete.
3. En konferens för skyddsombud i den offentliga och privata sektorn. Temat skall ha anknytning till arbetsmiljö.

Forskning

Forskningen om de reumatiska sjukdomarna skall ges stor uppmärksamhet i informationsmaterialet under reumatikeråret.

Man kommer att påpeka hur forskning kan användas för att förbättra reumatikernas situation och påverka samhällsekonomin i positiv riktning.

Paramedicinsk personal kommer att göras uppmärksam på att det är viktigt att engagera sig i forskningsarbete på det reumatologiska området. Det gäller även att stimulera tvärvetenskaplig forskning.

För att stimulera forskning om de reumatiska sjukdomarna anordnas i samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan en nordisk konferens om reumatikernas situation.

Statistik

Olika statistiska frågor med hänsyn till de reumatiska sjukdomarnas utbredning och samhällsmässiga konsekvenser kommer att utredas.

Även i detta avseende är det naturligt att engagera och samarbeta med Nordiska hälsovårdshögskolan.

Information till vårdpersonal

Förutsättningen för ett positivt genomförande av reumatikeråret är att de aktuella yrkesgrupperna inom reumatikervården och deras organisationer är inställda på ett nära samarbete med reumatikernas organisationer.

Samarbetet med dessa grupper bör inledas med information om reumatikerårets idé och innehåll.

Det är vidare nödvändigt att man, i samarbete med läkarnas och övrig personals organisationer, försäkras om tillräcklig fackkunskap då aktiviteterna genomförs.

Övriga konferenser

NRR arrangerar en konferens för att främja samarbetet mellan reumatikerföreningar på olika vänorter. Det sker i samarbete med Föreningen Norden och vänortskommittén. Konferensens syfte är att aktivera vänortsverksamheten på lokal nivå.

Organisationernas barn- och ungdomsreumatiker anordnar en konferens där syftet är att skapa underlag för information till beslutsfattare angående de speciella problem som drabbar de unga reumatikerna.

Allmänt informationsmaterial

De nordiska reumatikerorganisationerna har redan givit ut upplysningsmaterial riktat till reumatiker och deras anhöriga. Dessutom har ett samarbete etablerats så att de fördelar som finns med samproduktion av material kan utnyttjas.

I samband med den planerade kampanjen angående förebyggande åtgärder utformas ett informationsmaterial som skall upplysa om värdet av en insats på detta område.

Inledningsvis framställer NRR en broschyr som presenterar det nordiska reumatikeråret. Den sprids i en mindre upplaga till aktuella grupper som skall arbeta med reumatikeråret.

En vägledning i förebyggande aktiviteter skall framställas.

De nordiska reumatikerorganisationerna inleder det nordiska reumatikeråret med att ge ut de egna tidskrifterna som temanummer. Genom att textutbyte sker mellan tidskrifterna får dessa ett likartat nordiskt innehåll.

Materialet kan användas som underlag till information i andra massmedier där man vill upplysa om reumatikernas förhållanden. Den kan också bli en samlad grund för nationella debatter där alla aktuella samhällsgrupper kan delta.

En samnordisk affischtävling anordnas. Tävlingen riktas till elever vid utbildningslinjer för konst och hantverk.

NRR anser det önskvärt att det görs en TV-spot, som på enkelt sätt visar hur det är att leva med reumatism.

En vandringsutställning framställs, som skall presentera budskapet under reumatikeråret. Utställningen framställs på de olika nordiska språken och i ett antal så att den samtidigt kan "vandra" i de nordiska länderna.

Frimärksutgivning

Man kommer att verka för att de nationella postverken ger ut frimärke med anledning av reumatikeråret.

Planläggning för förstärkta insatser

En plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar påbörjas under reumatikeråret. Den skall i enlighet med ändringsförslag A 850 Å/s till Nordiska rådet innehålla förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning. Arbetet skall genomföras i samarbete mellan reumatikerorganisationerna och de institutioner/organisationer som deltar i arbetet med reumatikeråret.

En plan för de nämnda insatserna kan bidra till att det arbete som görs under reumatikeråret får stor betydelse för Nordens reumatiker i framtiden.

Framtida utvidgat samarbete

Reumatikeråret bör bli inledningen till ett utvidgat samarbete på det nordiska planet. Såväl på det förebyggande området som det behandlingsmässiga kommer reumatikeråret att skapa ett bättre underlag för fortsatta aktiviteter också på det nationella planet.

Det nordiska samarbetet ger möjligheter att arbeta med en långt större befolkningsgrupp än man kan göra nationellt. Det kommer att ge nationella besparingar ifråga om framställning av material till framtida kampanjer. Reumatikeråret ger också ett bättre underlag till utväxling av erfarenheter som kan användas i varje enskilt land.

Det fortsatta arbetet på t. ex. det förebyggande området kommer att bidra till bättre upplysning och billigare framställning av material. Alltsammans utgör en samhällsekonomisk vinst.

Projektledning

En styrgrupp för reumatikeråret bildas, som skall bestå av en representant från reumatikerorganisationerna i varje land, en representant från Nordiska ministerrådet och en representant från Nordiska hälsovårdshögskolan. Suppleanter kan också utses och dessa kan delta i styrgruppens möten, dock utan rösträtt.

Kommittén leder det samnordiska arbetet. I varje land bildar reumatikerorganisationen en nationell arbetsgrupp (bakgrundsgrupp) för detaljerad behandling av vissa arbetsuppgifter.

Samarbete skall sökas med andra organisationer som är av intresse för reumatikeråret.

Utvärdering

Efter reumatikeråret utvärderas verksamheten. Det sker genom en skriftlig rapport från styrgruppen till Nordiska ministerrådet. Rapporten utformas efter ett seminarium som anordnas av styrgruppen.

Ekonomi

Nedanstående sammanställning är en kalkyl över kostnaderna för reumatikeråret. Den slutliga aktivitetsnivån beror dock på de ekonomiska möjligheter som ställs till förfogande.

Redan 1991 produceras en broschyr, som skall informera om reumatikeråret. Broschyren skall användas också till fundraising-aktiviteter som NRR planerar att genomföra — bl. a. riktade till företag för att få ekonomiskt bidrag.

De nordiska reumatikerorganisationerna skall själva bidra såväl med personal som ekonomiska resurser för att genomföra årets aktiviteter.

Bidrag kommer nationellt att sökas från såväl institutionella som organisationsmässiga samarbetsparter.

Nordiska ministerrådet har avsatt 50 000 DKK som bidrag år 1991 till förberedelserna av reumatikeråret. Vidare kommer ministerrådet år 1992 att avsätta 500 000 DKK till genomförandet av reumatikeråret. Medlen skall användas för att ta fram underlag och anordna en nordisk konferens om reumatikernas situation.

Beräknad kostnad för planerade aktiviteter

<i>Aktivitet:</i>	<i>DKK</i>
<i>Förberedelser år 1991</i>	
Projektledning 1991	
Arvodelön	220 000
Möten och resor	50 000
Infobroschyr 35 000 ex	165 000
Utvärdering	50 000
Övrigt	30 000
Summa kostnader 1991 DKK	515 000
<i>Reumatikeråret 1992</i>	
Förebyggande verksamhet	
Kampanjbroschyrer (primo), 50 000 ex	285 000
Affischer (primo), 20 000 ex	65 000
Forskning/statistik	425 000
Konferenser	590 000
Allmänt informationsmaterial	
Tidskrift (mars), 50 000 ex	273 000
Affischtävling inkl. tryck (jan)	88 000
TV-spot (april/sept)	208 000
Vandringsutställning (primo)	
– system	155 000
– innehåll	192 000
Projektledning 1992	
Arvode/lön	243 000
Möten och resor	200 000
Summa kostnader 1992 DKK	2 724 000
<i>År 1993</i>	
Utvärdering	140 000
Total kostnad för nordiska aktiviteter 1991, 1992 och 1993	3 379 000

De nationella föreningarna kommer dessutom att anordna aktiviteter i varje enskilt land.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt

(Ministerrådsförslaget, se s. 1206)

Juridisk utvalg har fått henvist ministerrådsförslag B 114/j. Utvalget har behandlet forslaget på møter 28. – 30. januar 1991 i Stockholm.

Bakgrunn

Ministerrådet viser innledningsvis til at Nordisk Råds internasjonale samarbeidskomite (Søderkomiteen) i sin sluttrapport som ble lagt fram i september 1989 bl.a. foreslo at det burde overveies å opprette et felles nordisk institutt for EF-rett. Under Nordisk Råds ekstrasjesjon i november 1989 i Mariehamn ble det vedtatt en rekommendasjon om å opprette et slikt institutt (*Rek. nr 44/1989*).

Ministerrådet viser videre til at Embetsmannskomiteen for lovgivnings-spørsmål arrangerte et seminar i oktober 1990, som hadde til formål å undersøke hvilken EF-rettslig forskning som nå drives i de nordiske landene og hvilke behov som er til stede for et nordisk institutt for EF-rett.

Ministerrådet sammenfatter seminarets diskusjoner om framtidig EF-rettslig forskning i Norden slik: Ideen om å konsentrere den EF-rettslige forskningen til et nordisk institutt fikk liten respons. Derimot var det enighet om at det er behov for en fordypning i undervisningen i EF-rett, og at det må finnes såvel forskning som dokumentasjon i hvert nordisk land. Det var imidlertid delte meninger om hvordan den nasjonale forskningen best kan samordnes.

Forslaget

Ministerrådet er av den oppfatning at det i dagens situasjon og på bakgrunn av det som framkom under nevnte seminar, ikke bør opprettes et institutt i den form som Nordisk Råd har rekommendert. I stedet bør man etter Ministerrådets mening prøve en mindre pretensjøs form for samarbeide på det aktuelle området. Det antydes at Nordisk samarbeidsråd for kriminologi kan tjene som mønster for et slikt samarbeid. Et samarbeid i disse former kan dels stimulere forskning og kunnskapsutveks-

ling på området, og dels danne grunnlag for en vurdering av behovet for et institutt på et senere tidspunkt, heter det.

Ministerrådet foreslår etter dette at det snarest opprettes et nordisk råd for forskning i europeisk integrasjonsrett. Dette rådet bør bestå av ti medlemmer – to fra hvert av de nordiske land – som hentes fra forskermiljøene, administrasjonen og næringslivet. Medlemmene utnevnes av Nordisk Embetsmannskomiteé for lovgivning, etter nasjonal nominering. Derved kan en etter Ministerrådets oppfatning oppnå god balanse mellom de ulike kategoriene.

Rådet bør ha til oppgave å arrangere

- forskerseminarier
- kontaktseminarier om ulike prosjekter
- arbeidsgruppemøter om ulike prosjekter
- ev. gi støtte til pilotprosjekter

Videre bør rådet ha til oppgave å sammenstille informasjon om

- forskningsprosjekter
- bibliotek
- databaser

Med ministerrådsforslaget følger forslag til statutter for rådet samt forslag til kostnadsberegning (ca. 1 265 000 DKK for 1991). I utgangspunktet kommer virksomheten til å finansieres over det nordiske budsjettet. På sikt antydes det at det finnes mulighet til å stimulere næringslivet til å bidra til rådets finansiering.

Ministerrådet har innhentet synspunkter på forslaget fra Forskningspolitisk Råd og Nordisk samarbeidsnemnd for samfunnsforskning, som begge stiller seg positiv til at det utvikles nordiske samarbeidsformer om EF-rettslige spørsmål.

Juridisk utvalg

Utvalget konstaterer at undervisningen og forskningen om EF-rett og integrasjonsrett forøvrig i framtiden kommer til å få økende betydning i Norden. Rettslige problemstillinger som har og som kan oppstå mellom EF på den ene siden og de nordiske landene hver for seg eller i EFTA på den andre siden har vist seg å være av et slikt omfang at det vil være verdifullt med en felles nordisk satsing. Disse forhold var bakgrunnen for at Juridisk utvalg i sin tid støttet Söderkomiteens forslag og medlemsforslag *A 898/e* som lå til grunn for *rek. 44/1989* om opprettelse av et nordisk EF-institutt. Juridisk utvalg kan også vise til at utvalget i sin betenkning over *C 2/1990* henstilte til Ministerrådet å intensivere arbeidet med å utrede behovet for kontroll som ledd i den økonomiske integrasjon, f.eks. med hensyn til innretting av et institutt for EF-rett.

Juridisk utvalg hilser derfor med glede det forslag som ministerrådet nå har fremmet om å samordne den nordiske forskningen på området. Utvalget antar at Ministerrådet ved å endre benevnelsen EF-rettslige spørsmål

til integrasjonsrettslige spørsmål har ment at man ikke skal begrense seg til forskning om EF-rett, men også inkludere forskning om rettslige spørsmål f.eks. i forbindelse med en framtidig EEA-avtale.

Juridisk utvalg kan forøvrig gi sin tilslutning til at man av hensyn til de stramme rammer for det nordiske budsjettet ikke satser på etablering av et eget institutt nå, men i første omgang oppretter et råd for forskning i europeisk integrasjonsrett, slik Ministerrådet foreslår. Etter Juridisk utvalgs oppfatning synes et råd, slik som skissert i ministerrådsforslaget, å være velegnet til å stimulere den forskning og kunnskapsutveksling som det vil være behov for. Juridisk utvalg kan på denne bakgrunn gi sin støtte til at Rådet opprettes så snart som mulig og at rådet får den sammensetning og de oppgaver som er skissert i ministerrådsforslaget. Juridisk utvalg forutsetter imidlertid at det etter utløpet av den to-årige prøveperioden foretas en evaluering av virksomheten, for eventuelt å vurdere behovet for et egentlig institutt, slik som Nordisk Råd opprinnelig rekommanderte.

Når det gjelder budsjettkonsekvensene, forutsetter utvalget at de beskjedne budsjettmidler som er avsatt til prosjektvirksomhet på lovgivningssektoren ikke er ment å skulle delfinansiere dette forskningsrådet, således at det ikke finnes midler til egentlig prosjektvirksomhet på lovgivningssektoren.

Med disse bemerkninger foreslår Juridisk utvalg, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å opprette et nordisk råd for forskning i europeisk integrasjonsrett, i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 114/j og Juridisk utvalgs synspunkter.

Stockholm, 29. januar 1991

Lennart Andersson (S)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Kirsten Jacobsen (FP)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Helge Adam Møller (KF)

Formann

Sauli Niinistö (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Lars Werner (v)

Ministerrådsförslag**om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt för behandling under rådets 39:e session i Köpenhamn. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter godkänna upprättandet av forskningsrådet.

Köpenhamn den 21 december 1990

På Nordiska ministerrådets vägnar

Hans Engell

Fridtjov Clemet

Upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt

Bakgrund

Nordiska rådets internationella samarbetskommitté, den s. k. Söderkommittén, lade i september 1989 fram sin slutrapport "Europeiska samarbetsfrågor i Nordiska rådet". Ett av förslagen i rapporten var att det borde övervägas att inrätta ett gemensamt nordiskt institut för EG-rätt. I ett medlemsförslag om uppföljning av rapporten yrkade förslagsställarna, att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att inrätta ett sådant institut. Förslagen stöddes av såväl det juridiska som det ekonomiska utskottet. Vid sin tredje extrasession i november 1989 i Mariehamn antog Nordiska rådet med 65 röster mot 3 en rekommendation om att upprätta ett sådant institut (*rekommendation nr 44/1989*).

Som ett led i de fortsatta övervägandena om hur nordiskt samarbete på området i fråga på bästa sätt skall förverkligas beslöt den Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor (NÄL) vid sitt möte i maj 1990 att anordna ett nordiskt seminarium i EG-rätt. Syftet med seminariet var, att utröna vilken EG-rättslig forskning som nu bedrivs i de nordiska länderna och vilket behov av ett nordiskt institut som föreligger. Seminariet ägde rum i början av oktober 1990 i Oslo. Deltagare var ett 60-tal personer från samtliga de nordiska länderna, främst rättsvetenskapsmän, departementstjänstemän och praktiskt verksamma jurister med internationell inriktning.

Seminariets diskussioner om framtida EG-rättslig forskning i Norden kan sammanfattas enligt följande. Tanken på att koncentrera den EG-rättsliga forskningen till ett nordiskt institut vann inte anklang. Däremot förelåg enighet om att undervisningen i EG-rätt behöver fördjupas och att det måste finnas såväl forskning som dokumentation i varje nordiskt land. Den EG-rättsliga forskningen bör inte inskränkas till juridisk grundforskning utan även tillhandahålla information om EG-rätten för praktiskt bruk. Olika uppfattningar framkom om hur denna nationellt bedrivna forskning lämpligen bör samordnas. Vissa förordade en fastare struktur, som ger möjlighet till kontakter även med personer utanför kretsen av forskare, medan andra menade, att en lösare form av samordning av de resurser som satsas nationellt är att föredra.

Förslag

Frågan diskuterades vid NÄL-mötet den 16 oktober. Enighet förelåg om att det mot bakgrund av vad som framkommit vid seminariet inte för närvarande bör upprättas ett institut av det slag som Nordiska rådet föreslagit. I stället bör man i nuläget pröva en mindre pretentiös form av samverkan på det aktuella området. Ett mönster för en sådan samverkan

är Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. (NSfK). En samverkan i dessa former kan dels stimulera forskning och kunskapsutbyte på området, dels ge erforderligt underlag för en senare prövning av behovet av ett institut. Verksamheten bör emellertid inte inskränkas till enbart EG-rättens område, utan omfatta regelverket kring hela den europeiska integrationsprocessen. Det är vidare angeläget att verksamheten kommer till stånd snabbt.

Ministerrådet föreslår därför att ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt snarast tillskapas. Det bör bestå av tio personer – två från vart och ett av de nordiska länderna – som hämtas från forskarmiljöerna, administrationen och näringslivet. Rådet bör ha ett sekretariat bestående av en handläggare (forskare) på deltid (50 eller 60 procent) och en assistent i ungefär samma omfattning. NÄL bör utse ledamöterna efter nationella nomineringar. Härigenom kan en god balans mellan de olika kategorierna åstadkommas, utan att varje land skall behöva ha en företrädare för varje grupp. Rådet bör inledningsvis ha till uppgift att arrangera

- forskarseminarier
 - kontaktseminarier kring olika projekt
 - arbetsgruppsmöten kring olika projekt
 - ev. stöd till forskningsprojekt av pilotkaraktär
- samt att sammanställa information om

- forskningsprojekt
- bibliotek
- databaser

Ett förslag till stadgar bifogas (*Bilaga 1*)

Rådet bör etableras under första halvåret 1991 och verksamheten inledas så snart som möjligt. Verksamheten förväntas bli förlagd till sekreterarens hemort. En utvärdering bör ske efter förslagsvis två år. Ställning skall då tas till samarbetets fortsatta former och inriktning.

Kostnadsberäkning

Ett förslag till kostnadsberäkning bifogas (*Bilaga 2*).

Verksamheten kommer inledningsvis att finansieras över den nordiska budgeten. På sikt torde det finnas möjlighet att stimulera näringslivet att bidra till rådets finansiering, i synnerhet om dess företrädare bereds tillfälle att delta i rådets arbete.

Inhämtade synpunkter

Forskningspolitiska rådet (FPR) har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget. Dess arbetsutskott har därvid anfört följande:

”FPRs Arbeidsutvalg ser positivt på at det med utgangspunkt i forskningsvirksomhet utvikles nordiske samarbeidsformer om EF-rettslige

spørsmål. FPR konstaterer også med tilfredshet at det ikke lenger synes aktuelt med opprettelse av et nytt nordisk institutt for EF-rett.

Arbeidsutvalget er imidlertid av den oppfatning at det foreliggende forslaget fortsatt går for langt i retning av å institusjonalisere samarbeidet innen rammen av Ministerrådets budsjett. FPRs arbeidsutvalg anbefaler at det framfor oppretting av et råd med eget sekretariat heller gis mulighet for kontakt og samordning gjennom et løsere nettverk av forskere og representanter for forvaltning samt næringslivsinteresser. Eventuell finansiering fra berørte Ministerrådsorganer må skje på vanlig måte gjennom søknad om prosjektmidler. Slike søknader vil da måtte vurderes i konkurranse med andre prioriterte tiltak.

FPRs arbeidsutvalg vil videre påpeke at dersom rådet skal disponere midler til forskning, må det sikres at forskningsprosjekter som settes igang holder minst samme faglige nivå som det kreves av nasjonale forskningsfinansierende organer.

Uansett hvilken form samarbeidet vil få, anbefaler Arbeidsutvalget i størst mulig utstrekning å benytte og eventuelt videreutvikle eksisterende nasjonale og internasjonale bibliotekstjenester og databaser framfor å bygge opp nye.

FPR anbefaler at Nordisk samarbeidsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S) får uttale seg om forslaget før endelig vedtak fattes."

I enlighet med FPR:s begäran har även NOS-S beretts tillfälle att avge yttrande. NOS-S har därvid uttalat följande:

"Nämnden finner det viktigt att det utvecklas nordiska samarbetsformer där representanter för forskarmiljöerna, administrationen och näringslivet kan behandla frågor rörande EG-rätt. Nämnden är av samma åsikt som förslagställarna om verksamhetens innehåll. Samarbetsorganet skulle sålunda bl. a. arrangera forskarseminarier och arbetsgruppsmöten kring olika projekt samt sammanställa information om forskningsprojekt, bibliotek och databaser.

Nämnden anser emellertid att detta arbete inte borde institutionaliseras och föreslår att man skulle överväga möjligheten att genomföra det nordiska samarbetet inom ett nätverk, i vilket skulle ingå representanter för alla nordiska länder. Ansvar för koordineringen av verksamheten inom ett dylikt nätverk kunde anförtros en framstående nordisk institution, som också skulle ges medel för att handha behövliga administrativa uppgifter.

Om man beslutar att upprätta ett råd för EG-rätt föreslås sålunda, att detta organ upprättas för en begränsad tid och med en något lösare organisation."

*BILAGA 1***Förslag till stadgar för nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt**

Fastställda av Nordiska ministerrådet (justitieministrarna) den 1991 och gällande från den 1991.

§ 1

Nordiska samarbetsrådet för forskning i europeisk integrationsrätt skall främja forskning om europeisk integrationsrätt i Norden. Rådet kan ta initiativ till och bedriva sådan forskning inom gränserna för sina ekonomiska resurser och forskningsresurser. Rådet skall även lämna myndigheterna i de nordiska länderna information om sin verksamhet.

§ 2

Rådets arbete finansieras över Nordiska ministerrådets budget. Bidrag till verksamheten kan lämnas även från utomstående.

Nordiska ministerrådets ”Reglemente för budget, ekonomiförvaltning, räkenskaper och revision för verksamheter finansierade över Nordiska ministerrådets budget” samt härutöver utformade anvisningar gäller för rådet.

§ 3

Rådet består av tio medlemmar, två från vart och ett av de nordiska länderna. Medlemmarna utses av Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor (NÄL).

Utnämningen gäller för en bestämd tid, som inte får överskrida tre år. Medlemmarna kan utses på nytt. Ifall en medlem är förhindrad att delta i rådets arbete, kan NÄL utse en annan att i stället för denne delta i rådet. Till medlemmar bör sökas och utses personer som representerar forskning i europeisk integrationsrätt. Rådet bör också ha representanter för förvaltning och näringsliv.

§ 4

Rådet utser inom sig ordförande och vice ordförande. Ordförandeskapet roterar mellan de olika länderna enligt de principer som gäller för ordförandeskap inom Nordiska ministerrådets verksamhet.

Ordföranden är för sitt arbete berättigad till fast ersättning som bestrids av rådets medel. Till samtliga medlemmar skall betalas rese- och traktementsersättning för resor som de företar för rådets räkning. Dessa ersättningar beräknas efter de regler som gäller i vederbörande medlems hemland.

Rådet kan för enstaka arbetsuppgifter eller inom särskilt angivna arbetsområden utse särskilda arbetsgrupper bestående av rådets medlemmar,

eventuellt kompletterade med andra personer. Till medlemmarna i arbetsgrupperna betalas rese- och traktamentsersättning i överensstämmelse med reglerna i föregående stycke.

§ 5

Rådet skall ha ett fast sekretariat som leds av en sekreterare. Denne skall tillsättas av NÄL och avlönas av rådet som även kan anställa tillfällig eller varaktig sekreterarhjälp. Rådet kan även anställa annan kontorspersonal.

Anställningsvillkoren regleras genom "Överenskommelse av den 10 december 1988 om de anställdas rättsställning vid nordiska institutioner" samt övriga bestämmelser beslutade av Nordiska ministerrådet.

§ 6

Rådet sammanträder minst en gång om året.

Om medlem av rådet gör framställning därom, skall rådet sammanträda senast inom två månader därefter.

I kallelse till sammanträde med rådet skall lämnas uppgift om dagordning vid sammanträdet.

Rådet är beslutfört när minst sex av medlemmarna är tillstädes.

Rådets beslut träffas genom enkel majoritet. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

§ 7

Rådet för protokoll över sammanträdena. Rådet utarbetar varje år en berättelse om sin verksamhet. Årsberättelsen tillställs deltagarländernas regeringar och ministerrådssekretariatet inom sex månader från verksamhetsårets utgång.

Spörsmål, som rådet riktar till deltagarländerna föreläggs ministerrådet genom NÄL. Detsamma gäller förslag till ändringar av bestämmelserna i denna stadga.

§ 8

Rådet skall ha sitt säte i

Nordiska ministerrådet beslutar om ändringar i, tillägg till eller upphävande av dessa stadgar.

BILAGA 2

Beräkning av driftskostnaderna för nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt (1 000 DKK)

Uppställningen följer de traditionella utgiftsposterna i ministerrådets budget.

I	<i>Löneutgifter (lön, sociala omkostnader mm)</i>	
	Sekreterare (forskare), 60%	375
	Assistent, 60%	<u>160</u>
		535
II	<i>Varor och tjänster</i>	
a)	Lokalkostnader (hyra, el, vatten mm)	80
b)	Förbrukningsartiklar (papper, kopiering, ADB, telefon, litteratur, tidskrifter mm)	70
c)	Resor	<u>80</u>
		230
III	<i>Projektmedel (kurser, seminarier, konferenser mm)</i>	<u>500</u>
		500
	Total kostnad	<u>1 265</u>

Rådets totala årliga driftskostnad kan – som framgår av uppställningen ovan – beräknas till 1 265 000 DKK. Det bör dock framhållas, att redovisade kostnader är mycket osäkra, eftersom man inte vet i vilket land sekretariatet skall placeras. Särskilt gäller detta på löneutgiftssidan. Rekrytering av personal och anskaffande av ändamålsenliga lokaler medför att sekretariatsfunktionen tidigast kan komma igång under våren 1991. Med anledning därav minskar behovet av driftsanslag för det första verksamhetsåret i motsvarande mån. Etableringen av rådet och dess sekretariat är emellertid försenat med relativt stora initialkostnader av engångskaraktär, såsom inköp av möbler, ADB-utrustning och övriga kontorsmaskiner, basbibliotek, förbrukningsmaterial m. m. Storleken på dessa kostnader är för närvarande svåra att ange, men kan förväntas ligga inom ramen för det beräknade driftsanslaget för fullt verksamhetsår. Anslag för år 1991 erfordras därför med 1 265 000 DKK.

Kommunikationsutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram 1992–1994

(Ministerrådsförslaget, se s. 1218)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats ministerrådsförslaget B 115/t till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden.

Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Stockholm den 28–30 januari 1991.

Inledning

I maj 1988 antog Nordiska ministerrådet handlingsplanen ”Säkrare trafik i Norden”. Handlingsplanen skulle gälla för åren 1988–1990 och revideras vart tredje år således att handlingsplanens första treårs fas gick ut vid utgången av 1990.

På grund av att vissa aktiviteter inom handlingsplanens ram först började sent på planperioden och därmed fortfarande pågår samt att andra aktiviteter inte hade påbörjats beslöt ministerrådet att handlingsplanen också skulle gälla för 1991. Den reviderade handlingsplanen skall därför gälla för åren 1992–1994. Nästa revision av handlingsplanen kommer därför att inledas 1992 för att planens tredje fas skall kunna träda i kraft 1995.

I sitt betänkande över den nu gällande handlingsplanen ansåg kommunikationsutskottet att varje revision av planen skulle innebära en successiv aktivitetsökning inom de ramar som målsättning och resultat av trafiksäkerhetsarbetet ger anledning till.

Utskottet anser att vid revisionsarbetet har man tagit hänsyn till detta. Samtidigt vill utskottet påpeka att högre ambitionsnivå kan betyda större finansiella beviljningar till området än de finansiella ramar som presenteras i förslaget.

Ytterligare vill utskottet erinra om sitt påpekande i det ovan nämnda betänkandet att man undersöker hur NTR:s sekretariatsresurser kan förstärkas. Utskottet anser det uppenbart att om den ambitionsnivå som ministerrådet nu presenterar i sitt förslag skall nås, då måste NTR ha ett starkt och effektivt sekretariat. Därsom det i ett annat fora har framgått att det anses att NKTF bör förstärka sitt sekretariat föreslås att det värderas

om dessa två organ eventuellt kan operera med ett gemensamt sekretariat. Utskottet ser många fördelar med en sådan ordning t. ex. ökad kontakt och samarbete mellan två nära besläktade områden inom det nordiska samarbetet.

Målsättning

Enligt ministerrådsförslaget skall huvudmålsättningen med den nya handlingsplanen vara följande:

- Det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet skall aktivt komplettera och förstärka det nationella trafiksäkerhetsarbetet.

Som den generella operativa målsättningen föreslås följande:

- Det är en generell operativ målsättning att redan kända åtgärder som blir antagna (i vart enskilt land) skall i den mån det är möjligt genomföras på ett sätt som är harmoniserad med de övriga nordiska länderna.

Med hänsyn till att några av de nordiska länderna har kvantitativa målsättningar i sitt trafiksäkerhetsarbete medan andra har kvalitativa målsättningar anser kommunikationsutskottet att den nordiska målsättningen skall vara kvalitativ. Utskottet har tidigare betonat vikten av att effektivt intensifiera det lokala och regionala trafiksäkerhetsarbetet. Utskottet stödjer därför förslaget om handlingsplanens huvudmålsättning.

Angående den föreslagna operativa målsättningen anser utskottet att den syftar till att förstärka det nordiska samarbetet inom området.

Prioriterade områden

De flesta av de områden som prioriteras i den nuvarande handlingsplanen föreslås bli prioriterade även i fortsättningen. I tillägg till dessa föreslås också nya områden inom ramen för den reviderade handlingsplanen.

De områden som nu föreslås att det skall arbetas med inom handlingsplanens ram är följande:

- Hastighetsöverträdelse och poliskontroll
- Nyblivna förare
- Trafiknykterhet
- Oskyddade trafikanter
- Lokalt trafiksäkerhetsarbete
- Tung trafik
- Nordiskt samarbete i internationella fora
- Ökad kontakt mellan NTR och nordiska trafiksäkerhetsorgan
- Informationsverksamhet

Kommunikationsutskottet anser de ovan anförda arbetsområdena vara aktuella och tillstyrker förslaget om att dessa områden blir prioriterade i trafiksäkerhetsarbetet under planperioden.

Projektverksamheten

Under rubriken *hastighetsöverträdelser och poliskontroll* föreslås

- att ledningsgruppen för koordinering av nordisk forskning angående övervakningsstrategier fortsätter sitt arbete med ett brett kommissorium,
- att det utarbetas en sammanfattning och utvärdering av försök och praktisk användning av automatisk hastighetskontroll,
- att hålla en nordisk trafikkontrollvecka under 1992, samt
- att utarbeta gemensamma vägtekniska och trafikala kriterier för fastsättande av lokala hastighetsbegränsningar inom ramarna för de nationella systemen för hastighetbegränsningar.

Under rubriken *nyblivna förare* föreslås

- en systematisk kartläggning av kunskapen om förarutbildningens bidrag till en förbättring av förutsättningarna för säker körning,
- samordning av kompetenskraven för trafikläroutbildningen i Norden eventuellt i samband med planerna om en nordisk trafiklärohögskola,
- utredning av användandet av åtgärder i syfte att förstärka önskat beteende och minska oönskat beteende bland unga bilförare.

Under rubriken *trafiknykterhet* föreslås arbete angående

- koordinering och utvärdering av försök och erfarenheter av behandling- en m. m. av förare med alkoholproblem
- utvärdering av erfarenheterna med 0,2 promillegränsen i Sverige
- harmonisering av statistiken om onyktra förars förekomst i trafiken samt deras andel av trafikolyckorna.

Under rubriken *oskyddade trafikanter* föreslås aktiviteter angående

- fortsatta försök med anläggningar i syfte att reglera och säkra cykeltrafiken i korsningar
- utvecklande av gemensamma principer för insamling av information om fördelning och mängden av trafikarbetet i de nordiska länderna, om möjligt som en kontinuerlig och permanent aktivitet
- slutförande av undersökningen om trafikanternas förståelse och användning av vägmärkessystemet.

Under rubriken *lokalt trafiksäkerhetsarbete* föreslås arbete angående

- utveckling av principer och metoder för "situationsbeskrivning" för användning vid planeringen av det lokala trafiksäkerhetsarbetet
- register över genomförda informationskampanjer och utbildningsåtgärder och effekterna av dessa för användning i det lokala trafiksäkerhetsarbetet
- temahäften om trafiksäkerhetsarbetets praktiska och teoretiska grund för användning av dem som skall börja arbeta med trafiksäkerhetsfrågor, och då speciellt inom det lokala trafiksäkerhetsarbetet
- analys av behovet av en samordning av det miljö- och trafiksäkerhets inriktade arbetet i städernas trafiksystem

- genomgång och utvärdering av NORDKOLT-projektets relevans och giltighet 15 år efter dess avslutning i mitten av 70-talet
- Under rubriken *tung trafik* föreslås aktiviteter angående
 - kriterier för användning av speciella lämplighetprov och utbildningskrav för yrkesförare av tunga motorfordon
 - utredning av för- och nackdelar av system för begränsning av hastigheten för tunga motorfordon genom elektronisk eller mekanisk begränsning av motoreffekten
 - scenario och säkerhetsanalyser av användningen av väginformationsystem för godstransporterna på väg
 - säkerhetsanalys av möjliga scenario för en delvis överflyttning av godstransporterna till järnvägen under skilda ekonomiska marginalförutsättningar
- Under rubriken *nordiskt samarbete i internationella fora* föreslås
 - gemensam nordisk ratificering av de nya europeiska överenskommelserna och gemensamt uppträdande i trafiksäkerhetsfrågor i FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) och koordinering av synpunkter i den europeiska transportministerkonferensen (CEMT)

Angående *ökad kontakt mellan NTR och nordiska trafiksäkerhetsorganer* föreslås

- regelbundna diskussioner, bl. a. angående genomförandet av handlingsplanens aktiviteter
- nordiska trafiksäkerhetsdagar vart annat år
- Gällande *informationsverksamheten* föreslås
 - förbättrad distribution av trafiksäkerhetsinformation, som också skall ersätta "NKT-nytt" och "NKV-aktuellt", i samarbete med existerande nationella tidskrifter med breda målgrupper, för vilka valda delar av sådan information i anpassad och redigerad form vill vara av intesse.

Kommunikationsutskottet anser den föreslagna projektverksamheten vara ambitiös och ligga på en nivå som utskottet godkänner.

Dock vill utskottet föreslå ett nytt projekt under rubriken trafiknykterhet. Utskottet anser att när det gäller trafiknykterheten då borde NTR sätta igång en nykterhetskampanj som riktas mot ungdomar och trafik. Utskottet anser att en sådan kampanj är en viktig del av arbetet med trafikanternas uppfostran och ändrade attityder. Ytterligare vill utskottet erinra om att sådana kampanjer, då speciellt på regional och lokal plan, har visat goda resultat.

Finansieringen

Enligt ministerrådsförslaget skall handlingsplanen få sin budgetmässiga start 1992 och aktiviteterna pågå till och med 1994. Ministerrådet föreslår att en budgetram på 4,0–4,5 milj. DDK per år kommer att beviljas för arbetet. Samtidigt konstaterar ministerrådet att detta innebär att planens

genomförande måste tillpassas de befintliga resurserna som i sin tur kan betyda en viss ändring i tidsplanerna.

Kommunikationsutskottet konstaterar att trafiksäkerhetsområdet är det område som utskottet prioriterar högst av sina verksamhetsområden. Samtidigt konstaterar utskottet att den presenterade budgetramen är så trång, med hänsyn till handlingsplanens ambitionsnivå, att det knappast finns utrymme för nya initiativ inom området utan att ökade beviljningar tillkommer.

Utskottet förutsätter därför att ministerrådet ser till att nya initiativ inom trafiksäkerhetssektorn som kan tas under planperioden kommer att finansieras med nya medel som läggs till beviljningarna till handlingsplanen. Utskottet understryker att handlingsplanens planerade finansiering under inga omständigheter får begränsas.

Förslag

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådets förslag B 115/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter,

att säkra en tillfredsställande finansiering av handlingsplanen, samt

att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuutila (SDP)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Lodve Solholm (FrP)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Olle Östrand (s)

Ministerrådsförslag
om säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram
1992 – 1994

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag, ”Säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram 1992 – 1994”, för behandling vid Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn. Ministerrådet ber om Nordiska Rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser därefter att fastställa handlingsprogrammet.

Stockholm i januari 1991

På Nordiska ministerrådets vägnar

Georg Andersson

Fridtjov Clemet

Ministerrådsforslag om sikrere trafik i Norden. Handlingsprogram 1992 – 1994

	<i>Side</i>
1. <i>Indledning</i>	1221
1.1 Tilblivelsen af den første handlingsplan	1221
1.2 Sammenfatning af målsætning og planer for første nordiske handlingsprogram	1221
1.3 Revision af planen hvert tredje år	1222
1.4 Principper for handlingsplanen for perioden 1992–94 .	1223
2. <i>Baggrund</i>	1224
2.1 Trafikpolitiske perspektiver i Norden og Europa	1224
2.2 Internationale trafiksikkerhedspolitiske perspektiver ..	1226
2.3 Trafiksikkerhedsudviklingen i Norden	1226
2.4 De trafiksikkerhedspolitiske mål i de nordiske lande ...	1231
2.4.1 Danmark	
2.4.2 Finland	
2.4.3 Island	
2.4.4 Norge	
2.4.5 Sverige	
3. <i>Status for den første handlingsplan</i>	1235
3.1 Målene – hvordan går det med dem?	1235
3.1.1 Antallet af omkomne og tilskadekomne	
3.1.2 Risikoen for at omkomme eller komme til skade: alle trafikantarter, men specielt de ubeskyttede	
3.1.3 Harmoniseringen af trafiklovgivning og bestem- melser	
3.2 Programmerne – hvad er der sket	1240
3.2.1 Hastighedsovertrædelser	
3.2.2 Spritkørsel	
3.2.3 Nyuddannede motorkøretøjsførere	
3.2.4 Ubeskyttede trafikanter	
3.3 Koordination med øvrige nordiske trafiksikkerheds- organer	1245
3.3.1 Kontakter med NTK og NTU	
3.3.2 Samarbejde med NÄT	
3.3.3 Kontakter med andre nordiske organisationer i øvrigt	
4 <i>Overvejelser om ændringer i målene</i>	1246
5 <i>Overvejelser om ændringer i handlingsprogrammet</i>	1248
5.1 Prioriteringsområder der foreslås omprioriteret	1249
5.1.1 Hastighedsovertrædelser og politikontrol	
5.2 Prioriteringsområder der fastholdes	1250
5.2.1 Nyuddannede førere	

5.2.2	Spritkørsel	
5.2.3	Ubeskyttede trafikanter	
5.3	Nye prioriteringsområder	1254
5.3.1	Lokalt trafiksikkerhedsarbejde	
5.3.2	Den tunge trafik	
5.3.3	Trafiksikkerhed i europæisk perspektiv	
5.3.4	Øget kontakt mellem NTR og nordiske trafik- sikkerhedsorganer	
5.4	Informationsformidling	1258
5.4.1	Forslag om periodisk nyhedsbrev om trafik- sikkerhed	
6.	<i>Finansiering</i>	1259
7.	<i>Sammenfatning og forslag</i>	1259
7.1	Trafiksikkerhedsudviklingen i Norden	1260
7.2	Målsætninger	1260
7.3	Forslag	1261
7.4	Finansiering	1264
Bilag		1265

1. Indledning

1.1 Tilblivelsen af den første handlingsplan

I november 1985 vedtog Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle udarbejde en nordisk handlingsplan for færdselssikkerheden. Denne beslutning blev umiddelbart forelagt for Nordisk Ministerråd og drøftet på et møde mellem Nordisk Råds kommunikationsudvalg og de nordiske trafik- og trafiksikkerhedsministre, hvor den fik udvalgets tilslutning.

Arbejdsgruppens rapport (*NU 1986:3*) forelå ultimo 1986, og med den som udgangspunkt fremlagde ministerrådet d. 9. januar 1987 et forslag, som skulle danne grundlag for en handlingsplan for større færdselssikkerhed i Norden. Det blev behandlet af kommunikationsudvalget, som anbefalede Nordisk Råd at man hurtigst muligt lod Ministerrådet udarbejde den foreslåede handlingsplan under hensyntagen til Nordisk Råds bemærkninger. Rådet fulgte denne anbefaling, og kommunikationsudvalget nedsatte selv en arbejdsgruppe, der skulle støtte NTR-arbejdsgruppen i dens arbejde med at udvikle planen, som kom til at danne grundlag for det ministerrådsforslag, *B 75/t*, der kunne fremlægges d. 12. oktober 1987. Det blev i november 1987 behandlet af kommunikationsudvalget, som mente, at forslaget bl. a. manglede mere konkrete tiltag.

Efter en fornyet bearbejdning, kunne den reviderede plan forelægges for kommunikationsudvalget d. 11. februar 1988. Forslaget blev nu tiltrådt af udvalget, der i sin betænkning om forslaget anbefalede Nordisk Råd, at det antog planen. Denne anbefaling fulgte Rådet, da det godkendte planen på sessionen i Oslo i marts måned 1988. Derpå vedtog Nordisk Ministerråd den i maj 1988 og lod den offentliggøre som *NORD 1989:36* "Säkrare trafik i Norden", det første egentlige handlingsprogram for det fælles nordiske arbejde for færdselssikkerheden.

1.2 Sammenfatning af målsætning og planer for første nordiske handlingsprogram

Målsætningen for det nordiske trafiksikkerhedssamarbejde har fået følgende formulering:

"Det nordiske samarbejde om trafiksikkerhed skal aktivt komplettere og forstærke det nationale trafiksikkerhedsarbejde. Antallet af døde og tilskadedekomne i vejtrafikken skal løbende nedbringes i Norden som helhed, ved at det nedbringes i hvert af landene. Risikoen for at blive dræbt eller komme til skade i trafikken skal løbende nedbringes for hver enkelt trafikantkategori, og der skal ydes særlig opmærksomhed til de ubeskyttede trafikanters situation.

— Som generelt operativt mål foreslås det, at de foranstaltninger, der bliver vedtaget (i de enkelte lande), så vidt det overhovedet er muligt skal være harmoniserede med de øvrige nordiske lande."

Planen prioriterer indsatser inden for områderne: hastighedsovertrædelser, promille- og spirituskørsel, nye førere og ubeskyttede trafikanter. Der forslås følgende delmål og delprogrammer for planperioden 1988 – 1990:

Hastighedsovertrædelser

- Mål: at opnå en forbedret tilpasning af hastighederne inden for Norden.
- Programmer: Seminarium om tilpasning af hastighederne
FoU-projekt om politikontrol af trafikken

Promille- og spirituskørsel

- Mål: at reducere andelen af alkoholpåvirkede førere i Norden.
- Programmer: FoU-projekt vedrørende foranstaltninger til rehabilitering.
FoU-projekt om sammenhængen mellem promillegrænse og andelen af alkoholrelaterede færdselsuheld.

Nye førere

- Mål: at reducere de nye føreres uheldsrisici gennem holdningspåvirkning og på længere sigt at opnå et fælles kundskabsniveau blandt unge førere i Norden.
- Programmer: FoU-projekter om form, indhold og midler i køreuddannelsen.
FoU-projekter om metoder og indhold i informations- og kampagnevirksomhed.

Ubeskyttede trafikanter

- Mål: at reducere risikoen for ubeskyttede trafikanter for at blive dræbt eller komme til skade i trafikken.
- Programmer: Sammenstilling, systematisering og publicering af resultater af fysiske vejmiljø- og trafiksaneringsforanstaltninger. Gennemgang af vejafmærkningssystemet.
Videreudvikling af idéer fra NTD-87, lokalt trafiksikkerhedsarbejde.

I sin betænkning om planen tilsluttede kommunikationsudvalget sig dens betoning af vigtigheden af at forstærke NTRs rolle som den samordnende faktor i det nordiske færdselssikkerhedsarbejde, idet der især lægges vægt på effektivt at mobilisere det lokale og regionale trafiksikkerhedsarbejde, herunder informationsformidling.

1.3 Revision af planen hvert tredje år

Ethvert handlingsprogram er etableret og vedtaget på baggrund af de aktuelt gældende vilkår, viden og prioriteringer. Ny viden kommer til, og

ændrede vilkår og prioriteringer gør sig hurtigt gældende. Programmet vil snart være forældet, hvis det ikke bliver revideret i lyset af de krav, som sættes af den virkelighed, der træder i stedet for planens forventninger om fremtiden. Dette gælder også handlingsprogrammet for samarbejdet om trafikikkerheden i Norden.

På den anden side forudsætter det praktiske arbejde med et sådant program, at der er tid til planlægning, gennemførelse og evaluering, og det kræver dermed tålmodighed hos opgavestilleren og en vis holdbarhed af planen. Ministerrådet vurderede i 1988, at planen bør gennemgås og revideres hvert tredje år. Denne vurdering fik kommunikationsudvalgets tilslutning. Den hermed foreliggende rapport er således NTRs forslag til det reviderede handlingsprogram, som altså med de oprindelige forudsætninger skulle afløse det første program fra og med 1991.

Under arbejdet med revisionen af planen er det imidlertid blevet klart, at der er både praktiske og formelle grunde til at forlænge den nuværende handlingsplan til at omfatte også året 1991.

Gennemgangen af handlingsplanens aktiviteter har nemlig vist, at et flertal af disse først er blevet iværksat sent i planperioden, dvs. i løbet af 1989 og 1990, — enkelte er endnu ikke sat i værk. Der er flere grunde til dette, men en vigtig grund er nok, at de sagkyndige, som kan tage aktiviteterne op, er en særdeles begrænset ressource, som også er beskæftiget med højt prioriterede nationale aktiviteter. Under alle omstændigheder betyder denne forsinkelse, at den reviderede handlingsplan må bygges på et endnu ikke særligt klart billede af resultaterne fra det løbende handlingsprogram.

En anden grund er, at tiden til behandling af dette forslag til revideret handlingsplan i de nordiske organer vil medføre, at planen tidligst kan godkendes af NMR efter behandling på Nordisk Råds session i foråret 1991 og tidligst publiceres og distribueres i forsommeren 1991. Det er på den anden side en passende frist til, at det nye program kan iværksættes effektivt fra og med begyndelsen af perioden 1992–94. Revisionen af nærværende program bør derfor indledes i foråret 1993 for at kunne træde i kraft i 1995.

1.4 Principper for handlingsplanen for perioden 1992–94

NMR har valgt for den kommende planperiode at fastholde detaljeringsgraden fra den første handlingsplan. Det motiveres af flere forhold:

- ønsket om kontinuitet bl. a. for de igangværende FoU-projekter samt opfølgning af NTD-seminarer og andre aktiviteter;
- kommunikationsudvalgets fortsatte ønske om en detaljeret struktur i planen; og
- at handlingsplanens aktivitetsprogram på væsentlige områder afspejler de planlagte nationale indsatser.

Dette indebærer, at overvejelser om nye aktiviteter og tilpasninger til ændrede forudsætninger angående fremtiden i hovedsagen kommer til

udtryk ved pilotprojekter om f. eks. køreuddannelserne i Norden, informatik og højteknologi i tunge køretøjer m. v.

Dette forslag beskriver i kapitel 5 et antal mulige aktiviteter, der kan fremme de opstillede målsætninger. Forslaget må betragtes som en "bruttoliste". Den principielle indstilling til virkeliggørelsen af planen er, at man skal finde frem til de aktiviteter, som bedst muligt kan komplettere og forstærke de nationale trafikikkerhedsindsatser. Af praktiske og økonomiske årsager vil samtlige aktiviteter heller ikke kunne færdiggøres inden for planperiode. En prioritering af aktiviteterne vil derfor blive nødvendig, bl. a. på grundlag af de synspunkter som fremkommer ved rådsbehandlingen af forslaget.

2. Baggrund

2.1 Trafikpolitiske perspektiver i Norden og Europa

I 1990'erne forventes en stærk politisk og økonomisk udvikling i retning af større europæisk integration. EF's indre marked og det friere samkvem mellem Vest- og Østeuropa vil påvirke transportaktiviteterne i opadgående retning.

Det er allerede i dag klart, at der er stigende interesse for hurtige og faste forbindelser mellem de nordiske lande indbyrdes og mellem Norden og det øvrige Europa. Det er også naturligt at forvente, at Nordens forbindelser mod syd til Tyskland og Polen og mod øst til Baltikum vil blive udbygget.

På den anden side regner EF-kommissionen ikke med, at udbygningen af transportnettet i Europa vil ske i tilnærmelsesvis det tempo, hvori transportarbejdet vil stige. For eksempel anslår kommissionen, at vejtrafikarbejdet vil stige med ca. 3 % årligt, mens udbygningen af vejnettets længde næppe vil andrage mere end nogle få promille på årsbasis. Den europæiske transportministerkonference fastslår i overensstemmelse hermed, at flaskehalse uundgåeligt vil optræde i det europæiske landtransportnet.

Af speciel interesse for Norden er det, at man må forvente, at i Tyskland vil interessen for udbygningen af vejnettet skifte fra nord-syd linier til øst-vest linier. De allerede eksisterende flaskehalse i forbindelser mellem Norden og Sydeuropa kan på grund af den politiske udvikling forventes at få lavere prioritet end hidtil antaget. Hertil kommer, at en stor del af det rent tyske anlægsbudget må ventes at medgå til at opruste et eksisterende, men dårligt udbygget østtysk vejnet.

De trafikale konsekvenser af de ændrede politiske perspektiver er ikke på forhånd givne. Den hyppigere forekomst i Norden af trafik fra Østeuropa kan f. eks. helt eller delvis blive kompenseret af reorienteringen af megen vesteuropæisk turisttrafik mod Østeuropa. Der er næppe grund til at tro, at biltrafikarbejdet vil vokse væsentligt mere end de nævnte 3 procent. Det er usikkert, om lastbilkilometrene vil følge med i samme takt,

idet en stigning i tonkilometrene delvis vil kunne bæres af stigninger i lastbilernes lastekapacitet. Det vil ikke være usandsynligt, at vækstraterne for personbiltrafik og lastbiltrafik vil være omtrent ens, og at andelen af lastbiler med stor lastekapacitet vil være stigende. En mulig kraftig stigning i lastbilferjetrafikken vil sikkert især belaste motorvejsnettet, hvor sikkerhedsniveauet er bedst. Selv om en stigende del af vejgodstransporten måske overføres til jernbane, så er det af praktiske og økonomiske grunde kun en mindre del af vejgodstransporterne i Norden, nemlig dem, hvis transportdistance overstiger 300 km, for hvilke dette er et realistisk alternativ, cf. oplysninger på de Nordiske Trafiksikkerhedsdage i Södertälje 1989.

I trafiksikkerhedsarbejdet vil det forhold, at vejnettets biltrafikkapacitet vil blive meget kraftigere udnyttet end hidtil, ikke nødvendigvis føre til dårligere risikoforhold for biltrafikken, dvs. ikke nødvendigvis flere ulykker pr. kørt kilometer. Problemet kan meget vel blive, at en stadigt hårdere udnyttelse af vejnettet vil gøre situationen vanskeligere og forøge risikoen for cykel- og fodgængertrafikken.

Hovedparten af trafikken bevæger sig over korte afstande. Set i det enkelte land udgør den internationale trafik kun en ringe procentdel af den samlede aktivitet. Der er heller ikke grund til at tro, at de gennemsnitlige rejseafstande vil ændre sig markant i løbet af 1990'erne.

Konsekvenserne af disse trafikpolitiske tendenser for trafiksikkerhedsarbejdet i Norden bør sandsynligvis være ret begrænsede. Der har i de senere år været stagnation eller en svag stigning i antallet af ulykker og dræbte i Nordens trafik. Der er grund til i særlig grad at være opmærksom på ændringer i situationen m. h. t. ulykker med tunge lastbiler og m. h. t. cyklister og fodgængere. Men mere vidtgående ændringer i prioriteringerne i trafiksikkerhedsarbejdet kan næppe begrundes i den overordnede udvikling i vejtrafikken i Norden og Europa.

De seneste års arbejde i Inland Transport Committee under de Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa (ECE) med revision af Wienerkonventionerne og Europaaftalerne om vejtrafik og om afmærkning og signaler ventes færdigt i nær fremtid. Der sigtes mod en samlet behandling af forslag til ændringer og tillæg, som tidligere er blevet teknisk accepteret, og af forslag som er fremlagt af den Europæiske Transportministerkonference (CEMT). Hermed kan man måske sige, at de europæiske lande er på vej mod den harmoniserede lovgivning, som allerede er en realitet i de nordiske lande bl. a. som resultat af arbejdet i NTR.

Den trafikpolitiske debat farves i disse år stærkt af miljøproblemerne. Rapporter, udredninger og resolutioner fremhæver vejtrafikkens betydelige bidrag til luftforureningen, drivhuseffekten og andre centrale miljøproblemer. I den Europæiske Transportministerkonferences (CEMT) resolution "Transport og Miljø" (december 1989) tales der klart om nødvendigheden af indgreb over for trafikken bl. a. i form af skærpede krav til

katalysatorer, overførsel af trafik til andre transportmidler, påvirkning af transportforbruget.

Europarådets "Standing Conference of Local and Regional Authorities of Europe" gennemførte i juni 1990 en konference om "Bedre trafik og livskvalitet i storbyer". I sit slutkommuniké udtalte konferencen bl. a., at "nogle af hovedproblemerne med bytrafikken er,

- at virkningerne af luftforurening og støj er ødelæggende for sundheden og for det ydre og indre miljø;
- at antallet af ulykker, i særlig grad med fodgængere og cyklister, er stigende;
- trængsel, som medfører forsinkelser for både privat- og kollektivtrafikken;
- at etablering af nye transportinfrastrukturer ofte fører til ødelæggelse af byernes traditionelle historiske dimension, den arkitektoniske arv og bybilledet."

Kommunikéet fremhæver også, at "effekten af vejafgifter (bompenge) vil blive større, hvis provenuet anvendes til at højne kvaliteten af kollektivtrafikken, støtte indføringen af tiltag, der mindsker luftforureningen fra både biler og busser, og finansiere trafiksikkerhedsprogrammer".

Det fremhæves således ofte, at tiltag til begrænsning af miljøkonsekvenserne også har positiv betydning for trafiksikkerheden (lavere hastigheder f. eks.). Det er ikke nødvendigvis altid tilfældet, men nødvendigheden af at satse ressourcer på miljøforbedringer møder i et vist omfang større forståelse i almenheden end trafiksikkerhedens ressourcebehov, hvorimod offentlighedens støtte til trafiksikkerhedsarbejdet ikke altid kommer til udtryk. Bl. a. derfor er det vigtigt i størst mulig udstrækning at samordne indsatsen for miljøforbedringer med arbejdet for bedre sikkerhed på vejene.

2.2 Internationale trafiksikkerhedspolitiske perspektiver

I de kommende år ventes forhandlinger mellem EF og EFTA-landene at føre til væsentlige reguleringer af forholdene mellem dem, som uvægerligt kommer til at påvirke vilkårene og kravene til trafiksikkerhedsarbejdet i fremtiden, uden at det nu kan forudses hvordan og i hvilken form, denne påvirkning vil blive virkeliggjort.

Den Europæiske Standardiseringskommission (CEN) har indledt en række projekter, som skal føre frem til standarder for tekniske anordninger inden for praktisk taget alle områder, som vedrører transport af personer og gods. Det gælder i første række udstyr til infrastrukturen. Man må vente, at der også vil blive udfærdiget bestemmelser for prøvning og certificering af sådant udstyr. Det ligger klart, at EF har overdraget CEN at forestå standardarbejdet, men også at det om nødvendigt gennemføres på basis af et flertal i kredsen af EF-lande. Disse standarder bliver styrende for udviklingen i Europa i fremtiden, og de nordiske lande har derfor givet

høj prioriteret til deres deltagelse og samarbejde i dette standardiseringsarbejde.

Derimod udarbejdes EF-reglerne om køretøjer og deres udstyr i form af EF-direktiver, der ofte baseres på tilsvarende ECE-regulativer. Et øget nordisk samarbejde i ECE ville dermed også give øget indflydelse på EF-reglerne.

De nordiske lande har som helhed haft en bedre trafiksikkerhed end de andre lande i Europa, England dog undtaget. Det er uvist, hvilken indflydelse den europæiske samordning vil få på denne situation. Sandsynligvis vil det vare flere år, før de nye fælles europæiske bestemmelser får virkelig indflydelse på nationale regler og metoder. Men det er muligt, at det europæiske samarbejde vil medføre en forbedring af miljøet og trafiksikkerheden også i forhold til de nordiske lande. I Norden er der et højt ambitionsniveau m. h. t. byplanlægning, vej- og trafikplanlægning, køretøjstekniske krav, uddannelseskrav m. v., men begrænsede forudsætninger m. h. t. administrativ kapacitet og ressourcer til at gennemføre planerne. Meget tyder på, at disse forudsætninger er til stede i de større europæiske lande, så når man har besluttet sig for handlingsplan og krav, så kan man frembringe resultaterne hurtigere end de nordiske lande. Det kan meget vel medføre, at de nordiske lande må afgive den ledende stilling, som de hidtil har indtaget på dette område.

Af særlig betydning for fremtidens trafikstyring og trafiksikkerhed er de to store europæiske forskningsprogrammer PROMETHEUS og DRIVE, som målrettet styrer mod udviklingen af såkaldt "intelligente" biler og den tilhørende infrastruktur af informations- og kommunikationssystemer i tilslutning til vejnettet. PROMETHEUS-projektet, som løber til 1994, foregår i automobilindustriens regi og den svenske bilindustri's deltagelse er frem til 1991 sikret statslig støtte. En fortsat deltagelse efter 1991 forudsætter nye statslige tilskud af betydelig størrelse. DRIVE-programmet inddrager både private og offentlige forsknings- og udviklingsinstitutioner og løber til og med 1991. Det ventes i perioden 1992–94 at blive afløst af et nyt program, NEW ACTION, som i højere grad end DRIVE vil lægge vægten på udvikling og forsøg. Indtil nu har især Sverige og Norge engageret sig stærkt i DRIVE-programmet, og erfaringerne herfra ventes at få begyndende betydning for vejsektoren fra midten af 1990'erne.

2.3 Trafiksikkerhedsudviklingen i Norden

I årene 1985–1989 var ulykkestallene for Norden som helhed næsten konstante, jf. figur 2.1, som viser antallet af dræbte. Tendensen var dog svagt stigende: I toårsperioden 1985–86 omkom i alt 5202 i den nordiske trafik; i 1988–89 omkom 5303. Antallet af tilskadekomne i øvrigt viser næsten ingen ændringer.

Mellem trafikantgrupperne er der imidlertid sket visse forskydninger: antallet af omkomne bilister (personbil, varebil, lastbil og bus) steg mar-

Fig. 2.1 Dræbte i trafikken i Norden 1985–1989

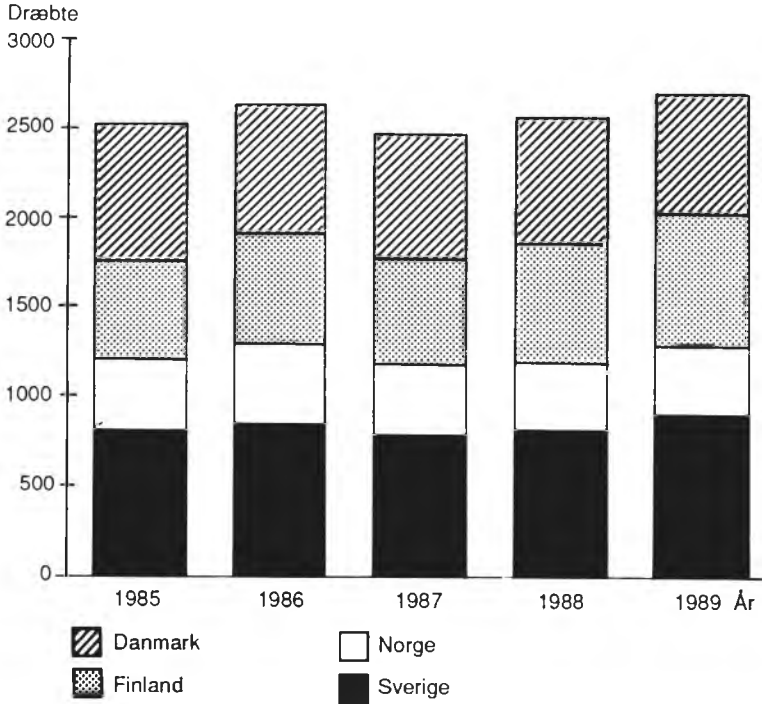
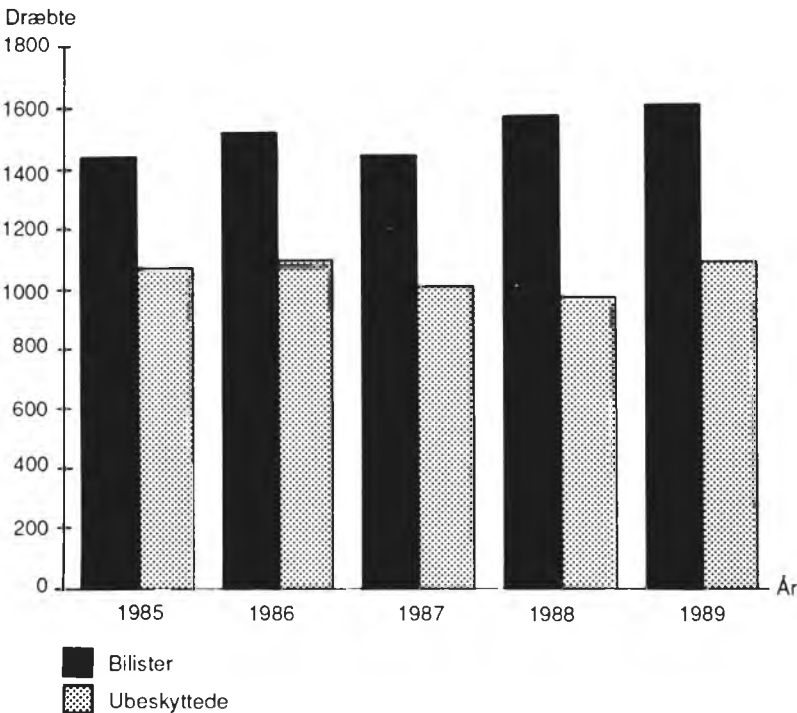

Fig. 2.2 Dræbte i trafikken i Norden 1985–1989

kant fra 2969 i perioden 1985–86 til 3189 i 1988–89, mens de ubeskyttede trafikanter (tohjulere, incl. motorcyklister og fodgængere) tegnede sig for et fald fra 2176 dræbte i de første to år til 2073 i de sidste. (Figur 2.2)

Ser man på aldersgrupperne, er der fra 1985–86 til 1988–89 et fald i antallet af omkomne for alle aldersgrupper under 25 år, bortset fra de yngste børn, hvor der var en stigning fra 93 til 113 dræbte. For alle trafikanter i aldersgrupperne over 25 steg antallet af omkomne markant. Forskydninger i befolkningstallene har imidlertid samme generelle mønstre, således at forskellene i helserisiko (antal omkomne pr. 100 000) fra 1985–86 til 1988–89 ikke er særligt store. (Figur 2.3)

Biltrafikken i Norden voksede ca. 15 % fra 1985–86 til 1988–89. På denne baggrund er stigningen i antallet af dræbte bilister på godt 7% udtryk for et fald i uhelbredsrisikoen, udtrykt som antallet af omkomne i forhold til kørselsdistancen. For de ubeskyttede trafikanter er det vanskeligere at vurdere risikoudviklingen, da oplysningerne om mængden af trafik af disse kategorier savnes eller i bedste fald er meget unøjagtige.

Antallet af dræbte fodgængere steg fra 967 i 1985–86 til 1000 i 1988–89. Vi kender ikke mængden af fodgængertrafik, men antallet af personer over 65 år, som udgør en stor del af fodgængerne, steg forholdsvis lige så meget, mens antallet af børn og unge, som er den anden hovedgruppe af fodgængere, faldt lidt. Det skønnes, at mængden af fodgængertrafik kan

Fig. 2.3 Dræbte i trafikken i Norden 1985–1989

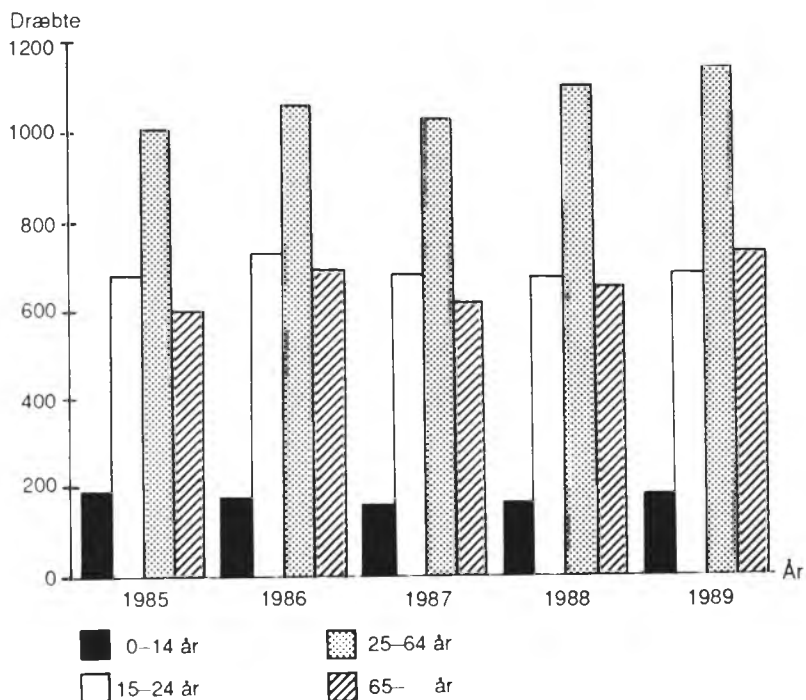

Fig. 2.4 a Dræbte i biler i Norden 1985–1989

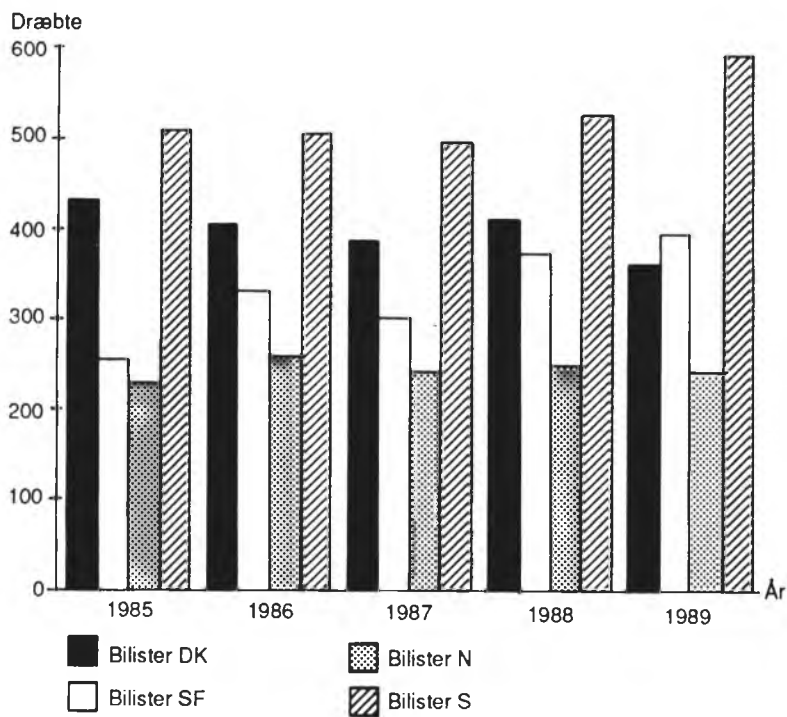
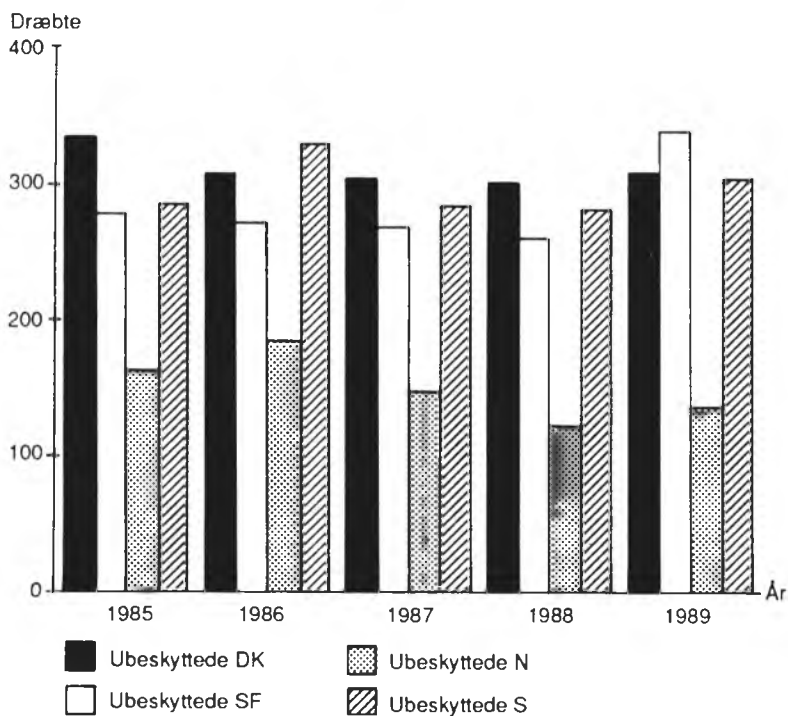

Fig. 2.4 b Dræbte ubeskyttede trafikanter i Norden 1985–1989

være vokset i næsten samme omfang som antallet af dræbte, og at risikoen for fodgængere derfor er næsten uændret. De forbedringer af fodgængertrafikkens vilkår, som måtte være gennemført i løbet af perioden, har tilsyneladende kun netop kunnet kompensere for virkningerne af den øgede biltrafik.

Antallet af dræbte cyklister og mopedister falt fra 866 i 1985–86 til 720 i 1988–89. Oplysninger om udviklingen i cykel/moped-trafikken er yderst sparsomme, men synes dog at indikere, at der i Finland og Danmark er tale om en stigning, mens der i Norge er et tydeligt fald, og i Sverige omtrent uændrede forhold. Et forsigtigt skøn er derfor, at den samlede cykel/moped trafik i Norden er uændret, og at risikoen for denne trafikantgruppe måske er blevet noget mindre i løbet af perioden.

Forholdene varierer betydeligt fra land til land. Det vil blive nærmere omtalt i afsnit 3.1, men fig 2.4a og 2.4b illustrerer umiddelbart forskellene i udviklingen af antallet af dræbte blandt henholdsvis bilister og ubeskyttede trafikanter i Danmark, Finland, Norge og Sverige. For Islands vedkommende er tallene for dræbte så små, at de ikke kan benyttes til at beskrive udviklingen.

2.4 De trafikikkerhedspolitiske mål i de nordiske lande

2.4.1 Danmark

Justitsministerens færdselssikkerhedskommission offentliggjorde i December 1988 en betænkning, "Færdselssikkerhedspolitisk Handlingsplan", med klart definerede mål for udviklingen i færdselssikkerheden over en periode på 12 år og med anvisninger på foranstaltninger, som kan medvirke til at opfylde målene.

Færdselssikkerhedskommissionen opstillede følgende mål:

1. Antallet af dræbte og tilskadekomne skal i perioden 1989–91 nedbringes med 15%.
2. Antallet af dræbte og tilskadekomne skal i perioden 1992–94 nedbringes med yderligere mindst 15%.
3. Antallet af dræbte og tilskadekomne skal nedbringes med yderligere 10–15% i løbet af den følgende 6-års periode, således at den samlede reduktion er mindst 40–45% i løbet af 12 år.

Målsætningen er kvantitativ, hvilket bl. a. betyder, at effekten ikke søges opnået i særlige trafikantgrupper fremfor andre.

Målene skal sættes i forhold til færdselsuheldstallene for perioden 1986–1987, hvor gennemsnittet af dræbte og tilskadekomne årligt var hhv. 711 og 13.418 (incl. de 711 dræbte). Det følger heraf, at målet er, at der i år 2000 højst må forekomme ca. 8000 tilskadekomne incl. ca. 420 dræbte.

Regeringens syn på kommissionens forslag blev fremlagt i en redegørelse til Folketinget i maj 1989. Heri tilsluttede regeringen sig principielt de

opstillede mål, men kunne ikke uden videre binde sig til at gennemføre samtlige foranstaltninger. Det fremgik af Folketingets debat, at der var tilslutning til målene hos et stort flertal af Folketingets medlemmer.

Regeringen har som sit langsigtede mål tilsluttet sig Færdselssikkerhedskommissionens målsætning.

Det er beregnet, at de af kommissionen beskrevne handlingsprogrammer kan realisere målsætningen med de forudsætninger, der gælder i dag. Forudsætningerne vil dog næppe være uændrede i de 12 år, som planen omfatter. Det kan blive nødvendigt undervejs at kompensere for ændrede omstændigheder. Udviklingen i perioden ventes at bringe nye midler til forebyggelse af trafikuheld, som skal inddrages i bestræbelserne på at fastholde og virkeliggøre målsætningen.

I 1989 blev der truffet principbeslutning om lovgivning, der skal virkeliggøre nogle af planens foranstaltninger, og i 1990 er denne lovgivning blevet gennemført. Samtidig har uheldsudviklingen i både 1989 og 1990 tegnet gunstigt for opnåelse af målene for den første 3-årsperiode.

2.4.2 *Finland*

Regeringen afgav i april 1988 en trafikpolitisk redegørelse til Rigsdagen. Ifølge redegørelsen bør hensynet til trafiksikkerheden tages i betragtning, når der træffes trafikpolitiske beslutninger eller andre afgørelser, som påvirker vejtrafikken. Man bør også tilstræbe at opnå gunstigere holdninger i almindelighed, når det gælder trafiksikkerheden. Samarbejdet mellem forskellige sektorer bør forbedres, bl. a. gennem såkaldt integrerede trafiksikkerhedsprogrammer. I særdeleshed bør man forbedre de svage trafikanters sikkerhed, formindske de unge føreres høje uheldsfrekvens og afværge den øgning i antallet af alvorlige vejtrafikulykker, som kan blive følgen af øgningen i antallet af ældre og deres større mobilitet.

Målet er ifølge redegørelsen at reducere antallet af personer, som omkommer eller skades i vejtrafikken, således at antallet af døde og tilskadedekomne pr. år i begyndelsen af 1990'erne er mindst 15 % mindre end i 1986. Dette mål er det samme, som trafikministeren opstillede i 1986 i sin handlingsplan for trafiksikkerheden. Antallet af dræbte og tilskadedekomne er imidlertid steget kraftigt i 1988 og 1989, så det forekommer ikke at være sandsynligt, at målet skulle kunne virkeliggøres.

I september 1989 traf regeringen principbeslutning om nogle foranstaltninger, hvis formål er at forbedre trafiksikkerheden. Beslutningen medførte noget øgede ressourser til trafiksikkerhedsarbejdet. De nævnte tiltag gennemføres næsten helt i 1990. Regeringen traf i december 1989 også principbeslutning om forbedringer i politiets trafiksikkerhedsarbejde. Ved denne beslutning vil man effektivisere overvågningen af trafikken. Regeringen har ikke opstillet nogen kvantitative mål for reduktionen af antallet af dræbte eller tilskadedekomne gennem denne vedtagelse.

I sommeren 1989 nedsatte regeringen en parlamentarisk trafikkomité,

som skal komme med forslag til bl. a. at forbedre trafikikkerheden. Komiteén skal afgive betænkning i foråret 1991.

2.4.3 Island

Et samlet, officielt mål eller en handlingsplan for trafikikkerhed foreligger ikke. De enkelte myndigheder arbejder dog hver for sig inden for deres særlige arbejdsområde på en sikrere trafik. Politiet lægger særlig vægt på kontrol med hastighed og spirituskørsel. Både statslige og kommunale myndigheder forbedrer vejnettet generelt med hensyn til uheldstallene. Biltilsynet er blevet privatiseret fra 1. januar 1989, og man har bygget en ny, moderne synshal i Reykjavík, hvor man kan særbehandle tunge køretøjer, ændrede køretøjer samt køretøjer, der er blevet svært beskadiget ved færdselsuheld. Færdselsundervisning varetages af Umferðarráð (Færdselsrådet) i samarbejde med myndighederne. Inden for Umferðarráð foretager man også koordinering af trafikikkerhedsarbejdet.

En ny færdselslov med vidtgående revision af færdselsreglerne trådte i kraft i 1988. Færdselsloven skal revideres i 1991. I 1990 er der blevet vedtaget bestemmelser om brug af sikkerhedssele i bagsædet af vogne, hvor der findes sele, og om brug af sikkerhedsudstyr for børn i bil. I 1990 er den første del af en ny helhedsbekendtgørelse om køretøjers indretning og udstyr også trådt i kraft. Den indeholder bl. a. bestemmelser om afskærmning af køretøjers undervogn.

2.4.4 Norge

I de seneste år er der i Norge gjort forsøg med både kvantitative og kvalitative trafikikkerhedsmål. Begge målbeskrivelser har virket positivt på trafikikkerhedsarbejdet, men én indvending har været, at målene burde være mere præcise.

I Stortingsmelding nr. 32 for 1988–89 om den norske vej- og vejtrafikplan (NVVP) for perioden 1990–93, som blev forelagt for Stortinget i foråret 1989, siges bl. a.:

”I Stortingsmelding nr. 18 for 1986 til 1987 Om trafikikkerhet og trafikopplæring ble en rekke tiltak for å øke trafikikkerheten grundig behandlet. Siktemålet med meldingsforslaget var å få iverksatt koordinerte tiltak på ulike områder som samlet kunne bidra til å snu den negative ulykkesutviklingen.”

og videre:

”Departementet har i denne sammenheng tatt utgangspunkt i det gjennomsnittlige ulykkestallet for 1984–86, dvs. ca. 8 900 personskadeulykker pr. år (ca. 420 drepte og rundt 11 700 skadde pr. år).”

Under behandlingen af NVVP i 1989 henviste samferdselskomiteén til sin udtalelse til trafikikkerhedsmeldingen (St. meld. nr. 18 (1986–87)) og

påpegede, at det afgørende er antallet af tilskadekomne og dræbte, og at der må arbejdes målbevidst for at få dette tal bragt ned uafhængigt af øgningen i den samlede biltrafik. Stortinget gav sin tilslutning til denne målsætning.

2.4.5 Sverige

Grundlaget for det svenske trafiksikkerhedsarbejde er de mål for sikkerheden i vejtrafikken, som Riksdagen fastlagde i 1982, og den trafikpolitik, der blev vedtaget i 1988. Målene er:

1. Det samlede antal dræbte og tilskadekomne i vejtrafikken skal løbende mindskes.
2. Risikoen for at omkomme og skades i trafikken skal løbende mindskes for alle trafikantkategorier.
3. Risikoen for at omkomme og skades i trafikken skal mindskes i højere grad for ubeskyttede trafikanter end for beskyttede. Børnenes problemer skal vises særlig opmærksomhed.

I det årlige trafiksikkerhedsprogram, som udarbejdes af det nationale Trafiksikkerhedsråd (består af de tunge trafiksikkerhedsinteressenter) er mål nummer et blevet kvantificeret. Det følgende er hentet fra årets trafiksikkerhedsprogram (som offentliggøres senere på året) :

Med udgangspunkt i de sundhedspolitiske mål, som regeringen og Riksdagen har tilsluttet sig, kvantificeredes i sidste års trafiksikkerhedsprogram det første af de tre trafiksikkerhedsmål. Det indebærer, at antallet af omkomne i vejtrafikken pr. år løbende skal mindskes og i år 2000 højst være ca. 600.

Den takt, i hvilken tiltag kan sættes ind for at målet skal blive nået, er af stor betydning for hvor mange, der i alt vil blive dræbt og skadet i vejtrafikken i tiden frem til år 2000. Jo før der gennemføres virkningsfulde foranstaltninger, desto færre bliver selvfølgelig antallet af dræbte og tilskadekomne i perioden.

Antallet af dræbte i 1988 var 813. Der var tilstræbt en reduktion i 1989, men i stedet er antallet steget til 904. Som konsekvens heraf er kravet øget til det gennemsnitlige årlige fald frem til år 2000. Kravet skræpes yderligere af, at antallet af dræbte i 1990 heller ikke ventes at falde. For at nå målet på højst 600 dræbte i år 2000 kræves derfor, at antallet af dræbte falder med gennemsnitligt 4 procent pr. år fra og med år 1991.

Der savnes sikre oplysninger om antallet af tilskadekomne i trafikken. Efter et groft skøn var det ca. 60 000 i 1988. Hertil kommer yderligere omkring 23 000 fodgængere, som blev skadet ved faldulykker på gader og veje. Hvis antallet af tilskadekomne også bliver ca. 60 000 i 1990 og dette antal skal mindskes i samme takt som antallet af dræbte, så må der højst være ca. 40 000 tilskadekomne i år 2000.

Med udgangspunkt i disse tal bør antallet af dræbte blive højst 833 i år 1992 og 768 i år 1994. De tilsvarende tal for tilskadekomne er henholdsvis 55 300 og 51 000.

3. Status for den første handlingsplan

3.1 Målene – hvordan går det med dem ?

Man må gå ud fra, at den nordiske handlingsplan næppe kan have nået at få nogen stor indflydelse på trafiksikkerheden i de to år af dens løbetid, for hvilke der er endelige oplysninger om uheldstallene, d. v. s. 1988 og 1989. Det ville heller ikke være rimeligt at vurdere handlingsplanen på grundlag af en så tidlig fase af den udvikling, som den skal øve indflydelse på. Alligevel er der god mening i at se på udviklingen i denne to-årige periode i forhold til de tre sidste år før handlingsplanen, 1985–1987. Det giver bl. a. grundlag for at vurdere, om målsætningen skal fastholdes, eller om den skal ændres i lyset af udviklingen.

3.1.1 Antallet af omkomne og tilskadekomne

I bilag 1 indeholder tabellerne 1 og 2 oversigter over henholdsvis antallet af omkomne og antallet af tilskadekomne i trafikken i Norden for perioderne 1985–1987 og 1988–89. Tallene er fordelt på to store grupper af trafikanter: de ubeskyttede, d. v. s. fodgængere, cyklister og mopedister, og resten, som især vil være trafikanter i biler og på motorcykler. Tallene er også fordelt på aldersgrupper og lande.

Den udvikling fra 1985–87 til 1988–89, som tallene i disse tabeller udtrykker, er sammenfattet i figur 3.1, hvor der for hver kombination af land og aldersgruppe er en kasse med 4 positioner. I kassens venstre halvdel beskrives udviklingen i omkomne (øverst) og alvorligt tilskadekomne (nederst) for ubeskyttede trafikanter, d. v. s. fodgængere, knallertkørere (mopedister) og cyklister. Tilsvarende beskrives i kassens højre halvdel udviklingen for de øvrige trafikanter, som især er bilister og

Figur 3.1 Udviklingen fra 1985–87 til 1988–89 i i vejtrafikken i de nordiske lande, målt på antallet af dræbte (d) og tilskadekomne (t) og fordelt på aldersgrupper og transportmåde, hvor u = fodgængere, cyklister og mopedister, b = øvrige transportmåder. Kun statistisk signifikante ændringer er markeret. En positiv udvikling er vist med "+" og en negativ med "-".

		Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		u	b	u	b	u	b	u	b	u	b
0–14 år	d	+		-							-
	t	+	+	-	-	+		+			
15–24 år	d		+		-				+		
	t		+		-			+	+		
25–64 år	d				-						
	t		+		-			+			-
64+ år	d				-			+			
	t		+		-		-	+	+		

motorcyklister. Med '+' eller '-' i en position, er det markeret, om udviklingen har været positiv eller negativ, dvs. om tallet for 1988–89 er så meget lavere eller højere end niveauet for 1985–87 at det kan vurderes som statistisk betydende. Figuren viser tydeligt, at udviklingen har været meget forskellig fra land til land.

I Finland og Sverige er alle betydende ændringer udtryk for stigninger i antallet af omkomne og/eller tilskadekomne, som dog er mere omfattende i Finland end i Sverige. Kun en enkelt gruppe i Finland: de ældre ubeskyttede trafikanter, har ingen betydende stigning i antallet af tilskadekomne, og i tre af grupperne slår stigningen igennem i antallet af omkomne. I Sverige er der en stigning i antallet af børn, som omkommer i biler, og i antallet af ældre, der omkommer som ubeskyttede trafikanter. Blandt de alvorligt tilskadekomne i disse grupper ses derimod ingen betydende ændringer.

I Island er der betydende fald i antallet af tilskadekomne børn som ubeskyttede trafikanter, mens antallet af tilskadekomne ældre som bilister er steget.

I Danmark og Norge er alle betydende ændringer udtryk for fald i antallet af omkomne og/eller tilskadekomne. I Danmark er der sådanne fald for alle aldersgrupper blandt de alvorligt tilskadekomne "ikke-ubeskyttede" trafikanter, og blandt de 15–24 årige viser forbedringen sig også i tallet for omkomne. Også Norge har registreret betydende fald i antallet af omkomne og alvorligt tilskadekomne unge i denne trafikantkategori. Desuden har Norge fald i antallet af alv. tilskadekomne ubeskyttede trafikanter i alle aldersgrupper. For de ældre er der tillige betydende fald i antallet af omkomne. I Danmark er børnene den eneste aldergruppe blandt de ubeskyttede trafikantere, som har betydende fald. Det gælder både omkomne og tilskadekomne.

Selv om der i Danmark og Norge ses forbedringer for adskillige grupper, så må det konstateres, at der ikke i noget land er opnået betydende fald i antallet af omkomne og tilskadekomne for alle grupper af trafikanter i vejtrafikken, uanset deres alder eller transportmåde.

3.1.2 *Risikoen for at omkomme eller komme til skade: alle trafikantarter, men specielt de ubeskyttede*

Risikoen i trafikken bliver som regel beskrevet enten som en aktivitetsrisiko eller som en helbredsrisiko. Aktivitetsrisikoen udtrykker forholdet mellem antallet af personskader og omfanget af den aktivitet, som indebærer muligheden for personskaden. Risikoen i vejtrafikken udtrykkes derfor ofte som antallet af personskader pr. 10 000 000 km transport. Helbredsrisikoen udtrykker forholdet mellem antallet af personskader i et givet tidsrum og antallet af personer, som deltager i den risikovoldende aktivitet. Denne risiko udtrykkes derfor ofte som antallet af personskader pr. år pr. 100 000 personer.

Datagrundlaget for at vurdere udviklingen i aktivitetsrisiko i de nordiske lande i 1988–89 i forhold til 1985–87 er spinkelt, ikke mindst, hvis man ønsker at skelne både mellem aldersgrupper og transportmåder. Kun biltrafikkens omfang er nogenlunde velbeskrevet. Den udviser i alle de nordiske lande betydelige stigninger i 1988–89 i forhold til 1985–87, jf. tabel 3.1. Oplysninger om mængden af trafik af ubeskyttede trafikanter er så spredte og upræcise, at der ikke er grundlag for at sammenstille en tabel svarende til *tabel 3.1*.

Tabel 3.1 Biltrafikindex for de nordiske lande 1985–1989.

	1985	1986	1987	1988	1989
Danmark	100,0	104,8	110,7	116,7	120,2
Finland	100,0	103,8	109,9	117,1	124,2
Island	100,0	108,2	119,3	126,9	130,5
Norge	100,0	106,8	110,4	111,9	111,9
Sverige	100,0	105,2	109,2	113,3	116,7

Vurderer man imidlertid udviklingen i antallet af omkomne fra 1985–87 til 1988–89 ud fra udviklingen i biltrafikindexet og antager, at de ubeskyttede trafikanters trafikdeltagelse er uændret, så kan det konstateres, at

- i Danmark faldt risikoen for både ubeskyttede trafikanter og øvrige trafikanter;
- i Finland var risikoen uændret for ubeskyttede trafikanter, men den steg for øvrige trafikanter;
- i Island var der ingen betydende ændringer i risikoen for nogen af de to trafikantgrupper;
- i Norge faldt risikoen for både ubeskyttede trafikanter og øvrige trafikanter;
- i Sverige var der ingen betydende ændringer i risikoen for nogen af de to trafikantgrupper;

Helbredsrisikoen sætter som nævnt personskader pr. år i relation til den demografiske udvikling og er vigtig til belysning af forskelle mellem forholdene for forskellige grupper og for forskellige lande. *Tabel 3.2* viser, hvorledes antallet af omkomne i trafikken pr. år pr. 100 000 i hver aldersgruppe udviklede sig fra 1985/87 til 1988–89 i hvert af de nordiske lande. En tilsvarende oversigt over antallet af tilskadekomne pr. år pr. 100 000 er ikke udarbejdet, da det ville forudsætte en ensartet praksis med hensyn til rapportering af ikke-dødelige personskader. Men praksis er ikke ensartet, og en sådan sammenligning derfor meningsløs.

I 1988–89 var helbredsrisikoen i vejtrafikken lavest for 25–64 årige ubeskyttede trafikanter i Norge: 1,4 omkomne pr. år pr. 100 000, og højest for ældre ubeskyttede trafikanter i Finland: 19,1 omkomne pr. år pr. 100 000. I Danmark er helbredsrisikoen for ældre ubeskyttede trafikanter også høj, men her er det risikoen for de 15–24 årige, der topper i forhold til de øvrige lande: 4,9 i forhold til et nordisk gennemsnit på 3,0.

Tablet 3.2 Antal omkomne pr. år pr. 100000 fordelt på lande, trafikantgrupper og aldersgrupper i perioderne 1985–87 og 198889. Tal for Island er ikke vist, pga. stor statistisk usikkerhed.

		fodgængere cyklister og mopedister		bilister, motorcyk- lister o. a.	
		1985	1988	1985	1988
alder	land	–87	–89	–87	–89
0–14 år	DK	4.0	3.0	1.8	2.0
	SF	2.5	3.2	1.8	1.8
	N	2.8	2.1	2.1	1.8
	S	1.9	1.5	1.2	1.7
Alle + ISL	2.7	2.3	1.6	1.8	
15–24 år	DK	5.7	4.9	19.5	15.9
	SF	2.8	2.8	14.5	18.8
	N	2.4	2.3	20.3	16.6
	S	2.6	2.4	15.8	16.7
	Alle + ISL	3.3	3.0	17.1	17.0
25–64 år	DK	3.3	3.6	8.3	7.7
	SF	3.8	3.6	6.4	8.7
	N	1.3	1.4	5.5	5.5
	S	1.6	1.5	6.4	6.6
	Alle + ISL	2.4	2.4	6.7	7.2
over 64 år	DK	12.5	13.7	10.0	9.5
	SF	17.6	19.1	6.9	7.6
	N	9.1	6.1	5.2	5.8
	S	7.9	8.9	6.8	7.4
	Alle + ISL	10.8	11.2	7.2	7.6

Risikoen i 1988–89 for 0–14 årige i bil m. v. er stort set ens over hele Norden: lavest i Sverige med 1,7 og højest i Danmark med 2,0 omkomne pr. 100000. For denne aldersgruppe som ubeskyttede trafikanter er risikoen faldet overalt, bortset fra i Finland. Faldet ses også som en generel tendens blandt de 15–24 årige ubeskyttede trafikanter.

For de 15–24 årige trafikanter i bil m. v. er der sket et bemærkelsesværdigt fald i risikoen i Norge og Danmark, mens udviklingen har været den modsatte i Finland. I alle landene er risikoen for denne gruppe dog fortsat meget høj og der er god grund til at give høj prioritet til en indsats for denne gruppe.

De 25–64 åriges helbredsrisiko som ubeskyttede trafikanter er stort set uændret. Som ikke-ubeskyttede trafikanter har udviklingen for denne aldersgruppe derimod varieret fra land til land: I Danmark er der et mindre fald og i Finland en betydelig stigning, mens forholdene i Norge og Sverige er stort set uændrede i forhold til 1985–87.

Det er almindelig kendt, at trafikken er en betydelig helbredsrisiko for ældre trafikanter, og det kan ikke overraske, at deres øgede deltagelse i biltrafikken kan ses på udviklingen i den helbredsrisiko, som denne transportmåde påfører dem. Men både udviklingen og størrelsen af risikoen gør dem til en vigtig målgruppe for trafikikkerhedsarbejdet. Også som ubeskyttede trafikanter er trafikkers helbredsrisiko for denne aldersgruppe

generelt stigende: måske fordi de ældre færdes mere, — også som ubeskyttede trafikanter — , men måske også fordi den voksende biltrafik medfører flere farlige situationer.

3.1.3 *Harmoniseringen af trafiklovgivning og bestemmelser*

Denne del af målsætningen for det nordiske samarbejde realiseres ved de talrige større og mindre justeringer af regelsættet, som løbende foretages af de nationale parlamenter og administrationer, og i hvilke hensynet til nordisk harmonisering indgår i forudsætningerne. Den nære kontakt mellem de respektive administrationer, som formidles af det nordiske samarbejde, er vigtig, fordi den fremmer udvekslingen af de informationer, der har betydning for det regel- og lovforberedende arbejde. Også det mere formelle samarbejde om udredninger og undersøgelser af forskellige problemstillinger baner vejen for harmoniseringer, selv om der af praktiske grunde undertiden kan gå lang tid, fra grundlaget er lagt, til harmoniseringen realiseres.

Fra de seneste år kan nævnes harmoniseringen af lovgivningen om brug af sikkerhedssele på personbilers bagsæde og om pligten til at sikre børn i biler, som et eksempel på en harmoniseringsproces, der bl. a. blev forberedt af udredninger i NTR's regi. Senest har Danmark og Island lovgivet om disse forhold på en måde, der i alt væsentligt følger de øvrige nordiske lande og anbefalingerne i fælles udredninger. Andre aktuelle eksempler er bestemmelserne om køreløst i dagtimerne, som efter indførelsen i Danmark i oktober 1990 nu dækker alle nordiske lande, og den delvise harmonisering af bestemmelser om ekstra, højtsiddende stoplygter.

De udredninger, som er udført i NTR's regi, er i mange tilfælde anvendt direkte i den nationale færdselslovgivning og de nationale bekendtgørelser. Det gælder f. eks. indførelsen af fletteregelen i Norge, brugen af akustiske trafiksignaler, indførelsen af samme signalfasesekvenser i trafiksignalanlæg, ensartet udformning og brug af færdselstavler, f. eks. til skiltning af tætbebygget område, lege- og opholdsområde (no. "gatetun"/sv. "gårdsgata") m. m.

At ny lovgivning også kan fjerne bestemmelserne i et land fra de andres, må nødvendigvis forekomme. Det nordiske trafikikkerhedssamarbejde må ikke blokere for nyudvikling på nationalt initiativ. Tværtimod er sådanne initiativer ofte "lokomotiver" for senere lovgivning i andre af de nordiske lande. Et af de seneste eksempler på en sådan nydannelse er grænsen på 0,02 % for kørsel i alkoholpåvirket tilstand, som er trådt i kraft i Sverige pr. 1. juli 1990 og dermed har fjernet svensk lovgivning fra grænserne på 0,05 % i Norge, Finland og Island og 0,08 % i Danmark.

3.2 Programmerne – hvad er der sket?

3.2.1 Hastighedsovertrædelser

Målsætningen for dette programområde har været at fremme en bedre tilpasning af hastighederne til de krav som stilles af forholdene eller hastighedsgrænserne.

Seminar om hastighedstilpasning

For at give ansvarlige myndigheder og enkeltpersoner fra de nordiske lande lejlighed til nærmere at overveje og drøfte dette problem gennemførte NTR i dagene 15. – 16. december 1988 et seminar i Finland. Deltagerne var politikere, embedsmænd, informationssagkyndige, forskere og repræsentanter fra trafikantorganisationer. De øgende hastigheder og de voksende ulykkesrisici, som følger deraf, var den røde tråd i mange af seminarets foredrag og livlige diskussionsperioder. Andre faktorer, som blev behandlet var trafikovervågningen og dens forskellige former (automatisk hastighedskontrol og lavere tolerancegrænser), den køretøjstekniske udvikling (automatiske hastighedsbegrænsere, nøjagtigere hastighedsmålere), vejene og hastighedsgrænserne, trafikplanlægningen og miljøet. Det noteredes, at der i alle de nordiske lande findes en opinion, som accepterer hastighedsgrænserne og som kan tænke sig lavere hastigheder og større straffe til dem, der overtræder gældende grænser. Denne opinion burde imidlertid gøre sig bedre hørt: det fremgik nemlig under seminaret, at politikerne har svært ved at træffe beslutning om forslag, der kommer fra trafiksikkerhedsmyndigheder, forskere og organisationer, medmindre også den almene opinion giver sig til kende. Der kan ikke sættes lighedstegn mellem en offentlig debat og en almen opinion: politikerne tager del i debatten, men tvinges først til beslutning og handling, når krav og synspunkter kommer fra den almene opinion. Seminaret emner, diskussioner og hovedsynspunkter er indeholdt i en nordisk rapport, "Hastighedsanpassning i trafikken", *NORD 1989:78*.

Forsknings- og udredningsprojekter vedrørende hastigheder

Ovennævnte seminar blev planlagt i et NTR-forskningsprojekt som siden 1989 har haft en nordisk bevilling som grundlag for at undersøge "Hvilke faktorer ligger bag og forklarer hastighedsudviklingen". Projektet har bl. a. leveret en rapport til det hollandske forskningsinstitut for trafiksikkerhed, SWOV, om erfaringer med hastighedsgrænser i Norden. Projektet ventes afsluttet i 1990 med offentliggørelsen af en afsluttende rapport.

Et andet NTR-forskningsprojekt om "Holdninger og hastighed" er i sommeren 1990 gået i gang med

– at udrede, hvordan holdningspåvirkende foranstaltninger kan bruges til at reducere hastighed og uheldsrisiko;

- at undersøge sammenhængen mellem førerens holdninger og hastighed; og
- at beskrive, hvilken virkning holdningspåvirkende foranstaltninger har på hastighed og uheldsrisiko.

Dette projekt ventes først afsluttet i 1992. Det er derfor uden egentlig indflydelse på de overvejelser, der har ført til dette handlingsprogram.

Koordination af forskning vedr. politiets trafikovervågning

I handlingsplanen er der lagt stor vægt på trafikovervågningens potentielle betydning for trafikanternes efterlevelse af færdselslovene, herunder hastighedsgrænserne, og på vigtigheden af at effektivisere og styrke brugen af politiets ressourcer til disse opgaver. På denne baggrund fik NTR i 1989 bevilling til at etablere en ledelsesgruppe, som skal udrede behovet for forskning i emnet, tilskynde til prioriteret forskning, der kan komme dette behov i møde, og sikre en nordisk samordning af relevante nationale forskningsprojekter. Denne ledelsesgruppe består af polititjenestemænd, udpeget af det nordiske politisamarbejdsorgan, SANT, samt ledende forskere fra hvert af de deltagende lande. Der er reserveret midler til at opretholde denne nordiske aktivitet til og med 1991, men som det fremgår af afsnit 5.1.1, anses det for ønskeligt, at gruppen fortsætter under den reviderede handlingsplan.

3.2.2 Spritkørsel

Dette programområde har som målsætning at mindske andelen af alkoholpåvirkede førere i Norden. Der er en lang tradition for fælles nordisk forskning og rådslagning på dette område, selv om der er nogen afstand mellem de synspunkter og bestemmelser, som landene hver især har lagt til grund for deres praktiske arbejde med dette problem i trafikken.

I 1984 udkom NTR-rapport 36, "Trafikonykterhet i Norden – kartlægning och förslag til forskning", hvis rekommendationer i høj grad har været igangsættende for senere nordiske og nationale projekter. Allerede i 1985 udkom NTR-rapport 40, "Statistik over spritkørsel i Norden", med det formål at tilskynde til en nordisk standardisering af statistikken for spritkørsel. Denne standardisering er endnu ikke opnået. Et andet NTR-projekt førte i 1986 til udvikling af et fællesnordisk spørgeskema, som skulle kunne benyttes til at kortlægge faktorer, som kan have betydning for bilisters beslutninger om at køre eller lade være, når de har drukket. ("Promillekjøre eller ikke", TØI-notat 14.5.1986)

Under handlingsplanen er nu to større projekter under udførelse:

Hvorfor kører nogen, når de har drukket?

Det er det centrale spørgsmål i det ene af de to igangværende NTR-projekter, og det søges besvaret på basis af en spørgeskemaundersøgelse i Norge, Sverige og Danmark. Herved benyttes det ovenfor nævnte fælles

spørgeskema. Projektet tager sigte på at vurdere, om begrundelserne for at køre spritkørsel varierer mellem landene, og derefter drage slutninger om, hvordan en ændring af strafudmålingen i et af landene kan påvirke spritkørselens omfang i dette land, ud fra kendskab til sammenhængene i et andet af landene. På undersøgelsestidspunktet var promillegrænsen 0,5 i Sverige og Norge, men 0,8 i Danmark. Medfører det måske, at danskerne oftere tager bilen med, selv om de ved, at de vil få noget at drikke? Er drikkevanerne hos bilister forskellige, fordi man bedømmer opdagelsesrisikoen forskelligt? Eller opfattes straffen som hårdere i et land end i et andet? Spørgeskemaet er udarbejdet sådan, at hypoteser angående sådanne sammenhænge – og andre centrale teorier om sammenhængen mellem faktisk social adfærd og identificerbare intentioner om at ville udføre bestemte handlinger – kan afprøves. Projektet, der er baseret på anbefalingerne i førnævnte NTR rapport 36, forventes afsluttet i løbet af 1990.

Recidivisme og promillegrænser

I begyndelsen af 1990 er der igangsat et nyt NTR-forskningsprojekt, – iøvrigt også med baggrund i NTR rapport 36. Projektet hedder ”Tiltag mod recidivisme blandt promilledømte og promillegrænsens betydning for omfanget af alkoholrelaterede ulykker”. Projektets første større aktivitet var et seminar, som holdtes i Finland med ca 30 deltagere fra hele Norden. Formålet med seminaret var at belyse specielt recidivismeproblemerne fra forskellige sider og at gøre status over den viden, der er til rådighed om emnet. Deltagerne kom fra kriminalforsorgen, justitsdepartementer, retsmedicinske institutioner, behandlingssektoren og alkoholforskningen og repræsenterede dermed et meget bredt kundskabsområde. En rapport fra seminaret er under udarbejdelse. Den vil danne udgangspunkt for projektgruppens valg af veje igennem projektets næste faser.

3.2.3 Nyuddannede motorkøretøjsførere

Målsætningen for dette programområde er bl.a. gennem holdningspåvirkning at mindske de nyuddannede føreres høje uheldsrisici og på sigt opnå et fælles (bedre) kundskabsniveau hos de nyuddannede kørekortsindehavere i Norden. Der har ikke tidligere været fællesnordiske aktiviteter af betydning inden for dette område, som nu tiltrækker sig betydelig opmærksomhed og tillægges fornyet betydning i alle de nordiske lande.

Udredningsprojekt vedrørende køreuddannelserne i Norden

Dette projekt er påbegyndt i 1989, men endnu ikke afsluttet. Det skal danne grundlag for et efterfølgende nordisk arbejde om udvikling og afprøvning af nye planer, metoder og teknikker for grunduddannelse og efteruddannelse af personbilførere i Norden. Der udarbejdes en sammenstilling af igangværende og planlagte nationale initiativer på køreuddannelsens område, herunder forskningsprojekter, og af specielt de pædagogi-

ske problemer, man nationalt har mødt på området. Denne sammenstilling suppleres med en litteraturstudie om pædagogiske spørgsmål og effektvurdering af forskellige uddannelsesformer og -momenter. Dette grundlæggende arbejde færdiggøres i 1990.

Forskning og udvikling af elementer af køreuddannelsen

Den kortlægning og prioritering af opgaverne, som er målet for det netop omtalte udredningsprojekt, skal danne basis for et følgeprojekt, hvis hovedmål er forskning og udvikling af prioriterede elementer af køreuddannelserne i Norden. Projektet indledes i 1990.

Holdningspåvirkning ved kortvarig undervisning af nye bilister

Selv om dette projekt tog sin begyndelse i 1987, dvs. før handlingsplanen trådte i kraft, så har det dog en vigtig plads i arbejdet inden for dette programområde. Dets formål er en eksperimentel undersøgelse af muligheden for at skabe positive holdninger ("attityder") til trafikens risikofaktorer hos unge bilister gennem korte, intensive undervisningsforløb. Resultaterne af eksperimenterne viser, at holdningerne ændres i positiv, målelig retning, dog uden skarp statistisk signifikans. I øvrigt har projektet ikke omfattet måling af langtidseffekten af undervisningen. Førmåling, undervisning og eftermåling er foretaget inden for samme dag. Holdningsændringerne synes at være størst over for risikofaktorer, om hvilke der gives såvel teoretisk som praktisk undervisning, således at forsøgspersonerne direkte kan erfare den teoretiske undervisnings praktiske betydning. Projektet har givet anledning til kritisk teoretisk analyse af gængse holdningsbegreber og deres hensigtsmæssighed i arbejdet for trafikikkerheden. Projektet kan således simpelt beskrives ved den enkle proces, hvor undervisning har en direkte læreeffekt, end ved den mere sammensatte proces, hvor undervisning fører til en holdningsændring, som derpå registreres ved dens virkninger på adfærd og indlæring.

Nordisk trafiklærerhøjskole

Med henvisning til handlingsplanens målsætning om at stræbe mod et bedre og fælles kundskabsniveau blandt nye bilførere i Norden har et medlemsforslag fra Nordisk Råd om oprettelse af en nordisk trafiklærerhøjskole været til høring i organisationer og institutioner med tilknytning til køreuddannelsen. Et flertal af disse støtter forslaget helt eller delvis, og Nordisk Råd har bl. a. på dette grundlag vedtaget en rekommendation til Nordisk Ministerråd om at

- virke for, at der stilles ensartede krav til trafikundervisningen i Norden;
- tage initiativ til oprettelse af en nordisk trafiklærerhøjskole; samt at
- en trafiklærereksamen (kørelærerprøve), som er aflagt i et af de nordiske lande, også får gyldighed i de andre nordiske lande.

NTR har i foråret 1990 nedsat en arbejdsgruppe, der skal udrede vilkår

og muligheder for at virkeliggøre forslaget om en nordisk trafiklærerhøj-skole.

Metoder og indhold i informationsvirksomhed

De frivillige færdselssikkerhedsorganisationers samarbejdsorgan, Nordisk Trafiksikkerhedskomite (NTK) har styrket sin fælles udvikling af metoder og indhold i såvel informations- som oplæringsvirksomhed, baseret bl. a. på en samtidig udvikling af brugen af forskning som et arbejdsgrundlag. I løbet af 1990 gennemfører NTK temadage både om information og oplæring, hvor der gøres status over udviklingen og hvor de videre planer fremlægges til diskussion. Førerruddannelsen som instrument for færdselssikkerheden er emne for en specialkonference i 1990, som NTK gennemfører i samarbejde med Nordisk Trafikskoleunion.

3.2.4 Ubeskyttede trafikanter

Handlingsprogrammets mål på dette område er at mindske risikoen for ubeskyttede trafikanter for at blive dræbt og skadet i trafikken. Særlig vægt tillægges foranstaltninger til forbedring af vejmiljøet og regionale/lokale indsatser.

Forskning og udvikling vedrørende cyklisters sikkerhed i kryds

Det er en fælles erfaring for de nordiske lande, at det er svært at finde gode løsninger på cyklisters problemer med sikkerheden i vejkryds, især i bymæssige områder. Og både omkostninger og tidsforbrug er betydelige ved eksperimenter, der bygger på evaluering af ulykkestallene før og efter ombygninger af kryds.

I 1988 afsluttedes imidlertid et NTR-forskningsprojekt, som havde udviklet en effektiv metodik til at observere samspelet mellem motorkøretøjsførere og cyklister, som nærmede sig kryds, hvor deres manøvrer kunne indebære konfliktmuligheder. Det vurderedes, at denne teknik ville være velegnet til at blive anvendt i forsøg med ændrede fysiske udformninger af kryds.

Inden for handlingsprogrammets rammer pågår der derfor nu et sådant fortsættelsesprojekt, hvis formål er at afprøve og vurdere nye krydsløsninger, som skulle give større sikkerhed for cyklister. Forsøgene skal foregå i en række nordiske byer og baseres på lokal finansiering af de krævede vejtekniske ændringer, mens interview- og observationsstudierne og evalueringen af disse hviler på nordiske bevillinger. Projektet ventes at fortsætte til 1992.

Gennemgang af vejafmærkning- og skiltning i Norden

Nordisk Råds *rekommendation nr 41/1987/t* peger på behovet for at gøre det lettere for trafikanterne at opfatte den information, som formidles gennem skiltning og afmærkning, og forenkle og harmonisere de nordiske

landes bestemmelser for brug af dette middel. På denne baggrund er der foretaget en gennemgang af de nationale regler med henblik på forenkling og koordinering. Dette arbejde afsluttes og rapporteres i 1990.

Trafikanternes forståelse af skiltning og afmærkning

I førnævnte *rekommendation nr 41/1987/t* har Nordisk Råd anmodet om, at forskningen i trafikanternes forståelse af skilte og afmærkning koordineres og evalueres, og at der eventuelt iværksættes yderligere undersøgelser til fremme af de ønskede forenklinger. Derfor har NTR iværksat et større forskningsprojekt, som i løbet af årene 1990–1992 først skal kortlægge den faktiske anvendelse af skiltning på forskellige vejtyper og sammelige praksis med gældende regler og bl. a. på dette erfaringsgrundlag opstille hypoteser for sammenhængen mellem skiltebrug og trafikanters opfattelse af skiltene. I projektets anden fase skal der iværksættes feltforsøg til prøvning af hypoteserne, og på dette grundlag udpeges muligheder for at forenkle brugen af skiltning på de nordiske veje. Projektet ventes at blive videreført i rent nationale feltforsøg, som imidlertid med fordel kunne koordineres på nordisk plan.

Lokalt trafikikkerhedsarbejde

I fortsættelse af de Nordiske Trafikikkerhedsdage i 1987, som havde det lokale trafikikkerhedsarbejde som tema, har det været et delmål for handlingsprogrammet at støtte initiativer, som kan styrke denne steds vigtigere funktion, som ikke mindst har betydning for de ubeskyttede trafikanter. Informationskampagner og kursus for både almenhed og lokalt ansvarlige er en vigtig og vanskelig del af denne opgave, og det overvejes, om der kan etableres et system til systematisk udveksling af erfaringer, emner og stof fra sådanne aktiviteter mellem trafikikkerhedsråd og -udvalg på regionalt og lokalt niveau. Mens forberedelserne kan træffes inden for det nuværende handlingsprogram, vil en egentlig støtte til iværksættelse og afprøvning skulle henlægges til det kommende program.

3.3 Koordination med øvrige nordiske trafikikkerhedsorganer

3.3.1 Kontakter med NTK og NTU

Nordisk Trafikikkerhedsråd har i planperioden haft en vis kontakt med enkelte af de nordiske øvrige trafikikkerhedsorganer, bl. a. NTK (Nordisk Trafikikkerhedskomiteé) og NTU (Nordisk Trafikskoleunion). NTR har diskuteret problemer af fælles interesse med disse organisationer, og tillige hvordan et nærmere samarbejde mest hensigtsmæssigt ville kunne udvikles. Fælles seminar om information og oplæring, lokalt trafikikkerhedsarbejde, opfølgning af Nordisk Råds rekommendationer samt Nordisk handlingsplan har på forskellige måder været taget op med NTK og NTU.

3.3.2 *Samarbejde med NÄT*

NTR og Nordisk Embedsmandskomité for Transportspørgsmål (NÄT) har gennem mange år haft mange kontakter om emner af fælles interesse, men udviklingen af informationsteknologiens anvendelse i vejtrafikken, den internationale vejgodstransports mange konsekvenser og prioriteringen af vejtrafikens miljøproblemer har øget behovet for et egentligt samarbejde om disse og andre spørgsmål. Gensidig information og konsultation er derfor blevet lagt i mere faste rammer, for eksempel deltager repræsentanter for Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning og Nordisk Komité for Transportforskning efter behov i hinandens møder. Deltagelse i hinandens projektgrupper er blevet en etableret arbejdsform og egentlige fælles projekter er under forberedelse. Denne vigtige udvikling er blevet fremmet af ændringen af NTRs organisation pr. 1.1.1990, der bl. a. har skabt større parallellitet med NÄTs organisation.

3.3.3 *Kontakter med andre nordiske organisationer i øvrigt*

NTR's seminar i Finland i december 1988 om hastighedstilpasning, som er omtalt ovenfor i afsnit 3.2.1, og de Nordiske Trafiksikkerhedsdage om "Lokalt Trafiksikkerhedsarbejde" i Mariehamn i oktober 1987 og om "Tunga fordon och trafiksäkerhet" i Södertälje i september 1989 har været rammerne både for fælles overvejelser af de specifikke emner for disse seminarer og for mere uformelle, men vigtige kontakter med og mellem deltagere fra de mange nordiske organisationer, som har et engagement i arbejdet med forbedring af sikkerheden i trafikken. Et seminar med stor deltagelse af bl. a. disse organisationer var i 1987 et vigtigt led i NTR's udarbejdelse af det første handlingsprogram, og et lignende seminar i oktober 1990 har indgået i revisionen af handlingsprogrammet.

4. **Overvejelser om ændringer i målene**

Ved tilblivelsen af den nuværende handlingsplan lagde Nordisk Råds kommunikationsudvalg stor vægt på, at planen byggede på en "konkret og samordnet målsætning for trafiksikkerhedsarbejdet". Resultatet blev de overordnede mål, som er gengivet i afsnit 1.2 sammen med delmålsætningerne for de enkelte programområder. Det er nærliggende i sammenhæng med en revision af programmet at tage under overvejelse, om de overordnede målsætninger skal justeres. Det er en selvfølge, at målsætningen skal være i overensstemmelse med de nationale mål for trafiksikkerhedsarbejdet, som er omtalt i afsnit 2.4. Nogle af disse er kvantitative og sætter altså tal på de resultater og delresultater, der søges nået inden for et nærmere angivet tidsrum. Andre udstikker retningen mod målene, generelt og eventuelt specielt for særlige trafikantgrupper, men afgrænser ikke målene talmæssigt, d. v. s. de er kvalitative. I forhold til situationen for 3 år siden er der i store træk sket følgende:

I *Danmark* er målsætningen gjort kvantitativ: antallet af dræbte og tilskadekomne skal nedbringes til bestemte niveauer inden for rammerne af en overordnet og langtrækkende tidsplan.

I *Finland* fastholdes den forholdsvis kortfristede, kvantitative målsætning, som regeringen fremlagde i Rigsdagen i foråret 1988, og som var forudset i den nuværende handlingsplan.

Norges målsætning er uændret: Ulykkestallene skal nedbringes, uden at man dog har defineret noget bestemt mål for denne reduktion.

Sveriges trafiksikkerhedspolitiske målsætning er også uændret og kvalitativ, men det nationale trafiksikkerhedsprogram, der udarbejdes af Trafiksikkerhedsrådet, har siden 1989 haft en kvantitativ, langsigtet målsætning, som bygger på de officielle kvantitative, sundhedspolitiske mål.

Islands målsætning er fortsat kvalitativ.

Brugen af kvantitative målsætninger følger en international tendens og genfindes f.eks. både i Storbritannien og Holland. Kvantitative mål er et selvfølgeligt element i selve princippet for enhver programplan. Effektiv ressourcestyring forudsætter, at man har fastlagt både i hvilken retning, målet ligger, og i hvilket tempo, det skal søges nået. Omvendt gør en kvantitativ målsætning det ønskeligt, at der afsættes midler til gennemførelse af bestemte foranstaltninger med kendte, forventede virkninger på trafikikkerheden.

På denne baggrund kunne det derfor synes nærliggende at optage kvantitative mål også i målsætningen for den nordiske handlingsplan. Men det ville i det mindste forudsætte, at alle de nationale målsætninger var kvantitative, — i så fald kunne man med en vis fornuft vælge det mindste fælles mål — , og det er de netop ikke. Mere principielt opfylder den nordiske handlingsplan heller ikke forudsætningen for at kunne sætte sine egne kvantitative mål for udviklingen i antallet af dræbte og skadede. Om disse mål bliver nået, vil nemlig ganske afhænge af den nationale vilje, og kun i meget ringe grad afspejle den nordiske indsats, således som den kan planlægges og støttes af den nordiske handlingsplan.

Derfor fastholdes og videreføres den overordnede målsætning fra den første handlingsplan:

”Det nordiske samarbejde om trafikikkerhed skal aktivt komplettere og forstærke det nationale trafikikkerhedsarbejde. Antallet af døde og tilskadekomne i vejtrafikken skal løbende nedbringes i Norden som helhed ved at nedbringes i hvert af landene. Risikoen for at blive dræbt eller komme til skade i trafikken skal løbende nedbringes for hver enkelt trafikantkategori, og der skal ydes særlig opmærksomhed til de ubeskyttede trafikanters situation.”

Det er har altid været en uvurderlig fordel ved det nordiske trafikikkerhedssamarbejde, at nye foranstaltninger ofte kan gennemføres af et af landene som foregangsland, for derefter — netop i kraft af den nære

kontakt mellem landene – hurtigere at opnå politisk og folkelig accept i de andre lande. Denne proces har bidraget stærkt til at gøre det muligt for Norden at opnå sin hidtil førende stilling på trafiksikkerhedsområdet. På denne baggrund bliver det generelle operative mål fra den gamle handlingsplan videreført i følgende, let modificerede form:

”Det er et generelt operativt mål, at allerede kendte foranstaltninger, der bliver vedtaget (i de enkelte lande), så vidt det overhovedet er muligt, skal gennemføres i en form, der er harmoniseret med de øvrige nordiske lande.”

5. Overvejelser om ændringer i handlingsprogrammet

Som nævnt i indledningen er det vigtigste formål med det nordiske samarbejde om trafiksikkerhed, at det aktivt kompletterer og forstærker det nationale trafiksikkerhedsarbejde. I det følgende beskrives de aktiviteter, som vurderes at være egnede til at fremme dette formål inden for de givne rammer for dette nordiske samarbejdsområde i perioden 1992–94.

Ved valget af forslag om prioriteringsområder og aktiviteter har en række kriterier været benyttet:

- Handlingsplanen er en videreførelse af den hidtidige plan, og det er både nødvendigt og ønskeligt, at en del aktiviteter tager deres udgangspunkt i denne. Nødvendigt, for at vigtige projekter kan føres til ende. Ønskeligt, for at sikre programmet en fortsat forankring i nogle vel-fungerende aktiviteter, og det vil bl. a. sige aktiviteter, der har opnået gode resultater og en høj standard med hensyn til samarbejde og styring.
- Den enkelte aktivitet skal være egnet til nordisk samarbejde, d. v. s. at dette skal give muligheder for resultater, som ikke let ville kunne opnås, hvis opgaven blev løst i nationalt regi.
- Det er særdeles værdifuldt, hvis en aktivitet kan samordnes med prioriterede nationale og internationale aktiviteter.
- NTR har en forpligtelse til at følge op på temaerne fra de nordiske trafiksikkerhedsdage.

Specielt bør det nævnes, at informatik i vejtrafikken (RTI / ”road traffic informatics”) har været foreslået og overvejet som et selvstændigt prioriteringsområde, men det er vurderet, at det bør afvente resultater fra de europæiske forskningsprogrammer DRIVE og PROMETHEUS. Området bør sandsynligvis tages op i næste handlingsplan i et samarbejde med NÄT/NKTF, og planlægningen af et sådant samarbejde bør indledes i den førstkommande planperiode.

Den demografiske udviklings betydning for trafiksikkerheden er et andet vigtigt emne, der har været foreslået, men som ikke er medtaget, især fordi det er vanskeligt at indse, hvilke specielle fordele der følger af at behandle emnet i nordisk regi. De ældre trafikanters sikkerhed i trafikken foreslås heller ikke behandlet i den kommende planperiode, da NTR i

ganske lang tid har haft aktiviteter med dette tema, som nu kan afsluttes. Og det anses for ønskeligt at disponere disse ressourcer til nye opgaver.

5.1 Prioriteringsområder der foreslås omprioriteret

5.1.1 Hastighedsovertrædelser og politikontrol

Som det er fremgået af afsnit 3.2.1 har den høje prioritering af dette emne i det løbende handlingsprogram medført et højt aktivitetsniveau, omfattende både forskningsprojekter og et seminar. Målsætningen har været at støtte udviklingen hen imod en bedre tilpasning af de af trafikanterne benyttede hastigheder til forholdene og de højeste tilladte hastigheder på vejene i Norden. Om dette mål vil blive nået, lader sig vanskeligt vurdere. Bl. a. fordi forskningsprojekterne endnu ikke er afrapporteret og dermed naturligvis ikke har kunnet finde praktisk brug i det nationale trafiksikkerhedsarbejde. Det anses dog for tvivlsomt, om yderligere fælles forskning inden for dette område vil være lønsomt i de nærmeste år. Den viden, som forskningen allerede har bragt til veje, og den vejledning, som de senest iværksatte projekter vil kunne give, udgør et godt grundlag for politisk stillingtagen og efterfølgende iværksættelse af de foreslåede foranstaltninger.

Mens den fælles forskning altså kan nedtones, bør de øvrige muligheder for at støtte det nationale arbejde inden for dette emneområde styrkes. Det drejer sig om aktiviteter til udvikling af politiets tilsyn og kontrol af trafikken.

Under den løbende handlingsplan har NTR nedsat en "ledelsesgruppe for koordinering af nordisk forskning vedrørende overvågningsstrategier", som i tiden frem til 1992 forventes at opstille en række ønsker og behov for fremtidige aktiviteter inden for dette vigtige område. Gruppen blev nedsat under prioriteringsområdet "hastighedsovertrædelser", men dens potentielle arbejdsområde er langt bredere. Mange midler skal tages i brug for at fremme effekten på trafiksikkerheden af politiets indsats i trafikken, som er et mål i alle de Nordiske lande.

Som i mange andre serviceerhverv er moderne teknologi og rationelle arbejdsprocesser meget vigtige midler til øget produktivitet i politiets kontrol og tilsyn med trafikken. Hensynet til trafikanternes retssikkerhed, politiets fysiske sikkerhed og arbejdsmiljø er på den anden side med til at sætte grænser for, hvor langt man kan nå ad denne vej. I de nordiske lande er studier og forsøg inden for denne problemkreds planlagt og nogle steder sat i gang, og den omtalte ledelsesgruppe skal bl. a. sørge for, at disse aktiviteter supplerer hinanden, så udbyttet bliver maksimalt. Gruppen er sammensat af forskere, udpegede af NKT, og politiembedsmænd, udpegede af SANT. NMR ønsker, at denne gruppes virksomheder skal fortsætte i perioden 1992–94. NMR vil specielt lægge vægt på, at de nordiske lande når en fælles afklaring af mulighederne for at bruge udåndingsalkometre til

erstatning for blodprøver ved bestemmelse af alkoholpromiller med retslig gyldighed, som nu finder anvendelse i Sverige. Norge har siden 1988 haft lovhjemmel til at ligestille blodprøve og udåndingsprøve, men har endnu ikke gjort brug af denne hjemmel.

Vigtige fremskridt i trafikikkerheden i de nordiske lande er ofte blevet opnået gennem en proces, hvor et eller to lande er gået i spidsen og har taget nye foranstaltninger i brug, mens de øvrige har ladet en fælles vurdering af virkningerne være deres grundlag for eventuelt at følge efter. Brugen af automatiseret, ubemandet udstyr til registrering af bilister, som kører for stærkt, er nu indført som prøveordning i 10 amter (fylker) i Norge ("automatisk trafikkontrol/ATK"), og er genstand for forsøg i Sverige. Finland har foreløbig afsat midler til planlægning af forsøg med sådant udstyr. Også andre overtrædelser af færdselslove kan i princippet kontrolleres automatisk. Foranstaltningen er kontroversiel, og det er bl. a. derfor vigtigt at der foretages en sammenfatning erfaringerne fra de nordiske forsøg og indhentes oplysninger om erfaringer og praksis i Nordens nabolande som kan bidrage til vurderingsgrundlaget i de lande, der ikke taget sådanne systemer i brug.

Det nordiske samarbejde har særlige muligheder for at inspirere færdselssikkerhedsarbejdet på nationalt niveau, og som et led heri vil NTR undersøge mulighederne for at planlægge og gennemføre en Nordisk Færdselskontroluge i 1992. Målet er dobbelt: Dels at skabe en ramme, hvori større politistyrker i hvert af de Nordiske lande kan udføre vel tilrettelagte, sammenlignelige kontrolaktioner af forskellig type (f. eks. promillekontrol, fartkontrol, køretøjskontrol). Dels at tilvejebringe et empirisk grundlag for sammenligning af situationen på disse vigtige områder. Koordinationen og planlægningen overlades til SANT. Det er tillige hensigten, at der bør udveksles politifolk som observatører under kontrolugen (som ikke behøver at være den samme i alle lande). Resultatet evalueres m. h. p. at det kan besluttes, om en sådan begivenhed skal være periodisk tilbagevendende.

Den endnu ikke iværksatte udredning om fælles kriterier for valg af hastighedsgrænser på sammenlignelige veje ønskes bragt til udførelse. Den skal tage sigte på at definere fælles trafikale og vejtekniske kriterier for, hvorledes man bør fastsætte lokale hastighedsgrænser inden for rammerne af de alment gældende nationale systemer af hastighedsgrænser.

5.2 Prioriteringsområder der fastholdes

5.2.1 Nyuddannede førere

Målsætningen for dette prioriteringsområde er en fortsat reduktion af trafikrisikoen for de nyuddannede førere og en fælles stræben mod et bedre kundskabsniveau blandt disse.

De nu iværksatte fælles forskningsprojekter inden for dette emneområde

under den løbende handlingsprogram er starten til en systematisk indhentning af ny og vigtig viden om, hvorvidt og hvordan den formelle køreuddannelse kan forbedre de nye bilisters (og motorcyklister) forudsætninger for sikker kørsel. Hvad er den rette balance mellem teori og praksis? Hvilke sikkerhedsrelevante rutiner kan gøres til blivende elementer i aspirantens vurdering af trafiksituationen? Hvor er den praktiske grænse for denne indlæring, når der også skal tages hensyn til køreuddannelsens økonomi? Det er vigtigt at give disse aktiviteter muligheder for at uddybes og afrundes i den kommende programperiode.

Overvejelserne om den nordiske "trafiklærerhøjskole" vil blive afsluttet i 1991. Ud over vurderingen af det eventuelle behov og mulighederne for at etablere en sådan skole, vil samordning af kompetencekrav til kørelæreruddannelsen, indholdet i normalplanen og undervisningsformen kunne give et vigtigt bidrag til uddannelsen af bedre bilførere.

Den pædagogiske indsats overfor køreskoleeleven kan ikke stå alene. Selv den bedste tillærte adfærd kræver støtte gennem forstærkende foranstaltninger af såvel negativ som positiv art. Med andre ord: brug af sanktioner, restriktioner, kontrol og præmiering. I de nordiske lande er der ret forskellige grundholdninger til sådanne "adfærdsregulerende tiltag", men netop disse forskelle vil være et gunstigt grundlag for i fællesskab at gøre status over vores faktiske viden og erfaringer. På baggrund af den netop udkomne OECD rapport "Research on the Insurance System and Road Accident Prevention" bør forsikringsselskaberne søges inddraget i arbejdet med disse spørgsmål, idet der synes at være gode grunde til at vente, at en kreativ produktudvikling af forsikringstilbudene til nye bilister kan gøre disse serviceydelser til effektive forstærkere af ønsket adfærd. Disse spørgsmål undersøges for tiden i et udredningsarbejde om kørekort, som nu foregår i Sverige.

5.2.2 *Spritkørsel*

Dette emne har i snart mange år har været genstand for megen fællesnordisk opmærksomhed i form af både forskning, udredning og konferencer i Nordisk Ministerråds regi, og der er gode grunde til at opretholde det som et prioriteringsområde i den kommende planperiode. For det første fordi alkohol i samtlige nordiske lande fortsat er en faktor i en meget betydelig del af de alvorligste ulykker. Dernæst fordi både lovgivning, sanktionspolitik og folkelige holdninger til problemet varierer betydeligt mellem de nordiske lande — og disse forskelle kan fortsat danne udgangspunkt for stadigt dybere indsigter i de reelle sammenhænge mellem foranstaltninger og virkninger. Endelig fordi udviklingen af behandlingstilbud og obligatorisk information til dømte spritbilister frembyder nye muligheder for at opnå hurtige fremskridt gennem samarbejde og erfaringsudveksling : det fælles gods af såvel gode som dårlige erfaringer udgør et bedre grundlag for valg af den rette kurs end de enkelte landes isolerede erfaringer.

På denne baggrund ønsker NMR at der sker en koordination og fælles vurdering af forsøg og erfaringer med behandlingstilbud til spritbilister med det formål at medvirke til, at de bedste erfaringer hurtigt bliver erkendt og bragt i anvendelse i vore lande. Tilbud om egentlig behandling finder kun anvendelse på en mindre del af de dømte spritbilister, men der er en voksende interesse for at tage undervisning i brug som et led i samfundets reaktion over for spritbilister i almindelighed. Undervisningen kan eventuelt knyttes til generhvervelsen af kørekortet efter frakendelsestidens udløb eller/og være et vilkår for betinget frakendelse. Det synes vigtigt at overveje og undersøge disse muligheder nøjere for eventuelt at nå frem til forslag om form, indhold og organisering af en sådan undervisning.

Sænkningen af promillegrænsen i Sverige pr. 1.7.1990 til 0,2 promille i blodet vil kunne få betydning for færdselssikkerhedspolitikken i andre nordiske lande, hvis den nu planlagte evaluering gennemføres på en sådan måde, at dens konklusioner kan anvendes mere generelt. NMR vil derfor søge muligheder for at få del i erfaringerne fra dette nye tiltag under former, der giver den nødvendige indsigt i evalueringens principper og processer.

Sammenlignende studier af effekten på færdselssikkerheden af de forskellige foranstaltninger til forebyggelse af spritkørsel vanskeliggøres fortsat af mangel på data i flere af de nordiske lande (Sverige og Norge) vedrørende det faktiske antal spirituspåvirkede trafikanter i færdselsuheld og fordelingen af alkoholpromillerne blandt disse (cf. NTR rapport 40: Statistik over spritkørsel i Norden. Tilgængelige data samt forslag til nordisk standard).

Ministerrådet vil give NTR til opgave at optage kontakt med de respektive nationale myndigheder for nærmere at undersøge mulighederne for en harmonisering af de statistiske oplysninger om spirituspåvirkede trafikanter i politirapporterede færdselsuheld. NMR finder, at en sådan harmonisering med deraf følgende muligheder for at sammenligne forholdene i de nordiske lande vil være af væsentlig betydning for såvel den nordiske som den nationale færdselssikkerhedspolitiske debat og beslutningsproces. NMR vil støtte den særlige, indledende indsats, dersom det er nødvendigt for så hurtigt som muligt at tilvejebringe sammenlignelige statistikker. Målet er, at sådanne statistikker i fremtiden skal være til rådighed på linie med andre data om sikkerheden i den nordiske vejtrafik.

5.2.3 Ubeskyttede trafikanter

Ved fastlæggelsen af den løbende handlingsplan valgte Nordisk Ministerråd, at den indsats, der skulle gøres på dette område, skulle bæres af aktiviteter om det fysiske vejmiljø – herunder brugen af skiltning – og regionalt og lokalt arbejde. Desuden foregår der nu et værdifuldt fælles projekt om cyklisters forhold i kryds. Det var ikke forudset i planen, men

kom i stand på initiativ af Nordisk Råd (*rekommendation nr 19/1986/t* angående øget tryk for cyklister i Norden) og med en særlig bevilling fra Nordisk Ministerråd. Det er siden blevet fortsat under de ordinære bevil­linger til handlingsplanen.

Det er meget ønskeligt at fastholde fokus på cyklisters forhold i kryds, idet det vurderes, at den eneste vej til fremskridt på dette felt, går via kontrollerede forsøg med nye anlæg og reguleringer af kryds. Da sådanne forsøg er ganske dyre, — især m. h. t. anlægsomkostninger —, forudsættes det, at man fortsat kan få lokale vejmyndigheder til at finansiere denne del af forsøgene. Der er her tale om en aktivitet, hvor fordelene ved at handle i fællesskab er meget stor. Netop fordi sådanne forsøg er både kostbare og vanskelige, er et samarbejde, hvor man er fælles om metoderne og deler resultaterne, af stor praktisk og økonomisk betydning for alle.

Arbejdet med et katalog over fysiske foranstaltninger til forbedring af sikkerheden er ikke blevet taget op som oprindeligt planlagt, fordi en sådan aktivitet var under forberedelse i nationalt regi og på nordisk plan tillige i Nordisk Vejteknisk Forbund (NVF). På nuværende tidspunkt er kataloger under udarbejdelse i både Sverige og Finland, — samt i NVF udvalg 52, hvor hovedvægten er lagt på vejtekniske foranstaltninger i bymæssig bebyggelse.

Der er heller ikke endnu igangsat nogen aktivitet til støtte for det lokale og regionale arbejde med sikkerheden, som nu imidlertid forslås som et selvstændigt prioriteringsområde, cf. afsnit 5.3.1 nedenfor.

Når man skal bedømme udviklingen i sikkerheden for bestemte trafikanter og virkningerne af beslutninger og indgreb inden for trafikpolitikken såvel som trafikikkerhedspolitikken, behøver man oplysninger om trafikmængder og trafikmønstre for de berørte trafikantgrupper. Det er et fortsat problem specielt for indsatsen for ubeskyttede trafikanter, at sådanne data om netop disse trafikanter er meget sparsomme. Det er handlingsplanens mål at søge at reducere *risikoen* for død og tilskadekomst i trafikken med særlig henblik på de ubeskyttede trafikanters situation. Men "risiko" udtrykker faren set i forhold til aktiviteten, og de nordiske lande har igen gode kilder, hvorfra man løbende kan hente oplysninger om de ubeskyttede trafikanters trafikarbejde. Interview- og dagbogsundersøgelser af trafikanternes færden er isolerede aktiviteter, som kun gennemføres med adskillige års mellemrum. De nationale myndigheder vil derfor blive søgt inddraget i et samarbejde, som skal se på mulighederne og vilkårene for, at sådanne undersøgelser kan gøres til en så vidt muligt kontinuert og permanent aktivitet.

Undersøgelsen af trafikanters forståelse og brug af vejskilte, der blev sat i gang i 1989 på baggrund af Nordisk Råds *rekommendation nr 41/1987/t*, videreføres og afsluttes i den kommende planperiode.

5.3 Nye prioriteringsområder

5.3.1 Lokalt trafikikkerhedsarbejde

Det lokale trafikikkerhedsarbejde var temaet for de Nordiske Trafikikkerhedsdage i Mariehamn i 1987. Foredrag og diskussioner pegede umisforståeligt på den vigtige og stadigt voksende rolle for denne sektor af den samlede trafikikkerhedsindsats. Det gælder by- og trafikplanlægningen, vejanlæg og "black-spot"-bekæmpelse, offentlige transporttilbud, information og undervisning. Mange forskellige myndigheder, embeder og organisationer er deltagere i dette arbejde. Engagement og erfaringsniveau er vidt forskelligt fra land til land, fra region til region, og mellem kommunale enheder i Norden. Denne udvikling kan støttes bl. a. ved at der organiseres en formidling af værdifulde lokale erfaringer, der kan være til nytte for andre, og ved at gøre grundlaget for godt trafikikkerhedsarbejde lettere tilgængeligt for de mange tusinder, som i disse år på en eller anden måde gives et medansvar for dette arbejde.

Man ved i dag, at der er samstemmende opfattelser i Norden af metode og planlægningsproces i det lokale trafikikkerhedsarbejde. I én henseende finder man imidlertid mangel på kundskab og behov for udvikling: Det gælder forskellige elementer i den planlægningsproces, som skal føre frem til et lokalt trafikikkerhedsprogram. Et vigtigt led i programmet er en beskrivelse af de herskende forhold i den pågældende kommune. En sådan "situationsbeskrivelse" har to formål:

- at give argumenter til beslutningstagere for at tilføre ressourcer til sektoren; og
- at give grundlag til planlæggerne for en analyse, som fører til en samfundsøkonomisk effektiv prioritering af foranstaltningerne.

Et nordisk samarbejde inden for dette område giver muligheder for at harmonisere definitioner, principielt indhold og arbejdsmetoder.

Informations- og undervisningstilbud på lokalt plan er populære lokale foranstaltningstyper, ikke mindst fordi man med dem kan imødekomme ønsker om at virke for holdningsændringer, som så ofte efterlyses i den trafikikkerhedspolitiske debat. Deres faktiske effekt på trafikikkerheden afhænger imidlertid stærkt af den valgte form og indholdet, og egentlige effektundersøgelser hører til undtagelserne. Erfaringerne bliver ofte købt dyrt, og de bliver sjældent videregivet til andre i systematisk form. Det er derfor meget ønskeligt at der oprettes et register af gennemførte informationskampagner og undervisningstilbud, som kan være til rådighed for det lokale trafikikkerhedsarbejde, evt. via en abonnementsordning. Projektet bør søges gennemført i et samarbejde, som inddrager både NTK og de nationale sammenslutninger af lokale forvaltninger.

På det mere generelle plan er der behov for at formidle viden om trafikikkerhedsarbejdets praktiske og teoretiske grundlag i en form, der hurtigt kan give nye aktører et forsvarligt grundlag for deres deltagelse i

arbejdet. Dette behov vil delvis kunne dækkes gennem en serie temahefter. Det overlades NTR at tage initiativ til planlægningen af en sådan serie og til forsøgsvis udgivelse af et prøvehefte, hvis modtagelse i målgruppen bør være afgørende for projektets videreførelse.

Trods indførelsen af tekniske forbedringer kan det vise sig nødvendigt på grund af udviklingen af miljøet at ændre transportmønstre og transportmiddelvalg på måder som får omfattende samfundsøkonomiske konsekvenser. På denne baggrund finder NMR det særdeles nødvendigt, at der sker en samordning af det miljørettede og det trafikikkerhedsrettede arbejde i byerne. Det bør naturligvis om muligt sikres, at ressourcerne anvendes optimalt. Først og fremmest bør det dog sikres, at forbedringer af trafikikkerheden ikke sker på bekostning af miljøet eller omvendt. Det vil være nødvendigt, at NTR samordner behandlingen af disse spørgsmål med NÄT og NKTF.

NMR er vidende om, at OECD's transportforskningsprogram for perioden 1992–94 vil omfatte en tilsvarende undersøgelse af "Road Safety and Environmental Issues" og ser den forslåede nordiske aktivitet som en mulig fælles, indirekte støtte til OECD-projektet.

I årene 1972–78 gennemførtes i Nordisk Ministerråds regi en stort anlagt "undersøgelse og vurdering af tænkelige fremtidige kollektivtrafiksystemer som kan tilpasses forskellige Nordiske bytyper og som i tilstrækkelig grad respekterer trafikudviklingens, miljøets og trafikikkerhedens krav" (projekt NORDKOLT). Projektets resultater var normdannende for forståelsen af sammenhængen mellem kollektive transporttilbud og trafikikkerheden i byområder, og projektet er fortsat et referencepunkt for den politiske debat om kollektiv transport.

Ministerrådet vil derfor give NTR i opgave at vurdere, om en faglig gennemgang af projektet bør foretages med henblik på at bedømme dets relevans og gyldighed efter næsten 2 årtiers forløb. Denne opgave bør om muligt løses i samarbejde med NKTF. En sådan gennemgang vil ikke blot på dagens grundlag kunne pege på eventuelle brist i forudsætninger og afvigelser mellem prognoser og virkelighed. Den vil også kunne vise, hvor der er behov for nye undersøgelser af de kritiske sammenhænge. De nærmere omstændigheder vil være afgørende for, om og af hvem sådanne nye undersøgelser skal sættes i værk.

5.3.2 *Den tunge trafik*

De Nordiske Trafikkerikkerhedsdage i Södertälje 1989, hvis tema var "Tunge Køretøjer og Trafikkerikkerhed" satte fokus på betydningen af føreroplæringen, køretøjsteknologien og konkurrencen mellem godstransporten på jernbane og landevej. Det er de særligt betydende faktorer for lastbilerenes meget store indflydelse på sikkerheden på vejene i de kommende år. Disse emner er egnet for et videre nordisk samarbejde, og en tunge trafik er derfor medtaget som nyt prioriteringsområde for perioden 1992–94.

Udviklingen af vejgodstransporten stiller stadig større krav til den ansvarlige fører både som "operatør" af køretøjet, som deltager i den transportproces hvori han og køretøjet indgår og som sikkerhedsansvarlig for gods, der kan frembyde særlige risici i tilfælde af uheld. Mulighederne for at forbedre sikkerheden ved at lade særlige egnethedsprøver blive adgangsgivende til chaufføruddannelsen eller – i privat regi – ved ansættelse i chaufførstillinger, og ved at skærpe kravene til uddannelsen og eksaminationen af aspiranterne, har længe været til stede. På denne baggrund anses det for påkrævet, at disse muligheder underkastes en nærmere og realistisk vurdering. Også OECD's internationale transportforskningsprogram har dette emne på sin handlingsplan for 1992–94, og en fælles nordisk aktivitet kan således danne basis for de nordiske landes eventuelle deltagelse i OECD-projektet.

Moderne lastbiler og busser har højtydende motorer, som er nødvendige for at give dem acceptable egenskaber i fuldt lastet tilstand. Men det giver dem også under næsten alle andre forhold et accelerations- og fartpotentiale, som er uforholdsmæssigt højt i relation til deres stabilitet og – ikke mindst – bremseevne. Lastbilernes fartovertrædelser er således blevet et voksende trafikikkerhedsproblem, ikke mindst fordi de på mange veje reelt tvinger andre trafikanter til at sætte farten op. Der findes imidlertid forskellige mekaniske og elektroniske midler til at begrænse motorydelsen, således at farten ikke kan overstige en given værdi, og sådanne systemer har længe været anvendt i visse flådejeeres køretøjer. Det bør udredes, hvorvidt og hvordan sådanne systemer påvirker eller kan tænkes at påvirke trafikikkerheden under nordiske forhold, idet både fordele og ulemper skal belyses.

Den moderne teknologi, som i form af integrerede computer-, informations- og telekommunikationssystemer er på vej ind i vejtrafikens hverdag, vil blandt sine første aftagere have vejgodstransportens entreprenører. Det er nødvendigt, at de planlæggende og godkendende myndigheder i tide – og det er snart – begynder at overveje, i hvilken grad man bør og kan styre denne udvikling. Til støtte for denne nationale forpligtelse vil Ministerrådet lade udarbejde scenarier for de mulige udviklinger i de kommende år med fokus på de faktorer, der må forventes at få indflydelse på sikkerheden, positivt så vel som negativt. Opgaven skal løses i samarbejde med NKTF. Scenarierne med tilhørende sikkerhedsanalyser forelægges og drøftes på et seminar i slutningen af planperioden, alternativt gøres emnet til hovedtema for de Nordiske Trafikkerhedsdage i 1993.

Udviklingen i handelsforholdene mellem Norden og det samlede Europa kan medføre, at Danmark og Sydsverige i stigende grad bliver transitland for skandinavisk lastbiltrafik med deraf følgende forringelse af sikkerheden for den regionale trafik på nogle vigtige vejstrækninger. Godstransport med jernbane er et ofte fremhævet alternativ. Der er imidlertid et uadækket behov for analyser af den samlede betydning for trafikikkerheden af

forskellige grader af overflytning af godstransport til jernbanerne. Hvilke scenarier er tænkelige og mulige? Hvad betyder transporten til og fra jernbanegodsterminalerne for de formodede sikkerhedsmæssige fordele af jernbanetransporten? Denne opgave vil blive søgt løst af NTR i samarbejde med NKTF for at kunne nå et resultat, der besvarer de trafikikkerhedsmæssige spørgsmål under en realistisk afvejning af de transportøkonomiske hensyn.

5.3.3 *Trafikkerhed i europæisk perspektiv*

Store politiske forandringer finder sted i Europa. De kommer efter alt at dømme til at påvirke trafiksituationen i Norden i fremtiden og tillige de nationale og internationale regelsystemer. NTR bør derfor følge den europæiske udvikling i almindelighed og desuden i forskellige internationale sammenhænge særligt virke for nordisk koordination med det formål at varetage trafikikkerhedens interesser.

Revisionen af Wienerkonventionerne/Europaaftalerne og ønsket om en forenkling af vejtrafiklovgivningen er et vigtigt grundlag for at placere det nordiske trafikikkerhedsarbejde i en europæisk sammenhæng. NTR vil tilstræbe bl. a. en fællesnordisk ratificering af de nye aftaler og fælles optræden i trafikikkerhedsspørgsmål i FN's økonomiske kommission i for Europa (ECE).

Dertil kommer, at trafikikkerhedsarbejdet på Europæisk basis i de nærmeste år vil blive stærkt påvirket af det forhold, at nye lande, bl. a. fra Mellemeuropa, er kommet med i CEMT's arbejde. Udviklingen har allerede givet anledning til drøftelser angående rollerne for henholdsvis CEMT og ECE i sager, der vedrører trafikikkerheden.

NMR følger aktivt udviklingen inden for begge de nævnte organer og vil tilstræbe at koordinere de nordiske synspunkter, når trafikikkerhedsspørgsmål kommer til forhandling.

5.3.4 *Øget kontakt mellem NTR og nordiske trafikikkerhedsorganer*

Det vil være en vigtig opgave for NTR inden for den nye organisationsstruktur at holde jævnlig kontakt med nordiske trafik- og trafikikkerhedsorganer, bl. a. NKTF og NTK. Specielt vil de i handlingsplanen foreslåede arbejdstemaer blive gjort til genstand for drøftelser, eventuelt i faste, årlige kontaktmøder.

NMR har til hensigt også i fremtiden at foranstalte Nordiske Trafikkerhedsdage hvertandet år. Som tema for det næste arrangement, som planlægges afholdt i efteråret 1991 har man valgt "unge førere". Det er hensigten at man under disse trafikikkerhedsdage vil belyse de unges føreres problemer specielt på baggrund af de unges livsstil og deres roller i samfundet.

5.4 Informationsformidling

5.4.1 Forslag om periodisk information om trafiksikkerhed

Da Nordisk Trafiksikkerhedsråds organisation blev ændret pr. 1.1.1990 ophørte også udgivelsen af "NKV-aktuelt", som to gange årligt siden december 1980 har bragt meddelelser om nye love og bestemmelser af betydning for trafiksikkerheden i de nordiske lande. I NTR's regi udgives fortsat "NKT-nytt", som siden februar 1979 to gange om året bringer meddelelser om nye forskningsprojekter og -publikationer på trafiksikkerhedens område.

Det bliver stadig mere vigtigt at bringe trafiksikkerhedsrelevant nyhedsstof i let tilgængelig form til interesserede, men travle aftagere i de nordiske lande. Formålet er at synliggøre det trafiksikkerhedsarbejde, der foregår på nordisk plan. Formålet er også at fremme og fremskynde udviklingen både nationalt og lokalt ved at sørge for, at initiativer og resultater hurtigt bliver kendt af mange, herunder af dem, der selv har ansvaret for nationale eller lokale initiativer.

NTR's informationsformidling bør derfor ikke alene omfatte de hidtidige modtagere af "NKT-nytt" og "NKV-aktuelt", men målgruppen bør udvides, så den omfatter teknikere og politi, administratorer og forskere, presse og politikere i stat, amter og kommuner. Samtidigt bør NTR's informationsvirksomhed udvides til at omfatte flere typer af information end hidtil, og systemet for formidling af denne information bør udbygges.

Der er ikke blot behov for information på de områder, der hidtil har været dækket af "NKT-nytt" og det nu ophørte "NKV-aktuelt", det vil sige information om forskningsprojekter og resultater og om planlagt og om gennemført lovgivning. Der er også behov for yderligere orientering om NTR's og NTK's virksomhed og om undervisningsmaterialer, informationskampagner, EF-forordninger og -direktiver, andre internationale nyheder, samt årlige uheldsstatistikker.

Da målet er, at disse informationer bliver læst og benyttet i meningsdannelsen på alle politiske niveauer, og ikke mindst i det lokale trafiksikkerhedsarbejde, anses det for nødvendigt, at de bringes ud til den brede modtagerkreds i hvert land på nationalsproget.

For at stoffet kan have nyhedsværdi, er det samtidig nødvendigt, at det hurtigt og ofte kan kanaliseres ud til modtagerne.

Af disse grunde vil det ikke være formålstjenligt med en fælles nordisk informationspublikation til erstatning af "NKT-nytt" og "NKV-aktuelt". Disse publikationer ophører. I stedet bør man benytte sig af de informationsorganer, som allerede eksisterer på trafiksikkerhedsområdet i de nordiske lande. Derved kan man drage nytte af, at disse organers nationale publikationer udkommer regelmæssigt og netop når ud til den bredere målgruppe, som kan have behov for oplysning om det nordiske samarbejde og udviklingen i de andre nordiske lande.

De etablerede, særlige nordiske informationsorganer bør fortsat benyttes i mulig udstrækning, men først og fremmest bør der tages initiativ til at få etableret et samarbejde med nationale organer om informationsformidling på trafikikkerhedsområdet. NTR vil herefter regelmæssigt samle en række informative meddelelser, der sendes dels til de tidligere modtagere af "NKT-nytt" og "NKV-aktuelt" og dels til de nationale publikationer, hvor udvalgte nyheder af særlig interesse for publikationens læsere kan bringes i journalistisk bearbejdet form og derigennem nå ud til bredere kredse end hidtil og på disses eget sprog.

6. Finansiering

Under handlingsplanens første periode har trafikikkerhedssektoren haft et budget på mellem 3,5 og 4 mio DKK årligt. Endvidere fik sektoren i 1990 yderligere 0,25 mio DKK til arbejdet med en revision af planen samt til opfølgning af visse trafiklovgivnings- og køretøjstekniske spørgsmål.

Det er hensigten at forlænge den nuværende handlingsplan med et år, således at den reviderede handlingsplan får sin budgetmæssige start 1992 og pågår til og med 1994. Baggrunden for dette er, at man sigter mod at kunne påbegynde arbejdet med den nye plan umiddelbart efter dens vedtagelse. Under den nye planperiode vil sektorens arbejde fortsat være koncentreret om at forstærke og effektivisere de nationale indsatser. Som der er redegjort for i kapitel 5, vil der ske en vis omprioritering af indsatserne, og et antal nye områder vil blive indført. Skulle samtlige indsatser startes samtidigt, ville det formentlig være nødvendigt med en forhøjelse af budgettet. Hensigten er dog at arbejde inden for stort set uforandrede budgetrammer, mellem 4 og 4,5 mio DKK årligt, hvilket indebærer, at gennemførelsen af planen må tilpasses eksisterende ressourcer ved en vis tidsforskydning.

Den årlige fordeling af projektbudgettet vil, hvad angår forskningsindsatser m. m., ske i form af et rammebudget, som tildeles planlægningsorganet Nordisk Komité for Trafikikkerhedsforskning. En vis del af budgettet vil endvidere blive anvendt af Nordisk Trafikikkerhedsråd til internationale spørgsmål, trafikikkerhedspolitiske spørgsmål m. m.

Nordisk Ministerråd vil følge handlingsplanens gennemførelse og foretage de ændringer, som bliver nødvendige. Ministerrådet vil rapportere om arbejdet til Nordisk Råd gennem årsberetningen og i meddelelser om Nordisk Råds rekommandationer.

7. Sammenfatning og forslag

I maj 1988 vedtog Nordisk Ministerråd sit først egentlige handlingsprogram for samarbejdet om trafikikkerheden i Norden, gældende for årene 1988 – 1990.

I det hermed foreliggende ministerrådsforslag er der redegjort for forløbet af dette samarbejde og for trafikikkerhedens aktuelle situation i Norden. Forventningerne til de kommende års internationale trafikikkerhedspolitiske samarbejde og til udviklingen i trafikken i Europa og Norden er resumeret. På denne baggrund er målene for det nordiske samarbejde om trafikikkerheden blevet justeret og handlingsprogrammet revideret.

Det reviderede handlingsprogram dækker årene 1992–1994, idet det første handlingsprogram forlænges med et år og dermed løber til og med 1991.

7.1 Trafikkerikkerhedsudviklingen i Norden

I Norden som helhed var tallene for dræbte og tilskadekomne i årene 1988–89 næsten uændrede i sammenligning med de nærmest foregående år, men der var visse forskydninger mellem trafikantgrupperne: markant flere omkom i biler, og noget færre omkom som ubeskyttede trafikanter. Biltrafikken øgedes imidlertid dobbelt så meget som antallet af omkomne, så der er sket et fald i bilisternes risiko, udtrykt som antallet af omkomne i forhold til kørselsdistancen. Manglen på brugbare oplysninger om udviklingen i trafikken af fodgængere, cyklister og mopedister gør det meget vanskeligt at vurdere risikoudviklingen for disse.

En nærmere analyse af udviklingen viser store forskelle mellem de enkelte nordiske lande, når man betragter uheldstallene fordelt på aldersgrupper og trafikantkategorier. I Danmark og Norge er alle betydende ændringer udtryk for fald i antallet af omkomne og/eller tilskadekomne, hvor man især bemærker sig faldene i personskader blandt unge biltrafikanter. I Sverige og mest markant i Finland var alle betydende ændringer udtryk for stigninger i antallet af personskader. I Island var der fald i tallene for tilskadekomne børn som ubeskyttede trafikanter, men stigninger i tallene for tilskadekomne ældre bilister.

7.2 Målsætninger

Selv om der i to nordiske lande ses forbedringer for adskillige trafikantgrupper, så er det dog klart, at intet nordisk land har kunnet opfylde hovedmålsætningen for det nordiske trafikikkerhedssamarbejde, som fortsat vil være følgende:

”Det nordiske samarbejde om trafikikkerhed skal aktivt komplettere og forstærke det nationale trafikikkerhedsarbejde. Antallet af døde og tilskadekomne i vejtrafikken skal løbende nedbringes i Norden som helhed ved at nedbringes i hvert af landene.

Risikoen for at blive dræbt eller komme til skade i trafikken skal løbende nedbringes for hver enkelt trafikantkategori, og der skal ydes særlig opmærksomhed til de ubeskyttede trafikanters situation.”

Det generelle operative mål for samarbejdet har hidtil været følgende:

”De foranstaltninger, der bliver vedtaget (i de enkelte lande), skal så vidt muligt være harmoniserede med de øvrige nordiske lande.”

Det har imidlertid altid været en uvurderlig fordel ved det nordiske trafikikkerhedssamarbejde, at nye foranstaltninger ofte kan gennemføres i et af landene som foregangsland, for derefter hurtigere at opnå folkelig og politisk accept i de andre lande. Denne proces må naturligvis ikke hæmmes af ønsket om harmonisering. For den kommende programperiode videreføres harmoniseringsmålet derfor i følgende justerede form:

”Det er et generelt operativt mål, at allerede kendte foranstaltninger, der bliver vedtaget (i de enkelte lande), så vidt det overhovedet er muligt, skal gennemføres i en form, der er harmoniseret med de øvrige nordiske lande.”

Målsætningen for det nordiske trafikikkerhedssamarbejde er altså fortsat *kvalitativ*, d. v. s. uden nogen talmæssig specifikation af målene, uanset at der i flere nordiske lande ligesom i Storbritannien og Holland er fastsat kvantitative mål for det nationale arbejde. Imidlertid savner det nordiske handlingsprogram visse grundliggende forudsætninger for at kunne sætte egne kvantitative mål for udviklingen i antallet af dræbte og tilskadede, nemlig den politiske styring af beslutninger og bevillinger. Om sådanne kvantitative mål bliver nået, vil derfor ganske afhænge af den nationale vilje, og kun i meget ringe grad afspejle den nordiske indsats, således som den kan planlægges og støttes af det nordiske handlingsprogram.

7.3 Forslag

Handlingsprogrammet for årene 1992–1994 er søgt fastlagt efter en række kriterier, der sikrer både kontinuitet og fornyelse.

Kontinuiteten bæres af en række aktiviteter fra den første handlingsplan, som ikke kunne færdiggøres inden for planperioden, og af adskillige emneområder der fastholdes, fordi de fortsat må prioriteres højt. Desuden skal Nordisk Trafikikkerhedsråds samarbejde med andre nordiske organisationer, der arbejder med trafikikkerhedsspørgsmål, videreføres og udbygges.

Fornyelsen giver plads for nye prioriteringer, som har baggrund både i de herskende forhold og i den forventede udvikling. Her er der lagt vægt på, at de forslåede aktiviteter både er egnede til nordisk samarbejde og så vidt muligt samordnet med prioriterede nationale og internationale aktiviteter. Endelig er der gjort plads til at følge op på problemer, som er blevet rejst og anset for vigtige på de Nordiske Trafikikkerhedsdage.

Nordisk Ministerråd finder på denne baggrund, at handlingsprogrammet bør omfatte følgende prioriterede områder:

- ”hastighedsovertrædelser og politikontrol”, som er en omprioritering og udvidelse af prioriteringsområdet ”hastighedsovertrædelser” fra den

første handlingsplan, idet forskningssamarbejdet vedr. hastighedsovertrædelser nedtones, mens de mere anvendelsesorienterede aktiviteter styrkes,

- ”nyuddannede førere”, ”spritkørsel”, ”ubeskyttede trafikanter”, videreføres som prioriteringsområder, mens
- ”lokalt trafikikkerhedsarbejde”, der i den første handlingsplan var et tema under ”ubeskyttede trafikanter”, gøres til et selvstændigt prioriteringsområde, ligesom ”den tunge trafik”, der tager vigtige problemstillinger op, som blev udpeget under de nordiske trafikikkerhedsdage i Södertälje i 1989. Desuden videreføres
- Nordisk Trafikkerhedsråds bestræbelser for at formidle samarbejdet med andre nordiske organisationer, og dets koordinerende rolle i de nordiske landes stillingtagen til det europæiske trafikikkerhedssamarbejde i ECE’s og CEMT’s regi gives øget styrke. Endelig iværksættes
- en særlig indsats for at formidle information om det nordiske trafikikkerhedssamarbejde og dets internationale baggrund til brede grupper af trafikikkerhedsansvarlige personer, institutioner og organisationer i de nordiske lande.

I årene 1992 – 94 forslås følgende aktiviteter:

Hastighedsovertrædelser og politikontrol

- ledelsesgruppen for koordinering af nordisk forskning vedrørende overvågningsstrategier (NKT og SANT) videreføres med et bredt kommissorium
- sammenfatning og vurdering af erfaringer fra forsøg og praktisk brug af automatisk hastighedskontrol
- nordisk færdselskontroluge i 1992 (SANT)
- fælles vejtekniske og trafikale kriterier for fastsættelse af lokale hastighedgrænser inden for rammerne af de almene nationale systemer af hastighedgrænser

Nyuddannede førere

- systematisk indhentning af ny viden om den formelle køreuddannelses bidrag til forbedring af forudsætningerne for sikker kørsel (NKT og NTU)
- samordning af kompetencekrav til den kørelæreruddannelserne i Norden, evt. i forbindelse med planerne for en nordisk ”trafiklærerhøjskole” (NTR og NTU)
- brugen af tiltag til forstærkning af ønsket adfærd og undertrykkelse af uønsket adfærd blandt unge bilister (samarbejde bl. a. med forsikringsbranchen)

Spritkørsel

- koordination og vurdering af forsøg og erfaringer med behandlingstilbud m. v. til spritbilister (NKT m. fl.)
- vurdering af erfaringerne med nedsættelse af promillegrænsen til 0,2 i Sverige (NKT)
- harmonisering af statistiske oplysninger om spritbilisters forekomst i trafikken og deres andel af færdselsulykkerne (NTR)

Ubeskyttede trafikanter

- fortsatte forsøg med anlæg til regulering og sikring af cyklisters færden i kryds (NKT og nationale myndigheder)
- udvikling af fælles principper for indsamling af oplysninger om fordelingen og mængden af trafikarbejde i de nordiske lande, om muligt som kontinuerte og permanente aktiviteter (NKT og NKTF m. fl.)
- afslutning af undersøgelserne vedr. trafikanters forståelse og brug af skiltning og kørebanefærkning (NKT)

Lokalt trafiksikkerhedsarbejde

- udvikling af principper og metoder for "situationsbeskrivelser" til brug for planlægningen af lokalt trafiksikkerhedsarbejde
- register over gennemførte informationskampagner og undervisningstilbud og effekterne heraf, til brug for det lokale trafiksikkerhedsarbejde (evt. som abonnementsordning)
- temahefter om trafiksikkerhedsarbejdets praktiske og teoretiske grundlag til brug for de mange nye aktører specielt i det lokale trafiksikkerhedsarbejde
- analyse af behovet for samordning af det miljørettede og trafiksikkerhedsrettede arbejde med byernes trafiksystemer (NKT og NKTF)
- gennemgang og vurdering af relevans og gyldighed af NORDKOLT projektet 15 år efter dets afslutning i midten af 70'erne

Den tunge trafik

- perspektiver for brugen af særlige egnethedsprøver og uddannelseskraav ved udvælgelsen af professionelle førere af tunge køretøjer
- udredning af fordele og ulemper ved systemer til begrænsning af hastighederne af tunge køretøjer gennem elektronisk eller mekanisk begrænsning af motorydelsen
- scenarier og sikkerhedsanalyser af brugen af vejinformatiksystemer i vejgodstransporten (NKT og NKTF, trafiksikkerhedsdage i 1993 eller seminar i 1994)
- sikkerhedsanalyser af mulige scenarier for delvis overflytning af gods-transport til jernbaner under forskellige økonomiske grænsebetingelser (NKT og NKTF)

Trafiksikkerhed i europæisk perspektiv

- fællesnordisk ratificering af de nye europaftaler og fælles optræden i trafiksikkerhedsspørgsmål i FN's økonomiske kommission for Europa (ECE) og koodinering af synspukter i Den Europæiske Transportministerkonference (CEMT)
- Øget kontakt mellem NTR og nordiske trafiksikkerhedsorganer
- regelmæssige drøftelser, bl. a. om gennemførelse af handlingsprogrammets aktiviteter
- nordiske trafiksikkerhedsdage

Informationsformidling

- forbedret distribution af trafiksikkerhedsinformation, som også vil erstatte "NKT-nytt" og "NKV-aktuelt", i samarbejde med eksisterende nationale tidsskrifter med brede målgrupper, for hvem udvalgte dele af sådanne informationer i tilpasset og redigeret form vil have interesse.

7.4 Finansiering

Handlingsplanens anden periode får sin budgetmæssige start i 1992.

I planperioden er 1992–94 er det hensigten at anvende mellem 4 og 4,5 mio DKK årligt til de forskellige indsatser, som kræves for gennemførelsen.

BILAGA

Tabel 1. Antal omkomne i perioderne 1985–87 (3 år) og 1988–89 (2 år) fordelt på lande, trafikantgrupper og aldersgrupper. (*)

lister o. a.		fodgængere cyklister og mopedister		bilister, motorcyk-	
		1985 – 87	1988 – 89	1985 – 87	1988 – 89
alder	land				
0–14 år	DK	113	54	49	36
	SF	70	61	50	34
	I	9	3	2	4
	N	68	33	30	28
	S	84	44	52	51
15–24 år	DK	136	76	462	250
	SF	61	39	317	259
	I	2	0	23	17
	N	48	30	401	221
	S	91	56	554	395
25–64 år	DK	259	192	648	406
	SF	294	191	494	462
	I	3	1	22	21
	N	82	57	336	226
	S	199	123	817	560
over 64 år	DK	292	218	234	151
	SF	322	244	126	97
	I	5	4	6	7
	N	183	84	104	80
	S	345	268	297	222

* Note: Bemærk, at periodelængderne for kolonnerne er henholdsvis 3 og 2 år.

Table 2. Antal tilskadekomne i perioderne 1985–87 (3 år) og 1988–89 (2 år) fordelt på lande, trafikantgrupper og aldersgrupper. Oplysningerne gælder tilskadekomne generelt i Finland og Island, alvorligt tilskadekomne i Danmark og Sverige, samt meget alvorligt tilskadekomne i Norge. (*)

lister o. a.		fodgængere cyklister og mopedister		bilister, motorcyk-	
		–87	–89	–87	–89
alder	land				
0–14 år	DK	1 791	1 063	622	356
	SF	1 786	1 363	967	734
	I	229	115	175	110
	N	433	250	135	83
	S	897	611	493	305
15–24 år	DK	3 073	1 966	5 608	2 941
	SF	2 584	1 833	8 267	5 982
	I	127	102	989	619
	N	574	314	1 813	949
	S	1 300	840	4 866	3 329
25–64 år	DK	3 801	2 476	6 434	3 909
	SF	4 582	3 267	10 156	8 077
	I	91	56	837	581
	N	452	257	1 460	921
	S	1 797	1 182	5 366	3 803
over 64 år	DK	1 758	1 145	1 197	707
	SF	1 884	1 267	1 031	817
	I	64	52	125	104
	N	422	245	412	240
	S	1 131	762	1 155	793

* Note: Bemærk, at periodelængderne for kolonnerne er henholdsvis 3 og 2 år

Kulturutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om samarbetsprogram för högre utbildning i Norden

(Ministerrådsförslaget, se s. 1274)

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag om samarbetsprogram för högre utbildning i Norden. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möte den 28–29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget föreslås att de nordiska länderna antar samarbetsprogrammet för den högre utbildningen. Ministerrådsförslaget beskriver bakgrunden till förslagets existens och hänvisar bl. a. till kulturhandlingsplanen.

Enligt förslaget betyder uttrycket ”högre utbildningsinstitutioner” i förslaget alla utbildningsinstitutioner, som bygger på att man genomgått gymnasieutbildning eller motsvarande.

Förslaget framhåller att det nationella, det nordiska och det internationella samarbetets målsättning är: mesta möjliga kvalitet och relevans i de kompetenser som inhämtas under ett studium samt största möjliga effektivitet i utnyttjandet av de mänskliga och ekonomiska resurser som investeras för att uppnå detta.

Beträffande medlen för att nå målet pekas i huvudsak på: arbetsfördelning genom ökad och målinriktad rörlighet bland studerande och lärare, arbetsfördelning där kvalitets- och effektivitetshänsyn talar för ökad koncentration av hela utbildningar, att nationella bindningar i inträdesreglerna principiellt tas bort för utbildningssökande med fast bosättning i ett annat nordiskt land, ökat samarbete om utnyttjande av expertis med tanke på utbildningsevaluering och -utveckling, systematiskt arbete med meritöverflyttningssmöjligheter samt supplerande åtgärder av informativ karaktär med tanke på att göra samarbetet smidigt.

Det konkreta förslaget indelas i tre huvuddelar.

För det första föreslås att Nordplus-programmet förlängs utöver den femåriga försöksperioden till utgången av 1996, att utvecklingen av Nordplus-programmet sker under hänsynstagande till evaluering av detta

program, att utbygga Nordplus-programmets verksamhetsfält, bl. a. så att högre utbildningsinstitutioner får upp till 50% bidrag med hänsyn till utvecklings- och etableringsaktiviteter av nätverk, att Nordplus-stipendier kan tilldelas i upp till normalt två år där en studieperiod ingår i en formaliserad sandwichutbildningsutveckling (när utbildning planeras i två länder) och att stipendier kan utdelas för praktikperioder efter samma riktlinjer och på samma villkor som stipendier för studieperioder i och med att praktikperioden är en integrerad meritgivande del av utbildningen.

För det andra föreslås att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) framlägger förslag på Nordiska rådets session 1992 till en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning utformad med utgångspunkt i angivna riktlinjer: En utbildningsökande som har rätt att söka tillträde till högre utbildning i det nordiska land han/hon är fast bosatt i har rätt till det samma i ett annat nordiskt land på samma villkor. Inga särskilda kvoter bör ges för nationella studerande om inte särskilda nationella intressen gör sig gällande men i så fall kan länderna ingå avtal om detta. Överenskommelsen skall innehålla bestämmelser om studie-stöd. Länderna skall genomföra nödvändiga ändringar i interna regler efter avtalens ikraftträdande och Nordiska ministerrådet skall genom styrningsgrupper följa avtalens genomförande.

För det tredje föreslås att med hänsyn till att öka kvaliteten och effektiviteten i den högre utbildningen i Norden, och under ledning av Styringsgruppen för högre utbildning, skall ett utredningsarbete igångsättas som siktar mot att framlägga en konkret plan för nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar, där de områden som redan har samarbete samt relevanta samarbetsområden kartläggs. Dessutom skall ett utredningsarbete igångsättas med hänsyn till att lägga fram ett förslag om hur problemen beträffande akademisk meritevaluering och ekvivalering kan lösas mest ändamålsenligt och på ett sådant sätt att det nordiska arbetet med dessa frågor sker innanför en internationell referensram.

I ministerrådsförslaget ges sedan närmare kommentarer beträffande förslagens innehåll om studie- och praktikperioder för studerande, lärarmobilitet, arbetsdelning, tentamens- och examensgiltighet, överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap samt information.

Slutligen beskrivs i ministerrådsförslaget en finansieringsplan för programmet där det föreslås ett ökat anslag till programmet från 18 MDKK på budgetförslaget 1991 till 46 MDKK 1996. Tre alternativa finansieringsmodeller föreslås:

1. Ökningen finansieras helt över ministerrådets budget
2. Ökningen samfinansieras så att både de enskilda länderna och Nordiska ministerrådet bidrar.
3. Ökningen finansieras helt över de nationella budgetarna.

Två exempel på de två sistnämnda alternativen beskrivs.

2. Utskottet

2.1 Allmänt

Kulturutskottet hälsar med tillfredsställelse förslaget till samarbetsprogram för högre utbildning i Norden, ett förslag som utskottet önskat i *rek. nr. 5/1987* angående samarbetsprogram för den högre utbildningen.

Målsättningen om samarbete på den högre utbildningens område är emellertid mycket äldre. Enligt Helsingforsavtalet, art. 9, bör de nordiska länderna bibehålla och vidga möjligheterna för studerande, hemmahörande i annat nordiskt land, att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. Samma artikel innehåller även stadgandena om tillgodoräknande av examina samt möjligheter till studiestöd. Enligt Helsingforsavtalet har länderna även förpliktigt sig till ett samarbete där det är ändamålsenligt, vid utbyggnaden av utbildningsanstalter genom fortlöpande samverkan beträffande utbyggnadsplaneringen och dess genomförande (art. 11).

I det nordiska kulturavtalet är intensifiering av samarbetet inom den högre utbildningen i Norden ett centralt och omfattande område. I art. 3, litra e, f, g och k stadgas att samarbetet på utbildningsområdet skall vidga möjligheterna för studerande och andra hemmahörande i ett nordiskt land att utbilda sig och avlägga examen vid de övriga nordiska ländernas utbildningsanstalter. Vidare skall man inom samarbetet sträva till att inrätta gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner, i synnerhet inom de mest avancerade och specialiserade utbildningslinjerna. Dessutom skall avtalsparterna åstadkomma ömsesidiga erkännande av examina.

Nordiska rådet avgav redan under de första verksamhetsåren en rad rekommendationer angående samarbetet mellan universitet och högskolor i Norden.

År 1973 avgavs en rekommendation om samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (*rek. nr. 17/1973*). Utskottet önskade genom rekommendationen ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. De med anledningen av rekommendationen avgivna meddelandena visade att strävandena att förverkliga rekommendationen försvårades av att utvecklingen inom området varit oenhetlig i de nordiska länderna. Utskottet fann det då inte realistiskt att räkna med att rekommendationens uttryckliga syfte skulle förverkligas men ansåg dock att samarbetet inom den högre utbildningen för övrigt utvecklats i positiv riktning.

Enligt den ovannämnda *rek. nr 5/1987* skulle ministerrådet utarbeta ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen och i programmet bl. a. fästa särskild vikt vid en utvidgad tentamens- och examensgiltighet. Vidare skulle ministerrådet i anslutning till programarbetet framlägga

förslag om hur samarbetet inom den högre utbildningen i Norden kunde utformas som ett särskilt område inom den nordiska samarbetsorganisationen.

I och med kulturhandlingsplanens tillkomst förbättrades samarbetet inom den högre utbildningen genom tillsättandet av Styringsgruppen för den högre utbildningens område. Styringsgruppens huvudarbete har bestått av att verkställa Nordplus-programmet samt att få genomfört en kartläggning av ekonomiska, juridiska och andra hinder för nordiskt samarbete på området högre utbildning. Den kartläggningen har lagt grunden till utformningen av det föreliggande ministerrådsförslaget.

2.2 Mål och medel

Utskottet anser det föreliggande ministerrådsförslaget vara ett stort framsteg i samarbetet inom den högre utbildningen i Norden.

Utskottet ansluter sig till den definierade målsättningen och anser att en nordisk utbildningsgemenskap särskilt bör lägga vikt vid kvalitet och arbetsfördelning. Utskottet saknar emellertid en beskrivning av syftet med förslaget och en redogörelse för vilka utgångspunkter som utgör grunden för förslaget.

Utskottet anser i likhet med ministerrådet att Nordplus-programmet kan utgöra en gemensam nordisk grund, med möjlighet för utbyggnad och utveckling, för att åstadkomma en nordisk utbildningsgemenskap.

I rek. nr. 41/1989 angående utökad nordiskt utbildningssamarbete har Nordiska rådet rekommenderat ministerrådet att bl. a. höja ambitionsnivån för Nordplus så att programmet kommer att omfatta minst 3 000 studenter årligen och att utarbeta de nödvändiga åtgärderna för att säkra tillfredsställande nordiskt tillträde till Erasmus-programmet. Utskottet vill vidare påminna om rek. nr. 46/1989/k om Nordplus-programmets genomförande som fortfarande står på Nordiska rådets dagordning.

Beträffande andra medel som uppräknas i förslaget för att åstadkomma en nordisk utbildningsgemenskap kan utskottet instämma i förslagets synpunkter. Särskilt vill utskottet påpeka vikten av arbetsdelning genom ökad och målinriktad mobilitet bland studerande och lärare. Utskottet är av den åsikten att en välfungerande student- och lärarmobilitet är det mest effektiva sättet att åstadkomma en gemensam utbildningsmarknad.

Utskottet anser dock att andra åtgärder för att åstadkomma målet är viktiga jämsides med ökad student- och lärarmobilitet. Särskilt viktigt är arbetet med att alla nationella hinder i inträdesregler för utbildningsinstitutionerna tas bort för utbildningssökande med fast bosättning i ett annat nordiskt land samt ett systematiskt arbete med meritöverflyttningsmöjligheterna.

2.3 Nya förslag

Utskottet ansluter sig helt till den första delen av förslaget där det

föreslås att Nordplus-programmet förlängs till preliminärt 1996 och att det evalueras med jämna mellanrum samt att verksamhetsfältet för Nordplus-programmet utbyggs. Utskottet utgår ifrån att ett utvidgat Nordplus-program fortfarande bygger på avtalssystem mellan universiteten. Utskottet hälsar med tillfredsställelse att möjligheter ges för Nordplus-stipendier upp till två år, vilket kan vara synnerligen värdefullt för studenter som genomgår en specialiserad utbildning i ett annat nordiskt land. Beträffande stipendiernas storlek har utskottet konstaterat att reseersättning infogas i stipendierna. Detta kan utgöra en diskriminering mellan stipendiater som bor centralt i Norden och söker sin utbildning centralt i ett annat land och stipendiater från ytterområdena i Norden och Västnorden. Utskottet konstaterar vidare att en klar förutsättning för Nordplus-stipendierna är att stipendiaten behåller studiestöd eller lön från hemlandet.

Enligt förslaget skall stipendier även gälla för praktikperioder. Utskottet understryker att dessa regler i första hand måste omfatta lärarutbildningsstipendiater, en synnerligen viktig målgrupp när det gäller att främja det nordiska samarbetet.

Utskottet stöder kraftigt ministrarnas målsättning att på Nordiska rådets session 1992 framlägga förslag till en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden enligt andra delen av förslaget.

Utskottet understryker att principen om öppna utbildningsinstitutioner för högre utbildning för alla nordbor är en självklarhet som deklarerats i Helsingforsavtalet samt kulturavtalet. Enligt överenskommelsen blir målsättningen att de som är fast bosatta i ett nordiskt land skall få denna möjlighet och inte enbart ländernas medborgare. Utskottet stöder att ministerrådet har en öppen linje beträffande målgrupper som skall få tillträde till universiteten. Vid utvärdering av överenskommelsens genomförande borde ministerrådet ta fram statistiska uppgifter om antal icke-nordiska medborgare som har tillträtt nordiska högskolor men är fast bosatta i ett annat land. Utskottet förutsätter att vid utarbetandet av överenskommelsen kommer ministerrådet tydligt att ange vilka kvalifikationer som krävs för att få tillträde till de andra ländernas utbildningsinstitutioner.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse över att överenskommelsen skall innehålla bestämmelser om studiestöd samt att speciella kvoter för nationella studerande skall avlägsnas.

Utskottet kommer att anlägga närmare synpunkter på detta område vid framläggande av ett ministerrådsförslag härom på Nordiska rådets session 1992 och förutsätter att få förslaget i god tid före sessionen.

Beträffande tredje delen av ministerrådsförslaget om utredningar som siktar till att framlägga en konkret plan för nordisk arbetsdelning respektive förslag till hur problemen vid akademisk meritevaluering och ekvivalering kan lösas mest ändamålsenligt tillsluter utskottet sig till ministerrådets förslag. Utskottet anser emellertid att dessa två problemområden är så

viktiga att utredningsarbetet borde påskyndas så mycket som möjligt. Utskottet har upprepade gånger framfört vikten av att arbetet med tentamens- och examensgiltigheten borde ha en absolut prioritering i ministerrådet. De övergripande reglerna för tentamens- och examensgiltighet som fastställdes 1975 av Nordiska ministerrådet har enligt utskottet inte fungerat tillfredsställande. Utskottet har tidigare framhållit att man vid lösningen av dessa problem bör välja en linje som innebär att flexibla lösningar eftersträvas och att man bör undvika att bygga upp ett system för bedömning av ekvivalensfrågor som är bundet till detaljerade jämförelser av studierna vid enskilda universitet och högskolor i Norden. De jämförelser som görs i ett land bör bygga på ett förtroende för utbildningssystemen i de nordiska grannländerna och främst avse den allmänna nivån och studietidens längd.

Utskottet anser i likhet med förslagsställarna att man noggrant bör följa den internationella utvecklingen på området och försöka finna den lämpligaste modellen för Norden. Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslaget om nedsättande av en särskild arbetsgrupp för att arbeta på ett tydliggörande av de existerande tentamensreglerna från 1975 och hur dessa kan omsättas i informationsmaterial. Att utarbeta ett förslag till "översättningssystem" och härunder överväga om och hur Nordplus-programmet eventuellt kan utbyggas med aktiviteter som främjar det ömsesidiga erkännandet av tentamina och examina blir också en uppgift för arbetsgruppen.

Utskottet förutsätter att få följa det ovannämnda utredningsarbetet beträffande arbetsdelning och akademisk meritevaluering och ekvivalering samt den föreslagna gruppens arbete med tydliggörande av existerande tentamensregler.

Utskottet vill särskilt framhålla vikten av informationsinsatser beträffande Nordplus och dess utbyggnad. För att få så stark slagkraft som möjligt borde Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets informationsverksamhet gemensamt igångsätta en informationskampanj om Nordplus-programmet i och utanför Norden.

2.4 Finansiering

Utskottet konstaterar att det framlagda förslaget för med sig stora extra finansieringsinsatser. Enligt förslaget skall finansieringen stiga från 18 MDKK 1991 till 46 MDKK 1996. Utskottet noterar att i förslaget presenteras tre finansieringsalternativ, vilka ger möjlighet till antingen ren nordisk/nationell finansiering eller blandad finansiering. Utskottet anser det vara betänkligt att ministerrådet vid framläggandet av förslaget inte har tagit ett klart beslut om vilket av de tre finansieringsalternativen som kommer att användas. Från utskottets synpunkt är det stor skillnad på att rekommendera förslag som skall finansieras nordiskt och de som skall finansieras nationellt i ljuset av de budgetproblem Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) står inför i framtiden. Utskottet

har upprepade gånger utan framgång framfört önskemål om en finansierings- och tidsplan för kulturhandlingsplanen. Det är utskottets uppfattning att det nordiska kultursamarbetet skulle haft mindre svårigheter budgetmässigt om ministerrådet noggrant hade planerat kulturhandlingsplanens aktiviteter.

Utskottet har under behandling ministerrådsförslag B 112/k om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter. där kultursamarbets finansiella svårigheter beskrivs. Med hänvisning till det kan utskottet inte rekommendera att samarbetsprogrammet om den högre utbildningen får sin tillväxt på den gemensamma nordiska budgeten om inte nya pengar tillförs denna. Utskottet anser därför att länderna borde direkt tillföra programmet de extra resurser som behövs för att få det verkställt.

3. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. Att fastställa ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 116/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet
2. Att genomföra samarbetsprogrammet under perioden 1991 – 1996 och att härvid särskilt
 - förlänga och utbygga Nordplus-programmet enligt förslaget
 - framlägga ministerrådsförslag på Nordiska rådets 40:e session om en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden
 - framlägga konkreta planer om nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar samt om problemlösningar vid den akademiska meritevaluerings- och examensgiltigheten
3. Att fastställa finansieringen i enlighet med alternativ 3 i ministerrådsförslaget.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

Ministerrådsforslag om samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om et samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden for behandling ved Nordisk Råds 39. session i København. Ministerrådet beder om rådets synspunkter til forslaget. Ministerrådet agter på baggrund heraf at vedtage samarbejdsprogrammet.

København, den 8 januar 1991

På Nordisk Ministerråds vegne

Grethe Rostbøll

Fridtjov Clemet

Samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden, vedtaget af Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) den

Under henvisning til Nordisk Ministerråds handlingsplan af 10 marts 1988 for nordisk kulturelt samarbejde vedtager Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningstrene) nedenstående samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden.

Baggrund

Under Nordisk Råds session i Oslo i marts 1988 behandlede et ministerrådsforslag til handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde. Den 10 marts 1988 blev handlingsplanen vedtaget af Nordisk Ministerråd.

Med handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde etableredes en styringsgruppe for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse. Denne styringsgruppe besluttede i januar 1990 at nedsætte en programgruppe med henblik på at udarbejde et udkast til forslag til samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden. Samarbejdsprogrammet skulle først og fremmest udarbejdes under hensyntagen til de i kulturhandlingsplanen relevante dele.

Programgruppen har den 18 oktober 1990 afleveret sin rapport, indeholdende forslag til samarbejdsprogram. Rapport og forslag blev den 1. november 1990 oversendt til Nordisk Ministerråd af styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse.

Samarbejdsprogrammet har ikke været genstand for høring.

Nedenfor følger teksten til samarbejdsprogrammet, herunder uddybende kommentarer til de enkelte punkter.

Forslag til samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden

Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse besluttede i januar 1990 at nedsætte en programgruppe med henblik på at udarbejde et udkast til forslag til samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden. Programgruppen oversendte den 18 oktober 1990 sit forslag til Styringsgruppen. Forslaget blev behandlet af Styringsgruppen den 24 oktober 1990.

Der er tale om et ganske ambitiøst forslag, både hvad angår forslaget effektivitets- og kvalitetsmålsætninger og de midler der foreslås anvendt. Forslaget indebærer blandt andet, at Nordplus-programmet forlænges samt at dets virkefelt udvides betydeligt. Ligeledes indeholder forslaget tiltag omkring arbejdsdeling og meritoverføring samt en foreløbig skitse til en nordisk overenskomst om adgang til højere uddannelse.

En række af de enkelte forslagspunkter forventes ikke at belaste det nordiske budget. Imidlertid er det Styringsgruppens opfattelse, at en virkeliggørelse af intentionerne i forslaget ikke kan rummes inden for de kendte økonomiske rammer (det vil sige Nordplus-budgettet). Styringsgruppen har derfor meddelt ministerrådssekretariatet, at det i første omgang bør undersøges i hvilket omfang samarbejdsministrene har mulighed for at gå ind med øget finansiering.

På den baggrund og idet Styringsgruppen tilslutter sig det af programgruppen udarbejdede forslag, oversendes forslaget hermed til Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) med følgende yderligere bemærkninger:

- Styringsgruppen indstiller til Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) at forslaget søges fremmet, og at det som ministerrådsforslag fremsendes til Nordisk Råds 39:e session 1991.
- Styringsgruppen indstiller endvidere – såfremt samarbejdsministrene ikke nu kan give tilsagn om øgede midler til programmets gennemførelse – at kultur- og undervisningsministrene under alle omstændigheder søger programmet prioriteret inden for rammerne af ministerrådets kulturbudget.
- Styringsgruppen indstiller endelig at kultur- og undervisningsministrene – i det omfang en tilstrækkelig finansiering ikke kan tilvejebringes på anden måde – afprøver de nationale muligheder for at indgå i finansieringen.

København, den 1. november 1990

Knud Larsen

Ordførende i Styringsgruppen

Indhold	Side
<i>1 Baggrund, mål og midler</i>	1278
<i>2 Programgruppens forslag</i>	1281
<i>3 Uddybende kommentarer til forslaget</i>	1283
3.1 Studie- og praktikperioder for studerende	
3.2 Lærermobilitet	
3.3 Arbejdsdeling	
3.4 Merit, tentamens- og eksamensgyldighed	
3.5 Overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab	
3.6 Information	
3.7 Omkostninger og finansiering	

Materiale som der henvises til i programgruppens rapport:

Nordisk Ministerråd: Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde, *NORD 1988:52*.

Göran Svanfeldt, "Kartläggning av hinder för nordiskt samarbete inom högskoleområdet", rapport udarbejdet for Nordisk Ministerråd, Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse, februar 1990.

Resumé af hørings svar vedrørende Göran Svanfeldts rapport "Kartläggning av hinder för nordiskt samarbete inom högskoleområdet", Nordisk Ministerråds sekretariat, juli 1990.

"NORDPLUS-programmet – Rapport om administrative erfaringer". Rapport udarbejdet af en Nordplus-ekspertgruppe. Udarbejdet for Nordisk Ministerråd, Programgruppen vedrørende samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden, oktober 1990.

1. Baggrund, mål og midler

Baggrund

Den 10. marts 1988 vedtog Nordisk Ministerråd en ny handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde. Et tættere nordisk uddannelsesfællesskab udgør et tyngdepunkt i handlingsplanen – et uddannelsesfællesskab som blandt andet skal manifestere sig i et tættere institutionelt netværk, øget mobilitet og det videst mulige frie uddannelsesvalg på tværs af grænserne mellem de nordiske lande. Nordplus-programmet er et centralt led i disse bestræbelser.

Satsningen på et nordisk samarbejde om højere uddannelse understreges ligeledes af, at man med kulturhandlingsplanen fik etableret ”Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse”. I efteråret 1988 tog Styringsgruppen – for at få et fastere fundament for en udmøntning af kulturhandlingsplanen – initiativ til at få gennemført en kortlægning af de økonomiske, juridiske og andre hindringer for nordisk samarbejde på området højere uddannelse.

Avdelningsdirektör Göran Svanfeldt, universitets- og högskoleämbetet i Stockholm, gennemførte kortlægningsarbejdet og i begyndelsen af 1990 forelå resultatet i form af rapporten ”Kartläggning av hinder för nordiskt samarbete inom högskoleområdet” (Nordisk Ministerråd, februar 1990).

Med sigte på dels at informere bredt om den aktuelle situation, og dels at indhente kommentarer, forslag og inspiration blev denne rapport udsendt til universiteter, andre højere uddannelsesinstitutioner etc. i hele Norden. En række hørings svar indkom i maj/juni 1990.

I januar 1990 besluttede Styringsgruppen at nedsætte en programgruppe med henblik på at udarbejde et udkast til forslag til samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden. I programgruppens arbejde skulle ydermere inddrages en ekspertgruppe, som skulle behandle de foreløbige erfaringer med Nordplus-programmet.

Opgaven for programgruppen var at udarbejde forslag, hvormed der kunne tages et væsentligt skridt på vejen mod et nordisk uddannelsesfællesskab. Forslaget skulle udarbejdes først og fremmest under hensyntagen til de i kulturhandlingsplanen relevante dele. Programgruppen skulle dog ikke være bundet til kulturhandlingsplanen alene, men kunne i sit forslag gå videre end hvad kulturhandlingsplanen lægger op til.

Til medlemmer af programgruppen blev udpeget: Underdirektör Borg-hild Abusland, Utdannings- og Forskningsdepartementet i Norge, kontorchef Bodil Horn Andersen, Undervisnings- og forskningsministeriet i Danmark, högskoleråd Anneli Mäkinen, Undervisningsministeriet i Finland, departementssekretærene Karin Odencrants, Utbildningsdepartementet i Sverige, fuldmægtig Stefan Stefansson, Undervisnings- og Kulturministeriet i Island. Programgruppen valgte departementssekretærene Karin Odencrants som ordførende. Konsulent Peter Uffe Meier, Nordisk Ministerråds sekretariat, blev programgruppens sekretær.

Udover kulturhandlingsplanen har det umiddelbare arbejdsgrundlag for arbejdsgruppen været Göran Svanfeldts rapport og de indkomne høringsvar på denne rapport. Nordplus-ekspertgruppens slutrapport er ikke indgået i arbejdet, da den først forelå umiddelbart før programgruppen gjorde sit forslag færdigt. Da Nordplus endvidere ikke er evalueret endnu og der ikke endnu foreligger tilstrækkelige Nordplus-statistikker, har programgruppen derfor haft et sparsomt kendskab til de første erfaringer med programmet.

Det skal endelig bemærkes, at udtrykket højere uddannelsesinstitutioner i det efterfølgende benyttes til at betegne alle uddannelsesinstitutioner – uanset deres respektive betegnelser – som udbyder uddannelser, der bygger på gennemgået gymnasieuddannelse eller tilsvarende.

Mål

Programgruppen har ikke anset det for sin opgave at gå ind i nogen ny argumentation for værdien af nordisk uddannelsessamarbejde som sådan – eller ny argumentation for at de nordiske lande har et fælles grundlag, der kan lette samarbejdet. Almindeligvis hersker der enighed om, at det faktisk forholder sig sådan at de højere uddannelsesinstitutioner i Norden har noget at tilbyde hinanden – både indbyrdes og i det større internationale samarbejde.

Tilsvarende når det drejer sig om indlysende produkt- og produktivitetskrav til de højere uddannelsesinstitutioner. Også her må regnes med udbredt enighed om at såvel det nationale, det nordiske og det internationale samarbejdes målsætning kan udtrykkes på nogenlunde følgende måde:

Mest mulig kvalitet og relevans i de kompetencer (fagspecifikke som generelle) der erhverves under et studium samt størst mulig effektivitet i udnyttelsen af de menneskelige og økonomiske ressourcer som investeres for at opnå dette.

Denne målsætning har under alle omstændigheder været styrende for programgruppens overvejelser og forslag.

Midler

Programgruppen har koncentreret sig om nogle af de velkendte instrumenter, der under de seneste års internationalisering af de højere uddannelser, er taget i anvendelse for at opnå større kvalitet og mere effektiv national og international ressourceudnyttelse. I nordisk sammenhæng er det klareste eksempel på denne proces Nordplus-programmet.

På den baggrund har programgruppen fundet det hensigtsmæssigt at anvende og satse på Nordplus-programmet som kernen i et mere facetteret og kraftigere samarbejds- og mobilitetsnetværk. Ganske vist kendes resultaterne af de hidtil investerede Nordplus-midler endnu ikke i detaljen (herunder fx statistiske informationer om mobilitetsmønstre m. v.), men

programgruppen er ikke desto mindre af den opfattelse at Nordplus kan bruges. Herved søges det også udnyttet, at Nordplus som samarbejdsinstrument i stadig stigende grad indarbejdes i uddannelsesinstitutionernes og de studerendes bevidsthed.

Overordnet kan den række af midler, der foreslås anvendt, rubriceres på følgende måde:

- Arbejdsdeling gennem øget og målrettet mobilitet blandt studerende og undervisere. Uddannelsesplanlæggerne såvel som den studerende, der planlægger sit uddannelsesforløb, skal stimuleres til at udnytte de enkelte nordiske landes særlige muligheder og ekspertiser. Oftest har mobilitet været knyttet til begreber som kvalitet og internationalisering, men mobilitet kan og bør med samme ret bedømmes ud fra en sådan effektivitetsvinkel.

Programgruppen peger på såvel udvikling som udnyttelse af specialer og unikke tilbud, der indgår som *elementer* i større uddannelsesforløb og fagområder. Der er her tale om at fremme effektivisering af uddannelsesressourcerne gennem kontante økonomiske incitamenters — eller sagt på en anden måde: stimulering ved ”naturmetoden”.

Det er ikke realistisk at tale om et nordisk uddannelsesfællesskab, hvis det ikke hviler på en reel samarbejdsinteresse på institutionerne (af fx undervisnings-, forsknings- eller ressourcemæssige grunde). Det gælder således om at give de samarbejdsaftaler, der danner rammen om Nordplus-mobiliteten, et mere målrettet indhold end det er tilfældet i dag.

- Arbejdsdeling (og deraf følgende mobilitet), hvor kvalitets- og effektivitetshensyn taler for en mere styret koncentration af *hele* uddannelser.
- Alle nationale bindinger i optagelsesreglerne fjernes principielt for uddannelsessøgende med fast bopæl i et andet nordisk land. Fri konkurrence om pladserne og nok ikke mindst institutionernes konkurrence om de bedste studerende vil i sig selv virke fremmende på kvalitet og effektivitet. Programgruppen forudser at konkurrenceparameteren vil fremtræde med større tydelighed i fremtidens internationale uddannelsesmarked — udviklingen af de højere uddannelser i Norden må nødvendigvis også ses i det perspektiv.
- Øget samarbejde om udnyttelse af ekspertise med henblik på uddannelsesevaluering og -udvikling.
- Systematisk arbejde med meritoverførelsesmulighederne (såvel på informationssiden som på indholdssiden).
- Supplerende foranstaltninger af overvejende informativ karakter med henblik på at smidiggøre samarbejdet.

Programgruppen peger på et højt ambitionsniveau for at Nordplus-programmet kan åbne op for et reelt fælles nordisk uddannelsesmarked, som på sigt kan forrente sig for alle parter. Omregnes de skitserede midler til penge, er det programgruppens vurdering, at en rimelig øget gennemslagskraft og en rimelig tilnærmelse til de ønskede effektivitets- og kvalitetsmål på længere sigt vil indebære et øget Nordplus-budget.

2. Programgruppens forslag

A. Programgruppen foreslår at:

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) med henblik på at øge kvaliteten og effektiviteten i de højere uddannelser i Norden beslutter

at forlænge Nordplus-programmet ud over den 5-årige forsøgsperiode (1989 – 1993) foreløbig til udgangen af 1996,

at udviklingen af Nordplus-programmet sker under hensyntagen til dels den evaluering af Nordplus-programmet, der forventes iværksat i løbet af 1991, dels løbende evaluering i øvrigt,

at udbygge Nordplus-programmets virkefelt, således at

a. der kan ydes tilskud til højere uddannelsesinstitutioner med henblik på arbejdsdeling, udvikling og udnyttelse af specialkompetencer, informations- og kontaktaktiviteter eller andre former for etablering af faglige netværk. Opbygning af formaliserede sandwich-uddannelsesforløb, hvor de enkelte dele tages i to eller flere nordiske lande, bør prioriteres.

b. der kan ydes op til 50% tilskud til de under punkt a. anførte udviklings- og etableringsaktiviteter. Udover den mulighed, der vil være for at tildele mobilitetsstipendier fra Nordplus-programmet, kan der ikke ydes drifttilskud til netværksaktiviteterne.

c. man ved tildeling af mobilitetsstipendier til studerende søger at fremme længerevarende og afrundede uddannelsesforløb – ikke mindst med henblik på udnyttelse af unikke uddannelses tilbud, som led i færdiggørelse af grunduddannelse eller som led i overgang til forskeruddannelse.

d. der kan tildeles Nordplus-stipendier i op til normalt 2 år, hvor en studieperiode indgår i formaliserede sandwich-uddannelsesforløb eller hvor andre forhold som følge af arbejdsdeling og/eller udnyttelse af specialkompetencer taler for det.

e. der kan tildeles stipendier til praktikperioder efter samme retningslinjer og på samme vilkår, som der tildeles stipendier til studieperioder – herunder at praktikperioden skal være en integreret meritgivende del af uddannelsen samt være en sådan del af uddannelsen, som uddannelsesinstitutionen har ansvaret for.

at en økonomisk udbygning, i det omfang den udvidede anvendelse af Nordplus-programmet ikke kan finansieres eller ønskes prioriteret inden for de eksisterende budgetrammer, bør tage udgangspunkt i det tilvækstscenarium, der er angivet nedenfor i afsnit 3.7.

B. Programgruppen foreslår at:

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) med henblik på at øge kvaliteten og effektiviteten i de højere uddannelser i Norden træffer principbeslutning om, at man med henblik på Nordisk

Råds session i 1992 agter at fremlægge forslag til en nordisk overenskomst om adgang til højere uddannelse udformet med udgangspunkt i nedennævnte tentative retningslinjer og efter høring på de respektive uddannelsesinstitutioner:

- a. En uddannelsessøgende, som er berettiget til at søge optagelse ved en højere uddannelse i det nordiske land hvor han eller hun har fast bopæl, er berettiget til det samme i et andet nordisk land på samme vilkår som dette lands uddannelsessøgende.
 - b. Målet er at der ikke gives særlige kvoter for nordiske studerende. Hvor særlige nationale interesser gør sig gældende, kan landene — hvis der viser sig behov herfor — på bilateralt og/eller multilateralt niveau indgå aftaler om kvoter, pladser og betaling for studerende til hele uddannelser.
 - c. En overenskomst skal ligeledes indeholde bestemmelser om studie-støtte. Med henblik herpå gennemses de eksisterende (i vidt omfang fælles nordiske) studiestøtteregler.
 - d. Hvert land skal efter aftalens indgåelse gennemføre nødvendige ændringer i interne regler. Dersom det drejer sig om interne regler under uddannelsesinstitutionernes kompetenceområde forpligter landene sig til at opfordre til at de nødvendige ændringer bliver gennemført.
 - e. Nordisk Ministerråd kan via styringsgrupper eller tilsvarende følge beslutningens gennemførelse — herunder spørgsmål der vedrører eventuelle klager eller uddannelsesøkonomiske forhold landene imellem. Nordisk Ministerråd kan ved anvendelse af styringsgrupper eller tilsvarende foreslå de ændringer og tilføjelser i overenskomsten som udviklingen giver anledning til.
- C. Programgruppen foreslår endelig, at der med henblik på at øge kvaliteten og effektiviteten i de højere uddannelser i Norden og under ledelse af Styringsgruppen for højere uddannelse iværksættes
- et udredningsarbejde, der sigter mod at fremlægge en konkret plan for nordisk arbejdsdeling for så vidt angår hele uddannelser. Større og afrundede dele af uddannelser kan efter behov indgå i planen. Planen skal omfatte en kortlægning af de områder, hvor der allerede samarbejdes samt en kortlægning af potentielle arbejdsdelingsområder.
 - et udredningsarbejde, der sigter mod fremlæggelse af et forslag til hvorledes vanskelighederne ved den akademiske meritevaluering og ækvivalering kan løses mest hensigtsmæssigt og på en sådan måde, at det nordiske arbejde med disse spørgsmål sker inden for en international referenceramme.

3. Uddybende kommentarer til forslaget

3.1 Studie- og praktikperioder for studerende

Programgruppen vurderer at studieperioder i udlandet (3 måneder til et par år) i fremtiden vil komme til at spille en større rolle i forhold til gennemførelse af hele uddannelser i udlandet. Hele uddannelser i udlandet vil dog også fremover have stor betydning for islandske studerende.

På samme måde vurderes det, at man vil se en stigende interesse blandt studerende, der ønsker at gennemføre længerevarende og afrundede udenlandske studieforløb i de sidste år af grunduddannelse (postbachelor-niveau) for at udnytte "unikke" uddannelsesstilbud. Sådanne studieforløb, der kan være led i færdiggørelse af grunduddannelse eller led i en slags begyndende forskeruddannelse, bør efter gruppens opfattelse stimuleres og prioriteres.

For kortere studieperioder samt længerevarende studieforløb vil der efter programgruppens opfattelse være behov for øget adgang til specifik information for at stimulere det faglige incitament. For de hele uddannelser anser programgruppen det for tilstrækkeligt at det samlede nordiske uddannelsesfelt er åbent for de potentielle ansøgere og at de nordiske uddannelsesstilbud i det omfang det er muligt annonceres på linje med egne uddannelser.

Programgruppen anser det for væsentligt at man i det nordiske samarbejde tilstræber en situation hvor det føles helt naturligt for en studerende at overveje både hele uddannelser, korte studieperioder, og længerevarende uddannelsesforløb i et andet nordisk land. Det vil sige en idealsituation, hvor det er de faglige incitament og udsigten til at forbedre sine karrieremuligheder fremfor særlige stipendier, der er afgørende for internordisk mobilitet. På langt sigt må det således være ambitionen, at særlige Nordplus-stipendier til studerende ophører og at finansiering af nordiske studieperioder sker nationalt – eventuelt indbygget i det normale studiestøttesystem.

Nordplus-programmet er imidlertid endnu i en opbygningsfase. Programgruppen anbefaler derfor,

- at Nordplus-programmet forlænges ud over forsøgsperioden,
- at Nordplus-programmet i en overskuelig fremtid prioriteres højt, og
- at Nordplus-programmet indrettes således at andre tilskuds- og aktivitetsformer kan indeholdes i programmet – primært med henblik på gensidig udnyttelse af specialkompetencer og etablering af faglige netværk (herunder iværksættelse af tilhørende informationsaktiviteter).

Hvor studieperioder indgår i formaliserede sandwich-uddannelsesforløb eller hvor andre forhold som følge af arbejdsdeling og/eller udnyttelse af specialkompetencer taler for det, bør der desuden gives mulighed for Nordplus-mobilitetsstipendier i op til normalt 2 år (jf. afsnit 3.3 om arbejdsdeling).

Praktikperioder må betragtes på linje med studieperioder. Praktikperioder vil på sigt kunne stimulere fx nordisk virksomhedssamarbejde og efteruddannelsessamarbejde. Særlig og målrettet information til erhvervslivet og udnyttelse af faglige forsknings- og uddannelsesnetværk vil kunne fremme tilvejebringelse af relevante nordiske praktikpladser.

Programgruppen foreslår således på nuværende tidspunkt Nordplus-budgettet udbygget/forlænget til 1996. Programgruppen finder også, at det vil være ønskeligt, at aktiviteterne udvides i 5-års perioden 1992 – 1996 med henblik på at nå de ønskede effektivitets- og kvalitetsmål.

Da programgruppen imidlertid ikke har haft tilstrækkeligt erfaringsmateriale til rådighed (Nordplus-statistikker, evalueringer etc.), har programgruppen ikke villet foreslå en konkret årlig udvidelse af stipendiemassen etc. Programgruppen har dog lavet følgende regneeksempel som udgangspunkt for de fortsatte drøftelser om udvidelse af Nordplus-programmet:

Antallet af nordiske studerende i en eller anden form for højere uddannelse kan anslås til cirka 500 000. Såfremt alle disse studerende i løbet af deres studietid skulle gennemføre en studieperiode på 1/2 år i udlandet – og det samtidig antages at den gennemsnitlige studietid er 5 år – ville det medføre et årligt behov for 100 000 halvårs mobilitetsstipendier til nordiske studerende.

Sættes det som et mål, at halvdelen af de nordiske studerende på et tidspunkt i deres studieforløb tilbringer en studie- eller praktikperiode i udlandet vil der være behov for 50 000 halvårsstipendier. Såfremt 10% af mobiliteten retter sig mod andre nordiske lande – efter programgruppens skøn et ikke urimeligt ambitionsniveau – medfører det et årligt behov for 5 000 halvårs Nordplus-stipendier. Da et halvt års Nordplus-stipendium inklusive rejsestøtte svarer til små 10 000 DKK, kræver en mobilitet af dette omfang et årligt budget på skønsmæssigt 46 millioner DKK.

Regneeksemplet er baseret på mobilitet/stipendier til studerende. Det skal dog påpeges, at mobilitet ikke i sig selv er et mål og at Nordplus-programmet, som foreslået, bør være andet og mere end blot et stipendieprogram. Det forudsættes derfor at alle former for tilskud fra Nordplus-programmet ligger inden for regneeksemplets beløbsramme.

3.2 Læremobilitet

Ligesåvel som en øget interesse og et øget pres fra de studerende kan føre til øget nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde er det for programgruppen indlysende at forsknings- og forskeruddannelsessamarbejde kan have en tilsvarende positiv effekt på undervisningssiden og på de studerendes mobilitet. Forskningsområdet er ikke direkte indeholdt i programgruppens kommissorium, men det bør dog understreges at det efter programgruppens opfattelse ikke er realistisk at tale om et udbygget nordisk uddannelsesfællesskab hvis dette ikke samtidig hviler på en reel samarbejdsinteresse og forskningsinteresse på institutionerne.

Programgruppen skal understrege at det er vigtigt at de nordiske ressour-

cer til henholdsvis forskning, forskeruddannelse og højere uddannelse udnyttes koordineret og på en sådan måde at informations-, rejse- og samarbejdsaktiviteter kan få størst mulige sideeffekter (fx kan en udvekslet lærer udmærket berede grunden for forskningskontakter, kontakter til lokalt erhvervsliv, udvekslingsprogrammer for studerende etc.)

En af målsætningerne for arbejdet i det netop etablerede Nordiske Forskeruddannelsesakademi er at øge mobiliteten blandt forskerstuderende og forskere betragteligt i den næste 5-årsperiode. Med den udbygningstrategi som danner udgangspunkt for akademiets virke må det forventes at der tilføres betydelige midler til gruppen af forskere-undervisere. Programgruppen er af den opfattelse at der parallelt med denne satsning bør sættes på at øge antallet af undervisningsstipendier som sådan. Ambitionsniveauet for øgningen er ikke specificeret her, men er inkluderet i den tilvækst på Nordplus-programmet som er angivet under afsnit 3.1.

I kulturhandlingsplanen anføres det, at der som et supplement til overenskomsten om et nordisk uddannelsesfællesskab – eller ved selvstændig overenskomst – skal skabes hjemmel for at det fælles nordiske arbejdsmarked for grundskole- og gymnasielærere udvides til også at omfatte lærere ved de højere akademiske og ikke-akademiske uddannelser. Overenskomsten skulle blandt andet forpligte landene til at kortlægge og afskaffe juridiske hindringer for ansættelse af nordiske lærere samt forpligte landene (universiteterne med videre) til at opslå ledige stillinger i samtlige nordiske lande.

Programgruppen kan anbefale at der arbejdes for løsning af en række pensions-, anciennitets- og skattespørgsmål, men finder ikke at der er behov for nogen overenskomst på et område hvor den frie konkurrence samt de faglige meriter og kvalifikationer (uanset uddannelsesmæssig baggrund) i øvrigt er afgørende.

Programgruppen har ligeledes diskuteret eventuelle tiltag når det gælder opslag af stillinger i alle nordiske lande, og finder at dette vil indebære en betydelig økonomisk belastning, der ikke står i rimeligt forhold til gevinsten. Programgruppen kan derfor ikke anbefale at dette gøres obligatorisk, men skal i stedet henviser til at styrkede og velfungerende tværnationale faglige netværk i den sammenhæng anses for en mere effektiv kommunikationsmetode.

3.3 Arbejdsdeling

Arbejdgruppen finder at samarbejdet først og fremmest bør hvile på udnyttelse af hinandens specialkompetencer/forskelligheder og at eventuelle strukturelle tilpasninger hvad angår gradbetegnelser, studielængde, etc. ikke bør influere på det indholdsmæssige i uddannelserne.

Det er programgruppens opfattelse at samarbejdet primært bør udvikles på de senere trin af uddannelsesforløbene (herunder også forskeruddannelsesforløb efter grunduddannelse). På grundniveau (cirka 3 år) bør de

enkelte lande så vidt muligt råde over en bred kompetence — også for at være interessante partnere på overbygningerne. Efter programgruppens opfattelse er der dog en række små og mindre uddannelser hvor arbejdsdeling bør søges opnået for hele uddannelser som sådan for at opnå faglige miljøer af en sådan størrelse, at kvalitet og rentabilitet kan sikres.

Opbygning af formaliserede sandwich-kurser (altså uddannelsesforløb hvor de enkelte dele tages i to eller flere nordiske lande) bør efter programgruppens opfattelse udgøre et centralt grundelement i det fremtidige uddannelsessamarbejde. Mulighed for at yde kontante incitamenters til udvikling af sådanne forløb må derfor indbygges i Nordplus-programmet. Udviklingsarbejdet foreslås finansieret således at Nordplus-programmet kan yde op til 50 % dækning af de forbundne omkostninger. Driften finansieres på normal vis uden nordiske midler.

Der skal i sammenhæng hermed også kunne gives økonomiske incitamenters til andre former for organiseret samarbejde og arbejdsdeling mellem ”ens” institutioner/fag. Herunder bør der også kunne ydes tilskud til igangsættelse af samarbejde inden for de faglige netværk om både udarbejdelse og annoncering af tilbud som retter sig til det nordiske efter- og videreuddannelsesmarked. Denne mulighed kan betyde at der i højere grad bliver åbnet op for hele det nordiske efter- og videreuddannelsesmarked. Programgruppen skal tilføje at netop faglige netværk kan øge adgangen til industrikontakter — og blandt andet åbne op for praktikpladser for studerende og skabe efteruddannelsesmuligheder for ansatte i erhvervslivet. I stor udstrækning kan sådanne aktiviteter nok forventes at være knyttet snævert til etablering af de faglige informations- og samarbejdsnetværk som behandles i afsnit 3.6 ”Information”.

Finansieringsbehovet vil meget afhænge af efterspørgslen og perspektiverne i de ansøgninger, der indkommer. Det foreslås derfor at disse aktiviteter prioriteres under Nordplus-programmet og at udgangspunktet for en successiv udbygning kan være 2 mill DKK det første år. Hovedparten af beløbet skal som udgangspunkt anvendes til udvikling af de nævnte ”sandwich-forløb”. Udbygning — ud over de 2 mill DKK — i de efterfølgende år må vurderes på baggrund af de indhøstede erfaringer.

Spørgsmålet om nordisk arbejdsdeling omkring hele uddannelser har ligeledes været diskuteret i arbejdsgruppen. På sundhedsområdet, døvblindområdet og konservatorområdet men også på andre områder er der eksempler på former for nordisk arbejdsdeling. Programgruppen finder imidlertid, at man af uddannelsesøkonomiske og kvalitetsmæssige grunde på mere systematisk vis burde undersøge mulighederne for øget samarbejde når det gælder en række mindre uddannelser. Som mulige områder kan nævnes tolkeområdet og filmregissøruddannelsen. Programgruppen foreslår derfor, at der i Styringsgruppens regi igangsættes et udredningsarbejde, som sigter mod fremlæggelse af en plan for arbejdsdeling. Det skal herunder kortlægges hvor der allerede samarbejdes og hvor der er potentielle samarbejdsområder.

I relation til den øgede udnyttelse af de nordiske specialkompetencer og det tættere nordiske netværk, som der er peget på, finder programgruppen endvidere at de nordiske lande i forbindelse med uddannelsesevaluering og -udvikling burde kunne øge samarbejdet betydeligt. Ud fra et kvalitets-synspunkt anbefaler programgruppen ligeledes at der tages skridt i retning af større udnyttelse af nordiske censorer på de seneste trin i uddannelserne (specialniveau).

3.4 Merit-, tentamens- og eksamensgyldighed

Programgruppen kan tilslutte sig den generelle opfattelse af at den nordiske aftale om tentamensgyldighed forekommer uklar og ikke fungerer helt tilfredsstillende i praksis. Ikke mindst synes der at være problemer, såfremt der er tale om overgang fra et system til et andet – og ikke bare anerkendelse af et kortere studieophold.

Behovet for tilfredsstillende løsninger skal derfor ses i sammenhæng med bestræbelserne på at give de nordiske studerende øget adgang til en større nordisk vifte af specialiserede kursusforløb og overbygningsmuligheder. For eksempel er denne problemstilling aktuel, hvis man overgår fra et lands grunduddannelse til et andet lands forskeruddannelse. Dette spørgsmål aktualiseres af den udbygning af det nordiske forskeruddannelsessamarbejde, som søges opnået gennem etableringen af det Nordiske Forskeruddannelsesakademi.

Programgruppen finder at meritsspørgsmålet hænger tæt sammen med tillid og kendskab til hinandens uddannelser og at dette fremmes gennem øget information, forskningssamarbejde, uddannelsessamarbejde, forsker- og lærermobilitet, studentermobilitet, etc. Som sådan finder programgruppen at spørgsmålet primært skal anskues ud fra en informationssynsvinkel og at den gensidige anerkendelse mest hensigtsmæssigt opnås gennem øget samarbejde (og ikke den anden vej rundt).

På den baggrund foreslås det at Styringsgruppen for højere uddannelse tager initiativ til nedsættelse af en særlig gruppe som får til opgave

- at arbejde på en tydeliggørelse af de eksisterende tentamensregler fra 1975, og herunder overveje en strategi for hvordan en tydeliggørelse af eksisterende regler kan omsættes i informationsmateriale. Gruppen kan i nødvendigt omfang yderligere kortlægge de vanskeligheder, der faktisk forekommer omkring tentamens- og eksamensgyldigheden, samt eventuelt overveje ændringer af de gældende regler.
- at udarbejde forslag til et "oversættelsessystem" og herunder overveje om og hvordan Nordplus-programmet eventuelt kan udbygges med aktiviteter der fremmer den gensidige anerkendelse af tentaminer og eksaminer. Overvejelserne i gruppen bør ses i sammenhæng med andre europæiske eller internationale løsninger eller modeller – som fx Unescos "Diploma Supplement" eller det europæiske meritoverføringssy-

stem under EF's Erasmus-program*. Andre mulige former for øget og eventuelt mere formaliseret nordisk meritevalueringsamarbejde kan også tages op.

3.5 *Overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab*

Det er programgruppens opfattelse at der som helhed ikke eksisterer større formelle og generelle hindringer for uddannelsessøgende med fast bopæl i et nordisk land der søger optagelse til hele uddannelser i et andet nordisk land. Som påpeget i Göran Svanfeldts udredning, er den danske 10% kvote dog i visse tilfælde en reel hindring ligesom for eksempel krav om sprogfærdigheder i den svenske optagelsesprøve kan være det.

I vid udstrækning er der imidlertid allerede i dag tale om frihed til at vælge og en høj grad af fri konkurrence om pladserne. Gennemførelsen af nye (decentrale) optagelsessystemer i Sverige og Danmark synes at betyde endnu et betydeligt skridt i retning af et frit uddannelsesmarked.

Programgruppen finder at det på den baggrund synes naturligt at som hovedprincip få fastslået at der inden for Norden skal være fri og lige konkurrence om uddannelsespladserne.

Det ved en umiddelbar betragtning største problem ved et frit uddannelsesmarked uden formelle juridiske hindringer synes at være en situation, hvor bestemte uddannelser "oversvømmes" af nordiske studerende i en sådan grad, at der kun bliver få pladser til "egne" studerende. Programgruppen er gået ud fra, at udnyttelse af hinandens kapacitet på lidt længere sigt udlignes. På kort sigt kan der på konkrete uddannelser eller uddannelsesinstitutioner blive tale om en u hensigtsmæssig skævtrækning. Det er imidlertid programgruppens opfattelse, at det ikke vil blive et generelt problem og at ulempen i påkommende tilfælde bør kunne afbødes gennem særlige aftaler.

Programgruppen skal dog samtidig pege på, at et uddannelsesmarked baseret på fri konkurrence undtagelsesvis kan have uheldige og ikke tilsigtede virkninger på områder hvor et lands ansøgere ikke er konkurrencedygtige.

Ligeledes skal programgruppen gøre opmærksom på, at de i vid udstrækning decentrale beslutninger om optagelse (som allerede er gældende eller for Sveriges og Danmarks vedkommende vil komme) i sin yderste konsekvens kan betyde at universiteter og højskoler reelt kan lukke for optag af

* European Community Course Credit Transfer System (ECTS) gennemføres i en 6-årig forsøgsperiode fra 1989–1995 med henblik på at fremme den akademiske anerkendelse overalt i EF. Der deltager i alt 84 udvalgte institutioner, hver med ét fakultet eller institut. I forsøgsperioden gennemføres ECTS på 5 udvalgte fagområder (virksomhedsledelse, kemi, historie, maskiningeniøruddannelse og medicin). Systemet er opbygget således, at de deltagende fakulteter/institutter udarbejder detaljerede beskrivelser af deres uddannelser/kurser, som splittes og i enheder med en vis pointværdi. Den studerende kan således indenfor et netværk af samarbejdende fakulteter/institutter – og med automatisk forhåndsgodkendelse – samle det antal point, der kræves for den enkelte uddannelse.

nordiske studerende. En aftale om et frit uddannelsesmarked bør således forbindes med en politisk melding om åbenhed — således synes det især vigtigt at det meddeles uddannelsesinstitutionerne, at de ikke ved anvendelsen af optagelsesprøver stiller nordiske ansøgere ugunstigt.

Hvor særlige nationale interesser gør sig gældende, bør landene derfor, hvis der viser sig behov herfor, på bilateralt niveau indgå aftaler om kvoter for studerende til hele uddannelser. Sådanne særaftaler kan for det første være med til at sikre et vist antal studerende fra et bestemt nordisk land. Dette kunne fx blive tilfældet for islandske studerende. En særaftale kan for det andet indgås for at sikre at antallet af nordiske studerende ikke overskrider et vist maximum. Dette kunne fx tænkes for så vidt angår kunstneriske og merkantile uddannelser i Danmark.

En aftale omkring adgang til højere uddannelse i Norden bør efter programgruppens opfattelse ligeledes indeholde bestemmelser om studie-støtte. Disse bestemmelser foreslås udarbejdet på grundlag af en gennemgang af de eksisterende fælles nordiske regler på området.

Endelig anbefaler programgruppen, at Styringsgruppen for højere uddannelse skal følge beslutningens gennemførelse — herunder spørgsmål der vedrører eventuelle klager eller uddannelsesøkonomiske forhold landene imellem — og at Styringsgruppen får til opgave at foreslå de ændringer og tilføjelser som udviklingen giver anledning til.

3.6 Information

Informationsaspektet (kommunikation) er uden tvivl det som berøres mest i de indkomne høringssvar på Göran Svanfeldts udredning.

Programgruppen anser informationsaspektet for at være yderst centralt for udbygningen af det nordiske uddannelsesfællesskab. I størst muligt omfang bør de nordiske lande og uddannelsesinstitutionerne søge at udnytte alle former for allerede eksisterende informationskanaler (herunder ikke mindst studievejledningen) og allerede eksisterende informationsmateriale (lektionskataloger, ansøgningsmateriale, nyhedsbreve etc.) men programgruppen skønner desuden at informationsaktiviteter af især mere specifik karakter bør fremmes.

Programgruppen foreslår Nordplus udbygget således at der kan gives støtte til 1) opbygning af kontakt- og informationsnet generelt, og 2) faglige informations- og samarbejdsnetværk samt emnespecifikt informationsmateriale med henblik på hensigtsmæssig arbejdsdeling og samarbejde på såvel store men ikke mindst små faglige områder.

Aktiviteterne bør så langt muligt søges finansieret nationalt, men programgruppen finder at der er et ikke ubetydeligt behov for økonomisk incitament. Da området samtidig synes egnet for en samfinansieringsmodel foreslås det at Nordplus udbygges således at der af programmidlerne kan ydes op til 50% i støtte til de skitserede aktiviteter.

Programgruppen erkender at man på dette punkt har med et så at sige

umætteligt marked at gøre, selvom samfinansieringsformen naturligtvis sætter visse grænser. På samme måde som ved tilskudsformerne nævnt under afsnit 3.3 "Arbejdsdeling" foreslås en successiv udbygning baseret på indhøstede erfaringer. I en startfase anses 1 million DKK per år at være et realistisk ambitionsniveau.

3.7 Omkostninger og finansiering

Det omkostningsscenarium, som programgruppen har opstillet, kan illustreres på følgende måde, jf. afs 3.1 – 3.6:

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
	(millioner DKK)					
Budgetforslag 1991 uændret fremført (midler fra ministerrådets kulturbudget)	18	18	18	18	18	18
Aktivitetsøgning ifølge regneeksemplet i afs. 3.1 (ministerrådets kulturbudget og/eller nationale midler)	–	8	13	18	23	28
Samlet årlig budgetramme ved udbygning	18	26	31	36	41	46

En udbygning ifølge dette scenarium vil betyde en stigning fra de 18 millioner DKK på budgetforslaget 1991 til 46 millioner DKK i 1996. Med andre ord en *tilvækst* på 8 millioner fra 1991 til 1992 og i de følgende år 5 millioner DKK. For hele perioden er det *akkumulerede* finansieringsbehov ved en sådan aktivitetsøgning 90 millioner DKK.

Programgruppen foreslår for det første, at de fortsatte diskussioner om tilvejebringelse af finansieringen tager sit udgangspunkt i det angivne scenarium.

Programgruppen foreslår for det andet, at de fortsatte diskussioner om en udbygning ifølge scenariet føres på grundlag af en mere sikker viden om de faktiske Nordplus-aktiviteter – det vil sige på basis af 1991-evalueringen og følgende evalueringer.

Programgruppen foreslår for det tredje, at udgangspunktet for finansieringsdrøftelserne er følgende 3 finansieringsmodeller:

1. Øgningen finansieres helt over ministerrådets budget.
2. Øgningen samfinansieres således at både de enkelte lande (kultur- og undervisningsministerierne) og Nordisk Ministerråd bidrager.
3. Øgningen finansieres helt over de nationale budgetter.

Modeller for samfinansiering af en tilvækst i Nordplus-programmet kan fx illustreres ved følgende to eksempler:

Eksempel 1

Omkostningsfordeling på lande og ministerråd i perioden 1992–1996 ved uændret "basisbevilling" fra ministerrådet (18 milj. DKK per år) og tilvæksten finansieret med 50% fra ministerrådsbudgettet og 50% fra de nationale budgetter. Angivet i milj. DKK:

Forde- lings- nøgle (1991)	D	F	I	N	S	Lande i alt	Min. rådet	Total
	21,3 %	21,1 %	1,1 %	18,9 %	37,5 %	100 %		
1992	0,9	0,8	0,0	0,8	1,5	4,0	22,0	26
1993	1,4	1,4	0,1	1,2	2,4	6,5	24,5	31
1994	1,9	1,9	0,1	1,7	3,4	9,0	27,0	36
1995	2,4	2,4	0,2	2,2	4,3	11,5	29,5	41
1996	3,0	3,0	0,1	2,6	5,3	14,0	32,0	46
I alt	9,6	9,5	0,5	8,5	16,9	45,0	135,0	180

Eksempel 2

Omkostningsfordeling på lande og ministerråd i perioden 1992–1996 ved uændret "basisbevilling" fra ministerrådet (18 milj. DKK per år) og tilvæksten finansieret 100% over de nationale budgetter. Angivet i milj. DKK:

Forde- lings- nøgle (1991)	D	F	I	N	S	Lande i alt	Min. rådet	Total
	21,3 %	21,1 %	1,1 %	18,9 %	37,5 %	100 %		
1992	1,7	1,7	0,1	1,5	3,0	8,0	18,0	26
1993	2,8	2,7	0,1	2,5	4,9	13,0	18,0	31
1994	3,8	3,8	0,2	3,4	6,8	18,0	18,0	36
1995	4,9	4,9	0,3	4,3	8,6	23,0	18,0	41
1996	6,0	5,9	0,3	5,3	10,5	28,0	18,0	46
I alt	19,2	19,0	1,0	17,0	33,8	90,0	90,0	180

Kulturutskottets betänkande

ministerrådsförslag om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå

(Ministerrådsförslaget, se s. 1297)

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 117/k om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Kulturutskottet har behandlat förslaget på sitt möte den 28–29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget föreslås att de nordiska länderna ingår en överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå (det allmänna gymnasiet och yrkesskolorna).

Enligt förslaget skall den som söker utbildning i ett nordiskt land och är fast bosatt i ett annat nordiskt land ha tillgång till gymnasial utbildning på samma villkor som medborgarna i det land utbildningen sökes i.

Ingen betalning för utbildningen skall utkrävas. Den person som söker utbildning och har bosatt sig stadigvarande i ett annat nordiskt land före fyllda 20 år och genomgår en gymnasial utbildning i detta land är omdelbart berättigad att söka studiestöd hos denna part. Övriga utbildningssökande hänvisas till att söka studiestöd hos den part som enligt gällande avtal mellan de nordiska studiestödsadministrationerna skall behandla ansökan.

Om den utbildningssökande har mottagit examensbevis som dokumenterar att personen har genomgått gymnasial utbildning i ett annat nordiskt land har denna person rätt att söka till samma vidareutbildning som den som har genomgått gymnasial utbildning i hemlandet.

Gymnasial utbildning som påbörjats i ett land skall kunna tillgodoräknas vid fortsatt utbildning i ett annat land om man har intyg på den utbildning man har genomgått.

Parterna kommer att sträva efter att obligatoriska praktikperioder som ingår i den yrkesgymnasiala undervisningen och som genomfås i ett annat nordiskt land än det där undervisningen föregår skall godkännas som del av denna utbildning.

Parterna förpliktigar sig att informera om möjligheterna att helt eller delvis genomgå en gymnasial utbildning i ett annat land än det där man är fast bosatt.

Parterna skall gemensamt följa överenskommelsens genomförande och anta de ändringar och göra de tillägg som utvecklingen kan ge anledning till. Nordiska ministerrådet tillsätter ett rådgivande utskott som kan komma med förslag till ändringar och tillägg i överenskommelsen.

Överenskommelsen träder i kraft 30 dagar efter den dag då samtliga parter har godkänt avtalet.

2. Utskottet

2.1 Allmänt

Föreliggande ministerrådsförslag om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå har till syfte att avlägsna alla hinder för att gymnasister, bosatta i ett annat nordiskt land än hemlandet, kan studera eller fortsätta sina studier utan svårigheter vid motsvarande utbildningsinstitutioner i gästlandet.

Utskottet anser att förslaget är synnerligen aktuellt. Redan i Helsingforsavtalets art. 9, 10 och 11 stadgas bl. a. att varje fördragsslutande part bör bibehålla och vidga möjligheten för studerande, hemmahörande i annat nordiskt land att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. Länderna skall dessutom samordna den allmänna utbildningen som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning. På de områden där ett samarbete är ändamålsenligt bör utbyggnaden av utbildningsanstalter samordnas genom fortlöpande samverkan beträffande utbyggnadsplaneringen och dess genomförande. Tio år senare intensifierades denna överenskommelse i och med det nordiska kulturavtalet där Helsingforsavtalets målsättningar på utbildningsområdet bekräftas (art. 3).

Utskottet har framhållit att de på utbildningsområdet tillhörande reglerna i Helsingforsavtalet och kulturavtalet inte har fungerat tillfredsställande. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse ministerrådsförslaget om en nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Med antagandet av kulturhandlingsplanen förstärktes målsättningarna ytterligare och nu knappt 30 år efter Helsingforsavtalets ikraftträdande avser ministerrådet ingå en överenskommelse som säkrar att målet uppnås.

På Nordiska rådets initiativ med *rekommendation nr 14/1985* om att utreda möjligheterna att utforma ett enhetligt system för ersättning till kommuner för specialutbildning av elever från annat nordiskt land sattes JUREK-projektet igång. Med JUREK-projektet bearbetades främst juridiska och ekonomiska hindrande regler för gemensam nordisk utbildningsmarknad. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att enligt ministerrådsförslaget ligger JUREK-projektet till grund för förslaget.

Utskottet har under sitt arbete upprepade gånger framhållit vikten av

utväxling av studenter och lärare för att åstadkomma en gemensam utbildningsmarknad. Det är utskottets uppfattning att desto bättre de inblandade känner till varandras system desto smidigare blir övergången till utbildningsgemenskapen. Utskottet anser att programmet Nordplus-junior är ett synnerligen bra exempel på hur man på ett smidigt sätt åstadkommer syftet med överenskommelsen.

Utskottet understryker emellertid det väsentliga i att lärare och studerande får god information om de regler som gäller för både programmet och överenskommelsen, särskilt för att säkerställa att studier i ett annat nordiskt land fullt ut tillgodoräknas vid återkomsten till hemlandet. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse förslaget om att parterna skall förplikta sig att informera om möjligheterna att helt eller delvis genomgå en gymnasial utbildning i ett annat land än där man är fast bosatt.

Utskottet vill särskilt framhålla den viktiga roll lärarna har när det gäller att skapa större förståelse för utbildningssystemen i de nordiska länderna, och anser att de åtgärder som ingår i kulturhandlingsplanen för att öka lärarutbytet på alla nivåer är ett viktigt steg i utbyggnaden av Norden som ett gemensamt utbildningsområde. Utskottet förutsätter att lärar- och elevutbyte skall ges hög prioritet inom ministerrådet i framtiden.

2.2 Särskilda bestämmelser

Utskottet noterar att enligt art. 1 kan alla fast bosatta i ett nordiskt land åberopa reglerna om rätt till tillträde till gymnasial utbildning i annat nordiskt land. Utskottet anser i likhet med ministerrådet att överenskommelsen skall omfatta de fast bosatta i länderna. Det är av vikt att deklarerat öppenheten i en nordisk utbildningsgemenskap, även med hänsyn till ett eventuellt framtida samarbete med andra europeiska länder på området.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslaget om att ingen betalning för utbildningen skall utkrävas varken vid statliga, kommunala eller privata utbildningsinstitutioner. Kulturutskottet har tidigare riktat uppmärksamhet på frågan om ersättning för kostnader i samband med specialutbildning i annat nordiskt land. Utskottet har funnit det vara principiellt viktigt att sådana kommuner, som t.ex. erbjuder elever från andra nordiska länder utbildning skall kunna påräkna ersättning. I annat fall kan kommunerna bli till hinder för strävandena att utveckla utbildningssamarbetet på smala områden. I *rekommendation nr. 14/1985* angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land önskade rådet utredning från ministerrådet av möjligheten att utforma ett enhetligt system för ersättning till kommuner för specialutbildning av elever från annat nordiskt land. Utskottet anser att rekommendationens syften är helt tillgodosedda med denna artikel i överenskommelsen.

Utskottet noterar att enligt art. 3 fastsättes de regler som ministerrådet enades om 1973 om studiestöd. Utskottet har i sitt arbete uppmärksammat på att dessa regler har vissa brister, bl. a. har olika länder olika regler

om studiestöd för gymnasister. Utskottet har noterat att ministerrådet avser framlägga ett förslag om överenskommelse om tillträde till högre utbildning på sessionen 1992 vari bestämmelser om studiestöd kommer att finnas. I samband med det förklarar ministerrådet att de redan existerande studiestödsreglerna kommer att genomgås. Utskottet förutsätter att i samband med detta utredningsarbete kommer även regler om studiestöd till gymnasister att behandlas med hänsyn till nuvarande reglers brister.

Enligt art. 4 kan en person som har utbildat sig i ett annat nordiskt land söka till samma vidareutbildning som den som har genomgått gymnasial utbildning i hemlandet. Utskottet anser att denna regel är viktig som preliminär eller till dess en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning ingås där en generell regel om tillträde till högre utbildningsinstitutioner i Norden kommer att skrivas in.

I artikel 5 beskrivs ekvivalensproblematiken; gymnasial utbildning som påbörjas i ett land skall kunna tillgodoräknas vid fortsatt utbildning i ett annat land om man har intyg på den utbildning man har genomgått. Utskottet har i många olika omgångar framhållit vikten av välfungerande ömsesidigt erkännande av meriter och examina i de nordiska länderna. Den av utskottet tidigare uttalade student- och lärarmobiliteten påverkas i högsta grad av förekomsten eller avsaknaden av tentamens- och examensgiltighet. Därför anser utskottet det är synnerligen viktigt att denna regel framförs.

Utskottet är uppmärksammat på att ministerrådet föreslår en regel om att obligatoriska praktikperioder skall godkännas som en del av utbildning i ett annat nordiskt land. Projekt Nordjobb har inlett Nordpraktik där en elev kan genomgå en del av sin praktik vid en verksamhet i ett annat nordiskt land och få denna del godkänd som del av sin utbildning. Utskottet anser det positivt att ministerrådet avser uppta förhandlingar med berörda organisationer på arbetsmarknaden för att få motsvarande förordningar införda på hela utbildningsområdet.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse artikel 7, där länderna förpliktigar sig att informera om de möjligheter överenskommelsen ger. Utskottet hänvisar beträffande detta till det ovan under 2.1 anförda.

3. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ingå en överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå, i enlighet med ministerrådsförslag B 117/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

B 117/k

Ministerrådsforslag
om överenskommelse om nordisk utbildnings-
gemenskap på gymnasial nivå

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om en overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau (det almene gymnasium og erhvervsskolerne) for behandling ved Nordisk Råds 39. session i København.

Ministerrådet beder om rådets synspunkter til forslaget. Ministerrådet agter derefter at forelægge overenskomsten for de nordiske landets regeringer for undertegnelse.

København, den 7. januar 1991

På Nordisk Ministerråds vegne
Grethe Rostbøll

Fridtjov Clemet

Ministerrådsforslag om overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om nordisk uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau (det almene gymnasium og erhvervsskolerne)

Regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, nedenfor benævnt parterne,

som i henhold til artikel 3 litra e og g i aftalen af 15. marts 1971 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbejde vil

- øge mulighederne for, at studerende og andre hjemmehørende i et nordisk land kan uddanne sig og aflægge eksaminer ved de øvrige nordiske landes uddannelsesinstitutioner

- etablere gensidig anerkendelse af eksaminer, deleksaminer og andre præstationsbeskrivelser

som har indgået aftale af 29. september 1986 om fælles arbejdsmarked for faglærere og lærere i praktisk-æstetiske fag i gymnasieskolen (gymnasiet og erhvervsskolerne),

som finder, at parternes i lovgivningen regulerede uddannelser på det gymnasiale niveau stort set er ligeværdige,

som ønsker at øge den frie bevægelighed mellem de nordiske stater er blevet enige om følgende:

Artikel 1

Parterne forpligter sig gensidigt til at give uddannelsessøgende med fast bopæl i et andet nordisk land adgang til deres i lovgivningen regulerede almene og erhvervskompetencegivende gymnasiale uddannelser på samme vilkår som partens egne statsborgere.

Ved gymnasiale uddannelser forstås i denne overenskomst uddannelser, der bygger på den 9-årige – i Island 10-årige – grundskole, og som er tilrettelagt dels for 16–19-årige – i Island 16–20 årige – elever dels for voksne – herunder de finske studentereksamensbaserede ehvervsuddannelseslinjer.

For så vidt angår de erhvervskompetencegivende gymnasiale udannelser omfatter parternes forpligtelser kun den del af uddannelserne, som erhvervsskolerne og de med dem ligestillede uddannelsesinstitutioner, som giver erhvervsuddannelse for voksne, har ansvaret for.

Artikel 2

Parterne og deres skolemyndigheder afstår fra at kræve betaling hos hinanden for den undervisning m. m., som modtages af uddannelsessøgende fra andre nordiske lande, der følger en i lovgivningen reguleret gymnasial uddannelse.

Artikel 3

Uddannelsessøgende, der sammen med deres forældre eller værge har taget fast bopæl i et andet nordisk land inden det fyldte 20 år, og som følger en gymnasial uddannelse i dette land, er umiddelbart berettigede til at søge studiestøtte hos denne part.

Øvrige uddannelsessøgende, som ved den gymnasiale uddannelses påbegyndelse i et andet nordisk land ikke har haft fast bopæl og beskæftigelse på mindst halvtid i landet i mindst to år, henvises til at søge studiestøtte hos den part, som ifølge den til enhver tid gældende aftale mellem de nordiske studiestøtteadministrationer skal behandle ansøgningen.

Artikel 4

Uddannelsessøgende, som har modtaget eksamensbevis, svendebrev eller anden form for kvalifikationsbevis, der dokumenterer, at de har gennemgået en i lovgivningen reguleret gymnasial uddannelse hos en anden part, er berettigede til at søge optagelse i hjemlandet ved de samme fortsatte uddannelser, som de kan søge optagelse ved hos den part, hos hvem de har gennemgået deres gymnasiale uddannelse.

Artikel 5

Uddannelsessøgende, der på tilfredsstillende måde har gennemgået en del af deres gymnasiale uddannelse hos en af parterne, er berettigede til at få denne del godskrevet, hvis uddannelsen fortsættes hos en anden part, og såfremt der foreligger attestation fra den afleverende uddannelsesinstitution for den uddannelse, som er gennemgået.

Artikel 6

Parterne vil efter forhandling med arbejdsmarkedets organisationer tilstræbe, at praktikperioder, der indgår som en obligatorisk del af en erhvervskompetencegivende gymnasial uddannelse, og som er gennemgået ved en godkendt virksomhed hos en anden part end den, hos hvem uddannelsen i øvrigt foregår, godkendes som en del af denne uddannelse.

Artikel 7

Parterne forpligter sig til som et led i den offentlige uddannelses- og erhvervsvejledning at informere om mulighederne for at gennemgå en i lovgivningen reguleret gymnasial uddannelse helt eller delvist hos en anden part end den, hos hvem man har fast bopæl.

Øvrige bestemmelser*Artikel 8*

Parterne skal i fællesskab følge overenskomstens gennemførelse og vedtage de ændringer og gøre de tilføjelser, som udviklingen kan give anledning til.

ning til. Med henblik herpå nedsætter Nordisk Ministerråd et rådgivende udvalg, som kan stille forslag til ændringer og tilføjelser til overenskomsten. Parternes centrale skolemyndigheder kan endvidere rådføre sig med udvalget om overenskomstens fortolkning.

Inkrafttræden

Artikel 9

Overenskomsten træder i kraft 30 dage efter den dag, da samtlige parter har givet det udenrigsministerium meddelelse om deres godkendelse af aftalen.

For Færøernes, Grønlands og Ålands vedkommende træder overenskomsten dog først i kraft 30 dage efter, at Danmarks henholdsvis Finlands regering har underrettet det udenrigsministerium om, at henholdsvis Færøernes Landsstyre og Grønlands hjemmestyre respektive Ålands Landskapsstyrelse har meddelt, at overenskomsten skal have gyldighed for henholdsvis Færøerne og Grønland respektive Åland.

Artikel 10

En part kan opsig overenskomsten ved skriftlig meddelelse herom til det udenrigsministerium, som underretter de øvrige parter om modtagelsen af meddelelsen og om dens indhold.

En opsigelse gælder kun den part, som har afgivet den, og den får virkning seks måneder efter den dag, da det udenrigsministerium modtog meddelelsen om opsigelsen.

Artikel 11

Originalteksten til denne overenskomst deponeres i det udenrigsministerium, der tilstiller de øvrige parter bekræftede genparter heraf.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i den ... 1990 i et eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, hvilke tekster alle har samme gyldighed.

Bemærkninger til forslag til overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om nordisk uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau (det almene gymnasium og erhvervsskolerne)

Almindelige bemærkninger

I handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde af 10. marts 1988 blev det bl. a. opstillet som et mål at skabe et nordisk uddannelsesfællesskab, hvori uddannelsessøgende skulle have generel adgang til at få en fuld, kompetencegivende uddannelse i et andet nordisk land.

Parallelt med udarbejdelsen af kulturhandlingsplanen iværksatte Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde i 1987 et projekt – JUREK-projektet – med det formål at indentificere og så vidt muligt fjerne de juridiske og økonomiske hindringer for at uddannelsessøgende kunne få deres gymnasiale uddannelse i et andet nordisk land end hjemlandet.

Projektet blev afsluttet 1. december 1989, efter at det var lykkedes at formå myndighederne i de enkelte nordiske lande til énsidigt at fjerne eller give tilsagn om at fjerne de eksisterende juridiske og økonomiske hindringer for, at elever med fast bopæl i et nordisk land kan søge deres gymnasiale uddannelse overalt i Norden.

De nordiske landes regeringer finder, at der hermed er taget et vigtigt skridt i retning af at sikre den frie bevægelighed mellem de nordiske lande, og man ønsker derfor at bekræfte de opnåede resultater med en gensidigt forpligtende overenskomst.

Regeringerne finder, at der med en sådan overenskomst også vil være skabt grundlag for et udvidet grænseregionalt samarbejde, ikke mindst i tyndt befolkede egne. Elever i disse egne vil således lettere kunne få deres gymnasiale uddannelse ved en skole på den anden side grænsen, hvis den ligger nærmere end den nærmeste skole i hjemlandet. Skoler i grænseregionerne vil også kunne samarbejde hen over grænsen og i fællesskab tilbyde eleverne et bredere udbud af uddannelser.

For så vidt angår skabelsen af et nordisk uddannelsesfællesskab på de højere uddannelsers område, så arbejdes der i den af ministerrådet nedsatte styringsgruppe for højere uddannelser med problemerne med henblik på udarbejdelse af et forslag til overenskomst på dette område.

Specielle bemærkninger

Ad artikel 1

I stk. 1 forpligter parterne sig til at ligestille uddannelsessøgende fra de andre nordiske lande med egne elever ved optagelsen til og gennemførelsen af såvel almene, studieforberedende, som erhvervskompetencegivende uddannelser på gymnasialt niveau.

Forpligtelsen omfatter alle uddannelser, som bygger på lovgivningen og

regler og bestemmelser fastsat af offentlige myndigheder, uanset om uddannelserne foregår ved offentligt ejede institutioner eller private institutioner, som er anerkendt af og modtager tilskud fra det offentlige, herunder også folkehøjskoler som i henhold til lovgivningen kan give kompetencegivende uddannelse på gymnasialt niveau.

Hver af parterne afgør selv gennem national lovgivning, om man ved beregningen af tilskud til institutioner, som er ejet af lokale myndigheder eller er private, skal ligestille elever fra de andre nordiske lande med egne elever eller om man skal yde et særligt tilskud til de førtstnævnte elever.

Institutioner, som opkræver skolepenge, må ikke opkræve højere skolepenge for elever fra de andre nordiske lande, end de opkræver for egne elever.

Ifølge stk. 3 omfatter parternes forpligtelse kun den del af de erhvervs-kompetencegivende uddannelser, som erhvervsskolerne har ansvaret for. Dette skyldes, at den praktik, der indgår som en obligatorisk del af de fleste af disse uddannelser, i Danmark, Island og Norge foregår ved en erhvervs-virksomhed efter aftale mellem arbejdsgiveren og eleven/lærlingen.

Ad artikel 2

Uanset om en elev optages ved en statslig, kommunal eller privat institution i et andet nordisk land, kan der ikke kræves betaling af myndighederne i elevens hjemland for den givne undervisning, de undervisningsmaterialer eleven har fået stillet til rådighed, og de ydelser eleven iøvrigt har modtaget i forbindelse med undervisningen. I kraft af artikel 1 kan eleven eller dennes forældre ikke pålægges at betale helt eller delvist for undervisningen og de dertil knyttede ydelser i et større omfang end det, som påhviler landets egne statsborgere.

Ad artikel 3

I 1973 enedes ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) om, at uddannelsessøgende, som studerer i et andet nordisk land, er berettigede til studiestøtte fra opholdslandet, såfremt de har haft fast bopæl og beskæftigelse af mindst halvtids omfang i dette land i mindst 2 år inden studiets/uddannelsens påbegyndelse. Endvidere enedes ministerrådet om, at uddannelsessøgende under 20 år, som sammen med deres forældre eller værge har fast bopæl i et andet nordisk land, er berettigede til studiestøtte fra dette land, når de uddanner sig i landet.

Da denne aftale aldrig har været bekræftet i en nordisk overenskomst, forekommer det rimeligt at optage en bestemmelse om dette forhold i denne overenskomst.

Ad artikel 4

I følge det ministerrådsforslag om Samarbejdsprogram for højere uddannelser i Norden, som forelægges Nordisk Råd ved den 39. session i

februar 1991, arbejdes der bl. a. med et forslag til overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab på de højere uddannelsers område, som agtes forelagt Nordisk Råd ved en senere session.

Et sådant overenskomstforslag vil bl. a. komme til at indeholde en generel bestemmelse om adgang til optagelse ved højere uddannelsesinstitutioner over hele Norden.

Det er imidlertid uvist, hvornår ministerrådet vil kunne forelægge et overenskomstforslag for Nordisk Råd, og hvornår det vil kunne træde i kraft.

Det vil derfor være rimeligt, at nordboer — indtil en generel adgangsbestemmelse er trådt i kraft — gennem artikel 4 i dette ministerrådsforslag får sikkerhed for, at de ikke forspilder deres mulighed for at blive optaget ved højere uddannelsesinstitutioner eller andre institutioner for fortsat uddannelse i hjemlandet, hvis de har gennemgået deres gymnasiale uddannelse i et andet nordisk land.

Hertil kommer, at det ligeledes er uvist, om en række uddannelser, der er overbygninger på gymnasiale erhvervsuddannelser, og som — i hvert fald i nogle af de nordiske lande — ikke foregår ved universiteter og dermed ligestillede institutioner, vil blive omfattet af den senere overenskomst om uddannelsesfællesskab på det højere uddannelsesområde. Det drejer sig eksempelvis om overbygningsuddannelserne for elektrikere til elektroinstallatør, for blikkenslagere til VVS-installatør og for smede og maskinarbejdere til maskinmester.

Når indholdet af optagelsesbestemmelserne i den nævnte overenskomst om uddannelsesfællesskab på de højere uddannelsers område er fastsat, vil den her foreslåede artikel 4 blive revideret, hvis den ikke helt vil kunne ophæves.

Ad artikel 5

En konsekvens af et nordisk uddannelsesfællesskab på det gymnasiale område, hvor parterne gensidigt anerkender hinandens uddannelser, må være, at parterne også gensidigt anerkender dele af de pågældende uddannelser gennem den såkaldte meritoverførsel. Herved sikres den elev, som under et gymnasialt uddannelsesforløb flytter fra en skole i et nordisk land til en skole i et andet, mod at skulle gennemgå pensum på samme niveau to gange og mod en unødigt forlængelse af uddannelsen.

Adgangen til meritoverføring vil iøvrigt fremme et uddannelsesmæssigt samarbejde mellem gymnasier og erhvervsskoler henover de internordiske grænser.

Ad artikel 6

Som nævnt i bemærkningerne til artikel 1 indgås aftaler om praktikophold i Danmark, Island, og Norge mellem arbejdsgiveren og eleven/lærlingen. Hertil kommer, at indholdet af den undervisning og optræning,

som eleven/lærlingen skal modtage under praktikopholdet, i de tre lande er baseret på aftaler mellem undervisningsministerierne og arbejdsmarkedets parter.

Det vil sige, at parterne ikke umiddelbart kan aftale, at meritoverførsingsprincippet også skal finde anvendelse på praktikophold.

Under navnet NORDPRAKTIK er der imidlertid på privat initiativ iværksat ordninger inden for flere fag, hvorefter en elev/lærling kan gennemgå en del af sin praktik ved en virksomhed i et andet nordisk land og få denne del godkendt som en del af sin uddannelse.

Parterne vil derfor optage forhandlinger med de berørte organisationer på arbejdsmarkedet om at få tilsvarende ordninger indført på hele erhvervsuddannelsesområdet.

Ad artikel 7

Skal et nordisk uddannelsesfællesskab på det gymnasiale område blive en realitet, er det væsentligt, at de uddannelsessøgende og deres forældre bliver opmærksomme på dette uddannelsesfællesskabs eksistens og muligheder.

Parterne forpligter sig derfor til i den offentlige uddannelses- og erhvervsvejledning at informere om uddannelsesmulighederne i de andre nordiske lande.

Ad artikel 8

Da det er vigtigt, at overenskomstens intentioner følges op, vil ministerrådet nedsætte et rådgivende udvalg, som skal følge gennemførelsen af overenskomsten og stille forslag om de ændringer i og tilføjelser til overenskomsten, som måtte blive påkrævede. Dette udvalg skal også kunne rådgive de nordiske landes centrale skolemyndigheder i spørgsmål vedrørende overenskomstens fortolkning. I stedet for at nedsætte et selvstændigt rådgivende udvalg kan ministerrådet overdrage de nævnte opgaver til et eksisterende, egnet nordisk samarbejdsorgan.

Ad artikel 9–11

Ikrafttrædelsesbestemmelserne svarer til de ikrafttrædelsesbestemmelser, som normalt indgår i nordiske overenskomster.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om ändring i Helsingforsavtalet

(Ministerrådsförslaget, se s. 1315)

Ovennevnte ministerrådsförslag er henvist til juridisk utvalg. Utvalget har behandlet forslaget på møter den 28. – 30. januar 1991 i Stockholm og den 13. og 14. februar 1991 i Helsingfors og den 24. februar 1991 i København.

1. Ministerrådsforslaget

Ministerrådet viser innledningsvis til at Nordisk Råds Presidium den 12. desember 1989 nedsatte en egen komite (Nordisk Råds organisasjonskomite) med den oppgave å se over organisasjonen i sin helhet, og særlig vurdere eventuelle organisatoriske konsekvenser av det som man har kalt den internasjonale dimensjon i rådets arbeid.

Det vises videre til at Organisasjonskomiteens rapport inneholder dels forslag som primært vedrører Nordisk Råds organisasjon og arbeidsformer og dels forslag som vil få konsekvenser for både Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds arbeid. På grunn av den korte tiden som er gått etter at Organisasjonskomiteen avga sin rapport, har Ministerrådet begrenset seg til å legge fram forslag om de endringer i Helsingforsavtalen som angår Nordisk Råds organisasjon og arbeidsformer, og som er en forutsetning for at Rådet kan endre sitt eget regelverk. Ministerrådets forslag bygger på Organisasjonskomiteens flertallsinnstilling. Ministerrådets motivering er tatt inn under behandlingen av den enkelte artikkel.

2. Juridisk utvalg

Juridisk utvalg konstaterer at Ministerrådets forslag omfatter de av Organisasjonskomiteens forslag til endringer i Helsingforsavtalen som er nødvendige for at Rådet skal kunne endre sin arbeidsordning. Det gjelder Helsingforsavtalens Art. 51, 52, 54, 55, 56, 57 og 58. Utvalget vil i det følgende kommentere Ministerrådets forslag til endringer av de aktuelle artiklene: Når det gjelder Organisasjonskomiteens øvrige forslag til endringer i Helsingforsavtalen, vises til utvalgets betenkning over medlems-

forslag *A 945/j*, hvorav Juridisk utvalgs mer generelle synspunkter framgår.

Juridisk utvalg vil foreslå at det i preambelen til de endringsforslag som omhandles i Ministerrådsforslaget presiseres at endringene har til formål å effektivisere det nordiske samarbeids arbeidsformer.

Artikkel 51 – Antall sesjoner

Ministerrådet konstaterer at slik Helsingforsavtalen er utformet idag, kan det bare holdes en ordinær sesjon pr. år. Dersom det er behov for flere sesjoner, må det skje enten i form av ekstrasesjon eller delt sesjon. Ministerrådet konstaterer videre at det på nåværende tidspunkt er vanskelig å forutsi hvordan behovet for antallet sesjoner pr. år vil utvikle seg. Det vises til at Nordisk Råd har antydnet at to årlige sesjoner framover formodentlig vil bli sedvanlig.

Etter dette foreslår Ministerrådet at ordet ”minst” tilføyes i andre ledd i gjeldende bestemmelse. Etter Ministerrådets mening er det riktig å foreta denne enkle endringen i avtalen, som derved bidrar til å fjerne en binding som i framtiden kan vise seg uhensiktsmessig.

Juridisk utvalg konstaterer at Ministerrådets forslag svarer til flertallets innstilling i Organisasjonskomiteen. Et mindretall i komiteen hevder at det eksakte antall sesjoner klart bør gå fram av regelverket.

Juridisk utvalg kan bemerke at utvalget også har til behandling medlemsforslag *A 926/j* om to ordinære årlige sesjoner. Utvalget besluttet å foreslå at medlemsforslaget avskrives, under henvisning til at spørsmålet blir tatt med i behandling av Organisasjonskomiteens forslag til endringer i Rådets organisasjon m.v. I medlemsforslaget anfører forslagsstillerne at forandringer av arbeidsmiljøet tvinger Nordisk Råd til å effektivisere sitt arbeid. Nordisk Råds møtepraksis bør etter forslagsstillerne mening utvikles slik at man får et system med to årlige ordinære sesjoner. Sesjonenes lengde kunne da begrenses til tre–fire dager om gangen. Et slikt arrangement kunne gi mulighet til å fordele sakene således at man under høstmøtene behandlet budsjettet og virksomhetsplanene og under vårsesjonen bl. a. virksomhetsberetningene, heter det.

Utvalget konstaterer at *høringsinstansene* har gitt uttrykk for ulike holdninger til spørsmålet om antall sesjoner. Sosialdemokratene og sosial- og miljøutvalget støtter komiteens forslag. Kommunikasjonsutvalget, Budsjett- og kontrollutvalget samt den finske og den islandske delegasjon anser at det bør holdes to ordinære sesjoner. Tilsvarende synspunkt er kommet fra mittengruppen. Den konservative gruppen mener en bør beholde en ordinær sesjon pr. år.

Juridisk utvalg støtter Ministerrådets forslag til endring av Artikkel 51, slik at det åpnes for muligheter til å holde mer enn en ordinær sesjon pr. år, dersom det skulle bli behov for det. Det kan på nåværende tidspunkt være vanskelig å forutse behovet for antallet sesjoner pr. år. Ministerrådets

forslag løser etter utvalgets mening dette spørsmålet på en tilfredsstillende måte.

Når det gjelder utformningen av Art. 51, kan utvalget bemerke følgende: Etersom plenarforsamlingen etter forslaget kan bestemme antallet ordinære sesjoner, er det ikke lenger behov for at den skal beslutte om ekstrasesjon. Art. 51, 2. ledd, 2. punkt justeres ved at "plenarforsamlingen" utgår av teksten.

Reservasjon:

Medlemmene av den konservative gruppen i utvalget ønsker at det fortsatt holdes en ordinær sesjon pr. år, slik det går fram av någjeldende Art. 51.

Artikkel 52 – antall medlemmer i presidiet

Komiteen understreker betydningen av at presidiets rolle som ledende organ forsterkes, og at de muligheter som allerede finnes idag, utnyttes i større utstrekning.

Komiteen er videre av den oppfatning at dersom presidiets rolle som ledende organ skal få gjennomslag, kreves det at det dels må være minst to representanter fra hver delegasjon, og dels at presidiets sammensetning avspeiler den nordiske partigrupperfordelingen i rådet. Men presidiet bør ikke bli for stort, heter det.

Komiteen foreslår at presidiet skal ha minst 10 og høyst 11 medlemmer. For å sikre at partigrupper med minst 6 medlemmer skal gis representasjon i presidiet må antallet etter komiteens mening øke til 11 (ved anvendelse av d'Hondts metode). Komiteen foreslår at det nåværende systemet med observatør avskaffes.

Under hensyn til at det i framtiden kan bli aktuelt å endre presidiets antall og sammensetning, avstår komiteen fra å foreslå at antallet presidie-medlemmer reguleres i Helsingforsavtalen. Derved kan plenarforsamlingen selv beslutte om presidiets størrelse.

Bestemmelsen om at hvert land skal ha minst to medlemmer i presidiet foreslås imidlertid opprettholdt i Helsingforsavtalens Art. 52.

Komiteen anser at behovet for passusen i Helsingforsavtalen som sier at ulike politiske meningsretninger "såvidt mulig bør" være representert, ikke lenger er tilstede.

Komiteen har ikke vært enstemmig vedrørende spørsmålet om antall medlemmer i Presidiet. De konservative medlemmene Komstedt og Sasi mener at antallet medlemmer i presidiet bør være fast på 10. Det hevdes også at anvendelsen av d'Hondtmetoden garanterer den proporsjonelle representativitet.

Ministerrådet foreslår endring i Helsingforsavtalen etter komiteens flertallsinnstilling. Det innebærer at det ikke lenger fastslås i Helsingforsavtalen hvor mange medlemmer presidiet skal bestå av. Dog vil presidiet alltid

bli på minst 10 personer, idet bestemmelsen om at hvert lands delegasjon skal ha minst to medlemmer hver, opprettholdes.

Juridisk utvalg konstaterer at høringsinstansene generelt stiller seg positive til at presidiets stilling som rådets ledende organ styrkes. Av de som har uttalt seg støtter sosialdemokratene og den venstresosialistiske gruppen komiteens forslag. Det samme gjelder den danske og den islandske delegasjon. Den finske delegasjonen anser at antall medlemmer bør være 10. Den konservative gruppen mener at antall medlemmer i Presidiet bør være fast, og regelfestes i Helsingforsavtalen.

Juridisk utvalg støtter for sin del ministerrådets forslag til endring av Helsingforsavtalen. Etter utvalgets mening er det av betydning at vi får et så fleksibelt system som mulig og at regelverket kan endres relativt raskt dersom det skulle bli behov for det. Etter utvalgets mening er det således mer hensiktsmessig at antallet medlemmer i presidiet regelfestes i Arbeidsordningen for Nordisk Råd som plenarforsamlingen fastsetter, i stedet for i Helsingforsavtalen, som er meget tidkrevende å endre.

Utvalget vil for sin del foreslå at passusen i gjeldende tekst om at ulike politiske retninger såvidt mulig bør være representert i presidiet, beholdes i Art. 52 andre ledd.

Utvalget kan forøvrig vise til sin betenkning over medlemsforslag A 945/j når det gjelder den foreslåtte bestemmelsen i Arbeidsordningens § 17 om antall medlemmer i presidiet.

Reservasjon:

Medlemmene av den konservative gruppen og medlemmene av den finske delegasjonen i utvalget anser at presidiet skal ha et fast antall medlemmer, og at antall skal regelfestes i Helsingforsavtalen. Antallet medlemmer bør fortsatt være 10.

Artikkel 54 – Sekretariater

Ministerrådet foreslår at den setning som angir presidiet som kompetent myndighet til å ansette utvalgssekretærene og øvrig personell i presidiesekretariatet, utgår. Hensikten er at denne bestemmelse skal fastsettes i det underliggende regelverk, heter det.

Juridisk utvalg støtter Ministerrådets og Organisasjonskomiteens synspunkter om at bestemmelser av denne art ikke naturlig hører hjemme i en mellomstatlig avtale, men heller i det underliggende regelverk.

Utvalget er enig i at passusen om at presidiet ansetter utvalgssekretærene m.v. tas ut av Helsingforsavtalen. Utvalget foreslår at bestemmelsen flyttes til Arbeidsordningen under "Presidiet", se forslaget til ny § 24 i bilag 2 til utvalgets betenkning over medlemsforslag A 945/j.

Artikkel 55 – Presidieforslag/utvalgsforslag

Ministerrådet foreslår i Art. 55 første ledd at også presidiet og rådets utvalg skal ha mulighet til å framsette forslag for Rådet.

Bakgrunnen for forslaget er å styrke presidiets og utvalgenes muligheter til å ta initiativer, uten å måtte gå veien om medlemsforslag.

I andre ledd i Art. 55 foreslås en tilføyelse slik at presidiet også skal kunne forberede forslag før det ferdigbehandles i Rådet.

Etter *Organisasjonskomiteens* oppfatning vil forslaget om initiativrett for presidiet være et viktig ledd i målsettingen med å effektivisere rådets arbeid.

Komiteen mener at et presidieinitiativ skal håndteres slik at det sendes til det aktuelle fagutvalg, enten til behandling eller med anmodning om uttalelse. I siste tilfelle fremmer presidiet betenkning for plenarforsamlingen.

Etter komiteens mening bør presidiet også ha rett til å gjøre direkte framstilling for ministerrådet etter at presidiet har forberedt saken. I henhold til komiteen skal presidiet ha denne retten, men det er komiteens mening at den bør benyttes med stor forsiktighet, og bare være aktuell når en sak haster meget.

Komiteens forslag om utvalgsforslag innebærer at utvalgene skal ha rett til å ta egne direkte initiativ på grunnlag av innkomne skrivelser, utredninger eller initiativer på annen måte. Komiteen presiserer at retten til utvalgsinitiativ bare skal gjelde innenfor utvalgets eget fagområde. Komiteen antar at fagutvalgenes møter med fagministrene også kan få en helt annen betydning ved komiteens forslag.

Juridisk utvalg konstaterer at komiteens forslag, som representerer en nyordning i rådet, har fått positiv mottakelse av høringsinstansene.

Utvalget kan også for sin del støtte forslagene, som åpenbart vil kunne vitalisere rådets arbeid. Gjennom et aktivt samarbeid mellom presidiet og utvalgene kan denne nyordningen raskt føre politiske initiativer videre til ministerrådet. Utvalget forstår forslaget dithen at presidiet som det overordnede organ skal kunne fremme forslag på ethvert område, mens utvalgsforslag begrenses til utvalgenes egne fagområder.

Utvalget understreker betydningen av at prosedyrene må være enklere ved disse nye initiativer enn når det gjelder behandlingen av medlemsforslag, som vanligvis er nokså tidkrevende.

Utvalget forstår videre komiteens forslag dithen at når initiativene/forslagene presenteres for plenarforsamlingen, skal de ha karakter av en ferdig betenkning med forslag til rekommandasjon. Det at et utvalg eller presidiet forelegger en sak for et annet utvalg, sakkyndige e.l., må ses som et ledd i forberedelsen til presentasjonen av det endelige utvalgsforslag/presidieforslag. Det blir da ikke nødvendig med en remissordning i tradisjonell betydning.

Artikkel 56 – Rådets framstillinger og uttalelser

Ministerrådet viser til at presidiet idag bare foretar framstilling når det ikke er hensiktsmessig å vente på plenarforsamlingens vedtakelse av rekommandasjon eller uttalelse.

Ministerrådet viser til at det fra Nordisk Råds side har vært ønskelig at presidiet kan gjøre framstilling oftere enn hva tilfellet er idag, for derved å effektivisere arbeidet. *Ministerrådet* støtter Rådets intensjon, og foreslår at artikkel 56 andre ledd formuleres, slik at det ikke lenger skal være særlige betingelser tilstede for at presidiet kan anvende framstillingsformen. Ordlyden i Artikkel 56 tredje ledd foreslås også endret.

Juridisk utvalg konstaterer at ingen høringsinstanser har uttalt seg om spørsmålet.

Juridisk utvalg kan på sin side støtte komiteens forslag og motivering. Endringen vil etter utvalgets mening kunne bidra til en raskere behandling av enkelte saker.

Når det gjelder den lovtekniske utformingen av bestemmelsen, foreslår utvalget at det foretas en presisering i tredje ledd, som angir i hvilke tilfelle Presidiet kan avgi uttalelse, dvs. de tilfellene Presidiet har gjort framstilling.

Artikkel 57 – Spørreinstitutet

Ministerrådet foreslår å gjøre permanent den ordning med skriftlige spørsmål mellom sesjonene som ble innledet ved 36. sesjon. *Ministerrådet* konstaterer at ordningen har fungert til både rådets og ministerrådets tilfredshet. Artikkel 57 foreslås endret tilsvarende.

Juridisk utvalg kan gi sin tilslutning til at den midlertidige ordning med skriftlig spørsmål mellom sesjonene gjøres permanent, og at det foretas den nødvendige lovtekniske justering i Helsingforsavtalen, ved at ordene "i plenarforsamlingen" utgår.

Artikkel 58 – Fordeling av fellesutgiftene mellom sesjonene

Ministerrådet foreslår at presidiet gis kompetanse til å beslutte om fordelingen av Nordisk Råds egne budsjettmidler på delegasjonene. Idag er det som hovedregel plenarforsamlingen som beslutter om dette.

Juridisk utvalg konstaterer at komiteen ikke har utredet bakgrunnen for endringsforslaget. Såvidt utvalget har kunnet bringe på det rene, er forslaget en kodifisering av gjeldende praksis. Utvalget kan på denne bakgrunn støtte forslaget.

Etter dette foreslår utvalget at

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige
å foreta endringer i Helsingforsavtalens artikler 54, 55, 56, 57 og 58
som framgår av *bilaget* til Juridisk utvalgs betenkning.

København, 24. februar 1991

<i>Lennart Andersson (s)</i>	<i>Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)</i>
<i>Kirsti Kolle Grøndahl (A)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)</i>
<i>Tora Aasland Houg (SV)</i>	<i>Mats Nyby (SDP)</i>
<i>Hans Nyhage (m)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i>
	Formann
<i>Jan P. Syse (H)</i>	<i>Birte Weiss (S)</i>

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige,
å foreta endringer i Helsingforsavtalens artikkel 51 som framgår av
bilaget til Juridisk utvalgs betenkning.

København, 24. februar 1991

<i>Lennart Andersson (s)</i>	<i>Kirsti Kolle Grøndahl (A)</i>
<i>Tora Aasland Houg (SV)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i>
	Formann
	<i>Birte Weiss (S)</i>

Reservasjon:

Undertecknade är av den uppfattningen att mera långtgående förslag borde ha framlagts i syfte att stärka Nordiska rådets och ministerrådets organisation och effektivisera rådsorganisationens arbetsformer. Till detta skulle juridiska utskottet haft möjligheter på grundval av den diskussion som har förts om Nordiska rådets arbetsformer och de synpunkter som har framförts med anledning av organisationskommitténs betänkande. Vi hänvisar för vår del särskilt till det yttrande som avgavs av Finlands delegation i Nordiska rådet.

I det följande begränsar vi oss till att framföra ändringsförslag i två centrala frågor som är av principiell eller praktisk betydelse för rådsarbetet och som på grundval av nu föreliggande förslag kommer till avgörande i rådet. Samtidigt vill vi understryka att arbetet med att förstärka rådets arbete med kraft bör drivas vidare. Genom snabba beslut om några större förändringar i organisation och arbetsformer kan Nordiska rådet utåt visa att det finns en dynamik i arbetet och ett intresse att anpassa detta för att möta de krav en aktiv medverkan i ett närmare samarbete i Europa kräver.

Två sessioner per år

För att få till stånd en snabbare arbetsrytm och framför allt ett snabbare beslutsfattande bör Nordiska rådet i fortsättningen hålla minst två sessioner per år. Erfarenheterna visar att en höstsession kan hållas utan att flera dagar behöver reserveras för höstmötena. En höstsession är angelägen särskilt med tanke på rådets budgetbehandling.

Artikel 51, första stycket, bör därför ha följande lydelse: Plenarförsamlingen utgöres av alla medlemmar av rådet. *Plenarförsamlingen håller ordinarie session minst två gånger om året.* Extra session hålles när presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller tjugofem valda medlemmar framställer begäran därom.

København, 24. februar 1991

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.) Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)
Mats Nyby (SDP)

Reservasjon:

Den konservative gruppen i Juridisk utvalg anser at någjeldende Art. 51 bør beholdes som idag.

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å foreta endringer i Helsingforsavtalens artikkel 52 som framgår av bilaget til Juridisk utvalgs betenkning.

København, 24. februar 1991

Lennart Andersson (s) Kirsti Kolle Grøndahl (A)
Tora Aasland Houg (SV) Mats Nyby (SDP)
Sighvatur Björgvinsson (A) Birte Weiss (S)
Formann

Reservasjon:

Den konservative gruppen i Juridisk utvalg anser at artikkel 52 bør beholdes som idag.

*BILAGA***Endringer i Helsingforsavlaten: Juridisk utvalgs forslag til ny avtaletekst**

(Preambel til överenskommelsen av)

-- -- -- ”som önskar effektivisera det nordiska samarbetets arbetsformer”

Artikel 51

Plenarförsamlingen utgöres av alla medlemmar av rådet. Plenarförsamlingen håller ordinarie session minst en gång om året. Extra session hålles när presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller tjugofem valda medlemmar framställer begäran därom.

Rådets befogenheter utövas av plenarförsamlingen, om icke annat är särskilt föreskrivet. Plenarförsamlingens förhandlingar är offentliga, om plenarförsamlingen icke beslutar annat.

Artikel 52

Plenarförsamlingen utser för ett år vid första årliga ordinarie session ett presidium bestående av en president och det övriga antal medlemmar som plenarförsamlingen beslutar.

Delegationerna skall vara företrädare i presidiet med minst två medlemmar vardera. Såvitt möjligt bör olika politiska meningsinriktningar bli representerade i presidiet.

Medlem av presidiet skall vara vald medlem av rådet.

Blir befattningen som medlem av presidiet ledig mellan två ordinarie sessioner, skall för tiden till dess nytt presidium utses ny medlem utses av den delegation som den avgångne medlemmen tillhört. Presidiet handhar rådets löpande angelägenheter och företräder i övrigt rådet i den utsträckning som framgår av denna överenskommelse och rådets arbetsordning.

Artikel 54

Rådet bistås i sin verksamhet av ett presidiesekretariat som leds av en presidiesekreterare utsedd av presidiet samt av ett kollegium (sekreterarkollegiet) bestående av presidiesekreteraren och sekreteraren hos varje lands delegation.

Varje delegation anställer den sekretariatspersonel som skall bistå delegationen.

Artikel 55

Regering, Färöarnas och Grönlands landsstyren, Ålands landskapsstyrelse, ministerrådet, rådets presidium och utskotten samt medlem har rätt att väcka förslag i rådet.

Förslag skall beredas av ett utskott eller av presidiet innan det slutbehandlas inom rådet.

Artikel 56

Rekommendation antages av plenarförsamlingen på grundval av väckt förslag.

Yttrande avgives av plenarförsamlingen. När presidiet gör framställning avgives yttrandet av presidiet.

Presidiet skall till plenarförsamlingen anmäla de åtgärder det vidtagit med stöd av andra eller tredje stycket.

Artikel 57

Vald medlem får ställa fråga till regering eller till ministerrådet med anledning av berättelse eller meddelande som avgivits till rådet eller i övrigt i ämne som angår det nordiska samarbetet.

Artikel 58

Varje delegation svarar för utgifterna för sitt deltagande i rådet.

Presidiet fattar för varje budgetår beslut om hur de gemensamma utgifterna skall fördelas mellan delegationerna.

(Slutbestämmelse till överenskommelse den 19.....)

B 118/j**Ministerrådsforslag
om ændring i Helsingforsavtalet***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Nordisk Ministerråd oversender hermed efter anmodning fra Nordisk Råds Præsidium et ministerrådsforslag om ændring af samarbejdsoverenskomsten af 23. marts 1962 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige (Helsingforsavtalen) for behandling på rådets 39. session i København. Ministerrådet anmoder om rådets synspunkter på forslaget. Ministerrådet agter derefter at forelægge ændringsforslaget for de nordiske landes regeringer til undertegnelse.

København, den 28. januar 1991

På Nordisk Ministerråds vegne

Thor Pedersen

Lars Mathlein

Forslag til ændringer i Helsingforsaftalen

Indledning

Nordisk Råds Præsidium nedsatte den 12. december 1989 en egen komité (Nordisk Råds Organisationskomité) med den opgave at se over organisationen i sin helhed og særligt vurdere eventuelle organisatoriske konsekvenser af det, som man har kaldt den internationale dimension i rådets arbejde.

Organisationskomiteen afgav sin indstilling til præsidiet den 29. oktober 1990 (NU 1990: 7). Præsidiet anmodede herefter i brev af 13. november 1990 bl. a. Nordisk Ministerråd om at fremlægge et ministerrådsforslag til den 39. session om ændringer i Helsingforsaftalen.

Organisationskomiteens rapport indeholder dels forslag, der primært vedrører Nordisk Råds organisation og arbejdsform, dels forslag, hvis gennemførelse vil få konsekvenser for såvel Nordisk Råds som Nordisk Ministerråds arbejde.

Efter ministerrådets opfattelse giver den korte tid, der er forløbet, efter at organisationskomiteen har afgivet sin rapport, og præsidiets indstilling hertil er blevet kendt, alene grundlag for på nuværende tidspunkt at fremlægge forslag om de ændringer i Helsingforsaftalen, som angår Nordisk Råds organisation og arbejdsform, og som er en forudsætning for, at rådet kan ændre sit underliggende regelværk.

På denne baggrund foreslår ministerrådet, at der foretages nedenstående ændringer i Helsingforsaftalen i overensstemmelse med flertalsindstillingen fra Nordisk Råds Organisationskomité.

Konkrete ændringsforslag

Nuværende formulering

Artikel 51

Plenarforsamlingen består af alle medlemmer af Rådet.

Plenarforsamlingen afholder ordinær session en gang om året. Ekstraordinær session afholdes, når plenarforsamlingen eller Præsidium beslutter dette, eller når mindst to regeringer eller mindst femogtyve valgte medlemmer fremsætter anmodning derom.

Rådets beføjelser udøves af plenarforsamlingen, hvis andet ikke er særligt foreskrevet.

Forslag til ny formulering

Artikel 51

Plenarforsamlingen består af alle medlemmer af rådet.

Plenarforsamlingen afholder ordinær session mindst en gang om året. Ekstraordinær session afholdes, når plenarforsamlingen eller præsidium beslutter det, eller når mindst to regeringer eller mindst femogtyve valgte medlemmer begærer det.

Rådets beføjelser udøves af plenarforsamlingen, hvis andet ikke er særligt foreskrevet.

Plenarforsamlingens forhandlinger er offentlige, med mindre plenarforsamlingen beslutter andet.

Artikel 52

Plenarforsamlingen udpeger ved hver ordinær session et Præsidium, bestående af en præsident og ni andre medlemmer. Alle delegationer skal være repræsenteret i Præsidiumet med to medlemmer hver. Såvidt muligt bør forskellige politiske meningsretninger repræsenteres i Præsidiumet.

Medlemmer af Præsidiumet skal være valgte medlemmer af rådet.

Bliver hvervet som medlem af Præsidiumet ledigt mellem to ordinære sessioner, skal et nyt medlem udpeges for tiden indtil næste ordinære session af den delegation, som det afgående medlem tilhørte.

Præsidiumet varetager Rådets løbende forretninger og optræder i øvrigt på Rådets vegne i den udstrækning, som fremgår af denne overenskomst og Rådets forretningsorden.

Artikel 54

Rådet bistås i sin virksomhed af et Præsidiasekretariat, som ledes af en præsidiasekretær, udpeget af Præsidiumet, samt af et Kollegium (sekretærkollegiet) bestående af præsidiasekretæren og generalsekretæren for hvert lands delegation.

Præsidiumet udpeger udvalgenes sekretærer samt det øvrige personale, der er nødvendigt for at udføre Rådets fælles sekretariatsopgaver. Hver delegation ansætter det sekretariatspersonale, der skal bistå delegationen.

Plenarforsamlingens forhandlinger er offentlige, med mindre plenarforsamlingen beslutter andet.

Artikel 52

Plenarforsamlingen udpeger for et år ad gangen ved første årlige ordinære session et præsidium bestående af en præsident og det øvrige antal medlemmer, som plenarforsamlingen beslutter. Alle delegationer skal være repræsenterede i præsidiumet med mindst to medlemmer hver.

Medlemmer af præsidiumet skal være valgte medlemmer af rådet.

Bliver hvervet som medlem af præsidiumet ledigt mellem to ordinære sessioner, skal et nyt medlem udpeges for tiden indtil næste ordinære session af den delegation, som det afgående medlem tilhørte.

Præsidiumet varetager rådets løbende forretninger og optræder i øvrigt på rådets vegne i den udstrækning, som fremgår af denne overenskomst og rådets forretningsorden.

Artikel 54

Rådet bistås i sin virksomhed af et præsidiasekretariat, som ledes af en præsidiasekretær, udpeget af præsidiumet, samt af et kollegium (sekretærkollegiet) bestående af præsidiasekretæren og generalsekretæren for hvert lands delegation.

Hver delegation ansætter det sekretariatspersonale, der skal bistå delegationen.

Artikel 55

Regeringerne, Færøernes landsstyre, Grønlands landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, ministerrådet og medlemmerne har ret til at fremsætte forslag for Rådet.

Ethvert forslag skal behandles i et udvalg, inden det færdigbehandles i Rådet.

Artikel 56

Rekommandationer vedtages af Plenarforsamlingen på grundlag af fremsat forslag herom.

Dersom det ikke er hensigtsmæssigt at afvente behandling i Plenarforsamlingen, eller dersom andre grunde foreligger dertil, kan Præsidiets i stedet for rekommandation af Plenarforsamlingen foretage anden henvendelse.

Udtalelser afgives af Plenarforsamlingen eller under de forudsætninger, der er angivet i andet afsnit, af Præsidiets.

Præsidiets skal til plenarforsamlingen anmelde de foranstaltninger, der er truffet i henhold til andet eller tredje afsnit.

Artikel 57

Et valgt medlem kan i Plenarforsamlingen stille spørgsmål til ministerrådet i anledning af en beretning eller meddelelse, der er afgivet til Rådet, eller i øvrigt om emner, som angår det nordiske samarbejde.

Artikel 58

Hver delegation svarer for udgifterne til sin deltagelse i Rådet.

Plenarforsamlingen, eller i hen-

Artikel 55

Regeringerne, Færøernes landsstyre, Grønlands landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, ministerrådet, rådets præsidium og udvalg samt medlemmerne har ret til at fremsætte forslag for rådet.

Ethvert forslag skal behandles af præsidiets eller i et udvalg, inden det færdigbehandles i rådet.

Artikel 56

Rekommandationer vedtages af plenarforsamlingen på grundlag af fremsat forslag herom.

Præsidiets kan foretage anden henvendelse (fremstilling) end rekommandation på grundlag af fremsat forslag herom.

Udtalelser afgives af plenarforsamlingen eller af præsidiets.

Præsidiets skal til plenarforsamlingen anmelde de foranstaltninger, der er truffet i henhold til andet eller tredje afsnit.

Artikel 57

Et valgt medlem kan stille spørgsmål til en regering eller til ministerrådet i anledning af en beretning eller meddelelse, der er afgivet til rådet, eller i øvrigt om emner, som angår det nordiske samarbejde.

Artikel 58

Hver delegation svarer for udgifterne til sin deltagelse i rådet.

Præsidiets træffet for hvert bud-

hold til Plenarforsamlingens be-
myndigelse Præsidiets, træffer for
hvert budgetår bestemmelse om,
hvorledes de fælles udgifter skal
fordeles mellem delegationerne,
Præsidiets kan i særlige tilfælde træf-
fe beslutning om at ændre denne
fordeling.

getår bestemmelse om, hvorledes
de fælles udgifter skal fordeles mel-
lem delegationerne.

Kommentarer til ændringsforslagene

Ad artikel 51

Eneste ændring i forhold til nuværende formulering er tilføjelsen i *stykke 2* af ordet *mindst* i forbindelse med antallet årlige, ordinære sessioner. Som aftalen nu er udformet, kan der kun afholdes ordinær session *en* gang om året. I tilfælde af behov for yderligere sessioner har det måttet ske i form af enten ekstraordinær session eller delt session. Såvel i 1988 som i 1989 afholdtes ekstra sessioner i november måned, og også i 1990 var det under overvejelse at afholde sådan ekstra session. Skulle det i fremtiden vise sig, at flere årlige sessioner mere bliver regelen end undtagelsen, mister de den ekstraordinære karakter, som er forudsat med den nuværende formulering.

Hvordan behovet for antal sessioner pr. år fremover vil udvikle sig, kan det være vanskeligt at sige på nuværende tidspunkt. Nordisk Råd har dog antydnet, at to årlige sessioner fremover formentlig vil blive det sædvanlige. Ministerrådet finder, at det må være rigtigt med denne enkle ændring af aftalen at fjerne en binding, som måske i fremtiden kan vise sig u hensigtsmæssig.

Ad artikel 52

Med forslaget til ny formulering af *stykke 1* bliver det ikke længere stadfæstet i selve Helsingforsaftalen, hvor mange medlemmer præsidiets skal bestå af, men det bliver op til plenarforsamlingen at afgøre dette. Dog vil præsidiets blive på mindst ti personer, idet det foreslås, at hvert lands delegation skal være repræsenteret med mindst to medlemmer hver. Men flere end ti præsidiemedlemmer, som nu er reglen, kan altså forekomme.

Baggrunden for forslaget er ønsket om til enhver tid i præsidiets at kunne afspejle delegationernes og deres partimæssige sammensætning, uden at det bliver nødvendigt at etablere særlige observatørordninger, som har været anvendt på det seneste.

Ad artikel 54

I artiklens *stykke 2* foreslås, at den sætning udgår, der angiver præsidiets som kompetent organ for ansættelse af udvalgssekretærer og øvrigt perso-

nale i Præsidiasekretariatet. Hensigten er, at spørgsmål om ansættelseskompetence for de forskellige stillingskategorier fremover ikke skal reguleres i den overnationale aftale, men fastsættes i det underliggende regelværk.

Ad artikel 55

I artiklens *stykke 1* foreslås, at også præsidiets og rådets udvalg fremover skal få mulighed for at fremsætte forslag for rådet — ud over som nu regeringerne, de selvstyrende områders styrelser, ministerrådet og medlemmerne.

Formålet med forslaget er at styrke præsidiets og udvalgenes muligheder for at tage initiativer og dermed effektivisere arbejdet i rådet, idet foreslag på denne måde kan fremmes, uden at man behøver gå omvejen over medlemsforslag.

I *stykke 2* foreslåes præsidiets indsat som et organ for behandling af forslag på samme måde som udvalgene, inden slutbehandling i rådet. Dette forslag skal ses i sammenhæng med det ovennævnte, og således åbne mulighed for, at præsidiets skal kunne føre egne initiativer direkte frem for ministerrådet uden forudgående behandling i et udvalg eller i plenarforsamlingen, jfr. også ændringsforslagene til artikel 56.

Ad artikel 56, stk. 2 og 3

Efter den nugældende formulering kan præsidiets alene foretage andre henvendelser (fremstillinger) end rekommandationer og fremsætte udtalelser, i de situationer, hvor det ikke er hensigtsmæssigt at vente på plenarforsamlingens eventuelle antagelse af en rekommandation eller en udtalelse. Hvad disse formuleringer præcist indebærer har været uklart.

Fra Nordisk Råds side har man ønsket at gøre det muligt for præsidiets oftere at gøre fremstillinger og fremsætte udtalelser, end hvad tilfældet har været, bl. a. med det formål som nævnt ovenfor ad artikel 55 at effektivisere arbejdet. Ministerrådet kan støtte denne intention og foreslår derfor, at denne artikel fremtidigt formuleres uden særlige betingelser for præsidiets ret.

Ad artikel 57

Med ændringsforslaget til denne artikel ønsker ministerrådet at gøre den forsøgsordning, som indledtes ved den 36. session med mulighed for skriftlige spørgsmål mellem sessionerne permanent. Ordningen har fungeret til både rådets og ministerrådets tilfredshed.

Ad artikel 58, stk. 2

Forslaget indebærer, at retten til at beslutte om fordelingen af Nordisk Råds egne budgetmidler på delegationerne flyttes fra plenarforsamlingen til præsidiets.

Kulturutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt miljöforskningsprogram

(Ministerrådsförslaget, se s. 1332)

Remissyttranden, se supplement 2)

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 119/k om nordiskt miljöforskningsprogram 1993–1997. Ministerrådsförslaget har behandlats på utskottets möten den 29 januari samt den 25 februari 1991.

1. Ministerrådsförslaget

Ministerrådsförslaget indelas i en kartläggningsdel (kapitel 2–5) och en programdel (kapitel 6–8) som utgör kommitténs förslag till femårigt nordiskt miljöforskningsprogram.

I kapitel 2 preciseras de begreppsliga utgångspunkterna för förslaget. Enligt dessa bör det nordiska miljöforskningsarbetet gälla: samnordiska ämnen och nordiska naturförhållanden, nordiska problemställningar, nordiska närområden, områden där Norden har speciella förutsättningar att göra en forskningsmässig insats som bidrar till miljöpolitikens utveckling samt globala miljöproblem som kan ges en nordisk infallsvinkel eller som har specifika effekter i Norden.

Den offentligt finansierade miljöforskningens utvecklingslinjer, organisering, resurser, prioriteringar och större aktuella forskningsprogram i de nordiska länderna genomgås i kapitel 3.

I kapitel 4 genomgås pågående och planerat nordiskt miljöforskningsarbete, dvs. nordiskt samarbete om miljö-FoU inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet.

En översiktlig genomgång av det internationella miljöforskningsarbetet och dess huvudinriktning, med fokusering på större projekt, program och organisationer som är av central betydelse för de nordiska ländernas miljöforskningsarbete, redovisas i kapitel 5.

Förslagets programdel återfinns i kapitel 6, 7 och 8. Med stöd av den redovisade kartläggningen och översikterna identifieras nationellt, nordiskt och internationellt prioriterade miljöforskningsområden. Tre breda temaområden som anses särskilt lämpade och angelägna för nordiskt samarbete inom ramen för ett nordiskt miljöforskningsprogram utpekade i kapitel 6.

För det första redogörs det för *forskning om klimatförändringar*. Där pekas på forskning om klimatmodeller med särskild inriktning på anpassning av modellerna till nordiska förhållanden, forskning om effekter av klimatförändringar samt paleoklimatforskning. Här uppmärksammas bl. a. havets betydelse för det framtida klimatet och speciellt behovet av nordiska forskningsinsatser om de fysiska och biologiska processerna i Nordatlanten.

För det andra utpekas *miljöforskningssamarbete om Östersjöområdet*. Där preciseras två exempel på forskningsområden; Östersjöområdets storskaliga processer: land – vatten – atmosfär samt kustområdenas resurs-hållning. Programmet framhäver speciellt behovet av forskning om ekotoxikologi, stressfaktorer och funktionella effekter av gifter. Med hänvisning till den omfattande miljöforskning som redan länge bedrivits i själva Östersjön avses tyngdpunkten i programinsatserna ligga på Östersjöns tillrinningsområden. Samarbetet med Baltikum och de östeuropeiska Östersjöländerna ges stort utrymme i programblocket. Forskning som underlag för återställande miljövärd i Östersjöområdet prioriteras högt.

För det tredje nämns *forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar*. Tre exemplifierande forskningsområden redovisas: forskning om styrmedel, forskning om miljöindikatorer samt implementationsforskning. Det konstateras att åtskillig forskning inom området, redan när det gäller frågeställningarna, kan vara politiskt kontroversiell. Detta kan utgöra en särskild svårighet men gör enligt kommittén inte forskningen på området mindre angelägen.

Enligt kapitel 7 skall den nordiska samarbetsinsatsen i programmet koncentreras på tre huvudsakliga arbetsformer. För det första på *forskarutbildning och forskarrörlighet*. Där skall samarbetet bl. a. omfatta forskarkurser och workshops, nordiska forskarstipendier, gästforskare och gästlärare och olika former för samarbetsstipendier, s.k. twinning grants mellan forskargrupper i olika nordiska länder. När det gäller forskarkurser och forskarstipendier är ett samarbete med Östersjöområdena utanför Norden angeläget.

För det andra är *samnordiska forskningsprojekt* en lämplig samarbetsform och en avgörande faktor är att det medför klara fördelar att utföra projekten nordiskt i stället för nationellt. För att garantera ett nära samband mellan nordiska och nationella prioriteringar och kvalitetskrav bör som huvudregel minst hälften av samarbetsprojekts kostnader täckas med medel från nationella forskningsfinansierade organ. Även begränsade bidrag för vetenskapliga instrument och fältutrustning kan komma i fråga, speciellt i forskning i Östersjöns östeuropeiska tillrinningsområden.

Beträffande den tredje samarbetsformen, *nordisk medverkan i internationellt miljöforskningssamarbete*, påpekas att det kan ske i flera olika former. Samarbetet kan t.ex. gälla samordning av nationell medverkan i

internationella forskningsprogram eller samnordiskt deltagande i ett internationellt program. Etablering av ett eget nordiskt delprogram som skall ingå i eller bidra till ett internationellt program är även ett exempel.

Enligt ministerrådsförslaget skall de aktiviteter som skall realiseras uppfylla olika krav som kan motivera att aktiviteterna genomförs nordiskt, bl. a. att samarbetet skall kunna leda till bättre forskningskvalitet eller andra forskningsresultat, samarbetet bör kunna ge stordriftsfördelar, resursbesparingar, tillgång till unik kunskap eller unik vetenskaplig apparatur. Vidare bör samarbetet gälla långsiktiga och framtidsinriktade problemställningar. Organisatoriskt skall programmet bygga på att de existerande nationella och nordiska forskningsorganisationerna utnyttjas.

I kapitel 8 redovisas resursbehov, finansiering och tidsplan. Behovet av samnordiska resurser för miljöforskningsprogrammet beräknas variera under femårsperioden 1993–1997 från en lägsta årlig nivå på i genomsnitt 28 MDKK till en maximumnivå på nära 50 MDKK per år. För att programmet skall kunna inledas i full skala förutsätts vissa resursinsatser för inledande programaktiviteter även under 1991–1992.

2. Remiss

Enligt Nordiska rådets presidiums beslut har ministerrådsförslaget remitterats till Nordiska rådets social- och miljöutskott. Sammandrag av social- och miljöutskottets yttrande återfinns i utskottets betänkande.

3. Utskottet

3.1 Allmänt

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet har lagt fram förslag till nordiskt miljöforskningsprogram 1993–1997. Utskottet konstaterar att en stor del av programmet kartlägger bakgrunden för själva programdelen av förslaget. Redovisning av grundbegrepp och pågående projekt nordiskt och nationellt på miljöforskningsområdet är synnerligen värdefullt och nödvändigt för förståelsen av det omfattande och tvärsektorieella miljöforskningsprogrammet. Utskottets yttrande begränsar sig emellertid huvudsakligen till ministerrådsförslagets programdel.

När det gäller ministerrådsförslagets genomgång av det omfattande samarbetet om miljö-FoU, som redan pågår inom ministerrådets olika sektorer, har utskottet bl. a. fäst sig vid de talrika permanenta nordiska arbetsgrupperna, det stora antalet nordiska projektgrupper inom miljösektorn och det stora antalet relativt små samarbetsaktiviteter på miljöforskningsområdet.

Utskottet finner den pågående verksamheten svåröverskådlig och ett intryck av en viss organisatorisk splittring kan inte helt undvikas. Utskot-

tet finner det därför naturligt att oberoende av genomförandet av det nu föreslagna nordiska miljöforskningsprogrammet också fästa uppmärksamhet vid frågan om hur det inom ministerrådsorganisationen redan pågående miljöforsknings-samarbetet kan samordnas och effektivieras.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det vore nyttigt och angeläget att få en samlad forskningspolitisk utvärdering av det idag existerande nordiska samarbetet om miljö-FoU inom hela ministerrådsorganisationen. Enligt utskottets mening borde Nordiska forskningspolitiska rådet därför ges i uppdrag att ansvara för en sådan utvärdering som borde gälla inte bara det nordiska miljöforsknings-samarbetets organisering och sambandet mellan aktiviteterna i de olika ministerrådssektorerna utan också FoU-verksamhetens kvalitet och relevans och betydelse för forskningen på området i de nordiska länderna.

På senare tid har tvärsektoriella förslag blivit allt vanligare inom de nordiska organen. Ett exempel är det nordiska bioteknologiska samarbetsprogrammet som antogs år 1988. Utskottet anser det positivt att minister-rådet samarbetar tvärs över sektorsgränser om omfattande och viktiga problemställningar. Utskottet understryker dock vikten av att forskningen har relevans för Norden som helhet och att det finns klara motiv för en gemensam nordisk forskning på området. Miljöproblemen kräver att samarbete sker över landgränser och att hela systemlösningar utforskas.

Utskottet finner att de i ministerrådsförslaget framförda *motiven* för ett nordiskt miljöforskningsprogram utgör en klar grund för ett nordiskt samarbete på området. Utskottet vill särskilt framhålla vikten av resursbesparingen och tillgång till unik kunskap och unika resurser däribland specialiserad vetenskaplig utrustning samt arbetsfördelning.

I sitt betänkande över riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1990–1992 framhöll utskottet att forskningssamarbete på miljöområdet borde ges stor uppmärksamhet och påpekade behovet av miljöforskning inom Östeuropa. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det föreliggande miljöforskningsprogramförslagens Östersjöforskning anknys till länderna i Östeuropa.

3.2 Samarbetsområden

Utskottet har tagit del av de kriterier som utgör bakgrund för de tre temaområdena och redovisas som speciellt väl ägnade för nordiskt samarbete. Utskottet är enigt med förslagsställarna att den forskning som det nordiska samarbetet omfattar bör i första hand gälla de långsiktiga och framtidsinriktade frågeställningarna. Det är därför viktigt att miljöforskningsprogrammet särskilt uppmärksammar både den mer grundläggande forskningen och forskarutbildningen.

Vad gäller det förstnämnda området *forskning om klimatförändringar* noterar *social- och miljöutskottet* med tillfredsställelse att de nordiska länderna aktivt deltar i det internationella forskningssamarbetet inom

världsmeteorologiorganisationen (WMO) samt inom ett program "The International Geosphere-Biosphere Programme" som organiserats av vetenskapsakademiernas internationella samarbetsorgan (ICSU). Sistnämnda program avser studier av globala klimatförändringar och omfattar ett stort antal naturvetenskapliga, jord- och skogsbruksvetenskapliga, tekniska och samhällsvetenskapliga discipliner. Vidare har den nordiska samarbetsnämnden för skogsforskning utarbetat ett förslag till forskningsprogram om skog och miljö, som bland annat innehåller förslag till forskning om luftföroreningars och andra atmosfäriska förändringars effekter på skog och mark. I Norden finns en betydande paleoklimatologisk forskningsmiljö som forskar om de processer som styr klimatutvecklingen. Social- och miljöutskottet finner att forskning på dessa områden är av betydelse, inte minst för att kunna förutse klimatförändringar till följd av miljöfaktorer och för att kunna skilja dessa från förändringar som har annan bakgrund. Beträffande forskning om effekter av klimatförändringar noterar kulturutskottet med tillfredsställelse att enligt ministerrådsförslaget skall samspelseffekter mellan klimatförändringar och andra miljöproblem uppmärksammas och att även forskning om luftföroreningars/klimatförändringars effekter på människans hälsa och välbefinnande hör naturligt till denna programdel. Enligt programmet fästs särskild vikt vid miljöproblem beträffande skog och mark. Utskottet vill emellertid påminna om att forskningen inom kulturminnesvården hör hemma inom detta område. Utskottet har i betänkande över *medlemsförslag A 775/k (rek. 35/1988)* framhållit att kulturminnesvårdsforskningen anses vara ringa utvecklad i Norden och att utvecklingen av nya restaurerings- och konserveringsmetoder är särskilt aktuella i anslutning till de skador som uppstår till följd av luftföroreningar. Ett ökat forskningssamarbete på detta område är en viktig förutsättning för gemensamma nordiska insatser inom det internationella samarbetet på området. På forskningsområdet kan Eurocare-projektet i anslutning till EUREKA ge goda möjligheter att delta i utvecklingen av nya högteknologiska produkter för restaurering. Utskottet förutsätter att vid genomförandet av miljöforskningsprogrammet uppmärksammas forskningen inom kulturminnesvården i detta sammanhang.

Utskottet har noterat att från isländsk sida har särskilt betonats att Nordatlanten har stor betydelse för utvecklingen av väderklimatet, särskilt vad beträffar klimat och väderförhållanden i både norra Europa och norra Amerika. Bättre kunskap om det komplicerade samspelet mellan havet, havsströmmarna och luften, är därför av stor betydelse för Norden. Enligt ministerrådsförslaget framhålls att en av de viktigaste faktorerna som bestämmer det framtida klimatet i Norden är förbunden med havet och att den värmetransport som är kopplad till Golfströmmen kan komma att försvagas i framtiden. En koordinerad nordisk forskningsinsats för att klarlägga de mekanismer som bestämmer inströmning av vattnet från

Atlanten till Norska havet anses angelägen för att belysa dessa frågor. Utskottet anser det viktigt för hela Västnorden att dessa frågor skänks betydande uppmärksamhet och stöder etablering av en form för öppet "nordisk center" för modellsamarbete på klimatområdet som en ändamålsenlig samarbetsform för en del av det nordiska samarbetet på området.

Det andra samarbetsområdet som ministerrådsförslaget avser är ett *miljöforskningssamarbete angående Östersjöområdet*. Social- och miljöutskottet framhåller att detta temaområde bör prioriteras, inte minst mot bakgrund av den senaste tidens utveckling i detta område. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att en europeisk universitetsrektorskonferens låtit utarbeta en programskiss, COPERNICUS för samarbete om forskning och undervisning rörande Östersjöområdets miljö. Utskottet ser positivt på detta förslag och vill uttala förhoppningen att universiteten ges möjlighet att inrätta ett samarbete på denna bas. Social- och miljöutskottet vill även understryka påpekandet i ministerrådets program att även om Östersjön varit föremål för omfattande forskning är kunskaperna om situationen i tillrinningsområdena ofullständiga. Som även påpekas i ministerrådets handlingsprogram mot havsförorening finns redan en betydande forskning om Östersjöns eutrofiering genom närsalter med åtföljande syrebrist och algblooming. Kunskaperna om källorna till kväve och fosforbelastning i Östersjön är dock ännu osäkra på flera punkter. Utskottet tillstyrker starkt att dessa forskningsuppgifter prioriteras och vill även framhålla vikten av att Baltikum och de östeuropeiska länderna får möjlighet att aktivt delta i utformningen av de olika forskningsprojekten, inte minst för att få till stånd ett gott samarbete kring forskning och utbildningsfrågor. Utskottet vill vidare understryka programkommitténs påpekande att samarbetet bör bygga på de övervakningsaktiviteter som redan finns i Östersjöområdet och att man ej förbiser möjligheterna till samordning med internationellt forskningsarbete t.ex. EGs delprogram om Östersjön inom ramen för dess havsforskningsprogram. Även samarbete om gränsöverskridande luftföroreningar inom ECE:s konventionsram i enlighet med rekommendation från rådets havsföroreningsskonferens 1989 har etablerats.

Kulturutskottet anser i likhet med social- och miljöutskottet Östersjöforskningen vara av stor betydelse. Utskottet noterar att enligt ministerrådsförslaget skall forskningssamarbetet bedrivas om Östersjöområdet i en vid bemärkelse. Denna forskning blir därför mera övergripande och sammanställande än tidigare har företagits inom Östersjöområdet. I förslaget framhålls att den för närvarande spridda miljökunskapen om hav, färskvatten, land och atmosfär i området bör samlas till en sammanhållen bild. Utskottet stöder kraftigt att Östersjöforskningen har denna inriktning, inte minst för att undvika dubbelarbete och för att forskningen skall kunna ge förutsättningar för en gemensam miljöpolicy när det gäller Östersjön.

Det tredje stora samarbetsområdet är *miljöpolitikens samhällseliga förutsättningar*. *Social- och miljöutskottet* noterar att det gäller samordning av miljöekonomisk forskning med beteendevetenskaplig, politologisk och annan samhällsvetenskaplig forskning, som anses nödvändig för att belysa komplexa och målkonfliktfyllda frågor kring besluts-, styr- och livsstilsproblem. Utskottet har i detta delområde särskilt noterat frågan om styrmedel, dvs. forskning om samspelet mellan ekonomiska och administrativa styrmedel och effekterna på miljöbelastningen från energisektorn, transportsektorn, industrin och jordbruket. Utskottet som betonade vikten av undersökningar angående styrmedel i sitt betänkande över ministerrådets miljöprogram, anser att de av programkommittén föreslagna komparativa studierna och framåtriktad forskning om möjliga styrmedelssystem är angelägna och bör prioriteras. Beträffande forskning om miljöindikatorer vill utskottet understryka betydelsen härav och erinrar om det arbete som pågår i flera länder för att utveckla "miljöräkenskaper". Dessa frågor behandlas av utskottet i ett separat betänkande om två medlemsförslag angående "grön BNP".

Kulturutskottet hälsar förslaget om forskning om miljöpolitikens samhällseliga förutsättningar med tillfredsställelse. Hittills har miljöforskningen i första hand anknutits till naturvetenskaplig och teknisk forskning och mindre uppmärksamhet har ägnats åt de samhällseliga förutsättningarna beträffande miljöpolitiken inom forskningen. Utskottet har tidigare påpekat att vetenskapsområdena humaniora och samhällsvetenskap har kommit i en svagare position än t.ex. forskning inom ekonomi och teknologi i Norden. Utskottet anser att de nordiska länderna borde lägga ännu större vikt vid forskning på dessa områden än tidigare och värna om dessa inom Norden synnerligen traditionella och viktiga forskningsområden. Utskottet anser att ministerrådsförslaget särskilt uppmärksammar detta vid framhållandet att de grundläggande förutsättningarna för fruktbara komparativa studier föreligger i form av utpräglade likheter inom de nordiska länderna om miljö, kultur, samhällsliv och livsmönster.

En stark samnordisk tradition finns för såväl generell samhällsplanering som miljöplanering. Utskottet framhåller särskilt implementationsforskningen som ett synnerligen intressant område, vilket kan erbjuda möjligheter att utveckla en speciell nordisk profil. Forskning om hur livsstilar påverkas och förändras har dessutom anknytning till utskottens andra verksamhetsområden, den gemensamma nordiska kulturen. Utskottet kommer med intresse att följa utvecklingen inom detta forskningsområde.

3.3 *Samarbetsformer*

I förslaget framhålls tre samarbetsformer som skall förväntas ge den största effekten i det nordiska miljöforskningsprogrammet.

För det första nämns *forskarutbildning och forskarrörlighet*. Utskottet har upprepade gånger framhållit vikten av att prioritera forskarutbildning

och forskarrörlighet i det nordiska samarbetet. Utskottet anser det mycket positivt att knyta ett konkret pågående projekt, nordiska miljöforskningsprogrammet, till de redan pågående strävandena att samordna och öka forskarutbildning och forskarrörlighet inom Norden. I de forskningspolitiska riktlinjerna framhålls principen "Norden som ett nätverk", vilket utskottet i sitt betänkande över riktlinjerna ansåg vara ett tema som vid aktivt genomförande kunde öka forskarrörligheten inom Norden. Utskottet noterar att enligt förslaget är detta även tanken i miljöforskningsprogrammet.

Social- och miljöutskottet tillstyrker att programmets insatser vad gäller forskarutbildning och forskarrörlighet förvaltas och organiseras av den nyinrättade nordiska forskarutbildningsakademien.

I förslaget betonas *samnordiska forskningsprojekt* som samarbetsform. Utskottet noterar att enligt förslaget finns det inga riktlinjer om de kommande forskningsprojektens längd och storlek men att det avgörande kravet för etablerandet av samarbetsprojekten bör vara att det medför klara fördelar att utföra projekt nordiskt i stället för nationellt. Utskottet instämmer kraftigt i detta synsätt och hänvisar till det ovan anförda om ämnet. Utskottet understryker vidare att forskningen skall hålla hög vetenskaplig kvalitet och att i det sammanhanget är grundlig förberedelse och planering av största vikt.

Nordisk medverkan i *internationellt miljöforskningsamarbete* är den tredje föreslagna samarbetsformen. Fördelarna för de nordiska länderna att gemensamt delta i internationellt forskningsamarbete är uppenbara. En av miljöforskningsprogrammets huvudstrategier skall vara att de nordiska ländernas deltagande i ett internationellt samarbetsprogram eller -projekt sker i form av nordiska konsortier, vilket innebär att Norden uppträder som ett samlat block i internationella miljöforskningsprogram. Under vanliga förhållanden rör det sig om så kostnadskrävande projekt att deltagande är uteslutet om länderna skulle vara tvungna att var för sig ingå avtal härom. Nordiska rådets internationella samarbetskommitté framhåll i sitt betänkande (*NU 1988:4*) att de resultat som har uppnåtts genom att upprätta nordiska konsortier eller genom att utnyttja andra samarbetsmodeller visar att det inom den nordiska samarbetsorganisationen på forskningsområdet finns goda möjligheter att gemensamt delta i internationella forskningsprojekt, såväl med nordisk finansiering över den gemensamma budgeten som genom att använda de nordiska samarbetsorganen för att koordinera ett deltagande som de enskilda länderna i sista hand står för. Utskottet instämmer i detta och noterar att enligt ministerrådsförslaget är konsortiemodellen inte bara ekonomiskt motiverad utan betyder även att de nordiska ländernas specialkompetens på olika områden sammanförs inom en gemensam resurs som kan bidra till att länderna självständigt kan placera sig i den internationella forskningsfronten.

Utskottet noterar med intresse att de tre samarbetsstrategierna i pro-

grammet skall tillämpas som en flexibel helhet och att forskarna och forskningsmiljöerna så långt som möjligt själva skall kunna finna sina samarbetspartners och utifrån egna utgångspunkter inom programmets ramar utarbeta sina forsknings- och projektplaner. Det är utskottets uppfattning att denna uppläggning måste skapa ett ännu större intresse för forskarna och andra aktörer att medverka i programmet.

Social- och miljöutskottet understryker den framförda uppfattningen att det kommande miljöforskningsprogrammet administrativt bör baseras på sakkunskapen i redan existerande organ.

I förslaget redovisas en del redan föreslagna projekt på området som tagits fram av nationella forskningsmiljöer och nordiska forskargrupper. Det framhålls att utvärdering och precisering av planerna samt finansieringsförutsättningarna erfordras innan slutliga beslut om utförande av projekten kan fattas. *Social- och miljöutskottet* redogör för förslagen om oceanografiskt/klimatologiskt forskningsprojekt (Nordic Woce), samt det sameuropeiska Greenland Icecore Project (GRIP). Utskottet har med särskilt intresse noterat det tredje förslaget som gäller utökat miljötoxikologiskt samarbete i Norden, vari bl. a. diskuteras dels behovet av ett nordiskt institut för miljötoxikologi, dels möjligheter till andra former för miljötoxikologiskt samarbete, samt tillgången på resurser härför i de nordiska länderna. Utskottet erinrar i detta sammanhang om de synpunkter som anfördes vid antagandet av nordiska *rekommendationen nr. 31/1990* om ett toxikologiskt institut och ser med tillfredsställelse att frågorna om miljötoxikologi tas upp av ministerrådet i detta sammanhang.

Beträffande *programorganisation, finansiering och tidsplan* framhåller kulturutskottet vikten av att programmet ges erforderliga resurser nationellt och nordiskt. De tre nordiska expertkommittéerna som på sina respektive temaområden skall verka som nordiska referensgrupper för de nationella projektadministrationerna bör enligt kulturutskottet sammanställas så att flertalet av medlemmarna är aktiva forskare med forskningskompetens på respektive område och en god förankring i de forskningsutförande miljöerna. Expertkommittéerna har också en synnerligen viktig uppgift när det gäller informationsinsatser och implementering av programmet i de respektive nordiska länderna. Eftersom det föreslagna forskningsprogrammet är tvärsektorielt kommer många nordiska och nationella organ att bli berörda. Utskottet understryker därför den samordnande roll den nordiska programkommittén enligt förslaget bör ha för att programmet skall kunna genomföras effektivt och insatser inom olika områden samordnas.

Utskottet saknar i förslaget en särskild åtgärd på informationsplanet och förutsätter att ministerrådet företar nödvändiga åtgärder för att säkra grundlig information till relevanta instanser.

Social- och miljöutskottet betonar att behovet av samnordiska resurser för miljöforskningsprogrammet beräknas variera under femårsperioden

1993–1997 från en lägsta årlig nivå på i genomsnitt 28 MDKK till maximalt 50 MDKK per år. Utskottet vill tillstyrka en budgettram av denna storleksordning och framhålla vikten av att programmet inklusive rambudgeten fastställs så tidigt som möjligt under 1991. Utskottet noterar att denna programkommittés budgetförslag ej helt får stöd av ministerrådet, som i följeskrivelsen konstaterar att ministerrådet ”kommer i samband med den ordinarie budgetproceduren att ställa högst 25 MDKK per år till förfogande under den femåriga programperioden 1993–97”. Detta tillsammans med uttalandet att ministerrådet i denna fas inte tagit ställning till organisationsformen angående genomförandet av programmet ger intrycket att programmet från ministerrådssidan ej hunnit bli helt genomarbetat innan det i hast översänts till Nordiska rådet. Det översända förslaget ger ej någon konkret uppfattning om vilka delar av programkommitténs förslag som man kommer att genomföra med prioritet inom ramen för de tillgängliga 25 MDKK per år, och vilka delar som ska skjutas på framtiden.

Kulturutskottet understryker social- och miljöutskottets påpekande och hemställer till ministerrådet att avsätta minst 25 MDKK per år för programmets genomförande.

4. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. Att fastställa ett nordiskt miljöforskningsprogram i enlighet med ministerrådsförslag B 119/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.
2. Att genomföra miljöforskningsprogrammet under perioden 1993–1997 och att härvid särskilt
 - företa en samlad forskningspolitisk utvärdering av det existerande nordiska samarbetet om miljö-FoU inom ministerrådsorganisationen
 - vid forskning om effekter av klimatförändringar även inkludera kulturminnesvårdsforskningen
 - tillse att de nordiska expertkommittéerna huvudsakligen består av aktiva forskare med forskningskompetens på respektive område.

3. Att under programperioden avsätta minimum 25 MDKK per år för miljöprogrammets genomförande.

Köpenhamn den 25 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Marianne Samuelsson (mp)

Ministerrådsförslag om nordiskt miljöforskningsprogram

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed för behandling vid Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn ett ministerrådsförslag om ett nordiskt miljöforskningsprogram.

Ministerrådet har inte i denna fas tagit ställning till organisationsformen angående genomförandet av programmet.

Ministerrådet kommer i samband med den ordinarie budgetproceduren att ställa högst 25 milj. DKK pr år till förfogande under den femåriga programperioden 1993–97.

Från isländsk sida har framförts följande synpunkter på förslaget:

Omfattande oceanografisk och klimatologisk forskning har visat, att Nordatlanten har stor betydelse för utvecklingen av väderklimatet, särskilt vad angår klimat- och väderförhållanden i både norra Europa och norra Amerika. Bättre kunskap och förståelse för de fysiska och biologiska processer, som äger rum i området, särskilt det komplicerade samspelet mellan havet, havsströmmarna och luften, är därför av stor betydelse för Norden. I ett gemensamt nordiskt miljöforskningsprogram bör man sålunda lägga vikt vid forskning om havsmiljön och atmosfären i det nordatlantiska området.

Ministerrådet anser att de isländska synpunkterna kan tillgodoses inom föreliggande program.

Ministerrådet ber om Nordiska rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter anta samarbetsprogrammet.

Köpenhamn den 28 januari 1991

På Nordiska ministerrådets vägnar

Thor Pedersen

Fridtjov Clemet

Miljöforskningen och Norden. Förslag till nordiskt miljöforskningsprogram 1993–1997

Betänkande avgivet av en nordisk programkommitté tillsatt av Nordiska ministerrådet

Till
Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna samt kultur och undervisningsministrarna) beslöt i mars 1990 att tillsätta en nordisk programkommitté med uppgift att utarbeta förslag till ett femårigt nordiskt miljöforskningsprogram.

Efter att uppdraget utförts överlämnar programkommittén härmed till ministerrådet sitt samlade betänkande med kommitténs överväganden och förslag.

Helsingfors den 10 januari 1991

Lauritz B. Holm-Nielsen

Ordförande

Anton Eliassen

Gunnar Eriksson

Kjeld Nymann Jensen

Lena Kautsky

Erkki Leppäkoski

Árni Reynisson

Þóra Ellen Þórhallsdóttir

Jónas Eliasson

Anne Fikkan

Allan Johansson

Hans Landberg

Eli Moen

Tuija Talsi

John Tychsen

Bertel Ståhle

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1337
Del I 1 Bakgrund för programkommitténs tillsättning och kommitténs uppdrag	1342
2 Utgångspunkter, avgränsningar och principiella överväganden	1344
2.1 Miljöforskningens karaktär	1344
2.2 Nordiskt miljöforskningssamarbete	1345
2.3 Miljöforskningens avgränsning och "nordiska" kriterier	1345
3 Miljöforskningen i de nordiska länderna	1346
3.1 Danmark	1346
3.1.1 Huvudlinjer	
3.1.2 Miljöforskningens organisering	
3.1.3 Miljöforskningens resurser	
3.1.4 Forskningsprogram och prioriteringar	
3.2 Finland	1356
3.2.1 Utvecklingslinjer	
3.2.2 Miljöforskningens organisering	
3.2.3 Miljöforskningens resurser	
3.2.4 Miljöforskningens inriktning, prioriteringar och forskningsprogram	
3.3 Island	1362
3.3.1 Utgångspunkter	
3.3.2 Miljöforskningens organisering	
3.3.3 Miljöforskningens resurser	
3.3.4 Miljöforskningens inriktning och prioriteringar	
3.4 Norge	1365
3.4.1 Utgångspunkter	
3.4.2 Miljöforskningens organisering	
3.4.3 Miljöforskningens resurser	
3.4.4 Miljöforskningens inriktning, prioriteringar och forskningsprogram	
3.5 Sverige	1370
3.5.1 Utvecklingslinjer	
3.5.2 Miljöforskningens organisering	
3.5.3 Miljöforskningens resurser	
3.5.4 Miljöforskningens inriktning och prioriteringar	
3.6 Sammanfattning	1376
4 Nordiskt miljöforskningssamarbete	1378
Miljöforskningssamarbete inom Nordiska ministerrådets organisation	
4.1 Ministerrådssamarbetets organisation, omfattning och FoU-insatser	1379

4.2	Samarbetet inom miljösektorn	1379
4.2.1	Organisation	
4.2.2	Miljösektorns FoU-insatser	
4.2.3	Program på miljöområdet	
4.2.4	Trafik och buller	
4.2.5	Miljöekonomi och styrmedel	
4.2.6	Nordiska miljöforskningsgruppen	
4.2.7	Miljötoxikologi	
4.2.8	Nordiskt miljöfinansieringsbolag för Östeuropa	
4.3	Miljöforskningsaktiviteter inom ministerrådets övriga samarbetssektorer	1389
4.3.1	Utgångspunkter	
4.3.2	Industrisektorn	
4.3.3	Energisektorn	
4.3.4	Regionalpolitiska sektorn	
4.3.5	Jord- och skogsbrukssektorn	
4.3.6	Fiskerisektorn	
4.3.7	Transport- och trafiksektorn	
4.3.8	Konsument- och livsmedelssektorn	
4.3.9	Kultursektorn (Nordiska kulturavalet)	
4.4	Sammanfattning	1397
5	Internationellt miljöforsknings-samarbete	1398
5.1	Huvudlinjer	1398
5.2	Unesco och de naturvetenskapliga programmen	1399
5.2.1	Man and the Biosphere (MAB) Programme	
5.2.2	International Hydrological Programme (IHP)	
5.2.3	International Geological Correlation Programme (IGCP)	
5.2.4	Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC)	
5.3	Forskning som följd av internationella miljöskydds- konventioner	1400
5.3.1	Londonkonventionen	
5.3.2	MARPOL-konventionen	
5.3.3	Oslokonventionen	
5.3.4	Pariskonventionen	
5.3.5	Helsingforskonventionen	
5.3.6	Genèvekonventionen	
5.3.7	Wienkonventionen	
5.4	FN:s klimatpanel	1405

5.5 Global Change-programmen	1405
5.5.1 World Climate Research Programme (WCRP)	
5.5.2 International Geosphere-Biosphere Programme: A Study of Global Change (IGBP)	
5.5.3 Human Dimensions of Global Change	
5.6 EG:s miljöforskningsprogram	1408
5.7 COST-samarbetet	1410
5.8 EUREKA-samarbetet	1411
5.9 European Science Foundation	1411
5.10 Systemanalysinstitutet IIASA	1412
5.11 Internationella Havsforskningsrådet	1412
5.12 Övrigt	1413
Del II – Programdelen	
6 Samarbetsområden för ett nordiskt miljöforskningsprogram ...	1414
6.1 Val av temaområden	1414
6.2 Motiv och krav	1415
6.3 Specifika kriterier	1416
6.4 Precisering av temaområden	1417
6.4.1 Forskning om klimatförändringar	
6.4.2 Miljöforsknings-samarbete om Östersjöområdet	
6.4.3 Forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar	
7 Samarbetsformer, aktiviteter och programorganisation	1425
7.1 Utgångspunkter och huvudlinjer	1425
7.2 Samarbetsformer	1426
7.2.1 Forskarutbildning och forskarrörlighet	
7.2.2 Samnordiska forskningsprojekt	
7.2.3 Nordisk medverkan i internationellt miljöforsknings-samarbete	
7.3 Aktiviteter och konkretisering	1429
7.4 Existerande förslag	1431
7.5 Programorganisation	1433
8 Om resursbehov, finansiering och tidsplan	1434
BILAGOR:	
1. Miljöforskningens organisering i Danmark	1437
2. Miljöforskningens organisering i Finland	1439
3. Den offentliga FoU-organisationen	1440
4. Miljöforskningens organisering i Norge	1441
5. Nordiska ministerrådets budget 1989, 1990 och 1991	1442
6. Projektgrupper inom Nordiska ministerrådets miljösektor ..	1443
7. Programkommittén för utarbetande av förslag till ett nordiskt miljöforskningsprogram	1445

Sammanfattning

Föreliggande programdokument "Miljöforskningen och Norden – Nordiskt miljöforskningsprogram 1993–1997" har utarbetats av en nordiskt programkommitté på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Programdokumentet är indelat i dels en kartläggningsdel (kapitlen 2–5), som ligger till grund för kommitténs överväganden och förslag, dels en programdel (kapitlen 6–8), som utgör kommitténs förslag till femårigt nordiskt miljöforskningsprogram.

I kapitel 2 preciserar kommittén de begreppsliga utgångspunkterna för sitt arbete. Miljöforskningens forskningspolitiska karaktär och roll i miljöpolitiken diskuteras. Centrala motiv för nordiskt miljöforskningsarbete genomgås och en ram för avgränsning och prioritering av miljöforskningsaktiviteter för det nordiska samarbetet anges.

Enligt kommittén bör det nordiska miljöforskningsarbetet gälla

- samnordiska ämnen och nordiska naturförhållanden
- nordiska problemställningar
- nordiska närområden
- områden där Norden har speciella förutsättningar, ambitioner och förpliktelser, vetenskapligt eller samhällsligt, att göra en forskningsmässig insats och bidra till miljöpolitikens utveckling
- globala miljöproblem som kan ges en nordisk infallsvinkel eller som har specifika effekter i Norden.

Den offentligt finansierade miljöforskningens utvecklingslinjer, organisering, resurser, prioriteringar och större aktuella forskningsprogram i de nordiska länderna genomgås i kapitel 3. Översikten visar att miljöforskningsområdet i alla nordiska länder är ett av de högst prioriterade forskningsområdena. De nordiska ländernas samlade forskningsinsatser på miljöområdet uppskattas uppgå till inemot 1,5 miljarder DKK på årsbasis i början av 1990-talet. Antalet forskare i Norden som på heltid arbetar med miljöforskningsuppgifter uppskattas till 4000–5000 personer.

Länderna har i olika program och politiska beslut deklarerat som sin målsättning att miljöaspekter och strävan till en bärkraftig utveckling skall beaktas i all samhällspolitik och all forskningsverksamhet. Miljöforskningens huvudfrågor är i stort sett desamma i alla nordiska länder, med vissa undantag för Island, där flera av de miljöproblem, som dominerar i det övriga Norden, är relativt begränsade.

De globala miljöproblemen, klimatförändringar, uttunning av ozonlagret, sur nederbörd, skogsförstöring, erosion, förorening av luft, mark och vatten samt miljöföroreningars hälsoeffekter har i alla nordiska länder erhållit stor uppmärksamhet. På ett övergripande plan har forskningsverksamheten på miljöområdet i stort samma profil. Betydande variationer mellan länderna förekommer dock när det gäller den relativa tyngden i olika forskningsområden och i utvecklingen av forskningsspecialiteter.

Det finns en generell strävan till mer mångvetenskapligt och ekosysteminriktad forskning, större forskningshelheter, mer framtidsinriktade problemställningar samt bredare och långvarigare projekt. Betydelsen av forskarutbildning på miljöområdet och av internationellt miljöforskningssamarbete understryks kraftigt.

Översikten visar att de nordiska ländernas forskningsverksamhet på miljöområdet täcker ett stort antal frågor. De högst prioriterade forskningsområdena med stora eller växande insatser i alla länder kan sammanfattas under följande breda rubriker:

- Klimatförändringar och ozonforskning
- Försurningsforskning
- Långt transporterade luftföroreningar
- Havsmiljö
- Skog och miljö
- Jordbruk och miljö
- Färskvatten
- Miljöteknologi
- Miljö och hälsa, miljömedicin
- Ekotoxikologi
- Samhällsvetenskaplig miljöforskning

Genomgången av pågående och planerat nordiskt miljöforskningssamarbete (kapitel 4) visar att det bedrivs ett omfattande nordiskt samarbete om miljö-FoU inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet. Rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling präglar ministerrådets aktuella samarbetsprogram och plandokument och i allt fler av samarbetssektorerna ingår FoU-relaterade aktiviteter med miljörelevans.

De centrala programmen på miljöområdet är det nordiska miljöprogrammet från 1989 och de nordiska handlingsprogrammen beträffande havsförorening, luftförorening samt renare teknologi. Programmens prioriteringar, målsättningar och planerade aktiviteter på forskningsområdet täcker ett brett spektrum av miljöproblemen.

Ministerrådets ekonomiska insatser på miljörelaterat FoU-samarbete har ökat kraftigt under de senaste åren och uppskattas 1990 vara av storleksordningen 40 milj. DKK. Verksamheten är koncentrerad till miljösektorn, energisektorn och industrisektorn. Också inom jord- och skogsbrukssektorn och fiskerisektorn samt inom sektorerna för transport- och trafikfrågor och konsument- och livsmedelsfrågor förekommer allt oftare FoU-aktiviteter med miljörelevans.

I det pågående projektsamarbetet utgör egentlig forskning, dvs. forskningsutförande verksamhet, en relativt liten del av samarbetet. Projekt av samordnings- och utredningskaraktär inklusive nordiska sammanställningar av forskningsresultat, forskarmöten och konferenser samt mindre bidrag till nationella projekt dominerar det nordiska samarbetet om miljö-

forskning. De mest framträdande tyngdpunkterna i de pågående FoU-aktiviteterna ligger inom områdena luftförorening, vattenförorening och miljöteknologi (avfall och material).

I kapitel 5 görs en översiktlig genomgång av det internationella miljöforskningssamarbetet och dess huvudinriktning med fokusering på större projekt, program och organisationer som är av central betydelse för de nordiska ländernas miljöforskningssamarbete.

Översikten visar att miljöforskningen under de senaste åren genomgått en kraftig internationalisering med etablering av ett stort antal internationella forskningsprogram och forskningsprojekt. Ytterligare finns det en tilltagande strävan till global samling och koordinering av forskningsinsatser om vissa centrala problemställningar.

Översikten tar bl. a. upp den forskningsverksamhet och de internationella miljöövervakningsprogram som utvecklats som följd av de internationella miljöskyddskonventioner som tillkom på 1970- och 1980-talen. Här nämns speciellt Helsingforskommissionens betydelse för Östersjöområdet. Miljöforskningssprogrammen inom EG och Eurekasamarbetet genomgås. Och de nya världsomspännande miljöforskningssprogrammen, de s. k. global change-programmen, för studier av globala förändringar i samspelet mellan jordsystemets tre huvudkomponenter land, atmosfär och vatten uppmärksammas särskilt.

De nordiska länderna deltar i flera av dessa program och projekt. På flera områden undersöks för närvarande de nationella forskningsmiljöernas intresse och möjligheter att medverka i de internationella programmen. På några områden har även samnordiska delprogram planerats för att ingå som delar i de internationella programmen. Kommittén konstaterar att ett nordiskt samarbete i vissa fall kan vara en förutsättning för att nordiska aspekter och nordiska forskares intressen skall kunna tas till vara i de stora internationella miljöforskningssprogrammen.

Programkommittén har med stöd av bl. a. de gjorda kartläggningarna och översikterna sökt identifiera nationellt, nordiskt och internationellt prioriterade miljöforskningssområden. På basen av genomgången har kommittén valt att peka ut tre breda temaområden som kommittén anser särskilt lämpade och angelägna för nordiskt samarbete inom ramen för ett nordiskt miljöforskningssprogram.

De tre områdena är:

1. Forskning om klimatförändringar
2. Miljöforskningssamarbete om Östersjöområdet
3. Forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar

De tre temaområdena bedöms vara av stort gemensamt intresse i Norden och ett forskningssamarbete på områdena förväntas få stor betydelse såväl miljöpolitiskt som forskningsmässigt.

Vart och ett av de tre temaområdena exemplifieras i programmet med

ett antal utvalda forskningsområden. Inom klimatforskningen pekas på forskning om klimatmodeller med särskild inriktning på anpassning av modellerna till nordiska förhållanden, forskning om effekter av klimatförändringar samt paleoklimatforskning. Här uppmärksammas bl. a. havets betydelse för det framtida klimatet och speciellt behovet av nordiska forskningsinsatser om de fysiska och biologiska processerna i Nordatlanten.

För miljöforskningssamarbetet om Östersjöområdet preciseras två exempel på forskningsområden, Östersjöområdets storskaliga processer: land-vatten-atmosfär samt kustområdenas resurshushållning. Programmet framhäver speciellt behovet av forskning om ekotoxikologi, stressfaktorer och funktionella gifter. Med hänvisning till den omfattande miljöforskning som redan länge bedrivits i själva Östersjön avses tyngdpunkten i programinsatserna ligga på Östersjöns tillrinningsområden. Samarbetet med Baltikum och de östeuropeiska Östersjöländerna ges stort utrymme i programblocket. Forskning som underlag för återställande miljövård i Östersjöområdet prioriteras högt.

När det gäller forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar upptar programmet tre exemplifierande forskningsområden, forskning om styrmedel, forskning om miljöindikatorer samt implementationsforskning. Det konstateras i programmet att åtskillig forskning inom området redan när det gäller frågeställningarna kan vara politiskt kontroversiell. Detta kan utgöra en särskild svårighet men gör enligt kommittén inte forskningen på området mindre angelägen.

De nordiska samarbetsinsatserna i programmet skall koncentreras på tre huvudsakliga samarbetsformer, nämligen

- forskarutbildning och forskarrörlighet
- samnordiska forskningsprojekt
- nordisk medverkan i internationellt miljöforskningssamarbete

Samarbetet på forskarutbildningsområdet skall bl. a. omfatta forskarkurser och workshops, nordiska forskarstipendier, gästforskare och gästlärare och olika former för samarbetsstipendier, s. k. twinning grants mellan forskargrupper i olika nordiska länder. När det gäller forskarkurser och forskarstipendier är ett samarbete med Östersjöområdena utanför Norden angeläget.

När det gäller etableringen av samnordiska forskningsprojekt är en avgörande faktor att det medför klara fördelar att utföra projekten nordiskt i stället för nationellt. För att garantera ett nära samband mellan nordiska och nationella prioriteringar och kvalitetskrav bör som huvudregel minst hälften av samarbetsprojektens kostnader täckas med medel från nationella forskningsfinansierande organ. Även begränsade bidrag för vetenskapliga instrument och fältutrustning kan komma i fråga, speciellt vid forskning i Östersjöns östeuropeiska tillrinningsområden.

Det nordiska samarbetet om internationell miljöforskningsverksamhet kan ske i flera olika former. Samarbetet kan t.ex. gälla samordning av nationell medverkan i internationella forskningsprogram. En annan samarbetsform är samnordiskt deltagande i ett internationellt program. En tredje form kan vara etablering av ett eget nordiskt delprogram som skall ingå i eller bidra till ett internationellt program.

Programmet fäster stor vikt vid att de aktiviteter som skall realiseras inom programmet uppfyller olika krav som kan motivera att aktiviteterna genomförs nordiskt. Ett grundläggande krav är att samarbetet skall kunna leda till bättre forskningskvalitet eller andra forskningsresultat än om forskningsverksamheten utförs i vart land för sig utan nordiskt samarbete. Andra motiv och krav som nämns är att samarbetet t.ex. bör kunna ge stordriftsfördelar, resursbesparingar, tillgång till unik kunskap eller till unik vetenskaplig apparatur.

Vidare bör samarbetet gälla långsiktiga och framtidsinriktade problemställningar. Forskningen skall ha hög vetenskaplig relevans och problemställningarna miljöpolitisk relevans.

Innehållsligt skall programmets vidare planering basera sig på forskningsmiljöernas intressen och prioriteringar och organisatoriskt skall det bygga på att de existerande nationella och nordiska forskningsorganisationerna utnyttjas. I programarbetets preciserings- och implementeringsfas skall en samordning löpande ske med centrala internationella miljöforskningsprogram på området.

Behovet av samnordiska resurser för miljöforskningsprogrammet beräknas variera under femårsperioden 1993–1997 från en lägsta årlig nivå på i genomsnitt 28 milj. DKK till en maximumnivå på nära 50 milj. DKK per år. För att programmet skall kunna inledas i full skala förutsätts vissa resursinsatser för inledande programaktiviteter även under 1991–1992. Aktiviteter på forskarutbildnings- och forskarrörlighetsområdet bör enligt programmet inledas omedelbart i samarbete med Nordiska Forskarutbildningsakademien. Och som led i program- och projektplaneringen samt forskarrekruteringen bör även en rad forskarworkshops och forskarkonferenser genomföras under 1991–1992.

DEL I

1 Bakgrund för programkommitténs tillsättning och kommitténs uppdrag

Huvudbudskapet från Världskommissionen för miljö och utveckling är att det är nödvändigt att skapa en utveckling, som kan tillfredsställa den nuvarande generationens behov utan att kommande generationers livsbe- tingelser försämras. Samtidigt konstaterar kommissionen att den globala miljöutvecklingen tenderar att bli så allvarlig att den utgör ett hot mot mänsklighetens framtid.

De nordiska länderna har officiellt anslutit sig till världskommissionens uttalanden och bedömningar om den globala miljösituationen och miljö- utvecklingen. Också Nordiska ministerrådet har fastslagit, bl. a. i det nor- diska miljöprogrammet från 1989, att världskommissionens syn på en bärkraftig utveckling och miljöhänsyn skall prägla allt nordiskt samarbete. Samtidigt prioriteras miljöforskning mycket högt i alla nordiska länder och det satsas stora nationella forskningsresurser på miljöområdet.

Mot denna bakgrund framlade Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) hösten 1989 förslag om att miljöforskning bör bli ett särskilt priori- terat nordiskt samarbetsområde och att det etableras ett nordiskt miljö- forskningsprogram. Enligt FPR:s bedömning är miljöforskningen i de nordiska länderna alltför fragmentarisk och det finns behov av att förstär- ka inte minst den mer grundläggande forskningen på miljöområdet. Enligt FPR:s motiveringar för sitt förslag finns det också behov av att utveckla det tvärvetenskapliga och sektorsövergripande forskningssamarbetet på miljö- området. Samtidigt är det enligt FPR viktigt att forskningsinsatserna ingår i ett brett internationellt samarbete.

På basen av FPR:s förslag beslöt Nordiska ministerrådet (samarbets-, undervisnings- och kulturministrarna) den 1.3.1990 att tillsätta en nordisk programkommitté med uppgift att utarbeta ett förslag till ett femårigt nordiskt miljöforskningsprogram. Programkommittén gavs i uppdrag att utarbeta programförslaget på basen av pågående och planerade nationella, nordiska och internationella forskningsaktiviteter på miljöområdet.

Enligt direktiven skall programkommittén basera sitt arbete på en kart- läggning av redan existerande nordiskt miljöforskningssamarbete samt på synpunkter om och förslag till samarbetsaktiviteter från berörda nationella och nordiska instanser såsom forskningsråd, forskningsinstitutioner och miljömyndigheter.

Enligt direktiven kan kommitténs förslag omfatta:

- samarbetsaktiviteter inom alla relevanta vetenskapliga huvudområden, i synnerhet aktiviteter beträffande grundläggande forskning och aktivi- teter av tvärsektorieell karaktär,
- samarbete om nordiskt deltagande i bredare internationellt samarbete,

- samarbete med relevanta forskningsmiljöer i nordiska närområden, i första hand östeuropeiska stater runt Östersjön,
- tillvaratagandet av samordningsfunktionen beträffande miljöforskning,
- arbetsfördelning mellan länderna

Enligt direktiven bör programförslaget även innehålla kostnadsberäkningar och finansieringsförslag.

Till medlemmar i programkommittén utsågs från Danmark rektor Lauritz B. Holm-Nielsen, Forskerakademiet, vicedirektør John Tychsen, Danmarks Miljøundersøgelser, afdelingschef Kjeld Nymann Jensen, Ingeniørfirmaet I Kruger A/S, från Finland professor Erkki Leppäkoski, Finlands Akademi, forskarprofessor Allan Johansson, Statens tekniska forskningscentral, överinspektör Tuija Talsi, miljöministeriet, från Island professor Þóra Ellen Þórhallsdóttir, Islands Universitet, professor Jónas Eliasson, Islands Universitet, direktör Árni Reynisson, Islands grossistförbund, från Norge sekretariatsleder Anne Fikkan, Nasjonalkomiteen for miljøvernforskning, kontorsjef Eli Moen, Direktoratet for Naturforvaltning, professor Anton Eliassen, Det norske meteorologiske institutt samt från Sverige bitr. afdelingschef Gunnar Eriksson, Statens naturvårdsverk, docent Lena Kautsky, Stockholms marina forskningscentrum och professor Hans Landberg, Forskningsrådsnämnden.

Till kommitténs sekreterare utsågs specialrådgivare Bertel Ståhle vid Nordiska ministerrådets sekreterariat.

Programkommitténs första möte hölls den 8.6.1990. Vid mötet valdes rektor Lauritz B. Holm-Nielsen till kommitténs ordförande.

Den 14.11.1990 överlämnade programkommittén till ministerrådet sina överväganden och förslag beträffande samarbetsområden, samarbetsformer, programorganisation och rambudget för ett nordiskt miljöforskningsprogram. Samtidigt meddelade kommittén att den i början av januari 1991 i enlighet med sitt uppdrag kommer att överlämna ett mer omfattande programdokument.

I kommitténs samlade programdokument, som nu föreligger i form av kommitténs slutbetänkande, redovisar kommittén i kapitlen 3–5 sin genomgång av nationell, nordisk och internationell forskningsverksamhet på miljöområdet. Kommitténs överväganden och förslag har samlats i kapitel 6–8, som således utgör betänkandets programdel. Programdelen har utformats så att den skall kunna läsas separat som kommitténs förslag till nordiskt miljöforskningsprogram.

Kommittén har i sitt arbete särskilt beaktat de prioriteringar som ingår i det nordiska miljöprogrammet från 1989 samt de målsättningar och aktiviteter som ingår i de nyligen fastställda nordiska handlingsprogrammen beträffande havsförorening, luftförorening samt renare teknologi. Kommittén har även följt den i FPR:s regi parallellt pågående planeringen av ett nordiskt samarbetsprogram för polarforskning.

När det gäller internationellt miljöforskningssamarbete har kommittén fäst stor uppmärksamhet vid såväl de internationella programmen om globala miljöproblem som vid aktiviteter som pågår och planeras angående de nordiska havsområdena och i synnerhet Östersjöområdet. Kommittén har valt att i det samlade programdokumentet redovisa dessa aktiviteter relativt utförligt. Syftet är att trygga att det nordiska samarbetet i det nordiska miljöforskningsprogrammets implementeringsfas beaktar de internationella aktiviteterna och samordnas med dessa.

2 Utgångspunkter, avgränsningar och principiella överväganden

2.1 Miljöforskningens karaktär

Miljöforskning är i grunden inte annorlunda eller bör bedrivas under andra villkor än annan samhällsligt definierad, målinriktad forskning. De dubbla kraven på vetenskaplig kvalitet och innehållslig relevans innebär att strävan efter inomvetenskapligt nyhetsvärde ibland får stå tillbaka till förmån för sakfrågornas vikt.

Någon självklar motsättning mellan de båda kraven föreligger inte men om ett samlat program för miljöforskning skall formuleras (nationellt, nordiskt eller i ett vidare internationellt sammanhang) kan inte rent inomvetenskapliga hänsyn vara dominerande vid prioriteringen. Utgångspunkten för planeringen måste i stället vara miljöfrågornas och miljöpolitikens långsiktiga problematik.

Miljöproblematiken har – i varje fall i ett nordiskt perspektiv – påtagligt förändrats under de senaste tio till tjugo åren. Från att ha varit i dominerande grad lokala och lokalt genererade har miljöproblemen genom skalförskjutningar – och genom att en rad lokala miljöproblem framgångsrikt åtgärdats – allt mer kommit att manifesteras och uppmärksammas som regionala och internationella/globala problem. Denna nya fokus i miljöproblematiken har fått och måste i ökande grad få konsekvenser också i miljöforskningen. (Forskningen har i själva verket bidragit till att identifiera denna nya utveckling.)

Utvecklingen har bl. a. inneburit att det blivit nödvändigt att i ökande grad attackera forskningsproblemen i internationellt samarbete. Problemens ökade komplexitet kräver starkare betoning av samarbete på tvärs av disciplins- och sektorgränser. Komplexiteten i kombination med de vittomfattande och dramatiska konsekvenser som en fortgående miljöförstöring och miljöförändring kan medföra har inneburit starkt ökade krav på informationsöverföringen mellan forskare och beslutsfattare på olika nivåer och områden samt inte minst mellan forskare och allmänheten.

För forskarna gäller det i ökande grad att acceptera den dubbla rollen som både forskare med endast vetenskapligt ansvar och expert/rådgivare med uppgift att ge bästa möjliga råd på basen av befintliga kunskaper och utifrån egen och andras forskning. För beslutsfattarna gäller det att inse

nödvändigheten av att fatta riktningsgivande beslut trots ibland betydande osäkerhet om kausalsamband, storleksordningar och förloppens dynamik över tid.

2.2 Nordiskt miljöforskningssamarbete

Nordiskt forskningssamarbete är ur forskningens synvinkel inget självändamål. Forskarna är i allmänhet skickliga att utifrån egna utgångspunkter själva finna samarbetsparners på projektnivå inom och utom det egna landet. Sådant projektsamarbete behöver underlättas på många sätt men behöver inte "planeras" på annat sätt än att särskilda resurser görs tillgängliga på såväl universitets- och institutnivå som forskningsråds- och andra forskningsfinansierars nivå. Detta gäller för nordiskt i samma mån som för annat internationellt forskningssamarbete av detta slag.

Ett särskilt skäl för systematiskt nordiskt samarbete torde föreligga när det gäller forskarutbildning, där de små nordiska forskningsmiljöerna genom samarbete tillsammans kan erbjuda ett större utbud av specialiserade miljöer än var nation för sig.

Enligt kommitténs bedömning finns emellertid också ett gott skäl för en planmässig satsning på utökat nordiskt forskningssamarbete inom miljöområdet. Skälet är den grundläggande förändring som miljöproblemen undergått genom den ovan antydda tyngdpunktsförskjutningen från lokal till regional och, i omedelbar förlängning, global nivå.

Forskning om de miljöproblem som rör Norden som region är tveklöst angelägen och utförs i många fall bäst i samarbetsprojekt av olika slag. I vissa fall torde ett nordiskt samarbete vara nödvändigt för att projekten skall kunna genomföras. I stora internationella miljöforskningsprogram kan ett nordiskt samarbete underlätta eller vara en förutsättning för att nordiska aspekter och nordiska forskares intressen tas till vara och även detta kan motivera planmässiga insatser och riktat nordiskt stöd för att åstadkomma och underlätta ett sådant samarbete.

2.3 Miljöforskningens avgränsning och "nordiska" kriterier

Ovan har anförts att en prioritering och planering av miljöforskning måste utgå från den miljöpolitiska relevansen hos forskningen. Det innebär, enligt kommitténs uppfattning, att starkt grundforskningsdominerade program i en valsituation måste stå något tillbaka för projekt med tydligare nordisk och miljöpolitisk relevans. Nordiskt samarbete kring de mer grundforskningsinriktade programmen bör kunna planeras och åstadkommas inom ramen för det allmänna forskningssamarbete som etablerats inom nordiska ministerrådets ram och mellan nordiska forskningsråd och universitet.

Vid sidan av denna om man så vill "vertikala" prioritetsordning måste också vissa "horisontella" avgränsningar göras. Den första preciseringen som måste diskuteras gäller naturligtvis miljöforskningens avgränsning

mot annan forskning. Om man definierar miljövård som syftande till att bevara naturmiljöns mångfald och egenart, att skydda människor och natur mot negativa följder av produktion och konsumtion och att främja människors miljöbetingade hälsa och livskvalitet blir miljöforskning all sådan forskning som ger vetenskapligt underlag för åtgärder i den riktningen. I här aktuellt sammanhang är en sådan ram för vid. Kommittén har, för att inte hamna i ett omöjligt och orimligt försök till allomfattande program, valt att peka ut tre områden som vi tror vara särskilt lämpade och angelägna för just nordiskt samarbete. De redovisas i kapitel 6.

De ”nordiska” kriterierna är viktiga; det är de som i sista hand motiverar särskilda planeringsinsatser och samordnat nordiskt stöd till miljöforskningssamarbete.

Det nordiska miljöforskningssamarbetet bör således gälla:

- samnordiska ämnen och nordiska naturförhållanden (t.ex. nordiska klimatzförhållanden, Östersjön, insjöar och färskvatten, arktiska områden, boreala skogar)
- nordiska problemställningar (t.ex. försurning av nordiska skogar)
- nordiska närområden (t.ex. miljöproblemen i Baltikum och Östeuropa med direkt inverkan på nordisk miljö)
- områden där Norden har speciella förutsättningar, ambitioner och förpliktelser, vetenskapligt eller samhälleligt, att göra en forskningsmässig insats och bidra till miljöpolitikens utveckling (t.ex. skogsforskning, forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar – ”den nordiska modellen”)
- globala miljöproblem som kan ges en nordisk infallsvinkel eller som har specifika effekter i Norden.

Programkommittén har i den föreliggande rapporten i miljöforskningssbegreppet inbegripit hela spektret av forsknings- och utvecklingsaktiviteter. FoU-begreppet har för sin del, speciellt i kartläggningen av det nordiska miljöforskningssamarbetet, givits en vid definition. Utöver forskning och utveckling har även forskarutbildning, forskningsplanering och -samordning samt FoU-relaterade möten etc. inkluderats i FoU. De angivna nordiska FoU-insatserna är således inte omedelbart jämförbara med uppgifter i reguljär FoU-statistik.

3 Miljöforskningen i de nordiska länderna

3.1 Danmark

3.1.1 Huvudlinjer

Offentlig debatt och vattenmiljö

Miljöpolitiken och den offentliga miljöforskningen i Danmark har under 1980-talet präglats markant dels av en intensiv offentlig debatt om miljöfrågorna såväl i politiska fora som i massmedier, dels av en stark koncentration på frågor angående förorening av vattenmiljön i och omkring Danmark.

En lång rad miljöredogörelser och handlingsplaner har sedan början av 1980-talet presenterats i och utanför Folketinget. Konkreta exempel på förorening av dricksvatten, syrebrist i havet samt t. ex. fisk- och hummerdöd i Kattegatt har lyfts fram och fått stort miljöpolitiskt inflytande. Såväl miljöpolitiskt som forskningspolitiskt har debatten haft och har fortsatt inslag av starkt divergerande uppfattningar om graden av förorening, om föroreningarnas konsekvenser, om föroreningskällorna samt om effekterna av olika miljövårdsåtgärder och valet av insatser. En konfliktlinje har gått mellan "miljösektorn" och lantbrukssektorn.

Uppmärksamheten, som först gällde miljöproblem i grundvattnet, har senare kommit att omfatta hela vattenmiljön, inkluderande grundvatten, vattendrag, sjöar, kustnära områden och det öppna havet. Problemfokuseringen har främst gällt föroreningen med kväve, fosfor och organiska ämnen samt speciellt lantbrukets roll häri. Från föroreningskällorna inom lantbruket har miljöpolitikens och miljöforskningens intresse under senare delen av 1980-talet utvidgats till att också gälla energianvändningen, utsläpp från industri och trafik samt även luftburen förorening och atmosfärisk tillförsel.

En av den danska miljöpolitikens kulminationspunkter under 1980-talet har varit antagandet av "Regeringens handlingsplan mod fororening av det danske vandmiljø med næringssalte", den s.k. "vandmiljøplanen" från våren 1987. Vattenmiljöplanen innebär en offentlig och privat investering på 12 miljarder DKK (uppskattning vid tidpunkten för planens antagande) i anläggningar och även forskning under perioden 1987–1994. Vattenmiljöplanen utgör därmed Danmarks största samlade miljöinvestering.

För förståelsen av miljödiskussionen och miljöforskningen i Danmark är det värt att notera att Danmark i ett nordiskt perspektiv är ett arealmässigt litet land med förhållandevis stora havsområden, ett omfattande lantbruk och ett höggradigt beroende av grundvatten.

Bl.a. debatten om den danska havs- och vattenmiljön samt vattenmiljöplanen har resulterat i etablering av flera omfattande miljöforskningsprogram. För flera av forskningsprogrammen gäller att de behandlats i det danska Folketinget och även fått sina ekonomiska ramar fastställda av Folketinget som led i olika miljöpolitiska handlingsplaner.

Utvärdering av dansk miljöforskning

Ett forskningspolitiskt inslag som inte kan förbigås i en översikt över huvudlinjerna i miljöforskningen i Danmark är den internationella utvärdering av dansk miljöforskning som genomfördes vintern 1988–1989. Utvärderingen är i internationellt perspektiv unik och även om det inte klart kan sägas vilka konkreta effekter utvärderingen haft är det uppenbart att utvärderingen fortlöpande påverkar diskussionen om den danska miljöforskningens inriktning och organisation.

Utvärderingen gällde i princip all offentlig miljöforskning i Danmark. Syftet var att belysa forskningens vetenskapliga kvalitet, miljöpolitiska relevans, organisatoriska effektivitet och användningen av forskningsresultaten. Utvärderingen skulle ge en grund för planering och prioritering av den framtida miljöforskningen och bidra till en förbättrad miljöforskningsinsats.

Bakgrunden för utvärderingen var bl. a. de växande miljöproblemen, det ökande politiska och samhällseliga intresset för miljöfrågor och miljöforskning samt samhällets stora investeringar på miljöområdet. Initiativet till utvärderingen togs av Planlægningsrådet for Forskningen (PRF) som redan hösten 1986 tillsammans med miljöministeriet framlade ett officiellt förslag om utvärderingen. Det slutliga utvärderingsbeslutet fattades i april 1988 av regeringen, som med stöd från Folketingets forskningsutskott och miljöutskott gav PRF i uppdrag att organisera utvärderingen.

Utvärderingen genomfördes av en expertgrupp på 22 utländska välrenommerade forskare som samlade sina bedömningar av den danska miljöforskningen om fem huvudområden, nämligen luft, vatten, jord och grundvatten, ekosystem samt människans hälsa.

Utvärderingens mer generella forskningspolitiska karakteriseringar är att den danska miljöforskningen är fragmenterad och organisatoriskt och finansiellt svärgenomskådlig. Forskningen är uppdelad på många ministerier med alltför lite sektorsövergripande sammanhang och samordning mellan aktiviteterna och mellan ministerierna. En betydande del av forskningen har sin bas i tidsbegränsade miljöpolitiska handlingsplaner med delvis alltför kortsiktigt forskningsperspektiv. Utvärderingen påtalar också att ministerierna i stor utsträckning placerar forskningsuppgifterna "internt" i ministeriernas egna sektorforskningsinstitutioner.

Utvärderingen rekommenderar bl. a. mer sammanhang och mer koordinering i miljöforskningsinsatserna, mer bruk av extern och vetenskaplig expertis vid planering av forskningsprogram och bedömning av forskningsuppgifter och projektförslag, större långsiktighet i forskningen samt en större andel "fria" forskningsmedel i miljöforskningsprogrammen. Vidare framhålls att det på flera områden finns behov av ökade medel för grundläggande forskning och för initiativ som kan leda till internationalisering av miljöforskningen.

När det gäller forskningens kvalitet och relevans innehåller utvärderingen i fråga om flera forskningsinstitutioner mycket markanta såväl positiva som negativa bedömningar. Experterna framhåller att den forskning som utförs av enskilda forskare vanligtvis — men inte alltid — håller god kvalitet. Det konstateras också att dansk miljöforskning på en del områden innehåller forskning på internationell toppnivå men i vissa fall också forskning av ringa vetenskaplig kvalitet och relevans.

Som dansk miljöforsknings speciella styrkepunkter framhävs forskning om närsalter och syrebrist i vattenmiljön samt forskning om kustvattnens

eutrofiering. Den danska forskningskompetensen på dessa områden borde enligt utvärderingen kunna utnyttjas i ett vidare internationellt samarbete.

Beträffande specifika forskningsområden rekommenderar utvärderingen upprioritering och förstärkta insatser av ekonomisk eller organisatorisk art inom bl. a. miljömedicin, atmosfärforskning, klimat- och ozonforskning, monitoring av luftföroreningar, forskning om förorening med organiska ämnen, mikrobiell genetik, mikrobiell biokemi, fysisk oceanografi samt ekosystemforskning och forskning om flöden och processer i gränssnitten luft-land-vatten.

I samband med att utvärderingen offentliggjordes i mars 1989 överlämnade Planlägningsrådet för Forskningen ett samlat förslag till regeringen med rådets konklusioner och rekommendationer om den framtida miljöforskningen och miljöforskningspolitiken. PRF:s förslag, som helt följde utvärderingens konklusioner, innebär i huvudsak en konkretisering och operationalisering av utvärderingens ovan refererade rekommendationer.

Bärkraftig utveckling

I december 1988 framlade regeringen en handlingsplan för miljö och utveckling. Handlingsplanen utgör en uppföljning av rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling samt FN:s miljöperspektiv till år 2000. I handlingsplanen fastslås att miljöhänsyn och strävan till bärkraftig utveckling skall genomtränga hela den politiska administrationen och beaktas vid alla beslut i sektorsministerier och myndigheter.

Forskning intar en central plats i handlingsplanen och olika miljöforskningsinsatser anges speciellt på naturresursområdet samt inom fiskeri-, jordbruks-, industri-, energi- och trafiksektorerna. Handlingsplanen prioriterar särskilt förstärkta forskningsinsatser och internationellt samarbete om atmosfär-, klimat- och ozonforskning samt om havsforskning. Miljöforskningen har också i övrigt prioriterats högt på central forskningspolitisk nivå. I februari 1989 framlades "Regeringens strategiske forsknings- og udviklingsprogram 1990–93". Miljöforskning (bl. a. renare teknologi, vattenmiljö samt klimatforskning), bioteknologi, materialteknologi och livsmedelsteknologi anges i strategiprogrammet som regeringens högprioriterade insatsområden.

Också i regeringens senaste strategiska FoU-program från april 1990 understryks behovet av insatser på dessa områden. På miljöforskningsområdet framhäver programmet särskilt miljöteknologi, miljömedicin samt klimat- och ozonforskning som områden för förstärkta programinsatser.

3.1.2 Miljöforskningens organisering

Miljöforskningen i Danmark är långt sektoriserad och i hög grad baserad på miljöpolitiska handlingsplaner. Miljöforskning förekommer inom nio ministeriers förvaltningsområden. En stor del av forskningen styrs och

finansieras av ministerierna och utförs av ministeriernas sektorforskningsinstitutioner.

Flera av ministerierna administrerar särskilda miljöforskningsprogram. De största finansierarna är miljö-, energi-, industri- och lantbruksministerierna samt undervisnings- och forskningsministeriet, det sistnämnda dock utan särskilda riktade anslag till miljöforskning.

För en schematisk framställning av den offentliga miljöforskningsorganisationen i Danmark se *bilaga 1*.

Regeringen och Folketinget har som landets högsta) forskningspolitiska beslutsfattare under de senaste åren spelat en aktiv forskningspolitisk roll och såsom ovan framgått även explicit påverkat miljöforskningens inriktning på programnivå.

De centrala forskningspolitiska organen i övrigt är Forskningspolitisk Råd (FPR) och undervisnings- och forskningsministeriet. Båge spelar en viktig roll även för miljöforskningspolitiken. Forskningspolitisk Råd, som sommaren 1989 ersatte Planlægningsrådet for Forskningen, har till huvuduppgift att rådge regering och Folketing i alla forskningspolitiska frågor. Rådets nio medlemmar utnämns av undervisningsministern. FPR har hösten 1990 påbörjat planeringen av ett koordinerat, tvärministeriellt miljöforskningsprogram (jfr 3.1.4).

Undervisnings- och forskningsministeriet har ett samlat överordnat ansvar för dansk forskning och för forskningspolitiken generellt. Ministeriet ansvarar bl. a. för utvecklingen av forskningsinsatserna vid universitet och högskolor, för forskarutbildningen och för resurserna till statens sex forskningsråd. Detta är väsentligt med beaktande av att en omfattande miljöforskning bedrivs vid institutioner inom universitets- och högskolesektorn. Utvärderingen av dansk miljöforskning visade att över 70 universitetsinstitutioner är engagerade i olika miljöforskningsprojekt med en samlad forskningsinsats på omkring 55 milj. DKK (uppskattningen gäller för 1987).

En betydande del av universitetsforskningens externa forskningsmedel kommer från forskningsråden som har till uppgift att initiera, prioritera och finansiera speciellt grundläggande forskningsverksamhet.

På undervisnings- och forskningsministeriets område finns ett särskilt samordnande och rådgivande organ för miljöforskning, "Forskningsrådenes Udvalg for Miljø- og Omgivelsesforskning" (FUMO). FUMO har till uppgift att bl. a. rådge Forskningspolitisk Råd och forskningsråden m. fl. beträffande miljö- och omgivningsforskning. FUMO skall vidare säkra kontakt mellan organ som stöder och utför forskning på området samt också fungera som referensgrupp för de danska representanterna i EG:s organ på miljöforskningsområdet.

FUMO består av representanter från bl. a. fem av de sex forskningsråden under undervisningsministeriet samt av representanter från miljö-, energi-, industri- och lantbruksministeriet samt från Danmarks meteorologiska institut.

Även om miljöforskning ingår i ett stort antal av statsadministrationens institutioner och ministerier är Miljøministeriets roll central. Miljøministeriet administrerar de största forskningsresurserna, som är direkt riktade till miljöforskning och ministeriet är också den största beställaren/brukaren av forskningsresultat och forskningsbaserad kunskap på området.

Miljøministeriet, som upprättades 1971, består idag av ett departement och Miljøstyrelsen, Planstyrelsen och Skogs- og Naturstyrelsen samt av sektorforskningsinstitutionerna Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) och Danmarks Geologiske Undersøgelse (DGU).

För ministeriets miljöforskning är de centrala organen Miljøstyrelsen och DMU. DMU tillkom vid en omorganisering av ministeriets forskningsverksamhet 1989, bl. a. genom en sammanläggning av miljøstyrelsens fem laboratorier. DMU har bl. a. till uppgift att med stöd av forsknings- och utvecklingsverksamhet samt miljöövervakning stärka den fackliga basen för politiska) och administrativa prioriteringar och beslut på miljö- och naturområdet. DMU har följande forskningsavdelningar som fungerar som forskningsutförande institut:

- Afd. for Forureningskilder og Luftforurening
- Afd. for Miljøkemi
- Afd. for Havmiljø og Mikrobiologi
- Afd. for Ferskvandsøkologi
- Afd. for Terrestrisk økologi
- Afd. for Flora- og Faunaøkologi
- Afd. for Systemanalyse

Vidare finns inom Miljøministeriet ett forskningsråd med rådgivande och koordinerande uppgifter. I uppgifterna för Miljøministeriets forskningsråd ingår också att säkra överblick över dansk miljöforskning både inom och utanför Miljøministeriets ramar. Forskningsrådet är sammansatt både av interna medlemmar från Miljøministeriet och av externa medlemmar från universitet och företagssektorn.

Vid sidan av Miljøministeriet är energiministeriet en av de största finansiärerna av miljöforskning. Under energiministeriet finns två forskningsutförande institutioner, Forskningscenter Risø och Grønlands Miljøundersøgelser (GMU). Vidare finns under energistyrelsen ett Rådgivende Energiforskningsudvalg.

Risøs forskningsverksamhet koncentrerar sig på teknisk och naturvetenskaplig FoU inom tre huvudområden, nämligen energiforskning, miljöforskning och materialforskning. För miljöforskningen vid Risø ansvarar en särskild miljöforskningsavdelning. Dessutom ingår miljörelevant forskning också i verksamheten inom flera av Risøs övriga forskningsavdelningar.

Även lantbruksministeriet finansierar en omfattande FoU-verksamhet med betydande inslag av miljöforskning. Ministeriets forskningsverksam-

het omorganiserades i början av 1990 och administreras idag av ett särskilt forskningssekretariat och ett rådgivande forskningsudvalg. Ministeriets forskning utförs i huvudsak vid följande sex forskningsinstitutioner som alla har aktiviteter på miljöforskningsområdet:

- Statens Planteavlfsforsøg
- Statens Husdyrbrugsforsøg
- Statens Jordbrugstekniske Forsøg
- Statens Forstlige Forsøgsvæsen
- Statens Jordbrugsøkonomiske Institut
- Statens Skadedyrlaboratorium

På industriministeriets område ingår miljöforskning i den teknologirelaterade FoU-verksamhet som stöds av Teknologirådet under Industri- og Handelsstyrelsen. Inom sektorn finns ett trettiotal s. k. teknologiska serviceinstitut av vilka ett stort antal bedriver miljörelevant forskning i varierande grad. Miljöforskning utgör huvudinriktningen för följande fyra institut, som är organisatoriskt knutna till Akademiet for de tekniske Videnskaber:

- Vandkvalitetsinstituttet
- Dansk Hydraulisk Institut
- Isotopcentralen
- Lydteknisk Laboratorium

Vandkvalitetsinstituttet är det största miljöforskningsinstitutet i Danmark. Miljörelevant FoU i större omfattning ingår även i verksamheten vid bl. a. följande institut:

- Dansk Teknologisk Institut
- dk-TEKNIK
- Dansk Toksikologisk Center
- Gensplejningsgruppen

Under fiskeriministeriet, sundhedsministeriet och trafikministeriet finns bl. a. följande institutioner med miljörelaterad forskningsverksamhet:

- Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser
- Fiskeriministeriets Forsøgslaboratorium
- Ferskvandsøkologisk Institut
- Fiskeriministeriets Forskningsskibe
- Danmarks Meteorologiske Institut
- Levnadsmiddelstyrelsen
- Institut for Toksikologi

3.1.3 Miljöforskningens resurser

Enligt en översiktlig uppskattning i regeringens strategiska FoU-program 1991 – 1994 uppgår ministeriernas miljöforskningsbevilningar till

knappt 210 milj. DKK år 1990. Beloppet består av drygt 80 milj. DKK i grundanslag till institutioner och knappt 130 milj. DKK programbevillningar. I beloppet ingår i första hand grundanslagen för de institutioner som utför miljöforskning som huvuduppgift samt direkt till miljöområdet riktade programbevillningar. I beloppet har inte medtagits miljöforskningsinsatserna på industriministeriets område.

För en mer täckande bild av de offentliga miljöforskningsinsatserna bör uppskattningen kompletteras dels med miljöforskningsinsatserna på industriministeriets område, dels med de beviljningar som forskningsråden under undervisnings- och forskningsministeriet kanaliserar till miljöforskning. Under 1990 uppskattas forskningsrådets beviljningar till miljörelaterad forskning uppgå till ca 20 milj. DKK.

Vidare ingår miljöforskning också i forskningsprogram med annan huvudriktning än miljö. Således kanaliseras över exempelvis det bioteknologiska forsknings- och utvecklingsprogrammet under 1990 uppskattningsvis 13 milj. DKK till miljöforskning, bl. a. till ett center för bioteknologisk miljöforskning. Till den samlade danska miljöforskningsverksamheten kan också räknas danskt deltagande i EG:s miljöforskningsprogram.

Uppskattade på detta sätt kan de samlade offentliga resurserna till miljöforskning antas uppgå till omkring 300 milj. DKK år 1990.

3.1.4 *Forskningsprogram och prioriteringar*

Klart dominerande i dansk miljöforskning har under hela 1980-talet varit problem i anslutning till förorening av vattenmiljön. Forskningsinsatserna, som först koncentrerades på grundvattenproblem, har så småningom fördelat sig jämnare på hela vattenmiljön inkluderande även vattendrag generellt samt sjöar, kustvattnen och havet. Ett av forskningens väsentligaste intressefält har varit lantbrukets roll i miljöproblemen.

Forskning om miljöskydd på lantbruksområdet, ekologiskt jordbruk och utveckling av miljövänlig jordbruksproduktion hör idag till prioriteringsområdena. Andra högprioriterade miljöforskningsområden med redan idag betydande forskningsinsatser och ett växande forskningsintresse är bl. a. forskning om industrins utsläpp i vatten, marker och luft, miljöteknologi, miljövänligare energianvändning och energiproduktion, luftburen förorening samt atmosfärforskning och klimatforskning.

Ett kännetecken för den danska miljöforskningen är att statsmakten i stor utsträckning satsat på prioritering och styrning av forskningen via handlingsplaner och forskningsprogram. Bland större miljöforskningsprogram kan nämnas följande:

- På området miljöåtgärder i lantbruket antog Folketinget våren 1985 en handlingsplan för reduktion av föroreningar med näringssalter och organiska ämnen, den s. k. NPO-handlingsplanen. Som ett led i handlingsplanen genomförs under miljöstyrelsen ett femårigt forskningsprogram 1986–1990 om NPO-förorening från lantbruket. Forsknings-

programmet har en samlad budget på 50 milj. DKK (1990: 11 milj. DKK).

- Som ett led i den av Folketinget våren 1987 antagna vattenmiljöhandlingsplanen (jfr 3.1.1) genomförs två större forskningsprogram, ett havsforskningsprogram och ett spillvattenforskningsprogram, som bägge administreras och koordineras av miljöstyrelsen. Havsforskningsprogrammet sträcker sig över åren 1989–1992 med en samlad budget på 74 milj. DKK (1990: 13 milj. DKK). Programmet fokuserar på de kemiska, biologiska och fysiska processerna i de danska vattnen. Spillvattenforskningsprogrammet gäller perioden 1988–1991 med en budget på 29 milj. DKK (1990: 10 milj. DKK). De två programmen har ett nära samband med NPO-forskningsprogrammet.
- Kopplat till miljöproblemen på lantbruksområdet är också ett FoU-program om bekämpningsmedels inverkan på miljö och hälsa. Programmet, som administreras av miljöstyrelsen, sträcker sig över åren 1989–1993 med en samlad budget på ca 60 milj. DKK (1990: 12,5 milj. DKK).
- Miljöstyrelsen administrerar vidare ett utvecklingsprogram som syftar till reduktion av CFC-förbruket. Programmet är i statsbudgetarna 1989–1991 uppfört med en samlad bevillningsram på 45 milj. DKK. Programmet består av ett atmosfärforskningsprogram samt ett teknologiskt utvecklingsprogram som innehåller projekt om renare teknologi, återvinning, återanvändning samt destruktion av CFC.

Prioriteringen av atmosfärforskning understryks också av att Danmarks Miljøundersøgelser tillsammans med bl. a. Risø 1990 etablerat ett Dansk Center for Atmosfæreforskning (DCAR). Avsikten är att inom ramen för en flexibel centerbildning knyta samman en rad forskargrupper vid universitet och forskningsinstitutioner. DCAR verkar som projektkoordinator för de deltagande institutionerna och som ett forum för identifiering av gemensamma intresseområden och utveckling av nya metoder och ny apparatur inom atmosfäris miljöforskning.

- En viss miljöforskningsverksamhet har ägt rum inom miljöstyrelsens utvecklingsprogram för renare teknologi 1987–1989. Programmet, som hade en samlad budget på 90 milj. DKK, gällde dock i första hand teknologinnovationer med hjälp av utvecklings-, implementerings- och informationsprojekt. Utvecklingsprogrammet vidareförs inom regeringens handlingsplan för renare teknologi 1990–1992 med en samlad budget på 225 milj. DKK.
- Det danska energiforskningsprogrammet för perioden 1990–1992 har som huvudmål utveckling av en bärkraftig, miljövänlig energiteknologi. Miljörelaterad FoU utgör ett markant inslag i flera av programmets tio fackområden. Programmet, som har en årlig budget på omkring 120 milj. DKK, baserar sig på regeringens handlingsplan för miljö och utveckling samt på regeringens energihandlingsplan ”Energi 2000”.

- Som en uppföljning av regeringens strategiska FoU-program har ett miljöteknologiskt utvecklingsprogram etablerats för perioden 1990–1993. Industriministeriets samlade budgetram för programmet är 150 milj. DKK. Programmet administreras av Teknologirådet och genomförs i ett koordinerat samarbete med miljöstyrelsen.
- Teknologirådet genomför även ett program om vattenmiljöteknologi 1988–1990 med en samlad bevillning på 31 milj. DKK.
- Lantbruksministeriet har under 1980-talet finansierat ett stort antal fleråriga forskningsprogram. För 1990 upptar ministeriets budget ett anslag för forsknings- och försöksprogram på sammanlagt nära 100 milj. DKK för delat på 11 programområden. Flera av programmen innehåller miljörelevant forskning. En väsentlig del av miljöforskningen har samlats i två program, ”jordbruk och miljö” samt ”gröna marker”. Programmen sträcker sig över perioden 1987–1992 och har tillsammans en planerad budgetram på ca 80 milj. DKK.
- Flera av forskningsråden under undervisnings- och forskningsministeriet finansierar miljöforskning både genom ramprogram och i form av stöd till enskilda forskningsprojekt. Det naturvetenskapliga forskningsrådet stöder 1990 bl. a. atmosfärforskning, forskning om luftburen förorening samt forskning om kustekosystem. Det medicinska forskningsrådet (sundhedsvidenskabelige) stöder bl. a. ett toxikologiskt och miljömedicinskt forskningsprogram. Det tekniskvetenskapliga forskningsrådet har 1990 med ca 8 milj. DKK stött ett ingenjörsvetenskapligt center för miljö och grundvatten som rådet upprättat vid Danmarks Tekniske Højskole. Det samhällsvetenskapliga forskningsrådet har finansierat flera forskningsprojekt med miljörelevans inom två av rådets s. k. initiativområden, ”teknik och samhälle” samt ”reglering och styrning”. De samhällsvetenskapliga projekten gäller närmast styrningsmedel på miljöområdet.

Forskningspolitisk Råd (FPR) har hösten 1990 på uppdrag av Regeringens Forskningsudvalg inlett planeringen av ett förslag till ett ”koordineret, strategisk miljöforskningsprogram 1992”. Programmet, som förväntas bli fastställt av regeringen, skall utformas som en koordinerad insats med beröringspunkter till alla ministerier som i väsentlig grad utför miljöforskning eller använder resultat från miljöforskning.

FPR har bitt forskningsråd och andra forskningspolitiska organ under såväl undervisnings- och forskningsministeriet som andra ministerier med miljöforskning, att senast i slutet av januari 1991 lämna synpunkter och förslag på större sammanhängande teman eller aktiviteter, som man anser bör ingå i programmet och som kan utföras i för ändamålet upprättade tidsbegränsade forskningscentra eller under större ramprogram över 3–5 år.

FPR anger att programmet skall koncentreras på några få områden där dansk forskning har särskild kompetens eller särskild betydelse. Förslagen

skall speciellt relateras till både nordiska och internationella program på miljöforskningsområdet och även ta hänsyn till rekommendationerna i utvärderingen av dansk miljöforskning.

Programmet, som utgör ett led i uppföljningen av miljöforskningsutvärderingen, planeras i första hand för en femårsperiod. Programplaneringsarbetet bedrivs med sikte på att ett programförslag kan beaktas i förslaget till statsbudget för 1992.

3.2 Finland

3.2.1 Inledning

Miljövårdsforskning har i Finland varit ett prioriterat forskningsområde sedan början av 1970-talet då området i statens vetenskapsråds forskningspolitiska program (1973) utsågs till ett av forskningens fem nationella tyngdpunktsområden. Redan 1970 hade statsmaktens engagemang i miljöproblemen administrativt markerats genom bl. a. etableringen av vattenstyrelsen och genom att man inom inrikesministeriet inrättade en särskild miljövårdsavdelning. Forskningsfrågorna uppmärksammades genom att vetenskapliga centralkommissionen vid Finlands Akademi 1971 tillsatte en särskild sektion för miljövårdsforskning.

I vetenskapsrådets "forskningspolitiska riktlinjer för 1970-talet", som sanktionerades på högsta politiska nivå i samband med regeringens forskningspolitiska redogörelse till riksdagen 1973, angavs att det fanns ett omfattande och brådskande behov av "forskning kring miljövård och utveckling av metoder och produkter som skonar naturresurserna och miljön". Riktlinjerna syftade till en mycket bred forskningsinsats över hela spektret av miljöfrågor utan prioritering av något speciellt forskningsområde. Finlands Akademi gavs i uppdrag att i skyndsam ordning uppgöra detaljerade handlings- och finansieringsplaner för miljöforskningen i Finland.

Vetenskapsrådets riktlinjer eller s. k. tyngdpunktprogram innebar att miljöforskningen utvecklades successivt under 1970-talet med en viss dominans för den mer grundläggande miljöforskningen i universitet och högskolor. Först i slutet av 1970-talet började miljömyndigheterna mera målmedvetet finansiera miljöforskningsverksamhet. Härefter har miljöforskningen expanderat kraftigt.

I början av 1980-talet stärktes miljöforskningens ställning markant genom att det år 1983 dels inrättades ett eget miljövetenskapligt forskningsråd inom Finlands Akademi, dels upprättades ett miljöministerium. Samma år inrättades också teknologiska utvecklingscentralen (TEKES) som snabbt expanderat till en av de viktigaste finansiärerna av miljörelaterad FoU.

Under senare delen av 1980-talet har miljöforskningens betydelse ytterligare framhävts. Större offentliga miljöforskningsprogram har etablerats. I samhälls- och miljöpolitiken har det slagits fast att miljöskyddsfrågor

skall integreras i alla samhällssektorer och att varje förvaltningsgren skall ha ett självständigt ansvar för miljön. I centrala forskningspolitiska dokument har understrukits att miljöaspekter bör beaktas i all forskning.

3.2.2 Miljöforskningens organisering

De centrala organen och myndigheterna när det gäller det övergripande ansvaret för utformning av forskningspolitiken i Finland är dels statens vetenskaps- och teknologiråd (forsknings- och teknologipolitiska riktlinjer), dels undervisningsministeriet och Finlands Akademi med ett generellt forskningspolitiskt ansvar beträffande utveckling av såväl forskarutbildning som forskningsfinansiering, dels handels- och industriministeriet och teknologiska utvecklingscentralen (teknologipolitik och teknisk-industriell FoU-finansiering). Alla dessa spelar en stor roll även för verksamheten på miljöforskningsområdet.

I tillägg till de ovan nämnda organen har miljöministeriet en central roll både för utformningen av forskningspolitiken och som forskningsfinansier på miljöområdet. Miljöforskningsärendena hanteras av ministeriets miljövårdsavdelning som består av ett antal byråer, t. ex. naturvårdsbyrån, avfallshanteringsbyrån, byrån för vattenärenden samt byrån för luftvård och bullerbekämpning. Byråerna ansvarar för forskningsärendena inom respektive delsektor. Miljövårdsavdelningens planerings- och utvecklingsbyrå svarar bl. a. för övergripande forskningskoordinering och för internationellt miljöforskningsarbete.

Miljöministeriets budget upptar ett särskilt miljöforskningsanslag som disponeras för uppdragsforskning och andra FoU-aktiviteter på miljöområdet. Projektmedlen (för FoU om miljöskydd, avfallshandling och luftvård), som under 1990 uppgår till sammanlagt drygt 25 milj. FIM, kanaliseras till forskningsprogram och projekt som utförs såväl i statliga forskningsinstitutioner som i universitet och högskolor.

På miljöministeriets förvaltningsområde finns också ett större forskningsutförande institut, vatten- och miljöforskningsinstitutet som är organiserat under vatten- och miljöstyrelsen. Under vatten- och miljöstyrelsen finns vidare 13 s. k. vatten- och miljödistrikt som också bedriver en viss forskningsverksamhet.

Andra ministerier med betydande ansvar och insatser för miljörelaterad forskning är handels- och industriministeriet, jord- och skogsbruksministeriet och trafikministeriet. En viss miljöforskning bedrivs också inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde.

För en schematisk framställning av den offentliga miljöforskningsorganisationen se *bilaga 2*.

Till de viktigaste forskningsfinansierarna och policyskapande organen inom miljöforskningen hör forskningsrådsorganisationen Finlands Akademi. Akademien består idag av sju vetenskapliga kommissioner (forskningsråd). Finlands Akademis forskningsanslag för 1990 uppgår till nära 350

milj. FIM. För forskningen och forskarutbildningen på miljöområdet svarar i första hand den miljövetenskapliga kommissionen. Kommissionens samlade forskningsresurser 1990 uppgår till ca 20 milj. FIM. I viss mån finansieras miljöforskning även av den agroforstvetenskapliga, den naturvetenskapliga och den tekniskvetenskapliga kommissionen.

Vidare ansvarar Finlands Akademi för ett större nationellt forskningsprogram om förändringar i atmosfären (SILMU-programmet) som inleddes 1990 och som förväntas pågå under de närmaste 5–6 åren med en årlig budget på 12–15 milj. FIM (se ytterligare avsnitt 3.2.4).

På handels- och industriministeriets förvaltningsområde bedrivs verksamhet av forskningsrådskaraktär av teknologiska utvecklingscentralen (TEKES). TEKES har som huvuduppgift att stöda teknologiutveckling och finansiera tillämpad teknisk forskning vid institut och högskolor samt FoU-projekt inom industrin. TEKES disponerar för 1990 en budget på ca 700 milj. FIM.

Det är svårt att exakt precisera vilken roll TEKES spelar på miljöforskningsområdet såväl när det gäller ekonomiska insatser som policymässigt. TEKES har själv beräknat att man 1990 använder ca 115 milj. FIM till miljörelaterad FoU. Av detta belopp går drygt 100 milj. FIM som FoU-stöd till företagssektorn i form av utvecklingsstöd, lån och räntestöd och endast omkring 13 milj. FIM till "fri" miljöforskning i universitet, forskningsinstitut och företag.

De forskningsutförande institutionerna på miljöområdet är förutom ett stort antal universitets- och högskoleinstitutioner i första hand följande:

- Vatten och miljöforskningsinstitutet
- Meteorologiska institutet
- Havsforskningsinstitutet
- Statens tekniska forskningscentral (VTT)
- Geologiska forskningscentralen
- Lantbrukets forskningscentral
- Skogsforskningsinstitutet
- Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
- Statens veterinärmedicinska anstalt
- Folkhälsoinstitutet
- Institutet för arbetshygien
- Strålsäkerhetscentralen
- Statistikcentralen

För flera av institutionerna gäller att det bara är en mindre del av institutionernas forskningsverksamhet som kan räknas som miljöforskning. De institutioner som har den största miljöforskningsverksamheten är vatten- och miljöforskningsinstitutet, meteorologiska institutet, havsforskningsinstitutet och statens tekniska forskningscentral (VTT). VTT bedriver t.ex. en omfattande miljörelaterad FoU-verksamhet när det gäller utveckling av miljövänliga och renare process- och energiteknologier samt

beträffande utveckling av miljöteknologi inom områdena luftförorening, vattenförorening och avfallshantering. VTT:s FoU-insats på miljöområdet kan på årsbasis uppskattas till över 30 milj. FIM. Merparten av insatsen utgörs av externa medel.

Inom universitetssektorn bedrivs miljöforskning inom de flesta av landets 17 universitet- och högskolor vid en eller flera institutioner och fältstationer. I några fall har även särskilda mindre miljöforskningsenheter upprättats.

3.2.3 *Miljöforskningens resurser*

Av de offentliga forskningsinsatserna 1990 kanaliseras i storleksordningen 200 milj. FIM till miljöforskningsområdet. Detta inkluderar även insatser för miljörelaterad energiforskning, uppskattningsvis till ett belopp på 30–40 milj. FIM. Av de samlade anslagen till miljöforskning torde ca 70 milj. FIM användas inom universitets- och högskolesektorn. Av beloppet kommer drygt 10 milj. FIM från universitetens egna budgetmedel medan 60 milj. FIM är externa anslag från forskningsråd och ministerier m. fl.

Statistiska uppgifter om antalet forskningsårsverk inom miljöforskningen i Finland saknas. På basen av en mycket grov uppskattning kan det dock uppskattas att drygt 1000 forskare är sysselsatta med miljörelaterad FoU-verksamhet i den offentliga sektorn.

3.2.4 *Miljöforskningens inriktning, prioriteringar och forskningsprogram*

Aktuella utvecklingsdrag i miljöforskningen i Finland är att verksamheten allt mer präglas av helhetsmodeller och ett ekosystemtänkande. Utvecklingen går också i riktning av allt större samlade forskningsinsatser med projekt eller program som omfattar flera discipliner och involverar både flera forskningsutförande enheter och flera forskningsfinansiärer.

Ambitionen är också att i högre grad än hittills engagera universitet och högskolor även i den miljöforskning som finansieras och rekvideras av ministerier och olika miljömyndigheter. Vidare prioriteras forskarutbildning på miljöområdet samt internationellt miljöforskningssamarbete högt.

Under 1970-talet och delvis 1980-talet har en väsentlig del av miljöforskningen gällt vattenförorening och – i mindre omfattning – luftförorening. Forskning om avfallshantering, kemikalier, ekotoxikologi samt buller ägnades i början av perioden mindre uppmärksamhet, medan samhällsvetenskaplig miljöforskning, t. ex. miljöekonomi var i stort sett ett förbiset område.

Under senare delen av 1980-talet och början av 1990-talet har tyngdpunkten förflyttats till forskning om luftförorening, klimatförändringar, miljöteknologi samt bärkraftig användning av natur- och vattenresurser. Till dagens prioriterade forskningsområden hör också t. ex. förorening av grundvatten och vattendrag, mark och hav, ekotoxikologi samt samhällsvetenskaplig miljöforskning.

Bland större aktuella forskningsprogram och projekt kan nämnas:

- Forskningsprogrammet om försurning (HAPRO) 1985–1990. Programmet, som finansierades av miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet, har haft en totalbudget på ca 50 milj. FIM. I programmet som genomförts vid universitet och högskolor samt statliga forskningsinstitut har medverkat ett par hundra forskare representerande bl. a. biologi, limnologi, meteorologi och forstvetenskaper.
- Forskningsprogram om jordbruket och vattenföroreningen 1988–1991. Programmet finansieras av miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet. Budget 10 milj. FIM.
- Forskningsprogram om vattenförorening och skogshushållning 1990–1994. Programmet finansieras i huvudsak av miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet. Budget 14 milj. FIM.
- Forskningsprogram om miljöskyddet inom skogsindustrin 1989–1991. Programmet finansieras av miljöministeriet, Skogsindustrins centralförbund och en privat stiftelse. Budget 9 milj. FIM.
- Forskningsprogram om marktäkt 1991–1995. Programmet finansieras av handels- och industriministeriet, trafikministeriet och miljöministeriet.

Det finns också flera program som är av en mer övergripande karaktär och som har till syfte att erbjuda en bredare ram för utvecklingen av forskningen och koncentration av forskningsinsatserna på området. Programmen innehåller rekommendationer om angelägna forskningsuppgifter och om behov och allokering av forskningsresurser samt om uppgifts- och ansvarsfördelning mellan olika forskningsutförande och forskningsfinansierande enheter. Sådana program är t. ex.:

- Luftvårdens forskningsprogram 1986–1990. Programmet, som uppgjorts av luftvårdsdelegationen, gäller i första hand luftvårdsadministrationens forskningsbehov. Programmet är indelat i följande forskningsområden: luftens kvalitet och förändringar, trafikens inverkan på luftens kvalitet, luftföroreningars effekter på trivsel, närutsläppens långsiktiga hälsoeffekter samt ekonomisk luftvårdsforskning. Programmet finansieringsbehov har uppskattats till ca 32 milj. FIM.
- Utvecklingsprogram för forskning om effekter och bekämpning av buller 1989–1993. Huvudvikten i programmet ligger på forskning som anknyter till miljöministeriets verksamhet. Programmet projektfinansieringsbehov har uppskattats till ca 6 milj. FIM.
- Utvecklingsprogram för kemikalieforskningen på miljöministeriets verksamhetsområde 1991–1995. Programmet avser forskning som kan bidra till bekämpning av miljöskador som förorsakas av kemikalier. I programplanen beräknas resursbehovet för programinsatserna till sammanlagt nära 55 milj. FIM. Som centrala finansörer av programmet föreslås miljöministeriet, vatten- och miljöstyrelsen, Finlands Akademi samt en forskningsfinansierande stiftelse.

Inom Finlands Akademi har miljövetenskapliga kommissionen under slutet av 1980 talet inlett/genomfört bl. a. följande större miljöforskningsprogram och projekt:

- Framtida samhällsutveckling 1988–1991
- Humushaltiga sjöar 1987–1990
- Östersjöns planktonekologi
- Biotillgång på organiska mikroförorenare i humus- och ligninrika vattendrag 1985–1990
- Bakterie- och parasitsjukdomar hos fisk som vattenkvalitetsindikatorer 1985–1991
- Förändringar i Finlands fågelbestånd som miljötillståndssindikator 1988–1993)

Ett omfattande forskningsprogram om förändringar i atmosfären, SILMU-programmet, har inletts 1990. Avsikten är att studera såväl orsaker till som effekter av klimatförändringar. Programmet, som är mångvetenskapligt och sektorsövergripande, är indelat i fyra huvudområden, nämligen atmosfär, vatten, markecosystem samt människans verksamhet.

Enligt programplanerna skall SILMU-programmet sträcka sig över sex år. I statsbudgeten för 1990 har uppförts ett anslag på 12 milj. FIM för projektet och för 1991 uppgår anslaget till 15 milj. FIM. Budgeten för programmets första treårsperiod förväntas uppgå till omkring 40 milj. FIM.

SILMU har en direkt koppling till flera internationella forskningsprogram. SILMU förväntas således bidra till både det internationella klimatforskningsprogrammet World Climate Research Programme, WCRP, och det internationella geosfär-biosfär programmet, IGBP (Global Change).

Finlands Akademi har låtit utarbeta ett forskningsprogram om bärkraftig utveckling. Programmet, som inleds 1991, samfinansieras av Finlands Akademi och miljöministeriet. Programmet har sin tyngdpunkt i samhällsvetenskaper och humaniora och innehåller teman som inbegriper bl. a. miljöekonomi, miljösociologi och miljöhistoria.

Forskningsprogrammet om bärkraftig utveckling bör ses i sammanhang med SILMU-programmets delområde om människans verksamhet. Programmet förväntas kunna utgöra ett bidrag till det internationella programmet "Human Dimensions of Global Environmental Change" som utarbetats av International Social Science Council (ISSC) som ett kompletterande led till det naturvetenskapligt inriktade Global Change programmet.

Finlands Akademi har även fokuserat på områdena miljöekonomi och miljöbioteknik genom att 1988–1989 låta utreda forskningsbehov och behovet av förstärkt forskarutbildning på områdena.

Ett finsk-sovjetiskt forskningsprogram om människoskapta miljöförändringar i känsliga ekosystem i nordliga områden kommer att inledas 1991. Finlands Akademi svarar för den finländska andelen i programmet som sträcker sig över perioden 1991–1993. Akademiens finansieringsandel uppskattas till nära 6 milj. FIM.

Miljöteknologi ingår såväl i flera av teknologiska utvecklingscentralens

(TEKES) teknologiprogram som i dess projektfinansiering. Av de FoU-anslag på omkring 115 milj. FIM, som uppskattats gå till miljörelaterad FoU 1990, går ca 35 % till FoU om avfallshantering och återvinning, 30 % till luftföroreningsprojekt och 20 % till vattenföroreningsprojekt. Även det nationella bioteknologiprogrammet 1988–1992, som samfinansieras av Finlands Akademi och TEKES (programbudget ca 60 milj. FIM) innehåller miljörelaterad forskning.

På energiforskningsområdet kan i första hand nämnas två forskningsprogram med relevans för miljöforskningsområdet. Det ena programmet (LIEKKI 1988–1992) gäller effektivisering av elproduktionen vid förbränningskraftverk och reduktion av miljöeffekterna vid förbränning. Budgeten förväntas uppgå till 120–130 milj. FIM. Av beloppet svarar handels- och industriministeriet för omkring 60 milj. FIM.

Det andra programmet (NEMO 1988–1992) gäller utveckling av nya energiproduktionssystem och energiteknologier. Förväntad budget 70–80 milj. FIM. I flera andra av handels- och industriministeriets energiforskningsprogram ingår miljörelaterad forskning och ministeriet finansierar även FoU-verksamhet om alternativa energier och energibesparing.

3.3 Island

3.3.1 Utgångspunkter

Miljöproblematiken i Island och därmed också den isländska miljöforskningen skiljer sig i vissa avseenden betydligt från miljöfrågorna och forskningssituationen i övriga nordiska länder. Detta beror bl. a. på Islands geografiska läge och naturförhållanden men också på omfattningen av de isländska forskningsresurserna och därav följande forskningsprioriteringar. Den totala isländska FoU-insatsen utgör t.ex. mindre än en procent av Nordens samlade FoU-insats.

De mer traditionella miljöproblemen såsom utsläpp och förorening från industri, lantbruk och bosättningscentra spelar mindre roll i Island. Detta beror på att landet är gleset befolkat, har ett begränsat jord- och skogsbruk, i hög grad saknar tung industri och endast har ett begränsat antal förorenande industriföretag. Genom att merparten av bostads- och annan uppvärmning sker med geotermisk energi och genom att vattenkraften svarar för elproduktionen är de negativa miljökonsekvenserna också på energiområdet relativt begränsade. Slutligen innebär Islands geografiska läge ute i Nordatlanten att kraftiga vindar och vattenströmmar försvagar långväga föroreningsutsläpp från andra områden.

De helt dominerande miljöfrågorna i Island är knutna dels till den omfattande jorderosionen som förstört ca 70 % av landets vegetation, dels till den marina miljön och det omgivande havet.

3.3.2 Miljöforskningens organisering

Fram till 1990, då ett miljöministerium inrättades i Island, var ansvaret för miljöfrågorna uppdelat på flera ministerier och miljöfrågor hanterades som en integrerad del av vart ministeriums reguljära verksamhet. Exempelvis frågor om naturskydd, naturskyddsrådet och naturforskning hörde under undervisningsministeriet, medan frågor angående bekämpning av förorening av luft, land och vatten behandlades i hälsovårdsministeriet. Frågor om havsförorening, oljeförorening och Islands meteorologiska institut lydde under kommunikationsministeriet, regleringsfrågor under socialministeriet, medan frågor om markskydd och markåtervinning hörde till jordbruksministeriets ansvarsområde.

Som en följd av inrättandet av miljöministeriet har ansvaret för en stor del av sakfrågorna på miljöområdet inklusive en del av miljöforskningen samt frågor om nordiskt och internationellt miljösamarbete nu överförs till miljöministeriet. Under miljöministeriet lyder nu också flera av de institutioner som arbetar med miljöfrågor, t.ex. naturskyddsrådet, det statliga hälsoskyddets avdelning för föroreningsbekämpning, sjöfartsverkets avdelning för föroreningsbekämpning, naturhistoriska museet och meteorologiska institutet.

För en schematisk framställning av den offentliga FoU-organisationen se *bilaga 3*.

Något särskilt miljöforskningsinstitut existerar inte i Island. I stället utförs den isländska miljöforskningen vid ett stort antal relativt små institutioner med varierande forskningsinriktning. Bland dessa ingår flera institutioner vid Islands universitet. Andra institutioner med större eller mindre grad av miljöforskning är:

- Institutet för jordbruksforskning
- Fiskeriforskningslaboratorierna
- Institutet för färskvattenfisk
- Islands skogsforskningsstation
- Teknologiska institutet
- Havsforskningsinstitutet
- Meteorologiska institutet
- Myvatns forskningsstation
- Naturhistoriska museet
- Folkhälsoinstitutet

Den isländska regeringen har i oktober 1990 principiellt gått in för ett förslag om upprättande av ett internationellt center för nordatlantisk miljöforskning (Center for Environmental Research in the North-Atlantic, CERNA). Centret skall främja och koordinera internationella studier om förändringar i den nordatlantiska havsmiljön. Initiativet till centret, som avses bli placerat i Reykjavik, kommer från USA. I planeringsfasen har intresse för samarbetet också visats från England, Kanada, Irland samt Danmark och Norge.

Forskningsrådsorganisationen

Det finns två organisationer av forskningsrådstyp i Island, vetenskapsrådet och statens forskningsråd. Vetenskapsrådet består av tre fackråd, nämligen ett för naturvetenskap, ett för livsvetenskaper och medicin och ett för humaniora och samhällsvetenskaper. Vetenskapsrådet arbetar med forskningspolitiska frågor och forskningsfinansiering inom grundläggande forskning.

Statens forskningsråd (Rannsóknaráð Ríkisins) har till uppgift att främja tillämplad forskning och utvecklingsarbete, främst på teknologiområdet, verksamheten är i första hand inriktad mot industrin och företagssektorn.

3.3.3 Miljöforskningens resurser

Något organ med särskilt ansvar för finansiering eller koordinering av miljöforskning finns inte i Island. Inte heller finns något egentligt miljöforskningsprogram. Inom miljöövervakningen finns dock olika monitoringprogram.

Den isländska miljöforskningen finansieras från flera olika källor, innefattande bevilningar från ministerierna, forskningsinstitutionernas budgetmedel och olika forskningsfonder. Såväl vetenskapsrådet som statens forskningsråd har över sina respektive forskningsfonder finansierat miljöforskningsaktiviteter. Vidare har universitetets forskningsfond och Islands hundraårsjubileumsfond (National Centenary Fund) finansierat individuella miljöforskningsprojekt.

Islands samlade offentliga forskningsinsats på miljöforskningsområdet uppskattas uppgå till i storleksordningen 4–5 milj. DKK år 1990.

3.3.4 Miljöforskningens inriktning och prioriteringar

Det största samlade miljöproblemet gäller jorderosionen. Den omfattande erosionen i Island är en följd av såväl människans aktiviteter som landets utsatta geografiska läge och klimatförhållandena.

Den andra stora miljöfrågan i Island gäller Nordatlantens tillstånd och förhållandena i havsområdena som omger Island. Det omgivande kusthavet utgör Islands viktigaste näringskälla och basen för hela den isländska samhällsekonomin. Över 70% av nationalprodukten kommer från fisket.

Ett ökande intresse ägnas även miljöproblem på avfallsområdet och beträffande luftförorening. Den stora koncentrationen av landets befolkning i Reykjavikområdet har lett till växande lokala miljöproblem med avfallsförbränning och avloppsvatten samt luftföroreningar speciellt från trafik.

Islands huvudintressen på miljöforskningsområdet gäller därför erosion, klimatförändringar, oceanografiska förändringar, olika faktorer som påverkar livsbetingelserna för fisk- och fågelarter i Nordatlanten samt avfallshantering. Det innebär att klimatforskning, havsforskning, utveckling av monitoringinstrument och -metoder, geologi och geofysik, kontroll av

erosionen inklusive forskning om beplantning och beskogning samt forskning om avfallsteknik och om luftförorening hör till den isländska miljöforskningens huvudprioriteringar.

3.4 Norge

3.4.1 Utgångspunkter

Den norska regeringen lade våren 1987 i Stortinget fram en proposition om miljöskyddsforskning (St.meld. nr. 49, 1986–87). I propositionen anges att miljöskyddsforskningens huvuduppgift är att framskaffa underlaget för det förebyggande arbetet; ”dvs. å avdekke trusler mot naturgrunnlaget og menneskers helse og velferd, slik at vi tidligst muligt – og helst før skader intreffer – kan snu en uheldig utvikling og gjennomføre mottiltak”.

I regeringens proposition våren 1989 om uppföljning av rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling fastslås att forskning skall vara en prioriterad uppgift i arbetet.

I den norska forskningspropositionen från våren 1989 (St.meld. nr. 28, 1988–89 Om forskning) anges förstärkning av miljöinriktad forskning som en huvudprioritering inom all forskningsverksamhet. Vidare har Stortinget i enlighet med förslag i forskningspropositionen sommaren 1989 utpekade miljöteknologi till ett nytt nationellt insatsområde för forsknings- och utvecklingsverksamheten (det finns för närvarande nio nationella insatsområden för den norska forskningen).

3.4.2 Miljöforskningens organisering

I enlighet med de principer som angetts av Världskommissionen för miljö och utveckling är ansvaret för miljöskyddsforskning i Norge integrerat i myndigheters och andra organs reguljära verksamhet. Detta betyder att t. ex. miljöministeriet (miljøverndepartementet) bär det direkta ansvaret endast för den del av forskningen som har anknytning till ministeriets förvaltningsuppgifter.

För en schematisk framställning av den offentliga miljöforskningens organisering i Norge se *bilaga 4*.

Forsknings- och utbildningsdepartementet har det överordnade ansvaret för norsk forskning och ministeriet fördelar över sin budget anslagen till universitet och högskolor och de generella forskningsråden. Departementet har också det generella ansvaret för den övergripande forskningspolitiken, och härigenom även ett särskilt ansvar för uppföljningen på forskningsområdet av rekommendationerna från världskommissionen för miljö och utveckling. Det innehållsiga ansvaret för övrig forskning ligger hos de respektive fackdepartementen.

Miljøverndepartementet, som inrättades 1972, disponerar under 1990 omkring 150 milj. NOK för forskning- och utveckling. Av medlen går ca 85 milj. NOK till grundbevillningar till miljöinstituten och drygt 60 milj.

NOK till olika miljöforskningsprogram. För att inom universiteten stärka forskning och undervisning på miljöområdet finansierar miljöverndepartementet även fem nyinrättade miljöprofessurer. Vidare har departementet budgeterat medel för kvinnliga stipendiater för att förbättra kvinnoandelen inom miljöskyddsforskning.

Andra departement med betydande miljöforskningsanslag är landbruksdepartementet, näringsdepartementet och fiskeridepartementet. Departementen fördelar bl. a. grundanslagen till forskningsråd på sina respektive områden.

Forskningsrådsorganisationen

Norge har idag fem forskningsråd (budgetanslag för 1990 inom parentes, avrundat till närmaste tiotal milj. NOK):

– Norges allmennvitenskapelige forskningsråd, NAVF	(500)
– Norges fiskeriforskningsråd, NFFR	(160)
– Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, NLVF	(160)
– Norges råd for anvendt samfunnsforskning, NORAS	(140)
– Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd, NTNF	(890)

NAVF utgör den samlande organisationen för forskningsråden för naturvetenskap, medicin, samhällsvetenskaper och humaniora vilka alla har ett eget fackråd.

Samtliga råd har omfattande verksamhet inom miljöforskningsområdet. Under NAVF inrättades 1988 en nationalkommitté för miljöskyddsforskning (NMF) för att främja samarbete mellan forskningsråden i syfte att uppnå en helhetlig nationell insats inom miljöskyddsforskning. NMF skall bl. a. utarbeta strategiplaner för miljöforskningen och aktivt bidra till initiering och implementering av forskningsprogram. Kommittén skall särskilt ge råd om och samordna den forskning som finansieras av miljöverndepartementet.

Ett norskt forskningspolitiskt särdrag är att en betydande del av ministeriernas forskningsanslag redan i statsbudgeten fördelas till forskningsråden som svarar för fördelningen på projektnivå. Således har i statsbudgeten för 1990 i t. ex. miljöministeriets budget uppförts drygt 12 milj. NOK till NAVF, drygt 7 milj. NOK till fiskeriforskningsrådet, ca 2,5 milj. NOK till det landbruksvetenskapliga forskningsrådet, omkring 2 milj. NOK till NORAS och drygt 17 milj. NOK till NTNF för miljöforskningsprogram och projekt under forskningsråden.

Forskningsutförande organ

Den norska miljöforskningen utförs i huvudsak av forskare vid universitet och högskolor och ett stort antal statliga och privata forskningsinstitut. Miljöforskningen har fått en central plats vid de fyra universiteten bl. a. genom att det vid dessa inrättats egna centra för miljö och utveckling.

Miljörelaterad forskning utförs också i betydande omfattning vid lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, fiskerihögskolan och Norges tekniska högskola.

Följande forskningsinstitut är särskilt inriktade på miljöforskningsområdet och erhåller sin grundbudget från miljöverndepartementet (den samlade grundbevillningen för de fyra instituten utgör 1990 ca 85 milj. NOK):

- Norsk institutt for naturforskning, NINA
- Norsk institutt for vannforskning, NIVA
- Norsk institutt for luftforskning, NILU
- Norsk institutt for by- og regionforskning, NIBR

Vidare erhåller Senter for jordfaglig miljøforskning, JORDFORSK, delar av sin grundbevillning över miljöverndepartementets budget. Även Norsk Polarinstitut (NP) finansieras med en bevillning från miljöverndepartementet.

Följande andra offentliga forskningsinstitutioner utför miljöforskning i större eller mindre utsträckning:

- Christian Michelsens Institutt, CMI
- Det norske meteorologiske institutt, DNMI
- Fridtjof Nansens Institutt, FNI
- Gruppen for ressursstudier, GRS
- Institutt for kontinentalsokkelundersøkelser og petroleumsteknologi A/S, IKO
- Havforskningsinstituttet
- Matforsk
- Norges byggforskningsinstitutt, NBI
- Norsk institutt for skogforskning, NISK
- Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, NIJOS
- Norsk Regnesentral, NR
- Senter for anvendt forskning, Norges Handelshøyskole, SAF
- Senter for Industrieforskning, SI
- Statens institutt for folkehelse, SIFF
- Statistisk Sentralbyrå, SSB
- Stiftelsen for Industriell og Teknisk Forskning ved Norges tekniske høyskole, SINTEF
- Veterinærinstituttet

3.4.3 Miljöforskningens resurser

De offentliga FoU-resurserna till miljöforskningsområdet har ökat kraftigt under de senaste fem åren. Från ca 140 milj. NOK år 1986 har insatsen ökat till drygt 330 milj. NOK 1990, en ökning på mer än 130%. Miljöforskningsinsatsen 1990 förväntas utgöra ca 4,8% av den samlade offentliga FoU-insatsen.

Det kan också noteras att i statsbudgeten för 1990 erhöles resurserna till miljöforskning den största procentuella tillväxten i förhållande till 1989, nämligen 18,5%, medan den generella tillväxten för FoU-verksamheten var 12%.

Antalet forskare engagerade i den målinriktade miljöforskningsverksamheten i Norge 1990 uppskattas till omkring 650 personer.

3.4.4 Miljöforskningens inriktning, prioriteringar och forskningsprogram

Under 1960- och 1970-talen präglades miljöforskningen i Norge av strävan att lösa lokala miljöföroreningsproblem. Under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet låg forskningsintresset i många fall på effekter av användningen av gödnings- och bekämpningsmedel i jord- och skogsbruk, på problemavfall och industrins förorening samt på energifrågor. Forskningen syftade framför allt till att ge underlag för begränsning av förorenande utsläpp.

Bl. a. på grund av fiskerinäringens betydelse för Norge har även havsforskningen, inklusive forskning om t. ex. överfiske och förorening från fiskodling, haft en central roll i den norska miljöskyddsforskningen. Om detta vittnar flera större forskningsprogram på 1980-talet om havsförorening och marinekologi.

Inriktningen har småningom gått mot en mer preventiv och långsiktig policy samt integrering av miljööverväganden i alla samhällssektorer. Större vikt än tidigare fästs vid att en stor del av miljöproblemen har ett globalt perspektiv och att miljöforskningen måste bedrivas i internationellt samarbete. I takt med detta har sur nederbörd, växthuseffekten och ozonforskning blivit nya huvudfrågor inom miljöforskningen.

Som tidigare nämnts är uppföljningen av rapporten från Världskommisionen för miljö och utveckling en av de aktuella huvudmålsättningarna inom norsk forskning. Uppföljningen skall bl. a. ske genom omprioritering av den igångvarande verksamheten och igångsättning av ny forskning.

Följande större miljöforskningsprogram (årlig budget mer än 3 milj. NOK) pågår för närvarande (1990) inom ramen för forskningsrådsorganisationerna och med samordning från nationalkommittén för miljöskyddsforskning:

- Forskningsprogram för klimat- och ozonfrågor (anslag 1990: 7,1 milj. NOK)
- Forskningsprogram om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (anslag 1990: 12,7 milj. NOK)
- Forskningsprogram om algblomning (anslag 1990: 6,1 milj. NOK)
- Forskningsprogram om miljöeffekter av havsbruk (anslag 1990: 3,1 milj. NOK + bevilningar från NFFR)
- Forskningsprogram om miljöteknologi (anslag 1990: 6,5 milj. NOK + bevilningar från NTNF)
- Geografisk informationsteknologi (anslag 1990: 5,2 milj. NOK + bevilningar från NTNF)
- Forskningsprogram om nordnorsk kustekologi (anslag 1990: 5,7 milj. NOK)
- Forskningsprogram om flerbeståndsförvaltning av marina resurser (anslag 1990: 6,0 milj. NOK)
- Forskningsprogram om havsdäggdjur (anslag 1990: 19,5 milj. NOK)

- Forskningsprogram om radioaktivt nedfall (anslag 1990: 4,0 milj. NOK)
- Forskningsprogram om människa och miljö (anslag 1990: 7,5 milj. NOK)
- Forskningsprogram om kulturminnesvård (anslag 1990: 4,0 milj. NOK)
- Forskningsprogram om ekonomi och ekologi – styrmedel för bärkraftig utveckling (anslag 1990: 6,0 milj. NOK)

Programmets sammanlagda grundanslag 1990 är drygt 90 milj. NOK. Flera av programområdena erhåller betydligt större insatser än ovan angivet. T. ex. på miljöteknologiområdet kommer 1990 i tillägg en insats på ca 28 milj. NOK från NTNF. Programmet anges bl. a. ha som målsättning att göra norsk industri till internationell leverantör av produkter, processer och tjänster inom miljöteknologi. Norge skall kunna bidra med t.ex. integrerade monitoringsystem för luft, vatten och markekosystem.

De flesta av programmen är mångvetenskapliga och sektorövergripande och löper över flera år. Exempelvis programmet om ekonomi och ekologi – styrmedel för bärkraftig utveckling har utarbetats av de fem forskningsrådets samarbetsorgan (FSU) och finansieras av råden gemensamt. Programmet förväntas löpa över perioden 1990–1995 och få en samlad budget på omkring 50 milj. NOK. Programmet är uppdelat i fem delområden (ekologi och utveckling, oceanförvaltning, resursförvaltning och förorening inom jordbruk, förorening och makroplanering, metodutveckling).

Ett av den norska miljöforskningens centrala programområden under en lång följd av år har varit forskning om sur nederbörd. Intresset för forskningsområdet ökar fortsatt och försurningsforskning har i allt högre grad blivit en integrerad del av många norska forskningsmiljöers reguljära verksamhet.

De viktigaste finansiärerna för den omfattande projektverksamheten på området är miljöverndepartementet, NTNF, NAVF och NLVF. Under åren 1985–1989 har den samlade finansieringen från dessa organ uppgått till nära 45 milj. NOK. För försurningsforskningen finns ett ramprogram som löpande revideras. Programmet är uppdelat i åtta huvudkategorier, nämligen

- atmosfärisk transport och deponering
- markförsurning
- vattenförsurning
- effekter på vattenfauna
- effekter på skog och vegetation
- effekter på landdjur
- effekter på människans hälsa
- effekter på material

Ett annat högprioriterat miljöforskningsområde är klimatforskning. Under 1990 uppgår miljöverndepartementets beviljningar till klimatrelaterad

verksamhet till 14 milj. NOK. Övriga ministerier kanaliserar 15 milj. NOK till forskningsområdet. NAVF:s beviljningar till klimatforskning uppgår 1990 till nära 3 milj. NOK.

Ytterligare använder forskningsinstitutionerna NINA, NIVA, NILU och NIBR samt JORDFORSK och det norska polarforskningsinstitutet delar av sina grundbeviljningar på klimatforskning. De samlade norska insatserna på klimatrelaterad FoU i vid bemärkelse kan således för 1990 uppskattas till 35–40 milj. NOK.

Klimatforskningen bedrivs inom ramen för flera program och utförs i form av ett stort antal projekt vid universitet, högskolor och offentliga forskningsinstitut.

Angående klimatforskningen kan också nämnas att det som ett led i uppföljningen av rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling under 1990 inrättats ett forskningscenter för internationell klimatpolitik i anslutning till den samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Oslo. Centret skall verka som ett internationellt forsknings- och utredningscenter om klimatpolitiska frågor. Centret är organiserat som en stiftelse med ett årligt anslag från universitetet på 1,5 milj. NOK och förväntade externa medel både från industri och den offentliga sektorn på i storleksordningen 20 milj. NOK per år.

3.5 Sverige

3.5.1 Utvecklingslinjer

Av de nordiska länderna har Sverige den klart längsta traditionen för en målmedveten offentlig miljövardspolitik och en målinriktad satsning på miljöforskning. Miljöskyddsforskning har bedrivits i stort sett under hela efterkrigstiden. Redan 1964 tillsattes en stor miljöforskningsutredning som gjorde en ambitiös kartläggning av miljöproblemen och lade grunden för miljöforskningens organisation.

År 1968 inrättades statens naturvårdsverk som en av världens första centrala miljömyndigheter. Från starten fick naturvårdsverket också ett särskilt miljöforskningsanslag. Vid samma tider fick Sverige sin första samlade miljölagstiftning.

Under 1960-talet blev Sverige ett av föregångsländerna när det gäller forskning om förgiftning av miljön. Uppmärksamheten inriktades bl. a. på de påtagliga och synliga effekterna av industri- och andra utsläpp till luft och vatten. En intensiv svensk forskningsinsats avslöjade hur utsläpp av kvicksilver och PCB ledde till fågeldöd och oätlig fisk. Vattenförorening, övergödning av sjöar och vattendrag, eutrofiering, fosforns roll i miljön och svavel från bruket av fossila bränslen blev centrala frågor i den snabbt växande svenska miljöforskningen.

Storskaliga forskningsplaner och mångvetenskapliga ekologiprojekt blev markanta inslag i svensk miljöforskning i början av 1970-talet. Under senare delen av decenniet blev energin – miljökonsekvenser av energi-

användningen, energiproduktionsformer, alternativa energikällor, energibesparing m. m. — den dominerande frågan i miljödebatten och ett nytt viktigt område för miljöforskningen.

Under 1980-talet kom luftföroreningarna, havsföroreningarna och de globala miljöproblemen i centrum. Ett allt väsentligare inslag i miljöforskningen blev försurningsfrågorna, miljögifterna, uttunning av ozonlagret och möjliga klimatförändringar. De senaste åren har de samhällsanalytiska aspekterna uppmärksammats allt mer.

Inte minst svenska grundforskningsresultat har bidragit till internationella framsteg inom miljöforskningen. Exempelvis den fortgående försurningen och dess långsiktiga miljökonsekvenser upptäcktes av svenska forskare i slutet av 1960-talet. Även insikten om att människan påverkar ozonskiktet i atmosfären på 20–40 kilometers höjd var resultatet av en svensk grundforskningsinsats.

Rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling har fått uppslutning i t. ex. den svenska regeringens proposition om miljöpolitiken inför 90-talet (Prop. 1987/88: 85). Och i forskningspropositionen från våren 1990 (Prop. 1989/90: 90) understryks:

- att miljöfrågorna bör inta en central roll i all forskning och att miljökonsekvenserna skall analyseras och redovisas
- att stödet till den grundläggande miljöforskningen, såväl den naturvetenskapliga som den samhällsvetenskapliga, skall förstärkas
- att miljöforskningen inriktas mot att underlätta en omställning till ett miljövänligt jord- och skogsbruk och ett avfallsnått samhälle samt mot att finna miljövänliga transport- och energilösningar.

3.5.2 *Miljöforskningens organisering*

I den svenska forskningspolitiken och miljöforskningen finns en relativt klar uppgiftsuppdelning mellan målformulerande, forskningsfinansierande och forskningsutförande organ. De målformulerande organen utgörs av riksdag, regering och departement, de forskningsfinansierande av forskningsråd och sektorsorgan m. fl., medan de forskningsutförande organen består av universitet och högskolor, statliga myndigheter, forskningsinstitut och laboratorier.

En av huvudprinciperna för svensk miljöforskning är att alla myndigheter som har ansvar för forskning och utveckling skall beakta och prioritera miljöfrågorna i sina forskningsprogram. En kartläggning utförd 1989 av den offentligt finansierade svenska miljöforskningens omfattning och resursströmmar budgetåret 1987/88 visar att miljöforskning bedrivs inom nio departementsområden.

Den klart största delen av miljöforskningen finansieras och utförs av organ inom miljö- och energidepartementets, utbildningsdepartementets och jordbruksdepartementets områden. Nära 40 myndigheter och andra organ medverkar enligt kartläggningen i miljöforskningen som forsknings-

finansierande eller forskningsutförande organ. Universiteten och högskolorna räknas här som ett samlat organ.

Den största miljöforskningsfinansiären är naturvårdsverket vars forskningsnämnd 1989/90 disponerar ett miljöforskningsanslag på omkring 100 milj. SEK. Härtill kommer att naturvårdsverkets laboratorier med egna anslag på över 50 milj. SEK finns med bland de forskningsutförande organen. En betydande del av laboratoriernas verksamhet avser dock miljöövervakning och myndighetsutövning.

Naturvårdsverket har det övergripande samordningsansvaret för miljöforskningen. Verket har också en viktig uppgift som kunskapsförmedlare mellan forskare och praktiker. Som central myndighet på miljöområdet skall verket svara för att kunskap på skilda områden samlas in, bedöms, bearbetas och görs tillgänglig som underlag för politiska och administrativa beslut.

Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag disponeras av en forskningsnämnd som med hjälp av ett antal vetenskapliga kommittéer fördelar medlen till olika projekt. För närvarande finns nio vetenskapliga kommittéer och stödet koncentreras på femton prioriterade programområden (projektområden). Ett projektområde drivs vanligen i fyra till sex år. De aktuella vetenskapliga kommittéerna är:

- toxikologi och hälsoeffekter
- terrestrisk miljö
- luftvård
- buller
- grundvatten och mark
- sjöar och vattendrag
- marin miljö
- samhällsvetenskaplig forskning
- viltforskning

De aktuella projektområdena är:

- effekter av luftföroreningar och försurning
- miljö/cellulosa
- restbiotopers betydelse för fauna och flora
- miljömedicinskt varningssystem baserat på biologiska indikatorer
- säl och sälskydd
- persistenta toxiska organiska ämnen i miljön (PETOS)
- luftföroreningar i tätortsmiljö
- försurning och åtgärder mot försurning i ytvatten
- testsystem för markmiljö (MATS)
- storskaliga processer och miljöeffekter – Östersjön
- storskaliga processer och miljöeffekter – Kattegatt och Skagerrak
- åtgärder mot eutrofiering – förutsättningar och effekter i Östersjöns kustområden
- effekter av förändrat klimat och UV-B-strålning
- riskvärdering av transgena organismer
- våtmarker som närsaltfälla

För att bidra till en mer långsiktig kompetensuppbyggnad inom miljöforskningsområdet inrättar och bekostar forskningsnämnden även forskartjänster vid universitet och högskolor. För närvarande bekostar forskningsnämnden närmare tjugo sådana forskartjänster på professors- och högskolelektorsnivå. Ett beslut har också fattats om att teckna långsiktiga samarbetsavtal med universiteten om finansiering av fasta forskargrupper inom viktiga områden.

Andra större forskningsfinansierare inom miljöområdet är forskningsrådsorganen. De mest betydande är följande (totala FoU-anslag 1989/90 i milj. SEK inom parentes):

- Naturvetenskapliga forskningsrådet, NFR (390)
- Skogs- och jordbrukets forskningsråd, SJFR (140)
- Styrelsen för teknisk utveckling, STU (820)
- Byggforskningsrådet, BFR (170)
- Forskningsrådsnämnden, FRN (60)

Av dessa har NFR och SJFR de största insatserna på miljörelaterad forskning. Här ingår t. ex. ett forskningsprogram om skog och miljö, toxikologisk grundforskning, marin miljöforskning och flera projekt om ekosystem, markforskning och hydrologisk forskning. NFR:s satsningar på miljöområdet kan på årsbasis uppskattas till 35–40 milj. SEK. Forskningsrådsnämnden har ett särskilt ansvar för övergripande systemstudier av miljö- och naturresursfrågor.

Enligt den ovan nämnda kartläggningen av miljöforskningens resursströmmar budgetåret 1987/88 går omkring 45% av miljöforskningsanslagen till universitet och högskolor. Av naturvårdsverkets miljöforskningsanslag går ca 75% till universitetssektorn. Detta ligger i linje med en av huvudprinciperna inom svensk forskningspolitik, nämligen att universitetssystemet skall utnyttjas så långt möjligt också för sektorforskningen.

Det finns klara skillnader mellan olika universitet och högskolor i tilldelningen av miljöforskningsmedlen. Det nämnda budgetåret erhöll lantbruksuniversitetet 23%, Lunds universitet 22% och Stockholms universitet 12% av de drygt 170 milj. SEK miljöforskningsanslag som gick till universitetssektorn. Tio andra universitet och högskolor delade på de återstående drygt 30% av miljöforskningsanslagen. I beräkningarna ingår inte den miljöforskning som bedrivs med universitetens fakultetsmedel.

Vid sidan av universitetsinstitutionerna är de största enskilda miljöforskningsutförande institutionerna naturvårdsverkets laboratorier, institutet för vatten- och miljövarldsforskning, institutet för miljömedicin och statens strålskyddsinstitut. Dessa fyra stod 1987/88 tillsammans för en tredjedel (ca 130 milj. SEK) av den statliga miljöforskningen.

Bland övriga forskningsutförande institutioner som i större eller mindre grad bedriver miljöforskning kan nämnas:

- Fiskeristyrelsen
- Försvarets forskningsanstalt, FOA
- Institutet för skogsförbättring
- Korrosionsinstitutet
- Sveriges geologiska undersökning
- Statens geotekniska institut
- Statens institut för byggnadsforskning
- Statens livsmedelsverk
- Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut,
- Statens veterinärmedicinska anstalt
- Statens väg- och trafikinstitut

3.5.3 *Miljöforskningens resurser*

Enligt den ovan nämnda kartläggningen av miljöforskningens omfattning uppgick de sammanlagda riktade statliga satsningarna på miljöforskning i Sverige budgetåret 1987/88 till nära 400 milj. SEK. Vissa anslagsökningar har tillkommit under de två senaste budgetåren. Och enligt 1990-års forskningsproposition görs under treårsperioden 1990/91 – 1992/93 en riktad satsning på miljöforskning som innebär en nivåhöjning på drygt 130 milj. SEK vid periodens slut.

Mot denna bakgrund kan de statliga satsningarna på miljöforskningen i Sverige under 1992/93 förväntas komma att uppgå till 550–600 milj. SEK. Under 1990/91 torde den offentliga svenska miljöforskningsinsatsen vara i storleksordningen 450 milj. SEK.

3.5.4 *Miljöforskningens inriktning och prioriteringar*

I Sverige avger regeringen vart tredje år till riksdagen en samlad forskningsproposition om hela den offentligt finansierade forskningens utveckling, inriktning och resurser under den kommande treårsperioden. I de tre senaste forskningspropositionerna från 1984, 1987 och våren 1990 har miljöforskningen behandlats utförligt.

I forskningspropositionerna från 1984 och 1987 prioriterades särskilt ett antal forskningsområden som på miljöområdet i huvudsak kan sammanfattas som hälsofrågor, försurningsproblem, klimatteffekter, samhällsvetenskapliga frågor, miljöövervakning, övergödning av sjöar och vattendrag mm. samt förorening av haven.

Enligt forskningspropositionen från våren 1990 har prioriteringarna i stort följts. Det konstateras dock att insatserna i vissa fall, av framför allt ekonomiska skäl, inte fått önskad omfattning. Det gäller i första hand forskning om klimatteffekter och miljöövervakning.

I den aktuella forskningspropositionen som gäller perioden 1990/91 – 1992/93 utpekas sex viktiga områden för miljöforskningen under den nyss inledda treårsperioden. För vart område preciseras ett antal problemfält som bör ägnas särskild forskningsuppmärksamhet och som skall erhålla resursförstärkningar under perioden. De sex huvudområdena anges som:

- grundläggande miljöforskning
- hushållning med naturresurser
- ett miljövänligt jord- och skogsbruk
- ett miljövänligt transportsystem
- ett avfallsnålt samhälle
- ett miljövänligt energisystem

Den målinriktade miljöforskningens tyngdpunkter framgår mer konkret i planerna för naturvårdsverkets forskningsfinansiering. Forskningspropositionen redovisar också de områden som under de närmaste åren bör prioriteras inom ramen för naturvårdsverkets anslag för miljöforskning. Det understryks härvid särskilt att det är viktigt att miljöforskningen har förmåga att fånga upp nya problem och att den har god framförhållning i kompetensuppbyggnaden

Enligt propositionen finns det behov av kraftigt ökade insatser inom den marina forskningen, speciellt för studier om storskaliga processer och effekter i de öppna havsområdena i Östersjön och Västerhavet. Vidare bör miljöproblem inom det ekotoxikologiska området uppmärksammas och speciellt forskning om stabila organiska ämnen i miljön prioriteras. Med hänvisning till att miljöförändringar, särskilt utsläpp i luft och vatten, kan påverka människans hälsa påpekas även ett ökat behov av miljömedicinsk forskning.

Propositionen anser att ökade resurser bör användas på forskning om långväga transporter av luftföroreningar såsom svaveldioxider, kvävedioxider och ozon. Detsamma gäller forskning om de s.k. växthusgaserna (koldioxid, CFC, metan, m. m.) och framför allt om klimatförändringar. Forskningen om effekter av klimatförändringar och strålning bör enligt propositionen i första hand inriktas på effekterna på olika biologiska system.

När det gäller forskning om vattenföroreningar framhäver propositionen vikten av att studera samspelet mellan atmosfärkemi och markanvändning. Vidare framhålls att den fortgående försurningen av t. ex. yt- och grundvatten med en ökad utlösning av hälsovådliga metaller kräver större forskningsinsatser. På alla dessa områden bör därför forskningsprogram utvecklas.

Forskningspropositionen pekar på jord- och skogsbrukets stora påverkan på landskapet, naturtyper och arter och framhåller vikten av ökad forskning om miljökonsekvenser av dessa verksamheter. Det har under de senaste åren visat sig att våtmarker kan minska jordbrukets kvävebelastning på vattendrag och hav genom att fungera som "kvävefälla". För att få bättre kunskapsunderlag föreslår propositionen att ökade forskningsresurser avsätts för dessa områden.

I forskningspropositionen framhävs bio- och gentekniken som exempel på ett område som inte omedelbart är miljöspecifikt men som har miljökonsekvenser. Området har utvecklats snabbt under 1980-talet. Enligt

forskningspropositionen skall miljörelaterad forskning på bioteknikområdet prioriteras, i första hand för utveckling av metoder för riskvärdering.

Ett centralt miljöforskningsområde som uppprioriteras för den aktuella treårsperioden är avfallsrelaterad miljöforskning. Särskilda forskningsansatser kommer att göras på t. ex. avfallssnål och miljöanpassad teknik och produktutveckling samt avfallshantering. För treårsperioden 1990/91 – 1992/93 planeras en ökning av forskningsresurserna på avfallsområdet med sammanlagt ca 50 milj. SEK fördelat över industridepartementets och miljödepartementets budgetar.

I propositionen anges att syftet med den avfallsrelaterade miljöforskningen är dels att identifiera de risker som en olämplig och ofullständig avfallshantering innebär för miljön, dels att precisera de krav som behöver ställas på produkter, hushåll och företag samt på metoder för avfallshantering. Detta innebär att det behövs såväl teknisk FoU för att utveckla ny teknik som samhälls- och beteendevetenskaplig forskning för att förändra beteenden.

Sammanfattningsvis kan konstateras att naturvårdsverket i tillägg till sina långsiktiga prioriteringsområden inom miljöforskningen under den närmaste tiden kommer att fästa särskild vikt på forskning om samhällsvetenskapliga miljöfrågor (i samarbete med bl. a. humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och forskningsrådsnämnden), hälsa, den marina miljön och landmiljön. Härtill kommer nya programinsatser på bl. a. följande projektområden:

- klimatförändringar och deras effekter
- system för att beskriva och bedöma miljöfarligheten av utsläpp i luften
- storskaliga processer och miljöeffekter i de öppna havsområdena i Östersjön och Västerhavet
- okänt halogenerat organiskt material
- avfallshantering och avfallssnål produktutveckling
- våtmarker som "kvävefälla"
- miljövärdering av biotekniken

Ytterligare betonar propositionen särskilt vikten av ökat internationellt miljöforskningssamarbete.

3.6 Sammanfattning

Det finns en lång tradition för en målinriktad, offentligt finansierad miljöforskning i de nordiska länderna. Forskningsverksamheten täcker ett mycket stort antal frågor. Forskningsinsatserna är omfattande och resurserna till miljöforskning har vuxit snabbt under de senaste åren och förväntas öka ytterligare.

Enligt en grov uppskattning uppgår de till miljöforskningsområdet riktade offentliga FoU-anslagen i Norden under 1990 till sammanlagt 1,4 – 1,5 miljarder DKK. Miljöforskningsinsatsen utgör mellan fyra och fem procent av den totala statliga FoU-insatsen i Norden.

I alla nordiska länder finns idag ett miljöministerium som spelar en viktig roll för både miljöforskningspolitiken och finansieringen av miljöforskningen. Miljöforskning bedrivs emellertid i alla länder på flera ministeriers ansvarsområden och forskningen finansieras av ett stort antal myndigheter och organ. Till de viktigaste forskningsfinansiärerna och policyskapande organen inom miljöforskningen hör också forskningsrådsorganen. Miljöforskningen utförs både vid offentliga och privata forskningsinstitutioner och till en väsentlig del inom universitet och högskolor.

Någon samlad nationell miljöforskningspolitik eller något samlat nationellt miljöforskningsprogram finns inte i de nordiska länderna. Däremot finns i flera av länderna större eller mindre forskningsprogram på olika miljöforskningsområden. I Sverige har dessutom ett gemensamt miljöforskningsprogram – FoU för bättre miljö – utarbetats av ett antal forskningsfinansiärer inför de två senaste forskningspropositionerna

De globala miljöproblemen, klimatförändringar, uttunning av ozonlagret, sur nederbörd, avskogning, erosion, förorening av luft, mark, vatten och hav samt miljöföroreningens hälsoeffekter har i alla nordiska länder erhållit stor uppmärksamhet såväl i bred allmän debatt som på politisk nivå.

Rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling har lett till olika uppföljningsåtgärder. Länderna har i olika program och politiska beslut deklarerat som sin målsättning att miljöaspekter och strävan till en bärkraftig utveckling skall beaktas i all samhällspolitik och all forskningsverksamhet. I Finland, Norge och Sverige har etablerats särskilda forskningsprogram på området bärkraftig utveckling. Miljöforskningens huvudfrågor är i stort sett desamma i alla nordiska länder, med vissa undantag för Island, där flera av de miljöproblem, som dominerar i andra länder, är förhållandevis obetydliga.

På ett övergripande plan har forskningsverksamheten på miljöområdet i Danmark, Finland, Norge och Sverige i stort samma profil när det gäller programområden och prioriteringar. Betydande variationer mellan länderna förekommer dock i olika forskningsområdets relativa tyngd och när det gäller forskningsspecialiteter. Väsentliga skillnader finns också i forskningsorganisationen och när det gäller på vilka nivåer och inom vilka organ prioriterings-, program- och projektbeslut fattas.

Alla länder fokuserar på en mångvetenskaplig och en ekosystemorienterad forskningsansats. Det finns en strävan till större forskningshelheter och mera långsiktiga problemställningar, större forskningsprogram, bredare projektgrupper samt större och långvarigare projekt som också innehåller forskarutbildningselement.

Betydelsen av att miljöforskningen bedrivs som internationellt samarbete understryks mycket kraftigt och alla nordiska länder deltar och planerar deltagande i ett stort antal internationella miljöforskningsprogram.

Någon nordisk arbetsfördelning eller strävan till utveckling av samar-

te om nordiska "centres of excellence" har inte förekommit inom miljöforskningen. De stora likheterna i forskningsprofil och prioriteringar tillsammans med det stora antalet gemensamma akuta forskningsproblem talar för att möjligheterna för sådana samarbetsformer borde prövas.

De högst prioriterade forskningsområdena med stora eller växande insatser i alla länder kan sammanfattas under nedan nämnda breda rubriker. I många fall finns på områdena flera både större och mindre fleråriga forskningsprogram. Det är också ofta svårt att fördela forskningen på de olika områdena eftersom det ofta finns ett nära samband mellan forskningsområdena och frågorna närmast utgör olika sidor av samma miljöproblem.

- Klimatförändringar och ozonforskning
- Försurningsforskning
- Långt transporterade luftföroreningar
- Havsmiljö
- Skog och miljö
- Jordbruk och miljö
- Färskvatten
- Miljöteknologi

Högt prioriterade men insatsmässigt åtminstone än så länge betydligt mindre forskningsområden är

- Miljö och hälsa, miljömedicin
- Ekotoxikologi
- Samhällsvetenskaplig miljöforskning

På flera av områdena har de nordiska länderna lång forskningstradition och en forskningskompetens på hög internationell vetenskaplig nivå. Det gäller t. ex. försurningsforskningen, skogsforskningen, forskning om marin förorening samt forskning om förorening av grundvatten, sjöar, vattendrag och eutrofiering.

4 Nordiskt miljöforskningssamarbete

Miljöforskningsaktiviteter inom Nordiska ministerrådets organisation

Det existerar idag ett omfattande offentligt nordiskt forskningssamarbete bestående dels av den FoU-verksamhet som finansieras eller organisatoriskt är knuten till Nordiska ministerrådets verksamhet, dels av de nationella forskningsrådets samarbete, dels av samarbetet mellan universitet, högskolor och forskningsinstitutioner av olika art. Forskningssamarbetet sträcker sig över hela forskningsfältet och inbegriper ett stort antal forskningsområden inkluderande även miljöforskning.

En fullständig kartläggning och genomgång av det nordiska forsknings-samarbetet kräver t. o. m. inom ett avgränsat forskningsområde ett omfattande utrednings- och enkätarbete för att registrera alla enskilda projekt och allt samarbete mellan enskilda forskare. Programkommittén har inte ansett att planeringen av det nordiska miljöforskningsprogrammet förutsätter en sådan totalgenomgång av det existerande samarbetet på projekt- och forskarnivå. I det följande begränsas genomgången av det nordiska miljöforsknings-samarbetet därför till det formaliserade samarbetet som äger rum inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet.

4.1 Ministerrådssamarbetets organisation, omfattning och FoU-insatser

Nordiska ministerrådets verksamhet är organiserad i ett tjugotal samsamarbetssektorer, i stort sett motsvarande den nationella ministerieuppdelningen. Varje samsamarbetssektor styrs av ett eget fackministerråd som bistås av en nordisk ämbetsmannakommitté.

Ministerrådets budget för 1990 uppgår till nära 700 milj. DKK. Budgetens fördelning på de olika sektorerna framgår av *bilaga 5*. Sektorsbudgeterna är uppdelade dels i ett anslag för projektverksamhet (de s. k. dispositionsmedlen), dels i anslag för fasta institutioner eller samsamarbetsorgan. FoU-aktiviteter ingår i verksamheten i de flesta samsamarbetssektorer.

FoU-verksamheten bedrivs inom ett 30-tal fasta nordiska forskningsinstitutioner och samsamarbetsorgan av varierande karaktär och med budgetar på mellan en halv och 10–15 milj. DKK. Ett undantag utgör Nordiska industrifonden som årligen disponerar ministerrådsbeviljningar på över 100 milj. DKK.

I tillägg till verksamheten inom de fasta FoU-organen omfattar forskningssamarbetet ett stort antal projekt som finansieras med ministerrådets dispositionsmedel. År 1990 finansieras med dispositionsmedlen uppskattningsvis 600–700 projekt. Av dessa innehåller i storleksordningen 150–200 projekt aktiviteter som kan karakteriseras som FoU. Av ministerrådsbudgeten förväntas 1990 uppskattningsvis omkring 300 milj. DKK gå till olika slag av FoU-verksamhet.

4.2 Samarbetet inom miljösektorn

4.2.1 Organisation

Huvuddelen av ministerrådsorganisationens samarbete på miljöområdet äger rum inom miljösektorn som lyder under de nordiska miljöministrarna. I stigande grad behandlas miljöskyddsrelevanta frågor även i andra sektorer i ministerrådsorganisationen.

Under miljöministerrådet har nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor (ÄK-miljö) ansvaret för att utveckla samarbetet inom sektorn. För beredning, organisering och genomförande av samarbetet har tillsatts 14 mer eller mindre fasta arbetsgrupper och för närvarande nära 40 projektgrupper (jfr *bilaga 6*) med nationella representanter. Nordiska arbetsgrupper finns för följande frågor/områden:

- miljöforskning
- luftförorening
- vattenförorening
- avfall och återvinning
- buller
- miljö kvalitetsövervakning
- kemikalier
- naturskyddsfrågor
- internationella havsföroreningsfrågor
- miljödata
- miljöekonomi
- trafik och miljö
- Norden och EG
- miljöinformation

Vidare finns en arbetsgrupp för utredning om toxikologiskt samarbete och en gemensam arbetsgrupp mellan miljöambetsmannakommittén och ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor samt en gemensam arbetsgrupp mellan miljöambetsmannakommittén och ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik om ekonomiska styrmedel.

Ur forskningssamarbetets synvinkel är de centrala arbetsgrupperna idag luftföroreningsgruppen och den s. k. vattengruppen samt dessas undergrupper. Inom ramen för dessa grupper bedrivs en omfattande FoU-relaterad projektverksamhet. Som ett mer generellt samarbetsorgan finns dessutom den nordiska miljöforskningsgruppen som främst arbetar med informationsutväxling om miljömyndigheternas och andra forskningsfinansierares FoU-aktiviteter på miljöområdet.

4.2.2 *Miljösektorns FoU-insatser*

Sammanlagt disponerar ministerrådets miljösektor 1990 ca 27 milj. DKK. Av sektorns budget går i storleksordningen 10 milj. DKK till FoU-projekt och FoU-relaterade aktiviteter. FoU-verksamheten är främst koncentrerad till luftförorenings- och vattenföroreningsområdena, men FoU-relevanta aktiviteter ingår i stigande grad också på områdena miljö kvalitetsövervakning och trafik samt buller, medan miljösektorns FoU-insatser på nordisk nivå än så länge är ringa på områdena avfall och återvinning samt kemikalier.

4.2.3 *Program på miljöområdet*

Nordiskt miljöprogram

Den övergripande ramen för det nordiska miljöarbetet har varit av ministerrådet antagna femåriga samarbetsprogram. Programmen har innehållit planer och förslag om verksamhet som täcker ett brett fält inom miljöområdet. I januari 1989 antogs det nu gällande nordiska miljöprogrammet.

Programmet baserar sig på Världskommissionens för miljö och utveck-

ling rekommendationer om tvärfacklighet och integrering av miljöfrågorna i de olika samhällssektorerna, långsiktighet och en internationell syn på miljöskyddsfrågorna. Programmet anger de långsiktiga målen för miljö-samarbetet. Målen gäller bl. a. åtgärder till skydd för ozonlagret, luftföroreningar, vatten- och havsföroreningar samt kemikalier.

Beträffande forskningsverksamheten framhäver programmet speciellt områdena luftförorening och klimatförändringar, havs- och vattenförorening, bioteknologi, miljöteknologi samt miljökvalitetsövervakning. Bland generella FoU-ämnen understryker programmet att utvecklingen av den miljöekonomiska forskningen och av miljöekonomiska instrument och styrmedel bör ges högsta prioritet. Andra prioriterade ämnen är miljöövervakningssystem och metoder, ekologisk systemforskning, renare teknologi med miljövänliga processer och miljövänlig produktion.

På luftförorenings- och klimatområdet tar programmet vidare upp behovet av forskning om klorerade organiska ämnen, bl. a. dioxiner. Hög prioritet ges också åt forskning om långsiktiga klimatförändringar och uttunnningen av ozonlagret i stratosfären samt om klimatförändringar som följer av ökad koncentration av koldioxid och andra strålningsabsorberande gaser i troposfären.

När det gäller havs- och vattenförorening framhävs bl. a. behovet av forskning om effekter av stabila organiska föreningar och om effekter av närsalter. Det anses också viktigt att forskningsverksamheten omfattar både ämnenas spridning i havet och deras nedbrytbarhet. I programmet påpekas även vikten av att forska om orsakerna till ekologisk obalans i havsområdena samt att utveckla fjärrövervakningssystem som kan fungera som varningssystem vid akuta miljöproblem som t. ex. algbloomning.

Miljöprogrammet förutsätter att särskilda handlingsplaner utarbetas på områden där nationella åtgärder kan stödja och förstärka varandra. Sådana handlingsplaner har under 1990 av ministerrådet antagits om luftföroreningar, om förorening av havet och om renare teknologi, avfall och återvinning. En handlingsplan om miljökvalitetsövervakning är under arbete.

Handlingsplanen mot luftföroreningar är en nordisk ramplan med mål, strategier och åtgärder mot globala, regionala och lokala luftföroreningar. I planen konstateras att kunskaperna om luftföroreningar är bristfälliga och att det finns ett stort behov av forskning på området. Planen understryker också behovet av att förstärka det nordiska forskningssamarbetet för att bekämpa luftföroreningar.

När det gäller globala föroreningar anger planen FoU-uppgifter för att kartlägga förändringar i ozonlagrets tillstånd och mätning av ozonlagrets tjocklek i nordiska områden inklusive Arktis. Planen prioriterar också nordiskt deltagande i internationellt forskningssamarbete om klimatförändringar, speciellt om utveckling och användning av beräkningsmetoder samt om mätning av klimatgaser och analys av gasutsläpp och effekter i de nordiska länderna.

Som ett huvudområde för forskningen om regionala luftföroreningar anges forskning om långväga gränsöverskridande luftföroreningar och deras effekter. Arbetet skall gälla dels studier av utsläpp, transport, omvandling och deposition i Europa generellt, dels kriterier för effekter i Norden. Verksamheten skall bl. a. omfatta kartläggning och bestämning av belastningsgränser, dvs gränser för hur mycket luftförorening naturen tål på lång sikt utan att miljöskador uppstår.

Medan kritiska belastningsgränser för svavelföreningar i hög grad klarlagts råder stor osäkerhet om belastningsgränserna för kväveföreningar och fotokemiska oxidanter. Forskning som syftar till bestämning av belastningsgränser för flera delekosystem och för flera komponenter prioriteras därför högt.

En viktig FoU-uppgift är att förbättra beräkningsunderlaget för kväveföreningars, klororganiska föreningars och tungmetallers transport över och deposition på havsområden, speciellt Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön. Handlingsplanen framhåller vikten av att i detta sammanhang också uppmärksamma de östeuropeiska ländernas roll i luftföroreningarna och att stimulera till ett forskningssamarbete med Östeuropa. Detta samarbete bör enligt handlingsplanen också omfatta utveckling och överföring av miljöteknologi som kan reducera utsläppen i Östeuropa.

När det gäller lokala luftföroreningar pågår ett visst nordiskt FoU-samarbete beträffande trafik och bilavgaser. I handlingsplanen föreslås detta samarbete bli utvidgat och planen anger avgasreningsteknik för tunga dieselfordon, alternativa drivmedel samt miljövänlig och energieffektiv kollektivtrafik som forskningsområden som ägnar sig väl för det nordiska samarbetet.

I handlingsplanen konstateras att största delen av den FoU-verksamhet som planen avser utförs och förväntas utförd nationellt och med nationella medel. På området finns emellertid också ett betydande nordiskt forskningssamarbete mellan forskare och forskningsgrupper vid universitet och forskningsinstitutioner liksom också mellan forskningsråden och mellan miljömyndigheternas forskningsadministrationer.

En viktig del av det mer utrednings- och direkt beslutsorienterade FoU-samarbetet koordineras inom ramen för ministerrådsorganisationen. En del av samarbetsaktiviteterna finansieras också över ministerrådets budget. Ministerrådets ämbetsmannakommitté för miljöfrågor och dess arbetsgrupp för luftföroreningar, den s. k. luftgruppen, har en central funktion i detta koordineringsarbete.

Verksamheten under luftgruppen har organiserats i treåriga projektprogram. Det för närvarande gällande programmet sträcker sig över perioden 1990–1992. Projektprogrammet är indelat i tre huvudområden, nämligen globala luftföroreningar med projektverksamhet om atmosfärfrågor och effekter, regionala luftföroreningar med projekt om mätningssystem, modellberäkningar och effekter samt som tredje område förvaltningsarbete och informationspridning.

För det praktiska samarbetet på projektnivå svarar tre projekt-/kontaktgrupper under luftgruppen:

- Kontaktgruppen för ozon- och klimatfrågor
- Projektgruppen för atmosfärisk tillförsel
- Projektgruppen för effekter av luftförorening

Grupperna fungerar som luftgruppens expertorgan på sina respektive områden. Arbetet är starkt internationellt inriktat och grupperna bidrar bl. a. med forskningsbaserat underlagsmaterial för de nordiska ländernas deltagande i förhandlingar och projekt i internationella organ och program, t. ex. FN:s miljöprogram UNEP och den internationella klimatpanelen IPCC (International Panel on Climate Change) samt FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) och det Europeiska Monitoring- och Evalueringssystemet EMEP.

En väsentlig del av det internationella samarbetet om luftföroreningsfrågor äger rum inom ramen för internationella konventioner såsom Genèvekonventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (den s. k. "sur nederbördskonventionen") och Wienkonventionen om skydd av ozonlagret. Genom framtagning av forskningsresultat och tekniskt-vetenskapligt underlagsmaterial spelar de nordiska länderna en aktiv roll i förhandlingarna om konventionerna och deras protokoll om ländernas förpliktelser i bekämpningen av miljöproblemen.

I det nordiska luftföroreningssamarbetets projektprogram har särskilt projekt om försurning och fotokemiska oxidanter varit centrala och är fortsatt högt prioriterade. Projekten omfattar utveckling, utprovning och användning av mätmetoder samt beräkningar med matematiska modeller och vidareutveckling av dessa. Avsikten är bl. a. att ta fram beräkningsmodeller som kan ge informationer om hur stor del av föroreningarna i ett land som beror på utsläpp i vart och ett av de övriga länderna.

För 1990 har ministerrådet för projektprogrammet beviljat sammanlagt ca 6,3 milj. DKK. Resursbehoven för programmet har för 1991 beräknats till 7,9 milj. DKK och för 1992 till 8,1 milj. DKK. Medlen fördelas i form av mindre projektstöd till ett stort antal projekt av varierande karaktär (utredningar, möten, provtagning, övervakningsprogram, forskarkonferenser, instrumentanskaffning, sammanställning av forskningsresultat, forskningsrapporter och stöd till forskningsutförande verksamhet).

Som exempel kan nämnas att ozon- och klimatgruppen för 1991 planerat fördela 1,2 milj. DKK som stöd till projekt om:

- Troposfärkemi
- Koordinering av nordiskt deltagande i europeisk/arktisk ozonkampanj
- CO₂-projekt i Nordatlanten nära Island
- Monitoring av metan på höga breddgrader
- Seminarium om växthusgaser
- Digitalisering av gamla klimatdata

- Nordiskt klimatmodellmöte
- Koordinering av norska och svenska klimatforskningsinsatser

Som exempel kan även nämnas att ozon- och klimatgruppen regelbundet för ämbetsmannakommitténs bruk sammanställer en rapport om ozonlagrets tillstånd.

Den nordiska handlingsplanen mot förorening av havet har som huvudsyfte att man inom Norden skall kunna precisera och nå till enighet om så ambitiösa åtgärdskrav och riktlinjer som möjligt beträffande skyddet av havsmiljön. Den centrala målsättningen för åtgärdsplanen är att åstadkomma skärpningar av kravnivån för direkta utsläpp till den marina miljön samt för utsläpp som indirekt når havet, inklusive hela fältet av diffusa källor.

De föroreningar som i första hand utgör ett hot mot havsområdena och som särskilt tas upp i handlingsplanen är närsalter, metaller och stabila organiska ämnen. Även utsläpp av andra ämnen, t. ex. olja och syreförbrukande substans behandlas i planen. Vidare syftar planen till att man alltid skall använda bästa möjliga teknologi för att begränsa utsläppen till havet.

Handlingsplanen bygger på de nordiska ländernas nationella planer för en renare vattenmiljö. Andra viktiga utgångspunkter är överenskommelserna vid de s.k. Nordsjökonferenserna samt vid Helsingforskommissionen och dess ministermöten och inom övriga havsskyddskommissioner. På väsentliga punkter går planen längre än de internationella förpliktelserna förutsätter.

Handlingsplanen ger riktlinjer för de nordiska ländernas agerande i internationellt samarbete för att uppnå ökad koordinering av miljökvalitetskriterier, av monitoring av tillståndet i havet samt av övervakning av utsläpp. Handlingsplanen förutsätter ett betydande forsknings-, utrednings- och datasammanställningsarbete.

För projektverksamheten som gäller vatten- och havsmiljösamarbetet inom ministerrådets ram svarar i första hand den nordiska vattengruppen under miljöambetsmannakommittén. När det gäller samordningen av de nordiska ländernas gemensamma uppträdande inom det internationella havsskyddssamarbetet har miljöambetsmannakommitténs kontaktgrupp för internationella havsföroreningsfrågor en central uppgift.

Även arbetsgruppen för miljökvalitetsövervakning, som också tillsatts av miljöambetsmannakommittén, arbetar med FoU-relaterade aktiviteter med betydelse för havs- och vattenområdet. Arbetsgruppen har 1990 bl. a. finansierat projekt om kritiska belastningsgränser, miljöstillståndsrapportering, test av nya metoder för biologisk effektmonitoring samt utarbetande av ett miljögifts- och havsövervakningsprogram.

De FoU-uppgifter som identifieras i handlingsplanen är i stor grad inarbetade i den nordiska vattengruppens arbetsprogram. Gruppens aktuella arbetsprogram gäller perioden 1989–1991. Programmet är koncentrerat

rat på fyra huvudområden, nämligen den marina miljön samt kommunernas, lantbrukets och industrins vattenföroreningsproblem.

Beträffande den marina miljön har man inlett planeringen av en integrerad övervakning av de nordiska vattenområdena och forskning angående förekomsten av organiska halogenföreningar. I det senare projektet undersöks även dioxinproblemet.

Beträffande kommunalt avloppsvatten behandlas kväveproduktionen vid kommunala reningsanläggningar. Verksamheten beträffande industrins vattenföroreningar gäller utsläpp av organohalogener från olika branscher och i olika geografiska områden.

Beträffande lantbrukets vattenförorening omfattar projektverksamheten fosforavrinning från lantbruksområdena, växtskyddsmedlens mobilitet och nedbrytning i miljön.

Under 1990 har inom vattengruppens arbetsprogram fördelats ca 3 milj. DKK som stöd till följande projekt:

- Monitoringprogram för marina områden
- Organiska halogenförbindelser i marin miljö
- Kvävereduktion ur kommunala avlopp
- Utsläpp av organiska halogenföreningar
- Miljöfrämmande ämnen i kommunala avlopp och slam
- Miljöproblem i förbindelse med akvakultur
- Administrativa åtgärder för lantbrukets vattenskydd
- Fosforutlakning och transport från lantbruket
- Pesticiders mobilitet
- Seminarier

Den treåriga handlingsplanen (1990/91 – 1993) har kostnadsberäknats till 14 milj. DKK. Under 1990 har området en beviljning på 4,35 mil. DKK av vilket omkring 3 milj. DKK uppskattas gå till FoU-relaterade aktiviteter. Handlingsplanen skall enligt Nordiska rådets önskemål revideras vart tredje år.

Handlingsprogrammet för renare teknologi, avfall och återanvändning består av två femåriga delprogram, det ena för renare teknologi och det andra för avfall och återanvändning. Det första delprogrammet avser åtgärder som kan stimulera den tekniska utvecklingen så att industriprocesser och produkter utformas på ett sätt som ger minsta möjliga upphov till spill och avfall. Enligt planen bör produktutformningen utvecklas så att den inte försvårar en senare återanvändning och så att förorening undviks vid slutdeponering.

Programåtgärderna är koncentrerade på erfarenhetsutväxling, utbildning och information beträffande renare och resursvänligare teknologier. Ett viktigt arbetsområde är också substitution av miljöfarliga ämnen i produkter och substitution av ämnen och produkter som förhindrar återanvändning. En koppling finns till det arbete som bedrivs under miljöambetsmannakommitténs kemikaliearbetsgrupp t. ex. när det gäller utarbe-

tande av vetenskapliga kriterier för klassificering av farliga kemikalier. Avsikten är också att planens aktiviteter skall samordnas med aktiviteterna i Nordiska industrifondens miljöteknologiprogram 1989–1992 (jfr avsnitt 4.3.2).

Det andra delprogrammet syftar till att minska avfallsmängderna och minska miljöbelastningen vid avfallshantering genom återanvändning av produkter, material och energi. Programmet prioriterar aktiviteter om bl. a. miljöfarligt avfall, kemikalieavfallsdepåer, insamlings- och behandlingstekniker, återanvändningsmaterial och -marknader, utveckling av produkter som baserar sig på returmaterial samt utveckling av styrmedel som befrämjar återanvändning.

Det samlade handlingsprogrammet har för femårsperioden 1990/91 – 1995 kostnadsberäknats till 15 milj. DKK. Som jämförelse kan konstateras att det ifrågavarande arbetsområdet inom ministerrådets miljösektor under 1990 erhållit projektbeviljningar på sammanlagt ca 1,5 milj. DKK. Miljöämbetsmannakommittén har det övergripande ansvaret för programmet medan ämbetsmannakommitténs arbetsgrupp för renare teknologi, avfall och återvinning svarar för projektprogrammets praktiska genomförande.

Programmet innehåller endast i begränsad omfattning konkreta samnordiska FoU-aktiviteter. Men i delprogrammet om avfall och återanvändning prioriteras särskilt nordisk erfarenhetsutväxling och koordinering av nationell FoU-verksamhet, nätverk mellan forskningsfinansiärer på området, forskarkonferenser och upprättande av en nordisk FoU-databas. Handlingsprogrammet bör dessutom ses i sammanhang med den fyraåriga handlingsplanen för idindustriell FoU inom miljöteknologi under Nordiska industrifonden.

4.2.4 *Trafik och buller*

Miljöämbetsmannakommittén har 1990 på ad hoc-bas tillsatt en arbetsgrupp för trafikens miljöfrågor. Gruppen har till uppgift att arbeta med beskrivningar av den samlade miljöpåverkan från trafiken och analyser av olika styrmedels betydelse för miljöpåverkan samt utveckling av bättre styrmedel. Gruppen skall också ansvara för värdering av kostnadseffektiviteten hos olika trafikinriktade åtgärder, göra bedömningar av trafikens miljökostnader samt utveckla miljörelevant trafikstatistik.

I flera av arbetsgruppens igångsatta och planerade projekt ingår FoU-relaterade miljöaspekter. Under 1990 har gruppen bl. a. stött projekt om utveckling av mätningmetoder och beräkningsmodeller för bilavgaser, vägtrafik- och flygbuller samt om miljöproblem från olika trafikslag. Projektverksamheten skall ses i sammanhang med den ovan beskrivna verksamheten under luftgruppen och aktiviteterna beträffande lokala luftföroreningar samt också i relation till verksamheten under nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor.

För bullerfrågorna finns en särskild permanent arbetsgrupp under miljöambetsmannakommittén. Den nordiska bullergruppen, som inrättades 1980, arbetar bl. a. med bullerberäkningsmodeller, effektstudier, bulleremission från fordon, begränsning av flygbuller och en databank för bullrande produkter. Under 1990 har gruppen bl. a. finansierat projektverksamhet om bullers effekter på människor.

Miljösektorns insatser 1990 på FoU-relaterade miljöaktiviteter inom områdena trafik och buller kan uppskattas till närmare 1 milj. DKK.

4.2.5 *Miljöekonomi och styrmedel*

Miljöambetsmannakommittén tillsatte 1981 en nordisk kontaktgrupp för miljöekonomi med uppgift att verka som kontaktorgan mellan de myndigheter som arbetar med prioriteringsmetoder och styrmedel på miljöområdet.

Vidare har miljöambetsmannakommittén och ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik 1990 tillsatte en gemensam arbetsgrupp för ekonomiska styrmedel. Gruppen har till uppgift att analysera olika ekonomiska styrmedels tillämpbarhet, att utarbeta förslag till riktlinjer för användning av miljöfrämjande ekonomiska styrmedel samt förslag till samarbetsprojekt om ekonomiska styrmedel.

Verksamheten har tillsvidare endast i begränsad omfattning innehållit konkreta nordiska FoU-aktiviteter. Under 1989 finansierades ett mindre utredningsprojekt om kostnader av åtgärder för att begränsa utsläpp av kväveoxider i transportsektorn. På basen av projektet har ett förslag till ett mer FoU-inriktat projekt utarbetats. För projektverksamheten 1991 har vidare föreslagits ett projekt om att utveckla självreglerande styrmekanismer på miljöområdet.

En viss koppling till FoU har också tidskriften *Nordic Journal of Environmental Economics* som utges en gång om året av kontaktgruppen för miljöekonomi. Tidskriften innehåller aktuell information om miljöpolitiska frågor i de nordiska länderna samt presentationer av nya forskningsprojekt och forskningsresultat med koppling till miljöekonomi.

4.2.6 *Nordiska miljöforskningsgruppen*

Den av miljöambetsmannakommittén tillsatta fasta nordiska arbetsgruppen för miljöforskning, som inrättades 1980, har enligt sitt mandat till uppgift att medverka till samordning av myndigheternas FoU-aktiviteter på miljöområdet. Enligt uppdraget skall gruppen även bistå miljömyndigheterna med identifiering av nya miljöproblem och initiering av nya miljörelaterade forskningsuppgifter i alla sektorer.

Gruppen har själv preciserat som sin strategiska roll att utarbeta översikter över den myndighetsinitierade miljöforskningen i de nordiska länderna och att inventera FoU-behov i förbindelse med revision och uppfölj-

ning av ministerrådets miljöhandlingsplaner samt att utarbeta perspektivanalyser för framtida miljöforskningssamarbete.

Gruppens arbete har främst koncentrerats på informationsutväxling om forskningsplaner och forskningsprogram, faktasammanställningar och konferensverksamhet. Under 1990 har gruppen stött ett förprojekt om lantbruk och miljö som syftar till att utveckla scenarier för lantbruksproduktionen i de nordiska länderna under de kommande 20 åren och att beräkna miljöpåverkningen från de olika scenarierna. För verksamheten 1990 har miljöforskningsgruppen disponerat en samlad projektbevilling på 750 000 DKK.

4.2.7 *Miljötoxikologi*

I juni 1990 avlämnade en arbetsgrupp tillsatt av miljöambetsmannakommittén en utredning med förslag om utökat miljötoxikologiskt samarbete i Norden. I rapporten diskuteras dels behovet av att inrätta ett nordiskt institut för miljötoxikologi, dels möjligheter till andra former för miljötoxikologiskt samarbete samt tillgången på laboratorieresurser inom toxikologisk eller ekotoxikologisk testnings- och forskningsverksamhet i de nordiska länderna. Begreppet miljötoxikologi används i rapporten för att täcka såväl toxikologiska som ekotoxikologiska aspekter av kemikaliers effekter på människan och naturen.

I rapporten konstateras att hälso- och miljömyndigheterna har behov av gemensamma toxikologiska utvärderingar av olika kemiska föreningar. De nordiska klimatförhållandena och den subarktiska-boreala naturen kräver ekotoxikologisk testverksamhet under relevanta omständigheter. Rapporten framhåller också behovet av att utveckla testmetoder och riskvärderingsmodeller.

Arbetsgruppen genomgår tre alternativa möjligheter för ett utökat miljötoxikologiskt samarbete:

1. Inrättande av ett nytt nordiskt institut med en personal på 130 personer, anläggningskostnader på 100 milj. FIM och årliga driftskostnader på 40 milj. FIM (alternativet baserar sig på ett tidigare idéförslag framsatt i samband med beredningen av ministerrådets ekonomiska handlingsplan 1989–1992).

2. Inrättande av en mindre enhet placerad i anslutning till något redan existerande institut och med en personal på 15–20 personer. Verksamheten föreslås koncentrerad om uppdragsprojekt och forskarutbildningsaktiviteter i samarbete med universitet och högskolor runt om i Norden. Ekonomin skulle i huvudsak baseras på extern uppdragsfinansiering.

3. Etablering av ett vetenskapligt nordiskt koordineringssekretariat bestående av 3–5 personer och en forskningsledare. Sekretariatet föreslås placerat vid någon redan existerande forskningsenhet. För styrning av den nordiska verksamheten föreslås en nordisk delegation eller vetenskapligt råd.

I beredningen av rapportens förslag har alternativen 2 och 3 tagits som utgångspunkt för de fortsatta diskussionerna. I den remissbehandling som rapporten genomgått har intresset vidare koncentrerats på det ekotoxikologiska området. Miljöambetsmannakommittén har hösten 1990 gett miljötoxikologiarbetsgruppen i uppdrag att komplettera rapporten med en fördjupad genomgång och utredning av behovet av nordiskt samarbete på det ekotoxikologiska området. Den kompletterade utredningen förväntas föreligga våren 1991.

Sommaren 1990 har vidare Kuopio universitet till ministerrådet inlämnat ett förslag om utveckling av ett nordiskt samarbete om systematiserade forskarutbildningskurser på miljötoxikologiområdet. Avsikten är att knyta samman nordiska institutioner med särskild forskarexpertis på området för att arrangera serier av intensivkurser på hög internationell nivå för nordiska forskarstuderande. De första kursförslagen gäller neurotoxikologi respektive akvatisk ekotoxikologi. Förslagen bereds vidare inom ramen för Nordiska Forskarutbildningsakademins verksamhet.

4.2.8 Nordiskt miljöfinansieringsbolag för Östeuropa

Som led i det nordiska miljösamarbetet har ministerrådet under 1990 upprättat ett nordiskt miljöfinansieringsbolag (NEFCO) för att främja investeringar av nordiskt miljöintresse i Central- och Östeuropa, i första hand i Polen, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien och Ungern.

Syftet är att genom riskavlyftning medverka till sådana investeringar i miljösektorn i Östeuropa som kan ge upphov till positiva miljöeffekter i Norden. Finansieringsstödet skall gälla företag i de östeuropeiska länderna som genomför investeringar i syfte att tillverka miljöutrustning eller på annat sätt utnyttja miljöteknologi eller tillhandahålla konsult- och andra tjänster på miljöområdet.

Bolagets kapital är 36 milj. SDR. Bolaget, som har upprättats för en försöksperiod på sex år, har inlett sin verksamhet på senhösten 1990.

4.3 Miljöforskningsaktiviteter inom ministerrådets övriga samarbetssektorer

4.3.1 Utgångspunkter

I uppföljningen av rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling har miljöfrågor under de senaste två åren fått allt större uppmärksamhet i verksamheten inom de flesta av ministerrådsorganisationens samarbetssektorer. De nordiska samarbetsministrarna har också explicit fastställt riktlinjer för samordning och integrering av miljöskyddsfrågor inom ministerrådet. Enligt riktlinjerna skall vart fackministerråd ansvara för att miljöhänsyn beaktas i verksamheten inom dess sektor.

Inom flera sektorer har i enlighet med detta nyligen fastställts samarbetsprogram och beslutats om verksamhetsplaner och projekt som direkt

berör miljöfrågor. Detta gäller speciellt följande sektorer: industri, energi, transport, fiskeri, jord- och skogsbruk, regionalpolitik, konsument och livsmedel. I det följande genomgås de väsentliga miljöskyddsrelevanta FoU-inslagen i de nämnda sektorerna.

4.3.2 *Industrisektorn*

Som ett led i ministerrådets nordiska ekonomiska handlingsplan 1989–1992 ("Ett starkare Norden") genomförs en fyraårig nordisk handlingsplan för industriell FoU inom miljöteknologi. För miljöteknologiplanens genomförande ansvarar Nordiska industrifonden. Hela planen beräknas kosta 80 milj. DKK. Industrifonden skall svara för hälften av medlen, dvs. 10 milj. DKK per år, medan den övriga finansieringen förväntas från deltagande företag.

Programmets aktiviteter omfattar följande verksamhetsformer

- etablering av nordiska nätverk
- industriella FoU-projekt
- kunskapsspridning
- paraplyprogram

Paraplyprogrammets aktiviteter är koncentrerade om tre områden

- övervakning, styrning och reglering
- bioteknologisk nedbrytning av industriellt avfall och avloppsvatten
- återanvändning / framtagning av nya miljövänliga material

Enligt planen kommer det första paraplyprogrammet att gälla utveckling av miljödatasystem som omfattar metoder, tekniker och produkter för insamling, lagring, bearbetning och presentation av miljödata. Speciell vikt skall fästas vid utveckling av sensorer och automatiska varslings- och dataöverföringssystem. Programmet skall också behandla övervaknings-, styrnings- och regleringssystem för industriella processer, renings- och avfallsanläggningar.

Paraplyprogrammet om bioteknologisk nedbrytning och utnyttjande av industriellt avfall och avloppsvatten bör ses i sammanhang med ministerrådets samarbetsprogram för bioteknologi för perioden 1988–1992. Ett av programmets temaområden är bioteknologi och miljö (miljöteknologi).

Nordiska industrifonden har under 1988–89 låtit göra en inventering av det bioteknologiska forskningsområdet i de nordiska länderna samt utarbeta ett nordiskt ramprogram på området. Projektförslag har inbegärts. Arbetet har resulterat i det paraplyprogram om bioteknologisk nedbrytning av industriellt avfall som förverkligas inom den miljöteknologiska handlingsplanen. Paraplyprogrammet har inletts sommaren 1990.

När det gäller miljöteknologiprogrammets tredje paraplyprogram, dvs delprogrammet om återanvändning och nya miljövänliga material, har Dansk Teknologisk Institut på uppdrag av industrifonden genomfört en

kartläggning av och utarbetat förslag till industriella FoU-projekt och tvärfackligt samarbete. Insatserna i det föreslagna paraplyprogrammet gäller dels nya material eller alternativa produkter/processer som reducerar mängden av avfall eller som kan ersätta miljömässigt svåra material, dels metoder att återvinna och recirkulera nya, ofta komplexa material och icke-nedbrytbara produkter.

Vid sidan av miljöteknologiprogrammet har industrifonden igångsatt ett handlingsprogram på materialteknologiområdet. I programmet är ett av prioriterade områdena återanvändning och destruktion av material. Aktiviteterna i materialteknologiprogrammet är integrerade i miljöteknologi-programmet. Paraplyprogrammen på miljöteknologiområdet är således samordnade/sammanfallande med motsvarande delprogram i industrifondens bio- och materialteknologi-program.

4.3.3 *Energisektorn*

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) antog 1989 en nordisk samarbetsplan på energiområdet för åren 1989–1992. Planen, som är präglad av rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling, framhäver fyra huvudområden för det energipolitiska samarbetet i Norden:

- Energi och miljö
- Nordisk energimarknad
- Forskning och utveckling
- Energihushållning

För att ansvara för samarbetet på huvudområdena har den nordiska energiämbetsmannakommittén tillsatt en nordisk fackgrupp för vart område. Fackgruppen för energi och miljö skall särskilt ansvara för uppföljningen av världskommissionens rekommendationer och primärt arbeta med energiproduktionens miljöpåverkan.

Fackgruppen har låtit genomföra en kartläggning av energisituationen, miljöförhållandena och energiforskningen i de nordiska länderna. Kartläggningen har presenterats i rapporten "Energi och miljö i Norden – på väg mot en bärkraftig utveckling?", (Nord 1989: 56).

Gruppen har också utarbetat ett förslag till fortsatta insatser inom energi- och miljöområdet. Förslaget som innehåller flera projektområden med FoU-aktiviteter antogs sommaren 1989 av ministerrådet. Som konsekvens används en allt större del av energisektorns dispositionsmedel för FoU-projekt, analyser och utredningar om energi-miljörelaterade problemställningar. För FoU-relaterade aktiviteter på området har 1990 beviljats 6–7 milj. DKK.

Bland aktuella projekt kan nämnas:

- Miljö och energi i Norden. Möjligheter att minska eller undvika energisystems negativa miljöeffekter.

- Utveckling av metoder för integrerad energi- och miljöplanering – möjligheter att förverkliga miljövänliga energiscenarier, analys av utvalda styrmedel.
- Energiplanering och miljö. Kartläggning och utveckling av verktyg, metoder och modeller för bedömning av energisektorns miljöpåverkan.
- Uppbyggnad av nordiskt samarbete mellan experter i metoder och modeller i energisystemanalys, emissionsbegränsning och miljökonsekvensanalys.

I juni 1990 beslöt de nordiska energiministrarna att ytterligare förstärka och utveckla det energipolitiska samarbetet i Norden. Enligt beslutet skall ett av huvudinsatsområdena vara att utveckla det nordiska energiforsknings-samarbetet. Detta skall ske genom:

- genomförande av ett nordiskt energiforskningsprogram 1991 – 1994,
- utveckling av energibesparande teknologi,
- utveckling av ny teknologi, utnyttjande av förnybar energi samt forskning om bärkraftiga teknologier,
- gemensam forskning beträffande energisektorns miljömässiga aspekter inklusive dess påverkan på det globala klimatet (växthuseffekten).

Det ovan nämnda nordiska energiforskningsprogrammet avses få en årlig budget på över 20 milj. DKK, totalt 90 milj. DKK fördelat på fyra år. Medlen skall kanaliseras till det nordiska samarbetet från de nationella energiforskningsresurserna, dvs utanför ministerrådets budget.

Programmet är uppdelat i sex fackområden, styrda av var sitt nordiska fackkollegium. De sex fackområdena är:

- Bioenergi och miljö
- Bränsleceller
- Energi och samhälle
- Fast bränsle
- Fjärrvärme
- Petroleumteknologi

Speciellt på området bioenergi och miljö är den planerade verksamheten inriktad på miljöforskning, men även på flera av de andra områdena ingår miljöaspekter i den planerade verksamheten. Programmet för bioenergi och miljö gäller dels problemställningar om bioenergi och växthuseffekten, dels bioenergi och avfall.

När det gäller växthusproblematiken är forskningen inriktad på centrala biokemiska och fysiologiska mekanismer inom fotosyntesen. Beträffande bioenergi och avfall prioriteras forskningssamarbete om anaerob omformning av avfall/slam och avvattning av biomassa.

Delprogrammet för bioenergi och miljö har kostnadsberäknats till ca 3 milj. DKK per år under perioden 1991 – 94.

Energiforskningsprogrammet 1991 – 94 avlöser det första nordiska energiforskningsprogrammet, som gällt perioden 1986 – 90. Det nya program-

met har en annan innehållslig inriktning än det första, men i fråga om organisation och verksamhetsformer motsvarar programmen varandra.

Programmen syftar således till kunskapsuppbyggnad och till att stärka baskompetensen vid universitet och högskolor på de sex fackområdena. Programmen skall täcka löne- och verksamhetskostnader för nordiska forskningsprofessorer/forskningschefer och stipendiater samt kostnader för nordiska forskarkurser, seminarier, workshops mm. Under slutfasen av den första programperioden har på årsbas finansierats ca 15 forskningsprofessorer/forskningschefer och 30 stipendiater.

På energiområdet kan ytterligare nämnas verksamheten inom Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA). NKA har sedan slutet av 1970-talet genomfört tre fleråriga nordiska forskningsprogram om kärnsäkerhet. Ett nytt forskningsprogram för 1990–1993 har inletts i år. Programmet är inriktat på kärnkraftens säkerhets- och miljöaspekter.

Programmet omfattar fyra arbetsområden, nämligen reaktorsäkerhet, avfallsproblem och strålskydd vid kärntekniska anläggningar, beredskap för spridning vid radioaktivt utsläpp samt radioaktiva ämnens beteende i naturen och deras miljöeffekter. Programmet, vars budget uppgår till nära 5 milj. DKK per år, finansieras med nationella medel.

4.3.4 Regionalpolitiska sektorn

I maj 1990 antog Nordiska ministerrådet (regionalministrarna) ett nytt nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik för 1990–1994. I samarbetsprogrammets åtgärdsdel prioriteras miljöfrågorna högt och det framhålls att det finns behov i Norden av forskningsinsatser på området miljö och regional utveckling. Det konstateras också att det är angeläget att få belyst hur miljöförhållanden och krav på miljöförbättrande åtgärder påverkar utvecklingsförutsättningarna i olika regioner.

Miljöproblemen beskrivs i programmet som regionalpolitiska utmaningar. ”I de större stadsregionerna är det viktigt att förebygga miljöproblem genom att främja sådana utbyggnadsmönster som reducerar föroreningar och andra miljöbelastningar. I de svagt utbyggda regionerna kommer den viktigaste ekologiska utmaningen i ett regionalpolitiskt sammanhang att vara att säkra ekologiskt och ekonomiskt optimal användning av naturresurserna i ett långsiktigt tidsperspektiv.”

För sektorns FoU-verksamhet ansvarar en särskild institution, Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO). NordREFOs verksamhet styrs genom fyraåriga forskningsprogram. Det nu gällande programmet omfattar perioden 1989–1993. ”Miljö och regional utveckling” är ett av programmets tre prioritetsoverområden. För projektverksamheten på området prioriteras studier ”av de regionala effekterna av en mera aktiv miljöpolitik” och ”av hur regionalpolitiken kan bidra till en mer bärkraftig utveckling”.

På miljöområdet har NordREFO tillsvidare inlett två forskningsprojekt.

Det ena gäller "regionalpolitikens ekologiska grundlag och sambandet mellan regionalpolitik och miljöpolitik". Det andra projektet går under planeringsnamnet "metabolismstudier". Bägge projekten planeras pågå fram t. o. m. 1993. För vardera studierna har för 1990 beviljats 250 000 DKK, dvs sammanlagt 0,5 milj. DKK. Projektkostnaderna förväntas ha samma omfattning under vart och ett av de följande tre åren.

4.3.5 *Jord- och skogsbrukssektorn*

Ramen för samarbetet inom jord- och skogsbrukssektorn utgörs av ett tioårigt nordiskt handlingsprogram 1985–1995. Programmet har 1990 reviderats och kompletterats. Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor har det övergripande ansvaret för genomföringen av programmet.

Det reviderade programmet är präglad av problemställningar på miljöområdet och av rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling. Det anges att programmet skall genomföras i nära samarbete med miljösektorn och med beaktande av dess handlingsplaner.

Enligt programmet skall samarbetsaktiviteterna på lantbruksmiljöområdet i programperioden koncentreras på följande frågeställningar:

- miljö kvalitetsövervakning inom jord- och skogsbruket
- utledning av näringssalter och organiskt material från jord- och skogsbruket (vikten av nordiskt samarbete om de nationella vattenmiljöplanerna påpekas)
- mottagning och utnyttjande av avfallsprodukter i jord- och skogsbruket
- miljömässiga aspekter i kontrollen med insatsämnen i jord- och skogsbruket (råämnen, tillsättningsämnen, gödnings- och bekämpningsmedel – toxikologi och ekotoxikologi)
- luftföroreningars inverkan på skogsbruket
- miljövänliga skogsdriftsformer
- bioenergi
- riskbedömning vid utsättning av genteknologiskt modifierade organismer

Forskningsverksamheten inom sektorn är i huvudsak organiserad inom ramen för Nordiska Kontaktorganet för Jordbruksforskning (NKJ) och Samarbetsnämnden för Nordisk Skogsforskning (SNS). NKJ är dels ett samarbetsorgan för de jord- och skogsbruksvetenskapliga forskningsråden, dels ett samarbetsorgan mellan ministerrådsorganisationen och forskningsråden.

Inom sektorn genomförs en omfattande projektverksamhet och en lång rad av sektorns pågående FoU-projekt innehåller miljöaspekter. Sektorns andel av ministerrådsbudgeten 1990 uppgår till ca 22 milj. DKK. Största delen av medlen kanaliseras till FoU-verksamhet. Till detta kommer att forskningsråden via NKJ-samarbetet med nationella medel bidrar till en omfattande samfinansiering av FoU-verksamheten.

NKJ och SNS har i sina respektive strategi- och aktivitetsplaner betonat vikten av forskning på miljö- och naturvårdsområdet. För att ytterligare utveckla miljöforskningsarbetet på området har de bägge organen gemensamt hösten 1990 framlagt ett preliminärt förslag till ett nordiskt samarbetsprogram inom området produktion-miljö-natur. Programförslaget preciserar fem insatsområden som alla är starkt miljöforskningsinriktade. De fem insatsområdena är:

- Påverkan av luftföroreningar och andra atmosfäriska förändringar på mark och skog
- Artbevarande hänsynsregler och åtgärder
- Planering av resursbevarande skogsbruk
- Skogligt mångbruk
- Naturliga skogsekosystem

Programmet har tentativt planerats för femårsperioden 1992–1996 och kostnadsberäknats till 30–50 milj. DKK. En väsentlig del av finansieringen förutsätts ske med nationella forskningsanslag.

4.3.6 *Fiskerisektorn*

De nordiska fiskeriministrarna antog 1989 ett nordiskt samarbetsprogram för fiskeriområdet för femårsperioden 1990–1994. Bland programmetts fyra prioriterade samarbetsområden har speciellt områdena ”marina ekologiska system” och ”akvakultur” relevans för FoU-samarbetet på miljöområdet.

Inom akvakulturområdet bedrivs för närvarande projekt om miljö- och föroreningsfrågor i samband med fiskodling. Beträffande området marin ekologi pekas i programmet på förorening och överbeskattning som två faktorer som i hög grad påverkar och ändrar ekobalansen. Syrebrist, algblomning, fiskdöd och nedfiskade bestånd framhävs som sådana tecken på obalans i ekosystemet som behöver belysas. Inom området prioriteras särskilt projekt som belyser de ekologiska konsekvenserna av förorening samt konsekvenserna i samband med förvaltningen av havets levande resurser.

Också forskning om arternas samspel och inverkan på varandra, s. k. flerbeständs forskning, prioriteras på området. Flerbeständs forskningen genomförs som ett treårigt samarbetsprogram 1990–1992 med en årlig bevillning på ca 1 milj. DKK. Vidare prioriteras miljöövervakning av ekomiljön i nordiska havsområden.

Inom sektorn finansieras 1990 FoU-relaterade aktiviteter med miljörelevans för uppskattningsvis 2–3 milj. DKK.

4.3.7 *Transport- och trafiksektorn*

Ett av de centrala arbetsområdena för det nordiska samarbetet inom transport och trafiksektorn är åtgärder som kan motverka och minska

trafikens negativa miljöpåverkan. Inom sektorns verksamhet prioriterar man därför högt uppföljningen av den resolution om trafik och miljö som antogs vid de västeuropeiska trafikministrarnas miljökonferens i november 1989.

Inom sektorn har tillsatts en särskild arbetsgrupp för miljöfrågor. Den miljöinriktade verksamheten inom sektorn sker i ett nära samarbete med ministerrådsorganisationens miljösektor (jfr 4.2.4).

Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF) ansvarar för projektverksamheten och fungerar som permanent planeringsorgan för ämbetsmannakommittén för transportfrågor.

Av FoU-relaterade aktiviteter med relevans för miljöområdet kan nämnas ett projekt om storstädernas trafik- och miljöproblem, ett projekt om fartygsemissioner samt ett projekt om ekonomiska styrmedel inom ramen för en miljöinriktad trafikpolitik.

4.3.8 *Konsument- och livsmedelssektorn*

På konsumentområdet har ministerrådet antagit ett samarbetsprogram 1989. Programmet hänvisar till rekommendationerna från Världskommisionen för miljö och utveckling och framhäver sambanden mellan förbruk, hälsa och miljö. Programmet konstaterar bl. a. att olika konsumentbehov kan komma i konflikt med miljöhänsyn och hänsyn till resurser på både kortare och längre sikt.

Samarbetsprogrammet tar också upp undersökning och provning av varor i syfte att utveckla miljövänliga och energibesparande produkter. Projektverksamheten omfattar projekt om bl. a. sortering av hushållsavfall samt utbildnings- och informationsinsatser på miljö- och konsumentområdet.

Inom livsmedelssektorn finns ett samarbetsprogram för 1988 – 1992. Ett av programmets tre huvudområden gäller livsmedelstoxikologi och riskvärdering. För området finns en fast arbetsgrupp under ämbetsmannakommittén för livsmedelsfrågor. Det toxikologiska samarbetet har främst gällt miljögifter i livsmedel. Bland projektverksamheten under 1990 kan nämnas följande FoU-relaterade projekt med miljörelevans:

- Radioaktivitet i livsmedel
- Toxikologisk evaluering av PCB-kongener
- Koordinering av nordisk forskning om lukt och smak i dricksvatten
- Skydd av vattenreserver
- Organiska klorförbindelser och desinfektionsbiprodukter
- Mikroorganismer i vattenledningsvatten

4.3.9 *Kultursektorn (Nordiska kulturavtalet)*

Inom den nordiska kulturbudgeten finns på forskningsområdet tre fasta samarbetsorgan med verksamhet på miljöområdet (etableringsår inom parentes):

Budget 1990
MDKK

– Nordiska kollegiet för marinbiologi (1956)	1,9
– Nordiska kollegiet för ekologi (1964)	0,6
– Nordiska kollegiet för fysisk oceanografi (1966)	1,5

Kollegierna har till uppgift att genom kurser, symposier, stipendier samt initiering och organisering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete om forskning och forskarutbildning på sina respektive områden.

Kollegierna har ingen fast personal och de är inte egentliga forskningsutförande institutioner. Verksamheten leds av nordiska styrelser som bistås av en deltidsekretarare, vanligen en medarbetare anställd vid styrelseordförandens institution. Endast Kollegiet för fysisk oceanografi disponerar nordiska heltidsstipendier (lönestipendier) för forskare och forskarstuderande (fem årsverk).

Kollegiernas verksamhet har inte varit explicit inriktad på miljöfrågor. Under de senaste åren har dessa dock fått en mera framträdande plats i verksamheten. Under perioden 1988–1990 genomför kollegierna för marinbiologi och fysisk oceanografi ett gemensamt projekt BIOFAR. Projektet gäller analyser av havsvattnen och bottenförhållandena runt Färöarna. Projektet förutsätter att en betydande del av de två kollegiernas resurser kanaliseras till projektet, en nationell finansiering på sammanlagt 4 milj. DKK samt ytterligare en årlig toppfinansiering (extra bidrag) från ministerrådet på 0.75 milj. DKK.

Det bör noteras att ministerrådet för närvarande diskuterar en omorganisering inom kulturbudgeten för att öka budgetens flexibilitet och för att förbättra möjligheterna att genomföra nya samarbetsinitiativ. I detta sammanhang övervägs en avveckling av ministerrådets ekonomiska ansvar för flera institutioner och samarbetsorgan, bland dessa de tre kollegierna.

4.4 Sammanfattning

Rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling präglar allt fler av ministerrådets samarbetsprogram och plandokument och i allt fler av samarbetssektorerna ingår miljörelevanta FoU-aktiviteter.

Genomgången av ministerrådsorganisationens verksamhet visar att det bedrivs ett omfattande nordiskt samarbete om miljö-FoU i nordiska ministerrådets regi och att de ekonomiska insatserna på området har ökat kraftigt under de senaste åren. Projekt av samordnings- och utredningskaraktär inklusive nordiska sammanställningar av forskningsresultat representerar en stor del av samarbetet. Samarbetet präglas också i betydande grad av offentliga myndigheters och politiska beslutsfattareshov av forskningsbaserade uppgifter som underlag för lagstiftningsarbete och miljövärdspolicy både nationellt och i internationellt samarbete.

Enligt en grov uppskattning kanaliseras ministerrådet 1990 i storleks-

ordningen 40 milj. DKK till FoU-aktiviteter av miljörelevans. Härtill kommer uppskattningsvis 15–20 milj. DKK som tillförs ministerråds-samarbetet från källor utanför ministerrådsbudgeten. Det bör dock observeras att det vid genomgången har använts en vid definition av både miljöforsknings- och FoU-begreppen. Den angivna FoU-insatsen är således inte jämförbar med insatser som registreras i reguljär FoU-statistik.

Verksamheten är administrativt koncentrerad till miljösektorn, energi-sektorn och industrisektorn (Nordiska industrifonden). Men också inom jord- och skogsbrukssektorn och fiskerisektorn samt inom sektorerna för transport- och trafik-, konsument- och livsmedels- samt regionalpolitik ingår i stigande grad FoU-aktiviteter på miljöområdet.

Prioriteringar är relativt detaljerat utformade på övergripande program-nivå i det för närvarande gällande nordiska miljöprogrammet. I den konkreta projektverksamheten, som endast i begränsad utsträckning gäller direkt forskningsutförande verksamhet, är explicita och mer detaljerade prioriteringar svåra att påvisa. En viss tyngdpunkt i verksamheten finns dock på FoU om luftförorening, vattenförorening, avfall och material.

Det är också svårt att bedöma sammanhanget mellan verksamhetens olika delar och sambandet mellan nordiska och nationella insatser. Motiven för att genomföra aktiviteterna som nordiskt samarbete är inte heller alltid uppenbara. I den omedelbara bilden kan därför inte helt undvikas ett intryck av en viss organisatorisk splittring i verksamheten och en fragmentering och slumpmässighet i de många och relativt små FoU-aktiviteter som finansieras med samnordiska medel.

5 Internationellt miljöforsknings-samarbete

5.1 Huvudlinjer

En stor del av dagens miljöföreningar följer inte några geografiska eller politiska gränser. Många av miljöproblemen är globala till sin natur och förståelsen av dem förutsätter kunskaper om samspelet mellan luft, land och vatten samt om globala processer som reglerar hela jordens miljö och livsbetingelser. Även i lokala och regionala miljöproblem har forskningsfrågorna i stor utsträckning en grundläggande allmängiltighet.

Mot den här bakgrunden har miljöforskningen under de senaste åren genomgått en stark internationalisering med dels framväxt av ett stort antal internationella program och projekt, dels en strävan till global samling och koordinering av forskningsinsatser om vissa centrala problemställningar.

Schematiskt kan utvecklingen inom det internationella miljöforsknings-samarbetet indelas i ett antal huvudlinjer som också representerar delvis olika tidsfaser:

I slutet av 1960-talet och början av 1970-talet etablerades inom Unesco flera mer eller mindre permanenta internationella naturvetenskapliga pro-

gram med miljörelevans. Fr. o. m. slutet av 1970-talet har en rad forskningsbaserade internationella miljöövervakningsprogram utvecklats som följt av tillkomsten av ett antal internationella miljöskyddskonventioner. Fr. o. m. mitten av 1980-talet har miljöforskningen fått en alltmer framträdande plats i det ekonomiskt-politiskt och tekniskt-industriellt betingade internationella FoU-samarbetet (t.ex. EG och Eureka). Övergången till 1990-talet har slutligen fört med sig etablering av globala miljöforskningsprogram (WCRP och IGBP).

Alla dessa aktiviteter som inletts vid olika tidpunkter löper idag parallellt och under en viss växelverkan och integrering mellan de olika elementen. Samtidigt genomförs flera miljöforskningsprogram och -projekt också inom ramen för olika internationella vetenskapliga organisationer och forskningsinstitutioner, t. ex. European Science Foundation (ESF) och det internationella institutet för systemanalys IIASA.

De nordiska länderna deltar vart för sig i flera av dessa program och projekt. I fråga om de nyaste programmen överväger länderna deltagande och på några områden pågår för närvarande inventering av de nationella forskningsmiljöernas intresse och möjligheter att medverka eller på annat sätt bidra till de internationella forskningsprogrammen.

I det följande görs en översiktlig genomgång av de internationella program, projekt och organisationer som har en central betydelse för de nordiska ländernas miljöforskningssamarbete. Översikten är inte avsedd som en uttömmande detaljbeskrivning av programinnehåll och samarbetsformer med precisering av de enskilda nordiska ländernas deltagande. Översikten är främst avsedd som en illustration av verksamhetens omfattning, huvudinriktning och huvudsakliga organisationsramar.

5.2 *Unesco och de naturvetenskapliga programmen*

Inom Unesco finns en lång tradition för vetenskapliga program omkring naturresurser och miljöfrågor. På 1960-talet och i början av 1970-talet inleddes flera miljörelaterade program inom hydrologi, marinvetenskaper, geovetenskaper och ekologi. Som huvudregel har dessa Unescos naturvetenskapliga och miljöinriktade forskningsaktiviteter haft en relativt betydande nordisk medverkan.

För närvarande har tre program och en forskningsorganisation inom Unesco särskild relevans för den nordiska miljöforskningen:

5.2.1 *Man and the Biosphere (MAB) Programme*

MAB-programmet är ett ekologiskt inriktat tvärvetenskapligt program som är koncentrerat på biosfärens levande resurser och det ekologiska och sociala samspelet mellan människan och naturen. Programmet inleddes 1971 och idag deltar över 110 länder i programmet.

5.2.2 *International Hydrological Programme (IHP)*

IHP-programmets generella syfte är att främja hydrologisk forskning och utveckla kunskapen om vattnets kretslopp samt att bidra till en ändamålsenlig användning av vattenresurserna. IHP-programmets aktuella inriktning är nära knuten till de internationella Global Change-programmen IGBP och WCRP (jfr avsnitt 5.5).

IHP:s aktivitetsplan för perioden 1990–1995 har som programtema Hydrologi och vattenresurser för en bärkraftig utveckling i en miljö i förändring. IHP studerar bl. a. frågor om klimatförändringars effekter på det globala hydrologiska kretsloppet. De nordiska länderna har etablerat ett aktivt samarbete i IHP organiserat bl. a. inom Koordineringskommittén för hydrologi i Norden (KOHYNO).

5.2.3 *International Geological Correlation Programme (IGCP)*

IGCP är ett mångdisciplinärt geovetenskapligt program som studerar olika geologiska fenomen. Flera av programmets aktuella projekt har direkt anknytning till IGBP och särskilt dess delprogram Past Global Change. I IGCP-programmet deltar för närvarande ca 80 länder.

5.2.4 *Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC)*

Mellanstatliga oceanografiska kommissionen IOC inrättades inom Unesco 1960 främst med uppgift att främja grundläggande forskning inom marinbiologi och havets fysik och kemi. Idag är organisationens program starkt miljöforskningsinriktade och verksamheten drivs i nära samarbete med bl. a. FN:s miljöprogram UNEP och världsmeteorologiorganisationen WMO. Samspelet mellan hav och klimat står centralt i IOC:s forskningsprogram och organisationen har bl. a. spelat en viktig roll i utvecklingen av den oceanografiska komponenten i World Climate Research Programme (WCRP).

5.3 *Forskning som följd av internationella miljöskyddskonventioner*

De internationella konventionerna mot olika former av förorening av havsmiljön, som ingicks på 1970-talet, samt konventionerna om luftförorening och skydd av ozonlagret, som tillkom på 1980-talet, har dels genom rekommendationer om olika miljöproblem påverkat miljöforskningens inriktning och omfattning, dels lett till utveckling av omfattande monitoringprogram och belastningsuppgörelser.

De viktigaste konventionerna för Nordens och Nordeuropas havsområden – också med tanke på miljöforskningen – är två globala konventioner (Londonkonventionen och MARPOL-konventionen) och tre regionala konventioner (Oslo-, Paris- respektive Helsingforskonventionen).

Konventionerna är uppbyggda som ramkonventioner som fastslår de fördragsslutande parternas grundläggande skyldigheter. I särskilda bilagor till konventionerna ingår vanligen också artiklar om informationsutbyte

och om vetenskapligt samarbete samt om upprättande av gemensamma havs- och luftövervakningsprogram. Genomförandet av konventionernas internationella åtgärdsprogram förutsätts ske genom nationella åtgärder och insatser inom t. ex. lagstiftning, teknik och forskning.

Också genomförandet av de gemensamma internationella övervakningsprogrammen baserar sig på nationella program, nationell identifiering och kartläggning av problem samt på forskning som bedrivs nationellt eller samordnat via olika internationella organisationer och forskningsprogram. Konventionerna eller deras beslutande organ driver eller finansierar som huvudregel inte själva någon forskningsverksamhet men kan i sina rekommendationer uppmana medlemsländerna till forskningsinsatser om bestämda frågor.

5.3.1 *Londonkonventionen*

Londonkonventionen gäller dumpning av avfall och andra ämnen samt förbränning av avfall till havs. Konventionen, som undertecknades 1972 och trädde i kraft 1975, har ratificerats av över 60 stater. Beslutande organ är ett s. k. konsultativt möte som sammanträder en gång om året. Vidare finns ett permanent organ för forskningsfrågor, Scientific Group on Dumping.

5.3.2 *MARPOL-konventionen*

MARPOL-konventionen från 1973/78 gäller förhindrande av förorening från fartyg, både på hav och i hamnar. Konventionen har ratificerats av ca 50 stater, bl. a. alla Östersjöstater. Beslutande församling är Marine Environment Protection Committee (MEPC) som möts var nionde månad. Sekretariatsfunktionen för både Londonkonventionen och MARPOL omhänderhas av FN:s sjöfartsorganisation IMO (International Maritime Organization) i London.

5.3.3 *Oslokonventionen*

Oslokonventionen från 1972 gäller förhindrande av havsförorening genom dumpning från fartyg och flyg. Konventionen, som omfattar Nordsjön och Nordostatlanten, har ratificerats av 13 stater, bl. a. alla nordiska länder. Beslutande församling är Oslokommissionen (OSCOM) som tillsammans med Pariskommissionen (jfr nedan) har ett gemensamt sekretariat i London.

Under Oslokommissionen finns en permanent rådgivande kommitté för vetenskapliga frågor SACSA (Standing Advisory Committee for Scientific Advice). Oslokommissionen har tillsammans med Pariskommissionen och Internationella Havsforskningsrådet (ICES) ett gemensamt övervakningsprogram som administreras av kommissionernas permanenta arbetsgrupp för monitoringfrågor (Joint Monitoring Group).

5.3.4 *Pariskonventionen*

Pariskonventionen från 1974 har till syfte att förhindra förorening av havet från landbaserade källor. Konventionen omfattar Nordsjön och Nordostatlanten, dvs samma område som Oslokonventionen med undantag för territorialhavet. Konventionen, som trädde i kraft 1978, har samma medlemsstater som Oslokonventionen med undantag för Finland, som dock deltar som observatör i Pariskommissionens arbete. Dessutom är EG-kommissionen ansluten till konventionen.

Beslutande församling är Pariskommissionen (PARCOM). PARCOM har en rad ad hoc-arbetsgrupper och en permanent arbetsgrupp för teknisk-vetenskapliga frågor samt den med Oslokommissionen och Internationella Havsforskningsrådet gemensamma havsövervakningsgruppen som ansvarar för organens monitoringprogram.

5.3.5 *Helsingforskonventionen*

Helsingforskonventionen från 1974 gäller skyddet av Östersjöområdets marina miljö. Konventionen omfattar hela Östersjön med Bottniska viken, Finska viken samt Öresund, Stora och Lilla Bält samt Kattegatt upp till Skagen i Skagerrak vid 57:e breddgraden.

Helsingforskonventionen är den mest omfattande av de här nämnda konventionerna. Enligt konventionen skall de fördragsslutande parterna vidta alla behövliga åtgärder för att förhindra och minska föroreningen av Östersjöns marina miljö och för att skydda och förbättra den. Konventionen inbegriper utsläpp från landbaserade källor inkluderande atmosfäriskt nedfall samt utsläpp av radioaktiva ämnen från anläggningar på land. Vidare gäller konventionen utsläpp från fartyg, dumpning av avfall, samarbete om bekämpning av olje- och kemikalieutsläpp vid olyckor samt förorening som förorsakas av utforskning och exploatering av havsbotten.

Konventionen trädde i kraft 1980. De idag sex medlemsländerna är Danmark, Finland och Sverige samt Polen, Förbundsrepubliken Tyskland och Sovjetunionen. Fram till de två tyska staternas förening var även DDR ansluten till konventionen.

Beslutande församling är Helsingforskommissionen (HELCOM) som har sitt sekretariat i Helsingfors. HELCOM sammanträder i likhet med OSCOM och PARCOM en gång om året. HELCOM:s driftsbudget för budgetåret 1990/91 är 4,4 milj. FIM.

HELCOM har fyra permanenta kommittéer. Efter en omorganisering vid kommissionens elfte möte i februari 1990 ansvarar Environmental Committée (EC) främst för monitoringprogram, miljökvalitetsbeskrivningar och vetenskapligt samarbete, Technological Committée (TC) för frågor om begränsning av utsläpp från landbaserade källor, Maritime Committée (MC) för frågor om förorening från fartyg medan Combatting Committée (CC) arbetar med bekämpningsfrågor.

Som ett resultat av Östersjöländernas ministermöte i Ronneby 3.9.1990 har i anslutning till HELCOM inrättats en särskild "ad hoc high level Task Force" för att i skyndsam ordning arbeta med kartläggning och planering av åtgärder som behövs för att återupprätta Östersjöområdet miljö. Arbetet innefattar även frågor angående behovet av ekonomiska resurser för miljöinvesteringar i Östersjöns tillrinningsområde. Task force-gruppen har hållit sitt första möte i början av november 1990 och lagt fast ett arbetsprogram och en tidsplan för att få fram en aktionsplan eller "krisprogram" för Östersjön. Även om konkreta forskningsaktiviteter inte ingår i de omedelbara planerna finns det i det kommande arbetet behov av ny forskningsbaserad kunskap på många områden och arbetet kan således få direkt betydelse för utvecklingen av miljöforskningsverksamheten i Östersjöområdet.

Under HELCOM:s fyra permanenta kommittéer finns arbetsgrupper av både tillfällig och mer permanent karaktär. Under miljökommittén, som är den kommitté som främst arbetar med forskningsrelaterade frågor, finns bl. a. en expertgrupp för luftburen förorening (EGAP), en expertgrupp för monitoring av radioaktiva ämnen (MORS) samt en expertgrupp för miljötillståndsevaluering (GESPA).

De frågor som Helsingforskommissionen hittills särskilt arbetat med är Östersjöns tillstånd, föroreningsbelastningen samt åtgärder för att motverka föroreningsutsläpp. Bl. a. har sammanställningar gjorts av de marinekologiska förhållandena i Östersjön.

En rad problem har studerats genom att ett av medlemsländerna insamlat upplysningar om ett speciellt problem och för HELCOM sammanställt en rapport. På det sättet har rapporter gjorts om bl. a. DDT (Polen), PCB (Danmark), bly (BRD), kadmium (Sverige), koppar (DDR), kvicksilver (Sovjetunionen), landbaserade oljeföroreningar (Finland), lantbruksutsläpp (Danmark), industriutsläpp (Finland).

Sedan 1980 koordinerar HELCOM ett övervakningsprogram, Baltic Monitoring Programme (BMP), som omfattar hydrografiska, kemiska och biologiska undersökningar. 1986 initierade HELCOM ett monitoringprogram om luftburen förorening och efter Tjernobylolyckan inleddes ett monitoringprogram om tillförsel av radioaktiva ämnen. Den första sammanställningen av Östersjöns föroreningsbelastning från landbaserade källor gjordes 1986 på basen av medlemsstaternas informationer. HELCOM:s datainsamlingar och observationer avrapporteras i HELCOM:s publikationsserie Baltic Sea Environment Proceedings och insamlade data finns tillgängliga genom en databas, HELCOM Data Bank.

I en miljöministerdeklaration i samband med HELCOM:s kommissionsmöte 1988 framhålls bl. a. att det finns ett ökat behov av FoU om graden och arten av havsföroreningen i Östersjön. Deklarationen påpekar också att övervakningen behöver stärkas speciellt beträffande havets och ekosystemens tillstånd.

Vid HELCOM:s möte 1989 antogs bl. a. en rekommendation om att

medlemsstaterna skall intensifiera sina forskningsinsatser om algblomning. Och i konklusionsdelen i HELCOM:s senaste miljötillståndsbeskrivning, som publicerades i april 1990, presenteras en omfattande förteckning över aktuella forskningsbehov i medlemsländerna. Större vikt bör fästas vid bl. a. process- och effektinriktad forskning och vid vattencirkulationsprocesserna mellan Nordsjön och Östersjön. Det behövs mera forskning om orsakerna till den ökade surheten (pH) i Östersjön och om effekterna av sur nederbörd på miljösituationen i hela Östersjöområdet samt om närsaltarnas transportmekanismer.

5.3.6 *Genèvekonventionen*

Beträffande luftförorening och ozonlagret finns två internationella konventioner som också har betydelse för miljöforskningssamarbetet, nämligen Genèvekonventionen och Wienkonventionen.

Genèvekonventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar undertecknades 1979 av 34 länder och EG-kommissionen. De nordiska länderna spelade en central och pådrivande roll i det arbete och de förhandlingar inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) som ledde till konventionens tillblivelse. Konventionen, som trädde i kraft 1983, innehåller även artiklar om forskningsaktiviteter och gemensamma övervakningsprogram.

Inom ramen för Genèvekonventionen har på basen av ett norskt initiativ etablerats ett europeiskt samarbetsprogram för monitoring och evaluering av långväga överförel av luftföroreningar i Europa (EMEP). Programmet genomförs med hjälp av nära 100 mätstationer fördelade över hela Europa. Resultaten av de kemiska undersökningarna koordineras av Norsk institutt for luftforskning (NILU) medan Det norske meteorologiske institutt (DNMI) och hydrometeorologiska institutet i Moskva ansvarar för de meteorologiska beräkningarna.

5.3.7 *Wienkonventionen*

Wienkonventionen till skydd av ozonlagret undertecknades 1985 av 20 länder samt EG-kommissionen. Konventionen är bl. a. ett resultat av arbetet i FN:s miljöprogram UNEP. Konventionen fastslår att länderna skall samarbeta om att klarlägga de processer som leder till nedbrytning av ozonskiktet och att länderna skall bistå varandra i att motverka nedbrytningen. Länderna förpliktar sig enligt konventionen att bedriva forskning om de ozonnedbrytande processerna och om åtgärder som kan motverka nedbrytningen.

Som en följd av konventionen undertecknade 24 stater samt EG-kommissionen år 1987 en överenskommelse, det s. k. Montrealprotokollet, om att fastfrysa och begränsa produktion och förbruk av CFC och haloner.

5.4 FN:s klimatpanel

1988 upprättade FN:s miljöprogram UNEP och världsmeteorologiorganisationen WMO en mellanstatlig klimatpanel IPCC (International Panel on Climate Change) för att göra en samlad vetenskaplig bedömning av växthusproblematiken och av möjliga åtgärder. Inemot 1000 forskare från 60 länder har deltagit i IPCC:s arbete. Sommaren 1990 presenterade IPCC tre expertrapporter:

- En klimatvetenskaplig rapport om växthuseffekten
- En rapport om möjliga effekter av klimatförändringar
- En rapport med förslag till strategier och åtgärder

Rapporterna behandlades bl. a. vid den andra världsklimatkonferensen i Genève i början av november 1990. Konferensen arrangerades av världsmeteorologiorganisationen WMO och UNEP i samarbete med Unesco, den mellanstatliga oceanografiska kommissionen IOC, FAO och International Council of Scientific Unions (ICSU). Syftet med konferensen var att genomgå de nyaste forskningsresultaten och forskningsmetoderna beträffande klimatfrågor samt att bedöma behovet av fortsatt internationellt forskningssamarbete om klimatutvecklingen.

Världsklimatkonferensen framhävde i sitt uttalande speciellt behovet av ökade forskningsinsatser och betydelsen av att stärka det internationella forskningssamarbetet i det internationella klimatforskningsprogrammet WCRP och i det internationella geosfär-biosfärprogrammet IGBP.

5.5 Global Change-programmen

Som ett resultat av ett samarbete mellan flera internationella samarbetsorgan såväl på regeringsnivå som av NGO-karaktär – bl. a. FN:s miljöprogram UNEP, världsmeteorologiorganisationen WMO och vetenskapsakademiernas internationella samarbetsorgan ICSU – har under slutet av 1980-talet utvecklats två världsomspännande miljöforskningsprogram för studier av globala förändringar i samspelet mellan jordsystemets tre huvudkomponenter land, atmosfär och vatten.

Bägge programmen går under den samlande beteckningen global change-forskning och har klimatförändringar och deras effekter som ett centralt element.

5.5.1 World Climate Research Programme (WCRP)

World Climate Research Programme är ett brett forskningsprogram med huvudinriktning på de fysikaliska processer som bestämmer klimatet. Programmet är indelat i flera delprogram. För närvarande är det centrala programmet World Circulation Experiment (WOCE) som är ett oceanografiskt program vars huvudsyfte är att finna modeller för att förutsäga klimatförändringar över mycket långa perioder, tiotals år.

Programmet har rönt stort intresse i de nordiska länderna och som ett

nordiskt bidrag till WOCE har ett förslag till ett samnordiskt delprogram NORDIC WOCE utarbetats. Det nordiska programförslaget, som gäller perioden 1991–1995, har kostnadsberäknats till nära 70 milj. DKK (jfr avsnitt 7.4).

5.5.2 *International Geosphere-Biosphere Programme: A Study of Global Change (IGBP)*

IGBP är ett mångvetenskapligt program som är inriktat på att undersöka de kemiska, fysiska och biologiska processer som reglerar jordens miljö. Inom programmet skall särskilt studeras förändringar i det samlade systemet och människans roll i dessa förändringar.

Huvudman för programmet är vetenskapsakademiernas internationella samarbetsorgan ICSU som består av 20 internationella vetenskapsunioner med över 70 nationella vetenskapsakademier som medlemmar. IGBP:s övergripande sekretariatsfunktion är förlagd till Kungliga Vetenskapsakademien i Stockholm.

IGBP är uppbyggt av flera internationella delprogram eller s. k. kärnprojekt som förutsätts genomförda genom bidrag bestående av både särskilda nationella forskningsprogram och mer reguljära nationella projektinsatser. Också finansieringen av de till IGBP knutna forskningsaktiviteterna förutsätts ske genom nationell program- och projektfinsiering.

De tillsvidare tio delprogram som definierats har grupperats omkring sju grundläggande frågor:

1. Hur regleras den kemiska sammansättningen i den globala atmosfären och vilken roll har de biologiska processerna i produktion och förbruk av spårgaser?

- The international Global Atmospheric Chemistry Project (IGAC)
- Stratosphere-Troposphere Interactions and the Biosphere (STIB)

2. Hur påverkas klimatet av de biogeokemiska processerna i havet och hur påverkas de av klimatförändringar?

- Joint Global Ocean Flux Study (JGOFS)
- Global Ocean Euphotic Zone Study (GOESZ)

3. Hur påverkas resurserna i kustzonen av förändringar i landanvändningen och hur påverkas ekosystemen i kustzonen av förändringar i havsnivån?

- Land-Ocean Interaction in the Coastal Zone (LOICZ)

4. Hur samspelar vegetationen med de fysikaliska processerna i den hydrologiska cykeln?

- Biospheric Aspects of the Hydrological Cycle (BAHC)

5. Hur påverkas det terrestra ekosystemet av globala förändringar?

- Global Change and Terrestrial Ecosystems (GCTE)
- Global Change and Ecological Complexity (GCEC)

6. Vilka betydande klimat- och miljöförändringar har inträffat i forntiden och vad var orsakerna till dem?

– Past Global Changes (PAGES)

7. Hur kan våra kunskaper om jordsystemets (Earth system) komponenter integreras och analyseras i en numerisk ram som kan göra förutsägelser möjliga?

– Global Analysis, Interpretation and Modelling (GAIM)

IGBP befinner sig ännu i en startfas även om många forskningsaktiviteter redan inletts. Alla delprogram är inte ännu färdigplanerade eller slutligt definierade. De nordiska länderna och nordiska forskare har således fortsatt goda möjligheter att påverka programmets inriktning.

FN:s generalförsamling antog 1989 en resolution som rekommenderar alla regeringar som känner ansvar för att öka kunskaperna om orsaker till och effekter av klimatförändringar, att stöda de två internationella forskningsprogrammen WCRP och IGBP samt att öka forskningsverksamheten på programområdena.

I de nordiska länderna pågår redan eller planeras projektverksamhet både inom WCRP:s och IGBP:s forskningsområden. Forskningsinsatserna och aktiviteterna är dock än så länge relativt splittrade. Av de nordiska länderna har tillsvidare endast Finland etablerat ett särskilt nationellt program för global change-forskning, det s.k. SILMU-programmet (jfr avsnitt 3.2.4). En generell aktivering av verksamheten omkring IGBP-programmet har dock skett i hela Norden genom att alla nordiska länder 1989/90 etablerat nationella IGBP-kommittéer för att samordna och främja forskningen på området.

5.5.3 *Human Dimensions of Global Change*

Parallellt med vetenskapsakademiororganisationen ICSU:s planering av IGBP-programmet har International Social Science Council (ISSC) arbetat med planering av ett internationellt samhällsvetenskapligt forskningsprogram som skall komplettera det i huvudsak naturvetenskapligt inriktade IGBP-programmet. Avsikten är att stärka forskningen om människans explicita roll i de globala miljöförändringarna.

Sommaren 1990 offentliggjorde ISSC ett ramprogram för forskning om "Human Dimensions of Global Environmental Change". I ramprogrammet föreslås forskning om följande sju huvudteman:

- Social dimensions of resource use
- Perception and assessment of global environmental conditions and change
- Impacts of local, national and international social, economic and political structures and institutions
- Land use
- Energy production and consumption

- Industrial growth
- Environmental security and sustainable development

ISSC har hösten 1990 beslutat att inleda sina insatser med ett program om "Land Use".

Samhällsvetenskapligt inriktade miljöprograminsatser med direkt koppling till temat human dimensions of global change har också inletts eller är under planering i flera internationella organ såsom t. ex. European Science Foundation, systemanalysinstitutet IIASA och EG (jfr nedan).

5.6 EG:s miljöforskningsprogram

Inom EG genomförs ett omfattande FoU-samarbete organiserat och finansierat i form av fleråriga ramprogram för forskning och teknologisk utveckling. Forskningsverksamheten inom programmen genomförs och finansieras i form av:

- Forskning vid EG:s fyra gemensamma forskningsanläggningar (s. k. direkta aktioner). Forskningen vid anläggningarna finansieras över EG:s budget.
- Kontraktforskning (s. k. indirekta aktioner) genom en fördelning av kostnaderna för samarbetsprojekt som utförs vid universitet, forskningsinstitutioner, företag mm. Vanligtvis betalas 50% av projektkostnaderna med EG-medel.
- Samordnade aktioner (sk concerted actions) i huvudsak med deltagarnas egen finansiering.

Finland, Island, Norge och Sverige har under senare delen av 1980-talet ingått bilaterala ramavtal med EG om vetenskapligt och teknologiskt samarbete. Ramavtalen gör det möjligt för de nordiska länderna att förhandla om deltagande i ramprogrammets olika delprogram och projekt. Det finns för närvarande tre huvudformer för de nordiska ländernas (frånsett Danmark som har automatisk rätt att delta i programmen) medverkan i EG:s forskningsprogram:

- Fullt deltagande i ett forskningsprogram på programnivå (med full medfinansiering av programbudgeten)
- Deltagande på projektnivå (med finansiering projekt för projekt och utan möjlighet till ekonomiskt bidrag från programbudgeten)
- Samarbetsavtal om koordinering och informationsutbyte inom ett forskningsprogram

Det för närvarande aktuella ramprogrammet, som gäller perioden 1990–1994, är EG:s tredje ramprogram och det sammanfaller delvis med det andra ramprogrammet (1987–1991) vars programaktiviteter fortsatt löper. Det tredje FoU-ramprogrammets samlade budget uppgår till 46 miljarder DKK.

Ramprogrammen är indelade i flera huvudområden som uppdelats i

mindre delområden för vilka särskilda forskningsprogram preciserats. Miljöforskning har ingått i alla tre ramprogram med växande andelar för vart program. I det andra ramprogrammet ingår två specifika miljöforskningsprogram:

- Science and Technology for Environmental Protection (STEP) med en programbudget på 600 milj. DKK för perioden 1989–1992
- European Program on Climatology and Natural Hazards (EPOCH) med en budget på 320 milj. DKK för programperioden 1989–1992

Finland, Norge och Sverige har alla deltagit aktivt i STEP på projektnivå och förhandlat om deltagande på programnivå. I Sverige finns dessutom planer som syftar till fullt medlemskap på programnivå även i det klimatologiskt inriktade forskningsprogrammet EPOCH.

Miljörelevant forskning ingår också i t. ex. havsforskningsprogrammet MAST, bioteknologiprogrammet BRIDGE och i råmaterial- och återanvändningsprogrammet REWARD.

I det tredje ramprogrammet (1990–1994) har miljöforskningen samlats så att miljöforskningen utgör ett av programmets sex huvudområden enligt följande:

Basteknologi:

1. Informations- och kommunikationsteknologi
2. Industri- och materialteknologi

Förvaltning av naturresurser:

3. Miljö
4. Biovetenskap och bioteknologi
5. Energi

Förvaltning av intellektuella resurser:

6. Mänskliga resurser och mobilitet

För FoU-programmet på miljöområdet har fastställts en totalbudget på drygt 3 300 milj. DKK. Av budgeten har drygt 2 000 milj. DKK reserverats för kontraktforskning (indirekta aktioner) medan återstoden i huvudsak är avsedd för miljöforskning vid EG:s gemensamma forskningsanläggningar.

Det av EG-kommissionens framlagda förslaget till miljöforskningsprogram har följande huvudinnehåll:

1 Globala klimatförändringar:

- Naturbetingade klimatförändringar
- Människoskapta klimatförändringar
- Effekter av klimatförändringar
- Nedbrytning av ozonskiktet i stratosfären
- Troposfärens fysik och kemi
- Biogeokemiska kretslopp
- Ekosystemens dynamik

2 Miljöteknologi och miljöteknik:

- Kvalitetsbedömning och övervakning (utveckling av instrument och metoder m. m.)
- Miljöskyddsteknik och metoder för återupprättande av skadad miljö

3 Forskning beträffande miljöproblemens ekonomiska och samhällsliga sidor:

- Samhällsekonomisk bedömning av miljöförändringar
- Miljöpolitikens och miljöforskningens samhällsekonomiska effekter

4 Integrerade forskningsprojekt

- Naturbetingade faror
- Teknologiskapta faror
- Ökenbildning i Medelhavsområdet

I tillägg till det egentliga miljöforskningsprogrammet föreskriver ramprogrammet att miljöaspekter skall beaktas i alla delprogram. Av särskilt intresse i detta sammanhang torde vara t. ex. havsforskningsprogrammet som för programperioden 1990–1994 har en budget på ca 830 milj. DKK. Vidare finns på energiområdet ett program om radioaktivt avfall med en budgetram på 640 milj. DKK för perioden 1990–1994.

5.7 COST-samarbetet

COST (European Cooperation in the Fields of Scientific and Technical Research) är en samarbetsram som syftar till att främja ett brett europeiskt forskningssamarbete på projektnivå. Samarbetet inleddes på initiativ av EG och idag består COST av de 12 EG-länderna, EG-kommissionen samt Finland, Norge, Sverige, Jugoslavien, Schweiz, Turkiet och Österrike.

I COST-samarbetet kan delta både offentliga och privata institutioner samt såväl universitet som industriföretag och myndigheter. Deltagarna i COST-projekten står i första hand själva för sina projektkostnader, vanligen dock med goda möjligheter till offentligt forskningsstöd. COST är nära kopplat till EG och såväl i fråga om projektval som beträffande finansiering finns ofta ett samband med EG:s FoU-program. COST kan också ge icke-EG-länder en indirekt tillgång till EG:s FoU-program.

De nordiska länderna har deltagit aktivt i COST-samarbetets olika program- och projekt. Miljöskyddsforskning har varit och är fortsatt ett av COST-samarbetets huvudområden. Nordiskt deltagande finns för närvarande i bl. a. följande miljöinriktade COST-projekt:

- Physico-chemical behaviour of atmospheric pollutants
- Air pollution effects on terrestrial and aquatic systems
- Indoor-air quality and its impact on man
- Epidemiological investigation of the effects of atmospheric pollution on human health
- Organic micropollutants in the aquatic environment
- Coastal benthic ecology
- Treatment and use of organic sludge and liquid agricultural waste
- Protection of species

5.8 EUREKA-samarbetet

I Eureka-samarbetet, som inleddes 1985, deltar alla EG- och EFTA-länder samt EG-kommissionen och Turkiet. Det övergripande politiskt uttalade syftet med Eureka är att genom ett FoU-samarbete på högteknologiska områden förbättra den europeiska industrins internationella konkurrenskraft.

Eureka är inte ett egentligt program utan kan snarast karakteriseras som en samarbetsram för mer eller mindre individuell etablering av internationella samarbetsprojekt. Etablering av Eureka-projekt förutsätter deltagande från minst två länder och deltagarna kan vara såväl industriföretag som offentliga och privata forskningsinstitutioner inkluderande universitets- och högskoleinstitutioner.

Miljöinriktade Eureka-forskningsprojekt finns för närvarande inom följande fyra s. k. paraplyprogram/-projekt:

- EUROMAR gäller transportprocesserna i havet och mellan hav och atmosfär. Det finns 18 delprojekt om bl. a. övervakning, datatransport och standardisering.
- EUROENVIRON gäller kommersiellt inriktade projekt inom hela miljöteknologiområdet.
- EUROTRACK gäller försurningsämnen i troposfären över Europa. Det finns 14 delprojekt om bl. a. modell- och instrumentutveckling samt övervakning.
- EUROCARE gäller skydd samt konservering och restaurering av kulturvärden som hotar nedbrytas av luftförorening.

Danmark, Norge och Sverige har projektdeltagare i alla fyra program medan Finland deltar i de tre förstnämnda programmen.

5.9 European Science Foundation

European Science Foundation (ESF), som är ett samarbetsorgan för de europeiska forskningsråden (motsv.), arbetar bl. a. med planering och samordning av forskningsprogram, forskarnätverk, forskarutväxling och forskningspolitiskt informationsutbyte. ESF upprättades 1974 och har idag 53 melemsorganisationer i 19 länder, bl. a. i alla nordiska länder.

Inom ESF finns för närvarande bl. a. följande miljöinriktade program (med varierande samarbetsformer):

- Programme on Forest Ecosystems (FERN). Programmet, som gäller de europeiska skogarna, har tre huvudlinjer:
 - dynamics of nitrogen
 - forest patterns and their modelling
 - man-induced changes in forest ecosystems
- Late Cenozoic Evaluation of the Polar North Atlantic (PONAM)
- European Glaciological Programme (EGP)
- European Paleoclimate and Man (EPC)
- Predicting Ocean Climate (POC)

- Environment, Science and Society: An Economic and Institutional Analysis (ESS)

I ESF:s miljöinriktade polarforskningsprogram ingår bl. a. klimat- och miljöprojektet Greenland Icecore Projekt (GRIP). Projektet har rönt stort intresse i Norden och ett förslag till ett eget nordiskt projektsamarbete om GRIP har utarbetats (jfr avsnitt 7.4).

5.10 Systemanalysinstitutet IIASA

Internationella institutet för tillämpad systemanalys IIASA (International Institute for Applied Systems Analysis) är ett mångvetenskapligt forskningsinstitut med medlemsorganisationer i 15 länder. Medlemsorganisationerna är vetenskapsakademier och forskningsrådsorgan. Medlemsorganisationerna representerar både väst- och östeuropeiska länder samt Kanada, Japan och USA. Av de nordiska länderna deltar Finland och Sverige. Forskningsinstitutet upprättades 1972 och är placerat i närheten av Wien i Österrike.

IIASA:s målsättning är att med hjälp av systemanalys utveckla modeller och prognoser om internationellt centrala frågor och problem. Forskningen vid IIASA är för närvarande koncentrerad på fem forskningsprogram med en stark inriktning på miljöforskning:

- Environmental Program (ENV)
- Population Program (POP)
- System and Decision Science Program (SDS)
- Technology, Economy and Society Program (TES)
- Climate and Ecology Related Energy Program (CEE)

Under miljöprogrammet ENV finns bl. a. delprojekten:

- Biosphere Dynamics
- Transboundary Air Pollution
- Water Resources

Vidare kan under befolkningsprogrammet nämnas delprojektet Population and Sustainable Development samt under TES-programmet Social and Environmental Dimensions.

5.11 Internationella Havsforskningsrådet (ICES)

Internationella Havsforskningsrådet ICES (International Council for the Exploration of the Sea) upprättades 1902 av åtta länder, bland dessa Danmark, Finland, Norge och Sverige. Organisationen, som har sitt sekretariat i Köpenhamn, omfattar idag 17 medlemsstater, inkluderande alla Östersjöstater.

Organisationens verksamhet har huvudsakligen varit inriktad på att främja forskning och undersökning av havens levande resurser i första hand i Nordatlanten. Sedan 1960-talet har organisationen i allt högre grad

medverkat i organiseringen av studier om marina föroreningsproblem. ICES har bl. a. organiserat flera internationella forskningsprojekt om kontaminering av fisk och skaldjur i Östersjön samt program för undersökning av olika fysiska, biologiska och kemiska parametrar i Östersjön. ICES har även bistått vid Helsingforskommissionens övervakningsprogram och miljötillståndsstudier.

5.12 Övrigt

Såsom påpekats i avsnitt 5.1 är den ovan gjorda genomgången inte en fullständig översikt över det internationella miljöforskningssamarbetet. Internationellt miljöforskningssamarbete med relevans för de nordiska länderna bedrivs således också inom ramen för andra internationella konventioner, samarbetsorgan och fora än de här beskrivna. Sådana organ och fora är t. ex. Världsbanken, Bonnavalet och Nordsjökonferenserna. Här kan också nämnas den för Oslo- och Pariskonventionerna samt Internationella Havsforskningsrådet gemensamma arbetsgruppen North Sea Task Force som bl. a. arbetar med samordning och initiering av forskning om Nordsjön.

Vidare finns det ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna på bilateral bas. I några fall är detta samarbete reglerat genom avtal, t. ex. Öresundsavtalet mellan Danmark och Sverige samt avtalet mellan Finland och Sverige angående Bottniska viken. Utanför programkommitténs här presenterade översikt har även lämnats de många bilaterala samarbetsavtal och projekt som forskningsråd och universitet i de nordiska länderna inlett med motsvarande samarbetsparter i flera väst- och östeuropeiska länder.

DEL II – PROGRAMDELEN

6 Samarbetsområden för ett nordiskt miljöforskningsprogram

6.1 Val av temaområden

Programkommittén har i huvudsak gått igenom miljöforskningsverksamheten i de nordiska länderna, översiktligt kartlagt det nordiska forskningssamarbetet på området och studerat de nordiska ländernas medverkan i internationellt miljöforskningsarbete. Kommittén har särskilt sökt identifiera de nationellt, nordiskt och internationellt prioriterade miljöforskningsområdena.

På basen av denna genomgång har kommittén valt ut tre breda temaområden som kommittén finner särskilt väl ägnade för en fokuserad och kraftfull nordisk samarbetsinsats inom ramen för ett nordiskt miljöforskningsprogram. De tre temaområdena är

1. Forskning om klimatförändringar
2. Miljöforskningsarbete om Östersjöområdet
3. Forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar (styrmedel och miljöekonomi)

Temaområdena är av stort gemensamt intresse i Norden. Ett utbyggt forskningssamarbete på områdena bedöms kunna få stor betydelse såväl miljöpolitiskt som forskningsmässigt, både för forskningen i de nordiska länderna och för Nordens bidrag till det internationella miljöforskningsarbetet. För temat "miljöforskningsarbete om Östersjöområdet" gäller dessutom att detta programområde har ett särskilt övergripande politiskt intresse med tanke på utvecklingen av det nordiska samarbetet med Baltikum och övriga Östeuropa.

När kommittén har valt att koncentrera sig på tre temaområden är förklaringen att kommittén bedömer att det varken finns behov eller förutsättningar för ett heltäckande nordiskt miljöforskningsprogram. Verksamhetsfältet är så brett och de redan pågående forskningsaktiviteterna så talrika och omfattande både nationellt och nordiskt att en total samordning inte är möjlig och knappast heller önskvärd.

Ett heltäckande nordiskt miljöforskningsprogram, som är öppet för alla forskningsriktningar, omfattar alla brännande miljöforskningsfrågor eller riktar sig till ett stort antal forskningsområden, skulle redan av resursskäl knappast få någon märkbar effekt. I praktiken skulle programmet i bästa fall innebära en liten ytterligare möjlighet till finansiering för samma typ av forskningsverksamhet som redan existerar.

En fokuserad, målmedveten och tillräckligt kraftfull insats på några få högt prioriterade områden kan däremot ge större utbyte, leda till förnyelse och mera resultatrik forskning samt bidra till att höja kvaliteten i den nordiska forskningen.

Programkommittén har också tagit utgångspunkt i de strategiska huvudlinjer som formulerats för nordiskt forskningssamarbete i Nordiska forskningspolitiska rådets (FPR) riktlinjer.

Enligt dessa bör det nordiska forskningssamarbetet speciellt stärkas på områden där gemensamma insatser kan ge större utbyte för alla. Sådana områden är enligt FPR nationellt högt prioriterade områden där länderna vart för sig avsätter stora nationella resurser. Inom dessa områden är möjligheterna störst att genom nordiskt samarbete öka effekten av de nationella satsningarna.

FPR anser det också viktigt att göra de nordiska ländernas forskning synlig i internationella sammanhang, bl.a. genom gemensamt nordiskt deltagande eller samordning av de nordiska ländernas FoU-insatser i internationella forskningsprogram och -projekt.

Bägge dessa strategiska huvudlinjer är starkt motiverande för ett nordiskt miljöforskningssamarbete och för programkommitténs val av de tre temaområdena.

6.2 Motiv och krav

Mer generella motiv för det nordiska forskningssamarbetet som ingått i programkommitténs överväganden och som legat till grund för förslagen om en större samordnad insats på några få områden är att samarbetet ger:

- *Stordriftsfördelar.* I vissa fall är forskning endast möjlig om resurserna används gemensamt. Det finns mycket resurskrävande miljöforskning, t. ex. på klimatforskningsområdet och inom nya forskningsområden som ekotoxikologi (både ekonomiskt, utrustningsmässigt och i fråga om mänskliga resurser). Inom miljömedicin och epidemiologisk forskning krävs ofta stora populationer som underlag. Möjligheterna till jämförande forskning (flera länder) kan ha stor betydelse för en framgångsrik forskning på miljöområdet.
- *Resursbesparing.* Effektivare utnyttjande av FoU-resurser, både ekonomiska och personella. Möjligheter till undvikande av oönskat dubbelarbete (dubbelarbete är dock sällan ett reellt problem inom forskning på hög internationell kvalitetsnivå).
- *Tillgång till unik kunskap och unika resurser.* Gemensam nordisk användning av forskningsresultat, specialkunskaper och vetenskaplig utrustning, som finns runt om i Norden, är ett viktigt motiv för nordiskt forskningssamarbete, t. ex. för forskarutbildningssamarbete på smala områden.
- *Arbetsfördelning.* Nordisk arbetsfördelning och utveckling av "centres of excellence" har visat sig synnerligen svårt att uppnå i det nordiska forskningssamarbetet. Förutsättningarna för en nordisk arbetsfördelning torde dock vara bättre i större koncentrerade programsatsningar än när det gäller forskningsverksamheten generellt. Möjligheterna bör övervägas och tillvaratas.

- *Bättre forskningskvalitet eller andra forskningsresultat än om forskningsverksamheten utförs i vart land för sig utan nordiskt samarbete.* Detta motiv har redan berörts ovan under 6.1 men det bör dock understrykas att detta bör vara ett av de centrala motiven och kriterierna för forskningssamarbetet. Det nordiska forskningssamarbetet får inte vara ett självändamål, som kan riskera leda till att det nordiska endast blir en extra finansieringskälla eller till att man nordiskt godtar en sämre forskningskvalitet än vad som accepteras nationellt.

De ovan angivna motiven för nordiskt forskningssamarbete bör enligt programkommittén också fungera som krav till de aktiviteter som genomförs i samarbetet. Ett eller fler av motiven/kraven ovan bör således vara uppfyllda för att en aktivitet skall kunna realiseras inom programmet.

6.3 Specifika kriterier

För att styra val och preciseringar av de forskningsområden, samarbetsaktiviteter och projekt som skall ingå i det nordiska miljöforskningsprogrammet behövs enligt programkommittén också mer specifika innehållsrika eller ”nordiska” kriterier,

Miljöforskningsarbetet bör således gälla

- samnordiska ämnen och nordiska naturförhållanden (t.ex. nordiska klimatförhållanden, Östersjön, insjöar och färskvatten, arktiska områden, boreala skogar)
- nordiska problemställningar (t.ex. försurning av nordiska skogar)
- nordiska närområden (t.ex. miljöproblemen i Baltikum och Östeuropa)
- områden där Norden har speciella förutsättningar, ambitioner och förpliktelser, vetenskapligt eller samhälleligt, att göra en forskningsmässig insats och bidra till miljöpolitikens utveckling (t.ex. skogsforskning, forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar – ”den nordiska modellen”)
- globala miljöproblem som kan ges en nordisk infallsvinkel eller som har specifika effekter i Norden (t.ex. klimat- och ozonforskning, ”sur nederbördsforskning”)

Härtill kommer att den forskningssamarbetet omfattar i första hand bör gälla långsiktiga och framtidsinriktade frågeställningar. Forskningen skall ha vetenskaplig relevans, problemställningarna miljöpolitisk relevans. Det måste i de nordiska forskningsmiljöerna finnas intresse för forskningsområdena och för ett nordiskt samarbete.

Samarbete inom de tre föreslagna temaområdena har enligt programkommittén förutsättningar att motsvara alla de motiv, krav och kriterier som ovan genomgåts.

6.4 *Precisering av temaområdena*

6.4.1 *Forskning om klimatförändringar*

Klimatförändringar och uttunning av ozonlagret i stratosfären är idag ett allvarligt och välkänt miljöproblem som förorsakas av globala luftföroreningar. För att studera dessa fenomen pågår eller förbereds i ett stort antal länder världen över omfattande forskningsprogram om klimatförändringar och dessas effekter för biosfären och geosfären.

Denna forskning är till viss grad internationellt samordnad. Exempelvis har Världsmeteorologiorganisationen WMO (World Meteorological Organization) igångsatt det internationella World Climate Research Programme (WCRP). Vidare har International Council of Scientific Unions (ICSU) igångsatt ett annat internationellt klimatforskningsprogram, nämligen The International Geosphere-Biosphere Programme: A Study of Global Change (IGBP, ofta kallat Global Change – det bör observeras att flera internationella och nationella forskningsprogram i dagligt tal går under beteckningen global changeforskning).

Medan WCRP är riktat mot de fysiska processer som bestämmer klimatet är IGBP-programmet mer mångvetenskapligt och omfattar ett stort antal naturvetenskapliga, jord- och skogsbruksvetenskapliga, tekniskvetenskapliga och samhällsvetenskapliga discipliner. Programmets centrala forskningsområden gäller bl. a. samspelet mellan biosfären och atmosfären, biosfärens andel i vattnets kretslopp, klimatförändringars effekter på ekosystem samt mätning, analys och tolkning av globala miljöförändringar.

De två nämnda övergripande programmen, WCRP och IGBP, består bägge av flera internationella delprogram som i sin tur vilar på bidrag i form av nationella program eller projektinsatser. För flera av de internationella delprogrammen är ett markant drag idag begränsade ekonomiska resurser, speciellt när det gäller dyrbar utrustning, och bristande eller ringa internationell koordinering. För en utförligare beskrivning av global change-programmen se avsnitt 5.5.

I alla nordiska länder har forskningsverksamhet på de ovan nämnda områdena igångsatts eller är under förberedelse och planering i form av större forskningsprogram eller projektverksamhet. De nordiska ländernas insatser på klimatforskningsområdet i bred mening är emellertid för närvarande splittrade i många och ofta relativt små aktiviteter som dock sammantagna har en stor omfattning. Med bakgrund i luftföroreningar finns det således idag i så gott som alla nordiska länder flera parallellt löpande program om försurning, klimatförändringar, skogsskadeforskning, jordbruksforskning, som ofta lider brist på både tillräcklig finansiering och tillräckliga forskarresurser – och forskningstid. En viss nationell samordning av den mångvetenskapliga klimatforskningen har dock ägt rum genom att man bildat nationella IGBP-kommittéer i alla nordiska länder.

Den mångvetenskapliga klimatforskningen i Norden kommer att kräva stora resurser och även betydande forskarutbildningsinsatser under lång tid framöver. En samordning av de nordiska insatserna i t. ex. Global Change-programmen är därför angelägen. Även inom EG har en samordnad europeisk insats beträffande IGBP aktualiserats. För de nordiska länderna blir det därför än viktigare med ett samarbete för att Norden skall kunna profilera sig och hävda specifika nordiska problemställningar och forskningsintressen.

En nordisk samordning med nordisk koncentration, arbetsfördelning och resursförstärkning på utvalda områden kan ge en välbehövlig stadga och ett vetenskapligt lyft åt den nordiska klimatforskningen. Exempel på sådana utvalda samarbets-/forskningsområden är:

a. Forskning om klimatmodeller/prognoser med särskild inriktning på anpassning av modellerna till nordiska förhållanden

Klimatscenarier borde inte konstrueras separat i alla nordiska länder. Ett minsta krav är gemensam testning av modeller. Arbetsfördelning bör övervägas och konstruktion av en gemensam nordisk klimatmodell – eventuellt tillsammans med Baltikum – bör prövas. Med hjälp av väderprognosmodeller i mesoskala kan man t. ex. bearbeta resultaten från de globala klimatmodellerna, som föreligger i ganska grov geografisk upplösning (~ 500 km), ner till en finare skala (50–100 km).

En av de viktigaste men också en av de mest osäkra faktorerna som bestämmer det framtida klimatet i Norden är förbunden med havet. Såväl havet som atmosfären transporterar betydliga värmemängder från ekvatorområdet mot högre breddgrader. Flera av varandra oberoende beräkningar med globala klimatmodeller antyder emellertid att den värmetransport som är kopplad till Golfströmmen kan komma att försvagas i framtiden samtidigt som bildningen av bottenvatten i Norska havet reduceras. En sådan försvagning av Golfströmmen vill i Norden och angränsande områden motverka den generella uppvärmningen som förorsakas av klimatgaserna. Havets upptagning av koldioxid (CO_2) kan också komma att påverkas. En koordinerad nordisk forskningsinsats för att klarlägga de mekanismer som bestämmer inströmningen av vatten från Atlanten till Norska havet är angelägen för att belysa dessa frågor.

Det bör också observeras att de fysiska och biologiska processerna i Nordatlanten är av central betydelse för det framtida klimatet inte bara i de angränsande nordiska landområdena utan också för klimatförändringar i global skala. Det är därför viktigt att miljöforskningen i Nordatlanten uppmärksammas i tillräcklig grad i det nordiska miljöforskningssamarbetet.

Etablering av en form för "öppet" nordiskt center för modellsamarbete på klimatområdet kan vara en ändamålsenlig samarbetsform för en del av det nordiska samarbetet på området.

b. Forskning om effekter av klimatförändringar

Forskningsarbetet bör koncentreras på klimatförändringars effekter på Norden och dess närområden.

Norden har en stor gradient både med hänsyn till ekosystem och klimatzoner. Effekterna av klimatförändringar på centrala ekologiska system och på viktiga eller känsliga naturtyper är angelägna problemställningar för samarbetet. Lika viktigt som att uppmärksamma de långsiktiga effekterna i form av ändrade vegetationszoner, jordmåner etc. är det att uppskatta den hastighet med vilken förändringarna kan förväntas ske, och de effekter som hör till själva förändringskedet.

Samspelseffekter mellan klimatförändringar och andra miljöproblem — försurning, kvävedeposition, kritisk belastning, förändrad markanvändning, habitatfragmentering, nya skogsbruksmetoder etc. — bör uppmärksammas. Återkopplingar till klimatsystemet (globalt och mesoskaligt) i form av förändrade emissioner av växthusgaser, ändrade avdunstningsförhållanden m. m. är ett annat viktigt område. Även forskning om luftföroreningars-klimatförändringars effekter på människans hälsa och välbefinnande hör naturligt till denna programdel.

Modellering bör vara en viktig del också i denna forskning. Gemensamma nordiska effektscenarier bör utarbetas, men eftersom stora klimatprognoser att bygga dessa på troligen dröjer måste känslighetsanalys spela en central roll. Forskningsinsatser för att utforma ett för Norden adekvat monitoringprogram vad gäller effekter av klimatförändringar bör övervägas.

Här kan också noteras att Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ) och Nordiska samarbetsnämnden för skogsforskning (SNS) hösten 1990 har framlagt ett preliminärt förslag till nordiskt forskningsprogram om skog och miljö. Det preliminära programmet innehåller bl. a. ett förslag om ett forskningsblock om luftföroreningars och andra atmosfäriska förändringars effekter på mark och skog. När programarbetet förs vidare bör det övervägas om delar av programmet kan integreras i miljöforskningsprogrammet.

c. Paleoklimatforskning

Jorden har även under tidigare tider genomgått till dels t. o. m. stora klimatförändringar. Dessa har haft helt naturliga orsaker såsom t. ex. förändringar i solintensiteten eller i jordaxelns lutning i förhållande till jordens omloppsbana. I Norden finns en betydande paleoklimatologisk forskningsmiljö som i hög grad har bidragit till kunskaperna om det forntida klimatet.

Den del av den paleoklimatologiska forskningen som bör ha högsta prioritet i det nordiska samarbetet är den forskning som även bidrar till att belysa de processer som styr klimatet. Ökad kunskap om dessa processer är

nödvändig för att man med större säkerhet skall kunna bedöma om de observerade temperaturförändringarna i dag är en följd av människans verksamhet.

6.4.2 *Miljöforsknings-samarbete angående Östersjöområdet*

Med Östersjöområdet avser kommittén dels de havsområden som i dagligt tal kallas Östersjön (Bottniska viken, Finska viken, Rigabukten, Egentliga Östersjön, Öresund, Bälthavet och Kattegatt), dels Östersjöns tillrinningsområden. Området omfattar således både väst- och östeuropeiska stater och följaktligen även länder med såväl olika kultur som olika politiska och ekonomiska system. Totalt har området en befolkning på omkring 100 milj. människor.

Östersjöområdets land-vatten-luftsystem är en stor och komplex helhet som utgör det livsuppehållande systemet för samhällena i regionen. Systemets förmåga att erbjuda frisk luft, rent vatten och giftfri mat försämras emellertid snabbt. Tecknen på överexploatering av naturresurserna är uppenbara och ibland drastiska i Östersjöområdet.

I tillrinningsområdena förorsakar övergödning i lantbruket alltför höga förekomster av näringsämnen i jorden och speciellt kväve i grundvatten och vattendrag. Industrins giftutsläpp i luften, på land och i vattnen är betydande och sur nederbörd bidrar till skogsförstöring och till att metaller läcker från mark till vattendrag.

Ett aktuellt samarbetsinitiativ är t.ex. den programskiss, COPERNICUS (Cooperative Programme in Europe for Research on Nature and Industry through Coordinated University Studies), som den europeiska universitetsrektorskonferensen låtit utarbeta för ett samarbete om forskning och undervisning angående bl. a. Östersjöområdets miljö. COPERNICUS är avsett att inspirera till ett tvärvetenskapligt miljöforsknings-samarbete mellan universiteten i hela Östersjöområdet.

Östersjön är ett av jordens mest utforskade havs- och vattenområden. Dess struktur, egenskaper och funktion är välkända. I många fall existerar långa tidsserier med hydrologiska variabler. Trots detta saknas fortsatt grundläggande data för bestämning av belastningsgränser i de olika delsystemen. Kunskaperna om situationen i tillrinningsområdena är osammanhängande, speciellt i regionens sydöstliga områden. Här är också de biologiska kunskaperna liksom kunskaperna om miljöföroreningars effekter otillräckliga. Ekotoxikologiska studier i de olika delsystemen saknas nästan helt.

Den för närvarande spridda miljökunskapen om hav, färskvatten, land och atmosfär i området bör samlas till en sammanhållen bild. De centrala ännu saknade delarna måste bli föremål för intensiv forskning med särskild tyngdpunkt i ekotoxikologi.

Inom temaområdet "miljöforsknings-samarbete om Östersjöområdet" har programkommittén utvalt och preciserat följande två exempel på samarbetsområden för det nordiska miljöforskningsprogrammet:

a. Östersjöområdets storskaliga processer: Land – vatten – atmosfär

Östersjöns förmåga att motstå mänsklig exploatering är en funktion av storskaliga processer inkluderande transport av organiskt material och toxiska ämnen.

Medan forskningen om Östersjöns vattenområden redan är omfattande och matematiska modeller för t. ex. fosfor och kväve är under utveckling saknas en storskalig forskning beträffande tillrinningsområdenas problematik. För att lösa de framtida problemen bör forskningen vara tvärvetenskaplig och fokusera på kopplingarna mellan land, atmosfär och vatten samt på ekotoxikologi, t. ex. transport, omsättning och effekter av miljögifter på olika delekosystem.

Väsentligt är att en utvärdering/sammanställning av befintliga data sker innan nya större datainsamlingsprogram och modellering kommer till stånd. Områden där forskningsbehovet dock fortsatt är stort är t. ex.:

- mätning av utfall från nederbörd
- floders och vattendrags kritiska belastningsgränser
- sedimentkartläggning/analys
- kustnära offshore transporter
- ekotoxikologiska modellstudier / stresseffekter

b. Kustområdenas resurshushållning

Användningen av kustområdena för fiske, turism och utledning av avloppsvatten har hittills ökat utan att den verkliga resursbasen för dessa aktiviteter studerats i form av dynamiska ekosystem. Det finns behov av komparativ och mångvetenskaplig forskning om förändringarna i gränssnitten land/hav, i resurshushållningsmönstren och effekterna av olika exploateringsgrader.

Eftersom mark- och vattenanvändningen är en funktion av historisk-kulturella och biologiska processer omfattar forskningsområdet hela spektret av discipliner från humaniora och samhällsvetenskaper till bio- och geovetenskaper. Samarbetsområdet ligger i linje med det internationella Global Change-programmet och dess "Human Response to Global Change".

Samarbetsområdet har en nära koppling till samarbetet under programmet temaområde om klimatforskning (punkt 6.4.1 ovan) och kan även breddas mot temaområdet "miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar" och forskning om styrmedel.

Om forskningssamarbetets inriktning

Såsom ovan nämnts finns det redan betydande forskning om Östersjöns eutrofiering genom närsalter och bl. a. åtföljande syrebrist och algblooming. Kunskaperna om källorna till kväve- och fosforbelastningen i Östersjön är dock än så länge osäkra på flera punkter. Programkommittén vill emellertid speciellt framhäva behovet av att särskilt förstärka forskningen om ekotoxikologi, stressfaktorer och funktionella effekter av gifter. Det är därför viktigt att programdelen generellt ges denna inriktning.

Ekotoxikologi är ett forskningsområde i snabb utveckling. Området är mångvetenskapligt samt kunskapsintensivt och instrumentkrävande. På grund av de nordiska ländernas geografiska läge påverkas gifters beteende och effekter i miljön av specifika nordiska förhållanden. Detta gör att forskningsresultat som uppnåtts på annat håll, t. ex. i sydligare områden eller vid oceankuster, ofta inte kan utnyttjas i Norden.

Beträffande öst-västsamarbetet vill programkommittén framhålla att det nu finns unika tillfällen att i komparativa epidemiologiska studier jämföra miljöeffekter på människans hälsa och naturens tillstånd. T. ex. hårt belastade industricentra öster och söder om Östersjön kan jämföras med referensområden med motsvarande industrier men med sundare processteknik och tidiga investeringar i reningsteknik, process- och produktval. På liknande sätt kan komparativa ekotoxikologiska undersökningar göras i naturliga system som utsatts för olika hög belastning under långa tidsperioder.

I detta sammanhang blir också frågan om återställande miljövard inom Östersjöområdet, speciellt återställande mark- och vattenvård, aktuell. Hur kan t. ex. växtligheten återställas i de värst drabbade industricentra med metallresistenta växtstammar?

Av stor vikt är även att Baltikum och de östeuropeiska länderna ges möjlighet att aktivt delta i delprojektens och aktiviteternas utformning för att säkerställa ett gott samarbete kring forsknings- och utbildningsfrågorna. Detta samarbete kan bl. a. kanaliseras genom ett utökat universitetssamarbete t. ex. inom ramen för det planerade COPERNICUS-programmet (jfr 6.4.2).

Det är vidare viktigt att samarbetet bygger på de övervaknings- och monitoringaktiviteter som redan existerar i Östersjöområdet. Inte heller för Östersjöforskningen får en samordning i förhållande till internationellt forskningssamarbete förbises. T. ex. inom EG:s FoU-ramprogram ingår i havsforskningsprogrammet ett delprogram om Östersjön.

6.4.3 Forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar

Miljöforskningen har i stor utsträckning dominerats av naturvetenskaplig och teknisk forskning om föroreningar och miljöeffekter. På senare tid har dock även samhällsvetenskapliga frågeställningar alltmer aktualiserats. Det har inledningsvis främst gällt miljöekonomisk forskning, men

även beteendevetenskaplig, politologisk och annan samhällsvetenskaplig forskning har visat sig nödvändig för att belysa de komplexa och målkonfliktfyllda frågorna kring miljörelaterade besluts-, styr- och livsstilsproblem.

Behovet av samhällsvetenskaplig miljöforskning erkänns nu allmänt speciellt i de nordiska länderna, men också internationellt finns det ett växande intresse för de ovan nämnda problemställningarna. Som exempel kan nämnas att EG står i beråd att inleda ett "socioekonomiskt miljöforskningsprogram" och att man i flera av programmen inom International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA) i Wien arbetar med besläktade ämnen. Också European Science Foundation (ESF) samt International Social Science Council har aktiviteter på området.

Programkommittén bedömer att ett nordiskt samarbete är fördelaktigt och önskvärt inom flera av de forskningsfält som här aktualiseras. De grundläggande förutsättningarna för fruktbara komparativa studier föreligger i form av utpräglade likheter i fråga om miljö, kultur, samhällssystem och livsmönster.

Det finns också en stark samnordisk tradition för såväl generell samhällsplanering som miljöplanering. Inom denna gemensamma överordnade tradition finns det emellertid en lång rad konkreta olikheter, styrkepunkter och erfarenheter som kan erbjuda ömsesidig inspiration.

Komparativa studier kan sålunda ha ett värde för de enskilda nordiska länderna var för sig, men kan också utgöra en grundval för mer offensivt anlagd forskning om möjligheter till nordisk harmonisering av t. ex. metoder, angreppsvinklar och kanske lagstiftning. I flera fall kan också ett direkt forskningssamarbete med staterna på andra sidan Östersjön visa sig fruktbart.

Vid planering av insatser på dessa områden bör den svårigheten beaktas att antalet kompetenta forskare och forskningsmiljöer fortfarande är begränsat. Det faktum att åtskillig forskning inom området redan när det gäller frågeställningarna är politiskt kontroversiell kan visserligen vara en svårighet, men gör inte forskningen mindre angelägen.

Programkommittén har utvalt följande exempel på forskningsområden:

a. Forskning om styrmedel

Avvägningen och samspelet mellan ekonomiska (skatter, avgifter, subventioner etc.) och administrativa styrmedel (förbud, påbud) hör till de centrala frågeställningarna.

När det gäller stora komplexa miljöproblem såsom t. ex. frågan om hur man minskar miljöbelastningen från energisektorn, transportsektorn eller jordbruket krävs det forskning om samspelet mellan teknologisk förnyelse, strukturella förändringar och ändamålsenliga styrmedel. Här kan både komparativa studier och mer framåtriktad forskning om möjliga styrmedelssystem vara angelägna och fruktbara.

b. Forskning om miljöindikatorer

Ett växande intresse riktar sig mot utveckling av nya planeringsinstrument, som kan användas för att integrera miljöhänsyn i den överordnade samhälls- och sektorplaneringen. Det finns således ett stort intresse för utveckling av miljöindikatorer som redskap för att med ett gemensamt "språk" beskriva tillståndet i miljön.

I detta sammanhang pågår i alla nordiska länder försök i syfte att få fram mått på naturens kapitaltillgångar och miljökostnader som gör det möjligt att beakta dessa i nationalräkenskaper och BNP-beräkningar.

Hela denna insats kräver ett omfattande forskningsstöd. Bl. a. behövs metoder för prissättning av miljövärden och inarbetning av miljökostnader i priser på varor och tjänster. Det ligger också en stor utmaning i att kunna kombinera miljökonsekvensbedömningar med de makroekonomiska planeringsmodeller som används i de olika länderna.

Eftersom samspelet mellan miljö och hälsa har betydelse för individens välfärd är det angeläget att utveckla miljöindikatorer som också kan användas i välfärdsforskningen. Till detta forskningsfält kan också föras miljömedicinsk och socialmedicinsk forskning.

c. Implementationsforskning

Forskning om hur miljöpolitiska beslut förs ut i verkligheten eller blockeras av samhällsstrukturen kan också berikas genom komparativa ansatser. Frågorna om varför kunskap om miljöproblem på många områden har svårt att bli omsatta till praktisk handling kan belysas bl.a med studier om barriärer av ekonomisk, organisatorisk och sociologisk karaktär. Ett angeläget forskningsfält är här forskning om hur livsstilar påverkas och förändras.

Eftersom det finns gemensamma grundläggande drag i livsmönstren i de nordiska länderna kan en sådan forskning erbjuda möjligheter att utveckla en speciell nordisk profil. Forskningsmässigt intressant är i sammanhanget ytterligare frågor om riskbedömning, riskperception och riskhantering.

Som ytterligare exempel på frågeställningar och projekttyper inom temaområdet kan nämnas:

- Ekonomiska och politologiska studier av internationella miljökonventioner (luftförorening, havsförorening m m),
- Utveckling av scenarier och metoder för miljökonsekvensanalys inom olika sektorer,
- Samhälleliga konsekvenser av miljörelaterade omläggningar av jordbruket (bärkraftigt jordbruk),
- Samhälleliga konsekvenser av miljörelaterade omläggningar av trafikplaneringen,

- Utveckling av scenarier för bedömning av miljökonsekvenser av makroekonomiska prognosmodeller.

Det bör vidare observeras att miljöforskningsprogrammets tre temaområden är nära förbundna med varandra och att de utgör en programhelhet. Forskning beträffande människans roll i klimatförändringarna, t. ex. forskning om möjligheterna att minska utsläppen av växthusgaser samt forskning om åtgärder på såväl politisk, samhällelig som individnivå är direkt knuten till forskningen om styrmedel, miljöekonomi och livsstil. På samma sätt förutsätter den strategiska forskningen om mark- och vattenanvändning samt om återupprättande av överexploaterade och hårt belastade ekosystem i Östersjöområdet, inte minst i de baltiska och östeuropeiska delarna, forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar.

7 Samarbetsformer, aktiviteter och programorganisation

7.1 Utgångspunkter och huvudlinjer

Till de centrala forskningspolitiska utgångspunkterna för realiseringen av det nordiska miljöforskningsprogrammet hör att programmet skall vila på de befintliga forskningsmiljöernas verksamhet och prioriteringar. Organisatoriskt skall programmet bygga på att den redan existerande nationella och nordiska forskningsorganisationen utnyttjas. Programmet avser således inte leda till framväxt av nya samnordiska institutioner och samarbetet skall kunna genomföras utan att nya permanenta samarbetsorgan med fasta administrationer inrättas.

Särskilt viktigt är att programinsatserna i implementeringsfasen planeras och görs i nära samarbete med de ämbetsmän-, arbets- och forskargrupper som inom ministerrådsorganisationen, inte minst inom dess miljösektor, arbetar med forskningsverksamhet inom programmets aktuella temaområden. Det gäller speciellt den nordiska miljöambetsmannakommitténs arbetsgrupp för luftförening och den nordiska vattengruppen samt dessas undergrupper, t. ex. den nordiska kontaktgruppen för klimat- och ozonfrågor.

Ett annat för miljöforskningsprogrammets genomförande strategiskt nordiskt samarbetsorgan är Nordiska Forskarutbildningsakademien som har till uppgift att stöda och utveckla nordiskt samarbete om forskarutbildning och forskarrörlighet.

Avgörande för att uppnå maximal synergieffekt och för att undgå dubbeladministration och resursspill är också att programarbetet i preciseringsfasen beaktar och vid behov samordnas med de centrala internationella miljöforskningsprogrammen. Detta är viktigt oansett om det nordiska programmet syftar till en direkt formaliserad medverkan i de internationella programmen eller om syftet är ett mera informellt erfarenhetsutbyte.

7.2 *Samarbetsformer*

De samarbetsformer som enligt programkommittén kan förväntas ge den största effekten i det nordiska miljöforskningsprogrammet är

1. Forskarutbildning och forskarrörlighet
2. Samnordiska forskningsprojekt
3. Nordisk medverkan i internationellt forskningssamarbete

De nordiska samarbetsinsatserna bör därför koncentreras på dessa tre samarbetsstrategier. De tre huvudtyperna av samarbetsaktiviteter innehåller alla flera olika element som översiktligt genomgås nedan i avsnitten 7.2.1 – 7.2.3.

7.2.1 *Forskarutbildning och forskarrörlighet*

Av programkommitténs kartläggningar framgår att de samlade nordiska resursinsatserna på miljöforskningsområdet vid ingången till 1990-talet på årsbasis är av storleksordningen 1,5 miljarder DKK. Antalet forskare i Norden som på hel- eller deltid arbetar med miljöforskningsuppgifter kan antas uppgå till 4 000 – 5 000 personer. Många av dessa saknar dock särskild utbildning eller specialisering inom miljöforskning. På många miljöforskningsområden sker samtidigt en snabb ökning i behovet av forskare med specialkompetens och nya forskningsriktningar utvecklas kontinuerligt.

Behovet av forskarutbildningsinsatser på miljöforskningsområdet är därför stort såväl när det gäller en generell höjning av forskarkompetensen för redan verksamma forskare som när det gäller nyrekrytering till miljöforskning och till forskarstudier som syftar till en forskarexamen.

För att Norden i miljöforskningsarbetet gemensamt skall kunna utnyttja specialkunskaperna vid universitet och andra forskningsmiljöer i de nordiska länderna är det viktigt att de nordiska insatserna flexibelt kan sättas in på olika stadier i utbildningen. De olika stödformerna skall gälla forskare och forskarstuderande oberoende av aktiviteternas koppling till den formaliserade utbildningen. Samarbetet skall syfta till såväl nordiskt som internationellt forskar- och erfarenhetsutbyte samt till etablering av nätverk mellan forskningsmiljöerna i Norden. Samarbetsinsatserna bör därför kunna omfatta olika typer såväl av forskarkurser, forskarutbildningsstipendier som av workshops och stöd för nordiska gästlärare och gästforskare.

Här är det också viktigt att bygga på de goda erfarenheter och traditioner för flexibla former av forskarkontakter och forskarutbildningssamarbete som utvecklats inom de nordiska kollegierna för ekologi, marinbiologi och fysisk oceanografi. Enligt programkommittén kan den del av kollegiernas verksamhet som gäller miljöforskning på ett fruktbart sätt vidareutvecklas inom miljöforskningsprogrammet.

Miljöforskarkurser

Ett särskilt viktigt instrument i miljöforskningsprogrammet är nordiska forskarkurser. Kurserna bör hålla hög internationell nivå och arrangeras som intensivkurser i internatform. Kurserna arrangeras av framstående nationella forskningsmiljöer och med både nordiska och internationella lärarkrafter. Kurserna löper över 1–2 veckor och deltagarantalet förväntas uppgå till 15–30 deltagare. Genomsnittskostnaderna för en kurs beräknas till 300 000–400 000 DKK inklusive planeringsmedel.

Kurserna förväntas normalt ha deltagare från alla nordiska länder. Speciellt när det gäller kurser inom programtemat ”miljöforskningssamarbete om Östersjöområdet” finns det anledning att planera kurserna med sikte på deltagande även från Baltikum och andra östeuropeiska Östersjöstater. Det kan också bli aktuellt att arrangera nordiska kurser eller workshops i Östersjöländer utanför Norden för att öka möjligheterna till östeuropeiskt deltagande. Kurser och workshops har även en viktig uppgift som kontaktskapande forum för planering av samnordiska forskningsprojekt och samarbetsprojekt med Östeuropa.

En av miljöforskningsprogrammets ambitioner är att också bidra till att fler nationella forskarkurser arrangeras på miljöforskningsområdet och att dessa nationella kurser rekryterar deltagare också från övriga nordiska länder.

Nordiska miljöforskarstipendier

Nordiska forskarutbildningsstipendier, lönestipendier, för heltidsstudier vid en institution i ett annat nordiskt land bör ingå i miljöforskningsprogrammet. Stipendietiden skall vara minst en termin och högst tre år. Stipendierna kan gälla såväl licentiat- och doktorsstudier som inledande postdoktorala studier. Kostnaden för ett stipendieårsverk inklusive ett mindre verksamhetsanslag uppgår till i genomsnitt 300 000 DKK.

Det är viktigt att forskarutbildningsstipendierna knyts till praktiskt projektarbete i anslutning till något större miljöforskningsprojekt. I stipendiatverksamheten bör särskild vikt fästas vid att forskare från Baltikum erbjuds möjligheter till längre forsknings- och studievistelser vid kvalificerade miljöforskningscentra i de nordiska länderna. På denna punkt förutsätts en samordning med stipendieinsatserna i ministerrådets redan beslutade arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa.

Gästforskare och gästlärare

En universitets- eller annan forskningsinstitution, som har etablerat eller planerar ett avancerat forsknings- eller forskarutbildningsprogram inom miljöforskningsprogrammets temaområden, bör kunna få stöd för inbjudan av gästlärare eller gästforskare från ett annat nordiskt land. Gästforskaren skall som nordisk miljöforskningsprofessor ge råd och handledning och medverka i de undervisnings- och forskningsaktiviteter som ingår i de aktuella programmen vid institutionen.

Twinning grants

Miljöforskningsprogrammet skall också arbeta med s. k. twinning grants som är en art av samarbetsstipendier för två eller flera samverkande forskningsgrupper eller forskningsinstitutioner. De samarbetande institutionerna eller forskningsgrupperna, som befinner sig i olika nordiska länder, kan tillsammans erhålla ett antal stipendiemånader som under en viss tidsperiod efter behov kan disponeras av projektens forskare för vistelser vid den andra forskningsinstitutionen.

7.2.2 Samnordiska forskningsprojekt

Projektsamarbetet bör som huvudregel koncentreras på större, mångvetenskapliga och gärna fleråriga forskningsprojekt men kan också gälla mindre och kortvarigare projekt. Det avgörande för etableringen av samarbetsprojekten är att det medför klara fördelar att utföra projekten nordiskt i stället för nationellt (jfr avsnitt 6.2) samt att forskningen innehållsligt gäller "nordiska problemställningar" (jfr avsnitt 6.3). Varje samarbetsprojekt bör så vitt möjligt också innehålla ett forskarutbildningselement.

Den nordiska projektfinansieringen skall kunna omfatta såväl planeringsmedel som s. k. "seed money" eller "smörjmedel" för att täcka nordiska samarbetskostnader samt medel för forskningsutförande verksamhet. Även begränsade bidrag för vetenskapliga instrument och fältutrustning kan komma i fråga. Detta kan bli aktuellt speciellt vid forskningsverksamhet i Östersjöns östeuropeiska tillrinningsområden.

För att garantera ett nära samband mellan nordiska och nationella prioriteringar och kvalitetskrav bör som huvudregel minst hälften av samarbetsprojektens kostnader täckas med medel från nationella forskningsfinansierande organ. Inom temaområdet forskning om klimatförändringar kan den nationella finansieringsandelen ofta förutsättas vara ännu större.

En grundlig förberedelse och planering av de nordiska samarbetsprojekten är en förutsättning för att samarbetet kan bli vällyckat och att forskningen håller hög vetenskaplig kvalitet. Effektivast kan projektsamarbetet etableras på utvalda delområden inom programmets teman med hjälp av nordiska planeringsgrupper bestående av kvalificerade forskare som står centralt i forskningsmiljöerna på respektive område. Expertgrupperna ges i uppdrag att på basen av forskningsbehov, specialinriktningar och samarbetsintressen i de berörda forskningsmiljöerna utarbeta förslag till samarbetsprojekt. Detta innebär att miljöforskningsprogrammet som regel inte skall fungera som en nordisk forskningsfond med utlysning av fria medel för projektansökningar. Forskningsmiljöerna förväntas dock aktivt medverka i alla stadier av projektkonkretiseringen (jfr också 7.3).

7.2.3 Nordisk medverkan i internationellt miljöforskningsarbete

Det nordiska samarbetet om internationell miljöforskningsverksamhet kan ske i flera olika former. I vissa fall kan den lämpligaste samarbetsfor-

men vara en nordisk samordning av nationell medverkan i internationella forskningsprogram. I andra fall kan det bli aktuellt med ett samnordiskt deltagande eller medlemskap i ett internationellt forskningsprogram eller projekt. En tredje samarbetsform kan vara att Norden bidrar till ett internationellt program med ett eget nordiskt delprogram (jfr t. ex. förslaget om NORDIC WOCE i avsnitt 7.4 nedan). Finansieringen kan ske antingen med enbart nationella medel eller genom en kombination av nationella resurser och delfinansiering från det nordiska miljöforskningsprogrammet.

En av miljöforskningsprogrammets huvudstrategier skall vara att de nordiska ländernas deltagande i internationella samarbetsprogram eller – projekt sker i form av nordiska konsortier. Den s. k. nordiska konsortiemodellen innebär att Norden, när det bedöms ändamålsenligt, uppträder som ett samlat block, dvs som en formellt samlad enhet i internationella miljöforskningsprogram.

Modellens viktigaste fördelar är att de nordiska länderna kan få möjlighet att delta i projekt som är så resurs- och/eller specialkompetenskrävande att deltagande är svårt eller uteslutet om länderna skall agera vart för sig. Genom konsortiemodellen kan de nordiska länderna delta i finansieringen av de aktuella projekten i relation till de nationella forskningsresurserna och det vetenskapliga intresset för projektet i forskningsmiljöerna i respektive land. Genom ett samlat uppträdande eller gemensamt medlemskap i förhållande till stora program kan Norden också få ett större inflytande på programmets utformning och genomförande än om länderna uppträder vart för sig.

Konsortiemodellen är inte bara ekonomiskt motiverad. Den betyder också att de nordiska ländernas specialkompetens på olika områden sammanförs inom en gemensam resursram och en mångvetenskaplig insats som kan bidra till dels att länderna självständigt kan placera sig i den internationella forskningsfronten, dels samlat kan få tillgång till resurskrävande forskningsprojekt och forskningsanläggningar.

Det nordiska miljöforskningsprogrammet skall bidra både till att sända nordiska forskare till högklassiga internationella forskningsmiljöer utanför Norden och till att "ta hem" utländska forskningsresultat och forskningsmetoder samt till att locka utländsk forskningsexpertis på internationell toppnivå till Norden.

7.3 Aktiviteter och konkretisering

De tre samarbetsstrategierna skall i miljöforskningsprogrammet tillämpas som en flexibel helhet. Dimensioneringen och valet av samarbetsformer och aktiviteter måste basera sig på behovsanalyser och intresse i forskningsmiljöerna. Insatserna måste kunna varieras flexibelt så att de kan sättas in på bästa sätt under programmets gång allt efter det att programmet konkretiseras och forskningen på de olika delområdena utvecklas och framskrider nordiskt och internationellt.

Alla tre samarbetsstrategier, dvs forskarutbildning och forskarrörlighet, projektsamarbete samt nordisk medverkan i internationellt forsknings-samarbete kan i praktiken bli aktuella på vart och ett av programmets tre temaområden. Insatsernas relativa tyngd och omfattning kan dock variera mellan programområdena.

På forskarutbildningsområdet behövs t. ex. en större insats när det gäller temat forskning om miljöpolitikens samhällseliga förutsättningar eftersom forskningsområdet är nytt och saknar egentlig forskningstradition och etablerade forskningsmiljöer. Också inom temat "Östersjöforskning" kan en stark forskarutbildningsinsats vara särskilt påkrävd både för ekotoxikologi och för samarbetet med Östeuropa.

Själva projektforskningssamarbetet förväntas stå centralt på alla tre temaområden medan finansiellt stöd till nordiskt deltagande i internationella miljöforskningsprogram och projekt är mest påkallat när det gäller forskning om klimatförändringar. Detta beror både på att klimatforskningens problemfält är av utpräglat global karaktär och på att forskningen på området är särskilt utrustningsintensiv och resurskrävande samt på att klimatforskningen generellt bedrivs i stora internationella program.

Inom programområdet "miljöpolitikens samhällseliga förutsättningar" finns i dagsläget inga verkligt stora internationella forskningsprogram i stil med de stora naturvetenskapliga programmen. Diskussioner härom förs dock i flera fora och kan komma att materialiseras senare under 1990-talet. Bl. a. förs på flera håll diskussioner om möjligheter att på det samhällsvetenskapliga området skapa en internationell motsvarighet till de mer naturvetenskapliga Global Change-programmen. Området betecknas vanligen som "Human Dimensions of Global Environmental Change" och ett utkast till internationellt ramprogram har i juli 1990 framlagts av International Social Science Council (ISSC).

De nordiska länderna samarbetar redan i t. ex. European Science Foundations (ESF) och Unescos program med den här diskuterade samhällsvetenskapliga inriktningen. Några särskilda initiativ från Nordiska minister-rådets sida bedöms därför inte nu vara nödvändiga för att underlätta nordiskt samarbete i internationella program på detta område. Det är dock väsentligt att de nordiska aktiviteterna samordnas med de internationella aktiviteterna inom t. ex. EG, ESF, ISSC, IIASA och Unesco.

Såsom tidigare konstaterats bör forskningssamarbetet på projektnivå (forskningsutförande nivå) inte detaljregleras eller detaljplaneras uppifrån på ämbetsmansplan. Efter att delprogram preciseras bör forskarna och forskningsmiljöerna så långt möjligt själva kunna finna sina samarbetspartners och utifrån egna utgångspunkter inom programmets ramar utarbeta sina forsknings- och projektplaner.

Programmets uppgift är att skapa en infrastruktur för forskarnas samarbete och att erbjuda resurser för samarbetet. Här är det speciellt viktigt med nätverksskapande verksamhet i form av tillräckliga och lättillgängliga

medel för projektplanering, förprojekt, workshops, mobilitetsstipendier och gästforskare.

Programorganen (jfr nedan avsnitt 7.5) skall bidra med samordning, initiera och ge incitament till projektplaneringen samt ansvara för kvalitets- och relevansbedömning av projektförslag och aktiviteter som skall realiseras inom programmet.

7.4 Existerande förslag

I enlighet med sitt uppdrag har programkommittén tagit del av och övervägt flera förslag till samarbetsprojekt och aktiviteter som planerats och framtagits i nationella forskningsmiljöer och nordiska forskargrupper. I det följande genomgås ett antal exempel på sådana konkreta projektförslag och samarbetsaktiviteter som det kan bli aktuellt att i en eller annan form realisera eller stöda inom ramen för det nordiska miljöforskningsprogrammet.

De här redovisade exemplen kräver dock ytterligare noggranna överväganden inkluderande sakkunnigbedömningar och intresseinventeringar. Likaså behövs utvärdering och precisering av projektplanerna och finansieringsförutsättningarna innan slutligt beslut om en eventuell realisering inom miljöforskningsprogrammet kan fattas.

a. *NORDIC WOCE*. En nordisk forskargrupp med deltagare från alla nordiska länder har utarbetat ett förslag om ett samnordiskt oceanografiskt/klimatologiskt forskningsprojekt, kallat *NORDIC WOCE*. Projektet faller inom miljöforskningsprogrammets delprogram om klimatmodeller (jfr 6.4.1). Projektet är avsett som ett nordiskt bidrag till det internationella forskningsprogrammet *World Ocean Circulation Experiment (WOCE)* som är ett delprogram i *World Climate Research Programme, WCRP* (jfr 6.4.1). Det övergripande syftet med projektet är att bidra till förståelsen av oceanens betydelse för klimatvariationer samt att bl. a. utveckla modeller för förutsägelse av klimatförändringar flera årtionden framåt.

NORDIC WOCE har kostnadsberäknats till 68 mil. DKK. Merparten, ca 40 mil. DKK, förväntas nationellt finansierad genom insatser från de deltagande institutionerna. Behovet av samnordisk finansiering har i projektplanen uppskattats till 28 mil. DKK, fördelat över perioden 1991 – 1995. Forskargruppen har i början av 1990 till ministerrådet inlämnat en ansökan på detta belopp.

Projektet har prioriterats högt av av de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsorgan *NOS-N*, som bedömt ett nordiskt deltagande i det internationella *WOCE*-programmet som angeläget. *NOS-N* har hösten 1990 tillsatt en arbetsgrupp för att detaljbedöma kostnaderna för ett nordiskt deltagande i *WOCE* och utvärdera de planerade nordiska aktiviteterna i projektförslaget. Arbetsgruppen skall även genomgå de nationella forskningsrådets ekonomiska engagemang i projektet

samt beräkna behovet av samnordiska medel som kan krävas för att möjliggöra ett nordiskt deltagande i WOCE.

b. *GRIP*. En annan projektansökan till ministerrådet på klimatområdet gäller nordiskt deltagande i det sameuropeiska Greenland Icecore Project (*GRIP*). Projektet som ansluter sig till miljöforskningsprogrammets delprogram om paleoklimatforskning (jfr 6.4.1 del c) ingår i European Science Foundations "Network on Polar Science".

GRIPs huvudsyfte är att för vetenskapliga analyser hämta upp en 3,2 km lång iskärna vid den grönländska inlandsisens högsta punkt, Summit. I projektet förväntar man att kunna bidra till forskningen om framtida klimatförändringar genom att undersöka klimat- och miljöförändringar som inträffat i de nordatlantiska områdena under de senaste 200 000 åren, en tidsperiod som även inbegriper de två senaste istiderna.

Ansökan har insänts av en grupp forskare från Danmark, Island, Norge och Sverige. Ministerrådet ansöks om ca 5 milj. DKK fördelat på tre år (1991 – 1993). Beloppet avser ett bidrag till täckande av en del (4%) av GRIPs logistiska kostnader och en del av kostnaderna för de samlade nordiska undersökningarna av GRIPs iskärna.

Intresset för projektet är stort i Danmark, Island och Sverige, men också i Finland och Norge finns ett vetenskapligt intresse för *GRIP*. Även de nationella ekonomiska bidragen till *GRIP* är betydande. Bidraget från Danmark är det största av de nordiska ländernas anslag för *GRIP* och uppgår till 14 – 15 milj. DKK.

De nordiska naturvetenskapliga forskningsråden anser att ett nordiskt samarbete om *GRIP* är önskvärt och viktigt och NOS-N har uttalat sig för ett ekonomiskt stöd som kan möjliggöra ett samlat nordiskt deltagande.

Frågan om stöd för ett samnordiskt deltagande i *GRIP* tas också upp i ett förslag till ett nordiskt samarbetsprogram för polarforskning som hösten 1990 utarbetats på uppdrag av Nordiska forskningspolitiska rådet.

c + d. *Miljötoxikologi*. I juni 1990 har en nordisk arbetsgrupp avlämnat en utredning med förslag om utökat miljötoxikologiskt samarbete i Norden. Utredningen diskuterar dels behovet av ett nordiskt institut för miljötoxikologi, dels möjligheter till andra former för miljötoxikologiskt samarbete samt tillgången på laboratorieresurser inom toxikologisk eller ekotoxikologisk testnings- och forskningsverksamhet i de nordiska länderna.

Även om förslaget är av relevans för miljöforskningsprogrammets delprogram om forskningssamarbete om Östersjöområdet anser programkommittén inte att förslaget, som syftar till ett permanent institutionsliknande samarbete med fasta kostnader, hör hemma i ett tidsbegränsat forskningsprogram. Programkommittén fäster emellertid stor vikt vid att det inom miljöforskningsprogrammet etableras en serie systematiserade nordiska forskarutbildningskurser i ekotoxikologi. De element i miljötox-

ikologiutredningen som avser en förstärkt forskarutbildning kan därför bli av intresse för miljöforskningsprogrammet och de bör också kunna kombineras med ett förslag som Kuopio universitet sommaren 1990 inlämnat angående nordiskt samarbete om forskarutbildningskurser i miljötoxikologi.

7.5 Programorganisation

Programkommittén föreslår att ministerrådet för vart och ett av miljöforskningsprogrammets tre temaområden tillsätter en nordisk expertkommitté. Medlemmarna i expertkommittén skall vara forskare eller forskningsadministratörer med en central anknytning till den nationella miljöforskningen och den nationella forskningsfinansieringen på det respektive temaområdet.

De tre nordiska expertkommittéerna skall inom sina respektive temaområden verka som nordiska referensgrupper för de nationella projektadministrationerna (se nedan) och tillvarata övergripande programplanering, tillsättning av arbetsgrupper för precisering av delprogram och planering av samarbetsaktiviteter, kvalitets- och relevansbedömning av de projekt och aktiviteter som skall ingå i programmet samt besluta om medelstildelningen.

I tillägg till de tre expertkommittéerna bör en samordnande nordisk programkommitté för miljöforskningsprogrammet utses. I programkommittén bör ingå företrädare för var och en av de tre expertkommittéerna samt för såväl ministerrådets miljösektor som Nordiska Forskarutbildningsakademien. Den nordiska programkommitténs uppgift skall vara att

- ansvara för den överordnade koordineringen mellan programmets olika delar och den löpande programrevisionen,
- uppgöra programmets långsiktigsbudget och årligt budgetförslag till ministerrådet samt fördela den årliga programbudgeten mellan programmets temaområden,
- ansvara för största möjliga samordning mellan miljöforskningsprogrammets insatser och ministerrådets övriga forskningsaktiviteter på programområdena,
- utarbeta en samlad årsrapportering till ministerrådet.

Som redan nämnts är det programkommitténs uppfattning att det nordiska miljöforskningsprogrammet administrativt bör baseras på sakkunskapen i redan existerande forskningsfinansierande och forskningsutförande organ. Det praktiska administrativa ansvaret för verksamheten inom vart och ett av miljöforskningsprogrammets tre temaområden föreslås därför bli utlagt på uppdragsbas till något nationellt forskningsorgan med god erfarenhet av forskningsplanering, forskningsfinansiering och forskningsadministration.

Lämpliga sådana organ kan t. ex. vara de nationella forskningsrådsorganisationerna, som efter avtal och mot sedvanlig ersättning (t. ex. lön för

programkoordinator mm) bör ges i uppdrag att fungera som en art av entreprenör eller organisator för samarbetet inom respektive temaområde. Ansvaret för de tre temaområdena bör fördelas mellan de nordiska länderna. Vid valet av entreprenörorgan bör vikt fästas vid att organet redan har egna aktiviteter inom temaområdets forskningsfält och därmed i förväg särskild kompetens på forskningsområdet.

På vart temaområde skall områdets nordiska expertgrupp fungera som referensgrupp för det nationella entreprenörorganet och bl. a. trygga den nordiska samarbetsprofilen i aktiviteterna. Det är praktiskt om den nordiska expertgruppen också har sin sekretariatsmässiga förankring i den ifrågavarande nationella administrationen.

Den nationellt administrerade delen av miljöforskningsprogrammet skall i första hand gälla projektforskningsarbetet men kan också gälla nordisk medverkan i internationella forskningsprogram.

Miljöforskningsprogrammets insatser på området forskarutbildning och forskarrörlighet skall i sin helhet förvaltas och organiseras av den nyinrättade Nordiska Forskarutbildningsakademien. Forskarutbildningsakademien skall från den nordiska programbudgeten erhålla medel som öronmärks för ett särskilt forskarutbildnings- och forskarrörlighetsprogram på miljöforskningsområdet. Ämnesområden och aktivitetsformer för insatserna preciseras av de tre expertkommittéerna som också löpande kan framföra önskemål till Forskarutbildningsakademien om insatsernas inriktning. Det praktiska ansvaret för genomförandet av delprogrammet skall dock åvila Forskarutbildningsakademien.

8 Om resursbehov, finansiering och tidsplan

Enligt programkommitténs uppdrag skall programförslaget även innehålla en översikt över kostnaderna för att förverkliga programmet samt över fördelningen mellan nationell och nordisk finansiering av programinsatserna.

I ett läge då specifika projektplaner inte ännu föreligger kan en egentlig budget baserad på resursbehov för enskilda projekt och andra bestämda samarbetsaktiviteter inte beräknas exakt. Programkommittén har därför valt att utarbeta ett förslag till rambudget för programmet utgående från två olika aktivitetsnivåer. Enligt programkommittén kan ett kvalificerat miljöforskningsarbete realiseras inom bägge budgetvarianterna som vardera innebär en hög ambitionsnivå för samarbetet.

Som redan tidigare nämnts i beskrivningen av programmets samarbetsformer förutsätter programkommittén att minst hälften av kostnaderna för samarbetsprojekt och för samnordisk medverkan i internationella miljöforskningsprogram finansieras med anslag från nationella forskningsfinansierare, medan samarbetsinsatserna för forskarutbildning och forskarrörlighet som huvudregel i sin helhet finansieras med samnordiska medel.

Programkommitténs beräkningar av resursbehov och förslag till rambudget för programmet omfattar således endast de nordiska kostnaderna som förutsätts täckta med ministerrådets anslag för programmet.

För att programplaneringen skall kunna skötas rationellt och en forskningsverksamhet med långsiktiga och mångvetenskapliga samarbetsåtaganden skall kunna igångsättas förutsätts, att det redan vid programmets inledning finns säkerhet för en programbudget på minimumnivån för hela den femåriga programperioden. Resurser utöver minimumnivån upp till den högre nivån bör bli beroende av programmets framdrift, av mer utarbetade projektplaner och analyser av forskningsbehov, samt inte minst av utvecklingen inom det internationella miljöforskningsarbetet och behoven för samnordiskt deltagande i detta.

På basen av erfarenheter från tidigare samnordiska och internationella forskningsprogram och nationell projektverksamhet kan genomsnittliga projekt- och aktivitetskostnader för ett tentativt samarbetsprojekt i miljöforskningsprogrammet uppskattas. Dock bör observeras att kostnadsvariationerna är stora mellan olika projekt och helt beroende av om finansieringen gäller nordiska samordningskostnader för samarbete mellan nationellt finansierade projektgrupper eller om finansieringen också avser t. ex. lönekostnader för forskningsutförande verksamhet.

Programkommittén har i sina beräkningar utgått från följande tentativa kostnadsuppskattningar: Ett nordiskt "normalprojekt" organiserat antingen med tyngdpunkten i en nationell forskargrupp eller som en nordisk projektgrupp bestående av forskare från 2–4 länder och en budget omfattande vissa löne- och resemedel, nordiska samarbets- och resemedel samt t. ex. begränsade apparaturmedel m. m. kan uppskattas kosta 1,5–2,0 milj. DKK per år. En nordisk forskarkurs kostar i genomsnitt 300 000 DKK och ett stipendieårsverk likaså 300 000 DKK. Någon genomsnittskostnad för nordiskt deltagande i internationella program kan inte anges men de årliga kostnaderna rör sig som regel om flera milj. DKK per projekt (jfr exemplen i avsnitt 7.4).

På basen av dessa kostnadsexempel har programkommittén beräknat en rambudget för programmet. Rambudgeten bör under femårsperioden 1993–1997 kunna variera från en lägsta årlig insats på 28 milj. DKK till en maximuminsats på knappt 50 milj. DKK (jfr tabell nedan).

Erfarenheter från både nationella och nordiska forskningsprogram visar att det ofta fästs för lite uppmärksamhet vid de inledande programförberedelserna och avsätts för lite tid för program- och projektplanering och "forskarrekrytering" med kontaktskapande forskarworkshops och information i forskningsmiljöerna angående programmet. Detta har varit ett allvarligt problem för stora och t. o. m. relativt långvariga forskningsprogram. Ofta har en stor del av den avsedda programperioden förflutit förrän programverksamheten nått avsedd aktivitetsnivå.

Programkommittén finner det därför helt avgörande för att miljöforsk-

ningsprogrammet skall kunna genomföras framgångsrikt och få den avsedda effekten och betydelsen för den nordiska miljöforskningen och miljöpolitiken att programmets planerings- och inledningsfas görs tillräckligt lång och erbjuds tillräckliga resurser.

Programkommittén föreslår att ramprogrammet inklusive rambudgeten fastställs så tidigt som möjligt under 1991. Därefter inleds precisering av delprogrammen och planering av forskarworkshops och konferenser som bör genomföras i årsskiftet 1991/1992 för att ge möjlighet till forskarkontakter och underlag för planering av olika samarbetsprojekt. De konkreta samarbetsprojekten bör kunna beslutas senast under sommaren 1992 så att den egentliga femåriga programfasen kan inledas i full skala vid årsskiftet 1992/1993. Insatser på forskarutbildnings- och forskarrörlighetsområdet bör dock med fördel kunna inledas redan tidigare.

Rambudget för nordiska miljöforskningsprogrammet 1993–1997 Samnordiska kostnader, milj. DKK

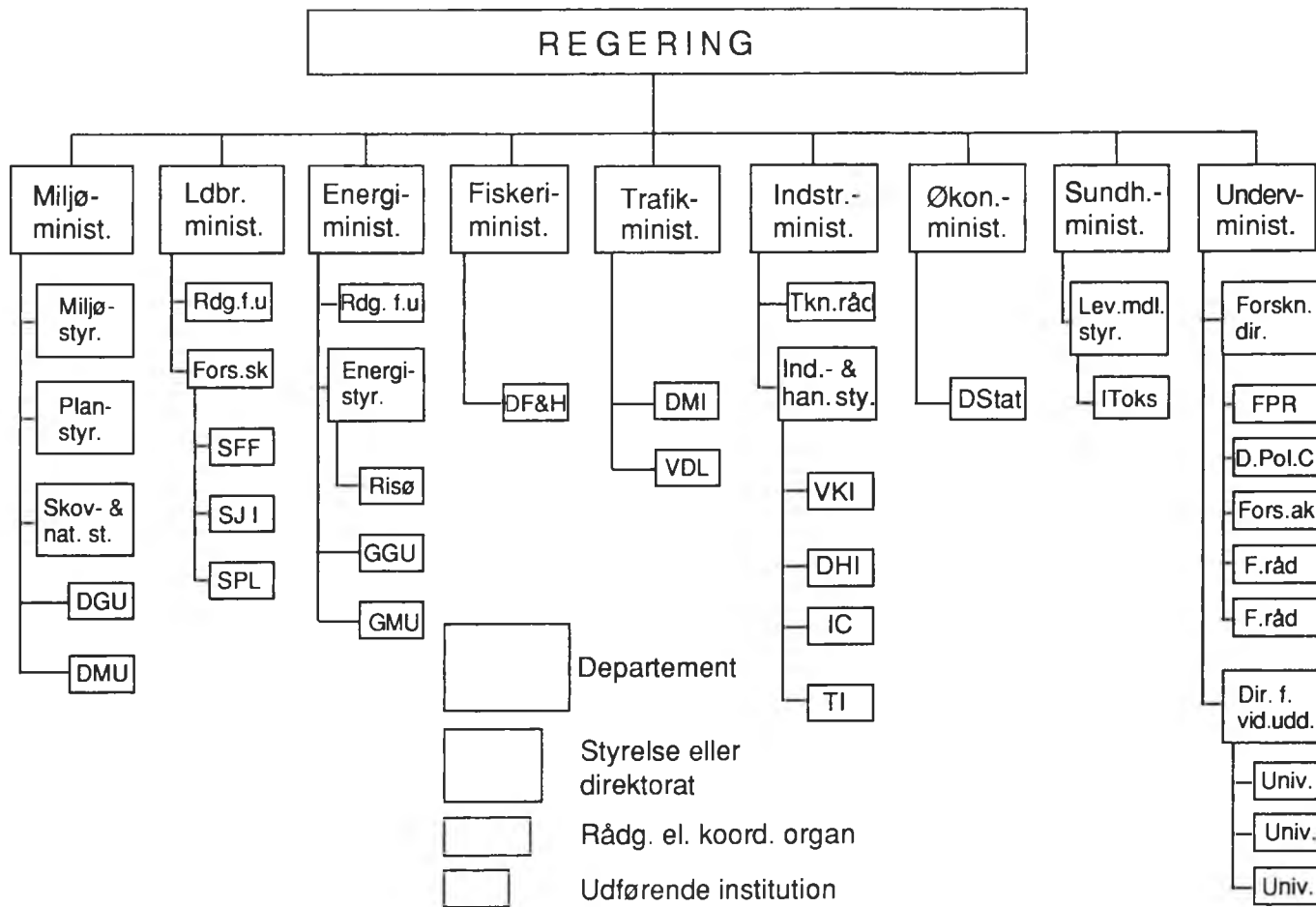
	Planerings- insats m. m. ¹ 1991–1992	Genomsnittl. årsinsats 1993–1997		Total insats 1991–1997	
		min.	max.	min.	max.
TEMAOMRÅDE 1					
Forskning om klimatförändringar	1			1	– 1
Forskarutbildning och forskarrörlighet		2	3	10	– 15
Samarbetsprojekt		6	12	30	– 60
Internat. forskningssamarbete (konsortier m. m.)		6	10	30	– 50

<i>Sammanlagt temaområde 1</i>	1	14	25	71	– 126
TEMAOMRÅDE 2					
Forskningsamarbete om Östersjöområdet	3			3	– 3
Forskarutbildning och forskarrörlighet		3	4	15	– 20
Samarbetsprojekt		5	10	25	– 50

<i>Sammanlagt temaområde 2</i>	3	8	14	43	– 73
TEMAOMRÅDE 3					
Forskning om miljöpolitikens samhälleliga förutsättningar	1			1	– 1
Forskarutbildning och forskarrörlighet		2	3	10	– 15
Samarbetsprojekt		4	6	20	– 30

<i>Sammanlagt temaområde 3</i>	1	6	9	31	– 46
<i>Total rambudget</i>	5	28	48	145	– 245

¹ Inkluderar även initierande forskarkonferenser, workshops, stipendier etc.

Organiseringen af dansk miljøforskning

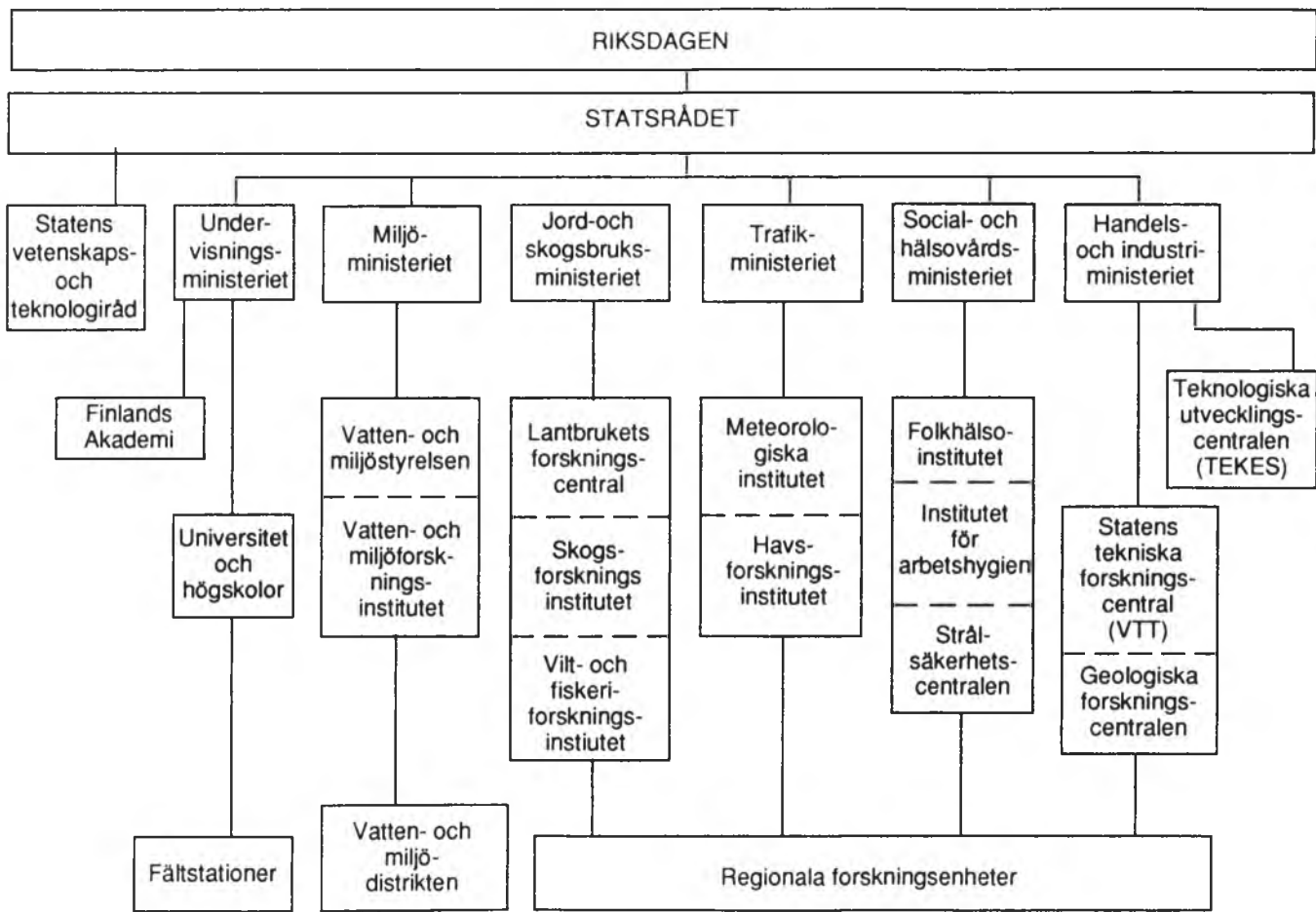
(Anvendte forkortelser)

Styrelser og direktorater

Dir. f. vid. udd.	Direktorater for de videregående uddannelser
Energistyr.	Energistyrelsen
Forskn. dir.	Forskningsadministrationen (Forskningsdirektoratet)
Ind.- & han. sty.	Industri- og handelsstyrelsen
Lev. mdl. styr.	Levnedsmiddelstyrelsen
Miljøstyr.	Miljøstyrelsen
Planstyr.	Planstyrelsen
Skov- & nat. st.	Skov- og naturstyrelsen

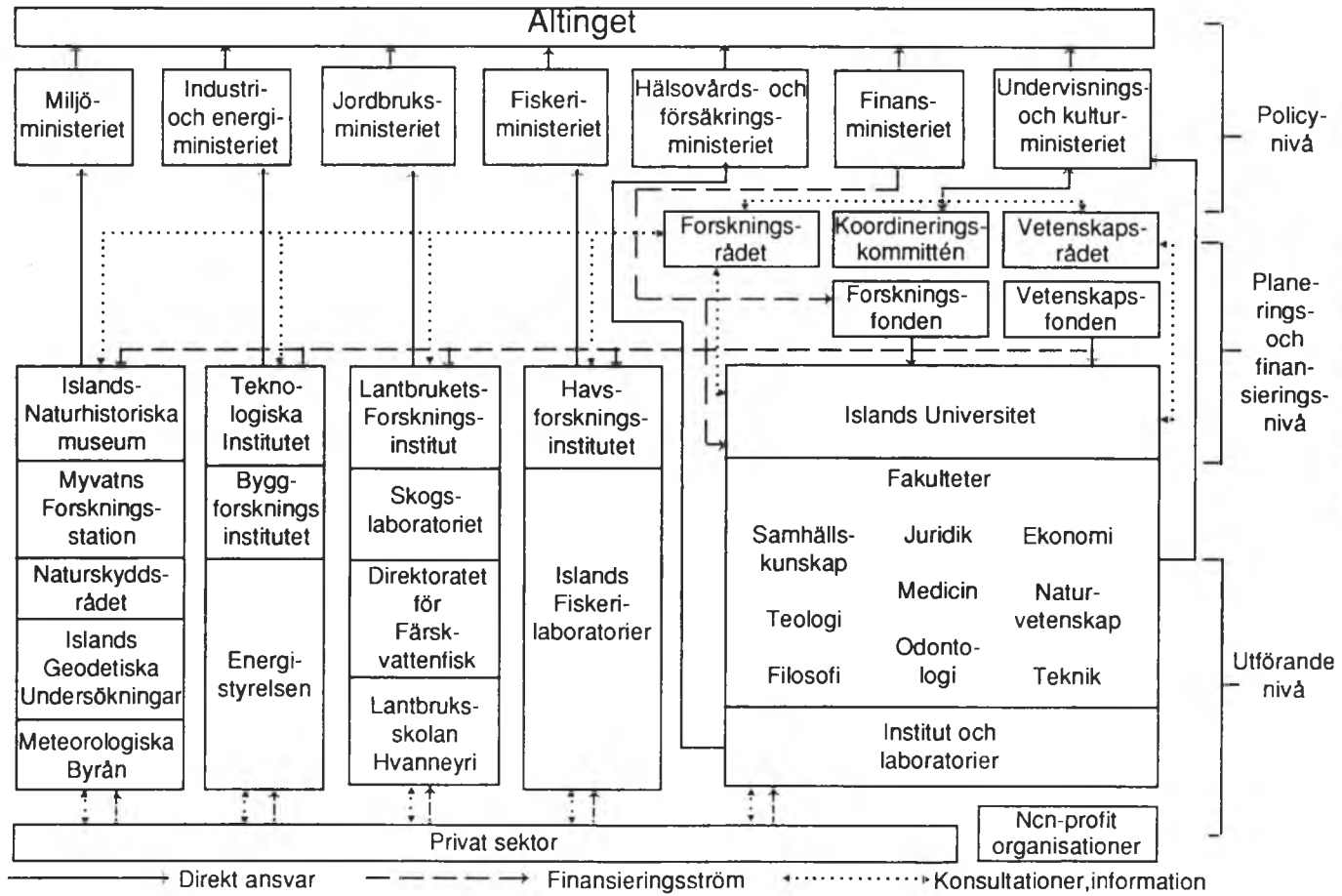
Rådgivende og udførende organer/institutioner

DF & H	Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser
DHI	Dansk Hydraulisk Institut
DGU	Danmarks Geologiske Undersøgelse
DMI	Danmarks Meteorologiske Institut
DMU	Danmarks Miljøundersøgelser
D. Pol. c.	Dansk Polarcenter
DStat	Danmarks Statistik
Fors. ak.	Forskerakademiet
Fors. sk.	Forskningssekretariatet
FPR	Forskningspolitisk Råd
F. råd	Forskningsråd
GGU	Grønlands Geologiske Undersøgelse
GMU	Grønlands Miljøundersøgelser
IC	Isotopcentralen
IToks	Institut for Toksikologi
Risø	Forskningscenter RISØ
Rdg. f. u.	Rådgivende Forskningsudvalg
SFF	Statens Forstlige Forsøgsvæsen
SJI	Statens Jordbrugsøkonomiske Institut
SPL	Statens Planteavlslaboratorium
Tkn. råd	Teknologirådet
TI	Dansk Teknologisk Institut (Teknologisk Institut)
VDL	Vejdatalaboratoriet
VKI	Vandkvalitetsinstitutet
Univ.	Universitet

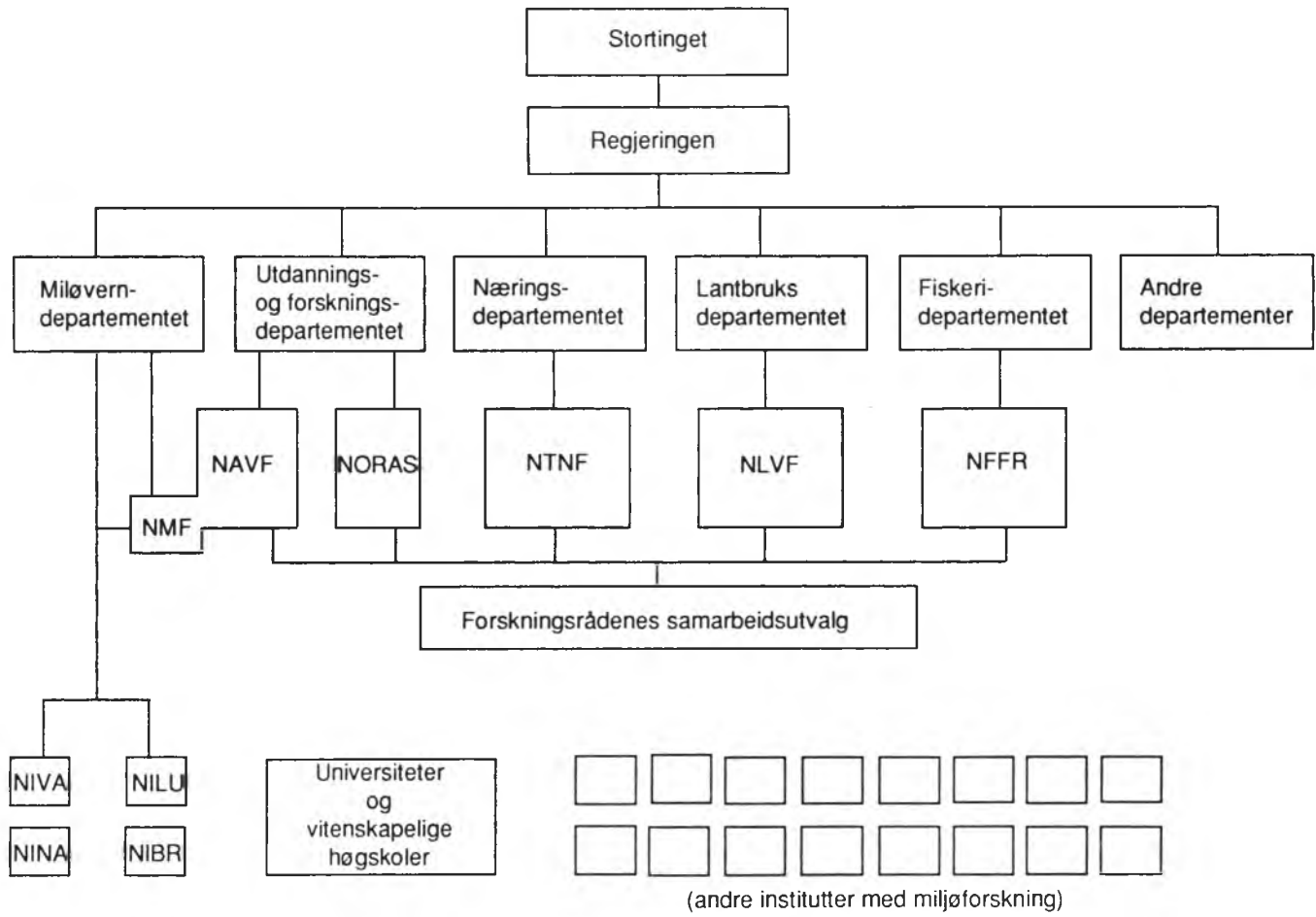

BILAGA 3

Den offentliga FoU-organisationen i Island

Miljøforskningens organisering i Norge

BILAGA 5

Nordiska ministerrådets budget 1989, 1990 och 1991

1 000 DKK

	Budget 1991	Budget 1990	Budget 1989
1. Kulturfonden	13 283	12 650	12 048
2. Kultursektorns disp. medel	10 724	12 113	8 128
3. Allmänkultur	69 481	62 336	58 201
4. Utbildning	50 429	40 689	25 801
5. Forskning	82 388	76 312	69 100
6. Bioteknologi	25 988	24 750	15 000
7. Energi	8 766	9 368	10 827
8. Miljö	30 354	26 909	18 485
9. Arbetsmarknad	7 964	5 432	5 104
10. Arbetsmiljö	9 948	9 212	8 027
11. Social- och hälsovård	40 529	37 449	32 067
12. Jämställdhet	3 110	2 813	2 289
13. Industri	80 152	84 121	71 611
14. Ekonomi och finans	3 652	3 736	3 578
15. Statistiska sekretariatet	2 628	2 548	2 413
16. Bygg	7 159	6 970	6 133
17. Handel	15 013	15 708	13 617
18. Regional	27 510	25 538	24 285
19. Transport	3 885	3 755	3 539
20. Trafiksäkerhet	4 200	3 937	3 700
21. Turism	2 100	1 955	1 784
22. Jord- och skogsbruk	23 413	21 553	19 955
23. Fiskeri	6 624	5 389	3 625
24. Konsument	5 250	5 123	4 905
25. Livsmedel	3 465	3 324	2 293
26. Lagstiftning	516	500	—
27. Verksamhetsbidrag	2 788	2 707	2 007
28. Tjänstemannautbyte	1 916	1 859	1 770
29. Ministerrådsreserv	1 050	9 861	2 035
30. Gen. sekr. disp. reserv	480	806	585
31. Lönereserv för inst.	10 500	12 119	11 542
32. MR-sekretariatet	70 011	67 258	61 819
33. Europa-information	1 995	—	—
34. Engångsanvisning data sekr.	—	2 500	4 800
Summa	627 271	601 300	550 426
35. Ekonomisk handlingsplan	70 565	76 652	60 442
Total	697 836	677 952	610 868

BILAGA 6**Nordiska ministerrådets samarbete inom miljösektorn****Projektgrupper***Grupper under arbetsgruppen för luftförorening*

Kontaktgruppen för ozon och klimatfrågor

Projektgruppen för atmosfärisk tillförsel

Projektgruppen för effekter av luftförorening

Projektgrupper under nordiska vattengruppen

Styrgruppen för organiska halogenförbindelser i marin miljö

Projektgruppen för projektkatalog på v-sektorn

Projektgruppen för nitrogenreduktion i kommunala reningsverk

Projektgruppen för utsläpp av organiska halogenförbindelser

Projektgrupp för miljöfrämmande ämnen i kommunala avlopp och slam

Projektgruppen för förorening från akvakultur

Projektgruppen för administrativa åtgärder för lantbrukets vattenskydd

Projektgruppen för fosforutlakning och transport från lantbruket

Projektgruppen för pesticiders mobilitet

Projektgruppen för monitoringsprogrammet

Projektgrupper under naturskyddsgruppen

Gruppen för friluftsliv

Projektgruppen för biotopskydd

Projektgruppen för hotade djur och växter

Projektgruppen för handel med hotade djur

Projektgruppen för skydd av vattendrag – älvsystem

Projektgruppen för kulturlandskap och jordbruk

Förvaltning av rovdäggdjur

Genetiska resurser

Naturövervakning i Norden

Projektgrupper under nordiska kemikaliegruppen

System för märkning och varuinformation för miljöfarliga ämnen och produkter

Utarbetande av en vägledande förteckning på miljöfarliga ämnen

Kontaktgrupp för miljöfarliga ämnen

Nordiskt projekt om allergi

Nordiskt samarbete gällande ämneslistan

Klassificering och märkning av cancerframkallande ämnen och beredningar. Nordisk samordning.

Notifikation av nya kemiska ämnen – Nordisk samordning

Evaluering av reproduktionstoxiska ämnen med samnordiskt godtagna kriterier

Ad hoc gruppen för arbetet med genomförandet av en nordisk reduktionsplan för CFC

Bekämpningsmedel

Miljöfarliga batterier – gemensamma nordiska åtgärder

Styrningsgruppen för fou-samarbete om bekämpning av kemikalieolyckor

Projektgrupper under miljödatagruppen

Projektgruppen för nordiska kodcentralen

Projektgruppen för integrerad monitoring

Projektgrupp under miljö kvalitetsövervakningsgruppen

Nordiskt program för integrerad ekologisk miljöövervakning i kustzonen

*BILAGA 7***Programkommittén för utarbetande av förslag till ett nordiskt miljöforskningsprogram***Danmark*

Rektor Lauritz B. Holm-Nielsen, Forskerakademiet
Afdelingschef Kjeld Nymann Jensen, Ingeniørfirmaet I. Krüger A/S
Vicedirektör John Tychsen, Danmarks Miljøundersøgelser

Finland

Professor Erkki Leppäkoski, Finlands Akademi
Forskarprofessor Allan Johansson, Statens tekniska forskningscentral
Överinspektör Tuija Talsi, Miljöministeriet

Island

Professor Jónas Eliasson, Islands Universitet
Direktör Árni Reynisson, Islands grossistförbund
Professor Þóra Ellen Þórhallsdóttir, Islands Universitet

Norge

Forskningsjef, professor Anton Eliasson, Det Norske Meteorologiske Institutt
Sekretariatsleder Anne Fikkan, Nasjonalkomitén for miljøvernforskning
Kontorsjef Eli Moen, Direktoratet for Naturforvaltning

Sverige

Bitr. avdelningschef Gunnar Eriksson, Statens Naturvårdsverk
Docent Lena Kautsky, Stockholms marina forskningscentrum
Huvudsekreterare, professor Hans Landberg, Forskningsrådsnämnden

Sekreterare

Specialrådgivare Bertel Ståhle, Nordiska ministerrådssekreterariatet

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om Nordiskt Forum 1994

(Ministerrådsförslaget, se s. 1452)

Juridisk utvalg har fått henvist ministerrådsförslag B 120/j om Nordisk Forum 1994. Utvalget har behandlet forslaget på sitt møte 13. og 14. februar 1991 i Helsingfors.

1. Ministerrådsforlaget

Motiv for et nytt Nordisk Forum

Ministerrådet konstaterer innledningsvis at Nordisk Forum 1988 i Oslo var et av de største arrangementer som noensinne er blitt gjennomført av Nordisk ministerråd og Nordisk Råd, med ca 10 000 deltakere. Ved avslutningen av konferansen i 1988 oppfordret deltakerne at Nordisk ministerråd gjennomfører et nytt Nordisk Forum i 1993.

Nordisk Ministerråd (likestillingsministrene) anser at erfaringene av Oslokonferansen er så positive at et nytt Nordisk Forum som et likestillingsarrangement må gjennomføres i den form og med det omfang som ministerrådsforlaget gir anvisning på.

Ministerrådet anser at man ved å innby representanter fra de baltiske stater og andre av Nordens nærområder, bl. a. kan vise hvordan likestillingsarbeidet hittil har lyktes i de nordiske landene, samt hvordan arbeidet har tjent til inspirasjon for likestillingsarbeidet i Nordens nærområder.

Formålet med et nytt Nordisk Forum sammenfattes i følgende punkter:

- å følge opp hva som har hendt på likestillingsområdet siden Nordisk Forum 1988
- å gi ny inspirasjon til alle som arbeider for likestilling
- å stimulere til nye framtidsrettede aktiviteter
- å anskueliggjøre kvinners og menns visjoner av det likestilte samfunnet år 2000 gjennom å sette bestemte temaer i fokus
- å gi muligheter til kontakter over grensene for kvinner og kvinneorganisasjoner i Norden og i Nordens nærområder i Øst-Europa
- å aktivisere nye grupper i likestillingsarbeidet både på nasjonalt og nordisk nivå
- å engasjere de unge i et aktivt likestillingsarbeide

- å styrke den brede interessen for likestillingsspørsmål
- å være en del av den nordiske forberedelsen for FNs kvinnekonferanse i 1995.

Nordisk Forum 1994

Ministerrådet foreslår at nytt Nordisk Forum finner sted i løpet av sommeren 1994. Ministerrådet anser at ved å legge konferansen til dette tidspunkt kan alle de ovennevnte målsettinger oppfylles. Ministerrådet nevner spesielt at det med fordel kan foretas en evaluering av handlingsplanene for det nordiske likestillingssamarbeidet, som løper ut 1993, før sommeren 1994. Konferansen kan også inngå i de nordiske forberedelsene til FNs neste kvinnekonferanse, som finner sted 1995.

Tema

Som tema for konferansen foreslås "Kvinnens liv og arbeid". Innenfor rammen av dette temaet vil man etter ministerrådets oppfatning oppnå det mangfold man etterstrever for Nordisk Forum. Innenfor dette temaet kan mange ulike aktuelle samfunnsspørsmål belyses, f.eks. familieliv, arbeidsliv, den nye mansrollen, barneomsorg og likelønn. Med de mange innfallsvinkler som temaet tilbyr burde også menns interesse for å delta i konferansen kunne vekkes, heter det.

Nordisk Forum – åpent for alle

Ministerrådet understreker at Nordisk Forum pr. definisjon er et arrangement der alle er velkomne. Det vises til at kvinneorganisasjonenes ønskemål også er at et nytt Nordisk Forum arrangeres som en bred grasrotkonferanse.

Etter ministerrådets oppfatning er det viktig å velge en konferanseform som har oppslutning fra kvinneorganisasjonene, dersom en vil dra nytte av de frivillige organisasjonenes uavlønnede arbeidsinnsatser.

Et bredt antall organisasjoner – kvinne-, ungdoms-, arbeidsmarkeds-, idrettsorganisasjoner m. fl. vil bli invitert til å arrangere workshops eller utstillinger ved konferansen. Ministerrådet antar at Nordisk Forum 1994 vil trekke til seg konferansedeltakere, samt arrangører av workshops og utstillinger i minst samme utstrekning som Nordisk Forum 1988.

Organisering av Nordisk Forum 1994

Planleggingsgruppe

For planleggingen av Nordisk Forum 1994 foreslår ministerrådet at det nedsettes en nordisk planleggingsgruppe med 3 – 5 representanter fra hvert land. Planleggingsgruppen skal være sammensatt slik at respektive likestillingsministre kan utpeke en nasjonal representant fra planleggingsgruppen, som skal gå inn i styringsgruppen for prosjektet.

Det forutsettes at den nordiske planleggingsgruppen skal ha sitt tyngdepunkt i de nasjonale kvinneorganisasjonenes representanter. De nasjonale ungdomsorganisasjonene skal ha en representant per land. Dessuten skal arbeidsmarkedets parter være representert på nordisk nivå med hver sin representant i planleggingsgruppen.

Styringsgruppe

Styringsgruppen forutsettes å ha prosjektansvaret. Etter ministerrådets mening bør styringsgruppen ha et vel definert oppdrag både når det gjelder ansvaret for at den brede målsettingen med konferansen oppnås, og vedrørende det økonomiske ansvaret.

Konferansens varighet

Ministerrådet foreslår at konferansen varer i 6 dager. Dette er en avkorting i forhold til Nordisk Forum 1988, som varte i 9 dager.

Tids- og personalbehov

Ministerrådet konstaterer at de største problemene med Oslokonferansen i 1988 var tidspress og brist på personellmessige ressurser. Etter ministerrådets mening bør planleggingen av Nordisk Forum 1994 påbegynnes minst to år før konferansen. Styringsgruppen og prosjektleder skal ansettes senest i begynnelsen av 1992. Ministerrådet anslår behovet for personell til 8 personer, hvorav en person bør ha informasjonsansvaret.

Nasjonal forberedelse

I tillegg til en nordisk planleggingsgruppe og nordisk styringsgruppe, forutsetter ministerrådet at det tilsettes nasjonale planleggingsgrupper. Ministerrådet presiserer at det nasjonale forberedelsesarbeidet kommer til å være av avgjørende betydning for rekruttering av frivillig arbeidskraft og for mobilisering av konferansedeltakere og av workshoparrangører.

Ministerrådet konstaterer at det kommer til å kreves nasjonale bevilgninger for Nordisk Forum 1994, i likhet med det som gjaldt for Nordisk Forum 1988, for å støtte enkeltkvinner og organisasjoners deltakelse i konferansen, samt for det nasjonale planleggingsarbeidet.

Utgifter til det nasjonale arbeidet er ikke medregnet i budsjettforslaget for Nordisk Forum 1994.

Offisiell likestillingskonferanse 1994

Ministerrådet konstaterer at det i løpet av 1994 bør arrangeres en offisiell likestillingskonferanse der bl. a. gjennomførte prosjekter i handlingsplanen for likestilling 1989–93 drøftes. Under den offisielle konferansen bør også behovet for og vinklingen av det fortsatte nordiske likestillings samarbeidet diskuteres. Den offisielle konferansen kan også tjene som forberedelse til de nordiske landenes deltakelse i FN-konferansen 1995.

Etter ministerrådets oppfatning kan en offisiell konferanse med fordel holdes på samme sted og til samme tid som et nytt Nordisk Forum. Derved kan deltakerne i den offisielle konferansen delta i Nordisk Forum, og deltakere i Nordisk Forum være observatører ved den offisielle konferansen. Ministerrådet konstaterer at det også vil være økonomiske fordeler knyttet til å holde begge konferansene samtidig.

Budsjett for Nordisk Forum 1994 og samtidig offisiell konferanse

Ministerrådet viser til at de reelle utgiftene til Nordisk Forum i Oslo i 1988 kom opp i over 11 mill DKK, mens ministerrådet hadde bevilget totalt 6,4 mill DKK (1988-priser).

Det understrekes spesielt at kostnadene i forbindelse med gjennomføringen av den offisielle likestillingskonferansen ble høyere enn beregnet. Etter ministerrådets syn ville en realistisk beregning av kostnadene for et Nordisk Forum 1994, med samme opplegg og av samme omfang som i Oslo i 1988, og en samtidig offisiell konferanse, beløpe seg til ca. 22 mill DKK (1990 års priser).

Nordisk Ministerråd har sagt seg villig til å bevilge 13,5 mill DKK (1990 års priser) til gjennomføring av Nordisk Forum 1994. Dette vil bl. a. få følgende budsjettmessige konsekvenser: Vertslandet forutsettes å dekke store deler av kostnadene for sekretariats-, konferanse- og utstillingslokaler. Det må kreves en deltakeravgift for den offisielle konferansen. Midler til reisefond, kulturelle aktiviteter samt til en Forum Avis kan ikke dekkes innenfor rammen av 13,5 mill DKK. Utgifter til det nasjonale forberedelsesarbeidet dekkes ikke over det nordiske budsjettet.

I ministerrådets kostnadsberegninger på 13,5 mill DKK er heller ikke kostnadene ved å invitere representanter fra Nordens nærområder i Østeuropa tatt med. Reise- og oppholdsutgiftene beregnes til mellom 10–15 000 DDK. I tillegg kommer kostnadene ved tolking.

Vertssted

Finland har tilbudt seg å være vertskap for et nytt Nordisk Forum i 1994, og Åbo har tilbudt seg å være vertsby. Åbo har etter ministerrådets vurdering forutsetninger som kreves for å klare en konferanse av Nordisk Forums type og størrelse.

2. Juridisk utvalg

Nordisk Forum i Oslo i 1988 har åpenbart vært et av de mest vellykkede arrangement for det nordiske samarbeidet. Det er Juridisk utvalgs oppfatning at arrangementet i ettertid har hatt stor betydning som inspirasjon for det videre likestillingsarbeidet i Norden. Selv om likestillingsarbeidet er kommet lenger hos oss enn i mange andre land, må vi likevel ikke slå oss til ro. Vi må verne om de resultater som er oppnådd i likestillingsarbeidet på

alle områder. Utvalget merket seg at deltakerne ved avslutningen av konferansen i 1988 oppfordret Nordisk Ministerråd å gjennomføre et nytt Nordisk Forum i 1993. Det har også vært utvalgets oppfatning at Nordisk Forum 1988 burde følges opp med et nytt Nordisk Forum. Utvalgets oppfatning er kommet til uttrykk i uttalelsene til C 2 både for 1989 og 1990. I begge disse dokumenter ble Ministerrådet anmodet om å arrangere et nytt Nordisk Forum.

Under debatten på Rådets 38. sesjon i Reykjavik uttalte dessuten flere av Rådets medlemmer at det må komme et nytt Nordisk Forum som en oppfølging av Nordisk Forum 1988. Fra ministerrådets side ble det under sesjonen uttalt en positiv holdning til ideen. Utvalget hilser derfor med glede det ministerrådsforslag om et nytt Nordisk Forum 1994 som nå er lagt fram.

Utvalget har ingen muligheter for, og finner det heller ikke hensiktsmessig å ta stilling til alle detaljer i forslaget, men vil presentere følgende mer generelle betraktninger.

Generelt sett synes ministerrådsforslaget å være vel gjennomarbeidet. Utvalget har notert at ministerrådet på ulike måter har bygget på de erfaringene man høstet under Nordisk Forum i 1988. Det gjelder særlig den praktiske gjennomføringen, med hensyn til tidsplanlegging og personalbehov.

Juridisk utvalg vil gi sin fulle støtte til at Nordisk Forum 1994 også arrangeres som en bred konferanse som skal være åpen for alle, og ikke en ekspertkonferanse med begrenset deltakerantall. Etter utvalgets mening var det den åpne konferanseformen som gjorde Nordisk Forum 1988 til et unikt arrangement.

Utvalget kan videre gi sin støtte til formålene med et nytt Nordisk Forum som er angitt i ministerrådsforslaget. Utvalget vil særlig framheve betydningen av at man gjennom det foreslåtte temaet – "kvinnens liv og arbeid" – vil kunne belyse ulike aktuelle samfunnsproblemer, herunder også den nye mansrollen og dens betydning for likestillingsarbeidet. Utvalget vil også understreke betydningen av at man søker å styrke de unges interesse for likestillingsproblemer.

Utvalget konstaterer at Åbo i Finland har tilbudt seg å være vertsby for Nordisk Forum 1994. Utvalget er kjent med at det tidligere også har vært tilbud fra Århus i Danmark om å være vertskap for arrangementet.

Utvalget anser det videre som positivt at man vil gi muligheter for kontakter med kvinner og kvinneorganisasjoner i Nordens nærrområder spesielt Baltikum. Utvalget viser i den forbindelse til ønsker som er kommet fra ulike organisasjoner i de øst-europeiske land om å høste erfaringer når det bl. a. gjelder oppbygging av demokratiske organisasjoner og strukturer. Et Nordisk Forum kunne etter utvalgets mening være vel egnet for kvinneorganisasjoner i øst til å knytte kontakter med tilsvarende organisasjoner i Norden.

Når det gjelder de budsjettmessige konsekvenser for et Nytt Nordisk Forum, har utvalget merket seg at budsjettet er blitt vesentlig redusert i forhold til det opprinnelige budsjett på 22 mill DKK som opplyst i C 1 for 1991 side 100. Det må således gjøres betydelige nedskjæringer dersom arrangementet fortsatt skal finansieres med nordiske midler. Utvalget vil i den forbindelse understreke betydningen av at Nordisk Forum likevel kan arrangeres i samme former som i 1988, dvs som en åpen konferanse. Utvalget vil videre bemerke at utgiftene til tolking var betydelig undervurdert i 1988. Det er av største betydning for at arrangementet skal kunne gi utbytte for alle at det finnes tilstrekkelig tolkemuligheter. Utvalget konstaterer at utgifter i forbindelse med representanter for Øst-Europa ikke beregnes til å inngå i de foreslåtte bevilgninger på 13,5 mill DKK.

Etter utvalgets mening synes det både praktisk og økonomisk å arrangere en offisiell likestillingskonferanse, samtidig med Nordisk Forum slik ministerrådet foreslår.

Juridisk utvalg kan til slutt vise til at Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds Presidium i fellesskap arrangerte Nordisk Forum og den offisielle likestillingskonferansen i 1988. Utvalget ville se det som naturlig at Nordisk Forum 1992 også skjer i samarbeid mellom Rådet og Ministerrådet.

Med disse bemerkninger foreslår Jurdisk utvalg at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomføre et Nytt Nordisk Forum i løpet av sommeren 1994, og samtidig arrangere en offisiell likestillingskonferanse, i henhold til Ministerrådsforslag B 120/j.

Helsingfors, 14. februar 1991

Lennart Andersson (s)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Sauli Niinistö (Kok.)

Björn Samuelsson (v)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Birte Weiss (S)

**Ministerrådsförslag
om Nordiskt Forum 1994**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om genomförande av ett nytt Nordiskt Forum under sommaren 1994. Ministerrådet avser att fastställa förslaget efter att Nordiska rådet uttalat sig.

Köpenhamn den 8 februari 1991

På Nordiska ministerrådets vägnar

Knud E. Kirkegaard

Fridtjov Clemet

Ministerrådsförslag om Nordiskt Forum 1994

Med hänvisning till

- hemställan i augusti 1988 från ordföranden i planeringsgruppen för Nordiskt Forum 1988, som företrädare för deltagare och arrangörer på Nordiskt Forum i Oslo, till Nordiska ministerrådet om att medel avsätts till ett nytt Nordiskt Forum inom fem år från Oslo-konferensen
 - att ovan nämnda hemställan till Nordiska ministerrådet fått ett starkt stöd av Nordiska rådets juridiska utskott
 - att Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) i januari 1989 ställt sig positivt till ett nytt Nordiskt Forum och gett Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor i uppdrag att inom ett år utarbeta ett förslag till ett nytt Nordiskt Forum
 - Nordiska rådets hemställan vid sessionen 1989 om att Nordiska ministerrådet, som en uppföljning av Nordiskt Forum 1988, skulle lägga fram ett konkret förslag om ett nytt Nordiskt Forum till Nordiska rådets session 1990
 - Nordiska rådets hemställan vid sessionen 1990 om att Nordiska ministerrådet, som ett led i uppföljningen av Nordiskt Forum 1988, skall lägga fram ett konkret förslag om ett nytt Nordiskt Forum 1994 till Nordiska rådets session 1991
 - samt med utgångspunkt från Nordiska ämbetsmannakommitténs för jämställdhetsfrågor promemoria "Nordiskt Forum 1994"
- har Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) beslutat att ett Nordiskt Forum med temat "Kvinnors liv och arbete" skall genomföras under sommaren 1994.

1. Motiv för ett nytt Nordiskt Forum

Nordiskt Forum 1988 i Oslo är ett av de största arrangemang som någonsin genomförts av Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet med deltagande av ca 10 000 personer.

Nordiskt Forum 1988 var som helhet en mycket framgångsrik satsning. Det råder inget tvivel om att Nordiskt Forum varit ett av de bästa PR-projekten för det nordiska samarbetet.

Konferensens betydelse för jämställdhetsarbetet fastslogs redan vid avslutningen av Nordiskt Forum 1988, då deltagarna uppfordrade Nordiska ministerrådet att genomföra ett nytt Nordiskt Forum 1993. Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) anser att erfarenheterna av Oslo-konferensen är så positiva att ett nytt Nordiskt Forum som ett jämställdhetsarrangemang måste genomföras, i den form och med det omfång som redovisas nedan.

Tanken med en ny konferens är att ge organisationerna stimulans att behålla både den i samband med Oslo-konferensen förhöjda aktivitets-

nivån och de nya samarbetsmönstren på tvärs över länderna. Men ett nytt Nordiskt Forum har också som mål att nå ut till nya yngre grupper samt att sätta i gång jämställdhetsarbete i nya former.

Genom att inbjuda representanter från Nordens närområden i Östeuropa (Sovjetunionen, de tre baltiska länderna och Polen) till konferensen ges möjlighet att knyta informella kontakter över gränserna, att utbyta åsikter kring aktuella kvinnopolitiska frågor i respektive länder, att visa hur jämställdhetsarbetet lyckats hittills i de nordiska länderna samt att vara till inspiration för jämställdhetsarbetet i Nordens närområden i Östeuropa.

Målet för ett nytt Nordiskt Forum kan sammanfattas i följande punkter:

- att följa upp vad som hänt på jämställdhetsområdet sedan Nordiskt Forum 1988
- att ge ny inspiration till alla som arbetar för jämställdhet
- att stimulera till nya framåtriktade aktiviteter
- att åskådliggöra kvinnors och mäns visioner av det jämställda samhället år 2000 genom att sätta fokus på bestämda teman
- att ge möjligheter till kontakter över gränserna för kvinnor och kvinnoorganisationer i Norden och i Nordens närområden i Östeuropa
- att aktivera nya grupper i jämställdhetsarbetet på både nationell och nordisk nivå
- att engagera de unga i ett aktivt jämställdhetsarbete
- att styrka det breda intresset för jämställdhetsfrågor
- att vara en del av den nordiska förberedelsen för FNs kvinnokonferens år 1995

2. Nordiskt Forum 1994

Nästa Nordiskt Forum föreslås äga rum under sommaren 1994. Konferensen kan då fylla alla ovan nämnda syften. Speciellt kan nämnas att en utvärdering av handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet, vilken gäller till utgången av 1993, med fördel kan göras inför en konferens sommaren 1994. Nordiskt Forum 1994 kan också ingå i de nordiska förberedelserna inför FNs nästa kvinnokonferens, vilken äger rum 1995.

2.1 Tema

I tidigare diskussioner har framhållits att ett nytt Nordiskt Forum skall utgå från jämställdhetsproblematiken och inte bara från kvinnors specifika problem i samhället samt att fler män bör engageras i nästa Nordiskt Forum. Som tema för konferensen föreslås KVINNORS LIV OCH ARBETE. Inom ramen för detta tema uppnås den mångfald man eftersträvar i Nordiskt Forum och många olika aktuella samhällsfrågor kan belysas som rör t. ex familjeliv—arbetsliv, den nya mansrollen, barnomsorg, likalön. Med de många infallsvinklar som temat erbjuder borde även människors intresse för att delta i konferensen kunna väckas.

Det kan tilläggas att Nordiska rådet har understrukit att konferensen skall belysa sammanhanget mellan familjeliv och arbetsliv och detta önskemål passar väl in under temat KVINNORS LIV OCH ARBETE. En uppföljning av de projekt, som genomförts under den gällande handlingsplanens två teman "Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen" samt "Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv", passar också in under det föreslagna temat.

Många frågor under temat BARN, vilket fick stor anslutning vid jämställdhetsministrarnas möte i Stockholm i januari 1989, kan också tas upp under det föreslagna temat KVINNORS LIV OCH ARBETE.

2.2 Nordiskt Forum – öppet för alla

Definitionsmässigt är Nordiskt Forum ett arrangemang dit alla är välkomna. Kvinnoorganisationernas önskemål är också att ett nytt Nordiskt Forum arrangeras som en bred gräsrotskonferens. En sådan konferens kan förväntas dra till sig mer än 10000 deltagare.

Vill man ha möjlighet att dra nytta av de frivilliga organisationernas oavlönade arbetsinsatser är det viktigt att välja en konferensform, som har uppbackning från kvinnoorganisationerna.

Inom ramen för det valda temat KVINNORS LIV OCH ARBETE inbjuds ett brett urval av organisationer (kvinno-, ungdoms-, arbetsmarknads-, idrottsorganisationer m. fl.) att arrangera workshops respektive utställningar vid konferensen.

Vid Oslo-konferensen ingick totalt ca 700 workshops i programmet och totala antalet utställare under veckan var ca 120. Man kan räkna med att Nordiskt Forum 1994 kommer att dra till sig konferensdeltagare samt arrangörer av workshops respektive utställningar i minst samma utsträckning som Nordiskt Forum 1988.

3. Organisation av Nordiskt Forum 1994

3.1 Planeringsgrupp

Erfarenheterna från Nordiskt Forum 1988 är att planeringsgruppen för projektet fungerade som oavlönad arbetande styrelse och hade en ansenlig arbetsbörda. Arbetet försvårades av att det inte fanns ett på förhand bestämt syfte med konferensen. Kompetens- och ansvarsfördelningen mellan planeringsgruppen, Nordiska ministerrådet och det norska förvaltningsorganet var dessutom oklar. Det var en dålig lösning att planeringsgruppen kunde fatta långtgående beslut utan att ha det ekonomiska ansvaret för dem.

Mot denna bakgrund kommer projektorganisationen i samband med Nordiskt Forum 1994 att skilja sig en del från den föregående. För planeringen av Nordiskt Forum 1994 tillsätts en nordisk planeringsgrupp med 3–5 representanter per land. Planeringsgruppen skall vara sammansatt så

att respektive jämställdhetsminister ur planeringsgruppen kan utse en nationell representant, som skall ingå i styrgruppen för projektet.

Den nordiska planeringsgruppen skall ha sin tyngdpunkt i de nationella kvinnoorganisationernas representanter. De nationella ungdomsorganisationerna skall ha en representant per land. Dessutom skall arbetsmarknadens parter vara representerade på nordisk nivå med var sin representant i planeringsgruppen.

3.2 Styrgrupp

Styrgruppen, där värdlandets representant är ordförande, har projektansvaret. Styrgruppen bör ha ett väl definierat uppdrag vad gäller dels ansvaret för att den breda målsättningen med konferensen uppnås dels det ekonomiska ansvaret.

En förutsättning för att styrgruppen skall ha reell möjlighet att förvalta ett ekonomiskt ansvar är att de räkenskapsmässiga funktionerna ingår i projektet. Ett projekt av Nordiskt Forums storlek och karaktär kan därmed ges en bättre ekonomisk styrning och resursanvändning.

3.3 Konferenslängd

Jämfört med Nordiskt Forum 1988, föreslås en avkortning av konferensen från 9 till 6 dagar, där den första dagen avsätts till att ge grupper och organisationer möjlighet att färdigställa utställningar m. m. Skälet är att genomförandet av arrangemanget därigenom skulle underlättas för både arrangörer och deltagare.

3.4 Behov av tid och personal

Tidspress och brist på personella resurser utgjorde de största problemen i samband med Oslo-konferensen. Samtliga inblandade undervärderade arbetsuppgiften. Vid Nordiskt Forum 1994 bör planeringsarbetet påbörjas minst två år innan konferensen skall äga rum. Styrgrupp och projektledare skall tillsättas senast i början av år 1992.

Totalt beräknas personalbehovet (projektsekretariat inklusive projektledare) uppgå till 8 personer. En av dessa personer bör ha informationsansvaret i projektet. En god nationell spridning på personalen bidrar till ett effektivt arbete.

3.5 Nationella förberedelser

Då styrgruppen utses bör jämställdhetsministrarna även precisera kraven på värdlandet och på värdstaden.

Förutom en nordisk planeringsgrupp respektive styrgrupp tillsätts nationella planeringsgrupper. Hur den nationella planeringsgruppen skall vara sammansatt beslutas av respektive land.

Det bör vara klart på förhand vilka uppgifter som kan läggas ut på de nationella planeringsgrupperna och på frivilliga organisationer i länderna.

För att mobilisera frivillig arbetskraft och för att locka deltagare till Nordiskt Forum är det av avgörande betydelse att det nationella förberedelsearbetet kommer i gång tidigt och att nationella medel avsätts för detta arbete liksom för en nationell projektsekreterare. Speciellt måste det skapas garantier för att det nationella förberedelsearbetet i värdlandet fungerar optimalt.

Nationella medel kommer att krävas för Nordiskt Forum 1994, liksom var fallet för Nordiskt Forum 1988, för att stödja kvinnors och organisationers deltagande i konferensen samt för de nationella planeringsgrupperna.

I budgetförslaget är inte utgifter för det nationella arbetet medräknade.

4. Officiell jämställdhetskongress 1994

Handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet gäller fram till utgången av 1993. Utvärdering av genomförda projekt och analys av förändringar under 1989–1993 bör göras snarast efter planperiodens slut och därefter redovisas och diskuteras vid en officiell kongress under 1994. Vid den officiella kongressen skall också behovet och inriktningen av det fortsatta nordiska jämställdhetssamarbetet diskuteras. Den officiella kongressen kan också ses som en förberedelse för de nordiska ländernas deltagande i FN-kongressen 1995.

En officiell kongress kan med fördel hållas på samma plats och under samma tid som ett nytt Nordiskt Forum. Det ger möjlighet för deltagarna i den officiella kongressen att också delta i aktiviteterna vid Nordiskt Forum och för Forum-deltagare att vara observatörer vid den officiella kongressen. Därmed ges möjlighet till en dialog mellan deltagarna i Nordiskt Forum och i den officiella kongressen. Det finns också ekonomiska fördelar med att de båda kongresserna avhålls samtidigt.

5. Budget för Nordiskt Forum 1994 och samtidig officiell kongress

Nordiska ministerrådet beviljade totalt 6,4 milj DKK (1988 års priser) till genomförande av Nordiskt Forum i Oslo. De verkliga utgifterna uppgick till över 11 milj NOK (1988 års priser). Särskilt kostnaderna för genomförandet av kongressen (t. ex tolkningen) blev större än beräknat. En realistisk beräkning av den totala kostnaden för ett Nordiskt Forum 1994, med samma uppläggning och av samma omfattning som i Oslo 1988, och en samtidig officiell kongress har beräknats till cirka 22 milj DKK (1990 års priser).

Nordiska ministerrådet är berett att bevilja 13,5 milj DKK (1990 års priser) till genomförande av Nordiskt Forum 1994. Denna beviljning beräknas bli fördelad enligt nedanstående:

- För möten i styrgruppen och planeringsgruppen beräknas högst 1,4 milj DKK
- Sekretariatets kostnader beräknas till högst 5,2 milj DKK
- Marknadsföringskostnaderna beräknas till högst 1,2 milj DKK
- För själva Nordiskt Forum med alla ingående aktiviteter beräknas 5,2 milj DKK
- För förberedelse och dokumentation av den officiella konferensen avsåts högst 0,5 milj DKK

De kostnader för sekretariats- respektive konferens- och utställningslokaler, vilka ej ryms inom ramen 13,5 milj DKK, förutsätts att värdlandet betalar.

Ett antal frågor som påverkar fördelningen av budgeten dels på olika kostnadsslag dels över perioden 1992 – 1995 måste bli föremål för beslut innan det är möjligt att lägga fast en detaljerad budget.

En deltagaravgift kommer att tas ut för den officiella konferensen. I det ursprungliga förslaget ingick att medel avsattes till en resefond, till kulturella aktiviteter samt till en Forum Avis. Dessa kostnader ryms inte inom ramen 13,5 milj DKK.

Intäkter i form av deltagaravgifter vid Nordiskt Forum eller sponsormedel är ej inräknade. Sådana intäkter kan beräknas täcka oförutsedda utgifter, vilka ej heller har tagits upp.

Medel för nationellt förberedelsearbete täcks ej över den nordiska budgeten. Nationella medel kommer också att krävas för att stödja kvinnors och organisationers deltagande i konferensen. Nationella medel kommer inte att tillskjutas för att stötta den nordiska budgeten för Nordiskt Forum 1994.

Kostnaderna för att invitera representanter för Nordens närområden i Östeuropa (Sovjetunionen, de tre baltiska länderna och Polen) är inte inräknade. För resor och uppehälle beräknas en kostnad av mellan 10 000 och 15 000 DKK/person. Kostnader för tolkning tillkommer.

6. Världstad

Finland har erbjudit sig att stå för värdskapet för Nordiskt Forum 1994 och Åbo har erbjudit sig att vara världstad. Åbo har de förutsättningar som krävs för att klara en konferens av Nordiskt Forums typ och storlek.

Nordisk Råd

39. session

1991

København

Del 2

Redaktion: Svenolof Karlsson
Guðrún Dager Garðarsdóttir
Viveca Wiklund

ISBN 91-88112-12-8

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1991

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker	23
Översikt över sessionen	37
Protokoll	41
Saker m. m.	479
Medlemsförslag (A-saker)	481
Ministerrådsförslag (B-saker)	1023

Del 2

Berättelser (C-saker)	1477
Meddelanden (D-saker)	2412
Frågor (E-saker)	2555
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2663
Dokument 2 (Regler för sessionens genomförande)	2817
Dokument 3 (Presidiets Baltikumprogram)	2818
Beslut	2823
Rekommendationer/Framställning	2826
Yttranden	2932
Interna beslut	2946
Övriga beslut	2949
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2957
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	2967
Internationella mötet	2980
Register	3003
Översikt över sakernas behandling	3005
Personregister	3024
Ämnesregister	3047
Plan över sessionssalen	3058

Nordisk samarbejde 1990

Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning

Til Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd afgiver hermed sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 39. session, jfr. artikel 64 i samarbejdsoverenskomsten af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen).

København i december 1990

På Nordisk Ministerråds vegne

Thor Pedersen

Fridtjov Clemet

I	Indledning	1497
1	Året 1990 i hovedtræk	1497
II	Overordnede spørgsmål	1502
1	Sammenfatning	1502
2	Samarbejdsministrenes arbejdsområde	1502
3	Virksomheden 1990	1504
3.1	<i>Overordnede/tværsæktorielle programmer og lign.</i>	
3.1.1	Den europæiske integration	
3.1.1.1	Norden i Europa	
3.1.1.2	Samarbejde med Baltikum og Østeuropa	
3.1.1.3	Europainformation	
3.1.2	Ett sterkare Norden	
3.1.3	Bioteknologi	
3.1.4	Flygtninge- og migrationsspørgsmål	
3.1.5	Nordiskt tjänstemannautbyte	
3.2	<i>Budget og økonomi</i>	
3.3	<i>Informationsvirksomheden</i>	
3.3.1	Informasjon og informasjonsmateriale	
3.3.2	Publikationsvirksomheden	
3.4	<i>Nordisk Statistisk Sekretariat</i>	
4	Nordisk råds udtalelser og rekommandationer	1518
4.1	<i>Nordisk Råds udtalelser</i>	
4.2	<i>Nordisk Råds rekommandationer</i>	
III	Lovgivningssamarbejdet	1535
1	Indledning	1535
2	Familieret	1535
2.1	<i>Ægteskabsret m. m.</i>	
2.1.1	Indgåelse og opløsning af ægteskab	
2.1.2	Ægtefællers formueretsforhold	
2.1.3	Ugifte samboendes formueforhold	
2.2	<i>Forældre og børn</i>	
2.2.1	Myndighed og samværsret	

2.2.2	Fuldbyrkelse af udenlandske afgørelser om forældremyndighed og samværsret	
2.3	<i>Værgemål</i>	
3	Aftaleret, køberet, forbrugerret m. m.	1538
3.1	<i>Aftaleret</i>	
3.2	<i>Almindelig køberet</i>	
3.3	<i>Forbrugerret</i>	
3.3.1	Forbruger køb	
3.3.2	Forbrugertjenester	
3.3.3	Kreditaftaler	
3.3.4	Forbrugerbeskyttelse ved ejendomskøb	
3.4	<i>Handelsagenter og handelsrepræsentanter</i>	
4	Erstatnings- og forsikringsret	1541
4.1	<i>Erstatningsret</i>	
4.1.1	Den almindelige erstatningsret	
4.1.2	Produktskader	
4.1.3	Atomskader	
4.2	<i>Forsikringsret</i>	
5	Transportret	1543
5.1	<i>Søret</i>	
5.2	<i>Øvrig transportret</i>	
6	Immaterielret	1543
6.1	<i>Ophavsret</i>	
6.2	<i>Industrielt retsbeskyttelse</i>	
7	Selskabsret	1544
8	EDB-ret	1544
8.1	<i>Integritetsspørgsmål</i>	
8.2	<i>Betalingsystemer og edb</i>	
9	Strafferet	1546
9.1	<i>Narkotikakriminalitet</i>	
9.2	<i>Økonomisk kriminalitet</i>	
9.3	<i>Andet</i>	
10	Procesret	1547
11	Offentligret	1548

12	Nordisk råds udtalelser og rekommandationer	1549
12.1	<i>Nordisk Råds udtalelser</i>	
12.2	<i>Nordisk Råds rekommandationer</i>	
IV	Forbrugerpolitik	1552
1	Sammenfatning	1552
2	Den forbrugerpolitiske udvikling i de nordiske lande	1553
3	Det nordiske samarbejde inden for forbrugersektoren . . .	1554
4	Virksomheden 1990	1555
4.1	<i>Forbrugernes sikkerhed</i>	
4.2	<i>Forbrugernes økonomiske og retlige interesser</i>	
4.3	<i>Forbrugeruddannelse og -information</i>	
4.4	<i>Forbrugerindflydelse</i>	
5	Nordisk Råds udtalelser og rekommandationer	1559
5.1	<i>Nordisk Råds udtalelse</i>	
5.2	<i>Nordisk Råds rekommandation</i>	
V	Levnedsmidler	1562
1	Sammenfatning	1562
2	Udvikling i de nordiske lande	1562
3	Det nordiske samarbejde på levnedsmiddelområdet	1563
4	Virksomheden 1990	1564
4.1	<i>Norden som hjemmemarked og forholdet til Europa</i>	
4.2	<i>Radioaktivitet i levnedsmidler</i>	
4.3	<i>Kost og ernæring</i>	
4.4	<i>Toksikologi og risikovurdering</i>	
4.5	<i>Levnedsmiddelhygiejne og -kontrol</i>	
4.6	<i>Drikkevand</i>	
VI	Jämställhetssamarbetet	1569
1	Sammanfattning	1569

2	Utveckling i de nordiska länderna	1569
3	Riktlinjer för det nordiska jämställdhetssamarbetet	1570
4	Verksamheten 1990	1571
4.1	<i>Arbetslivet</i>	
4.1.1	Lika lön för kvinnor och män i Norden	
4.1.2	Kvinnor och regional utveckling i Norden	
4.1.3	Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen	
4.2	<i>Social- och familjepolitik</i>	
4.2.1	Seminarieserie om invandrade kvinnor	
4.2.2	Offentlig barnomsorg i ett jämställt samhälle	
4.2.3	Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken	
4.2.4	Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen	
4.2.5	Mäns utnyttjande av föräldraledighet m m	
4.3	<i>Övrigt</i>	
4.3.1	Kvinnor och män i Norden – Fakta om jämställdhet	
4.3.2	Stöd till nordisk kvinnoforskning	
4.3.3	Kvinnor på Nordkalotten – mot år 2000	
4.3.4	Projektverksamhet	
4.3.5	Den nordiska idétävlingen "Flickor och ADB"	
4.3.6	Integrering av jämställdhet i andra sektorer	
5	Nordiska rådets yttrande och rekommendationer	1576
5.1	<i>Nordiska rådets yttrande</i>	
5.2	<i>Nordiska rådets rekommendationer</i>	
VII	Almenkultur og mediasamarbejde	1580
1	Indledning	1580
2	Udvikling	1580
2.1	<i>Nye institutioner og samarbejdsorganer</i>	
2.2	<i>Omstrukturering og omprioriteringer inden for kulturbudsjettet</i>	
3	Institutioner og faste samarbejdsorganer	1581
3.1	<i>Nordens Hus i Reykjavik</i>	
3.2	<i>Nordisk konst- og konstindustrikommitté</i>	
3.2.1	Nordiskt konstcentrum på Sveaborg (NKC)	
3.3	<i>Nordens Hus på Färöarna</i>	

3.4	<i>Nordens institut i Grønland (NAPA)</i>	
3.5	<i>Nordens institut på Åland</i>	
3.6	<i>Nordisk samisk institutt (NSI)</i>	
3.6.1	Nordisk Sameråd	
3.3.7	Nordiskt arbetscentrum för bildkonstnärer i Fjaler	
3.8	<i>Nordisk film- og tv-fond</i>	
3.9	<i>Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde</i>	
3.10	<i>Ledningsgruppen for samnordisk kulturinformation i utlandet</i>	
3.11	<i>Nordisk litteratur- och bibliotekskommitté</i>	
3.11.1	Nordisk Råds litteraturpris	
3.12	<i>Nordisk musikkommitté (NOMUS)</i>	
3.12.1	Nordiska rådets musikpris	
3.13	<i>Nordisk teater- og dansekomité</i>	
3.14	<i>Nordiska ungdomskommittén</i>	
3.15	<i>Nordisk idrettssamarbeid</i>	
4	Nordisk Råds ytringer og rekommandationer	1591
4.1	<i>Nordisk Råds ytringer</i>	
4.2	<i>Nordisk Råds rekommandationer</i>	
VIII	Uddannelse	1597
1	Indledning	1597
2	Udvikling	1597
2.1	<i>Omstrukturering og omprioritering inden for kulturbudgettet</i>	
3	Institutioner og faste samarbejdsorganer	1597
3.1	<i>Nordens folklige akademi</i>	
3.2	<i>Nordisk sprogsekretariat</i>	
3.3	<i>Nordiska språk- och informationscentret</i>	
3.4	<i>Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde</i>	
3.4.1	Nordisk sprogsamarbejde	
3.4.2	Erhvervspædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde	
3.4.3	Samarbejde inden for små yrkesfag	
3.4.4	NORDPLUS-junior	
3.4.5	Lærer- og elevudveksling i Norden	
3.4.6	Miljøundervisning	
3.4.7	Samarbejde om fiskeriundervisning	
3.4.8	Ligestilling i læreruddannelsen	

3.4.9	Små handicapgrupper	
3.4.10	Informations- og erfaringsudveksling	
3.5	<i>Styringsgruppen for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde</i>	
3.5.1	Folkeoplysningsstøtteordningen	
3.5.2	Nordisk folkehøjskolestøtteordning	
3.5.3	VOKS UD – Netværksprojektet	
3.5.4	Samspillet mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning	
3.5.5	Informationsformidling	
3.5.6	Information og dokumentation om Forsøgs- og udviklingsarbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning	
3.5.7	Analyse vedrørende ressourceanvendelsen til folkeoplysning og voksenundervisning	
3.5.8	Østeuropa	
3.6	<i>Dataprogramgruppen</i>	
3.6.1	Information	
3.6.2	Standardfrågor	
3.6.3	FoU-arbete	
3.6.4	Know-how och produktutveckling	
3.6.5	Läraryrkesfortbildning	
3.6.6	Nordiska avtal	
3.6.7	Internationalt samarbeide	
4	Nordisk Råds ytringer og rekommandationer	1607
4.1	<i>Nordisk Råds ytringer</i>	
5.1	<i>Nordiska rådets rekommendationer</i>	
IX	Forskning og høyere utdanning	1610
1	Sammendrag	1610
2	Utviklingen innen forskning og høyere utdanning	1610
3	Samarbeidsformene innen forskning og høyere utdanning	1610
4	Virksomheten i 1990	1611
4.1	<i>Forskerutdanning</i>	
4.2	<i>Forskningsinstitusjoner</i>	
4.2.1	Nordisk Journalistkursus	
4.2.2	Nordiska institutet för teoretisk fysik (NORDITA)	

4.2.3	Nordiska kommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)	
4.2.4	Nordiska institutet för asienstudier (NIAS)	
4.2.5	Nordisk Dokumentationscentral for Massekommunikationsforskning (NORDICOM)	
4.2.6	Nordiskt kollegium för ekologi (NKE)	
4.2.7	Nordisk Sommeruniversitet (NSU)	
4.2.8	Nordisk Kollegium for marinbiologi (NKMB)	
4.2.9	De nordiska språk och litteraturkurserna	
4.2.10	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	
4.2.11	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	
4.2.12	Nordiska kommittén för öststatsforskning	
4.2.13	Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi (NKFO)	
4.2.14	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	
4.2.15	Nordiska institutet för folkdiktning	
4.2.16	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	
4.2.17	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	
4.2.18	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULC)	
4.2.19	Nordisk institutt for sjørett	
4.2.20	Nordiske geoekskursioner til Island	
4.2.21	Nordiska samfundet för latinamerikaforskning (NOSALF)	
4.2.22	Nordisk federation för medicinsk undervisning	
4.3	<i>Forskningsprogrammer</i>	
4.3.1	Miljøforskning	
4.3.2	Polarforskning	
4.4	<i>Forskningspolitiske studier</i>	
4.5	<i>Nordisk uddannelsesfælleskab</i>	
4.6	<i>NORDPLUS</i>	
4.7	<i>Informasjonsteknologi</i>	
5	Nordisk råds uttalelser og rekommandasjoner	1621
5.1	<i>Nordisk Råds uttalelse</i>	
5.2	<i>Nordisk Råds rekommandasjoner</i>	
X	Arbejdsmarked	1625
1	Sammenfatning	1625
2	Inledning	1620
2.1	<i>Den generelle udvikling på arbejdsmarkedet</i>	

2.2	<i>Nordisk samordning i internationale fora på arbejdsmarkedspolitikens område</i>	
3	Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet i 1990	1628
3.1	<i>Det fælles nordiske arbejdsmarked</i>	
3.2	<i>Arbejdsmarkedets funktionsmåde</i>	
3.3	<i>Samspillet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken</i>	
3.4	<i>Metodeudvikling m m</i>	
3.5	<i>Arbejdsmarkedssamarbejdets medvirken i den nye ligestilingshandlingsplan, 1989–93</i>	
4	Nordisk Råds ytringer og rekommandationer	1630
4.1	<i>Nordisk Råds ytring</i>	
4.2	<i>Nordisk Råds rekommandationer</i>	
XI	Arbetsmiljö	1637
1	Sammanfattning	1637
2	Utvecklingen i länderna	1637
3	Samarbetets struktur på arbetsmiljöområdet	1638
4	Verksamheten 1990	1639
4.1	<i>Forskningsverksamhet</i>	
4.2	<i>Tillsynsverksamhet</i>	
4.3	<i>Arbetsliv och arbetsrätt</i>	
4.4	<i>Arbetsmiljön i Europaperspektiv</i>	
4.5	<i>NIVAs verksamhet</i>	
4.6	<i>Projektverksamhet</i>	
5	Nordiska rådets yttranden och rekommandationer	1646
5.1	<i>Nordiska rådets yttranden</i>	
5.2	<i>Nordiska rådets rekommandationer</i>	
XII	Socialpolitik	1650
1	Sammenfatning	1650
2	Udviklingen inden for social- og sundhedsvæsenet i Norden	1650

3	Grundlaget for samarbejdet på social- og sundhedsområdet	1650
4	Det nordiske samarbejdet på social- og sundhedsområdet	1651
4.1	<i>Socialpolitisk ministermøde</i>	
4.2	<i>Samarbete på hälso- och sjukvårdens område</i>	
4.2.1	1990 års medicinaldirektörmöte	
4.2.2	Samarbete på tandvårdsområdet	
4.2.3	Läkemedelssamarbetet	
4.2.4	Medicinalstatistiskt samarbete	
4.2.5	Gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal	
4.2.6	Samnordiska insatser mot AIDS	
4.2.7	Nordisk handlingsplan mot cancer	
4.2.8	Medicinska säkerhetsåtgärder och standardisering	
4.2.9	Regionala variationer i hälsoväsendet	
4.3	<i>Samarbejde på socialsektorens område</i>	
4.3.1	Generaldirektørernes (social) møde	
4.3.2	Socialhjælp m.v. og socialforsikring	
4.3.3	Børne-, ungdoms- og familiepolitisk samarbejde	
4.3.4	Ældreområdet	
4.3.5	Handicapområdet	
4.3.6	Socialstatistisk samarbejde	
4.3.7	Samarbejde vedrørende rusmidler	
4.4	<i>Efteruddannelse</i>	
4.4.1	Nordisk uddannelsesprojekt for udvikling af social service (NOPUS)	
4.4.2	Nordisk uddannelsescenter for døv-blindepersonale (NUD)	
4.4.3	Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)	
4.5	<i>Nordisk bistandssamarbejde inden for den sociale sektor</i>	
5	Nordisk Råds udtalelse og rekommandationer	1661
5.1	<i>Nordisk Råds udtalelse</i>	
5.2	<i>Nordisk Råds rekommandationer</i>	
XIII	Miljövärd	1675
1	Sammanfattning	1675
2	Det nordiska samarbetet inom miljösektorn	1675
3	Verksamhet 1990	1678
3.1	<i>Luftföroreningar</i>	

3.2	<i>Vatten- och havsföroreningar</i>	
3.3	<i>Kemikalier</i>	
3.4	<i>Toxikologi</i>	
3.5	<i>Kemikalieolyckor</i>	
3.6	<i>Återvinning och avfall</i>	
3.7	<i>Naturvård och friluftsliv</i>	
3.8	<i>Miljöforskning</i>	
3.9	<i>Miljöekonomi</i>	
3.10	<i>Miljödata och miljö kvalitetsövervakning</i>	
3.11	<i>Norden – EG</i>	
3.12	<i>Samarbete inom trafik/miljöområdet</i>	
3.13	<i>Information</i>	
3.14	<i>Projektverksamhet</i>	
4	Nordiska rådets yttranden och rekommendationer	1688
4.1	<i>Nordiska rådets yttranden</i>	
4.2	<i>Nordiska rådets rekommendationer</i>	
XIV	Transport och kommunikation	1699
1	Sammanfattning	1699
2	Utvecklingen inom transportsektorn	1699
3	Det nordiska trafiksamarbetet	1700
4	Verksamheten 1990	1700
4.1	<i>Fast förbindelse över Øresund</i>	
4.2	<i>Samarbete kring EGs transportpolitik</i>	
4.3	<i>Nordiskt samarbete angående flyg-, järnvägs- och sjösäkerhet</i>	
4.4	<i>Post- och telesamarbete</i>	
4.5	<i>Meteorologi</i>	
4.6	<i>Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)</i>	
4.7	<i>Nordiskt vägtekniskt förbund (NVF)</i>	
4.8	<i>Projektverksamheten</i>	
5	Nordiska rådets rekommendationer	1704
XV	Trafiksäkerhet	1709
1	Inledning	1709

2	Trafikolycksfallsutvecklingen i de nordiska länderna	1709
3	Nuvarande samarbete	1709
3.1	<i>Nordiska trafiksäkerhetsrådet</i>	
3.2	<i>Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning</i>	
4	Verksamheten under år 1990	1710
4.1	<i>NTRs verksamhet</i>	
4.2	<i>Projektverksamheten</i>	
4.3	<i>NKTs verksamhet</i>	
5	Uppföljning av den nordiska handlingsplanen för ökad trafik- säkerhet i Norden	1712
6	Förslag till ny handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet i Norden	1713
7	Rapporter från NTR	1713
8	Nordiska rådets yttranden och rekommendationer	1714
8.1	<i>Nordiska rådets yttranden</i>	
8.2	<i>Nordiska rådets rekommendationer</i>	
XVI	Turism	1717
1	Sammanfattning	1717
2	Det nordiska turistsamarbetet	1717
3	Det nordiska turistprogrammet	1718
4	Projektverksamheten 1990	1719
5	Regionalt samarbete	1720
6	Nordiska rådets rekommendationer	1720
XVII	Ekonomiska och finanspolitiska frågor	1722
1	Sammanfattning	1722
2	Allmänt om finanssektorn	1722

3	Verksamheten 1990	1723
4	Valuta- och kapitalmarknadsfrågor	1727
4.1	<i>Utvecklingen på växelkursområdet i Norden</i>	
4.2	<i>Ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar</i>	
5	Nordiska ekonomiska forskningsrådet	1731
6	Nordiska rådets rekommendation	1731
XVIII	Industripolitik	1733
1	Sammanfattning	1733
2	Den industriella utvecklingen i de nordiska länderna	1733
3	Det nordiska samarbetet inom industrisektorn	1734
3.1	<i>Ministerrådet</i>	
3.2	<i>Institutionerna</i>	
3.2.1	Nordiska industrifonden	
3.2.2	Nordtest	
3.2.3	Nordex	
3.3	<i>Projekt</i>	
XIX	Energipolitik	1737
1	Sammenfatning	1737
2	Sektorens struktur m.v.	1738
3	Virksomheten 1990	1738
3.1	<i>Energimarknader och energiplanering</i>	
3.1.1	Generellt	
3.1.2	Seminarier	
3.1.3	Övriga aktiviteter	
3.2	<i>Energi och miljö</i>	
3.2.1	Generellt	
3.2.2	Övriga aktiviteter	
3.3	<i>Energiøkonomisering</i>	
3.3.1	Generellt	
3.3.2	Seminarer	
3.3.3	Øvrige aktiviteter	

3.4	<i>Energiforskning</i>	
3.5	<i>Oljemarknadsgruppen</i>	
3.6	<i>Naturgass</i>	
4	Nordisk Råds rekommendasjoner	1743
XX	Handelspolitikk	1745
1	Sammenfatning	1745
2	Udvikling innen det handelspolitiske samarbeid mellom de nordiske land	1745
3	Gjeldende samarbeidsprogram, sektorens struktur m.v.	1746
4	Virksomheten 1990	1747
4.1	<i>EK-Handel</i>	
4.2	<i>Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindringer i Norden (STH)</i>	
4.3	<i>Nordisk Prosjektexportfond (NoPEF)</i>	
4.4	<i>Prosjektvirksomheten</i>	
5	Nordisk Råds rekommendasjon	1750
XXI	Regionalpolitikk	1752
1	Sammanfattning	1752
2	Den regionala utvecklingen	1752
3	Det nordiska samarbetet inom det regionalpolitiska området	1754
4	Verksamheten 1990	1755
4.1	<i>Allmänt</i>	
4.2	<i>Forskning och utredningsverksamhet, erfarenhetsutbyte m m</i>	
4.3	<i>Samverkan inom och mellan regioner i Norden</i>	
4.3.1	<i>Gränsregionalt samarbete</i>	
4.3.2	<i>Temaorienterad samverkan mellan regioner</i>	
4.4	<i>Sektorsövergripande samarbete</i>	

4.5	<i>Samarbete i internationella frågor</i>	
4.6	<i>Gemensamma regionalpolitiska stödordningar</i>	
5	Nordiska rådets rekommendationer	1762
XXII	Bistand	1766
1	Sammenfatning	1766
2	Udviklingen inden for bistandsområdet	1766
3	Bistandssektorens struktur	1767
4	Virksomheden 1990	1768
4.1	<i>Nordisk Udviklingsfond (NDF)</i>	
4.2	<i>Regionalt samarbejde</i>	
4.2.1	SADCC	
4.2.2	Mellemamerika	
4.3	<i>Andre arbejdsgrupper</i>	
4.3.1	Namibia	
4.3.2	Menneskerettigheder og udviklingsbistand	
4.3.3	Volumen	
4.3.4	Miljø og bistand	
4.3.5	Kvinder og udvikling	
4.4	<i>Multilateralt samarbejde</i>	
4.5	<i>FN i udviklingssamarbejdet</i>	
4.6	<i>Samfinansierede nordiske projekter</i>	
4.6.1	Landbrugs- og fiskeriprojektet i Moçambique	
4.6.2	Støtte til SATCC	
4.6.3	Regional genbank for SADCC-landene	
4.6.4	NORSAD-fonden	
XXIII	Jord- og skogbrug	1775
1	Sammenfatning	1775
2	Jord- og skogbrukets udvikling i de nordiske land	1775
3	Samarbejdets struktur på jord- og skogbruksområdet	1776
4	Virksomheten 1990	1777
4.1	<i>Allmenne spørgsmål</i>	

4.2	<i>Bioteknologi</i>	
4.3	<i>Jordbruksforskning</i>	
4.4	<i>Skogforskning</i>	
4.5	<i>Forskerutdannelse</i>	
4.6	<i>Nordisk genbanksamarbeide for planter</i>	
4.7	<i>Nordisk genbanksamarbeide for husdyr</i>	
4.8	<i>Planteforedling</i>	
4.9	<i>Kontrollinstitusjonenes samarbeide</i>	
4.9.1	Veterinærområdet	
4.9.2	Plantesunnhetsområdet	
4.9.3	Frøkontroll	
4.9.4	Landbrugskjemi	
4.9.5	Forstoffkontroll	
4.9.6	Landbruksbygninger	
4.9.7	Plantevernmidler	
4.10	<i>Landbruksmiljø</i>	
5	Nordisk Råds rekommandasjoner	1784
XXIV	Fiskeri	1786
1	Sammenfatning	1786
2	Fiskeriets utvikling i de nordiske landene	1786
3	Nordisk samarbeidsprogram for fiskeriområdet	1787
4	Virksomheten i 1990	1787
4.1	<i>Almene og politiske spørsmål</i>	
4.2	<i>Norden i Europa</i>	
4.3	<i>Øst-Europa</i>	
4.4	<i>Markedsforskning</i>	
4.5	<i>Marin Økologi</i>	
4.6	<i>Havpattedyrsamarbeid</i>	
4.7	<i>Flerbestandsforskning</i>	
4.8	<i>Akvakultur</i>	
4.9	<i>Fiskeriteknologi</i>	
XXV	Bygg- og bostadssektorn	1791
1	Sammanfattning	1791

2	Utveckling inom bygg- och bostadssektorn	1792
3	Samarbetets uppbyggnad	1793
4	Verksamheten 1990	1793
4.1	<i>Ministerrådet</i>	
4.1.1	Inomhusklimat	
4.2	<i>Harmonisering och standardisering</i>	
4.2.1	Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB	
4.2.2	Standardisering och tekniskt godkännande	
4.3	<i>Forskning och utveckling</i>	
4.4	<i>Bostadspolitiskt samarbete</i>	
4.5	<i>Finansiering av projektverksamhet</i>	

Bilagor

1.	Nordisk Ministerråds arbetsprogram for Baltikum og Østeuropa	1800
2.	Budget- och kontrollutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1990 (C 1) jämte <i>Bihang 1–5</i> (fackutskottens uttalanden över berättelsen)	1809

Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer

<i>Rek.nr.</i>	<i>Ang.</i>	<i>Sida</i>
24/1974/j	Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden	1593
18/1980/s	Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m m . . .	1647
24/1983/s	Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården . .	1662
25/1983/s	Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade	1662
9/1985/t	Samarbete om handelssjöfarten pkt.1.	1521
21/1985/s	Program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa	1631
23/1985/s	Handlingsplan mot narkotika	1663
9/1986/s	Gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare	1631
10/1986/s	Nordbors rättigheter	1549
18/1986/t	Låsningsfria bromssystem i bilar (A 729/t)	1714
2/1987/j	Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik	1663
15/1987/s	Erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor	1648
17/1987/s	Handlingsprogram mot AIDS	1664
22/1987/s	Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete	1664
23/1987/s	Ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden	1665
24/1987/s	Samarbete kring genteknologi	1522
41/1987/t	Förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden (A 756/t)	1714
42/1987/t	Internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet (A 756/t)	1715
44/1987/t	Plan för infrastrukturinvesteringar i Norden	1704
45/1987/b	Finansiering av det nordiska samarbetet	1731
7/1988/t	Storstädernas trafik- och miljöproblem (A 814/t) . . .	1705
8/1988/t	Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna (A 815/t)	1706
11/1988/s	Rökfria miljöer m. m. (A 789/s)	1666
12/1988/s	Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion (A 789/s)	1667
22/1988/s	Årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)	1688
32/1988/e	Avveckling av kärnkraften (A 788/e)	1743
43/1988/j	Samarbete om kriminalitetsefterforskning (A 806/j)	1549
44/1988/j	Reell likalön mellan kvinnor och män (A 812/j)	1576
47/1988/s	Internationell miljöpolitik (B 86/s)	1689
2/1989/e	Samarbetsplan på energiområdet (B 88/e)	1743
8/1989/k	Projekt Nordjobbs fortsättning (A 822/k)	1522

12/1989/k	Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer (A 837/k)	1621
13/1989/k	Utbildnings- och praktikantutbytessamarbete med EG (A 840/k)	1632
18/1989/j	Projekt på flyktingområdet (A 829/j)	1526
19/1989/j	Begränsning av export av farliga varor (A 852/j)	1560
20/1989/j	Intensiverad övervakning av bojkottlagstiftning mot Sydafrika (A 854/j)	1528
21/1989/t	Ökat samarbete inom turismen (B 93/t och A 856/t)	1720
23/1989/t	Samnordisk användning av informationssystem och databanker (A 820/t)	1529
25/1989/t	Ökat samarbete inom järnvägstrafiken (A 827/t och A 858/t)	1706
26/1989/t	Fordonstekniskt samarbete (A 833/t)	1715
27/1989/t	Samordnad trafik- och trafikläroutbildning (A 863/t)	1716
30/1989/s	Utbildning och legitimation för kiropraktorer (A 825/s)	1667
31/1989/s	Hjälpmedelförsörjning för handikappade (A 826/s) . .	1668
32/1989/s	Samarbetsorgan för räddningstjänstområdet (A 828/s)	1530
33/1989/s	Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken (A 832/s)	1668
35/1989/s	Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden (A 846/s)	1669
36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (A 850/s och A 850Ä/s)	1671
37/1989/s	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s) . . .	1690
38/1989/s	Nordiskt miljö- och biologiar 1990 (A 855/s och A 855Ä/s)	1691
40/1989/e	Avskaffande av tull- och gränsprocedurer (A 898/e) . .	1750
41/1989/e	Utökad nordiskt utbildningssamarbete (A 898/e)	1622
43/1989/e	Överföring av miljöteknologi utanför Norden (A 898/e)	1691
44/1989/e	Nordiskt institut för EG-rätt (A 898/e)	1550
45/1989/e	Uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa 1989–92 (A 898/e)	1530
46/1989/k	Åtgärder för NORDPLUS-programmets genomförande (A 872/k)	1622
1/1990/e	Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990 – 1994 (B 100/e)	1762
2/1990/e	EG-anpassning och regionalpolitik (A 888/e)	1765
3/1990/e	Tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet (B 101/e)	1784
4/1990/e	Samarbete om ekologisk jordbruksproduktion (A 897/e)	1784

5/1990/e	Nordiskt miljöfinansieringsbolag (B 107/e)	1692
6/1990/e	Förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (B 110/e)	1531
7/1990/j	Internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män (A 881/j)	1577
8/1990/j	Samnordisk vapenlagstiftning (A 899/j)	1551
9/1990/k	Ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (B 102/k)	1593
10/1990/k	Handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, Nordmål 103/k)	1608
11/1990/k	Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990–1992 (B 108/k)	1623
12/1990/k	Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning (B 109/k)	1532
13/1990/k	Nordisk kulturfestival 1992 (A 901/k)	1594
14/1990/k	Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk (A 908/k) . .	1595
15/1990/t	Tvärflyg i Mittnorden (A 905/t)	1707
16/1990/s	Handlingsplan mot havsförorening (B 104/s, A 861/s, A 874/s)	1692
17/1990/s	Handlingsplan mot luftförorening (B 106/s, A 873/s)	1693
18/1990/s	Globalt miljösamarbete (B 106/s, A 873/s)	1693
19/1990/s	Handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning (B 105/s)	1695
20/1990/s	Internationellt samarbete om export av avfall (A 859/s)	1695
21/1990/s	Nätverk för renare teknologier (A 859/s)	1696
22/1990/s	Åtgärder för att undvika oljekatastrofer (A 860/s) . . .	1696
23/1990/s	Internationellt samarbete mot oljeskador (A 860/s) . .	1697
24/1990/s	Luftföreningensproblem på Nordkalotten (A 906/s) . .	1697
25/1990/s	Samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden (B 99/s)	1648
26/1990/s	Telekommunikationer för handikappade (A 864/s) . . .	1672
27/1990/s	Forskningssamarbete om amalgam (A 868/s)	1672
28/1990/s	Ratificering af FNs barnkonvention (A 891/s)	1672
29/1990/s	Åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention (A 891/s)	1673
30/1990/s	Homosexuellas sociala situation (A 892/s)	1674
31/1990/s	Toxikologiskt institut (A 894/s)	1698
32/1990/s	Program mot ungdomsarbetslösheten (A 896/s)	1635
33/1990/s	Nordbors rättigheter i Norden (A 904/s)	1532
1/1991/b	Nordiska ministerrådets budget för 1991 (B 111/b) . .	1533

Kapitel I

Året i hovedtræk

Den europæiske dimension, som det nordiske samarbejde har fået i det sidste par år, er blevet yderligere markeret.

Arbejdsprogrammet "Norden i Europa", der blev vedtaget i juni 1989, beskriver konkrete opgaver, som må løses dels for at tilpasse det nordiske samarbejde til udviklingen af EF's indre marked, dels for at skabe nordiske løsninger der kan påvirke EF's udvikling. Arbejdsprogrammet har inddraget næsten alle dele af ministerrådsorganisationen og overvåges løbende af samarbejdsministrene, som i juni 1990 vedtog en konsolideret udgave "Norden i Europa til 1992" (NORD 1990: 80) der er udvidet med ca. 20 nye projekter.

Arbejdsprogrammet suppleres af "Et stærkere Norden – Økonomisk handlingsplan 1989–1992", der for en væsentlig dels vedkommende omfatter aktiviteter, som skal styrke Nordens stilling i den europæiske integrationsproces.

Den hastige forandring af samfundsforholdene i Østeuropa med overgang fra kommandoøkonomi til markedsøkonomi og fra et kommunistisk étpartisystem til parlamentarisk demokrati har givet den europæiske dimension et bredere og mere mangfoldigt perspektiv og stillet det nordiske samarbejde overfor nye udfordringer. Ministerrådet har taget disse udfordringer op og som et første skridt vedtaget Arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa. Arbejdsprogrammet omfatter tre indsatsområder: Oprettelse af nordiske informationskontorer i Estland, Letland og Lithauen, et stipendiprogram for baltiske studerende og lærere, som ønsker et studieophold i Norden, og en pulje til finansiering af østeuropæisk deltagelse i nordiske aktiviteter.

Ved siden af dette arbejdsprogram er der i løbet af året skabt to væsentlige bidrag til styrkelse af den nordiske indsats for en forbedring af miljøet i Østeuropa. Udlånsrammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringslån er blevet forøget og det nye aktieselskab Nordisk Miljøinvesteringsfond – NEFCO – har begyndt sin virksomhed. NEFCO blev præsenteret i oktober 1990 ved et miljøministermøde i Helsingfors, hvor også ministre fra Østeuropa var tilstede.

Den nordiske vilje til aktivt at bidrage til udviklingen i både Vest- og Østeuropa kommer også til udtryk gennem en hurtigt voksende informationsvirksomhed overfor de øvrige europæiske lande om det nordiske samarbejdes mål, metoder og resultater. Dette sker dels gennem udsendelsen af et månedligt nyhedsbrev "Norden – the Top of Europe", dels ved arrangement af studiebesøg og seminarer for journalister fra de toneangivende aviser i udvalgte europæiske lande.

Endelig har man indledt overvejelser om det officielle nordiske samar-

bejdes fremtidige opgaver og former i en situation, hvor EF og EFTA har indgået aftale om et europæisk økonomisk område.

Indenfor *konsumentsamarbejdet* følger man samarbejdsprogrammet fra 1989, som omfatter de samme temaer som EF's handlingsplan for forbrugerpolitik 1990–93, nemlig forbrugernes sikkerhed, deres økonomiske og retlige interesser, forbrugeruddannelse og – information samt forbrugernes indflydelse på vareudbudet.

Ministerrådsbeslutningen i 1989 om indførelse af en nordisk miljømærkning af varer er i 1990 blevet fulgt op af et arbejde med fastsættelse af fælles kriterier for adgangen til at benytte det nordiske miljømærke og afgrænsning af de varegrupper, som kan mærkes.

På *levnedsmiddelområdet* er arbejdet med en harmonisering af lovgivningen fortsat under hensyn af EF's regler på området og de igangværende forhandlinger mellem EF og EFTA.

En væsentlig begivenhed på *det almene kultursamarbejdes område* har været den nordiske film- og TV-fonds første virksomhedsår, hvor der er bevilget støtte til 16 kortere og længere film og TV-serier.

Endvidere har den nordiske kunstudstilling "Modernismens gennembrud" været vist under stor opmærksomhed i Leningrad og Moskva, ligesom nordisk musik og nordiske orkestre og ensembler har været stærkt repræsenteret under Flanderns musikfestival.

Indenfor *uddannelsessamarbejdet* har ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) besluttet at forlænge Dataprogramgruppens mandat efter en meget positiv evaluering af gruppens arbejde. Den tværsektorielle datahandlingsplan blev afsluttet med udgangen af 1989, og herefter ligger ansvaret for dataspørgsmål på de enkelte sektorer. Dataprogramgruppen forestår det nordiske samarbejde om anvendelse af dataprogrammer i skoleundervisningen.

På grundlag af JUREK-gruppens slutrapport har ministerrådet udarbejdet et forslag til nordisk overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab på det gymnasiale område, som vil blive forelagt Nordisk Råd ved den 39. session. Overenskomsten sikrer, at der ikke findes juridiske og økonomiske hindringer for nordboeres valg af gymnasial uddannelse over hele Norden. Hermed vil et af kulturhandlingsplanens mål være nået.

Udbygningen af Nordplus er fortsat i overensstemmelse med kulturhandlingsplanen. Der var i 1990 indgået 255 rammeaftaler mellem højere uddannelsesinstitutioner om anvendelse af stipendieordningen. Ansøgningstallet er stigende og mindre en halvdelen af ansøgningerne har kunnet imødekommes.

I overensstemmelse med kulturhandlingsplanen er forskeruddannelsen i Norden blevet styrket gennem oprettelsen af *Nordisk Forskeruddannelses akademi*, som skal administrere det nordiske budgets samlede støtte til forskeruddannelse og -mobilitet i Norden.

Som et led i informationen til det øvrige Europa har *Nordisk Journalist-*

højskole medvirket i et seminar for baltiske og nordiske journalister om pressens rolle i et demokratisk samfund og et seminar for britiske og irske journalister om nordisk EF-politik.

I overensstemmelse med Nordisk Forskningspolitisk Råds retningslinjer har en programkomité udarbejdet *et nordisk miljøforskningsprogram*, som vil blive forelagt Nordisk Råd som ministerrådsforslag ved 39. session. Ministerrådet har endvidere nedsat en programkomité, som skal udarbejde forslag til *et nordisk polarforskningsprogram*, hvor miljøaspekterne også vil indgå.

Det nordiske arbejdsmarkeds praktiske betydning vokser, efterhånden som de nordiske lande gensidigt anerkender hinandens erhvervskompetencegivende uddannelser. Den 24. oktober 1990 blev overenskomsten om nordisk arbejdsmarked for personer med en højere, erhvervskompetencegivende uddannelse af mindst 3 års varighed underskrevet. Overenskomsten forventes at træde i kraft i løbet af sommeren 1991. Ministerrådet har iværksat udarbejdelsen af forslag til en tilsvarende overenskomst for personer med en kortere erhvervskompetencegivende uddannelse.

Under samarbejdsprogrammet på *arbejds miljøområdet* 1990–1993, som blev behandlet ved Nordisk Råds 38. session har man bl. a. udarbejdet en skitse til et trepartssamarbejde, som skal gennemprøves i en flerårig forsøgsperiode. Endvidere har man samordnet de nordiske synspunkter og aftalt gensidig repræsentation i den europæiske standardiseringsorganisation i CEN's mange arbejdsgrupper, som skal udmønte EF's direktiv i konkrete forskrifter.

På *det socialpolitiske område* arbejder man for, at det nordiske klassificeringssystem for handicaphjælpe midler skal blive accepteret som CEN-standarder, mens en afklaring af den nordiske socialkonventions stilling i forhold til EF's regler afventer udfaldet af forhandlingerne mellem EF og EFTA om en EEA aftale.

Liberaliseringen på *transportområdet* er fortsat. Der er indgået aftale om liberalisering af bustrafikken mellem Finland, Norge og Sverige, og ministerrådet har truffet principbeslutning om indførelse af cabotageordningen for lastbiler. Ordningen vil blive praktiseret på forsøgsbasis i 1991, når visse afgifts- og toldspørgsmål er løst. Ministerrådet har endvidere udarbejdet forslag til en ny handlingsplan på *trafiksikkerhedsområdet*, som vil blive forelagt Nordisk Råd på den 39. session.

Miljøaspekterne spiller en voksende rolle på *energiområdet* og der er iværksat en række projekter til belysning af forholdet mellem energiproduktion og miljø. Et af disse projekter består i en kortlægning af energi- og miljøsituationen i Baltikum.

Ministerrådet har endvidere vedtaget et nyt energiforskningsprogram for perioden 1991–94 med en samlet beløbsramme på 20 mio. DKK, som finansieres nationalt.

Også på *jord- og skovbrugsområdet* indgår miljøaspekterne med voksen-

de betydning, hvilket kommer til udtryk i det tillæg til handlingsprogrammet fra 1985, som ministerrådet vedtog efter dets behandling på Nordisk Råds 38. session. Iøvrigt er der arbejdet med harmonisering af levnedsmiddellovgivningen, afvikling af tekniske handelshindringer og tilpasning til EF's regler.

Efter behandlingen på Nordisk Råds 38. session har ministerrådet vedtaget samarbejdsprogrammet for *regionalpolitik* 1990–94. NORDREFO har gennemført en undersøgelse af de nordiske regioners særpræg i forhold til det øvrige Europa. Institutet har endvidere med midler fra den økonomiske handlingsplan iværksat netværksprojektet "Møbelexcellens mellem 4 regioner" som skal bistå møbelfabriker i Sydøsterbotten, Småland, Sunnmøre og Vestjylland med udvikling af strategiske modeller for internationalisering af deres virksomhed.

Den økonomiske handlingsplan 1989–1992 "Et stærkere Norden" er blevet gennemgået og resultatet fremgår af en statusrapport. Af rapporten, som ministerrådet oversendte til Nordisk Råd i sommeren 1990, fremgår det, at planens ca. 50 aktiviteter med enkelte undtagelser gennemføres som forudsat.

Den programkomité, som har det koordinerende ansvar for *Nordisk samarbejdsprogram for bioteknologi 1988–92*, har i slutningen af 1990 afgivet en midtvejsrapport. Af en samlet bevilling på 33 mio. DKK er 6,5 mio. DKK blevet fordelt af programkomiteen medens Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning og Nordisk Industrifond har disponeret over henholdsvis 6,5 og 20 mio. DKK. Industrifonden har derudover anvendt 14 mio. DKK af sine egne budgetmidler på det bioteknologiske område. Industrifonden har iværksat 6 programmer, der har stor deltagelse fra industriens side, og som har vakt stor international interesse.

Arbejdet med effektivisering af *ministerrådsorganisationen* er fortsat. Den nye budgetprocedure blev anvendt første gang ved udarbejdelsen af budgetforslaget for 1991, og den omstændighed, at generalsekretærens budgetforslag nu forelægges 2 måneder tidligere, har bevirket, at der er mere tid til den politiske budgetbehandling. Arbejdet med at gøre ministerrådets plandokument – C 2 – mere informativt er fortsat og har givet de første resultater i det dokument som forelægges ved Nordisk Råds 39. session.

Med henblik på at skabe fleksibilitet og fornyelsesmulighed inden for kultursektorens budgetramme vil ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) fremsætte forslag om ændret finansiering og organisation af sektorens institutioner, samarbejdsorganer og andre permanente aktiviteter ved Nordisk Råds 39. session.

Der er iværksat en rationalisering og modernisering af ministerrådets publikationsvirksomhed som vil medføre et mere ensartet lay-out, en forbedret distribution, en strengere selektion og en sammenlægning af NORD og NU-serierne.

Ved Nordisk Råds 39. session ventes følgende ministerrådsforslag forelagt til behandling:

- Forslag til samarbejdsprogram om miljøforskning
- Forslag til samarbejdsprogram på de højere uddannelsers område
- Forslag til overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab på gymnasieområdet
- Forslag til handlingsprogram for ændret finansiering og organisation af kultursektorens institutioner, samarbejdsorganer og permanente aktiviteter
- Forslag til handlingsplan mod reumatisme
- Forslag til handlingsprogram for trafiksikkerhed
- Forslag til oprettelse af et råd for forskning i integrationsret (EF-ret)

Kapitel II

Overordnede spørgsmål

1 Sammenfatning

Udviklingen i Europa og specielt i Østeuropa og Baltikum i de sidste måneder af 1989 og i 1990 har også sat sit stærke præg på det nordiske samarbejde i 1990. Samarbejdsministrene besluttede således i oktober om indsatser over for Baltikum og Østeuropa, der bl. a. indebærer en stipendieordning til uddannelses- og praktikophold i Norden og nordiske informationskontorer i Tallinn, Riga og Vilnius.

Arbejdet med at følge den vesteuropæiske integrationsproces, som indledtes med det af samarbejdsministrene vedtagne arbejdsprogram "Norden i Europa 1989–92", er fulgt op dels med en fremskridtsrapport fra december 1989 dels med et opdateret og konsolideret arbejdsprogram "Norden i Europa til 1992" fra juni 1990.

På baggrund af forslag fra Nordisk Råds præsidium og de nordiske statsministre har præsidiensekretariatet og ministerrådssekretariatet i fællesskab indledt overvejelser om den europæiske integrationsproces' konsekvenser for det nordiske samarbejde. I dette arbejde indgår overvejelser om, på hvilke områder det nordiske samarbejde kan fortsætte og videreudvikles efter en eventuel indgåelse af en EEA-aftale mellem EF- og EFTA-landene.

Samarbejdsministrene fremlagde to ministerrådsforslag til Nordisk Råds 38. session i Reykjavik. Efter rådets behandling har de nordiske lande undertegnet overenskomst om nordisk arbejdsmarked for personer, som har gennemgået en erhvervskompetencegivende, højere uddannelse af mindst 3 års varighed, og ministerrådet har besluttet at forhøje beløbsrammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringslån.

2 Samarbejdsministrenes arbejdsområde

Samarbejdsministrene koordinerer og prioriterer arbejdet mellem forskellige sektorer, ligesom de — når andet ikke besluttet — har ansvaret for tværsektorielle spørgsmål. De træffer beslutning i organisatoriske spørgsmål, som berører flere samarbejdsområder, og afgør spørgsmål af principiel betydning for det nordiske samarbejde. Samarbejdsministrene er nordiske budgetministre, og de har også ansvaret for informationsvirksomheden.

Samarbejdsministrene bistås i alle generelle spørgsmål af stedfortræderkomiteen. Desuden findes en række rådgivende organer for samarbejdsministrene, som f.eks. løn- og personaleudvalget, afgiftsekspertergruppen, budgetekspertgruppen, den bioteknologiske programkomité med flere.

På det organisatoriske område har samarbejdsministrene og stedfortræderkomiteen i 1990 videreført arbejdet med effektivisering i ministerrådet. Arbejdet har til formål at opnå bedst mulig ressourceudnyttelse i forhold til mål og opgaver og bedst mulig arbejdsfordeling og organisatorisk opbygning.

I 1990 har man videreført analysearbejdet for at kortlægge de langsigtede budgetkonsekvenser og herunder indført forsøg med mål- og rammestyret budgettering for de nordiske institutioner. Samarbejdsministrene vil på deres møde i januar 1991 tage stilling til en samlet rapport herom.

Der har været foretaget en undersøgelse af beslutningsprocessen i ministerrådet bl. a.. med det formål at opnå administrative forenklinger gennem ensartet udformning af referater og øget effektivitet i beslutningsprocessen. Ud over dette har gennemgangen desuden resulteret i, at man har vedtaget, at alle beslutninger, som involverer eller som på anden vis må antages at være af særlig interesse for offentligheden og aktører uden for ministerrådsorganisationen, skal samles for et år ad gangen og offentliggøres i en ensartet serie.

Med henblik på en effektivere og mere målrettet informationsvirksomhed har samarbejdsministrene vedtaget nye retningslinjer for informationsvirksomheden og i stillingsbeskrivelser understreget alle sekretariatsansattes informationsansvar inden for deres sektor. Der er i ministerrådssekretariatet oprettet en ny funktion for information til det øvrige Europa om Norden. Desuden er der truffet beslutning om en omlægning af ministerrådets publikationsvirksomhed bl. a.. med det formål at opnå en større spredning af den viden, der findes i publikationerne, og et stærkere profilering af det nordiske samarbejde.

Samarbejdsministrene er beredt på til råds-sessionen i 1991 i København at fremlægge et ministerrådsforslag om ændring af Helsingforsaftalen for at imødekomme ønsker fra Nordisk Råd om ændringer i rådets organisationsstruktur.

Samarbejdsministrene og stedfortræderne har haft det overordnede ansvar for arbejdet med følgende rådsrekommendationer:

- 9/1985/t Samarbete om handelssjöfart, pkt. 1
- 24/1987/s Samarbete kring genteknologi
- 8/1989/k Projekt Nordjobs försättning
- 18/1989/j Projekt på flyktingområdet (A 829/j)
- 20/1989/j Intensiverad övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika (A 852/j)
- 23/1989/t Samnordisk användning av informationssystem och databanker (A 820/t)
- 32/1989/s Samarbetsprogram för räddningstjänstområdet (A 828/s)
- 45/1989/e Uppföljning av Arbetsprogrammet Norden i Europa 1989–92 (A 898/e)

- 6/1990/e Förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån
- 12/1990/k Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning (B 109/k)
- 33/1990/s Nordbors rättigheter i Norden (A 904/s)
- 1/1991/b Nordiska ministerrådets budget för 1991 (B 111/b)
Meddelelser herom findes i afsnit 4.2.

3 Virksomheden 1990

3.1 Overordnede/tværsætorielle programmer og lign.

3.1.1 Den europæiske integration

3.1.1.1 Norden i Europa

Ministerrådet godkendte den 1. juni 1990 en revideret og opdateret udgave af det arbejdsprogram, som nu har fået titlen "*Norden i Europa til 1992*". Programmet sammenfatter de punkter fra tidligere dokumenter, som endnu ikke er realiserede, og som fortsat har aktualitet, og supplerer på nogle områder med nye eller mere specificerede mål. De tidligere dokumenter er dels den første udgave af arbejdsprogrammet fra juni 1989, dels fremskridtsrapporten fra december 1989.

Målsætningen med arbejdet er uændret at udnytte kapaciteten i det nordiske samarbejde på den bedst mulige måde i et europæisk perspektiv ved både at styrke Norden indadtil som udgangspunkt for deltagelse i den europæiske udvikling og fremme de nordiske landes indflydelse udadtil i Europa på områder, hvor de er stærke.

Arbejdsprogrammet "*Norden i Europa til 1992*", som det nu fremstår, er resultatet af en intensiv og frugtbar dialog mellem ministerrådet og Nordisk Råd. Særligt kan henvises til betænkningerne fra rådets internationale samarbejdskomité om henholdsvis internationale og europæiske samarbejdsspørgsmål fra december 1988 og september 1989 samt behandlingen af de europæiske spørgsmål på sessionerne i november 1989 og februar/marts 1990. Nordisk Råd har i en række rekommandationer til ministerrådet opfordret til en forstærket indsats vedrørende temaet "*Norden i Europa*", hvilket ministerrådet har efterkommet.

I arbejdsprogrammet påpeges det, at der er lagt vægt på at gøre målsætningerne både ambitiøse og realistiske, hvormed menes, at der er taget nøje hensyn til de praktiske og politiske muligheder for at realisere dem inden for de fastsatte tidsfrister. Det understreges også, at formen for det nordiske samarbejde og karakteren af de aftaler, der tilstræbes, som en selvfølge må indrettes på en måde, der ikke strider mod landenes andre internationale forpligtelser.

Arbejdsprogrammets i alt 100 punkter omfatter initiativer og mål for det nordiske samarbejde, som berører de fleste af de emneområder, ministerrådet beskæftiger sig med. Det vigtigste resultat af de senere års intensive

beskæftigelse med de europæiske spørgsmål er, at den europæiske dimension som sådan på en relevant måde er bragt ind næsten overalt i samarbejdet. Der er sket en mærkbar bevidstgørelse både blandt politikere og embedsmænd om mulighederne for at udnytte ministerrådsorganisationen som værksted og samrådsforum for landene i relation til de europæiske forhandlinger.

På en række vigtige områder er der truffet beslutninger med relevans for arbejdet med Norden i Europa. Efter beslutning i ministerrådet er således resterende restriktioner for kapitalbevægelser over grænserne ophævede fra den 1. juli 1990 (bortset fra Island). Der er truffet aftale om gradvis liberalisering af landevejstrafikken både med varer og personer i Norden. Overenskomsten om gensidig anerkendelse af erhvervskompetancegivende uddannelser af mindst tre års varighed er undertegnet og forventes at træde i kraft medio 1991. Den Nordiske Film- og TV-fond, som begyndte sin virksomhed i 1990, skal styrke produktion og distribution af nordiske film og TV-programmer. En frivillig, nordisk miljømærkningsordning skal forbedre forbrugernes bevidsthed om miljøvenlige produkter.

På miljøområdet har ministerrådet iværksat tre nye handlingsprogrammer om henholdsvis luftforurening, havmiljøet og affaldshåndtering. I overensstemmelse med forureningens grænseoverskridende karakter tilsigter disse programmer i lige høj grad at forbedre miljøbeskyttelsen i Norden og at påvirke samarbejdet på dette område i bredere internationale fora.

Ministerrådet har lagt stor vægt på arbejdet i de europæiske standardiseringsorganisationer og har overvejet, hvordan man bedst kan styrke den nordiske indflydelse på resultaterne af det omfattende arbejde med udarbejdelsen af nye europæiske standarder, som er i gang. De berørte sektorer er navnlig byggematerialer, forbrugerbeskyttelse, arbejdsmiljø og sundhedssektoren.

Udfaldet af forhandlingerne mellem EF og EFTA om skabelsen af et "Europæisk Økonomisk Samarbejdsområde" (EEA) vil være af væsentlig betydning for den fremtidige tilrettelæggelse af arbejdet med arbejdsprogrammet "Norden i Europa". Såfremt der ved udgangen af 1992 skabes et sådant område, hvor de fire friheder (for varer, tjenester, kapital og personer) i det væsentlige er realiserede, vil en del af de resultater, som i arbejdsprogrammet er forudset for det nordiske område, blive til virkelighed i det samlede EF/EFTA-område.

Det vil derfor, når resultatet af EEA-forhandlingerne tegner sig klarere, blive en vigtig opgave for ministerrådet at foretage en vurdering af, på hvilken måde de nordiske ressourcer med størst fordel kan sættes ind i de kommende år for at sikre Norden en god placering og størst mulig indflydelse i den fortsatte europæiske integrationsproces.

3.1.1.2 Samarbejde med Baltikum og Østeuropa

Temaet "Norden i Europa" drejede sig i udgangspunktet hovedsagelig om Nordens placering i den vesteuropæiske integrationsproces. Opbruddet i Østeuropa har imidlertid medført en udvidelse af samarbejds- og kontaktmulighederne i Europa – i politisk forstand en udvidelse af selve Europa-begrebet – som også det nordiske samarbejde må forholde sig til.

Nordisk Ministerråd tog i januar 1990 initiativet til på en systematisk måde at bringe den østeuropæiske dimension ind i ministerrådets arbejde. Samarbejdsministrene opfordrede samtlige embedsmandskomiteer til at udveksle erfaringer og idéer om samarbejdet med Østeuropa og desuden redegøre for igangsatte og mulige fremtidige initiativer, som vil kunne støtte udviklingen i de østeuropæiske lande, navnlig i Nordens nærområder.

Hermed var der dels igangsat en regelmæssig samrådsvirksomhed inden for ministerrådets rammer, dels iværksat en indsamling af forslag, som kunne danne grundlag for et nordisk arbejdsprogram vedrørende Østeuropa. På opdrag fra ministerrådet udarbejdedes endvidere en udredning af forudsætningerne for etableringen af nordiske kultur- og informationskontorer i de tre baltiske hovedstæder ("Norden og Baltikum" af lektor Mary Dau, som forelå i august 1990).

På denne baggrund og under indtryk af en stærk politisk interesse for et udvidet samarbejde vedrørende Østeuropa, som ikke mindst er kommet til udtryk i Nordisk Råd, udarbejdede ministerrådet inden for meget korte tidsfrister et arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa, som blev godkendt af samarbejdsministrene den 9. oktober 1990.

Arbejdsprogrammet indeholder tre konkrete initiativer.

For det første etableres der under Nordisk Ministerråd en stipendieordning, der kan yde stipendier til uddannelses- og praktikophold i Norden for stipendiater fra de baltiske lande. Stipendierne kan ydes til studieophold på forskellige niveauer af uddannelsessystemet, fortrinsvis på universitetsniveau og til erhvervsuddannelser. De kan gives til studerende, lærere og forskere samt ansatte i virksomheder og organisationer i Baltikum. Ministerrådet arbejder på at etablere en ad hoc-ordning for 1990/91 samtidig med, at der udformes retningslinjer for en mere permanent stipendieordning.

For det andet opretter Nordisk Ministerråd informationskontorer i Tallinn, Riga og Vilnius med den opgave at fungere som informations-, dokumentations- formidlings- og praktisk hjælpecentral mellem Baltikum og Norden. Informationskontorerne skal være aktive på det kulturelle og undervisningsmæssige område og tillige i muligt omfang være behjælpelige med at etablere kontakter på andre samfundsområder.

For det tredje opretter ministerrådet en Baltikum/Østeuropa-pulje med henblik på samarbejdsprojekter som for eksempel forskningsprojekter, seminarer, udvekslingsordninger m.v. med Baltikum, andre nærområder i Sovjetunionen samt Østeuropa i øvrigt. Beslutning om tildeling af midler

fra denne pulje træffes efter samme retningslinier, som gælder for Ministerrådsreserven. Første uddeling vil finde sted ultimo januar 1991.

I arbejdsprogrammet indgår endvidere to initiativer, som endnu var under overvejelse. Det drejer sig dels om muligheder og behov for miljøforskningssamarbejde i Østersøområdet dels om en eventuel udredning om mulighederne for nordisk finansieringsstøtte til investeringer i Baltikum.

Som nærmere omtalt i kapitel XIII har Nordisk Ministerråd også i 1990 truffet beslutning om nordiske støtteordninger på miljø- og investeringsområderne til fordel for Østeuropa.

Det nordiske miljøfinansieringsselskab, NEFCO, påbegyndte sin virksomhed i oktober 1990 med en grundkapital på 36 mill. SDR. Selskabet skal finansiere joint ventures og lignende projekter af nordisk interesse på miljøområdet i Central- og Østeuropa. Pr. 1. januar 1991 forhøjes lånerammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringsslån til udviklings- og statshandelslande fra 700 til 1.000 mill. SDR. For årene 1990–92 har ministerrådet bevilget i alt 27,5 mill. DKK til Nordisk Projektekportfond (NoPEF) til anvendelse inden for miljøsektoren, navnlig i Østeuropa.

3.1.1.3 Europainformation

I det nyligen opdaterede arbejdsprogrammet ”Norden i Europa till 1992”, har Ministerrådet også lagt særskild vikt vid att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa. Syftet är att presentera det nordiska samarbetet som en välfungerande och kontinuerlig aktivitet, som står på egna ben i förhållande till den västeuropeiska integrationsprocessen, och som kan såväl inspirera som ta lärdom av ett bredare samarbete.

En plan för Europa-informationen har således lagts fast för den innevarande treårsperioden, dvs fram till och med 1992, där seminarier och besöksresor i Norden utgör huvudelement. Prioriterade målgrupper för den förstärkta informationsinsatsen är journalister och beslutsfattare i administrationer, organisationer och näringsliv.

Ämnesmässigt har det varit naturligt att koncentrera insatserna till områden, där Norden är känd för avancerade lösningar och en hög ambitionsnivå. Hit hör bl. a. insatser på arbetsmiljö- och miljöområdet, arbetsmarknads- och socialpolitik samt kultur- och utbildningssamarbete.

En särskild referensgrupp, bestående av cheferna för utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar i Norden, har tillsatts, vilken följer och ger stöd åt arbetet. Via denna grupp har Ministerrådet också fått möjlighet att utnyttja de utsända representationernas erfarenheter och kontakter när det gäller att främja informationen om Norden ute i Europa.

Som framgått ovan var den ursprungliga tanken med Europainformationen att stärka kunskaperna om Norden, framför allt i relation till den västeuropeiska integrationsprocessen. Den snabba utvecklingen i Östeuropa och det ökade intresset och behovet av modeller och information från

de nya demokratiernas sida har dock naturligt påverkat och styrt insatserna också i riktning mot öst- och centraleuropeiska journalister och beslutsfattare.

Ett huvudelement i informationsplanen är att anordna besöksresor för europeiska journalister och beslutsfattare. En första sådan ägde rum redan i januari för journalister från Benelux, vilka fick tillfälle att träffa ledande finska politiker samt besöka företag och nordiska institutioner i och omkring Helsingfors.

I anslutning till det ministerrådsmöte, som ägde rum mellan miljöministrarna från Norden och Central- och Östeuropa i Helsingfors den 29–30 oktober arrangerades ett press seminarium för journalister från Polen, Sovjet, Baltikum, Tjeckoslovakien, Ungern samt Tyskland. Syftet med seminariet var att skapa en bredare förståelse för miljöfrågor och miljöinvesteringar samt vilka möjligheter de nordiska länderna kan erbjuda i detta sammanhang – framför allt via det nya miljöfinansieringsbolaget NEFCO.

Ministerrådet och Nordiska rådet har under året inlett ett gemensamt samarbete med Nordisk Journalistkursus för att anordna seminarier för europeiska journalister och samtidigt skapa kontakt mellan dessa och deras nordiska kolleger.

Som ett första resultat av detta samarbete ordnades ett seminarium för journalister från Estland, Lettland och Litauen där huvudvikten lades vid journalistens roll i demokratiska samhällen. Journalisten och den politiska processen, yttrandefrihetens gränser, nyhetsvärdering, journalistiska arbetsmetoder mm belystes med hjälp av såväl de baltiska som av nordiska journalisters erfarenheter. Seminariet har lett till ett fortsatt samarbete dels mellan enskilda journalister och dels mellan de baltiska journalistförbunden och Nordisk Journalistkursus.

Vidare har en grupp tongivande journalister från de mest seriösa dagstidningarna i Storbritannien och Irland inviterats i syfte att öka kunskapen bland brittiska och irländska journalister om centrala element i Finlands, Norges och Sveriges Europapolitik.

Den nordiska modellen för regionalt samarbete mellan självständiga länder tilldrar sig stor uppmärksamhet i Central- och Östeuropa. Ministerrådet har därför bidragit med ekonomiska medel och kunnande vid ett seminarium i Budapest för att diskutera erfarenheter av samarbetsmönster i de två regionerna. Seminariet genomfördes i samarbete mellan de Utrikespolitiska instituten i Norge och Ungern.

En översyn av Ministerrådets engelska nyhetsbrev har genomförts och målgrupperna i såväl Väst- som Östeuropa har utökats. Nyhetsbrevet utkommer numera också i en tysk version.

För att ytterligare stärka informationen om Norden i det nya Tyskland har Ministerrådet beslutat stödja etablerandet av en ny tidskrift om politik, vetenskap och kultur i Norden, avsedd för nyckelpersoner och opinionsbildare inom massmedia, förvaltning, politik och näringsliv. Tid-

skriften skall ges ut på tyskt förlag. På så sätt kan en varaktig informationskanal åstadkommas till hela det tyskspråkiga Europa.

3.1.2 *Ett starkare Norden*

Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992 fastställdes av ministerrådet år 1989 efter behandling på Nordiska rådets session samma år. Handlingsplanen innehåller omkring 50 olika konkreta åtgärder, som genomförs inom 16 samarbetssektorer.

Det beslutades redan då ministerrådsförslaget till handlingsplan avlämnades till Nordiska rådet, att en statusrapport om genomförandet skulle utarbetas under år 1990. Denna rapport behandlades av ministerrådet i juni 1990, och den har överlämnats till Nordiska rådet.

Rapporten innehåller en detaljerad genomgång av läget för alla de i handlingsplanen ingående aktiviteterna. Det görs därför inte här någon omfattande redogörelse, utan det hänvisas till rapporten och till de olika sektorskapitlen i verksamhetsberättelsen.

Av statusrapporten framgår dock att handlingsplanens genomförande, med få undantag, sker planenligt. Statusrapporten redovisade läget då mindre än två år av planperioden hade förflutit, och många aktiviteter var ännu i startfasen.

Flera viktiga resultat har dock uppnåtts redan. De gäller bl. a.. ministerrådets mål om att avveckla resterande regleringar för kapitalrörelser över gränserna senast den 1 juli 1990. Andra resultat gäller standardiserings-samarbetet, Nordiska industrifonden, turistkampanjen i USA och Nordiska investeringsbanken.

3.1.3 *Bioteknologi*

Nordisk samarbetsprogram för Bioteknologi 1988–92 danner ramme for ministerrådets virksomhed inden for dette felt. Programmets primære formål er at forstærke de nationale forudsætninger for udnyttelse af bioteknologi inden for udvalgte områder og at styrke erhvervslivets konkurrenceevne. I overensstemmelse med samarbejdsprogrammet er ved udgangen af 1990 til ministerrådet afgivet en midtvejsrapport fra Nordisk Programkomite for Bioteknologi (NPB), som har det koordinerende ansvar for hele programmet.

Totalt ca. 33 mill DKK har i virksomhedsåret været til rådighed til bioteknologi programmet. Midlerne fordeler sig med ca. 6,5 mill. til NPB, 6,5 mill. til Nordisk embedsmandsmandskomite for jord- og skovbrugs-spørgsmål (NEJS) ved Nordisk kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ) og resten ca. 20 mill. til Nordisk Industrifond. Fonden anvender herudover i 1990 ca. 14 mill. af sine ordinære budgetmidler til formål inden for det bioteknologiske område. For anvendelsen af disse midler henvises til Industrifondens beretning for 1990.

Inden for jord- og skovbrugsområdet har NEJS/NKJ anvendt 3,5 mill

DKK til flerårige projekter og 0,5 mill til kompetenceudviklende virksomhed (stipendier, gæsteforskere, symposier m.v.). Endvidere er anvendt 1,5 mill til paraplyprogrammet vækstcellebioteknologi, som drives i samarbejde med Nordisk Industrifond.

Nordisk Industrifonds hovedansvar i forbindelse med samarbejdsprogrammet ligger inden for følgende prioriterede paraplyprogrammer (rammeprogrammer):

- Protein Engineering
- Bioprocess Engineering
- Bioteknologi og Miljø
- Levnedsmiddelbioteknologi
- Termofile og psykofile mikroorganismer
- Vækstcellebioteknologi (i samarbejde med NEJS/NKJ)

Alle 6 paraplyprogrammer er iværksat. Protein Engineering og Bioprocess Engineering er i gang på andet år.

Programmerne har stor industriel deltagelse. Hvert program har en nordisk styringsgruppe med repræsentanter for industri og forskning. For hvert program er ansat en faglig koordinator.

Programmerne har vakt stor international interesse. Der satses inden for de enkelte områder meget på netværksskabende aktiviteter i form af seminarer, møder og konferencer.

Uden for de ansvarsområder, som hører under Industrifonden og NEJS/NKJ har NPB støttet flere aktiviteter, bl. a.. inden for fiskeri- og levnedsmiddelsektorerne. Inden for genteknologi støttes nordisk samarbejde om uddannelsesaktiviteter, og der er taget initiativ til et nordisk samarbejde rettet mod det store internationale program for kortlægning af det menneskelige gen (HUGO-projektet). Der er endvidere bevilget midler til et projekt, hvis sigte er at frembringe økologisk kundskab om genmodificerede mikroorganismers evne til at overleve i naturen og om overføring af genetisk materiale fra sådanne mikroorganismer til andre mikroorganismer i et økosystem. Projektet er flerårigt og støttes med 1,5 mill DKK årligt.

På miljøområdet støttes i tilsvarende omfang et samarbejdsprojekt, hvis sigte er biologisk rensning af afløbsvand for nitrogen ved hjælp af biofilm.

Det nordiske udvalg for etik inden for bioteknologi, der er etableret i tilknytning til samarbejdsprogrammet, har i virksomhedsåret som sin primære indsats udarbejdet et faktamateriale i form af kortfattede notater om eksempler på praktisk anvendelse af bioteknologi. I notaterne redegøres for, hvor langt forskningen er kommet på de respektive områder og for praktiske muligheder og anvendelser. Hovedvægten er lagt på udarbejdelse af et etisk rammeverk for vurdering af de enkelte anvendelser.

Udvalget forbereder en workshop til afholdelse i foråret 1991 om etiske normer knyttet til sikkerhedsspørgsmål inden for bioteknologi.

3.1.4 *Flygtninge- og migrationsspørgsmål*

Drøftelser om *flygtningepolitiske spørgsmål* sker i den nordiske samrådsgruppe for flygtningespørgsmål, som blev nedsat i november 1986 af de nordiske ministre med ansvar for området. Deltagere i samrådsgruppens møder er ministerie- og styrelsesrepræsentanter på højt niveau. Formandskabet og sekretariatshvervet indehaves af landene på rotationsbasis med 1 år ad gangen.

Samrådsgruppens arbejde er ikke specifikt projektorienteret, men er fortrinsvis koncentreret om udveksling af synspunkter om policy-spørgsmål af fælles interesse med henblik på at opnå koordinerede løsninger og holdninger på nationalt plan og i internationale fora. Når der er behov derfor, mødes en særlig arbejdsgruppe for EF-spørgsmål for mere indgående at analysere konsekvenser af mulige handlingsalternativer, for så vidt angår spørgsmål om asyl, grænsekontrol m. m.

Nordisk Råd har i en udtalelse henstillet, at Nordisk Ministerråd vurderer mulighederne for at udarbejde en konkret handlingsplan for det videre samarbejde på flygtningområdet.

På baggrund af den beskrevne arbejdsform på det flygtningepolitiske område er det efter regeringernes opfattelse ikke hensigtsmæssigt med en handlingsplan, således som det benyttes inden for en række andre sektorer i det etablerede nordiske regeringssamarbejde. Regeringerne har imidlertid noteret sig Nordisk Råds henstilling, og det kan i den forbindelse konstateres, at samrådsgruppen har til hensigt samlet at beskrive de flygtninge- og immigrationspolitiske spørgsmål, som diskuteres i gruppen, de hidtil opnåede resultater samt planerne for den nærmeste fremtid. Indtil en sådan mere omfattende samlet beskrivelse foreligger, henvises der til følgende beskrivelse af samrådsgruppens arbejdsområder, idet det i den forbindelse kan oplyses, at samrådsgruppen siden november 1989 har afholdt 7 møder samt ét særligt møde med repræsentanter for United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Derudover har arbejdsgruppen vedrørende EF-spørgsmål afholdt to møder.

Det er fortsat en målsætning for samrådsgruppens arbejde løbende at skabe mulighed for erfaringsudveksling og dermed en udvidelse af grundlaget for nationale policy-beslutninger, at diskutere policy-spørgsmål med repræsentanter for UNCHR med henblik på at opnå bedre koordineret og ressourceanvendelse, at fungere som samrådsorgan før internationale møder og at diskutere globale flygtningepolitiske spørgsmål, regional integration m. m.

Samrådsgruppen har haft flere diskussioner om og vil forstærke samarbejdet omkring udviklingen af langsigtede flygtningepolitiske strategier, hvilket bl. a. vil kunne ske på grundlag af fortsatte drøftelser af det svenske Arbetsmarknadsdepartementets idéskitse "En sammanhållen flyktning- och immigrationspolitik". Denne skitse er tidligere overgivet til Nordisk Råd i forbindelse med møderne i november 1990. Strategiarbej-

det har særligt til formål ud fra et helhedssyn at analysere grundårsagerne til flugt og migration med henblik på at nå frem til langsigtede løsninger.

Ved etableringen af EF's indre marked med udgangen af 1992 er det hensigten, at personkontrollen ved EF's indre grænser skal lempes eller ophøre, og samtidig forudsættes der iværksat en forøget kontrol ved EF's ydre grænser. En gennemførelse af EF-landenes planer vil kunne komme til at stride mod Danmarks forpligtelser i henhold til den nordiske paskontroloverenskomst, som de nordiske regeringer er enige om at søge at bevare fordelene af.

I arbejdsprogrammet Norden i Europa indgår arbejdet med at finde en konstruktiv, samlet løsning på disse grænsekontrollspørgsmål. I den forbindelse har samrådsgruppen indgående drøftet de konsekvenser, som udkastet til en EF-grænsekontrolkonvention vil få for den nordiske pasunion.

De nordiske regeringer har med tilfredshed konstateret, at EF-medlemsstaternes ministre med ansvar for indvandring allerede på deres møde i Madrid i maj 1989 viste interesse for at indlede forhandlinger med de nordiske lande om kontrol, og at konklusionerne fra Dublin-ministermødet i juni 1990 indeholder en opfordring til EF-landenes ad hoc-immigrationsgruppe om at fortsætte sine overvejelser vedrørende Danmarks forpligtelser inden for den nordiske pasunion. De nordiske regeringer har samtidig understreget den betydning, de tillægger det – hvad enten det sker som led i EF-EFTA-forhandlingerne om en såkaldt EEA-aftale eller separat – at blive inddraget i forhandlingerne om dette emne, der berører alle de nordiske lande, med henblik på at nå frem til en for alle parter tilfredsstillende løsning.

Det er ønskværdigt, at spørgsmålet vil kunne afklares endeligt i løbet af 1991 og i al fald senest inden etableringen af det indre marked pr. 1. januar 1993. Det er fortsat uafklaret, i hvilket omfang grænsekontrollspørgsmålene kan blive en del af en eventuel EEA-aftale.

På samme måde giver gennemførelsen af EF-asyllkonventionen, som EF-landene på nær Danmark underskrev i Dublin i juni 1990, anledning til nordiske overvejelser, særligt eftersom det kan blive muligt for selv ikke-EF-lande at tilslutte sig.

Med det formål at give Norden mulighed for at manifestere sig samlet over for andre lande og UNHCR har de nordiske landes regeringer efter indstilling fra samrådsgruppen vedtaget, at der på grundlag af den nugældende udnyttelse af de respektive flygtningekvoter etableres et nordisk kvotesamarbejde baseret på følgende model:

Af det totale antal pladser anvender

- alle lande X antal pladser til fælles indsatser i forskellige områder og lande efter nærmere konsultation herom i samrådsgruppen,
- et eller flere af landene Y antal pladser med henblik på udvælgelse i hjemlandene,

- alle lande Z antal pladser til fælles indsatser over for handicappede personer,
- alle lande det resterende antal pladser Q efter nærmere konsultation med henblik på egne nationale indsatser.

Regeringerne har endvidere som grundlag for kvotesamarbejdet opnået enighed om visse nærmere angivne principper, herunder bl. a. at hvert land tilstræber under nødvendig hensyntagen til antallet af spontanflygtninge at øge kvoten i det fremtidige samarbejde, og at der årligt skal afholdes fælles konsultationer med UNHCR omkring kvotens nærmere sammensætning og policy-spørgsmål.

Som et led i forsøget på i videst muligt omfang at samordne de nordiske landes asylpraksis afholdt Norge i april 1990 et seminar for aktive sagsbehandlere fra Norden. Sigtet med seminaret var at søge at klarlægge, om nogle nærmere udvalgte sager blev bedømt ens i de forskellige lande. Som følge af meget stor tilfredshed med seminaret, vil dette blive gentaget i Sverige i 1991. Efter seminaret i Norge fortsætter arbejdet i samrådsgruppens regi med at analysere landens praksis i asylsager.

Samrådsgruppen tilstræber i videst muligt omfang at søge at samordne de nordiske repatrieringsordninger.

Det er på længere sigt hensigten at søge at lade en nordisk repatrieringsmodel danne grundlag for en videre harmonisering internationalt.

På et møde, som samrådsgruppen afholdt med repræsentanter for UNHCR i juni 1990, var der enighed om at arbejde videre med spørgsmålet og eventuelt at nedsætte en arbejdsgruppe med repræsentanter for de nordiske regeringer, UNHCR og om nødvendigt IOM (International Organization for Migration).

Det kan også nævnes, at den svenske regering i september 1990 arrangerede en todages informationskonference om repatriering til Chile. Dette skete delvis i samarbejde med danske og norske myndigheder. Formålet var at bidrage til øget kendskab om forholdene i Chile for de eksilchilenere i Sverige og Norden i øvrigt, som nu overvejer at repatriere.

Udgifterne til samrådsgruppens virksomhed bekostes hovedsagelig med nationale midler. Under de to seneste virksomhedsår (1989–90) er der ydet bidrag til sekretariatsomkostningerne fra det fælles nordiske budget. Der er for indeværende ikke planlagt nogen ændring af denne ordning.

Den nordiske kontaktgruppe for *migrationsspørgsmål*, som blev oprettet af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) i 1985, har videreført de opgaver, som er formuleret som gruppens arbejdsgrundlag i rapporten "*Migrations samarbejde i Norden*" (NU 1985: 4).

Gruppens opgave er at videreføre projektvirksomheden, dels om rapportens prioriterede områder, dels som opfølgning af de dele af rekommandation 30/86/s om tilvejebringelse af et øget nordisk samarbejde på flygtningeområdet, som blev lagt til migrationsgruppen.

Som et resultat af gruppens arbejde med udvikling af en nordisk migra-

tionsstatistik vil der på forsøgsbasis blive udgivet en rapport i begyndelsen af 1991.

Et projekt om nordiske erfaringer med integration af indvandrere med ikke-europæisk kulturbaggrund er videreført med et netværksprojekt om kommunernes opgaver i integrationsprocessen. I samarbejde med nordisk embedsmandskomité for ligestilling videreføres en seminarserie om indvandrerkvinders forhold i de nordiske lande, hvor temaet vil være krisecentre for indvandrerkvinder.

Endvidere er der afsluttet et udredningsarbejde om informationsspørgsmål. Den konkrete opfølgning varetages af de myndigheder og organisationer, der har hovedansvar for integrationen af flygtninge og indvandrere.

Der har i 1990 været afholdt det 8. nordiske migrationsforskerseminar om indvandreres integration på arbejdsmarkedet. En rapport fra seminaret vil foreligge først i 1991.

I 1990 har man genoptaget arbejdet med et dokumentationscentersarbejde mellem de myndigheder og organisationer, der har ansvar for det internationale samarbejde på området.

Et projekt om indvandreres vilkår på arbejdsmarkedet afsluttes med et seminar om registrering og vurdering af indvandreres uddannelser i forhold til beskæftigelsesmuligheder i indvandringslandet. Dette emneområde følges op med et nyt projekt i samarbejde med arbejdsmarkedets parter om vilkårene for den sociale integration, som foregår på de enkelte arbejdspladser, hvor indvandrere beskæftiges. Der er i 1990 igangsat et projekt om udvikling af fællesnordiske terminologioversigter, der er relevante ved den sociale og kulturelle integration af udvalgte indvandrergrupper med ikke-europæisk kulturbaggrund.

3.1.5 *Nordiskt tjänstemannautbyte*

Vid sidan av administrationen av det sedvanliga statliga tjänstemannautbytet har kontaktpersonernas arbete präglats av diskussioner kring utvecklingsmöjligheter.

Samarbetsministrarna beviljade under 1990 ett tilläggsanslag för försöksverksamhet med utbytestjänstgöring för kommunalt anställd personal. Medlen anvisades mot bakgrund av att man från kommunal sida visat ett stort intresse för att utveckla en sådan stödordning och lovat överväga möjligheterna att själv finansiera verksamheten efter en av ministerrådet finansierad försöksperiod. De sista pilotfallen sänds ut i början av 1991. Vid sidan av försöksverksamheten pågår överläggningar mellan den statliga och kommunala sidan om hur en framtida kommunal utbytesordning kan läggas upp och hur den kan finansieras. Det har från kommunalt håll framhållits som viktigt, att verksamheten kan anknytas till ministerrådet i någon form, t ex genom att ministerrådssekretariatet ansvarar för vissa övergripande koordinerande funktioner och generell information.

3.2 Budget og økonomi

Samarbetsministrarna godkände den 9 oktober 1990 ministerrådssekretariatets och de nordiska institutionernas räkenskaper för 1989. Budgeten för Nordiska ministerrådets verksamhet 1991 fastställdes den 29 november 1990. För 1991 omsluter budgeten, inklusive den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden", 697.836 MDKK.

Arbetet med 1991 års budget har skett enligt den nya ordning som samarbetsministrarna fastställde 1989. Det har inneburit en förenkling av budgetarbetet.

I syfte att ytterligare effektivisera arbetet har samarbetsministrarna för 1991 beslutat om en förenklad budgetering av de institutioner som finansieras över ministerrådets budget. Systemet för lönebudgetering skall sålunda göras administrativt enklare samtidigt som institutionerna får ett ökat, mer decentraliserat, ansvar.

Ställföreträdarkommittén har i samarbete med sekretariatet bedrivit ett mer övergripande analysarbete i syfte att effektivisera det nordiska samarbetet. Bland de områden som studerats är budgetens tekniska utformning och presentation, likviditeten och flexibiliteten i den nordiska budgeten, projektverksamheten, institutioner härunder flerårig mål- och ramstyrning, handlingsplaner och samarbetsprogram. Förslag till konkreta beslut har förelagts ministerrådet löpande.

3.3 Informasjonsvirksomheten

3.3.1 Informasjon og informasjonsmateriale

Nordisk ministerråds populariserade årsberetning, *Året som gikk gir* en lettfattelig innføring i Ministerrådets virksomhet. Denne er også oversatt til engelsk.

Trykksaken *Les noe nordisk* forteller om de nominerte bøkene til Nordisk råds litteraturpris samt annen aktuell nordisk skjønnlitteratur. I tillegg til brosjyren ble det produsert en plakatserie som ble distribuert til samtlige biblioteker og videregående skoler i Norden.

Plakatserien *Muligheter uten grenser* var satt opp på Keflavik flyplass under sesjonen.

Miljøspørsmål er et prioritert område for nordisk samarbeide, og informasjonsavdelingen er med i hovedkomiteen for det nordiske miljø- og biologifåret (NMB) som forbereder informasjonstiltak i de nordiske land.

Miljø er også et tema som har vært fremme ved utstillinger dette året. Både ved miljø- og energimessen i Jönköping (Elmia) og ved miljøfestivalen på Hellerudstetta utenfor Oslo (NMB-årets regi) var Norden representert ved utstilling av publikasjoner, brosjyrer og plakater. Det var også en stand med informasjonsmateriale og publikasjoner ved Bok & Bibliotekmessen i Göteborg. En video om miljømerking som skal vises i Norge, Sverige og Finland, er under produksjon.

Pressemeldinger og pressekonferanser er en annen viktig del av virksomheten. Det legges vekt på god kontakt med nordisk presse for å øke interessen for nordiske spørsmål. I oktober ble det arrangert et nordisk presseseminar i Helsinki for å profilere NEFCO og planene i forbindelse med miljøinvesteringsprogrammet i Østeuropa.

En nyskaping av året er *Nordisk Nyhetsbrev* som har som målsetting å øke interessen for det nordiske samarbeidet ved å presentere korte notiser om aktuelle saker i Nordisk Ministerråd. Foruten til pressen, vil nyhetsbrevet også bli sendt til skoler, næringsliv og andre som er interessert i nordisk samarbeide. Nordisk nyhetsbrev kommer ut hver måned.

Samarbeidet med Nordisk Journalistkurs i Århus består i at Nordisk ministerråd deltar med informasjon om det nordiske samarbeidet til kursdeltakerne. Under sesjonen blir kursets journalister invitert på en briefing.

Frem til juni hadde informasjonsavdelingen ansvaret for *Nordic Contact*, et engelskspråklig nyhetsbrev som distribueres til et stort antall adresser i Europa og som gir en sammenfatning om hva som har skjedd på det nordiske området.

Journalister, forfattere og personer med nordisk tilknytning inviteres en gang om året til *Louisiana*. Her leser spesialinnbudte forfattere fra hele Norden opp fra sine verk og forteller om sitt forfatterskap.

*Faktablade*ne om spesialområder kommer regelmessig på de nordiske språk og også på engelsk. Av årets faktablad kan nevnes *Nordiske støtteordninger*, *Kultur uten grenser* og *Nopus: Nordisk utdanningsprosjekt for utvikling av sosial service*.

Informasjonsavdelingen er også med som rådgiver når nytt informasjonsmateriale skal produseres, men produserer og finansierer også selv en del brosjyrer.

For å gjøre informasjon om nordisk samarbeide tilgjengelig for handikappede, er videoen om nordisk samarbeide teksten for hørselshemmede. Brosjyren *Norden i samarbeid* er lest inn på kassett.

Det er laget en *Håndbok* om nordisk informasjonsvirksomhet. Dette er en praktisk veiledning for sekretariatets og nordiske institusjoners ansatte om pressekontakt, produksjon av trykksaker, publikasjonsvirksomheten etc. Hensikten er å øke forståelsen for informasjon som et virkemiddel til å øke kunnskapene om det nordiske samarbeidet.

Ministerrådets populære *lommekalender* kommer årlig og inneholder nyttig nordisk informasjon.

Det kommer et stort antall gjester hvert år fra de nordiske land som besøker sekretariatet og vil ha informasjon det nordiske samarbeidet.

Informasjonsavdelingen har ansvaret for utstillingene i sekretariatets resepsjon med kunstere fra de nordiske land. En utstilling var viet de nordiske institusjonene; *Nordiske perler*.

3.3.2 Publikationsvirksomheden

Der er i 1990 udgivet følgende titler i Nordisk Utredningsserie (NU):

1990: 1	Nordiskt forskarutbildningssamarbete
1990: 2	Nordisk handlingsplan mot förorening av havet
1990: 3	Nordisk handlingsplan mot luftföroreningar
1990: 4	Nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning
1990: 5	Nordisk Arbetsmiljökonvention
1990: 5E	Nordic Convention on Working Environment
1990: 6	En bättre arbetsmiljö i Norden
1990: 6F	Työympäristön parantaminen Pohjoismaissa
1990: 7	Nordiska Organisationskommitteen
1990: 8	Nordic Action Plan against Pollution of the Seas
1990: 9	Nordic Action Plan against Air Pollution
1990: 10	Nordic Action Program on Cleaner Technologies, Waste and Recycling

I NORD-serien er der udgivet over 100 publikationer. Af disse kan bl. a. nævnes:

- Skola och Skolförvaltning i Norden
- Nordiska Samarbetsorgan 1990
- Nordisk statistisk årsbok 1989/90
- Norden i Europa til 1992 i 4 sprogversioner
- Information til dem, som flytter inden for Norden – udgaver for hvert land
- Hvad koster et barn – i tid?
- Kærlighed & ligestilling?
- Den nordiske model i en sparetid
- Ekonomiska utsikter i Norden 1990/91
- Vidaregående skolor i anpassning och utveckling
- Miljøundervisning i Norden
- Miljövänliga produkter och återvinning
- The Nordic Chernobyl Data Base
- Arbetsrätten i Norden
- Arbetskooperation
- Riktlinjer för nordiskt forskningspolitisk råd

Publikationen "*Trykt & Udgivet 1990*" indeholder en samlet oversigt over udgivelser i NU- og NORD-serien. Den giver også en oversigt over andre udgivelser i det nordiske system i kalenderåret 1990.

Der er truffet beslutning om en omlægning af publikationsvirksomheden bl. a. med sigte på at opnå en større spredning af den viden, der findes i publikationerne, og en stærkere profilering af det nordiske samarbejde. Omlægningen starter i januar 1991.

3.4 Nordisk Statistisk Sekretariat

Nordisk Statistisk Sekretariat beviljades för 1990 ett anslag på 2.548.000 DKK.

Sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena och samordnar verksamheten i det nordiska statistiska utskottet, som verkar i chefsstatistikermötets regi.

Förutom de löpande statistiska publikationer som sekretariatet producerar, bla. Nordisk Statistisk årsbok, publicerade man 1990 också den komparativa studien av välfärdsutvecklingen i Norden, "*Leva i Norden*" (Nordisk statistisk skriftserie, nr 54).

Ställföreträdarkommittén har, som ett led i det kontinuerliga arbetet med att pröva finansieringen av det nordiska samarbetet, beslutat om en förutsättningslös utredning angående sekretariatets framtida finansiering. Resultatet av denna utredning väntas föreligga under 1991.

4 Nordisk Råds uttalelser og rekommandationer

4.1 Nordisk Råds uttalelser

Nordisk Råd har i sin uttalelse 1/1990 henstillet til Ministerrådet

1. att inhämta rådets synpunkter innan större omdisponeringar inom redan fastställd budget genomförs.

2. att eventuella förslag om nedläggningar eller sammanslagningar av nordiska institutioner överlämnas til rådet för synpunkter innan definitiva beslut fattas (jfr.art. 46 i Helsingforsavtalet).

3. att i det fortsatta arbetet lägga vikt vid de synpunkter som budget- och kontrolutskottet samt fackutskotten framfört.

Nordisk Ministerråd ønsker i den anledning å fremføre følgende:

ad 1. Ministerrådet är principiellt enig i denna ståndpunkt att inte företa andra ändringar mellan förslag och fastställd budget än som är motiverade av Nordisk Råds synpunkter. En förutsättning för en sådan ordning är emellertid att rådet finner en lösning på det problem som uppstår när rådet föreslår öknings av budgeten som inte motsvaras av förslag om motsvarande minskningar. En lösning på detta problem vore att rådet formulerar sitt uttalande om budgeten som ett konkret preciserat alternativ innanför den totalram som ministerrådet fastställt.

ad 2. Ministerrådet er enig i at Nordisk Råd skal ha anledning til å uttale seg om eventuelle forslag om avvikling eller sammenslutning av nordiske institusjoner. Ministerrådet henviser forøvrig til ministerrådsforslaget om endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner.

ad 3. Ministerrådet henviser til beretningerne i de enkelte fagkapitler.

Vedrørende Ministerrådets plandokument, C2 1990, har Nordisk Råd i uttalelse 2/1990 bl. a. henstillet til Ministerrådet

1. at lægge vægt på, at Arbejdsprogrammet "Norden i Europa 1989–92" gennemføres efter forudsætningerne.

2. i samspil med Nordisk Råd, at videreføre arbejdet med at skabe rammerne for og sikre finansieringen af det økonomiske samarbejde udover 1992, hvor den økonomiske handlingsplan udløber.

3. at det bioteknologiske handlingsprogram gennemføres efter sine forudsætninger.

4. at indarbejde bevillinger til gennemførelse af det nye regionalpolitiske program og tillægsprogrammet på jord- og skovbrugsområdet i budgettet for 1991 og i kommende C 2.

5. at konstatere de øvrige kritiske synspunkter, som det økonomiske udvalg har til dok. C 2.

Nordisk Ministerråd ønsker at fremføre følgende:

ad 1. Ministerrådet henviser til omtalen i afsnit 3 af fremdriften i arbejdet med Norden i Europa, herunder fremlæggelsen af det opdaterede arbejdsprogram "Norden i Europa til 1992" i juni 1990 og Ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa i oktober 1990.

ad 2. Ministerrådet f. n. inte är berett att ange några framtida budgetramar för någon sektor. Det är tvärtom viktigt att bevara en hög flexibilitet i den nordiska budgetten så att omprioriteringar snabbt kan göras när utvecklingen och behoven så kräver.

ad 3. Ministerrådet giver det bioteknologiske samarbejdsprogram høj prioritet. Som det fremgår af afsnit 3.1.3. ovenfor, har Ministerrådet for 1990 stillet ca. 33 mill DKK til rådighed for programmet. For 1991 vil et tilsvarende beløb være til rådighed.

ad 4. I generalsekretærens budgetforslag för 1991 lämnat 1 april 1990 erhöj den regionalpolitiska sektorn 25.538 milj. DKK och jord- och skogsbrukssektorn 21.561 milj. DKK. Mot bakgrunden av de nya sektorsprogrammen tillfördes den regionalpolitiska sektorn 0,7 milj. DKK och jord- och skogsbrukssektorn 1 milj. DKK ytterligare i ministerrådsförslaget den 12 september 1990. Dessa budgetförstärkningar bedöms tillräckliga för att garantera ett genomförande av rubricerade sektorsprogram.

ad 5. Der henvises til meddelelsen om udtalelse 7/1990 pkt. 1.

Nordisk Råd har i udtalelse 3/1990 henstillet til Nordisk Ministerråd

1. at intensivere arbejdet med at sikre den frie bevægelse af personer i Norden, selv om grænsepassagen over EF's indre grænser liberaliseres.

3. at vurdere mulighederne for at udarbejde en handlingsplan for det videre samarbejde på flygtningeområdet.

Nordisk Ministerråd henviser til det arbejde, der er beskrevet i beretningen pkt. 3.1.4 om arbejdet med at sikre bevægelsesfriheden i Norden samt om mulighederne for at udarbejde en eventuel handlingsplan på flygtningeområdet.

Nordisk Råd har i sitt yttrande 4/1990 bl. a. hemställt till ministerrådet

att i fortsättningen prioritera kulturområdet även efter att kulturhandlingsplanen upphör att gälla.

Nordiska ministerrådet vill i anledning härav framhålla:

I budgetförslaget för 1991 är aktiviteter inom Norden i Europaprogrammet, miljöfrågan och kultursektorn prioriterade. Kultursektorn får ett betydande budgettillskott 1991.

Ministerrådets övervägande angående perioden efter 1991 framgår av C2 1991 – om det framtida nordiska samarbetet.

I anledning af ministerrådets redegørelse for planerne for det nordiske samarbejde har Nordisk Råd i udtalelse 5/1990 bl. a. henstillet til ministerrådet, at

4. Nordbors rättigheter i Norden bör vara ett prioriterat område i ministerrådets arbete och ej endast utgöra en del av Europaprogrammet.

5. Ministerrådets genomgång av olika institutioner med sikte på eventuell nedläggning bör redovisas i plandokumentet och dessa frågor bör handläggas på ett sätt som säkrar att resp. utskott blir hört i förväg.

Ministerrådet henviser i anledning heraf til sin meddelelse om rekommendation nr. 33/1990/s, samt til ministerrådsforslaget om ændret finansiering og organisering af kultursektorens institutioner.

Nordiska rådet har i sitt yttrande 6/1990 hemställt till ministerrådet att i fortsättningen ha trafiksäkerhetsarbetet bland sina högst prioriterade områden.

Nordiska ministerrådet vill i anledning härav hänvisa till vad som anförts i anledning av yttrande 4/1990.

Nordisk Råd har i sin uttalelse 7/1990 henstillet til Ministerrådet

1. at udvikle C2-dokumentet til et reelt planlægningsdokument for de nærmeste år med klare budget- og tidsrammer samt prioriteringer. Dette bør ske allerede ved udarbejdelsen af C2/1991.

2. att arbeta för en långsiktig prioritering och budgetplanering av det nordiska samarbetet.

3. att budgetproceduren i vid bemärkelse, dvs. inkl. C 2, snarast blir föremål för en gemensam diskussion mellan rådet och ministerrådet.

4. att rådet ges tillfälle att ta del av rapporten över undersökningen av långsiktiga budgetkonsekvenser samt av analysen av projektbudgeten samt att dessa frågor tas upp till en diskussion mellan rådet och ministerrådet.

5. att rådet ges tillfälle att yttra sig både över förslag till nedläggningar eller sammanslagningar av institutioner och andra större omdisponeringar inom ramen för den fastställda budgeten innan definitiva beslut fattas,

6. att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller klara kostnads-, finansierings- och tidsplaner.

7. att under de närmaste åren fortsatt budgetmässigt prioritera kulturområdet, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse, trafiksäkerhet samt Europaprogrammet.

Nordisk Ministerråd ønsker i den anledning å fremføre følgende:

Der henvises til C2 1991, som i forhold til C2 1990 er ændret og udbygget i overensstemmelse men ovennævnte udtalelser. Navnlig er dokumentets indhold formuleret i form af konkrete målsætninger for prioriterede indsatser med tidsrammer inden for de enkelte sektorer, ligesom der for hver sektor er angivet de budgetmæssige planlægningsforudsætninger. I et afsluttende kapitel er desuden sammenfattet budgetudsigterne for de kommende år under bestemte forudsætninger.

Ministerrådets mer långsiktiga planering av det nordiska samarbetet framgår av C2 1991 – om det framtida nordiska samarbetet. Vad gäller budgetplaneringen framöver är emellertid inte ministerrådet berett att nu ange några specificerande ramar. C2-dokumentet skall istället uppfattas som en typ av indikativ planering inom vilken de mer precisa prioriteringar görs inför varje enskilt budgetår. Istället för att ange specifika sektorammar för flera år framöver anser ministerrådet att det är angelägnare att införa sådana mekanismer i budgetprocessen att ett effektivare resursutnyttjande uppnås. Häri ingår bl. a. den förenklade lönebudgeteringen som införts för 1991 och det utvecklingsarbete med ökad mål- och ramstyrning av institutioner som f. n. pågår.

Nordisk Råds presidium og samarbeidsministrene drøftet budsjettprosedyren og C 2-dokumentets form i sitt felles møte i mai 1990. Med utgangspunkt i denne diskusjonen og forslag fra Nordisk Råds organisasjonskomite har samarbeidsministrene foreslått en rekke justeringer av den nåværende prosedyre. Disse forslag vil bli gjenstand for fortsatt diskusjon når presidiet og samarbeidsministrene møtes i januar 1991.

Vad gäller de långsiktiga budgetkonsekvenserna kommer en arbetsgrupp att lämna en rapport till samarbetsministrarna i januari 1991. Rapporten kommer att överlämnas rådet för kännedom.

I ministerrådets beredningsprocess ingår att handlingsplaner- och samarbetsprogram skall innehålla specificerade tidsplaner och kostnadsberäkningar.

Vad slutligen gäller de kommande årens prioriteringar vill ministerrådet hänvisa till vad som anförts ovan i anledning av yttrande 4/1990/k.

4.2 Nordisk Råds rekommendationer

4.2.1 Meddelande om rekommendation nr 9/1985/t pkt. 1 angående nordiskt samarbete om handelssjöfart

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1. att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Såsom ministerrådet påtalade i förra årets meddelande är möjligheterna

till ett formaliserat samarbete angående forskning och teknikutveckling inom handelssjöfarten mycket begränsade. Situationen har inte nämnvärt förändrats under 1990, varför ministerrådet bedömer att fortsatt arbete med rekommendationen inte är meningsfullt. Det föreslås därför att rekommendationen avskrivs.

4.2.2 *Meddelelse om rekommendation nr 24/1987/s angående samarbete omkring genteknologi*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

- a. att utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet;
- b. att undersöka om någon form av förhandsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete;
- c. att verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utvecklingen av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har tidigare, senest i sin meddelelse i 1989 om samme rekommendation tilkendegivet, at man med etablering af nordisk udvalg for etik inden for bioteknologi mente at have sikret opfyldelse af intentionerne i rekommendationen. Ministerrådet har stadig denne opfattelse. Der henvises til beskrivelsen i nærværende kapitel, afsnit 3.1.3. af etikudvalgets virksomhed.

Det er Ministerrådets anbefaling, at rekommendationen afskrives.

4.2.3 *Meddelende om rekommendation nr 8/1989/k angående säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning (A 822/k)*

Rekommendationen lyder

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet”.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har i 1990 besluttet, at der gives Nordjobbprojektet et årligt driftstilskud på 2.25 mio DKK finansieret over ministerrådets almenne budget. Beslutningen gælder som en fast årlig driftsbevilling frem til og med 1993, hvor projektet skal evalueres med henblik på en vurdering af en evt. videreføring som et nordisk projekt. Samtidig bevilgede ministerrådet et ekstraordinært tilskud på 1 mio DKK til dækning af tidligere års under-skud.

Projektet er placeret under det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde, hvor Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) varetager samarbejdet med Foreningerne Nordens Forbund på det overordnede plan. Der er aftalt en fælles styringsmodel mellem myndighederne og foreningerne på nordisk niveau.

Projektets operative virksomhed fortsætter i øvrigt uden væsentlige ændringer i forhold til den form, der er bygget op under de første 5 år siden starten i 1986. Omfanget af ungdomsudvekslinger af unge til ordinære job er ikke udvidet væsentligt. Derimod har man startet flere andre udvekslingsordninger for specielle grupper af unge. Disse ordninger er af begrænset omfang, men under fortsat udvikling.

Den daglige virksomhed sker i et samarbejde med de nationale arbejdsmarkedsmyndigheder baseret på nationale aftaler, der varierer noget fra land til land afhængig af særlige forhold og en vurdering af en hensigtsmæssig ressourceindsats fra myndighedernes side i det enkelte land.

Ved den evaluering, der skal foreligge i 1993, vil man både vurdere omfanget af projektet i forhold til driftomkostningerne og mulighederne for den mest hensigtsmæssige udnyttelse af ressourcerne, herunder myndighedernes medvirken i projektets operative virksomhed.

Nordisk Råd har som en forsøgsordning ønsket en rapportering om den nationale opfølgning af rekommandation nr. 8/1989/k. De enkelte lande meddeler følgende:

Danmark

Arbejdsmarkedsmyndighederne samarbejder med Foreningen Norden i Danmark. Efter aftale varetager Foreningen væsentlige opgaver i forbindelse med projektet, herunder placering i job, indkvartering og fritidsprogram. Arbejdsformidlingskontorerne informerer om projektet og medvirker ved distribution af ansøgningsblanketter og andet informationsmateriale.

Finland

Den nuvarande Nordjobborganisationen byggdes upp i samband med projektstarten år 1985. De lokala arbetskraftsmyndigheterna har huvudansvaret för anskaffning av platser och förmedling av dessa. Föreningen Norden ansvarar för fritidsprogram och till stor del för anskaffning av bostäder. Utöver detta har den en aktiv roll i den allmänna informationsverksamheten. Arbetsmarknadsmyndigheterna är representerade i Nordjobbkomittén. Enligt alla samarbetsparter har modellen fungerat bra och ger ett gott underlag för utvärdering och vidareutveckling av det praktiska arbetet. Utvecklingsbehoven i Finland ansluter sig närmast till uppnåendet av en balans mellan utbudet och efterfrågan på platser och sökande.

Nordjobbförvaltningen integrerades år 1989 som en del av det internationella praktikantutbytet i arbetsministeriet och sköts av en speciell enhet på avdelningen för arbetskraftsservice.

Island

I Island er der en heltidsansat Nordjobb-konsulent plus en fritidsleder

ansat på heltidsbasis i 3 måneder. Projektet forvaltes af Foreningen Norden efter aftale med Socialdepartementet.

Jobfremskaffelse skete på lignende måde som sidste år, dog fik man mere indirekte reklame i år igennem interviews i aviser, radio og tv.

Der er stor interesse for Nordpraktik i Island, specielt fra skoler og der har også i år været venskabsby-jobs.

Indkvartering ude på landet er ikke et problem, eftersom Nordjobberne boer på arbejdsstedet. I Reykjavik er det derimod vanskeligt at skaffe indkvartering til Nordjobberne, eftersom man ikke kan få studenterboliger til dem. Alle indkvarteres derfor privat.

Det samarbejde der er med myndighederne er for det meste todelt, på den ene side indregistrering af Nordjobbere i landet, og på den anden side fremskaffelse af skattekort og tilsyn med at Nordjobberne indsender selvangivelse før de rejser fra landet.

Fritidsprogrammet har gået godt denne sommer. Man forsøgte at gøre aktiviteterne så billige som muligt på grund af den lave løn som Nordjobberne har i Island. Studiebesøg og et ugentligt træf var indlagt i vort program.

Medlemmerne i den nydannede Nordklub (Fnuf) er vældig aktive og det er en positiv ting, at få dem med i programmet.

Konklusionen er at Nordjobb i sommeren i år i Island har gået godt.

Norge

Utgangspunktet for samarbeidet er en samarbeidsaftale mellom Arbeidsdirektoratet og Foreningen Norden. Denne avtalen ble inngått i 1986.

Arbeidsdirektoratet og Foreningen Norden møtes en til to ganger i året for å utveksle erfaringer, diskutere den praktiske gjennomføringen av Nordjobb og bli enige om arbeidsdelingen. Samarbeidet består kort sagt av følgende aktiviteter:

- Arbeidsdirektoratet informerer ytre etat om Nordjobb og hvilke oppgaver den er pålagt i denne forbindelse, nemlig å informere norske ungdommer om ordningen, utlevere søknadsskjema og eventuelt bistå med utfylling av dette. Direktoratet sender ut en standardinformasjon. Arbeidsdirektoratet står for distribusjon av søknadsskjemaer, aviser og informasjonsplakater om Nordjobb til etaten.
- Sentralt sendes det ut pressemelding om ordningen. Denne utarbeides i samarbeid med Foreningen Norden.
- Foreningen Norden på sin side utarbeider og trykker opp materialet som nyttes.

Foreningen Norden behandler søknader om arbeid og skaffer ledige plasser til ungdommer fra de andre nordiske landene. I de senere årene har ikke arbeidskontorene vært involvert i dette arbeidet, delvis fordi det er de samme arbeidsgiverne som deltar i ordningen år etter år og kontakten med disse skjer således direkte fra Foreningen Norden.

Når det gjelder fritid, bolig og informasjon om andre spesielle forhold, har dette hele tiden vært Foreningen Nordens oppgave.

På det praktiske plan vil vi bemerke at samarbeidet mellom Foreningen Norden og arbeidsmarkedsetaten fungerer svært bra.

Sverige

I Sverige har Föreningen Norden (FN), Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och utvalda Arbetsförmedlings- och Länskontor ett nära samarbeide angående Nordjobb.

AMS och FN har sedan 1986 haft årliga skriftliga avtal angående Nordjobbs verksamhet. För närvarande pågår diskussioner om ett permanent avtal, som kommer att undertecknas inom någon månad. Detta avtal har varit under diskussion länge och har fördröjts av Nordjobbs övergripande omorganisation.

Föreningen Norden ansvarar för fritidsprogram, bostadsanskaffning och i viss mån också för ackvisition av jobb och arbetsgivarekontakter.

AMS ansvarar för utskick av ansökningsblanketter och information till samtliga AF och län i Sverige.

De senaste åren har Sverige haft Stockholm, Göteborg och Umeå som mottagningsorter för Nordjobbsungdomar.

Län i Stockholm och Göteborg samt AF i Umeå har ansvarat för det praktiska förmedlingsarbetet som arbetsgivarkontakter, ackvisition av platser och matchning. Man har i dessa frågor haft ett nära samarbeide med FN såväl centralt som lokalt. Respektive myndighet har avsatt en platsförmedlare på heltid under perioden ca. 1/2 – 15/6 varje år för Nordjobbsverksamheten.

Åland

Nordjobbprojektet på Åland organiseras gemensamt av Ålands landskapsstyrelse och Föreningen Norden på Åland. Nordjobb-projektet ingår som en del i landskapets arbetsförmedlingsbyrås normala verksamhet vad gäller platsanskaffning, ansökningar, matchning, uppföljning m. m. Föreningen Norden ansvarar för bostäder och fritidsprogram för vilket föreningen erhåller ekonomiskt understöd av landskapsstyrelsen.

Landskapsstyrelsen anser att projektet Nordjobb är ett bra projekt som måste ges resurser så att projektet kan utvecklas. Landskapsstyrelsen följer noga med projektets utveckling och är i mån av möjlighet beredd att medverka till att Nordjobbprojektet garanteras framtida verksamhetsförutsättningar så att ungdomar även i fortsättningen ges goda möjligheter att bekanta sig med den nordiska arbetsmarknaden.

Beträffande föreliggande utkast till svar på Nordiska Rådets rekommendation nr 8/1989/k önskar landskapsstyrelsen påpeka vikten av att ministerrådet redan nu med kraft går in för att finna lösningar som garanterar Nordjobbs fortsatta existens och utveckling även efter år 1993.

4.2.4 Meddelelse om rekommandation nr 18/1989/j angående projekter på flygtningeområdet (A 829/j)

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer:

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering)
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.”

De nordiske regeringer meddeler:

I fortsættelse af meddelelsen om rekommandationen til Nordisk Råds 38. session henvises til det i beretningen anførte vedrørende etablering af et fælles nordisk kvotesamarbejde samt arbejdet med at opnå størst mulig samordning af de frivillige repatrieringsordninger.

De nordiske regeringer anser det samarbejde, som er etableret inden for samrådsgruppen med det formål at påvirke policy-udviklingen både nationalt og internationalt, for at være indrettet på at nå samme målsætninger, som ligger til grund for Nordisk Råds rekommandation.

Regeringerne er samtidig enige om, at den form for samarbejde, som Nordisk Råd foreslår, ikke nødvendigvis er den mest hensigtsmæssige.

Med virkning fra den 19. juni 1990 indførte *Danmark* en midlertidig, begrænset repatrieringsordning foreløbig for 1990, hvorefter der kan ydes et kontantbeløb samt betaling af sygeforsikring ved repatriering. Hjælpen supplerer den hjælp, som pågældende eventuelt kan få efter bistandslovens regler.

Regeringen overvejer for tiden en permanent og mere omfattende repatrieringsordning, som det i givet fald er tanken at tage op til revision inden for ca. 2 år med henblik på en samordning i nordisk regi.

For så vidt angår hjælp til repatrieringsprogrammer rundt om i verden har Danida gennem flere år støttet forskellige repatrieringsprogrammer tilrettelagt af FN's flygtningehøjkommissær (UNHCR) og International Organization for Migration (IOM). Disse programmer sigter på at yde støtte til tilbagevenden til et bestemt område. I 1989 har man fra dansk side ydet et større statsbidrag på 18,2 mio. DKK til UNHCR's repatrieringsprogram i Namibia, et bidrag på 5 mio. DKK til UNHCR's program for tilbagevenden til Sri Lanka af tamilske flygtninge, hovedsagelig fra Indien, og et bidrag på 2 mio. DKK til repatriering af mozambiquiske flygtninge fra de omliggende lande.

Søger en større gruppe flygtninge fra Danmark tilbage til deres hjemland, vil Danida kunne undersøge mulighederne for tilrettelæggelse af et generelt program gennem en international organisation på det pågældende sted. Et sådant program vil kunne udformes, så det også kommer flygtninge, der vender tilbage fra Danmark, til gode.

Vad gäller frågan om repatriering kan för *Finlands* del nämnas att

antalet flyktninger är ringa, vilket medfört att detta spørsmål inte ännu uppmärksammas i någon större utsträckning.

Vad beträffar tillfällig integrering kan man, i den mån man med detta avser integrering som sker under den tid asylsökande väntar på beslut, för Finlands del konstatera att man för dylika asylsökande anordnar kurser i finska samt undervisning i barndagvård.

Angående bosättningsfrågan för asylsökande kan konstateras att man i Finland strävar efter att introducera de personer som beviljats flyktingstatus i arbetslivet. Med stöd av statsbidrag anskaffas också bostäder åt dessa personer, varvid den normala integreringen i samhället underlättas.

Norge har utarbetat ett speciellt *repatrieringsprogram för Chile* som trädte i kraft fra mars 1990. Dette programmet er basert på bilateralt samarbeid mellom Chile og Norge, og er et ledd i demokratiseringsprosessen i Chile. Tiltakene retter seg mot chilenerne i Norge som frivillig ønsker å vende tilbake til Chile.

Chilenske nasjonalgrupper i Norge er også med i arbeidet, bl. a.. med informasjon.

En arbeidsgruppe fra berørte departementer, under ledelse av Kommunaldepartementet, har nå avsluttet sitt arbeid med en *generell plan for repatriering*. Planen gjelder personer med flyktingestatus og personer med opphold på humanitært grunnlag som frivillig ønsker å vende tilbake. Planen skisserer forslag til tiltak som skal kunne lette denne prosessen i de tilfellene forholdene i hjemlandet gjør det mulig å vende tilbake. Planen forutsettes å kunne tre i løpet av første halvår 1991.

I arbeidet med planen er det innhentet informasjon fra de andre nordiske landene, spesielt Sverige og Danmark. Forslag til tiltak i den norske planen er forsøkt harmonisert med repatrieringspolitikk og tiltak i de andre nordiske landene.

Foruten at Norge hvert år bidrar med betydelige bidrag til UNHCRs generelle programmer og drift, ytes det også bistand konkret til UNHCRs forskjellige *regionale integrasjonsprosjekter*. I hovedsak er slik bistand knyttet til utdannings-, helse- og inntektsskapende formål, rehabiliterings- og utviklingsprosjekter, bosettingsprosjekter for utsatte grupper og annen flyktingehjelp og menneskerettigheter. For inneværende år (1990) vil UNHCR få tildelt omlag 180 mill. NOK.

Bosetting av kvoteflyktninge. De siste årene har den årlige kvoten omfattet 1000 personer for overføring til Norge — hovedsakelig i samarbeid med UNHCR. Det er blitt utviklet et nært samarbeid mellom de nordiske landene hva angår kvoteinstituttet og bruken av dette overfor UNHCR. Ikke minst m.h.t. løsning av flyktingeproblemet i Sør-Øst Asia har de nordiske landene via kvoten bidratt med å motta 4000 personer over en tre års periode (1989 – 91) i tråd med CPA-planen.

4.2.5 Meddelelse om rekommandation nr 20/1989/j angående intensiveret overvågning af boykotlovgivningen mod Sydafrika (A 854/j)

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at intensivere arbejdet med overvågning af boykotlovgivningen mod Sydafrika både nationalt og nordisk.”

De nordiske landes regeringer meddeler:

De nordiske lande har uophørligt taget skarpt afstand fra apartheidssystemet i Sydafrika. På deres møde i september 1990 noterede de nordiske udenrigsministre sig med tilfredshed den vigtige og positive udvikling, der er sat igang i Sydafrika. De nordiske lande har i lyset heraf foretaget visse justeringer af de fælles visumbestemmelser med henblik på at fremme dialogen og demokratiseringsprocessen.

Regeringerne finder dog, at væsentlige dele af apartheidsystemets grundpiller fortsat består. På den baggrund konstaterer landene, at deres politik over for Sydafrika fortsat er baseret på de centrale elementer i det fælles-nordiske handlingsprogram fra 1988. De nordiske lande vil derfor opretholde presset mod den sydafrikanske regering, herunder de økonomiske sanktioner, indtil der foreligger klart bevis for dybtgående og uigenkaldelige ændringer i Sydafrika.

Landene lægger endvidere stor vægt på i fællesskab at kunne følge og reagere på udviklingen i Sydafrika, hvilket bl. a. sker ved de jævnlige møder i den nordiske embedsmandskomité for foranstaltninger mod Sydafrika.

Fra dansk side kan i øvrige meddeles, at sanktionspolitikken fortsat opretholdes. Den danske sanktionslovgivning bygger på et næsten totalt forbud mod samhandel med Sydafrika. Danske myndigheder overvåger løbende lovgivningens efterlevelse og har i de få tilfælde, hvor der er konstateret overtrædelse heraf, truffet de nødvendige foranstaltninger til at sikre overholdelsen af lovens bestemmelser.

I Finland upplevs gällande övervakning av bojkottlagstiftningen som tillräckligt effektiv. I fråga om exporten till Sydafrika tillämpas ett meddelandeförfarande gällande exportgranskning och vad beträffar import från Sydafrika ett förfarande med övervakningslicensiering. Tullverket i Finland övervakar tillämpningen av dessa förfaranden.

I fall då det ansetts nödvändigt har man i Finland sammankallat en arbetsgrupp på tjänstemannanivå som har till uppgift att dels effektivisera samarbetet rörande övervakningen av lagstiftningen och dels at utbyta information på området. I denna arbetsgrupp ingår representanter för utrikesministeriet, finansministeriet, handels- och industriministeriet, tullstyrelsen och licensverket i Finland.

I Island opretholdes fortsat et totalforbud mod handel med Syd-Afrika, og ingen ændring af det standpunkt er påtænkt under de rådende omstændigheder, jfr. udenrigsministrenes udtalelse fra september 1990.

Fra *norsk* hold fremholdes at det er en prioritert oppgave for norske myndigheter å håndheve den ved lover og forskrifter fastsatte norske boikott av Sør-Afrika. Alle mistanker om lovbrudd blir oversendt påtalemyndigheten til nærmere undersøkelse, noe som i enkelte tilfeller har ført til bøtelegging. Man kjenner ikke til at brudd på norsk oljeboikott-lovgivning har forekommet etter at loven trådte i kraft. Fra norsk side vil sanksjonene mot Sør-Afrika fortsatt bli nøye overholdt.

Mot bakgrunn av de nordiska utrikesministrarnas programforklaring från september fortsätter *Sverige* att upprätthålla förbudet mot handel med Sydafrika. Några åtgärder för att skärpa sanktionerna övervägs inte. Genomförande av de förslag från den parlamentariska kommitté (SOU 1990:6) som sedan 1987 utrett en eventuell utvidgning av de svenska sanktionerna till att också omfatta viss tjänstehandel kommer att bedömas bl. a. utifrån den fortsatta utvecklingen i Sydafrika.

4.2.6 *Meddelande om rekommendation nr 23/1989/t angående samnordisk användning av informationssystem och databanker (A 820/t)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker,

att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t. ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet,

att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Etter avslutning av Nordisk handlingsplan på datateknologiområdet ved utgangen av 1989 er ansvaret for datautvikling innen sektorene lagt på de respektive sektorer. Som eksempel har embetsmannskomiteén for miljøspørsmål opprettet en nordisk miljødatagruppe som skal bidra til kostnadseffektiv samordning av miljøhåndtering.

Også samarbeidet om forskningsdatanettet NORDUNET og virksomheten i NORDINFO tar sikte på bedre utnyttelse av databaser og kommunikasjonsmulighetene i Norden og til internasjonale systemer.

Finansiert av Nordisk Industrifond gjennomføres et prosjekt som gjelder oppbygging av en sentral-database for informasjonssøkning på området IT-standarder.

Sluttrapporten fra RU-data har vært sendt på høring til nordiske og nasjonale instanser, og det er framkommet en rekke synspunkter bl. a. på mulighetene for utvidet datakommunikasjon og informasjonstjenester, og angående forholdet til informasjonsteknologiske aktiviteter i EF. Kontaktorganet for datapolitiske spørsmål (KO-data) behandler de innkomne svarene, og forventes innen sommeren 1991 å ha overveiet mulige nye sektorovergrepene.

Ministerrådet anser dermed at rekomendasjonen kan avskrives.

4.2.7 *Meddelande om rekommendation nr 32/1989/s angående samarbetsprogram för räddningstjänstområdet (A 828/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ett nordiskt ramavtal om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skada på människa eller egendom eller i miljön undertecknades av Danmark, Finland, Norge och Sverige den 20 januari 1989. Enligt avtalet kan Island ansluta sig senare.

Efter avtalets undertecknande beslutade representanter för olika grenar av räddningstjänsten i Norden, att tillsätta en arbetsgrupp för att bearbeta samarbetsfrågorna, särskilt dem som nämns i ramavtalets artikel 6.

Ministerrådssekretariatet bad i maj 1989 arbetsgruppen, att utreda förutsättningarna för ett permanent kontaktorgan under ministerrådet. Med anledning därav avlämnade gruppen i februari 1990 en rapport till ministerrådssekretariatet. Rapporten speglar diskussionen om det växande behovet av nordiskt samarbete på räddningstjänstens område samt redovisar uppgifter, organisation, ansvarsområde och placering i ministerrådssystemet av en eventuell permanent samarbetsgrupp. Majoriteten av arbetsgruppens ledamöter stod bakom ett förslag om inrättande av en sådan grupp. Minoriteten fann emellertid arbetsgruppens befintliga form och sammansättning lämplig för att tillgodose intentionerna i överenskommelsen om räddningstjänstsamarbete.

Vid möte i maj 1990 togs arbetsgruppens rapport upp till behandling av samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté, som därvid antecknade sig rapporten till kännedom och konstaterade, att räddningstjänstmyndigheterna i de nordiska länderna för närvarande inte är eniga om att upprätta ett permanent kontaktorgan inom Nordiska ministerrådet. Ställföreträdarkommittén hemställde dock hos räddningstjänstmyndigheterna, att låta ministerrådssekretariatet följa det fortsatta arbetet i gruppen, bl. a. för att vid behov kunna förmedla kontakter till annat nordiskt samarbete och för att kunna rapportera om räddningstjänstsamarbetet till parlamentarsidan i Nordiska rådet.

4.2.8 *Meddelelse om rekommendation nr 45/1989/e angående opfølgning af arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989–92 (A 898/e)*

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- a) at til Nordisk Råds session i Reykjavik i 1990 fremlægge en første revideret version af ”Arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989–92” med udgangspunkt i de forslag som indgår i den internationale samarbejdskomité’s rapport ”Europæiske samarbejdsspørgsmål i Nordisk

Råd" samt under hensyn til de synspunkter, som fremkommer ved behandlingen af ovennævnte arbejdsprogram under Nordisk Råds 3. ekstrasession 1989, og

- b) at rapportere om arbejdet med gennemførelsen af programmet dels til Nordisk Råds ordinære session, dels gennem en sommerrapport, som kan koncentrerer om særligt aktuelle temaer i integrationsarbejdet. Denne rapport afgives til Rådet hvert år senest 1. juni med henblik på behandling på udvalgenes sommermøder."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har den 1. juni 1990 fremlagt en revideret og opdateret udgave af arbejdsprogrammet med titlen "Norden i Europa til 1992" og vil med hensyn til fremdriften i arbejdet i øvrigt henviser til omtalen under de enkelte kapitler i C 1 samt til opsummeringen i nærværende kapitels afsnit 3.

Usikkerheden med hensyn til udfaldet af de igangværende forhandlinger mellem EFTA og EF om et Europæisk Økonomisk Samarbejdsområde og med hensyn til den fortsatte europæiske integration i øvrigt gør det ikke muligt på nuværende tidspunkt at vurdere, på hvilken måde arbejdet mest hensigtsmæssigt kan videreføres i de kommende år.

Som en del af arbejdet med temaet "Norden i Europa" har ministerrådet den 9. oktober 1990 godkendt og oversendt til Nordisk Råd ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa (bilag 1), jfr. kapitel 3.1.1.2.

4.2.9 *Meddelande om rekommendation nr 6/1990/e angående förhöjd utlåningsram för Nordiska Investeringsbankens projektinvesteringsslån (B 110/e)*

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer at gennemføre en forhøjelse af beløbsrammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringsslån på mindst 300 mill. SDR."

Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer meddeler:

Nordisk Ministerråd besluttede den 2. marts 1990 at forhøje udlånsrammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringsslån med 300 mill. SDR til 1.000 mill. SDR og besluttede samtidigt at ændre § 6 A i bankens vedtægter i overensstemmelse hermed.

Ministerrådet er opmærksom på, at der kan opstå behov for yderligere forhøjelse af lånerammen. Man vil overveje at fremsætte ministerrådsforslag om en sådan forhøjelse, når et begrundet oplæg herom fra bankens bestyrelse foreligger. Et sådant bør foreligge i god tid, før lånerammen er udfyldt.

4.2.10 *Meddelande om rekommendation nr 12/1990/k angående Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning (B 109/k)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ingå en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer, som har genomgått en yrkeskompetensgivande, högre utbildning av minst tre års längd och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.”

De nordiske ländernas regeringar meddelar:

En överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer, som har genomgått en yrkeskompetensgivande, högre utbildning av minst tre års längd har undertecknats 24 oktober 1990. Man eftersträvar en ikraftträdan innan 1 juli 1991.

4.2.11 *Meddelande om rekommendation nr 33/1990/s angående nordbors rättigheter i Norden (A 904/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett handlingsprogram om Nordbors rättigheter i Norden, innefattande både allmänna politiska målsättningar och ett antal konkreta åtgärdsförslag.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Såvel ministerrådet som Nordisk Råd har i de senaste år interesseret sig meget for de retlige og sociale vilkår, som nordiske statsborgere, der er bosatte i et andet nordisk land, lever under. I 1985 gennemførtes en kortlægning af forskellige hindringer, som møder nordiske statsborgere ved bosættelse eller ophold i et andet nordisk land. Resultatet præsenteredes i rapporten ”*Norbors rättigheter i Norden*” (NU 1985: 6). Opfølgningen af denne udredning resulterede i en slutrapport i august 1989.

Det kan på baggrund heraf konstateres, at på de områder, man kan kalde ”borgerlige rettigheder” som f.eks. stemmeret og valgbarhed, opnåelse af statsborgerskab, indrejse og lignende, er de nordiske lande nået ganske langt. Med hensyn til mulighederne for at erhverve fast ejendom og indehave offentlige stillinger har ministerrådet de senere år givet udførlig tilbagemelding herom i meddelelserne om rekommandation 10/1986.

Hvad angår de ”borgerlige rettigheder”, anser ministerrådet således, at der i øjeblikket ikke er grundlag for at iværksætte nye større initiativer, men man vil naturligvis til enhver tid være opmærksom på, om eksisterende rutiner for opnåelse af disse rettigheder kan yderligere forenkles, og om informationer til de lokale myndigheder i landene kan forbedres.

I dag gives informationen bl. a. gennem de af ministerrådet udgivne brochurer med ”Information til dig der flytter til...” (henholdsvis Danmark, Finland, Norge, Sverige og Åland), som distribueres via de nationale arbejdsformidlingskontorer. Endvidere har landenes skattemyndigheder

nedsat en arbejdsgruppe, der skal udforme en særlig informationsbrochure om skatteforholdene i de nordiske lande som et supplement til de generelle brochurer.

Landene er meget opmærksomme på spørgsmålet om formidling af de nordiske regler til de lokale og regionale myndigheder – hvilket også forslagsstillerne bag rekommandationen lægger stor vægt på – og ser afholdelse af nationale informationsmøder/seminarer som en nyttig komplementering til det eksisterende nordiske informationsmateriale.

Med hensyn til de øvrige hindringer for opnåelse af ”Borgernes Norden” f.eks. ved grænsepassage og tjenesteydelser over grænserne er der fortsat nogle restriktioner, som kunne lempes. Disse hindringer falder ikke under begrebet borgerlige rettigheder, men er i hovedsag en følge af landenes økonomiske lovgivning (skatter og afgifter), fytosanitær- og veterinærlovgivning, regler for etableringsret og tjenesteydelser med mere. Alle disse områder indgår i de igangværende forhandlinger mellem EF og EFTA og behandles desuden i andre nordiske handlingsplaner, herunder den økonomiske handlingsplan og arbejdsprogrammet ”Norden i Europa”. Endelig kan der findes endnu en type begrænsninger, hvis fjernelse ikke direkte er lovgivningsbetinget, men som vil forudsætte forhandlinger med erhvervslivet f.eks. på bank- og forsikringsområdet.

Da der således allerede bl. a. gennem vedtagne handlingsplaner og igangværende forhandlinger arbejdes med at fjerne hindringer for nordboeres rettigheder i Norden på de relevante sektorer, finder ministerrådet, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at fremsætte et ministerrådsforslag med et særligt program for nordboeres rettigheder. Ministerrådet foreslår derfor rekommandationen afskrevet.

4.2.12 *Meddelande om rekommendation nr 1/1991/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1991 (B 111/b)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet
att inom ramen för en långsiktig budgetplanering redan nu utarbeta en strategi för det nordiska samarbetet under 1992 och 1993
att sörja för att antagna handlingsplaner kan genomföras enligt ursprunglig plan samt att ge fackministerråden direktiv om att nya handlingsplaner skall innehålla både kostnads- och finansieringsplaner
att aktivt verka för att medlen i den ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie nordiska budgeten när handlingsplanen avslutas
att i kommande budgetförslag redovisa utfallet för institutioner och sektorer från senaste räkenskapsår
att i budgetförslaget kommentera större omprioriteringar
att i övrigt beakta utskottets ovan framförda synpunkter.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådets planer för det nordiska samarbetet 1992 och 1993 redo-

visas i C 2 1991 – om planerna för det nordiska samarbetet. Detta dokument utgör också grunden för budgetarbetet 1992 och 1993. Därutöver finner ministerrådet det f. n. inte påkallat att utarbeta någon särskild strategi för det nordiska samarbetet.

Enligt ministerrådets uppfattning bör man bl. a. avvakta resultatet av förhandlingarna mellan EG och EFTA-länderna om ett s. k. EEA-avtal innan ytterligare mer långtgående planer utarbetas.

Ministerrådet kan instämma i vad rådet anför angående kostnads- och finansieringsplaner av antagna handlingsplaner. De direktiv som rådet efterlyser finnes redan idag för fackministerrådets verksamhet.

Vad gäller den ekonomiska handlingsplanen vill ministerrådet framhålla att denna redan från början var tänkt att vara, temporär 1989–1992. De projekt i planen som ev. skall vidareföras efter 1992 får prövas i det ordinarie budgetarbetet.

Angående redovisningen av sektorernas budgetar planerar f. n. ministerrådet för att försättningsvis beskriva dessa i en 4-års cykler. I budgetförslaget 1992 skulle således perioden 1989–1992 redovisas. Ministerrådet har också noterat sig önskan om att kommentera väsentliga omprioriteringar i budgetförslaget.

Kapitel III

Lovgivningssamarbejdet

1 Indledning

Det nordiske lovgivningssamarbejde har i 1990 på samme måde som i de senere år været gennemført og videreudviklet i de former og strukturer, som er udviklet over den seneste 10-årsperiode. I samarbejdet har man særligt haft opmærksomheden rettet mod det nye nordiske lovgivningsprogram.

Selve virksomheden i embedsmandskomiteen er som tidligere i det væsentlige foregået ved regelmæssige møder. Som noget nyt fik Embedsmandskomiteen for Lovgivningsspørgsmål i 1990 et eget projektbudget. Bevillingen hertil var i 1990 på 500.000 DKK, og en del af disse blev anvendt til et seminar om EF-rettlige problemstillinger, som blev afholdt i Oslo den 5. og 6. oktober 1990.

Repræsentanter for departementerne fra de forskellige lande har endvidere på sædvanlig vis som et led i det fortløbende samarbejde mødtes for at udveksle oplysninger og tale om konkrete lovgivningsprojekter i den udstrækning, dette var relevant.

Tæt kontakt er også som hidtil taget ved møderne i forskellige internationale fora.

2 Familieret

Ministerrådet noterer med tilfredshed, at de senere års lovgivningssamarbejde på det familieretlige område fortsat går i retning af en stadig større nordisk retsenhed på dette område. Hermed imødekommes Nordisk Råds fremhævelse af, at borgere, som flytter fra et nordisk land til et andet, har en afgørende interesse i, at de familieretlige regler er så ligeartede som muligt i de forskellige lande.

2.1 Ægteskabsret m. m.

Det reformarbejde på det nordiske ægteskabsområde, som blev indledt i begyndelsen af 1970'erne, har fundet sted i etaper. Da der er tale om spørgsmål, som i vidt omfang indebærer moralske vurderinger, har det ofte været et arbejde, som har måttet være præget af stor tålmodighed. Selv om arbejdet med ægteskabsretten ikke har ført til lovgivning på det samme tidspunkt i de forskellige nordiske lande, nærmer det langvarige arbejde sig nu sin afslutning i alle landene.

Ny lovgivning på dette område er foregået i et meget nært samarbejde mellem de nordiske lande. En afslutning af dette arbejde kan udmøntes i, at lovgivningen i de forskellige lande derigennem er blevet mere ensartet både indholdsmæssigt, og hvad angår opbygningen af regelkomplekserne.

Ministerrådet vil i denne sammenhæng fremhæve, at den nordiske ægteskabskonvention fra 1931 formentlig på længere sigt bør revideres som følge af de nye regler om indgåelse og opløsning af ægteskab og om ægtefællers formueretsforhold, som berøres i afsnittene 2.1.1 og 2.1.2. Også andre dele af konventionen kan det være nødvendigt at tilpasse til senere lovgivning (se bl. a. afsnittene 2.2.2 og 2.3).

2.1.1 Indgåelse og opløsning af ægteskab I Sverige og Finland trådte nye ægteskabslove med i hovedsagen ensartet indhold i kraft den 1. januar 1988

I Danmark blev der i 1989 vedtaget en reform af ægteskabslovens regler om separation og skilsmisse. Hver af parterne kan herefter til enhver tid kræve separation, og hvis ægtefællerne er enige, kan de blive skilt efter kun et halvt års separation, ellers skal der gå et år.

Også i Norge forberedes ny ægteskabslovgivning. Et lovforslag herom, der både vil omfatte indgåelse og opløsning af ægteskab samt ægtefællers formueforhold, forventes fremsat tidligt i 1991. I Island er ægteskabslovgivningen under total revision. Dette gælder såvel reglerne om ægteskabets indgåelse og opløsning som reglerne om ægtefællers formueforhold. Lovforslag herom forventes fremsat i begyndelsen af 1991.

2.1.2 Ægtefællers formueretsforhold

I Finland og Sverige gælder der nye regler om ægtefællers formueretsforhold siden den 1. januar 1988. I Danmark er der i 1990 gennemført en delreform af reglerne om ægtefællernes formueforhold. Ægtefællerne har nu mulighed for at indgå aftale om, at der skal gælde skilsmissesæreje mellem dem. Kravet om godkendelse af ægtepagter er endvidere ophævet.

I Norge forberedes som nævnt under 2.1.1 ny lovgivning om ægtefællers formueforhold.

2.1.3 Ugifte samboendes formueforhold

Sverige er det eneste nordiske land, som har en særskilt lovgivning om ugifte samboendes formueforhold. Denne lov – loven om samboendes fælles hjem – trådte i kraft den 1. januar 1988. Lovens regler gælder også for homoseksuelle samboere.

I Finland og Norge pågår der arbejde om nye lovregler om ejendom, som indgår i en fælles husholdning. I Norge er en udvalgsbetænkning blevet lagt frem i 1988 om sådanne regler, bl. a. om retten til at overtage den fælles bolig eller det fælles bohøve.

I Danmark er der på forskellige særskilte lovområder taget højde for nogle af problemerne for samlevende, herunder ugifte samlevende. Hverken i Danmark eller i Island findes der planer om ny lovgivning på området.

2.2 Forældre og børn

2.2.1 Myndighed og samværsret

Det nordiske lovgivningssamarbejde på dette område kendetegnes ved et arbejde med at udvide eller forenkle mulighederne for ugifte eller fraskilte forældre for at få eller fortsætte med at have fælles myndighed over deres børn.

Regler herom er indført i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Island blev et lovforslag om fælles forældremyndighed fremsat i 1987. Lovforslaget blev ikke vedtaget, men det vil blive genfremsat under nærværende session.

Den norske barnelov blev ændret i 1989. Efter ændringerne foreligger der samværsret for den af forældrene, som barnet ikke bor sammen med, også når forældrene ikke har levet sammen, efter barnet blev født. Desuden er der etableret en ret for den af forældrene, som barnet ikke bor hos, til at få oplysninger om barnet. I Sverige er der i oktober 1990 fremlagt en proposition med forslag til ændring af bl. a. forældrebalen. I propositionens forslag tilsigtes at skabe basis for, at spørgsmålet om forældremyndighed så vidt muligt kan afgøres i forståelse mellem forældrene.

2.2.2 Fuldbydelse af udenlandske afgørelser om forældremyndighed og samværsret

Spørgsmålet om ratifikation af Europarådets og Haag-konventionerne om bortførelse af børn i internationale forhold har i de seneste år været diskuteret ved flere nordiske møder.

Både i Norge og Sverige har man ratificeret disse konventioner. Den lovgivning, hvori konventionerne inkorporeres i den nationale ret, er i disse lande i alt væsentligt overensstemmende.

I Danmark er der i oktober 1990 fremsat et lovforslag der vil muliggøre ratifikation af både Europarådskonventionen og Haag-konventionen.

I Finland har en arbejdsgruppe lagt et forslag frem til nye regler om myndighedernes internationale kompetence m.v. Et lovforslag, der vil muliggøre ratifikation af Haag-konventionen, overvejes for tiden i Justitsministeriet. Et forslag ventes at blive fremlagt i løbet af foråret 1991. Island har endnu ikke sat noget arbejde i gang for at forberede en ratifikation af Europarådskonventionen eller Haag-konventionen.

I de nordiske lande planlægger man også på længere sigt at vurdere reglerne om fuldbydelse af nordiske forældremyndighedsafgørelser, som for øjeblikket findes i ægteskabskonventionen fra 1931.

2.3 Værgemål

I Sverige har rigsdagen besluttet at afskaffe instituttet "Omyndigförklaring" og erstattet det med et nyt institut kaldet "Förvaltarskap". Loven medfører også visse ændringer i reglerne om "god mans behörighet". De

nye regler trådte i kraft den 1. januar 1989. En videre revision af umyndiggørelses- og værgemålslovgivningen vil blive vurderet.

I Norge er der i 1990 gennemført en lovændring, der indebærer en udbygning af hjælpeværgeordningen. En mindre revision af reglerne om forvaltning af umyndiges midler er trådt i kraft den 1. januar 1989.

I Danmark, hvor der er nedsat udvalg, pågår en lignende gennemgang af lovgivningen vedrørende umyndige m.v.

I Finland har en kommission afgivet betænkning i 1989 om ændring af myndighedslovgivningen. Forslaget går i samme retning som i Sverige. Lovforslag på grundlag af betænkningen forventes fremsat i 1991.

I de nordiske lande overvejer man på længere sigt at erstatte ægteskabskonventionens bestemmelser om værgemål med ensartede internationalt privatretlige love om umyndighed m. m.

3 Aftaleret, køberet, forbrugerrret m. m.

Disse emner har traditionelt haft en central placering i det nordiske lovgivningssamarbejde. I de senere år er udviklingen på disse områder dog, ikke mindst i Danmark, også blevet præget af forskellige EF-direktiver med henblik på det kommende indre marked.

3.1 Aftaleret

De nordiske aftalelove er fra 1917. Ministerrådet har i 1987 besluttet, at man bør indlede et nordisk samarbejde med henblik på at afklare, om disse love skal ændres. Udredningsarbejdet skal udføres af nationale udvalg med samordnede direktiver og tidsrammer.

I Finland har man iværksat en sådan udredning i 1987. Udredningen har resulteret i en delbetænkning, som kom i sommeren 1990. I Norge blev en udredning sat i gang i 1989.

I Sverige overvejes fortsat spørgsmålet om behovet for en sådan udredning. I Danmark finder man ikke umiddelbart behov for en revision af aftaleloven og har derfor ikke fundet grund til at nedsætte et udvalg. Man vil dog følge arbejdet i de andre lande.

3.2 Almindelig køberet

På den almindelige køberets område har det omfattende nordiske lovgivningssamarbejde, som blev indledt i 1980, givet gode resultater. I Finland er en nye købelov trådt i kraft pr. 1. januar 1988, og i Norge er en ny købelov trådt i kraft pr. 1. januar 1989. I Sverige er en ny købelov vedtaget i 1990. Den træder i kraft den 1. januar 1991. I Danmark har en komité afgivet et udkast til en ny købelov, og lovgivningsspørgsmålet overvejes nu i Justitsministeriet.

Den finske og den svenske lov er så godt som identiske. Også den norske lov, og udkastet fra det danske udvalg, har store ligheder. Der er dog også

en del afvigelser. Det hænger delvis sammen med, at den norske lov, til forskel fra hvad der er tilfældet i de andre lande, tillige regulerer internationale køb, og at man i Norge i den anledning har en noget mere udførlig regulering, også når det gælder de nationale køb.

Særskilte love om internationale køb, som indebærer, at FN-konventionen fra 1980 inkorporeres i den nationale ret, trådte i Finland og Sverige i kraft den 1. januar 1989 og i Danmark den 1. marts 1990, dvs. samtidig med de regler om internationale køb, som i Norge er optaget i den almindelige købelov.

Det kan tilføjes, at reglerne om internationale køb i alle landene indeholder undtagelser for så vidt angår nordiske køb. Hvad angår sådanne køb gælder de nordiske love. En forudsætning for denne løsning har været, at de nordiske lande har næsten overensstemmende retsregler i de spørgsmål, som reguleres i FN-konventionen.

3.3 *Forbrugerret*

3.3.1 *Forbrugerløb*

I Finland findes reglerne om forbrugerløb i et særskilt kapitel i forbrugerbeskyttelsesloven fra 1978, mens reglerne i Norge er indarbejdet i de almindelige bestemmelser i den nye købelov (på samme måde som i den tidligere købelov). I Danmark findes reglerne hovedsageligt i et særskilt kapitel i den almindelige købelov. I Sverige er visse regler blevet samlet i en særskilt lov, forbrugerløbeloven fra 1973, som i øvrigt suppleres af bestemmelserne i den nuværende købelov.

I Sverige er der i 1990 vedtaget en ny forbrugerløbelov, som indeholder en fuldstændig regulering af forbrugerløb. Den træder i kraft den 1. januar 1991. I Finland foreligger der en betænkning om nye regler vedrørende forbrugerløb. En proposition planlægges til næste år. I Norge er et udvalg blevet nedsat med henblik på at udarbejde lovforslag om forbrugerløb. I Danmark agter man ikke at udarbejde en særskilt forbrugerlov, idet man anser det for mere hensigtsmæssigt at indarbejde disse regler i den almindelige købelov.

3.3.2 *Forbrugertjenester*

I løbet af 1970'erne indledtes der blandt de nordiske lande bortset fra Island et arbejde om forbrugertjenester. I forbindelse med dette arbejde har emnet været diskuteret ved en række nordiske forhandlinger.

Arbejdet har i Sverige resulteret i en forbrugertjenestelov, som trådte i kraft den 1. juli 1986. Loven gælder arbejder på løse og fast ejendom, samt opbevaring af løse. I Norge trådte en tilsvarende lov om håndværkertjenester m. m. for forbrugere i kraft den 1. januar 1990.

Også i de øvrige lande pågår arbejdet med at fuldføre regler om forbrugertjenester. I Finland skal bestemmelser om forbrugertjenester indgå i propositionen om forbrugerløb. I Danmark overvejer Justitsministeriet for tiden et udvalgsforslag om en forbrugertjenestelov.

De forbrugertjenesteregler, som er gældende i Norge, og som er foreslået i Finland, adskiller sig fra den svenske lov ved alene at omhandle vedligeholdelses- og reparationsarbejder på løs og fast ejendom. Det danske udkast omfatter derimod, ligesom den svenske lov, tillige opbevaring af løsøre. Hensigten er både i Norge og Finland, at de nye regler efter behov skal komplementeres med sådanne regler.

Herudover adskiller de sig også fra den svenske lov ved, at de i spørgsmålet om reguleringens almindelige udformning i endnu højere grad slutter sig den systematik, som man er enige om i det nordiske købelovsarbejde. I hovedsagen er reglerne dog stort set overensstemmende i alle lande.

Ministerrådet har i flere tilfælde udtalt, at man bør søge at nå den størst mulige retsenhed på dette område. Ministerrådet har fortsat denne opfattelse.

3.3.3 Kreditaftaler

I Danmark er der i 1990 gennemført en lov om kreditaftaler med henblik på implementering af et EF-direktiv om forbrugerkredit. Loven indebærer, at der skal gives oplysning om de reelle omkostninger i procent ved kreditaftaler. Også i Sverige pågår arbejdet med en reformering af lovgivningen om forbrugerkreditter. I Norge er bl. a. regler om pligt til at oplyse om effektiv rente givet i henhold til kreditt Købeloven fra 1985 og finansieringsloven fra 1988. Der er nedsat en banklovkommission for bl. a. at forberede lovregler om kontraktretlige spørgsmål angående finansielle tjenester. I Finland forventes i løbet af 1991 en gennemgang af lovgivningen om forbrugerkredit fra 1986.

3.3.4 Forbrugerbeskyttelse ved ejendomskøb

I Danmark, Finland, Norge og Sverige pågår der et arbejde med den hensigt at beskytte forbrugerne ved ejendomskøb.

I Danmark foreligger en udvalgsbetænkning fra 1987, som indebærer, at forbrugerne får en ret til at fortryde et sådant køb inden 6 dage fra aftalens indgåelse. Udvalget fortsætter sit arbejde med en overvejelse om yderligere forbrugerbeskyttelsesregler på dette område, bl. a. når det gælder spørgsmålet om mangler ved fast ejendom. I Sverige træder en ny lovgivning om forbrugerbeskyttelse ved opførelse og salg af nye småhuse i kraft den 1. januar 1991. I Finland er et forslag til lovgivning om ejendomskøb til høring. Forslaget gælder bl. a. køb af fast ejendom til boligformål. I Norge forberedes desuden forslag om en generel lov om afhændelse af fast ejendom, som vil give købere af ældre boligejendomme et værn. Videre arbejder et udvalg med spørgsmålet om lovgivning om forbrugerværn ved aftaler om opførelse og salg af nye boliger.

Ved siden af arbejdet med henblik på lovgivning om forbrugerbeskyttelse ved ejendomskøb har et arbejde været i gang med henblik på at udfærdi-

ge regler til beskyttelse af forbrugere, som har rettet henvendelse til ejendomsrådgivere med henblik på køb eller salg af ejendom.

I Sverige er en ejendomsrådgiverlov med et sådant sigte trådt i kraft den 1. juli 1984, og i Finland og Norge trådte tilsvarende love om ejendomsformidling i kraft den 1. januar 1989. I Danmark har en arbejdsgruppe i 1990 afgivet en betænkning om brancheglidning og franchising på ejendomsmarkedet. Heri anbefales ændringer i ejendomsrådgiverlovgivningen med henblik på at sikre forbrugerne et rimeligt informationsniveau i forbindelse med udbredelsen af "pakkeløsninger" ved huskøb samt at sikre et vist mindstemål af uafhængighed for ejendomsrådgivere i forhold til franchisegivere.

3.4 Handelsagenter og handelsrepræsentanter

I Danmark er en ny lov om handelsagenter og handelsrejsende trådt i kraft i 1990. Loven indebærer en væsentlig forbedring af handelsagenters og handelsrejsendes stilling, navnlig i forbindelse med opsigelse, udbetaling af provision og med hensyn til konkurrenceklausuler. Ved loven er gennemført et EF-direktiv om selvstændige handelsagenter.

I Finland foreligger der en betænkning om en revision af lovgivningen om handelsrepræsentanter. Et af udgangspunkterne for arbejdet har været det nævnte EF-direktiv.

I Sverige er der fremsat en "lagrådsremiss" om handelsagenter og handelsrepræsentanter. Forslaget er i overensstemmelse med EF-direktivet og svarer i alt væsentligt til den danske lov.

I Norge har man fulgt arbejdet i Sverige og Danmark, og der vil blive nedsat en arbejdsgruppe til at forberede de nødvendige lovforslag.

4 Erstatnings- og forsikringsret

4.1 Erstatningsret

4.1.1 Den almindelige erstatningsret

På ministerrådets initiativ blev der i 1987 nedsat en nordisk arbejdsgruppe med henblik på at udrede personskaderettens fremtidige funktion og forhold til andre erstatningsordninger. Siden arbejdsgruppen i 1988 har lagt en principbetænkning frem om dette emne, er der i foråret 1990 afholdt et nordisk symposium i forsikringsselskabernes regi med deltagelse af repræsentanter for de nordiske justitsministerier, domstole, universiteter og forsikringsbranchen.

Spørgsmålet om erstatning for ideel skade i sammenhæng med personskade har fået stadig større aktualitet i de senere år. I Sverige er et udvalg nedsat med henblik på at overveje dette spørgsmål. I udvalgskommissoriet indgår bl. a. spørgsmålet om at diskutere erstatningsniveau, erstatningens formål og metoder til at bestemme erstatning. Også i Norge er et sådant

udredningsarbejde igangsat. Finland har til hensigt at følge udredningsarbejderne i Sverige og Norge.

4.1.2 *Produktskader*

I Danmark og Norge er der gennemført lovgivning om produktansvar. I Finland har riksdagen godkendt en lov om erstatning for produktskader. Loven træder i kraft den 1. januar 1991. I Sverige har et departementsnotat med forslag til produktansvarslov været til høring. En "lagrådsremiss" med et forslag til produktskadelov er nu under udarbejdelse i Justitiedepartementet.

Den danske, finske og norske lov og det svenske forslag hviler stort set på de samme principper, og selv de enkelte regler er i vid udstrækning overensstemmende.

4.1.3 *Atomskader*

Under år 1988 underteckandes i Wien ett s.k. gemensamt protokoll rörande tillämpningen av Wien- og Pariskonventionen. Wienkonventionen om atomansvarighet från år 1963, som har tillträtts av andra länder än de västeuropeiske, har en lägre ansvarsnivå än Pariskonventionen. Protokollen utvidgar det geografiska tillämpningsområdet för båda konventionerna till att omfatta skadelidande i samtliga berörda länder oavsett om de är anslutna till den ena eller andra konventionen. Detta är ägnat att stärka olycksoffrens ställning. Danmark har ratificerat protokollet år 1989. I Sverige väntas ett förslag bli framlagt som gör det möjligt att ratificera protokollet under 1991. Även i Norge har man för avsikt att ratificera de gemensamma protokollen under 1991. I Finland är frågan ännu öppen.

Inom IAEA (International Atomic Energy Association) pågår vidare arbete med att revidera Wienkonventionen i syfte bl. a. att förbättra skyddet för skadelidande genom en höjning av ansvarsbeloppen. De nordiska länderna deltar i detta arbete.

4.2 *Forsikringsret*

I Norge blev der i 1989 vedtaget en ny forsikringsaftalelov, som afløser loven fra 1930. Den nye lov trådte i kraft den 1. juli 1990.

I Finland forberedes på grundlag af udvalgsforslag fra henholdsvis 1985 og 1988 et samlet forslag til lov om forsikringsaftaler, som skal gælde både personskade og tingsskade.

I Sverige, hvor en særskilt forbrugerforsikringslov blev indført i 1981 som et første resultat af det pågående reformarbejde, forberedes forslag til en personforsikringslov og til en skadesforsikringslov på grundlag af udvalgsforslag fra 1986.

De udvalgsforslag, som foreligger i Finland og Sverige samt den norske lov, udviser stor overensstemmelse i spørgsmålet om systematik, og de saglige løsninger er også stort set overensstemmende.

5 Transportret

5.1 Søret

De nordiske lande arbejder fortsat med en revision af sølovenes bestemmelser om transport af gods og befragtning. I dette arbejde indgår også spørgsmålet om at overveje nordisk tilslutning til FN-konventionen fra 1978 om søtransport af gods og fremlæggelsen af forslag til den lovgivning, som er nødvendig for en sådan tiltræden.

Arbejdet udføres i nært samarbejde med de nationale sølovsudvalg i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Sverige blev betænkningen sendt til høring i foråret 1990. Udvalgets betænkninger vil være offentligt tilgængelige i løbet af efteråret 1990. Blandt de spørgsmål, som i øvrigt behandles inden for rammen af det søretlige samarbejde, kan nævnes spørgsmål om bjergning, arrest og om erstatningsansvar i forbindelse med transport af passagerer og deres rejsegods. Også på det videre internationale felt forudsætter samarbejdet, som nu særligt gælder spørgsmålet om søtransport af farligt gods og erstatningsansvar for olieforurening.

5.2 Øvrig transportret

FN's økonomiske kommission for Europa (ECE) har afsluttet arbejdet med en international konvention om skadeserstatningsansvar ved transport af farligt gods på vej, jernbane og de indre vandveje. De nordiske lande har taget aktivt del i dette arbejde fra begyndelsen.

Konventionen har til formål at forbedre situationen for skadelidende ved ulykker af større omfang i forbindelse med transport af farligt gods. Dette skal bl. a. ske igennem indførelse af et strengt ansvar for transportøren, forhøjede ansvarsgrænser og en forpligtelse til at forsikre dette ansvar.

Spørgsmålet om en undertegnelse af konventionen og om den nationale lovgivning, som dette vil kunne nødvendiggøre, overvejes i øjeblikket i de enkelte landes respektive ministerier.

De nordiske lande deltager endvidere i forhandlingerne i UNCITRAL om en konvention om internationale terminaloperatørs ansvar. En diplomatkonference herom skal holdes i Wien i april 1991.

6 Immaterialret

6.1 Ophavsret

Hovedformålet med det reformarbejde på ophavsrettens område, som er foregået i de nordiske lande de senere år, har været at tilpasse ophavsretslovgivningen til den seneste teknologiske udvikling.

Et eksempel på en sådan tilpasning udgør spørgsmålet om ophavsret til dataprogrammer og andre ophavsretlige spørgsmål, som edb-anvendelsen giver anledning til. Disse spørgsmål har man i de nordiske lande været enige om at tildele en høj prioritet. I Danmark og Sverige blev der således i

1989 gennemført lovgivning herom. I Norge blev lovgivning om ophavsret til dataprogrammer m.v. gennemført i 1990, medens riksdagsbehandlingen foregår i Finland for tiden.

I april 1990 afleverede den svenske ophavsretsudredning sin slutbetænkning. Heri foreslås bl. a., at fotografiretten bliver integreret i ophavsretten. Betænkningen overvejes i øjeblikket i Justitsministeriet.

6.2 *Industriel retsbeskyttelse*

Mulighederne for at forny og forbedre den immaterialretlige beskyttelse for så vidt angår industriprodukter diskuteres for tiden i de nordiske lande. Den tekniske og kommercielle udvikling har medført, at man i de nordiske lande nu overvejer mulighederne for at indføre beskyttelse af brugsmønstre. Endvidere diskuteres forskellige foranstaltninger imod fremstilling og spredning af vareforfalskninger. Spørgsmålet om en skærpelse af sanktionssystemet i den immaterielle lovgivning er også aktuel i denne sammenhæng. Disse spørgsmål drøftes tillige i GATT i forbindelse med Uruguay-Runden.

I Danmark blev et lovforslag fremsat i efteråret 1990. I Finland behandles et lovforslag i rigsdagen.

7 **Selskabsret**

Af stor praktisk og økonomisk betydning er det igangværende reformarbejde, som går ud på at indføre edb-baseret aktie- og obligationshåndtering. Dette spørgsmål er også drøftet ved nordiske forhandlinger.

Edb-baserede systemer findes nu i Danmark, Norge og Sverige.

I Danmark blev en lov fra 1980, som oprindeligt alene gælder for obligationer, i 1988 tillige gjort anvendelig på børsnoterede aktier og andele i investeringsforeninger. I Norge er en lov fra 1985 gjort anvendelig på samtlige børsnoterede aktier og obligationer. I Sverige blev i november 1989 vedtaget en lov om kontobaseret håndtering af aktier i større aktieselskaber og af obligationer.

I Finland behandler riksdagen et lovforslag om edb-baseret håndtering af værdipapirer.

Hvad angår fonde gælder delvis ganske ny lovgivning — i Norge siden 1982, i Danmark siden 1985 og i Finland siden 1987. De danske regler forventes forenklet i løbet af kortere tid. I Island trådte en lov om fonde og stiftelser i kraft 1. januar 1989. I Sverige er arbejdet med en stiftelseslov inde i den afsluttende fase.

8 **EDB-ret**

8.1 *Integritetsspørgsmål*

De europæiske Fællesskaber har i juli 1990 fremlagt et kommissionsudkast til direktiv om tilnærmelse af medlemsstaternes love, bestemmelser

og administrative regelsæt vedrørende beskyttelse af den enkelte i forbindelse med behandling af personoplysninger. Direktivforslaget har til formål at tilvejebringe en ensartet, høj grad af beskyttelse i alle EF's medlemsstater og derved fjerne hindringer for udveksling af oplysninger af hensyn til det indre marked. Forslaget vedrører de betingelser, under hvilken behandling af personoplysninger er lovlig, herunder den registreredes rettigheder (ret til egenindsigt, berigtigelse og klageadgang m.v.), den fornødne kvalitet af oplysningerne (oplysningerne skal være konkrete, indsamles på rimelig måde, opbevares for bestemte og lovlige formål m.v.) og etableringen af en komité vedrørende beskyttelse af personoplysninger, med henblik på rådgivning af Kommissionen. Udkastet til direktivforslag dækker både den private sektor og de dele af den offentlige sektor, der falder inden for fællesskabsretten. Forslaget gælder også for manuelle registre. Som følge af, at enhver efter forslaget vil nyde godt af en ensartet, høj grad af beskyttelse vedrørende behandling af personoplysninger, er det Kommissionens hensigt, at det ikke længere skal være muligt for medlemsstaterne at forhindre udveksling af sådanne oplysninger i fællesskabet under henvisning til beskyttelse af den registrerede. Danmark har under den indledende behandling af forslaget i Rådet tilkendegivet, at medlemsstaterne bør tiltræde Europarådets konvention om databeskyttelse, og at direktivet ikke bør være et harmoniseringsdirektiv, men et minimumsdirektiv, hvor medlemsstaterne får mulighed for at vælge et højere beskyttelsesniveau. Danmark vil i forbindelse med drøftelserne af direktivforslaget være opmærksom på, at der ikke skabes hindringer for det nordiske samarbejde på områder, hvor der sker udveksling af oplysninger.

I Finland forberedes den lovgivning, som skal muliggøre en tilslutning til Europarådskonventionen om beskyttelse af personoplysninger ved automatisk databehandling. Det er hensigten at fremsætte en proposition i riksdagen i foråret 1991.

Et lovgivningsprojekt, som gælder statistikcentralen og befolkningsregistercentralen samt deres registre er ved at være afsluttet. Det er hensigten at fremsætte en proposition om statistikcentralen til riksdagen i løbet af kort tid. Propositionen om befolkningsregistercentralen vil blive fremsat i efteråret 1991.

Forberedelsen af en revision af reglerne om strafferegistret samt af reglerne om politiets personregister er under forberedelse. Formålet med projektet er, at de grundlæggende regler om registrene skal få status som lov (i øjeblikket er de reguleret gennem en bekendtgørelse). Lovforslagene om strafferegistret og om politiets personregister forventes at blive færdigt i begyndelsen af 1991.

I Island er et forslag til en ny personregisterlov blevet vedtaget.

I Norge er der fremmet et lovforslag om forbud mod skjult fernsynsovervågning på offentlige steder. Et selvstændigt udvalg er nedsat for at udrede forholdet mellem centrale sygdomsregistre og personværn. Udredningen ventes at være færdig i 1991.

I Sverige har data- og offentlighetskommittén (DOK) som tillsattes år 1984 nu avslutat sitt arbete. DOK har avlämnat fem betänkanden under den gemensamma huvudtiteln Integritetsskyddet i informationssamhället. En proposition på grundval av de olika förslagen blev lagt fram i 1990. Den behandlar bl. a. frågor om myndigheters försäljning av personuppgifter ur databaserade personregister, användningen av personnummer i sådana register och offentlighetsprincipens tillämpning på ADB-upptagningar. Vidare har en särskild utredare påbörjat arbetet med en översyn av datalagen från såväl saklig som lagteknisk synpunkt. Slutligen har en annan särskild utredare fått i uppdrag att undersöka konsekvenserna om den nya tekniken på data- och teleområdet så vitt gäller straff- och processrätten. Uppdraget rör bl. a. integritetsfrågor vid tvångsmedelsanvändning.

8.2 Betalingssystemer og edb

Et arbejde på en analyse vedrørende den nye betalingstekniks forhold til den gældende lovgivning pågår fortsat i Finland. Analysen skal ligge til grund for nordiske forhandlinger om behovet for en ny lovgivning på dette område. I Norge udreder Banklovkommissionen (jf. pkt. 3.3.3) de forbrugerretlige problemer i forbindelse med elektroniske betalingssystemer.

Spørgsmålet om elektroniske betalinger vil også kunne give anledning til overvejelser i forhold til de fællesnordiske gældsbrevslove. I UNCITRAL arbejdes der med retlige problemer i forbindelse med internationale elektroniske betalinger, og dette arbejde vil eventuelt kunne inspirere de nordiske lande, også på nationalt plan.

9 Strafferet

9.1 Narkotikakriminalitet

I Finland indledtes i efteråret 1988 et arbejde på en revision af straffebestemmelserne om narkotikaforbrydelser. Arbejdet forventes at være færdigt i forsommeren 1991.

I Sverige er en udvidelse af hælerilovgivningen under udarbejdelse med henblik på at give øgede muligheder for at straffe efterfølgende delagtighed i narkotikakriminalitet ved hvidvaskning af sorte penge. Lovforslag forventes fremsat i foråret 1991.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har undertegnet FN's Narkotika-konvention af 20. december 1988. I forbindelse med de afsluttende drøftelser og undertegnelsen af konventionen skete der koordination af de nordiske landes synspunkter. De nordiske lande har overvejet at udveksle synspunkter m.v. i forbindelse med forberedelsen af ratifikationen af konventionen.

9.2 Økonomisk kriminalitet

De to forskningsprojekter:

1. "Revisorens rolle som kontrollant og rådgiver",
2. "Lovgivning i forbindelse med og kontrol af miljøkriminalitet"

forventes begge at kunne afsluttes med udgivelsen af rapporter i løbet af 1991.

9.3 Andet

I Norge blev der i 1990 fremsat forslag om en særlig lov om konfliktråd og om at gøre samfundstjeneste til en særskilt hovedstraf på linie med fængsel og bøde. Før den fratrådte, fremlagde den borgerlige regering en samlet kriminalpolitisk handlingsplan, den første af sin art siden den såkaldte Kriminalmeldingen i 1978.

10 Procesret

Spørgsmålet om domstolenes organisation og om, hvordan ressourcerne anvendes bedst muligt i domstolenes arbejde, har spillet en central rolle i de nordiske lande i 1990. Spørgsmålet blev diskuteret på det nordiske justitsministermøde i Finland i august 1990. Det blev her aftalt, at udviklingen i de enkelte lande skulle følges nøje af embedsmandskomiteen.

I Danmark er der som en principiel nydannelse indført begrænsninger i appeladgangen i civile sager. Byretternes afgørelser i sager om krav, der efter påstanden har en økonomisk værdi af højst 10.000 kr., kan efter de nye bestemmelser kun indbringes for landsretten med justitsministerens tilladelse. Tilladelse kan meddeles af justitsministeren, når sagen er af principiel karakter, eller der foreligger særlige grunde hertil, f.eks. sociale hensyn eller mere væsentlige retlige eller bevismæssige tvivlsspørgsmål. I Norge har der som bekendt været en tilsvarende tilladelsesordning for anke af domme fra by- og herredsretterne til lagmannretten med en værdigrænse på i dag 20.000 norske kroner. Ankegrænsen for mindre politisager er i Danmark endvidere forhøjet fra en bøde på 1.000 kr. til 3.000 kr. Som hidtil kan justitsministeren tillade anke af disse domme til landsretten. De nye regler om appelbegrænsninger trådte i kraft den 1. juli 1990. Som følge af en afgørelse fra Menneskerettighedsdomstolen (Hauschildtsagen) er der i Danmark indført regler, der medfører, at dommere i straffesager i videre omfang end hidtil må vige deres sæde. Disse inhabilitetsregler gælder navnlig for sager, hvor dommeren under efterforskningen har foretaget en kvalificeret bevisbedømmelse ved f.eks. i forbindelse med en afgørelse om varetægtsfængsling at lægge til grund, at der er en særlig bestyrket mistanke om, at sigtede har begået forbrydelsen.

Hvad angår domstolsorganisationen blev der i Danmark i 1989 vedtaget en lov, som indebærer en tilpasning til det, som gælder i de øvrige nordiske lande. Som udgangspunkt skal retssager ved domstolene altid behandles i 1. instans.

I Sverige har et udredningsarbejde været i gang i et par år. Udredningsarbejdet har til formål at foretage en bred gennemgang af domstolenes arbejdsopgaver, instansfølgen og organisation. Udredningen skal bl. a. overveje, om arbejdsopgaver kan overføres fra domstolene til forvaltningsmyndigheder. Udredningen skal endvidere afklare, om appelretternes arbejdsbyrde kan begrænses gennem en udvidelse af systemet med den såkaldte dispensationsprøvelse. En anden komité er blevet nedsat for nylig for at gennemgå reglerne om anklagemyndigheden og reglerne om forundersøgelse.

I Norge er der oprettet et særligt centralt organ, Statens Indkrævningscentral, for inddrivelse af bøder og andre pengekrav, som er pålagt i straffesager. Ordningen har medført en betydelig effektivisering af indkrævningen. Der er også vedtaget enkelte lovændringer med henblik på at forenkle domstolenes sagsbehandling.

I Island er en lov om adskillelse mellem dømmende og udøvende myndighed vedtaget og træder i kraft 1. juli 1992. I den sammenhæng vil retsplejelovgivningen blive underkastet en totalgennemgang, navnlig strafferetsplejelovgivningen samt skifte-, konkurs- og auktionsloven.

11 Offentligret

Igennem længere tid har Nordisk Råd haft opmærksomheden rettet mod de offentligretlige spørgsmål. Det har særligt angået de retslige og sociale vilkår, som gælder for de nordiske medborgere, der er bosat i et andet nordisk land.

Formålet er i videst mulig udstrækning at skabe de samme rettigheder som for landets egne medborgere.

Dette arbejde pågår stadigvæk i de nordiske lande med henblik på at ændre regler, som diskriminerer nordiske medborgere, som er bosat i et andet land, i forhold til landets egne indbyggere.

Også for så vidt angår den offentlige ret i øvrigt har ministerrådet været opmærksom på, at den bør vises en større opmærksomhed, end hvad der hidtil har været tilfældet.

Som et vigtigt eksempel på det udvidede samarbejde kan nævnes spørgsmålet om menneskerettighedskonventionens status i national ret. Finland ratificerede i 1990 Den europæiske Menneskerettighedskonvention og gennemførte en lov, der inkorporerede konventionen i national ret. I de øvrige nordiske lande er konventionen ikke inkorporeret, men både i Norge og Danmark er der nedsat udvalg, der skal overveje om, og i givet fald hvordan, en inkorporering kan finde sted. Selv om der ikke er tilsvarende overvejelser i Sverige og Island, er det besluttet, at overvejelserne i det norske og danske udvalg skal inddrage synspunkter og erfaringer fra de andre nordiske lande. Et første møde mellem repræsentanter for de to udvalg og fra Sverige og Finland blev holdt i København i juni 1990. Det er aftalt at holde et yderligere nordisk møde i Oslo.

Finland har til hensigt at arrangere et møde i januar 1991, hvor forvaltningsprocessen samt forberedelsen af lovgivningen om samme skal behandles.

12 Nordisk Råds udtalelser og rekommandationer

12.1 Nordisk Råds udtalelser

Nordisk Råd har i udtalelse 3/1990 bl. a. henstillet til Nordisk Ministerråd at intensivere arbejdet med at vurdere behovet for kontrol med efterlevelsen af internationale aftaler, der indgås som led i den økonomiske integration, f.eks. gennem etablering af et institut for EF-ret.

Der kan i den forbindelse henvises til meddelelsen om rekommandation nr. 44/1989/e angående Nordisk institut for EF-ret (A 898/e).

12.2 Nordisk Råds rekommandationer

12.2.1 Meddelelse om rekommandation nr 10/1986/s angående nordboeres rettigheder

Rekommandationen lyder:

”Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fullfölja utredningen ”Nordbors rättigheter i Norden” genom att

- a) harmonisera reglerna om tillträde till offentliga tjänster i riktning mot likställighet för nordiska medborgare,
- b) utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet kan i det hele henvise til den meddelelse, der tidligere er blevet afgivet (jfr. C 1 1988 side 64), og som man fortsat kan tiltræde og henholde sig til.

12.2.2 Meddelelse om rekommandation nr 43/1988/j angående samarbejde om kriminalitetsefterforskning (A 806/j)

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at nedsætte en arbejdsgruppe til at udrede det nordiske samarbejde om kriminalitetsefterforskning samt til at undersøge behovet og mulighederne for en videreudvikling og evt. effektivisering af dette samarbejde.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det nordiske samarbejde vedrørende kriminalitetsefterforskning sker for tiden gennem kontakter mellem de respektive myndigheder og institutioner i hvert enkelt land.

Et mere udviklet samarbejde er bl. a.. etableret inden for rammerne af det af de nordiske justitsministerier besluttede politi- og tolsamarbejde i Norden (PTN). Eksempelvis er en række forskellige efterforskningsprojekter iværksat gennem dette samarbejde og derefter fordelt mellem de for-

skellige lande. Erfaringerne fra dette samarbejde er gode. Et af de ledende principper i dette samarbejde har dog været, at det er op til de enkelte landes myndigheder at stå for organiseringen af samarbejdet.

De berørte myndigheder er bekendt og indforstået med Nordisk Råds rekommandation og derfor indstillet på at videreudvikle og effektivisere det nordiske samarbejde på området.

12.2.3 *Meddelelse om rekommandation nr 44/1989/e angående Nordisk institut for EF-ret (A 898/e)*

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at oprette et nordisk institut for EF-ret.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Som omtalt i den meddelelse, der blev afgivet til den forrige session (jfr. C I 1989, side 75) deler ministerrådet det synspunkt, der ligger til grund for rekommandationen, nemlig at undervisningen og forskningen i EF-ret i de kommende år vil komme til at få større og større betydning i de nordiske lande.

Der er derfor et klart behov for at styrke forskningsmiljøerne på dette område, men Nordisk Ministerråd stiller sig fortsat noget tvivlende over for, om oprettelsen af en fælles nordisk institution er den rette løsning på nuværende tidspunkt.

Med henblik på at få dette spørgsmål grundigt belyst blev der den 5.-6. oktober 1990 afholdt et nordisk EF- retsseminar i Oslo. I seminaret deltog en lang række forskere, embedsmænd og erhvervsfolk, som til daglig beskæftiger sig med EF-ret. En af konklusionerne fra seminaret var, at det ville være mindre hensigtsmæssigt med et egentligt institut for EF-ret, hvorimod ideen om et råd for forskning i EF-ret blev anset for god.

Nordisk Ministerråd har efterfølgende arbejdet videre med spørgsmålet og vil nu foreslå, at der oprettes et Nordisk Råd for Forskning i EF-ret, jfr. det til den 39. session fremlagte ministerrådsforslag herom.

Rådet bør bestå af 10 personer, 2 fra hvert land, og disse bør hentes fra forskermiljøerne, fra administrationen og fra erhvervslivet. Medlemmerne af Rådet bør udpeges af Embedsmandskomiteen for Lovgivningsspørgsmål efter indstilling fra de enkelte lande. Der bør endvidere knyttes en videnskabelig sekretær og en assistent til Rådet. Disse vil dog formentlig kun skulle ansættes på deltidsbasis.

Rådets arbejdsopgaver vil naturligvis skulle fastlægges i detaljer af Rådet selv, men opgaver som afholdelse af forskerseminarer og arbejdsgruppemøder om særlige problemstillinger inden for EF-retten kan nævnes som eksempler på naturlige arbejdsopgaver. Budgetmæssigt set forventes udgifterne til Nordisk Råd for Forskning i EF-ret at beløbe sig til ca. 1.265.000 DKK.

12.2.4 *Meddelande om rekommendation nr 8/1990/j angående samnordisk vapenlagstiftning*

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å harmonisere de nordiske lands våpenlovgivning.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet er enig i, at det som et overordnet generelt sigte er ønskeligt på nordisk plan og også på internationalt plan i øvrigt at koordinere og harmonisere de enkelte landes lovgivning om salg, besiddelse, udførsel m.v. af våben. En sådan harmonisering vil i videre udstrækning end i dag gøre det muligt at føre kontrol på tværs af grænserne med udbredelsen og besiddelsen af våben.

Våbenlovsområdet er allerede genstand for et internationalt arbejde. I Europarådsregi blev der således i 1978 udfærdiget en konvention om kontrol med enkeltpersoners erhvervelse og besiddelse af skydevåben. Denne konvention er ratificeret af Danmark, Island og Sverige. Herudover er der af EF-Kommissionen udarbejdet et forslag til direktiv om erhvervelse og besiddelse af våben. Dette direktivforslag er fortsat under behandling.

Spørgsmålet om en harmonisering af de nordiske våbenlovgivninger bør således ske på baggrund af Europarådskonventionen og den fremtidige EF-regulering.

Kapitel IV

Forbrugerpolitik

1 Sammenfatning

Samarbejdet på forbrugerområdet er lagt i en ramme, som svarer til De Europæiske Fællesskabers forbrugerprogram. Der lægges stor vægt på at følge med i den europæiske udvikling, at analysere integrationens konsekvenser for forbrugerbeskyttelsen i de nordiske lande og at forsøge at påvirke udviklingen i Europa.

Arbejdet omfatter spørgsmål, som vedrører forbrugernes sikkerhed, deres økonomiske og retlige interesser, forbrugeruddannelse og -information og forbrugernes muligheder for at påvirke samfundets og erhvervslivets beslutningsprocesser.

Der er i mange år samlet oplysninger om ulykker, der sker i hjemmene og i fritiden. Ministerrådet har nu igangsat projekter, som sigter på bedre udnyttelse af oplysningerne og afklaring af sammenhænge mellem ulykkerne og forbrugsvarerne. Formålet er at kunne forebygge ulykkerne.

På det økonomiske område er der udført en række projekter om husholdningers gældssætning, som i de seneste år har været stigende i alle nordiske lande. Fri bevægelse af finansielle tjenesteydelser vil i de kommende år stille forbrugerne i en ny situation ved valg af penge- eller forsikringsinstitut m.v. og lægge press på forbrugerorganisationernes rådgivning. Resultaterne af det nordiske samarbejde indgår i de nationale myndigheders og forbrugerorganisationers overvejelser om at hjælpe kreditbetingede forbrugere og forebyggelse af uholdbar gældssætning.

Der arbejdes på høj tryk med at få det nordiske miljømærke på markedet senest i begyndelsen af 1991.

Nye internationale regler om radio- og TV-virksomhed har givet anledning til at fortsætte arbejdet med TV-reklame. Et rent forbud mod TV-reklame kan næppe virke længere i satellit-udsendelsernes årti. Ministerrådet overvejer, om der på internationalt plan kan fastsættes nærmere regler, som sikrer forbrugerinteresserne og især tager hensyn til at beskytte børn og unge mod uheldig reklamepåvirkning.

Ministerrådet og de enkelte nordiske lande har i overensstemmelse med Nordisk Råds udtalelse opprioriteret forbrugerdeltagelsen i standardiseringsarbejdet. Forbrugerindflydelse på standardisering er blevet særlig akuel i forbindelse med EFs nye harmoniseringsmetode.

Ministerrådet har i begyndelsen af virksomhedsåret givet Nordisk Råd en redegørelse om national opfølgning af nogle samarbejdsprojekter, som er blevet gennemført på forbrugerområdet i 1984 – 1989.

2 Den forbrugerpolitiske udvikling i de nordiske lande

Forvaltningen af forbrugerspørgsmål er omorganiseret i Finland den 1.6.1990. "Konsumentverket", "Livsmedelsverket" og "Konsumentforskningscentralen" er etableret under Handels- og industriministeriet. I Norge blev departementsstrukturen ændret den 1.1.1990. Det tidligere Forbruger- og administrationsdepartement blev omorganiseret til Familie- og forbrugerdepartementet. I Danmark er nedsat et hurtigtarbejdende udvalg til at se på hele forbrugerområdet.

Alle nordiske EFTA-lande har anvendt mange ressourcer til det europæiske integrationsarbejde på forbrugerområdet. Forberedelse af forhandlingerne for EES-aftalen har krævet en dybtgående analyse af EF-lovgivningen og dens konsekvenser for forbrugerbeskyttelsen i de nordiske lande. I Finland, Island, Norge og Sverige er der gennemført en sammenligning mellem egne og EFs regler på forbrugerområdet. I Danmark er der afholdt en konference og udarbejdet en rapport om de danske forbrugere i EFs indre marked.

Forbrugernes deltagelse i standardiseringsarbejdet er opprioriteret i alle landene. I Island foreligger et forslag om etablering af et standardiseringsråd. I forslaget findes bestemmelser om, at forbrugersynspunkter skal spille en vigtig rolle i rådets arbejde. Standardiseringsarbejdet i Norge er omorganiseret med Norges Standardiseringsforbund som centralorgan. Forbrugermyndigheder og -organisationer deltager i arbejdet. Inden for Standardiseringskommissionen i Sverige er der nedsat et Konsumentråd, i Danmark er forbrugerrepræsentationen i Dansk Standardiseringsråd omorganiseret og i Finland fungerer "Delegationen för konsumentärenden" inden for Finlands Standardiseringsförbund.

Finland, Norge og Sverige har igangsat miljømærkningsarbejdet i nationale organer og i Island vil en komité blive nedsat i nær fremtid. Danmark arbejder " . indtil videre både på nordisk og EF-plan. Miljøspørgsmål i forhold til forbruget er aktuelle i de fleste lande.

TV-reklame har kunnet ses i Finland og Island i mange år inden for visse regelrammer og i Danmark siden 1988. Danmark har i virksomhedsperioden ændret loven om radio- og fjernsynsvirksomhed, så sponsorering af programmer er blevet mulig. Norge har i oktober 1990 vedtaget en lov om reklame i radio- og TV-virksomhed, som tillader reklame. Regler om reklamens indhold, specielt når den er rettet mod børn og unge, og sponsorering af programmer er under udarbejdelse. I Sverige diskuteres ophævelse af forbudet mod TV-reklame og nærmere regler for reklame.

Produktsikkerhed og produktansvar er højt prioriterede områder. I Finland og Island forberedes en revision af produktsikkerhedsloven, Danmark afventer udviklingen af EF-forslaget om produktsikkerhed. I Finland blev produktansvarsloven vedtaget i sommeren 1990, i Island forventes et forslag forelagt Altinget på ny i vinter. Norges produktansvarslov er fra

1988 og i juni 1990 blev loven om produktkontrol ændret, så den nu indeholder regler om tilbagekaldelse af og eksportforbud mod farlige varer. I Sverige har et forslag til en produktskadelov været til høring og Justitiedepartementet har i efteråret 1990 udarbejdet bemærkninger til lovforslaget (lagrådsremiss).

3 Det nordiske samarbejde inden for forbrugersektoren

Forbrugersektorens samarbejdsprogram fra 1989 omfatter samme arbejdsområder som EFs treårige handlingsplan for forbrugerpolitik for 1990–1992:

- Forbrugernes sikkerhed
- Forbrugernes økonomiske og retlige interesser
- Forbrugerruddannelse og -information
- Forbrugerindflydelse.

Indførelsen af det indre marked i EF og fremgangen af den europæiske integrationsproces vil få stor betydning for forbrugernes forhold også i de nordiske lande. Ministerrådet lægger vægt på, at man inden for det nordiske samarbejde prøver at forudse den forventede udvikling i Europa og at samarbejdet sker i takt med, og gerne nogle skridt foran den europæiske udvikling. Det høje nordiske niveau på det forbrugerpolitiske område skal ikke gå tabt, når markedet bliver stort, harmoniseret og liberaliseret.

Embedsmandskomiteén for forbrugerspørgsmål (NEK) har ansvaret for det nordiske samarbejde på forbrugerområdet. Arbejdet sker i høj grad i form af projekter, som igangsættes af fire faste udvalg for henholdsvis almene konsumentpolitiske spørgsmål, forbrugerret, uddannelse og information samt varer og tjenesteydelser. Embedsmandskomiteén, udvalgene og projekternes styregrupper fungerer samtidig som ”kommunikationscentre”, hvor man udveksler informationer og erfaringer og kommer overens om fælles nordiske holdninger til forbrugerpolitiske spørgsmål.

Ministerrådet har – efter henstilling fra Nordisk Råd – i november 1989 besluttet at indføre en harmoniseret, frivillig og positiv nordisk miljømærkning af produkter. Der er samtidig vedtaget retningslinjer (NEK-rapport 1990:2), som bl.a. fastsætter etablering af et nordisk samordningsorgan og selve miljømærket. Danmark har ikke taget stilling til, hvorvidt man kan tilslutte sig ordningen. Dette afhænger af udviklingen i EF.

Ministerrådet har i begyndelsen af 1990 fremsendt til Nordisk Råd en redegørelse om national opfølgning af nogle samarbejdsprojekter, som er blevet gennemført på forbrugerområdet i 1984–89.

Embedsmandskomiteén for forbrugerspørgsmål har haft ansvaret for følgende rekommandation fra Nordisk Råd:

19/1989/j Begrænsning af eksport af farlige varer (A 852/j)

4 Virksomheden 1990

Projektvirksomheden har omfattet 52 projekter. Sektorens projektbudget på 5 123 000 DKK har været fordelt mellem de prioriterede arbejdsområder på følgende måde:

	1 000 DKK
Forbrugernes sikkerhed	640
Forbrugernes økonomiske og retlige interesser	1 926
Forbrugeruddannelse og -information	1 335
Forbrugerindflydelse	628
Planlægning, opfølgning og administration	<u>594</u>
Totalt	5 123 DKK

En kort beskrivelse af projekterne og en fortegnelse over alle forbrugersektorens rapporter og publikationer findes i et årligt katalog "*Konsument-samarbetet i Norden 1990*". I det følgende gennemgås nogle projekter af væsentlig forbrugerpolitisk interesse.

4.1 Forbrugernes sikkerhed

Målet for det nordiske og det internationale arbejde vedrørende forbrugernes sikkerhed er, at produkterne (varer og tjenesteydelser) ikke er skadelige for forbrugernes sundhed, og ligeledes, at produkterne ikke skader miljøet eller forbrugernes ejendom.

Det nordiske samarbejde med sikkerhedsspørgsmål har pågået i over 15 år. Registrering af de ulykker, som produkterne forårsager i hjemmene og i fritiden har fra begyndelsen spillet en vigtig rolle. I maj 1990 afholdt embedsmandskomiteén for forbrugerspørgsmål et seminar om registrering, analyse og anvendelse af data om produktulykker for at summere erfaringerne af det hidtidige arbejde og for at effektivisere anvendelsen af de registre, som er under opbygning. Ministerrådet arbejder også fortløbende for en samordning med EFs ulykkesregistreringssystem "EHLASS".

Der er ofte behov for dyberegående undersøgelser for at kunne konstatere sammenhæng mellem ulykkernes omfang og alvorlighed og eventuelle farer og fejl ved de produkter, der er involverede i ulykkerne. I virksomhedsåret er der indledt et forsøg med dybdestudier over visse ulykker. Projektet skal udrede mulighederne for at klarlægge årsagssammenhænge, som gør det muligt at foreslå forebyggende foranstaltninger.

Der er igangsat et projekt, som har til formål at oprette et bedre kommunikationssystem mellem produktsikkerheds- og forbrugerorganer i Norden ved hjælp af datateknologi. Arbejdet sigter på en databasemodel, som i første omgang skal anvendes på børnesikkerhedsområdet.

En nordisk konference om tilbagekaldelse af farlige varer blev afholdt i november 1989 med deltagelse af udenlandske eksperter fra bl. a. USA, som

længe har haft bestemmelser om tilbagekaldelse af varer. Konferencen konkluderede, at det er vigtigt at etablere en klar lovhjemmel for tilbagekaldelse af farlige varer, at skabe et effektivt administrativt apparat til at sørge for tilbagekaldelsen og at samarbejde med erhvervslivet.

4.2 Forbrugernes økonomiske og retlige interesser

Husholdningernes gældssætning og anvendelse af kredit har i mange år været et stigende problem i alle nordiske lande. En del samarbejdsprojekter er gennemført for at kortlægge og analysere problemerne. I virksomhedsåret er der på grundlag af et nordisk seminar bl. a. offentliggjort en rapport om forbrugerkreditter, som analyserer udviklingstendenserne, markedsføringen af kreditter, kreditinstitutters vurdering af kunderne samt husholdningernes betalingsproblemer og interesse for gældssanerung. En særlig analyse pågår om gældssætningen i unge husholdninger. Der er endvidere udarbejdet en model for en statistik, som kan opfange udviklingen i husholdningernes betalingsvanskeligheder i takt med ændringerne på kapitalmarkedet.

Endvidere er der lavet en analyse om hindringer for forbrugernes valgfrihed og mobilitet på det finansielle marked. Høj mobilitet giver forbrugerne mulighed for at ændre et ufordelagtigt valg på låne-, betalingsformidlings- og forsikringsmarkedet. Høj mobilitet skulle endvidere bidrage til bedre konkurrence og dermed lavere priser og bedre tilbud.

Resultaterne af samarbejdsprojekterne indgår i nationale initiativer og overvejelser om foranstaltninger, som skal afhjælpe kreditbetyngede husholdninger og forebygge uholdbar gældssætning. I nogle nordiske lande, f. x. i Danmark er tendenserne i forbrugernes gældssætning ved at ændres i nedadgående retning.

Budgetrådgivning er fortsat i virksomhedsåret prioriteret højt. I november 1989 afholdt NEK et seminar, hvor man drøftede behov og muligheder for budgetrådgivning i det moderne samfund, evaluerede det hidtidige arbejde og planlagde fremtidige arbejdsformer for at få budgetrådgivningen placeret i social- og forbrugerpolitikken, med tilknytning til finanspolitikken.

Arbejdsgruppen "Hushållen och datorerna" har offentliggjort sin afsluttende hovedrapport "*Forbrukerne og ny informasjonsteknologi*" (NEK-rapport 1990: 1). Arbejdsgruppens primære opgave har været at opbygge forbrugerorganers kundskaber på det datateknologiske område. Gruppen har endvidere forsøgt at samordne og udvikle forbrugerorganernes standpunkter til datateknologi, dvs. de problemer og de muligheder forbrugerne har ved indførelse af ny informationsteknologi i hjemmene og i samfundet. Gruppen har nu afsluttet sine opgaver med et forslag til en handlingsplan for det forbrugerpolitiske arbejde inden for informationsteknologi. Handlingsplanen vil danne udgangspunkt for NEKs videre virksomhed på området.

NEK har i juni 1990 afholdt et seminar om aftalevilkår i et europæisk perspektiv. Udgangspunktet var en analyse af og diskussion om EFs forslag til direktiv om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler, som ved seminarets afholdelse forelå som EF-Kommissionens arbejdsrapport. Seminaret sigtede klart på at finde frem til en fælles nordisk holdning til EF-forslaget og på at påvirke det europæiske arbejde gennem de kanaler forbrugerorganisationerne har f.x. i European Consumer Law Group. Kommissionens forslag er siden forelagt til Rådet den 24. juli 1990 i en ændret form.

4.3 Forbrugeruddannelse og -information

Nordisk miljømærkning blev indført af Ministerrådet i 1989. Miljømærket

skal vejlede forbrugerne til at vælge de mindst miljøbelastende produkter og stimulere en produktudvikling, som tager hensyn til miljøet samtidig med at økonomien og kvalitetskrav tilgodeses. Kort og godt: markedskræfternes frie spil anvendes som supplement til miljølovgivningen.

Der er etableret et nordisk samordningsorgan, som står for endelig fastsættelse af kriterier for miljømærkning og produktgrupper, som skal mærkes. Miljømærkningsordningen skal administreres af nationale organer, i Finland og Sverige af standardiseringsorganisationer, i Norge og Island af et særligt organ for miljømærkning. Danmark har indtil videre ikke tilsluttet sig den nordiske ordning, fordi forhandlingerne om en EF-forordning er i gang. Danmark deltager dog aktivt i det nordiske arbejde. Finland, Norge og Sverige har i øvrigt fået mulighed for sammen med Danmark at deltage i en EF-arbejdsgruppe, som skal udarbejde kriterier for miljømærkning af papir. Danmark leder EF-gruppens arbejde.

Fastsættelse af kriterier er et kompliceret arbejde. Det nordiske mærke kan tidligst ventes på markedet ved årsskiftet 1990 – 91.

Ministerrådet er i gang med en informationsvideo om miljømærkning, som skal sendes i de statslige informationskanaler så snart miljømærkede produkter findes på markedet.

I alle nordiske lande har man savnet undervisningsmateriale om miljø og forbrug. Et nordisk projekt er igangsat for i første omgang at udarbejde

lærermateriale til brug i ungdomsskolen (14–19 årige elever) om årsags-sammenhænge mellem miljø og forbrug og om teen-agers' forbrugsmønster og mulighederne for at påvirke det. Arbejdet planlægges fortsat i 1991 med udarbejdelse af elevmateriale.

Reklamespørgsmål er blevet behandlet over en årrække og der foreligger en del rapporter specielt om reklamepåvirkning af børn og unge og TV-reklame. Et igangværende projekt om børn og TV-reklame, som forventes afsluttet i 1991, analyserer bl. a. børns oplevelse af åben og skjult reklame og TV-reklamens indflydelse på børns hverdagsliv.

Siden NEK formulerede forbrugerkrav til TV-reklame for børn og unge (NEK-rapport 1989: 5), er der vedtaget internationale regler (EF-direktiv 89/552/EØF om radio- og TV-virksomhed og Europarådets konvention om grænseoverskridende TV), som vil få betydning for de nordiske landes muligheder for at kontrollere TV-reklame. NEK planlægger derfor at udarbejde en kode, som supplerer de vedtagne internationale regler med henblik på varetagelse af forbrugernes interesser, særlig vedrørende børn og unge. Formålet er at opnå en form og et indhold for TV-reklame, som er acceptabelt også for de nordiske lande.

Der er gennemført en undersøgelse om forbrugernes evne til at identificere tekstreklame og TV-reklame. Markedsføringslovgivningen i alle nordiske lande omfatter et krav om, at reklamen skal være identificerbar. Undersøgelsen viste, at TV-reklame som regel er lettere at identificere end annoncer i blade. Reklamen kan genkendes, når produkter og varemærker bliver vist på skærmen, men også på grund af tempoet, musikken og speakerens stemmeføring. Tekstannoncer er oftere vanskeligere at genkende som reklame, især når produktet eller varemærket ikke bliver tydeligt fremhævet, når teksten er lang og når overskrifterne ikke klart opfordrer til at købe. Undersøgelsens slutresultat er, at tydelig reklame, uanset om den findes i TV eller i blade, først og fremmest kendetegnes ved, at den indeholder fremtrædende produkter og varemærker/logoer. Forbrugerombudsmændene vil anvende resultaterne i deres daglige arbejde ved overvågning af reklame.

To projekter om anvendelse af EDB og databaser i forbrugerrådgivning er færdiggjort. Datastyret rådgivning og støtte til forbrugernes beslutningsproces – i det ene konkrete projekt vedrørende valg af bilforsikring – er måske fremtidens form. Mange ressourcer kræves imidlertid til at forsyne systemet med grundinformation og senere til at ajourføre oplysningerne.

4.4 Forbrugerindflydelse

Deltagelse i standardiseringsarbejdet er en vigtig måde for udøvelse af forbrugerindflydelse. Deltagelsen er blevet særlig aktuel i forbindelse med EFs nye metode for harmonisering, som forudsætter, at væsentlige sikkerhedskrav fastsættes i EF-lovgivningen og at udarbejdelse af tekniske bestemmelser, som skal sikre opfyldelsen af kravene, overlades til de europæ-

iske standardiseringsorganer. På dette grundlag har de nordiske lande hver for sig og inden for rammerne af det nordiske samarbejde besluttet at opprioritere deltagelsen i standardiseringsarbejdet.

Nordisk Råds budget- og kontroludvalg lod i 1989 udarbejde en evaluering af det nordiske samarbejde om standardisering på konsumentområdet. Både budget- og kontroludvalget og det juridiske udvalg har udtalt sig om udredningen. Ministerrådets bemærkninger til udtalelsen findes under pkt 5.

5 Nordisk Råds udtalelser og rekommandationer

5.1 Nordisk Råds udtalelse

Nordisk Råd har i udtalelsen 1/1990 pkt. 4 henstillet til Nordisk Ministerråd "Att beakta de synpunkter och förslag, som budget- och kontrollutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1989 samt att rapportera till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits."

Budget- og kontroludvalget har som led i sine kontrolopgaver vurderet det nordiske samarbejde inden for standardisering på forbrugerområdet. Udvalget, som har ladet udarbejde udredningen "Evaluering af det nordiske samarbejde om standardisering på konsumentområdet", har tilsluttet sig udredningens forslag om en mere aktiv deltagelse i det internationale samarbejde. Udvalget har derfor foreslået, at Ministerrådet i stedet for at anvende ressourcerne til projektvirksomhed styrker sin rolle som "kommunikationscenter" i det nordiske samarbejde, gennem at i højere grad end hidtil afsætte ressourcer for forbrugerrepræsentanternes aktive deltagelse i det konkrete standardiseringsarbejde nationalt og i CEN (den europæiske standardiseringsorganisation).

Det juridiske udvalg, som har udtalt sig om udredningen, har ligeledes foreslået, at forbrugerområdet prioriterer forbrugerrepræsentation i standardiseringsarbejdet nationalt og i CEN.

Nordisk Ministerråd ønsker at meddele følgende: Som led i arbejdet med at styrke forbrugerrepræsentationen i standardisering har NEK etableret et nordisk netværk med en kontaktperson i hvert land. Inden for netværket orienteres om nationale, europæiske og andre internationale standardiseringsinitiativer, som har forbrugerinteresse. Kontaktpersonerne koordinerer nordisk deltagelse i europæiske og andre internationale møder og tager initiativ til nordiske formøder. Der er afsat midler til deltagelse som observatør i tre årlige møder i SECO, som er et EF-organ for forbrugerdeltagelse i standardisering.

Den tidligere nationale udarbejdelse af standardiseringsforskrifter er i alt større grad blevet erstattet med deltagelse i europæiske og andre internationale standardiseringskomitéer og samarbejdsorganer. NEK vil kun drive projektvirksomhed på enkelte områder, hvor nordiske forbrugerorganer har særlig kompetence. Det er på sådanne områder vigtigt at opret-

holde og udvikle et videngrundlag og at udarbejde prøvningsmetoder og fastsætte kravniveauer. Der er bl. a. afsluttet et projekt om prøvningsmetoder for vaskemaskiner. Rapporten (NEK-rapport 1990:4) er oversat til engelsk, idet resultaterne skal bruges i det internationale standardiseringsarbejde. En reproducerbar prøvningsmetode vil være nødvendig bl. a. for indførelse af en europæisk energimærkning, som også omfatter oplysninger om vaske-evne.

5.2 Nordisk Råds rekommandation

5.2.1 Meddelende om rekommandation nr 19/1989/j angående begrænsning af eksport af farlige varer (A 852/j)

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangspunktet bør være, at sådanne produkter kun må sælges dér under forudsætning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om sikkerhedsmanglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen. For sådanne produkter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør eksport overhovedet ikke tillades.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har i forbindelse med et seminar om tilbagekaldelse af farlige varer nedsat en arbejdsgruppe til at vurdere mulighederne for nordisk koordinering af foranstaltninger for begrænsning af eksport af farlige varer.

Arbejdsgruppen har foreslået, at produktsikkerhedsmyndighederne i de lande, som ikke har lovhjemmel til at begrænse eller forbyde eksporten af farlige varer, tager initiativ til at fremme lovforslag, som indeholder en sådan hjemmel. Efter arbejdsgruppens opfattelse bør eksportreguleringen anvendes både på forbrugsvarer, som kan forårsage personskade og materialeskade. Lovgivningen i de nordiske lande bør have et så ensartet grundlag som muligt for anvendelse af forskellige typer eksportbegrænsning eller eksportforbud. Arbejdsgruppen foreslår endvidere, at eksportører forpligtes til at varsle produktsikkerhedsmyndigheden inden eksport af farlige produkter, så myndigheden kan tage stilling til, hvilke eksportregulerende virkemidler, der skal tages i brug.

Situationen i de enkelte lande er følgende:

I Norge er lovregler om eksportbegrænsning vedtaget.

I Sverige er det hensigten i efteråret 1990 at forelægge et lovforslag (lagrådsremiss), som indeholder forbud mod eksport af farlige varer. Forslaget har sit grundlag i betænkningen (SOU 1988: 56) ”Export av farliga varor”, som er udarbejdet af produkttilbagekaldelseskommitéen, og i det arbejde, som under svensk medvirken foregår i forskellige internationale organisationer.

I Island forberedes en ny produktsikkerhedslov, som i forslagsudgaven indeholder et forbud mod eksport af farlige varer. I Finland vil spørgsmålet blive taget op i forbindelse med revision af produktsikkerhedsloven. I Danmark er der for tiden ingen planer om generelt at begrænse eksporten af farlige varer, men der findes særregler om begrænsning af eksport af visse farlige kemikalier og levnedsmidler. Danmark deltager i forhandlinger om et EF-direktivforslag om produktsikkerhed.

Ministerrådet konstaterer, at de enkelte nordiske lande enten har gennemført bestemmelser om begrænsning af og forbud mod eksport af farlige produkter eller har igangsat forberedelsen af en sådan lovgivning. Danmark afventer udviklingen af EF-forhandlingerne. Resultaterne fra det afholdte seminar og arbejdsgruppens anbefalinger vil indgå i produktsikkerhedsmyndighedernes arbejde i de enkelte lande.

Ministerrådet anser, at rekommandationen kan afskrives.

Kapitel V

Levnedsmidler

1 Sammenfatning

Inden for levnedsmiddelsamarbejdet drøftes spørgsmål om levnedsmiddellovgivning, kost og ernæring, toksikologi og risikovurdering, levnedsmiddelhygiejne, -kontrol og -analyser samt drikkevand. Disse spørgsmål er centrale i alle nordiske lande.

Undersøgelse af mulighederne for harmonisering af lovgivningen på nordisk og europæisk plan har midt i den europæiske integrationsproces krævet en stor indsats både i de enkelte lande og inden for samarbejdets rammer. De nordiske holdninger, som er dannet i levnedsmiddelspørgsmål, er blevet anvendt på det europæiske forum.

Projektvirksomheden i 1990 har bl. a. omfattet en opfølgning af Tjernoby-ulykken, så der er foreslået en nordisk model for, hvordan levnedsmiddelmyndighederne kan gribe situationen an efter en kærnefysisk ulykke.

På kost- og ernæringsområdet samler interessen sig fortsat om de sundhedsmæssige problemer, som skyldes forkert kost. Dette emne blev drøftet på et symposium i januar 1990. Der er igangsat projekter om de sociale og psykologiske sammenhænge, som spiller ind i befolkningens kostvaner. I overensstemmelse med Nordisk Råds opfordring undersøger Ministerrådet visse aspekter ved sygehuskosten og ved børnemad.

Levnedsmiddeltoksikologiske undersøgelser har nær tilknytning til miljøproblematikken. En del projekter drejer sig om miljøgifte i levnedsmidler. Men også de naturlige gifte er taget op til nærmere vurdering, f. x. solanin i kartofler og aflatoksin (muggift) i nødder. Helsekost kan også indeholde naturlige gifte og da markedet er i vækst i alle nordiske lande, er der igangsat et projekt, som kortlægger området og foreslår et nordisk informationssystem for helsekost.

På kontrolområdet er der udviklet analysemetoder og bl. a. gennemført projekter om virksomhedernes interne kontrol og om god laboratoriepraksis. Ekspertdrøftelser om modernisering af kødkontrol er påbegyndt.

Efter at det nordiske samarbejde om drikkevand er flyttet fra Nordforskeri til levnedsmiddelområdet er man i gang med at finde frem til en organisatorisk placering og en faglig form for arbejdet, som kan bidrage til en effektiv administration af drikkevandsområdet.

2 Udvikling i de nordiske lande

Alle nordiske lande har i 1990 gennemført ændringer og tilpasninger i den organisatoriske opbygning af levnedsmiddeladministrationen. I Finland er der under Handels- og Industriministeriet etableret et nyt Livsme-

delsverk, som samler overvågningen og kontrollen af levnedsmidler. I Island er dannet et nyt miljødepartement, hvormed levnedsmiddeladministrationen kom til at høre dels under miljødepartementet, dels under sundhedsdepartementet. Livsmedelsverket i Sverige og Statens næringsmiddeltilsyn i Norge har fået en lavere organisationspyramide.

Levnedsmiddelkontrollen er ændret i Sverige. Ambitionsniveauet er forhøjet og renlighedskontrollen skærpet. Virksomhedernes egenkontrol bliver obligatorisk og skal danne grundlag for den løbende kontrol. Afgiftsystemet er samtidig ændret. Også i Norge har et udvalg set på finansiering af den kommunale levnedsmiddelskontrol. Endvidere er laboratoriestrukturen under overvejelse i Norge. I Danmark er det samlede levnedsmiddelskontrollsystem blevet gennemgået og et embedsmandsudvalg skal komme med forslag til et mere effektivt og koordineret kontrollsystem. Island har startet kontrollen af importerede levnedsmidler.

I Sverige har riksdagen i 1990 truffet beslutning om en ny levnedsmiddepolitik. Forbrugerinteresserne markeres tydeligere end før bl. a. vedrørende prisudvikling og kvalitet. Forbrugernes valg skal styre produktionen. Beslutningen indebærer også, at interne markedsreguleringer afvikles under en overgangsperiode.

Arbejdet med at vurdere konsekvenser af en EF-tilpasning har været tillagt stor vægt og har krævet betydelig indsats i alle nordiske EFTA-lande. Danmark har arbejdet med implementering af de mange direktiver, som blev vedtaget efter ikrafttrædelse af Fællesakten i 1987. En stor del af de retsakter, som skal gennemføres i forbindelse med EFs indre marked (50 af ca. 300) berører levnedsmiddellovgivningen. Levnedsmiddelområdet har derfor en vigtig plads i EFTA-EF-forhandlingerne.

3 Det nordiske samarbejde på levnedsmiddelområdet

Nordisk embedsmandskomiteé for levnedsmiddelspørgsmål (EK-livs) har ansvaret for samarbejdet på levnedsmiddel- og ernæringsområdet. Mål og principper er fastlagt i et samarbejdsprogram, som er vedtaget af Ministerrådet for perioden 1988–1992.

EK-livs har organiseret sit arbejde i tre faste udvalg, som varetager hovedområderne kost og ernæring, levnedsmiddeltoksikologi og risikovurdering samt levnedsmiddelhygiejne og -kontrol. Embedsmandskomiteéen har for nylig understreget, at man i tråd med EK-livs organisationsstruktur bør se området som en helhed. Ernæringsspørgsmål kan ikke adskilles fra andre sundhedsmæssige aspekter som f. x. fremkomsten af kemisk-toksikologiske og mikrobiologiske stoffer i levnedsmidler. Effektiv levnedsmiddelkontrol er en forudsætning for sikring af levnedsmidlernes sundhedsmæssige kvalitet. Kontrollen ser samtidig til, at levnedsmidlerne er mærket efter reglerne og giver dermed forbrugerne et vist grundlag for at vælge ernæringsrigtige levnedsmidler. Levnedsmiddelpolitikken og ernæringspolitikken er derfor to sider af samme sag.

Det nordiske samarbejde om drikkevand har nu i et år fundet sted under EK-livs. Samarbejdet blev tidligere drevet under Nordforsk, hvis virksomhed imidlertid ophørte i 1988. Drikkevand er i de fleste lande defineret som levnedsmiddel, men hører ikke altid administrativt under levnedsmiddelmyndighederne.

Nordisk metodikkomité for levnedsmidler (NMKL), som er et permanent nordisk samarbejdsorgan, bistår EK-livs ved at udarbejde analysemetoder for levnedsmidler.

En aftale af 1988 om gensidig høring og notificering af nye levnedsmiddelbestemmelser bidrager til harmonisering af de nordiske landes lovgivning og holdninger på levnedsmiddelområdet.

I virksomhedsperioden har EK-livs omorganiseret sin faste EF-kontaktgruppe til en ad hoc gruppe med skiftende ekspert-deltagelse.

4 Virksomheden 1990

Samarbejdet inden for sektoren er hovedsagelig baseret på projektvirksomhed, som i 1990 har omfattet 37 projekter. Sektorens budget på 3 324 000 DKK har været fordelt mellem arbejdsområderne på følgende måde:

	1 000 DKK
Harmonisering af lovgivningen	550
Kost- og ernærings spørgsmål	430
Toksikologi og risikovurdering	435
Kontrol og analyse af levnedsmidler	550
Drikkevandsspørgsmål	870
Planlægning, opfølgning, administration	<u>489</u>
Totalt	3 324 DKK

En kort beskrivelse af levnedsmiddelområdets projekter og en fortegnelse over publikationer findes i et årlig katalog *"Livsmedelssamarbete i Norden"*. Afsnittene nedenfor omfatter væsentlige træk af virksomheden i 1990.

4.1 Norden som hjemmemarked og forholdet til Europa

Fjernelse af tekniske handelshindringer har i mange år indgået i levnedsmiddelområdets arbejdsprogram med stor vægt og det bærende princip har været bestræbelser for harmonisering af levnedsmiddelovgivningen i de nordiske lande. Det har fra starten været nødvendigt at tage hensyn til EFs omfattende og i mange tilfælde meget detaljerede regelværk, som forpligter Danmark. Alle nordiske harmoniseringsforslag bliver vurderet i forhold til eksisterende eller planlagte EF-regler. Når nordiske forslag afviger fra EF-regler, er det begrundet med særlige hensyn til beskyttelse af forbrugernes sundhed.

Levnedsmiddelområdet er en af de økonomisk vigtige sektorer, der fra begyndelsen er taget op i EFTA-EF-forhandlingerne. Harmoniseringsarbejdets vægt er således flyttet fra det nordiske forum til det europæiske. De fælles nordiske holdninger, som er skabt i forvejen, danner naturligvis en solid grund for arbejdet i Europa.

Både Nordisk Ministerråd og EF arbejder fortrinsvis med harmonisering af "horisontale" bestemmelser, som angår alle levnedsmidler, f. x. regler om mærkning, forureninger og tilsætningsstoffer. Der er i de seneste år udarbejdet forslag til nordiske regler eller retningslinjer for de fleste vigtige områder. Tidspunktet for at foretage ændringer i de nationale love er imidlertid ikke gunstigt. Landene finder det hensigtsmæssigt at vente på udfaldet af EFTA-EF-forhandlingerne og af EFs bestræbelser på gennemførelsen af det indre marked ved udgangen af 1992, hvor det kan blive aktuelt at ændre lovgivningen i de nordiske lande. De nordiske forslag er dog i høj grad retningsgivende i den daglige administrationspraksis i de enkelte lande og har dermed bidraget til en betydelig harmonisering og effektivisering.

EK-livs arbejder videre med nordiske holdninger og strategier på områder, hvor EF-lovgivningen er på et forberedende stade, eller hvor EF ikke har taget initiativ. Aktuelle områder er bl. a. videregående mærkningsregler, visse tilsætningsstoffer, naturligt forekommende giftige stoffer i levnedsmidler og nye levnedsmiddelingredienser (novel foods). I virksomhedsåret har man fra dansk side i EF-forhandlingerne bl. a. fremført nordiske synspunkter om anvendelse af sødestoffer i levnedsmidler.

4.2 Radioaktivitet i levnedsmidler

Nordisk Ministerråd drøftede i juni 1986 mulighederne for fælles nordiske grænseværdier for radioaktivitet i levnedsmidler. Det blev besluttet at afvente internationale anbefalinger, som siden er blevet vedtaget i Codex Alimentarius i 1989. En arbejdsgruppe under EK-livs har i oktober 1990 forelagt rapporten "*Forvaltning av næringsmidler etter kjernefysiske ulykker, En nordisk modell for nasjonal respons*", som er baseret på de internationale anbefalinger. Rapporten vil blive sendt til national og nordisk høring.

4.3 Kost og ernæring

Forebyggelse af sundhedsproblemer, som har en tilknytning til kosten og ernæringstilstanden er det overordnede mål for samarbejdet. På et symposium i januar 1990 om ernæringspolitik og folkesundhed blev der fremlagt data om udviklingen i forekomsten af hjertekarsygdomme og om risikofaktorer i de nordiske lande. Der var bl. a. enighed om, at de nordiske næringsstofanbefalinger fortsat skal være grundlaget for rådgivning og andre tiltag i forbindelse med levnedsmiddel- og ernæringspolitikken. Eksempelvis bør fedtindholdet i kosten formindskes, så kun 30% af ener-

gien stammer fra fedt. Symposiet frembragte i øvrigt mange aktuelle forslag til samarbejdsopgaver på området.

Ministerrådet har igangsat et arbejde for udvikling af et fælles system for overvågning af madforsyningen, ernæringssituationen og de kostrelaterede sundhedsproblemer i de nordiske lande.

På et symposium om mad, symboler og hverdagsliv drøftede nordiske forskere sociologiske og psykologiske forhold, som er knyttet til mad og måltider. Det er nødvendigt at forstå og indrage disse forhold, hvis man vil opnå resultater ved ernæringsoplysning og få befolkningen til at ændre kostvaner for sundhedens skyld.

Nordisk Råd har udpeget kosten på sygehuse og andre offentlige institutioner som et vigtigt samarbejdsområde. På denne baggrund er der udarbejdet planer for en nærmere kortlægning og analyse af bestillingsrutiner for patientkost på en række sygehuse. Kommunikation mellem sygehusafdelinger og -køkken om, hvad patienterne faktisk spiser, synes afgørende for bekæmpelse af underernæring blandt patienter.

Produktion af børnemad, som Nordisk Råd også har fremhævet som et vigtigt spørgsmål, er i dag lagt i en international ramme ved gennemførelse af Codex Alimentarius standarder. Børnemad er også højt prioriteret på EF-Kommissionens arbejdsprogram og EF-forslag om modernælkserstatninger og andet spædbarnsmad er tæt på vedtagelse. Det internationale arbejde bliver fulgt nøje i en nordisk projektgruppe om levnedsmidler til særlig ernæring. Gruppen arbejder videre med forslag til fælles administrationspraksis for specialprodukter til spædbørn.

Ministerrådet var repræsenteret på den første europæiske konference om levnedsmiddel- og ernæringspolitik, som var arrangeret af WHO i Budapest i oktober 1990. Det nordiske indlæg var om levnedsmiddelsikkerhed og ernæring (Food Safety and Nutrition — a Strategic Alliance). Også den nationale nordiske repræsentation i arbejdsgrupperne og i debatten var bemærkelsesværdig stærk.

4.4 Toksikologi og risikovurdering

De nordiske landes befolkninger udsættes for miljøforurening først og fremmest gennem luft, vand og levnedsmidler. Arbejdet med at reducere miljøgifte i levnedsmidler er således en væsentlig opgave. Et samarbejdsprojekt mellem miljø- og levnedsmiddeltoksikologer sigter på en vurdering af den sundhedsrisiko, som skyldes klororganiske miljøgifte i levnedsmidler.

Toksikologer og ernæringseksperter arbejder med en rapport om "helhedssyn på fisk" med henblik på en samlet vurdering af ernæringsmæssige fordele og mulige toksikologiske ricici ved spisning af fisk. Rapporten vil danne grundlag for myndighedernes anbefalinger og råd til befolkningen om at spise fisk, specielt i de geografiske områder, hvor forurening af fiskevande er en kendsgerning.

Nordiske eksperter har udarbejdet fælles risikovurderinger om solanin i kartofler, aflatoksin i nødder, figner m.v. og hydraziner i champignoner.

Naturlige giftstoffer i levnedsmidler er et mangelfuldt belyst område også i international sammenhæng. Der er startet en toksikologisk vurdering af visse naturlige gifte i de mest almindelige levnedsmidler.

Forbruget af helsekost er i de senere år steget stærkt i alle nordiske lande og der er behov bl. a. for at vurdere effekter af et muligt overforbrug af visse præparater. Markedet er vanskeligt at overskue og administration af området er ressourcekrævende. En udredning, som omfatter en beskrivelse af forvaltningspraksis og kvalitetskontrol i de nordiske lande, en oversigt over registrerede produkter samt en toksikologisk risikovurdering af enkelte produkter, er nu udarbejdet. Der foreslås etablering af et nordisk informationssystem om de helsekostprodukter, som er vurderet eller om enkeltstoffer på helsekostområdet.

En udredning om levnedsmidler og ny bioteknologi analyserer de problemer, som kan opstå ved anvendelse af nye teknikker som gensplejsning og cellehybridisering. Projektet skal redegøre for muligheder for at teste de nye levnedsmidlers sundhedsmæssige værdi og for at kontrollere, om et levnedsmiddel er fremstillet ved genteknologi. Det overvejes, om projektet også skal omfatte forslag til administrative regler for nye levnedsmidler (novel foods).

4.5 Levnedsmiddelhygiejne og -kontrol

En væsentlig del af samarbejdet på kontrolområdet sigter på fælles nordiske kontrolprincipper, som vil blive anvendt både ved kontrol af hjemmemarkedsprodukter og importerede levnedsmidler. En tiltagende harmonisering af lovgivningen f. x. vedrørende grænseværdier for forureninger, veterinære bestemmelser, anvendelse af tilsætningsstoffer og mærkningsbestemmelser vil sandsynligvis forenkle kontrolopgavernes karakter. På den anden side vil den internationaliserede handel medbringe nye kontrolopgaver og Danmark kan på grund af den hurtige udvikling i EF-lovgivningen om levnedsmiddelkontrol, især på det veterinære område, pålægges nye kontrolforpligtelser ved import af visse levnedsmidler også fra de andre nordiske lande. Levnedsmiddelkontrollens omfang i Norden bliver næppe mindre på det internationaliserede marked, men arbejdet kan rationaliseres gennem fælles kontrolprincipper.

En forudsætning for forenkling af arbejdet er fælles analysemetoder og ens vurdering af analyseresultater. Det nordiske laboratorium for interkalibrering af mikrobiologiske analyser, som har startet sin virksomhed med Ministerrådets økonomiske støtte, opfylder en vigtig funktion i denne sammenhæng. Laboratoriet vil blive selvfinansierende i 1991 efter en prøveperiode på 3 år. Der arbejdes med planer for et tilsvarende laboratorium for kemiske levnedsmiddelanalyser.

Der er i 1990 offentliggjort en håndbog om GLP-principper (Good

Laboratory Practice) for kemiske levnedsmiddellaboratorier. Håndbogen vil blive oversat til engelsk og anvendt i internationalt arbejde.

Der lægges forøget vægt på afprøvning af ”hurtigmetoder” for erhvervslevnets produktions- og proceskontrol. En hurtigmetode for analyse af mikroorganismer i kødvareproduktion (DEFT-metoden) er afprøvet og godkendt af Nordisk metodikkomité for levnedsmidler.

En rapport om brug af virksomhedernes egenkontrol i den offentlige levnedsmiddelkontrol fremmer et forslag om, at virksomhedernes interne kontrol i størst mulig omfang bliver anvendt som grundlag for den offentlige kontrol. Der er foreslået to alternative modeller for henholdsvis frivillig og obligatorisk intern kontrol. Forslagene overvejes nu nationalt.

Forekomsten af smittestoffer som Salmonella- og Listeria-bakterier har skabt problemer i den internordiske handel p.g.a. forskellige grænseværdier og forskellig administrativ praksis. Der er i virksomhedsperioden forelagt forslag til fælles nordiske retningslinjer for forvaltningsmæssig vurdering og håndtering af levnedsmidler, hvori ovennævnte bakterier er påvist.

Revision af reglerne for kødkontrol er taget op med henblik på forenkling og modernisering. Kontrollen skal rettes efter de dyresygdomme, som har betydning i dag, og overvågningen skal dække kødproduktionen fra ”jord til bord”. De nordiske landes holdning til moderne kødkontrol har fået international opmærksomhed og forventes også at kunne påvirke udviklingen i EF.

4.6 Drikkevand

Indtil videre finder det nordiske samarbejde om drikkevand sted i en ad hoc gruppe under EK-livs. Embedsmandskomiteén for miljøspørgsmål har dog også behandlet forslagene til drikkevandsprojekter. I 1990 har embedsmandskomiteéerne opprioriteret projekter, som kan bidrage til en effektiv administration af drikkevandsområdet. Deltagelse i europæisk standardiseringsarbejde er endvidere prioriteret.

På længere sigt skal det overvejes, om ad hoc gruppen skal omdannes til et fast udvalg eller om drikkevandsspørgsmålene skal indkorporeres i andre udvalg under EK-livs.

Kapitel VI

Jämställdhetssamarbetet

1 Sammanfattning

Det nordiska jämställdhetssamarbetet under 1990 har i princip följt den för 1989–1993 fastställda handlingsplanen.

Handlingsplanen omfattar ett 20-tal projekt. De största projekten 1990, som båda löper över hela planperioden, är *Utveckling av jämställdhetsstatistik* och *Lika lön för kvinnor och män i Norden*. Huvudstudien i likalöneprojektet har kommit igång under 1990.

Under 1990 har ett antal planerade seminarier genomförts. Det tredje seminariet av fyra i serien om *Invandrade kvinnor* ägde rum under våren 1990 och under hösten 1990 har seminarierna *Kvinnor och regional utveckling i Norden* och *Offentlig barnomsorg i ett jämställt samhälle* genomförts.

Utredningsprojekt, som påbörjats under 1990, är *Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor inom databranschen*, *Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken*, *Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen* och *Mäns utnyttjande av föräldraledighet*.

Under 1990 har jämställdhetssektorn ekonomiskt stött konferensen *Kvinnor på Nordkalotten – mot år 2000*. Frågan om hur Nordiska ministerrådet skall stöda den *nordiska kvinnoforskningen* har utretts.

Utöver ovan nämnda aktiviteter har under 1990 också arbete pågått med att ta fram ett ministerrådsförslag om *Nordiskt Forum*.

2 Utveckling i de nordiska länderna

I samtliga nordiska länder utom Norge har regeringarna fastställt handlingsplaner för jämställdhetsarbetet de närmaste åren. Norges andra handlingsplan avslutades 1990 och i en rapport till Stortinget kommer att föreslås riktlinjer för jämställdhetsarbetet under 90-talet. Gemensamt för de nordiska länderna är att man satsar på

- att integrera jämställdhetsfrågorna inom alla samhällssektorer
- att öka kvinnornas inflytande i den samhällsekonomiska beslutsprocessen
- att få en bättre förståelse för och att underlätta sambandet mellan arbetsliv och familjeliv.

I *Danmark* har arbete inom följande områden haft hög prioritet under 1990:

- Insatser för jämställdhet inom den offentliga sektorn
- Ett likalöneprojekt som behandlar frågor om lönebildning, hur likalönelagen uppfylls samt lönestatistik
- Sambandet mellan arbetsliv och familjeliv.

I *Finland* har jämställdhetsarbetet under 1990 koncentrerats kring frågor som rör ekonomisk jämställdhet med likalön som det viktigaste området. Andra frågor som haft hög prioritet är:

- Kvinnors inflytande och makt
- Mansrollen och dess behov av förändring
- Sexuella trakasserier i arbetslivet
- Åtgärder för att minska våldet mot kvinnor.

I *Island* har man under 1990 lagt stor vikt vid frågan om kvinnor och makt i förbindelse med kommunalvalet 1990 samt Alltingsvalet, som äger rum våren 1991. Andra frågor som haft hög prioritet är:

- Lika lön för kvinnor och män, med tonvikt på samma lön för arbete av lika värde
- Kvinnor och media samt kvinnor och män i reklam
- Kvinnors val av vidareutbildning.

I *Norge* har centrala områden för jämställdhetsarbetet under 1990 bl. a. varit frågor om:

- Likalön och lönestatistik
- Anpassning mellan arbete och familj, inklusive hur männen utnyttjar sina omsorgsrättigheter
- Kvinnors deltagande och inflytande i beslutsprocessen
- Uppvärdering av omsorgsyркиen och traditionellt kvinnliga värden
- Förhållandet till Europa. Kvinnorna och EG.

I *Sverige* har förutom det fortsatta arbetet med den femåriga handlingsplanen för jämställdhet, vilken antogs 1988, följande frågor haft hög prioritet:

- Lika lön för kvinnor och män
- Våld mot kvinnor
- Arbetsorganisation och kvinnors arbetsmiljö
- Kvinnorna och EG.

3 Riktlinjer för det nordiska jämställdhetssamarbetet

Det nordiska jämställdhetssamarbetet inleddes 1974 med att kontaktpersoner för jämställdhetsfrågor utsågs i varje nordiskt regeringskansli. Denna kontaktgrupp omvandlades 1978 till ett permanent jämställdhetsutskott. Från februari 1989 benämns utskottet Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor (ÅK-JÅM).

Ett nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet fastställdes av Nordiska ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska rådet. Programmet reviderades 1982.

Enligt samarbetsprogrammet skall det nordiska jämställdhetssamarbetet omfatta följande huvudområden: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet i övrigt.

På initiativ av Nordiska rådet och som komplement till det nordiska samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet har jämställdhetsministrarna utarbetat en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet under åren 1989–1993. Handlingsplanen antogs av Nordiska ministerrådet 1989 efter rekommendation av Nordiska rådet.

I handlingsplanen lyfter man fram två teman kring vilka det nordiska samarbetet under femårsperioden bör fokuseras. Dessa är *Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen* samt *Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv*.

Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) har haft ett möte i september 1990, där huvudfrågan var att diskutera och besluta om ett ministerrådsförslag om *Nordiskt Forum 1994*.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor (ÄK-JÄM) har under året haft två ordinarie möten, två telefonsammanträden och ett möte i samband med jämställdhetsministrarnas möte.

I sitt yttrande över ministerrådets verksamhetsberättelse 1989 hemställdes Nordiska rådet (juridiska utskottet) att ett ministerrådsförslag om ett *Nordiskt Forum 1994* måtte föreligga till den 39:e sessionen 1991. En närmare redogörelse med anledning av detta yttrande lämnas i avsnitt 5.

Sektorn har under året varit ansvarig för arbetet med följande rådsrekommendationer:

- 44/1988/j angående reell likalön mellan kvinnor och män (A 812/j)
- 7/1990/j angående internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män (A 881/j)

4 Verksamheten 1990

4.1 Arbetslivet

4.1.1 Lika lön för kvinnor och män i Norden

I början av år 1989 startade projektet *Lika lön för kvinnor och män i Norden*, vilket beräknas pågå till slutet av 1993.

Under 1989 genomfördes och avrapporterades en förstudie till huvudprojektet, som har inletts under 1990. Projektgruppen består av de fem nationella projektledarna, som gemensamt ansvarar för arbetet i det nordiska projektet.

Tyngdpunkterna i det nordiska projektet är:

1. Allmänt om lönebildning
2. Kollektiv verksamhet och lagstiftning (jämställdhetslagstiftning), inkluderande utveckling av kriterier för arbetsvärdering
3. Analys av löneskillnader, lönestatistik och datautveckling.

4.1.2 Kvinnor och regional utveckling i Norden

Seminarier om *Kvinnor och regional utveckling i Norden* finansierades i lika utsträckning av jämställdhetssektorn (ÄK-JÄM) och regionalpolitiska

sektorn (NÄRP). Det arrangerades av Jämställdhetsrådet i Island i samarbete med Regionalinstitutet och Socialdepartementet och ägde rum under två dagar i oktober 1990.

Föreläsare från alla nordiska länderna redovisade situationen på det regionalpolitiska området i respektive land och analyserade utvecklingen ur ett kvinnoperspektiv. Ett 80-tal forskare och praktiker från hela Norden fick i mindre grupper tillfälle att diskutera hur den framtida regionalpolitiken skall ta hänsyn till kvinnors särskilda behov. Den framtida utvecklingen inom EG/EFTA förväntas kunna påverka såväl regional-, social- som arbetsmarknadspolitiken och ett gemensamt önskemål från konferensdeltagarna var att en konferens anordnas om Norden och Europa ur ett kvinnoperspektiv.

4.1.3 *Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen*

Projektet *Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen* har inletts med en undersökning om utbildning och arbetsliv inom databranschen. I en delrapport för Sverige ges en kvantitativ beskrivning av situationen i Sverige. Rapporten kommer efter viss revidering och komplettering att beskriva läget också i övriga nordiska länder.

Projektets andra fas, i vilken en kartläggning av yrkeskunskaper skall göras, har nyligen påbörjats. I en kvinnogrupp och i en mansgrupp kommer inventering av yrkeskunskaper att ske enligt en särskild modell. Djupintervjuer kommer sedan att göras med ett urval av personer från respektive grupp. Denna undersökning inleds i Sverige. I början av 1991 kommer styrgruppen i projektet att ta ställning till i vilka övriga länder en liknande undersökning bör genomföras.

4.2 *Social- och familjepolitik*

4.2.1 *Seminarieserie om invandrade kvinnor*

Projektet *Seminarieserie om invandrade kvinnor* omfattar sammanlagt fyra seminarier under åren 1987–1990 och behandlar frågor som rör invandrade kvinnor i Norden. Seminarserien genomförs i samarbete med migrationsgruppen under NAUT med ett seminarium per år. Antalet deltagare vid seminarierna är begränsat till ca 35 personer.

Det tredje seminariet, som ägde rum i början av 1990, hade utbildning och arbetsmarknad som tema. Samtliga inbjudna hade ombetts att ringa in viktiga framtida frågor och forskningsområden, i första hand med sikte på det fjärde och sista seminariet. Detta seminarium, som äger rum under våren 1991, kommer att fokuseras mot hinder på arbetsmarknaden. En seminarierapport som grundar sig på det tredje och det fjärde seminariet kommer att publiceras under 1991.

4.2.2 Offentlig barnomsorg i ett jämställt samhälle

Konferensen *Offentlig barnomsorg i ett jämställt samhälle*, som arrangerades av det danska Ligestillingsrådet, ägde rum under två dagar i oktober 1990 och hade ca 50 deltagare. Omfånget av den offentliga barnomsorgen varierar mycket mellan de nordiska länderna, men ett gemensamt mål är fullt utbyggd barnomsorg. Konferensen behandlade problem och möjligheter i förhållande till detta mål.

Konferensen hade tre huvudteman 1. Jämställdhet i den offentliga barnomsorgen, 2. Offentlig och privat barnomsorg – konsekvenser för jämställdheten samt 3. Flexibilitet – möjligheter och konsekvenser. Förberedda inlägg av experter och praktiker från de olika nordiska länderna gjordes inom varje tema och de följdes upp av diskussioner i plenum samt i mindre grupper.

4.2.3 Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken

Undersökningen om *Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken* syftar till att ge kunskap om vilket utrymme personalpolitik och företagskultur ger arbetstagarna i anpassningen mellan familj och arbete.

Projektet består av en kvalitativ företagsundersökning och en kvantitativ undersökning bland kvinnor och män i tio utvalda yrken. Förarbetet för dessa undersökningar, som kommer att genomföras under 1991, har gjorts under 1990. En samnordisk rapport beräknas utkomma under början av 1993.

I projektet deltar Danmark, Finland, Norge och Sverige.

4.2.4 Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen

Syftet med projektet *Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen* är att ge ökade kunskaper och att utveckla medvetenheten i frågor som rör rekrytering av manlig personal till den offentliga barnomsorgen och att därmed förbättra förutsättningarna för ökad rekrytering av manlig personal.

Arbetet i projektet har påbörjats under andra halvåret 1990 med insamling av måldokument, rapporter, statistik och annan information avseende manlig personal i offentlig barnomsorg.

Sedan kartläggningen avslutats vidtar en mer handlingsinriktad fas i projektet då sådana åtgärder uppmärksammas, som kan bidra till att öka rekryteringen och att behålla manlig personal inom barnomsorgen i de nordiska länderna.

4.2.5 Mäns utnyttjande av föräldraledighet m. m.

Projektet om *Mäns utnyttjande av föräldraledighet m. m.* koncentreras kring två frågor, dels varför så få män använder sig av rätten till föräldrale-

dighet, dels hur omgivningen reagerar då män vill prioritera samvaron med sina barn, bl. a. genom att ta föräldraledigt.

Projektarbetet under 1990 har omfattat en kartläggning av existerande regler för föräldraledighet m. m., insamling av erfarenheter av hur reglerna utnyttjas i praktiken samt av erfarenheter från försök med att få fler män att utnyttja de gällande reglerna.

Under 1991 kommer en kvalitativ intervjuundersökning med fäder, som har använt sin rätt till föräldraledighet, att genomföras.

4.3 Övrigt

4.3.1 *Kvinnor och män i Norden – Fakta om jämställdhet*

Inom projektet *Kvinnor och män i Norden – Fakta om jämställdhet* har under 1990 rapporten "Brister i statistiken och förslag till förbättringar angående statistik om kvinnor och män i Norden" färdigställts. Rapporten har skickats till de nordiska statistiska utskotten, för att ge dessa möjlighet att kommentera förslagen och att tala om vilka åtgärder som planeras.

Vid projektgruppens möte i oktober 1990 planerades det fortsatta arbetet i projektet bl. a. med utgångspunkt från övriga statistiska utskotts kommentarer till bristrapporten.

Under våren 1991 görs en läsarundersökning av publikationen "Kvinnor och män i Norden. Fakta om jämställdheten 1988". Läsarundersökningen kommer tillsammans med kommentarerna till bristrapporten att vara viktiga utgångspunkter för arbetet med den statistiska redovisning av jämställdheten i Norden, vilken avslutar projektet under första halvåret 1994.

4.3.2 *Stöd till nordisk kvinnoforskning*

Länderna har beslutat att Nordiska ministerrådets medel för *Stöd till nordisk kvinnoforskning* skall användas för att inrätta en tjänst som koordinator för nordisk kvinnoforskning under 1991 – 1993.

Den nordiska koordinatören har till uppgift att samordna central information om och att initiera nordisk kvinnoforskning i samarbete med de nationella koordinatörerna. Koordinatören har också till uppgift att utveckla och koordinera arbetet för en tvärvetenskaplig engelskspråkig publikation om nordisk kvinnoforskning.

Under 1990 bildades en referensgrupp, som har diskuterat och fastlagt arbetsuppgifterna för en koordinator för nordisk kvinnoforskning. Tjänsten utannonserades i oktober 1990 och under slutet av 1990 kommer referensgruppen att fatta beslut om tillsättning av koordinatorstjänsten.

4.3.3 *Kvinnor på Nordkalotten – mot år 2000*

I juni 1990 avhölls en en-veckas kvinnokonferens *Kvinnor på Nordkalotten – mot år 2000* i Honningsvåg. Konferensen omfattade 17 olika teman. Som exempel kan nämnas "Kvinnopolitik för nordkalottframtid", "Kvin-

noaktioner och regional utveckling”, ”Fiske och havsbruk”, ”Miljövärdsfrågor sedda i kvinnoperspektiv”, ”Hälsa på kvinnors villkor” och ”Litteratur och språk”. Dessutom ingick utställningar och kulturarrangemang i konferensutbudet.

4.3.4 Projektverksamhet

Projektnamn	Fördelning av 1990 års medel på projekt
Planering och uppföljning	50
Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet	200
Kvinnor och män i Norden – jämställdhetsstatistik	350
Stöd till nordisk kvinnoforskning	200
Kvinnor på Nordkalotten – mot år 2000	86
Lika lön för kvinnor och män i Norden	1 027
Kvinnor och regional utveckling i Norden	100 ¹
Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor inom databranschen	350
Seminarieriserie om invandrade kvinnor	100 ²
Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken	350
Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen	350
Mäns utnyttjande av föräldraledighet m. m.	<u>175</u>
Totalt	3 338 ³

¹ NÄRP bidrog med ytterligare 100 000 DKK till seminariet Kvinnor och regional utveckling i Norden.

² NAUT bidrog med ytterligare 100 000 DKK till seminarieriesen om invandrade kvinnor.

³ Jämställdhetssektorn har utöver sin ordinarie budget på 2 813 000 DKK för 1990 tillförts ytterligare 525 000 DKK genom den ekonomiska handlingsplanen.

4.3.5 Den nordiska idétävlingen ”Flickor och ADB”

Under 1990 genomfördes den nordiska idétävlingen *Flickor och ADB* om hur datasektorn skall göras mer attraktiv och tillgänglig för kvinnor. Deltagarna kunde presentera sina bidrag på det sätt de själva fann bäst, och de insända bidragen visade prov på stor kreativitet. Totala antalet bidrag var 105 stycken från alla länder utom Island. Prisutdelningen ägde rum under NordDATA '90 i Göteborg i juni 1990.

4.3.6 Integrering av jämställdhet i andra sektorer

I handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet betonas att jämställdhetsfrågorna berör praktiskt taget alla samhällsområden och att

jämställdhetsministrarna kommer att bevaka att dessa frågor beaktas också inom andra samarbejdsområden. Under året har projekt med betoning av jämställdhetsperspektivet planerats/genomförts inom flera av ministerrådets sektorer. Som exempel kan nämnas följande projekt:

- Jämställdhet i lärarutbildningen (Kap VIII: Utbildning)
- Jämställdhetsmetodik på arbetsförmedlingarna (Kap X: Arbetsmarknad)
- Kvinnor som företagare (Kap X: Arbetsmarknad)
- Arbetstid i Norden – småbarnsföräldrar och tidsanvändning (Kap XI: Arbetsmiljö)
- Arbetsvillkor och könsdelningen på arbetsmarknaden (Kap XI: Arbetsmiljö)
- Nordisk forskning på barnomsorgsområdet (Kap XII: Socialpolitik)
- Gamla kvinnor i Norden (Kap XII: Socialpolitik)
- Nordiskt kontaktutskott för kust- och fiskarkvinnor (Kap XXIV: Fiske)

5 Nordiska rådets yttrande och rekommendationer

5.1 Nordiska rådets yttrande

Nordiska rådet har i sitt yttrande över C2 för 1991 hemställt till Nordiska ministerrådet att det som ett led i uppföljningen av Nordiskt Forum 1988 till Nordiska rådets session 1991 läggs fram ett konkret förslag till ett nytt *Nordiskt Forum 1994* (3/1990).

Nordiska ministerrådet önskar anföra följande:

Ministerrådet har utrett förutsättningarna för ett nytt *Nordiskt Forum*. Ett förslag till *Nordiskt Forum 1994* har behandlats av Ministerrådet i september 1990. Om samarbejdsministrarna vid sitt möte i december 1990 beslutar att finansiering av *Nordiskt Forum 1994* med 22 milj DKK kan ske över den nordiska budgeten, kommer ett ministerrådsförslag till ett nytt *Nordiskt Forum 1994* att läggas fram till Nordiska rådets 39:e session 1991.

5.2 Nordiska rådets rekommendationer

5.2.1 Meddelande om rekommendation nr 44/1988/j angående reell likalön mellan kvinnor och män (A 812/j)

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. at der iværksættes forundersøgelserprojekter og i forbindelse hermed eventuelt gennemføres praktisk forsøgsvirksomhed og evaluering med henblik på at få samlet den eksisterende viden om og få kortlagt årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og

2. på baggrund heraf at foreslå foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd, samt

3. at afsætte de fornødne midler til projekternes gennemførelse ved at lade projekterne, der er nævnt under 1. og 2. indgå i den nye økonomiske handlingsplan for Norden.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Till Nordiska rådets 38:e session meddelade Nordiska ministerrådet att en förstudie genomförts under år 1989 och att huvudprojektet *Lika lön för kvinnor och män i Norden* skulle starta i början av år 1990.

Huvudprojektet har kommit igång under 1990. I huvudprojektet skall lönebildning och likalöneutveckling i Norden beskrivas och analyseras. En löpande publicering skall göras från projektet. Förslag till åtgärder och handlingsstrategier skall läggas fram och eventuellt genomförda åtgärder skall evalueras. Projektet beräknas vara avslutat 1993.

I verksamhetsberättelsen för jämställdhetsområdet redovisas årligen vad som händer i likalöneprojektet.

Med de vidtagna åtgärderna anser ministerrådet att rekommendationen kan avskrivras.

5.2.2 Meddelande om rekommendation nr 7/1990/j angående internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män (A 881/j)

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regeringer

1. i felleskap å gjøre en større innsats for å styrke likestillingsarbeidet i de eksisterende særorganisasjoner under FN, som f. eks. ILO, WHO, Unesco, Unicef og FAO, med henblikk på å gjennomføre en reel likestilling i et raskere tempo enn i dag

2. å arbeide for en forsterkning av Kvinnekommissjonens sekretariat i Wien

3. gjennom Nordisk Ministerråd innenfor rammene av C 1-dokumentet å framlegge en årlig redegjørelse for det under punktene 1. og 2. nevnte samarbeide.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Beträffande *punkt 1 i rekommendationen* kan meddelas att Ministerrådet vid sitt möte i september 1990 beslutade att i brev till respektive nationella ministerier uppmana dessa att sörja för att jämställdhetsfrågorna får en tillfredsställande behandling i olika internationella organ. Ministerierna uppmanades också att redovisa vilka åtgärder för att stärka jämställdhetsarbetet som vidtagits under 1990.

En samlad nordisk redovisning är inte möjlig att ge i denna verksamhetsberättelse. En stencilrapport med en mer utförlig redovisning kommer att överlämnas till Nordiska rådets juridiska utskott innan Nordiska rådets 39:e session. Nedan redovisade åtgärder får ses som exempel på nordiska insatser för att styrka jämställdhetsarbetet i olika underorgan till FN.

ILO – Jämställdhetsfrågorna har prioriterats högt av de nordiska delegationerna. De nordiska representanterna har utnyttjat alla lämpliga till-

fällen för att ta upp dessa frågor. Gemensamma nordiska anföranden och gemensamma nordiska förslag har ökat genomslagskraften för de nordiska synpunkterna.

Unctad – För att främja jämställdhet i u-länder har Sverige sedan flera år tillbaka framhållit vikten av att kvinnans roll i utvecklingsprocessen beaktas.

Inom det internationella handelscentret (ITC) i Genève har de nordiska länderna verkat för att centret som en del av sin reguljära verksamhet skall satsa på utveckling av kvinnans roll vid exportfrämjande aktiviteter

Unesco – De nordiska delegationerna vid Unescos generalkonferens och nordiska ledamöter i Unescos styrelse har under många år aktivt arbetat för att stärka jämställdhetsarbetet i organisationen. De nordiska ländernas hållning har varit att verka för att kvinnor ges möjlighet att dels delta i Unescos olika programverksamheter, dels söka och få tjänster inom sekretariatet.

En tjänst som ”kvinnokoordinator” har skapats inom Unesco. Innehavaren av tjänsten skall arbeta med bl. a. uppgifter som definierats av de nordiska länderna. Tjänsten har hittills innehaft av två personer, först en norska och nu en danska.

Vid diskussioner om Unescos programverksamhet har de nordiska länderna betonat kvinnoperspektivet, t.ex. i samband med läskunnighetsarbetet. Även inom andra delar av Unescos arbete har de nordiska länderna initierat eller stött insatser, vilket bl. a. resulterat i att generaldirektören i sin muntliga rapport till styrelsemötena brukar ta upp olika insatser med speciell inriktning på kvinnor.

UNHCR – Vid flera tillfällen har obalansen mellan könen i UNHCRs personal påpekats, speciellt på de högre nivåerna. En viss förbättring har kunnat noteras. Medvetenheten har ökat och en mer aktiv politik har utvecklats.

Frågan om flyktingkvinnor och deras utsatta situation har drivits bl. a. av Sverige.

Unido – De nordiska länderna har aktivt deltagit i de konsultationer som lett fram till beslut om att integrera kvinnor i industriutvecklingen, att öka andelen kvinnliga handläggare och beslutsfattare inom Unido-sekretariatet och att öka andelen kvinnor i Unidos utbildningsprogram.

De nordiska länderna har varit pådrivande då det gällt att ge kvinnofrågorna en framskjuten plats i den av generalkonferensen antagna planen för 1990–1995.

Den särskilde koordinatören för kvinnofrågor samt chefen för enheten för integrering av kvinnor i industriutvecklingen har av Sveriges permanenta delegation getts aktivt stöd i olika former.

Under hösten 1990 har Sverige uppmuntrat Unidos ansträngningar att tillsammans med FNs division för kvinnofrågor ordna ett seminarium om

de östeuropeiska kvinnornas situation mot bakgrund av de politiska, sociala och ekonomiska förändringarna i dessa länder.

WHO – De nordiska länderna har som regel försökt driva jämställdhetsfrågor i olika sammanhang inom programverksamheten.

Vid WHO:s styrelsemöte i januari 1990 tog den svenske ledamoten upp kvinnoperspektivet, bl. a. i samband med redovisningen av arbetet i den afrikanska regionen. Generaldirektören sade att åtgärder för att stärka kvinnornas roll i hälsoarbetet skulle bli ett av de prioriterade områdena under 90-talet.

Beträffande *punkt 2 i rekommendationen* kan meddelas att nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor beslutat att varje nordiskt land skall redovisa vad som görs nationellt för att stärka Kvinnokommissionens sekretariat i Wien. En utförlig redovisning ges i den ovan nämnda stencilrapporten.

Danmark är ledamot i CEDAW-kommittén och arbetar där för en effektivisering av kommitténs arbete. Därmed arbetar man också för att styrka Kvinnokommissionens sekretariat i Wien, då detta är sekretariat för både Kvinnokommissionen och CEDAW.

I kommittén har Danmark framfört önskemål om att rollen för Kvinnokommissionens sekretariat i Wien i samband med Världskvinnokonferensen 1995 noga definieras, så att förväntningarna på sekretariatet blir helt klara för FN-systemet.

Under den pågående generalförsamlingen i FN gjorde Sverige ett nordiskt inlägg och framförde bl. a. ”We would also like to stress the need to accord the highest priority to the strengthening of the resources of the secretariat serving the committee”.

I och med ovanstående redogörelse för vidtagna åtgärder avseende punkterna 1 och 2 i rekommendationen anser ministerrådet att punkt 3 i rekommendationen har uppfyllts.

Kapitel VII

Almenkultur og mediesamarbejde

1 Indledning

I det forløbne år har arbejdet inden for almenkultur- og mediesamarbejdet været præget af den praktiske gennemførelse af handlingsplanen for kulturelt samarbejde, herunder igangsætningen af nye samarbejdsorganer og institutioner. Kulturhandlingsplanens intentioner har imidlertid endnu ikke fuldt ud kunnet realiseres, og dens fulde gennemførelse vil, i samsvar med hvad ministerrådet anførte i handlingsplanen, indebære at man ud over den besluttede budgetøgning må skaffe midler til planens gennemførelse ved omdisponeringer indenfor budgettet. I denne forbindelse har man arbejdet med en grundig gennemgang af virksomheden med henblik på at finde muligheder for ændrede prioriteringer og omlægninger på længere sigt.

Den europæiske dimension spiller også på kultur- og mediesamarbejdets område en stigende rolle i det daglige arbejde og kontakter. Inden for de enkelte samarbejdsorganers og institutioners virksomhed er der en mærkbar stigning i mængden af projekter og initiativer, som har et videre europæisk perspektiv. Ikke mindst har interessen for at knytte kontakter og skabe samarbejde med de østeuropæiske og baltiske lande været markant.

Ansvar for arbejdet med følgende rekommandationer fra Nordisk Råd er indgået i områdets virksomhed:

- 24/1974/j Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- 9/1990/k Ändring av överenskommelse om Nordiska kulturfonden (B 102/k)
- 13/1990/k Nordisk kulturfestival 1992 (A 901/k)
- 14/1990/k Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk (A 908/k)

2 Udvikling

2.1 Nye institutioner og samarbejdsorganer

Nordisk Ministerråd indgik i december 1989 en aftale med de nationale tv-selskaber og de nationale filminstitutter om fælles finansiering og drift af Nordisk film- og tv-fond, som skal give bidrag til produktion af nordiske film og tv-programmer og desuden fremme distributionen af film i Norden. Aftalen gælder foreløbig i 5 år og indebærer at fonden får et samlet rådighedsbeløb på 45 mio DKK årligt, hvoraf ministerrådet bidrager med 15 mio DKK. Fonden er etableret i Stockholm og virksomheden er igangsat. I forbindelse med oprettelsen af Nordisk film- og tv-fond besluttede

ministerrådet at nedlægge Nordisk Filmkomité og henlægge ansvaret for den del af filmsamarbejdet, som ikke omfattes af fonden til Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde.

Som led i implementeringen af kulturhandlingsplanen oprettede ministerrådet i 1990 Nordisk kunst- og kunstindustrikomité, som skal forestå samarbejdet inden for hele den bildende kunsts område. Komitéen har i samsvar med handlingsplanen fået til opgave også at fungere som styrelse for Nordisk kunstcentrum på Sveaborg. Ligeledes har man, som led i gennemførelsen af kulturhandlingsplanen, fra januar 1990 gjort nordisk kulturinformation i udlandet til en permanent del af kultursamarbejdet.

Ministerrådet besluttede i 1987 at tage imod Fagerheimstiftelsens gave og at indrette 5 gæsteatelier på ejendommen til nordiske bildende kunstnere. Ministerrådet har i samsvar med dette besluttet at afsætte midler til kunstnerstipendier og administration af ateliervirksomheden fra og med 1992, idet man fra norsk side finansierer den igangværende ombygning af ejendommen og ligeledes fremover forestår ansvaret for den bygningsmæssige drift.

2.2 Omstrukturering og omprioriteringer inden for kulturbudsjettet

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) vedtok på sitt møte i mai 1990 å sette igang ett analysearbeid i den hensikt å formulere et arbeidsprogram for å analysere de muligheter som foreligger for reorganisering og alternativ finansiering av nordiske institusjoner og andre samarbeidsorganer på kulturområdet. Nordisk Råd vil bli informert om ministerrådets arbeid i denne saken. Målet med analysearbeidet er på sikt å kunne iverksette tiltak som frigjør midler i det eksisterende budsjett. Slike frigjorte midler skal anvendes til tiltak som er vedtatt i kulturhandlingsplanen eller som det er gjort vedtak om etter at kulturhandlingsplanen trådte i kraft.

3 Institutioner og faste samarbejdsorganer

3.1 Nordens Hus i Reykjavik

Nordens Hus i Reykjavík beviljades av ministerrådet ett bidrag om DKK 3.827.000 för år 1990.

I sin verksamhet har Nordens Hus under året lagt tyngdpunkten dels på program för barn och ungdom dels på förmedling av isländska kulturströmningar till övriga Norden. Huset spelade en central roll i de omfattande isländsrepresentationerna vid bokmässan i Göteborg och isländsveckan i Tammerfors. Särskilda presentationsprogram om Island arrangerades under Nordiska rådets session i Reykjavik. Under sommaren erbjöds nordiska besökare i Island dagliga filmvisningar samt möjligheter att delta i en språkkurs i isländska. Nordens Hus arrangerade två utställningar i samarbete med Nordiskt konstcentrum på Sveaborg. Nordens Hus beräk-

nas ha haft drygt 100.000 besökare under året – en siffra som återspeglar såväl den höga aktivitetsnivån som bibliotekets och cafeterians betydelse för husets nordiska attraktionskraft.

3.2 *Nordisk konst- och konstindustrikommitté*

Nordisk konst- och konstindustrikommitté (NKKK) upprättades den 1.4.1990 som ett led i implementeringen av Kulturhandlingsplanen. Kommittén syftar till att främja och stärka det nordiska samarbetet inom hela konstområdet, t. ex. arkitektur, bildkonst, industridesign, konsthantverk, konstindustri och textilkonst. Kommittén ansvarar också för styrelsefunktionerna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg.

Ministerrådet beviljade kommittén ett bidrag om DKK 900.000 ur dispositionsmedlen för kultursektorn år 1990. Kommittén skall överföras till den ordinarie budgeten fr. o. m. år 1991.

3.2.1 *Nordiskt konstcentrum på Sveaborg (NKC)*

Nordiskt konstcentrum på Sveaborg (NKC) beviljades av ministerrådet ett bidrag om DKK 10.228.000 för år 1990.

Nordiska konstcentret har under året arrangerat flere vandringsutställningar, av vilka "Nordiskt 60-tal – Uppbrott och konfrontation" med ett 100-tal deltagande konstnärer var den största. "Aurora 3" visades i Nordens Hus i Reykjavík samt i Nordens Hus på Färöarna. Inom ramen för utställningen "Northlands" kunde 11 nordiska konstnärer presenteras i Oxford och Dublin. På Sveaborg visades utställningar såväl i Strandkaseren som i Galleri Augusta.

Nordiskt konstcentrum har under året kunnat komplettera det nordiska gästateljénätet med en ny ateljé i Göteborg. Det totala antalet gästateljéer är 13, av vilka 5 befinner sig på Sveaborg. I enlighet med de tidigare åren, fördelade Nordiskt konstcentrum ateljéstipendierna efter utlåtagande från Nordiska Konstförbundets sektion i respektive land.

Nordiskt konstcentrum arrangerade det årliga utställningsmötet i Oslo. Diskussioner om tendenserna i nordisk respektive internationell konst utgjorde huvudtemat för mötet.

Nordiskt konstcentrum har under året inlett kontakter inom konstområdet med de baltiska länderna. Konstcentret inbjöd bl. a. en deltagare från Riga och en från Tallinn till utställningsmötet och har fört konkreta diskussioner om bl. a. förmedling av utställningar från Norden till Baltikum.

Nordiskt konstcentrum har under året fortsatt att utge konsttidskriften SIKSI.

Nordisk konst- och konstindustrikommitté (NKKK) har ansvarat för styrelsefunktionerna för Nordiskt konstcentrum fr. o. m. 1.4.1990. En ny direktör för NKC, som också är sekreterare för NKKK, tillträdde sin tjänst i maj 1990.

3.3 Nordens Hus på Färöarna

Nordens Hus på Färöarna beviljades av Nordiska ministerrådet ett bidrag om DKK 7.556.000 för år 1990. Enligt överenskommelse understödde Färöarnas Landsstyre huset med ett belopp som motsvarar 8 % av husets årliga driftskostnader.

Nordens Hus har under året intensifierat sin verksamhet som en kulturinstitution med ansvar för främjandet av kulturlivet inom hela Färöarna. Detta har inneburit dels turnéverksamhet till de olika öarna dels transporter av publik till huset i Tórshavn. Husets seminarier under åren 1989–91 om etiska strömningar i tiden inkluderade ett nordiskt seminarium om politik, journalistik och etik. Som kulturförmedlare mellan Färöarna och det övriga Norden har Nordens Hus bedrivit ett aktivt samarbete med andra nordiska kulturinstitutioner, bl. a. Nordens Hus i Reykjavík och Nordiskt konstcentrum på Sveaborg. Huset har bedrivit informationsverksamhet i hela Norden bl. a. genom två nyhetsblad, ett om färöiskt konst- och kulturliv och ett om Nordens Hus verksamhet.

3.4 Nordens Institut i Grønland (NAPA)

Instituttet har med budgettet for 1990 afsluttet den økonomiske opbygningsfase, som besluttedes ved instituttets oprettelse i 1985. Ministerrådets budget for instituttet i 1990 var 3.028.000 DKK. Grønlands Hjemmestyre stiller iflg. aftale med ministerrådet lokaler til rådighed for instituttet og ydede i 1990 et tilskud på 482.000 DKK til aflønning af en kontorfuldmægtig samt øvrige kontorholdsudgifter.

Instituttets virksomhed har i alt væsentligt kunnet opretholdes på trods af, at den hidtidige institutchef måtte fratræde sin stilling efter i en længere periode at have været sygemeldt. Instituttets daglige ledelse har i denne periode været varetaget af det danske medlem af styrelsen, som påtog sig at vikariere indtil en ny institutchef kunne tiltræde pr 1. august 1990.

Instituttet har uddelt midler til rejsestipendier, projektstøtte m.v. til udveksling mellem Grønland og det øvrige Norden. Bl. a. kan nævnes at der er givet støtte til Nuuk byorkester til deltagelse i et musikkursus i Finland og støtte til et forskningsprojekt om den svenske kunstner og etnograf Ossian Elgstrands arbejder i Grønland. Af øvrige større projekter kan nævnes en udstillingsturné med de to svenske kunstnere Roy Friberg og Lena Cronqvist på den grønlandske vestkyst og en turné i Grønland med den norske visesanger Birgitte Grimstad. Desuden har instituttet støttet nyproduktion af en forestilling hos teatergruppen "Silamiut" og støttet en turné i Grønland med skuespilleren Jessie Kleemann med en forestilling bygget over "Århundredets kærligheds saga" af Märta Tikkanen.

3.5 Nordens Institut på Åland

Nordens Institut på Åland beviljades av Nordiska ministerrådet ett bidrag om DKK 986 000 för år 1990. Enligt avtal mellan ministerrådet och Ålands Landskapsstyrelse täckte landskapsstyrelsen institutets sekreterar-, lokal- och kontorskostnader.

Nordens Institut på Åland firade under året sitt 5-årsjubileum, och flyttade till nya lokaler på Strandgatan 25 i Mariehamn. Enligt Kulturhandlingsplanen genomfördes en evaluering av institutet i form av en enmansutredning, som ministerrådet skall ha som underlag vid ett ställningstagande om institutets kommande aktivitets- och finansieringsnivå. Institutet införde under året en ny stipendieordning för kulturarbetare – konstnärer, journalister, lärare o a – på Färöarna och Grönland samt i Island. Stipendieordningen administreras i samarbete med Nordens Hus på Färöarna, Nordens Institut i Grönland och Nordens Hus i Reykjavík. Programverksamheten har varit intensiv med inslag från hela Norden. Förmedling av åländsk kultur till andra delar av Norden har omfattat bl. a. sändandet av utställningen "Åländska båtar och livet omkring dem" till Norge samt en åländsk konstutställning till Grönland. Institutet har också inlett kontaktverksamhet inom Östersjöområdet.

3.6 Nordisk samisk institutt (NSI)

Nordisk samisk institutt hadde i 1990 en bevilgning på 6 102 000 DKK til rådighet fra Nordisk Ministerråd.

Instituttets seksjon for utdanning og informasjon deltar i arbeidet med opprettelse av et samisk arkiv, i samarbeid med Kautokeino kommune, Riksarkivaren og Statsarkivet i Tromsø. Instituttet har likeledes utbygget sitt datanettverk og er p t med i et fellesprosjekt mellom institusjoner i Kautokeino for å bygge opp et felles datanettverk for deling av ressurser.

Et større utredningsarbeid om samiske barns oppvekstvilkår er i ferd med å bli avsluttet. En håndbok om samer er produsert i norsk og engelsk versjon. Seksjonen for språk og kultur har, ved siden av studier av samisk syntaks, fraseologi og terminologi, i særlig grad beskjeftiget seg med en undersøkelse av første språk hos samiske førskolebarn, med sikte på å få kunnskap som kan brukes i undervisning som tar hensyn til samiske barns språklige bakgrunn og ferdigheter. Seksjonen har også kartlagt omfanget av bruken av samisk språk i den kommunale forvaltningen.

Seksjonen for miljø, næring og rettigheter har fullført prosjektet "Samiske næringsinteresser i Finland" og "Sosiale og økonomiske konsekvenser av petroleumsvirksomheten for samiske bosettingsområder". Seksjonen har hatt følgende forskningsprosjekter i arbeid i perioden: "En lappbys historie – om rettsoppfatninger og sedvaner i Rounala sameby", "Lappe-kodicilen anvendt på andre næringssektorer enn reindrift", "Samens jaktrett", "Kartlegging av samiske kulturlandskaper gjennom vegetasjonsstudier". Seksjonen har i perioden også utredet spørsmål knyttet til turisme og reiseliv i sameland (Sápmi).

3.6.1 *Nordisk Sameråd*

Nordisk Ministerråds bidrag til Nordisk Sameråd utgjorde 3 441 000 DKK i 1990.

Samerådet har opprettet sitt samiske kulturutvalg, som i perioden har forestått utdeling av kulturstøtte, litteraturstøtte (innkjøpsordningen for samisk litteratur) og valgt ut kandidat til samerådets ærespris 1990.

Rådet har i løpet av året deltatt i WCIP (World Council of Indigenous Peoples)-konferansen i Tromsø (august 1990), samt innledet et nærmere samarbeid med ICC (Inuit Circumpolar Conference) og med sovjetminoriteter i nord. Samerådet har i perioden bl. a. behandlet disse sakene: Reindriftslovene, Samelov og Utmarkslov i Finland, Program for samebarns oppvekstvilkår, Samerettsarbeidet i Sverige, opprettelse av samisk musikergruppe m. m..

3.7 *Nordiskt arbetscentrum för bildkonstnärer i Fjaler*

Ministerrådet beslöt vid sitt möte 8–9.5.1990 att fr. o. m. år 1992 bevilja ett årligt bidrag om DKK 740 000 räknat i 1989 års nivå till nordiskt arbetscentrum för bildkonstnärer i Fjaler, Västnorge. Bidraget kommer att täcka kostnaderna för vistelsestipendier för bildkonstnärer vid fem ateljéer samt administrationen av ateljéverksamheten. Ministerrådets beslut innebar, att planeringen för byggverksamheten på donationsegendomen Lidskjalv kunde inledas sommaren 1990. Uppbyggandet och opprätthållandet av centrets byggnader – 5 ateljéer med bostäder, 5 extra övernattningsplatser samt en grafisk verkstad – finansieras helt från norsk sida.

3.8 *Nordisk film- og tv-fond*

Nordisk film- og tv-fond er opprettet af Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nationale tv-selskaber og de nationale filminstitutter eller tilsvarende i Norden. Aftalen mellem parterne gælder foreløbig for perioden 1990–94. Parterne bidrager til fondens finansiering med hver 1/3 af det årlige rådighedsbeløb, som er 45 mio DKK årligt (i 1990-pristal). Ministerrådets bidrag er således 15 mio DKK. Fonden startede sin virksomhed i 1990, og er i overensstemmelse med ministerrådets beslutning etableret som en stiftelse med sæde i Stockholm. Styrelsen, der består af 5 medlemmer, har ansat en direktør, som varetager den daglige virksomhed i fonden.

Fonden har til formål at fremme produktion og udbredelse af audiovisuelle værker i Norden, og man har foreløbig i 1990 bevilget bidrag til finansiering af 9 biografilm, en tv-serie og en tv-serie for børn og ungdom. Desuden er der bevilget støtte til 3 dokumentarfilm og 2 kortfilm.

Man har derudover givet støtte til distribution og sproglig versionering til et antal film, både biograf- og dokumentarfilm, og man har desuden givet støtte til distribution og salg af kort- og dokumentarfilm i og uden for

Norden gennem bevilling af en 3-årig projektstøtte for salgs- og pr-fremstød til Nordisk Filmkontakt, der er et nyoprettet fællesnordisk informationskontor for kort- og dokumentarfilm.

Endelig har man givet støtte til manuskriptudvikling, research, forproduktion m.v. til et antal projekter inden for forskellige kategorier af film- og tv-produktioner.

3.9 Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde

Styringsgruppen fik fra 1990 overdraget ansvaret for samarbejdet på filmområdet med nedlæggelsen af Nordisk Filmkomité ved udgangen af 1989, og i samsvar hermed blev styringsgruppens statutter ændret. Med henblik på videreførelsen af det almene filmsamarbejde og herunder samarbejdet om videreuddannelse af filmarbejdere forhøjedes styringsgruppens budget for 1990 med 492.000 DKK til 1.589.000 DKK.

Med initiativ fra styringsgruppen har Nordisk Ministerråd besluttet at delfinansiere udgifterne til en fællesnordisk sekretariatspost ved AV-EUREKA sekretariatet i Bruxelles. Bevillingen er taget af ministerrådsreserven. Posten finansieres i øvrigt (50%) med nationale midler. I AV-EUREKA-projektet deltager i alt 29 europæiske lande, heraf 3 med observatørstatus. Projektet har til formål at udvikle den audiovisuelle sektor i Europa, specielt med henblik på fremme af teknologiudvikling, finansiering, produktion og distribution på det audiovisuelle område.

Styringsgruppen afholdt i marts 1990 en nordisk konference om Internationaliseringen af levende billeder i Norden. Konferencen skulle især belyse, hvordan de nordiske produktionsmiljøer for film- og tv-produktion klarer sig under en stigende international konkurrence, hvilke muligheder og problemer, der ligger i den øgede europæiske integration, som også præger de levende billeders område, og hvilke perspektiver, der findes for det nordiske samarbejde på film og tv-området fremover. Desuden afholdes i december en konference for nordiske nærradio- og tv-nævn med henblik på at udveksle erfaringer om administration af de forskellige ordninger som eksisterer ang. finansiering og støtteordninger for nærradio og -tv, programindhold, og generelt en diskussion af lokalmediernes placering i det fremtidige nordiske mediebillede.

Styringsgruppen har støttet afholdelse af nordisk børnefilmmønstring i Åbo i maj 1990. Desuden afsluttes en udredning om ophavsret og radio-lovgivning i relation til spredning af tv via satellit og en udredning om ejerkoncentration og opkøb af medievirksomheder i Norden. Man har endvidere bevilget midler til gennemførelse af en fællesnordisk undersøgelse af kulturaktiviteter og bevilget midler til kortlægning af mediestatistik i Norden med henblik på at etablere en fællesnordisk minimumsstatistik på området. Begge disse projekter afsluttes i 1991. Styringsgruppen udgiver desuden fortsat tidsskriftet Nordisk Medie Nyt. Tidsskriftet udkom med 4 numre i 1990 i et oplag på 5500 eks og udsendtes til ca 2500

adressater i Norden. Der gennemførtes i 1990 en læserundersøgelse af bladet med meget positivt resultat, og på baggrund heraf besluttede styringsgruppen at udvide sideantallet for næste års udgivelser. Desuden besluttede man at Nordisk Medie Nyt fra og med 1991 også udgives i en engelsksproget udgave for at tilgodese behovet for information om nordiske medieforhold i det øvrige Europa.

Med midler fra den nu nedlagte nordiske filmkomité gennemførtes i 1990 et nordisk filmseminar med titlen "The Art of Framing", og der foregår ligeledes med midler bevilget af filmkomitéen i 1989 et samarbejde mellem de nordiske filmuddannelsesinstitutioner om udvikling af undervisningsmaterialer og kurser i manuskriptarbejde for film og tv.

Der uddeltes i 1990 en nordisk filmpris på 150.000 DKK ved den nordiske filmfestival i Kristiansand i Norge. Oprettelsen og finansieringen af filmprisen var besluttet af Nordisk Filmkomité i 1989, men ministerrådet besluttede efter komiteens nedlæggelse, at man ikke ønskede at fortsætte prisuddelingen. De nordiske filminstitutioner har herefter meddelt, at man ønsker at videreføre prisen for egen regning, og den vil således komme til uddeling ved den nordiske spillefilmfestival 1991 som de nordiske filminstitutioners pris.

3.10 Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet

Nordiska ministerrådet har med verkan från 1.1.1990 gjort samnordisk kulturinformation i utlandet till en permanent del av sin verksamhet.

Ledningsgruppen disponerade i 1990 över iallt 3.362.000 DKK härav var 2.815.000 DKK projektmedel.

Efter att ha turnerat i Norden visades den store utställningen *Modernismens genombrott – nordiskt måleri 1910–1920* i Eremitaget i Leningrad 12 juni – 25 juli och i Tretjakovgalleriet i Moskva 8 augusti – 10 september.

Ett biblioteksseminarium utgjorde första programpunkten inom *A Scandinavian University Year in North America* och genomfördes i Oslo under september månad. Övriga delprogram infaller under 1991.

Festival van Vlaanderen, som är en av Europas största musikfestivaler, ägde rum under perioden augusti – oktober. Den fick ett markerat nordiskt inslag i temat *Nordic Lights*, som löpte genom en stor del av festivalen.

Under året har förberedelser pågått för *Blue Transparency*, en utställning med nutida nordisk konst som under 1991 kommer att turnera i Latinamerika.

Ledningsgruppens största projekt f. n. är den utställning kring vikingatid och tidig medeltid som planeras för Paris och Berlin 1992. En expertgrupp och en projektledare tillsattes 1989. Förutom föremål från hela Norden kommer utställningen att omfatta betydande inlån från flera länder i Europa, inkl Sovjetunionen. Katalogen publiceras i fyra språkversioner: skandinavisk, fransk, tysk och engelsk.

Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet har under 1990 diskuterat verksamhetens inriktning efter 1992 med avsikt att förelägga ministerrådet förslag till framtida aktiviteter.

En sammanställning har gjorts av erfarenheterna från de gångna årens kulturinformation i utlandet, *Samnordisk kulturinformation i utlandet 1981/1990*, vilken behandlar samtliga projekt som genomförts med ledningsgruppens medverkan.

3.11 Nordisk litteratur- och bibliotekskommitté

Kommitténs budget inom Nordiska ministerrådet uppgår till 4.050.000 DKK för 1990. Kommittén har ansvar för fördelningen av stöd till översättning av nordisk litteratur och stöd till nordiskt folkbibliotekssamarbete. Stödordningarna administreras av särskilt tillsatta arbetsgrupper inom kommittén.

Den s.k. folkbiblioteksarbetsgruppen beviljar stöd till nordiska samarbetsprojektet och till kursverksamhet inom sitt område. Härutöver har gruppen under 1989 låtit utarbeta en rapport om Norden och Europa, som tar upp problematiken från en generell bok- och bibliotekssynpunkt. Rapporten utkom i maj och har väckt betydande intresse. Rapporten behandlar området inte endast med hänsyn till de officiella kanalerna för samarbete, utan betonar att det är minst lika viktigt att kontakter med utomnordiska länder tas direkt inom olika fackområden och dessas organisationer. Som en uppföljning av rapportens förslag och rekommendationer och med hänsyn till det intresse samarbetet med Europa visats från politiskt ansvarigt håll har gruppen beslutat satsa på ett arrangemang 1991 för deltagare från sydeuropeiska länder för att på folkbiblioteksområdet dela med sig av erfarenheter av nordiska system och hållningar, som är okända och kan vara till nytta för deltagarna.

En central fråga för kommittén är problematiken kring nordisk litteraturinformation. Kommittén har satt igång ett projekt med syfte att förbättra de nordiska bokhandelskontakterna, "nordiskt bokhandelsnät", med hänsyn till sökning och rekvisition av nordisk litteratur. Kommittén har också tagit initiativ till en generell diskussion om litteraturinformationen i övrigt och har beslutat låta utarbeta en rapport som underlag för en diskussion kring framtida åtgärder.

Kommittén skall enligt sina stadgar även se på behov och möjligheter vad gäller nordisk kursverksamhet för skönlitterära översättare. För att få vissa erfarenheter för vidare arbete med frågan har kommittén beviljat medel för en försökskurs, som kommer att anordnas under 1991.

3.11.1 Nordisk Råds litteraturpris

Ministerrådet har i 1990 gjort vedtak om at permanent sekretariat for bedømmelseskomitéen for Nordisk Råds litteraturpris er sekretariatet for Nordisk Råds svenske delegation. Dette sekretariatet har fra og med budsjettåret 1991 også ansvaret for forvaltningen av komitéens budsjett-

midler og skal på vegne av komitéen legge frem budsjettforslag for kommende års drift.

3.12 *Nordisk musikkommitté (NOMUS)*

Nordisk musikkommitté (NOMUS) har av ministerrådet beviljats ett anslag om DKK 4.168.000 for år 1990.

Musikkommittén beviljar bidrag till hela musikområdet, i syfte att på bred basis främja nordiskt musiksamarbete och öka kännedomen om nordisk musik inom och utanför Norden. Kommittén har under året beviljat bidrag till projekt inom följande områden: information, kompositionsbeställningar, konsert- och turnéverksamhet, fonogramproduktion samt seminarie- och kursverksamhet. NOMUS har i sin bidragsgivning i viss mån prioriterat kombinerade projekt, som t. ex. Oslo Concert Brass' nordiska turné, var repertoaren var ny nordisk musik, varav ett av verken var skrivet med stöd från NOMUS.

Folkmusikområdet samt jazz- och rockområdet beviljades stöd bl. a. genom NORDJAZZ. NOMUS beviljade också bidrag till ett nordiskt seminarium i Köpenhamn om rytmisk musik samt till ett seminarium i Sverige om folkmusik och upphovsrätt. Inom amatörmusikområdet har stöd beviljats bl. a. till Nordiska Amatörmusikunionens sommarskola.

NOMUS har under året fortsatt att ge ut den engelskspråkiga tidskriften Nordic Sounds.

3.12.1 *Nordiska rådets musikpris*

Enligt de år 1989 godkända stadgarna för Nordiska rådets musikpris för skapande och utövande tonkonst ansvarade Nordisk musikkommitté under år 1990 för första gången för valet av musikpristagaren och administrationen av priset. Kommittén tillsatte på ad hoc-basis en rådgivande bedömningskommitté. Musikpriset år 1990 tilldelades den norske tonsättaren Olav Anton Thommessen för verket "Gjennem prisme". Prissumman var DKK 150.000.

Under år 1990 har NOMUS för första gången utpekat en prisvinnare inom den utövande tonkonsten. Priset kommer att utdelas vid Nordiska rådets session i Köpenhamn i februari 1991.

3.13 *Nordisk teater- og dansekomité*

Nordisk teater- og dansekomité hadde i 1990 en bevilgning på 4.115.000 DKK for sin virksomhet.

Komitéen kan se tilbake på et meget aktivt år, preget av et godt samarbeid mellom komitéens ulike faggrupper og med en rekke eksterne partnere. Av de viktigste begivenheter bør nevnes: Nordisk teaterledermøte 7–9.12.1989 i samarbeid med Teatrarnas Riksförbund og Nordisk Teaterlederråd, med over 100 deltakere. Seminar for nordiske sceneinstruktører 14–20.12.1989. Unge skuespilleres workshop 19–25.5.1990 med 60 tea-

terskoleelever fra hele Norden. ASSITEJ-festival mai 1990, et samarbeid med UNESCOs organisasjon for barne- og ungdomsteater. Den nordiske natt – 15–17.6.1990 med 225 kunstnere og kulturarbeidere samlet om temaene: myter, symboler og ritualer i nordisk kultur. Komitéen har også vært representert ved en teaterfestival i Estland 18–22.6.1990, med tanke på å utbygge kontaktene med de baltiske lands teater, ballett og folkedansmiljøer.

3.14 Nordiska ungdomskommittén

Ungdomskommittén har ansvar for fordelingen av stöd till nordiskt ungdomssamarbete och hade i 1990 ett budget på 5.759.000 DKK för sin verksamhet. Verksamheten omfattar tre delordningar: organisationsstöd, projektstöd samt stöd till lokalt och regionalt samarbete. Årligen behandlas inemot 300 ansökningar. Antalet anslag uppgår till ca 160.

Kommittén fastställde våren 1990 ett arbetsprogram, där centrala samsarbetsfrågor preciseras.

Kommittén nämner där införandet av ungdomskort i de nordiska länderna, en fråga som aktualiserats i rekommendationer från Europarådets ungdomsministrar. Kommittén har tillsatt en särskild arbetsgrupp, som diskuterar frågor av gemensamt intresse. Erfarenhetsutbytet har visat sig vara nyttigt för införandet av kortet i de skilda nordiska länderna och kortorganisationerna har kunnat lära av varandra. Gruppen har även ansvaret för en gemensam presentation av det nordiska ungdomskortarbetet inför ungdomsministerkonferensen i Lissabon i september 1990. Ministerrådet har i en skrivelse till myndigheter, organisationer m fl uttalat sitt stöd för arbetet med införande av ungdomskortet.

För att hålla sig orienterad om det europeiska ungdomssamarbetet ordnade kommittén våren 1990 ett möte med nordiska representanter i europeiska samsarbetsorgan. Mötet dokumenterade behovet av information mellan de nordiska länderna om det internationella ungdomssamarbetet, där ofta endast ett nordiskt land har representation.

Kommittén har med utgångspunkt i en projektansökan satt igång arbete för att få tillstånd en praktisk och aktuell dokumentation och information om det nordiska ungdomsarbetet och -samarbetet. Ett första steg är att i informationsbladsform presentera den nordiska samsarbetsorganisationen, stödmöjligheterna osv.

Under det kommande året tas frågan om ungdomsforskningen upp. Som en utgångspunkt för det vidare arbetet fick kommittén vid novembermötet en orientering av en representant för Nordiska forskningspolitiska rådet om ungdomsforskningens placering och prioritering inom ramen för det nordiska forskningsamarbetet.

Kommittén har också tagit initiativ till en analys av det omfattande försöks- och utvecklingsarbetet på ungdomsområdet i de nordiska länderna. Syftet med analysen är att få en sammenställning av resultaten av arbetet för gemensamt nordiskt bruk.

3.15 Nordisk idrettssamarbeid

Ministerrådets bevilgning til idrettssamarbeidet var i 1990 på 1.147.000 DKK. Desuten har ministerrådet med utgangspunkt i utredningen "Idrettens fremtidige rolle i det nordiske samarbeidet" bevilget 100.000 DKK over kultursektorens disposisjonsmidler til en konferanse om dopingproblematikken i nordisk idrett. Konferansen ble arrangert av Norges Idrettsforbund i mars 1990.

Organiseringen av det nordiske idrettssamarbeidet der ministerrådet er involvert, er gjennomført etter de retningslinjer som er beskrevet i ovennevnte utredning, slik at en samrådsgruppe bestående av representanter for idrettsorganisasjonene og relevante departementer kommer med forslag til aktivitetsbudsjett overfor ministerrådet og Nordisk Felleskomité kommer med anbefaling av hvorledes bevilgede midler bør disponeres. Hoveddelen av idrettsbevilgningen anvendes fortsatt til reise- og oppholdsstøtte i forbindelse med idrettsarrangementer, men en større del enn tidligere anvendes for tilsvarende støtte i forbindelse med kurser og konferanser innenfor rammen av utredningens målbeskrivelse.

4 Nordisk Råds ytringer og rekommendationer

4.1 Nordisk Råds ytringer

Nordisk Råd har i uttalelse 4/1990 angående Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det nordiske samarbeide (C2) for 1990 bl. a. henstillet til Nordisk Ministerråd:

- att åstadkomma ett permanent radio- och TV-samarbete som skall tillgodose de nordiska kulturpolitiska målsättningarna.
- att de ekonomiska resurserna till den nordiska kulturfonden kraftigt utökas

Nordisk Ministerråd meddeler:

a) *Vedrørende tilvebringelse af et permanent radio- og tv-samarbejde*

Ministerrådet anser samarbejdet på de elektroniske mediers og filmens område for særdeles centrale inden for det nordiske kultursamarbejde, ikke mindst under indtryk af den hastige udvikling i retning af internationalisering af såvel programdistributionen som programindhold der præger hele det europæiske mediebillede.

Dette område har derfor også gennem de senere år haft en høj prioritet inden for det nordiske kultursamarbejde, således som det bl. a. kom til udtryk i beslutningen om etableringen af den nordiske film- og tv-fond. En af de centrale målsætninger med fonden er således at øge produktionen og spredningen af film og tv-programmer, som er produceret med et nordisk publikum for øje, og hvor man bl. a. på forhånd har sikret rettighederne til udsendelse i de nationale tv-kanaler, som deltager i fondens finansiering. Hermed er der skabt forudsætning for et supplerende udbud af nordisk programstof i de nordiske tv-kanaler ud over det, der udveksles gennem nordvisionssamarbejdet.

Inden for nordvisionssamarbejdet foregår der for tiden overvejelser om en modernisering af samarbejdsstrukturen, herunder har man forhandlinger i gang med rettighedernes organisationer om nye principper for rettighedshonorering inden for Norden, som er i samsvar med tilsvarende aftaler, som gælder for det øvrige europæiske område. Ministerrådet følger dette arbejde med interesse.

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde har i 1990 arrangeret en nordisk konference med deltagelse af fremtrædende repræsentanter fra tv selskaberne og filmproduktionsmiljøerne i Norden med henblik på bl. a. at diskutere det nordiske samarbejdes vilkår inden for tv og film under den skærpede internationale konkurrence, herunder også mulighederne for et større samarbejde på tværs mellem film og tv i Norden.

Ministerrådet deler fuldt ud rådets synspunkt med hensyn til den kulturpolitiske vigtighed af radio- og tv-området i Norden og vigtigheden af, at man løbende følger den tekniske og programmæssige udvikling med henblik på at overveje mulighederne for fællesnordiske indsatser, som kan udvikle og udvide det samarbejde, der allerede foregår. Med denne baggrund er der i sekretariatet igangsat et arbejde med henblik på at kortlægge og skabe oversigt over omfanget af samarbejdet inden for Norden på radio- og tv-området, herunder anvendelsen af forskellige typer af nordisk programstof. Udredningen skal også omfatte de nye reklamefinansierede/kommercielle kanaler, som er dukket op i Norden inden for de seneste år, og udviklingen med hensyn til publikums adgang til at modtage nabolandenes radio- og tv-kanaler bl. a. via satellit- og kabelspredning. Rapporten forventes færdig i begyndelsen af 1991.

b) *Vedrørende øgede ressourcer til Nordisk Kulturfond*

I Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde indgår, at ministerrådet vil overveje en udvidelse af fondens ressourcer inden for den økonomiske ramme, der afsattes til handlingsplanens gennemførelse. Imidlertid har man af budgetmæssige grunde ikke på nuværende tidspunkt fuldt ud kunnet gennemføre de intentioner, som er nedlagt i handlingsplanen. Ministerrådet har således heller ikke for budgetåret 1991 haft mulighed for inden for sine rammer at prioritere en forstærkning af Nordisk Kulturfond under hensyntagen til allerede besluttede og igangsatte projekter inden for handlingsplanen i øvrigt.

Med henblik på at tilgodese ressourcebehovet inden for kultursektoren, dels til virkeliggørelse af kulturhandlingsplanens mål, dels til nye satsninger har ministerrådet udarbejdet et arbejdsprogram for en ændret finansiering og organisation af kultursektorens institutioner og andre permanente samarbejdsorganer.

En øgning af ressourcerne til Nordisk Kulturfond vil indgå i overvejelserne om fordeling af de frivillige midler som arbejdsprogrammets gennemførelse indebærer.

4.2 Nordisk Råds rekommandationer

4.2.1 Meddelande om rekommendation nr 24/1974/j angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbete ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärneområdena, bestående av:

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturressurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart dette är möjligt åstadkomme ett fastställande av omfanget av samernas rättigheter.

2. samordna regionalpolitiske åtgärder som stöd för samernas næringer, samt

3. ett samordnet nordiskt forskningsprosjekt som belyser den samiska befolkningens situation.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet viser først og fremst til den meddelelsen som ble gitt til Nordisk Råds 38. sesjon, samt til C1 1990 ”Nordisk samisk institutt”, der det fremgår at det arbeides aktivt både innenfor ulike fagområder for å utrede og forske i de ulike vilkår for den samiske befolkningen i nordområdet.

Den ventede samerettsutredningen fra Sverige har i skrivende stund ikke tilflytt ministerrådet.

Ministerrådet finner det rimelig å gjenta sin konklusjon i meddelelsen til 38. sesjon i Nordisk Råd:

Det er ministerrådets samlede oppfatning at det siden rekommandasjonen ble vedtatt i 1974 er skjedd svært mye på det samiske området, både nasjonalt og nordisk. Rekommandasjonen, i sin nåværende form, er lite hensiktsmessig som hjelpemiddel til å arbeide videre med samiske spørsmål på ministerrådets ulike fagområder. Nordisk Ministerråd foreslår derfor rekommandasjonen avskrevet, og anbefaler at eventuelle nye tiltak innenfor det rettslige og samfunnspolitiske området orienteres mot aktuelle spørsmål i fremtiden.

4.2.2 Meddelande om rekommendation nr 9/1990/k angående ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ändringar i Art 2, 4, 7, 8, 10, och 18, samt i rubriken i överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med ministerrådsförslag B 102/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av utskottet.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har den 9.5.1990 vedtaget ændringerne i overenskomsten om Nordisk Kulturfond i overensstemmelse med rådets rekommandation om ændring af de selvstyrende områders repræsentation i fondens styrelse

og den 3.12.1990 har kulturministrene underskrevet aftalen med de foreslåede ændringer.

Ministerrådet foreslår derfor, at rekommandationen afskrives.

4.2.3 *Meddelande om rekommandation nr 13/1990/k angående Nordisk kulturfestival 1992 (A 901/k)*

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

a) att genomföra en nordisk kulturfestival år 1992 och i detta syfte nedsätta en särskild nordisk arbetsgrupp som skall utreda festivalens praktiska upplägg, ramar och innehåll med beaktande av förutsättningarna i utskottets betänkande;

b) att avsätta projektmedel i den nordiska gemensamma budgeten för att förbereda och genomföra festivalen, och att verka för att de nordiska ländernas regeringar på nationellt plan bidrar med medel till festivalen.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har utrett möjligheterna att år 1992 genomföra en nordisk kulturfestival enligt rekommandationen. Ministerrådet framhåller, i enlighet med rekommandationen, vikten av att i Kulturhandlingsplanens anda utveckla och stärka den nordiska kulturgemenskapen samt att genom förstärkta insatser på en rad områden synliggöra det nordiska kultursamarbetet. Den nordiska kulturgemenskapen och -identiteten bör förstärkas genom åtgärder som också bidrar till att ställa de nordiska länderna starkare i förhållande till den snabba internationaliseringen.

Ministerrådet ansluter sig också till kulturutskottet, som i sitt betänkande över medlemsförslaget bl. a. understryker vikten av att ”betona och värna om den nordiska kulturgemenskapen också i samband med en öppnare mediavärld som går tvärs över alla landgränser.” Rekommandationen hänvisar till att Unesco utlyst perioden 1988–97 till ett världskulturårtionde. Ministerrådet delar Kulturutskottets uppfattning, enligt vilken ”en nordisk kulturfestival kunde utgöra en gemensam nordisk satsning för att understryka vikten av kulturen i världen, inom Norden och i varje nordiskt land.”

Ministerrådet anser dock att en viktig målsättning för det nordiska kultursamarbetet bör vara att kontinuerligt, på sikt och med varierande medel synliggöra och förstärka den nordiska kulturgemenskapen. Genomförandet av en nordisk kulturfestival år 1992 i föreslagen storleksordning skulle innebära en synnerligen markant satsning av både finansieringsmässiga resurser och arbetsinsatser på ett evenemang, som trots allt skulle förbli en punktinsats med begränsade effekter på längre sikt.

Den ännu pågående implementeringen av Kulturhandlingsplanen samt bundenheten av den nordiska kulturbudgeten inom de närmaste åren understryker för sin del vikten av att nå gemensamt ställda mål för kultursamarbetet i samverkan mellan olika relevanta parter och med resurser ur flere källor.

Ministerrådet anser att andan i rekommendationen, förstärkningen av den nordiska kulturgemenskapen genom en för den breda allmänheten och media synlig nordisk kulturfestival, i hög grad kunde nås, om Ministerrådet årligen utpekade någon, redan i Norden väl etablerad festival som "årets nordiska festival". Första gången kunde "årets nordiska festival" äga rum år 1992, för att på tröskeln till den inre marknaden av EG markera rekommendationens intentioner.

Ministerrådet anser vidare att "årets nordiska festival" skall bli ett årligen återkommande evenemang, som roterar mellan länderna. På detta sätt kan effekt nås på sikt, och de nordiska festivalerna kan för sin del bidra till uppmärksammandet av Unescos pågående kulturårtonde.

Ministerrådet understryker betydelsen att med "årets nordiska festival" kunna vända sig med varierande programutbud från flere olika kulturområden – musik, teater, film osv – till varierande målgrupper i olika delar av Norden. Ett fruktbart samarbete mellan redan existerande festivaler och ministerrådet torde kunna åstadkommas, om ministerrådet ur sin budget beviljade ett engångsbidrag, t. ex. min. DKK 200.000, till en festival, som med anslaget särskilt profilerar sig som en *nordisk* festival. Ministerrådet skall på förhand ta ställning till vilken typ av festival som bäst motsvarar ministerrådets aktuella förväntningar: de stora, välkända festivalerna i t. ex. Århus, Reykjavík eller Helsingfors kan något år vara de för ändamålet bäst lämpade, medan mindre kända, kulturpolitiskt också viktiga festivaler som t. ex. Umeå filmfestival eller Festspillene i Nordnorge någon annan gång bättre kan tjäna det nordiska syftet.

Genomförandet av en helt ny, enligt rekommendationen brett upplagd nordisk kulturfestival år 1992 skulle enligt ministerrådets uppskattning förutsätta ett engångsbidrag om min. DKK 5 milj.

Mot bakgrund av det ovanstående anser ministerrådet det vara klart att det med aktuella nordiska budgetläget inte är möjligt att genomföra en nordisk kulturfestival år 1992 enligt upplägget i rekommendationen. Samtidigt anser ministerrådet att rekommendationens intentioner bäst kunde nås genom "årets nordiska festival", som ministerrådet från och med år 1992 årligen kunde genomföra i samarbete med existerande kulturfestivaler i Norden. På grundval av det ovan relaterade anser ministerrådet att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.4 *Meddelande om rekommendation nr 14/1990/k angående Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk (A 908/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för och finansieringsmöjligheten till upprättande av ett Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk samt för ändamålet framlägga ett konkret förslag."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har diskuteret forskellige muligheder for budgetmæssigt at tilvejebringe det i forslaget nævnte bidrag på 20 mio DKK til opførelse af et nordisk kunst- og kulturcenter i Nuuk. Efter den plan, som er fremlagt af Grønlands Hjemmestyre skal det Nordiske kunst- og kulturcenter opføres i 1994–95, og Grønlands Hjemmestyre, Nuuk Kommune og Nordisk Ministerråd er tiltænkt hver at skulle bidrage med 1/3 af anlægsudgifterne, som således anslås til sammenlagt 60 mio DKK.

Ministerrådet anser, at et sådant kulturcenter vil kunne give et væsentligt bidrag til at styrke den kulturelle samhørighed mellem Grønland og det øvrige Norden i tillæg til den prioritering af den kulturelle udveksling mellem Grønland og det resten af Norden, som er kommet til udtryk gennem oprettelsen og opbygningen af Nordens Institut i Grønland fra 1986. Sagen er derfor fortsat til overvejelse i ministerrådet.

Kapitel VIII

Uddannelse

1 Indledning

Samarbejdet på uddannelsesområdet er i overensstemmelse med kultur-aftalen koncentreret om uddannelsernes mål, indhold og midler, uddannelsessystemernes struktur og det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde. Centrale samarbejdsorganer på uddannelsesområdet er Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS) og Styringsgruppen for nordisk voksenundervisnings- og folkeoplysnings-samarbejde (FOVU). Begge styringsgrupper lægger i deres arbejde vægt på et direkte samarbejde mellem de implicerede parter gennem opbygning af netværk og på informations- og erfaringsudveksling. Hertil kommer en stigende interesse for den europæiske dimension i uddannelsessamarbejdet samt nordisk uddannelsessamarbejdes rolle i et integreret Europa. Mulighederne for samarbejdsrelationer til de østeuropæiske og baltiske lande tages op i forbindelse med konkrete projekter.

Ansvar for arbejdet med følgende rekommandation fra Nordisk Råd har indgået i områdets virksomhed:

10/1990/k Handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, Nord-MÅL (B 103/k)

2 Udvikling

2.1 Omstrukturering og omprioritering inden for kulturbudgettet

Der henvises til bemærkningerne i Kap. ALMENKULTUR OG MEDIESAMARBEJDE pkt. 2.2., der også er gældende for det nordiske uddannelsessamarbejde.

3 Institutioner og faste samarbejdsorganer

3.1 Nordens folklige akademi

Nordens folklige akademi har i 1990 et budget på 5.891.000 DKK. Akademiet har i 1990 gennemført 18 kurser. Endvidere har Akademiet været benyttet i forbindelse med en række kortere arrangementer (møder, projektgrupper, stipendiater m v). Der har været omkring 2000 kursusdøgn, hvilket svarer til aktivitetsomfanget i 1989. Ved årsskiftet blev udpeget nye medlemmer til styrelsen for NFA for en 4 års periode. 3 styremedlemmer er også medlem af Styringsgruppen for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisnings-samarbejde.

Efter indstilling fra akademiets styrelse besluttede ministerrådet på møde 15. september 1989 at give styrelsen fuldmagt til at fortsætte for-

handlingerne med Källfelt Byggnads AB og indgå en lejeaftale. Kontrakt blev underskrevet ved årsskiftet. Byggeriet er godt i gang. Det forventes, at akademiet kan flytte ind i de nye lokaler i april 1991.

3.2 Nordisk språksekretariat

Nordisk språksekretariat har i 1990 fået tildelt en bevilling fra Nordisk Ministerråd på 1.810.000 DKK. Nordisk språksekretariat har i 1990 økt kurs- og konferansevirksomheten. Det har vært holdt en rekke kurs for lærere, lærerkandidater og lærerutdannere. Dessuten har sekretariatet arrangert en stor ordbokskonferanse i samarbeid med Göteborgs universitet. Det største arrangementet var konferansen "Norden framfor 90-tallet", som ble holdt i Leningrad for ca. 70 sovjetiske lærere som underviser i Nordens språk og litteratur. Konferansen ble arrangert i samarbeid med Nemda for nordisk lektorsamarbeid, som språksekretariatet er sekretariat for.

I 1990 gav språksekretariatet ut flere skrifter, bl. a. Språk i Norden 1990, Nordisk grannespråksbibliografi og Ord for tal (om skandinaviske tallord i dansk). Dessuten gav sekretariatet ut flere konferanserapporter. Språksekretariatet har påbegyndt arbeidet med en skandinavisk ordbok og en brosjyre om det islandske alfabetet og om navn og navneskikk på Island. Første del av prosjektet "Kommunikasjonen på nordiske møter" ble avsluttet høsten 1990.

3.3 Nordiska språk- och informationscentret

Nordiska språk- och informationscentret har i 1990 fått tildelat en bevilling från Nordiska ministerrådet på 2.005.000 DKK. Nordiska språk- och informationscentret arrangerade i samarbete med Finlands delegation i Nordiska rådet seminariet "Det nordiska språksamarbetet inför europeiska utmaningar" (153 deltagare) i Helsingfors 25.10.1990 när centret fyllde 10 år. Vid seminariet diskuterades speciellt Handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden, NordMÅL 1990–1995.

I samarbete med Nordiska rådet och Nordiska språksekretariatet producerade centret skriften "*Kieliavain Pohjoismaihin*" (språkråd till finnar i nordiskt samarbete). I samråd med Finlands tolk- och översättarförbund och Helsingfors universitet arrangerades 8–10.3.1990 ett nordiskt tolkutbildarseminarium. Speciellt inom tolkningssektorn har centret reserverat kursplatser för baltiska deltagare. Centret publicerade i samråd med Islands justitieministerium broschyren "Túlkun" om den nordiska språkkonventionen och kontakttolkningen för tolkanvändare.

Inom ramen för ministerrådets tilläggsanslag arrangerade centret i samråd med Nordspråk fortbildningskurserna "Andra världskriget som tema i nordisk litteratur" och "Bild-text-tal" för lärare i grannspråk 24–28.2.1990 i Kungälv, Sverige.

Med stöd från nationella ministerier producerade centret läromedelspa-

ketet "Känn Finland – Känn ditt Norden" med nordiskt stoff och grannlandsinformation för de rikssvenska gymnasieskolorna.

3.4 *Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde*

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde arbejder efter statutter fastsat af Nordisk Ministerråd d. 28.11.88 med ikrafttræden 1.1.1989. Styringsgruppens medlemmer udpeges af ministerrådet for en periode af 4 år. Styringsgruppen har 5 medlemmer – en repræsentant fra hvert af de nordiske lande. Endvidere er udpeget 5 suppleanter.

Skolesamarbejdet omfatter overgangen fra førskole til grundskole, grundskolen, de 16–19 åriges uddannelser. Styringsgruppens virksomhed inden for disse områder er forankret i ministerrådets handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde.

Det nordiske skolesamarbejde har i 1990 haft et budget på ialt 5.145.000 DKK, hvoraf 2.000.000 DKK overførtes til gennemførelse af ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden, NordMÅL. Fra Nordplus bevillingen blev efter aftale mellem Styringsgruppen for højere uddannelse og Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde overført 1.620.000 DKK til Nordplus stipendieprogrammet for de 16–19 åriges uddannelser, Nordplus-junior.

3.4.1 *Nordisk sprogsamarbejde*

Nordisk Ministerråd vedtog i maj 1990 et handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden, NordMÅL, 1990–95, efter at forslaget havde været forelagt ved Nordisk Råds session i foråret 1990. Der er udarbejdet en gennemførelsesplan på baggrund af oplæg, udarbejdet af de ansvarlige nordiske organer, herunder Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde. Gennemførelsesplanen er godkendt af ministerrådet den 3. december 1990. Arbejdet i 1990 har således fortrinsvis været af planlæggende karakter med henblik på igangsætning af de konkrete aktiviteter i 1991.

3.4.2 *Erhvervspædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde*

Projektet ledes af en nordisk arbejdsgruppe, hvis centrale aktiviteter inden for denne del af det nordiske skolesamarbejde har været planlægning – og nu en løbende evaluering af en 2-årig nordisk påbygnings- og forskeruddannelse for erhvervsskolelærere. Kurset, der er startet i sommeren 1990, har 23 deltagere fordelt på de 5 nordiske lande. Kursets sigte er at kvalificere til arbejde med udviklings- og forskningsarbejde.

Arbejdsgruppen har endvidere lavet en kortlægning af problemområdet internationalisering af nordisk erhvervsuddannelse både i europæisk og u-lands sammenhæng. Det er hensigten at få initiativer igang med henblik på en systematisk evaluering af nordiske uddannelsesinitiativ i u-landene, etablere netværk samt medvirke i arbejdsseminarer, konferencer m. v.

3.4.3 *Samarbejde inden for små yrkesfag*

I en tre-årig forsøgsperiode (1988–90) har en nordisk kontaktgruppe planlagt og koordineret temaerne for ca. 10–12 efteruddannelseskurser om året for lærere i små fag. Ansvar for kurserne fordeles på de enkelte lande og kurserne finansieres af nationale midler. Udgifterne forbundet med kontaktgruppens mødevirksomhed har været afholdt over det nordiske skolesamarbejdes budget. Styringsgruppen vil på baggrund af en evaluering af virksomheden samt indstilling fra kontaktgruppen vurdere eventuelle fremtidige samarbejdsaktiviteter på området.

3.4.4 *Nordplus-junior*

Nordplus-junior er en del af det nordiske stipendieprogram Nordplus, som besluttedes med Nordisk Ministerråds handlingsplan af 10. marts 1988 for nordisk kulturelt samarbejde. Det omfatter stipendier til lærere og elever inden for de 16–19 åriges uddannelser. Bevillingen for 1990 har været på 1.620.000 DKK. Siden programmets start i efteråret 1989 har der været 3 fordelingsrunder. Mens det ved de 2 første var muligt at tildele stipendier til alle ansøgere, som faldt inden for stipendieprogrammets rammer, var det ved den 3. fordeling nødvendigt at foretage en prioritering, idet der her var en væsentlig stigning i det samlede ansøgte beløb. En nordisk arbejdsgruppe indstiller stipendiefordelingen til Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde, der træffer den endelige beslutning. På baggrund af de 3 fordelingsrunder udarbejder styringsgruppen en rapport om Nordplus-junior til ministerrådet.

3.4.5 *Lærer- og elevudveksling i Norden*

Et treårigt forsøgsprojekt med et fællesnordisk tilskud på 500.000 DKK årligt til stimulering af elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden afsluttes ved udgangen af 1990. Godt 2.000 elever har gennem projektet fået tilskud til en udvekslingsrejse. På baggrund af en evalueringsrapport skal det overvejes, om projektet skal fortsætte i endnu en periode og da i hvilken form. Foreningerne Norden har administreret bevillingen, der har været fordelt på de 5 lande og 3 selvstyrende områder.

3.4.6 *Miljøundervisning*

Den 29.–31.10.90 har der været afholdt en nordisk konference for eksperter fra de 5 nordiske lande med henblik på en drøftelse omkring behov og muligheder for skolesamarbejde om miljøundervisning. På baggrund af konferencens resultater overvejer Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde igangsætning af konkrete samarbejdsinitiativer på området. Som baggrundsmateriale for konferencen forelå bl. a. en udredning om miljøundervisning i Norden udarbejdet på foranledning af styringsgruppen.

3.4.7 *Samarbejde om fiskeriundervisning*

På baggrund af det tidligere samarbejde på området igangsattes i efteråret 1989 et nyt 3-årigt skolesamarbejdsprojekt om fiskeriundervisning. Projektet som styres af en nordisk arbejdsgruppe omfatter især afholdelse af nordiske lærerkurser, samarbejde om læreplaner og læremidler samt udvikling af kontaktnet mellem nordiske fiskeriundervisningsinstitutioner. I 1990 har været afholdt to lærerkurser om henholdsvis markedsføring af fiskeprodukter og instrumentering for fiskefartøjer.

3.4.8 *Ligestilling i læreruddannelsen*

På baggrund af anbefalinger fra en nordisk konference i efteråret 1989 om behov og muligheder for et nordisk samarbejdsprojekt om ligestilling i læreruddannelsen overvejes igangsætning af et nordisk netværksprojekt inden for området.

3.4.9 *Små handicapgrupper*

En udredning om skolesituationen for små handicapgrupper er under udarbejdelse. Den vil danne baggrund for overvejelser om igangsætning af skolesamarbejdsaktiviteter på området.

3.4.10 *Informations- og erfaringsudveksling*

I løbet af året er der udkommet en række publikationer i regi af det nordiske skolesamarbejde, bl. a. "*Skola och skolforvaltning i Norden*" "*Miljøundervisning i Norden*" og "*Utdanning av skoleledere i de nordiske land*" En udredning om "*Skolsituationen för små handicapgrupper*" er under udarbejdelse.

Endvidere er temahæftet "*Skolen i Norden*" udkommet med 2 numre om henholdsvis skolestart og information om det nordiske skolesamarbejde.

Endelig er der udsendt en brochure om "*Nordplus-junior*" til alle skoler i Norden, som er omfattet af stipendieprogrammet.

3.5 *Styringsgruppen for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisnings-samarbejde*

Styringsgruppen for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisnings-samarbejde (FOVU) arbejder efter statutter revideret af ministerrådet 27. november 1989. Styringsgruppen består af 10 medlemmer, 5 nationale repræsentanter samt en fra hver af Folkeoplysningssamrådene, Nordiske folkeoplysningssamarbejdsorganisationer, Arbejdsgiverforeningerne, Nordens Fackliga Samorganisation og en repræsentant fra de selvstyrende områder. Rektor for Nordens folkliga akademi sidder som observatør i gruppen. Styringsgruppen blev udpeget i 1989 for en 4 års periode.

I 1990 har styringsgruppen haft 4.671.000 DKK til disposition, heraf 2.736.000 DKK som overførte midler til nordisk folkeoplysningsstøtte.

Endvidere har styringsgruppen disponeret over en forsøgsbevilling på 500.000 DKK til nordisk folkehøjskolestøtte.

3.5.1 *Folkeoplysningsstøtteordningen*

Styringsgruppen overtog i 1989 fordelingen af nordisk støtte til folkeoplysnings-samarbejde. I følge retningslinjer for støtteordningen, som ministerrådet godkendte i oktober 1988, kan der gives støtte til samarbejdende folkeoplysningsorganisationer i Norden som *bloktilskud* til samarbejdsprojekter af *engangskarakt*.

I indeværende år har styringsgruppen som nævnt haft 2,7 mill DKK til disposition for folkeoplysningsstøtten. Der er givet bloktilskud til ABF i Norden, Forbundet Nordisk Vuxenoplysning, Nordisk Konservativ Studienämnd og Nordisk Kirkeligt Studieråd.

Der er bevilget støtte til 8 enkelte samarbejdsprojekter af engangskarakt. I alt indkom 22 ansøgninger til enkeltprojekter.

Styringsgruppen har besluttet, at højst 15% må bruges til administration.

3.5.2 *Nordisk folkehøjskolestøtteordning*

På ministerrådsmøde i november 1988 blev besluttet at etablere en nordisk folkehøjskolestøtteordning fra 1990 som et 3 årigt forsøg. Der blev i budgetforslaget for 1990 afsat 500.000 DKK til igangsætning af denne støtteordning.

Retningslinjerne for nordisk folkehøjskolestøtte blev godkendt i 1989. Det blev her fastlagt, at retningslinjerne skal tage udgangspunkt i principperne for andre nordiske støtteordninger (f eks Nordplus). Det blev endvidere fastlagt, at der skal gives mulighed for tilskud til enkelte elever (elevstipendier) samt tilskud til samarbejdsprojekter. Enkeltstipendierne administreres af Nordens folkelige akademi. FOVU følger løbende folkehøjskolestøtten samt bevilger tilskud til samarbejdsprojekter. FOVU har i 1990 valgt at bevilge 450.000 DKK inklusive administration til elevstipendier og 50.000 DKK til samarbejdsprojekter.

Der har været en meget stor interesse for nordisk folkehøjskolestøtte. I 1990 indkom 130 ansøgninger. Der blev bevilget tilskud til 39 stipendier. Der indkom 9 ansøgninger til samarbejdsprojekter for et beløb på ca. 500.000 DKK.

Der er udsendt en brochure om nordisk folkehøjskolestøtte til alle folkehøjskoler i Norden.

3.5.3 *VOKS UD – Netværksprojekt*

I 1988 startede styringsgruppen et nordisk samarbejdsprojekt under overskriften "Voksenlæring for kortuddannede i relation til arbejdslivet". Netværksprojektet har fået betegnelsen VOKS UD – nordisk netværk om kortuddannede, voksenuddannelse og arbejdsliv.

Projektet tager sigte på at udvikle og etablere læringsmiljøer, som kan hjælpe kortuddannede voksne med at komme i gang med uddannelse og/eller arbejde. Formålet er med udgangspunkt i de 5 projekter og deres sammenhæng til uddannelses- og arbejdslivsforhold i de respektive lande at skabe udveksling af erfaringer og viden, som bidrager til forståelse af nordiske forhold samt udvikling af de respektive projekter.

Netværket består af 4 elementer: seminarer og studiebesøg, informationsbreve og lærerudvekslingsprogram.

Det nordiske netværksprojekt deltager i Europarådets netværk "Adult Education and Change".

I 1990 blev afholdt en nordisk konference i samarbejde med Europarådet og Undervisningsministeriet i Sverige. Konferencen "Nordic Adult Education concerning Early School Leavers and Working Life" blev afholdt på Nordens Folklige Akademi 6. – 9.3.90. Der var ca 50 deltagere på konferencen med repræsentanter fra alle de nordiske lande og fra Europarådets netværk. Hovedtemet på konferencen var erfaringer med at bedrive netværk, opsøgende virksomhed samt arbejdsmarkedsorienteret voksenundervisning. Der er udarbejdet en engelsksproget konferencerapport.

I tilknytning til denne konference udarbejdede VOKS UD projektet en udstilling om det nordiske netværk, som blev præsenteret på den svenske messe i Göteborg: "Kunskap og framtid".

Der har endvidere været etableret et lærerudvekslingsprogram med ca. 20 deltagere.

I juni afholdtes sidste officielle seminar i VOKS UD projektet i Island med temaet: "Læring i arbejdslivet". I tilknytning til dette seminar arrangeredes studiebesøg til en række voksenundervisningsinstitutioner i Island. Der var 40 deltagere i ovennævnte seminar. Der er udgivet et informationsbrev fra seminaret i Island.

Der er i 1990 etableret et nyt nordisk netværk med temaet: "Relationen mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning". Samarbejde på tværs af sektorer og institutioner er nøgleord for projektet. Sigtet er gennem dette netværk at styrke og synliggøre pædagogiske udviklingsarbejder, hvor målet er et øget samspil mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning.

Netværket betragtes som en videreførelse af VOKS UD projektet. Metoden fra VOKS UD fortsættes, hvor det er hensigtsmæssigt.

Projektet ledes af en projektgruppe med en repræsentant fra hver af de 5 nationale projekter samt en nordisk projektleder og en repræsentant fra FOVU-gruppen.

3.5.4 *Samspillet mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning*

Voksenundervisning i relation til arbejdslivet er højt prioriteret i Kulturhandlingsplanen. Styringsgruppen har derfor gennem de senere år afholdt konferencer inden for dette tema. I 1990 afholdt FOVU i samarbejde

med NAUT konferencen "NY TID – NYT JOB – NYE UDDANNELSER" om sammenhængen mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning i København. Formålet med konferencen var at lægge op til debat og nordisk erfaringsudveksling om, hvordan man ved at kombinere almen og erhvervsrettet voksenundervisning kan forbedre dels kompetence og trivsel i arbejdslivet dels skabe forbedrede beskæftigelsesmuligheder for ledige. Der var indlagt en studietur til AMU i Malmöhus län. Der var ca. 60 deltagere fra de nordiske lande fra uddannelses- og arbejdsmarkedsområdet.

Forud for konferencen udarbejdedes skriftlige nationale notater med en beskrivelse af konferencens tema. Der udsendes en konferencerapport efteråret 1990 samt et bearbejdet debathæfte med konferencens hovedproblemstillinger.

3.5.5 Informationsformidling

Kulturhandlingsplanen lægger op til en øget koordinering af nordisk folkeoplysning og voksenundervisning inden for FOVU, NFA og nordisk folkeoplysningsstøtteordning. Styringsgruppen har ønsket at medvirke til denne koordinering samt ikke mindst at arbejde for en øget synliggørelse af nordisk folkeoplysning og voksenundervisning. Der er i efteråret 1990 nedsat en informationsgruppe, som har fået i opdrag at udarbejde et konkret oplæg til, hvorledes informationsindsatsen kan styrkes nordisk og internationalt. Der planlægges endvidere afholdt en årlig informationskonference.

I 1990 er udsendt 3 nyhedsbreve "FOVU-nyt". Nyhedsbrevene indeholder en omtale af styringsgruppens aktiviteter og korte notitser fra landene. Den fremtidige udformning af "FOVU-nyt" vil indgå i informationsgruppens arbejde.

3.5.6 Information og dokumentation om Forsøgs- og udviklingsarbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning

I 1987 tog styringsgruppen initiativ til indsamling af information og dokumentation om forsøg, forskning og udviklingsarbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning i Norden. Nationalt indsamles løbende oplysninger om FoU-projekter. Disse indføres på den nordiske database, som koordineres af Nordens folklige akademi. Basen indeholder knap 3.000 projekter. Akademiet har afholdt seminarer om projektet samt udsendt en folder og avis vedr. databasen.

Projektet kørte som forsøg med støtte fra kultursektorens dispositionsmidler fra 1987–89. Styringsgruppen støttede projektet i 1990. Akademiet er blevet opfordret til at integrere udvikling og udnyttelse af FOVU-basen i sin virksomhed. En evt. fortsættelse afventer en mere generel vurdering af akademiets informationsvirksomhed.

3.5.7 *Analyse vedr. ressourceanvendelsen til folkeoplysning og voksenundervisning*

Styringsgruppen har i 1990 nedsat en arbejdsgruppe med en repræsentant fra hvert af de nordiske lande med henblik på at udarbejde en kort oversigt over ressourceanvendelsen til folkeoplysning og voksenundervisning i Norden. Gruppen har afholdt 3 arbejds møder. Det forventes, at der kan udgives en mindre publikation indeholdende en komparativ analyse af ressourceanvendelsen til den offentligt støttede folkeoplysning og voksenundervisning i Norden i begyndelsen af 1991.

3.5.8 *Østeuropa*

Styringsgruppen har diskuteret etablering af evt. samarbejde med folkeoplysnings- og voksenundervisningsinstitutioner, organisationer og myndigheder i Østeuropa, primært Baltikum. Som forberedelse til en større nordisk-østeuropæisk konference i 1991 er igangsat en undersøgelse af, hvilke projekter og kontakter, der er etableret nationalt i forhold til Østeuropa og Baltikum inden for voksenundervisning og folkeoplysning.

3.6 *Dataprogramgruppen*

Efter beslut i ministerrådet erhöjll dataprogramgruppen DPG ett 3-årigt mandat för perioden 1.1.1988 till 31.12.1990. I 1990 har dataprogramgruppen fått beviljat 2,9 mill. DKK ur kultursektorns dispositionsmedel. Ministerrådet beslöt att verksamheten skulle evalueras 1990 med sikte på en bedömning av fortsatt verksamhet. Evalueringen genomfördes under första halvdel av 1990 och evalueringsrapporten konkluderar att verksamheten "har til nu været en enestående succes".

Inom ramen för arbetet pågår för närvarande ca 30 projekt på de huvudområden ministerrådet prioriterat; information och dokumentation, standardfrågor, FoU-arbete, know-how och produktutveckling, lärarfortbildning, avtalsfrågor och internationella kontakter.

3.6.1 *Information*

På informationssidan kan nämnas att DPG:s tidskrift "Nytt om data i skolan" utkommit två gånger 1990 med temat lärarfortbildning respektive miljö och sundhet. Upplagan är ca 20.000 ex. Ett nytt initiativ är produktion och tryckning av gemensamma lärar- och elevvägledningar till programvara på nordiskt kontrakt. En arbetskonferens för beslutsfattare i ministerier etc. har hållits med tanke på den fortsatta verksamheten.

3.6.2 *Standardfrågor*

På standardområdet har arbetet kring en gemensam ikonstandard fortsatt liksom standarder kring verktygsprogram. Ett nytt initiativ med standarder kring programpassning och programmering har inletts. Detta är

speciellt viktigt med tanke på en billig konvertering av program på nordiska kontrakt från ett språk till ett annat.

3.6.3 *FoU-arbete*

Viktiga FoU-projekt kring miljöutvecklingsprogram, dynamisk simulering som pedagogisk modell samt ny teknologidistansundervisning och vuxenutbildning har inletts.

3.6.4 *Know-how och produktutveckling*

Know-how området har främst präglats av workshop kring programutprovning, konvertering och anpassning av program, dynamisk simulering, miljöundervisning, ikonutveckling och programmerarutbildning.

Kring produktutvecklingen för Norden sker arbetet på många områden. Främst kan nämnas 16 nya undervisningsprogram för varierande ämnen och utbildningsnivåer. Det interaktiva videoprojektet "Norden 90" är på väg in i slutfasen och produkten väntas ligga färdig sommaren 1991. Det samma gäller samarbetet kring CD-ROM, där Databas Norden skall vara färdig vid samma tid. En bilddataas kopplad till en ikondatabas, speciellt för specialundervisningsområdet, ligger under planering. Slutligen kan nämnas samarbetet kring utvecklingen av verktygsprogram för Norden.

3.6.5 *Lärofortbildning*

På lärofortbildningssidan har en ny struktur på designkurserna genomförts. Trots att det pedagogiska elementet är framträdande har produktionsinriktningen stärkts. Den första nya designkursen hölls för samhällslärare sommaren 1990 i Grimstad med 50 deltagare.

3.6.6 *Nordiska avtal*

Arbetet med gemensamma nordiska avtal är främst kontrakt kring verktygsprogram och pedagogisk programvara. Under 1990 ingicks avtal om 16 nya program. Därmed ligger för närvarande 45 program på nordiska kontrakt under dataprogramgruppen.

3.6.7 *Internationalt samarbete*

För Norden blir det internationella perspektivet kring data och utbildning allt mer väsentligt, speciellt beträffande EG-länderna, EFTA och östblocket. Det är självfallet av stor betydelse att de nordiska länderna har möjlighet att nära följa den europeiska utvecklingen på området. Samtidigt är det ett faktum att man på olika håll i Europa visar ett stigande intresse för den nordiska samarbetsmodellen och den snabba utveckling som skett i de nordiska länderna under senaste år.

Vid EG-ländernas datakonferens Eurit 90 inbjöds DPG till en egen "Topic session", där den nordiska samarbetsmodellen presenterades för framför allt Europa. Inom ramen för en stor utställning presenterade DPG

utvecklingsmiljöer och produkter i Norden, vilket redan lett till en exportmarknad både i Europa och USA. Under 1990 har DPG fått kontakter med EG-högkvarteret i Bryssel, där de dataansvariga är intresserade av utökade kontakter till Norden. Sådana har redan etablerats till OECD och Unesco. DPG har även fått förfrågningar från Balticum, där man ber dataprogramgruppen om hjälp med teknisk know-how, utvecklingsmiljöer, program och lärarfortbildning.

4 Nordisk Råds ytringer og rekommandationer

4.1 Nordisk Råds ytringer

Nordisk Råd har i sin udtalelse 4/1990 anledning af Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde (C2) for 1990 bl. a. henstillet til Nordisk Ministerråd.

– att införa ett ekonomisk stödsystem till föreningar i Norden, vilka har eller vill etablera och utveckla ett nordisk samarbete.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet betragter de folkeoplysende og folkelige organisationers arbejde som et uhyre værdifuldt led i det nordiske samarbejde. Ministerrådet prioriterer folkelige foreninger og organisationers samarbejde i en række af de styringsgrupper og støtteordninger, som er etableret inden for de seneste år. Det gælder bl. a.: Styringsgruppen for folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde (FOVU), Nordisk idrætssamarbejde, Nordisk ungdomskomiteé, Nordisk musikkomiteé (NOMUS), Nordisk amatørteaterråd (NAR) samt Nordisk teater og dansekomité.

FOVU, NOMUS, NAR, Nordisk idrætssamarbejde samt Nordisk ungdomskomiteé rådede over egne støtteordninger på i alt 11 mill. DKK i 1990 som tildeltes folkelige organisationer og foreninger. En række af disse arbejder helt eller delvist som frivillige og ideelle organisationer. Hertil kommer, at der fra kulturfondens midler ofte gives engangsstøtte til foreninger af denne type.

Nordisk Ministerråd finder det rigtigt fortsat at prioritere det nordiske folkrørelsessamarbejde højt, fordi det bidrager til en positiv udvikling af nordisk sprog, identitet m. v.

Grundet den almindelige budgetsituation har ministerrådet ikke haft mulighed for at tage konkrete initiativer til nye eller mere permanente støtteformer i 1990 og 1991. Nordisk Ministerråd er i færd med at analysere aktuelle fremgangsmåder for organisering og finansiering af det eksisterende nordiske samarbejde med det formål at frigøre midler, som kan anvendes til iværksættelse af de dele af kulturhandlingsplanen, der foreløbig ikke har været midler til.

5.1 Nordiska rådets rekommendationer

5.1.2 Meddelande om rekommendation nr 10/1990/k om Handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, NordMÅL (B 103/k)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ett handlingsprogram om språkligt samarbete i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 103/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet att genomföra handlingsprogrammet under perioden 1990–1995 och att härvid särskilt:

- Eliminera befintliga hinder angående nordiskt TV- och radioprogramutbyte mellan de nordiska länderna
- Utbygga utväxlingsprogram för elever och lärare inom Norden
- Arbeta för att snarast säkra nordiska lektorattjänster inom Norden
- Vidta åtgärder för att stärka de icke-skandinaviska språkens ställning inom nordiskt samarbete

att utarbeta en tids- och finansieringsplan över handlingsprogrammets förslag.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd vedtog på sit møde den 8–9. maj 1990 Handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden 1990–1995 NordMÅL, i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 103/k.

Handlingsprogrammet er vedtaget under iagttagelse af de bemærkninger til dets gennemførelse, som Nordisk Råd har afgivet i rekommendation 10/1990/k.

En tids- og finansieringsplan for handlingsprogrammets gennemførelse er udarbejdet og vedtaget på Nordisk Ministerråds møde den 3. december 1990.

Planen indeholder fastlæggelse af virksomhed og budget for 1990 og 1991 samt foreløbige mål for den resterende gennemførelsesperiode. Undertagelser er dog etableringen af en sprogkonsulentstilling ved Nordens Hus i Reykjavik og en tolkekonsulentstilling ved Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors, som begge er godkendt foreløbig frem til 31.12.1993.

Gennemførelsesplanen bygger på forslag udarbejdet af de ansvarlige organer m. fl. Der er nogen variation med hensyn til hvor detaljeret, det har været muligt at planlægge. Nogle områder er i NordMÅL udførligt beskrevet, og planlægningen har her drejet sig om at fylde områderne ud med veldefinerede aktiviteter. I andre tilfælde beskrives et sæt problemer, som bør behandles i handlingsprogrammets periode. I sådanne tilfælde kræves der forarbejde f.eks. i en arbejdsgruppe.

I planlægningen er indgået hensynet til at opnå en balance mellem udgifterne til de enkelte punkter, der modsvarer områdernes vægt i handlingsprogrammet.

Virksomheden, der koordineres af embedsmandskomitéen for nordisk kulturelt samarbejde, besluttet og budgetlægges for et år ad gangen på baggrund af rapportering og forslag fra de ansvarlige organer m. fl. Samtidig justeres den foreløbige planlægning for den resterende gennemførelsesperiode.

Kapitel IX

Forskning og høyere utdanning

1 Sammendrag

Det nordiske samarbeidet om forskning og høyere utdanning er inne i en fase der grunnlaget legges for nye, høyt prioriterte aktiviteter i kommende år. Nordisk forskerutdanningsakademi er under etablering, programmer for miljøforskning og for polarforskning forberedes, Nordplus-ordningen styrkes og samarbeidsprogram for høyere utdanning utarbeides.

Gjennomføring av Kulturhandlingsplanens ambisiøse målsettinger for samarbeidet om forskning og høyere utdanning vil i de nærmeste år kreve betydelige ressurser. Det nordiske samarbeidets prinsipper for finansiering og organisering av forskning og høyere utdanning er under kritisk vurdering. I de kommende år vil det bli satset sterkere på initierende virksomhet og tidsbegrensede aktiviteter som kan støtte opp under høyt prioriterte tiltak i landene.

2 Utviklingen innen forskning og høyere utdanning

Høyere kvalitet og bedre effektivitet er sentrale målsettinger i forsknings- og utdanningspolitikken i de nordiske landene. Det arbeides for å øke den internasjonale mobiliteten både for studenter og forskere. For å høyne kompetansen innen vitenskapelig produksjon og utdanning utvikles systematiske programmer for forskerutdanning.

3 Samarbeidsformene innen forskning og høyere utdanning

Innen forskning og høyere utdanning er det offentlige, nordiske samarbeidet omfattende. Dels har universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner i ulike former etablert samarbeid, dels har forskningsrådene og Nordisk Ministerråd organisert og finansiert virksomhet for nordisk samarbeid.

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) skal gi råd til Nordisk ministerråd i langsiktige og overgripende spørsmål, og skal gjennom egne initiativ fremme nordisk samarbeid på hele forskningsområdet. Ministerrådet (Kultur-, undervisnings- og samarbeidsministrene) fastsatte i 1990 nye retningslinjer for FPRs virksomhet 1990–92. FPR har i 1990 DKK 4.448.000 til disposisjon.

Ledningsgruppen för högre utbildning (HÖGUT) er etablert for å utvikle samarbeid på området.

Kulturhandlingsplanen har satt opp mål for utviklingen av samarbeidet innen forskning og høyere utdanning. Som oppfølging av den såkalte

Programgruppens rapport har Ministerrådet arbeidet med et omfattende arbeidsprogram for endret finansiering og organisering av det nordiske kultursamarbeidet. Målsettingen er å kunne øke fleksibiliteten og mulighetene for å utforme samarbeidet etter aktuelle prioriteringer. Et ministerrådsforslag om arbeidsprogram for ændret finansiering og organisering av kultursektorens institusjoner, samarbeidsorgan og andre permanente aktiviteter er vedtatt, og vil bli lagt fram for Nordisk Råds 39. sesjon.

Sektoren har hatt ansvaret for arbeidet med følgende rådsrekommandasjoner:

- 12/1989/k Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer
- 41/1989/k Utökad nordisk utbildningssamarbete
- 46/1989/k Åtgärder för Nordplus-programmets genomförande
- 11/1990/k Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990–92

4 Virksomheten i 1990

De viktigste aktiviteter har vært knyttet til etableringen av en nordisk forskerutdanningsordning, nye forskningsprogrammer og videreføring av Nordplus-samarbeidet.

4.1 Forskerutdanning

Ministerrådet vedtok i 1990 å opprette Nordisk forskerutdanningsakademi som en samlet støtteordning for samarbeid om forskerutdanning og forskermobilitet. Forskerutdanningsakademiet vil fra årsskiftet 1990/91 være i virksomhet med eget styre og sekretariat. De selvstendige støtteordningene Nordiske forskerkurser, Nordiske forskerstipendier samt Nordiske forskersymposier nedlegges samtidig, og integreres i Forskerutdanningsakademiet. For 1990 har disse ordningene en budsjetttramme på DKK 12.237.000.

Virksomheten med systematiserte nordiske forskerkurs finansiert av FPR har fortsatt i 1990. Kursseriene innen henholdsvis astrofysiske observasjonsmetoder og sykepleieforskning ble avsluttet under året. Begge virksomheter er bedømt som meget positive. Evalueringer av kursseriene og anbefalinger om videreføring er behandlet av FPR og oversendes styret i Nordisk forskerutdanningsakademi for eventuell oppfølging.

FPR har også bidratt til gjennomføring av sommerkurs ved Uppsala biomedicinska centrum (BMC), og det er vedtatt å sette i verk planlegging av kurs innen området cellebiologi.

På initiativ av styringsgruppen for samarbeidet om superdatamaskiner er det holdt en internasjonalt konferanse for å trekke opp retningslinjer for bruk av superdatamaskiner.

4.2 *Forskningsinstitusjoner*

Det er i gang et omfattende arbeid vedrørende kultursektorens institusjoner og permanente aktiviteter, jfr. punkt 3 foran.

På grunnlag av evalueringer, har det for to av institusjonene blitt vurdert omlegginger av virksomheten. FPR har anbefalt at NORDPLANs rett til å ta opp egne forskerstuderende og til å tildele egen doktorgrad avskaffes. Også for NORDINFO foreligger det anbefalinger fra FPR om delvis omlegging av virksomheten. Ministerrådet vil i desember 1990 ta stilling til omleggingsforslagene for de to institusjonene.

Nedenfor gis det kortfattede beskrivelser av institusjonenes og samarbeidsorganenes virksomhet i 1990. Det vises for øvrig til institusjonenes egne årsberetninger.

4.2.1 *Nordisk Journalistkursus*

Nordisk Journalistkursus finansieres over Ministerrådets budsjett i 1990 med DKK 2.091.000.

For i større grad enn tidligere å fokusere på Nordens forhold til det øvrige Europa ble det tre måneder lange hovedkurset lagt om til å fokusere på sammenlikning av de nordiske modeller med de europeiske. Emne for et fireukerskurs var "Norden og EFs indre marked 1992".

Med ekstraordinære midler fra Nordisk Råds presidiesekretariat er det arrangert et kontaktseminar mellom journalister og redaktører i Norden og de tre baltiske republikker om pressens demokratiske funksjoner, pressejus og presseetikk.

Med ekstraordinære midler fra Nordisk Ministerråd er det arrangert et seminar om nordisk EF-politikk for britiske og irske journalister.

4.2.2 *Nordiska institutet för teoretisk fysik (NORDITA)*

NORDITA finansieres i 1990 med DKK 15.492.000 over Ministerrådets budsjett.

NORDITA's verksamhet 1990 har i stor utsträckning präglats av att anpassa verksamheten till de nya stadgarna och av att organisera den nya styrelsens arbetsformer så att dess ledamöter lättare kan ta en aktiv del i institutets dagliga arbete.

Arbetet med att förbättra informationsverksamheten från institutet fortgår planenligt. Bl. a. utkommer nu regelbundet NORDITA NEWS med sex nummer om året. Den vetenskapliga publiceringsverksamheten har ökat väsentligt 1990 jämfört med tidigare år.

Under året har träffats överenskommelse med en av de främsta ryska astrofysikerna att tills vidare tillbringa 2–3 månader per år vid NORDITA. Under februari och mars stod denne som huvudansvarig för tre workshops under den samlande rubriken "Hot spots in astrophysics". Deltagarna fördelade sig ungefär likformigt mellan nordiska, öst- och ickenordiska västeuropeiska fysiker.

4.2.3 *Nordiska kommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)*

Over Ministerrådets budsjett for 1990 er NOAC finansiert med DKK 763.000,-.

NOAC's verksamhet under 1990 har dels fokuserats på utnyttjande av nytillkomne acceleratorressurser i Norden i syfte att bygge opp ett mer långsiktig nordisk samarbeite vid dessa. Vidare har nye tvärvetenskaplige forskningsprojeikt inom fysik-geofysik-geologi fått stöd og også resulterat i en rad mycket intressante nye resultat.

Under året har stöd givits till fyra symposier og sommerskolor.

4.2.4 *Nordiska instituttet for asiastudier (NIAS)*

NIAS har for 1990 en bevilgning over Ministerrådets budsjett på DKK 5.769.000.

NIAS omorganiserades 1988 genom beslut fattat av ministerrådet 1987. Under 1990 har resultatene av reformeringen på allvar börjat vise sig. Aktivitetene har øket på så godt som samtlige verksamhetsområdene.

NIAS har engagerat sig i bildandet av ett stort og heltäckande forskarnätverk, organiserat i nordiska forskarassosiasjoner med ulike geografiske inriktning. På denne grund kommer instituttets service till universitetene og forskarverlden att kunne förbättras ytterligere under de kommende årene. På det internationale planet har det vid sidan av Asien skett en opprioritering av kontaktene inom Europa.

4.2.5 *Nordisk Dokumentationscentral for Massekommunikationsforskning (NORDICOM)*

Ministerrådet finansierer NORDICOM med DKK 876.000 for 1990.

NORDICOMs dokumentationsvirksomhed har i 1990 rutinemæssigt arbejdet med dokumentation af nordiske mediepublikationer.

Informationsvirksomhedens arbejde forløb ligeledes rutinemæssigt med udgivelse af nordiske nyhedsbreve: NORDICOM-INFORMATION og engelsk-sprogede nyhedsbreve: The NORDICOM REVIEW.

Implementering af mulighed for decentral inddatering af data ved enkelte nationale dokumentationscentraler blev igangsatt. Dette initiativ er udtryk for en tiltrængt rationalisering af arbejdsrutinerne.

4.2.6 *Nordisk kollegium for økologi (NKE)*

Ministerrådet finansierer NKE med en bevilgning på DKK 612.000 for 1990.

I tillegg til Kollegiets normale virksomhet i form av kurser, symposier, stipendieverksamhet o.l., er det for første gang gitt støtte til aktivitet i et baltisk land. Kollegiet har støttet nordisk deltakelse i et symposium om vegetasjonproblemer i det baltiske området, arrangert av Universitetet i Tartu.

En Europeisk Ekologisk Federation ble dannet i 1990, og Kollegiets

sekretariat fungerer som Federationens sekretariat. Virksomheten planlegges bli av samme karakter som Kollegiets egen, og hovedvekten skal legges på doktorandutdanning og doktorandmobilitet i Europa.

I Brundtlandkommisjonens ånd holdes i oktober 1990 et symposium med tittel "Ekologi, miljø och u-landsforskning", med støtte av bl.a. SAREC och FINNIDA.

4.2.7 *Nordisk Sommeruniversitet (NSU)*

NSU har for 1990 en bevilning over Ministerrådets budget på DKK 1.660.000.

NSU's aktiviteter var i 1990 koncentreret om 10 tværvitenskabelige emner i et tilsvarende antal internordiske studiekredse med hver mellem 10 og 20 aktive lokalkredse i de 21 nordiske universitetsbyer. Programmet indeholdt emner som tid og tidsforståelse, computerkultur, europæiske identiteter og genteknologi og etik.

Repræsentantskabet besluttede at ændre NSU's publikationsprofil med det formål i højere grad at markere NSU i den nordiske, akademiske offentlighed — bl. a. startes en ny skriftserie, der løbende skal orientere om og bringe bidrag fra kredsens arbejde.

NSU's formålsparagraf blev revideret af repræsentantskabet, og fokus for aktiviteterne er nu sat på det tværvitenskabelige, kritisk orienterede samarbejde og på den kulturelle udveksling i Norden.

4.2.8 *Nordisk Kollegium for marinbiologi (NKMB)*

NKMB har for 1990 en bevilgning på DKK 1.862.000 over Ministerrådets budsjett. Hovedaktivitetene har vært sentrert om kurs- og stipendiativirksomhet, samt gjennomføring av det treårige satsingsområdet "Marinbiologiske forhold ved Færøylene" (BIOFAR) der 1990 er siste år.

NKMB har i 1990 tildelt totalt 14 stipendier for forskerutdanningsopphold av varighet 2–6 mnd i annet nordisk land. NKMB har videre forberedt utgivelse av et nordisk marinbiologisk nyhetsbrev, og satt i gang forberedende arbeid for sitt neste satsingsområde "Marin systematikk og artskunnskap" (1992–94).

4.2.9 *De nordiska språk och litteraturkurserna*

Kursene finansieres i 1990 med DKK 1.639.000 over Ministerrådets budsjett.

De nordiska språk och litteraturkurserna har till syfte att i vart och ett av de nordiska länderna anordna kurser i landets språk, litteratur och kultur, avsedda för universitetsstuderande från de andra nordiska länderna. Med godkänt vitsord genomgången kurs motsvarar vid hemuniversitetet anordnad kurs och befriar från examination i samma ämne. Drygt 300 studerande deltar i kurserna som anordnas varje år i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt vartannat eller vart tredje år på Färöarna, Grönland, Island och i Sameland.

4.2.10 *Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORD-INFO)*

For 1990 finansieres NORDINFO over Ministerrådets budsjett med FIM 3.764.000, tilsvarende DKK 6.324.000.

NORDINFOS målsætning er att verka for en forbedrad och effektivere informationservice i de nordiska länderna. Den viktigaste verksamhetsformen vid sidan om samordningsinsatser er beviljande av projektmedel for att initiere, stimulere, stöjja og gjennomföra ulike aktiviteter.

Ur 1990 års verksamhet bör framför allt framhållas den fortsatta utvecklingen av IANI – ett PC-program som förenhetligar sökning och sökspråk, i första hand i nordiska databaser.

En ny opplaga av handboken "Nordic Databases" med beskrivninger av 430 nordiska databaser har utkommit under året.

4.2.11 *Nordiska samarbetskommittén for internasjonell politik*

Samarbeidskomiteen finansieres over Ministerrådets budsjett for 1990 med DKK 848.000.

Verksamheten i 1990 koncentrerats till att finna nye former for samarbeide på kommittens område. I det syftet hålls i november en forskarkonferens over temat "Forskningssamarbeide og samarbeidsforskning: Norden i förändringarnas Europa".

På grunn av nedskjæringer i budsjettet er virksomheten betydelig redusert. Av den grunn er det ikke blitt delt ut forskningsbevilgninger, og en seminarserie som kommitten har drevet siden 1986, ble avbrudt i 1990. Av den tradisjonelle virksomheten har bare publikasjonene vært drevet i stort sett vanlig utstrekning.

4.2.12 *Nordiska kommittén for øststatsforskning*

På grunn av den hastige förändringsprosessen i Sovjetunionen og Øst-europa har interessen for Nordiska kommitténs for øststatsforskning medlemmar og organisation økat markant og dermed efterfrågan på kommitténs kunskaper og tjenester. Under denna period har informationsverksamheten syftat till att svare opp mot dessa nye behov. Kommittén gjennomföra også en inventering av øststatsforskningen i Norden for att diskutere ämnets nye förutsætninger – i perspektiv av glasnost og perestrojka.

Komiteen har for 1990 DKK 297.000 i bevilgning fra Ministerrådet.

4.2.13 *Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi (NKFO)*

NKFOs bevilgning over Ministerrådets budsjett er for 1990 på DKK 1.468.000.

Kollegiet arrangerade en kurs i "Havmodellering" (teori kring numeriska modeller for beräkning av vattenstånd, strömmar og transporter av

ämnen). Det er avholdt ett symposium om förhållandena i "Skagerrak med omgivande havsområden". En avsikt med mötet var att, med forskningspresentationerna som grund, diskutera Kollegiets forskningsprogram 1991–93 som inriktas mot förhållandena i området från Nordsjön in till Östersjön.

Kollegiet har finansierat utbytesresor för nordiska forskare och lärare, och finansierat vistelse vid oceanografisk institution i annat nordiskt land för forskarstuderande. Kollegiet har, bland annat i samarbete med BIO-FAR, bedrivit undersökningar om förhållandena kring Färöarna.

4.2.14 *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)*

NoSAMF mottar över Ministerrådets budsjett för 1990 DKK 1.551.000.

Samarbetskommittén och samarbetskommitténs medlemmar har aktivt deltagit i arrangerandet av den 8. internationella kongressen för arktisk medicin (the 8th International Congress on Circumpolar Health). Huvudtemat för kongressen var samhällsmedicinska problemställningar och – lösningar i nordligt belägna regioner. Under andra hälften av året har samarbetskommitténs arbete fokuserats på arrangemangen för det nordiska köldmötet och planeringsarbetet inlett för en konferens i 1991 angående olycksfallsprofylax i arktiska områden.

Samarbetskommitténs informationstjänst har fungerat enligt samma principer som tidigare och denna serviceform har utnyttjats av en rad forskare inom arktisk medicin. Samarbetskommittén har utsetts till WHO:s samarbetscenter för arktisk medicinsk forskning och cirkumpolar hälsa (WHO Collaborating Centre for Arctic Medical Research and Circumpolar Health) fr. o. m. september 1990.

4.2.15 *Nordiska institutet för folkdiktning*

Institutet finansieras i 1990 över Ministerrådets budsjett med FIM 1.571.000, motsvarande DKK 2.639.000.

Nordiska institutet för folkdiktning har under året satsat på att avsluta flera större projekt. Bland dessa bör nämnas projektet om kvinnoaspekten i folklöre och folkloristisk forskning som resulterade i en publikation "KvinnFolk Kvinnor i tradition och kultur" och projektet om folkloristisk drömforskning som leder till en publikation nästa år.

En ny satsning är Folklore Fellows' Summer School, en internationell utbildningskurs för unga avancerade forskare, som kommer att äga rum 1991 med tanke på att verksamheten kommer att fortsättas under flera år. Till kursen väljs deltagare även utanför Norden och den har en kraftig extern finansiering.

Institutet kommer att ha en ny direktör fr. o. m. början av 1991. Man har arbetat för en smidig övergång och berett plats för nya projekt samt planerat för fortsättningen av samarbetet med Unesco inom folklorens värn.

4.2.16 *Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*

NHHs bevilgning över Ministerrådets budsjett er for 1990 på SEK 964.000.

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på tre linjer, textillinjen, näringslinjen och linjen för näringsterapi.

En ny studieplan för näringslinjen syftar till att föra fram de flesta studerande till hovedfag (cand scient), öka antagningskapaciteten, stimulera flera av de studerande att genomgå forskarutbildning, starta vidareutbildning av tidigare studerande och bidra till att det startas utbildning i klinisk näringslära i Norge.

Inom linjen för näringsterapi, som ersätter de tidigare dietetikerkurserna planeras vid sidan av den reguljära linjeutbildningen vidareutbildningskurser för kliniska näringsfysiologer och dietister.

NHH-styrelsen arbetar sedan flera år med att försöka att i Danmark etablera en påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi.

4.2.17 *Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*

NORDPLAN finansieras över Ministerrådets budsjett for 1990 med SEK 6.843.000, motsvarande DKK 7.596.000.

NORDPLANs tre huvudgrenar, 1-årig vidareutbildning för akademiskt utbildade praktiker, forskarutbildning och forskning, är alla tvärfackliga.

I vidareutbildningskursen studerades bl. a. stadspolitikens ekonomiska, kulturella, sociala- och miljöaspekter och planeringsetik med Ålborg som fältstudieort.

Programmet för 1991-års kurs, som lagts upp av NORDPLANs nya miljögrupp, fokuserar på miljöaspekter i lokal- och regional planering med olympiad-orten Lillehammer som exempel.

Forskarutbildning omarbetades efter en extern utvärdering. Två forskarkurser ordnades: "Filosofi för planerare" och "Aristoteles som välfärdsteoretiker". De väckte stort intresse – inte minst bland teknologkretsar i Norden.

Engström-gruppen drev fem externfinansierade forskningsprojekt om kommunikationer och transporter. Ett av dem undersöker hur internationaliseringen hos stora företag skapar nya rese-, transport- och kontaktmönster.

4.2.18 *Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULC)*

Institutet finansieras i 1990 över Ministerrådets budget med ISK 31.641.000, svarende til DKK 3.797.000.

NORDVULC har i 1990 udført undersøgelser, som har til formål at øge forståelsen af dybe fysiske og kemiske processer hvor jordskorpens plader bevæger sig fra hinanden. Institutet lægger en stor vægt på at udvikle metoder til kontinuerlig overvågning af vulkanområder med det formål at

skabe forudsætning til at give værdifuld rådgivning til befolkninger, som er truede af vulkanudbrud.

Instituttet har taget initiativ til aktivt samarbejde med europæiske søsterinstitutioner, specielt i Portugal og Italien. Endvidere er instituttets virksomhed i sin helhed et nordisk bidrag til de Forenede Nationers "International Decade for Natural Disaster Reduction (IDNDR)".

4.2.19 *Nordisk institutt for sjørett*

Instituttet har for 1990 en bevilgning på NOK 2.541.000 over Ministerrådets budsjett.

Instituttet har holdt 3-månedlige kurs vår og høst i sjørett, petroleumsrett og kontrakter i petroleumsvirksomheten for nordiske studenter.

Det 11. nordiske sjørettsseminar ble holdt i september. Det er arrangert ettermiddagsseminarer i sjørett, hvorav ett hvert semester er kombinert med et eget seminar for dommere. I petroleumsrett er det holdt 3–4 seminarer hvert semester.

Forskningsprosjektene "Joint Venture i Shipping" og "EF – Norden – Olje – Gass" fortsetter, og vil bli avsluttet i helholdsvis 1991 og 1992. Instituttet er i ferd med å starte opp nye forskningsprosjekter, bl. a. i "Sikkerhet til sjøs" og i "Gass og elektrisitet". Instituttet deltar aktivt i Det juridiske fakultets nyopprettede Senter for EF-rett.

4.2.20 *Nordiske geokskursioner til Island*

Den nordiske geologiske ekskursjon til Island blev gjennomført i juli 1990. Ministerrådet bevilger i 1990 DKK 679.000 til formålet. Ekskursjonens hovedemner var kvartærgeologi, glacialgeologi, glaciologi, sedimentologi, geomorfologi og kvartærstratigrafi, men også vulkanologi og tefrokronologi. Under ekskursjonen blev der holdt 3 foredrags- og diskussionsseminarer.

4.2.21 *Nordiska samfundet för latinamerikaforskning (NOSALF)*

Nordiska samfundet för latinamerikaforskning har i 1990 en beviljning från Ministerrådet på DKK 295.000.

NOSALF beviljar årligen mellan 10 och 20 resestipendier för en veckasstudier till företrädesvis forskningsstuderanden som behöver besöka en på Latinamerika inriktad Nordisk Institution.

Publikationen "*Ibero Americana*" är den enda vetenskapliga tidskriften av multidisciplinär karaktär specialiserad på Latinamerika i de nordiska länderna. Den utges två gånger per år. En ny serie NOSALF publikationer ger möjlighet för nordiska forskare att publicera sina avhandlingar, artiklar eller forskningsresultat också på ett nordiskt språk i motsats till material som publiceras i "*Ibero Americana*".

4.2.2 *Nordisk federation för medicinsk undervisning*

Over Ministerrådets budget for 1990 er det bevilget DKK 709.000 til Føderationen.

Et møde om lægeuddannelsens globale perspektiv har bl. a. kortlagt Nordens muligheder for at etablere konkrete samarbejdsprojekter med lægeskoler i den tredje verden. Føderationen har taget kontakt med myndighederne i USSR og etableret en samarbejdsaftale om lægeuddannelse med Det Postgraduate Institut i Leningrad.

Videre drøftedes i oktober på initiativ af medicinske studerende hvorledes læger og lægestuderende kan bidrage til at realisere Nordplus-ordningerne.

4.3 *Forskningsprogrammer*

I tråd med FPRs retningslinjer er det tatt initiativ til to programmer om henholdsvis miljøforskning og polarforskning.

4.3.1 *Miljøforskning*

Samarbeids- og kulturministrene har nedsatt en programkomité for å utarbeide et forslag til 5-årig miljøforskningsprogram. Programforslaget tar utgangspunkt i igangværende og planlagte nasjonale og nordiske aktiviteter. *Klimaforandringer miljøforsknings-samarbeidet i Østersjøområdet og forskning om styringsmidler (miljøøkonomi)* er satt opp som foreløpige, overgripende temaområder.

4.3.2 *Polarforskning*

En programkomite ventes innen utgangen av 1990 legge fram et forslag til et nordisk samarbeidsprogram for polarforskning. Programmet vil omfatte alle vitenskapelige hovedområder, og kunne legge grunnen for samarbeid om nordisk deltakelse i bredere internasjonalt samarbeid, og for samordning og arbeidsdeling mellom landene.

4.4 *Forskningspolitiske studier*

En av FPRs sentrale oppgaver er å få fram grunnlagsinformasjon om den nordiske forskningens status og framtidsutsikter. I 1990 er det således publisert en studie av universitetene i Norden foran 90-tallet, med hovedvekt på beskrivelse og analyse av endringer i styring og finansiering av forskning. Studien er planlagt fulgt opp både med et popularisert sammendrag/nyhetsbrev, og ytterligere studier av f. eks. effekter av endrede rammebetingelser for instituttene virksamhet. I en annen studie er det utredet mulighetene for å bedre den nordiske sammenliknende statistikken over forskerutdannet personale.

4.5 *Nordisk uddannelsesfællesskab*

I slutningen af 1988 tog Styringsgruppen for højere uddannelse initiativ til at få kortlagt de økonomiske, juridiske og andre hindringer for nordisk

samarbejde inden for højere uddannelse. Kortlægningsarbejdet blev udført af afdelingsdirektör Göran Svanfeldt ved universitets- og högskoleämbe-
tet i Stockholm. Rapporten "Kartläggning av hinder för nordiskt samar-
be inom högskoleområdet" forelå i februar 1990 og var i foråret til høring
på universiteter med videre.

En programgruppe nedsat af Styringsgruppen for højere uddannelse
har i 1990 udarbejdet udkast til forslag om samarbejdsprogram for højere
uddannelse i Norden. Programgruppens forslag indebærer blandt andet at
Nordplus-programmet forlænges samt at dets virksomhed udvides betyde-
ligt.

Ligeledes indeholder forslaget tiltag omkring meritoverføring og nordisk
arbejdsdeling samt en foreløbig skitse til nordisk overenskomst om adgang
til højere uddannelse. Målet med en overenskomst skal ifølge dette forslag
være, at der ikke gives særlige kvoter for nordiske studerende — det vil
blandt andet sige fri konkurrence om pladserne. Hvor særlige nationale
interesser gør sig gældende, skal der være mulighed for at indgå aftaler om
kvoter, pladser, betaling med videre.

Styringsgruppen for højere uddannelse har i 1990 taget initiativ til at der
udarbejdes nyt informationsmateriale til afløsning af "Att Studera i Nor-
den" (seneste udgave 1985).

4.6 Nordplus

Syftet med Nordplus är att främja utbytet av studerande och lärare inom
ramen för nätverk mellan universitet och högskolor i Norden. Programmet
ingår som ett led i strävandena att förstärka den nordiska gemenskapen
och genomförs som försöksverksamhet under 1989–1993. Målsättningen
att ställa 900 Nordplus-stipendier till förfogande har uppnåtts. Det stora
antalet ansökningar har emellertid medfört att mindre än hälften av ansök-
ningarna har kunnats tilgodoses.

Nordplus budsjett for 1990 er på DKK 15.948.000, hvorav DKK
3.780.000 fra den økonomiske handlingsplanen.

1990 har det inom Nordplus, bl. a. på initiativ från högskolehåll, etable-
rats en ny stödordning: Bidrag till kursverksamhet. Stödordningen har fått
ett stort positivt mottagande.

En arbetsgrupp bestående av universitetsadministratörer har genomgått
de administrativa erfarenheter av Nordplus som hittils gjorts vid universi-
tet och högskolor i Norden. Rapporten innehåller operativa förslag till en
mer strömlinjeformad struktur.

Mer än 200 högskolor har egna Nordplus-kontaktpersoner som alltmer
engageras i informationsåtgärder, administrativ hantering och studie-
sociala frågor.

De nordiska studentbostadsstiftelserna har vid en konferens behandlat
Nordplus. Konferensens rekommendationer utgör ett välkommet bidrag
til en fortsatt utbyggnad av programmet.

Generellt kan det noteras att Nordplus 1990 erhållit en fastare förankring bland universitet och högskolor samt att programmet konsoliderat sin ställning bland de alternativ som står till de studerandes förfogande.

4.7 Informationssteknologi

Etter avslutning av Nordisk handlingsplan på datateknologiområdet ved årsskiftet 1989/90, er ansvaret for videre aktiviteter lagt på de enkelte sektorer. På oppfordring fra Samarbeidsministrene har FPR satt igang en ekspertgruppe for evaluering av datahandlingsplanens forskningsmessige virkninger. Gruppens rapport vil foreligge første halvår 1991.

Sluttrapporten fra Minsiterrådets rådgivende utvalg for dataspørsmål (RU-data) har i løpet av høsten 1990 vært til høring i en rekke nordiske og nasjonale organer. Nye tverrsektorielle innsatser innen informasjonsteknologi utredes av et nordisk Kontaktorgan for datapolitiske spørsmål (KO-data), som innen første halvår 1991 ventes å avgi sin innstilling.

5 Nordisk Råds uttalelser og rekommandasjoner

5.1 Nordisk Råds uttalelse

Nordisk Råd har i uttalelse 4/1990 i anledning af planlægningsdokument C2 1990 bl. a. henstillet til ministerrådet "att eventuella förslag om nedläggningar av institutioner på kulturavtalets område överlämnas till rådet i form av separata ministerrådsförslag innan definitiva förslag fattas (jfr. art. 46 i Helsingforsavtalet)".

Ministerrådet henviser i den anledning til det arbejde, der er beskrevet foran under afsnit 3.

5.2 Nordisk Råds rekommandasjoner

5.2.1 Meddelande om rekommendation nr 12/1989/k angående datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer (A 837/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet anser samarbeidet inom högre utbildning vara av stor vikt och tildelar området ökade resurser genom Nordplus och andra satsninger.

Nordplus har introducerat en ny størdordning som bl. a. ger bidrag till utveckling av nye undervisningsaktiviteter av den typ rekommendationen omfatter.

5.2.2 *Meddelande om rekommendation nr 41/1989/e angående utökat nordiskt utbildningssamarbete (A 898/e)*

Rekommendationen lyder:

'Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- a) at inden udgangen af 1992 gennemføre princippet om fuld gensidig anerkendelse af eksaminer og prøver (deleksaminer),
- b) at forhøje ambitionsniveauet for Nordplus, således at programmet kommer til at omfatte mindst 3000 studenter årligt og at udarbejde de nødvendige foranstaltninger til at sikre tilstrækkelig nordisk adgang til Erasmus- programmet,
- c) at i løbet af 1990 udarbejde et forslag til et særligt stipendieprogram for at give nordiske forskere bedre muligheder for at studere i de andre europæiske lande, inklusive en første fase, som omfatter 500 årlige stipendier."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiska länderna har inngått en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer som genomgått en kompetensgivande högre utbildning omfattande minst tre år.

Frågan om meritöverföring av studieperioder och delexamina har beretts inom en expertgrupp med uppdrag att genomföra en första utvärdering av Nordplus.

I beredningen av ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden ingår bl. a. övervägande om en höjd ambitionsnivå för Nordplus.

Samtliga fem nordiska stater deltar i Nordplus. För närvarande kan EG-landet Danmark dessutom samarbeta inom Erasmus-programmet. Denna möjlighet är inte öppen för de övriga nordiska länderna, som är medlemmar i Efta. Förhandlingar pågår mellan Efta och EG om bl. a. Efta-staternas deltagande i EG-programmet Erasmus.

Beträffande punkt c) anser Ministerrådet att samnordiska forskarutbildningsresurser bör användas inom Norden. Nordiska forskares utomnordiska kontakter och stipendieresor är inte en fråga för nordiskt samarbete utan ett nationellt ansvar.

5.2.3 *Meddelande om rekommendation nr 46/1989/k angående åtgärder för Nordplus-programmets genomförande (A 872/k)*

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd om snarest at vedtage foranstaltninger, der kan fremme Nordplus-programmets gennemførelse ved

1. at arbejde for etablering af introduktionskurser i værtslandets sprog,
2. at arbejde for, at der gennemføres en liberalisering af reglerne for examensgyldighed i Norden og for etablering af en egnet praksis herfor,
3. at arbejde for, at stipendierne får en sådan størrelse, at de dækker meromkostninger ved studier i et andet nordisk land, og at stipendia-

- terne i studiesocial sammenhæng ligestilles med landets egne studenter,
4. at arbejde for, at Nordplus-stipendiet også omfatter en studenterbolig,
 5. at arbejde for, at informationen til de studerende om Nordplus og des muligheder intensiveres,
 6. at afsætte midler af et sådant omfang, at ambitionsniveauet i Nordplus-programmet kan opretholdes,
 7. at arbejde for, at der gives mulighed for individuelle ansøgnings om Nordplus-stipendier uanset den pågældende uddannelsesinstitutionens interesse i at deltage samt
 8. at sikre, at udveksling af studenter og lærere mellem Danmark, Færøerne og Grønland kan finde sted inden for Nordplus-programmet.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

I ministerrådets beredning av ett förslag till samarbetsprogram för högre utbildning indrogs en expertgrupp med uppdrag att genomföra en första utvärdering av Nordplus. Expertgruppen har i en rapport framlagt en rad konkretiserade förslag som tar sikte på att öka flexibiliteten och förbättra Nordplus i enlighet med den andemening rekommendationen ger uttryck för.

Beträffande punkt 8 kan ministerrådet konstatera att detta inte är i överensstämmelse med Helsingfors-avtalet.

5.2.4 Meddelande om rekommendation nr 11/1990/k angående riktlinjer för Nordiska forskningpolitiska rådet (FPR) för 1990–1992 (B 108/k)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1990–1992, i enlighet med ministerrådsförslag B 108/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet och
2. att under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser
 - vidta åtgärder för att ytterligare stärka nordiskt samarbete inom det internationella forskningssamarbetet
 - stärka och utöka en systematiserad nordisk forskarutbildning och forskarörlighet
 - uppmana till ett ökat nordiskt samarbete inom forskningsområdet humaniora och samhällsvetenskap
 - inleda ett nordiskt samarbete mellan högskolor och näringsliv i form av ett nordiskt COMETT-program
 - koordinera information på det nordiska forskningssamarbetets område genom publicering av ett nordiskt nyhetsbrev.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet gjennomfører det nordiske forskningssamarbeidet i tråd med de vedtatte retningslinjer for FPR. Særlig vekt er lagt på etableringen av Nordisk Forskerutdanningsakademi som vil starte sin virksomhet ved årsskiftet 1990/91.

Programmene for miljøforskning og for polarforskning er under forberedelse, jfr. punktene 4.3.1 og 4.3.2 foran.

FPR arbeider videre med ideen om Norden som nettverk, bl. a. ved i samarbeid med forskningsrådene og deres nordiske samarbeidsorganer vurdere mulighetene for å utvikle nordiske Centres of Excellence og forbedre finansieringsmulighetene for mindre samnordiske prosjekter.

Samarbeid og utveksling av informasjon ivaretas bl. a. gjennom de forskningspolitiske utredninger og konferanser FPR tar initiativ til. I øvrigt vil styrkingen av Ministerrådets generelle publiserings- og informasjonsvirksomhet og en nærmere kontakt med forskningsrådenes nordiske samarbeidsorganer kunne dekke koordineringsbehovet vedrørende forskningsinformasjonen.

På initiativ fra FPR har en arbeidsgruppe utredet et styrket nordisk samarbeid om utviklingsstudier for perioden 1990–92. Det er planlagt igangsatt et newsletter og et antall forskerkurs for å støtte opp under nasjonale aktiviteter.

Kapitel X

Arbejdsmarked

1 Sammenfatning

Situationen på arbejdsmarkedet i Norden er påvirket af tegn på en svag konjunkturaftmatning i de fleste lande. I Norge er der en stabilisering af situationen, medens en stigende arbejdsløshed som følge af en aftmatning af konjunkturerne er slået igennem i løbet af 1990 i Sverige, Danmark og Island.

I Finland er konjunkturaftmatningen slået igennem i den sidste halvdel af 1990, hvilket medfører en stigende arbejdsløshed.

Der er samtidig en række positive udviklingstræk, som medfører en stabilisering af den samlede beskæftigelse og en stagnation i udviklingen af den samlede ungdoms- og langtidсарbejdsløshed. På trods af denne udvikling er situationen for de grupper, der stødes ud af arbejdsmarkedet – selvom de er blevet færre i antal – relativt set blevet forværret.

Den nordiske samordning af landenes stillingtagen til internationale fora er i 1990 blevet uddybet med en kontinuerlig drøftelse af de nordiske landes deltagelse i internationale organisationer samt holdningen til udviklingen af den vesteuropæiske integration og demokratiseringsprocessen i Østeuropa.

Hovedaktiviteterne inden for det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet er dels afslutning af samarbejdsprogrammet fra 1985, opstarten af engagementet i den økonomiske handlingsplan fra 1989 til og med 1992 samt iværksættelse af aktiviteter inden for den nye ligestillingshandlingsplan fra 1989 til 1993. Projektvirksomheden på arbejdsmarkedssektoren dækker alle delområder inden for samarbejdsprogrammet og omfatter en række projekter inden for de nye handlingsplaner.

Endvidere videreføres en omfattende projektvirksomhed på migrationsområdet, dels som opfølgning af rapporten om det nordiske samarbejde på migrationsområdet fra 1984 og dels opfølgningen af udvalgte dele af Nordisk Råds rekommandation nr 30/1986/j om et forøget og uddybet nordisk samarbejde om flygtninge- og indvandrerpolitikken.

Man har igangsat arbejdet med et nyt ministerrådsforslag om efter- og videreuddannelse.

Embedsmandskomiteen har fortsat arbejdet med en organisationsudvikling af Ministerrådets ansvarsområde. Man er positiv over for en sammenlægning af arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektorerne på embedsmandskomiténiveau. Et forslag er til høring ved de nationale arbejdsmarkedsmyndigheder med henblik på Ministerrådets behandling i 1991.

2 Indledning

2.1 Den generelle udvikling på arbejdsmarkedet

Situationen på arbejdsmarkedet er i 1990 påvirket af tegn på en svag konjunkturafmatning. Der er intet ensartet mønster i konjunkturudviklingen. Frem til slutningen af 1990 var udviklingen i Sverige karakteriseret ved en fortsat økonomisk højkonjunktur med et pres på efterspørgslen efter arbejdskraft med flaskehalsproblemer på mange delarbejdsmarkeder både inden for den private og den offentlige sektor. Samtidig kan man dog registrere en øget arbejdsløshed som i slutningen af 1990 er slået igennem som følge af en kraftig afmatning i konjunkturerne. I Finland har den økonomiske udvikling været positiv igennem 1980-erne, men fra midten af 1990 har konjunkturerne vist en nedadgående tendens, som viser sig i næsten alle brancher. Der er dog visse tegn på arbejdskraftmangel og flaskehalsproblemer inden for fremstillingserhverv i den sydlige del af landet, specielt i hovedstadsregionen.

I Danmark og Island slog et omsving i konjunkturerne igennem i løbet af 1990 med en relativ kraftig vækst i arbejdsløsheden, specielt for de socialt truede grupper på arbejdsmarkedet. I Norge ændredes situationen i løbet af 1989 fra stort set fuld beskæftigelse med markante flaskehalse, bl. a. inden for bygge- og anlægssektoren til en situation med relativ høj arbejdsløshed. En omfattende arbejdsmarkedspolitisk indsats har bidraget til en stabilisering af situationen på et relativt højt niveau.

Omfanget af arbejdsmarkedspolitiske virkemidler sættes ind afhængig af konjunkturudviklingen på arbejdsmarkedet i de enkelte lande.

I Sverige er de traditionelle beskæftigelsesforanstaltninger nedtrappet, og der er iværksat et omfattende program for at mindske arbejdskraftmanglen. Hovedelementerne i disse tiltag er at styrke den virksomhedsinterne uddannelse med henblik på kvalifikationsudvikling af beskæftigede på områder, hvor der er mangel på erhvervskvalificeret arbejdskraft. Derudover har man øget indsatsen for at få flygtninge og arbejdshandicappede placeret på arbejdsmarkedet i større omfang. Ungdomsarbejdsløshedslovgivningen er ændret til målrettede ungdomsforanstaltninger, så unge hurtigere kommer i indskolingspladsen, der er rettet mod ordinære job.

I Finland er beskæftigelsesloven fra 1988 trådt i kraft i hele landet i løbet af 1990. Loven indeholder bl. a. en garanti om arbejde til unge og langtidsarbejdsløse. Adgangen til arbejdsmarkedsservice er forbedret ved en udbygning af servicenet, etablering af særlige pladsinformationskontorer, organiseret EDB-baserede selvbetjenings- og informationscentre samt ved afprøvning af flexible åbningstider ved arbejdskraftkontorerne. En ny lov om arbejdsmarkedssuddannelse er vedtaget i 1990. Fra begyndelsen af 1991 vil arbejdsmarkedetsforvaltningen købe den uddannelse, som kunderne behøver direkte fra uddannelsesarrangørerne og følge omkostningsbestemte tilbud ved uddannelsesforanstaltninger. For at forbedre effektivitet

og produktivitet inden for arbejdsmarkedsforvaltningen vil man i begyndelsen af 1991 iværksætte et planlægningssystem baseret på resultatstyring.

I Norge er der iværksat et omfattende program af beskæftigelsesfremmende tiltag, som har opfanget væksten i arbejdsløsheden for de velkvalificerede grupper, der rammes af arbejdsløshed for første gang, og afbødet varige virkninger for de socialt truede grupper. Omfattende tiltag inden for den økonomiske politik i et samspil med den aktive beskæftigelsespolitik har stabiliseret udviklingen på arbejdsmarkedet.

I Danmark er der gennemført en revision af indsatsen for langtidsarbejdsløse, der indebærer både nye rettigheder og en opstramning af forpligtelserne for de arbejdsløse. Rettighederne består bl. a. i tidlig vejledning om job- og uddannelsesmuligheder. Som noget nyt får alle langtidsarbejdsløse ret til et uddannelsesstilbud.

En kraftig forværring af situationen på arbejdsmarkedet i Island, med faldende bruttonationalprodukt to år i træk, har medført en aftagende efterspørgsel efter arbejdskraft. For første gang i efterkrigstiden er der registreret arbejdsløshed af permanent karakter i visse sektorer. Regeringen i Island har iværksat initiativer og en række tiltag, som tilsammen skal modvirke tendenserne til en vigende økonomisk konjunktur. Som et væsentligt tiltag er oprettelsen af en ny fond: Exporterhvervenes arbejdsforsikringsfond, som skal yde lån til omorganisering, rationalisering og produktionsfremmende foranstaltninger i eksportvirksomheder. Regeringen har iværksat bestræbelser for at øge de erhvervsrettede fag- og arbejdsuddannelser. Et omfattende program er startet for at finde nye veje for at forbedre produktiviteten og produktionsvilkårene. Aftaler på arbejdsmarkedet, kædet sammen med økonomisk-politiske, tiltag har bidraget til en kraftig reduktion af inflationen.

Om arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedspolitikken henvises i øvrigt til arbejdsmarkedssektorens årsrapport: *Arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitik i Norden* 1989, NAUT-rapport 1990: 2, NORD 1990: 75.

2.2 Nordisk samordning i internationale fora på arbejdsmarkedspolitikens område

Det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet følger udviklingen i de internationale organisationer, som har betydning for den nationale arbejdsmarkedspolitik. Den nordiske samordning i internationale fora drøftes under et fast dagsordenspunkt på embedsmandskomiteens og Ministerrådets ordinære møder. Under dette dagsordenspunkt drøftes koordinering og samordning af synspunkter samt evt. behov for fællesnordisk opfølgning af beslutninger i andre internationale fora.

Forud for de årlige styrelsesmøder i Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO) afholder de ILO-ansvarlige ministerier i de nordiske lande samråd med henblik på en afstemt nordisk stillingtagen til de emner, der er på dagsordenen. Endvidere drøftes generelle ILO-spørgsmål, som f eks

arbejdet i industrikomiteerne, ligestillingspolitikken samt øvrige emner af nordisk relevans. På det nordiske ILO-samråd i maj måned drøftes de sager, der behandles ved den årlige arbejdskonference i juni måned. Der holdes nordiske koordinationsmøder under såvel styrelsesrådsmøderne som under arbejdskonferencen. Der er i øvrigt jævnlige kontakter mellem de nordiske lande om ILO-spørgsmål.

De nordiske lande har samarbejdet i OECD's komité for arbejdsmarkeds- og sociale spørgsmål om revidering af rekommandationen om aktiv arbejdsmarkedspolitik, "A new framework". Rekommandationen drøftes på samrådsmøde mellem Ministerrådet og arbejdsmarkedets parter.

Vedrørende tilpasning til EFs indre marked drøftes dette ligeledes ved embedsmandskomiteens og Ministerrådets møder, hvor Danmark løbende orienterer om aktuelle spørgsmål inden for beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitikken i EF.

I forbindelse med arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa har man startet en omfattende samordning af de nordiske landes kontakter med forskellige lande i Østeuropa. Det generelle arbejdsprogram følges op af et særligt samarbejdsprogram for arbejdsmarkedssektorens relationer til Baltikum og Østeuropa.

3 Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet i 1990

Den følgende redegørelse følger samarbejdsprogrammets opdeling i prioriterede områder samt de nye handlingsplaner. Migrationssamarbejdet, der varetages af Kontaktgruppen for migrationsspørgsmål, som er nedsat under Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT), omtales særskilt i kapitel II, afsnit 3.1.4.

Arbejdsmarkedssektoren er ansvarlig for arbejdet med følgende rekommandationer:

- 21/1985/s om program for støtte og hjælp til udforsikrede arbejdsløse,
- 9/1986/s om fælles nordisk arbejdsmarked for selvstændige næringsdrivende (fria näringsidkare)
- 13/1989/k utbildnings- og praktikantutbytessamarbete med EG
- 32/1990/s program mod ungdomsarbetslösheten

3.1 Det fælles nordiske arbejdsmarked

Inden for den nye økonomiske handlingsplan, Et stærkere Norden, 1989–92, er der igangsat et omfattende, faseopdelt projektprogram om en effektivisering af den nordiske arbejdsformidling. Programmet startede på forprojektbasis i 1989. Inden for programmet er der iværksat delprojekter bl. a. om den grænseregionale arbejdsformidling, informationsmateriale til arbejdssøgende og arbejdsgivere, uddannelse af arbejdsformidlingsmedarbejdere, videreudvikling af edb-samarbejde over landegrænserne m. v. Et forsøgsprojekt, hvor hvert land har terminaladgang til et udvalg af ledige

pladser i de øvrige landes registre er besluttet videreført som en permanent ordning inden for arbejdsformidlingskontorenes nationale driftsorganisation. Dette system udvikles med information om ledige pladser og mulighed for at søge job i et andet nordisk land.

Der er igangsat et omfattende projektprogram om arbejdsmarkedsuddannelserne, det s. k. flaskehalsprojekt under den nye økonomiske handlingsplan.

Spørgsmålet om Nordkalottens arbejdsmarkedsuddannelsescenter er behandlet i en særlig udredning, der fastslår at centret ikke kan organiseres som en egentlig nordisk institution. Man har i 1989 indgået en midlertidig aftale om centrets fremtidige drift og organisation, som efterfølgende vil blive udmøntet i en særlig aftale mellem de tre berørte lande. Denne aftale vil kunne træde i kraft i 1991. Aftalen vil sikre den fortsatte drift og bevare den "nordiske profil", som har karakteriseret aktiviteterne på centret.

Den reviderede overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed med fællesnordiske tillemplingsforeskrifter trådte i kraft den 1. december 1987. Erfaringerne med overenskomsten følges af en nordisk embedsmandsgruppe i samarbejde med arbejdsløhedskassernes nordiske samorganisation og socialforsikringsmyndighederne i Island og Norge. Myndighederne og arbejdsløhedskasserne afholder hver andet år et fælles møde, hvor man bl. a. drøfter erfaringer med overenskomsten.

3.2 Arbejdsmarkedets funktionsmåde

På dette område har det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde medvirket i et større svensk forskningsprojekt om funktion og effekt af arbejdsløshedsens struktur.

Der er i 1989 iværksat en undersøgelse af fleksibiliteten på de nordiske arbejdsmarkeder. Undersøgelsen vil blive afsluttet i 1991.

På forsøgsbasis har Ministerrådet i en tre-årig periode gennemført en nordisk eksamination af et udvalgt tema. Opfølgningen af de nordiske eksaminationer sker dels på national basis, dels i forbindelse med andre nordiske projekter. Eksaminationerne er blevet evalueret i 1990. Efter evalueringen vil man tage stilling til den fremtidige form for nordiske eksaminationer.

3.3 Samspelet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken

Der er i 1990 afsluttet et større projekt om lokale initiativer for at arbejdsløse kan starte selvstændig virksomhed og dels et nyt projektprogram om modernisering af sysselsætningspolitikken, som er startet på projektniveau i 1989.

Under den nye økonomiske handlingsplan er der iværksat et attende projektprogram, det s. k. paraplyprojekt om udviklingen på arbejdsmarkedet i 1990-erne. Der vil ske en løbende rapportering fra programmets delprojekter, udgivelse af artikler og lærebøger m. v. frem til 1993.

3.4 Metodeudvikling m. m.

Der videreføres temaseminarer, som er en uddannelsesforanstaltning for arbejdsformidlingens medarbejdere. Emnet i 1991 vil behandle udfordringen for arbejdsmarkedspolitikken som følge af internationaliseringen af de nordiske arbejdsmarkeder. Et seminar i 1990 om "udstødningen fra arbejdsmarkedet" videreføres med et større operativt projekt i 1991.

Der er i 1990 afsluttet et projekt om arbejdsformidlingens serviceprofil i 90-erne samt iværksat et projekt om resultatanalyser af arbejdsmarkedspolitikens forvaltning. Som en uddannelsesforanstaltning har man i 1990 startet en udvekslingsordning for arbejdsformidlingens medarbejdere.

3.5 Arbejdsmarkedssamarbejdets medvirken i den nye ligestillingshandlingsplan, 1989 – 93

Arbejdsmarkedssamarbejdet medvirker direkte med to projekter i den nye ligestillingshandlingsplan.

Som opfølgning af BRYT-projektet er der iværksat et projekt om ligestillingsmetodikken på arbejdsformidlingskontorerne. Projektet baseres på evalueringen af BRYT-projektet, således at man alene viderefører elementer, som vil være nyttige for arbejdsformidlingernes arbejde med placering og omskoling af kvinder på arbejdsmarkedet.

Det andet projekt vedrører mulighederne for kvinder for at starte egen virksomhed. Også her bygger man videre dels på erfaringerne fra BRYT og dels på erfaringerne fra det ovennævnte netværksprojekt om mulighederne for arbejdsløse at starte egen virksomhed. Vedrørende koordineringen med de øvrige arbejdsmarkedsrelevante projekter under ligestillingshandlingsplanen har man besluttet at etablere en tværsektoriel organisation på projektstyringsniveauet for NAUT's projekter. Dette sker ved at repræsentanter for nordisk ligestillingsudvalg indbydes til at deltage i de fagudvalg under NAUT, der har ansvar for de pågældende projekter. Vedrørende ligestillingshandlingsplanen i øvrigt henvises til kapitel VI om det nordiske ligestillingsarbejde.

4 Nordisk Råds ytringer og rekommandationer

4.1 Nordisk Råds ytring 5/1990

Nordisk Råd har bl. a. henstillet til Nordisk Ministerråd, at "Inom arbetsmarknadsområdet bör särskild vikt läggas vid de utsatta grupperna, särskilt de utförsäkrades situation. Ungdomsarbetslösheten bör prioriteras."

Nordisk Ministerråd ønsker i den anledning at fremføre følgende:

Ministerrådet har i 1990 gennemført to omfattende projekter om indsatsen for de udsatte grupper på arbejdsmarkedet. I det ene projekt har man samlet og analyseret nordiske erfaringer med nye og utraditionelle beskæftigelsesforanstaltninger for de svage grupper. I det andet har man på

et ledelsesseminar gennemgået og analyseret præventive foranstaltninger på virksomhederne, der skal modvirke udstødning. Vedrørende ungdomsarbejdsløshedsindsatsen finder Ministerrådet ikke, at der er behov for en særlig nordisk indsats. En motivering herfor er anført i meddelelse til rek. 32/1990/s, hvortil der henvises.

4.2 Nordisk Råds rekommandationer

4.2.1 Meddelelse om rekommandation nr 21/1985/s angående program for støtte og hjælp til udforsikrede arbejdsløse

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda hur stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa bör kunna utformas på den nordisk arbetsmarknaden”.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har valgt at prioritere nye og aktive tiltag i indsatsen mod langtidsarbejdsløshed som den mest effektive bistand til grupper, der risikerer udforsikring. Disse aktiviteter er iværksat i forbindelse med projekter om modernisering af beskæftigelsespolitikken og præventive foranstaltninger, der skal modvirke udstødningen fra arbejdsmarkedet. Emnet behandles også inden for prioriterede områder under paraplyprojekter med analyser af indsatsen for de svage grupper på arbejdsmarkedet og aktive beskæftigelsestiltag, der forhindrer udstødning og udforsikring.

Ministerrådet vurderer, at den projektvirksomhed, som følger af rekommandationen, har belyst problemstillingen på en udtømmende måde og anbefaler på den baggrund at rekommandationen afskrives.

4.2.2 Meddelelse om rekommandation nr 9/1986/s angående fælles nordisk arbejdsmarked for selvstændige næringsdrivende

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

På samarbejdsministrenes foranledning blev der i 1987/88 gennemført en undersøgelse af problemstillingen, som blev belyst i en forstudierapport.

På denne baggrund har man anmodet nordisk arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) om at koordinere opfølgningen, som skal ske inden for de respektive embedsmandskomiteer, hvorunder de udvalgte grupper af selvstændige næringsdrivende hører.

En tilbagemelding fra embedsmandskomiteerne viser, at der ikke skønnes at foreligge reelle barrierer, der berører væsentlige dele af arbejdsmarkedet.

Derudover følges udviklingen nøje i anledning af iværksættelse af over-

enskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for personer, som har gennemgået en erhvervskompetencegivende højere uddannelse 3 års varighed samt arbejdet med en overenskomst om nordisk arbejdsmarked for personer som har gennemgået en gymnasial eller eftergymnasial erhvervsuddannelse af indtil 3 års varighed. Det er Ministerrådets opfattelse, at generelle ordninger vil være at foretrække ud fra en arbejdsmarkedspolitisk vurdering fremfor særlige aftaler for smågrupper med specifikke uddannelser.

Generelle ordninger vil være mere stabile og kunne foregribe særlige krav, som vil komme i fremtiden. Derudover vil specifikke aftaler for små erhvervsgrupper være komplicerede at iværksætte og medføre et unødigt omfattende opfølgingsapparat. Ministerrådet vurderer, at den nye overenskomst for videregående uddannede vil løse de problemer, der omfattes af rekommandationen.

Ministerrådet vurderer, at de omtalte overenskomster om nordisk uddannelsesfælleskab vil løse de problemer, der kan foreligge for selvstændige næringsdrivende, og anbefaler på den baggrund, at rekommandationen afskrives.

4.2.3 *Meddelende om rekommandation nr 13/1989/k angående utbildnings- og praktikantutbytessamarbetet med EG (A 840/k)*

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.”

Nordisk Ministerrådet meddeler:

Ved møde i maj 1990 blev Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) anmodet om at tage ansvar for denne rekommandation.

Opfølgningen på nordisk plan er af tidsmæssige grunde ikke kommet igang. Det kan påregnes, at embedmandskomiteen i første række vil undersøge mulighederne for at samordne igangværende tiltag og planer i de nordiske lande med hensyn til udveksling af unge til ordinære job.

Det forudsættes, at udveksling af unge til uddannelsespladser, studier, praktik m. v. varetages af uddannelsesmyndighederne i forbindelse med de særlige EF-programmer, der findes på disse områder.

Vedrørende udveksling af unge til ordinære job vil man overveje mulighederne for at anvende det organisatoriske samvirke, der er etableret mellem arbejdsmarkedsmyndighederne og Foreningerne Norden i forbindelse med den operative virksomhed for Nordjobbprojektet.

Nordisk Råd har som en forsøgsordning ønsket en rapportering om den nationale opfølgning af rekommandation nr 13/1989/k.

De enkelte lande meddeler følgende:

Danmark:

Udveksling af unge arbejdstagere inden for EF-landene varetages af ungdomsorganisationerne gennem ICU (Internationalt center for studie og udveksling), der årligt sender ca. 100 unge faglærte til de øvrige EF-lande på udvekslingsprogrammer af 1–2 måneders varighed. Samme antal unge fra de øvrige EF-lande modtages i Danmark. Sprogkurser, indlæring på arbejdspladser etc. indgår i disse programmer. Programmerne er delvis finansieret af Arbejdsministeriet og EF-Kommissionen. Arbejdsmarkedsstyrelsen er koordinator på programmerne.

Finland:

Arbetsministeriet har i Finland hovedansvaret for det internationale praktikantutbytet, men under 1990 har man forberedt grundandet av en central for internationellt personutbyte, som skall fungera under undervisningsministeriet från 1.6.1991.

Samarbetet angående praktikantutbyte täcker för närvarande alla EF-länder. Finland är medlem i IAESTE- och AIESEC-organisationerna, i vilka alla EG-länderna är representerade.

Från början av 1990 deltar Finland i Comett II-programmet, där arbetsministeriet ansvarar för praktikantutbytet. Finland har slutit officiella avtal med bl. a. Belgien, Nederländerna, Frankrike och Italien. Utöver detta finns det olika samarbetsarrangemang mellan myndigheter och andra organisationer med Tyskland och Storbritannien. Storbritannien har beviljat Finland en kvot på 200 årliga arbetstillstånd till praktikanter, utöver IAESTE.

År 1990 fick ca. 780 finska ungdomar en praktikantplats i EG-länderna. De flesta (ca. 500) praktiserade i den tidigare Förbundsrepubliken Tyskland och ca. 200 i Storbritannien. Antalet AIESEC-studerande i EG-länderna var 1990 ca. 80. Finland hade år 1990 ca. 340 praktikanter från EG-länderna.

I Finland ansvarar undervisningsministeriet för det internationella studentutbytet. Inom ramen för kulturavtal samt universitetens och högskolornas bilaterala arrangemang studerar flera hundra finska studerande årligen i olika EG-länder, mest i Storbritannien och i den tidigare Förbundsrepubliken Tyskland. Antalet studerande från EG-länderna i Finland har varit betydligt mindre.

Norge:

Utöver officiellt ingåtte praktikantutvekslingsordninger (for Norges vedkommende hhv. med Nederland, Frankrike, Sveits) og tradisjonsbestemte, etablerte ordninger mellom ulike nasjonale og internasjonale interesseorganisasjoner, forbund m. v., foretas dessuten praktikantplasseringer mellom landene p. g. a. interne avtaler mellom tradisjonelt samarbeidende bedrifter/organisasjoner/institusjoner m. v. i inn- og utland i utdannings- og opplæringsøyemed.

Praktikantplasseringer foretas også i en viss utstrekning av enkeltstående bedrifter.

Praktikantutvekslingsavtalene med Nederland og Frankrike ble undertegnet i 1951 og gjelder ungdom i aldersgruppen inntil 30 år.

Praktikantutvekslingsavtalen mellom Sveits og Norge ble inngått i 1986. Praktikanter under denne ordning må ha gjennomgått en avsluttende fagutdanning og som regel ikke være mer enn 30 år.

Av andre praktikant- og utvekslingsprogrammer kan nevnes:

- * Internasjonal utveksling av tekniske studenter gjennom The International Association for the Exchange of Students for Technical Experience (IAESTE).
- * Utveksling av økonomistuderende gjennom Association Internationale des Etudiants en Sciences Economiques et Commerciales (AIESEC) som i Norge samarbeider med praktikantutvalgene ved Norges Handelshøyskole og Sosialøkonomisk seksjon ved Universitetet i Oslo.
- * Utveksling av medisinske studenter gjennom International Federation of Medical Students Associations (IFMSA), som i Norge ivaretas av medisinske studenters reisesekretariat (MSR).
- * Utveksling av landbrukspraktikanter gjennom Norges Bondelag, Landbrukets Prissentral og Norges Bygdeungdomslag, Biologisk-Dynamisk Forening i Norge m. v. i samarbeid med tilsvarende organer i andre, fortrinnsvis vesteuropeiske land.
- * Utveksling av praktikanter innen Hotell- og restaurantfaget gjennom Norsk Hotell- og Restaurantforbund/Reiselivsdirektoratet i samarbeid med tilsvarende organer i andre, fortrinnsvis vesteuropeiske land.
- * Plassering av utlendinger som gjennomgår seminar og/eller arbeider ved Den Norske Landsbystiftelsen.

Sverige:

Sedan 50-talet har Sverige haft avtal med många länder i världen angående praktikantutväxling, därav med EG-länderna Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna och Tyskland.

Avtalen gäller färdigutbildade ungdomar mellan 18–30 år inom yrken på företrädesvis gymnasie/yrkesskolenivå. De mest förekommande branscherna är hotell- och restaurang, lantbruk- och trädgårdsskötsel och tekniker.

Avtalen löper tillsvidare och har ej ändrats sedan tillkomsten. Det innebär att ingen förändring har skett sedan EG påbörjade arbetet med den inre marknaden. Ovannämnda EG-länder har således ej förändrat sitt förhållningssätt till Sverige utom att länderna har blivit mindre restriktiva.

Inom ramen för COMETT II och Erasmus förekommer möjligen utbytt- och utbildningsverksamhet. Men denna är i så fall inte Arbetsmarknadsstyrelsen involverad i.

Åland:

Vad beträffar rekommendation nr 13/1989/k har landskapsstyrelsen inget att invända emot ett på nordisk nivå samordnat utbildnings- och praktikantutbyttessamarbete med EG.

4.2.4 Meddelande om rekommendation nr 32/1990/s angående program mot ungdomsarbetslösheten (A 896/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utforma ett program för att i de nordiska länderna minska ungdomsarbetslösheten genom arbets- och utbildningserbudanden och att därvid prioritera utsatta grupper.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Som udgangspunkt er det Ministerrådets opfattelse, at ungdomsarbejdsløshedsproblemet er af begrænset omfang og vil være aftagende i de kommende år. Den demografiske udvikling sammenholdt med en forventet vækst i efterspørgslen på kvalificeret arbejdskraft vil tilsammen virke i gunstig retning. Samtidig er det erfaringerne fra alle lande, at de iværksatte arbejdsløshedsforanstaltninger fungerer efter hensigten og er velegnede til at opfange de restgrupper, der ikke får gavn af den generelle udvikling på arbejdsmarkedet.

Inden for den første økonomiske handlingsplan 1986–88 har Ministerrådet gennemført et omfattende projektprogram med henblik på udvikling af nye tiltag mod ungdomsarbejdsløsheden, som følges op i landenes særlige ungdomsarbejdsløshedsindsats. Det er erfaringerne, at det fællesnordiske projekt på markant vis har bidraget til en kvalificering af de opfølgende generelle tiltag i landene.

Ud fra en nødvendig prioritering af det ordinære budget er det Ministerrådets vurdering, at det ikke er relevant at iværksætte et nyt, omfattende projektprogram specielt rettet mod ungdomsarbejdsløsheden.

Derimod videreføres en væsentlig del af projektarbejdet til støtte for de udsatte grupper på arbejdsmarkedet, herunder tiltag mod ungdomsarbejdsløsheden.

Følgende kan nævnes:

Der er igangsat et projekt, Ungdom og virkemiddelbrug, med henblik på en sammenlignende analyse af effekten af de nationale ungdomsarbejdsløshedsforanstaltninger.

Endvidere iværksættes et omfattende projekt med det formål dels at identificere årsagsmekanismer som forårsager udstødning af de udsatte grupper og dels at vurdere muligheder for at anvende nye og utraditionelle metoder i indsatsen for at bringe de udsatte grupper tilbage på arbejdsmarkedet.

Endelig er der igangsat et omfattende forskningsprogram om ungdommens muligheder og problemer ved indgangen på arbejdsmarkedet. Dette

forskningstema indgår i flere prioriterede områder inden for et omfattende forskningsprojekt, det s. k. paraplyprojekt, der finansieres af den økonomiske handlingsplan, Et stærkere Norden, 1989 – 92.

Det er Ministerrådets vurdering, at en projektaktivitet af dette omfang er realistisk i forhold til de øvrige aktuelle og relevante opgaver, der også bør behandles inden for det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet.

Kapitel XI

Arbetsmiljö

1 Sammanfattning

Arbetsmiljön och dess konsekvenser för människors liv och hälsa har allt mer uppmärksammats i diskussionerna om det moderna välfärdssamhället och den ekonomiska politiken.

Strävan efter att fortlöpande förbättra arbetsmiljön i de nordiska länderna går parallellt med strävan att skapa en nordisk hemmamarknad utan handelshinder. Ett ytterligare mål är att, utan att ge avkall på den högt uppställda nordiska ambitionen på arbetsmiljöområdet, delta i den europeiska integrationen.

Trots begränsade ekonomiska resurser bedrivs en kvalificerad och internationellt erkänd forskning och utbildning i arbetsmiljöfrågor. Likaså pågår ett omfattande samordningsarbete för att ta fram underlag till ändrade och nya föreskrifter på området.

Jämförande studier och erfarenhetsutbyte kring arbetsrätt och arbetstidsfrågor hör också till verksamheten.

För att ytterligare stärka och utveckla det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet undertecknade regeringarna i juni 1989 en nordisk konvention om arbetsmiljön. Konventionen syftar också till att främja en gemensam nordisk hållning i internationella sammanhang.

För att förverkliga målsättningen med den nordiska arbetsmiljökonventionen har ministerrådet kommit överens om ett nytt samarbetsprogram för perioden 1990–93.

2 Utvecklingen i länderna

I samtliga nordiska länder pågår någon form för översyn av den nationella arbetsmiljölagstiftningen och effekterna av olika åtgärder för förbättring av arbetsmiljön.

Parallellt med regeringarnas övergripande utvärderingar av arbetsmiljöverksamheten i de nordiska länderna pågår en utveckling och modernisering av tillsynsverksamheten i resp. arbetarskyddsförvaltning. I Danmark har Arbejdstilsynet till följd av bl. a. regeringens avbyråkratiseringsplan genomfört en strategi- och organisationsplan, som syftar till att stärka den regionala tillsynsverksamheten och därmed den enskilda arbetsplatsens behov. Vidare har en samordning av myndighetsinsatserna gentemot företagen vad gäller den inre och yttre miljön diskuterats och nu resulterat i ett samarbetsavtal, som omfattar arbetsmiljö- och miljömyndigheter både lokalt och centralt.

Arbejdstilsynet i Norge har utarbetat en strategiplan hvor hovedmålet

er å forebygge helseskader i arbeidslivet gjennom å styrke det systematiske forebyggende arbeidet i virksomhetene, blant annet ved innføring av krav til internkontroll. De konkrete mål er å redusere livsforkortende og invalidiserende sykdommer med 20% og dødsulykker og alvorlige arbeidsulykker med 50% fram til år 2000. I tillegg vil reduksjon av sykefravær være en strategisk oppgave. Strategien innebærer blant annet at arbeidsgivernes ansvar settes i fokus gjennom nevnte krav til systematisert internkontroll med virksomhetens oppfølging av 6 nærmere angitte lover på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet. Felles kontrolltiltak ("systemtilsyn") blir fastsatt fra de tre embetsverk som forvalter lovene. I øvrigt er Arbeidstilsynets organisasjonsstruktur endret i hovedsak ved at antall lokalkontorer under distriktskontorene er redusert fra 72 til 42. I tillegg blir etaten bransjeorganisert, og gjennom nytt regelverk skal arbeidsmetodene omlegges fra distriktstilsyn til funksjonstilsyn og påvirkning av aktørene i arbeidsmiljøfeltet.

I Finland har Arbetarskyddsstyrelsen inlett en utredning för att utveckla organisationen och verksamhetsformerna och i Island har man gått över till en mer branschinriktad tillsynsverksamhet. I Sverige har regeringen anvisat särskilda medel för att modernisera tillsynsverksamheten, bl. a. genom införande av s. k. systemtillsyn och bättre riskanalyser.

Slutligen har arbetsmiljöarbetet i de enskilda länderna i hög grad präglats av den pågående utvecklingen av EGs inre marknad. För Danmark, som är medlem i EG och därmed bundet av EGs direktiv mm, innebär detta direkta förpliktelser att implementera beslutade direktiv och standarder. I övriga länder följer man noga pågående och avslutat direktivarbete inom EG och på vilket sätt de förhåller sig till nationella normer.

3 Samarbetets struktur på arbetsmiljöområdet

Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet har en lång tradition och vilar både på frivillig och formell grund. En fristående ämbetsmannakommitté bildades 1973. Sedan dess har verksamheten styrts via samarbetsprogram som regelbundet reviderats.

Den 29 juni 1989 undertecknade regeringarna i Norden en Konvention om arbetsmiljö, där de grundläggande principerna för arbetsmiljön och den nordiska arbetsmiljöpolitiken läggs fast. Konventionen är ett svar på önskemål som Nordiska rådet framfört sedan mitten av 70-talet.

Konventionen är nu – tillsammans med samarbetsprogrammet – det övergripande instrumentet för det nordiska arbetsmiljösamarbetet. För den kommande fyraårsperioden ämnar ministerrådet koncentrera sina insatser för att effektivisera myndigheternas tillsynsverksamhet och för att hävda de nordiska ambitionerna i samband med den västeuropeiska integrationen. Samarbetet kring arbetsmiljöforskning och erfarenhetsutbyte ska också fördjupas.

På arbetsmiljöområdet spelar arbetsmarknadens parter en betydande roll när det gäller att formulera och leva upp till de politiska målen. På nordisk nivå har detta samarbete hittills bedrivits vid informella möten mellan ministerrådet och dess beredande organ och arbetsmarknadens parter. Under året har på NFS' begäran en modell för en något mer formaliserad trepartssamverkan skisserats. Denna ska utprovas under en försöksperiod och löpande utvärderas.

Ambitionerna i det nya samarbetsprogrammet ska förverkligas via den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, som fördelar arbetet på tre permanenta arbetsgrupper. Arbetsgruppen för arbetsmiljöforskning har ansvar för att koordinera och följa upp forskningsprojekt inom området. Arbetsgruppen för arbetsmiljötillsyn ansvarar för nordisk samordning av arbetsmiljöföreskrifter samt för samordning av nordiska synpunkter i det internationella standardiseringsarbetet. Vidare finns en särskild kontaktgrupp med uppgift att samordna frågor kring arbetstid, medbestämmande och andra arbetsrättsliga frågor.

Till sektorn hör också en nordisk institution för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA). Nya riktlinjer för verksamheten har lagts fast under året och ett utvecklingsprogram är under genomförande för att bl. a. vidareutveckla pedagogiken och sprida kurserna över de nordiska länderna.

Till arbetsmiljösektorn har överlämnats följande rekommendationer från Nordiska rådet:

- 18/1980/s Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
- 15/1987/s Erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
- 25/1990/s Nordiskt samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden.

4 Verksamheten 1990

4.1 Forskningsverksamhet

Initiering och uppföljning av forskningsverksamhet har liksom under tidigare år haft hög prioritet i det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. För att utbyta erfarenheter och nya forskningsrön ordnas årligen ett nordiskt arbetsmiljömöte för forskare och specialister på området.

Bland de projekt som pågått under året kan särskilt nämnas:

Nordisk gränsvärdesdokumentation

Ett samarbete har under ett antal år bedrivits i syfte att sammanställa och värdera vetenskaplig dokumentation som underlag för tillsynsmyndigheternas beslut om yrkeshygieniska gränsvärden. Avsikten är att gemensamt utnyttja den sakkunskap och det dokumentationsunderlag som finns i de enskilda länderna och att undvika dubbelarbete.

Cirka 90 dokument har redan tagits fram. Dessa har rönt stor internatio-

nell uppmärksamhet och har resulterat i samarbetsavtal med NIOSH (National Institute of Occupational Safety and Health) i USA samt med det holländska arbetsdirektoratet.

För att göra dokumenten tillgängliga för internationellt bruk ger ministerrådet också ut en årlig samlingsvolym på engelska.

Arbetsrelaterade sjukdomar i rörelseorganen

Belastningar och belastningsskador har också under det gångna året uppmärksammats i de nordiska länderna. Ökad sjukfrånvaro och det faktum att allt fler tvingas lämna arbetslivet före pensionsåldern har tvingat fram krav på konkreta åtgärder.

I ett stort nordiskt projekt som avslutades under 1990 har internationellt ledande nordiska forskare ägnat sig åt att systematiskt sammanställa kunskap på området.

Projektet har omfattat fem delprojekt. Ett av dessa har haft till syfte att ta fram och utvärdera standardiserade frågeformulär för att kartlägga subjektiva besvär i rörelseorganen. På så sätt har det blivit möjligt att göra bättre jämförelser mellan de nordiska länderna vad gäller besvär för olika grupper i bl. a. nacke, skuldra och ländrygg.

En sammanfattande rapport, som väntas få stor spridning och användning bland företagshälsovårdspersonal i Norden, har färdigställts under året.

Kemiska ämnens fosterskadande effekt

Kunskaperna om vilka faktorer i arbetsmiljön som kan medföra genetiska skador och fosterskador är alltså bristfälliga och det är viktigt att utnyttja en samlad nordisk expertis för att få bästa möjliga kunskapsunderlag.

Ett nordiskt projekt har pågått under året där ett tiotal ämnen analyserats utifrån vilka ev fosterskadande effekter de kan ha på människan. (Se vidare ministerrådets meddelande ang rekommendation 18/1989/s i avsnitt 5.2.1.)

HIV-smitta i arbetslivet

Ett projekt om HIV-smitta i arbetslivet har bedrivits under ämbetsmannakommitténs överinseende. Projektet syftar till att kartlägga särskilt riskutsatta miljöer inom sjukvården och till att få fram underlag för ändamålsenliga rapporteringsrutiner för incidenter som kan innebära risk för blodsmitta.

Projektet visar att vissa personalkategorier, särskilt de som arbetar med operationsverksamhet och förlossningar, är mycket utsatta vad gäller blodkontakter och att bättre säkerhetsföreskrifter därför kan vara påkallade.

Ætiologiske fraktioner og arbejdsrelateret sygelighed

Ætiologiske fraktioner er et vigtigt begreb i fremtidige beslutninger om fordeling af ressourcer til gennemførelse af forebyggende foranstaltninger og forskning. Den ætiologiske fraktion defineres som: Den andel af en aktuel sygdomsforekomst, som ikke ville være forekommet, hvis en risikofaktor ikke fandtes.

Der er igangsat et nordisk projekt om beregning af ætiologiske fraktioner ved den arbejdsrelaterede sygelighed. Projektet kræver betydelige ressourcer, da man i princippet må estimere ekspositionernes udbredelse for hvert land for sig. Da erhvervsforholdene i de nordiske lande imidlertid er forholdsvis ensartede, er det relevant, at de nordiske lande koordinerer indsatsen.

I første omgang gennemføres studier for reproduktionsskader, bevægelseapparatlidelser, cancer og nervesygdom.

Arbejdshygiejnisk og toksikologisk udredning vedrørende nye materialer og produkter

I de nordiske lande foregår en kraftig udvikling omkring nye materialer til industriel anvendelse. De arbejdshygiejniske og sundhedsmæssige erfaringer vedrørende disse materialer er meget spredte. Udviklingen sker blandt andet inden for plastbaserede kompositter og af materialer, der indeholder sjældnere grundstoffer som f. eks. zirkonium, gallium, niobium.

Der er derfor igangsat et projekt, hvis formål er at belyse, hvilke nye materialer, der er under introduktion i nordiske industrier. Herudover skal projektet ud fra litteraturen udarbejde et "state of the art-document" vedrørende arbejdshygiejniske og toksikologiske vurderinger af udvalgte materialer eller kemiske stoffer, for tidligt i arbejdet med udviklingen af nye materialer at kunne pege på sundhedsmæssige aspekter ved deres anvendelse.

Biotekniske arbetsmiljöproblem i Norden

På arbetsmiljöområdet har de biotekniske riskfaktorerna traditionellt inte spelat någon betydande roll vad gäller yrkessjukdomar. Den moderna bioteknologin utvecklas dock snabbt och osäkerheten är stor om vilka eventuella risker denna utveckling medför för människor i arbetslivet. Det är mot denna bakgrund man beslutat starta ett projekt, som går ut på att utveckla en mätningstrategi i den bioteknologiska industrin.

Övrigt

Vidare kan bl. a. nämnas, att ett gemensamt *frågeformulär* utarbetats om arbetsmiljöförhållanden och hälsotillstånd. Detta ska kunna användas för jämförande undersökningar i de nordiska länderna och finns i fem språkversioner.

Det stora tvärssektoriella projektet kring *allergier* inom ramen för Nordiska Kommittén för Byggbestämmelser (NKB) har också fortsatt under året.

Dessutom har det igångsatts projekt om dels närmare identifiering av områden med höga dödsolycksfallsrisker, dels om utveckling av screening-metoder för att kunna bestämma individuell exponering för mutagener og cancerframkallande medel, dels om arbete och hälsa i vårdsektorn, dels ock de äldre arbetstagarnas arbetsmiljö.

4.2 Tillsynsverksamhet

En central uppgift är att verka för en harmonisering av föreskrifterna i de nordiska länderna. Detta mål slås också fast i den nordiska arbetsmiljökonventionen och har resulterat i en särskild ordning på arbetsmiljöområdet för hur länderna skall informera varandra i samband med att gamla föreskrifter ska ändras eller nya tillkomma.

Samordning av föreskrifter

Med hjälp av en särskild informationsprocedur och 'ajourförda listor över pågående och planerat föreskriftsarbete söker arbetarskyddsmyndigheterna i Norden samordna sina föreskrifter, särskilt i fall där annars tekniska handelshinder kan riskera att uppstå, för att undvika att nya skillnader uppstår.

Aktiviteten på detta område är generellt präglad av det intensiva standardiseringsarbetet.

Internationellt standardiseringsarbete

Utvecklingen i Västeuropa och den nya metod, som innebär att de tekniska specifikationerna i anslutning till EGs handelshinderdirektiv utarbetas av standardiseringsorganisationen CEN och CENELEC, har medfört en viss omprioritering av tillsynsmyndigheternas arbete på föreskriftsområdet.

För att stärka de nordiska arbetsmiljömyndigheternas engagemang och möjlighet att påverka det europeiska standardiseringsarbetet har särskilda medel avsatts ur den ekonomiska handlingsplanen. Dessa utnyttjas på arbetsmiljöområdet för att samordna de nordiska ländernas synpunkter och för att fördela deltagandet i olika CEN-arbetsgrupper, framför allt med anknytning till EGs maskindirektiv.

Effektivisering av tillsynsmetoder

Under året har också diskussioner påbörjats om att finna vägar för att gemensamt utveckla metoder för en effektivare och modernare tillsynsverksamhet. Bland annat har man hösten 1990 avslutat ett projekt om säkerhetsstyrning genom internkontroll och systemtillsyn med exempel och erfarenheter från pågående utveckling i de nordiska länderna.

Arbetsmiljö-hälsa-ekonomi

I de nordiska länderna har under lång tid diskuterats kostnadsaspekter som kan förknippas med arbetarskyddsföreskrifter och praktiska arbetsmiljöåtgärder. Analyser av konsekvenserna av nya och ändrade föreskrifter har också blivit allt vanligare. I några av länderna har myndigheterna pålagts, att vid varje tillfälle av ny reglering också ange kostnaderna för denna.

Under 1990 har forskningsaktiviteterna fortsatt samtidigt som ett seminarium har genomförts med arbetsmiljö- och miljöexperter för att diskutera gemensamma problem kring utarbetandet av ekonomiska konsekvensberäkningar.

4.3 Arbetsliv och arbetsrätt

För beredning av frågor inom arbetslivs- och arbetsrättsområdet har ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor tillsammans med NAUT tillsatt en särskild kontaktgrupp. Huvudansvarig för gruppen är ÄK-arbetsmiljö. Verksamheten i kontaktgruppen styrs av ett mandat som fastställts av de båda ämbetsmannakommittéerna. Bland de sakfrågor som faller inom gruppens ansvarsområde kan nämnas rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, arbetsorganisation och medbestämmande, arbetstidsfrågor och konsekvenser av ny teknologi.

Arbejdsretten i Norden og den nordiske model

I 1990 udkom et nyt revideret oplag af bogen "*Arbejdsretten i Norden*". Bogen, der er finansieret af Nordisk Ministerråd, kan ses som et udtryk for et øget nordisk samarbejde på det arbejdsretlige område. Bogen redegør systematisk for arbejdsrettens love og regler i de fem nordiske lande og er en vigtig opsamling til brug for samarbejdet i Norden.

En videreudvikling af det nordiske samarbejde på det arbejdsretlige område betyder imidlertid også, at der må foretages en redegørelse for og vurdering af forskelle og uligheder mellem de nordiske lande.

Dette er baggrunden for, at Nordisk Ministerråd har iværksat forskningsprojektet om "*Det komparative studie af arbejdsretten i Norden*". Formålet med studiet er bl. a. at belyse ligheder og forskelle på det arbejdsretlige område til brug for en udpegning og prioritering af mulige emner for det videre samarbejde. Resultatet af det komparative studie af arbejdsretten i Norden foreligger nu delvist i form af en sammenfatning på ca. 100 sider med titlen "*Komparativ nordisk arbejdsrätt i huvuddrag*". Sammenfatningen er udtryk for forfatterernes præsentation af deres foreløbige overvejelser omkring arbejdsretten i Norden samt en præsentation af deres syn på behovet for samarbejde mellem de nordiske lande på det arbejdsretlige område. Hverken kontaktgruppen for arbejdsliv og arbejdsret eller Nordisk Ministerråd har taget stilling til indholdet.

I løbet af 1991 forventes der at blive publiceret en mere detaljeret redegørelse på ca. 250 sider.

Opfølgningen på sammenfatningen vil bl. a. ske i tæt samarbejde med arbejdsmarkedets parter. Der overvejes bl. a. et seminar i 1991.

Endelig kan det i tilknytning til ovennævnte initiativer fremhæves, at et projekt om "Virksomhedsmodellen i nordisk arbejdsret" forventes publiceret i 1990.

Den nordiske modellens fremtid

Demokrati og medvirkning er sentrale aspekter ved udviklingen av de nordiske lands arbejdsliv. Det er etablert et godt utbygget avtale- og regelverk for medvirkning og partssamarbeid i arbeidslivet. Dette systemet kalles ofte "den nordiske modell".

Internasjonalisering av økonomi og næringsliv og EFs indre marked vil beryre og påvirke de samarbeidsrelasjoner som er etablert lokalt og nasjonalt.

Det er derfor gitt stytte til et tverrfaglig nordisk prosjekt med siktemål å studere noen av de problemer som internasjonaliseringen vil kunne reise for den nordiske modell og nordisk arbeidsliv fremover.

Prosjektet, som er blevet igangsatt i 1990, kan både ses på som en utvidelse av perspektivet til et tidligere nordisk prosjekt "Industrielt demokrati i Norden" samtidig som prosjektet vil ta opp i seg problemstillinger reist i tilknytning til utredningen om det konsernfagliga samarbeidet i Norden. Prosjektet har en tidsramme på 3 år.

Arbeidsvilkår og kjønnsdeling

I internasjonal sammenheng ser man på de nordiske land som foregangsland i arbeidet med likestilling mellom kjønnene. Kjønnsdelingen i arbeidslivet har imidlertid ikke avtatt til tross at kvinners andel av arbeidskraften har økt kraftig de siste 20 år.

I Finland har man gjennomført et prosjekt for å granske arbeidsvilkår, sosiale relasjoner og psykologiske faktorer i tradisjonelle kvinner- og mannsyrker.

Gjennom å utdype undersøkelsen og gjyre sammenligninger med svenske og norske forhold søker kontaktgruppen svar på f.eks. spørsmål om årsaker og følger av kjønnsdeling for individer, familier, organisasjoner etc.

Rapport vil foreligge i 1990.

Arbeidstid i Norden. Småbarnsforeldre og tidsnytting

Det har gjennom flere år pågått en nordisk erfaringsutveksling om konsekvensene av nedsatt arbeidstid.

Nordisk Ministerråd har anbefalt kontaktgruppen for arbeidslivs- og arbeidsrettsspørsmål å fortsette den nordiske erfaringsutveksling om ar-

beidstidsspørsmål, og i den forbindelse legge særlig vekt på barnefamiliens behov. Kontaktgruppen fikk høsten 1987 gjennomført et forprosjekt og i 1987 ble prosjektet "Småbarnsforeldre og tidsnytting" igangsatt.

Prosjektet har taget for seg følgende fem hovedtemaer:

- barnefamiliens arbeidstidsmønstre
- ønsket arbeidstid
- gitt dagens arbeidslivsordninger
- holdninger til ulike typer arbeidstidsreformer
- familie- og arbeidslivsmodeller i de ulike land
- strategier og endring, valgalternativer og interessekonflikter

Rapport er utkommet i november 1990.

Løngaranti ved konkurs

I 1985 udsendte Nordisk Ministerråd en NAUT-rapport (1985:8) om løngaranti ved konkurs. Som led i opfølgingen på dette arbejde har en ad hoc-arbejdsgruppe igennem en periode forberedt, at der i den nærmeste fremtid også bliver udsendt en brochure. Brochuren vil bl. a. indeholde en oversigt over, hvor arbejdstagerne kan henvende sig ved behov for løngaranti ved konkurs, herunder en beskrivelse af løngarantimuligheder i de enkelte nordiske lande.

Øvrigt

I løbet af 1990 er der igangsatt bl. a. et projekt om nye organisationsformer for fleksibilitet og jobkvalitet i textil- og beklædningsindustri. Endvidere har der på høsten været afholdt et seminar om "Arbejdslivspolitik – hindring eller konkurrencefortrin".

4.4 Arbetsmiljön i Europaperspektiv

Den aktuella utvecklingen inom EG och Efta har medfört nya utmaningar och möjligheter för det nordiska samarbetet på arbetsmiljö- och arbetslivsområdet. Flera direktiv som rör hälsa och säkerhet på arbetsplatserna har under året antagits inom EG. I samband med de s. k. handelshinderdirektiven pågår också utarbetande av tekniska specifikationer inom de västeuropeiska standardiseringsorganen CEN och CENELEC.

I standardiseringsorganen är alla nordiska länder medlemmar och kan således var för sig påverka innehåll och arbete. Som ett komplement till det nationella engagemanget och med hänsyn till personella och ekonomiska resurser i de enskilda länderna har Ministerrådet avsatt särskilda medel för nordisk samordning i det internationella standardiseringsarbetet. På arbetsmiljöområdet har detta resulterat i en försöksordning, som innebär att man på nordiskt plan koordinerar synpunkter och fördelar deltagande i vissa prioriterade standardiseringsarbeten.

Vidare har ämbetsmannakommittén bevarat en särskild nordisk arbetsgrupp för bevakning av frågor som rör Norden och EG på arbetsmiljöom-

rådet. I denna följs och analyseras bl. a. EGs direktivarbete samt diskuteras ev. gemensamma åtgärder med anledning härav. Den pågående utvecklingen i relationerna mellan EG och Efta bevakas också.

4.5 NIVAs verksamhet

Nordiska Institutionen för Vidareutbildning i Arbetsmiljöfrågor (NIVA) bedriver kurser, seminarier och symposier för vidareutbildning av forskare och andra specialister inom arbetsmiljöområdet. Verksamheten finansieras till största delen av ministerrådet och till viss del med kursavgifter.

NIVA är i övrigt inne i en god utvecklingsperiod med stor nationell spridning av kurser samt en mer jämn fördelning av kursdeltagare.

Till följd av den utvärdering som genomfördes av NIVA under 1988 har nya riktlinjer för verksamheten lagts fast. Ett utvecklingsprogram har också beslutats fram till 1991, som innehåller en rad åtgärder för vidareutveckling av kursprogram, pedagogisk uppläggning, deltagande i kurserna, lokalisering mm.

Under 1990 anordnades 16 kurser/seminarier i vilka deltog omkring 600 personer.

4.6 Projektverksamhet

I 1990 er der til arbejdsmiljøområdet bevilget ialt 6.600.000 DKK til projektvirksomhed.

Midlene har været disponeret således (fordelt på hovedgrupper):

	<i>DKK</i>
Projekter vedr. arbeidstilsyn	1.440.000
Projekter vedr. arbejdsliv/-ret	1.200.000
Projekter vedr. arbejdsmiljøforskning	2.480.000
Projekter vedr. arbejdsmiljø-økonomi	1.480.000

Hertil kommer, at der fra den økonomiske handlingsplan er afsat godt 1 mill. DKK til brug for de nordiske myndigheders koordinering af standardiseringsarbejdet.

5 Nordiska rådets yttranden och rekommendationer

5.1 Nordiska rådets yttranden

Nordiska rådet har hemställt till Nordiska ministerrådet att inom Europa-arbetet högt prioritera den nordiska modellen inom bl. a. arbetsmiljöpolitiken.

Nordiska ministerrådet önskar anföra följande: Ministerrådet har i den konvention om arbetsmiljö, som undertecknades den 29 juni 1989, och i det efterföljande samarbetsprogrammet understrukit önskemålet om att stärka och utveckla det nordiska samarbetet med sikte på att främja allt bättre arbetsmiljöer i de nordiska länderna och en gemensam hållning i

internationella sammanhang. Målsättningen är, att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna på en kvalitativt hög nivå.

För att kunna påverka det västeuropeiska standardiseringsarbetet har ministerrådet vidare avsatt särskilda medel för att de nordiska länderna skall kunna samordna och fördela deltagandet i olika europeiska arbetsgrupper för att hävda nordiska arbetsmiljöintressen och ambitioner.

Vidare har ministerrådet beviljat medel till ett projekt för att studera den nordiska modellens framtid och utvecklingsmöjligheter när det gäller arbetstagarinflytande och partssamverkan i arbetslivet.

En särskild grupp följer och analyserar i övrigt utvecklingen inom EG och EFTA på arbetsmiljöområdet för ministerrådets räkning.

5.2 Nordiska rådets rekommendationer

5.2.1 Meddelande om rekommendation nr 18/1980/s angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet inledde 1988 ett förprojekt för att se på de praktiska möjligheterna att ställa upp kriterier för fosterskadande ämnen. Ett antal kemiska ämnen har kartlagts med hänsyn till risken för reproduktionsskadande effekter. Kartläggningen har omfattat toxikologisk värdering, användningen och utbredningen av ämnena, antal exponerade män och kvinnor, respekten för att upprätthålla fastställda gränsvärden och sannolikheten för exposition av reproduktionstoxiska koncentrationer.

Ministerrådet har därefter beslutat om ett projekt för att söka nå fram till gemensamma nordiska kriterier för när ett kemiskt ämne misstänks vara reproduktionsskadande i arbetsmiljön. Därefter skall en nordisk lista över misstänkta reproduktionsskadande kemiska ämnen utarbetas. Till detta hör att utveckla och validera metoder för att undersöka reproduktionsskadande ämnen.

Resultaten av ett sådant projekt utgör en viktig grund för att kunna förebygga arbetsbetingade reproduktionsskador i framtiden.

Genetiska skador och fosterskador p. g. a. arbetsmiljön har lyfts fram som ett prioriterat område i förslaget till nytt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet för perioden 1990–93.

Ministerrådet anser därmed att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.2 Meddelande om rekommendation nr 15/1987/s angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet om arbetstidsfrågor inom ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild uppmärksamhet.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det har under flera år pågått ett nordiskt erfarenhetsutbyte om konsekvenser av nedsatt arbetstid. Två rapporter har avlämnats om *Arbetstid i Norden* (1983) resp *En nordisk arbetstidspolitik* (1987). Ministerrådet har uppmanat den nordiska kontaktgruppen för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor att fortsätta detta erfarenhetsutbyte med särskild hänsyn tagen till barnfamiljernas behov.

Ett forskningsprojekt sattes igång 1988 om ”Småbarnsföräldrar och tidsanvändning”. Projektet behandlar barnfamiljernas arbetstidsmönster, den önskade arbetstiden sett i relation till dagens arbetslivsförhållanden samt inställning till olika typer av arbetstidsreformer. Vidare jämförs familje- och arbetslivsmodeller i olika länder samt diskuteras strategier och förändringar, valalternativ och intressekonflikter.

En slutrapport från projektet har utgivits i november 1990.

Ministerrådet anser därmed att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.3 Meddelande om rekommendation nr 25/1990/s angående samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden (B 99/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet fastställa ett samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

I foråret 1990 vedtog Nordisk Ministerråd et samarbejdsprogram på arbejdsmiljøområdet for årene 1990–1993.

Samarbejdsprogrammet skal udgøre hovedgrundlaget for den konkrete udfyldning af arbejdsmiljøkonventionen og dennes mål om at fremme en udvikling mod et bedre arbejdsmiljø i samtlige nordiske lande. Dette tænkes at ske gennem samordning af regler, gennem udveksling af erfaring og viden samt gennem en fælles nordisk holdning i internationale sammenhænge.

I samarbejdsprogrammet er det understreget, at der skal tages hensyn til den stærke stilling, som arbejdsmarkedets parter traditionelt indtager på

arbejdsmiljøområdet. Det er således fremhævet, at samarbejdsprogrammet skal bedømmes og revideres i nært samarbejde med parterne.

Opfølgningen af samarbejdsprogrammet vil naturligvis ske via det fortsatte arbejde i arbejdsgrupperne under embedsmandskomiteen for arbejdsmiljø og i de enkelte konkrete forskningsprojekter. Herudover vil kendskabet til samarbejdsprogrammet og arbejdsmiljøkonventionen blive støttet ved iværksættelse af en informationsaktivitet over for myndigheder og parter samt andre, som har eller vil kunne tænkes at blive tilknyttet Nordisk Ministerråds aktiviteter på arbejdsmiljøområdet.

Ministerrådet anser dermed, at rekkommendationen kan afskrives.

Kapitel XII

Socialpolitik

1 Sammenfatning

Det reviderede program for samarbejdet på social- og sundhedsområdet er grundlaget for social- og sundhedsministrenes virksomhed. Efteruddannelse af socialpersonale, handlingsplanen mod narkotika, cancerhandlingsplanen og indsatser mod AIDS udgør en stor del af projektvirksomheden.

Der arbejdes også med projekter inden for den øvrige del af social- og sundhedsvæsenet, bl. a. børn og unge, ældre, handicappede, medicinsk-teknisk sikkerhed og forebyggelse af infektioner. Det hele ligger inden for samarbejdsprogrammets rammer.

På institutionssiden arbejdes der med et udviklingscenter for handicapbørn til videreførelse af datahandlingsplanen på handicapområdet, og med standardisering i forhold til EF.

2 Udviklingen inden for social- og sundhedsvæsenet i Norden

Forebyggelse er fortsat et emne som ministerrådet arbejder med på baggrund af *"Sundhed for alle år 2000"*. Man arbejder på etablering af projekter på børneområdet med udgangspunkt i FN's børnekonvention, der også behandler forebyggelse. Konventionen er ved at blive ratificeret af landene.

Der arbejdes også inden for ministerrådets arbejdsprogram "Norden i Europa" med sundhedsuddannelser, harmonisering af lægemiddellovgivning, oprettelse af et europæisk system for godkendelse af odontologiske materialer, systemer og udstyr til handicappede, koordinering af socialsikringsreglerne og standardisering af medicinsk udrustning og sygehusartikler.

Norden bør også kunne påvirke EF/EFTA med den nordiske model, hvor ydelserne i modsætning til EF, er individuelle og uafhængige af arbejdsmarkedstilknytning, og der arbejdes med forebyggelse f.eks. i bedrifts-sundhedstjeneste, på børneområdet og omkring fødsel.

3 Grundlaget for samarbejdet på social- og sundhedsområdet

Grundlaget for virksomheden er samarbejdsprogrammet på social- og sundhedsområdet, der blev vedtaget af ministerrådet i 1988. Programmet bygger på de mål for europæisk sundhedspolitik, der blev sat op på grundlag af WHO's program "Sundhed for alle år 2000", samt de langsigtede mål for socialpolitikken, der blev vedtaget af FN's interregionale konsultation for socialpolitisk udvikling.

De to sektorer (social og sundhed) har 6 institutioner. Der er i 1990 17 projekter og forprojekter.

Sektoren er ansvarlig for følgende 19 rekommandationer:

- 24/1983/s Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
- 25/1983/s Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmede
- 23/1985/s Handlingsplan mot narkotika
- 2/1987/j Nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
- 17/1987/s Handlingsprogram mot AIDS
- 22/1987/s Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- 23/1987/s Ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden
- 11/1988/s Rökfria miljöer m. m. (A 789/s)
- 12/1988/s Internationella restriktioner mot tobaksreklam (A 789/s)
- 30/1989/s Utbildning och legitimation för kiropraktorer (A 825/s)
- 31/1989/s Hjälpmedelförsörjning för handikappade (A 826/s)
- 33/1989/s Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken (A 832/s)
- 35/1989/s Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden (A 846/s)
- 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (A 850/s och A 850Ä/s)
- 26/1990/s Telekommunikation för handikappade (A 864/s)
- 27/1990/s Forskningssamarbete om amalgam (A 868/s)
- 28/1990/s Ratifikation av FN's barnkonvention (A 891/s)
- 29/1990/s Uppföljning av FN's barnkonvention (A 891/s)
- 30/1990/s Homosexuellas sociala situation (A 892/s)

4 Det nordiske samarbejdet på social- og sundhedsområdet

4.1 Socialpolitisk ministermøde

Der har været holdt to socialpolitiske ministermøder i februar og juni 1990, og et møde med Nordisk Råds social- og miljøudvalg i november 1990.

På de to socialpolitiske ministermøder vedtog man bl. a. at etablere et Nordisk udviklingscenter for handicaphjælpemidler som et 3-årigt forsøg, at forlænge den samnordiske indsats mod AIDS med to år, at udlyse 1992 som nordisk reumatikerår og afsætte midler til dette. Man vedtog endvidere at opfølgningen af FN's børnekonvention skulle indgå i Nordisk socialpolitisk komité's arbejde med projekter m. v., samt at informere hinanden og Nordisk Råd om, hvad der sker på børnekonventionsområdet.

I juni var der også temadiskussion om Barnets stilling i Norden – fremtidens udfordringer for den nationale social- og sundhedspolitik og det nordiske samarbejdet. Der var oplæg fra det nordiske projekt "Barn-

dommen som socialt fænomen” og fra Nordiska hälsovårdshögskolan ”Barn och hälsa”. Der indgik også problemstillinger fra FN’s børnekonvention.

I mødet med social- og miljøudvalget diskuterede man en række rekommandationer bl. a. børnekonventionen, forøgede indsatser for børn, reumatikerår og mindskning af alkoholkonsumtionen. Desuden tog man spørgsmålet op om socialkonventionen og EF.

4.2 Samarbete på hälso- och sjukvårdens område

4.2.1 1990 års medicinaldirektörmöte

De nordiska medicinaldirektörerna har sedan länge anordnat årliga möten. Dessa möten har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor.

Vid årets möte i Jakobshavn i Grönland diskuterade man, förutom Annus Medicus 1990, läkarnas specialistutbildning, psykiatrin och de ekonomiska förhållandenas samband med psykiatriska sjukdomar, utvecklingstrender i mortaliteten, alternativ medicin samt rapporter från WHO och Nordiska ministerrådet.

4.2.2 Samarbete på tandvårdsområdet

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) är en permanent nordisk institution med uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material, som används inom tandhälsovården i de nordiska länderna, fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utvecklandet av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Institutets arbetsuppgifter kan indelas i materialprovning (35 %), forskning (35 %), standardisering (10 %), informations- och utredningsverksamhet (10%) och administration (10%).

På *materialprovningensområdet* har man under året provat närmare 100 produkter på basis av 20 olika ISO-standarder. NIOM har sökt om att bli godkänt som provlaboratorium och certifieringsorgan på de fysikalisk/kemiska och biologisk/kliniska områdena. Det är en förutsättning för att kunna bli en fullgiltig part i det framtida materialprovningensarbetet i Europa.

NIOM är engagerat i *standardiseringsarbetet* i ISO (International organisation for standardisation) och CEN (Comité Européen de Normalisation). En del av detta arbete rör strävandena att etablera EG:s inre marknad fr. o. m. 1993. Det är nu klart att odontologiska material och utrustning kommer att omfattas av EG:s direktiv angående ”Medical devices”.

Forskningen har huvudsakligen sträckt sig över en rad viktiga materialgrupper såsom metaller, plast och porslin. I tillägg har man utfört en rad biologisk/kliniska studier för att klarlägga olika materials kvalitet och biverkningar, bl. a. alternativ till amalgam.

Upplysningsverksamheten har främst rört publicering och distribution av NIOM:s listor till alla tandläkare och tandtekniker i Norden, publicering av artiklar i vetenskapliga tidskrifter och presentation av forskningsrapporter på såväl nationella som internationella möten.

4.2.3 *Läkemedelssamarbetet*

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) är en permanent nordisk institution med uppgift att verka för harmonisering av lagstifning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Den 1 januari 1990 trädde nya stadgar för NLN i kraft. I de nya stadgarna avspeglas vidare den ökade internationaliseringen av nämndens arbete.

På *registreringsområdet* är samarbetet med EG nu etablerat och utbytte sker av arbetsprogram, utkast till lagar och riktlinjer samt observatörer. NLN och Efta samordnar också sitt arbete på området.

Nordiska riktlinjer för "Hantering av radioaktiva läkemedel på sjukhus", NLN 26, "Registrering av veterinära läkemedel", NLN 27, och "Kvalitetskrav på kliniska prövningar av läkemedel", NLN 28 har publicerats.

Vad gäller *efterkontroll* arrangerade NLN workshop om "Hälsoekonomi med särskild inriktning på läkemedelsekonomi". Där sammanförde man forskare och beslutsfattare från olika myndigheter i länderna.

En ny uppgift på området är samordning av biverkningsrapporteringen för att förbättra våra möjligheter att snabbt upptäcka nya, sällsynta biverkningar. En annan är att samordna den kemiska efterkontrollen för att undvika onödigt dubbelarbete.

Avseende *standardisering* fortsätter arbetet med Europafarmakopén, där samtliga EG och EFTA-länder deltar. Man söker bl. a. nya former för att påskynda införandet av nya monografier, dvs detaljerade beskrivningar av läkemedelsråvaran.

Nordisk *läkemedelsstatistik* 1987–1989 har publicerats under året, NLN 29. NLN fortsätter att verka aktivt för en spridning av ATC (ett klassificeringssystem för läkemedel) och DDD (en jämförelseenhet för läkemedel). Speciellt viktigt är givetvis att ATC/DDD blir de system som EG väljer att använda.

4.2.4 *Medicinalstatistiskt samarbete*

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) är en permanent kommitté som har till uppgift att verka för att den medicinalstatistiska redovisningen i de nordiska länderna blir jämförbar, bl. a. genom enhetliga definitioner och begrepp. NOMESKO tar vidare initiativ till utvecklingsprojekt med medicinalstatistik relevans, följer den internationella utvecklingen på medicinalstatistikens område etc.

Den aktuella projektverksamheten bedrivs inom en rad fasta arbetsgrupper och ett antal ad hoc-grupper.

Den nordiska olycksklassifikationen är färdig och sändes på remiss i mars månad i år. Därefter godkände NOMESKO den vid sitt plenarmöte i juni.

NOMESKO har tillsatt en ad hoc-arbetsgrupp för att arbeta med en nordisk operationsklassifikation. Inledningsvis kommer man att koncentrera sig på kirurgiska ingrepp.

Nordiska WHO-centret för klassifikation av sjukdomar, som är knutet till NOMESKO, har fortsatt koordinerat de nordiska ländernas synpunkter i samband med ICD-10. Dessutom leder centret arbetet i en nyligen tillsatt ad hoc-grupp som skall koordinera utarbetandet av de nordiska ländernas nationella versioner av ICD-10.

4.2.5 *Gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal*

Överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet trädde i kraft den 3 augusti 1983. Island har anslutit sig till överenskommelsen vad gäller 11 yrkesgrupper av 18.

Arbetsgruppen som följer överenskommelsen har under 1990 hållit två möten. Bland de ärenden som behandlats kan nämnas utbildningen av kiropraktorer i Norden, individuella bedömningen av sjuksköterskor, intyg, auktorisation och legitimeringsproblematiken, ändring av psykologutbildningen i Danmark och planer på översyn av överenskommelsen.

4.2.6 *Samnordiska insatser mot Aids*

Nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor tillsattes ursprungligen av Nordiska ministerrådet sommaren 1986 med mandattid på två. Mandattiden har man sedan förlängt ytterligare två gånger med vardera två år, senast i juni månad i år.

Arbetsgruppen har tjänat som bas för informations- och erfarenhetsutbyte mellan länderna och dessutom har den rapporterat till ministerrådet om Aids-situationen i Norden och den internationella utvecklingen. Vidare har den initierat och ansvarat för en rad projekt och andra aktiviteter på området. Se meddelande om rekommendation nr 17/1987.

Ministerrådet har under året beslutat att överföra de arbetsuppgifter som arbetsgruppen stått för till de nationella hälso- och sjukvårdsmyndigheterna när nuvarande mandattid utlöper. Ministerrådets finansiella bidrag kommer således att avvecklas under loppet av de närmaste två åren.

4.2.7 *Nordisk handlingsplan mot cancer*

Den av Nordiska ministerrådet beslutade handlingsplanen mot cancer kom i gång under senare halvåret 1989. Som ett första led i det konkreta arbetet har man sammanställt material om tobakslagstifningen, arbets-

miljölagstiftningen, livsmedelslagstifningen och cancerscreeningen i Norden.

Styrgruppen för handlingsplanen har under 1990 avsatt medel till projekt beträffande dödlighet i cancer, konferens om psykosocialt stöd i cancervården, workshop om forskningsprojekt angående riskbeteende, kurs i psykosocial cancerforskning, brochyr till minoritetsgrupper, kampanj till att hjälpa folk att sluta röka m.m.. Vidare har styrgruppen fungerat som forum för informationsutbyte, t.ex. vad gäller EG:s handlingsplan mot cancer.

4.2.8 Medicinska säkerhetsåtgärder och standardisering

Projektet "Samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder" har till syfte att etablera gemensamma nordiska GMP-regler (Good manufacturing practice) för att förbättra samarbetet om medicintekniska säkerhetsåtgärder och därmed också underlätta handeln med medicinteknisk utrustning mellan länderna. Under 1990 har arbetet huvudsakligen omfattat insatser för att säkra kontroll och kvalitet av ortopediska implantater.

I samråd med ledningen för nämnda projekt arrangerades i början av året ett möte mellan representanter från industrin, myndigheter och fackfolk på hälso- och sjukvårdsområdet för att diskutera ett mera aktivt deltagande i europeiska standardiseringsarbetet. Detta resulterade i att det blev igångsatt ett projekt som har till syfte att organisera ett nordiskt samarbete mellan ovannämnda parter. Syftet är att åstadkomma större inflytande i de arbetsgrupper och kommittéer som utarbetar europeiska standarder och kvalitetsgarantisystem för medicinteknisk utrustning och sjukvårdsprodukter.

4.2.9 Regionala variationer i hälsoväsendet

En analys av utvalda operationer som skall beskriva variationer när det gäller de vanligast förekommande kirurgingreppen inom och mellan de nordiska länderna startade under 1990.

I styrgruppen för projektet ingår representanter från en rad nationella forskningsinstitut på hälso- och sjukvårdsområdet, bl.a. SIF och NIS i Norge, SPRI i Sverige, DIKE i Danmark samt NOMESKO.

Avsikten är att få fram underlag för evaluering och förbättra klinisk praxis samt att bidra till bättre utnyttjande av forskningsresurserna på området.

4.3 Samarbejde på socialektorens område

4.3.1 Generaldirektørernes (social) møde

Generaldirektørerne har haft sit årlige møde i Norge i november 1990. Her diskuterede man ældrepolitik med en indleder, der bl. a. rejste spørgsmålet om konsekvenser af befolkningsudviklingen for omsorgstjenesten. Man diskuterede endvidere dels statens styringsmuligheder, og dels alko-

holpolitikken set i lyset af forholdet mellem Norden og EF. Desuden var der rapporter fra de forskellige samarbejdsområder.

4.3.2 *Socialhjælp m.v. og socialforsikring*

Undersøgelsen "*Langvarige socialhjælpsmodtagere*" skal belyse, hvad der gøres/kan gøres for at bringe dem ud af socialhjælpsituationen. Undersøgelsen omfatter 200 personer fra hvert hovedstadsområde i alderen 20–49 år. Svarprocenten er 65–70 pct. En bortfaldsanalyse er derfor planlagt. I 1990 er data blev oparbejdet nationalt, og der er blev oprettet en fælles nordisk datafil. 2. interviewrunde finder også sted i 1990.

I projektet "*Offentlig styring af private pensionsordninger*" er der i 1990 foretaget en supplerende surveyundersøgelse i Danmark, Norge og Sverige, hvor man har spurgt om medlemsskab i arbejdsmarkedspensionsordninger, og om arbejdstagerne tror de vil miste dele af den optjente pension ved jobskift. Udkast til indledningskapitel præsenteres på Nordisk Statsviterkongress i Reykjavik. Slutrapport er planlagt til maj 1991.

Projektet "*Decentralisering og selvforvaltning i lokalsamfundet*" bygger på erfaringer med samarbejdsprojekter, hvor offentlige myndigheder, forvaltninger m.v. indgår samarbejde med private personer, grupper, organisationer m.v. I 1990 har man haft et seminar "*Fra velfærdsstat til velfærdssamfund*", der dannede baggrund for den videre analyse. Der er udarbejdet en nordisk eksempelsamling og en nordisk projektkatalog.

Vedr. "*Socialkonventionen*" venter man nu på EEA forhandlingernes afslutning, og på at der skal fremkomme konkrete forslag til ændringer af konventionen, se meddelelse om Nordisk Råds udtalelse 5/1990/s pkt. 1 samt rek. nr. 23/1987/s.

4.3.3 *Børne-, ungdoms- og familiepolitisk samarbejde*

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) arbejder med "*Barndom, Samfund og udvikling i Norden*" (BASUN-projektet). Desuden er rapporten "*Arbejdstid i Norden. Småbarnsforeldre og tidsnytting*" klar, se kapitel VI ligestilling.

I projektet "*Barndommen som socialt fænomen*" foreligger der rapporter fra alle landene, som bl. a. omfatter demografisk og socialstatistisk beskrivelse, børns aktiviteter, barndommens økonomi og legale status. De er ved at blive sammenskrevet. Der skal afholdes en konference i slutningen af 1991 med politikere, embedsmænd, journalister m.v., hvor man vil forelægge: 1) den integrerede nordiske rapport, 2) samlingen af de engelsksprogede lande-rapporter.

I projektet "*Barneulykker i Norden*" er der indsamlet tillægsoplysninger om barneulykkesdødsfald. Der er oprettet kontakt med England for at foretage sammenligninger også med et land udenfor Norden. Der sigtes mod at afholde et forskerseminar om risikokultur i februar 1991, hvor man vil prøve at definere begrebet og finde metoder til at måle det i en

befolkning. Baggrunden er en hypotese om, at der er forskel på, hvordan befolkningen i de nordiske lande forholder sig til og vurderer risikosiforhold.

4.3.4 *Ældreområdet*

I projektet "*Gamle kvinder i Norden; levkår og livssituation*" har man i 1990 analyseret data fra levkårsundersøgelserne med henblik på kortlægning af gamle kvinders situation i forhold til yngre kvinder og mænd, samt gamle mænds levkår med hensyn til lønnet og ulønnet arbejde, helse, vold og tryghed, sociale og materielle ressourcer, fritid og politisk deltagelse. Del 1, der også omfatter familieerfaringer, yrkesliv og uddannelse for dagens og morgendagens gamle kvinder, udkommer ved årsskiftet 1990/1991. Der arbejdes med Del 2 – en interviewundersøgelse blandt gamle kvinder i hvert nordisk land.

I projektet "*Eldre og overgrep i hjemmet*" er det ene norske projekt (kriseteam for ældre) afsluttet. Der arbejdes på en rapport. De øvrige projekter går efter planen, se iøvrigt virksomhedsberetningen for 1989. Der er afholdt tre møder, hvor man i diskussionerne bl. a. har fundet konturer af forskellige mønstre for vold når det gælder køn, forbrug af alkohol og familiestruktur, som vil have stor socialpolitisk værdi.

4.3.5 *Handicapområdet*

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) er ministerrådets permanente samarbejds- og ekspertorgan vedr. handicapsspørgsmål. Virksomheden i 1990 har fortrinsvis været inden for:

- Hjælpemidler for handicappede
- Specielt udsatte gruppers behov for samfundsservice
- Information, uddannelse og internationale kontakter

Det nordiske klassificeringssystem for handicaphjælpemidler er foreslået adopteret som CEN-standard. NNH har udredet spørgsmålet om, hvorledes de nordiske lande bør forholde sig til det kommende arbejde i CEN og CENELEC med europæiske standarder inden for hjælpemiddelområdet. Der kommer et forslag til ministerrådet i slutningen af 1990, for hvorledes man kan forsvare og videreudvikle nordiske sikkerheds- og funktionskrav.

Nordisk udviklingscenter for handicaphjælpemidler (NUH) er etableret som forsøg for en treårsperiode, og skal fortsætte det arbejde som NNH har bedrevet under datahandlingsplanen.

Handicapsspørgsmål vedrørende alle områder af samfundslivet. NNH er derfor begyndt at forberede et øget samarbejde med andre sektorer inden for ministerrådsorganisationen. I løbet af 1990 har NNH koncentreret sig om at kortlægge og analysere aktuelle og ønskelige sammenhænge mellem nordisk og europæisk samarbejde inden for hjælpemiddelstandardisering og telekommunikation, og vil fremkomme med forslag til to projekter

inden udgangen af 1990. NNH arbejder med at forstærke det arbejde, der bedrives inden for Nordisk forum for telekommunikation og handicap.

I foråret 1990 arrangeredes en nordisk konference om Psykisk handicappedes situation i samfundet. Vedrørende samarbejdet mellem små og mindre kendte handicapgrupper henvises til meddelelse om rek. nr. 25/1983/s.

På informationssiden er NNH begyndt at udgive NNH-Nyt som planlægges i fire numre pr. år. Man arbejder på en ny udgave af "*Nordiska projekter inom handikappområdet*". Desuden har man udgivet tre publikationer inden for projektet små og mindre kendte handicapgrupper: "*Kan vi ingenting göra?*" (NNH 1/90), "*Nordisk konferens om autism*" (NNH 2/90) og "*Nordisk konferens om administrativa och organisatoriska modeller för arbetet med små och mindre kända handikappgrupper*" (NNH 3/90). NNH har udarbejdet et notat om de nationale indsatser inden for Norden i anledning af FN's handicaptår og FN's resolution A/43/98.

Projektet "*Uddannelse af tolke inden for hørehandicapområdet*" retter sig mod døve med tegnsprog som basissprog, døvblevne og tunghøre med tale/skriftsprog som basissprog og døvblinde. Der samarbejdes tæt og konkret mellem landenes tolkeuddannelser og tolkebrugerne inden for 8 delprojekter, hvoraf 5 forventes afsluttet i 1990, heraf bl. a. "Udarbejdelse af program samt idékatalog til 800 timers tegnsprogsundervisning", "Udarbejdelse af detaljeret studieplan inklusive litteraturliste og eksamensindhold/procedure (døvblevne)" og "Udarbejdelse af vejledende studieplan for døvblindetolkeuddannelse af 1 års varighed".

Projektet "*Handicap – områdeindsats*" dækker Færøerne, Grønland, Island og Danmark. Det er et pilotprojekt om evaluering, hvor man ser på handicappedes bolig i lokalsamfundet:

- Fysiske rammer, økonomi og organisationsstruktur
- Det omliggende samfund
- Bokollektivets indre liv
- Personaleforhold
- Overordnede målsætninger og arbejdsmetoder
- Brugernes oplevelse af at bo i bokollektiv

Evalueringsmodellen har været afprøvet i 10 bokollektiver.

Der har været afholdt en praktikerkonference, hvor personale har drøftet forbedringer af modellen, der bl. a. har medført at den fokuserer på det kvalitative indhold og er formuleret så den kan bruges af praktikere også udenfor projektet. Samtidigt planlagde man implementering af evalueringsmodellen i deltagerlandene med særlig vægt på at etablere en instruktøruddannelse i brug af modellen.

"*Livskvalitet og nye boformer for psykisk udviklingshemmede*" er et forprojekt, hvor man foreløbig har opbygget et netværk mellem landene. Oplæg til projektdesign udarbejdes. Projektet skal beslyse udviklingstendenser ved udflytning fra store til mindre institutioner, bofællesskaber

eller selvstændig bolig. Det skal også belyse nye udviklingstendenser, f.eks. tværfaglig og tværsektoriel koordinering samt etablering af kulturtilbud, foreningstilbud og caféer.

4.3.6 *Socialstatistisk samarbejde*

Nordisk socialstatistisk komité (NOSOSKO) er en permanent komité, der skal skabe og forbedre sammenlignelig socialstatistik. Hvert tredje år udgives "*Social tryghed i de nordiske lande*" jfr. årsberetningen for 1989. Den kom på engelsk i 1990. Man er begyndt på næste udgave. Komitéen overvejer at omlægge publikationen fra at være opbygget efter de sociale ydelsers art til at være opbygget efter de sociale ydelsers formål.

Der har været nedsat tre arbejdsgrupper:

- 1) Servicegruppen, der ser på service generelt,
- 2) Indholdsgruppen, der ser på afgrænsning og gruppering af sociale ydelser og udgifter. Dens arbejde er afsluttet.
- 3) Kontantydelsesgruppen, der skal komme med mere sammenlignelig fremstilling af pensionssystemet, give forslag til bedre statistik over antallet pensionister og sammensætningen af dem, og beskrivelse af pensionsniveauet og -dækningen. Desuden skal de se på fravær ved sygdom og fødsel samt forældres ret til at blive hjemme for at passe et sygt barn.

NOSOSKO har udgivet rapporten "*Familieydelse i Norden 1989*" Her gennemgås og beskrives ydelser til almindelige familier i de fem nordiske lande. Rapporten indeholder oplysninger om lovgivning og dokumentation for omfang af og udgifter til de familiepolitiske ydelser. I oversigten for kontante ydelser, service og skattelettelser til børnefamilierne vises hvilke ydelser, der findes i hvert land, hvem der er berettigede, i hvor lang tid og hvor meget, der kan ydes.

4.3.7 *Samarbejde vedrørende rusmidler*

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) er et permanent organ og har til opgave at initiere og stimulere nordisk forskningssamarbejde vedr. alkohol og narkotika. EF, Alkohol og Norden har som tema taget en stor del af NAD's tid i 1990. Den europæiske integration kan gøre det nødvendigt at ændre på den nordiske alkoholkontrol. Der blev holdt et seminar i oktober 1989 med efterfølgende rapport "*EG, alkohol och Norden*" (NAD-publikation nr. 19), og et om "*Alkohol og arbejde*" i april 1990, som også tog op spørgsmålet om ændret alkoholkontrol. Et alkoholforsker møde har under temaet "*Alkoholpolitik og samfundsforandringer*" taget op integrationens betydning for alkoholkontrollen og alternative kontrolstrategier for fremtiden.

Der er lavet en projektplan for en sammenlignende undersøgelse af alkohol- og rusmiddelproblemer rundt Østersøen ("*BALTICA-projektet*").

En komparativ analyse af specifikke mønstre i lægemiddel- og alkohol-

forbruget med udgangspunkt i levekårsundersøgelserne pågår. En anden gruppe arbejder med at undersøge og dokumentere brugernes syn på brug og misbrug af afhængighedsskabende lægemidler.

I øvrigt henvises til meddelelserne om rekommandationerne 23/1985/s og 2/1987/j.

4.4 Efteruddannelse

4.4.1 Nordisk uddannelsesprojekt for udvikling af social service (NOPUS)

Kursusvirksomheden fortsætter med kurser om forskellige aspekter inden for temaerne: decentralisering, nye strategier for planlægnings- og udviklingsarbejde, fremtidsbilleder og livskvalitet for børn og unge, og indvandrere og flygtninge. På grundlag af kurset om planlægnings- og udviklingsarbejde har deltagerne startet et "Nordisk modelkommuneprojekt". Der har været holdt opfølgingsmøder på nogle kurser, og lærere fra NOPUS-kurserne har deltaget i fortsat udvikling af visse emner i enkelte lande.

Foredrag fra kurset om planlægnings- og udviklingsarbejde er udkommet i en publikation "*Nya strategier inom socialvården i Norden*" og publikationen fra kurset "*Indvandrere og flygtninge*" er under forberedelse. Projektleder og styregruppe arbejder videre med planer for en mere permanent virksomhed.

4.4.2 Nordisk uddannelsescenter for døv-blindepersonale (NUD)

NUD er datterinstitution af Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH). Den skal dels arrangere nordiske kurser for forskellige personalegrupper der arbejder med døvblinde, og dels fungere som et ressourcecenter for døvblindearbejdet i Norden. Efterspørgselen efter NUD's tjenester er stor. De arbejder bl. a. med et projekt "*Nordisk vejleder for døvblindepersonale*" som producerer uddannelsesmateriale, der kan anvendes i arbejdet med døvblinde.

4.4.3 Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nordiska hälsovårdshögskolan är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap (Public Health). Vid NHV anordnas vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsande områden i Norden samt forskarutbildning i folkhälsovetenskap.

Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildningen till examen Master of Public Health (MPH). Utbildningen består av teoretiska studier som sammanlagt motsvarar ett studieår (8 månader) samt ett examensarbete som motsvarar ytterligare ett studieårs arbete.

Under året har utarbetats förslag till ny strategiplan, som kallas "Nordiska hälsovårdshögskolan Nya visioner". Skolan har också fortsatt, i samverkan med WHO/ASPHER, att arbeta för att skapa en MPH-utbildning enligt en gemensam europeisk modell.

Tillsammans med Stiftelsen för ett narkotikafritt Göteborg arrangerade skolan i början av året en nordisk konferens om "Kokain och andra droger".

Dessutom genomfördes ett stort antal konferenser under året, ofta i samarbete med andra organisationer, t. ex. WHO, NOMESKO, NOBAB och SAMHALL.

Samarbetet i det folkvetenskapliga konsortiet omfattar nu 5 universitet och 8 institutioner. Vidare pågår diskussioner med universiteten i Köpenhamn, Århus, Lund, Umeå och Oslo om konkreta överenskommelser.

De forskningspolitiska tyngdpunkterna har som tidigare koncentrerats på följande områden: epidemiologi, samhällsmedicin, hälso- och sjukvårdsadministration, miljömedicin och omvårdnadsvetenskap.

4.5 Nordisk bistandssamarbejde inden for den sociale sektor

Der er lavet et forprojekt med en oversigt over nordiske bistandsaktiviteter inden for det sociale område. Oversigten dækker bilaterale og multilaterale projekter, såvel som støtte til organisationernes bistandssamarbejde. Disse arbejder tættest på befolkningen. Oversigten viser bl. a., at kun 2–7% af den bilaterale støtte fra de nordiske lande går til sociale infrastrukturer og sociale velfærdsprojekter.

Der er desuden udarbejdet oplæg til et videre projekt og til et ekspertmøde, som blev afholdt i Finland i september 1990.

5. Nordisk Råds udtalelser og rekommandationer

5.1 Nordisk Råds udtalelse

Nordisk Råd har i udtalelse 5/1990 bl. a. anført:

I arbejdet med koordinering av socialförsäkringsreglerna med EG måste vid en integration den nordiska modellen bibehållas. Inga harmoniseringsåtgärder med EG bör vidtas utan att i förväg höra utskottet.

Ministerrådet meddeler:

Socialkonventionsgruppen har udarbejdet sin første rapport om socialkonventionen og EF. Gruppen kommer ikke videre med revisionen før forhandlingerne om EEA er afklaret. Under disse forhandlinger er det forudsat, at der for socialforsikringen skal gælde regler svarende til gældende EF-regler i forbindelse med et kommende fælles europæisk arbejdsmarked. Dette betyder, at socialkonventionen på væsentlige områder ikke vil kunne anvendes i den nuværende skikkelse.

På flere områder går konventionen videre end EF-reglerne, og på disse områder kan der bl. a. være grund til at bevare konventionens regulering. Hverken socialkonventionen eller EF-reglerne har detaljerede bestemmelser om sociale tjenester. Det har stort set været anset som tilstrækkeligt, at der foreskrives ret til ligebehandling med landets egne statsborgere og ret

til fortsat ophold. Der er enighed om, at spørgsmålet om en udbygning af bestemmelserne om de sociale tjenester skal tages op igen.

Nordisk socialpolitisk komité har besluttet, at en høring af Nordisk Råd angående koordinering af socialforsikringsreglerne tages op så snart forhandlingerne om en EEA-aftale er afklaret.

5.2 Nordisk Råds rekommandationer

5.2.1 Meddelande om rekommandation nr 24/1983/s angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för de psoriasis sjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform”

Nordisk ministerråd meddeler:

Udredningen om klimatologisk behandling og pleje af psoriasispatienter har været ude på høring, og har derefter været taget op på mødet i Nordisk socialpolitisk komité i april 1990. På grund af ændringer i de aftaler, der forelå mellem nogle af landene, blev den taget op igen i oktober 1990.

Resultatet var dog det samme. Landene fandt ikke, at der var noget vundet ved en nordisk aftale. Man besluttede derfor, at der ikke var basis for at lave en nordisk aftale om klimatologisk udlansbehandling af psoriasispatienter.

Nordisk Ministerråd kan på den baggrund ikke komme videre med denne denne rekommandation og anbefaler den afskrevet.

5.2.2 Meddelande om rekommandation nr 25/1983/s angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande och att detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.”

Nordisk ministerråd meddeler:

Samarbejdsprojektet startede i 1985 i Nordiska nämnden för handikappfrågors (NNH) regi. NNH har i 1990 gennemført en intern evaluering af projektet, og har konstateret at det nordiske samarbejde har bidraget til at løfte problemstillingen frem på nationalt niveau. Der er bl. a. etableret et ”Center for rådgivning og information for små og mindre kendte handicapgrupper” i Danmark i 1990.

Da problemstillingen nu er løftet frem på nationalt niveau anser ministerrådet at rekommandationen kan afskrives.

5.2.3 Meddelelse om rekommandation nr 23/1985/s angående handlingsplan mod narkotika

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa en handlingsplan mot narkotika, i enlighet med ministerrådsförslag B 57/s och med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet”.

Nordisk ministerråd meddeler:

Kontaktmandsorganet for narkotikaspørgsmål har holdt to møder og blandt andet diskuteret det fremtidige nordiske narkotikasamarbejdet. Der har været afholdt fire seminarer, to om internationalt narkotikasamarbejde inden for rammerne af FN-samarbejdet, et om indsatser for kvinder med narkotikamisbrug og HIV-smitte blandt andet for at belyse forholdene for børn født af mødre med HIV-smitte, og et komparativt seminar om retspraksis ved narkotikasager. Der kommer tre rapporter fra seminarerne.

En rapport fra seminaret om information til forældre som blev gennemført i 1989 er udkommet som bilag til det norske tidsskrift Stoffmisbrug (nr. 4/1989) og dokumentation fra seminaret om pleje af AIDS-syge misbrugere er trykt i en rapport. Desuden er ”*Nordisk rapport från kontaktmanndorganet för narkotikafrågor*” begyndt at udkomme.

Et nordisk ministermøde i januar 1990 besluttet at Kontaktmandsorganet for narkotikaspørgsmål fra 1991 skal blive et permanent organ under Nordisk Ministerråd. Derved er Nordiske handlingsplan mod narkotika slut med udgangen af 1990. Ministrene antog samtidigt et kommuniké som blandt andet skitserede de fremtidige arbejdsopgaver i et ottepunktsprogram for de nærmeste tre år for narkotikasamarbejdet inden for kontaktmandsorganets rammer.

Ministerrådet anser rekommandationens formål for opfyldt på denne måde, og anbefaler den afskrevet.

5.2.4 Meddelelse om rekommandation nr 2/1987/j angående nordisk komparativt forskningsprojekt vedr. narkotika og kontrolpolitik

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd i samarbejde med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.”

Nordisk ministerråd meddeler:

Forskningsprojektet har nu fået midler fra Nordisk ministerråd. Forskningsgruppen har udført en analyse af narkotikastoffet i de to førende aviser i fire af hovedstæderne i en tremåneders periode, 1.3. – 31.5.1990.

En sammenlignende analyse af narkotikalovgivningen i landene er under udarbejdelse.

Da forskningsprojektet nu er igang, finder Nordisk Ministerråd at rekommandationen kan afskrives.

5.2.5 Meddelande om rekommendation nr 17/1987/s angående handlingsprogram mot Aids

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av Aids,

2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på Aids-bekämpningens område innefattande bl. a. åtgärder beträffande forskning och information, i lämpliga fall i samarbete med forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den nordiska arbetsgruppen för Aids-frågor, som tillsattes av Nordiska ministerrådet 1986, har initierat en rad projekt i syfte att insamla och sprida informationalmaterial om hiv/Aids. Gruppen har utarbetat gemensamma nordiska riktlinjer för den epidemiologiska handläggningen av hiv-smittade och för skydd mot blodsmitta i arbetslivet samt inventerat formella och informella samarbetsformer på riksnivå och lokalt. Man har kartlagt hiv/Aids-problemets omfattning, lagstiftning, synsätt, värderingar samt prevention- och kontrollprogram i de nordiska länderna. Resultatet publicerades i rapporten *”AIDS prevention og kontroll i Norden”* NHV-Rapport 1988:3. Vidare har för arbetsgruppens räkning utarbetats av Nordiska hälsovårdshögskolan rapporten *”AIDS – AN INTERNATIONAL CHALLENGE – A study of the Nordic countries involvement in international cooperation in the fight against AIDS”*.

Samtidigt som ministerrådet sommaren 1990 förlängde mandattiden med två år beslöt man att arbetsgruppens insatser under denna period skulle koncentreras på följande: (1) Vara ett nordiskt kontaktforum i hiv/Aids-frågor, särskilt epidemiologi, prevention, och lagstiftningsfrågor; (2) Leda hiv/STD-informationsprojekt, vilket syftar till att genom information minska risken för smitta vid resande utanför Norden; (3) Särskilt följa hiv-situationen bland etniska, kulturella minoriteter, liksom socialt utsatta grupper i de nordiska länderna.

Arbetsgruppen har tjänat som bas för informations- och erfarenhetsutbyte mellan länderna. Dessutom har den aktivt verkat för koordinering av ländernas synpunkter i samband med frågans behandling i olika internationella fora, t. ex. inom WHO och Europarådet.

De åtgärder som vidtagits på Aids-området såväl på nordiskt som nationellt plan motsvarar Nordiska rådets önskemål i frågan. Ministerrådet anser därför att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.6 Meddelelse om rekommendation nr 22/1987/s angående stötteordningar för handicaporganisationernes nordiske samarbejde

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda for-

merna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har fundet, at støtteordningen for handicaporganisationernes nordiske samarbejde var så væsentlig, at man på trods af et nulbudget gennem omprioriteringer har bevilget 1,5 mill. DKK.

Da de midler, som rekommandationen efterlyser, nu er bevilget, finder Nordisk Ministerråd at rekommandationen kan afskrives.

5.2.7 Meddelelse om rekommandation nr 23/1987/s angående øgede flytningmuligheder for pensionister i Norden

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det er socialkonventionsgruppens opfattelse, at man ikke kan komme videre med revision af socialkonventionen før forhandlingerne om EEA er afklaret. Under disse forhandlinger er det forudsat, at der for socialforsikringen skal gælde regler svarende til de nuværende EF-regler i forbindelse med et kommende fælles europæisk arbejdsmarked. Det betyder at socialkonventionen på væsentlige områder ikke vil kunne anvendes i sin nuværende skikkelse. Der er dog stadig brug for socialkonventionen.

Hverken konventionen eller EF-reglerne har detaljerede bestemmelser om sociale tjenester. For socialforsikringen er der bl. a. behov for udførlige regler om opfyldelse af ventetid, om beregning af ydelser, om adgang til at modtage ydelser efter flytning til et andet land.

Gruppen har foretaget en første gennemgang af en række forslag til ændringer som landene er fremkommet med. Der er lavet nogle midlertidige løsninger indtil en egentlig gennemgang af konventionen kan vise om lovændringen giver anledning til mere vidtgående ændringer i konventionen. Der er enighed om, at spørgsmålet om en udbygning af bestemmelserne i konventionen skal tages op igen.

Spørgsmålet om en mindsning i folkepensionen for de pensionister der flytter fra Sverige til Finland er bl. a. behandlet i konventionsarbejdsgruppen, og vil blive taget op igen når resultatet af EEA-forhandlingerne foreligger. Den *finsk-norske* arbejdsgruppe angående finske indvandreres stilling i Norge, har som opgave at kortlægge mulighederne for og begrænsningerne i tilbageflytning for finner i Norge ved opnået pensionsalder. I tillæg er udveksling af tjenester for ældre mellem grænsekommunerne i nord et aktuelt tema.

Spørgsmålet om *patientoverføringer* mellem Sverige og Finland har længe været diskuteret inden for den svensk-finske arbejdsgruppe SFINKS. Forskelle i bopælbegreb og dermed sammenhængende omkost-

ningsansvar har ført til at sådanne overføringer i praksis har været meget svære at gennemføre. En speciel arbejdsgruppe under SFINKS har gennemført et toårigt forsøg på området. Det er nu afsluttet, og har ført til følgende forslag:

En overflytning af patienter eller klienter mellem landene bør være mulig af humanitære årsager. Udgangspunktet bør være den enkeltes og/eller pårørendes egne ønsker. Overflytningen skal totalt set forbedre patientens/klientens sundhedstilstand eller situation. Socialstyrelsen i Sverige og medicinalstyrelsen i Finland bør efter behov få til opgave, at formidle kontakterne mellem de forskellige pleje- og omsorgsorganer inden for sygehus- og socialvæsen. En forsøgsvis overføring på seks måneder/et år bør finde sted for at se, om tilbagevenden har den tilsigtede effekt. For at løse de økonomiske problemer bør det landsting/kommune der sender patienten/klienten afsted betale for rejse m. v., for omsorg eller bolig i de første seks måneder eller det første året, og begge lande bør derefter dele de omsorgsomkostninger som opstår ved årvis regulering.

Den svenske stat og de som er ansvarlige for sygehusene slutter sig stort set til arbejdsgruppens forslag og er blevet enige om at afsætte 2 mill. SEK til formålet for 1991. De sygehusansvarlige dækker transporten, omsorg og behandling for de første seks måneder. Derefter skal hvert land dække halvdelen af de omkostninger der opstår i hvert enkelt tilfælde inden for det afsatte erstatningsbeløb. Socialstyrelsen skal have ansvaret for behandlingen af overførelsessagerne og give tilstrækkeligt underlag til Riksforsäkringsverket, som skal stå for de årlige udbetalinger. Iøvrigt henvises til årsberetningen for 1989.

Ministerrådet finder, at det ikke for øjeblikket er muligt at gøre mere i anledning af denne rekommandation og anser at den bør afskrives.

5.2.8 *Meddelande om rekommendation nr 11/1988/s angående rökfria miljöer m. m. (A 789/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda restriktiva regler i Norden innebärande exempelvis

- (a) begränsning av rökning i offentliga lokaler och på offentliga kommunikationsmedel,
- (b) förbud mot tobaksreklam, och
- (c) märkning av tobaksprodukter.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Åtgärder för att skapa rökfria miljöer har i form av lagar eller rekommendationer vidtagits i alla de nordiska länderna. För dessa redogörs utförligt i förra årets meddelande. I tillägg kan det nämnas att den svenska tobaksutredningen i mars 1990 lade fram sitt betänkande.

Utredningen föreslår att en särskild tobakslag införs. Här skall finnas regler om rökfria miljöer, som innebär att gemensamhetslokaler i princip

skall hållas rökfria. Rökning skall endast ske i särskilda rökrum eller rökutrymmen i offentliga lokaler, allmänna transportmedel, skolor, sjukhus och arbetsplatser.

Lagen föreslås också innehålla ett förbud mot öppen och förtäckt tobaksreklam. Produktkontrollen för tobaksvaror skall förstärkas och varningstexter skall (liksom tidigare) finnas på alla tobaksförpackningar.

5.2.9 Meddelande om rekommendation nr 12/1988/s angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion (A 789/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för restriktivare regler för tobakskonsumtion.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

De nordiska länderna har ställt sig bakom WHO:s aktionsplan mot tobak för Europa och stöder ökade insatser inom WHO på det globala planet. Länderna anser därför att rekommendationen kan avskrivas.

5.2.10 Meddelande om rekommendation nr 30/1989/s angående utbildning och legitimation av kiropraktorer (A 825/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snart genomföra utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som ett led i uppföljningen av rekommendationen utreds f. n. de enskilda ländernas behov för kiropraktorer och utbildning av kiropraktorer. Av första delrapporten framgår att det inte föreligger några säkra tal för det samlade antalet nordiska kiropraktorstudier i utlandet, liksom det inte förekommer ett officiellt beräknat tal för behovet av utbildade kiropraktorer i de nordiska länderna. De nordiska kiropraktorföreningarna anser emellertid att det årliga utbildningsbehovet idag utgör 60–65 kiropraktorer och om några få år 100–120 kiropraktorer.

Enligt ministerrådets uppfattning kommer behovet mycket att bero på vilket sätt kiropraktorgruppen i framtiden integreras i de enskilda ländernas hälsoväsen och de ramar, härunder bidragsramar och liknande, som fastställs för kiropraktorverksamheter. Det finns heller inga särskilda undersökningar om väntetider hos kiropraktorer.

Ministerrådet anser det vara för tidigt att ta ställning till ev. etablering och utformning av en gemensam nordisk kiropraktorutbildning. Det är nödvändigt att uppnå enighet beträffande definition av kiropraktornas yrkesområde samt att genomföra en kartläggning av deras integrering i de enskilda ländernas hälsoväsen och de i länderna avsatta resursramarna för

kiropraktorverksamheter. Resultatet av detta kartlägningsarbete förväntas föreligga i april 1991. I detta sammanhang är det också önskvärt att avvakta behandlingen av förslag till ny lag om auktorisation av kiropraktorer i Danmark.

Kiropraktoryrket är nu rättsligt reglerat i tre av länderna, dvs. i Island, Norge och Sverige, och som framgår ovan förväntas i Danmark en ny lag om auktorisation av kiropraktorer träda i kraft inom kort. Av denna anledning överväger ministerrådet att vidta åtgärder för att göra det möjligt att låta kiropraktorer ingå i nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal.

5.2.11 *Meddelande om rekommendation nr 31/1989/s angående hjälpmedelförsörjning för handikappade (A 826/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har fået overladt rekommandationen til behandling. NNH siger, at hovedproblemet på hjælpemiddelområdet er at tildelingen er stærkt decentraliseret og påvirket af lokale økonomiske prioriteringer. Derfor vil NNH i det fortsatte arbejde prioritere de principielle aspekter fremfor de organisatoriske.

5.2.12 *Meddelande om rekommendation nr 33/1989/s angående ökade insatser inom barn- och familjepolitiken (A 832/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar
- 2) att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
- 3) att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

- 1) Rapporten over nordisk forskning på børneområdet er nu færdig, og er oversendt de nordiske ligestillingsministre for at de kan overveje hvad man videre bør gøre. I den indgår en række forslag til projekter, se punkt 3.

Desuden har det tværministerielle børneudvalg i Danmark udgivet en rapport, der beskriver rettigheder ved barsel og børns sygdom i EF

og Norden. I rapporten sammenstilles de forskellige ordninger i de enkelte lande med henblik på inspiration.

- 2) Der er lavet en guide over samarbejdet om varetagelse af børn mellem *Finland og Sverige*. Den præsenterer lovgivningen i landene og giver råd vedrørende samarbejdet. Guiden er publiceret i Sverige, men endnu ikke i Finland på grund af ændringer i lovgivningen.

I *Norge* er der nedsat en arbejdsgruppe med henblik på arrangement af en nordisk forskerkonference i 1991 som skal have særligt svagtstillede børne- og ungdomsgruppers problem som tema. Alle landene har udarbejdet lister over børneforskningsmiljøer, se også årsberetningen for 1989.

Danmark har udgivet en rapport "*Oplæg om Dansk Børne- og Ungdomsforskning*", hvori der peges på en række områder, hvor der er behov for yderligere forskning. Som led i en generel opprioritering af forskning på børne- og børnefamilieområdet er der desuden etableret et Center for småbørnsforskning, hvis vigtigste opgave det er at koordinere og skabe overblik over småbørnsforskningen og medvirke til at skabe et "forskningsmiljø" på området.

Der er også forskersamarbejde i de eksisterende projekter bl. a. "*Barndom, samfund og udvikling i Norden*" (BASUN-projektet) og "*Barndommen som socialt fænomen*", se iøvrigt "*Nordisk samarbejde 1989*".

- 3) Nordisk socialpolitisk komité har vurderet forslagene i rapporten "*Nordisk forskning om børneomsorg*", og vil i første omgang satse på et projekt om problemudvikling og henvisningspraksis for udsatte børn. Projektet skal også se på, hvordan det går de børn, der har været placeret udenfor hjemmet. Spørgsmålet om forebyggelse i daginstitution og skole skal indgå i overvejelserne.

Med de ting der nu er igang på området anser ministerrådet at rekommandationen kan afskrives.

5.2.13 Meddelelse om rekommandation nr 35/1989/s om indsatser for mindsket alkoholkonsumtion (A 846/s)

Rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25%-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har udarbejdet materiale om alkoholkonsumtionen fra 1980 til 1986 set i forhold til målsætningen i "*Helse for alle år 2000*" (Alkoholpolitik, vol.5, pp. 220–229, 1988). Desuden man arbejdet videre med planer og programmer i de enkelte lande. NAD har derfor fået udarbejdet et spørgeskema vedr. alko-

holpolitik, som skal vise, hvorledes kontrollen over alkoholproduktion, -distribution og -konsumtion er udviklet i de nordiske lande i løbet af 80-tallet. Spørgeskemaet besvares i løbet af efteråret 1990. Svarene skal derefter bearbejdes og drøftes af forskere, politikere og administratorer (ca. 15 ialt) i begyndelsen af 1991.

Danmark har ændret den centrale organisering af indsatsen på rusmiddeleområdet. Alkohol- og narkotikarådet er blevet nedlagt. Opgaverne er overført til en generel forebyggelsesafdeling i Sundhedsstyrelsen. Der er i stedet oprettet et forebyggelsespolitisk råd og under dette et alkoholpolitisk forum. Målene og midlerne er fortsat de samme som anført i årsberetningen for 1989.

Der er indgået en aftale om stramning af alkoholreklamerne mellem Forbrugerombudsmanden og alkoholbranchen med virkning fra 1. januar 1991. Reklamerne vil indeholde budskaber, som sigter mod at påvirke forbrugerne til at være mere bevidste om brugen af alkohol.

Sundhedsstyrelsen og sundhedsministeriet har desuden taget initiativ til, gennem en bredt anlagt kampagne, at påvirke alkoholvanerne hos den voksne befolkning. Målgruppen er de 40-årige, fordi de har det højeste forbrug, fordi de som forældre er modeller for de unge og fordi de ofte indtager positioner i arbejdslivet, hvor de bidrager til udviklingen af alkoholnormer.

Der er udviklet et efteruddannelses tilbud på alkoholområdet, som har til hensigt at forbedre behandlingens kvalitet og koordinations- og samarbejds mulighederne inden for behandlingssystemets mange dele med henblik på en tidligere indsats overfor alkoholproblemerne.

I *Finland* gav en komité nedsat af socialministeren sin udtalelse vedr. udvikling af alkoholpolitikken i 1989. En delegation som behandler afholds- og alkoholpolitiske spørgsmål afgav betænkning i 1990. Denne indeholdt flere forslag til intensivering af en restriktiv alkoholpolitik. Socialministeren vil i 1990 afgive beretning til Riksdagen om rusmiddeleudviklingen. Heri vil linierne for alkoholpolitikken blive trukket op. Forebyggelse af efterspørgsel vil være et centralt udviklingsområde.

I *Island* har Altinget endnu ikke accepteret sundhedsministerens forslag om reducere af alkoholkonsumtionen med 25 %. Ministeren vil om kort tid for tredje gang fremlægge forslag om en reduktion. Der er nedsat en komité til at forberede et lovforslag om formindskning af alkoholkonsumtionen. Man regner med at komitéen vil afslutte sit arbejde i januar 1991. Den skal bl.a. tage hensyn til WHO's beslutninger i forbindelse med mindskningen.

I *Norge* tilsluttede Stortinget sig i 1988 målsætningen om at reducere alkoholforbruget med 25 % inden år 2000. En ny lov om omsætning af alkoholholdige drikkevarer m.v. trådte i kraft 1. januar 1990. Iøvrigt henvises til årsberetningen for 1989.

I *Sverige* har socialstyrelsen på baggrund af WHO's målsætning lavet et

nationalt handlingsprogram som er overladt regeringen. I den første del diskuteres generelt forebyggende indsatser. Derudover indeholder det en række forslag under følgende rubrikker:

- at løfte frem og tydeliggøre folkehelseperspektivet,
- at arbejde for at alkoholkonsumtion ikke forekommer i opvæksten,
- at begrænse tilgangen gennem bl. a. at udvikle prisinstrumentet og effektivisere lovgivning og tilsyn,
- at arbejde for at man ikke konsumerer alkohol i situationer som stiller særlige krav på reaktion og omdømme,
- at følge op indsatser for at mindske alkoholkonsumtionen og initiere forskning inden for alkoholområdet.

I 1990 og 1991 vil de dele blive udarbejdet, der berører tidlig opdagelse og indsatser for personer med tidlig symptom på alkoholproblemer og -skader, samt omsorg og behandling for alkoholmisbrugere. Forskellige undersøgelser tyder på, at alkoholkonsumtionen specielt har været betydelig i ungdomsgrupperne. På denne baggrund har regeringen nedsat en arbejdsgruppe som i 1989 og 1990 har gennemført en landsomfattende aktion mod alkohol og andet misbrug. Den svenske regering kommer til at forelægge Riksdagen en proposition med forslag til indsatser på det alkoholpolitiske område i indeværende Riksdagssamling.

Alle landene arbejder på, at begrænse alkoholkonsumtionen i overensstemmelse med WHO's målsætning, men hvert land har sit program ud fra forskellige forudsætninger. Nordisk socialpolitisk komité anser det derfor ikke muligt at lave et tidsbestemt aktionsprogram.

Nordisk Ministerråd anser på den baggrund, at rekommandationen bør afskrives.

5.2.14 Meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (A 850/s och A 850Ä/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991,

att utarbeta plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har vid sitt möte den 15 juni 1990 beslutat att utlysa 1992 som nordiskt reumatikerår. Ministerrådsförslag läggs fram vid Nordiska rådets 39:e session. Ministerrådet anser därmed att rekommandationen kan avskrivas.

5.2.15 *Meddelande om rekommendation nr 26/1990/s angående telekommunikationer för handikappade (A 864/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder som garanterar handikappade med behov av tjänster och utrustning via telekommunikation generösa villkor, samt att verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbete”.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska nämnden för handikappfrågor sigter mod at præsenterere et forslag om forøget samarbejde inden for området i slutningen af 1990.

5.2.16 *Meddelande om rekommendation nr 27/1990/s angående forskningssamarbete om amalgam (A 868/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genom Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) inom ramen för dess ordinarie budget i samarbete med nordiska forskningsinstitutioner och medicinsk expertis utföra ett forskningsprojekt om amalgam och andra tandfyllnadsmaterial.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Under perioden 1985 – 1989 utarbetade NIOM 254 vetenskapliga publikationer. Av dessa publikationer handlade 98 om tandfyllningsmaterial, varav en tredjedel av dessa om amalgam, lika många om plastmaterialer och den resterande delen om andra tandfyllningsmaterial. Dessutom pågår eller är planlagda en rad forskningsprojekt som rör tandfyllningsmaterial.

Föreliggande studier visar att vanliga tandläkarbehandlingar sällan orsakar biverkningar. Även om enskilda fall som tagits upp i massmedia verkar tyda på betydliga biverkningar menar man från NIOM:s sida att så inte är fallet. I de uppföljningsstudier som genomförts har man inte kunnat hitta samband mellan det fyllningsmaterial som används i tandvården i Norden och patienternas symtom.

Institutets vetenskapliga personal samarbetar aktivt med enskilda personer och institutioner i Norden vid genomförandet av projekt. Gästforskarordningen vid NIOM har speciellt hjälpt till med att knyta kontakter med olika forskningsinstanser. Som nytt nordiskt samarbetsprojekt har man från NIOM:s sida föreslagit att det etableras system för registrering av biverkningar efter tandläkarbehandling.

5.2.17 *Meddelande om rekommendation nr 28/1990/s angående ratificering av FN:s barnkonvention (A 891/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ratificera FN:s barnkonvention och arbeta för att alla länder ratificerar den.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

I *Danmark* har Justitsministeriet bedt Udenrigsministeriet om at foranledige, at FN's børnekonvention bliver ratificeret. Justitsministeriet har anmodet om, at der tages forbehold for Færøerne og Grønland, da konventionen endnu ikke har været forelagt hjemmestyret i disse landsdele.

Finland regner med at ratificere konventionen ved årsskiftet 1990–1991, muligvis med nogle få forbehold. Den gældende lovgivning inden for social- og sundhedsvæsenet opfylder de krav som stilles i konventionen.

I *Island* er børnekonventionen endnu ikke ratificeret, men uddannelsesministeriet som er ansvarlig for børneomsorgen, bestræber sig på, at få de nødvendige lovændringer frem i det nuværende Althingsår. I givet fald skulle konventionen kunne ratificeres i 1991.

I *Norge* er en stortingsproposition om samtykke til ratifikation af FN's børnekonvention med visse forbehold, blev afleveret til behandling i Stortingets udenrigskomiteé i juni 1990. Norge tager sigte på at ratificere konventionen i løbet af høsten 1990.

Sverige har ratificeret børnekonventionen i juni 1990 og er en af initiativtagerne til topmødet om børn, der fandt sted i New York den 30. september 1990 i forbindelse med FN's generalforsamling.

Ministerrådet anser på den baggrund, at rekommandationen kan afskrives.

5.2.18 *Meddelande om rekommendation nr 29/1990/s angående åtgärdsplan för uppföljning av FN:s barnkonvention (A 891/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att framlägga en åtgärdsplan för uppföljning och efterlevnad av FN:s barnkonvention”.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd (social- og sundhedsministrene og den norske familie- og forbrugerminister) har besluttet, at den del af FN's børnekonvention, der berører deres område skal indgå i Nordisk socialpolitisk komité's arbejde med projekter m v, uden at der udformes en handlingsplan, men således at man informerer hinanden og Nordisk Råd om hvad der sker på området.

Alle parter føler et klart ansvar for at følge børnekonventionen op på nationalt plan.

Sverige har trykt børnekonventionerne på svensk og engelsk. Via regeringskansliet, det svenske FN-forbund og Red Barnet er publikationen spredt vidt omkring i landet. Regeringen har stillet et beløb på 10 mill. SEK til socialdepartementets rådighed for projekter, der arbejder med sigte på at gøre konventionens bestemmelser og principper alment kendt blandt voksne og børn. Beløbet dækker det første år af en tre-årsperiode.

I november 1990 skal man diskutere opfølgningen af børnekonventionen i et møde mellem regering, myndigheder og et antal frivillige organisationer som er aktive inden for børneområdet. I begyndelsen af

1991 arrangerer socialdepartementet i samråd med de frivillige organisationer en konference om temaet "Børns rettigheder", og i maj 1991 bliver der arrangeret en nordisk konference om børns leg i Stockholm med deltagelse af forskere, børn og personale som arbejder med børn.

5.2.19 *Meddelande om rekommendation nr 30/1990/s angående homoseksuellas sociala situation (A 892/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning med uppgift att utgående från bl. a. danskt och svenskt utredningsarbete undersöka den sociala situationen för homosexuella i de nordiska länderna och komma med förslag till åtgärder."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk socialpolitisk komité har besluttet, at lade en forsker lave en sammenlignende analyse på grundlag af det materiale, som allerede findes om homoseksuelle, med speciel vægt på deres sociale forhold.

Kapitel XIII

Miljövård

1 Sammanfattning

Det nordiska miljöprogrammet, som antogs 1989, anger den långsiktiga målsättningen för miljösamarbetet. Programmet är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrågornas integrering i de olika samhällssektorerna och en internationell syn på miljöfrågorna. Programmet behandlar också vissa konkreta mål på kortare sikt som har stor politisk betydelse och aktualitet.

Miljöprogrammet har under 1990 kompletterats med särskilda handlingsplaner på områden där nationella åtgärder kan stödja och förstärka varandra. Ministerrådet fastställde i mars 1990 nordisk handlingsplan mot förorening av havet, nordisk handlingsplan mot luftföroreningar samt nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återvinning.

Ministerrådet beslöt vidare att upprätta det nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) i syfte att stödja miljöinvesteringar i Central- och Östeuropa. Bolaget startade sin verksamhet i oktober 1990.

Samarbetet kring en rad andra områden har vidareutvecklats.

2 Det nordiska samarbetet inom miljösektorn

Det nordiska miljöprogrammet utgör den övergripande ramen för miljösamarbetet. Enligt programmet skall de nordiska länderna vara pådrivande i strävandena att uppnå en global bärkraftig utveckling. Detta innebär att länderna integrerar konkreta miljöhänsyn i de samhällspolitiska besluten i alla sektorer.

Ministerrådet har inlett en process för att detta synsätt skall genomsyra det nordiska samarbetet. Det siktas mot att alla berörda samarbetsområden går igenom sina sektorer för att utpeka miljörelaterade åtgärder och projekt som bör föranleda ytterligare uppföljning. Ett led i denna process är samarbetsministrarnas beslut från 1989 om riktlinjer för samordningen och integreringen av miljöfrågor inom ministerrådet.

Samarbetet och kontakterna mellan miljösektorn och andra sektorer har också utvecklats under året. Samordning i form av gemensamma möten, gemensamma arbetsgrupper eller samarbete i andra organiserade former har skett med sektorerna finanspolitik, energi, trafik, fiskeri samt jord- och skogsbruk.

I miljöprogrammet förutsätts att länderna utarbetar gemensamma handlingsplaner på områden där åtgärderna kan stödja och förstärka varandra och således uppnå ett bättre samlat resultat.

Ministerrådet har fastställt en *nordisk handlingsplan mot förorening av*

havet. Planen har som syfte att inom Norden enas om så ambitiösa åtgärdskrav och riktlinjer som möjligt beträffande skyddet av havsmiljön. Enligt planen skall de nordiska ländernas roll i det internationella samarbetet om skyddet av havet fortsatt vara kraftigt pådrivande. Förpliktelserna kräver att det nordiska utredningsarbetet på vatten- och havsmiljöområdet fortsätter att utvecklas.

Ministerrådet har vidare fastställt en *nordisk handlingsplan mot luftföroreningar*. Planen utgör en gemensam nordisk ramplan som innehåller mål, strategier och åtgärder mot globala, regionala och lokala luftföroreningar. När det gäller regionala luftföroreningar anger planen en strategi för det vidare arbetet, som skall baseras på naturens toleransgränser och miljömål och som i sin tur skall vara vetenskapligt grundade. Planen understryker behovet av att upprätthålla och förstärka det nordiska arbetet om forskning och utveckling för att bekämpa luftföroreningar.

Ett nordiskt *handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning* har fastställts av ministerrådet. Programmet innehåller åtgärder för att aktivt stimulera den tekniska utvecklingen så, att industriprocesser och produkter utformas på ett sätt som ger minsta möjliga upphov till spill och avfall, att produktutformningen inte försvårar en senare återanvändning och att förorening vid slutdeponeringen undviks. Handlingsprogrammet innehåller också åtgärder beträffande miljöfarligt avfall, kemikalieavfallsdeponier, insamlings- och behandlingstekniker samt återanvändningsmaterial och -marknader.

Som en uppföljning av programmet genomfördes i oktober 1990 i Stockholm seminariet "Strategies for a better waste management". Seminariet var riktat till industri, forskare och myndigheter.

De nordiska miljöministrarna undertecknade i mars 1990 överenskommelsen om att grunda ett samnordiskt miljöfinansieringsbolag, Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO). Samtliga länder har godkänt överenskommelsen och bolaget började officiellt sin verksamhet i oktober 1990.

NEFCO:s primära syfte är att främja investeringar av nordiskt miljöintresse i Central- och Östeuropa genom att finansiera joint venture företag i dessa länder. NEFCO kan genom aktieteckning, lån eller garantier medverka i finansieringen av miljöinvesteringar i främst Polen, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien och Ungern. Finansieringen beviljas i första hand joint ventures som etableras i dessa länder i samarbete med ett nordiskt företag. Dessa samföretag bör tillverka miljöutrustning, utnyttja miljöteknologi industriellt eller tillhandahålla konsulttjänster eller andra tjänster på miljöområdet.

NEFCO:s grundkapital utgör 36 milj. SDR (ca 300 milj. DKK). Bolaget har upprättats för en period om sex år. NEFCO är en egen juridisk person med en styrelse, som fattar investerings- och kreditbesluten. Den löpande verksamheten handhas av Nordiska Investeringsbanken (NIB).

Ett ministermöte ägde rum i Helsingfors den 29–30 oktober 1990 på inbjudan av Finlands miljöminister och i samarbete med ministerrådet och NIB. I mötet deltog ministrar från Central- och Östeuropa samt representanter från organisationer, finansieringsinstitut samt företag. Vid mötet behandlades framtida samarbete på miljöområdet och särskilt tekniköverföring och dess finansiering samt NEFCO:s roll. Mötet antog en deklARATION med vissa riktlinjer för miljösamarbetet mellan de nordiska och centraleuropeiska länderna samt samarbetet med NEFCO.

Det nordiska miljö- och biologiska året invigdes officiellt den 5 juni 1990. Den nordiska verksamheten inom ramen för året styrs av en särskilt tillsatt huvudkommitté. Föreningarna Nordens Förbund (FNF) har förvaltningsansvaret för projektet. Ett antal aktiviteter har satts igång både nordiskt och nationellt.

Ministerrådet utarbetar en rapport på miljöpolitikens område som kommer att läggas fram inför Nordiska rådets 39:e session. Rapporten innehåller en översikt över status för det nordiska miljöprogrammet, det internationella miljöarbetet, nationell uppföljning samt beskrivning av några centrala samarbetsområden.

Ett nordiskt miljödataseminarium har genomförts med ca 150 deltagare från såväl Norden som andra europeiska länder.

Under ministerrådet har nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor (ÄK-M) ansvaret för att utveckla det nordiska samarbetet på miljöområdet. Arbetet bereds bl. a. i tretton fasta arbetsgrupper med nationella representanter. Arbetsgrupper finns på följande områden: miljöforskning, luftförorening, avfall och återvinning, kemikalier, naturvård, vattenföroreningar, internationella havsföroreningsfrågor, miljödata, miljö kvalitetsövervakning, miljöekonomi, Norden/EG, trafik/miljö (inklusive buller) och miljöinformationsfrågor.

Sektorn har varit ansvarig för arbetet med följande rådsrekommendationer:

- 22/1988/s Årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)
- 47/1988/s Internationell miljöpolitik (B 86/s)
- 37/1989/s Skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 855Ä/s)
- 38/1989/s Nordiskt miljö- och biologiska året 1990 (A 855/s och A 855Ä/s)
- 43/1989/e Överföring av miljöteknologi utanför Norden (A 898/e)
- 5/1990/e Nordiskt miljöfinansieringsbolag (B 107/e)
- 16/1990/s Handlingsplan mot havsförorening (B 104/s, A 861/s och A 874/s)
- 17/1990/s Handlingsplan mot luftförorening (B 106/s och A 873/s)
- 18/1990/s Globalt miljösamarbete (B 106/s och A 873/s)
- 19/1990/s Handlingsprogram för renare teknik, avfall och återanvändning (B 105/s)
- 20/1990/s Internationellt samarbete om export av avfall (A 859/s)
- 21/1990/s Nätverk för renare teknologier (A 859/s)

- 22/1990/s Åtgärder för att undvika oljekatastrofer (A 860/s)
- 23/1990/s Internationellt samarbete mot oljeskador (A 866/s)
- 24/1990/s Luftföroreningsproblem på Nordkalotten (A 906/s)
- 31/1990/s Toxikologiskt institut (A 894/s)

3 Verksamhet 1990

3.1 Luftförorensningar

Det nordiske samarbeidet om miljøspørsmål har i flere år hatt som et hovedmål å bekjempe luftforurensningene. De globale forurensningene har i løpet av få år kommet atskillig nærmere inn på livet, samtidig som de regionale luftforurensningene i Europa stadig krever omfattende tiltak for å bringe situasjonen under kontroll.

I mars 1990 ble "Nordisk handlingsplan mot luftforurensninger" vedtatt av Nordisk Råd. Handlingsplanen setter søkelyset på uttynning av ozonlaget, utslipp av klimagasser, tilførsel av svovel- og nitrogenforbindelser og fotokjemiske oksidanter, og dessuten på Nordens egen problemer i byer og tettsteder. De ulike landene iverksetter nå nasjonale tiltak i tråd med den nordiske handlingsplanen.

Nordisk arbeidsgruppe for luftforurensninger arbeider ut fra det vedtatte "Nordisk prosjektprogram om luftforurensning 1991–1992". Prosjektprogrammet omfatter globale luftforurensninger, langtransporterte luftforurensninger (europeisk skala), luftforurensninger i tettsteder, og kontaktskapende arbeid og informasjonsutveksling mellom de nordiske myndighetene. Prosjektene om langtransporterte luftforurensninger er særlig til støtte for det nordiske arbeidet i internasjonale organisasjoner, som faglige bidrag til internasjonale avtaler.

Arbeidet med "tålegrenser" (critical loads/levels) har høy prioritet både i Norden og Europa, og flere arbeidsgrupper kartlegger tålegrensene for ulike forurensninger. Tålegrensene for avsetning av svovel- og nitrogenforbindelser og fotokjemiske oksidanter overskrides over store områder i Europa og Skandinavia, og bedre kunnskapsgrunnlag er viktig for å komme fram til avtaler om utslippsreduksjoner.

Det nordiske handlingsplan mot luftforurensninger styrker samarbeidet om globale luftforurensningsproblemer, og det er lagt opp til større satsning enn tidligere både på atmosfærespørsmål og på effekter. Nordiske fagmiljøer deltar aktivt internasjonalt, samtidig som de nasjonale kravene nå skjerpes for å erstatte bruken av klorfluorkarboner og haloner (halokarboner) med andre stoffer som ikke har negative miljøeffekter. Alle de nordiske landene skal avvikle bruken av halokarboner snarest mulig.

3.2 Vatten- og havsföroreningar

Den nordiska vattengruppens treårsplan för perioden 1989–91 omfattar verksamhet omkring kommunernas, industrins och lantbrukets vatten-

skydd. Verksamheten omfattar därmed hela vattenvårdssektorn och skydd av den marina miljön. Verksamheten är inriktad på egen projektverksamhet och informationsutväxling. Projekten skall främst stödja och följa upp den nordiska handlingsplanen mot förorening av havet.

Projektverksamheten omfattar bl. a. organiska halogenföreningar i marin miljö, kvävereduktion i kommunala reningsanläggningar, miljöfrämmande ämnen i kommunalt avlopp och slam, föroreningar från akvakultur, administrativa åtgärder beträffande jordbrukets miljöproblem, fosfor från jordbruk, pesticiders mobilitet och marina övervakningsprogram.

En systematisk och kontinuerlig samordning av de nordiska ländernas insatser inom ramen för Oslo-, Paris-, London- och Helsingforskonventionerna samt Nordsjökonferensen har ägt rum i kontaktgruppen för internationella havsföroreningsfrågor. En studie har utförts för att närmare belysa förutsättningarna för att effektivisera det internationella havsförorenings-samarbetet (jfr meddelande om rekommendation nr 16/1990/s angående handlingsplan mot havsförorening).

En ad hoc-arbetsgrupp har bildats med uppgift att se över tidigare rekommendationer om utsläppsgränserna för klororganiska föreningar i träförädlingsindustrin.

3.3 *Kemikalier*

Ämnen med miljöfarliga egenskaper. Samarbete med att utarbeta förslag till kriterier för miljöfarliga ämnen resulterade under 1989 i ett förslag till vetenskapliga kriterier för klassificering av kemiska ämnen som miljöfarliga (Keml rapport 9/89).

Parallellt med detta har arbete pågått med att ta fram underlag för ett administrativt system för klassificering, märkning och varuinformationsblad med avseende på miljöfarlighet. Arbetet resulterade år 1990 i rapporten "Miljöfarliga kemiska ämnen och produkter – system för klassificering, märkning och varuinformationsblad" (miljörapport 1990: 10 och på engelska 1990: 10E).

Allergiframkallande ämnen. Förslag till kriterier för bedömning av såväl kontaktallergener som ämnen som kan ge överkänslighet i luftvägarna har utarbetats och sänts på remiss till nationella allergiexperter. Projektarbetet kommer att slutföras under år 1990.

Reproduktionstoxiska ämnen. Under perioden 1988–90 har det arbetats med monografier på sju ämnen. Under projektarbetet har rutiner för utarbetande och utformning av monografierna etablerats, som är av betydelse för fortsatt evalueringsarbete.

Den slutliga projektrapporten om vetenskapliga kriterier skall bl. a. innehålla en beskrivning av olika undersökningsmetoder som används för bedömning av reproduktionstoxiska egenskaper, ett förslag till vetenskapliga kriterier samt ett förslag till klassificering av de utvärderade ämnena. Rapporten bör föreligga vid årsskiftet 1990/91.

Ozonreducerande ämnen. Restriktioner mot användning av CFC som ingår i den nordiska CFC-reduktionsplanen (godkänd av miljöministrarna i oktober 1987), bör följas upp med importregler för produkter tillverkade med CFC. I rapporten "CFC i polymeric foams – tracing CFC residues from the manufacturing" (NORD 1989: 34), klargörs vilka möjligheter som finns, att för importerat skumplastmaterial kontrollera om CFC har kommit till användning vid tillverkningen.

För att ge underlag för nationella åtgärder i fråga om haloner (bromerade och klorerade fluorkarboner) har rapporten "Användning av halon 1301 och 1211 som släckmedel i Norden" (NORD 1989: 65) utarbetats.

En kartläggning av tekniska och ekonomiska förutsättningar för en miljömässigt säker destruktion av haloner har utförts under år 1989. Rapporten "*Destruktion av haloner*" (NORD 1990: 1) behandlar insamling av halon och beskriver de alternativ till destruktion av halonbanken som kan tas i drift inom de närmaste fem åren.

Under år 1989 har nordiska insatser med att utarbeta kylnormer för mobila kylanläggningar med CFC utförts, kopplat till det svenska arbetet med att komplettera branchnormen "Svensk Kylnorm".

Miljöfarliga batterier. Ett förslag till standardiserad analysmetod för bestämning av tungmetallinnehållet i batterier har utarbetats. För utvärdering av denna "Analysmetode til bestemmelse af cadmium og kviksølv i batterier" har en interkalibrering utförts. Avsikten är att kunna presentera metoden som förslag till en nordisk standard.

Bekämpningsmedel. År 1985 startades ett samarbetsprojekt mellan ÄKM och NEJS vars syfte var att påskynda och fördela det arbete som företas i varje nordiskt land för att värdera de toxikologiska och miljömässiga riskerna vid användning av bekämpningsmedel.

Avvecklingen av tekniska handelshinder. Syftet med kemikaliegruppens arbete är att i fråga om kemiska ämnen och produkter skapa ett likvärdigt skydd för människors hälsa och för miljön i Norden. Verksamheten har inriktats mot kunskapsuppbyggnad samt samordning av kemikaliebestämningarna på områden där detta är administrativt möjligt. Underlag för fortsatta nationella åtgärder har framtagits på flera områden.

Ett arbete med att värdera sju produktrelaterade reglers likvärdighet har genomförts.

3.4 Toxikologi

Med medel från den ekonomiska handlingsplanen har en ad hoc-arbetsgrupp under 1989–90 arbetat med ett förslag till utökat toxikologiskt samarbete i Norden. Arbetsgruppen har diskuterat olika alternativ till samarbete, dels möjligheter att inrätta ett nytt institut, dels utrett möjligheterna till andra organisationsformer.

Arbetsgruppens rapport skickades på remiss till berörda organ under 1990. Det noterades att arbetet hade haft en tyngdpunkt mot humantoxi-

kologi och att ekotoxikologin borde vara en central del av ett eventuellt samnordiskt arbete. Arbetsgruppen har fått till uppgift att arbeta vidare med frågan.

3.5 *Kemikalieolyckor*

Målsättningen är att utveckla metodik och teknik för bekämpning av kemikalieutsläpp på land och till sjöss. Ett gemensamt underlag tas fram för att man inom respektive land skall kunna bedöma vad som är en rimlig beredskapsnivå. Ett antal gemensamma nordiska projekt genomförs. Inom projekten koordineras de insatser som görs i de nordiska länderna. Länderna kan också ha ett samordnat uppträdande i OECD och ESK/ECE-arbetet.

Styrgruppen för FoU-samarbete om bekämpning av kemikalieolyckor har utarbetat ett grunddokument om gemensam nordisk strategi rörande bekämpning av kemikalieolyckor till land och till havs. I dokumentet ges en bild av riskerna, diskuteras en gemensam nordisk målsättning på området samt redovisas förslag till förebyggande åtgärder och förbättringar i beredskapen. Grunddokumentet har sänts på remiss till relevanta nordiska organ.

Styrgruppen har för övrigt arbetat med följande projekt under 1990: Sanering av kemikalier, spridningsmodeller i luft, gasindikeringsutrustning, kartläggning av risk och beredskap i Malmöhus län, spridningsmodell i vatten, luftmätninginstrument i räddningstjänsten samt kartläggning av risk och beredskap i Kalundborg-regionen.

3.6 *Återvinning och avfall*

Ministerrådet fattade i mars beslut om ett handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återvinning. Programmet innehåller åtgärder för att aktivt stimulera den tekniska utvecklingen, så att industriprocesser och produkter utformas på ett sätt som ger minsta möjliga upphov till spill och avfall, att produktutformningen inte försvårar en senare återvinning och att förorening vid slutdeponering undviks. Handlingsprogrammet innehåller också åtgärder beträffande miljöfarligt avfall, kemikalieavfallsdeponier, insamlings- och behandlingstekniker samt återanvändningsmaterial och marknader. Programmet innehåller vidare ett förslag till projektprogram och resursbehov för den närmaste femårsperioden.

Som uppföljning av programmet genomfördes i oktober 1990 *seminariet "Strategies for a better waste management"*. Seminariet var riktat till industri, forskare och myndigheter. Till seminariet hade utarbetats två projektrapporter "*Miljövänliga produkter och återvinning*" (miljörapport 1990: 13), som behandlar hur man kan genomföra informativa miljömärkningar och miljövarudeklarationer för emballage, samt "*Indsamlingsordningar för miljöfarligt affald fra husholdninger*" (miljörapport 1990: 12),

som går igennem erfaringerne fra kendte indsamlingsordninger for private hushåll, som ofte også omfatter mindre industrier.

Under delprogrammet for renere teknologier har gruppen under året haft projektet om erfaringsudveksling og kunskapsformidling om renere og ressursvænlige teknologier.

Under delprogrammet for affald og återvinning har påbörjats följande projekt: Undersökning om återanvändning av bygg- och anläggningsavfall, möjligheter för nordiskt samarbete omkring återanvändning och/eller behandling av miljöfarligt avfall/specialavfall i Norden, avfallshantering i större ösamfund, samt erfaringsuppbyggande om gröna system.

3.7 Naturvård och friluftsliv

Projektgruppen for vernverdige vassdrag har i sin slutrapport i trykken, som vil fremstå som en flot bog med beskrivelser af de mest beskyttelsesværdige vandløb i de nordiske lande. Bogen afsluttes med en række rekommandationer for, hvorledes den vigtige naturtype sikres bedre fremover.

Projektgruppen for handel med udryddelsestruede dyr har fået sin slutrapport trykt *CITES i Norden – Miljørapport 1990:4*. Som opfølgning af dette arbejde afholdt projektgruppen i oktober et seminar for told- og politifolk med dette som arbejdsområde, hvor 31 deltog. Endelig har projektgruppen en brochure der beskriver 4 internationale naturbeskyttelseskonventioner i trykken. Brochuren, der kommer på alle fem nordiske sprog, vil foreligge om ca 14 dage.

Projektgruppen for fritidsliv har udgivet pjecen *Nærrekreation* på de nordiske sprog.

3.8 Miljøforskning

Miljøforskningsgruppen består af miljøadministratorer med ansvar for forsknings- og udviklingsopgaver i miljøministeriet og sektorforskningsinstitutioner i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Gruppens opgave er at bistå myndighederne med identifikation og prioritering af miljøproblemer samt koordinering af miljøforskningsindsatser på tværs af lande, sektorer og arbejdsgrupper.

Dette sker gennem intensiv udveksling af informationer om nationale forskningsplaner og -programmer på meget tidlige stadier og ved faktasammenstilling indenfor aktuelle og potentielle problemområder, som falder udenfor eller går på tværs af andre arbejdsgruppers ansvarsområder.

I forlængelse af den nationale informationsudveksling har Miljøforskningsgruppen bl. a. taget initiativ til samordning af nordisk *havmiljøforskning* ved etablering af en ad hoc-arbejdsgruppe i efteråret 1990. Endvidere er planlægningen langt fremme af et forskerseminar vedr. testsystemer for *miljøgifte* i jord. Endelig er gruppen i færd med at undersøge samordningsmuligheder for nordisk *klimaforskning*.

I begyndelsen af virksomhedsperioden udkom rapporten fra gruppens seminar, oktober 1989, vedr. *"Jordbrug og miljø- udviklingstendenser og styringsmidler"*. Som opfølgning på seminariet gennemfører gruppen i efteråret 1990 et forprojekt vedr. miljøkonsekvensvurderinger inden for jordbrugsområdet. Projektet koordineres tæt til andre nordiske projekter med relevante temaer.

Med henblik på identifikation af fremtidens miljøproblemer som prioriteringsgrundlag for miljøforskningen i den nære fremtid er der planlagt en konference i form af et *fremtidsværksted* med titlen "Fremtidens miljøproblemer – udfordringer i miljøforskningen". Fremtidsværkstedet afholdes i marts 1991 som oplæg til detailprogramlægningen af Nordisk Miljøforskningsprogram.

3.9 Miljøøkonomi

Kontaktgruppen for miljø-økonomi har lagt hovedvægten i arbejdet indenfor 2 områder: Prioriteringsmetoder og styringsmidler på miljøområdet. Sigtet har været, med udgangspunkt i en status på hvert af områderne, at undersøge mulighederne for anvendelse af potentielt bedre metoder i de nordiske miljøadministrationer.

Med hensyn til prioriteringsmetoder afholdt kontaktgruppen i januar 1990 i samarbejde med Nordisk Ministerråds projektgruppe "Arbejds- miljø, helse og økonomi" i Oslo et seminar om brug af prioriteringsmetoder på (arbejds-) miljøområderne. Rapporten fra fællesseminariet er færdig og forventes udgivet i november 1990 (NORD-serien). Derudover har kontaktgruppen i 1990 gennemført et projekt om mulighederne for anvendelse af Multiple Criteria Decision Making, MCDM-metoder, ved prioritering af indsatsen på miljøområdet.

For at få kortlagt behovet for styringsmidler på miljøområdet i Norden og for at høre om nye – endnu ikke i Norden afprøvede – styringsmidler, afholdt kontaktgruppen den 6. – 8. juni i Ivalo et seminar om styringsmidler på miljøområdet. Kontaktgruppen igangsætter derfor i 1991 et projekt om anvendelse af selvregulerende styringsmekanismer på miljøområdet i Norden.

Kontaktgruppen udgiver en gang om året i november måned tidsskriftet "Miljøøkonomi i Norden". I anledning af "Brundtland-konferencen" i Bergen maj 1990 udsendte gruppen en engelsk version af 89-nummeret, the Nordic Journal of Environmental Economics 90, med tema'et "Instruments in Environmental Policy". Miljøøkonomi i Norden 90 indeholder et tema om prioriteringsmetoder på miljøområdet.

Den gemensamma arbetsgruppen mellan ÄK-miljö och ÄK-Finans om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken kommer under året i en delrapport att redovisa den nuvarande användningen av ekonomiska styrmedel i Norden. Gruppens förslag till generella riktlinjer för användning av ekonomiska styrmedel samt förslag till samarbetsprojekt om konkreta ekonomiska styrmedel kommer att presenteras 1991.

3.10 Miljödata och miljö kvalitetsövervakning

Det nordiska samarbetet kring miljödatafrågor har under perioden främst rört samordning av de nordiska ländernas miljöinformationssystem. Initiativ har tagits i syfte att skapa en plattform för samarbete och utbyte av miljödata mellan Norden och EG.

Ett utredningsarbete har också startats för att klargöra relationerna mellan nationella, samnordiska och internationella miljödatasystem.

Som ett speciellt delprojekt har en utvärdering av olika transfereringsformat genomförts, med målet att ge en rekommendation om ett gemensamt nordiskt format för utbyte av miljödata. Resultatet av utredningen presenteras i en kommande rapport "*The Nordic Environmental Data Exchange system*".

Ett nordiskt miljödataseminarium har genomförts med ca 150 deltagare från såväl Norden som andra europeiska länder. Föredrag, diskussioner och konklusioner från seminariet kommer att publiceras under 1991.

Projektet *Nordiska kodcentralen* pågår enligt projektplanen. Arbetet består huvudsakligen i att framställa, uppdatera och distribuera term- och kodlistor för användning i miljödatasystem. Initiativ har tagits för att permanenta Nordiska kodcentralen på nationell nivå.

Projektet *Nordiskt referensarkiv* bedrivs integrerat med det norska MISAM-programmet i syfte att sprida den kunskap MISAM ger till ett nordiskt forum. Projektet innebär bl. a. en utvärdering av existerande referenssystem, genomförandet av en "case studie" och som slutligt resultat en rekommendation om regelverk vid uppbyggnad av referenssystem för miljödata.

Projektet *Integrated Monitoring* i små avrinningsområden har under perioden bistått i löpande utvärdering av nordisk miljödatastrategi inom ramen för internationellt systemarbete, kontinuerlig uppföljning av nordiskt deltagande i IM-verksamheten och konkret stöd till den operativa verksamheten på miljödatacentralen i Helsingfors.

Interkalibreringsverksamhet avseende *tungmetaller i mossor* samt genomförande av insamling av mossor har genomförts under sommaren 1990. Sammanlagt har 19 europeiska länder deltagit i mossinsamling för tungmetallanalys inför internationell provtagning 1990.

Metodikframtagning för markkemisk provtagning och analys inom integrerade monitoringsområden i anslutning till nitrogenbelastningsförsök. Grunddokumentation skall framtas på dessa ytor som belastas med nitrogen, och en genomgång av samtliga markkemiska metoder är nödvändig. Även genomgång av biologiska metoder för test av markens funktioner ingår. Särskild utredning av biologiska metoder för utnyttjande i små avrinningsområden genomförs.

Ett intensivt arbete har genomförts för att få till stånd gemensamma *övervakningssystem i kustband* vad avser såväl vatten och botten som organismer.

Ett förslag till *Nordiskt handlingsprogram för miljö kvalitetsövervakning i ytttermiljön* har utarbetats under året. Arbete pågår med en första *Miljö-tillståndsrapport* som avses vara klar 1992. Omfånget beräknas till ca 200 sidor, med illustrationer och i flerfärgstryck.

3.11 Norden – EG

En särskild arbetsgrupp har till uppgift att, dels värdera effekterna av en bredare europeisk integration på miljövårdsarbetet i de nordiska länderna, dels värdera hur de nordiska länderna kan bidra till att främja en önskad miljövårdspolitik i Europa.

Gruppen har bl. a. genomfört ett projekt om användningen av miljöavgifter i Norden och EG.

3.12 Samarbete inom trafik/miljöområdet

Under året har det upprättats en särskild arbetsgrupp för miljösektorns verksamhet på trafik/miljöområdet. Verksamheten innefattar även bullerfrågor.

Projektverksamhet har initierats som behandlar miljöproblem från olika trafikslag, åtgärder, analyser av styrmedel och prognosmodeller. Inom projektet om miljövänligare flygplan har beräkningar utförts av utsläppen i de nordiska länderna. Inom projektområdet mät- och beräkningsmetoder har arbete främst bedrivits rörande beräkningsmodellen för vägtrafik- och flygbullermodellerna.

Under perioden har arbete pågått inom projektområdet buller-effekter på människan. De två sista volymerna från den internationella bullerkonferensen Noise 1988, som ministerrådet bidragit till ekonomiskt, har tryckts och distribuerats.

3.13 Information

Informationsgruppens arbete har inriktats på att analysera och kartlägga informationsbehovet inom det nordiska miljösamarbetet och att utveckla och finna former för spridning av denna information. Vidare arbetar gruppen med att utveckla former för att i större utsträckning utbyta informationsmaterial mellan länderna och att genom erfarenhetsutbyte och seminarier utveckla ländernas nationella informationsarbete.

Informationsgruppen har under året intensifierat marknadsföringen av de övriga arbetsgruppernas rapporter och verksamhetsområden. Bl. a. har ett system nationellt satts igång med presentation av gruppernas publikationer i olika myndigheters miljötidningar m. m.. Det nordiska samarbetet har presenterats på en energi- och miljömässa i Elmia våren-90. En liten informationsbroschyr om arbetsgrupperna och de viktigaste rapporterna från respektive grupp har tagits fram.

Diskussioner har förts inom gruppen samt med ministerrådssekreteriet om att lägga om produktions-, marknadsförings- och distributionsprocesserna för miljörapporterna.

I övrigt arbetar arbetsgruppen med ett nytt projekt med sikte på världsmiljökonferensen -92 i Brasilien. Projektet har arbetsnamnet "Rätten till miljöinformation" och avsikten är att presentera den gemensamma nordiska synen på vikten av *tillgång till kunskap på miljöområdet*.

3.14 Projektverksamhet

Beviljat 1990

1 000 DKK

1. <i>Allmänt</i> och forskning	
Miljöforskningsgruppen:	
– Faktasammanställningar, forskningskoordinering, seminar, experthjälp	450
– Systematisk utväxling och koordinering av miljöforskningsplaner och miljöforskningsprogram	100
– Förprojekt om jordbruk och miljö	200
Miljöekonomigruppen:	
– Sekreterarbistånd och tidskrift	90
– Användning av multikriteriabelut – stödsystem vid prioritering på miljöområdet	195
– Seminar om styrmedel på miljöområdet	40
Miljöinformationsgruppen:	
– Sekretariat och marknadsföring av MR-M:s miljösamarbete . . .	200
– Norden och EG	800
2. <i>Vatten och havsförorening</i>	
– Havsgruppen	350
– Bekämpning av kemikalieolyckor	600
– Vattengruppens projektverksamhet	3 400
3. <i>Luftförorening</i>	
– Atmosfärisk tillförsel	2 670
– Effekter av luftförorening	2 430
– Ozon- och klimatfrågor	250
– Förvaltningssamarbete m. m.	900
4. <i>Buller och trafik</i>	
Bullergruppen:	
– Experthjälp	125
– Effekter på människor	475
Trafikgruppen:	
– Sekretariat	225
– Åtgärdsomöjligheter	200
– Mät- och beräkningsmetoder	350

– Analys av styrmedel, planeringsmetoder	200
– Miljöeffekter från olika trafikslag	300
– Metoder för att utforma strategier	50
– Miljövänligare flygplan	100
– Bränslefrågor	75
5. <i>Återanvändning och avfall</i>	
– Experthjälp	340
– Undersökning ang. förhållanden om återanvändning av bygg- och anlägg. avfall	280
– Evt. nordiskt samarbete omkring återanvändning/behandling av miljöfarligt avfall och etablering av avfallsbörs	350
– Avfallsstrategi i nordiska ösamfund	250
– Gröna system, erfarenhetsuppsamling	250
– Renare och resursvänligare teknologier, kunskapsutväxling . . .	150
– PVC-seminar	80
– Nordic Waste Management Conference	100
6. <i>Kontroll med kemikalier</i>	
– Experthjälp	230
– Samordning av regler och rutiner för kemikalieövervakning . . .	750
– Bekämpningsmedel	320
– Samordning av åtgärder beträffande specifika kemikalier	700
7. <i>Naturvård och friluftsliv</i>	
– Utrednings- och sekreterarbistånd	195
– Hotade djur och växter	145
– Biotopvård	200
– Handel mot utrotningshotade djurarter	170
– Bevaring av genetiska resurser	150
– Förvaltning av rovpattedyr i Norden	50
– Miljö och biologigr	50
– Naturövervakning	50
– Nordiska friluftsområden	210
– Nordisk konferens om vinterrekreation	50
– Naturvägledning och naturskola	100
– Kulturlandskapet och jordbruket	130
8. <i>Miljödata och övervakning</i>	
Miljödata:	
– Miljödatasamarbete	350
– Nordisk kodcentral	230
– Integrerade monitoringcentralen	620
– Systemmodell för referensarkiv för miljödata	100

Miljökvalitetsövervakning:	
– Sekretariat och expertbistånd	170
– Kritiska belastningsgränser	300
– Miljötilståndsrapport –92	300
– Nordisk handlingsplan –91	80
– Expertgruppen för metaller i mossa	100
– Utarbetande av ett miljögifts- och havsmiljöövervakningsprogram	100
– Test av biologiskt effektmonitoring, nya metoder	250
Övrigt:	
– Worldwatch Institute	50

4 Nordiska rådets yttranden och rekommendationer

4.1 Nordiska rådets yttranden

Nordiska rådet har i yttrande 5/1990 punkt 2 anfört: I konsekvens med Brundtland-kommissionens rapport bör ministerrådet fastställa den ledande principen att man i sitt miljöarbete utgår från nivån i det land som har de högst ställda miljökraven, vilket också anges i ministerrådets miljöprogram.

Nordiska ministerrådet önskar att framföra följande: I det nordiska miljöprogrammet, som antogs av ministerrådet 1989, fastställs att, alla nordiska länderna bör, inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskilt annat nordiskt land har satt. Dessa mål kan uppnås med olika medel i de olika länderna.

4.2 Nordiska rådets rekommendationer

4.2.1 Meddelande om rekommendation nr 22/1988/s angående årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att årligen framlägga en lägesrapport på miljöpolitikens område inför Nordiska rådet”.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet utarbetar en rapport på miljöpolitikens område som läggs fram inför Nordiska rådets 39:e session. Rapporten innehåller en översikt över status för det nordiska miljöprogrammet, det internationella miljöarbetet, nationell uppföljning samt beskrivning av några centrala samarbetsområden.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.2 Meddelande om rekommendation nr 47/1988/s angående internationell miljöpolitik (B 86/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Det internationella arbetet prioriteras högt av de nordiska länderna. I och med att miljöfrågornas globala karaktär har blivit alltmer uppenbar, har det internationella arbetet för att få till stånd miljöförbättringar blivit mer aktuellt och meningsfullt.

De nordiska länderna arbetar för att verka pådrivande i ett internationellt miljösamarbete. Ofta tar länderna gemensamma initiativ samt utarbetar nordiska förslag inför internationella förhandlingar. De nordiska länderna samarbetar aktivt för att förankra och stödja sådana förslag i internationellt förhandlingsarbete. Ett sådant arbetssätt medför att förslagen får en större tyngd i en vidare behandling. Detta övergripande och ofta policyinriktade nordiska samarbete har som utgångspunkt det mer konkret inriktade nordiska myndighetsarbete, som bedrivs inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Det nordiska samarbetet har stärkts under de sista åren genom aktiva insatser i internationella sammanhang, t. ex. inom arbetet med ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, med de marina konventionerna som London-, Oslo-, och Helsingforskonventionerna. Ett aktivt nordiskt samarbete bedrivs f. n. inför FNs konferens om miljö och utveckling som planeras hållas i Brasilien 1992.

Det senaste årets förändringar i Europa har skapat nya förutsättningar för ett framtida samarbete inom miljöområdet. Händelseutvecklingen har lett till en ny öppenhet, som medfört ökade kunskaper och en ökad medvetenhet om de allvarliga hot som miljön i Europa står inför.

Att förbättra miljösituationen i t. ex. Öst- och Centraleuropa är av stort gemensamt nordiskt intresse, då det på sikt innebär märkbara förbättringar av miljön i de nordiska länderna. Ett viktigt steg i denna riktning är etableringen av det nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO). I arbetet med NEFCO:s verksamhet bedrivs en aktiv informationsverksamhet i de berörda länderna.

De nordiska länderna arbetar aktivt med att föra ut information om de miljöfrågor som drivs internationellt, nordiskt och nationellt. I internationella sammanhang informeras representanter från andra länder om bakgrunden till våra ställningstaganden genom att nordiska eller nationella rapporter och underlag utarbetas. Information till allmänheten i andra länder har t. ex. gjorts när det gäller förorening. För närvarande planeras också nationella informationsinsatser inom miljöområdet mot Östeuropa.

I arbetsprogrammet ”Norden i Europa till 1992” har en plan för Europa-

information lagts fast, där seminarier och besöksresor i Norden utgör huvudelement. Prioriterade målgrupper för den förstärkta informationsinsatsen är journalister och beslutsfattare i administrationer, organisationer och näringsliv.

I anslutning till det ministermöte, som ägde rum mellan miljöministrar från Norden och Central- och Östeuropa i Helsingfors den 29–30 oktober arrangerades ett presseminarium för journalister från Polen, Sovjet, Baltikum, Tjeckoslovakien, Ungern samt Tyskland. Syftet med seminariet var att skapa en bredare förståelse för miljöfrågor och miljöinvesteringar samt vilka möjligheter de nordiska länderna kan erbjuda i detta sammanhang, framförallt via NEFCO.

Under nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor finns en särskild arbetsgrupp för att förbättra samordningen av de nordiska miljömyndigheternas informationsverksamhet. Gruppen skall särskilt beakta samordningen av enskilda informationsinsatser, gemensamma seminarier, samt förmedla information från ministerrådets verksamhet. Gruppen skall också ta andra initiativ angående information om nordisk verksamhet, bl. a. i internationella fora.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att den kan avskrivas.

4.2.3 Meddelande om rekommendation nr 37/1989/s angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

I de nordiska länderna har på senare tid tagits ett antal initiativ rörande forsknings- och övervakningsarbete när det gäller havsfåglar. I Norge, som har förvaltningsansvaret för huvuddelen av havsfågelbestånden i Nordost-Atlanten, har upprättats ett nationellt övervakningsprogram för vissa havsfågelarter, däribland sillgrisslan.

Inom ministerrådet har ett populations- och miljögiftsprogram avseende bl. a. sillgrisslan utarbetats. Målsättningen är att på 5–6 viktiga områden för alkfåglar få årliga populationsbeskrivningar samt analyser av viktiga miljögifter i alkfågelägg.

På basis av det arbete som har kommit igång nationellt och nordiskt avser ministerrådet att stödja ett mera samlat nordiskt samarbete om havsfågelarterna. Som ett steg planeras ett seminarium under 1991 för att samordna och utvärdera pågående och planerade projekt.

4.2.4 Meddelande om rekommendation nr 38/1989/s angående nordiskt miljö- och biologiår 1990 (A 855/s och A 855Å/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp miljö- och biologiåret.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Föreningarna Nordens Förbund (FNF) har tilldelats förvaltningsansvaret för miljö- och biologiåret. Året sträcker sig från den 5 juni 1990 och ett år framåt. För verksamheten har från den nordiska budgeten beviljats 400.000 DKK år 1989 och 2,5 milj. DKK år 1990. För år 1991 föreslås en ytterligare beviljning på 2,5 milj. DKK. Härutöver har alla de nordiska länderna lämnat bidrag till nationellt genomförande av året.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.5 Meddelande om rekommendation nr 43/1989/e angående överföring av miljöteknologi utanför Norden (A 898/e)

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk ministerråd

a) at fremlægge forslag til finansieringsordninger, som omfatter eksport af miljøteknologi til lande uden for Norden, herunder særligt Østeuropa,

b) at fremlægge forslag til en europæisk miljøfond med det formål at gøre moderne miljøteknologi tilgængelig for lande, som har store grænseoverskridende forureningsproblemer”.

Nordisk Ministerråd meddeler:

I nordisk regi er der i foråret 1990 truffet beslutning om at etablere et nordisk miljøfinansieringsselskab (NEFCO), hvis opgave er at give økonomisk støtte til etablering af joint ventures i de Øst- og Centraleuropæiske lande.

I hvert enkelt af de nordiske lande er der truffet beslutning om at anvende midler til støtte til demokratiseringsprocesserne i de Øst- og Centraleuropæiske lande, og en større eller mindre del af disse penge skal anvendes til miljøformål, herunder til overførsel af miljøteknologi og know-how.

Kredsen af 24 industrialiserede lande (OECD) har i sommeren 1989 besluttet at anvende midler til støtte for udviklingen i Øst- og Centraleuropa. Ordningen omfattede oprindeligt kun Polen og Ungarn, den såkaldte PHARE-task force. Kredsen af modtagerlande er efterfølgende udvidet til at også omfatte Tjekkoslaviet, Bulgarien, Jugoslavien og Rumænien. Indenfor PHARE-programmet er der afsat en væsentlig sum til miljøprojekter – både udstyrsleverancer og rådgivning.

Indenfor forsknings- og undervisningsområdet har EF besluttet at stille

midler til rådighed under det såkaldte TEMPUS-program. Også dette program retter sig primært mod de østeuropæiske lande.

Udover de nævnte støtteordninger, som finansierer miljøprojekter i form af lån eller gavebistand, vil miljøprojekter kunne finansieres på almindelige kommercielle vilkår via Nordisk Investeringsbank, Europæisk Investerings- og Udviklingsbank samt Verdensbanken.

På baggrund af ovenstående anses det ikke på indeværende tidspunkt at være behov for etablering af yderligere finansieringsordninger, som omfatter eksport af miljøteknologi.

Endelig er der i Nordisk ministerråds program for Baltikum og Østeuropa fra den 9. oktober 1990 nævnt de deciderede nordiske støtteordninger, der omfatter NEFCO, NIB og NOPEF, der allesammen vil kunne yde bistand til teknologioverførsel til Østeuropa.

Ministerrådet mener dermed, at hensigten med rekommandationen er opfyldt, og at rekommandationen kan afskrives.

4.2.6 *Meddelande om rekommandation nr 5/1990/e angående nordiskt miljöfinansieringsbolag (B 107/e)*

Rekommandationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at vedtage forslaget til Nordisk Miljöfinansieringsselskab på baggrund af det i ministerrådsforslag B 107/e anførte,

at gennemføre den nationale godkendelsesprocedure vedrørende aftalen om Nordisk Miljöfinansieringsselskab, og

at sætte selskabet i virksomhed hurtigst muligt.”

Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet har under året fastställt förslaget till överenskommelse om ett nordiskt miljöfinansieringsbolag (NEFCO), de nordiska länderna har genomfört de nationella procedurerna för godkännande av överenskommelsen att upprätta bolaget och bolaget har i oktober 1990 startat sin verksamhet.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommandationen har tillgodosetts och att rekommandationen kan avskrivas.

4.2.7 *Meddelande om rekommandation nr 16/1990/s angående handlingsplan mot havsförorening (B 104/s, A 861/s, A 874/s)*

Rekommandationen lyder:

”Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet att fastställa en nordisk handlingsplan mot förorening av havet i enlighet med ministerrådsforslag B 104/s och de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet. Därvid bör särskild hänsyn tas till slutdokumentet från Nordiska rådets internationella havsföroreningskonferens den 16–18 oktober 1989.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet fastställde i mars 1990 handlingsplanen mot förorening av havet.

Resultaten från Nordiska rådets internationella havsföroreningskonferens i oktober 1989 har till stora delar beaktats i handlingsplanen. I slutdokumentet från havsföroreningskonferensen uppmanas Nordiska rådet att ta initiativ till en internationell konferens med uppgift att se över de internationella konventionernas och ministerkonferensernas roll och på så vis skapa bättre internationella förutsättningar för kampen mot havsförorening.

Ministerrådet har låtit utföra en studie för att ge ett bättre underlag för en bedömning av möjligheterna att tillmötesgå havsföroreningskonferensens uppmaning. Rapporten från studien redovisar en tveksam hållning till värdet av en större och allomfattande konferens.

De mera generella och principiella aspekterna av det internationella havsföroreningsarbetet kommer att behandlas vid FN-konferensen om miljö och utveckling i Brasilien 1992. Vid konferensen kommer frågor beträffande den marina miljön att behandlas som ett särskilt tema.

Ministerrådet tillmäter Brasilien-konferensen en mycket central roll och de nordiska länderna kommer i detta sammanhang att aktivt stödja förslaget om att utarbeta en global konvention om skyddet av havsmiljön.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.8 Meddelande om rekommendation nr 17/1990/s angående handlingsplan mot luftförorening (B 106/s, A 873/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa en handlingsplan mot luftföroreningar i enlighet med ministerrådsförslag B 106/s samt de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har i mars 1990 fastställt handlingsplanen mot luftföroreningar med beaktande av social- och miljöutskottets synpunkter.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.9 Meddelande om rekommendation nr 18/1990/s angående globalt miljösamarbete (B 106/s, A 873/s)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- 1) att inom FN arbeta för, att generalförsamlingen antar en resolution att de industrialiserade länderna inriktar en viss andel av sin BNP till globalt miljösamarbete och
- 2) att inom FAO och UNEP arbeta för en global strategi för skogsvård, innefattande avverkningsmetoder och skogsplantering.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Under generalförsamlingens 43. sessionsperiod godkändes på initiativ av de nordiska länderna resolution nr 43/197, som gällande anvisande av 0,7% av bruttonationalprodukten för officiellt utvecklingsbistånd och efterlevnad av FN:s rekommendation om detta.

Resolutionen hade ursprungligen föreslagits av de nordiska länderna (Finland, Sverige, Norge och Danmark), och i slutet av underhandlingarna anslöt sig ett antal andra DAC-länder till dem som stödde resolutionen. Resolutionen talar om bekymmer över att tillväxten av det offentliga utvecklingsbiståndet (ODA) stagnerat på en avsevärt lägre nivå än den i utvecklingsstrategierna överenskomna andelen på 0,7% av BNP. Där bekräftas att målet alltså är aktuellt och beröms de länder som har uppnått detta mål samt vädjas till de länder som ännu inte gjort det. De minst utvecklade ländernas andel av utvecklingsbiståndet (0,15% av BNP) poängteras. I resolutionen ingår också en begäran om rapportering till generalförsamlingen om hur resolutionen fullföljts.

I resolutionen behandlas inget särskilt område av utvecklingsaktiviteterna, och följaktligen nämns inte heller miljövärden. En avsevärd del av de nordiska anslagen för utvecklingssamarbete används dock för lantbruk och aktiviteter som förbättrar miljön, t. ex. skogsplantering.

De nordiska länderna har i flera internationella sammanhang förespråkat att de industrialiserade länderna skall avsätta egna medel till globalt miljösamarbete i tillägg till den ordinarie biståndshjälpen. Principen om additionella resurser har efter hand slagit igenom i de flesta i-länderna. Den är bl. a. inskriven i flera FN-resolutioner, i Bergen-deklarationen och i ministerrådsdeklarationen från den andra världskonferensen om klimatfrågor. Den har första gången konkret kommit till uttryck i den finansieringsmekanism som har upprättats i samband med Montreal-protokollet för att hjälpa u-länderna med att uppfylla sina förpliktelser i samband med detta avtal. I detta sammanhang spelar de nordiska länderna en mycket aktiv roll. I Världsbanken är upprättandet av "Global Environmental Facility" (GEF) inne i sin avslutande fas. Syftet med GEF är att mobilisera medel till globala miljöåtgärder i tillägg till redan existerande resurser. De nordiska länderna har aktivt stött detta arbetet.

Frågan om skogsvård är viktig. I tillägg till FAO och UNEP spelar "International Tropical Timber Organization" (ITTO) en viktig roll på detta område. Organiseringen av arbetet med skydd och bärkraftigt utnyttjande av skog skall ses i samband med pågående konventionsarbete om klimat och biodiversitet. I tillägg till avverkningsmetoderna och skogsplantering bör strategin också se på bruk av skogsresurserna i helhet, inte bara timmer, och dessutom beakta att bevarandet av skog för de flesta ändamål är mera rationellt än återplantering.

I sitt tal inför FN:s generalförsamling den 12.11.1990 konstaterade Finlands miljöminister Kaj Bärlund på de nordiska ländernas vägnar, att

den internationella aktionsplanen för tropiska skogar borde ses över senast år 1992. Lika viktigt är det att utarbeta effektiva planer för att säkra en bärkraftig skogshantering av skogarna i tempererade områden.

De nordiska länderna kommer att verka för att planer för bärkraftig skogshantering utarbetas av alla länder och att möjligheter för att bromsa klimatförändringarna på detta sätt noggrant undersöks.

4.2.10 *Meddelande om rekommendation nr 19/1990/s angående handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning (B 105/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ett nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning i enlighet med ministerrådsförslag B 105/s och med beaktande av de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har i mars 1990 fastställt nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning med beaktande av social- och miljöutskottets synpunkter.

Ministerrådet anser därmed att syftet med rekommendationen har tillgodosetts och att rekommendationen kan avskrivas.

4.2.11 *Meddelande om rekommendation nr 20/1990/s angående internationellt samarbete om export av avfall (A 859/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillse att de nordiska länderna snarast ratificerar Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter av miljöfarligt avfall, samt arbetar för ett protokoll om striktare regler för avfallsexport inom ramen för konventionen.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Hittills är det mycket få länder som har ratificerat Baselkonventionen, av de nordiska länderna är Norge det enda. Men både Sverige och Finland planerar att ratificera under februari/mars månad 1991. Danmark kommer som EG-land att ratificera samtidigt som övriga EG-länder. Baselkonventionen håller för närvarande på att översättas till isländska. Man lägger stor vikt vid att den skall ratificeras så snart som möjligt.

Baselkonventionen färdigförhandlades först under 1989, och sedan november 1989 har ett interimsssekretariat under konventionen varit i funktion. De nordiska regeringarna vill härmed meddela att ett första steg för att nå internationellt samarbete om miljöfarligt avfall är att alla nordiska länderna ratificerar Baselkonventionen. På basis av erfarenheterna av genomförandet av konventionen bör sedan det framtida arbetet inriktas mot en gemensam nordisk strategi för en framtida skärpning av konventionen, framför allt vad beträffar mottagande lands omhändertagande av miljöfarligt avfall.

4.2.12 *Meddelande om rekommendation nr 21/1990/s angående nätverk för renare teknologier (A 859/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att samordna de nordiska ländernas deltagande i UNEP’s kommande nätverk för renare teknologier.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det af ministerrådet (miljøministrene) den 2. marts 1990 vedtagne handlingsprogram for ”Renere teknologi, affald og genanvendelse” er sammensat af et delprogram for ”Renere teknologi” og et delprogram for ”Affald og genanvendelse”.

I delprogrammet for ”Renere teknologi” har ministerrådet for delprogrammets hovedområde l., ”Netværk”, prioriteret:

– Indsamling, koordinering og videreformidling af resultater om renere teknologier, samt generelt holdningspåvirkende arbejde.

Af bemærkningerne til programområdet fremgår det bl. a., at

”UNEP” er ved at etablere et internationalt netværk for renere teknologier og forventes at ville anmode Nordisk Ministerråd om at indgå i samarbejdet

Med henblik på at sikre en hensigtsmæssig kobling af ministerrådets deltagelse i netværket, har samarbejdetgruppen for ”Renere teknologi, affald og genanvendelse” (RTGA-gruppen) besluttet i 1991 at iværksætte et projekt med titlen ”Nordisk kobling til UNEP’s netværk”.

Projektet vil i 1992 blive fulgt op med henblik på at forankre netværket i de nordiske lande.

Endvidere kan det oplyses at der allerede er nordiske repræsentanter i de af UNEP etablerede netværksgrupper, samt at RTGA-gruppens sekretær er medlem af netværksgruppen ”Cleaner production strategy group”.

RTGA-gruppen vil derfor bestræbe sig på at samordne det eksisterende nordiske arbejde i netværket, samt sikre at en permanent kobling til netværket sker på en så bred nordisk basis som muligt.

Ministerrådet mener dermed, at hensigten med rekommendationen er opfyldt, og at rekommendationen kan afskrives.

4.2.13 *Meddelande om rekommendation nr 22/1990/s angående åtgärder för att undvika oljekatastrofer (A 860/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta effektiva åtgärder för att undvika oljeskador vid fartygsolyckor, däribland främjande av användning av dubbelbottnade tankfartyg vid oljetransporter, särskilt med hänsyn till Östersjöområdets sårbara kuster och marina miljö.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Indenfor rammerne af IMO (International Maritime Organisation) er der en række initiativer i gang på internationalt plan med henblik på at

forebygge oliekatastrofer. De nordiske lande støtter disse internasjonale tiltag og deltager aktivt i arbeidet. I øjeblikket behandles bl. a. forslag om regler om dobbeltbund i tankskibe.

Ministerrådet mener dermed, at hensigten med rekommandationen er opfyldt, og at rekommandationen kan afskrives.

4.2.14 *Meddelande om rekommendation nr 23/1990/s angående internationellt samarbete mot oljeskador (A 860/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att utarbeta en gemensam åtgärdsplan för att i internationella sjöfartssammanhang, t. ex. IMO och MARPOL-konventionen, arbeta för att förebygga oljeskador vid fartygsolyckor.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Indenfor rammerne af IMO (International Maritime Organisation) er man i gang med at udarbejde en ny konvention, der skal give den konventionsmæssige baggrund for internationalt beredskab og samarbejde i forbindelse med omfattende olieforureningsulykker. Konventionen, der forventes vedtaget i november 1990, får navnet ”International convention on oilpollution preparedness and response”. De nordiske lande støtter dette initiativ og deltager i arbejdet med forberedelse af konventionen.

Ministerrådet mener dermed, at hensigten med rekommandationen er opfyldt, og at rekommandationen kan afskrives.

4.2.15 *Meddelande om rekommendation nr 24/1990/s angående luftföroreningsproblemet på Nordkalotten (A 906/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att åtgärder för minskande av förorenande utsläpp i Kolaområdet vidtas inom ramen för föreslagna miljöfinansieringsordningar.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

I motsetning til de fleste andre forsurede områder i Skandinavien, kan kilden til de aktuelle forurensninger på Nordkalotten identificeres. Teknisk er det også mulig å gjøre noe med problemene.

Den eneste måten å løse miljøproblemet i dette området, er å begrense utslippene fra industrien på Kola. Det finnes ikke andre alternativer. Det er derfor ikke et spørsmål om kostnadseffektivitet (dvs. om det er billigere å rense på Kola enn andre steder), men et spørsmål om hvorvidt man ønsker å løse miljøproblemet på Nordkalotten eller ikke.

Den beste tilgjengelige teknologi for reduksjon av aktuelle utslipp fra nikkelsmeltere vil gi en beregnet reduksjon ved Pechenganikels anlegg på 95 % for SO₂ og 98 % for tungmetaller. De nordiske landene vil kreve en slik grad av rensing i dette tilfelle for å sikre at naturens tålegrenser på Nordkalotten overholdes under forventet driftsstabilitet på rensenanleggene. Det er inngått en intensjonsavtale mellom det finske selskap Outokumpu

pu og det norske selskap Elkem om å samarbeide om et tilbud til de sovjetiske bedrifter om modernisering som vil tilfredsstill disse krav. Samarbeidet er åpent for tiltredelse fra andre nordiske land. Det er tale om et industriprosjekt i størrelsesorden 4 milliarder kroner.

I forbindelse med Østersjøkonferansen i Ronneby 2. september, tok den norske statsminister initiativ til et møte mellom statsministrene i Finland, Norge, Sverige og Sovjetunionen. Her ble det fra norsk side foreslått å igangsette utredning av en finansiering av en fullstendig modernisering av nikkerverkene på Kola, bl. a. ved hjelp av de finansieringsmuligheter som de nordiske landene har tatt initiativ til innenfor den Nordiske Investeringsbank. Finland, Norge og Sverige forhandler i øyeblikket om eksportkreditgarantier for å finansiere gjennomføringen av prosjektet.

Ministerrådet anser dermed at hensikten med rekommandasjonen er oppfylt, og at rekommandasjonen kan avskrives.

4.2.16 *Meddelande om rekommendation nr 31/1990/s angående toxikologiskt institut (A 894/s)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i sitt utredningsarbete om toxikologiskt samarbete undersöka inrättandet och lokaliseringen av ett nordiskt toxikologiskt institut.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

ÄK-M tillsatte under 1989 en ad hoc arbetsgrupp för att utarbeta ett förslag om toxikologiskt samarbete. Arbetsgruppen har diskuterat olika alternativ till samarbete, dels att inrätta ett nytt institut, dels utrett möjligheterna till andra organisationsformer. Arbetsgruppen lämnade sin rapport i juni 1990. Rapporten har sänts på remiss till berörda sektorer inom ministerrådsorganisationen.

I den fortsatta behandlingen av rapporten arbetar man i första hand vidare med alternativet om ett koordinerande sekretariat, bestående av 3–5 personer inkl. en forskningsledare, samt därutöver ett vetenskapligt råd för att styra den nordiska verksamheten. Ett andra alternativ, om tillräckliga resurser kan uppbringas, är att etablera en mindre enhet i något redan existerande institut med en personal på ca. 15–20 personer samt ett antal ”gästforskare”-vakanser.

Arbetsgruppen har fått i uppdrag att arbeta vidare med förslaget, bl. a. för att närmare behandla de ekotoxikologiska aspekterna. En slutlig rapport förväntas under 1991.

Kapitel XIV

Transport och kommunikation

1 Sammanfattning

Frågorna kring den europeiska integrationen och utvecklingen i Öst-europa, dess inverkan på transporter till, från och inom Norden och genomförandet av en målinriktad transportpolitik under denna process är fortsatt ett av de viktigaste inslagen i det nordiska transportsamarbetet. Ett principbeslut om att verka för inrikestrafik (cabotage) med nordiska fordon togs 1990 och ett förslag till försöksordning har utarbetats. Ett annat viktigt inslag är trafik/miljöfrågorna. Ett gemensamt projekt mellan trafik- och miljösektorn har varit att koordinera det nordiska deltagandet i förberedande av de europeiska trafikministrarnas (CEMT) insatser inom området under 1990. Avsikten är att detta sektorssamarbete skall fortsätta.

2 Utvecklingen inom transportsektorn

Sedan de nordiska transportministrarna i slutet av 1987 fattade ett principbeslut om skapandet av en gemensam nordisk transportmarknad parallellt med utvecklingen inom EG, har uppföljningen av detta beslut varit en högt prioriterad uppgift. Vad gäller lastbilstransporter fattades i mars 1990 ett principbeslut, att länderna skall verka för att inrikestrafik i ett nordiskt land med fordon från annat nordiskt land (cabotage) skall tillåtas. Härefter har ett förslag till försöksordning utarbetats med sikte att, efter genomförd remiss 1990, starta försöket under 1991. Trafikministrarna uttalade i november sitt stöd för att försöksordningen införs. Vissa hinder på avgifts- respektive tullområdet återstår att lösa, varför arbetet med att vidtaga de nödvändiga ändringarna är en prioriterad uppgift. Den stegvisa avregleringen av tredjelandstrafik mellan länderna har påbörjats enligt planerna och avtal om liberalisering av busstrafik mellan Finland, Norge och Sverige har ingåtts.

Den politiska utvecklingen i Östeuropa har getts stor uppmärksamhet inom sektorn under året. Den förändringsprocess som länderna inlett har medfört stora behov av hjälpinsatser över hela fältet, från utbildning och information till infrastrukturinvesteringar. Av stor betydelse på sikt är också, att utvecklingen öppnar intressanta alternativa transportvägar till de överlastade rutterna genom Västeuropa. Ett projekt har startats under året angående dels precisering av hjälpbehov och koordinering av de nordiska ländernas insatser, dels angående de konsekvenser och möjligheter för transporter till och från Norden som följer av utvecklingen. Arbetet omfattar i första hand Polen, Tjeckoslovakien och Ungern samt Sovjet och de Baltiska staterna.

Transportsektorns ansvar för trafikens miljöfrågor har betonats allt mer. Ministerrådet beslöt under året att en nordisk samverkan skall ske vid arbete i internationella fora för miljöförbättrande åtgärder inom luftfarten samt att föreslå motsvarande insatser inom sjöfarten.

Vad gäller miljöfrågor i samband med landbunden trafik har en nordisk koordinering bl. a. skett inför det möte som hållits om detta ämne mellan de västeuropeiska trafikministrarnas organisation (CEMT) och de öst-europeiska trafikministrarna. Vidare har en nordisk koordinering skett inför den hearing som CEMT genomfört med bil- och bränsleindustrierna om möjliga åtgärder mm.

Utredningsarbetet angående storstädernas trafik och miljö avslutades under året och det beslöts att en konferens skall genomföras 1991 för att redovisa resultaten.

Vidare har en arbetsgrupp tillsatts för att undersöka om det finns nordiskt intressanta infrastruktur-projekt, som kan finansieras helt eller till större delen utan nordiska eller nationella offentliga budgetmedel.

Som ett stöd till det inledda samarbetet mellan de nordiska järnvägsföretagen har ministerrådet påbörjat en inventering av avslutad och pågående forskning m. m. rörande järnvägstransporter.

3 Det nordiska trafiksamarbetet

Huvudorganet för samarbetet när det gäller transport och kommunikation är Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT). NÄT har ett permanent underorgan, Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF), som sköter projektverksamheten och fungerar som planeringsorgan för NÄT. För övrigt finns det två ad hoc-grupper, nämligen Europa-gruppen och miljögruppen.

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor har haft ansvaret för arbetet med följande rådsrekommendationer:

- 44/1987/t Plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
- 7/1988/t Storstädernas trafik- och miljöproblem
- 8/1988/t Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
- 25/1989/t Ökat samarbete inom järnvägstrafiken
- 15/1990/t Tvärflyg i Mittnorden

4 Verksamheten 1990

4.1 Fast förbindelse över Øresund

Det føres for tiden drøftelser mellem den danske og den svenske regering om en fast forbindelse mellem København og Malmø. I den forbindelse foretages på såvel dansk som svensk side supplerende undersøgelser af bl. a. miljø- og anlægsmæssig karakter.

Drøftelserne mellem de to stater påregnes afsluttet i begyndelsen af

1991, hvor der forventes underskrevet en regeringsoverenskomst. Beslutningsforslag forventes herefter forelagt i de to staters parlamenter med hensyn til de forskellige beslutningsprocedurer i respektive stat.

4.2 Samarbejde kring EGs transportpolitik

En preliminær overenskommelse har indgået mellem Finland, Norge og Sverige om langtgående avregling af den grænsøverskridende busstrafikken. Pendeltrafikken, liksom tredjelandstrafik og cabotage, kommer at bli mulig, dock med vissa undantag för linjetrafik. Vissa lagändringar erfordras i de nordiska länderna innan avtalet kan träda i kraft. Beslut har träffats av de nordiska transportministrarna att införa cabotage (rätt att bedriva inrikestrafik i ett land med ett fordon registrerat i ett annat land) i vägtrafiken i Norden. Ett avtalsförslag remissbehandlas för närvarande.

Inom FNs ekonomiska kommission för Europa (ECE) i Geneve pågår arbete med revision av den internationella konventionen om arbets- och vilotider i yrkesmässig vägtrafik efter initiativ från Norge som stötts av Sverige och Finland.

Nordiska ministerrådet har initierat en studie av Nordens transportrelationer till länderna i Central- och Östeuropa och för bedömning av de eventuella stödinsatser som erfordras på transportområdet till dessa länder från Nordens sida.

4.3 Nordiskt samarbejde angående flyg-, jernvægs- og sjøsikkerhet

I 1990 har det nordiske samarbejde i lighed med tidligere år i stor udstrækning foregået gennem OPS-udvalget. Dette udvalg har i det forløbne år fået udvidet sit arbejdsområde til at omfatte SAS, Scanair og SAS Commuter.

Herudover foregår der en del nordisk koordination mellem myndighederne i forbindelse med deltagelse i arbejdet i internationale organisationer.

Af emner, som har krævet et betydeligt samarbejde, kan specielt nævnes:

- Scanairs overgang til selvstændigt selskab,
- godkendelse af SAS til langflyvning med to-motorede fly (ETOPS),
- etablering af SAS Commuter, herunder dette selskabs start på beflyvning af det nordlige Norge,
- koordination af høringssvar vedrørende operative og tekniske regler fra JAA og ICAO.

Det har været afholdt Nordisk Luftfartsinspektionsmøde i Sverige, ligesom det nordiske samarbejde om fælles grund- og videreuddannelse af inspektører i de nordiske luftfartstilsyn er fortsat.

Jernvæg:

Sikkerhedssjefene i SJ, Baneverket, DSB, VR og NSB møttes i Oslo i

september 1990. Aktuelle saker var ny organisering av sikkerhetstjeneste, innføring av nytt sikkerhetsreglement i alle forvaltninger ATS (automatisk togstopp)/automatisk hastighetsovervåkning og sikkerhetsmessige foranstaltninger, sikring av planoverganger ved høye hastigheter m. m.

Det ble også gitt en orientering om nytt fjernstyringssystem tilpasset trafikksvake baner, utviklet av NSB og tatt i bruk på Rørosbanen.

Sjö:

Det nordiska samarbetet beträffande sjösäkerhet manifesteras främst genom gemensamma aktioner inom IMO. Vad som främst avhandlats under året är konstruktion av tankfartyg samt säkerhet på passagerarfärjor.

Inom miljöområdet samverkar de nordiska länderna i flera frågor. Bland annat har man inom Nordiska kommittén för transportforskning hållit expertseminarium om fartygsemissioner med syftet att minska luftföroreningar genom bland annat förbättring av bränslekvaliteter.

4.4 Post- och telesamarbete

NORDPOST-mötet 1990 ägnades – förutom åt erfarenhetsutbytet om aktuella frågor inom postverken och genomgång av underställda kommittéers rapporter – åt att diskutera Nordens förhållande till Europeiska Gemenskapens strategipapper om postverken (Gröna boken), vars första utkast bör vara färdigt vid årsskiftet 1990/1991. Kvalitetsfrågor i postutväxlingen samt utvecklingen av produktssortimentet skall ges fortsatt prioritet.

NORDTEL har haft to møder under året, deraf et telefonmøde. Nye retningslinjer til den almindelige overenskomst for nordiskt samarbejde på telekommunikationsområdet godkendtes.

NORDTEL har godkendt en ny overenskomst om nordisk telenetplanlægning, NTP, som erstatter en tidligere overenskomst. Den nye overenskomst overses af en ny komité under NORDTELS regi.

En aftale gjordes om finansiel afvikling af Tanumavtalen, som blev erstattet af en ny aftale mellem Sverige og Finland.

4.5 Meteorologi

Fas 2 i väderradarprojektet, sammanbindandet av befintliga väderradarstationer genom ett datakommunikationsnät, pågår. Ett leveransavtal har träffats. Fas 2 beräknas avslutas under mitten av 1992. Då skall ett nordiskt väderradarnät som täcker stora delar av Norden vara operativt.

Finland och Danmark har börjat använda HIRLAM-projektets grundmodell operationellt.

I HIRLAM-projektet (regionalt numeriskt väderprognossystem) pågår också fas 2, en påbyggnad och förfining av den modell som tagits fram. I projektet deltar inte bara de nordiska länderna. Holland har deltagit under

hela projektet och Irland har anslutit sig till arbetet med fas 2. I projektet har påbörjats experiment med att använda en mindre skala med 20 km gitterverk med goda resultat. Med en sådan modell hade bl. a. den svåra storm som i juli 1985 drabbade Östersjön mellan Gotland och svenska fastlandet kunnat prognostiseras tidigare och sjöfarten varnas.

4.6 *Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)*

NKTF, som fick nya stadgar år 1989, har under 1990 arbetat med projekt, som kommittén fått överta från det tidigare projektutskottet. Medel, som under de närmaste åren frigörs för nya projekt, har NKTF beslutat satsa på projekt relaterade till transport och miljö, transportefterfrågemodeller samt transportsektorns organisationsfrågor. Projektförslag visavi dessa frågor inskaffades genom anbudsfrågan.

NKTF arrangerade under år 1990 en konferens på Grönland med temat "Västnorden och framtidens trafikstruktur". En för konferensen utarbetad transportstatistik för Västnorden publicerades i samband med konferensrapporten.

NKTF har under år 1990 utgivit följande publikationer:

Nr 63 Transporter i Norden 1960–1988

Nr 64 Light Rail

Nr 65 Fartygsemissioner

Nr 66 Hamnplanering och sjöfart

4.7 *Nordiskt vägtekniskt förbund (NVF)*

I NVF samarbetar väg- och trafiktekniker i de nordiska länderna. Från början av år 1989 övertog Finland ledarskapet för förbundet. I detta sammanhang genomfördes också en revidering av de olika utskottens arbetsområden. Avsikten var att anpassa verksamheten efter de föränderliga och nya kraven i samhället. Stor vikt fästes vid kvalitets- och miljöfrågor samt vid utnyttjandet av högteknologi på väg- och trafiksektorn. Nya utskott bildades för informationsteknologi, fordons utformning och egenskaper, utbildning inom väg- och trafiksektorn samt för transport i större städer.

NVF håller sin nästa nordiska kongress i Tammerfors i Finland i juni 1992.

4.8 *Projektverksamheten*

Transportsektorn tilldelades 1990 8.585.000 DKK, varav 4.830.000 DKK anslogs till väderradarprojektet i enlighet med den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden". Resterande medel, 3.755.000 DKK, har använts till 15 projekt, varav 4 har startat under året. Inom ytterligare 6 projekt har bedrivits verksamhet med hjälp av tidigare anslagna medel. För merparten av projekten ansvarar NKTF inom en rambudget på 2.620.000 DKK. Övriga projekt, bl. a. arbetsgrupper, finansieras direkt ur sektorsbudgeten.

De nytillkomna projekten har genomgående en transportpolitisk inriktning.

Av projekt som avslutats under året kan nämnas "Näringslivets transportkostnader" vari gjorts en jämförelse av kostnadsläget för ett antal näringstyper i respektive land (NORD 1989: 9/TI 24/1989, Transportkostnader i Norden).

	Beviljat t. o. m. 1989 TDKK	Beviljat 1990 TDKK
Trafiksäkerhet o. vägytans egenskaper	805	—
Minskade skadeverkn av vägsalt	1 285	—
Strategic Highway Research	825	—
Infobehov i Norden ang vägtrpt	879	—
Trpt planering o. vägdatabanker	200	400
NKTF	400	300
Nordisk transportstatistik	196	200
Plan för infrastruktur i Norden	800	—
NÄTs Europa-grupp	280	300
Infrastrukturinvest o. produktivitet (förproj)	—	200
Finansering av infrastrukturinvesteringar	—	100
Nord professorat internationella transporter (delfinansiering)	—	100
Proj ang järnvägsfrågor	425	—
Arbetsgrupp miljö/trafik	50	85
Storstäders trafik o. miljö	325	425
NORDIT (info om högteknologi)	600	400
Bullersvaga beläggningar	400	410
Ljusa vägbeläggn o. trafiksäkerhet	100	—
Marknadsföring Kvarken-flyg	100	100
HIRLAM II	3 156	300
Väderradar	15 450	10 000
Västnorden-trafik (förutsättn)	—	200

5 Nordiska rådets rekommendationer

5.1 Nordiska rådets rekommendationer

5.1.1 Meddelande om rekommendation nr 44/1987/t angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kom-

munikationssektoren samt att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som en oppfølging av rekommendasjonen ble det i 1989 satt igang et større utredningsprosjekt ved Transportøkonomisk Institutt i Oslo. Utgangspunktet for prosjektet var at man ønsket en analyse av mulige utviklingsstrategier når det gjelder infrastrukturinvesteringer i Norden, med sikte på å fremme en rasjonell transportavvikling mellom de nordiske land og mellom Norden og kontinentet.

Første fase av prosjektet omfattet en kartlegging av viktige transportkorridorer mellom de nordiske land og mellom Norden og kontinentet. Opplegget for fase 2 var en nærmere problemdefinisjon og analyse på bakgrunn av innhentede data knyttet til den enkelte transportkorridor. Dette arbeidet har dessverre vist seg vanskelig å gjennomføre i praksis. Årsaken til dette er bl.a. at statistikkgrunnlaget er lite homogent. Det er derfor besluttet å senke ambisjonene noe, og å avslutte prosjektet i løpet av 1990 istedet for 1991 som forutsatt.

Den videre oppfølging av rekommendasjonen er handlingsrettet. Det innebærer at jernbane- og veiforvaltningene i de forskjellige landene skal identifisere de prosjektene som helt eller delvis kan finansieres på annet vis enn med offentlige nasjonale eller nordiske budsjettmidler.

5.1.2 Meddelande om rekommendation nr 7/1988/t angående storstädernas trafik- och miljöproblem (A 814/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiska storstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar samt att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösa storstädernas trafik- och miljöproblem.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet startet i mars 1989 et to-årig prosjekt med formål å utrede trafikk- og miljøproblemer i nordiske storbyer. Arbeidet som har vært utført av Transportøkonomisk Institutt i Oslo, har vært organisert i to etapper.

Den første etappen, i 1989, har gitt en bred oversikt over arbeidet med trafikk og miljø i 14 nordiske storbyer.

Resultatet av etappe I er dokumentert i en egen rapport, datert jan. 1990. I rapporten presenteres hver av byene med hensyn til trender for trafikk- og ulykkesutvikling og utvikling av kollektivtrafikken. I tillegg gis hovedpunkter i byenes egen problemforståelse med hensyn til individuell trafikk, kollektivtrafikk og miljøet. Deretter presenteres de viktigste strate-

gier og tiltak i den enkelte by. Basert på data fra 8–12 byer gir rapporten en sammanstilling av ulike hovedtrender for perioden 1975–1988 for individuell og kollektiv trafikk og trafikkulykker.

Prosjektets etappe II forutsettes slutført ved utgangen av 1990. Denne omfatter en nærmere analyse av utvalgte strategier og tiltak med et stort overføringspotensiale for andre byers arbeid med trafikk og miljøspørsmål.

5.1.3 Meddelande om rekommendation nr 8/1988/t angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna (A 815/t)

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

De servicenivåer som fastställts i de nordiska förbindelserna har nu förankrats i bilaterala serviceavtal, och system för kvalitetsmätning och rutiner för daglig kvalitetskontroll har utarbetats och införs successivt.

För expressfrakten (EMS) infördes konceptet ”Norden overnight” i slutet av 1988. Ca 2000 orter i Norden kan nu nås med dokument och varor upp till 20 kg från den ena dagen till den andra (lördagar, söndagar och helgdagar oräknade).

Beslut har fattats om införande i slutet av året av ett s.k. Nordenpaket som skall möjliggöra transporttider på tre dagar till alla orter i Danmark (ej Färöarna och Grönland) och flertalet orter i Finland, Norge och Sverige. Till andra orter i de fyra länderna blir transporttiden fyra dagar.

De nordiska postverken är medvetna om att kvaliteten i internordisk befordran inte alltid är i klass med motsvarande inrikes befordran. Man konstaterar att gränsöverskridande alltid innebär förseningar eftersom posten på olika sätt måste förtecknas, registreras och vägas för att möjliggöra att de i postbefordringen deltagande länderna får ersättning enligt internationella postregler. NORDPOST prioriterar även i fortsättningen kvalitetsarbete och kommer att från 1.1.1991 koppla ihop ovannämnda ersättningar med kvaliteten, vilket säkert har en kvalitetsbefrämjande verkan.

Enligt ministerrådets mening har de åtgärder vidtagits som i dagsläget kan göras för att uppnå en snabbare postgång mellan de nordiska länderna. Ministerrådet föreslår därför att rekommendationen avskrivs.

5.1.4 Meddelande om rekommendation nr 25/1989/t angående ökat samarbete inom järnvägstrafiken (A 827/t och A 858/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investerings-samarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden samt

att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna att skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av godstransportsystemen.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet lämnade i fjolårets årsberättelse en utförlig redovisning av det samarbete som pågår inom ramen för ett flertal projekt på järnvägsområdet. Dessa projekt pågår fortfarande och för utbyggnaden mellan Oslo och Göteborg har en gemensam svensk-norsk utredning av olika utbyggnadsalternativ presenterats och remissbehandlats. Under året har vidare bildats en nordisk arbetsgrupp med representanter från de olika ländernas infrastrukturverk. Gruppen har till uppgift att arbeta fram ett förslag till nordiska projekt inom infrastrukturområdet. I detta arbete spelar de nordiska järnvägsförvaltningarna en viktig roll.

Det pågår således en utveckling som väl överensstämmer med rekommendationens målsättningar. Rekommendationen måste därför anses uppfylld och några ytterligare åtgärder för att öka samarbetet inom järnvägstrafiken torde inte behövas från ministerrådets sida. Det föreslås därför att rekommendationen avskrivs.

5.1.5 Meddelande om rekommendation nr 15/1990/t angående tvärflyg i Mittnorden (A 905/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skapa förutsättningar för att tvärflyg i Mittnorden upprättas genom: att tvärflyget jämnställs med inrikesflyget sålunda att obehindrad trafik blir möjlig mellan två orter i vart och ett av de berörda länderna att tvärflyget på rimliga villkor integreras med de nationella flygbolagens verksamhet i Norden i avseende av handling, tidtabeller och bokningssystem.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har i tidigare sammanhang hänvisat till att speciella koncessionsmässiga hinder inte föreligger för etablering av tvärflyg eller andra regionala flygförbindelser i Norden. När det gäller utrikesregistrerade flygbolags rätt att driva inrikes flygning bör konstateras att denna s. k. cabotagetrafik förbjuds i samtliga länders lagstiftning.

Som ett led i sitt arbete för tvärgående förbindelser har ministerrådet deltagit i ett av Kvarkenrådet initierat projekt om nordiskt tvärflyg över Kvarken. För övrigt bör konstateras att bolaget Swedewings på hösten 1990 har lagt ned sin trafik på rutten Umeå-Vasa på grund av bristande passagerarunderlag. Air Nordic fortsätter att flyga på rutten Västerås-Sundsvall-Vasa. Tidtabellerna har anpassats till de berörda inrikes tidtabellerna.

När det gäller den prismässiga kvalificeringen av flygresor inom Norden har ministerrådet redan tidigare konstaterat att såväl inrikes- som utrikes-

flygpriser godkännes av respektive lands myndigheter. De godkända priserna baseras i princip på att täcka flygbolagens kostnader per flygkilometer med beaktande av en rimlig förtjänst.

Kapitel XV

Trafiksäkerhet

1 Inledning

Trafiksäkerhetssamarbetet i Norden har år 1990 i synnerhet varit inriktat på att utarbeta en ny handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden. Vidare har arbetet inriktats på att genomföra den förändring av den nordiska trafiksäkerhetsorganisationen som beslutats av nordiska ministerrådet 1989.

2 Trafikolycksfallsutvecklingen i de nordiska länderna

Under åren 1985–89 var antalet trafikolyckor i Norden som helhet nära nog konstant. Den allmänna tendensen var dock svagt stigande.

En jämförelse mellan två tvåårsperioder, nämligen 1985–86 och 1988–89, visar att antalet omkomna under den första perioden var 5.202 och 5.303 under den senare perioden. Antalet skadade var praktiskt taget konstant under de båda perioderna. Mellan de nu redovisade perioderna har biltrafiken i de nordiska länderna vuxit med ca 15 %, vilket innebär att olycksrisken minskat.

Under det första halvåret 1990 visar preliminära uppgifter att antalet trafikolyckor i de nordiska länderna har minskat.

3 Nuvarande samarbete

3.1 Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har sedan början av sin verksamhet år 1971 spelat en central roll för planläggningen och koordineringen av det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet.

NTRs verksamhet grundar sig på ett nära samarbete med Nordiska ministerrådet och underkommittén Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT).

Tidigare grundade NTR sin verksamhet även på de förutvarande underkommittéerna Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) och Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV). Sedan de nu nämnda kommittéerna lagts ner har deras uppgifter fördelats mellan NKT och NTR. NTR har bestämt att NKT för år 1991 skall disponera en rambudget för sina projekt. På detta sätt har NKT fått en mer självständig roll i förhållande till NTR.

3.2 Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning

NKT har år 1990 haft tre sammanträden. Ordförandeskapet och sekretariatet har omhändertagits av Finland.

NKT fick år 1990 nya stadgar. Enligt dessa skall NKT i fortsättningen ta hand om all forskningsverksamhet inom NTR. Verksamheten har rationaliserats även genom att NTR till NKT delegerat beslut som gäller projekt-administration.

NKTs viktigaste uppgifter är att

- a. främja och samordna trafiksäkerhetsforskningen i Norden,
- b. initiera och följa nordiska samarbetsprojekt inom trafiksäkerhetsforskning,
- c. främja utbildning av trafiksäkerhetsforskare i Norden,
- d. samordna nordiskt deltagande i internationell trafiksäkerhetsforskning.

4 Verksamheten under år 1990

4.1 NTRs verksamhet

NTR har under år 1990 slutfört den omorganisation som föranletts av nedläggningen av de förut nämnda underkommittéerna NKV och NBK. NTR och NKTs verksamhet har främst bestämts med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendationer och den gällande handlingsplanen för trafiksäkerhet i Norden. Vidare har arbetet i NTR präglats av utarbetandet av en ny handlingsplan. Arbetet med de i handlingsplanen prioriterade områdena behandlas i avsnitt 5. De viktigaste övriga ämnesområden som behandlats av NTR och NKT är:

- trafikolycksstatistik
- trafikregler
- fordonsutrustning

NTR har under 1990 haft följande särskilda arbetsgrupper som behandlat följande särskilda projekt.

- Arbetsgrupp med uppgift att utarbeta en ny handlingsplan för trafiksäkerheten i Norden.
- Arbetsgrupp för att utreda förutsättningarna för att inrätta en trafiklärrarhögskola i Norden.
- Arbetsgrupp med uppgift att planlägga NTD 1991.
- Arbetsgrupp med uppgift att införliva Wien-konventionernas bestämmelser i den nordiska trafiklagstiftningen.

Vid NTRs sammanträden har också behandlats:

- EG i nordiskt trafiksäkerhetsperspektiv
- högteknologi och trafiksäkerhet
- trafiksäkerhetsmässiga aspekter på utvecklingen i Östeuropa
- utbyte av utomnordiska körkort.

Under år 1990 har sektorn varit ansvarig för det arbete som berör följande av Nordiska rådets rekommendationer:

18/1986/t	Låsningsfria bromsar på bilar
41/1987/t	Förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden

- 42/1987/t Internationellt samarbete för en förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
 22/1989/t Om ökat fordonstekniskt samarbete
 27/1989/t Om samordnad trafik- och trafikläroutbildning

4.2 Projektverksamheten

Trafiksäkerhetssektorn tilldelades 1990 3.937.000 DKK, som i huvudsak har fördelats enligt följande:

	Beviljat t. o. m. 1989 TDKK	Beviljat 1990 TDKK
EVA III	450	—
Rev av 65 års vägmärkesbest	450	—
Lokalt trafiksäkerhetsarbete	100	—
NTR/NKT bibliografi	40	50
Ajourf av nyckel till olycksreg (HULDA)	35	35
Beskrivn o. analys av olycksdata	300	200
Bearbetn studier av forskn resultat	200	100
Övervakningsstrategi	300	360
Förståelse av vägmärkning	300	600
Åtgärder mot residivism hos promille- dömda	340	500
NTD-89 (uppföljning)	300	—
NTD-91	—	100
Högteknologi o. trafiksäkerhet	100	250
Seminarium om effektmåtn av trafik- säkerhetsåtgärder	—	120
Attityder och hastigheter	300	300
Nya förare	220	300
Äldre bilförare, olyckstyper o. orsaker	80	350
Cyklister i kryss	—	500
Fysiska vägåtgärder, effekt o. säkerhet	—	85

4.3 NKTs verksamhet

Under 1990 har kommittén haft totalt 20 projekt igång i olika faser. I dessa har ca 70 nordiska forskare deltagit. Projekten har uppdelats i sex grupper enligt ämnesområdena: hastigheter, promille, nya förare, oskyddade trafikanter, olycksdata samt trafikregler och fordonsutrustning.

NKT har behandlat rapportutkastet om "Seminarium om holdningar och adferd" och gjort sina förslag till publicering till NTR. Under 1990 har fem tidigare behandlade rapporter, som framgår av årsberättelsen, kommit ut.

Under 1990 ordnades det flera nordiska seminarier och hearingar i samband med pågående projekt, bl. a. angående äldre bilister och promilleproblem.

NKT har varit aktivt i kontakten med relevanta andra nordiska samarbetsorgan i syfte att sträva efter samordning av nationellt deltagande på trafiksäkerhetsområdet.

NKT har strävat efter samordning mellan andra aktuella nordiska organ som driver trafiksäkerhetsforskning.

Under 1990 igångsattes projekt gällande attityder gentemot hastigheter, nya förare, oskyddade trafikanter och äldre bilister. Forskningsinriktningen följer principer i handlingsplanen för nordiskt trafiksäkerhetsarbete.

NKT har 1990 beviljat medel för fem bearbetningsstudier som syftar till kvalificerad publicering av nordisk trafiksäkerhetsforskning.

NKT-Nytt, som utges för att tillfredsställa behovet av snabb information om nya projekt och publikationer inom trafiksäkerhetsområdet i Norden, har utkommit två gånger.

5 Uppföljning av den nordiska handlingsplanen för ökad trafiksäkerhet i Norden

Den nuvarande handlingsplanen för säkrare trafik i Norden innebär en förstärkning av NTRs samordnande roll för trafiksäkerhetssamarbetet i Norden. Handlingsplanen har en löptid på tre år, men NTR har föreslagit att den skall förlängas och löpa ut först med utgången av december 1991. Skälet för detta är att arbetet med den nya handlingsplanen som riktämärke skall kunna påbörjas omedelbart efter det att planen godkänts av Nordiska rådet.

Om de fyra prioriterade områdena i den nu löpande handlingsplanen kan följande nämnas:

Hastighetsöverträdelser

Hastighetsgränserna är inte desamma inom Norden och ett av uppdragen är att utarbeta gemensamma kriterier för hastighetsbegränsningar i Norden. NTR har därför satt i gång flera projekt inom detta område.

Under de senaste åren har sambandet mellan hastighet, miljöföroreningar och buller diskuterats i flera nordiska länder. Detta samband är ett kriterium för hastighetsgränserna som NTR möjligen kommer att arbeta vidare med i fortsättningen.

Trafikonykterhet

Trafikonykterhetens betydelse för trafikolyckorna är väl dokumenterad i flera undersökningar. I de nordiska länderna har ändringar i straffbestämmelserna gjorts. Som exempel kan nämnas att Sverige den 1 juli 1990 sänkte den straffbara promillegränsen till 0,2. NTR har följt utvecklingen

på detta område. Inom NKT drivs ett projekt om rehabilitering av förare som gjort sig skyldiga till trafikonykterhet samt ett projekt där man undersöker promillegränsens betydelse för alkoholrelaterade olyckor.

Nyblivna förare

Nyblivna förare utgör en stor olycksrisk i trafiken. En traditionell metod att minska denna risk har varit attitydpåverkan genom information knuten till förarutbildningen.

Det är enligt NTRs mening nödvändigt att se trafikutbildningen fram till körkortet som integrerad. En begränsad förarutbildning under några veckor kan knappast lösa problemet med nyutexaminerade förare. I Norge är det nu t. ex. möjligt att övningsköra från fyllda 17 år och det arbetas på projekt för övningskörning inom avgränsade områden från 16 år. Också andra nordiska länder arbetar med projekt som kan förbättra trafiksäkerheten för unga förare. Den arbetsgrupp, som på NTRs uppdrag behandlar Nordiska rådets rekommendationer om en nordisk trafiklärläroshögskola, arbetar med att förbättra utbildningen för trafikskolelärare, så att dessa på ett bättre sätt skall kunna hantera problem med unga förare. I detta sammanhang bör också framhållas att huvudämnet för NTD 91, som arrangeras i Finland i oktober 1991, är unga förare, där dessa förares situation i extensiv bemärkelse kommer att behandlas.

Oskyddade trafikanter

Oskyddade trafikanter har ägnats stor uppmärksamhet, och det finns en rad förslag som syftar till att förbättra deras trafiksituation. Flera projekt har genomförts inom detta område och NTR har beslutat bevaka att en katalog framställs om åtgärder i vägmiljön. Katalogen skall kunna användas av kommunerna i de nordiska länderna.

6 Förslag till ny handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet i Norden

Vid NTRs extra möte i Göteborg den 23 oktober 1990 fastställdes NTRs förslag till en ny handlingsplan för trafiksäkerhet i Norden. Trafiksäkerhetsministrarna beslöt den 12 november att framlägga planen såsom ministerrådsförslag till Nordiska rådets 39:e session.

7 Rapporter från NTR

I NTRs rapportserie har följande rapporter utgetts:

- Nr 51 Cykelolyckor i kryss
- Nr 52 Nordisk standard för Sundhetsväsendets registreringar Data om fordonsolyckor
- Nr 53 Äldre bilförarens olyckor i korsningar

8 Nordiska rådets yttranden och rekommendationer

8.1 Nordiska rådets yttranden

Trafiksäkerheten har under det senaste året getts en alltmer framskjuten plats i det nordiska samarbetet. Sålunda hemställde Nordiska rådet år 1990 till Nordiska ministerrådet att i fortsättningen högt prioritera arbetet inom trafiksäkerhetssektorn.

I anledning av denna hemställan kan konstateras att den beaktats genom att sektorns medel redan 1990 fått en viss påökning.

8.2 Nordiska rådets rekommendationer

8.2.1 Meddelande om rekommendation nr 18/1986/t om låsningsfria bromssystem i bilar (A 729/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna och konsekvenserna av att i Norden införa låsningsfria bromssystem i bilar.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den förutvarande underkommittén NBK har behandlat rekommendationen på sina möten. En rapport som behandlar de tekniska förutsättningarna och konsekvenserna av att införa låsningsfria bromsar har godkänts av NBK.

Det kan konstateras, att frågan om ett införande av låsningsfria bromsar i Norden måste, med hänsyn särskilt till Danmarks situation, lösas i överensstämmelse med den utveckling som sker inom EG.

Vidare kan konstateras, att vad gäller den tekniska utformningen av de låsningsfria bromsarna finns ett godkänt ECE-reglemente nr 13 annex 13, som skulle kunna utgöra utgångspunkten för en harmonisering.

Nordiska ministerrådet anser, med hänvisning till vad som anförts, att syftet med rekommendationen uppnåtts och föreslår att den avskrivs.

8.2.2 Meddelande om rekommendation nr 41/1987/t om förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden (A 756/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även ”mjuka trafikanter”) förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger i syfte att ta ställning till om ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta samt att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras i vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den förutvarande kommittén NKV påbörjade ett projekt med en inriktning som svarar mot uppmaningen i den aktuella rekommendationen. Enligt de riktlinjer som NKV slog fast för projektarbetet skall först en

uppdatering göras av gällande vägmärkesregler, samt de förenklingar föreslås, som omedelbart kan bli aktuella som ett resultat av den gjorda uppdateringen. Därefter skall en beteendevetenskaplig forskning bedrivas om människans förmåga att uppfatta och förstå trafikmärken i trafikmiljön.

Med de nu nämnda forskningsresultaten som grund skall rekommendationer om förenkling av vägmärkessystemet i Norden beslutas.

Sedan NKV lagts ner har NTR beslutat att överföra projektarbetet till NKT. Projektverksamheten har fortskridit så långt att uppdateringen av de gällande reglerna har slutförts. Den andra fasen av projektet har satts igång och projektet förväntas pågå under hela år 1991. När det gäller den sista fasen, nämligen att föreslå gemensamma bestämmelser i Norden för vägmärken, bör detta arbete samordnas med arbetet att i de nordiska ländernas trafikförfattningar implementera de internationella bestämmelser som beslutats genom revisionsarbetet av Wien-konventionerna.

8.2.3 Meddelande om rekommendation nr 42/1987/t om internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet (A 756/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet på ett internationellt plan.”

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

I arbetet med en revision av Wien-konventionerna har förutvarande NKV utarbetat översikter om varje nordiskt lands inställning till ändringsförslagen. NTR har utsett en arbetsgrupp, som skall ha till uppgift att verka för att de nya bestämmelserna i Wien-konventionerna och Europaöverenskommelserna genomförs på ett enhetligt sätt i trafiklagstiftningen i de olika nordiska länderna.

Rekommendationen måste genom de nu nämnda åtgärderna anses uppfyllt och Nordiska ministerrådet föreslår därför att den avskrivs.

8.2.4 Meddelande om rekommendation nr 26/1989/t om ökat fordonstekniskt samarbete (A 833/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft samt att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktningen av fordon.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Internationellt bestäms för närvarande de regler som rör fordonstekniska frågor främst inom ECE-systemet. I detta system deltar samtliga nordiska länder. På senare år har emellertid EG intensifierat sitt arbete på att

åstadkomma gemensamma bestämmelser på det fordonstekniska området. Genom Danmarks medlemskap i den europeiska gemenskapen och övriga nordiska länders strävanden att så långt som möjligt harmonisera sina bestämmelser med gemenskapens regler bör harmoniseringsarbetet på detta område bedrivas mot bakgrund av EGs regelgivning.

Ministerrådet anser, med hänvisning till den pågående nordiska samordningen vad gäller deltagandet i det europeiska integreringsarbetet, att rekommendationen kan avskrivas.

8.2.5 *Meddelande om rekommendation nr 27/1989/t om samordnad trafik- och trafiklärarutbildning (A 863/t)*

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden, att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

NTR har tillsatt en arbetsgrupp som har fått uppgiften att utreda förutsättningarna för att inrätta en nordisk trafiklärarhögskola. Den nu nämnda arbetsgruppen kommer att framlägga sin rapport till NTR under år 1990. Rapporten kan förväntas ge underlag till ett ställningstagande under 1991 angående möjligheterna att genomföra rekommendationens förslag.

Kapitel XVI

Turism

1 Sammanfattning

Det tidigare turistutskottet har omdanats till en ämbetsmannakommitté direkt underställd turistministrarna. Vidare har en verksamhetsplan upprättats som stöd för arbetet med genomförandet av det nordiska turistprogrammet. Av verksamheten under året kan framhållas arbetet med produktutveckling samt den samnordiska marknadsföringskampanjen i USA.

Nordiska ämbetsmannakommittén för turistfrågor har haft ansvaret för arbetet med följande rådsrekommendation:

21/1989/t Nordiskt turistprogram

2 Det nordiska turistsamarbetet

Turismen får allt större betydelse och betraktas allmänt som en av framtidens basnäringar. Detta har lett till att behandlingen av turistfrågorna sker allt mera likartat i de nordiska länderna. Ansvaret för hanteringen ligger numera i flertalet nordiska länder på handels- och industriministerierna.

De nordiska länderna har en lång tradition av samarbete inom turismen. Detta samarbete sköttes länge av ländernas ministrar för nordiskt samarbete, men 1989 etablerades ett ministerråd, bestående av de för turismen ansvariga ministrarna i respektive land.

Ansvaret för de löpande frågorna har ålagts en kommitté, bestående av tjänstemän från respektive ministerium. Denna grupp var tidigare organiserad som ett utskott under samarbetsministrarna men är från 1990 en nordisk ämbetsmannakommitté underställd turistministrarna (ÄK-T). Kommittén har ansvaret för genomförandet av det nordiska turistprogrammet. ÄK-T fungerar dessutom som ett forum för erfarenhetsutbyte och information och för diskussion angående stärkandet av turismen till de nordiska länderna. Vidare utgör arbetet i kommittén en bas för nordisk samverkan i olika internationella fora, såsom OECDs turistkommitté m. fl.

Sedan länge samarbetar också ländernas turistråd genom Nordiska turistrådet (NT). Samarbetet sker på många områden, såsom gemensamma turistkontor i vissa länder, marknadsföringssamarbete, marknadsundersökningar, forskningsutbyte mm. ÄK-T och NT har årligen ett eller flera gemensamma möten för informationsutväxling och diskussion om turistpolitiska frågor. Vidare bedrivs projektverksamheten i nära samarbete med NT och vissa projekt finansieras gemensamt.

3 Det nordiska turistprogrammet

Förverkligandet av det nordiska turistprogrammet kommer att vara en av de högst prioriterade uppgifterna under kommande år. Till stöd för genomförandet har under 1990 upprättats en verksamhetsplan för turist-samarbetet. Avsikten är att den, förutom att vara ett hjälpmedel att uppnå målsättningarna, även skall ha en funktion vad gäller utarbetandet av en policy för nordisk samverkan inom olika delområden samt som stöd vad gäller val av nationell policy.

I verksamhetsplanen ingår ett antal åtgärdsområden, där ÄK-T bedömt att insatser erfordras för att turistprogrammet skall kunna genomföras.

I fråga om åtgärdsområdet "ökad kunskap om turism" har utvecklingsarbetet inom turiststatistikens område gått vidare. I projektserien utveckling av ett nordiskt statistikprogram närmar sig arbetet med att etablera en databasbaserad månadsstatistik och en årsrapport sin fullbordan. En provutgåva av årsrapporten har utgivits med en mängd uppgifter av betydelse för turismen. Vidare har en rapport utgivits angående metoder för att mäta turismens sysselsättningseffekter. Därför bevakas den internationella utvecklingen. Fas 2 i ett projekt angående effekten på den nordiska turistmarknaden och på resandet i sin helhet av införandet av EGs fria marknad och etablerandet av en gemensam turistpolitik mm. inom EG.

En första studie av konsekvenserna för turismen till Norden av utvecklingen i Östeuropa har genomförts under 1990. Härigenom besvaras vissa grundfrågor angående turistnäringen m. m., i första hand om Ungern, Tjeckolovakien, Polen samt de Baltiska staterna. Studien utgör vidare ett underlag för det fortsatta arbetet med att belysa konkurrenssituationen för respektive land gentemot Norden samt våra framtida potentiella export-möjligheter.

Inom åtgärdsområdet "stöd till utvecklingen av turistnäringen" har stödet till produktutveckling fortsatt varit ett prioriterat område. Efter ett projektstöd i form av inventeringsarbete mm, vilket avslutades under 1990, kommer berörda kommuner längs Kungsvägen Oslo-Helsingfors att själva fortsätta arbetet med gemensam marknadsföring och fortsatt utveckling. Förutsättningarna för ett liknande projekt angående "Blå vägen" med fortsättning i Finland och in i Sovjet undersöks. I Östersjö-projektet arbetas det vidare med en utveckling av turismen i området. Bl. a. hölls 1990 en konferens på Bornholm, i vilken deltog representanter för samtliga Östersjö-länder. Ett motsvarande arbete inleddes också vad gäller Skagerrak, där målsättningen bl. a. är att etablera rundturspaket mm, samt i Västnorden där en marknadsundersökning genomförs under 1990 och 1991. Vidare slutfördes projektet Fritidsparker och lekland, i vilket beskrivits förutsättningar och erfarenheter angående ett antal anläggningar runt om i Norden. Ett ekonomiskt stöd har givits för genomförande av en konferens om "grön turism". Slutligen har en undersökning inlemts angå-

ende förutsättningarna för charterturism till Norden från Italien och Spanien, där researrangörernas bedömning i första skedet kartläggs.

Inom åtgärdsområdet "marknadsföring" genomfördes 1990 det andra året av den samnordiska marknadsföringskampanjen "Focus on Scandinavia". Kampanjen finansieras till hälften (10 milj. DKK) av medel ur den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" och till hälften av medel från turistnäringen. Uppläggningsen av projektet baseras på erfarenheterna från den föregående kampanjen i Västtyskland. Det satsas inte enbart på annonser och annan traditionell marknadsföring, utan också på information/utbildning till resebyråer för att öka resebyråledets kunskaper om Norden och öka intresset för att sälja resor hit. Sveriges turistråd är projektledare.

I projektet angående uppläggning av framtida marknadsföring i Japan har under året företagits en grundlig analys av den japanska resemarknaden.

4 Projektverksamheten 1990

ÄK-T ansvarar för den nordiska turistverksamhetens projektbudget. Ministerrådet anvisade för ÄK-Ts verksamhet under 1990 12.455.000 DKK, varav 10.500.000 DKK till marknadsföringskampanjen i USA.

Projektverksamheten under året har i huvudsak inriktats på produktutveckling. Den ekonomiska fördelningen i projekten har varit följande:

	Beviljat t. o. m. 1989 TDKK	Beviljat 1990 TDKK
Fritidsparker o. lekland	275	350
Samordning av turiststatistik	717	90
Undersökning av turistutgifter	408	—
Case-bank för reselivsutbildn.	180	—
Kungsvägen, steg II	175	—
Skagerrak-projektet	—	100
Produktutveckling Östersjön	135	235
Blå vägen (förprojekt)	—	50
EG-frågor	260	120
Östeuropa-undersökning	—	160
Västnorden	—	100
Marknadsundersökning Japan	150	175
USA-kampanjen	10.700	10.500
Charterturism till Norden	—	240
Korttidsferie	—	210

Genom omfördelning av tidigare medel har dessutom avsatts:

Kungsvägen, steg II	200
Grön turism-konferens	50

5 Regionalt samarbete

Turistfrågorna är också mycket betydande inom ministerrådets regionalpolitiska samarbete. Stora satsningar görs på turism inom den gränsregionala verksamheten. Detta gäller såväl produktutveckling som information och marknadsföring. Turismen betraktas i allt högre grad som en viktig faktor för sysselsättningen och näringslivsutvecklingen i de gränsregionala samarbetsområdena.

Som ett led i genomförandet av turistprogrammets målsättning kommer möjligheterna till samordning mellan projekten i det gränsregionala samarbetet och det mer övergripande projektarbetet i ÄK-T att uppmärksammas. Det tidigare nämnda utvecklingsarbetet i Skagerrak sker genom en delad finansiering mellan ÄK-T och berörda områden.

Under 1990 tilldelades satsningar på turism i de 9 gränsregionala samarbetsområdena 5,3 miljoner DKK ur ministerrådets budget. För satsningarna redogörs mer utförligt i kapitlet om regionalpolitik.

6 Nordiska rådets rekommendationer

6.1 Meddelande om rekommendation nr 21/1989/t angående ökat samarbete inom turismen (B 93/t och A 856/t)

Rekommendationen lyder:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- * göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet,
- * initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränsen barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel,
- * samordna turistprojekt i det nordiska regionala samarbetet och verka för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett,
- * särskilt uppmärksamma turismens betydelse för väst-Norden,
- * utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen, värdera hur man skall gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser,
- * utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna,
- * på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildning inom turistsektorn,
- * verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

- Omdaning av turistutskottet till en ämbetsmannakommitté gjordes under 1990, varför ministerrådet föreslår att denna punkt avskrivs ur rekommendationen.
- Frågan om åldersgränsen barn/vuxen har anknytning till den diskussion som sedan länge förts mellan ministerrådet och Nordiska rådet angående prissättningen på kollektiva transporter. Det kan konstateras, nu liksom 1989, att i princip samma svårigheter föreligger för ministerrådet vad gäller denna fråga som vad gäller ungdomsresekort, turistkort för ungdom o dyl, dvs att trafikutövarna självständigt sätter priser på transporterna efter de företagsekonomiska kriterier som de är pålagda att iakttaga. Utsikterna att samordna åldersgränserna ter sig därför små, varför ministerrådet föreslår att denna punkt avskrivs ur rekommendationen.
- Samordningen av turistprojekten i det regionala samarbetet, erfarenhetsutbytet mellan turistsektorn och den regionalpolitiska sektorn samt uppmärksammandet av turismens betydelse för Västnorden är av ministerrådet prioriterade frågor. Arbetsuppgifterna ingår som väsentliga inslag i den verksamhetsplan för genomförandet som tagits fram. Med hänsyn till att arbete i rekommendationens anda inletts föreslår ministerrådet att dessa punkter avskrivs och att vidare rapportering sker i C1.
- Eventuell samordning av de nordiska ländernas turistbyråer är en fråga som utreds och beslutas av turistråden i respektive land. Ministerrådet har diskuterat frågan med Nordiska turistrådet. Det har därvid framkommit, att möjligheterna till samordning bedöms från fall till fall med hänsyn till bl. a. konkurrensaspekten länderna emellan. Idag finns samnordiskt kontor endast i New York men dessutom förekommer samarbete mellan vissa av länderna i bl. a. Japan och i USA. Ministerrådet föreslår därför att punkten avskrivs ur rekommendationen.
- Ministerrådet instämmer i att det finns ett behov av förstärkning och samordning av forskning och utbildning inom turistsektorn. Forskningsarbete och utbildningsfrågor har intagits i verksamhetsplanen som prioriterade uppgifter. Därför föreslår ministerrådet att även denna punkt avskrivs och att vidare rapportering sker i C1.
- Överförandet av nationella medel till den nordiska budgeten har diskuterats med Nordiska turistrådet, som menar att lämpligheten av en sådan åtgärd får bedömas från fall till fall. Konkurrensen länderna emellan gör att samverkan endast kan bli aktuell på fjärrmarknader. Ministerrådet föreslår att punkten avskrivs och att rapportering, i de fall samverkan etableras, sker i C1.

Kapitel XVII

Ekonomiska och finanspolitiska åtgärder

1 Sammanfattning

Finansministrarna har vid sina möten under året givit stor uppmärksamhet åt utvecklingen inom EG, och åt reformprocessen i Öst- och Centraleuropa. De har vidare diskuterat den ekonomiska politiken i de nordiska länderna och för de nordiska länderna gemensamma ekonomisk-politiska frågor. Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989 – 1992 är inne på sitt andra år. De allra flesta av åtgärderna är under genomförande, och det betyder att det ekonomiska samarbetet har varit av betydande omfång. Arbetet har bl. a. ägnats åt analyser och erfarenhetsutbyte om den offentliga sektorn, näringslivsstöd, kapitalmarknadsområdet – härunder avveckling av resterande valutareglering i Norden, samt ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

2 Allmänt om finanssektorn

Inom sektorn behandlas frågor gällande den ekonomiska politiken, härunder konjunkturfrågor, valuta- och kapitalmarknadsfrågor, internationella ekonomiska frågor och skattefrågor. Ett viktigt inslag i sektorns verksamhet är de regelmässiga diskussioner om aktuella ekonomisk-politiska frågor, det internationella ekonomiska läget och de orienteringar om ländernas ekonomiska situation och ekonomiska politik som företas vid mötena med de nordiska finansministrarna. En betydande del av sektorns verksamhet avser den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" som genomförs under perioden 1989 – 1992.

På det växelkurspolitiska området enades de nordiska länderna 1983 om en samarbets- och informationsordning. Samarbetet har också tagit formen av ett avtal om kortsiktigt valutastöd mellan centralbankerna i Norden. Detta avtal ingicks redan 1962 och reviderades senast 1983.

När det gäller de nordiska ländernas synpunkter på de internationella valutafrågorna sker sedan länge en fortlöpande koordination. Bakgrunden till denna samordning är att Norden har gemensam representation i såväl Internationella valutafondens (IMF) direktion som IMF:s policyskapande organ, den s. k. interimskommittén. Norden har likaledes gemensam representation vid Världsbanken.

Ett nära samarbete mellan de nordiska länderna äger också rum på det ekonomisk-politiska området inom samarbetsorganisationen OECD, såväl löpande mellan de permanenta delegationerna, som inför alla viktiga möten vid vilka länderna representeras från huvudstäderna.

Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomiska och finanspolitiska

frågor inrättades 1986. Kommittén är beredningsorgan för Nordiska ministerrådet och behandlar frågor inom finansministrarnas hela samarbetsområde. Kommittén är sammansatt av representanter för finansdepartementen i de nordiska länderna.

Andra permanenta nordiska organ inom finanssektorn är:

Nordiska finansiella utskottet, som är sammansatt av representanter för centralbankerna och finans-/ekonomiministerierna, svarar för valuta- och kapitalmarknadsfrågor. Utskottet svarar dessutom för den samordning av internationella monetära frågor som sker i anknytning till IMF:s verksamhet. De frågor utskottet behandlar på uppdrag av finansministrarna rapporteras direkt till dessa.

Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att medverka till att analyser och utredningar genomförs om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för närmare ekonomiskt samarbete i Norden.

Den nordiska konjunkturgruppen, som består av konjunkturexperter från departement och utredningsinstitut. Bl. a. sammanställer gruppen årligen den nordiska konjunkturrapporten.

Arbetsgruppen för statistik över kapitalrörelser i Norden fungerar som ett forum för överläggningar och informationsutbyte mellan berörd expertis och förbereder även de nordiska ländernas deltagande i motsvarande diskussioner i OECD.

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR) är samarbetsorgan för tullmyndigheterna och har som huvudsyfte att medverka till att tulladministrativa regler och rutiner i Norden är så enkla och ensartade som möjligt.

Vidare sker ett informellt samarbete mellan skatteexperter i de nordiska länderna.

Sektorn har under året varit ansvarig för rekommendation nr 45/1987/b om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet.

3 Verksamheten 1990

På finansministermötena har regelmässigt diskussioner om aktuella ekonomisk-politiska frågor ägt rum. Vid flera tillfällen har finansministrarna diskuterat utvecklingen inom EG, bl. a. vad gäller den ekonomiska och monetära unionen. Under året har vidare frågor med anledning av reformerna i Central- och Östeuropa givits stort utrymme. De nordiska finansministrarna har också tagit flera konkreta initiativ med sikte på att stödja reformprocessen i de tidigare planekonomierna.

Verksamhetsåret har varit det andra året för genomförandet av Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989 – 1992. Med få undantag har åtgärderna i handlingsplanen igångsatts. Detta innebär att det nordiska ekonomiska samarbetet under året har varit mer omfattande och intensivt än på länge.

Flera av åtgärderna i handlingsplanen genomförs inom finanssektorn. Det har under året gällt bl. a. den offentliga sektorn, åtgärderna på kapitalmarknadsområdet, näringslivsstöd, och ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

En arbetsgrupp för analyser och erfarenhetsutbyte om den offentliga sektorn slutförde under året sitt arbete. Arbetsgruppen har genomgått och jämfört några centrala områden i förnyelsen av den offentliga sektorn som pågår i de nordiska länderna: Transfereringarna, den kommunala sektorn, alternativa finansieringsformer, statliga budgetreformer, produktiviteten i den offentliga sektorn och alternativa organisationsformer. En rapport, *Den nordiske model i en sparetid* har publicerats. Hösten 1990 arrangerades en konferens för att diskutera de teman som arbetsgruppen behandlat. Finansministrarna beslöt, då rapporten presenterades för dem, att ett fortsatt nordiskt samarbete om produktivetsfrågorna i den offentliga sektorn skulle äga rum.

En annan arbetsgrupp har arbetat med att följa upp handlingsplanens riktlinjer om *näringslivsstöd*. Det har skett en genomgång av huruvida näringslivsstödet i de nordiska länderna har följt de riktlinjer om statligt krisföretagsstöd, statligt kreditstöd, samt handelsrelaterade stöd, som anges i handlingsplanen. Inom ramen för detta arbete görs också en värdering av vilka stöd som med utgångspunkt i handlingsplanens riktlinjer borde avvecklas eller förändras på annat sätt.

På *kapitalmarknadsområdet* har aktiviteten liksom föregående år varit hög. Informella gruppen för samråd och informationsutbyte i kapitalmarknadsfrågor har bl. a. följt det nationella genomförandet av ministerrådets målsättning från november 1989 om att resterande valutarestriktioner skulle vara avskaffade senast den 1 juli 1990. Arbetsgruppen har kontinuerligt utväxlat information om utvecklingen på kapitalmarknadsområdet nationellt och på europeiskt plan. Det pågår vidare ett arbete för att följa upp handlingsplanens mål om ett utvidgat samarbete mellan de nordiska fondbörserna.

En arbetsgrupp gemensam för finans- respektive miljösektorerna inledde under våren arbetet med att följa upp den del av handlingsplanen som gäller *ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken*.

Beslut har fattats om att upprätta en arbetsgrupp om *skatter och avgifter och EG:s inre marknad*. Arbetsgruppen har, i enlighet med handlingsplanen, bl. a. till uppgift att värdera behovet av ändringar av de nordiska ländernas skatte- och avgiftssystem i ljuset av utvecklingen inom EG.

Mot bakgrund av att "Ett starkare Norden" skall vara den sista nordiska ekonomiska handlingsplanen, var sedan länge ett möte mellan finansministrarna och samarbetsministrarna fastlagt till detta år. På mötet, som hölls i november 1990, diskuterade ministrarna bl. a. det framtida ekonomiska samarbetet. Finansministrarna uppdrog åt ämbetsmannakommittén att utveckla idéer och förslag om det framtida ekonomiska samarbe-

tet. Konklusionerna avseende handlingsplanens utfasning delges rådet i årets C2-dokument.

Med anledning av det gemensamma ministermötet utarbetades en statusrapport om genomförandet av handlingsplanen. Denna rapport har översänts till Nordiska rådet.

Flera konkreta initiativ har tagits för att stödja reformerna i Öst- och Centraleuropa. Ett av initiativen har inneburit att en nordisk samsyn när det gäller rollfördelningen mellan olika internationella organisationer för att stödja reformerna har utvecklats. Ställningstagandet, som gjordes på finansministrarnas möte i november 1990, innebär att de nordiska länderna kommer att verka för att stödet bör kanaliseras genom befintliga institutioner, och att programmen inom IMF och Världsbanken bör utgöra basen för satsningarna.

De nordiska länderna har i OECD föreslagit, att ett möte anordnas mellan finansministrarna i öst och väst. Förslaget har diskuterats i OECD under hösten. Något slutligt ställningstagande till förslaget kunde därvid inte nås, och det kommer att bli föremål för förnyad diskussion senare.

I november 1990 arrangerades, efter beslut i MR-Finans, ett seminarium med tjänstemän från finansministerierna i Polen, Ungern och Tjeckoslovakien samt från de fem nordiska länderna. Syftet var att överbringa och diskutera nordiska erfarenheter om centrala delar av den ekonomiska politiken. Seminariets fyra delsessioner gällde konkurrenspolitik, kapitalmaknaderna, skatter, samt stabiliseringspolitik.

Det kan vidare nämnas, att det på finansministrarnas anmodan utarbetats en rapport om "Den økonomiske situasjon i Østeuropa" av specialrådgivare Kjell Andersen.

Bland övriga frågor som behandlats inom sektorn under året kan nämnas utvecklingen inom Nordiska investeringsbanken.

Nordiskt valutapolitiskt samarbete har bedrivits inom ramen för det Nordiska finansiella utskottet under sedvanliga former.

Utskottet har, liksom tidigare, behandlat såväl frågor som ansluter sig till Internationella valutafondens verksamhet som finansiella och monetära frågor relaterade till den europeiska integrationen. Utöver löpande ärenden, såsom förberedelser inför interimskommitténs möten och fondens årsmöte, har utskottet fört principiella diskussioner om fondprogrammets styrka, fondens roll som monetär institution samt utformningen av den nordiska hållningen i IMF.

Nordiskt agerande i internationella sammanhang

IMF

De nordiska länderna är involverade i ett kontinuerligt samarbete i frågor som rör Internationella valutafonden. Den nordiska politiska linjen i IMF-frågor utarbetas i diskussioner mellan hemmamyndigheterna och förmedlas till den nordiska IMF-representanten i form av instruktioner.

Under den aktuella perioden har det täta nordiska samrådet i IMF-frågor fortsatt. Inläggen, som hölls av representanter för de nordiska länderna vid interimskommitténs möten och vid fondens årsmöte, förbereddes gemensamt.

Inläggen innehöll följande ställningstaganden i centrala frågor:

- Den långvariga tillväxten i industriländerna visade redan före krisen i Persiska viken tecken på att mattas av samtidigt som inflationstrycket hade ökat.
- Risken för finansiell instabilitet har även ökat. I den uppkomna situationen är det viktigt för myndigheterna att ta sikte på att upprätthålla förtroendet för en antiinflationspolitik.
- Valutafonden utfäste under sitt årsmöte på hösten löfte om att bistå de länder, som på grund av krisen i Persiska viken råkat i stora svårigheter. Preliminära överväganden, stödda av de nordiska länderna, ger vid handen att finansieringen kan ske med hjälp av IMF:s nuvarande kreditarrangemang.
- De underliggande balansproblemen mellan en del stora industriländer kvarstår till stor del olösta. Det är angeläget att nå större balans mellan sparande och investeringar. Dessa krav blir ännu mera framträdande på grund av de östeuropeiska ländernas omfattande investeringsbehov.
- Obalanserna skulle kräva en bättre koordinering av den ekonomiska politiken. En åtstramning av finanspolitiken behövs i flera länder. Om man i alltför hög grad är tvungen att ty sig till en ensidig anpassning via penningpolitik, tenderar räntorna att stiga ytterligare.
- Om man misslyckas i de ekonomisk-politiska strävandena på internationell nivå, finns det risk för att protektionismen ökar.

Under större delen av året dominerades aktiviteterna och ställningstagandena i mera fondspecifika ärenden av den nionde allmänna översynen av medlemsländernas kapitalinsatser. De nordiska länderna gick i förhandlingarna in för en fördubbling av kvoterna. Vidare ansåg man bl. a. att de nya kvoterna bättre borde återspegla medlemsländernas relativa position i världsekonomin.

En principöverenskommelse kunde nås vid IMF:s interimskommittémöte i maj. Översynen slutfördes i juni 1990 och resulterade i förslag om höjning av den totala kvotsumman i IMF från ca 90 mrd SDR till ca 135 mrd SDR, dvs med 50 procent. En förstärkning av samarbetsansatsen för hantering av betalningsdröjsmål till fonden sammanlänkades med kvotöversynen.

OECD

Även inom OECD är det nordiska samarbetet väl utvecklat på det ekonomisk-politiska området och de olika OECD-mötena förbereds med nordiska samråd. Samordningen mellan de nordiska länderna är informell, och gemensamma anföranden och dylikt förekommer normalt inte i detta samarbete.

De samordnade nordiska synpunkterna på de världsekonomiska frågorna sammanföll i stort med dem som uttryckts i IMF.

Enligt riktlinjer man dragit upp på de nordiska finansministermötena förbereddes och samordnades de synpunkter som de nordiska länderna framförde i EPC (Economic Policy Committee) och på de årliga ministerrådsmötena. I samband med förberedelserna av ämnen och arbetsprogram relaterade till EPC:s arbetsgrupper har det varit diskussion om förhandskoordinering av de nordiska synpunkterna.

Efter beslut av finansministrarna har de nordiska ländernas fasta representanter i OECD verkat för att få organisationen till att anordna ett möte mellan finansministrarna från öst och väst för att därigenom åstadkomma en förstärkning av de politiska kontakterna till de östeuropeiska finans- och ekonomiministerierna.

4 Valuta- och kapitalmarknadsfrågor

4.1 Utvecklingen på växelkursområdet i Norden

Under redovisningsperioden 1 november 1989 – 31 oktober 1990 har följande beslut fattats avseende dels kursförändringar för de nordiska valutorna, dels viktiga tekniska ändringar i de kursarrangemang som tillämpas:

- I samband med att EMS-bandet för den italienska liran i januari 1990 reducerades, blev den *danska* kronans centralkurs gentemot ECU ändrad från 7,85 kr/ECU till 7,80 kr/ECU. I samband med att det engelska pundet i oktober 1990 införlivades i växelkurssamarbetet ERM justerades ECU-centralkursen till 7,84 kr/ECU. Bägge justeringarna av ECU-kronkursen var av teknisk karaktär.

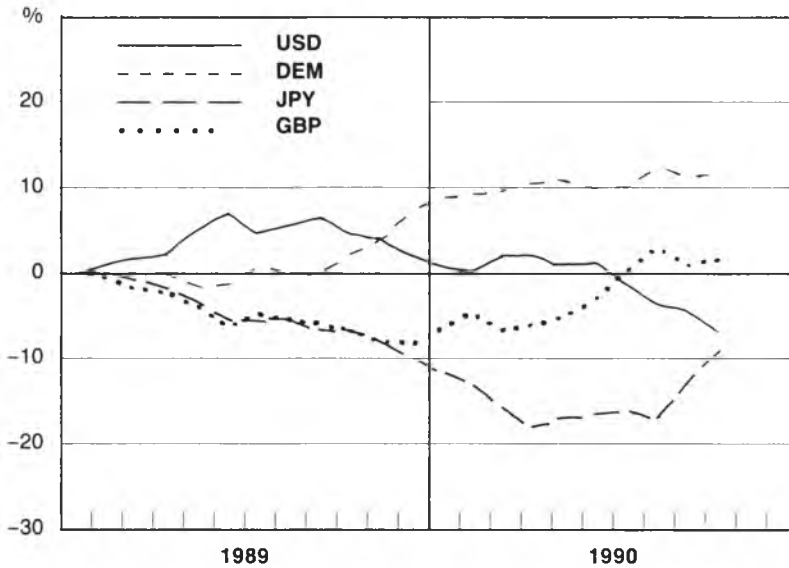
Den effektiva kronkursen, beräknad utgående från 1980 = 100, har uppvisat en stegring från 89,8 till 96,3 under perioden september 1989 – september 1990.

- Den *finländska* växelkurspolitiken har inte ändrats under rapportperioden. Indexvärdet för den finska marken har legat stabilt nära den starkare nedre gränsen kring poängtalet 97.3. Gränserna för variationsområdet var oförändrade 102.5 och 96.5.
- Den *isländska* kronans effektiva kurs har under 1990 varit stabil. Kronkursen fastställs av Sedlabanki och beräknas på basen av en valutakorg som innehåller 17 valutor. Korgen revideras vart år för att reflektera ändringar i utrikeshandeln. I korgen för 1990 är dollarns andel 19,97% och den har fallit 3.21 procentenheter sedan 1989, samtidigt som pundets, yenens och den tyska markens andel har ökat något.
- Den *norska* kronan blev den 22 oktober 1990 knuten till den europeiska räkne- och valutaenheten ECU. Kronans centralkurs fastsattes till 7.9940 kronor för 1 ECU. Kursen tillåts variera +/- 2,25 procent kring centralkursen. Detta motsvarar ett variationsområde för kronans kurs på 8,1739 till 7,8141 kronor per ECU.

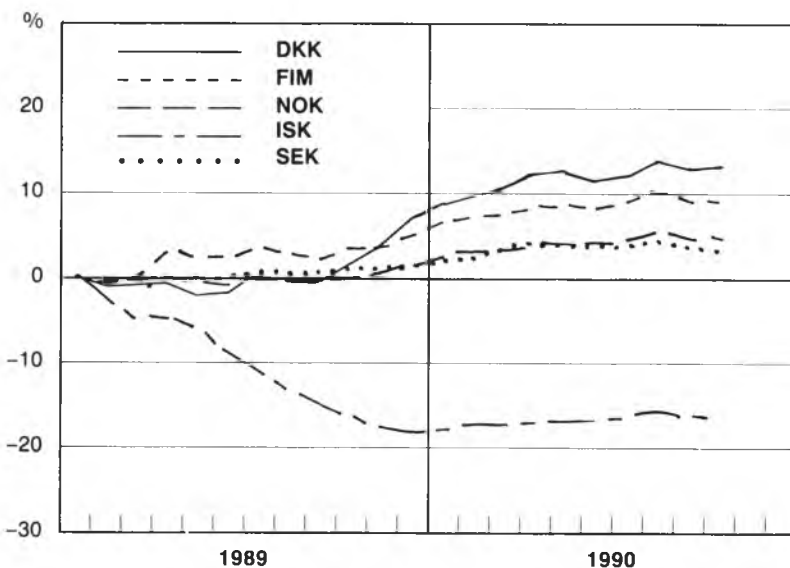
Den norska kronan var tidigare knuten till ett kursindex med ett variationsområde mellan 109,50 och 114,50. Det faktiska indexvärdet hade före ändringen av kursregimet varierat mellan 111,87 och 112,66.

– I Sverige har inte några ändringar i växelkurspolitiken vidtagits under den aktuella perioden. Valutaindex för den svenska kronan har varierat mellan 130,38 och 133,30.

PROCENTUELLA KURSÄNDRINGAR FÖR VISSA HUVUDVALUTOR GENTEMOT SDR

PROCENTUELLA KURSÄNDRINGAR FÖR DE NORDISKA VALUTORNA GENTEMOT SDR

I diagram visas kursförändringarna för de nordiska valutorna och för vissa huvudvalutor gentemot den särskilda dragningsrätten SDR. SDR är sammansatt av fastställda mängder av de fem huvudvalutorna (US-dollar, tyska mark, japanska yen, engelska pund och franska francs). Under redovisningsperioden har kursrörelserna för de nordiska valutorna i förhållande till SDR varit små.

4.2 *Ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar*

De nordiska finansministrarna ställde i november 1989 som målsättning att avskaffa alla regleringar för kapitalrörelserna över gränserna senast den 1 juli 1990. Tidpunkten gäller inte Island, på grund av dess speciella struktur.

Mot bakgrund av ovanstående beslut redovisas i det följande kvarstående valutareglering i de nordiska länderna.

- I *Danmark* avvecklades valutaregleringen redan 1988 och inga restriktioner kvarstår efter detta.
- I *Finland* upphävdes förbudet mot försäljning av nyemitterade obligationer denominerade i finska mark till valutautlåningar den 1.2.1990. Privatpersoners investeringar i utlandet liberaliserades den 1.7.1990. Den 2.11.1990 fattades beslut om att från och med den 1.1.1991 slopa den återstående valutaregleringen med undantag av privatpersoners och med privatpersoner jämförbara sammanslutningars låntagning i utlandet.

Sistnämnda liberaliseringsbeslut gäller främst de begränsningar som finns på kortfristiga kapitaltransaktioner, inkl. handeln med penningmarknadsinstrument, valuta- och ränterelaterade derivativinstrument samt förbudet att till utlandet sälja obligationer denominerade i finska mark som emitterats före den 1 februari 1990.

Finland upprätthåller en begränsning att betalningar till och från utlandet som huvudregel skall ske via en finländsk valutabank.

Av skattekontrollskäl skall inhemska privatpersoner i samband med initieringen av investeringar i utlandet till bankerna lämna ett intyg från skattemyndigheterna över att investeringsaktiviteten är anmäld.

- *Isländska* myndigheter håller på att genomföra en omfattande liberalisering av handeln med valuta som följd av nya regleringar som träder i kraft i september och december 1990. Den nya regleringen kommer att ge islänningarna möjlighet att investera på de utländska kapitalmarknaderna, upprätta bankkonton i utlandet för valuta förvärvad inom ramen för vad regelverket tillåter, samt möjlighet att köpa fast egendom utomlands. I praktiken kommer den nya regleringen att leda till att de flesta restriktioner på kapitalöverföringar avskaffas, så att islänningar kan köpa och sälja utländska aktier och värdepapper med en löptid på över ett år och har tillgång till utländska bankkrediter för allmänna ändamål.

Liberaliseringen av valutahandeln genomförs i etapper, där transaktionerna begränsas till bestämda belopp, som gradvis ökas fram till den 1 januari 1993, då alla resterande begränsningar slopas.

Av säkerhetsskäl och för att trygga registreringen av valutaöverföringar skall alla transaktioner ske via isländska banker och fondkommissionärer registrerade på Island. För att reducera spekulationsrisken begränsas liberaliseringen till värdepapper med en löptid på över ett år.

- I Norge slopades de flesta kvarstående valutarestriktionerna den 1 juli 1990. Licenssystemen bortföll och ersattes med en skärpt informations- och rapporteringsplikt.

Betalningar till och från utlandet skall normalt ske via en valutabank, som skall rapportera om alla transaktioner till Norges Bank. Etableras kontrakt eller sker betalningar utanför valutabankerna, t. ex. via konton i utländska banker eller nettoklaringar i utländska affärskontakter, bör valutainlännningen själv rapportera om transaktionerna till Norges Bank. Valutainlännings köp och försäljning av utländska värdepapper bör ske via norska fondkommissionärer.

Det förekommer inte några belopps- eller ändamålsrestriktioner på in- och utförsel av fysiska betalningsmedel, men upplysning skall ges till tullmyndigheterna över kontanter till ett motvärde av mer än 25.000 NOK.

På kapital- och tjänstetransaktioner med utlandet kvarstår nu endast ett fåtal restriktioner. Valutainlåningar kan fortsättningsvis inte teckna livförsäkring hos ett utländskt livförsäkringsbolag, och det är förbjudet för kommuner och kommunala verk att uppta eller utge finansiella lån i utländsk valuta eller annars företa transaktioner som i nämnvärd grad medför valutakursrisker.

- Den svenska valutaregleringen avskaffades även formellt vid halvårsskiftet 1990, då valutaförordningen upphörde att gälla. Den tidigare valutalagen ersattes av en valutaregleringslag, som är en ren beredskapslag. Villkoren för när lagen kan tas i anspråk är avsiktligt utformade så att de motsvarar dem som gäller inom EG. Det utgör en klar markering av att valutareglering inte är något som man i framtiden avser att använda sig av i Sverige annat än om mycket extrema situationer skulle uppstå.

I syfte att möjliggöra för riksbanken att upprätthålla en god betalningsbalansstatistik och till att bidra till en tillfredsställande skattekontroll infördes vid samma tidpunkt en ”lag om betalningar till och från utlandet m m”. Enligt denna lag gäller följande:

Betalningar till och från utlandet skall ske genom förmedling av en av riksbanken godkänd valutahandlare, handel med fondpapper med utlandet skall ske genom en valutahandlare som är fondkommissionär eller en av riksbanken särskilt godkänd fondkommissionär,

vid förvärv av utländska fondpapper skall dessa läggas i depå hos valutahandlare eller av riksbanken särskilt godkänd fondkommissionär, en svensk juridisk eller fysisk person får i princip inte sätta in medel på eget inlåningskonto i utlandet eller verkställa eller ta emot betalning över sådant konto, premier för livförsäkring får inte betalas till utlandet med belopp som överstiger 3 000 kronor/år.

Från bestämmelserna om betalning genom valutahandlare och förbudet att begagna inlåningskonto i utlandet har regeringen utfärdat en lång rad undantag som avser att underlätta ett normalt betalningsflöde. Begränsningen av livförsäkringspremier är enligt förslag till riksdagen avsedd att upphävas från 1991.

5 Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Prioriterade områden under 1990 har varit "Industriell organisation" och "Ekonomisk integration". Mängden ansökningar ökar stadigt år från år. Under 1989/90 kunde var fjärde ansökan påräkna stöd.

Under 1990 har workshops anordnats om "Lönebildningen i Norden", "Skatter och finansiella marknader", "Ekonomisk integration i Europa" samt om "Forskarutbildningen i nationalekonomi i Norden och Europa".

Rådets ekonomisk-politiska seminarium avhölls 1990 i Island och temat var miljöekonomi. Vid seminariet presenterades åtta uppsatser av nordiska forskare och det är rådets avsikt att publicera bidragen.

Förutom dessa ordinarie aktiviteter har rådet under 1990 påbörjat projektet "Nordisk skattevetenskaplig forskning", vilket ingår som ett delprojekt inom "Ett starkare Norden". Ett 20-tal nordiska skatteforskare är engagerade i projektet som skall pågå under tre år.

Rådet har under 1990 publicerat boken "Wage Formation and Macroeconomic Policy in the Nordic Countries". I samband med att boken offentliggjordes avhölls ett vetenskapligt seminarium.

6 Nordiska rådets rekommendationer

6.1 Meddelande om rekommendation nr 45/1987/b angående finansieringen av det nordiska samarbetet

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta alternativa former för finansieringen av det nordiska samarbetet, som säkrar detta växande samarbete tillräckliga resurser."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har vid flera tillfällen haft frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet uppe till diskussion. Som framgått av

tidigare meddelanden på denna rekommendation, så behandlades saken i den ekonomiska handlingsplanen, där det bl. a. pekades på de betydande tekniska problem som är förbundna med en finansiering baserad på mervärdesskattesystemen (en s. k. "NOMS").

Värderingen var att det inte är möjligt att ändra finansieringen på nämnt vis, och att någon förändring av formerna för finansieringen av samarbetet inte var aktuell att föreslå.

Under 1990 har ministerrådet åter, mot bakgrund av att Nordiska rådet upprätthåller rekommendationen, diskuterat frågan. Bl. a. har det gjorts jämförelser med hur annat internationellt samarbete är finansierat. Det framgår då klart, att det nordiska samarbetet är finansierat enligt samma grundmodell som de allra flesta internationella organisationer. Den innebär, i huvudsak, att medlemsländerna tillskjuter direkta bidrag, vars fördelning bestäms genom i första hand storleken på ländernas ekonomier.

Finansieringen av Europeiska gemenskapen, EG, är ett markerat undantag, genom att den till skillnad från det nordiska samarbetet har överstatlig myndighet, och att medlemsländerna i konsekvens härmed har tillåtit att tullar och vissa avgifter (främst en del av momsens) går direkt till gemenskapen.

I diskussionerna på nordiskt plan har det också nämnts att finansieringen kunde knytas till bl. a. ökningen av BNP eller de offentliga utgifterna. Enligt ministerrådets mening är det samarbetets innehåll som måste vara avgörande för budgetens storlek. Därför är det inte lämpligt med en direktkoppling till en viss ekonomisk variabel.

Ministerrådet konstaterar för sin del, efter att åter ha övervägt saken, att det för närvarande inte finns förutsättningar att utarbeta alternativa former för finansieringen av det nordiska samarbetet. Ministerrådet betonar vidare nödvändigheten av att utvärdera den hittillsvarande verksamheten och visa vilka resultat som uppnåtts inom det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådet lägger också vikt vid att omprioritera inom den nordiska budgeten för att få ett större utbyte av de ekonomiska insatserna.

Kapitel XVIII

Industripolitik

1 Sammanfattning

Trots en dämpad ekonomisk aktivitet under loppet av 1990 har industriproduktionen i de nordiska länderna kunnat hållas uppe, främst tack vare en fortsatt god utländsk efterfrågan. Industrins investeringar uppvisar emellertid en mer splittrad bild, även om tendensen går mot klart lägre nivåer.

Industripolitiken i de nordiska länderna har präglats av kraven till anpassning av regelverken i ett integrerat Europa och behovet av effektivisering av teknologisk service till industrin.

Det nordiska industripolitiska samarbetet inom ministerrådet och dess institutioner har under året präglats av ett omfattande utvecklingsarbete i syfte att anpassa verksamheten efter de nya krav som ställs på teknologipolitiken till följd av förändringarna i omvärlden. Ökad konkurrens och smärtsamma omställningar behöver mötas med nya och effektivare insatser, samt genom ökade möjligheter till företagssamverkan över landgränserna. Utvecklingsarbetet har pekat på intressanta möjligheter i båda dessa avseenden. Det gäller exempelvis det nordiska samarbetets möjligheter till att befästa och utveckla specialkompetens i de nordiska länderna eller att främja industrin konkurrensmöjligheter inom nya marknadsområden.

Utvecklingsarbetet avses bli lagt till grund för ministerrådets industripolitiska insatser under de kommande åren.

Inga rekommendationer eller meddelanden har behandlats inom industrisektorn under 1990.

2 Den industriella utvecklingen i de nordiska länderna

De flesta nordiska länderna har under loppet av 1990 kunnat märka en dämpad ekonomisk aktivitet. Denna har främst haft sin grund i en svag inhemsk efterfrågan. En modest ökning av industriproduktionen kan trots detta förväntas i alla nordiska länderna, vilket primärt kan tillskrivas den utländska efterfrågan. Industrins investeringar under 1990 pekar mot ett mer oenhetligt mönster, även om en omsvängning nedåt kan skönjas i de flesta länderna. De nordiska EFTA-ländernas direktinvesteringar utomlands har fortsatt att vara livliga. Motsatt har de ingående investeringarna från icke-nordiska länder legat på en bekymmersamt låg nivå.

Industripolitiken har fortsatt präglats av en anpassning inför den europeiska inre marknaden. En speciell stötesten för de nordiska EFTA-länderna har varit kraven på anpassning av förvärvslagstiftningen. I flera nordiska länder har justeringar i nationella regelverk genomförts i syfte att göra

dessa mer överskådliga och lättillgängliga för näringslivet. Statsfinansiella och effektivitetsskäl ligger bakom ett växande antal privatiseringar av statliga företag och verksamheter. Det teknologipolitiska området har präglats av omorganisation och nysatsningar för att möta företagens ökade behov av teknologisk service. Ökad uppmärksamhet har ägnats attrahering av riskkapital och industriellt rättsskydd.

3 Det nordiska samarbetet inom industrisektorn

3.1 Ministerrådet

Det nordiska samarbetet inom industrisektorn leds av ministerrådet i sammansättning av industriministerna, vars arbete bereds av Nordiska ämbetsmannakommittén för industripolitik. Två permanenta institutioner på ministerrådsbudgeten sorterar under industriministerna; Nordiska Industrifonden med säte i Oslo och Nordtest med säte i Helsingfors.

Den ökande konkurrensen i en friare europeisk marknad har aktualiserat behovet av en samordning av de nordiska industripolitiska insatserna i syfte att främja företagens konkurrenskraft.

Ministerrådet har mot denna bakgrund under 1990 låtit utreda vilka särskilda insatser som krävs för att utveckla Nordens näringspolitiska konkurrensfördelar. Under året har två utredningar presenterats, som närmare preciserar vad Nordiska industrifonden och Nordtest kan bidra med; *"Den teknologiska utmaningen inför nittiotalet – förslag till en utvecklingsplan för Nordiska industrifonden 1992–1995"* samt *"Teknisk provning och kvalitetssäkring – för industriell konkurrenskraft och nordiskt inflytande i Europa på nittiotalet"*. Den förstnämnda rapporten bildade även underlaget för diskussionerna vid 1990 års Nordiska Näringspolitiska Forum.

Ministerrådet gav under 1990 Nordiska industrifonden i uppdrag att ta initiativ till att inleda en dialog med näringslivet om möjligheterna att främja samarbetet inom näringslivet i Norden på miljöområdet. Syftet härmed skulle vara att effektivare kunna utnyttja den globala tillväxtmarknad som reningsteknik och miljövänlig teknologi förväntas bli på nittiotalet.

3.2 Institutionerna

3.2.1 Nordiska industrifonden

Nordiska industrifonden har under 1990 haft cirka 110 miljoner NOK till disposition för projektstöd, en minskning i förhållande till 1989 med 9 procent.

Tyngdpunkten i fondens verksamhet under 1990 har legat på genomförandet av material- och bioteknologiprogrammen. Statusrapporter om respektive program har publicerats med exempel på uppnådda resultat. Båda programmen har kunnat registrera internationell uppmärksamhet.

Miljöprogrammet har även kommit ur startgroparna. Förväntningarna inom industri och bland forskare har varit stort för de i år igångsatta delprogrammen "Övervakning, styrning och reglering" och "Nya miljövänliga material".

Under 1990 har fondens aktiviteter för ett ökat tekniskt FoU-samarbete med det övriga Europa börjat ta form. Inte minst har det varit till glädje för många små och mindre företag, som genom fondens aktiviteter kunnat få ökad insikt om EGs industriprogram och en direkt medverkan i projekt med internationell räckvidd. Fondens insatser till standardiseringssamarbete med Västeuropa har ökat under året och beräknas komma att uppgå till omkring 6 miljoner NOK. Insatserna har främst riktats mot informationsteknologi och mekanisk industri.

Fonden har under året företagit och presenterat utvärderingar av utvalda delar av verksamheten, publicerat en projektkatalog samt utarbetat en utvecklingsplan för fonden åren 1992–1995.

För närmare information om fonden hänvisas till den kommande årsrapporten, som publiceras i tid för den 39:e sessionen med Nordiska rådet.

3.2.2 Nordtest

Nordtest är ett organ under ministerrådet för att främja utvecklingen inom teknisk provning och kontroll. Budgeten för 1990 uppgick till 9,4 miljoner FIM. Under året har ett drygt 50-tal projekt startat och omkring 120 nya Nordtest-metoder har utarbetats. Det totala antalet Nordtest-metoder har i slutet av 1990 passerat 1 000 stycken. Verksamheten i övrigt har följt "Långtidsplan för Nordtest 1990–1994".

Utveckling och registrering av provningsmetoder har fortsatt att vara Nordtest's största arbetsområde. Påverkan på det europeiska arbetet har intensifierats under året genom projekt för framtagning av nordiskt expertunderlag samt genom ökat stöd till nordiskt deltagande i det västeuropeiska samarbetet. Ett tidigare avtal om ömsesidigt erkännande av certifiering av provningspersonal med Tyskland och Frankrike har under året förhandlats om liknande avtal med Österrike, Storbritannien och Schweiz. Ansträngningar har gjorts för att driva på arbetet med kvalitetssäkring av laboratorieverksamhet och certifiering av provningspersonal, två strategiska områden i det framtida Europa-samarbetet om ett tillitskapande kontrollsystem för de nya europa-standarderna. Nordtest har vidare medverkat vid tillkomsten av ett europeiskt samarbetsorgan på provningsområdet – Eurolab. Slutligen har Nordtest ökat sin ambition på informationsområdet genom att införa nya rutiner när det gäller såväl information från det västeuropeiska harmoniseringsarbetet som från Nordtest till berörda fackorgan.

Nordtest har under året medverkat i ett översynsarbete av sin verksamhet. Rapporten "Tekniska krav och kontrollordningar – för industriell konkurrenskraft och nordiskt inflytande i Europa på nittioalet" har under

året varit föremål för remiss bland berörda nationella och nordiska organ. Ett ställningstagande från ministerrådet kan förväntas kring årsskiftet.

För närmare information om Nordtest hänvisas till den kommande årsberättelsen samt till "Långtidsplan 1990–1994" och "Måldokument". Fortlöpande information ges via nyhetsbrevet "Nordtest Info".

3.2.3 *Nordex*

Nordex är ett nordiskt samarbetsorgan för de offentliga tillsynsmyndigheterna som förvaltar speciallagstiftning om brandfarliga och explosiva varor.

Nordex har under 1990 hållit ett möte, varvid de väsentligaste ändringarna i regelverken under de senaste åren ventilerats.

Nordex har kunnat registrera ett ökande antal olyckor i processkemisk industri. Dålig kompetens och säkerhetsmedvetenhet i företagen är enligt Nordex den främsta orsaken härtill. De nordiska ländernas tillsynsmyndigheter vill bland annat genom nordiskt samarbete försöka att bemöta denna utveckling.

3.3 *Projekt*

Ministerrådet har under 1990 ur industrisektorns projektmedel beviljat stöd till följande projekt:

- Bidrag till Nordiska industrifondens europeiska standardiseringsarbete med DKK 2.000.000
- Fortsatt stöd till det geologiska kartläggningsarbetet i Mittnorden med DKK 250.000
- Nordisk konferens om Trä & Data 1990 i Island med DKK 100.000
- Nordisk Navigeringskonferens 1991 i Lillehammer med DKK 68.000
- Nordisk vandringsutställning för näringslivet med DKK 150.000
- Nordisk utbildning av patentkonsulter med DKK 270.000

Kapitel XIX

Energipolitikk

I Sammenfatning

I løpet av 1989 og 1990 ble det gjennomført en omlegging og utvidelse av det nordiske energipolitiske samarbeide med henblikk på å sikre en bæredyktig utvikling innenfor den nordiske energisektoren. Bakgrunnen til dette var energiministrenes beslutninger om oppfølging av Brundtlandrapporten og FN's miljøperspektiv, samt Nordisk Råds Økonomiske Utvalgs henstilling til energiministrene herom.

På denne bakgrunn har energiministrene intensivert og utvidet det nordiske energipolitiske samarbeidet, slik at både hensynet til en reduksjon av energisektorens miljøbelastning og til en rasjonell og kostnads-effektiv produksjon og anvendelse av energi i Norden, er blitt tilgodesett. Et sentralt element i disse bestrebelser har vært ønsket om å få størst mulig nytte av fordelene ved dette samarbeide.

Den nordiske samarbeidsplan på energiområdet for perioden 1989–1992 behandler fire hovedområder for det energipolitiske samarbeid i Norden. Disse er energi og miljø, nordisk energimarked, forskning og utvikling samt energiøkonomisering. I tillegg kommer elsamarbeidet med Nordel.

I samarbeidsplanen tas hensyn til finansministrenes handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har i rapporten "Vår felles framtid" bl. a. pekt på hvor viktig det er med internasjonal stillingtagen i miljø- og energispørsmål. Målsettingene, som det redegjøres for i rapporten, er tillagt stor viktighet i den foreliggende samarbeidsplanen.

Energiministrene besluttet i 1989 å løfte Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål ut av det fellesnordiske budsjettet. Frigitte midler har muliggjort en effektiv satsning på energi- og miljøområdet i 1990.

Energiministrene besluttet 18. juni 1990 å utvide det nordiske energipolitiske samarbeidet og at dette skal sikte mot følgende energipolitiske mål:

- energiforsyning og energiforbruk skal tilrettelegges i overensstemmelse med en bæredyktig utvikling,
- energiforsyningsikkerheten skal fastholdes på høyt nivå,
- produksjon, transmisjon og sluttforbruk av energi skal tilrettelegges slik at det oppnås en høy grad av effektivitet i utnyttelsen av energikildene,
- samtidig skal det legges stor vekt på langsiktig samfunnsøkonomisk kostnadseffektivitet ved investering i energisektoren.

Innenfor det utvidete samarbeidet legges hovedinnsatsen på følgende områder:

- et felles nordisk elforsyningsmarked,
- et felles nordisk gassmarked.

- øket effektivitet på energiområdet, herunder merking og normer for elektriske husholdningsapparater
- bruk av mindre forurensende energikilder,
- nordisk energiforskningssamarbeid, internasjonalt samarbeid.

Et av formålene med det nordiske samarbeidet er å spre informasjon om forskjellige aktiviteter innenfor energiområdet. Informasjon har vært et viktig innslag i det nordiske energipolitiske samarbeidet siden starten av dette. Det påhviler de respektive faggruppene å spre informasjon om gruppens arbeid.

2 Sektorens struktur m. v.

Det energipolitiske samarbeid ivaretas av ministerrådet og energiministrenes embetsmannskomiteé. Under embetsmannskomiteéen er følgende faggrupper etablert:

- Energimarked
- Energi og miljø
- Energiøkonomisering
- Energiforskning

Innen sektoren er det forøvrig etablert en informasjonsgruppe for gass, en oljemarkedsgruppe samt Nordisk kontaktgruppe for olje- og gasspørsmål i Nord. Ministerrådet har videre en avtale med Nordel om informasjon om el-samarbeidet i Norden.

Besluttende organ innenfor energiområdet er energiministrene.

Sektoren har vært ansvarlig for arbeidet med følgende rådsrekommendasjoner:

- 32/1988/e Avvikling av kjernekraft (A 788/e)
- 2/1989/e Samarbeidsplan på energiområdet (B 88/e)

3 Virksomheten 1990

3.1 Energimarknader og energiplanering

3.1.1 Generelt

Gruppen for energimarknadsfrågor, som samarbeider og utbyter informasjon beträffande de nordiska energimarknaderna och energiplaneringen, har hållit 5 möten i 1990. Gruppen har et särskilt ansvar för uppföljning inom energiområdet när det gäller:

- integrerad energi- och miljöplanering samt nordiska energi- och miljömodeller,
- energiplanering i de nordiska länderna, sammanfattningar, jämförelse och utvärdering av nationella energiplaner,
- priser, skatter och avgifter samt andra ekonomiska styrmedel i energipolitiken,
- organisatoriska och institutionella aspekten på energisystem,
- effektivisering av kraftmarknader, Nordel etc.

3.1.2 Seminarier

Fem seminarier organiserades av energimarknadsgruppen:

- energimodelling behandlades i februari,
- energiproduktionens effekter på miljön diskuterades i april. Seminariet anslöt sig till projektet "Miljö och energi i Norden",
- effektivisering av kraftmarknaderna i de nordiska länderna blev diskuterad i augusti,
- ett seminarium om energiskatter genomfördes i november.
- naturgasmarknader och distribution diskuterades i december. Seminariet anslöt sig till projektet "Naturgasmarknader i Norden".

3.1.3 Övriga aktiviteter

Tre betydande utredningsprojekt med anknytning till miljöfrågor var under arbete. Det första projektet är ett treårsprojekt om möjligheter att undvika energisystemets negativa miljöeffekter och kostnadsbildningen vid olika nivåer i miljöskyddsarbetet. Projektet baserade sig på delutredningar som utfördes av forskningsgrupper i Danmark, Sverige, Norge och Finland. Projektet har börjats år 1989 och det framskred till fasen två. Arbetet koordinerades av Lunds universitet i Sverige. Det andra projektet arbetade med metoder och modeller för att värdera energisektorns miljöpåverkan. Forskningscenter Risø i Danmark har ansvaret för detta projekt. Det tredje projektets mål är att kartlägga energi- och miljösituationen i de baltiska länderna och att starta ett konkret samarbete med dem på planläggnings- och teknologområden. Projektet är ett samarbete mellan Forskningscenter Risø och VTT (Statens Tekniska Forskningscentral i Finland), med Risø som den projektansvariga organisationen.

Forskningscenter Risøs tvååriga projekt har jämfört kostnader för elproduktion och elbesparing. VTT har slutfört projektet om elbesparingsmöjligheterna vid planering av elförsörjningssystemet. Slutrapporten har publicerats.

3.2 Energi och miljö

3.2.1 Generellt

Mot bakgrund av Brundtlandkommissionens rapport tillsatte energiministrarna år 1987 en arbetsgrupp för energi och miljö. Avsikten är att i ett nordiskt sammanhang kartlägga olika vägar för att genomföra kommissionens rekommendationer i syfte att uppnå en bärkraftig utveckling.

Energi- och miljögruppen har sammanträtt fyra gånger i 1990. Gruppen har ett särskilt ansvar för uppföljning inom energiområdet när det gäller:

- allmän uppföljning av Brundtland-kommissionens rapport på energiområdet i de nordiska länderna,
- energi, transport och miljö/den långsiktiga utvecklingen mot en bärkraftig utveckling på transportområdet (i samarbete med miljö- och trafiksektorn),

- opdatering av energi- och miljödata/kartläggning och sammanfattning av rensningsteknologier i Norden,
- kartläggning av förnybara energikällornas potentialer och användningsmöjligheter i Norden.

3.2.2 Övriga aktiviteter

Under året har gruppen följt upp den rapport rörande utvecklingen på energi- och miljöområdet som publiceras år 1989 "*Energi och miljö i Norden, på väg mot en bärkraftig utveckling?*" (NORD 56). Inom ramen för detta arbete har studerats förutsättningar för att introducera förnybara energikällor som vindkraft i det nordiska elsystemet. Möjligheterna att engagera industrin i arbetet med att uppnå en bärkraftig utveckling har närmare utretts. Vidare har arbetet med att kartlägga möjligheterna att harmonisera ekonomiska styrmedel i Norden fullföljts, bl. a. i samverkan med gruppen för ekonomiska styrmedel under finans- och miljöministrarna. Möjligheterna att uppnå en bärkraftig utveckling på transportområdet kartläggs tillsammans med NÄT:s (Nordiska Ämbetsmannakommittén för Transportfrågor) miljögrupp.

3.3 Energiøkonomisering

3.3.1 Generelt

Energiøkonomiseringsgruppen har i 1990 holdt fire møder. Gruppen har et særligt ansvar for opfølgning indenfor energiområdet når det gælder:

- opfølgning og sammenfatning af de nordiske landes energibesparelsepotentialer, energibesparelsesprogrammer og -kampagner,
- energieffektivitet i husholdningssektoren, energimærkning, normer, etc.,
- energieffektivitet indenfor industrien,
- energieffektivitet i opvarmning af bygninger,
- samordning og forberedelse af forslag til nordiske initiativer for at opnå en mere effektiv el-anvendelse indenfor forskellige sektorer.

3.3.2 Seminarer

"Nordisk Seminar: Indeklima kvalitet og -simuleringer, arbejdsmiljø, energiøkonomi" – august 1990. Dansk Varme- og Klimateknisk Samarbejde (DANVAK) stod for de praktiske arrangementer. Der var omkring 100 deltagere på konferencen. Materiale med resumé af indlæggene er under udarbejdelse, og vil blive distribueret til varmetekniske instituter, læreanstalter og biblioteker i Norden via DANVAK.

I november 1990 afholdtes et seminar med titlen "Barriere for innføring av ny energiteknologi". Seminaret ble arrangert af Centec Norge/Danmark.

I slutningen af 1990 er der planlagt en "visionær" konference om energiøkonomiseringspotentialer og metoder i fjerntrafik i de nordiske lande. Konferencen arrangeres af udviklingsbureauet Nova Pro.

3.3.3 Øvrige aktiviteter

Energiøkonomiseringsgruppens mangeårige undersøgelser om energiøkonomisering i industrien søgtes i 1989 fulgt op med udnyttelsen af de tidligere påpegede potentialer. Projektet der koordineres af dk-teknik i Danmark afsluttes ved udgangen af 1990. De foreløbige meldinger viser, at det er meget korte tilbagebetalingstider. Gruppen har i 1990 flyttet "fokus" over mod metodemæssige studier og startet et projekt med det formål, at introducere og afprøve i praksis en ny optimeringsmetode – den såkaldte pinch point teknik – som skulle gøre det muligt at identificere og udnytte større potentialer end hidtidige optimeringsmetoder har formået. I 1991 videreføres arbejdet med en undersøgelse af industriens investeringsadfærd i forbindelse med energibesparelser.

I 1989 startedes et tre-årigt projekt til belysning af effekten af hyppigere og informative elregninger gennem konkrete forsøg i Oslo og Helsinki. Projektet løber fortsat og støttes med midler til sikring af fællesnordisk koordination.

I 1990 gennemføres to projekter i relation til energiøkonomisering generelt. Det ene er en kortlægning af indsatsen af energiøkonomisering i Norden, det andet er en vurdering af indsatsområder for arbejdet med energiøkonomisering under Nordisk Ministerråd. Vurderingen vil danne grundlag for energiøkonomiseringsgruppens fremtidige arbejde på dette felt.

I 1990 afsluttedes undersøgelsen om mulighederne og problemerne ved en evt. etablering af fællesnordisk mærkningsordning for elektriske husholdningsapparater, energiforbrug og miljøpåvirkning. Resultaterne herfra kan danne udgangspunkt for et evt. videre arbejde for etablering af en fællesnordisk ordning. Dette arbejde vil blive videreført af embedsmandskomiteén.

Gruppen har i 1990 givet støtte til afholdelsen af en Nordisk idékonkurrence om lavenenergihuse. Målet er at bringe de bedste resultater fra energiforskningen sammen i et demonstrationsbyggeri i hvert af de nordiske lande.

Gruppen indkaldte ligesom i 1989 projektforslag fra en bred kreds af projektmiljøer. Gruppen modtog som følge heraf 43 ansøgninger, hvoraf 13 i mere eller mindre ændret form indgår i budgetansøgningen for 1991.

3.4 Energiforskning

Den 23. oktober 1985 vedtok de nordiske energiministre å sette i gang et omfattende nordisk energiforskningsprogram. Innenfor rammen av det nordiske samarbeidet var programmets hovedtanke å bygge opp kompetanse innenfor energiområdet ved de nasjonale høyskole- og universitetsmiljøer. Ved nordisk satsing mente man å oppnå et større og bredere faglig miljø samt at man kunne supplere hverandre. Programmet startet i 1986 på ulike interesseområder: Bioenergi, Fast Brensel, Fjernvarme, Oljegeologi og Oljeteknologi.

Programmet finansieres ved nasjonale midler og totalrammen i 1990 var på NOK 16,5 mill. Innenfor programmet har det i 1990 totalt vært ansatt 47 personer, hvorav 16 forskningsprofessorer og forskningssjefer og 31 stipendiater. I tråd med programmets intensjoner har professorene og forskningssjefene betydelig kontakt med alle nordiske miljøer innen sitt fagfelt og det er også avholdt en rekke større og mindre kurs, seminar, symposier og konferanser. Som ledd i programmets informasjonsdel utgis også forskjellige energifaglige publikasjoner samt et eget nyhetsbrev ("ORKA") for det samlede programmet.

Med grunnlag i de positive erfaringer som er blitt gjort gjennom dette samarbeidet, er det besluttet å fortsette energiforskningsprogrammet i perioden 1991–94. I forhold til det programmet som avsluttes, har det skjedd en omlegging av den faglige profil, ved at to områder fortsetter, to områder er sterkt omarbeidet og to nye områder er blitt introdusert. Det nye programmet består av følgende fagområder: brenselceller, bioenergi og miljø, energi og samfunn, fast brensel, fjernvarme og petroleumsteknologi.

Selv om det faglige innholdet i det nye programmet er endret, så er programmets grunnprofil fortsatt å styrke basiskompetansen ved universiteter og høyskoler på utvalgte områder innenfor energisektoren og å fremme samarbeidet mellom nordiske forskere som arbeider innenfor disse områdene.

3.5 *Oljemarknadsgruppen*

Oljemarknadsgruppen har under 1990 haft ett sammanträde. Verksamheten är fortfarande inriktad på att kartlägga och beskriva effekterna av planerade miljökrav som riktar sig mot oljeindustrin.

F.n. pågår inom gruppen arbete med att planera en förstudie till en eventuellt kommande rapport om den nordiska oljeindustrin. Inriktningen på studien skall vara dels att kartlägga oljeindustrins struktur och betydelse i de nordiska länderna, dels att försöka belysa vilka möjligheter oljeindustrin har att möta kommande miljökrav. Ett konsultuppdrag avses läggas ut under hösten 1990.

3.6 *Naturgass*

For å avklare naturgassens rolle i klimasammenheng tok energiministrene initiativ til utarbeidelse av rapporten "*Metanutslipp fra naturgasskjeden – om metan som klimagass*". Rapporten ble presentert den 1. mars 1990 under Nordisk Råds sesjon i Reykjavik.

Gassinformasjonsgruppen, som var sentral ved utarbeidelse av "metanstudien", har i 1990 avholdt to ordinære møter i henholdsvis Stavanger og Forsmark.

4 Nordisk Råds rekommandasjoner

4.1 Meddelelse om rekommandasjon nr 32/1988/e angående avvikling av kjernekraften (A 788/e)

Rekommandasjonen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å intensivere samarbeidet på det energipolitiske området for å legge forholdene til rette for en ønskelig avvikling av kjernekraften.”

De nordiske landes regjeringer meddeler:

Landene arbejder på en fylldigere redegørelse incl. national opfølgning af denne rekommandation. Redegørelsen vil blive tilsendt Nordisk Råd inden den 39. session.

4.2 Meddelelse om rekommandasjon nr 2/1989/e angående en samarbeidsplan på energiområdet (B 88/e)

Rekommandasjonen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. at vedta en samarbeidsplan på energiområdet etter de retningslinjer som fremgår av ministerrådsforslag B 88/e og særligt innarbeide følgende:
 - 1.a stillingtagen til finansieringen av det nye NKA- sikkerhetsprogram,
 - 1.b en felles nordisk holdning til problemene omkring transport og bortskaffelse av høyradioaktivt materiale,
 - 1.c planer for hvordan de nordiske regjeringer vil intensivere det energipolitiske samarbeide for å legge forholdene tilrette for en ønskelig avvikling av kjernekraft,
 - 1.d planer for hvordan ministerrådet vil arbeide videre med sårbarhets-spørsmålene i energiforsyningen.
2. at i løpet av 1989 forelegge Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:
 - 2.a regjeringenes tilretteleggelse av rammene for utviklingen av det nordiske samarbeide om utnyttelse av naturgassen,
 - 2.b det nye energiforskningsprogram,
 - 2.c oppfølging av Brundtlandkommisjonens anbefalinger, idet dette arbeidet gies den høyeste politiske og budsjettmessige prioritet.”

Nordisk ministerråd meddeler:

Etter å ha fått Nordisk Råds synspunkter har ministerrådet vedtatt samarbeidsplanen på energiområdet for perioden 1989–1992. Når det gjelder de punkter i samarbeidsplanen som Nordisk Råd peker på, vil Nordisk Ministerråd anføre følgende vedrørende punktene:

- 1.a, 1.b, 2.a, 2.b og 2.c vises det til svar avgitt i Nordisk ministerråds virksomhetsberetning for 1989. Med hensyn til rekommandasjonens punkt 2.c vises det også til ministerrådets tilleggsmeddelelse av 25.1.1990,
- 1.c vises det til den meddelelse som kommer under rekommandasjon nr. 32/1988/e,

- I.d har ministerrådet nedsatt en ad hoc-arbeidsgruppe for å utrede spørsmålet om sårbarhet. Gruppen har utarbeidet et notat som er sendt Nordisk Råd. Ministerrådet vil i sitt løpende arbeide drøfte spørsmål om sårbarhet i energiforsyningen.

Kapitel XX

Handelspolitikk

1 Sammenfatning

Virksomheten i Embetsmannskomiteen for handelspolitiske spørsmål, EK-Handel, har gjennom året i stor grad vært preget av forhandlingene mellom EFTA-landene og EF om et europeisk økonomisk samarbeidsområde (EØS), samt av den dramatiske oppløsningen av det "gamle" Øst-europa. Dette kan i visse tilfelle ha ført til at landene har måttet prioritere sine innsatser i det internasjonale samarbeidet. I denne sammenheng bør det has in mente at viktige resultat er oppnådd i det nordiske handelssamarbeidet innenfor de rammer som landene har lagt for dette arbeidet.

Det er gjennomført et større utredningsarbeid med formål å effektivisere samarbeidsprogrammet om handelshindringer, herunder bl. a. å etablere en strammere prosedyre for behandling av konkrete handelshindringer innenfor visse tidsrammer.

Det er utarbeidet forslag til samordning av visse tollrelaterede problem med EF-regler, og et større prosjekt om grensekontroll av varer har etter kartlegging av landenes regler for slik kontroll gått i gang med å identifisere områder som kan være egnet til forenklinger.

En arbeidsgruppe har levert forslag til hvordan landenes kommuner og fylker kan bringe sine offentlige innkjøp mer på linje med nåværende og kommende regler i EF.

Etter at "jernteppet" gjennom Europa ble revet har en ad hoc gruppe lagt fram forslag til hvordan de nordiske land kan bidra til å utvikle et bredere økonomisk samarbeid med reformvennlige land i det gamle Øst-europa. Forslagene sikter dels mot å styrke østeuropeisk næringsliv, dels mot å gi nordiske bedrifter bistand til å gå inn på dette markedet.

Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindre (STH) har, ved siden av å løse konkrete problem, arbeidet med bl. a. å markedsføre publikasjonen om likeverdige produktregler, samt ved hjelp av en strammere prosedyre å skape klarhet i behandlingsansvaret mellom STH og EK-Handel.

Etterspørselen etter midler fra Nordisk Prosjektportfond, NoPEF, har holdt seg på samme nivå som året før.

2 Utvikling innen det handelspolitiske samarbeid mellom de nordiske land

EFs intensive arbeid for å virkeliggjøre Det indre marked, ikrafttredeisen av Den europeiske felles akt, samt gjenforeningen av de to Tyskland og den dramatiske oppløsning i det øvrige Østeuropa er uten tvil de hendelser som isolert sett har hatt størst innflytelse på den politiske utvikling i Vesteuropa i det siste året.

Samtidig er det skjedd en kraftig utvikling av EFTA-EF samarbeidet. Etter en hektisk forberedende fase med bl. a. en gjennomgang av gjeldende EF-rett (*acquis communautaire*) sammenholdt med nasjonal lovgiving i EFTA-landene, er det igang forhandlinger om en EØS-avtale (eng.: *European Economic Space*), hvis formål er å sikre EFTA-landene tilgang til det indre europeiske marked ved å gjennomføre fri bevegelse for varer, tjenester, kapital og personer.

Dette meget omfattende arbeid har ført til at landenes ressurser til samarbeid i andre internasjonale fora, eksempelvis Nordisk ministerråd, iblant har vært begrensede. På denne bakgrunn må framdriften i EK-Handels arbeid vurderes. Det skal videre understrekes at de resultater som er oppnådd har vært mulige innenfor den ramme som de nordiske land har valgt, dvs uten f.eks bindende overstatlige regler og domstolsprøving.

Oppbruddet i Østeuropa har medført en utvidelse av samarbeids- og kontaktmulighetene i Europa – i politisk forstand en utvidelse av selve Europa-begrepet – som også det nordiske samarbeidet må forholde seg til. Samarbeidsministrene har i løpet av 1990 fått utarbeidet et arbeidsprogram for ministerrådets innsatser og planlagte initiativ overfor landene i denne region.

Utenrikshandelsministrene tok i desember 1989 et eget initiativ til fremme av et tettere næringspolitisk samarbeid og støtte til den demokratiske prosess i dette området.

3 Gjeldende samarbeidsprogram, sektorens struktur m. v.

"Samarbeidsprogram om avvikling av handelshindringer i Norden" (NORD 1987:24) er retningsgivende for den vesentlige del av embetsmannskomiteens virksomhet. Programmet gir anvisninger om at berørte samarbeidsorgan skal iakttas programmets målsetting og fastsatte retningslinjer. Samarbeidsprogrammet er i 1990 blitt gjennomgått av en ekstern utreder med henblikk på å foreslå måter å effektivisere arbeidet. De framsatte forslag er for tiden gjenstand for evaluering i EK-Handel.

Arbeidet handler for en betydelig del om tekniske handelshindringer (hindringer som oppstår som følge av ulikheter i landenes lover og regelverk). Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindringer i Norden, STH, har i 1988 og 1989 gitt ut publikasjonen *"Produktområder med likeverdige regler"*, som er en slags katalog til bruk for eksportører o a over produkter som er underlagt likeverdige/samordnete regler i to eller flere nordiske land og som derfor skal kunne krysse grensene i Norden uten fornyet kontroll.

Sektoren har kun én institusjon, Nordisk Prosjekteksportfond, NoPEF (jfr. kap. 4.3 nedenfor). Utover dette er EK-Handel gjennom sin prosjektbevilgning engasjert i ulike former for handelspolitiske tiltak. Forenkling av handelsprosedyrer, effektivisering av stukturer i varehandelen o a er

eksempler på tiltak som mottar støtte. Et betydelig arbeid utføres i denne sammenheng av samarbeidende nordiske organ også utenom ministerrådsorganisasjonen.

I ministerrådet ligger det faglige ansvaret for handelspolitikken hos utenrikshandelsministrene. Samarbeidsministrene er formelle beslutningstakere, da utenrikshandelsministrene ikke holder formelle ministerrådsmøter.

Sektoren har hatt ansvaret for arbeidet med Nordisk Råds rekommandasjon 40/1989 om avskaffelse av toll- og grenseprosedyrer.

4 Virksomheten 1990

4.1 EK-Handel

Utenrikshandelsministrene tok i sitt årlige møte (des. 1989) et antall initiativ, som i stor grad har preget EK-Handels dagsorden i det forløpne år.

Den i Norden i Europa-programmet planlagte utredning om evaluering og effektivisering av samarbeidsprogrammet ble avgitt til embetsmannskomiteen i september. Arbeidet, som er meget omfattende og grundig, er gjennomført av en ekstern ekspert som har hatt en referansegruppe til hjelp. Det er i rapporten bl.a. foretatt en analyse av muligheten for å anvende en analog metode med EFs Cassis de Dijon prinsipp som verktøy for å løse handelshinderproblem. Det er i sammenheng med utredningen utarbeidet forslag til en strammere prosedyre for behandling av konkrete handelshindre innenfor visse tidsrammer. Det er videre gitt forslag til hvordan arbeidet kan omorganiseres for å skape større effektivitet. Ministrene vil få seg forelagt EK-Handels anbefalinger på bakgrunn av rapporten i sitt november-møte.

På tollområdet er det gjennomført et arbeid med å søke tilpasset regler og prosedyrer for visse identifiserte problemområder til EF-regler. Midt-nordenkomiteen hadde vært særlig aktiv i arbeidet for å identifisere disse problem som i viss utstrekning er tilknyttet grenseområdene. Det er meningen at resultatet av arbeidet skal tilbys tollmyndighetene som informasjonsmateriale.

Utenrikshandelsministrene fikk i sitt forrige møte en foreløpig rapport med forslag til hvordan man kan bringe offentlige innkjøp i kommuner og fylker mer på linje med nåværende og kommende regler i EF. Denne samfunnssektor representerer betydelige beløp, og undersøkelsen har vist at det er penger spart ved en større åpenhet og grad av konkurranse, samt at lokalt næringsliv vil kunne styrke sin posisjon ved å konkurrere på nye markeder. Prosjektets forslag er blitt anbefalt gjennomført, og skal nå realiseres. Det gjennomføres for tiden en undersøkelse på disse innkjøp hva angår de såkalte ekskluderte sektorer, dvs. telekommunikasjon, energi, transport og vannforsyning. For å få et best mulig bilde av praksis, er

det foretatt 54 intervjuer med innkjøpsansvarlige i lokale og regionale organ. Det vil bli utført en analyse av likheter og ulikheter ved innkjøp på disse sektorer. Det synes som at de anbefalinger som arbeidsgruppen framla i den første utredningen også vil gjelde for det nå pågående arbeidet. Prosjektet ventes avsluttet første halvår 1991.

Utenrikshandelsministrenes forrige møte falt i tid sammen med at "jernetppet" gjennom Europa ble revet ned, og ministrene ønsket å medvirke til å utbygge et bredere økonomiske samarbeid med reformvennlige land i det gamle Østeuropa. En ad hoc-gruppe har deretter anbefalt at det etableres et utdanningsprogram for å øke østeuropeiske bedriftslederes markedsøkonomiske kunnskaper, samt at det utarbeides en investeringsoversikt for Baltikum. EK-Handel tilsluttet seg forslagene, og anbefalte at det avsettes 2 mio DKK til tiltakene. Det er videre anbefalt at et forslag om å støtte forundersøkelser og licitasjoner i EBRD-regi (European Bank of Reconstruction and Development) inngår i ministerrådets arbeidsprogram for Baltikum og Østeuropa. Med anvendelse av særlige miljømidler i den økonomiske handlingsplan, har Nordisk Prosjektexportfond, NoPEF, utarbeidet miljørapporter av interesse for nordisk næringsliv om Baltikum, Polen og Leningrad-området.

Prosjektet om grensekontroll av varer, som har sitt utspring i Norden i Europa-programmet, er nå i ferd med å ferdigstille en kartlegging av alle lover og regler som utløser en kontroll, formalitet m.v. på en nordisk grense. Målet er i mulig utstrekning i takt med EF å fjerne eller flytte slike grensekontroller til andre steder i distribusjonsskjeden. Det er gjort undersøkelser hos brukerne av tollmyndighetenes tjenester om hvilke grenseformaliteter som oppleves som mest tyngende. Prosjektet er nå på vei inn i den mer operative fase, hvor man er i ferd med å identifisere områder som kan være egnet til forenklinger. Arbeidet som er meget omfattende og komplisert er forutsatt å løpe videre i 1991.

4.2 Styingsgruppen for avvikling av tekniske handelshindringer i Norden (STH)

STH har gjennom året, bl. a. ved treff/seminarer med bedrifter engasjert i internordisk handel, søkt å markedsføre 2. utgave av publikasjonen om produktområder med likeverdige regler (NORD 1989: 101). Det er foreløpig vanskelig å ha noen sikker oppfatning av nytten av publikasjonen, og det har derfor vært diskutert ulike muligheter for å innhente næringslivets egne erfaringer med bruk av listene.

STHs katalog over tekniske handelshindringer (jfr. Norden i Europa, p. 2) er blitt løpende ajourført ettersom de opptatte problem er blitt løst eller ferdigbehandlet i STH. Det er foretatt en formalisering av behandlingsrutinen for handelshinderproblem, dels for å skape klarhet i behandlingsansvaret mellom STH og EK-Handel, dels for at behandlingen kan skje etter en klarere prosedyre. Systemet med utpekte rapportører til å løse særlige

problemområder er blitt gjennomgått og vurdert som en fortsatt brukbar metode, dersom visse betingelser oppfylles.

4.3 Nordisk Prosjektexportfond (NoPEF)

NoPEFs hovedoppgave er at bidra til en styrkelse af nordisk erhvervs- livs internasjonale konkurransekraft ved eksport til lande uten for Norden gjennom at yde støtte i form af vilkårsån til bl. a. forstudier. Prosjekter skal være af nordisk interesse. Fonden deltager aktivt i projektidentifisering og -initiering, og skal i samarbejde med nationale og internasjonale instanser bidrage til at fremme nordiske firmaers muligheter for at deltag i projekter internasjonalt.

Efterspørsglen på støtte fra Fonden holdt sig på samme niveau som året inden. En del innsatser, særlig på miljøområdet, blev finansieret over den nordiske økonomiske handlingsplan (Norden i vækst), med størstedelen af disse innsatser rettet mod Nordens nærområder.

Der blev indledt diskussioner med Nordisk Investeringsbank om et nærmere samarbejde på det administrative område, i tillegg til projekt- og innsatssamarbeidet.

4.4 Prosjektvirksomheten

EK-Handels disposisjonsbevilgning i 1990 (ekskl. NoPEF) utgjør 2.384.000 DKK. EK-Handel har i 1990 anbefalt å disponere midler til ulike prosjekt som det framgår av nedenstående oversikt:

		Bevilget 1990 (1000 DKK)
VIAC	Etablering av nordisk CV-database for eksperter i geografiske informasjonssystemer (GIS)	130
NORDIPRO	Nordisk koordinering m. v. juridiske oppgaver	140
EDINOR	Utvikling av felles EDIFACT-basert standard for konsumentvarebransjen	105
Univ. i Trondheim	Standardisering og kvalitetssikring av medisinsk utstyr og sykehusprodukter	295
Tiltak i Østeuropa	Utdanningsprogram for østeuropeiske virksomhetslederes markedsøkonomiske kunnskaper	700
	Baltikum, investeringsoversikt	1 100
		900

Det er videre disponert midler til lønn m.v. til den engasjerte prosjektsekretær på grensekontrollprosjektet, til utredningen om evaluering av samarbeidsprogrammet om handelshindringer, samt at det er satt av et beløp i beredskap til oppkomne prosjekt.

5 Nordisk Råds rekommandasjon

5.1 Meddelelse om rekommandasjon nr 40/1989/e angående avskaffelse av toll- og grenseprosedyrer (A 898/e)

Rekommandasjonen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd innen utgangen av 1992 i prinsippet å avvikle alle tollprosedyrer og andre grensekontroller for varer mellom de nordiske land. Som ledd i dette, og innenfor samme tidsfrist, utformes felles nordiske regler på det veterinære og det fytosanitære området.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Tollprosedyrer og andre grenseformaliteter for varebevegelser mellom de nordiske land representerer en tids- og kostnadskrevende faktor som forsinker den videre utbygging av det nordiske hjemmemarked.

I arbeidsprogrammet Norden i Europa er det tatt flere initiativ for å bedre denne situasjon. Det ble allerede i 1989 utarbeidet forslag til tilpassning av regler og prosedyrer for visse tollrelaterte problem til EF-regler. Visse av forslagene, bl. a. om utvidelse av tollstasjonenes åpningstider, er allerede gjennomført, og resultatene av dette samordningsarbeidet vil bli tilbudt til bruk for respektive tollmyndigheter.

Prosjektet om grensekontroll av varer har ferdigstilt en kartlegging av lover og regler som utløser en kontroll, formalitet m.v. på en nordisk grense. Målet er i mulig utstrekning i takt med EF å fjerne eller flytte slike grensekontroller til andre steder i distribusjonskjeden. Det er gjort undersøkelser hos brukerne av tollmyndighetenes tjenester om hvilke grenseformaliteter som oppleves som mest tyngende. Prosjektet er nå på vei inn i den mer operative fase, hvor man er i ferd med å identifisere områder som kan være egnet til forenklinger. Arbeidet som er meget omfattende og komplisert er forutsatt å løpe videre i 1991.

Også på landbrukssektoren er det tatt ulike initiativ for å skape forutsetninger for en økt samhandel i Norden, samt å tilpasse nordiske regler til EFs regler for det indre marked.

De nordiske lands veterinære sunnhetsnivå er sikret ved en rekke bestemmelser. Det arbeides for å etablere regler for handel som bygger på den aktuelle sykdomssituasjon, i stedet for tradisjonelle importrestriksjoner. Det er inngått avtale om et handlingsmønster i det tilfelle at et nordisk land rammes av en alvorlig dyresykdom.

På det fytosanitære området er det i 1990 besluttet å fjerne sertifiseringskravene for en del planter og planteprodukter. En reduksjon av grensekontrollen forutsetter at det bygges opp et kontrollsystem for planteproduksjon i eksportlandet. I samsvar med dette er det utarbeidet felles nordiske sertifiseringsregler for en del kulturplanter. Parallelt samarbeides om en samordning av metodikken omkring plantekontrollen.

Ministerrådet har i arbeidet med Norden i Europa-programmet lagt stor

vekt på at de oppsatte initiativ/prosjekt skal være konkrete og gjennomførbare innenfor realistiske tidsrammer. Avvikling av alle toll- og grenseformaliteter, også for det veterinære og fytosanitære området innen utgangen av 1992 er ikke realistisk. Dette ville forutsette en nordisk tollunion, felles handels- og jordbrukspolitikk, harmonisering av indirekte skatter m. v. Det må videre konstateres at framdrift på disse områder i stor utstrekning er knyttet opp til resultater av den bredere europeiske utvikling innenfor EFTA-EF samarbeidet.

Ovenstående viser at Ministerrådet arbeider målbevisst for å gå så langt og så raskt fram som mulig i arbeidet med disse spørsmål, hensyn tatt til landenes deltakelse i den bredere europeiske utvikling. På denne bakgrunn anser Ministerrådet for sin del at hensikten med rekommandasjonen er oppfylt og at den kan avskrives.

Det henvises for øvrig til de nasjonale rapporter om landenes oppfølging av rekommandasjoner som er oversendt presidiesekretariatet.

Kapitel XXI

Regionalpolitik

1 Sammanfattning

Efter behandling på Nordiska rådets session i Reykjavik 1990, fastställde ministerrådet ett nytt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994.

Samarbetsprogrammet har formen av ett övergripande ramprogram och skall kompletteras under programperioden. Verksamheten inom sektorn har under 1990 koncentrerats på att precisera och sätta igång nya aktiviteter. Särskilt har arbetet med en framtida strategi för samverkan mellan regioner varit central. Stor tyngd har också lagts vid analyser av regionalpolitiken i Norden i ett europeiskt perspektiv.

2 Den regionala utvecklingen

Under den senaste tiden har man i de nordiska länderna aktivt engagerat sig för förnyelse av regionalpolitiken. Decentralisering, samordning och effektivisering har varit centrala principer för detta arbete. Bättre möjligheter för service och infrastruktur har vid sidan av företagsstöd fått större tyngd. Bättre kommunikationer har lyfts fram som en viktig fråga för den regionala ekonomin.

I *Danmark* betonas mångfalden som princip för den regionalpolitiska verksamheten. I den danska regionalpolitiken har EG:s regionalpolitiska program fått ökad betydelse. Investeringsbidrag beviljas fr. o. m. 1991 i första hand till de delar av stödområdet som också är en del av EG:s programområden, dvs. de öarna som faller under glesbygdsprogrammet ("mål 5B"-områden) eller områden inom ramen för programmet för tillbakagående industri i Nordjylland och Lolland ("mål 2"-områden).

I *Finland* har det regionalpolitiska stödet kontinuerligt förnyats under 1980-talet. Under de två senaste åren har man satsat på samordning av regionernas resurser. Arbetet har huvudsakligen skett i programform, bl. a. genom teknologiprogram för länen, utvecklingsprogram för ett stort antal centralorter samt krisprogram.

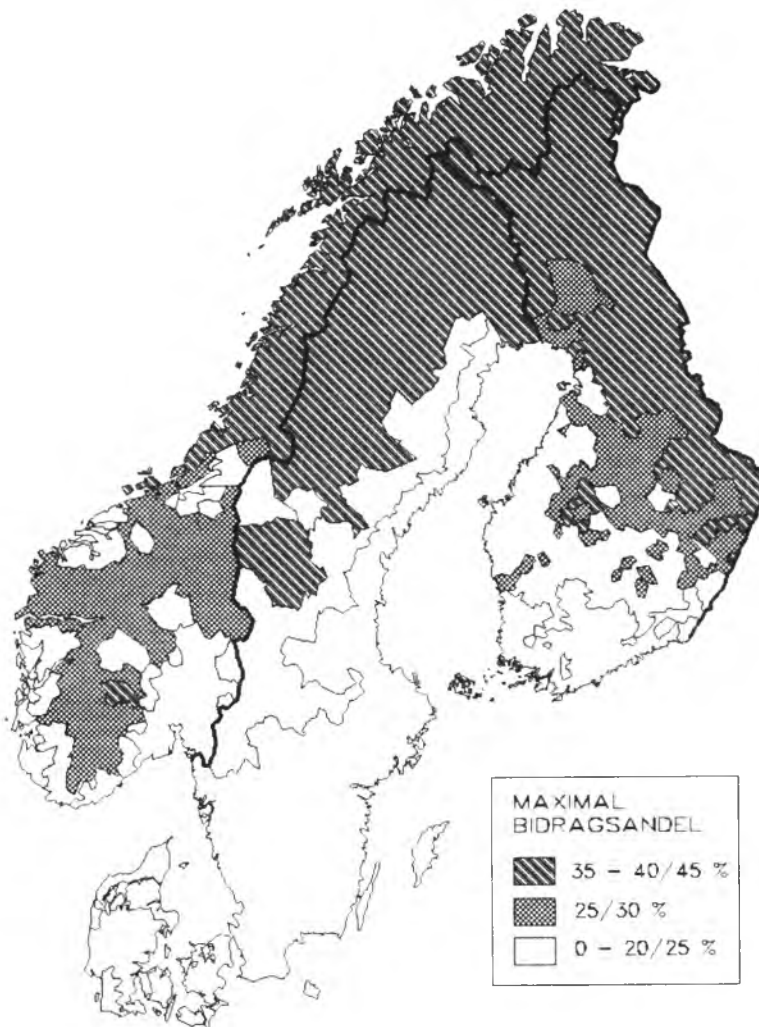
De nuvarande regionalpolitiska lagarna är i kraft till i slutet av 1993. Ändrade förutsättningar för regionalpolitiken samt decentralisering och organisationsändringar i statsförvaltningen motiverar en förnyelse för regionalpolitiken. För att inleda detta arbete har man under 1990 tillsatt en utredningsman för att utarbeta förslag till nya riktlinjer.

I *Island* har regeringen i början av 1990 tillsatt en regionalpolitisk utredning. Utgångspunkt för utredningsarbetet är ökad differentiering, effektivare resursanvändning, bättre samordning och ökad decentralisering.

I Norge har fylkeskommunerna fått totalansvaret för hantering av regionalpolitiska stödärenden. Dessa får ta hand om eventuella förluster. Distriktenes Utbyggingsfond (DU) kommer att inrikta sin verksamhet till större utvecklingsprojekt och branschsatsningar.

Sveriges riksdag antog i juni regeringens proposition om regionalpolitik för 90-talet. Som huvudlinjer för regionalpolitikens förnyelse kan speciellt nämnas decentralisering, samordning, förenkling, koncentration och förstärkning. Länens roll har ökat och handläggningen av regionalpolitiskt stöd har till mycket stor del lagts till länsstyrelserna. Genom samordning

STÖDOMRÅDET FÖR INVESTERINGSBIDRAG I NORDEN ÅR 1990

uppdras åt olika politikområden att i större utsträckning medverka till att de regionalpolitiska målen uppnås. Länsstyrelserna har också fått större möjligheter att samordna statlig service i t. ex. glesbygd.

Ett särskilt regionalpolitiskt infrastrukturanlag har införts. Det regionalpolitiska stödet har koncentrerats på ett mindre geografiskt område. Befolkningsandelen inom stödområdet har sålunda sjunkit från 13 till 8 procent. Satsningen på regionalpolitik betyder också att anslaget har ökat kraftigt.

Stödområdet för investeringsbidrag i Norden 1990 framgår av kartan.

Basprojektets årsrapport 1990/91 "*Regional utveckling i Norden*" (NORD 1990: 113) belyser närmare den regionala utvecklingen i de nordiska länderna samt drivkrafter bakom denna. Beskrivningarna omfattar jämförelser av den regionala utvecklingen i Norden och Europa. Rapporten innehåller också en redovisning av regionalpolitiken i respektive nordiskt land.

3 Det nordiska samarbetet inom det regionalpolitiska området

Nordiska ministerrådet lade fram ett ministerrådsförslag om ett nytt nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994 för behandling vid Nordiska rådets 38:e session i Reykjavik. Nordiska rådet antog en rekommendation (rek 1/1990). Ministerrådet har den 10 maj 1990 slutligt fastställt samarbetsprogrammet och tagit hänsyn till rekommendationen i samband med detta. Programmet har publicerats i NORD 1990: 81.

Programmet har utformats med sikte på att vara ett flexibelt och övergripande ramprogram som beskriver strategin för utvecklingen inom vissa verksamhetsfält. Avsikten är att programmet kompletteras under perioden med konkreta åtgärdsförslag. Ett konkret handlingsprogram för samverkan mellan regioner inklusive den gränsregionala verksamheten skall utarbetas. Samarbetsinitiativ avseende sektorssamordning kommer också att preciseras.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) förbereder ärenden inom sektorn och har under ministerrådet ansvaret för samarbetets utveckling. Det gångna verksamhetsåret har präglats av igångsättning av nya aktiviteter inom samarbetsprogrammet samt förberedelser för den framtida strategin.

Regionalministrarna och NÄRP har haft ansvaret för arbetet med följande rådsrekommendationer:

- 1/1990/e Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994 (B 100/e)
- 2/1990/e EG-anpassning och regionalpolitik (A 888/e)

4 Verksamheten 1990

4.1 Allmänt

Enligt de prioriteringar som gjorts inriktas verksamheten under de närmaste åren speciellt efter följande huvudlinjer:

- Utvecklingen av nya former för samverkan mellan olika regioner i Norden.
- Kunskapsutveckling samt informations- och erfarenhetsutbyte.
- Utökat samarbete med samhällssektorer med stor betydelse för den regionala utvecklingen.
- Förstärkt gemensamt nordiskt agerande i internationella frågor.
- Gemensamma regionalpolitiska stödordningar inom ramen för Nordiska utvecklingsfonden för Västnorden samt Nordiska investeringsbankens (NIB) regionallåneordning.

Den nordiska budgeten för det regionalpolitiska samarbetet har under året uppgått till sammanlagt 25 538 000 DKK inklusive 3 081 000 DKK till NordREFO:s verksamhet. Ca 85% av projektmedlen har disponerats av de gränsregionala samarbetsområdena. Genom ekonomisk handlingsplan finansieras ett projekt om kompetensutveckling inom möbelbranschen i fyra nordiska regioner med drygt 1 miljon danska kronor per år under en treårsperiod.

Projektmedlen, totalt 22 457 000 DKK har disponerats enligt följande:

	(1 000 DKK)
<i>Forskning och utredningsverksamhet</i>	<i>3 007</i>
– Nya initiativ (NÄRP:s reserv inkl. tryckning av rapporter)	197
– Basprojektet	905
– Glesbygdsgruppen	405
– NordREFO:s helfinansierade studier inklusive NordRevy	450
– Möbelexcellens i fyra regioner	400
– Mediastödd distansutbildning (MEDIS)	550
– Seminarium om och för kvinnor i glesbygd	100
 <i>Samverkan mellan regioner-gränsregionalt samarbete</i>	 <i>19 150</i>
– Nordkalottsamarbetet	5 600
– Västnordensamarbetet	3 300
– Kvarkensamarbetet	3 500
– Mittnordensamarbetet	2 200
– Skärgårdssamarbetet	1 500
– Gränssamarbetet Bornholm-Sydöstra Skåne	1 100
– Gränssamarbetet Østfold-Bohuslän	800
– ARKO-samarbetet (Arvika-Kongsvinger)	300
– Öresundsamarbetet	850

<i>Samarbete i internationella frågor</i>	300
– Utredningar om regionalpolitik i Norden och EG	300

4.2 *Forskning och utredningsverksamhet, erfarenhetsutbyte m. m.*

Ministerrådet har mot bakgrund av ändrade förutsättningar för regionalpolitiken gett hög prioritet åt kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte. Under 1990 har genomförts följande verksamhet:

Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO) initierar och samordnar nordisk forskning som är av intresse för regionalpolitisk planering. Verksamheten syftar till att åstadkomma ett samspel mellan forskning och praktisk politik samt att bygga upp och utveckla nordiska forskarnätverk. Budgeten 1990 för den löpande verksamheten har varit drygt 3 miljoner DKK. NordREFO har också på uppdrag av NÄRP genomfört utredningar om politiskt aktuella frågor.

NordREFO:s forskningsprogram för den innevarande verksamhetsperioden 1989–1993 omfattar frågor kring internationalisering, decentralisering och miljöfrågor. För närvarande pågår följande s. k. fullskaliga projekt:

- Statens ansvar i regionalpolitiken
- Regionalpolitikens ekologiske grundlag
- Økologisk perspektiv på den romlige nærings- og bosettingsstrukturen
- Kultur og regional utvikling

Under 1990 har en utredning om internationaliseringens effekter avrapporterats i NordREFO 1990: 3. Rapporten, som behandlar bl. a. storföretagens och arbetsmarknadens anpassning till internationalisering och till EG:s inre marknad, är en sammanfattning av fyra mera omfattande forskarrapporter. Ett forskarseminarium om småföretagens internationalisering har arrangerats i oktober. En rapport med inventering av kunskapsläget på området kommer att publiceras vid årsskiftet 1990/91.

NordREFO har också under året tagit kontakter med estniska forskare samt initierat ett visst samarbete med dessa.

I rapportserien har under året kommit ut följande publikationer:

- Networks and Regional Development (1990: 1)
- Internationalisering och regional utveckling
- Rapport från ett symposium i Haikko 1989 (1990: 2)
- Internationaliseringens effekter (1990: 3)
- Regionaløkonomiske modeller i Norden (1990: 4)
- Fornyelse nedenfra. Desentralisering av den nordiske regionalpolitikken
- Decentralization and Regional Transformations

För att förstärka erfarenhetsutbytet och informationsförmedlingen på det regionalpolitiska fältet har stöd beviljats att etablera en ny nordisk tidskrift – *NordRevy* – om regional utveckling, näringsliv och miljö. Tidskriften kommer ut med sex nummer om året. Under 1990 har teman

bl. a. varit Norden och Baltikum, miljöfrågor samt Norden och EG. Målsättningen är att tidskriften skall bli självbärande under en övergångsperiod på högst tre år.

Basprojektet har en central roll för utredningar och analyser av den regionala utvecklingen i anslutning till sektorns arbete. Ett huvudelement i arbetet är utveckling av regional statistik och analyser. Under 1990 har speciell uppmärksamhet fästs i de nordiska regionernas särdrag i förhållande till Europa. Ett annat tyngdpunktsområde har varit analyser på pendlingsregionnivå. Basprojektet har bl. a. vidareutvecklat rutiner för aggregering av kommundata. De kartor som presenteras i årsrapporten 1990/91 är ett resultat av detta utvecklingsarbete. Basprojektets servicefunktion skall förstärkas, speciellt beträffande systematisk databaserad informationsinsamling, utveckling av kartografisk framställning samt regionala analysmetoder i både nordiskt och europeiskt jämförbart perspektiv.

Exempel på olika projekt om kompetensutveckling i utsatta regioner är projektet om utveckling och genomförande av *mediastödd distansutbildning (MEDIS)* som ministerrådet har beslutat att stödja. Projektet inriktas bl. a. mot små och medelstora företag i glesbygd. Speciell uppmärksamhet fästs vid användarsidan.

4.3 Samverkan inom och mellan regioner i Norden

4.3.1 Gränsregionalt samarbete

Den *gränsregionala* verksamheten har under året fortsatt liksom under de föregående åren.

Nordkalottkommittén har fortsatt att bygga upp verksamheten inom satsningsområdena utbildning, forskning och utveckling (FoU), industri och handel samt turism. Kommittén har fortsättningsvis engagerat sig i tvärflygfrågan. Flygförbindelsen som man tidigare räknat med att kunna starta under 1990 har hittills inte blivit verklighet trots ansträngningar från Nordkalottkommitténs sida.

Inom Nordkalottens Utdannings- og forskningsråd (NUF) har tyngdpunkten i verksamheten varit att ta fram ett forskningsprogram om kallt klimat samt att knyta an aktörer till programmets genomförande. En konferens om teknologisk forskning och utveckling om kallt klimat har arrangerats i samarbete med Stiftelsen för industriutveckling i Norden och Distriktenes Utbyggningsfond. På utbildningssidan har man genomfört flera förstudier för utbildningsprogram. Under året har utbildningen inom turism startats.

En utredning om handelsförbindelser på Nordkalotten visar att nordkalotthandeln över gränserna har ökat något under de senaste åren. För att främja handelskontakter med Murmansk-området har Nordkalottens Handels- och industrikontor (NHI) under året arrangerat ett seminarium för 60 företagare från Finland, Norge och Sverige.

Speciella satsningar har gjorts på träbranschen. Bl. a. har en produktkatalog som omfattar 195 företag i Nordkalottområdet sammanställts. Kata-

logen används främst i marknadsföringen. En förstudie har genomförts om kvalitetsbestämning av nordskandinavisk furu.

1990 har varit det sista året för en större gemensam marknadsförings-satsning angående "Rörlig turism på Nordkalotten". Två andra produkt-utvecklings- och marknadsföringssatsningar pågår. Dessa gäller dels östliga ("Vägen till Ishavet"), dels västliga ("Storfiskarland") områden av Nordkalotten.

Mot bakgrunden av rådande resursproblem har fisket och utnyttjande av havsresurser fått en ökad tyngd inom *Västnordensamarbetet*. Kommittén har gjort satsningar speciellt på odlingsförsök, produktionsmetoder och marknadsföring. Inom turism har utvecklingsarbetet fortsatt med gemensamma marknadsföringssatsningar. Travel Mart 1990 arrangerades i Nuuk. På Grönland har särskilda satsningar gjorts på industriella utvecklingsprojekt i samverkan med Grönlands Hjemmestyre.

Tyngdpunkten för *Kvarkenrådets* verksamhet under 1990 har lagts på livsmedelsbranschen. Projektet "Mat som hantverk" har tagit fram nya produkter och metoder för småskalig livsmedelshantering. Ett annat projekt med namnet "Nittioalets livsmedel" har inletts i syfte att sammanföra forsknings- och utvecklingskapacitet samt kompetens med industrin inom sektorn.

Kommunikationerna över Kvarken har uppmärksammats i ansträngningarna för Kvarkenflyget. Trafikutvecklingen på rutten Vasa-Sundsvall är positiv medan trafiken har lagst ned mellan Vasa och Umeå.

Inom ramen för projektet "Jobb och företag över gränserna" har seminarier hållits för att föra samman arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna inom regionen.

Inom *Mittnordensamarbetet* har turism, näringsliv, utbildning samt kommunikationer haft en central plats under året. Satsningar har gjorts speciellt för att öka kunskapsnivån i regionen. Utbildningskurser har genomförts bl. a. angående kvalitetssäkring inom industrin samt strategisk planering inom offentlig verksamhet.

Uppmärksamheten har under 1990 riktats särskilt på kommunikationsutvecklingen. Ett förslag om utveckling och uppbyggnad av landkommunikationer "Kommunikasjon i Midtnorden – Plan mot år 2000" presenterades i maj. Gemensamma satsningar med Kvarkenrådet genomförs för tvårflygets utveckling.

Inom *Skärgårdsprojektets* ram har under 1990 gjorts satsningar på tillgång till dels skärgårdens resurser, dels teknik och utvecklingspotential. Utvecklingen av fisket som skärgårdsnäring har varit central. Inom ramen för högskolesamarbetet har en kurs om "Fårskinn på nytt sätt" hållits.

Inom samarbetet mellan *Bornholm-Sydöstra Skåne* har prioritet lagts på att utveckla kontakter och samarbete med Polen. Journalistkontakter har etablerats genom bl. a. besöks- och utbytesresor. På Bornholm har man anställt en särskild konsulent för öststatskontakter och i Sydöstra Skåne

har kommunerna och näringslivet i regionen öppnat ett gemensamt handelskontor i Ystad med särskild inriktning på Polen. Det har också startats arbete för att ta fram en gemensam vandringsutställning om företaget i vardera regionen.

Resultatet av flera års maknadsföringssatsningar inom turism och av de förbättrade färjeförbindelserna kan nu avläsas i ökade turistströmmar och en förlängd säsong.

Gränskommittén *Østfold-Bohuslän* har under året medverkat till att ett större seminarium har genomförts om gemensamma havsmiljöfrågor och kustzonplanläggning. Med berörda kustkommuner i yttre Oslofjorden-Bohuskusten utarbetas ett åtgärdsprogram för att utveckla fritidsbåtlivet på ett miljö- och näringsmässigt positivt sätt. Gränskommittén har samordnat framtagandet och genomförandet av en företagskatalog mellan Bohuslän och Østfold och aktualiserat Gränspendlarbroschyren "Vårt att veta/Verdt å vite" – den femte upplagan.

Inom *ARKO-samarbetet* (Arvika-Kongsvinger) har verksamheten i större grad än tidigare riktats på utvecklingen av näringslivet. Arbetet på Finnskogsleden – den 250 km långa vandringsleden mellan Morokulien och Trysil – har pågått i avsikt att denna i sin helhet skall kunna öppnas under 1991.

Öresundsgruppen har under året arrangerat en konferens "Teknik över Sundet" i syfte att presentera danska teknologiresurser för företag och myndigheter i Skåne. En handbok för gränspendlare "Öresundspendlaren" har producerats.

Öresundsgruppen har tillsammans med regionens kommunalpolitiska organisation – Öresundsrådet – inbjudit politiker från kuststäder i Polen och den östliga delen av Tyskland till ett besök för informationsutväxling i regionen. Diskussionerna som genomfördes i oktober gällde i första hand kommunal demokrati och gemensamma miljöproblem.

4.3.2 *Temaorienterad samverkan mellan regioner*

Ministerrådet har betonat att nya och mer flexibla samarbetsformer bör prövas och utvecklas bl. a. med temaorienterade projektgrupper.

Glesbygdspolitiska arbetsgruppen som i huvudsak varit verksam sedan 1974 har i enlighet med uppdrag i samarbetsprogrammet lagt fram en rapport innehållande dels en redogörelse för gruppens hittillsvarande verksamhet, dels ett förslag till framtidsstrategi för glesbygdssamarbetet. I rapporten betonas att den glesbygdspolitiska verksamheten bör omorganiseras. Det rekommenderas att huvuduppgiften även i fortsättningen bör vara informations- och erfarenhetsutväxling. I förslaget diskuteras också olika alternativ för organisering av en framtida verksamhet samt olika teman för aktiviteter.

Ministerrådet framhåller att frågor som rör glesbygdsutvecklingen även i fortsättningen bör tas upp, men anser att detta kan ske bäst i mera flexibla

former. Därför har det beslutats att avveckla den nuvarande, permanenta glesbygdspolitiska arbetsgruppen och att kanalisera forsknings- och utredningsuppgifter via existerande samarbetsorgan. Konkret projektverksamhet kan lämpligen bedrivas av de gränsregionala samarbetsorganen. Glesbygdspådrag berör ofta kunskaps- och kompetensfrågor på olika fält. Det framhålls, att dessa skall prövas som temaorienterad försöksverksamhet.

Exempel på sådan verksamhet som man beslutat att initiera är problemorienterat erfarenhetsbyte mellan *öar med* likartade förutsättningar och behov. I enlighet härmed har ett projekt för samverkan mellan Bornholm, Åland och Gotland initierats för att kartlägga samarbetsbehov och samarbetsmöjligheter.

Ett annat exempel på temaorienterad samverkan mellan olika regioner, som inte gränsar till varandra, är ett projekt om kompetensuppbyggnad inom möbelbranschen "*Möbelexcellens i fyra regioner*". De utvalda regionerna är Sydösterbotten, Småland, Sunnmøre och Vestjylland. Projektet syftar till att finna strategier på nordiskt plan för kompetensuppbyggnaden inom en småföretagsdominerad bransch – möbelbranschen. Ett annat syfte är att skapa nordiska nätverk som kan ge industrin i regioner mer utvecklingskraft samt att skaffa erfarenheter av hur offentlig sektor kan befärma uppkomsten av sådana nätverk mellan företag.

Ministerrådet har anvisat 3 miljoner DKK för projektet under perioden 1990–92 genom den ekonomiska handlingsplanen. Sektorns projektmedel har beviljats till vissa delprojekt. En stor del av verksamheten under 1990 har omfattat igångsättning av projektet. Som ett första konkret steg grundades i augusti en industriledarklubb med företag från de fyra regionerna. Tyngdpunkten i klubbens verksamhet har varit att finna strategiska modeller för företagets internationalisering och sprida detta kunnande i regionerna. Två konkreta utvecklingsprojekt mellan företagen har satts i gång om dels informationsteknologi, dels utveckling av förbearbetade insatsvaror. Möbelsamarbetet omfattar också skolor och institutioner. En höjning av kompetensen inom möbelsnickeri är ett centralt tema. I slutet av november genomfördes en konferens med ett 80-tal möbelsnickare, arkitekter, tillverkare, elever och lärare i Vasa för att diskutera behovet av gemensamma insatser för att öka snickarnas kompetens.

4.4 Sektorsövergripande samarbete

Ministerrådet har betonat betydelsen av sektorsövergripande samarbetet för den regionala utvecklingen. Under programperioden skall förslag läggas fram om utveckling av denna samarbetsform. Ett visst förberedande arbete har genomförts under året. Det har speciellt diskuterats hur samverkan med de högst prioriterade sektorerna, bl. a. miljö och transport, bäst kan utvecklas.

Samarbete har initierats med flera sektorer. Bl. a. har den regionalpolitiska sektorn under året medverkat i en konferens om kvinnor och regional

utveckling i Norden. För denna redogörs mera utförligt i kapitlet om jämställdhet.

Ett omfattande sektorssamarbete genomförs också inom ramen för det gränsregionala samarbetet. Dessa aktiviteter beskrivs närmare ovan i avsnitt 4.2.

4.5 *Samarbete i internationella frågor*

I det regionalpolitiska samarbetet har under året fästs stor uppmärksamhet på frågor om Norden och Europa. Det har genomförts studier och analyser av den regionala utvecklingen och regionalpolitiken i Norden i ett jämförande europeiskt perspektiv. Bl. a. bör nämnas de analyser av internationaliseringens effekter som tagits fram av NordREFO. Gemensamma insatser har diskuterats när det gäller information beträffande de speciella förutsättningar och förhållanden som präglar de nordiska länderna. Basprojektets senaste årsrapport 1990/91 "Regional utveckling i Norden" innehåller bl. a. en jämförelse mellan Norden och Europa vad gäller inkomstskillnader, arbetslöshet, beroendet av primärnäringarna, befolkningsgleshet, flyttningsrörelser, fördelseöverskott m. m..

Ministerrådet har låtit göra följande specialutredningar om de nordiska ländernas närmande till EG:

- "Regionalpolitik i EF og de nordiske lande" av prof. Sven Illeris, Roskilde Universitetscenter. Oktober 1990.
- "The Single European Market and Regional Development: The EC Experience and the Potential Implications for the Nordic Countries", Dr. John Bachtler and Elaine Ballantyne, European Policies Research Centre, University of Strathclyde, October 1990.

I dessa utredningar analyseras gemensamma strukturella förutsättningar och villkor och görs försök att värdera vilka regionala konsekvenser den pågående integrationsutvecklingen, speciellt ett närmande till EG, kan ha för de nordiska länderna. Det diskuteras bl. a. de krav som EG ställer på harmonisering av företagsstödet och vilka effekter dessa kan komma att ha för de nordiska ländernas regionalpolitiska stödformer.

I övrigt hänvisas till ministerrådets meddelande över rekommendationen om Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994 (rek 1/1990/e).

Genom ministerrådets medlemskap i *AGEG* (Europæiske grænsregioners fælleskab) har avsikten varit att skapa möjligheter för ökade kontakter och erfarenhetsutbyte mellan nordiska och europeiska gränsregioner. Nordiska gränsregioner har under året i ökande grad själv tagit kontakter med organisationen. Ålands Landskapsstyrelse, som deltar i Skärgårdsprojektet, och NÄRP:s Öresundsgrupp har under året anslutit sig till *AGEG* genom egna medlemskap.

4.6 *Gemensamma regionalpolitiska stödordningar*

Uppbyggnadsfasen för *Västnordenfondens* verksamhet sträcker sig fram till den 1 mars 1995 då hela grundkapitalet kommer att vara inbetalt. Hittills har drygt en tredjedel av ländernas totala bidrag överförts till fonden.

Under 1990 har satsningar gjorts att öka efterfrågan av fondens låneverksamhet. Hittills har intresset varit störst i Island. Under året har en viss efterfrågan också från Grönland och Färöarna kunnat dokumenteras. Sammanlagt har 5 lån beviljats under 1990 till ett värde av 8,4 miljoner DKK. Den totala utestående lånevolymen är för närvarande ca 16 miljoner DKK.

För att ytterligare intensifiera verksamheten inom ramen för de möjligheter som stadgarna medger har fondens styrelse beslutat, att pröva större risktagande inom ramen av den samlade reservfonden. I slutet av 1991 skall göras en översyn av resultaten och en evaluering av verksamheten.

Nordiska Investeringsbanken som administrerar *regionallåneverksamheten* har beviljat fem lån till ett sammanlagt värde av 34,8 miljoner SDR och utbetalat två av dessa till ett värde av 4 miljoner SDR.

Den totala, utestående lånevolymen uppgår för närvarande till 102 miljoner SDR. Som jämförelse kan nämnas att övre gränsen för låneordningen enligt ministerrådets beslut från 1988 uppgår till 200 miljoner SDR. Under de senaste fem åren har inga ansökningar kommit från Norge eller Sverige. Ålands landskapsstyrelse, som 1989 pekats ut som mottagarorganisation, har inte heller ännu anmält intresse för lån.

5 Nordiska rådets rekommendationer

5.1 *Meddelande om rekommendation nr 1/1990/e angående Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994 (B 100/e)*

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at vedtage et samarbejdsprogram for regionalpolitik efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 100/e at i løbet af programperioden forelægge konkrete handlingsplaner vedrørende a) grænseregionalt samarbejde, b) sektorsamarbejde, inklusive afklaring af disse planers finansiering for Nordisk Råd, at forelægge ministerrådets overvejelser og konklusioner vedrørende nordisk regionalpolitik i Europaperspektiv for Nordisk Råd senest på sessionen i 1991, og at tage hensyn til de synspunkter, som Økonomisk Udvalg i øvrigt har fremført i betænkningen over ministerrådsforslaget.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

1) Nordiska ministerrådet har den 10 maj 1990 fastställt Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994. Ministerrådet har vid fast-

ställandet tagit hänsyn till Nordiska rådets rekommendationen och på basen av denna gjort vissa ändringar i ministerrådsförslaget.

2) Ministerrådet skall under 1991 redovisa förslag till handlingsprogram för det gränsregionala samarbetet. I arbetet med uppföljningen av samarbetsprogrammet anses det angeläget, att också nya och mer flexibla samarbetsformer prövas, baserade på temaorienterad samverkan mellan regioner, bl. a. utifrån små miljöers speciella problem, kvaliteter och utvecklingsförutsättningar.

Ministerrådet har på sitt möte den 19 november 1990 givit riktlinjer för arbetet med en *strategi för regionalpolitisk samverkan inom och mellan regioner*. Arbetet omfattar, i enlighet med samarbetsprogrammet, både utveckling av den nuvarande gränsregionala verksamheten och initiering av temaorienterad samverkan mellan regioner.

Avsikten är att ett förslag till handlingsprogram för den gränsregionala verksamheten 1992 – 1994, inklusive planer för finansieringen, skall utarbetas efter ämbetsmannakommitténs överläggningar med de nio samarbetsorganen. Programförslaget skall kunna föreläggas Nordiska rådet under 1991.

3) Nordiska rådet har rekommenderat ministerrådet att lägga fram konklusioner om de nordiska ländernas *regionalpolitik i ett europeiskt perspektiv* för diskussion på rådets session 1991. Detta diskuterades på ett gemensamt möte mellan ministerrådet och Nordiska rådet i Stockholm den 30 januari 1990.

Ministerrådet har vid fastställandet av det regionalpolitiska samarbetsprogrammet forcerat arbetet med Norden i Europa. Som det framgår av berättelsen över verksamheten under 1990 har ministerrådet tagit fram diskussionsunderlag genom flera utredningar och analyser. Gemensamma förhållanden som präglar de nordiska länderna diskuteras i Basprojektets senaste årsrapport 1990/91 "Regional utveckling i Norden". Denna innehåller bl. a. jämförelser mellan Norden och Europa vad gäller inkomstskillnader, arbetslöshet, beroendet av primärnäringarna, befolkningsgleshet, flyttningsrörelser, födelseöverskott, m. m..

I två specialutredningar tas frågor upp om de nordiska ländernas närmande till EG. Dessa publiceras i *NORD*-serien och översändes till Nordiska rådet på sedvanligt sätt.

– "Regionalpolitik i EF og de nordiske lande" av prof. Sven Illeris, Roskilde Universitetscenter. Oktober 1990.

– "The Single European Market and Regional Development: The EC Experience and the Potential Implications for the Nordic Countries", av Dr. John Bachtler and Elaine Ballantyne, European Policies Research Centre, University of Strathclyde, Oktober 1990.

I utredningarna diskuteras möjliga konsekvenser och görs ett försök att värdera vilka regionala effekter den pågående integrationsutvecklingen, speciellt ett närmande till EG kan ha för de nordiska länderna. Där tas upp

bl. a. de krav som EG ställer för harmonisering av företagsstödet och vilka effekter dessa kan komma att ha för de nordiska ländernas regionalpolitiska stödformer.

Ministerrådet har på sitt möte den 19 november 1990 diskuterat de synpunkter m. m. som redovisas i de nämnda rapporterna.

För närvarande pågår EEA-förhandlingarna mellan Efta och EG, varför ministerrådet inte anser det vara möjligt att nu redovisa några entydiga konsekvenser för de nordiska ländernas regionalpolitik av ett närmande till EG.

I samtliga nordiska länder pågår för närvarande omfattande utredningsarbete samt intensiva diskussioner, som har sin utgångspunkt i den snabba europeiska integrationen. Arbetet går ut på att noggrant följa det som sker och försöka analysera möjliga konsekvenser. Formerna för ett närmande till ett integrerat Europa diskuteras i de olika nordiska länderna utifrån nationella utgångspunkter. De gemensamma nordiska insatserna bör syfta till att komplettera och stödja den utredningsverksamhet som bedrivs nationellt samt beskriva och analysera gemensamma förutsättningar och utvecklingsdrag, bl. a. i form av gles bebyggelse, demografiska förhållanden, näringslivets strukturomvandling m. m., som är karaktäristiska för stora delar av de nordiska länderna.

Det kan konstateras, att EG:s regionalpolitik i hög grad tar sin utgångspunkt i de mycket stora regionala obalanser som finns inom EG, främst i fråga om levnadsstandard och arbetslöshet. Ministerrådet vill därför framhålla, att de regionala skillnaderna i dessa avseenden är mycket mindre i nordiska länder än i EG-länder. Detta är ett resultat bl. a. av en målmedveten ekonomisk utjämningspolitik och regional utvecklingspolitik i de nordiska länderna. Utgångspunkten måste därför vara att de nordiska länderna även i framtiden skall kunna bedriva en effektiv regional utvecklingspolitik i syfte att fortsatt upprätthålla en regional balans.

Ministerrådet avser att även i fortsättningen successivt värdera anpassningen av regionalpolitiken i förhållande till det regelsystem som gäller för EG.

Det läggs också vikt vid att följa utvecklingen i Nordens geografiska närområden omkring Östersjön och delar av Sovjetunionen. Det är mycket som tyder på kommande problem förorsakade av strukturella förändringar i Östeuropa. Förhållandena har redan lett till ökade flyttningar, som kan utveckla sig till flyktingsproblem med regionalpolitiska konsekvenser.

Mot bakgrund av ovanstående finner ministerrådet för närvarande inga förutsättningar att redovisa vilka konsekvenser ett närmande till EG kan ha för regionalpolitiken i de olika nordiska länderna.

5.2 Meddelande om rekommendation nr 2/1990/e angående EG-anpassning och regionalpolitik (A 888/e)

Rekommendationen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at i arbejdet med opfølgningen af samarbejdsprogrammet om regionalpolitik og i det europæiske integrationsarbejde sikre, at de nordiske landes regionalpolitik udvikles og bliver effektiv.”

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet hänvisar till verksamhetsberättelsen om det nordiska regionalpolitiska samarbetet 1990 och meddelandet över Nordiska rådets rekommendation nr 1/1990/e. Arbetet med uppföljningen av det regionalpolitiska samarbetsprogrammet sker fortlöpande. Som framgår av ovanstående har analyser av den regionala utvecklingen och regionalpolitiken i de nordiska länderna i ett jämförande europeiskt perspektiv en central plats i det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Mot bakgrund härav anser ministerrådet att rekommendationen kan avskrivas.

Kapitel XXII

Bistand

1 Sammenfatning

Det nordiske samarbejde på bistandsområdet er omfattende og vel-fungerende. Bistandsadministrationerne har en klar egeninteresse i at arbejde sammen på det praktiske plan for en bedre udnyttelse af ressourcerne.

Iflg. en FN-anbefaling fra 1970, som herefter årligt er blevet bekræftet af FN's generalforsamling, bør de industrialiserede lande yde mindst 0.7% af deres bruttonationalindkomst i udviklingsbistand, men nye tal viser at Holland og de nordiske lande er de eneste, der lever op til dette. Norge, Danmark, Sverige (og Holland) var i 1989 de forholdsvis største ydere af bistand til Den tredje Verden. Norge var nr. 1 med en bistandsprocent på 1.04, Danmark på andenpladsen med 1.00, iflg. en ny DAC statistik.

De nordiske lande arbejdede i 1990 for at få de internationale bistandsorganisationer til i højere grad at fokusere på den faldende bistandsvolumen og fattigdomsudbredelsen, og igangsatte nye initiativer til støtte for demokrati og menneskerettigheder i udviklingslandene.

De nordiske lande finder, at dialogen med de lande, der modtager nordisk bistand, også naturligt må omfatte demokratets vilkår, respekten for menneskerettighederne og betydningen af folkelig deltagelse i udviklingsprocessen. Man vil fortsat udnytte de muligheder som udviklingssamarbejdet giver for en åben dialog om sådanne spørgsmål. I lande hvor demokratiseringsprocessen ikke gør fremskridt vil donorernes vilje til at yde bistand blive påvirket.

Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål (EK-B) diskuterede for-merne for nordisk bistandssamarbejde med henblik på at opnå en så rationel ansvarsfordeling af arbejdet som muligt mellem embedsmandskomiteen og de uformelle møder mellem bistandscheferne, Rådgivende Komite, diverse særlige indsats- og arbejdsgrupper, samt de bistandsansvarlige ministres uformelle møder.

2 Udviklingen inden for bistandsområdet

Det forløbne år har været præget af dybtgående politiske omlægninger, som har vist at kravet om demokrati har enorm ændringskraft både på nationalt og internationalt niveau, og at der er en nær sammenhæng mellem politiske og økonomiske forudsætninger for en dynamisk udvikling.

Ikke mindst udviklingen i Østeuropa satte gang i en debat om demokrati og menneskerettigheder, også i de lande, som Norden samarbejder med

gennem bistand. De nordiske lande vil fortsat aktivt og gennem konkrete bidrag støtte både bilaterale og multilaterale indsatser, som tager sigte på at fremme menneskerettighederne og en demokratisk samfundsudvikling. Fra udviklingslandenes side blev der udtrykt bekymring for, at fokuseringen på udviklingen i Østeuropa, og den nødvendige støtte til disse lande for at gennemføre reformprocesserne, ville mindske ressourcerne og viljen til fortsat at støtte udviklingslandene. Fra nordisk side blev det gentagne gange fremholdt, at bistand til de nye pluralistiske lande i Østeuropa ikke ville tilsidesætte samarbejdet med Nordens traditionelle bistandssamarbejdspartnere.

De nordiske lande arbejdede sammen med især Holland og Frankrig for i DAC (OECDs komite for udviklingsbistand) og andre internationale bistandsfora at få større forståelse for nødvendigheden af en øget bistandsvolumen i 1990erne. Den totale ressourceoverførsel til udviklingslandene er mindsket, hvilket betyder at bistand udgør en fortsat større andel af de totale overførsler (50% år 1988 mod 30% ti år tidligere). Verdens bistand stagnerede i løbet af 1980erne, og siden 1985 er den totale bistand til og med faldet noget hvert år. For Afrikas vedkommende er nationalindkomsten per indbygger sunket kraftigt i 1980erne.

Bistanden mødte nye udfordringer som krævede bedre målretning men også nye ressourcer. Dette gælder bl. a. forberedelserne til FNs konference om miljø og udvikling i 1992, tiltag for bedre kontrol med befolkningsudviklingen, lettelser i gældsbyrden for særligt gældstyngede udviklingslande, og støtte til demokratiopbygning og menneskerettighedstiltag.

De nordiske lande koordinerede en del indsatser over for tidligere lande med fællesprojekter, bl. a. Kenya. Da de kenyanske myndigheder i sommer skred brutalt ind mod en række personer, der havde gjort sig til talsmænd for demokratisering og respekt for menneskerettighederne, lod man fra de nordiske landes side i en skarpt formuleret henvendelse regeringen forstå, at en fortsættelse af denne udvikling ville kunne få konsekvenser for det omfattende nordiske bistandssamarbejde med landet.

Kenya meddelte Norge den 22. oktober 1990, at de havde til hensigt at bryde de diplomatiske forbindelser med Norge. Det norske bistandspersonale bliver derfor trukket ud af Kenya, og bistandssamarbejdet mellem Norge og Kenya bliver afviklet. Dette vil også gælde det nordiske andelsprojekt i Kenya.

3 Bistandssektorens struktur

Det nordiske bistandssamarbejde er forankret i den såkaldte Københavnskonvention fra 1981. I 1988 vedtog Ministerrådet også en samarbejdsplan for nordisk bistandspolitisk samarbejde.

Det formelle ansvar for det nordiske samarbejde på bistandsområdet lå også i 1990 hos samarbejdsministrene.

De nordiske bistandsansvarlige ministre mødtes uformelt for at drøfte særlige bistandsrelevante spørgsmål og anbefale særlige initiativer til beslutning af samarbejdsministrene.

Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål (EK-B) fungerer som nordisk koordinatororgan på bistandsområdet og behandlede under året en række områder af såvel formel som uformel karakter, bl.a. gennem diskussioner eller gennem rapporter fra de særlige arbejdsgrupper, som EK-B har nedsat på ad hoc eller mere permanent basis.

Rådgivende komite for Bistandsspørgsmål (RK-B) er en lægmandskomite oprettet gennem Københavnskonventionen for at rådgive Nordisk Ministerråd om nordiske bistandsspørgsmål. Ud over at udtale sig om fællesfinansierede nordiske projekter beskæftiger RK-B sig med principielle spørgsmål, og holdt i 1990 temadiskussioner om Bistandens fremtidige indretning, Namibia, Nordisk bistand år 2000? og fremkom med udtalelser om "Støtte til Østeuropa", "Namibia" og "Demokratisering og Menneskerettigheder".

De nordiske bistandsansvarlige ministre besluttede i september 1990 at anbefale Nordisk Ministerråd at nedlægge RK-B. For dog fortsat at have tilgang til en meningsudveksling mellem politikere og andre bistandsinteresserede, besluttede de bistandsansvarlige ministre dog, at der fremover vil blive afholdt et årligt nordisk bistandsseminar. Det første vil finde sted i Finland i 1991, hvorefter de nordiske landes bistandsadministrationer på skift vil afholde disse seminarer.

4 Virksomheden 1990

Nordisk samarbejde på det bistandspolitiske område involverer en række organer af mere eller mindre formel karakter.

4.1 Nordisk Udviklingsfond (NDF)

I maj 1988 besluttede Nordisk Ministerråd at oprette Nordisk udviklingsfond (Nordic Development Fund – NDF) for en femårig forsøgsperiode med en kapital på 100 mio. SDR, finansieret over de nordiske landes bistandsbudgetter. NDF yder lån på fordelagtige vilkår (40 år, inkl. 10 års afdragsfrihed, rentefrihed, administrationsafgift 0.75%/år) til fattigere u-lande for højt prioriterede projekter, som fremmer økonomisk og social udvikling, med særlig vægt på projekter med positive miljøeffekter. Projekter skal være af nordisk interesse. NDF-kreditter ydes i samfinansiering først og fremmest med andre multilaterale institutioner som Verdensbankgruppen, regionale udviklingsbanker og Nordisk Investeringsbank. NDFs bestyrelse består af repræsentanter fra de nordiske landes bistandsadministrationer.

Frem til efteråret 1990 havde NDF ydet 10 kredittilsagn på totalt 34,4 mio. SDR. Aftaler er undertegnet med Mocambique for et energi-miljø-

projekt i samfinansiering med bl. a. Verdensbanken; med Mauritius for et miljøprogram i samfinansiering med NIB; mednda for et energiprojekt i samfinansiering med Verdensbankgruppen, og med Botswana vedrørende et vandforsyningsprojekt i samfinansiering med NIB.

4.2 *Regionalt samarbejde*

Region-til-region samarbejdet koncentreredes især om samarbejdet med landene i Det sydlige Afrika (SADCC-området), som ud over de ni oprindelige lande nu inkluderer Namibia. Ligeledes fandt et mere uformelt region-til-region samarbejde sted med landene i Mellemamerika.

4.2.1 *SADCC*

Samarbejdet med SADCC foregår på tre forskellige niveauer: 1) bilateralt mellem de enkelte nordiske lande og lande i SADCC, 2) mellem de enkelte nordiske lande og SADCC som sådan, og endelig 3) mellem Norden og SADCC under det særlige Norden/SADCC Initiativ.

Siden underskrivelsen af Fælleserklæringen (Joint Declaration) er samarbejdet med SADCC blevet udvidet til et bredere økonomisk og kulturelt samarbejde mellem Norden og SADCC. Norden/SADCC Initiativet er foregået på basis af en rammeaftale, som oprindeligt løb til 1990.

På Norden/SADCC-ministtermødet den 31. januar 1990 blev det vedtaget at forlænge rammeaftalen indtil SADCC konferencen i januar/februar 1991 og at nedsætte en særlig arbejdsgruppe med den opgave at gennemgå og forny dels rammeaftalen for et samarbejde i perioden 1991 – 1995, dels samarbejdsmekanismerne.

Danmark overtog det overordnede nordiske koordinatoransvar fra Sverige for en toårs periode frem til SADCC's årsmøde i begyndelsen af 1992.

Blandt de vigtigste områder for samarbejdet i 1990 kan nævnes:

- NORSAD-fonden, som blev besluttet lokaliseret i Lusaka, Zambia (se 4.6.4).
- fælles ekspertgrupper for finans- og handelsspørgsmål.
- nordisk faglig bistand til SADCCs sektorkoordinatorenheder for bl. a. industri og handel, transport, minedrift, energisamarbejde og fiskeri.
- støtte til SADCC-sekretariatet med henblik på forberedelserne til indlemmelse af Namibia i hele SADCC-strukturen.

Det viste sig fortsat svært at fremme kvindeperspektivet i SADCC-samarbejdet. Dialogen med SADCC om samarbejde på dette område togs op på ministtermøder under året.

Inden for kultursamarbejdet har aktiviteterne fortsat primært været af bilateral natur, idet hverken SADCC eller Norden har fundet en optimal struktur for at håndtere regionalt kultursamarbejde. De nordiske lande støttede den første SADCC filmfestival, som blev afholdt i Harare, Zimbabwe, i juli måned. Ligeledes støttede nordiske lande en jubilæumsfilm, der beskrev SADCC's første ti års eksistens.

4.2.2 *Mellemamerika*

De nordiske landes respektive bistandsindsatser i Mellemamerika har som et hovedformål at bidrage til at skabe forudsætninger for en varig fred i området. De nordiske lande støtter således bl. a. regionale og internationale institutioner og organisationer, som gennem bistandsindsatser på tværs af grænserne vil kunne bidrage til at støtte freds- og demokratiseringsprocessen i den mellemamerikanske region.

Den nordiske arbejdsgruppe for bistand til Mellemamerika mødes regelmæssigt, ligesom der arrangeres fællesnordiske seminarer vedrørende prioritetssektorer som sundhed og miljø. Dette bidrager til sikring af fornøden koordination mellem de nordiske landes bistandsprogrammer i regionen og letter identifikation af mulighederne for at iværksætte fællesindsatser.

I juni blev der på norsk foranledning afholdt et seminar om nordisk samarbejde om miljøbistand til Mellemamerika. En rekommandation fra mødet foreslog de nordiske lande at vurdere fælles bistand til en foreslået miljøfond i CABEI (den mellemamerikanske bank for økonomisk integration). Det var yderligere enighed om at vurdere fælles støtte til den mellemamerikanske kommission for miljø og udvikling (CCAD). Som et resultat af seminaret er det nu besluttet at sende en fællesnordisk miljødelegation til regionen for at identificere aktuelle nordiske indsatsområder.

4.3 *Andre arbejdsgrupper*

4.3.1 *Namibia*

Den særlige arbejdsgruppe for samordning af nordisk bistand til Namibia besluttedes nedlagt i efteråret 1990 og koordineringsfunktionen overført til Windhoek, hvor alle de nordiske lande har stedlige repræsentationer.

På vegne af de nordiske lande afgav Finland ved donorkonferencen i New York i juni et indlæg, hvor der bl. a. blev givet tilsagn om omfattende nordisk støtte til bestræbelserne på at skabe forandringer i forhold til apartheid-fortiden.

4.3.2 *Menneskerettigheder og udviklingsbistand*

I foråret 1990 oprettedes en særlig nordisk arbejdsgruppe vedrørende menneskerettigheder og udviklingsbistand. Arbejdsgruppen, der foreløbigt er nedsat for et år, tjener som forum for udveksling af information og erfaringer vedrørende inddragelse af menneskerettighedshensynet i en bistandsmæssig sammenhæng og koordination af nordisk støtte til forskellige konkrete projektaktiviteter på området. Der er som resultat af drøftelserne i gruppen endvidere bl. a. blevet igangsat et fælles nordisk initiativ, der tager sigte på at effektivisere og målrette arbejdet i FN's fond for teknisk bistand på menneskerettighedsområdet (UNFASTA).

Arbejdsgruppen afholder sine møder kort inden EK-Bs møder med henblik på forberedelse af demokrati- og menneskerettighedsspørgsmål for diskussion i EK-B.

4.3.3 *Volumen*

I 1988 nedsattes en arbejdsgruppe, der fik til opgave at udarbejde en strategi for et nordisk initiativ i volumen-spørgsmålet. Initiativet konkretiseredes efterfølgende på ministermøde i Thorshavn i marts 1989, hvor de nordiske lande opfordrede de øvrige donorlande til at træffe konkrete foranstaltninger til snarest at opfylde FN's 0.7% målsætning.

Som resultat af arbejdet i gruppen, der siden blev udvidet til også at omfatte Holland, lykkedes det i erklæringen fra DAC højniveaumødet i december 1989 at få indsat en i DAC sammenhæng usædvanlig stærk opfordring til medlemslandene om at øge deres bistand.

Volumeninitiativet er sidenhen søgt videreført i FN-regi, særligt i forbindelse med FNs særlige samling vedrørende internationalt økonomisk samarbejde i april 1990 og i forbindelse med udformningen af FNs 4. udviklingsstrategi, der behandles på FNs 45. generalforsamling.

De fattigste landes andel af den internationale bistand ligger langt under det internationale mål på 0,15%. En øget indsats for denne gruppe må være et hovedmål også fra nordisk side.

4.3.4 *Miljø og bistand*

Nordisk samarbejde om miljøspørgsmål i forbindelse med bistand drejer sig især om forskellige tiltag i forbindelse med opfølgning af Verdenskommissionen for miljø og udvikling, forberedelserne til konferencen om miljø og udvikling i 1992, samt med forhandlingerne om globale klimaspørgsmål. Til disse formål afholdes bl. a. nordiske samrådsmøder forud for større internationale møder. Miljørådgiverne i de nordiske bistandsadministrationer mødes også i samrådsmøder forud for miljømøder i OECD/DAC. I FN-organerne og udviklingsbankerne har de nordiske lande konsekvent arbejdet for større integration af miljøaspekterne i bistandsindsatserne.

I juni blev der arrangeret et seminar i Oslo om nordisk miljøbistand til Mellemamerika (se nærmere omtale i 4.2.2 Mellemamerika).

4.3.5 *Kvinder og udvikling*

De nordiske lande har en fælles politik om at kvinder skal vies større opmærksomhed, og at hensyn til kvinder skal integreres i al bistandsvirksomhed. Der foregår et nært samarbejde om udvikling af et uddannelsesprogram om betydningen af kønsdimensionen i bistand. Programmet skal gøre det enklere for tjenestemænd at afdække og påvirke de mekanismer, som opretholder ulighed og diskriminering, og bidrage til at integrering af kvinder faktisk sker.

Aktions- og sektorplaner for en bedre kvindeorientering af bistanden er udarbejdet for mange samarbejdslande, og de nordiske lande ønsker at koordinere opfølgningen så langt som muligt. Koordineringsarbejdet er centralt for den nordiske arbejdsgruppe for kvinder og udvikling. Gruppen

havde 2 møder i 1990, hvor bl.a. oplæg om fælles evalueringer blev diskuteret. Der er et nært samarbejde om kvinderetningen inden for SADCC-programmet og om regionplanen for Mellemamerika.

De nordiske lande har arbejdet aktivt for at få kvindeaspektet med i udformningen af DACs miljøpolitik. Norge har det sidste år ledet DAC/WID (Women in Development) gruppen.

Som en del af det nordiske FN-projekt (se 4.5) har man igangsat et studie, som skal kortlægge den nordiske indsats for kvinder og påvirkningen af de multilaterale organisationer. Der gennemføres også en evaluering af FN-organisationen INSTRAW, som har ansvar for at forbedre national statistik om kvinder, forskning, oplæring og informationsformidling.

4.4 Multilateralt samarbejde

Koordineret fællesnordisk optræden i multilaterale bistandsfora har resulteret i større gennemslagskraft for nordiske synspunkter, end om landene havde fremført disse hver for sig. De nordiske lande har i særlig grad rettet opmærksomheden mod menneskerettighedsspørgsmål, fattigdomsorientering, gældsproblemer i de fattigste udviklingslande, øget miljøhensyn i bistanden og kvindespørgsmål.

I 1990 behandlede Verdensbanken fattigdomsspørgsmålet i sin årlige World Development Report. FNs udviklingsprogram (UNDP) kom samme år med en rapport om udvikling: Human Development Report. I disse rapporter slog nordiske synspunkter igennem i højere grad end tidligere.

De nordiske bistandsadministrationer diskuterede også muligheden for flere nordiske kandidater til vigtige poster i internationale organisationer, ikke mindst inden for FN-systemet, med henblik på at deltage aktivt i ledelsen af disse organisationer.

4.5 FN i udviklingssamarbejdet

Sommeren 1988 indledtes det nordiske projekt "FN i udviklingssamarbejdet" med et fritstående sekretariat i Stockholm og finansieret af regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Projektet ventes afsluttet i 1991.

Projektet skal gennem studier, seminarer og konferencer belyse FNs arbejde på udviklingsområdet, og komme med ideer og forslag til nordisk samarbejde i forskellige FN-organer.

Der er bl. a. gennemført "case studies" i otte u-lande vedrørende modtagerlandenes syn på FN-bistanden. Yderligere fremlagdes en deskriptiv studie af FNs arbejde på energiområdet. I 1990 diskuteredes disse studier ved seminarer. Under året gennemførtes flere udredninger, bl. a. om FNs fagorganer, formerne for finansiering af FN-organernes bistandsvirksomhed, FNs rolle i katastrofebistand og de nordiske landes indflydelse i FN.

I 1991 vil det nordiske FN-projekt præsentere konklusioner, og fremlægge konkrete forslag til at effektivisere FNs rolle på det økonomiske og sociale område.

4.6 *Samfinansierede nordiske projekter*

Af de oprindelige nordiske fællesfinansierede projekter under Københavnskonventionen er ingen tilbage. Det sidste, Landbrugs- og fiskeriprojektet i Moçambique (MONAP) (se 4.6.1) blev som afslutning evalueret i 1990.

EK-B diskuterede i årets løb forslag om mindre fællesnordiske indsatser, f.eks. støtte til kurser i Norden for tropikmedicin, og et seminar om funktionshæmmede og udviklingsbistand som forberedes med henblik på afholdelse i marts 1991 i Finland.

4.6.1 *Landbrugs- og fiskeriprojektet i Moçambique*

Landbrugssektoren

Det fællesnordiske landbrugsprojekt MONAP (Moçambique-Nordic Agricultural Project) ophørte 31. december 1989. En fælles nordisk evaluering af projektet er igangsat og vil blive afsluttet i løbet af 1990. Flere af de nordiske lande er derefter gået ind i bilaterale landbrugsprojekter, delvis som en direkte fortsættelse af projekter inden for MONAP. Sverige har under 1990 støttet projekter inden for såsæd og markedsføring af landbrugsprodukter samt aftalt støtte til landmåling og landbrugsforskning. Finland støtter uddannelsesindsatser inden for land- og skovbrug. Danmark samarbejder inden for frøkontrol og udvikling af mindre agroindustri.

Fiskerisektoren

Den fællesnordiske støtte til fiskerisektoren ophørte i 1988. Sverige støttede bilateralt et håndværksfiskeriprojekt under budgetåret 1988/89. Lige nu gives ingen nordisk støtte til sektoren.

4.6.2 *Støtte till SATCC*

De nordiske lande har siden 1980 ydet støtte til SADCCs Transport- og Kommunikationskommission (SATCC) i Maputo, Moçambique. I marts 1990 blev en ny 4-årig aftale underskrevet på SEK 46,5 mio. Den nordiske støtte har til hensigt at styrke SATCC til selv at udarbejde genopbygnings- og investeringsprogrammer inden for transport- og kommunikationsområdet. Arbejdet har haft besvær med i tillæg til investeringsprogrammer i transportkorridoren også at måtte tilpasse organisationen til den nye indretning på drift- og vedligeholdelsesspørgsmål. Den nordiske støtte, som administreres af Sverige, vil gradvist blive erstattet af regionalt rekrutterede eksperter.

4.6.3 *Regional genbank for SADCC-landene*

De nordiske lande støtter oprettelsen af en regional genbank for plantevækster i SADCC-området. Genbanken er under etablering i Lusaka, Zambia. Det nordiske bidrag til den første 4-års periode udgør SEK 24,6

mio, og administreres af Sverige med Nordiska Genbanken som den tekniske ekspertise og i samarbejde med SADCCs center for jordbrugsforskning, SACCAR. SADCC genbanken oprettes over en periode på 20 år, og SADCCs medlemslande skal gradvis påtage sig ansvar for institutionens løbende omkostninger.

4.6.4 *NORSAD-fonden*

Forberedelserne til at gøre NORSAD-fonden operationel i begyndelsen af 1991 fortsatte. En svensk direktør blev ansat, og en bestyrelse med medlemmer fra såvel Norden som SADCC blev udpeget og holdt sit første møde sommeren 1990. Fondens hovedsæde besluttedes placeret i Lusaka, Zambia.

De nordiske lande har forpligtet sig til at stille i alt 200 mio DKK til rådighed for NORDSAD-fonden. Fonden vil støtte virksomheder med blandet nordisk-afrikansk deltagelse, først og fremmest eksportorienterede virksomheder. Sådanne "joint ventures" vil kunne få midler stillet til rådighed fra fonden og på den måde være med til at indtjene udenlandsk valuta til de valutahungrende lande i det sydlige Afrika. Samtidig vil fonden være en støtte for SADCC-landenes bestræbelser på at gøre sig mindre afhængige af Sydafrika. Fondens midler kan derfor ikke anvendes af firmaer domineret af sydafrikanske interesser.

Kapitel XXIII

Jord- og skogbruk

1 Sammenfatning

Jord- og skogbrukspolitikken i de nordiske land har i 1990 vært preget av den internasjonale utvikling, spesielt GATT- forhandlingene og EF/EFTA-forhandlingene. Flere nordiske land er i ferd med å revidere sin landbrukspolitik for å tilpasse seg de nye internasjonale forhold. Et annet sentralt spørsmål i jord- og skogbrukspolitikken er miljø. Miljøtiltak integreres i stigende grad i den nasjonale jord- og skogbrukspolitik.

Tillegg til nordisk samarbeidsprogram på jord- og skogbruksområdet ble fastsatt av ministerrådet i 1990, etter forutgående behandling i Nordisk Råd. De nye satsingsområdene for sektoren er spesielt landbruksmiljøområdet og tilpasninger til internasjonale forhold.

Årets samarbeide har i første rekke vært konsentrert om oppfølging av aktiviteter under tilleggsprogrammet. Spesielt er innsatsen rettet mot landbruksmiljøområdet, harmoniseringsområdet og genressursområdet.

En arbeidsgruppe har arbeidet med å utrede ressursbehovet for globale genbevarende foranstaltninger. I utredningen foreslås nye tiltak vedrørende bevaring av plantegenetiske og dyregenetiske ressurser. Ministerrådet vil i 1991 komme tilbake til oppfølging av forslagene etter høring av utredningen.

På harmoniseringsområdet er det tidligere nedsatt en rekke samarbeidsgrupper på ulike kontrollområder. Det tas sikte på å sammenkople arbeidet med avvikling av tekniske handelshindringer og arbeidet med tilpasninger til de kommende regler for EFs indre marked.

På landbruksmiljøområdet er det nedsatt en felles ad-hoc arbeidsgruppe av EK-Miljø og NEJS. Denne skal sikre tilfredsstillende koordinering og prioritering av prosjektvirksomhet på landbruksmiljøområdet. Denne gruppen skal ha en rådgivende funksjon overfor NEJS i spørsmål som angår landbruksmiljø. Det er igangsatt arbeid med et særskilt program for sektorens satsing på landbruksmiljøområdet, som et delprogram til tilleggsprogrammet.

2 Jord- og skogbrukets utvikling i de nordiske land

Den nasjonale landbrukspolitik i de nordiske land har i 1990 særlig vært preget av to forhold, en rask internasjonal utvikling på landbrukspolitikområdet særlig i forbindelse med forhandlingene under GATT og mellom EF og EFTA, og et stigende behov for å integrere miljøpolitikk i landbrukspolitikken.

De pågående landbruksforhandlinger under GATT, liksom EF/EFTA

forhandlingene, vil føre til en liberalisering av handelen med landbruksvarer og en reduksjon av landbruksstøtten. Blant annet på denne bakgrunn er flere nordiske land i ferd med å revidere sin nasjonale landbrukspolitikk for å tilpasse seg til de nye internasjonale forhold, jfr. også anbefalingene i Økonomisk handlingsplan.

I Danmark ble støtten til landbruket trappet ned i 1990 i samvar med EFs landbrukspolitikk.

I Norge ble det i 1990 gjennomført en betydelig omlegging av virkemiddelbruken i jordbruket, ved at virkemidlene er gjort mer produksjonsnøytrale og eksportstøtten redusert. I Finland og Island er likeledes eksportstøtten skåret ned.

I Sverige har riksdagen i 1990 fattet beslutning om en revisjon av jordbruks- og næringsmiddelpolitikken. Denne innebærer en overgang til et mer markedsrettet system, hvor grensebeskyttelsen mot omverdenen opprettholdes mens det interne marked avreguleres.

Miljøspørsmål står sentralt i jord- og skogbrukspolitikken i alle de nordiske land, og det blir lagt større vekt enn tidligere på miljøtiltak i landbrukspolitikken. Det er iverksatt ulike administrative og økonomiske tiltak som stimulerer til miljøvennlige driftsformer i jord- og skogbruket. Spesielt for skogsbrukets del er luftforurensningenes betydning for skogenes langsiktige produksjonsevne blitt fokusert.

3 Samarbeidets struktur på jord- og skogbruksområdet

Ministerrådet ved landbruksministrene er ansvarlig for det nordiske samarbeidet innen jord- og skogbrukssektoren. Iverksettelse og oppfølging av ministerrådets beslutninger tilligger Nordisk Embetsmannskomite for Jord- og Skogbruksspørsmål (NEJS).

Samarbeidet på sektoren er basert på det nordiske handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet fra 1985 og tilleggsprogrammet til dette som ble vedtatt i 1990. Under det opprinnelige handlingsprogram er iverksatt samarbeid innenfor forskning, planteforedling, genbanksamarbeide, kontrollområdet og på enkelte mindre områder. De nye satsingsområdene i tilleggsprogrammet omfatter spesielt landbruksmiljøområdet og tilpassninger til internasjonale forhold. Handlingsprogram med tilleggsprogram er fastsatt for perioden frem til 1995, da det forutsettes gjennomført en evaluering av alle samarbeidsaktiviteter.

Handlingsprogrammet iverksettes dels direkte av NEJS, dels i regi av sektorens tre institusjoner. Disse er: – Nordisk Genbank for Jord- og Hagebruksvekster (NGB) – Samarbeidsnemden for Nordisk Skogforskning (SNS) – Samnordisk Planteforedling (SNP).

Oversikten nedenfor viser sektorens bevilgninger i 1990 fordelt på programområder (1000 DKK)

– Utredninger m.v.	992
– Jordbruksforskning	1 120
– Skogforskning (SNS)	8 131
– Forskerutdanning	1 750
– Genbanksamarbeide planter (NGB)	4 885
– Genbanksamarbeidet husdyr	280
– Planteforedling (SNP)	1 907
– Kontrollinstitusjonene	1 925
– Landbruksmiljø	<u>740</u>
– Bevilget av sektorrammen	21 730
– Bioteknologimidler	<u>6 560</u>
– I alt	28 290

Sektoren er ansvarlig for følgende rådsrekommendasjoner:

- 3/1990/e Tillegg til nordisk handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet (B 101/e).
 4/1990/e Samarbeide om økologisk jordbruksproduksjon (A 897/e).

4 Virksomheten 1990

4.1 Allmenne spørsmål

Samarbeidet på jord- og skogbruksområdet i 1990 har vært preget av det nye tilleggsprogrammet og iverksettelse av aktiviteter under dette. Spesielt er innsatsen rettet mot samarbeide på landbruksmiljøområdet, harmoniseringsområdet og genressursområdet.

Ved siden av sektorprogrammet har sektoren ansvar for gjennomføring av delpunkter i det løpende arbeidsprogram Norden i Europa. Oppfølgingen drøftes regelmessig av landbruksministrene og av NEJS.

Iverksettelse av aktiviteter overfor Øst-Europa, i samsvar med ministerrådets arbeidsprogram for Baltikum og Øst-Europa, har vært drøftet av NEJS. Fra baltisk side er samarbeide på landbruksområdet, spesielt praktikant- og studentutveksling, høyt prioritert. NEJS vil vurdere nærmere på hvilke spesifikke områder det kan være aktuelt å initiere samarbeide mellom Norden og Baltikum.

4.2 Bioteknologi

NEJS har ansvaret for oppfølgingen av en del av det nordiske samarbeidsprogram for bioteknologi 1988–92 (jfr. Kap II, 3.1.3). NEJS har delegert koordineringen til Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ), som innsamler og prioriterer planene for hele sektoren. NKJ holder

kontakt til den Nordisk Programkomite for Bioteknologi, som har den styrende funksjon, og Nordisk Industrifond.

Det er i 1990 innvilget en lang rekke søknader innenfor plante- og husdyrsbioteknologi. Det er gitt bevilgninger til forskningsprosjekter, stipendiater, gjesteforskere, symposier og arbeidsgruppemøter. NKJ har satt ned en Rådgivende Gruppe i Bioteknologi som behandler og anbefaler søknadene for NKJ.

Det er i 1990 nedsatt en ad hoc arbeidsgruppe under samarbeidsministrene som skal behandle bioteknologiske oppfinnelser og immaterialretten i Norden. Arbeidsgruppens medlemmer er utpekt av EK-Lov, EK-Industri og NEJS. Gruppens mandat er blant annet å søke å harmonisere synet på immaterialrettslig beskyttelse for bioteknologiske oppfinnelser i de nordiske land, samt å prøve forutsetningene for felles nordisk opptreden i de internasjonale organer som arbeider med disse spørsmål.

4.3 Jordbruksforskning

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) er ministerrådets rådgivende organ i spørsmål vedrørende jordbruksforskning. I kontaktorganet samarbeider de nordiske lands forskningsråd og forskningsorganer på jord- og skogbruksområdet.

Forskningssamarbeidet på jord- og skogbruksområdet ble evaluert i 1989. I samsvar med anbefalingene i denne evalueringsrapporten, er det etablert et nærmere samarbeide mellom NKJ og SNS. I denne sammenheng ble NKJs vedtekter endret i 1990, med det formål at sekretariatsplasseringen for NKJ og SNS i fremtiden blir samordnet. Samtidig ble mandatperioden endret fra tre til fire år.

NKJ fastsatte en strategi- og aktivitetsplan for sin virksomhet i 1988. I 1990 har NKJ i samarbeid med SNS satt igang arbeid med et program for miljørelatert forskning innenfor jord- og skogbruk.

Etter forslag fra NKJ støttet ministerrådet i 1990 fortsettelse av et forskningsprosjekt om økologiske produksjonsformer, dessuten ble det gitt støtte til utgivelse av et vitenskaplig tidsskift i veterinærmedisin.

Foruten disse prosjekter ble i 1990 17 nordiske prosjekter finansiert direkte av de nasjonale forskningsråd.

4.4 Skogforskning

Samarbeidet innenfor skogforskningen ivaretas av Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS). Skogforskning er det største enkelte programområde innenfor sektoren.

I den ovenfor nevnte evalueringsrapport for forsknings samarbeidet på jord- og skogbrukssektoren, ble det foreslått enkelte endringer for SNS' organisasjon. Hovedelementene i rapportens konklusjoner er innarbeidet i tillegget til handlingsprogram for sektoren. Disse forslagene er realisert ved at SNS' vedtekter ble revidert i 1990.

For å sikre at de nordiske organer som beskjeftiger seg med forskning skulle få en mer identisk organisasjon og likeartet saksbehandling, er SNS' styre utvidet med representanter for de nasjonale forskningsråd. Derved vil det gjennom SNS, liksom for NKJ, kunne fremmes forskningsprosjekter med finansiering fra nasjonale kilder. Videre er vedtektene endret slik at sekretariatsplasseringen for fremtiden søkes samordnet med NKJ.

Et nært samarbeide mellom SNS og NKJ er innledet i 1990 ved at organisasjonene har gått sammen om å utarbeide et program om miljørelatert forskning i jord- og skogbruksområdet.

SNS' virksomhet er basert på et handlingsprogram for perioden 1989–93. I 1990 ble 16 prosjekter finansiert over SNS' budsjett. Det er gitt bevilgning til forskningsprosjekter innenfor områdene skogteknikk, skogskader, virkesforskning, flerbruk, arbeidsmiljø,

4.5 Forskerutdannelse

Forskerutdannelsen gjennomføres i regi av en styringsgruppe for systematiserte nordiske forskerutdannelseskurser på jord- og skogbruksområdet.

Samarbeidet om forskerutdannelse er høyt prioritert av ministerrådet, og søkes fortsatt utbygget.

I 1989 ble virksomheten evaluert av en særskilt evalueringsgruppe. På bakgrunn av evalueringsgruppens konklusjoner ble det utarbeidet nye retningslinjer for de systematiserte forskerkursene. Retningslinjene trådte i kraft den 1. januar 1990.

Retningslinjene gir rom for at *alle* forskerutdannelseskurser innenfor jord- og skogbruksområdet gjennomføres i regi av styringsgruppen for de systematiserte forskningskurser. Tidligere har virksomheten utelukkende bestått av kursrekker over 2–3 år på bestemte fagområder.

De nye retningslinjene innebærer blant annet at det for fremtiden skal satses på tilbakevendende kurser med nær samme faglige innhold. Ved en slik modell kan nordiske forskningsinstitusjoner utvikle seg til nordiske kompetansesentre innenfor spesielle fagområderder.

Videre er det en målsetting å arrangere enkeltstående kurser i nært samarbeid med ministerrådets organer for forskningssamarbeide på jord- og skogbruksområdet; NKJ og SNS. Slike kurser er tidligere arrangert i NKJs og SNS' regi.

Fra ministerrådets side forutsettes at de nordiske kurser skal være et integrert element i den nordiske forskerutdannelse, på like fot med annen undervisning.

Styringsgruppen har besluttet å utarbeide en handlingsplan for nærmere å konkretisere målsettingene for forskerutdannelsen på jord- og skogbruksområdet.

Det er i 1990 arrangert 11 kurser innenfor ulike fagområder.

4.6 Nordisk genbanksamarbeide for planter

Nordisk Genbank for Jord- og Hagebruksvekster (NGB) er ansvarlig for det nordiske genbevarende samarbeidet for jord- og hagebruksplanter. Målsettingen er å bevare og dokumentere den genetiske varon av plante-materiale som kan være verdifull i fremtidig planteforedling. Bevaringen omfatter både opprinnelig og foredlet plantemateriale. Genbanken inngår i det regionale genbanksamarbeidet som en regional genbank for Norden.

Foruten utbygging av den nordiske fellesvirksomhet på området, har Genbanken påtatt seg det faglige ansvaret i forbindelse med etableringen av en regional genbank i SADCC landene i det sydlige Afrika.

Ministerrådet anser at de nordiske land har et medansvar for bevaring av globale genressurser, under hensyntagen til en fremtidig bæredyktig utvikling i jord- og skogbruket. NEJS har, på ministerrådets anbefaling, nedsatt en arbeidsgruppe med mandat å utrede ressursbehovet for globale genbevarende foranstaltninger. Arbeidsgruppen la frem sin rapport i 1990.

I rapporten foreslås blant annet økt satsing på kompetanseoppbyggende tiltak, både innen Norden og overfor U-land. Som en komplettering av genbankprosjektet i SADCC-landene tilrås utbygging av planteforedling og såvareproduksjon i regionen. Dessuten anbefales at det etableres faste rutiner for samordning av de nordiske lands opptreden i internasjonale fora der genbevarings spørsmål diskuteres.

Utredningen er utsendt på høring, og vil bli behandlet av ministerrådet i 1991.

På skogsområdet ivaretas genbankfunksjonen av Nordisk Skogstreforedlingsgruppe under SNS.

4.7 Nordisk genbanksamarbeide for husdyr

Det nordiske samarbeidet om bevaring av genetiske ressurser på husdyrområdet er organisert i prosjekts form under en nordisk styringsgruppe. Prosjektets målsetting er å bevare og dokumentere den genetiske variasjon hos husdyr og farmdyr, spesielt i Norden. Virksomheten konsentreres om drift av en informasjonssentral på nordiske nivå, og initiering av opprettelse av genbanker på nasjonalt nivå.

NEJS har besluttet at virksomheten fra 1991 skal få en mer permanent form, ved at sekretariatet knyttes til en offentlig nordisk husdyrinstitusjon. Derved vil databanken få en tilsvarende organisasjonsmessig forankring som den globale databank under FAO/EAAP (European Association for Animal Production), som er tilknyttet institutt for husdyravl ved veterinærhøgskolen i Hannover. Den nordisk databank vil heretter bedre kunne representere de nordiske land i det globale datanettverk.

Utredningen om globale genbevarende foranstaltninger (jfr. 4.6) gir også anbefalinger om fremtidige satsninger på husdyrområdet. Arbeidsgruppen anbefaler blant annet kompetanseoppbyggende tiltak, både innenfor Norden og overfor U-land. Dessuten foreslås initiativ for å opprette et interna-

sjonalt paraplyorgan for dyregenetiske ressurser, slik det allerede finnes på planteområdet.

4.8 *Planteforedling*

Samordning av den nordiske planteforedling skjer gjennom Samnordisk Planteforedling (SNP). SNP arbeider for en rasjonell samordning av den nordiske planteforedling for jord- og hagebruksplanter. Virksomheten omfatter forskning, praktisk planteforedling, sortsprøving og sortsidentifikasjon.

Etter pålegg fra ministerrådet er SNP i ferd med å utarbeide en handlingsplan for sin virksomhet for perioden 1991 – 95. I forbindelse med at en slik plan skal forelegges ministerrådet, er det også satt igang evaluering av SNPs virksomhet. Evalueringsrapporten skal foreligge innen utgangen av 1990. Derefter vil det, i samsvar med anbefalingen i tilleggsprogrammet, bli vurdert hvorvidt de forskningsmessige aktiviteter under SNP bør tilknyttes NKJ.

4.9 *Kontrollinstitusjonenes samarbeide*

Samarbeidet mellom kontrollinstitusjonene skjer på bakgrunn av tre nordiske handlingsprogrammer. Disse er foruten sektorens eget handlingsprogram med tilleggsprogram; Samarbeidsprogrammet om avskaffelse av handelshindringer i Norden, og Arbeidsprogrammet Norden i Europa.

NEJS har bedt de berørte nordiske samarbeidsgrupper om å sammenkople arbeidet med avvikling av tekniske handelshindringer og arbeidet med tilpasninger til de kommende regler for EFs indre marked. Ministerrådet finner at målsettingen i EF bør prioriteres fremfor å utarbeide en særskilt nordisk harmoniseringsmålsetting. I 1990 har harmoniseringsarbeidet særlig vært preget av de pågående EF/EFTA forhandlinger.

4.9.1 *Veterinærområdet*

Veterinærområdet er ett av landbrukssektorens største kontrollområder. De nordiske lands veterinære sunnhetsnivå er sikret ved en lang rekke bestemmelser på området.

Det nordiske samarbeidet tar sikte på å etablere regler for handel som bygger på den aktuelle sykdomssituasjon i landene, i stedet for de tradisjonelle importrestriksjoner. Dette forutsetter at sykdomssituasjonen kan dokumenteres på en tilfredsstillende måte.

Gjennom det nordiske samarbeidet er det gjort visse fremskritt for å lette handelen mellom landene. Blant annet er det inngått avtale om handlingsmønster i det tilfelle at et nordisk land rammes av en alvorlig husdyrsykdom. Videre er innførselsbestemmelser for visse dyr og dyreprodukter harmonisert i de nordiske land. Forslag til ytterligere harmonisering behandles av en arbeidsgruppe.

4.9.2 *Plantesunnhetsområdet*

Kontrollområdet er omfattende og kjennetegnet ved utstrakt bruk av internasjonale sunnhetssertifikater i den internasjonale samhandel med planter og frukt. Graden av beskyttelse er imidlertid i stor grad avhengig av planteart og sykdomsrisiko.

En målsetning med det nordiske samarbeidet er at importkontroll for planter og planteprodukter skal kunne reduseres kraftig eller fjernes helt.

I 1990 er det besluttet å fjerne sertifiseringskravene for en del planter og planteprodukter, blant annet frukt, grønnsaker og bær.

En reduksjon av grensekontrollen forutsetter at det bygges opp et kontrollsystem for planteproduksjonen i eksportlandet. I samsvar med dette er det utarbeidet felles nordiske sertifiseringsregler for en del kulturplanter. Parallelt samarbeides om en samordning av metodikken omkring plante-kontrollen.

Arbeidet innrettes slik at en tar sikte på å lette en senere tilpasning til de regler som vil gjelde for EFs indre marked.

4.9.3 *Frøkontroll*

Frøkontroll samarbeidet har lange tradisjoner både nordisk og internasjonalt. Det nordiske samarbeidet på området har blant annet til hovedformål å fjerne tekniske handelshindringer for frø, inkludert settepoteter.

I 1990 er det lagt frem en rapport om kontrollen med frø i de nordiske land. Kontrollen er generelt likeverdig, blant annet fordi internasjonale sertifiseringsregler følges. Det eksisterer fremdeles forskjeller i detaljkravene til de enkelte frø, og arbeidet med harmonisering på dette området fortsetter.

4.9.4 *Landbrukskjemi*

Området landbrukskjemi omfatter i første rekke analyse- og kontrollbestemmelser vedrørende handelsgjødsel og jordforbedringsmidler. Målsettingen er blant annet å harmonisere de nordiske lands regelverk og analysemetoder, og spesielt å samordne aktivitetene i forhold til EF.

Arbeidet hittil har særlig omfattet kartlegging og beskrivelse av de nasjonale regelverk. Det er fastslått betydelige ulikheter mellom landene, hvilket burde gi grunnlag for utstrakt regelharmonisering.

4.9.5 *Forstoffkontroll*

På forstoffkontrollområdet er det også avdekket betydelig forskjeller i de nordiske lands lovgivning og regelverk. Formålet med de nordiske lands samarbeide er å forsterke den nordiske harmonisering på området, blant annet grenseverdier for uønskede stoffer, største tillatelige innhold av tilsetningsstoffer, m.v. Samarbeidet er innrettet med sikte på tilpasning til EFs indre marked.

4.9.6 *Landbruksbygninger*

Samarbeidets målsetting er å utarbeide forslag til felles nordiske retningslinjer for typegodkjenning av bygnings- og inventarkomponenter som er spesielle for landbruket.

Det er utarbeidet utkast til felles regler for gjødsel- og urinbeholdere, ensilasjesiloer og gjødselkjellerporter. I den grad felles standarder er uhen-siktsmessig, vil en søke å komme frem til avtaler om gjensidig aksept av nasjonale standarder.

4.9.7 *Plantevernmidler*

Ansvar for nordisk samarbeide omkring godkjenning av plantevernmidler tilligger Nordisk Embetsmannskomite for Miljøvernsspørsmål. Landbrukssektoren yter støtte til biologisk prøving av plantevernmidler. Resultatene av denne forsøksvirksomhet er en del av det grunnlag kontrollmyndighetene nytter ved vurdering og godkjenning av plantevernmidler.

4.10 *Landbruksmiljø*

I midtveisevalueringen på jord- og skogbrukssektoren 1989 ble landbruksmiljø pekt ut som ett av de nye satsingsområdene i det nordiske jord- og skogbruks samarbeidet. I sektorens tilleggsprogram har landbruksmiljøspørsmål fått en dominerende plass, det er spesifisert ialt ti delområder som skal følges opp av ministerrådet i den kommende femårsperiode.

For å sikre en tilfresstillende koordinering og prioritering av prosjektvirksomhet på landbruksmiljøområdet er det i 1990 etablert et nært samarbeid mellom jordbrukssektoren og miljøsektoren. EK-Miljø og NEJS har i fellesskap satt ned en ad hoc arbeidsgruppe for dette formål. Denne landbruksmiljøgruppen vil blant annet ha en rådgivende funksjon overfor NEJS i spørsmål som angår landbruksmiljø.

Landbruksmiljøgruppen har pekt ut fire delområder der NEJS innsats bør konsentreres de nærmeste år, disse er:

1. Koordinering av miljø- og landbrukspolitikk
2. Miljøkvalitetsovervåking i jord- og skogbruket
3. Avrenning av næringssalter m.v.
4. Skogbruk og miljøtrusler

Et særskilt program for landbrukssektorens satsing på miljøområdet er under utarbeidelse, og ventes fremlagt i mars 1991. I dette programmet vil prosjektområder bli nærmere identifisert. Programmet vil være et delprogram under landbrukssektorens tilleggsprogram, men vil også innrettes i samsvar med de eksisterende handlingsplaner på miljøområdet. Gjennomføringen av dette programmet vil ventelig involvere alle institusjoner og organer innen jordbrukssektoren, i tillegg til miljøsektoren.

Det er allerede igangsatt flere prosjekter på landbruksmiljøområdet, blant annet på områdene kulturlandskap, miljøkvalitetsovervåking og skog/miljø.

5 Nordisk Råds rekommandasjoner

5.1 Meddelelse om rekommandasjon nr 3/1990/e angående tillegg til nordisk handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet (B 101/e)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et tillegg til nordisk handlingsprogram på jord- og skovbruksområdet på basis af ministerrådsforslag B 101/e og under hensyn til udvalgets synspunkter,

at lade denne vedtagelse bygge på en, i forbindelse med C 2/1990, afklaret finansieringsplan.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet vedtok ”Tillegg til nordisk handlingsprogram på jord- og skovbruksområdet” i juni 1990. I samsvar med uttalelsene fra Nordisk Råd er det endelige program endret noe, spesielt på området skogbruk og miljø.

For 1990 er virksomheten under tilleggsprogrammet finansiert gjennom en tilleggsbevilgning fra ministerrådsreserven på DKK 820 000. For 1991 foreslår ministerrådet i forslag til budsjett at sektorbudsjettet økes med DKK 1 mill. i forhold til 1990.

Ministerrådet anser dermed at rekommandasjonen kan avskrives.

5.2 Meddelelse om rekommandasjon nr 4/1990/e angående samarbeide om økologisk landbruksproduksjon (A 897/e)

Rekommandasjonen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at styrke det nordiske samarbeide og udvekslingen af information mellem forskere, rådgivere, avlere, myndigheter og studenter inden for det økologiske jordbrug, og

at styrke de nordiske, økologiske foreningers samarbeide med nordiske myndigheter i forbindelse med harmonisering af regler, kontrol og mærkning i relation til økologisk jordbruksproduksjon.”

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd anser at samarbeidet om økologisk landbruksproduksjon omfattes av de generelle målsetninger om samarbeid om miljøvennlige produksjonsformer, som er fastsatt i Tillegg til handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet. På bakgrunn av Nordisk Råds behandling av medlemsforslaget om økologisk landbruksproduksjon, har ministerrådet endret teksten i tilleggsprogrammet slik at det klart fremgår at programmet også omfatter samarbeid om økologisk landbruk.

Nordisk samarbeide om miljøvennlige og økologiske produksjonsformer pågår gjennom prosjektvirksomhet på ulike felter. Innsatsen er spesielt rettet mot forsøksvirksomhet med sikte på å redusere bruken av plantevernmidler.

Som et ledd i arbeidet med å bedre kunnskapsnivået og spre informasjon

om økologisk landbruk er det i 1990 bevilget midler til opprettelse av en litteraturlatabase for økologisk litteratur i Norden.

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) og Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) har i 1990 igangsatt ad med et program for nordisk samarbeid om forskning på landbruksmiljøområdet. Dette programmet vil omfatte blant annet innsatsområder relatert til økologisk landbruk. Jord- og skogbruksplanlegging der både økonomiske og økologiske planer inngår er et av de foreslåtte innsatsområder.

Ministerrådet arbeider med et delprogram for jord- og skogbrukssektorens aktiviteter på landbruksmiljøområdet. Tiltak som gjelder økologisk landbruk vil være et integrert element i denne planen.

Kapitel XXV

Bygg- och bostadssektorn

1 Sammanfattning

Den nordiska byggsektorns internationalisering har präglat ämbetsmannakommitténs arbete under år 1990 och intensifierat samordningen mellan sektorns organ på bestämmelse- och standardiseringsområdet. Man har följt det administrativa arbete som pågår inom EG och som bl. a. har resulterat i utarbetande av förslag till sex basdokument för väsentliga kravområden under EGs byggvarudirektiv. Dessa dokument utgör underlag för mandaten för CEN-arbetet på byggområdet, där de nordiska länderna kraftigt försöker medverka på bred front.

Byggeforskningsorganen klargjorde status på arbetet på Nordiskt byggforskningsmöte 1990; ett möte som hålls vart tredje år. De medverkande organen har successivt utökat gruppernas aktiviteter och seminarieverksamhet med större andel nationell finansiering.

Samverkan på det bostadspolitiska området konkretiseras med några centrala projekt om bostadsfinansiering, styråtgärder i bostadspolitiken och strategier för stadsförnyelse. Ämbetsmannakommittén har fortsatt verkat för en bredare förankring av inomhusmiljöfrågor i flera av ministerrådets sektorer. I november hölls ett kontaktmöte, där man redogjorde för ett flertal olika projekt inom ministerrådet.

2 Utveckling inom bygg- och bostadssektorn

Efter den höga byggaktiviteten i Sverige och Finland under 1989 finns det under 1990 tecken på en klar avmattning. Samtidigt har man inte kunnat skönja någon märkbar förbättring i de andra länderna.

I *Danmark* sysselsätter sektorn 111 000 personer, räknat på årsplan. De samlade bygg- och anläggsaktiviteterna kommer bl. a. på grund av minskad bostadsbyggande att falla under 1990 och man väntar en ytterligare mindre nedgång under 1991. Antalet färdigställda bostäder under 1990 förväntas bli 19 000, jämfört med 30 000 år 1986.

I *Finland* ökade husbyggandet under 1989 med 13% och anläggsverksamheten med 6,5%. Ovanligt stort antal halvfärdiga byggnadsprojekt i början av året har hållit byggandet uppe under 1990. 66 000 bostäder förväntas bli färdiga under 1990, medan bara 49 000 påbörjas. Byggnadsskatten som gällt affärsbyggandet har inte varit särskilt betungande och i stället medfört till att industribyggandet ökat kraftigt. Det totala husbyggandet väntas i år öka med 3,5% och följas av en kraftigt minskning under nästa år. Anläggsverksamheten sjunker i år till 1.5% och väntas öka något under 1991.

I *Island* har läget varit oförändrat jämfört med 1989, då byggandet visade en rätt kraftig minskning. Färdigställda bostäder under 1989 blev totalt 1576, något lägre än medeltalet under 80-talet i övrigt; 1728 bostäder färdigställdes under 1988.

I *Norge* fortsatte aktiviteten att minska jämfört med 1989. Antalet bostäder under byggnad per juni 1990 var 25 327, en minskning på 9.8% jämfört med 1989. En liknande nedgång gäller för andra typer av byggnadsverksamheten. Färdigställda bostäder 1989 blev 27 835. Under samma år påbörjades 25 687 bostäder. Däremot kunde byggvaruexporten registrera en märkbar ökning under 1990.

I *Sverige* har byggaktiviteten minskat jämfört med 1989 när det färdigställdes 50 400 bostäder och påbörjades 57 200. Bostadspolitiken kommer alltmer att fokusera på förvaltning, förbättring och fördelning av befintliga bostäder. Fortsatta åtgärder för att underlätta import av byggmaterial avser att stävja höjning av materialpriserna. Ombyggnad av byggnadsbeståndet har minskat betydligt sedan toppnoteringen under 1986. I en utvärdering av ombyggnadsverksamheten föreslår Boverket kraftiga förändringar av ombyggnadsstödet konstruktion. I övrigt har man i Sverige utrett nya former för bostadsfinansieringssystem, som siktar på att minska de statliga bostadssubventionerna.

3 Samarbetets uppbyggnad

Det överordnade programmet för nordiskt samarbete inom bygg- och bostadssektorn är från 1983. En särskild handlingsplan för stabil sysselsättning fastställdes 1987. *Ämbetsmannakommittén för samarbete inom bygg- och bostadssektorn, ÄK-bygg*, ansvarar för samordning och genomförande av sektorns handlingsplaner. Kommittén består av ett antal permanenta samarbetsorgan och tillsätter vid behov arbetsgrupper.

NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. NKB arbetar med myndighetskrav för säkerhet, hälsa, miljö och resurshållning inom byggsektorn. NKB's arbetsprogram är från februari 1989 och gäller för tiden 1989–93. NKB har ett sekretariat förlagt till Esbo i Finland.

På standardiseringsområdet verkar *INSTA B, ett samarbetsforum för byggstandardiseringsorganen i Norden*. Senast reviderat INSTA-avtal är från 1988. Sekretariat för INSTA B under åren 1989–91 är förlagt till Byggstandardiseringen i Sverige.

Ett särskilt program med därtill knuten programkommitté reglerar samarbetet. Denna kommitté koordinerar de nordiska insatserna i CEN, den europeiska standardiseringsorganisationen. I programkommittén ingår även *NORDTEST*, en nordisk institution under industrisektorn på provningsområdet. (Jfr. kap 18).

De nordiska byggforskningsorganen och de nationella forskningsråden

samarbetar inom *NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp*. Riktlinjerna för verksamheten är senast uppdaterade 1988. Arbetet utförs i arbetsgrupper, för närvarande tolv till antalet, med avgränsade arbetsområden. Sekretariatet för åren 1990–93 är förlagt till Islands byggforskningsinstitut, Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins.

Ländernas centrala bostadsmyndigheter samverkar om nordiska projekt och utredningar. Ett årligt Bostadsadministrativt möte behandlar aktuella problem och utvecklingstendenser inom bostadspolitiken. *Nordisk styrgrupp för bostadspolitisk projektverksamhet* med representanter från såväl ministerier som bostadsstyrelser utses av det bostadsadministrativa mötet. Denna arbetsgrupp har till uppgift att initiera och samordna bostadspolitiska projekt.

4 Verksamheten 1990

4.1 Ministerrådet

En omläggning av bostadsfinansieringen i flertalet av de nordiska länderna blev föremål för ingående diskussion på bostadsministrarnas möte i början av året. Under den bostadspolitiska programdelen av samarbetet jämfördes i flera projekt såväl finansieringsfrågor som de generella och selektiva medel som brukas i Norden. På samma möte beslöt ministrarna ytterligare intensifiera nordiskt samarbete inför den europeiska integrationen. I enlighet med det godkända direktivet på byggområdet har man inom EG utarbetat förslag till basdokument (tillämpningsdokument) på sex väsentliga kravområden. Dessa omfattar hållfasthet, brandsäkerhet, hälsa och miljö, säkerhet vid användning, buller samt energiekonomisering och värmeisolation. Dessa dokument har under hösten formellt överlämnats till EFTA-länderna och väntas bli fastställda sommaren 1991. Dokumenten utgör underlag för standardiseringsmandaten till den europeiska standardiseringsorganisationen (CEN). (Jfr.kap. 4.2) Även andra EG-direktiv som berör byggsektorn har varit föremål för behandling av nordiska organ, och en analys av anbudsregler för offentlig upphandling har påbörjats. En motsvarande analys för produktansvar och produktsäkerhet för bygg- och anläggsområdet planeras.

I fråga om byggsektorns internationalisering har finansieringsfrågor och ökad informationsverksamhet om samverkansmöjligheter mellan nordiska företag behandlats. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt utvecklingen i Mellan- och Östeuropa. Under nästa år planeras direktkontakt mellan Baltikum och Norden, såväl inom byggforskningens område som inom bostadsadministrationens område. I november hölls en konferens med företrädare för näringsliv och myndigheter, där bl. a. möjliga samverkansåtgärder gentemot Mellan- och Östeuropa underströks. Till konferensen hade utarbetats en rapport. "Den nordiske byggesektors internationalisering – byggeeksport".

4.1.1 *Inomhusklimat*

Bostadsministrarna prioriterar samverkan om inomhusmiljö och lägger stor vikt vid arbetets tvärssektoriella karaktär. Inom byggsektorn pågår regelverksrelaterat utrednings- och rekommendationsarbete under Nordiska kommittén för byggbestämmelser (jfr. 4.2.1). Byggforskningsorganens arbetsgrupp för inomhusklimat har på uppdrag av ämbetsmannakommittén färdigställt ett förslag om byggsektorns prioriteringar. Förutom utbyte och spridning av nordiska erfarenheter bör man kunna stödja samverkansprojekt, där vinster kan uppnås genom en nordisk uppläggning till följd av att t. ex. speciell kompetens finns i något eller några av länderna och där resultatet kan nyttjas för nordiska rekommendationer eller normer. Ministerrådet kallade till ett kontaktmöte om inomhusmiljö i november. Där redogjordes för några pågående projekt under ministerrådets olika sektorer. Berörda samarbetssektorer är arbetsmiljö, bygg, energi, industri, miljö, konsument samt social och hälsa. Man underströk behovet av att utveckla mätmetoder och välkomnade att NORDTEST nu går in i provningsarbetet på inomhusklimatområdet. Det ansågs önskvärt att Norden håller sig väl framme i det internationella arbetet på området. I det sammanhanget nämndes samarbetet inom världshälsoorganisationen (WHO) och europeiska forskningsprogram.

4.2 *Harmonisering och standardisering*

4.2.1 *Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB*

NKB's uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom de områden för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKB's arbetsprogram. Följande utskott har under perioden varit verksamma under NKB: Samordningsgruppen för konstruktionsfrågor (SAKO), inomhusklimatutskottet, va-utskottet, energiutskottet och internationella utskottet.

Samarbetet med standardiseringsorganisationerna har skötts via INSTA B genom två årliga samrådsmöten, i vilka även Nordtest deltar. Därutöver har NKB och INSTA B en gemensam programgrupp för uppföljningen av arbetet i den europeiska standardiseringskommittén CEN. Ett tiotal gemensamma koordineringsgrupper för enskilda tekniska kommittéer var verksamma i början av året, men har nu reducerats till fyra. Angående SAKO se pkt. 4.2.2.

Det internationella arbetet har haft en central roll i verksamheten under verksamhetsåret. EG antog i december 1988 ett direktiv rörande byggprodukter (89/106/EEC). Direktivet skall vara genomfört i EG-länderna den 27 juni 1991. NKB har försökt följa utarbetande av tillämpningsdokument och andra behövliga administrativa regler för att göra direktivet operativt. Samtidigt har inom EFTA förberetts ett broavtal på motsvarande område. En intern NKB-arbetsgrupp för uppföljning av arbetet för godkännande,

Planleggingen av et større samarbeidsprogram for oppstart i 1991 vedr. reduksjon av bifangst og bedret størrelse-seleksjon i reketrålfisket er gjennomført i år.

Kapitel XXIV

Fiskeri

1 Sammenfatning

Nedgangen i landede kvantum fisk har fortsatt i 1990. Dette har imidlertid i de fleste av landene blitt kompensert gjennom økte gjennomsnittspriser slik at såvel fangst- som eksportverdi har økt. Det europeiske markedet får en stadig større betydning for alle nordiske fiskeeksporterende land.

1990 har vært første år for gjennomføringen av det første nordiske samarbeidsprogram på fiskeriområdet. Samarbeidet i 1990 har hatt tyngdepunkt innenfor fiskeri-ressursområdet med etablerte samarbeidsaktiviteter innenfor Marin Økologi, Flerbestandsforskning og Akvakultur.

De internasjonale aspekter ved det nordiske fiskerisamarbeidet har vært de sentrale tema i Nordisk Ministerråd (Fiskeriministrenes) møter, herunder samarbeid knyttet til gjennomføringen av Norden i Europa Arbejdsprogrammet, planlegging av felles-nordisk samarbeid med øst-europeiske stater. Den manglende koordinering av nordiske standpunkter i den internasjonale hvalfangstkommissjonen er i 1990 bragt opp for politisk diskusjon mellom de ansvarlige ministre i de respektive nordiske land.

Den 22. Nordiske Fiskerikonferanse ble arrangert på Bornholm i august 1990.

2 Fiskeriets utvikling i de nordiske landene

Dansk fiskeri viste i 1989 en verdimeessig fremgang på tross av en relativ tilbakegang i de landede mengder. I første del av 1990 har denne utviklingen fortsatt med stigning i de landede verdier av konsumfisk. Det er i hovedsak sild og torsk som tegner seg for tilbakegangen i de landede kvanta.

Den samlede danske eksport er falt i mengde, men øket i verdi mens eksporten til EF-landene øker både i mengde og verdi.

I Finland er fiskefangstene i 1990 gått ned med ca. 20% fra 110 000 tonn i 1989 til ca. 90 000 tonn i 1990. Dette er i hovedårsak som følge av redusert etterspørsel etter industrifisk fra den finske pelsdyrnæringen. Fiskeoppdrett øker fortsatt og produserte i 1990 ca. 18 500 tonn, en økning på 10% fra 1989.

Fiskeriet i Færøyene viser en verdimeessig tilbakegang fra 1989 til 1990. Dette i hovedsak på grunn av sterk nedgang i torskekvotene som ikke er oppveiet av en kraftig økning i landingene av sei og heller ikke av en økning i de gjennomsnittlige landingspriser for konsumfisk. Mulighetene for fjernfiskeri for den færøyske fiskeflåten er redusert, særlig gjelder dette rekefisket i canadisk fiskerisone.

Fiskeoppdrettsnæringen på Færøyene har etter flere år med sterk vekst møtt økonomiske problemer på grunn av sterk konkurranse, økt utbud og fallende verdensmarkedspriser.

Resultatet av fiskeriet i Grønland i 1989 ble en eksport til en verdi på 2,375 milliarder danske kroner, svarende til 78 % av den samlede grønlandske eksport. Fiskeeksporten økte 15 % i forhold til året før, først og fremst p.g.a. en kraftig vekst i torskefisket der 1984-årgangen var dominerende. Dette gode fisket fortsatte i 1990, men mot slutten av året har torsken forsvunnet fra feltene ved Vest-Grønland. Den forventede utvandring av 1984-årsklassen til Island formodes å ha satt inn. Grønland har i 1990 fastsatt en ny erhvervsfiskerilov med det formål å fremme strukturendringene i fiskeriet. Dette forventes å føre til at urentable fartøyer, spesielt innenfor rekefisket, tas ut av fiskeriene.

Til tross for en 10 % reduksjon av den islandske torskekvoten fra 1989 til 1990 er det utsikt til at 1990 blir et av de beste på mange år for fiskerinæringen i Island. Dette skyldes bl. a. en gunstig prisutvikling for de fleste fiskeprodukter, økt rasjonalisering innenfor næringen, og ikke minst stabilitet i totaløkonomien med lav inflasjon. Det forventes ikke å kunne øke fangstene på noen av de viktigste bunnfiskeartene i de nærmeste årene. For torskestammene er størrelsen på alle årsklassene etter 1986 langt under gjennomsnittet. Alltinget vedtok i 1990 en ny lov om styringen av fiskeriene som trer i kraft ved årsskiftet 1990/91. Loven bygger på den generelle regel at fiskerettighetene deles opp mellom de enkelte fiskefartøyer, og at hvert enkelt fartøy, uansett størrelse, får utdelt en fast andel av totalfangsten for de arter som fiskeridepartementet har fastsatt en totalfangst av. Disse kvotene blir omsettelig med noen mindre restriksjoner.

Norsk fiskerinæring har også i 1990 vært sterkt preget av reduserte torskekvoter og svekket økonomi innenfor det tradisjonelle fisket. Førstehåndsverdien lå pr. 1. halvår 1990 ca. 10 % lavere enn på samme tidspunkt i 1989. Strenge reguleringer er gjennomført og tiltak er satt i verk for å tilpasse fiskeflåten kapasitet til ressursgrunnlaget. Den norske fiskeoppdrettsnæringen har fortsatt økning i produksjonen fra 120 000 tonn i 1989 til forventet 150 000 tonn i 1990. Dette har bidratt til at verdien av eksport av fisk og fiskeprodukter fra Norge etter første halvår i 1990 lå 10 % høyere enn i første halvår 1989.

Sverige har i 1990 gjennomført en ny fiskeritelling. Denne viser at det i Sverige er ca. 3.800 fiskere som har fisket enten som hoved- eller som binæring. Dette er en nedgang på 17 % fra forrige telling i 1985. Antallet fiskefartøyer er ca. 4.400 hvorav 530 er fartøyer over 12 meter.

Det svenske fisket har under første delen av 1990 hatt en volumnedgang fra 1989 bl. a. beroende på reduserte torskefangster som følge av dårlige værforhold. Fangstverdien har tross dette i samme periode økt med 6 %. Torsk, sild/strømming og sjøkreps er de verdimeste H viktigste fiskeslagene i det svenske fisket. Interessen for fiskeoppdrett er fortsatt økende i Sverige, og produksjonen i 1990 vil bli ca. 7.500 tonn hvorav ca. 90 % renebuerret.

På Åland har fiskefangsten minket med ca 10% siden 1989. Antallet havsgående fiskefartøy har også blitt redusert og det kystnære fisket øker i betydning. I fiskeoppdrett er produksjonen i 1990 økt til ca. 7.000 tonn, men prisutviklingen for oppdrettsfisk har vært negativ.

3 Nordisk samarbeidsprogram for fiskeriområdet

Det første Nordiske Samarbeidsprogram for Fiskeriområdet ble fastsatt av fiskeriministrene i 1989 etter behandling på Nordisk Råd 37. sesjon.

Ansvarlig for gjennomføringen står Nordisk Embedsmannskomite for Fiskerispørsmål (NEF) som for en konkretisering av de mål som er stadfestet av Fiskeriministrene har utarbeidet en Handlingsplan for programmets tre første år (1990–1992).

For å støtte arbeidet med gjennomføring av programmet er opprettet en Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF).

En ad hoc arbeidsgruppe vedr. avvikling av handelshindringer og Norden i Europa har vært i funksjon i 1990. Etter at arbeidsgruppen har initiert et antall prosjekter har det vært vanskelig å konkretisere det nordiske Europa-samarbeidet i denne arbeidsgruppens regi, og gruppen er derfor lagt ned.

4 Virksomheten i 1990

Fordelingen av prosjektmidler i 1990 har i hovedsak vært knyttet opp til tiltak igangsatt før Samarbeidsprogrammet ble fastsatt, og avspeiler i mindre grad de politiske prioriteringsendringer som er foretatt av Nordisk Ministerråd generelt, herunder Europa-samarbeidet, samt fagpolitiske prioriteringer fastsatt av fiskeriministrene. Dette vil få sterkere avspeiling i budsjettfordelingen fra og med 1991.

Oversikten viser Nordisk Ministerråds bevilgninger til samarbeidstiltak innenfor fiskeriområdet i 1990 (i 1000 DKK):

Almene og politiske spørsmål	529
Norden i Europa	490
Øst-Europa	270
Markedsforskning	580
Marin Økologi	1 300
Havpattedyrsamarbeid	475
Flerbestandsforskning	1 050
Akvakultur	1 250
Fiskeriteknologi	<u>585</u>
I alt	6 529

Sektorrammen for 1990 er 5 389 000 DKK. I tillegg til sektorbevilgningen er det fra Økonomisk Handlingplan bevilget 1 050 000 DKK til samarbeidsprogram om flerbefandtsforskning og 90 000 DKK til utredninger vedr. Norden i Europa.

4.1 Almene og politiske spørsmål

Fiskeriministrene har i 1990 gjennomgående drøftet nye prioriteringer innenfor fiskerisamarbeidet, og har besluttet å konsentrere større deler av innsatsen fremover om Norden i Europa, Øst-Europa, Fiskeriforvaltning og -regulering, Havbeiting og Flerbefandtsforvaltning.

Fiskeriministrene har diskutert problemene knyttet til forvaltningen av hval og andre marine pattedyr, og spesielt den store uenighet mellom de nordiske landene som kommer til uttrykk på den internasjonale hvalfangstkommisjonens årlige møter. Tross initiativ fra fiskerisektoren om å koordinere nordiske synspunkter var motsetningene i 1990 mellom de nordiske landene større enn noensinne på hvalfangstkommisjonens møte. Fiskeriministrene har nå tatt initiativ for å bringe dette samarbeidsproblemet opp til en politisk diskusjon blant alle ansvarlige ministre i de nordiske landene.

Den 22. Nordiske Fiskerikonferanse ble arrangert på Bornholm i 1990. Konferansens hovedtema var fiskerireguleringer og bevaringspolitikk. Konferansen samlet 200 deltagere fra alle nordiske land, herunder de fleste av fiskeriministrene.

Nordisk Kontaktutvalg for kyst- og fiskerkvinner er etablert og arbeidet med økt kontakt og samarbeid mellom kvinneorganisasjonene innenfor fiskerinæringen i de nordiske land er med dette godt i gang.

4.2 Norden i Europa

Under det nordiske fiskerisamarbeidet er det igangsatt to prosjekter med relevans til Arbeidsprogrammet Norden i Europa. Ett prosjekt for analyse av utviklingen innenfor fiskemarkedet i Europa på 90-tallet og ett prosjekt for gjennomgang av næringsstøtten til fiskerisektoren i Norden og i de viktigste EF-landene.

4.3 Øst-Europa

I 1990 støttet Nordisk Ministerråd planlegging og gjennomføring av en internasjonal havforskningsekspedisjon SKAGEX 90 med deltagelse av 17 forskningsfartøy fra Danmark, Norge, Sverige, Vest-Tyskland, Øst-Tyskland, Polen og Sovjet Unionen.

4.4 Markedsforskning

Det gjennomføres et større prosjekt med analyser av de nordiske lands fiskeeksport til de sentrale markedene. Prosjektet samkjøres med prosjektene under Arbeidsprogrammet Norden i Europa og vil sammen gi en

analyse av markedsutvikling og fremtidige markedstrender innenfor de for de nordiske fiskeeksportørers viktigste markeder.

4.5 *Marin Økologi*

Arbeidet innenfor Marin Økologi har i 1990 vært konsentrert om Skagerrak og Kattegat med gjennomføring av to prosjekter, ett for felles undersøkelser av sildebestanden i Skagerrak og ett prosjekt med utarbeidelse av en kunnskapsbase over fiskeri- og miljørelevant dokumentasjon i Skagerrak og Kattegat.

Det nordiske genbanksamarbeidet på fiskeriområdet har mottatt videre støtte i 1990.

4.6 *Havpattedyrsamarbeid*

Nordisk Ministerråd har i 1990 støttet det nordiske samarbeidet innenfor hvaltellingen i nordøst-atlanteren med prosjektmidler for en faglig prøving av de metoder som ble anvendt under tellingstoktene i 1987 og 1989 for derigjennom å øke presisjonen i de oppnådde resultater.

4.7 *Flerbestandsforskning*

Med finansiering fra finansministrene under Økonomisk Handlingsplan er det etablert et nordisk samarbeidsprogram for marin flerbstands forskning. Hovedsiktemålet med dette programmet er å etablere et nettverk for utveksling av forskere samt ved andre samarbeidstiltak å støtte de enkelte landenes nasjonale forskningsmiljøer i arbeidet med å utvikle flerbstands forskningen til et hjelpemiddel i landenes fiskerireguleringer.

4.8 *Akvakultur*

Det ble i 1990 gjennomført en konferanse under temaet Havbruk og Miljø som drøftet seneste forskningsresultater samt prioriteringen av innsatsområder for den fremtidige forskning.

I regi av Nordisk Ministerråd er det avholdt en konferanse vedrørende Torsk i Havbeite som gjennomgikk landenes erfaringer med oppdrett og utsetting av torsk, og som med utgangspunkt i en gjennomgang av de sentrale uløste forskningsproblemer utformet et program for nordisk samarbeid på dette området.

Nordisk Ministerråd har fortsatt å gi støtte til samarbeidsprogram om Avlsarbeide på Laks i Havbeite, og fra 1990 startet et nytt prosjekt om Ernæring hos oppdrettsfisk.

4.9 *Fiskeriteknologi*

Forskningsprosjektet for Kvalitetsbestemmelse for Fisk og Fiskeprodukter er avsluttet i 1990 med finansiering fra Nordisk Ministerråd. Videreføring av prosjektet med implementering av resultatene i industriskala vil fortsette med støtte fra Nordisk Industrifond.

certifiering, provning och ackreditering inom byggområdet tillsattes under året i överensstämmelse med bostadsministrarnas beslut i februari 1990.

Arbetet i NKB's inomhusklimatutskott har fortsatt på basen av det femåriga handlingsprogrammet som antogs 1987. Ett förslag till NKB-skrift "Inomhusklimat – Luftkvalitet" har varit på remiss. Diskussionerna och information om nationella åtgärder angående begränsning av emissioner från byggmaterial har fortsatt. Det av NKB initierade projektet *Kriteriedokument rörande allergiframkallande kemiska ämnen* har påbörjats under våren 1990. Projektet är tvåårigt. (Jfr. 4.1.1).

Under året publicerades tre skrifter och tre produktregler: NKB-skrift nr 58; Godkendelse og kontrol af byggevarer og konstruktioner på byggeområdet i Norden, nr 59; Byggbestämmelser i Norden och nr 60; Värmeisoleringsmaterialers värmeisoleringssevne, samt NKB-Produktregler nr 17; Golvbrunnar, nr 18; Mekaniska kopplingar för plaströr för tappvatteninstallationer och nr 19; Avloppsrör av plast (ABS, PVC-C och PP). Alla finns även tillgängliga på engelska.

4.2.2 Standardisering och tekniskt godkännande

INSTA B har under året fullföljt tidigare beslutad inriktning: Att vara den naturliga plattformen för nordisk samverkan inom byggsektorn i det viktiga tekniska harmoniseringsarbetet med standarder som bedrivs genom CEN.

NKB/INSTA B's gemensamma programgrupp har fortsatt sitt arbete under året. Antalet separata koordineringsgrupper har under året reducerats till fyra, nämligen Murverk, Akustik, Brandsäkerhet och Ventilation.

Övriga grupper – Värmeisolering, Betong, Träkonstruktioner, Stålkonstruktioner, VA-området och Skorstenar – har lagts ned, då det nordiska samarbetet visat sig fungera bra även ur NKB-synpunkt inom de befintliga INSTA B-grupper, som arbetar inom dessa områden.

Under 1990 har utarbetandet av de s. k. Eurocodes (beräkningsregler för bärande konstruktioner) överförts från EG-kommissionen till CEN och kommer successivt att publiceras som Europastandarder. Genom överförandet till CEN har EFTA-länderna nu möjlighet att delta i och påverka detta viktiga arbete. För att få en funktionell organisation på nordiskt plan har SAKO (Samordningsgruppen för konstruktionsfrågor) omorganiserats och fått följande uppgift:

SAKO, som är en gemensam grupp för INSTA B och NKB skall verka för:

- en samordnad nordisk styrning och koordinering av arbetet i CEN/TC 250 "Structural Eurocodes",
- en nordisk harmonisering av de nationella tilläggen till Eurocodes, dvs. en samordning vid val av säkerhetsnivåer och säkerhetsklasser,
- att de allmänna säkerhetsprinciper som beskrivs i NKB-rapport nr 55 "Riktlinjer för last- och säkerhetsbestämmelser för bärande konstruk-

tioner" förs fram och föreslås användas som underlag i det fortsatta CEN-arbetet.

De medel som ministerrådet ställt till INSTA B's förfogande har uteslutande använts för samråd och samordning på nordisk nivå för att kunna påverka arbetet inom CEN.

I enlighet med EG's direktiv rörande byggprodukter har ett europeiskt godkännandeorgan (EOTA) upprättats. EFTA-ländernas medverkan blir föremål för diskussion i EOTA's exekutiva kommission i december. Under året har de nordiska länderna förberett en samordnad insats på det tekniska godkännandeområdet.

4.3 Forskning och utveckling

Verksamheten i Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp, NBS, försiggår huvudsakligen i särskilda arbetsgrupper. Varje grupp utarbetar treåriga program och utser en ansvarig ordförande.

Under 1990 hölls Nordiskt byggforskningsmöte, som hålles vart tredje år, i samband med byte av ordförandeskap för NBS. Denna gång var grupparbetet inom organisationen i fokus, inte minst med tanke på ökad samverkan mellan grupperna.

Styrelsen för NBS tog i början av 1990 initiativ till att utvidga ramarna för verksamheten genom att de medverkande organen ställde extra medel till disposition, varvid styrelsen kunde bevilja anslag till tre projekter, som inte rymdes inom gruppernas ordinarie verksamhetsramar. Dessa projekt är "Nordisk solvärmehandbok" och "Nordiskt samarbete om energiförbruk och miljöpåverkan" samt ett förprojekt om "NBS i Baltikum".

Flertalet arbetsgrupper hänför sig till byggteknik och produktion. Gruppen för material och konstruktioner (NBS-MK) medverkade vid samordning av nordisk FoU om miljöpåverkan på kulturarv och bebyggelse. Seminarium om metoder för yt- och mikrostrukturanalyser hölls under året. Gruppen för träområdet (NBS-T) ordnade konferens om "Byggbranschens krav på skogbruk och skogbrukets möjligheter att uppfylla kraven". Arbetsgruppen för byggnadsförbättring (NBS-BF) ordnade seminarium om "Byggnadsförbättring i liten skala". Vatten och sanitetsgruppen (NBS-VS) behandlade på ett seminarium metoder för kvalitetsbedömning av installationer för vatten och avlopp. En särskild grupp (NBS-VA) arbetar för bättre utnyttjande av forskarresurser inom kommunal VA-teknik i Norden. För ekonomiska, tekniska och organisatoriska frågor i byggprocessen finns en arbetsgrupp (NBS-BP) som ordnade ett seminarium om kvalitetsstyrning. Informationsteknologi inom byggsektorn behandlas av en särskild grupp (NBS-DATA). Under året ordnades ett möte om produktmodellering och publicerades en uppdatering av ministerrådets handlingsprogram för datateknik i byggbranschen "Computers in Construction. Research, Development and Standardization Work in the Nordic Countries 1989". Arbetsgruppen för inneklimat (NBS-I) har nedsatt expertgrup-

per och under 1990 ordnades en arbetskonferens om kemiska emissioner från materialer inomhus (jfr.4.1.1).

Samhällsorienterad forskning försiggår i tre arbetsgrupper. Samhällsplaneringsgruppen (NBS-S) stod för ett idéseminarium om "Planforskningens roll i stadsplaneringen". Förvaltningsfrågor rörande bostäder och bostadsområden har en egen grupp (NBS-F) som utgav rapporten "Att utvärdera bostadsområdets förvaltning – ett nordiskt forskarseminarium". I november arrangerade gruppen en större konferens "Nordiske strategier for bolig- og byfornyelse – hvordan styrer man?". Arbetsgruppen för bostads ekonomi (NBS-BO) tillkom 1989 och behandlar bostadsmarknadens egenskaper. Ett seminarium om priskontroll och reglering ägde rum i november.

Byggsektorns energiforskning utgör ett eget huvudområde. Under arbetsgruppen (NBS-E) finns nu sex expertgrupper: Energiberäkningar, värmepumpar, solvärme, reglering av ventilationssystem, elförbrukning i byggnader och nollenergihus-gruppen. Kontinuerlig samordning av parallella forskningsaktiviteter i länderna gör den samlade insatsen effektivare. Härvidlag kommer man också fram till en lämplig arbetsfördelning, som underlättar nordiska insatser i internationellt energi- och byggforsknings-samarbete.

4.4 Bostadspolitiskt samarbete

På det årliga bostadsadministrativa mötet i Røros redogjorde *Nordiska styrgruppen för bostadspolitiska projekt* för sin verksamhet. Ämbetsmannakommittén har fastställt riktlinjer för styrgruppen och projektverksamheten är omfångsrik.

I juni hölls konferansen "Bättre liv i bostadsområdet – om behovet av åtgärder i stora bostadsområden". En avslutande rapport "Bostadsbidrag i Norden – en jämförande analys av system och effekter" (NORD 1990: 67) redogör för resultat av projekt om individuellt bostadsstöd. Bostadsfinansiella aspekter på bostadspolitiken förs vidare i två huvudprojekt efter avslutade förstudier. *Kapitalmarknad och bostadsfinansiering* har till syfte att belysa strukturella förändringar på de "långa" kapitalmarknaderna i Norden, sett i ljuset av internationaliseringen av kapitalmarknaderna. Projektet "*Generella och selektiva medel inom bostadspolitiken*" har en viss tillknytning till det förra projektet och kommer att analysera skäl och konsekvenser av en omprioritering mellan generella och selektiva medel i länderna. Likaledes har igångsatts en förstudie om "*Byggekostnader och bostadssubventioner*".

Det avslutade förprojekt om "*Regionalpolitiska aspekter på bostadspolitiken*" identifierade aktualitet närmast för Nordens västliga regioner. Sålunda planeras en konferans om ämnet under 1991 med tyngdpunkt lagd på förhållandena i Island, på Grönland och Färöarna. Projektet "*Bostads-kvalitet och äldres bostadsförhållanden*" fortsätter och förväntas bli avslu-

tat medio 1991. Statistisk sammanställning om "Bostäder och boendeförhållandena i Norden" förväntas bli färdig i början av 1991. Förprojektet om "Planlägningsmässige og økonomiske strategier for byfornyelse i de nordiske lande" har tilldragit sig intresse i alla länder och blir nu fört vidare som ett huvudprojekt. Projektets syfte är att dra nytta av olika erfarenheter vid nordiska strategier för stadsförnyelse och därigenom bl. a. kunna ge nationella myndigheter bättre underlag för utformning av nationella strategier. Målsättningen är att belysa:

- Styrningsmöjligheter som myndigheter har för att uppnå önskat stadsförnyelse.
- Väsentliga element i stadsförnyelsen som är viktiga för att välja lämpliga strategier. Dessa kan bl. a. vara administrativa lösningar, effekter av offentliga stödordningar och invånarmedverkan.

4.5 Finansiering av projektverksamheten

Det nordiska byggsamarbetet finansieras såväl från ministerrådet som av de myndigheter och nationella institutioner som är representerade i de nordiska samarbetsorganen. Ämbetsmannakommitténs projektbudget för 1990 uppgår till 4 584 000 DKK.

Institutionen Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, finansieras såväl nationellt som över en nordisk budget som för 1990 är på 1 420 000 FIM. Projektdelen, 794 000 FIM, omfattar arbete med att ta fram tekniskt underlag för de europeiska harmoniseringssträvandena samt för verksamhet angående inomhusmiljö.

Budgetsammanställning

	1 000 DKK	
	Beviljat 1989	Beviljat 1990
<i>ÄK</i> -bygg:		
Byggsektorns handlingsplan	850	370
Harmonisering, standardisering	1 780	1 750
– Ekonomiska handlingsplanen; standardisering		(893)
Forskning och utveckling	1 100	1 500
Bostadspolitisk samverkan	300	500
Inomhusklimat	–	464
	<hr/> 4 030	<hr/> 4 584

	1 000 FIM	
	Beviljat 1989	Beviljat 1990
<i>NKB</i> :		
Löner, varor, tjänster	534	626
Projektverksamhet	756	794
	<hr/> 1 290	<hr/> 1 420

*BILAG 1***Nordisk Ministerråds arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa**

**godkendt af Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene)
den 9. oktober 1990**

Kapitel I**Baggrund****1 Generelle synspunkter**

Temaet Norden i Europa er et af de højt prioriterede arbejdsområder inden for Nordisk Ministerråd for de kommende år. I udgangspunktet drejede det sig i det væsentlige om at udnytte kapaciteten i det nordiske samarbejde som en hjælp for landene i deres deltagelse i den vesteuropæiske integrationsproces med centrum i EF og i EFTA/EF-samarbejdet.

Opbruddet i Østeuropa har medført en udvidelse af samarbejds- og kontaktmulighederne i Europa – i politisk forstand en udvidelse af selve Europa-begrebet – som også det nordiske samarbejde må forholde sig til.

Nordisk Ministerråd tog i januar 1990 initiativet til på en systematisk måde at bringe den østeuropæiske dimension ind i Ministerrådets arbejde. Samarbejdsministrene opfordrede samtlige embedsmandskomitéer til at udveksle erfaringer og idéer om samarbejdet med Østeuropa og desuden redegøre for igangsatte og mulige fremtidige initiativer, som vil kunne støtte udviklingen i de østeuropæiske lande, navnlig i Nordens nærområder.

Hermed var der dels igangsat en regelmæssig samrådsvirksomhed inden for Ministerrådets rammer, dels iværksat en indsamling af forslag, som kunne danne grundlag for et nordisk arbejdsprogram vedrørende Østeuropa.

Ministerrådet igangsatte endvidere i januar 1990 en udredning af forudsætningerne for etablering af nordiske kultur- og informationskontorer i de tre baltiske hovedstæder. Denne udredning forelå i august 1990 ("Norden og Baltikum" af lektor Mary Dau).

På Østersøkonferencen i Ronneby, Sverige den 2. – 3. september 1990 vedtoges en handlingsplan med den målsætning at retablere en sund økologisk balance i Østersøen. En "task force" på højt niveau skal inden udgangen af 1991 fremlægge forslag til et fælles program med sigte på i væsentligt omfang at reducere forureningen af Østersøen. I den sammenhæng ventes forslag om massive investeringer i projekter til rensning af Østersøen.

Gennem en omfattende miljøforskningsindsats i området kan man bidrage til at forøge effekten af sådanne investeringer.

Der findes endvidere planer om at udvide samarbejdet om miljøkvalitetsovervågning og miljødataudveksling mellem på den ene side de nordiske lande og på den anden side de baltiske lande samt andre østeuropæiske lande. Spørgsmålet om et udbygget samarbejde skal nærmere behandles på den internationale miljøministerkonference i Helsingfors den 29.-30. oktober 1990.

Der er i Nordisk Råd fremlagt adskillige medlemsforslag om et uddybet samarbejde vedrørende Østeuropa på fællesnordisk basis, fortrinsvis på områderne miljø, kultur, undervisning og demokratiske strukturer. Nordisk Råds præsidium har med skrivelse af 28. august 1990 fremsendt Rådets økonomiske udvalgs opfordring til at gennemføre en hastudredning af mulighederne for nordisk investeringsstøtte til Baltikum.

Både Nordens Faglige Samorganisation (NFS) og Sveriges Industriforbund har i henvendelser til Ministerrådet opfordret til nordisk støtte til økonomisk samarbejde med Baltikum.

I forbindelse med en lang række møder og besøg i løbet af 1990, har østeuropæiske deltagere givet udtryk for interesse for samarbejde med de nordiske lande. Rapporten Norden og Baltikum og et stort antal henvendelser til Ministerrådet fra repræsentanter for de baltiske lande giver et klart indtryk af, hvilken vægt netop disse lande lægger på Norden som samarbejdspartner.

2 Den internationale baggrund. vestlig støtte til reformprocesserne i Østeuropa

De politiske omvæltninger i Østeuropa har givet anledning til omfattende støtteforanstaltninger fra OECD-landenes side for dels at fremme udviklingen af politiske demokratier, dels at tilskynde reformer i markedsøkonomisk retning og endelig at tilvejebringe det nødvendige økonomiske grundlag for at opretholde samfundsmæssig stabilitet i omstillingsperioden.

OECD-landenes indsats koordineres inden for rammerne af det såkaldte G-24 samarbejde, under ledelse af EF-Kommissionen. Det drejer sig foruden betydelige nationale programmer om EF's eget program og en række initiativer til internationale kapitaloverførsler. Det sidstnævnte er især betydelige lån til Polen og Ungarn på baggrund af IMF-programmer samt Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD), som fortrinsvis skal finansiere private investeringer samt infrastrukturprojekter. Foranstaltningerne har fra begyndelsen været koncentreret om de nævnte to lande, men der er principiel enighed om at udstrække indsatsen til også at omfatte Tjekkosllovakiet, Bulgarien og Jugoslavien.

Sovjetunionen er indtil videre blevet behandlet som et tilfælde "sui

generis", men både fra Det Europæiske Råd og fra Det Verdensøkonomiske Topmøde udgik der i sommeren 1990 initiativer i retning af at undersøge, om der kan skabes grundlag for en bredt funderet vestlig hjælp til reformer i Sovjetunionen.

EF's egne programmer inkluderer finansiel støtte til en række konkrete projekter, indtil videre især i Polen og Ungarn, samt fødevarerhjælp, udvekslingsprogrammet for studerende og forskere ("Tempus-programmet") og et nyt erhvervsuddannelsesinstitut til fordel for Østeuropa. EF har endvidere indgået nye, såkaldte "første generations"-handels- og samarbejdsaftaler med de østeuropæiske lande (på nær Rumænien) og planlægger mere vidtgående associerings("Europa-")aftaler.

EFTA er ligeledes i færd med at styrke samarbejdet med Østeuropa, i første omgang i form af fælleserklæringer om udbyggede forbindelser vedrørende bl. a. handel, teknologi, transport og miljø (de tre første, med Polen, Ungarn og Tjekkoslovakiet blev underskrevet i juni 1990). Erklæringerne indeholder udviklingsklausuler, som senere kan føre til mere vidtgående frihandelsaftaler. Forhandlinger herom indledes i efteråret 1990.

Også andre internationale organisationer er i gang med at optrappe deres samarbejdsaktiviteter med landene i Østeuropa inden for deres respektive ansvarsområder, herunder OECD, Europarådet og ECE. Institutionaliserings af det økonomiske samarbejde inden for CSCE-procesens rammer er under overvejelse. Et fælleseuropæisk miljøagentur er bl. a. foreslået i dette regi.

De nordiske lande har hver for sig afsat betydelige midler til samarbejde og bistandsprojekter med Østeuropa, bl. a. til projektstøtte, investeringsordninger og uddannelsesprogrammer. De fællesnordiske initiativer, som er indeholdt i dette arbejdsprogram, skal ikke dublere den nationale indsats, men på afgrænsede områder udgøre et supplement til de nationale programmer.

3 Særlige begrundelser for fællesnordiske initiativer

De nordiske lande har en fælles interesse i at diskutere og i videst muligt omfang samordne deres holdning og formulere fælles initiativer i internationale samarbejdsfora samt at udveksle oplysninger og erfaringer om landenes bilaterale indsats. De nordiske ministermøder og embedsmandskomiteer er velegnede instrumenter for en sådan samrådsfunktion.

Der er en fælles nordisk interesse i at støtte og udvikle navnlig Nordens geografiske nærområder omkring Østersøen og i dele af Sovjetunionen. Områder, som måske i et samlet europæisk perspektiv tiltrækker sig mindre opmærksomhed. Det er selvsagt ikke tilfældigt, at de baltiske lande henvender sig netop til Norden, som de dels føler et historisk og kulturelt fællesskab med, dels venter forståelse og engagement fra.

For Norden er det, ud over at fremme den demokratiske udvikling i området, de interesser, der knytter sig til forureningsbekæmpelsen og til beskyttelse af naturen og dens ressourcer, herunder på fiskeriområdet, som tilsiger et udvidet samarbejde med nørømråderne. Det er også en fællesnordisk interesse at bidrage til økonomisk og handelsmæssig udvikling af nørømrådet. Et udbygget kultursamarbejde er ligeledes af interesse for Norden.

Foruden direkte finansiel bistand har de østeuropæiske lande kundskabsoverføring i bred forstand som et hovedønske til samarbejdet med Vesteuropa. Dette kan imødekommes gennem udvekslings-, stipendie- og praktikantprogrammer, seminarer og netværk, gæstelærere/instruktører, informationsmateriale osv. De nordiske lande har i deres nationale programmer mange initiativer på dette område.

Fællesnordiske programmer som supplement til de nationale ordninger, navnlig på områder hvor det nordiske samarbejde traditionelt står stærkt, kan imidlertid tilbyde et større udbud af uddannelsestilbud, end de enkelte lande og samtidig indebære administrative besparelser ved at udnytte eksisterende nordiske netværk og institutioner.

Norden udgøres af små lande med en stærk demokratisk tradition og et højt udviklet socialt system. De møder ikke med det store økonomiske potentiel, men kan for de østeuropæiske lande, hvoraf de baltiske og flere andre også er relativt små, repræsentere ligeværdige partnere, hvis samfundsindretning på mange måder forekommer efterstræbelsesværdig.

I forbindelse med bestræbelser på at opbygge regionale samarbejdsstrukturer påkalder det nordiske samarbejde som sådant sig opmærksomhed med et bredt indhold og en uformel form, som adskiller det fra de fleste andre internationale organisationer.

Interessen for den nordiske samfunds- og samarbejdsmodel er i sig selv en kvalitet, som der kan bygges på i en fællesnordisk samarbejdsindsats over for Østeuropa. Man bør i den forbindelse også være opmærksom på de pågående bestræbelser for at styrke Det Baltiske Råd som et regionalt samarbejdsorgan, og Nordens muligheder for at støtte denne udvikling.

De nordiske udenrigsministre bekræftede på deres møde i Molde den 11.-12. september 1990 de nordiske landes ønske om, såvel regionalt som bilateralt at udbygge samarbejdet omkring Østersøen. De drøftede konkrete muligheder for at styrke kontakterne med Baltikum og hilste velkommen Nordisk Ministerråds beslutning om at fremlægge et arbejdsprogram for nordisk samarbejde med de baltiske lande.

4 Nordiske støtteordninger

Nordisk Ministerråd har i 1990 truffet beslutning om nordiske støtteordninger på miljø- og investeringsområderne til fordel for Østeuropa.

Det nordiske miljøfinansieringsselskab, NEFCO, som administreres i

samarbejde med Nordisk Investeringsbank (NIB), begynder sin virksomhed i oktober 1990. Selskabet skal med en grundkapital på 36 mill. SDR finansiere joint ventures og lignende nordiske projekter på miljøområdet i Central- og Østeuropa. Pr. 1. januar 1991 forhøjes lånerammen for NIB's PIL-ordning (projektinvesteringsslån) fra 700 til 1.000 mill. SDR. Under ordningen kan NIB yde lån til projekter af nordisk interesse i udviklingslande og statshandelslande. For årene 1990–92 har Ministerrådet bevilget i alt 27,5 mill. DKK til Nordisk Projektsportfond (NoPEF) til anvendelse inden for miljøsektoren, navnlig i Østeuropa.

Kapitel II

Konkrete initiativer

1 Nordisk stipendieordning for uddannelsessamarbejde mellem Norden og Baltikum

For at fremme kontakterne mellem Norden og Baltikum på uddannelsesområdet etableres der under Nordisk Ministerråd en stipendieordning, der kan yde stipendier til uddannelses- og praktikophold i Norden for stipendiater fra de baltiske lande.

Ordningen påbegynder sin virksomhed så hurtigt som muligt inden for en økonomisk ramme på 5 mill. DKK. for 1990/91.

Stipendierne kan ydes til studieophold på forskellige niveauer af uddannelsessystemet, fortrinsvis på universitetsniveau og til erhvervsuddannelser.

Stipendier ydes normalt til 6 måneders ophold. I særlige tilfælde kan stipendiet forlænges til et helt studieår.

Stipendierne kan søges af:

i) studerende, lærere og forskere samt ansatte i virksomheder og organisationer i Baltikum.

ii) Uddannelsesinstitutioner, organisationer og virksomheder i Baltikum, som ønsker at sende studerende, lærere, forskere eller ansatte på studieophold i et nordisk land.

iii) Uddannelsesinstitutioner, organisationer og virksomheder i Norden, der er interesseret i at modtage studerende, lærere, forskere eller ansatte fra Baltikum.

Ved formidlingen af ansøgninger og interessetilkendegivelser kan de nordiske informationskontorer i Baltikum være behjælpelige (jfr. pkt. 2).

For at sikre en effektiv indslusning af stipendiaterne fra Baltikum kan der ydes støtte til fornøden sprogtræning, undervisningsmaterialer, etablering af særlige uddannelseskurser og faglig vejledning m v. Sprogundervis-

ning kan dels finde sted i Norden, dels ved at der etableres undervisning i Baltikum.

Stipendieordningen administreres af Nordisk Ministerråd (Kultur og undervisning), dets embedsmandskomité (EK-Kultur), samt relevante organer under kulturaftalen, som får til opgave at fastlægge de nærmere retningslinier for planlægning og iværksættelse af stipendieordningen, herunder stipendiernes størrelse.

Ved tildelingen af stipendier og anden støtte tilstræbes der en passende fordeling af midlerne mellem de baltiske lande og mellem modtagende institutioner m.v. i Norden.

Der bør arbejdes for gensidighed i ordningen, således at nordboer også tilbydes mulighed for studieophold i Baltikum.

Stipendieordningen evalueres med henblik på eventuel revision efter en to-årig funktionsperiode.

2 Nordiske informationskontorer i Tallinn, Riga og Vilnius

Nordisk Ministerråd opretter nordiske informationskontorer i de tre baltiske hovedstæder.

Informationskontorerne skal påbegynde deres virksomhed så hurtigt, som det er praktisk muligt. Ministerrådet afsætter 4,5 mill. DKK i 1990 og 1991 til etablering og drift af kontorerne.

Kontorenes opgave er at fungere som informations-, dokumentations-, formidlings- og praktisk hjælpecentral mellem Baltikum og Norden.

Informationskontorerne skal være i besiddelse af faciliteter, som gør det attraktivt at opsøge dem. Det omfatter bl. a.:

- kontorfaciliteter inklusive en hurtig og effektiv forbindelse til Norden,
- personalemæssige ressourcer, der gør det muligt både sprogligt og substansmæssigt at etablere dialog mellem Norden og det pågældende baltiske land,
- en bred samling af ajourført informationsmateriale om Norden, nordisk samarbejde og de nordiske lande, på tryk og audiovisuelt, vedrørende samfundsforhold, uddannelser, kultur, turisme osv.
- en samling af skøn- og faglitteratur (på nordiske sprog og i oversættelse),
- viden, kontaktnet og informations- og ansøgningsmateriale m v som kan gøre kontoret til et effektivt kontakt- og formidlingsorgan for studieophold, stipendier,
- udvekslinger på det kulturelle og folkeoplysende område, fremme af kontakter mellem folkelige bevægelser m.v.
- mulighed for, i samarbejde med stedlige og nordiske myndigheder og erhvervsorganisationer, at fungere som informations- og kontaktled på det økonomiske og erhvervmæssige område.

Informationskontorerne skal i deres virksomhed navnlig være opmærksom på muligheder for at formidle forbindelser mellem nordiske institu-

tioner/samarbejdsorganer og tilsvarende institutioner i opholdslandet samt være behjælpelige med den praktiske gennemførelse af Nordisk Ministerråds stipendieordning for Baltikum (jfr. pkt 1).

Informationskontorerne begynder deres virksomhed i begrænset målestok. Hensynet til, at de hurtigt bliver operative i et bredt kontaktmiljø, tilsiger en nær forbindelse med institutioner, som de nordiske lande allerede har eller påtænker at oprette i de baltiske lande.

Af sådanne findes:

I *Tallinn* et finsk og et svensk afdelingskontor under de respektive generalkonsulater i Leningrad, en lokalansat repræsentant for Sveriges eksportråd, en svensk informationsmedarbejder, som skal ansættes, samt planer om et finsk kulturinstitut. Ved universitetet i Tartu findes desuden en finsk og en svensk lektor.

I *Riga* et svensk afdelingskontor under generalkonsulatet i Leningrad, en svensk lektor og et dansk kulturinstitut. Danmarks Eksportfremmeråd har besluttet at udsende en handelsrådgiver. Finland planlægger at oprette et afdelingskontor under generalkonsulatet i Leningrad samt at udsende en lektor.

I *Vilnius* overvejer Sverige et informationskontor og en svensk lektor er udpeget.

Ministerrådet giver Generalsekretæren i opdrag at forestå den videre planlægning og etablering af informationskontorerne. Generalsekretæren konsulterer Styringsgruppen for Kulturinformation i Udlandet.

Informationskontorerne evalueres efter en to-årig funktionsperiode.

3 Samarbejdsprojekter med Baltikum og Østeuropa inden for rammerne af det nordiske samarbejde

Nordisk Ministerråd opretter en Baltikum/Østeuropa-pulje med 4,8 mill. DKK til disposition i 1990 og 1991 med henblik på samarbejdsprojekter med Baltikum, andre nærområder i Sovjetunionen samt Østeuropa i øvrigt. Beslutning om tildeling af midler fra puljen træffes efter samme retningslinier, som gælder for ministerrådsreserven.

Nordiske institutioner og embedsmandskomitéer har allerede for årene 1990, 1991 og 1992 inden for de eksisterende økonomiske rammer prioriteret en række konkrete aktiviteter i form af samarbejdsprojekter, seminarer, udvekslingsordninger m v. Ministerrådet lægger vægt på, at disse og andre initiativer inden for rammerne i videst muligt omfang realiseres.

Der foreligger endvidere fra institutioner og embedsmandskomitéer forslag om yderligere aktiviteter, som for at kunne gennemføres kræver supplerende finansiering.

Kapitel III

Initiativer under overvejelse

1 Miljøforskningssamarbejde i Østersøområdet

Nordisk Ministerråd ønsker at stimulere til miljøforskningssamarbejde i Østersøområdet. Man vil i den forbindelse undersøge mulighederne og behovet for at iværksætte samarbejdsaktiviteter i form af bl. a. forskerkurser, workshops, forskningsprojekter, gæsteforsker- og forskermobilitetsordninger.

Et forslag til et nordisk miljøforskningssamarbejdsprogram forventes at foreligge for Ministerrådet i slutningen af 1990. Forslaget vil bl. a. omfatte samarbejde med forskningsmiljøer i nordens nærområder, især de østeuropæiske lande omkring Østersøen.

Samarbejdet forudses planlagt mellem programkomitéen for miljøforskning under Ministerrådet og berørte parter i Østersølandene.

Samarbejdet indledes i 1991 og løber over en 5-årig periode.

2 Finansiering af investeringer i de baltiske lande

De baltiske lande har i 1990 fået øget økonomisk autonomi, hvilket bl. a. indebærer en vis ret til at disponere over egne valutainkomster. Den økonomiske omstrukturering og udvikling af regionen i markedsøkonomisk retning vil i de kommende år kræve betydelige investeringer og import af teknologi.

Samtidigt er de baltiske landes valutafinansieringsmuligheder blevet alvorligt forringede fordi den tidligere adgang til valutalån gennem den sovjetiske udenrigshandelsbank i praksis er ophørt. Der foreligger ingen konkrete planer om større støtteforanstaltninger fra vestligt hold til Baltikum. Fremtidige lån til Sovjetunionen fra Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD) vil næppe blive kanaliseret til Baltikum.

Nordisk Investeringsbanks PIL-ordning kan ikke på nuværende tidspunkt finde anvendelse i de baltiske lande, fordi de ikke opfylder grundkravet om kreditværdighed. Af etablerede samnordiske finansieringsordninger kan kun NEFCO i en vis udstrækning finansiere joint ventures inden for miljøsektoren i Baltikum. Bilateralt har Danmark gennem IØ-fonden og Sverige gennem BITS skabt visse, men begrænsede finansieringsmuligheder for joint ventures, hhv. uddannelsessamarbejde.

Nordisk Råds præsidium har i skrivelse af 28. august 1990 opfordret Nordisk Ministerråd til hurtigt at foretage en udredning af mulighederne for nordisk finansieringsstøtte til investeringer i infrastruktur, udvikling af

markedsøkonomien, udenrigshandel og miljøbeskyttelse i Baltikum. Jfr. også henvendelser fra NFS og Sveriges Industriförbund som nævnt på side 2.

En sådan udredning ville kunne danne grundlaget for overvejelser i Ministerrådet om støtte til de baltiske landes udvikling mod markedsøkonomi. Den kunne omfatte en kortlægning af landenes investeringsplaner og finansieringsmuligheder, behovet for supplerende kundskabs- og teknologioverførsel i forbindelse med investeringerne samt samarbejdsmulighederne med de nordiske lande. Den kunne også indeholde en vurdering af mulighederne for øget prioritering af baltiske projekter inden for eksisterende nordiske finansieringsordninger.

Spørgsmålet om en sådan udredning vil blive drøftet under fællesmødet mellem de nordiske samarbejdsministre og finansministre medio november 1990.

Kapitel IV

Finansiering

Nordisk Ministerråd iværksætter de konkrete initiativer i arbejdsprogrammet så hurtigt, som det er praktisk muligt.

Nordisk Ministerråds budget for 1990 og budgetforslaget for 1991 indeholder ikke særlige midler til samarbejdsaktiviteter med Baltikum og Østeuropa. Ministerrådet vil imidlertid anvende overskuddet fra Nordisk Ministerråds regnskab for 1989, ialt DKK 14,3 mill. med 5 mill. DKK til stipendieordninger, 4,5 mill. DKK til informationskontorer i Tallinn, Riga og Vilnius samt 4,8 mill. DKK til en Baltikum/Østeuropapulje.

Arbejdsprogrammet finansieres i 1992 og fremover indenfor Nordisk Ministerråds budget.

BILAGA 2

Budget- och kontrollutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1990 (C 1)

I betänkandet redogörs även för arbetet med budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter 1990.

A. Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 1/1991. Berättelsen har även förelagts rådets fackutskott för yttrande. Beträffande fackutskottens yttranden se bilag 1 – 5.

Budget- och kontrollutskottet har behandlat berättelsen vid möten 28 och 29 januari 1991.

Från och med C 1/1989 ingår ministerrådets meddelanden om rådets rekommendationer och yttranden i C 1-dokumentet. Meddelanden som rör ett utskotts verksamhetsområde behandlas antingen i separata betänkanden eller i respektive utskotts yttrande över C 1/1991.

2. Verksamheten 1990

2.1 Övergripande planer och program

Arbetsprogrammet "Norden i Europa", som antogs 1989, har även under 1990 varit högt prioriterat. Inom programmet beskrivs konkreta uppgifter, som måste lösas, dels för att anpassa det nordiska samarbetet till den europeiska integrationen dels för att skapa nordiska lösningar som kan påverka utvecklingen inom EG. Samarbetsministrarna antog i juni 1990 en reviderad version av arbetsprogrammet kallad "Norden i Europa till 1992". I samband med revideringen utökades arbetsprogrammet med ca 20 nya projekt vilket bl. a. medfört att praktiskt taget alla sektorer inom ministerrådsorganisationen nu berörs av arbetsprogrammet. Budget- och kontrollutskottet behandlade det reviderade arbetsprogrammet vid möte den 27 augusti 1990. Utskottet framhöll bl. a. att programmet borde innehålla uppgifter om kostnaderna för de olika aktiviteterna samt att ministerrådet bör försöka arbeta för att mindre och medelstora företag i Norden skall ges möjlighet att hävda sig i konkurrensen inom Europa. Dessa

synpunkter framfördes i skrivelse till presidiet för vidare befordran till ministerrådet. Utskottet förväntar sig ett besked från ministerrådet, om hänsyn har tagits till utskottets synpunkter i det fortsatta arbetet med Norden i Europa- programmet.

Utvecklingen i Östeuropa har givit den europeiska dimensionen ett nytt perspektiv. Ministerrådet har som ett första steg i ett utökat samarbete mellan Norden och Östeuropa antagit ett arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa. Programmet omfattar tre delar:

- Upprättande av nordiska informationskontor i Estland, Lettland och Litauen
- En nordisk stipendieordning för utbildningssamarbete mellan Norden och Baltikum
- En Baltikum/Östeuropapott som skall användas till andra samarbetsprojekt

Budget- och kontrollutskottet har kommenterat Östeuropaprogrammet i betänkande över 1991 års budgetförslag.

För att möjliggöra nordiska miljöinsatser i Östeuropa har utlåningsramen för Nordiska Investeringsbankens projektinvesteringsslån höjts från 700 MS DR till 1 000 MS DR. Vidare har den Nordiska miljöinvesteringss-fonden, NEFCO, startat sin verksamhet under 1990.

Ministerrådet har under 1990 utarbetat en statusrapport över den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden". Av statusrapporten framgår att arbetet i stort sker i enlighet med den ursprungliga planen. Budget- och kontrollutskottet har, dels i möte med samarbetsminister Thor Pedersen dels i betänkande över 1991 års budgetförslag, tagit upp frågan om hur de projekt, som inte avslutats när handlingsplanen upphör, skall kunna finansieras om handlingsplanens medel återgår till de nationella budgetarna.

Det nordiska samarbetsprogrammet för bioteknologi, vars mål är att förstärka de nationella förutsättningarna för utnyttjande av bioteknologi inom olika områden och att stärka näringslivets konkurrensförmåga, har kommit väl igång och har under 1990 haft 33 MDKK till förfogande. Budget- och kontrollutskottet kan med tillfredsställelse notera att de delar av programmet, som bedrivits inom ramen för Nordisk Industrifonds verksamhet, haft stort industriellt deltagande och väckt internationellt intresse.

När det gäller miljöarbetet har arbetet inom tre nya handlingsprogram kring luftförorening, havsmiljö och avfallshantering startats. Utskottet finner det positivt att arbetet riktar sig både mot att förbättra miljöskyddet i Norden och att försöka påverka det internationella miljövårdssamarbetet. Samma sak gäller standardiseringssamarbetet, där man nu lägger stor vikt vid arbetet inom de europeiska standardiseringsorganisationerna och försöker styrka det nordiska inflytandet vid utarbetandet av nya europeiska standarder. De områden som f.n. är mest aktuella är byggnadsmaterial, konsumentskydd, arbetsmiljö och hälsovård.

2.2 Organisation

Samarbetsministrarna och ställföreträdarkommittén har under 1990 arbetat vidare med att effektivisera arbetet inom ministerrådet. Målet är att uppnå bästa möjliga resursutnyttjande i förhållande till mål och uppgifter samt bästa möjliga arbetsfördelning och organisatoriska uppbyggnad.

Analysarbetet för att kartlägga långsiktiga budgetkonsekvenser har fortsatt och en försöksverksamhet med mål- och ramstyrd budgetering av institutioner har inletts. Mot bakgrund av den information budget- och kontrollutskottet fått om försöksverksamheten menar utskottet att arbetet med mål- och ramstyrning kan bidra till ett bättre resursutnyttjande, en bättre budgetstyrning och ett ökat konstnadsmedvetande hos institutionerna.

En undersökning av beslutsprocessen inom ministerrådet har genomförts i syfte att uppnå ökad effektivitet. Bl.a. kan administrativa förenklningar uppnås genom att referaten ges en likartad utformning. Undersökningen har vidare resulterat i att alla beslut, som kan vara av intresse för aktörer utanför ministerrådskretsen, skall samlas för ett år i taget och offentliggöras. Beslut har vidare fattats om nya riktlinjer för informationsverksamheten och en omläggning av publikationsverksamheten. Målet är att uppnå större spridning av den kunskap som finns i publikationerna och en starkare profilering av det nordiska samarbetet.

Budget- och kontrollutskottet finner det utmärkt att ministerrådet arbetar aktivt för att öka informationen och sprida kunskapen om det nordiska samarbetet. Utskottet skulle emellertid gärna se ett tätare offentliggörande av viktiga beslut än en gång om året.

2.3 Budgetplanering och prioritering

Arbetet med 1991 års budget har skett i enlighet med den förenklade budgetprocedur som samarbetsministrarna fastställde 1989. Förutom att vara en förenkling har den nya budgetproceduren inneburit att parlamentarikerna kommit tidigare in i budgetarbetet, vilket enligt budget- och kontrollutskottets mening, medverkat till att dialogen mellan rådet och ministerrådet om budgetfrågor varit öppnare och mer konstruktiv än tidigare.

Ställföreträdarkommittén har i samarbete med ministerrådssekretariatet bedrivit ett övergripande analysarbete för att kunna effektivisera det nordiska samarbetet. Bl.a. har flexibiliteten i den nordiska budgeten studerats, liksom budgetens tekniska utformning och presentation. Budget- och kontrollutskottet, som vid flera tillfällen efterlyst en mer lättläst och överskådlig budget, hoppas att detta arbete kommer att återspeglas i utformningen av budgetförslaget för 1992.

Den systematiska utvärderingen av institutioner, som påbörjades 1989, har fortsatt under 1990. Det är framför allt institutionerna på kultursek-

torn som blivit föremål för granskning med avseende på möjligheterna till ändrad finansiering och organisation.

I överensstämmelse med rådets krav på att få lämna synpunkter på eventuella nedläggningar och sammanslagningar av institutioner kommer ministerrådet att till sessionen 1991 framlägga ett förslag till "Handlingsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner". Utskottet hemställer till ministerrådet att vid eventuella omorganisationer och/eller nedläggningar av institutioner särskilt beakta arbetsgivaransvaret gentemot de anställda vid institutionerna.

Budget- och kontrollutskottets vill här hänvisa till yttrande över C 1/1990 (1/1990/b) där utskottet bl. a. hemställde till ministerrådet:

1. att inhämta rådets synpunkter innan större omdisponeringar inom redan fastställd budget genomförs.
2. att eventuella förslag om nedläggningar eller sammanslagningar av nordiska institutioner överlämnas till rådet för synpunkter innan definitiva beslut fattas (jfr. art. 46 i Helsingforsavtalet).

På detta har ministerrådet svarat:

ad 1. Ministerrådet är principiellt enig i denna ståndpunkt att inte företa andra ändringar mellan förslag och fastställd budget än som är motiverade av Nordisk Råds synpunkter. En förutsättning för en sådan ordning är emellertid att rådet finner en lösning på det problem som uppstår när rådet föreslår ökningar av budgeten som inte motsvaras av förslag om motsvarande minskningar. En lösning på detta problem vore att rådet formulerar sitt uttalande om budgeten som ett konkret preciserat alternativ innanför den totalram som ministerrådet fastställt.

ad 2. Ministerrådet er enig i at Nordisk Råd skal ha anledning til å uttale seg om eventuelle forslag om avvikling eller sammenslutning av nordiske institusjoner. Ministerrådet henviser forøvrig til ministerrådsforslaget om endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner.

Budget- och kontrollutskottet finner det positivt, att ministerrådet accepterar rådets önskan, att uttala sig om större omdisponeringar och om avveckling eller sammanslagning av institutioner. Utskottet har också förståelse för de problem, som kan uppstå, om rådet i dagens kärva budgetläge föreslår ökningar utan att samtidigt komma med förslag om motsvarande minskningar. Utskottet menar emellertid, att man skulle komma tillrätta med en del av dessa problem, om det fanns en långsiktig prioritering och budgetplanering av det nordiska samarbetet. Enligt utskottets mening är det viktigare än någonsin att både rådet och ministerrådet, för seriösa och konstruktiva diskussioner om vilka områden och aktiviteter som bör prioriteras för att ge bästa möjliga resursutnyttjande.

Utskottet har i viss mån redan berört dessa frågor i sitt uttalande till C 2/1990 (7/1990/b) där utskottet hemställde till ministerrådet:

1. utveckla C 2-dokumentet till ett reellt planläggningsdokument för de närmaste åren med klara budget och tidsramar samt prioriteringar. Detta bör ske redan vid utarbetandet av C 2/1991

2. att arbeta för en långsiktig prioritering och budgetplanering av det nordiska samarbetet
3. att budgetproceduren i vid bemärkelse, det vill säga inkl. C 2, snarast blir föremål för en gemensam diskussion mellan rådet och ministerrådet
4. att rådet ges tillfälle att ta del av rapporten över undersökningen av långsiktiga budgetkonsekvenser samt av analysen av projektbudgeten samt att dessa frågor tas upp till en diskussion mellan rådet och ministerrådet
5. att rådet ges tillfälle att yttra sig både över förslag till nedläggningar eller sammanslagningar av institutioner och andra större omdisponeringar inom ramen för den fastställda budgeten innan definitiva beslut fattas
6. att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller klara kostnads-, finansierings- och tidsplaner
7. att under de närmaste åren fortsatt budgetmässigt prioritera kulturområdet, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse, trafiksäkerhet samt Europaprogrammet.

Nordisk Ministerråd ønsker i den anledning å fremføre følgende:

”Der henvises til C 2/1991, som i forhold til C 2/1990 er ændret og udbygget i overensstemmelse med ovennævnte udtalelser. Navnlig er dokumentets indhold formuleret i form af konkrete målsætninger for prioriterede indsatser med tidsrammer inden for de enkelte sektorer, ligesom der for hver sektor er angivet de budgetmæssige planlægningsforudsætninger. I et afsluttende kapitel er desuden sammenfattet budgetudsigterne for de kommende år under bestemte forudsætninger.

Ministerrådets mer långsiktiga planering av det nordiska samarbetet framgår av C 2/1991 om det framtida nordiska samarbetet. Vad gäller budgetplaneringen framöver är emellertid inte ministerrådet berett att nu ange några specificerade ramar. C 2-dokumentet skall istället uppfattas som en typ av indikativ planering inom vilken de mer precisa prioriteringarna görs inför varje enskilt budgetår. Istället för att ange specifika sektorramar för flera år framöver anser ministerrådet att det är angelägnare att införa sådana mekanismer i budgetprocessen att ett effektivare resursutnyttjande uppnås. Häri ingår bl. a. den förenklade lönebudgeteringen som införts för 1991 och det utvecklingsarbete med ökad mål- och ramstyrning av institutioner som f.n. pågår.

Nordisk Råds presidium og samarbeidsministrene drøftet budsjettprosedyren og C 2-dokumentets form i sitt felles møte i mai 1990. Med utgangspunkt i denne diskusjonen og forslag fra Nordisk Råds organisasjonskomite har samarbeidsministrene foreslått en rekke justeringer av den nåværende prosedyre. Disse forslag vil bli gjenstand for fortsatt diskusjon når prediet og samarbeidsministrene møtes i januar 1991.

Vad gäller de långsiktiga budgetkonsekvenserna kommer en arbetsgrupp att lämna en rapport till samlingsministrarna i januari 1991. Rapporten kommer att överlämnas rådet för kännedom.

I ministerrådets beredningsprocess ingår att handlingsplaner och samlingsprogram skall innehålla specificerade tidsplaner och kostnadsberäkningar.

Vad slutligen gäller de kommande årens prioriteringar vill ministerrådet hänvisa till vad som anförts ovan i anledning av yttrande 4/1990/k.” (Av vilket framgår att ministerrådet under 1991 prioriterar Norden i Europa-programmet, miljöfrågorna och kultursektorn).

Budget- och kontrollutskottet anser att det är positivt att C 2/1991 mer fått karaktär av planeringsdokument än C 2/1990. Utskottet återkommer med kommentarer till detta i sitt betänkande över C 2/1991.

3. Ministerrådets åtgärder med anledning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgifter 1989

Under 1989 lät budget- och kontrollutskottet genomföra följande kontrolluppgifter:

- Utvärdering av verksamheten vid Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- Utvärdering av det nordiska samarbetet inom standardisering på konsumentområdet.

När det gäller NORDINFOs verksamhet lämnade utskottet inga förslag till förändringar av verksamheten dels mot bakgrund av att utredarens rapport inte gav tillräckligt underlag för detta dels för att Nordiska Forskningspolitiska rådet (FPR) påbörjat en egen utvärdering av NORDINFO. Enligt vad utskottet har erfarit har FPR föreslagit en delvis omläggning av NORDINFOs verksamhet.

Utvärderingen av konsumentområdet gav utskottet anledning att föreslå ministerrådet att i stället för att använda resurserna till projektverksamhet stärka sin roll som ”kommunikationscenter” i det nordiska samarbetet, genom att i högre grad än tidigare avsätta resurser till konsumentrepresentanters aktiva deltagande i det konkreta standardiseringsarbetet nationellt och i den europeiska standardiseringsorganisationen CEN.

Som framgår av nedanstående har ministerrådet antagit de synpunkter som framförts av rådet.

Nordisk Ministerråd ønsker at meddele følgende:

”Som led i arbejdet med at styrke forbrugerrepræsentationen i standardisering har NEK etableret et nordisk netværk med en kontaktperson i hvert land. Inden for netværket orienteres om nationale, europæiske og andre internationale standardiseringsinitiativer, som har forbrugerinteresse. Kontaktpersonerne koordinerer nordisk deltagelse i europæiske og andre internationale møder og tager initiativ til nordiske formøder. Der er afsat midler til deltagelse som observatør i tre årlige møder i SECO, som er et EF-organ for forbrugerdeltagelse i standardisering.

Den tidligere nationale udarbejdelse af standardiseringsforskrifter er i alt større grad blevet erstattet med deltagelse i europæiske og andre internationale standardiseringskomitéer og samarbejdsorganer. NEK vil kun drive projektvirksomhed på enkelte områder, hvor nordiske forbrugerorganer har særlig kompetence. Det er på sådanne områder vigtigt at opretholde og udvikle et videngrundlag og at udarbejde prøvningsmetoder og

fastsätta kravniveauer. Det er bl. a. avsluttet et projekt om prøvningsmetoder for vaskemaskiner. Rapporten (NEK-rapport 1990:4) er oversat til engelsk, idet resultaterne skal bruges i det internationale standardiseringsarbejde. En reproducerbar prøvningsmetode vil være nødvendig bl. a. for indførelse af en europæisk energimærkning, som også omfatter oplysninger om vaskeevne.”

Budget- och kontrollutskottet anser att det är positivt att de resultat, som kommer fram vid utskottets granskningar, tas till vara av ministerrådet. Utskottets kontrollfunktion kan på detta sätt bli ett led i effektiviseringen av det nordiska samarbetet.

4. Yttrande från Nordiska rådets fackutskott

Juridiska utskottet uttalar tillfredsställelse över att ministerrådet framlagt en revision av arbetsprogrammet ”Norden i Europa” samt att ministerrådet har tagit initiativ till att föra in den östeuropeiska dimensionen i det nordiska samarbetet genom ett eget arbetsprogram för samarbetet med Östeuropa. Utskottet beklagar att Ministerrådet inte ansett det ändamålsenligt med en gemensam nordisk handlingsplan på flyktingområdet, eftersom utskottet fortsatt anser att det finns behov för en sådan plan. Juridiska utskottet delar ministerrådets värdering om att den nordiska äktenskapskonventionen från 1931 bör revideras och pekar på att de delar av konventionen som behandlar barns rättsliga ställning också är mogen för en modernisering.

När det gäller konsumentpolitik är utskottet tillfreds med att ministerrådet lagt stor vikt vid att följa med i den europeiska utvecklingen och analysera konsekvenserna för konsumentskyddet i de nordiska länderna. Utskottet framhåller än en gång vikten av att upprätthålla den höga nordiska ambitionsnivån på konsumentområdet och att Norden försöker påverka utvecklingen där man ännu inte utarbetat EG-direktiv.

Kommunikationsutskottet konstaterar att ministerrådet överhuvudtaget inte kommenterat följande att-satser i yttrande över C 1/1990:

att inkludera både charter och den reguljära flygtrafiken i arbete med

liberalisering av den nordiska transportmarknaden

att verka för att alla trafikantgruppers mobilitet tillgodoses

att verka för utvecklandet av en attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt.

Kommunikationsutskottet anser att dessa punkter utgör ett viktigt inlägg i det nordiska samarbetet som borde beaktas av ministerrådet. För övrigt anser kommunikationsutskottet att samarbetet på trafiksäkerhetsområdet fortsatt bör vara högt prioriterat.

Kommunikationsutskottet uppmanar vidare ministerrådet att omedelbart se till att det utarbetas en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden i enlighet med rekommendation nr 44/1987.

Utskottet delar ministerrådets åsikt att turismen får en allt större bety-

delse som en av framtidens basnäringar, och understryker att turismen inom det regionala samarbetet i allt högre grad betraktas som en viktig faktor för sysselsättning och näringslivsutveckling.

Kulturutskottet påpekar vikten av att man inom det nordiska samarbetet snabbt kan reagera på internationella politiska förändringar och vidta nordiska åtgärder där så är möjligt. Mot denna bakgrund är utskottet positivt till att ministerrådet reagerat snabbt på utvecklingen i Östeuropa och antagit ett arbetsprogram för samarbete med Baltikum och Östeuropa.

Följande frågor framhålls särskilt av kulturutskottet:

- En utvärdering av omorganiseringen inom det allmänkulturella området i Nordiska ministerrådet bör företas
- En evaluering av hur behoven hos målgruppen barn tillgodosetts inom alla nordiska organ bör göras
- En översikt över utbytes- och stipendieprogram bör redovisas i C 1-dokumentet
- Information till anställda vid uppsägningar o.dyl. i samband med förändringar av de nordiska kulturorganisationerna bör särskilt beaktas.

Social- och miljöutskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet tagit fasta på behovet att integrera miljöfrågorna i alla sektorer. För övrigt vill utskottet särskilt framhålla följande:

1. Utskottet anser, att insatser mot ungdomsarbetslösheten är så väsentliga att de ej bör nedläggas av prioriteringsskäl.
2. Ministerrådet bör undersöka möjligheterna till enhetliga regler om löneskydd vid konkurs.
3. Det är fortsatt utskottets uppfattning, att den nordiska trygghetskonventionen bör stärkas så att den blir ett hållbart instrument för bevakning av den sociala dimensionen inom ramen för EES-förhandlingarna.
4. Ministerrådet bör uppmärksamma möjligheterna att bibehålla de nordiska ländernas alkoholpolitik vid ett närmare samarbete med EG.
5. Utskottet anser att rapportering om miljöpolitiken i de nordiska länderna i enlighet med rekommendation nr 22/1988 bör ske årligen och i enlighet med de principer som blivit resultatet av överläggningen mellan utskottet och miljöministrarna den 28 januari 1991.
6. Utskottet anser, att ministerrådet bör främja undervisning och forskning inom miljöområdet och härvid speciellt beakta miljösituationen i Baltikum.
7. Utskottet anser att det utlovade samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet mellan Baltikum och Norden bör påskyndas.

Ekonomiska utskottet välkomnar ministerrådets initiativ till samarbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa, även om utskottet gärna sett att programmet förelagts rådet i form av ett ministerrådsförslag. Utskottet är emellertid inte helt tillfreds med innehållet i programmet och förutsätter, att den föreslagna stipendieordningen kommer att omfatta de, enligt utskottet, viktigaste och mest efterfrågade kunskapsområdena, bl. a. (mark-

nads)ekonomi, lantbrukskunskap och språk. När det gäller den ekonomiska handlingsplanen konstaterar utskottet, att arbetet i stort löper planligt, bortsett från kampanjen för utländska investeringar i Norden, som inte kunnat genomföras. Utskottet finner det välmotiverat att ersätta projektet med ett annat ekonomiskt samarbetsprojekt, t. ex. inom ramen för samarbetet med Baltikum och Östeuropa.

Ekonomiska utskottet framhåller vidare att i stort sett allt samarbete på finansministrarnas område ligger inom ramen för den ekonomiska handlingsplanen. Enligt utskottets mening kommer detta att skapa problem när planen upphör med utgången av 1992. Utskottet hoppas på en dialog med finansministrarna om hur det ekonomiska samarbetet i Norden skall bedrivas efter 1992.

B. Redovisning av budget- och kontrollutskottets kontrolluppgift 1990

Budget- och kontrollutskottet har enligt sin uppgift att "utöva rådets kontrollerande uppgifter över Nordiska ministerrådet och nordiska institutioner som finansierar sin verksamhet över ministerrådets budget" under 1990 låtit genomföra en granskning av *Det nordiska samarbetet inom byggområdet*.

Granskningen har utförts av civilingenjör Björn Svedinger under tiden maj – oktober 1990.

Granskningen, som genomförts genom studier av dokumentation, ett 50-tal intervjuer och deltagande i möten inom byggsektorn, har resulterat i en rapport. Rapporten, som föreligger som separat bilaga till presidierapporten 1991, har översänts till Nordiska rådets ekonomiska utskott för yttrande. Ekonomiska utskottets synpunkter har beaktats i nedanstående yttrande från budget- och kontrollutskottet.

Enligt den uppdragsbeskrivning som utformats av budget- och kontrollutskottet skulle föremålen för granskningen vara:

- Handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn från 1983
- Nordisk handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn från 1985, härvid skulle särskilt beaktas:
 - Norden som hemmamarknad – ökad harmonisering av byggföreskrifter med ökad samhandel som följd
 - Byggsektorns internationalisering – samnordisk byggexport
 - De viktigaste nordiska samarbetsorganen
 - Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)
 - Insta-B (internordisk standardiseringssamarbete inom byggsektorn)
 - Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS)

Avsikten med granskningen var att belysa förutsättningar, effektivitet

och resultat användning i det nordiska byggsamarbetet. Utskottet önskade även få en del frågor kring konsekvenserna av utvecklingen inom EG belysta.

Enligt utredaren har det inte varit möjligt att göra en konventionell målutvärdering, eftersom de yttre förutsättningarna ändrats så radikalt under senare år, att målen blivit föråldrade. Arbetet har i stället fokuserats på en strukturering och analys av nuläget utifrån en genomgång av verksamheten under perioden 1983 – 1990. Även samarbetsorganens förmåga till anpassning till de ändrade förutsättningarna har studerats.

När det gäller handlingsprogrammet från 1983 konstaterar utredaren, att programmet är heltäckande, men att målbeskrivningen är så generell att den inte kan utgöra någon bas för en utvärdering. Handlingsprogrammet har heller inte varit styrande för verksamheten. Handlingsplanen från 1985 är mer operativ, den behandlar i huvudsak nordisk samhandel och export. En del aktiviteter inom dessa områden har genomförts, bl. a. har det skett en ökad harmonisering av byggföreskrifter och de tekniska hindren för nordisk samhandel är i stort avskaffade. Däremot har planen inte haft någon inverkan på det nordiska exportsamarbetet.

I intervjuerna har uttalats en viss skepsis till planens betydelse. Det är främst tre faktorer som anses ha bidragit till detta:

1. Tiden för planens fastställande var för lång. Planen började utarbetas 1983 men fastställdes först 1987, vilket gjorde att mycket i planen var inaktuellt när arbetet kunde påbörjas.
2. Samarbetsorganen inom byggsektorn medverkade inte i programarbetet och kände sig inte heller berörda av programmet som sådant.
3. När det gäller arbetet för att främja nordisk byggexport är det ett område, som styrs av andra faktorer, än de som ligger inom ramen för bostadsministrarnas och ämbetsmannakommittéernas verksamhet. I detta fall har planen alltså misslyckats.

När det gäller de tre viktigaste samarbetsorganen inom byggsektorn NKB, INSTA-B och NBS ges ett samstämt omdöme att effektiviteten och kvaliteten är bra och att arbetet haft stor betydelse för att föra de nordiska länderna samman. Resultaten har utnyttjats nationellt och den tekniska harmoniseringen har nått långt.

När det gäller NKB och INSTA-B har arbetet, från att ha varit helt inriktat på internordiskt samarbete, nu fokuserats på utvecklingen i Europa. Således har arbetet med nordiska standarder upphört till förmån för deltagande och påverkan i det europeiska standardiseringssamarbetet. NBS har emellertid hållit fast vid sin ursprungliga roll, att vara ett forum för internordiskt samarbete.

Som övergripande resultat av det nordiska samarbetet inom byggsektorn har framför allt betonats värdet av personkontakter och kontaktnät, erfarenhetsutbyte och stimulans. Detta gäller både inom ministerier, myndigheter, standardiseringsorgan, forskningsorgan och näringsliv. Som mer

konkreta resultat nämns gemensamma produktregler, likartade byggbestämmelser i de nordiska länderna, harmonisering av det tekniska regelverket, starkt nordiskt inflytande i internationella organ, ett väl utvecklat nordiskt forskarsamarbete, som kunnat utnyttjas i internationella kontakter.

Samtidigt som rapporten ger en klar indikation på att arbetet inom sektorn bedrivits effektivt och varit av stort värde konstateras också, att den politiska styrningen varit bristfällig, att det finns vissa glapp och att det saknas gemensamma mål för samarbetet.

När det gäller det nordiska samarbetet inom byggsektorn får man inte glömma bort att den nordiska finansieringen endast utgör en liten del av den totala kostnaden. Nationell finansiering och därmed intresse medverkar till att arbetet revideras löpande och att arbetet uppenbarligen bedrivs på rätt sätt, däremot kan man fråga sig, om det är rätt saker som genomförs, om man ser det ur ett nordiskt perspektiv.

Utredaren pekar i rapporten på några frågor som har relevans även för andra nordiska samarbetsområden än byggsektorn. Det gäller för det *första* hur de nationella ämbetsmän och tjänstemän, som arbetar med nordiska frågor, skall kunna prioritera det nordiska samarbetet, när arbetet med nationella frågor måste komma i första hand. Det gäller för det *andra* Danmarks dubbla lojalitet, Norden contra EG, med knappa resurser blir prioriteringen av EG-samarbetet ett måste. Det gäller för det *tredje* bristen på intern samordning inom ministerrådsorganisationen. Budget- och kontrollutskottet menar att framför allt punkterna ett och tre bör bli föremål för en diskussion inom ministerrådet.

Utredaren påpekar att det nordiska stödet till byggsektorn är marginellt i förhållande till branschens omsättning. Men att stödet är viktigt som styr- och smörjmedel för det nordiska synsättet. Eftersom budgeten reellt sett minskat under de senaste åren menar utredaren att medlen nu är otillräckliga för att ha den nödvändiga styrfunktionen av det nordiska samarbetet med hänsyn till utvecklingen i Europa. Han föreslår därför att budgeten ökas från 7,6 MDKK till 10 MDKK. Det skulle motsvara 1,5 % av ministerrådets budget vilket kan jämföras med de 15 % som är sektorns andel av BNP i de nordiska länderna. Utredaren föreslår att medlen i första hand användes till:

- Ett nytt integrerat samarbetsprogram för sektorn som lägger tonvikt på frågor om mål och målgrupp för det nordiska samarbetet. Arbetet kan inledas som en id-konferens med samtliga samarbetsorgan.
- Ett informationsmaterial som beskriver den nordiska bygg- och bostadssektorn för att ge sektorn en levande och intressant identitet.
- Ett ytterligare stöd till Insta-B som kompensation för bortfallet från Nordisk Industrifond och för att säkerställa att den nordiska potentialen utnyttjas i CEN-arbetet som nu blir allt intensivare.

Budget- och kontrollutskottet instämmer i ekonomiska utskottets syn-

punkt, att det är av avgörande betydelse för byggsektorns framtid i det nordiska samarbetet, att det klart tas ställning till motiv och mål för samarbetet. Budget- och kontrollutskottet menar också, att arbetet med ett nytt samarbetsprogram kan ge såväl de politiska organen som myndigheter och institutioner tillfälle att analysera och prioritera verksamheten och att ta ställning till vad man skall samarbeta om och hur man skall samarbeta, för att kunna genomföra de aktiviteter, som är mest relevanta ur ett nordiskt perspektiv. Genom arbetet med ett nytt samarbetsprogram skulle sektorn kunna få den politiska förankring, som enligt utredaren saknas idag.

Budget- och kontrollutskottet instämmer även i att informationen om det nordiska samarbetet inom sektorn bör ökas. Av rapporten framgår, att det nordiska samarbetet inom byggsektorn i hög grad är en myndighetsfråga och att både branschen och de politiskt ansvariga inom området är relativt okunniga om och litet intresserade av det nordiska samarbetet. Mot denna bakgrund bör, enligt utskottets mening, målgrupperna för en utökad information främst vara näringslivet och ansvariga politiker.

Budget- och kontrollutskottet är också enigt med utredaren om att standardiseringssamarbetet är en viktig del av det nordiska byggsamarbetet. Samtidigt instämmer utskottet i ekonomiska utskottets mening om, att detta är en fråga, som naturligt bör tas upp i ett nytt samarbetsprogram. I detta sammanhang bör man också undersöka andra samarbets- och finansieringsmöjligheter.

I rapporten finns även en del förslag av organisatorisk karaktär, som enligt utskottets mening, kan vara av intresse vid bedömningen av det fortsatta nordiska samarbetet inom byggsektorn. Bl.a. har intervjuerna visat att det finns ett "glapp" mellan Ämbetsmannakommittén för byggfrågor (ÄK-bygg) och samarbetsorganen och att ÄK-byggs styrning varit svag, vilket gjort att samarbetsorganen levt sitt eget liv. Enligt utredaren skulle avståndet mellan ÄK-bygg och samarbetsorganen kunna minskas om representanter med viss regelbundenhet bjuds in till ÄK-byggs möten för ömsesidig information.

Utredaren pekar också på att samordningen mellan samarbetsorganen skulle kunna förbättras t. ex. genom att sekreterarna i de olika samarbetsorganen möts med jämna mellanrum i ett s. k. sekreterarkollegium.

Det nordiska samarbetet inom byggsektorn bedrivs till stor del inom ett antal mindre grupper, framför allt gäller detta NBS. Utredaren framhåller att man inom ministerrådet och ÄK-bygg betonat vikten av, att det finns pengar för nya insatser och att alla medel inte bör vara uppbundna i arbete inom permanenta grupper. Mot denna bakgrund har möjligheterna att tidsbegränsa ÄK-byggs bidrag till dessa grupper diskuterats. Utredarens slutsats är att avgörandet om gruppernas mandattid bör ligga hos NBS, men att ÄK-bygg ändå kan begränsa sitt stöd att gälla t. ex. 3 + 3 år. De grupper, som har behov av detta, bör ändå kunna fortsätta sitt arbete

utöver denna tid genom att precisera nya uppgifter eller genom att bilda en annan samarbetsform med egen finansiering.

Med utgångspunkt i rapporten, i ekonomiska utskottets yttrande och i ovan framförda synpunkter vill budget- och kontrollutskottet framföra följande förslag beträffande det framtida nordiska samarbetet inom byggsektorn.

Utskottet föreslår att ministerrådet, med föreliggande rapport som underlag, genomför en analys av motiv, mål och prioriteringar för det fortsatta samarbetet inom byggsektorn. Resultatet av analysen bör utmynnas i ett ministerrådsförslag om sektorns framtid. Förslaget bör omfatta alla delar av det nordiska byggsamarbetet och ta ställning till finansieringen av de föreslagna aktiviteterna. Eftersom förslaget också bör ta ställning till hur stor del av den nordiska budgeten som skall satsas på byggsektorn avstår budget- och kontrollutskottet från att nu lägga fram ett förslag om en ökning av medlen till sektorn.

Budget- och kontrollutskottet menar emellertid att man inom ramen för nuvarande samarbete bör kunna förbättra informationen om det nordiska byggsamarbetet i enlighet med utredarens förslag.

5. Budget- och kontrollutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet

- A. Att Nordiska rådet med anledning av berättelsen C 1/1991 beslutar om följande uttalande:
Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet
 1. att inom ramen för den pågående effektiviseringen av ministerrådsorganisationen arbeta för en ökad intern samordning mellan sektorerna
 2. att i det fortsatta arbetet lägga vikt vid de synpunkter som budget- och kontrollutskottet samt fackutskotten framfört.
- B. Att ministerrådet till Nordiska rådets 40:e session framlägger ett förslag om det fortsatta nordiska samarbetet inom byggsektorn och att hänsyn därvid tas till de synpunkter som framförts av budget- och kontrollutskottet.
- C. Att Nordiska rådet lägger C 1/1991 till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1991

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Anker Jørgensen (S)

Wiggo Komstedt (m)

Jens Marcussen (FrP)

Förman

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Marit Rotnes (A)

Juridiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Nordisk Råds presidium har henvist Nordisk Ministerråds beretning for det nordiske samarbeidet til Nordisk Råds 39. sesjon 1991 til Juridisk utvalg til uttalelse.

Utvalget har behandlet beretningen på sine møter den 28. – 30. januar 1991 i Stockholm. Utvalget har tatt stilling til de kapitler som angår utvalgets ansvarsområder og enkelte andre områder som er av særlig interesse. Utvalget har således behandlet deler av kapittel II, samt kapitlene III, IV, V, VI og deler av kapitlene VII, X og XII.

Meddelelsene om Nordisk Råds rekommendasjoner er inkludert i beretningen under de respektive kapitlene. Juridisk utvalg har valgt å behandle disse meddelelsene i tilknytning til hvert kapittel i beretningen. Rekommendasjoner som foreslås avskrevet er behandlet i en særskilt betenkning.

2. Virksomheten i 1990

2.1. Den internasjonale dimensjon

I Ministerrådets dokument konstateres det at utviklingen i Europa samt Øst Europa og Baltikum har satt sitt sterke preg på det nordiske samarbeidet også i 1990. På en rekke viktige områder er det truffet beslutninger med relevans for arbeidet med Norden i Europa. Juridisk utvalg vil kommentere de aktuelle tiltakene i tilknytning til behandlingen av de respektive kapitlene i beretningen.

Juridisk utvalg vil imidlertid innledningsvis uttrykke tilfredshet med at Ministerrådet har lagt fram en revisjon av arbeidsprogrammet Norden i Europa 1989–92. Utvalget har tidligere gitt sin tilslutning til det opprinnelige arbeidsprogrammet. Det reviderte arbeidsprogrammet har fått tittelen "Norden i Europa til 1992". Målsettingen med arbeidet er å utnytte kapasiteten i det nordiske samarbeidet best mulig i et europeisk perspektiv.

Juridisk utvalg har videre med tilfredshet notert at Ministerrådet i løpet av virksomhetsåret har tatt initiativ til systematisk å bringe den østeuropeiske dimensjonen inn i Ministerrådets arbeid, gjennom å presentere et eget arbeidsprogram for Øst Europa. Arbeidsprogrammet danner etter utvalgets syn et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med Øst Europa-spørsmålene i det nordiske samarbeidet.

Juridisk utvalg har også merket seg at samarbeidsministrene har sagt seg beredt til å legge fram et ministerrådsforslag om endringer av Helsingfors-

avtalen til rådssesjonen i 1991, for å imøtekomme ønsker fra Nordisk Råd om endringer i rådets organisasjonsstruktur, og herunder også få den internasjonale dimensjon i rådsarbeidet klarere fram i regelverket.

2.2. *Flyktninge- og migrasjonsspørsmål*

Juridisk utvalg vil generelt uttrykke sin anerkjennelse over at det nordiske samarbeidet om flyktninge- og migrasjonsspørsmål er kommet inn i etablerte former. Av virksomhetsberetningen går det fram at det både i samrådsgruppen for flyktningespørsmål og i kontaktgruppen for migrasjonsspørsmål har vært betydelig aktivitet i 1990. Beretningen gir en fylldig redegjørelse om prosjekter og andre aktiviteter på området.

Utvalget har særlig merket seg at samrådsgruppen vil forsterke samarbeidet omkring utviklingen av langsiktige flyktningepolitiske strategier. Videre at samrådsgruppen har hatt kontakt med UNHCR for å få bedre koordinering og ressursbruk. Det er etter utvalgets mening av stor betydning at UNHCR trekkes inn i dette arbeidet.

Når det gjelder Juridisk utvalgs tidligere henstilling om å vurdere mulighetene for å utarbeide en handlingsplan for det videre samarbeidet på flyktningeområdet, kan utvalget beklage at Ministerrådet ikke anser en slik plan hensiktsmessig. Det er fortsatt utvalgets oppfatning at det i dagens situasjon er behov for en felles nordisk handlingsplan på området. Utvalget noterer at samrådsgruppen riktignok har til hensikt å foreta en samlet beskrivelse av de flyktninge- og immigrasjonspolitiske spørsmål som diskuteres i gruppen, de oppnådde resultater og planene for den nærmeste framtid. Til en viss grad vil et slikt dokument muligens fylle noen av de samme behovene som en handlingsplan. En handlingsplan ville imidlertid være mer forpliktende. Juridisk utvalg ser likevel med interesse fram til den bebudede redegjørelsen.

Utvalget har også merket seg at samrådsgruppen har drøftet de konsekvenser som EFs grensekontroll-konvensjon vil få for den nordiske passunion. Spørsmålet har vært på dagsorden for møtene mellom utvalget og Ministerrådet de seneste årene. Utvalget deler Ministerrådets håp om at spørsmålene omkring grensekontroll mellom EF-landene og de nordiske land kan avklares i løpet av 1991.

2.3. *Nordisk Råds uttalelser og anbefalinger*

Rek. 20/1989 om intensivert overvåking av boikottlovgivningen mot Sør Afrika.

Det framgår av Ministerrådets meddelelse at de nordiske land uopphørlig har tatt skarp avstand fra apartheidssystemet i Sør Afrika.

Selv om det er kommet igang en viktig og positiv utvikling i Sør Afrika, finner de nordiske lands regjeringer likevel at vesentlige deler av apartheidsystemets grunnpillarer fortsatt består. De nordiske land vil derfor opprettholde presset mot den sørafrikanske regjering, herunder økonomi-

ske sanksjoner inntil det foreligger klart bevis for dyptgående og ugjenkallelig endring i Sør Afrika. De nordiske landene legger stor vekt på i fellesskap å kunne følge og reagere på utviklingen i Sør Afrika.

Fra dansk side opplyses det at sanksjonslovgivningen bygger på nesten totalt forbud mot samhandel med Sør Afrika. I Finland anses gjeldende overvåkning av boikottlovgivningen som tilstrekkelig effektiv. I Island opprettholdes fortsatt et totaltforbud mot handel med Sør Afrika. Fra norsk side er det en prioritert oppgave å håndheve boikottlovgivningen, og sanksjonene mot Sør Afrika blir fortsatt nøye overholdt. Også Sverige fortsetter å opprettholde forbudet mot handel med Sør Afrika. Det overveies ikke skjerpning av sanksjonene.

Etter dette kan Juridisk utvalg konstatere at de nordiske landene fortsatt – såvel nasjonalt som nordisk, etterlever den restriktive boikottlovgivningen mot Sør Afrika.

Utvalget er imidlertid ikke kjent med i hvilken utstrekning land utenfor Norden har opphevet sanksjoner mot Sør Afrika. Det er Juridisk utvalgs oppfatning at de nordiske land ikke bør være de første landene som lempet på boikottlovgivningen mot Sør Afrika. Utvalget vil således ikke foreslå å avskrive rekommendasjonen nå, men avventer ny meddelelse til neste ordinære sesjon, bl. a. med opplysninger om andre lands stilling i denne saken.

2.4. Utvalget foreslår at følgende rekommendasjon avskrives:

– *Rek. 18/1989/j* angående prosjekter på flyktningeområdet (A 829/j)

3. Lovgivningssamarbeidet

3.1. Innledning

Generelt vil utvalget gi uttrykk for tilfredshet med at Ministerrådet også i 1990 har hatt særlig oppmerksomhet rettet mot det moderniserte nordiske lovgivningsprogrammet. Lovgivningsprogrammet drøftes jevnlig i utvalgets møter med Ministerrådet. Det er utvalgets håp at man også i framtiden vil kunne ha en positiv dialog med Ministerrådet om dette programmet.

Juridisk utvalg vil gjenta sin tilfredshet med at lovgivningssamarbeidet har fått en egen budsjettpost for prosjektvirksomhet i Ministerrådets budsjett for 1990. Det vises også til Juridisk utvalgs uttalelse over Ministerrådets budsjett for 1991.

Beretningen om lovgivningssamarbeidet gir etter utvalgets oppfatning en grundig oversikt både over nasjonale planer og tiltak, og over nordiske forhandlinger og resultater. Utvalget vil i det etterfølgende innskrenke seg til å framheve de områdene som er av spesiell interesse for Juridisk utvalg.

Utvalget vil forøvrig minne om at utvalget i sin uttalelse over *C 1/1989*

etterlyste Ministerrådets overveielse når det gjaldt to konkrete problemstillinger i forbindelse med den nordiske overenskomsten om folkeregistring (*rek. 16/1989*), nemlig felles nordiske bopelsregler og utveksling av opplysninger om landets egne borgere som er bosatt i et annet nordisk land. Utvalget kan ikke se at Ministerrådet har berørt disse spørsmålene i sin redegjørelse for 1990, og ber om at de tas med ved neste års beretning.

3.2 Familierett

Utvalget kan med tilfredshet notere at det nordiske lovgivningssamarbeidet på det familierettslige området fortsatt går i retning av stadig større nordisk rettsenhet. Utvalget har også tidligere understreket behovet for at de familierettslige reglene blir så likeartet som mulig, i en tid med økende mobilitet i befolkningen.

Juridisk utvalg deler Ministerrådets vurdering om at den nordiske ekteskapskonvensjonen av 1931 bør revideres som følge av de nye reglene om inngåelse og oppløsning av ekteskap og om ektefellers formuerettslige forhold. Utvalget vil for sin del peke på at når det gjelder de deler av konvensjonen som omhandler barns rettslige stilling, er disse også modne for modernisering. Det gjelder særlig fordi den nordiske ekteskapskonvensjonen bare omfatter barn født i ekteskap.

Når det gjelder Europarådskonvensjonen og Haag-konvensjonen om bortførelse av barn, konstaterer utvalget at samtlige nordiske land, med unntak av Island, enten har ratifisert disse konvensjoner, eller forbereder ratifikasjon. Utvalget ønsker å få opplyst når forberedelsene til ratifikasjon kan starte i Island.

3.3 Forbrukerrett

Det er Juridisk utvalgs oppfatning at de forbrukerrettslige spørsmål kommer til å få økende betydning i tiden framover, spesielt med tanke på den europeiske integrasjonsprosessen. Utvalget konstaterer derfor med tilfredshet at det har vært såvidt stor lovgivningsaktivitet på dette området i 1990. Utvalget støtter Ministerrådets oppfatning om at man bør søke å oppnå størst mulig nordisk rettsenhet innen forbrukerretten, for derved å kunne ha en viss mulighet til å påvirke utviklingen innen EF.

3.4 Selskapsrett

Juridisk utvalg har i flere år interessert seg for utviklingen på det selskapsrettslige området. Det gjelder spesielt den nordiske selskapslovgivningen sett i forhold til EF-lovgivningen. I sin uttalelse til C 1-dokumentet for 1989 uttrykte Juridisk utvalg sin tilfredshet med Ministerrådets meddelelse om at de nordiske land planlegger et samlet utvalgsarbeid for å vurdere eventuelt lovgivningsbehov på aksjeselskapsrettens område, i forhold til det pågående arbeid innenfor EF. Utvalget kan imidlertid ikke se

av Ministerrådets C 1-dokument for 1990 om dette arbeidet er påbegynt. Utvalget ber om en redegjørelse ved neste års beretning.

3.5 *Prosessrett – voldsofres stilling*

Juridisk utvalg har tidligere bedt om at det i de årlige beretninger om nordisk samarbeid tas med en redegjørelse om utviklingen og foranstaltninger når det gjelder voldsofres stilling. En sådan redegjørelse ble gitt i C 1-dokumentet for 1989. Utvalget kan imidlertid ikke se at Ministerrådet har etterkommet utvalgets anmodning i årets C1-dokument. Utvalget ber Ministerrådet gi en redegjørelse ved neste års beretning om hvordan reformvirksomheten i de nordiske land på området.

3.6 *Nordisk Råds uttalelser og anbefalinger*

3.6.1 *Nordisk Råds uttalelser*

Juridisk utvalg kan med tilfredshet konstatere at Ministerrådet har lagt fram et ministerrådsforslag om et Råd for forskning i integrasjonsrett, bl. a. som svar på Juridisk utvalgs uttalelse og *anbefaling nr 44/1989/e* om Nordisk institutt for EF-rett (A 898/e). Denne anbefaling er ved presidiets beslutning 10. januar 1991 overført til Juridisk utvalg.

3.6.2. *Rek. 43/1988/j angående samarbeid om kriminalitetsetterforskning (A 806/j)*

Ministerrådet meddeler at det nordiske samarbeidet vedrørende kriminalitetsetterforskningen for tiden skjer gjennom kontakter mellom de respektive myndigheter og institusjoner i hvert enkelt land. De berørte myndigheter er bekjent og innforstått med Nordisk Råds anbefaling og er derfor innstilt på å videreutvikle og effektiviserer det nordiske samarbeide på området, heter det.

Juridisk utvalg vil henstille til Ministerrådet om å framskynde arbeidet med å nedsette den i anbefalingen nevnte arbeidsgruppe, og avventer ny meddelelse til neste ordinære sesjon.

3.6.3. *Rek. 8/1990/j angående samnordisk våpenlovgivning (A 899/j)*

Utvalget noterer med tilfredshet at Ministerrådet er av den oppfatning at det er ønskelig på nordisk plan og også internasjonalt å koordinere og harmonisere de enkelte lands lovgivning om salg, besittelse, utførsel m.v. av våpen. Utvalget er enig i Ministerrådets bedømmelse om at en harmonisering av de nordiske våpenlovgivninger bør skje på bakgrunn av Europarådskonvensjonen og den framtidige EF-regulering på området.

Utvalget avventer neste års meddelelse om utviklingen i dette harmoniseringsarbeidet.

3.6.4. *Utvalget foreslår at følgende rekommendasjon avskrives (se separat betenkning):*

– *Rek. 44/1989/j* angående Nordisk institut for EF-rett (A 898/e)

4. Forbrukerpolitikk (side 76 i C 1-dokumentet)

Ministerrådets beretning gir etter Juridisk utvalgs mening en grundig oversikt over virksomheten på forbrukerområdet i 1990. De prioriterte oppgavene har vært forbrukernes sikkerhet, forbrukernes økonomiske og rettslige interesser, forbrukerutdanning og informasjon, samt forbrukerinnflytelse. Utvalget noterer at disse områdene er i samsvar med samarbeidsprogrammet på forbrukerområdet, og de også svarer til EFs forbrukerprogram. Av Ministerrådets beretning går det fram at det er utført en rekke prosjekter innen de ulike områdene. Utvalget vil i det følgende nøye seg med å kommentere enkelte av de områdene som er av særlig interesse.

Innledningsvis vil utvalget uttrykke tilfredshet med at Ministerrådet også i 1990 har lagt stor vekt på å følge med i den europeiske utviklingen, og analysere integrasjonens konsekvenser for forbrukereskyttelsen i de nordiske land. Utvalget konstaterer videre at alle de nordiske EFTA-landene har anvendt mange ressurser på integrasjonsarbeidet, og da særlig i forbindelse med forberedelsen til forhandlingene om en EEA-avtale. Utvalget har tidligere framhevet betydningen av at man i relasjon til EF søker å opprettholde det høye ambisjonsnivået vi har på forbrukerområdet i Norden, og at vi forsøker å påvirke utviklingen der det foreløpig ikke finnes EF-direktiver.

Når det gjelder arbeidet med TV-reklame, kan utvalget gi sin tilslutning til at Ministerrådet overveier om det på internasjonalt plan kan fastsettes nærmere regler om TV-reklame som sikrer forbrukerinteressene, og spesielt tar hensyn til å beskytte barn og unge mot reklamepåvirkning. Dette var et av de spørsmålene utvalget drøftet med forbrukerministrene i september 1990.

Utvalget konstaterer videre med tilfredshet at Ministerrådet har oppprioritert forbrukerdeltakelsen i standardiseringsarbeidet i internasjonale organer, i samsvar med Juridisk utvalgs tidligere anbefaling.

Utvalget har også med tilfredshet notert at det arbeides intenst med det nordiske miljømærket, for å få det på markedet senest i begynnelsen av 1991. Dette var også et av spørsmålene som utvalget drøftet med forbrukerministrene i september 1990, og utvalget ser med stor interesse fram til neste års beretning om hvordan arbeidet med innføringen av miljømærket har utviklet seg. Utvalget er særlig interessert i å bli orientert om hvorvidt, og i tilfelle når Danmark kan slutte seg til det nordiske miljømærket.

4.2 Nordisk Råds rekommendasjoner

Utvalget foreslår at følgende rekommendasjon avskrives:

Rek. 19/1989/j angående begrensning av eksport av farlige varer (A 852/j)

5. Næringsmiddelpolitikk

Ministerrådet opplyser at sentrale spørsmål som er blitt drøftet i 1990 er spørsmål om næringsmiddelovgivning, kost og ernæring, toksikologi og risikovurdering, næringsmiddelhygiene, næringsmiddelkontroll, næringsmiddelanalyser samt drikkevann.

Utvalget konstaterer at disse områder i hovedsak samsvarer med det nordiske samarbeidsprogrammet, og bør også prioriteres høyt framover.

Ministerrådets beretning gir en fylldig gjennomgang av aktiviteten innen de ovennevnte områder både nasjonalt og nordisk. Utvalget vil i det følgende nøye seg med å kommentere områder som er av særlig interesse.

På bakgrunn av Ministerrådets beretning er det Juridisk utvalgs generelle inntrykk at de nordiske lands holdninger til ulike aspekter ved næringsmiddelpolitikken er gjenstand for internasjonal oppmerksomhet. Dette er åpenbart et område hvor vi i Norden kan ha visse muligheter til å påvirke den europeiske utviklingen.

Utvalget konstaterer at undersøkelse av mulighetene for harmonisering av lovgivningen på nordisk og europeisk plan har krevet en stor innsats både i de enkelte land og innenfor samarbeidets rammer. Dette er av særlig stor betydning, siden næringsmiddelområdet har en sentral plass i EFTA-EF-forhandlingene. Utvalget har flere ganger tidligere uttalt at en finner det av stor betydning at vi på nordisk plan bør bestrebe oss på å kunne øve innflytelse på EF-lovgivningen der det ennå ikke er fastsatt direktiver. Utvalget kan med tilfredshet konstatere at Ministerrådet synes å ha lyktes i sitt arbeide med at de nordiske holdninger som er dannet på næringsmiddeletsiden er blitt anvendt på europeisk plan.

Utvalget kan i den forbindelse med tilfredshet konstatere at de nordiske lands holdning til moderne kjøttkontroll har fått internasjonal oppmerksomhet, og at den også kan forventes å påvirke utviklingen i EF.

Når det gjelder aktiviteter på nordisk plan konstaterer utvalget at Ministerrådet i samsvar med utvalgets tidligere oppfordringer nå undersøker visse aspekter ved sykehuskosten og ved barnemat. Utvalget ser fram til neste års beretning om hvordan dette arbeidet har utviklet seg.

6. Likestilling

Juridisk utvalg konstaterer at det nordiske likestillingssamarbeidet også i 1990 i stor grad har fulgt den fastsatte handlingsplanen for likestilling som utvalget tidligere har gitt sin tilslutning til. Det synes som om denne

handlingsplanen, som både inneholder tidsrammer og budsjettmessige konsekvenser, er et hensiktsmessig verktøy i likestillingsarbeidet.

I beretningen redegjøres det for flere interessante prosjekter som er satt igang i løpet av virksomhetsåret, eller som har pågått over lengre tid. Utvalget vil her nøye seg med å kommentere de prosjekter som er av spesiell interesse.

Utvalget vil særlig uttrykke sin tilfredshet med at hovedprosjektet om lik lønn for kvinner og menn i Norden er innledet i løpet av 1990. Likelønnsproblematikken er et av de områdene som Juridisk utvalg anser som særdeles viktig i likestillingsarbeidet. Det er således gledelig å kunne konstatere at lik lønn for kvinner og menn synes å ha hatt høy prioritet i de enkelte nordiske landenes likestillingsarbeide også.

I beretningen gis det en oversikt over en rekke prosjekter som planlegges eller er blitt gjennomført innen andre sektorer og som inneholder likestillingsperspektiv. Utvalget vil uttrykke sin anerkjennelse over at bestrebelsene med å integrere likestillingsarbeidet i andre sektorer synes å ha lyktes. Juridisk utvalg vil i den forbindelse særlig framheve to prosjekter innen arbeidsmarkedssamarbeidet og som er en oppfølging av det såkalte BRYT-prosjektet. Disse prosjekter gjelder likestillingsmetodikken på arbeidsformidlingskontorene, og mulighetene for kvinner til å starte egen virksomhet.

Juridisk utvalg har gjennom flere år uttalt sin støtte til BRYT-prosjektet, som ble avsluttet i november 1989. I C 1 for 1989 opplyste Ministerrådet at en rapport der en evaluering av prosjektet vil inngå, skulle komme i løpet av 1990. Utvalget kan ikke se at C 1-dokumentet for 1990 har opplysninger om denne rapporten, og imøteser en redegjørelse om når denne rapporten kan forventes ved neste års beretning.

Under henvisning til utvalgets uttalelse over C 1 for 1989, ber utvalget dessuten om at det ved neste års rapportering redegjøres for konkrete nordiske og nasjonale likestillingstiltak, som en oppfølging av BRYT-prosjektet.

6.2 Nordisk Råds uttalelser

Av meddelelsen går det fram at Ministerrådet har utredet forutsetningene for ett nytt Nordisk Forum.

Juridisk utvalg konstaterer at Ministerrådet nå har etterkommet utvalgets anmodning om å legge fram et konkret forslag til et nytt Nordisk Forum 1994, forutsatt at samarbeidsministrene beslutter at finansieringen på 22 mill DKK kan skje over det nordiske budsjett.

6.3 Nordisk Råds rekommandasjoner

6.3.1. Rek. 7/1990/j angående internasjonalt samarbeid for likestilling mellom kvinner og menn (A 881/j)

Vedrørende pkt. 1 i rekommandasjonen redegjør Ministerrådet for ek-

sempler på nordiske innsatser som særlig har til målsetting å styrke likestillingsarbeidet i ulike underorgan i FN. Det opplyses f.eks. at likestillings spørsmålene i ILO er blitt prioritert høyt av de nordiske delegasjonene. Likeledes har de nordiske land arbeidet for å styrke likestillingsarbeidet i UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO og WHO.

Når det gjelder pkt. 2 i rekommendasjonen, har Ministerrådet bedt hvert nordisk land redegjøre for hva som gjøres nasjonalt for å styrke kvinnekommisjonen i Wien. Derutover opplyses det at Danmark som er medlem i CEDAW-kommiteen arbeider for en effektivisering av kommittens arbeid.

Ministerrådet opplyser at en mer utførlig rapport om det samlede nordiske innsatsen på de i rekommendasjonene nevnte områder vil bli overlevert Juridisk utvalg innen rådets 39. sesjon.

Juridisk utvalg vil komme tilbake til saken når utvalget har fått anledning til å studere denne rapporten.

6.4 Utvalget foreslår at følgende rekommendasjon avskrives:

Rek. 44/1988/j angående reell likelønn mellom kvinner og menn (A 812/j)

7. Nordisk Sameråd

Utvalget konstaterer at Samerådet i 1990 bl.a. har arrangert den 6. generalforsamling i WCIP i Tromsø i august 1990. Et medlem fra Juridisk utvalg deltok i denne konferansen, som var et meget vellykket arrangement. Utvalget konstaterer videre at Samerådet har innledet et nærmere samarbeid med Sovjet-minoriteter i nord.

7.1. Nordisk Råds rekommandasjoner

Utvalget foreslår at følgende rekommendasjon avskrives:

Rek. 24/1974/j angående samnordisk innsats for beskyttelse av miljøet i samenes kjerneområder.

8. Forskning og høyere utdanning

Utvalget foreslår følgende rekommendasjon avskrevet:

Rek. 2/1987/j angående nordisk komparativ forskningsprosjekt vedrørende narkotika og kontrollpolitikk. (Se særskilt betenkning)

Stockholm, 29. januar 1991

For Juridisk utvalg

Sighvatur Björgvinsson

Formann

BIHANG 2

Kommunikationsutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)**1. Inledning**

Till kommunikationsutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 1/1991.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte i Stockholm den 28 – 30 januari 1991. Därvid har utskottet tagit ställning till kapitel XIV, Transport och kommunikation, kapitel XV, Trafiksäkerhet, kapitel XVI, Turism, samt de inledande kapitlen i berättelsen och vissa delar av andra kapitel som varit av intresse för utskottet.

2. Ministerrådets kommentarer till utskottets yttrande över fjolårets berättelse C 1/1990

I sitt uttalande över ministerrådets berättelse, C 1/1990, föreslog kommunikationsutskottet att budget- och kontrollutskottet i sitt betänkande över dokumentet tog hänsyn till följande och föreslog ministerrådet:

att inkludera trafiksäkerhetsarbetet bland sina högst prioriterade arbetsområden

att ge Nordiska trafiksäkerhetsrådet i uppdrag att för nordiska trafiksäkerhetshandlingsplanens andra treårs-period (1991 – 1993) utarbeta ett ambitiöst arbetsprogram

att inkludera både charter och den reguljära flygtrafiken i arbetet med liberalisering av den nordiska transportmarknaden

att verka för att alla trafikantgruppers mobilitet tillgodoses

att verka för utvecklandet av en attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt.

Gällande yttrandets första punkt angående prioritering av trafiksäkerhetsarbetet konstaterar ministerrådet att detta har beaktats genom att sektorns medel redan 1990 fått en viss påökning.

Kommunikationsutskottet noterar detta samtidigt som det konstateras att även 1991 skall området få en viss ökning av beviljningen på ministerrådets budget.

Angående yttrandets andra att-sats konstaterar ministerrådet att den gällande trafiksäkerhetshandlingsplanen som skulle gälla för åren 1988 – 1990 också skall gälla för 1991. Skälet för detta är att arbetet med den nya handlingsplanen som riktmarke skall kunna påbörjas omedelbart efter det att planen godkänts av Nordiska rådet.

Kommunikationsutskottet noterar detta samtidigt som det upprepas att utskottet anser samarbetet på trafiksäkerhetsområdet vara ett område som bör prioriteras inom det nordiska samarbetet.

Gällande den nya trafiksäkerhetsbehandlingsplanen kommer utskottet att yttra sig i ett särskilt betänkande.

Yttrandets tredje, fjärde och femte att-sats kommenteras över huvud taget inte av ministerrådet.

Detta är utskottet besviken över och anser att dessa punkter utgör ett viktigt inlägg i det nordiska samarbetet som borde beaktas av ministerrådet.

3. Transport och kommunikation

3.1. Utvecklingen inom transportsektorn

Ministerrådet konstaterar att vad gäller lastbilstransporter fattades i mars 1990 ett principbeslut, att länderna skall verka för att inrikestrafiken i ett nordiskt land med fordon från annat nordiskt land (cabotage) skall tillåtas. Förslag till försöksordning har utarbetats med sikte på att, efter genomförd remiss 1990, starta försöket under 1991. Ytterligare konstaterar ministerrådet att vissa hinder på avgifts- respektive tullområdet återstår att lösa, varför arbetet med att vidta nödvändiga ändringar är en prioriterad uppgift.

Gällande avregleringen av tredjelandstrafik mellan länderna har den påbörjats enligt planerna och avtal om liberalisering av busstrafiken mellan Finland, Norge och Sverige har ingåtts.

Kommunikationsutskottet noterar det ovan anförda och konstaterar att de nordiska länderna måste komma överens i avgifts- och tullfrågor. Om cabotage skall tillåtas för lastbilstransporterna måste de nordiska åkerierna kunna konkurrera på någorlunda lika villkor. I dagens situation är en sådan konkurrens utesluten. Utskottet uppmanar därför ministerrådet att aktivt verka för en lösning av dessa frågor.

Ministerrådet erinrar om den politiska utvecklingen i Östeuropa och konstaterar att ett projekt har startats under året angående dels precisering av hjälpbehov och koordinering av de nordiska ländernas insatser, dels angående de konsekvenser och möjligheter för transporterna till och från Norden som följer utvecklingen.

Utskottet noterar detta med tillfredsställelse samtidigt som det erinras om utskottets betänkande över medlemsförslag A 953/1 om transportsamarbete med Baltikum.

Utskottet noterar också ministerrådets beslut att en nordisk samverkan skall ske vid arbete i internationella fora för miljöförbättrande åtgärder inom luftfarten, att ministerrådet kommer att föreslå motsvarande insatser inom sjöfarten samt att en nordisk koordinering har skett inför den hearing som CEMT har genomfört med bil- och bränsleindustrierna om möjliga miljöåtgärder.

Utskottet anser att rådets internationella verksamhet inom utskottets verksamhetsområden har blivit alltmer aktuell. Särskilt anses detta gälla

miljösamarbetet där Norden länge har tagit initiativet till en rad frågor och anses ha mycket att bidra med i den internationella diskussionen.

Ministerrådet har tillsatt en arbetsgrupp för att undersöka om det finns nordiskt intressanta infrastrukturprojekt, som kan finansieras helt eller till större delen utan nordiska eller nationella offentliga budgetmedel.

Kommunikationsutskottet kommer med stort intresse att följa denna grups arbete. Utskottet betonar vikten av att gruppen kommer att arbeta snabbt och effektivt och att hänsyn kommer att tas till gruppens konklusioner i samband med det fortsatta arbetet med medlemsförslag A 933/t om en samordnad nordisk transportpolitik. I sitt betänkande över medlemsförslaget föreslår utskottet att ministerrådet rekommenderas

”att skyndsamt utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett nordiskt investeringsprogram för den infrastruktur och de transporter som är av betydelse för att stärka Norden som hemmamarknad och för att effektivisera transporterna inom samt till och från Norden”.

Utskottet anser att arbetet inom denna grupp bör föras vidare i en utredning som dels skall utreda problemen med planering/projektering, finansiering och formerna för nordiska infrastrukturprojekt inom kommunikationssektorn, dels utarbeta en nordisk plan för nordiska infrastrukturprojekt.

Ytterligare vill utskottet erinra om ministerrådets meddelande om *rekommendation nr 44/1987*, angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden. Enligt meddelandet måste man bedöma arbetet med rekommendationen som misslyckat. Kommunikationsutskottet uttrycker sin besvikelse över detta och uppmanar ministerrådet att omedelbart se till att det utarbetas en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden i enlighet med rekommendationen.

3.2. Verksamheten under 1990

Kommunikationsutskottet följer med stort intresse de diskussioner som nu förs mellan Danmark och Sverige angående en fast förbindelse över Öresund.

Med hänsyn till att dessa diskussioner beräknas avslutas under 1991 vill utskottet betona att beslut angående denna förbindelse måste föregås av noggranna överväganden om konsekvenserna för miljön i och kring Öresund.

Andra samarbetsfrågor som ministerrådet redogör för under denna rubrik har utskottet noterat och kommer i fortsättningen, som hittills, att följa denna verksamhet med stort intresse.

4. Trafiksäkerhet

Kommunikationsutskottet antecknar för kännedom den information som ges om trafiksäkerhetsarbetet i ministerrådets berättelse.

Utskottet upprepar sitt tidigare yttrande att trafiksäkerhetsarbetet i Norden måste vara ett av de högst prioriterade områdena i det nordiska samarbetet.

Utskottet betonar vikten av att trafiksäkerhetsarbetet i Norden skall ligga på högsta möjliga nivå. Konsekvenserna av trafikolyckor är ett av vår moderna tids stora problem. Man kan inte sätta en finansiell måttstock på det mänskliga lidande som förorsakas av trafikolyckor, men det man direkt kan mäta kostar oss hundratals miljoner kronor varje år. Utskottet anser därför att ministerrådet även i fortsättningen skall prioritera trafiksäkerhetsarbetet.

Utskottet kommer i ett särskilt betänkande att yttra sig om den nya handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet som skall presenteras före Nordiska rådets 39:e session. Utskottet vill bara erinra om, att om handlingsplanen kommer att ligga på den ambitionsnivå som utskottet anser nödvändig, kan det föranleda vissa budgetkonsekvenser för 1992 års budget, som utskottet förutsätter att ministerrådet tillgodoser.

5. Turism

I sin berättelse konstaterar ministerrådet att det tidigare turistutskottet nu har ombildats till en ämbetsmannakommitté (ÄKT), direkt underställd turistministrarna.

ÄKT skall i tillägg till den ordinarie projektverksamheten fungera som ett forum för erfarenhetsutbyte och information och för diskussion angående stärkandet av turismen till de nordiska länderna samt utgöra en bas för nordisk samverkan i olika internationella fora, såsom OECD:s turistkommitté m. fl.

Kommunikationsutskottet noterar detta med tillfredsställelse, eftersom detta var ett av utskottets förslag i betänkadet om *rekommendation nr 21/1989*.

Utskottet instämmer i ministerrådets åsikt att turismen får en allt större betydelse och att det nu betraktas allmänt som en av framtidens basnäringar. Särskilt vill utskottet understryka turismens roll i det regionala samarbetet där turismen betraktas i allt högre grad som en viktig faktor för sysselsättning och näringslivsutveckling. Som ett exempel på turismens stora roll i regionalsamarbetet erinrar utskottet om att under år 1990 tilldelades satsningar på turism i de 9 gränsregionala samarbetsområdena 5,3 miljoner DKK ur ministerrådets budget, samtidigt som det allmänna turismsamarbetet tilldelades 2,5 miljoner DKK.

Utskottet har tidigare påpekat hur stor del av turismens aktiviteter som pågår inom det regionala samarbetet. Utskottet instämmer därför i ministerrådets intention att samordna projekten i det gränsregionala samarbetet och det mer övergripande projektarbetet i ÄKT:s regi.

För övrigt antecknar utskottet för kännedom den information om turismsamarbetet som redogörs för i berättelsen.

6. Övriga frågor

Kommunikationsutskottet har också tagit del av frågor som berör utskottets arbetsområde men som redogörs för i andra kapitel i berättelsen.

Med särskilt intresse har utskottet tagit del av redogörelsen om transporträtt och datarätt i kapitel III, om datagruppens arbete i kapitel VIII samt samarbetet inom trafik/miljöområdet i kapitel XIII.

7. Utskottet

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att budget- och kontrollutskottet i sitt betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse, C 1/1991, lägger vikt vid kommunikationsutskottets anförda synpunkter.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuutila (SDP)

Förman

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Lodve Solholm (FrP)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Olle Östrand (s)

BIHANG 3

Kulturutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1/1990).

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte den 28–29 januari 1991. Utskottet har tagit ställning till de kapitel som berör utskottets verksamhetsområden, samt vissa delar av andra kapitel, vilka har varit av intresse för utskottet.

Alla fackutskott inom Nordiska rådet avger ett yttrande till budgetoch kontrollutskottet om berättelsen. Ett betänkande över dokumentet som helhet avges av budget- och kontrollutskottet.

Ministerrådets meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer finns inkluderade i berättelsen under respektive kapitel. Kulturutskottet har valt att behandla dessa meddelanden i anknytning till varje ämnesområdes berättelse, medan rekommendationer som föreslås avskrivs behandlas i särskilda betänkan den som vanligt.

För första gången i år innehåller Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet också institutionernas verksamhetsberättelser över det gångna året. Utskottet anser att denna utformning av C 1 är en klar förbättring från tidigare och framhåller sin tillfredsställelse med förändringen. Utskottet skulle emellertid önska att antalet anställda vid varje institution fanns redovisat i respektive verksamhetsberättelse.

2. Verksamheten 1990

2.1 *Samarbete med Baltikum och Östeuropa*

Under 1990 arbetade ministerrådet intensivt för att utöka och få till stånd kontakter och samarbete med Baltikum och Östeuropa. Delvis uppmuntrades samtliga ämbetsmannakommittéer att utväxla erfarenheter och id-er om samarbetet med Östeuropa och dessutom redogöra för de igångsatta och möjliga framtida initiativ som skulle kunna stödja utvecklingen i de östeuropeiska länderna eller Baltikum. Ministerrådet antog ett arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa innehållande tre konkreta initiativ, med stipendieordningar till utbildning och praktikantuppehåll i Norden för stipendiater från de baltiska länderna, att tre nordiska informationskontor upprättas i Tallinn, Riga och Vilnius och inrättandet av en Baltikum/Östeuropafond för att finansiera tillfälliga samarbetsprojekt.

Utskottet ser positivt på att ministerrådet i skyndsam ordning reagerade med ovannämnda åtgärder på de hastiga förändringarna som ägde rum i Östeuropa i slutet av 1989. Utskottet anser det vara synnerligen viktigt att man inom det nordiska samarbetet reagerar snabbt vid politiska internationella förändringar och följer upp med en nordisk insats där så är möjligt. Utskottet vill särskilt framhäva att på kulturområdet har Norden mycket att tillföra andra regioner. Den nordiska kulturidentiteten är unik och den nordiska kulturmodellen är väl ägnad att stå som föredöme för kultursamarbete i allmänhet.

2.2 *Det allmänskulturella området*

Den inom den nordiska kulturhandlingsplanen föreslagna omstruktureringen av samarbetet på det allmänskulturella området med upprättande av konstkommittéer har fullbordats under år 1990. Utskottet anser det viktigt att få en översikt och information om hur denna omorganisering har

lyckats i praktiken. Enligt berättelserna har dessa kommittéer haft ett arbetsamt år med många olika aktiviteter. Utskottet efterlyser emellertid en analys av hur övergången från det gamla systemet till det nya har lyckats. Den nordiska teater- och danskommittén konstaterade i sin berättelse för år 1989 att denna omorganisering innebar vissa svårigheter. Hur ändringarna sedan har lyckats i realiteten går inte att utläsa av 1990 års berättelse.

Vidare saknar utskottet i C 1-dokumentet en berättelse om de gemensamma mötena mellan förmännen i de nya konstkommittéerna samt mellan dess förmän och ämbetsmannakommittén för kultur, något som skulle igångsättas enligt kulturhandlingsplanen. I sitt betänkande över kulturhandlingsplanen lade utskottet stor vikt vid att dessa ordförandemöten behandlade frågor som berör utformningen av det allmänskulturella samarbetet på det övergripande planet och ansåg att för att denna övergripande funktion skulle kunna tillvaratas borde kretsen av mötesdeltagare utvidgas med representanter för amatörorganisationer och andra folkliga organisationer samt att möten skulle hållas regelbundet några gånger per år. Utskottet förutsätter att i nästa års C 1-dokument få en redogörelse om dessa möten.

Utskottet har upprepade gånger, bl. a. i sitt betänkande över kulturhandlingsplanen och i yttrande över C 1-dokumentet för 1989, framfört en stark begäran om att namnet på ungdomskommittén byts till barn- och ungdomskommittén. Enligt kulturhandlingsplanen skulle alla de nyupprättade organen på kulturområdet ha barn som en särskild målgrupp inom sina verksamhetsområden i och med att kommittén barn och kultur i Norden lades ned. Utskottet hemställer till ministerrådet att till nästa års berättelse rörande det nordiska samarbetet få en särskild redogörelse för hur dessa organ har tillgodosett barn som målgrupp inom sitt arbete.

Utskottet noterar att ministerrådet har gjort en utredning om upphovsrätt och lagstiftning i samband med sändning av TV-program via satellit. Utskottet har i sitt arbete starkt prioriterat detta område, bl. a. i Nordiska rådets *yttrande 4/1990/k*. Utskottet saknar därför i berättelsen besked om vilka åtgärder ministerrådet avser genomföra för att lösa de återstående upphovsrättsliga problemen.

2.2.1 *Meddelanden och Nordiska rådets rekommendationer och yttranden*

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till dokument C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet, sid. 115–120.

Rek. nr 14/1990/k Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk:

I ministerrådets meddelande framhålls att ministerrådet anser att ett kulturcenter i Grönland skulle kunna ge ett betydande bidrag till att styrka den kulturella samhörigheten mellan Grönland och det övriga Norden i tillägg till den aktivitet som redan finns i Nordens institut i Grönland.

Enligt ministerrådet är saken fortsatt till övervägande i ministerrådet.

Utskottet har tidigare framhållit att i en tid som präglas av allmän internationalisering och stort massmedieinflytande från olika utomnordiska kulturer är de institutioner som finns i de olika nordiska länderna för att stärka det allmänkulturella området viktigare än någonsin och spelar en betydande roll för nordisk kulturspridning till och från befolkningen i dessa länder. Med hänsyn till det ovan sagda avvaktar utskottet närmare åtgärder från ministerrådet.

2.2.2 *Rekommendationer som föreslås avskrivs*

Utskottet föreslår att följande rekommendationer avskrivs (jmf. separata betänkanden):

Rek. nr 8/1989/k Projekt Nordjobbs fortsättning

Rek. nr 9/1990/k Ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

Rek. nr 13/1990/k Nordisk kulturfestival 1992

2.3 *Utbildning*

Utskottet konstaterar att arbetet inom utbildningssektorn har fortskridit enligt planerna i kulturhandlingsplanen. Enligt berättelsen verkar arbetet med att upprätta nätverk, språksamarbete, dataprogramgruppens arbete m.m. ge tillfredsställande resultat.

Utskottet noterar att utbytes- och stipendieprogrammen har förstärkts inom ministerrådet och finns på olika områden. Utskottet framhåller sin tillfredsställelse med detta men framför samtidigt en hemställan att i nästa års redogörelse få en samlad översikt över stipendie- och utväxlingsprogram på utbildningsområdet innehållande statistiska uppgifter med budgetkonsekvenser och antal stipendiater.

2.3.1 *Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och yttranden*

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till dokument C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet, sid. 131 – 133.

Rekommendation som föreslås avskriven:

Rek. nr 10/1990/k Handlingsprogram för språksamarbete 1990–95, NordMÅL

2.4 *Forskning och högre utbildning*

2.4.1 *Forsknings-samarbete*

Utskottet noterar att inom det nordiska forskningsområdet har år 1990 varit mycket aktivt med strukturförändringar samt planering av ändrad verksamhet inför framtiden.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att upprättandet av den Nordiska forskningsakademien hade en initierande fas 1990 även om verk-

samheten formellt inte igångsätts förrän vid årskiftet 1990/91. Utskottet anser att all samordning och förenkling av strukturer är positiv i det nordiska samarbetet men framhåller emellertid att smala områden med redan väl uppbyggda nätverk inte får försvinna och nedprioriteras i en stor paraplyorganisation. Utskottet hade dessutom önskat att en så stor sak som upprättandet av den Nordiska forskningsakademien hade kommit till Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag där utskottet skulle fått yttra sig i förväg samt Nordiska rådet anta förslaget formellt.

Under 1990 har man på forskningssidan dessutom varit igång med att förbereda förändringar rörande forskningsinstitutionerna, bl. a. genom att i budgetförslaget för 1991 dra bort den fasta budgeten för fyra mindre forskningsorganisationer, Nordiska samarbetskommitté för internationell politik inklusive freds- och konfliktforskning, Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning, Nordiska samfundet för latinamerikaforskning samt Nordiska kommittén för öststatsforskning. Utskottet har uppmärksammat på att åtminstone två av dessa samarbetsorgan kommer att läggas ned omedelbart vid årsskiftet 1990/91. Ett av dessa, Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive freds- och konfliktforskning, har haft två anställda. Utskottet anser att detta tillvägagångssätt, att spara på budgeten genom att dra in allt fast stöd till organisationer, är mycket olämpligt och smärtsamt. Utskottet har önskat att få klara förslag att yttra sig över vid alla ändringar på institutionernas sida inom kulturbudgeten. Utskottet anser att denna sidoväg med indragande av fast stöd för att få bort nordiska organ från kulturbudgeten är under Nordiska ministerrådets värdighet. Det är synnerligen viktigt att all personal anställd vid ett nordiskt organ som nedläggs, behandlas på mänskligt sätt vid uppsägningen. Utskottet förutsätter att ministerrådet vid sina framtida omorganiseringar och nedläggningar går annorlunda till väga.

2.4.2 Högre utbildning

Utskottet konstaterar att det är ett gemensamt omdöme inom och utanför Norden att Nordplus-programmet är en stor succé och en stöttepelare i det nordiska samarbetet. Utskottet noterar att under 1990 har stora förbättringar för att ytterligare få till stånd en nordisk utbildningsgemenskap försigått inom ministerrådet. Utskottet framför sin tillfredsställelse med detta och ser fram emot att behandla samarbetsprogrammet för högre utbildning i Norden.

2.4.3 Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och yttranden

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till dokument C 1, berättelse rörande det nordiska samarbetet, sid. 1621–1624.

Rek. nr 12/1989/k Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer:

Enligt ministerrådets meddelande anser ministerrådet samarbetet inom högre utbildning vara av stor vikt och tilldelar området ökade resurser genom Nordplus och andra satsningar. Det hävdas att Nordplus har introducerat en ny stödordning som bl. a. ger bidrag till utveckling av nya undervisningsaktiviteter av den typ rekommendationen omfattar.

Utskottet kan inte se att rekommendationens intentioner tillgodoses med detta meddelande. I rekommendationen föreslås ett igångsättande av projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Utskottet skulle i så fall önska en klarare redogörelse om denna Nordplus-stödordning meddelandet hänvisar till. Av denna anledning önskar utskottet på nytt meddelande om ministerrådets åtgärder på området till nästa session.

Rek. nr 13/1989/k Utbildnings- och praktikantutbytessamarbete med EG:

Nordiska rådet önskade som ett försök en rapportering om den nationella uppföljningen av denna rekommendation. Utskottet konstaterar att den nationella rapporteringen är mycket tillfredsställande och ger en klart bild av hur arbetet bedrivs inom respektive nordiskt land. Enligt meddelandet har uppföljningen på nordiskt plan av rekommendationen av tidsmässiga skäl inte kommit igång. Man räknar med att ämbetsmannakommittén i första hand vill undersöka möjligheterna för att samordna igångsätta åtgärder och planer i de nordiska länderna med hänsyn till utväxling av unga till vanliga jobb. Man förutsätter att utväxling av unga till utbildningsplatser, studiepraktik m.m. omhändertas av utbildningsmyndigheterna i förbindelse med speciella EG-program som finns på dessa områden. Beträffande utväxling av unga till vanliga arbeten överväger ministerrådet möjligheterna för att använda det organisatoriska system, vilket redan är etablerat mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och Föreningarna Norden i förbindelse med den operativa verksamheten för Nordjobb-projektet.

Utskottet konstaterar att ministerrådet fortfarande arbetar aktivt med rekommendationen om utbildnings- och praktikantutbytessamarbete med EG och anser att arbetet har gått framåt. Utskottet framhåller emellertid att de mål som rekommendationen förutsätter inte har uppnåtts och kommer därför att avvakta ministerrådets redogörelse om den fortsatta utvecklingen av frågan i ett nytt meddelande.

Rek. nr 41/1989/k Utökat nordiskt utbildningssamarbete:

Enligt meddelandet arbetas det med rekommendationen på olika plan inom ministerrådet. Det hänvisas till att de nordiska länderna har ingått en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer som genomgått en kompetensgivande högre utbildning omfattande minst tre år. Dessutom framhålls att frågan om meritöverföring av studieperioder och delamina har beretts inom en expertgrupp med uppdrag att genomföra en

första utvärdering av Nordplus samt att i beredningen av ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden ingår bl. a. överväganden om en höjd ambitionsnivå för Nordplus.

Utskottet avvaktar resultatet av det igångsatta arbetet inom ministerrådet för att fullfölja rekommendationen och väntar sig till nästa år en redogörelse från ministerrådet om de åtgärder som har företagits på området.

Rek. nr. 46/1989/k Åtgärder för Nordplus-programmets genomförande:

Även i ministerrådets meddelande om rek. 46/1989 om åtgärder för Nordplus-programmets genomförande hänvisas till det kommande samarbetsprogrammet för högre utbildning. Programmet tar enligt meddelandet sikte på att öka flexibiliteten och förbättra Nordplus i enlighet med den andemening rekommendationen ger uttryck för.

Utskottet kommer att återkomma till rekommendationen när det erhåller ett nytt meddelande om genomförandet av samarbetsprogrammet.

2.4.4 Rekommendationer som föreslås avskrivs

Utskottet föreslår att följande rekommendationer avskrivs (jmf. separata betänkanden):

Rek. nr 11/1990/k Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990 – 1992

3. Utskottets förslag

Med hänvisning till det ovan anförda vill utskottet särskilt framhålla följande områden:

- En utvärdering av omorganiseringen inom det allmänskulturella området i Nordiska ministerrådet bör företas
- En evaluering av hur behoven hos målgruppen barn har tillgodosetts inom alla nordiska organ bör göras
- En översikt över utbytes- och stipendieprogram bör redovisas i C 1-dokumentet
- Information till anställda vid uppsägningar o.dyl. i samband med förändringar av de nordiska kulturorganisationerna bör särskilt beaktas.

Stockholm den 29 januari 1991

För Nordiska rådets kulturutskott

J.K. Hansen

Förman

Social- och miljöutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till social- och miljöutskottet har för yttrande överlämnats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet vad gäller följande avsnitt i berättelsen: Kapitel I: Inledning (i berörda delar), kapitel II: överordnade spørsmål, kapitel X: Arbetsmarknad, kapitel XI: Arbetsmiljö, kapitel XII: Socialpolitik och kapitel XIII: Miljövård. Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse vid sitt möte i Stockholm den 29 januari 1990.

2. Redovisningen av med anledning av Nordiska rådets yttranden och rekommendationer vidtagna åtgärder

Utskottet noterar att det redan tidigare etablerats en praxis att ministerrådet ger en redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttranden över plandokumentet C 2. Varje fackkapitel avslutas med ministerrådets meddelanden över icke slutbehandlade rekommendationer inom respektive område. Meddelandena kommer dock även i fortsättningen att utgöra separata saker (D-saker) i rådet. De behandlas därför inte i detta uttalande.

3. Inledning (kapitel I–II)

De inledande kapitlen tar huvudsakligen upp övergripande frågor som täcker flera fackområden eller handhas av samsamarbetsministrarna. De ämnen som hör till fackområdena behandlas av utskottet nedan under respektive avsnitt.

I det inledande avsnittet noteras formuleringen om ”den snabba förändringen av samhällsförhållandena i Östeuropa med övergång från kommandoekonomi till marknadsekonomi och från ett kommunistiskt enpartisystem till parlamentarisk demokrati” som orsak till nya utmaningar för det nordiska samarbetet m.m.

De nya initiativen på finansieringsområdet, främst miljöinvesteringsbolaget NEFCO nämns redan i inledningen och därefter fem gånger i rapporten.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att den nordiska miljömärkningen under 1990 följts upp genom arbete för att fastställa gemensamma kriterier för användning av märket, liksom för de varugrupper som kan märkas.

Ett nytt ministerrådsförslag om miljöforskning väntas och kommenteras av utskottet i ett särskilt yttrande.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att miljöaspekterna ges en framträdande och växande roll i ministerrådets arbete, både på energiområdet och på jord- och skogsbruksområdet. Sålunda har igångsatts ett antal projekt om förhållandet mellan energiproduktion och miljö, därav ett som berör Baltikum.

Vad gäller arbetsmarknaden noterar utskottet med tillfredsställelse att en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer med minst 3 års högre yrkesinriktad utbildning undertecknats och väntas träda i kraft sommaren 1991, samt att förslag utarbetats om liknande avtal för kortare utbildningar.

I inledningskapitlet noteras slutligen att den nya budgetproceduren fått avsedd verkan genom att generalsekreterarens budgetförslag framlagts två månader tidigare och den politiska budgetbehandlingen därigenom fått längre tid.

I *kapitel II* noteras att en undersökning företagits av ministerrådets beslutsprocess, främst med sikte på administrativa förenklingar, enhetligare rapporter m. m.

Utskottet noterar i samma kapitel att ministerrådet anser det vara en viktig uppgift att undersöka hur de nordiska resurserna på bästa sätt kan användas för att säkra Norden en god ställning och största möjliga inflytande i den fortsatta europeiska integrationen. Utskottet kommenterar detta nedan särskilt vad gäller arbetsmiljö och den nordiska socialkonventionen.

Utskottet noterar med tillfredsställelse det nya arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa som ministerrådet antagit, men att detta i första hand avser stipendieordningar för utbildnings- och praktikvistelse i Norden samt inrättande av informationskontor i Tallinn, Riga och Vilnius. Informationskontoren skall verka på kultur- och undervisningsområdet och även bidra med att etablera kontakter på andra områden. Utskottet noterar vidare att ministerrådet dessutom inrättar en budgetpost för samarbetsprojekt av typ forskningsprojekt, seminarier, utbytesordningar m. m. för Baltikum och Östeuropa i övrigt. Utdelning av medel sker efter samma riktlinjer som för ministerrådsreserven. Utskottet vill mot bakgrund av den allvarliga miljösituationen i dessa områden understryka vikten av att dessa insatser åtminstone till en del borde kunna främja undervisning och forskning på miljöområdet.

I detta sammanhang noteras att bland de initiativ som är under övervägande finns möjligheterna för miljöforskningssamarbete i Östersjöområdet.

Vidare noteras med tillfredsställelse att ministerrådet i samband med det miljöministermöte, där avtalet om NEFCO undertecknades, anordnades ett presseminarium för journalister från Polen, Sovjet, Baltikum,

Tjeckoslovakien, Ungern samt Tyskland. Syftet med seminariet var att skapa en bredare förståelse för miljöfrågor och miljöinvesteringar samt vilka möjligheter de nordiska länderna kan erbjuda i detta sammanhang framför allt via det nya miljöfinansieringsbolaget NEFCO.

Vad gäller bioteknologin noterar utskottet med tillfredsställelse att miljö spelar en stor roll i samarbetsprogrammet, både vad gäller insatserna avseende Nordisk industrifond, inom jord- och skogsbruksområdet samt inom etikområdet (jämför nedan *rek. 23 /1987*). Särskilt gäller detta projektet för att ta fram ekologisk kunskap om genmodifierade mikroorganismers överlevnad i naturen och överföring av egenskaper från sådana organismer till andra i ett ekosystem. På miljöområdet avser ett samarbetsprojekt biologisk rening av avloppsvatten från kväveutsläpp. Behovet av sådan rening har utskottet konstaterat bl.a vid sitt besök i Baltikum i november 1990.

Med hänsyn till frågans betydelse för den nordiska arbetsmarknaden följer utskottet ministerrådets arbete för att finna en konstruktiv lösning på frågan om gränskontrollen i samband med inrättandet av EG:s inre marknad vid utgången av 1992 med intresse. Det samma gäller frågan om de nordiska regeringarnas beslut om ett nordiskt kvotsamarbete på grundval av nuvarande flyktingkvoter och utvecklingen av flyktingpolitiken över huvud taget.

Utskottet vill understryka betydelsen av det arbete som utförs av Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn och särskilt framhålla att den 1990 utgivna komparativa studien om välfärdsutvecklingen i Norden "Leva i Norden" innehåller värdefulla upplysningar för utskottets arbete i socialpolitiska frågor.

Fråga om nordbors rättigheter tas endast upp inom ramen för ett antal rekommendationer (*10/1986, 33/1990*) och behandlas i samband med dessa meddelanden.

4. Arbetsmarknad

Ministerrådet kommenterar utskottets uttalande i anslutning till *C 2/1990* att särskild vikt bör läggas vid de utsatta grupperna, särskilt de utförsäkrades situation och att insatser mot ungdomsarbetslösheten bör prioriteras, med att hänvisa till pågående projektarbete om nya och otraditionella sysselsättningsåtgärder för de svaga grupperna, i synnerhet åtgärder på företagsnivå för att motverka utstötning. Vad gäller ungdomsarbetslöshet finner ministerrådet inte att det finns behov för en särskild nordisk insats. Utskottet finner mot bakgrund av *rekommendation nr 32/1990* om program mot ungdomsarbetslöshet att ministerrådets inställning i denna fråga är beklaglig.

Allmänt beskrivs i ministerrådsrapporten det försämrade läget på den nordiska arbetsmarknaden med svagare konjunkturer och ökad arbetslös-

het i samtliga nordiska länder samt de åtgärder som sätts in på nationell nivå. Utskottet finner mot bakgrund av den försämrade situationen på arbetsmarknaden anledning upprepa sitt påpekande i anslutning till förra årets ministerrådsberättelse C 1 att ministerrådet genom en tvärfacklig insats borde ta upp problemkomplexet långvarig arbetslöshet – utförsäkring – långvariga socialhjälpstagare.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet utfört ett större projekt om lokala initiativ för att ge arbetslösa möjlighet att starta egen verksamhet.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att man i samband med arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa påbörjat en omfattande samordning av de nordiska ländernas kontakter med olika länder i Östeuropa och att programmet skall följas upp med ett särskilt samarbetsprogram för arbetsmarknadssektorns relationer till Baltikum och Östeuropa

Utskottet har i tidigare uttalanden om C 1 kommenterat utvecklingen av ADB-användningen i arbetsförmedlingarna mellan länderna och noterar med tillfredsställelse att försöksprojektet med terminal i varje land med ett urval av lediga platser ur övriga länders register skall ombildas till en permanent ordning inom den nationella arbetsförmedlingsorganisationen.

Jämställdhetsfrågorna ägnas ett fylligt avsnitt dels vad gäller uppföljningen av det s.k. BRYT-projektet, dels vad gäller möjligheterna för kvinnor att starta egna företag. Detta sker med deltagande av representanter för NAUT och Nordiska jämställdhetsutskottet. Utskottet följer även detta arbete med intresse.

5. Arbetsmiljö

Utskottets uttalande om C 2/1990, att ministerrådet bör högt prioritera den nordiska modellen inom bl.a arbetsmiljöpolitiken i samband med Europaprogrammet, kommenteras med en hänvisning till den nordiska konventionen om arbetsmiljön och samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet, där ministerrådet understrukit vikten av att främja allt bättre arbetsmiljöer i de nordiska länderna och en gemensam hållning i internationella sammanhang. Målsättningen är att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och att harmonisera reglerna på en kvalitativt hög nivå.

Vidare sägs att ministerrådet avsatt medel för att samordna deltagandet i olika europeiska arbetsgrupper för att hävda nordiska arbetsmiljöintressen och ambitioner. Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet även beviljat medel till ett projekt för att studera den nordiska modellens framtid och utvecklingsmöjligheter när det gäller arbetstagarinflytande och partssamverkan i arbetslivet. Utskottet vill uttala förhoppningen att detta innebär en förstärkning av möjligheterna att hävda den nordiska modellen i ett europeiskt sammanhang.

Utskottet noterar även med tillfredsställelse att ministerrådet inom ra-

men för samarbetsområdet "arbetsliv och arbetsrätt" färdigställt en komparativ studie av arbetsrätten i Norden samt ger stöd till ett tvärfackligt projekt för att studera de problem som internationaliseringen av ekonomi och näringsliv inom EG kan ge för den nordiska modellen och det nordiska arbetslivet framöver. Detta projekt kan ses som en utvidgning av det tidigare projektet om industriell demokrati i Norden. Det noteras med intresse att projektet även kommer att ta upp problemställningar som behandlas i samband med utredningen om koncernfackligt samarbete i Norden.

Inom det allmänna projektområdet noteras med intresse att man skall ta upp ämnet "Etiologiska fraktioner och arbetsrelaterad sjuklighet". "Etiologisk fraktion" definieras som den andel av en aktuell sjukdomsförekomst, som inte hade förekommit om en viss riskfaktor inte hade funnits. Projektet skall alltså kartlägga exponeringen för riskfaktorer i de olika länderna. Studier kommer i första hand att genomföras vad gäller reproduktionsskador, rörelsesjukdomar, cancer och nervsjukdomar.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet även uppmärksammar bioteknologiska risker i arbetsmiljön och avser starta ett projekt för att utveckla mätningsstrategi i den bioteknologiska industrin.

Vidare ges en genomgång av pågående arbete med arbetshygieniska och toxikologiska utredningar för olika produkter, olycksfallsrisker, samordning av föreskrifter och tillsynsmetoder samt om det stora tvärsektorielle projektet kring allergier som enligt formuleringen i C 1 numera handhas inom ramen för Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB).

Utskottet noterar med tillfredsställelse att den kontaktgrupp som behandlar arbetstidsfrågor lagt särskild vikt på barnfamiljernas behov genom att man fortsatt ett förprojekt om småbarnsföräldrar och tidsutnyttjande med ett större projekt om barnfamiljernas arbetstidsmönster, önskemål, valmöjligheter m.m.

Arbetet med lönegaranti vid konkurs kommer att utmynna i en översikt över vart arbetstagare kan hänvända sig vid konkurs och beskrivning av möjligheterna för lönegaranti i de olika nordiska länderna. Med tanke på denna frågas betydelse för flyttande på den nordiska arbetsmarknaden i en lågkonjunktur vill utskottet ifrågasätta om ej initiativ bör tas för att utarbeta enhetliga nordiska regler på detta område.

6. Socialpolitik

Ministerrådet besvarar utskottets uttalande i anledning av C 2 1990, att den nordiska modellen måste bibehållas i arbetet med koordinering av socialförsäkringsreglerna med EG, med att redogöra för socialkonventionsgruppens rapport, som också presenterades för utskottet vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna den 14 november 1990. I C 1 framhålls att man under EES-förhandlingarna förutsatt att det för social-

försäkringen skall gälla motsvarande regler som i EG i samband med en kommande gemensam europeisk arbetsmarknad. Detta betyder att socialkonventionen på väsentliga områden inte kommer att kunna användas i sin nuvarande form.

Utskottet noterar med intresse att socialpolitiska kommittén beslutat att en hearing med Nordiska rådet angående samordning av socialförsäkringsreglerna skall tas upp så snart förhandlingarna om ett EES-avtal blivit avklarade och emotser inbjudan härtill.

Ministerrådet redogör översiktligt för verksamheten inom de olika institutionerna på social- och hälsovårdsområdet. Utskottet noterar därvid att man synes överväga nedläggning av arbetsgruppen för AIDS-frågor med hänsyn till att nationell verksamhet kommit väl igång.

Vad gäller cancerområdet noteras det med tillfredsställelse att man sammanställt material om tobakslagstiftningen, arbetsmiljölslagstiftningen, livsmedelslagstiftningen och cancerscreeningen i Norden.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att handlingsplanen mot narkotika permanentas genom att samarbetsorganet får en fast post på Nordiska ministerrådets budget.

Vidare noteras att projektområdet inom barn- och ungdomssamarbetet går vidare, dock knappast i den utsträckning som utskottet vid ett flertal möten förordat. Utskottet noterar med intresse att en konferens skall hållas i samband med sammanställningen av projektet "Barndomen som socialt fenomen". Konferensen skall hållas i slutet av 1991 med deltagande av politiker, ämbetsmän, journalister m. fl. Utskottet bör självfallet inbjudas till denna konferens.

Utskottet vill i anslutning till undersökningen om "långvariga socialhjälpstagare" som avser att belysa hur man skall kunna få dessa ut ur socialhjälpssituationen (dvs. åter in i arbetslivet) erinra om sina uttalanden i anledning av arbetsmarknadssektorns insatser för svaga grupper (se ovan avsnitt 4) om önskvärdheten att ta upp dessa frågor i samarbete mellan sektorerna.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att projektverksamheten inom handikappområdet är omfattande och att ett nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel inrättats som en försöksordning för en treårsperiod. Utskottet anordnade ett seminarium i Göteborg i oktober 1990 om handikappades levnadsvillkor i Norden och kommer att utarbeta ett internt arbetsprogram på grundval därav.

Utskottet noterar med intresse att ett förprojekt igångsatts om livskvalitet och nya boendeformer för psykiskt utvecklingshämmande och vill i detta sammanhang erinra om de problem som ofta möter personer som varit intagna på mentalsjukhus och i enlighet med de i allt fler länder tillämpade nya riktlinjerna för den psykiatriska vården i största möjliga utsträckning skall integreras i samhället.

Utskottet, som ingående diskuterade alkoholfrågorna vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna den 14 november, noterar med en viss oro formuleringarna i ministerrådsrapporten att den europeiska integrationen kan göra det nödvändigt att ändra på den nordiska alkoholkontrollen. Denna bedömning görs på grundval av seminarier och forskarmöten inom ramen för Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD).

Utskottet framhöll vid mötet att alkoholfrågan är det största samhällsproblemet i Norden och vill påpeka att frågan om den europeiska integrationens betydelse för alkoholpolitiken hör till de frågor som måste tas upp på politisk nivå i samband med ett närmare samarbete med EG.

Utskottet noterar vidare med intresse att en plan utarbetats för en jämförande undersökning av alkohol- och rusmedelsproblem kring Östersjön (BALTICA-projektet).

7. Miljövård

Ministerrådet kommenterar utskottets uttalande i samband med C 2 1990, att i konsekvens med Brundtlandkommissionens rapport bör ministerrådet fastställa den ledande principen att man i sitt miljöarbete utgår från nivån i det land som har de högst ställda miljökraven, vilket också anges i ministerrådets miljöprogram, med att hänvisa till detta program. Detta finner utskottet otillfredsställande, då programmets formulering är svagare än den utskottet anger.

Vad gäller uppföljningen av det allmänna miljöprogrammet noterar utskottet med tillfredsställelse att ministerrådet tagit fasta på behovet att integrera konkreta miljöhänsyn i alla sektorer och därför utvecklat samarbetet och kontakterna mellan miljösektorn inom ministerrådet och sektorerna föreningspolitik, energi, trafik, fiskeri samt jord- och skogsbruk.

Ministerrådet ger därefter en översiktlig redogörelse för de i mars 1990 fastställda handlingsprogrammen för havs- resp. luftföroreningar samt för avfallshantering. Utskottet vill erinra om sitt tidigare påpekande att det var otillfredsställande att ministerrådet fastställde dessa program dagen efter sessionen och utan att ta hänsyn till några av de ändringar som Nordiska rådet föreslog i sina enhälligt antagna beslut.

Utskottet vill emellertid notera med tillfredsställelse att ministerrådet utarbetar en rapport på miljöpolitikens område som avses komma att läggas fram inför rådets 39:e session. Rapporten skall innehålla en översikt över arbetet med det nordiska miljöprogrammet, det internationella miljöarbetet, nationell uppföljning samt beskrivning av centrala samarbetsområden. Detta innebär att ministerrådet nu lägger fram en rapport i enlighet med *rekommendation nr 22/1978* angående årlig lägesrapport om miljöpolitik. En första rapport diskuterades vid mötet mellan utskottet och miljö-

ministrarna, varvid framgick att ministerrådet avser att lägga fram en rapport varje år.

Utskottet noterar med intresse den fylliga redogörelsen för arbetet med olika kemiska ämnen, särskilt vad gäller ämnen som skadar ozonskiktet (CFC m. fl.) Sålunda sägs att de restriktioner som ingår i den 1987 antagna reduktionsplanen för CFC bör följas upp med importregler för sådana produkter. Vidare har utarbetats en utredning om möjligheterna att kontrollera användning av CFC i importerat skumplastmaterial och insatser gjorts för att utarbeta normer för mobila kylanläggningar med CFC. Utskottet finner det värdefullt att ministerrådet följer upp det internationella arbetet för att skydda ozonskiktet med konkreta projekt.

Utskottet noterar med intresse att en särskild miljöforskningsgrupp arbetar för att identifiera och prioritera miljöproblem för forskning samt samordna miljöforskningsinsatser mellan länder, sektorer och arbetsgrupper. Forskningsgruppen har bl.a tagit initiativ till samordning av havsmiljöforskningen samt ett forskarseminarium om testsystem för miljögifter i jorden. Vidare undersöks möjligheterna för att samordna nordisk klimatforskning. Som uppföljning av ett seminarium 1989 om "Jordbruk och miljö – utvecklingstendenser och styrmedel" genomförs ett förprojekt om miljökonsekvensundersökningar på jordbruksområdet. En konferens om framtidens miljöproblem som utmaningar för forskningen hålls i mars 1991.

Vad gäller samarbetet kring miljödata noterar utskottet med tillfredsställelse att initiativ tagits för att skapa en plattform för samarbete och utbyte av miljödata mellan Norden och EG samt för att klargöra relationerna mellan nationella, samnordiska och internationella miljödatasystem. Det kan ifrågasättas om ej kemikaliegruppens arbete med samordning av kemikaliebestämmelserna i syfte att avveckla tekniska handelshinder även borde ske i ett EG-perspektiv.

Slutligen noteras med intresse att en gemensam arbetsgrupp mellan ämbetsmannakommittéerna på finans- och miljöområdena (kontaktgruppen för miljö-ekonomi) kommer att redovisa en delrapport om användningen av ekonomiska styrmedel i Norden. Gruppens förslag till generella riktlinjer för användning av ekonomiska styrmedel samt förslag till samarbetsprojekt om konkreta ekonomiska styrmedel kommer att presenteras 1991.

Social- och miljöutskottet vill mot bakgrund av sin genomgång av Nordiska ministerrådets berättelse C 1 1991 särskilt anföra följande:

1. Utskottet anser, att insatser mot ungdomsarbetslösheten är så väsentliga att de ej bör nedläggas av prioriteringsskäl.
2. Ministerrådet bör undersöka möjligheterna till enhetliga regler om löneskydd vid konkurs.

3. Det är fortsatt utskottets uppfattning, att den nordiska trygghetskonventionen bör stärkas så att den blir ett hållbart instrument för bevakning av den sociala dimensionen inom ramen för EES-förhandlingarna.
4. Ministerrådet bör uppmärksamma möjligheterna att bibehålla de nordiska ländernas alkoholpolitik vid ett närmare samarbete med EG.
5. Utskottet anser att rapportering om miljöpolitiken i de nordiska länderna i enlighet med *rekommendation nr 22/1988* bör ske årligen, och i enlighet med de riktlinjer som blivit resultatet av överläggningen mellan utskottet och miljöministrarna den 28 januari 1991.
6. Utskottet anser, att ministerrådet bör främja undervisning och forskning inom miljöområdet och härvid speciellt beakta miljösituationen i Baltikum.
7. Utskottet anser att det utlovade samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet mellan Baltikum och Norden bör påskyndas.

Stockholm den 29 januari 1991

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen
Förman

BIHANG 5

Ekonomiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

Indledning

Til udtalelse i Økonomisk Udvalg er henvist dele af ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde i 1990 til Nordisk Råds 39. session (C 1/1991). Det er dele af kapitel I og II samt følgende fagkapitler:

- XVII Økonomiske og finanspolitiske spørgsmål
- XVIII Industripolitik
- XIX Energipolitik
- XX Handelspolitik
- XXI Regionalpolitik
- XXII Bistand
- XXIII Jord- og skovbrug
- XXIV Fiskeri
- XXV Bygge- og boligsektoren

Udvalget behandler endvidere i særskilte betænkninger meddelelser fra ministerrådet vedrørende en række rekommandationer samt de i beretningen omtalte nordiske institutioner på det økonomiske område.

Udvalget har behandlet beretningen på mødet den 28. – 30. januar 1991 og besluttet at videregive følgende synspunkter til Budget- og Kontroludvalget.

Samarbejde med Østeuropa

Økonomisk Udvalg hilser ministerrådets initiativ til et samarbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa velkomment, omend man gerne havde set, at det var forelagt rådet i form af et ministerrådsforslag. Udvalget finder på den anden side, at indholdet i programmet kan kritiseres for både at være for lidt og måske også det forkerte. Udvalget har dog lagt mærke til, at ministerrådet betragter programmet som "første skridt", og at man dermed anerkender, at udfordringen er større og mere langsigtet. På 39. session vil rådet behandle en række medlemsforslag, som senere kan indarbejdes i programmet.

Udvalget understreger, at den seneste tids overgreb fra den sovjetiske centralmagts side på de baltiske republikker kun understreger vigtigheden af at samarbejdet mellem Norden og Baltikum udbygges og forstærkes.

Ministerrådet nævner, at der skal udarbejdes nærmere retningslinier for den i programmet indeholdte stipendieordning. Udvalget forudsætter, at ordningen kommer til at omfatte de vigtigste og mest efterspurgte kundskabsområder herunder (markeds)økonomi, landbrug, miljø og sprog.

Norden i Europa

Ministerrådet nævner, at "man" har indledt overvejelser vedrørende det officielle nordiske samarbejdes fremtid i lyset af en fremtidig samarbejdsaftale mellem EF og EFTA. Udvalget konstaterer, at "man" i dette tilfælde er de to sekretariater. Eftersom det materiale, som ministerrådet fremlægger til 39. session, næsten helt mangler planer for fremtiden ud over 1992, synes det imidlertid at være på tide, at sagen tages op på ministerniveau.

Økonomisk Udvalg vil i øvrigt til 39. session fremme et medlemsforslag om udarbejdelse af en fremtidsplan for det nordiske samarbejde fra 1992 og fremover.

Den økonomiske handlingsplan

Finansministrene har medio 1990 fremlagt en statusrapport for gennemførelsen af den økonomiske handlingsplan, hvoraf det fremgår, at gennemførelsen stort set forløber planmæssigt, bortset fra at projektet vedrørende forøgelse af de udenlandske investeringer i Norden er bortfaldet uden at blive erstattet med et andet projekt.

Udvalget kender ikke begrundelsen for dette, men finder at ministerrådet burde have erstattet projektet med et andet økonomisk samarbejdsprojekt.

Udvalget finder, at det f.eks. burde have været velmotiveret at anvende pengene til samarbejdet med Baltikum eller Østeuropa.

Det oplyses i statusrapporten, at ministerrådet har stillet arbejdet med udredningen om fri bevægelighed for finansielle tjenester i bero, idet man afventer forhandlingerne mellem EF og EFTA. Målsætningen om fri bevægelighed er dog angiveligt stadig gældende, skønt den politiske beslutning om gennemførelsen er udskudt med samme begrundelse.

Udvalget kan ikke umiddelbart se, at et nordisk samarbejde på f.eks. udredningssiden er overflødigt, fordi sagen forhandles i EF-EFTA sammenhæng. Tvært imod finder udvalget at den frie bevægelighed burde have været gennemført i Norden som en forberedelse til EF-EFTA aftalen.

Statusrapporten synes i øvrigt ikke i særlig grad at afspejle de administrative gennemførelsesproblemer, som ministerrådet påpegede i sin evalueringsrapport omkring den tidligere økonomiske handlingsplan. Tvært imod synes rapporten at afspejle en række projekter, som gennemføres planmæssigt og til gavn for de deltagende parter.

Økonomiske og finanspolitiske spørgsmål

Økonomisk Udvalg og ministerrådet (finansministrene) afholdt møde den 13. november 1990. På mødet drøftede man, på baggrund af årets udgave af den nordiske økonomiske konjunkturdegrørelse, situationen for det økonomiske samarbejde og mulighederne i fremtiden.

Den generelle konjunkturudvikling i OECD området er vigende med lav vækst, som hovedsagelig finder sted i Japan og Tyskland. Prisstigningerne vil blive relativt høje og arbejdsløsheden fortsat stige eller blive liggende på et højt niveau. Afmatningen vil efter finansministrenes bedømmelse blive relativt langvarig, og har sin årsag i Mellemøstenkrisen, lavere vækst i USA end forventet samt fortsatte ubalancer i verdensøkonomien.

For Nordens vedkommende er der fortsat stor forskel på udviklingen mellem landene, men den svensk/finske konjunkturedgang mindsker forskellene.

Udvalget kunne på mødet konstatere, at finansministrene har drøftet EF tilpasninger generelt, herunder de nordiske landes forhold til det europæiske valutasamarbejde og arbejdet med harmonisering på skatte- og afgiftsområdet. Dette fremgår ligeledes af beretningen.

Det fremgår endvidere af beretningen, at stort set alt samarbejde på finansministrenes område falder inden for rammerne af den økonomiske handlingsplan. Dette vil give problemer, når planen ophører ved udgangen af 1992. Udvalget ser årets møde med finansministrene som første led i den forudsatte dialog om hvordan det økonomiske samarbejde i Norden

skal drives i årene efter 1992, og udvalget knytter i forbindelse med behandlingen af C 2/1991 yderligere bemærkninger til dette emne.

Ministerrådet nævner i beretningen, at finansministrene har taget stilling til rollefordelingen mellem de internationale institutioner vedrørende hjælpen til Østeuropa. IMF og Verdensbanken bør ifølge finansministrene udgøre basis for indsatsen.

Finansministrene har også drøftet NIB's udvikling og rolle i Østeuropasamarbejdet. Udvalget forudsætter, at finansministrenes synspunkter bl. a. afspejles i det svarbrev af 6. november 1990, som samarbejdsministrene har sendt til Præsidium/udvalget, og at finansministrene dermed støtter NIB's naturlige rolle i Østeuropasamarbejdet sammen med de øvrige multilaterale institutioner. Udvalget tager således brevets besvarelse af dette og øvrige spørgsmål om NIB's rolle og udvikling til efterretning.

Ministerrådet redegør udførligt for gennemførelsen af målsætningen om afvikling af valutareguleringen inden 1. juli 1990. Denne målsætning har dog ikke været gældende i fuldt omfang for Island.

Udvalget konstaterer, at restriktionerne i stort omfang er afviklet, men at der stadig opretholdes visse restriktioner i alle lande med undtagelse af Danmark. I en række tilfælde er gamle restriktioner erstattet med nye, og liberaliseringen angiveligt gennemført som undtagelser fra disse mere restriktive nye regler. Det konstateres, videre at Island i praksis har liberaliseret eller kommer til at liberalisere hurtigere og i større omfang end det islandske forbehold over for den fælles målsætning har kunnet give forventninger om.

Industripolitik

Ministerrådet har i 1990 udarbejdet to udredninger om hvilke særlige indsatser, som kræves for at udvikle Nordens erhvervspolitiske konkurrencefordele. En af rapporterne er en plan for fremtidig udvikling af Nordisk Industrifond, og denne rapport har været drøftet på et "næringspolitisk forum".

Industriministrene har bebudet et ministerrådsforslag på dette felt til 39. session, og udvalget vil derfor kommentere forslagene i denne sammenhæng.

Industrifonden har endvidere fået til opgave at arbejde videre med udnyttelsen af det globale tilvækstmarked for rensningsteknologi og miljøvenlig teknologi, som forventes udviklet i det kommende 10-år. Udvalget finder, at dette er et særdeles interessant arbejdsfelt, og at det bør kunne danne udgangspunkt for et egentligt industriprogram i fondens regie.

Energipolitik

Energiministrene fastlagde i juni 1990 nye retningslinier for det fremtidige energisamarbejde. Hovedmålsætningen er nu, at energiforsyning og –forbrug skal tilrettelægges i overensstemmelse med en bæredygtig udvikling, at forsyningssikkerhed og effektivitet skal fastholdes og øges, og at energiinvesteringer på langt sigt skal være samfundsmæssigt omkostnings-effektive.

Et projekt, som belyser energi/miljøsituationen i Baltikum og indleder konkret samarbejde om løsninger, er under udarbejdelse. Udvalget finder, at dette bør være et vigtigt element i programmet for samarbejde med Baltikum og Østeuropa.

Udvalget finder, at aktiviteterne i Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål bør omtales i beretningen også, selv om sikkerhedsprogrammet nu finansieres over de nationale budgetter.

Udvalget har i øvrigt inviteret energiministerrådet til et møde i januar 1991, til drøftelse af det fremtidige energisamarbejde.

Handelspolitik

I årets løb er der gennemført en omfattende evaluering af arbejdet med at fjerne handelshindringer mellem de nordiske lande. Udenrigshandelsministrene har drøftet dette arbejde på et møde i november og besluttet at gennemføre visse effektiviseringer særligt på den organisatoriske side.

Der er foretaget en særlig vurdering af mulighederne for at anvende det såkaldte Cassis de Dijon princip som værktøj til at løse handelshindringsproblemer. Ministerrådet har dog ikke engang redegjort for sin stilling til dette, og udvalget efterlyser en sådan stillingtagen.

Udenrigshandelsministrene har i øvrigt drøftet samarbejde med Østeuropa og bl. a. sat en kortlægning af investeringsbehov og eksportmuligheder for Baltikum igang samt foreslået etableret et uddannelsesprogram for østeuropæiske virksomhedsledere i markedsøkonomi.

Udvalget finder, at disse initiativer er interessante, og forudsætter at især uddannelsesprogrammet koordineres med eller indarbejdes i ministerrådets program for samarbejde med Baltikum og Østeuropa, således at dette i høj grad også kommer til at omfatte aktiviteter på det økonomiske område.

Regionalpolitik

Ministerrådet arbejder nu med at gennemføre det regionalpolitiske program, som Nordisk Råd behandlede på sidste session.

Regionalpolitikken i de nordiske lande gennemgår for tiden en fornyelsesproces, hvor decentralisering, samordning, effektivisering og internatio-

nalisering er nøgleord. Ministerrådet har lagt stor vægt på analyserne af regionalpolitikken i et europæisk perspektiv og har udarbejdet to rapporter om konsekvenserne for regionalpolitikken i Norden af EF's forskellige regler. Ministerrådet mener dog ikke at være i stand til at fremlægge sine konklusioner, således som rådet i *rek. 1/1990/e* har ønsket. Dette begrundes primært med de endnu ikke afsluttede forhandlinger mellem EF og EFTA.

Udvalget har en vis forståelse for dette, men lægger vægt på at ministerrådet fremlægger sine konklusioner, så snart som muligt.

Bistand

Samarbejdet på bistandsområdet finansieres ikke over det fælles nordiske budget, og bistandsministrene danner ikke formelt et ministerråd. Ikke desto mindre er det nordiske samarbejde på bistandsområdet omfattende og bygger på en særlig rammeaftale Københavnskonventionen fra 1981. Samarbejdsministrene fungerer som ansvarligt ministerråd for det nordiske bistandssamarbejde.

De nordiske lande har i det forløbne år forsøgt at modvirke det faldende bistandsvolumen og den voksende fattigdom i udviklingslandene. Man har endvidere med øget kraft hævdet kravet om udvikling mod demokrati og respekt for menneskerettighederne i de lande, som modtager bistand fra de nordiske lande. Udvalget støtter disse holdninger.

Bistandsministrene besluttede i september 1990 at nedlægge den rådgivende komite for bistandsspørgsmål (RK-B) og erstatte den med et årligt bistandsseminar.

Udvalget har tidligere givet sin tilslutning til dette. Eftersom RK-B er hjemlet i Københavnskonventionens artikel III, finder udvalget det mest korrekt, at nedlæggelsen sker i en ændringsprotokol til konventionen.

Udvalget vil endvidere foreslå, at et tema på det første bistandsseminar bliver en revision af Københavnskonventionen, som nu er 10 år gammel. I lyset af de erfaringer, som er gjort i perioden, herunder erfaringerne med fælles nordiske projekter og med Nordisk Udviklingsfond (NDF) samt de nye betingelser for internationalt samarbejde, bør tiden være moden til en sådan drøftelse.

Jord- og skovbrug

Flere nordiske lande arbejder med at revidere deres landbrugspolitik for at tilpasse sig nye internationale betingelser, særligt en kommende aftale i GATT, som til trods for et afbrud i de pågående forhandlinger forventes indgået senere. Det nordiske samarbejde har især omfattet landbrugsmiljø, harmonisering af regler og normer og bevaring af genressourcer.

Det nye tillæg til arbejdsprogrammet er vedtaget og har været styrende for virksomheden.

NEJS har drøftet samarbejde med Baltikum, som særligt har prioriteret udveksling af praktikanter og studenter på jordbrugsområdet.

Beretningen afspejler ikke, om de i sidste års beretning refererede problemer med styringen af de normgivende myndigheder på veterinær- og plantesundhedsområdet er overvundet, men der refereres til visse fremskridt for harmoniseringen på disse områder.

Fiskeri

Den almene udvikling af fiskeriet har været faldende kvoter og dermed fangster, men stigende værdi på fangsterne.

Et væsentligt stridspunkt mellem de nordiske lande har været holdningen til hvalfangst i forbindelse med drøftelserne i den internationale hvalfangstkommission.

På denne baggrund har fiskeriministrene besluttet i højere grad at samarbejde om forvaltningen af fiskeressourcer, hvaler og andre havpattedyr. Udvalget finder, at fiskeriministrene med dette har taget et skridt i retning af en ønskelig politisering af samarbejdet.

Bygge- og boligsektoren

I 1990 har Budget- og Kontroludvalget gennemført en omfattende evaluering af samarbejdet på bygge- og boligområdet. En rapport er udarbejdet og forelagt Økonomisk Udvalg til udtalelse. Udvalget henviser til denne udtalelse. Ministerrådets beretning giver ikke anledning til bemærkninger ud over dette.

Stockholm, den 29. januar 1991

For Økonomisk Udvalg

Anders Talleraas

Formand

Redogörelse**om planerna för det nordiska samarbetet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd afgiver hermed i overensstemmelse med artikel 64 i samarbejdsoverenskomsten af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen) sin redegørelse om planerne for det fortsatte nordiske samarbejde.

København i december 1990

På Nordisk Ministerråds vegne

Thor Pedersen

Fridtjov Clemet

Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde (C 2 1991)

Indholdsfortegnelse

	Side
<i>1 Overordnede prioriteringer i ministerrådets arbejde</i>	1860
<i>2 Tværsektorielle programmer</i>	1861
2.1 Norden i Europa	
2.2 Samarbejde med Baltikum og Østeuropa	
2.3 Nordisk kulturelt samarbejde	
2.4 Forsknings­samarbejde	
2.5 Tværsektorielt samarbejde på miljøområdet	
2.6 Den økonomiske handlingsplan, "Et stærkere Norden"	
2.7 Information	
<i>3 Sammenfatning af de budgetmæssige udsigter</i>	1867
<i>4 Ministerrådets planer vedrørende de enkelte sektorer</i>	1871
4.1 Lovgivnings­samarbejdet	
4.2 Det flygtningepolitiske samarbejde	
4.3 Forbrugerpolitik	
4.4 Levnedsmidler	
4.5 Ligestilling	
4.6 Almenkulturområdet	
4.7 Nordisk skolesamarbejde	
4.8 Forskning	
4.9 Højere uddannelse	
4.10 Arbejdsmarked	
4.11 Arbejdsmiljø	
4.12 Social- og sundhedspolitik	
4.13 Narkotikasamarbejde	
4.14 Miljø	
4.15 Transport og kommunikation	
4.16 Trafiksikkerhed	
4.17 Turisme	
4.18 Økonomi og finanspolitik	
4.19 Industripolitik	
4.20 Energipolitik	
4.21 Handelspolitik	
4.22 Regionalpolitik	
4.23 Bistandspolitiske spørgsmål	
4.24 Land- og skovbrug	
4.25 Fiskeri	
4.26 Bygge- og boligsektoren	

Bilagor

1. Budget- och kontrollutskottets betänkande över C 2 1940
2. Kommunikationsutskottets betänkande över C 2 1944
3. Juridiska utskottets betänkande över C 2 1949
4. Ekonomiska utskottets betänkande över C 2 1954
5. Social- och miljöutskottets betänkande över C 2 1961
6. Kulturutskottets betänkande över C 2 1970

1. Overordnede prioriteringer i ministerrådets arbejde

Der er fortsat et bredt folkeligt og politisk ønske om gennem yderligere resultater af samarbejdet i Norden at styrke den nordiske identitet og fællesfølelse og fjerne alle hindringer for et frit menneskeligt og økonomisk samkvem i Norden.

På samme tid stiller den internationale udvikling, navnlig den dynamiske udvikling i retning af større integration i Europa såvel i Øst som i Vest, i de kommende år nye og større krav til det nordiske samarbejde på en række områder.

Nye initiativer skal bidrage til at styrke de nordiske landes indflydelse i et stort, europæisk økonomisk område. De nordiske lande skal i fællesskab imødekomme østeuropæiske ønsker om hjælp og samarbejde på udvalgte områder, hvor en sådan indsats frembyder særlige fordele. Et første skridt i denne retning er allerede taget med Ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa. Desuden er Nordisk Ministerråds forskellige organer i almindelighed velegnede til nordisk samråd i forhold til andet internationalt samarbejde, hvori landene deltager.

Ministerrådet vil med dette udgangspunkt arbejde for at fremme og effektivisere det nordiske samarbejde på alle niveauer under hensyntagen til de økonomiske rammer, der er til rådighed. Planlægningsgrundlaget for de nærmeste år er nulvækstbudgettering, hvilket nødvendiggør en kraftig prioritering af opgaverne samt stor økonomisk tilbageholdenhed inden for de enkelte områder og vedrørende de administrative udgifter.

När den ekonomiska handlingsplanen trappas ned och upphör, så minskar också omfånget på den totala budgeten för ministerrådet, som för närvarande består av ordinarie budget och ekonomisk handlingsplan. Den ekonomiska handlingsplanen är en temporär förstärkning av de nordiska budgetmedlen. Det gäller också för de enskilda elementen i handlingsplanen.

Det er vigtigt, at ministerrådsorganisationen hurtigt er i stand til at omstille sig til at imødekomme nye krav og samtidigt aftrappe indsatsen på områder, som bliver af mindre betydning, eller hvor de ønskelige resultater bedre nås på anden måde, end gennem Nordisk Ministerråd.

I den øjeblikkelige situation lægger Ministerrådet navnlig vægt på arbejdet vedrørende Norden i Europa, herunder Baltikum og Østeuropa, samarbejdet på kulturområdet, inklusive forskning, samt det tværsektorielle miljøsamarbejde.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har i fællesskab indledt overvejelser på sekretariatsniveau om konsekvenserne for det nordiske samarbejde af etableringen af et Europæisk Økonomisk Område (EEA). Ministerrådet vil endvidere sammen med Nordisk Råd støtte de nordiske udenrigspolitiske institutters noget bredere forskningsprojekt, "Norden i det nye Europa".

Hvorledes arbejdet med "Norden i Europa" skal føres videre efter 1992 må bedømmes som et led i en samlet overvejelse af det nordiske samarbejdes fremtid i et nyt Europa.

Når perspektiverne tegner sig klarere for den videre europæiske integrationsproces og de nordiske landes fremtidige forhold til EF, bliver det en vigtig opgave for Ministerrådet at vurdere, hvordan de nordiske fælles ressourcer bedst kan udnyttes for at sikre Norden en god placering og størst mulig indflydelse i fremtidens Europa.

Ministerrådet finder i den forbindelse, at der kan blive behov for at foretage en samlet gennemgang af gældende nordiske overenskomster og aftaler samt løbende handlingsprogrammer m. v. under Ministerrådet med henblik på eventuelle tilpasninger i lyset af de nye udfordringer, der tegner sig, og i betragtning af den stramme budgetsituation.

I kapitel 2 gives der en kortfattet beskrivelse af Ministerrådets målsætninger på vigtige samarbejdsområder af tværsektoriel karakter.

Der er i hvert sektorafsnit i kapitel 4 redegjort for de budgetmæssige antagelser, som er lagt til grund for planlægning inden for det pågældende område. I kapitel 3 sammenfattes de kommende års budgetmæssige udsigter for Ministerrådet som helhed.

I kapitel 4 om Ministerrådets planer vedrørende de enkelte sektorer er der i hvert afsnit henvist til de aktiviteter, som indgår i arbejdsprogrammet "Norden i Europa til 1992" og i den økonomiske handlingsplan "Et stærkere Norden". Desuden beskrives mere i detaljer andre prioriterede aktiviteter på det pågældende område. Ministerrådet tilstræber med dette C2-dokument sammenholdt med arbejdsprogrammet og handlingsplanen at give et ensartet, heldækkende billede af planerne for de kommende år.

Tidshorizonten er i det mindste 1991 og 1992, men retter sig for de enkelte sektorer efter tidsrammen for foreliggende godkendte handlingsplaner og andre planlægningsinstrumenter.

2. Tværsektorielle programmer

2.1 Norden i Europa

Arbejdet med temaet "Norden i Europa" vil i årene til og med 1992 være en hovedopgave for Nordisk Ministerråd. Uanset udfaldet af EEA-forhandlingerne og hvilke beslutninger vedrørende det fremtidige forhold til EF der i øvrigt måtte blive truffet, vil EFTA-landene tidligst i 1993 kunne opnå den nærmere tilknytning til EF-samarbejdet, de ønsker. Samtidigt kan det forudses, at integrationen inden for EF vil fortsætte i et højt tempo, og at EF kraftigt vil styrke sine forbindelser med en række lande i Central- og Østeuropa.

Der er derfor et stærkt behov for, som det er beskrevet i arbejdsprogrammet, "Norden i Europa til 1992", at udnytte kapaciteten i det nordiske

samarbejde som en støtte for landene i deres deltagelse i den europæiske integrationsproces med centrum i De Europæiske Fællesskabers dynamiske udvikling. Styrkelsen af den nordiske basis indadtil og af Nordens indflydelse udadtil i Europa er de to mål, som er sat.

Ministerrådet har i den seneste udgave af arbejdsprogrammet, "Norden i Europa til 1992", gjort rede for målsætningerne for dette arbejde på ialt 100 konkrete emneområder frem til udgangen af 1992. Programmet, som blev vedtaget den 1. juni 1990, bygger på andre, eksisterende samarbejdsprogrammer og aktiviteter, som Ministerrådet i øvrigt arbejder med, herunder den økonomiske handlingsplan, "Et stærkere Norden". Det omfatter følgende kapitler:

- Norden som hjemmemarked,
- nordisk transportmarked,
- nordisk kultur- og uddannelsesfællesskab,
- nordboers rettigheder, inklusive arbejdsmarkedspolitik,
- miljøpolitik,
- arbejdsmiljøpolitik,
- forbrugerbeskyttelse, inklusive levnedsmiddelpolitik,
- information til Europa om Norden og det nordiske samarbejde.

2.2 Samarbejde med Baltikum og Østeuropa

Udviklingen i Østeuropa gennem 1989 og 1990 har stillet Norden og det nordiske samarbejde over for en række nye krav og udfordringer. Ministerrådet finder, at Norden som sådan navnlig i forholdet til de tre baltiske lande har mulighed for at spille en særlig rolle. Udviklingen har endvidere skabt nye muligheder for et udvidet samarbejde mellem landene omkring Østersøen ikke mindst vedrørende miljø, ressourcer og infrastruktur.

Ministerrådet har i 1990 truffet beslutning om nordiske støtteordninger på miljøinvesteringsområderne til fordel for Østeuropa. Virkningerne af disse beslutninger vil slå igennem i løbet af 1991 og 1992. Det drejer sig om det nordiske miljøfinansieringsselskab, NEFCO, med en grundkapital på 36 MSDR, forhøjet ramme for Den Nordiske Investeringsbanks projektinvesteringsslån fra 700 til 1000 MSDR samt 27,5 MDKK til Nordisk Projekteksporthold til anvendelse inden for miljøsektoren.

Nordisk Ministerråds arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa af 9. oktober 1990 indeholder tre konkrete initiativer, som bliver realiseret i 1990/91, nemlig en stipendieordning for studerende fra de baltiske lande, nordiske informationskontorer i de tre baltiske hovedstæder samt en Baltikum/Østeuropapulje med henblik på samarbejdsprojekter inden for rammerne af det nordiske samarbejde. Mens arbejdsprogrammet i 1990/91 finansieres med overskuddet fra Nordisk Ministerråds regnskab for 1989, vil det i 1992 og fremover blive finansieret inden for Ministerrådets budget.

Nordiske institutioner og embedsmandskomiteer har for 1991 og 1992 inden for de eksisterende økonomiske rammer prioriteret en række konkrete aktiviteter over for Baltikum og Østeuropa i form af samarbejdsprojekter, seminarer, udvekslingsordninger m. v. således som det nærmere er omtalt i kapitel 4.

2.3 Nordisk kulturelt samarbejde

Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde af 10. marts 1988 er fortsat det grundlag, som samarbejdet inden for almen kultur, uddannelse og forskning udvikler sig på.

Det understreges i handlingsplanen, at det kulturelle samarbejde både skal styrke de nordiske landes samhørighed indadtil og gøre de nordiske landes kultur og dens særpræg kendt i udlandet. Den igangværende europæiske integration og udviklingen i Østeuropa har accentueret den sidstnævnte opgave. Der forberedes derfor nordiske udstillinger i Paris, Berlin og London i de nærmest kommende år. Endvidere planlægges en række nordiske kulturinstitutioner udvidede forbindelser med Østeuropa – ikke mindst de baltiske lande. På uddannelsessiden kommer det bl. a. til udtryk ved, at det nordiske netværksprojekt Samspillet mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning indgår som et led i Europarådets voksenundervisningsprojekt, og ved planerne om at inddrage skoler i de baltiske lande i netværket af skoler, som arbejder med miljøundervisning.

På det almenkulturelle område vil kredsen af nordiske institutioner blive udvidet med Nordisk arbejdscenter for billedkunstnere i Fjaler, Vestnorge, som vil kunne give ophold for de første kunstnere i 1992. Endvidere vil Den nordiske Film- og TV-fond få sit første fulde virksomhedsår i 1991.

Samarbejdet på skoleområdet vil navnlig koncentrere sig om miljøundervisningen, erhvervsuddannelserne og gennemførelsen af handlingsprogrammet for sprogligt samarbejde i Norden, NordMÅL. Hertil kommer, at der ved Nordisk Råds session i 1991 vil blive forelagt et ministerrådsforslag om overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab på de gymnasiale uddannelsers område, hvorefter unge nordboer frit kan vælge, hvor i Norden de vil gennemgå deres almene eller erhvervskompetencegivende gymnasiale uddannelse.

De voksende krav til den erhvervsaktive befolknings kvalifikationer vil præge det nordiske samarbejde på folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet i de kommende år. Et nordisk netværksprojekt skal styrke det pædagogiske udviklingsarbejde med sigte på et øget samspil mellem almen- og erhvervsrettet voksenundervisning.

På de højere uddannelsers områder forberedes et samarbejdsprogram, hvis mål er at skabe det nordiske uddannelsesfællesskab, der er forudsat i kulturhandlingsplanen, og som i princippet skal skabe uhindret og ube-

grænset adgang for nordiske studerende til såvel hele som dele af studier overalt i Norden.

Udviklingen af det nordiske kulturelle samarbejde stiller voksende ressourcekrav. Samtidig er der lagt en stærkt restriktiv linje for det nordiske budgets udvikling. Dette indebærer, at nye, påtrængende initiativer på kulturområdet stort set må finansieres inden for de eksisterende budgetrammer. Ministerrådet anser det for ønskværdigt at øge dynamikken i det nordiske kultursamarbejde og i øget udstrækning gøre det muligt at udforme det efter aktuelle prioriteringer nu og fremover. Ministerrådet vil derfor evaluere eksisterende tiltag med sigte på at frigøre så store ressourcer som muligt til de nye behov og søge alternative finansieringskilder for eksisterende nordiske institutioner og samarbejdsorganer. Samtidig hermed bør samarbejdet omlægges i retning af generelle støtteordninger, netværksaktiviteter og tidsbegrænsede programbevillinger. Et ministerrådsforslag om en handlingsplan på dette område vil blive forelagt Nordisk Råds session i 1991.

2.4 Forskningssamarbejde

Forskning av høy kvalitet er av største betydning for å bevare de nordiske landenes kultur og materielle levestandard, og for Nordens mulighet til å hevde seg internasjonalt og bidra til den globale utvikling.

Forskning foregår innen så godt som samtlige sektorer innen Ministerrådets arbeidsområde. I plangrunnlaget for de enkelte sektorer omtales således en betydelig del av den samlede forskningsinnsats under Ministerrådet.

Ministerrådet fastsatte i 1990 etter høring av Nordisk Råd nye retningslinjer for virksomheten i Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) for 1990–92. Retningslinjene trekker opp strategiske hovedlinjer for det nordiske FoU-samarbeidet. Herunder planlegges to fem-årige programmer for henholdsvis miljø- og polarforskning.

Nordisk samarbeidsprogram for Bioteknologi 1988–92 danner ramme om den nordiske forsknings- og utviklingsinnsats vedr. bioteknologi. Programmet er i utprøvet grad sektorovergribende.

Ministerrådet vil i perioden arbeide for å fjerne eksisterende hindringer for samarbeid mellom forskere og forskningsinstitutter i Norden, styrke det nordiske samarbeidet på forskningsområdet, gjøre nordiske lands forskning mer synlig i internasjonal sammenheng, og øke fleksibiliteten i bruken av nordiske forskningsressurser, jfr. iøvrig avsnit 4.8.

2.5 Tvrsektorielt samarbeide på miljøområdet

I enlighet med det nordiska miljöprogrammet och rekommendationerna från Världskommissionen för miljö och utveckling kommer ministerrådet

att fortsätta att utveckla arbetet med att integrera miljöfrågorna i de olika samarbetssektorerna.

I anledning härav har samarbetsministrarna i maj 1989 antagit riktlinjer för samordningen och integreringen av miljöfrågor inom ministerrådet. Enligt riktlinjerna fastställs bl. a. att varje fackministerråd skall ansvara för att miljöhänsyn tas inom deras sektor. Vidare anger riktlinjerna formerna för samarbetet mellan sektorerna när det gäller verksamhet som har miljöaspekter.

Inom ett antal sektorer har program eller projekt initierats eller förstärkts som behandlar miljöfrågor. Detta gäller bl. a. sektorerna energi, transport, jord- och skogsbruk, industri, konsument, livsmedel, fiskeri och regionalpolitik. Samarbete har etablerats med vissa sektorer i form av gemensamma arbetsgrupper m. m.

2.6 Den ekonomiska handlingsplanen "ett starkare Norden"

Bakgrund

Ett starkare Norden – ekonomisk handlingsplan 1989–1992 fastställdes av ministerrådet våren 1989, efter behandling på Nordiska rådets session samma år. Planen avlöste den första ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt".

Det överordnade syftet med "Ett starkare Norden" är att främja betingelserna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och stärka Nordens ställning i omvärlden.

Handlingsplanen har tre mål:

- att utveckla och förbättra den nordiska modellen
- att stärka Norden som hemmamarknad
- att samverka i förhållande till EG:s inre marknad

I handlingsplanen ingår ca 50 olika konkreta åtgärder, som genomförs inom sexton olika samarbetssektorer. Åtgärderna gäller bl. a. skatter och avgifter, den offentliga sektorn, öppnare varu- och tjänstemarknader, arbetsmarknadspolitiken, kapitalmarknaden, transporter, energi, industriell utveckling och forskning samt miljön.

Genomförande

Ministerrådet överlämnade sommaren 1990 till Nordiska rådet en statusrapport om genomförandet av handlingsplanen. Det framgår av denna rapport att genomförandet till allra största delen går helt planenligt. För en bedömning av vilka åtgärder som är aktuella år 1992 – handlingsplanens sista år – är således vad som anförs i handlingsplanen (*NU 1989:4*) ännu aktuellt. Detta gäller med undantaget för kampanjen för främjande av utlandsetableringar i Norden. Denna har, såsom har meddelats rådet tidigare, utgått ur handlingsplanen, sedan det visat sig omöjligt att nå enighet om genomförandet.

Handlingsplanens upphörande

Handlingsplanen löper ut vid utgången av år 1992, och budgetmässigt trappas handlingsplanen ned 1991 och 1992. Ministerrådet har beslutat att det inte skall utarbetas någon ny ekonomisk handlingsplan, vilket också delgivits Nordiska rådet.

Det ekonomiska samarbetet kommer således i framtiden att bedrivas i andra former. För närvarande pågår en dynamisk och delvis dramatisk utveckling i Nordens omvärld. Den västeuropeiska integrationsprocessen drivs vidare, och samtidigt med EEA-förhandlingarna förs en diskussion om EG-medlemskap i alltmer konkreta termer i de nordiska länder som icke är medlemmar i EG. Omvälvningarna i Östeuropa förändrar väsentligt förhållandena i Nordens östra och södra närområde. Dessa viktiga förändringar måste också komma att påverka det nordiska ekonomiska samarbetet.

I november 1990 diskuterades det framtida ekonomiska samarbetet av finansministrarna, på ett gemensamt möte mellan finans- och samarbetsministrarna, samt mellan finansministrarna och Nordiska rådets ekonomiska utskott.

Under 1991 kommer det att ske ett arbete för att utveckla det framtida ekonomiska samarbetet. En viktig del av detta arbete kommer att bestå av en utvärdering av pågående samarbete.

2.7 Information

Information i Norden

En stor del av informationsresurserna kommer att satsas på en informationskampanj med stark genomslagskraft hos allmänheten.

Ministerrådet vill presentera institutioner av intresse för Nordens näringsliv: NIB, Industrifonden, Nordtest etc.

Man vill också vända sig direkt till ungdomen med information om Nordplus, Nordjobb etc.

I en tabloidtidning, som kommer att finnas på strategiska platser, t. ex.: de nordiska sekretariaten, turistbyråerna, flygplatser osv. kommer det att finnas allmän information om det nordiska samarbetet.

Informationsavdelningen startade i september 1990 ett Nordiskt Nyhetsbrev. Det kommer att nå ca 1000 adresser i Norden, inom näringslivet, skolor och utbildning, departement etc.

Presseminarier och pressrelationer etc. är naturligtvis centrala, generella informationsuppdrag.

Publikation

Ministerrådet vil omlægge udgivelsen af publikationer i NU- og NORD-serierne. Målene er l. at opnå en større spredning af den viden der findes i publikationerne og dermed en stærkere profilering af det nordiske samar-

bejde, 2. en bedre styring af økonomi- og personaleressourcer – og 3. udgivelser, som bedre afspejler de aktuelle politiske prioriteringer. Omlægningen indebærer prissætning af alle publikationer kombineret med en aktiv markedsføring, en rationalisering af fremstillingen ved at samle al produktion i publikationsenheden, en differentiering af udgivelserne – herunder sammenlægning af NU- og NORD-serierne og et nyt designprogram.

Information til Europa

Som et led i arbejdet med Norden i Europa har Ministerrådet i treårsperioden 1990–92 iværksat en særlig indsats for at gøre Norden og det nordiske samarbejde mere kendt i Europa uden for Norden.

Ministerrådet lægger vægt på at præsentere samarbejdet som en vel fungerende og kontinuerlig aktivitet, der har sin egen plads i det europæiske samarbejds mønster, men som tillige kan både inspirere og tage ved lære af det bredere samarbejde. Også en præsentation af de enkelte nordiske landes forhold til det europæiske samarbejde indgår som en naturlig del af arbejdet.

Der sigtes i første række mod veldefinerede, mindre målgrupper (journalister, beslutningstagere), der inviteres til Norden. Andre midler er støtte til f. eks. konferencer og seminarer om emner af særlig nordisk interesse journaliststipendier, samt nyhedsbreve og andet informationsmateriale på europæiske sprog m. v.

3. Sammenfatning af de budgetmæssige udsigter

I årene siden sammenlægningen af sekretariaterne i København er Ministerrådets ordinære budget vokset fra 471,7 MDKK i 1987 til 627,3 MDKK i 1991. I samme periode er kultursektorens andel vokset fra 154,7 MDKK til 226,3 MDKK eller fra 32,8 pct. af totalen i 1987 til 36,1 pct. i 1991. Udviklingen er vist i tabel 1 og den tilhørende grafiske fremstilling.

Ministerrådets planlægningsforudsætning for de nærmeste år er budgetmæssig nulvækst i reale termer.

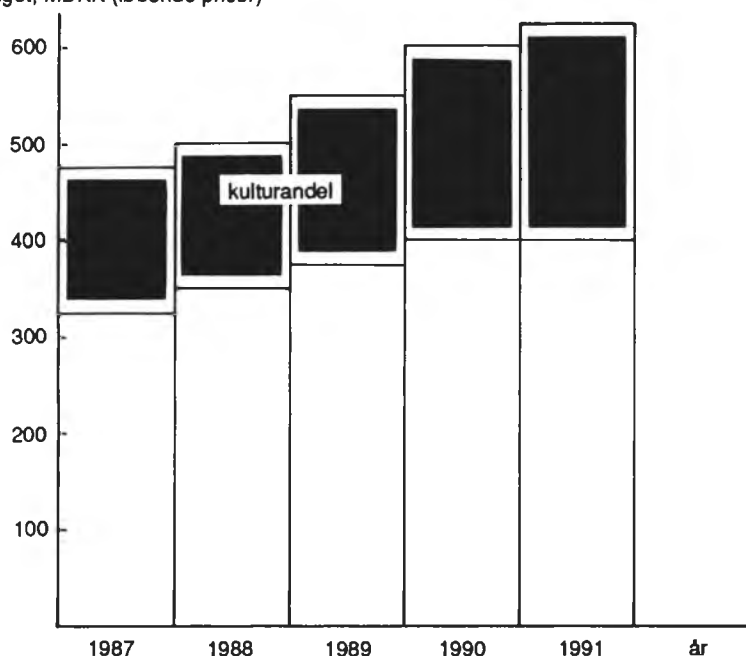
Den økonomiske handlingsplan, ”Et stærkere Norden”, udfases i løbet

Tabel 1. Budget for Nordisk Ministerråd 1987–1991

	Ordinært budget MDKK	kultur MDKK	heraf:		
			pct.	andet MDKK	pct.
1987	471,7	154,7	32,8	317,0	67,2
1988	505,4	165,9	32,8	339,5	67,2
1989	550,4	173,3	31,5	377,1	68,5
1990	601,3	204,1	33,9	397,2	66,1
1991	627,3	226,3	36,1	401,0	63,9

Figur 1: grafisk fremstilling af tabel 1.

Budget, MDKK (løbende priser)

af 1991 og 1992 og vil ikke blive erstattet af en ny økonomisk handlingsplan. Aktiviteter, som helt eller delvis finansieres over handlingsplanen, og som ønskes videreført efter udfasningen, må indpasses i det ordinære budget.

Som det nærmere er omtalt i kapitel 4, er der på en række områder besluttet eller foreslået aktivitetsudvidelser, som kan medføre betydeligt forøgede udgifter i forhold til de beløb, der er til rådighed for området på 1991-budgettet.

For i nogen grad at kunne tilgodese disse områder må der i de kommende år foretages væsentlige omdisponeringer inden for budgettet. Ministerrådet har imidlertid ikke taget stilling til, hvordan disse omdisponeringer i detaljer skal se ud. Der er derfor i de enkelte afsnit i kapitel 4 foreløbigt taget udgangspunkt i, at aktiviteterne skal videreføres inden for de nuværende rammer. Omdisponeringerne vil imidlertid medføre at nedskæringer kan blive aktuelle på nogle områder.

Det bør i den forbindelse tages i betragtning, at skabelsen af et Europæisk Økonomisk Område fra 1993, eventuelt fulgt af EF-medlemskab for flere nordiske lande, kan forventes at få vidtrækkende konsekvenser for indholdet af det nordiske samarbejde og for samarbejdsformerne.

Handlingsplaner, arbejdsprogrammer o. lign. under Nordisk Ministerråd rækker typisk 3–5 år frem i tiden. Anvendelsen af dispositionsbevil-

lignerne på de enkelte sektorer planlægges ét eller nogle få år frem. Man kan naturligvis ikke se bort fra, at der løbende fremlægges og vedtages nye programmer og projekter, som forudsættes at beslaglægge fremtidige ressourcer. Men det kan konstateres, at på et givet tidspunkt er de fleste af de midler, som ikke vedrører administrationen eller de nordiske institutioner (ca. 42 % af totalbudgettet uden den økonomiske handlingsplan), frie til mulig omdisponering inden for en 5-årig tidshorizont.

Når det bioteknologiske samarbejdsprogram udløber med udgangen af 1992 frigøres midler, som ligeledes må indgå i de samlede overvejelser om prioritering inden for budgettet. Bl. a. overvejes to nye programmer om henholdsvis miljø- og polarforskning.

Den følgende tabel 2 og grafiske fremstilling giver et generelt indtryk af planlægningshorisonten på de enkelte områder og for budgettet som hel-

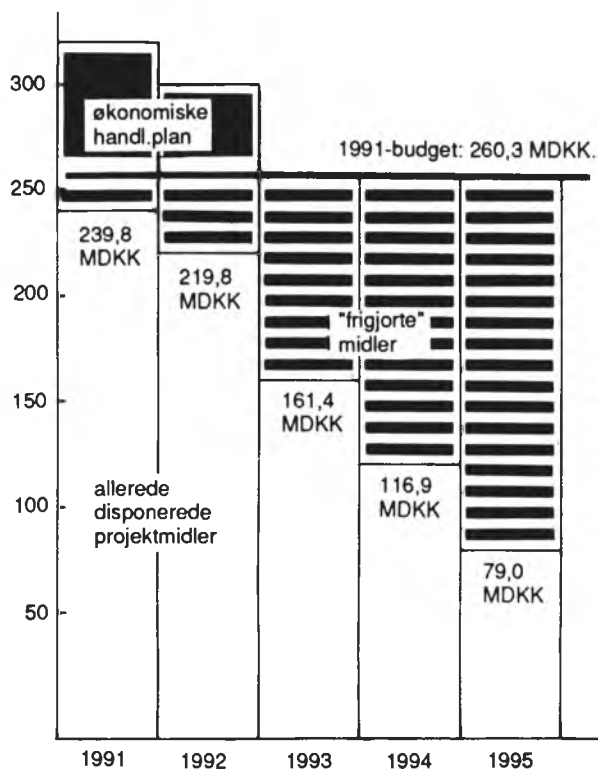
Tabel 2. Frigørelse af projektmidler (MDKK)

Sektor	Budget 1991	Allerede reserverede projektmidler				
		1991	1992	1993	1994	1995
Lov	0,5	0	0,8	0,8	0,8	0,8
Konsument	5,0	4,4	2,3	0,6	0,6	0,6
Levnedsmidler	3,3	3,2	1,2	0,3	0,3	0,3
Ligestilling	3,0	3,0	3,1	3,2	0	0
kultur disp.	10,2	9,2	6,7	0	0	0
almenkultur ¹	26,0	26,0	31,0	31,0	31,0	20,0
uddannelse ¹	33,6	33,6	33,9	33,9	13,2	10,7
forskning ¹	27,2	27,2	25,2	20,8	20,8	0
bioteknologi	24,7	24,7	24,7	0	0	0
kulturfonden	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7
Arbejdsmarked	7,6	7,5	7,5	7,5	0	0
Arbejds miljø	6,5	6,5	4,0	2,5	1,5	1,0
Social/helse	7,2	7,1	7,0	5,5	0	0
Miljø	28,9	14,4	14,6	6,5	3,0	3,0
Transport	3,7	3,2	2,3	2,3	2,3	2,3
Trafik	4,0	4,0	3,4	3,4	3,4	3,4
Turisme	2,0	1,7	0,5	0	0	0
Økonomi/finans	0,8	0	0	0	0	0
Industri	1,0	0	0	0	0	0
Energi	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
Handel	1,6	1,6	1,6	0,5	0	0
Regionalpolitik	23,2	23,1	17,8	12,8	12,8	12,8
Land/skovbrug	7,5	6,0	4,4	3,8	3,4	2,7
Fiskeri	6,3	5,9	4,0	3,1	2,8	0,4
Bygge/bolig	4,5	4,5	4,0	1,9	0	0
I alt	260,3	239,8	219,8	161,4	116,9	79,0
"Frie" midler	—	21,5	40,5	98,9	143,4	181,3
p. m. Økonomiske handlingsplan	64	64	47	0	0	0

¹ Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) har udarbejdet et ministerrådsforslag til Nordisk Råd om et arbejdsprogram for ændret finansiering og organisation af kultursektorens institutioner, samarbejdsorganer og andre permanente aktiviteter. I følge forslaget er målet i løbet af perioden 1991–94 gradvist at frigøre midler, således at man fra og med 1995 når op på at have et beløb på ca. 30 MDKK på årsbasis til rådighed for omdisponeringer.

Figur 2: grafisk fremstilling af tabel 2.

Allerede disponerede og "frie" projektmidler, MDKK.

hed og dermed et indtryk af, i hvilken takt projektmidlerne "frigøres". Det skal understreges, at der selvsagt sker en løbende planlægning i sektorerne, således at billedet hele tiden ændrer sig. De konkrete tal er derfor behæftede med usikkerhed og bør ikke tillægges for megen vægt.

Det kan forventes, at der i løbet af 1991 tegner sig et klarere billede af det fremtidige europæiske samarbejds mønster og de nordiske landes placering i dette mønster. Ministerrådet vil på den baggrund overveje, hvorledes de ressourcer, der er til rådighed for det nordiske samarbejde, bedst bringes til anvendelse, og hvor store ressourcer, der fremover bør stilles til rådighed for samarbejdet. Det er Ministerrådets forventning, at disse overvejelser kan finde sted i et nært samarbejde med Nordisk Råd.

4. Ministerrådets planer vedrørende de enkelte sektorer

4.1 Lovgivningssamarbejdet

Planlægningsunderlag

Lagstiftningssamarbejdet har sin formelle bas i Helsingforsavtalet, artiklerne 2–7, med de avgrænsninger som følger af tilpasningen til justitiedepartementernes ansvarsområde. Regelbundne overlægninger mellem ministerne og Nordiska rådets juridiske udvalg er den dialog mellem regerings- og parlamentarikersiden, som er nødvendig for at opnå rigtige politiske prioriteringer.

Därför utgör det av Nordiska rådet år 1988 antagna programmet för nordiskt lagstiftningssamarbete en viktig del i sektorns planeringsunderlag.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAM

Norden i Europa till 1992

14. Aktiebolagsrätt

15. Harmonisering av reglerna om produktansvar.

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Civilret

En række fremadrettede og langsigtede samarbejdsprojekter er aktuelle. Blandt disse kan nævnes en gennemgang af de nordiske aftalelove og overvejelser vedrørende reglerne om erstatning for personskade, herunder særligt deres fremtidige funktion og deres forhold til andre erstatningsordninger. Ministerrådet overvejer endvidere at iværksætte en undersøgelse vedrørende reguleringen af erstatningsreglerne ved miljøskader. Endvidere er ministerrådet i færd med at afslutte nogle projekter inden for strafferettens område. Det drejer sig dels om en rapport for økonomisk kriminalitet i forbindelse med miljølovsovertrædelser, dels om en rapport om revisorers dobbeltstilling som både rådgivere og kontrollanter.

Der er lavet en arbejdsplan for et intensiveret nordisk embedsmandsamarbejde om revision af ophavsretslovgivningen med henblik på at følge bl. a. ophavsretsudvalgets afsluttende indstillinger.

Tidsplan: 1991

Familieret

På det familieretlige område er der nedsat en nordisk arbejdsgruppe, som har påbegyndt arbejdet med en gennemgang af de særlige nordiske internationalt privatretlige regler. På baggrund af de omfattende reformer af de materielle regler på familierettens område, som enten er gennemført eller er på vej til at blive gennemført i alle de nordiske lande, skal arbejds-

gruppen undersøge, om der bør foretages ændringer i den internationalt privatretlige regulering, som er baseret på konventionen fra 30'erne.

Tidsplan: 1991

Procesret

På baggrund af et medlemsforslag om gennemførelse af regler om gruppesøgsmål vil der i efteråret 1990 blive påbegyndt et udredningsarbejde, der kan belyse de mange og komplicerede spørgsmål af navnlig procesretlig karakter, der vil være forbundne med en eventuel indførelse af en adgang til lovgivningen til gruppesøgsmål.

Tidsplan: 1991

Menneskerettigheder

På menneskerettighedsområdet har ministerrådet iværksat fælles drøftelser med henblik på at undersøge forudsætningerne for en koordinering landene imellem vedrørende en implementering af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Tidsplan: 1991

Offentlig ret m. m.

For øjeblikket overvejes hvordan det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet bedst muligt kan tage fat på også at diskutere forvaltningsretlige problemstillinger og problemer vedrørende datalogivningen/registerlovgivningen.

Tidsplan: 1991

Integrationsrätt

I syfte att åstadkomma en ökad samordning inom Norden om pågående och framtida forskning rörande regelverket beträffande den europeiska integrationsprocessen har justitieministrarna ställt sig bakom ett ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt. Samarbetet förväntas dels stimulera forskning och kunskapsutbyte på området, dels ge underlag för bedömning av fastare samarbetsformer.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

Den nuværende budgetramme skønnes at være tilstrækkelig for de ovennævnte aktiviteter, bortset fra rådet for forskning i integrationsret, hvortil der er afsat 0,8 MDKK af ministerrådsreserven for 1991. Fra og med 1992 finansieres denne aktivitet inden for det ordinære budget.

4.2 Det flygtningepolitiske samarbejde

Planlægningsgrundlag

Drøftelser om flygtningepolitiske spørgsmål sker i den nordiske samrådsgruppe for flygtningespørgsmål, som blev nedsat i november 1986 af de nordiske ministre med ansvar for området.

På ministrenes møde i november 1988 konstateredes, at mandatet for samrådsgruppen burde defineres så vidt som til at diskutere alle aspekter vedrørende flygtningespørgsmål, inklusive såvel nordisk som videre internationalt samarbejde. Formandskabet og sekretariatshvervet indehaves af landene på rotationsbasis med 1 år ad gangen.

INDSATSER I TVÆRGÅENDE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

54. Den nordiske paskontroloverenskomst og EF's indre marked

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Fortsat informationsudveksling m. v.

Det er fortsat en målsætning for samrådsgruppens arbejde løbende at skabe mulighed for erfaringsudveksling og dermed en udvidelse af grundlaget for nationale policybeslutninger, at diskutere policy-spørgsmål med repræsentanter for UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) med henblik på at opnå bedre koordinering og ressource-anvendelse, at fungere som samrådsorgan før internationale møder og at diskutere globale flygtningepolitiske spørgsmål, regional integration m. v.

Tidsplan: 1991

Overvejelser vedrørende en nordisk asylpolitik og EF-asylkonventionen

Gennemførelse af EF-asylkonventionen kan give anledning til nordiske overvejelser om eventuelle nationale tilpasninger.

Herudover vil samrådsgruppen forstærke samarbejdet omkring udviklingen af langsigtede flygtningepolitiske strategier.

Tidsplan: 1991 – 1992

Etablering af et kvotesamarbejde

Med det formål at give Norden mulighed for at manifestere sig samlet over for andre lande og UNHCR har de nordiske landes regeringer efter indstilling fra samrådsgruppen i november 1990 vedtaget at etablere et nærmere beskrevet fælles nordisk kvotesamarbejde. Samrådsgruppen vil, som forudsat af regeringerne, følge denne beslutning op.

Tidsplan: 1991

Fortsat analyse af asylpraksis i Norden

Samrådsgruppen vil fortsætte arbejdet med at analysere de nordiske landes praksis i asylsager.

Tidsplan: 1991

Samordning af frivillige repatrieringsprogrammer

Samrådsgruppen tilstræber i videst muligt omfang at søge at samordne de nordiske repatrieringsordninger.

Det er på sigt endvidere hensigten at søge at lade en nordisk repatrieringsmodel danne platform for en videre harmonisering internationalt.

På et møde samrådsgruppen afholdt med repræsentanter for UNHCR i juni 1990 var der enighed om at arbejde videre med spørgsmålet og eventuelt at nedsætte en arbejdsgruppe med repræsentanter for de involverede regeringer, UNHCR og om nødvendigt IOM (Intergovernmental Organization for Migration).

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

Udgifterne til samrådsgruppens virksomhed bekostes hovedsagelig med nationale midler. Under de to seneste virksomhedsår (1989–90) er der ydet bidrag til sekretariatsomkostningerne fra det fælles nordiske budget. Der er for nærværende ikke planlagt nogen ændring af denne ordning.

4.3 Forbrugerpolitik*Planlægningsgrundlag*

Nordisk samarbejdsprogram på konsumentområdet blev revideret i 1989. Programmet skal sikre udviklingen af den nordiske forbrugerpolitiske model ved mødet med nye udfordringer på det internationaliserede marked. Arbejdet er delt op i følgende områder: forbrugernes sikkerhed, forbrugernes økonomiske og retlige interesser, forbrugeruddannelse og -information samt forbrugerindflydelse.

Programmet opprioriterer deltagelsen i det internationale arbejde på forbrugerområdet med henblik på at påvirke udviklingen og at bevare det høje nordiske beskyttelsesniveau. Særlig vægt lægges på at sikre forbrugerindflydelse i arbejdet i europæiske og internationale standardiseringsorganisationer og på en fælles nordisk holdning i denne sammenhæng, samt på den europæiske integrationsproces inden for EF og EFTA.

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

94. Gennemførelse af forbrugerpolitisk aktionsprogram.
95. System for rapportering om ulykker.
96. Notificering af produktsikkerhedsforanstaltninger.
97. Standardisering, konsumentbeskyttelse.
98. Begrænsning af eksport af farlige varer.

Den økonomiske handlingsplan

- Jordbrugspolitikken og husholdningens økonomi – effekter på grund af handelshindringer.

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Forbrugernes sikkerhed

Ministerrådet ønsker at effektivisere udvekslingen af information mellem de nordiske lande om produktsikkerhed gennem en EDB-netværk og har igangsat et projekt, som vil resultere i en databankmodel. Det er hensigten i første omgang at anvende modellen på børnesikkerhedsområdet.

Børnesikkerhed er generelt højt prioriteret og der skal gøres en indsats for at reducere sportsulykker hos ungdommen. Eksisterende rapportering om ulykker vil blive udnyttet til dybdestudier, som giver mulighed for at analysere ulykkers årsager og at foreslå forebyggelse.

Tidsplan: 1991 – 1992

Forbrugernes økonomiske og retlige interesser

På det økonomiske område vil Ministerrådet arbejde videre med problemstillinger i forbindelse med det forøgede udbud af finansielle tjenester og med udviklingen af effektiv budget- og kreditrådgivning.

Tidligere gennemførte undersøgelser om distributionen af varer og tjenester vil blive fulgt op både angående butiksstrukturen og forbrugernes muligheder for at bestille varer og tjenester hjem. Nye teknologiske løsninger er til rådighed ved bestilling af varer og tjenester og Ministerrådet ønsker at undersøge forbrugerkrav i forbindelse med de forskellige bestillingssystemer. En særlig form for markedsføring og salg, som er i vækst, er TV-shopping. Omfanget af og forbrugernes erfaringer med TV-shopping i Norden vil blive kortlagt.

På det forbrugerretlige område er det Ministerrådets plan at behandle civilretlige spørgsmål i forbindelse med den europæiske integration, f. eks. finansielle tjenester, forsikringer og transnationale køb. Præsentation af den nordiske model for markedsføringslovgivning til de europæiske partnere overvejes.

Ministerrådet har behandlet TV-reklame i flere sammenhænge. På grund af nye internationale regler om radio- og TV-virksomhed samt væksten af grænseoverskridende TV-reklame vil Ministerrådet arbejde videre med forbrugerkrav, som bør stilles til TV-reklame, især for børn og unge.

Tidsplan: 1991 – 1993

Forbrugeruddannelse og -information

I fortsættelse af Ministerrådets beslutning af 1989 om indførelse af en harmoniseret, frivillig og positiv nordisk miljømærkning er det hensigten at udarbejde studiemateriale om forbrugets påvirkning af miljøet.

Ministerrådet lægger vægt på, at der gennemføres projekter, som styrker forbrugernes muligheder for udnyttelse af ny informationsteknologi, f. eks. teledatatjenester.

Der er tidligere gennemført en række nordiske projekter om forbrugerundervisning i grundskolen, senest i 1990 et seminar med repræsentanter for undervisningssektoren. Ministerrådet planlægger et europæisk fremskud på området i form af et seminar til EF- og EFTA-landenes repræsentanter.

Tidsplan: 1991 – 1992

Forbrugerindflydelse

Det er Ministerrådets opfattelse, at man gennem forbrugerdeltagelse i arbejdet i de europæiske standardiseringsorganisationer kan bidrage til, at de høje nordiske sikkerheds- og funktionskrav til forbrugsvarer bliver iagttaget på det integrerede europæiske marked. De nordiske forbrugerorganisationer har udpeget kontaktpersoner for standardiseringsspørgsmål, hvis koordinerende arbejde vil blive finansieret af Ministerrådet. Derudover forudsættes anvendelse af mærkbare nationale ressourcer i forbindelse med deltagelsen i møderne i CEN/CENELEC.

Tidsplan: 1991 – 1993

Samarbejde med Baltikum og Østeuropa

Ministerrådet undersøger mulighederne for at afholde et seminar med repræsentanter fra udvalgte østeuropæiske lande om forbrugerlovgivning, forbrugerforskning og forbrugerpolitisk organisering. En praktikantordning for østeuropæiske stipendiater i nordiske forbrugerorganer er under overvejelse.

Tidsplan: 1991 – 1993

BUDGETKONSEKVENSER

Ministerrådets forbrugerpolitiske arbejde vil i udgangspunktet blive finansieret inden for en uændret budgetramme på ca. 5 MDDK pr år. I den

økonomiske handlingsplan er der desuden for 1990–91 afsat i alt 600 000 DKK til en analyse af effekterne på husholdningerne af handelshindringer inden for landbrugsproduktsektoren.

Gennemførelsen af EF's indre marked og den forventede indførelse af markedsøkonomi i Østeuropa medfører nye krav til det nordiske forbrugerpolitiske samarbejde. Dermed bliver der behov for omdisponeringer for at opfylde målsætningerne vedrørende påvirkning af den europæiske udvikling, herunder deltagelse i standardiseringsarbejdet, og bevarelse af det høje nordiske forbrugerbeskyttelsesniveau.

Som ovenfor nævnt forudsætter opfølgning af det nordiske arbejde, især på standardiseringsområdet, yderligere anvendelse af nationale ressourcer.

4.4 Levnedsmidler

Planlægningsgrundlag

Nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet, som blev vedtaget i 1988, udstikker rammerne for sektorens samarbejde. Programmet lægger vægt på principielt levnedsmiddelpolitisk samarbejde inden for områderne kost og ernæring, levnedsmiddeltoksikologi og risikovurdering samt levnedsmiddelkontrol med det primære formål at beskytte forbrugernes sundhed. Programmets andre væsentlige mål er et fagligt og administrativt udbytte samt reduktion af handelshindringer i Norden og i øvrig international sammenhæng. Nordisk samarbejde om drikkevand finder siden 1989 og indtil videre sted inden for rammerne af levnedsmiddelsektoren.

En aftale af 1988 om gensidig høring og notificering af nye levnedsmiddelbestemmelser bidrager til samarbejdets aktualitet.

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

99. Gensidig anerkendelse af levnedsmiddelkontrol.
100. Levnedsmiddelbestemmelser (harmonisering af bestemmelser på linje med gældende EF-lovgivning samt fastsættelse af fælles nordisk holdning på ikke-harmoniserede nicheområder).

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Forebyggelse af kostrelaterede sundhedsproblemer

Kostrelaterede sygdomme er et stort problem i alle nordiske lande. Sammenhængen mellem kost og sundhed og især kostens rolle i forbindelse med hjertekarsygdomme og kræft vil fortsat blive prioriteret højt på Ministerrådets arbejdsplan. Kostens sundhedsmæssige konsekvenser skal ses i et helhedsperspektiv, hvor både ernæringsmæssige og toksikologiske forhold

tages i betragtning. En integrering med andre sundhedspolitiske spørgsmål, f. eks. tobaks- og alkoholforbruget er påkrævet.

Der findes en omfattende viden om, hvad sund kost er og hvordan kostvanerne bør ændres for at forebygge sygdomme. Der er på nordisk plan fastsat enkle kostråd for befolkningen og anbefalinger om daglig indtagelse af væsentlige næringsstoffer, som kan danne grundlag for planlægning af ernæringsrigtig kost. Ministerrådet lægger nu vægt på en samfundsvidenskabelig analyse af, hvordan denne viden kan formidles til forbrugerne og hvilke forhold der spiller ind, når ændring af kostvanerne ønskes gennemført.

Ministerrådet har igangsat et arbejde for sammenlignelig statistik over forbruget af levnedsmidler og for fælles overvågning af ernærings-situationen.

En række projekter sigter på at danne grundlag for videreudvikling af ernæringspolitikken i de enkelte lande. I denne forbindelse vil bl. a. kosten i storkøkkensektoren blive berørt.

Tidsplan: 1991 – 1992

Vurdering af sundhedsskadelige stoffer i levnedsmidler

På det toksikologiske område omfatter samarbejdet vurdering af enkelte stoffers sundhedsskadelige virkning og vurdering af den totale sundhedsrisiko for befolkningen. Allergi-problemer, hvis vigtighed er fremhævet af Nordisk Råds juridiske udvalg, iagttages i denne sammenhæng. Der arbejdes endvidere med udvikling af analysemetoder.

Anvendelse af tilsætningsstoffer i levnedsmidler er i de nordiske lande baseret på internationale ADI-værdier (acceptabel daglig indtagelse) for de enkelte tilsætningsstoffer. Der er store internationale forskelle i, hvordan forbrugerens totale indtagelse af tilsætningsstoffer bliver vurderet. Ministerrådet vil forsøge at få frem fælles nordiske retningslinjer for denne vurdering, som har betydning for fastsættelse af anvendelsesbetingelser for tilsætningsstofferne, dvs hvilke stoffer der må anvendes i hvilke levnedsmidler og i hvilke mængder, således at ADI-værdierne ikke overskrides. Det er hensigten også at præsentere retningslinjerne for EF.

Ministerrådet følger op aktuelle problemer ved forurening af levnedsmidler. Toksikologisk vurdering af mycotoksiner og tungmetaller prioriteres højt bl. a. fordi der på disse områder er mulighed for at påvirke den internationale udvikling ved fastsættelse af grænseværdier.

Forekomsten af naturlige gifte i levnedsmidler er mangelfuldt belyst også i international sammenhæng. Naturlige toksiner antages dog at udgøre en større sundhedsrisiko end f. eks. tilsætningsstoffer og pesticidrester. Ministerrådet vil satse på toksikologisk vurdering og risikovurdering af naturligt forekommende toksiner i levnedsmidler.

Nye biologiske processer og nye levnedsmidler, bl. a. produceret ved genteknologiske processer vil stå på arbejdsplanen i de nærmeste år.

Tidsplan: 1991 – 1992

Levnedsmiddelhygiejne- og kontrol

Alle nordiske lande har for nylig gennemført eller er i gang med at forberede en omorganisering af levnedsmiddelkontrollen. Forøget international samhandel, hårdere konkurrence og kontrollens omkostninger er medvirkende til, at der stilles nye krav om effektiv levnedsmiddelkontrol.

På det levnedsmiddelhygiejniske område vil samarbejdet særligt tage sigte på harmonisering af grænseværdier, prøveudtagnings- og analysemetoder og den forvaltningsmæssige vurdering ved fund af sygdomsfremkaldende smitekilder (salmonella, listeria m. v.) i levnedsmidler.

Nordisk samarbejde vedrørende levnedsmiddelkontrol er opprioriteret som et led i arbejdsprogrammet Norden i Europa.

Det er Ministerrådets hensigt fortsat at give økonomisk støtte til Nordisk Metodikkomité for Levnedsmidler, et permanent nordisk samarbejdsorgan, som har til opgave at udarbejde metoder for prøveudtagning og undersøgelse af levnedsmidler.

Tidsplan: 1991 – 1992

Drikkevand

Den organisatoriske placering af drikkevandsområdet i nordisk samarbejde skal fastlægges. Ministerrådet har i 1990 finansieret arbejdet i en koordinerende drikkevandsgruppe, men det skal overvejes, om dette arbejde kan dækkes af nationale midler.

Der er et stort behov for forsknings- og udredningsarbejde på drikkevandsområdet. Af hensyn til de begrænsede ressourcer vil Ministerrådet prioritere projekter, som kan bidrage til en effektiv administration af området.

I første fase skal der arbejdes med foranstaltninger vedrørende beskyttelse af vandressourcer og sundhedsproblemer i forbindelse med drikkevand. Deltagelse i europæisk standardiseringsarbejde i CEN er endvidere opprioriteret.

Tidsplan: 1991 – 1993

BUDGETKONSEKVENSER

Levnedsmiddelsektoren arbejder typisk med projekter, som løber over 1 til 3 år og afløses af nye. Der lægges stor vægt på anvendelse af resultaterne i national, nordisk og international sammenhæng. En del af opfølgningen finansieres af nationale midler. Det er Ministerrådets opfattelse, at den løbende udvikling af samarbejdet kan gennemføres inden for en uændret budgetramme på ca 3,3 MDKK pr år.

4.5 Jämställdhet

Planeringsunderlag

Det nordiska jämställdhetssamarbetet har pågått sedan 1974 inom Nordiska ministerrådets ram. Verksamheten har styrts av ett nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet, vilket fastställdes 1978 och sedan reviderades 1981. För perioden 1989–1993 har, som komplement till samarbetsprogrammet, utarbetats en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet. Handlingsplanen antogs av Nordiska ministerrådet våren 1989.

Under de kommande åren kommer ministerrådets insatser att koncentreras till kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen och till kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv. Inom ramen för dessa två teman kommer att bedrivas projekt om kvinnors sysselsättningsmöjligheter, arbetsmiljö, lön samt inflytande i arbetslivet respektive om föräldrars rättigheter som arbetstagare, barnomsorg, männen och jämställdheten samt ekonomiska konsekvenser av fördelningen av betalt och obetalt arbete.

Ministerrådet önskar att jämställdhetsfrågorna integreras i andra relevanta nordiska samarbetssektorer och handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet ger klart uttryck för denna strävan. Jämställdhetsprojekt planeras och genomförs under planperioden inom eller i samarbete med bl. a. sektorerna för arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, regional- samt socialpolitik.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAM

Norden i Europa till 1992

- 71. Lika lön för kvinnor och män
- 72. Nordisk jämställdhetsstatistik

Ekonomiska handlingsplanen

- Lika lön för kvinnor och män
- Anpassningsmöjligheter mellan arbetsliv och familjeliv i några utvalda kvinno- och mansyrken

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Stöd till kvinnoforskning

En nordisk koordinator för kvinno/jämställdhetsforskning kommer att tillsättas på försök fram till utgången av år 1993. Koordinatorns viktigaste arbetsuppgifter är att samordna central information om och att ta initiativ till nordisk kvinnoforskning i samarbete med de nationella koordinatörerna.

Tidsplan: 1991 – 1993

Nätverk mellan etablerar/företagarskolor för kvinnor

Ministerrådet ämnar stödja utvecklingen av ett nätverk mellan etablerar/företagarskolorna för kvinnor i Norden för att öka möjligheterna till idéutbyte och gemensamt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Tidsplan: 1991 – 1993

Kvinnors representation i aktiebolag och fondstyrelser

Den samlade kunskapen om kvinnor på ledande poster inom det privata näringslivet är mycket liten och ministerrådet avser att ta initiativ, som kan bidra till att öka kunskapen om kvinnor på ledande poster i större företag, i styrelser för större aktiebolag och i fondstyrelser. Att kvinnor är dåligt representerade i olika typer av ledarskikt är ett problem som har tilldragit sig uppmärksamhet i flera nordiska länder.

Tidsplan: 1992 – 1993

Studie om kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper

Förutsättningarna för kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledarskap skall studeras inom några branscher. Studierna skall avse förhållandena inom både offentlig och privat sektor för tjänstemän och för arbetare.

Tidsplan: 1991 – 1993

Studie om utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor inom databranschen

En speciell studie görs om utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor inom databranschen. Undersökningen görs som en jämförande nordisk studie med tonvikten lagd på viktiga åtgärder och vunna erfarenheter.

Tidsplan: 1991

Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen

Andelen män inom den offentliga barnomsorgen är mycket låg och har troligen inte ökat under 1980-talet. Någon aktuell samlad information om män inom barnomsorgen i de nordiska länderna finns inte. Projektet skall ge en beskrivning av förutsättningarna för att rekrytera män till den offentliga barnomsorgen, ge aktuell information om dagens situation och redovisa strategier som leder till att andelen män inom barnomsorgen ökar.

Tidsplan: 1991

Småskolans roll i ett jämställt samhälle

Projektet om småskolans roll i ett jämställt samhälle bör inriktas på frågor om pedagogiskt innehåll/tillsyn, pedagogiska aktiviteter och fritidsaktiviteter utöver skoltiden, övergång från daghem till skola, koordinering av föräldrarnas arbetstid och småskolans öppethållande samt placering.

Prosjektet bör genomföras i samarbete med utbildnings- och socialsektorerna.

Tidsplan: 1992 – 1993

Mäns utnyttjande av rätt till föräldraledighet etc

Prosjektet skall visa vad som hindrar män att utnyttja sina rättigheter till föräldraledighet och ledighet vid barns sjukdom, och hur man skall underlätta för och förmå männen att använda sig av sina rättigheter.

Tidsplan: 1991 – 1992

Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet

Kvinnoorganisationerna har stor betydelse för att jämställdhetsfrågorna i de nordiska länderna hålls levande och för att förändringsarbetet går framåt. Ministerrådet anser att det är viktigt ge kvinnoorganisationerna möjlighet till nordiska kontakter och samarbete kring viktiga jämställdhetsfrågor.

Tidsplan: 1991 – 1993

BUDGETKONSEKVENSER

Handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989 – 1993 omfattar totalt 23 olika projekt varav 11 stycken för närvarande finansieras helt eller delvis av annan sektor eller genom medel från den ekonomiska handlingsplanen. Ministerrådet vill fasthålla jämställdhetssektorns budgetram på knappa 3 MDKK per verksamhetsår. Därtill kommer ca 0,5 MDKK per år (1990 – 92) ur den ekonomiska handlingsplanen. Verksamhet finansierad av annan sektor uppgår till ca 1 MDKK per år.

För eventuella nya projekt utanför handlingsplanen krävs ytterligare medelstildelning.

4.6 Almenkulturområdet

Planlægningsgrundlag

Ministerrådet har til nå kunnet iverksette en rekke av de tiltakene som ble vedtatt som en del av kulturhandlingsplanen i mars 1988. Først og fremst gjelder tiltakene organiseringen av det nordiske samarbeidet på området, f.eks. ved opprettelse av de nye kunstkomitéer. Det er samtidig klart at kultursektoren ikke har hatt den budsjettvekst som ble forutsatt i handlingsplanen og at det til nå ikke har vært mulig å komme frem til en plan for reorganisering, rasjonalisering og nye metoder for finansiering. Dette har ført til at analysearbeidet for å finne mulige nye finansieringsformer og dermed kunne frigjøre budsjettmidler innenfor eksisterende budsjettamme vil fortsette også i 1991. Eventuelle konkrete forslag til tiltak

på dette området må forutsettes å strekke seg over en årrekke, og de samlede økonomiske konsekvensene av tiltakene vil først kunne registreres etter en viss tid.

Det er ønskelig at det eksisterende aktivitetsnivå på allmennkulturområdet — både i kvantitet og i kvalitet — opprettholdes. Av de områder som vil kreve en særlig økonomisk vekst de nærmeste årene vil en her fremheve Nordisk Film- og TV-fond, Nordisk kunst- og kunstindustrikomité, Nordisk kulturfond og Nordisk ungdomskomiteé.

Ut over dette foreligger det en rekke planer i allmennkulturområdet for økt kontakt med det øvrige Europa, med særlig vekt på Øst-Europa/Baltikum.

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

42. Norden som kulturelt hjemmemarked.
43. Utdannelser på kunst- og kulturområdet.
44. Nordisk Film- og TV-fond.
45. Ophavsret ved TV-transmission over satellit.

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Nordisk konst- og konstindustrikommitté (NKKK)

Nordisk konst- og konstindustrikommitté opprättades 1.4.1990 som ett led i verkställigheten av kulturhandlingsplanen. Kommittén skall främja och stärka det nordiska samarbetet inom bild- och formkonstområdet genom bidragsgivning och egna initiativ. Ministerrådet strävar efter att förstärka kommitténs budget under de kommande åren.

Kommittén ansvarar också för styrelsefunktionerna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg.

Tidsplan: 1991 – 1993

Nordiskt konstcentrum (NKC)

I sin utställningsverksamhet avser Nordiskt konstcentrum på Sveaborg lägga tyngdpunkten på vandringsutställningar för visning i de nordiska länderna och delvis också utanför Norden. Därtill fortsätter utställningsverksamheten i centrets två utställningslokaler på Sveaborg. Centret administrerar 12 st. gästateljéer i Norden för bildkonstnärer. Centret bedriver informations- och publikationsverksamhet och utger bl. a. konstitidskriften SIKSI. Centret undersöker möjligheter att etablera en nordisk gästateljé i Tyskland samt diskuterar konkreta samarbetsinitiativ inom konstområdet med de baltiska staterna.

Tidsplan: 1991 – 1993

Nordiskt arbetscentrum för bildkonstnärer i Fjaler, Västnorge

Nordiska ministerrådet fattade den 8.5.1990 ett beslut om storleken på det kommande årliga bidraget till ateljéverksamhet vid ett nordiskt arbetscentrum med 5 nya ateljéer för bildkonstnärer i Fjaler, Sogn og Fjordane fylkeskommun, Västnorge. Byggandet av ateljéerna finansieras helt från norsk sida under åren 1990–1991. Ministerrådet utarbetar en administrativ modell för ateljéverksamheten i samråd med bl. a. Nordisk konst- och konstindustrikommitté.

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordisk musikkommitté (NOMUS) och Nordiska rådets musikpris

Nordisk musikkommitté (NOMUS) skall enligt sina stadgar främja och utveckla kunskapen om det nordiska musiklivet och musiksamarbetet i Norden. Kommittén beviljar bidrag till bl. a. kompositionsbeställningar, turnéverksamhet, framföranden av ny nordisk musik, musiksamarbete på Nordkalotten, rytmisk musik, amatörmusik samt fonogramproduktion. NOMUS utger den engelskspråkiga tidskriften *Nordic Sounds*.

Nordiska rådets musikpris för skapande och utövande tonkonst utdelas årligen turvis till ett verk av en nu levande kompositör (1992) eller till det utövande musikområdet (1991). Musikkommittén ansvarar för valet av musikpristagaren.

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordens Hus på Färöarna

Nordens Hus på Färöarna förmedlar nordisk kultur till Färöarna, färöisk kultur till övriga Norden samt främjar det färöiska kulturlivet. I verksamheten ingår bl. a. en seminarieriserie om etiska strömningar i tiden samt miljö- och Europadiskussioner. Huset eftersträvar att, vid sidan om aktiviteterna i huset i Tórshavn, intensifiera sitt arbete som en kulturinstitution för hela Färöarna. Nordens Hus på Färöarna förmedlar aktuell information om Färöarna och Nordens Hus genom ett kulturbrev samt ett nyhetsbrev till hela Norden.

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordens Hus i Reykjavík

Verksamheten vid Nordens Hus i Reykjavík skall inriktas både på att aktivera det nordiska intresset i Island och på att förmedla isländska kulturströmningar till de andra nordiska länderna. Program- och utställningsverksamheten kommer att ha en stor ämnesmässig bredd med en särskild tonvikt på program för barn och ungdom samt på informationsinsatser i det övriga Norden. Huset skall intensifiera det hösten 1989 inledda planmässiga samarbetet med Nordens Hus på Färöarna. Nordens Hus utger två informationsblad, "Nytt från Nordens Hus" och "Islandskontakt".

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordens institut på Åland

Enligt kulturhandlingsplanen skall ministerrådet efter en under år 1990 genomförd evaluering av Nordens institut på Åland ta ställning till institutets framtida verksamhet, organisation och anslagsnivå. I institutets verksamhetsplan ingår två brett upplagda arrangemang med t. ex. seminarier, musik, utställningar, folkdans, litteratur, film: "Östersjö – ökultur och -miljö" (1991) i samverkan mellan Åland, Öland, Gotland, Bornholm, Dagö och Ösel samt "Åländsk kulturvecka" (1992) i de olika nordiska länderna.

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordens institut i Grønland (NAPA)

Styrelsen for Nordens institut har i en evalueringsrapport for instituttets virksomhed påpeget nødvendigheden af at der til instituttet knyttes en projektmedarbejder som er grønlandsksproget for på tilfredsstillende vis at kunne varetage samarbejdet på et bredt grundlag mellem Grønland og det øvrige Norden. Specielt med henblik på en nordisk rekruttering af fremtidige institutchefer anses dette for en forudsætning. Ministerrådet tilstræber at oprette en sådan stilling ved instituttet i de kommende år.

Tidsplan: 1992

Nordisk kunst- og kulturcenter i Nuuk

Fra grønlandsk side er der overfor Ministerrådet rejst et ønske om en nordisk delfinansiering af et påtænkt kunst- og kulturcenter i Nuuk. Man har anmodet ministerrådet om et bidrag på ca. 20 MDKK svarende til 1/3 af anlægsudgifterne. Man er fra grønlandsk side indstillet på at kulturcenterets fremtidige driftsudgifter afholdes nationalt. Ministerrådet undersøger for øjeblikket muligheden for at tilvejebringe et engangsbeløb til dette formål ved ompostering af allerede bevilgede midler på det nordiske budget. Kunst- og kulturcenteret skal efter planen opføres i 1994 – 95.

Tidsplan: 1991 – 1995

Nordisk samisk institutt

Nordisk Ministerråd vil behandle evalueringsrapport fra ekspedisjons-sjef Enevald Skadsem samt remissuttalelser i 1991. Rapportens hovedkonklusjoner innebærer en omlegging av instituttets virksomhet fra å være en forskingsinstitusjon til å bli et forskingsråd, med ansvar for rådgiving, dokumentasjon og informasjon innenfor rammen av instituttets hovedformål; å tjene den samiske befolkningen i de nordiske landene med sikte på å forbedre befolkningens stilling sosialt, rettslig, kulturelt og økonomisk.

Eventuelle endringer i instituttets organisasjon og arbeidsoppgaver vil bli vedtatt i løpet av 1991/92 og iverksatt så snart det er praktisk mulig.

Tidsplan: 1991 – 1995

Kulturinformation i utlandet

För perioden 1991 – 92 är en rad kulturmanifestationer i utlandet inplanerade. I Latinamerika kommer utställningen ”Blue Transparency” med nutida konst att turnera. ”A Nordic Season” med konst, konsthantverk, design och musik presenteras i Barbican Centre i London 1992. Samma år visas den stora utställningen med vikingatid och tidig medeltid i Paris och Berlin.

Förhandlingar har inletts med muséer och andra organisationer i Sovjetunionen om fortsatt kulturutbyte. Ledningsgruppen för kulturinformation i utlandet hade planerat en rekognosceringsresa till Baltikum under våren 1990. Genom den politiska utvecklingen blev den uppskjuten på obestämd tid.

Planeringen för perioden 1993 – 94 har påbörjats och kommer att föreläggas ministerrådet under våren 1991.

Tidsplan: 1991 – 1994

Styringsgruppen for nordisk kultur- og mediesamarbejde

Der er i 1990 igangsat et udredningsarbejde med henblik på at gøre status og skabe overblik over omfanget af forskellige former for samarbejde, programudveksling og muligheder for modtagelse af programmer på radio- og tv-området i Norden. Rapporten forventes at munde ud i en vurdering af mulighederne for at styrke det nordiske mediesamarbejde evt. forbedre udnyttelsen af nordisk produceret programstof i de nordiske lande under indtryk af de hastige ændringer der er i gang indenfor mediesektoren i såvel hele det europæiske område som indenfor Norden.

Tidsplan: 1991

Mediestatistik

Der gennemføres i 1991 en fællesnordisk kulturaktivitetsundersøgelse, herunder medieforbrug, som udføres af de nationale statistikbureauer. Desuden igangsættes der opbygning af en statistisk oversigt på medieområdet på nordisk plan ved en samordning af tilgængelig national statistik om produktion, distribution og økonomi indenfor denne sektor.

Tidsplan: 1991 – 1992

Audiovisuelt EUREKA

Det i 1990 etablerede nordiske samarbejde omkring deltagelse i Audiovisuelt EUREKA forventes fortsat og udbygget i de kommende år, idet man over det nordiske budget delfinansierer en fællesnordisk medarbejder i projektets sekretariat i Bruxelles foreløbig i 2 år.

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordisk ungdomskomiteé

Nordisk ungdomskomiteé fikk sine statutter revidert i 1990, og har på grunnlag av "Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde" utarbeidet et arbeidsprogram for de nærmeste årene. I statutter og arbeidsprogram understrekes det at komiteéen skal ta selvstendige initiativ og være pådriver i saker på det barne- og ungdomspolitiske området. Her nevnes særlig forskningsinitiativ, ungdomsutveksling og forbedrede reisemuligheter samt arbeidet med et nordisk ungdomskort og en nordisk ungdomshåndbok.

Tidsplan: 1991

Nordisk idrettssamarbeid

På bakgrunn av utredningen "Idrettens fremtidige rolle i det nordiske samarbeidet" (1988) som ble oversendt fra Ministerrådet til Nordisk Råd/kulturutvalget i desember 1989 er idrettssamarbeidet utvidet med en rekke konferanser og kurser. I de nærmeste årene står følgende temaer i arbeidsprogrammet: Norden i internasjonalt samarbeid, Nordisk kvinneidrettsforum, Unge ledere i Norden, Nordisk ungdomslederkonferanse og handikappidrettslige spørsmål i internasjonal sammenheng.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

Det var i kulturhandlingsplanen sigtet at forhøje budgettet på kulturområdet med 35 MDKK sammenlignet med prisniveauet i 1987. På grund af den generelt stramme budgetsituation i Ministerrådet kan denne målsætning imidlertid ikke opfyldes.

Ministerrådet fortsetter sitt arbeid med å analysere mulige organisatoriske endringer og alternative finansieringsformer for samarbeidspartnerne på kultursektoren. Analysen er ment å skulle føre til beslutninger som frigjør økonomiske midler til bruk for bl. a. oppfølging av Kulturhandlingsplanen.

Fra og med 1990 er den samnordiske kulturinformation i utlandet en permanent del af Ministerrådets virksomhed med en egen ramme (1991: 3 MDKK).

4.7 Uddannelsespolitisk samarbejde

Planlægningsgrundlag

Ifølge Kulturhandlingsplanen er der lagt op til en styrkelse og udbygning af nordisk uddannelsessamarbejde. Initiativet ligger hos følgende 3 styringsgrupper:

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde, Styringsgruppen for folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde, Styringsgruppen for højere uddannelse (se 4.9).

Inden for det *nordiske skolesamarbejde* prioriteres fortsat i overensstemmelse med Ministerrådets handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde

- fremme af nordisk sprogforståelse og samfølelse
- samarbejde om fælles uddannelsespolitiske mål
- samarbejde om fælles problemer
- samarbejde inden for smalle områder
- informations- og erfaringsudveksling

I Styringsgruppen for folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde arbejdes der ligeledes inden for Kulturhandlingsplanens rammer for:

- styrkelse af folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejdet
- livslang læring
- etablering af decentrale netværk inden for udvalgte temaer
- koordinering af initiativer inden for hele feltet
- øget internationalt samarbejde
- informations- og erfaringsudveksling

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

41. Sprogligt samarbejde i Norden.
52. Miljøundervisning i grundskolen.
53. Voksenundervisning.

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Nordmål

Med det formål at styrke det sproglige fællesskab i Norden samt fremme den nordiske sprogforståelse, vedtog Nordisk Ministerråd i maj 1990 et stort handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden, NordMÅL. Gennemførelsen er lagt ud til en række nationale og nordiske organer, herunder styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde, som i samarbejde med andre organer er ansvarlige for tiltag bl.a. med henblik på øget nordisk stof i undervisningen, fremstilling af nordiske læremidler, herunder udvikling af AV materiale, efteruddannelseskurser for lærere, en udbygning af lærer- og elevudvekslingen m. v.

Tidsplan: 1991 – 1995

Nordplus-Junior

I 1989 påbegyndtes et nordisk stipendieprogram for lærer- og elevudveksling inden for de 16 -19 åriges uddannelse, Nordplus-junior. Programmet, der er et forsøgsprojekt, indgår som et led i Ministerrådets bestræbelser på at fremme nordisk sprogforståelse og samfølelse samt nordisk uddannelsesfællesskab. Ansøgerantallet forventes at være stigende i de kommende år.

Tidsplan: 1991 – 1995

Elevudveksling

Elevudveksling har i en forsøgsperiode fra 1987 – 1990 været prioriteret gennem en særlig bevilling med sigte på at styrke kontakten mellem Vestnorden og det øvrige Norden. Forsøget afsluttedes med en evaluering, på baggrund af hvilken en eventuel videreførelse af ordningen skal overvejes.

Tidsplan: 1991

Samarbejde om fælles uddannelsespolitiske mål/samarbejde om fælles problemer: erhvervsuddannelser

Under hensyn til behovet for at modernisere og øge kvaliteten i erhvervsuddannelserne i de nordiske lande er der nu som et forsøg påbegyndt en fællesnordisk påbygnings- og forskeruddannelse for erhvervsskolelærere.

Tidsplan: 1991 – 1992

Samarbejde om fælles uddannelsespolitiske mål/samarbejde om fælles problemer: miljøundervisning

På baggrund af resultaterne fra en stor nordisk miljøundervisningskonference afholdt i efteråret 1990 igangsættes konkrete skolesamarbejdsprojekter om miljøundervisning. Behov og muligheder for at inddrage de baltiske lande i projektarbejdet vil blive undersøgt.

Tidsplan: 1991

Samarbejde om smalle områder

På baggrund af en evaluering af et flerårigt nordisk samarbejde om efteruddannelseskurser for lærere i små yrkesfag vil behov og muligheder for et fortsat og udvidet skolesamarbejde på dette område blive vurderet.

Tidsplan: 1991

Små handicapgrupper

På grundlag af en netop udarbejdet rapport om skolesituationen for små handicapgrupper vil man overveje igangsættelse af skolesamarbejdstiltag på dette område.

Tidsplan: 1991

Informations- og erfaringsudveksling

Der vil fortsat blive lagt stor vægt på informations- og erfaringsudveksling, dels som et led i de konkrete projekter, dels gennem udgivelse af fællesnordiske rapporter, undersøgelser, temahæfter m. v.

Internationale undersøgelser og rapporter på undervisningsområdet, som anses for at være relevante for lærere m. fl. i de nordiske lande vil blive gjort lettere tilgængelige gennem udarbejdelse af resumeer samt gennem oversættelser til de nordiske sprog.

Tidsplan: 1991

Folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde

Den samfundsmæssige udvikling samt ændringer i den demografiske struktur betyder, at livslang læring bliver et vigtigt princip fremover. 90'erne bliver voksenundervisningens årti. Der vil ske store ændringer nationalt, men et nordisk og internationalt samarbejde kan være nyttigt som inspiration for det nationale reformarbejde.

Samarbejdet omfatter udarbejdelse af analyser, udredninger, afholdelse af seminarer og konferencer samt udgivelse af mindre informationsbreve. Endvidere søges det at etablere decentrale netværk.

Inden for voksenundervisningsområdet findes følgende 2 støtteordninger:

1. Nordisk folkeoplysningssamarbejde.

Retningslinjer for denne støtteordning trådte i kraft 1.1.1989. Der er mulighed for bloktilskud til samarbejdende folkeoplysningsorganisationer samt støtte til enkeltprojekter mellem 2 organisationer.

2. Nordisk folkehøjskolestøtte.

Denne støtteordning blev igangsat som forsøg i 1990. Der er mulighed for stipendier til enkeltelever samt tilskud til samarbejdsprojekter.

For begge støtteordninger forventes et øget antal ansøgninger i årene, som kommer. Folkehøjskolestøtten forventes udvidet i en 3-årig forsøgsperiode.

Man vil forsøge ud fra en respekt for organisationernes frie initiativ – og i samarbejde med disse – at medvirke til øget samarbejde mellem organisationer og institutioner inden for området.

Tidsplan: 1990 – 1995

Samspillet mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning

Dette tema vil blive belyst gennem konferencer, skriftlige materiale m. v. Endvidere igangsættes et nordisk netværksprojekt.

Sigtet er gennem dette netværk at styrke og synliggøre pædagogiske udviklingsarbejder, hvor målet er et øget samspil mellem almen og erhvervsrettet voksenundervisning. Perspektivet er at skabe nogle læringsmiljøer, som kan medvirke til faglig og almen kvalificering og dermed også øget beskæftigelse eller bedre trivsel i jobbet. Målgrupperne er primært: kortuddannede, indvandrere og kvinder. I netværket prioriteres decentralt og sektoroverskridende samarbejde højt.

Tidsplan: 1990 – 1993

Fjernundervisning

Den teknologiske udvikling giver mulighed for at nå nye målgrupper samt at anvende nye pædagogiske metoder gennem fjernundervisning.

Der afholdes fællesnordisk seminar vedr. dette tema.

Tidsplan: 1991

Data og undervisning

Dataprogramgruppen blev oprettet af Ministerrådet i 1985 for at varetage det nordiske samarbejde omkring data og undervisning. Frem til i dag har gruppen iværksat 75 projekter. Disse har i særlig grad været rettet mod nordisk programudvikling, læreruddannelse og know-how om ny teknologi.

Ministerrådet har fået foretaget en evaluering af Dataprogramgruppens arbejde. Denne er meget positiv. Det foreslås i evalueringsrapporten, at mandatet for Dataprogramgruppen bør gøres permanent eller gives 6-års perioder, samt at der etableres nationale datagrupper. Endvidere at Dataprogramgruppen får mulighed for at øge indsatsen på læreruddannelses-, lærer- og videreuddannelses- samt voksenundervisningsområdet.

Det foreslås videre, at der etableres en referencegruppe med repræsentanter fra nordisk industri. Dataprogramgruppen forventes at blive stadig mere involveret i internationalt samarbejde vedr. data. Der afholdes en større international conference 1991.

Tidsplan: 1991

Nordisk sprogsekretariat

Nordisk sprogsekretariat spiller en væsentlig rolle ved gennemførelsen af Ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden. Også her må derfor i de kommende år forventes en styrkelse af den del af sekretariatets virksomhed, som er i overensstemmelse med handlingsprogrammet, bl. a. efteruddannelseskurser for lærere og læreruddannere, en styrkelse af forskning om sprogforståelse, tiltag i forbindelse med fremtidigt nordisk ordbogsarbejde m. v.

Tidsplan: 1991 – 1995

Nordiska språk- och informationscentret

Nordiska språk- och informationscentret spiller en væsentlig rolle i forbindelse med gennemførelsen af Ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden, og i de følgende år må forventes en styrkelse af den del af centrets virksomhed, som er i overensstemmelse med handlingsprogrammet, bl. a. tolkekurser og udvikling af tolkevirksomheden, sprogkurser og kurser i nordisk litteratur, kultur og samfundsforhold for lærere og læreruddannere.

Tidsplan: 1991 – 1995

Nordens folkliga akademi

Flytningen af Nordens folkliga akademi giver institutionen nye muligheder for at leve op til Kulturhandlingsplanens intentioner om, at akademiet skal udvikles til et center for fornyelse og udvikling samt inspiration og støtte for folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejdet. Der planlægges et bredere samarbejde med FOVU samt grupper og organisationer.

der arbejder inden for voksenundervisning og folkeoplysning. I 1991/92 forventes igangsat en bredere videreuddannelse for folkeoplyserne.

Tidsplan: 1991 – 1993

BUDGETKONSEKVENSER

Uddannelsessamarbejdet omfattes af kultursektorens totalramme. Nordisk uddannelsessamarbejde forventes finansieret inden for den nuværende budgetramme. Der vil blive behov for omdisponeringer til finansiering af nye aktiviteter og større samarbejdsprojekter i forhold til europæisk samarbejde – ikke mindst i forhold til Østeuropa.

Det samme gælder eventuelle udvidelser af stipendieordningerne Nordplus-junior og folkehøjskolestøtten.

4.8 Forskning

Plangrunnlag

Handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid fra 1988 fastsetter innen rammen av Kulturbudsjettet prioriteringene for forskning og høyere utdanning. Særlig prioritet er gitt til forskerutdanning.

Ministerrådet (kultur-, undervisnings- og samarbeidsministrene) har fastsatt retningslinjer for Nordisk forskningspolitisk råd for perioden 1990–92. Retningslinjene peker ut de strategiske hovedlinjer og særlige prioritetsområder for det nordiske forskningssamarbeidet.

Ministerrådet har vedtatt å tilstrebe en revidert nordisk finansiering av faste tiltak i kulturdelen av ministerrådets budsjett. For ca. 30 institusjoner og organer knyttet til forskningsområdet foretas det undersøkelser om mulighetene for alternativ finansiering og konkrete organisatoriske forandringer.

INNSATSER I TVERRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

50. Udbygning af nordisk samarbejde om forskeruddannelse

51. Videreutvikling av nordisk forskningsdatanett

Den økonomiske handlingsplan

– Samfinansierede forskerutdanningsstipendier.

ANDRE PRIORITERTE INNSATSER

Miljøforskning

Som led i opfølgningen af retningslinjerne for FPR er forberedt et femårigt nordisk miljøforskningsprogram. Et hovedsigte med programmet er

at sikre en mere effektiv utnyttelse af eksisterende nationale og nordiske ressurser til forskning på dette felt. Ministerrådet har til hensigt at finansiere miljøforskningsprogrammet i øvrigt gennem omstillinger inden for Ministerrådets samlede budgetramme.

Tidsplan: 1991 – 1995

Bioteknologi

Samarbejdsprogrammets primære målsætning er at styrke de nationale forudsætninger for udnyttelse af bioteknologi inden for forskellige områder. Det er også et sigte med programmet at stimulere samnordisk virksomhed om etiske og sikkerhedsmæssige spørgsmål vedr. bioteknologi.

Aktiviteterne vil i planperioden blive videreført efter samarbejdsprogrammets intentioner. Ministerrådet vil på grundlag af en midtvejsrapport foretage evt. ønskede justeringer af programmet med virkning for den resterende del af perioden.

Tidsplan: 1991 – 1992

Polarforskning

Efter anbefaling fra Nordisk forskningspolitisk Råd forberedes et femårigt nordisk samarbejdsprogram for polarforskning, især med sigte på det arktiske område.

Programmet planlægges især at omfatte samarbejde om forskningsprojekter, forskeruddannelse, forskningsstationer, logistik samt samarbejde i relation til større internationale polarforskningsprogrammer.

Tidsplan: 1991 – 1995

Norden som nettverk

Kjernen i tanken Norden som nettverk er at Norden og ikke det enkelte land skal oppfattes som hjemmebase for forskerne. Denne samarbeidsformen har særlig interesse i forhold til forskerutdanning, dyrt og spesialisert utstyr, små fagområder og muligheten for etablering av Centres of Excellence. Etablering av Nordisk forskerutdanningsakademi vil realisere viktige elementer i dette, og FPR har tatt initiativ til bl. a. sammen med de nasjonale forskningsrådene å drøfte videre muligheter for arbeidsdeling.

Tidsplan: 1991

Forskningsinformasjon og vitenskapelig kommunikasjon

Innen nordiske forskningsmiljøer er det etablert ca. 130 anerkjente engelskspråklige tidsskrifter med samnordisk redaksjonell basis. FPR har tatt initiativ til en utredning om tidsskriftenes ressursbruk og måloppfyllelse med hensyn til å være effektive kommunikasjonskanaler for forskningsresultater av god kvalitet.

Tidsplan: 1991

Datapolitikk

Ministerrådets femåriga handlingsplan på datateknologiområdet ble avsluttet i 1989. Et 100-talls prosjekter er avsluttet eller under avslutning. FPR har oppnevnt en ekspertgruppe som innen første halvår 1991 skal ha evaluert den samlede datahandlingsplanen. Et nordisk kontaktutvalg for datapolitiske spørsmål er opprettet med mandat innen 30. juni 1991 bl. a. å legge fram forslag til videre organisering og finansiering av arbeidet med sektorovergrepene innsatser.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

Se nedenfor under høyere utdanning (pkt. 4.9.)

4.9 Høyere utdanning

Planeringsunderlag

I den nordiska kulturhandlingsplanen som trädde i kraft 1988 fastslås de övergripande målen för det nordiska samarbetet inom högre utbildning.

Som ett första led i ambitionen att etablera en fördjupad nordisk utbildningsgemenskap introducerades Nordplus. Programmet genomförs som en försöksordning 1989–93 och finansieringen sker över anslag i kultursektorn och den ekonomiska handlingsplanen.

Det mobilitetsfrämjande programmet Nordplus syftar till att koncentrera de nordiska insatserna till ett utvidgat och fördjupat samarbete mellan universitet och högskolor genom nätverk mellan högskole-undervisningsenheter i två eller flera nordiska länder. Programmet är öppet för alla studieinriktningar.

Beträffande volym och stödformer utbyggs Nordplus-programmet successivt. Mobilitetsstipendier för studerande och lärare samt initieringsbidrag infördes 1989. 1990 etablerades stödformen bidrag till gemensam kursverksamhet.

Enligt ambitionerna i kulturhandlingsplanen skall programmet volymmässigt vara utbyggt 1991 till 1200 helårsstipendier eller motsvarande.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAM

Vissa projekt inom högre utbildning ingår som delmoment i tvärgående handlingsprogram. Här kan nämnas att ett ökat nordiskt deltagande i det europeiska samarbetet inom högre utbildning prioriteras både i arbetsprogrammet Norden i Europa och den ekonomiska handlingsplanen. Målsättningen är att med nordisk insats initiera kontaktfora, informationskanaler och andra samarbetsformer på europeiskt plan.

Norden i Europa til 1992

46. Fjernelse af juridiske og økonomiske hindringer for almen og erhvervsfaglig gymnasial uddannelse.
48. Gensidig akademisk anerkendelse af eksaminer og prøver.
49. Udbygning af Nordplus.

Den økonomiske handlingsplan

– NORDPLUS.

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Samarbejdsprogram inden for højere uddannelse

Samarbejdet mellem universiteter og højere uddannelsesinstitutioner søges yderligere udbygget og hindringerne herfor successivt fjernet. Rammerne for dette arbejde søges afstukket i et planlagt samarbejdsprogram. Ambitionen er blandt andet at opnå en i princippet uhindret og ubegrænset adgang for nordiske studerende til hele såvel som dele af studier samt etablering af faglige netværk med henblik på øget uddannelsessamarbejde og udnyttelse af fx specialkompetencer inden for højere uddannelse. I direkte sammenhæng hermed planlægges Nordplus-programmet udbygget med en række nye støtteformer og samfinansieringsordninger, således at programmet fremstår som en egentlig hovedhjørnesten i det nordiske samarbejde.

Tidsplan: 1991 – 1993

Evaluering av Nordplus

Ministerrådet skall företa en evaluering av Nordplus och de konkreta resultat och effekter som de första två åren av försöksverksamheten materialiserat. Ett av evalueringens syften är att komma med förslag till programmets vidareutveckling.

Tidsplan: 1991 – 1992

Informationsinitiativer vedrørende højere uddannelse

Informationsaktiviteter gives høj prioritet idet mangel på målrettet information må opfattes som en afgørende hindring for et styrket samarbejde inden for højere uddannelse. Samarbejdsfremmende informations- og støtteaktiviteter planlægges indbygget i Nordplus-programmet, ligesom der planlægges løbende opdaterede kataloger over fx ansvarlige for nordiske og internationale udvekslingsprogrammer samt over studenterboliger i Norden. Til afløsning af håndbogen "Att studera i Norden" planlægges udgivelse af studieguide's for de studerende samt en studiehåndbog for lærere og administratorer.

Tidsplan: 1991 – 1993

Ekvivaleringssamarbejde i Europa

De nationale myndighederne for ekvivalering af udlændske examina og tentamina i EG, EFTA og Östeuropa samles til en konferens i Norge. Ministerrådet har ombetalt ha værdskapet for en del av konferensen og skall presentere de resultat på området som uppnått på nordisk plan og dess utvecklingsmuligheter i ett europeisk perspektiv.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER FOR FORSKNING OG HØJERE UDDANNELSE

I følge foreliggende scenarier vil det være ønskeligt med en betydelig udbygning af den samlede nordiske støtteordning for nordisk samarbejde om forskeruddannelse og -mobilitet i årene frem til 1994.

For NORDPLUS-programmets vedkommende vil det scenarium, der indgår i planerne om samarbejdsprogram for højere uddannelse, indebære mere end en fordobling af budgetrammen, som i 1991 er 18 MDKK plus 2 MDKK fra den økonomiske handlingsplan.

I hvilket omfang disse scenarier lader sig realisere vil afhænge af resultatet af de pågående bestræbelser for at frigøre midler inden for budgettet gennem omdisponeringer og alternative finansieringskilder.

4.10 Arbejdsmarked

Planlægningsgrundlag

Det nordiske Arbejdsmarkedssamarbejde reguleres dels af fælles nordiske overenskomster og dels af aftaler direkte mellem landene.

Grundlæggende er overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked, som trådte i kraft i 1954 og revideredes i 1982. Derudover er der også fra 1982 – gældende en overenskomst om myndighedernes samarbejde om arbejdsmarkedsuddannelse og erhvervsmæssig revalidering. Til overenskomsterne er der vedtaget enslydende retningslinier og tillempningsforskrifter for myndighedernes forvaltning. Senest er overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed revideret med ikrafttræden 1985.

Som opfølgning på de gældende overenskomster og aftaler om direkte samarbejde er der udarbejdet et samarbejdsprogram 1985. Programmet er ikke tidsbegrænset. Alle væsentlige opgaver inden for programmet er imidlertid iværksat. Samtidig har arbejdsmarkedssektoren medvirket i betydeligt omfang i den første økonomiske handlingsplan og er tilsvarende engageret i den igangværende handlingsplan "Et stærkere Norden". Endvidere har sektoren flere aktiviteter igang under arbejdsprogrammet "Norden i Europa". Under den nordiske ligestillingshandlingsplan samarbejdes om projekterne "ligestillingsmetodik i AF's virksomhedskontakt" og "iværksættertiltag for kvinder".

Det forventes at der kommer nye opgaver, hvis EF/EFTA forhandlingerne resulterer i fri bevægelighed for arbejdskraft mellem Norden og EF.

Derudover vil udviklingen af EF's indre marked og åbningen overfor Østeuropa sandsynligvis være en udfordring for udviklingen af det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde.

På grund af disse nye opgaver må det vurderes, at samarbejdsprogrammet ikke længere dækker sektorens projektprogram. I konsekvens heraf vil man i de kommende år arbejde med rullende programplanlægning som underlag for C 2. En sammenkædning af projektprogrammet en løbende opdatering af planlægningsdokumentet vil i højere grad fungere som et operativt og fremadrettet planlægningsinstrument.

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

47. Gymnasiale erhvervsuddannelser (arbejdsmarkedsuddannelser).
55. Styrkelse af arbejdskraftens muligheder for at bevæge sig over landegrænserne i Norden.
56. Arbejdskraftens bevægelighed mellem Norden og EF.
57. Udbygning af ungdomsudveksling mellem de nordiske lande (Nordjobb) og mellem Norden og EF.
58. Forskningsprogram om følgerne på arbejdsmarkedet af den europæiske integrationsproces.

Den økonomiske handlingsplan

- Effektivisering af den nordiske arbejdsformidling
- Flaskehalsprojektet
- Paraplyprojektet.

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Informationsvirksomhed

Der videreføres en omfattende informationsvirksomhed, som dels er rettet til de nationale forvaltninger og dels er rettet til arbejdssøgende og virksomheder, der søger arbejde eller arbejdskraft i et andet nordisk land.

Tidsplan: 1991

Efter- og videreuddannelse

Det er besluttet, at samle igangværende aktiviteter, der berører efter- og videreuddannelse af arbejdskraften i et større samlet program. Der er 3 a 4 aktiviteter igang, heraf flaskehalsprojektet, som kan samordnes i et nordisk handlingsprogram med et budget på over 1 MDKK pr. år.

Hensigten er, at igangværende aktiviteter om efter- og videreuddannelse samles i et ministerrådsforslag om et nordisk samarbejdsprogram om den løbende tilpasning og udvikling af efter- og videreuddannelse.

Herved kan samarbejdsprogrammet iværksættes fra 1992 under forudsætning af en ekstra bevilling svarende til bevillingen under den økonomiske handlingsplan til den fastsatte aktivitet i 1993–94.

Tidsplan: 1992–1994

Effektivisering af den nordiske arbejdsformidling

Hovedaktiviteten er iværksat som et delprojekt inden for den økonomiske handlingsplan. Derudover er der planer om en række andre aktiviteter, der understøtter eller kompletterer hovedaktiviteten. Det vedrører f. eks. edb-samarbejde, informationsvirksomhed og uddannelsesforanstaltninger på medarbejderniveau. I planlægningen overvejer man at udvikle muligheder for arbejdsformidling mellem de nordiske lande og EF.

Det påregnes, at hovedaktiviteten videreføres efter 1992 under forudsætning af en ekstra bevilling svarende til bevillingen over den økonomiske handlingsplan til den fastsatte aktivitet i 1993–94.

Tidsplan: 1992–1994

Forskningsprogram om arbejdsmarkedets udvikling i 90'erne – Paraplyprojektet

Hovedprojektet er igangsat under den økonomiske handlingsplan. Forskningsprogrammet er opdelt i 5 prioriterede områder. Derudover iværksættes flere forskningsprojekter om specielle emner over det almene budget, som skal indgå i det samlede resultat af paraplyprojektet.

Det påregnes, at hovedaktiviteten videreføres efter 1992 under forudsætning af en ekstra bevilling svarende til bevillingen over den økonomiske handlingsplan til paraplyprojektet på ca. 1,3 MDKK pr. år til den fastsatte aktivitet i 1993–94.

Tidsplan: 1992–1994

Indsats for udsatte grupper på arbejdsmarkedet, herunder indsats mod ungdomsarbejdsløsheden

Der er iværksat 3 projekter om indsatsen for de udsatte grupper på arbejdsmarkedet, samt ét prioriteret område under det ovennævnte paraplyprojekt.

Projektaktiviteten omfatter analyse af årsagssammenhænge, vurdering af indsatsens effektivitet samt afprøvning af nye og utraditionelle tiltag.

Tidsplan: 1992–1994

Migrationsspørgsmål

Der er iværksat et omfattende projektprogram som videreføres i planperioden. Programmet omfatter emner vedr. integrationen af flygtninge og indvandrere specielt med henblik på placering på arbejdsmarkedet.

Tidsplan: 1992–1994

BUDGETKONSEKVENSER

Arbidsmarkedssektorens dispositionsbevilling er i 1991 på godt 5,3 MDKK. Hertil kommer drifttilskud til Nordjob på 2,25 MDKK pr. år frem til 1993. Desuden tilføres sektoren for 1991 3,2 MDKK fra den økonomiske handlingsplan (1992: 2,4 MDKK).

Under planlægningsforudsætningen: uændret budgetramme for 1992 (bortset fra den økonomiske handlingsplan), vil aktiviteten blive struktureret efter nedenstående programområder (rækkefølgen angiver ikke prioritetsorden):

1) Informationsvirksomhed, 2) Nordisk samarbejdsprogram for efter- og videreuddannelse, 3) Internationalisering af arbejdsmarkedet i Norden (EF/EFTA, Østeuropa m. v.), 4) Effektivisering af Nordisk AF, 5) Migrationssamarbejdet, 6) Forskningsprogram om arbejdsmarkedet i 90'erne, 7) Ligestilling på arbejdsmarkedet, 8) De svage grupper på arbejdsmarkedet, 9) Nordjob.

4.11 Arbetsmiljöpolic

Planeringsunderlag

En konvention om arbetsmiljö mellan de nordiska länderna trädde i kraft den 24 mars 1990. I denna slås de övergripande målen fast för det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. För att förerkliga konventionens målsättningar har ett nordiskt samarbetsprogram nyligen fastställts efter hörande av Nordiska rådet. Samarbetsprogrammet omfattar perioden 1990 – 1993.

Programmet syftar till att koncentrera de nordiska insatserna under denna period kring mål och metodutveckling i myndigheternas tillsynsverksamhet, harmonisering av föreskrifter i ett europeiskt perspektiv samt ett fördjupat samarbete på forskningsområdet som bl. a. har sin bakgrund i en värdering av forskningens självständiga betydelse för en bättre arbetsmiljö. Ett utökat samarbete på utbildningsområdet ingår vidare i planerna.

I planeringsförutsättningarna för samarbetet på arbetsmiljöområdet ingår också att ministerrådet skall samråda med arbetsmarknadens parter i Norden vad gäller tillämpningen och uppföljningen av den nordiska arbetsmiljökonventionen. En informationsinsats om konventionen och samarbetsprogrammet genomförs i samarbete med arbetsmiljömyndigheterna och arbetsmarknadens parter.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAMMEN

Vissa projekt inom arbetsmiljöpolicen ingår som delmoment i de tvärgående handlingsprogram som redovisats inledningsvis. Högst prioritet har ett ökat nordiskt deltagande och inflytande i det europeiska stan-

dardiseringsarbetet på arbetsmiljöområdet, vilket ingår i målsättningarna för såväl den ekonomiska handlingsplanen som för arbetsprogrammet Norden i Europa. Ett 50-tal arbetsgrupper under CEN har utvalts för nordisk samordning under perioden 1990–1992. Inom arbetsmiljösektorn planeras vidare projekt som ingår i den nordiska jämställdhetsplanen.

Norden i Europa till 1992

91. Standardisering på arbetsmiljöområdet.
92. Effekter av EGs arbetsplatsdirektiv.
93. Provnings- och certifieringsordningar.

Den ekonomiska handlingsplanen

- Standardisering på arbetsmiljöområdet.
- Koncernfackligt samarbete.

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Metodutveckling i tillsynsverksamheten

Ministerrådet önskar fördjupa samarbetet kring metodutveckling och effektivisering av tillsynsverksamheten på arbetsmiljöområdet. En utvärdering av pågående nationella insatser och deras effekter både vad gäller regleringsform och tillsynsform skall göras. Syftet är att åstadkomma en bättre målstyrning i förhållande till arbetslivets behov och ett effektivare utnyttjande av myndigheternas resurser. Härtill kommer en värdering av den utveckling mot en ökad grad av internkontroll/systemtillsyn, som är på gång i de nordiska länderna.

Tidsplan: 1991–1992

Ekonomiska drivkrafter för arbetsmiljöförbättringar

Samarbetet kring forskning om arbetsmiljö och ekonomi skall byggas ut. Prioriterade uppgifter är att undersöka vilka konsekvenser olika regleringsformer har för företags- och samhällsekonomin samt vilken betydelse den psykiska och sociala arbetsmiljön har för företagets ekonomiska situation. Vidare skall modellerna för ekonomiska konsekvensberäkningar utvecklas.

Tidsplan: 1991–1992

Nordisk gränsvärdesdokumentation

Den nordiska arbetsfördelningen när det gäller att samla in, värdera och sammanställa vetenskapligt underlag för hygieniska gränsvärden har fortsatt hög prioritet. Verksamheten väntas få allt högre internationell betydelse via samarbetsavtal med europeiska och amerikanska kriteriegrupper. Ministerrådet planerar inrättandet av motsvarande samarbete inom det arbetsfysiologiska / belastningsergonomiska området.

Tidsplan: 1991

Fortsatta analyser av hälsoeffekten av kemiska ämnen och produkter

På rekommendation av Nordiska rådet har ministerrådet kartlagt ett antal kemiska ämnen i arbetsmiljön för att utröna risken för reproduktionsskadande effekter samt nervpåverkande och allergiframkallande ämnen. Ministerrådet kommer att söka nå fram till gemensamma nordiska kriterier för att kunna utarbeta en nordisk lista över misstänkta reproduktionsskadande ämnen i syfte att förebygga skador av denna art i framtiden. Också ämnen som kriteriedokument för ämnen som är skadliga för nervsystemet och screeningsmetoder för bestämning av individuell exponering för mutagener och cancerframkallande ämnen kommer att tas upp.

Vidare vill ministerrådet förstärka det nordiska samarbetet kring toxicologisk forskning och testning när det gäller nya kemiska ämnen och produkter via en bättre koordinering och arbetsfördelning mellan existerande institutioner i de nordiska länderna.

Tidsplan: 1991 – 1993

Utredningar kring speciella branscher/yrkesgrupper

Dagens arbetsliv utmärks av snabba förändringar tekniskt, ekonomiskt, strukturellt och demografiskt, vilket ställer ökade krav på en helhetssyn vad gäller arbetsmiljö och arbetsvillkor. Ministerrådet har valt ut ett par områden, som särskilt skall belysas i syfte att få fram goda lösningar som kan användas som modeller för arbetsplatsplanering i länderna.

Prioriterade områden för perioden är anpassning av arbetsmiljön till äldre arbetstagare, positiva exempel på hur arbetsmiljö och arbetsvillkor kan tillrättaläggas för att tillgodose både mäns och kvinnors krav samt vårdsektorns arbetsmiljöproblem.

Tidsplan: 1991 – 1993

Harmonisering av arbetsrätten i Norden

Etablerandet av Norden som hemmamarknad och den gemensamma arbetsmarknaden förutsätter också en tillpassning av de sociala rättigheterna för arbetstagarna i de nordiska länderna. En jämförelse av arbetsrätten i de enskilda länderna har just slutförts. Denna skall nu ligga till grund för överläggningar inom ministerrådet samt mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter i Norden angående eventuella behov av harmonisering och eventuell nordisk konvention på arbetsrättsområdet.

Tidsplan: 1991

Förstärkt utbildning på arbetsmiljöområdet

Utvecklingen vad gäller utbildning i arbetsmiljöfrågor är i stort sett likartad i de nordiska länderna. Ministerrådet vill därför, bl. a. på grund av de förväntade förändringarna av tillsynsarbetet i riktning mot en ökad internkontroll få till stånd en diskussion med de nationella utbildningsorganen på arbetsmiljöområdet kring framtida utbildningsbehov för det

lokala skyddsarbetet i syfte att samordna utvecklandet av kursplaner och utbildningsmaterial. Ministerrådet vill också inleda ett erfarenhetsutbyte kring arbetsmiljöfrågornas status inom det reguljära utbildningsväsendet.

Ministerrådet vill också stödja en utbyggd samverkan kring vidareutbildning av specialister på arbetsmiljöområdet inom ramen för NIVAs verksamhet. En försöksverksamhet med ett treårskontrakt för NIVAs verksamhet och budget för perioden 1991–93 har inletts.

Tidsplan: 1991–1993

BUDGETKONSEKVENSER

Det beslutade samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet som omfattar perioden 1990–93 innehåller flera nya förslag till samarbetsområden, som huvudsakligen skall genomföras via ökad samordning och erfarenhetsutbyte samt via ökat forskningssamarbete. Trots ökade ambitioner är det ministerrådets uppfattning att den planerade verksamheten skall kunna genomföras inom en oförändrad budgetram på drygt 9 MDKK per verksamhetsår. Därtill kommer de reserverade medlen ur den ekonomiska handlingsplanen för deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet, 1,2 MDKK per år 1990–92.

4.12 Social- og sundhedspolitik

Planeringsunderlag

Et revideret program for helse- og socialektoren trådte i kraft i juni 1988. Det tager som udgangspunkt WHO's program "Helse for alle år 2000" og de retningsgivende principper for den socialpolitiske udvikling i den nære fremtid som blev vedtaget af FN's interregionale konsultationer i 1987.

Det tager som udgangspunkt de fem hovedområder i WHO's program, bl.a. en sund livsstil, et sundt miljø og en hensigtsmæssig social- og sundhedssektor, men ud fra en nordisk synsvinkel, hvor social- og sundhedssektoren er ligeværdige. Programmet danner grundlag for nedennævnte, prioriterede områder.

Programmet omfatter både projekter og institutioner, som er:

- Nordisk institut for odontologisk materialeprøvning
- Nordiska hälsovårdshögskolan
- Nordiska läkemedelnämnden
- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- Nordiska nämnden för handikappfrågor, og under dem:
- Nordisk uddannelsescenter for døv-blindepersonale
- Nordisk socialstatistisk komité (NOSONKO)
- Nordisk medicinalstatistisk komité (NOMESKO)

Social- og sundhedssektoren er med i en udredning, der vedrører handlingsplanen for ligestilling. Der samarbejdes med bistandssektoren om tropemedicinkurser og et projekt om evaluering af de sociale indsatser i et u-land, og med justitsområdet når det gælder misbrug.

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

62. Gensidig anerkendelse af sundhedsuddannelser
63. Koordinering af socialsikringsregler med EF
64. Harmonisering af lægemiddelovgivningen
65. Odontologisk materialeprøvning
66. Nordisk handicappolitik
67. Standardisering på hjælpemiddelområdet
68. Telekommunikation og handicap
69. Standardisering af teknologi i laboratoriemedicin
70. Standardisering af medicinsk udrustning og sundhedsartikler.

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Socialforsikring og socialhjælp

En embedsmandsgruppe arbejder dels med koordinering af socialkonventionen med EF-reglerne, se ovenfor, dels med hvordan man kan klargøre og præcisere socialkonventionen i forhold til de sociale tjenester og udrede behovet for og fremme forslag om andre ændringer i socialkonventionen.

”Langvarige socialhjælpsmodtagere i Norden” skal belyse forholdene for modtagerne, og specielt hvad der kan gøres for at bringe dem ud af socialhjælpssituationen. Projektet skal bidrage til øget overførsel af erfaringer og idéer mellem landene.

Tidsplan: 1991

Børneområdet

Området er højt prioriteret. Nordisk socialpolitisk komité arbejder med at etablere nye projekter, hvoraf ét om udsatte børn fra 1990.

Tidsplan: 1991

Ældreområdet

”Gamle kvinder i Norden” skal afdække gamle kvinders levevilkår med udgangspunkt i eksisterende data, foretage dybdestudier på udvalgte områder og finde frem til ligheder, forskelle og udviklingstræk i gamle kvinders levevilkår og livssituation.

Ældre og overgreb i hjemmet skal afdække omfanget af problemet og

frembringe kundskab og forståelse for at skabe gode offentlige tiltag og undervisning.

Tidsplan: 1991 – 1992

Handicapområdet

”Handicapområdeindsats” omfatter Island, Færøerne, Grønland og Storstrøms amt i Danmark. Det har sin forankring hos praktikere, der arbejder direkte med de handicappede. Det er en struktureret ”learning by doing” proces, hvor man i den sidste ende samler på erfaringerne.

”Udvikling af tolkeuddannelser på hørehandicapområdet” skal fremme uddannelse af tolke på hørehandicapområdet ved at gennemføre en række delprojekter specifikt rettet mod hver af de tre hørehandicapgrupperes særlige behov – døve, døvblevne/tunghøre og døvblinde

Tidsplan: 1991

Hjælpecenter i Tammerfors

Fra 1985 til 1989 har Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) arbejdet med projekter under datahandlingsplanen. Virksomheden blev anbefalet videreført inden for sektoren fra 1990. Her har man på forsøgsbasis etableret et center i Tammerfors under NNH, der bl. a. skal stå for udvikling af individuelle kommunikationshjælpemidler gennem projektbevillinger til landene.

Tidsplan: 1991 – 1992

Støtteordning for handicaporganisationernes nordiske samarbejde

Nordiska nämnden för handikappfrågor, NNH, har udarbejdet retningslinier ifølge hvilke støtte gives som kompensation for handicapet til deltagelse i nordiske møder arrangeret af handicaporganisationerne. NNH skal stå for administrationen af støtten.

Tidsplan: 1991

NOPUS (Nordisk uddannelsesprojekt for udvikling af social service)

Projektet tager sigte på, at give kundskab og indsigt i at møde nye konkrete problemer, og udvikle evnen til at finde redskaber og strategier til at omsætte socialpolitiske mål til konkret virkelighed (strategisk lederkompetence). ”Fremtidsbilleder og livskvalitet for børn og unge i Norden – Kvalificering til at møde fremtidige omsorgsbehov” er et af kurserne. Desuden vil der fra 1991 blive holdt kurser i gerontologi for lærere, der skal bibringes den seneste forskningsmæssige viden som findes på feltet i Norden. Efter at projektet er evalueret, tages der stilling til en mere varig ordning.

Tidsplan for projektet: 1991 – 1992

Cancerhandlingsplanen

Den nordiska handlingsplanen mot cancer, som gäller inledningsvis för perioden 1989–1992, är en utbyggnad av existerande internationella initiativ såsom EG:s handlingsplan mot cancer och WHO:s strategiprogram "Hälsa för alla år 2000". Handlingsplanens huvudsyfte är att minska överdödligheten i cancer i Norden och skapa bättre livskvalitet för dem som inte kan botas. Ministerrådet har som mål att minska dödligheten i cancer i de nordiska länderna med 15 procent före år 2000.

Tidsplan: 1991–1992

Samnordiska insatser mot AIDS

Nordiska arbetsgruppen för AIDS-frågor som har till uppgift att tjäna som bas för informationsutbyte mellan länderna samt att rapportera till ministerrådet om AIDS-situationen i Norden och den internationella utvecklingen. Arbetsgruppen skall också initiera och ansvara för genomförande av projekt och andra aktiviteter på området.

Tidsplan: 1991–1992

Samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder

Projektet har till syfte att etablera gemensamma nordiska GMP-regler (Good Manufacturing Practice) för att förbättra samarbetet om medicintekniska säkerhetsåtgärder och därmed också underlätta handeln med medicinteknisk utrustning mellan länderna.

Tidsplan: 1991

Regionale variationer i nordisk sygehusvæsen

Forskningsprojektets formål er at beskrive variationer i anvendelsen af nogle af de hyppigste kirurgiske indgreb indenfor og mellem de nordiske lande. Dette skal tjene som udgangspunkt for evaluering af sygehusvæsenets kvalitet.

Tidsplan: 1991

Ny medicinsk teknologi

Avsikten är att etablera kontakter mellan medicinska och andra forskare så att var och en inom sitt område skall kunna följa den internationella utvecklingen och meddela regelbundet till ett gemensamt sekretariat.

Tidsplan: 1992

Förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar

Nordiska ministerrådet har utlyst år 1992 som nordiskt reumatikerår. Huvudsyftet med reumatikeråret är att gemensamt vidta åtgärder för att förstärka reumatikernas möjligheter till bättre vardagsliv.

Tidsplan: 1992

Utbildning av kiropraktorer i Norden

En utredning för att bedöma ländernas behov av kiropraktorer och utbildning av kiropraktorer har igångsatts. Vidare överväger ministerrådet möjligheterna för att låta kiropraktorer ingå i nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal.

Tidsplan: 1991

NORDKEM:s utvecklingsmöjligheter

Sekretariatet har fått i uppdrag att anlita en utredare för att undersöka NORDKEM:s utvecklingsmöjligheter och ev. förutsättningar för att etablera en nordisk institution inom området högteknologisk medicin. Man skall bl. a. undersöka effekterna av den industriella utvecklingen på laboratorieverksamheten i framtiden, speciellt med hänsyn till den europeiska integrationsprocessen.

Tidsplan: 1991

Samarbete kring klassifikation av sjukdomar

Samarbetet på detta område är koncentrerat kring följande arbetsuppgifter: medverkan i revision av ICD-10 och besläktade klassifikationer, forskning och utvecklingsarbete, internordisk samordning av klassifikationer, informationsspredning, konferenser och utbildning samt samarbete med gästforskare och associerade forskare.

Tidsplan: 1991 – 1995

Evaluering af institutionerne

I overensstemmelse med rapporten om Effektivisering i Nordisk Ministerråd er Nordisk socialpolitisk komité igang med at få evalueret institutionerne. Den første er Nordiska nämnden för handikappfrågor som bliver færdig i 1990.

Tidsplan: 1991 – 1994

Østeuropa-indsatser

En række nordiske organer er ved at udarbejde tiltag vedrørende Østeuropa. Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) er involveret i et samarbejde med at udarbejde en fælles europæisk public health uddannelse, som bl. a. inkluderer Østeuropa. Desuden ønsker man at holde specielle kurser for østeuropæiske ledere inden for sundhedsvæsenet, og evt. i samarbejde med WHO nogle seminarer om det nordiske social- og sundhedssystem for østeuropæiske politikere og administratorer.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

Ministerrådet arbetar för att den planerade verksamheten skall kunna genomföras inom en budgetram som motsvarar 1991 års budget (39 564 000 DKK plus Nordiska hälsovårdshögskolan: 32 449 000 SEK). Nya initiativ på standardiseringsområdet och annat som rör Nordens förhållande till EG kräver omdisponeringar.

4.13 Narkotikasamarbejde

Planlægningsgrundlag

Handlingsplanen mod narkotika har med udgangen af 1990 eksisteret i 5 1/2 år. Den har været administreret af Kontaktmandsorganet for narkotikaspørgsmål. Nordiske ministre ansvarlige for narkotikaspørgsmål havde møde i januar 1990, hvor de besluttede at Kontaktmandsorganet for narkotikaspørgsmål skulle etableres som permanent samarbejdsorgan under Nordisk ministerråd.

Fagministrene godkendte et kommuniké, der danner grundlag for det videre arbejde med at samordne og initiere samarbejde vedr. narkotikaspørgsmål.

BUDGETKONSEKVENSER

Samarbejdet ventes at kunne videreføres inden for en uændret årlig ramme på 1 MDKK fra 1991.

4.14 Miljö

Planeringsunderlag

Ministerrådet antog i januari 1989 det nordiska miljöprogrammet. Programmet utgör den långsiktiga målsättningen för miljöarbetet och är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrågornas integrering i de olika samhällssektorerna och en internationell syn på miljöfrågorna.

Den konkreta styrningen och prioriteringen av verksamheten och projekten sker med hjälp av program för de olika sakområdena. Dessa program omfattar verksamheten under två till fyra år.

Miljöprogrammet kompletteras med särskilda handlingsplaner på vissa områden.

Handlingsplanen mot luftföroreningar utgör en gemensam nordisk ramplan som innehåller mål, strategier och åtgärder mot globala, regionala och lokala luftföroreningar. Planen innehåller en strategi för att reducera samlade utsläpp och klimatpåverkande gaser. När det gäller regionala luftföroreningar lägger planen upp till en strategi för det vidare arbetet

som skall baseras på miljömål som utgår från vetenskapligt grundade gränser för vad naturen tål.

Planen understryker behovet av att upprätthålla och förstärka det nordiska arbetet om forskning och utveckling för att bekämpa luftföroreningar. Planen innehåller ett nordiskt projektprogram och resursbehov för perioden 1990–1992.

Handlingsplanen mot förorening av havet har som syfte att inom Norden enas om så ambitiösa åtgärdskrav och riktlinjer som möjligt beträffande skyddet av havsmiljön. Enligt planen skall de nordiska ländernas roll i det internationella samarbetet inom havsskyddssektorn fortsatt vara kraftigt pådrivande. Detta förutsätter koordinering av förberedelserna för gemensamt nordiskt uppträdande inom främst de internationella kommissionerna på området. Förpliktelserna kräver också att det nordiska utredningsarbetet på vatten- och havsmiljöområdet fortsätter att utvecklas.

Handlingsprogrammet för renare teknologi, avfall och återvinning innehåller åtgärder för att aktivt stimulera den tekniska utvecklingen så att industriprocesser och produkter utformas på ett sätt som ger minsta möjliga upphov till spill och avfall, att produktutformningen inte försvårar en senare återvinning och att förorening vid slutdeponering undviks. Handlingsprogrammet innehåller också åtgärder beträffande miljöfarligt avfall, kemikalieavfallsdeponier, insamlings- och behandlingstekniker, återanvändningsmaterial och -marknader. Programmet omfattar ett projektprogram för den närmaste femårs-perioden.

INDSATSER I TVÆRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa till 1992

73. Utsläpp från bilar.
74. Begränsning av buller och luftföroreningar från flyg.
75. Trafikbuller.
76. Miljövänliga fordon i tätbebyggda områden.
77. Ozonlagret.
78. Luftföroreningar och klimatfrågor.
79. Regionala luftföroreningar.
80. Miljöfarligt avfall.
81. Renare teknologi, materialsubstitution.
82. Renare teknologi, styrmedel.
83. Ekonomiska styrmedel
84. Utsläpp av närsalter i havet.
85. Föroreningar från fartyg.
86. Förhandskontroll av nya kemikalier.
87. Miljödata och -övervakning.
88. Miljökonsekvensvärdering
89. Miljöinvesteringar i Östeuropa.

Den ekonomiska handlingsplanen

- Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken
- Toxikologiskt samarbete

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Luftföroreningar

Samarbetet om luftföroreningar syftar till att upprätthålla och förstärka den ledande fackliga position som de nordiska länderna har byggt upp. Detta är en nödvändig förutsättning för att de nordiska länderna skall kunna påverka det internationella arbetet för att uppnå en reduktion av utsläppen i Europa och i globala sammanhang. Projektprogrammet omfattar mätprogram, modellberäkningar, effekter, åtgärdsprogram samt myndighetssamarbete och informations spridning.

Tidsplan: 1991 – 1992

Vatten- och havsföroreningar

Aktiviteten på vattenmiljöområdet har ökat betydligt. Såväl nationellt som internationellt har planer för skydd av vatten- och havsmiljön utarbetats. Den nordiska handlingsplanen mot förorening av havet förutsätter betydande utrednings- och datasammanställningsuppgifter, både om den marina miljön och tekniska/administrativa åtgärder beträffande utsläpp från industrin, kommunala anläggningar och jordbruket.

Tidsplan: 1991

Buller

Utöver arbetet med trafikrelaterade bullerfrågor fullföljs arbetet med bullers effekter på människor. Bl. a. avses samarbete att ske med WHO om en internationellt förankrad kunskapssammanställning om samhällsbuller.

Tidsplan: 1991

Trafik

Ministerrådet anser det som angeläget att behandla miljöproblem från olika trafikslag. Samarbete kommer att ske när det gäller möjliga åtgärder, analys av styrmedel, prognosmodeller och utarbetande av strategier.

Tidsplan: 1991

Avfall

Uppföljningen av nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning kommer att ske i ett antal olika projekt.

Tidsplan: 1991 – 1995

Kemikalier

Arbetet syftar till samarbete i fråga om utredningar om kemikaliers hälso- och miljöeffekter samt de krav som från hälso- och miljösynpunkt bör ställas på produkterna och produktinformation. Detta arbete syftar till att ge ett direkt underlag för myndigheternas beslut och avser i första hand de krav som kan ställas på tillverkare, importörer och andra leverantörer av kemikalier.

Tidsplan: 1991 – 1993

Naturvård

Projektarbetet inom naturvårdsområde berör bl. a. bevarandet av genetiska resurser, naturövervakning, skydd och vård av naturskog, skydd av havsfåglar, marina reservat och vegetationstyper i Norden. Ett antal projekt planeras angående friluftslivet. Ett gemensamt projekt pågår med jordbrukssektorn om kulturlandskapet. En gemensam nordisk handlingsplan för naturvård skall utarbetas.

Tidsplan: 1991

Miljöforskning

Samarbetet syftar till att koordinera och medverka till prioritering av miljöforskningen i Norden.

Tidsplan: 1991

Information

Arbetet syftar till en samordning av de nationella myndigheternas informationsverksamhet på miljöområdet samt en aktiv förmedling av det nordiska miljösamarbetets resultat till myndigheter och andra intressenter.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

De beslutade handlingsplanerna och -programmen på miljöområdet har kostnadsberäknats enligt följande:

– Handlingsplanen mot luftföroreningar:

DKK 6,3 miljoner 1990

DKK 7,9 miljoner 1991

DKK 8,1 miljoner 1992

– Handlingsplanen mot förorening av havet:

DKK 14 miljoner under treårsperioden 1990–93

– Handlingsprogrammet för renare teknologi, avfall och återvinning:

DKK 15 miljoner under femårsperioden 1990–95

Övannämnda planer samt övrig prioriterad verksamhet genomförs inom ramen för sektorns ordinarie budget (enligt budgetförslaget 1991 ca DKK 28,9 miljoner).

4.15 Transporter och kommunikationer

Planeringsunderlag

Det nordiska transportsamarbetet står under 90-talet inför ett antal viktiga uppgifter: genomförandet av en nordisk transportmarknad, åtgärder föranledda av den pågående internationaliseringsprocessen i Europa, åtgärder för att motverka och minska trafikens negativa miljöpåverkan. Därvid är det bl. a. angeläget att utvecklingen och informationsteknologin beaktas vad gäller möjligheter att effektivisera transporterna, minska transportbehov etc.

Nordens långa transportvägar till de centraleuropeiska marknaderna är i sig ett handikapp för industrins konkurrensförmåga. Klargörandet av transportinfrastrukturens strategiska betydelse och behovet av kompletterande investeringar för att åstadkomma ett effektivt transportsystem är en högt prioriterad uppgift för sektorn under 90-talet. Det blir allt mer nödvändigt för transporterna till och från Norden att alternativ etableras till de efterhand överbelastade västeuropeiska transportstråken. Av stor betydelse för transportsektorn är därför att bevaka och stödja utvecklingen i Östeuropa samt att främja möjligheterna att använda transportvägar genom länderna i området.

Arbetet med att reducera trafikens skadliga effekter är en av de viktigaste frågorna som åvilar transportsektorn. Bl. a. kommer uppföljningen av den resolution om trafik och miljö som togs av de västeuropeiska trafikministrarna (CEMT) 1989 att ges hög prioritet.

Utvecklingen av telekommunikationerna kommer med stor sannolikhet att på sikt medföra betydande förändringar i förutsättningarna för produktion m. m., vilket påverkar person- resp. godstransportbehovet. Frågorna hanteras nu främst av det nordiska televerkssamarbetet, men det finns också skäl att bibehålla och utveckla det informella samarbete som äger rum på departementsnivå, för beaktande av transportpolitiska synpunkter.

INSATSER I TVÄRGÅENDE PROGRAM

Norden i Europa til 1992

33. Forenkling af regler for kilometerskat.
34. Liberalisering af bustrafik.
35. Retten til at drive indenrigstrafik i et andet land (cabotage).
36. Chaufførers arbejds- og hviletider.
37. Fælles regler for motorkøretøjers mål og vægt, standarder for lastbærelse.
38. Højteknologi på transportområdet.

Den økonomiske handlingsplan

– Nordisk vejradarnet

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Transporter genom Östeuropa

Som nämnts inledningsvis är frågan högt prioriterad. Arbetet har inlett med en studie om de nordiska ländernas transportrelationer, bilaterala avtal m. m. med länderna i Öst- och Centraleuropa samt med visst konsultarbete, samt bedömninga av de eventuella stödordningar, som kan erbjudas från de nordiska ländernas sida.

Tidsplan: 1991 – 1993

Trafikens miljöproblem

Uppföljningen av CEMTs trafikmiljöresolution kommer bl. a. att ske genom ett gemensamt nordiskt uppträdande i miljöfrågorna. Vidare har forskning angående olika aspekter av trafikens miljöproblem samt val av åtgärder för att minska problemen fortsatt hög prioritet. Bl. a. har järnvägens möjligheter och begränsningar som transportmedel stort intresse. Mer än tidigare kommer också sjö- och luftfartens miljöpåverkan att uppmärksammas. Arbetet kommer att bedrivas i nära samarbete med miljösektorn.

Tidsplan: 1991 – 1993

Infrastrukturfrågor

Finansieringsproblematiken vad gäller infrastruktur kommer att uppmärksammas. Väg- och järnvägsobjekt, som till fullo eller till stora delar kan genomföras utan nationella eller nordiska budgetmedel, skall tas fram inom ramen för ett särskilt projekt. Ländernas väg- och järnvägsförvaltningar deltar i arbetet.

Tidsplan: 1991 – 1993

Transportforskning

Insatserna kommer bl. a. att riktas mot forskning angående efterfrågemodeller för passagerartrafik och godstransport, informationsteknologi m. m..

Tidsplan: 1991 – 1993

Meteorologi

Utvecklandet av det datorbaserade programmet för korttidsprognoser (HIRLAM) är fortsatt en viktig uppgift. I arbetet deltar förutom de nordiska länderna även Nederländerna, Irland och Storbritannien.

Tidsplan: 1991 – 1992

BUDGETKONSEKVENSER

Transportsektorn står under perioden 91–93 inför ett antal viktiga samordnings-, utrednings- och policyuppgifter, vilka måste noga prioriteras för att genomföras inom nuvarande ram för budgeten, 3,7 MDKK. Det bör vidare framhållas att principen att varje sektor skall bära ansvaret för arbetet med att motverka de miljöne negativa konsekvenserna av verksamheten påverkar bl. a. transportsektorn.

4.16 Trafiksäkerhet

Planeringsunderlag

Trots att det av miljöhänsyn anses angeläget att minska vägtransporterna förutspår flertalet prognoser att transportbehovet ökar under 90-talet, även vad gäller vägtrafiken. Den ökade trafiken kan innebära att risken för trafikolyckor blir större och därmed att det dessvärre kan förväntas att antalet olyckor kommer att stiga. Det är emellertid inte självklart att ökad trafik innebär större olycksrisk. Arbetet med att bevaka utvecklingen för olika trafikantkategorier och att, om så behövs, sätta in åtgärder är en viktig uppgift för trafiksäkerhetssektorn. Bl. a. kommer den tunga trafikens trafiksäkerhetsproblem att uppmärksammas.

Genomförandet av den nordiska handlingsplanen för ökad trafiksäkerhet är fortsatt den högst prioriterade arbetsuppgiften för det nordiska samarbetet inom sektorn. Planen genomgår 1990 en översyn och insatserna hittill evalueras i samråd med nordiska trafiksäkerhetsorganisationer m. fl. inför det fortsatta arbetet med planen. Avsikten är att den reviderade planen skall läggas fram till sessionen 1991 och att den skall gälla under perioden 1992–94.

Det internationella standardiseringsarbetet vad gäller fordonsspecifikationer m. m. får allt större betydelse såväl vad gäller miljöaspekter som vad gäller trafiksäkerhet och transporteffektivitet. De nordiska länderna kommer genom ett samordnat uppträdande i de internationella organisationerna att söka få genomslag för gemensamma nordiska synpunkter på fordonssäkerhet, avgasrening, containerstorlekar, etc. En fortsatt nordisk samordning är också angelägen vad gäller revideringsarbetet med de internationella konventionerna om vägtrafik samt om vägmärken och signaler.

INSATSER I TVÄRGÅENDE PROGRAM

Norden i Europa

39. Tilpasning af hastighedsgrænser i Norden
40. Harmonisering af vejafmærkningssystemet i Norden

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Trafikonykterhet

Alkohol är i samtliga nordiska länder en faktor i en väsentlig del av de allvarligaste olyckorna. Insatsområdet kommer därför att vara högt prioriterat under perioden. Bl. a. kommer det att arbetas med möjligheterna att få fram åtgärder mot rattfylleri och att finna effektiva behandlingsformer för att motverka återfall.

Tidsplan: 1991 – 1994

Nya förare

Målsättningen för prioriteringsområdet är en fortsatt reduktion av trafikrisken hos nyblivna förare och en allmän höjning av kunskapsnivån hos dem. Avsikten med igångsatta projekt är bl. a. att se om nuvarande förarutbildning bättre kan utformas så att bilisternas förutsättningar för kör säkerhet kan ökas.

Tidsplan: 1991 – 1994

Oskyddade trafikanter

Ett ökat skydd för cyklister och fotgängare är fortsatt ett väsentligt prioriteringsområde. Det är bl. a. angeläget att arbeta med cyklistsäkerheten i korsningar samt att sammanställa en katalog med exempel på god vägutformning, skyltning etc. Sådana lösningar skall prioriteras som inte i onödan hindrar dessa trafikanters mobilitet.

Tidsplan: 1991 – 1994

Lokalt trafiksäkerhetsarbete

Avsikten är att ta upp det lokala trafiksäkerhetsarbetet som ett nytt prioriteringsområde i planen.

Tidsplan: 1991 – 1994

Hastighetsutvecklingen

Pågående projekt kommer att fortsätta under en del av perioden. Den nordiska forskningsinsatsen på detta område har varit omfattande och fått fram intressant information, bl. a. vad gäller trafikanternas hastighetsanpassning. En väsentlig uppgift blir nu att överföra resultaten av utförd forskning m. m. till det nationella trafiksäkerhetsarbetet.

Tidsplan: 1991 – 1992

BUDGETKONSEKVENSER

Trafiksäkerhetssektorn har under handlingsplanens första period haft en budget på mellan 3,5 och 4 MDKK årligen. Huvuddelen av projektmedlen har fördelats på projekt ang. "människan i trafiken" medan resterande

tilldelats projekt rörande trafikolycksanalys, fordonssäkerhetsfrågor samt åtgärder i vägmiljön. För perioden 1992–94 kommer inriktningen av sektorns arbete inom en oförändrad ram på 4 MDKK per år fortsatt att vara att förstärka och effektivisera de nationella insatserna. Projektmedlens fördelning torde i huvudsak bli oförändrad.

4.17 Turism

Planeringsunderlag

Det nordiska turistsamarbetet under början av 90-talet kommer att domineras av tre uppgifter: Genomförandet av det nordiska turistprogrammet, åtgärder föranledda av den pågående internationaliseringsprocessen i Europa samt att finna lämpliga former för fortsatta samnordiska marknadsföringskampanjer av den typ som genomförts i Västtyskland och nu pågår i USA.

Som ett stöd för arbetet med genomförandet av programmet har ÄK-Turism beslutat att en verksamhetsplan skall upprättas under 1990. Planen kommer att ha som en utgångspunkt de åtgärdsområden som skisseras i programmet och för varje område ange policy samt pågående och planerad verksamhet. Den kommer att revideras regelbundet.

Etablerandet av EGs fria marknad kombinerat med den snabba utvecklingen av informationsteknologin kommer att innebära genomgripande förändringar av villkoren för turistnäringen i Norden. Ett viktigt inslag i verksamhetsplanen de närmaste åren kommer att vara att bevaka utvecklingen så att de åtgärder kan vidtas som erfordras för att göra övergången så smidig som möjligt.

Av stor betydelse för turismen är också utvecklingen i Östeuropa, där demokratiseringsprocessen mer än tidigare öppnar dessa länder för turism. På kort sikt innebär detta en ökad konkurrens för de nordiska länderna, men på längre sikt möjligheter till nya marknader och till produktutveckling, t. ex. att marknadsföra Östersjön som turistområde.

En förutsättning för de samnordiska turistkampanjerna har varit att de finansieras inom ramen för de nordiska ekonomiska handlingsplanerna. Turistsektorns budget (1990 2 miljoner DKK) har inte ekonomiskt utrymme för de mångmiljonsatsningar som erfordras. En viktig uppgift blir att säkra att denna verksamhet, som hittills gett flertalet länder goda resultat, kan fortsätta i framtiden. En förberedelse för en insats i Japan görs för närvarande genom en studie som inriktas på att tillrättalägga utformningen av marknadsföringen så att den passar den japanska marknaden.

INSATSER I TVÄRGÅENDE PROGRAM

Den økonomiske handlingsplan

– marknadsföringskampanj i USA "Focus on Scandinavia".

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Ökad kunskap om turism

Utvecklingen inom turiststatistikens område skall fortsatt stödjas, bl. a. vad avser nya insamlingsmetoder till följd av fria kapitalrörelser m. m.. Resultaten skall användas i de nordiska länderna och spridas till OECD m. fl. Det är vidare angeläget att rättsliga restriktioner samt faktiska företeelser som motverkar utvecklingen och utövandet av turistnäringen identifieras och påtalas. Etablerande och intensifierande av forskningssamarbete skall stödjas.

Tidsplan: 1991 – 1993

Stöd till utvecklingen av turistnäringen

För att bibehålla och öka nuvarande marknadsandelar kommer att krävas åtgärder inte bara från turistrådets sida utan även på regeringsnivå. Insatser kommer att vidtas för att stödja näringens arbete med produktutveckling, för framtagande av läromedel m. m. för utbildning, för näringsutveckling allmänt samt för vissa marknadsundersökningar.

Tidsplan: 1991 – 1993

Marknadsföring

Målsättningen i verksamhetsplanen är att, bl. a. genom värdering av nuvarande kampanj i USA, ta fram kriterier för nordisk gemensam marknadsföring på fjärrmarknader, närmarknader – samarbetsformer, kampanjuppläggnings, m. m.

Tidsplan: 1992 – 1993

Utökat sektorssamarbete

Genomförandet av turistprogrammet förutsätter ett utökat samarbete rörande policy, samfinansiering etc. med sektorer med anknytning till turism. Nuvarande samarbete med den regionalpolitiska sektorn skall utökas och tidigare samarbete med miljösektorn skall om möjligt återupptas. Det är vidare angeläget att få till stånd en dialog med finanssektorn angående vilka möjligheter som finns att tillrättalägga skatte- och avgiftssystemen så att turismen inte i onödan motverkas. Utbildningsfrågorna skall uppmärksammas.

Tidsplan: 1991 – 1993

BUDGETKONSEKVENSER

Den verksamhetsplan som upprättats som ett komplement till det nordiska turistsamarbetsprogrammet utpekar ett antal angelägna insatsområden för utvecklandet av turismen i de nordiska länderna. Den årliga budgeten för turistprogrammet (1990–93) är på 2 MDKK.

4.18 Ekonomi och finanspolitik

Planeringsunderlag

Den ekonomiska handlingsplanen "*Ett starkare Norden*" fastställdes år 1989 efter behandling på Nordiska rådets session samma år. Handlingsplanen gäller för åren 1989 – 1992, och den omfattar flertalet av de aktiviteter som planeras för finanssektorn under perioden.

Ministerrådet avser inte att utarbeta någon ytterligare ekonomisk handlingsplan. Frågorna om det framtida nordiska ekonomiska samarbetet har under hösten 1990 varit föremål för diskussion inom ministerrådet och Nordiska rådet. Det kommer inom finanssektorn under 1991 att bedrivas ett utvecklingsarbete om det framtida ekonomiska samarbetet. Det hänvisas till avsnitt 2.5 i denna rapport.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAM

I den ekonomiska handlingsplanen, "*Ett starkare Norden*", ingår följande aktiviteter inom finanssektorn. Några av dessa aktiviteter är också upptagna i arbetsprogrammet "*Norden i Europa*" (numrerede):

- Analyser och erfarenhetsutbyte om den offentliga sektorn
- 10. Skatter och avgifter och EG:s inre marknad
 - Skattevetenskaplig forskning
- 11. Näringslivsstöd
 - Värdering av om handelshinderarbetet kan intensifieras genom en ombudsmannaordning
 - Jordbrukspolitik
 - Utökad samråd och informationsutbyte i kapitalmarknadsfrågor
- 12. Avveckling av kapitalregleringar
- 13. Finansiella tjänster
- 14. Ökat samarbete mellan fondbörserna
- 33. Förenkling av regler om kilometerskatt
- 83. Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken (med miljösektorn)
 - Medel för utredningar mm om Norden och EG

Ovannämnda aktiviteter finns beskrivna i handlingsplanen (*NU 1989:4*), och en redovisning av aktuell status för genomförandet av handlingsplanen överlämnades till Nordiska rådet sommaren 1990. Genomförandet av sektorns åtgärder sker, som framgår av statusrapporten, i stort sett planenligt.

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

När den ekonomiska handlingsplanen utarbetades, var ambitionen att göra den i stort sett heltäckande vad avser finanssektorns verksamhet. Aktiviteter utanför handlingsplanen kan dock komma fram som resultat

av de regelmässiga diskussioner om aktuella ekonomisk-politiska frågor, som finansministrarna har på sina möten. Ämnena för dessa diskussioner varierar beroende på vilka frågor som från tid till annan är aktuella nationellt och internationellt.

Östeuropa

De ekonomiska frågorna står i centrum för intresset i den omvandling som pågår i Östeuropa. Det finns ett betydande intresse för det nordiska samarbetet från särskilt de baltiska länderna. Diskussionen om hur den nordiska samarbetsapparaten kan användas för att stödja reformprocessen i Östeuropa har intensifierats, och vissa konkreta initiativ har vidtagits. För de närmast kommande åren kan bl. a. övervägas olika slag av stöd till kunskapsöverföring. Hösten 1990 genomfördes ett seminarium "Economic Policymaking – the Nordic Experience" med tjänstemän från Polen, Tjeckoslovakien, Ungern och de nordiska länderna. Vidare kan de nordiska länderna sträva efter gemensamma hållningar i andra internationella fora, där stöd ges till Östeuropa. MR-Finans enades hösten 1990 om en gemensam hållning vad gäller rollfördelningen mellan olika internationella organisationer för att stödja reformprocessen. Det är klart att Östeuropafrågorna förväntas bli ett mycket viktigt inslag i det nordiska ekonomiska samarbetet de närmast kommande åren.

Tidsplan: 1991

Nordisk konjunkturrapport

Konjunkturrapporten utarbetas årligen av den nordiska konjunkturgruppen, och den brukar presenteras av finansministrarna på deras möten med Nordiska rådets ekonomiska utskott. Det är avsikten att också kommande år utarbeta dessa rapporter, som blivit ett reguljärt inslag i det ekonomiska samarbetet.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

När det gäller den ekonomiska handlingsplanen, förutses inga förändringar utöver den som har redovisats i budgetförslaget för 1991, nämligen att den planerade kampanjen för främjande av utländska etableringar i Norden har bortfallit från handlingsplanen. Handlingsplanen udfases i 1991 og 1992.

Sektorns dispositionsbeviljning (847 000 DKK 1990) används till vissa mindre utredningsprojekt inom handlingsplanen, samt till uppföljning av och förberedelse till finansministrarnas ekonomisk-politiska diskussioner. Det förutses inte något ändrat behov av dessa medel.

Det är inte möjligt att nu förutse eventuella finansieringsbehov för nordiska stödsatser för Östeuropa. När det gäller det ekonomiska samar-

betet, består de nu viktigaste insatserna av kunskapsöverföring och liknande insatser för att främja uppbyggnaden av fungerande marknadsekonomier i reformländerna. Den typen av åtgärder ställer inte krav på omfattande finansiering.

4.19 Industripolitik

Planeringsunderlag

Det nordiska industripolitiska samarbetet har som målsättning att stärka den nordiska industrins konkurrenskraft genom insatser på följande tre områden:

- tillvarata och utveckla den tekniska kunskapen i Norden,
- skapa gynnsamma betingelser för näringslivets expansion och utveckling, samt
- främja förnyelse av och effektivitet i näringslivsstrukturen.

Som en följd av den pågående europeiska integrationen – och den därmed skärpta konkurrensen – har ministerrådet under det senaste året antagit åtgärdsprogram för att dels stärka det nordiska näringslivets möjligheter att medverka i europeiska forskningsprogram och dels stärka det nordiska näringslivets roll och inflytande när det gäller standardisering och provningsverksamhet. Dessa program omfattar i första hand åren 1990 – 1993.

Under 1990 har industrisektorns båda institutioner – Nordiska industrifonden och Nordtest – varit föremål för ett utvecklingsarbete, vilket resulterat i två rapporter: "DEN TEKNOLOGISKA UTMANINGEN PÅ NITTIOTALET – utvecklingsplan för Nordiska industrifonden 1992–1995" (stencil NI oktober 1990), samt "TEKNISK PROVNING OCH KVALITETSSÄKRING – för industriell konkurrenskraft och nordiskt inflytande i Europa på nittioalet" (*NORD 1990:59*).

Ministerrådet håller på att ta fram ett underlag för ett nordiskt samarbetsprogram för industriell konkurrenskraft och en bärkraftig utveckling. Ministerrådets ställningstagande väntas i början av 1991 om ett ministerrådsförslag till Nordiska rådets 39:e session.

Utgångspunkt för arbetet har varit att vidareutveckla de nordiska komparativa fördelarna inom näringslivet i de nordiska länderna: den nordiska teknologibasen, hög kunskapsnivå, kompletterande resurser samt gemensamma värderingar och nordisk miljöhänsyn. Förutom teknologipolitiska insatsområden värderas andra former av nordisk industripolitisk samverkan för att ge företagen bättre möjligheter till utveckling i den nya, internationella konkurrenssituationen. För Nordens framtid är det helt avgörande att FoU-verksamhet även i fortsättningen bedrivs i Norden. För detta föreslås långsiktiga insatser i ett samlat nordiskt program 1991–94.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAM

Norden i Europa til 1992

- 5. Tekniske krav og kontrolordninger for varer.
- 21. Bioteknologiske patenter.
- 31. Teknisk forskning og udvikling.
- 32. Udbud af tekniske udviklingskontrakter.

Ekonomiska handlingsplanen

- Materialteknologi 1989 – 1992.
- Bioteknologi 1989 – 1992.
- Miljøteknologi 1989 – 1992.
- Förstärkta industripolitiska insatser 1989 – 1991.
- Europeiskt standardiseringssamarbete 1989 – 1992.

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Som ovan anges förbereds ett ministerrådsförslag som kan komma att omfatta en väsentlig del av det nordiska näringspolitiska samarbetet, inklusive industrisektorns båda institutioner. Även om eventuella nya insatser eller ändrade arbetsuppgifter först kan få full genomslagskraft under 1992, så kommer verksamhetsinriktningen redan under 1991 att påverkas.

BUDGETKONSEKVENSER

En utgångspunkt inför arbetet med ett eventuellt ministerrådsförslag har varit att hålla industrisektorns medelsbehov på i stort sett oförändrad nivå (industrisektorn inkl. Nordisk industrifond och Nordtest 1991: 79,4 MDKK).

4.20 Energipolitik

Planleggingsunderlag

Den nordiske samarbeidsplan på energiområdet for perioden 1989 – 1992 behandler fire hovedområder for det energipolitiske samarbeid i Norden. Disse er energi og miljø, nordisk energimarked, forskning og utvikling samt energiøkonomisering.

I samarbeidsplanen tas hensyn til finansministrenes handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har i rapporten "Vår felles framtid" bl. a. pekt på hvor viktig det er med internasjonal stillingtagen i miljø- og energispørsmål. Målsettingene som det redegjøres for i rapporten er tillagt stor viktighet i den foreliggende samarbeidsplanen.

Ministerrådet besluttet 18. juni 1990 å utvide det nordiske energipolitiske samarbeidet og at dette skal sikte mot følgende energipolitiske mål:

- Energiforsyning og energiforbruk skal tilrettelegges i overensstemmelse med en bæredyktig utvikling.
- Energiforsyningssikkerheten skal fastholdes på høyt nivå.
- Produksjon, transmisjon og sluttforbruk av energi skal tilrettelegges slik at det oppnås en høy grad av effektivitet i utnyttelsen av energikildene.
- Samtidig skal det legges stor vekt på langsiktig samfunnsøkonomisk kostnadseffektivitet ved investering i energisektoren.

INNSATSER I TVERRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

29. Transithandel med energi

30. Energi-/miljøområdet

ANDRE PRIORITEREDE INDSATSER

Ministerrådet har fastslått at hovedinnsatsen kommende år skal legges på de nedenfor nevnte områder innenfor det utvidete nordiske energipolitiske samarbeidet. Ministerrådet har pålagt embetsmannskomiteéen for energipolitikk å fremlegge forslag til konkrete samarbeidsprosjekter til realisering av de mål som er oppstillet for det utvidete samarbeidet. Slike forslag skal senest fremlegges på energiministrenes møte i november 1990.

Tidsplan: 1991 – 1992

Et felles nordisk elforsyningsområde

Ministerrådet ønsker en videre utvikling av et felles elforsyningsmarked som også omfatter handel med kraft på mer langsiktige kommersielle vilkår. Formålet er bl. a. å dra større nytte av forskjellene i produksjonsstrukturen samt å oppnå en mer effektiv anvendelse av elektrisitet i Norden.

Tidsplan: 1991 – 1992

Et felles nordisk gassmarked

Ministerrådet ønsker et videre samarbeide på naturgassområdet på kommersielle vilkår med henblikk på å utvikle et felles nordisk gassmarked.

Tidsplan: 1991 – 1992

Øket effektivitet på energiområdet

Vedrørende øket effektivitet, fastslår ministerrådet at følgende skal inngå i det utvidete samarbeidet:

- Energieffektivisering, herunder etablering av normer for elektriske apparater mv. og i bygninger, og innførsel av merking av elektriske husholdningsapparater mv.
- Arbeide for utvikling av og evt. internasjonal samordning av økonomiske virkemidler, f. eks. miljøavgifter og om settelige utslippskvoter med det formål på en kostnadseffektiv måte å redusere energisidens miljøpåvirkninger, samtidig som industriens internasjonale konkurransevne bevares.
- Øket samarbeide vedrørende energiøkonomisering innenfor bl. a. husholdningssektoren, industrien og oppvarming av bygninger, herunder kraftvarme og fjernvarme samt forberedelse av andre nordiske tiltak vedrørende effektiv energianvendelse.
- Øket energieffektivitet i transportsektoren for å minske miljøbelastning og energiforbruk.

Tidsplan: 1991 – 1992

Bruk av mindre forurensende energikilder

Ministerrådet legger vekt på en omstilling av energisystemet slik at bruk av fossile brensler erstattes av mindre forurensende energikilder, herunder nye og vedvarende energikilder og fremme av ny teknologi innenfor rensnings- og forbrenningsteknologi.

Tidsplan: 1991 – 1992

Nordisk energiforskningssamarbeid

Ministerrådet ønsker å fremme det nordiske energiforskningssamarbeidet, bl. a. ved:

- gjennomførsel av det nordiske energiforskningsprogram,
- utvikling av energisparende teknologi,
- utvikling av ny teknologi, utnyttelse av vedvarende energi samt forskning i andre bæredyktige teknologier,
- felles forskning vedrørende energisektorens miljømessige aspekter og herunder dens påvirkning av det globale klima (drivhuseffekten).

Tidsplan: 1991 – 1992

Internasjonalt samarbeide

Ministerrådet ønsker å undersøke mulighetene for felles innsatser i arbeidet i internasjonale organisasjoner og konferanser, herunder FN og i OECD-regi, med det formål å sikre en regional og global bæredyktig utvikling. Norden skal liksom i dag være pådriver i arbeidet med å redusere utslipp fra bruk av fossile brensler.

Videre skal man undersøke mulighetene for samarbeide mellom på den ene side Norden og på den annen side EF's indre energimarked, de øst-europeiske land samt utviklingsland, ikke minst innenfor fjernvarmeområdet og innenfor vedvarende og mindre forurensende energikilder.

Tidsplan: 1991

BUDSJETTKONSEKVENSER

Ministerrådets beslutning av 18. juni 1990 om et utvidet nordisk energipolitisk samarbeid, omfatter flere nye forslag til samarbeidsområder. Under det videre arbeidet med konkretiseringen av samarbeidet, må aktivitetene tilpasses til en budsjettamme på dagens nivå, godt 8,3 MDKK pr. år. Forøvrig påpekes at det nordiske energiforskningsprogrammet finansieres gjennom nasjonale midler.

4.21 Handelspolitikk

Planlægningsgrundlag

Samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre i Norden (NORD 1987:24), fastsatt av ministerrådet 27.2.1987, utgjør den formelle basis for det nordiske handelspolitiske samarbeidet. Programmet er i sin natur en politisk viljeserklæring fra de fem lands regjeringer om å bygge og videreutvikle et nordisk hjemmemarked. Den seneste tids utvikling har understreket programmets vektlegging av å utvikle det nordiske samarbeidet i overensstemmelse med den øvrige europeiske utvikling.

Ministerrådet har med samarbeidsprogrammet villet etablere et instrument til å nedbygge og fjerne alle typer hindringer for en uhindret handel mellom de nordiske land. I fire punkter gis anvisning for hvordan arbeidet bør drives. Tekniske handelshindringer, som er langt den største gruppe, bør søkes fjernet ved gjensidig anerkjennelse av hverandres prøvingsresultater og varer, samt gjennom samordning av forskrifter. Det gis pålegg om at andre ikke-tariffære problem som toll- og grensekontrollprosedyrer, offentlige innkjøp, statsstøtte m. v. skal løses ved aktivt samarbeid mellom landene. Arbeid med nye eller endrete lov/forskrifter bør varsles til nabolandene så tidlig at nye handelshindre unngås. Endelig pålegges EK-Handel å se til at ministerrådsorganisasjonens hele arbeid for å fjerne handelshindringer drives etter samarbeidsprogrammets anvisninger.

Til å forestå arbeidet med tekniske handelshindringer opprettet samarbeidsministrene 23. mars 1987 Styringsgruppen for avvikling av tekniske handelshindringer i Norden. Mandatet for Styringsgruppen framgår av samarbeidsprogrammet.

Samarbeidsprogrammet er uten noen egentlig tidsramme, men det løpende arbeidet rettes nå klart inn mot tidspunktet januar 1993 for realiseringen av EFs indre marked.

INNSATSER I TVERRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

1. Evaluering og utvikling av samarbeidsprogrammet om handelshindringer i Norden.
2. Avvikling av identifiserte tekniske handelshindringer.

3. Tollprosedyrer.
4. Grensekontroll av varer.
5. Offentlige innkjøp på lokalt og regionalt plan.

Den økonomiske handlingsplan

- intensivering av arbeidet for å fjerne handelshindringer.
- standardisering for å fjerne handelshindre.
- åpning av de lokale og regionale myndigheters innkjøp for økt konkurranse.
- projekteksportfremme (NoPEF) med særlige innsatser bl. a. inden for sektorer som fiskeri, energi, skov og landbrug.
- projekteksport på miljøområdet (NoPEF), bl. a. miljøstudier i Østeuropa, identifisering av miljøkomponenter i Verdensbankens projekter og miljøprojekter i Asia.

ANDRE PRIORITERTE INNSATSER

Initiativer som følge af den europæiske udvikling

Mulighetene for ulike tiltak med henblikk på å bistå ved utbyggingen av et fungerende handelssystem i visse østeuropeiske land vurderes.

Videre vil det være nødvendig å feste økt oppmerksomhet ved EØS-forhandlingene, idet det kan antas at det nordiske samarbeidets betydning som leverandør av løsninger/forslag for innspill i prosessen vil kunne øke.

Tidsplan: 1991 – 1993

Projekteksportstøtte

I kraft af de midler, som tilskydes NoPEF over handlingsplanen frem til 1992, vil NoPEF videreudvikle programmet for fremme af projekteksport til miljøområdet, særlig i Østersøområdet men også andre geografiske områder som Asien.

Efter 1992 kan der blive behov for at tilføre NoPEF midler i det omfang man ønsker at videreføre eller udbygge de ovennævnte aktiviteter.

Tidsplan: 1992

BUDGETKONSEKVENSER

Der er indenfor de nuværende budgetrammer for sektoren mulighed for at finansiere de ovenfor beskrevne initiativer, bortset fra projekteksportstøtte til miljøområdet gennem NoPEF efter 1992, som vil kræve omdisponeringer.

4.22 Regionalpolitik

Planeringsunderlag

Ett nytt nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik 1990–1994 har fastställts den 10 maj 1990. Detta ersätter programmet från 1986.

Programmet har utformats med sikte på att vara ett flexibelt och övergripande ramprogram. Under programperioden förutsätts kompletteringar ske med konkreta åtgärdsprogram för den gränsregionala verksamheten och det sektorsövergripande samarbetet. Samarbetsinitiativ angående glesbygds- och storstadsfrågorna kommer också att preciseras.

Syftet är att koncentrera de nordiska regionalpolitiska insatserna under denna period på följande inriktning:

- Utveckling av nya former för samverkan mellan olika regioner i Norden.
- Kunskapsutveckling samt informations- och erfarenhetsutbyte ges ökad prioritet.
- Utökad samarbete med samhällssektorer med stor betydelse för den regionala utvecklingen.
- Förstärkt gemensamt nordiskt agerande i internationella frågor.
- Gemensamma regionalpolitiska stödordningar

Regionalpolitiken är i sin karaktär tvärsektoriell. Det betonas utveckling av nya former för förstärkt samverkan med flera sektorer. Analyser av den regionala utvecklingen i Norden i ett europeiskt perspektiv prioriteras högt. Nätverk för kompetensutveckling i nordiska regioner skall byggas ut.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAMMEN

Norden i Europa till 1992

23. Särskilda förhållanden i Norden som bestämmer regionalpolitiska insatser.
24. Gränsregional utveckling.

Den ekonomiska handlingsplanen:

- Möbelexcellens i fyra regioner, Kompetensutveckling i utsatta regioner.

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Forskning, utredningsverksamhet, erfarenhetsutbyte m. m.

Ministerrådet har gett hög prioritet för kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte kring regionalpolitiken. Analyser av regionala förhållanden och problem, aktuella utvecklingstendenser samt framtidsbedömningar skall fördjupas. Detta kräver förstärkning och utvidgning av Basprojektets servicefunktion i form av systematisk databaserad informationsinsamling samt kartografisk framställning i ett nordiskt jämförbart perspektiv.

Tidsplan: 1991–1994

Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

NordREFO initierar och samordnar regionalpolitiskt inriktad forskning samt medverkar i finansieringen av sådan forskning. Forskningsprogrammet fram till 1994 omfattar bl. a. internationalisering, decentralisering och miljöfrågor. Informations- och erfarenhetsutbytet skall utvidgas. En ny tidskrift NordRevy har till uppgift att presentera aktuell information och skapa debatt om regional utveckling, näringsliv och miljö.

Tidsplan: 1991 – 1994

Storstädernas roll

Frågan omorstädernas roll i den nationella och regionala utvecklingen är ett viktigt område för studier.

Tidsplan: 1991 – 1994

Examination

Försöksverksamhet med examination av regionalpolitiken i något eller några av de nordiska länderna bör prövas. Detta skall ske på något av ländernas initiativ.

Tidsplan: 1991

Samverkan inom och mellan regioner

Ministerrådet har uppdragit åt NÄRP att under 1991 redovisa förslag till konkret åtgärdsprogram för samverkan mellan regioner i Norden, inklusive det gränsregionala samarbetet. Vad gäller samarbetet inom gränsregioner kommer programmet att omfatta verksamhetens inriktning, organisation, konkreta samarbetsprojekt och finansiering för 1992–94. I första hand redovisas regionalpolitiskt prioriterade aktiviteter. För verksamheten som har en annan inriktning, t. ex. utifrån övergripande nordism, bör undersökas en bredare förankring.

Vad gäller samarbetet i regioner som gränsar till EG undersökes om en knytning i någon form till arbetet inom The Association of European Border Regions (AEBR/AGEG) kan vara lämplig.

När det gäller det framtida samarbetet mellan regioner bör nya och flexibla samverkansformer prövas som temaorienterad försöksverksamhet.

Tidsplan: 1991 – 1992 (1994)

Glesbygdsutvecklingen

Angående frågor som rör glesbygdsutveckling och glesbygdspolitik avses verksamheten inriktas på småorts- (landsby) och öproblematiken.

Tidsplan: 1991 – 1993

Sektorsövergripande samarbejde

Ministerrådet vill förstärka och sätta igång gemensamma utredningar och konkrete projekt med flera sektorer. Följande områden har getts prioritet: miljöfrågor, transporter och kommunikationer, utbildning, forskning och utveckling (FoU), industriellt samarbejde samt utbildning och kultur. En samlad redovisning avses att läggas fram på Nordiska rådets session 1992.

Tidsplan: 1991 – 1992

Samarbejde i internationale spørgsmål

Frågor som rör den europeiska integrationen och dess betydelse för den regionala utvecklingen och regionalpolitiken i de nordiska länderna ägnas särskild uppmärksamhet.

För att precisera gemensamma nordiska insatser har ministerrådet initierat studier om hur regionalpolitiska frågor behandlas inom EG samt om hur nationell regionalpolitik i Norden kan utformas inom det regelsystem som gäller för EG. En rapport avses att läggas fram på Nordiska rådets session 1991.

Tidsplan: 1991

Gemensamma regionalpolitiske størdordninger

Nordisk udviklingsfond for Västnorden fortsätter att bygga upp sin verksamhet fram till 1995. Ministerrådet kommer därefter att ta ställning till fondens fortsatta verksamhet.

Verksamheten inom Nordiska investeringsbankens regionallåneordning planeras att fortsätta.

Tidsplan: 1991 – 1995

BUDGETKONSEKVENSER

Sektorns budgetram för 1991 uppgår till drygt 26 MDKK. Samarbejdsprogrammet 1990–1994 omfattar flera nya aktivitetsområden och kan därför medföra behov av omDispositioneringar.

Därtill kommer de reserverade medlen ur den ekonomiska handlingsplanen till och med 1992, ca 1 MDKK per år.

4.23 Bistandspolitiske spørgsmål

Planlægningsgrundlag

Det samarbejdsprogram om nordisk bistand, som Ministerrådet vedtog i 1988, vil fortsat danne basis for det brede spektrum af aktiviteter, som på formelt og uformelt plan udgør nordisk bistandssamarbejde. Samarbejdsprogrammet er ikke tidsbestemt under hensyntagen til ønsket om at opretholde stor fleksibilitet i nordiske bistandsindsatser. Programmet vil kunne

revideres løbende efterhånden som udviklingen måtte tilsige det, hvilket i lys af den hastige udvikling i mange områder i både i- og u-lande er nødvendigt for at kunne yde pragmatisk udviklingsstøtte.

Nordisk samarbejde på bistandsområdet vil i årene fremover have til hensigt at forstærke de nordiske indsatser, ikke mindst i multilaterale fora med henblik på at opnå støtte internationalt for de nordiske bistandsholdninger. Eventuelle nye nordiske fællesindsatser vil komme på tale, når sådanne er mest hensigtsmæssige ud fra et helhedssyn på projekt- og administrationseffektiviteten. Samordning og informationsudveksling mellem de bilaterale bistandsenheder vil blive yderligere udviklet.

De nordiske tværgående handlingsprogrammer som er beskrevet tidligere (Økonomisk handlingsplan og Norden i Europa), som Ministerrådet har vedtaget de senere år, har ikke direkte relevans for det nordiske samarbejde på bistandsområdet. Tværsektorielle indsatser, som udspringer fra andre nordiske samarbejdssektorer og -organer, kan dog få større betydning i årene fremover, hvor en større internationalisering vil finde sted i det nordiske samarbejde i det hele taget.

PRIORITEREDE OPGAVER

Bilateralt samarbejde

De nordiske lande vil fortsat på en række områder samarbejde og/ eller udveksle information uden at indgå i formelle fællesnordiske aftaler. Dette gælder f. eks. en del indsatser i Mellemamerika, Det sydlige Afrika, og især Namibia. De nordiske lande arbejder for en samordning både på og mellem udemissionerne og i de nordiske hovedstæder.

Med de nordiske bistandsministres møde i Molde i september 1990 blev der skabt en vigtig fælles referenceramme for de nordiske landes indsats for at fremme en demokratisk samfundsudvikling og respekten for menneskerettighederne gennem bistandssamarbejdet.

Den særlige nordiske arbejdsgruppe om menneskerettigheder og bistandspolitik vil fortsætte sit arbejde med at kortlægge reaktionsmønstre på området og fremkomme med anbefalinger til, hvorledes man ved hjælp af bistanden kan understøtte menneskerettighedssituationen og den demokratiske udvikling i samarbejdslandene.

Tidsplan: 1991

Samarbejde i internationale og multilaterale fora

En stor del af den nordiske indsats i internationale fora vil bestå i en fortsat koordinering af standpunkter og indlæg for at nordiske holdninger skal få så stor gennemslagskraft som muligt.

Faldet i det internationale bistandsvolumen har understreget behovet for, at de nordiske lande fortsætter bestræbelserne på at få øget de samlede internationale bistandsoverførsler, ikke mindst for de fattigste og mest

gældsbebyrdede lande, med henblik på at FN's 0,7% målsætning opfyldes. Det nordiske volumeninitiativ vil således blive videreført i FN og OECD (DAC) regie, især i forbindelse med FN-konferencen om Miljø og Udvikling i 1992.

Ligeledes vil Norden samarbejde for at vinde gehør for de nordiske bistandspolitiske synspunkter om fattigdomsorientering, hensynet til miljøet, respekten for menneskerettighederne, inddragelse af kvinder i udviklingen m. v.

Tidsplan: 1991

Verdensbanken og regionale udviklingsbanker

De nordiske lande vil fortsat presse på for at få Verdensbanken og de regionale udviklingsbanker til i højere grad at inddrage de nordiske bistandspolitiske synspunkter i den daglige virksomhed. Dette gælder i forhold til de ovenfor nævnte områder, og udspringer i et nordisk ønske om, at nødvendige strukturforandringer i mange udviklingslande må igangsættes med forståelse for de mest udsatte grupper i udviklingsprocessen.

Tidsplan: 1991

Nordisk Udviklingsfond (NDF)

I overensstemmelse med beslutningen om at oprette Nordisk Udviklingsfond i 1988 for en prøveperiode på 5 år, vil der i 1991 blive gennemført en midtvejsevaluering for at analysere fondens etableringsperiode, evt. revision af eller nye foranstaltninger til at imødekomme de oprindelige intentioner samt vurdere fondens eventuelle virksomhed efter prøveordningens udløb.

Tidsplan: 1991 – 1992

SADCC

Inden for det nordiske fælles projektsamarbejde vil støtte til SADCCs transport- og telekommunikationssektor fortsat blive prioriteret højt, og bestræbelserne på at regionalisere SADCCs sektorkontor i Maputo, Moçambique, fortsætter.

For så vidt angår Norden/SADCC Initiativet, udløb den første samarbejdsperiode for de fem nordiske lande og de nu ti stater i Det sydlige Afrika (de såkaldte SADCC-medlemslande). Med Namibias indtræden i SADCC 1990 påføres samarbejdet en ny dimension.

En ny samarbejdsramme for Norden/SADCC samarbejdet forventes aftalt under SADCC konferencen i Windhoek, Namibia, i 1991. Det fremtidige samarbejde mellem de to regioner vil især blive søgt koncentreret om et erhvervssamarbejde med henblik på støtte til SADCCs produktive sektorer, samt om kultursamarbejde.

Tidsplan: 1991 – 1995

NORSAD-fonden

Norsad-fonden, som skal have hovedsæde i Lusaka, Zambia, er foreløbig besluttet nedsat for en femårsperiode. Inden forsøgsperiodens udløb vil fonden og dens virksomhed blive evalueret med henblik på evt. videreførelse og tilpasning til den da rådende situation i Det sydlige Afrika.

Tidsplan: 1991 – 1995

SRGB

Indeværende planlægningsperiode for det fællesnordiske projekt for at opbygge en SADCC genbank for plantegenetiske ressourcer (SRGB) udløber 1992. I tillæg til årlige gennemgange af programmet, vil en evaluering af programmet finde sted inden næste fire års planlægningsperiode indtræder, med henblik på eventuelle justeringer af den nordiske bistandsindsats.

Tidsplan: 1991 – 2008

Det nordiske FN-projektet

Det tre-årige projekt har til hensigt at fremkomme med analyser og fremtidsvisioner for FN og FNs organisationer gennem produktion af rapporter til de bistandspolitiske myndigheder og afholdelse af seminarer, etc.

Tidsplan: 1991

BUDGETKONSEKVENSER

Samarbejdsprogrammet på bistandsområdet indebærer ikke finansielle støtteforanstaltninger fra det nordiske budget, idet hidtil overenskomne fællesnordiske indsatser betales over de nationale bistandsbudgetter.

4.24 Jord- og skogbrug

Planleggingsunderlag

Nordisk handlingsprogram på jordbruks- og skogbruksområdet ble vedtatt av Nordisk Ministerråd (landbruksministrene) i 1985 for perioden frem til utgangen av 1995.

Som forutsatt i dette programmet ble det utført en evaluering i 1989 av handlingsprogrammets samarbeidsområder. Denne konkluderte blant annet med at det lå nye store utfordringer for det nordiske samarbeide på de tverrsektorielle områder, spesielt innenfor landbruksmiljøområdet samt tilpasninger til internasjonale forhold. På denne bakgrunn ble det besluttet å utarbeide et tillegg til handlingsprogrammet av 1985.

Et forslag til Tillegg til handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet ble behandlet av Nordisk Råd under sesjonen i Island i mars 1990, og med enkelte endringer endelig fastsatt av ministerrådet den 27. juni 1990.

De prioriterte områder i Tillegg til handlingsprogram er:

- samarbeide på landbruksmiljøområdet
- samarbeide på Nordens nordområder
- samarbeide om genetiske ressurser
- harmonisering og tilpasning til EFs regelverk
- forskningssamarbeidet

På bioteknologiområdet har sektoren ansvar for gjennomføring av en del aktiviteter under Nordisk samarbeidsprogram for bioteknologi 1988–92. Under programmet gis støtte til kurser, stipendier, gjesteforskere, forskningsprosjekter m. v. innenfor plantebioteknologi og husdyrbioteknologi.

På landbruksmiljøområdet er det nedsatt en felles arbeidsgruppe av embetsmannskomiteen for miljøspørsmål og embetsmannskomiteen for jord- og skogbruksspørsmål. Denne arbeidsgruppen skal koordinere og planlegge nordiske aktiviteter og prosjekter innenfor landbruksmiljø. NEJS har identifisert fire spesielle satsingsområder på landbruksmiljøområdet, disse er nevnt nedenfor.

INNSATSER I TVERRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

6. Regler for produksjon, bearbeidelse og omsetning av landbruksprodukter
7. Veterinærlovgivning
8. Plantesunnhetsbeskyttelse
21. Bioteknologiske patenter (i samarbeid med industrisektoren).

ANDRE PRIORITERTE INNSATSER

Koordinering av miljø- og landbrukspolitikk

Ministerrådet har til hensikt å initiere prosjekter på dette området i samsvar med målsettingene i Tillegg til handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet. Et prosjektforslag gjelder bruk og koordinering av virkemidler i miljø- og landbrukspolitikken. Et annet aktuelt prosjekt er analyse av konsekvenser av økologisk og ekstensiv jordbruksdrift.

Tidsplan: 1991–1993

Avrenning av næringssalter m. v.

På dette området er det etablert felles nordiske målsettinger, jfr. Nord-sjøavtalen. Ministerrådet ønsker å gå videre med dette, og blant annet vurdere ulike tiltak mot avrenning av næringssalter og organisk materiale.

Tidsplan: 1991–1993

Skogbruk og miljø

Innenfor dette område er det to felter som prioriteres av ministerrådet, det ene er miljøvennlige skogbruksformer, det andre er beskyttelse av skogene mot forurensning og andre miljøtrusler. På begge områder er det igangsatt prosjekter, delvis i regi av SNS (Samarbeidsnemnden for Nordisk Skogforskning), delvis direkte av ministerrådet.

Det arbeides nå med å utarbeide nærmere retningslinjer for samarbeidet om utvikling av miljøvennlige skogdriftsformer, samt med å utarbeide en nordisk plan for bekjempning av skogskader. Dette arbeidet koordineres av SNS.

Tidsplan: 1991 – 1993

Miljøkvalitetsovervåkning

Ministerrådet ønsker at erfaringer og ekspertise på miljøkvalitetsovervåkningsområdet kan bli utnyttet i fellesskap av de nordiske land. Det planlegges blant annet et prosjekt for miljøkvalitetsovervåkning i jord- og skogbruksområder.

Det er også et mål å etablere felles prosedyrer for måling, vurdering og rapportering med hensyn til avrenning av næringssalter til havområdene.

Tidsplan: 1991 – 1993

Genbanksamarbeidet

De nordiske land etablerte i 1979 Nordisk Genbank, med oppgave å bevare verdifullt genetisk materiale for jord- og hagebruksplanter. På skogsområdet er genbankfunksjonen organisert under SNS.

På husdyrsiden er det i mer enn ti år vært samarbeid med sikte på bevaring av truede husdyrraser. Innsatsen på dette området vil nå bli videreført og styrket.

Ministerrådet ønsker å styrke det nordiske engasjement i det globale genbanksamarbeidet. Det ble derfor i 1990 nedsatt en arbeidsgruppe som skulle utrede behovet for globale genbevarende foranstaltninger. På bakgrunn av arbeidsgruppens rapport vil ministerrådet vurdere ytterligere nordisk samarbeide i internasjonale genbankspørsmål.

Tidsplan: 1991

Planteforedlingssamarbeidet

Det nordiske planteforedlingssamarbeidet er organisert gjennom institusjonen Samnordisk Planteforedling (SNP). Planteforedling i skogbruket er organisert under SNS.

SNP er igang med å utarbeide en handlingsplan for sin virksomhet for perioden 1991 – 95. I den forbindelse er det i 1990 gjennomført en evaluering av SNP's virksomhet. Det fremtidige samarbeide på planteforedlingsområdet vil bli trukket opp på grunnlag av evalueringsrapporten og handlingsplanen.

Tidsplan: 1991

Forskning

Sektorens forskning koordineres på jordbrukssiden av NKJ (Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning) og på skogbrukssiden av SNS. Plan-teforedlingsforskning tilligger SNP.

Ministerrådet ser et fortsatt behov for nordisk forskningssamarbeide. Den viktigste oppgave er å sikre en best mulig organisering av den nordiske forskning, spesielt i forhold til de nasjonale forskningsorganer.

Forskning innen landbruksmiljøområdet vil få høy prioritet fremover. Forskningen skal også rettes mot internasjonalt samarbeide.

Tidsplan: 1991

Forskerutdannelse

Forskerutdannelseskurser gjennomføres i regi av Styringsgruppen for de systematiserte Nordiske forskerkurser. Ministerrådet vil søke å utbygge den nordiske forskerutdannelse som et integrert element i landbruksuniversitetenes undervisningsplaner.

Tidsplan: 1991

BUDSJETTKONSEKVENSER

De prioriterte områder innenfor landbruksmiljø, harmoniseringsarbeidet og samarbeidet om genetiske ressurser har medført en økning av sektorbudsjettet for 1991 og også forutsatt en viss intern omdisponering i ressursbruken.

Ministerrådet vil gjennomføre samarbeidsaktivitetene i tilleggsprogrammet og sektorens opprinnelige handlingsprogram innenfor en uændret årlig budsjetttramme på 22,5 MDKK.

4.25 Fiskeri

Planeringsunderlag

Nordisk Ministerråds samarbeid på fiskerisektoren ble igangsatt i 1986 med etableringen av eget ministerråd, og fra 1987 av ble fiskeri et eget budsjettområde.

Til Nordisk Råds 37. sesjon i Stockholm fremmet Ministerrådet forslag om Nordisk Samarbeidsprogram for Fiskeriområdet. Samarbeidsprogrammet ble stadfestet av Ministerrådet (Fiskeriministrene) i april 1989 som et 5-års program 1990–1994 som skal evalueres etter tre år.

Samarbeidsprogrammet peker spesielt på fire områder hvor utvidet nordisk samarbeid vil ha betydning;

- ressursforvaltning og miljøproblematikk,
- forsknings- og annet samarbeid innenfor akvakulturområdet,
- behovet for øket videreføring og markedsforskning,
- konsekvensene for fiskerierhvervet av realiseringen av EFs indre marked.

Samarbeidsprogrammet har i sterk grad vært rettet mot støtte til eksisterende og stimulering av nye nordiske samarbeidstiltak innenfor fiskeriforskningen.

Endrede forutsetninger – Nye prioriteringer

I løpet av to-års perioden 1989/1990 fra Samarbeidsprogrammet har sentrale forutsetninger endret grunnlaget også for det fortsatte nordiske fiskerisamarbeidet.

Ministerrådet har som tilsvaret til utviklingen innenfor Europa utarbeidet Arbeidsprogrammet Norden i Europa til 1992, og i dette understreket at første prioritet innenfor de enkelte sektorenes samarbeid skal gis tiltak som kan medvirke til økt kontakt og samarbeid mellom Norden og de øvrige europeiske land og til gjennomføringen av det vedtatte Arbeidsprogrammet.

Ministerrådet har videre pekt på viktigheten av økt kontakt med de øst-europeiske stater.

Ressurssituasjonen for mange av våre viktigste fiskeslag blir stadig mer bekymringsfull, og fiskeriministrene har i sine møter drøftet mulighetene for samarbeid om fiskeriforvaltning og -reguleringer på delte fiskebestander og i tilgrensende fiskesoner, og har besluttet at økt prioritet skal gis dette området.

Det har fortsatt ikke lykkedes Ministerrådet å etablere samarbeidsforhold som har fjernet åpen nordisk uenighet i den internasjonale hvalfangstkommissjonen. Det er fortsatt Ministerrådets målsetting å etablere slike samarbeidsrelasjoner, og det nordiske samarbeidet om havpattedyrspørsmål vil følgelig bli intensivert i 1991.

Fiskeriministrene har videre understreket Samarbeidsministrenes ønske om at større vekt skal legges på samarbeidstiltak som er rettet mot forholdet mellom de nordiske og de øvrige europeiske land.

Som en konsekvens vil i økende grad de nordiske samarbeidstiltakene på fiskeriområdet bli rettet mot forvaltningsproblematikk, mot fiskeripolitiske emner og internasjonale samarbeidstiltak, og i mindre grad enn hittil være ensidig konsentrert om støtte til de rene forskningsprosjekter.

Hovedlinjene i Ministerrådets fiskerisamarbeid 1991 – 1993

Fiskerisamarbeidet vil i 1991 – 1993 være konsentrert om følgende hovedområder;

- Marin Økologi, herunder havpattedyrsamarbeidet
- Akvakultur
- Markedsforskning
- Regulering- og forvaltning
- Arbeidsprogrammet Norden i Europa
- Øst-Europa Samarbeid

INNSATSER I TVERRSEKTORIELLE PROGRAMMER

Norden i Europa til 1992

25. Regler for produksjon, bearbejding og samordning af fisk og fiskeprodukter
26. Erhvervsstøtte i fiskerisektoren
27. Fiskehandel i Europa 1990 – 2000
28. Den marine økologiske miljø- og fiskeriforvaltning

Den økonomiske handlingsplan

Fiskeriministrene har tatt initiativ overfor miljøsektoren for å få etablert tettere kontakt mellom de nordiske samarbeidsorganene på hhv fisk og miljø. På bakgrunn av positiv respons fra miljøsektoren vil økt samarbeid om havsmiljøspørsmål med spesiell relevans til fiskerierhvervet komme i fastere former fra og med 1991.

ANDRE PRIORITERTE INNSATSER

Fiske og miljøfrågor i Skagerrak og Kattegat

I 1991 avsluttes prosjektet som har samlet inn, systematisert og katalogisert alle data og forskningsresultater som finnes vedrørende det økologiske miljø i Skagerrak og Kattegat med spesiell relasjon til fiskebestandene og fiskeriene.

Prosjektet har vært koordinerende under gjennomføringen av Ministerrådets støtte til den internasjonale havforskningsekspedisjonen SKAGEX '90 med deltagelse fra Danmark, Norge, Sverige, Tyskland, Polen og Sovjet.

Tidsplan: 1991

Hvaltelling

Med støtte fra Nordisk Ministerråd fortsetter i 1991 det internasjonale forskningssamarbeidet med kartlegging av størrelsen på hvalbestandene i Nord-Øst Atlanteren. Innenfor samarbeidet om marin økologi og fiskeriforvaltning står det fortsatt som en sentral forskningsoppgave å finne hvilken rolle havpattedyrene spiller bl.a. m.h.t. deres konsumpsjon av fisk.

De nordiske landenes forskning står sentralt for å øke kunnskapene om verdens hvalbestander.

Tidsplan: 1991

Havbeiting

Nordisk Ministerråd har siden 1987 støttet et samarbeidsprosjekt som har som siktemål å undersøke om avlsarbeide bør inngå i havbeiteprogrammer for laks. Hovedarbeidet er rettet mot å studere hvor stort utbytte,

bl. a. gjennom økt gjenfangstprosent og økte vekstrater , det er mulig å oppnå ved slikt avlsarbeide.

Tidsplan: 1991 – 1992

Ernæring og proteinomsetning hos oppdrettsfisk

Prosjektet ble startet i 1990, og vil studere hvordan man gjennom fiskens ernæring kan påvirke vekst, helse, reproduksjon m. v. Gjennom økte kunnskaper om sammenhengen mellom ernæring og vekst ligger en vesentlig mulighet til økt lønnsomhet innenfor oppdrettsnæringen. Prosjektet har som målsetting å frembringe et vitenskapelig grunnlag for å optimalisere førsammensetninger.

Tidsplan: 1991

Verdensmarkedet for Fiskeprodukter

Prosjektet har som formål å undersøke hvordan eksporten av fiskeprodukter fra de nordiske land er tilpasset utviklingen på verdensmarkedet samt å vurdere konsekvensene for nordisk fiskeeksport av innføringen av EFs indre marked. Prosjektet, som avsluttes i 1992, vil identifisere områder innenfor markedsføring/eksport hvor de nordiske lands fiskeeksportører vil ha nytte av felles tiltak.

Prosjektet gjennomføres i nært samarbeid med prosjektet Fiskehandel i Europa; som foretar en analyse av den sannsynlige utviklingen i det europeiske markedet på 1990-tallet m. h. t. endringer i lovverk, kvalitetsregler m. v., samt endringer i kjøperleddet som må møtes med organisatoriske endringer og tilpasninger fra eksportørsiden.

Tidsplan: 1991 – 1992

Øst Europa Program

I 1991 vil det nordiske fiskerisamarbeidet gjennom etablerte kontakter i de øst-europeiske østersjøstatene etablere et utvidet samarbeide innenfor fiskeriområdet. Havforskningssamarbeidet som har vært konkretisert i SKAGEX '90 vil fortsette, og det vil i fellesskap bli vurdert samarbeidstiltak innenfor forvaltningsamarbeid, næringsutvikling m. v. Samarbeidet med Øst-Europa vil bli konsentrert til områder hvor det allerede er etablert et nordisk nettverk.

Tidsplan: 1991

BUDSJETT-KONSEKVENSER

Det fastsatte samarbeidsprogrammet for fiskeriområdet og den handlingsplan som er utarbeidet for programmets gjennomføring har medført en budsjettvekst til 6,3 MDKK i 1991. Innenfor denne budsjetttramme er det mulig såvel å gjennomføre løpende tiltak innenfor marin økologi, akvakultur m. v. samt å iverksette tiltak innenfor nye prioriterte områder

som Norden i Europa, Øst-Europa Samarbeid og Fiskerireguleringer og -forvaltning.

4.26 Bygg- och bostadssektorn

Planeringsunderlag

Bostadsministrarna beslöt på sitt möte i februari 1990 om de nordiska samarbetsorganens arbetsinriktning i förhållande till EGs byggföreskriftsarbete och utveckling av den inre marknaden fram till utgången av 1992. Sålunda är standardisering, certifiering och godkännandeordningar i europeiskt perspektiv högt prioriterade arbetsområden inom det byggpolitiska samarbetet.

Forskningssamarbetet på byggområdet har en stor betydelse bl. a. för att arbeta fram tekniskt underlag för harmoniseringssträvandena. Det bostadspolitiska samarbetet ökar stadigt och myndigheternas gemensamma projektverksamhet utvidgas.

Sektorns samarbetsprogram från 1983 formulerar ministerrådets ambitioner för hela sektorn. Detta program blev 1987 utökat med en handlingsplan för harmonisering och exportsamverkan. Mot den bakgrunden att Nordiska rådet under 1990 utför en utvärdering av sektorns aktivitet vill ministerrådet under 1991 se över och justera sektorns planer.

Sektorns organ vill under hösten diskutera möjliga samarbetsinitiativ när det gäller Central- och Östeuropa.

INSATSER I TVÄRSEKTORIELLA PROGRAM

Norden i Europa till 1992

18. Standardisering och tekniskt godkännande.
19. Offentliga anbud på bygg- och anläggsområdet.
20. Produktansvar och -säkerhet angående byggprodukter.

Den ekonomiska handlingsplanen

- Standardisering på byggområdet

ANDRA PRIORITERADE INSATSER

Exportsamverkan

I fortsättning av handlingsplanen från 1987 vill ministerrådet på olika sätt följa upp strävandena för att underlätta de nordiska ländernas samverkan om byggexport mot tredje land. Detta arbete ingår som en del av de europeiska integrationssträvandena men härutöver vill man med informationsverksamhet och branschmöten underlätta samverkan mellan länderna. Det första mötet av denna karaktär hålls i november 1990.

Tidsplan: 1991 – 1993

Jämförande analys av byggbranschens produktivitet

Under 1990 pågår en utredning om byggbranschens produktivitet. Arbetet anses ha betydelse inför ett öppnande av marknaden i Europa.

Tidsplan: 1990–1992

Inomhusklimat

Nordiska kommittén för byggbestämmelser arbetar enligt Nordisk handlingsprogram på indeklimaområdet (1987–1991), som godkänts av NKBs huvudkommitté i november 1987. Ministerrådet önskar förstärka även det tvärsektoriella arbetet om inomhusklimatproblem. Byggmyndigheterna verkar för en bättre inomhusmiljö genom åtgärder som baseras på bygglagstiftningen. En aktiv informationsinsats behövs för att sprida kunskap om hur man kan avhjälpa inomhusklimatproblem. Ytterligare forskning behövs på området bl. a. om allergier och byggmaterial.

Tidsplan: 1991–1993

Säkerhet, hälsa och miljö

Arbetet inom Nordiska kommittén för byggbestämmelser fortsätter med utarbetandet av föreskrifter bl. a. inom sådana huvudområden som brand, konstruktion och energi. Arbetet följer tätt utvecklingen i Europa och innebär en fortsatt harmonisering av bestämmelserna, en värdering och förbättring av nuvarande bestämmelser eller en informationsinsats beroende på området.

Tidsplan: 1991–1993

Datateknologi och byggbranschen

Genom den nordiska handlingsplanen för datateknologi (1984–1989) kunde man identifiera ett stort behov för nordisk samverkan på området. Ministerrådet vill följa upp rekommendationer från det rådgivande utskottet med en prioritering av byggsektorn under åren 1990–1993. För detta ändamål har det inom NBS-data utarbetats en statusrapport med rekommendationer till Nordiska ministerrådet. Rapporten är utarbetad på engelska för att därmed utgöra de nordiska ländernas inlägg i det internationella arbetet.

Tidsplan: 1991–1993

Forskningsamarbeid

Ved Nordisk byggforskningsmøte 1.–2. oktober 1990 overtar Island formannsvervet i NBS (Nordiska byggforskningsorganers samarbeidsgruppe) frem til høsten 1993. Den europeiske utvikling vil i økende grad sette sitt preg på virksomheten i NBSs arbeidsgrupper. Med utgangspunkt i et initiativ fra NBS-DATA presentert på NBS møte i Trondheim i juni 1990 diskuterer NBS-styret et økt engasjement i Baltikum. Styret er også opptatt av å definere byggforskningens ansvar for å fremme bærekraftig utvikling.

NBS-samarbeidet vil likevel fortsatt først og fremst ta sikte på å øke kvaliteten og nytteverdien av nordisk byggforskning gjennom arbeidsgruppens virksomhet.

Tidsplan: 1991 – 1993

Kapitalmarknad og bostadsfinansiering

Undersökning av strukturändringar på kapitalmarknaderna i de nordiska länderna sett mot de generella tendenser för internationalisering av de finansiella kapitalmarknaderna samt en analys av denna utvecklings inverkan på bostadsfinansieringen i de nordiska länderna.

Tidsplan: 1991 – 1992

Generellt och selektivt bruk av styrmedel i bostadspolitiken

Avsikten med utredningen är att förbättra underlaget för praktisk bostadspolitik och bidra till diskussion om effektivitet och strategi för val av styrmedel på bostadssektorn

Tidsplan: 1991 – 1992

Strategier för stadsförnyelse i de nordiska länderna

Utredningen skall belysa vilka styrmöjligheter det offentliga har för att nå önskat stadsförnyelse samt att redogöra för de element som kan ha betydelse. Av dessa kan bl. a. nämnas administrativa förhållanden, stadsförnyelsens karakter, effekt av subsidier, invånarnas medverkan och konsekvenser för invånarna.

Tidsplan: 1991 – 1992

BUDGETKONSEKVENSER

Ministerrådet avväntar Nordiska rådets utvärdering av det nordiska byggsamarbetet som torde föreligga i början av 1991. För närvarande bedömer ministerrådet att den planerade verksamheten skall kunna genomföras under 1992 genom omprioriteringar inom en konstant budgetram på knappt 7 MDKK. Härtill kommer de reserverade medlen ur den ekonomiska handlingsplanen för europeiskt harmoniseringsarbete på 850 000 DKK för åren 1990 – 92.

Budget- och kontrollutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1991. Redogörelsen har även hänvisats till rådets fackutskott, som lämnar separata betänkan- den över respektive fackområde.

Ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet har förelagts rådets utskott i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 64.

Budget- och kontrollutskottet har behandlat redogörelsen (C 2/1991) vid möten 28–29 januari 1991.

2. Allmänna synpunkter på utformningen av C 2-dokumentet

Inledningsvis kan budget- och kontrollutskottet med tillfredsställelse konstatera, att C 2/1991 är mer informativt och i högre grad än tidigare C 2-dokument ett planeringsdokument. Ministerrådet har strävat efter att C 2/1991, tillsammans med arbetsprogrammet "Norden i Europa" och den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden", skall ge en enhet- lig och heltäckande bild av planerna för kommande år. Mot bakgrund av att både arbetsprogrammet och den ekonomiska handlingsplanen avslutas 1992 är tidshorizonten i de flesta fall 1991 och 1992, vilket enligt utskottets mening är väl kort. Framför allt mot bakgrund av att planerna för 1991 redan fastlagts, i samband med behandlingen av budgeten för 1991, och att ministerrådet i meddelande till utskottets betänkande över budgetförslaget för 1991 framhållit, att planerna för det nordiska samarbetet 1992 och 1993 skall redovisas i C 2/1991, anser utskottet att tidsperspektivet borde varit något längre.

Budget- och kontrollutskottet har i tidigare betänkan- den efterlyst såväl total- som sektorramar för kommande år. När det gäller totalramen är ministerrådets planeringsförutsättning för kommande år en budgetmässig nolltillväxt i reala termer. Detta betyder i realiteten att den nordiska budgeten på sikt kommer att minska. Utskottet menar att detta kan skapa problem när ministerrådet samtidigt framhåller att den dynamiska utveck- lingen i Europa kommer att ställa nya och större krav på det nordiska

samarbetet under kommande år. Utskottet har svårt att se, hur dessa nya och större krav skall kunna tillgodoses enbart med omDispositioner och minskningar av de administrativa kostnaderna.

När det gäller sektorramar har alla sektorer fått sig pålagt att planera efter oförändrade ramar. Ministerrådet framhåller samtidigt att ändrade prioriteringar kan leda till nedskärningar inom områden som minskar i betydelse. Enligt vad utskottet kan se har sektorerna accepterat oförändrade ramar, däremot saknas inom flertalet sektorer den övergripande prioritering, som skulle kunnat utgöra en beredskap för eventuella nedskärningar.

Utskottet uppskattar redogörelsen för de olika sektorernas insatser i tvärsektoriella program samt att sektorerna gjort en uppskattning av budgetkonsekvenserna för genomförandet av verksamheten inom sektorerna.

Utskottet finner det positivt att ministerrådet försökt tillgodose en del av de önskemål, när det gäller utformningen både av budgeten och C 2-dokumentet, som utskottet framfört både i betänkanden och i diskussioner med ministerrådet.

3. Överordnade prioriteringar

De områden som ministerrådet för närvarande lägger största vikt vid är Norden i Europa inklusive samarbete med Baltikum och Östeuropa, samarbetet på kulturområdet inklusive forskning samt det tvärsektoriella miljöarbetet. Eftersom dessa områden ingår även i budget- och kontrollutskottets prioriteringar har utskottet givetvis inget att invända mot detta.

Ministerrådet kommer också att arbeta för att effektivisera det nordiska samarbetet på alla nivåer. Planeringsförutsättningen om en nollbudgetering kräver en kraftig prioritering av uppgifterna samt en stor ekonomisk försiktighet inom de olika sektorerna och när det gäller de administrativa utgifterna. Budget- och kontrollutskottet kan instämma i detta.

4. Tvärsektoriella program

Norden i Europa inklusive samarbete med Baltikum och Östeuropa är, som tidigare nämnts högt prioriterat. När det gäller Norden i Europa finns det emellertid ingen antydning om, hur de aktiviteter som ingår i programmet skall fortsätta efter 1992. Utskottet anser att, även om de nordiska ländernas förhållande till EG efter 1992 är oklart, finns det ett antal aktiviteter som bör vidareföras och att detta borde framgå av C 2-dokumentet.

När det gäller samarbetet med Baltikum och Östeuropa är frågan om finansieringen efter 1991 fortfarande oklar. Utskottet anser att arbetet för demokrati och självständighet i Baltikum bör prioriteras högt. De enskilda

nordiska länderna måste därför inse, att det det kan bli nödvändigt med tilläggsbeviljningar till det nordiska samarbetet med Baltikum.

När det gäller kultursamarbetet framgår av tabellen på sidan 12 att kulturandelen ökat från 33,9% av budgeten 1990 till 36,1% av budgeten 1991. Budget- och kontrollutskottet anser att kultursamarbetet är en viktig del av det nordiska samarbetet och att framför allt utbildnings- och forsknings-samarbetet har betydelse för Nordens möjligheter att hävda sig i internationella sammanhang.

När det gäller forskningssamarbetet planlägger ministerrådet två nya femåriga program inom miljö- och polarforskning. Enligt vad utskottet kan förstå kan dessa program finansieras med de medel som frigöres när den bioteknologiska handlingsplanen upphör. Utskottet menar att det är ett effektivt sätt att bedriva nordiskt samarbete på att under 3–5 år göra en rejäl satsning på ett område. Det ger i de flesta fall konkreta forskningsresultat, som kan utnyttjas, men skapar också ett kontaktnät både mellan personer och institutioner som gör att samarbetet, om det varit fruktbart, har möjlighet att fortsätta även utan nordisk finansiering.

Utskottet ser med intresse att miljöfrågorna i allt högre grad integreras i de olika samsamarbetssektorerna och att det t. o. m. etablerats gemensamma arbetsgrupper inom olika sektorer.

När det gäller den ekonomiska handlingsplanen förefaller det nu helt klart att dessa medel inte kommer att överföras till den nordiska budgeten när handlingsplanen avslutas 1992.

Med tanke på de utmaningar det nordiska samarbetet står inför, inte minst när det gäller samarbetet med Baltikum, anser utskottet att dessa medel fortsatt borde stå till förfogande för den nordiska budgeten.

Finansministrarna har meddelat att man inte tänker utarbeta en ny ekonomisk handlingsplan, det ekonomiska samarbetet kommer i framtiden att ske i andra former och under 1991 kommer det att arbetas för att utveckla det framtida ekonomiska samarbetet. En viktig del av detta arbete kommer att bestå av en utvärdering av pågående samarbete. Utskottet menar att det vore rimligt att finansministrarna åtminstone även i fortsättningen finansierar de aktiviteter, som inte avslutats när handlingsplanen upphör, så att de kan vidareföras utan att ta medel ur den ordinarie budgeten i anspråk.

Utskottet ser med intresse på planerna att förbättra informationen om det nordiska samarbetet.

5. Budgetmässiga utsikter

Ministerrådet konstaterar att den ordinarie budgeten vuxit från 471,7 MDKK 1987 till 627,3 MDKK 1991. Budget- och kontrollutskottet kan konstatera att det från 1987 till 1990 varit en viss reell tillväxt av den nordiska budgeten medan det från 1990 till 1991 endast varit en kostnads-

uppräknig av budgeten, vilket är i överensstämmelse med föreliggande planeringsförutsättningar.

Mot bakgrund av de diskussioner som förts, framför allt från ministerrådets sida om en nedläggning av institutioner för att öka flexibiliteten i budgeten, finner utskottet det intressant att se, att det redan nu finns en ganska stor flexibilitet i budgeten. Genom att dispositionsmedlen beviljas för mellan 1–5 år framåt, beroende på om det gäller projekt eller handlingsplaner, är större delen av de medel, som inte berör institutioner eller administration, fria för omDispositionering inom en femårsperiod. Eftersom utskottet har påpekat detta i tidigare betänkanden anser utskottet att det är bra att ministerrådet gjort en mer ingående undersökning av detta.

Utskottet kan till slut med tillfredsställelse konstatera, att ministerrådet förväntar sig att överväganden om, hur stora resurser som skall avsättas för det nordiska samarbetet i framtiden och hur dessa resurser bäst skall utnyttjas, skall ske i nära samarbete med Nordiska rådet.

6. Budget- och kontrollutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet:

A. Att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1991, antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att prioritera samarbetet med Baltikum och att säkerställa finansieringen av detta samarbete
2. att även prioritera miljö i vid bemärkelse och att fortsätta arbetet med att integrera miljöfrågorna i olika samsarbetssektorer
3. att arbeta med längre tidsperspektiv. C 2/1992 bör således innehålla planerna för 1993–1995
4. att sektorerna prioriterar sin verksamhet på ett sådant sätt, att det klart framgår vad som kommer att kunna genomföras, även vid nedskärningar av sektorbudgeten.

B. Att Nordiska rådet lägger C 2/1991 till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1991

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Anker Jørgensen (S)

Wiggo Komstedt (m)

Jens Marcussen (FrP)

Förman

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Marit Rotnes (A)

Kommunikationsutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Inledning

Till kommunikationsutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats delar av Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet – dokument C 2/1991.

Utskottet har behandlat dokumentet vid sitt möte i Stockholm den 28–30 januari 1991 och tagit ställning till punkterna 4.15., Transport och kommunikation, 4.16., Trafiksäkerhet och 4.17., Turism, samt vissa delar av andra kapitel som varit av intresse för utskottet.

Inledningsvis vill kommunikationsutskottet konstatera att ministerrådet nu till en viss del har tagit hänsyn till utskottets kommentarer till fjolårets C 2-dokument om att redovisa de ekonomiska ramar som utskottets verksamhetsområden har de närmaste åren.

Utskottet betonar att dessa ramar, samt den nordiska budgetens totalsumma, endast får betraktas som indikativa eftersom den nordiska budgeten alltid måste beslutas med hänsyn till det existerande ekonomiska läget i de nordiska länderna, samt med hänsyn till, och värdering av, beslut om Nordiska rådets rekommendationer till ministerrådet angående projekt och åtgärder. I detta sammanhang erinras om utskottets yttrande över ministerrådets budget för 1991.

Transporter och kommunikationer

Kommunikationsutskottet instämmer i ministerrådets åsikt om de viktigaste uppgifterna som transportsamarbetet står inför under 90-talet.

Genomförandet av en nordisk transportmarknad, åtgärder föranledda av den pågående internationaliseringsprocessen i Europa, åtgärder för att minska och motverka trafikens negativa miljöpåverkan, utveckling av informationsteknologin inom transportsektorn, klagörande av transportinfrastrukturens strategiska betydelse, kompletterande infrastrukturinvesteringar för att åstadkomma ett effektivare transportsystem, samt att bevaka och stödja utvecklingen i Östeuropa, allt detta är frågor som kommunikationsutskottet anser viktiga.

Ministerrådet påpekar att verksamheten inom detta område under åren

1991–93 skall beviljas 3,7 milj. DKK per år. Det framgår också av dokumentet att pågående aktiviteter inom området kommer att kräva 3,2 milj. DKK under 1991, 2,3 milj. DKK under 1992 och 2,3 milj. DKK under 1993.

Det är uppenbart att denna ekonomiska ram inte ger möjligheter till att ta initiativ till några större projekt inom området. Utskottet anser det därför uppenbart att om man skall uppnå den ambitionsnivå som både utskott och ministerråd anser nödvändigt, så måste den ekonomiska ramen revideras i den närmaste framtiden.

Inom denna sektor vill kommunikationsutskottet särskilt nämna insatser rörande infrastrukturen och trafikstrukturen. Utskottet har vid flera tillfällen påpekat att insatser inom dessa områden på ett effektivt sätt påverkar de två frågor som utskottet prioriterar högst, dvs. miljöfrågorna och trafiksäkerheten. Utskottet kommer därför med stort intresse att följa ministerrådets arbete med att söka alternativa finansieringsmöjligheter för infrastrukturinvesteringar. Alternativet att dessa investeringar till fullo eller delvis skall kunna genomföras utan nationella eller nordiska budgetmedel anser utskottet mycket intressant.

I detta sammanhang vill utskottet uttrycka sin besvikelse över att ministerrådet inte har fullföljt arbetet i enlighet med *rekommendation 44/1987* angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden. Det faktum att ministerrådet anser att man nu måste söka alternativa finansieringsmöjligheter för infrastrukturinvesteringarna understryker vikten av att dessa investeringar måste planeras utifrån ett nordiskt perspektiv för att garantera att de begränsade resurser som föreligger eller kommer att finnas, används på bästa möjliga sätt.

Kommunikationsutskottet erinrar om att i samband med arbetet med infrastrukturen måste hänsyn tas till möjligheten att transporter till och från Norden till viss del kan gå via de östeuropeiska länderna. Samtidigt erinras om att dessa länder har en betydande marknadspotential för Norden.

En annan fråga inom transportsektorn som utskottet vill betona är cabotagefrågan.

Kommunikationsutskottet har vid flera tillfällen påpekat vikten av att om Norden skall kunna delta i den pågående internationaliseringsprocessen av transportsektorn måste man inom Norden skapa en gemensam transportmarknad. Förutsättningen för en sådan gemensam marknad är att konkurrensförhållandena de nordiska länderna emellan är någorlunda lika samt att cabotagetrafik blir tillåten. Hittills har ministerrådet enbart arbetat för cabotage inom lastbiltransporterna, som utskottet har tillstyrkt och anser vara ett steg i rätt riktning. Samtidigt har utskottet ansett att denna liberalisering också skall gälla för andra transporter. Här har utskottet särskilt lagt vikt vid de tvärgående flygförbindelserna inom Norden. Utskottet har upprepade gånger påpekat att internationella regler under inga

omständigheter får hindra en gynnsam regional utveckling inom Norden. Utskottet anser att ministerrådet måste se till att Norden kan få fördelar av en liberalisering av flygsektorn innan denna liberalisering blir verklighet inom EG. Endast på det sättet kommer Norden att kunna möta den ökade konkurrensen som utvecklingen inom EG kommer att medföra. Utskottet anser därför att ministerrådet omedelbart skall sätta i gång arbetet med att utarbeta en plan i syfte att uppnå de anförda målen.

Trafiksäkerhet

Som framgår av ministerrådets redogörelse har man under 1990 arbetat med en översyn av den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet. Insatserna är evaluerade i samråd med nordiska trafiksäkerhetsorganisationer m. fl. Avsikten är att den reviderade planen skall läggas fram till Nordiska rådets session 1991 och att den skall gälla under perioden 1992 – 1994.

Kommunikationsutskottet yttrar sig över denna reviderade plan i ett särskilt betänkande. Utskottet hänvisar därför till det nämnda betänkandet angående utskottets kommentarer över den planerade verksamheten inom trafiksäkerhetssektorn.

Utskottet vill dock upprepa sitt tidigare uttalande att trafiksäkerhetssektorn även i fortsättningen bör vara bland ministerrådets högst prioriterade samarbetsområden.

Turism

I sin redogörelse konstaterar ministerrådet att under början av 90-talet kommer det nordiska turistsamarbetet att domineras av tre uppgifter. Dessa är:

- Genomförandet av det nordiska turistprogrammet
- Åtgärder föranledda av den pågående internationaliseringsprocessen i Europa, samt
- att finna lämpliga former för fortsatta samnordiska marknadsföringskampanjer av den typ som genomförts i Väst-Tyskland och nu i USA.

Gällande det nordiska turistprogrammet har ÄK-Turism beslutat att en verksamhetsplan skall upprättas. Verksamhetsplanen skall som en utgångspunkt ha de åtgärdsområden som skisseras i programmet och inom varje område anges policy samt pågående och planerad verksamhet. Planen skall revideras regelbundet.

I utskottets betänkande över det nuvarande turistprogrammet efterlyste utskottet konkreta förslag för dess utförande. Kommunikationsutskottet anser därför att upprättandet av denna verksamhetsplan är ett effektivt sätt att förverkliga turistprogrammets intentioner. Utskottet erinrar om *rekommendation nr 21/1989* angående ökat samarbete inom turismen, och

förutsätter att ÄK-Turism tar hänsyn till rekommendationen vid utarbetandet av verksamhetsplanen. Ytterligare förutsättes att utskottet får ta del av verksamhetsplanen.

Kommunikationsutskottet tillstyrker ministerrådets planer om åtgärder föranledda av den pågående internationaliseringsprocessen i Europa. Utskottet är också av samma åsikt som ministerrådet att man i samband med denna process noggrant bör följa och evaluera de möjligheter som demokratiseringen av de Östeuropeiska länderna har för turismen.

Kommunikationsutskottet noterar att beviljningar till de marknadsföringskampanjer som har genomförts i Västtyskland och som nu pågår i USA upphör vid utgången av 1992 med den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden". Utskottet noterar också att ministerrådet anser det viktigt att finna lämpliga former för att i fortsättningen finansiera sådana kampanjer.

Utskottet konstaterar att erfarenheterna av kampanjen i Väst-Tyskland samt det man redan kan notera från kampanjen i USA är så positiva att det måste vara befogat att fortsätta med sådana kampanjer. Turismen blir en allt viktigare näringsgren i de nordiska länderna och betraktas allmänt som en av framtidens basnäringar. Utskottet betonar därför vikten av att ministerrådet omedelbart ser till att denna marknadsföringsverksamhet kan fortsätta även efter 1992 med samma tyngd som hittills.

Utskottet erinrar om att en av målsättningarna med det nordiska turistprogrammet är att förmå fler utomnordiska turister att välja Norden som resmål. Utskottet anser det därför vara väl förenligt med turistprogrammets intentioner att efter 1992 i den nordiska budgeten bevilja turistsektorn finansiella medel för marknadsföringskampanjer, således att dessa marknadsföringskampanjer kan fortsätta.

Kommunikationsutskottet har tidigare påpekat vikten av turistsatsningar inom den regionalpolitiska sektorn. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse ministerrådets konstaterande att nuvarande samarbete med regionalpolitiska sektorn skall utökas samt att tidigare samarbete med miljösektorn skall om möjligt återupptas.

Övriga områden

Kommunikationsutskottet noterar att kontaktgruppen för datapolitiska frågor under 1991 skall presentera förslag om den fortsatta organiseringen och finansieringen av tvärsektorieella datarelaterade frågor. Det noteras också att forskningspolitiska rådets expertgrupp under 1991 skall presentera sin evaluering av den samlade datahandlingsplanen.

Utskottet kommer med stort intresse att ta del av det ovan anförda.

Utskottet noterar också de stora framgångar som ministerrådets dataprogramgrupp har haft och ställer stora förväntningar på gruppens fortsatta arbete. Ytterligare noteras de insatser som är planerade inom områdena

datateknologi och byggbranschen. Särskilt noteras planerna om de nordiska ländernas inlägg i det internationella arbetet inom detta område.

Gällande planerna för arbete inom miljöområdet noterar utskottet att ministerrådet planerar att behandla miljöproblemen från olika trafikslag, samt att samarbetet kommer att ske när det gäller möjliga åtgärder, analys av styrmedel, prognosmodeller och utarbetande av strategier.

Utskottet understryker att miljöfrågorna till sin natur är tvärsektorieella således att om man skall uppnå resultat måste det också tillkomma tvärsektorieellt samarbete.

Kommunikationsutskottets förslag

Kommunikationsutskottets diskussioner har lett till nedanstående förslag till yttrande:

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet:

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets plandokument C 2/1991 som kommunikationsutskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att utarbeta en investeringsplan för den överordnade nordiska infrastrukturen,

att utarbeta en finansieringsplan för investeringar i den överordnade infrastrukturen i Norden där hänsyn tas till alternativa finansieringsmöjligheter,

att verka för en nordisk transportmarknad där cabotagetransporter är tillåtna inom både land- och flygtransporterna,

att prioritera samarbetet inom trafiksäkerhetsområdet, samt

att finansiella medel tillförsäkras för fortsatta marknadsföringskampanjer i syfte att utomnordiska turister väljer Norden som resmål.

B. att rådet lägger de till kommunikationsutskottet hörande delarna av dokument C 2/1991 till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Elver Jonsson (fp)

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Lodve Solholm (FrP)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Olle Östrand (s)

Juridiska utskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Nordisk Ministerråds redegjørelse om planene for det nordiske samarbeidet avgitt til Nordisk Råds 39. sesjon 1991 er henvist til Juridisk utvalg. Utvalget har behandlet deler av kapitlene 1, 2 og 3, samt kapittel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4 og 4.5.

Juridisk utvalg har behandlet redegjørelsen (C 2 1991) på møter den 28. – 29. januar 1991 i Stockholm og 14. februar 1991 i Helsingfors.

Utvalgets generelle synspunkter (1.2)

Juridisk utvalg vil innledningsvis bemerke at årets C 2-dokument er en klar forbedring i forhold til fjorårets C 2-dokument. Dokumentet er bl. a. langt bedre strukturert enn tidligere, og under de enkelte sektorer finnes redegjørelser for planleggingsgrunnlag, innsatser i tverrgående program og andre prioriterte programmer, samt budsjettkonsekvenser.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet nå har uttrykt hvilke områder som skal prioriteres, nemlig arbeidet med Norden i Europa, herunder Baltikum og Øst Europa, samarbeidet på kulturområdet, inkludert forskning, samt det tverrsektorielle miljøsamareidet. C 2-dokumentet gir således i større grad enn tidligere et bilde av Ministerrådets planer.

Juridisk utvalg vil likevel ikke unnlate å nevne at tidsperspektivet i C 2-dokumentet er for kort. På flere av Juridisk utvalgs områder går det ikke fram hvilke planer Ministerrådet har etter 1992. Det er etter utvalgets mening planene fra og med 1992 og to-tre år framover som C 2-dokumentet primært bør inneholde. Utvalget er selvsagt inneforstått med at den raske utviklingen vi har vært vitne til både i Øst og Vest Europa kan føre til at planene eventuelt må revurderes underveis. Enkelte steder i C 2-dokumentet gis det tilbakeblikk over aktiviteter. Slike redegjørelser hører hjemme i C 1-dokumentet, og ikke i et dokument over framtidig planlegging. Videre inneholder C 2-dokumentet flere aktiviteter som skal gjennomføres i 1991. Disse aktiviteter finnes i det allerede vedtatte budsjettet for 1991, og er heller ikke interessante i denne sammenheng.

Under kapittel 3 finnes en tabell, om frigjørelse av prosjektmidler. Denne gir et visst inntrykk av planeringshorisonten fram til 1995 når det gjelder prosjektvirksomheten – hva er allerede reserverte midler, og hva

er "frie" midler. Men det er ellers ikke mulig å lese ut av dokumentet hvilke konsekvenser dette vil få for de enkelte sektorer på juridisk utvalgs område.

Juridisk utvalg konstaterer at det savnes en egentlig prioritering under kapittel 4. Juridisk utvalg kan således ikke lese ut av dokumentet hvilke prosjekter som eventuelt skal nedprioriteres hvis ikke alle aktiviteter kan gjennomføres. Utvalget forutsetter at Ministerrådet fortsetter videreutviklingen av dokumentet i de kommende år, slik at C 2-dokumentet etter hvert kan få karakter av et egentlig planleggingsdokument, med enda klarere prioriteringer og en konsekvent tidsramme.

Forøvrig har juridisk utvalg med tilfredshet notert at hovedansvarssområdene for utvalget nå er samlet, og at lovgivningssamarbeidet er tatt inn som et eget punkt i C 2-dokumentet.

Lovgivningssamarbeidet (4.1)

Juridisk utvalg har tidligere gitt sin tilslutning til de to prosjekter som inngår i Norden i Europa til 1992, nemlig aksjeselskapsrett og produktansvar, og som av Ministerrådet gis høyest prioritet innen området. Det bør imidlertid bemerkes at i henhold til tidsplanen skulle disse være fullført i henholdsvis 1990 og 1991, og det er således ikke interessant at de tas med i C 2-dokumentet.

Når det gjelder andre prioriterte innsatser, vil utvalget særlig framheve følgende:

På familierettens område mener utvalget at tiden nå er inne for å sette igang en generell revisjon av ekteskapskonvensjonen av 1931. Utvalget vil særlig framheve at reglene i konvensjonen som omhandler barns rettslige stilling er modne for revisjon, siden konvensjonen bare omhandler barn født i ekteskap. Utvalget vil foreslå at dette arbeidet prioriteres i de nærmeste årene.

Når det gjelder prosessretten, stiller juridisk utvalg seg positiv til at en utredning i forbindelse med innføring av gruppesøksmål vil bli satt igang. Utvalget har anbefalt at Nordisk Råd vedtar en rekommandasjon om dette på 39. sesjon.

Juridisk utvalg stiller seg også positiv til at forskning i europeisk integrasjonsrett vil bli prioritert framover, ved at et råd for forskning på området er foreslått opprettet. Utvalget kan med glede konstatere at Ministerrådet således har fulgt juridisk utvalgs forslag i fjorårets C 2 på dette området. Når det gjelder budsjettkonsekvensene, forutsetter imidlertid utvalget at det nyoprettede rådet for forskning i integrasjonsrett ikke skal finansieres over de beskjedne midler på 0,5 mill DKK som er satt av til prosjektvirksomhet på lovgivningssektoren. Etter utvalgets mening er det ikke naturlig at det foreslåtte rådet skal finansieres av disse midlene, slik at det på lovgivningssektoren ikke blir noe igjen til egentlig prosjektvirksomhet på området.

Det flyktningepolitiske samarbeid og passkontroll (4.2)

Når det gjelder passkontrolloverenskomsten har utvalget ved flere anledninger tidligere påpekt betydningen av at det nordiske samarbeidet på dette viktige området bevares. Spørsmålet har jevnlig vært oppe til drøftinger mellom utvalget og Nordisk Ministerråd, sist under møtet i Helsingør i november 1990. Etter utvalgets mening er spørsmålet om opprettholdelsen av den nordiske passoverenskomsten en av hjørnesteinene i det nordiske samarbeidet, og som det er av vital interesse å ta vare på. Utvalget forutsetter at spørsmålet vil bli avklart innen den tidsrammen som er angitt i arbeidsprogrammet, nemlig i 1992.

Når det gjelder flyktningesamarbeidet, er utvalget positiv til at samrådsgruppen vil forsterke utviklingen av langsiktige flyktningepolitiske strategier, og at man har planer om å fortsette arbeidet med å analysere de nordiske lands praksis i asylsaker. Dette arbeidet er etter utvalgets mening blitt ytterligere aktualisert i den senere tiden, med de raske forandringer som skjer både i Europa og i resten av verden. Utvalget konstaterer at Ministerrådet ikke har til hensikt å følge utvalgets anmodning om å utarbeide en nordisk handlingsplan på flyktningeområdet. Utvalget forutsetter imidlertid at det samarbeidet som skjer i samrådsgruppen fortsetter med uforminsket kraft. Det vises forøvrig til juridisk utvalgs uttalelse om spørsmålet i C 1 for 1991.

Forbrukerpolitikk (4.3)

Planleggingsgrunnlaget for forbrukerområdet er samarbeidsprogrammet på forbrukerområdet som er forutsatt gjennomført i årene 1990–93. Det vises til Juridisk utvalgs tidligere betenkning over ministerrådsforslag *B 91/j* om samarbeidsprogrammet, samt til Juridisk utvalgs uttalelser om Ministerrådets arbeidsprogram Norden i Europa 1989–92.

Utvalget vil herutover spesielt uttrykke sin tilfredshet med at Ministerrådet, i samsvar med bl. a. Juridisk utvalgs tidligere anbefaling, vil styrke forbrukerdeltakelsen i de europeiske standardiseringsorganisasjoner i tiden framover.

Utvalget stiller seg videre positiv til at Ministerrådet vil undersøke mulighetene for å avholde et seminar med representanter fra utvalgte østeuropeiske land om forbrukerlovgivning, forbrukerforskning og forbrukerpolitisk organisering. Det er utvalgets oppfatning at det er et stort behov for økt kompetanse på disse områdene i Øst Europa, og utvalget forutsetter at eventuelle tiltak på området gis høy prioritet.

Når det gjelder budsjettkonsekvenser, noterer utvalget at forbrukerarbeidet vil bli finansiert innenfor en uendret budsjetttramme som for 1991 er på 5 mill DKK.

Juridisk utvalg er inneforstått med at det kan bli nødvendig med omdi-

sponeringer i forbindelse med gjennomføring av EFs indre marked og overgang til markedsøkonomi i Øst Eruopa. Utvalget vil i den forbindelse framheve at omdisponering ikke nødvendigvis må skje innenfor sektorenes rammer. Det har vært en reduksjon på forbrukersektorens budsjett de to siste årene. Under henvisning til utvalgets tidligere uttalelser, sist i forbindelse med budsjettet for 1991, vil utvalget henstille om at Ministerrådet opprioriterer forbrukerområdet i planeringsperioden.

Næringsmidler (4.4)

Utvalget konstaterer at arbeidet på næringsmiddelområdet i hovedtrekk vil følge rammene for det nordiske samarbeidsprogram som ble vedtatt i 1988. Det vises i den forbindelse til Juridisk utvalgs tidligere betenkning over ministerrådsforslag *B 80/j* om samarbeidsprogrammet, samt til utvalgets uttalelse om Ministerrådets arbeidsprogram Norden i Europa 1989–92.

Utvalget ønsker spesielt å framheve betydningen av at det på næringsmiddelsektoren fortsatt arbeides med å finne nisjer der EF ennå ikke har fastsatt direktiver. Utvalget er således tilfreds med at arbeidet med næringsmiddelbestemmelser og fastsettelsen av felles nordiske holdninger på ikke-harmoniserte nisse-områder fortsatt gis høyeste prioritet i planleggingsperioden.

Utvalget noterer at Ministerrådet er av den oppfatning at den løpende utvikling av samarbeidet kan gjennomføres innenfor en uendret budsjett-ramme, som for 1991 er på 3,3 mill DKK. Det er blitt foretatt reduksjoner på denne sektoren de to siste årene. Utvalget viser til sin uttalelse over budsjettet for 1991, der det pekes på at en reduksjon i budsjetttrammene harmonerer dårlig med Ministerrådets målsetting i samarbeidsprogrammet om å styrke sektoren budsjettmessig.

Likestilling (4.5)

Utvalget konstaterer at aktiviteten på denne sektoren vil bli styrt av handlingsplanene for likestilling som gjelder fra 1989–1993. Utvalget viser i den forbindelse til sin betenkning over ministerrådsforslag *B 94/j* om handlingsplanen, samt til uttalelsen over Ministerrådets arbeidsprogram Norden i Europa 1989–92. Utvalget kan uttrykke sin tilfredshet med at prosjektene i handlingsplanen stort sett følger den fastsatte tidsrammen.

Av Ministerrådets uttalelse over budsjettkonsekvensene, går det fram at Ministerrådet har til hensikt at samtlige prosjekter i handlingsplanen vil bli fullført i planleggingsperioden. Men det går også fram at det ikke vil bli plass til nye prosjekter innen sektorens budsjett i perioden.

Utvalget er noe forundret over at planene om et nytt Nordisk Forum

1994, ikke er nevnt i C 2-dokumentet. Av C 1-dokumentet går det fram at likestillingsministrene har gått inn for å legge fram et ministerrådsforslag om et nytt Nordisk Forum, der planleggingen forutsettes å starte allerede i 1992. Dette er således et typisk eksempel på prosjekt som bør gå inn i et planleggingsdokument. Ministerrådsforslag B 120/j om Nordisk Forum 1994 vil forøvrig bli behandlet under rådets 39. sesjon.

Juridisk utvalgs forslag:

Under henvisning til hva som er anført foran, innstiller Juridisk utvalg at Nordisk Råd i anledning av Nordisk Ministerråds redegjørelse for det nordiske samarbeidet, C 2/1991, vedtar følgende uttalelse:

I. at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

å redegjøre for planene for det nordiske samarbeidet etter 1992 på Juridisk utvalgs områder

å fortsette arbeidet med å sikre den nordiske passoverenskomsten etter at kontrollen ved EFs indre grense opphører

å sette igang arbeid med å revidere den nordiske ekteskapskonvensjonen av 1931

å intensivere vurderingen av flyktningepolitiske strategier

å gjennomføre et seminar med deltakelse fra utvalgte østeuropeiske land med sikte på kompetanseoverføring på forbrukerområdet.

II at Nordisk Råd tar til etterretning følgende kapitler i Nordisk Ministerråds redegjørelse om planene for det nordiske samarbeidet C 2 1991: 4.1 (lovgivningssamarbeidet), 4.2 (flyktningepolitisk samarbeid), 4.3 (forbrukerpolitikk) 4.4 (næringsmidler), 4.5 (likestilling)

Helsingfors, 14. februar 1991

Lennart Andersson (S)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Sauli Niinistö (Kok.)

Björn Samuelsson (V)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Birte Weiss (S)

Ekonomiska utskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Til Økonomisk Udvalg er henvist dele af ministerrådets redegørelse om planerne for det nordiske samarbejde (C 2/1991).

Udvalget har behandlet redegørelsen på mødet i Stockholm den 28. – 30. januar 1991 og har besluttet at afgive følgende betænkning.

Indledning

I udvalgets betænkning over sidste års plandokument fra ministerrådet førtes en diskussion om udformning og indhold i dokumentet. Udvalget fandt, at det dengang fremlagte dokument ikke opfyldte de krav, som man rimeligvis kan stille til dokumentet i henhold til Helsingforsaftalens art. 64, hvorefter dokumentet bør betragtes som et budgetdokument.

Udvalget fandt endvidere, at dokumentet var utilstrækkeligt i sin gennemgang af det nordiske samarbejde, ligesom man var kritisk til en række af de synspunkter og prioriteringer, som trods alle mangler var indarbejdet i dokumentet. Endelig fandt man, at selve udformningen af dokumentet var meget lidt egnet til at fremme den debat om fremtiden, som er dokumentets formål.

Udvalgets mest væsentlige kritik mod dokumentet var imidlertid, at det ikke blev anvendt som det planlægningsredskab det er tænkt at være. Ministerrådet fremlagde en plan, som ikke tog stilling til de væsentlige problemer omkring de økonomiske rammer for den fremtidige virksomhed og ej heller til hvilke dele af vedtagne programmer, som skulle gennemføres og hvilket, som eventuelt skal falde bort, hvis ikke ressourcerne til sin tid rakte til. Alle disse beslutninger blev udskudt og henvist til de årlige budgetbehandlinger.

Udvalget udtrykte som konklusion et ønske om, at der i et samspil mellem rådet og ministerrådet skulle gennemføres forbedringer af C 2-dokumentet, som kunne få effekt allerede på næste års C 2. Såvel Budget- og Kontroludvalget som rådet istemte dette ønske.

Udformningen generelt

Nu foreligger C 2/1991 og det kan konstateres, at dokumentet har fået en

langt mere tilfredsstillende udformning. Det er, som det hedder i indledningen til *C 1/1991*, blevet et mere ”informativt” dokument.

Dokumentet er også meget mere heldækkende, idet det omfatter alle sektorer og programmer. For de enkelte sektorer er der forsøgt angivet tidsrammer, og der er gjort visse overvejelser omkring økonomien. Endvidere indeholder hvert sektorafsnit oplysninger om, hvilke aktiviteter, som falder under tværgående programmer, såsom økonomisk handlingsplan og arbejdsprogrammet Norden i Europa.

Udvalget ser dette som en positiv udvikling og en stor forbedring, også selv om det forudsatte samspil med Nordisk Råd har været begrænset.

Overordnede prioriteringer

Ministerrådet opstiller i dokumentet en række budgetmæssige rammebetingelser, som svar på de store udfordringer, som det nordiske samarbejde står overfor i de kommende år.

O-vækst og afvikling af den økonomiske handlingsplan er én af de vigtigste. Det betyder, at de midler, som i de kommende år anvendes over det fælles budget, mindsker væsentligt.

Alle sektorer er således pålagt at planlægge ud fra *uændrede sektorrammer* målt i reale termer, og ministerrådet tilkendegiver samtidig, at senere omdisponeringer vil føre til nedskæringer på nogle områder. En gennemgang af de enkelte sektorer viser, at man stort set har accepteret de uændrede sektorrammer, men der synes ikke at være etableret noget beredskab i form af prioriteringer til at imødegå senere nedskæringer.

Det praktiske indhold af dette er, at ministerrådet ikke udnytter C 2 som planlægningsredskab og udskyder alle de nødvendige beslutninger til senere, herunder formentlig først og fremmest de næste års budgetter. Grundlaget for til sin tid at træffe sådanne beslutninger bliver dermed dårligere end det kunne have været.

Ministerrådet konstaterer videre, at to store, tunge og tværgående planer udløber i 1992, nemlig den økonomiske handlingsplan og arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989–92, uden at tage stilling til det fortsatte samarbejde på disse arbejdsfelter.

Ministerrådet antyder dog, at en samlet gennemgang af det nordiske samarbejde, i lyset af bl. a. udviklingen i Europa og den stramme budgetsituation, kan blive nødvendig, men den udsættes også til senere.

Ministerrådets overordnede prioriteringer for perioden (”det øjeblikkelige arbejde”) er ikke overraskende arbejdsprogrammet Norden i Europa, herunder Baltikum og Østeuropa, kulturområdet inklusive forskning samt miljøsam arbejdet. Ministerrådet viser i kapitlet om de budgetmæssige udsigter, at der gennem de seneste år er sket en relativ opprioritering af det kulturelle samarbejde, som i 1987 modtog 32,8 % af bevillingerne på det ordinære budget (altså *uden* den økonomiske handlingsplan) og i 1991 36,1 %.

Udvalget har i sin udtalelse om ministerrådets forslag til budget for 1991 påvist, at dette modsvares af en tilsvarende nedgang i bevillingerne over det ordinære budget til det økonomiske samarbejde, som fra at lægge beslag på 19% i 1987 i 1991 lægger beslag på 11%. Samtidig har man ganske vist gennemført en satsning via den økonomiske handlingsplan, men når denne afvikles står man altså tilbage med et væsentligt nedprioriteret økonomisk samarbejde.

Udvalget finder, at dette perspektiv bør give stof til eftertanke, og at det bør være et væsentligt debattema i den gennemgang af virksomheden, som ministerrådet antyder behovet for i fremtiden. Udvalget går i øvrigt ud fra, at denne gennemgang dækker over den evaluering af det nordiske samarbejde, som finansministrene har ønsket gennemført, og vil opfordre ministerrådet til at tage denne opgave alvorligt.

Det økonomiske samarbejde

Udvalget har taget ministerrådets beslutning om ikke at udarbejde en ny økonomisk handlingsplan til efterretning, men samtidig peget på de problemer, som afviklingen af handlingsplanen skaber for det økonomiske samarbejde.

Udvalget har haft en første drøftelse med finansministrene om det økonomiske samarbejdes fremtid og forventer, at ministerrådet medvirker til at føre dialogen videre, således at det i løbet af 1991 fremlægges konkrete planer for form, indhold og finansiering af dette samarbejde.

Ministerrådet er imidlertid overraskende beskeden i sine udsagn vedrørende det arbejde, som finansministrene på mødet med udvalget tilkendegav at man ville igangsætte omkring strukturelle foranstaltninger til forbedring af de nordiske landes økonomier. Udvalget imødeser med spænding dette arbejde, som synes at have samme formål som de økonomiske handlingsplaner, og finder, at et udviklingsarbejde omkring den offentlige sektor, arbejdsmarkedet, konkurrencelovgivningen og jordbrugspolitikken synes særligt relevant.

Udvalget har endvidere den opfattelse, at centrale elementer i et udbygget økonomisk samarbejde i bred forstand er industriel forskning og udvikling, et udbygget samarbejde med Baltikum og Central- og Østeuropa også på det økonomiske område og intensiveret samarbejde/koordinering af synspunkter og politik i relation til den vesteuropæiske integration.

Samarbejde med Baltikum og Central- og Østeuropa

Udvalget finder det glædeligt, at samarbejdet med Baltikum og Central- og Østeuropa nu indtager en så fremtrædende plads i prioriteringerne. Udvalget har bidt mærke i at ministerrådet betragter arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa som et "første skridt". Udvalget finder, at

programmet bør udvides med nye aktiviteter efterhånden som der skabes politisk enighed om sådanne (f.eks. ved 39. session), finansieringen bør sikres på langt sigt, og de relevante nordiske institutioner (f.eks. NIB, NoPEF og NEFCO) bør spille en central rolle i samarbejdet.

Fremtidsplan for det nordiske samarbejde

Et gennemgående tema i redegørelsen er usikkerheden om fremtiden og den deraf følgende mangel på planer efter 1992. Udvalget finder derfor, at ministerrådet i løbet af 1991, på baggrund af den anførte gennemgang og evaluering af samarbejdet, bør udarbejde en fremtidsplan for det nordiske samarbejde. Også finansieringen af samarbejdet bør drøftes i denne sammenhæng. Planen fremlægges til debat på sessionen i 1992.

Det bemærkes, at en fremtidsplan ikke nødvendigvis er én samlet plan, men eksempelvis kan udformes som et udbygget C 2-dokument eller/og som en række sektorplaner på strategiske områder (erhvervsliv, forskning og udvikling, kultur, miljø), med en fælles politisk/finansiell overbygning.

Udvalget mener at kunne spore en vis åbenhed over for dette i ministerrådets formuleringer og understreger, at planlægningsprocessen bør gennemføres i et positivt samspil mellem råd, ministerråd og interessegrupper i samfundet.

Bioteknologi

Ministerrådet angiver at ville gennemføre dette forskningsprogram efter intentionerne, hvilket således åbenbart kan lade sig gøre til en betydelig lavere pris end angivet i de oprindelige planer.

Efter udløbet af programmet i 1992 antydes det, at nye programmer om miljøforskning og polarforskning overvejes. Udvalget kan ikke på det foreliggende grundlag tage stilling til dette, men vil pege på at en konsolidering og udvikling af Nordisk Industrifonds nye industriprogrammer bør indgå i de diskussioner, som til sin tid fører frem til valg af emne og arbejdsmetode for de nye forsknings- og udviklingsprogrammer.

Industripolitik

Udvalget tager det som udtryk for dårlig planlægning, at ministerrådet endnu ikke har kunnet tage stilling til det bebudede ministerrådsforslag om industriel konkurrencekraft og bæredygtig udvikling. Forslaget kunne have været et vigtigt bidrag til forstærkelse af samarbejdet i årene fremover på et vigtigt område.

Udvalget finder følgelig, at det er en alt for beskednen målsætning, når det i C 2 antydes, at planen skal holdes inden for de eksisterende rammer. Her burde ministerrådet have angivet et beredskab for omdisponeringer.

Handelspolitik

Udvalget har bemærket de problemer, som vil opstå efter 1992, når bevillingen til NoPEF fra den økonomiske handlingsplan bortfalder. Udvalget har i anden sammenhæng anvendt dette som eksempel på arbejdet, som vil lide skade ved bortfaldet af handlingsplanen. Udvalget forudsætter, at ministerrådet i god tid tager dette problem op og vurderer at langtidssikre arbejdet, eventuelt som led i et udbygget Østeuropaprogram.

Regionalpolitik

Et vigtigt spørgsmål for regionalpolitikken er, hvilke konsekvenser en tilpasning til EF, f.eks. i form af en EEA-aftale eller medlemskab for flere nordiske lande, vil have på de regionalpolitiske virkemidler i Norden. Udvalget har en vis forståelse for, at ministerrådet mod forventning ikke har kunnet fremlægge synspunkter og konklusioner på dette område til 39. session, men lægger vægt på at dette sker muligt.

Udvalget har tidligere tilsluttet sig, at såvel andre samarbejdsformer som finansieringsmuligheder drøftes og afprøves i forbindelse med det grænseregionale samarbejde, men forudsat at rådet får lejlighed til at debattere og udtale sig om forslagene, inden de iværksættes.

Fiskeri

Udvalget støtter, at fiskeriministrene har øget prioriteringen af de centrale fiskeripolitiske spørgsmål vedrørende fiskeriforvaltning og -regulering på delte fiskebestande og i tilgrænsende fiskerizoner.

Bistand

Udvalget henviser til bemærkningerne til ministerrådets beretning *C 1*, hvor udvalget peger på det ønskelige i en revision af Københavnskonventionen om nordisk bistandssamarbejde.

Udvalget anmoder endvidere ministerrådet om til rådet at afrapportere det nordiske bistandsseminar på handicapområdet, som afholdes i marts 1991.

Bygge- og boligsektoren

Udvalget forudsætter, at resultatet af den evaluering, som Budget- og Kontroludvalget har gennemført af denne sektor, bliver at ministerrådet beslutter at udarbejde et helt nyt samarbejdsprogram til drøftelse på sessionen i 1992.

Udvalgets indstilling

Med henvisning til ovenstående foreslår Økonomisk Udvalg

A: at Nordisk Råd i tilslutning til ministerrådets redegørelse for planerne for det nordiske samarbejde (C 2/1991) vedtager følgende udtalelse:

1. Form og præsentation af årets C 2 findes tilfredsstillende og ministerrådet opfordres til i fremtiden at anvende C 2 som planlægningsredskab.
2. Med baggrund i en gennemgang og evaluering af det nordiske samarbejde og dets placering i den internationale omverden, bør ministerrådet fremlægge et fremtidsprogram til debat på 40. session.
3. Arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa bør løbende udbygges, og den langsigtede finansiering sikres.
4. NoFEP's fremtidige arbejde i relation til Central- og Østeuropa bør sikres finansielt.
5. Samarbejdet om teknisk/industriel forskning og udvikling er af strategisk vigtig betydning for udviklingen af de nordiske landes konkurrencekraft og for en bæredygtig udvikling. Dette samarbejde bør derfor prioriteres højt i beslutninger om planlægning og finansiering.
6. Ministerrådet bør indlede en proces, som kan føre til en revision af Københavnskonventionen om det bistandspolitiske samarbejde mellem de nordiske lande.
7. Et nyt program for Bolig- og Byggesektoren bør udarbejdes til 40. session.

B: at Nordisk Råd tager de til Økonomisk Udvalg henviste dele af C2/1991 *til efterretning*.

Reservation:

Carl I. Hagen (FrP) støtter ikke punkterne: A 2, 5 og 7 i udvalgets forslag til udtalelse.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Carl Bildt (m)

Lahja Exner (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Agnete Laustsen (KF)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jógván I. Olsen (Sb)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Karin Söder (c)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Social- och miljöutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet C 2. Utskottet har behandlat plandokumentet vid sitt möte i Stockholm den 29 januari 1991.

1. Överordnade prioriteringar

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet i det första kapitlet sammanfattar sina överordnade prioriteringar, vilket motsvarar önskemål som i flera år framförts från Nordiska rådets sida. Här betonas främst att nya initiativ skall vidtas som skall bidra till att stärka de nordiska ländernas inflytande i ett stort europeiskt ekonomiskt område (EES). De nordiska länderna skall vidare gemensamt tillmötesgå östeuropeiska önskemål om hjälp och samarbete på utvalda områden. Ett första steg i denna riktning har ministerrådet tagit genom sitt arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa. Längre ner i C 2 redogörs för samarbetsinitiativ inom olika delområden i enlighet med dessa prioriteringar.

Ministerrådet framhåller att planeringen för verksamheten för de närmaste åren utgår från en nolltillväxt av budgeten vilket nödvändiggör en kraftig prioritering av uppgifterna och stor ekonomisk återhållsamhet inom de olika områdena och med administrativa utgifter. Dessutom framhåller ministerrådet att nedtrappningen av den ekonomiska handlingsplanen, som upphör med utgången av 1992, kommer att medföra att budgetens totala omfång minskar. Den ekonomiska handlingsplanen är en temporär förstärkning av den nordiska budgeten. Detta gäller också de enskilda elementen i handlingsplanen. Ministerrådet finner det därför viktigt att ministerrådsorganisationen är i stånd till att snabbt ställa om sig och tillmötesgå nya krav samtidigt som man trappar ner insatsen på områden som blir av mindre betydelse eller där de önskade resultaten bättre uppnås på annat sätt än genom ministerrådet.

Frågan hur arbetet med handlingsprogrammet "Norden i Europa" skall föras vidare efter 1992 får enligt ministerrådet bedömas i anslutning till ett samlat övervägande av det nordiska samarbetets framtid i ett nytt Europa.

Sammanfattningsvis finner ministerrådet att det kan bli nödvändigt att företa en samlad genomgång av gällande nordiska överenskommelser och

avtal samt pågående handlingsprogram med hänsyn till eventuella anpassningar i ljuset av de nya utmaningarna och mot bakgrund av den strama budgetsituationen.

Vad gäller möjligheterna till finansiering av nya initiativ inom ramen för nolltillväxt påpekar ministerrådet att medel frigörs då pågående handlingsplaner, arbetsprogram m. m. utlöper. Arbetsprogrammen planläggs för 3–5 år och ministerrådet har med denna utgångspunkt gjort ett diagram över de medel som frigörs genom att respektive program utlöper. Ministerrådet förutsätter att de flesta av de medel som inte avser administration eller institutioner blir frigjorda för omdisponering i ett 5-årsperspektiv.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt uttalande i anslutning till ministerrådets förslag till budget 1991 att utskottet ej kände sig bundet av att ministerrådet föreslog en nollbudget utan att det enligt utskottets uppfattning borde vara verksamhetens innehåll som var avgörande för tilldelningen av ekonomiska resurser.

2. Tvärsektoriella program

Avsnittet om tvärsektoriella program omfattar bl. a. Norden som hemmamarknad, nordbors rättigheter, miljöpolitik, arbetsmarknadspolitik m. m. vad gäller insatser inom de övergripande programmen, dvs. ekonomiska handlingsplanen och "Norden i Europa".

Dessutom sammanfattas samarbetet med Baltikum och Östeuropa i ett avsnitt där ministerrådet framhåller att Norden som sådant särskilt i förhållande till de tre baltiska länderna har möjlighet att spela en särskild roll. Utvecklingen i Östeuropa har även skapat nya möjligheter för ett utvidgat samarbete mellan länderna kring Östersjön, inte minst vad gäller miljö, resurser och infrastruktur. Ministerrådet beskriver därefter de beslutade miljöfinansieringsordningarna (finansieringsbolaget NEFCO och den höjda ramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar, samt även beslutet om 27,5 miljoner DKK till Nordisk projektexportfond för användning inom exportsektorn. Vidare redogörs för ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa som består av tre delar, nämligen stipendieordning, nordiska informationskontor i de baltiska huvudstäderna samt en budgetpost för samarbetsprojekt. Kostnaderna som uppgår till 14,3 miljoner DKK för 1991 finansieras med överskottet från 1989, men kommer att från och med 1992 finansieras över budgeten.

Utskottet anser att ministerrådet borde ha inhämtat Nordiska rådets synpunkter innan ett så omfattande samarbetsprogram fastställdes. Utskottet finner det även otillfredställande att hela detta program från 1992 skall finansieras över den ordinarie budgeten utan att någon särskild höjning av budgetramen företas. Ministerrådets reserv är helt otillräcklig för en sådan satsning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet på ett annat ställe i C 2 (avsnittet om ekonomi och finanspolitik) påpekar att diskussionen om hur den nordiska samarbetsapparaten kan användas för att stödja reformprocessen i Östeuropa har intensifierats och att vissa konkreta initiativ tagits t. ex. vad gäller kunskapsöverföring.

Vad gäller miljön inom ett antal sektorer har program eller projekt initierats eller förstärkts som berör miljöfrågor. Detta gäller bl. a. sektorerna energi, transport, jord- och skogsbruk, industri, konsument, livsmedel, fiskeri och regionalpolitik. Samarbete har etablerats mellan några sektorer i form av gemensamma arbetsgrupper m. m. I budgeten presenterades en tablå över miljörelaterad verksamhet inom ministerrådets samtliga sektorer, som i en grov uppskattning, ger den imponerande siffran 75,3 MDKK, dvs. nära tre gånger så mycket som den egentliga miljösektorns anslag. Detta ger ett klart uttryck för ministerrådets starka prioritering av miljöfrågorna, vilket utskottet hälsade med tillfredsställelse i sitt yttrande över ministerrådets budgetförslag för 1991.

Utskottet saknar både i detta avsnitt och i det övriga plandokumentet någon avsiktsdeklaration vad gäller "Nordbors rättigheter", som bara nämns som en rubrik. Utskottet uttalade i sitt betänkande över C2/1990 att nordbors rättigheter i Norden borde vara ett prioriterat område i ministerrådets arbete och ej endast utgöra en del av Europaprogrammet, och finner att frågans behandling i årets C 2 anger att saken ej prioriteras av ministerrådet. Detta framgår också av meddelandet i C 1 där ministerrådet föreslår att *rekommendation nr 33/1990* avskrivs.

3. Arbetsmarknad

Inom arbetsmarknadsavsnittet redogörs för de projekt som ingår i samarbetsprogrammet "Norden i Europa" och inom den ekonomiska handlingsplanen. Det noteras att man kan förvänta nya arbetsuppgifter om EG/Efta-förhandlingarna resulterar i fri rörlighet för arbetskraft mellan Norden och EG-länderna. Dessutom blir utvecklingen av EG:s inre marknad och öppningen gentemot Östeuropa en ny utmaning för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. På denna grundval antas det att det reviderade samarbetsprogrammet, som antogs 1982, inte längre täcker projektprogrammet. Man kommer därför i de kommande åren att arbeta med en rullande programplanläggning.

Då den ekonomiska handlingsplanen utgår 1992 anser ämbetsmannakommittén för arbetsmarknadsfrågor att de delprogram inom arbetsmarknadsområdet som ingått häri, nämligen effektivisering av den nordiska arbetsförmedlingen, flaskhalsprojektet och paraplyprojektet, måste fortsätta och följaktligen från 1992 tilldelas ett extra anslag motsvarande det hittillsvarande anslaget under den ekonomiska handlingsplanen, i varje fall fram till 1994.

Utskottet som i sina tidigare betänkanden ställt sig bakom dessa programinsatser vill tillstyrka ämbetsmannakommitténs yrkande.

Tre projekt avser insatser för utsatta grupper på arbetsmarknaden, däribland ungdomsarbetslösheten åren 1992–1994. Utskottet som vid sina tidigare betänkanden starkt tillstyrkt dessa projekt vill fortsatt tillstyrka dessa insatser och därvid särskilt understryka att insatser även fortsättningsvis bör riktas mot ungdomsarbetslösheten. Detta är betydelsefullt då det av ministerrådets berättelse C 1 framgått att man överväger att lägga ned sistnämnda insatser av prioriteringskäl.

4. Arbetsmiljö

Ministerrådet redogör för den nordiska arbetsmiljökonventionen, som trädde i kraft den 23 mars 1990 samt samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet som omfattar perioden 1990–1993. Programmet syftar till nordiska insatser kring mål och metodutveckling i myndigheternas tillsynsverksamhet, harmonisering av föreskrifter i ett europeiskt perspektiv samt ett fördjupat samarbete på forskningsområdet och utökat samarbete på utbildningsområdet. Dessutom understryks att ministerrådet skall samråda med arbetsmarknadens parter vad gäller tillämpningen och uppföljningen av arbetsmiljökonventionen. Inom de övergripande områdena redovisas tre insatsområden inom ramen för ”Norden i Europa”, nämligen standardisering på arbetsmiljöområdet, effekter av EG:s arbetsplatsdirektiv och provnings- och certifieringsordningar. Inom den ekonomiska handlingsplanen nämns standardisering på arbetsmiljöområdet och koncernfackligt samarbete (dock utan att sistnämnda rubrik specificeras eller något sägs om innehållet).

Utskottet noterar med särskilt intresse projektrubriken ”Ekonomiska drivkrafter för arbetsmiljöförbättringar” vilken avser utbyggt samarbete kring forskning om arbetsmiljö. Prioriterade uppgifter är att undersöka vilka konsekvenser olika regleringsformer har för företags- och samhälls-ekonomi samt vilken betydelse den psykiska och sociala arbetsmiljön har för företagets ekonomiska situation. Vidare skall modellerna för ekonomiska konsekvensberäkningar utvecklas. Utskottet som även på miljöområdet understrukt betydelsen av ekonomiska styrmedel, ser positivt på detta arbete.

Vad gäller den nordiska gränsvärdesdokumentationen (hygieniska gränsvärden) noteras att verksamheten väntas få allt högre internationell betydelse via samarbetsavtal med europeiska och amerikanska kriteriegrupper. Ministerrådet planerar inrättandet av motsvarande samarbete inom det arbetsfysiologiska och belastningsergonomiska området.

Vad gäller kemiska ämnen påpekas att ministerrådet på rekommendationer av Nordiska rådet kartlägger ett antal kemiska ämnen i arbetsmiljön med sikte på riskerna för reproduktionsskador, skador på nervsystemet

samt allergier. Man kommer att söka nå fram till gemensamma nordiska kriterier för att utarbeta en nordisk lista över misstänkta reproduktions-skadade ämnen. Vidare vill ministerrådet förstärka det nordiska samarbetet kring toxikologisk forskning.

Utskottet noterar detta med tillfredsställelse och vill erinra om rådets *rekommendation nr 31/1990* om toxikologiskt institut.

Vad gäller problem för speciella branscher och yrkesgrupper prioriteras områdena anpassning av arbetsmiljön till äldre arbetstagare, positiva exempel på hur arbetsmiljö och arbetsvillkor kan tillrättaläggas för både mäns och kvinnors krav samt vårdsektorns arbetsmiljöproblem.

Utskottet noterar med intresse att ministerrådets aviserade jämförelse av arbetsrätten i de enskilda nordiska länderna nu slutförs. Den avses ligga till grund för överläggningar med arbetsmarknadens parter angående eventuella behov för harmonisering och en eventuell nordisk konvention på arbetsrättsområdet. Utskottet emotser detta vidare arbete med intresse och vill erinra om att ministerrådet i programmet "Norden i Europa" uttalar att en jämförelse skall göras mellan EG-ländernas lagstiftning och reglering av medinflytandet och den nordiska samarbetsmodellens mer dispositiva lagstiftning. Eventuella konsekvenser för nordisk arbetsrätt av den ökande internationaliseringen av arbetslivet skall lyftas fram.

Vad gäller budgetkonsekvenserna förutsätter ämbetsmannakommittén på arbetsmiljöområdet att verksamheten trots ökade ambitioner skall kunna genomföras inom en oförändrad budgetram. Fram till 1992 tillkommer medel inom den ekonomiska handlingsplanen.

5. Social- och hälsovård

Inledningsvis erinras om det gällande samarbetsprogrammet som tar sin utgångspunkt i WHO:s program "Hälsa för alla år 2000". De olika institutionerna räknas upp, dock utan att man nämner det nya centret för handikapphjälpmedel i Tammerfors, som fram till 1992 fungerar på försöksbasis och kontaktmanorganet för narkotikafrågor som från 1990 är ett permanent organ med ett årligt anslag på 1 miljon DKK.

Efter en översiktlig redogörelse för de delar av projektarbetet som faller under planen "Norden i Europa" tar ministerrådet upp det påbörjade arbetet med koordinering av den nordiska trygghetskonventionen med EG-reglerna, vilket även berörs i det inledande kapitlet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om de synpunkter som anfördes vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna, nämligen att man borde gå igenom den nordiska konventionen för att förstärka den så att den kunde bli ett hållbart instrument för bevakning av den sociala dimensionen inom ramen för EES-förhandlingarna. I annat fall fanns det risk för en sänkning av den nordiska trygghetsnivån vid en harmonisering med EG.

Projektets långvariga socialhjälpstagare i Norden som särskilt skall bely-

sa vad som kan göras för att bringa socialhjälpstagare ut ur socialhjälpssituationen, det vill säga in på arbetsmarknaden, bör som utskottet tidigare framhållit samordnas med projektet för utsatta grupper på arbetsmarknaden vad gäller risken för utförsäkring.

Utskottet har vid flera tillfällen yrkat på högre prioritering för projekt inom barnområdet. Ministerrådet bekräftar i C 2 att området är högt prioriterat och att ämbetsmannakommittén arbetar med att ta fram nya projekt däribland ett om utsatta barn. Utskottet finner det i och för sig tillfredsställande, men ifrågasätter om detta område ej redan bör kunna specificeras.

Vad gäller handikappområdet pekas särskilt på arbete med tolkutbildning för hörselhandikappade. Utskottet hälsar den nya stödordningen för de handikappades nordiska samarbete med tillfredsställelse även om anslaget tills vidare endast kommer att uppgå till 1,5 miljoner DKK, dvs. hälften av det ansökta beloppet.

Utskottet anordnade ett seminarium om handikappades levnadsvillkor i Norden i oktober 1990 och kommer på grundval därav att föreslå ett antal delområden för särskild uppmärksamhet, däribland åtgärder för att ge handikappade ökade möjligheter till deltagande i samhället.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att ministerrådet överväger möjligheterna att låta kiropraktorer ingå i den nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal.

Vad speciellt gäller insatser gentemot Östeuropa noterar ministerrådet att Nordiska hälsovårdshögskolan är i färd med att utarbeta en gemensam europeisk public health-utbildning som även inkluderar Östeuropa. Dessutom avser skolan att anordna särskilda kurser för östeuropeiska ledare inom hälsoväsendet och eventuellt i samarbete med WHO ett antal seminarier om de nordiska social- och hälsovårdssystemen riktade till östeuropeiska politiker och administratörer. Utskottet finner hälsovårdshögskolans insatser vara ett positivt inslag i det nordiska arbetet för att möta de nya utmaningarna.

Slutligen vill utskottet erinra om de synpunkter som anfördes vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna, där utskottet beklagade att ministerrådet ej såg sig i stånd att utarbeta något handlingsprogram för att minska alkoholkonsumtionen och även uttalade farhågor för den nordiska alkoholpolitikens framtid vid ett närmare samarbete med EG. Utskottet vill erinra om att trafiksäkerhetsområdet har ett projekt på alkoholområdet nämligen avseende åtgärder mot trafikolyckor. Vad gäller social- och hälsovårdssidan anser utskottet att de framtida riskerna vad gäller alkoholpolitiken vid en harmonisering med EG borde utredas.

6. Miljö

Ministerrådet redogör översiktligt för det allmänna miljöprogrammet

och de 1990 antagna handlingsplanerna mot luftförorening, mot förorening av havet samt för renare teknologi, avfall och återvinning. Programmen avseende luftförorening och avfall omfattar projektprogram medan handlingsplanen mot förorening av havet sägs förutsätta betydande utrednings- och datasammanställningsuppgifter, både om den marina miljön och tekniska/administrativa åtgärder mot utsläpp från industri, kommunala anläggningar och jordbruk. Större delen avser nationella insatser. Utskottet noterar dessa översiktliga beskrivningar, men finner det otillfredsställande att planeringsdokumentet ej innehåller några mer detaljerade uppgifter om vilka projekt som skall prioriteras de närmaste åren. Särskilt gäller detta avfallsområdet där det bara sägs att uppföljningen kommer att ske i ett antal olika projekt. En specificering av vad som skall prioriteras under de närmaste åren hade här varit på sin plats, i synnerhet som själva handlingsprogrammet innehåller ett stort antal konkreta projektförslag.

Vad gäller insatserna inom de tvärsektoriella programmen ges endast en uppräknning i rubriken av miljöinsatserna inom ramen för "Norden i Europa" och den ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet vill vad gäller Europaprogrammet erinra om sitt uttalande den 29 juni 1990 att vad gällde miljöpolitiken gick de nordiska länderna i spetsen och utgjorde en förebild för det övriga Europa. Utskottet konstaterade att EG, genom att de gemensamma reglerna var minimiregler på en rad områden, gjorde det möjligt för medlemsstaterna att upprätthålla eller införa strängare krav om dessa var i överensstämmelse med EG-lagstiftningen. Utskottet utgick från att detta kunde tolkas så att miljöhänsyn fick gå före det övergripande syftet att avveckla alla handelshinder.

Vad gäller projektområden utanför de ovannämnda handlingsprogrammen noterar utskottet med intresse att ministerrådet avser att påbörja ett samarbete med WHO om en internationellt förankrad kunskapssammanställning om samhällsbuller samt att samarbetet beträffande kemikaliers hälso- och miljöeffekter syftar till att ge ett direkt underlag för myndigheternas beslut, i första hand vad gäller de krav som kan ställas på tillverkare, importörer och andra leverantörer av kemikalier.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att projektarbetet inom naturvårdsområdet skall sammanföras under en gemensam nordisk handlingsplan för naturvård. Utskottet emotser ett ministerrådsförslag härom.

Vidare noterar utskottet att ett gemensamt projekt pågår i samarbete med jordbrukssektorn om kulturlandskapet – i avsnittet om jord- och skogsbruk noterar utskottet att ett projektförslag framlagts om användning och samordning av styrmedel i miljö- och jordbrukspolitiken, och att ett projekt för analys av konsekvenser av ekologiskt och extensivt jordbruk pågår. Sistnämnda framhölls som önskvärt i utskottets betänkande till extrasessionen 1988 angående nordiskt miljöprogram.

Inom jord- och skogsbruksområdet uttalar även ministerrådet avsikten

att utvärdera olika åtgärder mot urlakning av närsalter och organiskt material. Redogörelse görs också för projekt om miljövänliga skogsbruksformer samt skydd av skogarna mot föroreningar och andra miljöhot. Vidare planläggs ett projekt för miljö kvalitetsövervakning inom jord- och skogsbruksområdet.

Det är också en målsättning att etablera gemensamma procedurer för mätning, utvärdering och rapportering vad gäller urlakning av närsalter till havsområdena.

Utskottet ser dessa projekt med tillfredsställelse och förutsätter att en samordning sker mellan miljö- och skogsbrukssektorerna.

Avslutningsvis konstaterar ministerrådet att handlingsplanen på miljöområdet och övrig prioriterad verksamhet genomförs inom ramen för miljösektorns ordinarie budget. Utskottet uttalade i sitt yttrande över ministerrådets budgetförslag tveksamhet huruvida de i handlingsplanerna angivna medelsbehoven skulle kunna tillfredsställas inom ramen för budgeten. Utskottet noterar dock att ministerrådet anser att så är fallet inte minst då många av de erforderliga insatserna kan utföras på nationell plan, och som ovan framgår inom jord- och skogsbrukssektorn.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår social- och miljöutskottet

- A. att Nordiska rådet med anledning av ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C2) antar följande uttalande:
1. Nordbors rättigheter bör kvarstå som ett samarbetsområde och bevakas inte minst i samband med en ökad harmonisering med EG:s regler.
 2. Ungdomsarbetslösheten bör även fortsatt vara föremål för nordiska insatser.
 3. Den nordiska sociala tryggheten får ej försvagas i samband med en ökad harmonisering med EG:s regler. Trygghetskonventionen bör utgöra en bas för att bevaka den sociala dimensionen i förhandlingarna med EG.
 4. De nordiska ländernas alkoholpolitiska strävanden får ej försvagas i samband med en ökad harmonisering med EG. Ministerrådet bör undersöka möjligheterna att bibehålla de nordiska ländernas alkoholpolitik.
 5. Ett ministerrådsförslag om nordisk handlingsplan för naturvård bör föreläggas Nordiska rådet innefattande åtgärder inom både miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn.
 6. Med hänsyn till de stora miljöproblemen i Sovjet och Baltikum och de begränsade resurserna måste stark prioritering och målinriktning av miljöinsatserna ske. I första hand måste åtgärderna inriktas på de mest skadliga föroreningarna.
 7. Det största problemet är bristen på kapital, vilket försvåras av att de baltiska republikerna inte anses kreditvärdiga. De nordiska

ländernas regeringar bör besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken, avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum.

- B. att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hörande delarna av dokumentet C 2 till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Kulturutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet. Utskottet har behandlat redogörelsen vid sitt möte den 28–29 januari 1991 i Stockholm. Utskottet har tagit ställning till kapitel 1: Overordnade prioriteringar i ministerrådets arbete, kapitel 2: Tvärsektoriella program, kapitel 3: Sammenfatning af de budgetmæssige udsigter samt kapitel 4:6–9 om nordisk kultur-, forsknings- och utbildningssamarbete.

2. Allmänt om C 2-dokumentet

Kulturutskottet har de två föregående åren framfört önskemål till ministerrådet om ett mera målinriktat C 2-dokument, innehållande bestämda politiska prioriteringar och beskrivningar av planerade aktiviteter de närmaste åren.

Utskottet finner att det nu framlagda C 2-dokumentet har en klart bättre utformning än tidigare med tydligare översikt över prioriterade och pågående projekt.

Utskottet konstaterar att enligt dokumentet är de nu prioriterade områdena inom ministerrådet Norden i Europa, härunder Baltikum och Östeuropa, samarbetet på kulturområdet inklusive forskning samt det tvärsektoriella miljöarbetet. Utskottet kan emellertid inte utläsa vilka områden som kommer att bli prioriterade de närmast kommande åren inom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för 1990 (C 1) hänvisas till Nordiska rådets *yttrande 4/1990/k* där rådet hemställer till ministerrådet att i fortsättningen prioritera kulturområdet även efter att kulturhandlingsplanen upphör att gälla. Ministerrådet meddelar att dess överväganden angående perioden efter 1991 framgår av C 2-dokumentet 1991 – om det framtida nordiska samarbetet. Utskottet konstaterar med besvikelse att ministerrådet inte har vidhållit detta uttalande.

Utskottet konstaterar vidare att C 2-dokumentet inte har blivit det politiska plandokument utskottet upprepade gånger har önskat. De flesta uppräknade projekt sträcker sig endast fram t.o.m. år 1991, vilket redan

kunde utläsas i Nordiska ministerrådets budget för 1991. C 2-dokumentet borde emellertid innehålla prioriterande projektbeskrivningar över de närmaste åren. I enstaka fall har dock ministerrådet uppräknat projekt fram till 1993 eller längre, men det rör sig om projekt inom handlingsplaner eller -program redan antagna eller förelagda för Nordiska rådet.

Enligt C 2-dokumentet är planläggningsunderlaget för de närmaste åren *nolltillväxtbudgetering*. Nordiska rådet har upprepade gånger önskat att sektorramar anges i en framtida budgetöversikt. Utskottet förutsätter att ministerrådet i fortsättningen redovisar sektorramar inom budgeten i C 2-dokumentet.

Det framhålls att ministerrådet kommer att evaluera nuvarande åtaganden rörande kulturområdet med sikte på att frigöra så stora resurser som möjligt för nya behov och söka alternativa finansieringskällor för existerande nordiska institutioner och samarbetsorgan. Utskottet har även fått ett ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter för behandling. Utskottet har svårt att bedöma relevansen av de inom C 2-dokumentet prioriterade aktiviteterna efter 1991 när denna omläggning inte har företagits. Utskottet anlägger därför huvudsakligen allmänna synpunkter på planeringen inom kulturområdet.

3. Kulturområdet

Förutom de prioriterade åtgärderna i det tvärsektoriella programmet Norden i Europa till 1992 räknar ministerrådet upp andra prioriterade åtgärder inom områdena allmänskultur, utbildningspolitiskt samarbete, forskning och högre utbildning.

I C 2-dokumentet förklaras att enligt kulturhandlingsplanen skulle budgeten på kulturområdet höjas med 35 MDKK ovanför 1987 års prisnivå. På grund av den generellt strama budgetsituationen i ministerrådet kan denna målsättning emellertid inte uppfyllas. Ministerrådet förklarar inte om detta gäller kulturhandlingsplanen som helhet eller endast inför år 1991. Utskottet har upprepade gånger framhållit att det inte kan acceptera att Nordiska ministerrådet antar en handlingsplan med bestämda fastlagda budgetkonsekvenser och sedan inte står fast vid den.

Utskottet anser att i ett läge av ständiga politiska förändringar i Europa borde Nordiska ministerrådet ha klara målsättningar om hur det framtida nordiska samarbetet bör se ut samt dess roll i den baltiska/östeuropeiska utvecklingen och inom Västeuropa. Utskottet framhåller att samarbetet med Baltikum är ett viktigt område och avser under de närmaste åren följa upp de initiativ Nordiska rådets presidium har tagit i frågan.

Utskottet betonar att det är viktigare än någonsin att värna om det nordiska kulturarvet och kulturidentiteten och samtidigt föra ut idén om den nordiska kulturmodellen. Det är utskottets uppfattning att ministerrå-

det klart borde deklarerat kulturområdet som det största prioriteringsområdet inom det nordiska samarbetet framöver. Kulturskottet anser att förutsättningarna för det nordiska kultursamarbetet kan ändras så snart som flera av de nordiska länderna söker medlemskap i den europeiska gemenskapen. Utskottet har i sitt arbete bekantat sig med kultursamarbetet inom EG och konstaterar att kulturområdet intar en särställning när det gäller Rom-traktaten och EG-samarbetet i övrigt. Utskottet anser att samarbetet inom den europeiska gemenskapen med dess ekonomiska prioriteringar kan utgöra en fara och samtidigt en utmaning för små länders kulturer. De små länderna har ett berättigat krav att kunna tillgodose sina kulturella särdrag, språk m. m. Samtidigt kan emellertid europeiskt kultursamarbete ge de små länderna tillgång till en rikare kulturell mångfald. Utskottet framhåller därför att Norden bör ta initiativ för att få samarbetet i Europa att i ökad omfattning röra sig mot kulturell mångfald, konstnärlig yttrandefrihet, upplysning och demokrati. Utskottet kommer för sin del att prioritera detta arbete den närmaste tiden och hemställer till Nordiska ministerrådet att också göra detta. Utskottet avser inleda ett samarbete med EG när det gäller kultur- och utbildningsfrågor, bl. a. beträffande ömsesidigt tillträde till Erasmus- och Nordplus-programmen.

Inom det *allmänkulturella området* uppräknas i C 2-dokumentet en del institutioner och redan etablerade ordningar som i tidsperioden 1991–92 endast skall fortsätta sin verksamhet enligt plandokumentet. Utskottet kan inte utläsa någon som helst prioritering på dessa områden, förutom att de förmodligen inte blir nedlagda i mellantiden. Detta gäller t. ex. Nordiska musikkommittén och Nordiska rådets musikpris, Nordens Hus på Färöarna och i Reykjavík, Nordens institut på Åland m. m. Vissa uppräknade projekt har ministerrådet inte ens fattat beslut om, t. ex. Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk. Utskottet har svårt att se hur dessa projekt kan förklaras prioriterade och utgår ifrån en seriös prioritering inför framtiden.

Utskottet har upprepade gånger, även i sitt betänkande över C 2-dokumentet förra året, hemställt till Nordiska ministerrådet att de ekonomiska resurserna till Nordiska kulturfonden kraftigt utökas. Utskottet har tagit del av ministerrådets meddelande om att av budgetmässiga skäl kan ministerrådet inte på nuvarande tidpunkt genomföra alla de intentioner som finns i kulturhandlingsplanen, däribland att utvidga kulturfondens resurser. Ministerrådet hänvisar till ministerrådsförslaget om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner och andra permanenta samsamarbetsorgan och framhåller att en ökning av resurserna till Nordiska kulturfonden kommer att ingå i övervägandena om fördelning av de fria medel som arbetsprogrammets genomförande innebär. Utskottet kommer att följa upp ämnet vid behandlingen av ministerrådsförslaget.

Med ändrade politiska strukturer i Europa öppnas möjligheter för nya

samarbetsområden på kulturområdet. Utskottet framhåller vikten av att ministerrådet fortsätter arbetet med arbetsprogrammet för Baltikum/Östeuropa som påbörjades 1990. Även länderna kring Östersjön håller på att närma sig varandra med konkreta samarbetsprojekt. Inom Europarådet planerar man för närvarande ett projekt om kulturturism inom det gamla Hansaområdet i syfte att stärka den gemensamma kulturidentiteten på området. Europarådet har inbjudit Nordiska rådet och de nordiska länderna att planera och iverkställa projektet i samarbete med Europarådet. Utskottet är av den uppfattningen att projektet är av stort intresse och att de nordiska länderna med sitt sedan gammalt etablerade kultursamarbete är väl ägnade att delta i ett sådant projekt. Utskottet anser att projektet bäst organiseras i samarbete mellan Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Europarådet.

På *utbildningens* område kan utskottet inte utläsa några särskilda prioriteringar efter 1991 förutom de som redan finns i NordMÅL och besluten om Nordplus-junior. Utskottet skulle ha önskat klarare framtidsramar för projekt som t. ex. elevutväxling, dataprogramgruppen m. m. Utskottet vill emellertid framhålla sin tillfredsställelse med att ministerrådet avser utvidga folkhögskolestödet under en treårig försöksperiod, ett område som är ständigt prioriterat av utskottet.

Beträffande *forskningsområdet* uppräknas områden redan behandlade i Nordiska forskningspolitiska rådets riktlinjer, vilka utskottet har anlagt synpunkter på och därför hänvisar till.

På den *högre utbildningens* område utlovas den tidigare av kulturutskottet önskade evalueringen av Nordplus-programmet. Syftet med evalueringen är att komma med förslag till programmets vidareutveckling men samtidigt lägger ministerrådet fram ministerrådsförslag om samarbetsprogram inom högre utbildning inom vilket Nordplus-programmet planeras utbyggas med en rad nya stödformer och samfinansieringsordningar. Dessutom utlovas samarbetsfrämjande informations- och stödaktiviteter inbyggda i Nordplus-programmet samt informationsinitiativ beträffande högre utbildning i Norden i allmänhet. Utskottet anser dessa åtgärder vara mycket angelägna om än inte i harmoni med varandra.

I C 2-dokumentet framförs upprepade gånger det faktum att kultursamarbetet inte kan upprätthålla sin nuvarande aktivitetsnivå med den föreliggande budgetförutsikten och med hänsyn till att nya prioriterade områden kommer att kräva mycket stora resurser framöver. Ett frågetecken kan därför ställas bakom hela C 2-planeringsdokumentet beträffande åtgärder som skall företas efter 1992 på kulturområdet.

4. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts och att utskottet separat behandlar ett ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansi-

ering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter föreslås:

- A. Att Nordiska rådet med anledning av de till kulturutskottet hänvisade avsnitten antar följande yttrande:
 Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet
att senast under 1992 finansiera kulturhandlingsplanen med den resterande summan av 35 MDKK ovanför 1987 års budgetnivå
att initiera och organisera ett projekt om Norden och kulturen i framtidens Europa
att ingå ett samarbete med Nordiska rådet och Europarådet om kulturturism
att fortsatt utveckla och stödja ungdoms- och utväxlingssamarbetet
- B. Att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade delarna av C 2/1991 till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Bruno Poromaa (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelse från Nordiska investeringsbanken (NIB)¹

Indledning

Til Økonomisk Udvalg er henvist beretningerne for aktiviteterne i 1990 fra Nordisk Investeringsbank, Nordisk Projektekspofond, Nordisk Udviklingsfond og Nordisk Industrifond.

Udvalget har behandlet beretningerne på mødet den 25. februar 1991 i København og besluttet at afgive følgende betænkning.

Nordisk Investeringsbank (NIB)

Virksomheden 1990

Nordisk Investeringsbank oprettedes i 1976 og har til opgave at yde lån på bankmæssige vilkår til finansiering af investeringer m. v. af nordisk interesse.

NIB ejes af de 5 nordiske lande, og har i 1990 på trods af nedgraderingen af flere af de nordiske landes internationale kreditværdighed, bevaret sin stilling med højest mulige internationale kreditværdighed.

De nordiske lande har i 1990 tilført banken 15 mill. SDR. Dette beløb er sidste del af de 200 mill. SDR, som landene har aftalt at indbetale af den samlede grundkapital på 1,6 mia. SDR.

Bankens overskud er i 1990 steget til lidt over 37 mill. SDR, hvilket er en forøgelse med 11 mill. SDR i forhold til 1989. Banken foreslår størstedelen af dette beløb overført til forskellige reservefonde, hvorefter kravet i statutterne om at reservefonden skal udgøre mindst 10 % af grundkapitalen før overskud kan uddeles til ejerne nu er opfyldt. Banken foreslår derfor at det resterende beløb (8 mill SDR) uddeles som overskud til ejerne.

Balancen for NIB blev 5 227 mill. SDR en forøgelse på 953 mill. SDR. Banken har heller ikke i 1990 haft tab på kreditterne.

Banken har i 1990 oplevet en øget efterspørgsel efter lån særligt på den nordiske låneordning, mens udbetalingerne til Central- og Østeuropa er mindsket noget sammenlignet med året før.

¹ Berättelsen tryckt och utgiven separat av Nordiska investeringsbanken.

NIB har i 1990 oplevet en særlig stor efterspørgsel efter lån til miljøprojekter og det anføres at ca 20 % af alle udbetalinger over den nordiske ordning udbetales til miljørelaterede projekter.

Banken har øget sine aktiviteter i forbindelse med internationale miljøprojekter. Banken deltager således i aktionsgruppen vedrørende Østersøen og i finansforhandlingerne vedrørende modernisering af nikkelsmelteværkerne på Kola-halvøen. Gennem starten af miljøfinansieringsselskabet NEFCO bidrages endvidere til opbygning af produktion af miljøudstyr i de central- og østeuropæiske lande.

NEFCO, som påbegyndte sin virksomhed i 1990, afgiver i øvrigt sin egen selvstændige beretning, første gang for virksomheden i 1990 og 1991.

Udvalgets synspunkter

Ministerrådet har i brev af 6. november 1990 besvaret udvalgets henvendelse via Præsidiets af 30. januar 1990 vedrørende visse forhold omkring NIB.

Ministerrådet kommenterer bl. a. i brevet PIL-ordningens særlige nordiske og internationale rolle. Ministerrådet konstaterer således en øget efterspørgsel efter PIL-lån fra Central- og Østeuropa og fra Sydøstasien.

Det er ministerrådets opfattelse, at PIL-ordningen med den nyligt gennemførte forhøjelse af lånerammen til 1 000 mill. SDR garanterer kontinuitet for virksomheden 2–3 år fremover med det nuværende arbejdsniveau. Ministerrådet har samtidig overfor banken signaleret en vis forsigtighed. Ministerrådet tilkendegiver at ville overveje at stille ministerrådsforslag om eventuel udvidelse af rammen, når bankens bestyrelse til sin tid fremsætter begrundet forslag herom.

Udvalget tager disse vurderinger og oplysninger til efterretning og vil i øvrigt følge sagen via ministerrådets og bankens beretninger.

Om NIB's lønsomhed konstaterer ministerrådet, at denne har ligget på linie med andre specialkreditinstitutioner. Indtjeningen for 1989 var relativt dårlig, men ministerrådet referer til at banken forventer at resultatet bliver bedre i 1990.

Udvalget konstaterer at det af bankens beretning fremgår, at forudsigelsen om øget indtjening i 1990 har holdt stik.

Ministerrådet fremhæver at NIB har en naturlig vigtig rolle at spille i udbygningen af de økonomiske forbindelser mellem Norden og landene i Central- og Østeuropa, og at denne rolle skal udfyldes i samarbejde med andre nordiske institutioner. Der peges på at NIB har oparbejdet stor erfaring med udlån til central- og østeuropæiske lande, og at virksomheden bør rettes mod de områder, som har særlig nordisk interesse f. eks. Baltikum, Østersøregionen og Kola.

Udvalget deler ministerrådets vurderinger omkring NIB's og andre nordiske institutioners rolle i udbygningen af de økonomiske relationer mellem Norden og omverdenen.

Med udgangspunkt i årets beretning fra NIB konstaterer udvalget med tilfredshed, at lånerammen for PIL-ordningen er udvidet som forudsat og at NEFCO er sat i funktion.

Det fremgår i øvrigt, at banken har haft et år med en god indtjening og at der nu igen udbetales overskud til ejerne. Udvalget finder denne udvikling tilfredsstillende.

Udvalgets indstilling

Udvalget *indstiller* med disse bemærkninger at Nordisk Råd tager beretningen over virksomheden i 1990 fra Nordisk Investeringsbank *til efterretning*.

København, den 25. februar 1991

<i>Gunilla André (c)</i>	<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>
<i>Carl Bildt (m)</i>	<i>Gustav Björkstrand (SFP)</i>
<i>Terje Davidsen (Sb)</i>	<i>Lahja Exner (s)</i>
<i>Lars P. Gammelgaard (KF)</i>	<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>
<i>Hans Gustafsson (s)</i>	<i>Hjörleifur Guttormsson (Ab)</i>
<i>Carl I. Hagen (FrP)</i>	<i>Marianne Jelved (RV)</i>
<i>Kjellbjørg Lunde (SV)</i>	<i>Lauri Metsämäki (SDP)</i>
<i>Poul Nielson (S)</i>	<i>Kimmo Sasi (Kok.)</i>

Anders Talleraas (H)

Formand

Ekonomiska utskottets betänkande över berättelse från Nordiska projektexportfonden (NoPEF)¹

Indledning

Til Økonomisk Udvalg er henvist beretningerne for aktiviteterne i 1990 fra Nordisk Investeringsbank, Nordisk Projektexportfond, Nordisk Udviklingsfond og Nordisk Industrifond.

Udvalget har behandlet beretningerne på mødet den 25. februar 1991 i København og besluttet at afgive følgende betænkning.

Nordisk Projektexportfond (NoPEF)

Virksomheden 1990

NoPEF oprettedes i 1982 og har til formål at styrke nordiske virksomheders internationale konkurrencekraft på projektexportområdet ved at støtte eksportprojekter af nordisk interesse.

Fondens støtte gives som vilkårs lån eller bidrag til udarbejdelse af forudsætnings- og lønsomhedsstudier i forbindelse med konkrete eksportprojekter, afholdelse af internationale seminarer, grundlæggende markedsstudier og lignende på områder, hvor nordiske virksomheder er konkurrencedygtige og hvor nordisk interesse foreligger.

Fonden har sit hovedsæde i Helsingfors og har 5 ansatte over det ordinære budget samt 1 sagsbehandler på miljøområdet finansieret over den økonomiske handlingsplan.

Fonden indgår i samarbejdsgrupper med de nordiske landes eksportfremmeorganisationer og med institutioner, som arbejder med industriel udvikling og samarbejde med udviklingslandene. Fonden samarbejder endvidere med NIB, NDF og NEFCO på projektbasis samt med en række internationale organisationer på sit område.

I 1990 blev registreret 57 nye projektansøgninger, hvilket stort set ligger på samme niveau som i 1989. Der blev bevilget 27 nye projektlån. Samlet blev der bevilget ca. 7,5 mill. FIM i støtte, heraf omkring halvdelen til miljøprojekter under økonomisk handlingsplan.

Aktiviteten i relation til Central- og Østeuropa har været relativt stor i 1990. Således angik 70% af de nye ansøgninger og 60% af de imødekomne ansøgninger projekter i dette område.

¹ Berättelsen tryckt och utgiven separat av Nordiska projektexportfonden.

Fondens bevillinger af projektstøtte er markant lavere i 1990 end i 1989, hvilket i beretningen anses for at være forbigående og reflektere normale svingninger i nordisk projekteksport. En mere kritisk behandling af ansøgningerne og ændringer indenfor sekretariatet anses at være yderligere medvirkende årsager.

En stor del af fondens arbejde ligger i opfølgningen af den økonomiske handlingsplan, hvoraf fonden modtager 27,5 mill. DKK i årene 1990–92. Pengene skal anvendes til at fremme eksport af miljøteknologi. Fonden har gennemført studier af miljøsituationen og markedet for miljøudrustning i de baltiske lande, Leningradområdet og Polen, og deltager sammen med NIB i arbejdet med opfølgningen af Ronneby-mødet om Østersøens forurening.

Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer, at NoPEF i 1990 har anlagt en mere kritisk linie i bedømmelsen af projektansøgninger og at fonden i høj grad har koncentreret arbejdet om det højt prioriterede arbejde med eksport af miljøteknologi. Samarbejdet med NIB og andre institutioner på eksportfremme- og eksportfinansieringsområdet synes også at være lagt i faste rammer.

Udvalget finder denne udvikling tilfredsstillende. Samtidig konstateres det imidlertid at en relativt stor del af fondens virksomhed netop på det højt prioriterede miljøområde er knyttet til bevillinger fra den økonomiske handlingsplan. Handlingsplanen udløber i 1992, og NoPEF's muligheder vil derefter blive væsentlig beskåret.

Udvalget finder at ministerrådet i tide bør fremlægge de forslag, som er nødvendige for at NoPEF kan fortsætte sine aktiviteter på stort set uændret niveau.

Udvalgets indstilling

Udvalget *indstiller* med disse bemærkninger at Nordisk Råd tager beretningen over virksomheden i 1990 fra Nordisk Projekteksportfond *til efterretning*.

København, den 25. februar 1991

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Terje Davidsen (Sb)

Lahja Exner (s)

Lars P. Gammelgaard (KF)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Carl I. Hagen (FrP)

Marianne Jelved (RV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Budget- och kontrollutskottets betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden inkl. revisions- berättelse

(Berättelsen, se s. 1981)

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 39:e session avgiven berättelse över verksamheten 1989 jämte bilagor.

Berättelsen har behandlats vid möte den 27 september 1990.

Utskottet har genomgått berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet 1989 jämte bilagor. Utskottet har även genomgått revisionsberättelse över verksamheten 1989. Utskottet har vid denna genomgång inte funnit något att anmärka på.

Med anledning härav föreslår utskottet

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1989 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1989 samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1989 till handlingarna.

Stockholm den 27 september 1990

Aimo Ajo (SDP)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Karen Højte-Jensen (KF)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Ragnhild Barland (A)

Ivar Hansen (V)

Wiggo Komstedt (m)

Förman

Pål Atle Skjervengen (FrP)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

Verksamhetsberättelse 1989

A. Navn og adresse

Nordisk kulturfond
Nordisk Ministerråd
Sekretariatet
St. Strandstræde 18
DK-1255 København K
tlf 33/11 47 11

B. Opprettelse og deltakende land

Nordisk kulturfond ble opprettet i 1966 ved en overenskomst mellom de 5 nordiske land, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

C. Målsetting

Nordisk kulturfond har til oppgave å utvikle det kulturelle samarbeid mellom de nordiske land. De prosjekter fondet kan støtte, er nordiske samarbeidsprosjekter innenfor områdene forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i vid forstand. Det sistnevnte området omfatter bl. a. litteratur, musikk, teater, billedkunst, film og andre kunstarter, kulturformidling samt ulike former for sosialt og ideelt samarbeid. Det kan også gis støtte til informasjonsvirksomhet innenfor og utenfor Norden om de nordiske lands kulturelle liv og om nordisk kulturelt samarbeid.

Fondet krever som regel at det dreier seg om forholdsvis kortvarige prosjekter av éngangskarakter, og legger vekt på at den virksomhet det støtter, er av nyskapende og initierende art.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk kulturfond får tildelt årlige midler over Nordisk Ministerråds budsjett (kulturdelen). Disse midler forvaltes av et styre som består av ti ordinære medlemmer og ti personlige suppleanter. Av disse er halvdelen

valgt av Nordisk Råd og halvdelen utpekt av ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene).

Hvert land har to nasjonale representanter i styret. Styremedlemmene blir utnevnt for et tidsrom av to kalenderår ad gangen. Blant sine medlemmer velger styret en formann og en nestformann. Samme land innehar formannsposten to år i trekk.

Styret treffer sine beslutninger ved simpelt flertall, og er beslutningsdyktig når formannen eller nestformannen og minst seks andre medlemmer er til stede.

Etter vedtak i fondsstyret skjøtter ministerrådssekretariatet fondets sekretariatsfunksjoner og økonomiforvaltning.

2. Styret

I 1989 har Nordisk kulturfonds styre hatt følgende sammensetning:

Danmark

Folketingets formand Svend Jakobsen (indtil 26. februar)
folketingsmedlem Marianne Jelved (fra 27. februar)
(suppleant: folketingsmedlem Helge Adam Møller)
departementschef Jørgen Harder Rasmussen
(suppleant: kontorchef Hans Vilstrup)

Finland

riksdagsman Erkki Pystynen
(suppleant: riksdagsman Claes Andersson)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: bitr. avdelningschef Matti Gustafson)

Island

altingsmann Eiður Guðnason
(suppleant: altingsmann Guðrún Helgadóttir)
departementssjef Knútur Hallsson
(suppleant: ministersekretær Guðrún Ágústsdóttir)

Norge

stortingsrepresentant Kjell Magne Fredheim
(suppleant: stortingsrepresentant Georg Apenes)
departementsråd Per Haga
(suppleant: byråsjef Olav Nyhamar)

Sverige

fd riksdagsledamot Barbro Nilsson
(suppleant: riksdagsledamot Hans Nyhage)
departementsråd Hans Sand
(suppleant: direktör Göran Löfdahl)

Folketingsmedlem Marianne Jelved har vært formann for styret i 1989, mens departementschef Jørgen Harder Rasmussen har vært dets nestformann.

Det ble holdt fire ordinære styremøter i løpet av året:

1. 13. mars i København
2. 15. juni i Oslo
3. 27. september i Reykjavik
4. 11. desember i København

3. Revisjon

Bidrag fra Nordisk kulturfond gis under forutsetning av at bevilgningsmottakeren avlegger skriftlig rapport og regnskap for bruken av den enkelte bevilgning. Denne rapportering skal ha funnet sted senest tre måneder etter at prosjektene er avsluttet.

Fondets regnskaper revideres av to revisorer utpekt av Nordisk Råd. I 1989 har fondet hatt riksrevisor Jørgen Mohr og folketingsmedlem Jimmy Stahr som revisorer. Suppleanter for disse har vært henholdsvis afdelingschef Ib Gerner Hansen og folketingsmedlem Jette Pors.

Nordisk Råd godkjenner fondets regnskaper og bevilger styret ansvarsfrihet.

E. Virksomheten 1989

1. Økonomi (se bilag I)

Fondet har i 1989 hatt følgende midler til rådighet:

Bevilget over ministerrådets budsjett	DKK	12 048 000,00
Tilbakebetalinger av ikke anvendte midler	DKK	852 328,37
Renter	DKK	646 444,00
Ikke disponerte midler fra foregående år	DKK	318 782,68
Ialt	DKK	13 865 555,05

2. Informasjonen om fondet

Etter vedtak i fondsstyret i desember 1986 har fondet fra og med kalenderåret 1987 annonsert i dagspressen to ganger per år, og ikke én gang som i årene før. I virksomhetsåret 1989 har en da også på samme måte som i de to foregående årene annonsert to ganger, henholdsvis i april og september. Annonseren blir rykket inn i en lang rekke aviser i alle de nordiske land og selvstyreområder, ialt 39 aviser, derav 5 danske, 11 finske, 1 færøysk, 1 grønlandsk, 2 islandske, 13 norske, 5 svenske og 1 ålandsk. Annonseteksten ble sist godkjent av styret på marsmøtet 1989.

Utannonseringen av fondets midler blir skjøttet av Skandinavisk Media Information (SMI) i Danmark.

Annonsene i pressen er den viktigste utadvendte informasjon som gis om fondet. I noe av ministerrådets opplysningsmateriale kan en også finne en del informasjon om fondet. Det gjelder særlig faktabladet "Nordiske støtteordninger". Dessuten gir fondssekretariatet telefonisk eller brevlig informasjon om støttemulighetene til alle som anmoder om det.

3. Søknader

I 1989 mottok fondet ialt 670 søknader med et samlet søknadsbeløp på 107 525 400 danske kroner. Det er grunn til å se litt på disse tallene. De viser at antall søknader i forhold til 1988 ikke har steget nevneverdig, mens den samlede søknadssum viser en kraftig stigning.

Da fondet fra og med 1987 tok til å annonsere i dagspressen to ganger per år, og samtidig på annen måte forbedret informasjonen om fondet, ventet man at dette ville resultere i et betydelig større antall søknader i årene etter 1987. Enda økningen i år er minimal, har det dog vært en merkbar økning i søknadstilstrømmingen i de tre siste årene sett under ett, eller 17% økning i forhold til året 1986. På den andre siden har den samlede søknadssum i disse tre årene ikke bare vist en meget kraftig stigning, men også en uventet kraftig stigning sett i forhold til søknadsmengden, en stigning på hele 64%. Dette viser at fondet i de siste tre årene har mottatt betydelig flere tunge søknader med høyt søknadsbeløp.

Utviklingen når det gjelder antall søknader og søknadsbeløpets størrelse i perioden fra 1972 til 1989 gjengis i en tabell vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 1*).

Det fremgår av tabellen at søknadstilgangen har vært størst i 1981 (935 søknader), og at den falt drastisk i 1982 og 1983 (563 søknader). Det har ellers vært store variasjoner i hele perioden. Det evalueringsarbeidet som fondsstyret bestilte i 1983, hadde bl. a. til formål å gi en forklaring på disse variasjonene. Noen holdbare forklaringer lyktes det dog ikke å gi.

Mottatte søknader og søknadsbeløpets størrelse i 1989 fordeler seg på de fire virksomhetsområder fondet gir støtte til, som vist i følgende tabell

	Søknader	Søknadsbeløp
Undervisning	47 (7%)	7 mill (7%)
Allmennkultur	385 (57%)	70 mill (65%)
Forskning	134 (20%)	18 mill (16%)
Annen virksomhet	104 (16%)	13 mill (12%)

Denne fordeling i 1989 avviker ikke vesentlig fra tilsvarende fordeling i de siste 17 årene. Søknader av allmennkulturell art har hele tiden dominnert, og har i de siste årene utgjort ca. 70% av søknadsmassen. Tilsvarende

prosenttall for undervisning og forskning har ligget på henholdsvis 10 % og 20 %.

I en tabell som er vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 2*), kan en se hvordan søknadene har fordelt seg på virksomhetsområdene år for år siden 1972. En skal da være oppmerksom på at gruppen "Annet" (= annen virksomhet) fra og med 1987 ble skilt ut fra gruppen "Allmennkultur" (= allmennkulturell virksomhet).

En del av de søknader fondet mottar, blir avvist av formelle grunner, enten fordi de faller utenfor fondets støtteområde ifølge de regler fondsstyret har gitt, eller fordi de er innsendt for sent for å kunne komme i betraktning. Følgende tabell viser hvor mange og hvor stor del av hele søknadsmengden disse ukvalifiserte søknader (søknader i kategori 1) er

1985	146 (23 %)
1986	117 (26 %)
1987	121 (21 %)
1988	154 (23 %)
1989	130 (19 %)

4. Bevilgninger

Av de innkomne søknader som ble behandlet på de fire fordelingsmøter i 1989, kunne fondsstyret imøtekomme 151 søknader med et samlet bevilget beløp på DKK 11 798 000. Fordelingen av dette beløpet på de fire hovedområder fremgår av nedenstående tabell

Antall	Beløp	
Undervisning	16	1 005 000
Allmennkultur	88	8 228 000
Forskning	30	1 545 000
Annen virksomhet	17	1 020 000
	151	11 798 000

Av en tabell som er vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 3*), kan en se utviklingen av fondets bevilgninger, og hvordan de har fordelt seg på hovedområdene i perioden 1972–1989.

En statistisk oversikt over på den ene siden antall søknader og ansøkt beløp og på den andre siden antall bevilgninger og bevilget beløp i virksomhetsåret 1989 – fordelt på de enkelte hovedområder – er vedlagt beretningen (*bilag 3*).

Tallene i disse tabeller og oversikter for bevilgninger i 1989 viser ingen nevneverdige avvik fra tilsvarende tall for tidligere år. Det måtte da helst være at antall bevilgninger i 1989 er vesentlig lavere enn året før, noe som i første rekke skyldes det forhold at det er gitt etter måten mange store bevilgninger i 1989.

Fondets bevilgning til dette prosjektet dekker utgiftene til teksting av filmene og til transporten av film og utstillingsmateriale. Øvrige utgifter står Centre Georges Pompidou for. De nordiske lands filminstitutter støtter opp om prosjektet og deltar aktivt i forberedelsesarbeidet.

3. Andre DKK 400 000 ble gitt til UNIMA-Sverige til avholdelse av en *nordisk dukketeaterfestival i Umeå*. Festivalen, som ble avviklet høsten 1989, er den største av denne type festivaler noen ganger avholdt i Norden.

I det omfattende festivalprogrammet inngikk også et større seminar om dukketeater. Seminaret ble finansiert ved midler fra annet hold.

4. I september bevilget fondsstyret DKK 300 000 til *nordisk deltaking i den åttende Sydney kunstbiennale*. Utstillingen vil finne sted i mai og juni 1990. For første gang vil billedkunst fra Norden bli presentert på denne internasjonale kunstfestival. Presentasjonen skjer ved verk av 2 à 3 kunstnere fra ethvert av de nordiske land.

Bak tiltaket står Sonia Henies og Niels Onstads stiftelser, Amos Andersons kunstmuseum, NUNSKU, Listasafn Islands og Brandts klædefabrik. Disse institusjonene vil stå ansvarlig for utvelgelsen av den kunst som skal vises.

Visningen vil kunne bli en verdig og verdifull presentasjon av nordisk kunst utenfor Norden og Europa.

5. DKK 300 000 ble i desember gitt til delvis finansiering av en retrospektiv *vandreutstilling, overveiende malerier, av den danske kunstner Per Kirkeby*. Utstillingen åpner på Louisiana i juni 1990. Den blir siden vist i Moderna museet i Stockholm (oktober og november 1990), i Museet for samtidskunst i Oslo (januar og februar 1991) og på Porin taidemuseo i Finland (februar og mars 1991).

6. Samme beløp, DKK 300 000, ble tildelt *Islands symfoniorkester til en konsertturné* i Norden. Det vil bli holdt konserter i fire forskjellige byer i Finland høsten 1990. Det vil videre bli gitt konserter i Stockholm, København, og trolig også i Oslo.

7. I september 1990 vil det bli arrangert en *nordisk arkitekturutstilling i Tallinn* i Estland. Til dette formål har fondsstyret i desember bevilget DKK 300 000. Alle fem nordiske land vil bli representert på utstillingen, som ellers blir en del av et mer omfattende arrangement, seminarium, ekskursjoner o.fl., og som er tenkt som opptakten til en nordisk-baltisk arkitekturtriennale. Fondets bevilgning går til selve utstillingen i Tallinn, mens de øvrige aktiviteter blir finansiert ved nasjonale midler, også estiske. Utstillingen vil senere muligens bli vist i de nordiske land.

8. DKK 250 000 ble bevilget til delfinansiering av et stort anlagt nordisk *musikkstevne i Göteborg* en uke i februar 1991. Det vil bli holdt en rekke konserter med nordisk nåtidsmusikk forskjellige steder i byen. Men arrangementet omfatter også en serie med seminarer, forelesninger og workshops. Utenom musikere kommer en rekke komponister, både mannlige og kvinnelige, fra alle de nordiske land til å delta aktivt.

Det er dog igjen grunn til å være oppmerksom på at gruppen "Annet" (= annen virksomhet) fra og med kalenderåret 1987 i fondets statistiske oppstilling ble skilt ut fra hovedområdet "allmennkultur".

Gruppen "annen virksomhet" omfatter en rekke aktiviteter som ikke faller inn under det tradisjonelle kulturbegrep. I og med at fondets disponible midler nå i en rekke år reelt ikke har steget, samtidig som det over ministerrådets budsjett gis særskilte bevilgninger til en rekke av disse aktiviteter (idrett, barne- og ungdomssamarbeid, folkeopplysning, likestilling, helsevern, sosialpolitikk, handikappomsorg, miljø o.fl.), er det grunn til å tro at fondets bevilgninger til dette virksomhetsområdet vil vise fallende tendens i årene framover.

En fortegnelse over alle prosjekter som har fått støtte i virksomhetsåret 1989 fordelt på hovedområder og undergrupper er vedlagt beretningen (bilag 4).

Noen eksempler på prosjekter fondsstyret har støttet i 1989

A. Til tross for at antall søknader har steget merkbart i de siste årene, så har det ikke vært en tilsvarende økning i antall bevilgninger. Det skyldes delvis det forhold at fondets disponible midler reelt ikke har økt, og delvis den omstendighet at det etter måten er gitt flere store bevilgninger. I 1989 ble det således gitt 22 bevilgninger på DKK 150000 eller mer. En del av disse bevilgningene vil bli nærmere omtalt nedenfor.

1. I desember ble det gitt DKK 420000 til avholdelse av en *nordisk kortfilmfestival*. Prosjektet går kort fortalt utpå i direkte fortsettelse av den norske kortfilmfestivalen i Grimstad i juni 1990 å avholde en nordisk festival av samme slag. Det tas sikte på at den nordiske festivalen siden skal bli et årlig tilbakevendende arrangement, avholdt skiftevis i de nordiske land etter en turnusordning.

Bakgrunnen for dette tiltaket er en handlingsplan for kort- og dokumentarfilmområdet i Norden som i de siste årene er blitt avvirket i det nordiske filmmiljøet. Handlingsplanen har den målsetting å stimulere til økt produksjon, distribusjon og visning av nordisk produserte kort- og dokumentarfilm.

Et annet hovedpunkt i nevnte handlingsplan er etableringen av et nordisk kortfilmsekretariat, som under betegnelsen "Nordisk filmkontakt" planlegges opprettet i slutten av 1990, og som bl. a. får i oppdrag årlig å arrangere den kortfilmfestival det her er tale om.

2. En annen stor bevilgning, DKK 400000, gikk til en retrospektiv *framvisning av nordiske film i Paris*. Visningen, som omfatter film fra alle de nordiske land, vil finne sted ved Centre Georges Pompidou sommeren 1990 og høsten samme år. I tilknytning til filmframvisningen blir det satt opp en utstilling om nordisk film. Videre omfatter prosjektet et større bokverk på fransk om nordisk film og filmkultur.

DKK 100 000 til en samisk teaterforening i Kautokeino i forbindelse med en turné i Norden med teaterstykket "Blodbryllup" av Lorca

DKK 30 000 til oversettelse til finsk og svensk av en bok og en katalog over samiske forfattere

DKK 115 000 til oppsetting av en utstilling om samer og de samiske områder, med tanke på senere vandring i Norden

DKK 70 000 til et nordisk årsmøte og kulturtreff i Sydslesvig.

Totalt har fondsstyret således i 1989 bevilget DKK 2 063 000 til diverse aktiviteter i eller direkte knyttet til de nordiske utkantområder, d.v.s. knapt 18 % av fondets samlede bevilgning.

Noen eksempler på prosjekter som er avsluttet i 1989:

I september 1988 bevilget fondsstyret DKK 150 000 til et *seminar om de frie teater- og dansegruppers rolle i samfunnet*. Søker og arrangør var Teatercentrum i Sverige.

Seminaret ble holdt i Stockholm den 16. – 19. februar 1989 med deltakelse av ca. 50 personer fordelt på alle de nordiske land, herunder også Færøyane og Grønland.

Det foreligger en grundig og smakfullt utarbeidet rapport fra seminaret, som viser at resultatet har svart til de forventninger og de formål som lå bak initiativet. Rapporten inneholder således bl. a. en interessant kartlegging av gruppeteatrenes situasjon, deres vilkår og virksomhet, i de enkelte nordiske land.

Det er grunn til å tro at seminaret vil få positive følger ikke bare for det nordiske samarbeid på dette område, men også for de frie teatergruppers virke i de enkelte land. Således vedtok seminardeltakerne

- å holde flere slike tverrnordiske møter, om mulig hvert annet år. Det neste blir arrangert i Danmark i 1990
- å ta initiativ til en rekke fellesnordiske seminarer om bestemte avgrensede emner
- å arbeide for større gjestespillsutveksling i Norden
- å få i stand tettere nordisk samarbeid mellom de frie teatergruppers nasjonale organisasjoner.

2. I juni 1987 ble det gitt DKK 80 000 til utarbeiding av en oversikt over utviklingen når det gjelder *rehabilitering og handikappomsorg* i Norden i perioden 1945 – 1985.

Oversikten ble utarbeidet av en prosjektgruppe med én deltaker fra ethvert av de nordiske land. Arbeidet ble fullført i februar 1989 med en usedvanlig fyldig maskinskrevet rapport på nærmere 200 sider.

At det dreier seg om et vesentlig produkt, fremgår bl. a. av at Nordisk råd, Nordiska nämnden för handikappfrågor (NHH) og Nordisk kulturfond senere har gitt midler til trykking og publisering av dette prosjektarbeidet, samt at Nordisk Råd og NHH har subvensjonert en stor del av

opplaget til distribusjon til relevante institusjoner og myndigheter i Norden.

3. På fondsstyrets møte i mars ble det gitt DKK 115 000 til produksjon og oppsetting av en *utstilling om de samiske områder*. Andre bidragsytere til finansieringen av dette tiltaket var Undervisningsministeriet i Finland, Nordiska språk- og informasjonscentralen og Nordisk sameråd.

Utstillingen ble åpnet i Helsingfors senere på året. Med særlig tanke på skoleelever har en med denne utstilling ønsket å gi aktuell og relevant informasjon om samene og deres områder. Etter at utstillingen har sirkulert i Finland, flyttes den til Sverige høsten 1990, videre til Danmark og Norge i 1991 og til Vestnorden i 1992.

4. I september 1989 ble det på folkemusikkinstituttet i Vasa avholdt et *nordisk seminar om folkemusikk*, med hovedvekten på folkemusikkens pedagogikk. Kulturfondet støttet seminaret med en bevilgning på DKK 80 000. Det deltok 25 folkemusikkkforskere, fordelt på alle de nordiske land.

Hovedformålet med seminaret var å ta opp til drøfting hvilke muligheter tradisjonsarkivene i de nordiske land har for å imøtekomme den stigende etterspørsel når det gjelder folkemusikk både med tanke på forskning og pedagogikk.

I en rapport fra seminaret gis det en oversikt over undervisningssituasjonen på dette område i de enkelte land i Norden, samt noenlunde fyldige referater av diskusjonene på møtet. Av disse referater fremgår det tydelig at forskerne i de ulike land har divergerende syn når det gjelder undervisning i folkemusikk. De danske og de færøyske forskere var sterkt kritiske til folkemusikkundervisning i skoler. Andre, særlig de finske forskerne, var av den oppfatning at man burde ta vare på den nye og sterke interesse for folkemusikk overalt i Norden ved å etablere organisert undervisning i folkemusikk og folkesang.

Seminaret avslørte uventet store skilnader mellom landene i Norden på dette område, både i syn, oppfatning og tradisjon.

5. Fondets fordelingsprinsipper

På styremøtet i september ble oversikten over fondets fordelingsprinsipper tatt opp til revisjon og gjennomgått punkt for punkt.

Oversikten, som opphavlig ble oppstilt og godkjent av fondsstyret i 1983, var på noen få punkter blitt foreldet, dette i første rekke på grunn av sekretariatssammenslåingen i 1986, og på grunn av de nye regler for fondets søknadsfrister.

Ved revisjonen i september i år førte man oversikten således ajour, men vedtok dessuten en rekke endringer både av redaksjonell og innholdsmessig art. Oversikten slik den ble vedtatt på fondsstyrets septemberråd, vedlegges beretningen (*bilag 5*).

9. Et annet nordisk musikkarrangement vil finne sted i Göteborg i mai 1990. Det gjelder en *guttekorfestival*. En slik festival (gosskör) har ikke vært prøvd før på nordisk basis. Til dette prosjektet bevilget fondsstyret DKK 150 000.

10. Amos Andersons konstmuseum fikk tildelt DKK 150 000 til en retrospektiv *utstilling over kunstneren Olli Lyytikäinen*. Utstillingen ble åpnet i Helsingfors sommeren 1989. Fondets bevilgning går til dekning av utgiftene for utstillingens vandring i de andre land i Norden i løpet av 1990 og 1991.

B. Ifølge fondets fordelingsprinsipper har fondsstyret positiv holdning til prosjekter som tar sikte på eller på annen måte virker til å styrke utkantstrøkenes tilknytning til det nordiske samarbeid.

Følgende liste over bevilgninger i 1989 gitt til de nordiske utkantområder viser til fulle at prinsippet blir etterlevd:

DKK 100 000 til en turné i Norden og Estland med oppvisning av færøysk folkedans

DKK 100 000 til et nordisk forfattermøte på Færøyane, arrangert av færøysk forfatterforening

DKK 50 000 til et jazz-kursus på Færøyane, "Jazz i Vestnorden", for færøyske, grønlandske og islandske deltakere

DKK 18 000 som bidrag til oppsetting av teaterstykket "Frøken Julie" på Færøyane

DKK 75 000 til den grønlandske og samiske del av dokumentarfilmen "Det arktiska strecket"

DKK 40 000 til et bokverk om Grønland

DKK 200 000 til en turné i Norden ved den islandske ballett

DKK 150 000 til nordisk medvirkning ved et musikkarrangement i Kristkirken i Reykjavik

DKK 300 000 til Islands symfoniorkester til en konsertturné i Norden

DKK 50 000 til en internasjonal sjakkturnering i Reykjavik

DKK 90 000 til avholdelse av de nordiske radio-jazz-dager i Reykjavik

DKK 50 000 til avholdelse av en nordisk ungdomslederkonferanse i Reykjavik

DKK 50 000 til et forfattermøte for forfattere bosatt på Nordkalotten

DKK 15 000 til et kursus i tornedalsfinsk

DKK 80 000 til forhandlings- og utviklingsdager for Nordkalottens kulturturisme

DKK 100 000 til et variert kulturarrangement i Gällivare, "Nordkalottens höstsalong"

DKK 120 000 til et større kulturarrangement i Honningsvåg over temaet "Nordkalottkvinner mot år 2000"

DKK 100 000 til et samisk kvinneseminar i Karasjokk

DKK 60 000 til utarbeiding av en aktivitetsmappe om samiske emner, beregnet for skolebruk og undervisning i Norden

*BILAGA 1***Resultaträkning för Nordiska kulturfonden för tiden 1.1–31.12.1989**

INTÄKTER

Anslag enligt budgeten	12 048 000,—
Återföringar, tillbakabetalningar	852 328,37
Räntor	646 444,—
Ej disponerade medel från föregående år	318 782,68
Summa DKK	<u>13 865 555,05</u>

KOSTNADER

Möteskostnader	305 288,05
Arvoden	119 126,—
Annonser	615 553,09
Tryckningskostnader	3 908,40
Övriga kostnader	8 453,99
Anslag	11 995 000,—
	<u>13 047 329,53</u>
Ej disponerade medel	818 225,52
Summa DKK	<u>13 865 555,05</u>

København, den 22 februari 1990

*Fridtjov Clemet**Berit Bachmann***Balansräkning för Nordiska kulturfonden per 31.12.1989**

AKTIVA

<i>Likvida medel</i>	
Av ministerrådssekretariatet förvaltade medel	5 584 225,52
Summa DKK	<u>5 584 225,52</u>

PASSIVA

<i>Kortfristiga skulder</i>	
Ej utbetalda anslag 1988–9	4 766 000,—
Ej disponerade medel	818 225,52
Summa DKK	<u>5 584 225,52</u>

København, den 22 februari 1990

*Fridtjov Clemet**Berit Bachmann*

BILAGA 2

Statistikk

Tabell 1

År	Søknader		Søknadsbeløp	
	Antall	Økning i %	Størrelse*	Økning i %
1972	306	+13	19,2	+38
1973	321	+5	23,1	+14
1974	468	+46	36,4	+58
1975	888	+90	63,1	+73
1976	636	-28	37,9	-40
1977	652	+3	33,6	-15
1978	704	+8	47,5	+41
1979	748	+6	60,0	+26
1980	762	+2	84,3	+29
1981	935	+23	82,8	-2
1982	638	-32	51,3	-38
1983	563	-12	48,7	-5
1984	660	+17	79,0	+62
1985	636	-3	74,3	-6
1986	563	-11	58,6	-21
1987	579	+2	71,7	+22
1988	666	+15	88,5	+23
1989	670	-	107,5	+19

* i millioner danske kroner (avrundet) + M

Tabell 2 Søknader

	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	22	7	184	60	100	33			306
1973	38	12	190	59	93	29			321
1974	54	12	277	59	137	29			468
1975	86	12	644	70	158	18			888
1976	85	13	418	66	133	21			636
1977	83	13	471	72	98	15			652
1978	89	13	464	66	151	21			704
1979	111	15	462	62	175	23			748
1980	123	16	502	66	137	18			762
1981	118	13	673	72	144	15			935
1982	86	13	432	68	120	18			638
1983	85	14	389	71	89	15			563
1984	102	15	459	70	99	15			660
1985	80	12	424	67	132	21			636
1986	76	13	387	69	100	18			563
1987	53	9	297	51	129	22	100	18	579
1988	65	10	361	54	133	20	107	16	666
1989	47	7	385	57	134	20	104	16	670

Tabell 3 Bevilgninger

	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	4	5	56	71	19	24			79
1973	15	15	62	60	25	25			102
1974	5	5	66	70	24	25			95
1975	23	18	69	55	33	26			126
1976	26	13	139	71	30	16			194
1977	19	10	146	75	30	15			195
1978	26	12	158	70	42	18			226
1979	31	16	119	61	44	23			194
1980	33	18	121	67	28	15			182
1981	20	10	121	72	33	18			174
1982	27	16	116	68	28	16			171
1983	20	11	132	76	24	13			176
1984	18	11	121	70	33	19			172
1985	15	10	105	71	29	19			149
1986	27	19	86	60	31	21			144
1987	24	11	96	62	43	15	19	11	182
1988	27	12	101	64	47	17	21	7	196
1989	16	8	88	70	30	13	17	9	151

BILAGA 3

Søknader og bevilgninger i 1989

	Søknader			Bevilgninger		
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%
Undervisning 31						
0 Overgripende spørsmål	15	3 885 000		9	660 000	
1 Førskole og grunnskole	6	1 111 700		2	75 000	
2 Gymnasial utdanning	4	330 500		—	—	
3 Akademisk grunnutdanning	1	72 800		1	60 000	
4 Lærerutdanning	8	568 500		2	105 000	
5 Erhvervsutdanning	8	1 007 500		1	75 000	
6 Voksen- og videreutdanning	3	72 600		1	30 000	
7 Spesialundervisning	2	222 600		—	—	
Ialt	47	7 271 200	6,8	16	1 005 000	8,5
Allmenkulturell virksomhet 32						
0 Overgripende spørsmål	48	6 615 900		9	745 000	
<i>Formidling</i>						
1 Museum, bibliotek og arkiv	7	705 900		1	50 000	
2 AV-medier, grafiske medier	9	676 700		1	50 000	
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>						
3 Håndverk og formgivning	22	3 198 100		7	845 000	
4 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	50	8 935 200		12	1 225 000	
5+9 Musikk og dans	108	18 785 800		31	2 455 000	
6 Litteratur	54	4 667 600		11	730 000	
7 Dramatisk virksomhet (teater og film)	87	26 020 600		16	2 128 000	
Ialt	385	69 605 800	64,7	88	8 228 000	69,7
Forskning 33						
0 Tverrvitenskapelige og overgr. spørsmål	5	516 400		2	85 000	
1 Humanistisk forskning	41	7 302 500		7	305 000	
2 Samfunnsvitenskapelig forskning	33	3 424 000		6	230 000	
3 Naturvitenskapelig forskning	21	3 151 000		5	280 000	
4 Medisinsk forskning	25	2 700 000		9	595 000	
5 Teknologisk forskning	5	291 800		1	50 000	
6 Skogs- og landbruksforskning	4	341 900		—	—	
Ialt	134	17 727 600	16,5	30	1 545 000	13,1
Annen virksomhet 34						
0 Etniske minoriteters samarbeid	4	205 800		1	30 000	
1 Idrett og friluftsvirksomhet	5	368 600		1	30 000	
2 Sosialt samarbeid	5	481 500		1	50 000	
3 Barne- og ungdomssamarbeid	10	916 100		2	80 000	
4 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	80	10 948 800		12	830 000	
Ialt	104	12 920 800	12,0	17	1 020 000	8,7
Totalt	670	107 525 400	100	151	11 798 000	100

BILAGA 4

Nordisk kulturfonds bevilgninger gitt i 1989 (mars-desember)

Mottaker/formål	Bevilget DKK
Undervisning	
<i>Overgripende spørsmål</i>	
31.002/90 Birgitte Holm Sørensen, Center for Mediepædagogik, Danmarks Lærerhøjskole DK-2400 København NV, Danmark m.fl til konferanse om småbørn og levende billeder	75 000
31.003/89 Nordisk Biologisk Råd, att Finn Sandby Hansen DK-6430 Nordborg, Danmark til naturformidlersymposium i forbindelse med Miljø 89	75 000
31.005/89 Nordiska språk- och informationscentret, att Marja-Liisa Karppinen SF-00530 Helsingfors, Finland til vandrestilling om de samiske områder	115 000
31.006/89 EuropaCenter Danmark (EUC) DK-1635 København V, Danmark samt Center for Europæisk Uddannelse (CEU) til international konferanse for lærere "En landsbydegns dagbog"	40 000
31.007/89 Skolepsykologisk Rådgivning, att Ole Hansen DK-8382 Hinnerup, Danmark til arbeidskonferanse om handicap og kultur- formidling	50 000
31.008/89 Nordisk Skolebibliotekarforening att Flemming Sørensen DK-6880 Tarm, Danmark til aktivitetsmapper om samiske emner	60 000
31.009/89 CloseUp Europe, att Ingolf Knudsen DK-5700 Svendborg, Danmark til kurser for lærere/unge "Nordisk i Europa"	50 000

31.010/89 Nordens folkliga akademi 80 000
S-442 25 Kung Clv, Sverige
på vegne af Skandinaviska institutet för uttryckande konst til 3 projekter om skabende pædagogik

31.013/89 Läromedelsförfattarnas 115 000
Förening/LFF, att Jan-Axel Kylén
S-104 22 Stockholm, Sverige
til ”Nordträff 90”

Førskole og grunnskole

31.102/90 Sten Hallberg 25 000
S-421 38 V:Frölunda, Sverige
på vegne af Foreningen Norden til samnordisk planlægningsmøde i forbindelse med senere elevudveksling

31.103/90 Reino Hiltunen, 50 000
Kontiolahti kommun
SF-81100 Kontiolahti, Finland
på vegne af det udvidede KONTI-projekt til konference (dataundervisning)

Akademisk grunnutdanning

31.301/89 Statens museumsråd 60 000
att Ingelise Udjus
N-0151 Oslo 1, Norge
til konference om museumsuddannelse

Lærerutdanning

31.406/89 Dansk lærerforeningen 90 000
DK-1370 København K, Danmark
samt Det Danske Selskab til udgivelse af nordisk essaysamling om litteraturen i Norden i 1980'erne

31.407/89 Torstein Dahl, 15 000
Gjøvik Ingeniørhøgskole,
Skogavd Brandbu
N-2760 Brandbu, Norge
på vegne af Nordisk kontaktgruppe for skogbruksutdanning til konference ”Drivningsteknik på mellannivå”

Erhvervsudanning

31.504/89	Roskilde tekniske Skole, att Per Lykke Christensen DK-4000 Roskilde, Danmark til konference om afklaring af behovet for en nordisk teknisk illustrationstekniker-uddan- nelse	75 000
-----------	--	--------

Voksen- og videreudanning

31.602/89	Nordiska språk- och informationscentret, att Marja-Liisa Karppinen SF-00530 Helsingfors, Finland til "Introduktionskurs i finska språket och Finlands kultur för nordbor"	30 000
-----------	--	--------

Allmennkulturel virksomhet*Overgripends spørsmål*

32.002/89	Foreningen Norden, Sydslesvig afdeling, Sydslesvigsk forening DK-6340 Kruså, Danmark til årsmøde/Norden-Sydslesvig – Norden	70 000
32.012/90	Ragnhild Lager, Kvinneforum i Bø N-3800 Bø i Telemark, Norge til arrangement med to nordiske børnebogs- forfattere og en visesanger	10 000
32.014/89	Folkets Hus Landsforbund att Gunnar Andersen N-0181 Oslo 1, Norge til det 3. Folkets Hus-seminar	100 000
32.014/90	Foreningen Finnskogen, att Birger Nesholen N-2260 Kirkenær, Norge til udstilling om norsk-svenske Finnskove samt danseopvisning i forbindelse med Kaus- tinen Folk Music Festival	75 000
32.019/89	Finlandssvensk vecka rf, att Anders G Lindqvist SF-02170 Esbo, Finland til vandreudstilling om finlandssvenskerne	150 000

32.038/89	Andrzej Ekwinski S-111 49 Stockholm, Sverige til rapport fra seminar om kunst og videnskab	50 000
32.040/89	Esbo Kulturcentrum, att Osmo Pylvänäinen, Hagalund, Kulturplatsen SF-02100 Esbo, Finland til seminar om samarbejdsformer mellem de nordiske kulturcentre "Kulturens nordiske si- denvägar/Esittävän taiteen pohjoismaiset silkkitiet"	40 000
32.041/89	Västerås kommun, Kultur- och fritidsförvaltningen, Stadshuset S-721 87 Västerås, Sverige samt Föreningens Nordens lokalavd. til nor- disk venskabsbyuge	200 000
32.046/89	Stichting Scandinavisch Vertaal- en Informatiebureau Nederland NL-9701, BD Groningen, Holland til temanummer af "Scandinavian Newsletter – a cultural magazine" (nordisk film)	50 000

Formidling

Museum, bibliotek og arkiv

32.110/89	Madli Kurdve, Folkrorelsearkivet i Blekinge, Tingsgården S-370 10 Bräkne-Hoby, Sverige m fl til "Nordisk samling för arkivfolk inom enskilda sektorn"	50 000
-----------	---	--------

AV-medier, grafiske medier

32.210/89	Danske grafikere, sekretariat DK-2970 Hørsholm, Danmark til nordisk grafikudstilling	50 000
-----------	--	--------

Kunstnerisk virksomhet

Håndverk og formgivning

32.301/90	Finlands Arkitektförbund, att Gunnel Adlercreutz SF-00130 Helsingfors, Finland m fl til nordisk-baltisk arkitekturtriennale	300 000
-----------	--	---------

32.304/90	Föreningen Svensk Form/ Tidskriften Form, att Ulf Beckman S-114 34 Stockholm, Sverige til specialnummer af tidsskriftet i forbindelse med NordForm 90	150 000
32.305/89	Ole Lislrud, Statens Håndverks og Kunstindustriskole N-0160 Oslo 1, Norge til keramikudstilling i forbindelse med Oslo International Ceramics Symposium 1990	150 000
32.305/90	Landsforbundet Norsk Form N-0258 Oslo 2, Norge på vegne af Scandinavian Design Council til konference m. m. i forbindelse med Nord- Form 90	100 000
32.311/89	Viborg Stiftsmuseum DK-8800 Viborg, Danmark samt Skovgaard Museet til nordisk emaille tri- ennale	40 000
32.316/89	SAGA Scandinavian Art Ltd, att Anita Dalen og Elisabeth Hartmann Krafft GB-London SW3 3NT, England til udstilling "New glass and ceramics from Scandinavia"	25 000
32.317/89	Marjatta Häti-Korkeila SF-00560 Helsingfors, Finland på vegne af Konstindustriella högskolan til seminar, udstillinger og publikation PRINTX'89	80 000
<i>Billedkunst (maleri, skulptur, foto)</i>		
32.405/90	Randers kunstmuseum, att Finn Terman Frederiksen DK-8900 Randers, Danmark til vandreudstilling af videoinstallation "VI- DEO VEJ"	50 000
32.412/90	Louisiana Museum for moderne kunst DK-3050 Humlebæk, Danmark til vandreudstilling af Per Kirkeby (dansk kunstner)	300 000

32.414/89	Konstnärernas Riksorganisation KRO, att Stig Pettersson S-972 00 Gällivare, Sverige m.fl til Nordkalottens höstsalong	100 000
32.419/89	Amos Andersons konstmuseum, att Bengt von Bonsdorff SF-00101 Helsingfors, Finland til retrospektiv vandreudstilling om Olli Ly- ytikäinen 1949 – 1987 (finsk maler)	150 000
32.422/89	Porkkana ry/Morot rf, att Kaj Martin SF-00210 Helsingfors, Finland til udstilling med fem nordiske designere ”Pri- märpunkt” i forbindelse med Helsingfors Festspel	40 000
32.434/89	Museet for Fotokunst, Brandts Klædefabrik DK-5000 Odense C, Danmark til vandreudstilling ”Anderledes familiebil- leder”	15 000
32.441/89	Raija Partanen/Alvar Aalto museo SF-40101 Jyväskylä, Finland på vegne af Luova Grafiikka ry til nordisk kunstgrafikkonkurrence	30 000
32.443/89	Sonja Heines og Niels Onstads Stiftelser N-1311 Høvikodden, Norge m fl til nordisk deltagelse i den 8. Sidney bienna- le	300 000
32.446/89	Fotograficentrums Bildtidning, att Hans Hedberg S-11721 Stockholm, Sverige til temanummer med finske og norske fotogra- fer	25 000
32.448/89	Tidsskriftet Folk & Røvere, att Håvard Houen N-7002 Trondheim, Norge til temanummer om nordisk fotografi	25 000

32.450/89	Åsa Herrgård, Sandvikens konsthall S-811 80 Sandviken, Sverige til nordisk stensulpturudstilling	150 000
32.451/89	Södertälje konsthall, att Per Drougge, Bildningsförvaltningen S-151 89 Södertälje, Sverige til projekt "Trollskog, Drömstad, Sagoland"	40 000
<i>Musikk og dans</i>		
32.508/90	Jan Huggare, Uleåborgs univ., Odontologiska inst. SF-90220 Uleåborg, Finland på vegne af Oulun yliopiston kamariorkesteri ry til turné til Norge og Sverige	20 000
32.509/90	Risto Hirvonen SF-00640 Helsingfors, Finland til turné med "Frithiofs saga"	60 000
32.510/90	Mona Lisa Rasmussen N-3470 Slemmestad, Norge på vegne av leikarringen Huldra til folkedans- festival	40 000
32.511/90	Musik i väst S-402 27 Göteborg, Sverige på vegne af Musikhögskolan m. fl. til nordisk musikfest "Konstmusiken i nordiskt perspek- tiv"	250 000
32.513/89	Íslenski Dansflokkurinn, att Örn Guðmundsson, Nationalteatret IS-101 Reykjavík, Island til balletturné i Norden	200 000
32.514/90	Føroya jazztónleikarafelag, att Hans Petur Joensen og Brandur Øssursson FR-110 Tórshavn, Færøerne til kursus "Jazz i Vestnorden"	50 000

32.515/87	<p>Norske Symfoni-Orkestres Landsforbund NASOL N-0552 Oslo 5, Norge</p> <p>på vegne af NORDSYMFONI/ Suomen sinfoniaorkesterit, SF, Dansk amatør-orkester samvirke, DK, Sveriges orkesterföreningars riksförbund, S, samt Islands og Færøernes symfoniorkester. Tillægsbevilling til 5 orkesterkonferencer om "Ny musikk i nordisk samvirke"</p>	60 000
32.518/89	<p>l'Etoile du Nord S-181 02 Lidingö, Sverige til turné med "Sylfiden"</p>	50 000
32.522/90	<p>Erik Aschengreen, Institut for Nordisk Filologi, Københavns universitet Amager S-2300 København S, Danmark</p> <p>på vegne af Projekt Nordisk Forum for Danseforskning til forskningsseminar om dans</p>	50 000
32.532/89	<p>Haparanda Musikförening Kansliet S-953 00 Haparanda, Sverige til kordage</p>	15 000
32.535/89	<p>Riverboat Jazz Festival, att John Sand DK-8600 Silkeborg, Danmark til deltagelse af 3 nordiske orkestre i den 23. festival</p>	30 000
32.542/89	<p>Gunilla Josefsson SF-10650 Ekenäs, Finland på vegne af sanggruppen VITRAÉ og børneko- ret Västanvinden til turné i Sverige og Norge</p>	15 000
32.545/89	<p>Sinfóníuhljómsveit Íslands, Gimli IS-101 Reykjavík, Island til koncertturné i Norden</p>	150 000
32.545/89	<p>Sinfóníuhljómsveit Íslands, Gimli IS-101 Reykjavík, Island til koncertturné i Norden</p>	150 000

32.545/89	Sinfóníuhljómsveit Íslands, Gimli IS-101 Reykjavík, Island tillægsbevilling til konsertturné i Norden	150 000
32.546/89	Tónlistarfélag Kristskirkju (Den katolske kirkes musikforening), att L. Þórarinsson IS-101 Reykjavík, Island til "Hundadagahátíð" (Festa die Cane) nyere musik	150 000
32.549/89	Norsk komponistforening, att Nils Henrik Asheim N-0120 Oslo 1, Norge samt Ny Musikk til nordisk komponistkon- gres	100 000
32.550/89	Nordisk Danskommitté, c/o Svenska ITI S-111 48 Stockholm, Sverige til fortsættelse af projektet	250 000
32.553/89	Björn Thulin, Tidningen Land S-105 33 Stockholm, Sverige på vegne af Musikstiftelsen i Skinnskatteberg til det 8. korstævne	75 000
32.556/89	Musikaliska sällskapet i Åbo SF-20500 Åbo, Finland til nordisk cellokonkurrence	20 000
32.559/89	Magi Lindholm SF-25900 Dalsbruk, Finland til den 3. Baltic Jazz festival og Nordiske radio-jazzdage	30 000
32.568/89	Tidskriften Musikrevy, att Bengt Pleijel S-100 55 Stockholm, Sverige til specialnummer af tidsskriftet om unge komponister i Norden	40 000
32.572/89	Jógvan Heinesen FR-420 Hósvík, Færøerne på vegne af Nordstreymoyar Dansifelag til opvisninger i Danmark, Finland og Estland	100 000

2004

C 5/b: Bilaga 4

32.575/89	Falun Folk music Festival S-791 28 Falun, Sverige til international lejr for folkemusikungdom i forbindelse med den 5. festival	50 000
32.580/88	Svenska och Norska sektionerna av ICEM S-111 48 Stockholm, Sverige tillægsbevilling til symposium om "datorstødd komposition"	30 000
32.592/89	Kils Pianoförening, att Jacek Czeszynski S-665 00 Kil, Sverige til nordisk pianofestival i forbindelse med Kils internationale pianodage 1990	150 000
32.593/89	Jazzvakning IS-111 Reykjavík, Island til nordiske radio jazz dage	90 000
32.598/89	Gertrude Helweg F-67000 Strasbourg, Frankrig på vegne af Institut d'Etudes Scandinaves, Université de Strasbourg II til nordisk vise- aften	15 000
32.901/89	Ingemar Nordanstig S-417 29 Göteborg, Sverige på vegne af styrelsen for Nordisk gosskör- sfestival 90 til festivalen	150 000
32.904/89	Nordisk Copyright Bureau, ncb DK-1265 København K, Danmark til skrift om musikkens skabere og brugere i 20. århundrede "Fra fonograf til compact disc"	25 000
32.909/89	Steinar Kristiansen, NORDJAZZ N-0354 Oslo 3, Norge til CD med nordiske jazzkompositioner	40 000
<i>Litteratur</i>		
32.608/89	Västanå Teater att Yvonne Rock S-684 00 Munkfors, Sverige til poesifestival	100 000

32.610/90	Olov Isaksson S-112 21 Stockholm, Sverige til rejser og ophold i forbindelse med senere udgivelse af bog om Grønland	40 000
32.613/89	Örebro kommun, Kulturförvaltn. S-701 35 Örebro, Sverige m. fl. til 3. nordiske poesidage	50 000
32.614/89	Suomen Kirjailijaliitto ry/ Finlands författarförbund, att Päivi Liedes SF-00100 Helsingfors, Finland til nordisk børne- og ungdomslitteraturse- minar	25 000
32.615/90	Det Danske Kulturinstitut, att Per Himmelstrup DK-1175 København K, Danmark m. fl. til nordisk litteraturuge samt publika- tion	120 000
32.616/89	Profil forlag A/S, att Are Eriksen N-0134 Oslo 1, Norge til temanummer af tidsskriftet om kunstens tid i Skandinavien	40 000
32.620/89	Føroya Skúlabókagrunnur, att Rógvi Thomsen FR-100 Tóshavn, Færøerne på vegne af Rithøvundafélag Føroya/Den færøske forfatterforening til seminar "Bogen som kulturbærer"	100 000
32.621/89	Sanni Pajari-Sariola, Tornion kaupunginkirjasto SF-95400 Tornio, Finland til møde for forfattere på Nordkalotten	50 000
32.626/89	Stockholms Universitets Studentkår att Agnete Mogren S-104 05 Stockholm, Sverige til poesidag	15 000
32.632/89	Olga Schmedling N-0352 Oslo 3, Norge til opdatering af nordisk kunstitidsskriftskata- log	150 000

32.648/89 Mona Moltke, Dansk Forfatterforening 40 000
 Tordenskjolds Gård
 DK-1401 København K, Danmark
 til nord-sydeuropæisk oversætterkonference

Dramatisk virksomhet

32.707/90 Helsingfors universitet, Inst. för allmänlittera- 50 000
 turvetenskap, teatervetenskap och estetik,
 att Pirkko Koski
 SF-00100 Helsingfors, Finland
 til seminar for teaterforskere "Föreställnings-
 och reseptionsanalys"

32.710/90 Centre Georges Pompidou/Service Cinéma, 400 000
 att Jean-Loup Passek og Godfried Talboom
 F-75191 Paris Cedex 04, Frankrig
 til presentation af de nordiske landes filmhis-
 torie, udstilling og bog ("Le cinema des pays
 nordiques")

32.712/90 Mikkjal Niels Helmsdal 18 000
 FR-100 Tórshavn, Færøerne
 til opsætning af "Projekt Julie"

32.717/90 Stiftelsen Kortfilmfestivalen 420 000
 N-1342 Jar, Norge
 til festivalen

32.732/89 Solna kulturkontor, 10 000
 att Lena Dryselius
 S-171 21 Solna, Sverige
 på vegne af Solna kulturnämnd til dramati-
 kerlejr for skandinavisk ungdom

32.733/89 UNIMA-Sverige, 400 000
 att Karl-Erik Lindgren, Picknickteatern
 S-124 21 Bandhagen, Sverige
 til dukketeaterfestival og seminar

32.735/89 Stiftelsen Svenska Filminstitutet, 100 000
 att Anna-Lena Wibom
 S-102 52 Stockholm, Sverige
 samt Sveriges Arkitekturmuseum til vandre-
 udstilling "Biografen igår, idag, i morgon"

32.746/89	Baivvás Sámi Teahter O/S, att Sverre Hjellose N-9520 Kautokeino, Norge til turné med Lorcás "Blodbryllup"	100 000
32.760/89	Norges Døveforbund N-0130 Oslo 1, Norge til det 2. nordiske drama- og teaterkursus for døve	20 000
32.763/89	Filmens venner, att Eivinn Krukow DK-9690 Fjerritslev, Danmark til nordisk filmuge	5 000
32.766/89	Markku Lehmuskallio SF-02700 Kaunlainen, Finland til den grønlandske og samiske del af interna- tional film "Det arktiska strecket"	75 000
32.767/88	Video NU S-103 86 Stockholm, Sverige samt Videoværkstedet, Haslev, og Kunstner- nes medieverksted på Høvikodden til video- kunstfestival Nordic videoart (NVA) (op igen)	100 000
32.768/89	Sammenslutningen af danske filminstruktører DK-1050 København K, Danmark til filmregissørmøde	50 000
32.778/89	ASSITEJ – Svenska föreningen för barn- och ungdomsteater S-111 48 Stockholm, Sverige til 10. verdenskongres og festival	150 000
32.780/89	Svenskt Amatörteateråd, Riksteatern S-145 83 Norsberg, Sverige til den 4. nordiske amatørteaterfestival	100 000
32.781/89	Nordisk Amatør Teater Råd, Teaterhjørnet DK-1800 Frederiksberg C, Danmark til konference om pensionistteater	60 000

32.782/89	Svenska Riksteatern S-145 83 Norsborg, Sverige samt De danske teaterforeninger til udviklingsseminar for nordiske teaterarrangører	70 000
-----------	--	--------

Forskning*Tvervitenskapelige og overgripende spørgsmål*

33.001/89	Kimmo Kaski, Tammerfors tekniska högskola SF-33101 Tammerfors, Finland til "3rd Nordic symposium on computer simulation in physics, chemistry, biology and mathematics"	45 000
-----------	---	--------

33.001/90	Dalarnas forskningsråd, att Thomas Tydén S-791 31 Falun, Sverige til seminar om "forskningens kunskapspridning och kunskapsvård"	40 000
-----------	---	--------

Humanistisk forskning

33.102/90	Steffen Kjeldgaard-Petersen DK-4000 Roskilde, Danmark på vegne af Salmehistorisk Selskab/Nordisk institut for hymnologi til det 3. symposium om aktuel hymnologisk forskning	50 000
-----------	--	--------

33.107/90	Anders Hagen, Historisk museum Universitetet i Bergen N-5007 Bergen, Norge til seminar om økonomiske og politiske magtcentre i forhistorisk tid	60 000
-----------	--	--------

33.127/89	Nordica, svensk litteratur, Porthania 3 vån SF-00100 Helsingfors, Finland på vegne af Nordiska Sällskapet för Estetik til symposium "Konstnären och verket"	50 000
-----------	--	--------

33.135/89	Matti Kenttä, Högskolan i Luleå S-951 87 Luleå, Sverige til det 4. kursus i tornedalsfinsk	15 000
-----------	--	--------

33.148/89	Elisabeth Møller Jensen, Den nordiske kvindelitteraturhistorie, Institut for nordisk filologi DK-2300 København S, Danmark til løn, kontorartikler, seminarer m. m. i forbindelse med nordisk kvindelitteraturhistorie	90 000
-----------	--	--------

33.150/88	Else Trangbæk, Danmarks højskole for legemsøvelser DK-2200 København N, Danmark på vegne af Dansk Idrætshistorisk Forening, Krop og kultur til rapport fra konferencen "Den engelske sports gennembrud i Norden"	15 000
33.152/89	Christoffer Tigerstedt SF-00550 Helsingfors, Finland m. fl. til bog "Själviografi, kultur, liv" (rap- port fra tidligere symposium)	25 000
<i>Samfunnsvitenskapelig forskning</i>		
33.206/90	Trine Syvertsen, Nordiske TV-dager 1990, Mediahuset N-5011 Bergen, Norge til forskningskonferencen "Nordisk TV i for- andring"	50 000
33.208/89	Stockholms Studentkårers Centralorganisation (SSCO), att Ulrika Bengtsson S-114 89 Stockholm, Sverige til konferencen "Den mångkulturella högsko- lan"	30 000
33.216/89	Reinhard Marcuse, LIPIDFORUM, c/o SIK S-402 29 Göteborg, Sverige til seminar om "Dietary fats"	25 000
33.223/89	Gunnar Aronsson, Arbetsmiljöinstitutet, IPS S-171 84 Solna, Sverige til projekt VERA (Verfahren zur Ermittlung von Regulationserfordernissen)	50 000
33.232/89	Hans Eyvind Næss N-4012 Stavanger, Norge på vegne af Norsk samarbeidsgruppe for retts- historiske publikasjoner og utgivelser til se- minar om tingbøker som historisk kilde	50 000
33.233/89	Bengt Streiffert, Kansli HT, Lunds universitet S-221 00 Lund, Sverige på vegne af The nordic association for canadi- an studies (NACS) til den 3. konferencen "Ca- nada and the nordic countries"	25 000

Naturvetenskaplig forskning

33.304/89	Nordisk Sportsfiskeunion (NSU) c/o Sveriges Sportsfiske- och Fiskevårdsförbund S-100 61 Stockholm, Sverige til symposium om "Laxen – en utrotnings- hotad art"	50 000
33.312/89	Iréne Johansson, Svenska IHP-komiteen, NFR S-113 46 Stockholm, Sverige på vegne af koordineringskomiteen for Hy- drologi i Norden (KOHYNO) til to møder om "Klimatförändringar och vattenresurser"	100 000
33.313/89	Sven-Göran Pettersson, Inst för fysik, LTH S-221 00 Lund, Sverige til løn, materialer, rejser m. m. i forbindelse med workshop om holografi	10 000
33.317/89	Peter M Fischer S-421 60 Västra Frölunda, Sverige på vegne af Fysikinstitutionen Chalmers tekn högskola og klassiska institutionen til arkæometrisymposium	45 000
33.319/89	Center for Nordatlantiske Studier, att Elisabeth Vestergaard, Århus universitet DK-8200 Århus N, Danmark til konference "Whaling communities in the North Atlantic"	75 000

Medisinsk forskning

33.402/90	Jørgen Cohn, Barneavdelingen, Regionssykehuset N-9012 Tromsø, Norge til det XIX. internationale symposium "Tor- ture and the medical profession"	75 000
33.408/90	Olle Sjögren, Nordiska Neuropediatrika Sällskapets Klassifikationsgrupp S-131 36 Nacka, Sverige til "Prövning av ICIDH (International Classi- fication of Impairments, Disabilities and Handicaps) vid utveckling av individuali- serade program för barn med handikapp"	175 000

- 33.410/89 Magnus G Lind, Öron-, näs- och halskliniken, Karolinska sjukhuset S-104 01 Stockholm, Sverige
til symposium om behandling af avanceret larynx-cancer. Fælles nordisk patientregistrering 50 000
- 33.411/89 Eva Brick-Centerwall og Marika Lindblom-Jakobsen S-116 48 Stockholm, Sverige
til den 3. konference om "Psyko-terapeuten och den traumatiserade flyktingen" 50 000
- 33.412/89 Knud E. Petersen, pædiatrisk afd, Kolding sygehus DK-6000 Kolding, Danmark
på vegne af Danish study group of diabetes in childhood (DSGD) til symposium om incidens og registrering af IDDM (insulinkræven- de sukkersyge) i barnealder og ungdom 30 000
- 33.413/89 Arno I Hollmén, Uleåborgs universitets- centralsjukhus/Anestesikliniken SF-90220 Uleåborg, Finland
på vegne af ESRA (European society of regional anaesthesia) til nordiske forelæsere ved international anesthesiolog-kongres 50 000
- 33.415/89 Stabekk høgscole att Inger Johanne Nossun N-1340 Bekkestua, Norge
til konference "Miljølære innen ernæring, hel- se- og miljøfaget" 70 000
- 33.419/89 Kjell Flekkøy, Nevropsykologisk lab. Nevrologisk avd, Ullevål Sykehus N-0407 Oslo 4, Norge
til koordineringsmøde for planlægning af hjer- neskaderehabilitering i Norden 45 000
- 33.424/89 Jan Helge Solbakk, Senter for medisinsk etikk N-0371 Oslo 3, Norge
til konference "Research, competence and communication in biomedical ethics" 50 000

Teknologisk forskning

33.506/89	Institutt for husbyggingsteknikk, Universitetet i Trondheim, att Jan Vincent Thue N-7034 Trondheim – NTH, Norge til nordisk symposium i bygningsfysik	50 000
-----------	---	--------

Annen virksomhet*Etniske minoriteters samarbeid*

34.002/90	Nanne Samegiela, att John Gustavsen N-9001 Tromsø, Norge til oversættelse til finsk af et hæfte og et katalog over samiske forfattere	30 000
-----------	--	--------

Idrett og friluftsvirksomhet

34.103/89	Hans-Chr. Jacobsen, Dansk gymnastikforbund, Idrættens Hus DK-2605 Brøndby, Danmark på vegne af Nordens gymnastikforbund til kursus om gymnastikmotion, krop og velvære	30 000
-----------	---	--------

Sosialt samarbeid

34.203/89	Foreningen Norden N-0275 Oslo 2, Norge til det 2.seminar om samlingslokaler	50 000
-----------	---	--------

Barne- og ungdomssamarbeid

34.302/90	Reykjavíks fritidsforvaltning, att Ómar Einarsson IS-101 Reykjavik, Island til ungdomslederkonferanse om ungdomskultur i Norden	50 000
34.306/89	Foreningene Nordens Forbund, Abbediengen hovedgård N-0275 Oslo 2, Norge samt Foreningene Nordens ungdomsnemnd m. fl. til nordisk ungdomstræf "Miljø 1990"	30 000

Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)

34.403/89	NORSAM, c/o Folkhälsan SF-00250 Helsingfors, Finland til "Gemensam åldringsaktion"	100 000
-----------	--	---------

34.405/90	Kari Jæger, Nordkapp kulturkontor N-9751 Honningsvåg, Norge til arrangement om "Nordkalottkvinner – mot år 2000"	120 000
34.414/89	Talboks- och punktskrifts biblioteket, Enheten för utveckling och information S-122 88 Enskede, Sverige til brochure "Läs nordiska talböcker"	60 000
34.416/90	Arbetarrörelsens Nordiska Samarbetskommitté/SAMAK S-105 60 Stockholm, Sverige til nordisk arbejderkongres	50 000
34.419/89	Sámi nissonorganisasuvdna/ Samisk kvinneorganisasjon, Interimstyret, att Märet Sara N-9730 Karasjok, Norge til samisk kvindeseminar/ årsmøde	100 000
34.422/89	Västernorrlands distrikt av Föreningen Norden, att G. Olsson S-872 00 Kramfors, Sverige til "Lin över gränser" (hörkonferens)	40 000
34.445/89	Jens Petter Nilssen, Risør kommune N-4950 Risør, Norge til seminar "Den aktive trebyen"	15 000
34.456/89	Tarja Cronberg DK-1408 København K, Danmark på vegne af N.O.K. Norden- Organisering- Kvinner til møder, kontaktrejse og konference om kvindepolitik-kvindekultur-kvinde- netværk	100 000
34.458/89	Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto/ Södra Österbottens landskapsförbund SF 60101 Seinäjoki, Finland til seminar "Alternativ för de äldre"	75 000
34.467/89	Föreningen Norden Lapplands distrikt, att Otto Timonen SF-96200 Rovaniemi, Finland til forhandlings- og udviklingsdage for Nord- kalottens kulturturisme	80 000

34.470/89	Karl Montan S-252 59 Helsingborg, Sverige på vegne af projektgruppen for "Nordisk översikt över utvecklingen inom rehabilitering och handikappomsorg under perioden 1945 – 1985" til rapport fra projektet	40 000
34.471/89	Einar S. Einarsson IS-111 Reykjavik, Island på vegne af Nordisk skakforbund til skakmatch mellem USA, Sovjet, England og Norden	50 000

BILAGA 5

Nordisk kulturfonds fordelingsprinsipper – en oversikt

Med henvisning til fondets formål i artiklene 1 – 3, hvori det står følgende:

Nordisk kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand.

Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af éngangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mer varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål;

har styret 27.9.1989 vedtatt følgende prinsipper for fordeling av fondets midler:

A. Prosjekter som kan få støtte

- 1 Fondet kan gi støtte til nordiske samarbeidsprosjekter når minst tre land aktivt inngår i prosjektet.
 - 1.1 Støtte kan også gis til prosjekter av mer varig karakter. Styret setter da grenser for prosjektets varighet.
 - 1.2 I unntakstilfelle kan det gis støtte til prosjekter av regelmessig tilbakevendende karakter, dog høyst tre ganger til ett og samme prosjekt, eller til prosjekter som utgjør en serie av beslektede aktiviteter.
 - 1.3 Styret betrakter Færøyane, Grønland og Åland som egne områder når det vurderer om tiltak har tilstrekkelig nordisk bredde.

- 1.4 Styret kan avvike fra regelen om minst tre land når det dreier sig om grenseregionalt samarbeid (Midtnorden, Vestnorden, Kvarken, Øresund o. fl.).
2. Støtte kan gis til informasjonsvirksomhet utenfor eller innenfor Norden om nordisk kulturelt samarbeid og de nordiske lands kulturliv.
3. Støtte kan unntaksvis gis til enkeltprosjekter iverksatt eller arrangert av institusjoner som helt eller delvis blir finansiert over ministerrådets budsjett, dog ikke til prosjekt som kan betraktes som en del av institusjonens statuttfestede virksomhet.

B. Særskilte bestemmelser

- 1 Styret legger vekt på at den nasjonale innsats eller deltaking i nordiske samarbeidsprosjekter det støtter, er rimelig jevnt fordelt mellom de land som inngår i prosjektene, og ser helst – når det ellers ikke er urimelig – at samtlige fem nordiske land blir representert i prosjektene.
- 2 Den oppgitte egeninnsatsen i finansieringen av prosjekter er av betydning når søknader blir vurdert. Det hindrer ikke at støtte kan gis til prosjekter selv uten noen oppgitt egeninnsats.
- 3 Styret har en restriktiv holdning når det gjelder bidrag i form av lønn.
- 4 Støtte kan i særlige tilfelle gis til en enkelt person, hvis emnet for prosjektet er av nordisk karakter eller har nordisk relevans.
- 5 Styret har en velvillig innstilling når det gjelder støtte til reise- og oppholdsutgifter for prosjektdeltakere som på grunn av stor avstand ellers ville hatt urimelig store reiseutgifter.
- 6 Styret har en positiv holdning til prosjekter som tar sikte på, eller på annen måte virker til å styrke utkantstrøkernes tilknytning til det nordiske samarbeid.

C. Prosjekter som det ikke gis støtte til

- 1 Støtte gis i regelen ikke til prosjekter dersom søkeren er en institusjon som i hovedsak finansieres av offentlige midler.
- 2 Støtte gis i prinsippet ikke til nordisk deltaking i internasjonale konferenser o.l. – Men støtte kan gis til samordningstiltak for å forberede nordisk deltaking i slike prosjekter.
- 3 Støtte gis alltid til arrangøren, ikke direkte til enkeltpersoners eller nasjonale delegasjoners deltaking i nordiske arrangementer.
- 4 Støtte gis ikke til enkeltpersoners studiereiser eller studieopphold dersom dette er et ledd i deres utdanningsforløp, heller ikke i form av stipendier til studerende.

- 5 Støtte gis ikke til klassereiser og leirskoleopphold, eller til lærer- og elevutveksling.
- 6 Støtte gis ikke til utgiving av årbøker, festskrifter, periodika o.l. – Dog kan støtte gis til tidsskrifter til utarbeiding av temanummer med nordisk innhold, eller til igangsetting av nye tidsskrifter med nordisk tilsnitt.
- 7 Støtte gis ikke til drift av etablert virksomhet, innkjøp av redskaper, instrumenter, inventar eller andre faste verdier, og heller ikke til reparasjoner av bygninger o.l.
- 8 Støtte gis ikke i form av produksjonsgaranti.
- 9 Støtte gis ikke til dekning av underskudd i forbindelse med prosjekter som ellers er avsluttet.
- 10 Støtte gis ikke til prosjekter som er påbegynt eller avsluttet når søknaden blir mottatt i fondet.
- 11 Støtte gis heller ikke til prosjekter som er innsendt etter den annonserte søknadsfristens utløp dersom de planlegges iverksatt/eventuelt avsluttet før nestfølgende styremøte.
- 12 Søknader som har fått avslag, tas ikke opp igjen til ny behandling.

*BILAGA 6***Revisionsprotokollat 1/1989**

1. Fondens regnskab for 1989 er som et bilag til virksomhedsberetningen godkendt sammen med denne på fondens styrelsesmøde den 12. marts 1990.

Til resultatopgørelse og balance bemærkes følgende:

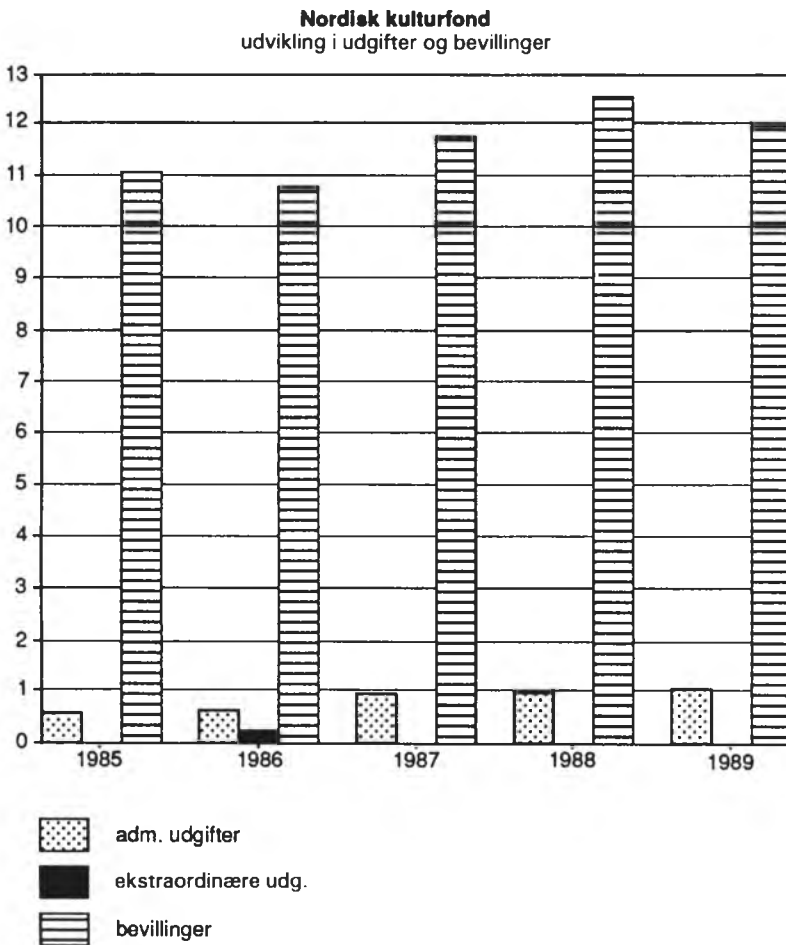
Resultatopgørelse

2. Fondens virksomhed har i årene 1985 til 1989 udviklet sig således:

	1985	1986	1987 1 000 kr.	1988	1989
Budgetmæssige tilskud	10 300	10 609	11 033	11 529	12 048
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	996	876	884	1 171	852
Renter	648	369	642	602	647
Ikke disponerede midler fra foregående år	304	575	734	539	318
I alt til rådighed	12 248	12 429	13 293	13 841	13 865
<i>Udgifter:</i>					
Administrationsudgifter	582	623	961	974	1 052
Ekstraordinære udgifter	0	250	0	0	0
Meddelte bevillinger	11 091	10 822	11 793	12 549	11 995
Udgifter i alt	11 673	11 695	12 754	13 523	13 047
<i>Årets resultat:</i>					
I alt til rådighed	12 248	12 429	13 293	13 841	13 865
Udgifter i alt	11 673	11 695	12 754	13 523	13 047
Ikke disponerede midler	575	734	539	318	818

3. Udviklingen i fondens udgifter og bevillinger i årene 1985 til 1989 er illustreret i figur 1.

Figur 1.

4. Fondens indtægter har andraget 13 865 555 kr. Heraf udgør fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget 12 048 000 kr., medens det resterende beløb består af tilbagebetaling af ikke anvendte midler, 852 328 kr., renter 646 444 kr. og ikke disponerede midler fra forrige år 318 783 kr.

5. Regnskabets udgiftsside kan opdeles i to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning har siden sammenlægningen af kultursekretariatet og sekretariatet for det almene budget den 1. juli 1986 været varetaget af en særskilt forvaltningssektion i

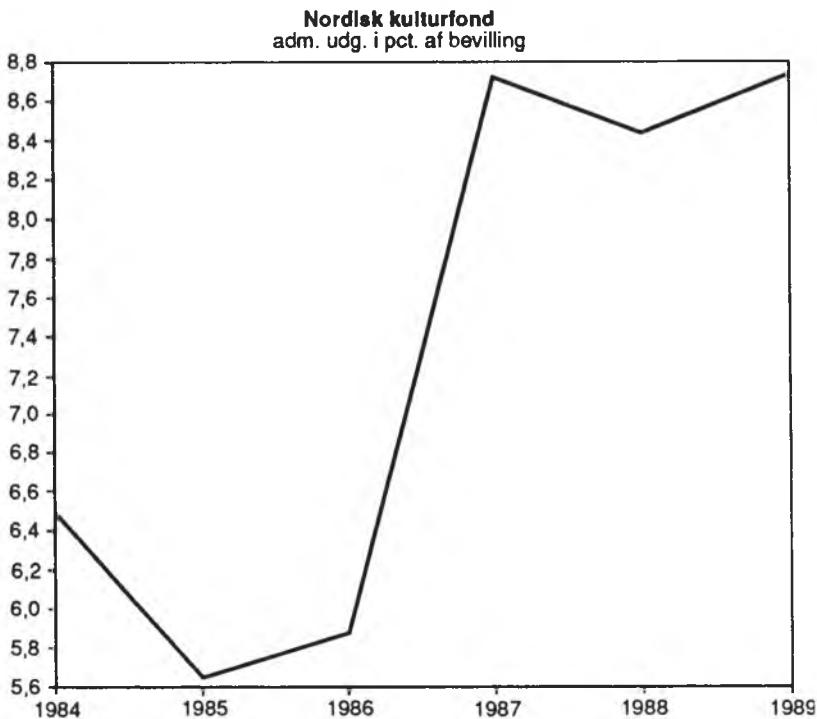
ministerrådssekretariatet. De hermed forbundne udgifter er posteret i ministerrådssekretariatets regnskab.

Administrationsudgifterne har i 1989 udgjort 1 052 330 kr. Udviklingen i fondens administrationsudgifter i perioden 1984–89 fremgår af følgende oversigt:

År	Administrationsudgifter kr.	Fondens bevilling 1 000 kr.	Administrationsudgifter i pct. af bevillingen Pct.
1984	651 227	10 000	6,5
1985	581 969	10 300	5,7
1986	622 694	10 609	5,9
1987	961 176	11 033	8,7
1988	973 615	11 529	8,4
1989	1 052 330	12 048	8,7

6. Udviklingen i fondens samlede administrationsudgifter i pct. af bevillingen i årene 1984 til 1989 er illustreret i figur 2. Det højere niveau for de sidste tre år skyldes hovedsagelig beslutningen om at annoncere i dagspressen to gange om året.

Figur 2.

7. Mødeomkostningerne, der i 1988 udgjorde 26 pct. af fondens administrationsudgifter, udgør i 1989 29 pct. af de samlede administrationsudgifter.

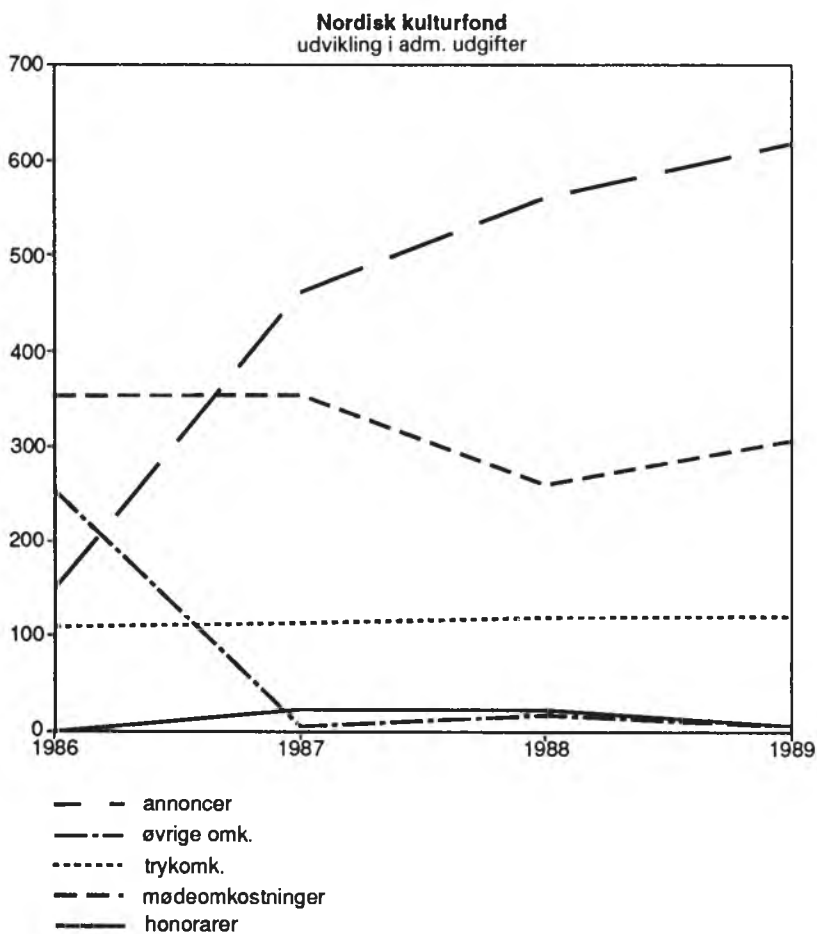
De egentlige mødeudgifter er steget med 49 322 til 305 288 kr. Svingningerne fra år til år hænger sammen med den geografiske fordeling af møderne.

8. Udgifterne til annoncer er steget med 56 919 kr. til 615 553 kr. svarende til 10 pct.

9. Udgifterne til honorarer er steget med 1 017 kr., hvilket svarer til den regulering styrelsen tidligere har besluttet.

10. Udviklingen af fondens administrationsudgifter i årene 1986–1989 er illustreret i figur 3.

Figur 3.

11. Bevillingerne er i regnskabet anført med 11 995 000 kr. og fordeler sig på 164 projekter.

12. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke disponerede midler) på 818 225 kr., der overføres til 1990.

Balance

13. Fondens aktiver udgøres af et mellemregningsbeløb med minister-rådssekretariatet på 5 584 225 kr.

Den væsentligste passivpost består af bevilgede, men ikke udbetalte beløb vedrørende fondsbevillingerne for 1988 og 1989. Pr. 31 december 1989 udgjorde disse poster henholdsvis 691 000 kr. og 4 075 000 kr.

Særregnskaber

14. Som led i revisionen af fondens regnskaber er der i lighed med tidligere år foretaget en gennemgang af regnskaber mv. for projekter, der har modtaget støtte fra fonden. Gennemgangen for 1989 har omfattet ca. 10 pct. af antal bevillinger ydet i 1989, svarende til ca. 18 pct. af årets bevillinger i danske kr. samt delvis gennemgang af ældre uafsluttede bevil-lingssager.

15. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

”Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstem-melse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anled-ning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollet af 12. juli 1990.

København, den 12. juli 1990

Jimmy Stahr

J. Mohr

Ekonomiska utskottets betänkande över berättelse från Nordiska utvecklingsfonden (NDF)¹

Indledning

Til Økonomisk Udvalg er henvist beretningerne for aktiviteterne i 1990 fra Nordisk Investeringsbank, Nordisk Projekteksporthold, Nordisk Udviklingsfond og Nordisk Industrifond.

Udvalget har behandlet beretningerne på mødet den 25. februar 1991 i København og besluttet at afgive følgende betænkning.

Nordisk Udviklingsfond (NDF)

Virksomheden 1990

Nordisk Udviklingsfond er en del af det nordiske bistandssamarbejde og virksomheden indledtes i 1989. Fondens midler (samlet kapital 100 mill. SDR) kommer fra de nationale bistandsbudgetter.

Formålet med NDF er at yde særligt fordelagtige lån ("bløde" lån) til bistandsprojekter med nordisk interesse, som fremmer økonomisk og social udvikling i fattigste udviklingslande (dvs. lande med mindre end 1 250 USD i BNP/cap). Der lægges i praksis særlig vægt på projekter, som har positive miljøeffekter.

NDF yder fortrinsvis sine lån sammen med andre internationale låneinstitutter, f. eks. NIB, Verdensbanken og de regionale udviklingsbanker.

NDF er oprettet som en forsøgsordning i 5 år, hvorefter ministerrådet vil tage stilling til fremtiden for fonden. Ministerrådet vil i 1991 foretage en midtvejsvurdering, og vil inden 1. december tage stilling til den fremtidige virksomhed.

NDF har ved udgangen af 1990 givet 12 kreditter til en samlet lånesum af 43 mill. SDR. I 1990 er der undertegnet 6 nye kreditaftaler til et samlet beløb på 20,6 mill. SDR. Disse nye kreditter knytter sig for hovedpartens vedkommende til projekter med positive miljøeffekter, herunder et energihusholdningsprojekt i Moçambique, et miljøbeskyttelsesprogram i Mauritius, et el-energiprojekt i Uganda og et skovprojekt i Indonesien.

Landene i det sydlige Afrika, de såkaldte SADCC-lande, udgør den største samlede gruppe af samarbejdslande, hvilket må ses i sammenhæng med de nordiske landes store bistandspolitiske engagement netop overfor disse lande.

¹ Berättelsen tryckt och utgiven separat av Nordiska utvecklingsfonden.

NDF har sit hovedsæde i Helsingfors sammen med Nordisk Investeringsbank, hvor fonden køber en stor del af den praktiske kreditadministration. Fondens har pr. primo 1991 5 ansatte.

Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer, at Nordisk Udviklingsfond også i 1990 har befundet sig i en opbygningsfase. Dette giver sig bl. a. udtryk i at udgifterne til administration er vokset kraftigt og at staben af medarbejdere først primo 1991 er blevet komplet.

Udvalget finder at det arbejde, som er gennemført i 1990 ligger inden for de forudsætninger, som blev sat for fonden ved dens start. Koncentrationen til miljøprojekter synes således at være fulgt op, ligesom en vis koncentration til landene i SADCC-området, hvor ca. en tredjedel af de finansierede projekter udføres.

Udvalget vil anmode om at det senere, når projekterne begynder at vise praktiske resultater, dokumenteres, at de også rent faktisk har de forventede positive miljøeffekter samt i øvrigt opfylder målsætningen om at bidrage til den økonomiske og sociale udvikling i låntagerlandene.

Udvalget har noteret sig at der allerede så tidligt som i foråret 1991 vil blive gennemført en evaluering af fondens arbejde. Udvalget forudsætter at resultaterne af denne evaluering gøres tilgængelig for en større kreds, herunder Økonomisk Udvalg, således at der kan føres en drøftelse af hvilke konsekvenser, man bør drage af evalueringen.

En sådan drøftelse kan eventuelt foretages på det bistandspolitiske seminar, som ministerrådet planlægger at gennemføre i 1991 til erstatning for drøftelser igennem den nedlagte RKB.

Udvalgets indstilling

Udvalget *indstiller* med disse bemærkninger at Nordisk Råd tager beretningen over virksomheden i 1990 fra Nordisk Udviklingsfond *til efterretning*.

København, den 25. februar 1991

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Terje Davidsen (Sb)

Lahja Exner (s)

Lars P. Gammelgaard (KF)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Carl I. Hagen (FrP)

Marianne Jelved (RV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Ekonomiska utskottets betänkande över berättelse från Nordiska industrifonden (NI)¹

Indledning

Til Økonomisk Udvalg er henvist beretningerne for aktiviteterne i 1990 fra Nordisk Investeringsbank, Nordisk Projekteksporthold, Nordisk Udviklingsfond og Nordisk Industrifond.

Udvalget har behandlet beretningerne på mødet den 25. februar 1991 i København og besluttet at afgive følgende betænkning.

Nordisk Industrifond (NI)

Virksomheden 1990

Nordisk Industrifond blev etableret i 1973 og blev i 1988/89 slået sammen med Nordforsk og pålagt opgaver, som gør den til et industrielt center. Fonden har sit hovedsæde i Oslo.

Hovedopgaven for industrifonden er at gennem nordisk samarbejde stimulere til teknologisk udvikling og nyskabelse i nordisk erhvervsliv. Formålet fremmes gennem projekter og programmer indenfor teknisk forskning og udvikling, og skal bidrage til at frembringe internationalt konkurrencedygtige produkter, processer og tjenester.

Fonden gennemfører sit arbejde i tæt samarbejde med erhvervsliv, forskningsmiljøer og myndigheder i de nordiske lande, og har dermed også til opgave at koordinere anvendelsen af forsknings- og udviklingsressourcer i de nordiske lande. Fonden skal endelig medvirke til at sikre sammenhængen mellem nordisk forskning og udvikling og det tilsvarende arbejde internationalt, særligt i Europa.

Fonden støtter således forsknings- og udviklingssamarbejde, hvor industrier, forskningsinstitutioner og myndigheder i mere end ét nordisk land er involveret. Fonden kan støtte forprojekter med op til 100% og gennemførelsen af projekter med op til 50% (lån eller bidrag). Omkring 75% af fondens samlede støtte gives som bidrag.

Fondens gennemsnitlige bidrag til et projekts samlede omkostninger er ca 40%. Fondens medvirken initierer således de resterende 60% af projektmidlerne.

¹ Berättelsen tryckt och utgiven separat av Nordiska industrifonden.

Fonden finansieres helt af Nordisk Ministerråds almene budget, men renter og tilbagebetalinger kan anvendes i fondens virksomhed. Bevillingen er sammensat af en grundbevilling til den såkaldte ordinære drift og bevillinger til særlige programmer f.eks. bioteknologiplanen, datahandlingsplanen. I 1990 var bevillingen således 117 mill NOK, hvilket var en nedgang på 8 mill. i forhold til 1989. Dette skyldes bl.a. bortfald af datahandlingsplanen.

Samarbejdspartnerne i projekterne er for størstepartens vedkommende industrirepræsentanter (70%) og forskere (25%). Desuden deltager repræsentanter for myndighederne (5%).

Fondens bidrag går for hovedpartens vedkommende til forskningsinstitutioner, som i forvejen er samarbejdspartnere for de deltagende industrivirksomheder.

Prioriterede områder har i 1990 været bioteknologiprogrammet, programmerne om materialeteknologi og miljøteknologi samt arbejdet med standardisering og samarbejdet med de europæiske forskningsmiljøer.

Fonden har også arbejdet med opbygningen af netværk på forsknings- og udviklingsområdet mellem nordiske industrivirksomheder og arrangeret nordisk erhvervspolitisk forum, hvor man bl. a. drøftede et oplæg til langtidsplan for fonden.

Langtidsplanen fra fonden bygger på den resultatmåling, som refereres i beretningen, og på øvrige erfaringer med fondens virksomhed gennem årene. Planen har endvidere som baggrund, at en række programmer og bevillinger bortfalder med udgangen af 1992, hvor såvel den økonomiske handlingsplan som bioteknologiplanen udløber. Samlet set vil det betyde en drastisk nedgang i fondens aktiviteter, hvis ikke disse programmer erstattes med ny virksomhed.

Fonden anfører i sin beretning at efterspørgslen efter fondens støtte har været tre gange større end tilgængelige midler.

Fondens likviditet er faldet væsentligt som følge af en omlægning af udbetalingspraksis såvel hos fonden som hos ministerrådet.

Udvalgets synspunkter

Udvalget konstaterer, at der nu er fundet en ordning for udbetalingerne fra fonden og for ministerrådets udbetalinger af midler til fonden, således at fondens likviditet er bragt ned i forhold til tidligere budgetår. Udvalget har i sammenhæng med ministerrådets budget for 1991 peget på det ulogiske i at beskære fondens midler under henvisning til den store likviditet, som i princippet er bundet i projekttilsagn, og hvoraf renteindtægterne efter ministerrådets egen bestemmelse indgår i fondens virksomhed. Industriefondens beretning bekræfter, at ministerrådet har forsøgt at løse dette problem både ved de gennemførte nedskæringer og ved omlægninger af udbetalingspraksis.

Udvalget finder at ministerrådet gennem disse løsninger har beskåret fondens finansielle muligheder til skade for virksomheden.

Udvalget finder i øvrigt at Industrifonden har udført et værdifuldt og omfattende arbejde til fremme af nordisk samarbejde om forskning og udvikling i 1990. Fonden har endvidere fremlagt den langtidsplan, som udvalget tidligere har bedt om måtte blive forelagt rådet. Ministerrådet (industriministrene) har imidlertid endnu ikke forelagt rådet planen, idet et aftalt møde i januar mellem udvalget og industriministrene aflystes af ministerrådet med henvisning til manglende enighed i ministerrådet.

Udvalget finder det vigtigt at spørgsmålet om fondens fremtidige arbejdsopgaver og muligheder drøftes og at dette sker på baggrund af et udspil fra ministerrådet. Udvalget vil derfor anmode ministerrådet om at fremlægge et forslag, således at der i god tid kan tages stilling til dette med henblik på sikring af arbejdet i fonden.

Udvalget finder at fonden er centralt placeret som bindeled mellem industri og forskningsinstitutioner i de nordiske lande. Udvalget konstaterer ligeledes at de personer, som samarbejder i projekterne for størstedelens vedkommende er fra industrien, mens størstedelen af pengene udbetales til forskningsinstitutionerne. Ser man imidlertid på sammensætningen af bestyrelsen for fonden ser man, at det kun er myndigheder og forskningsinstitutioner, som er repræsenterede.

Udvalget finder at det, som et led i udviklingen af fondens arbejde, herunder opfyldelsen af ambitionen om et endnu højere industriengagement i arbejdet, burde overvejes at industrien repræsenteres i fondens bestyrelse.

Udvalgets indstilling

Udvalget *indstiller* med disse bemærkninger at Nordisk Råd tager beretningen over virksomheden i 1990 fra Nordisk Industrifond *til efterretning*.

København, den 25. februar 1991

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Terje Davidsen (Sb)

Lahja Exner (s)

Lars P. Gammelgaard (KF)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Carl I. Hagen (FrP)

Marianne Jelved (RV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Juridiska utskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1989

(Berättelserna C 11/j: 1, 2 och 3, se s. 2028)

Juridisk utvalg har behandlet de til utvalget henviste virksomhetsberetninger for 1989 for Nordisk utlendingsutvalg (*C 11/j: 1*), Nordisk samarbeidsråd for kriminologi (*C 11/j: 2*) og Nordisk Sameråd (*C 11/j: 3*).

Utvalget har ikke hatt bemerkninger til beretningene.

Utvalget innstiller at Nordisk Råd tar de til Juridisk utvalg henviste beretninger til etterretning.

Helsingør, 14. november 1990

Lennart Andersson (s)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Hans Nyhage (m)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Kristen Poulsgaard (FP)

Lars Werner (v)

Nordiska utlänningsutskottet

Verksamhetsberättelse 1989

1. Nordisk utlendingsutvalgs oppgaver

Det nordiske utlendingsutvalg er opprettet i henhold til overenskomst av 12.7.57 mellom Danmark, Finland, Sverige og Norge om opphevelse av passkontroll ved samnordiske grenser, med tilleggsprotokoll av 20.5.63, 2.4.73 samt endring 27.7.79. Island sluttet seg til overenskomsten 24.9.65.

Med hjemmel i art. 13 i overenskomsten skal det nordiske utlendingsutvalg samordne kontrollen av utlendinger i de stater som har sluttet seg til overenskomsten, og ellers ta opp og behandle spørsmål av betydning for det felles nordiske passkontrollområdet.

2. Organisering

I det nordiske utlendingsutvalget er det et medlem fra hver av statene som har sluttet seg til overenskomsten.

Utvalget har i 1989 hatt følgende sammensetning:

Fra Danmark:	Direktør Fredrik Schydt
Fra Finland:	Direktør Risto Veijalainen
Fra Island:	Politidirektør Böðvar Bragason
Fra Sverige:	Generaldirektør Christina Rogestam
Fra Norge:	Direktør Arild Kjerschow

Medlemmene representerer den sentrale utlendingsmyndigheten i hvert land.

Det nordiske utlendingsutvalget har vanligvis to møter i året. Møtene holdes på omgang i hvert av de nordiske land. Utvalget har ikke sekretariat eller egne midler til disposisjon. Det er vertslandets ansvar å forberede og innkalle til møte, lede dette og utarbeide protokoll.

3. Virksomhet

I 1989 er det avholdt 2 møter i Nordisk Utlendingsutvalg:

13. juni – 15. juni i Frøslev

1. nov. – 3. nov. i Malmø

Av saker som ble behandlet kan følgende nevnes:

1. En rekke spørsmål om visum – forholdet til andre stater, jfr. art. 4 i den nordiske passkontrolloverenskomst.
2. Spørsmål om godkjenning av diverse reisedokumenter.
3. Forholdet mellom passkontrolloverenskomsten og EF.
4. Forsendelse av innreisekort mellom de nordiske land.
5. De enkelte lands utvisningsregistre og eventuell samkjøring av disse via EDB.
6. Særskilt arbeidsseminar for å sammenligne asylsaksbehandlingen i de nordiske land.
7. Betydningen av at asylsøkere gjenerverver sitt nasjonalitetspass.
8. Utsveksling av erfaringer når det gjelder illegal innvandring og reiseruter m. m. for asylsøkere.
9. Div. flyktnings spørsmål.
10. Generelle spørsmål og orientering av felles interesse for de nordiske utlendingskontrollmyndigheter.

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (NSfK)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (NSfK)
Socialpolitiska institutionen
Stockholms Universitet
S-106 91 Stockholm
Tel. + 46(0)8-16 37 14

1 Organisation

1.1 Uppgift och sammansättning

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (NSfK) består av 13 medlemmar, vilka utses av de nordiska justitieministerierna. Mandatperioden är tre år. Danmark, Finland, Norge och Sverige utser 3 medlemmar var och Island 1 medlem. Medlemmarna representerar i första hand kriminologisk forskning, men rådet har även representanter för administrativa myndigheter i respektive land.

NSfK är ett kontaktorgan mellan nordiska forskare, som bedriver forskning om kriminologiska och kriminalpolitiska problem. Enligt stadgan för NSfK skall rådet främja kriminologisk forskning genom anslagsbeviljning och genom att själv ta initiativ till och genomföra kriminologisk forskning. NSfK är även ett kontaktorgan mellan forskningen och den praktiska kriminalpolitiken i Norden. Rådet ska således bland annat bistå myndigheterna i de nordiska länderna och Nordiska rådet i kriminalpolitiska frågor. Vidare är det NSfK:s uppgift att sprida information om nordisk kriminologi först och främst i Norden, men också i länder utanför Norden.

Under 1989 hade rådet följande sammansättning

Danmark:	Professor Ulla Bondeson Professor Vagn Greve Kommittéret Jørgen Paulsen
Finland:	Specialforskare Kauko Aromaa Professor Raimo Lahti Överinspektör Markku Halinen
Island:	Sjefsosolog Hildigunnur Ólafsdóttir Afdelningsschef Þorsteinn A. Jónsson (suppleant)

Norge: Førsteamanuensis Liv Finstad (vice ordförande)
Direktør Ragnar Hauge
Forsker Kåre Bødal

Sverige: Professor Eckart Köhlhorn
Professor Torbjörn Thedéen (ordförande)
Departementsrådet Christina Kärvinge

Löpande mandatperiod inleddes 1.1.1989 och utlöper 31.12.1991.

1.2 Rådsmöten

Rådets ordinarie möte ägde rum i Reykjavik 12/3 1989. Eckart Köhlhorn var frånvarande.

1.3 Sekretariatet

NSfK:s sekretariat är förlagt till Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. Fil. lic. Mona Mårtensson är anställd som administrativ sekreterare. Karin Hedberg var anställd som byråsekreterare t. o. m. hösten 1989. Ylva Nowak är anställd som byråsekreterare fr. o. m. 1989.

1.4 Kontaktsekreterare

NSfK har nationella kontaktsekreterare, vilkas uppgift bland annat är att rapportera om kriminologiska och kriminalpolitiska nyheter till NSfK:s Nyhetsbrev. Vidare bistår de rådet genom att arrangera möten, sprida informationsmaterial till de lokala miljöerna, besvara konkreta frågor och sköta andra praktiska uppgifter.

Kontaktsekreterarna erhåller varje år ett arvode på SEK 7 500. Den kontaktsekreterare som har ansvar för de praktiska arrangemangen i anslutning till forskarseminariet erhåller dessutom ett extra arvode på SEK 4 000.

Kontaktsekreterare under 1989 var:

Danmark: Annalise Kongstad, Kriminalistisk Institut.

Finland: Kauko Aromaa, Rättspolitiska forskningsinstitutet, t. o. m. 30/6 1989 och Kjell Sevon, Institutionen för straff- och processrätt, fr. o. m. 1/7 1989.

Grönland: Elisæus Kreutzmann, Kriminalforsorgen i Grönland.

Island: Erlendur Baldursson, Fangelsismálastofnun ríkisins.

Norge: Liv Os Stølan, Institutt for kriminologi og strafferett.

Revisor

Revisionschef Bo Olsson, Riksrevisionsverket, är revisor för rådet.

2. Verksamhet

2.1 Seminarier

NSfK:s 31:a forskarseminarium 4–7/5 1989 hölls i Larkollen i Norge. I seminariet deltog 54 deltagare och inledare. Huvudtemat för detta forskarseminarium var "Kontrollbildernas innehåll och utveckling".

Följande inledningar hölls under seminariet:

- Peter Gottlieb och Gorm Gabrielsen: Alkoholpåverkade drapssigtede i Storkøbenhavn 1959–83. En utvikling fra nær- till fjerdrab.
- Ahti Laitinen: The use of social power and organizational crime.
- Saija Järvinen: Stödbostaden som eftervård av frigivna fångar – en belöning för de normala eller en väg till normalisering?
- Leise Døllner: Om brugen av voldsbestemmelserne.
- Markku Haapaniemi: Vad innebär det att vara rädd för kriminalitet.
- Edvard Vogt: Kontroll: variabel eller paradigma?
- Heikki Pihlajamäki: Den sociologiska skolans inflytande på den finländska straffrätten och kriminalvården.
- Göran Källberg: Psykiatrisk vård av kriminella.
- Peter Kramp: Fra hospitalpsykiatri til distriktspsykiatri – konsekvenser för kriminalforsorgen.
- Nils Christie: Galskap i Juklerødsaken. Den symptomfrie sinnssykdrom. Den hånd som brenner.
- Jukka Kekkonen: Vad styr kontrollpolitiken?
- Jørgen Jepsen: Hvad styrer kriminalpolitiken? Dansk kriminalpolitik 1980-89 – En postmoderne cocktail.
- Þorsteinn A. Jónsson: Hvad har styret kriminalpolitikken i Island i de sidste år?
- Torbjörn Thedéen: Trafiknykterhetsprov och rättssäkerhet.
- Kauko Aromaa: Våldshändelser i polisarbetet.
- Aarne Kinnunen: Cannabisbruk i Helsingfors – en studie av en delkultur.
- Gorm Gabrielsen: Presentation af en undersøgelse om alkoholmisbrug og kriminalitet.

Dessa inledningar har dokumenterats i *Rapport från 31. nordiska forskarseminariet i Larkollen, Norge 1989*, NSfK, Stockholm 1989. Förutom ovanstående titlar innehåller rapporten även Hans-Gunnar Axbergers planerade bidrag "Vad styr kriminalpolitiken?"

2.2 NSfK:s resande USA-seminarium 28/10–13/11 1989

I resan deltog 22 personer, varav 2 från Danmark, 5 från Finland, 2 från Island, 5 från Norge och 8 från Sverige. I den svenska gruppen ingick reseledarna Mona Mårtensson och Torbjörn Thedéen samt två deltagare som deltog i resan med medel från annat håll än NSfK. De 18 antagna deltagarna bidrog med SEK 5 000 var. Rådets kostnader för resan uppgick till totalt cirka SEK 261 670, inklusive kostnader för reseledarna.

Under resan besöktes fängelser, myndigheter och forskningsinstitutioner i Kalifornien: Los Angeles, Santa Barbara, San Francisco, Vacaville och Sacramento. Vistelsen avslutades med deltagande i American Society of Criminology's konferens i Reno, Nevada.

En närmare redogörelse för uppläggning, genomförande och erfarenheter av resan återfinns i *Nordiska kriminologer besöker USA: rapport från NSfK:s resande seminarium hösten 1989* (bilaga till *Nordisk Kriminologi. Nyhetsbrev 1 1990*).

2.3 Forskningsbidrag

Regler och riktlinjer

Enligt praxis beviljar rådet forskningsmedel på grundval av ansökningar, som skall insändas till sekretariatet senast den 15 januari. De behandlas på ordinarie rådsmötet under våren.

Forskningsunderstöd beviljas i första hand för initiering och genomförande av kriminologisk forskning. Samnordiska projekt ges företräde vid beviljningen.

2.4 Forskningsbidrag år 1989

Sekretariatet mottog i början av året 15 ansökningar om medel till forskning och arbetsgruppmöten. Totalt ansöktes om medel för SEK 1 112 893,70 (beloppet inkluderar ansökningar om överföring av anslag som beviljats tidigare år). Det totala beloppet beviljade forskningsmedel var SEK 442 777,29.

Följande forskningsprojekt har erhållit forskningsanslag under 1989 (citaten har tagits från respektive ansökan):

Beth Grothe Nielsen DKK 30 000 för projektet *Incest – funktioner, forklaringer og følger*, varav DKK 6 000 för studieresa till England och DKK 24 000 för att friköpa sig från undervisning. ”Der er tale om en del af et større forskningsprojekt. Denne del består for det første af en gennemgang og analyse af eksisterende teorier om incest-forbudets (tabuets) opståen og funktioner. Sådanne teorier findes især inden for discipliner som antropologi, etnologi og sosiologi samt psykoanalyse. For det andet vil det blive undersøgt, hvilke forklaringer forskellige kriminologiske teorier opstiller eller kan stille til rådighed, når årsagerne til incest-forbrydelsen aktuelt skal belyses. For det tredje vil incest blive set fra en viktimologisk synsvinkel, hvorunder det dels skal forklares, hvorfor ofrene længe var usynlige eller uintressante for teoretikerne, dels skal beskrives, hvilke følger incest-forhold kan have for ofrene.”

Annelise Kongstad och Bodil Stenvig NOK 46 000 för *Arbejdsgruppemøde vedrørende seksuelle overgreb mod børn*. ”Med udgangspunkt i den foreliggende og igangværende forskning på området ønsker vi at afholde et nordisk arbejdsgruppemøde for deltagere med erfaring i forskning af seksuelle overgreb mod børn. Hovedvægten vil blive lagt på metoder og

resultater i omfangsundersøgelserne fra henholdsvis Danmark, Norge og Sverige, og den kritik, der er blevet rettet mod undersøgelserne. En metodologisk kritik, som overvejende er kommet fra kriminologer." Beløppet beviljades under förutsättning att samtliga nordiska länder skulle delta i mötet.

Ettie Trier Petersen DKK 64 468,05 för projektet *Utlændinges retsstilling*. "En undersøgelse af praksis vedrørende udvisning af udlændinge på grund af kriminalitet. Indsamling og bearbejdning af empirisk materiale til belysning af teoretiske aspekter. Særligt en gennemgang af hørings svar fra Direktoratet for udlændinge til anklagemyndigheden sammenholdt med domresultaterne i de enkelte sager."

Jacob Hilden Winsløw DKK 53 300 för att genomföra en pilotstudie för projektet *Drabet i retssystemet, i kriminalreportagen og i underholdningsfiktionen*. "Drab spiller en dobbelt rolle i den moderne industrikultur. På den ene side er det et af de sjældneste og alvorligest sanktionerede normbrud, og på den anden side er det den akse, omkring hvilken en dominerende del af underholdningsfiktionen i TV, på biograflærredet og på tryk drejer om. Takket være sidstnævnte forhold, og takket være den bevågenhed, som drabsforbrydelsen får i nyhedsmedierne, er de fleste af os vel bekendte med drabsmåder, drabsmænds motiver, offer—gerningsmandrelationer, og drabssagers forløb hos politiet og for domstolene.

Formålet med dette projekt er at kaste lys over hvori det bemærkelsesværdige ved drabsforbrydelsen består når den nu er så fjern fra den samfundsmæssige hverdag, som tilfældet er. Projektet forventes at strække sig over 2 til 3 år, og det er til planlægningen af dette forløb at NSFK søges om støtte. Det som skal planlægges er fire empiriske undersøgelser, som tillsammans kan beskrive hvorledes kriminalreportagens drabsbillede bliver til, og sammenligne dette billede med fiktionens og det nærmeste vi kan komme "virkelighedens drab"; retssystemets billede af drabsforbrydelsen."

Ari Juhani Hirvonen ett stipendium om FIM 40 000 för projektet *Abolitionismen som kritiska kriminologin. Dekonstruktionen och kontrollens evolution*. "Undersökningen handlar om abolitionismen som kritiska kriminologin, dekonstruktionen som kritiska metoden och kontrollpolitiken och -klimatet i Norden (i mediasamhället) i den "post-moderna" tiden. Först skall den upplära abolitionistiska metoder, teorier och politiker och deras kritiska och destruktiva elementer. Utgångspunkten för det är den dekonstruktiva teorin och metoden. För den andra skall undersökningen fråga vilken roll den kritiska kriminologin (abolitionism) spelar i det media-orienterade och post-industriella samhället. Den skall analysera kontrollen, strategier och möjliga motstrategier; den skall upplära vart borde abolitionismen inrikta sin kritik. För det skall jag använda resultat från dekonstruktionen av abolitionismen. För det tredje skall undersökningen försöka att kombinera abolitionismen och dekonstruktionen och

”skissera” den ”dekonstruktiva abolitionismens” strategier och den post-moderna kriminologins teori”.

Heikki Pihlajamäki ett stipendium om FIM 50 000 för projektet *Den sociologiska skolans inflytande på den finländska straffrätten och kriminalpolitiken*. ”Undersökningens syfte är att kartlägga hur den s. k. sociologiska eller moderna straffrättsskolan inverkade på den finländska straffrätten och kriminalpolitiken från slutet av 1800-talet till s. k. nyklassiska straffrättsskolans genombrott i början av 1970-talet. Det försöks utreda hur väsentliga de här ändringarna i paradigmet egentligen var.

Varför var det just vissa delar av det straffrättsliga systemet som den sociologiska skolan hade inflytande på? Utvecklades straffrätten till följd härav strängare eller mildare? Är positivismen och den sociologiska skolan nu i den nyklassiska perioden helt övergivna? Och vad är situationen på kontrollpolitikens andra områden, t. ex. sinnessjukhusvård? Tidens kriminalpolitiska tendenser undersöks genom att använda tidens juridiska litteratur och bl. a. Finlands kriminalistförenings årsböcker.

Några av den sociologiska skolans ”produkter”, bl. a. lagen om farliga återfallsförbrytare och lagen om unga förbrytare (1932 och 1940) undersöks också på lagstiftningsnivå. Uppmärksamhet fästes också vid skillnaderna mellan Finland och de övriga nordiska länderna. Varför förblev Finland den klassiska straffrätten mer trogen än t. ex. Sverige?

Ragnar Hauge NOK 46 000 för *Promillekjøring i Norden*. ”Arbeidsgruppemøte med sikte på å få initiert nordisk komparativ forskning om promillekjøring (rattfylleri)”.

Per Ole Johansen och Jan Georg Christophersen NOK 48 856,50 för projektet *Skipsforurensninger – et typologi og forsøk på en forståelseform*.

Alison Wiig og Rachel Paul NOK 60 000 för projektet *Analyse av ektenskapsformidling for norske menn og kvinner fra utviklingsland gjennom organisasjoner og klubber*. ”Prosjektet retter oppmerksomheten mot seks delområder: kontaktklubbenes historiske bakgrunn, deres utbredelse i Norge i dag, situasjonen for konene som har kommet til Norge via kontaktklubber, menn som er medlemmer av slike klubber, konenes sosiale og juridiske status og sammenheng mellom norske kontaktklubber og klubber i resten av Skandinavia”.

Joar Tranøy NOK 38 000 för projektet *Forholdet mellom lokalsamfunn og tatere (ca 1900 – 1940). Kontroll av tatere. Historisk kriminologi*. ”Formål: Undersøkelse av årsaksfaktorer til utelukkelse av tatere (og eventuelt andre avvikende grupper). Bakgrunn: Historiske utviklingsprosesser – en arbeidshypotese – Integrationskrefter versus eksterministiske krefter. Skille mellom sentral myndighetsplan og perifere lokalplan. Sentralt: Stat og misjon fremmer integrasjon – med identitetsnedbrytning. (Kriminalisering). Periferert: Lokalsamfunnene utelukker ofte taterne. Sentralmyndighetene representerer en normaliseringspolitikk (forandring og kontroll av sjelene): Lokalmyndighetene representerer feudalistiske reaksjoner (tatere-

politi og taterejakt). Komparasjon av lokalsamfunn: Myndighetenes (stat og misjon) stempling av taterne som en ensidig parasittisk gruppe under-slår verdien av deres erverv.”

2.5 Resestipendier

NSfK beviljar individuelle resestipendier bland annat för personer som vill bekanta sig med nordiska kriminologiska miljöer eller konsultera kriminologisk expertis i något nordiskt land. Särskild hänsyn tas till resans betydelse för forskningsprojekt som drivs av den sökande.

Individuella resestipendier beviljas även för deltagande i bland annat nordiska och internationella seminarier, konferenser och arbetsgruppsmöten. NSfK beviljar endast i mycket begränsad omfattning understöd för deltagande i andra konferenser och seminarier än rådets egna. Även här är det avgörande om resan är viktig för ett pågående forskningsprojekt.

NSfK har även beviljat resestipendier för deltagande i internationella kriminologiska organisationers styrelsemöten och liknande. Personer som fått sådana stipendier representerar då inte NSfK.

Årligen beviljas upp till SEK 11 800 i reseunderstöd för kollektiva studieresor – närmast studieresor som nordiska kriminologistuderande företar till kriminologiska forskningsmiljöer.

Resestipendier upp till SEK 3 700 – i särskilda fall SEK 4 700 – kan beviljas av rådsordförande vid vilken tidpunkt av året som helst.

Mottagare av resestipendium ska efter resans slut insända en reseberättelse för eventuell publicering i NSfK:s Nyhetsbrev.

2.6 Resestipendier beviljade av rådsordförande

Ari Hirvonen, Finland	1 812 FIM
Styrelsemöte i European Group for the Study of Deviance and Social Control, Bremen 29/1 1989	
Livs Os Stølan, Norge	1 950 NOK
5:e nordiske prostitusjonskonferensen, Bergen 26–28/4 1989	
Kjersti Varang	11 800 SEK
Kollektiv studieresa för Studieturutvalget ved Institutt for Kriminologi og Strafferett till Amsterdam 19–26/2 1989	
Ulla Bondeson	9 400 SEK
Förberedande möte inför kommande FN-kongress, Bellagio 3–7/5 1989 samt styrelsemöte i ISC, Paris 11–13/5 1989	
Inkeri Anttila, Finland	3 200 FIM
Styrelsemöte i ISC, Paris 12/5 1989	
Leise Døllner, Danmark	2 612 DKK
Undersøkning av den norske konfliktrådsmodellen	

Karen Leander, Sverige	1 403 SEK
Styrelsemöte i European Group, Bremen januari 1989	
Ida Koch, Danmark	598 DKK
Styrelsemöte i European Group, Bremen januari 1989	
Karen Leander, Sverige	3 585 SEK
Årsmöte i European Group, Ormskirk aug–sept 1989	
Ida Koch, Danmark	3 000 SEK
Årsmöte i European Group, Ormskirk aug–sept 1989	
Hansína B Einarsdóttir, Island	3 700 SEK
Intervjuer på Island	
Nils Christie, Norge	4 700 SEK
Möte i Polen om abolitionism	
Anne Alvesalo, Finland	2 145 FIM
ERASMUS-möte i Spanien 20–28/10 1989	

3. Information

NSfK:s nyhetsbrev *Nordisk Kriminologi* utkom med tre nummer under 1989. Nyhetsbrevet distribuerades till cirka 1 100 intresserade (enskilda personer, institutioner, bibliotek och myndigheter) i Norden och utanför Norden.

Nyhetsbrevet har under året fått ändrat format och utseende. Numren har varierat i storlek mellan 37 och 48 sidor. De har innehållit bland annat information om NSfK:s verksamhet, presentationer av nordiska kriminologiska forskarmiljöer, sammanfattande rapporter från avslutande NSfK-projekt, information om relevanta nordiska och internationella seminarier och konferenser och om nordiska publikationer av intresse samt resebrev från studiebesök och seminarier som NSfK beviljat medel för. Vidare har de nationella kontaktsekreterarna till varje nummer utarbetat rapporter om bland annat aktuella kriminalpolitiska diskussioner och lagförslag samt om nya kriminologiska forskningsprojekt. Nyhetsbrevet har redigerats av NSfK:s sekreterariat.

NSfK:s engelskspråkiga serie, *Scandinavian Studies in Criminology*, har haft Per Stangeland som fast redaktör t. o. m. volym 10. Annika Snare har valts till redaktör för serien fr. o. m. volym 11. Redaktionsrådet består av professor Ulla Bondeson (D), professor Raimo Lahti (F), professor Jónatan Þórmundsson (I), professor Nils Christie (N) och professor Knut Sveri (S). Hösten 1989 utkom seriens tionde volym, med titeln *Crime and Control in Scandinavia during the Second World War*. Gästredaktör var Hannu Takala och Henrik Tham.

Under året påbörjades arbetet med NSfK:s publikation till FN:s kriminologikonferens i Cuba augusti–september 1990. Norman Bishop är re-

daktör för boken som kommer att få titeln *Scandinavian Criminal Policy and Criminology 1985–1990*.

Torbjörn Thedéen
ordförande

Mona Mårtensson
administrativ sekreterare

Resultaträkning 1/1 – 31/12 1989

Ordinarie verksamhet

Seminarier

Forskarseminarium Larkollen		– 230 297:07	
Resande USA-seminarium		– 269 285:50	– 499 582:57

Forskningsverksamhet

Forskningskostnad	474 660:44		
Resebidrag	45 726:86		– 520 387:30

Scandinavian Studies in Criminology

– 11 613:19

Informationsverksamhet

Nyhetsbrev	– 18 856:60		
Rapporter	– 10 450:00		
FN-skrift	– 2 176:00		– 31 482:60

Rådsmöten

– 75 177:92

Övriga kostnader

28 551:96

Personalkostnader

Löner (MM, YN, TT)	– 209 780:39		
Lönekostnadspålägg	– 136 964:05		
Arvoden	– 41 500:00		388 244:44

Kontorskostnader

– 96 712:36

Verksamhetens kostnader

– 1 651 752:34

Medlemsländernas statsbidrag

Danmark	352 043:84		
Finland	332 169:95		
Island	16 284:45		
Norge	333 489:23		
Sverige	608 047:50	1 642 034:97	

Ränteintäkter

36 098:82

Diverse intäkter

42 462:29 1 720 596:08

Överskott

68 843:74

Balans 31/12 1989

Aktiva

Finansieringstillgångar

– PKB 3001 77 10952	101 373:40		
– PKB 3001 46 29224	312 358:35		
– Ränta postgiro	20 823:47		
– Universitetet	43 036:49	477 591:71	
– Utestående fordringar			
Universitetsforlaget	32 932:90		
USA-seminariet	7 615:15	40 548:05	

Anläggningstillgångar			
– Datorutrustning	37 400		
– Skrivmaskin	<u>3 343</u>	<u>40 743:00</u>	558 882:76
<i>Passiva</i>			
Främmande kapital, kortfristigt			
Leverantörsskulder			
– Beräknade administr- kostander Sthlms Univ.	29 786:00		
– Lilleaas, Snare, Thedéen	<u>13 756:98</u>	43 542:98	
<i>Eget kapital</i>			
Överskott från Finland	405 753:04		
Anläggningstillgångar	40 743:00		
Periodens överskott	<u>68 843:74</u>	<u>515 339:78</u>	558 882:76

Stockholm den 19 februari 1990

Torbjörn Thedéen

Mona Mårtensson

Ylva Nowak

Specifikation till bokslut: forskningsbidrag beviljade år 1989

Utbetalda 1989

Jacob H Winsløw	46 664:15
Ari Hirvonen	60 860:00
Jan Georg Christophersen	45 558:69
Joar Tranøy	35 397:00
Finn Schwartz	10 691:00
Beth Grothe Nielsen	8 998:35
Annelise Kongstad	32 883:46
Rachel Paul	27 840:00
Alison Wiig	<u>27 840:00</u>
Summa	296 732:65

Utbetalda 1990

Ragnar Hauge	43 654:00
Heikki Pihlajamäki	<u>77 175:00</u>
Summa	120 829:00

Forskningsbidrag beviljade år 1989, ej utbetalda:

Ettie Trier Petersen	57 537:73 (avstår)
----------------------	--------------------

Tidigare beviljade forskningsbidrag utbetalda under år 1989:

Jane Dullum	73 575:00
Lill Scherdin	75 725:00
Dag Ellingsen	2 511:60
Bodil Stenvig	26 116:19

Tidigare beviljade forskningsanslag, ej utbetalda:

Gunilla Cedermark-Hedberg	10 000:00
---------------------------	-----------

Revisionsberättelse för Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Riksrevisionsverket (RRV) har granskat årsbokslutet för Nordiska samarbetsrådet för kriminologi avseende räkenskapsåret 1989.

Granskningen har utförts enligt god revisionsred.

Enligt RRV:s uppfattning är årsbokslutet rättvisande.

Helsingfors, å statens riksrevisionsverks vägnar den 7 mars 1990.

Bo Olsson

Revisionschef

Nordiska samerådet*Verksamhetsberättelse 1989**Navn og adresse*

Sámiráddi/Nordiska samerådet
 SF-99980 Utsjoki
 Tel. 9697-713 51

1. Institusjonens formål

1.1 Nordisk Sameråd ble stiftet ved 2. Nordiske Samekonferanse i Kárá-šjokha 1956.

Rådet er et samarbeidsorgan for samene i Norden og skal ivareta same-nes interesser som privatpersoner og folk, styrke samenes samhörighet og arbeide for at samene også i framtiden erkjennes og behandles som et folk ved at deres økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter sikres i hvert enkelt av de nordiske lands lovgivning.

1.2 Bak opprettelsen av Samerådet som består av 12 medlemmer, 4 fra hvert av de 3 landene Finland, Sverige og Norge, valgt av den nordiske samekonferansen, står de samiske hovedorganisasjonene

– Norske Rendriftssamers Riksforbund (NRL/NBR)	2
– Norske Samers Riksforbund (NSR)	2
– Svenska Samernas Riksförbund (SSR/RSR)	2
– Riksorganisationen Same Ätnam (RSÄ)	2
– Sameparlamentet (på finsk side)	4
	tilsammen 12

1.3 Den nordiske samekonferansen er det øverste besluttende organ for de nordiske samer, og avholdes hvert 3. år. Organisasjonene velger 20 delegater til konferansen, som igjen utpeker de 12 medlemmene til rådet. Rådet inndeles i nasjonale seksjoner, hver seksjon på 4 medlemmer. De 3 seksjonslederne danner rådets arbeidsutvalg, som til daglig er sekretariatets nærmeste overordnede. Konferansen fastsetter statutter for Samerådet og foreslår 7 av 12 medlemmer til styret for Nordisk Samisk Institutt. Samerådets virksomhet styres av de beslutninger og forslag som fattes av konferansene og hovedorganisasjonene i Finland, Sverige og Norge. I 1979 ble Samerådet medlem av Verdensrådet for Urbefolkninger WCIP og har 1 styremedlem i dette rådet.

1.4 Sekretariatet

Samerådet har opprettet et sekretariat som har sete i Utsjoki, Finland. Driften finansieres ved årlige bevilgninger over Nordisk Ministerråds budsjett. Dessuten har Ministerrådet gitt bidrag til avholdelse av Samekonferansene. Sekretariatet disponerer et leid hus på ca 137 m².

Arbeidskraft:

Det er opprettet og besatt 4 heltidsstillinger:

– hovedsekretær	Nils Ole Gaup
– saksbehandler/kultursekretær	Tarja Porsanger
– kultursekretærvikar	Helvi Nuorgam-Poutasuo
– regnskapsfører	Leena Aikio
– kanslist	Riitta Aikio

Ekstrahjelp:

Oversettelser og sekretærarbeid har Marie Sofie Aikio utført i stor utstrekning. Utover dette har konsulenter utført oversetterarbeid i mindre omfang. Simultantolkning er gjennomført ved alle rådsmøter (5 rådsmøter), mens møter i arbeidsutvalget bare foregår og protokollføres på ett språk, samisk. Simultantolkning er meget kostbar, med snitt på Fim 9000 pr møte er det klart at denne tjeneste må innskrenkes i 1990 der midlene bare rekker for 2 rådsmøter.

2. Samerådets virksomhet 1989

2.1 Økonomi

	DKK	FIM
Samlet bevilgning fra NMR	3 451 000	2 026 254
fordelt slik		
Sekretariatet	2 260 000	962 654
Kulturstøtte		226 360 ¹
Språknemnd		119 240 ²
ČÁLLI, Karasjok	540 000	318 000 ³
Samekonferansen 1989	651 000	400 000 ⁴
	3 451 000	2 026 254

¹ Kulturstøtten omfatter prosjektstøtte, arbeids- og reisestipend, litteraturstøtte og Samerådets ærespris. Det var *ikke* bevilget penger til litteraturstøtte 1989.

² Språknemndsekretariatet ligger under Sameinstituttet i Guovdageaidnu som dermed også ansvarer for regnskapet.

³ ČÁLLI-sekretariatet i Karasjoki får en rund sum overført direkte fra Ministerrådet. Beløpet er likevel en del av den samlede bevilgning til Samerådet. ČÁLLI legger fram eget regnskap og egen årsmelding.

⁴ Det legges fram eget regnskap for Samekonferansen.

Økonomisk resultat ved sekretariatet (FIM)

Post	Overført fra 1988	Budsj. 1989	Regnsk. 1989	Diff- eranse
Lønn		535 179	542 640	
Sos. avg.		133 794	103 319	
Reiser		80 000	57 671	
Invest		20 000	23 822	
Forøvrig		193 683	151 727	
		962 654	879 179	+ 83 475

Merk! Budsjettet er satt opp etter en kurs forskjellig fra den som bevilgningen er omregnet fra.

2.2 Aktiviteter

Den største mønstring i 1989 var gjennomføringen av den 14. NORDISKE SAMEKONFERANSE i Lakselv, Norge 4. – 6. august.

Samerådet

Møter avholdt:	tilsammen	14
	herav	9 Arbeidsutvalg
		5 Samerådet

Rådets leder i 1989 var Leif Halonen, norsk seksjon og nestledere var Lars Anders Bær og Jouni Ilmari Jomppanen.

Arbeidsgrupper/utvalg har vært

- juridisk
- barns oppvekstvilkår
- utdanningspolitisk program
- duodji/sløyd
- kvinnesaker
- samarbeid med Kola-samene
- Samerådets framtidige struktur
- arrangement av WCIP 6. konf. 1990 i Tromsø
- kultur (fast utvalg)
- språknemnd (fast utvalg)
- sameradioen (arbeidsgruppen nedlagt, arbeidet avsluttet)
- melodi til Samefolkets Sang (nedlagt)
- samiske merkedager og nasjonaldag (nedlagt)

Arbeidsgruppene er blitt utnevnt for å utrede/rekommendere ulike fag-/samfunnsforhold. Noen hadde til oppgave å legge fram programforslag som Samekonferansen skulle ta stilling til.

Barns oppvekstvilkår

Arbeidsgruppen la fram et ferdig utkast til program. Konferansen ga sin tilslutning til utkastet uten å vedta den endelig, istedet ble gruppen bedt om å fortsette sitt arbeid og rapportere om situasjonen ved neste konferan-

se i 1992. Arbeidsgruppen har gjort et grundig arbeid og det framlagte dokument anses å bli en sentral referanse under framtidig behandling av berørte problemer.

Utdanningspolitikk

Samekonferansen vedtok det framlagte skole- og utdanningspolitiske program. Dokumentet er et viktig fundament ved oppbyggingen av utdanningstilbudene som samene alt hårdere har kjempet for i det siste. Programmet er i sin helhet lagt opp på samiske premisser, noe som er nødvendig for å kunne møte utfordringene fra den større selvbestemmelse som de nordiske lands regjeringer synes å ville legge opp til i samepolitikken.

Duodji/sløyd

Samekonferansen godkjente sløydnemndens forslag til vedtekter for et varemerke (kvalitetsmerke) for samesløyd/Sáme Duodji. Konferansen anmodet samtidig fagorganer innen samesløyd utarbeide retningslinjer for kvalitetsvurdering av samesløyd/duodji.

Kvinnesaker

Kvinnenemnden ble opprettet etter Samekonferansen 1986 og er etterhvert å betrakte som et av de faste utvalgene. Nemnden la fram og fikk vedtatt en resolusjon på Samekonferansen 1989. Nemnden var representert på FN's verdenskongress for urbefolkningskvinner i Adelaide, Australia. Rapport er utarbeidet fra denne kongress. Kvinnenemnden har ett medlem i arrangementskomiteen for WCIP's 6. konferanse 1990 i Tromsø. Det ble avholdt en nordisk kvinnekongress i Hetta, hvorfra det foreligger egen rapport. Det ble her vedtatt å danne en urkvinnenes verdensorganisasjon som senere samme år ble til virkelighet med Marit Sara som leder.

Kulturutvalg

Samerådets kulturutredning anbefalte opprettelse av et fast kulturutvalg. Dette ble utnevnt i 1989 og har til oppgave bl. a. å foreslå utdeling av kulturstøtten. Samerådets kultursekretær er saksutreder for utvalget.

Sameradioen

Arbeidsgruppen ble utpekt da de samnordiske radiosendingene ble vedtatt nedlagt. Rådet var sterkt bekymret og ivret for at sendingene snarest ble gjenopptatt og videreutviklet. Sendingene kom igang og arbeidsgruppen ble dermed nedlagt.

Samarbeid med Kolasamene i Sovjetunionen

Samarbeidet har utviklet seg sterkt i det siste. Det er vedtatt et arbeidsprogram for 1990 og 1991. Rådet har utvekslet flere besøk i 1989. Ved årskiftet 89/90 besøkte samiske helsearbeidere sjukehus i Kola og Lujávri/

Lovozero. Besøket resulterte i bl. a. at Samerådet vil yte hjelp til anskaffelse av teknisk utstyr. Kola-samene deltok ved Samekonferansen 1989 i Lakselv i Norge.

WCIP-konferansen 1990 i Tromsø

Gruppen forbereder gjennomføringen av WCIP's 6. konferanse.

Samerådets framtid

Gruppen er opprettet etter vedtak på Samekonferansen 1989 for å vurdere Samerådets framtidige struktur og sammensetning i lys av utviklingen av Sametingene og etter at SES/SLF (Sámiid Eatnansarvi/Samenes Landsforbund og LSS (Landsförbundet Svenska Samer).

Merkedager, nasjonaldag, sameflagget, melodi til Samefolkets Sang

Gruppen la fram forslag til flaggdager og en nasjonaldag på Samekonferansen 1989. Rådet foreslo at melodien til Samefolkets Sang skulle være den av Sørli komponerte. Konferansen besluttet imidlertid å sende saken tilbake til Samerådet for ny behandling og fremleggelse ved neste konferanse i 1992.

Selve flagget er tidligere godkjent av konferansen (Åre 1986), de nordiske lands regjeringer er tilskrevet og flagget er nå alment akseptert. Ved innvielsen av det norske Sametinget, der Kong Olav var tilstede, ble Sameflagget brukt. Isak Sabas "Samefolkets Sang" ble i tekstform vedtatt som samenes nasjonalsang ved Årekonferansen 1986, men man er som forannevnt ennå ikke enige om melodien som sangen skal synges etter.

Juridisk gruppe

Denne arbeidsgruppe ble utnevnt for å utrede grunnlaget for en nordisk konvensjon. Arbeidet har imidlertid stått stille det siste året. Fra regjeringshold er det heller ikke kommet noe initiativ.

Språknemnd

Nemnda er et fast utvalg som både behandler språkfaglige og -politiske problemer. Av naturlige grunner er nemnda stor, 9 faste medlemmer, da den omfatter de ulike samiske språkområder. Språknemnda finansieres over rådets kulturbudsjett og har for tiden sitt sekretariat ved Sameinstituttet i Guovdageaidnu. Nemnda arbeider etter midlertidige statutter som Samekonferansen 1989 vedtok skulle gjelde inntil neste konferanse.

URBEFOLKNINGSSAKER

Det utarbeides en egen årsmelding, men her følger et sammendrag:

WCIP

WCIP 6. konferanse 1990.

Samerådets medlem i styret for WCIP er Aslak Nils Sara med Lars Anders Bær som suppleant. Etter initiativ fra Samerådet skal WCIP avholde sin generalforsamling 1990 i Tromsø, 8.–12. august. Samerådet har påtatt seg arrangementet, og har utnevnt en komite med A. N. Sara som leder. Gunhild Sara er ansatt som administrator for arrangementet.

WCIP's statutter

Samerådet har fått tilsendt forslag til nye statutter for organisasjonen. Rådsmember, cand.jur. Lars Nila Lasko, har utarbeidet en betenkning over forslaget. Samerådet vil i begynnelsen av 1990 invitere WCIP's Executive Council til et fellesmøte i Norge for å drøfte statutforslaget og gjennomgå forberedelsene til WCIP konferansen i Tromsø.

ICC

Samerådet har invitert ICC (Inuit Circumpolar Conference) til et felles freds- og miljømøte sommeren 1991 i Skandinavia. Et forberedelsesmøte skal avholdes mai 1990 i Alaska. ICC er invitert til WCIP-konferansen i Tromsø. Det meldes at inuiter fra Sovjet nå deltar med observatørstatus ved ICC.

ILO og FN

Samerådet har fått innvilget NGO status (non-government organization) i ILO. Rådet har vært meget aktiv i arbeidet med revisjon av konvensjon 107 omhandlende urbefolkninger. Konvensjonen er revidert og har fått betegnelsen konv. 169. Rådets deltagere på ILO-konferansen 1989 spilte en aktiv rolle som brobyggere mellom statene og urbefolkningsorganisasjonene for å få til den nye konvensjonen. Medlemslandene har 1 år på seg til å ta stilling til den nye konvensjonen. Samekonferansen vedtok en sterk henstilling til de nordiske lands og Sovjetunionens regjeringer om å vedta konvensjonen.

Samerådet har søkt om samme status i FN, og Leif Dunfjeld er anmodet om å følge opp saken. Ved årsslutt var det ikke kommet noen reaksjon fra FN-organene.

NORDISK SAMARBEID

Høgskoler

I det vetatte skole- og utdanningspolitiske program har Samerådet fastslått prinsipper og retningslinjer for en utdanningspolitikk basert på samisk kultur i størst mulig utstrekning. Det nordiske aspekt understrekes kraftig i programmet.

Samisk lærerhøgskole er nå etablert og i drift i Guovdageaidnu. Samerådet har uttalt at det må arbeides aktivt for å utvikle denne til en fullverdig nordisk institusjon. Når dette er oppnådd, må planene om en Kunsthøgskole forseres, også denne i tilknytning til høgskolen i Guovdageaidnu, uttaler rådet.

Nordkalott-tekniker

Nordkalott-komiteen er i ferd med å etablere en forsøksvis 2-årig utmarksteknikerutdannelse med start høsten 1990, og har tatt kontakt med Samerådet for å involvere samiske interesser. Rådet har gitt en positiv uttalelse til prosjektet.

Nordisk miljøår

Samerådet er invitert til å delta i gjennomføringen av miljøåret 1990/91 som Foreningen Pohjola-Norden og Nordisk Råd skal ansvare for. Samerådets engasjement er foreløpig uklart.

Medlemsskap i Nordisk Råd

Denne sak har ligget i dødvanne gjennom 1989. Samerådet får som tidligere delta som spesielt inbudt gjest ved Nordisk Råds sesjoner.

Nordisk konvensjon

Målsettingen var å fremme forslag til konvensjon i 1989. Dette har ikke lyktes, men juridisk arbeidsgruppe er bedt om å følge opp saken og rapportere til rådet.

Nordisk Samarbeidsorgan for same- og rendriftsspørsmål

Organet hadde møte i Rovaniemi 29.8.89 der Samerådet var representert. Rådet uttalte etter dette møtet at omtalte utvalg forventes selv å ta kontakt med Samerådet for å diskutere saken videre.

SAMEKONFERANSEN 1989

Den 14. Nordiske Samekonferanse ble holdt 6.–8. august i Lakselv, Norge. Det vil foreligge en egen konferanserapport i løpet av 1. halvdel av 1990. Det vises til denne og til det som ovenfor sammenfattes under Arbeidsgrupper. Arrangementet forløp etter programmet. Porsanger kommune stilte velvillig opp og arrangerte en egen kulturaften med godt frammøte. Samerådet avviklet også en godt besøkt konsertkveld. Samerådets sekretariat ansvarte for gjennomføringen av konferansen og hadde god hjelp av representanter fra hovedorganisasjonene.

Selvbestemmelse var satt opp som hovedtema. Innledere var Iisko Sara, Aslak Nils Sara, Ragnhild Nystad, Lars Nila Lasko og Lars Petter Niia. Konferansen ga ingen uttalelse om temaet direkte, men uttalelser/vedtak ble godkjent om følgende:

- militær opprustning i Arctis
 - samenes internasjonale rettigheter og ansvar
 - ILO konvensjon 167
 - grensepass mellom Finland og Norge
 - samekvinnens situasjon
 - SES/SLF og LSS søknader om medlemskap i Nordisk Sameråd
 - samebarns oppvekstvilkår
 - melodi til Samefolkets Sang, flaggdager og nasjonaldag
 - samisk språknemnd
 - samesløyd/duodji
- Samepolitisk program ble vedtatt om:
- skole og utdanning

AKTIVITETER FORØVRIG

Representasjoner

Rådet har deltatt/bivånet en rekke seminarer, møter m. v. herunder nevnes bl. a.:

- Nordisk Råds juridiske utskott i Stockholm, 31.1.
- Møte med reindriftssamer fra Kola i Inari 6. – 8.4.
- Nordisk Råds 37.sesjon i Stockholm 27.2 – 3.3
- Etniske minoriteter i Europa og menneskerettighetene, Helsinki 8.2.
- Utmarksseminar i Tana, Norge 10. – 11.3
- Subcommission On Human Rights, Geneve 7. – 25.8
- Samisk Institutt, styremøte i Helsinki 2. – 3.6
- Fredsseminar i Murmansk 22. – 24.7
- Besøk hos samer i Lovozer, Kola 25. – 26.7
- Samisk medieseminar, Lakselv i Norge 17. – 18.4
- ILO møte om konv. 107 Geneve 7. – 30.6
- Språkseminar i Inari 9.5
- Samesymposium Lapland Høgskole Rovaniemi 12. – 13.6
- WCIP møte i Mexico 19. – 23.7
- ICC møte i Sissiyut, Grønland 24. – 29.7
- Seminar "Selvbestemmelse/Autonomi" Alta 2. – 3.9
- Samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål, Rovaniemi 29.8
- Nordic Peace Conference Montreal 15.9
- Møte mellom ČÁLLI, SDS, SGS, Min. rådet, KVD og Samerådet i Oslo 8.9
- Nordisk Råds 3. ekstra sesjon, Åland 14.11
- UNESCO ekspertmøte om ILO konv. 107, Paris 27. – 30.11
- Sameutsending til Utsjoki og Inari 18. – 22.11 i. f. m. pres Gorbatsjovs besøk i Finland
- WCIP Executive Committee møte Ottawa 6. – 7.11

Uttalelser om bl. a. følgende:

Forslag til nye statutter for WCIP

Samerådet går i mot forslaget.

Forslag til ny rendriftslov i Finland

Rådet ber om at den videre behandling av lovforslaget stanses inntil Sameloven er lagt fram. Rettsforhold må også vurderes innen rendriften.

Fiskeregler for Tana-vassdraget

Samerådet går sterkt i mot at turistfisket tillates øket nærmest ubegrenset. Større rettigheter må gis til lokalbefolkningen. Samerådets juridiske utvalg er bedt om å avgi en betenkning om reglene. Samerådet planlegger et seminar om emnet i løpet av 1990.

Bruk av samedrakter ved ski VM i Lahti

Rådet protesterer mot at samedrakter nyttes helt kommersielt uten hensyntagen til samiske vilkår.

Samiskundervisning i Utsjoki kommune, Finland

Samisk høgskole og Samisk kunsthøgskole.

Rådet anser at:

prioritet må gis til å etablere Samisk Høgskole i Guovdageaidnu med tanke på at det der utvikles en helhetlig høgskoleutdanning. Etter at Samisk Høgskole er vokst til en vitenskapelig høgskole i Guovdageaidnu, vil arbeidet med å få igangsatt en Samisk Kunsthøgskole i Guovdageaidnu, få første prioritet. Arbeidsgruppene som for tiden planlegger samisk høgskolesystem og etablering av kunsthøgskole, må gjøre dette i et nært samarbeid.

Sámi Nissonsiida/Samisk Kvinneorganisasjon

Organisasjonen som ble dannet 1989, uttale på sitt første årsmøte at organisasjonen må aksepteres som høringsinstans i alle saker som berører samekvinnens situasjon.

Samerådet har uttalt følgende:

Rådet anser at organisasjonen har betydelige muligheter og ressurser til å legge fram sakkyndig/saklig bakgrunnsmateriale i kvinnespørsmål. Rådet har støttet opprettelsen av organisasjonen og venter seg nyttig samarbeid i framtiden. Likevel vil rådet i første omgang oversende berørte spørsmål til høring og behandling hos Samerådets Kvinnenemnd. Av den grunn ber rådet om at Kvinnenemnden uttaler seg også om dette spørsmålet.

Tvangsslakt av rein i Västerbotten Län, Sverige

Rådet uttaler seg meget sterkt mot denne åtgjerd og krever at svenske regjeringen legger fram en åpen granskningsrapport.

Forskningscenter for rendrift i Inari

Samerådet uttrykker tilfredshet med at sentret bygges i Inari, men understreker at

lokalisering/stedsvalg må være Inari kirkested eller dets umiddelbare nærhet. Inari er siidaenes møtested, der finnes Samedistriktets yrkesskolesentrum hvor det bl. a. undervises i renskjøtsel. Ved Inari kirkested ligger videre Helsinki Universitets forsøksgård Muddusnjárga og Kaamanen forsøksbage. Med tanke på nordisk samarbeid ligger Inari kirkested helt sentralt.

Samisk teatervirksomhet

Samerådet er bekymret fordi de samiske teatre tvinges til å nedlegge virksomheten p. g. a. dårlig økonomi, og retter en sterk appell til bevilgende myndigheter.

Kulturstøtte

Kulturstøtte inkl. stipendier og ærespris	FIM 223 760
ČÁLLI	FIM 318 000
Litteraturstøtteordningen fikk <i>ikke</i> midler	
	0
	<hr/> FIM 541 760

3. Konklusjon

Samerådet har hatt betydelig aktivitet i 1989, og det samme synes å bli tilfelle i 1990 og 1991. Kapasiteten og kvalifikasjonene er styrket ved ansettelse av regnskapsfører og kultursekretær. Da imidlertid de nasjonale bevilgninger til kulturstøtte, litteraturstøtte og ČÁLLI falt bort i 1989, ble de samlede disponible midler dramatisk redusert. For å kunne opprettholde virksomheten samt å ansette kultursekretær som forutsatt, var rådet tvunget til å redusere kulturstøtten. Rådet er nå i en situasjon i begynnelsen av 1990. Hvis Ministerrådet krever at kulturstøtten skal opp til 1988 nivå, og det ikke tilføres penger tilsvarende, må Samerådet vurdere permitteringer. Forøvrig vil administrasjonen måtte bestrebe seg i å holde driftsutgiftene lave. Dette kan oppnås ved stadig bedre effektivitet. Innføring av data har øket kapasiteten gledelig uten å øke utgiftene. Noe kan spares også ved å vurdere bl. a. møtefrekvensene, f. eks. færre rådsmøter. Likeledes må utgiftene til tolketjenesten beskjæres kraftig, dette kan skje ved å engasjere studenter og andre språkkyndige interesserte som ikke krever regulativlønn samt at noe mer tolking utføres av de ansatte.

Resultatmessig har året 1989 vært svært positiv, selv om mange store spørsmål stadig gjenstår og nye dukker opp. Rådet har blitt engasjert i en rekke viktige spørsmålsstillinger, og kan si å ha vunnet fram betydelig sammen med de nasjonale samiske institusjoner og organisasjoner. Det

norske Sametinget er etablert, språklover er på trappene, i Norge kan den tre i kraft allerede i 1990. Det ble innført forbud mot drivgarnsfiske etter laks i norske farvann. Samiske rettighetsspørsmål behandles iherdig.

Lars Anders Bær
Leder

Ole Gaup
Sekretær

Kulturutskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1989 (Berättelserna, C 12/k:1 – 38, se s. 2055)

Efter genomgång av berättelserna från institutioner och organ på kulturutskottets verksamhetsområde (C 12/k:1 – 38), lägger utskottet i det följande allmänna synpunkter på verksamheten vid institutionerna på kulturområdet.

Vid förra årets behandling av berättelserna, den 15 november 1989, konstaterade kulturutskottet att dessa inte gav någon större information till utskottet på grund av deras sena inkommande till utskottet. Utskottet har i en lång följd av år påmint om att årsberättelser från institutioner som direkt lyder under kulturavtalets organ enligt beslut av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) bör avges senast den 1 april efter verksamhetsåret. Om denna tidsfrist hålls kunde utskottet möjligtvis behandla berättelserna under sitt sommarmöte, där informationen om institutionernas verksamhet under föregående år har större relevans för utskottet än i slutet av året.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet har tillmötesgått utskottets önskan om att översända berättelserna så fort som möjligt. Berättelserna för år 1989 behandlas därför något tidigare av utskottet än föregående år. Utskottet anser dock att även en behandling i september månad är för sent på året för att få en klarare bild av institutionernas verksamhet.

Utskottet ställer sig därför positivt till sekretariatens för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet överenskommelse om att infoga verksamhetsberättelserna från institutionerna i C 1-dokumentet (berättelse rörande det nordiska samarbetet) varje år, vilket betyder att utskottet får färsk information om institutionernas arbete i januari rörande föregående år. Utskottet kommer därmed att avge ett samlat betänkande över Nordiska ministerrådets och institutionernas verksamhet varje år. Utskottet anser det inte vara ändamålsenligt att avge ett särskilt betänkande över berättelserna när denna ändring har företagits. För innevarande år förmodas det därför bli sista gången utskottet avger ett särskilt betänkande över berättelserna.

I slutet av år 1989 inleddes en debatt om de nordiska kulturinstitutionernas existens och framtida verksamhet, vilken fortfarande pågår. Då avgav den s.k. programgruppen, tillsatt av ämbetsmannakommittén för

nordiskt kulturellt samarbete, en rapport där det föreslogs nedläggande av fyra nordiska kulturinstitutioner och åtta mindre samarbetsorgan på kulturområdet för att öka flexibiliteten i budgeten. Utskottet anser ingalunda att betänkandet över berättelserna på kulturutskottets verksamhetsområde för 1989 vara ett större forum för inlägg i denna debatt men vill dock framföra följande:

Vid granskning av institutionernas berättelser har utskottet kommit till den slutsatsen att många institutioner har en projektbudget, vilken styrs av institutionerna själva. Där finns redan en flexibilitet inom budgeten.

De flesta forskningsinstitutioner har möjlighet genom sitt anslag att ge stipendier och hålla kontaktmöten på respektive områden. Under en lång följd av år har nätverk skapats inom de nordiska länderna. Utskottet anser det synnerligen viktigt att man i de nordiska länderna upprättar och håller kontakt på flest möjliga fältområden. Utskottet ser dessa möten som ett bidrag till och exempel på nordiskt samarbete på den nivå där det är mest önskvärt, dvs. mellan människor i de nordiska länderna. Utskottet vill därför betona vikten av att fackfolk i samarbetsorgan som kommer att underställas den nordiska forskningsakademien inte blir fråntagna sådana träffar inom respektive områden. Det samma gäller stipendier och konferenser inom särskilda områden, vilka kan försvinna snabbt vid ökad konkurrens om pengar.

Utskottet vill också framföra den idén att i vissa fall borde de nordiska organen, Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet kunna utnyttja expertis och specialrådgivning på vissa områden där det förmodas vara lämpligt när dessa organ mottar medel från den nordiska budgeten. Detsamma skulle kunna gälla varje enskilt nordiskt land. Som exempel härpå vill utskottet nämna samarbetsorganet Nordiska kommittén för öststatsforskning. Medel till denna kommitté dras in för år 1991.

Utskottet har noterat att många av institutionerna fortsätter att utvidga sina kontakter utanför Norden. Utskottet har tidigare framhållit att denna utveckling är positiv och konstaterar nödvändigheten av att knyta kontakter inom hela Europa.

För första gången får utskottet nu möjlighet att granska berättelser från de nya kulturkommittéerna i Nordiska ministerrådets verksamhet, nämligen Nordiska musikkommittén, Nordiska teater- och danskommittén (fr. o. m. 31.12.1989: Teater och Dans i Norden) och Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén. Dessutom har Nordiska ungdomskommittén avgivit berättelse för första gången. Den nordiska Film- och TV-fonden samt den Nordiska konst- och konstindustrikommittén inledde sitt arbete först 1990. Utskottet konstaterar att den nordiska teater- och danskommittén har haft svårigheter med omorganiseringen. Utskottet anlägger samlade synpunkter på organisationsförändringar i sitt betänkande över C 1/1990.

Med detta betänkande anlägger utskottet endast allmänna synpunkter på institutionernas verksamhet i och med att utskottet kommer att behandla dessa i januari under utskottets kommande arbetet med C 1-betänkandet för år 1990.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Oslo den 26 september 1990

Gunnar Björk (c)

J. K. Hansen (S)

Förman

Antero Kekkonen (SDP)

Jákup Lindenskov (Fvfl)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Kjell Borgen (A)

Ulla Johansson (s)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Marit Rotnes (A)

Borghild Røyseland (KrF)

Eeva Turunen (Kok.)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Berättelser inom kulturutskottets verksamhetsområde 1989

Innehåll

<i>C 12/k:</i>	sida
1 Nordens folkliga akademi	2057
2 Nordiska journalistkursen	2060
3 Nordiska språksekretariatet	2064
4 Nordiska språk- och informationscentret	2069
5 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	2079
6 Nordiskt kollegium för marinbiologi (NKMB)	2081
7 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	2092
8 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	2099
9 Nordiska institutet för sjörätt	2104
10 Nordiska geoexkursioner till Island	2125
11 Nordiskt kollegium för ekologi	2128
12 Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)	2131
13 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)	2145
14 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	2148
15 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)	2151
16 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	2154
17 Nordiskt vulkanologiskt institut	2159
18 Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)	2163
19 Nordisk dokumentationscentral för massmediaforskning (NORDICOM)	2166
20 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	2172
21 Nordens Hus i Reykjavík	2179
22 Teater och Dans i Norden	2183
23 NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)	2202
24 Nordiskt samiskt institut	2207
25 Nordiskt konstcentrum	2223
26 Nordens Hus på Färöarna	2229
27 Nordens institut på Åland	2235
28 Nordens institut på Grönland (NAPA)	2241
29 Nordisk federation för medicinsk undervisning	2243
30 Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	2245
31 Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)	2252
32 Nordiska kommittén för öststatsforskning	2257

	sida
33 Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	2260
34 Nordiska konstförbundet (NKF)	2265
35 Skandinavisk förening i Rom	2270
36 Nordkalottmuseet	2275
37 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	2277
38 Nordiska ungdomskommittén	2290

Nordens folkliga akademi

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordens folkliga akademi
Box 1004
S-442 25 Kungälv
Tel. 0303/114 85, 114 92

1. Institutionens uppgift

Nordens folkliga akademi är ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden.

Som nordisk mötesplats arrangerar akademien kurser, konferenser och seminarier för lärare och ledare inom folkhögskolor och studieorganisationer, för bibliotekarier, forskare och andra intresserade. Ofta samarbetar akademien med andra nordiska organisationer och institutioner samt med enskilda personer för att genomföra verksamheten.

I konkretiseringen av akademins idé- och handlingsprogram (från hösten 1988) framhålls också akademins villighet att åta sig olika samnordiska projekt och uppdrag, som kan anses betydelsefulla för hela folkbildningens och vuxenutbildningens framtid i Norden.

Akademien har också ansvar för Nordiska folkhögskolerådets sekretariat och fungerar även som kontaktorgan för folkbildningsorganisationerna i Norden. Akademien deltar också i ytterligare några samnordiska projekt, t. ex. i Informations- och dokumentationsprojektet, finansierat av Nordiska ministerrådet.

2. Organisation

Akademins styrelse utses av Nordiska ministerrådet. Den består av två representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en representant från Island med en suppleant. Den tionde medlemmen väljs bland akademins personal.

Styrelsens medlemmar var till slutet av 1989:

Bitr. avdelningschef Olavi Alkio (SF)

Informatör Inger Blixth (S) personalens representant

Avdelningschef Reynir Karlsson (I)

Folkhögskollärare Margret Kihlén (S)

Lärare Gunhild Langebeck (N)

Direktör K. E. Larsen (DK)

Generalsekreterare Ole Ormseth (N) ordförande

Folkhögskoleledare Grethe Rostbøll (DK) vice ordförande

Ombudsman Mauritz Sköld (S)

Generalsekreterare Timo Toiviainen (SF)

Rektor Guðrún Halldórsdóttir (I) suppleant

Styrelsens arbetsutskott bestod av Ole Ormseth, Grethe Rostbøll och Mauritz Sköld.

2.1 Lokalfrågan

Den 15 september 1989 beslöt Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) att flytta Nordens folkliga akademi från Kungälv till Nya Varvsområdet i Göteborg.

Senare, den 21 december 1989, beslöt styrelsen för Nordens folkliga akademi att underteckna hyresavtalet, mellan akademien och Källfelt Byggnads AB, beträffande nybyggnaden på Nya Varvet.

3. Verksamheten 1989

3.1. Ekonomiskt utfall

(Summorna angivna i 1 000 SEK)

Anslagspost	Överförs t. 1990	Budget 1989	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner		2 663	3 393	+ 730
Varor och tjänster		1 226	1 429	+ 203
Projekt	43	764	1 797	+ 1 033
SUMMA	43	4 653	6 619	+ 1 966

3.2 Kurs- och konferensverksamheten

År 1989 genomförde akademien 25 kurser, konferenser och seminarier. Det sammanlagda deltagarantalet var 671. År 1988 var det motsvarande talet 489.

3.3 Biblioteket

Biblioteket, som betjänar både Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan, har under 1989 inköpt 722 böcker och fått 134 som gåva. Det sammanlagda bokbeståndet var vid årets slut 26 409. Biblioteket prenumererade under året på 290 tidskrifter. Akademien och folkhögskolan

prenumererade tillsammans på 29 dagstidningar. Under året sammanställde biblioteket 25 bokutställningar och utarbetade 10 litteraturlistor till olika kurser och konferenser. Antalet registrerade utlån var under året 4 503.

3.4 Informations- och dokumentationsprojektet

Informations- och dokumentationsprojektet "Nya vägar i vuxenutbildningen" genomförs vid akademien. Inom projektet har basen "Folkbildning och vuxenundervisning" (FOVU) byggts upp av Norsk Senter for Informattikk i Oslo. Under 1989 har den huvudsakliga insamlingen av försöks-, utvecklings- och forskningsprojekt skett genom nationella insatser vid Utviklingscenter for folkeoplysning og voksenundervisning (Danmark), Norsk Voksenpedagogisk Institutt (Norge), Tampereen Yliopisto och Vaapaan Sivistystyön Yhteisjärjestö (Finland) samt Vuxenutbildarcentrum (Sverige).

Nordens folkliga akademi fungerar som samordnings- och ledningscentrum genom att bl. a. inbjuda till seminarier, producera rapporter och koordinera projektet. Under 1989 utvecklades särskilt databasen i projektet, med mål att var och en skall kunna utnyttja basen.

4. Sammanfattning

Styrelsen för Nordens folkliga akademi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1989.

Ole Ormseth
Styrelsens ordförande

Jorma Turunen
Rektor

Nordiska journalistkursen

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordisk journalistkursus
Pressens Udannelses Center
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tlf. 86-13 62 33

1. Institutionens oppgave

Nordisk Journalistkursus formål er å tilby nordiske journalister en videregående utdanning med særlig henblikk på nordiske anliggender. Arbeidsformen er kurser, seminarer, ekskursjoner og konferanser. Et tre måneder langt hovedkurs er det bærende element i virksomheten, og det suppleres resten av året med kortere kurser innen spesielle emner. Ved hjelp av eget budsjett, og ved hjelp av prosjektsamarbeid med andre institusjoner, tilstrebes et variert kurstilbud for nordiske journalister og å skape et felles fagmiljø for nordiske mediemedarbeidere.

Det direkte mål for virksomheten er å øke nordiske journalisters og dermed nordiske leseres, lytteres og seeres kunnskaper om de andre nordiske land. Dette gjøres ved undervisning i politisk historie, næringsliv, økonomi, kultur, og innen andre aktuelle politiske områder. I den historiske fase Europa nå er inne i har Nordens forhold til det øvrige Europa, EF og Øst-Europa, vært et gjennomgående tema.

2. Organisasjon

Nordisk Journalistkursus ledes av et styre på ni medlemmer, utnevnt av Nordisk Ministerråd etter nominasjon fra de nordiske presseorganisasjoner.

Styrets formann er sjefredaktør Svein Døvle Larssen, Tønsbergs Blad og de øvrige medlemmer i styrets arbeidsutvalg er generalsekretær Eila Hypönen, Finlands Journalistförbund, ombudsman Magnus Lindström, Svenska Journalistförbundet, redaktør Ómar Valdimarsson, Bláðamannafélag Islands og Sjefredaktør Per Winther, Ritzaus Bureau.

Rektor inntil 1. september i beretningsåret var mag. art. Erik Reske-Nielsen. Han ble avløst av redaktør Audun Bakke som i en kontraktsperiode på fire år har permisjon fra Norsk Telegrambyrå.

Nordisk Journalistkursus leier kontorlokaler i de danske presseorganisasjoners kurscenter i Århus, Pressens Uddannelses Center, og kjøper plass for hovedkurset og enkelte av de andre kursene på samme vilkår som andre brukere.

Noen kurs holdes av praktiske og pedagogiske årsaker ved kursentra i de andre nordiske land.

3. Virksomheten 1989

3.1 Økonomisk oversikt

Budsjettpost	Overført fra 1988	Budsjett 1989	Resultat 1989	Avvikelse
Lønner	—	761	759	+ 2
Varer og tjenester	—	524	575	— 51
Prosjekter	264	943	973*	— 30
Sum	264	2 228	2 307	— 79

* Innenfor prosjektbeløpet er det medregnet overførsel til 1990 til dekning av forskudte kurs.

Underskuddet på kr. 79 000 knytter seg til prisøkning for hovedkurset ved Pressens Uddannelses Center og til nyanskaffelser ved rektorskiftet. Det er søkt dekket ved disponering av renteinntekter med kr. 45 152,86 og overføring fra formuekonto på kr. 33 617,41.

3.2 Beskrivelse av virksomheten

Hovedkurset

Hovedkurset omfattet samtidshistorie og aktuell politikk i Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige og de selvstyrende områdene Grønland, Færøyane og Åland.

De grunnleggende trekk ved de nordiske samfunn ble behandlet land for land. Andre aktuelle spørsmål ble behandlet for Norden under ett: nordiske samarbeidsorganer, Norden i europeisk og internasjonal økonomi, minoriteter i Norden, det nordiske arbeidsmarked, nordisk sikkerhetspolitikk og nord-sør-forholdet.

Som et ledd i kurset var kursistene till stede ved Nordisk Råds sesjon i Stockholm og foretok deretter en ekskursjon med forelesninger på Åland.

Hovedkurset hadde det meste av kursperioden 14 deltakere, mot normalt 16. En deltaker meldte forfall i siste liten og en fulgte kurset den første måneden, men fikk så ikke videre permisjon fra sin danske arbeidsgiver.

Av de 14 var to fra Danmark, tre fra Finland, en fra Island og seks fra Norge.

Andre kurs

Foruten det tre måneder lange hovedkurset i perioden 1. februar – 1. mai gjennomførte NJK i løpet av året følgende kurs:

”De nordiske land og EFs indre marked 1992”

Et kurs i tre trinn til følgende tider:

16. – 20. januar i København.

10. – 16. april i Kungälv.

17. – 26. mai i Brussel og Strasbourg.

Kurset hadde 16 deltakere, tre fra Danmark, fem fra Norge, seks fra Sverige og to fra Finland.

”Østersjøen – ”Fredens hav” under forvandling?”

Kurset ble gjennomført i samarbeid med det danske forsvar i tiden 16. – 19. mai og omfattet forelesninger, ekskursjoner og orienteringer ved Søværnets Operative Kommando i Århus, i København, på Bornholm og ved flåtehovedkvarteret Glucksburg ved Flensborg. Kurset hadde 15 deltakere, seks fra Danmark, tre fra Norge, to fra Sverige og fire fra Finland.

”Uganda og utviklingsjournalistikk i de nordiske land”

Kurset ble arrangert i samarbeid med de nordiske bistandsorganisasjonene DANIDA, FINNIDA, NORAD og SIDA. Det ble gjennomført med en teoretisk del i Århus 29. september – 3. oktober og en reise til Uganda bekostet av de nordiske bistandsorganisasjonene i tiden 3. – 14. oktober. Det deltok 15 nordiske journalister, fire fra Danmark, fem fra Norge, fire fra Sverige og tre fra Finland.

”Lov og etikk i nordisk journalistikk”

Kurset ble holdt i Århus i dagene 20. – 24. november med 16 deltakere, sju fra Danmark, åtte fra Norge og en fra Sverige. I dette kurset ble de pressejuridiske og presseetiske normer i de nordiske land sammenlignet og drøftet, og særlig oppmerksomhet ble gitt de forskjellige systemer for håndhevelse av pressens selvjustis som praktiseres i de nordiske land.

Utskutte kurs

Av praktiske grunner ble et ukeskurs om flyktningepolitikken i Norden forskjøvet till januar 1990. Det ble delvis finansiert over 1989-budsjettet og dels ved midler som ble overført til 1990.

Rektorskiftet i september førte også til forskyvning av et fireukers kurs.

Hovedkursets økonomi

NJKs husvert, de danske presseorganisasjoners kurssenter, Pressens Uddannelses Center, kom våren 1989 inn i en økonomisk krise. Det ble oppdaget at den administrative ledelse hadde mistet den økonomisk over-

sikt og styring. Det førte til skifte av direktør og til en prisøkning for NJK og andre faste brukere på 48,7 prosent for kursopphold og leie av undervisningslokaler. Varslet om de nye priser kom så sent at det ikke kunne tas med i institusjonens budsjettforslag og Ministerrådets budsjett for 1989 og 1990. Det oppsto følgelig en budsjettmanko for 1989 på kr. 182 400 som delvis ble dekket inn ved forfall fra to kursister, dels ved innsparing ved en invitasjonsreise for hele kursgruppen til Vest-Tyskland i en uke og forøvrig ved overskridelser på postene for lokalleie og oppholdsutgifter under ekskursjoner.

Til tross for den store prisøkningen i 1989 lå satsene pr. kursdøgn ved Pressens Uddannelses Center under markedspris for kursentre i Norden. Det nye og høyere prisnivået skaper likevel store vanskeligheter for en fortsatt drift av NJKs hovedkurs. Med støtte i Nordisk Ministerråd ble det ved slutten av beretningsåret arbeidet aktivt for å finne en løsning på dette problemet for de etterfølgende år. En ad hoe-løsning ble funnet for 1990 ved et tilskudd fra NMRs EF-relaterte midler, men en varig ordning er ennå ikke stilt i utsikt.

Århus, 27 april 1990

Svein Døvlé Larssen
Styreformann

Audun Bakke
Rektor

Nordiska språksekretariatet

Verksamhetsberättelse 1989

1. Institusjonens oppgave

Nordisk språksekretariat ble opprettet i 1978 som et samarbeidsorgan for språknemndene i Norden og andre som arbeider med nordiske språkspørsmål. Ifølge instruksjonen skal sekretariatet arbeide for å bevare og styrke det språklige fellensskapet i Norden og for å fremme den nordiske språkforståelsen. Dette skal sekretariatet gjøre blant annet ved å være rådgivende og koordinerende organ i nordiske språkspørsmål, ta initiativ til forskningsprosjekter, følge grannespråksundervisningen på alle utdanningsnivåer, samarbeide med massemediene, medvirke ved ordboksprosjekter, gi ut skrifter og arrangere nordiske møter om språkspørsmål.

2. Organisasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et styre på tolv personer som representerer samtlige språk og språknemnder i Norden. Styret utpeker blant sine medlemmer et arbeidsutvalg med en representant fra Dansk Sprognævn, en fra Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, en fra Íslensk málnefnd (fra 1. juli 1989), en fra Norsk språkråd og en fra Svenska språknämnden. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget. Sekretariatets fellesnordiske administrasjon er plassert ved Norsk språkråd i Oslo. I 1989 har sekretariatet hatt fire ansatte: sekretariatssjef Ståle Løland, førstekonsulent Per Ivar Vaagland, administrasjonskonsulent Rikke Hauge og førstekontorfullmektig Erla Stensby (halv stilling).

Styret har hatt denne sammensetningen:

Fra:	Medlemmer:	Suppleanter:
Dansk Sprognævn	amanuensis Else Bojsen universitetslektor Allan Karker	skoledirektør Karl Hårbøl professor Jørn Lund

Forskningscentralen f�r de inhemska	byråchef Esko Koivusalo (finsk)	bitr. professor Päivi Rintala
språken i Finland	specialforsker Mikael Reuter (svensk)	professor Christer Laur�n
F�royska m�lnevdin	professor J�han Hendrik W. Poulsen	seminarieadjunkt Jeffrei Henriksen
Oqaasiliortut/ Gr�nlands Sprognævn	universitetslektor Carl Christian Olsen	professor Robert Petersen
�slensk m�lnefnd	professor Baldur J�nsson	professor P�rhallur Vilmundarson
Norsk språkråd	f�rsteamanuensis Tove Bull (nynorsk) professor Eyvind Fjeld Halvorsen (bokmål)	professor Leif M�hle professor Egil Pettersen
S�mi Giellalavdegod- di/Samisk språk- nemnd	fil. kand. Elli Sivi Näkkäljärvi	cand. mag. Sven-Roald Nyst�
Svenska språk- nämnden	docent Margareta Westman	fil. kand. Birgitta Lindgren
Sverigefinska språknämnden	fil. lic. Solfrid S�derlind	diplom�vers�ttare Paula Moisander
Sverigefinska språknämnden	fil. lic. Solfrid S�derlind	diplom�vers�ttare Paula Moisander

Arbeidsutvalget har hatt denne sammensetningen:

Medlemmer:	Suppleanter:
Allan Karker (formann)	Else Bojsen
Esko Koivusalo (nestformann)	Mikael Reuter
Baldur J�nsson (fra 1.7.1989)	P�rhallur Vilmundarson
Eyvind Fjeld Halvorsen	Tove Bull
Margareta Westman	Birgitta Lindgren

3. Virksomheten 1989

3.1 Økonomisk oversikt

Inntekter

Bevilgning 1989	1 648
Lønnskompensasjon	52
Ekstrabevilgninger	673
Salg av skrifter	43
Resultat fra tidligere år	<u>62</u>
Sum	2 478

Utgifter

Lønn, ekstrarhjelp, honorar	771	
Sosiale avgifter	193	
Møter, kurs, konferanser, inform.	1 248	
Kontor, bibliotek, trykning	<u>265</u>	
Sum		<u>2 477</u>
Resultat før renter		<u>1</u>
Renteinntekter		<u>54</u>
Overskudd		<u>55</u>

*3.2 Beskrivelse av virksomheten**3.2.1 Aktivitetsøkning*

Også i 1989 har aktiviteten økt vesentlig, først og fremst fordi Språksekretariatet har overtatt sekretariatsfunksjonen for det nordiske sendelektor-samarbeidet (jf. punkt 3.2.11.). Dessuten har sekretariatet fått bevilgninger på 250 000 DKK til to etterutdanningskurs for lærere, 100 000 DKK til prosjektet "Kommunikasjonen på nordiske møter", 69 000 NOK til utgivelse av to skrifter og 12 500 NOK til ekstrautgifter i forbindelse med at Íslensk málnefnd fra 1. juli 1989 er representert i arbeidsutvalget.

3.3.2 Møter, kurs og konferanser

Det årlige styremøtet i Nordisk språksekretariat ble holdt i Sigtuna 17. september i tilknytning til det 36. nordiske språkmøtet 18.–20. september. Hovedemnet for det nordiske språkmøtet var håndbøker om språkriktighet.

Arbeidsutvalget og de nordiske sekretærene i Dansk Sprognævn, Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, Norsk språkråd og Svenska språknämnden har hatt fire møter.

I 1989 har Språksekretariatet vært arrangør eller medarrangør av disse møtene, kursene og konferansene:

Nordisk litteratur i 1980-årene. Etterutdanningskurs for morsmåls lærere i den videregående skolen. (Sundvollen ved Oslo, 4.–9. mars, i samarbeide med Nordspråk.)

Undervisning i nordiske språk som fremmedspråk. Etterutdanningskurs for lærere i nordiske språk som fremmedspråk. (Sundvollen ved Oslo, 4.–9. mars, i samarbeid med Nordspråk.)

Kurs for danske seminarlærere om svensk språk og litteratur og svenske samfunnsforhold. (Hässelby slott, Stockholm, 24.–28. mai)

Kurs for svenske lærerstudenter i norsk språk og kultur (Voksenåsen, Oslo, 19.–24. september, i samarbeid med Svenskhemmet Voksenåsen).

Representanter for Språksekretariatet har som vanlig orientert om nordisk språksamarbeid og nordiske språkspørsmål ved møter, kurs, konferanser o.l. Den pedagogiske konsulenten har besøkt skoler, skolemyndig-

heter, og lærerutdanningsinstitusjoner og orientert om grannespråksundervisningen. Styremedlemmet Mikael Reuter har deltatt på "Fourth International Conference on Minority Languages", Nederland 20. – 24. juni. Sekretariatssjefen har representert Nordisk ministerråd på Europarådets symposium om "Language learning and teaching methodology for citizenship in a multicultural Europe", Portugal 7. – 11. november.

3.2.3 *Samarbeid*

Sekretariatssjefen representerer Språksekretariatet i Nordisk Ministerråds språkutvalg, som blant annet har utarbeidet et forslag til handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden 1990/1991 – 1995 (jf. punkt 3.2.9). Sekretariatet samarbeider med morsmåslærernes og terminologisentralenes nordiske organer – Nordspråk og Nordterm – og deltar på deres fellesmøter. Språksekretariatet har også samarbeidsmøter med Nordiska språk- og informationscentret i Helsingfors.

3.2.4 *Skrifter*

I 1989 gav Nordisk språksekretariat ut disse skrifterne: Språk i Norden 1989, Brevveksling mellom skoleklasser i Norden, Nordisk tv-teksting, De ikke-skandinaviske språkene i Norden.

I samarbeid med Bokklubben Norden gav sekretariatet ut fire frekvensbaserte ordlister (jf. punkt 3.2.6).

3.2.5 *Uttalelser*

Språksekretariatet har i 1989 uttalt seg om disse sakene: revidert fagplan i norsk for den videregående skolen (til Rådet for videregående opplæring), forslag om nedlegging av den finskugriske institusjonen ved Lunds universitet (til Universitetsstyrelsen, Lunds universitet), undervisningen i dansk og svensk ved norske universiteter og distriktshøyskoler (til Kultur- og vitenskapsdepartementet), lektoratet i svensk ved Aarhus Universitet (til Aarhus Universitet), analyse av institusjoner og samarbeidsorganer på det nordiske kulturbudsjettet (til Nordisk ministerråd).

3.2.6 *Frekvensbaserte ordlister*

Språksekretariatet har tatt initiativet til og deltatt i arbeidet med seks frekvensbaserte ordlister mellom dansk-norsk-svensk. I 1989 har det kommet ut fire ordlister: en svensk-norsk, en dansk-norsk, en norsk-dansk og en svensk-dansk. Dermed er serien på seks ordlister fullført. Ordene i listene er hentet fra det vanligste ordforrådet, og det er bare tatt med ord som kan være vanskelige å forstå i grannespråkene, eller som kan føre til misforståelser.

3.2.7 *Språkspalte i Nordisk Kontakt*

Språksekretariatet har i 1989 fortsatt å redigere en fast språkspalte i tids-

skriftet Nordisk Kontakt. Tidsskriftet blir utgitt av Nordisk råd og kommer med 16–17 nummer i året. Blant de emnene som har vært tatt opp, kan nevnes: Nabosprog i Norden, Vardagsspråk och allmänspråk i finskan, Språksituasjonen i Norge, Nyord i norsk og dansk, Fra tredive til halvfems (om danske tallord), nordisk språkkonvensjon.

3.2.8. *Kommunikasjonen på nordiske møter – en undersøkelse*

Språksekretariatet har engasjert fil.kand. Ulla Börestam ved Uppsala universitet som leder av et prosjekt som skal kartlegge og analysere kommunikasjonen på nordiske møter. Prosjektet ble påbegynt høsten 1988 og skal etter planen være ferdig i 1992.

3.2.9 *Handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden 1990/1991–1995*

Nordisk ministerråds språkutvalg har i 1989 lagt fram et forslag til handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden 1990/1991–1995. Språksekretariatet har vært representert i utvalget ved sekretariatssjefen, og saken har vært behandlet i Språksekretariatets styre og arbeidsutvalg. Handlingsprogrammet foreslår en rekke tiltak som står sentralt i Språksekretariatets virksomhet, blant annet styrking av grannespråkundervisningen, forskning om språkforståelse i Norden, arbeid med ordbøker og ordlister og tiltak overfor massemediene med sikte på å bedre språkforståelsen. Forslaget vil bli behandlet på Nordisk råds sesjon i februar 1990.

3.2.10 *Språkspørsmål*

I samarbeid med språknemndene har Språksekretariatet også i 1989 behandlet språkspørsmål med sikte på å komme fram til fellesnordiske anbefalinger. Det gjelder for eksempel spørsmål om nordiske avløserord for engelske uttrykk, geografiske navn og betegnelser for tegn og symboler.

3.2.11 *Nordisk sendelektorsamarbeid*

Etter vedtak i Nordisk Ministerråd har Språksekretariatet fra 1989 overtatt sekretariatsfunksjonen for det nordiske sendelektorsamarbeidet. Dette samarbeidet omfatter ca. 400 lektorer og språklærere både i og utenfor Norden. Til dette arbeidet har sekretariatet i 1989 fått 75000 DKK til ekstra administrasjonskostnader og dessuten 300000 DKK til prosjektvirksomhet. Sendelektorsamarbeidet blir ledet av en nemnd med en representant fra hver av sendelektoradministrasjonene i de nordiske landene.

Allan Karker
Formann

Ståle Løland
Sekretariatssjef

Nordiska språk- och informationscentret

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
SF-005 30 Helsingfors 53
Tel. 90-7061

1. Institutionens uppgift

Nordiska språk- och informationscentret skall i Finland i första hand främja undervisning i och kännedom om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret öka utbudet av nordiskt stoff i undervisningen, effektivisera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla bibliotek med relevant material, anordna språkkurser och seminarier samt utveckla tolknings- och översättningsverksamheten. Därutöver skall centret sprida kännedom om finska språket samt finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

2. Organisation

Centrets styrelse har bestått av fem medlemmar, en för varje nordiskt land: *Danmark*: Jan Østergaard Bertelsen, ordinarie, Ida Andersen, suppleant, *Finland*: Lars Nyström, ordförande, Anneli Heinonen-Kuukka, suppleant, *Island*: Erlingur Sigurðsson, ordinarie, Kristinn Jóhannesson, suppleant, *Norge*: Olav Nyhamar, ordinarie, Tomas Øvergaard, suppleant, *Sverige*: Gunilla Hjorth, vice ordförande, Ingemar Moberg, suppleant.

Styrelsen har sammanträtt den 14–15.3 och 4–5.12 1989 samt per capsulam den 19.6 1989. Centrets personal har bestått av sju tjänsteinnehavare, varav en med halvtidstjänst. En finsk referensgrupp har bidragit till planeringen av verksamheten. För fortbildningsverksamheten av tolkar har en samnordisk referensgrupp bistått centret.

3. Verksamheten

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	1989 Budget	Bokslut	Avvikelse
Löner	997 000:—	1 261 405:26	– 264 405:26
Varor o. tjänster	222 507:04	276 481:53	– 53 974:49
Projekt	564 492:96	564 492:96	—
Summa	1 784 000:—	2 102 379:75	
Överförs till 1990	20 000:—		

3.2 Beskrivning av verksamheten

Centret har fått tre nya tjänsterum till sitt förfogande på grund av den utvidgade informations- och kursverksamheten. Även verksamheten inom tolksektorn (den nordiska språkkonventionen, kursverksamhet för isländska tolkar) har utvidgats inom ramen för anslag ur ministerrådets dispositionsmedel 1989.

3.2.1 Seminarie- och kursverksamhet

Centret har arrangerat 4 seminarier. Vidare har 14 kurser arrangerats, varav 7 i Finland, 4 i Sverige, en i Danmark, en i Norge och en på Island. Sammanlagt har deltagarantalet i seminarierna varit 422, i kurserna 284 (jfr bilaga 1).

3.2.1.1 Seminarier

Seminarierna har arrangerats på och i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum. Övriga samarbetsparter har varit Sveriges Ambassad, Svenska institutet, Svenska Finlands folkting, Bibliotekstjänsten, Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets informationsavdelningar, Nordiska rådet Finlands delegation, Kulturfonden Sverige-Finland, Undervisningsministeriet, Skolstyrelsen och Yrkesutbildningsstyrelsen i Finland. Två av seminarierna har varit språkpedagogiska (läromedel, metoder). Det språkpolitiska seminariet "Svenska i Finland" har diskuterat svenskans betydelse för det finländska samhället och för det nordiska samarbetet. Vid biblioteksseminariet "Nordiska informationsdagar för finländska bibliotek" efterlystes ett fungerande samarbete nordiska institutioner och bibliotek emellan.

3.2.1.2 Kursverksamhet

Språkkurser

Kurserna har haft karaktären av språk- och fortbildningskurser. Under 1989 har centret fortsatt med hjälp av Nordiska kulturfonden verksamheten med kurser i finska. Samarbetsparter för kurserna i finska har varit Hanaholmens kulturcentrum, Helsingfors universitet (Kymmenedalen)

samt Nordiskt informationskontor (Umeå), för kurserna i Sverige Svenska institutet och olika folkhögskolor. Kursen i Danmark har skett i samarbete med Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde och Finlands Ambassad. För kursen i Norge har Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde, Oslo universitets internationella sommarskola och Finlands Ambassad varit samarbetsparter. Medarrangörerna har stått för en del av kurskostnaderna. Dessutom har centret fått bidrag från olika fonder och nationella ministerier.

Fortbildningskurser

Lärofortbildningskurserna har arrangerats i Tjörn och i Färgelanda (Sverige) med Svenska institutet.

Tolkkurser

För nordiska tolkar arrangerades två 5-dagars fortbildningskurser: den ena på Hanaholmens kulturcentrum inom ramen för ett tilläggsanslag från Nordiska ministerrådet och den andra på Island (Langamýri). Vid kursen på Island prioriterades för första gången tolkning mellan isländska och de övriga nordiska språken. Samarbetsparter har varit Hanaholmens kulturcentrum samt Helsingfors universitet, Kymmendedalen.

3.2.1 Informationsverksamhet

Information i Finland har förmedlats till tjänstemän som deltar i nordiskt samarbete, svensk-, historie- och geografilärare samt statliga och kommunala skoladministratörer. De nationella ämbetsverken (200 ex.) och olika organisationer (100 ex.) har fått informationsbrev om centrets kursverksamhet. Biblioteken i Finland har för första gången fått sin egen information via centret (500 ex.).

Det första informationsbrevet till svensklärare (4 300 adressater) har gällt förutom läromaterial för gymnasier även centrets kurs- och seminarieverksamhet, det andra var riktat till svensklärare vid tekniska yrkesläroanstalter (150 adressater). Brevet innehöll t. ex. NORDPÅ-numret "Norden og teknologien", vilket även översändes till 1 500 lärare i tekniska läroämnen.

Informationsverksamheten speciellt i finländska skolor i östra Finland (ca 3 800 åhörare) har prioriterats av den danske pedagogiske konsulenten. Centret har även distribuerat 1 500 premieböcker (svensk skönlitteratur) donerade av Sveriges Ambassad till finskspråkiga gymnasier.

I samband med seminarierna och utställningen "Sápmi-Saamenmaa-Sameland" har centret distribuerat pressmeddelanden till tidningar, tidskrifter, radio- och TV-redaktioner.

Centrets direktör, utbildningschef, pedagogiske konsulent och bibliotekarie har bidragit till informationsverksamheten genom föreläsningar på kurser och seminarier.

3.2.3 *Bibliotek*

Nyanskaffningar och utlån

Under år 1989 har till biblioteket anskaffats 314 böcker och 98 AV-enheter. Bibliotekets mediebestånd vid årsskiftet är 3 382 böcker och 1 456 AV-enheter. Centret prenumererar på 110 nordiska tidskrifter och 10 dagstidningar. Utlåningen 1989 var 595 böcker och 764 AV-lån.

3.2.4 *Läromedel och publikationer*

Läromedel

Centret har producerat och distribuerat 200 ex. läromedelspaketet *Kynnumst Finnlandi – Kynnumst Norðurlöndum* (nordiskt och finskt stoff) till isländska grund- och gymnasieskolor.

Centret har producerat och distribuerat broschyren ”*Ruotsi sinun lähi-kielesi*” (35 000 ex.) i samarbete med Pohjola-Norden och Nordiska rådets Finlands delegation.

Centret har inlett framställningen av läromedelspaketet ”*Känn Finland – Känn Ditt Norden*” (1 500 ex.) för rikssvenska gymnasieskolor.

I samarbete med Pohjola-Norden och Nordiska rådets Finlands delegation har det inletts framställningen av stordiaserien ”*Tunne Pohjolasi – Känn Norden III*” för yrkesläroanstalter i Finland.

Centret har inlett framställningen av den finska versionen ”*Att förstå varandra i Norden*” (20 000 ex.).

Centret har i samarbete med NORDSPRÅK och Nordisk språksekretariat producerat ljudkassetten till boken ”*Ung i Norden*”.

Publikationer

Centrets löpande rapportserie nr 26–28: *Norska skolan inför 90-talet* (nr 26), *Svenska i Finland* (nr 27) och *Svenska som fackspråk på högskolenivå* (nr 28).

3.2.5 *Utställningsverksamheten*

Vandringsutställningen ”*Finland*” har turnerat i Norge i samarbete med Finlands Ambassad i Oslo och Statens bibliotektilsyn.

Centret har anordnat vandringsutställningen *SÄPMI-SAAMENMAA-SAMELAND* för skolor i Norden med hjälp av Nordiska kulturfonden, Nordiska samerådet och Finlands undervisningsministerium. Utställningen öppnades av Leif Halonen, ordförande för Nordiska samerådet, 25.4 1989 i Helsingfors. I samband med vernissagen har centret arrangerat föreläsningsserien *Studia generalia – Aktuellt från Sameland 25.4–11.5 1989* i Helsingfors.

3.2.6 *Fortbildning av nordiska tolkar*

Referensgruppen för fortbildning av nordiska tolkar har haft två möten, där de nordiska tolkarnas grundutbildning, fortbildning, förutsättningar

för nordisk tolkning samt den nordiska språkkonventionen diskuterats. Ett speciellt informationsbrev (200 ex.) till tolkar och tolkutbildningsinstitutioner har distribuerats.

Två 5-dagars fortbildningskurser för tolkar och översättare har arrangerats, (jfr 3.2.1.2 och *bilaga 1*). Inom ramen för Nordiska ministerrådets tilläggsanslag har centret producerat broschyrerna "Att anlita tolk" (5 000 ex.) och "Kun tarvitaan tulkki" (40 000 ex.) i samarbete med Finlands justitieministerium. Centret har inlett framställningen av en motsvarande isländsk broschyr.

3.2.7 *Verksamhet med pedagogisk konsulent*

Centret har fortsatt verksamheten med pedagogisk konsulent 15.7–31.12 1989. Syftet har varit att öka informationen om Danmark i Finland samt intensifiera de ömsesidiga kontakterna mellan skolor, lärare och myndigheter.

I konsulentens arbetsuppgift har ingått skolbesök (universitet och högskolor: 19, övriga skolformer: 43) med föreläsningar över språk, litteratur, geografi, ekonomi, etc. Därtill har han hållit föreläsningar Pohjola-Nordens medlemskvällar (7) och medverkat i två kurser i danska. Den omfattande reselektorsverksamheten speciellt i östra Finland har skett i samarbete med universiteten och Pohjola-Norden.

Verksamheten med pedagogisk konsulent har givit ytterst positiva resultat. På grund av löneläget (t. ex. uteblivet etableringstillägg och flyttningsersättning, allmän lönenivå) har tjänstgöringen inneburit en markant ekonomisk förlust för konsulenten jämfört med den ordinarie tjänsten i hemlandet.

3.2.8 *Annan verksamhet*

På anmodan har centret avgett yttranden (jfr *bilaga 2*) till Nordiska rådet, till Nordiska ministerrådet och till nationella myndigheter. Speciellt i Finland har centret tagit språkpolitisk ställning för svenskan och i det övriga Norden för finskan.

Centret har varit representerat i arbetsgruppen "Sprogutvalget", tillsatt av Nordiska ministerrådet, vilket ansvarat för underlaget till NordMÅL, handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden 1990–95.

4. **Framtidsplaner**

Centret strävar efter att intensifiera den nordiska informationen i Finland, speciellt i dess östra del och Finlandsinformation i det övriga Norden. Publiceringen av nordiskt stoff för grannlandsundervisning och -information fortsätter. Inom kurs- och seminarieverksamheten kommer centret att verka inte endast för de skandinaviska språken utan även för finskan och isländskan. De förslag till åtgärder inom skol- och tolksektorn

vilka poängteras i handlingsprogrammet för språksamarbetet i Norden, NordMÅL, kommer att vara vägledande för verksamheten.

Styrelsen för Nordiska språk- och informationscentret har den 27.3 1990 godkänt ovanstående verksamhetsberättelse för år 1989, som härmed överlämnas till Nordiska ministerrådet.

Lars Nyström
Ordförande

Marja-Liisa Karppinen
Direktör

*BILAGA 1***Seminarieverksamhet 1989***1. Svenska i Finland*

Tid 6–7.1 1989
 Plats Hanaholmens kulturcentrum
 Deltagarantal 174

2. Svenska som fackspråk på högskolenivå

Tid 8–9.1 1989
 Plats Hanaholmens kulturcentrum
 Deltagarantal 96

3. Nordiska informationsdagar för bibliotek

Tid 18–19.9 1989
 Plats Hanaholmens kulturcentrum
 Deltagarantal 120

4. Idédagar för finska svensklärare vid universitetens övningsskolor

Tid 11–12.11 1989
 Plats Hanaholmens kulturcentrum
 Deltagarantal 32

Tolkkurser*1. Kurs i nordisk tolkning för nordiska tolkar*

Tid 4–10.9 1989
 Plats Langamýri, Island
 Deltagarantal 25

2. Kurs i nordisk tolkning

Tid 15–19.9 1989
 Plats Hanaholmens kulturcentrum
 Samarbetspart Hanaholmens och Helsingfors universitet
 (Kymmenedalen)
 Deltagarantal 13

Språkkurser*1. Intensivkurs i svenska för tjänstemän*

Tid 27.2 – 10.3 1989
Plats Statens ämbetshus, Helsingfors
Målgrupp tjänstemän
Deltagarantal 22

2. Intensivkurs i svenska för allmänheten

Tid 27.2 – 10.3 1989
Plats Statens ämbetshus, Helsingfors
Målgrupp allmänheten
Deltagarantal 21

3. Intensivkurs i svenska för tjänstemän

Tid 12 – 20.6 1989
Plats Eckerö, Åland
Målgrupp tjänstemän
Deltagarantal 20

4. Kurs i svenska för gymnasister

Tid 17.7 – 12.8 1989
Plats Blekinge läns folkhögskola, Sverige
Målgrupp gymnasister
Deltagarantal 34

5. Fortbildningskurs för lärare i svenska som främmande språk utanför Sverige

Tid 23.7 – 5.8 1989
Plats Billströmska folkhögskolan, Tjörn, Sverige
Målgrupp lärare i svenska som främmande språk
Samarbetspart Svenska institutet
Deltagarantal 10

6. Fortbildningskurs i finska för finska svensklärare inom det allmänna skolväsendet

Tid 24.7 – 5.8 1989
Plats Färgelanda, Sverige
Målgrupp finska svensklärare inom det allmänna skolväsendet
Samarbetspart Svenska institutet
Deltagarantal 21

7. Intensivkurs i svenska med norska och danska inslag för finska tjänstemän

Tid	24.7 – 5.8 1989
Plats	Valla folkhögskola, Linköping, Sverige
Målgrupp	tjänstemän
Samarbetspart	Svenska institutet
Deltagarantal	36

8. Kurs i danska

Tid	31.7 – 11.8 1989
Plats	Schaeffergården, Gentofte, Danmark
Målgrupp	tjänstemän, lärare och andra intresserade
Deltagarantal	23

9. Kurs i norska

Tid	2 – 11.8 1989
Plats	Lysebu, Oslo, Norge
Målgrupp	tjänstemän, lärare och andra intresserade
Deltagarantal	16

10. Introduktionskurs i finska

Tid	7 – 11.8 1989
Plats	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbetspart	Hanaholmens kulturcentrum och Helsingfors universitet (Kymmenedalen)
Deltagarantal	13

11. Kurs i danska för finska parlamentariker

Tid	16 – 20.10 1989
Plats	Riksdagen
Målgrupp	parlamentariker
Deltagarantal	9

12. Kurs i danska för tjänstemän

Tid	20.11 – 1.12 1989
Plats	Statens ämbetshus, Helsingfors
Målgrupp	tjänstemän
Samarbetspart	Danmarks Ambassad
Deltagarantal	21

*BILAGA 2***Yttrande 1989 över:**

- medlemsförslag A 880/k om upprättande av nordiska informationskontor i Bryssel och Moskva för Nordiska rådet.
- utbildningsverksamhet för översättare vid Nordiska språk- och informationscentret för Nordiska ministerrådet.
- analys av nordiska institutioner och samarbetsorgan på kulturområdet för Nordiska ministerrådet.
- läroplan för läroämnet svenska vid finskspråkiga gymnasier för skolstyrelsen i Finland.

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1989**Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
 c/o Stadsekr. Roland Rydin
 Stadskansliet
 S-404 82 Göteborg
 Tel. 031-61 10 55

1. Institutionens uppgifter

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

2. Organisation

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant.

3. Verksamheter 1989*3.1 Ekonomiskt utfall*

Budget	Bokslut	Överskott
Styrelsen		
125 000:–	120 946:01	4 053:99

Linjen för näringsterapi

Redovisas separat.

3.2 Beskrivning av verksamheten

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på tre linjer, *textillinjen* vid Chalmers tekniska högskola som med en tvåårig studietid leder till textilingenjörsexamen, *näringslinjen* vid universitetet i Oslo som omfattar 3 års studier utom för hushållslärare som får tillgodoräkna sig 1 termin för sina

tidigare genomgångna studier, samt linjen för *näringsterapi* vid universitetet i Göteborg som omfattar 1 1/2 års studier.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionerna är belägna för utbildningens driftkostnader, förutom linjen för *näringsterapi*, som finansieras över den nordiska fasta kulturbudgeten.

Det för NHH:s verksamhet positiva beslutet om inrättande av linjen för *näringsterapi* vid Göteborgs universitet har stimulerat till ett utvecklingsarbete rörande en överbyggande utbildning för danska dietassistenter och svenska kliniska dietister (och för motsvarande utbildningar i övriga nordiska länder när de inrättas). Dessa utbildningar ger behörighet för tillträde till tredje terminen på linjen för *näringsterapi* som i sin tur ger den särskilda behörighet som krävs inom forskarutbildningen i klinisk näringslära.

NHH-styrelsen undersöker f. n. behovet av påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi på högskolenivå för hushållslärare m. fl. Från dansk sida, främst från specialkursus för hushållning vid Århus universitet, har stora egna insatser gjorts för projektets fullföljande. Ämbetsmannakommittén för Nordiskt kulturellt samarbete tilldelade av 1988 års dispositionsmedel NHH 50 000 DKK för att avsluta utredningen om en nordisk konsumentekonomisk utbildning. Det förutsätts att utredningen bl. a. dokumenterar behovet.

Under de senaste åren har ett närmare samarbete kommit till stånd mellan NHH och Nordiska samarbetskommittén för hushållsundervisning.

Inom högskolans styrelse har påbörjats en diskussion om kortare påbyggnadskurser för yrkesverksamma dietister.

Högskolan följer även i övrigt olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

4. Beslut

Härmed överlämnas på NHH-styrelsens vägnar verksamhetsberättelse för 1989. Beslut i ärendet har fattats vid NHH-styrelsens sammanträde i Göteborg den 29 mars 1990.

Nordiskt kollegium för marinbiologi (NKMB)

Verksamhetsberättelse 1989

Navn og adresse

Nordisk kollegium for marinbiologi
c/o Forskningsleder Torgeir Bakke
Norsk institutt for vannforskning
Boks 333 Blindern
N-Oslo 3
Tel. (2)-23 52 80

1. Institusjonens oppgave

Nordisk Kollegium for Marinbiologi (NKMB) har til oppgave å fremme det internordiske marinbiologiske samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere, og/eller støtte kurser, konferanser og arbeidsmøter; utse nordiske utvekslingsstipendiater; og støtte studiereiser og planlegging av fellesnordiske forskningsoppgaver.

2. Organisasjon

Kollegiet består av inntil seks representanter for marinbiologiske institusjoner fra hvert av de nordiske land Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner nasjonale seksjoner av Kollegiet. Kollegiets styre består av de nasjonale seksjoners formenn. Kollegiet har deltidsengasjert en generalsekretær.

3. Virksomhet 1989

3.1 Økonomisk utfall (Resultatregnskap i 1 000 NOK)

Anslagspost	budget 1988	bokslutt 1988	avvik
<i>Totalt anslag</i>			
Overført anslag	1 674,5	1 674,5	0,0
Overskudd 1987	19,8	19,8	0,0
Overskudd + rent. 1988	153,3	161,8	+ 8,5
Sum anvendb anslag	1 847,6	1 856,1	+ 8,5
<i>Kostnader</i>			
Lønn	0,0	0,0	0,0
Varer og tjenester	89,0	170,6	-81,6
Prosjekt	1 700,8	1 660,8	+40,0
Sum kostnader	1 789,8	1 831,4	-41,6
Result før rent. etc	57,8	24,7	-33,1
Inntekt 1989	0,0	20,0	+20,0
Resultat pr 31.12.89	57,8	44,8	-13,0

3.2 Beskrivelse av virksomheten

Møter: Kollegiets styre har holdt to møter, den 13 april i Nordisk Ministerråd, København og 14–15 september i Torshavn, Færøylene.

Spesialkurser: Kollegiet arrangerte et ca. 2 uker langt spesialkurs ved følgende institusjoner.

Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, Danmark, 18–29 juni. "The Coupling between Biological and Physical Processes in the Water Column". Kursledere var professor T. Fenchel, cand.sci. P. Juel Hansen, lektor E. Kannevorff, dr Th. Kiørboe, F. B. Pedersen, C. Richardson, alle Danmark, dr G. A. Jackson (Scripps, USA), og dr P. G. Verity (Georgia, USA).

12 deltakere (DK 6, SF 2, N 2, S 1, UK 1).

Husö biologiska station, Åland, 7–19 august. "Kopplingar mellan fiskodling och det akvatiska ekosystemet". Kursledere var professor E. Leppäkoski og docent O. Rönnberg. I tillegg medvirket 14 forskere fra Finland, Sverige og USA som lærere. 10 deltakere fra fire nordiske land.

Havforskningsinstituttet og Universitetet i Island, Reykjavik, Island, 18–28 juni. "Fisk og fiske næring i marint system." Kursledere var docent J. Svavarsson, dr O. S. Asthorsson, dr O. K. Pálsson, dr B. Björnsson og dr K. G. Magnusson, alle Island og dr J. Mauchline (UK).

11 deltakere (DK 2, SF 2, IS 1, N 4, S 2).

Sletvik feltstasjon, Univ. i Trondheim, Nore, 7–19 august. "Polychaeta og Mollusca – identifikasjon og artskunnskap". Kursledere var førsteamanuensis J. A. Snelli, dr T. Holthe, forsker E. Oug og forsker P. B. Wikander alle Norge, samt dr A. Warén (Sverige).

10 deltakere (DK 4, SF 1, IS 1, N 2, S 2).

Kurset var ledd i forskningsprosjektet BIOFAR.

Ved Institutt for marinbiologi, Universitetet i Bergen, Norge, var det planlagt arrangert et kurs "Marint planteplankton" fra 12 til 23 juni. Dette kurs måtte avlyses grunnet sykdomsforfall fra begge hovedlærerne.

Antallet kursdeltakere siden Kollegiet startet kursvirksomheten i 1958 har vært 1 545 fordelt på i alt 129 kurs.

Utvexlingsstipendiater: Kollegiet har i løpet av året hatt følgende stipendiater:

Århus (DK): C. Lauren-Määttä (SF), 2 mnd: kjemisk forsvar hos *Fucus*.

– S. Floderus (S), 6 mnd: sedimentasjon og resuspensjon.

Reykjavik (IS): D. Ólafsdóttir (DK), 3 mnd: parasitter på fisk.

Trondheim (N): A. Bisther (S), 1.5 mnd: atferd og kommunikasjon hos spekhugger.

Askö (S): E. Olafsson (IS), 6 mnd: effekt av *Pontoporeia* på meiofauna i Østersjøen.

Kristineberg (S): J. Andersson (DK), 4 mnd: fysiologi hos *Ciona*.

– J. Kjerulf Petersen (DK), 6 mnd: fysiologi hos flatfisk.

Klubban (S): L. Kvarnemo (SF), 5 mnd: reproduksjon hos *Pomatoschistus*.

Torshavn (BIOFAR): L. Egnell (S), 2 mnd: temperaturregimets virkning på bunnfaunadiversitet ved Færøyene.

– A. B. Klitgaard (DK), 4 mnd: fauna assosiert med svamp ved Færøyene.

– M. S. Thorsen (DK), 4 mnd: hydroider ved Færøyene.

– R. Palerud (N), 3 mnd amphipoder ved Færøyene.

Kollegiet har til nå hatt 151 utvexlingsstipendiater ved nordiske institusjoner.

Prosjekt BIOFAR: 1989 har vært det annet av tre prosjektår for NKMBs satsingsområde: Marinbiologiske forhold ved Færøyene. Det er utarbeidet en egen årsberetning for prosjektet (vedlagt). Hovedtrekkene ved aktiviteten har vært følgende. Laboratoriet i Kaldbak, finansiert av det færøyske Lagting, er blitt ytterligere utvidet med arbeidsplass som tillater kursvirksomhet. Et større saltvannsakvarium er under oppbygging, og laboratoriets utsturs-park og bibliotek utvidet. Et viktig hjelpemiddel er en omfattende, nå fullt operativ, database for alle biologiske funn.

Engasjement av teknisk assistent og laboratorie- og kontorpersonale har fortsatt.

Virksomheten har vært konsentrert om tokter med F/F "Haakon Mosby" (Bergen), F/F "Magnus Heinason" (Torshavn) samt et lokalt kystvaktsskip, og med deltakelse både av biologer og fysisk oseanografer. BIOFAR har foruten stipendiatene nevnt ovenfor, mottatt følgende gjesteforskere i 1989:

Dr o. Tendal (DK), systematikk på hardbunnsfauna,

Førsteamanuensis T. Brattegard (N), systematikk på krepsdyr,

Førsteamanuensis J. A. Sneli (N), systematikk på mollusker,

Dr. K. W. Ockelmann (DK) systematikk på mollusker.

Dr. A. Josefsson (S), samfunnsstruktur på bløtbunn.

R. M. Kristensen (DK), systematikk på meiofauna.

Fra 1 til 8 oktober ble det på Kaldbak arrangert en workshop med tema "Isopode krepsdyr". Møtet samlet 5 erfarne eksperter på dyregruppen, en fra hvert nordisk land, samt to stipendiater.

Styringskomiteen for BIOFAR har hatt to møter, ett på "Haakon Mosby" og ett på Kaldbak.

Øvrige aktiviteter:

Kollegiet innvilget økonomisk støtte til arrangement av følgende nordiske fagmøter.

Nordisk Diatomologmøte 29 – 30 mai. Univ. i Oslo, 28 deltakere.

Baltiska Marinbiologers arbeidsgruppe nr 18 møte Askö, Sverige, 13 – 16 mars. "Shallow water fish ecology". 15 deltakere fra Norden, Polen, DDR og Vesttyskland.

Doktorandkurs "Life in moving fluids". Tjärnö marinbiologiska lab., Sverige, juli. 16 deltakere.

Kollegiet har i tillegg til aktivitetene ovenfor gitt støtte til studie-, kontakt- og planleggingsreiser innen Norden for til sammen 27 marinbiologiske studenter og forskere.

Undertegnede har utarbeidet virksomhetsberetningen for 1988 med fullmakt fra NKMBs styre og på grunnlag av materiale oversendt fra de nasjonale seksjoner.

Oslo, 2 mai 1990

Torgeir Bakke

Generalsekretær NKMB

*BILAGA***Årsberetning for BIOFAR (Marine Benthic Fauna of the Faroe Islands) Kaldbaklaboratoriet, 1989**

BIOFAR-projektet tager sigte på en faunistisk og økologisk undersøgelse af bunddyrfaunaen inden for den færøske økonomiske zone fra 100 meters dybde til ca 1 000 m.

Programmets formål er formuleret således:

1. at styre Færøernes kendskab til egen marin fauna og etablere lokal mulighed og internordisk kontaktnet for videreudforskning af denne.
2. at øge kendskabet til faunaen på hård og blød bund i et område, som er forskningsmæssigt interessant m. h. t. biogeografi, vigtige fiskeriers naturgrundlag og som referenceområde for undersøgelser knyttet til menneskelig påvirkning.
3. at anvende et fællesnordisk faunistisk forskningsprojekt til at koordinere nordisk taxonomisk ekspertise, som senere også kan være af værdi for andre videnskabelige projekter.

Hovedsigtet med projektet er grundvidenskabeligt med hensyn til tilvejebringelse af materialet og udnyttet af de indvundne resultater.

Nordisk Kollegium for Marinbiologi (NKMB) står som initiativtager. Der lægges derfor vægt på, at projektet udnyttes til at opretholde og styrke NKMB-aktiviteter, der tager sigte på uddannelse og træning af yngre videnskabsfolk inden for marinbiologi. — Dette sker særligt ved, at stipendier og kursusaktiviteter knyttes til projektet samt ved, at der afholdes seminarer og workshops for de deltagende videnskabsfolk med henblik på koordinering af de indvundne resultater.

Organisation

Organisatorisk står Nordisk Kollegium for Marinbiologi for projektets gennemførelse ved en styringskomité bestående af forskningsleder Torgeir Bakke, NIVA, Oslo; førsteamanuensis Torleiv Brattegard, Institutt for Marinbiologi, Universitetet i Bergen; fiskeridirektør, cand. scient. Kjartan Høydal, Færøerne; fil. dr. Alf Josefson, Kristinebergs Marinbiologiske Station, Fiskebäckskil; Sverige; dr. phil. Arne Nørrevang, Naturhistorisk Museum, Færøerne og dr. phil. Ole Tendal, Zoologisk Museum, København. Nørrevang er formand for komiteen og koordinator af projektet. Cand. scient. Jákup Reinert, Fiskirannsóknarstovan, Tórshavn er associeret styringsgruppen som kommitteret.

Financiering

Projektet finansieres gennem en større bevilling fra Nordisk Ministerråd — i dette finansår 718 585 kr, medens ca 110 000 kr allokeredes Nordisk Kollegium for Fysisk Ocenografi til samarbejde med BIOFAR. Hertil kommer yderligere bevillinger fra Carlsbergfondet: 250 000 kr og færøske

pengeinstitutter: Føroya Banki 50 000 kr, Føroya Sparikassi 50 000 kr, Sjóvinnubankin 50 000 kr, Fossbankin 5 000 kr og Norðuroya Sparikassi 5 000 kr.

Det færøske Lagting har finansieret indretningen af Kaldbaklaboratoriet, hvor projektet har til huse, og betaler ved en årlig bevilling på den færøske finanslov dettes basale drift. Bevillingen for 1989 er 288 000 kr.

Samarbejde med Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi (NKFO)

NKFO har ansat dr. Haakon Westerberg, Gøteborgs Universitet til at koordinere samarbejdet mellem de to kollegier omkring BIOFAR-projektet. Westerberg deltog i togtet med "Håkon Mosby" i maj.

En database med mere end 8 000 oceanografiske observationer, dækkende størstedelen af BIOFAR-projektets undersøgelsesområde, er under opbygning og vil indgå ved materialets bearbejdning.

Samarbejde med Færøernes Fiskeriundersøgelser

Fiskirannsóknarstovan – Færøernes Fiskeriundersøgelser – stiller undersøgelseskibet "Magnus Heinason" til rådighed for BIOFAR 14 dage om året i hvert af de tre år, BIOFAR varer. Et samarbejde er etableret omkring bunddyrfaunaen og de demersale fisks føde i de samme områder.

Samarbejde med Færøernes Vagt- og Bjærgningstjeneste

I forbindelse med ønsket om at kunne foretage prøvetagninger uden for togterne er der opnået aftale med Vaktar- og Bjærgingartænastan – Færøernes Vagt- og Bjærgningstjeneste – om at kortere togter kan foretages med tjenestens fartøjer i op til 25 dage om året.

Laboratoriet i Kaldbak

Laboratoriet blev oprettet og udstyret i løbet af 1988, men yderligere udbygning er sket i 1989. Bjørki Geyti har færdigindrettet fælleslaboratoriet, så kurser kan afholdes på stationen. Et værksted til fremstilling og reparation af redskaber og apparater er blevet indrettet. Kælderetagen er blevet udbygget med skyllerum til forbehandling af det indsamlede materiale. Desuden er indrettet lagerfaciliteter med ca. 150 løbende meter, og et akvarierum med direkte havvandsforsyning er under opbygning.

Sorteringsarbejdet er fortsat, og til dato er sorteret materiale fra 340 stationer.

Telefax er anskaffet, men er tilsluttet telefonnummeret – den fungerer derfor manuelt. Endvidere er anskaffet en plotter, og et plotnings-program er under opbygning.

Af prøvetagningsredskaber er i årets løb bygget en mindre trekantskraber samt to epibentiske slæder som modificeret af Jon-Arne Sneli (den ene som erstatning for en slæde mistet i 1988). Desuden kan disponeres over en 3 m skalskraber og en HAPS. Til togterne lånes en modificeret McInty-

re-grabbe og en Rothlisberg-Piercy epibentisk slæde modificeret af Torleiv Brattegard.

Færøernes Fiskeriundersøgelser stillede et trawl til rådighed, selv om dette ville blive totalskadet ved vore prøvetagninger.

Personale

Bjørki Geyti er ansat som teknisk assistent/pedel. Astrid Andreassen er ansat i en halvdagsstilling som sorterer. Lena Reinert er ansat i en heldagsstilling som sorterer og Unn Johannesen er ansat i en kombineret heldagsstilling som kontorhjælp/sorterer – til afløsning af Oddvør Lamhaug, der fratrådte 1. september.

Koordinator og daglig leder, dr. phil. Arne Nørrevang, lægger ca. 1/2-delen af sin arbejdstid på projektet efter aftale med Náttúrugripasavnið – Naturhistorisk Museum – og det færøske Landsstyre.

Stud.scient. Anne Klitgård tilbragte februar måned på laboratoriet og bistod med ordning af de udsorterede prøver.

Stipendiater

15 stipendiemåneder er af NKMB allokeret til BIOFAR-projektet. Stipendiater: stud. scient.'erne Anne Klitgaard og Marianna S. Thorsen, specialestuderende ved Zoologisk Museum, Københavns Universitet, vejleder Ole Tendal; stud. scient. Rune Palerud, hovedfagsstuderende ved Institut for Marinbiologi, Universitet i Bergen, vejleder Torleiv Brattegard; stud.scient. Lars Engnell, specialestuderende ved Gøteborgs Universitet, vejleder Alf Josefson.

Stipendiaternes undersøgelser er omtalt under *delprojekter*.

Bibliotek

I årets løb er en del bøger og bestemmelsesværker blevet anskaffet, ligesom tidsskrifterne "Sarsia" og "Ophelia" af udgiverne er blevet skænket til laboratoriet fra 1. årgang, medens laboratoriet fremover abonnerer på disse. Færøernes Landsbibliotek har skænket "The Norwegian North Polar Expedition 1893 – 1896. Scientific Results".

Registreringsarbejdet over særtryk er blevet fortsat og en liste over bibliotekets bestand af bøger og særtryk vil blive udfærdiget snarest.

Database

Alt materiale registreres i en database, hvis opbygning forstås af en tilknyttet konsulent, Martin Zachariassen, med henblik på bredest mulige udnyttelsesmuligheder i relation til forskernes ønsker ved bearbejdelsen af materialet.

Foreløbig omfatter den:

1. en fuldstændig stationsliste

2. en bestemmelsesfil, hvori arter indføres, efterhånden som de bliver identificeret fra de forskellige stationer.
3. en artsfortegnelse med angivelse af arts-koder, der suppleres, efterhånden som evt. ikke-registrede arter dukker op. Grundlag for disse arts-koder er tilvejebragt af Alf Josefson og amanuensis Tore Høisæter, Institutt for Marinbiologi, Bergen.
4. et plotterprogram, der henter sine oplysninger i stationslisten, og som kan anvendes ud fra bestemmelsesfilen og andre, kommende filer.

Haakon Westerberg har som nævnt under samarbejde med NKFO oprettet en database over oceanografiske observationer.

Der arbejdes videre med udbygning af databasens funktioner og muligheder.

Møder

Der blev afholdt møde i styringsgruppen i forbindelse med årets togt med "Håkon Mosby", og et afholdtes 28. – 29. november i Kaldbak. I den forbindelse afholdtes møde med direktøren for Nordens Hus, Jan Kløvstad, med henblik på foreløbig tilrettelæggelse af det planlagte symposium i oktober 1991 om BIOFAR-projektets resultater.

Samarbejds-møde med NKFO blev holdt ved besøg ved Oceanografiska Institutionen i Göteborg 6. – 7. december (Arne Nørrevang).

NKMB afholdt sit årlige styrelsesmøde i Tórshavn 14. – 15. september. Nordens Hus stillede mødelokale og faciliteter til rådighed, og deltagerne boede på Kaldbaklaboratoriet.

Togter

"Håkon Mosby", der stilles til rådighed af Bergens Universitet, gjorde togt 27. maj – 7. juni (togtleder Torleiv Brattegard). Der deltog 8 biologer og Haakon Westerberg som oceanograf. Der blev hovedsagelig arbejdet med blødbunds- og hyperbentisk fauna. 94 stationer blev taget med grabbe, detritusslæde og hyperbentisk slæde. Endvidere blev der gjort forsøg med fotografering af bunddyrsfaunaen (Haakon Westerberg).

"Magnus Heinason" (Færøernes Fiskeriundersøgelser) gjorde togt 20. juli – 1. august (togtleder Arne Nørrevang). Der deltog 7 biologer. Der blev arbejdet med hårdbundsfauna, og 76 prøver blev taget med detritusslæde og trekant-skraber, ligesom der blev taget en del stationer med trawl, specielt med henblik på at indsamle grenede koraller. Disse indsamlinger var tilrettelagt med henblik på at tage prøver i den sydvestligste del af undersøgelsesområdet, hvorfra der hidtil ikke forelå prøvetagninger.

Vaktar- og Bjargingartænastan – den færøske Kystvagt – har stillet inspektionsfartøjer til rådighed i det forløbne år, dels til indsamlinger af forskellige svampe (Ole Tendal og Anne Klitgaard) og hydroider (Marianne Thorsen) og dels til et forundersøgestogt på Færøbanken med indsamling af meiofauna. Dette sidste som forberedelse til et togt i 1990 med

havundersøgelsesskibet "Valdivia" fra Hamborg med denne fauna som emne.

Delprojekter

Foruden selve indsamlingsarbejdet, som hidtil har været hovedsigtet, foretages special-indsamlinger til flere delprojekter.

Stud.scient. Anne Klitgaard (specialestuderende ved Zoologisk Museum, Københavns Universitet) har under vejledning af Ole Tendal fortsat indsamlingen af svampe med henblik på analyse af den associerede fauna – specielt faunaen inden i svampene. Materialet er under bearbejdelse på Zoologisk Museum.

Der er blev indsamlet ca. 500 kg friskfrosset materiale af et bredt udvalg af bundfaunaen – dog især af svampe (Porifera) – til biokemiske undersøgelser med henblik på naturstoffekemi og løsning af taxonomiske problemer. Arbejdet foregår i et samarbejde mellem Ole Tendal og lektor Carsten Christoffersen, Kemisk laboratorium II, H. C. Ørsted Institutet, KU. Endvidere foretager centerleder, lic.agro. Lone Gram, Fiskeriministeriets Forsøgslaboratorium, Danmarks Tekniske Højskole, en analyse af de til svampene associerede bakterier for at undersøge disses eventuelle rolle i syntesen af de omtalte naturstoffer.

Jákup Reinert har videreført maveanalyser af demersale fisk med reference til forekomsten af fødedyrene som belyst af resultaterne af BIOFAR-projektets indsamlinger. Dette arbejde vil, som omtalt tidligere, blive intensiveret ved et fællestogt med "Challenger" i marts 1990.

Stud.scient. Marianne Thorsen har påbegyndt indsamling og bearbejdning af hydroider – også fra lavere vand – med henblik på forekomst i relation til vandmasser og bundforhold.

Stud.scient. Lars Engnell har indsamlet kvantitative prøver, især fra en transekt mellem 400 og 1000 m over Færø-Islandryggen med henblik på en analyse af faunaens sammensætning i dette område, især artsdiversitet i relation til den markante temperaturvariation.

Stud.scient.erne Rune Frederiksen og Andreas Jensen er i færd med afslutte deres speciale: en analyse af den til koralbanker (*Lophelia*) associerede fauna af makro-invertebrater.

Stud.scient. Rune Palerud er i færd med at afslutte sit speciale: bearbejdelse af visse amphipod-familiers forekomst i et udvalg af transekter fra 100 til 1000 meters dybde taget med hyperbentisk slæde.

Stud.scient. Erik Rømer, specialestuderende ved Zoologisk Museum, Københavns Universitet, har påbegyndt bearbejdning af decapode krebsdyr under vejledning af prof., dr. phil. Bengt Muus, Zoologisk Museum, Københavns Universitet og Torleiv Brattegard med henblik på forekomst i relation til vandmasser og bundforhold.

Workshop

I tiden 1.–8. oktober afholdtes en workshop på Kaldbaklaboratoriet med emnet isopode krebsdyr. Deltagerne var etablerede forskere: Torleiv Brattgard, dr. Heikki Salemaa, Hydrobiologiska Laboratoriet, Helsingfors; Professor Jarl-Ove Strömberg, Kristinebergs Marinbiologiska Station, Sverige; Dr. Jørunder Svavarsson, Biologisk Institut, Islands Universitet; Dr. Torben Wolff, Zoologisk Museum, Københavns Universitet. Desuden deltog stud.scient. Anne Klitgaard og cand.scient. Jan Sørensen, Færøerne.

I løbet af denne uge bestemtes 67 arter, hvilket bringer det samlede antal, fundet ved Færøerne, op på 91.

Kursus

I regi af Trondhjem Biologiske Stasjon afholdtes i tiden 7.–19. august et NKMB-kursus i taxonomi (bestemmelse af dyr) inden for grupperne Polychaeta og Mollusca. Kurset blev afholdt på Sletvik Feltstation, Universitet i Trondhjem, og talte 10 deltagere: 1 fra Island, 1 fra Finland, 4 fra Danmark, 2 fra Sverige og 2 fra Norge. Kurset omfattede to dages togt med forskningsfartøj i Trondheimsfjorden, forelæsninger over Færøernes topografi og hydrografi, zoogeografiske regioner, nomenklatur og systematik.

Som arbejdsmateriale anvendtes prøver fra BIOFAR, og 49 taxa af polychæter og over 200 taxa af mollusker blev registreret. Lærere var Torleif Holthe (polychæter), Eivind Oug (polychæter), Anders Warén (mollusker), Per Bie Wikander (mollusker) og Jon-Arne Sneli (mollusker, kursusleder).

Gæsteforskere og bearbejdning af materialet

I forbindelse med togterne har adskillige af deltagerne tilbragt kortere eller længere tidsrum på Kaldbaklaboratoriet og arbejdet med identifikation af deres specielle grupper. Dette gælder især svampe (Porifera) (Ole Tendal), krebsdyrgrupperne Mysidacea og Decapoda (Torleiv Brattgard) samt mollusker (Jon-Arne Sneli).

I forbindelse med at NKMB holdt bestyrelsesmøde i Nordens Hus, bestemte dr. phil. Kurt Ockelmann, Marinbiologisk Laboratorium i Helsingør, en del mollusker og verificerede bl.a. en del af det bestemte materiale fra bestemmelseskurset i Bergen, august 1988.

Lic.scient. Reinhardt Møbjerg Kristensen, Zoologisk Museum, Københavns Universitet, gæstede Kaldbaklaboratoriet i tiden 15.–29. oktober for i samarbejde med Arne Nørrevang at gøre forundersøgelser til meiofauna-togtet med "Valdivia" i april 1990. Flere nye dyrearter blev fundet, særlig kan nævnes en ny art af phylum Loricifera, slægten Ruboloricus.

Jon-Arne Sneli (mollusker) gæstede laboratoriet 1. november–8. december med orlov fra Trondhjem Biologiske Stasjon.

I forbindelse med mødet i styringsgruppen i november arbejdede Ole Tendal (sammen med Anne Klitgaard) 10 dage på laboratoriet, Torleiv Brattegard i 3 dage og Alf Josefson i 2 dage. Et en-dags togt med den færøske vagt- og bjergningstjeneste i dette tidsrum gav righoldige prøver af svampe og koraller.

Samtlige de nævnte forskere arbejder på deres hjeminstitutioner med identificering af det indsamlede materiale.

Identificering af indsamlet materiale

Der er optaget forbindelse med en lang række forskere om bestemmelse af BIOFAR-materialet, ligesom de allerede til projektet knyttede forskere har fortsat deres arbejde.

Listen over identificerede arter er nu så lang, at selvstændige rapporter vil blive udarbejdet. Dette gælder især for grupperne Mollusca og Crustacea, men også for en del Polychaeta.

Andre aktiviteter

Astrid Andreasen og Arne Nørrevang deltog i nordisk museumsmøde på Naturhistoriske Riksmuseet, Stockholm 25.–26. april, hvor Astrid Andreasen specielt besøgte projektet ZOOTAX for at indhente erfaringer til sorteringsarbejdet.

Arne Nørrevang deltog i den 24. europæiske marinbiologiske kongres i Oban, Skotland, og i denne forbindelse blev ved møde med direktør J. B. L. Matthews første skridt taget til et formaliseret samarbejde mellem Kaldbaklaboratoriet og Scottish Association for Marine Biology.

Økonomi

De tildelte bevillinger har været tilstrækkelige til at drive stationen, den til togterne knyttede aktivitet og rejseaktiviteterne i forbindelse med kortere og længere ophold på stationen. Med henblik på den øgede aktivitet i 1990, specielt det forhold, at der vil blive to eller muligvis tre togter flere end de foregående år, vil et beløb af bevillingerne fra Nordisk Ministerråd og de færøske banker blive søgt overført til næste år.

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (Nordita)

Verksamhetsberättelse 1989

Navn og adress

Nordiskt Institut for Teoretisk Atomfysik (Nordita)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (31)42 16 16

1. og 2. Formål og organisation

Nordita blev oprettet i 1957. Institutionens formål er at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomfysik. Institutet skal drive forskning og uddannelse samt fremme forskningen ved samarbejde mellem de nordiske institutioner inden for området, f. eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og finansiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at afholde eller yde bidrag til symposier m. m.

Institutet modtager stipendiat fra de nordiske lande (i reglen for 2-års perioder) og udenlandske gæsteforskere. Kernen i Norditas virksomhed udgøres af den videnskabelige stab, seks fastansatte professorer samt fire assisterende professorer (lektorer), som udnævnes for en begrænset tid.

Institutets virksomhed omfatter astrofysik, elementarpartikelfysik, faststoffysik, fysik om komplekse systemer og kernefysik.

Nordita ledes af en styrelse bestående af indtil 3 medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er Norditas direktør født medlem af styrelsen.

De nationale repræsentanter i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd efter forslag af vedkommende forskningsråd eller tilsvarende organ i respektive land. For hvert land udnævnes en suppleant i styrelsen.

Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af direktøren og en af personalerepræsentanterne samt et medlem fra hvert land, herunder styrelsens formand, som tillige er formand for udvalget.

Norditas professorer danner et professorkollegium, der virker som rådgivende organ i videnskabelige spørgsmål. Direktøren er formand for kollegiet.

Alle ansatte ved Nordita, herunder forskningsstipendiaterne, danner et rådgivende institutkollegium.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier, der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen.

Fagudvalg nedsættes af styrelsen. Udvalgene består normalt af et medlem fra hvert af de nordiske lande samt mindst ét medlem af Norditas professorkollegium. Fagudvalgene virker som rådgivende organ for styrelsen.

Med virkning fra 1. januar 1990 træder Norditas nye statutter i kraft.

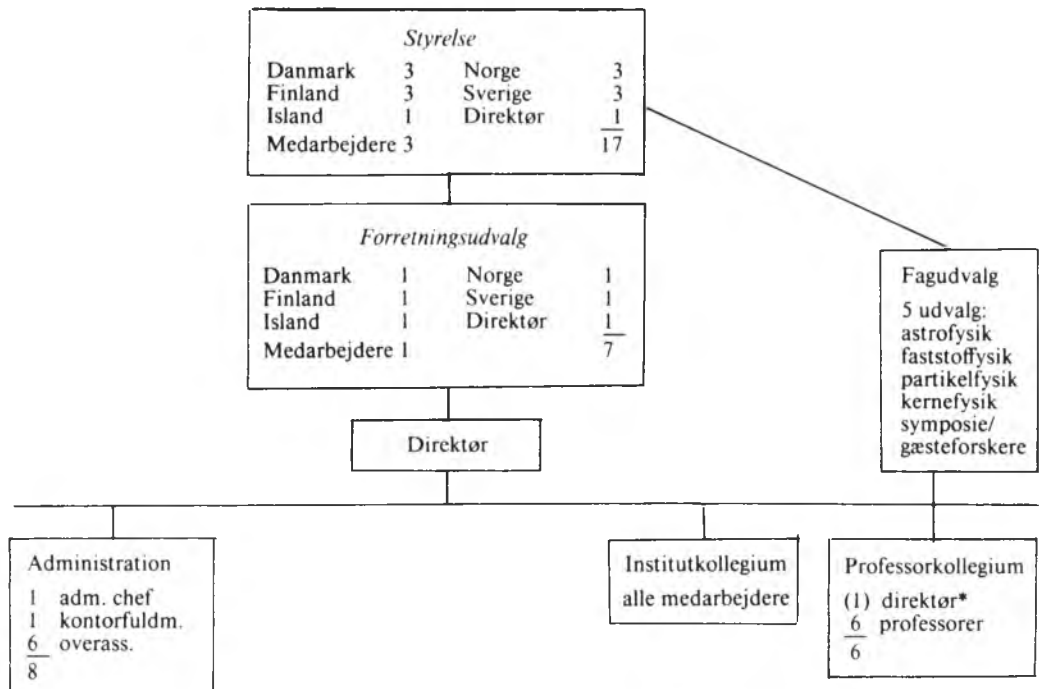
Styrelsen vil herefter bestå af 2 medlemmer fra hvert land, direktøren samt 3 medlemmer fra Norditas personale.

Forretningsudvalget nedlægges.

Professorkollegiet vil bestå af professorer, assistant professorer og nordiske lektorer.

Nordita

Organisationskema

* nuværende direktør er ansat som professor ved Nordita

Norditas styrelse pr. 31. december 1989:

	*C. J. Pethick (direktør)
Danmark	*Aage Winther (formand) Jens Lindhard H. Smith
Finland	*Alpo Kallio Christofer Cronström Pekka Jauho
Island	*Magnús Magnússon
Norge	*Haakon Olsen J. M. Hansteen Finn Ravndal
Sverige	*Bengt Gustafsson Arne Claesson Osvaldo Goscinski
Nordita medarb.	M. Nordahl *P. Di Vecchia Helle Kiilerich

*Medlem af forretningsudvalget

Styrelsesmøder blev afholdt den 16. marts og 20. september. Derudover har Norditas forretningsudvalg afholdt møder den 11. januar, 1. marts, 18. maj, 16. juni, 24. august og 15. november.

Norditas personale pr. 31. december 1989

Direktør: Professor C. J. Pethick

Videnskabelig:

Professor P. Di Vecchia
 Professor J. Hertz
 Professor A. Luther
 Professor B. Mottelson
 Professor C. J. Pethick
 adj.prof. G. E. Brown, Stony Brook, U.S.A.
 lektor M. Høgh Jensen
 lektor B. Jones til 30.9.89
 lektor R. Svensson
 lektor A. Wirzba

Administrativ:

N. R. Nilsson, administrationschef
 H. Bergen
 H. Kiilerich
 A. Lumholdt fra 6.6.89
 J. Nielsen fra 12.6.89
 E. Pedersen
 A. M. Rey
 B. Thorup
 I. Wadil til 30.6.89

3.1 Økonomisk oversigt

Anslagspost	Overført fra 1988	Budget 1989	Årsregnskab 1989	Afvigelse
lønninger varer og tjenester projekter	403 187	9 135 1 764 3 706	8 618 3 478 2 811	+ 517 - 1 311 + 1 082
Ialt	590	14 605	14 907	+ 288
Indtægter				
renter			185	
øvrig		35	323	

Overførsel til 1990 323 (288 + 35) + renter 185

I løbet af 1988 er kontoplanen ændret, således at f. eks. EDB til videnskabelige beregninger og publikationer er overført fra projekter til varer og tjenester. Denne ændring medfører også i budgettet for 1989 de store afvigelser i den sidste kolonne.

Det store overskud på lønningsposten skyldes forskydninger i stipendieprogrammet, samt at et professorat har været ubesat, men med langtidsgæsteforskere som vikarer ført under projekter. Dette ledige professorat er besat pr. 1. januar 1990.

Virksomheden i 1989 har i meget høj grad været præget af drøftelser i forbindelse med instituttets omorganisation og udarbejdelse af forslag til nye vedtægter på baggrund af den evaluering, der på foranledning af Nordisk Ministerråd blev foretaget i 1988. Videnskabeligt har virksomheden i 1989 fulgt planerne, og man har så vidt muligt tilpasset det videnskabelige program til de anbefalinger og kommentarer, der fremkom i forbindelse med evalueringen af Nordita.

I løbet af året besøgte et stort antal fysikere Nordita og adskillige aflagde også besøg ved andre nordiske institutioner. Af langtidsgæster opholdt 7 sig i København og 3 i de nordiske lande. Desuden foregik som altid en regelmæssig udveksling af forskere mellem Nordita og medlemslandene.

Ved udgangen af 1989 var der 15 stipendiater fra de nordiske lande ved Nordita, hvor de fortsatte deres uddannelse i teoretisk fysik.

Nordita stod som arrangør af 4 symposier og var medarrangør af yderligere 3 samt ydede støtte til 7 symposier/møder i Norden.

Som et led i informationen om Norditas virksomhed er man i 1989 påbegyndt udgivelsen af et nyhedsbrev, "Nordita News". Nordita News udgives 6 gange om året og indeholder oplysning om gæsteforskere, møder og konferencer, medarbejderes publikationer samt oplysning om ledige stillinger ved Nordita og andre forskningsinstitutioner. Nyhedsbrevet distribueres til forskere og forskningsinstitutioner i hele Norden.

En detaljeret beskrivelse af Norditas aktiviteter i 1989 vil kunne findes i virksomhedsberetningen for 1989.

Stipendiater

Nordita modtog 33 ansøgninger om stipendium for 1989/90. I 1989 har Nordita haft følgende stipendiater:

Danmark

L. Appel*	1.1. – 31.12.89	A
H. Heiselberg	1.1 – 31.08.89	K
H. J. Jensen	1.1 – 31.12.89	F
B. Lauritzen	1.1 – 31.12.89	K
K. Sneppen	1.9 – 31.12.89	K

Finland

J. R. Honkonen	1.1 – 31.08.89	F
E. J. O. Nykänen	1.1 – 28.02.89	E
E. Vuorio	1.1 – 31.08.89	E

Island

G. Björnsson	1.1. – 28.02.89	A
R. Guðmundsdóttir	1.1 – 31.08.89	E
G. I. Þorbergsson	1.1 – 31.08.89	F

Norge

P. Lilje	1.9. – 31.12.89	A
C. A. Lütken	1.1 – 31.12.89	E
R. A. Madsen	1.1 – 31.12.89	E
S. Sannan	1.1. – 31.12.89	E

Sverige

P. B. Dahlqvist	1.9. – 31.12.89	F
H. Frisk	1.9. – 31.12.89	K
S. Larsson	1.1. – 31.08.89	A
K. Lindgren	1.9. – 31.12.89	F
M. G. Nordahl	1.1. – 31.12.89	F
K. Olofsson	1.1. – 31.12.89	A
G. Russberg	1.1. – 31.12.89	F
H. Weber	1.9. – 31.12.89	F

* Orlov 15.9.88 – 15.3.89

A – Astrofysik

E – Elementarpartikelfysik

F – Faststoffysik (inklusive komplekse systemer)

K – Kernefysik

Gæsteforskere

I 1989 har følgende forskere opholdt sig ved Nordita for en længere periode:

V. Antonuccio, Trieste
 E. Ducloux, Paris
 M. Fabbrechesi, Milano
 A. Illarionov, Moskva
 J. Håkansson, Göteborg
 X. Dong Liu, København
 A. Nersesyan, Tbilisi
 G. Paladin, Rom
 F. Pezzella, Napoli
 D. G. Ravenhall, Univ. of Illinois, Urbana
 M. Stone, Univ. of Illinois, Urbana
 D. Umberger, Los Alamos

Herudover har Nordita bidraget til længere besøg ved andre nordiske institutioner af følgende forskere:

F. Döna, Rossendorf	MSI, Stockholm, 12 mdr.
S. Girvin, Indiana	CTH, Göteborg, 2 uger
T. T. S. Kuo, Stony Brook	Oslo Universitet, 2 uger
K. Likarev, Moskva	CTH, Göteborg, 2 mdr.
G.-Q. Liu, Nanjing	TFT, Helsinki og Aarhus Univ., 2 mdr.

Symposier

I 1989 afholdtes følgende møder arrangeret af Nordita:

Nordita Student Physics Conference, København, februar
 Nordita Spring Course in Introductory Theoretical Astrophysics, Gottskär, Sverige, marts
 String and Conformal Field Theories (an extended workshop), København, april – maj
 Mini – Workshop on Solitons in Nuclei, København, juni

Nordita var medarrangør af følgende møder:

Landau-Nordita meeting "Two Dimensional Electronic Systems", Zvenigorod, USSR, oktober
 Nordita and TFT Summer School in High Energy Physics, Porvoo, Finland, juni
 Workshop "Nuclear Structure in the Era of New Spectroscopy", København, september – december

Publikationer

Der er i 1989 udkommet 61 videnskabelige artikler i serien Nordita preprints. Hertil kommer en række artikler, der ikke er indgået i preprint-

serien, men publiceret direkte i tidsskrifter samt artikler udarbejdet i samarbejde med forskere fra andre institutioner.

En fuldstændig oversigt over den videnskabelige aktivitet vil fremgå af Norditas virksomhedsberetning for 1989.

Lars Brink
Styrelsens Formand

C. J. Pethick
Direktør

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
PB 107/Tavastgatan 2 A 8
SF-20 501 Åbo
Tel. 921 – 32 62 06

1. Institutets uppgift

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) grundades 1959 och är sedan 1972 placerat i Åbo.

Institutets verksamhetsområde är nordisk tradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden. Verksamheten omfattar nordiska traditionsvetenskapliga projekt, konferenser och publikationer. Detta innebär att institutet fångar upp projektidéer, bildar nordiska forskargrupper för aktuella forskningsuppgifter samt bidrar till projektplanering och startandet av nya projekt inom sitt verksamhetsområde. Institutets informations- och publikationsverksamhet riktas såväl till nordiska som internationella forskare, traditionsarkiv och forskningsenheter inom universitetsvärlden.

2. Organisation

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseeende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet. Styrelsen består av två medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en

period av tre år i sänder. För varje styrelsemedlem förordnas en suppleant. Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverka med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning. Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

3. Verksamheten

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1989	Budget	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	—	847 000		
	lönekom- pensation pension	135 536 168 374	969 382 168 374	+13 154 —
Varor och tjänster		191 755	213 127	—21 372
Projekt		447 000	456 770	— 9 770
Summa		1 789 665	1 807 653	—17 988
Bokförsäljning			580	
Räntor			234	
Kassarabatter			814	

3.2 Beskrivning av verksamheten 1989

Institutets informationsbulletin NIF Newsletter utkom i april med nummer 1/1989 (20 sid.), i juni med ett dubbelnummer 2–3/1989 (32 sid.) och i september med ett specialnummer 4/1989 (52 sid.) om forskarutbildningsprojektet i Indien.

Institutets övriga publikationsverksamhet drabbades av förseningar som förorsakades av olika skäl: institutet flyttade till nya lokaler vid Tavastgatan 2 A i Åbo under februari–mars, forskarutbildningsprojektet i Indien och den livliga internationella konferensverksamheten inklusive samarbetet med Unesco kring rekommendationen om folklorens värn tog mera tid i anspråk än väntat. Också NIF:s trettioårsjubileum i september bidrog till att man inte fick ut nya volymer i NIF Publications. Dessutom förlorade NIF två erfarna medarbetare på textbehandlings- och bokproduktionsenheten under årets lopp. Redigeringsarbetet fortsattes dock med bl. a. NIF Publications 21 (Kvinnofolk-gruppens projektrapport på skandinaviska språk) och 22 ("Religion, Myth, and Folklore in the World's Epics: the Kalevala and Its's Predecessors").

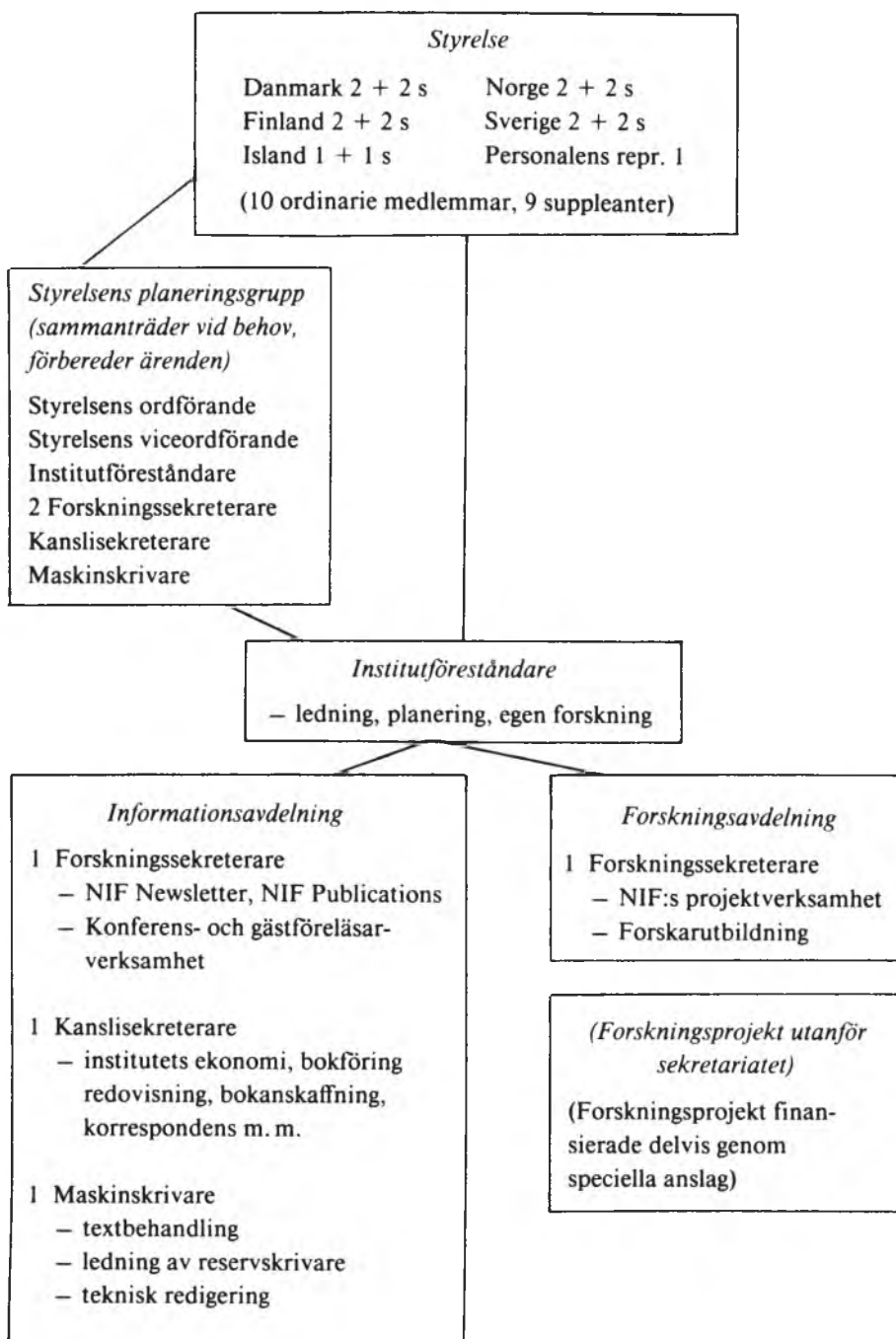
I projektverksamheten blev forskarutbildningskursen med fältarbete i Dharmasthala-trakten (Karnataka, Indien) den stora satsningen, visserligen med 80 % extern finansiering ur finländska och norska källor samt Unesco. Nio nordiska och ca 30 indiska forskare arbetade intensivt under tre veckor för att dokumentera possessionsritualer, sjungandet av muntliga epos, kvinnotraditioner, folkmedicin, offerriter, folkdans, buffeltävlingar etc. Hela tiden tillämpades delvis ny insamlingsteknik (bl. a. collcard) och högklassig video och annan apparatur. Materialet, som består av 79 t. video och 140 t. ljudband samt 4923 fotografier och 737 collcard, har kopierats så att ett projektarkiv finns i Åbo och ett annat med nästan identiskt innehåll i Udupi, Indien. Arkivet kommer att utnyttjas vid undervisningen på senare forskarkurser (bl. a. Åbo 1991).

De tragiska händelserna i Folkrepubliken Kina hade en del effekter på samarbetet med China Society for the Study of Folk Literature and Art och dess systerföreningar runtom Kina. En delegation på fyra forskare var planerad att besöka NIF i september men dess resa inhiberades i sista stund. Undervisningsministeriet hade beviljat ett anslag för ändamålet.

I den övriga projektverksamheten, fortsattes arbetet kring folkloristisk drömforskning och kring "folklore och turism" som utvecklade sig till NIF:s trettioårssymposiums huvudtema.

På konferenssidan dominerade festsymposiet i september med ca 120 gäster från olika håll i Norden. I programmet ingick tre föredrag och paneldiskussion om folklorens revitalisering och turismens kulturella innehåll, en filmförevisning "Epic, Drama, Possession" på basen av NIF-projektet i Indien samt en fotoutställning om NIF genom 30 år. Det nya Kulturcentret i Åbo var platsen för evenemangen som fick publicitet i press, radio och TV.

Nordiska institutet för folkdiktning

Totalt antal anställda: 5.

NIF:s gästföreläsningsturné presenterade en asiatisk folklorist, Dr. Jawaharlal Handoo från Mysore, Indien, där han leder den folkloristiska forskningen vid Central Institute for Indian Languages. Hans resa genom Norden förverkligades i samarbetet med Nordiska institutet för Asienforskning i Köpenhamn.

Den slutliga texten för Unescos internationella rekommendation förbereddes i april i Paris av Unescos expertkommitté. Institutsföreståndaren Honko fungerade som dess ordförande. I oktober – november deltog han i egenskap av medlem i Finlands delegation i Unescos generalkonferens (Commission IV) där rekommendationen fick sin sista behandling före godkännandet i plenum. Det var avslutningen på en lång arbetsprocess där NIF medverkat sedan 1982.

Under året genomfördes NIF:s flyttning i Åbo från Henriksgatan till Tavastgatan. Också de nya utrymmena tillhör Åbo universitetet (Turun yliopisto) och regleras genom ett avtal. Flyttningen innebar mycket arbete och även ekonomiska satsningar som delades mellan universitetet och NIF som fick ett särskilt anslag för ändamålet. Resultatet var en klar förbättring i personalens arbetsförhållanden.

Institutets direktörstjänst utlystes i maj och söktes av sju forskare av vilka fem var från Finland, en från Norge och en från Danmark. Vid sitt extra möte den 23.11.1989 satte styrelsen tre sökanden i en förslagsordning och lämnade sitt förslag om institutets föreståndare för åren 1991 – 94 till Nordiska ministerrådet.

Mot slutet av året fick Nordens traditionsforskare en otrevlig julklapp: den nordiska ämbetsmannakommitténs arbetsgrupp föreslog en nedläggning av fyra fasta samnordiska institut och åtta samarbetsorgan. I den förra kategorin ingick NIF. Institutets styrelse reagerade omedelbart med ett brev till Nordiska ministerrådet och krävde en interaktionell evaluering av NIF:s verksamhet. Vid årets utgång var en livlig debatt igång om grundvalen och klokheden i nedläggningen, en debatt som snart började utbreda sig till allmänhetens och politikernas kännedom. Allt tydde på att det också för NIF:s del skulle leda till en samnordisk motaktion.

Åbo den 31 december 1989

Bente Gullveig Alver
Styrelsens ordförande

Lauri Honko
Institutföreståndare

Nordiska institutet för sjörett

Verksamhetsberättelse 1989

Navn og adresse

Nordisk Institutt for Sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel. 42 90 10

1. Formål

Nordisk Institutt for Sjørett ble opprettet i 1963. Instituttet har til formål å fremme forskning og undervisning i de nordiske land i sjørett og alminnelig transportrett, olje- og gassrett og beslektede fagområder, bl. a. ved å koordinere forskning, arrangere kurs og seminarer, utdele stipend, opprettholde et fagbibliotek og drive informasjons- og publiseringsvirksomhet.

2. Organisasjon

Administrativt sorterer Nordisk Institutt for Sjørett under Nordisk Ministerråd. Instituttet er imidlertid knyttet til det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, og Instituttets medlemmer er representert i fakultetsråd og -utvalg og andre universitetsorganer.

Instituttet er nå organisert i to avdelinger, hver med en daglig leder, Avdeling for Sjørett og Avdeling for Petroleumsrett (opprettet 1981).

3. Administrasjon*a) Instituttets styre*

Etter Instituttets statutter § 7 består styret av en representant fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige, Instituttets bestyrer samt en representant for de ansatte. Styrets sammensetning er oppført i *vedlegg 1 a)*.

Styremøter ble holdt 15. mars og 25. oktober.

b) *Rådet for Avdeling for Petroleumsrett*

Avdeling for Petroleumsrett har et veiledende og konsultativt råd. Oversikt over Rådets medlemmer er inntatt i *vedlegg 1 b)*

4. Personale

Instituttets bestyrer i 1989 var *professor dr. jur. Hans Jacob Bull*

Daglig leder for Avdeling for Sjørett var *professor dr. jur. Thor Falkanger*

Daglig leder for Avdeling for Petroleumsrett var *professor dr. jur. Erling Selvig*

Oversikt over personale ved Nordisk Institutt for Sjørett i 1989 er inntatt i *vedlegg 2*.

5. Økonomi

I 1989 hadde Instituttet en økonomisk ramme på ca. NOK 5.6 mill (ekskl. kortsiktige prosjektmidler).

Instituttet finansieres via tre hovedkilder:

1) Det nordiske kulturbudsjett	ca. 2.5 mill
2) Universitetet i Oslo (norske statsmidler)	ca. 2.0 mill
3) Faste private tilskudd	ca. <u>1.0 mill</u>
	Tilsammen ca. 5.6 mill
I 1989 utgjorde kortsiktige prosjektmidler i tillegg	ca. 1.3 mill

Ad 1)

Over det nordiske budsjett dekkes lønn til tre amanuenser, en konsulent og en førstesekretær. I tillegg dekkes midler til stipend, seminarer, styrets utgifter pluss en del av Instituttets driftsutgifter.

Ad 2)

Universitetet i Oslo dekker lønnsutgifter til Instituttets fire professorer og en vitenskapelig assistent. I tillegg dekkes utgifter til fri stasjon (husleie, EDB, post, telefon m. m.)

Ad 3)

Avdeling for Petroleumsrett får en vesentlig del av sine lønns- og driftsutgifter dekket via faste tilskudd fra Oljeindustriens Landsforening (OLF). I tillegg mottar Instituttet et årlig bidrag fra Anders Jahres Fond til Vitenskapens Fremme.

De kortsiktige prosjektmidler i 1989 gjaldt bidrag fra

Mobils Forskningsprogram for Petroleumsrett

Justisdepartementet

Kommunal og arbeidsdepartementet

Universitetet i Oslo

Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd

Sveriges Ångfartygs Assuransförening

Vedlegg 16 inneholder en samlet økonomisk oversikt for Instituttet i 1989.

Instituttets regnskap revideres av Riksrevisjonen i forbindelse med revisjon av Universitetets regnskaper.

6. Virksomheten

6.1 Undervisning

Instituttet holder tre måneders kurs vår og høst i sjørett, petroleumsrett, kontrakter i petroleumsvirksomheten og engelsk-amerikansk rett.

Oversikt over pensum i spesialfagene fremgår av *vedlegg 3 a), b), c), d) og e)*.

Eksempler på kursplaner er inntatt som *vedlegg 4 a), b), c) og d)*.

Undervisningen innbefatter *ekskursjoner* til relevante institusjoner i de nordiske land.

Kursene leder frem til *eksamen* som godtas også ved universitetene i de andre nordiske land. Enkelte studenter følger undervisningen og tar eksamen i to spesialfag i samme semester.

38 ikke-norske studenter fulgte kursene i 1989. Av disse hadde 16 studenter finansiert studiene uten stipend fra Instituttet. Instituttet hadde dermed 3.500 studentgjestedøgn i 1989, mens det samlede antall gjestedøgn i 1989 var 4.400.

Oversikt over de ikke-norske studentene er inntatt som *vedlegg 5* til årsberetningen.

Følgende antall studenter tok eksamen i 1989:

Sjørett	47
Kontr. i petr. virksomh.	47
Petr. rett	3
Eng. am. rett	8

6.2 Stipend

Instituttet deler hvert år ut stipend til dyktige studenter som vil ta eksamen i sjørett eller ett av petroleumsrettsfagene, eller skrive avhandling ved Instituttet.

I 1989 har Instituttet delt ut 28 slike stipend. Oversikt over antall behandlede søknader og innvilgede stipend for 1989/90 fordelt på de nordiske land er inntatt i *vedlegg 6*.

6.3 Etterutdanning

Instituttet driver utstrakt etterutdanningsvirksomhet for nordiske jurister i privat og offentlig virksomhet. Gjennomsnittlig forestår Instituttet hvert år ca. 10–15 seminar e.l. hvorav ett går over flere dager. Deltagerne kommer fra andre virksomheter, offentlig forvaltning, domstolene, advokatstanden og fra private selskaper. Deltagerantallet ved seminarene ligger på 20–100.

- 6.31 Det 7. nordiske dommerseminar i sjørett ble avholdt i København 25.–26. september med 40 deltagere. Program for seminaret er inntatt som *vedlegg 7* i årsberetningen.
- 6.32 Det ble avholdt 6 onsdagsseminarer i sjørett (*vedlegg 8 a*) og 2 ettermiddagsseminarer for nordiske dommere i tilknytning til onsdagsseminarene.
- 6.33 Petroleumsjuridisk klubb hadde 5 møter (*vedlegg 8 b*)
- 6.34 Instituttet bistår også andre nordiske institusjoner som f. eks. Nordisk Ministerråd, med opplegg, foredragsholdere m. v. til deres seminar- og kursvirksomhet.

Vedlegg 9 gir en oversikt i kronologisk orden over seminarer, konferanser o.l. hvor Instituttets medlemmer har deltatt.

6.4 Forskerutdannelse

Instituttet står sentralt innenfor forskerutdannelse av nordiske jurister. Forskere utdannet ved Instituttet sitter idag som professorer m. v. i sentrale juridiske fag ved så godt som alle juridiske fakulteter i Norden.

Jurister og studenter kommer til Instituttet for å forberede og samle materiale til større og mindre avhandlinger. Disse får personlig veiledning og hjelp av Instituttets forskere. De får også anledning til å delta i det juridiske fakultets doktorsgradsprogram. *Vedlegg 10* gir informasjon om de 5 nordiske forskere som har mottatt oppholdsstipend ved Instituttet i 1989.

I løpet av 1989 er to forskere som har hatt tilknytning til og har mottatt økonomisk støtte fra Instituttet, tildelt den juridiske doktorgrad, nemlig Hannu Honka, Åbo Akademi og Trine-Lise Wilhelmsen, Nordisk Institutt for Sjørett. Ytterligere én forsker, Gaute Skirbekk, Nordisk Institutt for Sjørett, har innlevert sin avhandling for bedømmelse til den juridiske licentiatgrad. *Vedlegg 10* gir nærmere informasjon om disse avhandlingene.

6.5 Forskning utført av Instituttets medarbeidere

Innenfor Instituttets sentrale forskningsfelt har Instituttets forskere og vitenskapelige assistenter i 1989 *publisert* 12 større og mindre artikler samt 6 bøker hvorav en avhandling til den juridiske doktorgrad. En avhandling er innlevert til bedømmelse for den juridiske licentiatgrad. Ialt utgjør arbeidene ca. 3.650 sider.

Et prosjekt utført på oppdrag av Nordisk Ministerråd om utvikling av dansk-norske prinsipper for internkontroll m. h. t. sikkerhetsspørsmål for faste installasjoner i petroleumsvirksomheten, er nå avsluttet og rapporten publisert. (se *vedlegg 13*).

Vedlegg 11 gir en oversikt over *publiserte forskningsarbeider*, samt arbeider som forelå i manuskript ved årsskiftet.

Pr. 1. januar 1990 har Instituttet 22 igangværende forskningsarbeider, hvorav 9 er organisert i tre forskningsprogram:

Mobils Forskningsprogram: Programmet bygger på en avtale fra 1985 med Mobil Exploration Norway Inc. hvor bidraget fra Mobil utgjør ialt NOK 4.2. mill. Programmet omfatter alle former for samarbeide mellom uavhengige oljeselskaper på kontinentalsokkelen, samt petroleumsbeskatning. 12 rapporter er hittil publisert. Forskningsprogrammet avsluttes i 1990.

Joint Ventures i shipping. Prosjektet som løper i 1989–90, har en økonomisk ramme på ca. en mill kroner som dekkes av Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd og Norges Rederiforbund. Foruten 3 forskere fra Instituttet deltar to advokater i prosjektet.

EF – Norden – Olje – Gass. Prosjektet er underlagt Avdeling for Petroleumsrett og tar opp rettslige problemer den norske petroleumvirksomheten vil møte i årene etter 1992.

Vedlegg 12 gir oversikt over *igangværende* forskningsarbeider ved Instituttet.

6.6 Publisering

Nordisk Institutt for Sjørett har ingen egen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger og artikler Instituttets medarbeidere skriver, blir trykt i småskriftserien *Marlus* eller som egen bok. *Marlus* og bokserien redigeres og ekspederes fra Instituttet.

Marlus kom med 12 hefter i 1989, og det ble publisert 5 bøker. Liste over publiserte hefter og bøker er *vedlegg 13* i årsberetningen.

6.7 Spisskompetanse

Instituttet er anerkjent internasjonalt som et spisskompetansemiljø innenfor sjørett og olje- og gassrett. Instituttet har hvert år en rekke besøkende fra andre land som bruker Instituttets fasiliteter og kompetanse. Se *vedlegg 6 og 10*.

Instituttet har ett av verdens beste sjørettsbibliotek. Arbeidet med å etablere et petroleumsrettsbibliotek av tilsvarende standard er godt i gang. Pr. 31.12.1989 besto Instituttets samlede bibliotek av 18.574 bind.

Instituttet har i abonnement 160 løpende tidsskrifter og årbøker. I tillegg kommer 34 løsblad og årlige oppdateringer. Videre kommer periodika som f. eks. årsmeldinger, pressemeldinger, stortingspublikasjoner, statistikker og kontraktssamlinger.

Det juridiske fakultet vedtok i 1989 å opprette et senter for EF-rett med personale finansert av fakultetet. Det er også bevilget midler til oppbygging av et EF-rettsbibliotek.

Instituttet deltar aktivt i oppbyggingen av dette senteret.

Instituttets styremedlemmer og ansatte brukes meget i internasjonal virksomhet, dels som foredragsholdere ved seminarer, kurser o.l., dels

som ressurspersoner i internasjonalt sjørettsarbeide, skipsfartspolitikken m. v.

Vedlegg 14 gir en oversikt over de ansattes tilknytning til verv ved Universitetet, samt nasjonalt og internasjonalt arbeide.

6.8 Annen virksomhet

Instituttets medarbeidere deltar også aktivt i undervisning, forskning og etterutdanning på en rekke fagfelt utenfor Instituttets område. *Selvig og Bull* er medansvarlige for kontraktsrett, og *Falkanger og Kaasen* har medansvar for panterrett, tingsrett og konkursrett ved det juridiske fakultet. *Falkanger* har ansvaret for odels- og vassdragsrett, og fra 1990 vil *Bull* være ansvarlig for forsikringsrett. *Bull og Kaasen* underviser i tillegg i erstatningsrett, mens *Brækhus* underviser i panterett/konkursrett.

Vedlegg 15 a) viser de felt der Instituttets medarbeidere har undervist og drevet forskning i 1989. *Vedlegg 15 b)* gir en oversikt over igangværende forskning. *Vedlegg 16* er en kronologisk oversikt over seminarer og konferanser der Instituttets medarbeidere har deltatt.

Bilagor

- Bilaga 1 a: Styrets sammensetning
- Bilaga 1 b: Rådet for Avdeling for Petroleumsrett
- Bilaga 2: Personale ved Nordisk Institutt for Sjørett i 1989
- Bilaga 3 a: Oversikt over pensum i spesialfag – sjørett¹
- Bilaga 3 b: Oversikt over pensum i spesialfag – petroleumsrett¹
- Bilaga 3 c: Oversikt over pensum i spesialfag – kontrakter i petroleumsvirksomhet¹
- Bilaga 3 d: Oversikt over pensum i spesialfag – engelsk-amerikansk rett¹
- Bilaga 4 a: Undervisning i sjørett¹
- Bilaga 4 b: Undervisningsoversikt i petroleumsrett¹
- Bilaga 4 c: Undervisningsoversikt – kontrakter i petroleumsvirksomheten¹
- Bilaga 4 d: Undervisningsoversikt – English and American Law¹
- Bilaga 5: Oversikt over antall stipendsøknader og innvilgede stipend
- Bilaga 6: Oversikt over nordiske studenter pluss gjesteforskere ved Nordisk Institutt for Sjørett i 1989
- Bilaga 7: Program for det 7. nordiske dommerseminar i sjørett¹
- Bilaga 8 a: Oversikt over onsdagsseminarer i sjørett¹
- Bilaga 8 b: Oversikt over møter i petroleumsjuridisk klubb¹
- Bilaga 9: Oversikt over seminar o. l. der instituttets medlemmer har deltatt

¹ Här ej tryckt.

- Bilaga 10: Oversikt over forskere som har mottatt stipend i 1989
- Bilaga 11: Oversikt over forskningsarbeider som forelå i manuskript
 eller ble publisert i 1989
- Bilaga 12: Oversikt over igangværende forskningsarbeider
- Bilaga 13: Oversikt over publiserte artikler i Marlus og bøker utgitt
 på Sjørettsfondet
- Bilaga 14: Oversikt over ansattes tilknytning til verv ved Universite-
 tet samt nasjonalt og internasjonalt arbeide
- Bilaga 15: Undervisning og forskning på andre enn Instituttets fag-
 områden¹
- Bilaga 16: Oversikt over seminarer og konferanser på andre rettsom-
 råder hvor Instituttets medlemmer har deltatt¹
- Bilaga 17: Økonomisk oversikt for Nordisk Institutt for Sjørett inkl.
 Avdeling for Petroleumsrett

I det følgende har endast bilagorna 1 a, 1 b, 2, 5–6, 9–14 samt bilaga 17 tryckts.

¹ Här ej tryckt.

*BILAGA 1 A***Styrets sammensetning pr. 31.12.1989**

Danmark: Lektor Lise Skovby, København

Varamann: Professor dr. jur. Allan Philip, København

Finland: Professor jur. dr. Peter Wetterstein, Åbo

Varamann: Lagstiftningsdirektør Leif Sevon, Helsingfors

Norge: Høyesterettsadvokat Helge Jakob Kolrud, Oslo

Varamann: Høyesterettsdommer Gunnar Aasland, Oslo

Sverige: Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg

Varamann: Professor jur. dr. Jan Ramberg, Stockholm

Bestyrer: Professor dr. jur. Hans Jacob Bull (formann)

Varamann: Professor dr. jur. Thor Falkanger

Representant for de ansatte: Førstesekretær Arnlaug Helseth

*BILAGA 1 B***Rådet for Avdeling for Petroleumsrett**

Fra høsten 1989 er følgende medlemmer av Rådet:

Generalsekretær Knut Dæhlin, NORRET,

Direktør Yngvar B. Heide, Elf Aquitaine Norge A/S,

Ekspedisjonssjef Ole Anders Lindseth, Olje- og energidep.,

Advokat Erik Melander, Akergruppen,

Afdelingschef Jørgen Nørgaard, Energiministeriet, København og

Direktør Peter Tronslin, Oljeindustriens Landsforening

*BILAGA 2***Personale ved Nordisk Institutt for Sjørett i 1989**

*Professor dr. jur. Hans Jacob Bull (bestyrer)

*Professor dr. jur. Thor Falkanger (varabestyrer)

*Professor dr. jur. Sjur Brækhus prof. emeritus fra 1.8.

*Professor dr. jur. Knut Kaasen

*Professor dr. jur. Erling Selvig

Førsteamanuensis lic. jur. Ola Mestad (permisjon)

Førsteamanuensis Erik Røsæg

Førsteamanuensis dr. jur. Trine-Lise Wilhelmsen

*Amanuensis Ronald Craig

Amanuensis Gunilla Dueck
 Nord. forskningsstip. Finn Arnesen
 Nord. forskningsstip. Magnus Hannesson
 Nord. forskningsstip. Gaute Skirbekk til 1.7.

**Forsker Anneke Borgli

**Forsker Jan Syversen

**Vit. ass. Baard Bale 1/2 stilling

**Vit. ass. Stig Berge 1/2 stilling til 1.3.

**Vit. ass. Dag Bjørge 1/2 stilling 1.8 – 1.10

**Vit. ass. Beate Gundersen 1/2 stilling 1.2 – 1.10

*Vit. ass. Dag Erlend Henriksen 1/2 stilling til 1.10

**Vit. ass. Are Herrem 1/2 stilling fra 1.2

*Vit. ass. Christian Fr. Mathiesen 1/2 stilling fra 1.4

**Vit. ass. Aud Slettemoen 1/2 stilling fra 10.8

*Vit. ass. Geir Stenseth. 1/2 stilling til 1.2.

**Vit. ass. Are Stenvik 1/2 stilling til 1.2.

Bibliotekarere:

*Kirsten Al-Araki 1/2 stilling

**Inger Hamre 1/2 stilling

Kontorpersonale:

**Kontorsekretær Jorunn Birkedal	1/1 stilling
Førstesekretær Karin Gamborg	4/10 stilling
**	+ 2/10 stilling
**	+ 4/10 stilling
Førstesekretær Arnlaug Helseth	6/10 stilling
**	+ 2/10
Konsulent Frøydis Rothé Sandberg	1/1 stilling

Stillinger lønnet utenfor det nordiske budsjett:

* Lønnet av Universitetet.

** Lønnet av eksterne midler (prosjekter m. m.).

BILAGA 5 (Bilaga 3 och 4 ej tryckt.)

Oversikt over antall stipendsøknader og innvilgede stipend for perioden 1989/90

I 1989 mottok Instituttet ialt 54 søknader om stipend – inkl. de nordiske forskningsstipendiene – (46 i sjørett og 8 i petroleumsrett). Nasjonalitetsmessig fordelte søkerne seg slik:

Sjørett: 34 fra Sverige, 2 fra Finland, 7 fra Danmark, 1 fra Island og 4 fra Norge.

Petr.rett: 4 fra Sverige, 0 fra Finland, 0 fra Danmark, 0 fra Island og 3 fra Norge.

Det ble bevilget 28 stipendier (22 i sjørett og 6 i petr.rett) som fordelte seg som følger:

Sjørett: 16 fra Sverige, 1 fra Finland, 4 fra Danmark, 1 fra Island og 0 fra Norge.

Petr.rett: 1 fra Sverige, 0 fra Finland, 2 fra Danmark, 0 fra Island og 3 fra Norge.

BILAGA 6

Oversikt over Nordiske studenter pluss gjesteforskere ved Nordisk Institutt for Sjørett i 1989

Sjørett

- *Peter Adamsson, Sverige
- Jörgen Andersson, Sverige
- *Joachim Brøns, Danmark
- *Fredrik Carlsson, Sverige
- Arthur Csatho, Sverige
- Lene Dalsgaard, Danmark
- *Åke Falck, Sverige
- Maria Falk, Sverige
- *Niklas Forsberg, Sverige
- *Eva Friberg, Sverige
- *Lars Fridolin, Sverige
- Hanne Winkler Gade, Danmark
- *Annika Hammarberg, Sverige
- Helen Hansson, Sverige
- *Niklas Hedman, Sverige
- *Susanne Jackson, Sverige
- Bengt Johansson, Sverige
- Magnus Kellerdahl, Sverige
- Anette Kronborg, Danmark
- Thomas Bjørn Larsen, Danmark
- Ulf Lindén, Sverige
- *Ludvig Lindgren, Sverige
- Birgitta Magnusson, Sverige
- Per Ole Möller, Sverige
- *Helen Nilsson, Sverige
- Anne Nørgren, Sverige
- Per Nordquist, Sverige
- Michael Nyman, Sverige
- Hans Ramberg, Sverige
- *Cecilia Relam, Sverige

Martin Rosell, Sverige

*Katarina Silfersköld, Sverige

Ann-Sofi Sund, Finland (to semestre)

Magnus Sjödin, Sverige

*Fredrik Sundström, Sverige

Petroleumsrett:

Merete Beltoft, Danmark

Niels Winter Poulsen, Danmark

Pontus Sjöstrand, Sverige

* Studenter som har studert for egne midler.

Kandidat-oppholdsstipend: Se vedlegg 10

Nordiske forskningsstipend: Se vedlegg 10

Gjedeforskere:

Statsstipendiat Zarko Djurisc, Jugoslavia (fra 1.9)

Statsstipendiat Victor Kozlow, USSR (fra 1.9)

BILAGA 9 (Bilaga 7 och 8 ej tryckt.)

Oversikt i kronologisk orden over seminar o.l. der Instituttets medlemmer har deltatt

23. januar	<i>Borgli</i> deltok på seminar i Oslo om Aktuelle EF-problemer – mot 1992, arrangert av adv.firma Hjort, Eriksrud & Co.
7. februar	Petroleumsjuridisk klubb. Se vedlegg 8b).
7. – 12. februar	Selvig deltok i "The Energy Policy Seminar" på Sanderstølen arrangert av the Energy Policy Foundation.
15. februar	Onsdagsseminar i sjørett. Se vedlegg 8a).
7. mars	Petroleumsjuridisk klubb. Se vedlegg 8b).
8. mars	<i>Kaasen</i> holdt foredrag i den danske Olieretsfor-
ening om "Offshorekatastrofer – rettslige erfa-
ringer".
15. mars	Onsdagsseminar i sjørett. Se vedlegg 8a).
5. april	Petroleumsjuridisk klubb. Se vedlegg 8b).
5. – 6. april	<i>Falkanger</i> deltok på seminar om "Bareboat
charters for trading ships", arrangert av Comité
Maritime International i Knokke-Zoute, Neder-
land.

15. – 16. april *Røsæg* deltok på seminar for doktorander fra norske universiteter og høyskoler på Finse.
16. – 18. april *Bull og Borgli* deltok ved EF-seminar for norske petroleumsjurister i Noordwijk, Nederland, arrangert av Universitetet i Leiden i samarbeid med Nordisk Inst. for Sjørett.
19. april Onsdagsseminar i sjørett. Se vedlegg 8a).
29. – 31. mai Seminar på Nuuk, Grønland arrangert av Nordisk Ministerråd. *Bull* var medlem av forberedende komité og holdt foredrag om "Utviklings-trekk i petroleumsvirksomheten i Norge".
26. mai 6th Hässelby Colloquium on Maritime Law. *Brækhus* innledet om "Legal problems relating to the remuneration of intermediaries in shipping." *Falkanger* innledet om "mellommansproblemer". *Bull* deltok på seminaret.
15. – 16. juni *Røsæg* deltok på nasjonalt doktorgradsseminar i Tromsø.
21. juni *Selvig* var møteleder på seminar om EFs indre marked og skipsfarten arrangert av Utenriksdepartementet, Oslo. *Borgli og Røsæg* deltok på seminaret.
15. – 30. august: *Røsæg* forsket ved Max Planck-instituttet i Hamburg.
26. august *Brækhus* var sakkyndig og fakultetsopponent ved doktordisputas ved Åbo Akademi, der jur. kand. Hannu Honka forsvarte sin doktoravhandling om "Fartygets skick och egenskaper". Se vedlegg 10.
21. – 24. september: Det årlige oljejuristseminar ble avholdt i Bayona, Spania med Amerada Hess Norge A/S som vertskap. *Bull og Selvig* var medlemmer av forberedende komité. *Selvig* holdt foredrag om "Opprydding i konsesjonsverket" og "Gassfor-handlingsutvalget (GFU) og salg av norsk gass". *Bull* ledet sesjonen om "Offshoreforsikringer – forsikringsdekning og skatt". *Kaasen* deltok på seminaret.
25. – 26. september: Det 7. nordiske dommerseminar i sjørett. *Brækhus* innledet om "Avtalelovens § 36". *Selvig* redegjorde for interessante dommer inntatt i Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender de senere årene. *Bull, Dueck, Falkanger, Kaasen, Røsæg og Rothé Sandberg* deltok på seminaret.

4. oktober *Bull og Kaasen* holdt foredrag i den danske Olie-
retsforening i København, om "Nye tendenser i
norske fabrikasjonskontrakter om endringsar-
beide og ansvar/forsikring."
5. oktober Onsdagsseminar i sjørett. Se vedlegg 8a).
10. oktober Petroleumsjuridisk klubb. Se vedlegg 8b).
16. oktober *Bull* var paneldeltager ved debatt om forsikring
av sabotasjeskader m.v. på et beredskapsse-
minar holdt av Norges Rederiforbund.
25. oktober Onsdagsseminar i sjørett. Se vedlegg 8a).
4. november *Kaasen* holdt foredrag om "Voldgift: Praktike-
rens alternativer ved de forskjellige korsveier"
ved Møre og Romsdals krets av Den norske
Advokatforening.
14. november Petroleumsjuridisk klubb. Se vedlegg 8b).
29. – 30. november: Det 12. årlige Bergen symposium i petroleums-
rett. *Bull* holdt foredrag om "Arbeidsmiljø-
lovens virkeområde i petroleumsvirksomheten
(NOU 1989: 15)". *Arnesen, Borgli og Selvig* del-
tok på seminaret.
23. november Onsdagsseminar i sjørett. Se vedlegg 8a).
11. – 12. desember: *Kaasen* deltok ved NAVF's særavhandlingsse-
minar i Bergen.
12. – 13. desember: *Borgli og Røsæg* deltok på seminar for doktoran-
der ved norske universiteter og høyskoler ar-
rangert på Gran, Hadeland.

BILAGA 10

Oversikt over forskere som har mottatt stipend i 1989 til opphold ved Instituttet

Ija Fink, Stockholms Universitet, mottok i 1989 stipend til besøk på Instituttet i forbindelse med innsamling av materiale til sin doktoravhandling om "Managementavtal inom sjörätten".

Magnús Hannesson, Haskóli Islands, har mottatt forskningsstipend fra Instituttet i 1989 og arbeidet med sin Phd. thesis ved The University of Exeter, U.K., om "Some Aspects of the Hamburg Rules compared to English and Scandinavian Law".

Ann-Sofi Sund, Åbo Akademi, mottok stipend både i vår- og høstseme-
steret for å arbeide med sin progradu-avhandling om "Mottagerns rätts-
ställning vid internationella godstransporter".

Oversikt over forskere som har mottatt stipend e.l. fra instituttet, og som i 1989 er bedømt/er under bedømmelse for en akademisk grad

Hannu Honka, Åbo Akademi, har tidligere vært forskningsstipendiat og senere besøkt Instituttet i perioder. Han forsvarte i 1989 sin avhandling om "Fartygets skick och egenskaper. En befraktningsrättslig studie" (827 s.) til den juridiske doktorgrad.

Gaute Skirbekk, Universitetet i Oslo, mottok i 1989 forskningsstipend fra Instituttet for å ferdigstille sin licentiatgradavhandling om "EF og leveransereguleringen i petroleumsvirksomheten: EF's utkast til anskaffelsesregler for energisektoren sett i lys av leveransereguleringen i norsk petroleumsvirksomhet.

Trine-Lise Wilhelmsen, Universitetet i Oslo, forsvarte i 1989 sin avhandling om "Egenrisiko i skadeforsikring" (531 s.) til den juridiske doktorgrad. Hun holdt i den anledning to prøveforelesninger:

Oppgitt emne: "Samspillet mellom forsikring og erstatning ved tingsskader."

Selvvalgt emne: "Forsikring og rusmidler."

BILAGA 11

Forskningsarbeider som forelå i manuskript eller ble publisert i 1989

(Om arbeider innenfor andre fagområder se vedlegg 15)¹

Mads H. Andenæs: Kontraktvilkår. 456 s. Summary på engelsk 4 s. Rapport nr. 12 i Mobils Forskningsprogram for petroleumsrett. Publisert som bok på Sjørettsfondet.

Alexandra Bech og Christian Lund: Konvensjonelle og åpne skipsregistre: en sammenligning i rettslig perspektiv med norsk sjøfartsnæring som utgangspunkt. 265 s. MarIus nr. 163. Også publisert som bok på Sjørettsfondet.

Stig Berge: Samarbeidsavtalens system for anskaffelse av varer og tjenester. Rapport nr. 13 i Mobils Forskningsprogram for petroleumsrett. 126 s. (Publisert januar 1990 i MarIus nr. 173.).

Hans Peder Bjerke: Samordnet leteboring. Rapport nr. 11 i Mobils Forskningsprogram for petroleumsrett. 118 s. MarIus nr. 161.

Jon D. Bjerkem: Kravet til egenfinansiering i utvinningsselskaper – en skatterettslig studie. 97 s. MarIus nr. 162.

Fredrik Charlo Borchsenius: Norsk Fabrikasjonskontrakt 1987 – en kommentar. 256 s. MarIus nr. 172.

Sjur Brækhus: Tvister i flerleddede ansvarsforhold. Publisert i Lov og Rett 1989 s. 387–413.

¹ Här ej tryckt.

Hans Jacob Bull: Utviklingstrekk i petroleumsvirksomheten i Norge. 5 s.

Gunilla Dueck: Ersättning för att förhindra oljeskada. 52 s. pluss vedlegg. MarIus nr. 168.

Thor Falkanger: Bareboat Charters for Trading Ships. Publisert i Proceedings fra CMI seminar i Knokke-Zoute. s. 79–84.

Hanne Harlem: Avbestillingsklausuler i petroleumskontrakter.

Dag Erlend Henriksen: Skattlegging av utenlandske oppdragstakere på norsk kontinentalsokkel.

Vegard M. Lund: Ansettelsesforhold på norske skip. Særlig om begrepe-
ne "rederi" og "ansettelse" i relasjon til sjømannsloven § 3. 66 s. MarIus
nr. 167.

Thomas Grung Michelet: Lovkommentar til Petroleumsloven. I samarbeid med Lasse Hagen, Ulf Hammer og Trond Stang. Publisert som bok. 672 s.

Erling Selvig: Opprydding i konsesjonsverket. 30 s. Vil bli publisert i MarIus.

Gassforhandlingsutvalget (GFU) og salg av norsk gass. 20 s. Vil bli publisert i MarIus.

Gaute Skirbekk: EF og leveransereguleringen i petroleumsvirksomheten: EF's utkast til anskaffelsesregler for energisektoren sett i lys av leveransereguleringen i norsk petroleumsvirksomhet. 86 s. MarIus nr. 170.

Geir Stenseth og Are Stenvik: Oljeterminhandel. 257 + XV s. MarIus nr. 169. Også publisert som bok på Sjørettsfondet.

Trine-Lise Wilhelmsen: Egenrisiko i skadeforsikring. 531 s. hvorav 31 s. summary på engelsk. Dette er Wilhelmsens avhandling til den juridiske doktorgrad. Publisert som bok på Sjørettsfondet.

Samspillet mellom forsikring og erstatning ved tingsskader. 30 s. Skal trykkes i Jussens Venner.

Forsikring og rusmidler. 60 s. Skal trykkes i Tidsskrift for Rettsvitenskap.

BILAGA 12

Igangværende forskningsarbeider

Oversikten omfatter ikke de forskningsarbeider som ble igangsatt ved Instituttet i januar/februar 1990.

(Om arbeider vedrørende andre fagområder se vedlegg 15.)¹

Enkeltarbeider

Kirsten Al-Araki og Inger Hamre:

Sjøretts- og petroleumstreitsbibliografi over nordisk materiale.

¹ Här ej tryckt.

Sjur Brækhus:

”Voldgiftspraksis som rettskilde”. Vil bli publisert i festskrift til professor Anders Bratholm.

”Lokaliseringsproblemer i internasjonal voldgift” (artikkel).

”Meglerprovisjon – siste 40 års praksis” (artikkel) (se også vedlegg 15b)

Hans Jacob Bull:

Lærebok i ”Kontrakter i petroleumsvirksomheten” sammen med Kaasen.

Lærebok i ”Sjøforsikringsrett”

Thor Falkanger:

Nytt kapittel om ”Transportrett” i boken ”Foretaksrett”. (se også vedlegg 15b)

Magnus Hannesson:

Phd. thesis, University of Exeter, U.K.: Some Aspects of the Hamburg Rules compared to English and Scandinavian Law.

Knut Kaasen:

Lærebok i ”Kontrakter i petroleumsvirksomheten” sammen med Bull.

Erik Røsæg:

Comfort Letters (doktorgradsarbeide)

Trine-Lise Wilhelmsen:

Vil starte med et arbeide innen rettsøkonomi.

Arbeider i tilknytning til forskningsprogram/forskningsprosjekt*Mobils forskningsprogram**Ola Mestad:*

Force Majeure i kontraktsforhold (doktorgradsarbeide)

Jan Syversen:

Petroleumsutvinning og skatt (doktorgradsarbeide)

*Joint Ventures i shipping**Advokat Lars Olav Askheim*

Rettslige aspekter ved felles investering i skipsfartsprosjekter

Baard Bale:

Funksjonsfordeling og ansvarsplassering ved drift av skip

Advokat Karl-Johan Gombrii:

Rederifunksjon og rederisamarbeid

Are Herrem:

Styring og organisering av Joint Ventures

Olav Kolstad:

EF-konkurranseregler på skipsfartens område. Den konkuranserettslige betydning av at virksomheten er organisert gjennom et Joint Venture.

EF – Norden – Olje – Gass:

Finn Arnesen:

Konsekvensene av et gitt tilknytningsforhold til EF for norske myndigheters engasjement i petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel (doktorgradsarbeide).

Anneke Borgli:

Sikkerhets- og arbeidsmiljøregler i EF og følgene av dem for Norge (doktorgradsarbeide). Arbeidet har i 1989 vært delvis finansiert av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

BILAGA 13

Oversikt over publiserte artikler i *Marlus* og bøker utgitt på Sjørettsfondet

Marlus

160. Sivertsen, Olav
Boye	Oversikt over sikkerhets- og arbeidsmiljølovgivningen i petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel. 1989. 47 s. Kr. 20.—.
161. Bjerke, Hans Peder	Samordnet leteboring. 1989. Mobils Forskningsprogram for petroleumsrett. Rapport nr. 11. 118 s. Kr. 45.—.
162. Bjerkem, Jon D.	Kravet til egenfinansiering i utvinningselskaper – en skatterettslig studie. 1989. 97 s. Kr. 35.—.
163. Bech, Alexandra og
Lund, Christian	Konvensjonelle og åpne skipsregistre. En sammenligning i rettslig perspektiv med norsk sjøfartsnæring som utgangspunkt. 1989. 265 s. Kr. 80.—.
164.	Presentasjon av professor dr. juris Sjur Brækhus' fond til fremme av nordisk sjøforsikring. 1989.
165. Martens, Jesper	Nye regler om arrest i skib. 27 s. 1989. Kr. 20.—.
166. Ragnmark, Magnus	ABB'S och NSAH'S transportvillkor, en jämförelse. 61 s. pluss vedlegg. 1989. Kr. 40.—.
167. Lund, Vegard M.	Ansettelsesforhold på norske skip. Særlig om begrepene "rederi" og "ansettelse" i relasjon til sjømannsloven § 3. 66 s. 1989. Kr. 35.—.
168. Dueck, Gunilla	Ersättning för att förhindra oljeskada. 52 s. pluss vedlegg. 1989. Kr. 40.—.

169. Stenseth, Geir og Stenvik, Are Oljeterminhandel 257 + XV s. pluss vedlegg. 1989. Kr. 90. —.
170. Skirbekk, Gaute EF og leveransereguleringen i petroleumsvirksomheten: EF's utkast til anskaffelsesregler for energisektoren sett i lys av leveransereguleringen i norsk petroleumsvirksomhet. 86 s. 1989. Kr. 40. —.
171. Myndighetstilsyn og internkontroll olje- og gassvirksomheten. En nordisk utredning med modellprinsipper for systemer for internkontroll. 100 s. 1989. Kr. 40. —.

Bøker

Materialsamling i petroleumsvirksomhet 1989, stensilhefte (pensummateriale) 368 s. NOK 150. —. Samlingen inneholder lover, forskrifter, kontrakter m. v. innenfor norsk petroleumsvirksomhet.

Mads H. Andenæs: Kontraktsvilkår. 456 s. innbundet. Summary på engelsk 4 s. NOK 400. —. ISBN 82-90260-29-6. Boken gir en bred og grundlig fremstilling og vurdering av kontraktsvilkår og deres betydning for lovgivning og rettsanvendelse. Materialet er hentet fra alle felter av kontraktsretten.

Alexandra Bech og Christian Lund: Konvensjonelle og åpne skipsregistre, en sammenligning med norsk sjøfartsnæring som utgangspunkt. 265 s. offset, innbundet. NOK 250. —. ISBN 82-90260-29-6. Med utgangspunkt i opprettelsen av Norsk Internasjonalt skipsregister (NIS) undersøkes det i hvilken grad regelverket for NIS skiller seg fra reglene i det "konvensjonelle" norske register og to "åpne" registre (Panama og Liberia).

Geir Stenseth og Are Stenvik: Oljeterminhandel. 257 s. offset, innbundet. NOK 250. —. ISBN 82-90260-32-6. Boken analyserer juridiske problemer i forbindelse med forskjellige former for oljehandel, hva enten denne foregår som uorganisert terminhandel (Brent-markedet) eller som organisert terminhandel (NYMEX-markedet). Boken er også aktuell for liknende omsetning av f. eks. aksjer og opsjoner.

Trine-Lise Wilhelmsen: Egenrisiko i skadeforsikring. 531 s. hvorav 31 s. summary på engelsk, innbundet. NOK 500. —. ISBN 82-90260-31-8. En rettslig og økonomisk studie av bruk av egenrisiko i skadeforsikring, dvs. bestemmelser i skadeforsikring som innebærer at forsikringstager selv beholder en del av den økonomiske risiko for skader eller tap som i utgangspunktet er dekket av vilkårene.

BILAGA 14**Deltagelse av Instituttets medlemmer i****Internasjonale fora****Nasjonalt lovarbeide****Nordisk lovsamarbeide****Tillitsverv, komite- og utvalgsarbeide ved universitetet****Komiteer og utvalg utenfor universitetet***Internasjonale fora:*

Hans Jacob Bull: Medlem av Academic Advisory Group, The Section on Energy and Natural Resources Law of the International Bar Association. Medlem av "Editors' Board of Journal of Energy & Natural Resources Law.

Erik Røsæg: Medlem av Norges delegasjon til IMO's Legal Committee i forbindelse med HNS (Hazardous and Noxious Substances). Har utarbeidet norsk utkast.

Nasjonalt lovarbeide:

Hans Jacob Bull: Formann for utvalget til utredning av arbeidsmiljølovens virkeområde i petroleumsvirksomheten. (Innstilling trykt i NOU 1989: 15). Tilkalt ekspert under Petroleumlovsutvalgets arbeid med forsikringsplikt m. v. (Arbeidet avsluttet desember 1989).

Thor Falkanger: Medlem i Referansegruppe til revisjon av tvangsfullbyrdelsesloven.

Erling Selvig: Formann for Den norske Sjølovkomité. Formann for lovkomité for lånefinansierte selskapsovertagelser.

Trine-Lise Wilhelmsen: Medlem av utvalg til revisjon av avtaleloven.

Nordisk lovsamarbeide:

Thomas Grung Michelet: Sekretær for utvalg nedsatt av Nordisk Ministerråd til utredning av problemer i forbindelse med bruken av internkontroll som virkemiddel i gjennomføringen av sikkerhetsbestemmelsene på norsk og dansk kontinentalsokkel. Utredningen publisert i Nordiske Utredninger 1989: 1 og Marfus nr. 171.

Erling Selvig: Medlem av nordisk komité nedsatt av Nordisk Ministerråd til utredning av problemer i forbindelse med bruken av internkontroll som virkemiddel i gjennomføringen av sikkerhetsbestemmelsene på norsk og dansk kontinentalsokkel. Utredningen publisert nov. 89 i Nordiske Utredninger 1989: 1 og Marfus nr. 171.

Tillitsverv, komité- og utvalgsarbeide ved Universitetet

Hans Jacob Bull: Medlem av fakultetsrådet. Formann i EF-utvalget. Medlem av Forskningsutvalget. Medlem av Rom-komiteén. Medlem av bedømmelseskommité vedr. Trine-Lise Wilhelmsens doktoravhandling.

Thor Falkanger: Formann i Universitetets forvaltningsutvalg. Medlem av Hustrykkerikomiteén. (Avgå innstilling 1989.) Medlem av Wadham College-komiteén. Medlem av Blindern Studenthjems Råd. Medlem av Fakultetsrådet. Formann i komité til vurdering av pensum m. v. til 3. avd. Medlem av Samerettsutvalgets rettsgruppe. Styremedlem i Lovsamlingsfondet.

Knut Kaasen: Medlem i Styret i Innovasjonssenteret A/S. Medlem av eksamens- og undervisningsutvalget. Medlem av fakultetets strategigruppe.

Erik Røsæg: Varamann til Fakultetsrådet. Medlem i et utviklingsprosjekt vedr. utenlandske samlinger på universitetsbiblioteket.

Erling Selvig: Dekanus ved Det juridiske fakultet.

Komité- og utvalgsarbeide utenfor Universitetet

Hans Jacob Bull: Styreformann i Sjur Brækhus' Fond til fremme av nordisk sjøforsikring. Varamedlem (med møteplikt) for formannen i Oljeskattenemnda.

Sjur Brækhus: Medlem av den nordiske femmannskomite som avgå innstilling om tildeling av "Det söderbergska priset". Medlem av bedømmelseskommité for Hannu Honka's doktorgrad ved Åbo Akademi.

Thor Falkanger: Styremedlem av Norske forsikringselskapers Fond til fremme av forsikringsrettslige studier. Styremedlem av Bergen Banks Fond. Styremedlem av Sjur Brækhus' Fond.

Magnus Hannesson: Sekretær i den Islandske Sjørettsforening.

Knut Kaasen: Varamedlem til Styret for Oslo Børs Formann i Styret i Lovdata.

Erling Selvig: Formann i Reklamasjonsnemnden for Radio og TV.

Jan Syversen: Medlem av Oslo Børs regnskapsutvalg.

BILAGA 17 (Bilaga 15 och 16 ej tryckt.)**Økonomisk oversikt¹ for Nordisk Institutt for Sjørett inkl. Avdeling for Petroleumsrett***1. Ydelser over nordisk budsjett:*

a) Tre amanuensisstillinger

1. tr. 31 inkl. sos. utg.	kr. 900 000
---------------------------	-------------

b) To forskningsstipendiatstillinger

1. tr. 22 inkl. sos. utg.	kr. 462 000
---------------------------	-------------

c) En konsulentstilling		
1. tr. 24 inkl. sos. utg.		kr. 230 000
d) En førstesekretærstilling		
1. tr. 21 inkl. sos. utg.		kr. 200 000
e) <i>Driftsutgifter</i>		
Bøker	kr. 180 000	
Kontorutgifter inkl. EDB	kr. 131 000	
Styre, rep.	kr. 65 000	
Stipend	kr. 177 000	
Nordiske seminarer	kr. 124 000	kr. 777 000
		<u>kr. 2 569 000</u>

II. Ytelser fra UiO (norske statsmidler)²

a) To professorstillinger		
1. tr. 35 inkl. sos. utg.		kr. 700 000
b) 1 vit. ass. stilling		
1. tr. 16 inkl. sos. utg.		kr. 167 000
c) <i>Fri stasjon</i>		
Husleie	kr. 750 000	
Telefon, Telefax	kr. 150 000	
EDB-tjenester	kr. 100 000	
Lys og varme	kr. 100 000	kr. 1 100 000
		<u>kr. 1 967 000</u>

III. Tilskudd fra OLF

Kontorutgifter	kr. 75 000	
Bøker	kr. 105 000	
Stipend	kr. 60 000	
Avd. ledelse. overhead	kr. 150 000	
Lønn inkl. sos. utg.	kr. 610 000	<u>kr. 1 000 000</u>

IV. Tilskudd Anders Jahres fond

kr. 75 000

Noter

¹ Oversikten viser "faste" tilskudd, ikke prosjekter. I 1989 har Instituttet et prosjekt fra Kommunal- og arbeidsdepartementet (ramme kr. 150 000), fra NTNf (ramme 520 000) fra Mobils Forskningsprogram for petroleumsrett (brukt i 1989 ca. 500 000) pluss midler til avlønning av 2 vit. ass. stillinger fra hhv. Justisdepartementet (ca. 40 000) og UiO (ca. 80 000). En amanuensisstilling er øremerket petr. rett.

² Ytelsene over Universitetet i Oslo er skjønsmessige. Det er lagt til grunn at fire professorer ved Instituttet ialt anvender to stillinger til sjørett og petroleumsrett. "Fri stasjon"-posten dekker leie av lokaler til Instituttet på Universitetet og i Løkkeveien samt direkte utgifter til lys, varme og telefon/telefax. Instituttet har fått store deler av sitt EDB-anlegg dekket av UiO.

Nordiska geoekursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1989

Navn og adress

Nordiska geoekursioner till Island
Nordiska ministerrådet
Sekretariatet
Store Strandstæde 18
DK-1255 København K
Tel. (33) 11 47 11

1. Institutionens opgave

De nordiske geoekskursioner til Island startede i 1964 og har som opgave at gøre det muligt for forskere og studerende i de øvrige nordiske lande at studere geologiske processer i Island – i første række inden for vulkanologi, geomorfologi og kvartærgeologi. Ekskursionens tema skifter hvert andet år mellem de to hovedområder: vulkanologi og kvartærgeologi/geomorfologi. Deltagerantallet er 25, hvoraf 10 fra Sverige og 5 fra hvert af de øvrige deltagerlande. I det omfang der er behov og ressourcer, kan islandske forskere og studenter få anledning til at studere geovidenskabelige problemer og forhold i de øvrige nordiske lande.

2. Organisation

Virksomheden ledes af en styrelse, som består af to repræsentanter fra hvert af de nordiske lande. De to styrelsesmedlemmer repræsenterer også hver for sig virksomhedens to hovedområder. De nationale medlemmer i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd for en periode af 3 år. Ekskursionerne planlægges og ledes af en ekskursionsleder samt en assistent. Sekretariatsfunktionen udføres af ministerrådssekretariatet.

3. Økonomisk opgørelse

Dispositionsmidler (DKK)

	Disponibelt	Årsopg. 1989	Afvigelse
Overført fra 1988	4 500		
Budget 1989	647 000		
I alt	651 500	689 200	- 37 700*

* Ekstrabevilling fra GSK-reserven dækker 10 000 af underskuddet.
Se i øvrigt vedlagte årsopgørelse.

3.1 Ekskursionen til Island 1989

Den geologiske ekskursion blev gennemført i perioden 10.–23. juli 1989. Planen for denne vulkanologieksekursion var forskellig fra tidligere år, idet der blev lagt større vægt på en intensiv feltstudie, hovedsagelig med henblik på at formidle oplysninger om nyere undersøgelser af tektoniske og vulkanske processer i Nord-Island.

Deltagerne i denne ekskursion blev den 18. juli involveret i en busulykke p.g.a. at bussens bremses svigtede. Tre personer blev skadet og måtte returnere til Reykjavík. Ekskursionen fortsatte for de øvrige deltagers vedkommende som planlagt, efter at alle var blevet grundigt undersøgt for eventuelle skader.

Vejrforholdene i løbet af ekskursionen var relativt gode og ”brugelige”. Der var dog visse problemer p.g.a. usædvanlige sneforhold og dermed lukkede veje til Lakirraterrækken og Eldgjá.

Ekskursionen blev ledet af Direktør Guðmundur E. Sigvaldason og Dr. Páll Imsland.

3.2 Stipendier til islandske geologer

Rejsestipendierne til islandske geologer blev i 1989 brugt til at dække busudgifter i Sverige og Danmark for 25 islandske geologi- og geografistuderende fra Islands Universitet.

Ekskursionen varede fra 1.–12. juni. Ekskursionens første del bestod af tre dage i Skåne for både geologi- og geografistuderenter. Dernæst rejste de geologistuderende rundt i Skåne og på Møn, og de geografistuderende rejste til Hallands län, Göteborg og Bohuslän, Västergötland og Malmö.

4. Beslutning

Styrelsen for de nordiske geoekskursioner til Island afgiver med dette sin virksomhedsberetning for 1989.

Johannes A. Dons
Styreformand

Guðmundur E. Sigvaldason
Ekskursionsleder

BILAGA

Resultaträkning för nordiska geoekskursioner 1.1 – 31.12.1989*Intäkter*

Anslag enligt budgeten	647 000,00
Ej disponerade medel från föregående år	4 504,31
Räkenskapsårets underskott	37 728,93
Summa DKK	689 233,24

Kostnader

	Budget	
Möteskostnader	47 500	47 370,01
Personalkostnader		
– exkursionsledning	41 500	41 500,00
– medguider	23 200	16 825,25
Informationsdagar	14 600	21 364,62
Exkursion på Island	279 600	351 833,07
Anknytningsresor Island ToR	170 400	123 595,15
Resestipendier/isl. geologer	70 200	86 745,14
Summa DKK	647 000	689 233,24

Resultaträkning för nordiska geoexkursioner 1.1 – 20.3.1990*Intäkter*

Anslag enligt budgeten	679 000,00
Summa DKK	679 000,00

Kostnader

	Budget	
Möteskostnader	47 500	
Personalkostnader		
– exkursionsledning	43 000	
– medguider	20 500	
Informationsdagar	18 000	
Exkursion på Island	370 000	
Anknytningsresor Island ToR	150 000	
Resestipendier/isl. geologer	30 000	40 898,40
Underskott från föregående år*		37 728,93
	679 000	78 627,33
Ej disponerade medel per 20.3.1990		600 372,67
Summa DKK	679 000	679 000,00

* Extra-anslag över GSK-reserven täcker DKK 10 000 av underskottet, varefter ej disponerade medel uppgår till 610 372,67

Nordiskt kollegium för ekologi*Verksamhetsberättelse 1989**Namn och adress*

Nordiskt kollegium för ekologi (NKE)
 Ekologihuset
 S-223 62 Lund
 Tel. 046-14 81 88

1. Kollegiets uppgift

Kollegiets uppgift är att fungera för nordisk samordning av högre utbildning och forskning med ekologisk inriktning, framför allt inom limnisk och terrester ekologi. Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, initiera aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

2. Organisation

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land.
 Styrelsens sammansättning 1989-12-31:

Prof. Pétur M. Jónasson (ordf)	D
Prof. Veikko Huhta	F
Prof. Agnar Ingólfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson (v. ordf)	N
Prof. Nils Malmer	S
Kollegiets sekreterare:	
Doc. Pehr H. Enckell	S

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall (SEK)

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget 1989	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	—	—	—	—
Varor och tjänster	—	131 000	151 034	+20 034
Projekt	15 812	424 642	404 608	- 20 034

3.2 Beskrivning av verksamheten

Ansökningarna till 1989 års medel överskred – som vanligt – kraftigt de tillgängliga medlen. Något extra styrelsemöte behövde dock inte hållas under 1989 p. g. a. att Kollegiets sekretariat lade om sin bevillningsprocedur, för att bättre anpassa den till Nordiska ministerrådets förändrade budgetrutiner.

Bl. a. följande aktiviteter har fått stöd:

Kurser

- Complex trophic interactions in natural communities (Umeå)
- Experimental vs comparative approach in behavioural and ecological studies (Jyväskylä)
- Genetic and environmental components of reproductive success (Uppsala)
- Kvartär biostratigrafi med paleoekologisk inriktning (Lund)
- Seabird ecology

Symposier

- Behaviour of fishes – its ecological repercussions (Helsinki, Tvärminne)
- Ecology of the mountain birch (Abisko)
- Biological structure and interactions in small streams (Silkeborg)
- 11th International Congress of Arachnology (Turku)
- Ecological lake management (Jyväskylä)
- Forsuringsrelaterad skogsökologi (Trondheim)
- Toksinproducerande alger (Oslo)
- Ekologi och u-landsforskning
- Det samnordiska forskningsprojektet "Ecology of Lake Thingvallavatn, Iceland" har under året fått slutanslag. Syntesvolymen kommer att publiceras i en samnordisk ekologisk tidskrift under 1991.

Sammanlagt har därtill 14 sökande beviljats resestipendier av växlande storlek, varav åtta på utbytesbasis (med British Ecological Society; lika många brittiska forskarstuderande deltar i Kollegiets kurser). Två estniska forskarstuderande har därutöver beviljats reseanslag för deltagande i en Kollegiets kurs.

Det femte europeiska ekologiska symposiet ("Anthropogenic perturbations of ecological systems: the need for transfer from principles to applications" avhölls under september månad i Siena, Italien. Kollegiets sekreterare deltog i arbetet i den internationella styrgruppen.

Planeringen inför bildandet av "European Ecological Federation" har under året fortsatt; stadgar och arbetsprogram har tagits fram av British Ecological Society och Kollegiet. Federationen har därefter bildats (i Sheffield mars 1990) och aktiviteterna avses starta under hösten 1990.

Kollegiets nyhetsblad NORDECOL har under året utkommit planenligt. Det kommer under 1990 att öppnas också för meddelanden från den europeiska ekologiska federationen.

4. Beslut

Nordiskt kollegium för ekologi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1989.

Lund den 28 april 1990

Pétur Jónasson
Ordförande

Pehr H. Enckell
Sekreterare

Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordisk Institut for Asienstudier
Njalsgade 84
DK-2300 København S
Tel. (31) 54 88 44

Ifølge sine statutter har Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) til opgave at fremme og styrke studiet af Asiens kulturer og samfundsforhold i de nordiske lande. Institutet skal inden for sit virksomhedsområde befordre kontakt og samarbejde mellem forskere og forskningsinstitutioner i Norden. Institutet skal især forsøge at samordne asienforskning og uddannelse af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande, fremme informations- og dokumentationsvirksomheden samt sørge for tilvejebringelse af de nødvendige hjælpemidler til asienforskning og uddannelse af asienforskere. For at opfylde disse mål kan instituttet tage initiativ til og medvirke i nordiske forskningsprojekter, konferencer og kurser, ligesom instituttet gennem egen forskning, indbydelse af gæsteforskere og gæsteforelæsere, uddeling af stipendier og på anden vis skal stimulere interessen i de nordiske lande for studiet af Asien og formidle de generelle kundskaber om denne verdensdel. Siden NIAS' omorganisering i 1988 er Øst- og Sydøstasien særlig prioriterede områder.

2. Organisation

Institutet ledes af en styrelse bestående af to medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt to repræsentanter for instituttets personale. De nationale medlemmer i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd for en periode af 3 år. Island kan på begæring repræsenteres i styrelsen med et medlem, men har for tiden ingen repræsentant i styrelsen.

En fuldtidsansat forstander har ansvaret for den daglige ledelse af sekretariat, bibliotek, informationsenhed og forskningsenhed i overensstemmelse med styrelsens beslutninger. Forskningsenheden består af 3 forskere (ansat for en 3 års periode, med mulig forlængelse i yderligere én periode), samt to forskningsstipendiater (ansættelsesperiode fra 1 – 3 år). Derudover

er ansat en forskningsprofessor med tilknyttet videnskabelig assistent samt forskningsstipendiat (ansat for en 3 års periode).

NIAS finansieres af Nordisk Ministerråd, dvs. de fem nordiske regering: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Forskningspersonale

Forstander: Kauko Laitinen, Ph.D., sinolog, Finland

Forskere: Sven Cederroth, fil.dr., socialantropolog, Sverige – ansvarsområde: Sydøstasien, specielt Indonesien og Malaysia; Arne Kalland, dr.phil., socialantropolog, Norge (ansat 1.1.1989) – ansvarsområde: Østasien, specielt Japan; Irene Nørlund, cand.mag., historiker, Danmark (ansat 1.1.1989) – ansvarsområde: Sydøstasien – specielt Vietnam og Filippinerne.

Forskningsstipendiater: Triloki Nath Sharma, cand.phil., sinolog, Danmark – ansvarsområde: Østasien, specielt Kina; Hillevi Toiviainen, fil.dr., Finland – ansvarsområde: Østasien, specielt Korea.

Forskerprofessor: Per Kværne, dr.phil., religionshistoriker, Norge (ansat 1.1.1989) – ansvarsområde: Østasien, specielt Tibet – med projektgruppe tilknyttet: forskningsassistent Inger Olsson, Sverige, og forskningsstipendiat Rinzin Thargyal, Norge.

Informationskonsulent: Karl Reinhold Hællqvist, fil.lic., Sverige

TAP

Sekretærer: Overassistent Leena Höskuldsson, fil.mag., Finland – varetager informations- og stipendiesager; assistent Birgit Klintebæk, bogholder, Danmark; overassistent Anne Schlanbusch, mag.art., Danmark – sekretariat; assistent Erik Skaaning, stud.mag., Danmark – bibliotekssekretær; Archana Sharma, bibliotekar, Danmark.

Endvidere findes der bibliotekspersonale udstationeret af Det kongelige Bibliotek: Fg. afdelingsleder, forskningsbibliotekar Stig T. Rasmussen, bibliotekar Nana Lund (daglig leder), bibliotekar Jette Smith (indtil 31.8.1989), assistent Ib Norel og assistent Hans Hartmann (fra 1.8.1989).

3. Virksomhed

I november 1989 kom en rapport udarbejdet af en særlig embedsmandskomite under Nordisk Ministerråd til offentlighedens kendskab med titlen 'Institusjoner og samarbeidsorganer på kulturbudsjettet'. Heri blev det foreslået at fire nordiske institutter – herunder NIAS – og otte samarbejdsorganer skulle nedlægges for at skaffe midler til en ny kulturhandlingsplan.

Forslaget om at nedlægge faste institutioner skabte reaktioner i alle de nordiske landes forskermiljøer. Politikerne i og uden for kulturudvalget reagerede ligeledes kraftigt imod embedsmandskomiteens ideer, som ikke

bygger på en undersøgelse af de konkrete forhold på de enkelte institutioner.

På kulturudvalgets møde den 29. januar 1990 i Stockholm afviste kulturudvalget ideerne i embedsmandskomiteens forslag, ligesom kulturudvalget reagerede på at blive tilsidesat i en sag, hvor det selv har været med til at oprette de nordiske institutter.

Sagen vil gå videre til Nordisk Råds session i Reykjavik fra den 26. februar til den 3. marts, men der forventes ingen konkrete forslag om nedlæggelse på mødet. Det er beklageligt, at NIAS så kort efter en gennemgribende reorganisering skal udsættes for trusler om nedlæggelse. Det er med til at forstyrre det daglige arbejde i opbygningen af det nye NIAS, men instituttet har dog fortsat sin aktivitet på samme niveau som tidligere og har planer om at sikre og udvide dem.

3.1 Økonomisk opgørelse

Bevilling	Overført fra 1988	Budget 1989	Årsopg. 1989	Afvigelse
Lønninger		3 689 604	3 688 202	+ 1 402
Varer og tjenester		559 000	559 194	- 194
Projekter	441 617	1 488 000	1 768 501	+ 161 116
Totalt	441 617	5 736 604	6 015 897	+ 162 324

Forskning

Projektet 'Landless Villagers in Java. Economic Conditions, Social Relations and Cultural Models in Historical-Anthropological Perspective' er et stor anlagt komparativt projekt, som har til hensigt at sammenligne jordløse og fattige bønders situation i tre forskellige regioner af Java. Grundhypotesen for projektet har været, at udviklingen i de tre regioner, henholdsvis i Vest-, Øst- og det centrale Java, er forløbet forskelligt, og at en stor del af den forskning, som hidtil er gjort, har haft en tendens til at generalisere i store træk uden at tage hensyn til variationerne (forsker Sven Cederroth).

Et nyt stort projekt er blevet formuleret i løbet af 1989: 'Culturally Conditioned Models of Conflict Resolution. A Comparison between Malaysia and Sweden'. En række svenske forskere bidrager til dette nok største forskningsprojekt, som er formuleret på nordisk plan i relation til Sydøstasien. Den antropologiske del af projektet fokuserer på den rolle, som lokale ledere har som informanter og konfliktløser i forskellige typer af konflikter. Det drejer sig såvel om konflikter inden for familien som om etniske gruppers konflikter (forsker Sven Cederroth).

Forsker Arne Kalland forsvarede sin doktorafhandling 'Fishing Villages in Tokugawa Japan - The Case of 'Fukuoka Domain' for den filosofiske doktorgrad ved Universitetet i Oslo den 28 januar. Projektet anvendte antropologiske modeller på et historisk materiale og har særlig interesse for

maritime antropologer og forskere inden for Japans økonomiske historie. Kalland har arbejdet videre med socio-økonomiske forhold i japanske fiskerbyer, bl. a. med henblik på hvalfangstkulturen, som ses som en rig, livskraftig kultur (forsker Arne Kalland).

'Religionens betydning i et japansk lokalsamfund' er et projekt, som bl. a. har omfattet et 5 måneders feltophold. Formålet er at vise, at buddhisme, shinto og 'folkereligion' ikke må opfattes som separate religioner, men som en enhed. Gennem de religiøse aktiviteter i lokalsamfundet bliver enkeltpersoners forhold til de religiøse institutioner fulgt gennem en længere periode. Projektet har desuden til hensigt at vise, hvordan religiøse institutioner integrerer befolkningen lokalt såvel som regionalt og nationalt (forsker Arne Kalland).

Et nyt projekt, som i sin struktur har karakter af et eksperiment, omhandler religion i Tibet. Professor ved Oslo Universitet, Per Kværne, står for projektet 'Den tibetanske bon-religion – historisk udvikling og aktuel udformning i Folkerepublikken Kina'. Til projektet er knyttet en projektgruppe bestående af forskningsstipendiat Rinzin Thargyal (Oslo) og forskningsassistent Inger Olsson (Lund). Projektet fokuserer dels på de nutidige ændringsprocesser (Rinzin Thargyal), dels på de ikke-buddhistiske traditioner, den såkaldte bon-religion (Per Kværne og Inger Olsson). Projektet har både et diakront sigte med vægt på det kultur- og religionsmøde, som fandt sted da buddhismen blev indført i Tibet for over tusind år siden, og et samtidsorienteret sigte, idet hensigten med projektet er at analysere den dybtgående sociale og kulturelle ændring, som det tibetanske samfund har gennemgået siden indlemmelsen i Den kinesiske Folkerepublik i 1950'erne. (forskerprof. Per Kværne + gruppe).

Forstander Kauko Laitinen har arbejdet på to projekter, som dels drejer sig om 'Videnskabeligt udbytte mellem nordiske og østasiatiske institutioner' dels 'Traditionelle værdier i det moderne Østasien'. (forstander Kauko Laitinen).

'Tekstilkvinder i Vietnam og Filippinerne. Formelt og uformelt arbejde i samfundsforandringen' er et projekt, som forsøger at integrere økonomisk-historiske og antropologiske metoder. De to lande ligger begge i Sydøstasien, men udviklingsstrategierne har været fundamentalt forskellige. Projektet er en undersøgelse af kvinders formelle og uformelle arbejde i tekstilproduktionen. Formålet er at analysere kvinders levevilkår og placering i samfundsforandringen i de to lande, hvor det uformelle arbejde har spillet og fortsat spiller en væsentlig rolle (forsker Irene Nørlund).

'Tekstilproduktionen i Vietnam 1880–1940' er en økonomisk-historisk analyse af tekstilproduktionens udvikling i den daværende franske koloni med specielt henblik på samspillet mellem småproduktion og industri. Undersøgelsen behandler både den nationale udvikling ud fra økonomisk-statistiske kilder og provinsen Nam Dinh i det nordlige Vietnam, som blev centret for både den industrielle og den håndværksmæssige tekstilproduktion (forsker Irene Nørlund).

Globalt set har Islam i de seneste årtier fået en hastigt voksende betydning, men muslimer i Den kinesiske Folkerepublik er fortsat et relativt uudforsket emne i den internationale forskning. Der findes 10 millioner muslimer i Kina fordelt på 10 minoritetsfolk. Hui muslimer består mest af konverterede kinesere, mens de øvrige muslimske minoriteter er af tyrkisk, arabisk, persisk eller mongolsk oprindelse. Forskningsprojektet om de kinesiske minoriteter stiler mod at registrere de muslimske minoriteters forhold i nutidens Kina med udgangspunkt i deres forskellige historiske, sproglige og kulturelle baggrund (stipendiat Trilogi Nath Sharma).

'The Role of Korea in American-East Asian Relations. Private Humanitarian Activity and Limited Political Expansionism, 1882 – 1910' er en historisk undersøgelse af følgerne for Korea af den politiske balancegang i Østasien. Projektet sætter fokus på en analyse af de forandrede koreanske holdninger over for den stigende amerikanske indflydelse i landet (stipendiat Hillevi Toiviainen).

Dokumentation og bibliotek

Biblioteket indeholder materialesamlinger vedrørende Asien på de europæiske hovedsprog inden for samfundsvidenskab og humaniora og omfatter ca 20 000 bøger og ca 1 500 tidsskrifter (heraf ca 700 løbende) samt omfattende samlinger af kildemateriale, offprints og pamflets.

Den retrospektive edb-inddatering af kortkatalogen forløber nu planmæssigt med Det kgl. Bibliotek som databasevært (REX-systemet). Biblioteket har i 1989 modtaget to større boggaver, hvoraf den ene stammer fra afdøde Carl Elof Svenning (Sverige) og den anden fra SIDA (Styrelsen for Internationell Utveckling).

I efteråret udvidede og omorganiserede biblioteket tidsskriftreolerne på læsesalen, således at flere bøger og tidsskrifter kan stå fremme på åbne hylder og sammen med læsepladserne fungere som en helhed.

Konferencer, workshops og gæsteforelæsninger

"Den 2. Nordiske Tibet-konference" blev holdt på NIAS 18. – 19. februar. Medarrangør af Det nordiske sinologmøde med temaet "Modernization and Current Change in China" afholdt i Seili, Finland, 2. – 4. juni. Workshop om Bhutan blev afholdt 15. september. Følgende gæsteforelæsninger har fundet sted på instituttet: professor Zhang Zerong, Institute of Economics, Sichuan Academy of Social Sciences, Chengdu, Kina, forelæste d. 14. april om "Recent Trends of Economic Reform in China"; Professor Harumi Befu, Department of Anthropology, Stanford University, forelæste 13. maj om "Japan's Education: Its Accomplishments and Problems"; Professor Girindranath Chattopadhyay, University of Burdwan, West Bengal, Indien, forelæste i forbindelse med Tagore-ugen 23., 24. og 25. oktober om bengalsk litteratur, bengalsk sprog og Tagores lyrik, hvorunder også Mrs Charmila Roy, Paris, præsenterede Tagores musik; Profes-

sor Steve O'Harrow, Center for Southeast Asian Studies, University of Hawaii, forelæste 25. oktober om "Vietnam: Cultural Considerations as a Prelude for Development"; Dr. Haimanti Dasgupta, University of West Bengal, holdt 1. november to forelæsninger "Education and Social Inequality in India" samt "The Role of women in Indian Politics".

Publikationsvirksomhed

I instituttets forskellige serier er følgende udkommet: Scandinavian Institute of Asian Studies Monograph Series No. 56: "Folk Tales from Kammu IV. A master-teller's tales" af Kristina Lindell, Jan-Öjvind Swahn, Damrong Tayanin; Scandinavian Institute of Asian Studies Occasional Papers No. 4: "South Asian Archaeology 1985", red. af Karen Frifelt og Per Sørensen; NIAS Preprints No. 1: "Going against the Tide. On dissent and big character posters in China" af Göran Leijonhufvud. Desuden er "NIAS List. Nordic Research Projects on Asia. Social Sciences" udkommet, ligesom informationsbladet NIAS-Nytt 1989:1 og 1989:2 og NIAS Report 1989.

Informationsvirksomheden

Informationsvirksomheden i øvrigt har først og fremmest henvendt sig til forskerverden, hovedsagelig i Norden, i mindre udstrækning til organisationer (bistands- o.a.), samt til biblioteks- og journalisthøjskoler, og endelig til næringslivet. Informationsenheden har hovedsagelig informeret om instituttets virksomhed, organisationsstruktur og fremtidsplaner, stipendier, bibliotek, nordisk asienforskning og asiatiske forhold. Informationerne er blevet formidlet via flere kanaler: gennem NIAS-nytt, NIAS Report og andre publikationer, stipendier og kontaktstipendiater, som har besøgt instituttet, grupper på studiebesøg, forskere og studenter, som har anvendt biblioteket eller konsulteret NIAS-personale, i forbindelse med gæsteforelæsninger, som er blevet arrangeret i samarbejde med andre institutioner. Professor Befu og Dr Handoo, NIAS' gæsteforskere, bør nævnes i denne sammenhæng.

NIAS har i årets løb haft besøg af flere udenlandske forskere, og kontakt mellem dem og deres nordiske forskerkolleger er blevet formidlet. Også grupper af studerende, fra Bonn, Åbo, Lund, Århus, Odense og Roskilde har besøgt NIAS. Mange studerende har fået vejledning. Forelæsere og manuskriptforfattere er blevet formidlet til kurser og publikationer. Litteraturforslag er blevet udarbejdet til organisationer og forskere, artikler og interviews om NIAS til nogle publikationer, og om Asien til tidsskrifter, bøger og opslagsværker. NIAS' informationsenhed har været repræsenteret i bl. a. en SIDA-referencegruppe, har medvirket i radio med kommentarer om asiatisk politik, og har forelæst ved konferencer i Norden samt i London og Islamabad.

Stipendievirksomheden

Der blev uddelt 39 rejsestipendier til studieophold i Asien og 45 kontaktstipendier til kortere studieophold ved NIAS og/eller andre institutioner i de nordiske lande til et samlet beløb af ddk 700 000 (*Bilag 1 – 2*).

NIAS' asiatiske gæsteforskerprogram

I april – maj 1989 foretog Dr. Jawaharlal Handoo, Central Institute of Indian Languages, Mysore, Indien, en forelæsningsturné med indisk folkloristik som tema. Han besøgte universiteterne i Helsingfors, Åbo, Stockholm, Uppsala, Oslo og Bergen samt Åbo Akademi. Professor Harumi Befu, Department of Anthropology, Stanford University, besøgte i maj ligeledes de nordiske universiteter i København, Lund, Göteborg, Oslo, Bergen, Helsingfors og Stockholm, hvor han forelæste over antropologiske emner vedrørende Japan.

Forskningspersonalets deltagelse i konferencer, symposier, etc. samt fieldwork (*se Bilag 3*).

*BILAGA 1***Asienstipendier uddelt i 1989**

Björn Andersson, Göteborg. Developmental states in a regional security complex. The case of Korea. I Nordkorea och Kina.

Hans Antlöv, Göteborg. Rural leadership and processes of domination among the contemporary Priangan Sundanese. I Indonesien.

Per-Arne Berglie, Stockholm. Den rituella besatthetens ideologi och uttrycksformer hos kineser på Taiwan. På Taiwan.

Anne Birkelund, København. Demokratisk Kampuchea – teori og praksis. I Kampuchea.

Viggo Brun, København. Brahminerne i thai kulturhistorie. I Thailand.

Jens Braarvig, Oslo. Buddhist and Tibetan studies. I Taiwan, Kina och Japan.

Eric af Edholm, Uppsala. Candesvara in Saiva literature and iconography. I Indien.

Bert Edström, Stockholm. Nordkoreas utrikespolitik inför de stora förändringar som nu äger rum i Östasien. I Japan och Korea.

Eva Falleth, Trondheim, Urban growth and land use changes in Kathmandu Valley. I Nepal.

Erni & Ola Friholt, Ellös. Urbanisation and its roots and effects. I Indien.

Pernille Gooch, Tollorp. Nomadic survival? The Muslim Gujars in Northern India. I Indien.

Lauri Harvilahti, Helsinki, Finnish-Indian Training and Fieldwork Course in Oral Folklore. I Indien.

Lars Henningsson, New York. Nationalism in Sind: ethnicity, politics and religion 1937 – 1957. I Pakistan.

Virginia Hoel, Oslo. Development aid projects in Bangladesh with special focus on disabled persons. I Bangladesh.

Øyvind Jaer, Kongsvinger. Deltagende observasjon av Kumbh Mela-festivalen i Allahabad. I Indien.

Peter Jørgensen, København. NGO "Sarvodaya" experience with ecologically sustainable rural development. I Sri Lanka.

Lars Kaskija, Uppsala. Resource Use – Culture and Change. Meaning and value in economic practices among the Punan of Borneo. I Indonesien.

Hyun-sook Kim, Stockholm. Factors influencing educational and occupational expectations of adolescent students: Korea and the USA. I Korea.

Tapio Koskiahho, Tampere. Participation in workshops on comparative studies in Finnish and Japanese industrial models. I Japan.

Merete Lie, Ragnhild Lund & Marit Sørvald, Trondheim/Oslo. Women and Norwegian industry in Malaysia: integration or marginalization? I Malaysia.

Kjell Lindergård, Lidingö. The Impact of missionary activity and secular acculturation on traditional religion for a recently contacted highland people in the Madang Province. I Papua New Guinea.

Bertil Lundahl, Malmö. The Han Feizi. I Kina, Hongkong och Taiwan.

Hallstein Madsen, Oslo. Land evaluation and resource utilization, Gorkha. I Nepal.

Tue Magnussen, København. Landbrugets rolle og resultater i lyset af implementeringen af den nordkoreanske selfreliancestrategi. I Nordkorea.

Thiagarajan Manoharan, København. Current rural organisational structure in the People's Republic of China. I Kina.

Rubya Medhi, København. Islamization of laws in Pakistan. I Pakistan.

Enid Nelson, Uppsala. The generation of models of social organization in Southern Sumatra. I Indonesien.

Margareta Petersson, Växjö. Experience and configuration of time in Swedish and Indian literature. I Indien.

Regnar Rasmussen, København. The songs of Rabindranath Tagore, with special emphasis on early dhrupad compositions. I Indien.

Henrik Rosén, Uppsala. A historical study on CISRS (Christian Institute for the Study of Religion and Society). I Indien.

Peter Schalk, Uppsala. Studier av religionerna i Tamililam. I Sri Lanka.

Sigmund Kvaløy Sätereng, Kotsjö. Økologi og buddhisme i et Himalaya-samfunn i endring. I Nepal och Indien.

Per K. Sørensen, København. Tibetanske biblioteker med henblik på erhvervelse af historiske kilder til et større forskningsprojekt. I Indien.

Hatla Helweg Thelle, København. Økonomiske reformer indenfor Kinas udenrigshandelssystem, 1979–1988. I Kina.

Notto Thelle, Oslo. Buddhistisk-kristne dialog i vår tid. – fordypning og internasjonalisering. I Japan.

Marina Thorborg, København. Development towards market socialism in China – the case of labour in and around the SEZ (Special Economic Zones). I Kina.

Bertil Tikkanen, Espoo. Linguistic and folkloristic field research in Eastern Hindukush/Karakoram. I Pakistan.

Marjo Vepsä, Espoo. Burmese wooden monasteries as objects of history of architecture, art and Burmese social system. I Burma och Thailand.

Mikko Zenger, Helsinki. India's new "exclusive" development model: its impact on the country's communal relations. I Indien.

*BILAGA 2***Kontaktstipendier uddelt i 1989**

Ramses Amer, Uppsala. *The Kampuchean Conflict*. På NIAS.

Kadriye Bedretin, Helsinki. Deltagelse i 32th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC). I Oslo.

Birgitta Berg, Uppsala. *Literature and Art History, ex modern writers and painters, female, in India and China*. På NIAS.

Catharina Blomberg, Stockholm. *An investigation of the Japanese books and prints in the Royal Library collection, with special reference to material illustrating traditional customs and religious practices*. I København.

Kenn Hoeg Christensen, Aalborg. *The Punjab Conflict*. på NIAS.

Åke Edén, Göteborg. *Cooperative Development Attempts in Bangladesh 1895 – 1980*. På NIAS.

Gunnar Filseth, Oslo. *Tidligere forbindelser mellem Norge og Asien, specielt Kina og Indien*. På NIAS.

Elina Grundström, Helsinki. *Immigrant teenage girls – part of a project "A Dwelling Community in Calcutta"*. På NIAS.

Minghai Gui, Göteborg. *Chinese historiography since 1949*. På NIAS.

Harry Halén, Helsinki. Deltagelse i 32th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC). I Oslo.

Valdimar Halldorsson, Skanderborg. *Landbrug og natursyn i Indien*. På NIAS.

Marja-Leena Heikkilä-Horn, Helsinki. *The Concept of Rulership in Hinduism and Buddhism*. I Uppsala.

Outi Hietala, Helsinki. *Social networks as survival resources – part of a project "A Dwelling Community in Calcutta"*. På NIAS.

Hans Hägerdal, Lund. *Western historiography and the Old China*. På NIAS.

Seija Jalagin, Oulu. *The change in the Japanese social system described by visitors to Japan 1860 – 1881*. På NIAS.

Matti Joutsikoski, Turku. *Joint Ventures in Chinese Economic Modernization*. På NIAS.

Jyrki Kallio, Helsinki. *The Rapprochement and Integration Developments between Mainland China and Taiwan*. På NIAS.

Kyllikki Kivijärvi, Vantta. *Birth Control in China 1979 – 1989*. På NIAS.

Håkan Kjellström, Tullinge. *Indien – regional og global stormagt*. På NIAS.

Aporn Kongsurin, Göteborg. *Thai-Nordic relation in historical perspective*. På NIAS.

Aasulv Lande, Bygland. *Karen identity and Evangelism in Northern Thailand and Burma; Christian mission in Thailand/Burma*. På NIAS.

- Raija Lemmetyinen, Helsinki. The Posts of Kanrei, Kuboo, shitsuji and Tandai on the Administrative History of Japan at the Muromachi Age. I København.
- Outi Luova, Turku. PRC and international organizations. På NIAS.
- Oili Nieminen, Tampere. Child labour, Child's rights and development: The Case of Philippines.
- Knut Erik Nilsen, Oslo. Teknologioverførsel mellem udviklingslande. På NIAS.
- Eeva Nuutinen, Helsinki. The ASEAN policy of Singapore. På NIAS.
- Bjørn Nygaard, Aarhus. Besøge Göteborg-projektet "Kulturbetingede konfliktløsningsmodeller" i forbindelse med senere feltprojekt i Malaysia. I Göteborg.
- Cato Dobloug Næverdal, Oslo. Udenlandske direktinvesteringers struktur og rolle i Thailand, og dets betydning for Thailands industrielle og samfundsmæssige udvikling. På NIAS.
- Bent Lerbæk Pedersen, København. Deltagelse i 9. årsmøde for European Association of Sinological Librarians, Stockholm.
- Marianne Pettersson, Göteborg. The Language Conflict in India. På NIAS.
- Kirsi Porvali, Helsinki. Internal power structure – part of the project "A Dwelling Community in Calcutta". På NIAS.
- Olle Quarnström, Lund. The Yogasastra of Hemacadra. På NIAS.
- Veli-Matti Ruotsalainen, Turku. Chinese Foreign Policy and Open Door Policy. På NIAS.
- Seyad M.M. Sideek, Stockholm. A comparative study of the institution of "Ombudsmand" in Sri Lanka, Denmark and Finland. I København.
- Marita Siika, Turku. Checking recent research material on Chinese foreign policy. På NIAS.
- Lauri Sivonen, Helsinki. The role of intellectuals in the PRC, and a detailed planning for a Academic China Club of Finland Seminar "PRC 40 years". På NIAS.
- Lars Søftestad, Kristiansand. The history of immigration and settlement in Northeast Bangladesh. På NIAS.
- Sirpa Tenhunen, Helsinki. Immigrant working women – Part of the project "A Dwelling Community in Calcutta". På NIAS.
- Annika Thunborg, Lund. Det kinesiske politiske reform- og demokratibegreb under perioden 1978 – 1988. På NIAS.
- Jaana Toivari, Helsinki. Egyptiske samlinger på Nationalmuseet og Glyptoteket. I København.
- Stein Tønnesson, Oslo. From Revolution to War – Vietnam, 1944–46. På NIAS.
- Keijo Virtanen, Jyväskylä. Study of Sanscrit poetics. På NIAS og Kbh. Univ.

Kari Vuorinen, Joensuu. Resettlement Strategies of Malaysia in Global Context – models of balanced and self-relianced development? På NIAS.

John Westerholm, Helsinki. Indsamling af materiale vedr. Japan på instituttets bibliotek. På NIAS.

Guro Jansdotter Skåre, Oslo. Indsamling af materiale vedr. Filippinernes økonomiske og sociale kår samt den filippinske strategilægning. På NIAS.

BILAGA 3

Forskningspersonalets deltagelse i konferencer, symposier, etc. samt fieldwork

I 1989 har forstanderen, forskerne, forskerprofessoren med gruppe, samt forskningsstipendiaterne deltaget i følgende konferencer, symposier, samt udført fieldwork:

Sven Cederroth deltog i "Seminarium om användandet av baseline studier i utvecklingsprojekt", arr. af Sektionen för Utvecklingsforskning/Socialantropologiska Inst., Stockholms Universitet, 24. – 26. januar. (SC)

Han deltog endvidere i "Off-farm Employment in Rural Java". Arr. af Völkerkundliches Institut, Unversität Tübingen, 9. – 12. april. (SC)

Han deltog i "7th European Colloquium on Indonesian and Malaysian Studies", Bern, arr. af Ethnologisches Institut, Universität Bern i samarbejde med arbejdsgruppen for ECIMS, 26. – 30. juni (SC)

Endvidere deltog han i Symposium i Canterbury med temaet "The Manipulation of Mystical Agency and Explanations of Misfortune", 25. – 28. september, hvor han bidrog med et paper om den javanesiske *dukun* og hans rolle. (SC)

Fra marts – april var Arne Kalland i Japan på feltarbejde for at studere landets hvalfangst-traditioner kombineret med en uges ophold i Tokyo til rapportskrivning sammen med Prof. T.C. Bestor (Columbia), Prof. Brian Moeran (SOAS) og Dr. J Takahashi (Tokyo).

Fra juni – september var Arne Kalland på fortsat feltarbejde i Japan for at studere religionens rolle i et japansk lokalsamfund. Desuden har han deltaget med paper om Japans modernisering på seminar om udvikling og moderniseringsteorier relateret til Japan og den arabiske verden, arr. af Vitenskapsteoretisk institutt ved Universitetet i Bergen, 2. – 3. maj (AK)

Kauko Laitinen deltog i "Teaching Japanese Symposium" på Sandbjerg-gård 20. – 22. marts. (KL)

Han foretog en forskningsrejse til Tokyo, Hong Kong, Taipei i perioden 16. juni – 21. juli. (KL)

Deltagelse i årsmøde i European Association of Chinese Studies, Leiden, 7. september. (KL)

Deltagelse i seminar om japanske studier, Tammerfors, medarr. NIAS, 28.9. – 1.10. (KL)

Irene Nørlund deltog i Kvindeforskningsseminar: Videnskabshistorie og -teori med paper 'Tekstilkvinder i Filippinerne. Husholdningens rolle. To case-studier', 25. – 27. januar (IN)

Endvidere deltog hun i Norsk Forening for Udviklingsforskning 6. årskonference, med temaet: Tid og udvikling, afholdt i Trondheim, 27. – 29. april. (IN)

Irene Nørlund deltog i "IX Bielefeld Colloquium on Southeast Asia Lowland Christian Filipino Civilization", arr. af Faculty of Sociology, Bielefeld Universitet med paper 'Textile Women and the Household in the Philippines', Bielefeld 19. – 20. maj. (IN)

Irene Nørlund deltog i "International Symposium on Third World Urbanization", Stockholm, med paper 'Formal and Informal Work. Textile Women in Vietnam and the Philippines. Discussion of a Theoretical Framework', 7. – 9. juni (IN)

Irene Nørlund deltog i workshop om "Writing the Economic History of Southeast Asia", Australian National University, med et paper 'Economic History of Indochina. Synopsis for Discussion', 11. – 13. august. (IN)

Hun deltog ligeledes i et seminar på Australian National University med et oplæg: 'The French Empire, the Colonial State in Vietnam and The Economic Policy', Australian National University, 15. august. (IN)

Den 24. – 26. august deltog hun i "Research Training Seminar on Technology Transfer to Developing Countries" Arr. af Foundation of Applied Research at the University of Tromsø (FORUT), med et oplæg: 'Textile Technology and the Implication for Gender'. (IN)

Den 23. – 28. september deltog Irene Nørlund i 1989 Annual Meeting of the World Bank and IMF og 'International NGO Forum on World Bank and IMF lending', der fandt sted i Washington. (IN)

Den 28. september – 1. oktober deltog hun i 6. årskonference for NFSSF i Lund under temaet "Rural Southeast Asia in Transition Village Society and Culture in Economic, Political and Gender Perspectives", hvor hun præsenterede et paper: 'Gender Relations in the village' (IN)

Fra den 31. oktober – 11. november deltog Irene Nørlund i konference for NGO World Bank Committee i Bangkok. (IN)

Deltagelse i seminar med titlen: "NGOerne og gældskrisen", arr. af CASA, Kbh., der fandt sted 1. december (IN)

Per Kværne deltog (med gruppe) i "Den 2. nordiske Tibet-konference", på NIAS, Kbh., 18. – 19. februar. (PK + 10 + TR)

Per Kværne deltog i "Den 5. International Association of Tibetan Studies (IATS)", Narita, Japan, med et paper 'Report from a visit to the monastery of sNang-zhig of the Bon religion in the rNga-ba district of A-mdo' sammen med Inger Olsson, 27. august – 2. september. (PK + 10). (Finansieret af Institutet for Sammenlignende Kulturforskning, Norge)

Per Kværne organiserede internt dagsseminar i Utenriksdepartementet i Oslo om Tibet-spørgsmålet 9. maj. (PK)

Inger Olsson deltog i "den 2. nordiske Tibet-konference", på NIAS, Kbh., 18. – 29. februar (IO)

Inger Olsson deltog i "Den 5. International Association of Tibetan Studies (IATS)", Narita, Japan, 27. august – 2. september. (Finansieret af Instituttet for Sammenlignende Kulturforskning, Norge) (IO)

Triloki Nath Sharma udførte fra april – juni fieldwork i Kina blandt de muslimske minoriteter. (TNS)

Deltagelse i "Den 2. Nordiske Tibet-konference", på NIAS, Kbh., 18. – 19. februar. (TNS)

Triloki Nath Sharma deltog ligeledes i Bhutan-symposiet, som NIAS arrangerede den 15. september på instituttet. (TNS)

I februar samt i oktober/november besøgte Hillevi Toiviainen SOAS, London, for at indsamle materiale. (HT)

Hillevi Toiviainen besøgte fra midten af maj-midten af juni Singapore og Korea i forbindelse med sin forskning. (HT)

Deltagelse i seminar om japanske studier, Tammerfors, medarr. NIAS, 28.9 – 1.10. (HT)

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
Oceanografiska institutionen
Göteborgs universitet
Box 4038
S-400 40 Göteborg
Tel. 031-14 92 76

1. Institutionens uppgift

Nordisk kollegium för fysisk oceanografi, som instiftades 1966, har till uppgift att främja samarbete angående forskning och utbildning inom fysisk oceanografi mellan universitet och högskolor i Norden. Detta sker med hjälp av stipendiater och forskarutbyte, gemensamma nordiska symposier och kurser samt med gemensamma nordiska forskningsprojekt.

Den fysiska oceanografin omfattar bland annat följande problemområden: havsvattnets fysikaliska och kemiska egenskaper, strömmar och blandning i havet, vattenutbytet mellan olika havsområden, transporter av ämnen i lös och fast form, vindvågor, tidvatten m. m. Den fysiska oceanografin utgör basen för marin forskning såsom t. ex. forskning avseende biologisk produktion i havet, spridning av föroreningar, mänsklig klimatpåverkan m. m.

2. Organisation

Kollegiet (styrelsen) består av åtta medlemmar, två från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige. (Island är inte representerat i Kollegiet, men har viss medverkan i samarbetet). På detta sätt är alla berörda universitetsinstitutioner och motsvarande representerade i Kollegiet. Ledamöterna utses för perioder om fyra år och dessa utser bland sig en ordförande. Kollegiet administreras av ordföranden med hjälp av en sekreterare på deltid. Sekretariatet är beläget vid ordförandens institution. Detaljplaneringen och genomförandet av Kollegiets kurser, symposier och forskningsprojekt delegeras till enskilda nordiska forskare, inom eller utom Kollegiet. Kollegiet har ingen fast anställd personal; dock utgår viss

ersättning för sekreterargöromål, för närvarande motsvarande ca 1/5 tjänst. Inom ramen för sin projektverksamhet har Kollegiet stipendiater placerade vid olika nordiska universitetsinstitutioner.

Kollegiets sammansättning den 31:a december 1989:

Prof. Herman Gade	N
Lektor Niels Højerslev	D
Prof. Gunnar Kullenberg	D
Prof. Jouko Launiainen	F
Fil. dr. Peter Lundberg	S
Docent Pentti Mälkki	F
Lektor Johan Rodhe, ordförande	S
Prof. Jan Erik Weber	N

Sekretariatet var under året beläget vid Göteborgs universitets oceanografiska institution. Sekreterare har varit fil. mag. Agneta Hilding.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomisk utfall (SEK)

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	(Denna post räknas tillsammans med varor och tjänster)			
Varor & tjänster		69	83	- 14
Projekt	110	1 274	1 247	+ 27
Summa	110	1 343	1 330	13

3.2 Beskrivning av verksamheten

Kollegiet har under året haft två möten, i Bergen den 10 januari och i Oslo den 11 oktober. Under dessa möten har diskuterats och fattats beslut i ärenden rörande Kollegiets verksamhet 1989 och 1990, bl. a. stipendier, symposier, kurser, forskningsprojekt samt det av Kollegiet bekostade utbytet av lärare och forskare. Vidare diskuterades verksamheten under kommande år, speciellt samarbetet med biologerna inom det marinbiologiska Kollegiet.

Kollegiet har under året haft fyra nordiska stipendiater.

Kollegiet avhöll i juni ett symposium "Havisens samspel med det omgivande miljø" i Hirtshals. Antalet deltagare var ca 40.

Under januari genomfördes en "Nordisk fältkurs i fysisk oceanografi" med Bergens universitets forskningsfartyg Håkon Mosby. Kollegiet bekostade resor i samband med kursen samt vid en efterföljande arbetsvecka.

Kollegiet har under året fortsatt sin verksamhet inom Færøyprojektet. En del av projektet syftar till att kartlägga sambandet mellan de hydrografiska och de biologiska förhållandena kring Færøyene. Denna del av verksamheten bedrivs i samarbete med marinbiologiska kollegiet, NKMB.

Andra delar av projektet behandlar transportererna av vatten i området ur en klimatologisk synvinkel. Projektet samfinansieras med de nationella institutionerna. Årets verksamhet inom detta projekt beskrivs i en bilaga till marinbiologiska kollegiets (NKMB) verksamhetsberättelse.

Kollegiet har under året givit 7 bidrag till forskare för resor inom Norden i samband med deltagande i forskningsexpeditioner samt presenterande av forskningsresultat.

Nordisk kollegium for fysisk oceanografi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1989.

Göteborg den 24 april 1990

Johan Rodhe

Ordförande

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Aapistie 3
SF-90220 Uleåborg 22
Tel. 981-33 42 02

1. Institutionens uppgift

NoSAMF har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna för att hjälpa människans anpassning till arktiska och subarktiska förhållanden. NoSAMF definierar årligen viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden, koordinerar arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna, anordnar kurser, seminarier och möten, i vilka nordiska och internationella forskare och i nordliga områden arbetande läkare och hälsovårdspersonal kan delta.

NoSAMF arrangerar vetenskapliga möten, symposier m. m. och dokumenterar litteratur och skrifter relevanta till arktisk medicin. Man publicerar en vetenskaplig tidskrift "Arctic Medical Research" med 4 nummer årligen.

2. Organisation

NoSAMF grundades år 1969 och består av 1 – 3 medlemmar från varje nordiskt land. Under 1989 bestod kommittén av 13 medlemmar. NoSAMF har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg (F). Vid sekretariatet är en generalsekreterare/forskare och två sekreterare anställda. Professor Lennart von Wendt skötte generalsekreterare/forskartjänsten t. o. m. 31.7.1989. Därefter har MKD, docent Matti Nuutinen tjänstgort som t. f. generalsekreterare/forskare.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner		687 052	682 286	+ 4 766
Varor och tjänster		262 169	294 045	- 31 876
Projekt		174 131	174 733	- 602
– Proceedings 1987			1 260	- 1 260
Ränteutgift 1989				- 107
Ränteintäkt 1988				+ 379
Underskott	- 921			
	- 921	1 123 352	1 152 324	- 28 700

Överföres till 1990 FIM - 29 621

3.2 Beskrivning av verksamheten

Mötesverksamheten

NoSAMF har på grund av begränsade projektmedel kunnat arrangera endast ett möte under året 1989:

1. Nordiska prioriteringsmötet gällande arktisk medicinsk forskning, Svalbard, Norge, den 24 - 28.8.1989

Vid mötet deltog representanter från nordiska universitet och nationella forskningsråd samt övriga sakkunniga inom arktisk medicinsk forskning.

Vid mötet fastslogs de viktigaste prioriteringsområdena inom arktisk medicin för den framtida verksamheten att vara följande:

- Köldforskning (hypotermi, fysiologi, köldskador)
- Olycksprofylaxis inom arktiska områden
- Miljöföroreningar och deras konsekvenser för befolkningens hälsotillstånd inom den arktiska regionen
- "Family Health Problems" i arktiska områden

I framtiden kommer NoSAMF:s aktiviteter att koncentreras inom dessa områden.

Publikationsverksamheten

ARCTIC MEDICAL RESEARCH har under året 1989 utkommit med 4 nummer (totalt 224 sidor):

Vol 48/89:1 sid 1 - 44 (5 vetenskapliga artiklar)

Vol 48/89:2 sid 45 - 100 (6 vetenskapliga artiklar)

Vol 48/89:3 sid 101 - 168 (7 vetenskapliga artiklar)

Vol 48/89:4 sid 169 - 224 (7 vetenskapliga artiklar)

Den internationella verksamheten

NoSAMF representerar de nordiska länderna i International Union for Circumpolar Health. NoSAMF:s ordförande har under 1987–1990 varit president för den internationella unionen.

Styrelsen för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1989.

Köpenhamn och Uleåborg den 27 april 1990

Jens Peder Hart Hansen

Ordförande

Matti Nuutinen

T. f. generalsekreterare/forskare

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

NORDSAM
c/o Utrikespolitiska institutet
Box 1253
S-111 82 Stockholm
Tel 08/23 40 60

1. NORDSAM:s uppgift

NORDSAM:s uppgift är att främja nordisk forskning inom ämnesområdet internationell politik samt freds- och konfliktforskning. NORDSAM prioriterar ämnesområdet "Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken". I enlighet med rekommendationer från Nordiska rådets kulturutskott har NORDSAM de senaste åren vidgat sin verksamhet för att nå kretsar också utanför forskarnas.

2. Organisation

NORDSAM har 13 medlemmar, 3 från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 från Island. Årligen hålls ett sammanträde med hela NORDSAM. Mellan sammanträdena ansvarar ett arbetsutskott, bestående av en representant för vart land, för verksamheten.

Sekretariatet är beläget i Stockholm. Det består av en forskningssekreterare på heltid och en informationssekreterare på halvtid.

3. Verksamhet

För NORDSAM var 1989 ett år av djup kris. Först den 20 februari fick NORDSAM meddelande från ministerrådet om projektbevillningen för året. Det beskedet innebar en halvering i jämförelse med tidigare år. Mot slutet av året blev NORDSAM:s själva existens ifrågasatt av den programgrupp som tillsatts för att genomgå institutionerna på kulturbudgeten.

Detta har inneburit, att det program och den budget, som i enlighet med ministerrådets instruktioner gjorts klar i januari, inte kunnat följas. Plane-

ring för framtiden är i det närmaste omöjlig. Någon meningsfull verksamhet kan svårligen bedrivas med existerande organisation med anslag på 1989 års nivå. Den entusiasm och det engagemang som tidigare präglat verksamheten finns inte längre. Såväl bland NORDSAM:s medlemmar som hos personalen finns en stark känsla av att man blivit försatt i en ovärdig situation.

En stor del av arbetet under året har inriktats på att återställa NORDSAM:s projektanslag till sin tidigare nivå. NORDSAM har fått starkt stöd från de berörda forskningsmiljöerna men har tvingats konstatera, att ministerrådet inte tagit hänsyn härtill.

3.1 Ekonomisk översikt i SEK

	Budget	Bokslut	Avvikelse	
Lönekostnader	297 000	354 757	57 757	(a)
Varor och tjänster	187 000	198 254	11 254	(b)
Projekt	263 000	201 861	61 138	(c)
Summa	963 000	1 268 202		

Avvikelserna förklaras delvis av kursvinster genom den svenska kronans nedgång. Vidare betalas förlagskostnaderna för tidskriften *Cooperation and Conflict* nu på ett nytt sätt, vilket i 1989 års räkenskaper minskar kostnaderna med ca SEK 40 000. Därtill kommer:

(a) Automatisk löneökning under året.

(b) Det går inte att helt skilja varor och tjänster från projekt. Exempelvis hålls seminarier i samband med styrelsemöten. Vad som då skall bokföras som omkostnader för styrelsen (varor och tjänster) och vad som skall bokföras som seminieriekostnader kan diskuteras. Av praktiska skäl har större delen av kostnaderna bokförts som styrelsekostnader och i denna uppställning därmed som varor och tjänster.

c) Jämför ovan under b. Härtill kommer, att SEK 30 000 preliminärt avsatts för ett nummer i serien "Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken". På grund av NORDSAM:s prekära läge kommer numret inte att ges ut (beslut 90-01-10), varför det utgått ur räkenskaperna.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Sammanträden

NORDSAM:s arbetsutskott sammanträdde i Tusby utanför Helsingfors den 21 april. Det årliga plenarsammanträdet hölls 23–24 april, också det i Tusby. Arbetsutskottet sammanträdde också 28 oktober i Köpenhamn.

Samtliga sammanträden har präglats av NORDSAM:s kris och vad som skall göras i det uppkomna läget. De beslut som fattats innebar bl. a. följande förändringar

– att NORDSAM inte delade ut några forskningsanslag under året och inte kommer att göra det fortsättningsvis heller

- att den seminarieriserie som NORDSAM hållit för att följa rekommendationerna från Nordiska rådets kulturutskott upphör
- att därmed upphör också den mer populära skriftserien ”Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken”

Seminarier

Den 22–23 april hölls i Tusby ett seminarium med rubriken ”Hot och förtroende: Nordiska bilder av en omvärld i förändring”. Ett fyrtiotal specialister – forskare, politiker, tjänstemän – deltog. En skrift baserad på seminariet utkommer våren 1990.

I samband med arbetsutskottets sammanträde i oktober hölls ett mindre seminarium med speciellt inbjudna forskare. Tillsammans med arbetsutskottet fastställdes program för ett större seminarium våren 1990 med rubriken ”Norden i förändringarnas Europa”. (Seminariet blev inställt i januari p. g. a. NORDSAM:s osäkra situation.)

De bokförda kostnaderna för de seminarier som hölls under året var SEK 92.028.

Publikationer

NORDSAM:s vetenskapliga tidskrift *Cooperation and Conflict* utkom med 4 nummer. Numren 3 och 4 utkom som ett dubbelnummer över temat och var baserade på ett seminarium NORDSAM bidragit till. Tidskriftens redaktör under året har varit professor Arild Underdal, Oslo, och redaktionskommitténs ordförande professor Øivind Østerud, också han från Oslo. NORDSAM:s kostnader för tidskriften uppgick till ca SEK 49 604:76.

Till ny redaktör 1990–1992 valdes lektor Christian Thune, Köpenhamn. Den tillträdande redaktionskommittén, med professor Han Henrik Holm som ordförande, sammanträdde den 27 oktober.

Informationsskriften *International Studies in the Nordic Countries: Newsletter* utkommer vanligen med två nummer. Årgången 1989 gjordes till ett dubbelnummer, varigenom kostnaderna avsevärt kunde nedbringas. Redaktör för skriften är NORDSAM:s informationssekreterare.

Tryckkostnaderna under året uppgick till drygt SEK 24 799.

I februari utkom skriften *Globalt samarbete: Krise eller renessanse?* Skriften är baserad på ett seminarium som NORDSAM höll i Stockholm våren 1988. Den ingår i NORDSAM:s serie ”Norden i den internationella freds- och säkerhetspolitiken”, vilken på ett lättillgängligt sätt förmedlar forskarens syn på aktuella utrikespolitiska frågor av intresse för de nordiska länderna. Redaktörer var Valter Angell från Norsk Utenrikspolitisk Institutt och NORDSAM:s informationssekreterare Karin Lindgren. Tryckkostnaderna uppgick till SEK 24 509.

Härmed översänds verksamhetsberättelse för NORDSAM 1989.

Gudmund Stang
Ordförande

Erland Jansson
Forskningssekreterare

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-02150 Esbo 15

1. Institutionens uppgift

NORDINFO inledde sin verksamhet 1977. Dess uppgift är att förbättra och effektivera biblioteks- och informations servicen för forskare och andra som utnyttjar vetenskaplig och teknisk information samt fakta av olika slag vid universitet och högskolor, i förvaltning och industri samt inom kulturlivet. Institutionen arbetar för att samordna och främja överföringen av dokumenterbar information till och mellan länderna i Norden.

NORDINFO är ett utvecklingsorgan som bedriver och stöder forskning och utveckling av metoder och hjälpmedel, försöks- och utredningsverksamhet samt utbildning inom sitt ansvarsområde. NORDINFO verkar för en utveckling som främjar det nordiska samarbetet och vars resultat är av betydelse för flera nordiska länder. NORDINFO är rådgivande till nationella och andra nordiska organ i policyfrågor och samarbetar med andra internationella organ på området. Verksamheten indelas i tre programområden:

- 1) Initiativområden, som omfattar en väsentlig del av projektmedlen. De utnyttjas till insatser inom avgränsade prioriterade områden som kan ändras kontinuerligt. Insatserna är ett led i NORDINFO:s planerings- och samordningsinsatser och syftet är att initiera och främja utvecklingen inom särskilda, ofta nya områden.
- 2) Löpande verksamheter, som möjliggör stöd till verksamheter av långvarig karaktär av särskild övernationell betydelse. Under 1989 utgick stöd till NOSP – Nordisk samkatalog för periodica och SCANNET, som verkar för ökat utnyttjande av datorbaserade informationstjänster i Norden samt harmonisering av de tjänster som produceras i de nordiska länderna.
- 3) Fria projektmedel, som gör det möjligt att mottaga fria ansökningar samt initiera insatser på viktiga punkter inom NORDINFO:s ansvarsområde.

2. Organisation

NORDINFO:s högsta beslutande organ plenum består av tre representer för Danmark, Finland, Norge, Sverige samt två för Island. Inom NORDINFO finns ett arbetsutskott bestående av 1 medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO:s medlemmar 1989–1991

Danmark:	Rigsbibliotekar Morten Laursen Vig* Overbibliotekar Annette Winkel Lektor, dr.techn. Kjeld Rasmussen
Finland:	Överbibliotekarie Esko Häkli*, ordförande Bibliotekschef Arja-Riitta Haarala Byråchef Matti Lähdeoja
Island:	Hovedbibliotekar Kristín Indriðadóttir* Professor Páll Jensson
Norge:	Riksbibliotekar Bendik Rugaas* Rektor Tor Henriksen Avdelingsbibliotekar Aud Lamvik
Sverige:	Överbibliotekarie Gunnar Lager* Riksbibliotekarie Birgit Antonsson Länsbibliotekarie Anna-Lena Höglund

* medlem i arbetsutskottet

Plenum sammanträder i allmänhet 2 ggr och arbetsutskottet 4 ggr per år. NORDINFO biträds av ett sekretariat bestående av 3 heltidsanställda personer och en deltidsanställd; generalsekreterare Ann-Britt Ylinen, planerare Ingrid Svensson, avdelningssekreterare Linnea Seppänen och byråsekreterare Mona Weckström.

3. Verksamheten

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget 1989	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	745 504,40 ¹	763 169,77	– 17 665,37
Varor och tjänster	397 020,85	401 968,63	– 4 947,78
Projekt + projektåterbäringar	2 498 000,00 50 303,19	2 548 303,00	–
Summa	3 690 828,44	3 713 441,52	22 613,15

¹ Inkl. lönestegringskompensation om 31 504,40.

3.2 Beskrivning av verksamheten 1989

Under verksamhetsåret 1989 gav NORDINFO stöd till 35 projekt, 16 slutrapporter godkändes och 59 projekt pågick.

Verksamheten är indelad i initiativområden, löpande verksamheter samt fria projekt.

Speciellt inom initiativområden har man aktivt sökt nya samarbetspartner och medfinansierare till projekten. Såväl flera större projekt som enskilda aktiviteter finansieras och utförs tillsammans med andra nordiska organ och/eller nationella samt regionala myndigheter. Vissa aktiviteter har utförts tillsammans med enskilda icke-nordiska länder eller internationella organisationer.

Under de senaste åren har NORDINFO i allt högre grad tagit sig an större projekt som samarbetsorganet själv initierar och driver.

Det område NORDINFO arbetar med står inför utveckling och förändring både i Norden och hela Europa. NORDINFO har sedan länge etablerade kontakter med EG:s generaldirektorat XIII B som handhar bl. a. biblioteks- och informationsförsörjningsfrågor. Under 1989 utarbetade EG DGXIII B ett förslag till 5-års verksamhetsprogram för bibliotek och informationsteknologimarknaden inom EG. Från EG:s håll ser man Norden som en viktig samarbetspartner och NORDINFO har som inbjuden observatör deltagit i flera av de möten där verksamhetsprogrammet utarbetats. Aktiviteterna inom biblioteksprogrammet och IMPACT-programmet (Information Market Policy Action) består till en stor del av utveckling av ny teknologi för informationsförsörjningen, och man syftar till att stärka den europeiska informationstjänstemarknaden och informationspolitiken. Detta är centrala uppgifter också för NORDINFO som har grundat en arbetsgrupp med uppgift att bistå styrelsen inför det konkreta EG-samarbetet.

NORDINFO:s verksamhet och framtidsberedskap har under 1989 granskats av Nordiska rådets budget- och kontrollutskott och av Nordiska forskningspolitiska rådet. Rapporterna från dessa granskningar inväntas under 1990.

Initiativområden

Initiativområdena har omfattat en väsentlig del av verksamheten och projektmedlen. Under det gångna året har NORDINFO satsat på följande prioriterade områden, inom vilka man önskar göra en stark insats under en längre, dock begränsad tid:

- a) dokumentaccess, -leverans och -vård
- b) information till små och medelstora företag (SMF)
- c) samhällsvetenskaplig och humanistisk information och dokumentation

a) IANI-projektets (Intelligent användargränssnitt till nordiska informationssystem) målsättning är att göra de mycket varierande nordiska databaserna lätta att nå och att söka i. IANI innehåller tre alternativa söknivåer, och använder sig både till erfarna och till oerfarna användare. Projektet faller därmed inom ramen för såväl område a) som b). PC-programvaran IANI har under 1989 demonstrerats vid flera nordiska utställningar och marknadsföringen av produkten har inletts. Vid slutet av 1989 inleddes arbetet med ett specialgränssnitt för de nordiska industriat-tachéerna.

Det nordiska samarbetet kring bevarande och konservering av biblioteks- och arkivmaterial fortskrider. En handbok framställs och medel utgår för stöd till ett internationellt ISO-sekretariat inom området.

b) NORDINFO har tillsammans med länsstyrelserna i Vasa län och Västernorrlands län stött planeringen och genomförandet av ett utbildningsprogram för närrådgivare och bibliotekarier i Kvarken-området. Utbildningsprogrammet i Vasa län avslutades 1989. Slutrapporten kommer att bestå av en generell tillämpbar elektronisk handbok över informationskällor av lokalt intresse. NORDINFO fortsätter att arbeta med initiativområdet och vänder sig i kommande aktiviteter till näringslivet som en helhet.

c) Samhällsvetenskaplig och humanistisk information och dokumentation.

Inom det samhällsvetenskapliga området har man tidigare utfört tre delstudier för att analysera de ämnesmässiga och tekniska möjligheterna att sammanföra material ur befintliga centrala bibliografiska databaser. Utredningarna visade att dessa nationella bibliografiska system utgör den grund man bör bygga vidare på och att stöd ej bör utgå till uppbyggandet av ytterligare små databaser. En förbättring av de nationella systemen ansågs relevantare än uppbyggandet av en skild nordisk databas för samhällsvetenskaper. Det samhällsvetenskapliga delområdet övergår till den fria projektverksamheten.

Inom humaniora har man arrangerat en konferens om informationsförsörjning. Slutrapporten från en bred nordisk intervjuundersökning fungerade som bakgrundsmaterial. Utgående från konferensen och remissvaren på rapporten har man inlett arbetet med en handbok i informationssökning samt börjat utreda problem kring organisationsfrågor.

Löpande verksamhet

SCANNET-projektet har under 1989 varit starkt engagerat i IANI-utvecklingsarbetet. SCANNET:s målsättningar är att öka användningen av nordiska databaser genom information om dem, stöd till databasproducenter för att öka standardiseringen, samt arbete för koordinering och för tekniska hjälpmedel. Framställningen av Nordisk databasguide har fortsatt i gott samarbete med nationella myndigheter.

Den nordiska samkatalogen för periodica, NOSP, har övergått till att vara närmast självbärande, drift och medel till vidareutveckling behandlas inom den fria projektverksamheten.

Fria projekt

Ur de fria projektmedlen utgick stöd till kvalificerade projekt från NORDINFO:s fält, men initiativ togs också av NORDINFO. NORDINFO lägger vikt vid att genom de fria projekten inhämta information om aktuella problemställningar och projektidéer samt få nya kontakter.

Flera projekt som syftar till att underlätta spridningen av information genom databaser har utförts. En utredning om rättsfrågor vid uppbyggnad och användning av databaser pågår. Ett förslag till ett enhetligt och täckande sätt att beskriva databaser och databasvärdar i t. ex. manualer och övrigt informationsmaterial har framställts. En utredning om optiska minnen och elektroniska bilddatabaser har resulterat i en serie rapporter. Ett förslag till en databas för Nordkalotten har utarbetats.

Seminarier av policykaraktär som erhållit stöd har gällt samarbets- och organisationsfrågor vid folk- och forskningsbibliotek, konserveringsfrågor och det nordiska biblioteksväsendets framtid. Kurser och konferenser som erhållit stöd har gällt bl. a. kvantitativa metoder och beslutsanalys inom BDI-området, användarutbildning (i samband med UNESCO) harmonisering av behandlingen av materialet för det nordiska BDI-indexet samt konstabiblioteksarbete.

Samarbetet med British Library har fortsatt och under 1989 planerades ett seminarium om OPAC-Online Public Access Catalogues. Medel har beviljats till en elektronisk handbok om informationskällor om den europeiska interna marknaden. En europeisk kartläggning om användningen av CD-ROM-produkter vid bibliotek och informationscentraler har utförts av FID (International Federation for Information and Documentation), EG och NORDINFO.

NORDINFO, Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för 1989.

Esko Häkli
NORDINFO:s ordförande

Ann-Britt Ylinen
NORDINFO:s generalsekreterare

Nordiskt vulkanologiskt institut (NORDVULC)*Verksamhetsberättelse 1989***1. Institutets opgave**

Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULC) indledte sin virksomhed i efteråret 1973. Det har til opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Institutet skal give forskere og studerende – i første række fra de nordiske lande – mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

2. Organisation

Institutets størrelse giver ikke anledning til en formel opdeling i afdelinger.

3. Virksomheden 1989*3.2 Ökonomisk udfald*

Anslagspost	Budget 1989	Prelim. udfald 1989
Lön	17 104	27 822
Varer og tjenester	8 440	16 588
Projekt	1 735	4 136
Bevilling	27 279	48 546
Indexregulering	2 789	
Ekstrabevilling	4 185	
Lönkompensation	10 880	
Kursforskel og andet	3 418	
Forskel		5
	48 551	48 551

3.2 Beskrivelse af virksomheden

1. Det sidste vulkanudbrud i Island var i september 1984. Dette var et større lavaudbrud i Kraflavulkanen, til og med det niende udbrud i denne vulkan i lige så mange år. I de snart 6 år, som er gået siden dette udbrud, har instituttet fulgt med i udviklingen i magmakammeret på en dybde af

3–7 km ved hjælp af nøjagtige målinger af jordskorpens deformation. Det er først nu, i 1989, at der findes tegn på, at trykket i magmabeholderen begynder at aftage. Det kan betyde, at den enestående begivenhed, som begyndte i 1975, er ved at afsluttes. Nordisk Vulkanologisk Institut har kunnet bidrage betydeligt til dokumentering og forståelse af dette naturfænomen, som ikke er forekommet i samme udstrækning siden 1724.

2. Instituttet har nu begyndt seismiske undersøgelser med fokusering på registrering af mikrojordskælv i vulkaner. En stipendiat arbejdede med et net af jordskælvsmålere i 10 uger i Askja vulkanen i Mellems-Island med det formål at undersøge bevægelser, som kunne antyde hvor magmabeholderen befinder sig, såvel som vulkanens aktive brudtektonik. Samtidig blev der udført geodætiske målinger for at undersøge jordkorpebevægelser.

3. I petrologi og geokemi er der flere projekter i gang, hvor stipendiater og fastansatte undersøger magmaudvikling i nogle af riftzonens store postglaciale skjoldvulkaner. Disse projekter omfatter generelt også vulkanhistorie med henblik på at finde udbrudsmønstre og eventuelle udprægede udbrudsepisoder.

4. I strukturgeologi er man optaget af at undersøge mekanikken i riftprocessen. De projekter som nu er i gang, fokuserer delvis på eroderede formationer i riftzonens randområder, hvor det er muligt at måle forskellige former for gangintrusioner og forkastninger. Endvidere arbejder man med matematisk, mekanisk analyse af interaktion mellem magma og skorpe.

5. Udvikling af instrumenter til overvågelse af vulkaner har nu resulteret i et computerbaseret varslingsystem, som er helautomatisk. Hvis det er muligt at definere klare signaler om fare for udbrud, så kan systemet analysere disse og sende bud til vedkommende personer, til eksempel gennem telefon.

Deltagelse i konferencer og internationalt samarbejde

Eysteinn Tryggvason besøgte The Open University, Milton Keynes, England, hvor han holdt et foredrag om jordskorpedeformationer i Askja. Endvidere tjente Eysteinn Tryggvason som formand i en UNESCO/WOVO mission til Azorerne for at evaluere en seismisk krise, som begyndte på Sao Miguel den 13. juli.

Guðmundur E. Sigvaldason deltog i et orienteringsmøde for direktører til nordiske institutter i København den 10.–13. april. Endvidere i et møde i en forberedelseskomité for European Network in Volcanology på Azorerne den 2.–9. juni. Endvidere i et møde "Planet Terre" som blev indkaldt af præsident François Mitterrand i Paris den 10.–15. juni.

Niels Óskarsson deltog i "28th International Geological Conference", som blev holdt den 9.–19. juli i Washington D.C., USA. Han holdt et foredrag: "Origin of volcanic gases in mantle derived magmas of the Icelandic rift-zone: Evidence from analysis of fluid inclusions"

Ágúst Guðmundsson blev inviteret af European Network in Volcanology til at deltage i en Workshop, som blev holdt på Kanarieøerne i december. Han holdt et foredrag: "Formation of collapse calderas with special reference to Las Canades caldera on Tenerife".

Tre af instituttets tilfælle blev installeret omkring vulkanen Sete Cidades på Sao Miguel. Projektet udføres i samarbejde med vulkaninstituttet på Azorerne.

Stipendiater

Ann Birgitte Lassen, D

Ellen Habekost, D

Lauri Wirén, F

Þorvaldur Þorðarson, I

Håvard Gautneb, N

Thor Hansteen, N

Trond Forslund, N

Kristin Bäckström, S

Publikationer – Rapporter

Páll Imslund: Study models for volcanic hazards in Iceland. Pp. 36–56 in: IAVCEI Proceedings in Volcanology 1 (ed. J.H. Latter), Volcanic Hazards. Springer-Verlag.

Peter Torssander: Sulfur isotope ratios of Icelandic rocks. Contributions to Mineralogy and Petrology, 102, 18–23.

Ágúst Guðmundsson: Innskotafíðni kvikuhólfa og gostíðni eldstöðvakerfa. Náttúrufræðingurinn, 59(1), 39–54.

Eysteinn Tryggvason: Ground deformation in Askja, Iceland: its source and possible relation to flow of the mantle plume. Journal of Volcanology and Geothermal Research, 39, 61–71.

Håvard Gautneb, Ágúst Guðmundsson and Niels Óskarsson: Structure, petrochemistry and evolution of a sheet swarm in an Icelandic central volcano. Geological Magazine, 126(6), 659–673.

John A. Opheim and Ágúst Guðmundsson: Formation and geometry of fractures, and related volcanism, of the Krafla fissure swarm, northeast Iceland. Geological Society of America Bulletin, 101, 1608–1622.

Guðmundur E. Sigvaldason: International Conference on Lake Nyos Disaster, Yaoundé, Cameroon 16–20 March, 1987: Conclusions and Recommendations. Journal of Volcanology and Geothermal Research, 39, 97–107.

Kristin Bäckström and Ágúst Guðmundsson: The Grabens of Sveinar og Sveinagja, NE Iceland. NORDVULC. Report 8901.

Håvard Gautneb: Sheet intrusions associated with the Reykjadalur volcano, Western Iceland; structure and composition. NORDVULC, Report 8902.

Jay Miller: The 10th century eruption of Eldgja, Southern Iceland.

NORDVULC, Report 8903.

Eysteinn Tryggvason: Measurement of ground deformation in Askja 1966 to 1989. NORDVULC, Report 8904.

Reykjavík, den 18. april 1990

Asger Ken Pedersen
Styrelsens formand

Guðmundur E. Sigvaldason
Direktör

**Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
(NOAC)***Verksamhetsberättelse 1989**Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad
forskning (NOAC)
c/o NORDITA
Blegdamsvej 17
DK-2100 København
Tel. 00945-31-421616

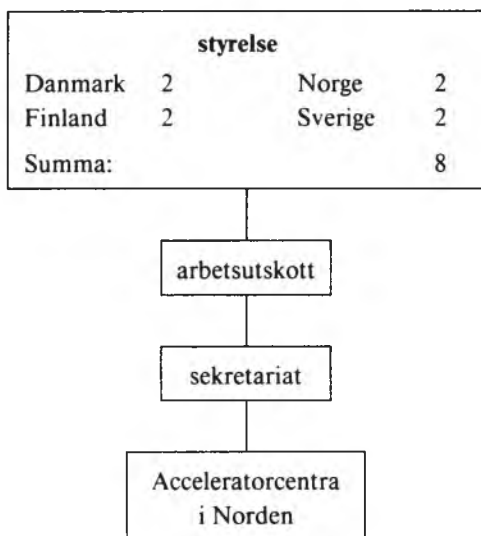
1. Institutionens uppgift

Kommittén, som startade sin verksamhet 1974, har till uppgift att främja nordiskt samarbete inom acceleratorbaserad forskning och aktivt medverka till nordiskt samarbete i forskningsprogram vid accelerators och utanför Norden.

Kommittén försöker lösa sina uppgifter genom att verka för samordning och därmed ett effektivare utnyttjande av de nordiska ländernas samlade forskningsresurser inom acceleratorområdet såväl personal- som utrustningsmässigt. I de fall behoven av experimentell utrustning saknas i Norden försöker kommittén samordna nordiska forskningsaktiviteter vid accelerators utanför Norden. Sina uppgifter löser kommittén huvudsakligen genom att utdela resebidrag till nordiska forskare och tekniker. Kommittén ger vidare bidrag till nordiska forskarkonferenser, symposier och planeringsmöten. Mindre belopp används också till inbjudan av utomnordiska gästforskare för att t. ex. ge seminarier vid nordiska institutioner.

2. Organisation

Kommitténs sekretariat är förlagt till NORDITA, som också förvaltar dess medel. Utbetalningar sker alltefter medlen förbrukas. Ansvarig här för är kommitténs sekreterare. Huvuddelen av anslagen fördelas vid styrelsens årliga sammanträde. Eventuella förändringar i fördelning, nya ansökningar, omdispositioner etc. behandlas i mellantiden av ett arbetsutskott bestående av ordföranden, vice ordförande och sekreteraren.

Organisationsschema**3. Verksamheten 1989***3.1 Ekonomiskt utfall 1989*

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget	Bokslut	Avvikelse
Varor och tjänster		102	102	
Projekt	157	798	702	+ 96
SUMMA	157	900	804	+ 96
Inkomster				
Räntor			15	

Överföring till 1990: 111 (96 + 15)

Överskottet 1989 beror på tidsförskjutningar i forskningsverksamheten främst på grund av att vissa accelerators inte har kunnat köras enligt planerna. Det anhålles om att hela överskottet inklusive ränteinkomsterna får användas 1990. De senare skall användas för inbjudan av gästforskare i samband med dateringsverksamhet.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Under 1989 har NOAC givit stöd till samnordiska forskningsprojekt, delfinansiering av symposier och planeringsmöten för utnyttjande av acceleratorresurser i Norden. Projekten täckte, liksom under tidigare år, mycket vida områden av fysiken och tillämpningar inom andra forskningsfält. Bland tyngre forskningsprojekt kan nämnas stöd till NORDBALL-projektet och stöd till samarbete mellan fysiker – geofysiker – geologer. Det senare projektet har diversifierats avsevärt under året med tillämpningar också inom t. ex. arkeologi och paleontologi.

Sammanlagt gavs anslag till 24 projekt och 8 symposier och sommarskolor.

Styrelsen har avhållit två sammanträden under året varav ett helt ägnades frågor om hur nordiska experimentella, personella och ekonomiska resurser skall kunna utnyttjas bättre. Det rådde bred enighet om att mycket kan göras i dessa riktningar och att organ som acceleratorkommittén kan göra viktiga insatser härför men att det råder stor brist på resurser för uppsökande och initierande verksamhet. I detta sammanhang kan inte nog starkt betonas vikten av att forskarutbildning och nordiskt forskningsarbete inte kan ske utan anslutning till konkreta projekt och att dessa om möjligt även skall innefatta utomnordiska deltagare.

4. Beslut

Styrelsen för NOAC överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för 1989.

Indrek Martinson
Ordförande

Nils Robert Nilsson
Sekretare

**Nordisk dokumentationscentral för massmediaforskning
(NORDICOM)***Verksamhetsberättelse 1989**Navn og adresse*

Nordicom
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel: (06) 12 20 22

1. NORDICOMs opgave

NORDICOMs formål er at stimulere og udvikle forskning om massekommunikation i de nordiske lande.

Opgaven søges indløst ved dokumentation af og information om den nordiske medieforsknings resultater, ved formidling af andre informationer af relevans for nordiske medieforskning og ved organisationens kontaktformidling mellem forskere indbyrdes og mellem forskere og almenheden.

2. NORDICOMs organisation

Til formålsopfyldelse og varetagelse af arbejdsopgaver er NORDICOM begunstiget af sin organisationsform. NORDICOM er, via den nationale fundering og den samnordiske virksomhed, på samme tid gearret til at betjene de nationale medieforskere og forskningsinteressenter, til at indløse de fællesnordiske samarbejdsbehov og -opgaver samt til at informere om nordisk massekommunikationsforskning over for ikke-nordiske forskere og lande.

2.1 De nationale dokumentationscentraler

Det grundlæggende informations- og dataindsamlingsarbejde, såvel med henblik på NORDICOMs samnordiske dokumentationsvirksomhed som med henblik på organisationens nordiske informationsvirksomhed, finder sted i de nationalt finansierede dokumentationscentraler, hvoraf der findes én i hvert af de nordiske lande. Dertil kommer, at de nationale centraler fungerer som NORDICOMs primære informations- og service-

centre i det daglige arbejde. Det er i første omgang hertil, brugere af NORDICOM henvender sig, når de står med informationsønsker.

2.2 NORDICOMs nordiske overbygning

Den nordiske overbygning, finansieret over Nordisk Ministerråds budget, varetager foruden forvaltning af budget og andre sekretariatsopgaver også koordinering af NORDICOMs nordiske dokumentationssystem. Konkret udmønter dette sig i udgivelse af NORDICOMs årsbibliografi over nordisk massekommunikationslitteratur samt i opdatering af organisationens online-tjeneste, NCOM. Denne del af de nordiske opgaver varetages af *NORDICOMs sekretariat*, der er placeret ved Statsbiblioteket i Århus. Dertil kommer koordinering af den øvrige informationsvirksomhed, der konkret udmønter sig i udgivelse af nordisk-sprogede og engelsk-sprogede nyhedsbreve. Denne del af de nordiske opgaver varetages af *NORDICOMs informationsvirksomhed*, der er placeret ved den svenske central ved Göteborgs universitet. Ud over disse opgaver har NORDICOMs nordiske organisation også informations- og serviceforpligtelser overfor brugere af NORDICOMs tjenester. Det drejer sig bl. a. om indløsning af fællesnordiske serviceopgaver og informations- og kontaktfremstillingen til ikke-nordiske forskere.

NORDICOMs nordiske arbejde udføres af fire halvtidsansatte personer: I Sverige af redaktør Ulla Carlsson og assistent Britta Möller og i Danmark af sekretær Claus Kragh Hansen og kontorfunktionær Birte M. Preisler.

NORDICOMs virksomhed ledes af en *styrelse* på seks personer:

Prof. Lennart Weibull, S, Formand	Avd.bibl. Nils Gram, N, Næstform.
Forsk.n.leder Erik N. Svendsen, D	Overassistent Taisto Hujanen, F
Docent Porbjörn Broddason, I	Projektl. Malin Edström,
	NORDINFO

3. NORDICOMs virksomhed 1989

3.1 Økonomisk oversigt (i 1 000 DKK)

Budgetposter	Overført fra 1988	Budget 1989	Bogslut 1989	Afvigelser
Løn	0	370	433	-63
Lønregulering	0	63	0	+63
Varer og tjenester	0	81	55	+26
Projekter	10	424	424	0
Sum	10	938	912	+26

3.2 Styrelsens arbejde

NORDICOMs styrelse mødtes den 8. december 1989 i Århus. De vigtigste hovedtemaer for styrelsesmødet var: budgetudarbejdelse for 1991, NORDICOMs informationsvirksomhed og de fortsatte effektiviserings- og

rationaliseringsbestræbelser for NORDICOMs interne arbejdsrutiner (se senere). I forbindelse med sidstnævnte problemområde bemyndigede styrelsen en intern arbejdsgruppe til at initiere drøftelser af udviklingsmuligheder for NORDICOMs trykte årsbibliografi. Arbejdsgruppen skal udarbejde et oplæg herom til drøftelse på næste ordinære styrelsesmøde i efteråret 1990.

3.3 Beskrivelse af virksomheden

Arbejdet i 1989 var i al væsentlighed koncentreret om en rutinemæssig drift af de tjenester, der er tillagt organisationen: produktion af årsbibliografi, drift af online-tjeneste og produktion af nordisk- og engelsksprogede nyhedsbreve. Dertil kom, at de sidste par års diskussioner og drøftelser vedr. effektiviserings- og rationaliseringsindsatser omkring organisationens arbejdsrutiner blev fortsat.

3.3.1 Dokumentationsvirksomheden

NORDICOMs årsbibliografi

NORDICOMs sekretariat forestår stadigvæk inddateringsarbejdet til den fællesnordiske bibliografi. Det er ligeledes sekretariatet, der varetager koordineringsarbejdet omkring NORDICOMs dokumentationssamarbejde samt i praksis varetager redigering, produktionstilrettelæggelse og distribution af årsbibliografien.

Men dette synlige resultat af årets arbejde er blot slutproduktet af en stor arbejdsindsats ved NORDICOMs nationale dokumentationscentraler. Igennem 1980erne er dokumentmængden inden for forskningsområdet vokset betydeligt, og det er de nationale centraler, der forestår det stadig mere omfattende opsporings-, indsamlings-, registrerings- og dokumentationsarbejde, der ligger til grund for bibliografien. 1988-bibliografien, der blev udgivet i juni måned 1989, er således også den hidtil mest omfattende årsbibliografi med 1589 referencer over nordisk massekommunikationslitteratur. Til sammenligning blev der gennemsnitligt registreret ca. 800 dokumenter i hver af de første fem NORDICOM-bibliografier.

Det voksende omfang af massekommunikationsdokumenter i de nordiske lande er på sin vis et godt udtryk for den udvikling, der er sket inden for nordisk medieforskning i de seneste 15–20 år, men er samtidig også en indikator for de øgede krav, der i samme periode er stillet til NORDICOM. Organisationens muligheder for at følge disse voksende krav op har selvfølgelig dels ligget i det faktum, at NORDICOM har været begunstiget af en særdeles stabil arbejdsstyrke, hvilket har bevirket, at produktiviteten har kunnet vokse nogenlunde samsvarende med arbejdsmængdens vækst. Dels har især tilførselen af online-tjenesten bevirket, at det daglige dokumentationsarbejde har kunnet effektiviseres.

NORDICOMs online-tjeneste, NCOM

NCOM har nu været i drift siden 1982/83 takket være særbevilgede midler fra Nordisk Ministerråd. Online-tjenesten, der er en offentligt tilgængelig betalingsbase via DC Host Centre, Datacentralen i København, indeholder ca. 17.000 referencer over nordiske massekommunikationsdokumenter.

NCOMs betydning for NORDICOMs arbejde kan ikke understreges nok. Basens eksistens har bevirket, at de nationale centralers arbejde over en bred front har kunnet effektiviseres. Det gælder såvel den udadvendte litteratursøgningservice som det løbende dokumentationsarbejde.

Online-tjenestens fremtid ligger da også NORDICOMs styrelse stærkt på sinde. En stor del af de løbende effektiviseringsbestrebelse i NORDICOM har været rettet mod en videreudvikling af NCOM. I 1988 og 1989 forhandlede NORDICOM sig til rette med Statsbiblioteket om en overflytning af basen fra Datacentralen til biblioteket. Kun formatkonverteringsvanskeligheder har bevirket, at basen ikke blev overflyttet i 1989, men da disse vanskeligheder tilsyneladende er ved at finde deres løsning, så forventes det, at basen fra og med 01.09.90 bliver tilgængelig via Statsbibliotekets SOL-system. Herved lettes adgangen til basen yderligere, både for eksterne brugere og for NORDICOMs dokumentationscentraler. Samtidig sikres basen et mere naturligt miljø, idet Statsbiblioteket i Århus satser stærkt på sin forpligtelse som hovedfagbibliotek for massemedielitteratur. Biblioteket har oprettet en selvstændig Mediaafdeling, hvortil foruden NORDICOM/Danmark også er knyttet Statens Mediarkiv, Nationaldiskoteket samt Statens Avissamling. Endelig forventes en yderligere effektivisering af NORDICOMs samlede dokumentationsarbejde i og med NCOMs fremtidige integration med NORDICOMs sekretariat.

3.3.2 *NORDICOMs informationsvirksomhed*

I 1989 udkom nyhedsbrevene, det nordiske NORDICOM-INFORMATION og det engelsk-sprogede The NORDICOM REVIEW, som planlagt med hhv. 4 og 2 numre.

Der er ingen tvivl om, at nyhedsbrevene er særdeles vigtige aktiver for NORDICOM – og for nordisk medieforskning. Nyhedsbrevene når ud til store kundegrupper, idet oplagene for hhv. det nordiske og det engelsk-sprogede nyhedsbrev i 1989 passede 2.600 og 1.700. Det engelsk-sprogede nyhedsbrev spredes til mere end 80 lande, og at dømme efter omtaler af nyhedsbrevene i internationale fagtidsskrifter er disse særdeles velanskrevne.

I 1988 og 89 har NORDICOM implementeret satsproduktion via desktop-publishing, hvilket har givet nyhedsbrevene et bedre layout samtidig med, at redigeringsarbejdet er blevet tiltrængt effektiviseret og rationaliseret. Nyhedsbrevenes succes har nemlig også haft sine i og for sig glædelige "ulemper" i form af øget interesse for NORDICOMs virke. Eksempelvis

er interessen fra forskernes side for at publicere i NORDICOMs nyhedsbreve øget betragteligt, hvilket selvfølgelig både letter og vanskeliggør redigeringsarbejdet. Dertil kommer, at informationsvirksomheden via nyhedsbrevsproduktionen i voksende omfang fungerer som clearing house for informationer om nordisk medieforskning, både i relation til nordiske og ikke-nordiske forskere. Da et af formålene med NORDICOMs virke netop er kontakt- og informationsformidling, har informationsvirksomheden selvfølgelig påtaget sig disse formidlingsopgaver, men dette har samtidigt øget presset på de i forvejen knappe arbejdsressourcer. NORDICOM vil på den baggrund initiere drøftelser af yderligere muligheder for at lette arbejdspresset på informationsvirksomheden; en diskussion, der vil blive igangsat i takt med, at rationaliseringsarbejdet i dokumentationsvirksomheden finder sin afslutning.

3.3.3 *NORDICOMs interne effektiviseringstiltag*

Online-tjenestens overflytning til Statsbiblioteket

Dette arbejde vil blive tilendebragt i løbet af sommeren 1990.

Decentraliseret inddatering

Undersøgelserarbejdet vedr. etablering af decentral inddatering er stort set afsluttet. NORDICOM har via sit samarbejde med Unesco fået adgang til CDS/ISIS-formatet. Dette format tilgodeser NORDICOMs behov samtidig med, at formatet bliver det anbefalede inddaterings- og udvekslingsformat for dokumentationscentraler tilknyttet det verdensomspændende COMNET-system (International Network of Documentation Centres on Communication Research and Policies). Før formatet kan tages i brug af NORDICOM, skal samtlige nordiske karakterer implementeres, ligesom konverteringsprogrammer skal udarbejdes mellem CDC/ISIS-formatet og Statsbibliotekets online-system. Dette arbejde igangsættes i foråret 1990.

NORDICOMs bibliografi

Efter flytning af online-tjenesten til Statsbiblioteket i Århus vil det blive en naturlig udvikling for NORDICOM at overflytte også bibliografiens satsproduktion til biblioteket. Undersøgelserarbejdet desangående vil blive igangsat i efteråret 1990.

3.3.4 *Andet*

Som en af det verdensomspændende COMNET-systems 16 medlemscentraler blev NORDICOM i 1987 valgt til koordineringscenter for netværket. I praksis har NORDICOM uddelegeret koordineringsopgaven til dokumentalist Kirsti Thesen Sælen, NORDICOM/Norge.

Tre væsentlige opgaver har præget NORDICOMs koordineringsopgaver: udarbejdelse af en fremtidig organisationsmodel for netværket, udvikling af en ny international thesaurus til indeksering af massekommu-

nikationsdokumenter samt udvikling af standarder for automatiseret udveksling af data mellem COMNET-medlemmerne.

Vedr. organiseringsproblematikken har Kirsti Sælen udarbejdet et forslag, der skal drøftes på næste Directors meeting i COMNET, formodentligt i december måned 1990. Thesaurusarbejdet er stort set afsluttet, idet der nu kun forestår en sidste redigering samt trykning. Der er NORDICOMs forhåbning, at den nye thesaurus kan tages i brug fra og med NORDICOMs 1991-bibliografi.

4. Beslutning

NORDICOM-styrelsen afgiver herved virksomhedsberetning for 1989.

Lennart Weibull
Professor, formand for
NORDICOMs styrelse

Claus Kragh Hansen
Sekretær for
NORDICOMs styrelse

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Box 1658/Holmamiralens torg 5, Skeppsholmen
S-111 86 Stockholm
Tel. 08/614 40 00

1. Inledning

En utförlig presentation av NORDPLANs utbildningar, forskning och övriga aktiviteter under 1989 finns i institutets årsrapport. Denna verksamhetsberättelse beskriver kortfattat hur institutet har använt sina anslag under budgetåret.

1.2 NORDPLANs ursprung och uppgift

NORDPLAN, Nordiska institutet för samhällsplanering, är ett tvärfackligt utbildnings- och forskningsinstitut i det breda ämnet samhällsplanering. Institutet grundades år 1968 av de nordiska regeringarna och finansieras idag av Nordiska ministerrådet.

NORDPLANs uppgift är dels att utveckla samhällsplanering som kunskapsområde, dels att främja kunskapsförmedling inom ämnesområdet.

NORDPLAN ska driva sina verksamheter i samarbete med relevanta forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna.

NORDPLANs verksamheter ska ha en nordisk karaktär och avspegla olika sidor av nordiskt samhällsliv och de enskilda ländernas särdrag.

1.3 Organisation

NORDPLAN leds av en styrelse och en föreståndare. Styrelsen består av två ledamöter från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige och en ledamot från Island. Ledamöterna utses av de nordiska regeringarna. Därtill ingår två studerande- och en personalrepresentant.

Föreståndaren utses av Nordiska ministerrådet vanligtvis för fyra år i sänder. Föreståndaren är ordförande i kollegiet som bereder ärenden till styrelsen och fattar beslut främst i frågor som rör verksamhetens pedagogiska och vetenskapliga innehåll.

Styrelse och administration 1989

Styrelsen hade tre ordinarie och ett extra sammanträde under året. Den bestod av avdelningsdirektör Astrid Bonesmo, ordförande (N), direktör Asbjørn Mathiessen (N), institutledare Jan Magnusson (DK), vice direktör Niels Østergaard (DK), regeringsråd Ulla Lång (SF), byråchef Kirsti Vepsä (SF), dr. scientis Björn Stefánsson (IS) generaldirektör Gösta Blücher (S), professor Gunnel Gustavsson (S), lektor Niels Albertssen (DK), studeranderepresentant, stadsingenjör Kari Ingebritsen (N), studeranderepresentant, professor Kerstin Bohm, personalrepresentant.

Till ny föreståndare från och med 89-07-01 utsågs professor Sigrun Kaul och till ställföreträdande högskolelektor Anders Gullberg.

Av NORDPLANs 17,05 anställningar (8,20 lärare/doktorander; 8,85 bibliotek och kansli) var genomsnitt två vakanta under hela året.

2. NORDPLANs verksamheter under 1989

2.1 Allmänt

Verksamhetsåret präglades av hög aktivitet:

- Den årliga vidareutbildningen kördes med femtio elever.
- Forskarutbildningen, årskurs 1986 – 89, hade ett 2-veckors seminarium i USA, med en vecka vid Berkeley universitet och en vecka vid University of California (UCLA).
- Fyra av doktoranderna disputerade vid NORDPLAN.
- En nordisk expertgrupp (fem personer) gjorde en genomgång av forskarutbildningen och föreslog förstärkningar och revideringar.
- Intensivt utvecklingsarbete som rör hela institutet påbörjades. Som första åtgärd avdelades två högskolelektorstjänster åt miljöinriktad samhällsplanering. Tjänsterna tillsattes efter sakkunnigförfarande.
- Flera seminarier och föreläsningsserier och studieresor arrangerades.
- Ett förslag till nedläggning av institutet lades fram av Ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete. Det försakade kraftiga protester – förutom vid institutet – bland NORDPLANs gamla elever, andra kontaktpersoner och samarbetspartners i förvaltnings- och högskolevärlden i de nordiska länderna, sedan institutet informerat om förslaget.

2.2 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget Komp. för löneökning Egna intäkter	Bokslut
Löner		5 038 399	4 767 995.71
Varor och tjänster		1 516 080	2 161 187.40
Projekt		248 000	423 194.63
Egna intäkter			326 581.65
Summa	198 715.45	7 128 980.65	7 352 377.74
Resultat			- 24 681.64

Kommentarer till avvikelser

NORDPLAN har haft vakanser under året. Det uppstådda överskottet på personalbudgeten har använts till icke-budgeterade utgifter som bokförts under "Varor och tjänster"; en sakkunnigutredning om forskarutbildningen, en studieresa till Katalonien för doktorander, merkostnad för forskarseminariet i USA och ett symposium, "Medborgarnas Europa", i samarbete med NOPUS, Nordiskt utvecklingsprojekt för utveckling av social service och till inköp av datorer. Resterande överskridande på "Varor och tjänster" gäller flyttkostnader och etableringsstöd, maskinhyror, porto- och telefonkostnader och ADB-kostnader av engångskaraktär.

Överskridandet på posten "Projekt" härrör sig från kostnader för fyra doktorsdisputationer och gäller tryckningsbidrag, reseersättningar för betygsnämnsledamöter och opponenter och arvoden till opponenter.

2.3 Vidareutbildning

NORDPLANs vidareutbildning syftar till att utveckla kursdeltagarnas kompetens, mognad och självprövning inom planeraryrket. Undervisningen ger översikt och perspektiv på samhällsplaneringens aktuella situation, historia och kunskapsteoretiska förutsättningar. Olika planeringsfall studeras, analyseras och jämförs.

De 50 elever som antas årligen, har varierande utbildningsbakgrund; de är arkitekter, lantmätare, ingenjörer, ekonomer, jurister, naturvetare, samhällsvetare, socionomer och andra som arbetar med samhällsplanering i vid bemärkelse. Deras erfarenheter från olika länder är ett viktigt inslag i utbildningen.

Kursåret är uppbyggt runt tre perioder med heltidsstudier om fyra veckor vardera, varav den första (mars) och den sista (november) tillbringas i institutets lokaler på Skeppsholmen, Stockholm och den tredje (maj – juni) "i fält", vanligt i ett annat nordiskt land. Under dessa perioder är hela kursen samlad. Introduktion ges i nationella grupper i respektive huvudstad i januari. Även självstudier inför varje kursperiod ingår i schemat.

Kursprogrammet under 1989

Programmet syftade till att konkretisera ett övergripande tema, samhällsplanering som aktivitet och fenomen "mellan struktur och vardagsliv", alltså sedd i relation till såväl de stora samhälleliga strukturerna som den enskildes, familjens och hushållens levnadsvillkor. Ett särskilt tema var regionala problem och svar söktes på frågor som "Hur ser det så kallade efterindustriella samhället ut och vilka konsekvenser får det för regional utveckling och miljöförhållanden?"

Undervisningen bestod under perioderna i Stockholm av föreläsningar och diskussioner. Sammanlagt ett 40-tal externa föreläsare medverkade.

Därtill ingick fallstudier i Stockholm och en exkursion till Åland i mars och en till Ålborg i november. Fältperioden var förlagd i Bergslagen, Skinnskattebergs folkhögskola och inleddes av en gemensam studieresa genom hela Bergslagen.

Gemensamma teman för fallstudier, exkursioner och fältstudieperioden var:

- Invandrare och invandringens roll
- Utbildning, yrkeskarriär och kompetens – strategier för det efterindustriella samhället
- Kommunikationernas betydelse, deras planering och aktuella utvecklingstendenser
- Den nya epoken sedd från familjens och hemmets perspektiv; lokal identitet
- Officiell regionalpolitik (fysisk planering, infrastruktur): innehåll, bärare och genomförande
- Miljöförhållanden och miljöpolitik
- Bergslagens hermeneutik – Den svenska modellens uppkomst och framtida öde

Eleverna presenterade sina undersökningsresultat i form av rapporter som diskuterades i början av den sista kursperioden i november. Därtill arrangerades en öppen debatt omkring resultaten ”på stället”, i Skinnskatteberg dit alla medverkande myndigheter och andra berörda var inbjudna. Tillställningen bevakades av press och TV.

Kursen avslutades med reflektioner om planeringens – särskilt regionalpolitikens och den miljöinriktade planeringens – möjligheter nu och i framtiden och med en diskussion om planeringsetik och planerarrollen.

2.4 Forskarutbildningen

NORDPLANs forskarutbildning är en tvärvetenskaplig doktorandutbildning för personer med samma utbildningsbakgrund som studerande på vidareutbildningen har. Utbildningen lägger stor vikt vid försök att skapa en idémässig grund för förståelse och beskrivning av pågående samhällsförändringar, vilka också har ändrat förutsättningarna för samhällsplaneringen. Tvärvetenskapligheten uttrycks i deltagarnas och de många externa medverkandes olika utbildningsbakgrund och i den litteratur som ingår i pensum.

Utvärdering av forskarutbildningen

På anmodan av Nordiska ministerrådet och Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) och på uppdrag av NORDPLANs styrelse genomgicks forskarutbildningen av en nordisk expertgrupp under 1989. Gruppen bestod av professor Erik Allardt (SF), docent Harri Andersson (SF), lektor Bent Flyvbjerg (DK), forskningsdirektör Ann-Mari Støkken (N) och professor Lars Strömberg (S). Handläggare från NORDPLAN var professor

Kerstin Bohm. Gruppen avlämnade en utvärderingsrapport med förstärknings- och revideringsförslag men gav starkt stöd för utbildningens inriktning. Rapporten med en åtgärdsplan behandlas av FPR under 1990.

Avslutning av årskurs 1986–89

Årskurs 1986–89 hade under vårterminen tre seminarier; en vecka i februari på Kökar, Åland, där nästa seminarium, en vecka vid Berkeley universitet och en vecka vid UCLA i månadskiftet mars–april förbereddes. Huvudrubriken för detta seminarium var "Categorization and the Social History of Ideas: Time, Space, Gender and Language" och deltemata: "Language of Power, Gender and Mind" och Practices of Postphilosophies". Medverkande vid Berkeley var bl. a. professorerna James Clifford, Donna Haraway (UC Santa Cruz), Robin Lakoff, Hanna Pitkin, Alan Pred, Paul Rabinow, Richard Walker (UC Berkeley). Under veckan vid UCLA medverkade professorerna Michael Curry, Mike Davis, Michael Dear, Nick Entrikin, Charles Jenkins och Ed Soja.

Det tredje seminariet som avslutade forskarutbildningens obligatoriska seminariedel, hölls i Viborg, Danmark i maj. Då behandlades planerade uppsats- och avhandlingsämnen.

Doktorandseminarier för tidigare årskurser

Två avhandlingsseminarier hölls vid NORDPLAN, i juni och i december. I september anordnades en studieresa till "Det nya Europas hjärta", Katalonien i Spanien under temat regional identitet och dess betydelse. Deltagarna fick besöka en mängd planeringsmyndigheter och planeringsskolor i området.

Doktorsdisputationer

Fyra av institutets doktorander disputerade under hösten:

Mag. art. Arnlaug Leira, Sociolog Elisabeth Lilja (S), Pol. mag. Matti Niva (SF), arkitekt Kaj Nyman (SF). Se titlarna under 4.7. Publikationer.

2.5 Andra kurser och seminarier

NORDPLAN arrangerar årligen ett antal kortare kurser och seminarier för forskare och praktiker, ofta i samarbete med andra institutioner eller myndigheter. Arrangemangen finansieras vanligen med externa medel utanför den ordinarie budgeten.

Vårterminen 1989

- Seminarier om "Regional och kulturell identitet" med prof Horatio Capel, från Barcelona
- Bostadspolitiskt seminarium för finländska bostadsforskare, tjänstemän från myndigheter och bostadsföretag i samarbete med Forskningscentralen för samhällsplanering (YTK) vid Tekniska högskolan i Helsingfors

- Bostadspolitiskt seminarium med en stadsexkursion för Finlands kommunförbund

Höstterminen 1989

- Ett seminarium med en stadsexkursion "1980-talets centrumutveckling i en storstad och dess sociala konsekvenser" med vidareutbildningskursen 1984
- Föreläsningsserie "Vardagslivets filosofi" i samarbete med Kursverksamheten vid Stockholms universitet
- Föreläsningsserie "Alternativa världsbilder" – fortsättning på STUDIUM FUNDAMENTALE – i samarbete med Kursverksamheten vid Stockholms universitet
- NBS – Nordiskt byggforsknings-samarbete – idéseminarium "Infrastrukturens roll för stadsstruktur och stadsutveckling"
- Symposium "Medborgarnas Europa" vid Hanaholmens kulturcentrum, Esbo, Finland i samarbete med NOPUS
- Transportforsarsymposium "Externa effekter av effektivare MA (materialadministration) – tillämpning"
- Kvinnoforskarseminarium "Planlegging – Kunskapsteori – Kjønn"

4.6 Forskning

Forskning vid NORDPLAN bedrivs av lärare och av externt finansierade forskare. Lärarnas forskning är främst av typen grundforskning omkring större temata medan de övriga arbetar med mer avgränsade projekt.

Lärarnas forskningsteman/projekt 1989

Kerstin Bohm:	Vardag som kritiskt begrepp.
Anders Gullberg:	Exploateringsprocessens organisering. Exemplet Stockholms city-sanering.
Sigrun Kaul:	Vardagsliv, sociala och ekologiska förhållanden.
Stig Nordqvist:	Trafik och stadsbyggnad. Det sociala och det fysiska.
Gunnar Olsson:	Individ och samhälle. Nordisk ideologi.
Katarina Nylund:	Nordisk biståndspolitik och stadsutveckling i tredje världen; exempel från Asien.
José Ramirez:	Planeringens etik och retorik.

Externfinansierad forskning 1989

Elisabeth Lilja:	Brukarperspektiv inom individ- och familjeomsorg.
Bo Malmsten:	Trafikplanering i Stockholms-regionen.
Tage Wiklund:	Offentligt rum / Offentligt liv i en storstadsförort.
Mats G. Engström-gruppen:	

Internationalisering – Nya kontakt- och transportmönster. Hem- och distansarbete. Den regionala persontrafikens utveckling. Nya terminaler

och nya funktioner. Samhälleliga effekter av nya former för lager- och materialhantering.

4.7 Publikationer

Personal och studerande ger ut böcker och publicerar sig i tidskrifter och rapportserier dels utanför institutet, dels i NORDPLANs egna publikationer. En förteckning över alla publiceringar ges i årsrapport. Här tas upp enbart egna publikationer som produceras genom NORDPLANs bibliotek.

Avhandlingar under 1989

- Nr 7, Lilja, Elisabeth: Välfärdskapandets dilemma
 Nr 8, Niva Matti: Bostad, politik och marknad. En jämförande studie av efterkrigstidens bostadspolitik i Finland och Sverige
 Nr 9, Nyman, Kaj: Husens språk (Bokförlag Atlantis, Helsingfors)
 Nr 10, Leira Arnlaug: Models of Motherhood: Welfare State Policies and Everyday Practices (Institutt for samfunnsforskning, Oslo)

Rapporter 1989

- 1989:1 Samhällsplanerare skildrar Färöarna (Artiklar av 1988 års vidareutbildningselever. Redaktör Katarina Nylund)

Meddelanden 1989

- 1989:1 Ringström, Mats G. et al.: Forskning kring transportsektorns och förvärvsarbetets organisation
 1989:2 Nordqvist, Stig: Restriction of Motor Vehicle Traffic in City Centres
 1989:3 Gullberg, Anders: Bilen som största stadsmakt – Hypoteser om efterkrigshistoria
 1989:4 Nordqvist, Stig: On the Responsibility of Ideas

För NORDPLANs styrelse

Astrid Bonesmo

Ordförande

Anja Porseby

Sekreterare

Nordens Hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordens Hus
IS-101 Reykjavík
Telefon (1)1 7030, 1 7090

1. Institutionens uppgift

Institutionen, som startade sin verksamhet 1968, är en förbindelselänk mellan Island och övriga Norden. Dess uppgift är att aktivera det nordiska intresset i Island och förmedla isländska kulturströmningar till de andra länderna. I praktiken sker detta genom en omfattande program-, biblioteks- och utställningsverksamhet, undervisning och utväxling av personer, material och upplysningar om nordiskt kultur-, samhälls- och näringsliv.

2. Organisation

Institutionen leds av en styrelse, utnämnd av Nordiska ministerrådet. Styrelsen består av sju medlemmar, en från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige och tre från Island. Den dagliga verksamheten leds av en direktör, som utnämns av Nordiska ministerrådet. Direktörens mandatperiod är fyra år. I husets fasta personal ingår, förutom direktören, en överbibliotekarie, en bibliotekarie, en biblioteksassistent, en kassör, en sekreterare, en vaktmästare och städpersonal, sammanlagt 7,36 fasta tjänster. Husets cafeteria förestås av en cafeteria- och en bitr. cafeteriaföreståndare. På konsultbasis anlitas en ekonomi- och en konstutställningsrådgivare och huset använder också regelbundet extrapersonal i cafeterian och som utställningsvakter.

Styrelsen hade under verksamhetsåret följande sammansättning:

Fylkesmann Håkon Randal (N), ordförande

Riksförlikningsman Guðlaugur Þorvaldsson (IS), vice ordförande

Fuldmægtig Jörgen Peter Skælm (D)

Bitr. avdelningschef Matti Gustafson (SF)

Professor Gylfi Þ. Gíslason (IS)

Professor Örn Helgason (IS)

Professor Gunnar Hoppe (S)

Institutionens direktör var 1/1 – 31/1 Knut Ødegård (N) och 1/2 – 31/12 Lars-Åke Engblom (S).

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall (ISK)

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget	1989 Bokslut	Avvikelse
Löner		8 276 000	17 855 645	– 9 579 645
Varor/tjänster		7 234 000	9 459 695	– 2 225 695
Projekt	– 1 301 281	8 241 000	9 609 182	– 1 368 182
Summa	– 1 301 281	23 751 000	36 924 522	– 13 173 522

Kommentar: Driftresultatet (intäkter utöver utgifter) för hela verksamheten 1989 slutade på plus 1 937 869 isländska kronor, då räntor och övriga intäkter inkluderats. Indexkorrigering och lönekomensation utgjorde 11 575 230 ISK och täckte största delen av avvikelsen.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Huset har haft en mycket hög och jämn aktivitetsnivå. Ett överslag, baserat på program- och utställningsverksamhetens omfattning, bibliotekets utlåningsstatistik och cafeterians försäljning ger vid handen att huset haft över 100 000 besök under året.

Ett stort antal föreläsningar, konserter, filmvisningar och seminarier med nordisk anknytning har ingått i den löpande programverksamheten. Traditionellt har nordiska litteraturöversikter ordnats av biblioteket och de nordiska lektorerna med besökande författare från Finland (Rosa Liksom), Norge (Roy Jacobsen), Danmark (Bjarne Reuter) och Sverige (Ernst Brunner). En annan stående programpunkt, sommarens öppna hus för nordiska turister med föredrag och film om isländsk kultur och natur byggdes 1989 ut med en aktuell orientering om isländskt samhällsliv på finska och svenska varje lördag. Det samnordiska midsommarfirandet återupptogs och lockade cirka 800 besökare. En mycket stor publik samlade också två program med de danska skådespelarna Jesper Langberg och Ghita Nørby. Av många intresseväckande föredrag kan nämnas den finske ambassadören Anders Huldéns berättelse om sin bok "Finlands kungaäventyr 1918" och Sture Alléns redogörelse för Svenska akademins verksamhet. Akademien gjorde också under året ett studiebesök till Island, varvid Nordens Hus besöktes. Särskilda visningar av huset ordnades även vid den svenske statsministern Ingvar Carlssons besök i maj och den finske statsministern Harri Holkeris besök i juni. De nordiska ambassaderna har också förlagt ett flertal mottagningar till Nordens Hus, liksom ett gemensamt möte med de nordiska konsulerna i Island.

Höjdpunkten bland 50-talet musikevenemang var hyllningskonserten

till den danske tonsättaren Vagn Holmboe i december. Vår och höst var huset värd för universitetets regelbundet återkommande lunchkonserter. Från Nordens Hus direktsändes också i den televisionen den isländska uttagningstävlingen till det nordiska tv-programmet "Kontrapunkt". Ett annat samarrangemang med den isländska televisionen var en programserie och en utställning i anslutning till Nordvisionens 30-årsjubileum.

En särskild tonvikt har lagts på program för barn och ungdom. Bl. a. gästade den norska Flaminateatern huset med den engagerande pjäsen "Det var ikke min skyld". Varje söndag i november ordnades filmmatinéer med nordiska barnfilmer. Särskilda program för barn arrangerades också i samband med en nordisk vandringsutställning med barnboksillustratörer (som fick en fortsättning i Akureyri), vid Ilon Wiklands utställning med teckningar till Astrid Lindgrens böcker, vid första sommardagen, lucia och jul.

Bland de nordiska konferenserna och kurserna kan särskilt nämnas det kulturkritiksymposium som huset var medarrangör av i april. Ett stort antal ledande nordiska konstnärer och kritiker inom bildkonst, musik, teater, film, litteratur, opera och balett deltog, varav ett 20-tal från Danmark, Finland, Norge och Sverige. En talrik och engagerad publik följde i tre dagar det intensiva programmet och symposiet gav också upphov till fortsatta debatter Norden runt. Under sommarmånaderna var huset bl. a. värd för Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté, Nordiske høreskadades samarbejdskommitté, Föreningarna Nordens skolsektorsmöte, Nordiska språk- och informationscentrets tolkkurs, en kurs om isländsk kultur för nordiska folkhögskolelärare och ett flertal vänortsbesök. Ett uppskattat inslag i sommarprogrammet var också en svampkurs, som fick dubbleras.

Som ett led i husets uppgift att förmedla isländska kulturströmningar till övriga Norden bekostade huset ett isländskt litteraturprogram vid Bergens festspel, var medarrangör av en isländsk kulturvecka i Strängnäs och samordnade det isländska deltagandet i den nordiska kulturmässan Bok& Bibliotek i Göteborg. Under året började huset också ge ut ett informationsblad om isländskt kultur- och samhällsliv, "Islandskontakt", för spridning i övriga Norden.

På utställningssidan fick året en förnämlig upptakt med vikingautställningen "Vikingar í Jórviik og vesturvegi". Den genomfördes i gott samarbete med Nationalmuséet, dit också en del av utställningen var förlagd. Vikingautställningen pågick i två och en halv månad och kompletterades med en rad föredrag av främst brittiska forskare. Mycket uppmärksammade blev också sommarutställningarna med den isländske konstnären Jóhann Briems målningar, de svenska konstnärerna Siri Derkert och Ilon Wikland och foajéutställningen "Jord ur havet", producerad tillsammans med Naturhistoriska muséet och senare visad i staten Washington i USA. I höstens utställningsprogram ingick bl. a. det isländska grafiksällskapets 20-årsutställning.

Bibliotekets utlåning under året uppgick till 21 564 böcker och andra skrifter, 1 589 skivor och noter och 2 298 grafiska verk. Biblioteket ordnade under året ett flertal specialutställningar i anslutning till programverksamheten. Cafeterians omsättning uppgick till 12,9 miljoner ISK.

Internt har en större omDispositionering av husets lokaler skett i samband med att direktörsbostaden byggts om till kontor. En ny tjänstebostad har hyrts åt direktören, bekostad av de hyresintäkter huset erhåller från Föreningen Norden och Islands Universitet, som fått ökade utrymmen i huset efter ombyggnaden.

4. Beslut

Styrelsen för Nordens Hus i Reykjavík överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1989.

Håkon Randal
Ordförande

Lars-Åke Engblom
Direktör

Teater och Dans i Norden

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Teater og Dans i Norden
Vesterbrogade 26, 3
DK-1620 København V

Indledning

1989 har været et forandringens år i det nordiske samarbejde på scenekunstens område. Den tidligere Nordisk Teaterkomité blev pr. 1.1.1989 omdannet til Nordisk Teater- og Dansekomité. Både i teaterfeltet og i dansefeltet var der stærk uro over beslutningen om at lægge områderne sammen. Bekymringen var ikke mindre inden for amatørteaterområdet og inden for folkedans-sektoren. For alle disse områder gælder, at man enten allerede har etableret eller har udfoldet bestræbelser på at etablere selvstændige institutionelle rammer på nordisk plan. De økonomiske ressourcer var i forvejen så begrænsede for alle parter, at en ængstelse for, at allerede opnåede tilskud skulle bortfalde eller blive reducerede, måtte forekomme berettiget.

Statutterne for Nordisk Teater- og Dansekomité er nu vedtaget, og denne rapport vil ikke beskæftige sig med de problemer, der var i tiden op til statutternes vedtagelse. Den vil snarere forsøge at belyse, hvordan man i praksis har arbejdet under de nye betingelser.

Samarbejde

Nordisk Teater- og Dansekomité, dets medlemmer, suppleanter og personale, har under de nye rammer bestræbt sig på at skabe et frugtbart samarbejds-klima, og det er opnået i betydelig grad. Man har lyttet til hinanden, og man har diskuteret og vedtaget fremtidige projekter af fælles interesse.

Men det må understreges, at det tidsmæssigt/arbejds-mæssigt er umuligt at nå til bunds i alle delområder. Dette har sammenlægningen også indebåret.

Forsøger man at fange alle fugle, ender man som bekendt ofte med slet ikke at fange nogen.

Hvordan skulle man f.eks. seriøst kunne dække det musikdramatiske område inden for de afstukne økonomiske og organisatoriske rammer? Et givet opera-gæstespil ville sluge det samlede årsbudget på komiteens gæstespils-konto.

Ved årets afslutning var der endnu ikke fundet nogen løsning på problemet omkring Nordlek, som indirekte har fået repræsentation i Nordisk Teater- og Dansekomiteé. Sagspapirer har i rigelig mængde flydt til og fra Nordisk Ministerråds sekretariat og embedsmandskomiteé, så spørgsmålet vil ikke blive berørt igen i denne rapport. Det må blot endnu en gang understreges, at en løsning på problemet må fremskyndes mest muligt, idet det i perioden har kostet mange diskussioner og har sat det gode samarbejds-klima på prøve.

Organisatorisk

Enhver forandring i en institution giver organisatoriske vanskeligheder. Således også i den foreliggende situation. Problemerne er imidlertid blevet løst i den rækkefølge, de er opstået.

Sekretariatet søger afbøde virkningerne af den store sammenlægning ved at sende mere omfattende informationsmateriale ud til komiteens medlemmer og suppleanter. Sekretariat og komité finder det ikke økonomisk ansvarligt at afholde mere end 2 komité-møder pr. år.

Det største ledelsesmæssige og organisatoriske problem ligger derfor i, at komiteen med dens nuværende størrelse og sammensætning (som forudsat) har bevæget sig længere væk fra det daglige arbejde end før. Der ligger ikke heri nogen form for kritik af komiteens medlemmer, men det er beklageligt, netop fordi komiteens medlemmer nu som før er de faglige og kunstneriske ressource-personer, som institutionen bygger sin virksomhed på.

For at afbøde virkningerne af dette har komiteen etableret et forretningsudvalg, som ifølge komiteens forretningsorden er ansvarlig for komiteens arbejde imellem komitémøderne. Forretningsudvalget består af komiteens formand, næstformand og generalsekretær. Arbejdet i forretningsudvalget forløber tilfredsstillende. Forretningsudvalget kan i løbende sager træffe afgørelse i forhold til gæstespilstøtte efter høring hos komiteens medlemmer.

Kompetenceforhold og især arbejdsmæssige forhold for sekretariatets ansatte er forandret. Som følge af forandringerne ligger der i den ledelsesmæssige praksis – hvad enten man måtte finde det rigtigt eller ej – større kompetence og ansvar hos komiteens generalsekretær og i komiteens sekretariat end tidligere. Personsammensætningen og den gode kemi mellem sekretariat og komité har bevirket, at dette ikke har ført til nogle modsætninger.

På det arbejdsmæssige plan må det desværre konstateres, at sekretariatet

i København endnu ikke har opnået Nordisk Ministerråds tilslutning til ansættelse af en ekstra person (evt. på halv tid) til at afbøde nogle af virkningerne af det forøgede arbejdspress. Komiteen finder denne form for personalepolitik højst særpræget.

Sekretariatet har fået ekstra-hjælp i form af timelønnet kontorarbejde, men spørgsmålet er, hvor meget der i det lange løb er sparet ad denne vej.

Økonomi

Med de nye statutter har Nordisk Ministerråd – formentlig mod sin hensigt – bremset tidligere forsøg på at formindske papirarbejdet og formindske antallet af møder og rejser for overhovedet at drive virksomheden. Alligevel er det lykkedes for komiteens sekretariat ved yderligere opstramning at fastholde det samlede budget for administration.

Regnskabet for 1989, som tidligere på foråret er aflagt i revideret stand over for Nordisk Ministerråd, redegør nærmere for disse forhold. Vi skal henvise hertil. Regnskabet udviser desværre et underskud efter renter på DKK 87029. De kaotiske forhold omkring omlægning af komiteen er hovedårsagen til denne fejl-budgettering.

Den økonomiske styring af komiteens seminarer og videreuddannelsesprojekter kan forbedres. Ofte sker der forandringer i sidste minut, idet planlægningen inden for branchen er præget af skiftende ”sidste øjeblikks beslutninger”. For 1990 er der taget højde for dette – bl. a. ved at fastsætte et ekstra rådighedsbeløb til uforudsete udgifter. Vekselvirkningen mellem udgifter til seminarer og gæstespil gør, at et sådant rådighedsbeløb, såfremt det ikke måtte komme til anvendelse inden for komiteens seminarievirksomhed, hurtigt kan overføres til gæstespilbudgettet.

Relancering af Nordisk Teater- og Dansekomité

Pr. 31.12.1989 relanceredes institutionen ”Nordisk Teater- og Dansekomité” under det nye navn ”*Teater og Dans i Norden*”. Relanceringen indebar nyt logo, nyt brevpapir og en forbedret kommunikation og udadvendt PR-virksomhed. Der skrives flere artikler og reportage-materiale end før, og kendskabet til komiteens virksomhed er bredt betydeligt ud, også i Danmark, hvor dets sekretariat er placeret.

I forbindelse med relanceringen er det komiteens indtryk, at ”Teater og Dans i Norden” har fået et professionelt og moderne image.

Komiteen vil gerne påpege, at den finder det særdeles u hensigtsmæssigt, at Nordisk Ministerråds sekretariat i et par af sine publikationer ganske enkelt ikke nævner Nordisk Teater- og Dansekomité. End ikke i afsnittet ”Kultur og medier” i publikationen ”Det nordiska samarbetet” for 1989–90 nævnes Nordisk Teater- og Dansekomité. I publikationen ”Trykt og udgivet” 1989 står på side 44 nævnt alene ”Nordisk Teaterunion” – en

udmærket privat organisation, som ellers intet har med Nordisk Ministerråd at gøre. Eksemplerne beror ganske givet på misforståelser, men det er meget beklageligt.

Komiteen har ved tidligere lejligheder opfordret til et tættere samarbejde med Nordisk Ministerråds informationsafdeling. Opfordringen skal lyde igen.

Stanislavskij-seminar 19. – 26. marts 1989

I påskeugen 1989 gennemførte Nordisk Teater- og Dansekomité et seminar i Leningrad under ledelse af den sovjetiske instruktør Lev Dodin. Seminaret havde været længe undervejs, bl. a. takket være den noget langsomme forretningsgang i USSR.

Seminaret henvendte sig til nordiske skuespillere og instruktører (regissører). Det fandt sted på Lev Dodin's "Lille Dramatiske Teater" i Leningrad, og et særdeles frugtbart møde mellem seminarets nordiske deltagere og teatrets kunstnere udvikledes i ugens løb.

Seminar deltagerne fik foredrag om Stanislavskij, overværede teatrets internationalt anerkendte forestillinger og deltog i en overordentlig vellykket skuespiller-workshop på tværs af alle sprog- og kulturbarrierer.

Seminaret var en dristig satsning, derfor er det en glæde at kunne se tilbage på dets heldige gennemførelse. Generelt har seminaret også inspireret de nordiske lande på nationalt plan, både i det praktiske arbejde i landenes uddannelses-systemer, og i forhold til oplysningsvirksomhed i tidsskrifter.

Der var 52 deltagere i seminaret, herunder også en kreds af pædagoger fra nordiske teaterskoler.

NOTT 89, København den 28. maj – 2. juni 1989

Nordisk Teater- og Dansekomité bidrog i økonomisk og arbejdsmæssig forstand i stort omfang med tilrettelæggelse og gennemførelse af de danske teaterteknikeres NOTT 89, (Nordisk Teaterteknikertræf 1989).

NOTT har tidligere været afholdt i Stockholm 1983, og i Geilo (Norge) 1986.

Arrangementet er helt enestående derved, at det samler alle faggrupper "bag scenen" i det nordiske teaterliv. Inden for disse områder eksisterer der ofte ingen grunduddannelse – og efterspørgslen efter videreuddannelses-kurser er derfor stor.

NOTT 89 blev et meget vellykket arrangement.

Der var seminarer, foredrag, rundvisning på københavnske teatre, stor udstillingsmesse i Forum, gæstespil fra Finland og Sverige, og der var også studiekredse med mulighed for at gå i dybden med enkelte spørgsmål.

Der deltog op til 1 500 teaterteknikere, lysteknikere, lydfolk, skræddere og kostumierer, PR-folk, producenter, værkstedsfolk, scenearbejdere, etc.

”Röster i Norden”, Vadstena (Sverige), den 13. – 22. juni 1989

Nordisk Teater- og Dansekomité samarbejder med NOMUS om udviklingen af ny musikdramatik. I 1987 blev der afholdt et seminar på Krogerup Højskole, hvor en lang række kunstnere fra det musikdramatiske område var inviteret: librettister, komponister, skuespillere, sangere, instruktører (regissörer), scenografer, m. v.

”Röster i Norden” var det andet seminar i rækken af tre planlagte. Denne gang henvendte man sig til skuespillere og sangere – og formede et indhold, der kunne dygtiggøre begge kategorier i anvendelse af stemmen i scenisk/dramatisk brug.

Under seminaret arbejdede man med fragmenter af nulevende nordiske komponister, Jukka Linkola (SF), Arne Mellnäs (S), Rolf-Inge Godøy (N) og Peter Bengtsson (S). De fleste af komponisterne deltog selv i arbejdet, som for øvrigt blev ledet af de bedste og mest kendte stemme-pædagoger, instruktører og repetitører i Norden. Som gæstepædagog deltog Oren Brown fra USA. Michael Bawtree (tidl. BANF-centret i Canada) bidrog med et foredrag om udvikling af ny musikdramatik, og den svenske jazz-pianist og arrangør Jan Wallgren holdt workshop. Ikke mindst samarbejdet mellem de tilstedeværende pædagoger var vellykket, men der opstod også en usædvanlig kreativ kemi deltagere og lærere imellem.

I kølvandet på seminaret har mange holdt kontakten vedlige. Musikteater-projekter er blevet igangsat – enten på nationalt plan eller som fælles-nordiske projekter. Selv de mest garvede og historisk bedst bevandrede ”nordister” blandt deltagerne udtrykker, at de næppe tidligere i det nordiske kultur-samarbejde har været med til noget så vellykket.

Der deltog 53 skuespillere, sangere og pædagoger i seminaret.

Seminar om sjamanisme, Island 23. – 30. juni 1989

For at finde tilbage til teatrets rødder og til de myter og fortællinger, der ligger til grund også for moderne scenekunst, besluttede (daværende) Nordisk Teaterkomité at gennemføre et seminar om sjamanisme.

Seminaret blev gennemført i juni 1989 ved den magiske Snæfellsjökull i Island og var en kombination af foredrag, film, diskussioner og fælles stærke og sære oplevelser i det historiske og smukke landskab. Indholdsmæssigt blev der taget udgangspunkt i inuit-folkenes og indianernes traditioner – sjamanens samspil med sin stamme (stammens medicinmand, troldmand, åndelige leder) som udtryk for en forløber for skuespilleren. Hvilket åndelige kræfter og ressourcer er der gemt i det moderne menneske? Bl. a. disse spørgsmål blev berørt på seminaret.

Seminaret blev ledet af bl. a. Rolf Gilberg fra Nationalmuseet i København, Stig Thornsohn fra forlaget ”Fenris” i Århus, og Þórunn Sigurðardóttir, instruktør og dramatiker fra Island.

Seminaret blev en stor oplevelse for deltagerne, og ånden fra Island lever videre i Nordisk Teater- og Dansekomité’s fortsatte kursusplanlægning,

bl. a. i forhold til det store træf i juni 1990 om ”Myter, symboler og ritualer i nordisk kultur”.

Der deltog 51 i seminaret. De fleste, der deltog i seminaret, var skuespillere. Det blev diskuteret, om det var muligt i et senere forløb at gøre flere instruktører (regissører) og teaterchefer interesserede i emnet.

Nordiske Teaterlederdage, 7. – 9. december 1989

Nordisk Teaterlederråd afholdt i samarbejde med Teatrarnas Riksförbund i Sverige og Nordisk Teater- og Dansekomité et stort træf for teaterledere på alle niveauer, (teaterchefer, bestyrelsesmedlemmer, produktionschefer, m. v.). Seminaret fandt sted på Stockholms Stadsteater og var i sin form en blanding af paneldiskussioner, seminarer og besøg på teatre.

På et så stort træf er det altid begrænset, hvor meget man når at komme i dybden med de enkelte emner. Måske var der også på ”Nordiske Teaterlederdage” sat for mange programpunkter af.

Når dette er sagt må det alligevel understreges, at seminaret var godt. Mange gode oplæg blev hørt, også fra teaterledere fra udlandet, bl. a. USSR og Frankrig. Nordiske teaterchefer stod for tilrettelæggelse af en formiddag, hvor det nordiske institutions-miljø blev gennemgået. Det vil være forkert at nævne navnene på nogle deltagere/foredragsholdere frem for andre. Mange teaterchefer og instruktører (regissører) fra de nordiske teaterinstitutioner var til stede, og det var en særlig glæde for deltagerne, at Islands præsident Vigdis Finnbógaðóttir deltog aktivt i hele seminaret.

Seminar for nordiske instruktører (regissører), Sundvollen (Norge) den 14. – 20. december 1989

Den svenske forfatter P. C. Jersild, den danske videnskabsmand og journalist Tor Nørretranders, den svenske komponist Hans Gefors, den finske dramaturg og dramatiker Juha Siltanen og den internationalt berømte finske koreograf Jorma Uotinen var nogle af de fremtrædende nordiske kunstnere og videnskabsmænd, som formede indholdet i Nordisk Teater- og Dansekomité's seminar for instruktører (regissører) i Norden.

Hensigten med seminaret var – gennem foredrag og diskussion – at hente inspiration til teatret fra andre grene af kulturlivet, (fra litteraturen, fra musikken, fra dansen, fra den bildende kunst, osv.)

Desuden var det et forsøg på at diskutere kunstens rolle i forhold til videnskabelig erkendelse i moderne tid.

På forhånd var der ikke den store interesse blandt nordiske instruktører, men seminaret blev yderst vellykket, mest på grund af de mange gode foredragsholdere. Seminaret er tænkt som det første i en række af seminarer for nordiske instruktører (regissører). Den videre planlægning vil afhænge af den faktiske interesse blandt instruktørerne (regissørerne) for at deltage i seminarer på nordisk plan.

I seminaret deltog 38 instruktører (regissører) og foredragsholdere. Nor-

disk Teater- og Dansekomité var på seminaret vært for 2 unge instruktører fra Estland.

Gæstespil

I Nordisk Teater- og Dansekomité's statutter indgår økonomisk støtte til nordiske gæstespil som uforandret aktivitet. På vedlagte bilag fremgår hvilke ansøgninger der har været behandlet og hvilke projekter, som har fået økonomisk tilskud.

Det vil bemærkes, at det samlede ansøgte beløb svarer til DKK 4 174 254,00 og det mulige bevilgede beløb svarer til DKK 1 505 087,00.

Samarbejde med Nordisk Kulturfond

Nordisk Teater- og Dansekomité har i 1989 haft et godt samarbejde med Nordisk Kulturfond. På sekretariatsmæssig plan er der løbende kontakt og udveksling af synspunkter. Nordisk Kulturfond sender nu rutinemæssigt ansøgninger, der handler om teater- og danseområdet, til høring i Nordisk Teater- og Dansekomité. Fondet følger i vid udstrækning komiteens anvisninger.

Det har også været muligt – i enkelte tilfælde – at slå midler fra Nordisk Kulturfond og Nordisk Teater- og Dansekomité sammen til ét og samme projekt.

Nordisk Teater- og Dansekomité vil gerne benytte lejligheden til at takke for dette udmærkede samarbejde.

Færøerne

Nordisk Teater- og Dansekomité har ved to lejligheder i 1989 besøgt Færøerne for at give økonomisk og kulturpolitisk støtte til teatervirksomheden hér. Et særdeles frugtbart samarbejde er indledt, både med amatørteatrenes organisation og med de kræfter, der forsøger at etablere et professionelt teater. Med politikere og embedsmænd i Tórshavn er der også knyttet kontakt. Et godt samarbejde med Nordens Hus i Færøerne er påbegyndt, bl. a. er man løbende i kontakt med hinanden i forhold til teater-gæstespil, og ved et par lejligheder har de to institutioner (Nordens Hus og Nordisk Teater- og Dansekomité) kastet økonomiske ressourcer ind i fælles projekter.

Komiteen overvejer at gøre en lignende indsats over for Grønland og Åland. Et gæstespil med Strindbergs "Frk. Julie" i en færøsk opsætning gæstespiller for komiteens midler på Åland i april 1990.

Afslutning

1989 har været et begivenhedsrigt år – også på den europæiske arena i sin helhed. På ganske kort tid er forhold i Østeuropa forandret så radikalt, som ingen kunne have forudset. Det økonomiske, politiske og – efter vor

opfattelse – ikke mindst det kulturelle samarbejde i Norden har ikke af den grund mistet sin betydning. Heller ikke i lyset af enkelte landes ønske om at styrke EF til fordel fra andre samarbejdsformer de europæiske lande imellem.

Netop socialt og kulturelt har Norden en stor autoritet ude i verden. Denne autoritet er et resultat af fælles historiske, samfundsmæssige og kulturelle erfaringer. Man fristes til at konkludere, at det nordiske samarbejde – i alle dets forskelligartede grene – er mere betydningsfuldt nu end i mange år.

At bevare hovedet koldt i den nuværende situation er at undersøge det nye og lede efter den rigtige måde at samarbejde på nationalt og internationalt – kort sagt at reagere med den fornødne modenhed, som situationen kræver.

Nordisk Teater- og Dansekomité ser også sit arbejde i dette perspektiv.

København, den 30. april 1990

På komiteens vegne

Anders Ahnfelt-Rønne

Generalsekretær

*BILAGA***Gæstepilsansøgninger 1989**

58758 – *Teaterskolefestival, Tammerfors/Finland*

Ansøgt beløb: DKK 200 000,00

Gæstespil fra samtlige teaterskoler i Norden.

Bevilget DKK 200 000,00. Komitemøde 11.2.89.

58779 – *Åbo Svenska Teater, Finland*

Ansøgt beløb: DKK 135 000,00

Periode Foråret 89

Gæstespil på Södra Teatern, Stockholm med forestillingerne "Vid gränsen" – "Pariserliv" – "Madelaine i maj" og et Vysotskij-program.

Bevilget DKK 50 000,00. Komite/FU møde 12.2.89.

58780 – *Nyt Dansk Danseteater, København*

Se 1990

58781 – *Pieni Suomi, Helsingfors*

Ansøgt beløb: DKK 263 040,00

6 forestillinger 10.1. – 18.1.89

Gæstespil på Uppsala stadsteater med forestillingen "Tiikerin varjo".

Bevilget DKK 78 000,00. Komitemøde 8.10.88.

58782 – se 1988

58783 – *NOTT 89, København*

Ansøgt beløb: DKK 100 000,00

Periode 28.5. – 2.6.89

Gæstespil i forbindelse med NOTT 89. "Vaktmästare Nikitas Teater", Lilla Teatern, Helsingfors og "På vinst och förlust", Tyst Teatern, Riksteatern, Sverige.

Bevilget DKK 100 000,00. Komitemøde 11.2.89.

58784 – *Raatikko, Finland*

Ansøgt beløb: DKK 15 000,00

Periode 10. – 12.3.89

Gæstespil i Gävle Teater Forening 10. – 12.3. med 6 forestillinger.

Bevilget, men gæstepillet blev ikke gennemført. FU møde 12.2.89.

58785 – *Tove U. Johansson, Århus/København*

Ansøgt beløb: DKK 14 000,00

Ansøgning om støtte til gæstespil i Århus med forestillingen ”Taket”.

Ikke bevilget. Komite/FU mødet 12.2.89.

58785 – se 1988

58786 – *Petrusjka Teater, Norge*

Ansøgt beløb: DKK 34 613,00

Periode 13. – 18.5. og 19. – 22.5.89

Gæstespil til Sverige, Västerbotten og i Wasa.

Bevilget DKK 30 000,00. Komite/FU mødet 12.2.89.

58787 – *Friteatern, Sverige*

Ansøgt beløb: DKK 56 000,00

Periode 27.3. – 3.4.89

Gæstespil hos Åbo Svenske Teater med voksenforestillingen ”Nån jäkla ordning” men vil desuden spille to mindre produktioner.

Ikke bevilget. Komite/FU mødet 12.2.89.

58788 – *Teaterværkstedet Den Blå Hest, Århus/Danmark*

Ansøgt beløb: DKK 72 600,00

Periode 7. – 19.6.89

Ansøgning om støtte til turne med forestillingen ”En dukkes erindringer” i Norden. Black Box, Oslo, Frølundas Kulturhus og Teater 9, Sverige.

Bevilget DKK 70 000,00. Komite/FU møde 12.2.89.

58789 – *Per Jonsson Dance Company, Stockholm*

Ansøgt beløb: DKK 33 600,00

Periode februar og marts 89

Turne til Det norske Teatret (Høvikoddens Kunstsentrum Oslo, HYY Koulturri Keskus, Helsingfors og København.

Ikke bevilget. Projektet har modtaget støtte fra Nordisk Kulturfond. Komite/FU mødet 12.2.89.

58790 – *Teater Ordalek, Bertil Lundén, Sverige*

Ansøgt beløb: DKK 21 670,00

Periode april 89

Gæstespil på Det norske Teater med forestillingerne Molières ”Misanthropen” og ”Puh och de nya”.

Ikke bevilget. Komite/FU mødet 12.2.89.

58791 – Det Norsk-Hispanoamerikanske Verkstedsteater, Norge

Ansøgt beløb: DKK 125 000,00

Ansøgningen er om produktionsstøtte for 89.

Ikke bevilget. Komite/FU møde 12.2.89.

58792 – Teatercentrum i Danmark

Ansøgt beløb: DKK 75 000,00

Periode 9. – 12.4.89

I forbindelse med Børneteaterfestivalen 89 i Odsherred.

Gæstespil med Musikteatergruppen Oktober, Sverige med forestillingen "Lysende udsigter".

Bevilget DKK 75 000,00. Komite/FU møde 12.2.89.

58793 – Lis Randi Sørensen, Danmark

Ansøgt beløb: DKK 6 986,00

Periode primo september 89

Rejse og opholdsudgifter i forbindelse med Juni Dahrs forestilling "Joan of Arc", der skal turnere Århus, Odense, København og Lund. (Sverige).

Bevilget DKK 7 000,00. Komite/FU møde 12.2.89.

58794 – Unga Klara, Stockholm

Ansøgt beløb: DKK 91 200,00

Periode 31.5. – 2.6. 89

ITI Teaterfestival, Helsingfors til gennemførelse af gæstespil med forestillingen "I lusthuset", i Suzanne Ostens regi, (Unga Klara, Stockholm).

Bevilget DKK 65 000,00. Komite/FU møde 12.2.89.

58795 – Länsteatern i Örebro, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 215 000,00

Periode maj/juni 89

Turne med forestillingen "Et Dukkehjem" til Det norske Teatret, Oslo.

Turneen aflyst.

58796 – Jordcirkus, Stockholm

Ansøgt beløb: DKK 50 780

Periode 16. til 25.6.89

Gæstespil til Festspillene i Nordnorge, Harstad, med forestillingen "Tjånare Spøke".

Bevilget DKK 51 000,00. Komite/FU mødet 12.2.89.

58797 – Det Lille Teater, København

Ansøgt beløb: DKK 22 768,00

Periode 16.10 – 30.1.90

Gæsteinstruktion på Det Lille Teater af instruktøren Staffan Westerberg til forestillingen ”Dykkeren”.

Bevilget DKK 23 000,00. Komite/FU mødet 12.2.89.

58798 – Dansegruppen DIGT – Dans i Guds tjenst, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 32 645,00

Periode 28. til 31.7.89

Gæstespil i forbindelse med Olavdagene i Trondheim med forestillingen ”Livsfarligt at luta sig ut”.

Bevilget DKK 32 000,00. FU møde 6.4.89.

58799 – Sammenslutningen af scenografer

Ansøgt beløb: DKK 32 500,00

Periode – i forbindelse med NOTT 89

Ansøgning om rejsestøtte til deltagelse i NOTT 89 for scenografer fra Norden.

Ikke bevilget. FU mødet 6.4.89.

58800 – Husets Teater, København

Ansøgt beløb: DKK 28 000,00

Periode 20.4. til 23.4.89

Gæstespil med Ibsens ”Gengangere” på Teatret ved Torshov, Oslo.

Bevilget DKK 28 000,00. FU mødet 6.4.89.

58801 – Flaminateatret, Sandefjord/Norge

Ansøgt beløb: DKK ca. 16 000,00

Periode 6. til 11.5.89

Gæstespil i Island med forestillingen ”Det var ikke min skyld”. Forestillingen skal spilles i Nordens Hus, Reykjavik.

Bevilget DKK 16 000,00. FU mødet 6.4.89.

58802 – Pantomimgruppen Teater Minimal, Åland

Ansøgt beløb: DKK 4 050,00

Periode 15.3. – 15.5.89

Forestillingen er et samarbejde mellem Minimal og den danske skuespiller Mette Bøtke og landskabskunstner Jonna Kevin.

Ikke bevilget. FU mødet 6.4.89.

58803 – Oslo Internationale Teater

Ansøgt beløb: DKK 128 500,00

Periode september 89

Gæstespil i forbindelse med "Gøglerne kommer" med Niels Aslak Valke-
paa, Dalvadis, Lars Pirak og Sampo Teatret.

Ikke bevilget. FU mødet 6.4.89.

58804 – Oslo Internationale Teater

Ansøgt beløb: DKK 24 700,00

Periode 12. – 24.9.89

Gæstespil med forestillingen "Sort plastik" fra Svaiegangen, Århus.
I forbindelse med "Gøglerne kommer".

Bevilget DKK 24 700,00. FU mødet 6.4.89.

58805 – Juni Dahr/Lis Randi Sørensen, Norge

Ansøgt beløb: DKK 11 640,00

Periode september 89

Gæstespil med forestillingen "Joan of Arc" til Lilla Teatern, Helsingfors.

Bevilget DKK 11 640,00. FU mødet 6.4.89.

58806 – Teatret Bouffons, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 39 400,00

Periode 2. – 8.10.89

Gæstespil til Åbo Svenska Teater og Helsingfors Svenska Teater med
forestillingen "Fränder".

Ikke bevilget. FU mødet 21.5.89.

58807 – Totalteatret, Tromsø/Norge

Ansøgt beløb: DKK 25 500,00

Periode 1.9. – 5.9.89

Gæstespil på Århus Festuge med forestillingen "Draug".

Ikke bevilget. FU mødet 21.5.89.

58808 – Totalteatret, Tromsø/Norge

Ansøgt beløb: DKK 48.500,00

Periode 6.9. – 12.9.89

Gæstespil med forestillingen "Draug" til Stockholm "Jordcirkus".

Ikke bevilget. FU møde 21.5.89.

58809 – Totalteatret, Tromsø/Norge

Ansøgt beløb: DKK 91.800,00

Periode 23.8. – 31.8.89

Gæstespil med forestillingen "Draug" til Færøerne.

Bevilget op til DKK 65.000,00. FU mødet 21.5.89.

58810 – Totalteatret, Tromsø/Norge

Ansøgt beløb: DKK 33.900,00

Periode 15.9. – 20.9.89

Gæstespil med forestillingen ”Draug” til Oslo Internationale Festival.

Ikke bevilget. FU mødet 21.5.89.

58811 – Bergen internationale festival, Norge

Ansøgt beløb: 36.400,00

Periode 10. – 15.9.89

Ansøgning om gæstespil med forestillingen ”Rewind Sound” med Remote Control Production.

Ikke bevilget. FU møde 21.5.89.

58812 – Maria Lexa, Århus/Danmark

Ansøgt beløb: DKK 5.612,00

Periode 6. – 30.7.89

Gæstespil med forestillingen ”Kaleidoscope” hos Grenland Friteater og Norwegian Theatre Laboratory, Porsgrunn.

Bevilget DKK 5.600,00. FU møde 21.5.89.

58813 – Sampo Teatret, Tromsø/Norge

Ansøgt beløb: DKK 38.750,00

Periode 11. – 19.9.89

Gæstespil med forestillingen ”Vargbruden” hos Jordcirkus, Stockholm.

Bevilget op til DKK 30.000,00. FU møde 21.5.89.

58814 – Kansantanssi- ja musiikiyryhmä Katrilli, Finland

Ansøgt beløb: DKK 106.180,00

Periode 31.5. – 4.6.89

Danse- og musikteaterforestilling til Bergen Internationale Folk Dance Festival.

Ikke bevilget. Se projekt nr. 58818. FU møde 21.5.89.

58815 – Nationalteatret, Reykjavik/Island

Ansøgt beløb: DKK 24.300,00

Periode 5.6. – 10.6.89

Gæstespil med Laura Joensens forestilling ”Logi, logi eldur mio”.

Bevilget DKK 25.000,00. FU møde 21.5.89.

58816 – Ibseniana Grimstad, Norge

Ansøgt beløb: DKK 4.180,00

Periode 26.8.89.

Et gæstebesøg af den danske instruktør Sam Besekow, der skal vise sin forestilling ”mit arbejde og forhold til Henrik Ibsen”.

Ikke bevilget. FU møde 21.5.89

58817 "Älskaren". V/Ole Anders Tandberg, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 43.815,00

Periode 8. – 10.6.89.

Gæstespil med forestillingen "Älskaren" af Harold Pinter på Black Box, Oslo.

Ikke bevilget. FU mødet 21.5.89.

58818 – Folkedansegildet i Bergen, Norge

Ansøgt beløb: DKK, 15.675,00

Periode 31.5. – 3.6.89.

Det er en ansøgning om gæstespil med folkemusikdansegruppen KATRILLI fra Helsingfors,

Bevilget op till DKK 16.500,00. FU mødet 21.5.89.

58819 – Peter Steen/Jessie Kristensen, København

Ansøgt beløb: DKK 33.985,00

Periode november 89.

Der søges om Peter Steens rejse og dagpenge i forbindelse med en opsætning af Märta Tikkanens bog "Århundredets kærlighedshistorie".

Bevilget DKK 30.000,00. FU mødet 21.5.89.

58820 – Kristian Black, Færøerne

Ansøgt beløb: DKK 119.300,00

Periode september 89

En opsætning med den Islandske Ballet af forestillingen "de fire tårne". Forestillingen sættes op på Færøerne.

Bevilget DKK 50.000,00. FU mødet 9.8.89.

59821 – Tammerfors Arbejds-teater, Finland

Ansøgt beløb: DKK 27.800,00

Periode 28.5 – 1.6.89

Det er en gæstevisit med musikforestillingen "Kalle Altosen" til Oskarteatret i Stockholm.

Ikke bevilget. FU mødet 21.5.89.

59822 – ITI festival, Helsingfors

Skriftligt redegørelse for underskud på DKK 277.000,00

Periode 28.5. – 3.6.89

Det er en ansøgning/anmodning fra ITI om yderligere støtte til gennemførelse af gæstespil med Unga Klaras forestilling "I lusthuset".

Vi har givet tidligere DKK 65.000,00. Dengang blev der ikke søgt om hotel, men kun om rejse-, transport- og dagtrakterement.

Bevilget max. DKK 29.000,00. Se iøvrigt 58794. FU mødet 21.5.89.

58823 – Stockholms Stadsteater, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 45.000,00, rettet til DKK 24.300,00

Periode 12. og 13.8.89

”Lorca” ved Stockholms Stadsteater – et samarbejdsprojekt mellem Teaterhögskolan i Stockholm og Dramatiska Institutet til Teaterskolefestivalen i Tammerfors.

Bevilget inden for rammerne af tilskud til Tammerforsfestivalen efter forhandling, se projekt nr. 58758. FU mødet 9.8.89.

58824 – Viirus, Helsingfors

Ansøgt beløb: DKK 121.000,00

Periode 14. og 15.10.89

Turne med forestillingen ”Momo” i Sverige. Arrangør: Svenska Riksteatern.

Bevilget DKK 80.000,00. Komitemøde 2. – 4.9.89.

58825 – UNIMA Norsk Dukketeaterforening

Ansøgt beløb: DKK 118.100,00

Periode 9. – 12.11.89

Ansøgningen erstattes af projekt nr. 58828 – 58831 – 58833.

58826 – Odin Teatret, Holstebro/Danmark

Se 1990.

58827 – Norrlandsoperan, Umeå/Sverige

Se 1990.

58528 – Marionetteatern, Stockholm

Ansøgt beløb: DKK 42.075,00

Periode 9. – 12.11.89

Gæstespil med forestillingerne ”Don Quijote” og ”Den lille prinsen” til UNIMA, Norsk Dukketeaterforening ved Mona Wiig. Se projekt nr. 58825.

Bevilget DKK 39.000,00. FU mødet 9.8.89.

58829 – Århus festuge, Århus/Danmark

Ansøgt beløb: DKK 100.000,00

Periode 9. og 10.9.89.

I forbindelse med Århus Festuge søges der om støtte til gæstespil med forestillingen ”Markisinnan de Sade” fra Dramaten, Stockholm

Bevilget DKK 45.000,00. FU mødet 9.8.89.

58830 – Kalejdoskop/Maria Fridh, Stockholm

Ansøgt beløb: DKK 27.910,00

Periode: 11. – 13.10.89

Gæstespil med forestillingen ”Hon kræver opprättelse” til Husets Teater i København.

Ikke bevilget. FU mødet 9.8.89.

58831 – Gröna Äpplet, Helsingfors

Ansøgt beløb: DKK 28.800,00

Periode 9. – 12.11.89

Gæstespil med forestillingerne ”Landet Fjärran tio riken härifrån” og ”Jack och bönstängeln” til UNIMA, Norsk Dukketeaterforening. Se projekt 58825.

Bevilget DKK 28.800,00. FU 9.8.89.

58832 – Dala Teatern, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 34.500,00

Periode 14. – 15.9.89

Gæstespil med forestillingen ”Tokfursten” til Teatret ved den sorte hest, København. Forestillingen blev gennemført på Det kgl. Teater.

Bevilget DKK 30.000,00. FU 9.8.89.

58833 – Paraplyteatret, København

Ansøgt beløb: DKK 5.120,00

Periode 9. – 12.11.89.

Gæstespil med forestillingerne ”Trafiklys gælder ikke for ænder” og ”Min Altankasse” til Unima, Norsk Dukketeaterforening. Se projekt nr. 58825.

Bevilget DKK 5.120,00. FU mødet 9.8.89.

58834 – L'Etoile du Nord, Lidingö, Sverige

Ansøgt beløb: DKK 95.600,00

Periode nov. 89 og febr. 90.

To gæstespil med balletten ”Sylfiden” til henholdsvis Oslo (kontaktperson Trond Lie) og Helsingfors (kontakt Itäkeskuksen, Nonitoimitalo).

Bevilget op til DKK 30.000,00. FU mødet 29.10.

58835 – Södra Teatern, Stockholm

Ansøgt beløb: DKK 57.500,00

Periode 18. – 21.12.89

Et gæstespil fra Lilla Teatern, Helsingfors med forestillingen ”Vaktmästare Nikitas Teater”

Bevilget DKK 50.000,00. Komitemøde 2. – 4.9.89.

58836 – Silamiut, Nuuk/Grønland

Ansøgt beløb: DKK 52.380,00

Periode 2. – 5.11.89

Gæstespil med forestillingen ”Stop en halv” på Gruppeteaterfestivalen i Odense.

Bevilget DKK 35.000,00. Komitemøde 2. – 4.9.89

58837 – Vandrefalken, Næstved/Danmark

Ansøgt beløb: DKK 30.000,00

Periode 30.8. – 14.9.89

Gæstespil med forestillingerne ”Ilddåb” og ”Dysses eventyr”. Der skal spilles på 4 skoler i Nuuk kommune.

Ikke bevilget. Komitemøde 2. – 4.9.89.

58838 – Wasa teater, Finland

Ansøgt beløb: DKK 147.860,00

Periode 14. – 23.5.90

Gæstespil med forestillingen ”Ormens väg på Hällberget” til Södra Teatern, Stockholm.

Forestillingen har ikke haft premiere.

Ikke bevilget. Komitemøde 2. – 4.9.89.

58839 – Leikfélag Akureyrar

Ansøgt beløb: DKK 13.500,00

Periode oktober 89

Rejse- og opholdsudgifter til den danske scenograf Charlotte Classons ophold i forbindelse med opsætning af forestillingen ”Bernada Albas hus”.

Ikke bevilget. FU møde 29.10.

58840 – Kulturfestivalen på Åland

Ansøgt beløb: DKK 227.500,00

Periode 10. – 12.8.89

Gæstespil med operaen ”Maskeradbalen” fra Finlands Nationalopera.

Ikke bevilget. FU møde 29.10.

58841 – Silamiut, Nuuk/Grønland

Ansøgt beløb: DKK 60.000,00

Periode 6.10 – 18.10.89

Turne med forestillingen ”Stop en halv” til Kautokeino, Tromsø og Oslo.

Bevilget DKK 45.000,00. FU pr. telefon.

58842 – Beivvás, Kautokeino/Norge

Ansøgt beløb: DKK 105.000,00

Periode 16. – 19.10.89

Turne med forestillingen ”Blodbryllup” til Oslo og Stockholm.

Forestillingen trukket tilbage.

Ikke bevilget. FU møde 29.10.

58843 – Théâtre d'Elastique, Stockholm

Ansøgt beløb: DKK 58.350,00

Periode 24.11. – 1.12.89

Ansøgning om støtte til scenograf Metti Nordin, skuespiller Maria Ölles og skuespiller Ursula Salo opholdsudgifter i forbindelse med opsætningen af forestillingen. Forestillingen skal spilles på ”Teatret ved den sorte Hest”.

Ikke bevilget. FU møde 29.10.

I alt udbetalt til gæstespil i 89: DKK 1.505.087,00

I alt er der indtil nu ansøgt for: DKK 4.174.254,00

NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)

Verksamhetsberättelse 1989

Navn och adresse

NOMUS
Generalsekretariatet
Toftesgate 69
N-0552 Oslo 5
Tlf. (2)37 09 09

1. Institusjonens oppgaver

1.1 Startår

1963, seneste vedtekter fastsatt 3 oktober 1988, av Nordisk Ministerråd, med virkning fra 1. januar 1989.

1.2 Formål

Nordisk Musikkomité's formål er å fremme utviklingen av og utbre kjennskap til musikklivet og musikk samarbeidet i Norden, og å styrke og utvikle det særegne i det nordiske og nasjonale musikkliv. Komitéen skal samarbeide med nasjonelle institusjoner og organisasjoner innenfor musikkområdet samt med andre nordiske institusjoner og komitéer når dette kan fremme komitéens mål.

2. Organisasjon

2.1 Administrasjon

Generalsekretariatet har ansvar for administrasjonen av prosjekter og bevilgninger. Sekretariatsfunksjonen har i 1989 blitt innavertatt av Norsk Musikkinformasjon i Oslo.

2.2 Sammensetning

Nordisk Musikkomité består av 2 representanter, med personlige vararepresentanter, fra hvert av de fem nordiske land. Hvert land har en stemme. Komitéen har i 1989 hatt følgende sammensetning:

DK	Astrid Elbek, rep.	Flemming Madsen, vararep.
DK	Anne-Karin Høgenhaven, vise- formann	Steen Lindholm, vararep.

SF	Henrik Otto Donner, formann	Paavo Helistö, vararep.
SF	Olav Storgård, rep.	Lenna Hirvonen, vararep.
ISL	Jón Nordal, rep.	Gunnar Kvaran, vararep.
ISL	Þorkell Sigurbjörnsson, rep.	Þorgerður Ingólfssdóttir, v.r.
N	Synne Skouen, rep.	Kåre Hanken, vararep.
N	Ola Bruun, rep.	Arne Holen, vararep.
S	Bengt Hall, rep.	Wera Körner, vararep.
S	Håkan Elmquist, rep.	Anita Sold, Vararep.

2.3. Personale

Daglig leder ved Norsk Musikkinformasjon, Jostein Simble, har fungert som generalsekretær for Nordisk Musikkomité i 1989.

Komitéen har videre tatt ut tjenester ved bruk av øvrig personale ved Norsk Musikkinformasjon.

Nordisk Musikkomité har refundert til de respektive institusjoner de personal- og kontorholdsutgifter disse har hatt i forbindelse med administrasjon av Komitéen.

I henhold til gjeldende regler for Nordisk Ministerråds midler vil Komitéens regnskaper for 1989 bli revidert av Riksrevisjonen i Norge.

3. Virksomhet i 1989

3.1. Kommentarer til årsregnskapet for 1989

Vedrørende post 1 i resultatregnskapet, andre tilskudd fra NMR, gjelder dette ekstra tilskudd til fonogramstøtte. Tilskuddet gjelder 1988, men kom først til utbetaling i 1989. Beløpet er utbetalt fra Musikkomitéen i 1989 og dette forårsaker at det under post 21, prosjekter, delpost fonogramutgivelser, er utbetalt kr. 630 085,— mot budsjettet kr. 300 000,—.

Vedrørende post 11. Budsjettet er overskredet med ca. kr. 71 000,—. Overskridelsen skyldes i hovedsak ekstra reise-, møte- og administrasjonskostnader i forbindelse med Musikkomitéens ansvar for nominasjon til Nordisk Råds Musikkpris 1990. Forberedelsene til musikkprisutdelingen ligger på foregående år, og vedtaket om at Nordisk Musikkomité skulle ha ansvar for nominasjon og bedømming i forbindelse med Nordisk Råds Musikkpris, ble fattet etter at budsjettet for 1989 var innsendt til NMR.

Vedrørende posten øvrige inntekter, kr. 106 631,98, kan opplyses følgende: Kr. 91 631,98 er tilbakeførte prosjektmidler bevilget til Nordisk Konserverioreråds lanseringsprosjekt 1987. Prosjektet lot seg ikke gjennomføre i henhold til planene og Musikkomitéen har i hovedsak disponert midlene under posten støtte til musikkfremføringer i 1989. Kr. 15 000,— gjelder bestillingsverkhonorarer som er bevilget i tidligere år, men først utbetalt i 1989. Beløpene er avsatt i balanseregnskapet for 1988 under posten bevilgede, men ikke utbetalte tilskudd og er tilbakeført regnskapet i 1989 som "inntekt". Grunnen til dette er at beløpet, av hensyn til innbe-

retningsplikten til skattemyndighetene, utgiftsføres som honorar i forbindelse med levering av komposisjonen og ikke ved bestilling av verket.

3.2. *Beskrivelse av virksomheten*

For å nå sine mål er Komitéen særskilt pålagt å:

- fordele bidrag til musikklivet i Norden slik at støtten i størst mulig grad omfatter de ulike delområder innenfor musikk samarbeidet, som for eksempel komposisjonsvirksomhet, musikkfremføring, musikkpedagogikk innenfor såvel det profesjonelle musikklivet som amatørmusikkområdet
- fremme samarbeidet mellom de ulike musikkutdanningsenheter i Norden
- overføre midler til Nordisk Råds Musikkpris
- informere om nordisk musikk i og utenom Norden
- fungere som rådgivende organ innenfor musikkområdet i nasjonale, nordiske og internasjonale sammenhenger
- fungere som rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og dettes organ og som remissinstans og koordinator innenfor sitt virksomhetsområde
- spesielt merke seg sitt ansvar for barn- og ungdomsmusikkvirksomhet.

3.3. *Møter*

Det har i 1989 vært holdt tre komitémøter i Musikkomitéen. Videre har det vært holdt ett møte i bedømningskomitéen for Nordisk Råds Musikkpris.

3.4. *Prosjekter*

Av vedlagt regnskap fremgår det at i alt kr. 3 149 132,85, ca 83,5 % av totalbudsjettet, ble brukt til følgende prosjekter:

a) Informasjon

Det engelskspråklige tidsskrift *Nordic Sounds* utkom i 1989 i fire nummere, hvert nummer i et opplag på ca. 5 000 eksemplarer. Den danske musikkskribenten Knut Ketting er redaktør for tidsskriftet. Trykking og distribusjon blir ivaretatt av Aio-Tryk A/S i Odense. Hensikten med dette informasjonstidsskriftet er å informere om nordisk musikk og musikkliv og det forsøkes i hvert nummer å fokusere på spesielle tema og begivenheter i tillegg til den mere generelle informasjon.

Musikkomitéen utga i 1989 et nytt opplag av NOMUS-katalogen, en katalog over adresser og telefonnummer til de fleste nordiske institusjoner og organisasjoner innenfor musikkområdet. Det ble videre produsert en ny informasjonsbrosjyre vedrørende Komitéens funksjoner og ansvarsområde.

b) Komposisjonsbestillinger og musikkfremførelser (Turnéer)

Musikkomiteén yter hvert år støtte til bestilling av nye verker av nordiske komponister. I 1989 har det blitt avsatt midler til følgende prosjekter:

Bestilling fra Anneli Arho til Stifelsen Musik i Västernorrland, bestilling fra Magnus Lindberg til Lisbeth Wathne, bestilling fra Miklos Maros til Kvindelige Studenters Sangforening, bestilling fra ti yngre nordiske komponister til Nordisk Konservatorieråds work-shop 1989, bestilling fra Carl B. Agnestic til Gloppen Jentekors barnekorfestival 1989, bestilling fra Bent Sörensen til SONANZA, bestilling fra Pehr Henrik Nordgren til Esbjerg Ensemblet/Svenska Rikskonserter, bestilling fra Mogens Andersen til Oslo Concert Brass.

Musikkomiteén yter også støtte til fremføringer av musikk, ofte i forbindelse med nordiske turnéer.

Tilskudd til nevnte virksomhet ble i hovedsak fordelt på følgende prosjekter:

Prosjektstøtte til Nordkalotten Symfoniorkester og til Nuoraid Festivala -89, turne-støtte til nordisk ensemble v/Kristian Blak, til Mental Hackers, "Islandica", nordisk turné v/Ann Lundén Jacoby, "Pentateuch", Artic Big Band og Oslo Concert Brass.

Videre ga Komiteén støtte til Nordisk Konservatorieråds lansering av biennaledeltagerne fra Biennalen -88.

c) Støtte til fremføring av ny nordisk musikk

Prosjektet har i 1989 i hovedsak omfattet støtte til gjennomføring av Ung Nordisk Musikkfest i Stockholm.

d) Nordisk rytmisk musikk

Prosjektet har i 1989 i hovedsak omfattet støtte til den rytmiske musikken gjennom organisasjonen NORDJAZZ som omfatter alle de nordiske landene. Aktiviteten er spesielt konsentrert om informasjon, turnéer med profesjonelle ensambler og undervisning i form av profesjonell gjesteinstruksjon av amatørensemble.

e) Forsøksprosjekter, seminarer m. m.

Prosjektet har i 1989 omfattet støtte til et seminar i NORDJAZZ' regi, til Nordisk Musikpedagogisk Unions kongress -89 og til Musikdramatisk Akademi -89, et samarbeidsprosjekt mellom Nordisk Teater- og dansekomité og Musikkomiteén.

f) Amatørmusikkområdet

Prosjektet har i 1989 i hovedsak omfattet støtte til organisasjonene Nordisk Amtørmusik Union og Nordiska Körkommitten samt støtte til gjennomføring av dirigentkurser i regi av Sveriges Orkesterföreingars Riksförbund. I tillegg har SAMNAM mottatt tilskudd til dekning av administrasjonsomkostninger.

g) Fonogramstøtte

Prosjektet har i 1989 i hovedsak omfattet innspillinger av verker nominerte til Nordisk Råds Musikkpris. Videre er det gitt støtte til ett fonogram med ny nordisk musikk for slagverk og orkester samt ett fonogram med nordisk storband-musikk.

h) Musikkomiteén har i 1989, i følge vedtektene, hatt ansvaret for å utpeke vinnerverket til Nordisk Råds Musikkpris 1990.

4. Beslutning

Nordisk Musikkomiteé overleverer hermed årsberetning for året 1989.

Oslo, 24. april 1990

Henrik Otto Donner
Formann

Jostein Simble
Generalsekretær

Nordiskt samiskt institut*Verksamhetsberättelse 1989**Namn och adress*

Nordisk Samisk Institut
Postboks 220
N-9520 Guovdageaidnu/Kautokeino
Tlf. (084) 563 04

1. Generelle opplysninger*1.1 Startår*

1973.

1.2 Formål

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling, sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

2. Organisasjon*2.1 Administrasjon*

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av Nordisk Samekonferanse. Funksjonstiden er tre år. Nåværende styrets mandattid er 1.1.88–31.12.90. Styret velger hvert år leder og nestleder blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten ledes av instituttbestyreren i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2.2 Styrets sammensetning pr. 31.12.1989

Leder: Per Mikael Utsi (Sverige)
Nestleder: Vigdis Stordahl (Norge)

Medlem: Even Hovdhaugen (Norge), Jouni Kitti (Finland), Louise Bäckman (Sverige), Carl-Erik Virdebrant (Sverige), Pekka Aikio (Finland), Haraldur Olafsson (Island), Robert Petersen (Danmark), Anders Oskal (Norge), Sigbjørn Dunfjeld (Norge), Pentti Laasonen (Finland).

Styrets arbeidsutvalg har bestått av de fire førstnevnte:

Styremedlem Pentti Laasonen er pensjonert og har ikke møtt på styremøtene siden 20. januar 1989. I hans sted har varamedlem Fredrik Forsberg møtt.

2.3 Personale

Instituttbestyrer	Elina Helander
Førstekonsulent	Isak J. Turi
Førstekontorfullmektig	Berit I. A. Henriksen (vikar til 30.6.1989)
Førstekontorfullmektig	Berit Anne Sara (vikar til 31.12.1989)
Regnskapsfører	Anne-Marie Gaino
Rengjøringsassistent	Elen J. Eira Sokki
Bibliotekar – engasjement	Johanne Gaup (i tiden 1.12.89 – 31.12.89)

Seksjon for språk og kultur

Seksjonsleder – fra 1.3.89	Ole Henrik Magga
Seksjonsleder – eng.til. 31.1.89	Marianne Nilsson
Konsulent – til 31.1.89 (vikar)	Nils Ole Anti
Konsulent – fra 7.8.89	Karen Ellen Gaup
Forsker	Kjell Kemi
Forsker – til 20.8.89	Elli Sivi Näkkäljärvi
Forsker	Marianne Nilsson
Sekretær Samisk Språknemnd	Klemetti Näkkäljärvi
Professor II	Pekka Sammallahti
Hovedfagstip. i samisk språk	Vesa Guttorm
Forsker	Mikael Svonni

Seksjon for utdanning og informasjon

Seksjonsleder – 1.1.89 – 28.2.89	Ole Henrik Magga
Seksjonsleder(engasjert)	Johanne Gaup (i tiden 1.4.89 – 30.11.89)
Seksjonsleder – fra 1.12.89	Reidar Erke
Konsulent – permisjon fra 13.2.89	Laila Palojärvi
Konsulent – vikar fra 15.2.89	Maarit Magga
Forsker – fra 1.8.89	Marjaana Aikio
Forsker	Inga Britt Blindh

Forsker – til 31.7.89	Asta Balto
Forsker	Jorunn Eikjok
Forsker	Kirsten Th. Sokki
Forsker	Vigdis Stordahl (NAVF)
Prosjektarbeider	Inger Margrethe Olsen (engasjert i tiden 1.5.89 – 31.7.89)
Utdanningsstipendiat	Nils Thomas Utsi (i tiden 1.8.89 – 30.9.89)

Seksjon for næring, miljø og rettigheter

Seksjonsleder	Lars-Nila Lasko
Konsulent (vikar)	Finn Olaf Nystad
Forsker – fra 6.3.89	Lars-Ande Baer
Forsker (permisjon til 31.5.89)	Kaisa Korpijaakko
Forsker	Lars Petter Niia
Forsker	Steinar Pedersen
Prosjektleder – fra 1.6.89	Hans-Erik Varsi
Forsker – til 30.9.89	Jostein Hansen
Forsker – til 19.6.89	Johannes Helander

Av ovennevnte forskere bor 13 utenfor Guovdageaidnu, av disse er 4 på svensk side, 3 på finsk side og 6 på norsk side. 11 av forsker-stillingene er eksternt finansiert, i tillegg til professor II-stilling, hovedfagstipend, sekretær i Samisk Språknemnd og utdaningsstipend i informasjonsteknologi i 2 måneder.

Regnskapsførerstilling er fremdeles på engasjement.

2.4 Revisorer

Riksrevisjonens 14. kontor i Oslo reviderer instituttets regnskap.

3. Finansiering og økonomi

3.1 Utgiftsdekning

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket av Nordisk Ministerråds budsjett og ved eksternt finansiering. Den andelen som ministerrådet yter, finansieres gjennom bidrag fra de nordiske land etter en fordelingsnøkkel som årlig fastsettes av ministerrådet. For 1989 har ministerrådet fastsatt følgende fordelingsnøkkel:

Danmark	20,9 %
Finland	20,4 %
Island	1,0 %
Norge	20,5 %
Sverige	37,2 %

Styret har også i 1989 søkt og fått prosjektmidler fra andre finansieringsinstanser.

Oversikt over budsjett og regnskapsavslutning

(i tusen kroner)

Utgifter	Budsjett 1989	Regnskap 1989	Budsj. 1990
Lønnskostnader	4047	4095	4257
Varer og tjenester:			
a) styrekostnader	198	272	197
b) lokalomkostninger	550	568	552
c) dieøut	90	59	88
d) bilkostnader	20	34	25
e) I. Ruong stipend	20	20	20
f) øvrige kostnader	763	1029	754
Prosj. i budsjettet	120	134	124
Prosj. utenfor budsj. disposisjoner	2458	2861	2320
overskudd			274
	8266	9350	4
			8337
<i>Inntekter:</i>			
Nordisk Ministerråd			
– budsjettmidler	5628	5628	5867
– lønnskompensasjon	–	189	–
– dekn.advokathon.	–	92	–
Renter for 1988	180	180	150
Prosj. utenfor budsj.	2458	2818	2320
Prosj.innt. i budsj.	–	95	–
ekstraord. inntekter	–	30	–
overskridelser	–	318	–
	8266	9350	8337

3.2 Merknad hva angår 1989 økonomi

Kapitalkonto viser:

Akkumulert overskudd fra 1988	kr. 161 781,93
+ 1989-overskudd	kr. 3 678,82
+ netto renteinntekter for 1989	kr. 149 404,03
Til disposisjon for 1990	<u>kr. 314 864,78</u>

Eksterne midler er medregnet. Det henvises til fullstendig regnskap som finnes på instituttet.

4. Virksomhet*4.1 Styremøter*

I 1989 er avholdt 2 styremøter, ett i Gouvdayaidnu den 20. januar og det andre i Helsingfors i dagene 2.–3. juni. Det ble behandlet i alt 23 saker, og av disse kan nevnes:

- konstituering av styret
- budsjettene for 1989 – 1990 – 1991 – 1992
- planlegging, ledelse og organisering av NSI's virksomhet
- tilsetting av professor II
- regnskap og årsmelding for 1988
- tildeling av Israel Ruong stipend

- husleier for ansatte
- ansettelse av seksjonsleder
- rombehov for NSI

4.2 Arbeidsutvalgsmøter

Det er avholdt ett arbeidsutvalgsmøte, 19. januar 1989 i Guovdageaidnu – Kautokeino. 9 saker er behandlet. Av saker som er behandlet i arbeidsutvalget, kan nevnes:

- budsjettsaker
- planlegging, ledelse og organisering av NSI's virksomhet
- ansettelsessaker

Instituttbestyrer og førstekonsulentene er sekretærer under arbeidsutvalgs- og styremøter.

Styrets faste tolk er Leif Rantala som gjør en utmerket jobb. For å lette tolkens arbeid, brukes nå simulantolkeanlegg under styremøtene.

5. Seksjon for språk & kultur

Seksjonsleder:	Marianne Nilsson (engasjert 1.1. – 31.1.89) Ole Henrik Magga (fom. 1.3.89) Nils Ole Anti (engasjert 1.1. – 31.1.89) Karen Ellen Gaup (fom. 7.8.89)
Assistent:	Risten Hætta (20.2. – 30.6.89)
Prof. II:	Pekka Sammallahti (1/4-stilling) Formål: Veilede og gi råd til språkforskere ved NSI Periode: 1987 – 1991 Finansiering: NAVF i Norge

5.1 Prosjekter

5.1.1 Samisk syntaks og fraseologi

Prosjektets formål er studie av samisk syntaks og fraseologi. Et delmål er å studere endring av nordsamiske innlandsdialekter de siste 200 år. Forsker Kjell Kemi har samlet, systematisert og klarlagt infinitte formers syntaks. Han har fordypet seg i tre infinitte former, nemlig perfektum partisipp, aktio essiv og aktio lokativ. Elli Sivi N. Utsi har arbeidet med å klarlegge tornesamisk ordgeografi, som skal gi opplysninger om dette språkområdets stilling språklig og kulturhistorisk.

Prosjektstart:	1974
Nåværende prosjektperiode:	1.1.88 – 31.12.91
Prosjektansatt:	Forsker Kjell Kemi
Utdann. stipendiat:	Elli Sivi N. Utsi (sluttet 20.8.89)
Prosjektleder:	Prof. II
Finansiering:	Nordisk Samisk Institutt

Språkforskerstillingen ble lyst ledig høsten 1989. Forskeren skal arbeide med et område innenfor samisk syntaks og fraseologi prosjektet.

5.1.2 *Samisk terminologi (Saami Terminology; Research, Implications and Applications)*

Innen prosjektet studeres det teoretiske og praktiske grunnlaget for terminologiarbeidet.

Samuli Aikio har dette året utarbeidet noen særskilte terminologilister, bl. a. fugl- og vekst (urter/planter) benevnelser. Susanna Kuoljok-Angeus har fortsatt med sitt studie om -ahka-avledningene i lulesamisk.

Prosjektstart:	1985
Avslutningsår:	Sluttrapport utarbeides i løpet av 1990.
Samarbeid:	Forskningsråden för inhemska språken i Finland, og Finsk/ugrisk institusjonen ved Uppsala universitet i Sverige
Finansiering:	NAVF i Norge og Samefonden i Sverige.

5.1.3 *Første språket hos samiske førskolebarn*

Prosjektets formål er å undersøke hvordan samiske skolebarn bruker sitt førstespråk, og på grunnlag av det få kunnskap som kan brukes i undervisning som tar hensyn til samiske barns språkbakgrunn og språklige ferdigheter. Videre bidra til å skape et bilde av det samiske språkets stilling i Sverige og utvikle kunnskaper om hvordan et minoritetsspråk forandrer seg når det kommer i kontakt med landets hovedspråk.

Prosjektperiode:	1.7.1987 – 30.6.1990
Prosjektansatt:	Mikael Svonni
Prosjektleder:	K. Hyltenstam og Elina Helander
Samarbeid:	Stockholm universitet, Sverige
Finansiering:	Skolöverstyrelsen, Stockholm

5.1.4 *Etnisk integrasjon og identitetsutforming på lokalplanet. Personlig dilemma og sosiale problemer*

Prosjektets formål er å studere omstillingsprosessens (kulturmøtets) virkninger på folks følelsesliv og sosiale livsførsel, og bidra til større kunnskap om hva som skaper betingelser for en minoritets identitetsutforming. Dette prosjektet er en fortsettelse av forprosjektet som Stordahl gjennomførte i 1987.

Dette året har Stordahl arbeidet med hovedprosjektet.

Prosjektperiode:	1.1.1988 – 31.12.1990
Prosjektansatt og prosjektleder:	Cand.polit. Vigdis Stordahl
Samarbeid og veileder:	Oslo universitet, 1. am. Harald Eidheim
Finansiering:	NAVF, Norge

5.1.5 *Duodji (samisk sløyd/håndverk)*

Prosjektets formål er å forbedre forholdet til samisk sløyd, fornye og øke sløydproduktene, og få bedre vern og status til samisk sløyd. Inga Hermansen-Hætta har anvendt skinnberedningsprosjektets materiale, som er inn-

samlet, til praktiske forsøk i sitt hovedfagsarbeid i samisk sløyd (duodji) ved Statens Lærerhøgskole i forming, Oslo. Instituttet og Statens Lærerhøgskole i forming, Oslo, har også hatt avtale om at Instituttet gir veiledning til studenter som tar hovedfag i samisk sløyd (duodji).

Inneværende år har prosjektlederen arbeidet fortløpende med de prosjekt som allerede er i gang. Noen praktiske forsøk er også gjennomført. Prosjektlederen har også administrert Samerådets Samisk sløydnemnds virksomhet, og vikariert som seksjonsleder ved Instituttet i januar. Da hun har vært sykmeldt en lengre periode i 1989, har det ikke vært mulig å følge planlagt tidsplan for prosjektet.

Prosjektstart: 1981

Nåværende prosjektperiode: 1.1.1987 – 31.12.1990

Prosjektansatt og prosjektleder: Marianne Nilsson

Hun har vært sykmeldt i perioden; 1.6. – 3.9.89, 27.9. – 5.11.89, 9. – 15.12.89 og 18. – 20.12.89. Hun har også tatt 4 ukers ferie i 1989 som hun hadde tilgode fra 1988.

Samarbeid: Statens Lærerhøgskole i forming, Oslo, Samisk Høyskole og Sámiid Duodji organisasjon

Finansiering: Nordisk Samisk Institutt

5.1.6 *Innsamling av samiske stedsnavn*

Prosjektets formål er innsamling av samiske stedsnavn i Loppa-området i Vest-Finnmark i Norge.

Prosjektet skulle gjennomføres i slutten av 1989, men måtte utsettes p.g.a. dårlige vær-forhold i november/desember til våren 1990.

Prosjektperiode: 1 måned

Prosjektansatt: Lene Antonsen

Veileder: Seksjonslederen for NSIs seksjon for språk & kultur

Finansiering: Norges Kommunal- og Arbeidsdepartementet

5.1.7 *Informasjonsteknologi*

Formålet med prosjektet var å arbeide med spørsmål som berører forholdet mellom det samiske samfunn og informasjonsteknologien, og tilpasse informasjonsteknologien til det samiske språket. NAVF i Norge bevilget midler til stipendiatprosjektet for 2 år fra 1.8.1989. Nils Thomas Utsi begynte i prosjektet som utdanningsstipendiat 1.8.1989. Hensikten var at Utsi skulle ta hovedfag med dette arbeidet. 19.9.89 søkte Utsi om ett års utsettelse av hovedfagsstipendiatperioden, til 1991, som NAVF innvilget. Utsi er nå engasjert i prosjektet "Samisk Databank" som er et samarbeidsprosjekt mellom Nordisk Samisk Institutt, Samisk Høyskole, Samisk Utdanningsråd og Guovdageaidnu/Kautokeino kommune. Dette prosjek-

tets hovedinnhold er å utrede samisk terminologiarbeid og tilrettelegge metoder som forenkler utarbeidelse, innsamling, registrering og søking av termer.

5.2 Seminarer og forelesninger

Seksjonslederen og forsker Kjell Kemi har gitt forelesninger i språkvitenskap og i samisk mellomfagnivå arrangert av Samisk Studieforbund. Duodjiprojektets leder har gitt vei-ledning og råd til skoler, kurser og sløydorganisasjoner, samt holdt foredrag og gitt undervisning i samiske sløyd saker.

Seksjonen har ikke avholdt noen seminar i 1989.

5.3 Utgivelser, rapporter og informasjon

Seksjonen har ikke gitt ut noen utgivelser eller rapporter i 1989.

I regi av Sløydprosjektet er boken "Sjøsamiske klestradisjoner i Loppa og Kvænangen" under trykking.

5.4 Annen virksomhet

5.4.1 Hovedfagstipendiat i samisk

I 1989 har stipendiaten gått igjennom aktuell materiale og kildelitteratur, ekserpert materialet, studert forskjellige analyseringsmetoder i forhold til forskningsemnet, testet ulike forskningshypoteser og valgt tilnærmelse- eller forskningsmetode.

Stipendiatperiode: 1.8.1988 – 31.7.1990
 Stipendiat: Vesa Guttorm
 Veileder: Prof. Pekka Sammallahti
 Finansiering: NAVF i Norge

5.4.2 Samerådets Samisk språknemnd

Instituttet har fungert som Samisk språknemnds sekretariat etter avtale mellom NSI, Nordisk Sameråd og Samisk språknemnd, Samekonferensen, i august 1989 i Lakselv, vedtok at Språknemndas sekretariat fremdeles skal være ved Instituttet. Nordisk Sameråd får tilleggsbevilgning fra Nordisk Ministerråd til Språknemndas sekretariat.

Samisk språknemnds arbeidsutvalg (AU) har ansvaret for Språknemndas virksomhet mellom Språknemndas møter.

Samisk språknemnd har også oppnevnt en særskilt arbeidsgruppe i 1988, på fritt grunnlag, som har 5 medlemmer og 2 særskilte sakkyndige. Arbeidsgruppen har til oppgave å utrede Språknemndas helhetlige og fremtidige virksomhet. Utredningen skal behandles av Samekonferansen i 1992. Arbeidsgruppen avholder sine møter etter behov.

SNs sekretær: Klemetti Näkkäljärvi
 SNs møter: Enare 16.6.1989
 SNs AU møter: Utsjoki 5.1.1989

5.4.3 *Samerådets Samisk sløydnemnd*

NSI fungerer fremdeles som sekretariat for Samisk sløydnemnd.

Sekretær: NSIs seksjon for språk & kultur

SSNs møter: Jokkmokk 20.6.89 og Ammarnäs i Sverige 28.11.89.

5.4.4 *Israel Ruong stipend*

Seksjonen har administrert Israel Ruong stipendet. I 1989 ble stipendet tildelt Mikael Svonni fra Sverige.

5.4.5 *Representasjoner*

Seksjonslederen har representert NSI i Samisk kulturutvalget, Samisk kulturminneråd (Norge), NAVFs program for samisk og kvænsk språk, historie og kultur, programstyret for informasjonsteknologi i Finnmark, styringsgruppen for prosjektet "Samisk Databank" som er et samarbeidsprosjekt med Samisk Høyskole, Samisk Utdanningsråd og Guovdageaidnu/Kautokeino kommune.

5.4.6 *Oversettelser*

Seksjonen har vært behjelpelig med oversettelse av ILO-konvensjon nr. 169 "Om ur-befolkninger og stammefolk i uavhengige land" til nordsamisk for Kommunaldepartementet i Norge, Sverige og Finland.

6. Seksjon for næring, miljø og rettigheter

Seksjonsleder:	Lars-Nila Lasko
Konsulent (vikariat 1.9.88 – 31.12.89)	Finn Olav Nystad

6.1 *Forskning*

6.1.1 *Planleggingsmetodikk i reindriften*

Formålet med prosjektet er å studere hvordan utredningsmetodikken for reindriftens markanvendelse kan forbedres gjennom bruk av data- og satellittbildeteknikk og dermed finne former for hvordan reindriftens funksjonelle samband kan utredes. Videre skal dels konsekvensanalysen og dels de kommunevise kartene utvikles hva gjelder metodikk, innhold og gjennomføring.

Inneværende år har arbeidet vært fokusert på utvikling av markanvendelsesplanene, først og fremst de funksjonelle sambandene (kontaktene).

Prosjektperiode:	1987 – 1989
Prosjektansatt:	Forsker Lars P. Niia
Finansiering:	Nordisk Samisk Institutt

6.1.2 *Samiske næringsinteresser i Finland*

Formålet med prosjektet var å utrede samiske næringers plass i dagens samfunn, utrede i hvilken grad det taes hensyn til samiske næringer i

samfunnsplanleggings-arbeid på lens- og riksnivå samt utrede eventuelle konflikter mellom ulike næringer. Utredningen legger spesielt vekt på etnisitet og befolkningens næringsstruktur.

Sluttrapport foreligger og vil trykkes i nærmeste framtid.

Prosjektperiode: 1982 – 1989

Prosjektansatt: Forsker Johannes Helander

Styringsgruppen: Formann Pekka Aikio, Nordisk Samisk Institutt
Planleggingssekretær Esko Lotvonen, Lensstyrelsen i Lappland len.

Reindriftsutøver Hannu Magga, Sodakylä kommune

Bedriftsleder Aukusti Ylitalo, Enontekiö kommune,

Jouku Lukkari, Enare kommune

Finansiering: Lapplands länsstyrelse, Finland.

6.1.3 *Sosiale og økonomiske konsekvenser av petroleumsvirksomheten for samiske bosettingsområder*

Formålet med prosjektet har vært å forutsi mulige sosiale og økonomiske konsekvenser av petroleumsvirksomheten for de samiske bosettingsområder.

Prosjektets sluttrapport vil bli trykt i løpet av 1990.

Prosjektperiode: 1986 – 1989

Prosjektansatt: Forsker Jostein Hansen

Referansegruppe: Forsker Ragnar Nilsen, FORUT
Forsker Steinar Pedersen, Nordisk Samisk Institutt
Forsker Jens Halvdan Mosli, Nordisk Samisk Institutt
1. amanuensis Odd Terje Brantenberg, Universitetet i Tromsø

Instituttleder Lars Krogh, NIBR/Alta

Finansiering: Olje- og Energidepartementet, Norge.

6.1.4 *En lappbys historie*

Formålet med prosjektet er å kartlegge ulike rettsoppfatninger og sedvaner i et begrenset område i nord Finland, Rounala sameby i tidligere Torne dalen. I prosjektet inngår det å utrede samenes rett til land og vann hvilket kan betraktes som en fortsettelse av de spørsmål som ble behandlet i Högsta Domstolen i Sverige i anledning av Skattefjellsmålet. Prosjektet er på en måte en fortsettelse av Kaisa Korpijaakkos doktoravhandling som ble framlagt i 1989. Prosjektet fortsetter nå med forholdene for samiske rettigheter etter 1734.

Prosjektperiode: 1989 – 1992

Prosjektansatt: Forsker Kaisa Korpijaakko

Styringsgruppen: Prosjektet ledes av veiledere ved Rättsvetenskapliga institutionen, Lapplands universitet, Rovaniemi

Finansiering: Nordisk Samisk Institutt

6.1.5 *Lappekodicillen anvendt på andre næringssektorer enn reindrift 1751–1852*

Prosjektet er en rettshistorisk studie av lappekodicillen. Lappekodicillen utgjør en tilleggstraktat til grensetrakten mellom Norge og Sverige år 1751 og kalles for samenes Magna Charta.

Arbeidet tar sikte på å gi et så helhetlig bilde som mulig av hvordan kodicillen ble praktisert i et avgrenset område og i en avgrenset tid. Når det gjelder avgrensningen i tid er målet å dekke tidsrommet fra år 1751 til den s. k. grensesperringen år 1852.

Arbeidet tar for seg de bebodde områdene på grensen mellom Finland og Finmark i Norge.

I samarbeid med Nord-Troms museum er det satt i gang transkribering av allerede innsamlet kildemateriale.

Prosjektperiode: 1988 – 1990

Prosjektansatt: Forsker Steinar Pedersen

Finansiering: 3-årig utdannings- og forskerstipend fra NAVF, Norge

6.1.6 *Samenes jaktrett – En studie av de jaktrettslige forholdene i sameområdet, med utgangspunkt fra forholdene i Sverige*

Formålet med prosjektet er å studere samenes jaktrett med utgangspunkt av reinbeite- og reindriftsnæringens lovstiftelse i Sverige. I studiet skal det også gjøres en deskriptiv rettshistorisk gjennomgang av samenes jaktrett i et nordisk perspektiv.

Arbeidet har hittil bestått av litteraturstudier og utarbeidelse av manus for den retts-historiske delen.

Prosjektperiode: 1988 – 1990

Prosjektansatt: Forsker Lars-Anders Baer

Finansiering: 2-årig forskningsstipend fra NAVF, Norge

6.2 *Utredninger*

6.2.1 *Reiseliv i samiske områder*

Formålet med prosjektet er å utvikle produkter for turistnæringen knyttet til samisk kultur og tradisjoner, utvikle strategi for hvordan økt turisme kan tilpasses samisk virkelighet og utvikle og gjennomføre kompetansehevingsprogram for reiseliv på basis av forskningsprosjektet.

Prosjektet består av tre faser: Kartelegging, produktutvikling og iverksetting.

Arbeidet har hittil bestått av innsamling og bearbeiding av data.

Prosjektperiode: 1988 – 1990

Prosjektansatt: Forsker Hans-Erik Varsi

Styringsgruppe: Ragnar Eriksen, Finnmark, Næringservice A/S
Lars-Nila Lasko, Nordisk Samisk Institutt
Svein Ottar Helander, Tana kommune
Kirstin Biti Johansen, Tana kommune

Prosjektsamarbeid:	Finnmark Næringssservice A/S Tana kommune Nordisk Samisk Institutt
Finansiering:	Finnmark Næringssservice A/S

6.2.2 *Forsøk med produksjon av smolt i indre Finnmark*

Formålet med prosjektet er å utrede muligheter for bedre økonomisk utnyttelse av ferskvannsfiskeressurser i de samiske bosettingsområder gjennom fiskeoppdretting som ny samisk næring.

Prosjektet er under avvikling fra instituttets side.

Prosjektets oppstart:	1978
Prosjektansatt:	Prosjektmedarbeider Anders P. Siri Forsker Skjalg Slettjord
Prosjektsamarbeid	Forsheim forskningsstasjon, Skjomen, Norge
Finansiering:	Nordisk Samisk Institutt

6.3 *Seminarer og undervisning*

6.3.1 *Forskerseminar og seksjonsmøte 24. – 25.10.89*

Temaet for forskerseminaret var metoder og metodeproblemer innen samiskrelatert nærings-, miljø og rettighetsforskning. Forskernes innlegg vil bli publisert i Dieđut i første halvdel av 1990. I forbindelse med seminaret ble det avholdt seksjonsmøte for ansatte i seksjon for næring, miljø og rettigheter.

Forskerseminaret ble finansiert av Samefonden i Sverige, Reindriftsadministrasjonen i Norge og Kommunal- og Arbeidsdepartementet i Norge.

6.3.2 *Foredrag og forelesninger*

Seksjonens ansatte har deltatt og hatt forelesninger og foredrag på titalls seminarer.

6.4 *Utgivelser*

Dieđut 1989:1:	Lappcodicillen av 1751 – Var det samernas Magna Charta?
----------------	---

7. *Seksjon for utdanning og informasjon*

Seksjonsleder (konstituert 1.4. – 1.12.89):	Johanne Gaup
Seksjonsleder (fra 1.12.89):	Reidar Erke
Konsulent (permisjon):	Laila Palojärvi
Konsulent (vikar):	Maarit Magga

7.1 *Om seksjonens prosjekter*

7.1.1 *Film og videokatalog*

Arbeidet er ikke helt fullført, men det er registrert over 350 filmer og videoer som nå kan publiseres.

7.1.2 Samiske barns oppvekstvilkår før skolealderen

Prosjektet består av 2 delprosjekter, det ene gjennomføres på svensk side og det andre på norsk side.

7.1.2.1 Samiske barns oppvekstvilkår i Sverige

Formålet med prosjektet er å kartlegge samiske barns kulturelle og samfunnsmessige forhold på ulike nivåer og bedre samiske barns oppvekstkår bl. a. i barnehager og førskoler. Delprosjektet på svensk side gjøres i det lulesamiske området.

Prosjektstart: 1983
 Prosjektansatt: Sosionom Inga Britt Blindh
 Finansiering: NSI

Prosjektet består av to hoveddeler: Utvikling av en teoridel og innsamling av materiale.

7.1.2.2 Samiske barns oppvekstvilkår i Norge

Formålet er finne ut hvordan barn selv uttrykker sitt kjønn og sin etnisitet gjennom lek og samhandling med andre. Det andre delprosjektet ble igangsatt høsten 1986 i Karasjok og er omtrent fullført i 1989.

Prosjektstart: 1986
 Prosjektansatt: Cand. polit Asta Balto
 Finansiering: Forbruker og administrasjonsdepartementet
 Referansegruppe: Asle Høgmo, Vigdis Stordahl, Arne Vikan og Elina Helander
 Veileder: Førsteamanuensis Harald Eidheim

Hoveddelen er skrevet ferdig. Innledning og avslutning er under utarbeidelse. Arbeidet med å oversette dette til samisk er påbegynt. Forsinkelsen skyldes at forskeren gikk over i ny stilling 01.08.89. Likevel regner hun med at arbeidet vil bli ferdig i 1990.

7.1.3 Kvinneforskningsprosjekter

7.1.3.1 Identitetsutforming hos unge kvinner og menn i to samiske bygder

Formålet med prosjektet er å undersøke identitetsutforming/forvaltning hos unge samer med tanke på kjønn og etnisitet. Det er særlig dynamikken mellom egen kulturell bakgrunn og storsamfunnet som vil studeres.

Prosjektets tittel: Identitetsutforming hos unge kvinner og menn i to samiske bygder
 Prosjektstart: 1988
 Prosjektansatt: Jorun Eikjok
 Finansiering: Kommunaldepartementet
 Veileder: Harald Eidheim

Hun har avlagt sin hovedfagseksamen ved Universitetet i Tromsø høsten 1989.

Feltarbeidet utføres i to samiske bygder: En på norsk side og en på finsk side. Dermed vil man også få se hvordan to ulike lands samfunnssystemer skaper premisser for identitetsutformingen og forvaltningen.

Feltarbeidet på norsk side er noe forsinket.

7.1.3.2 Samekvinnens arbeidssituasjon og økonomiske stilling

Nordisk Sameråds kvinneutvalg ba NSI om å utrede samekvinnens arbeidssituasjon og økonomiske stilling. Denne utredningen ble utført av Inger Margrethe Olsen og var utgangspunkt for drøftinger om samiske kvinnespørsmål på den Nordiske Samekonferansen i Lakselv i august 1989. Rapporten var også utgangspunkt for drøftinger ved samisk kulturkonferanse som ble avholdt ved Tana bru i november 1989.

Prosjekttid: 1989 (3 mndr)

Prosjektansatt: Inger Margrethe Olsen

Finansiering: Finnmark utbyggingsfonds "Kvinnemidler"

7.1.4 *Samisk arkiv*

Formålet er å samle inn og registrere skriftlig historisk kildemateriale. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom NSI, Arkivverket v/riksarkivaren og NAVF.

Prosjektstart: 1988

Prosjektansatt: Risten Sokki

Finansiering: NAVF

Referansegruppe: Førstemanuensis Einar Arne Drivenes, Riksarkivar John Herstad, statsarkivar Liv Myklebust, instituttbestyrer Elina Helander

Stipendiaten følger samtidig et utdanningsprogram laget av Arkivverket. Det er også utarbeidet en brosjyre med informasjon om arbeidet.

7.1.5 *Skolen som en naturlig del av det samiske samfunnet*

Formålet er å undersøke skolens virksomhet, innhold og struktur i forhold til det samiske samfunnet og samisk identitet.

Prosjektstart: 1989

Prosjekttitel: Skolen som en naturlig del av det samiske samfunnet

Prosjektansatt: Marjaana Aikio

Finansiering: NSI

Dette året har gått til å arbeide med prosjektbeskrivelse, tidsplan og innsamling av informasjon. Første del av undersøkelsen vil bli gjort blant foreldre og lærere om forventninger til en samisk skole og lærernes intensjoner om det samiske innholdet i skolen. Dette skal ses i sammenheng med skolepolitiske målsettinger. Videre vil hun se på samekulturens integrering i andre fag i skolen.

Undersøkelsen gjøres på finsk side.

7.2 *Om seksjonens informasjonsvirksomhet*

Informasjon om egen forskning- og utredningsvirksomhet og om det samiske samfunnet som helhet er en viktig oppgave for NSI. Instituttet har hatt flere gjester fra inn- og utland i tillegg til mange henvendelser fra både enkeltpersoner og institusjoner.

Instituttet har gitt ut ett nummer av Diehtogiisá. I tillegg gir også NSI ut rapporter og utredninger i Dieđut-serien.

7.3 *Samisk fagbibliotek*

Oppbygging av et fagbibliotek er blitt prioritert, og instituttet har ansatt bibliotekar i 25% stilling. Det vil framover bli etablert et samarbeid mellom Samisk Høgskole og NSI der man vil forsøke å lage en felles database for søking på den litteratur som finnes på de to institusjonene.

7.4 *Håndbok om samer*

Håndbok om samer er tenkt å være en oppslagsbok om samer. Denne vil bli oversatt til engelsk og spansk, slik at den også kan nyttes av interesserte utenfor Norden. NSI forsøker nå å utgi den i samarbeid med Kommunaldepartementet til WCIP-konferansen som avholdes i Tromsø i august 1990. Prosjektet er blitt noe forsinket.

7.5 *Seminar for samisk førskole- og barnehagepersonell*

Den 12. og 13. oktober ble det avholdt et seminar for samisk førskole- og barnehagepersonell. Dette seminaret var ment å ha både en praktisk og en teoretisk del, men p. g. a. finansieringen ble seminaret delt i to. I den første delen av seminaret er den teoretiske delen vektlagt, mens den andre delen som planlegges avholdt i 1990, vil ta for seg praktiske sider ved arbeidet i samiske førskoler og barnehager.

Seminaret ble finansiert gjennom Fylkesmannen i Finnmark, Socialstyrelsen i Sverige og Samisk utdanningsråd, Kautokeino.

En rapport fra den første delen er under utarbeidelse.

8. **Fagdage 1989**

Fagdage ble avholdt 24.–25. januar 1990. Temaet var denne gangen om NSI og framtiden. Første dag var avsatt til forskere og ansatte ved Instituttet. Først fikk man ordet til en debatt om arbeidssituasjonen ved Instituttet. Videre fikk forskere som hadde gjort ferdig sine arbeider, presentere dette. Den andre dagen var satt av til å drøfte NSI's framtid: Innhold, form og strategi. Roger Solbakke, Kautokeino, var engasjert til å forelese om NSI's profilering og markedsføring av Instituttet med formål å styrke institusjonens status. Avslutningvis innledet Elina Helander og Steinar Pedersen til debatt om NSI der planlegging, ledelse og organisering var satt i fokus.

9. Planer for nærmeste fremtid

Et aktuell tema de siste årene har vært Nordisk Samisk Instituttets virksomhet og dets organisering. Nordisk Ministerråds evaluering av Instituttets virksomhet, har også bidratt til at saken er blitt mer dagsaktuell.

Instituttet har med tiden fått egne rutiner og arbeidsmåter, med det mål å hjelpe den samiske befolkningen både med praktiske og teoretiske saker. For å oppnå de mål som er satt, må Instituttet allerede nå fornye seg på enkelte områder og utvikle sin virksomhet og organisering av det.

Det må taes mer hensyn til den enkelte ansattes interesser og forbedre deres arbeidssituasjon. Som en del av dette kan nevnes lønsspørsmål, kjøp av datautstyr, tilrettelegging av bibliotektenester og forbedring av informasjonsvirksomheten og oppbygging av samisk arkiv. En slik utbedring vil også generelt utvikle Instituttets situasjon på alle måter, samtidig som det er til nytte for andre.

Det er også behov ved Instituttet å utarbeide en detaljert virksomhetsplan for den enkelte ansatte. Videre er det også i de nærmeste årene fremover behov for å følge nøyer med de enkelte prosjekt og granske deres aktualitet og behov. I takt med endringene i de samiske samfunn har det også oppstått nye forsknings- og utredningsfelt. Mere ressurser enn hittil burde tillegges samfunnsforskningen. På enkelte viktige felt, som språk og rettighetsforskning, har Instituttet skaffet seg god fagkunnskap og disse feltene synes å være viktige også i fremtiden. På enkelte virksomhetsfelt kan Instituttet foreta prioriteringer.

Inndeling av Instituttets virksomhet i fagseksjoner bør opprettholdes. Ingen har kritisert en slik inndeling, og den har også gitt både effektivitet og styrke til virksomheten. Nærings-, miljø- og rettighetsseksjonens virksomhetsfelt er for vid, og så lenge dagens organisasjonsmodell for seksjonens virksomhet opprettholdes, bør seksjonen med hensyn til oppgavene foreta strenge prioriteringer. Dagens seksjon for Utdanning og Informasjon kan påta seg oppgaver innenfor samfunnsforskningen. Innenfor Språk- og kulturseksjonen er det allerede nå behov for å jobbe mer med forskning innenfor dagens språksituasjon.

Nordiskt konstcentrum

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg
SF-00190 Helsingfors
Tel. 358-(9)0/668 554

Styrelsen

Nordiskt konstcentrums styrelse består av tio styrelsemedlemmar, två från varje land, av vilka en från varje land bör vara utövande konstnär. Varje styrelsemedlem har en personlig suppleant.

Styrelsens sammansättning för perioden 1.1.89 – 31.12.89:

Danmark: Emil Hørbov, Jørgen Tang Holbek (suppl.), Ole Wildt Pedersen, Hanne Lundblad (suppl.), Finland: Jan Kenneth Weckman, Marjatta Nuoreva (suppl.), Fredrik Forsberg, Kari Poutasuo (suppl.), Island: Guðný Magnúsdóttir, Björgvin Gylfi Snorrason (suppl.), Þórunn J. Hafstein, Sól-rún Jensdóttir (suppl.), Norge: Ingun Bøhn, viceordförande, Terje Roalkvam (suppl.), Per Hovdenakk, Jorunn Veiteberg (suppl.), Sverige: Leif Bolter, Anna Sjö Dahl (suppl.), Bengt Skoog, ordförande, Kerstin Jacobsson (suppl.).

Styrelsen sammanträdde till möte den 17.3.89 och 28 – 29.9.89 på Sveaborg. Styrelsens arbetsutskott (ordförande, viceordförande och intendenten) sammanträdde den 24.4.89 utökat med Leif Bolter för att välja ny utställningschef samt i normalsammansättning den 14.8.89 i Köpenhamn och den 7.12.89 i Stockholm.

Personalen

Birgitta Lönnell (intendent), Maaretta Jaukkuri (utställningschef t. o. m. 31.8.89), Halldór Björn Runólfsson (utställningschef fr. 1.9.89), Grethe Grathwol (informationssekreterare/chefredaktör), Ingebjørg Astrup (utställningssekreterare), Barbro Troberg-Böök (administrativ sekreterare), Liisa Repo-Myllynen (bitr. kamrer), Anna Lybeck (byråsekreterare), Irina Kruskopf (receptionist/husmor fr. 3.1.89), Kari Siltala (vaktmästare), Kirsti Berg (utställningssekreterare, 1/2 tjänst), Rita Roos (informations-

assistent/redaktionsassistent för SIKSI på timlönsbas till 1.6.89 och därefter redaktionsassistent på halvtid till 30.9.89), Catherine Hakulin (informationsassistent på halvtid fr. 1.6.89 samt heltid fr. 1.10.89 på timlönsbas), Kari Vähäpassi (biblioteksassistent, 1/2 tjänst), Anna Ylkänen (kanslist halvtid på timlönsbas), Hannu Konttinen (verkstadsmästare halvtid på timlönsbas till 31.3.89), Seppo Raunio (utställningstekniker på timlönsbas). Därutöver har tillfällig hjälp använts som utställningsvakter, för kontorsarbete, städning, utställningsmontering, varustransporter, etc.

Centrets byggnader och bostäder

Grundreparationen på Strandkasernen har framskjutits. Golven har i början av året slipats och målats genom centrets försorg. Överenskommelse har träffats med Förvaltningsnämnden att i januari 1990 flytta Boklådan och kaféet så att utställningsutrymmena sammanhålls. Vatten och avlopp installeras i kaféet.

Under verksamhetsperioden har centrets ledning intensivt arbetat för att söka lösa bostadsfrågan för centrets nordiska tjänstemän.

Det har varit täta kontakter med Sveaborgs förvaltningsnämnd, uppvaktningar på flera ministerier m. m.

Tills vidare har det uppnåtts att undervisningsministeriet i en skrivelse av den 21.7.89 till Sveaborgs förvaltningsnämnd uppmanade denna att prioritera de nordiska tjänstemännens bostadsbehov. Den 17.8.89 slöt försvarsministeriet upp bakom detta.

De båda ministerierna företrädes av representanter i Sveaborgs bostadssektion, som beslutar om bostäder på ön.

Problem kvarstår dock då det finns få lämpliga objekt att erbjuda.

I november kunde utställningschefen flytta in i en tillfällig bostad som ställdes till förfogande av Förvaltningsnämnden. Sålunda har alla de fyra nordiska tjänstemännen någon form av bostad på Sveaborg.

Utställningar

Under året har centrets båda biennaler arrangerats: Borealis 4 på Louisiana i Danmark och Aurora 3 i Helsingfors i samarbete med Helsingfors Festspel och Ateneum.

Borealis 4 hade som tema "Installationer i rum". Sex nordiska och en italiensk och en västtysk konstnär deltog. Utställningen fick en mycket god press i Danmark och i Norden som helhet. I Aurora 3 presenterades 20 nordiska konstnärer. Även denna utställning fick god press och uppmärksammades även den i Norden.

Förutom Aurora 3 har en rad andra utställningar visats på Sveaborg: Det grønne mørke (norskt måleri), Claus Jensen och Freddie A. Lerche (dansk skulptur och måleri), Finlands Målarförbunds 60-årsjubileumsut-

ställning (samtidigt med Björneborgs konstmuseum), En bild är en bild är ... (nordisk fotokonst), Troels Wörsel, målningar (danskt måleri), Helgi Þorgils Friðjónsson (isländskt måleri), Per Kirkeby – modeller och skisser till skulpturer (danskt), Den femte nordiska textiltiennalen.

Två utländska konstnärer har visats på Sveaborg. Den västtyske konstnären Raffael Rheinsberg, som var gästkonstnär, visade en installation. Den japanske skulptören Toshikatsu Endo visade skulptur och gjorde också ett projekt utomhus. Finansieringen av dessa båda projekt skedde genom Goetheinstitutet resp. Scandinavia – Japan Sasakawa Foundation.

Den stora vandringsutställningen under året var Den femte nordiska textiltiennalen. Den visades i samtliga nordiska länder. Andra utställningar som turnerat är Det grønne mørke, som visades i Finland, Sverige och Norge. Hilma af Klints utställning visades i Norge, på Island och i New York där den fick ett utomordentligt fint mottagande i pressen. Helgi Þorgils Friðjónsson har visats i Finland och i Västtyskland. Claus Jensen har visats i Danmark. Svenska Målargrafiker har visats i Finland. En nordisk arbetsgrupp har förberett en utställning om 60-talet i Norden. Utställningen blir centrets andra ”historiska” utställning. I samarbete med Museum of Modern Art i Oxford förbereddes en nordisk konstutställning som också skall gå till Irland. Avdelningens tjänstemän har gjort resor i Norden i samband med centrets utställningar och för att skapa kontakter på museisidan, samt konstnärssidan.

Museikatalogen kom ut i september och i januari -89.

Utställningsmötet

Årets utställningsmöte hölls på Island i samarbete med Listasafn Íslands i oktober. Mötet hade som huvudtema Isländsk konst. Ett femtiotal personer deltog. Enligt deltagarna var mötet utomordentligt lyckat.

SIKSI och informationsverksamheten

SIKSIs redaktion 1989 har som tidigare bestått av 10 nordiska redaktörer. Från Danmark: Øystein Hjort och Lennart Gottlieb, den senare ersattes med Peter Meyer från och med SIKSI nr 2. Island: Laufey Helgadóttir och Halldór B. Runólfsson, som från SIKSI 4/89 efterföljdes av Ólafur Gíslason. Finland: Satu Kiljunen och Kimmo Sarje.

Redaktionen hade under året ett möte, som ägde rum på Brandts Klædesfabrik i Odense den 11 – 13 augusti. Bindningen vid olika teman har dämpats. Nr 4 var dock i hög grad ägnad åt 60-talet.

Prenumerationerna gick ner drastiskt i början av året men är nu ungefär i nivå med 1988. Lösnummerförsäljningen har ökat och antalet platser där tidningen säljs har stigit. Annonseringen har också blivit större. SIKSI har omfattat 48 sidor i tre nummer och 52 i ett, samt fyra sidor med färgbilder.

Från läsarna har inkommit önskemål att sidantal och antalet färgbilder om möjligt borde öka.

Chefredaktören deltog i september i den årliga AICA-kongressen (den internationella konstkritikerföreningen). Den ägde rum i Moskva och Tbilisi. SIKSI har kunnat utgivas 1989 inom ramen för budgeten, visst överskott finns t. o. m.

Bokhandeln

En affisch har producerats. Information om de olika boktitlar som finns tillgängliga, har utsänts, i slutet av året gjordes en ny bokkatalog. Nya möbler har inköpts för Boklådan. Nina Roos hade hand om Boklådans administration under större delen av året. Hon har efterträts av Outi Anttila tills vidare.

Informationen

En sommarbroschyr med centrets utställningsprogram producerades och distribuerades som tidigare år under våren.

Informationssekreteraren/chefredaktören har ansvarat för pressreleaser för utställningarna på Sveaborg och för pressvisningar.

Vad gäller gästateljéerna har det gjorts en affisch som distribuerats i Norden med kort information om ateljéerna.

I SIKSI 3/89 informerades om ateljéerna samt om ett erbjudande från Irland om ateljé samt uppehåll tre månader totalt för två nordiska konstnärer.

Allmän information om centret

Allmän information som gällt centrets verksamhet har till stor del ombesörjts av intendenten och av infoassistenten Catherine Hakulin sedan juni. Ansträngningar har gjorts att få ut information om centrets utställningar t. ex. i flygtidningar, på Vikinglinjens båtar, vid Salutorgets färjelägen, i massmedia etc. Annonsering har också skett i begränsad omfattning. Centret har mottagit en rad besök som krävt särskilt omhändertagande. Vi har mottagit politiker och representanter för offentliga institutioner, som t. ex. Australiens utrikesminister, talmannen i Islands riksdag, Lettlands kulturminister, nordiska parlamentariker, Unescos internationella kulturfonds chef etc.

En rad nordiska och utländska museimän har besökt centret, så till exempel Sydneybiennalens kommissarie. Besöket resulterade i önskemål om nordiskt deltagande i biennalen med Maaretta Jaukkuri som ansvarig för detta.

Flera tyska museichefer/gallerister har under året besökt oss. Den tyske gästkonstnären, Raffael Rheinsbergs, vistelse här tycks ha bidragit till att intresset för centret ökat bland nordtyska museimän.

Fem latinamerikanska museichefer/intendenter gästade oss på sensom-

maren. Det latinamerikanska besöket var initierat och bekostat av Nordisk Ministerråd. Besöket i Norden resulterade i önskemål om en nordisk utställning. Maaretta Jaukkuri blir kommissarie.

Riksutställningars ledning och personal besökte Nordiskt Konstcentrum den 1.12.89.

Många utländska och nordiska konstnärer har besökt oss, en del har utnyttjat möjligheten att bo i våra gästrum.

Den kanske mest namnkunnige detta år bland besökande konstnärer var Frank Stella.

Ett fyrtiotal estländska konstnärer fick information om centret och såg våra utställningar i anslutning till att en estländsk utställning visades i Finland.

Deltagarna i Nordiskt Konstförbunds årsmöte, som hölls i Helsingfors, besökte centret den 9.9.89.

Göteborgs konstförenings vänner inkluderade centret under sitt finska besök. Ett fyrtiotal personer deltog. Även andra konstföreningar har besökt oss, finska såväl som svenska.

Journalister och kritiker från nordiska länder har gästade centret och det har resulterat i en rad artiklar, varav några stort uppslagna.

Ytterligare grupper och enskilda från till exempel områden som turism, bibliotek och konstskolor har mottagits. Särskilt Textiltriennalen uppmärksammades av konst- och textilskolor i Finland.

Gästateljéverksamheten

Totalt finnes 12 gästateljéer, belägna i samtliga nordiska länder samt på Grönland. Under året tillkom en ny ateljé på Hollufgård nära Odense. Det är ett center för skulptur.

Den förste utländske gästateljékonstnären var Raffael Rheinsberg från Västtyskland. Hans vistelse blev ur många synpunkter lyckad.

Enkätförfrågan som påbörjades 1987 är en hjälp i strävanden att förbättra förhållanden på ateljéerna. Den stora majoriteten är mycket nöjd med sina vistelser.

En diaserie med dior från de olika ateljéerna har tagits fram.

Kraven på transportbidraget har närmast tredubblats under året och beslut fattades att från 1990 ej utbetala transportbidrag.

Antalet sökande till ateljéplatserna har stigit. 136 ansökningar inkom per den 31.10.89, varav 56% gällande Sveaborg.

Byråsekreteraren, som handhar gästateljéerna, besökte ateljéerna i Danmark och Norge.

En utökad annonsering om gästateljéverksamheten har påbörjats. Den berör främst fackpress och konstitidskrifter.

Förvaltningsnämnden har lagt nytt tak på Ateljéhuset på Sveaborg. Nya möbler har inköpts till balkongerna där och utrustningen i övrigt kompletterats.

Bibliotek och arkiv

Som extrahjälp på biblioteket har verkat:

Erik Vierkens 1.1. – 31.5.89 några timmar per dag (totalt en månad i hela dagar).

Catherine Hakulin 5.6 – 30.9.89, ca två timmar per dag.

Guðrún Hrönn Ragnarsdóttir 2.10. – 31.12.89, ca 20 timmar per vecka.

Alla ovannämnda var sysselsatta med klipparkivet.

Bibliotekets verksamhet: Efter att *katalogsamlingen* (med ca 3 200 registrerade utställningskataloger vid årsskiftet) nått realtid har man med extrahjälp uppnått en likadan situation också med pressklippen. I *pressklipparkivet* finns nu, efter en viss gallring, hängmappar för ca 7 000 konstnärnamn. – I boksamlingen finns ca 2 500 band tillgängliga. – *Diasamlingen* fick i augusti överta ca 3 000 dior från utställningsavdelningen. Nästa stora projekt i biblioteket är uppbyggandet av diasamlingen.

Vid ett möte för de finländska konstbiblioteken i Helsingfors diskuterades behovet av en ny upplaga av "Konstbibliotek i Norden", som gjordes 1987 av Nordiskt Konstcentrum efter en omfattande enkät i Norden. Det konstaterades att det är dags för en ny upplaga och en arbetsgrupp bildades. Projektet beräknas genomföras 1990.

Biblioteksassistenten har företagit resor till Stockholm och Oslo.

Nordens Hus på Färöarna

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordens Hus på Færøerne
Postboks 1260
FR-110 Tórshavn, Føroyar

Styret

Styret for Nordens Hus på Færøyaner blir valt for fire år av gongen. Styret har åtte medlemmer, tre frå Færøyaner og ein kvar frå Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Styremedlemene er oppnemnte av Nordisk Ministerråd etter forslag frå regjeringane. Desse sat i styret i 1989:

Överdirektør Jan Stiernstedt, S, ordførar
Lagtingsmann Torbjørn Poulsen, FR, viseordførar
Kontorsjef Steen A. Cold, DK
Tidlegare kyrkje- og undervisningsminister Kjølvs Egeland, N
Tidlegare departementssjef Birgir Thorlacius, IS
Landsbibliotekar Martin Næs, FR
Informasjonssekretær Ilkka Peräsalo, SF
Professor dr. phil. Hans Jacob Debes, FR
Styret har hatt 4 møte i 1989, tre på Færøyaner og eit i Sverige.

Rådgjevande nemnd

Den rådgjevande nemnda, under leiing av rektor Ásbjørn Lómaklett, Klaksvík, hadde to møte i 1989. Nemnda har 15 medlemmer og er samansett slik at den fagleg og geografisk avspeglar det færøyske samfunnet. Det færøyske landsstyret innstiller nemndsmedlemene, som blir valt av styret i Nordens Hus for to år av gangen.

Administrasjon

Karin Flodström, S, var direktør fram til 1. oktober. Frå 1. oktober har Jan Kløvstad, N, vore direktør. Direktøren har ansvaret for den daglege leiinga av huset, og er tilsett for ein fireårsperiode.

Tal stillinger ved huset er 5 1/2, av desse er ei av stillingane delt mellom to personar.

Dei tilsette er:

Elsuba Iversen, sekretær

Ása Justinussen, fullmektig/soussjef

Eyðbjørg Kass, sekretær

Finnur Olsen, vaktmeister

Henri av Reyni, vaktmeister

Tórhild Tølfen, kafeteriaansvarleg

Rådgjevande konsulentar

Nordens Hus har ei ordning med rådgjevende konsulentar innanfor viktige fagområde knytt til bygninga. desse er:

Arkitekt M. A. A. Jacob Blegvad, DK, for arkitektonisk rådgjeving og tilsyn

Sivilingeniør Miklos Ölveczky, N, for sceneteknisk utrustning m. m.

Sivilingeniør Niels Jordan, DK, for akustikk og lydteknisk utrustning m. m.

Grafikar Ivan Edeling, DK, for grafisk verkstad og framstilling av plakat

Ingeniør Erik Westerlund, S, for lysteknisk utrustning

Firmaet Landsbyggifelagið, Tórshavn, for løpande tilsyn og vedlikehald.

Finansiering

Nordens Hus på Færøyane blir finansiert med 92 % frå Nordisk Ministerråd og 8 % frå Landsstyrið Føroya.

I 1989 var tilskota kr 7.231.000,00 frå Nordisk Ministerråd og kr 630.000,00 frå Føroya Landsstýri. Rekneskap er vedlagd. Alle tal er i heile 1 000 kr.

Bygningsspørsmål

Også i 1989 blei det gjort mykje for å få huset ferdig, både bygningsmessig og teknisk. Høgtalaranlegget og anna viktig teknisk utstyr i den store salen blei komplettert og nye utstillingsveggar kom på plass. For 1990 er det planlagt å få den grafiske verkstaden klar til drift, låsberre montrar for verdfulle utstillingar, skapdører og tidsskrifthyller. Det er også planlagt betring av arbeidsforholda i kjøkenet.

Aktivitet 1989

Nordens Hus spelar ei tredelt rolle, både ved å formidle nordisk kultur til Færøyane, færøysk kultur til resten av Norden og ved å støtte og fremje færøysk kulturliv. Aktiviteten i 1989 har som i tidligere år kome i stand gjennom samarbeid mellom huset og ulike institusjonar og grupper på Færøyane og i resten av Norden.

Kunst og utstillingar

Det har vore utstillingar med den færøyske bildekunstnaren Ingálvur av Reyni, den danske tekstilkunstnaren Margrethe Agger og ein samansett kunstutstilling frå Orknøyanane i tillegg til den tradisjonelle og godt besøkte Olavsøkuframsyninga som samla om lag 4 500 menneske på fire dagar rundt Olsok, 29. juli. Den færøyske kunstnarorganisasjonen hadde både utstilling og landsmøte i huset i januar.

Utstillingsåret opna og slutta med fotoutstillingar av færøyske amatørar og profesjonelle, og i juni/juli var det ein fransk, italiensk og færøysk kunstfoto-utstilling.

Både Lions og felagið Tórshavn (Foreninga for Tórshavn) har laga utstillingar i samarbeid med huset, og med store tilskodartal.

I samband med fleire av utstillingane har det vore foredrag. Spesielt kan nemnast eit foredrag om barnekunst i samband med ei barnekunstutstilling i mars.

I husets plakatserie kom det to nye kunstplakater. Årsplakaten er bygd på eit landskapsmåleri av den færøyske kunstnaren Eivundur Mohr og jazzplakaten er av Lars Gunnar Nordström frå Finland. Husets grafiske konsulent Ivan Edeling stod for bearbeiding og trykking.

Konsertar

Tilsaman 57 konsertar har vore arrangert av Nordens Hus, av desse 6 utenfor huset. Heile 21 av konsertane hadde nordisk og/eller annan internasjonal deltaking. Repertoaret har variert frå folkemusikk og jazz til russisk kor frå Moskva og klassiske konsertar, ofte i nært samarbeid med det aktiva Konsertlaget på Færøyanane.

I tillegg til dei nemnte arrangementa kan nemnast den tradisjonelle jazz-, folkemusikk- og bluesfestivalen i august, der det var om lag 12 konsertar på tre dagar. Denne festivalen gir impulsar og kunnskap både til og frå gjestande musikarar.

Færøya Symfoniorkestur, som har om lag 35 musikarar og som blei starta samtidig med at Nordens Hus stod ferdig, hadde ein konsert i 1989.

Teater

Årets største forestilling oppsettinga av "Antigone" etter ny færøysk omsetjing av Axel Torgarð. Bortimot 70 personar var med i oppsettinga, av dei om lag 30 som skodespelarar. Havnar Sjonleikarfelag (Tórshavn teaterlag) hadde det kunstnarlege og økonomiske ansvaret, og Nordens Hus stilte hus, teknikk og teknisk ekspertise til disposisjon. Danske Ulla Ryum var instruktør, husets lystekniske konsulent Erik Westerlund frå Sverige hadde overoppsynet med lyssettinga og teaterteknisk konsulent var Miklos Ölveczky. Scenograf var Arild Hoelstad, N og komponist Sunleif Rasmussen, Færøyanane.

Nordens Hus bidrog også med eit økonomisk tilskot til oppsettinga. I heile prosjektet blei 22 skodespelarar kjøpt fri på dagtid i ein månad, det var 12 forestillingar og 4 100 tilskodarar. Nordens Hus organiserte og finansierte båtreiser frå heile Færøyane. På denne måten fekk folk like sjansar til å få sjå forestillinga, uavhengig av kvar dei bur.

Parallellt med innøvinga av "Antigone" blei arbeidet lagt opp som ein kortvarig teaterskole, både for skodespelarane og for lys- og lydteknikarar. Målsettinga var heile tida å sette spor i færøysk teatermiljø og å gi impulsar i undervisningssamanheng også til skolane.

Forestillinga er tilgjengeleg på video til skolebruk.

Det blei satsa mykje på barneteater resten av året. Sogn og Fjordane Teater, N, vist Thorbjørn Egners "Karius og Baktus" for seks fulle hus i Nordens Hus og tilsaman fire fulle hus på Tvøroyri på Suðuroy og i Klaksvík. Jenny Petersen, færøying som har fått utdanningsstipend frå Nordens Hus, var instruktør for forestillinga. Den norske gruppa "Totalteatret" gjesta med barnestykket "Draug" i august, og dette besøket var både for teaterpublikummet og enda meir for det aktive teatermiljøet i form av eit arbeidsseminar i samarbeid med Meginfelag áhugaleikara Færøya (Amatørteaterrådet). Midtsommars var den store nordiske fellessatsinginga på ungdomsteater, "Fenris", på besøk med to forestillingar i huset. I desember sendte Nordens Hus ut det danske stykket "Sanna og gandafuglurin" i færøysk språkdrakt på ein to vekers turne til skolar over det meste av Færøyane. Tilsaman 1781 barn såg stykket på turne. Turneen var i samarbeid med Meginfelag áhugaleikara Føroya og skodespelarane på initiativ frå Nordens Hus. I dagane mellom jul og nyttår framførte den nystarta færøyske teatergruppa "Caratola" eit sjølvskrive stykke om årstidene på oppdrag frå huset. Framføringa var eit ettermiddagstilbod for barn to dagar i juleferien.

To færøyske amatørgrupper har gjesta huset med "Fjalla-Einvundur" og Holbergs "Den politiske kannestøperen". Desse besøka har gitt teaterlag på bygdene høve til å bruke utstyret i Nordens Hus og å vise seg fram for publikum i Tórshavn.

Ballett, musikalske oppsettingar

I september blei det færøysk-islandske ballettprosjektet "Harra Petur og Elinborg" vist med tilskot frå huset. Balletten var laga av den danskfærøyske komponisten Kristian Blak, bygd på gamle færøyske sagn. Bildekunstnarane Torbjørn Olsen og Barður Jakupsson stod for scenografien og dansarane kom frå Islands nasjonalteater.

I mars var det ny oppsetting av det store færøyske musikkspilet "Jesus og makedonarin" og tidlegare på vinteren var det klowneprogram for barn med fullsett sal. Også musikk/teaterprogrammet til Vesterbro Ungdomsgård i august samla stor interesse.

Film

Den 7. Nordiske Filmfestivalen blei arrangert i Nordens Hus 13.–16. mai. På denne festivalen var det mellom anna urpremiere på Katrin Ottarsdottirs spelefilm "Atlantic Rhapsody", den første fullt ut færøysk-produserte spelefilm. I samband med festivalen forbedra huset filmutstyret til ein høg standard, som gjer det mogleg å vere vertskap for nordiske og internasjonale filmfestivaler framover.

Filmutstyret er også brukt i samband med nordiske filmkveldar, der det særleg har vore eit imponerande frammøte på barnefilmfar.

Så godt som alle nordiske land har vore representerte med barnefilmfar dette året.

Seminar og kongressar

I samarbeid med Fróðskaparsetur Føroya blei 100-årsminnet for den færøyske sjølvstyrerrørsla markert med eit fagleg seminar med historikarar og andre akademikarar frå heile Norden, til eit seminar om nasjonalisme i Norden. Seminaret var i januar. Dei opne foredraga samla fulle hus i den store salen, og foredraget førte til referat og kommentarer i nordiske fagtidsskrift.

I april arrangerte Nordens Hus eit seminar om "Biografiar og politiske memoarer i Norden" i april. Mellom anna var fleire tidlegare politikarar frå fleire land med i seminaret. Den redigerte rapporten med foredraga frå seminaret ligg klar i bokform i april 1990.

Det har vore internasjonale seminar om havpattedyr, eit nordisk språk-møte og det har vore møte for nordiske utanriksministrar, fleire av utvala under Nordisk Råd og Ministerrådet og dagmøte og lengre seminar for meir enn eit titals nordiske institusjonar og organisasjonar.

Foredrag, diskusjonsmøte

I samband med fleire av kunstutstillingane har det vore introduksjonsforedrag til kunsten. Huset er også flittig brukt til diskusjonsmøte på nasjonalt færøysk nivå og i nordiske samanhengar. Norrøna Felagið (Forening-en Norden) har hatt fleire vellykka foredragskveldar, og det har vore foredrag om skinnsteknikkar i Thule på Grønland, nordisk humor og færøyske ungdomars forhold til AIDS, for å nemne noko. Ein serie med diskusjonsmøte om eldre, funksjonshemma og ungdom på Færøyane samla mykje folk tre kveldar på rad.

Øvrig aktivitet

Det var mellom anna landskamp i sjakk mellom Island og Færøyane i august og færøysk dans for barn kvar fredag i vinterhalvåret og mykje arbeid med informasjon om Færøyane til folk som skriv eller ringer. Sommarstid var det mykje besøk i huset, både for å sjå huset i seg sjølv, for å lese nordiske aviser og for å ta del i arrangementa.

Nordens Hus har gitt tilskot til og frå tid til annan arrangert reiser for færøyingar til kulturarrangement i andre delar av Norden, slik som opplesing av færøysk lyrikk på Dramaten i Stockholm.

Vedtak

Styret for Nordens Hus leverer med dette årsmeldinga for 1989.

Tórshavn, 30. mars 1990

Jan Stiernstedt
Ordfører i styret

Jan Kløvstad
Direktør

Nordens institut på Åland

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordens Institut på Åland
Strandgatan 25
SF-22100 Mariehamn
Tel. (28) 252 42, 252 43

1. Institutets opgave og organisation

Nordens Institut på Åland er oprettet gennem en samarbejdsaftale mellem Nordisk Ministerråd og Ålands Landskapsstyrelse. Arbejdet blev påbegyndt i 1985.

Nordens Institut på Åland skal fremme det ålandske kulturliv i samspil med kulturlivet i det øvrige Norden. Virksomheden forankres gennem kontakt med organisationslivet på Åland og omfatter hovedsagelig aktiviteter inden for det almenkulturelle område samt visse arrangementer med tilknytning til undervisning og forskning.

Ifølge aftale mellem parterne dækker Nordisk Ministerråd udgifterne til virksomheden og lønnen til den daglige leder, mens Ålands Landskapsstyrelse dækker udgifterne til kontorassistent, husleje og kontor.

Nordens Institut på Ålands bestyrelse har for tiden følgende sammensætning:

Faste medlemmer:

Stortingsrepresentant Tore Austad, Norge (formand)
Konsult. tjänstemannen Håkan Mattlin, Finland (næstformand)
Landstingsledamot Gunnevi Nordman, Åland
Professor Robert Petersen, Grønland

Suppleanter:

Riksdagsledamot Berit Oscarsson, Sverige
Fuldmægtig Lasse Lindhard, Danmark
Fuldmægtig Stefán Stefánsson, Island
Tandlæge Suni Joensen, Færøerne

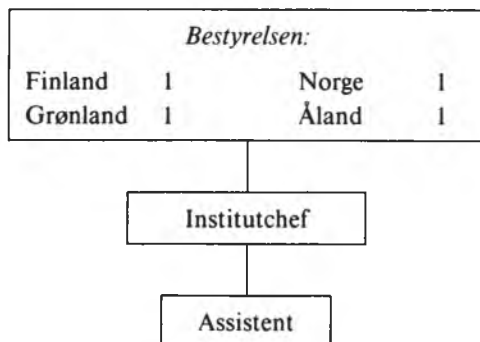
I tillæg til en telefonkonference afholdt bestyrelsen i 1989 3 møder, alle på Åland (1 mere end normalt p. g. a. lederskifte). Bestyrelsens formand

besøgte Åland yderligere en gang for at drøfte instituttets anliggender og deltage i et af instituttets arrangementer.

Instituttets personale:

Institutchef Søren Hvenekilde, Danmark

Assistent Harriet Viitanen, Åland

2. Beskrivelse af virksomheden i 1989

Nordens Institut på Ålands første leder, Asger Albjerg, blev 1. maj efterfulgt af Søren Hvenekilde, Danmark.

Nordens Institut på Åland har i 1989 fortsat sin virksomhed efter stort set samme linje som tidligere: mangfold i programaktiviteterne, men særlig vægt på folkekultur og virksomhed for og blandt børn og unge.

Instituttet har i årets løb etableret samarbejde med flere nye ålandske kulturorganisationer, bl. a. Kulturfestival på Åland r.f., og instituttet har nu et godt og nært samarbejde med de fleste ålandske institutioner og organisationer på kulturområdet.

I tillæg til et omfattende planlægningsarbejde for fremtidig programvirksomhed, som ikke er nævnt i programaktivitetsoversigten, har instituttet i 1989 haft i alt 26 aktiviteter, som fordeler sig på følgende områder: grupperejser med børn og unge (3), teater (2), musik og musikundervisning (3), litteratur (2), udstillinger og kunst (3), film og video (2) sprogundervisning (1), symposier, seminarer og konferencer (4), byplanlægning m. m. (2), udgivelser (3), stipendier (1).

9 af de 26 aktiviteter var helt eller delvis rettet mod børn og unge. Skønsmæssigt deltog i/overværede 314/13 594 personer instituttets aktiviteter. Til sammenligning kan det nævnes, at Ålands befolkning er på ca. 24 000 personer.

I forhold til 1988 er deltagerantallet gået ned, mens publikumstallet er gået op.

Institutchefen har i løbet af året holdt flere foredrag om instituttet og dets virksomhed.

I påvente af øgede personalemæssige og økonomiske resurser er der i 1989 bare foretaget beskedne indkøb til instituttets bibliotek.

Der blev i 1989 registreret 95 besøg i instituttets gæstebog. I 1988 var tallet 79.

3. Kommentar til det økonomiske resultat

Årets overskud på posten "projekt" skyldes først og fremmest, at "Carl Nielsen Kvartetten underviser" blev erstattet af det langt billigere projekt "Carl Nielsen Kvartetten, koncerter" samt at udgiftssiden i "Nordisk kursus for strygere" var overvurderet. Desuden blev "Det folkelige møbelmaleri i Norden" adskillig rimeligere gennem samarbejde med Ålands folkehøgskola, som oprindeligt ikke var indkoblet på projektet. Det kan også nævnes, at Ålands Børne- og Ungdomsteaterklubs nordiske rejsevirk-somhed blev mindre omfattende end planlagt p.g.a. sygdom. Overskuddets størrelse blev også væsentligt påvirket af, at den traditionelle julekoncert med Matteus kor og orkester, som Nordens Institut på Åland til en stor del finansierer, i 1989 blev aflyst til fordel for en påskekonzert i 1990.

Overskuddet for ikke-projektmidler skyldes hovedsagelig, at den tidligere institutchef endnu ikke er flyttet og at en stor del af det budgetterede beløb for lederskifte derfor endnu ikke er anvendt.

Det mest markante træk i det økonomiske resultat for 1989 er ændringerne i tilskuddene til programvirksomheden ud over de af Nordisk Ministerråd bevilgede projektmidler (se IV. Tillæg, s. 12).

Sammenlignet med 1988 er indtægter fra deltagerafgifter, billetindtægter etc. steget med 50 %. Totalt er imidlertid tilskuddene til programvirksomheden ud over de af Nordisk Ministerråd bevilgede projektmidler mere end halveret. Særlig stærk (92 %) var reduktionen i bidrag fra nordiske, bilaterale og nationale fonder.

Disse tal må imidlertid ses i sammenhæng med de ansøgte beløb. I 1989 har virksomheden haft en sådan karakter, at der totalt bare blev ansøgt om lidt over 150000 FIM, mens det tilsvarende tal for 1988 var ca 435000 FIM. 3 af 4 ansøgninger til nordiske fonder (til 3 forskellige projekter) blev afslået i 1989.

Det er for tidligt at trække nogen endelig konklusion ud fra disse tal. Flere forhold, også tilfældigheder, kan spille ind. Bestyrelsen er imidlertid foruroiliget, og man vil følge udviklingen meget nøje. Tallene vil kunne tolkes således, at Nordens Institut på Åland ikke længere kan påregne samme generøse behandling fra de nævnte fonder som i instituttets startfase.

4. Tableau over det økonomiske resultat i 1989

Alle beløb i FIM

Anslagspost	Budget	Utfall 1989	Avvikelse
Löner	230 000	247 693,62	0
	+ 17 693,62*		
Varor och tjänster	131 000**	79 070,10	+ 51 929,90
Projekt	262 000	287 087,82	+ 45 804,75
	+ 46 668,09***		
	+ 10 559,53****		
	+ 13 664,95*****		
Summa	623 000 ¹	613 851,54	+ 97 734,65
	617 588,54 ²		+ 92 323,19 ²
	+ 88 586,19		

* Lönekompensation	17 693,62
** Här ingår dispositionsmedel från NM (ledarskifte)	42 772,50
** Här ingår räntor	1 529,22
** Här ingår överskott 1988	3 286,82

*** Deltagaravgifter, biljettintäkter etc.

**** Bidrag från nordiska, bilaterala och nationella fonder

***** Bidrag från åländska källor

¹ För hög summa budgeterad

² Korrekt summa

5. Detaljeret redegørelse for programaktiviteter i 1989 og for det økonomiske resultat

Nordens Institut på Åland, status 1989

Omkostningsbeævnelse	Budget (NM 570 000)	Tilskud Delt.afg./ Løn.komp.	Status	Difference	Resultat 1989
Bestyrelsen, 2 møder	28 000		25 829,17	+ 2 170,83	
Personale løn (institutbestyrer)	230 000	17 693,62	247 693,62	0	
rejser	18 000		11 754,45	+ 6 245,55	
Lederskifte	62 000		22 646,82	+ 39 353,18	
Programaktiviteter	262 000	70 892,57	287 087,82	+ 45 804,75	
Øvrige udgifter repræsentation	10 000		4 976,02	+ 5 023,98	
bøger, tidsskrifter, aviser, billede, bånd og lign.	5 000		3 376,24	+ 1 623,76	
diverse udgifter	2 000		1 213,40	+ 786,60	
tilbagebetaling af tilskud	6 000		9 274		- 3 274
Summa	623 000	88 586,19	613 851,54	+ 97 734,65	
	617 588,54*				+ 92 323,19*

För hög summa budgeterad

* Korrekt summa

Nordens Institut på Åland, status 1989

* Angiver at finansieringen af programaktiviteten delvis eller helt er foregået med midler fra andre institutioner med beløb, som ikke indgår i Nordens Institut på Ålands regnskaber.

Aktivitets-kategori	Aktivitets-betegnelse	Ansl.ant. delt./ publikum	Budget fra NM	Tilskud/ delt.afg.	Status	Difference resultat
Rejser	2 klasserejser	60	20 000		20 000	0
	Amatørmusik m.v. rejse (i år til Ålands Børne- og Ungdomsteaterklub) Albanus nordiske jomfrurejse (planlægning)	15	10 000		1 723,10	+ 8 276,90
Teater	Ålands Børneteaterklub	50/400	68 000	7 985*	75 061,76	+ 923,24
	Børnerimkassette	1	0	4 000	4 000	0
Musik og musik-undervisning	Nordisk kursus for strygere	42/120	48 000	30 313,09*	60 572,68	+ 17 740,41
	Carl Nielsen Kvartetten, koncerter	4/222	48 000	4 796	36 198,35	+ 16 597,65
Litteratur	Källskär (adm. af forfatterstipendium)		0		0	0
Udstillinger og kunst	Fotoudstillinger fra Grønland	2/5 488	5 000	*	0	+ 5 000
	Arktisk uge (planlægning)		0		0	0
	Nordisk grafikudlånssamling		0		0	0
	Åland-Åseral: Udstillingsudveksling (udførelse og planlægning)	40/3 000	0	640*	682	- 42
	Konkretismen og det nordiske landskabsmaleri (planlægning)		0	0	0	0
Film og Video	Nordiske Filmdage	6/2 200	3 000	*	3 065	- 65
	Færdiggørelse af islandsk produceret film om Åland	2	0		1 603	- 1 603
Sprogundervisning	Intensivkursus i svensk for finske embedsmænd	22	2 000	*	2 000	0
Byplanlægning m. m.	Livsformer og økotechnik (planlægning)		0		0	0
	Renoveringsforslag til Tosarby Stenhus		0		0	0
Symposier og konferencer	Kökar som Ålands europæiske kulturcentrum	9	15 000		18 441,52	- 3 441,52
	Det folkelige møbelmaleri i Norden	31	16 000	19 259,53	25 852,38	+ 9 407,15
	Flintalternativer. Workshop (planlægning)		0	0	0	0
	Nordisk slægtsforskersymposium (planlægning)		0	0	0	0
	Eksperiment i hårdt og blødt. Keramik, træ og tekstil (planlægning)		0	0	0	0
	Nordisk folkeoplysningskursus om minoriteter (planlægning)		0	0	0	0
	Bogudgivelse	Åland, selvstyrelse-regioner, europæiske minoriteter		15 000	*	13 511
Stipendier	Nordisk stipendieordning		0		0	0
Planlægning o. a.			12 000		0	+ 12 000

Aktiviteter ud over de budgetterede

Folkemusikgruppen Värttinä optræder	19/109	3 270	17 615	- 14 345
Seminar om skolen og Norden	4/20		1 625,45	- 1 625,45
Jubilæumsnr. om nord. venskabsbyer		*	0	0
Estnisk forfatterbesøg	1/5	428,95	857,85	- 428,90
Dansk forfatterbesøg	1/30	*	0	0
Søren Sørensens Ålandsudstilling	1/2 000	200	859,20	- 659,20
Bog om Østersøens historie (planl.)	4		3 419,53	- 3 419,53
Summa	314/13 594	262 000	70 892,57	287 087,82 + 45 804,75

6. Vedtagelse

Bestyrelsen for Nordens Institut på Åland overdrager hermed årsberetningen for 1989 til Nordisk Ministerråd.

Mariehamn, den 23. marts 1990

Tore Austad
Formand

Søren Hvenekilde
Institutchef

7. Tillæg

Översikt över Nordens Institut på Ålands medelanskaffning 1988 och 1989 (bidrag till programverksamheten utöver de av Nordiska ministerrådet beviljade projektmedel).

	1988	1989
Deltagaravgifter, biljettintäkter etc.	31 056,86	46 668,09
Bidrag från nordiska, bilaterala och nationella fonder	139 383,94	10 559,53
Bidrag från åländska källor	44 840	43 664,95*
	<u>215 280,80</u>	<u>100 892,57</u>

* En del af dette beløb, 30 000 FIM, som gælder et samarbejdsprojekt med Ålands Högskola, indgår ikke i NIPÅ's regnskaber.

Nordens institut i Grønland (NAPA)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordens Institut i Grønland
Inspektørbakken 12/Box 770
DK-3900 Nuuk
Tel. 299-247 33

Nordens Institut i Grønland, NAPA (Nunani Avannarlerni Piorsasi-massutsikkut Attaveqaat) blev oprettet den 1. januar 1986 af Nordisk Ministerråd. Vedtægterne for instituttet var da allerede blevet udarbejdet i samarbejde med Grønlands Hjemmestyre. Ifølge disse skal instituttet arbejde inden for områderne almenkultur, undervisning og forskning ved bl. a. at yde støtte til reiser og projekter i Grønland og det øvrige Norden. Endvidere er det instituttets opgave at støtte den grønlandske kultur, informere om Grønland i Norden og om Norden i Grønland. Selvstændig initiering af projekter i denne sammenhæng er en del af instituttets arbejde.

Nordens institut i Grønland har i 1989 anvendt 1 278 109 DKK til rejsestøtte, projektstøtte samt helt- eller delvise egenprojekter. Et højdepunkt i 1989 er uden tvivl det omfattende svensk-grønlandske kulturprogram "Grønland i Fokus", der afvikledes i foråret 1989.

Denne brede manifestation, som åbnedes på Statens Historiske Museum i Stockholm den 27. februar i tilknytning til Nordisk Råds session, indeholdt bl. a. en større kunstudstilling, sammensat af Århus kunstmuseum. Desuden vistest to af instituttets egenproduktioner, fotoudstillinger hhv. ved Ivars Silis "Fangerliv i Grønland" og ved Jytte og Preben Harkamp "Årets Gang i Kangaamiut". Yderligere vistest et udvalg af Ossian Elgstrøms grønlandsbilleder.

Kungliga Myntkabinettet, Kungliga Biblioteket, Postmuseum og Stockholms Stadsbibliotek (Kulturhuset) viste i løbet af foråret 1989 udstillinger vedrørende Grønland, og en lang fække kulturindslag arrangeredes sideløbende med udstillingerne og bidrog til at give den svenske offentlighed et mere dybtgående og nuanceret billede af både dagens og gårsdagens Grønland.

I forbindelse med Grønland i Fokus udkom et særnummer af Historiska

Museets avis "Historiska Nyheter", som indeholdt en bred præsentation af Grønlands historie og kultur. Arrangementet indviedes af landsstyreformand Jonathan Motzfeldt og ved vernissagen talte blandt andre den svenske kulturminister Bengt Göransson.

Igennem resten af året har der været stor svensk interesse for disse kulturaktiviteter, der har spredt sig som ringe i vandet gennem en stor indsats fra folkene bag "Grønland i Fokus", en svensk-grønlandsk forening er stiftet, og instituttet får stadig flere henvendelser, der afspejler interesser for kulturelt samarbejde mellem Sverige og Grønland.

I 1989 er samarbejdet mellem de nordiske søsterinstitutioner for alvor begyndt at tage form – og NAPA ser frem imod at gå ind i 90'erne i et nært samarbejde med Nordens hus i Island, Nordens Hus på Færøerne, Nordisk Samisk Institut, Nordens Institut på Åland samt alle andre gode, nordiske kræfter, der vil medvirke til at udbygge de kulturelle forbindelser mellem Grønland og det øvrige Norden.

Nuuk, den 11. juli 1990

Janne Jervin
Konst. institutchef

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Overlæge, generalsekretær Jørgen Nystrup
Rigshospitalet, Tagensvej 18
DK-2200 København N
Tel. (35) 37 52 52

Den 7. – 8. april 1989 blev der med Københavns Universitet som vært afholdt en nordisk undervisningskonference med titlen ”Tidlig klinisk undervisning i lægeuddannelsen”. Konferencen samlede 100 deltagere fra hele Norden. Erfaringer med tidlig klinisk undervisning blev udvekslet og de enkelte lærersteders program blev præsenteret for de fakulteter, der endnu ikke har indført tidlig klinisk undervisning. Et internationalt perspektiv blev præsenteret af lektor C.K. Drinkwater fra The University of Newcastle on Tyne. Konferencedeltagerne sluttede op om synspunktet at de seneste års ønsker om at indføre patientorienterede elementer tidligt i studiet var af væsentlig værdi og kunne indføres på forskellig vis i Norden, således at det lokale undervisningstilbud og mulighederne for en situation med sundhedssystemet udnyttedes bedst muligt.

19. – 20. juni 1989 afholdtes i Bergen i et samarbejde med såvel Universitetet i Bergen som Den Norske Lægeforening et seminar med titlen ”Vejledning i medicinsk undervisning”. Konferencen belyste følgende centrale temaer: 1) pædagogiske perspektiver ved vejledning i lægeuddannelsen. 2) vejlederfunktionens udformning inden for henholdsvis primær helsetjeneste og institutionshelsetjeneste. 3) organisatoriske og strukturelle aspekter ved indføring og gennemførelse af vejledning som et gennemgående princip i specialistuddannelsen af læger. 4) kvalificering af vejledere. Mødet havde samlet ca 50 deltagere, som fik en grundig orientering fra Norge om dette vidtgående og nye uddannelseseksperiment, som de øvrige lande også må tage stilling til.

28. – 29. september 1989 afholdtes det X Nordiske Medicinske Studienævnsmøde ved det medicinske fakultet Tromsø Universitet. Temaet var ”Integreret eksamen”. Der deltog ca. 60 repræsentanter, såvel lærere som studerende fra de medicinske studienævne i Norden. Med hovedindlæg fra

Tromsø, Linköping, Stockholm og København. Deltagerne blev informeret om hvorledes integrerede eksaminer konstrueres, således at de mest hensigtsmæssigt kan fungere som styringsinstrument i uddannelsesprocessen. Et delmål på konferencen var at stimulere til en generel højnelse af kvaliteten af de eksaminer som mange studenter og lærere anvender så megen tid på i undervisningens hverdag.

Ud over disse større selvstændige arrangementer har repræsentanter for Federationens Styrelse deltaget i en række andre internationale uddannelsesdrøftelser. Den 22. – 24. maj 1989 studeredes kriterier for vurdering af klinisk kompetence ved en Europæisk konference i Groningen, Holland. Bidragene herfra indgår i en større rapport om Specialisteksamen i Norden.

Den 24. – 25. august havde Nordisk Samarbejdskomité for Arktisk Medicinsk Forskning indbudt medlemmer fra Federationens Styrelse til en uddannelseskonsultation på Svalbard. Som i tidligere år fulgtes det årlige møde mellem de amerikanske lægeskoler den 27. oktober til 2. november i Washington DC.

WHO's Europakontor afholdt i Venedig den 4. – 7. december en konsultation om de fremtidige uddannelsesprogrammer for sundhedspersonale i relation til målsætningen Sundhed for alle – år 2000. Federationens generalsekretær var indbudt som konsulent.

Arbejdet med videreuddannelsesaspekter i et formelt samarbejde med de nordiske medicinaldirektører er blevet fortsat i den Nordiske komité for lægers videreuddannelse (NKLV). Der blev afholdt møde i København den 1. – 2. juni.

Federationens Styrelse har afholdt møde dels den 8. april i København, dels den 29. september i Tromsø.

Den daglige hverdag på sekretariatet præges af en livfuld korrespondance om medicinske uddannelsesspørgsmål med såvel internationale som nordiske lægevidenskabelige uddannelsesinstitutioner. Federationens sekretariat modtager en stor mængde aktuelt nyhedsstof, som formidles bredt til de 19 nordiske lægeskoler blandt andet som et nyhedsblad i Nordisk Medicin: "Uddannelsesnyt" fra Nordisk Federation For Medicinsk Undervisning.

København, den 23. april 1990

Jørgen Nystrup
Generalsekretær

Nordiska sommaruniversitetet (NSU)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordisk Sommeruniversitet
Generalsekretariatet
Langagervej 6
DK-9220 Aalborg Ø
Tel. +45(9)8 15 65 48

1. Opgaver

Nordisk Sommeruniversitet stiftedes 1950. På nordisk basis samler NSU studerende, forskere og erhvervsaktive uden for universiteterne og højskolerne i en studievirksomhed, der har til formål, at

”befrämja en kritisk insikt i vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället”. (Stadgar för NSU, § 1)

Endvidere skal NSU

”verka för en kritisk granskning och förändring av utbildnings- och forskningsinstitutionerna i Norden” (samme sted)

Virksomheden er åben for alle interesserede.

2. Organisation

På sommersessionen i 1989 i Finland vedtog repræsentantskabet en række stadgarændringer med betydning for NSU's struktur. *Repræsentantskabet* er stadig NSU's øverste myndighed, men repræsentanterne vælges nu *dels* af kredsene og *dels* af de fem landsafdelinger. Hermed er der sat yderligere fokus på den faglige struktur til dels på bekostning af det administrative apparat.

Generalforsamlingen er afskaffet og som følge deraf er det sikret, at alle sommersessionsdeltagere kan deltage på repræsentantskabsmødet med taleret. Repræsentantskabet tager beslutning om studieprogrammet, godkender budgettet og vælger en styrelse.

Styrelsen varetager den løbende behandling af sager gennem studieåret.

Til hjælp til dette har styrelsen generalsekretariatet, der forestår den daglige drift af virksomheden.

De enkelte kredse ledes af en nordisk koordinator, der står i kontakt med kredslederen i et antal aktive kredse fordelt på de enkelte lokalafdelinger. Med de omtalte stadgarændringer er de nordiske koordinators sikret en mere central placering i tilrettelæggelsen af de faglige aktiviteter og har overtaget en række funktioner fra lokalsekretærene. Dog er der stadig en tæt og nødvendig sammenhæng og kommunikation mellem koordinators og lokalsekretærer.

Lokalafdelingen administreres af en lokalsekretær.

3. Virksomheden 1989

3.1 Økonomisk resultat

Det økonomiske resultat for 1989 ser for hovedtallenes vedkommende således ud:

Hovedtal for regnskab og budget 1989

Budgetpost	Budget 1989	Regnskab 1989	Afvigelse
<i>Udgifter</i>			
1. Tilskud til lokalafd.	234 000,00	154 606,49	- 79 393,51
2. Studievirksomhed	318 000,00	429 651,54	+ 111 651,54
3. Styrelsen	125 000,00	160 209,39	+ 35 209,39
4. Generalsekretariatet	464 000,00	510 742,43	+ 46 742,43
5. Sommersessionen	697 000,00	651 972,63	- 45 027,37
6. Publikationer	145 000,00	127 958,31	- 17 041,69
Total	1 983 000,00	2 035 140,79	+ 52 140,79
<i>Indtægter</i>			
Driftstilskud	1 563 000,00	1 563 000,00	-
Overført fra 1988	-	307 315,13	+ 307 315,13
Deltagerafgifter, som.ses.	380 000,00	330 928,43	- 49 071,57
Renter, tilskud, som.ses.	-	-	-
Symposieindtægter	-	10 521,93	+ 10 521,93
Renteindtægter	-	32 904,63	+ 32 904,63
Arb.papirer fra NSU	35 000,00	13 778,55	- 21 221,45
Øvrige indtægter	5 000,00	368,70	- 4 631,30
Total	1 983 000,00	2 035 140,79	+ 275 817,37
<i>At overføre</i>			223 676,58

Afvigelserne mellem budgettet og regnskabet for 1989 forklares i et vist omfang i de efterfølgende afsnit. For mere udførlige kommentarer til de enkelte poster henvises til *Kommentarer til NSU's regnskab for 1989 og Status pr. 31.12.89 for Nordisk Sommeruniversitet (NSU)*. Nordisk Sommeruniversitet har ansøgt Nordisk Ministerråd om tilladelse til at overføre overskuddet fra 1989 til 1990, og i ansøgningen er der argumenteret nærmere for dette (ansøgningen er vedlagt i kopi til orientering). Det drejer sig om i alt DDK 223 676,58. (For langt de flestes vedkommende er der tale om udgifter til faglige aktiviteter planlagt til 1989, men som først afholdes i 1990).

3.2 Beskrivelse af virksomheden

3.2.1 Studiekredsene

Nordisk Sommeruniversitets studieprogram består af en række kredse (i 1989 11), der normalt fungerer i 3 år. Repræsentantskabet kan dog beslutte at tage kredse ud af programmet inden der er gået 3 år, såfremt de fungerer dårligt. En fortløbende evaluering af kredsarbejdet er grundlag for repræsentantskabets beslutninger.

Nordisk Sommeruniversitets studieprogram har til formål at skabe forudsætninger for udveksling og samarbejde mellem forskellige videnskabelige discipliner og mellem forskellige forsknings- og teoritraditioner. Studiekredsene behandler emner og problemstillinger, som er aktuelle såvel internvidenskabeligt (metodisk/teoretisk) som i forhold til den sociale og kulturelle udvikling i de nordiske lande.

De 11 kredse på studieprogrammet for 1989 (hvoraf 2 var nye) var:

Studieprogrammet for 1989

- 1) Computerkultur
- 2) Genteknologi og etikk,
- 3) Nye udviklingsveier i den tredje verden
- 4) Religion og kultur
- 5) Europeiske identiteter
- 6) Tidsforståelse och tidsdiagnostik
- 7) Terapi og terapeutisk kultur
- 8) Musikkestetikk
- 9) Teknologisk utvikling, omstilling og sosiale innovasjoner
- 10) Estetikk, kjønn og kultur
- 11) Berättandet, bilden och ljudet i de audiovisuella medierna

Aktiviteterne i studiekredsene er omfattende og tilfredsstillende. I foråret 1989 blev antallet af aktive kredse opgjort til 90 med et estimeret antal aktive på ca. 1 100. Antallet af aktive kredse varierer inden for kredsemnerne og efter lokalafdelingerne. Nedenstående skema giver et overblik over fordelingen:

Oversigt over aktive kredse 1989

Kreds Lokalafd.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Sum
Bergen	×		×		×	×		×			×	6
Göteborg	×		×				×	×		×	×	6
Helsingfors						×	×	×			×	4
Jyväskylä							×	×				2
København	×	×	×		×	×		×		×	×	8
Linköping												0
Lund					×	×				×	×	4
Odense						×		×			×	3
Oslo	×		×		×	×		×			×	6
Reykjavik	×	×			×	×		×		×	×	7
Roskilde				×			×		×			3
Stockholm			×		×			×		×		4
Tammerfors						×						1
Tromsø	×	×			×	×					×	5
Trondheim	×				×	×						3
Uleåborg								×				1
Umeå												0
Uppsala			×			×		×		×	×	5
Åbo		×	×		×		×	×		×	×	7
Aalborg		×	×	×		×	×	×				6
Århus		×	×	×	×	×	×	×		×	×	9
Sum	8	6	10	1	12	14	6	13	0	9	11	90

Kredsene 1: *Computerkultur* og 5: *Europeiske identiteter* var nye på studieprogrammet for 1989. Som det fremgår af skemaet har de medført en række nye aktiviteter i mange af de nordiske universitetsbyer. I løbet af 1989 har aktiviteten for kredsene 4, 8 og 9 og 11 været dalende, men tre af disse fire kredse havde været aktive i 3 år og tages derfor ud af studieprogrammet for 1990. Yderligere besluttede repræsentantskabet, at også kreds 4 skulle udgå af studieprogrammet på grund af manglende aktivitet.

3.2.2 Nye kredsemner

Fornyelsen af studieprogrammet for 1990 og 1991 blev og bliver gennemført i overensstemmelse med den almindelige procedure. I løbet af foråret 1989 og 1990 har styrelsen opfordret de aktive i Nordisk Sommeruniversitet og andre interesserede til at komme med forslag til nye kredsemner. Desuden har styrelsen arbejdet med sine egne forslag og ideer. Resultatet var, at der til studieprogrammet for 1990 kom 5 forslag med forskelligt indhold og med vidt forskellig forskningsmæssig baggrund (se *Information fra NSU nr. 2/89*). Forslag til studieprogrammet for 1991 er indkaldt i *Information fra NSU nr. 1/90* og bliver behandlet af styrelsen i april og af lokalafdelingerne på årsmøderne i maj. Herefter udarbejder styrelsen på baggrund af diskussionerne og tilbagemeldingerne forslag til nyt studieprogram for 1991. Forslaget blev præsenteret på sommersessionen i juli-august, hvor repræsentantskabet tog endelig stilling til studieprogrammet.

Med udgangen af 1989 havde 5 kredsemner fungeret i 3 år og udgik derfor af studieprogrammet (sammen med ovennævnte kreds 4). Repræsentantskabet vedtog at optage 5 nye kredsemner på studieprogrammet for 1990:

- A) Fiktion og forklaring.
- B) Pragmatikk.
- C) Kulturstudier – tradition og trend i Norden.
- D) Semiotik og narrativitet.
- E) Betydningsmaskepi.

Det samlede studieprogram for 1990 fik herefter følgende sammensætning:

Studieprogrammet 1990

- 1) Computerkultur
- 2) Genteknologi og etik
- 3) Fiktion og forklaring
- 4) Pragmatikk
- 5) Europæiske identiteter
- 6) Tidsforståelse og tidsdiagnostik
- 7) Kulturstudier – tradition og trend i Norden
- 8) Semiotik og narrativitet
- 9) (ingen aktiv kreds med dette nummer)
- 10) Betydningsmaskepi
- 11) Berättandet, bilden och ljudet i de audiovisuella medierna

3.3 Symposier og kredslederkonference

I vinterhalvåret 1988/89 blev vintersymposierne-1988 arrangeret for samtlige aktive studiekredse (normalt af 2 – 3 dages varighed).

De to nye kredse på studieprogrammet for 1989 afholdt deres kredslederkonference i foråret 1989.

3.4 Sommersessionen

Sommersessionen 1989 blev afholdt på Sirolainstituttet ved Tavastehus i Finland. Der var aktivitet i samtlige 11 kredse, og Nordisk Sommeruniversitet havde i år hyret en række gæsteforelæsere (heraf et par ikke-nordiske) for at styrke det faglige indhold. Det var absolut en god idé, der bidrog til at forstærke det faglige input.

Sommersessionen havde 161 deltagere, hvilket viser en svagt stigende tendens i forhold til 1988. Dog er deltagerantallet stadig ikke optimalt. Ikke fordi det truer det faglige program, men primært fordi sommersessionen er den samlende aktivitet i NSU, og fordi det er på sommersessionen, at medlemsdemokratiet fungerer. En af grundene til det lave deltagerantal har sikkert været den urimeligt høje deltagerafgift, som NSU hele tiden arbejder på at skabe budgetmæssig basis for at nedbringe.

3.5 Publikationsvirksomhed

Bladet *Information fra NSU* udkom i 1989 i 4 numre, hvoraf det ene var programhæftet med præsentation af det nye studieprogram. Oplaget var på 3500 (programhæftet dog 4500), og det sendtes, foruden til de aktive i Nordisk Sommeruniversitet, gratis til biblioteker og institutioner i Norden samt til knap 800 enkeltabonnenter. Den tekniske og indholdsmæssige forbedring af bladet har resulteret i en stigende efterspørgsel i de nordiske miljøer, og Nordisk Sommeruniversitet betragter "Information fra NSU" som den vigtigste informationskilde. Bladet er en blanding af organisationsstof og fagligt/videnskabeligt stof (herunder en del anmeldelser af bøger med relevans for kredsarbejdet).

Bogserien "Arbejdsrapporter fra NSU" dokumenterer såvel studiekredsenes arbejde som symposievirksomheden. I 1989 blev der udsendt et arbejdsrapport (og yderligere tre blev bevilget og udkommer i løbet af foråret 1990):

Nr. 30 Socialpolitik, sociale bevægelser og selvhjælp i Norden (udk. i foråret 89).

Nr. 31 Eftertanken – om kritikbegrebet.

Nr. 32 Computerkultur (arbejdstitel).

Nr. 33 Foucault og subjektet (arbejdstitel).

Styrelsen har i 1989 gennemført en række diskussioner af NSU's publikationsprofil, som videreføres her i 1990. Der har været arbejdet med at gøre *Information fra NSU* bedre, mere nordisk og mere læsevenlig, og samtidig er lanceringsarbejdet for arbejdsrapporterne intensiveret. Hovedformålet har været i højere grad at sikre formidlingen af de mange og forskelligartede resultater, der produceres i NSU's kredse.

4. Afslutning

Nordisk Sommeruniversitet opretholdt i 1989 med relativt små midler en omfattende studievirksomhed: 90 aktive kredse fordelt på 21 lokalafdelinger i hele Norden, vintersymposier, sommersession samt informations- og publikationsvirksomhed.

Alle disse aktiviteter bygger på nogle centrale organisationsprincipper: minimalt bureaukrati, decentralisering og store mængder af frivilligt arbejde. Dette er med til at skabe NSU's identitet som et kontaktforum for kritisk og tværvideenskabelig forskning og som et aktivt og inspirerende idémiljø, hvor intellektuelt udbytte forenes med socialt samvær. Ud af dette kommer en stor interesse og dyb forståelse for de forskellige nordiske lands og deres kulturelle særpræg.

I og med at Nordisk Sommeruniversitet – både i sin formelle organisation og i den praktiske virksomhed – er en åben institution, spreder temaer, diskussioner og tekster sig i hele Norden. Og langt længere end til dem, der er aktive i NSU.

Styrelsen tog i 1989 initiativ til at få skrevet en antologi om NSU's historie, der skal give et portræt af NSU's placering i den akademiske verden i de forløbne 40 år. Antologien kommer til at rumme såvel mere facts-prægede oversigter over administrationen og det faglige program som vurderinger af den store betydning NSU har haft for de etablerede videnskabelige institutioner i Norden.

NSUs driftstilskud for 1989 blev beskåret med 100 000 DDK, hvilket har tvunget NSU til at omlægge og omprioritere aktiviteterne. Det er bl. a. gået ud over sommersessionen og vintersymposierne.

Deltagerantallet til sommersessionen i Finland 1989 var stort i forhold til 1988 til trods for, at deltagerafgiften stadig efter NSU's mening er for høj.

Hermed indleverer Nordisk Sommeruniversitet's styrelse sin virksomhedsberetning for virksomhedsåret 1989.

Reykjavik og Aalborg, den 2. april 1990

Keld Gall Jørgensen
Ordførende

Jan B. Steffensen
Generalsekretær

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
c/o Latinamerika-institutet
Universitetsvägen 10
S-106 91 Stockholm
Tel. (8) 16 64 22, 16 28 84

A. Startår

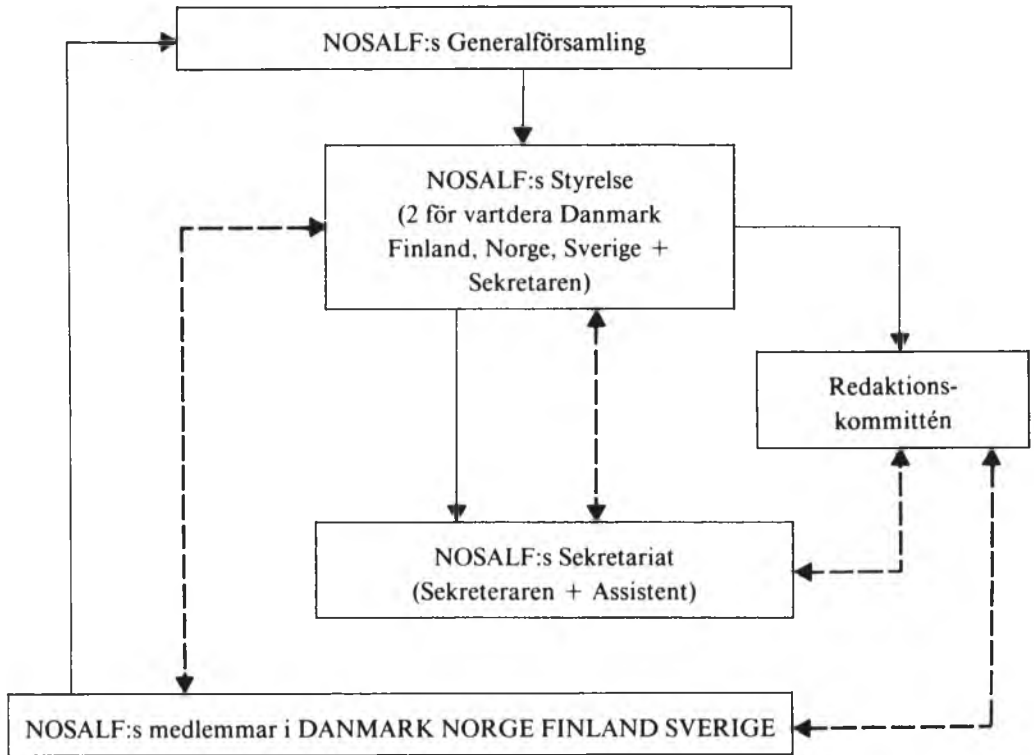
Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekolle, Danmark). Det avlöste den s.k. Nordiska samarbetskommittén för Latinamerikaforskning, även den med förkortningen NOSALF, som inrättades i september 1970 i enlighet med beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo, Finland (augusti 1970).

B. Syfte

NOSALF:s stadgar fastställer följande uppgifter för samfundet:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap om Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och övriga latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan mellan nordiska forskare och liknande sammanslutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

C. Organisation

1. Administration

NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariattjänstgörande institution har alltsedan NOSALF:s bildande varit Latinamerika-institutet i Stockholm (LAIS). Fr. o. m. 1979 regleras förhållande mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal.

2. Styrelse

NOSALF leds av en styrelse bestående av två valda representanter för vart och ett nordiskt land samt en representant för den sekretariattjänstgörande institutionen. Den sistnämnda styrelseledamoten har ingen rösträtt.

Styrelseledamot väljs för högst tre år. Ordförande och vice ordförande och sekreterare utses av styrelsen inom sig.

Styrelsens nuvarande sammansättning är följande:

För Danmark

Claudio Bogantes, Center för Latinamerika Studier, Aarhus.

Jens Lohmann, Dagstidningen Information, Köpenhamn

För Finland

Luis Luna, Handelshögskolan i Helsingfors
 Vladimir Wistuba, Universitetet i Helsingfors

För Norge

Marit Melhuus, Universitetet i Oslo
 Birger Anvik, Universitetet i Bergen

För Sverige

Kalki Glauser, LAIS Stockholm
 Janine Miquel, LAIS Stockholm

För LAIS

Weine Karlsson, LAIS föreståndare

Ordförande är: Marit Melhuus
 Vice ordförande: Luis Luna och Jens Lohmann
 Sekreterare: Kalki Glauser

3. Personal

Vid NOSALF:s sekretariat tjänstgör en assistent på deltid. Nuvarande assistent är Humberto Vazquez-Viaña.

4. Revisorer

NOSALF:s ekonomiska tillgångar förvaltas genom Stockholms universitets redovisningssystem. För revisionen anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

D. Finansiering och ekonomi*Översikt över bokslut och budget*

Anslagspost	Budget 1989	Utfall 1989	Avvikelse
Löner	105 000,00	109 023,00	- 4 023,00
Varor och tjänster	50 000,00	49 133,07	+ 866,93
Projekt	83 500,00	90 724,13	- 7 224,13
Summa	238 500,00	248 880,20	- 10 380,20

E. Beskrivning av verksamheten**1. Verksamheten 1989****a) Stipendieprogrammet**

NOSALF beviljar årligen mellan 10 och 20 resestipendier för en veckas studier till företrädesvis forskningsstuderanden som behöver besöka en på Latinamerika inriktad nordisk institution. Detta program har visat sig vara av stor nytta för nordiska Latinamerika-studerande.

Under 1989 har 11 ordinarie stipendier beviljats, till:

Jose Gomex, Helsingfors, Finland
Sigfried Gronseth, Oslo, Norge
Outi Hakkarainen, Helsingfors, Finland
Johan Hindahl, Oslo, Norge
Gry Moe, Oslo, Norge
Diana Mulinari, Lund, Sverige
Anders Neergaard, Lund, Sverige
Margarita Pulido, Stockholm, Sverige
Håkan Sandersen, Tromsø, Norge
Raul Silveti, Stockholm, Sverige
Knut Sørensen, Bergen, Norge
Gerd Söderholm, Helsingfors, Finland

b) Publikationer

”Ibero Americana” är den enda vetenskapliga tidskriften av multidisciplinär karaktär specialiserad på Latinamerika i de nordiska länderna och utges två gånger per år.

Trots stigande ekonomiska svårigheter är det av utomordentlig betydelse att kunna upprätthålla tidskriftens existens och därmed fortsätta att erbjuda Latinamerika-forskarna i Norden en seriös möjlighet till publicering av deras arbetsresultat. Tidskriften når alla viktigare institutioner med studier om Latinamerika i världen.

Under 1989 utkom Vol XVIII-1 och XVIII-2 av ”Ibero Americana” – i samband med forskningsverksamheten, seminarier och konferenser produceras en mängd arbeten och bidrag av vetenskapligt värde om Latinamerika som bara i mycket begränsad utsträckning kan publiceras i ”Ibero-Americana” och som därmed förblir oftast mer eller mindre okända. Av denna anledning ansåg vi angeläget att starta utgivningen av en enkel serie av monografier och forskningsrapporter. 1989 publiceras under enkla former i ett antal av 600 exemplar ”Poemas de protesta y de amor” av Aldo Dorado, Stockholm.

Den nya serien av NOSALF publikationer innebär att möjlighet ges till nordiska forskare att publicera sina avhandlingar, artiklar eller forskning också på ett nordiskt språk eftersom Ibero Americana är internationellt inriktad.

c) Seminarier

Utöver de nordiska Latinamerika-konferenser som enligt stadgarna bör arrangeras minst vart tredje år, i samband med samfundets generalförsamling, (nästa skall hållas i Helsingfors i mitten av 1991), stödjer NOSALF också andra forskningsammanskomster om Latinamerika som anordnas i Norden. Såväl lokala som internordiska seminarier och symposier ger en viktig stimulans genom tillfälle till diskussion och utbyte av erfarenheter

inom väl avgränsade områden. Vanligen arrangeras dessa sammankomster av institutioner eller grupper av forskare anslutna till NOSALF. I och med behovet av att årligen reservera medel för finansieringen av de vartannat år återkommande NOSALF:s Latinamerika-forskningskonferenser (vars förberedelser vanligen kräver en hel del extra, obetalda arbetsinsatser för assistentens del) har utrymmet för stöd till övrig semnarieverksamhet tenderat att krympa.

Under 1989 beviljade NOSALF ekonomiskt stöd till och samarbetade vid anordnandet av följande seminarier:

- ”Cuba 30 years of Revolution”, Stockholm; med gäster från Cuba, USA, Tyskland, USSR, England
- ”Latinoamerikanister i Finland”, Helsinki
- ”Chilenska Författares Kongress”, Stockholm
- Esperanza Casas. Gästföreläsning, Århus, Odense, Köpenhamn
- I samarbete med Universidade de Brasilia och Institute for European – Latin American Relations (IRELA) och Latinamerika-institutet, Stockholm, bidrog NOSALF till internationellt symposium med temat ”Brazil: its Development Experience and Options for the Future”. Symposiet samlade totalt drygt 180 deltagare, därav 28 utländska gäster; 15 från Brasilien och 13 från Europa. Inledningsanförandet hölls av utrikesminister Sten Andersson. Bland deltagarna märktes Drottning Silvia.

Stockholm den 28 augusti 1990

Marit Melhuus
Styrelsens ordförande

Kalki Glauser
Styrelsens sekreterare

Humberto Vázquez-Viaña
Assistent

Nordiska kommittén för öststatsforskning

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska kommittén för öststatsforskning
Svartbäcksgatan 7
S-753 20 Uppsala

Institutionens uppgift

Nordiska kommitténs för öststatsforskning syfte är att främja samverkan mellan öststatsforskare i Norden och mellan nordiska och icke-nordiska forskare med inriktning på studier av Sovjetunionen och de olika staterna i det som har kallats, med en gemensam beteckning, för Östeuropa. Kommittén skall vidare verka för goda kontakter mellan öststatsforskare och forskare inom andra discipliner. Nordiska kommittén skall också främja samnordisk forskning och utbildning inom öststatsforskningens område.

Under 1989 har följande personer ingått i styrelsen: från Danmark Niels Erik Rosenfeldt och Ole Nørgaard, från Finland Jyrki Iivonen och Seppo Ruoho, från Norge Svein Mønnesland (ordf.) och Jens Petter Nielsen samt från Sverige Anders Fogelklou och Kristian Gerner. Under större delen av 1989 har Peter de Souza fungerat som sekreterare i Kommittén.

De allmänna förutsättningarna

På grund av de snabba förändringsprocesser som accentuerats under verksamhetsperioden, har allmänhetens, organisationers, företags och myndigheters intresse för regionen ökat avsevärt. En mångfald förfrågningar har med olika utgångspunkter inkommit om Kommitténs verksamhet och med begäran om information och kontakter inom öststatsforskarernas fält.

Kommitténs sekretariat har, i mån av möjlighet, ställt sina resurser till förfogande.

Ett ökat intresse har också de av Kommittén utgivna publikationerna erhållit. Dels gäller det den vetenskapliga tidskriften Nordic Journal of Soviet and East European Studies och dels den mer populärvetenskapligt orienterade tidskriften Nordisk Østforum. Båda tidskrifterna utkommer med 4 nr per år.

När det gäller den senare tidskriften förhandlades om ett övertagande av utgivningen med Universitetsforlaget. Förhandlingarna avslutades först 1990 och innebär en stabilitet och garanti för den framtida utgivningen.

Nordiska symposier

Under 1989 avhölls endast ett nordiskt symposium. I maj arrangerades tillsammans med Utrikespolitiska Institutet i Stockholm ett symposium med rubriken 'Baltic Futures'.

Ytterligare en workshop var planerad men inställdes då det planerade temat inte ansågs vara av prioriterad karaktär och den anlitade organisationen, beroende på händelseutvecklingen i Östeuropa, var tvungen att koncentrera sig på andra uppgifter och då Kommitténs ledning fick prioritera diskussioner och åtgärder föranledda av det förslag om indragning av ekonomiska resurser som hotade alla delar av Kommitténs verksamhet.

Dokumentationsverksamheten

Den under flera år pågående dokumentationsverksamheten beräknades avslutad under 1989. Det bedömdes dock från sekretariatets sida att den deadline som hade satts till 1989 skulle bli föga ändamålsenlig då informationsflödet om och från de olika staterna i Östeuropa och Sovjetunionen markant ökat och värdet i den dokumentationsöversikt avsevärt skulle ökat med en senareläggning. Verksamheten fortsätter följaktligen under 1990.

Internationellt samarbete

Kommittén är gemensam representant för de enskilda nordiska länderna i den internationella samarbetsorganisationen ICSEES och deltar bl. a. i planeringsarbete inför den 4:e internationella öststatsforskningskongressen i Harrogate, England 1990. Kommittén är också representerad i ICSEES exekutivkommitté genom sin 1989 avgående ordförande Daniel Tarschys.

Kommittén har också knutits närmare ICSEES centrala organisation i och med att publiceringen av ICSEES Newsletter försiggår i gemensamma lokaler och att ICSEES Information Center leds av den i Kommitténs styrelse ingående ledamoten Anders Fogelklou.

Under 1989 har Kommitténs styrelse behandlat frågan om att ansöka om värdskapet för 1995 års öststatsforskningskongress. Det allvarligaste skälet till det slutgiltiga negativa ställningstagandet var den osäkerhet om Kommitténs framtida status som orsakats av förslaget om indragna ekonomiska resurser.

Medlemmar

Vid utgången av 1989 hade Nordiska kommittén 172 medlemmar och 16 institutionsmedlemmar.

Anslags- och medelsförvaltning

För verksamhetsåret 1989 har Nordiska kommittén haft att disponera ett anslag om 251 810:40 SEK från Nordiska ministerrådet. Stöd har dessutom utgått för särskilda verksamheter från Nordiska publiceringsnämnden för samhällsvetenskapliga tidskrifter (58 505:19 SEK) och förvaltade fortfarande delar av det anslag som utkommit 1988 för ICSEES Newsletter från Riksbankens Jubileumsfond. Vidare har Kommittén haft ränteintäkter om 14 600:43 SEK och förmedlat medlemmarnas prenumerationsavgifter på Nordisk Øst-forum 3 023:52 SEK och Nordic Journal om 16 683:54 SEK. Verksamheten har under 1989 resulterat i ett överskott om 47 328:95 SEK. Skälet till det stora överskottet är kraftiga besparingar på den administrativa sidan och framför allt den uppskjutna symposieverksamheten.

Nordiska kommitténs finanser granskas av årsmötet utsedd revisor.

För Nordiska kommitténs för öststatsforskning styrelse

Peter de Souza

Nordiska kommitténs sekreterare

Nordiska amatørteaterrådet (NAR)*Verksamhetsberättelse 1989***Organisasjonen***Medlemsland/Organisasjoner/Sentre*

Dansk Amatørteater Samvirke, DATS, Danmark.
 Meginfelag Áhugaleikara Føroya, MÅF, Færøylene.
 Bandalag Íslenskra Leikfélaga, BIL, Island.
 Norsk Amatørteaterråd, NAT, Norge.
 Svenskt amatørteaterråd, SAR, Sverige.
 N. A. I. P., Grönland.
 Finlands IATA og NAR center, Finland/Suomen.
 Samarbetskommitten för teateramatörer på Åland.

Styrets sammensetning

01.01.89 – 04.06.89

Formann	Ella Røyseng, Norge
Nestformann	Einar Njálsson, Island
Medlemmer	Steen Noreen Larsen, Danmark Carl Petter Teckenberg, Finland Bjørn Hall-Hofsø, Norge Svea Hallin, Sverige

Varamedlemmer

Guðbjörg Árnadóttir, Island
 Åge Ølgaard, Danmark
 Eeva-Sisko Artell, Finland
 Inga Elise Bruteig, Norge
 Sture Andersson, Sverige

04.06.89 – 31.12.89

Formann	Ella Røyseng, Norge
Nestformann	Einar Njálsson, Island
Medlemmer	Steen Noreen Larsen, Danmark Eeva-Sisko Artell, Finland Sture Andersson, Sverige Oddva Nattestad, Færøylene Bjørn Hall-Hofsø, Norge

Varamedlemmer

Guðbjörg Árnadóttir, Island
 Åge Ølgaard, Danmark
 Alf Hemming, Finland
 Dan Hedberg, Sverige
 Sverri Egholm, Færøyene
 Inga Elise Bruteig, Norge

Kontoret

Generalsekretær Erling Barkholt (01.01 – 01.09.89)

Arbeidet i styret

Det har vært 4 styremøter og 4 AU-møter i aktivitetsåret 1989.

Styret har behandlet 65 saker.

Utover dette har styret deltatt i utvalg innen samarbeidende organisasjoner og institusjoner.

Følgende saker har hatt høy prioritet i styrets arbeid:

- Legge forholdene tilrette for et selvstendig sekretariat for NAR;
- Skaffe økonomi for ansettelse av sekretariatets leder på heltid;
- Styrke NARs økonomiske situasjon gjennom økte bevilgninger fra det offentlige;
- Utvikle en interessant aktivitetsmodell for pensjonister med hovedtekt på teateraktiviteter;
- Etablere et nært samarbeide med Teater og Dans i Norden;
- Knytte nærmere kontakt med amatørteateraktive i Grønland og de øvrige medlemslandene i Norden;
- utvikle samarbeidstiltak mellom NAR og IATA, samt deltatt aktivt i arbeidet med å sikre IATAs økonomi for kommende år.

Arbeidet i administrasjonen

I første halvdel av aktivitetsåret var sekretariatet lagt til Teaterhjørnet i København, med Erling Barkholt som generalsekretær.

Rådsmøter i Vejers, Danmark vedtok å takke ja til Halden Kommunes tilbud om gratis sekretariats plass i Halden. Kommunen stiller et fullt utstyrt kontor samt NOK 30 000 årlig til NARs disposisjon.

Sekretariatet har det daglige og praktiske ansvar for administrasjonen og driften av Nordisk Amatørteaterråd. Arbeidsoppgaver som hviler på sekretariatet er bl. a.:

- økonomi og regnskap
- kontakten med de nasjonale sentrene
- kontakt og oppfølging av de arbeidsgrupper/prosjektgrupper som styret oppnevner
- kontakten med samarbeidende organisasjoner og institusjoner
- formidling av informasjon til medlemsorganisasjoner og grupper

- formidling av tilbud om teaterfaglige aktiviteter
- redaksjonsarbeid og utgivelse av NAR-nytt
- utbetaling av gjestespillstøtte
- intensivert arbeidet for å få i arbeid flere nordiske teaterringer.

Reprentasjon, styret og administrasjonen

Ella Røyseng

23. – 31.3.89 Iata-møte i New York
 7.4.89 Arbeidsmøte i Teater og Dans i Norden, Oslo
 4. – 7.5.89 ATR-festival i Västerås
 23. – 31.8.89 Iata-kongress og festival i Monaco
 2. – 4.9.89 Styremøte i Teater og Dans i Norden
 27. – 29.10.89 NSU-seminar i Oslo
 8.10.12.89 Nordisk seminar på Svenska Riksteatern

Sture Andersson

27. – 29.10.89 NSU-seminar i Oslo

Tilskuddet fra Nordisk Ministerråd var for dette aktivitetsåret d.kr. 649.000.

Arbeidet med å styrke NARs økonomi pågår uavbrutt.

Alle styremedlemmene har i tur og orden hatt møte med sitt hjemlands parlamentarikere for å påpeke viktigheten og nødvendigheten av større økonomiske ressurser for å opprettholde det nivået aktiviteten har i dag.

Samarbeidet innen Teater og Dans i Norden har ikke i dette aktivitetsåret gitt direkte eller indirekte økonomiske ut-tellinger.

Kursvirksomheten har vært en av Nordisk Amatørteaterråds viktigste oppgaver. Dette året valgte en å gå inn i samarbeidsprosjekt, for på den måten å utnytte såvel de faglige som de økonomiske ressursene maksimalt.

Tekniker kurs

Dette kurset kom istand ved et samarbeide mellom IATA, NAR og NAT.

Kurset ble holdt på Romerike Folkehøgskole, Jessheim i tiden 31. juli – 6. aug. – 1989.

Lærere var Robert Orneboe og Kari Borg. Det var deltakere fra Island, Østerrike, Danmark, Sverige og Norge.

Nordiske teaterringer er et av Nordisk Amatørteaterråds varemerker.

Aktiviteten i ringsamarbeidet ser ut til å ha stivnet, og styret har sett på ulike løsninger for å få opp igjen aktiviteten.

Det er oppnevnt en arbeidsgruppe som skal se på fremtidige initiativ for å få fart i aktiviteten igjen.

Gjestespillstøtte

I dette aktivitetsåret har Nordisk Amatørteaterråd bevilget DDK 122 000.

Det er utarbeidet nye regler for tildeling av gjestespillstøtte. Disse ble sendt ut til alle medlemsorganisasjonene i høsthalvåret.

Det har vært ganske mange søknader om støtte som en ikke har kunnet innvilge da de ikke har oppfylt de krav som stilles for å få utbetalt støtte.

Informasjon

En av Nordisk Amatørteaterråds viktigste oppgaver er informasjonsarbeidet.

Dessverre er ikke dette like lett gjennomførlig ettersom det tilflyter sekretariatet svært lite informasjon fra de nasjonale sentrene.

I dette aktivitetsåret har en ikke kunnet utarbeide den tidligere så populære aktivitetskalenderen.

Styret har arbeidet mye med å finne frem til rutiner mellom de nasjonale sentrene og sekretariatet med tanke på en aktiv informasjonsvirksomhet.

NAR-nytt

NAR-nytt er kommet ut med bare et nummer i 1989.

Dette hang sammen med stort arbeidspress i sekretariatet og at styremedlemmene som skulle ta redaktøransvaret også var i pressede arbeids situasjoner.

Dessverre viser det seg vanskelig å samle stoff til NAR-nytt, og dette gjør at det utkommer svært uregelmessig.

Teater og Dans i Norden

Formann i NAR Ella Røyseng med Thomas Hauger fra Danmark som varamann sitter i denne komiteens styre.

Det er avholdt 2 styremøter i 1989. NARs representant i komiteen har tatt opp spørsmålet om samarbeidsprosjekt amatører og profesjonelle.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på spørsmålet og legge frem forslag til opplegg på styremøtet høsten 1990. I denne arbeidsgruppen representerer Kolbrún Halldórsdóttir NAR.

Internasjonalt samarbeide

IATAs sekretariat ligger i København. Det er de nordiske regjeringer som har finansiert sekretariatet de siste åtte årene. 1989 var det siste året denne avtalen gjalt for.

Arbeidet med å sikre IATAs økonomi videre ble intensivert dette året.

Det var ATR ved Sture Andersson som ledet dette arbeidet og som la den strategi som skulle følges.

NAR har forsøkt å bidra så godt som mulig i dette arbeidet. Resultatet vil først vises på nyåret 1990.

Sigrún Valbergdóttir fra Island representerer Nordisk Amatørteaterråd i IATAs styre.

Styret i Nordisk Amatørteaterråd ser samarbeidet med IATA som meget viktig for utviklingen av amatørteatret i Norden.

Sluttord

1989 var et år med nye muligheter og nye oppgaver.

Dette var året hvor Nordisk Amatørteaterråd skulle bli med som en del av Teater og Dans i Norden.

Vi skulle tilpasses et nytt administrasjonsmønster i forhold til Nordisk Ministerråd.

Tanken bak Handlingsplanen til Nordisk Ministerråd er nettopp er bredt samarbeide på tvers av aktivitetsgrensene.

Forholdet er nok snarere tvert i mot og avstandene er like store som tidligere.

Et vendepunkt for Nordisk Amatørteaterråd ble oppbruddet fra Danmark idet sekretariatet i oktober ble etablert i Halden.

Aktiviteten krever heltids ansatt sekretær og arbeidet for å få dette realisert er i god gjenge.

Økonomien: tilskuddet til NAR står ikke i forhold til aktiviteten og det ansvaret som hviler på organisasjonen som nordisk samarbeidsorgan.

I denne sammenheng må en se tilbudet fra Halden Kommune som et viktig og kjærkomment tilskudd.

Styret vil rette en takk til Dansk Amatør Teater Samvirke for den innsats organisasjonen har gjort for NAR gjennom alle disse årene.

Erling Barkholt som NARs generalsekretær frem til 1.9.89 og som regnskapsfører ut dette aktivitetsåret skal ha en stor takk.

Styret vil takke de amatørteateraktive i Norden som gjennom nasjonalt og nordisk virke har vist at amatørteatret også har sin berettigede plass.

Styret ser tilbake på et år i forandring og med større utfordringer.

En håper at det er lagt grunn for en stødigere kurs og et apparat som kan ta imot morgendagens utfordringer.

Oslo, 19. mai 1990

Ella Røyseng

Formann

Oddva Nattestad

Styremedl.

Bjørn Hall-Hofsø

Styremedl.

Einar Njålsson

Nestformann

Sture Andersson

Styremedl.

Eeva-Sisko Artell

Styremedl.

Steen Noreen Larsen

Styremedl.

Nordiska konstförbundet (NKF)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordisk Kunstforbund (NKF)
Kongensgt 3
N-0153 Oslo I
Tel. 02-33 59 80

1. Institusjonens oppgave

Nordisk Kunstforbund er et representativt samarbeidsorgan for billedkunstnere i Norden, med den viktigste oppgave i faglig og kulturpolitisk sammenheng, å utveksle ideer og erfaringer, og å skape kontakt mellom kunstnere i de nordiske landene.

NKFs virksomhet de senere år har konsentrert seg om å belyse kunsten og kunstnerens stilling og oppgaver i samfunnet. Formålet er å virke til gagn for det nordiske kunstlivet og bidra til den nordiske samhørighet og kulturfellesskap. Arbeidet skjer vesentlig gjennom seminarvirksomhet og informasjonsvirksomhet utad. Eksempelvis kan det nevnes at det i løpet av de siste årene har vært arrangert seminarer som har behandlet:

- Kunstutdanningen i Norden, i samarbeid med Nordiska Konstskolan og nordiske akademier,
- Offentlig utsmykning i Norden, fulgt av utstillingen Byggnadskonst/ Bildkonst,
- Bildkonsten i TV, oppfulgt av
- Billedkunst i massemedia,
- Samisk billedkunst i oppbygningsfasen.

NKF arbeider aktivt for å utvide antallet av gjesteatelierene i Norden, og er rådgiver og samarbeidspartner for flere utvalg av institusjoner og offentlige juryer.

2. Organisasjonsbeskrivelse

NKF har seks seksjoner, de nordiske stater samt samene som kom inn som egen seksjon i 1982. Seksjonene er organisert på forskjellig vis. De har basis i kunstnerens nasjonale organisasjoner, som oppnevner seksjonsmedlemmene med minst en representant fra hovedstyret. Hver seksjon

velger sin formann. Formennene og forbundsrådsformannen utgjør arbeidsutvalget, som har minst ett fast årlig møte.

Forbundsrådet, som etter statuttene holder møte en gang i året, er NKFs styrende organ. Det velger forbundsformannen, for ett år av gangen. Møtet forsøkes lagt etter tur i de forskjellige seksjoners områder. Vedkommende arrangør sørger for at det i tillegg til det ordinære møtet blir holdt et miniseminar, tema bør være aktuelt i vertslandet. Slik holder Forbundet seg godt orientert om hva som skjer på billedkunstrådet i Norden, og innen kunstnerorganisasjonenes arbeidsområder.

Nordisk Kunstforbund arbeider aktivt for å utvide gjesteateljere i Norden. Videre innstiller seksjonene prioriteringslister til stipendier ved kunstnerkollegiet ved Circolo Scandinavo i Roma. Der har man også vært invitert som observatør ved styremøte. Kunstnerkollegiet i Roma har i over hundre år vært et viktig samlingssted for nordiske kunstnere, og NKF arbeider aktivt for at den nuværende støtte fra Nordisk Ministerråd opprettholdes. På denne måten kan nordiske stipendiater fortsatt kunne ha godt utbytte av den verdifulle virksomhet i Skandinavisk Forening.

Nordisk Kunstforbund har tilknytning til Nordiska Konstskolan i Karleby, og er representert i dens styrende organer. Seksjonene har vært skolens kontaktformidler overfor presse og myndigheter i sine land.

Forbundet administreres av sekretariatet, som ligger i Oslo, og har en daglig leder ansatt i halv stilling. Det er absolutt minimum for at man kan være bindeledd mellom de nordiske seksjonene. Under seminarer, større møter og ved store arbeidsmengder har det i tillegg vært bruk for timebetalt ekstrahjelp.

3. Virksomheten 1989

Styret (Forbundsrådet)

I 1989 har Erik Mosegård Jensen, Danmark, vært formann, og ble gjenvalgt ved Forbundsrådsmøtet i september. Jónína Guðnadóttir, Island, har fungert som nestformann, og ble også gjenvalgt i september.

Forbundsrådsmedlemmene har vært:

Danmark:	Lise Ring, formann, billedhugger Vibeke Jakobsen, sekretær Emil Hørbov, maler
Finland:	Jean-Erik Kullberg, formann, maler og grafiker Annu Eklund, billedhugger Satu Kiljunen, maler
Island:	Jónína Guðnadóttir, formann, skulptør Ása Ólafsdóttir, tekstilkunstner Helgi Gíslason, skulptør

- Norge: Thorstein Rittun, maler og grafiker
Siri Kvitvik, skulptør
Jan Brände/Ingri Egeberg, maler/
billedkunstner
- Sverige: Leif Bolter/Georg Suttner, formenn, billedhugger/maler
Pi Eriksson, maler
Hans Blidberg, sekretær
- Samene: Annelise Josefsen, formann, maler
Aage Gaup, maler
Ragnar Mathisen, billedkunstner

Alle tillitsverv har vært besatt av billedkunstnere.

Sekretariatet

Forbundssekretær og leder av sekretariatet er Solveig Tvedten Sviu. Kontorlokalet er i Kongensgt. 3, der en rekke kunstnerorganisasjoner sammen har leid en 350 år gammel bygning. En nødvendig oppussing av lokalene foregikk før innflytting i 1988, og vil bli fortsatt. I tillegg til kontorplass har man også fått lokale for Ram galleri, som drives av noen av kunstnerorganisasjonene.

Arbeidsutvalgsmøtet

Arbeidsutvalgsmøte ble holdt i Møtelokalet i Kongensgt. 3, Oslo, den 4. og 5. februar. Der møtte seksjonenes formenn og NKFs formann, Erik Mosegård Jensen. Det ble bestemt at man organiserer opprettelsen av NKFs dokumentasjonsarkiv på Sveaborg så snart som mulig, og dette ble videre vedtatt på Forbundsrådsmøtet i september. Ekstraordinært AU-møte ble holdt i Helsinki den 8. september. Der ble bl. a. behandlet NKFs organisasjonsform og hvordan Forbundet kan styrkes. Viktigste post var institusjonsrevisjonen på kulturområdet, som er foreslått av Nordisk Ministerråd. AU-møtet utarbeidet svar på de punktvisse spørsmål. Den nye Kulturhandlingsplanen og NKKK ble også gjennomdiskutert og notat utarbeidet for Forbundsrådsmøtet, der det bl. a. ble presisert at NKF er den eneste kunstnerinstitusjon i Norden, som kjenner alle kunstnerorganisasjonene.

Forbundsrådsmøtet

Finland var vertsland for årets Forbundsrådsmøte, som fant sted i Helsinki den 9. september. I forbindelse med møtet var det arrangert et miniseminar på Sveaborg den 10. september og en utflukt til Åbo. Der var en større omvisning i Åbo kunstmuseum i den pågående utstilling der av russiske avantgardemalerier.

Vedtak ble gjort under møtet om å utarbeide like ansøkningsprosedyrer for prioritering av stipendiater. Likeså ble det gjort vedtak om at alle

seksjonene sender sine møtereferater til sekretariatet, for å utvide og bedre kommunikasjonen. Det ble videre vedtatt at man utferdiger en mer representativ virksomhets- og årsberetning, og at NKF må gå inn for mer informasjonsarbeid overfor myndigheter og publikum. Ikke minst må det fremheves, at NKF er den organisasjon som gjennom 45 år har skapt kontakt og samarbeidet med billedkunstnere i de nordiske land. Vedtak ble gjort om å sende ekstra søknad om midler for å kunne oppta seksjoner fra Færøyene og Åland i Forbundet.

Ved årets slutt fikk sekretariatet melding om at det er bevilget DKK 50000 for 1990, og dermed vil Forbundet kunne utvides med de to nye medlemmer.

Den nye kulturhandlingsplanen ble påny debattert, og kommentarene omkring NKKK, som var utarbeidet på AU-møtet, ble vedtatt sendt til Nordisk Ministerråd.

Deltagere på møtet var 16 delegater fra seksjonene, forbundsrådsformannen, forbundsrådssekretæren, arrangørens sekretær og ni observatører.

Miniseminar

Miniseminaret om NKKK, betydning, organisering og forventninger ble holdt den 10. september på NKC's lokaler i Sveaborg. NKC og den nuværende funksjon ble presentert av intendant Birgitta Lönnell, der hun understreket at Nordiskt Konstcentrum måtte utvides, om det skulle bli en ny sektor, med en ny avdeling av fagfolk. Konsulent Håkan Marttinen fra finsk undervisningsministerium presenterte Nordisk Ministerråds kulturhandlingsplan, og utredet hva komitéens oppgave blir. Fra deltagerens hold ble det ikke minst debattert hva Kunstkomitéen med den nye strukturen ville komme til å innebære for NKF. Rapport fra seminaret er senere utarbeidet av forbundssekretæren.

«Nordiske Tecknare -89»

Til den nordiske tegnetriennalen i Skellefteå har seksjonene i NKF bistått med jurymedlemmer. Utstillingen har vært en suksess, og det er håp om ny konkurranse om tre år.

Konstskolan i Karleby

NKF har vært representert ved forbundsrådsformann Erik Mosegård Jensen i styret, suppleant har vært Leif Bolter fra svensk seksjon.

Circolo Scandinavo

Det gode samarbeid med kunstnerkollegiet ved skandinavisk forening i Roma har fortsatt. Sekretariatet har også i 1989 hatt besøk av og konferanse med den administrative leder, Hanne Retvig Lombardo.

Det økonomiske resultat for 1989

Den økonomiske situasjon ved årsskiftet ser bedre ut enn fjorårets, da man den gang hadde store utgifter med flytting til nytt lokale. Man fikk ikke midler til å arrangere et større seminar i Norge, og dermed ble det ikke økte utgifter ved sekretariatet i den anledning. Derimot vil man få større utgiftsposter i forbindelse med opparbeidelsen av dokumentasjonsarkivet NKF har hatt lagret på Sveaborg.

Regnskapet vil sannsynligvis balansere med ca. NOK 14 000.

Oslo, 31. desember 1989

Skandinavisk förening i Rom

Verksamhetsberättelse 1989

A. Regnskap

Som tidligere år er regnskapet revidert av kassereren ved den Svenske Ambassaden i roma, fru Marianne Tavazzi.

Regnskapet er i år blitt ført i henhold til Nordisk Ministerråds nye kontoplan, der inntektene er inndelt i to hovedkonti ("Fra Nordisk Ministerråd" og "Øvrige inntekter") med 2 underkonti hver, og utgiftene er inndelt i 3 hovedkonti ("Lønnskostnader" med 4 underkonti, "Varer og tjenester" med 8 underkonti og "Prosjekter").

Som det fremgår av regnskapet, har i 1989 inntektene i sin helhet gått med til dekning av utgiftene (diff. ca. 40000 lire). Den relativt store beholdningen pr. 31.12 1989 er en følge av fortsatt sparsommelighet, foruten fornyet utsettelse av den i flere år planlagte fornyelse og reparasjon av det elektriske anlegget. Kollegiet er gjeldfri, hvis man ser bort fra fratredelsessummen som skal utbetales til rengjøringspersonalet.

Se forøvrig kommentarene til regnskapet.

B. Virksomhet

Kollegiet har vært fullt besatt hele året med en rekke kategorier kunstnere fra samtlige nordiske land, se vedlagte liste over "Nordiske kunstnere på studieopphold i 1989", med nasjonal og kunstnerisk fordeling.

Søkermengden har fortsatt steget, og tildelingen av opphold har som tidligere blitt foretatt ved samarbeide med relevante kunstnerorganisasjoner i Norden, som vurderer faglige kvalifikasjoner og oversender prioritingslister.

Samtlige kunstnere som har fått tildelt opphold har uttrykt stor tilfredshet med Kollegiet og oppholdet generelt.

Kollegiet har også i 1989 arrangert "Åpent Hus"-kvelder hver tirsdag og fredag ettermiddag, noe både kunstnerene, de fastboende og andre tilreisende fortsatt viser å sette pris på.

Foreningen "Skandinavisk Forenings Venner" har hatt i alt 9 sammenskomster i Kollegiets lokaler, foruten 3 utflukter, se vedlagte "Virksomhetsberettelse for Skandinavisk Forenings Venner i Rom 1989". Foreningens medlemstall har steget betraktelig i de siste par årene og medlemmene møter tallrike på de diverse arrangementer.

Ifølge gjesteboken har ca. 1 300 personer besøkt Skandinavisk Forenings Kunstnerkollegium i 1989.

C. Administrasjon og økonomi

Styret hadde møte den 14. april 1989. På dette møtet ble den norske ambassadøren Torbjørn Christiansen gjenvalgt som styreformann for en ny 2-års periode.

Den danske billedhuggeren og grafikerer Sys Hindsbo ble valgt som ny tilsynsførende kunstner med tiltredelse fra september 1989. Inntil denne dato var vervet besatt av Seppo Mattinen.

Hanne Retvik Lombardo har fortsatt stått for den daglige driften, i nært samarbeide med styreformannen. Hennes status ble fra mai 1989 formelt endret til konsulent/forretningsfører, idet hun som praktiserende jurist ifølge italiensk lov ikke kan være ansatt i fast stilling. Dette innebærer selvsagt ingen endringer i hennes arbeidsoppgaver og medfører heller ikke Kollegiet større kostnader.

Som allerede nevnt under punkt A, har i 1989 utgiftene vært lik inntektene. De største utgiftspostene har som vanlig vært husleien og lønnskostnader. I tillegg har Kollegiet i år brukt ca. 18 mill. lire til inventar, i form av reparasjon og omtrekking av møblementet, anskaffelse av gardiner og moquette, etc.

Kollegiets forslag om anskaffelse av egen kunstnerbolig til tilsynsførende kunster samt omgjøring av et av Kollegiets rom til bibliotek, som ville løse de presserende problemene med plassering av Kollegiets store boksamling og ville ha medført en ekstra årlig bevilgning på ca. DKK 100 000, ble dessverre avslått i Nordisk Ministerråd.

Se ellers også her kommentarene til regnskapet.

Roma, 27 mars 1990

Hanne Retvik Lombardo
Administrativ sekretær

*BILAGA 1***Nordiske kunstnere på studieopphold i 1989**

- Jan. Trond Djupesland, N, Billedkunstner
 Katrine Gislinge og Birgitte Øland, DK, Pianist og cellist
 Lars Ranold, S, Billedhugger
 Vuokko Takala og Inari Heinonen, SF, Designer, maler
- Febr. Ulrik Jungersen (reserve for dansk billedkunstner), DK, Smyk-
 kedesigner
 Guri Dahl og Stein Inge Larsen, N, Billedkunstner og musiker
 Hildur Hákanardóttir og Þór Vigfússon, IS, Tekstilkunstner
 Rosa og Ulf Ekelund, S, Billedkunstner
- Mars Børeg og Ingeborg Kalvig, N, Fotograf
 Juhani Peltonen og Kirsti Kaartinen, SF, Forfatter
 Olly Ritteroand, DK, Forfatter, billedkunstner
 Kerstin Abram-Nilsson og Valdemar Axelsson (og Ulf Nilsson),
 S, Billedkunstner
- April Bengt V. Wall og Kristine Wall, S, Forfatter, billedkunstner
 Naja Salto, DK, Billedkunstner
 Gunnar Aune, N, Billedkunstner
 Kirsti og Päivio Pyööttiälä, SF, Billedkunstnere
- Mai Claus Egemose og Anette Østerby, DK, Billedkunstner
 Kjell Sandvik og Borghild Bredeli, N, Forfatter og billedkunstner
 Ljubi Lidströmer og Pär Gunnar Thelander, S, Billedkunstner
 Sys Hindsbo (reserve for islandsk billedkunstner), DK, Billed-
 kunstner
- Juni Kerstin Jeppson og Jan Anlin, S, Musiker og arkitekt
 Annette Damgaard, DK, Tekstilkunstner
 Sidsel og Ingolf Westbø, N, Billedkunstner og arkitekt
 Ulla Berglund og Sten Leijonhufvud (reserve for finsk billedk.),
 S, Billedkunstner og arkitekt
- Juli Milena Bonifacini, DK, Billedkunstner
 Hanne Lene Nielsen, N, Billedkunstner
 Ulla Berglund og Sten Leijonhufvud, S, Billedkunstner og arki-
 tekt
 Pröstur J. Karlsson og Angela Rowney, IS, Forfatter
- Sept. Tordis Ørjasæter, N, Forfatter
 Eivor og Lennart Schennings, S, Billedkunstner
 Elisabeth Nørby Hansen (reserve for dansk billedkunstner), DK,
 Pianist
 Kaija Wäenpää og Jari Kylli, SF, Billedkunstner
- Okt. Gro Siri Jonasen (reserve for norsk musiker), N, Musiker
 Preben Franck Stelvig og Birthe Nørreskov Louw, DK, Billed-
 kunstner

- Björg Atla og Hilmir Pétur Þormóðsson, IS, Billedkunstner
 Raija Oranen, SF, Forfatter
- Nov. Finn Have, DK, Billedkunstner
 Gertrud Stavling og Gustav Ögren, S, Billedkunstner
 Hafliði Vilhelmsson, IS, Forfatter
 Lea Mäkilä og Siiri Mikkonen, SF, Billedkunstner
- Des. Jan Krøger (reserve for svensk forfatter), DK, Forfatter
 Tuomo Klemi og Tiina Ojala, SF, Billedkunstner
 Erla Þórarinsdóttir og Halldór Ásgeirsson, IS, Billedkunstner
 Marit Lyckander og Kristian Blystad, N, Billedhuggere

Tilsynsførende kunstner:

Seppo Mattinen (og Cecilie Jakobsen), SF/DK, Billedkunstner (t. o. m. august)

Sys Hindsbo (og Karsten Frediksen), DK, Billedkunstner (fr. o. m. sept.)

I alt bortleid 44 rom, fordelt på: DK: 12 (10), N: 10 (10), S: 10 (10), SF: 7 (8), IS: 5 (6), hvorav 26 rom til billedkunstnere, 9 til forfattere, 4 til musikere, 2 til tekstilkunstnere, 2 til designere, 1 til fotografer (* tallene i parentes angir fordelingen før utdeling av reserveplasser).

Totalt antall gjester: 76, fordelt på: 31 billedkunstnere, 9 forfattere, 6 musikere, 4 arkitekter, 2 tekstilkunstnere, 1 fotograf, 23 andre (medfølgende ektefeller o.a.)

BILAGA 2

Virksomhetsberettelse for Skandinavisk Forenings Venner i Roma 1989

Bestyrelse

Formann: Bengt Frykman (jan.–mai), Dan Thygesen (juni–des.)

Nest-

formann: Per Österholm

Sekretær: Hanne Retvik Lombardo

Kasserer: Katja Ancilotto

Medlemmer: Ellen Thomsen, Arne Gjermundsen

Suppleanter: Lars Bergquist, Helena Valentini, Carin Ljungman

17. jan.: Foredrag av Prof. Carl Nylander om luftforurensningens innvirkning på Romas antikke monumenter.

9. feb.: Generalforsamling og musikkaften med den norske Astrid Tafjord.

14. mars: Foredrag av den danske forfatter og billedkunstner Olly Ritterband.

11. apr.: Ekstra generalforsamling og musikkaften med St. Lukaskoret.

- 30 apr.: Valborgsmesseaften på "Da Amelindo" med et svensk sangkor.
20. mai: Utflukt til Lunghezza og Tivoli. Malcolm Munthe viste rundt på slottet i Lunghezza.
- 30 mai: Musikkaften med den norske Gunn Kristin Aune. Bengt Frykman tok avskjed med Skandinavisk Forenings Venner i Roma med gitar og sang.
- 23 juni: Midtsommeraften, St. Hansaften. Maistang og dans til det italienske jazzband – LEX BAND – .
4. okt.: Musikkaften med Musikhøyskolens kor fra Frederiksberg.
- 25 okt.: Utflukt til Castel Gandolfo og Nemi. Lic. Phil. Patrick Krage-lund viste rundt i parken ved Pavens sommerslott. Lunsj i Nemi på restaurant "Il Ramo D'Oro".
16. nov.: Foredrag av Dr. Barbro Frizell om arkeologiske studier på Sardinia.
13. des.: Luciaaften med den svenske kirkes luciagog bestående av au pair piker. Allsang med skandinaviske julesanger.

Nordkalottmuseet

Verksamhetsberättelse 1989

1. Nordkalottmuseets uppgift

Nordkalottmuseet är ett samarbetsorgan för större museer på Nordkalotten. Dess uppgift är att verka för ett ökat kulturellt och musealt utbyte på Nordkalotten och härigenom stärka det nordiska kulturella samarbetet. Verksamheten består främst i produktion av vandringsutställningar med nordkalotttema för i första hand turnéer på Nordkalotten.

2. Organisation

Medlemskap kan ges till alla museer på Nordkalotten med minst två heltidsanställda medarbetare med vetenskaplig kompetens. Nordkalotten definieras i detta sammanhang som Nordland, Troms och Finnmarks fylken i Norge, Västerbottens och Norrbottens län i Sverige samt Lapplands och Uleåborgs län i Finland. Fram till 1989 års årsmöte i september ingick tretton museer i Nordkalottmuseet. I samband med årsmötet godkändes ansökan om medlemskap till ytterligare två museer, Silvermuseet, Arjeplog och Uleåborgs Konstmuseum, Uleåborg, (dvs. medlemmar fr. o. m. 1990).

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget	Bokslut 1989	Avvikelse
Projekt	193 000	193 000	± 0
Övriga kostnader	40 000	34 000	+ 6
Intäkter	10 000	11 000	+ 1

3.2 Beskrivning av verksamheten

3.2.1 Medlemmar i Nordkalottmuseet:

Norge: Rana museum, Mo i Rana
 Nordland fylkesmuseum, Bodö
 Tromsö museum, Tromsö
 Finnmarks museums­lag, Finnmark
 Troms museums­lag, Gratangsbotn

Finland:	Pohjois-Pohjanmaan museo, Oulu Tornionlaakson maakuntamuseo, Tornio Lapin maakuntamuseo, Rovaniemi Aineen Taidemuseo, Tornio
Sverige:	Ajtte Samemuseum, Jokkmokk Nottbottens museum, Luleå Skellefteå museum, Skellefteå Västerbottens museum, Umeå

3.2.2

Arbetsutskottet har under 1989 bestått av Anders Huggert ordf., Elisabeth Rasch sek., och Sven Sollander kassör, samtliga anställda vid Västerbottens museum, Umeå. 1989 års årsmöte ägde rum 27–29/9 i Luleå. Årsmötesprotokollet är tidigare insänt.

3.2.3 *Under 1989 har följande produktioner slutredovisats:*

”Stenrike Nordkalotten” (Tromsö museum)

3.2.4 *Under produktion var 1989*

”Torsken” (Tromsö)

”Valfångst” (Finnmarks museumslag)

”Bottniska kontakter” (Skellefteå)

”Samiska bilder” (Umeå)

”Gränslös folkmusik” (Rana museum)

3.2.5

Turné av 15 utställningar har ägt rum enligt plan insänd i anslutning till årsmötesprotokollet.

Umeå i maj 1990

Elisabeth Rasch
Sekreterare

Anders Huggert
Ordförande

Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén

Verksamhetsberättelse 1989

1. Syfte och organisation

Stadgar för kommittén fastställdes av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i oktober 1988 med ikraftträdande fr. o. m. 1989. Kommitténs uppgift är att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på litteratur- och folkbiblioteksområdet i Norden. Kommittén fungerar som rådgivande och initiativtagande organ under ministerrådet. Till kommitténs arbetsuppgifter hör att förvalta ordningarna för stöd till översättning av nordisk litteratur till andra språk i Norden och till nordiskt folkbildningssamarbete. Förvaltningen av stödordningarna har av kommittén delegerats till två arbetsgrupper, en för översättningsstödet och en för folkbibliotekssamarbetet.

Kommittén består av 13 medlemmar, som representerar språkområdena i Norden.

Sekretariat för kommittén är ministerrådssekretariatet, som också har hand om medelsförvaltningen.

2. Verksamhet 1989

Under det första verksamhetsåret har kommitténs arbete präglats av genomgång och prioritering av de stadgeenliga arbetsuppgifterna.

Vid sitt första möte framhöll kommittén betydelsen av att bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, som enligt stadgarna skulle höra till kommitténs ansvarsområde, är sammansatt av personer med särskild kompetens för uppdraget. Man ansåg det vidare riktigast att bedömningskommittén som tidigare utses av ministerrådet. Kommittén föreslog därför att administrationen av Nordiska rådets litteraturpris skulle lyftas ut ur kommitténs arbetsområde och såsom tidigare förvaltas särskilt. Ministerrådet har bifallit kommitténs förslag.

Kommittén har påbörjat en utredning kring behov av och möjligheter till samnordisk utbildning av skönlitterära översättare. Det förväntas att en kartläggning och behovsanalys skall kunna genomföras under 1990.

De nordiska författarkurserna på Biskops Arnö överförs fr. o. m. 1990 till kommitténs ansvarsområde. Kommittén har under året beslutat fortsätta finansieringen av kurserna med ett bidrag över sin budget.

Mot bakgrund av erfarenhet av bl. a. utgivningen av broschyren Läs

något nordiskt och det bokdistributionsprojekt, som drivits på försöksbasis av Hässelby kulturcentrum, har kommittén inlett diskussioner om möjligheterna till effektivare litteraturinformation. Kommittén har även beviljat medel för ett projekt, som skall se på förutsättningarna för ett nordiskt bohandlarnät.

Kommittén har beretts möjlighet att avge synpunkter beträffande en eventuell revision av stadgarna för Nordiska rådets litteraturpris. Kommittén, som enligt stadgarna speciellt skall beakta litteratur för barn och ungdom, beslutade att i sitt yttrande föreslå inrättande av ett särskilt nordiskt pris för denna litteratur. Samtidigt har kommittén avvisat ansökningar från olika intressegrupper om stöd till priser och tävlingar på området med hänvisning till att resurserna inte bör splittras på så likartade aktiviteter.

I enlighet med stadgarna har kommittén och dess arbetsgrupper även fungerat som remissinstans vad gäller ansökningar till Nordiska kulturfonden.

Kommittén har under året på grundval av förslag från de två särskilt tillsatta arbetsgrupperna fastställt riktlinjer för fördelningen av översättningsstöd och stöd till nordiskt folkbibliotekssamarbete. De nya reglerna överensstämmer i huvudsak med tidigare praxis, som tillämpades ännu under 1989 i avvaktan på reviderade regler.

2.1 Översättnings- och översättarstöd

Under året behandlade den ena av de särskilt tillsatta arbetsgrupperna 165 ansökningar om översättningsstöd till ett sammanlagt belopp på 4412450 DKK. De beviljade bidragen (*bilaga*) uppgick till sammanlagt 1814700 DKK, fördelade på 105 översättningar. Dessutom beviljades 4 översättarstipendier på grundval av 9 ansökningar.

Arbetsgruppens medlemmar lämnade under året bidrag till broschyren *Läs något nordiskt*.

2.2 Folkbibliotekssamarbete

Arbetsgruppen för folkbibliotekssamarbete beviljade anslag till 5 samarbetsprojekt:

En förstudie för en komparativ studie av folkbiblioteksverksamheten i Norden

Projekt om skriftkultur och mediabruk i nordiska familjer

Kurs om dimensionering och utveckling av samlingar

Kurs om biblioteksbetjäning för äldre (uppföljningskurs)

Synliggörande – folkbibliotekens profil och innehåll

Vidare har arbetsgruppen hos Danmarks Biblioteksskole beställt en rapport om EG och Norden som underlag för diskussion inom gruppen och litteratur- och bibliotekskommittén om eventuella samarbetsmöjligheter och -projekt.

Frågan om ljud, punkt och video på biblioteksområdet har av kommittén överförs till arbetsområdet för arbetsgruppen för folkbibliotekssamarbete. På grundval av en kartläggning har arbetsgruppen beslutat föra ett tidigare inlett arbete vidare inom ramen för samarbetsmöten för sakkunniga på området i de skilda länderna.

Arbetsgruppen arbetar i nära kontakt med fältet i de skilda nordiska länderna. Det sker genom att nationella bakgrundsgrupper kan sammanställas, bestående av representanter för biblioteksmyndigheter, bibliotek, utbildnings- och forskningsinstitutioner samt fackliga organisationer på området. Denna samarbetsform på nationellt plan ger ett forum för information om stödmöjligheter och diskussion om nya samarbetsinitiativ och -behov för vidare behandling i den nordiska arbetsgruppen. Den säkrar också att nya idéer arbetsgruppen diskuterar i de flesta fall har prioriterats nationellt.

Samarbetet mellan de vetenskapliga biblioteken hör in under NORDINFO:s arbetsområde. NORDINFO har dock också ansvar för frågor rörande informationsteknologi och dokumentation på folkbiblioteksområdet och har kompletterats med två medlemmar, som representerar detta område. Det är därför anledning för arbetsgruppen att samarbeta med NORDINFO om vissa projekt, som t. ex. rörande frågor om fjärrlån. Samarbetet har redan konkret tagit sig uttryck i delfinansiering av projekt. På sekretariatsplan hålls en löpande kontakt och skriftlig information i form av protokoll och liknande distribueras för ömsesidig information.

3. Bokslut 1989 och budget 1990

	1989	1990
Administrativa kostnader	420 000	440 000
Översättningsstöd och stipendier	1 900 000	2 160 000
Folkbibliotekssamarbete	547 000	900 000
Bidrag till författarförbunden	35 000	
Nordiska författarkurser		350 000
Nordisk översättarutbildning		20 000
Läs något nordiskt	16 000	30 000
Nordiskt bokhandlarnät		150 000
Ej disponerat	595 000	
	<u>3 513 000</u>	<u>4 050 000</u>

*BILAGA***Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén – Anslag 1989**

<i>Stipendier</i>		DKK
Eino Kuokkanen	översättning från samiska till finska av Kirsti Palttos Johanas	30 000
Laila Stien	översättning från samiska till norska av Nils-Aslak Valkeapääs Ruoktu väimmus	30 000
Anders O. Eira	översättning från norska till samiska av böcker av Stig Holmås, Katarina Taikon, Ikuku Wakasa och Antti Javala	15 000
Maria Nikka	översättning från isländska till svenska av Sigrún Eldjárns Bétveir bétveir	6 000
SUMMA stipendier 1989		81 000
<i>Översättningsstöd</i>		
<i>Till danska</i>		
från finska	Liisa Silander Kaikki Pelissä Tellerup Forlagsaktieselskab, Danmark	5 000
	Sinnika Laine Silkkiuikku Gyldendal, Danmark	9 800
	Saara Sarkkinen Töitä mun fajjalle Tellerup Forlagsaktieselskab, Danmark	8 400
från grönländska	Augo Lyngé Ukiut 300-nngornerat Atuakkiorfik, Grønland	12 000
	Otto Sandgren Nordstjernen Otto Sandgreens Forlag, Grønland	15 000
från isländska	Einar Kárason Gulleyjan Gyldendal, Danmark	10 000
från norska	Tormod Haugen Farlig ferd Gyldendal/Børnebogredaktionen, Danmark	7 000

Stipendier

DKK

Ketil Bjørnstad	12 000
G-mol balladen	
Forlaget Cicero, Danmark	
Jon Michelet	8 000
Le Coconut	
Forlaget Vindrose a.s., Danmark	
Tove Nielsen	6 000
I stedet for dinosaurer	
Modtryk, Danmark	
Sissel Lie	5 000
Løvens hjerte	
Forlaget Vindrose a.s., Danmark	
Espen Haavardholm	18 000
Mannen fra Jante	
Den Schønbergske Forlag A/S, Danmark	
Paul Leer-Salvesen	5 000
Efter drapet	
Forlaget Kimære, Danmark	
Lars Saabye Christensen	6 000
Herman	
Forlaget Klim, Danmark	
Lisbeth Hiide	8 500
Dame med neb	
Tiderne Skifter A/S, Danmark	
Kari Bøge	6 000
Svanesang	
Carlsen Forlag, Danmark	
Herbjørg Wassmo	30 000
Dina's bok	
Modtryk, Danmark	
från svenska	
Peter Englund	15 000
Poltava. Berättelsen om en armés undergång	
Lindhart og Ringhof Forlag, Danmark	
Reidar Jönsson	12 000
En hund begravet	
Forlaget Fremad A/S, Danmark	

<i>Stipendier</i>		DKK
	Karl Rune Nordkvist Solens barn Forlaget Piraco, Danmark	8 000
	P. C. Jersild Fem hjärtan i en tändsticksask Samlerens Forlag, Danmark	17 000
	Sun Axelsson Nattens årstid Forlaget Per Kofod ApS, Danmark	14 000
	Per Svensson Den gröna själen Forlaget Kimære, Danmark	10 000
	Maria Gripe Skugg-Gömmen Gyldendal, Danmark	30 000
	Sture Dahlström Den stora blondino Modtryk, Danmark	12 000
	Bernt Danielsson Häri från till Kim Høst & Søns Forlag, Danmark	5 000
	Jan Myrdal Tolv på det trettonde Samlerens Forlag, Danmark	13 000
	Theodor Kallifatides Bönder och Herrar Forlaget Rhodos, Danmark	35 000
	Niklas Rådström Månen vet inte Samlerens Forlag, Danmark	15 000
	Sven Delblanc Ifigenia Hekla Forlag, Danmark	12 000
<i>Till finska från färöiska</i>	Hedin Bru 13 berättelser ur följande verk: Fjallaskuggin (1939), Flokatroll (1948), Purkhus (1966) och Buravurin (1971) Sahlgrens förlag Ab, Finland	5 000

<i>Stipendier</i>		DKK
från isländska	Svava Jakobsdóttir Gunnlaðar saga Kustannusosakeyhtiö Otava, Finland	27 000
	Njörður P. Njarðvík Í flæðarmálinu Kustannusosakeyhtiö Otava, Finland	14 000
från norska	Ingvar Ambjørnsen Hvite niggere Kirjayhtymä Förlag, Finland	10 000
	Dag Solstad Roman 1987 Gummerus Oy, Finland	30 000
	Tormod Haugen Farlig ferd Werner Söderström Osakeyhtiö, Barn- och ungdomsböcker, Finland	8 000
från svenska	Sigrid Combüchen Byron Werner Söderström Osakeyhtiö, Finland	30 000
	Peter Englund Poltava Art House Oy, Finland	20 000
	Ulla-Lena Lundberg Leo Gummerus Oy, Finland	20 000
	S. Larsson/E. Runefelt/M. Kandre Antologi med dikter Gummerus Oy, Finland	25 000
	Kjellström/Ternhag/Rydving Om jojk Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Finland	10 000
	Lars Huldén Jag blir gammal kära du/Mellan jul och ragnarök/Judas Iskariot Samfundets årsbok Werner Söderström Osakeyhtiö, Finland	20 000

<i>Stipendier</i>		DKK
	Maria Gripe Skugg-gömman Bokförlaget Tammi, Finland	15 000
	Anna-Lisa Bäckman Resan till kungariket Stödföreningen för sverige-finsk litteratur/KIRJAKONE, Sverige	14 000
	Solveig Emtö Eldvagnarna Sahlgrens förlag Ab, Finland	25 000
<i>Till färöiska</i>		
från danska	Cecil Bødker Silas og den sorte hoppe Bókadeild Føroya Lærarafelags, Færøerne	32 500
	Cecil Bødker Silas og Ben-Godik Bókadeild Føroya Lærarafelags, Færøerne	35 000
	Leif Esper Andersen Heksefeber Bókadeild Føroya Lærarafelags, Færøerne	11 000
från svenska	Bertil Wahlquist Vikingarnas vilda lekar N. B. – Forlagid Á. Káta Hornunum, Færøerne	40 000
	Flera svenska författare 12 noveller Jákup í Skemmuni Nýlendi, Danmark	40 000
<i>Till grönländska</i>		
från danska	Hans Vejleskov Forældre og børn Atuakkiorfik, Grønland	5 000
	Hans Vajleskov Børns leg: En ”alvorlig” sag Atuakkiorfik, Grønland	5 500
	Ole Lund Kirkegaard Mig og bedstefar – og så Nisse Pok Atuakkiorfik, Grønland	4 500

<i>Stipendier</i>		DKK
	Flera författare Nordiske folkeeventyr Atuakkiorfik, Grønland	9 500
från norska	Mette Newth Bortførelsen Atuakkiorfik, Grønland	25 000
från flera språk	Red.: Jørgen Pjettursson Itinermuk takorloorlugu, atuakkiat Nuna- nit Avannarlernerisut (antologi med nor- diska författares verk) Pilersuiffik, Grønland	40 000
<i>Till isländska</i>		
från danska	Bjarne Reuter Den cubanske kabale Bókaútgáfan Iðunn, Island	15 000
	Mikael Strunge/Sören U. Thomsen Urval ur böcker Sögusnældan, Island	30 000
från finska	Antti Tuuri Ameriikan raitti Setberg Bókaútgáfa, Island	50 000
från norska	Mette Newth Bortførelsen Bókaútgáfan Iðunn, Island	15 000
	Jon Michelet Vår afrikanske eksplosjon Bókaútgáfan Iðunn, Island	5 000
	Herbjørg Wassmo Det stumme rommet Mál og menning forlag, Island	25 000
	Roy Jacobsen Det nye vandet Almenna bókafélagið, Island	11 000
från svenska	Tomas Tranströmer Dikter i urval Bokförlaget Urta, Island	18 000

<i>Stipendier</i>		DKK
<i>Till norska</i>		
från danska	Villy Sørensen Apollons oprør C. Huitfeldt Forlag A/S, Norge	14 000
	Martha Christensen Dansen med Regitze Tiden Norsk Forlag, Norge	8 000
	Iben Melbye Moonie H. Aschehoug & Co (W. Nygaard), Norge	5 000
	Peter Hoeg Forestilling om det tyvende århundrede H. Aschehoug & Co., Norge	44 000
från samiska	Jovvna-Ande Vest Cáhcegáddái nohká boazobálggis H. Aschehoug & Co (W. Nygaard), Norge	16 000
från svenska	Viveca Sundvall Mimmi och kalla handen N. W. Damm & Søn a.s, Norge	5 000
	Flera svenska författare Solkatter N. W. Damm & Søn a.s, Norge	15 000
	Inger Alfvén S/Y Glädjen Grøndahl & Søn Forlag A.s, Norge	15 000
	Sven Delblanc Moria land Gyldendal Norsk Forlag A/S, Norge	15 000
	Marie Gripe Skugg-gömmen H. Aschehoug & Co (W. Nygaard), Norge	20 000
	Göran Tunström Indien – en vinterresa J. W. Cappelens Forlag a.s, Norge	20 000
	Per Nilsson Viktiga saker J. W. Cappelens Forlag a.s, Norge	5 000

Stipendier

DKK

Peter Pohl 20 000

Vi kallar honom Anna
Gyldendal Norsk Forlag, Norge

Olof Lagercrantz 11 000

Färd med Mörkrets hjärta
Bokvennen Forlag (Majorstuen Antikva-
riat), Norge*Till samiska*

från norska

Kirsti Birkeland 51 000

Staloeer trot at månen er et bål
Sámi Girjjit, Sverige

från svenska

Kai Söderhjelm (garantibelopp) 78 000

Skidlöparna
Sámit Girjjit, Sverige*Till svenska*

från danska

Peter Hoeg 20 000

Forestilling om det tyvende århundrede
Norstedts Förlag AB, Sverige

Villy Sørensen 15 000

Apollons oprør – de udødeliges historie
Bokförlaget Atlantis AB, Sverige

Poul Vad 50 000

Hammershøi – Værk og liv
Bokförlaget Atlantis AB, Sverige

Iben Melbye 10 000

Moonie
Rabén & Sjögren Bokförlag, Sverige

Bjarne Reuter 5 000

Månen over Bella bio
Rabén & Sjögren Bokförlag, Sverige

Henrik Nordbrandt 7 000

Violinbyggernes by
Ellerströms förlag AB, Sverige

Anne Marie Ejrnæs 25 000

Kvindernes nat
Norstedts Förlag AB, Sverige

<i>Stipendier</i>		DKK
från finska	Antti Tuuri Talvisota Norstedts Förlag AB, Sverige	15 000
	27 finska författare Moderna finska berättare Alba, Sverige	15 000
	Paavo Haavikko Yritys omaksikuvaksi Bokförlaget Atlantis, Sverige	20 000
	Timo K. Mukka Tabu Strandbergs förlag, Sverige	11 000
från isländska	Flera isländska författare Noveller ur olika verk Boklaget för södra Finland, Finland	5 000
	Ragnar Arnalds Sveitاسinfónía Leikur s.f., Island	8 000
	Svava Jakobsdóttir Gunnlaðarsaga Norstedts Förlag AB, Sverige	30 000
från norska	Espen Haavardsholm Mannen fra Jante, et portrett av Aksel Sandemose Bokförlaget Forum AB, Sverige	20 000
	Tormod Haugen Farlig ferd Norstedts Förlag AB, Sverige	10 000
	Dag Solstad Roman 87 Norstedts Förlag AB, Sverige	20 000
	Torborg Nedreaas Trylleglasset Strandbergs Förlag, Sverige	15 000
	Jon Fosse Naustet Albert Bonniers Förlag AB, Sverige	10 000

	Torborg Nedreaas	20 000
	Musikk fra en blå brønn	
	Strandbergs Förlag, Sverige	
	Torborg Nedreaas	20 000
	Ved neste nymåne	
	Strandbergs Förlag, Sverige	
	Bjørg Vik	15 000
	Små nøkler store rom	
	AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Sverige	
	Edvard Hoem	30 000
	Ave Eva	
	Bokförlaget Forum AB, Sverige	
	Rune Belsvik	5 000
	Alle de fine jentene	
	AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Sverige	
från samiska	Ellen-Sylvia Blind	12 000
	Delar av böckerna: Pccalat gå dân, Sogas	
	sohkii och en dikt ur Muiutut ja jurgadat	
	samt en del gamla och nya dikter, ej tidi-	
	gare utgivna	
	Ellen-Sylvia Blind, Sverige	
SUMMA översättningsstöd 1989		1 814 700

Nordiska ungdomskommittén

Verksamhetsberättelse 1989

1. Syfte och organisation

Ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) fastställde nya stadgar för kommittén i november 1989. Enligt dessa skall kommittén verka för att öka kännedomen om och förståelsen av kulturella, politiska och sociala frågor bland barn och ungdom i de nordiska länderna samt verka för ökad nordisk samverkan på området i internationella sammanhang. Som rådgivande organ skall kommittén ta initiativ till utveckling av samarbetet och yttra sig som sakkunnigorgan. Kommittén har vidare ansvar för fördelning av projekt- och organisationsstöd till landsomfattande, stödberättigade ungdomsorganisationer samt stöd till samarbetsprojekt i lokal och regional regi. Reviderade riktlinjer för fördelningen av detta stöd fastställdes av kommittén i november 1989 (*bilaga 1*). Kommittén skall även bevaka sitt verksamhetsområdes intressen i tvärfackliga sammanhang.

Kommittén består av tretton medlemmar, två från vart och ett av de nordiska länderna samt en från vart och ett av de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland. Av ländernas representanter företräder den ena barn- och ungdomsorganisationerna och den andra offentliga myndigheter.

Ministerrådets sekretariat fungerar som kommitténs sekretariat.

2. Verksamhet 1989

Kommitténs budgetanslag uppgick 1989 till 3 824 000 DKK. Härutöver kunde kommittén disponera över återföringar av beviljade medel och ej disponerade medel från tidigare år (huvudsakligen återbetalade bidrag, som inte kunnat återdisponeras av kommittén 1988). Denna volym-/aktivitetsökning är dock endast skenbar, eftersom tilläggsbeloppen väsentligen hänför sig till projekt, som inte kunnat realiseras.

Den största delen av budgeten disponeras som stöd till samarbetsprojekt både mellan landsomfattande organisationer och mellan lokala arrangörer samt som stöd till utveckling av organisatoriska kontakter. De beviljade anslagen redovisas i bifogade förteckningar (*bilaga 2–4*). Nedan följer en översikt över ansökningarnas och anslagens fördelning på de tre stödordningsavsnitten.

	Ansökt				Beviljat			
	Ant. ans.	%	Belopp	%	Ant. bev.	%	Belopp	%
Organisationsstöd	33	11	2 798 700	15	26	15	1 100 000	26
Projektstöd	141	46	11 293 900	58	88	49	2 295 000	54
Lokalt/regionalt stöd	132	43	5 260 000	27	64	36	832 000	20
	306	100	19 352 600	100	178	100	4 227 000	100
Procent av ansökt					58 %		22 %	

Såsom framgår av översikten har endast drygt hälften av de under kalenderåret 1989 behandlade ansökningarna kunnat beviljas. Det beviljade beloppet representerar i sin tur endast 1/3 av det ansökta beloppet, vilket är uttryck för en hård prioritering och genomgång av ansökningarnas budgetar. Andelarna blir mindre om man bortser från organisationsstödet, som beviljas som *ett* anslag per organisationsgrupp och enligt bestämda kriterier, vilket innebär att ansökningsmängden har en ganska naturlig begränsning.

Fr. o. m. 1989 har kommittén infört en beredningsprocedur, som innebär att ansökningarna före behandlingen i kommittén genomgås av ordföranden och vice ordföranden tillsammans med sekretariatet. Denna ordning underlättar behandlingen i kommittén, som därmed får möjlighet att ägna sig åt andra, mer övergripande frågor och diskussioner.

Kommittén har även i andra sammanhang utnyttjat arbetsgrupper.

Som uppföljning av Europarådets ungdomsministermöte 1988 tillsatte kommittén våren 1989 en arbetsgrupp för att se på samarbetsmöjligheterna kring införandet av ungdomskort i de nordiska länderna. Detta initiativ ledde till att samarbete mellan de nordiska ungdomskortsorganisationerna (motsv.) kunde etableras, vilket visat sig vara nyttigt från informations- och erfarenhetsutbytessynpunkt. Tack vare arbetsgruppens insatser kan de nordiska länderna presentera gemensamma nordiska hållningar och resultat vid nästa ungdomsministerkonferens, som hålls i Lissabon sommaren 1990.

Kommittén har under 1989 fångat upp ett organisationsinitiativ om en "nordisk ungdomshandbok". Tanken med projektet är att få fram en dokumentation som kan vara till nytta för ungdomens mobilitet och nordiska orientering. Dokumentationen skall ges en flexibel struktur så att föråldrade informationer snabbt och enkelt kan bytas ut. Vidare skall hänsyn tas till europeisk dokumentation av liknande art i syfte att om möjligt samordna de nordiska initiativen med motsvarande europeiska. Även i detta fall bereds frågan av en arbetsgrupp med sikte på beslut under 1990 om genomförande av projektet.

Med utgångspunkt i kulturhandlingsplanen och de nya stadgarna kommer kommittén under året att lägga fram ett arbetsprogram, där de viktigaste arbetsuppgifterna i den närmaste framtiden skall skisseras. Ett centralt ämne i detta program blir frågan om ungdomssamarbetet i Europa. Kommittén har redan tagit initiativ till ett möte med nordiska representanter i europeiska samarbetsorgan. Mötet hålls 14.3.1990 och kan förväntas bli följt upp med nya kontakter och samråd.

I enlighet med sina stadgar har kommittén under 1989 även fungerat som remissorgan, huvudsakligen vad gäller ansökningar till Nordiska kulturfonden på barn- och ungdomsområdet.

3. Budget 1990

Inom anslagsramen på 4 115 000 DKK har kommittén hösten 1989 gjort upp följande detaljbudget för 1990:

Mötesverksamhet	260 000
Organisationsstöd	1 255 000
Projektstöd	1 800 000
Lokalt och regionalt stöd	800 000
Summa	<u>DKK 4 115 000</u>

Härtill kan – som under tidigare år – komma återbetalningar och återföringar av ej disponerade anslag.

*BILAGA 1***Riktlinjer för fördelning av stöd till nordiskt ungdomssamarbete**

(Fastställda av Nordiska ungdomskommittén vid möte 23–24.11.1989)

1. *Organisationsstöd* kan beviljas till organisatoriskt samarbete mellan landsomfattande och nationellt stödberättigade nordiska barn- och ungdomsorganisationer. Bidrag beviljas för planering och utveckling av organisationernas nordiska samarbete. Stöd beviljas endast till organisationer med ett fast organiserat samarbete mellan nationellt stödberättigade organisationer i minst tre nordiska länder och med en regelbunden verksamhet även utöver rent organisatoriska kontakter.

Organisationsstödet omfattar inte idrottsorganisationer och fackliga organisationer.

2. *Projektstöd* kan beviljas för samarbete mellan minst tre landsomfattande nordiska barn- och ungdomsorganisationer. För att få stöd skall ett projekt ha som syfte att främja nordiskt samarbete. Stödberättigade projekt kan vara seminarier, kurser, möten, konferenser, läger, publikationer och liknande.

Projekten bör ta sikte på att nå ut till breda ungdomsgrupper och syfta till att stärka och utveckla det nordiska ungdomssamarbetet. Särskild hänsyn tas till nya initiativ till försöks- och utvecklingsarbete samt till att så många länder som möjligt deltar.

Projektstödet omfattar inte idrottsorganisationer eller organisationer som bedriver rent facklig verksamhet. Stöd kan beviljas till elev- och studentorganisationer för projekt, som inte direkt avser facklig verksamhet.

Bidrag beviljas till arrangören, inte direkt till enskilda deltagare eller nationella representanter i ett samarbetsprojekt.

Ett projekt skall omfatta minst två nationellt stödberättigade organisationer. Den organisation, som står som ansökare, behöver inte vara nationellt stödberättigad.

De samiska ungdomsorganisationerna betraktas som stödberättigade inom ramen för projektstödet.

3. *Stöd till lokalt och regionalt samarbete* kan beviljas för samarbete mellan barn- och ungdomsorganisationer och andra grupper, som är lokalt eller regionalt verksamma och som arbetar för och bland barn och unga. Stöd beviljas inte till samarbetsprojekt i regi av offentliga myndigheter eller institutioner.

Projekten bör ta sikte på att nå ut till breda ungdomsgrupper och syfta till att stärka och utveckla det nordiska ungdomssamarbetet. Särskild hänsyn bör tas till nya initiativ till försöks- och utvecklingsarbete samt till att så många länder som möjligt deltar.

Stöd beviljas inte för idrottssamarbete eller för elevutbyte under skolåret.

Stöd beviljas inte för samarbetsprojekt mellan ett land och ett självstyrande område inom samma riksgränser.

BILAGA 2

Fördelat organisationsstöd 1989

Organisation	Anslag
<i>Partipolitiska organisationer</i>	
Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom	120 000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden	32 000
Nordiska Centerungdomens Förbund	89 000
Nordens konservativa Studentunion	21 000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund	37 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen	89 000
Samarbejdskomiteen for Demokratiske og Kommunistiske Ungdomsforbund i Norden	20 000
Sammenslutningen av sosialistiske ungdomsorganisationer i Norden	21 000
<i>Kristna organisationer</i>	
Frälsningsarméns Scout och Ungdom	21 000
KFUM og KFUK i Danmark	47 000
FDF/FPF Frivilligt Dreng- og Pige Forbund	10 000
Metodistkirkens Nordiske Ungdomsråd	21 000
Samarbejdskomiteen for de Nordiske Misjonsforbunds Ungdomsforbund	21 000
Nordisk Indremissions Ungdomsråd	32 000
Nordisk Katolsk Ungdomsråd	16 000
Nordisk samarbejdsråd for de kristne studentbevægelsene	10 000
Samarbetsorganet for de evangeliska student- og skoleungdomsrørelsene	16 000
<i>Nykterhetsorganisationer</i>	
Nordens Godtemplarungdomsråd	84 000
<i>Scoutorganisationer</i>	
Nordisk Samarbejdskomité	63 000
<i>Barnorganisationer</i>	
Arbetarrørelsens Barnorganisationer i Norden	79 000

Kultur- och bygdeorganisationer

Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde	100 000
Nordisk Amatør Musik Union	15 000
NORBUSAM	15 000
Föreningarna Nordens Ungdomsrepresentantskap	57 000

Serviceorganisationer

Nordisk ICYE	12 000
NORDKULTUR	16 000

Andra organisationer

Natur og Ungdom	15 000
Nordisk Ungdoms Kommitte v/Dansk Blindesamfunds Ungdom	16 000
Ungdom og Fritid i Norden	52 000

Nationalkomitéer

Dansk Ungdoms Fællesråd	115 000
Antal beviljningar: 30	DKK 1 262 000

BILAGA 3**Anslag till projektsamarbete 1989**

Anslagsmottagare och projekt	Anslag
<i>Partipolitiska organisationer</i>	
Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom	60 000
Konference: EF og Norden, feb. 90, Danmark	
Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom	20 000
International solidaritet, april 90, Finland	
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden	15 000
Seminarium: Folkepensionen – Fordelingspolitik, marts 90, Norge	
Nordiska Centerungdomens Förbund	60 000
Seminarium och sommarläger: Västnorden	
24.7 – 7.8.90, Ísland/Färöarna	
Nordens Konservativa Studentunion	15 000
Seminarium: Ekonomisk struktur i Norden	
16 – 18.2.90, Stockholm	
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund	15 000
Seminarium: Nordisk utbildningspolitik	
13 – 14.1.90, Stockholm	

Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund Seminarium: Den nordiska socialpolitiken 31.3–1.4.90, Oslo	15 000
Moderata Ungdomsförbundet i Västerbottens län Nordisk konservativ vinterskola 21–25.2.90, Sverige	20 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen, Moderata Ungdomsförbundet, NUU:s Östeuropaseminarium 16–18.2.90, Helsingfors	15 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen, Moderata Ungdomsförbundet, NUU:s kampanjseminarium 15–18.6.90, Stockholm	15 000
Samarbetskommittén för demokratiska och kom- munistiska ungdomsförbund i Norden Seminarium: Vänstern i Norden inför 90-talet våren 1990, Sverige	20 000
Sammenslutningen av sosialistiske ungdomsorgani- sationer i Norden Seminarium: Nordisk solidaritet og internasjo- nelt arbeid, feb. 90, Oslo	15 000
Sammenslutningen av sosialistiske ungdomsorgani- sationer i Norden Seminarium: Miljøet i våre felles havområder juni 90, Tørshavn	15 000
SFU, SU og DKU Sommertræf 90 22–28.6.90, Danmark	50 000
<i>Kristna organisationer</i>	
Norges Kristelige Studentforb. Palestinaseminarium, feb. 90, Norge	15 000
<i>Nykterhetsorganisationer</i>	
Nordens Godtemplarungdomsråd Seminarium: Indvandrere og racisme 2–4.3.90, Göteborg	20 000
Nordisk Union Alkoholfri trafik Nordiskt trafik- och miljöpolitiskt seminarium 20–22.4.90, Göteborg	20 000
<i>Scoutorganisationer</i>	
Bandalag íslenskra skáta ISHIKE 90 7–16.4.90, Nordöstra Island	60 000

Barnorganisationer

Arbejderbevægelsens Børneorganisation i Norden Børnekultur og miljølejr, juli 90, Bornholm	60 000
Stiftelsen WX-Samverkan Unga Örnar Dalarna-Gävleborg Nordiskt miljöseminarie för ungdomar 14 – 18.6.90, Sverige	30 000

Kultur- og bygdeorganisationer

Jordbrukare-Ungdomens Förbund Seminarium: Nordiskt jordbruk i EG-perspektiv 22 – 25.2.90, Sverige	20 000
Norske 4H Miljøinformasjon (materieellproduksjon) hösten 89 – 1990	40 000
Riksförbundet Sveriges 4H Nordisk Ungdomsvecka, 18 – 25.7.90, Gotland	40 000
Ungmennafélag Ísland Nordisk landbougdoms konference 1990 1 – 4.3.90, Ísland	30 000
Norges Ungdomslag Organisasjonsstudietur april 90, S/Åland/SF	30 000
Riksförbundet Unga Musikanter NORBUSANG, 1 – 8.7.90, Sverige	40 000

Serviceorganisationer

CISV – sentralstyret Seminarium: Peace in our own environment 24 – 27.5.90, Tórshavn	20 000
NORDKULTUR Studierejse til Nordkalotten – med besøg i lokalforeninger, 2 – 10.5.90, Nordkalotten	40 000

Andra organisationer

Norges Blindeforbunds Ungdom Nordisk sommerleir, 2 – 8.7.90, Norge	30 000
Sveriges Dövas Ungdomsråd Ungdomsläger för döva i Norden 14 – 22.7.90, Gotland, Sverige	50 000
Ungdom og Fritid i Norden Miljøtræf – vor fælles fremtid 9 – 16.3.90, Torneå, Finland	30 000

Nationalkommittéer

Føroya Ungdómsrád Hjemmestyre konference, 26 – 28.1.90, Tórshavn	30 000
---	--------

Dansk Ungdoms Fællesråd	10 000
Tidsskriftet Outlook, feb. – maj 90	
SORLAK	40 000
Nordisk miljøgruppe 8 – 13.6.90, Uummanaq	
Antal beviljningar: 34	1 005 000

*BILAGA 4***Anslag till lokalt och regionalt samarbete 1989**

Anslagsmottagare och projekt	Anslag
<i>Danmark</i>	
Broby kommunale Musikskole	10 000
Orkesterrejse, 23.6 – 1.7.90, Karstula, Finland	
De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger	30 000
Opstart af Samer udveksling	
23.6 – 1.7.90, Skjern/Horsens	
F.I.K. fælleselevrådet i Køge	30 000
Nordisk ting om unges verden	
2 – 4.6.90, Danmark	
Guderup Gruppe, Det Danske Spejderkorps Genvisit	10 000
10 – 19.6.90, Norge	
Stovring Marimbas	10 000
Ungdomsudveksling: Et kultursamarbejde i 90'erne	
18 – 25.3.90, Norge	
Troldegruppen Næstved, Det Danske Spejderkorps deltagelse i spejderlejr: Speiding over alle grænser	10 000
17 – 29.7.90, Norge	
<i>Finland</i>	
Kokoomuksen nuorten etelähämeen piiri	8 000
Seminarium: Två länder, två olika politiska kulturer 1.2 – 30.3.90, Gävleborg	
Samlingspartiets Ungdomsförbund i Satakunda	10 000
Seminarium: Nordens integration i Europa	
12 – 13.5.90, Raumo	
<i>Grønland</i>	
SORLAK	20 000
Seminarium: Folkelig Nordisk bevægelse på Grønland	
23 – 26.3.90, Qaqortoq	
<i>Norge</i>	
Arbeidernes Ungdomsfylking i Oslo	20 000
Nordisk hovedstadskonferanse, 8 – 10.6.90, Oslo	

Tromsø Kristelig Studentforbund	10 000
Etablere vennskapskontakt med Umeå-Kriss feb./mars 90, Umeå	
Ålgård Baptistungdom	5 000
Ungdomsutveksling 27.4 – 1.5.90, Odense	
<i>Sverige</i>	
Centerns Ungdomsförbund i Norrbotten	20 000
Nordkalottseminarium 17 – 18.3.90, Älvsbyn	
Centerns Ungdomsförbund i Jämtlands län	15 000
Studiebesök hos SUL Nord-Trøndelag april/maj 90, Norge	
Centerns Ungdomsförbund i Södra Älvsborg	15 000
Centerungdomar från PS till NKL juli 90, Finland	
Folkpartiets Ungdomsförbund i Västerbotten	20 000
Ett gränslöst ansvar – Nordisk miljö jan. – juni 1990, S og SF	
KFUK-KFUMs Stockholmsregion	20 000
KFUK-FKUMs nordiska huvudstäders ledarut- bildning, 3 – 7.1.90, Kungälv	
Kristna Studentrörelsen i Sverige	5 000
Miljöhot och strategier för miljövern i samband med ökad EG-integration 1992 våren 90, Kristiansand	
Kristna Studentrörelsen i Sverige	5 000
Finländskt-svenskt kulturutbyte – Bostad en mänsklig rättighet, våren 90, Helsingfors	
Unga Örnar Norrbotten	20 000
Nordiskt ungdomssamarbete, feb./april/maj 90	
Unga Örnar Timråkretsen	10 000
Kulturläger: Samarbete Unga Örnar i Timrå och Vasa juli 90, Vasa	
Unga Örnars Jönköpingsdistrikt	10 000
Deltagelse i Jubileumsläger 6 – 15.7.90, Bornholm	
Unga Örnars Stockholmsdistrikt	30 000
Miljöläger. barnårskonferens, annorlundakurs, regional styrelsekonferens, lägerkurs mars – aug. 90, Sverige	
Örebromissionens Ungdom	30 000
Cykelläger: Närhet, dialog och engagemang 10 – 15.6.90, Bornholm	
Antal beviljningar: 24	DKK 373 000

Social- och miljöutskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1989

(Berättelserna C 13/s:1 – 8, se s. 2305)

Social- och miljöutskottet har genomgått berättelserna från nordiska institutioner och organ på utskottets område (C 13/s: 1–8) och noterar följande beträffande verksamheten vid dessa åtta institutioner.

Berättelse om Nordiska läkemedelsnämndens verksamhet (NLN)(C 13/s:1)

Utskottet noterar med tillfredsställelse att regelverket kring registrering av läkemedel nu är i princip heltäckande. Det gäller t.ex regler för utprovning av läkemedel, innehåll/format på en registreringsansökan, utformning av förpackningen och bedömning av innehållet i en ansökan.

Vidare noteras att NLN är representant i EG:s Committee of Proprietary Medicinal Products (CPMP) arbetsgrupper för kvalitet, säkerhet och klinik samt i Committee of Veterinary Medicinal Products (CVMP) arbetsgrupp för klinik vilket påskyndar en europeisk harmonisering på läkemedelsområdet då även Efta är representerat. De senast publicerade nordiska riktlinjerna för registrering av läkemedel (NLN 24) är så lika EG:s att läkemedelsföretagen vanligtvis kan använda en ansökan uppställd efter EG:s riktlinjer om så önskas.

I sin berättelse drar nämnden slutsatsen att oavsett hur relationen mellan Norden och EG blir i framtiden kommer EG att ha ett stort inflytande på läkemedelsområdet i Norden. Det är därför viktigt att i största möjliga mån medverka till att EG:s riktlinjer och direktiv blir så bra som möjligt. Detta ligger väl i linje med utskottets inställning till det nordiska samarbetet gentemot EG.

Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) (C 13/s:2)

I berättelse framhålls att syftet med utbildningen vid NHV är att utifrån ett tvärvetenskapligt och nordiskt perspektiv ge fördjupade studier av teori och metod för förståelse av de mekanismer som styr samspelet hälsa-sjukvård-samhälle. Ett viktigt mål är också att utveckla en helhetssyn som medverkar till nya angreppssätt på hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens problem, deras orsaker, verkningar och lösningar. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildningen till examen Master of Public Health (MPH).

Utskottet noterar att forskning ingår som en väsentlig del av NHV:s verksamhet och är till sin karaktär också mångvetenskaplig och nordisk. Ett flertal större och många mindre projekt pågår, finansierade dels genom NHV:s egen budget, dels med externa medel. Utöver huvudkurserna har det 1989 genomförts bl. a. tre forskarutbildningskurser à två veckor, i epidemiologi, kvalitativa metoder och hälsoekonomi. Utskottet noterar med intresse, att NHV tillsammans med SIDA, DANIDA, NORAD, FINNIDA och WHO anordnat ett internationellt symposium för deltagare från u-länder under rubriken "The Role of Women in Health Development".

Det har med tillfredsställelse noterats, att tillströmningen till NHV:s kurser successivt ökat under åren. En tabell redovisar sålunda att en tredubbling av antalet ansökningar utvecklats mellan åren 1984 och 1990.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska nämnden för alkohol- och drog-forskning (NAD) (C 13/s:3)

Utskottet som i sina betänkanden i missbruksfrågor betonat alkoholfrågornas betydelse som det största missbruksproblemet, noterar att nämndens forskningsverksamhet i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri, men att man även beaktar den biologisk-naturvetenskapliga forskningen. Det är i detta sammanhang av intresse att NAD 1989 startat ett projekt som på basen av existerande undersökningar studerar bruket av läkemedel och alkohol som inleddes med ett forskarmöte med temat "Läkemedel och alkohol i levnadsnivå- och hälsoundersökningar i de nordiska länderna".

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet funnit det möjligt att finansiera ett projekt som NAD startade som en följd av Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1987* som efterlyste forskning om narkotikakontrollpolitikens konsekvenser i Norden. Utskottet, som vid sitt möte med social- och hälsovårdsministrarna den 14 november 1990 betonat vikten av att bevara de nordiska ländernas alkoholpolitik även vid en närmare anknytning till EG, noterar med intresse att NAD publicerat artiklar i detta ämne och även anordnat ett seminarium om EG, alkohol och Norden. Utskottet vill starkt understryka att detta ämne även fortsättningsvis bör bevakas.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (C 13/s:4)

Utskottet, som både i miljö- och arbetsmiljösammanhang betonat värdet av nordiskt samarbete kring kemiska ämnen och toxikologi noterar med särskilt intresse att NIVA bl. a. anordnat en internationell kurs i arbetsneurotoxikologi (Occupational neurotoxicology) riktad till läkare, toxikologer och psykologer med bl. a. teman som nervsystem och giftiga ämnen, epidemiologi och diagnostikkriterier för arbetsrelaterade neurotoxiska syndrom, alkohol, arbete och nervsystem.

Det aktuella temat kontorsautomation har tagits upp i en kurs med nordiskt deltagande. Kursen utgick närmast från den mänskliga och sociala aspekten mot bakgrund av ökade krav på effektivitet och metodologi. Utskottet noterar, att kursen väckt önskemål om nya liknande kurser.

Utskottet noterar med intresse att en internationell tvärfacklig kurs anordnats inom det snabbt expanderande forskningsområdet kardiovaskulära sjukdomar och faktorer i arbetsmiljön. Ledande forskare hade inkallats som föreläsare och teman som fysisk inaktivitet och överanstängning i arbetet, stress och arbetet, skiftarbete, buller, förbränningsprodukter och epidemiologiska metoder genomgicks.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) (C 13/s:5)

Utskottet noterar att i och med utgången av 1989 har NNH existerat i tio år som nordisk institution. Under dessa tio år har det nordiska samarbetet inom NNH:s ansvarsområde utvecklats mycket starkt. NNH uttalar i sin berättelse att man anser att dess samarbete med handikapprörelsen är grundläggande och har därför varit föremål för särskild diskussion vid styrelsesammanträdena. Det har därvid konstaterats att NNH och den nordiska handikapprörelsen har ett ömsesidigt intresse av ett fruktbart samspel. Ett sådant samspel skulle enligt NNH:s uppfattning underlättas om ett nordiskt samarbetsorgan ("paraplyorganisation") för handikapprörelsen kunde erkännas av alla nationella handikapporganisationer som NNH:s primära samtalspart.

Utskottet noterar med intresse att NNH efter den nordiska datahandlingsplanens upphörande vid utgången av 1989 beslutat prioritera följande områden:

- Generell handikapptillgänglighet hos datorer (internationellt samarbetsperspektiv)
- Handikappkrav i den teletekniska utvecklingen (nordisk plattform för europeiskt samarbete, i första hand COST)
- Utveckling av individuella kommunikationshjälpmedel (Norden som hemmamarknad och avstamp för export)

Vidare noteras, att för en försöksperiod 1990–1992 ett till NNH knutet Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel inrättats i Tammerfors. Centrets uppgift blir att vidareutveckla det arbete med samnordisk utveckling av databaserade handikapphjälpmedel som NNH utfört inom ramen för den nordiska datahandlingsplanen.

Utskottet noterar att NNH i ministerrådets arbetsprogram "Norden i Europa 1989–1992" tilldelats uppdrag att i tillämpliga delar relatera det nordiska samarbetet inom handikappområdet till motsvarande aktiviteter inom EG. Konkreta insatser förbereds inom områdena hjälpmedelsstandardisering och telekommunikationer för handikappade.

NNH framhåller, att EG:s och Nordens handikappolitik uppvisar stora skillnader. I linje med ministerrådets ambition att stärka Norden inåt och utåt skall nämnden utarbeta ett dokument som beskriver de principiella grunddragen i nordisk handikappolitik för en internationell publik. Ett sådant dokument skulle stärka Nordens möjligheter att påverka innehållet i EG:s kommande arbete med att följa upp den under 1989 beslutade socialstadgan (Social Charter) med bindande direktiv och ett socialt handlingsprogram. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse och ser fram emot resultatet av detta arbete.

Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 13/s:6) (NIOM)

Utskottet noterar att NIOM har som uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material som används inom tandhäsovården i de nordiska länderna fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utveckling av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet. Institutets arbetsuppgifter kan indelas i standardisering, materialprovning, forskning och upplysningsverksamhet. Provningsprogrammet omfattar 22 typer av produkter.

Materialprovningen bygger på ett frivilligt avtal mellan NIOM och producenterna, där producenten garanterar att produkten tillfredsställer de kvalitetskrav som är specificerade i gällande ISO-standard. Stickprovskontroller genomförs genom inköp på den öppna marknaden i Norden av produkter som sedan testas. I och med att en produkt står på en av NIOM:s lister, är detta en försäkring om att produkten håller en viss minimikvalitet. Under 1989 certifierades sammanlagt 990 olika produkter. Mot bakgrund av rådets *rekommendation nr 27/1990* angående forskningssamarbete om amalgam noterar utskottet att man gjort epidemiologiska studier om kvicksilverexponering från amalgam men vid dessa tillfällen inte funnit något samband mellan amalgamfyllningar och ökad risk för hälsoskador. Vidare redovisas en dansk undersökning av olika fyllningars hållbarhet som utvisar att amalgamfyllningar håller längre än plastfyllningar och även att amalgamfyllningar i dag har längre livstid än för 8 år sedan.

Berättelse om verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, AMU Nordkalotten (C 13/s:7)

Centret är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution för arbetsmarknadsutbildning och har till uppgift att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Centret fungerar även som resurs- och teknikcenter för företag i dessa områden, och gemensamt nordiskt utvecklingsarbete kan förläggas till AMU Nordkalotten på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Utskottet noterar detta med intresse.

I berättelsen framhålls att arbetsmarknadsläget på Nordkalotten kännetecknas av en arbetslöshet som väsentligt överstiger genomsnittet i respektive land. Särskilt har Norge drabbats av en mycket svår arbetslöshet vilket avspeglat sig i antalet norska deltagare.

Utskottet noterar att finska och några norska kursdeltagare under utbildningstiden genomgår arbetspraktik. Utskottet finner detta väsentligt och vill även understryka betydelsen av att finska och norska arbetsförmedlare arbetar vid centret.

Berättelse om verksamheten inom Kommittén för Bottniska viken(C 13/s:8)

Utskottet noterar att kommittén förberett ett stort projekt, Bottniska Viken Året 1991, med syftet att bl. a. skapa ett bättre underlag för bedömning av Bottniska vikens föroreningsstatus, att underlätta genomförandet av angelägna forskningsprojekt samt att belysa de i havsområdet aktuella miljöproblemen.

Utskottet noterar vidare att kommittén arbetar genom fyra temagrupper, nämligen hydrografigruppen (som bl. a. deltar i HELCOM:s arbete), belastningsgruppen, biologigruppen och miljögiftsgruppen. Sistnämnda har bl. a. arbetat med ett projekt för att undersöka effekten av träförädlingsindustrins avloppsvatten på fisken i Bottniska viken. Utskottet noterar detta med särskilt intresse mot bakgrund av diskussionen med ministerrådet om arbetet med fullföljande av den nordiska handlingsplanen mot havsförorening.

Med hänvisning till ovanstående föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

København den 25 februari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Haakon Blankenborg (A)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Sten Svensson (m)

Lars Ulander (s)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Lena Öhrsvik (s)

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)
Box 607
S-751 25 Uppsala
Tel. (18)174700

1. Institutionens uppgift

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades den 5 december 1974 och infördes på ministerrådets budget 1975. Nämndens uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

De senaste åren har arbetet präglats av ett utökat internationellt engagemang vilket också avspeglas i nämndens nya stadgar.

2. Organisation

Nordiska läkemedelsnämnden består av 10 ledamöter, 2 från varje nordiskt land, med personliga suppleanter.

Nämnden biträdes av ett sekretariat med 4 anställda, placerat vid Socialstyrelsens läkemedelsavdelning i Uppsala, Sverige.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott (arbetsgrupper). Dessa har vanligen en medlem från varje land och mandat för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns 12 sådana.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall

Belopp i KSEK

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	0	+ 1 192	+ 1 433	- 241 ¹
Varor och tjänster	0	+ 495	+ 531	- 36 ²
Projekt	+ 203	+ 591	+ 689	+ 105 ³
Summa	+ 203	+ 2 278	+ 2 653	- 172

¹ Underskottet täcks av lönereserven enligt beslut 89-12-06 och 90-01-23, totalt 242 KSEK

² Underskottet täcks av ränteintäkter för 1988 enligt beslut av NMR 88-07-12, 36 KSEK

³ Överskottet överförs till 1990. Anledningen till överskottet är att NLNs dataworkshop flyttats från slutet av 1989 till januari 1990.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Arbetet i de olika arbetsgrupperna har varit intensivt under året för att klara målsättningen "Harmoniseringsarbetet med de grundläggande registreringsriktlinjerna skall vara slutfört under 1989." Under 1989 utkom hela fem NLN-publikationer vilket är det högsta antalet hittills.

Detta innebär att regelverket kring registrering av läkemedel nu är i princip heltäckande. Det omfattar allt från regler för utprövning av läkemedel, innehåll/format på en registreringsansökan, utformning av förpackningen till hur de olika myndigheterna skall arbeta med att bedöma innehållet i en ansökan.

EG-samarbetet är nu etablerat och NLN är representerat i Committee of Proprietary Medicinal Products (CPMP) arbetsgrupper för kvalitet, säkerhet och klinik samt i Committee of Veterinary Medicinal Products (CVMP) arbetsgrupp för klinik. Samarbetet upplevs som positivt av de båda organisationerna och påskyndar en europeisk harmonisering på läkemedelsområdet. Från och med 90-01-01 är även EFTA representerat i nämnda arbetsgrupper.

Planeringen inför NLNs workshop "Framtida utbyte av information mellan läkemedelskontrollerna i Norden" den 16–17 januari 1990 är nu färdig. Workshopen skall förhoppningsvis bli en avstamp mot ett utökat nordiskt (europeiskt?) samarbete på informationsområdet. CPMP sänder en observatör till workshopen.

Registreringssamarbete

Följande riktlinjer har publicerats:

Nordiska riktlinjerna för registrering av läkemedel (NLN 24). Riktlinjerna är så lika EGs att läkemedelsföretagen vanligtvis kan använda en ansökan uppställd efter EGs riktlinjer om så önskas.

Nordiska riktlinjer för hantering av radioaktiva läkemedel på sjukhus (NLN 26).

De täcker allt från tillverkningen av det radioaktiva läkemedlet på sjukhuset tills dess att det injiceras i patienten (= det som inte täcks av NLN 20). Dessa riktlinjer har väckt stort intresse då motsvarande riktlinjer inte finns internationellt.

Nordiska riktlinjer för registrering av läkemedel för djur (NLN 27). Dessa motsvarar NLN 24, se ovan, men gäller veterinära läkemedel. Speciell hänsyn har tagits till restkoncentrationer, det vill säga hur man utreder hur mycket läkemedel man kan tillåta i produkter från livsmedelsproducerande djur. Det är ett mycket aktuellt ämne idag och riktlinjerna skall underlätta för berörda myndigheter att sätta relevanta karenstider.

Nordiska riktlinjer för god prövningssed (NLN 28). Där definieras ansvarsområden för de som deltar i en klinisk prövning samt sätter i övrigt kvalitetskrav för dessa prövningar.

Efterkontroll

Likheter och skillnader i bedömningen av biverkningar i de nordiska länderna (NLN 25).

Den visar på behovet av harmonisering på området, inte bara i Norden utan också internationellt och den ger en rad förslag till konkreta åtgärder. NLN följer den internationella utvecklingen på området.

Standardisering

Europafarmakopén står inför ett vägskäl och de nordiska länderna är starkt engagerade i denna process. NLN kommer att konsulteras i samband med denna process som kommer att vara mycket betydelsefull för det fortsatta samarbetet i Europa.

Läkemedelsstatistik

Förberedelserna för Nordisk läkemedelsstatistik 87–89 fortsätter. Stora ansträngningar görs för att datorisera detta idag ganska krävande arbete för att på sikt kunna föra över detta arbete till de nationella myndigheterna.

NLN har startat en dialog med WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology för att diskutera framtida mål för ATC och DDD. Samtidigt sker en utvärdering av NLNs stöd till centret.

NLN går vidare och utvecklar en särskild ATC-kod för läkemedel till djur, vetATC.

Slutsats

I och med 1989 går NLN-arbetet in i en ny fas. Arbetet före registrering är i stort sett slutfört och NLN kraftsamlar på några få framtidsområden:

EG-samarbete

Oavsett hur relationen mellan Norden och EG blir i framtiden kommer EG att ha ett stort inflytande på läkemedelsområdet i Norden. Det är därför viktigt att i största möjliga mån medverka till att EGs riktlinjer och direktiv blir så bra som möjligt.

Datasamarbete

Många av de små skillnader som finns mellan de nordiska länderna är mer orskade av gamla rutiner än av egentliga skillnader. Ett utökat datasamarbete med ett effektivt utbyte av information bör kunna minska dessa skillnader. Ett sådant system skulle också göra det möjligt att bättre tillvarata de gemensamma resurserna genom att minska det dubbelarbete som idag utförs i de olika länderna.

Efterkontroll

I och med den allt större internationaliseringen av läkemedelsområdet blir det allt viktigare att kunna styra användningen av läkemedel efter registrering. Det blir allt viktigare att kunna utvärdera om det är samhällsekonomiskt försvarbart att använda ett visst läkemedel i vissa situationer i jämförelse med befintliga alternativ. Det är också viktigt att följa läkemedelsutvecklingen med avseende på biverkningar, användning, etc.

NLNs symposium i hälsoekonomi den 22–23 januari 1991 är en satsning på detta område. På symposiet förs beslutsfattare på läkemedelsområdet samman i ett första försök att skapa en förbättrad dialog mellan forskare och administrativa chefer.

På uppdrag av Nordiska läkemedelsnämnden

Eeva Alhava
Ordförande

Ulf Janzon
Tf Generalsekreterare

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Nya varvet/Byggnad 25
Box 12133
S-402 42 Göteborg
Tel. 031-69 39 00

Allmänt

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap (Public Health). Vid NHV anordnas vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsande områden i Norden samt forskarutbildning i folkhälsovetenskap.

Verksamheten bedrivs i samverkan med de myndigheter och de forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom högskolans område. Högskolan skall även samverka med utländska institutioner och internationella organ inom verksamhetsområdet.

Syftet med utbildningen vid NHV är att utifrån ett tvärvetenskapligt och nordiskt perspektiv ge tillfälle till fördjupade studier av teori och metod med relevans för förståelsen av de mekanismer som styr samspelet hälsa-sjukvård-samhälle. Ett viktigt mål är också att utveckla en helhetssyn som medverkar till nya angreppssätt på hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens problem, deras orsaker, verkningar och lösningar.

Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildningen till examen Master of Public Health (MPH). Utbildningen består av teoretiska studier som sammanlagt motsvarar ett studieår (8 månader) samt ett examensarbete som motsvarar ytterligare ett studieårs arbete.

De teoretiska studierna omfattar fyra huvudkurser, vardera på två månader, i epidemiologi och biostatistik, samhällsmedicin, hälso- och sjukvårdsadministration samt miljömedicin. En av huvudkurserna – dock ej kursen i epidemiologi och biostatistik – får bytas ut mot alternativa huvudkurser. Alternativa huvudkurser anordnas f. n. i samhällsodologi, socialpediatrik, omvårdnadsvetenskap, hälsouppllysning, socialpsy-

kiatri och internationell hälsovård. Vidare kan en del av huvudkurserna (högst 4 kursmånader) genomgås utanför NHV vid någon av de institutioner i Norden som ingått samarbetsavtal med NHV.

Fr. o. m. 1987 anordnas även forskarutbildning vid NHV. Forskarutbildningen bygger i regel på MPH-examen. Arbetsinsatsen efter MPH-examen skall normalt motsvara två års heltidsstudier. För den som antas till forskarutbildningen utan att ha erlagt MPH-examen blir studietiden längre (normalt motsvarande ca 4 års heltidsstudier).

Forskarutbildningen avslutas med doktorsexamen i folkhälsovetenskap (Doctor of Public Health). För forskarutbildningen gäller i tillämpliga delar reglerna i den svenska högskoleförordningen.

Organisation

Högskolan är underställd Nordiska ministerrådet. Högskolan leds av en styrelse, som består av en ledamot och en suppleant från vart och ett av de nordiska länderna. Som rådgivande organ till styrelsen skall enligt stadgarna finnas ett utbildningsråd och ett vetenskapligt råd. Hittills har endast utbildningsrådet tillsatts.

Utbildningsrådets uppgift är att följa utbildningen vid högskolan och avge yttrande om kursplanering och utbildningsinnehåll samt delta i urvalet av sökande till högskolans kurser. I utbildningsrådet ingår representanter för de centrala hälso- och sjukvårdsmyndigheterna och huvudmannaorganisationerna för hälso- och sjukvården i varje land.

Det vetenskapliga rådets huvudsakliga uppgifter skall vara att medverka i vetenskapliga bedömningar inom högskolan samt fungera som forum för samråd och samverkan mellan högskolan och andra utbildnings- och forskningsinstitutioner i Norden. I det vetenskapliga rådet kommer att ingå företrädare för de forsknings- eller utbildningsinstitutioner med vilka NHV har ingått samverkansavtal.

Rektor är chef för högskolan och har till sitt förfogande för planering och ledning en ledningsgrupp, i vilken ingår rektors ställföreträdare, kanslichefen samt byrådirektören.

För internt samråd inom högskolan finns vidare ett kollegium, där samtliga lärare ingår och dessutom företrädare för övrig personal.

Högskolan har f. n. ca 50 personer anställda. Härtill kommer ett ökande antal gästforskare, som vistas vid NHV under längre eller kortare tid. Antalet anställda har sedan 1986 mer än fördubblats till följd av den av ministerrådet beslutade utbyggnaden av verksamheten.

NHV:s styrelse har under 1989 bestått av följande ordinarie ledamöter: bitr. avdelningschef Jarkko Eskola, Finland, (ordförande), ekspedisjonschef Knut Munch-Søegaard, Norge, sjukhusdirektör Davíð A Gunnarsson, Island (vice ordförande), overlæge Mogens Kjærgård-Hansen, Danmark samt departementsrådet Kurt Roos, Sverige. Suppleanter har varit överlä-

kare Lars Mellin, Finland, fylkeslege Anne Berit Gunbjørud, Norge, generaldirektör Örn Bjarnason, Island, kontorchef Steen Loiborg, Danmark, samt förbundsdirektör Walter Slunge, Sverige.

Verksamheten 1989

Utöver huvudkurserna och de alternativa huvudkurserna har under 1989 anordnats en MPH-kurs på två veckor (metodkurs för examensarbete), och tre forskarutbildningskurser à två veckor, i epidemiologi, kvalitativa metoder och hälsoekonomi.

Tillsammans med SIDA, DANIDA, NORAD, FINNIDA och WHO hölls under försommaren ett internationellt symposium för deltagare från u-länder under rubriken *The Role of Women in Health Development*.

Som vanligt genomfördes ett stort antal konferenser under året, ofta i samarbete med andra organisationer t.ex. WHO, NOMESCO, NOBAB och SAMHALL.

Samarbetet i det folkhälsovetenskapliga konsortiet har under året utvidgats till att omfatta också universiteten i Kuopio, Tammerfors och Tromsø.

Vår första doktorsdisputation ägde rum den 16 juni 1989, då Evy Kollberg försvarade sin avhandling, *Omstridda mödrar*. En studie av mödrar som förtecknats som förståndshandikappade.

Ekonomisk översikt

Högskolans ekonomiska utveckling (exkl. uppdragsverksamhet) under de senaste åren framgår av nedanstående tabell (beloppen anges i tusental svenska kronor).

Anslagspost	1987 bokslut	1988 bokslut	1989 budget	1989 bokslut	1990 budget	1991 budget
Personalkostnader	7 094	11 158	12 531	12 739	15 668	16 160
Lönereserv	—	—	1 077	—	1 224	1 342
Varor och tjänster	7 375	10 511	11 792	12 530	13 573	13 788
Projekt	671	503	850	1 081	1 009	1 159
Summa	15 140	22 172	26 250	26 350	31 474	32 449 ¹
Därav externt finansierad (inkomsträntor, serviceavgifter, konferensöverskott m. m.)	488	911	1 050	859 ²	1 200 ²	

¹ Exklusive pris- och löneomräkning

² Från 1989 betalar studenterna en kursavgift (450 kr per kursmånad).

Inkomsterna av den externt finansierade verksamheten har sjunkit under 1989, bl. a. till följd av ett ökat kursutbud. Detta utbud har minskat både lokalutrymmen och personalresurser som finns tillgängliga för externfi-

nansierade aktiviteter. I någon mån har den från 1989 införda kursavgiften kompenserat minskningen.

Antalet utnyttjade elevmånader uppgick under 1989 till sammanlagt 627,5. Utnyttjandet sammanfattas i följande tablå:

Land	Antal kursdeltagare		MPH- och forskarkurser	Totalt antal studentmånader
	Huvudkurser	Altern. huvudkurser		
Danmark	24,0	22,0	16,0	80,0
Finland	39,0	28,0	12,0	116,0
Island	7,0	5,5	0	20,0
Norge	46,5	41,5	24,0	154,0
Sverige	67,0	81,0	53,0	257,5
Summa	183,5	178,0	105,0	627,5

Kostnaden för verksamheten under 1989 – 25 200 000 kr enligt ministerrådets budgetbeslut – blir således 40 159 kr per utnyttjad studentmånad. Om kostnaderna fördelas enligt utnyttjandegraden blir effekten följande:

Land	Antal utnyttjade studentmånader	Fördelning enligt utnyttjande	Inbetalade bidrag	Differens
Danmark	80,0	3 213	2 558	+ 655
Finland	116,0	4 658	4 938	- 280
Island	20,0	803	881	- 78
Norge	154,0	6 185	5 947	+ 238
Sverige	257,5	10 341	10 876	- 535

De kostnadsmässiga effekterna av omfördelningar av studerandeplatser under året har beaktats i budgetförslaget för 1991. Ländernas beräknade bidrag för 1991 har där justerats med hänsyn till den slutliga avräkningen för 1989.

Tillströmning och utbildningskapacitet

Tillströmningen till NHV:s kurser har successivt ökat under åren. I följande tabell redovisas hur antalet ansökningar utvecklats mellan åren 1984 och 1990. Siffrorna anger antalet ansökningar till huvudkurser och alternativa huvudkurser för MPH-examen under respektive år.

Land	Antal ansökningar						
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Danmark	61	76	155	198	261	441	413
Finland	96	106	111	89	141	197	263
Island	24	33	38	33	68	70	91
Norge	362	282	440	476	515	684	1017
Sverige	466	464	709	812	1036	1622	1951
Summa	1009	971	1453	1608	2021	3014	3375

Examina

Doktor i folkhälsovetenskap

Psykolog Evy Kollberg försvarade den 16 juni sin avhandling "Omstridda mödrar". En studie av mödrar som förtecknats som förståndshandikappade. Opponent var professor Bengt Börjeson, Umeå, och i betygsnämnden ingick professor Vappu Taipale, Helsingfors, överlege Arvid Heiberg, Oslo, professor Töres Theorell, Stockholm, docent Ingrid Liljeroth, Göteborg samt professor Vivian Wahlberg, NHV.

Master of Public Health

Six studenter har under året fått sina MPH-avhandlingar godkända, tre från Finland, en från vardera Danmark, Norge och Sverige.

Forskning

Forskning ingår numera som en väsentlig del av NHV:s verksamhet och är till sin karaktär också mångvetenskaplig och nordisk. Ett flertal större och många mindre projekt pågår, finansierade dels genom NHV:s egen budget, dels med externa medel. Särskilda forskningsanslag har under året beviljats av bl. a. SAREC, Första Majblomman, Statens naturvårdsverks forskningsnämnd, Byggnadsforskningsrådet och Medicinska forskningsrådet.

Göteborg i maj 1990

Jarkko Eskola
Styrelsens ordförande

Lennart Köhler
Rektor

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
Annegatan 29 A 23
SF – 00100 Helsingfors
Tel. 358 – (9)0 – 694 80 82, 694 95 72

1. Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har till uppgift att

- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och drogforskningen och forskning rörande andra beroendeframkallande medel i de nordiska länderna;
- initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor;
- främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete;
- arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarbyte.

Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. Även den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen beaktas.

2. Organisation

Nämnden består av tre medlemmar från vart nordiskt land med personliga suppleanter. Nämnden bistås av ett sekretariat med tre anställda: forskningssekreterare, projektsekreterare och byråsekreterare. Ytterligare assistans har erhållits av en civilpliktig som av det finska social- och hälsovårdsministeriet varit placerad vid nämndens sekretariat i Helsingfors.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	—	587 ¹	574	+ 13
Varor och tjänster	—	500 ²	469	+ 31
Projekt	220	651	636	+ 15
Summa		1 738	1 679	

¹ Inkluderar lönereserv för 1989.

² Inkluderar räntorna från 1988 som NAD fick tillstånd att använda år 1989.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Under år 1989 färdigställdes NAD:s *programdokument* (bilaga till NAD Nyhetsbrev nr 1/1989). Avsikten med idéprogrammet var att utforma en riktgivande plan för NADs verksamhet under de närmast följande åren, både med tanke på verksamhetsformer och aktuella forskningsteman. Även det internationella perspektivet finns med i detta dokument.

Läkemedel och alkohol i nordiska hälso- och levnadsnivåundersökningar

NAD har under året startat ett projekt som på basen av existerande surveyundersökningar studerar bruket av läkemedel och alkohol. Den första ansatsen till projektet var ett forskarmöte med temat "Läkemedel och alkohol i levnadsnivå- och hälsoundersökningar i de nordiska länderna" som ordnades av NAD. Mötet hölls i augusti i Stockholm, och i mötet deltog 10 forskare. Mötet resulterade i en projektgrupp som höll sitt första arbetsmöte i december i Helsingfors.

Narkotika och kontrollpolitik

Detta projekt startades som en följd av Nordiska ministerrådets rekommendation nr 2/1987 som efterlyste forskning om narkotikakontrollpolitikens konsekvenser i Norden. I början av året inlämnades en ansökan om medel samt en forskningsplan till Nordiska ministerrådet. Eftersom projektets nordiska finansiering är oklar, har de forskare som var intresserade av att medverka i projektet inte träffats under år 1989.

EG, alkohol och Norden

NAD har utarbetat en kunskapsöversikt om temat som har publicerats som artikel i "Alkoholpolitik. Tidskrift för nordisk alkoholforskning".

I oktober ordnade NAD ett seminarium om EG, alkohol och Norden. Seminariet hölls i Frøslev i Danmark, och i seminariet deltog ett femtiotal forskare och administratörer. Seminariet kommer att resultera i en NAD-publication (Nr 19). Dessutom kommer NAD att publicera en del av artiklarna på engelska i en internationell vetenskaplig tidskrift.

HIV, narkotika och Norden

NAD:s arbetsgrupp hade sitt första möte i februari 1989. Arbetsgruppen har till uppgift att hålla sig informerad om utvecklingen av förekomsten av HIV-smitta och AIDS bland narkotikamissbrukare i Norden samt om åtgärder som vidtas i de enskilda nordiska länderna inom ramen för narkotikakontroll och -behandling; följa med den forskning som bedrivs om frågan inom NADs verksamhetsområde samt föreslå för NAD eventuella samarbetsprojekt och aktiviteter som faller inom NADs arbetsområde (nordisk forskning, nordisk forskningsinformation och -dokumentation).

Beroendeframkallande läkemedel

En forskargrupp som inriktat sig på brukares erfarenheter av beroendeframkallande läkemedel har fortsatt verksamheten under året.

Icke-registrerad alkoholkonsumtion

Arbetsgruppen som forskat i den icke-registrerade alkoholkonsumtionen har fortsatt med sin verksamhet under året.

Narkomandödlighet

Rapporten "Dödligheten bland narkotikamissbrukare i de nordiska länderna" utgavs under året i det svenska CAN:s (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) publikationsserie. Denna rapport har sin grund i ett av NAD initierat projekt om narkotikamissbruk och dödlighet i Norden. NAD har bidragit ekonomiskt till projektets genomförande och till tryckningen av rapporten.

En arbetsgrupp med rättstoxikologisk inriktning höll under året ett möte, där en prospektiv undersökning av narkomandödsfall planlades.

XX BAR-mötet

Biologiska alkoholforskare från de nordiska länderna träffades i Varberg, Sverige i april 1989. BAR-mötena har ordnats varje år, och NAD har fungerat som huvudsaklig finansör för dessa möten. Från och med 1990 ordnas BAR-mötena vartannat år.

Information och dokumentation

Under år 1989 utgav NAD två publikationer i sin publikationsserie: "Women, Alcohol, and Drugs in the Nordic Countries", NAD-publikation nummer 16 samt "Perspectives on Controlled Drinking", NAD-publikation nummer 17.

Samarbetet med det finska alkoholmonopolet i utgivningen av tidskriften Alkoholpolitik har fortsatt under året. NAD har finansierat det nordiskt sammansatta redaktionsrådets möten.

NADs nyhetsbrev har utkommit med tre nummer. Nyhetsbrevets upplaga är ca 1 500 ex., och den delas ut kostnadsfritt till forskare och institutioner i Norden.

NAD har beviljat ett antal *resestipendier* under året. Dessa har beviljats i anslutning till projektförberedelser eller åt enskilda forskare som önskat besöka forskarmiljöer i andra nordiska länder.

NAD beviljar även *enskilda forskningsanslag* för planering av projekt. NAD har under året t.ex. delfinansierat ett projekt om alkoholfrågans utveckling i Norden ur historiskt perspektiv.

Under 1989 sammanträdde nämnden två gånger: NAD-möte 1/1989 hölls i mars i Århus, Danmark och NAD-möte 2/1989 hölls i november i Helsingfors, Finland.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1989.

Helsingfors den 6 april 1990

Eckart Kühlnhorn
Ordförande

Pia Rosenqvist
Forskningssekreterare

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (Nordisk arbetsmiljöutbildning)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
(NIVA)
c/o Institutet för arbetshygien
Topeliusgatan 41 a A
SF-00250 Helsingfors
Tel. 358-(9)0/474 71

1. Institutionens uppgift

NIVA:s huvuduppgift är att arrangera vidare- och efterutbildning för forskare och andra specialister inom arbetsmiljöområdet. Sådan utbildning skall anordnas i olika former: kurser, seminarier, symposier, etc. Utöver sin roll som utbildningsanordnare skall NIVA aktivt verka för nordisk samverkan och samordning av arbetsmiljöutbildning.

NIVA grundades den 1 mars 1982 som en nordisk institution under Nordiska ministerrådet (NMR). NIVA utgör en fortsättning av ett nordiskt projekt för vidareutbildning i arbetsmiljöfrågor, som startades år 1978.

NIVA har sin egen nordiskt sammansatta styrelse. Styrelsen beslutar om verksamhets- och budgetförslag, som utgör utgångspunkten för NMR-sekretariatets förslag till ministerrådet.

NIVA:s kansli är lokaliserat till Institutet för arbetshygien i Helsingfors, Finland. NIVA anordnar kursaktiviteter i alla de nordiska länderna. NIVA:s kurser är internationella. Att kursspråket är engelska möjliggör att lärare med högsta kompetens kan engageras och att också icke-nordiska deltagare kan antas till kurserna.

2. Organisation

NIVA leds av en nordisk styrelse. År 1989 var styrelsen sammansatt enligt följande:

*Land Ledamot**Suppleant*

DK	Institutchef Ib Andersen	Bureauchef Knud Overgaard-H
SF	Gen.dir. Jorma Rantanen	Forskningsdirektör Sven Hernberg
IS	Överläk. Vilhjálmur Rafnsson	Avd.chef Víðír Kristjánsson
N	Överläk. Petter Kristensen	Institutchef Tor Norseth
S	Utbildningschef Bo Dahlner	Professor Christer Hogstedt

Den nuvarande styrelsens verksamhetsperiod (tre år) slutar den 28 februari 1991.

Institutionen har tre heltidstjänster vid NIVA-kansliet. Kaj Elgstrand, Outi Teperi och Pirjo Turtiainen var liksom tidigare institutionens chef, sekreterare respektive kurssekreterare.

3.1 Occupational Neurotoxicology

9–14 april 1989, Finland

Kursledare: Juhani Juntunen, MD, Institutet för arbetshygien, Finland

Kursen hade sammanlagt 30 deltagare som fördelades enligt nedanstående:

Danmark	5	Italien	1
Finland	8	Nederländerna	1
Norge	8	Pakistan	1
Sverige	5	Sydkorea	1

Kursen riktade sig till läkare, toxikologer och psykologer inom arbetsneurotoxikologi och koncentrerade sig bl. a. på teman som nervsystem och giftiga ämnen, epidemiologi och diagnostikkriterier för arbetsrelaterade neurotoxiska syndrom, alkohol, arbete och nervsystem, individuell mottaglighet och neurotoxikologi.

Förutom föreläsningar bestod kursen av grupparbeten och diskussioner. Tanken med kursen var dessutom att den skulle bidra till att öka möjligheterna till gemensamma internationella projekt i branschen.

3.2 Office Automation: Organisational and Individual Approaches

17–21 april 1989, Finland

Kursledare: Pekka Huuhtanen, FD, Institutet för arbetshygien, Finland

Totalt 18 deltagare som fördelade sig enligt följande deltog i kursen:

Finland	14
Island	1
Sverige	3

Avsikten med denna kurs, som inriktade sig på teknologi och förändringsprocesser på arbetsplatsen, var att göra deltagarna förtrogna med den avancerade informationsteknologiska utvecklingen inom kontorsbranschen. Speciell uppmärksamhet fästes vid praktiska förändringsprocesser. Kursen utgick närmast från den mänskliga och sociala aspekten mot bakgrund av ökade krav på effektivitet och metodologi vid systemdesign. Konstaterades ett trängande behov av modeller över väldokumenterade

fall där datasystem introducerats, som också täcker både psykologiska och organsatoriska data.

Deltagarunderlaget var heterogent ifråga om utbildningsbakgrund (yrkeshygieniker, dataexperter, psykologer, forskare, lärare, etc), vilket bidrog till att kursen blev lyckad och att livliga och givande debatter uppstod. Önskemål om nya, liknande om än något kortare kurser framfördes.

3.5 *Simulation for Safety at Work*

14–16 juni 1989, Finland

Kursledare: Kari Häkkinen, FD, Institutet för arbetshygien, Finland

NIVA:s första kurs i serien om olycksfalls- och säkerhetsforskning som behandlade simulering intresserade sammanlagt 10 deltagare från:

Finland	6
Sverige	4

Kursundervisning indelades i föreläsningar som berörde fysisk simulering, datorsimulering och simulering för befrämjandet av säkerhet och utbildning. Kursen, som ursprungligen var planerad för fem dagar, förkortades till tre på grund av det låga deltagarantalet. Detta möjliggjorde såväl givande fallstudier som software-demonstrationer. En publicering av kurspresentationerna övervägs, speciellt som dessa var valda så att de täckte möjligast många dimensioner.

Flera praktiska exempel i samband med de teoretiska föreläsningarna och mera tid för diskussioner efterlystes av deltagarna.

3.6 *Cardiovascular Diseases and Work Environment*

14–18 augusti 1989, Danmark

Kursledare: Tage S. Kristensen, FD, København universitet, Panum Institut, Danmark

Kursens sammanlagt 32 deltagare fördelade sig enligt land på följande sätt:

Danmark	12	Frankrike	1
Finland	1	Storbritannien	1
Sverige	10	Österrike	1
Norge	6		

Kursen arrangerades för att informera om nuläget inom det snabbt expanderande forskningsområdet gällande kardiovaskulära sjukdomar och faktorer i arbetsmiljön. Infallsvinkeln var epidemiologisk, varför fysiologiska processer och förklaringar endast omnämndes kortfattat. Ledande forskare hade inkallats som föreläsare och teman som fysisk inaktivitet och överansträngning i arbetet, stress och arbete, skiftarbete, buller, koldisulfid, förbränningsprodukter, epidemiologiska metoder och etiologiska fraktioner genomgicks.

Kursvärderingarna, de informella reaktionerna och responsen efter kursen, gav vid handen, att kursen utföll väl, att kursdeltagarna var övervägande nöjda och att nya idéer och hypoteser hade utvecklats.

Undervisningen skedde i form av korta föreläsningar, grupparbeten och plenardiskussioner. Stor vikt lades vid det case study som varje kursdeltagare i förväg hade gjort och som presenterades skriftligen och muntligen under kursen. Lärarna fungerade mer som resurspersoner än som föreläsare.

Erfarenheterna av kursen var goda, såväl från deltagare som från kursledning och lärare. Den pedagogiska modell som användes torde vara användbar också på många andra av NIVA:s kurser.

3.9 Sick Building Syndrome

16–20 oktober 1989, Danmark

Kursledare: Peder Wolkoff, FD, Arbejdsmiljøinstitutt, Danmark

Kursen samlade ett stort antal deltagare, totalt 42, vilket betydligt över-skred det ursprungligen planerade deltagarantalet. Spridningen var stor och deltagarna kom från 12 olika länder:

Danmark	9	Grekland	1
Finland	2	Italien	1
Island	1	Nederländerna	6
Norge	6	Schweiz	1
Sverige	12	Storbritannien	1
Chile	1	Västtyskland	1

Målsättningen med kursen, som närmast riktade sig till arbetsmiljöspecialister, var att ge deltagarna information om kvalitetsparametrar för luft inomhus och att ge färdigheter för nivåevaluering och uppskattning av doserings-responsrelationen och för estimering av nyttan av tekniska preventiva åtgärder.

Kursmiljön upplevdes av deltagarna som inspirerande, föreläsningarna var av utmärkt standard, medan ett allmänt önskemål bland kursdeltagarna var mera tid för frågor och diskussioner.

3.10 Ergonomics of Work Computerisation

23–27 oktober, 1989

Kursledare: Bengt Knave, MD, Arbetsmiljöinstitutet, Sverige

Kursen hade sammanlagt 29 deltagare, som fördelades enligt följande:

Danmark	7
Norge	9
Sverige	13

4. Övrig verksamhet

Ett samnordiskt möte för utbildningsplanerare inom arbetsmiljöområdet anordnades i Kungälv den 15–17 februari 1989. Ett notisblad, "Nordisk arbetsmiljöutbildning", har utgivits två gånger, i maj respektive december 1989. NIVA har i nationella och nordiska sammanhang medverkat

i diskussioner om samnordiska utbildningssatsningar inom arbetsmiljöområdet.

5. Stipendier

Under 1989 inlämnades 33 ansökningar om NIVA-stipendium, varav 17 beviljades, att jämföras med de 37 ansökningar som inlämnades 1988 (varav 19 beviljades).

I följande *tabell* redovisas de sökta och beviljade NIVA-stipendierna under 1989, med angivande av sökandes nationalitet, beviljade belopp m m:

Sökandes nationalitet	Antal ansökningar	Antal beviljade	Beviljat belopp (tFIM)
Danmark	11	6	16,5
Finland	1	1	3
Island	4	4	29,9
Norge	9	6	17
Sverige	8	0	0
Totalt	33	17	66,4

Under 1989 disponerades budgetmedel för NIVA-stipendier om tFIM 66.

6. Utvecklingsarbete

Under hösten 1988 beslöt NIVA:s styrelse om genomförande av ett utvecklingsprogram för NIVA:s verksamhet, med utgångspunkt i den utvärdering av NIVA:s verksamhet som genomfördes under 1987. Under 1989 har detta utvecklingsprogram föranlett många insatser, främst från NIVA-kansliets sida. Utvecklingsarbetet gäller kursernas innehåll och pedagogik, deltagandet i kurserna, kursplatsernas lokalisering till land, verksamhetsplanering och beslutsordning m m. Utvecklingsarbetet beräknas i sin helhet vara avslutat under 1991.

BILAGA 1*Jämförelse mellan fastställd budget 1989 och bokslut (FIM 1 000)*

	Fast- ställd	Extra bidrag	Total	Bokslut	Diff.
Löner och arvoden	860	101	961	959 ¹	2
Varor och tjänster	998		998	1 063	-65
Brutto utgifter	1 858	101	1 959	2 022	-63
Minus deltagaravgifter, räntor och BITS-bidrag	363		363	337	-26
Underskott				-89	89
NMR:s bidrag	1 495	101	1 596	1 596	0

¹ Övriga personkostnader (=personalutgifter) har i likhet med närmast föregående år förts till "Löner och arvoden". Enligt NMR:s nuvarande kontoplan skall denna post komma under "Varor och tjänster".

BILAGA 2**Resultaträkning
(FIM)**

	1.1. – 31.12.1989		1.1. – 31.12.1988	
<i>Ordinarie verksamhet</i>				
<i>Intäkter</i>				
Utbildning	317 200,00		304 389,97	
Övriga intäkter	19 181,02	336 381,02	65 640,00	370 029,9
<i>Kostnader</i>				
Löner och arvoden	677 215,55		725 043,01	
Socialkostnader	164 222,17		188 530,61	
Övriga personkostnader	117 813,31		80 519,21	
Material och tillbehör	55 957,03		24 159,44	
Främmande tjänster	967 011,48		867 545,74	
Hyror och fastighet	13 438,09		9 827,00	
Övriga kostnader	14 863,72	2 010 521,35	6 216,79	1 901 841,80
<i>Underskott</i>		1 674 140,33		1 531 811,83
<i>Ränteintäkter</i>		622,37		2 113,10
<i>Verksamhetens underskott</i>		1 673 517,96		1 529 698,73
<i>Subventioner</i>		1 596 190,00		1 490 656,00
<i>Avskrivningar</i>		11 488,37		0,00
<i>Räkenskaperperiodens resultat</i>				
Underskott		88 816,33		39 042,73

*BILAGA 3***Balansräkning
(FIM)**

Aktiva

	31.12.1989	31.12.1988
<i>Finansieringstillgångar</i>		
Pengar och bankfordringar	205 103,83	279 797,92
Försäljningsfordringar	50 100,00	29 897,40
Övriga fordringar	6 654,26	23 703,00
Transitoriska fordringar	128 264,60	55 712,74
<i>Anläggningstillgångar och övriga långfristiga utgifter</i>		
Maskiner och inventarier 1.1.1989	38 294,55	38 294,55
avskrivningar	11 488,37	
	26 806,18	38 294,55
Aktiva	416 928,87	427 405,61

Passiva

Främmande kapital

<i>Kortfristigt</i>		
Köpskulder	239 596,85	99 500,42
Transitoriska skulder	208 184,24	147 224,08
Övriga kortfristiga skulder	19 927,00	142 644,00
Främmande kapital	467 708,09	389 368,50

Eget kapital

Överskott från tidigare år	38 037,11	77 079,84
Räkenskaperperiodens underskott	88 816,33	39 042,73
Eget kapital	- 50 779,22	38 037,11
Passiva	416 928,87	427 405,61

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Box 510 (Sorterargatan 23)
S-162 15 Vällingby
Tel. 08-620 18 90

1. Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) är Nordiska ministerrådets, dvs. de nordiska regeringarnas samarbetsorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska området. NNH har bland sina stadgeenliga uppgifter att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. NNH skall också i övrigt verka för nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forsknings- och utvecklingsfrågor.

2. Organisation

NNH har en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Ledamöterna utses av social- och hälsovårdsministrarna för tre år i sänder. För varje ledamot finns en suppleant. Styrelsens sammansättning under perioden 1989–1991 framgår av *bilaga 1*.

NNH:s kansli, som finns i Stockholm, har fem fasta tjänster.

NNH har sedan 1985 en dotterinstitution, *Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale* (NUD), som är placerad i Danmark (Dronninglund Slot i Nordjylland). Vid centret finns sex anställda, en utbildningsledare, fyra utbildningssekreterare och en assistent.

Under 1990 tillskapas på försöksbasis en ny dotterinstitution, *Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel* i Tammerfors. Centret, som etableras för en försöksperiod 1990-1992, har till uppgift att vidareutveckla det arbete med samnordisk utveckling av datorbaserade handikapphjälpmedel som NNH bedrivit inom ramen för ministerrådets handlingsplan på datateknologiområdet 1985–1989.

För de båda dotterinstitutionerna finns särskilda ledningsgrupper som utses av NNH:s styrelse. NNH har därutöver ett antal nordiska arbets- och projektgrupper för skilda uppgifter. I *bilaga 2* beskrivs NNH:s organisation i schematisk form.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall, 1 000 SEK

Anslagspost	Budget 1989	Bokslut	Avvikelse
Löner och arvoden	1 248	1 361	- 113
Varor och tjänster	624	1 011	- 387
Projekt*	900	857	+ 43
Summa	2 772	3 229	- 457

* Exklusive Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale och arbetet inom ramen för den nordiska datahandlingsplanen.

Kommentar: Underskottet under posten "Varor och tjänster" svarar fullt ut mot kostnaderna för NNH:s flyttning i december 1989 till nya lokaler i Johannelund i västra Stockholm. (Huvudsakligen kostnader för anskaffning av inventarier och utrustning.) Flyttningen har inneburit att NNH:s kansli nu för första gången har funktionella lokaler. Ett nytt samarbetsavtal har slutits med Handikappinstitutet, som flyttade till samma fastighet, om viss kontorsservice inkl. ekonomiadministration. Flyttningen, vars förberedelser under 1989 innebar en betydande extra belastning på kansliet, har gett NNH väsentligt förbättrade arbetsförutsättningar.

3.2 Beskrivning av verksamheten

I och med utgången av 1989 har NNH existerat i tio år som nordisk institution. Under dessa tio år har det nordiska samarbetet inom NNH:s ansvarsområde utvecklats mycket starkt. Det rör sig dels om NNH:s egen verksamhet, dels om samarbete mellan nationella handikapporganisationer, myndigheter, handikappråd och institut.

NNH har under 1989 haft två styrelsesammanträden, i Reykjavik den 4–6 juni och i Stockholm den 10–12 november.

NNH:s samarbete med handikapprörelsen är grundläggande och har därför varit föremål för särskild diskussion i samband med styrelsesammanträdena. Det har därvid konstaterats att NNH och den nordiska handikapprörelsen har ett ömsesidigt intresse av ett fruktbart samspel. Ett sådant samspel skulle enligt NNH:s uppfattning underlättas om ett nordiskt samarbetsorgan ("paraplyorganisation") för handikapprörelsen kunde erkännas av alla nationella handikapporganisationer som NNH:s primära samtalspart.

NNH:s verksamhet har under 1989 bedrivits inom följande huvudområden:

- Hjälpmedel för handikappade
- Särskilt utsatta gruppers behov av samhällsservice
- Information, utbildning och internationella kontakter

Därutöver har NNH under våren 1989 på uppdrag av ministerrådet utarbetat en rapport med förslag till stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (jfr Nordiska rådets *rekommendation nr 22/1987*).

I slutet av 1989 fastställde NNH ett arbetsprogram för perioden 1990–1992. För den kommande treårsperioden planerar NNH bland annat ett utökat samarbete med andra sektorer inom ministerrådsorganisationen. Handikappfrågor är samhällsfrågor och berör alla områden av samhällslivet, och enligt NNH:s uppfattning bör man alltid vara uppmärksam på möjligheterna att genom åtgärder inom de generella samhälls- och service-system minska behovet av särskilda lösningar för enskilda grupper.

I det följande redovisas översiktligt huvudområdena i NNH:s verksamhet under 1989 samt en rad konkreta insatser och resultat.

Hjälpmedelsfrågor

Hjälpmedelsverksamheten är en av hörnstenarna i de nordiska ländernas handikappolitik.

På hjälpmedelsområdet samverkar NNH med centrala nationella organ inom området, i Danmark Dansk Hjælpemiddel Institut och Dansk Teknologicenter for Handicappede, i Finland Medicinalstyrelsen och Laboratoriet för medicinsk teknik vid Statens tekniska forskningscentral i Tammerfors, i Island Tryggingastofnun ríkisins, i Norge Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede och i Sverige Handikappinstitutet.

Samarbetet avser såväl provning av hjälpmedel och information som utveckling av nya hjälpmedel. Målet är att förbättra det totala hjälpmedelsutbudet i Norden och att medverka till att de samlade resurserna för hjälpmedelsverksamheten utnyttjas så effektivt som möjligt.

Samarbetet om *provning av handikapphjälpmedel* bygger på arbetsfördelning mellan nationella institut. Genom att ett enskilt hjälpmedel bara behöver testas på ett ställe i Norden ökar den totala provningskapaciteten avsevärt. Samarbetet innebär också en fortlöpande harmonisering av nationella krav inom hjälpmedelsområdet. Härigenom underlättas också ett gemensamt nordiskt agerande i internationellt samarbete, exempelvis i standardiseringsfrågor.

Det särskilda samarbetet om provning av hjälpmedel för hörselhandikappade, som drivs i NNH:s regi, har vidareutvecklats under 1989. Bland resultaten av detta arbete kan nämnas en nordisk kravspecifikation för hörapparater samt förslag om gemensamma metoder för leveranskontroll av kompletta slingsystem respektive slingförstärkare.

Informationssamarbetet har haft en naturlig utgångspunkt i det datorbaserade informationssystemet *Nordiskt hjälpmedelsregister*. Systemet, som

har drivits under en femårsperiod i samarbete med nationella parter i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har varit ett effektivt verktyg för lagring och bearbetning av information på såväl nordisk som nationell nivå. Efter beslut i några av länderna att bygga upp nationella datasystem för hantering av hjälpmedelsinformation har NNH under 1989 i samråd med de tidigare driftparterna anpassat Nordiskt hjälpmedelsregister till de nya förutsättningarna. Det nya systemet bygger på lokal datakraft och inriktas på basinformation typ nordiska hjälpmedelsöversikter och leverantörsförteckningar.

I samband med arbetet med Nordiskt hjälpmedelsregister har NNH också utvecklat ett *nordiskt klassificeringssystem för handikapphjälpmedel*. Det har gett Norden en gemensam indelning och terminologi inom hjälpmedelsområdet. Det nordiska klassificeringssystemet har sedermera lagts till grund för en ISO-standard (Internationella standardiseringsorganisationen). En s. k. "draft international standard" publicerades av ISO i slutet av 1988 och godkändes under 1989.

Samarbetet på hjälpmedelsområdet går också ut på att ta tillvara den nya teknikens möjligheter när det gäller att utveckla nya hjälpmedel. Nordiska ministerrådets handlingsplan på datateknologiområdet har gett NNH möjlighet att sedan 1985 arbeta med *samnordisk utveckling av datorbaserade handikapphjälpmedel*. Ett 30-tal projekt har initierats under perioden 1985–1989, och flera av dem har lett till konkreta resultat i form av nya hjälpmedel. Ett annat konkret resultat av arbetet med datahandlingsplanen är en *nordisk programvarudatabas* knuten till Nordiskt hjälpmedelsregister. En andra utgåva av katalogen över dataprogram inom handikappområdet publicerades i början av 1989.

Under 1989 har NNH gått in för att samla ihop och analysera sina erfarenheter av arbetet inom ramen för datahandlingsplanen. Utomstående expertis har anlåtits för att följa upp och värdera resultaten av alla de skilda projekt som NNH har bidragit till att initiera. För sitt fortsatta arbete inom området, efter datahandlingsplanens upphörande vid utgången av 1989, har NNH beslutat prioritera följande områden:

- Generell handikapptillgänglighet hos datorer (internationellt samarbetsperspektiv)
- Handikappkrav i den teletekniska utvecklingen (nordisk plattform för europeiskt samarbete, i första hand COST)
- Utveckling av individuella kommunikationshjälpmedel (Norden som hemmamarknad och avstamp för export)

Som tidigare framgått inrättas för en försöksperiod 1990–1992 ett till NNH knutet *Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel* i Tammerfors. Centrets uppgift blir att vidareutveckla det arbete med samnordisk utveckling av datorbaserade handikapphjälpmedel som NNH utfört inom ramen för den nordiska datahandlingsplanen.

I slutet av 1988 arrangerade NNH en *nordisk konferens om handikapp-*

tillgänglighet hos datorer. En av utgångspunkterna för konferensen var en i USA nyinförd lagstiftning som innebär att all offentligt upphandlad kontorselektronik inkl. datorutrustningar skall uppfylla bestämda krav på tillgänglighet för handikappade. Konferensen, som finns dokumenterad i en NNH-publikation, har under 1988 följts upp med en rekommendation från NNH till de nordiska länderna att i sin upphandlingspolitik inom datorområdet utnyttja de möjligheter som står till buds att styra utvecklingen mot ökad grad av generell handikapptillgänglighet hos standardutrustningar.

NNH har under året avgett yttrande till Nordiska rådet över ett medlemsförslag (*A 864/s*) om telekommunikationen för handikappade. NNH har sedan 1987 en arbetsgrupp, *Nordiskt forum för telekommunikation och handikapp*, med representanter för social- och hälsovårdsministerierna samt de centrala telemyndigheterna i Norden. Gruppens uppgift är dels att försöka bevaka kommunikationshandikappades behov i den snabba utvecklingen på det informationsteknologiska området, dels att bygga broar till det europeiska samarbetet inom området (COST).

Vid 1989 års session antog Nordiska rådet en *rekommendation om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade (rek. nr. 31/1989)*. Rekommendationen har av ministerrådet överlämnats till NNH för behandling. NNH framhöll i sitt yttrande över det ursprungliga medlemsförslaget att huvudproblemet inom hjälpmedelsområdet är att försörjningssystemet, som är starkt decentraliserat, påverkas av ekonomiska prioriteringar. Enligt NNH:s uppfattning tar rekommendationen sikte på att handikappade skall ha tillgång till hjälpmedel på lika villkor oavsett var de bor i Norden. NNH håller därför fast vid sin linje att i sitt fortsatta arbete med frågan prioritera de principiella aspekterna framför de organisatoriska.

Särskilt utsatta gruppers behov av samhällsservice

Det finns grupper av handikappade som på grund av sin ringa storlek eller andra skäl är särskilt eftersatta. Genom att betrakta Norden som en enhet och genom att utnyttja de samlade kunskaperna och resurserna får de enskilda länderna större möjligheter att förbättra livsvillkoren för dessa grupper.

Bland många konkreta resultat av NNH:s långvariga engagemang inom dövblindområdet finns *Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal (NUD)*, som inledde sin verksamhet under 1985 som en dotterinstitution till NNH med placering i Danmark (Dronninglund Slot i Nordjylland). NUD har två huvuduppgifter. Dels att anordna samnordiska kurser för skilda personalgrupper, och dels att fungera som ett resurscenter för dövblindarbetet i Norden. Efterfrågan på NUD:s tjänster har under 1989 varit oförändrat stor. Projektet "Nordisk vejleder for døvblindepersonale" har fortsatt i NUD:s regi med goda resultat. Projektet producerar fortlöpande

publikationer med olika tema, som tillsammans bildar ett utbildningsmaterial som kan användas i arbetet med dövblinda runt om i Norden.

Det nordiska samarbetet om förståndshandikappades behov av hjälpmedel har fortsatt. En av huvudaktiviteterna under 1989 syftar till att resultera i en publikation som beskriver hjälpmedel som är speciellt välägnade för personer med förståndshandikapp.

I arbetet med det av Nordiska rådet rekommenderade *samarbetsprojektet för små och mindre kända handikappgrupper* (rek. nr 25/1983) har huvudaktiviteten under 1989 varit en nordisk konferens om administrativa och organisatoriska modeller i arbetet på nationell nivå med dessa grupper. En intern evaluering av hela samarbetsprojektet, som inleddes 1985, kommer att genomföras under 1990. NNH konstaterar med tillfredsställelse att det nordiska samarbetet om små och mindre kända handikappgrupper har haft stor betydelse för nationell utveckling inom området. Detta har dokumenterats i nationella rapporter under 1989.

Under 1989 har NNH också, i samarbete med Nordisk Förening för Social och Mental Hälsa (NFSMH), inlett planeringen av en *nordisk konferens våren 1990 om psykiskt handikappades situation i samhället*.

Information. Internationella kontakter

På informationsområdet är NNH:s kanske viktigaste insats den regelbundet utkommande publikationen *"Registrering av Nordiska projekt inom handikappområdet"*, som också ges ut i en engelskspråkig version. Boken innehåller information om pågående handikappforskning i de nordiska länderna. En ny utgåva, avseende situationen under 1988, publicerades i början av 1989.

NNH:s arbete röner stor internationell uppmärksamhet. Flera av NNH:s projekt, liksom samarbetsformen som sådan, har varit mönsterbildande på skilda håll i världen. Som exempel kan nämnas "African Rehabilitation Institute" med säte i Zimbabwe, som i likhet med NNH är ett resultat av ett regionalt samarbete. Också i USA anförs NNH som ett exempel på mellanstatligt samarbete som manar till efterföljd.

I *Nordiska ministerrådets arbetsprogram "Norden i Europa 1989–1992"* har NNH tilldelats ett särskilt uppdrag som går ut på att i tillämpliga delar relatera det nordiska samarbetet inom handikappområdet till motsvarande aktiviteter inom EG. Konkreta insatser har under 1989 börjat förberedas inom områdena hjälpmedelsstandardisering och telekommunikationer för handikappade.

EG:s och Nordens handikappolitik uppvisar stora skillnader. I linje med ministerrådets övergripande ambition att genom samarbete stärka Norden inåt och utåt avser NNH under 1990 pröva möjligheterna att utarbeta ett dokument som beskriver de principiella grunddragen i nordisk handikappolitik för en internationell publik. Ett sådant dokument skulle stärka Nordens möjligheter att påverka innehållet i EG:s kommande arbe-

te med att följa upp den under 1989 beslutade socialstadgan (Social Charter) med bindande direktiv och ett socialt handlingsprogram.

4. Beslut

Nordiska nämnden för handikappfrågor överlämnar härmed sin verksamhetsberättelse för år 1989.

Christian B. Kielland

Ordförande

Finn Petrén

Kanslichef

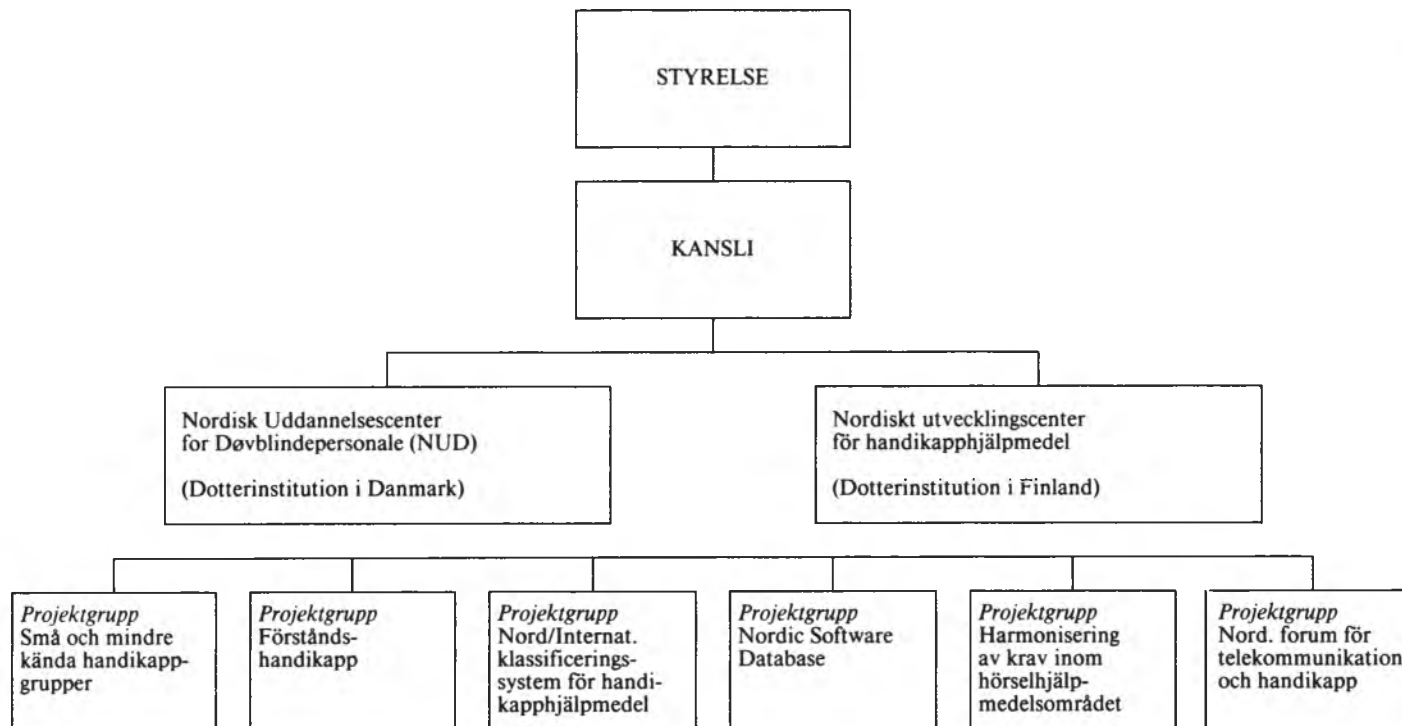
BILAGA 1

NNH – Styrelse och personal

Danmark	Formand Svend Jensen		
	De Samvirkende Invalideorganisationer		
	Centerleder Erland Winterberg	Suppl.	
	Dansk Teknologicenter for Handicappede		
	Kontorchef Margit Jespersen		
Danmark	Socialstyrelsen		
	Kontorscheff Poul Pedersen	Suppl.	
	Socialstyrelsen		
	Finland	Avdelningschef Silja Lühr	
Finland	Socialstyrelsen		
	Överläkare Lars Mellin	Suppl.	
	Medicinalstyrelsen		
	Avdelningschef Heidi Helenius		
	Invalidförbundet r. f.		
Finland	Verksamhetsledare Mikael Lindholm	Suppl.	
	Förbundet De Utvecklingsstördas Vänner		
	Iceland	Överläkare Björn Önundarson	
	Iceland	Tryggingastofnun ríkisins	
Ergoterapeut Björk Pálsdóttir		Suppl.	
Tryggingastofnun ríkisins			
Avdelningschef Ólöf Ríkarósdóttir			
Sjálfshjörg			
Iceland	Direktör Ásgerður Ingimarsdóttir	Suppl.	
	Öryrkjabandalag Íslands		
	Norge	Underdirektør Christian B. Kielland	Ordf.
Norge	Sosialdepartementet		

	Kontorsjef Anne-Margrethe Brandt	Suppl.
	Rådet for funksjonshemmede	
	Sivilingenjør Øivind Lorentsen	
	Senter for Industriforskning	
	Ass. generalsekretær Liv Arum	Suppl.
	Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon	
Sverige	Departementssekreterare Kristina Söderlind	
	Socialdepartementet	
	1:e sekreterare Gunilla Wallgrund	Suppl.
	Landstingsförbundet	
	Överdirektör Bengt-Olof Mattsson	Vice
	Statens Handikappråd	ordf.
	Direktör Eva Jacobsson	Suppl.
	Handikappinstituttet	
Kansliet	Kanslichef Finn Petré	
	Utredningssekreterare Torun Fagersand	
	Assistent Brita Krohn	
	(En utredningssekreterartjänst vakant)	

Organisationsplan 1989–1990

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Kirkeveien 71 B
Postboks 70
N-1344 Haslum

Sammendrag

NIOM's arbeid kan inndeles i 4 hovedaktiviteter. Standardisering, materialprøvning, forskning og opplysnings- og utredningsvirksomhet.

Standardisering

NIOM deltar aktivt i det viktige arbeidet med å utforme nye standarder og revidere gamle på internasjonal og europeisk basis gjennom ISO (International Organization for Standardization) og CEN (Comité Européen de Normalisation). Aktiviteten har i størst grad vært knyttet til ISO/TC106 – Odontologi, og i siste halvdel av året også i ISO/TC194 – Biologisk prøvning av medisinsk-teknisk utstyr og odontologiske materialer. NIOM er med på ISO/Fédération Dentaire Internationale (FDI) revisjon av ISO/TR 7406, og i FDI's aktiviteter i forbindelse med klinisk standardisering.

Materialprøvning

NIOM's materialprøveprogram, som nå omfatter 22 produkttyper, er gjentatt i 1989. De produktene som tilfredsstillt kravene i de gjeldende ISO-standarder og i de to aksepteringsprogrammene NIOM selv har satt igang, blir sertifisert og oppført på NIOM's lister. Produktene er prøvet av NIOM etter en frivillig avtale med produsentene. Listene skal tjene som en veiledning for brukeren ved valg av dentale produkter, men de er ikke egnet til å skille ut produkter med spesielle egenskaper. Ialt 990 enkeltprodukter ble sertifisert i 1989. Listene ble utgitt som egen trykksak og distribuert til alle nordiske tannleger og tannteknikere via de enkelte lands fagdepartementer. NIOM har også påbegynt arbeidet for å bli akkreditert som europeisk prøvelaboratorium for odontologiske materialer.

Forskning

Valg av prøvemetoder og krav til materialkvalitet under utformingen av en standard bør skje på grunnlag av kliniske erfaringer og en best mulig forståelse av produktene egenskaper. Forskning omkring dentale materialer gir den innsikt i disse forhold som er nødvendig under standardiseringsarbeidet. Slik forskning gir også den nødvendige kunnskap til deltakelse i internasjonale forskningsfora og til opplysningsvirksomheten. To gjesteforskerstillinger ved instituttet innehas av forskere fra de nordiske land i inntil ett år. Det bidrar på en god måte til spredning av instituttets kompetanse. NIOM har pågående forskningsaktiviteter med fysikalske, kjemiske, biologiske og kliniske problemstillinger.

Opplysnings- og utredningsvirksomhet

I tillegg til NIOM's lister utgikk det 35 vitenskapelige artikler, bokkapitler og forskningsrapporter fra NIOM i 1989. Temaene spenner vidt, men alle har direkte eller indirekte tilknytning til dentale materialers fysikalsk/kjemiske og biologisk/kliniske egenskaper.

Interessen for odontologiske materialers bivirkninger på pasientene og effekten på tannhelsepersonalets arbeidsmiljø har i de senere år vært stor. Instituttet har i denne forbindelse på anmodning gitt uttalelser og utredninger til helsemyndigheter i de nordiske land.

NIOM's personale deltar dessuten i videre- og etterutdanning av tannhelsepersonell i Norden ved foredrag og kursvirksomhet. Personalet holdt i løpet av 1989 73 eksterne foredrag og kurs i tillegg til seminarer for gjester til NIOM.

Toksikologisk vurdering av odontologiske materialer

Odontologiske materialer brukes hovedsakelig som erstatning for skadet eller tapt vev eller til fremstillingen av slike erstatninger. Slike materialer burde være inerte i oralt miljø slik at stoffer ikke frigis eller struktur og sammensetning ikke endres over tid. Imidlertid har kliniske og eksperimentelle studier vist at det skjer en viss degradering, korrosjon og slitasje av materialer i munnhulen. Følgelig avgis innholdsstoffer fra de fleste odontologiske materialer. Enkelte av disse stoffene som krom og nikkel fra ulike legeringer, kvikksølv fra amalgam, formaldehyd fra plastmaterialer og fluorid fra glassionomersementer har et toksisk potensiale. Nærvær av et toksisk stoff er likevel ikke ensbetydende med at helseskade vil opptre. Den tilførte dose (eksponeringen) og en rekke faktorer i den menneskelige organisme er bestemmende for om toksisk skade skal utløses.

Studier over kvikksølvfrigivelse fra amalgamfyllinger har vist at det er vanskelig å entydig bestemme hvilke mengder som frigjøres: Dels er det metodologiske problemer, dels vil materialmessige og oralbiologiske forhold spille inn slik at resultatene varierer betydelig mellom ulike undersø-

kelser. Tilsvarande problematisk vil det være å bestemme frigivelsen av stoffer som forskjellige mono-/oligomerer, initiator/aktivatorsystemer, formaldehyd og ulike metaller fra andre odontologiske materialer. Kunnskapene om hvilke stoffer som frigis fra materialene over tid, er også begrenset. I tillegg er det usikkert hvilken relevans laboratoriedata har for frigivelse i den kliniske situasjon. Å fastsette eksponeringen, både kvantitativt og kvalitativt, for stoffer som frigis fra odontologiske materialer ved bruk, er således problematisk. En kartlegging av eksponeringen er nødvendig for en risikovurdering av odontologiske materialer.

Et annet element i en slik vurdering er stoffets toksiske potensiale. Dette avhenger av kjemisk struktur, opptak, fordeling, lagring og omsetning i den eksponerte organismen. Kunnskaper om stoffenes toksisitet kommer fra dyreforsøk og studier av høyeksponerte befolkningsgrupper. Basert på slike resultater kan stoffene graderes etter toksisk potens. Noen slik systematisk potensgradering av stoffer frigitt fra odontologiske materialer foreligger imidlertid ikke.

Epidemiologiske studier kan understøtte en risikovurdering basert på kjennskap til eksponeringssituasjonen og stoffenes toksisitet. Når det gjelder odontologiske materialer, er slike studier få og i hovedsak rettet mot kvikksølveksponering fra amalgam. I disse tilfeller er det ikke funnet noen sammenheng mellom tilstedeværelse av amalgamfyllinger og øket risiko for helseskade. Dette kan forklares med at kvikksølvfrigivelsen er så lav at skade ikke oppstår, eller skaden opptrer for sjeldent til å bli oppdaget i slike studier. I andre sammenheng som ved inntak av fremmedstoffer i matvarer og forurensninger i luft og vann, ansees eksponering opp til et visst nivå ikke å representere helsefare. Dette grunngis med at det for toksiske effekter (med unntak av kancerutvikling) eksisterer en terskelverdi for eksponering som må overskrides før effekter utløses. Det er rimelig å tro at dette også er tilfelle for stoffer som frigis fra odontologiske materialer. En viss eksponering for stoffer frigitt fra odontologiske materialer vil derfor tolereres, og således ikke representere noe helsemessig problem. Selv om risikoen for at odontologiske materialer skal utløse generell helseskade synes liten både hos pasienter og tannhelsepersonell, er likevel behovet for en helhetsvurdering av de toksikologiske aspekter tilstede. En slik vurdering må gjøres både for materialer som har vært i bruk i mange år og spesielt for nye odontologiske materialer.

Organisasjon

Formål

Retningslinjene for NIOM's virksomhet fremgår av instituttets statutter hvor det bl. a. heter: "Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøving og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontolo-

gisk virksomhet og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles”.

Dessuten skal NIOM arbeide med: ”... utvikling av bedre odontologiske materialer og bruksgjenstander og mer hensiktsmessige metoder for bruk av slike”.

Styre, avdelinger og personale

NIOM's styre, som er sammensatt av en offentlig oppnevnt representant og en suppleant fra hvert av de nordiske land, har den overordnede styring av instituttets virksomhet, herunder planlegging, budsjett, sertifisering av materialer og publisering. NIOM har en instituttchef med ansvar for den daglige driften.

Det har i 1989 vært avholdt 2 ordinære styremøter: 28. februar (Oslo) og 11. august (Akureyri). En del mindre saker har vært avgjort som sirkulasjonssaker.

Instituttet er organisert i 3 avdelinger med i alt 26 stillinger:

- Administrasjon: 3 stillinger
- Biologisk/klinisk avdeling: 8 stillinger
- Fysikalsk/kjemisk avdeling: 15 stillinger

Instituttets to gjesteforskerstillinger er opprettet for å styrke NIOM's ”nordiske profil” og for å øke kompetansen vedrørende dentale materialer i Norden. Bevilningen til gjesteforskerstillingene tillater ansettelse av personale fra de nordiske land på tidsbegrensede kontrakter med gode muligheter for individuelle tilpasninger. Ordningen tar sikte på personer på alle kompetanse-nivåer (fra stipendiat til professor), og det forutsettes at deres prosjekter ligger innenfor instituttets arbeidsprogram eller kan tilpasses dette. Søkingen til gjesteforskerstillingene har vært tilfredsstillende, og ordningen fungerer etter intensjonene. Gjesteforskerstillingene har bidratt til å øke kunnskapene om NIOM i de odontologiske miljøer og virket stimulerende på det nordiske samarbeidet innen dental materialforskning. I 1989 ble gjesteforskertiden delt mellom 6 personer. NIOM har også gitt arbeidsplass til eksternt finansierte forskere som har hatt samarbeidsprosjekter med instituttets ansatte.

Økonomi

Instituttet er en del av Nordisk Ministerråds ansvarsområde og finansieres over Ministerrådets allmenne budsjett. NIOM's totale utgifter i 1989 utgjorde NOK 11.8 mill.

Lokaler og utstyr

NIOM holder til i tidsmessige lokaler i Kirkeveien 71 B, 1344 Haslum, med et samlet brutto gulvareal på ca. 1300 m². I 1988 ble leiearealet utvidet, og en renovering av disse lokalene ble gjennomført i 1989. Utvidelsen ga i første rekke plass til verksted, konferanserom, bibliotek/auditorium.

rium og instituttets EDB-utstyr, samt bedret kontorforholdene til gjesteforskerne. Hoveddelen av det totale arealet utgjøres av følgende enheter:

Klimalaboratorium for fysikalsk utprøving med spesiallaboratorier for polymere materialer, gipsbaserte materialer og amalgam.

Kjemilaboratorium

Biologisk laboratorium med spesialutstyr for cellekulturstudier, bakteriologi og histologi

Tannteknisk laboratorium

Spesialrom for sliping/polering, mikroskopi og fotografering

Verksted

Kontorer

Bibliotek og konferanserom

Aktivitetsområder

NIOM's arbeidsoppgaver omfatter standardisering, materialprøving, forskning og opplysnings-/utredningsvirksomhet. De ulike oppgavene er nærmere beskrevet i det etterfølgende.

Standardisering

Standardiseringsarbeidet er i hovedsak rettet mot utarbeidelse av internasjonale standarder for nye produktgrupper og revisjon av eksisterende standarder. NIOM er direkte engasjert i dette ved deltagelse i ISO (International Organization for Standardization), CEN (Comité Européen de Normalisation) og FDI (Fédération Dentaire Internationale).

International Organization for Standardization (ISO)

NIOM's materialprøveprogrammer baseres på de internasjonale standardene for odontologiske materialer som er utarbeidet av ISO. Instituttets standardiseringsarbeid er derfor i vesentlig grad basert på samarbeid innen ISO/TC 106 – Dentistry (Teknisk komité 106 – Odontologi) både hva angår komitéarbeid og praktisk laboratoriearbeid. Komitéarbeid innen ISO/TC 194 – Biological evaluation of medical and dental materials and devices (Teknisk komité 194 – Biologisk prøvning av medisinsk-teknisk utstyr og odontologiske materialer) ble igangsatt i 1989 med stor aktivitet for å kunne tilfredsstillte kravet om ferdig standard innen utgangen av 1992.

Standardiseringsarbeidet innen ISO/TC 106 tar for seg fysikalske, kjemiske og teknologiske egenskaper hos dentale materialer. NIOM's engasjement i ISO/TC 106 i 1989 har i det vesentlige bestått i deltakelse i undergruppene SC1, SC2 og SC8. ISO/TC 194 skal etablere en internasjonal standard for biologisk prøvning basert på eksisterende testmetoder. NIOM er med i arbeidsgruppene WG5, WG7 og WG10. Det forventes at en draft international standard (DIS) skal foreligge innen utgangen av 1990.

Det eksisterer i dag 49 ISO standarder for det odontologiske området. Av disse er 22 standarder for dentale materialer, som dekker de fleste viktige materialgruppene.

Internasjonalt laboratoriesamarbeid

Fellesprøvnng av samme materialer på forskjellige laboratorier utgjør et viktig ledd i etableringen av standarder. Den er spesielt egnet for å frem-skaffe data som skal legges til grunn for kvalitetskravene i standarden. Slik "round robin testing" eller ringtesting er også nødvendig for å vise at selve prøvemethoden fungerer. I 1989 deltok NIOM i fem ringtestingsprogram-mer:

1. Strekk- og skjærprøvnng for måling av binding (adhesjon) til emalje og dentin
2. Dimensjonsbestemmelse av plasttenner
3. Restmonomer i protesebasismaterialer
4. Kondenserbarhet av amalgam
5. Abrasjonsevne hos slipemidler i tannpasta på polymere dentalmaterialer

Comité Européen de Normalization (CEN)

Alle de fem nordiske land deltar i det europeiske standardiseringsarbeidet. En viktig pådriver innen CEN har vært arbeidet mot EF's indre marked i 1992 og tilpasningen EF/EFTA. NIOM deltar i den tekniske komiteén for odontologiske materialer (CEN/TC 55), i CEN/TC 205 (Non-active medical devices) og CEN/TC 206 (Biocompatibility and biological safety).

CEN/TC 55 har tidligere etter initiativ fra NIOM fattet et prinsippvedtak om at europeiske standarder (EN) på det odontologiske området skal være identiske med de gjeldende ISO-standardene. Dette viktige vedtaket har medført at det aktive standardiseringsarbeidet kan konsentreres innenfor én organisasjon. Tilsvarende forhold eksisterer for biologisk prøvnng i det CEN/TC 206 skal etablere som europeiske standarder de standarder som er utarbeidet av ISO/TC 194.

Det er fortsatt uklart i hvilket Fellesmarkedsdirektiv man i fremtiden vil finne odontologiske materialer. En mulighet er det direktiv som bl. a. tar for seg forskjellige typer inaktive implantater (Non-active medical devices). Alternativt tas det sikte på å opprette et eget direktiv for odontologiske materialer, men det har også vært diskutert å inkludere disse materiale- ne i direktivet for legemidler. Slike direktiver vil være avgjørende for regler og lovverk i alle europeiske land. Det er sannsynlig at odontologiske materialer skal klassifiseres i henhold til risiko. Denne klassifisering er bestemmende for hvilke testprosedyrer det enkelte produktet skal gjennomgå. Alternativene er fareklasse 1, som kun stiller krav til produsentenes arbeid (GMP), fareklasse 2, som har GMP og testing tilsvarende det

NIOM i dag utfører, og fareklasse 3 med full testing og nytte/risikoanalyse. Hvor odontologiske materialer vil bli plassert, er ennå uklart, men NIOM vil arbeide for en plassering av de fleste materialene i klasse 2, med noen få i klasse 1 og 3.

Det anses sannsynlig at rapporten fra EUCOMED (Den europeiske foreningen for produsenter av medisinsk utstyr) publisert i 1988, vil danne grunnlaget for det videre lovarbeid med medisinsk/teknisk utstyr, og at denne vil omfatte odontologiske materialer. Den nyoppnevnte gruppen CEN/TC 205 vil arbeide videre med dette dokumentet.

Fédération Dentaire Internationale (FDI)

Biologisk/klinisk standardisering har hittil vært tillagt FDI, og arbeidet er konsentrert til Commission on Dental Products (CPD). NIOM deltar i gruppene som utarbeider kliniske og biologiske materialprøveprogrammer. Instituttchefen har som konsulent til CPD foreslått at FDI overlater alt standardiseringsarbeid til ISO og CEN og konsentrerer sitt arbeid om definisjon av kriterier for ønskede egenskaper til materialene.

Et dokument med oversikt over metoder som egner seg for biologisk prøvning av odontologiske materialer, ble publisert som ISO teknisk rapport 7405 i 1984. Revisjon av dokumentet startet i 1988, og en rekke av de undersøkelsene som er utført ved NIOM, er med på å danne grunnlaget for revisjonen. Gruppen har hatt flere møter i 1989. Revisjonsarbeidet forventes å ta noe tid fordi det foreligger prinsipielt forskjellige syn på biologisk materialprøvning innen komitéen.

Mulige krav ved fremtidig sertifisering av odontologiske materialer i Europa

<i>Klasse I:</i>	Good Manufacturer Practice (GMP)
<i>Klasse II:</i>	GMP + prøvning etter europeiske standarder (EN)
<i>Klasse III:</i>	GMP + EN + legemiddelkontroll

Materialprøvning

NIOM's materialprøveprogram ble i 1989 basert på 20 ISO-standarder og 2 aksepteringsprogrammer. *Aksepteringsprogrammer* er materialprøveprogrammer etablert for materialgrupper hvor det ikke foreligger ISO-standarder. NIOM's to aksepteringsprogrammer er: legeringer til kroner og broer i metallkeramikk og kompositter til bruk i premolarer og molarer (klasse I og klasse II fyllinger); de såkalte posteriore kompositter. Programmet for posteriore kompositter krever at materialene er i henhold til standarden for plastbaserte fyllingsmaterialer, ISO 4049, og at det i tillegg foreligger data fra minst to ulike biologiske tester og fra minst 3 års klinisk prøving av materialene.

Biologiske krav – I en del av de nyere standardene er det krav om dokumentasjon av biologiske egenskaper. Det refereres i standardene til

ISO/TR 7405 – Biological evaluation of dental materials. NIOM har tolket dette slik at resultater fra minst to forskjellige tester skal fremlegges for alle nye materialer. Testene skal være fra forskjellige nivåer, f. eks. én cellekulturtest og ett dyreforsøk.

Selve materialprøvnningen bygger på en frivillig avtale mellom NIOM og produsentene. Produsentene garanterer at produktet tilfredsstiller de kvalitetskravene som er spesifisert i angjeldende ISO-standard eller aksepteringsprogram. NIOM kjøper produktet på det åpne markedet en gang hvert år og kontrollerer at materialet tilfredsstiller kravene. NIOM's styre gjør vedtak om igangsetting av prøvning og på basis av prøveresultatene sertifiserer materialene. Arbeidet med å bli akkreditert som europeisk prøvelaboratorium for odontologiske materialer er påbegynt.

Lister over sertifiserte produkter

De listene som NIOM publiserer over produkter som tilfredsstiller kravene i ISO-standard for vedkommende materialgruppe, er en veiledning overfor brukerne ved valg av produkter. Enkelte offentlige forsikringsordninger og avtaleforhold forutsetter eller anbefaler at det kun brukes materialer som står på NIOM's lister (eksempelvis i Den kommunale tandpleje og Sygesikringsoverenskomsten i Danmark, Honorartariffen i Norge og Tandvårdsförsäkringens ersättningsregler för gjutlegeringar i Sverige). Direktiv fra enkelte lands helsemyndigheter presiserer dessuten at produkter på NIOM's lister bør benyttes.

I alt 990 produkter tilfredsstilte kravene i NIOM's materialprøve- og aksepteringsprogrammer og ble sertifisert. Det er en økning på 13% fra året før. Publikasjonen "Lister over sertifiserte produkter 1990" er distribuert til tannleger og tannteknikere i Norden via de enkelte lands fagdepartementer.

NIOM's materialprøveprogrammer

Materialtype	Std.nr.	Årstall
Alloys for dental amalgam	ISO 1559	1986
Dental mercury	ISO 1560	1985
Dental inlay casting wax	ISO 1561	1975
Dental casting gold alloys	ISO 1562	1984
Alginate dental impression materials	ISO 1563	1978
Agar impression material	ISO 1564	1976
Dental silicate cement (hand-mixed)	ISO 1565	1978
Dental zinc phosphate cement	ISO 1566	1978
Denture base resin	ISO 1567	1988
Dental zinc oxide/eugenol cements and zinc oxide non-eugenol cements	ISO 3107	1988
Density – Synthetic resin teeth	ISO 3336	1977
Capsulated dental silicate and silico-phosphate filling materials	ISO 3851	1977
Resin-based dental filling materials	ISO 4049	1978
Dental zinc polycarboxylate cements	ISO 4104	1984
Dental materials – Elastomeric impression materials	ISO 4823	1984
Dental base metal casting alloys	ISO 6871	1987

Dental gypsum products	ISO 6873	1983
Dental resin-based pit and fissure sealants	ISO 6874	1988
Dental root canal sealing materials	ISO 6876	1986
Dental glass polyalkenoate cements	ISO 7489	1986
Dental casting alloy for metal/ceramic reconstructions	NIOM AP	1987
Resin based dental filling materials for use in occlusal class I or class II restorations	NIOM AP	1986

Forskning

NIOM's forskningsaktivitet kan inndeles i fysikalsk/kjemiske, biologiske og kliniske problemstillinger. I 1989 utgikk 35 publikasjoner (vitenskapelige artikler, bokkapitler, abstracts). Innholdet av disse omtales ikke nærmere. I det følgende gis en oversikt over avsluttede, ikke publiserte prosjekter og pågående studier.

Fysikalsk/kjemiske problemstillinger

Korrosjon. Graden av kvikksølvfrigivelse fra amalgam som korroderer, og hvordan ulike amalgamtyper og forskjellige elektrolytter innvirker på frigivelsen studeres *in vitro*. Videre undersøkes effekter av magnetfelt fra billedskjermer og elektrisk sveiseutrustning på amalgamdegradering *in vitro*, og sammensetningen av amalgamfyllinger som har vist høy grad av korrosjon *in vivo*, bestemmes.

Metalladhesjon. Bruken av slagprøving som egnet mål for samhørighet mellom porselen og metall undersøkes. Videre bestemmes adhesjonsforholdene mellom polymermaterialer og henholdsvis titan, edelmetall- og kromkoboltlegeringer etter overflatebehandling.

Slitasje/oppløsning. Slitasje og oppløsning av overflaten på krone/brofasadematerialer (porselen og kompositt) vurderes etter børsting med tannpasta og eksponering for flouridoppløsninger.

Amalgam. Frigivelsen av kvikksølv fra amalgam måles under stivningsprosessen *in vitro*.

Endodontiske materialer. Et prosjekt på substitutter for kloroform til rotbehandling er avsluttet. Bruken av limonen/etylacetat som løsemiddel for harpiks og kloroperka og disse materialenes adhesjon til dentin og guttaperka studeres.

Kompositte tannfyllingsmaterialer. Dynamisk/mekaniske undersøkelser samt IR- og HPLC-analyser av matrisematerialenes strukturforhold har vist at matrisepolymeren består av to faser med forskjellig omsetningsgrad. Vannabsorpsjon, vannløselighet, omsetningsgrad og fyllstoffenes hydrolytiske stabilitet undersøkes i kompositter til klasse I og II restaure-ringer. Materialformuleringen har betydning for vannabsorpsjon og om-setningsgrad.

Polymere protesematerialer. Dynamisk-mekaniske undersøkelser av karbonfiberarmerte protesematerialer har vist tilstedeværelse av minst to

polymerfaser: en fase direkte påvirket av fyllstoffoverflaten og en matrise-fase. Videre bestemmes betydningen av kaffe og te som kilde til misfarging av fasadematerialer til krone/brorestaureeringer.

Sementer. Hvilken betydning tidlig vannkontakt (i stivningsfasen) har for glassionomersementers løslighet, skal kartlegges. Vidare bestemmes adhesjonen mellom dentin og lysherdende glassionomersementer/kompositter.

Titan. Det arbeides med ulike problemstillinger i forbindelse med støping av titan som poredannelse, formfyllingsevne, dimensjonsnøyaktighet og reaksjoner mellom støpeform (investment) og flytende titan. Forsøk med påbrenning av keramer til titan er et eget forskningsområde. Belegging av titanimplantater med hydroksylapatitt ved hjelp av varm-isostatisk pressing utføres i samarbeid med SINTEF, Trondheim.

Biologiske problemstillinger

Bakteriologi. En metode for *in vitro* testing av fyllings-, forings- og avtrykksmaterialers antibakterielle egenskaper er utviklet. Bakteriekontaminasjon av dentale materialer og produkter i forpakningen er et annet problemområde. En studie over *in vivo* og *in vitro* bakterieadhesjon til myke foringsmaterialer på protesebasis er i avslutningsfasen.

Cellekulturer. Cytotoksiske egenskaper ved myke foringsmaterialer på protesebasis og proteseadhesiver vurderes. Bruken av nøytralrødfrigivelse som testmetode for cytotoxicitet av dentale materialer er under utprøving. Som ledd i metodeutvikling undersøkes cytotoxiciske egenskaper ved sera fra pasienter med Parkinsons sykdom.

Eksponeeringskartlegging. Pasientens eksponering for kvikksølv under innlegging og utboring av amalgamfyllinger bestemmes gjennom målinger av kvikksølvnivået i urin.

Histologi. Pulpastudier med forskjellige glassionomersementer er under avslutning. Ingen vesentlige reaksjoner på materialer til fyllingsterapi eller sementering er påvist. En elektronmikroskopisk undersøkelse av reaksjoner på pulpaoverkapping er klart for publisering. Ultrastrukturen av inflammasjonsceller, herunder makrofager, i pulpa og tidlig hårdvevsdannelse vil bli beskrevet.

Toksikologi. Helseeffekter av kvikksølveksponering undersøkes på arbeidere ved Norsk Hydros fabrikk i Porsgrunn i samarbeid med Telemark sentralsykehus. En studie over dentalmaterialers reproduksjonstoksiske egenskaper er under oppstartning. En spørreundersøkelse skal kartlegge om arbeid ved tannlegekontorer representerer noen risiko for reproduksjonsforstyrrelser.

Kliniske problemstillinger

Langtidsstudier av klasse II amalgamfyllinger. Prosjektet med etterkontroll av fyllinger i NIOM's kliniske materialprøveprogram er nå under

avslutning. Opprinnelig var det forutsatt en observasjonstid på 5 år, men på grunn av sekundærkaries betydning, ble observasjonstiden øket. Materialet har en observasjonstid på 9 – 10 år.

Fissurforseglingsundersøkelsen. Bruken av glassionomersement og plastbaserte materialer til fissurforsegling er sammenlignet. Glassionomersementer viser dårlig retensjon klinisk bedømt, men ingen sekundærkaries etter 5 år. Dette kan skyldes at sementrester finnes i dypet av fissurene. Plastbaserte materialer viser generelt god retensjon, men ca. 5% av fissurene var kariøse etter 5 år.

Materialvalg. Studien med bruk av amalgam, kompositt og glassionomersement i små klasse II fyllinger fortsetter på 3. året. Glassionomersementer har høyest frakturfrekvens.

Porselensmaterialer. NIOM deltar i en langtidsundersøkelse av 4 forskjellige typer porselenskroner i premolar- og molarregionen.

Fyllingers levetid. En spørreundersøkelse blant danske tannleger vedrørende årsaker til revisjon av fyllinger og fyllingers levetid er avsluttet. Resultatene viser at livslengden til amalgamfyllinger er lenger i dag enn for 8 år siden, og at amalgamfyllinger har lenger levetid enn plastfyllinger, spesielt i klasse I og II kaviteter.

Rotfyllingsmaterialer. En studie som sammenligner to ulike rotfyllingsmaterialer (AH 26 og Kloroperka) brukt i studentklinikken er avsluttet. Resultatet fra en røntgenologisk og bakteriologisk analyse av rotbehandlinger er under bearbeidelse.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

Verksamhetsberättelse 1 juli 1989 – 30 juni 1990

Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
Box 42
S-95094 Övertorneå
Tel. 0927/108 30

1. Inledning

AMU Nordkalotten är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution för arbetsmarknadsutbildning och har till uppgift att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige.

AMU Nordkalotten inrättades som försöksinstitution i Övertorneå 1970-07-01. 1983-01-01 införlivades utbildningarna i Hedenäset med AMU Nordkalotten. Från och med 1986-01-01 ingår AMU Nordkalotten som egen myndighet i uppdragsorganisationen för arbetsmarknadsutbildning i Sverige, AMU-Gruppen.

AMU Nordkalotten tillhandahåller arbetsmarknadsutbildning i första hand på uppdrag av arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland, Norge och Sverige. Dessutom kan AMU Nordkalotten tillhandahålla utbildning åt arbetsmarknadsmyndigheterna i Danmark och Island, likaså åt andra uppdragsgivare samt sälja andra tjänster och produkter som följer av utbildningsverksamheten.

AMU Nordkalotten fungerar även som resurs- och teknikcenter för företag inom upptagningsområdet. På uppdrag av Nordiska ministerrådet kan gemensamt nordiskt utvecklingsarbete förläggas till AMU Nordkalotten.

2. Styrelsen

Ledningen utövas av en trelandsstyrelse med sex ordinarie ledamöter och sex suppleanter. En ledamot från varje land företräder arbetsmarknadsmyndighet och en ledamot från varje land företräder motsvarande central AMU-myndighet.

Styrelsen har under ovanstående verksamhetsperiod haft följande sammansättning.

Ordinarie ledamöter:

Nicolay Beck, kontorschef, ordf. fr. o. m. 89-01	Norge
Göran Uusitalo, v. ordf., länsarbetsdirektör	Sverige
Brita Lamberg, inspektör	Finland
Audun Sivertsvik, fyllkesarbetschef	Norge
Birgitta Thellman, ordf. t. o. m. 89-12	Sverige
Ulf Olovzon, dir, fr. o. m. 90-01	Sverige
Olavi Räsänen, yrkesutbildningsinspektör	Finland

Suppleanter:

Einar Eriksen, fylkesarbetschef	Norge
Jan Bengtsson, avdelningsdirektör	Sverige
Aira Mylly, distriktinspektör	Finland
Anne-Marie Kittelsen, förste konsulent	Norge
Marika Fröberg, personaldirektör	Sverige
Pekka Lampinen, överinspektör	Finland

Sekreterarfunktionen i styrelsen har skötts av Gudrun Kron och Marianne Berglund.

Styrelsen har sammanträtt 10 gånger. Delar av det sista styrelsesammanträdet har varit förlagt till Rovaniemi.

3. Utbildningens resultat

Arbetsmarknadsläget på Nordkalotten har kännetecknats av en relativt hög arbetslöshet som väsentligt överstiger riksgenomsnittet i respektive land. Norge har fått kännas vid en mycket svår arbetslöshet vilket också avspeglat sig i antalet norska kursdeltagare.

Totalt har under verksamhetsperioden 1 100 kursdeltagare utskrivits från centret.

1990-12-31 utgjorde antalet utbildade kursdeltagare 6 710 sedan dess start 1970-12-01. Totalt inskrivna kursdeltagare sedan centret startade utgör 7 006 stycken.

4. Planeringsgrupp

En planeringsgrupp bestående av tre personer, vilka representerar arbetsmarknadsmyndigheten i respektive land, finns inrättad. Gruppen planerar respektive lands köp av utbildningsplatser utifrån ländernas olika behov.

Planeringsgruppen har under verksamhetsperioden bestått av:

Aira Mylly, inspektör	Finland
Audun Sivertsvik, fylkesarbetschef	Norge
Jan Bengtsson, avdelningsdirektör	Sverige

Gruppen har under verksamhetsperioden haft 8 protokollförda sammanträden.

5. Beläggning

Antagningen av kursdeltagare har skett kontinuerligt i likhet med tidigare år. Vid vissa kurser har gruppintagningar skett, som exempelvis turismutbildningen och olika kortkurser.

Den genomsnittliga beläggningsgraden vid centret har varit 92 procent.

6. Pedagogiskt utvecklingsarbete

Modulindelade kursplaner finns införda på de flesta utbildningsblocken.

Nya kursplaner har genom centrets försorg utarbetats och utnyttjats som försökskursplaner på följande områden:

- Maskinstickutbildning
- Floristutbildning
- Utbildningar för Pullinki Ski (skidanläggning)

7. Arbetspraktik

Finska kursdeltagare skall under sin utbildningstid vid AMU Nordkalotten genomgå arbetspraktik. Under verksamhetsperioden har cirka 80 procent av de finska kursdeltagarna genomgått eller påbörjat sin arbetspraktik. Vissa kursdeltagare har erbjudits arbete efter arbetspraktiken.

Arbetspraktik har även införts för norska kursdeltagare vid kyl- och vid automatiseringsutbildningarna.

8. Elevvård och fritidsverksamhet

På den elevsociala sidan har personalstyrkan bestått av följande personer:

- 2 personer för elevboende i Övertorneå
- 1 person för elevboende och fritidsverksamheten i Hedenäset
- 1 person för fritidsverksamheten i Övertorneå
- 1 kurator under tiden 900101 – 900630
- 1 person för skolhälsovård i Övertorneå och Hedenäset, upphandlats av Norrbottens läns landsting
- 2 personer på tvätteriet och förråd.

För 2 av personerna har lönebidrag utgått.

Den elevsociala personalen har svarat för den kurativa verksamheten, hälso- och sjukvård, fritidsverksamheten, kursdeltagarnas inkvartering och tillsyn/underhåll av bostäder.

Bostäder

Det stora antalet kursdeltagare under vissa perioder har gjort att bostadssituationen varit ansträngd. Vid vissa tillfällen har problem med inkvarteringen uppstått, vilket lösts med tillfällig förhyrning på folkhögskolan och Övertorneå Camping.

Andelen familjer, ensamstående med barn och samboförhållanden ökar stadigt. Detta har medfört att belägningskapaciteten, dvs. antalet bäddplatser, inte gått att nyttja helt. Speciella krav ställs även på kringsservice såsom daghem, skolor m. m., vilket vi ibland haft svårigheter att tillfredsställa.

I Övertorneå finns totalt 237 bäddar och i Hedenäset 97 bäddar. Lägenheterna består av 1 – 4 rum.

Fritid

Fritidsverksamheten har som vanligt varit mycket omfattande både i Övertorneå och i Hedenäset. Omkring 80 procent av kursdeltagarna bosatta på centret, har regelbundet deltagit i olika idrottsaktiviteter och kvällskurser i samarbete med bildningsförbunden. Resor till olika arrangemang har också genomförts. Kursdeltagarna har i stor utsträckning själva kunnat forma verksamheten genom skolans idrottsförening, Kalottens IF, elevråd och fritidsstyrelse, där kursdeltagarna är representerade.

Hälsovård – kurativ verksamhet

Hälsovården har huvudsakligen bestått av hälsokontroller, förebyggande hälsovård, akut sjukvård och kurativ verksamhet. Sjuksköterskan har även gjort hembesök tillsammans med elevhemsföreståndaren då detta påkallats.

Ekonomi

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige har i enlighet med regleringsbrev 89/90 utbetalat 6 750 000 kronor för täckande av kostnader för den elevsociala verksamheten samt förläggnings- och bostadsverksamheten.

Arbetsförmedling

Under perioden har arbetsförmedlingsservicen för kursdeltagarna fungerat enligt följande:

- Norska arbetsförmedlingen har haft två personer heltidsanställda vid centret.
- En finsk arbetsförmedlare har arbetat vid centret en halv dag per vecka.
- De svenska kursdeltagarna har vid behov kunnat uppsöka arbetsförmedlingen i Övertorneå.

9. Lokaler

Utbildningslokalerna i Övertorneå och Hedenäset hyrs av Övertorneå kommun via byggnadsstyrelsen, med undantag för de lokaler som tillhör Norrbottens läns landsting. Lokalerna har nyttjats maximalt under perioden. För viss fritidsverksamhet har sporthallarna i Hedenäset och Övertorneå hyrts.

Under delar av perioden har lokaler i Lannavaara hyrts för undervisningsändamål och elevboende. För undervisning har även lokaler i Överkalix hyrts.

Största ombyggnaderna under verksamhetsperioden har gjorts av köket och restaurangen i Övertorneå. I övrigt har stora delar av lokalutrymmena för administrationen i Övertorneå varit föremål för ombyggnader och ändringar. Exempelvis har nytt växelrum kommit till.

10. Personalfrågor

Under verksamhetsperioden har AMU Nordkalotten haft 112 anställda med följande befattningar:

- 1 direktör
- 1 personalchef
- 2 utbildningsledare
- 1 driftingenjör
- 1 marknads/infoansvarig
- 65 utbildare
- 1 kansliföreståndare
- 2 ekonomihandläggare
- 2 byråassistenter, varav 1 med översättningsuppgifter
- 9 assistenter; varav 1 med lönebidrag
- 4 i produktionsköket
- 8 elevsocial personal; varav 2 med lönebidrag
- 6 vaktmästare, varav 2 med lönebidrag
- 1 förrådsförvaltare
- 5 förrådsmän och AV-personal; varav 3 med lönebidrag
- 2 introduktörer
- 1 projektledare, t. o. m. 891231, 50% under tiden 900401 – 901231

Ledningsgruppen har under perioden haft följande utseende:

Alf Lahti	direktör
Ingvar Henriksson	personalchef
Åke Fagervall	utbildningsledare
Bror Töyrä	utbildningsledare
Elisabeth Jönsson	ekonomihandläggare
Curt Andersson	driftingenjör
Marianne Berglund	marknads/infoansv. (fr. o. m. 891001)

Ledningsgruppen har utöver de pedagogiska frågorna ägnat mycket arbete och uppmärksamhet åt frågor kring omorganisationen av AMU Nordkalotten till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten.

Personalutbildning har skett på en rad områden. Som exempel kan nämnas grundläggande ADB-utbildning för samtlig personal samt ny teknik inom olika yrkesområden bland annat NC-teknik. Vissa utbildare har genomgått eller genomgår en pedagogisk utbildning.

Omfattningen av personalutbildningsåtgärderna har uppgått till totalt 1 021 dagar.

11. Information – marknadsföring

Marknadsföringen har huvudsakligen skett genom:

- framtagning och spridning av informationsmateriel
- veckomeddelande
- personaltidning
- besök på arbetsförmedlingar i de tre länderna
- artiklar i tidningar
- arbetsförmedlarkonferenser vid AMU Nordkalotten
- mässor och utställningar
- säljbrev
- studiebesök
- annonser

12. Ekonomi

Årsbokslut 89/90 (900701 – 901231 saknas)

Kostnader

Personal	28 723'
Kursmateriel	7 458'
Lokaler	10 886'
Köp av utrustning/inventarier < 25'	2 518'
Övriga kostnadsslag	<u>11 665'</u>
Summa rörelsekostnader	61 250'
Extraordinära kostnader	<u>115'</u>
Summa kostnader	61 365'

Intäkter

LAN-övriga	51 008'
Driftbidrag	6 225'
Bidrag elevsocial verksamhet	<u>4 500'</u>
Summa rörelseintäkter	61 733'

Intäktsränta, rörlig kredit	873'
Extraordinära intäkter	93'
Summa intäkter	62 699'
Årets resultat	1 334'

13. Kursutbud

Antal försålda kursdeltagarveckor per utbildning till respektive land. Siffror markerade med * gäller försäljning utöver den i förväg tilldelade kvoten.

	Finland	Norge	Sverige
<i>Datautbildningar</i>	710	520	597
Servicepersonal i dator och terminalteknik ADB på kontor			
<i>Reseliv och turismnäring</i>	284	1 065	650
Grundkurs Nordkalottguider		*1 704	
<i>Restaurang och storhushåll</i>	1 065	1 420	1 420
Grundkurs Vidareutbildning Serveringspersonal Kallskänka		* 142	
<i>Elutbildningar</i>	1 696	2 696	1 996
El-teleteknisk grundkurs Telereparatör Elektronisk kommunikationsteknik, Kabel-TV Styr- och reglermekaniker Automatiseringsteknik Tillämpad reglerteknik, process		* 115	
<i>Kylmontörer</i>	284	1 182	426
Grundkurs Påbyggnadskurs Reparatörer av hushållsmaskiner		* 284	
<i>Plåt- och svetsmekaniker</i>	497	568	1 207
Plåt- och svetsmekaniker Svetsare Rörsvetsare Ventilationsplåtslagare			

	Finland	Norge	Sverige
<i>Verkstadsmekaniker</i>	309	426	524
Svarvare		* 142	
Fräsare			
Rundslipare			
Kombinerad montör-reparatör			
Montör/Reparatör			
NC-operatör			
Robot- och NC-teknik			
<i>Golvläggare</i>	284	284	568
		* 46	
<i>Reparationsskomakare</i>	284	188	639
Reparationsskomakare inkl. modelleringsteknik av skinnprodukter			
<i>Screenteknik</i>	355	46	568
		* 96	
<i>Träindustriell utbildning</i>	213	330	1 065
Grundutbildning		* 330	
Verkstadssnickare			
Möbelrenoverare			
Möbelsnickare			
<i>Fordonsmekaniker</i>	355	1 207	639
Maskinmekaniker		* 522	
Lastbilsmechaniker			
Bilelektriker			
<i>Preparandutbildning</i>	240	576	355
		* 138	
<i>Mineralkunskap och stensliperi</i>	96	192	

Kortkurser (890701 – 901231)

	Finland	Norge	Sverige
Svenska med samhällsorient. för invandrare			240
Charkutb. kompl. kassatjänst			8
Charkuteri- och styckn.bitr.utbildn.			176
Floristutb. (Pntzares Handels- trädgård)			30
Floristutb.	200	40	40
Montörsutbildning (RKP)			7
Arborrhareutbildning			18
Horn- och träslöjd			31
Skogsmiljöutbildning			220
Engreppsskördare			80
Nåtlare			644
Hotell Överkalix			440
Maskinstickning			96
Maskininstickn.programmering, fortbildningskurs			36
Plastbearbetning			171
Data, Service, Turism, Mark- nadsf. Haparanda			84
Vårdbitr. inom sjukv. och social serv.			240
Undersköterskeutb. inom hälso- och sjukv.			180
Omsorgsutb. psyk. utv.störda			135
Elinstallation, allm. elbehörighet			54
Golvläggare			195
Mineral och sten			99
ADB			20
Teknik för flickor, årskurs 8			54
Taxi (ADB)			3
V-Mek (Partek)	26		
Pullinkiproj.			353

Försäljning fördelad på utbildningar

1. Allmänna	15,5 %
2. Service/Livsmedel	24,8 %
3. El/Tele	24,6 %
4. Svets/Plåt	6,4 %
5. Verkstadsmek.	4,1 %
6. Trä	5,5 %
7. Fordon	7,7 %
8. Övrigt	11,4 %

Försålda kursdeltagarveckor till övriga länsarbetsnämnder

Gävleborgs län	34 kdv
Kalmar län	38 kdv
Västerbottens län	35 kdv
Västmanlands län	56 kdv
Älvsborgs län	63 kdv

Försålda kursdeltagarveckor i övrigt

TM Plåt o. Ventilationsmontage, Gammelstad	4 kdv
Malmfältens Svets, Gällivare	4 kdv
ADR, Licens, farligt gods	62 kdv
Kabel-TV, Piteå	12 kdv
Pajala kommun, lärarfortbildning NC	3 kdv
Pajala kommun	1 kdv

Övertorneå den 31 december 1990

Nicolay Beck
Ordförande

Alf Lahti
Direktör

Kommittén för Bottniska viken

Verksamhetsberättelse 1989

1. Institutionens uppgift

År 1972 undertecknades mellan myndigheter i Sverige¹ och Finland² ett samarbetsavtal angående samordning och initiering av forsknings- och utredningsarbete om föroreningsförhållandena i Bottniska viken. Avtalet baserade sig på Nordiska rådets rekommendation år 1970 angående åtgärder mot föroreningen i Östersjön. För ändamålet upprättades en kommitté, Kommittén för Bottniska viken, med uppgift att koordinera forskningen och observationsverksamheten för att påvisa långsiktiga förändringar i Bottniska vikens hydrografiska, hydrokemiska, biologiska och sedimentologiska förhållanden. Kommittén utarbetar årligen ett arbetsprogram för samordning av pågående och framtida forskningsverksamhet och rapporterar om sin verksamhet och om forskningsresultaten i en årsrapport.

Länderna inrapporterar också årligen till Helsingforskommissionen resultaten från den monitoringverksamhet som bedrivs i Bottniska viken och som utgör ländernas gemensamma åtagande under kommissionen.

2. Organisation

Kommittén för Bottniska viken har under år 1989 bestått av följande ledamöter:

Finland

gen.dir.	Simo Jaatinen (ordf.)	VMS
överdir.	Runo Savisaari (suppl.)	VMS
byråchef	Lea Kauppi	VMS
forskare	Pentti Kangas (suppl.)	VMS
överdir.	Aarno Voipio	HFI
avd.chef	Paavo Tulkki	HFI
forskare	Juha-Markku Leppänen (suppl.)	HFI
forskare	Henrik Sandler (suppl.)	HFI

Sekreterare för den finländska delen av kommittén har varit: forskare Marjatta Koivula, HFI; sekr. för internationella ärenden Sirkka Haunia, VMS

¹ Statens naturvårdsverk, Box 1302, S-171 25 Solna

² Vatten- och miljöstyrelsen, Box 250, SF-00101 Helsingfors
Havsforskningsinstitutet, Box 33, SF-00931 Helsingfors

Sverige

gen.dir.	Valfrid Paulsson (ordf.)	SNV
avd.dir.	Ulla-Britta Fallenius	SNV
direktör	Ulf Ehlin	SMHI
lab.chef	Stig Carlberg (suppl.)	SMHI
fiskeriint.	Sten Andreasson	FS
avd.dir.	Ingemar Olsson (suppl.)	FS

Sekreterare för den svenska delen av kommittén har varit:

byrådir. Stig Norström, SNV

Kommitténs finländska ledamöter har under år 1989 hållit 6 möten, medan den svenska delen av kommittén avhandlat ärenden per telefon.

Kommitténs arbetsutskott har under år 1989 haft följande sammansättning:

Finland

överdir.	Runo Savisaari, kontaktperson
avd.chef	Paavo Tulkki
forskare	Pentti Kangas
forskare	Henrik Sandler
sekr. för internationella ärenden	Sirkka Haunia (sekr.)

Sverige

direktör	Ulf Ehlin
byrådir.	Stig Norström (sekr.)

Arbetsutskottet har hållit två gemensamma möten.

Till kommitténs arbetsutskott har följande temagrupper/kontaktpersoner varit anknutna under år 1989:

Belastning*Finland*

Emelie Enckell-Sarkola (ordf.)
Vuokko Karlsson
Heikki Pitkänen
Magnus Cederlöf

Sverige

Birger Eriksson, kontaktperson
Thorsten Ahl
Lennart Mattsson
Hans Areskoug
Anders Widell

Biologi*Finland*

Juha-Marku Leppänen (ordf.)
Pentti Kangas

Sverige

Ulf Grimås, kontaktperson
Sten Andreasson

Veijo Miettinen	Hans Cederwall
Ann-Britt Andersin	Åke Hagström
Hannu Lehtonen	Erik Neuman

Miljögifter

<i>Finland</i>	<i>Sverige</i>
Veijo Miettinen (ordf.)	Agneta Melin, kontaktperson
Rolf Kristoffersson	Mats Olsson
Henrik Sandler	Ragnar Holmberg (suppl.)
Matti Verta	Sven-Åke Heinemo
Matti Perttilä	Agneta Göthberg

Hydrografi (inkl. fysik, kemi, sediment och materialbalans)

<i>Finland</i>	<i>Sverige</i>
Paavo Tulkki (ordf.)	Ulf Ehlin, kontaktperson
Lauri Niemistö	Stig Carlberg
Heikki Pitkänen	Johan Ingri
Jouko Launiainen	Anna-Helena Lindahl
Juha Sarkula	
Vappu Tervo	

Vid kommitténs årsmöte i Härnösand den 31 januari 1989 godkändes arbetsutskottets förslag till årsrapport för år 1988 och forskningsprogram för 1989. Forskningsprogrammet för 1989 har genomförts planenligt. För programmet redovisas i föreliggande rapport.

En förteckning över litteratur publicerad under verksamhetsåret har sammanställs i Finland och bifogas denna rapport¹.

3. Verksamheten 1989

Kommittén för Bottniska viken beslutade vid årsmötet i februari 1989 att ställa sig bakom genomförandet av storprojektet, Bottniska Viken Året 1991, med syftet att bl. a. skapa ett bättre underlag för bedömning av Bottniska vikens föroreningsstatus, att underlätta genomförandet av angelägna forskningsprojekt samt att belysa de i havsområdet aktuella miljöproblemen.

Ledningsgruppen för koordineringen av storprojektet samt kommitténs temagrupper har under verksamhetsåret fortsatt med planeringen av forskningsprogrammet och planerna för projektets finansiering.

¹ Här ej tryckt.

Det vetenskapliga huvudprogrammet för Bottniska Viken Året redovisades vid kommitténs årsmöte i februari 1989. Ledningsgruppen organiserade i april ett diskussionsmöte för intresserade forskare och myndigheter för att fastställa innehållet och genomförandet av de enskilda forskningsprojekt, som borde ingå i programmet.

Under årets lopp har ledningsgruppen sammanställt en projektkatalog och fortsatt med planeringen av det praktiska arbetet gällande tidsprogram, fartygsresurser och utrustning samt finansiering.

Kommittén har vidare mottagit rapportering från den finsk-svenska arbetsgruppen med uppgift att redovisa för metallbelastningen på Bottniska viken. Rapporten från projektet har publicerats på svenska och på engelska.

Uppdraget från Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) till myndigheterna i Sverige och Finland gällande belastningen på Bottenviken och åtgärder för att minska utsläppen har avrapporterats i juni. Myndigheternas rapport har utgjort underlagsmaterial för den arbetsgrupp som redovisat Bottenvikens miljöproblem för Nordiska ministerrådet.

Arbetet i kommitténs fyra temagrupper under år 1989 har redovisats till kommittén enligt följande:

Hydrografigruppen

Båda länderna har koordinerat och utfört HELCOM monitoringen och överlämnat monitoringdata till HELCOM. Samtidigt har den bilaterala monitoringen utförts i Bottniska viken. För Finlands del var observationsverksamheten mer begränsad på hösten, emedan det gamla fartyget togs ur bruk och det nya fartyget inkördes under sommaren före expeditionen till Antarktis, hösten 1989.

Hydrografiska undersökningar på de flesta stationerna har fortsatt rutinemässigt.

Finska och svenska hydrografer och kemister har deltagit i HELCOMS arbete "Second Periodic Assessment of the Baltic Sea", där material från Bottniska viken har använts och där Bottniska viken behandlats som en del av Östersjön.

På HFI har man gjort sammanfattningar om Bottniska vikens närsaltskoncentrationer och trender samt tungmetallernas (Fe, Mn, Cu, Zn, Pb, Cd, Hg) förekomst och historiska fördelning i sedimenten.

Temagruppen har också deltagit aktivt i planeringen av BV-året.

Belastningsgruppen

Utveckling av belastningskontrollen och uppdatering av datasystemet för insamling av utsläppsdata har fortsatt i de båda länderna.

Under år 1989 publicerades två rapporter: Utredningen "Metallbelastningen på Bottniska viken" (SNV Rapport 3638/89)/ "The metal load on the Gulf of Bothnia" (VMS Stencil 291/89) hade initierats av kommitténs

årsmöte 1988. Utredningen ”Skyddet av den marina miljön i Bottenviken” (SNV Rapport 3671/89 och VMS Stencil 205/89) hade gjorts på uppdrag av den svenska och den finska miljöministern.

Den tidigare rapporteringen ”The Gulf of Bothnia-discharges from land and air” har alltså ersatts av mera analytiska och åtgärdsinriktade utredningar samtidigt som den tidigare två-årsstatistiken befunnits mindre ändamålsenlig.

Ett program för utvärdering av använd metodik för belastningssammanställningar har diskuterats. Fyra konsulter kontaktades men offerterna visade sig alltför dyra. Beslut om vidare arbete har ännu inte fattats.

Belastningsgruppen har också deltagit i förberedelserna inför Bottniska Viken Året 1991.

Gruppen har haft ett möte i Helsingfors.

Biologigruppen

Biologigruppens arbete har under verksamhetsåret koncentrerats på planeringen av Bottniska Viken Årets övergripande biologiska projekt, ”det biogeokemiska kretsloppet”. Den biologiska planeringsverksamheten har skett dels vid det för alla arbetsgrupper gemensamma planeringstillfället 25–26 april, dels vid ett specialmöte för ”det biogeokemiska kretsloppet” 4–5 oktober.

Den biologiska monitoringsverksamheten på gemensamma stationer i öppna havet har fortsatt enligt rådande riktlinjer, likaså intensivprovtagningen på nationella kustnära stationer.

De utvidgade zoobenthosprogrammen, med syfte att klarlägga effekterna av en eventuell generell eutrofiering i Bottniska viken har fortsatt under 1989 i båda länder.

Finland vill tacka Sverige för deltagandet på en expedition på svenska V/F Argos, då Finland utförde sin ordinarie HELCOM zoobenthosmonitoring i Bottniska viken år 1989.

Den finsk-svenska arbetsgruppen för fisk har hållit i flera möten under året, och gemensamma undersökningar har gjorts i olika delar av Bottniska viken. Gruppen har, inom ramen för ett treårsprojekt, erhållit 130 000 DKK av Nordiska rådet för följande ändamål; datorisering av projektkatalogen, inrättandet av referensområden i Norra kvarken och Skärgårdshavet samt resor till arbetsgruppens möten. Undersökningen av abborklassernas mellanårsvariationer har fortsatt. Planeringen av ett gemensamt kustfiskeprojekt har inletts, likaså planeringen av ett gemensamt projekt med syfte att klarlägga klimatförändringarnas inverkan på fisk.

Miljögiftsgruppen

Verksamheten har under året speciellt koncentrerats på planeringen av Bottniska Viken Året 1991. Medlemmar ur gruppen har deltagit på planeringsmötet i februari i Norrköping och på forskarseminariet i april. Dess-

utom har man deltagit i ytterligare två planeringsmöten, som båda hållits i Finland, ett i maj och ett i oktober.

Den planerade interkalibreringen av fiskfysiologiska metoder vid föreningsforskning flyttades under verksamhetsåret så, att den kommer att utföras först 1990, som en del av ett större projekt under Bottniska Viken Året. Projektets övergripande målsättning är att undersöka effekter av träförädlingsindustrins avloppsvatten, och är planerad att genomföras i recipienten för Norrsundets sulfatfabrik.

Alla projekt från miljögiftsområdet, som kommer att förverkligas under BV-året, fastställdes under året, medan finansieringen ännu till stora delar är öppen.

Vasa den 31 januari 1990

Simo Jaatinen

Valfrid Paulsson

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1989

(Berättelserna C 15/e:1 – 6 och 8 – 10, se s. 2366)

Økonomisk Udvalg har behandlet beretningerne for virksomhedsåret 1989 for følgende institutioner:

- 1: Nordisk Økonomisk Forskningsråd
- 2: Nordisk Statistisk Sekretariat
- 3: Nordisk Komité for Byggebestemmelser (NKB)
- 4: Samnordisk Planteforædling (SNP)
- 5: Nordtest
- 6: Nordel
- 8: Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NORDREFO)
- 9: Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)
- 10: Nordisk Genbank for Jordbrugs- og Haveplanter

Udvalget har behandlet beretningerne på mødet i Stockholm den 28. – 30. januar 1991 og har besluttet at afgive følgende betænkning.

1. De enkelte beretninger

1: Nordisk Økonomisk Forskningsråd

Nordisk Økonomisk Forskningsråd har til opgave at medvirke i analyser og udredninger vedrørende den gensidige økonomiske afhængighed mellem de nordiske lande og vedrørende mulighederne for udbygget økonomisk samarbejde.

Rådet havde i 1989 et budget på 2 470 000 SEK, som anvendtes til projekter og til drift af rådet og aflønning af rådets sekretær, som er lokaliseret på universitetet i Lund.

Særligt højt prioriterede aktivitetsområder i 1989 har været Norden og EF, samt produktivitet inden for tjenestesektoren. Rådet har givet midler til forskningsprojekter på disse og en række andre områder og støttet afholdelse af en række seminarer og work-shops inden for disse emner.

Sommerens politisk-økonomiske seminar behandlede temaet: økonomisk integration, konsekvenser og betydning for de nordiske økonomier.

I 1989 er der endvidere udarbejdet et 3-årigt program for skatteøkonomisk forskning. Programmet startede i 1990.

2: *Nordisk Statistisk Sekretariat*

Sekretariatet har, efter bemyndigelse af cheferne for de nordiske landes centrale statistiske myndigheder, til opgave at samordne den officielle statistik i de nordiske lande. Det indebærer bl.a. arbejde med at gøre statistikken i de nordiske lande sammenlignelig.

Årligt udgives den nordiske statistiske årbog, og der gennemføres en række projekter sammen med den daglige koordinering.

Budgettet for 1989 var 2 413 000 DKK. Sekretariatet ligger i København og havde 6 ansatte i 1989.

3: *Nordisk Komité for Byggebestemmelser (NKB)*

NKB's hovedopgave er at samordne byggebestemmelser mellem de nordiske lande samt fremme det nordiske samarbejde om udvikling af byggebestemmelser.

Et væsentligt motiv til samarbejdet er at lette handelen mellem landene og at undgå, at handelshindringer opstår. Dette aspekt er blevet stadig vigtigere og er nu helt centralt i forbindelse med de nordiske landes forhold til udviklingen af EF's indre marked.

Foruden standardiserings- og harmoniseringsarbejdet har NKB virksomhed på forskellige forskningsområder, f. eks. indeklimaet i boliger.

NKB havde i 1989 et budget på 1 290 000 FIM, hjemsted i Espoo, Finland og et personale på 1 administrativ sekretær.

Institutionen indgår i den samlede vurdering, som Budget- og Kontroludvalget i 1990 har foretaget, af det nordiske samarbejde på bygge- og boligområdet.

4: *Samnordisk Planteforædling (SNP)*

Planteforædling er et traditionelt jordbrugspolitisk samarbejdsområde, som fra og med 1987 er omdannet til en permanent nordisk institution. Motivet for oprettelsen var dels behovet for ekstra uddannelsesmuligheder for forskere på området, dels mulighederne for at udnytte de samlede nordiske ressourcer bedre gennem samordning og arbejdsdeling.

SNP havde i 1989 et budget på 1 833 000 DKK og kunne med disse midler medvirke i omkring 21 projekter eller udredninger.

5: *Nordtest*

Nordtest begyndte sin virksomhed i 1973 og blev fra 1. januar 1979 en institution finansieret over ministerrådets almene budget.

Nordtest har til opgave at udarbejde, rekommandere og registrere fælles nordiske prøvemethoder med henblik på at opnå sammenlignelige resultater ved prøver af materialer, produkter, konstruktioner, anlæg og tekniske systemer.

Nordtest skal endvidere formidle informationsudveksling, internationalt samarbejde og deltage i relevant forskning på området.

Nordtest spiller en central rolle for de nordiske landes samarbejde om standardisering og prøvemethoder bl. a. gennem samarbejdet med INSTA og de internationale standardiseringsorganer CEN og CENELEC, og bidrager dermed til at skabe forudsætningerne for afvikling af tekniske handelshindringer såvel inden for Norden som, i europæisk perspektiv.

Nordtest havde i 1989 et budget på 7 707 000 FIM, og et personale på 5 personer stationeret i Esbo, Finland.

6: *Nordel*

Nordel er et af ministerrådet fritstående organ for nordisk el-kraftsamarbejde. Gennem Nordel samarbejder de nordiske landes kraftselskaber om samkøring af landenes el-systemer, således at kapaciteten kan udnyttes optimalt i hele Norden og forsynings sikkerheden blive bedst mulig.

I 1989 blev kraftudvekslingen rekordstor med en totalomsætning på ca. 30 TWh, hvilket er ca. 40% højere end tidligere års udveksling.

Kraftbalancen for 1989 har været tilfredsstillende bl. a. på grund af mild vinter og store nedbørsmængder. Derved har man også samlet set i Norden i større omfang kunnet erstatte fossil kraftproduktion med den mindre forurenende vandkraft.

Kraftbalancerne for de kommende år ser ligeledes tilfredsstillende ud.

Nordel har fulgt udviklingen i EF på el-området og konstaterer, at en stor del af det, som EF har ambitioner om at gennemføre, allerede er gennemført i Norden. Nordel følger løbende udviklingen.

8: *Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NORDREFO)*

NORDREFO's opgave er at udforme tidsbegrænsede programmer for nordisk regionalpolitisk forskning, som afspejler de langsigtede regionalpolitiske problemer og sigter mod praktisk anvendelige resultater. Virksomheden drives under ledelse af embedsmandskomiteen for regionalpolitik (NERP) og i samarbejde med et bredt udsnit af nordiske forskere på området.

NORDREFO havde i 1989 et budget på 1 778 000 DKK og havde 2 ansatte stationeret i København.

Et nyt 4-års forskningsprogram for perioden frem til 1993 er udviklet og publiceret i 1989. I programmet lægges hovedvægten på internationalisering, miljø og decentralisering. På denne baggrund har styrelsen besluttet at igangsætte to store projekter om henholdsvis det økologiske grundlag for regionalpolitikken og en komparativ studie af nordiske regioners økologiske kredsløb.

I øvrigt har NORDREFO arbejdet med planlægningen af et nyt regionalpolitisk tidsskrift: NORD REVY.

9: *Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)*

SNS oprettedes i 1972 og er fra 1978 en nordisk institution under

embedsmandskomiteen for jord- og skovbrug (NEJS).

SNS har til opgave at samordne nordisk skovforskning, at medvirke til forskeruddannelse og at støtte forskningsprojekter. Nævnet er sammensat af repræsentanter for skovforskningen, skovadministrationen og det praktiske skovbrug (tre fra hvert land).

Institutionen havde i 1989 et budget på 7 823 000 DKK. Formandskab og sekretariat går på omgang mellem landene med 4 års mellemrum og ligger for tiden i Finland.

10: Nordisk Genbank for Jordbrugs- og haveplanter (NGB)

NGB startede sin virksomhed 1. januar 1979 og har sit hjemsted i Alnarp i Sydsverige. NGB har til opgave at bevare og dokumentere den genetiske variation hos alt for Norden værdifuldt materiale af jordbrugs- og havevækster. Genbanken indgår i det europæiske net af genbanker, som igen samarbejder globalt.

Genbankens ydelser efterspørges primært af vækstforældre og forskere, men bankens materiale er i princippet til rådighed for enhver.

Banken har påtaget sig det langsigtede ansvar for opbygningen af en genbank for SADCC-landene i det sydlige Afrika. Dette projekt, som løber over 20 år, indgår som led i det mere omfattende region-til-region samarbejde, som er opbygget mellem Norden og SADCC.

NGB havde i 1989 et budget på 4 219 000 DKK, og et personale på 9 personer, plus 2 personer specialfinansieret til at varetage SADCC-projektet.

2. Udvalgets indstilling

Udvalget finder, at de nordiske institutioner på fagområderne udgør et vigtigt led i det nordiske samarbejde, men finder på den anden side, at Nordisk Råds og udvalgets bedømmelse af dette arbejde bør ses i nær sammenhæng med ministerrådets beretning for den samlede virksomhed i det forløbne år. Det er derfor uhensigtsmæssigt, at udvalget behandler beretninger, som er et år ældre end den mest aktuelle beretning fra ministerrådet.

Udvalget kan derfor tilslutte sig en ordning, hvorefter der ikke længere afgives betænkning over institutionsberetningerne, men at disse bedømmes og eventuelle synspunkter afgives i forbindelse med behandlingen af ministerrådets beretning.

Udvalget vil dog forbeholde sig ret til at skrive betænkning over de vigtigste institutioner og hvor det er muligt at behandle en beretning, som dækker det nærmeste afsluttede aktivitetsår. Udvalget vil således indtil videre fortsætte med at skrive separat betænkning over beretningerne fra Nordisk Investeringsbank (NIB), Nordisk Projekteksporthold (NoPEF), Nordisk Industrifond (NIF), Nordisk Udviklingsfond (NDF) og Nordisk Miljøfinansieringsselskab (NEFCO).

Økonomisk Udvalg indstiller, at

Nordisk Råd tager de til Økonomisk Udvalg henviste beretninger for virksomheden i nordiske institutioner på det økonomiske område i 1989 til efterretning.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Carl Bildt (m)

Lahja Exner (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Agnete Laustsen (KF)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Anders Talleraas (H)

Formann

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Karin Söder (c)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Berättelser**inom ekonomiska utskottets verksamhetsområde****Innehåll**

C 15/e:	1 Nordiska ekonomiska forskningsrådet	2367
	2 Nordiskt statistiskt sekretariat	2371
	3 Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	2373
	4 Samnordiskt plantförädling (SNP)	2378
	5 NORDTEST	2381
	6 Nordel	2385
	8 Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (Nord-REFO)	2390
	9 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)	2396
	10 Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårds- växter (NGB)	2400

Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska ekonomiska forskningsrådet
c/o Peter Stenkula
Box 7082
S-22007 Lund

1. Institutionens uppgift

Nordiska ekonomiska forskningsrådets uppgift är att medverka till att analyser och utredningar genomförs om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för närmare ekonomiskt samarbete i Norden (Artikel 1 av stadgarna).

Forskningsrådet fullgör sin uppgift genom följande aktiviteter:

- Fördelning av pengar till nordiska forskningsprojekt efter ansökan
- Genomförande av forskningsprojekt efter beslut av rådet
- Anordnande av vetenskapliga workshops inom aktuella forskningsområden
- Anordnande av ekonomisk politiska seminarier
- Publicering av forskningsresultat
- Utgivande av årsbok vilken beskriver pågående och avslutad forskning med stöd från rådet
- Medverkan i nordisk utredningsverksamhet

2. Organisationsbeskrivning

Nordiska ekonomiska forskningsrådet består av 15 ordinarie medlemmar vilka tillika utgör styrelse. Rådets medlemmar är förordnade på en treårig mandatperiod som löper juli till juli. Detta har medfört att rådet under 1989 erhållit nya medlemmar. Från den 1 juli har forskningsrådet följande medlemmar:

Ordförande: Professor Niels Christian Nielsen, Danmark
v. ordförande: Professor Brynjólfur Sigurðsson, Island

ordinarie

medlemmar: Konsulent Anders Möller Christensen, Danmark
 Konsulent Finn Lauritzen, Danmark
 Forsker Helge Torp, Norge
 Forsker Olav Ljones, Norge
 Byråsjef Hilde Olsen, Norge
 Professor Olle Anckar, Finland
 Dosent Jukka Pekkarinen, Finland
 Dosent Lars Erik Öller, Finland
 Kontorchef Bolli Bollason, Island
 Vice bankdirektör Bjarni Bragi Jónsson, Island
 Docent Gunnar Eliasson, Sverige
 Överdirektör Alf Carling, Sverige
 Departementsrådet Lars Heikensten, Sverige

Personal: Rådets kansli leds av en forskningssekreterare.
 Denne är sedan den 1 september 1986 fil dr Peter
 Stenkula. Forskningssekreterare är även rådets se-
 kreterare.

3. Verksamheten 1989

Forskningsrådets aktivitet under 1989 har varit fortsatt hög och produktiv. Verksamheten består av anslagsgivning till forskningsprojekt runt om i Norden vilka behandlar frågor av Nordiskt ekonomiskt intresse. Vidare har rådet beviljat anslag till s.k. workshops, vars syfte är att utveckla nya nordiska forskningsprojekt inom angelägna områden. Årets ekonomisk politiska seminarium hade titeln "Ekonomisk integration, konsekvenser och betydelse för de Nordiska ekonomierna" och baserades i viss grad på resultaten från ett par större forskningsprojekt vilka finansierats av NEF. Rådets årsbok, vilken beskriver pågående och avslutad forskning i rådets regi utkom från trycket under våren 1989.

De av rådet högprioriterade forskningsområdena under 1989 var dels "Norden och EG" dels "Produktivitetens utvecklingen inom tjänstesektorerna i de nordiska länderna".

Ett större nordiskt projekt kring produktivitetens utvecklingen inom den nordiska hälso- och sjukvården pågår. Resultaten från denna studie kan förväntas någon gång under 1990.

Området "Norden och EG" resulterade i ett stort antal ansökningar. Ett flertal projekt inom detta tema pågår och några projekt har påbörjats under 1989.

De finansiella marknaderna inom Norden och deras relation till EG har likaledes varit föremål för såväl studier som workshopaktiviteter under 1989.

Även för 1989 hade rådet avsatt medel för vetenskapliga workshops. Vid

ansökningstidens utgång förelåg ett flertal intressanta förslag till workshops. Rådet beslutade tilldela medel till workshops inom följande områden: *"Ekonomiskt utnyttjande av gemensamma nordiska fiskebestånd"*, *"Teknologi, strukturendring. En komparativ analys av integrationsprocesser i EF och Norden"* *"Workshop om kvinnor og økonomi"* samt *"Workshop om finansiella marknader"*.

Förutom att dessa workshops resulterat i många intressanta uppsatser har de bidragit till att stimulera nordisk ekonomisk forskning och ökade nordiska forskningskontakter. Rådet avser fortsätta med denna verksamhet även under de följande åren.

Sommarens ekonomisk politiska seminarium hade temat *"Ekonomisk integration, konsekvenser och betydelse för de Nordiska ekonomierna"*. Under seminariet behandlades en mängd olika aspekter på temat och inledningsanförandet hölls av professor Michael Emerson från EC-kommissionen i Bryssel. Dokumentation av seminariet sker i årsboken 1989.

Flera forskningsprojekt har under året slutrapporterats till rådet genom slutrapport och ekonomisk redovisning. Bland större projekt som slutrapporterats återfinns professor Lars Calmfors projekt kring lönebildningen i Norden. Slutrapporten är under utgivning på dels svenskt förlag dels internationellt förlag. Övriga slutrapporterade projekt finns avrapporterade i Årsboken 1989.

Under året har en av rådet tillsatt planeringsgrupp diskuterat rådets framtida uppgifter och strategier mot bakgrund av hittills vunna erfarenheter. Gruppen har lagt många intressanta förslag till nya verksamhetsområden, vilka om de skall kunna genomföras, kräver ökade resursramar. Vid novembermötet 1989 kommer rådet att ta ställning till de olika förslagen.

Under 1989 fick rådet i uppdrag att utveckla ett treårigt program för skatteekonomisk forskning. En särskild grupp fick i uppgift att förbereda arbetet med detta program och en större vetenskaplig workshop avhölls under oktober i Köpenhamn varvid de slutgiltiga riktlinjerna för detta program fastlades. Intresset har visat sig vara mycket stort och rådet kommer att påbörja den operationella delen av programmet under 1990. Till följd av detta åtagande har rådet inte för avsikt att för det kommande året begära förstärkningar i budget men vill samtidigt påpeka att den utvidgning av verksamheten som skatteprogrammet medför belastar sekretariatet ytterligare, varför det gamla önskemålet om sekreterarhjälp på kansliet kvarstår.

En av rådets stora utgifter är resor och uppehälle vid såväl rådsmötena (två gånger per år) samt vid det ekonomisk politiska seminariet. Trots försök att utnyttja grupp rabatter och apex-priser har rese- och hotellkostnader stigit högst avsevärt under 1989, liksom under tidigare år. Ett viktigt inslag i rådets verksamhet är personliga kontakter mellan rådets medlemmar och forskare, varför någon ytterligare besparing inom detta utgiftsområde ej kan göras.

Rådet utgår ifrån att anslaget för resor och logi uppräknas motsvarande faktiska kostnadsökningar.

Verksamheten för 1990 planeras i stora stycken likna 1989 med tillägget att skatteforskningsprogrammet påbörjas. Förutom igångsättning av nya forskningsprojekt, anordnande av workshops samt publikation av rapporter och årsbok pågår planeringen inför 1990 års ekonomisk politiska seminarium vars tema kommer att vara "Miljöekonomi".

Köpenhamn/Lund i april 1990

Niels Christian Nielsen
Ordförande NEF

Peter Stenkula
Forskningssekreterare

Nordiskt statistiskt sekretariat*Verksamhetsberättelse 1989**Namn och adress*

Nordisk statistisk sekretariat
 Sejrgade 11/Postboks 2550
 DK-2100 København Ø

1. Institutionens uppgift

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena och betjänar och samordnar verksamheten i de nordiska statistiska utskott, som verkar i chefsstatistikermötets regi. Detta sker bl. a. genom att sekretariatet deltar i planläggningen av möten och seminarier samt utarbetar dokumentation till och rapporter från dessa.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik. Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistisk årsbok och utger andra statistiska publikationer.

2. Organisation

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Sekretariatet har 6 anställda och är beläget i Köpenhamn.

3. Verksamheten 1989*3.1 Ekonomiskt utfall (1000 DKK)*

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget 1989	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	—	1 629	1 585	+ 44
Varor och tjänster	—	658	655	+ 3
Projekt	2	126	63	+ 65*
Summa	2	2 413	2 303	+ 112

* Överförs till 1990.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Sekretariatet har under verksamhetsåret 1989 bl. a.

- sammanställt och utarbetat dokumentation till det nordiska chefsstatistiker-mötet 1989 samt svarat för rapporten från detta.
- i samråd med utskottsordförandena sammanställt och utarbetat viss dokumentation till möten med nordiska statistiska utskott (1989–23 utskott) samt svarat för rapporterna från dessa.
- deltagit i planläggningen och genomförandet av nordiska statistiska seminarier och kontaktmöten samt svarat för rapporterna från dessa.
- deltagit i planläggningen och genomförandet av vissa samnordiska projekt. Följande projekt har planlagts, pågått eller avslutats under verksamhetsåret 1989:
 - LIST STAT – samnordisk databas för statistikmaterial
 - Jämförande nordisk inkomststatistik
 - Nordisk migrationsstatistik
 - Vidareutveckling av nordisk biblioteks- och museistatistik
 - Kostnader för offentliga tjänster i Norden (KRON-projektet) – förstudie
 - Nordisk kulturaktivitetsundersökning
 - Levnadsförhållanden i Norden
 - Nordiska utbildningsindikatorer
 - Nordisk statistik om hushållens utgifter
 - Nordisk jämställdhetsstatistik.
- deltagit i möten med andra nordiska samarbetsorgan, EFTA:s och EG:s chefsstatistiker, EG:s statistiska kontor samt i Europeiska statistiker-konferensens plenarsammanträde.
- utarbetat och redigerat Nordisk statistisk årsbok 1989/90 samt miniårsböckerna "NORDEN 1989/90" och "The Nordic Countries 1989/90".
- redigerat och utgivit publikationer i serierna Nordisk statistisk skriftserie, Tekniska rapporter och Aktuell nordisk statistik.
- fungerat som förvaltningsorgan för Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) och Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO).

4. Beslut

"Styrelsen för Nordiska statistiska sekretariatet överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1989".

Hans E. Zeuthen
Rigsstatistiker

Harry de Shårengard
Sekretariatschef

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)*Verksamhetsberättelse 1989**Namn och adress*

Nordiska kommittén för byggbestämmelser
Administrativa sekretariatet
PB 153
SF-02101 Esbo
Tel. (0) 46 36 15

1. Kommitténs uppgift

NKB:s uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom de områden där en samordning är angelägen samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKB:s arbetsprogram.

Ett grundläggande motiv för denna samordning är att underlätta handelsutbytet mellan de nordiska länderna, att undanröja tekniska handelshinder och att motverka att nya sådana uppstår.

2. Organisation

NKB är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. Dessa myndigheter är

Danmark: Boligministeriet, Bygge- og Boligstyrelsen

Finland: Miljöministeriet

Island: Skipulag ríkisins

Norge: Kommunal- og arbeidsdepartementet, Statens bygnings-
tekniske etat

Sverige: Plan- och bostadsverket

Det beslutande organet, huvudkommittén, består av två representanter från varje land utom Island som har en representant. Huvudkommittén har till sin hjälp ett administrativt sekretariat, tekniska sekreterare samt arbetsutskott och ad hoc-grupper. Det administrativa sekretariatet är inrättat i Esbo, Finland. De tekniska sekreterarna verkar vid de centrala byggmyndigheterna i de olika nordiska länderna.

Kommittén har under 1989 haft följande sammansättning

- Danmark: Direktör Marius Kjeldsen
Kontorchef Ella Blousgaard
- Finland: Överingenjör Esko Mononen
Äldre regeringssekreterare Sven-Eric Roman
- Island: Överarkitekt Sigurður Thoroddsen
- Norge: Underdirektør Karl M. Johnsen
Direktør Olav Ø. Berge
- Sverige: Generaldirektör Gösta Blücher (t. o. m. nov. 89)
Avdelningschef Curt Ivarsson
Projektledare Paul Lindroth (fr. o. m. nov. 89)

Ordförande för kommittén var under 1989 äldre regeringssekreterare Sven-Eric Roman.

Som administrativ sekreterare har tjänstgjort diplomingenjör Helena Vuorelma.

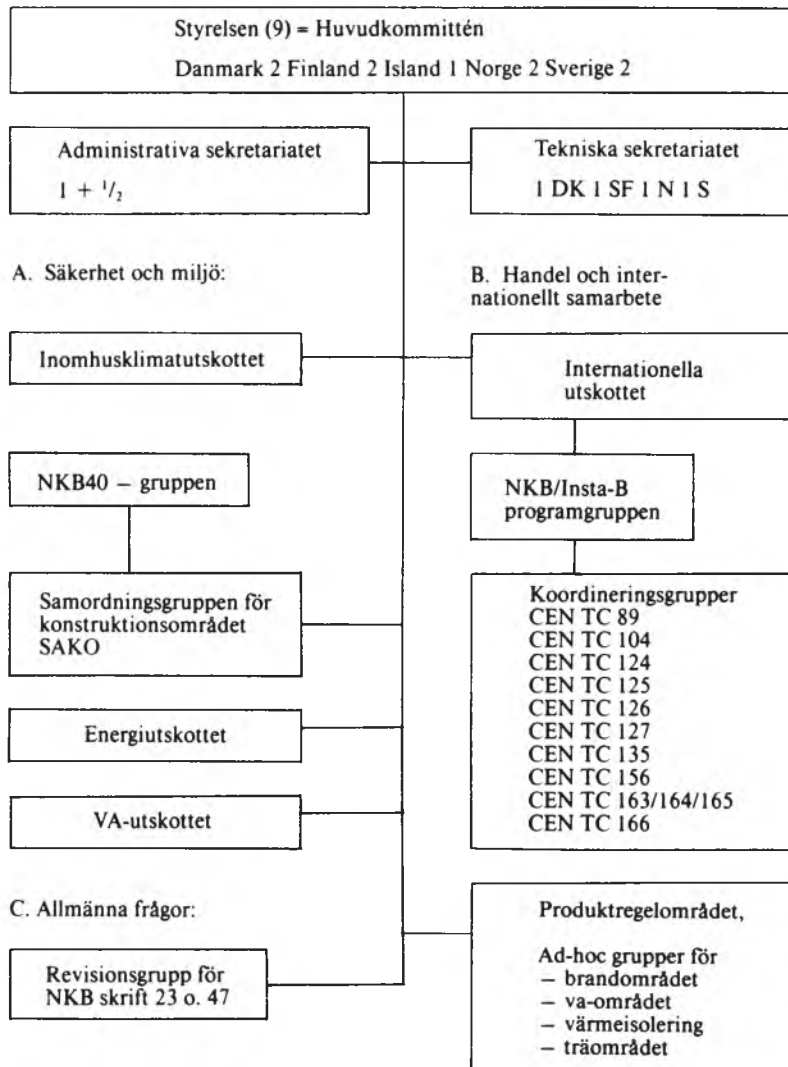
Som tekniska sekreterare har fungerat

- Danmark: Fuldmægtig Merete Engel Christensen
- Finland: Fil. lic. Laila Koski
- Norge: Overingeniør Odd Zapffe
- Sverige: Civilingenjör Bengt Wahlström samt
Civilingenjör Lars Albrektsson fr. o. m. sept. 1989

Ett flertal utskott, arbetsgrupper och ad hoc-grupper, har under 1989 arbetat med olika uppgifter. I *bilaga 1'* beskrivs de olika gruppernas verksamhet. Organisationsschema för NKB framgår av *fig. 1*.

¹ Här ej tryckt

Fig. 1. Organisationsschema för Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall

Sammanställning av årsredovisning för Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, för 1989:

kapitel 5301 alla belopp i 1000-tal FIM

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget 1989	Bokslut 1989	Avvikelse
01 Löner	0	287	405	- 118*
11 Varor och tjänster	-28	247	223	- 4
21 Projekt	186	756	611	331**
Summa	158	1290	1425	

* Består av pensionskostnader för 1988, som utbetalats 1989 och obudgeterade pensionskostnader och lönekompensation för 1989. Allt har kompenserats under 1989.

** Överförs till 1990. Överskottet beror delvis på att Inomhusklimatprojektet är försenat med ett halvt år och delvis på att räkningar för 1989-års arbete har inkommit först under 1990.

NKB har under 1989 även fungerat som förvaltningsorgan för projekt 02.53.01 kallat "Kriteriedokument rörande allergiframkallande kemiska ämnen". En utredningsperson utsågs och ett möte hölls under 1989. Den egentliga verksamheten kommer igång först under 1990.

3.2 Beskrivning av verksamheten 1989

Verksamheten 1989 har baserat sig på NKB:s arbetsprogram från 1989, som publicerats som NKB-skrift nr 57.

Det internationella arbetet har haft en central roll i verksamheten under 1989. NKB:s internationella utskott har sammanträtt tre gånger för utbyte av nationella erfarenheter av arbetet i EG resp. Efta.

Det nordiska samarbetet på myndighetsrelaterade områden inför det europeiska standardiseringsarbetet i CEN samordnades via Programgruppen NKB/Insta-B. Under året har tio koordineringsgrupper för olika CEN-kommittéer verkat. NKB:s tekniska sekretariat har varit representerat i varje grupp. Koordineringsgruppernas finansiering har skötts via NKB:s budget.

Under året har arbetet med undanröjandet av tekniska handelshinder haft en hög prioritet liksom omstruktureringen av arbetet inför de ändringar i Europa som sker. Produktreglarbetet har slutförts och under året har nio nya produktregler godkänts och på så sätt finns nu 19 godkända produktregler. Se bilaga 3¹ med godkända NKB-produktregler.

Inomhusklimatutskottet har fortsatt sin verksamhet i enlighet med den handlingsplan som presenterades 1987. Arbetet med revisionen av NKB-skrift nr 40 Inomhusklimat har stött på några problem i hur myndighetsfö-

¹ Här ej tryckt.

reskrifter skall uttryckas. Detta har lett till att arbetet har försenats med drygt ett halvt år och kunde alltså inte skickas på remiss i slutet av året. Arbetet med att finna ett sätt att hantera byggmaterialens hälsomässiga effekter har fortsatt. Materialet om allergiframkallande kemiska ämnen har under året publicerats i en handbok och en rapport.

Samordningsgruppen för konstruktionsfrågor har under året beretts möjlighet att kommentera de förslag till Eurocodes som varit på remiss i EG-länderna.

Kontakterna till andra nordiska organisationer inom byggområdet såsom Insta-B, NBS och NORDTEST har under året skötts delvis av sekretariatet och delvis av de olika fackgrupperna.

Arbetet inom va-sektorn har varit aktivt med bl. a. utarbetandet av flera produktregler.

Informationsutbytet i huvudkommittén, inom sekretariatet och inom de olika utskotten har varit rikt och givande.

En mera detaljerad beskrivning av verksamheten ges i bilaga 1¹.

Verksamhetsberättelsen för Nordiska kommittén för byggbestämmelser för 1989 överlämnas härmed.

Esbo i mars 1990

Sven-Eric Roman
Ordförande

Helena Vuorelma
Administrativ sekreterare

¹ Här ej tryckt.

Samnordisk plantförädling (SNP)

Verksamhetsberättelse 1989

1. Institutionens uppgift

De nordiska länderna har speciella klimatiska förhållanden för jord- och trädgårdsproduktion, som ställer stora krav på växtsorter som odlas. Kraven kan inte uppfyllas med sorter från de sydligare länderna i Europa. Trots skillnaderna mellan de sydligaste och nordligaste delarna av Norden, finns det flera gemensamma problem, som skapat goda skäl för de fem nordiska ländernas växtförädlare att söka samarbete. Samnordisk plantförädling etablerades år 1981 med uppgift att verka för en rationell samordning av de fem nordiska ländernas insatser inom växtförädling på jord- och trädgårdsbrukets område. SNP:s stöd utformas så, att den kompletterar, där nationella resurser ej är tillräckliga. Verksamhetsfältet kan uppdelas i följande tre delområden.

- Växtförädlingsforskning
- Praktisk växtförädling
- Sortprovning och sortidentifikation

SNP prioriterar en målinriktad forskning, men hänskjuter all grundforskning till NKJ. En effektivisering skapas främst genom samordning av eller en arbetsfördelning mellan de nordiska ländernas nationella resurser. Då det gäller praktisk växtförädling, ges företräde till växtslag och regioner, som inte uppfattas ge tillräckligt underlag för nationella insatser.

2. Organisation

Samnordisk plantförädling (SNP) är en institution, som etablerades 1987 inom ramen för NÄJS under Nordiska ministerrådet. Den leds av en styrelse, som består av två representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en från Island.

Styrelsens beslut verkställs av sekretariatet, som är lokaliserat hos Hankijas växtförädlingsinstitut i Finland. En sekreterare har anställts på deltid. Statens Spannmålsförråd, Helsingfors, Finland, har ansvaret för kassaförvaltningen.

Styrelsen tar själv eller på förslag utifrån initiativ till utredningar inom områden, där samordningsvinster inom nordisk växtförädling kan förväntas. Utredningsgrupperna redovisar de fortskridande nationella program-

men samt behoven av samordnande av nordiska resurser. Nästa fas blir att skapa projekt för att kunna genomföra de av utredningsgrupperna rekommenderade insatserna. Utredningarna sker normalt under en tvåårsperiod medan ett projekt pågår normalt i tre år. Efter tre år gör styrelsen en utvärdering. Projektperioden kan därefter förlängas med ytterligare tre år.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall (1 000 DKK)

Anslagspost	Överfört från 1988	Budget 1989	Bokslut 1989	Avvikelse
Löner	—	26	11	+ 15
Varor och tjänster	—	192	161	+ 31
Projekt	465	1 615	1 577	503
Summa	465	1 833	1 749	549

Överförs till 1990: 549.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Totalt 21 projekt eller utredningar har finansierats genom SNP:s stöd under 1989. Växtförädling är en långsiktig verksamhet, varför en stor del av projekten har pågått under flera år. Två nya projekt samt två nya utredningar påbörjades 1.1.1989.

Forskningsprojekt

Arbetena koncentreras på fyra områden. *'Biometri'-projektet* syftar till att genom standardisering av databehandling och utveckling av nya program underlätta hantering av data bland praktiska förädlare samt inom genbanksverksamheten. *'Korn-variation'-projektet* har haft som mål att skapa en bild av möjligheterna till samnordisk växtförädling på basen av en bred ekologisk tolerans. Projektet löpte sista året 1989 liksom *'Kornmjöldagg'-projektet*, som syftade till att belysa de genetiska, fysiologiska och miljömässiga faktorer, som styr en specifik form (ml-o) av mjöldaggs-resistens. *'Vinterhårdighet'-projektet* är ett nytt projekt och omfattar utveckling av effektiva laboratoriemetoder, som kan utnyttjas i vinterhårdighetsförädling.

Förädlingsprojekt

'Nordgräs' har som mål bl. a. att koordinera praktisk växtförädling av gräs inom Nordens nordligaste delar. Två arbetsgrupper har fortsatt koordinering av potatis- samt frukt- och bärväxters förädling. Utöver egentlig sortframställning har arbetena koncentrerats till resistensproblematik för flera sjukdomar, varför flera delprojekt har etablerats inom dessa områden.

Sortprovning och sortidentifikation

Strävan är att utreda möjligheterna att få till stånd en mer klimatiskt betingad samordning av sortprovning över nationsgränserna samt ett samarbete och en arbetsfördelning vad gäller sortidentifikation som grund för växtförädlarrätt, utsädeskontroll etc.

Utredningar

Flera angelägna problemområden behandlades. Bl. a. undersöktes växtförädlingens möjligheter att anpassa växtodling till ett mindre kemikalieintensivt odlingsätt och att utveckla nya användningsändamål för lantbruksväxter. Vidare har gjorts insatser för bl. a. frågor om kartläggning av nordiska klimatzoner samt behov av insatser för ett friskt utsäde och plantmaterial, vilket är av stor betydelse om detta i större utsträckning i framtiden skall föras över nationsgränser.

Publikationsverksamhet

Tre SNP-publikationer blev färdiga under året, dvs. om förädling av majs (NORD 1989: 20), förädling av rågvete (NORD 1989: 21) samt årsberättelse 1988 (NORD 1989: 22). Därtill trycktes en informationsbroschyr om SNP, som har sänts ut till ca. 400 mottagare.

Utlåtanden

SNP anmodades att avge två utlåtanden om rapporter under året. Det ena sändes ut på remiss av NKJ och rörde prof. Hombs utredning kring "Publisering av resultat fra Nordisk Jordbruksforskning". Det andra sändes ut av Nordiska ministerrådet och gällde "Utvärdering av det nordiska forskningssamarbetet inom jord- och skogsbruksområdet".

Styrelsen för Samnordisk plantförädling (SNP) överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1989.

Reykjavík och Helsingfors den 25 maj 1990

Þorsteinn Tómasson
Styrelsens ordförande

Reino Aikasalo
SNP:s sekreterare

NORDTEST

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

NORDTEST

(gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Östanvindsvägen 2/Postbox 111

SF-02101 Esbo

Tel.(9)0- 455 46 00

NORDTEST är ett samnordiskt organ inom det provningstekniska området under Nordiska ministerrådet. NORDTEST lyder under ämbetsmannakommittén för industripolitik och samverkar med övriga ämbetsmannakommittéer (arbetsmiljö, bygg, energi, handel, konsument, miljövård). NORDTEST har en styrelse med en representant (med suppleant) från varje nordiskt land. Styrelsemedlemmarna utses av respektive lands regering (vederbörligt departement).

1. Institutionens uppgift

1.1 Mål

De överordnade målen för NORDTEST är att främja

- säkerhet för liv, hälsa, miljö och materiella värden
- fri handel genom nedbrytning av tekniska handelshinder
- nordiska intressen i europeiskt och internationellt perspektiv

NORDTEST skall verka för att teknisk utvärdering, provning, mätteknik och kontroll utvecklas och utförs på ett sakkunnigt, pålitligt, effektivt och likartat sätt. NORDTEST ska verka för att höja kvalitetsnivån inom provnings- och mättekniken, främja kvalitetssäkring av provningsverksamheten och därtill hörande verifiering samt verka för att skapa tillit till provningsresultat från kvalificerade laboratorier och institutioner. NORDTEST skall bidra till samordning och effektivt utnyttjande av resurser och kompetens i Norden. Härigenom bidrar NORDTEST till den tekniska och industriella utvecklingen i de nordiska länderna.

NORDTEST skall följa de internationella utvecklingstendenserna och i sitt arbete ta hänsyn till de nordiska ländernas förbindelser med andra

länder. NORDTEST skall arbeta för att de nordiska länderna uppträder samordnat i internationella sammanhang för att därigenom ge deras uppfattning en större tyngd. NORDTEST skall arbeta för att påverka den europeiska utvecklingen i en riktning som svarar mot de nordiska ländernas intressen.

NORDTEST skall prioritera sina arbetsuppgifter efter målgruppernas behov.

1.2 Målgrupper

NORDTEST:s arbete är i första hand riktat mot följande målgruppers behov:

- Näringslivet som har behov av kvalitetssäkring, provning i produktutveckling, tillverkning och certifiering och som underlag för marknadsföring och godkännanden
- Myndigheter, vilka har behov av provningsmetoder och provning vid fastställande av föreskrifter för kontroll och andra ändamål
- Standardiseringsorgan, vilka behöver tekniskt underlag speciellt inom provnings- och mätteknik i standard
- Institutioner för forskning, utveckling, provning och kontroll, vilka behöver resultat som är pålitliga, relevanta och i övrigt ändamålsenliga
- Allmänheten i egenskap av konsument av varor och tjänster

1.3 Arbetsuppgifter

NORDTEST strävar efter att uppnå sina mål genom att

- genomföra behovsanalyser som underlag för prioritering och planläggning av verksamheten
- utveckla, anpassa och rekommendera gemensamma provningsmetoder och andra riktlinjer för provning inom områden där behov identifieras. Då existerande metoder är lämpliga kan dessa rekommenderas av NORDTEST
- arbeta för relevanta och jämförbara provningsresultat och ömsesidigt erkännande av dessa bl. a. genom kvalitetssäkring och därtill hörande verifiering av provningsverksamhet
- ta initiativ till forskning och kompetensutveckling på det provningstekniska området, inom angelägna teknikområden och angående material och produkters egenskaper
- initiera och utveckla samarbete och erfarenhetsutbyte inom provning och forskning, bl. a. genom seminarier och konferenser
- följa den internationella utvecklingen och bedöma hur den kommer att påverka utvecklingen i Norden
- påverka den europeiska utvecklingen och främja nordiska intressen i det internationella samarbetet
- utveckla kompetensen hos provningsteknisk personal, bl. a. genom bättre former för utbildning och certifiering
- verka för kostnadseffektiv provningsverksamhet.

2. Arbetsform och organisation

NORDTEST strävar efter att verka som en katalysator så att de samlade nordiska resurserna och kompetensen skall kunna nyttjas effektivt för att nå gemensamma mål. NORDTEST skall sprida kännedom om sin verksamhet och resultaten av denna samt etablera informationskanaler, bl. a. för att följa upp den internationella utvecklingen.

NORDTEST samarbetar med standardisering och andra organ som är engagerade på närliggande arbetsområden t. ex. inom kalibrering, kvalitetsssäkring och tillhörande verifiering.

NORDTEST:s verksamhet leds av en styrelse som väljer aktuella arbetsområden och övervakar den samlade verksamheten. NORDTEST genomför huvuddelen av sitt arbete i projektform. Projektverksamheten drivs av nordiskt sammansatta arbetsgrupper, åtta fackgrupper och två programgrupper. Sekretariatet, som har 5 anställda, är placerat i Esbo, Finland.

3. Verksamheten 1989

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	1000 FIM Budget	1989 Bokslut	Avvikelse
Löner	1 005	1 136	- 131
Varor och tjänster	622	551	+ 71
Projekt	6 080	5 834	+ 246
Summa	7 707	7 521	+ 186

Verksamheten har kunnat hållas inom de av ministerrådet fastställda ekonomiska ramarna.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Verksamheten bedrivs enligt ett allmänt måldokument Doc Gen 022 "NORDTEST:s verksamhet -mål och strategier" som förnyats under året. Insats inom olika arbetsområden styrs av NORDTEST:s långtidsplan som sträcker sig över 5 år. Arbetet inom fack- och programgrupper regleras av 5-års långtidsplaner, separata för varje område.

Arbetet för framtagning av gemensamma nordiska *provningsmetoder* sker huvudsakligen i de åtta fackgruppernas regi. Under året har framtagits 67 nya och 50 reviderade NORDTEST-metoder. 13 metoder har återtagits. Detta innebär att sammanlagt 901 NORDTEST-metoder i NORDTEST Register of approved NORDTEST-methods nu är rekommenderade för gemensamt nordiskt bruk.

De till NORDTEST-metoder utvalda metoderna erbjuds även till underlag för det europeiska arbetet med undanröjande av tekniska handels hinder. För denna verksamhet har NORDTEST givit nordiska experter ekonomiskt stöd för deltagande i det internationella standardiseringsarbetet inom CEN/CENELEC.

Arbetet för *kvalitetssäkring av provningsverksamhet* bedrivs i en programgrupp och en ad hoc -grupp för tekniska frågor. Syftet med arbetet är att bidra till elimineringen av tekniska handelshinder som beror på skillnader i provningsprocedurer i olika länder och att utveckla kostnadseffektiva kvalitetssäkringssystem och metoder för provningsverksamhet. Flera projekt har pågått under året om krav på personal och organisation för genomförande av kvalificerad provning, kvalitetssäkring av soft-ware för provningsprocesser och om riktlinjer för jämförande provning. Den internationella utvecklingen på området följs och de nordiska resultaten har givits som bidrag till det internationella arbetet.

Insatsområdet *kompetensutveckling* uppdelas i delområdena kompetenshöjande utveckling inom vissa teknikområden och certifiering av personal för oförstörande provning. Inom det förstnämnda delområdet pågår projekt på brand-, mekanik- och NDT-området. Inom det andra delområdet har underhandlingar förts med flera europeiska länder om ömsesidigt godkännande av certifierad personal. Förhandlingarna med Frankrike är i sitt slutskede.

Det *internationella arbetet* som NORDTEST deltar i försiggår som framgår ovan inom alla aktivtetsområden. Dessutom har initiativ tagits för ytterligare stärkning av internationellt samarbete. NORDTEST har initierat och aktivt deltagit i etablerandet av EUROLAB, en europeisk organisation för utveckling och samordning inom provningsområdet i nära anslutning till EOTC. Vidare har NORDTEST aktivt deltagit i ILAC, en organisation för utveckling av internationella riktlinjer för provningsverksamhet.

Nordiska ministerrådet har igångsatt en utredning för att närmare utreda och komma fram med förslag till en stärkning av NORDTEST:s insatser på det internationella planet utgående från det nordiska näringslivets behov.

Informationsverksamheten har under året skett genom utgivning av publikationer och genom seminarieverksamhet. Årsberättelse, register över provningsmetoder, NORDTEST-metoder och allmänt broschyrmaterial publiceras på engelska. Vissa utgåvor av informationsbladet NORDTEST-Info utges också på engelska. Under året har såväl den nordiska som den internationella kontaktverksamheten ökat.

4. Beslut

Styrelsen för NORDTEST överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1989.

Claes Bankvall
Styrelsens ordförande

Bo Lindholm
Institutionschef

Nordel

Verksamhetsberättelse 1989

Nordels målsättning

Nordels verksamhet regleras formellt av organisationens stadgar som antogs vid stiftandet 1963. Organisationen är ett fristående organ utan någon formell bindning till andra organ.

Målsättningen – såsom den utvecklats sig – kan uttryckas på följande sätt:

- att följa elförsörjningens utveckling i de nordiska länderna samt genom utredningar och diskussion verka för att ländernas elförsörjningsresurser samordnas och utvecklas på det mest fördelaktiga tekniska, ekonomiska och miljömässiga sättet.

Nordel fungerar som rådgivande och rekommenderande organ med uppgift att främja internationellt, först och främst nordiskt samarbete när det gäller produktion, distribution och användning av elenergi. Nordel har enligt stadgarna följande fasta arbetsuppgifter:

- att kontinuerligt följa utvecklingen av produktion och konsumtion av elenergi i de nordiska länderna
- att sammanställa inom länderna uppgjorda konsumtionsprognoser och utbyggnadsplaner
- att utge en årsberättelse som innehåller översikt över verksamheten inom Nordel, utvecklingen inom de olika länderna på energiområdet, specialartiklar och statistik.

Nordels organisation

Nordel består av ledande personer inom elkraftsindustrin i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Varje land har fyra medlemmar. Nordel har 3 fasta utskott samt flera arbetsgrupper.

En stor del av Nordels arbete utförs inom utskott och arbetsgrupper. Genom dessa är specialister inom alla områden av elförsörjningen tillgängliga. För insamling av statistik och annan periodisk rapportering finns det kontaktpersoner i de olika länderna.

Nordels ordförande väljes för en period av tre år. Ordförandeskapet cirkulerar mellan länderna. Ordföranden svarar för att sekreterare och sekretariat finns tillgängligt.

Nordel har ingen egen stab och heller ingen egen budget. Varje land svarar för de kostnader som deltagandet i organisationen medför.

Nordels utveckling

Kraftsamarbetet i Norden har långa traditioner. Redan 1912 träffades avtal om den första internordiska samkörningsförbindelsen mellan Sjämland och Sverige. I början av 1960-talet tillkom flera samkörningsförbindelser och kraftsamarbetet började bli så omfattande att det bedömdes lämpligt att bilda ett nordiskt samarbetsorgan på elförsörjningsområdet.

Nordiska rådet underrättades om beslutet och ansåg denna vara överensstämmande med intentionen i rådets rekommendation om nordiskt kraftsamarbete. Det konstituerande mötet i Nordel ägde rum den 9 maj 1963 i Köpenhamn.

Elektrisk energi produceras huvudsakligen i vattenkraftverk, kärnkraftverk och konventionella värmekraftverk (baserade främst på fossila bränslen som kol, olja och gas). Inom Norden är sammansättningen av produktionssystemen i de olika länderna mycket olika. Produktionen i Danmark är baserad på konventionell värmekraft medan Norge har endast vattenkraft. Finland och Sverige har blandade system med betydliga inslag av vattenkraft och kärnkraft.

Kraftsystemen i de nordiska länderna har fortlöpande knutits fastare ihop och nya samkörningsförbindelser planeras. Tillkomsten av allt fler samkörningsförbindelser leder till att det totala nordiska kraftsystemet i allt större grad fungerar som en enhet. Nordel har utarbetat gemensamma regler för dimensionering och drift av det samlade nordiska kraftsystemet. De olika kraftföretagen följer Nordels rekommendationer och därmed uppnås största möjliga nytta av den nordiska samkörningen.

Nordelsamarbetet är präglat av en djupgående ömsesidig tillit och förståelse. Detta är grunden för ett öppet och fördomsfritt arbete med gemensamma problem och för lösningar som är till allas nytta.

Nordels verksamhet 1989

Årsmötet 1989 behandlade årsberättelsen för 1988, den aktuella kraftsituationen i de nordiska länderna och kraftbalansen för de närmaste tre åren. De fasta utskotten rapporterade om verksamheten det senaste året och sina planer för kommande år.

Nordels roll och behovet av samordning mellan de framtida el- och gassystemen diskuterades. Beslutades att gemensamma diskussioner med gasintressenterna skulle ske.

Miljöfrågornas ökade betydelse behandlades och det beslutades att värmekraftutskottet skulle ombildas till ett nytt Miljö- och Produktionsutskott.

Representanter från Nordel hade det årliga kontaktmötet med Nordiska rådets ämbetsmannakommitté för energipolitik den 5 december 1989 i Köpenhamn. Detta är ett led i samarbetet med de nordiska energimyndigheterna och vid mötet skedde ett ömsesidigt utbyte av information och diskussion av aktuella energifrågor.

Nordel höll ett ordförande- och sekreterarmöte den 8 februari 1989 där utskottens och sekreteriatets verksamhet behandlades.

Driftutskottet

Utskottet har fortlöpande behandlat aktuella samkörningsfrågor som kraftsituationen i de nordiska länderna, kraftutväxlingen mellan länderna, driftsäkerhet och drifttekniska frågor samt driftstörningar.

Kraftsituationen har under året varit mycket god genom riklig nederbörd som gett hög vattenkraftproduktion. Den därtill milda väderleken har gjort att elförbrukningen varit lägre än förväntat.

Kärnkraften har fortsatt fungerat mycket bra. Den goda kraftsituationen har gjort att avsättning ej funnits för all disponibel produktion.

Kraftutbytena under året blev rekordstora med en totalomsättning om nära 30 TWh vilket är ca 40% över tidigare högsta värde. Genom att kraftutbytena ersätter fossilkraftproduktion har stora miljömässiga fördelar uppnåtts.

Kraftbalanser för de närmaste 3 åren, 1991 – 92, har upprättats. Dessa visar att såväl effekt- som energimässigt kommer situationen att vara tillfredsställande.

Driftutskottet analyserar och följer det arbete som sker inom EG och syftar till utökat elkraftsamarbete.

Planläggningsutskottet

Nät- och produktionsstudier för Nordelsystemet i stadium år 2000 har pågått. Syftet är att ta fram förslag till Nordel-rekommendation om överföringskapaciteter på samkörningsförbindelserna i detta stadium samt förslag om eventuellt erforderliga förstärkningar av interna nät och samkörningsförbindelser för att klara behoven.

Ett omfattande arbete med översyn av Nordels nätdimensioneringsregler pågår och blir klar 1991.

Förutsättningar och hinder för en samordning inom Norden av el- och naturgasfrågor studeras. Ett viktigt motiv för Nordels engagemang när det gäller naturgas är att väsentligt ökad användning inom Norden av naturgas som kraftverksbränsle kan förutses i framtiden. En sådan utveckling torde också vara en förutsättning för att naturgasen skall bli en energiråvara av stor betydelse i Norden. Detta förutsätter dock prissättning och leveransvillkor för gasen som gör att den kan konkurrera med alternativen.

I verkligheten är det en rad begränsningar mellan ideal och verklig planeringssituation. En ideal situation skulle vara att man vid elsystemplanering kunde se Norden som en enhet utan nationsgränser. Detta är dock något som i praktiken inte uppnås beroende på begränsningar, såväl rationella som irrationella. Strävan i planeringen måste vara att avskaffa eller i varje fall så långt som möjligt minska påverkan av begränsningar på planering, utbyggnad och drift av det samkörande Nordelsystemet. Arbetet har pågått med att kartlägga de begränsningar som finns i verkligheten jämfört med den ideala situationen samt att mot denna bakgrund formulera en realistisk planeringsfilosofi.

Värmekraftutskottet/Miljö- och Produktionsutskottet

Efter utredning om hur miljöfrågorna bör hanteras inom Nordel beslutades vid Nordelmötet att Värmekraftutskottets verksamhet bör upphöra och frågorna överföras till ett nybildat Miljö- och Produktionsutskott eftersom huvudparten av miljöfrågorna berör produktionen.

Värmekraftutskottet existerade således bara under första halvåret av 1989. Under denna period fortsatte utskottet sin verksamhet med att utbyta erfarenheter och synpunkter inom värmekraftområdet.

Denna verksamhet fortsätter inom det nya Miljö- och Produktionsutskottet som sammantaget arbetar med följande:

- analysera kraftproduktionen i Nordel-systemet (effektivitet, tillgänglighet, ekonomi)
- analysera miljöproblem i förbindelse med kraftproduktion
- förbättra produktiviteten genom erfarenhetsutbyte
- analysera nya teknologier vid kraftproduktion
- ta initiativ till Nordel-ståndpunkter inom verksamhetsområdet.

Arbetet kommer till stor del att bedrivas inom tre arbetsgrupper under utskottet.

Utskottet har arrangerat två seminarier rörande underhåll respektive miljövänlig elproduktion.

Kortfattat om 1990

Vid årsmötet den 23 augusti 1990 på Island var de viktigaste frågorna om kraftsamarbetet inom Norden kan utvecklas ytterligare genom en mer samordnad planeringsprocess och där möjligheterna till kraftaffärer mellan företag i olika länder analyseras djupare samt hur Nordelsystemet kan komma att påverkas av EG:s inre energimarknad. Det noterades att Nordelsystemet fungerar bra i jämförelse med de flesta andra internationella kraftsystem. En del av det som EG har ambitioner om att uppnå är redan infört i Norden och i den grad Nordel berörs av förändringarna inom EG är det viktigt att icke riskera det optimala produktionsutnytt-

jande som nu finns. Däremot bör givetvis läggas vikt på förbättringsmöjligheter som finns. Vid mötet antogs riktlinjer om hur EG-frågorna skall behandlas inom Nordel.

I enlighet med Nordels regler skedde vid mötet nytt ordförandeval och till ny ordförande utsågs direktör Lennart Lundberg från Sverige. Detta innebar regelmässigt att även Nordels sekreteriat har flyttats från Norge till Sverige.

Kraftsituationen har i likhet med 1989 varit mycket god genom hög vattentillgång och milda väderförhållanden. Kraftutväxlingarna har varit mycket stora. Krafttillgången är även för kommande år god.

Stockholm den 21 december 1990

Sivert Göthlin

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO)
Øster Voldgade 10
DK-1350 København K
Tlf. (33) 14 64 54, 13 21 05

1. Generelt om NordREFO*1.1 NordREFO's oppgaver og organisasjon*

Nordisk Institutt for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO) initierer og samordner forskning av regionalpolitisk interesse. Samspillet med den praktiske politikken er viktig. Men det er også en hovedoppgave å bygge opp og utvikle nordiske forskernettverk, med mer langsiktige effekter som resultat. Dette skjer på ulike måter:

- NordREFO utformer forskningsprogram for de ulike problemområdene. Dette skjer etter omfattende konsultasjoner med forskere og planleggere.
- Instituttet driver sin forskning gjennom nordiske forskergrupper. Gjennom disse forsøker man å oppnå komparative studier. Siden 1988 har instituttet påtatt seg en viss oppdragsforskning, som det er ønskelig vil fortsette inn i 1990-årene.
- NordREFO formidler kunnskap innen det regionalpolitiske fagområdet gjennom seminarier, konferanser, og publisering av bøker og forskningsrapporter gjennom sin rapportserie. For å effektivisere sin formidlingsaktivitet ytterligere, særlig i forhold til dem som skal bruke kunnskapen i planlegging og politikkutforming, har NordREFO's styre besluttet å igangsette et nytt tidsskrift. Dette tidsskriftet skal konsentrere seg om erfaringsoverføringer mellom de nordiske land innen det regionalpolitiske problemområdet, stimulere til aktuell debatt og være et forum for praktisk kunnskap.

Instituttet ledes av et styre med to representanter fra hvert av de nordiske land (ett medlem og en personlig suppleant). Representantene utpekes av de ministerier som i de respektive land er ansvarlig for regionalpolitik-

ken. Forøvrig har en representant fra Nordisk Ministerråds sekretariat en plass i styret. Sekretæren i NERP's Basprosjekt er assosiert medlem, det samme er en representant fra Industri- og handelsstyrelsen (Egns-utviklingen) i Danmark.

NordREFO's sekretariat ble fra 1. juli 1989 plassert ved Geografisk Institutt, Universitetet i København. Flyttingen til Danmark skjedde i samsvar med et fastlagt prinsipp om at instituttet skal flytte hvert fjerde år mellom de nordiske land.

Personalet består av en instituttsjef og en administrativ sekretær. Dessuten ble det fra 1. desember 1989 engasjert en redaktør for å utvikle og igangsette et nytt tidsskrift NORD REVY, med arbeidsplass i sekretariatet. Antall nordiske forskere og planleggere knyttet til NordREFO's virksomhet, men med skiftende omfang av engasjement, oppgår til et femtittalls personer.

Det er viktig å være oppmerksom på at de finansielle ressursene som NordREFO rår over er små, og at instituttet derfor bare i liten grad kan fullfinansiere regionalpolitisk forskning. I hovedsak arbeider forskere og praktikerne i forskningsgruppene innenfor rammen av nasjonalt finansierte forskningsprogram og prosjekt. NordREFO fungerer dermed som et bindeledd mellom disse program og prosjekt; instituttet skaper m. a. o. et nordisk forskningsmiljø. Det er dette som man kalle for NordREFO-modellen i nordisk forskningssamarbeid.

2. Virksomhet 1989

2.1 Kort om avsluttende periode i Helsingfors

Første halvår 1989 ble preget av at en forskningsprogramperiode skulle avsluttes, og at NordREFO's sekretariat skulle flyttes til København med ny instituttsjef.

De såkalte "fullskalige" forskningsprosjekt som ble startet høsten 1986 ble avsluttet. Den gruppen som arbeidet med de regionale konsekvensene av økonomiens økende nettverksutvikling la bl. a. fram sitt materiale på et større internasjonalt seminar. Dette materialet er nå publisert i NordREFO's rapportserie. Den gruppen som arbeidet med desentraliseringsprosjektet avsluttet sitt arbeide med å analysere de prosesser som leder til kompetanseutvikling hos lokale aktører.

Et helfinansiert oppdragsprosjekt fra Nordisk Embetsmannskomite for Regionalpolitikk (NERP) om økonomiens internasjonalisering ble startet opp i perioden, med nordiske forskere engasjert på prosjektet. Prosjektet ble avsluttet ved årsslutt, og resultatene er i 1990 publisert i NordREFO's rapportserie.

En studie om storbyproblematikk som NordREFO gjennomførte også som et NERP-oppdrag, ble avrapportert i februar 1989 til de regionalpolitiske ansvarlige ministrene.

Fire eksplorative studier om kultur og regional utvikling, kvinners rolle i regionalpolitikken, utdanning som utviklingsfaktor og miljø og regional utvikling, ble alle avsluttet i perioden.

Som markering av den finske periodens avslutning ble det gjennomført et større internasjonalt avslutningsseminar på Haikko, Borgå, i juni, med tema internasjonalisering. Bidragene til seminaret er i 1990 publisert i NordREFO's rapportserie.

Forøvrig ble flere rapporter publisert i dette avsluttende halvår.

2.2 Andre halvår 1989

Perioden preges av følgende aktivitetsområder. Etablering av sekretariat i Danmark, og med omlegging av regnskapssystemet til data. Utarbeidelse av nytt forskningsprogram for de kommende fire år. Planlegging og oppstartning av flere forskningsprosjekt. Planlegging av et nytt tidsskrift, NORD REVY. Arrangement av en rekke mindre arbeidsseminar. Publiseringsevne.

Det ble igangsatt et nytt forskningsprosjekt om "Statens ansvar i Regionalpolitikken". Videre ble oppdragsprosjektet fra NERP om "Regionale effekter av økonomiens fortsatte internasjonalisering" avsluttet og tilrettelagt for publisering. Prosjektet er rapportert til NERP.

Forskningsprogram ble utarbeidet, og publisert. Med utgangspunkt i dette har NordREFO's styre vedtatt å prioritere igangsatt to større prosjekter. (1) Det økologiske grunnlaget for regionalpolitikken. (2) En komparativ studie av nordiske regioners økologiske kretsløp. Videre er det gitt prioritet til igangsetting av et prosjekt som skal se på regionale effekter av kultursatsing. Endelig vil det bli gjort studier av småforetakenes tilpassingsproblemer til markedsdannelsene i Europa.

2.3 Forskningsprogrammet

I underlagsmaterialet til det budsjettforslag som ble vedtatt for 1990 heter det:

"Det finns en klyfta mellan de krav som de nordiska ländernas regionalpolitik ställer på nordiskt bedrivna forskning och de resurser som NordREFO kan ställa upp med. Denna klyfta vidgas f.n. genom dels de krav som kommer från politikområdet, dels den successiva urgröningen av institutets resurser som skett på senare år".

Dette sitatet tar utgangspunkt i den utvikling og de radikale forandringer av politikkområdets forutsetninger som nå pågår, og som kan forutses fortsatt vil skje. Nordisk regionalpolitikk står ovenfor mange og store nye utfordringer.

NordREFO har tatt konsekvensen av disse radikale forandringene i sitt forskningsprogram for neste fireårsperiode fram til 1993. I videreføringen av dette programmet blir følgende oppgaver og arbeidsform prioritert:

Forskningsprogrammets prioriteringer:

Internasjonalisering

De grenser som den tradisjonelle nasjonalstaten har satt for samvirke mellom nasjoner, er i ferd med å brytes ned på en rekke felt. Integrasjonsprosessene i Europa er sentrale for de nordiske land, ikke minst fordi disse lands økonomier er sterkt internasjonalt orienterte. Men internasjonaliseringen har også et globalt aspekt. Videre er moderne informasjonsteknologi en viktig drivkraft i internasjonaliseringen, og påvirker både økonomisk, kunnskaps- og kulturutviklingen.

Vi står altså innenfor prosesser som radikalt påvirker både menneskers liv og nasjonenes forutsetninger for å møte utfordringene. NordREFO arbeider allerede innenfor feltet. Et større internasjonalt symposium er blitt arrangert i 1989, og et oppdragsprosjekt for NERP om de regionale konsekvensene av økonomiens fortsatte internasjonalisering er iferd med å avsluttes. Men som forskningsprogrammet påpeker, er det et stort behov for mer dyptgående studier, og det er viktig at det skjer nettopp en nordisk forskningsinnsats.

Miljø

Etter at Verdenskommisjonen for miljø og utvikling la fram sin rapport i 1987, har miljøspørsmålene fått en sentral plass også i den regionalpolitiske debatten i de nordiske land. Men vi må slå fast at vi vet svært lite om hvordan vi skal forholde oss til de påtrengende globale utfordringene i en regionalpolitisk sammenheng.

For at de nordiske land skal bli i stand til å konkretisere utfordringene gjennom utforming av mål og virkemidler for en bærekraftig regional utvikling, er det behov for solid kunnskap. Kunnskapsbehovet spenner fra økologi- og miljøforståelse til innsikt i de samfunnsmessige drivkreftene bak utviklingen.

Nå er situasjonen den at samtidig som vi vet lite, er presset, for å handle raskt, stort. Det vi trenger er et forskningsmessig krafttak i Norden.

Derfor har miljøfeltet fått høy prioritet i NordREFO's forskningsprogram. Et grunnarbeid er allerede gjort (NordREFO 1988: 3), og et prosjektprogram er under utarbeidelse. På dette grunnlag vil NordREFO våren 1990 igangsette ett eller flere større fullfinansierte prosjekt på området. Tilgangen på finansielle ressurser vil avgjøre omfanget av prosjektprogrammet.

Desentralisering

Desentralisering av beslutningsmyndighet og kompetanse er et gjennomgående trekk ved utviklingen av offentlig sektor i de nordiske land. Lokal og regional planlegging, tiltaksarbeid, næringsutvikling, er blitt kommunale oppgaver, fulgt opp av økonomiske blokktildelinger. Det skjer gjennom ulike former for delegeringer fra statens side, og gjennom forenkling og avvikling av statlig regelverk, altså gjennom deregulering.

Den nasjonale utviklingen blir i stadig større grad avhengig av at de lokale og regionale nivåene fungerer bra. På kontinentet snakker man om "Europe of the Regions". Vi kan også snakke om "Norden of the Regions". Dette representerer nye utfordringer på en rekke områder. Utviklingen blir avhengig av lokale og regionale initiativ og beslutninger. Samtidig må ikke de regionale ulikheter og problemer forverres. I tilknytning til dette stiller Nordens politikere og planleggere en rekke spørsmål om ansvarsfordeling mellom stat og kommune, om organisasjonsstruktur, om styring, om kompetanse, i et "bottom up"-samfunn.

I NordREFO's forskningsprogram har derfor også dette problemområdet fått høy prioritet. Et to-årig fullfinansiert prosjekt under tittelen "Statens ansvar i regionalpolitikken" ble startet opp september 1989. Men behovet for ny kunnskap er stort, og NordREFO vil gjerne satse på ytterligere flere prosjekt. Men ressurstilgangen avgjør omfanget.

2.4 NordREFO's arbeidsform

Oppsummeringsvis vil NordREFO's arbeidsform være denne i årene framover:

- å initiere og støtte anvendt forskning
- å arrangere konferanser og seminar
- å drive formidlingsarbeid
- å publisere forskningsresultat
- å fungere som et oppdragsinstitutt

Problemstillinger NordREFO vil arbeide med de kommende år:

- Utvikle nye perspektiver på regionalpolitikken
 - Arbeide for utveksling av erfaringer på det regionalpolitiske felt mellom de nordiske land
 - Monitore forandringer i de nordiske lands regionalpolitikk
- Andre oppgaver;
- Prøve ut forutsetningene for samarbeid mellom nordiske forskningsorgan og forskningsfinansierende organ
 - Ta initiativ til internordiske prosjekt
 - Videreutvikle det nordiske regionalpolitiske forskernettverk for en bedre og mer effektiv forskning
 - Arbeide for nyrekruttering av yngre forskere

Publisering;

- NordREFO vil fortsatt publisere forskningsrapporter med høy kvalitet, først og fremst innrettet på planlegger- og forskersamfunnet. Disse vil bli publisert i den tradisjonelle NordREFO-serien. Volumet på rapportene vil bli forsøkt presset ned
- Det vil bli forsøkt igangsatt et tidsskrift som vil inneholde kortere artikler, debattstoff, informasjon o.l. Dette vil være innrettet på dem som utformer politikken, planleggere, politikere o. a., og være ledd i en økt innsats på formidlingsområdet

2.5 *Formidling gjennom nytt tidsskrift*

NordREFO har gjennom alle år publisert sine forskningsresultater i sin velkjente rapportserie. NordREFO vil fortsatt utgi denne serien, som vil være en av NordREFO's formidlingsformer.

For å øke innsatsen på formidlingsområdet vedtok NordREFO's styre å igangsette et mer popularisert tidsskrift fra 1990. Dette vil inneholde kortere artikler, debattstoff og informasjon om nordisk regionalpolitikk. Det antas at på den måten kan man nå en større leserkrets blant brukergruppene i Norden. NordREFO har prioritert et slikt nytt tidsskrift fordi det anser satsing på formidling som en hovedmålsetting. I regionalpolitikken er det særlig viktig at det skjer informasjons- og erfaringsutveksling mellom de nordiske land. Men et slikt krafttak på formidlingssiden vil kreve betydelig økte ressurser, både på personalsiden og på produksjonssiden. Ved å innføre en abonnementspris, kan imidlertid noen av merkostnadene dekkes ved inntjening.

2.6 *Effektiviseringstiltak*

Forskningen innen rammen av NordREFO skjer nesten utelukkende i nordisk sammansatte arbeidsgrupper. På den måten utvikles det et nordisk perspektiv på de studier som gjøres, og det utvikles verdifulle forskernettverk. Denne arbeidsformen har derfor sine mange verdifulle sider, og kan til tider involvere så mange som bortimot 50 forskere/personer fra forvaltningen.

Men arbeidsformen innebærer høye kostnader i form av reiser/opphold, tidsforbruk o. a. Den ville ikke være mulig å gjennomføre uten at nasjonale forskningsmidler gjør det mulig at forskerne kan stille sin tid til disposisjon gratis. Arbeidsformen er heller ikke god om man setter opp styrt og målbevisst forskning som viktig. Interessante resultater kommer ofte fram, men ikke sjelden på siden av de intensjoner for arbeidet som NordREFO's styre hadde satt opp.

Arbeidsformen bør fortsette, men det vil bli lagt større vekt på at forskergruppene får prosjektledere, lønnet av NordREFO, og derfor også i en noe mer ansvarlig posisjon i forhold til instituttet. Dette vil ikke minst være nødvendig i forbindelse med den økende oppdragsforskningen som NordREFO påtar seg. Her bør det legges til at økende antall oppdragsprosjekt, vil også gi inntjening. Det vil fra NordREFO's side bli lagt vekt på at slike oppdrag er fullfinansiert av oppdragsgiver.

København i mai 1990

Noralv Veggeland

Instituttssjef

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

Namn och adress

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
c/o Centralskogsnämnden Skogskultur
Simonsgatan 12 B
SF-00100 Helsingfors
Tel + 358-0-6945044

Verksamhetsberättelse 1989

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning, SNS, samordnar nordiskt skogsforskningsarbete.

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) bildades år 1972 för att tillvarata möjligheterna att samordna skogsforskningen i de nordiska länderna. År 1978 togs SNS upp som en institution under Nordiska ministerrådet och närmare bestämt dess ämbetsmannakommitté för jord- och skogsbruk.

1. Uppgifter

SNS har till uppgift att ta initiativ till och undersöka nordisk skogsforskning samt underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen. SNS hade för år 1989 till sitt förfogande 7,8 milj. DKK. Av denna summa användes ca 6 milj. att användas för direkt stöd till forskningsprojekt.

Förutom till direkta undersökningar beviljar SNS samnordiska medel för följande ändamål:

- forskningsruppernas möten
- symposier och konferenser
- forskarkurser

En mindre del anslag går till sammanträdes- och sekretariatskostnader samt information.

2. Organisation

SNS består av tre representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en representant för Island. Av dessa tre skall en ha central ställning inom skogsforskningen, en central ställning inom skogsadministrationen och en representera det praktiska skogsbruket. SNS sammanträder normalt två gånger per år. Under år 1989 har styrelsen för SNS bestått av ordförande, direktör Jan Heino (SF) samt av följande medlemmar:

Vicedirektør Anders E. Billeschou (DK), forstander Erik Holmsgaard, godsejer Vilhelm Bruun de Neergaard (DK), generaldirektør Jaakko Piironen (SF), överdirektør Eljas Pohtila (SF), skogdirektør Oluf Aalde (N), adm. direktør Egil Molteberg (N), direktør Hans-Olav Moen (N), skogdirektør Jan Remröd (S), dekanus Per-Ove Bäckström (S), generaldirektør Björn Hägglund (S), skogdirektør Sigurður Blöndal (IS). Forstmästare Anders Portin (SF) har fungerat som sekretärer för SNS.

Mandatperioden är fyraårig och ordförandeskapet cirkulerar mellan länderna med samma tidsintervall. Under mandatperioden 1989–1993 är ordförandeskapet och sekretariatet knutet till Centralskogsnämnden Skogskultur i Finland.

SNS baserar i stor utsträckning sitt arbete på de samarbetsgrupper som har etablerats inom det skogliga forskningsområdet. Den största av dessa är NSR (Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd) som inlemdes i SNS år 1982. Samarbetsgrupperna är 17 till antalet och täcker i stort sett hela skogsforskningsfältet. Samarbetsgrupperna har till uppgift att främja det nordiska forskningsarbetet inom respektive ämnesområde. De tar initiativ till ny forskning och utbyter erfarenheter och forskningsresultat. Samarbetsgrupperna har vanligen ett möte per år eller vartannat år, ofta kombinerat med ett seminarium eller en exkursion.

Under året sammanträdde SNS-styrelsen två gånger, i maj i Köpenhamn, Danmark och i november i Ås, Norge. De olika samarbetsgrupperna hade symposier, möten och konferenser som behandlade olika samnordiska frågor.

Under året pågick 18 SNS-finansierade projekt. Inom ramen för projektet utfördes samnordisk skogsforskning inom skogsvård, skogsträdsförädling, skogsskador, skogsresurser, skogsteknik m. m.

SNS-projekten för år 1989 var följande:

	1 000 DKK
SNS 01 Samspelseffekter mellan gödsling och gallring (1975–89)	121
SNS 26 Provenienskrysningar av gran (1985–89)	142
SNS 29 Insamling av frö från barrträd i västra Nordamerika för testning i skogliga marginalområden i Norden (1987–89)	351
SNS 30 Rotskader i planteskoler (1987–89)	351
SNS 31 Databehandling og biometri indenfor planteforedling (Nordisk biometriprojekt) (1987–89)	63
SNS 32 Biologiska, tekniska och ekonomiska förutsättningar för bekämpning av rottröteangrepp i gran- och tallbestånd med stubbehandling (1988–90)	209
SNS 33 Behov och etablering av mykorrhiza i nyplanteringar av skog, speciellt på marker där planter kan ha svårighet att etablera sig (1988–91)	261
SNS 35 Ungdomsved i gran I. Definitioner og identifikation af ungdomsved i gran (1988–89)	470
NSR 25 Skogsteknisk forskningsmetodik (1986–89)	524
NSR 26 Røjningsteknik (1986–89)	550
NSR 27 Flerträdsteknik och skonsamma maskiner i förstagallring (1987–89)	893
NSR 29 Lövträdsteknik i nordiskt skogsbruk (1988–90)	366
NSR 30 Seriell kommunikation och funktionsstyrning på skogsmaskiner (1989–90)	300
NSR 31 Virkestransport och optimal vägstandard (1989–91)	200
SNS 31 Nordisk Biometri Prosjekt (1987–89)	7
SNS 34 Tallvednematoden – riskfaktor i nordiskt skogsbruk (1988–91)	50
SNS 36 Blomningsstimulering hos gran (1989–91)	600
SNS 37 Inverkan av kott och fröbehandling på frökvaliteten under tallfröets utveckling och mognad (1989–91)	434

Styrelsen för SNS överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1989.

Jan Heino
Ordförande

Anders Portin
Sekreterare för SNS

**Nordiska ministerrådet
pohjoismaiden ministerineuvosto**

**Ämbetsmannakommittén för
jord- och skogsbruk**

**Maa- ja metsätalouskysymysten
pohjoismainen virkamieskomitea**

*Samarbetsnämnden för nordisk
skogsforskning*

*Metsäntutkimuksen pohjoismainen
yhteistyölautakunta*

DK 3	+	SF 3	+	I 1	+	N 3	+	S 3
------	---	------	---	-----	---	-----	---	-----

13 representanter/13 edustajaa

Sekretariat

Sihteeristö

Centralskogs-nämnden Skogskultur

SNS –

Kontaktpersoner

Yhteyshenkilöt

**Skogliga samarbetsgrupper
Metsäyhteistyöryhmät (16)**

Nordiska arboreutskottet

Nordiska skogsträdsförädlingsgruppen

Nordiska samarbetsgruppen för skogsförnygringsforskning

Nordiska samarbetsgruppen för produktionsforskning

Nordiska samarbetsgruppen för skoglig ekologi

Nordiska samarbetsgruppen för skogsgödslingsfrågor

Nordisk skogsdikningsunion

Nordiska samarbetsgruppen för skogspatologi

Nordiska samarbetsgruppen för skogsentomologi

Nordiskt Kollegium för Viltforskning

Nordiska samarbetsgruppen för virkeslära

Nordiska samarbetsgruppen för skogsinventeringsfrågor

Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd

Nordisk skogsekonomisk förening

Nordiska samarbetsgruppen för skogligt flerbruk

Nordiska Samarbetsgruppen för Högre Skogsbruksutbildning

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)

Verksamhetsberättelse 1989

Namn och adress

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)
Box 41
S-230 53 Alnarp
Tel. 040/41 50 00

1. Institutionens uppgift

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB) startade sin verksamhet den 1 januari 1979. NGB har till uppgift att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för Norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl förädlingsmaterial som ursprungligt material. NGB skall betjäna växtförädlare och andra växtforskare och eftersträvar därför ett nära samarbete med dessa.

Inlagrat material och dess dokumentation är fritt tillgängligt för envar. NGB utgör en länk i det europeiska genbanksnätet och ingår i det globala samarbetet. Detta möjliggör ett fritt utbyte av material och dokumentation med andra genbanker och samtidigt ett undvikande av dubbelarbete.

Genom avtal med SIDA som representant för alla de Nordiska biståndsorganisationerna har NGB åtagit sig ett långsiktigt ansvar för uppbyggnaden av en regional genbank i SADCC regionen i södra Afrika samt etablerandet av nationella genresursprogram i de enskilda SADCC-länderna, Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambique, Swaziland, Tanzania, Zambia och Zimbabwe.

2. Organisation

NGB leds av en styrelse. Varje land utser en medlem och en suppleant. Ordförande och vice ordförande utses av och bland styrelsens medlemmar och utgör styrelsens arbetsutskott. Ordförandeskapet cirkulerar mellan styrelsens medlemmar. Mandattiden är två år.

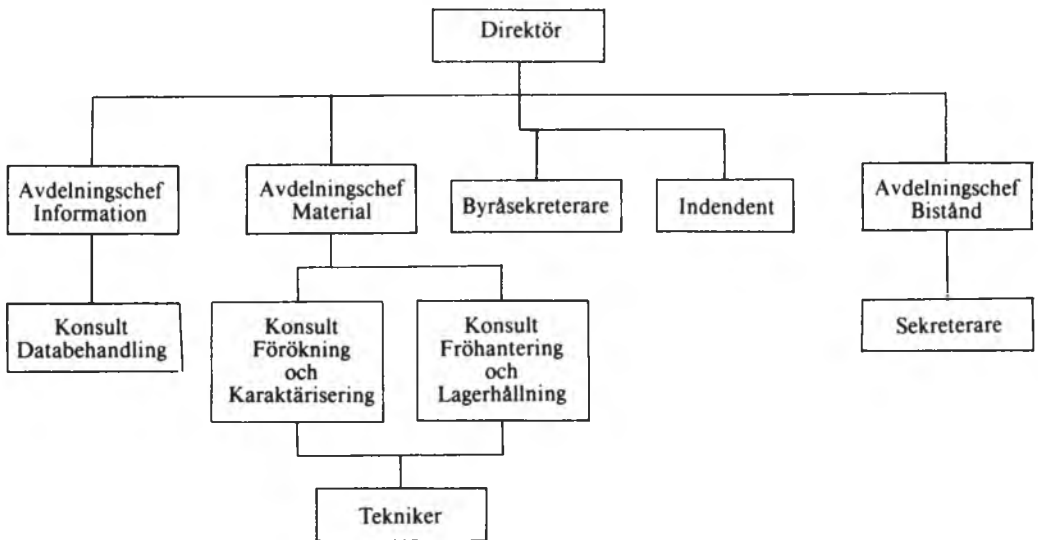
Specialister i de enskilda länderna ingår i rådgivande nämnden för styrelsen. Samnordiska arbetsgrupper har etablerats för de viktigaste växtgrupperna för att följa upp NGB:s arbete i de enskilda länderna. Medlem-

marna i dessa samnordiska arbetsgrupper är nationella specialister på de ifrågavarande växtslagen. Att genbanksarbetet planlägges och genomförs under medverkan av de samnordiska arbetsgrupperna i samarbete med NGB, säkrar en koordinerad och avbalanserad nordisk lösning, som samtidigt tillgodoser nationella intressen.

Verksamheten vid NGB ledes av direktören, som till sin hjälp har två avdelningschefer, för respektive material och information, tre konsulenter för förökning/karaktärisering, fröhantering, respektive databehandling, tekniker för fröinlagring, byråsekreterare och intendent (halvtid) för ekonomiförvaltning och personaladministration.

För SADCC projektets räkning har de Nordiska biståndsorganisationerna inrättat två tjänster vid NGB, en avdelningschef och en sekreterare (halvtid) för biståndsverksamhet.

Organisationsplan

3. Verksamheten 1989

3.1 Styrelse och arbetsutskott

Styrelsen har haft följande sammansättning under året (för varje land nämns ordinarie ledamot före suppleant.)

För Danmark

Arent Josefsson

Sigurd Andersen

För Finland

Erkki Kivi, vice ordförande

Olli Rekola

För Island

Þorsteinn Tómasson

Óli Valur Hansson

För Norge

Leif Robert Hansen, ordförande

Arne Wold

För Sverige

Lennart Kåhre

Anders Bexell

Styrelsen har hållit följande möten:

25 – 26/1 på NGB

7/4 på NGB, extraordinarie styrelsemöte

21/6, Hotel Sparta, Lund

26/7, per capsulum

Arbetsutskottet höll ett möte på NGB den 18 december.

3.2 Personal

Direktör	Ebbe Kjellqvist, (S)
Avdelningschef, information	Sigfús Bjarnason, (IS)
Konsulent, databehandling	Mildred Niklasson, (S)
Avdelningschef, material	Stig Blixt, (S)
Konsulent förökning/karaktärisering	Eva Hagen, (S)
Konsulent fröhantering	Birgitte Lund, (DK)
Tekniker fröhantering	Ulf Johansson, (S)
Byråsekreterare	Jón Sævar Baldvinsson, (IS)
Intendent	Ann-Christin Anderson, (S)

Tjänster finansierade av Nordiska biståndsorganen för SADCC projektet:

SADCC-projekt Manager	Åke Wellving, (S)
-----------------------	-------------------

Sekreterare, bistånd	Bodil Howegård, (S)
----------------------	---------------------

Stig Blixt, (S) tillträder tjänsten som avdelningschef, bistånd 1990-01-01.

Som ny avdelningschef, material har tillsatts från samma tidpunkt Christa Holm, (SF).

Grettir Sigurjónsson, (IS) och Eva Holmgren, (S) har innehaft korttidsvikariat och arbetat med dataregistrering respektive förökning.

3.3 10-års möte

NGB avhöll ett stormöte med anledning av sin 10-åriga verksamhet dagarna 19–21 juni 1989 på Sparta, Lund. Mötet öppnades av NMR:s

generalsekreterare Fritiof Clemet och av NGB:s styrelseordförande, Leif Robert Hansen.

Första dagen ägnades åt föredrag och diskussioner: Direktören, Ebbe Kjellqvist, talade över ämnet "Den nordiska genpoolen av jordbruks- och trädgårdsväxter"; avd.chef Stig Blixt redogjorde för NGB:s materialhantering och avd.chef Sigfús Bjarnason för informationshanteringen.

Under den gemensamma titeln "NGB:s roll" talade prof. Kåre Ringlund om rollen i växtförädlingen, prof. Sten Tigerstedt om rollen i växtforskningen, prof. Örjan Nilsson om rollen i den allmänna naturvården och intendent Sune Zachrisson om rollen i kulturen och museiverksamheten.

Andra dagen ägnades förmiddagen åt en pandediskussion med NGB:s alla arbetsgrupper och eftermiddagen åt NGB:s roll i det internationella nätverket, med föredrag av prof. Arne Hagberg samt en redogörelse för SADCC engagemanget av dr. Åke Wellving, Project Manager för projektet i Lusaka, Zambia. Vidare gjordes en tur till NGB i Alnarp.

Tredje dagen ägnades allmänna diskussioner med synpunkter på NGB:s verksamhet och roll i framtiden, varvid erhöles ett mycket värdefullt material för institutionens verksamhetsplanering på kort såväl som lång sikt.

Under eftermiddagen avhölls så ett styrelsemöte liksom möten av NGB:s olika arbetsgrupper.

3.4 Materialbevarande

Inlagring

I frölagret är från *Danmark* inlagrat 90 nya och 6 förnygrade accessioner av KVL materialet, bestående av stråsäd och lin. Statsfrökontrollen har levererat 56 grönsakssorter, som är utgångna från sortlistan.

18 accessioner av insamlat grönländskt gräsmaterial är insänt från *Island*.

Finland har levererat 23 prover stråsäd, 2 lin samt 49 prover *Allium cepa aggregatum*.

Norge har insamlat och uppförökat 156 nya accessioner av timotej, hundäxing, ängs- och rödsvingel samt företagit nya uppförökningar av 8 tidigare inlämnade prover. Vidare är 7 sorter av gräs och 11 grönssakssorter insända.

Från *Sverige* har inlagrats 5 sorter gräs och 20 accessioner vilda *Hordeum*-arter, som insamlats utom Norden. Från projekt på förädlingsinstitutioner har ankommit 198 accessioner hybridvete och 155 accessioner sojabönor samt 84 linjer stråsäd från Sveriges lantbruks-universitet (Professor emeritus J. MacKey).

Fröförfrågningar

NGB har tagit emot totalt 73 förfrågningar om frö från forskare, förädlare och privatpersoner, fördelade på 29 från de nordiska länderna, 23 från

övriga Europa och 21 från övriga länder. Av dessa är 28 förfrågningar om arter resulterande i distribuering av 453 accessioner och övriga förfrågningar resulterade i leverans av 277 fröprover samt 6 icke-kulturarter från NGB:s frölager. Vidare har från utlandet förmedlats ca. 200 fröprover till huvudsakligen nordiska forskare.

Groningsanalyser

Det är naturligtvis av största betydelse att den genetiska integriteten i varje enskild accession bibehålles oförändrad – att ej förändringar i arvsmassan sker under lagring. Vid inlagring eftersträvas att grobarheten i förädlad material överstiger 75 %, enligt de krav som uppställts. I naturligt förekommande vildpopulationer har någon gräns ej kunnat bestämmas. Vid låg grobarhet eller vid ringa frötillgång, föryngras resp. förökas materialet.

NGB följer de inlagringsrutiner vilka rekommenderas av IBPGR: fröet nedtorkas till vattenhalter omkring 5 % (vid +25° C och relativ fuktighet omkring 10%) och därefter förvaring i frystemperatur, i –20° C. Vid så lågt vatteninnehåll och vid så låg temperatur, är aktiviteten i fysiologiska/kemiska processer minimala. Under lagringstiden kontrolleras grobarheten med jämna mellanrum (= återtestning), så att vid behov föryngring kan organiseras.

Föryngring sker då grobarheten sjunkit 20% ifrån den ursprungliga eller då den understiger 75%. Följande kriterier har uppställts för att användas i ett inledande skede av återtestningsarbetet:

Grobarhet vid inlagring	Test efter antal år
75 – 84 %	3 år
85 – 100 %	5 år ,

Fröslag med vanligtvis karateristisk dålig lagringsduglighet testas alltid var 3:e år. Detta gäller t. ex. växtslagen lök, sallat och råg.

De första fröproven inlagrades vid NGB under 1981. Kontroll av grobarheten påbörjades 1984. Efter 5 år göres härmed en sammanställning av resultaten. Då tillräckligt underlag finnes (> 5 accessioner/art) göres också ett försök att analysera dessa. I de flesta fall har endast en återtestning per accession hunnit utföras under den redovisade perioden – i enstaka fall 2. Sammanlagt har närmare 900 inlagrade accessioner återtestats vid NGB mellan 1984–1988.

Testår	Antal accessioner testade	% accessioner med grobarhet < 75 %
1984	136	31
1985	151	33
1986	184	32
1987	170	32
1988	304	12

Ändringarna i grobarheten mellan första och sista testtillfället varierade med växtslag. Så visade exempelvis gräs en groningsnedgång mellan 0,2% (*Agrostis stolonifera*) och 2,2% (*Festuca pratensis*) per lagringsår; stråsåden varierade mellan 0,8% (havre) och 2,2% (råg); högsta nedgång visade inte oväntat purjolök med 6,0% groningsnedgång per lagringsår. Genomsnittlig lagringstid har varit ca 5,5 år.

En allmän tendens synes vara att accessioner av god kvalitet – med hög grobarhet – vid inlagring, bibehåller denna under en längre tid. Man bör därför överväga att i framtiden höja kraven på frömateriäl som inlagras. Detta skulle förlänga både tidsintervallen för återtestning och för förnyring av inlagrat materiäl, vilket skulle vara att föredraga ur kostnadssynpunkt, men också för att minska risken för förändring i egenskaper som alltid finns då man odlar ett materiäl.

Potatis

IVK potatis har patogenrensat 10 potatissorter och bevarar nu in vitro 20 sorter.

Intresset för äldre potatissorter synes för närvarande stort, åtminstone i Sverige. Genbanken medverkade bl. a. vid en demonstration av äldre och nyare potatissorter på Julita gods i Sörmland den 17–18 september. Särskilt anses de äldre sorterna ha bättre smak.

3.5 Förökning och förnyring

Under året har följande växtmateriäl såtts ut av NGB:

1. För förökning och demonstration har gamla sorter och äldre grödor, såtts ut i Borgs by, Öland och Stensjö by, östra Småland. P. g. a. den ihärdiga försommartorkan blev resultatet mycket dåligt. Bevattning ansågs ej vara möjligt då först och främst hushållens behov måste tillgodoses. Vad som skördats kommer att sändas till NGB för tröskning. De arter som klarade torkan bäst var höstgrödorna och kornet.
2. Avd. för frukt och bär, SLU, har under vår – sommar upplåtit 2 av sina växthus (ca 50 m²) till NGB. Detta har möjliggjort förökning av ärtlinjer, främst mutationsmateriäl, som är i behov av odling under glas för att bli framgångsrikt. Odlingen har omfattat omkring 900 plantor som odlats i krukor.

Allt har fungerat mycket bra – med automatisk bevattning/manuell luftning. Plantorna utvecklades väl och har nu skördats. Skördeutbytet blev tillfredsställande.

3. På mark, upplåtet av avd. för frukt och bär, har på ca. 400 m² materiäl av korn, vete, ärt, lin, åkerböna och lupin såtts ut för förökning/förnyring. Skördeutbytet har p. g. a. extrem försommartorka blivit mycket dåligt. Vattning skedde under en period vilket förbättrade situationen något.

4. 13 st. svenska lokala rödklöverstammar har såtts ut för förnygring. Detta har skett i samarbete med lantbruksnämnder över hela Sverige. Rödklöverstammarna (ett prov av vitklöver) har lagts ut om ej alltid på ursprungsgården, såsom möjligt i dess närhet.
 5. 15 st. svenska och danska sorter av vallväxter: gräs, lusern, och klöver förnygras vid NGB. Av varje sort har 150 plantor/sort såtts ut/skolats upp i krukor under sommaren och har under hösten att utplanterats på Mellangård, Alnarp.
- NGB:s frökatalog och rapport av återtestning 1984–88 har sammanställts under året.

3.6 Databehandling

Under årets första månader installerades ett persondatornätverk. Nätverket är ett Ethernet-nät med nätverksoperativet Nowell Netware. Som nätverksserver används en persondator av märket Compaq Deskpro 386/20e. Nätverket, som levererats av Computerland AB i Malmö har fungerat väl och utan några tekniska problem.

De tre största projekten inom informationsavdelningen har varit att anpassa databashanteringen till nätverket, att producera en katalog över genbankens kornmaterial och att färdigställa en Europeisk Prunus databas.

Anpassning av databassystemet till nätverk har inneburit både rationaliserings- och säkerhetsvinster. De centrala databaserna för materialhanteringen som tidigare har funnits i flera upplagor på olika persondatorer finns nu i en upplaga på servern, varifrån de kan nås samtidigt av samtliga anställda från sina egna persondatorer via nätverket. För datasäkerheten installerades ett komplett säkerhetskopieringssystem (Tape-backup).

De drygt 20 databaser som finns på NGB med information om bevarat kornmaterial samordnades under året i en Nordisk korndatabas. Den publikation som färdigställdes i juni innehåller beskrivning av databasen samt en lista över en del av materialet med utvalda deskriptorer. Databasen eller delar av den kan erhållas från NGB på disketter.

Prunusdatabasen har utvecklats inom ramen för ECP/GR (European Cooperative Programme for Crop Genetic Resources). Fem olika kataloger framställdes innehållande information om databasens körsbärs-, persiko-, mandel-, aprikos- och plommonaccessioner. Prunusdatabasen kan erhållas från NGB på disketter.

För att möta behovet av egen framställning av enklare trycksaker har ett skrivbordstryckeri etablerats. Mjukvaran består av PageMaker och utskrifterna görs på en HP Laser Jet II.

I övrigt har aktiviteten inom informationsavdelningen bestått av service och handledning för övrig personal, samt stöd till de nationella inventerings- och registreringsprojekten som bedrivs i arbetsgruppernas regi. Överföring av NGB:s nationella databaser från det tidigare använda BIRS

systemet till det numera använda systemet (dBASE III + och dBASE IV) är till ca hälften färdig.

3.7 Utvecklingen inom SADCC-projektet

Den gångna perioden kan betraktas som en övergångsfas där många legala och tekniska relationer genomgicks och upprättades. Vid årets slut kunde denna fas i stort betraktas som avslutad.

Som temporär SRGB station har en del av en byggnad på Chalimbana, den framtida orten för den regionala genbanken, tagits i bruk. Lokaliteterna är små men i gott skick; dock finns inga telekommunikationer. Detta gör att Project Managern får sköta en del kontorsgöromål från sitt hem i Lusaka, där telefon finnes.

Project Managern, dr. Åke Wellving, har under året besökt Botswana och även SACCAR (SRGB:s huvudman) i Gaborone, Botswana. Han har även besökt Zimbabwe. Under året har viss lokalt rekryterad personal kunnat anställas.

1. Mr. Walter M. Akalutu, Administrative Assistant, från 30/3
2. Mr. Japhet Peter Sikazwe, General Worker, från 1/5
3. Mr. Partson Funduka Kalima, General Worker, från 1/5
4. Mr. Ignatius Zulu, General Worker, från 1/5

Den framtida institutionsbyggnaden för SRGB

Som arkitekt har nu utsetts firma Lorenz & Ndlila, Lusaka, Zambia. Svalöv AB, NGB:s underkonsulent för byggnation och administrativa frågor, kommer att stå som klient för byggnationen på Chalimbana. Svalöv AB:s byggnadsexperter kommer att tillsammans med NGB och ark. Lorenz, som besöker NGB för andra gången 27–29 december 1989, att dra upp riktlinjerna för ritningar av byggnaden.

Under året har NGB:s Project Manager deltagit i följande möten och seminarier i SADCC-regionen:

- Organization and Management of Seed Production and Supply. Ett seminarium arrangerat av zambiska regeringen resp. svenska regeringen i Lusaka 30/1 – 10/2/1989.
- Ett seminarium arrangerat av International Council for Agro-Forestry (ICRAF), i Lusaka 17/4 – 19/4/1989.
- En träningskurs i Conservation Biology arrangerad i samarbete mellan National Council for Scientific Research (NCRS) of Zambia och Commonwealth Science Council (CSC), i Lusaka 19/4 – 29/4, 1989.
- 15:e mötet av National Conversation Committee, arrangerat i Lusaka 17/5/1989 av International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN).

SRGB:s andra styrelsemöte och "the Annual Review" avhölls i Lusaka 21 – 24 november 1989. SRGB:s styrelse beslöt att nästa möte skulle hållas vid NGB i april 1990, framför allt för att ge ordförandena i de nationella

genresurskommitteerna tillfälle att personligen bese utrustning och utrymmen på NGB inför uppgraderingen av de nationella SADCC-enheterna.

NGB har fått klartecken att tredje kvartalet 1990 få utnyttja ytterligare utrymmen i anslutning till nuvarande kontorslokaler för utbildning av personal från SADCC-projektet.

3.8 Arbetsgrupperna

Alla arbetsgrupper utom Krydd- och läkeväxtgruppen höll möte i samband med 10-årsmötet den 21 juni på Hotel Sparta, Lund; dessutom avhölls följande möten:

Stråsäd: 20 januari å NGB

Projekt i arbetsgruppernas regi

Danmark, Frukt och bär

Registrering av äppelsorter som finns i klonarkivet på Højbakkegård

Danmark, Landskapsplantor

Registrering av information om materialet på Hornum, samt om frökällor

Danmark, Rotfrukter och oljeväxter, samt trindsäd

Insamling och förökning av *Sinapis arvensis*, *Vicia sativa*, *Brassica campestris*, *Camelina sativa*, *Lupinus luteus*, *Raphanus raphanistrum*, *Barbarea vulgaris*, *Sisymbrium sophia*, *Thlapsi arvense*, *Berteroa incana* och *Papaver rhoeas*.

Finland, Stråsäd

Registrering av stamträd för finska vete- och havresorter, Lantbrukets forskningscentral, Jockis.

Finland, Frukt och bär

Inventering och registrering, Helsingborgs Universitet.

Investering av klonarkiv, Ålands försöksstation.

Skötsel, iakttagande och registrering av klonarkiv, Lantbrukets forskningscentral, Trädgårdsavdelningen, Pikis.

Finland, Vallväxter

Evaluering av finska lantsorter, Statens frökontroll.

Finland, Grönsaker

Skötsel, iakttagande och registrering av klonarkiv, Lantbrukets forskningscentral, Trädgårdsavdelningen, Pikis.

Finland, Landskapsplantor

Skötsel, iakttagande och registrering av klonarkiv, Lantbrukets forskningscentral, Trädgårdsavdelningen, Pikis.

Finland, Rotfrukter och oljeväxter

Inventering och registrering, Institutionen för växtförädling, Helsingfors Universitet.

Finland, Trindsäd

Evaluering av finska lantsorter, Statens frökontroll

Inventering och registrering, Institutionen för växtförädling, Helsingfors Universitet.

Finland, Krydd och läkeväxter

Inventering och registrering, Institutionen för växtförädling, Helsingfors Universitet.

Isländskt material

Skötsel och observation av isländska och grönländska gränskollektioner.

Evaluering av strandrågs-, rödsvingel och vitklöverlinjer, skötsel och observation av frukt- och bärarkiv. Förökning av rönnbärsindivider.

Norge, Frukt och bär

Skötsel av klonarkiv, förökning av frukt och bärsorter till andra klonarkiv och sortidentifiering, vid Institutt for havebruk, Norges Landbrugshøgskole.

Insamling av gamla fruktsorter i Hjelmeland och Rogaland.

Norge, Potatis

Odling av virusfritt material vid försöksstationen Tjøtta och resistenstestning vid Institutt for plantekultur.

Norge, Vallväxter

Förökning av material vid försöksstationerna Løken och Apelsvoll.

Sverige, Stråsäd

Registrering av mutantkollektionen från Svalöv – ca 10 000 linjer.

Sverige, Frukt och bär

Elektrofores-karakterisering.

Inventering.

3.9 Resor och möten

Svalbard. Eva Hagen från NGB samt Arne Wold och G. Brodal besökte och inventerade säkerhetslaget på Svalbard 7–14 juni. Detta säkerhetslager för baskollektionen av frömaterial är beläget i gruva 3, AT 2, ca 200 m in i gruvgången, 75 m under markytan, i permafrost, ca -3° C. Containern besiktigades med avseende på eventuella rostskador: inga som helst tecken av rostbildning fanns att se någonstans.

Det noterades att samtliga trälådor, innehållande glasampuller med fröprov, som skickats från NGB, kommit fram i nästan oskadat skick (locket på en låda var något skadat). Lådorna organiserades så att säkerhetslager och lagringsförsök hålles åtskilda.

Samtliga fröprov i glasampuller, ingående i säkerhetslagret, kontrollerades. Den lediga kapaciteten som återstår i containern beräknades till ca 100 trälådor, av den storlek som f. n. användes.

Amerika. Stig Blixt utförde från 17 april–2 maj på uppdrag en genomgång av ärtsamlingen vid Cornell University, Geneva, N.Y., samt övervakade den amerikanska genbanksorganisationens möte i Urbana.

Europa. Stig Blixt besökte vidare IBPGR i Rom för diskussioner om SADCC-projektet 15–16 september samt ett EG symposium rörande ECP/GR samarbetet i Bonn 26–27 september. Vidare var han svensk teknisk delegat vid FAO:s kommission för genetiska resurser arbetsgruppsmöte i Rom 18–20 oktober.

ECP/GR. Sigfús Bjarnason och Helms Jørgensen, ordförande i AG-stråsäd, deltog i möte i ECP/GR Working Group on Barley i Gatersleben, DDR 18–20 april. Nordisk deltagare i mötet var också Roland von Bothmer, SLU. Samtliga tre representerade också Norden vid IBPGR:s Barley International Working Session i Gatersleben den 21 april.

Sigfús Bjarnason och Leif Robert Hansen deltog i IVth meeting of the Technical Consultative Committee i Szeged, Ungern, 4–6 oktober, där verksamheten i ECP/GRs fas 4 1990–1992 fastställdes.

SADCC. NGB:s koordinator för SADCC-projektet, Stig Blixt, har under året besökt projektet i Lusaka, Zambia, 3 gånger; 22–28 maj för att medverka vid SRGB:s första styrelsemöte; 18–23 september för genomgång och planering inför kommande SRGB styrelsemöte; 18–26 november för att medverka vid SRGB:s andra styrelsemöte.

Ann-Christin Anderson besökte Lusaka, Zambia, 25 augusti–10 september för att koordinera bokförings- och redovisningsprocedurer samt förbereda budgetarbetet inom SADCC projektet.

3.10 Publikationer

Följande publikationer har färdigställt under året.

- The Nordic Barley Catalogue, juni
- The European Cherry Catalogue, september
- The European Apricot Catalogue, september
- The European Almond Catalogue, september
- The European Peach Catalogue, september
- The European Plum Catalogue, september
- Seed Catalogue 1989, december

3.11 Yttranden

Till Svenska jordbruksdepartementet, Int. sekr.: Yttrande rörande Ansökan om medel för verksamhet inom tillämpad tropisk-afrikansk botanik och naturvård, samt för inrättande av ett internationellt seminarium i systematisk botanik vid Uppsala Universitet.

Till Svenska jordbruksdepartementet, Svenska FAO-kommittén: Yttrande rörande rapporten "FAO and Sustainable Development".

Till Svenska utbildningsdepartementet, Forskningsenheten: Yttrande rörande: De botaniska trädgårdarnas verksamhet och finansiering (SOU 1988: 68).

Till jordbruksdepartementet, Svenska FAO-kommittén: Rörande dokument C89/24 angående "Interpretation of the International Undertaking on Plant Genetic Resources" inför 25:e sessionen med FAO:s konferens. Tjänstemannayttrande rörande sakligheter.

Till jordbruksdepartementet, Svenska FAO kommittén: Några kommentarer till document CL95/14, Report from the last commission meeting.

Till jordbruksdepartementet, Svenska FAO-kommittén: Yttrande rörande dokument C89/25 angående "International Plant Protection. Convention – Future Implementation and Cooperation with GATT and Regional Plant Protection Organizations".

Till landskoordinatorerna Arent B. Josefsen, Danmark, Leif Robert Hansen, Norge, Olli Rekola, Finland, Lennart Kåhre, Sverige, för information Þorsteinn Tómasson, Island: Yttrande rörande European Cooperativ Programme for Conservation and Exchange of Crop Genetic Resources (ECP/GR), fortsättning i fas 4, 1990–1992.

Meddelande**om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användning av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samnordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

(Meddelandet, se C 1, s. 1593

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2413)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

Til Juridisk utvalg er henvist den av de nordiske lands regjeringer til Nordisk Råds 39. sesjon avgitte meddelelse om rekommandasjon nr 24/1974 om samnordisk innsats for beskyttelse av miljøet i samenes kjerneområde.

Ministerrådet viser først og fremst til den meddelelse som ble gjort til Nordisk Råds 38. sesjon i Reykjavík.

Det går fram av denne meddelelsen at siden rekommandasjonen ble vedtatt i 1974 er det skjedd svært mye på det samiske området, både nasjonalt og nordisk. Rekommandasjonen, i sin nåværende form, anses lite hensiktsmessig som hjelpemiddel til å arbeide videre med samiske spørsmål på ministerrådets ulike fagområder. Nordisk Ministerråd foreslår derfor rekommandasjonen avskrevet, og anbefaler at eventuelle nye tiltak innenfor det rettslige og samfunnspolitiske området orienteres mot aktuelle spørsmål i fremtiden.

Juridisk utvalg deler Ministerrådets oppfatning om at rekommandasjonen fra 1974 også synes å være et lite hensiktsmessig hjelpemiddel for arbeidet med samerettslige spørsmål i framtiden. Det er åpenbart behov for et mer tidsmessig instrument, noe også representanter for Nordisk Sameråd har gitt uttrykk for under et møte med Juridisk utvalg i januar 1989.

Juridisk utvalg vil minne om at utvalget foretok en formell henvendelse til Ministerrådet høsten 1989, der en ba om å få opplyst hva Ministerrådet ville foreta seg i anledning rapporten om samarbeidet mellom samerettsutredningene i Finland, Norge og Sverige, som ble oversendt Ministerrådet i oktober 1988.

Rapporten inneholder forslag om

- en nordisk samekonvensjon
- en nordisk sameombudsmann
- forsterking av det nordiske organ for samespørsmål og reinnæring
- et nordisk sameting
- samisk representasjon i Nordisk Råd

I C 1 for 1990 uttalte Ministerrådet at spørsmålene om samenes stilling vil bli intensivert i kommende år.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet i årets C 1 og C 2-dokumentet ikke har opplyst hva som konkret er blitt/vil bli gjort i sakens anledning.

Det har vært Juridisk utvalgs innstilling at rekommandasjon nr 24/1974 ikke bør avskrives før det foreligger en ny rekommandasjon på området. Utvalget kan imidlertid konstatere at, ett etter at den svenske samerettsut-

redningen avga sin sluttbetenkning i november 1990, foreligger det nå samerettsutredninger både i Finland, Norge og Sverige. Disse utredninger er mer tidsmessige instrumenter i arbeidet med samenes stilling enn den gamle rekommandasjonen. De nordiske parlamentarikere kan overvåke hva de ulike regjeringer gjør med hensyn til samenes situasjon. Det är således etter utvalgets oppfatning ikke lenger behov for å opprettholde rekommandasjon nr 24/1974.

Juridisk utvalg innstiller

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning, og anser rekommandasjon nr 24/1974 for *ferdigbehandlet* for Rådets vedkommende

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Meddelande**om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

(Meddelandet, se C 1, s. 1647

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2416)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående arbets- miljörisker i samband med graviditet m. m.

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet.

Ministerrådet meddelar att man låtit kartlägga ett antal kemiska ämnen med hänsyn till risken för reproduktionsskadande effekter och därefter beslutat om ett projekt för att söka nå fram till gemensamma nordiska kriterier för när ett kemiskt ämne misstänks vara reproduktionsskadande i arbetsmiljön. Genetiska skador och fosterskador p. g. a. arbetsmiljön har vidare lyfts fram som ett prioriterat område i ministerrådets samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet för perioden 1990–93.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 18/1980 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1983 angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för de psoriasissjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform.

(Meddelandet, se C 1, s. 1662)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade och att detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

(Meddelandet, se C 1, s. 1662

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2419)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade.

Av meddelandet framgår att nationella projekt pågår i tre av de nordiska länderna och att Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) gjort en evaluering av det nordiska projektet och konstaterat att detta bidragit till att lyfta fram problemställningar på nationell nivå.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 25/1983 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart.

(Meddelandet, se C 1, s. 1521

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2421)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete om handelssjöfarten

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 9/1985 angående nordiskt samarbete om handelssjöfarten.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart.

Av meddelandet till den 39:e sessionen framgår att det inte arbetas mera med rekommendationen inom ministerrådet. I fjolårets meddelande konstaterades att det från rederiernas sida, av konkurrensskäl, finns en viss tveksamhet till spridning av forskningsresultat. Förutsättningarna för ett mera formaliserat samarbete förefaller därför begränsade.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 9/1985 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Karl-Erik Svartberg (S)

Ernst Wroldsen (A)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Sakari Knuutila (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda hur stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa bör kunna
utformas på den nordiska arbetsmarknaden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1631)

Meddelande**om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fastställa en handlingsplan mot narkotika, i enlighet med minister-
rådsförslag B 57/s och med beaktande av de synpunkter som fram-
förts av social- och miljöutskottet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1663

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelan-
det, se s. 2424)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående handlingsplan mot narkotika

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika.

Av meddelandet framgår, att ministerrådet beslutat ombilda kontaktmannaorganet till ett permanent organ från 1991 och därmed anser handlingsplanen avslutad. Kontaktmannaorganet har en budgetpost om 1 miljon DKK per år på ministerrådets budget.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 23/1985 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att låta utreda möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare.

(Meddelandet, se C 1, s. 1631

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2426)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare.

Ministerrådet hänvisar till att Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) undersökt möjligheterna att inrätta ordningar, helst en generell ordning, för att avlägsna de barriärer som följer av att några länder ställer särskilda krav för tillstånd att bedriva viss självständig verksamhet. Detta har fortsatt genom arbetet med överenskommelsen om nordisk arbetsmarknad för personer som genomgått yrkesutbildning på mer än 3 år. Ministerrådet anser att generella ordningar är att föredra från arbetsmarknadspolitisk synpunkt framför särskilda avtal för smågrupper med särskilda utbildningar och att den nya överenskommelsen löser de problem som rekommendationen avser.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 9/1986 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fullfölja utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" genom att

- a) harmonisera reglerna om tillträde till offentliga tjänster i riktning mot likställighet för nordiska medborgare,
- b) utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1714

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2428)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående nordbors rättigheter

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter.

Ministerrådet hänvisar till sitt fortsatta arbete för att fullfölja utredningen Nordbors rättigheter i Norden. Utskottet vill dessutom erinra om att rådet 1990 antog en rekommendation till ministerrådet att utarbeta ett handlingsprogram om Nordbors rättigheter i Norden innefattande både allmänna politiska målsättningar och ett antal konkreta åtgärdsförslag (*rek. nr 33/1990* angående nordbors rättigheter i Norden).

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 10/1986 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda möjligheterna och konsekvenserna av att i Norden införa
låsningsfria bromssystem i bilar.

(Meddelandet, se C 1, s. 1714

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2430)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående låsningsfria bromssystem i bilar

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet
att utreda möjligheterna och konsekvenserna av att i Norden införa låsningsfria bromssystem i bilar.

Enligt meddelandet till den 39:e sessionen har det utarbetats en rapport om de tekniska förutsättningarna och konsekvenserna av att införa låsningsfria bromsar. Kommunikationsutskottet har tagit del av rapporten.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet
att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 18/1986 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Karl-Erik Svartberg (s)

Ernst Wroldsen (A)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Sakari Knuutila (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1987 angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i samarbejde med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogeforskning *at* gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.

(Meddelandet, se C 1, s. 1663)

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2432)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik

Til Juridisk utvalg er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 39. sesjon avgitte meddelelse om rekommandasjon nr 2/1987 ang. kontrollpolitikk.

Det går fram av meddelelsen at forskningsprosjektet nå har fått midler fra Nordisk Ministerråd. Forskningsgruppen har over en tremånedersperiode utført en analyse av narkotikastoffet i de to ledende avisene i fire av hovedstedene.

Videre er en analyse av narkotikalovgivningen i landene under utarbeidelse.

Siden forskningsprosjektet nå er igang anser utvalget at formålet med rekommandasjonen er oppfylt.

Juridisk utvalg innstiller:

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser rekommandasjon nr 2/1987 for *ferdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1987 angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet om arbetstidsfrågor inom
ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I
detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild
uppmärksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1648)

Meddelande**om rekommendation nr 17/1987 angående handlingsprogram mot aids**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av aids;
2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på aids-bekämpningens område innefattande bl. a. åtgärder beträffande forskning och information, i tillämpliga fall i samarbete med forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer.

(Meddelandet, se C 1, s. 1664)

Meddelande**om rekommendation nr 22/1987 angående stöd-
ordning för handikapporganisationernas nordis-
ka samarbete**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas
nordiska samarbete.*

(Meddelandet, se C 1, s. 1664

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelan-
det, se s. 2436)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 22/1987 angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

Utskottet, som tillstyrkt ansökan från Nordiska nämnden för handikappfrågor om 3 milj. SEK på 1991 års budget, uttalade vid mötet mellan utskottet och social- och hälsovårdsministrarna den 14 november tillfredsställelse över att en stödordning inrättats även om anslaget endast uppgår till 1,5 miljoner DKK per år istället för begärda 3 miljoner DKK.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 22/1987 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1987 angående ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttnings-
möjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning
därtill.

(Meddelandet, se C 1, s. 1665)

Meddelande**om rekommendation nr 24/1987 angående samarbete kring genteknologi**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a. *att* utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet;
- b. *att* undersöka om någon form av förhandlingsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete;
- c. *att* verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utvecklingen av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.

(Meddelandet, se C 1, s. 1522)

Meddelande

om rekommendation nr 41/1987 angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även "mjuka trafikanter") förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodoräkna sig den information de ger i syfte att ta ställning till om ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta, samt

att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras av vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.

(Meddelandet, se C 1, s. 1714)

Meddelande

om rekommendation nr 42/1987 angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att gemensamt driva frågor rörande förenklingar och harmonisering av
vägmärkessystemet på internationellt plan.

(Meddelandet, se C 1, s. 1715)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2441)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 42/1987 angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

att gemensamt driva frågor rörande förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet på internationellt plan.

Av meddelandet till den 39:e sessionen framgår att Nordiska trafiksäkerhetsrådet har utsett en arbetsgrupp, som skall ha till uppgift att verka för att de nya bestämmelserna i Wien-konventionerna och Europa-överenskommelserna genomförs på ett enhetligt sätt i trafiklagstiftningen i de olika nordiska länderna.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 42/1987 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Karl-Erik Svartberg (s)

Ernst Wroldsen (A)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Sakari Knuutila (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 44/1987 angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringar inom kommunikationssektorn, samt

att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1704)

Meddelande**om rekommendation nr 45/1987 angående finansieringen av det nordiska samarbetet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
å utarbeta alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige ressurser.

(Meddelandet, se C 1, s. 1731

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2444)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående finansieringen av det nordiska samarbetet

Till Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har hänvisats rekommendation nr 45/1987 angående finansiering av det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar:

”Ministerrådet har vid flera tillfällen haft frågan om alternativ finansiering av det nordiska samarbetet uppe till diskussion. Som framgått av tidigare meddelanden på denna rekommendation, så behandlades saken i den ekonomiska handlingsplanen, där det bl. a. pekades på de betydande tekniska problem som är förbundna med en finansiering baserad på mervärdeskattesystemen (en s. k. ”NOMS”).

Värderingen var att det inte är möjligt att ändra finansieringen på nämnt vis, och att någon förändring av formerna för finansieringen av samarbetet inte var aktuell att föreslå.

De socialdemokratiska medlemmarna i budget- och kontrollutskottet anser att frågan om en nordisk omsättningsskatt fortfarande är aktuell i samband med finansieringen av det nordiska samarbetet.

Under 1990 har ministerrådet åter, mot bakgrund av att Nordiska rådet upprätthåller rekommendationen, diskuterat frågan: Bl. a. har det gjorts jämförelser med hur annat internationellt samarbete är finansierat. Det framgår då klart, att det nordiska samarbetet är finansierat enligt samma grundmodell som de allra flesta internationella organisationer. Den innebär, i huvudsak, att medlemsländerna tillskjuter direkta bidrag, vars fördelning bestäms genom i första hand storleken på ländernas ekonomier.

Finansieringen av Europeiska gemenskapen, EG, är ett markerat undantag, genom att den till skillnad från det nordiska samarbetet har överstatlig myndighet, och att medlemsländerna i konsekvens härmed har tillåtit att tullar och vissa avgifter (främst en del av moms) går direkt till gemenskapen.

I diskussionerna på nordiskt plan har det också nämnts att finansieringen kunde knytas till bl. a. ökningen av BNP eller de offentliga utgifterna. Enligt ministerrådets mening är det samarbetets innehåll som måste vara avgörande för budgetens storlek. Därför är det inte lämpligt med en direktkoppling till en viss ekonomisk variabel.

Ministerrådet konstaterar för sin del, efter att åter ha övervägt saken, att det för närvarande inte finns förutsättningar att utarbeta alternativa former för finansieringen av det nordiska samarbetet. Ministerrådet betonar vidare nödvändigheten av att utvärdera den hittillsvarande verksamheten och visa vilka resultat som uppnåtts inom det nordiska samarbetet. Nor-

diska ministerrådet lägger också vikt vid att omprioritera inom den nordiska budgeten för att få ett större utbyte av de ekonomiska insatserna.

Som framgår av ovanstående har ministerrådet på nytt värderat möjligheterna till alternativ finansiering av det nordiska samarbetet. Ministerrådet har, i enlighet med utskottets betänkande av 1990, även utrett andra finansieringsformer än en nordisk omsättningskatt och konstaterar att det för närvarande inte finns några förutsättningar att utarbeta alternativa former för finansieringen av det nordiska samarbetet.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 45/1987 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Anker Jørgensen (S)

Jens Marcussen (Frp)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib)

Wiggo Komstedt (m)

Förmann

Marit Rotnes (A)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1988 angående storstädernas trafik- och miljöproblem

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiska storstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar, samt

att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösa storstädernas trafik- och miljöproblem.

(Meddelandet, se C 1, s. 1705)

Meddelande**om rekommendation nr 8/1988 angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan och inom
de nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, s. 1706

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2448)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 8/1988 angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.

Enligt meddelandet till den 39:e sessionen är det de nordiska postverkens intention att kontinuerligt förbättra kvaliteten av den nordiska postservicen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1988 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Elver Jonsson (fp)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Karl-Erik Svartberg (s)

Ernst Wroldsen (A)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Sakari Knuutila (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Peder Sønderby (V)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1988 angående rökfria miljöer m. m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda restriktiva regler i Norden innebärande exempelvis

- (a) begränsning av rökning i offentliga lokaler och på offentliga kommunikationsmedel
- (b) förbud mot tobaksreklam, och
- (c) märkning av tobaksprodukter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1666

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2450)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående rökfria miljöer m. m.

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 11/1988 angående rökfria miljöer m. m.

Ministerrådet hänvisar i sitt meddelande bl.a. till att lagar eller rekommendationer om rökfria miljöer vidtagits i alla nordiska länder. Vidare nämns den nya svenska lagen med förbud mot öppen och förtäckt tobaksreklam samt märkning av tobaksprodukter. De senaste årens meddelanden har även innehållit uppgifter om lagstiftningen i övriga nordiska länder.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 11/1988 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1988 angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar *att* på internationellt plan verka för restriktiva regler för tobakskonsumtion.

(Meddelandet, se C 1, s. 1667

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2452)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1988 angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion.

I sitt meddelande hänvisar ministerrådet till att de nordiska länderna ställt sig bakom WHO:s aktionsplan för Europa och stöder dess insatser på det globala planet. I tidigare meddelande har även redogjorts för de nordiska flygbolagens insatser för att införa rökfria flygrutter i Norden.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 12/1988 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1988 angående årlig lägesrapport om miljöpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att årligen framlägga en lägesrapport på miljöpolitikens område inför
Nordiska rådet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1688

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelan-
det, se s. 2454)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående årlig lägesrapport om miljöpolitik

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 22/1988 angående årlig lägesrapport om miljöpolitik.

Utskottet, som de två senaste åren ej varit tillfredsställt med ministerrådets meddelanden och tog upp saken i sitt betänkande om havsmiljöplanen och i yttranden över ministerrådets berättelse C 1, diskuterade rapporteringen med miljöministrarna vid ett gemensamt möte den 28 januari 1991. Diskussionerna omfattade årlig rapportering enligt en modell som innebär att endera av de tre handlingsplanerna (luftförorening, havsförorening, avfallshantering) lyfts fram varje år.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 22/1988 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Tilläggsmeddelande

om rekommendation nr 32/1988 angående avveckling av kärnkraften

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regeringer
å intensivere samarbeidet på det energipolitiske området for å legge
forholdene til rette for en ønskelig avvikling av kjernekraften.

(Meddelandet, se C 1, s. 1743)

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandena,
se s. 2456)

Nordiska ministerrådet meddelar den 24 januari 1991:

De nordiske lande har gennem en længere årrække samarbejdet på det energipolitiske område inden for rammerne af Nordisk Ministerråd. Samarbejdet er blevet intensiveret på baggrund af den såkaldte Brundtland-rapport og FN's Miljøperspektiv, og i løbet af 1989 og 1990 blev der således gennemført en omlægning og udvidelse af det nordiske energipolitiske samarbejde med henblik på at sikre en bæredygtig udvikling inden for den nordiske energisektor.

Den seneste konkretisering af hovedpunkter inden for rammerne af dette samarbejde er fundet sted ved, at Nordisk Ministerråd (Energiministrene) på mødet i Oslo den 13. november 1990 bl.a. vedtog et samarbejde om mærkning og normer for elektriske husholdningsapparater, et udvidet samarbejde vedrørende elforsyningsmarkedet, og et udvidet nordisk energipolitisk samarbejde vedrørende omkostningseffektive virkemidler til en reduktion af CO₂-udredningen. Disse nye tiltag er udtryk for et ønske om gennem et øget nordisk samarbejde at intensivere de energipolitiske bestræbelser vedrørende energibesparelser, forsyningsikkerhed og miljø.

I de nordiske landes energiforsyning spiller kernekraft en meget forskellig rolle, idet kun Sverige og Finland har kernekraft; de øvrige lande sikrer energiforsyningen gennem anvendelse af fossile brændsler, vedvarende energikilder og geotermisk varme.

I Danmark har Folketinget truffet beslutning om, at kernekraft ikke skal indgå i energiplanlægningen. I Finland kommer regeringen ikke i indeværende mandatperiode til at tage stilling til spørgsmålet om at bygge en femte reaktor; en afvikling af de fire eksisterende reaktorer er ikke aktuel. For Islands og Norges vedkommende er kernekraft ikke aktuel. I Sverige er der år 1980 truffet beslutning om, at al kernekraft skal være afviklet senest år 2010; regeringen forventer i foråret 1991 at forelægge Riksdagen en proposition om energipolitikken.

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandena om rekommendation angående avveckling av kärnkraften

Udvalgets behandling

Økonomisk Udvalg har behandlet meddelelsen på mødet den 25. februar 1991 og besluttet at afgive følgende betænkning.

Udvalget konstaterer, at rekommendationen er rettet til de nordiske landes regeringer, men tager til efterretning at regeringerne har valgt at afgive en samlet meddelelse via Nordisk Ministerråd.

Meddelelsen indeholder en generel redegørelse for det nordiske samarbejde på energiområdet og en beskrivelse af de enkelte landes holdning til anvendelsen af kernekraft.

Udvalget har bl. a. gennem det i januar afholdte møde med energiministrene fået en række informationer, som underbygger opfattelsen af at det nordiske samarbejde på energiområdet er under intensivning og udbygning, således som det forudsættes i rekommendationen.

Samtidig konstaterer udvalget at der i landene er truffet beslutninger, som påvirker den fremtidige energipolitik og dermed også samarbejdet om energipolitikken i årene fremover. Det gælder særligt i Sverige, hvor ministerrådet henviser til at der i foråret 1991 fremlægges en energipolitisk proposition, som må formodes at være en opfølgning af den politiske aftale, som regeringen har indgået med to andre partier om den fremtidige energipolitik.

Udvalget finder på denne baggrund ikke at der kan opnås mere ved at opretholde rekommendationen, og er derfor indstillet på at følge det energipolitiske samarbejde op på anden vis.

Udvalgets indstilling.

Økonomisk Udvalg *indstiller* således til Nordisk Råd, at rekommendationen nr 32/1988 om afvikling af kernekraften *afskrives*.

København den 25. februar 1991

Gunilla André (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Terje Davidsen (Sb)

Lahja Exner (s)

Lars P. Gammelgaard (KF)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Carl I. Hagen (Frp)

Marianne Jøved (RV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Meddelande**om rekommendation nr 43/1988 angående samarbete om kriminalitetsefterforskning**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at nedsætte en arbejdsgruppe til at udrede det nordiske samarbejde om
kriminalitetsefterforskning samt til at undersøge behovet og mulighederne for en videreudvikling og eventuell effektivisering af dette samarbejde.

(Meddelandet, se C 1, s. 1549)

Meddelande

om rekommendation nr 44/1988 angående reell likalön mellan kvinnor och män

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. *at* der iværksættes forundersøgelserprojekt og i forbindelse hermed eventuelt gennemføres praktisk forsøgsvirksomhed og evaluering med henblik på at få samlet den eksisterende viden om og få kortlagt årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og
2. på baggrund heraf *at* foreslå foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd, samt
3. *at* afsætte de fornødne midler til projekternes gennemførelse ved at lade projekterne, der er nævnt under punkt 1 og 2, indgå i den nye økonomiske handlingsplan for Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1576

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2459)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående reel likalön mellan kvinnor och män

Til Juridisk utvalg er henvist den av de nordiske lands regjeringer til Nordisk Råds 39. sesjon avgitte meddelelse om rekommandasjon nr 44/1988 ang. reell likelønn mellom kvinner og menn.

Av meddelelsen går det fram at det i løpet av 1989 ble gjennomført en forstudie i forbindelse med prosjektet "Lika løn for kvinner och män". Hovedprosjektet er nå kommet i gang. I hovedprosjektet skal lønnsfastsetting og likelønnsutvikling i Norden beskrives og analyseres. En periodisk publikasjon og handlingsstrategier skal legges fram og eventuelt gjennomførte tiltak skal evalueres. Prosjektet beregnes å være avsluttet i 1993.

På bakgrunn av at hovedprosjektet nå er kommet i gang, anser Juridisk utvalg at formålet med rekommandasjonen er oppfylt. Utvalget fortsetter forøvrig at Ministerrådet redegjør for utviklingen av likelønnsprosjektet i det årlige C 1-dokumentet.

Juridisk utvalg skal henstille

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser rekommandasjon nr 44/1988 *ferdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Meddelande

om rekommendation nr 47/1988 angående internationell miljöpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar *att* spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1689)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2461)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående internationell miljöpolitik

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 47/1988 angående internationell miljöpolitik.

I sitt meddelande ger ministerrådet en rad exempel på de nordiska ländernas pådrivande arbete i den internationella miljöpolitiken och beslut som tagits under 1990, bl. a. om miljöfinansieringsbolaget NEFCO.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 47/1988 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1989 angående samarbejdsplan på energiområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. *at* vedtage en samarbejdsplan på energiområdet efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 88/e og særligt indarbejde følgende:
 - stillingtagen til finansieringen af det nye NKA-sikkerhedsprogram,
 - en fælles nordisk holdning til problemerne omkring transport og bortskaffelse af højradoaktivt materiale,
 - planer for hvordan de nordiske regeringer vil intensivere det energipolitiske samarbejde for at lægge forholdene tilrette for en ønskelig afvikling af kernekraft,
 - planer for hvordan ministerrådet vil arbejde videre med sårbarhedsspørgsmålene i energiforsyningen.
2. *at* i løbet af 1989 forelægge Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:
 - regeringernes tilrettelæggelse af rammerne for udviklingen af det nordiske samarbejde om udnyttelse af naturgassen,
 - det nye energiforskningsprogram,
 - opfølgning af Brundtlandkommissionens anbefalinger, idet dette arbejde gives den højeste politiske og budgetmæssige prioritet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1743

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2463)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbetsplan på energiområdet

Udvalgets indstilling

Udvalget finder, at ministerrådet stort set har opfyldt ønskerne i rekommendationen omend ikke helt på den måde udvalget havde tænkt sig det. Det kan imidlertid konstateres, at ministerrådet arbejder med alle de emner, som rekommendationen ønskede at ministerrådet skulle tage op, ligesom ministerrådet i en række rapporter har delagtiggjort udvalget i resultaterne af arbejdet.

Udvalget vil på et møde i januar 1991 drøfte samarbejdet mellem rådet og ministerrådet på det energipolitiske område og finder på denne baggrund, at rekommendationen kan afskrives og eventuelle yderligere ønsker til ministerrådet formuleres på nyt.

Udvalget *indstiller* således, at rekommendationen nr 2/1989 *afskrives*.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Carl Bildt (m)

Lahja Exner (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Agnete Laustsen (KF)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Karin Söder (c)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1989 angående projekt Nordjobbs fortsättning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grund-
trygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1522

Kulturutskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2465)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående projekt Nordjobbs fortsättning

Enligt ministerrådets meddelande har ministerrådet 1990 beslutat att Nordjobb-projektet ges ett årligt driftstillskott på 2,25 MDKK finansierade över ministerrådets allmänna budget. Beslutet gäller som ett fast årligt driftsanslag t. o. m. 1993 då projektet skall evalueras med hänsyn till en värdering av en eventuell vidareföring av projektet som ett nordiskt projekt. Samtidigt har ministerrådet beviljat ett extra ordinärt tillskott på 1 MDKK till täckande av tidigare års underskott. Det meddelas att projektets operativa verksamhet fortsätter utan betydande ändringar i förhållande till den form den varit uppbyggd på under de första fem åren sedan starten 1986. Den evaluering som skall ske under 1993 av projektet kommer att både värdera projektets storlek i förhållande till driftskostnaderna och möjligheterna till de mest ändamålsenliga utnyttjandena av resurserna.

Kulturutskottet valde rek. nr 8/1989/k som exempel i en försöksordning om rapportering om de nationella uppföljningarna av rekommendationer.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att värdefull information tilldelats utskottet om de nationella åtgärderna beträffande förverkligandet av rekommendationen om projekt Nordjobbs fortsättning.

Enligt de nationella rapporterna har projekt Nordjobb fått synnerligen positiva reaktioner i de respektive nordiska länderna. Således framhåller Finland att enligt alla samarbetspartner har modellen fungerat bra och ger ett gott underlag för utvärdering och vidareutveckling av det praktiska arbetet. I Island rapporteras om ett stort intresse för nordpraktik. Norge framhåller att samarbetet mellan Föreningarna Norden och arbetsmarknadsmyndigheterna har fungerat särskilt bra. Ålands landskapsstyrelse anser att projektet Nordjobb är ett bra projekt som måste ges resurser så att projektet kan utvecklas. I Danmark och Sverige beskrivs det praktiska arbetet som verkar föregå utan problem.

Det är tillika utskottets mening att projekt Nordjobb är ett unikt projekt, särskilt viktigt för det framtida nordiska samarbetet. Utskottet har haft utväxling av ungdomar som ett av sina absolut mest prioriterade områden i sitt arbete. Projekt Nordjobb ger ungdomar stora möjligheter att bekanta sig med de andra nordiska ländernas språk och kultur i allmänhet.

Kulturutskottet är positivt inställt till att ministerrådet har säkrat projektet fram till 1993 med efterföljande evaluering. Utskottet anser att den nordiska finansieringen som läggs i projektet är ringa i förhållande till dels den nationella insatsen som företas i de nordiska länderna och dels i förhållande till de resultat projektet kommer att ge i ett längre perspektiv.

Utskottet kommer att följa projektet även i framtiden och är berett att återuppta frågan i fall problem uppstår med finansieringen efter 1993.

Med hänvisning till det ovan sagda anser utskottet att det inte finns några skäl att längre ha kvar rekommendationen på rådets dagordning och föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1989 för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Meddelande**om rekommendation nr 12/1989 angående datorstött utbildning av tekniker och ingenjörer**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1621)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1989 angående utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

(Meddelandet, se C 1, s. 1632)

Meddelande**om rekommendation nr 18/1989 angående projekt på flyktingområdet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer:

1. et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering);
2. et projekt, hvis formål er midlertidig integration;
3. et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

(Meddelandet, se C 1, s. 1526

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2470)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående projekt på flyktingområdet

Til Juridisk utvalg er henvist den av de nordiske lands regjeringer til Nordisk Råds 39. sesjon avgitte meddelelse om rekommandasjon nr 18/1989 om prosjekter på flyktingeområdet.

I meddelelsen viser Ministerrådet til etableringen av et felles nordisk kvotesamarbeid, samt arbeidet med å oppnå størst mulig samordning av de frivillige repatrieringsordningene. De nordiske regjeringer anser at det samarbeidet som er etablert innen samarbeidsgruppen med det formål å påvirke policy-utviklingen både nasjonalt og internasjonalt, er innrettet på å nå samme målsetninger som ligger til grunn for Nordisk Råds rekommandasjon.

Regjeringene mener at den form for samarbeid som Nordisk Råd foreslår, ikke nødvendigvis er den mest hensiktsmessige.

Juridisk utvalg vil understreke at rekommandasjonen går ut på at Nordisk Ministerråd, i samarbeid med UNHCR og de berørte lands regjeringer skal gjennomføre *tre konkrete prosjekter* på flyktingeområdet. Forutsetningen var at bevilgningene til gjennomføringen av prosjektene ikke tas fra de ordinære bistandsmidler, men at Nordisk Ministerråd og de berørte lands regjeringer avsetter særlige bevilgninger til dette formål. Det vises til Juridisk utvalgs betekning til medlemsforslag A 829/j.

I meddelelsen nevnes en rekke prosjekter som er igang eller som er under utvikling. Utvalget kan ikke se av meddelelsen om det er satt igang noen konkrete prosjekter, slik som forutsatt i rekommandasjonen.

Det er Juridisk utvalgs oppfatning at et samarbeid mellom de nordiske lands regjeringer og UNHCR om tre konkrete prosjekter, som skissert i rekommandasjonen vil kunne bidra til en mer målrettet og perspektivrik hjelpeinnsats på flyktningsområdet. Utvalget beklager at Ministerrådet ikke er innstilt på å sette igang disse prosjektene.

På bakgrunn av at Ministerrådet ikke synes å være innstilt på å oppfylle rekommandasjonen, finner ikke utvalget grunn til å opprettholde rekommandasjonen.

Juridisk utvalg skal innstille

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser rekommendasjon nr 18/1989 for *ferdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Helge Adam Møller (KF)

Sauli Niinistö (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Meddelande**om rekommendation nr 19/1989 angående begränsning av export av farliga varor**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at
produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på
grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangspunk-
tet bør være, at sådanne produkter kun må sælges dér under forudsæt-
ning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om sikkerheds-
manglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen. For sådanne pro-
dukter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør eksport overhovedet ikke
tillades.

(Meddelandet, se C 1, s. 1560

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2473)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående begränsning av export av farliga varor

Til Juridisk utvalg er henvist den av de nordiske lands regjeringer til Nordisk Råds 39. sesjon avgitte meddelelse om rekommandasjon nr. 19/1989 ang. begrensning av eksport av farlige varer.

Av meddelelsen går det fram at Ministerrådet i forbindelse med et seminar om tilbakekallelse av farlige varer har nedsatt en arbeidsgruppe til å vurdere mulighetene for koordinering av foranstaltninger for begrensning av eksport av farlige varer.

Arbeidsgruppen har foreslått at produktsikkerhetsmyndighetene i de land som ikke har lovhjemmel til å forby eksporten av farlige varer, tar initiativ til å fremme lovforslag som inneholder en slik hjemmel. Etter arbeidsgruppens oppfatning bør eksportreguleringen anvendes på forbruksvarer som både kan forårsake personskader og materialskader.

Ministerrådet konstaterer at de enkelte nordiske land enten har gjennomført bestemmelser om begrensning av og forbud mot eksport av farlige produkter eller har igangsatt forberedelser av en sådan lovgivning. Danmark avventer EF-direktivet om produktsikkerhet.

Resultatene fra det avholdte seminar og arbeidsgruppens anbefalinger vil inngå i produktsikkerhetsmyndighetenes arbeid i de enkelte land.

Etter dette anser Juridisk utvalg at formålet med rekommandasjonen er oppfylt.

Juridisk utvalg skal innstille

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser rekommandasjon nr 19/1989 for *ferdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1989 angående intensiverad övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer
at intensivere arbejdet med overvågning af boycotlovgivningen mod
Sydafrika både nationalt og nordisk.

(Meddelandet, se C 1, s. 1528)

Meddelande**om rekommendation nr 21/1989 angående ökat
samarbete inom turismen**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet,
2. att initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränsen barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel,
3. att samordna turistprojekt i det nordiska regionala samarbetet och verka för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett,
4. att särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden,
5. att utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna,
6. att på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildningen inom turistsektorn,
7. att verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 1720)

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2476)

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation nr 21/1989 angående ökat samarbete inom turismen

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelandet om rekommendation nr 21/1989 angående ökat samarbete inom turismen.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

- att* göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet,
- att* initiera arbete med att inom Norden sammanställa och harmonisera åldersgränsen barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel,
- att* samordna turistprojekt i det nordiska regionala samarbetet och verka för att behovet av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett,
- att* särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden,
- att* utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer på de utomeuropeiska marknaderna,
- att* på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildningen inom turistsektorn, samt
- att* verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

Av meddelandet till den 39:e sessionen framgår att en del av rekommendationens att-satser har tagits med i ÄKT:s verksamhetsplan, andra har förverkligats eller anses inte ha möjlighet att uppfyllas. Det måste därför bedömas så att syftet med rekommendationen har uppnåtts i den mån det är möjligt.

Kommunikationsutskottet förmodar att Nordiska ministerrådet i fortsättningen kommenterar arbetet inom turistprogrammets ramar i sin årliga berättelse, *C 1*.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

- att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 21/1989 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Martin Glerup (S)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Elver Jonsson (fp)

Sakari Knuutila (SDP)

Förman

Kaj Poulsen (S)

Olof Salmén (ÅC)

Karl-Erik Svartberg (s)

Peder Sønderby (V)

Ernst Wroldsen (A)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1989 angående samnordisk användning av informationssystem och databanker

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker,
att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t. ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet,
att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.

(Meddelandet, se C 1, s. 1529)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1989 angående ökat samarbete inom järnvägstrafiken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investerings-
samarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden, samt
att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna
att skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveck-
ling, utbud och marknadsföring av godstransportsystemen.

(Meddelandet, se C 1, s. 1706)

Meddelande**om rekommendation nr 26/1989 angående fordonstekniskt samarbete**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft, samt

att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

(Meddelandet, se C 1, s. 1715)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1989 angående samordnad trafik- och trafiklärarutbildning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden,

att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt

att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, s. 1716)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1989 angående utbildning och legitimation för kiropraktorer**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1667)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1989 angående hjälpmedelsförsörjning för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

(Meddelandet, se C 1, s. 1668)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1989 angående samarbetsorgan för räddningstjänstområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1530)

Meddelande

om rekommendation nr 33/1989 angående ökade insatser inom barn- och familjepolitiken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar,
2. att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
3. att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

(Meddelandet, se C 1, s. 1668)

Meddelande**om rekommendation nr 35/1989 angående insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO:s) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

(Meddelandet, se C 1, s. 1669)

Meddelande

om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser
för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991,
att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska
sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och
utbildning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1671

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelan-
det, se s. 2487)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden.

Ministerrådet har lagt fram ett förslag (*B 113/s*) om ett nordiskt reumatikerår, vilket utskottet behandlar i ett särskilt betänkande.

Utskottet anser därmed att rekommendationens *punkt 1*, att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår *har uppfyllts*.

Däremot finner utskottet att *punkt 2*, att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning, *bör stå kvar på rådets saklista*.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 36/1989, *punkt 1*, för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 37/1989 angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan
för sillgrisslan och liknande havsfågelararter med syfte att klarlägga
orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, s. 1690)

Meddelande**om rekommendation nr 38/1989 angående nordiskt miljö- och biologiår 1990**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp
miljö- och biologiåret.

(Meddelandet, se C 1, s. 1691

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2490)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående nordiskt miljö- och biologiår

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 38/1989 angående nordiskt miljö- och biologiår.

Det nordiska miljö- och biologiåret löper 5 juni 1990—juni 1991. Utskottet deltar i arbetet genom sin representant i miljö- och biologiårets huvudkommitté.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 38/1989 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 40/1989 angående avskaffande av tull- och gränsprocedurer**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
att inden udgangen af 1992 i princippet afvikle alle toldprocedurer og andre grænsekontroller for varer mellem de nordiske lande. Som led i dette og inden for samme tidsfrist udformes fælles nordiske regler på det veterinære og det fyto sanitære område.

(Meddelandet, se C 1, s. 1750

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2492)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående avskaffande av tull- och gränsprocedurer

Udvalgets indstilling

Udvalget konstaterer, at ministerrådet arbejder målbevidst for at opnå rekommendationens mål, og at dette arbejde løbende afstemmes med de nordiske landes interesser i relation til EF og andre handelspartnere.

En række resultater er opnået, men der synes endnu at være lang vej før denne type hindringer for et nordisk hjemmemarked er afskaffet.

Ministerrådets meddelelse er udarbejdet på grundlag af nationale redegørelser for arbejdet med opfølgningen af rekommendationen. Disse rapporter viser i detaljer hvilke fremskridt, der er opnået, og hvilke holdninger landene indtager til arbejdet.

Udvalget finder på baggrund af en bedømmelse af dette materiale, at arbejdet med afvikling af told- og grænseprocedurer nu er indarbejdet i nationale og nordiske programmer, og at arbejdet dermed indgår i samarbejdsorganernes daglige arbejde. Dynamikken i samarbejdet i Europa på dette område understøtter yderligere den ønskede udvikling.

Rekommendationen har derfor opfyldt sit formål og kan afskrives. Rapporteringen om det videre arbejde foretages i ministerrådets beretninger. Udvalget lægger imidlertid vægt på at dette ikke betyder at sagen er mindre vigtig, men blot at rekommendationen her tjent sit formål, nemlig at sætte focus på problemerne omkring told- og grænseformaliteterne som en hindring for samhandel og samkvem i Norden.

Økonomisk Udvalg *indstiller* på denne baggrund, at rekommendationen nr 40/1989 *afskrives*.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Carl Bildt (m)

Lahja Exner (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Åshild Hauan (A)

Agnete Laustsen (KF)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Hans Gustáfsson (s)

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Karin Söder (c)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Meddelande

om rekommendation nr 41/1989 angående utökad nordiskt utbildningssamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- a) *at* inden udgangen af 1992 gennemføre princippet om fuld gensidig anerkendelse af eksaminer og prøver (deleksaminer).
- b) *at* forhøje ambitionsniveauet for Nordplus, således at programmet kommer til at omfatte mindst 3 000 studenter årligt og at udarbejde de nødvendige foranstaltninger til at sikre tilstrækkelig nordisk adgang til Erasmus-programmet.
- c) *at* i løbet af 1990 udarbejde et forslag til et særligt stipendieprogram for at give nordiske forskere bedre muligheder for at studere i andre europæiske lande, inklusive en første fase, som omfatter 500 årlige stipendier.

(Meddelandet, se C 1, s. 1622)

Meddelande

om rekommendation nr 43/1989 angående överföring av miljöteknologi utanför Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- a) *at* fremlægge forslag til finansieringsordninger, som omfatter eksport af miljøteknologi til lande uden for Norden, herunder særligt Østeuropa,
- b) *at* fremlægge forslag til en europæisk miljøfond med det formål at gøre moderne miljøteknologi tilgængelig for lande, som har store grænseoverskridende forureningsproblemer.

(Meddelandet, se C 1, s. 1691)

Meddelande**om rekommendation nr 44/1989 angående ett nordiskt institut för EG-rätt**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at oprette et nordisk institut for EF-ret.

(Meddelandet, se C 1, s. 1550

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2496)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt institut för EG-rätt

Av meddelelsen går det fram at spørsmålet om opprettelse av et institutt for EF-rett ble belyst under et nordisk EF-rettsseminar i Oslo i oktober 1990. En av konklusjonene fra seminaret var at det er et klart behov for å styrke forskningen i EF-rett, men at det ville være mindre hensiktsmessig å opprette et egentlig institutt. Et råd for forskning i EF-rett ble ansett mer hensiktsmessig.

På bakgrunn av at Ministerrådet har lagt fram et ministerrådsforslag om opprettelse av et råd for forskning i integrasjonsrett, til Rådets 39. sesjon, anser utvalget at formålet med rekommandasjonen er oppfylt.

Juridisk utvalg skal innstille

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser rekommandasjon nr 44/1989 for *ferdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 28. januar 1991

Lennart Andersson (s)

Tora Aasland Houg (SV)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Formann

Jan P. Syse (H)

Meddelande**om rekommendation nr 45/1989 angående uppföljning av arbetsprogram Norden i Europa 1989–1992**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- a) *at* til Nordisk Råds session i Reykjavik i 1990 fremlægge en første revideret version af ”Arbejdsprogram Norden i Europa 1989–92” med udgangspunkt i de forslag, som indgår i den internationale samarbejdskomité’s rapport ”Europæiske samarbejdsspørgsmål i Nordisk Råd” samt under hensyn til de synspunkter, som fremkommer ved behandlingen af ovennævnte arbejdsprogram under Nordisk Råds 3. ekstrasession 1989, og
- b) *at* rapportere om arbejdet med gennemførelse af programmet dels til Nordisk Råds ordinære session, dels gennem en sommerrapport, som kan koncentrerer om særligt aktuelle temaer i integrationsarbejdet. Denne rapport afgives til Rådet hvert år senest 1. juni med henblik på behandling på udvalgenes sommermøder.

(Meddelandet, se C 1, s. 1530

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2498)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående uppföljning av arbetsprogram Norden i Europa 1989–1992

1. Indledning

Økonomisk Udvalg her behandlet ministerrådets meddelse og de fremsendte bilag på mødet 18.–20. juni 1990, mødet 12. november og mødet 28.–30. januar 1991, og besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Rekommandationen

Rekommandation 45/1989 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- a) at til Nordisk Råds session i Reykjavik i 1990 fremlægge en første revideret version af "Arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989–92" med udgangspunkt i de forslag som indgår i den internationale samarbejdskomité's rapport "Europæiske samarbejdsspørgsmål i Nordisk Råd" samt under hensyn til de synspunkter, som fremkommer ved behandlingen af ovennævnte arbejdsprogram under Nordisk Råds 3. ekstrasession 1989, og
- b) at rapportere om arbejdet med gennemførelsen af programmet dels til Nordisk Råds ordinære session, dels gennem en sommerrapport, som kan koncentreres om særligt aktuelle temaer i integrationsarbejdet. Denne rapport afgives til Rådet hvert år senest 1. juni med henblik på behandling på udvalgenes sommermøder.

3. Ministerrådets meddelelse

Nordisk Ministerråd meddeler pr. december 1990 følgende:

Ministerrådet har den 1. juni 1990 fremlagt en revideret og opdateret udgave af arbejdsprogrammet med titlen "Norden i Europa til 1992" og vil med hensyn til fremdriften i arbejdet i øvrigt henvise til omtalen under de enkelte kapitler i *CI* samt til opsummeringen i nærværende kapitels afsnit 3.¹

Usikkerheden med hensyn til udfaldet af de igangværende forhandlinger mellem EFTA og EF om et Europæisk Økonomisk Samarbejdsområde og med hensyn til den fortsatte europæiske integration i øvrigt gør det ikke muligt på nuværende tidspunkt at vurdere, på hvilken måde arbejdet mest hensigtsmæssigt kan videreføres i de kommende år.

¹ Här ej tryckt.

Som en del af arbejdet med temaet "Norden i Europa" har ministerrådet den 9. oktober 1990 godkendt og oversendt til Nordisk Råd ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa (bilag 1), jfr. kapitel 3.1.1.2.¹

4. Udvalgets overvejelser og synspunkter

Udvalget konstaterer, at ministerrådet nu har to programmer, som omfatter Nordens forhold til det øvrige Europa, nemlig dels arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989–1992, dels arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa.

Hvad angår *arbejdsprogrammet Norden i Europa 1989–1992* konstaterer udvalget at der synes at være et omfattende arbejde igang inden for stort set alle sektorer af det nordiske samarbejde. Udvalget tilslutter sig ministerrådets vurdering af dette som en af de mest positive effekter af programmet.

Udvalget havde forventet at ministerrådet til 39. session havde fremlagt en revideret udgave af programmet eller fremlagt en ajourført statusrapport. Det har ministerrådet ikke gjort, hvilket forhåbentlig i stedet betyder at ministerrådet anvender kræfterne på det faglige arbejde. Denne opfattelse bekræftes ved gennemgangen af ministerrådets beretning for virksomheden i 1990, og udvalget kan under disse omstændigheder acceptere ministerrådets tilrettelæggelse af arbejdet. Udvalget henviser iøvrigt til udvalgets bemærkninger til *C 1*.

Udvalget havde dog gerne set, at der i ministerrådets materiale havde været redegjort for det nordiske arbejde med at vurdere om det såkaldte "Cassi de Dijon"-princip er velegnet som redskab til at føre arbejdet med realiseringen af Norden som hjemmemarked videre. Udvalget beder om at ministerrådet snarest afslutter sine overvejelser omkring dette og fremlægger resultaterne for rådet.

Udvalget finder det generelt af stor betydning at takten i arbejdet med programmet fastholdes og at den gerne øges i den kommende tid, således at Norden ikke sækker agterud for landene i Europa.

I denne sammenhæng konstaterer udvalget at ministerrådet endnu ikke mener at kunne fremlægge nogle tanker om arbejdet efter 1992. Dette beror angiveligt på den uafklarede situation i forhandlingerne mellem EF og EFTA. Udvalget kan efter omstændighederne acceptere denne holdning hos ministerrådet, men finder at der snarest må igangsættes en proces, som kan klarlægge en fremtidsplan på dette grundlag. Udvalget henviser til udvalgets behandling af dette spørgsmål i forbindelse med behandlingen af *C 1*, *C 2* og medlemsforslag *A 947/e*.

I forbindelse med *arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa* konstaterer udvalget at ministerrådet har vedtaget programmet uden at høre

¹ Här ej tryckt.

Nordisk Råd. Dette er efter udvalgets opfattelse uhensigtsmæssigt og i strid med forudsætningerne i den tilrettelagte samarbejdsstruktur. Udvalget finder iøvrigt ikke at det i særlig grad ville have forsinket arbejdet, hvis ministerrådet havde fremlagt programmet som ministerrådsforslag med ønske om hastebehandling i rådet.

Udvalget konstaterer, at der allerede er så omfattende samarbejde på mange niveauer igang mellem Norden og landene i Central- og Østeuropa og særligt Baltikum, at der havde været behov for en mere omfattende analyse og gennemgang af spørgsmålet om de nordiske landes repræsentation i disse lande, ikke mindst spørgsmålet om koordinering mellem nordiske og bilaterale initiativer.

Udvalget anser generelt programmet for at være utilstrækkeligt, men kan acceptere det som et første skridt. Det betyder ikke nødvendigvis at programmet skal udvides med omfattende økonomiske indsatser, men ministerrådsorganisationen bør anvendes mere aktivt over en bred front til koordinering af de nordiske landes bilaterale og øvrige multilaterale indsatser, hvor dette synes hensigtsmæssigt.

Det erkendes klart at det fælles nordiske budget ikke har en kapacitet, som gør det velegnet til at medvirke til løsninger i stort omfang i f.eks. Baltikum. Sådanne mere omfattende økonomiske indsatser må etableres bilateralt eller/og gennem andre multilaterale samarbejdsorganer f.eks. de internationale banker. Koordineringen af de nordiske landes indsatser vil dog kræve en del midler. Endvidere vil det være nødvendigt med visse fælles nordiske aktiviteter som supplement til de bilaterale indsatser. Dette bør ske indenfor det nordiske budgets enkelte sektorer og inden for rammerne af et udvidet arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa.

Udvalget støtter den prioritering af samarbejdslande, som arbejdsprogrammet antyder, nemlig først og fremmest de nærmeste lande, Baltikum og de øvrige Østersølande, og dernæst øvrige central- og østeuropæiske lande.

Om de konkrete suppleringer, som bør foretages i programmet, vil udvalget henvise dels til debatten på 39. session med udgangspunkt i arbejdsprogrammet og dels til de medlemsforslag, som behandles på sessionen.

I medlemsforslagene stilles der forslag om en lang række indsatser på forskellige områder, f.eks. miljø, samarbejde på jordbrugsområdet, demokratiudvikling, støtteordninger til studieophold, og generel udbygning af det kulturelle og økonomiske samarbejde.

Mange af disse forslag er velegnet til at indgå i et udvidet arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa, og udvalget vil derfor opfordre ministerrådet til snarest efter sessionen at revidere programmet og fremlægge det reviderede program for Nordisk Råd. Ministerrådet bør i denne sammenhæng tage stilling til finansieringen af aktiviteterne på længere sigt over det

fælles budget. Efter at rådet har udtalt sig om forslaget bør ministerrådet indarbejde programmet i *budgetforslaget for 1992* og i *C 2/1992*.

Udvalget konstaterer at den spændte politiske situation i Baltikum på kort sigt kan ændre betingelserne for den nordiske indsats i disse lande. Udvalget ser imidlertid samarbejdet som en langsigtet indsats, som bør fastholdes på trods af eventuelle tilbageslag i frigørings- og demokratiseringsprocessen. Derved markerer de nordiske lande og det officielle nordiske samarbejde viljen til at støtte udviklingen mod frihed og demokrati i Baltikum.

5. Indstilling

Økonomisk Udvalg indstiller på denne baggrund,

at Nordisk Råd tager ministerrådets meddelelse vedrørende rekommandationen 45/1989 *til efterretning* og *afventer ny meddelelse* til næste session.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formann

Meddelande

om rekommendation nr 46/1989 angående åtgärder för Nordplus-programmets genomförande

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd om snarest at vedtage foranstaltninger, der kan fremme Nordplus-programmets gennemførelse ved

1. *at* arbejde for etablering af introduktionskurser i værtslandets sprog,
2. *at* arbejde for, at der gennemføres en liberalisering af reglerne for examensgyldighed i Norden og for etablering af en egnet praksis herfor,
3. *at* arbejde for, at stipendierne får en sådan størrelse, at de dækker meromkostninger i et andet nordisk land, og at stipendiaterne i studiesociale sammenhæng ligestilles med landets egne studenter,
4. *at* arbejde for, at Nordplus-stipendiet også omfatter en studenterbolig,
5. *at* arbejde for, at informationen til de studerende om Nordplus og dets muligheder intensiveres,
6. *at* afsætte midler af et sådant omfang, at ambitionsniveauet i Nordplus-programmet kan opretholdes,
7. *at* arbejde for, at der gives mulighed for individuelle ansøgninger om Nordplus-stipendier uanset den pågældende uddannelsesinstitutions interesse i at deltage samt
8. *at* sikre, at udveksling af studenter og lærere mellem Danmark, Færøerne og Grønland kan finde sted inden for Nordplus-programmet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1622)

Meddelande**om rekommendation nr 1/1990 angående nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et samarbejdsprogram for regionalpolitik efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 100/e,

at i løbet af programperioden forelægge konkrete handlingsplaner vedrørende a) grænseregionalt samarbejde, b) sektorsamarbejde, inklusive afklaring af disse planers finansiering for Nordisk Råd,

at forelægge ministerrådets overvejelser og konklusioner vedrørende nordisk regionalpolitik i Europaperspektiv for Nordisk Råd senest på sessionen i 1991, og

at tage hensyn til de synspunkter, som Økonomisk Udvalg i øvrigt har fremført i betænkningen over ministerrådsforslaget.

(Meddelandet, se C 1, s. 1762)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1990 angående EG-anpassning och regionalpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at i arbejdet med opfølgningen af samarbejdsprogrammet om regionalpolitik og i det europæiske integrationsarbejde sikre, at de nordiske landes regionalpolitik udvikles og bliver effektiv.

(Meddelandet, se C 1, s. 1765

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2505)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående EG-anpassning och regionalpolitik

Udvalgets indstilling

Økonomisk Udvalg finder, at formålet med rekommandationen er opfyldt i og med vedtagelsen af det nye regionalpolitiske program og den vægt, som ministerrådet har lagt på en drøftelse og fornuftig afklaring af forholdet mellem nordisk regionalpolitik og EF-tilpasningerne. Rekommandationen kan således afskrives og videre rapportering ske i ministerrådets beretninger.

Udvalget *indstiller* således, at rekommandationen nr 2/1990 *afskrives*.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Carl Bildt (m)

Lahja Exner (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Áshild Hauan (A)

Agnete Laustsen (KF)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Anders Talleraas (H)

Formand

Ylva Annerstedt (fp)

Gustav Björkstrand (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Poul Nielson (S)

Kimmo Sasi (Kok.)

Karin Söder (c)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Meddelande**om rekommendation nr 3/1990 angående tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et tillæg til nordisk handlingsprogram på jord- og skovbrugsområdet på basis af ministerrådsforslag B 101/e og under hensyn til udvalgets synspunkter,

at lade denne vedtagelse bygge på en, i forbindelse med C 2/1990, afklaret finansieringsplan.

(Meddelandet, se C 1, s. 1784

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2507)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående tillgång till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet

Udvalgets indstilling

Ministerrådet har vedtaget programtillægget samt taget stilling til finansieringen af arbejdet i det mindste for 1991. At dette ikke er sket i C 2, men i budgettet, skyldes at ministerrådet ikke anvender C 2 som redskab i budgetplanlægningen, og kan ikke tilskrives jordbrugssamarbejdet.

Formålet med rekommandationen er dermed opfyldt og udvalget indstiller at rekommandationen nr 3/1990 *afskrives* og videre rapportering sker i ministerrådets beretninger.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 4/1990 angående samarbejde om økologisk jordbruksproduktion

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at styrke det nordiske samarbejde og udvekslingen af information mellem forskere, rådgivere, avlere, myndigheder og studenter inden for det økologiske jordbrug, og

at styrke de nordiske, økologiske foreningers samarbejde med nordiske myndigheder i forbindelse med harmonisering af regler, kontrol og mærkning i relation til økologisk jordbrugsproduktion.

(Meddelandet, se C 1, s. 1784

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2509)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete om ekologisk jordbruksproduktion

Udvalgets indstilling

Udvalget finder, at jordbrugssamarbejdet omfatter en lang række aktiviteter, som involverer de forskellige aktører inden for økologisk jordbrug, og ministerrådet har tilkendegivet, at samarbejdet med disse interessenter vil blive udbygget fremover.

Udvalget finder således at formålet med rekommandationen er opfyldt og forventer yderligere rapportering om arbejdet i ministerrådets beretninger.

Udvalget *indstiller* således, at rekommandationen nr 4/1990 *afskrives*.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 5/1990 angående nordiskt miljöfinansieringsbolag

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at vedtage forslaget til Nordisk Miljøfinansieringsselskab på baggrund af det i ministerrådsforslag B 107/e anførte,

at gennemføre den nationale godkendelsesprocedure vedrørende aftalen om Nordisk Miljøfinansieringsselskab, og

at sætte selskabet i virksomhed hurtigst muligt.

(Meddelandet, se C 1, s. 1692

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 2511)

Ekonomiska utskottet betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt miljöfinansieringsbolag

Udvalgets indstilling

Udvalget konstaterer, at ministerrådet har gennemført en nordisk aftale om selskabet og startet det i oktober 1990. Formålet med rekommandationen er dermed opnået, og videre rapportering kan ske i ministerrådets beretninger og beretningen fra selskabet (NEFCO).

Udvalget *indstiller* således, at rekommandationen nr 5/1990 *afskrives*.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande**om rekommendation nr 6/1990 angående förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at gennemføre en forhøjelse af beløbsrammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringslån på mindst 300 mill. SDR.

(Meddelandet, se C 1, s. 1531

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet se s. 2513)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar

Udvalgets indstilling:

Udvalget konstaterer, at ministerrådet har gennemført det fremlagte forslag, og at ministerrådet tilkendegiver at også i fremtiden ville forelægge forslag til forhøjelser af lånerammen i form af ministerrådsforslag. Udvalget finder dermed, at formålet med rekommandationen er opnået, og at den kan afskrives.

Økonomisk Udvalg *indstiller* således, at rekommandationen nr 6/1990 *afskrives*.

Stockholm, den 29. januar 1991

Claes Andersson (Vas.)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Gustav Björkstrand (SFP)

Lahja Exner (s)

Hans Gustafsson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Áshild Hauan (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Agnete Laustsen (KF)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Poul Nielson (S)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Kimmo Sasi (Kok.)

Eino Siuruainen (Kesk.)

Karin Söder (c)

Anders Talleraas (H)

Borsteinn Pálsson (Sj)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 7/1990 angående internasjonellt samarbeide for jämställdhet mellan kvinnor och män

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

1. i fellesskap å gjøre en større innsats for å styrke likestillingsarbeidet i de eksisterende særorganisasjoner under FN, som f.eks. ILO, WHO, UNESCO, UNICEF og FAO, med henblikk på å gjennomføre en reel likestilling i et raskere tempo enn i dag.
2. å arbeide for en forsterkning av Kvinnekommissionens sekretariat i Wien.
3. gjennom Nordisk Ministerråd innenfor rammene av C 1-dokumentet å framlegge en årlig redegjørelse for det under punktene 1. og 2. nevnte samarbeide.

(Meddelandet, se C 1, s. 1577)

Meddelande**om rekommendation nr 8/1990 angående samnordisk vapenlagstiftning**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å harmonisere de nordiske lands våpenlovgivning.

(Meddelandet, se C 1, s. 1551)

Meddelande**om rekommendation nr 9/1990 angående ändring
i överenskommelsen om Nordiska kulturfonden**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fastställa ändringar i Art. 2, 4, 7, 8, 9, 10 och 18 samt i rubriken i
överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med minis-
terrådsförslag B 102/k och med beaktande av de synpunkter som
anförts av utskottet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1593

Kulturutskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2517)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ändring i överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1990 angående överenskommelsen om Nordiska kulturfonden.

Utskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) på sitt möte den 3 december 1990 har undertecknat ett avtal som innebär ändringar av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i art. 2, 4, 7, 8, 10 och 18 samt i rubriken i enlighet med rek. nr 9/1990. Med hänvisning till att rekommendationens intentioner genomförts föreslår utskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 9/1990 för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1990 angående handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, NordMÅL

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa handlingsprogram om språkligt samarbete i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 103/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet
2. att genomföra handlingsprogrammet under perioden 1990–1995 och att härvid särskilt
 - eliminera befintliga hinder angående nordiskt TV- och radioprogramutbyte mellan de nordiska länderna
 - utbygga utväxlingsprogram för elever och lärare inom Norden
 - arbeta för att snarast säkra nordiska lektorattjänster inom Norden
 - vidta åtgärder för att stärka de icke-skandinaviska språkens ställning inom nordiskt samarbete
3. att utarbeta en tids- och finansieringsplan över handlingsprogrammets förslag

(Meddelandet, se C 1, s. 1608

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2519)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, NordMÅL

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 10/1990 angående handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, NordMÅL.

Utskottet har noterat att Nordiska ministerrådet på sitt möte den 8–9 maj 1990 antog handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden, NordMÅL och att antagandet skett med hänsyn till de kommentarer om NordMÅLs genomförande som Nordiska rådet avgav i rek. nr 10/1990/k.

Utskottet krävde en tids- och finansieringsplan för handlingsprogrammets genomförande och enligt ministerrådet är en sådan utarbetad och antagen av ministerrådet i december 1990.

Utskottet kommer med intresse att följa genomförandet av NordMÅL.

Utskottet konstaterar att rekommendationens förslag till åtgärder har satts igång systematiskt. Med hänvisning till detta finner utskottet inte några skäl att behålla den på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 10/1990 för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1990 angående riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990 – 1992

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1990–1992, i enlighet med ministerrådsförslag B 108/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet och
2. att under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser
 - vidta åtgärder för att ytterligare stärka nordiskt samarbete inom det internationella forskningssamarbetet
 - stärka och utöka en systematiserad nordisk forskarutbildning och forskarrörlighet
 - uppmana till ett ökat nordiskt samarbete inom forskningsområdet humaniora och samhällsvetenskap
 - inleda ett nordiskt samarbete mellan högskolor och näringsliv i form av ett nordiskt COMETT-program
 - koordinera information på det nordiska forskningssamarbetets område genom publicering av ett nordiskt nyhetsbrev.

(Meddelandet, se C 1, s. 1623

Kulturutskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2521)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990–1992

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 11/1990 angående riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1990–92.

Utskottet noterar att riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1990–92 har antagits av ministerrådet och vidare åtgärder har planerats beträffande verkställandet av riktlinjerna.

Utskottet fäster ett stort hopp till att den Nordiska forskarutbildningsakademien, som startat sin verksamhet vid årsskiftet 1990–91, kommer att åstadkomma ännu större rörlighet mellan nordiska forskare och forskarstuderande och ge resultat under kommande år.

Utskottet återkommer till ämnet när tiden blir inne för nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet. Med hänvisning till att rekommendationens intention är genomförd föreslår utskottet.

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 11/1990 för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1990 angående nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ingå en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer, som har genomgått en yrkeskompetensgivande, högre utbildning av minst tre års längd i enlighet med ministerrådsförslag B 109/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1532

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2523)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1990 angående nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar att en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer, som har genomgått en yrkeskompetensgivande, högre utbildning av minst tre års längd, har undertecknats den 24 oktober 1990 och att man eftersträvar ett ikraftträdande före den 1 juli 1991.

Vid behandling i utskottet av ministerrådsförslaget om denna överenskommelse framhöll utskottet att den obetydliga skillnaden i utbildningarnas längd och innehåll i de nordiska länderna inte borde utgöra ett hinder för den fria nordiska arbetsmarknaden och att det är av principiell som praktisk betydelse att de nordiska länderna godkänner varandras utbildningar och examina.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att överenskommelsen har undertecknats och anser därför att rekommendationens syfte har uppfyllts. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 12/1990 för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1990 angående nordisk kulturfestival 1992

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a) *att* genomföra en nordisk kulturfestival år 1992 och i detta syfte nedsätta en särskild nordisk arbetsgrupp som skall utreda festivalens praktiska upplägg, ramar och innehåll med beaktande av förutsättningarna i utskottets betänkande;
- b) *att* avsätta projektmedel i den nordiska gemensamma budgeten för att förbereda och genomföra festivalen, och att verka för att de nordiska ländernas regeringar på nationellt plan bidrar med medel till festivalen.

(Meddelandet, se C 1, s. 1594

Kulturutskottets betänkande över meddelandet,
se s. 2525)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk kulturfestival 1992

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 13/1990 angående nordisk kulturfestival 1992.

Utskottet noterar att enligt meddelandet har ministerrådet utrett möjligheterna för att år 1992 genomföra en nordisk kulturfestival i enlighet med rekommendationens förslag. Ministerrådet instämmer i kulturutskottets syn, som framförs i utskottets betänkande, på att den nordiska kulturgemenskapen och identiteten bör förstärkas och att en nordisk kulturfestival kunde utgöra en gemensam nordisk satsning för att understryka vikten av kulturen i världen, inom Norden och i varje nordiskt land.

Ministerrådet anser att en viktig målsättning för det nordiska kultursamarbetet bör vara att kontinuerligt på sikt och med varierande medel synliggöra och förstärka den nordiska kulturgemenskapen. Genomförandet av en nordisk kulturfestival år 1992 i föreslagen storleksordning skulle innebära en synnerligen markant satsning av både finansieringsmässiga resurser och arbetsinsatser på ett evenemang, som dock trots allt skulle förbli en punktinsats med begränsade effekter på längre sikt.

Ministerrådet framhåller att andan i rekommendationen, förstärkning av den nordiska kulturgemenskapen genom en för den breda allmänheten och media synlig nordisk kulturfestival, i hög grad kan nås om ministerrådet årligen utpekar någon redan i Norden väl etablerad festival som "årets nordiska festival". Första gången kan årets nordiska festival äga rum år 1992 för att på tröskeln till den inre marknaden och EG markera rekommendationens intentioner. Dessutom kan årets nordiska festival bli ett årligen återkommande evenemang som roterar mellan länderna. På detta sätt kan effekt nås på sikt och de nordiska festivalerna kan för sin del bidra till uppmärksamhet av Unescos pågående kulturårionde.

Kulturutskottet är införstått med ministerrådets svåra budgetsituation i nuläget. Utskottet framhåller emellertid att den nordiska kulturen och dess identitet är så viktig att den inte får komma i skymundan med hänvisning till en svår nordisk budgetsituation. Ett evenemang som "årets nordiska festival" kan aldrig åstadkomma samma resultat i form av t. ex. kontakter, erfarenhetsutbyte, ett stärkande av kulturidentiteten och inte minst massmediabevakning med tillhörande diskussion som en stor kulturfestival. Även om en nordisk kulturfestival blir en engångsföreteelse kan den ge långsiktiga resultat.

Utskottet noterar att ministerrådet är positivt till rekommendationens syfte och anser att uppläggningsen av "årets nordiska festival" kan motsvara intentionerna i rekommendationen. Vidare anser utskottet det intres-

sant att årets nordiska festival möjligtvis kunde vända sig med varierande programutbud från flera olika kulturområden, t. ex. musik, teater, film osv., till olika målgrupper i skilda delar av Norden. Utskottet är enigt med ministerrådet att ett samarbete mellan redan existerande festivaler och ministerrådet torde kunna åstadkommas om ministerrådet ur sin budget beviljade ett engångsbidrag till en festival som med hjälp av anslaget särskilt profilerar sig som en nordisk festival.

Utskottet kommer med intresse att följa genomförandet av årets nordiska kulturfestival och förutsätter att denna blir mycket synlig utåt med tillhörande informationsåtgärder. Utskottet kommer vid behov att följa upp ämnet i ljuset av de erfarenheter som inhämtas under de kommande åren.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet,
att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
rekommendationen nr 13/1990 för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Gunnar Björk (c)

Roger Gudmundseth (A)

J. K. Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Förman

Helga Haugen (KrF)

Anita Johansson (s)

Jón Kristjánsson (F)

Antero Kekkonen (SDP)

Grete Knudsen (A)

Thea Knutzen (H)

Berit Oscarsson (s)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Krister Skånberg (mp)

Meddelande**om rekommendation nr 14/1990 angående nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda förutsättningarna för och finansieringsmöjligheten till upprättande av ett nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk samt för ändamålet framlägga ett konkret förslag.

(Meddelandet, se C 1, s. 1595)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1990 angående tvärflyg i Mittnorden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skapa förutsättningar för att tvärflyg i Mittnorden upprättas genom:
att tvärflyget jämsställs med inrikesflyget sålunda att obehindrad trafik blir möjlig mellan två orter i vart och ett av de berörda länderna;
att tvärflyget på rimliga villkor integreras med de nationella flygbolagens verksamhet i Norden med avseende på handling, tidtabeller och bokningssystem.

(Meddelandet, se C 1, s. 1707)

Meddelande**om rekommendation nr 16/1990 angående handlingsplan mot havsförorening**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fastställa en nordisk handlingsplan mot förorening av havet i enlighet med ministerrådsförslag B 104/s och de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet. Därvid bör särskild hänsyn tas till slutdokumentet från Nordiska rådets internationella havsföroreningskonferens den 16–18 oktober 1989.

(Meddelandet, se C 1, s. 1692

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2530)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående handlingsplan mot havsförorening

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 16/1990 angående handlingsplan mot havsförorening.

Ministerrådet, som fastställde handlingsplanen i mars 1990, hänvisar i meddelandet bl. a. till sin andel i förberedelsearbetet inför FN-konferensen om miljö och utveckling i Brasilien 1992.

Utskottet noterar, att rapporteringen om arbetet sker i ministerrådets berättelse *C 1* och att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade.

Utskottet föreslår mot bakgrund därav

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 16/1990 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 17/1990 angående handlingsplan mot luftförorening**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att fastställa en handlingsplan mot luftföroreningar i enlighet med ministerrådsförslag B 106/s samt de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1693

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2532)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående hand- lingsplan mot luftförorening

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 17/1990 angående handlingsplan mot luftförorening.

Ministerrådet meddelar, att det i mars 1990 fastställde handlingsplanen med beaktande av social- och miljöutskottets synpunkter. Handlingsplanen diskuterades med miljöministrarna den 28 januari 1991 och utskottet noterar, att rapportering om arbetet med handlingsplanen sker i ministerrådets berättelse *C 1*.

Utskottet föreslår mot bakgrund därav

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 17/1990 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1990 angående globalt miljösamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- 1) *att* inom FN arbeta för, att generalförsamlingen antar en resolution att de industrialiserade länderna inriktar en viss andel av sin BNP på globalt miljösamarbete och
- 2) *att* inom FAO och UNEP arbeta för en global strategi för skogsvård, innefattande avverkningsmetoder och skogsplantering.

(Meddelandet, se C 1, s. 1693)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1990 angående handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning i enlighet med ministerrådsförslag B 105/s och med beaktande av de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1695

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2535)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 19/1990 angående handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning.

I meddelandet framhålls, att ministerrådet i mars 1990 fastställde handlingsprogrammet med beaktande av utskottets synpunkter. Utskottet diskuterade handlingsplanen vid sitt möte med miljöministrarna den 28 januari 1991.

Utskottet noterar, att rapportering om arbetet sker i ministerrådets berättelse C 1 och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 19/1990 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1990 angående internationellt samarbete med export av avfall

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att tillse att de nordiska länderna snarast ratificerar Basel-konventionen
om kontroll av gränsöverskridande transporter av miljöfarligt avfall,
samt arbetar för ett protokoll om striktare regler för avfallsexport
inom ramen för konventionen.

(Meddelandet, se C 1, s. 1695)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1990 angående nätverk för renare teknologier

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
*att samordna de nordiska ländernas deltagande i UNEPs kommande
nätverk för renare teknologier.*

(Meddelandet, se C 1, s. 1696)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1990 angående åtgärder för att undvika oljekatastrofer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta effektiva åtgärder för att undvika oljeskador vid fartygsolyckor, däribland främjande av användning av dubbelbottnade tankfartyg vid oljetransporter, särskilt med hänsyn till Östersjöområdets sårbara kuster och marina miljö.

(Meddelandet, se C 1, s. 1696)

Meddelande**om rekommendation nr 23/1990 angående internationellt samarbete mot oljeskador**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att utarbeta en gemensam åtgärdsplan för att i internationella sjöfartssammanhang, t. ex. IMO och MARPOL-konventionen, arbeta för att förebygga oljeskador vid fartygsolyckor.

(Meddelandet, se C 1, s. 1697

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2540)

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående internationellt samarbete mot oljeskador

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 23/1990 angående internationellt samarbete mot oljeskador.

I sitt meddelande hänvisar ministerrådet till de nordiska ländernas deltagande i arbetet inom IMO (International Maritime Organisation) för att utarbeta en ny konvention om beredskap och samarbete vid omfattande oljeolyckor (International Convention on Oil Pollution Preparedness and Response).

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 23/1990 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande**om rekommendation nr 24/1990 angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att verka för att åtgärder för minskande av förorenande utsläpp i Kolaområdet vidtas inom ramen för föreslagna miljöfinansieringsordningar.

(Meddelandet, se C 1, s. 1697)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1990 angående samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet fastställa ett samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1648

Social- och miljöutskottets betänkande, se s. 2543)

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 25/1990 angående en bättre arbetsmiljö i Norden.

Ministerrådet hänvisar till att ett nytt samarbetsprogram för perioden 1990–1993 antogs våren 1990.

Utskottet noterar, att rapporteringen om samarbetsprogrammet sker i ministerrådets berättelse C 1 och att ytterligare åtgärder från rådets sida ej är påkallade.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 25/1990 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 29 januari 1991

Svein Alsaker (KrF)

Haakon Blankenborg (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Páll Pétursson (F)

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Förman

Dorte Bennedsen (S)

Knud Glønborg (KrF)

Tore A. Liltved (A)

Mats Nyby (SDP)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1990 angående telekommunikationer för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att vidta åtgärder som garanterar handikappade, med behov av tjänster
och utrustning via telekommunikation, generösa villkor samt att
verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbetet.

(Meddelandet, se C 1, s. 1672)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1990 angående forskningssamarbete om amalgam

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* genom Nordiska nämnden för odontologisk materialprovning (NIOM), inom ramen för dess ordinarie budget i samarbete med nordiska forskningsinstitutioner och medicinsk expertis, utföra ett forskningsprojekt om amalgam och andra tandfyllnadsmaterial.

(Meddelandet, se C 1, s. 1672)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1990 angående ratifi- cering av FNs barnkonvention

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att ratificera FNs barnkonvention och arbeta för att alla länder ratifi-
cerar den.

(Meddelandet, se C 1, s. 1672)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1990 angående åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att framlägga en åtgärdsplan för uppföljning och efterlevnad av FNs
barnkonvention.

(Meddelandet, se C 1, s. 1673)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1990 angående homosexuellas sociala situation

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att tillsätta en utredning med uppgift att utgående från bl. a. danskt och svenskt utredningsarbete undersöka den sociala situationen för homosexuella i de nordiska länderna och komma med förslag till åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, s. 1674)

Meddelande**om rekommendation nr 31/1990 angående toxikologiskt institut**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att i sitt utredningsarbete om toxikologiskt samarbete undersöka inrättandet och lokaliseringen av ett nordiskt toxikologiskt institut.

(Meddelandet, se C 1, s. 1698)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1990 angående program mot ungdomsarbetslösheten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utforma ett program för att i de nordiska länderna minska ungdoms-
arbetslösheten genom arbets- och utbildningserbjudanden och att
därvid prioritera utsatta grupper.

(Meddelandet, se C 1, s. 1635)

Meddelande

om rekommendation nr 33/1990 angående nordbors rättigheter i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utarbeta ett handlingsprogram om nordbors rättigheter i Norden,
innefattande både allmänna politiska målsättningar och ett antal
konkreta åtgärdsförslag.

(Meddelandet, se C 1, s. 1532)

Meddelande**om framställning nr 1/1991 angående Nordiska ministerrådets budget för 1991**

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådets presidium hemställer till Nordiska ministerrådet

att inom ramen för en långsiktig budgetplanering redan nu utarbeta en strategi för det nordiska samarbetet under 1992 och 1993

att sörja för att antagna handlingsplaner kan genomföras enligt ursprunglig plan samt att ge fackministerråden direktiv om att nya handlingsplaner skall innehålla både kostnads- och finansieringsplaner

att aktivt verka för att medlen i den ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie budgeten när handlingsplanen avslutats

att i kommande budgetförslag redovisa utfallet för institutioner och sektorer från senaste räkenskapsår

att i budgetförslaget kommentera väsentliga omprioriteringar

att i övrigt beakta utskottets ovan framförda synpunkter.

(Meddelandet, se C 1, s. 1533

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet, se s. 2553)

Budget- och kontrollutskottets betänkande över meddelandet om framställning angående Nordiska ministerrådets budget för 1991

Till Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har hänvisats meddelandet om *framställning nr 1/1991* angående Nordiska ministerrådets budget för 1991 (*B 111/b*).

I meddelandet påpekas att ministerrådets planer för det nordiska samarbetet 1992 och 1993 redovisas i *C 2 1991* om planerna för det nordiska samarbetet. Detta dokument utgör också grunden för budgetarbetet 1992 och 1993. Därutöver finner ministerrådet det f. n. inte påkallat att utarbeta någon särskild strategi för det nordiska samarbetet.

Enligt ministerrådets uppfattning bör man bl. a. avvakta resultatet av förhandlingarna mellan EG och Efta-länderna om ett s. k. EES-avtal innan ytterligare mer långtgående planer utarbetas.

Budget- och kontrollutskottet återkommer med synpunkter på detta i sitt betänkande över *C 2/1991*.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet instämmer i utskottets synpunkter på antagna handlingsplaner och att fackministrarna fått direktiv om att nya handlingsplaner skall innehålla kostnads- och finansieringsplaner.

När det gäller den ekonomiska handlingsplanen framhåller ministerrådet att denna redan från början var tänkt att vara temporär 1989–1992. De projekt i planen som ev. skall vidareföras efter 1992 får prövas i det ordinarie budgetarbetet.

Utskottet anser fortfarande att medlen från den ekonomiska handlingsplanen bör överföras till den ordinarie budgeten när handlingsplanen avslutats. Utskottet har också svårt att se, hur de projekt som skall vidareföras, skall kunna inrymmas i den ordinarie budgeten med fortsatt 0-budgetering.

Angående redovisningen av sektorernas budgetar planerar f. n. ministerrådet för att fortsättningsvis beskriva dessa i en 4-års cykel. I budgetförslaget 1992 skulle således perioden 1989–1992 redovisas. Ministerrådet har också noterat sig önskan om att kommentera väsentliga omprioriteringar i budgetförslaget.

Utskottet uppskattar att ministerrådet försöker tillmötesgå rådets önskan när det gäller budgetens utformning. Utskottet kan konstatera att ministerrådet i den fastställda budgeten för 1991 tagit med budgettalen för 1989, vilket enligt utskottets mening ökar möjligheten att se budgetutvecklingen inom de olika sektorerna.

Mot bakgrund av att 1991 års budget redan är fastställd föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställningen för rådets del *avskriven*.

Stockholm den 29 januari 1991

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Anker Jørgensen (S)

Wiggo Komstedt (m)
Förman

Jens Marcussen (FrP)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Marit Rotnes (A)

Skriftligt spørgsmål**angående det nordiske fiskeripolitiske samarbejdsprogram**

(Svaret se s. 2556)

Til Nordisk Ministerråd

Hvordan vil man sikre, at det første nordiske fiskeripolitiske samarbejdsprogram kan gennemføres, som det oprindeligt var vedtaget, således at det sikres, at dette samarbejdsområde i løbet af nogle år kan få den plads i det nordiske samarbejde, som vi i vestnorden mener, det fortjener?

Nuuk i april 1990

Lars Emil Johansen (Si)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 10 april 1990

Det nordiske fiskerisamarbeidet i Nordisk Ministerråds regi er foreløpig pig relativt nystartet, og sektoren fikk sitt første sektorbudsjett i 1987 med 1,7 millioner danske kroner. For 1988 og 1989 var sektorbevilgningen henholdsvis 3,3 og 3,6 millioner kroner.

I forbindelse med fremleggningen av sektorens første samarbeidsprogram, behandlet på Nordisk Råds 37. sesjon i Stockholm i 1989, uttalte fiskeriministrene at gjennomføringen av samarbeidsprogrammet tilsa at sektoren ikke hadde nådd det nødvendige budsjettnivået. Nordisk Råd støttet i sin utvalgsbehandling en budsjettmessig utvikling for sektorsamarbeidet.

For å imøtekomme dette bevilget Nordisk Ministerråd for 1990 5,4 millioner danske kroner til sektorsamarbeidet, en økning på 50% fra året før. I tillegg er det over finansministrenes midler til Ny Økonomisk Handlingsplan 1989–1992 bevilget 3 millioner kroner for perioden 1990–1992 til gjennomføring av et samarbeidsprogram innenfor marin flerbestandsforskning.

Ministerrådet har således søkt å imøtekomme sektorens behov for økte budsjetttrammer for å kunne gjennomføre samarbeidsprogrammets målsettinger.

Budsjettsituasjonen for det nordiske samarbeidet for 1991 gir ikke rom for å fortsette denne veksten i sektorbudsjettet, og det er nødvendig å forta en streng prioritering av de ulike aktiviteter i handlingsplanen. Men selv med et omlag uforandret budsjett i forhold til 1990 regner Ministerrådet med at det nordiske fiskerisamarbeidet fortsatt vil utvikle seg positivt og der utpekte satsingsområder kan gis økt oppmerksomhet ved omprioriteringer.

Kent Kirk

Ministerrådets formann

Ernst Goldschmidt

Skriftlig fråga

angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm

(Svaret se s. 2558)

Till Danmarks regering

Frågan om att klassificera färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm som s.k. lång rutt har diskuterats i Nordiska rådet vid ett par tillfällen.

1989 beviljades förbindelsen Ystad-Rønne status som lång rutt och fick därmed möjligheter till taxfreeförsäljning ombord. Förbindelsen mellan Simrishamn och Allinge har dock inte fått samma status vilket gjort att konkurrensförhållandena snedvridits.

I en debatt i den svenska riksdagen den 7 mars 1990 hävdades att den danska regeringen sagt nej till att göra även färjeförbindelsen Simrishamn-Allinge till lång rutt.

Med anledning av detta vill jag fråga den danska regeringen följande:

Är det riktigt att den danska regeringen motsätter sig att även färjeförbindelsen Simrishamn-Allinge får status som lång rutt och om så är fallet vilka motiv ligger bakom den danska regeringens önskan om denna snedvridning i konkurrensförhållandena mellan de två färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm?

Stockholm den 23 april 1990

Wiggo Komstedt (m)

Svar från Danmarks regering, avgivet den 22 maj 1990

I henhold til overenskomsten fra 1968 om proviantering af passagerfartøjer i trafik mellem havne i Danmark, Finland, Norge og Sverige (Den Nordiske Provianteringsoverenskomst) skal spørgsmål om nye – og ændringer i eksisterende provianteringsstilladelser til færgeruter forhandles mellem de berørte lande.

Således har også spørgsmålet om at give færgeruten Allinge-Simrishamn langrutestatus været forhandlet med de svenske myndigheder.

Der blev i marts 1989 opnået enighed mellem den danske og svenske regering om ikke at give færgeruten Allinge-Simrishamn langrutestatus.

Det er i § 86, stk. 5 i Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 649 af 20. oktober 1988 om toldbehandling fastsat, at toldvæsenet kan nægte proviantering af passagerfartøjer med told- og/eller afgiftsfri varer, når hovedformålet med rejsen ikke er at opretholde trafik i sædvanlig forstand.

Under henvisning hertil har Skatteministeriet meddelt rederiet afslag på ansøgning om langrutestatus for færgeruten Allinge-Simrishamn, idet man ikke fandt, at hovedformålet med færgeruten var at opretholde trafik i sædvanlig forstand.

Anders Fogh Rasmussen

Skatteminister

Skriftligt spørgsmål

angående Brundtlandkommissionens anbefaling om at halvere energiforbruget inden år 2040

(Svaret se s. 2560)

Til Sveriges regering

Som bekendt har Sverige med en folkeafstemning truffet beslutning om at afvikle brugen af kernekraft i energiforsyningen, en beslutning som også har stor betydning for Danmark. Hvis den beslutning skal føres ud i livet, kræves der en række omlægninger af det svenske energiforbrug, og blandt disse er den væsentligste nok, at der indledes omfattende besparelser i energiforbruget – det modsatte ser ud til at være tilfældet.

Samtidig er det nu blevet tilkendegivet fra Socialdemokratiet i Sverige, at man ønsker en fast forbindelse over Øresund i form af både bil- og jernbanebro. Den beslutning har kun økonomisk mening, hvis man satser stærkt på at forøge fjerntrafikken med biler, for bilforbindelsen over Øresund af hensyn til trafikken fra Københavns bymidte til Malmös bymidte er i bedste fald overflødig – her vil kun jernbaneforbindelse være logisk. Og for fjerntrafikken/transittrafikken for biler er Helsingør – Helsingborg fortsat både tilstrækkelig og hurtigst til såvel det nuværende behov som den forventede vækst.

Hvordan skal vi fortsat kunne stole på Sveriges miljøansvarlighed, når Sverige på så afgørende punkter som energiproduktion og vejtransporter blot satser helt traditionelt på kraftig vækst?

Hvilke dispositioner agter Sveriges regering at træffe for at leve op til Brundtlandkommissionens anbefaling om at halvere energiforbruget inden år 2040?

København, den 17. april 1990

Margrete Auken (SF)

Svar från Sveriges regering, avgivet den 6 juni 1990

Folketingsmedlem Margrete Auken har ställt rubricerade fråga till Sveriges regering.

Energisystemen i världen medför en stark påverkan på miljön och innebär risker för förändringar av klimatet. Det är därför viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv på miljöpolitiken och den därmed sammanhängande energipolitiken för att kunna reducera denna påverkan. Med utgångspunkt i Brundtlandkommissionens riktlinjer bör en strategi på energiområdet innehålla intensifierad energihushållning, successiv övergång från fossila bränslen till förnybara energikällor, insatser inom transportsektorn samt fördjupat internationellt samarbete.

Det krävs både nationella insatser och ett intensifierat internationellt samarbete för att lösningar skall kunna nås på dessa problem. Sverige arbetar aktivt i Intergovernmental Panel on Climate Change, med förberedelser inför 1992 års konferens om miljö och utveckling, inom IEA, m. m.

På nationell nivå har en lång rad insatser gjorts under de senaste åren för att förändra det svenska energisystemet. Programmen för energihushållning och oljeersättning som inleddes i mitten av 1970-talet, har omfattat bl. a. lagstiftning, forsknings-, utvecklings- och investeringsstöd samt differentierade energiskatter. Användningen av inhemska bränslen har stimulerats. Oljeersättningen blev framgångsrik. Oljans andel av energiförsörjningen har sjunkit från 70 % i slutet av 1970-talet till 40 % år 1988. Därmed har också utsläppen av koldioxid, svavel och kväveoxider kunnat reduceras. Regeringens och riksdagens mål är att uppnå ett energisystem som i huvudsak baseras på inhemska, förnybara energislag. Därigenom kan energisystemets miljöpåverkan reduceras ytterligare.

Det är mycket svårt att förutsäga hur det svenska energisystemet kommer att se ut år 2040. Jag kommer därför att uppehålla mig kring de politiska händelserna under den närmast kommande tiden.

Regeringen kommer i den energipolitiska propositionen som avses föreläggas riksdagen hösten 1990 att närmare redovisa vilka åtgärder för såväl energitillförsel som användning som bör vidtas för att omställningen av det svenska energisystemet skall kunna genomföras. Statsministern kommer inom kort att inbjuda riksdagens partier till överläggningar inför det kommande energipolitiska beslutet. I dessa överläggningar kommer frågan om energianvändningen att spela en viktig roll.

I början av år 1991 avses en miljöpolitisk proposition att föreläggas riksdagen i vilken bl. a. åtgärder inom trafiksektorn kommer att föreslås. Regeringen räknar med att basera såväl den energipolitiska liksom den miljöpolitiska propositionen på en samlad klimatstrategi.

Jag kan inte här föregripa arbetet med propositionsskrivandet eller riksdagens behandling av regeringens förslag men vill ändå beröra ämnet något. Den socialdemokratiska grupp som under våren 1990 övervägt energisituationen i Sverige skriver bl. a. följande:

”Klimatproblemen är globala. En genomgripande klimatstrategi förutsätter därför en internationell samordning. Sverige kan vara pådrivande i detta arbete genom att självt stabilisera växthusgasutsläppen från områden som inte är utsatta för internationell konkurrens, exempelvis uppvärmning och viss trafik.

Ett led i en klimatstrategi kan vara att Sverige är berett att vidta långtgående begränsningar även på konkurrensutsatta områden när även andra länder är beredda att göra detsamma.”

I dag pågår arbetet med det elhushållningsprogram som regeringen föreslog och riksdagen godkände år 1988. Ytterligare åtgärder kan vara aktuella om elanvändningen skall kunna begränsas så att kraftutbyggnaden kan hållas på en rimlig nivå från miljösynpunkt. Åtgärderna bör inte begränsas till elhushållning. Även hushållning med bränslen har stor betydelse för att energisystemets miljöpåverkan skall kunna begränsas.

Rune Molin
Industriminister

Skriftlig spørsmål**angående å utvikle ”Norden som hjemmemarked”**

(Svaret se s. 2563)

Til Sveriges regjering

Å utvikle ”Norden som hjemmemarked”, har lenge stått sentralt i det nordiske samarbeidet. I den økonomiske handlingsplanen – som ble vedtatt av plenumsforsamlingen under sesjonen i Stockholm i 1989 – har Ministerrådet selv understreket dette. Et bedre fungerende nordisk hjemmemarked med større mobilitet for varer, tjenester, kapital og mennesker, kan fremme den økonomiske veksten, dempe inflasjonen og i tillegg forsterke samhörigheten mellom de nordiske landene. Det faktum at deler av den nordiske økonomien arbeider med full kapasitetsutnyttelse, innebærer etterspørselspress og inflasjonspress. Dermed stilles det store krav til hvordan vare- og faktormarkedene fungerer.

I den senere tid har det vært mangel på arbeidskraft i Sverige, mens Norge har opplevd den største arbeidsløshet etter 2. verdenskrig. Det har derfor vært naturlig at mange nordmenn har søkt og fått arbeid i Sverige, og likeså at mange norske bedrifter søker oppdrag i vårt naboland.

Norske entreprenørbedrifter som har fått oppdrag i Sverige, har imidlertid opplevd at ”Norden som hjemmemarked” er et begrep som ennå ikke har fått særlig innhold.

De har blitt møtt med krav fra det Svenska Byggnadsarbetareförbundet om å innbetale et betydelig beløp til den svenske fagorganisasjonen, dersom de bruker norsk arbeidskraft på oppdrag i Sverige. Beløpet som forlanges, utgjør av en kontraktssum to til tre ganger det en norsk entreprenør kan forvente som en gjennomsnittlig fortjeneste i Norge, sies det fra norske bransjehold. Det er klart at et slikt krav virker hindrende på konkurransen mellom nordiske entreprenører, idet det gjør det vanskelig for ikke-svenske entreprenører å bruke sine egne folk på oppdrag i Sverige.

Dette fungerer som en beskyttelse av entreprenør-markedet i Sverige. Andre nordiske land har ikke slike ordninger etter det jeg kjenner til. Effekten av en slik ordning kan være større arbeidsløshet blant bygningsarbeidere i Norge og større press på det svenske arbeidsmarkedet enn det ellers kunne blitt.

På bakgrunn av det foranstående, tillater jeg å stille følgende spørsmål til den svenske regjering:

Er den svenske ordningen slik som beskrevet ovenfor, etter den svenske regjeringens syn, i samsvar med de vedtatte målsettinger om å bygge ned handelshindringer i Norden og utvikle Norden som hjemmemarked?

Hva kan den svenske regjering gjøre for å endre denne praksis fra svenske fagorganisasjoner?

Oslo, 26. april 1990

Anders Talleraas (H)

Svar från Sveriges regering, avgivet den 19 juni 1990

Utvecklingen av Norden som hemmarmarknad har inneburit att det omfattande samarbetet på arbetsmarknaderna i Norden har ytterligare förstärkts och utvecklats under senare år. Inte minst gäller detta samarbetet mellan de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna.

Mot bakgrund av den överhettning som har rått på den svenska byggarbetsmarknaden har de nordiska byggföretagen som verkat i Sverige varit ett behövligt tillskott för att balansera den svenska byggmarknaden. I ett tidigare skede rådde det omvända förhållandet med en hög andel svenska byggföretag och byggnadsarbetare verksamma i Norge då byggkonjunkturen var starkare där. Ett utbyte av detta slag är till gagn för bägge länderna.

Förhållandena på den nordiska arbetsmarknaden regleras av lagar och avtal i de olika länderna. De regler som gäller för arbetsmarknadsparterna i ett visst land bör enligt den svenska regeringens uppfattning i princip gälla även för arbetsgivare och arbetstagare från andra nordiska länder. Frågan om vilka avtalsregler som skall gälla bör dock på sedvanligt sätt bestämmas av parterna på arbetsmarknaden.

Det är givetvis en fördel om parterna eftersträvar likvärdiga regler inom de nordiska länderna för att därmed underlätta rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden. För byggarbetsmarknaden har en överenskommelse undertecknats mellan Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Fellesforbundet i Norge (sektion byggning) och Norsk Arbeidsmannsforbund gällande anställda arbetstagare vid utlandstjänstgöring i Sverige och Norge. Enligt uppgift föreligger inga problem beträffande lönefrågor eller semesterersättning. Vissa avgifter utgår för bl. a. företagshälsovård och för lokalt granskningsarbete. Vad beträffar arbetsmarknadsförsäkringar har jag noterat att de norska och svenska fackförbunden uppvaktat Svenska Arbetsgivareförbundet med förfrågan om möjligheten att samordna avtalsförsäkringarna

mellan berörda försäkringsbolag i Norge och AMF i Sverige. Formerna för säkerhet för ingångna förpliktelser är också en fråga för parterna. Jag avser att noga följa utvecklingen av denna fråga.

Mona Sahlin

Arbetsmarknadsminister

Skriftlig fråga

angående effektivisering av transporter från de nordiska länderna till hela Europa

(Svaret se s. 2566)

Till Nordiska ministerrådet

Det är viktigt för alla de nordiska länderna att de har effektiva, snabba och väl fungerande samt optimalt miljövänliga transportförbindelser och -system med hela kontinentala Europa.

Järnvägstrafiken och i synnerhet kombinerade transporter kommer att spela en synnerligen viktig roll. Nyligen har generaldirektörerna för de nordiska järnvägsbolagen kommit överens om uppgörandet av en samnordisk plan för uppbyggandet av snabba järnvägsförbindelser. De önskar politiskt stöd för att vikten av de nord-sydliga trafikförbindelserna skulle betonas. Dessa borde inte vara sekundära på bekostnad av de av EG prioriterade öst-väsliga förbindelserna. Anslag borde beviljas både för underhåll av banorna och för nya investeringar.

Inom EG förväntar man en ökad handel i den öst-väsliga riktningen samt en effektivisering av trafikförbindelserna som detta förutsätter. Ifall de nordiska länderna inte sörjer för de investeringar i transportsystem som ett ökat handelsutbyte kräver, kan tyngdpunkten i den europeiska handeln förskjutas i den öst-väsliga riktningen, samtidigt som de nordiska ländernas relativa ställning försvagas. EG har redan ingått ekonomiska samarbetsavtal med ett flertal östeuropeiska länder. Detta förutsätter betydande investeringar i både väg- och järnvägstransporter.

Under de närmaste åren kommer ett mycket viktigt marknadsområde att uppstå inom Östersjöområdet med kombinerade transporter i nyckelställning.

På nordiskt plan har man tyvärr inte alls diskuterat vad denna utveckling innebär för de nordiska länderna och hur det nordiska transportsystemet kunde ingå i ett nordeuropeiskt transportsystem som omfattar även Östersjöområdet. I detta sammanhang skulle det vara anledning att på nordisk nivå dryfta koordineringen av de enskilda transportformerna och investeringarna.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för en effektivisering av transportförbindelserna från Norden till hela Europa, dvs. även till Östeuropa och hur har marknadsområdet kring Östersjön beaktats vid utvecklandet av det nordiska transportsystemet?

Helsingfors den 7 juni 1990

Sakari Knuutila (SDP)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 30 juli 1990

Etablerandet och bibehållandet av effektiva transporter mellan Norden och Europa är en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska transportsamarbetet. Ministerrådet delar frågeställarens uppfattning att huvudriktningen av investeringarna i transportinfrastruktur på kontinenten, de kommande åren, kommer att vara på öst-västliga förbindelser. Detta är allvarligt eftersom det innebär att planerade investeringar i bl. a. Västtyskland, för att förbättra kapaciteten i nord-sydlig riktning, får lägre prioritet och riskerar att skjutas på framtiden. Det är därför angeläget att åtgärder vidtas för att säkra att även förbindelserna till Norden prioriteras.

De nordiska länderna kommer bl. a. genom en gemensam linje i den europeiska transportministerkonferensen (CEMT) att framhålla behovet av förbättringar av de nord-sydliga förbindelserna. Behovet av ytterligare investeringar i Norden uppmärksammas också. Ett nordiskt projekt startas i sommar med uppgift att utpeka strategiskt viktiga projekt som kan finansieras helt eller delvis utan nordiska eller nationella medel.

Beträffande beaktandet av marknadsområdet kring Östersjön vid utvecklandet av det nordiska transportsystemet kan meddelas att ministerrådet godkänt att NÄT beslutat att göra en studie angående konsekvenserna för de nationella bilaterala transportavtalen med vissa östeuropeiska länder mot bakgrund av den politiska utvecklingen där. Det bör vidare framhållas att utvecklingen också kan medföra att de alternativa transportvägarna ned till Sydeuropa genom Baltikum, Polen och nuvarande Östtyskland kan förbättras. Frågan bevakas för närvarande i NÄTs EG-grupp, vilken också planerar att genomföra en strategistudie angående utvecklingen i Östeuropa.

Steingrímur J. Sigfússon
Ministerrådets ordförande

Ernst Goldschmidt

Skriftlig fråga

angående åtgärder för att förebygga skador av islossningen i Torneälven

(Svaret se s. 2568 och 2569)

Till Finlands och Sveriges regeringar

Torneälven som tillsammans med Muonioälven och Könkämäälven utgör en gräns mellan Finland och Sverige sträcker sig från fjällkedjan i nordväst till Bottenviken. Hela sträckan är ca 570 km lång. Avrinningsområdet omfattar vid mynningen av havet ca 34 500 km². Högfjällsområdet utgör endast en liten del av avrinningsområdet, större delen består av relativt flack och låglänt terräng.

Torneälven är sedan länge känd för sina våldsamma islossningar, som ibland har haft katastrofala verkningar. Legendarisk är islossningen 1677 som är välkänd genom Antti Keksis kväde. Svåra islossningar har drabbat älvdalen flera gånger därefter, senast 1984–1986 och nu igen 1990, då isproppar var synnerligen svåra i Torneälvens mynningsområde med allvarliga konsekvenser för Haparanda och Torneå. Isproppen har en större översvämningseffekt ju längre upp i själva älven den sträcker sig. Huvudorsaken till att isproppar bildas i älvmynningen är skärgårdsisen därutån för som i regel ligger kvar när islossningen kommer i gång vid Haparanda och Torneå. En starkt bidragande orsak till problemen är det ringa vattendjupet i mynningsområdet. Detta innebär att vattnets passage försvåras när älvisen packar sig mot skärgårdsisen. Djupförhållandena i mynningsområdet förändras successivt på grund av landhöjningen. En åtgärd att motverka översvämningar är muddring i mynningsområdet, som kunde realiserats som ett gemensamt projekt mellan Sverige och Finland.

Med hänvisning till det ovanstående vill vi ställa följande fråga till Sveriges och Finlands regeringar:

Vilka åtgärder ämnar Sveriges och Finlands regeringar vidtaga för att hindra svåra islossningar i Torneälven, och ämnar Sveriges och Finlands regeringar vidtaga muddring i Torneälvens mynningsområde, vilket kunde förhindra översvämningar som följd av islossningar på detta område?

Helsingfors den 10 juli 1990

Eino Siuruainen (Kesk.)

Seppo Pelttari (Kesk.)

Svar från Finlands regering, avgivet den 5 november 1990

Översvämningsproblem till följd av isproppar i Torneälven har undersökts i samarbete med svenska myndigheter redan före de svåra översvämningsarna i våras. Det ringa vattendjupet p. g. a. uppslamning samt landhöjning i mynningsområdet har ansetts vara orsaken till det allt mera växande översvämningshotet. Enligt utredningarna kan bl. a. muddringen av de grunda farlederna och invallningen av vissa strandområden komma ifråga som förebyggande åtgärder. I utredningarna har man tills vidare inte planerat mera långtgående åtgärder och inte heller undersökt eventuella miljöeffekter.

I Torneälven har vidtagits alla de sedvanliga åtgärderna såsom sågning av isen, utbredning av sand på isytan före islossningen, sprängning av isproppar för att motverka isproppsbildning. Sågning och sandning har enligt erfarenheterna varit effektivare än issprängningen och man försöker ytterligare utveckla dem. Översvämningsproblemet i Torneälven kan dock inte lösas enbart genom att förebygga isproppar.

På initiativ av Torneå stad anordnades ett möte 28.5.1990 där man behandlade översvämningsproblemet i Torneälven. I mötet deltog representanter för Haparanda stad, Torneå stad, vatten- och miljöstyrelsen och Lapplands vatten- och miljödistrikt. Vid mötet konstaterades att Finlands och Sveriges myndigheter borde i samarbete utreda möjligheterna att förebygga skador av översvämningsar i ifrågavarande område och vidtaga nödvändiga åtgärder.

Vatten- och miljöstyrelsen har i sitt brev till Norrbottens länsstyrelse av den 30.7.1990 föreslagit att Finland och Sverige skulle tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att till att börja med undersöka möjliga alternativ och utarbeta ett undersökningsprogram med kostnadsberäkning och därefter ansvara för utrednings- och planeringsarbetet. Från finsk sida borde vatten- och miljöstyrelsen, Lapplands vatten- och miljödistrikt, Torneå stad och Tornedalsrådet ha sina representanter i arbetsgruppen. Arbetsgruppen borde bestå av specialister på lokala, tekniska, hydrologiska och miljö-
vårdsfrågor.

På finsk sida har man för hösten 1990 anvisat sysselsättningsmedel till vatten- och miljöstyrelsen för preliminära terrängundersökningar. Jord- och skogsbruksministeriet anser det vara viktigt att så fort som möjligt i samarbete de båda länderna emellan utreda nödvändiga åtgärder för att motverka översvämningsarna i Torneälven. Det är inte möjligt att ta ställning till muddringen som lösning i syfte att förebygga isproppsöversvämningsar innan utredningsarbetet blivit färdigt.

Tarja Halonen
Justitieminister

Svar från Sveriges regering, avgivet den 5 november 1990

Eino Siuruainen och Seppo Pelttari har frågat vilka åtgärder den svenska regeringen ämnar vidta för att förebygga skador av islossningen i Torneälven. Förebyggande åtgärder mot naturolyckor faller inom försvarsdepartementets område. Jag skall därför besvara frågan.

Efter den svåra islossningen i Torneälven 1984 presenterade SMHI i Sverige och Vatten- och miljöstyrelsen i Finland ett gemensamt förslag till projekt om åtgärder för att minska skadeverkningarna av svåra islossningar i framtiden. Projektet startades våren 1986 sedan medel för den svenska delen av arbetet ställts till förfogande av civildepartementet. Från och med budgetåret 1987/88 svarade statens räddningsverk för finansieringen av de svenska insatserna. Projektet utmynnade 1989 i ett förslag till skadeförebyggande åtgärder (SMHI hydrologi, nr 25, 1989.)

Jag har från statens räddningsverk, som bl. a. har ett centralt samordningsansvar för befolkningsskydd och räddningstjänst i fred, och länsstyrelsen i Norrbottens län inhämtat att en gemensam svensk-finsk arbetsgrupp har bildats med representanter för berörda myndigheter och kommuner.

Arbetsgruppen inledde sitt arbete i oktober 1990 och avser att snarast, med utgångspunkt från bl. a. ovan nämnda projekt, granska möjliga åtgärder och upprätta kostnadskalkyler. De berörda myndigheterna kommer därefter ta ställning till eventuell fortsatt gemensam arbetsinsats.

Den svenska regeringen avser inte att för närvarande vidta några ytterligare åtgärder men jag kommer noga att följa det fortsatta arbetet.

Roine Carlsson

Försvarsminister

Skriftlig fråga**angående befrämjandet av lax- och havsöringsstammarna i Torneälven**

(Svaret se s. 2571 och 2572)

Till Finlands och Sveriges regeringar

Under åren 1985–1988 var laxfångsterna i Torneälven de minsta under seklet: den årliga laxfångsten i hela vattendraget var endast 2 000–3 000 kg. I början av seklet var den årliga fångsten över 100 000 kg och ännu i början av 1970-talet ca 20 000 kg om året.

För havsöringen har fångstutvecklingen varit liknande: i stället för upp till tiotusentals kilogram under tidigare år är de nuvarande fångsterna bara några hundra kilogram per år.

De svaga lax- och havsöringsstammarna förklaras av överfiske. 97–99 % av laxen i Torneälven fångas i havet innan fisken kommer upp för att leka. Det största problemet förekommer i Östersjöns huvudbassäng, där nästan fyra femtedelar av Bottniska vikens laxstammar fångas. Ett annat problemområde är älvmynningen, där fisken samlas före vandring i älven.

Lax- och havsöringsstammarna i Torneälven är nuförtiden så små att de inte tål det nuvarande fiskeriet, inte heller kan bibehållandet av egenskaperna tryggas. Lax- och havsöringsstammarnas storlek och fiskyngelproduktionen borde ökas genom att fisket regleras och fiskodlingsåtgärder vidtas. Torneälvens mynning borde fridlysas för allt fiskeri under en lång tid, och fiskarna borde ges tillräckliga ersättningar för dragställen som staten kunde köpa. Även på Östersjön i sin helhet borde fiskeriet regleras. Återupplivning av fiskeriet skulle betyda mycket för fiskerinäringen och turismen i Torneälven.

Med anledning av det ovan anförda ställer vi följande fråga till Sveriges och Finlands regeringar:

Vilka åtgärder ämnar Sveriges och Finlands regeringar vidta för att öka lax- och havsöringsstammarna i Torneälven?

Helsingfors den 27 juli 1990

Eino Siuruainen (Kesk.)

Seppo Pelttari (Kesk.)

Svar från Finlands regering, avgivet den 12 september 1990

Största delen av Östersjöns laxälvar har förstörts till följd av utbyggnaden av energihushållningen och på grund av miljöförstöring. Därför har man i Sverige och Finland verkställt omfattande utplanteringar av laxfiskyngel, vilket inneburit att den laxstam som är föremål för fiske i Östersjön förblivit stark. Däremot har den del av laxstammen som föds naturligt blivit allt mindre och situationen försämras fortlöpande, eftersom man i samband med fisket inte kan särskilja de inplanterade laxarna från de naturligt förekommande laxarna. Läget är oroande, eftersom man i en fiskodling som avser att uppnå goda resultat skulle behöva rom från de naturliga laxstammarna.

Torneälven är Östersjöområdets största laxälv som ännu befinner sig i naturtillstånd. Det oaktat når inte en tillräckligt stor mängd laxar upp i älven för fisklek. Följden har varit den att fiskyngelproduktionen gått ned och man anser redan nu att man nått en kritisk nivå vad beträffar naturbeståndet. I syfte att avhjälpa de problem som uppstått har man på många håll gått in för olika regleringsåtgärder gällande fisket. Den internationella fiskerikommissionen för Östersjön har i sina fiskeristadganden infört bestämmelser gällande högsta tillåtna fångstmängder per fartyg samt fridlysningstider och förbud mot revfiske. I Finland och Sverige har man infört begränsningar rörande kustfångst och den finsk-svenska gränsälvscommissionen har godkänt en fiskeristadga för Torneälven och dessutom verkställt fångstbegränsningar både vid älvmynningen och i älven. Båda staterna genomför gemensamma utplanteringar av laxfiskyngel i Torneälven i syfte att stärka laxstammen.

Dessutom har man inom ramen för fiskerikommissionen för Östersjön och i samråd mellan Finland, Sverige och Sovjetunionen strävat efter att finna medel för att lösa hithörande problem. Dessa tre länder har gjort flera framställningar till fiskerikommissionen för Östersjön. De mest betydande av dessa förslag har gällt frågan om införande av drivnät med större maskor och frågan om bildandet av ett permanent fridlysningsområde i Östersjöns huvudbassäng. Det finska jord- och skogsbruksministeriet gjorde våren 1990 en framställning till den finsk-svenska gränsälvscommissionen som gick ut på att för en tvåårsperiod fridlysa fångst av lax på kommissionens hela verksamhetsområde. Kommissionen behandlar framställningen i början av år 1991.

Med tanke på förutsättningarna för att lax och havsöring kommer upp i Torneälven är fiskeriet kring älvens mynning av stor betydelse. Även om man infört bestämmelser om fridlysningstider och fridlysta områden vid älvens mynning är fiskeriet vid Torneälvens mynning ägnat att på ett effektivt sätt förhindra att fisken kommer upp i älven. Antalet laxryssjor är alltför stort, i synnerhet på den svenska sidan, där fiskerätten gällande lax

och havsöring tillkommer vattenägarna. Från finsk sida har man fäst uppmärksamheten vid detta och framlagt förslag om att den svenska regeringen skulle gå in för att lösa in sådana fiskeområden, där fiskens rörelser upp mot älven mest blir förhindrade.

Finland kommer fortsättningsvis att såväl internationellt som nationellt verka för att stöda ovan relaterade förslag och åtgärder i syfte att befrämja lax- och havsöringsstammarna.

Tarja Halonen

Justitieminister

Svar från Sveriges regering, avgivet den 12 september 1990

Förvaltningen av Torneälven sker enligt en konvention från år 1971 mellan Sverige och Finland (SFS 1971:850). För fisket finns dessutom en stadga som är beslutad av de båda regeringarna. Senaste lydelsen är från år 1987 då anpassningar skedde till de skärpta regler som hade beslutats på svensk sida för laxfisket utefter Norrlandskusten. Verkställande myndighet är en gränsälvskommision med tre ledamöter från varje land. Det är kommissionen som skall reglera fisket i Torneälven. Kommissionen har möjlighet att, för att bevara viss fiskart, föreskriva fredningstid, samt förbjuda eller begränsa användningen av visst fiskeredskap. Detta bemyndigande gäller hela Torneälvsområdet men föreskrifterna får gälla högst två år i sänder. Det finns alltså möjlighet att förlänga förbudet i tvåårsperioder. Först om dessa instrument är otillräckliga skall regeringarna ingripa.

Den svenska regeringen har den uppfattningen att laxfisket överhuvud bör utformas så att det inte hotar de naturreproducerande laxstammarna och så att deras genetiska mångfald bevaras. När det gäller kust- och älvfisket har fiskeristyrelsen sedan år 1985 skärpt regleringen och ytterligare restriktioner planeras för närvarande. När det gäller havsfisket efter lax i Östersjön har den svenska regeringen i flera år verkat för begränsningar av detta bl. a. inom ramen för fiskerikommissionen för Östersjön.

Jag har erfarit att den finska regeringen har skrivit till gränsälvskommisionen och hemställt att man fredar laxen inom sitt jurisdiktionsområde. Kommissionen har bordlagt frågan till januari 1991 i avvaktan på bl. a. fiskeristyrelsens planerade restriktioner.

Mats Hellström

Jordbruksminister

Skriftlig fråga**angående hotet från ryska luftföroreningar på Nordkalotten**

(Svaret se s. 2574)

Till Nordiska ministerrådet

Vid Nordkalottkonferensen i Kemi den 10–12 augusti 1990 framkom skakande uppgifter om mycket stora miljöfarliga utsläpp från flera stora industrier på Kolahalvön nära norska och finska gränsen. Utsläppen närmade sig 1 milj. ton per år och tungmetallutsläppen var mätt med nordiska mått enorma. Uppgifterna lämnades av professor Kalabin från Murmansk. Utsläppen från industrierna på Kolahalvön har stadigt ökat från 1979 till 1989 under en period när vi i Norden har minskat våra utsläpp.

Också representanter från norska och finska kommuner redovisade begynnande skador i gränsområdet och bl. a. påstods det att 50 % av utsläppen från de närmast liggande ryska industriområdena fördes med vinden in över gränsen. Vid besök på Kolahalvön har miljötjänstemän – från Norge konstaterat helt förstörd natur runt industrierna.

Vid Nordiska rådets session 1990 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att verka för åtgärder för att minska förekommande utsläpp i Kolaområdet inom ramen för existerande miljöfinansieringsordningar.

Nu har finska miljöministern inbjudit till ett miljöministermöte den 29–30 oktober 1990 i Helsingfors och svenske statsministern har kallat statsministrarna runt Östersjön till ett möte i september 1990.

Eftersom det brådskar med åtgärder för att rädda den fina och känsliga naturen på Nordkalotten och skydda människors hälsa i norra delarna av Skandinavien vill jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Vilka initiativ och åtgärder tänker ministerrådet sätta in för att snabbt minska hotet från ryska luftföroreningar mot Nordkalottens natur och människor?

Kemi och Stockholm den 12 augusti 1990

Grethe Lundblad (s)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 1 oktober 1990

Problembeskrivelse

I dag finner man i Øst-Finnmark de høyeste SO₂-konsentrasjonene som måles i Norge, og som i en rekke tilfeller overskrider norske og internasjonalt anbefalte grenseverdier. Flere innsjøer har mistet motstandskraften mot forsuring, og vegetasjonen har vist tilbakegang. Det er i lengre tid observert sviskader av SO₂ på vegetasjonen. Det er også påvist sterkt forhøyede verdier av tungmetaller i Sør-Varanger.

Måleresultatene viser klart at de sovjetiske anlegg for nikkelproduksjon i Nikel og Zapolyarnyi, Pechenganikel, er hovedkilden til nedfall av SO₂ og tungmetaller i Finnmark, selv om også utslippene fra tilsvarende anlegg i Montsjegorsk, Severonikel, og fra A/S Sydvaranger i Kirkenes har betydning i Nord-Norge. De mest dramatiske virkninger av forurensningen fra de sovjetiske nikkerverk finner man i deres nærområder, hvor meget store områder nå er uten vegetasjon, og hvor ørkenspredningen nå skjer med en hastighet på 1 km. pr. år. På norsk side er det påvist en markert skade på vegetasjonen, og arter av lav og mose er i ferd med å forsvinne i store områder i Øst-Finnmark. Problemet gjelder hele Nordkalotten, hvor faren bl. a. for reindriftsnæringen er åpenbar.

Utslippene fra Pechenganikels anlegg ligger på mellom 250–300 000 tonn/år av SO₂ og ca 11 000 tungmetaller pr. år. Utslippene i Montsjegorsk er på tilsvarende nivå. I tillegg slippes det ut ca. 100 000 tonn SO₂ fra andre kilder på Kola. Til sammenlikning er Norges samlede utslipp ca 70 000 tonn SO₂ pr. år. Det sub-arktiske miljø på Nordkalotten kan på ingen måte motstå en belastning av denne størrelsesorden.

Målinger av luftforurensninger i Sør-Varanger har etter initiativ fra Miljøverndepartementet pågått siden 1974. Det gjennomføres i år et felles norsk-sovjetisk måleprogram på luft- og nedbørkvalitet fra tre stasjoner på hver side av grensen. Miljøverndepartementet har gitt støtte til utlån av norsk utstyr til dette formål. Alle måledata utveksles og analyseres av begge parter. Parallelt pågår også tilsvarende felles måleprogram på ferskvann og vegetasjon i området.

Naturens tålegrenser

NILU har gjennom sine målinger slått fast at forurensningene i Sør-Varanger har overskredet naturens tålegrenser for svovel.

Nordisk Ministerråd har som eget prosjekt vurdert naturens tålegrenser for bl. a. svovel. Med tålegrense menes her den maksimale mengde av et forurensende stoff et natursystem kan motta uten at det skjer en målbar skade på systemet. Nordisk Ministerråd har anbefalt en reduksjon i svovelavsetninger på 80 %, men det er knyttet stor usikkerhet til dette anslaget.

Muligheter for å redusere miljøproblemene

I motsetning til de fleste andre forsurede områder i Skandinavia, kan kilden til de aktuelle forurensninger på Nordkalotten identifiseres. Teknisk er det også mulig å gjøre noe med problemene.

Den eneste måten å løse miljøproblemene i dette området, er å begrense utslippene fra industrien på Kola. Det finnes ikke andre alternativer. Det er derfor ikke et spørsmål om kostnadseffektivitet (dvs. om det er billigere å rense på Kola enn andre steder), men et spørsmål om hvorvidt man ønsker å løse miljøproblemene på Nordkalotten eller ikke.

Den beste tilgjengelige teknologi for reduksjon av aktuelle utlipp fra nikkelsmeltere vil gi en beregnet reduksjon ved Pechenganikels anlegg på 95% for SO₂ og 98% for tungmetaller. De nordiske landene vil kreve en slik grad av rensing i dette tilfelle for å sikre at naturens tålegrenser på Nordkalotten overholdes under forventet driftsstabilitet på rensaneanleggene. Det er inngått en intensjonsavtale mellom det finske selskap Outokumpu og det norske selskap Elkem om å samarbeide om et tilbud til de sovjetiske bedrifter om modernisering som vil tilfredsstille disse krav. Samarbeidet er åpent for tiltredelse fra andre nordiske land. Det er tale om et industriprosjekt i størrelsesorden 4 milliarder kroner.

I forbindelse med Østersjøkonferansen i Ronneby 2. september, tok den norske statsminister initiativ til et møte mellom statsministrene i Finland, Norge, Sverige og Sovjetunionen. Her ble det fra norsk side foreslått å igangsette utredning av en finansiering av en fullstendig modernisering av nikkilverkene på Kola, bl. a. ved hjelp av de finansieringsmuligheter som de nordiske landene har tatt initiativ til innenfor den Nordiske Investeringsbank. Finland, Norge og Sverige forhandler i øyeblikket om eksportkreditgarantier for å finansiere gjennomføringen av prosjektet.

Lone Dybkjær

Formann for ministerrådet

Fridtjov Clemet

Generalsekretær

Skriftlig fråga**angående avvecklingen av handelshinder i Norden**

(Svaret se s. 2577)

Till Nordiska ministerrådet

Åtgärder för att snarast möjligt avveckla nordiska handelshinder är viktiga, inte minst i ljuset av den aktuella och mycket snabba internationella utvecklingen. Genomförande av EG:s inre marknad med "de fyra friheterna" kommer inte bara att innebära stora kostnads- och tidsbesparingar för handeln inom EG. En annan och för omvärlden mycket påtaglig effekt blir en förstärkning av EG-ländernas konkurrenskraft. Nordens gemensamma konkurrenskraft måste därför stärkas snabbt.

Det är också uppenbart att de nordiska länderna i denna situation måste göra allt som göras kan för att rationalisera sina gränshandelsprocedurer, såväl gentemot EG som inom Norden. Av hävd bedrivs gränshandel och gränsregionalt samarbete runt om i Norden. Denna verksamhet är av stor betydelse i många glest befolkade områden. Det tycks dock på vissa områden vara svårare att riva gränshandelshinder mellan de nordiska länderna än mellan de betydligt mer heterogena EG-länderna.

Handelskammaren för Värmlands län har bland annat pekat på att kraven på detaljerade statistikuppgifter vid export/import mellan de nordiska länderna vållar betydande olägenheter i vissa fall. Syftet med dessa uppgifter anser man borde kunna uppfyllas på ett enklare och mer summariskt sätt.

Man kan utgå från att problem av ovan angivet slag kommer att behandlas inom ramen för Nordiska ministerrådets projekt "Gränskontroll av varor". Genomförandeprocessen tar dock relativt lång tid i anspråk. Detta skapar svåra problem. Det är därför angeläget att särskilda åtgärder för att snabbavveckla vissa av de mer besvärande handelshindren kan vidtas med förtur.

Mot denna bakgrund vill jag fråga Nordiska ministerrådet följande:

Vilka åtgärder kommer ministerrådet att vidta för att öka takten i arbetet med avvecklandet av handelshinder i Norden och då särskilt för att snabbavveckla vissa av de mer besvärande handelshindren?

Stockholm den 12 september 1990

Karin Söder (c)

Ministerrådets svar, avgitt 29. oktober 1990

En generell observasjon som gjøres i arbeidet med å øke den økonomiske integrasjon mellom de nordiske land, er at samhandelen i det store og hele går greit og uhindret. Statistikken viser at den nordiske samhandel ligger i området 20 – 25 % av landenes utenrikshandel, og at dette tallet har vært ganske stabilt gjennom senere år.

Karin Söder antyder i sitt spørsmål at EF har større suksess enn de nordiske land med å fjerne hindringer for grensehandelen. Jeg skal her ikke begi meg inn i en diskusjon om hvem som er "best", men kun konstatere at mellom de nordiske land gjelder i hovedsak de samme formaliteter (tollprosedyrer og statistikkkrav) som mellom EF-landene. Derfor er det vel knappast så at problemene er fler i Norden enn i EF. Som kjent er EFs ambisjon innen 1993 å fjerne samtlige resterende grenseformaliteter. Det nordiske samarbeidets karakter gir ikke mulighet til å gå fram i samme tempo. Det ville kreve bl. a. en tollunion, felles jordbrukspolitik m. v. Men ministerrådets mål er å gjennomføre de forenklinger som er mulige så raskt som mulig.

Det må heller ikke glemmes at muligheten for å "snabbavveckla" de mer besværlige handelshindringer i stor utstrekning er knyttet opp til resultater av den bredere europeiske utvikling innenfor EFTA – EF-samarbeidet. En kommende EES-avtale vil formodentlig lede til at ytterligere handelshindringer kan fjernes.

For å anskueliggjøre hvordan ministerrådet allerede har festet grepet for å fjerne fjernelsen av gjenstående hindringer for samhandelen, vil jeg vise til følgende:

– Det er nettopp avsluttet et større utredningsarbeid for å evaluere gjennomføringen av og erfaringene med samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindringer. Et overordnet mål med prosjektet har vært å fremme forslag til å effektivisere arbeidet. Ministerrådet skal nå ta stilling til forslagene. Parallelt med utredningen er det utarbeidet en strammere prosedyre for, innenfor visse tidsrammer å arbeide fram en løsning på identifiserte tekniske handelshindringer.

– Utenrikshandelsministrene vil i sitt møte ultimo november få seg forelagt en statusrapport om det meget omfattende arbeidet med å forenkle grensekontroller for varer. Nettopp spørsmålet om statistikkoppgaver ved eksport/import er ett felt som prosjektgruppen har tatt opp. Det arbeides aktivt med bl. a. å undersøke mulighetene for at mottakerlandets importstatistikk elektronisk kan overføres til avskiperlandet som dettes eksportstatistikk. En slik ordning vil medføre en betydelig forenkling, samt høyne kvaliteten på disse statistikker.

– En arbeidsgruppe har på kort tid framlagt forslag til forenklede tollprosedyrer på områder som har særlig interesse for bl. a. grenseboere. Disse forslag gjennomføres nå i landene, for en stor grad ad administrative forføyninger. Midtnordenkomiteen har gjort et stort grunnlagsarbeid bak bl. a. disse resultater.

Thor Pedersen

Ministerrådets formann
(Samarbeidsministrene)

Fridtjov Clemet

Generalsekretær

Skriftlig fråga

angående genomförandet av nordiska infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn

(Svaret se s. 2580)

Till Nordiska ministerrådet

I den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning "Norden i vekst" presenterades investeringsplaner på transportområdet för åren 1986–90 för vägar och järnvägar för totalt 2 408 milj NOK.

Redan under handlingsplanens första år stod det klart att det inte var möjligt att genomföra dessa investeringar i alla länder och att medel omdisponerades för att finansiera mer nationella uppgifter.

Den gällande ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" innehåller investeringsplaner för vägar och järnvägar för avsevärt större belopp än i den tidigare. Även bland projekten i denna handlingsplan har betydande förseningar och omdisponeringar kunnat skönjas.

Även om det är regeringarna genom ministerrådet som beslutat om de nordiska investeringsplanerna är projekterings- och beslutsprocesserna inom väg- och järnvägssektorn sådana att genomförandet försvåras inom de tidsramar som fastställts. Inte heller är finansieringsformerna anpassade till de kapitalbehov som finns och möjligheterna att få fram nationella medel samtidigt i de berörda länderna är begränsade.

Det är därför viktigt att ministerrådet tar ett fastare grepp om genomförandet av de planer man har beslutat om. Det är också av största betydelse att arbetet med genomförandet av Nordiska rådets *rekommendation nr 44/1987* angående plan för infrastrukturinvesteringarna i Norden påskyndas.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder kommer ministerrådet att vidta för att förbättra genomförandet av nordiska infrastrukturprojekt och då särskilt projekten i den ekonomiska handlingsplanen?

Vilken tidsplan gäller för arbetet med genomförandet av den andra delen av Nordiska rådets *rekommendation nr 44/1987*, dvs. den om att ministerrådet för Nordiska rådet skall presentera en

samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden?

Stockholm den 21 september 1990

Elver Jonsson (fp)

Ministerrådets svar, avgivet den 4 november 1990

I bakgrundsbeskrivningen till de frågor som ställs påtalas vissa problem vad gäller nordiska infrastrukturprojekt i den ekonomiska handlingsplanen. Vad gäller projekterings- och beslutsprocesserna i länderna ingår regionala bedömningar som ett viktigt element. Det kan med visst fog hävdas att dessa processer inte alltid varit helt lämpade för genomförandet och prioriterandet av projekt som är viktiga ur nordisk synvinkel eftersom regionala prioriteringar inte alltid sammanfaller med nordiska behov. Genom att de internationella aspekterna fått en större vikt i planläggningen och infrastrukturens strategiska betydelse uppmärksammas allt mer i regionalpolitiska överväganden har dock detta problem minskat i betydelse.

Som en början till nordiska åtgärder för att få till stånd en forcerad takt i genomförandet av nordiskt intressanta infrastrukturprojekt har tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att inventera projekt som kan finansieras helt eller till större delen utan nationella eller nordiska budgetmedel. Projektet i den ekonomiska handlingsplanen ingår som en del av underlaget för detta arbete. De projekt i handlingsplanen som ej kan finansieras på detta sätt finansieras som tidigare av nationella medel i den takt den finansiella utvecklingen i länderna medger.

Vad gäller det av TØI genomförda projektet ang. att ta fram underlag till en plan för infrastrukturinvesteringar i Norden får dessvärre konstateras att det inte lyckats att föra projektet vidare. Planeringsunderlag, statistikuppgifter samt andra relevanta data i länderna är alltför heterogena för att arbetet skall kunna genomföras med en rimlig arbetsinsats. Ambitionsnivån har därför fått skäras ned och projektet avslutas under hösten 1990 i form av en rapport om planerade investeringar i de tidigare i projektet definierade transportkorridorerna. Rapporten kommer att ingå i arbetsmaterialet för ovannämnda arbetsgrupp.

Steingrímur J. Sigfússon

Ministerrådets ordförande
(Trafikministrarna)

Fridtjov Clemet
Generalsekreterare

Skriftlig fråga**angående samarbete om miljön på Nordkalotten**

(Svaret se s. 2582)

Till Nordiska ministerrådet

Vid en konferens om miljö på Nordkalotten i somras redovisades uppgifter om utsläpp av miljöfarliga ämnen från industrierna på Kolahalvön.

Siffrorna var uppseendeväckande och skrämmande och påverkan på både människor och natur i närmiljön var oerhörd.

Miljöförstöring gör inte halt vid nationsgränserna och därför är det angeläget och naturligt att ett samarbete om att lösa problemen kommer till stånd mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att få till stånd ett samarbete om miljön på Nordkalotten?

Stockholm den 27 oktober 1990

Ylva Annerstedt (fp)

Ministerrådets svar, avgivet den 14 januari 1991

I motsetning til de fleste andre forsurede områder i Skandinavia, kan kilden til de aktuelle forurensninger på Nordkalotten identifiseres. Teknisk er det også mulig å gjøre noe med problemene.

Den eneste måten å løse miljøproblemene i dette området, er å begrense utslippene fra industrien på Kola. Det finnes ikke andre alternativer. Det er derfor ikke et spørsmål om kostnadseffektivitet (dvs. om det er billigere å rense på Kola enn andre steder), men et spørsmål om hvorvidt man ønsker å løse miljøproblemene på Nordkalotten eller ikke.

Den beste tilgjengelige teknologi for reduksjon av aktuelle utslipp fra nikkelsmeltere vil gi en beregnet reduksjon ved Pechenganikels anlegg på 95% for SO₂ og 98% for tungmetaller. De nordiske landene vil kreve en slik grad av rensing i dette tilfelle for å sikre at naturens tålegrenser på Nordkalotten overholdes under forventet driftsstabilitet på renseanleggene. Det er inngått en intensjonsavtale mellom det finske selskap Outokumpu og det norske selskap Elkem om å samarbeide om et tilbud til de sovjetiske bedrifter om modernisering som vil tilfredsstill disse krav. Samarbeidet er åpent for tiltredelse fra andre nordiske land. Det er tale om et industriprosjekt i størrelsesorden 5 milliarder kroner.

I forbindelse med Østersjøkonferansen i Ronneby 2. september, tok den norske statsminister initiativ til et møte mellom statsministrene i Finland, Norge, Sverige og Sovjetunionen. Her ble det fra norsk side foreslått å igangsette utredning av en finansiering av en fullstendig modernisering av nikkilverkene på Kola, bl. a. ved hjelp av de finansieringsmuligheter som de nordiske landene har tatt initiativ til innenfor den Nordiske Investeringbank. Finland, Norge og Sverige forhandler i øyeblikket om eksportkreditgarantier for å finansiere gjennomføringen av prosjektet.

Nordisk Ministerråd viser også til samarbeidet om grenselvene som forekommer mellom berørte land samt til det regionale samarbeid som kommunene i området har bedrevet. For nærværende utreder man forutsetningene for et økt miljøsamarbeid innen rammen for det nordiske grenseregionale samarbeid for Nordkalottområdet. Beslutningene på Østersjøkonferansen i Ronneby kunne eventuelt utgjøre et utgangspunkt for nye initiativer innen det regionale Nordkalottsamarbeid mellom Finland, Norge, Sverige og Sovjetunionen til å gjelde også Kolaområdet.

Per Stig Møller

Formann for ministerrådet
(Miljöministrarna)

Fridtjov Clemet
Generalsekretær

Skriftligt spørgsmål

angående en nordisk indsats til begrænsning af drivhuseffekten

(Svaret se s. 2584)

Til Nordisk Ministerråd

29. oktober—4. november 1990 mødtes over 700 af verdens ledende klimaekspertes til den Anden Internationale Klimakonference i Genève. I den afsluttende erklæring fra det videnskabelig-tekniske møde konkluderede de, at "hvis stigningen i koncentrationen af drivhusgasser ikke begrænses, må der forudses en klimaændring, som vil udsætte økologiske og sociale systemer for belastninger, som har været ukendt i de sidste 10000 år".

Klimaekspertes enedes også om, at "til trods for videnskabelige og økonomiske usikkerhedsmomenter, bør nationerne nu tage skridt" til at reducere udledningerne af drivhusgasser. Hvis det ikke sker, kan der forventes at ske ødelæggende og muligt uigenkaldelige ændringer af klimaet.

FN's Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) konkluderede, at en umiddelbar reduktion i de globale udledninger af kuldioxid på igennemsnit mindst 60% er nødvendig for at stabilisere koncentrationen på det nuværende niveau. Hvis der skal være plads til vækst i udviklingslandene, skal vi i den rige ende af verden reducere udslippene med 80%.

Men underligt nok, er det kun Danmark, der har villet binde sig til konkrete nedskæringer. Hvor er de andre? Følger man den konkrete politik indenfor trafik og energiforbrug i disse lande, forstår man måske nok, at det kan knibe dem at gå med. I stedet satser man f. eks. slet ikke på at spare energi, men udelukkende på dyre tekniske fix som atomkraft (det ser således sort ud for det danske ønske om hurtigst muligt at få lukket Barsebäck). Og hvad vil de gøre ved trafikken? Ja, Sverige presser på for at øge bilismen ikke bare hos sig selv, men også i Danmark ved at kræve en motorvejsbro oveni jernbanen mellem Malmø og København — og hvis den bro skal kunne finansieres ved brugerbetaling, må der voldsomme stigninger i vejtrafikken til — og en stærk begrænsning på sejladsen Hel-

singør – Helsingborg, hvilket i sig selv giver en omvejskørsel på ca. 45 km for transittrafikken mellem Sverige og kontinentet. At omvejskørslen blir i Sverige er kun en ringe trøst for Danmark, for det er vores fælles luft det går ud over. En sådan satsning kræver lave benzinpriser, billig og rigelig parkering i f. eks. København og en opbremsning af forsøgene på at få de længere transporter af mennesker og gods over på jernbanen. Meget tyder på at Danmark i denne sag lader sig tromle af overmagten fra Sverige.

I den nordiske handlingsplan for luftforurening er målet stadigvæk ”så snart som muligt reducere de samlede udslip af gasser som påvirker klimaet”, og at revidere målsætningerne ”i lyset af den viden man får om klimaændringer”. Nu er den ny viden kommet – der er ved at ske noget internationalt, men ihvertfald Sverige og måske også Finland og Norge hugger åbenbart bremserne i, ikke for bilerne men for miljøforbedringerne.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd udforme konkrete planer for de nødvendige nedskæringer i de nordiske udledninger af drivhusgasser, svarende til hvad IPCC har fastslået som nødvendigt?

København i november 1990

Margrete Auken (SF)

Ministerrådets svar avgivet den 14 januari 1991

I spørgsmålet anføres det, at der i lyset af den internationale udvikling med hensyn til ny viden om klimaændringer som følge af drivhusgasemissionen, er behov for en revision af den nordiske handlingsplan mod luftforurening. I denne forbindelse stilles der spørgsmål om, hvorvidt Nordisk Ministerråd vil udforme konkrete planer for nedskæring af de nordiske udledninger af drivhusgasser.

Det skal på denne baggrund oplyses, at den Nordiske handlingsplan mod luftforurening er udarbejdet ud fra bl. a. den forudsætning, at det er nødvendigt indenfor et kort åremål, at foretage meget væsentlige begrænsninger af den hidtil stadigt tiltagende emission af drivhusgasser, idet der ellers vil indtræffe væsentlige globale klimaændringer indenfor de nærmeste år.

Konklusionen fra Anden Internationale Klimakonference i Genève i efteråret 1990 er udarbejdet udfra samme forudsætninger. Der er således snarere tale om, at der er ved at opstå en bredere international forståelse for nødvendigheden af at begrænse udledningen af drivhusgasser end om, at der foreligger egentlig ny viden på området.

Med hensyn til spørgsmålet om hvorvidt det ville være muligt at overføre de danske planer for reduktion af CO₂ til de øvrige nordiske lande, vil dette næppe umiddelbart kunne lade sig gøre, idet der er meget store forskel på energiforsyningsens struktur i de enkelte nordiske lande, ligesom der er stor forskel på landenes emission af CO₂.

Således er der pr. 1985 udarbejdet følgende oversigt over CO₂-udledningen udregnet som forbrug af tons C/indbygger.

Danmark 3,4

Sverige 2,0

Norge 2,2

Finland 2,8

Konkrete planer for nedskæring af drivhusgasemissionerne bør efter Nordisk Ministerråds opfattelse, udarbejdes af de enkelte lande, under hensynstagen til de pågældende landes struktur indenfor energiforsyning og energiproduktion.

Per Stig Møller

Formand for ministerrådet
(Miljöministrarna)

Fridtjov Clemet

Generalsekretær

Skriftligt spørgsmål

angående eksport og import af miljøfarligt affald mellem de nordiske lande indbyrdes og til lande udenfor Norden

(Svaret se s. 2587)

Til Nordisk Ministerråd

Baselkonventionen fra 1989 om eksport og import af miljøfarligt affald forbyder ikke eksport og import af affald, men åbner mulighed for, at stater enkeltvis eller i "forbunds-klubber" kan vedtage forbud eller strammere regler end konventionens bestemmelser.

Målsætningen i de nordiske miljøplaner er, at hver enkelt land skal tage ansvar for sit affald. På trods af denne målsætning sker der fortsat en betydelig trafik af affald mellem de nordiske lande indbyrdes, og fra Norden til lande udenfor med svagere miljøkrav end de nordiske.

Fornyligt offentliggjorde Greenpeace en rapport om affaldsinvasionen i Polen. Den nævner 64 projekter, som ville medføre en samlet eksport på 22 millioner tons affald til Polen fra 13 lande, bl. a. Sverige, Norge og Danmark.

På trods af den nordiske målsætning og internationale vedtagelser, flyder der altså stadigvæk nordisk, miljøfarligt affald til lande med en svagere miljølovgivning og økonomi. Det har selvsagt følger for menneskers og naturs sundhed i disse lande.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd tage skridt til at forbyde al eksport og import af miljøfarligt affald, inklusiv radioaktivt affald, mellem de nordiske lande indbyrdes og fra Norden til resten af verden?

København i november 1990

Margrete Auken (SF)

Ministerrådets svar, avgivet den 14 januari 1991

De nordiska ländernas miljöpolitiska ställningstaganden utgår från att mängderna miljöfarligt avfall på sikt skall minska. Man avser därför främja användningen av renare teknologier och utvecklingen av renare produkter. Likaså skall mängderna miljöfarligt avfall till slutligt omhändertagande minska. Man avser substituera ämnen och produkter som hindrar eller försvårar återvinningen samt vidta andra åtgärder som främjar återvinningen.

Oavsett planerade avfallsreducerande åtgärder kommer mängderna miljöfarligt avfall för slutligt omhändertagande troligen att öka under de närmaste åren. Detta beror inte på ökad produktion av miljöfarligt avfall utan på allt effektivare insamling av avfall. Erfarenheterna visar att avfallsmängderna ökar markant vid ökat engagemang från speciellt de lokala myndigheternas sida. Länderna strävar därför till att öka behandlingsresurserna. Utgångspunkten är härvid att det miljöfarliga avfallet i första hand skall omhändertas i det egna landet.

Möjligheterna att slutligt omhänderta det miljöfarliga avfallet varierar i dag i de nordiska länderna. De centrala behandlingsföretagen i Danmark och Finland har nyligen byggt ut ny kapacitet och bägge länderna har därför tillräckliga behandlingsresurser åtminstone för något år framöver för de flesta typer av miljöfarligt avfall. I Sverige och Norge råder brist på vederbörlig behandlingskapacitet också för allmänna typer av miljöfarligt avfall och länderna är därför tvungna att lagra eller exportera en del av avfallet. Sverige och Norge har nyligen ingått ett intentionsavtal om etablering av samägda behandlingsanläggningar och utväxling av miljöfarligt avfall. Även Island saknar behandlingsmöjligheter för vissa typer av avfall.

I samtliga länder uppkommer dessutom särskilda typer av miljöfarligt avfall, ofta i marginella mängder, för vilket det slutliga omhändertagandet tillsviðare är bristfälligt ordnat. Likaså exporteras en del miljöfarligt avfall.

Av ovan beskrivna orsaker finns det i dag, och uppenbarligen en lång tid framöver, ett behov för konkret nordiskt samarbete i fråga om behandlingen av miljöfarligt avfall. Samarbete är särskilt motiverat bl. a. i följande fall:

- Då ett land efter utbyggnad av behandlingsresurser temporärt har fri kapacitet medan ett annat land saknar behandlingsmöjligheter
- För att jämna ut belastningstoppar i de centrala behandlingsföretagen och för att avfallet vid behandlingen skall ha så jämn kvalitet som möjligt
- För att etablera gemensamma behandlingsanläggningar för vissa typer av miljöfarligt avfall som på grund av den ringa mängden, de kostsamma investeringarna eller av andra orsaker inte är rationellt att behandla separat i varje land

– För att öka återvinningen av miljöfarligt avfall

Nordiska ministerrådet har i sitt miljöprogram och sitt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning understrukt vikten av dylikt samarbete. Arbetet på att specificera samarbetsprojekten har påbörjats. Nordiska ministerrådet avser således inte ta initiativ till åtgärder som skulle innebära ett generellt förbud av import eller export av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna. Även export av miljöfarligt avfall utanför Norden är i vissa fall nödvändigt. Alla transporter skall regleras i enlighet med Basel-konventionen, som de nordiska länderna har meddelat sig ratifiera snarast. Tillstånd till export ges endast om det visats att avfallet kommer att omhändertas på ett sätt som ur miljöskyddssynpunkt skulle ha varit godtagbart i det exporterande nordiska landet. Samma principer skall gälla för export av radioaktivt avfall.

Per Stig Møller

Ordförande för ministerrådet
(Miljöministrarna)

Fridtjov Clemet

Generalsekreterare

Skriftligt spørgsmål

angående deponering af radioaktivt affald under havbunden gennem skakter fra land

(Svaret se s. 2590)

Til Nordisk Ministerråd

Bortskaffelse af affald under havbunden fra platforme og skibe dækkes globalt af Londonkonventionens (LDC) regler og beslutninger om dumpning. LDC's bestemmelser dækker imidlertid ikke bortskaffelse af affald under havbunden, når affaldet deponeres gennem skakter fra land.

Flere nordiske regeringer har sagt, at de regionale konventioner tager hånd om denne bortskaffelsesmetode. Det vil i Norden sige Helsingforskonventionen (HELCOM) for Østersøen, og Pariskonventionen (PARCOM) for Nordsøen og Nordøstatlantien.

De nordiske lande har siden slutningen af 60'erne arbejdet imod havbaseret affaldsbortskaffelse. Dette har bl.a. ført til globale forbud mod dumpning af industriaffald og havafbrænding af kemisk affald, samt et moratorium mod dumpning af radioaktivt affald. Det gældende moratorium mod dumpning af radioaktivt affald under LDC har fået den britiske regering til at overveje deponering af radioaktivt affald under havbunden ved bl.a. Dounreay i Nordskotland gennem en skakt fra land.

Miljøminister Lone Dybkjær sagde i folketingets spørgetid den 24. oktober, at der er et hul i LDC's bestemmelser, når de ikke også tager hånd om denslags metoder. På kort sigt må dette hul lukkes gennem en indsats i de regionale konventioner.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd til Pariskommissionen og Helsingforskommissionen forelægge et forslag om forbud mod deponering af radioaktivt affald under havbunden gennem skakter fra land i 1991?

København i november 1990

Margrete Auken (SF)

Ministerrådets svar, avgivet den 29 januari 1991

Ministerrådet hänvisar till behandlingen av frågan om slutförvaring av radioaktivt avfall i landanslutna deponier under havsbotten vid det 13 mötet mellan de fördragsslutande parterna i konventionen om förhindrade av havsföroreningar genom dumpning av avfall och andra ämnen (London Dumping Convention, LDC) och konstaterar att det stora flertalet av parterna i LDC har den uppfattningen att eventuellt läckage från sådana förvar bör uppfattas som utsläpp från landbaserad källa.

Ett kortfattat referat av behandlingen i LDC 13 biläggs detta svar. (Se bilag.)

Utsläpp från landbaserade källor regleras regionalt bl. a. i konventionen om förhindrande av havsförorening från landbaserade källor (Pariskonventionen) och i konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö (Helsingforskonventionen). Enligt de nordiska ländernas uppfattning regleras således eventuella utsläpp från sådana slutförvar som avses i frågan genom internationella konventioner.

De nyss nämnda konventionerna är regionala. Pariskonventionen gäller även de kontraktsslutande parternas inre vatten, medan Helsingforskonventionen inte gör det. Enligt artikel 4: 3 förbinder sig parterna i Helsingforskonventionen dock att tillse att konventionens syfte uppnås även i fråga om de inre vattnen. I samband med den pågående revideringen av Helsingforskonventionen arbetar de nordiska parterna och en majoritet av de övriga för att de inre vattnen skall omfattas av konventionen.

De nordiska länderna anser att det finns ett behov av att på det globala planet begränsa alla former av förorening av havet. De nordiska miljöministrarna kommer därför vid sitt möte den 28 januari 1991 att diskutera ett förslag om en global konvention om förhindrande av förorening av havet från landbaserade källor som skulle antas, om möjligt redan vid FNs konferens om miljö och utveckling i juni 1992 i Brasilien. En sådan konvention skulle huvudsakligen basera sig på de s. k. Montreal Guidelinens som utarbetats i UNEPs regi.

Per Stig Møller

Ordförande för ministerrådet
(Miljöministrarna)

Lars Mathlein

Fungerande generalsekreterare

Behandling i London Dumping Convention av frågan om slutförvaring av radioaktivt avfall i förvar under havsbotten men med anslutning till land via en tunnel

Vid det trettonde konsultativa mötet i London Dumping Convention (LDC XIII) tog de kontraktsslutande parterna ställning till en rapport som behandlade frågan huruvida slutförvaring av radioaktivt avfall i förvar under havsbotten men med anslutning från land via en tunnel kunde betraktas som dumpning av avfall till havs enligt reglerna i LDC.

En juridisk expertgrupp inom LDC hade utarbetat en underlagsrapport där slutsatsen var att sådan deponering inte kunde betraktas som dumpning till havs enligt reglerna i LDC. En överväldigande majoritet av LDC XIII inklusive Danmark, Finland Norge och Sverige delade expertgruppens bedömning.

Sverige framhöll att möjliga utsläpp från slutförvar eller andra konstruktioner i berggrunden under sjöbotten och med direkt anslutning från land via en tunnel snarare borde uppfattas som utsläpp från en landbaserad källa och borde regleras i konventioner som reglerar sådana utsläpp.

Danmark och Nederländerna framhöll under behandlingen av frågan i LDC XIII att om nu inte slutförvaring av radioaktivt avfall i förvar under havsbotten men med kontakt från land via en tunnel kunde betraktas som dumpning enligt reglerna i LDC så borde sådana förvar regleras antingen genom att LDCs regler vidgades eller genom någon annan relevant internationell konvention.

Sverige framhöll att slutförvaring av radioaktivt avfall i förvar under havsbotten men med kontakt från land via en tunnel inte hade något gemensamt med dumpning till havs. Från vetenskapliga, konstruktions- tekniska eller driftstekniska utgångspunkter finns det däremot ingen principiell skillnad mellan underjordiska bergförvar placerade på land och sådana förvar under havsbotten men anslutna till land via en tunnel. Såväl konstruktion som drift av förvaren är densamma i båda fallen. De kontrollåtgärder som är nödvändiga för att uppnå ett från säkerhetssynpunkt fullgott förvar kan utföras på samma sätt oavsett var förvaren är placerade. Detta gäller t. ex kontroll av berget, de särskilt konstruerade barriärerna liksom kontroll av det avfall som är slutförvarat. Sverige framhöll att det därför inte var rimligt att tillämpa regler avsedda för sjöaktiviteter som dumpning till havs på aktiviteter eller konstruktioner vilka till sin natur är jämförbara med motsvarande landbaserade anläggningar.

Sammanfattningsvis ansåg Sverige att möjliga utsläpp från slutförvar eller andra konstruktioner i berggrunden under sjöbotten och med direkt anslutning från land via en tunnel snarare borde uppfattas som utsläpp från en landbaserad källa och borde regleras i konventioner som reglerar sådana utsläpp.

Ingen av de övriga kontraktsslutande parterna hade några ytterligare kommentarer.

Skriftlig fråga**angående eventuella kontrakt med upp-
arbetningsanläggningen i Dounreay i Skottland om
återanvändning och förvaring av kärnbränsleav-
fall**

(Svaret se s. 2593)

Till Sveriges regering

I Sverige finns två forskningsreaktorer. De är belagda till Studsvik. Liknande forskningsreaktor finns i Rise i Danmark. I Norge och Finland finns också forskningsreaktorer, men av en annan typ.

Enligt uppgifter från det svenska miljöministeriet är kvantiteten kärnbränsleavfall från sådana reaktorer liten jämfört med kärnavfall från vanliga kärnkraftsreaktorer, men mera svårhanterlig. Fram till år 1988 sändes kärnbränsleavfallet från forskningsreaktorerna till Savanna River i USA. Nu har anläggningen där stängts på grund av dåliga förhållanden, och enligt domstolsbeslut är det i USA numera förbjudet att ta emot kärnbränsleavfall från utlandet. Detta har medfört svårigheter för de stater, som har forskningsreaktorer. Kärnbränsleavfallet kan i vissa fall förvaras i några år i vederbörande länder, varefter valet står mellan det att stänga reaktorerna eller finna lösning på förvaringsproblemet.

Enligt uppgifter från NENIG (Northern European Nuclear Information Group) har den brittiska regeringen beslutat upphöra med finansiellt stöd till uppärbetningsanläggningen i Dounreay år 1997. Därför går man från uppärbetningsanläggningens sida nu ut och erbjuder sig att ta emot kärnbränsleavfall från forskningsreaktorer runt om i världen.

Enligt samma källa pågår för närvarande förhandlingar om att uppärbetningsanläggningen i Dounreay tar emot avfallet från forskningsreaktorerna i Studsvik. Enligt svenska miljödepartementet har saken dock ännu inte varit uppe i regeringen eller hos departementen till formell behandling. Departementet har vidare upplyst, att avfallet skulle kunna förvaras i Sverige i några år, men att det dock är att föredra att finna en framtidslösning i tid.

Det som inte minst är oroväckande för oss i detta sammanhang är, att

det kärnbränsleavfall som transporteras till Dounreay kommer till största delen att transporteras dit antingen havsvägen eller med flyg över rika fiskebankar, och ifall av olyckshändelse kunde avfallet spridas över stora områden bl. a. fiskebankarna runt Färöarna och Island.

De nordiska miljöministrarna protesterade i sin tid gemensamt mot byggandet av upparbetningsanläggningen i Dounreay och därför är det oacceptabelt om man från Sveriges sida kommer att sända kärnbränsleavfall dit.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

Kommer den svenska regeringen att ge anläggningen i Studsvik eller andra svenska anläggningar tillstånd att sända kärnbränsleavfall till upparbetningsanläggningen i Dounreay för återanvändning eller förvaring?

Reykjavík den 19 december 1990

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Svar från Sveriges regering, avgivet den 29 januari 1991

Hjörleifur Guttormsson har frågat om den svenska regeringen kommer att ge Studsvik AB eller andra kärntekniska anläggningar i Sverige tillstånd att sända kärnbränsleavfall till upparbetningsanläggningen i Dounreay, Skottland, för återanvändning eller förvaring.

För utförelse ur Sverige av använt kärnbränsle krävs tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen). Fråga om sådant tillstånd prövas av regeringen. Ansökan om tillstånd skall göras skriftligen och ges in till statens kärnkraftinspektion som med eget yttrande överlämnar ärendet till regeringen för beslut.

Någon ansökan om utförelse till Dounreay, Storbritannien, från Studsvik AB eller någon annan som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet i Sverige har inte lämnats in till kärnkraftinspektionen. Enligt uppgift från Studsvik AB är en sådan ansökan heller inte aktuell för deras del.

Jag vill dock redogöra för de krav som bör vara uppfyllda då tillstånd lämnas till utförelse på det kärntekniska området och vill först översiktligt redogöra för våra internationella förpliktelser.

Sverige har av hävd varit starkt engagerat i strävandena att hindra spridning av kärnvapen. Vi deltog aktivt i de förhandlingar som ledde fram till fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT). Fördraget utgör ett viktigt rättsligt och politiskt värn mot kärnvapenspridning. Det centrala i NPT är den både folkrättsligt och politiskt/moraliskt bindande utfästelse som anslutna icke-kärnvapenstater gör att inte skaffa

egna kärnvapen. Detta åtagande verifieras genom avtal med det internationella atomenergiorganet, IAEA, i Wien om kontroll (safeguards) av allt klyvbart material i all kärnteknisk verksamhet inom respektive land.

Genom anslutningen till NPT accepterar Sverige som köpare av kärnmaterial och tjänster sådana s.k. heltäckande safeguards som nämnts ovan. Som leverantörsländ är vi enligt NPT förpliktigade att kräva IAEA-kontroll av material eller utrustning som vi avser att leverera till ett icke-kärnvapenland innan tillstånd ges till utförelse från Sverige.

Sverige har även åtagit sig att följa de s.k. Londonriktlinjerna från år 1977, enligt vilka vi som exportör bl. a. ställer krav på fysiskt skydd av det material som exporteras samt på IAEA-kontroll vid överföring av klyvbart material, utrustning eller teknologi till icke-kärnvapenstater.

När det gäller kraven på fysiskt skydd så har en internationell konvention tillskapats som reglerar skyddet av internationella transporter av kärnämne, konventionen om fysiskt skydd av nukleärt material. Bestämmelserna syftar till att skydda sådana transporter mot obehörigt tillgrepp och åverkan. Flertalet europeiska stater liksom de för Sverige viktigaste handelspartnerna utanför Europa har biträtt konventionen.

Sveriges ambitioner i fråga om internationell kontroll av kärnenergi-verksamhet går emellertid längre än vad de internationella överenskommelserna föreskriver. Som en allmän princip för den svenska politiken härvidlag gäller att utförelsetillstånd till icke-kärnvapenstater endast lämnas om dessa har ratificerat NPT eller gjort minst motsvarande åtagande om IAEA-kontroll över all sin kärnenergi-verksamhet. Vid utförelse till kärnvapenstaterna måste garantier föreligga för fredlig användning av det som levereras.

Vid tillståndsprövning som rör utförelse av använt kärnbränsle eller kärnavfall så följer Sverige även IAEAs rekommendationer som gäller gränsöverskridande transporter av radioaktivt avfall (Code of Practice on the International Transboundary Movement of Radioactive Waste, GC (XXXIV/920). Det innebär bl. a. att Sverige bedömer det mottagande landets möjligheter att ta hand om det som förs ut från Sverige på ett från strålskyddssynpunkt och miljöskyddssynpunkt lämpligt sätt.

Härutöver sker i varje utförelseärende en allmänpolitisk prövning.

De principer som redogjorts för ovan regleras i kärntekniklagen där det i 3 § anges att kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på ett sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

När det sedan gäller transporter av radioaktivt material så regleras dessa förutom i nationell lagstiftning även av internationella och bilaterala överenskommelser. De internationella transportorganisationerna utfärdar regler för transport av farligt gods. Radioaktivt material utgör en klass av farligt gods. Reglerna gäller för internationella transporter i den utsträckning berörda länder är anslutna till respektive organisation.

Det internationella atomenergiorganet, IAEA, utfärdar de grundläggande rekommendationerna rörande säkerhet och strålskydd för transport av radioaktivt material. Genom att IAEAs rekommendationer kommit att utgöra grunden för såväl nationell lagstiftning som internationella överenskommelser gäller i stor utsträckning enhetliga regler världen över för transport av radioaktivt material.

När det gäller sjötransporter så har samtliga nordiska länder anslutit sig till 1974 års internationella konvention om säkerhet för människoliv till sjöss, den s.k. SOLAS-konventionen (International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974). I anslutning till SOLAS-konventionen gäller den s.k. IMDG-koden vilken innefattar föreskrifter beträffande konstruktion, utrustning och drift av fartyg som transporterar farligt gods samt beträffande klassificering, förpackning, märkning, dokumentation och stuvning av farligt gods, bl. a. radioaktivt avfall.

De nordiska länderna samarbetar när det gäller transporter av radioaktivt material inom den s.k. Nordiska Transportgruppen för Radioaktivt Avfall (NORTRAM). Huvudmän för NORTRAM är myndigheterna inom strålskydds- och kärnsäkerhetsområdet i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. NORTRAMs uppgifter är att

- genom samordning medverka till en gemensam nordisk tolkning och tillämpning av gällande internationella transportbestämmelser,
- utgöra ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte i frågor som rör transportsäkerhet,
- genom rådgivning och annan assistans vara de deltagande myndigheterna behjälplig inom transportsäkerhetsområdet,
- understödja strävanden för harmonisering och standardisering av procedurer och dokument som erfordras inom transportsäkerhetsområdet,
- sträva efter ett sam-nordiskt agerande i frågor rörande utveckling och ändring av internationella transportbestämmelser,
- skapa kontinuitet i det nordiska samarbetet inom transportsäkerhetsområdet.

De nordiska ländernas säkerhetsbestämmelser är baserade på IAEAs rekommendationer och ställer mycket höga krav på säkerhet vid transport av radioaktivt material.

Transporter av använt kärnbränsle sker, vad beträffar Sverige, uteslutande med fartyg till sjöss. Flygtransporter förekommer inte. De transportbehållare för använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som används i Norden uppfyller stränga säkerhetskrav och är underkastade kontroll av ländernas säkerhets- och strålskyddsmyndigheter. Använt kärnbränsle från forskningsreaktorer transporteras till destinationer utanför Norden i därför avsedda behållare.

Jag vill slutligen informera om att Sverige i IAEA tagit upp frågan om en internationell reglering när det gäller hantering och transport av bränsle till forskningsreaktorer. Vid generalkonferensen hösten 1990 framförde Sveri-

ge behovet av en långsiktig, internationellt accepterad lösning för slutligt omhändertagande av kärnavfall från forsknings- och testreaktorer. IAEA uppmanades att snarast ta upp denna fråga i det pågående arbetet med att utforma säkerhetsrekommendationer inom avfallsområdet (de s. k. RAD-WASS, Radioactive Waste Safety Standards). Sverige uppmanade också till ett ökat samarbete mellan leverantörer och användare av forsknings- och testreaktorer beträffande säker sluthantering av använt reaktorbränsle och avfall från verksamheten.

Stockholm den 29 januari 1991

Birgitta Dahl
Miljöminister

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående ungdomsarbetslösheten

Till Nordiska ministerrådet

Med stor förvåning och besvikelse har jag mottagit ministerrådets information om förberedelserna för ministerrådsförslag inför sessionen 1991 i Köpenhamn, där man meddelar att man inte avser att lägga fram förslag om ett nordiskt program mot ungdomsarbetslösheten. Nordiska rådets senaste session rekommenderade efter social- och miljöutskottets enhälliga förslag att ett sådant program borde komma till stånd.

Jag har sökt efterhöra om ungdomsarbetslösheten har minskat i Norden, men den synes tvärtom få en ständigt ökad omfattning. I t. ex. Danmark går 13–14 % av alla unga under 30 år arbetslösa. Under tiden fjärde kvartalet 1988 – tredje kvartalet 1989 har man haft över 50 000 arbetslösa under 25 år, och det innebär att 20 % av de arbetslösa är under 25 år. Också s. k. äldre unga mellan 25 och 29 år är hårt drabbade av arbetslöshet. I Sverige är antalet unga arbetslösa i starkt stigande.

Det är viktigt att arbetsmarknadspolitiken i Norden är inriktad på att så många unga är arbetslösa och att det får svåra sociala problem till följd, om man en längre tid måste ge bidrag i stället för jobb eller utbildning.

De fackliga organisationerna finner fortfarande att det finns ett starkt behov av speciella insatser i form av utbildning, praktik, speciella läroplatser eller flera arbetserbjudanden till unga arbetslösa m. m.

Jag anser att både den ökande ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna sett som en helhet och de erfarenheter man har av att lösa problemet med speciella insatser inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdena talar för att man i nordiskt samarbete bör göra en insats för att lösa detta allvarliga samhällsproblem.

Om ministerrådet trots rådssessionens uppmaning avstår från att göra en ordentlig insats på detta viktiga område, där Norden ofta varit förebild för andra länder, måste jag tolka det som att man inte har något emot att få lika hög ungdomsarbetslöshet som EG-länderna samt att man på detta område inte är intresserad av att hävda den nordiska modellen för välfärd och arbete.

Min fråga till Nordiska ministerrådet blir:

Vad är ministerrådets motiv för att undvika att främja det nordiska samarbetet på ett så vitalt område som kampen mot ungdomsarbetslösheten samt

anser inte ministerrådet att till den nordiska modellen för arbete och välfärd hör en låg andel unga arbetslösa som erbjuds arbete eller utbildning i stället för arbetslöshetsbidrag?

Stockholm den 8 januari 1991

Grethe Lundblad (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående insatser till skydd av miljön i Antarktis och Arktis**

Till Nordiska ministerrådet

Många känner oro inför en kommande miljöförstörande exploatering av de känsliga och för den globala forskningen omistliga resurserna vid jordklotets båda poler.

Förståelsen för det nödvändiga i såväl ett rigoröst miljöskydd beträffande Antarktis som av att skydda den sårbara och alltmera utsatta miljön på Arktis har vuxit. Inom ramen för Antarktisfördraget pågår för närvarande arbete med att utforma ett särskilt fördrag till skydd för Antarktis miljö. Det är naturligt att de nordiska länderna gemensamt verkar för att få fram en fördragstext och så snart som möjligt ratificera denna.

Vad gäller Arktis saknas en övergripande multinationell överenskommelse. Mellan berörda polarstater, dvs. de nordiska länderna, Sovjetunionen, Canada och USA, pågår diskussion om former för miljöskydd och miljösamarbete i Arktis. År 1989 hölls ett möte i Rovaniemi där man beslöt genomföra studier av miljöläget i Arktis, ett övervakningssystem och strategier för miljöåtgärder. Ett andra möte har hållits i Canada med deltagande av även representanter för urbefolkningarna. Ett tredje möte hålls i Sverige 1991.

Insatserna till skydd för miljön i de båda polarområdena måste förstärkas. Det är naturligt att de nordiska länderna på gemensam basis deltar i dessa diskussioner. Det förefaller också naturligt att de nordiska diskussionerna omfattar båda polerna.

På vilket sätt kan ministerrådet göra aktiva insatser för att ytterligare stärka det nordiska samarbetet för miljöskyddet i Antarktis och Arktis?

Stockholm den 31 januari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående stöd till handikappfamiljer

Till Nordiska ministerrådet

Social- och miljöutskottet har under året ägnat stor uppmärksamhet åt handikappfrågorna. Bl. a. har utskottet hållit ett seminarium om handikappades levnadsvillkor i Norden. På grundval av seminarieerfarenheten är inom utskottet ett särskilt program för handikappfrågor under utarbetande.

I rekommendation nr 33/1989/s om ökade insatser inom barn och familjepolitiken nämns under rekommendationspunkt 3 behovet att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl behöver av särskilt stöd.

Ministerrådet har i årets *C I* rapporterat om inledd eller pågående barn- och ungdomsforskning. I fråga om punkt 3 meddelas att Nordiska socialpolitiska kommittén har utvärderat förslag i rapporten "Nordisk forskning om børneomsorg" och avser satsa på ett projekt om problemutveckling och hänvisningspraxis för utsatta barn. Projektet skall vidare se på hur det går för barn som varit placerade utanför hemmet. Frågan om förebyggande i dagsinstitution och skola skall också ingå i övervägandena.

Det finns i detta sammanhang skäl att särskilt uppmärksamgöra stödet till familjer med handikappade barn, eller barnfamiljer med handikappade föräldrar.

Har stöd till familjer med handikappade barn, eller barnfamiljer med handikappade föräldrar, tagits med i åtgärderna i anledning av rekommendation nr 33/1989/s och hur har detta stöd utvärderats?

Stockholm den 28 januari 1991

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 39: e session angående handikappaspekter inom turismen

Till Nordiska ministerrådet

Den 13–16 mars anordnas på svenskt initiativ en EG-konferens ”Turism för alla” i London. Konferensen kommer att diskutera turistnäringens utmaningar för att möta handikappade turister.

I FN:s världsaktionsprogram för handikappade från 1982 sägs bl. a.

”Medlemsstaterna bör svara för att människor med funktionsnedsättningar får samma möjligheter till rekreation och fritidssysselsättning som andra medborgare. Hit hör möjligheten att besöka restauranger, biografier, teatrar, bibliotek osv. liksom att utnyttja semesteranläggningar, idrottsarenor, hotell, badstränder och liknande. Medlemsstaterna bör vidta åtgärder i syfte att undanröja alla hinder härvidlag. Turistbyråer, resebyråer, hotell, frivilliga organisationer och andra som organiserar fritidsaktiviteter eller resor bör erbjuda sina tjänster åt alla och inte diskriminera människor med funktionsnedsättningar. Detta innebär exempelvis att deras reguljära information till allmänheten också bör innehålla uppgifter om tillgängligheten till olika anläggningar osv.”

Ett program för nordiskt turistsamarbete antogs 1989. En av målsättningarna i programmet är att utveckla turistnäringen.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder, om några, har Nordiska ministerrådet vidtagit i anslutning till det nordiska turistprogrammet avseende verksamhetsåren 1990–93 med tanke på handikappade turisternas behov?

Stockholm den 1 februari 1991

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående handikappaspekter i EG-diskussionerna

Till Nordiska ministerrådet

I det nordiska samarbetet har den sociala dimensionen av hävd intagit en framträdande plats. Ett viktigt mål i kontakterna med EG är att hävda den nordiska synen på en höjd skyddsnivå för medborgarnas trygghet och hälsa.

Nordiska rådets social- och miljöutskott har vid olika tillfällen uppehållit sig vid värdet av den s. k. nordiska modellen som bör utgöra en stark utgångspunkt vid EG-diskussionerna. Utskottet har uttryckt att social- och hälsovårdssektorn måste arbeta för att de sociala hänsyn som utgör en viktig del av den nordiska modellen måste prioriteras vid ett utvidgat samarbete med EG.

Jag vill i detta sammanhang påminna om handikappades situation. I Världshälsoorganisationens (WHO:s) Europaprogram "Hälsa för alla år 2000" föreskrivs att "år 2000 skall människor med funktionshämningar ha fysiska, sociala och ekonomiska möjligheter som tillåter dem att leva ett kreativt, socialt och ekonomiskt tillfredsställande liv".

Frågan om handikappades ställning i samhället har vidare föranlett åtgärder inom FN. Bl. a. har ett världsaktionsprogram för handikappade antagits 1982 inför FN:s handikappår 1983–92 med ambitionen att åstadkomma jämlikhet och full delaktighet i samhällslivet för personer med handikapp.

Handikappades jämlikhet och fulla delaktighet förutsätter att de kan påverka sin situation och samhällsutvecklingen genom att använda fri- och rättigheter utan hinder genom funktionsnedsättning. Det är en demokratisk nödvändighet att i utveckling och samhällsplanering skapa tillgänglighet för alla så långt möjligt.

På vilket sätt har ministerrådet beaktat handikappaspekter i diskussioner och projekt om europeisk integrationsutveckling och vilka planer har man för framtiden rörande handikappfrågor i europeiskt perspektiv?

Stockholm den 4 februari 1991

Lena Öhrsvik (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående handikapporganisationerna som företrädare för konsumentgrupper**

Till Nordiska ministerrådet

Ett av målen i det nordiska samarbetsprogrammet på konsumentområdet avseende perioden 1990–93 är att främja konsumentinflytandet. Därvid avses samarbete mellan konsumentorgan, folkrörelser och näringsliv. Enligt programmet prioriteras särskilt konsumentinflytandet på standardiseringsområdet.

Handikapporganisationerna företräder en stor grupp konsumenter med särskilda behov, som bör beaktas i synnerhet ifråga om standardisering.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

På vilket sätt har handikapporganisationerna i de nordiska länderna involverats i det nordiska standardiseringssamarbetet och i övrigt i samarbetsprojekten på konsumentområdet?

Stockholm den 4 februari 1991

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående handlingsplanen mot cancer

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådets handlingsplan mot cancer fastställdes i juni 1989 mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendationer nr 19/1987 och nr 28/1989*.

I sitt betänkande i anledning av ministerrådsförslaget om en nordisk cancerhandlingsplan anförde social- och miljöutskottet att patient- och handikapporganisationerna bör involveras och kunna delta i arbetet med handlingsplanen. Social- och miljöutskottet har vidare, vid seminariet om Handikappades levnadsvillkor i Norden i oktober 1990 fått ytterligare bekräftat det stora värdet av en kontinuerlig dialog med "brukargrupperna".

I Sverige finns cancerpatienter bl. a. i följande handikapporganisationer: Bröstcancerföreningarnas riksorganisation (BRO), Svenskt förbund för stomiopererade (ILCO), Laryngförbundet samt Riksförbundet för blodsjuka (RFP). Laryngförbundet har en ny stor medlemsgrupp, glossektomera- de dvs. personer vars tunga opererats på grund av cancer, De glossektomera- rades situation är mycket bristfälligt kartlagd i Sverige och i övriga Norden.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

På vilket sätt har man i arbete med Nordiska handlingsplanen mot cancer tagit vara på de cancersjukas samlade kunskaper och synpunkter genom berörda handikapp- och patientorganisationer?

På vilket sätt har nordiska handlingsplanen mot cancer beaktat alla ovan nämnda gruppers behov?

Stockholm den 4 februari 1991

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående gemensam nordisk utlandsvård för psoriasis sjuka

Till Nordiska ministerrådet

År 1982 antog Nordiska rådet ett medlemsförslag som innebar att man borde utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk utlandsvård för psoriasis sjuka.

Ministerrådet tillsatte år 1987 en utredningsman. Situationen var då den att Sverige, Norge och Island hade organiserad utlandsvård på Kanarieöarna, Danmark i Israel och Finland utredde frågan.

En utredningsrapport förelades Nordiska ministerrådet 1989. Rapporten, som utarbetats i nära samarbete med berörda organisationer och myndigheter, innehöll två alternativa förslag till gemensam nordisk lösning av utlandsvården för psoriasis sjuka. Det första alternativet innebar att den dåvarande strukturen med nationella lösningar bibehölls, men att patienterna gavs ökad valfrihet att utnyttja researrangemang genom annat nordiskt land om detta passade vederbörande bättre.

I det andra alternativet föreslogs att en gemensam nordisk lösning skulle åstadkommas genom att det bildades ett samnordiskt aktiebolag med starkt patientkooperativt inslag. Bakom utredarens förslag stod psoriasisorganisationerna i samtliga fem nordiska länder.

Vid remissbehandlingen gick meningarna emellertid isär mellan vissa samhällsorgan. Eftersom enighet inte kunde uppnås kring förslaget föranledde det inte någon åtgärd från ministerrådets sida.

Sedan frågan om utlandsvård för psoriatiker senast behandlades i Nordiska ministerrådet har stora förändringar skett.

Svensk Utlandsvård AB (SUVAB) i vilket Landstingsförbundet i Sverige var majoritetsägare, har fr. o. m. 1 januari 1991 lagt ned sin verksamhet. Bolaget skötte, som tidigare nämnts, verksamheten på Kanarieöarna även för Norge och Island. I stället har norska HelseDirektoratet organiserat vård i egen regi på ön Lanzarote. Svenska Psoriasisförbundet har övertagit SUVAB:s verksamhet i Sverige. Det innebär att de vårdresor, som bekostas av Landstingen eller de sjuka själva, arrangeras av Svenska Psoriasisförbundet. Förbundet köper sedan alla arrangemang på Kanarieöarna av HelseDirektoratet, utom flyg. Enligt uppgift kommer norska HelseDirektoratet även att få sköta verksamheten på Island.

På grund av utvecklingen i mellersta Östern har Danmark sedan slutet av hösten 1990 stora svårigheter att upprätthålla sin utlandsvård.

För Finlands del gäller att utlandsvården fortfarande inte givits en permanent form.

Med anledning av utvecklingen vill jag fråga om Nordiska ministerrådet är berett att ta några nya initiativ i syfte att få till stånd en fungerande utlandsvård för psoriasissjuka på basis av samnordisk lösning?

Stockholm den 1 februari 1991

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna

Till Nordiska ministerrådet

På mötet mellan social- och miljöutskottet och miljöministrarna i Mariehamn den 13 november 1989 angående medlemsförslag om export av avfall, uttalade miljöministrarna att "målsättningen måste vara att varje land tar ansvar för sitt eget miljöfarliga avfall". Dessutom påpekades det från regeringssidan, att Baselkonventionen inte innebär förbud mot avfallsexport, men att "de länder som så önskade kunde ansluta sig till en 'förbudsklubb' och mellan sig tillämpa striktare regler än konventionen som helhet".

Trots denna målsättning sker det fortfarande en betydande handel och utväxling av farligt avfall mellan de nordiska länderna, och man ser ännu inget slut på hanteringen. Den svenska och den norska regeringen ingick den 27 september 1990 ett avtal om etablering av ett gemensamt bolag. Bolaget skall ansvara för byggandet av en ny termisk behandlingsanläggning i Norge samt utväxling av miljöfarligt avfall mellan de två länderna. I avtalets paragraf 1 understryks det således, "att även om målsättningen är att minska bildandet av miljöfarligt avfall, måste behandlingskapaciteten ökas betydande inom överskådlig framtid".

Bortsett från att transporten av miljöfarligt avfall i sig utgör ett väsentligt miljöproblem, kommer förbränningsanläggningen att ge en produktion av giftig aska och slagg på upp till 10 000 ton/år. Dessa förbränningsrester måste slutdeponeras för all framtid.

Slutligen underminerar avfallsexport incitamentet att genomföra en avfallsreduktion genom införandet av renare teknologi. Det faktum, att bolaget i paragraf 2 i avtalet "skall drivas på fullständigt kommersiell basis" kan dessutom leda till en press att upprätthålla bestämda avfallsmängder för att säkra förräntningen av bolagets investeringar.

Mot denna bakgrund ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder kommer Nordiska ministerrådet att vidta för att garantera målsättningen att varje nordiskt land skall ta ansvar för sitt eget miljöfarliga avfall?

Stockholm den 4 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående europeisk integration och nordisk alkoholpolitik

Till Nordiska ministerrådet

Begrunnelse

Danmark har de siste fem årene hatt en regel som sier at man kan ta med seg høyst 10 liter øl hjem til Danmark etter et kortvarig besøk i Tyskland, den såkalte 48-timers regelen. I følge EF-domstolens avgjørelse i desember i fjor må Danmark fjerne denne regel, den er traktatstridig.

EF-kommisjonen presenterte forøvrig i september 1990 et nytt forslag til punktskatter for alkoholholdige drikkevarer. Forslaget innebærer at reisende skal få kjøpe varer for personlig forbruk til lokale skatte- og avgiftssatser og føre dem inn i sitt hjemland uten ekstra skattepålegg.

På et seminar i Sverige den 12. september i Stockholm, arrangert av Centralforbundet for alkohol- og narkotikaopplysning m. fl. ble det fra en representant fra de svenske socialmyndighetene uttalt at det på litt sikt nok vil forekomme en harmonisering av skatte- og avgiftsnivået for alkoholholdige drikkevarer i EF-Efta-området.

I Norge har handelsministeren uttalt i Stortinget at det er en klar forutsetning for EØS-forhandlingen at en kommende EØS-avtale ikke må undergrave Norges muligheter for å føre en selvstendig alkoholpolitikk. Bl. a. skal det norske vinmonopolets enerett til salg til forbruker fortsatt kunne bestå.

Ser vi imidlertid på hva Nordisk Ministerråd sier i sin årsberetning for 1990 (*CI 1990*), foreligger det der et signal om en mulig endring i kontrollen med omsetning av alkohol i Norden. Der heter det: "Den europeiske integrasjonen kan gjøre det nødvendig å endre på den nordiske alkoholkontroll".

Ut fra de, til dels sprikende uttalelser som foreligger finner jeg grunn til å stille følgende spørsmål:

Vil Nordisk Ministerråd arbeide for at de respektive nordiske land i en framtidig EØS-avtale fortsatt kan beholde sin nåværende alkoholpolitikk?

Oslo, 5. februar 1991

Svein Alsaker (KrF)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående fordonstekniskt samarbete**

Till Nordiska ministerrådet

År 1989 rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet (*rek. 26/1989*) att förbättra det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna och ge det större genomslagskraft. Ministerrådet uppmanades vidare att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

I meddelandet över rekommendationen till årets session saknas en redogörelse för vad som gjorts för att öka genomslagskraften nationellt av regler som man kommit överens om på nordisk nivå. Ministerrådet redovisar att man inom EG har intensifierat sitt arbete med att åstadkomma gemensamma bestämmelser på det fordonstekniska området. Genom Danmarks medlemskap i EG och övriga nordiska länders strävanden att så långt som möjligt harmonisera sina bestämmelser med EG anser ministerrådet att harmoniseringssträvandena på detta område bör bedrivas mot denna bakgrund.

I kommunikationsutskottets betänkande som låg till grund för rekommendationen betonades att hänsynstaganden till strävandena inom EG inte skulle få betyda att man inom Norden enbart avvaktar beslut inom EG och sedan kopierar dem. En nordisk harmonisering skulle i stället enligt utskottet påverka utvecklingen inom EG och måste därför ligga ett steg före EG både ur tids- och kvalitetsmässigt hänseende.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att det nationella genomförandet av nordiska överenskommelser om fordon skall förbättras?
2. Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att genom ett nordiskt samarbete påverka de internationella reglerna om fordon?

Stockholm den 5 februari 1991

Olle Östrand (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående Nordplus**

Till Nordiska ministerrådet

Syftet med Nordplus är att främja utbytet av studenter och lärare inom ramen för nätverk mellan universitet och högskolor i Norden. Intresset för Nordplus-utbytet är stort och målsättningen om att ställa 900 stipendier till förfogande har uppnåtts.

Ett av villkoren för att Nordplus-stipendier skall kunna utgå är att ett samarbetsavtal föreligger mellan de berörda institutionerna. Detta är en avgörande nackdel som utestänger många studerande och lärare från utbytet. Detta har även påtalats av Nordiska rådet i *rekommendation nr 46/1989* där ministerrådet i en av punkterna uppmanas att arbeta för att det ges möjlighet för individuella ansökningar om Nordplus-stipendier oberoende av de berörda institutionernas intresse i att delta.

Enligt ministerrådets meddelande över denna rekommendation till årets session har en expertgrupp framlagt en rad förslag som tar sikte på att öka flexibiliteten och förbättra Nordplus.

Mot denna bakgrund önskar jag ställa följande fråga:

Avser ministerrådet att förbättra Nordplus genom att undanröja kravet på samarbetsavtal och möjliggöra individuella ansökningar om Nordplus-stipendier?

Stockholm den 5 februari 1991

Ylva Annerstedt (fp)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm**

Till Nordiska ministerrådet

Frågan om att klassificera färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm som s. k. lång rutt har diskuterats i Nordiska rådet vid flera tillfällen.

1989 beviljades förbindelsen Ystad–Rönne status som lång rutt och fick därmed möjligheter till tax-free-försäljning ombord. Förbindelsen mellan Simrishamn och Allinge har dock inte fått samma status vilket gjort att konkurrensförhållandena snedvridits.

I svar på en skriftlig fråga redovisade den danska regeringen i juni 1990 att man avslagit ansökan om status som lång rutt för färjeförbindelsen Allinge–Simrishamn eftersom man inte funnit att huvudändamålet med färjerutten varit att upprätthålla trafik i sedvanlig ordning.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Vilken är den danska regeringens definition på ”trafik i sedvanlig ordning”, dvs. vilka krav ställer den danska regeringen på färjeförbindelsen Allinge–Simrishamn för att den skall kunna få status som lång rutt?

Stockholm den 5 februari 1991

Wiggo Komstedt (m)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående följderna av en fast Öresundsförbindelse för Östersjöområdet och speciellt för de baltiska länderna

Till Nordiska ministerrådet

Ett av Nordiska rådets mest uppmärksammade och långlivade ärenden har varit frågan om en fast Öresundsförbindelse. Förhandlingar förs fortlöpande mellan Danmark och Sverige. Av årets ministerrådsberättelse framgår att ytterligare undersökningar av bl. a. miljökaraktär företagits på såväl dansk som svensk sida och att förhandlingarna väntas avslutade i början av 1991.

Vi vet att Östersjön är ett nästan stillastående hav med stora föroreningsproblem. Om inte ett litet saltvattenstillflöde kunnat ske genom de danska sunden – till 70% genom Stora Bält enligt dokumentationen vid Nordiska rådets havsföroreningskonferens 1989 – skulle Östersjön för länge sedan förvandlats till en enorm sötvattensjö.

Vi vet också att passagerna till Östersjön utmärks av trösklar, vilket innebär att bara vid riktiga stormar kan stora saltvatteninbrott äga rum.

Vi känner numera alla till problemet med syrefria havsbottnar. Tillförseln av friskt syresatt saltvatten står dessvärre inte i någon proportion till bildandet av syrefria områden i Östersjön, det allvarligaste hotet mot Östersjöns överlevnad.

I årtal har hoten mot Östersjöns miljö inrapporterats. De senaste åren har också de allvarliga miljöhoten i de baltiska länderna uppmärksamats. Stora ansträngningar har gjorts och görs, inte minst på det samnordiska planet, för att förbättra Östersjömiljön. Stora ansträngningar görs också, inte minst vid denna session, för att kunna erbjuda baltländerna bistånd.

Det finns skäl att koppla samman dessa frågor och fråga sig vilka ytterligare påfrestningar på den redan hårt belastade Östersjömiljön som tillkosten av en Öresundsbro skulle innebära, särskilt för de baltiska länderna.

Hur har ministerrådet beaktat följderna av en fast Öresundsförbindelse för Östersjöområdet och speciellt för de baltiska länderna?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående föroreningen av Idefjorden***Till Norges regering*

Under en följd av år har gränsvattnen mellan Norge och Sverige förorenats till följd av utsläpp på den norska sidan. Rådsmedlemmar har också under en följd av år uttryckt sin oro över situationen särskilt i Idefjorden, där industriutsläppen fått fortgå en lång tid.

Som svar på min fråga i ämnet vid förra sessionen upplystes från den norska regeringens sida att cellulosafabriken vid Saugsbruksforeningen, som är den stora förorenaren i området, skulle få fortsätta driften fram till den 1 juli 1992. Därefter skulle den nedläggas och ersättas med en ny och miljövänligare pappersmaskin.

Enligt rykten i svenska massmedia under hösten skulle detta emellertid kunna komma att ske tidigare. Så antydde också av miljöminister Kristin Hille Valla i hennes svar på min fråga.

Idefjorden är idag en död fjord. Det är därför av största vikt att den nuvarande hårt förorenande anläggningen snarast ersätts med en ny, mera miljövänlig sådan.

Vid vilken tidpunkt, så snart som möjligt, kan en ny miljövänlig pappersanläggning installeras i Idefjorden?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående säker arbetsmiljö vid graviditet**

Till Nordiska ministerrådet

Ministerrådet har i årets meddelelse om *rekommendation nr 18/1980* angående arbejdsmiljøresici i forbindelse med graviditet m. m. oplyst, at man har igangsat et projekt, som skal søge at nå frem til fælles nordiske kriterier for, hvornår et kemisk produkt kan mistænkes for at være reproduktionsskadelig i arbejdsmiljøet. Derefter skal en nordisk liste over mistænkte reproduktionsskadelige kemiske produkter udarbejdes.

Ministerrådet har endvidere meddelt, at genetiske skader og fosterskader p. g. a. arbejdsmiljøet er taget frem som et særligt prioriteret område i forslaget til nyt samarbejdsprogram på arbejdsmiljøområdet for perioden 1990–93.

Jeg hilser med tilfredshed, at ministerrådet prioriterer dette arbejde, og social- og miljøudvalget har da også på den baggrund foreslået rekkommendationen afskrevet, da der nu synes at være god gang i sagen. Alligevel mener jeg, at der er grund til at stille følgende spørgsmål:

Hvad agter ministerrådet konkret at gøre for at sikre arbejdsmiljøet for de gravide? Hvilke produkter vil man "sortliste"? Hvornår vil det ske?

København, den 5. februar 1991

Lilli Gyldenkilde (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående arbetstid för småbarnsföräldrar**

Till Nordiska ministerrådet

På baggrund af Nordisk Råds *rekommendation nr 15/1987* angående erfaringsudveksling om arbejdstidsspørgsmål, som særligt pointerede småbørnsforældres behov, har ministerrådet ladet udarbejde rapporten "Hvad koster et barn — i tid?" (NORD 1990:91). Rapporten indeholder en sammenstilling og sammenligning af statistiske oplysninger om arbejdstidsforhold og tidsanvendelse i børnefamilier i Danmark, Norge och Sverige.

En af rapportens konklusioner er, at fremtidige velstandsstigninger (også) skal komme til udtryk i form af kortere arbejdstid. Materialet viser, at børnefamilierne i forhold til andre dele af befolkningen føler sig tidspressede og føler at arbejdstiden fylder for meget. En del af de spurgte kvinder siger, at de ønsker kortere arbejdstid, og at de er villige til at betale for det med lønnedgang.

Problemet med en for lang arbejdstid er et særligt problem for børnefamilierne. Småbørnsforældrene i alle landene prioriterer da også en kortere arbejdsuge højt og kræver, at det specifikt sker ved en nedsættelse af den daglige arbejdstid.

På den baggrund vil jeg gerne stille ministerrådet følgende spørgsmål:

Hvilke konkrete skridt agter ministerrådet at tage i anledning af konklusionerne i rapporten "Hvad koster et barn — i tid?" om børnefamiliernes tidsanvendelse i Norden?

København, den 5. februar 1991

Lilli Gyldenkilde (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående deponering av radioaktivt avfall under havsbotten via tunnel från land

Till Nordiska ministerrådet

I spørgsmål nr E 14/91, har Margrete Auken spurgt om Nordisk Ministerråd til Pariskommissionen og Helsingforskommissionen vil forelægge et forslag om forbud mot deponering af radioaktivt affald under havbunden gennem skakter fra land.

Til dette klare spørgsmål er der kommet et meget uklart svar fra Ministerrådet, som reelt alene fortæller, at "enligt de nordiska ländernas uppfattning regleras således eventuella utsläpp från sådana slutförvar som avses i frågan genom internationella konventioner".

Når Ministerrådet taler om "eventuella utsläpp" synes man dermed at lade det stå åbent om der overhovedet er behov for at regulere denne deponeringsform internationalt. Den brede henvisning til "internationella konventioner" lader det derudover stå åbent hvor deponering af atomaffald via tunnel fra land i givet fald skal reguleres efter Ministerrådets mening.

Helsingforskonventionen nævnes som en mulighed forudsat at denne konvention i forbindelse med den nu pågående revision udvides til at omfatte de kontraherende parters indre farvande. Pariskonventionen nævnes som en anden mulighed. Derudover nævnes det, at de nordiske lande mener, at der er behov for en global konvention for landbaseret havforurening.

Ministerrådet fortæller imidlertid ikke hvorvidt de nordiske lande mener, at der er et aktuelt behov for at regulere deponering af atomaffald under havbunden via tunnel fra land indenfor disse konventioner eventuelt i form af et forbud mod denne deponeringsform.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for at deponering af atomaffald under havbunden via tunnel fra land eksplicit nævnes, som en kilde til havforurening, samt forbydes i den reviderede Helsingforskonvention, den reviderede Pariskonvention, samt i en eventuel global konvention om landbaseret havforurening?

København, den 5. februar 1991

Lilli Gyldenkilde (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående export av miljöfarligt avfall till länder utom Norden**

Till Nordiska ministerrådet

I spørgsmål nr *E 13/91*, har Margrete Auken spurgt om Nordisk Ministerråd vil tage skridt til at forbyde al eksport og import af miljøfarligt affald, inklusiv radioaktivt affald, mellem de nordiske lande indbyrdes og fra Norden til resten av verden.

I sit svar siger Ministerrådet klart, at ikke alene påtænker man ikke at indføre forbud mod export og import af miljøfarlig affald mellem de nordiske lande indbyrdes, men selv export af miljøfarligt affald til lande udenfor Norden er i visse tilfælde nødvendigt.

Det tilføjes i den forbindelse, at ”tillstånd till export ges endast om det visats att avfallet kommet att omhändertas på ett sätt som ur miljöskyddssynpunkt skulle ha varit godtagbart i det exporterande nordiska landet”.

Det oplyses ikke hvilke typer af miljøfarligt affald, som nordiske lande eksporterer til lande udenfor Norden, og hvorfor sådan en eksport er nødvendig. Det oplyses heller ikke hvordan affaldseksporterende nordiske lande kan garantere, at dette affald behandles på en måde som lever op til miljønormer for affaldshåndtering i det pågældende nordiske land.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd oplyse hvilke typer miljøfarligt affald eksporteres til lande udenfor Norden og hvordan det sikres, at affaldet behandles på en måde svarende til eksportlandets miljøkrav?

København, den 5. februar 1991

Lilli Gyldenkilde (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående planerna för etablering av en fast Öresundsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö**

Till Nordiska ministerrådet

Planerne om at etablere en fast Øresundsforbindelse er vidt fremskredne. Efter det seneste møde mellem den danske trafikminister og den svenske kommunikationsminister i januar i år sigtes der efter en regeringsaftale, som kan præsenteres i de respektive parlamenter i april 1991.

En fast Øresundsforbindelse i form af en kombineret vej- og togbro mellem København og Malmø – en såkaldt KM 4.2 løsning – skulle, ifølge meldingen fra det dansk-svenske ministermøde, kunne være en realitet i 1998 eller 1999.

Der har igennem årene været iværksat en række fælles dansk/svenske udredninger om faste forbindelser over Øresund. Ifølge den seneste udredning fra 1989 (SOU 1989: 4) vil en KM 4.2 løsning have fordele trafikøkonomisk, mens en boret jernbanetunnel mellem København og Malmø – en såkaldt KM 0.2 løsning – vil være mest fordelagtig ud fra et miljømæssigt synspunkt.

Udredningen fra 1989 (SOU 1989: 4) påpeger, ligesom udredningen fra 1987 (SOU 1987: 42), at en fast forbindelse i form af en KM 4.2 løsning uden kompenserende udgravninger vil medføre problemer for vandgenestømningen i Øresund og dermed for Østersøens miljø.

Den danske regering vil ifølge oplysninger fra det danske trafikministerium i slutningen af februar 1991 offentliggøre en samlet miljørapport vedrørende konsekvenser af en fast Øresundsforbindelse. Dette omfattende materiale er det således hensigten at give parlamenter og offentlighed mindre end to måneder til at vurdere.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Har Nordisk Ministerråd overvejet de miljømæssige konsekvenser af en fast Øresundsforbindelse i form af en KM 4.2 løsning, og vil Nordisk Ministerråd få mulighed for at vurdere dette projekt inden en regeringsaftale indgås mellem den danske og svenske regering?

København, den 5. februar 1991

Lilli Gyldenkilde (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående alkoholkonsumtionen i Norden

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet rekommenderade 1989 ministerrådet att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO:s) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

Social- och miljöutskottet anförde i sitt betänkande bl. a. att WHO:s målsättning kunde beaktas i ett nordiskt samarbetsprogram i form av konkreta projekt.

Det råder utbredd enighet om skadorna och olycksriskerna som försakas av alkoholkonsumtionen. Bl. a. har WHO påvisat ett klart samband mellan totalkonsumtionen och alkoholrelaterad sjuklighet och dödlighet, att alkoholkonsumtionen ökat markant i de flesta europeiska länder de senaste 25 – 30 åren och att en restriktiv alkoholpolitik har en betydande positiv effekt på folkhälsan, på den alkoholrelaterade brottsligheten m. m. Under de senaste åren har man också inom Internationella arbetsorganisationen (ILO) på nordiskt initiativ uppmärksammat de problem som alkoholmissbruket skapar i arbetslivet.

Alkoholfrågorna ingår som ett prioriterat område i det samarbetsprogram som de nordiska social- och hälsovårdsministrarna fastställde 1988. Begränsning av alkoholkonsumtionen är också ett högt prioriterat område inom Nordiska rådets social- och miljöutskott. Vid utskottets möte med de nordiska social- och hälsovårdsministrarna den 14 november 1990 i Helsingør meddelades emellertid – till utskottets uttalade besvikelse – att inga förutsättningar fanns för att utarbeta ett nordiskt tidsbestämt handlingsprogram.

Det kan inte nog upprepas att många människor har stora bekymmer med sitt alkoholmissbruk. En stor del av våra vårdplatser upptas av alkoholrelaterade skador hos patienterna. Särskilt illa ställt är det inom den psykiatriska vården, där en stor andel av patienterna har svåra alkoholproblem. Många människor drabbas av sjukdomar orsakade av ett omfattande alkoholmissbruk. Vi har massor med mänskliga tragedier i de här spåren.

Det klara sambandet mellan bruk och missbruk talar för konkreta insatser. Det finns starka skäl att på gemensamt nordiskt plan vidta samlade aktiva åtgärder för att komma tillrätta med vårt största sociala och medicinska problem i Norden.

Mot bakgrund av det ovannämnda vill jag rikta följande frågor till ministerrådet:

Vilka aktiva insatser avser ministerrådet att göra för att uppfylla WHO:s målsättning om en 25%-ig sänkning av alkoholkonsumtionen till år 2000?

Avser ministerrådet vidta någon åtgärd för att uppfylla Nordiska rådets enhälligt antagna *rekommendation nr 35/1989/s*?

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att de enskilda nordiska länderna skall slå vakt om en socialt inriktad alkoholpolitik?

Stockholm den 5 februari 1991

Elver Jonsson (fp)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående beskattning av pensionerna för återvändande invandrare**

Till Sveriges regering

I samband med skattereformen och pensionshöjningarna i Sverige beslutade man att från och med januari 1991 också höja beskattningen av pensioner för alla som bor utomlands genomgående till 25%. Höjningen gäller oavsett storleken på pensionen alla utlänningar, som arbetat i Sverige före sin återvandring. Före skattehöjningen betalade återvändande invandrare ca 10% skatt på sina pensioner. Även om pensionerna gick upp vid årsskiftet, får många mindre pengar i handen än i slutet av förra året. De som återvänt till Finland i pensionsåldern har varit förvånade över att de inte alls blivit informerade om skatteändringen.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till den svenska regeringen:

Tänker den svenska regeringen vidta åtgärder för att tillrättalägga beskattningen av pensioner för personer som arbetat i Sverige och som flyttat utomlands?

Helsingfors den 1 februari 1991

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående problemen i sverigefinnarnas hemspråksundervisning**

Till Sveriges regering

I nordiska kulturavtalet har inskrivits principen om att nordiska elever har i de nordiska länderna rätt att få undervisning på sitt modersmål. Därutöver har i det s. k. riktlinjeavtalet om samarbetet i invandrarfrågor från 1986 enats om principen att "det finska språket skall ges en starkare ställning i det svenska samhället".

Dessa principer kan motvieras med att finländarna utgör den största invandrargruppen i Sverige. Den är inte sporadisk eller uppkommen under senare år, utan ett faktum vars uppkomst härstammar från historien sedan flera sekel tillbaka. Detta bevisas bl. a. av ortnamnsmaterialet med finskt ursprung. Det finska språket är också ett nordiskt språk.

I Finland har man på sista tiden oroligt lagt märke till den svenska regeringens åtgärder som i praktiken syftar till att hindra andra generationens sverigefinländare att få hemspråksundervisning. I den nya budgetpropositionen har anslaget för hemspråksundervisning föreslagits minskas med hälften från det nuvarande alltså till 300 milj. kronor.

I samband med integrationen i Europa hamnar undervisningen av små språk i skymundan när de stora språken får all uppmärksamhet. Även i Finland har undervisning av minoritetsspråk varit uppe till diskussion. Det har föreslagits att undervisningen i svenska görs frivillig för att eleverna skulle beredas mera utrymme och flera alternativ att studera stora språk. Nyligen fattade dock riksdagen beslut om att undervisningen i svenska i fortsättningen skall vara ett obligatoriskt läroämne i den finska skolan.

Jag ställer följande fråga till vederbörande statsråd:

Hur skall man i Sverige se till att hemspråksundervisningen för den största språkliga minoriteten, sverigefinnarna, bibehålls enligt intentionerna i nordiska kulturavtalet?

Helsingfors den 1 februari 1991

Marjatta Väänänen (Kesk.)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående sverigefinska elevers modersmåls/hemspråksundervisning

Till Sveriges regering

Sveriges regering har i sin proposition 1990/91: 18 angående ansvaret för skolan föreslagit att grunden för beräkningen av kommunernas statsbidrag för hemspråksundervisning och undervisning i svenska som andra språk skall ändras så att kriteriet blir andelen barn i skolpliktig ålder med minst en förälder född i utlandet. Även resursfördelningen kommer att ändras och enligt regeringens krispaket från den 6 november kommer kostnaderna för hemspråksundervisningen och undervisning i svenska som andra språk att minska.

Även riksrevisionsverket föreslår i sin rapport om användning av bidrag avsedda för hemspråksundervisning och undervisning i svenska som andra språk, att dessa undervisningsformer i framtiden bör anordnas i större grupper och utanför ordinarie lektionstid.

Om ovannämnda proposition blir antagen och riksrevisionsverkets förslag blir vägledande för planeringen i framtiden kommer detta att innebära att sverigefinska elevers rättigheter att studera sitt modersmål/hemspråk i grundskolan avsevärt försämrats.

En försämring av nu gällande regler kan inte vara förenlig med andan i det nordiska avtalet om kulturellt samarbete, där man utfäster sig att söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på hans modersmål. Det finns i dag ca 120 000 finska medborgare i Sverige.

Denna oro har även kommit till uttryck bland de sverigefinska intresseorganisationerna bl. a. i sverigefinska samrådsdagar, som är en sammanslutning av 24 organisationer och institutioner. Sverigefinska samrådsdagar har även vänt sig till Nordiska rådet och bett om en granskning av propositionens förenlighet med gällande avtal.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till Sveriges regering:

På vilket sätt har Sveriges regering för avsikt att beakta förpliktelserna som det nordiska avtalet om kulturellt samarbete (1971-03-15) ålägger undertecknarna, då reformerna i proposition 1990/91: 18 angående ansvaret för skolan genomförs?

Helsingfors den 5 februari 1991

Mirja Ryyänen (Kesk.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående nordiska språkkonventionens tillämpning i Sverige***Till Sveriges regering*

Den nordiska språkkonventionen, som trädde i kraft den 1 mars 1987, innebar ett stort steg framåt för ett konkretiserat nordiskt samarbete. Konventionen syftar till att göra det lättare för nordiska medborgare att använda sitt eget språk inom Norden. En nordisk medborgare skall, enligt konventionen, vid behov kunna använda sitt modersmål vid kontakten med myndigheter i ett annat nordiskt land. De språk som omfattas av konventionen är danska, finska, isländska, norska och finska.

Enligt artikel 8 i konventionen förbinder sig de nordiska länderna att var och en utse en myndighet vars uppgift är att följa tillämpningen av språkkonventionen i respektive land.

Den finskspråkiga befolkningen utgör en speciellt stor grupp i Sverige. Det är därför av särskilt intresse att få kännedom om hur Sverige har följt upp konventionens bestämmelser.

Med hänvisning till det ovan sagda vill vi ställa följande fråga till Sveriges regering:

Hur har uppföljningen av språkkonventionens bestämmelser genomförts i praktiken i Sverige på såväl riks- som kommunal nivå?

Helsingfors den 5 februari 1991

Gustav Björkstrand (SFP)

Mats Nyby (SDP)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående samarbetet mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen för bekämpning av brottslighet

Till Nordiska ministerrådet

Möjligheterna att röra sig friare mellan Norden och Sovjetunionen samt ländernas ekonomiska relationer har skapat ett mera omfattande verksamhetsfält också för den organiserade brottsligheten. Det finns tydliga tecken på att den organiserade brottsligheten opererar relativt fritt i riktning mot Norden, och speciellt i Finland. Verksamheten idkas delvis med lokala brottslingar, delvis genom att nya "marknadsområden" erövrar. Vad beträffar den ekonomiska brottsligheten, finns det antydningar om illegal trafik i motsatt riktning.

De nordiska länderna saknar ett tydligt samarbete med Sovjetunionens myndigheter när det gäller att bekämpa brottslighet. Ifall överenskommelsen om handräckning mellan polismyndigheter och de nordiska polismyndigheternas kontaktkanaler utsträcktes till att omfatta Sovjetunionen, skulle situationen bli avsevärt bättre.

Kontroll av visumpliktiga utlänningar på basen av det nordiska passavtalet (s. k. U-kort) ger en möjlighet att övervaka professionella brottslingar. Avtalet iakttas dock inte enhetligt i Norden, och i sin nuvarande form är avtalet inte till nytta i denna situation.

Med hänvisning till det ovan anförda ställer jag följande fråga:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att förebygga brottsligheten mellan Norden och Sovjetunionen?

Helsingfors den 5 februari 1991

Sauli Niinistö (Kok.)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående handikapporganisationernas representation i de olika medicinsk-etiska råden

Till Nordiska ministerrådet

Såväl i Nordiska rådet, i nationella fora som i den allmänna debatten diskuteras etiska frågor från olika synvinklar. Frågan om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention prövas i rådet för närvarande. Nordiska ministerrådet har ett bioteknologiskt samarbetsprogram för åren 1988–97, och ett nordiskt utskott för etik.

De flesta nordiska länderna har centralt upprättade (medicinsk-etiska) råd med uppgift att från etiska utgångspunkter bevaka frågor som är särskilt känsliga för människans integritet. Dessa råd har representation från olika grupper i samhället, bland annat forskare och lekmän.

Inom handikapprörelsen i de nordiska länderna diskuteras etiska frågor därför att personer med funktionsnedsättningar berörs av diskussionerna. De deltar i debatten såväl individuellt som genom sina organisationer. Etiska frågeställningar kom upp också på social- och miljöutskottets seminarium om handikappades levnadsvillkor i Norden i oktober i fjol.

Jag vill ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

På vilket sätt företräds handikapporganisationerna i de olika medicinsk-etiska råden i de nordiska länderna och i arbetet med det nordiska samarbetsprogrammet för bioteknologi?

Helsingfors den 5 februari 1991

Sinikka Hurskainen (SDP)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående åtgärder för att bemästra den omfattande invandring som eventuellt inriktas från Östeuropa till de nordiska länderna**

Till Nordiska ministerrådet

Man kan tydligt se att invandringen i dagens Europa håller på att ändra sin natur. Integrationen och välståndet i Europa inriktar flyttning rörelsen så att den högt utbildade yrkeskunniga arbetskraften flyttar fram och tillbaka. Å andra sidan har bl. a. en sträng inställning till importen av arbetskraft ökat antalet invandrare som kommer illegalt.

Den ekonomiska och politiska brytningen i Östeuropa kan orsaka flyttningstryck, som kan leda till problem på arbetsmarknaden i mottagarländerna. Enligt uppgifter i pressen kommer exempelvis från Leningradområdet 30–40 000 människor att försöka komma till Finland så snart Sovjetunionens nya passlag träder i kraft. Enligt andra pressuppgifter finns det i Sovjetunionen 10–20 miljoner människor som är villiga att flytta till Västeuropa. Sådana flyttningstryck leder oundvikligen till frågan: Har länderna i Västeuropa förutsättningar för att ta emot så stora invandarmängder.

Med hänvisning till det ovan anförda ställer jag till Nordiska ministerrådet följande fråga:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit eller avser att vidta för att bemästra den omfattande invandring som eventuellt inriktas från Östeuropa till de nordiska länderna?

Helsingfors den 5 februari 1991

Sinikka Hurskainen (SDP)

Fråga**vid 39:e sessionen angående ökat samarbete inom råvaru- och varuförsörjning samt energiförsörjning för att minska sårbarheten i krislägen**

Till Nordiska ministerrådet

Sommaren 1986 slöt de norska och svenska regeringarna ett s. k. kris-handelsavtal för att säkerställa utbyte av vissa varor i internationella krislägen. Denna typ av samarbete bör kunna breddas till att omfatta alla nordiska länder eller åtminstone flera och dessutom bör det successivt kunna göras alltmer täckande.

Vilket samarbete har man idag mellan de nordiska länderna och vilka eventuella planer har man på om ökat samarbete för att minska sårbarheten när det gäller råvaru- och varuförsörjning samt energiförsörjning?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid 39:e sessionen angående utvidgat samarbete på el-området**

Till Nordiska ministerrådet

Den nya norska energilagen som antogs av Stortinget före sommaren 1990 öppnar nya möjligheter för Norge att delta i ett ökat nordiskt samarbete inom elförsörjningen.

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna

1. för att öka det gemensamma utnyttjandet av befintliga resurser för elgenerering?
2. för att öka det gemensamma utnyttjandet av elnätet och överföringskapaciteten mellan de nationella stamnäten?
3. för att genom effektivare el-användning frigöra mer av den befintliga elförsörjningskapaciteten för att täcka en del av energibehovet t. ex. genom tillämpning av den balansprincip som föreskrivs i den nya norska energilagen?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid 39:e sessionen angående ökat nordiskt samarbete för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor**

Till Nordiska ministerrådet

Brundtlandrapportens rekommendation till industriländerna att halvera sin energiförbrukning jämte de ökande miljöhoten, bl. a. i form av klimatförändringar på grund av växthuseffekten och i form av uttunning av ozonskiktet i stratosfären ökar kraven på bättre utnyttjande av energin och av de förnybara energikällorna.

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna för ökat samarbete mellan de nordiska länderna för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid 39:e sessionen angående ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet**

Till Nordiska ministerrådet

De nordiska länderna skulle ha nytta av ökat ekonomiskt samarbete oberoende av hur det fortsatta samarbetet med övriga Efta-länder, med EG och med resten av världen kommer att breddas, fördjupas och utformas. En ökad internordisk varuhandel skulle kunna bidra till att minska den nordiska regionens import- och exportberoende och även behovet av långväga transporter samtidigt som det skulle stärka det nordiska samarbetet.

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna för att kartlägga och utnyttja potentialen för ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet från utomnordiska länder?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid 39:e sessionen angående potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med Baltikum och Polen**

Till Nordiska ministerrådet

Intresset för samarbete inom regioner och mellan närliggande regioner ökar på olika håll i Europa, även inom EG och Sovjetunionen.

Danmark, Finland och Sverige hör direkt till Östersjöregionen och även Norge har nära samhörighet med Östersjöregionen. De nordiska länderna har markerat ett speciellt och ökande intresse för samarbete med de baltiska staterna och Polen på en rad områden.

Vilka planer har man mellan de nordiska länderna och vad gör de nordiska regeringarna för att kartlägga och tillvarataga potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med de baltiska staterna och Polen?

Stockholm den 5 februari 1991

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**vid 39:e sessionen angående de globala klimatförhandlingarna**

Till Nordiska ministerrådet

Ekspertrapporterne fra såvel IPCC (the Intergovernmental Panel on Climate Change) i august 1990 som konference erklæringen fra den videnskabeligt/tekniske samling i Geneve i november 1990 peger entydigt på nødvendigheden af nedskæringer i de menneskeskabte kuldioxidudslip.

Alle OECD lande med undtagelse af USA og Tyrkiet har nu vedtaget planer for enten stabilisering eller reduktioner af kuldioxidudslip. Omend disse planer er utilstrækkelige i forhold til hvad ekspertrapporterne anser for nødvendigt, udgør de ikke desto mindre vigtige første skridt.

Det er imidlertid bekymrende, at det er lykkedes ikke mindst USA at sikre, at de politiske erklæringer, herunder erklæringen fra den Anden Verdens Klimakonference i november 1990, intet indeholder om behovet for nedskæringer i kuldioxidudslip.

Der synes i forbindelse med de nu startede klimaforhandlinger inden for INC (the Intergovernmental Negotiating Committee) at være forsøg på at fjerne focus fra kuldioxidproblemet under henvisning til de reduktioner, som er sket i andre drivhusgasser som CFC i forbindelse med den seneste revision af Montreal protokollen.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil de nordiske lande i INC forhandlingerne koordineret arbejde for verdensomspændende reduktioner af kuldioxidudslip i tråd med de anbefalinger, som er fremlagt i ekspertrapporterne fra IPCC og den videnskabeligt/tekniske samling på den Anden Verdens Klimakonference?

København, den 5. februar 1991

Dorte Bennedsen (S)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående de nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmar**

Till Nordiska ministerrådet

I Europa pågår en omfattande förändringsprocess av samhälleliga och statliga förhållanden. En konsekvens av denna förändringsprocess är förhållandevis omfattande flyktingskap i vår världsdel. Till största delen kommer europeiska flyktingar från de tidigare socialistiska länderna i Östeuropa till västländerna i Mellaneuropa. En del av flyktingströmmarna kommer också till de nordiska länderna.

I de östeuropeiska länderna är samhällsförhållandena fortfarande instabila och speciellt i Sovjetunionen verkar situationen hela tiden bli sämre. Utöver oordningen i samhället hotar också livsmedelsproblemen och till och med ett eventuellt inbördeskrig eller åtminstone nationella konflikter. Därför är det inte helt omöjligt att de nordiska länderna i den närmaste framtiden drabbas av tämligen omfattande flyktingströmmar närmast från Sovjetunionen och dess västliga delar. Detta skulle sannolikt leda till problem mellan de nordiska länderna eftersom det för närvarande inte finns tillräckliga avtal och regleringsbeslut om koordinering och reglering av flyktingströmmarna.

De nordiska länderna tillämpar för närvarande mycket brokig flyktingpolitik. Danmark och Sverige har varit väldigt liberala och där finns redan stora mängder flyktingar. Av de nordiska länderna har Finland varit mest restriktivt i sin flyktingpolitik, varför det ännu inte blivit föremål för massiva flyktingströmmar. Om det trots allt kom omfattande mängder flyktingar från Östeuropa till de nordiska länderna, kunde detta föranleda missbruk av de nordiska ländernas varierande flyktingpolitik och också nordiska arbetskrafts- o. dyl. avtal. Ifall det till exempel skulle anlända tiotusentals eller hundratusentals flyktingar till Danmark och få uppehållstillstånd och efter fem års permanent uppehållstillstånd, skulle de med stöd av nordiska avtal kunna flytta helt fritt från Danmark till de andra nordiska länderna. Detta skulle vålla kännbara problem i dessa länder. För att avvärja denna fara och detta fullt tänkbara problem borde de nordiska länderna koordinera omhändertagande av flyktingströmmar så att nordiskt medborgarskap inte skall kunna missbrukas av flyktingar.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder tänker Nordiska ministerrådet vidta för att hindra att stora mängder flyktingar, som kommit till något av de nordiska länderna, som följd av dess liberala flyktingpolitik, efter fem års vistelse flyttar till ett annat nordiskt land med stöd av nordiska konventioner och på det sättet vålla detta land svårigheter med omhändertagande och placering av flyktingarna?

Helsingfors den 15 februari 1991

Heikki Riihijärvi (SMP)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående möjligheterna att transportera oljeriggar ut ur Östersjön

Till Danmarks regering

De planer enligt vilka man från dansk sida för närvarande avser att realisera bron över Stora bält utgör ett allvarligt hot mot en hel industrigen i Finland. Finländska oljeriggar kommer inte mera, efter att bron står klar, att kunna transporteras ut ur Östersjön. Oljeriggarna har en höjd på närmare 200 meter medan bron planeras få en höjd på 65 meter över vattenytan. Farleden genom Stora bält är dessutom den enda farleden med tillräckligt djup för stora oljeriggar. För den finska varvsindustrin står stora ekonomiska intressen på spel, liksom även för andra tillverkare i Östersjöområdet.

Oljeriggar bör betraktas som fartyg och säkras fri passage i internationella farvatten. Bron bör därför konstrueras så att färdigt monterade plattformar kan passera. Att slutmontera oljeriggarna efter passagen under bron medför så stora ekonomiska konsekvenser att produktionen blir olönsam.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ställer jag följande fråga till Danmarks regering:

Vilka åtgärder avser Danmarks regering vidta för att möjliggöra fri passage för oljeriggar genom Stora bält?

Helsingfors den 21 februari 1991

Kimmo Sasi (Kok.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående känne-
domen om den arabiska kulturen i Norden**

Till Nordiska ministerrådet

Vi är alla medvetna om de ekonomiskt kärva tider som råder och som betungande påverkar även vår nordiska budget. Vi är också medvetna om den hårda hand som griper efter våra nordiska institutioner och eftersträvar att få till stånd flexibilitet och förnyelse bland dessa i synnerhet inom den kulturella sektorn. Under denna session presenteras ett ministerrådsförslag om ändrad finansiering av kulturektorns institutioner och samarbetsorgan.

Bland de existerande nordiska forskningsinstitutionerna finns det i detta nu ett institut för Afrikaforskning och ett för Asienstudier. När man under de kommande åren omstrukturerar och omdefinierar institutionerna och av allt att döma kommer att fästa större vikt vid koordinering av redan existerande forskning och undervisning i de olika nordiska länderna, vore det av stor betydelse att i detta sammanhang se över helhetsbilden av den samhälleliga forskningen och få till stånd en geografiskt mer heltäckande struktur. Jag har här speciellt i åtanke den arabiska kulturen och den synnerligen bristfälliga kännedom om denna, som är förhärskande i våra länder. Även de senaste tidernas händelser har blottat stor okunskap om arabiska världar, vilket varit till stor förfång och indirekt försvårat försöken att uppnå en hållbar samlevnadsmodell för flera divergerande kulturer.

Som svar på en skriftlig fråga i Finlands riksdag för en tid sedan angående grundandet av ett eventuellt samnordiskt arabiskt institut konstaterade vår kulturminister att målen bättre kunde nås genom att man vid universiteten utvecklar det nordiska samarbetet i fråga om undervisning och forskning i arabiska samt skapar samarbetsprojekt i syfte att öka kännedomen om kulturen i de arabiska länderna.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet vid omstruktureringen av kultursektorns institutioner och verksamhet beaktat den geografiska spridningen av den samhällsinriktade, nordiskt koordinerade forskningen och vilka åtgärder tänker ministerrådet vidta för att öka kännedomen om den arabiska kulturen?

Helsingfors den 20 februari 1991

Lauri Metsämäki (SDP)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående lokalradions finskspråkiga program

Till Sveriges regering

Sveriges lokalradio skall enligt avtalet med staten ta särskild hänsyn till språkliga och etniska minoriteter. Sveriges Radio har sedan 1986 tilldelats ett övergripande ansvar för samordningen av sändningar på minoritetspråk inom Sveriges Radio. Detta betyder att moderbolaget årligen ger ut anvisningar som reglerar verksamhetens omfattning och inriktning.

De lokala minoritetsprogrammen är en viktig del av lokalradions utbud och skall i likhet med det svenskspråkiga utbudet följa radiolagen och avtalet med staten. Avsikten med sändningar på invandrarspråk är att bevara den kulturella och etniska identiteten.

Det råder en viss osäkerhet bland den finska allmänheten i Sverige om framtiden för dessa finskspråkiga program, som är viktiga även för den tredje invandrgenerationens identitet.

Med hänvisning till det ovanstående vill jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

På vilket sätt tänker Sveriges regering förplikta Sveriges lokalradio att fortsätta sin programverksamhet på finska också sedan avtalet mellan den svenska staten och Sveriges lokalradio gått ut 1992?

Helsingfors den 22 februari 1991

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående
finskspråkiga daghemsgrupper**

Till Sveriges regering

Enligt den nordiska språkkonventionen har den språkliga jämställdheten i Norden en stor betydelse för den nordiska gemenskaps känslan och för mera omfattande kontakter mellan de nordiska folken. Därför är det enligt språkkonventionen viktigt att nordiska medborgare skall kunna använda sig av sitt eget modersmål i kontakt med myndigheter och andra offentliga organ i ett annat nordiskt land.

God språkservice som ges invandrarna i de nordiska länderna är av väsentlig betydelse. Den garanterar att alla medborgare får lika behandling och säkerställer deras egna nationella identitet. Också den offentliga invandrapolitiken i Sverige har ställt som mål att främja jämställdhet och valfrihet. Trots ordprål och avtal har många kommuner i Sverige minskat ner de finskspråkiga daghemsgrupperna och flera av dessa har förändrats till blandgrupper som är berättigade till större statsbidrag än uteslutande finskspråkiga grupper. Flera undersökningar har obestridligen visat att användningen av modersmålet inte är ett hinder för inläring av främmande språk utan tvärtom: en god behärskning av modersmålet förstärker också inläringen av främmande språk.

Med anledning av det ovananförda ställer jag följande fråga till Sveriges regering:

Vilka åtgärder avser Sveriges regering att vidta för att kommunerna i Sverige arrangerar egna finskspråkiga grupper för finskspråkiga barn i daghem för att de skall kunna bibehålla sin egen kulturi-identitet i Sverige?

Helsingfors den 22 februari 1991

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående nordiskt passavtal**

Till Danmarks regering

Europeiska gemenskapen håller på att planera en avsevärt strängare passkontroll vid sina yttre gränser samtidigt som passkontrollen mellan EG-länderna skall helt och hållet slopas 1993. Bibehållandet av den nuvarande nordiska passkontrollen skulle kunna innebära att person som ankommer från Finland eller Sverige via Danmark kommer in i EG-länderna helt utan passkontroll.

Från EG har kommit sådana uppgifter att EG kräver att Danmark säger upp det nordiska passavtalet samt kräver att de övriga nordiska ländernas medborgare skall visa pass vid Danmarks gränser.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande fråga till Danmarks regering:

Ämnar Danmark säga upp det nordiska passavtalet för att uppfylla kraven på gränskontroll inom EG-länderna?

Helsingfors den 20 februari 1991

Kimmo Sasi (Kok.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående harmonisering av flyktingpolitiken**

Till Nordiska ministerrådet

För en tid sedan kunde vi i pressen läsa om tre estniska medborgare som efter att ha vägrat infinna sig till värnpliktstjänstgöring i Sovjet nyligen avvisats som asylsökande i Danmark och Sverige och nu finns i Finland. Även om regeln om första asylland skall gälla, bör det ifrågasättas om unga män i en så svår situation skall bollas mellan länderna på det sätt som skedde i detta fall. Norden bör i Baltikum kunna upplevas som ett enhetligt område i flyktingsammanhang på samma sätt som de nordiska länderna uppträder som gemensamma biståndsgivare i de baltiska länderna. Dessutom kontrasterar den nuvarande överdrivet formella behandlingen av baltiska medborgares asylärenden bjärt mot det flexibla flyktingmottagandet under krigsåren, då antalet flyktingar från Baltikum var mycket större och tillgängliga resurser åtskilligt knappare än i dag.

Jag vill därför fråga:

Kommer Nordiska ministerrådet att inom ramen för den harmonisering av flyktingpolitiken som nu pågår utforma regler som innebär att baltiska flyktingar själva får avgöra var i Norden de vill begära asyl?

Stockholm den 21 februari 1991

Karin Söder (c)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående vägmärkessystemet i Norden**

Till Nordiska ministerrådet

I meddelandet över *rekommendation nr 41/1987* angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden anför ministerrådet att en uppdatering av gällande regler slutförts och att man startat arbetet med att ta fram förslag över vilka förenklingar som omedelbart kan bli aktuella som ett resultat av denna uppdatering. Vidare redovisas att därefter skall en beteendevetenskaplig forskning bedrivas om människans förmåga att uppfatta och förstå trafikmärken i trafikmiljön.

Mot denna bakgrund önskar jag ställa följande frågor:

1. Hur kommer resultatet av uppdateringen att redovisas?
2. Vilken tidsplan gäller för implementeringen av de förenklingar som föreslås i de nordiska ländernas trafikförfattningar?
3. Vilken tidsplan gäller för projektet rörande den beteendevetenskapliga forskningen?

Stockholm den 25 februari 1991

Sten Svensson (m)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående inrättande av ett nordiskt mediapris

Till Nordiska ministerrådet

Det nordiska medialandskapet har radikalt förändrats under de senaste åren. Nya TV-satellitkanaler, kabelsystem och lokala radiokanaler har etablerats i snabb takt efter senare hälften av 1980-talet i de nordiska länderna. De nya mediakanalerna är oftast reklamfinansierade och tittarna och lyssnarna bjuds huvudsakligen på internationellt programstoff.

Kommersialiseringen och internationaliseringen av den nordiska television- och radioverksamheten kommer på sikt att få kulturpolitiska konsekvenser i de nordiska länderna. Den traditionella rundradioverksamhet som står i allmänhetens tjänst och som baserar sig på en licens- eller mottagarfinansiering kan komma i kläm. Det kan vidare bli ekonomiskt svårt att producera radio- och televisionsprogram på det lokala planet.

De nordiska ländernas regeringar bör ta till kraftåtgärder för att skapa såväl ekonomiska som utbildningsmässiga ramar för att befrämja den nordiska och lokala programproduktionen.

Upprätthållandet av den nordiska kulturgemenskapen och den nationella identiteten i ett allt mer internationaliserat media- och informationsflöde är en viktig kulturpolitisk fråga. Jag är medveten om att de nordiska länderna redan vidtagit åtgärder för att utveckla den nordiska programproduktionen, bl. a. genom att etablera en nordisk film och TV-fond. Men de vidtagna åtgärderna är inte tillräckliga.

I anledning av detta vill jag därför fråga om Nordiska ministerrådet är berett att fatta beslut om inrättande av ett nordiskt mediapris på 250 000 FIM, som årligen skulle utdelas i samband med rådets session. Det nordiska mediapriset kunde utdelas till nordisk television- eller radioprogramredaktör eller producent som har gjort en betydelsefull insats för befrämjandet av den nordiska och lokala mediakulturen.

Jakobstad den 23 februari 1991

Mats Nyby (S)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående efterföljandet av det nordiska passavtalet***Till Sveriges regering*

De nordiska länderna har beslutat att medborgare i de nordiska länderna inte behöver, sedan 1 juli 1954, bära med sig pass eller annan identitetshandling för resan när de reser från ett nordiskt land till ett annat.

Nordiska banker har avtal om att man kan ta ut pengar från sitt eget konto i ett annat nordiskt land. För att bevisa sin identitet räcker det med ett identitetskort eller till exempel körkort från det egna landet.

Jag har dock hört att i Sverige har man i många banker krävt pass av finska medborgare när de vill lyfta ut pengar från sitt konto. Och enligt det nordiska passavtalet kan man inte kräva detta. Därför ställer jag följande fråga till Sveriges regering:

Vad tänker Sveriges regering vidta för åtgärder för att informera svenska myndigheter och andra instanser om det nordiska passavtalet?

Helsingfors den 22 februari 1991

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående den rättsliga ställningen för kommittéer, arbetsgrupper, institutioner m. fl., tillsatta av Nordiska ministerrådet

Till Nordiska ministerrådet

I det nordiska samarbetet har man redan i tiotals år blivit van vid att det är en självklarhet att olika kommittéer och arbetsgrupper grundas när man förverkligar de beslut som Nordiska rådet och senare också Nordiska ministerrådet har fattat för att öka de nordiska medborgarnas välförhållanden.

För närvarande finns det redan över hundra olika slags samnordiska kommittéer, arbetsgrupper och institutioner. Deras rättsförhandlingsförmåga har dock inte definierats i något nordiskt samarbetsavtal. Enligt juristerna betraktas Nordiska rådet och ministerrådet som internationella organ. Denna tolkning har i ett enskilt fall visat sig vara problematisk.

Vid Rovaniemi häradsrätt i Finland har anhängiggjorts ett rättsfall där man av Nordkalottkommittén i Nordiska ministerrådet kräver ersättning för en arbetsinsats som en av Nordkalottkommittén tillsatt arbetsgrupp har låtit göra hos ett privat aktiebolag.

Ifrågavarande aktiebolag har stämt Nordkalottkommittén till rätten eftersom arbetsgruppen i fråga inte har betalat de kostnader som uppstått som följd av aktiebolagets arbetsinsats. I detta skede har man vid underretten konstaterat att Nordkalottkommittén inte äger rättshandlingsförmåga och därigenom inte har rättsbehörighet vid rättegång. Därför upptogs käromålet inte till prövning. Aktiebolaget har överklagat beslutet hos Rovaniemi hovrätt.

Inga prejudikat finns i frågan. Problemet ligger i att man i nordiska samarbetsavtal inte definierat rättshandlingsförmågan hos organ i Nordiska ministerrådets regi, och således inte heller hos Nordkalottkommittén. Juristerna anser att frågan juridiskt ligger på många nivåer. En allmän uppfattning är att Nordkalottkommittén är en internationell gemenskap och häradshövdingens beslut bygger sannolikt på detta. Det allmänna förfarandet med förvaltningsbesvär i överensstämmelse med den finländska lagstiftningen gäller inte internationella organ.

Rättegångsförfarandet borde avgöra tvistefrågorna. I det här fallet har man dock vädjat till att Nordkalottkommittén inte äger partsbehörighet. Men vem har partsbehörighet i detta fall? Man blir förvånad över vem som svarar för vad kommittén har gjort.

Tidigare har man varit av den uppfattningen att kommittéer, institutioner m. fl. kan tolkas vara instrument som Nordiska ministerrådet tillsätter och som förverkligar ministerrådets beslut. Enligt denna tolkning kunde kommittéerna också anses vara rättssubjekt dvs. de borde svara på stämningen vid domstolen. Sålunda är det anledning att precisera spelreglerna.

Med hänvisning till rättsfallet angående Nordkalottkommittén ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet.

I vilket fall kan en internationell organisation i Nordiska ministerrådets regi vägra vara part vid processrätt och vilket lands lagstiftning skall tillämpas på den?

Helsingfors den 23 februari 1991

Aimo Ajo (SDP)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående färjetrafikens förorening i nordiska farvatten

Till Danmarks regering

Färjetrafiken mellan olika nordiska hamnar är mycket intensiv och färjorna tenderar att bli allt större och tyngre. Detta ökar bränsleförbrukningen och förbränningen och därmed också utsläppen av miljöskadande ämnen som bl. a. svaveldioxid och kväveoxider.

I en nyligen framlagd svensk regeringsproposition betonas vikten av att luftförorenande utsläpp från sjöfarten minskas och att detta kan ske genom miljöavgifter. Man konstaterar bl. a. att kväveoxidutsläppen sedan år 1988 beräknades vara större från sjöfarten än de från industriprocesser och flyg sammantaget medan vägtrafiken naturligtvis svarade för huvuddelen av utsläppen i luften. Man påpekar också att det är angeläget att få till stånd en nordisk överenskommelse om att begränsa svavelhalten i bunkerolja. Tekniskt sett kan en minskning av utsläppen uppnås antingen genom katalysatorer eller genom att använda lågsvavlig olja.

Jag är medveten om att Sverige har en intensiv färjetrafik inte bara till och från Danmark utan även från och till Finland, där bl. a. känsliga skärgårdsområden nedsmutsas.

Men Danmark har en intensiv färjetrafik såväl på Östersjön, som i Öresund och i Kattegatt-Skagerrak. Miljökraven bör även av konkurrensskäl vara desamma inom samma sjöområde. Därför borde en gemensam nordisk plan för en snabb och samtidig minskning av luftförorenande utsläpp från färjetrafik komma till stånd. Min fråga till Danmarks regering är därför:

Är Danmarks regering beredd att snarast inleda förhandlingar om en nordisk överenskommelse om en kraftig minskning av färjetrafikens utsläpp i nordiska farvatten?

Köpenhamn den 25 februari 1991

Grethe Lundblad (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående lönsamt nyttjande av havets däggdjur**

Till Sveriges regering

Som bekendt er de samfund i Nordatlanten, der er afhængige af havet – og som betragter havets pattedyr, som en af havets ressourcer, der kan udnyttes på bærekraftigt grundlag – udsat for en voldsom og uretfærdig hetz fra visse organisationers side, men tildels også fra andre nordiske landes myndigheder i internationale forsamlinger. Her tænkes især på den helt uanstændige behandling Island og Norge fik ved det sidste møde i den Internationale Hvalfangstkommission. Forsøg på at få disse spørgsmål til diskussion mellem de nordiske ministre, der er ansvarlige for hvalspørgsmål, er hidtil blevet afvist af Sverige.

Hvad er grunden til at Sverige ikke vil deltage i en diskussion om spørgsmål der vedrører den bærekraftige udnyttelse af havets pattedyr, samt den urseriøse behandling dette spørgsmål får i visse internationale konferencer og kommissioner?

Tórshavn, den 23. februar 1991

Anfinn Kallsberg (Ffl.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående same-
ting för svenska samer**

Till Sveriges regering

Samerna i Finland och Norge har ett demokratiskt samarbete via same-
tingen i dessa länder. I Sverige fattas denna representation.

De svenska samerna har arbetat hårt för att få den svenska regeringen
till att upprätta ett svenskt sameting.

Ungdomens Nordiska Råd, som här samlades till sitt seminarium tre
dagar innan Nordiska rådets 39:e session, har tagit upp denna fråga i sitt
slutdokument. Nordiska ungdomspolitiker kräver att den svenska rege-
ringen skall upprätta sametinget.

Min fråga till den svenska regeringen lyder:

När får de svenska samerna ett eget sameting?

Köpenhamn den 26 februari 1991

Aimo Ajo (SDP)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående nordiska lektorat vid Århus universitet

Till Danmarks regering

Nordiska ministerrådets förslag till handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden (*B 103/k*), kallat (NordMÅL), behandlades vid rådets förra session i Reykjavik. Programmet utgår från att nordisk språkförståelse är en helt fundamental förutsättning för nordiskt samarbete i allmänhet och för kultursamarbetet i Norden i synnerhet, och en grundförutsättning för den nordiska samhörigheten.

Jag vill här peka på en viktig punkt i programmet som allt oftare väcker bekymmer, nämligen frågan om att fortsatt upprätthålla utlands- eller sändelektorat i Nordens språk och litteratur vid universiteten runt om i Norden. Ministerrådet uttalar självt sin oro över den ökande tendensen vid universiteten att nedprioritera och nedlägga nordiska lektorat. Vidare framhåller ministerrådet att fasta lektorat är en förutsättning för att upprätthålla ett tillfredställande utbud av gransspråksundervisning vid universiteten. Ytterligare ställer ministerrådet i utsikt nordiska avtal för att garantera de nordiska lektoratens fortbestånd.

Trots detta förefaller situationen för lektoraten fortfarande högst osäker, för många lektorat är den direkt hotad. Enligt uppgifter från Århus universitet kan de utländska lektoraten i finska, norska och svenska finansieras endast till utgången av 1991, alltså detta år, varefter lektoraten läggs ned, om annan finansiering inte kan ordnas. För lektoratet i finska är situationen direkt prekär, eftersom det nuvarande lektorskontraktet utlöper redan med utgången av juli 1991. En anhållan om förlängning av kontraktet till sommaren 1994 har av ekonomiska skäl avslagits. Förhandlingar om finansieringsfrågan pågår mellan universitetet och danska undervisningsministeriet.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Vilka åtgärder avser Danmarks regering att vidtaga för att i enlighet med intentionerna i Nordiska ministerrådets handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden säkra det finska, det norska och det svenska lektoratets fortbestånd vid Århus universitet?

Köpenhamn den 26 februari 1991

Antero Kekkonen (SDP)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående bilresande gränsgångare**

Till Nordiska ministerrådet

Frågor om gränsgångares problem har behandlats i Nordiska rådet vid flera tillfällen. Det har båda rört sig om rätten att tillfälligt få övernatta på arbetsplatsen utan att få sin bil beslagtagen, och rätten att få passera en nordisk landgräns med sin tjänstebil. Mot bakgrund av att någon lösning inte kunnat presenteras hittills på dessa problem önskar jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder planerar ministerrådet för att lösa de i Nordiska rådet aktualiserade problemen om bilresande gränsgångares problem?

Elver Jonsson (fp)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående Nordiska investeringsbankens överskott för 1990**

Till Nordiska ministerrådet

Begrundelse:

Nordisk Investeringsbank har i 1990, efter hensättelser til reservefonde mv, indtjent et overskud på 8 mill. SDR. Bankens styre foreslår, i henhold til bankens vedtægter, at dette beløb uddeles til de nordiske lande, som ejer banken.

Jeg konstaterer samtidig, at vi her i Nordisk Råd drøfter en kraftig forøgelse af samarbejdet med landene i Central- og Østeuropa og ikke mindst de baltiske lande. Dette samarbejde vil kræve indsats også af finansielle resourcer fra de nordiske landes side.

Jeg finder at ministerrådet bør overveje at disponere overskuddet til en fond for særligt fordelagtige investeringslån til de baltiske lande på vigtige områder som infrastruktur, opbygning af produktionsanlæg og lignende.

En sådan fond vil efter min mening ligge i naturlig forlængelse af de udlånsaktiviteter, som Nordisk Investeringsbank iøvrigt driver internationalt, og vil derfor være i såvel bankens som de nordiske landes interesse.

Spørgsmål:

På denne baggrund vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvordan agter ministerrådet at disponere Nordisk Investeringsbanks overskud for 1990?

København, den 26. februar 1991

Kimmo Sasi (Kok.)

Fråga**vid Nordiska rådets 39:e session angående prövning enligt miljökonventionen av broförbindelse mellan Danmark och Sverige**

Till Sveriges och Danmarks regeringar

Enligt den Nordiska miljökonventionen stadgas när prövning skall ske enligt denna. I artikel 1 stadgas bl.a. "att byggnad eller anläggning på annat sätt som kan medföra störning för omgivningen, vattenförorening eller annan inverkan på vattenförhållandena osv.

Det är uppenbart att den planerade bron, enligt de utredningar om miljöpåverkande effekter som gjorts av den planerade bron, ger en sådan störning och negativ miljöpåverkan som stadgas och som skall prövas enligt miljökonventionen.

Det är också uppenbart att både Åland och Finland påverkas av effekterna av denna åtgärd.

Jag vill därför ställa följande fråga till ministerrådet:

Har den planerade bron över Öresund mellan Sverige och Danmark prövats enligt den nordiska miljökonventionen, samt vilka åtgärder har vidtagits för att minska en negativ påverkan på Östersjöns miljö.

Köpenhamn den 26 februari 1991

Gunnar Björk (c)

Fråga

vid Nordiska rådets 39:e session angående transport av använt kärnbränsle

Till Nordiska ministerrådet

Der foregår transport til søs af brugt atombrændsel, som er en stor trussel for miljø og mennesker. I januar 1991 blev der for eksempel transporteret 40 brugte brændselselementer fra et indisk kærneanlæg i en speciel beholder (flark) med sædvanligt fragtskib (Vishua Parijat) fra Bombay til England og videre med bil til Dounreay i Skotland. Under transporten blev der overhovedet ikke foretaget målinger eller checket eventuel radioaktiv forurening, som dog bagefter viste sig at have forekommet.

I sidste måned (januar 1991) blev transport af 26 brugte elementer af højradoaktivt uran stoppet af havnearbejdere i Rotterdam i Holland, da de skulle videretransporteres med roll-on/roll-of containerskib (Companion Express) til Liverpool på vej til Dounreay-værket. Efter vedtagelser i det Internationale Transportarbejderforbund (ITWF) skal brugt radioaktivt brændsel kun flyttes med specielt byggede skibe for transport af radioaktivt brændsel, ligesom det allerede praktiseres af USA og Japan. Efter forhandlinger har hollandske myndigheder besluttet, at beholderne sendes tilbage til Tyskland.

I oktober 1990 har Europaparlamentet vedtaget en resolution om transport af atombrændsel (nuclear waste) med færger, hvori der bl. a. opfordres til et øjeblikkeligt forbud mod transport af radioaktivt affald med ikke-specielt udrustede skibe. Europaparlamentet går også ind for, at import og eksport af brugt atombrændsel til og fra lande indenfor EF skal ophøre og opfordrer Kommissionen til at initiere forhandlinger om en aftale angående dette emne imellem EF-landene.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Minister råd:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for,

- 1) at der straks vedtages internationale regler, som forbyder al transport af brugt atombændsel uden med specielt byggede fartøjer (purpose built ships) samt
- 2) at støtte Europaparlamentets krav om, at al transport af brugt atombændsel mellem lande bliver forbudt ved internationale overenskomster?

København, den 27. februar 1991

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Rapport från Nordiska rådets presidium

I överensstämmelse med § 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsberättelse från Nordiska rådets presidium till plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 39:e session. Rapporten omfattar verksamheten från Nordiska rådets 38:e session fram till årsskiftet 1990/91.

Stockholm i december 1990

För Nordiska rådets presidium

Páll Pétursson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Innehåll

- 1. Foran rådets 39. sesjon 2670**
 - 1.1. Politisere, prioritere, effektivisere
 - 1.2. Forvitrer nordiske hjørnesteiner?
 - 1.3. Samspillet mellom parlamentarikerne og ministrene
 - 1.4. Nordens plass i et Europa i forandring
 - 1.4.1. Norden – en region i Europa
 - 1.4.2. Hvor internasjonalt bør Nordisk Råd være?
 - 1.4.3. Norden og EEA
 - 1.4.4. Nordisk Råd i østerled
 - Institusjonalisert samarbeid mellom Nordisk Råd og Baltikum
 - Mange medlemsforslag om Baltikum
 - Handlekraftig innsats av Nordisk Ministerråd
 - Baltikum fokus for fælles nordisk innsats
 - Styrking av parlamentarikernes arbeid og posisjon
 - Utvalgenes rolle i det videre arbeid overfor Baltikum
 - 1.5. Strukturendringer i kultursamarbeidet
 - 1.6. Miljøspørsmålene like høyaktuelle

- 2. Plenarforsamlingen 2685**
 - 2.1. 38:e sessionen i Reykjavik
 - Sessionens genomförande
 - Särskilt inbjudna gäster och pressen
 - Generaldebatten och sakdebatterna
 - 2.2. Rådets beslut i form av rekommendationer och yttranden
 - 2.3. Nordiska rådets arbetsordning
 - 2.4. Framställning nr 1/1991
 - 2.5. Frågeinstitutet
 - 2.6. Om rådets sammansättning
 - 2.7. Valgspørsmål
 - Regler og uttalelser av betydning for valgene
 - Valgspørsmål foran Rådets 38. sesjon
 - Valgspørsmål foran Rådets 39. sesjon

- 3. Presidiet 2694**
 - 3.0.1. Presidiets möten och sammansättning
 - 3.0.2. Presidiets möter med statsministrene og samarbeidsministrene
 - 3.1. Organisationsfrågor
 - 3.1.1. Bruk av det nordiske symbolet
 - 3.1.2. Organisationsutredningen
 - 3.1.3. Instruksjon till budget- och kontrollutskottet

- 3.1.4. Rådets ärenden vid 38:e och inför 39:e sessionen
- 3.2. Samarbete med utomnordiska länder och internationella organisationer
 - 3.2.1. Nordiska rådets arbetsplan för internationell verksamhet
 - 3.2.2. Internationella samarbetsorganisationer
 - Europarådets parlamentariska församling
 - Europaparlamentet
 - Inter-Parlamentariska Unionen (IPU)
 - Benelux-rådet
 - EFTA
 - FN-organ
 - 3.2.3. Nordiska rådets kontakt med högsta sovjet och de baltiska republikerna
 - 3.2.4. Norden och EES
 - 3.2.5. Temaseminariet om parlamentariskernas roll i regionernas Europa
 - 3.2.6. Uttalande om situationen i Irak och Kuwait
 - 3.2.7. Miljösamarbete
- 4. Utskottens verksamhet 2704**
 - Inledning
 - 4.1. Juridisk utvalg
 - 4.1.1. Generellt
 - 4.1.2. Medlemsförslag
 - 4.1.3. Kontakter med Nordisk Ministerråd
 - 4.1.4. Andre kontakter
 - 4.2. Kulturutskottet
 - 4.2.1. Inledning
 - 4.2.2. Allmänskultur
 - 4.2.3. Utbildning
 - 4.2.4. Forskning och högre utbildning
 - 4.2.5. Information
 - 4.2.6. Kontakter med Nordiska ministerrådet
 - 4.2.7. Internationella samarbetskontakter
 - 4.3. Social- och miljöutskottet
 - 4.3.1. Viktiga samarbetsfrågor
 - 4.3.2. Övriga medlemsförslag under behandling
 - 4.3.3. Seminarium om handikappfrågor
 - 4.3.4. Gemensamt möte med Nordiska ministerrådet
 - 4.3.5. Utskottets internationella kontakter
 - 4.3.6. Nordiskt miljö- och biologijår 1990–91
 - 4.4. Kommunikationsutskottet
 - 4.4.1. Samarbetsfrågor
 - 4.4.2. Nordiska ministerrådet och dess organ

- 4.4.3. Kontrollerande verksamhet
- 4.4.4. Övriga kontakter
- 4.4.5. Utskottsseminarium
- 4.5. Økonomisk utvalg
- 4.5.1. Inledning
- 4.5.2. Medlems- og ministerrådsforslag
 - Regionalpolitik
 - Jord- og skovbrugspolitik
 - Miljøfinansiering – projektinvesteringsslån
 - Energi politik
 - Øget samarbejde med Østeuropa
 - Øvrige forslag
- 4.5.3. Eksterne kontakter
- 4.5.4. Øvrige spørgsmål
- 4.6. Budget och kontrollutskottet
- 4.6.1. Viktiga samarbetsfrågor
- 4.6.2. Kontakter med Nordiska ministerrådet
- 4.6.3. Organisatoriska frågor
- 4.6.4. Kontrolluppgifter

- 5. Informations- och publikationsfrågor 2724**
- 5.1. Informationsverksamheten
 - 5.1.1 Inledning
 - 5.1.2. Tryckt informationsmaterial
 - 5.1.3. Audiovisuellt informationsmaterial
 - 5.1.4. Massmedia och det nordiska samarbetet, konferenser, mässor m. m.
 - 5.1.5. Informationsinsatser utanför Norden
 - 5.1.6. Nya riktlinjer för informationsverksamheten
 - 5.1.7. Möten med informationsansvariga
- 5.2. Publikationsverksamheten
 - 5.2.1. Rådsförhandlingarna
 - 5.2.2. Övrig publikationsverksamhet
 - 5.2.3. Marknadsföring och distribution

- 6. Nordisk Kontakt 2730**
- 6.1. Redaktionellt 1990
- 6.2. Personalfrågor
- 6.3. Redaktionskommittén
- 6.4. Organisationsfrågor

- 7. Sekretariatsorganisation och budget 2732**
- 7.1. Presidiesekretariatet
- 7.2. Sekreterarkollegiet

- 7.3. Nordiska rådets gemensamma budget
Fördelning av gemensamma utgifter
- 8. Delegationerna** 2738
- 8.1. Danmarks Riges Delegation
Delegationens beretning til Folketinget
Forholdet til Østeuropa
Miljø
Trafik og miljø
Uddannelses- og kultur-Europa
Gensidig anerkendelse af eksamensbeviser
Fælles nordisk kiropraktoruddannelse
FN's børnekonvention
Andre emner
Delegationens sammensætning
Informationsvirksomhed
- 8.2. Færøernes delegation
- 8.3. Grønlands delegation
- 8.4. Finlands delegation
Delegationens verksamhet
Riksdagens behandling av delegationens berättelse
- 8.5. Ålands delegation
Delegationens berättelse till landstinget
Hemställningsmotion
Delegationens verksamhet
- 8.6. Islands delegation
Delegationens berättelse till Altinget
Delegationens verksamhet
- 8.7. Norges delegasjon
Delegasjonens rapport og Regjeringens melding
Komiteinnstillingen
Stortingsdebatten
Oppfølging av nordiske saker i Stortinget
– Samarbeidsministerens redegjørelse til Stortinget
– Stortingets spørretime
Spørsmål til den svenske regjering
Delegasjonens arbeid
– Møter i delegasjonen og arbeidsutvalget
– Seminar
– Informasjonsarbeid
– Arbeidsseminar for baltiske parlamentarikere

8.8.	Sveriges delegation	
	Delegationens berättelse 1989	
	Delegationens berättelse 1990	
	Kärnvapenfri zon	
	Baltikum	
	Miljövärd	
	Flyktinglagstiftning	
	Forskning	
	Hantverk	
	Vägtrafikskatt	
9.	Partigrupperna	2765
9.1.	Arbetsformerna	
9.2.	Den konservativa gruppen	
9.3.	Mittengruppen	
9.4.	Den socialdemokratiska gruppen	
9.5.	Den väntersocialistiske gruppe	
10.	Särskilda verksamhetsområden	2773
10.1.	Nordiska kulturfonden	
10.2.	Nordisk investeringsbank	
10.3.	Nordiska rådets litteraturpris	
	1990-års pris	
	1991-års pris	
10.4.	Nordiska rådets musikpris	
	1990-års pris	
	1991-års pris	
10.5.	Nordiska rådets journaliststipendier	
10.6.	Ungdomens Nordiska Råd	

Bilagor

Bilaga 1	Nordiska rådets sammansättning; delegationerna och partierna representerade i Nordiska rådet	2781
Bilaga 2	Utskottens sammansättning och möten 1990	2786
Bilaga 3	Förteckning över anställda vid presidiesekretariatet	2792
Bilaga 4	Frågor till Nordiska ministerrådet och regeringarna sedan Nordiska rådets 38:e session i mars 1990	2793
Bilaga 5	Debattstatistik från 38:e sessionen	2797
Bilaga 6	Informations- och publikationsplan för 1991	2798
Bilaga 7	Ändringar i Nordiska rådets arbetsordning	2802
Bilaga 8	Reviderade regler för Nordisk Råds budsjett- och kontrollutvalg	2803
Bilaga 9	Retningslinjer för Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds symbol	2804

Bilaga 10	Arbetsplan för Nordiska rådets internationella verksamhet för åren 1990–92	2806
-----------	--	------

Separata bilagor

Det nordiska samarbetet. Betänkande avgivet av Nordiska rådets organisationskommitté NU 1990: 7	2815
Granskning av det nordiska samarbetet inom byggområdet NORD 1990: 121	2816

1. Foran rådets 39. sesjon

1.1 Politisere, prioritere, effektivisere

Ved inngangen til Nordisk Råds førtiende arbeidsår, finnes det de som hevder at det nordiske samarbeidet i klassisk forstand har sin storhetstid bak seg og at det nå gjelder å søke bredere internasjonale løsninger på de politiske spørsmålene. Rådets og presidiets aktivitet i 1990 er uttrykk for en klart motsatt tendens. Mer enn noen gang mener man det er viktig med et sterkt og dynamisk nordisk samarbeid basert på en sterk parlamentarisk medvirkning.

Problem som man tidligere trodde kunne løses på nasjonalt eller regionalt/bilateralt plan krever i dag ofte store og samlende internasjonale løsninger for å kunne håndteres på en framgangsrik måte. Miljøspørsmålene er ett eksempel på dette. Samtidig øker, heller enn avtar, behovene og mulighetene for å finne gode og pragmatiske regionale løsninger på problem som angår folks dagligliv.

Den internasjonale dimensjonen i Nordisk Råds arbeid ligger i startfasen. Hittil har man fra Rådets side stort sett konsentrert seg på et kartleggings- og kontaktskapende arbeid overfor omverdenen.

Det er nå og i fremtiden at kravene vil bli stilt høyere enn noensinne om at de nordiske land sammen arbeider for en felles framtid innen rammene for et bredt internasjonalt samarbeid.

For at dette skal kunne skje på en tjenlig måte, kreves det at Rådet sterkere og bedre enn tidligere prioriterer de overordnede spørsmål, forsterker sin rolle som pådriver og beslutningsinstans overfor de nasjonale regjeringene og ministerrådet. En viktig forutsetning for å lykkes med dette er at man har et smidig rådsapparat som effektivt og til rimelige kostnader forbereder saker for beslutninger og ellers tilrettelegger for Rådets arbeid på best mulig måte.

Nordisk Råds presidium oppnevnte en egen organisasjonskomite til å drøfte og fremme forslag om disse spørsmålene på bred basis. I den lange katalogen av reformforslag som komiteen presenterer, står to nøkkelord sentralt: økt beslutningskompetanse og økt effektivitet. Videre presenterer komiteen reformforslag som i sin hovedtendens prioriterer det felles nordiske.

Ved å forslå at man tar bort hindrende bestemmelser gir Organisasjonskomiteens forslag nye og bedre muligheter for Rådet og dets medlemmer til på ulike sett å ta nye initiativ. Forslagene innebærer også at Rådets ledende organ, presidiet, gis muligheter til å handle både utad og innad.

Den nye tiden, de nye spørsmålene og den nye organisasjonen vil stille større krav enn før til Rådets medlemmer. Nye og sterkere krav vil også bli stilt til Ministerrådet og de nasjonale regjeringene om at de mer enn tidligere, prioriterer og hevder de felles nordiske interesser både innad og utad. Organisasjonskomiteen har også tillatt seg å foreslå reformer innen

Ministerrådets og til og med de nasjonale regjeringenes område som har som siktemål å understreke de felles nordiske interessene og hvordan disse skal balanseres mot de nasjonale interessene.

For at mye av dette skal bli virkelighet, fordres det at Rådet fatter beslutninger om de forslag og i den retning som Organisasjonskomiteens rapport anviser. Men avgjørende er likevel, som Organisasjonskomiteen selv uttrykker det, ikke samarbeidets organisatoriske former; ”avgörande är i stället om vad många anser vara nordisk välvilja, kan ersättas av nordisk vilja.”

Av Nordisk Råd vil det i framtiden kreves:

- a) økt politisering
- b) økt evne til å prioritere
- c) økt effektivitet.

Rådets økede politisering skjer kontinuerlig ved at Rådets partigrupper er etablert som en bærende kraft i Rådets arbeid og dessuten er gitt økonomiske ressurser til å virke mer effektivt. Utviklingen i denne retningen må fortsette og stimuleres.

Rådets arbeidsformer må reformeres slik at hovedinteressen ved sesjonene og i utvalgsarbeidet konsentreres om de viktige spørsmålene. Mindre saker, selv om de er viktige nok og helt nødvendige for det nordiske samarbeidet, bør for framtiden behandles i smidigere former enn det som skjer i dag.

Rådets effektivitet må høyes. Det kan skje på flere måter: større muligheter for presidiet til å handle i Rådets navn, delegering og klarere arbeidsdeling og ansvarsforhold innen sekretariatsorganisasjonen m. m.

Utredningenes tid er forbi – det er i 1991 Rådets, presidiets og de nasjonale regjeringenes sak å fatte de nødvendige beslutningene.

1.2 Forvitrer nordiske hjørnesteiner?

Det nordiske samarbeidet har gitt resultater for den menige nordboer som på flere områder har vært unike i internasjonal sammenheng. Slike hjørnesteiner i det nordiske samarbeidet er f.eks. den nordiske passunionen som ble vedtatt allerede i 1954 og sosialkonvensjonen som fikk sin første utforming i 1955.

EFs arbeid for større integrasjon medlemslandene imellom, vil i nær framtid også fastsette ordninger som gjelder grensek kontroll og sosial sikkerhet. Fordi Danmark både er medlem av Nordisk Råd og EF, oppstår det muligheter for interessekonflikter mellom de nordiske konvensjoner og avtaler som Danmark har sluttet seg til og de nye konvensjoner og regler som EF utvikler. De øvrige nordiske lands tilnærming til EF gjennom en eventuell EEA-avtale vil også reise spørsmål om tilpasning av eksisterende nordiske konvensjoner til EFs regelverk på tilsvarende områder.

Rådets organ har i 1990 vært opptatt av og bekymret for at utviklingen i EF kan føre til at de nordiske konvensjoner og avtaler som har fungert på

en utmerket måte i flere tiår, vil få redusert betydning som viktige hjørne-
steiner i det nordiske samarbeidet.

Juridisk utvalg har således hatt spørsmålet om den nordiske passunions
framtid oppe til drøfting med de nordiske justisministrene. Det foreligger
fare for en konflikt mellom EFs arbeid med en grensekontrollkonvensjon
og den nordiske passunionen. Danmark arbeider aktivt for å sikre at man
kommer fram til – i alle fall en overgangsordning – som skaper minst
mulig konflikt og slik at det blir smidige ordninger for ikke-danske nordbo-
ere som skal reise til eller fra Danmark.

Sosial- og miljøutvalget har på tilsvarende måte, tatt opp spørsmålet om
den nordiske sosialkonvensjonen med sosialministrene. Kravet fra Sosial-
og miljøutvalget er at den nordiske sosialkonvensjonen ikke må svekkes i
forbindelse med de nordiske lands tilknytning til Europa ellers. I stedet bør
siktemålet være at man arbeider for en forsterkning av konvensjonen som
kan tjene som modell i forhandlingene med EF.

Ministrenes redegjørelse om arbeidet med en revisjon av sosialkonven-
sjonen, tilkjennegav at man i stedet for aktivt å foreta en revisjon av den
nordiske konvensjonen, inntok en vente og seholdning i forhold til hva
som kunne hende i EEA-forhandlingene. En slik passiv og avventende
holdning på en for det nordiske samarbeidets viktigste hjørnesteiner, kan
lett medføre en risiko at den nordiske konvensjonen sakte forvitrer og får
en redusert funksjon.

Det er nødvendig for Nordisk Råd i det året som kommer å stille krav til
de nordiske regjeringene om at de i sine forhandlinger om et utvidet
europeisk samarbeid, ikke ofrer viktige og lenge fungerende nordiske
medborgerrettigheter som er nedfelt i nordiske konvensjoner og avtaler.

1.3 Samspillet mellom parlamentarikerne og ministrene

Samarbeidet og samspillet mellom Råd og Ministerråd er en absolutt
nødvendighet i Norden – det er nødvendig for at vi med hell og framsynt-
het skal kunne føre det nordiske samarbeidet videre. I en periode når det
nordiske samarbeidets holdbarhet settes på prøve overfor trykket av den
europeiske integrasjonsprosessen er det viktigere enn noensinne.

Presidiet vil si seg tilfreds med samspillet mellom Rådet og Ministerrå-
det særlig når det gjelder oppfølgingen av program og tiltak i forhold til
integrasjonen i Europa og demokratiseringen i Øst-Europa. Ministerrådet
har vist handlekraft og evne til rask oppfølging både når det gjelder
Arbeidsprogrammet Norden i Europa 1989–92 og Arbeidsprogrammet
for Øst-Europa og Baltikum.

Det er likevel grunn til å reise en advarende finger for den måten
Ministerrådet har valgt å kjøre fram disse arbeidsprogrammene på. Ingen
av de ovennevnte arbeidsprogrammene er lagt fram for Rådet til høring før
Ministerrådet har fastsatt dem. Riktignok har Ministerrådet hatt en rekke
uttalelser fra Rådet og dets organ å bygge på ved fastsettelsen av program-

mene og samsvaret mellom Rådets syn og Ministerrådets vedtak har vært godt. Men en så løs kopling mellom ministervedtak og parlamentariske høringsmuligheter som man har praktisert i disse saker kan – om de også blir praktisert på andre områder – bety en svekkelse av samarbeidets ånd og virkning på sikt.

Det er i denne sammenheng grunn til å minne om Artikkel 46 i Helsingfors-avtalen som forutsetter at Rådet bør, ut over det som er særlig avtalt, gis anledning til å uttale seg om nordiske samarbeidsspørsmål av større betydning når dette ikke er umulig på grunn av tidsnød.

Det er også grunn til å understreke at Helsingforsavtalen gir hjemmel for at presidiet – på vegne av Rådet – kan avgi en framstilling om en sak som Ministerrådet ønsker synspunkter på og som det haster å få vedtatt. Denne muligheten har de siste årene i altfor liten grad blitt utnyttet.

Et annet irritasjonsmoment for Rådet er at ministrene i en del sammenhenger synes å mangle vilje til å lytte til parlamentarisk kommentar før de fatter sine beslutninger. Ministerrådets fastsettelse av de tre handlingsplanene på miljøområdet allerede dagen etter at Rådet hadde invitert til en omfattende miljødebatt, vitner ikke om at man anser dialogen mellom parlamentarikerne og ministrene som en viktig premissleverandør for de beslutninger man til slutt skal fatte.

Nordisk Råds viktigste mulighet til å være med å gi retning og ambisjonsnivå for det nordiske samarbeidet, ligger i behandlingen av Ministerrådets redegjørelse om planene for det nordiske samarbeid – det såkalte C 2-dokumentet. Det C 2-dokument som ble lagt fram av Ministerrådet til sesjonen i Reykjavik gav ikke Rådet mulighet til å tilkjenne kvalifiserte synspunkter på det framtidige nordiske samarbeidet. Dessverre ble det ikke angitt noen skikkelig retning for det videre nordiske samarbeidet. Det ble ikke angitt noen prioriteringer og det ble heller ikke antydning om hvilke ressurser man anså burde legges på det ene eller det andre området.

Dette var også bakgrunnen for at samtlige utvalg i Nordisk Råd ba om en komplettering av C 2-dokumentet i sin helhet. Det kan synes å være en drastisk framgangsmåte. I den aktuelle situasjonen var den nødvendig.

Presidiet har med tilfredshet tatt i mot opplysningene om at Ministerrådet vil ta hensyn til Rådets kritikk ved utarbeidelsen av C 2-dokumentet til Rådets 39.sesjon. Et skikkelig plan-dokument vil gi Ministerrådet en bedre tilbakemelding fra parlamentarikerne og tvinge dem til å klargjøre sine prioriteringer. Det vil være en styrke for det fortsatte nordiske samarbeidet.

1.4 Nordens plass i et Europa i forandring

1.4.1 Norden – en region i Europa

1990 har vært et hendelsesrikt og interessant år for Europa og Norden. Utviklingen har gitt grunnlag for å se på samarbeidsmulighetene og – mønstrene mellom ulike deler av Europa med nye øyne.

En viktig konsekvens av den politiske utvikling i Europa, har blitt at de eksisterende europeiske samarbeidsorganisasjonene tvinges til å redefinere sine arbeidsoppgaver og aktivitetsområder. Dette gjelder også for Nordisk Råd.

Sterkere enn noen gang tidligere, blir det demonstrert at det interne nordiske samarbeidet henter impulser fra og delvis får sine rammer definert av utviklingen i våre omgivelser i sør og i øst.

Utviklingen mot et indre marked fra 1.1.1993 i EF og drøftingen av et utvidet samarbeid fram mot en politisk og økonomisk union, sammen med forhandlingene mellom EF og EFTA om å etablere et felles europeisk økonomisk område (EEA) stiller Norden overfor nye utfordringer. Både mellom politikere, arbeidslivets organisasjoner, folkebevegelser og blant meningmann aktualiseres spørsmål om hvilken plass det etablerte nordiske samarbeidet får dersom resultatet av disse forhandlingene blir tilfredsstillende for alle parter.

Demokratiseringen og den større åpenheten i Øst-Europa har åpnet nye muligheter for samarbeid. Fra våre naboer rundt Østersjøen uttrykkes det forventninger til et nært og omfattende samarbeid med Norden både bilateralt og gjennom det offisielle nordiske samarbeidet.

Det nordiske samarbeidet har mange sterke sider. En av de viktigste er den sterke parlamentariske medvirkningen både i initiativfasen, i gjennomføringsfasen og i oppfølgingen av egne og ministerrådets vedtak. Mange av de nye strukturene i Europa har en for svak parlamentarisk basis. Det uttrykkes bekymring for det parlamentariske "underskudd" som f.eks. kjennetegner EF's beslutningssystem. Det bør være naturlig for de nordiske land å bidra til at den parlamentariske innflytelsen i det nye Europa styrkes. Dette er viktig for å sikre folkenes medvirkning i den omfattende integreringsprosessen som pågår. Et fortsatt sterkt Nordisk Råd vil kunne være ett bidrag til dette.

Andre regioner i Europa søker lignende løsninger som den de nordiske land har hatt for mellomstatlig samarbeid. Planer om nye regionale samarbeidsorgan og vitalisering av gamle, dukker opp flere steder i Europa.

Presidiet har sett det som viktig å bidra med nordiske synspunkter i den internasjonale debatten om nye strukturer og samarbeidsformer i Europa. Dels har dette skjedd ved at representanter fra presidiet eller utvalgene har deltatt i konferanser arrangert av Europarådet, EF og andre internasjonale organ, dels har det skjedd ved at presidiet har tatt initiativ til egne konferanser med internasjonale deltakere.

I tilknytning til novembermøtene ble det således arrangert en konferanse med temaet "Parlamentarikernes rolle i regionenes Europa." Formålet med konferansen var flersidig. Ett ønske var å analysere den nye europeiske "arkitekturen" ut fra et nordisk perspektiv og ut fra hvilken innflytelse parlamentarikere og demokratiske institusjoner bør ha i den europeiske beslutningsprosessen.

Et annet siktemål var å tilby et forum for diskusjoner og uformelle kontakter mellom Nordisk Råds parlamentarikere og inviterte parlamentarikere både fra Øst- og Vest-Europa.

Konferansen imøtekom ovennevnte formål. Den vil på ulike måter bli fulgt opp av presidiet. Presidiet har i samråd og samarbeid med Nordisk Ministerråd vedtatt å yte økonomisk støtte til og delta i et forskningsprosjekt om Norden i det nye Europa. Dette prosjektet gjennomføres i fellesskap av de utenrikspolitiske instituttene i Danmark, Finland, Norge og Sverige og av Universitetet i Reykjavik.

De første resultatene av prosjektet vil foreligge til sommeren 1991. Presidiet har under vurdering å arrangere en ny konferanse høsten 1991 på grunnlag av rapporten fra ovennevnte prosjekt og som en oppfølging av seminaret under novembermøtene.

Presidiet har også besluttet å få utarbeidet en analyse av samarbeidet rundt Østersjøen og en vurdering av mulige konsekvenser for det nordiske samarbeidet.

1.4.2 *Hvor internasjonalt bør Nordisk Råd være?*

1989 var det året da arbeidet i Nordisk Råd fikk en forsterket internasjonal dimensjon. Söderkomiteens to rapporter om Nordisk Råd og internasjonalt samarbeid (NU 1988:4) og Nordisk Råd og europeisk samarbeid (NU 1989:7) og Nordisk Ministerråds "Arbeidsprogram Norden i Europa 1989–92" sammen med en dynamisk og positiv utvikling både i Vest- og Øst-Europa la grunnlaget for dette.

I 1990 har det foregått en ytterligere forsterkning og utvidelse av den internasjonale dimensjon i Nordisk Råds virksomhet. Utviklingen har ikke gått uten mange og lange diskusjoner i presidiet om hvor langt det var riktig å gå. Særlig Rådets forhold til Øst-Europa reiste mange prinsipielle spørsmål. Invitasjonen til å besøke Øverste Sovjet og de nye parlamentene i Estland, Lettland og Litauen stilte Rådet overfor nye utfordringer.

Debattene under Rådets 38.sesjon, i presidiets møter, i de nasjonale parlamentene og i rapporter om det nordiske samarbeidet har vært preget av hvilke rammer Rådets internasjonale virksomhet skal holdes innenfor og av hvilke begrensninger og muligheter Helsingforsavtalen gir for medvirkning i internasjonalt samarbeid fra Nordisk Råds side.

Organisasjonskomiteen, oppnevnt av presidiet, viet dette spørsmålet oppmerksomhet i sin rapport NU 1990:7 Det nordiska samarbetet – internationalisering och effektivisering – förslag til reformer.

Komiteen konstaterer at Helsingforsavtalen i sin nåværende form ikke hindrer at internasjonale spørsmål kan debatteres og behandles i Rådet eller i dets organ, om Rådet ønsker det. For å ta bort en hver tvil om at det er plass for internasjonale spørsmål som en del av Rådets virksomhet og for å understreke at det i den nye situasjonen i Europa faktisk er ønskelig og nødvendig med en økt innsats på dette området, foreslår komiteen at

det innføres et tillegg i Helsingforsavtalen som positivt hjemler den internasjonale dimensjonen i det nordiske samarbeidet.

En slik presisering av Rådets internasjonale oppgave, medfører selvsagt krav på at det på ministerrådets side etableres et tettere og mer forpliktende samarbeid mellom de nordiske utenriksministrene og at det blir lagt opp til rapporteringsordninger til Rådets organ om internasjonale spørsmål.

Disse spørsmålene vil stå sentralt når Nordisk Råd samles til sin 39. sesjon i København i 1991.

Presidiet valgte å ta i mot utfordringen fra øst ut fra de samme prinsipper som en inntil da hadde lagt til grunn for kontaktene til Vest-Europa. Grovt sett kan man si at formålet med Rådets internasjonale kontaktsomhet er tosidig:

– Rådet har bl. a. som oppgave å ta initiativ overfor Ministerrådet og regjeringene om spørsmål som har nordisk interesse. Den internasjonale utviklingen de siste årene både i Vest-Europa og Øst-Europa har understreket at det nordiske samarbeidet er sterkt påvirket av bl. a. utviklingen i Europa. Det som skjer utenfor Nordens grenser har konsekvenser for oss som bor i Norden. Det er derfor nødvendig for parlamentarikerne å gjøre seg kjent med det som foregår utenfor Norden for å kunne ta de rette initiativene for tiltak i Norden.

Nordisk kultur-, miljø- og handelspolitikk kan ikke stille seg likegyldig til den utvikling som f.eks. nå foregår i Sovjetunionen og andre deler av Øst-Europa, like lite som man kan ignorere EFs arbeid med utviklingen av det indre marked og forhandlingene mellom EF og EFTA om en EEA-avtale.

– Nordisk Råd har i snart 40 år utviklet et unikt mellomstatlig samarbeid – ikke minst på det parlamentariske plan – som blir lagt merke til utenfor Norden. Interessen for dette samarbeidet er stor fra mange kanter av verden. Det er helt naturlig at Rådet lar andre parlamentarikergrupper få del av de erfaringene man sitter inne med.

Både fra Øverste Sovjet og parlamentene i Estland, Lettland og Litauen ble det tilkjennegitt stor interesse for å få ta del av de erfaringer som parlamentarikerne i Nordisk Råd har om mellomstatlig samarbeid spesielt og om forutsetninger for å utvikle og befeste demokratiet og parlamentarismen mer generelt.

Status for Rådets innsats på det internasjonale området så langt ble nedfelt høsten 1990 i en arbeidsplan for internasjonal virksomhet fastsatt av presidiet etter høring i Rådets utvalg.

Tyngdepunktet i Rådets internasjonale virksomhet er for de nærmeste 3 årene lagt på å følge med og analysere følgende spørsmål som anses viktige for Rådets framtid:

– den økonomiske, politiske og kulturelle integrasjonsutviklingen i Europa med spesiell vekt på EF/EFTA-forhandlingene. Konsekvensene av

- en beslutningsstruktur i et eventuelt EEA for det nordiske samarbeidet bør særlig vurderes.
- utviklingen i Øst-Europa med spesiell vekt på Baltikum og andre nærliggende området i Sovjet, bl. a. Kola-halvøya, Leningrad og Sovjetkarelen.
 - etableringen av nye samarbeidsstrukturer i Europa og vurdering av Rådets rolle i relasjon til disse.

1.4.3 *Norden og EEA*

Generaldebatten under Rådets 38.sesjon i Reykjavik var dominert av innlegg og synspunkter om Rådets rolle i framtidens Europa. Synspunktene var mange og delvis motstridende. Usikkerhet og forvirring overfor hvilke konsekvenser den raske utviklingen i Europa kunne/burde få for det nordiske samarbeidet ble avdekket. Men viljen til å finne felles nordiske løsninger både i forhold til den vest-europeiske integrasjon og den øst-europeiske demokratisering ble manifestert.

Møtet mellom presidiet og statsministrene under sesjonen hadde også konsekvensene for det nordiske samarbeidet av EF/EFTA-forhandlingene som ett av sine hovedtema. Statsministrene mente at utviklingen i EF/EFTA-forhandlingene så langt ikke tilsa noen vesentlige omlegginger av det nordiske samarbeidet, men de sluttet seg til presidiets forslag om at ministerråds- og presidiesekretariatet i fellesskap kunne pålegges å gjennomføre en analyse av mulige konsekvenser av den europeiske utvikling for det nordiske samarbeide.

En slik analyse forelå primo oktober 1990 og er drøftet av presidiet. Presidiet sendte – på grunnlag av konklusjonene i analysen – en henvendelse til statsministrene om å bidra til at det formelle nordiske samarbeidet sikres en plass innenfor rammene av en eventuell EEA-avtale. Presidiet ønsker at det innarbeides en klausul i en kommende EEA-avtale som sikrer fortsatt nordisk samarbeid basert på Helsingforsavtalen. Presidiet gjorde dette utspillet med henvisning til Artikkel 233 i Roma-traktaten som gir Be-Ne-Lux rett til å fortsette sitt regionale samarbeid innen EF. Saken ble også behandlet av Organisasjonskomiteen og omtalt i dens rapport.

1.4.4 *Nordisk Råd i østerled*

Presidiet har brukt mye av møtetiden i 1990 til å avklare om og i hvilke former kontaktene overfor Øst-Europa og særlig overfor Sovjetunionen og Baltikum skulle bygges ut. Som et første steg valgte man å sende en delegasjon med 7 medlemmer fra Rådet til Sovjetunionens Øverste Sovjet og til parlamentene i hver av republikkene Estland, Lettland og Litauen. Delegasjonen ble sammensatt dels av medlemmer fra presidiet og dels representanter fra Kultur-, Sosial- og miljø- og Økonomisk utvalg.

Delegasjonsreisen fant sted medio oktober.

Viktige formål som man ønsket å oppnå ved delegasjonsreisen var

- (a) å etablere kontakt og samarbeide mellom folkevalgte organ i Baltikum og øvrige Sovjet,
- (b) å kartlegge viktige områder som egner seg godt til et nærmere samarbeid, særlig innen miljø, kultur, handel og menneskelige kontakter,
- (c) å bli enige om rammene for fortsatte kontakter på ulike nivå,
- (d) å konkretisere tenkbare kontaktformer som f.eks. konferanser, seminarer, studiebesøk og kulturutveksling,
- (e) føre diskusjoner om emner av felles interesse og
- (f) å lære å kjenne hverandres problem og måter å tenke og prioritere på.

Det var en omfattende møteserie som delegasjonen gjennomgikk på en uke. Samlet sett gav reisen det utbytte som presidiet hadde lagt opp til.

Dette var den første nordiske reise i sitt slag mot øst. Delegasjonens deltakere følte også at man var med på historiske møter både i Moskva og i Vilnius, Riga og Tallinn.

Mediedekningen fra medfølgende journalister fra Norden, av korrespondenter mm i Moskva og fra pressen i Vilnius, Riga og Tallinn var god.

Institusjonalisert samarbeid mellom Nordisk Råd og Baltikum?

Et sentralt tema som parlamentarikerne i de baltiske republikkene tok opp i samtalene med delegasjonen, var ønsket om et institusjonalisert samarbeid mellom de baltiske republikkenes parlament og Nordisk Råd. Det ble uttrykt ønske både om medlemskap i Rådet og om observatørstatus.

Nordisk Råd har hittil ikke hatt noen ordning med observatørstatus for internasjonale organisasjoner eller enkeltnasjoner. Men delegasjonen hadde presidiets fullmakt til å invitere representanter fra parlamentene i de baltiske republikkene som gjester ved Nordisk Råds neste sesjon i København i februar 1991.

Også fra Polens og Russlands parlament og fra Øverste Sovjet er det kommet antydninger om at man er interessert i en invitasjon til Rådets sesjon. Presidiet har valgt å avgrense invitasjonene til de baltiske parlamentene i 1991.

Presidiet mener det er i Nordisk Råds interesse å stimulere til at Baltisk Råd blir utviklet slik at det blir en naturlig samarbeidspartner på det parlamentariske plan. Det videre samarbeid vil lettere kunne utvikles på grunnlag av kontakter med et regionalt parlamentarisk organ enn gjennom direkte kontakter med parlamentene i de tre baltiske republikkene. Parlamentene i Estland, Lettland og Litauen er orientert om dette synspunktet.

Øverste Sovjet har signalisert interesse for å sende en delegasjon på gjensidig til Norden. Både i tidligere møter og under delegasjonsreisen ble det nevnt at man hadde til hensikt å etablere en spesiell gruppe parlamentarikere i Øverste Sovjet og med tilknytning til nærliggende områder til Norden som skulle ha ansvaret for framtidige kontakter med Nordisk Råd. Det ble avklart at man hittil ikke hadde etablert en slik gruppe.

Presidiet har besluttet å invitere en delegasjon fra Øverste Sovjet til en studiereise til Norden i oktober 1991.

En tjenestemanns-delegasjon fra UD i Sovjetunionen vil orientere seg om behandlingen av økonomiske spørsmål i Nordisk Råd under et besøk januar 1991.

Mange medlemsforslag om Baltikum

Det foreligger ved utgangen av 1990 hele 13 medlemsforslag som angår samarbeid mellom Norden og Øst-Europa og med særlig vekt på samarbeid med Baltikum. Medlemsforslagene omfatter en stor del av det politiske feltet. Dette er et klart uttrykk for den interesse og det engasjement som medlemmene av Nordisk Råd har overfor den demokratiseringsprosess og det arbeid for selvstendighet som bl. a. de baltiske republikkene står midt oppe i.

Nordens forhold til Baltikum og Øst-Europa vil bli grundig behandlet under Rådets 39.sesjon i København, bl. a. ut fra de medlemsforslagene som foreligger. I Rådets behandling må det avklares hvilke tiltak som best kan skje på bilateral basis, på nordisk basis og på et mer multilateralt grunnlag.

Handlekraftig innsats av Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd vedtok 9.oktober 1990 et arbeidsprogram for nordisk innsats i Baltikum og Øst-Europa.

Ministerrådets arbeidsprogram inneholder tre konkrete initiativ og med finansiering for 1990/91:

1. Opprettelse av nordiske informasjonskontorer i hovedstedene i de baltiske republikkene (4,5 MDDK)
2. En stipendordning som skal sikre at bl. a. baltiske studenter og elever innen yrkesutdanning kan få ta utdanning i inntil 6 måneder i de nordiske land. (5 MDDK)
3. Opprettelse av en Øst-Europa – pulje med nordiske midler til støtte for samarbeidsprosjekter mellom Norden og Øst-Europa (4,8 MDDK)

Det forutsettes at disse tiltakene videreføres etter 1991.

I Ministerrådets program er det videre bebudet forslag om å stimulere miljøforskningssamarbeidet i Østersjø-området, og et eventuelt forslag om å foreta en utredning om finansiering av investeringer i Baltikum.

Baltikum fokus for felles nordisk innsats

Ministerrådets konkrete initiativ for 1990/91 og de initiativ som er under overveielse faller godt sammen med de medlemsforslag som er fremmet og med de drøftinger som presidiet og enkelte av utvalgene har hatt om aktuelle samarbeidsområder mellom Norden og Baltikum.

Medlemsforslagene, presidiets prioriteringer og Ministerrådets arbeidsprogram gir alle uttrykk for at de begrensede ressursene til felles nordisk innsats skal satses på Baltikum.

Styrking av parlamentarikernes arbeid og posisjon

Både i Moskva og de tre baltiske republikkene ble det uttrykt ønsker om å få utveksle erfaringer om demokratisk arbeid i parlamentene, om å få stifte bekjentskap med arbeidsmetoder og arbeidsvilkår for parlamentarikere og for prinsipper for lovgivningsarbeid mm.

Det ble flere ganger vist til de internasjonale konferansene om miljøspørsmål som Nordisk Råd hadde arrangert. Man anså det særdeles verdifullt for parlamentarikere å få drøfte internasjonale og regionale problemer i slike fora.

Presidiet har i forbindelse med fastsettingen av budsjettet for 1991 og de preliminnære budsjetttrammene for 1992 lagt til rette for at presidiet og/eller utvalgene hvert år arrangerer et internasjonalt seminar eller en konferanse for parlamentarikere.

For 1991 har presidiet satt i gang planlegging av et eventuelt parlamentarikerseminar om en oppfølging av seminaret "Parlamentarikernes rolle i regionenes Europa" som ble arrangert i forbindelse med novembermøtene 1990. Et slikt eventuelt seminar vil bli planlagt i samråd med de nordiske utenrikspolitiske instituttene prosjekt "Norden i det nye Europa" som presidiet og Ministerrådet støtter.

Presidiet har også bedt presidiesekretæren om å legge fram konkret forslag til et parlamentarikerseminar med temaet "Nord-Europas energi".

Utvalgenes rolle i det videre arbeid overfor Baltikum

Under hele planleggingen av delegasjonsreisen har det vært forutsatt at utvalgene bør stå sentralt i oppfølgingsarbeidet etter denne første reisen. Dette kommer også klart til uttrykk i de områder som presidiet ønsket at delegasjonsreisen skulle konsentrere seg om, nemlig miljø, kultur, handel og fremme av menneskelige kontakter.

Disse områdene er også klart prioriterte i de land delegasjonen besøkte. I tillegg kom det fram et stort behov for hjelp og støtte innen lovgivning og jordbruk og helsestell.

Utvalgene bør på grunnlag av reiserapportene og medlemsforslagene vurdere hvilke initiativ de finner det naturlig å ta.

En delegasjon fra Sosial- og miljøutvalget har allerede i november 1990 gjennomført en studiereise til Baltikum og Leningrad-området.

For sin del vil presidiet ta initiativ overfor både Nordisk Ministerråd og de nordiske regjeringene om en bedre samordnet nordisk innsats overfor Baltikum.

Presidiet vil også henvende seg til statsministrene og oppfordre dem til en større fellesnordisk innsats og samordning når det gjelder de nordiske lands støtte overfor Baltikum og Øst-Europa ellers.

1.5 Strukturendringer i kultursamarbeidet

Det kulturelle samarbeidet har en sterk stilling i Norden. Et konkret bevis for dette er at det til alle ordinære sesjoner i Nordisk Råd, er til behandling en rekke medlemsforslag og ofte flere ministerrådsforslag som har som siktemål å bygge ut og styrke dette samarbeidet.

Ca 1/3 av det fellesnordiske budsjettet går i dag til kultursektoren og kultursamarbeidet er ett av de prioriterte områdene i årene som kommer.

Selv om man i Rådets snart 40-årige historie, har nådd mange viktige mål i det nordiske kulturelle samarbeidet, stiller nye tider, nye og økte krav til fortsatt innsats. Nye oppgaver har hittil kunnet bli løst uten vesentlige konsekvenser for eksisterende oppgaver fordi veksten i de årlige nordiske budsjettene har gitt rom for nye oppgaver i tillegg til de allerede etablerte.

De økonomiske realitetene for de kommende år, gir i følge de nordiske regjeringene og Ministerrådet, ikke rom for realvekst i det nordiske budsjettet. En av kulturministrene uttrykte det slik under Nordisk Råds 38. sesjon i Reykjavik: "Detta är det yttersta strukturella problemet i det nordiska samarbetet: Vi har mer tankar, mer ideer och mer politisk vilja än vi har vilja att avsätta medel för verksamheter." Nye oppgaver må derfor finansieres ved effektivisering og/eller omstilling og strukturendring.

Hvilke retningslinjer en skal legge til grunn for en slik strukturendring, er en av de viktigste kulturpolitiske spørsmålene som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd står overfor akkurat nå. Selv om spørsmålet formelt sett ikke sto på dagsorden under sesjonen i Reykjavik, kom det likevel til å prege debattene — både generaldebatten og i en lengre debatt som utspant seg i tilknytning til et spørsmål om de nordiske institusjonenes framtid.

Bakgrunnen for at spørsmålet kom opp, var en rapport fra en arbeidsgruppe av nordiske tjenestemenn som på Ministerrådets oppdrag hadde vurdert de nordiske institusjonene som finnes under kulturbudsjettet og undersøkt mulighetene dels å begrense Ministerrådets faste forpliktelser og dels å frigjøre midler for å gjennomføre kulturhandlingsplanen.

Arbeidsgruppen uttalte at man prinsipielt mente at alle nordiske forskningsinstitusjoner burde nedlegges og at man i stedet burde bruke de frigjorte midlene til ulike allmenne ordninger for å støtte og ta initiativ til nordisk samarbeid og nordiske nettverk innen forskning og forskerutdanning samt høyere utdanning. Konkret foreslo arbeidsgruppen at 4 nordiske institusjoner i henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige, i første omgang kunne legges ned eller overføres til nasjonal finansiering.

Rapporten og den måten den ble presentert på, reiste sterk kritikk fra de nordiske parlamentarikernes side. Det vakte stor uro at man først som et rykte og senere i form av en tjenestemannsutredning fikk kjennskap til at man innen Ministerrådet hadde planer om å legge ned et stort antall nordiske institusjoner. Nordisk Råds president og Nordisk Råds kulturutvalg presiserte at den framgangsmåte man hadde valgt, ikke var akseptabel sett fra parlamentarikernes synspunkt.

Nedleggelse av nordiske institusjoner, som i de fleste tilfeller er opprettet etter initiativ og påtrykkning fra nordiske parlamentarikere, er en for stor sak til at Ministerrådet alene kan ta stilling til den. Før endelige vedtak om dette skjer, skal Nordisk Råd ha rett til å uttale seg.

De sterke parlamentariske reaksjonene på forslaget om nedlegging av nordiske institusjoner, førte til at Ministerrådet under sesjonen i Reykjavik erklærte at man til Rådets 39.sesjon ville legge fram et ministerrådsforslag om endret finansiering og organisering av bl.a. kultursektorens institusjoner.

Til grunn for Rådets standpunkt i denne saken, ligger det ikke at man er fremmed for at man også innen nordisk virksomhet har behov for omprioritering slik at etablerte institusjoner kanskje bør legges ned, mens andre kanskje bør startes opp. Men det viktige er at det er virksomhetens innhold og betydning som skal styre en slik omprioritering – ikke at man i utgangspunktet bestemmer seg for at nå skal et visst antall institusjoner legges ned. Kan man gjøre en sak bedre på en annen måte, er det spørsmålet som må stilles til all offentlig virksomhet – også den nordiske – og det er svaret på det spørsmålet som må være avgjørende for hvilket standpunkt Råd og Ministerråd skal innta.

Både i Helsingforsavtalen og i avtalen om nordisk kulturelt samarbeid blir det lagt vekt på verdien av felles nordiske institusjoner. Fortsatt må gjelde at vi skal slå vakt om det vi kan gjøre bedre i fellesskap i Norden og som i tillegg også er billigere enn å gjøre det nasjonalt.

Etablerte nordiske institusjoner blir i Ministerrådets perspektiv sett på som en hindring for økt fleksibilitet i budsjettet og i det kulturelle samarbeidet i Norden. Et alternativt syn vil være at man fra Ministerrådets side bør utnytte de institusjoner som er etablert til også å ta på seg nye oppgaver innen nordisk samarbeid. Sett utenfra kan man undres over mangelen på vilje eller evne til å benytte institusjonene som aktive virkemidler i gjennomføringen av nordisk prioriterte kulturoppgaver.

Utviklingen i Europa – både i øst og vest – kaller like mye på kontinuitet som på fleksibilitet når det gjelder det kulturelle samarbeidet i Norden. De nordiske institusjonene forvalter en kompetanse som er viktig når oppgaven er å styrke den nordiske identiteten og når det gjelder å formidle nordiske erfaringer til andre regioner i Europa. Behandlingen av ministerrådsforslag B 112/k om arbeidsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner, -samarbeidsorgan og andre permanente aktiviteter på Rådets 39.sesjon vil gi parlamentarikerne en god mulighet til å tilkjenne hvordan man bør løse kultursektorens strukturproblem og hvilken rolle nordiske fellesinstitusjoner bør spille innen det nordiske kulturelle samarbeidet i årene som kommer.

1.6 Miljøspørsmålene like høytaktuelle

Miljøspørsmålene har de siste 10–15 årene inntatt en mer og mer sentral plass på Nordisk Råds sesjoner. Miljøsektoren er på samme måte som kultursektoren ett prioritert område i det nordiske samarbeidet.

Ved Rådets 38.sesjon i Reykjavik utgjorde miljøsakene et hovedtema. Hele åtte av de tolv ministerrådsforslag som ble lagt fram til behandling, omhandlet helt eller delvis miljøbeskyttelse og bekjempelse av forurensninger. Flere av ministerrådsforslagene var indikasjoner på at det tverrsektorielle samarbeidet på miljøområdet utvikler seg i rett retning.

Både Ministerrådet og Rådet understreket at den nordiske miljøinnsatsen ikke bare kan ha de nordiske land som arena og innsatsområde. Utviklingen i øst har gitt miljøspørsmålene en ny dimensjon. Den nye åpenheten i Øst-Europa viste Norden at forurensningen i disse landene har et langt større omfang enn man hittil har fryktet. De øst-europeiske land kan ikke selv rette opp tilstanden uten en omfattende teknisk og økonomisk bistand utenfra. Det var derfor stor enighet om at Norden – også i egen interesse – bør yte sitt bidrag til slik bistand. Særlig vil dette være naturlig overfor de land og områder som ligger i Nordens nærområde.

Det innom-nordiske miljøsamarbeidet ble også behandlet på en grundig måte under sesjonen. Rådet drøftet forslag til 3 sentrale nordiske handlingsplaner på miljøområdet. Det gjaldt forslag til et handlingsprogram på avfallsområdet, et nytt handlingsprogram om luftforurensning og en revisjon av handlingsprogram mot havforurensning.

Krav og forventninger om å utvikle et langt mer forpliktende og bindende internasjonalt samarbeid på miljøområdet ble framført i debatten. Som en mulig konsekvens så enkelte for seg en politisk virkelighet med sterkere innslag av overnasjonalitet på f.eks. miljøområdet også i den nordiske beslutningsprosessen.

Parlamentarikernes innvendinger mot Ministerrådets forslag, gikk dels på at man ikke fulgte opp tidligere vedtatte prinsipper om at man skal legge nivået i det land som vil gå lengst i innsatsen for miljøforbedring til grunn, og ikke nivået eller viljen i det nordiske land som har de minste ambisjonene. Videre var man skuffet over at det såkalte forsiktighetsprinsippet – at tvilen skal komme miljøet til gode – i for liten grad ble praktisk anvendt i Ministerrådets forslag. Man syntes også at ministrene i for liten grad hadde lagt prinsippene om miljømessig beste teknologi til grunn for de konkrete forslagene i handlingsplanene; dvs en teknologi på miljøets premisser.

Sosial- og miljøutvalget la ned et stort arbeid i forberedelsen til behandlingen av Ministerrådets handlingsplaner. Rådet arrangerte en felles miljøpolitisk debatt om planene og miljøministrene sa seg være takknemmelige for de synspunkter parlamentarikerne hadde framført og at disse vil ble vurdert i det videre arbeid med planene.

Skuffelsen var derfor stor på parlamentarikersiden, da man senere ble

kjent med at miljøministrene allerede dagen etter den store miljøpolitiske debatten i Nordisk Råd hadde fastsatt de tre nordiske handlingsplanene slik de var foreslått for Rådet. Ingen endringer ble innarbeidet.

Ministerrådet tilkjennegav at man i løpet av 1990 ville vurdere om og i tilfelle hvordan man kunne følge opp sluttdokumentet fra Nordisk Råds internasjonale parlamentarikerkonferanse om havforurensning fra høsten 1989. Rådet fant det lite tilfredsstillende at Ministerrådet holdt så lavt tempo i oppfølgingen av en så viktig konferanse. Presidiet ba om mer kraftfulle innsatser fra ministrenes side på ulike miljøområder og et raske tempo i oppfølgingen av forslag reist av parlamentarikerne.

Presidiet benyttet anledningen i forbindelse med statsministermøtet i Ronneby 2. – 3. september, til å minne om Rådets synspunkter på behovet for raskt å sette i gang tiltak for å forbedre havmiljøet bl. a. i Østersjøen. Presidiet fant grunn til å påpeke at de nordiske regjeringene ikke på en tilstrekkelig måte hadde imøtekommet de entydige parlamentariske krav om tiltak for å redde havmiljøet. Det ble særlig henvist til Rådets internasjonale konferanse om havforurensning. Presidiet uttrykte forventninger om at statsministrene ville ta hensyn til sluttdokumentet fra havforureningskonferansen og andre synspunkter som Rådet har avgitt når det gjelder miljøutviklingen både i Norden og i våre nærområder ellers.

Erfaringene viser at parlamentarikerne fortsatt både må ta initiativ til og trykke på for å få gjennomført vedtak om miljøpolitiske spørsmål i de nordiske land.

2. Plenarförsamlingen

2.1 38:e sessionen i Reykjavik

Sessionens genomförande

Nordiska rådets 38:e session hölls i Reykjavik 27.2 – 2.3 1990. Den hade förkortats i jämförelse med tidigare sessioner med en dag.

Plenarförsamlingen består av 87 valda rådsmedlemmar och ett antal regeringsrepresentanter. Vid 38:e sessionen deltog 56 regerings-, landstyre- och landskapsstyrelserepresentanter.

Tre av de ordinarie ledamöterna ersattes av suppleanter under hela sessionen medan 26 av ledamöterna ersattes av suppleanter under delar av sessionen.

Särskilt inbjudna gäster och pressen

Till sessionen hade inbjudits särskilt 35 personer representerande olika nordiska och internationella organisationer och föreningar.

Sessionen bevakades av ca 170 journalister.

Generaldebatten och sakdebatterna

Generaldebatten genomfördes under sessionens första dag. Generaldebattens sammanlagda tid blev åtta timmar och 30 minuter. Debatten bestod av 71 huvudinlägg samt sju replikskiften uppgående sammanlagt till 102 debattinlägg.

Talartiden var begränsad för samtliga debattörer i enlighet med fastsatta tidsbegränsningar.

Den sammanlagda tiden för sakdebatterna under sessionen var 19 timmar. I sakdebatterna fördelades diskussionstiden mellan de olika utskotten på följande sätt:

ekonomiska utskottet	4 timmar 30 minuter
kommunikationsutskottet	50 min.
kulturutskottet	3 timmar 4 min.
juridiska utskottet	2 timmar 25 min.
social-och miljöutskottet	6 timmar 24 min.
budget-och kontrollutskottet	1 timme 40 min.

Under social- och miljöutskottets sakbehandling ingick en särskild miljödebatt som varade 2 timmar och 46 minuter och strömvabrott förlängde voringstiden. Ministerrådets C 1 och C 2 debatterades under budget- och kontrollutskottets sakbehandling.

2.2 Rådets beslut i form av rekommendationer och yttranden

2.2.1 Rekommendationerna

- Nr 1. Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik
- Nr 2. EG-anpassning och regionalpolitik
- Nr 3. Tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet
- Nr 4. Samarbete om ekologisk jordbruksproduktion
- Nr 5. Nordiskt miljöfinansieringsbolag
- Nr 6. Förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar
- Nr 7. Internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män
- Nr 8. Samnordisk vapenlagstiftning
- Nr 9. Ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
- Nr 10. Handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, – NordMÅL
- Nr 11. Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990–1992
- Nr 12. Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning
- Nr 13. Nordisk kulturfestival 1992
- Nr 14. Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk
- Nr 15. Tvärflyg i Mittnorden
- Nr 16. Handlingsplan mot havsförorening
- Nr 17. Handlingsplan mot luftförorening
- Nr 18. Globalt miljösamarbete
- Nr 19. Handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning
- Nr 20. Internationellt samarbete om export av avfall
- Nr 21. Nätverk för renare teknologier
- Nr 22. Åtgärder för att undvika oljekatastrofer
- Nr 23. Internationellt samarbete mot oljeskador
- Nr 24. Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
- Nr 25. Samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden
- Nr 26. Telekommunikationer för handikappade
- Nr 27. Forskningssamarbete om amalgam
- Nr 28. Ratificering av FNs barnkonvention
- Nr 29. Åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention
- Nr 30. Homosexuellas sociala situation
- Nr 31. Toxikologiskt institut
- Nr 32. Program mot ungdomsarbetslösheten
- Nr 33. Nordbors rättigheter

2.2.2 Yttrandena vid 38:e sessionen

På förslag av budget- och kontrollutskottet antog rådet ett yttrande med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1). Dessutom antogs på förslag av budget- och kontrollut-

skottet, økonomiske utskottet, kulturutskottet, juridiske utskottet, kommunikationsutskottet og social- og miljøutskottet sex yttranden med anledning av Nordiske ministerrådet redogørelse om planerna for det nordiske samarbeidet (C 2).

I yttrande 1

- budget- og kontrollutskottet
- hemstilles til ministerrådet att
- inhämta rådets synpunkter innan større omdisponeringar inom redan fastställd budget genomförs
 - eventuella förslag om nedläggningar eller sammanslagningar av nordiska institutioner överlämnas till rådet for synpunkter innan definitiva beslut fattas (jfr artikel 46 i Helsingforsavtalet)
 - i det fortsatta arbetet lägga vikt vid de synpunkter som budget- og kontrollutskottet samt fackutskotten framfört
 - beakta de synpunkter og förslag som budget- og kontrollutskottet framfört i redogørelsen for kontrolluppgifterna 1989 samt rapportera till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits.

I yttrande 2

- økonomiske utskottet
- hemstilles til ministerrådet att
- arbeidsprogrammet Norden i Europa 1989–92 og økonomisk handlingsplan 1989–92 gjennomføres efter forudsætningerne,
 - Nordisk Ministerråd, i samspill med Nordisk Råd, viderefør arbeidet med at skabe rammerne for og sikre finansieringen af det økonomiske samarbejde udover 1992, hvor den økonomiske handlingsplan udløber,
 - det bioteknologiske handlingsprogram gennemføres efter sine forudsætninger,
 - Nordisk Ministerråd indarbejder bevillinger til gennemførelse af det nye regionalpolitiske program og tillægsprogrammet på jord- og skovbrugsområdet i budgettet for 1991 og i kommende C2,
 - konstaterer de øvrige kritiske bemærkninger, som Økonomisk Udvalg har til dokumentet C 2.

I yttrande 3

- juridiske utskottet
- hemstilles til ministerrådet att
- intensivere arbeidet med å sikre den frie bevegelse av personer i Norden selv om grensepassasjen over EF's indre grenser liberaliseres,
 - intensivere arbeidet med å utrede behovet for kontroll med etterlevelse av internasjonale avtaler som inngår som ledd i den økonomiske integrasjonen f.eks. med hensyn til innretting av et institutt for EF-rett,

- vurdere muligheten for å utarbeide en handlingsplan for det videre samarbeidet på flyktningsområdet,
- det som ledd i oppfølgingen av Nordisk Forum 1988 til Nordisk Råds sesjon i 1991 legges fram et konkret forslag til nytt Nordisk Forum i 1994.

I yttrande 4

- kulturutskottet
- hemstalls till ministerrådet att
- i fortsättningen prioritera kulturområdet även efter att kulturhandlingsplanen upphör att gälla 1991,
 - eventuella förslag om nedläggningar av institutioner på kulturavtalets område överlämnas till rådet i form av separata ministerrådsförslag innan definitiva beslut fattas (jfr artikel 46 i Helsingforsavtalet),
 - utöka stödet till folkrörelsesamarbetet,
 - åstadkomma ett permanent radio- och TV-samarbete som skall tillgodose de nordiska kulturpolitiska målsättningarna,
 - de ekonomiska resurserna till den nordiska kulturfonden kraftigt utökas.

I yttrande 5

- social- och miljöutskottet
- hemstalls till ministerrådet att
- i arbetet med koordinering av socialförsäkringsreglerna med EG måste vid en integration den nordiska modellen bibehållas. Inga harmoniseringsåtgärder med EG bör vidtas utan att i förväg höra utskottet,
 - i konsekvens med Brundtlandkommissionens rapport bör ministerrådet fastställa den ledande principen att man i sitt miljöarbete utgår från nivån i det land som har de högst ställda miljökraven, vilket också anges i ministerrådets miljöprogram,
 - inom arbetsmarknadsområdet bör särskild vikt läggas vid de utsatta grupperna, särskilt de utförsäkrades situation. Ungdomsarbetslösheten bör prioriteras,
 - Nordbors rättigheter i Norden bör vara ett prioriterat område i ministerrådets arbete och ej endast utgöra en del av Europaprogrammet,
 - ministerrådets genomgång av olika institutioner med sikte på eventuell nedläggning bör redovisas i plandokumentet och dessa frågor bör handläggas på ett sätt som säkrar att respektive utskott blir hört i förväg.

I yttrande 6

- kommunikationsutskottet
- hemstalls till ministerrådet att
- i fortsättningen ha trafiksäkerhetsarbetet bland sina högst prioriterade områden.

I yttrande 7

- budget- och kontrollutskottet hemställs till ministerrådet att
- utveckla C 2-dokumentet till ett reellt planläggningsdokument för de närmaste åren med klara budget- och tidsramar samt prioriteringar. Detta bör ske redan vid utarbetandet av C 2/1991,
- arbeta för en långsiktig prioritering och budgetplanering av det nordiska samarbetet,
- budgetproceduren i vid bemärkelse, det vill säga inkl. C 2, snarast blir föremål för en gemensam diskussion mellan rådet och ministerrådet,
- rådet ges tillfälle att ta del av rapporten över undersökningen av långsiktiga budgetkonsekvenser samt av analysen av projektbudgeten samt att dessa frågor tas upp till en diskussion mellan rådet och ministerrådet,
- rådet ges tillfälle att yttra sig både över förslag till nedläggningar eller sammanslagningar av institutioner och andra större omdisponeringar inom ramen för den fastställda budgeten innan definitiva beslut fattas,
- arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller klara kostnads-, finansierings- och tidsplaner,
- under de närmaste åren fortsatt budgetmässigt prioritera kulturområdet, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse, trafiksäkerhet samt Europaprogrammet.

Pål Atle Skjervengen hade til utskottets betänkande reserverat sig angående punkt 5 och punkt 7.

2.3 Nordiska rådets arbetsordning

På förslag av presidiet (dokument 4) fattade plenarförsamlingen beslut om att ändra rådets arbetsordning på tre punkter:

- § 24 Antalet medlemmar i budget- och kontrollutskottet ändrades från fjorton till nio.
- § 25 Moment 2 beträffande val av ordförande och viceordförande i budget- och kontrollutskottet utgick.
- § 27 Nytt moment 4 beträffande partigruppsekreterarnas närvarorätt vid utskottsmöten.

De nya lydelseerna av dessa tre paragrafer återfinns i bilaga 7 till denna rapport.

2.4 Framställning nr 1/1991

På förslag av budget- och kontrollutskottet antog Nordiska rådet en framställning till Nordiska ministerrådet angående ministerrådets förslag till budget för 1991. Framställningen antogs av presidiet den 14 november 1990 med hänvisning till Helsingforsavtalets artikel 56.

I framställningen hemställes

- en långsiktig budgetplanering och en strategi för det nordiska samarbetet under 1992 och 1993
- att antagna handlingsplaner genomförs och att nya handlingsplaner innehåller kostnads- och finansieringsplaner
- att medlen från ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie budgeten när handlingsplanen avslutas
- att budgetförslag innehåller redovisning av utfall för institutioner och sektorer det senaste räkenskapsåret
- kommentarer om väsentliga omprioriteringar i budgetförslaget
- beaktande av utskottets synpunkter framförda i betänkandet.

2.5 Frågeinstitutet

Till rådets 38:e session inkom 43 frågor. Svaren på frågorna återfinns i protokoll från sessionen. Frågorna fördelade sig på följande sätt mellan utskotten:

juridiska utskottet	1 fråga
kulturutskottet	17 frågor
social- och miljöutskottet	15 frågor
kommunikationsutskottet	5 frågor
ekonomiska utskottet	5 frågor
budget- och kontrollutskottet	– frågor

Inför 38:e sessionen hade 10 skriftliga frågor ställts inom ramen för försöksordningen från 1988 om skriftliga frågor mellan sessionerna. Vid 38:e sessionen beslöts att försöksordningen skulle förlängas intill dess rådet tagit ställning till eventuell permanentning av denna ordning. Under perioden mellan den 38:e och 39:e sessionen har hittills 15 frågor inlämnats. En förteckning över dessa frågor finns i bilaga 4.

2.6 Om rådets sammansättning

De 87 rådsmedlemmarna är fördelade enligt följande

Danmark/Folketinget	16	Åland/Landstinget	2
Färöarna/Lagtinget	2	Island/Alltinget	7
Grönland/Landstinget	2	Norge/Stortinget	20
Finland/Riksdagen	18	Sverige/Riksdagen	20

Namnförteckningar samt uppgifter om fördelningen av rådsledamöterna i *partier och partigrupper* framgår av bilaga 1 till denna rapport samt av kapitel 9 om partigrupperna i rådet.

Av rådets 87 ordinarie ledamöter vid tidpunkten för sessionen var 30 (34%) *kvinnor* och 57 (66%) *män*. Av suppleanterna var 35 (40%) *kvinnor* och 52 (60%) *män*. I rådets delegationer är fördelningen följande:

	ordinarie		suppleanter	
Danmark	5 kvinner	11 män	9 kvinner	7 män
Färöarna	–	2 män	–	2 män
Grönland	–	2 män	–	2 män
Finland	8 kvinner	10 män	8 kvinner	10 män
Åland	–	2 män	–	2 män
Island	1 kvinne	6 män	3 kvinner	4 män
Norge	9 kvinner	11 män	7 kvinner	13 män
Sverige	7 kvinner	13 män	8 kvinner	12 män

2.7 Valgspørsmål

Regler og uttalelser av betydning for valgene

Hvert land velger selv sine medlemmer til Rådet (H-fors Art. 47)

I Art. 47 uttales at det ved valg skal tilses at ulike politiske meningsretninger blir representert i Rådet. Ifølge Fagerholm-komiteén (NU 1969: 20, s. 39) bør dette prinsipp anvendes slik at man streber etter å oppnå en representasjon som så nær som mulig svarer mot styrkeforholdet mellom ulike partier i de nasjonale folkerepresentasjonene.

Plenarforsamlingen utpeker presidiet (H-fors Art. 52)

Delegasjonene fordeler medlemmene på utvalgene (H-fors Art. 53)

Utvalgene velger sin formann og nestformann (Arb.ord. § 25)

Ulike politiske retninger bør være representert i presidiet (H-fors Art. 52)

Sammensetning av presidiet bør følge den partipolitiske styrke i Rådet (presidiet i A 692/j)

Sammensetning av Budsjet- og kontrollutvalget bør følge den partipolitiske styrke i Rådet (presidiet)

Presidiet utgjør valgkomité for alle valg (Arb.ord. § 32)

Valgspørsmål foran Rådets 38. sesjon

Presidiet besluttet at man ved forberedelsen av valgene til Rådets 38. sesjon – i tillegg til de regler som er fastsatt i Helsingforsavtalen og Rådets arbeidsordning m. m. – skulle legge følgende retningslinjer til grunn:

– at det med virkning fra Rådets 38. sesjon gjennomføres en midlertidig ordning med en observatørplass i presidiet i tillegg til de 10 ordinære medlemmene. Observatørplassen skal sikre at den største av de parti-gruppene som idag ikke er representert i presidiet, blir representert.

Observatøren deltar i presidiets møter og faglige arrangement med tale- og forslagsrett, men ikke med stemmerett.

Observatøren har rett til å få protokollert sine særstandpunkter. En slik protokollasjon anses ikke som en formell mindretallsuttalelse (jfr. § 21 i Nordisk Råds arbeidsordning).

Observatøren telles ikke med når det skal vurderes om presidiet er beslutningsdyktig eller ikke.

Ved forfall av observatøren skal den nordiske partigruppe som vedkommende tilhører, så vidt mulig peke ut et annet medlem av gruppen til midlertidig å delta i presidiets møter.

- at man ved matematisk fordeling av tillitsposter i Rådet legger til grunn d'Honts metode.
- at man anmoder delegasjonene om å nominere mer enn 2 personer til presidiet.
- at tillitspostene i Nordisk Råd deles inn i to grupper ved nominering og valg:

primærgruppen består av presidiets 10 ordinære medlemmer, observatørplassen i presidiet og de 6 utvalgsformennene.

sekundærgruppen består av nestformannspostene i utvalgene, formanns- og nestformannspostene i Redaksjonskomiteén, medlemmer i NIBs kontrollkomité, medlemmer i styret for Nordisk Kulturfond

Presidiet vedtok videre at det skulle oppnevnes en valgkomité med en representant og en suppleant fra hver av partigruppene. Ved nominering av medlemmer til valgkomiteén ble partigruppene anmodet om å ta hensyn til en bredest mulig nasjonal representasjon.

Valgkomiteens oppgave var å forberede valgene for presidiet.

Valgkomiteen fikk følgende sammensetning:

– Anders Talleraas (K), N, formann	– Lars P. Gammelgaard, D,
suppleant
– Lennart Andersson (s), S	– Kaj Poulsen, D, suppleant
– Lars Werner (vs), S	– Kjellbjørg Lunde, N, suppleant
– Gustav Björkstrand (M), F	– Gunnar Björk, S, suppleant

Erfaringene med bruk av en valgkomite var gode.

Valgspørsmål foran Nordisk Råds 39. sesjon

Nordisk Råds plenarforsamling og utvalgene skal ved Rådets 39.sesjon foreta følgende valg:

Plenarforsamlingen:

10 ordinære presidiemedlemmer

1 observatør i presidiet

10 medlemmer til redaksjonskomiteen for Nordisk Kontakt

5 medlemmer i Nordisk Investeringsbanks kontrollkomite

Utvalgene:

Formann og nestformann i utvalgene

Redaksjonskomiteen:

Formann og nestformann

Ved valgene under Rådets 39.sesjon skal det foretas en rotasjon av formannspostene mellom nasjonene i samsvar med vedtak i presidiet i november 1987.

På grunnlag av erfaringene med en egen valgkomite foran Rådets 38.sesjon og fordi valgene ved 39.sesjon blir mer politisk kompliserte pga den vedtatte rotasjonen av formannspostene, foreslo presidiesekretæren på møtet i august 1990 at presidiet skulle utnevne en gruppe av fem politikere som skulle forberede valgene ved 39.sesjon for presidiet.

Presidiet besluttet først å gi presidiesekretæren i oppdrag å utarbeide et notat om ulike alternative modeller for å gjennomføre rotasjonen av tillitspostene ved neste sesjon og at notatet etter presidiets drøfting av det skulle oversendes til partigruppene og delegasjonene for behandling før og under novembermøtene.

På grunnlag av synspunktene fra partigruppene og delegasjonene, besluttet presidiet å oppnevne en valgkomite som skal forberede valget av tillitsposter ved Rådets 39.sesjon for presidiet.

Presidiet oppnevnte etter forslag fra partigruppene følgende som medlemmer av valgkomiteen:

Sverige: Per Olof Håkansson (s) och Gunnar Björk (c)
Finland: Gustav Björkstrand (SFP)
Norge: Anders Talleraas (H)
Danmark: Dorte Bennedsen (S) och Margrete Auken (SF)
Island: Ólafur G. Einarsson (Sj)

Presidiet fastsatte at man skulle legge til grunn de samme retningslinjer for valgene til Rådets 39.sesjon som for 38.sesjon.

3. Presidiet

3.0.1 *Presidiets möten och sammansättning*

Vid 38:e sessionen den 27 februari 1990 valdes Páll Pétursson (F), Island, till rådets president.

Till övriga medlemmar av presidiet valdes: Ivar Hansen (V) och Anker Jørgensen (S), Danmark, Elsi Hetemäki-Olander (Kok.) och Mats Nyby (SDP), Finland, Ólafur G. Einarsson (Sj), Island, Bjarne Mørk Eidem (A) och Thea Knutzen (H), Norge, Grethe Lundblad (s) och Karin Söder (c), Sverige.

Rådet beslutade dessutom att införa en tillfällig ordning med observatörsplats i presidiet och valde Lilli Gyldenkilde (SF), Danmark som observatör.

Vid val i den norska delegationen den 8 november 1990 valdes Kirsti Kolle Grøndahl (A) och Jan P. Syse (H) som medlemmar i presidiet efter Bjarne Mørk Eidem och Thea Knutzen.

Presidiet har under 1990 hållit följande möten:

23 januari per capsulam

29–30 januari i Stockholm

25, 26 och 27 februari i Reykjavik

26 februari i Reykjavik med statsministrarna

1 mars per capsulam

2 mars i Reykjavik

28 mars i Köpenhamn

22 maj i Jakobstad och 23 maj i Vasa

23 maj i Vasa med samarbetsministrarna

20–23 augusti i Lofoten och Vesterålen

28 september i Strasbourg

11, 12 och 14 november i Snekkersten

3.0.2 *Presidiets møter med statsministrene og samarbeidsministrene*

Presidiet har i 1990 holdt ett møte med statsministrene. Møtet fant sted 26.februar i Reykjavik.

Møtet med statsministrene konsentrerte seg om

1. Framdriften i arbeidet med å utvikle det europeiske økonomiske rom (EES) og konsekvenser for det nordiske samarbeidet og
2. Nordiske kontakter generelt og Nordisk Råds kontakter spesielt med Øst-Europa.

Statsministrene og presidiet sluttet seg bl. a. til at man skulle pålegge ministerråds- og presidiesekretariatet i fellesskap å gjennomføre en analyse av mulige konsekvenser for det nordiske samarbeidet av den europeiske utvikling.

Presidiet har i 1990 holdt ett møte med Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene). Møtet fant sted 22.mai i Vasa. Et planlagt møte i Køben-

havn 11. desember måtte flyttes til 11. januar 1991 pga det danske valget 12. desember.

Møtet med samarbeidsministrene omhandlet bl. a. følgende saker:

1. Nordisk Råds organisasjonskomite – rapport fra komiteens arbeid
2. Internasjonale spørsmål
 - Nordisk Råds Øst-Europa-kontakter
 - Ministerrådets Øst-Europa-initiativ
 - Norden i Europa
3. Oppfølging av Rådets 38. sesjon i Reykjavik
4. Forslag til utforming av c 2/1991
5. Aktuelle ministerrådsforslag til Rådets 39. sesjon
6. Fastsettelse av felles retningslinjer for informasjonsvirksomheten

I forbindelse med novembermøtene ble det arrangert et uformelt møte mellom presidenten i Nordisk Råd og formannen i Nordisk Ministerråd samt med presidiesekretæren og generalsekretæren. Formålet med dette møtet var gjensidig å informere hverandre om aktuelle spørsmål og utveksle synspunkter. Erfaringene med denne kontaktformen var gode. Slike uformelle møter vil derfor bli holdt når det er ønskelig og praktisk mulig.

3.1 Organisationsfrågor

3.1.1 Bruk av det nordiske symbolet

Nordisk Råds presidiesekretær og Nordisk Ministerråds generalsekretær fastsatte i mai 1990 felles retningslinjer for bruken av det nordiske symbolet (bilag 9).

Symbolet – en hvit svane med 8 vingepenner på marineblå, sirkelformet bunn – ble godkjent som det offisielle symbolet for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i november 1984. Symbolet er formgitt av den finske kunstneren Kyösti Varis, og er rettslig beskyttet gjennom WIPO.

Første gang symbolet ble brukt i offisiell sammenheng var ved Nordisk Råds sesjon i Reykjavik i mars 1985. Bakgrunnen for at man nå har funnet det nødvendig å fastsette retningslinjer for bruken av symbolet, er at symbolet ved flere anledninger har vært gjenstand for uheldig bruk, dvs det er blitt anvendt andre farger og i andre utforminger enn det som var godkjent.

De vedtatte retningslinjene angir hvordan symbolet skal se ut, i hvilke sammenhenger det kan anvendes og hvem som kan anvende symbolet. Retningslinjene inneholder også saksbehandlingsregler med hensyn til søknad om å få bruke symbolet, avgjørelsesmyndighet og klagebehandling.

3.1.2 Organisationsutredningen

Den av presidiet tillsatta Organisationskommittén (se presidiets rapport 1990) överlämnade sitt betänkande "Det nordiska samarbetet, internationalisering och effektivisering – förslag till reformer", (NU 1990: 7), till presidiet den 29 oktober 1990.

På grundval av medlemsförslag A 945/j om det nordiska samarbetets former och organisation m.m. behandlas kommitténs rapport i rådets organ med sikte på beslut vid rådssessionen 1991.

Den på presidiets uppdrag av projektchef Terje Tveito, Norge, genomförda expertutredningen angående presidiesekretariatets organisation och effektivitet, "Effektivisering av organisasjonen og virksomheten ved presidiesekretariatet" överlämnades till presidiet i oktober 1990.

Ett utkast av expertrapporten överlämnades tidigare till Organisationskommittén, där den tjänade som underlag för kommitténs bedömningar och förslag.

3.1.3 *Instruktion till budget- och kontrollutskottet*

Vid sessionen 1990 beslöt plenarförsamlingen att ändra §§ 24 och 25 i Nordiska rådets arbetsordning innebärande att budget- och kontrollutskottet från sessionen 1990 har nio medlemmar och att fackutskottens ordföranden inte längre ingår i budget- och kontrollutskottet (bilaga 7). För att säkra fackutskottens rätt till inflytande på rådets budgetprioriteringar beslöt presidiet vid möte den 2 mars 1990 att ändra budget- och kontrollutskottets instruktion (bilaga 8).

3.1.4 *Rådets ärenden vid 38:e sessionen och inför 39:e sessionen*

De ärenden som Nordiska rådet har på sin saklista benämns

A-saker (medlemsförslag och ändringsförslag)

B-saker (ministerrådsförslag eller regeringsförslag)

C-saker (berättelser)

D-saker (meddelande med anledning av tidigare rekommendationer/ framställningar)

E-saker (frågor till ministerrådet eller regeringarna).

A- och B-sakerna. Vid rådets 38:e session hade rådet sammanlagt 44 medlemsförslag och 12 ministerrådsförslag på saklistan. 36 av medlemsförslagen och samtliga ministerrådsförslag togs upp till behandling på sessionen. I samband med sessionen väcktes 12 nya medlemsförslag.

Under perioden fram till december 1990 har ytterligare 27 medlemsförslag och 5 ministerrådsförslag väckts.

C-sakerna. Utöver C 1 (ministerrådets berättelse) och C 2 (ministerrådets redogörelse om planerna) fanns på rådets saklista 69 verksamhetsberättelser från nordiska samarbetsorgan och institutioner.

D-sakerna. Inför 38:e sessionen hade rådet 107 rekommendationer och 1 framställning på saklistan. Vid sessionen antogs 33 nya rekommendationer. 52 tidigare antagna rekommendationer slutbehandlades och dessutom en delpunkt i en rekommendation.

Den 14 november antog rådet genom presidiet en framställning till Nordiska ministerrådet.

Inför 39:e sessionen har rådet således 88 rekommendationer och 1 framställning på sin saklista.

Yttranden. Vid 38:e sessionen antogs 7 yttranden med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse (C 1) och ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2).

E-sakerna. Vid sessionen ställdes och besvarades 43 frågor (E-saker). 16 av frågorna var s. k. snabbfrågor som ställdes vid sessionen. En av frågorna som hade inlämnats tre veckor före sessionen besvarades den 3 april. Inom ramen för försöksordningen har hittills inför 39:e sessionen ställts 15 s. k. skriftliga frågor. Flertalet har redan besvarats. För en förteckning se bilaga 4.

3.2 Samarbete med utomnordiska länder och internationella organisationer

3.2.1 Nordiska rådets arbetsplan för internationell verksamhet

Den internationella dimensionen i rådets och presidiets verksamhet har under det gångna året fått en allt större betydelse. Det var angeläget för presidiet att företa en strukturering och prioritering av användningen av de nordiska resurserna i takt med de snabba förändringar som Europa har fått erfara under de senaste åren.

Uppföljningen av rådets internationella samarbetskommittés betänkan- den och konkretiseringen av dem i form av riktlinjer aktualiserades under våren 1990 och resulterade i en arbetsplan för rådets internationella verk- samhet för åren 1990 – 1992. Arbetsplanen godkändes av presidiet i augusti 1990 (bilaga 10).

Arbetsplanen understryker att den internationella dimensionen bör vara en integrerad del av Nordiska rådets, presidiets och utskottens normala verksamhet. Samtidigt framhäver arbetsplanen att den primära målsätt- ningen för det nordiska samarbetet är att befrämja och fördjupa samarbe- tet mellan de nordiska länderna.

Enligt arbetsplanen skall rådets internationella verksamhet respektera de enskilda nordiska ländernas delvis olika säkerhets- och utrikespolitiska lösningar. Rådets insatser på det internationella planet måste ske med klar gränsdragning mot regeringarnas ansvarsområde.

Internationella kontakter bör ha relevans för rådets arbete samtidigt som nordiska synpunkter och intressen bör kunna föras fram i internatio- nella fora. Ett systematiskt uppbyggt informationsutbyte och etablering av kontakter med ur rådets synvinkel relevanta internationella organisationer bör enligt arbetsplanen resultera i fruktbart samarbete med olika interna- tionella parlamentariska organisationer.

Tyngdpunkten i rådets internationella verksamhet bör under den kom- mande treårsperioden vara att följa och analysera för rådets framtid viktiga sakområden. Det främsta sakområdet utgörs av den ekonomiska, poli- tiska och kulturella integrationsutvecklingen i Europa med speciell tyngd-

punkt i EFTA/EG-förhandlingarna om etableringen av EES. Det andra består av utvecklingen i Östeuropa och speciellt i Baltikum och närliggande områden i Sovjet bl. a. Kolahalvön, Leningradområdet och Sovjetkarelen. Det tredje utgörs av etableringen av nya samarbetsstrukturer i Europa och värderingen av rådets roll i relation till dessa.

All internationell verksamhet är emellertid avhängigt av resurserna. Ambitionsnivån och omfattningen av rådets internationella aktiviteter måste anpassas till de ekonomiska och personella resurserna under arbetsplanens hela giltighetstid dvs. under åren 1990–1992. Arbetsplanen kommer att revideras årligen.

3.2.2 Internationella samarbetsorganisationer

Europarådets parlamentariska församling

De flesta av Nordiska rådets internationella kontakter har kommit att gälla samarbete med Europarådets parlamentariska församling. Presidiet för Europarådets parlamentariska församling och Nordiska rådets presidium höll ett gemensamt möte den 29 september.

Samarbetet mellan de två råden konsoliderades med en promemoria om samarbete och regelbundna kontakter. Promemorian medför en intensifiering av kontakterna på alla plan från deltagande i varandras utskottsmöten och seminarier till kontinuerlig informationsutväxling. Man enades om att samarbetet mellan de två råden skulle också försiggå på utskottsnivå och att Europarådets sommarmöten kunde erbjuda möjlighet till kontakter mellan flera utskott. Miljösamarbete nämndes som ett välkommet samarbetsområde från Europarådets sida.

De två rådens kontakter med Central- och Östeuropa diskuterades flitigt under mötet. Europarådet uttryckte särskilt intresse för rådets öppning av kontakter med Baltikum.

Europarådet kommer i samråd med Nordiska rådet att hålla sin 5:e parlamentarikerkonferens om gränsregionalt samarbete den 18–22 juni 1991 i Rovaniemi. En planeringsgrupp med representanter för Europarådets kommitté för miljö, regionalpolitik och lokala myndigheter och Nordiska rådet ansvarar för förberedelserna. Mats Nyby (F) är rådets representant.

Planeringsgruppen har fastslagit fem olika teman för den tre dagar långa konferensen. Tre av dessa teman berör Norden dvs. gränsregionalt samarbete inom kontroll av föroreningar och naturvård med speciell inblick på Östersjöområdet och Kolahalvön samt temat om gränspendlande arbetskraft och deras särproblem. Därtill kommer nordiskt samarbete att belysas. Temabehandlingen planeras kunna avslutas med en round table-diskussion. Ett slutdokument kommer att utarbetas och godkännas av konferensen.

Europaparlamentet

Presidiesekretariatet har haft flera överläggningar med Europaparlamentets sekretariat med avsikt att bereda en officiell öppning av kontakterna mellan Europaparlamentet och Nordiska rådet. Öppningen sker i form av ett möte mellan Nordiska rådets presidium och Europaparlamentets delegation för Finland, Island, Sverige och Nordiska rådet. Mötet torde äga rum i april 1991.

Nordiska rådet har under det gångna året vidareutvecklat sina kontakter på sekretariatsnivå med några av Europaparlamentets utskott beträffande juridiska-, jämställdhets-, konsumtions- och transportfrågor. Dessa kontakter torde resultera i gemensamma möten mellan utskotten under löpet av nästa år. Samarbeta på även andra utskottsområden kommer att etableras under våren 1991.

Inter-Parlamentariska Unionen (IPU)

Det interparlamentariska samarbetet som bedrivs av IPU har redan en längre tid väckt intresse bland Nordiska rådets parlamentariker. Nordiska rådets presidium ansökte om observatörstatus i IPU på hösten 1989. Ansökan godkändes av Rådet för den Inter-Parlamentariska Unionen vid dess 146:e session den 7 april 1990. Nordiska rådet har upprättat regelbundna kontakter med IPU och vill delta vid IPU:s konferenser vid behov.

Benelux-rådet

På inbjudan av Benelux-rådet deltog en delegation från Nordiska rådet vid Benelux-rådets session i Luxemburg den 14–16 juni som särskilt inbjudna gäster. Rådets delegation bestod av Grethe Lundblad, delegationsledare (S), Ólafur G. Einarsson (I) och Thea Knutzen (N).

En stor del av sessionen ägnades åt att debattera om Beneluxsamarbetets framtid i 1990-talets integrerade Europa. Flera talare poängterade att det under den pågående integrationsprocessen fanns större möjlighet till intensifierat samarbete mellan Beneluxländerna än inom hela EG.

Ett Schengen-avtal om fördjupat samarbete mellan 5 av EG:s 12 medlemsländer väckte livlig debatt. Benelux-parlamentariker ville jämföra Schengen-avtalet med det nordiska samarbetet. Dessa är, trots många likheter, emellertid inte fullt jämförbara för Schengen-avtalet går till överstatlighet på flera punkter. Asylreglerna och kontrollen av organiserad brottslighet, terrorism och knarkhandel är områden där överstatlig organisering förutsättes.

Delegationens ledare Grethe Lundblad gavs möjlighet att hålla ett kort anförande vid inledningen av sessionen. Hon framförde Nordiska rådets hälsning och betonade betydelsen av våra kontakter för att värna om små staters intressen i samband med integrationsutvecklingen i Europa.

Från Benelux-rådets sida visades genomgående en stark vilja att stärka

banden med Nordiska rådet. En fortsättning av det ömsesidiga delegationsutbytet torde vara önskvärt även i fortsättningen.

EFTA

Nordiska rådet har upprättat arbetskontakter på sekretariatsnivå med EFTA. En väsentlig del av samarbetet baserar sig på regelbunden informationsutväxling. En vidareutveckling av kontakterna har skett i form av intersekreteriatsmöten. Att informera varandra om aktuella sakfrågor och i synnerhet om EG-EFTA-förhandlingarna, har visat sig vara av värde för uppföljningen av den europeiska integrationsprocessen. I det andra mötet i början på september deltog även ministerrådets sekretariat som ett försök att samordna internationella kontakter mellan sekretariaten.

Ett första möte mellan EFTA:s parlamentariska kommitté och presidiet planeras till efter det att de politiska förhandlingarna har avslutats mellan EG och EFTA.

FN-organ

Utskotten har upprätthållit och vidareutvecklat kontakter med flera FN-organ, såsom UNESCO, ILO, WHO, UNEP, UNHCR, och ECA. Samarbetet med dessa organisationer har beskrivits i kapitel 4. i anslutning till utskottens internationella kontakter.

3.2.3 Nordiska rådets kontakt med Högsta Sovjet och de Baltiska republikerna

Kontakterna med Högsta Sovjet och öppningen av kontakter med Baltikum har framstått som det främsta sakområdet på presidiets möten under året. Presidiet utnämnde i februari den delegation, som skulle företa en resa till Högsta Sovjet i Moskva och de tre baltiska huvudstäderna. Andra veckan i maj utsattes som lämplig tidpunkt för resan. Ett förberedande möte med sekretariatet för Högsta Sovjet hölls i mars i Stockholm.

Delegationsresan inställdes emellertid av att Sovjet i april införde ett visumförbud för Litauen. Delegationen beviljades visum till Estland och Lettland, men inte till Litauen. Presidiet framhöll bestämt att rådets delegation bör besöka alla tre baltiska republiker och inställde resan fram till den dag då resan kunde genomföras enligt den ursprungliga planen.

Rådets president och presidiensekreteraren företog sedan en förhandlingsresa till Moskva i augusti och fick löften om att kunna företa delegationsresan i början på hösten. Nordiska rådets första resa i österled genomfördes den 14–20 oktober.

Delegationen leddes av presidenten Páll Pétursson (I) och bestod av följande presidiemedlemmar: Lilli Gyldenkilde (D), Elsi Hetemäki-Olander (F), Johan C. Løken (N), Mats Nyby (F), Berit Oscarsson (S) och Karin Söder (S). Delegationen åtföljdes av tjänstemän från presidiensekretariatet,

de nationella delegationerna och ministerrådet. Ett tiotal nordiska journalister följde med på resan med en god mediareportering som följd.

De målsättningar som man önskade nå med den historiska resan bestod först och främst av att etablera kontakter och samarbete mellan folkvalda organ i Baltikum och i Högsta Sovjet samt av att kartlägga viktiga områden som lämpar sig för ett närmare samarbete, särskilt inom miljö, kultur, handel och mänskliga kontakter. Dessa prioriterade samarbetsområden hade fastslagits av presidiet redan i november 1989. Därtill skulle man bli eniga om samarbetsformerna på olika nivåer och konkretisera tänkbara kontaktformer t. ex. konferenser, seminarier, studiebesök och kulturutväxling.

I programmet ingick ett möte med presidenterna för de tre baltiska republikerna i deras egenskap av representanter för det Baltiska rådet. Mötet enades om en gemensam kommuniké om samarbete. Nordiska rådet skulle gärna se det Baltiska rådet som sin naturliga samarbetspartner och att det utvecklas till att även omfatta parlamentarisk representation.

Ett centralt tema i diskussionerna med parlamentsledamöter i de baltiska republikerna var deras önskan om institutionaliserat samarbete i form av medlemskap eller som observatörer i Nordiska rådet. Presidiet har beslutat invitera representanter för de Baltiska parlamenten att delta som gäster på den 39:e sessionen i februari/mars 1991.

Delegationen företog en oppsummering av sina intryck om behovet av samarbete mellan Norden och de baltiska republikerna i ett pressmeddelande. Samarbete inom miljö, hälsovård, högre utbildning, kommunikationer och parlamentariska arbetsmetoder utpekades som prioriterade samarbetsområden.

Presidiet har haft en första värdering av delegationsresan. Om uppföljningen beslöt presidiet vid sitt novembermöte att invitera representanter för de baltiska republikernas parlament att delta vid Rådets 39:e session i Köpenhamn som speciellt inbjudna gäster. Ett besök från Högsta Sovjet förväntas äga rum hösten 1991. Presidiet beslöt vidare att kontakta de nordiska ländernas nationella parlament avseende samarbete om utvecklandet av demokrati och praktisk parlamentarism i Baltikum.

Rådets 39:e session kommer att behandla sammanlagt 13 medlemsförslag om samarbete mellan Norden och Östeuropa och Baltikum. Presidiet kommer att ta ställning till ytterligare initiativ angående utbyggnaden av samarbetet mellan Norden och Baltikum.

3.2.4 *Norden och EES*

Som ett resultat av presidiets och statsministrarnas gemensamma möte under sessionen i Reykjavik har presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet gemensamt företagit en analys av konsekvenserna för det nordiska samarbetet av etablerandet av en Europeisk Ekonomisk Sfär (EES). Det är angeläget att företa en kartläggning av situationen eftersom det planera-

de EG/EFTA-avtalet kan innebära en ändring av samarbetsformerna för Nordiska rådet och ministerrådet.

Rådets och ministerrådets gemensamma arbetsgrupp färdigställde sin rapport "Norden och EES" i oktober och överlämnade den till presidiet i november. Presidiet beslöt att sända en skrivelse till de nordiska statsministrarna med förslag till en gemensam diskussion om "Norden och EES".

I brevet pekas på att en vidareföring av det regionala samarbetet i Norden förutsätter en politisk markering och säkerställning av att ett EES-avtal inte skapar rättsliga hinder för vidareutvecklandet av det nordiska samarbetet. Det hänvisas i detta sammanhang till den ställning som Benelux-samarbetet försäkrats enligt Rom-traktatets artikel 233.

3.2.5 *Temaseminarier om parlamentariskens roll i regionernas Europa*

Mot bakgrund av den ekonomiska och politiska integrationsutvecklingen i Europa och öppningen av Östeuropa och Baltikum beslöt presidiet hålla ett temaseminarium i anslutning till höstmötena i Helsingör den 13 november.

Seminarier analyserade parlamentariskens påverkningsmöjligheter i den nya europeiska arkitekturen och studerade närmare etableringen av nya regionala samarbetsområden. Ett tjugotal inbjudna parlamentariker från de tre baltiska republikerna och övriga närliggande områden runt Östersjön erbjöd möjlighet till en livlig debatt med rådets nordiska parlamentariker.

Temaseminarier kan betraktas som en vidareföring av rådets delegationsresa till Baltikum och som en markering av rådets intresse att utveckla relationerna till Baltikum och närliggande områden samt etablera regelbundna kontakter med parlamentariker i dessa regioner. Rapport från seminarier föreligger (NORD 1990: 110).

3.2.6 *Uttalande om situationen i Irak och Kuwait*

Presidiet antog ett särskilt uttalande om situationen i Irak och Kuwait vid sitt möte den 21 augusti. Uttalandet är följande:

Med bestörtning har Nordiska rådets presidium erfarit att Irak förvägrar nordiska medborgare att lämna Irak och Kuwait. Detta gäller människor som i en normal och fredlig anledning kommit till dessa länder. T. o. m. barn utnyttjas urskiljningslöst i politiska syften.

Iraks beslut strider mot folkrätten, FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och internationell lag. Det är ett brott mot allt vad humanitet och rättskänsla heter.

Nordiska rådet känner djup oro över detta brott mot fundamentala mänskliga rättigheter och vädjar till Iraks ledning att utan dröjsmål tillåta alla nordiska medborgare och andra utlänningar att fritt få lämna Irak och Kuwait.

3.2.7 Miljösamarbete

Uppföljning av rådets internationella konferens om förorening av haven har utgjort en viktig uppgift, både nordiskt och nationellt under 1990. Företrädare för de nationella sekretariaten har haft kontakt med ansvariga tjänstemän inom respektive miljödepartement som arbetar inom kommittéer för att förbereda ministermöten inom ramen för London Dumping Convention och International Maritime Organisation.

Presidiet påpekade, inför det av Sveriges statsminister utlysta mötet mellan regeringschefer i Östersjöstaterna m. fl. i Ronneby den 2–3 september 1990, betydelsen av att konferensen tog i beaktande de krav som ställs vid rådets internationella konferenser 1986 och 1989 om havs- respektive luftföroreningar. Vidare hemställde presidiet att regeringarna skulle ta i beaktande de krav som ställts i Nordiska rådets rekommendationer på dessa områden.

Sedan Ronneby-mötet utmynnat i en regeringsdeklaration och beslut om en särskild arbetsgrupp (Task force) för konkret uppföljning av miljöprojekt i Östeuropa och Baltikum med medverkan av fyra internationella banker, inbjöd Finlands miljöminister till ett möte i Helsingfors om teknologi och finansiering för miljön. Nordiska rådet representerades vid detta möte av utskottssekreterarna för ekonomiska och social- och miljöutskottet. Marjatta Väänänen deltog i egenskap av riksdagsledamot. Vid mötet inledde det nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) sin verksamhet genom att avtal om s. k. joint ventures undertecknades mellan Polen, NEFCO och respektive danska och finska företag.

4. Utskottens verksamhet

Inledning

Enligt Helsingforsavtalets Artikel 53 har utskotten till uppgift att förbereda sakernas behandling i rådet. Plenarförsamlingen bestämmer utskottens antal och verksamhetsområden samt även det antal medlemmar av varje delegation som skall ingå i varje utskott. Plenarförsamlingens bestämmelser beträffande utskotten finns i Nordiska rådets arbetsordning §§ 24–30. För budget- och kontrollutskottet finns dessutom särskilda regler, fastställda av presidiet.

Antalet ledamöter i olika utskotten är följande:

	Dan- mark	Fin- land	Is- land	Nor- ge	Sve- rige	Totalt
Juridiska utskottet	3	3	1	3	3	13
Kulturutskottet	4	4	1	4	4	17
Social- och miljöutskottet	3	3	1	3	3	13
Kommunikationsutskottet	3	3	1	3	3	13
Ekonomiska utskottet	5	5	2	5	5	22
Budget- och kontroll- utskottet	2	2	1	2	2	9

Sakområdes- och ärendefördelningen mellan utskotten är följande:

Juridiska utskottet har hand om lagstiftningsfrågor och konstitutionella frågor, frågor rörande mänskliga rättigheter och flyktingar, jämställdhetsfrågor, livsmedelsfrågor, konsumentfrågor, samefrågor, rådets interna regler.

Kulturutskottet behandlar kultursamarbete, forskning, högre undervisning, skol- och yrkesutbildning, vuxenutbildning, folkrörelser och ungdomsfrågor samt radio- och TV-frågor.

Social- och miljöutskottet har hand om social- och hälsovård, arbetsmarknad, arbetsmiljö, miljövård.

Kommunikationsutskottet ansvarar för transport- och trafiksektorn, trafiksäkerhet, turism, teknik och datateknik, telekommunikation, post, meteorologi.

Ekonomiska utskottet behandlar ekonomi, handelspolitik, industri- och energipolitik, regionalpolitik, biståndsfrågor, jord- och skogsbruksfrågor, fiske, bygg- och bostadsfrågor.

Budget- och kontrollutskottet koordinerar fackutskottens behandling av ministerrådets budgetförslag, utövar rådets kontrollfunktioner när det gäller verksamhet finansierad över ministerrådets budget.

Nordiska rådets samtliga utskott håller fem – sex möten årligen. Utskotten konstituerar sig i samband med sessionerna. Vid två tidpunkter under året håller utskotten möten samtidigt, i månadsskiftet januari/februari och i november.

Mötena 1990 hölls den 29–31 januari i Stockholm och novembermötena den 12–14 november i Helsingör. Nästa mötesserie är den 28–30 januari 1991 i Stockholm.

Presidiet har beslutat att novembermötena 1991 skall hållas i Finland.

4.1 Juridisk utvalg

4.1.1 Generelt

Juridisk utvalg har i 1990 holdt 6 møter. I tillegg har utvalget holdt 2 møter med Nordisk Ministerråd. I september 1990 med ministrene ansvarlige for forbrukerspørsmål, og i november med justisministrene/ ministrene ansvarlige for flyktningsspørsmål. Utvalget hadde dessuten møte med sjefen for UNHCR i Norden i forbindelse med januarmøtet. I september arrangerte utvalget en høring med sakkyndige i barnerettslige spørsmål.

Utvalget har behandlet saker aktualisert av tidligere rekommandasjoner, yttringer eller beretninger fra Nordisk Ministerråd på utvalgets ansvarsområde, samt behandlet og avgitt uttalelse om Ministerrådets budsjett for 1990.

Utvalgets arbeid har i beretningsperioden forøvrig vært preget av *internasjonaliseringen av Rådets arbeid*. Utvalget har nøye fulgt utviklingen innen EF og Øst Europa på utvalgets ansvarsområder. Utvalget har herunder behandlet Ministerrådets Arbeidsprogram Norden i Europa til 1992 og Ministerrådets arbeidsprogram for Baltikum og Øst Europa. Europaspørsmålene har også stått sentralt under utvalgets drøftinger med Ministerrådet.

Utvalgets formann har i hele perioden vært Sighvatur Björgvinsson. Nestformann har vært Helge Adam Møller.

4.1.2 Medlemsforslag

På utvalgets januarmøte ferdigbehandlet utvalget 2 medlemsforslag som ble behandlet på 38. sesjon: *Medlemsforslag om Fennoskandia som felles forvaltningsregion for store rovdyr (A 895/j)* ga anledning til en livlig diskusjon i utvalget. Utvalgets flertall innstilte til Nordisk Råd å rekommandere Nordisk Ministerråd ikke å foreta seg noe i sakens anledning. Ett medlem reserverte seg til denne innstilling og framførte alternativt forslag til voting i plenum. Avstemningen i Rådet falt ut slik at utvalgets flertallsinnstilling ble vedtatt. Behandlingen av medlemsforslag *om samnordisk våpenlovgivning (A 899/j)* munnet ut i at utvalget innstilte at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å harmonisere de nordiske lands våpenlovgivning.

Etter 38. sesjon er det henvist 11 medlemsforslag til Juridisk utvalg. To av medlemsforslagene omhandler nordisk samarbeid på *genteknologiområdet*: om anvendelse av genetiske tester ved ansettelse (A 916/j) og om en nordisk bio- og genteknologikonvensjon (A 939/j).

To av forslagene tar sikte på å styrke *forbrukerbeskyttelsen*: om lovgivning angående akkord for privatpersoner (A 922/j) og om lovgivning angående gruppesøksmål (A 932/j).

To av medlemsforslagene omhandler *støtte til Øst Europa*: om samarbeide mellom de nordiske land og Øst Europa angående spørsmål som gjelder parlamentarisme og demokrati (A 921/j) og om støtte til det internasjonale samarbeid og demokratiseringsbestrebelsene i øst (A 928/j)

To av medlemsforslagene gjelder *Nordisk Råds arbeidsformer og organisasjon*: om to årlige ordinære sesjoner (A 926/j) og om det nordiske samarbeidsformer og organisasjon (A 945/j).

Dessuten har utvalget til behandling et medlemsforslag som gjelder *likestilling*: om likestilling mellom kvinner og menn ved utnevning av medlemmer til nordiske styrever, komiteer, nemnder, utvalg m.m. (A 938/j). Til utvalget er også henvist medlemsforslag om rett for nordiske statsborgere å delta i valg til parlament der de er bosatt (A 946/j) og om barnevern i Norden (A 948/j).

Med unntak av medlemsforslag om *barnevern i Norden* (A 948/j), forventes samtlige medlemsforslag å bli ferdigbehandlet av Juridisk utvalg, slik at de kan tas med på saklisten for Rådets 39. sesjon.

Den mest arbeidskrevende oppgaven for utvalget i siste del av beretningsperioden og fram til Rådets 39. sesjon vil være medlemsforslaget A 945/j som bygger på rapporten fra den komiteen som ble nedsatt av presidiet i desember 1989, og som fikk i oppdrag å gjennomgå Rådets arbeidsformer og organisasjon.

Videre har Juridisk utvalg hatt anledning til å uttale seg om medlemsforslag om kultursamarbeid mellom Norden og de øst europeiske land og Sovjetunionen (A 927/k). Utvalget har herunder uttalt seg om spørsmålet som gjelder opphevelse av visumtvangen. Utvalget har også hatt anledning til å uttale seg om medlemsforslag om kvalitetssikring og legalitetskontroll i forbindelse med datamaskinbaserte systemer i offentlig forvaltning (A 940/t).

4.1.3 *Kontakter med Nordisk Ministerråd*

a) Den 26. september 1990 holdt utvalget møte med ministrene som er ansvarlige for *forbrukerspørsmål*. Dette var første gang utvalget møtte fagministrene på dette området. Under møtet drøftet man:

– standardiserings spørsmål og forbrukerinnflytelse i Norden og forholdet til EF, – Det nordiske samarbeidet om TV-reklame, og forholdet til Europarådskonvensjonen om TV-reklame samt EF-direktivet på området, – Arbeidet med det nordiske miljømerket.

b) Den 12. november holdt utvalget et møte med justisministrene og ministrene ansvarlige for *flyktningespørsmål*. Under møtet drøftet man :

– Passfriheten i Norden i relasjon til lempelsen av grensekontrollen ved EFs indre grenser,

- Opphevelse av visumtvang, sett i relasjon til utviklingen i Øst Europa og Sovjetunionen,
 - Flyktningespørsmål og mulighetene for å få en nordisk handlingsplan på flyktningsområdet,
 - Nordisk lovgivningssamarbeid i forhold til den økonomiske integrasjonsprosessen i EF-retten, – Reaksjoner mot unge lovbryttere.
- c) Utvalgets formann deltok i Nordisk Ministerråds *seminar om EF-rett* den 5. og 6. oktober 1990 i Oslo.

4.1.4 Andre kontakter

a) Juridisk utvalg inviterte sjefen för UNHCR i Norden, Peter van Krieken, til møte den 30. januar 1990. Herunder ble utvalget orientert om utviklingen i *flyktningesituasjonen* i Norden siden utvalget sist møtte representanter fra UNHCR i 1988.

b) En representant fra utvalget – Ranveig Frøiland, deltok i den internasjonale *konferansen for verdensrådet for urbefolkning* i Tromsø 9.–12. august 1990. Konferansen var arrangert av Nordisk Sameråd.

c) Juridisk utvalg arrangerte en høring med eksperter i *barnerettslige spørsmål* den 27. september. Hensikten med høringen var at utvalgets medlemmer skulle få belyst de rettslige sidene ved barns situasjon i Norden, og derved få inspirasjon til å arbeide videre i Nordisk Råd med aktuelle samarbeidsområder vedrørende barn. De temaene som ble tatt opp var knyttet til forholdet omkring foreldre og barn, barns økonomiske situasjon, barnevernet og FNs barnekonvensjon.

d) Når det gjelder utvalgets internasjonale kontakter, har utvalget i løpet av høsten 1990 forberedt en *delegasjonsreise til to av EF-parlamentets fagkomiteer* som beskjefstiger seg med noen av Juridisk utvalgs arbeidsområder. Delegasjonen skal ha samtaler med representanter for EF-parlamentets juridisk komité og representanter fra komiteen som har ansvaret for forbrukerspørsmål. Reisen vil finne sted i begynnelsen av januar 1991. Hensikten med delegasjonsreisen er dels å knytte kontakter og gjøre seg kjent med arbeidsformene i komitéarbeidet i EF-parlamentet, og dels å drøfte spørsmål av felles interesse.

4.2 Kulturutskottet

4.2.1 Inledning

Under 1990 har kulturutskottet hållit 7 möten samt ett möte med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Utskotets ordförande har varit J.K. Hansen och vice ordförande Valgerður Sverrisdóttir.

De viktigaste samarbetsfrågorna under året har varit *utvecklingen i Östeuropa och Baltikum och Norden i Europa i övrigt*. Organisationsfrågor för nordiskt samarbete har diskuterats i samband med organisationskommitténs rapport.

Utskottet har i anknytning till behandlingen av medlemsförslag samt andra frågor av intresse hört många sakkunniga under året, bl. a. har utskottet fått information om *Eureka Audiovisuell* med säte i Bryssel och Nordiska ministerrådets arbetsprogram för *Baltikum och Östeuropa*, blivit informerade om den inre marknaden och kulturen i ett nordiskt perspektiv samt om projektet *Musikkfunn* och om *Nordplus-programmets* framskridande.

Ett av de största ämnen som utskottet behandlat i början av året var förslag från Nordiska ministerrådets programgrupp om nedläggande av *institutioner inom kulturområdet*. Detta arbete fortsätter under 1991 i form av behandling av ett ministerrådsförslag beträffande ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter.

Vid behandlingen av ministerrådets förslag till den *nordiska budgeten* för 1991 ansåg utskottet det oacceptabelt att ministerrådet inte kunde finansiera kulturhandlingsplanen 1991 fullt ut som planerats. Utskottet var dessutom kritiskt mot nolltillväxt i budgeten och att inget utrymme kommer att finnas för nya samarbetsprojekt framöver. Vidare framförde utskottet kritik mot ministerrådet rörande det faktum att fyra av åtta samarbetsorgan på forskningsområdet i princip läggs ner i och med införande av nollbudget utan att utskottet har fått ta ställning till förslagen och motiven bakom dessa.

4.2.2 Allmänkultur

Utskottet behandlade tre medlemsförslag på det allmänkulturella området. Medlemsförslag om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd (A 920/k), om Radio Scandinavia (A 925/k) samt om kultursamarbete mellan Norden och de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen (A 927/k). Dessa medlemsförslag fick en positiv behandling i utskottet.

Före Nordiska rådets 38:e session i Reykjavik behandlade utskottet ett ministerrådsförslag på området om ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (B 102/k) som innebär att man ökar representationen från de självstyrande områdena. Ändringarna har blivit fastställda av kulturministrarna.

Andra mediafrågor, idrottsfrågor och ungdomsfrågor har dessutom varit uppe på utskottets dagordning under året.

4.2.3 Utbildning

Utskottet har behandlat två medlemsförslag rörande utbildning under året. Beträffande medlemsförslag om placering av östeuropeiska studeranden i nordiska folkhögskolor (A 917/k) ansåg rådet att ministerrådets östeuropaprogram borde utvidgas till att i ett begränsat omfång även gälla östeuropeiska studeranden i nordiska folkhögskolor. Utskottet har förör-

dat avskrivning av medlemsförslag om ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt (A 935/k).

Ministerrådsförslag om handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden (B 103/k) arbetade utskottet med före sessionen 1990. Utskottet avgav ett omfattande betänkande därom. Programmet är nu antaget av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna).

Utskottet bekantade sig med Nordplus-Junior programmet under året.

4.2.4 *Forskning och högre utbildning*

På forskningsområdet har utskottet behandlat medlemsförslag om den nordiska model som fremtidsutfordring (A 930/k) där utskottet ansåg att forskarkontakter mellan Norden och Baltikum/Östeuropa om den nordiska modellen i de östeuropeiska länderna skulle stödjas. Medlemsförslag om NORDPLANs verksamhet (A 909/k) behandlade utskottet även positivt och föreslog att NORDPLAN bibehålls som institution utgående från att verksamheten bedrivs och utvecklas inom nuvarande ramar.

Utskottet behandlade även två ministerrådsförslag inför sessionen 1990: nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) 1990–1992 (B 108/k) samt om överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för personer med högre, yrkeskompetensgivande utbildning på minst 3 år (B 109/k). Riktlinjerna är antagna och överenskommelsen underskriven av länderna, men inte ratificerad.

Utskottet har noga följt utvecklingen med Nordplus-programmet samt fått grundlig redogörelse för den nya forskningsakademien inom Nordiska ministerrådet. Utskottet har yttrat sig över många enskilda saker beträffande institutioner hos ministerrådet, bl. a. NORDSAM och NORDPLAN.

Beträffande de konkreta förslag som fanns inom ministerrådet om nedläggning av forskningsinstitutioner krävde utskottet ett särskilt ministerrådsförslag om saken. Utskottet behandlar detta förslag före sessionen 1991.

4.2.5 *Information*

Utskottet har behandlat medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden (A 914/k). Denna fråga har behandlats tidigare och kommer kontinuerligt upp på utskottets dagordning. Utskottet anser att information om det nordiska samarbetet utanför Norden borde ökas väsentligt.

4.2.6 *Kontakter med Nordiska ministerrådet*

Utskottet hörde förmannen för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid sitt möte i november om arbetsprogrammet för Baltikum/Östeuropa. På inbjudan av utskottet har även representanter för ministerrådets sekretariat regelbundet deltagit i utskottets möt-

en, för att vid behov kunna lämna upplysningar om arbetet inom kulturavtalets organ.

På utskottets samrådsmöte med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) fanns tre stora övergripande politiska frågor: den framtida budgetsituationen med nolltillväxt, kulturhandlingsplanens framtid och nordiskt kultursamarbete och europafrågorna. Mötesuppläggningsen ändrades väsentligt från tidigare med införande av en allmän diskussion om problemområden, men inte frågor och svar som tidigare. Ministerrådet och utskottet beslöt dessutom att nationella ämbetsmän inte borde delta i mötet. På mötet visades intresse för ännu närmare samarbete samt en gemensam vilja att med kärvare budgetläge för politikerna ta ett större ansvar för gemensamma nya nordiska förslag.

4.2.7 *Internationella samarbetskontakter*

Förutom att vid utskottets möten har inbjudits en nordisk minister samt sakkunniga för att redogöra för de nordiska samarbetskontakterna med Östeuropa, hela Europa på vissa områden och om kulturens ställning inom EG har utskottet haft direkt kontakt med plenarförsamlingens inom Europarådet kulturkommitté. En representant för utskottet träffade kulturkommitténs ordförande och representant angående ett eventuellt gemensamt projekt "The Hanseatic Fourteenth Century Route", vilket även utskottet erbjöds att delta i. Utskottet planerar närmare samarbete och flera möten med representanter från Europarådets kulturkommitté där man väntas ta ställning till gemensamma samarbetsprojekt. Utskottet kommer dessutom att erhålla inbjudan till Europarådets kulturkommittés seminarier och konferenser i framtiden.

4.3 *Social- och miljöutskottet*

Under tiden 1 januari – 31 december 1990 har social- och miljöutskottet hållit 7 möten, varav ett med Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna).

Utskottets ordförande har varit Marjatta Väänänen (Kesk.) och vice ordförande Svein Alsaker (KrF).

4.3.1 *Viktiga samarbetsfrågor*

Under tiden fram till 38:e sessionen dominerades utskottets arbete av *miljöfrågorna* (miljöfrågor behandlas även under avsnitt 2.2). Genom att en särskild arbetsgrupp tillsattes för att ge den slutliga utformningen åt utskottets betänkanden över tre ministerrådsförslag om handlingsplan mot havsförorening, mot luftförorening respektive om renare teknologi, avfall och återvinning erfordrades inget extra utskottsmöte mellan januarimötena och sessionen.

Vid den 38:e sessionen antog rådet 18 rekommendationer inom social- och miljöutskottets område, varav hälften avsåg *miljöfrågor* (utöver de tre

ovannämnda samarbetsprogrammen även nordiska respektive internationella insatser för att undvika oljekatastrofer vid fartygsolyckor, samt luftföroreningar på Nordkalotten förorsakade av utsläpp från Kolaområdet. Bland de rekommendationer som antogs mot bakgrund av de tre ministerrådsförslagen om handlingsplaner på miljöområdet och som även innebar ställningstagande till ett antal medlemsförslag från olika partigrupper, märks en om globalt miljösamarbete av innebörd att regeringarna bör verka inom FN för en resolution som uppmanar de industrialiserade länderna att inrikta en del av sin BNP på globalt miljösamarbete samt för en internationell strategi för skogsvård. En rekommendation behandlade ett samarbetsprogram för bättre arbetsmiljö och en annan utredning om inrättande och lokalisering av ett nordiskt toxikologiskt institut.

Ungdomsarbetslösheten togs upp i en rekommendation där rådet efterlyser ett program för att minska ungdomsarbetslösheten genom arbets- och utbildningserbjudanden med prioritering av utsatta grupper.

Socialpolitiska frågor behandlas i fem rekommendationer, bl. a. om FN:s barnkonvention, om telekommunikation för handikappade, om tandfyllnadsmaterial och om den sociala situationen för homosexuella. Ämnet Nordbors rättigheter, som behandlats i en utredning under ministerrådet, fördes vidare i en rekommendation om ett handlingsprogram innefattande både allmänna politiska målsättningar och konkreta åtgärdsförslag.

I utskottets yttrande över *ministerrådets plandokument (C 2)* framhöll utskottet särskilt, att i arbetet med koordinering av socialförsäkringsreglerna med EG måste vid en europeisk integration den nordiska modellen bibehållas. Inga harmoniseringsåtgärder med EG borde vidtas utan att i förväg höra utskottet. (jfr nedan ang. mötet med social- och hälsovårdsministrarna 14/11)

Vidare menade utskottet att ministerrådet i konsekvens med Brundtlandkommissionens rapport borde fastställa den ledande principen att man i miljöarbetet utgår från nivån i det land som har de högst ställda miljökraven.

Inom *arbetsmarknadsområdet* borde särskild vikt läggas vid de utsatta grupperna, särskilt de utförsäkrades situation, och ungdomsarbetslösheten prioriteras.

Slutligen framhölls att ministerrådets genomgång av olika institutioner med sikte på eventuell nedläggning borde redovisas i plandokumentet och dessa frågor handläggas på ett sätt som säkrade att respektive utskott blev hört i förväg.

Under tiden efter sessionen har ett medlemsförslag slutbehandlats, nämligen om samnordiska insatser för personer med *epilepsi*. Utskottet föreslår en rekommendation till ministerrådet att stimulera till ökad nordisk forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder mot epilepsi samt upplysning till allmänheten. Vidare rekommende-

ras en utredning om en gemensam samnordisk epilepsivård och ett samlat vårdprogram. Utskottet underströk i sitt betänkande, att målet för en nordisk kraftsamling borde vara att unyttja de framsteg som framför allt dokumenterats utomlands, bl. a. inom neurokirurgin. Insatserna kunde gälla förbättrade möjligheter för diagnostik och tvärfackliga behandlingsteam. Även forskning om läkemedel, utbildning av neurologer och epilepsikirurgi borde byggas ut. Genom en förbättrad epilepsivård stod stora mänskliga värden att vinna.

4.3.2 *Övriga medlemsförslag under behandling*

Inför 39:e sessionen förbereder utskottet dessutom medlemsförslag om samarbete kring miljöstatistik samt naturräkenskaper och sociala räkenskaper för att infoga dessa i nationalräkenskaperna, om internationell samverkan på handikappområdet samt om brandskyddsbestämmelser. Två medlemsförslag avser internationellt miljösamarbete, nämligen fördjupat samarbete mellan Norden, de östeuropeiska länderna och Sovjet samt om förpliktande miljösamarbete kring Östersjön.

4.3.3 *Seminarium om handikappfrågor*

Utskottet arrangerade ett seminarium i Göteborg den 8–9 oktober om handikappades levnadsvillkor i Norden. Bakgrunden för seminariet var bl. a. det världsaktionsprogram som antogs av FN:s generalförsamling 1982 inför det handikappårtionde som FN samtidigt proklamerade för 1983–92. Vid seminariet deltog ett 80-tal personer, bl. a. ett 20-tal representanter för handikapporganisationer i Norden. Såväl nationella som samnordiska myndigheter och organisationer deltog. Till deltagarna i diskussionen hörde Sveriges biträdande finansminister Erik Åsbrink samt biträdande socialminister Bengt Lindqvist. Bland inledarna fanns även företrädare för FN:s sociala center i Wien och WHO:s europakontor i Köpenhamn.

Rapporten från seminariet (NORD 1990: 109), som innehåller många synpunkter på handikappades möjligheter och framtidsutsikter i Norden bearbetas vidare i utskottet och kommer bland annat att ligga till grund för ett internt handlingsprogram.

4.3.4 *Gemensamt möte med Nordiska ministerrådet*

Ett gemensamt möte mellan utskottet och Nordiska ministerrådet/social- och hälsovårdsministrarna hölls i samband med rådets novembermöten i Snekkersten den 14 november. Deltagande ministrar var Sundhedsminister Ester Larsen och Socialminister Aase Olesen (Danmark), social- och hälsovårdsminister Mauri Miettinen (Finland), sosialminister Tove Veierød (Norge) och socialminister Ingela Thalén (Sverige).

Vid mötet framfördes utskottets synpunkter på flera icke slutbehandlade men fortfarande aktuella rekommendationer, främst angående insatser

inom barn- och familjepolitiken, legitimation för kiropraktorer samt insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden, där utskottet anförde kritiska synpunkter angående ministerrådets bristande uppföljning av rådets rekommendationer, i synnerhet sådana där rådet begär ett handlingsprogram. Frågan om den nordiska trygghetskonventionen och dess förhållande till den europeiska gemenskapen diskuterades ingående. Från utskottets sida uttalades farhågor att grundprincipen i den nordiska trygghetskonventionen och en del av trygghetsnivån i Norden skulle överges i samband med att de nordiska länderna, i första hand genom EES-förhandlingarna och i ett senare skede eventuellt genom medlemskap, skulle komma att ansluta sig till EG.

4.3.5 Utskottets internationella kontakter

Lilli Gyldenkilde deltog jämte utskottssekreteraren i *ILO:s* arbetskonferens i juni 1990 och presenterade där de nordiska ländernas syn på frågor om främst arbetsmiljö och jämställdhet.

Marjatta Väänänen och utskottssekreteraren deltog i en *alleuropeisk konferens om öst-västliga miljöfrågor*, anordnad av Europarådet i Wien i oktober. Deltagare i konferensen var över hundra parlamentariker från öst- och västeuropa samt representanter för ett antal internationella organisationer (UNEP, EG, EFTA m.fl). Syftet med konferensen var att utarbeta ett slutdokument som ett led i det vidare arbetet med en europeisk miljöstadga och en konvention omfattande hela Europa.

Vid sitt möte den 28 juni i Visby noterade utskottet att presidiet beslutat att fackutskotten nu inom ramen för sina fackområden kunde etablera kontakt med de baltiska republikerna i enlighet med rådets riktlinjer för den internationella verksamheten. Detta innebar i praktiken att utskottet kunde värdera ifall utskottet fann det lämpligt att sända en mindre delegation till någon av de baltiska republikerna för att orientera sig om miljösituationen, för att etablera kontakter inom miljösamarbetets område samt för att förbereda de miljöpolitiska frågorna inför en eventuellt kommande Nordiska rådets delegationsresa till Sovjet och Baltikum.

Sålunda företog en delegation från utskottet, bestående av Marjatta Väänänen, Tore Liltved, Grethe Lundblad och Margrete Auken, som temporärt inträdde i utskottet då den tidigare utsedda Lilli Gyldenkilde deltagit i presidiets resa till Baltikum, en *studieresa till Leningrad och Baltikum* den 19–22 november 1990. Möten hölls med Leningrads stadsstyrelse (Lensovjet), representanter för parlamenten i Tallinn och Riga, i synnerhet de utskott som ansvarar för miljöfrågor i Estland och Lettland samt ämbetsmän från respektive länder. Vid mötet i Riga deltog även en representant för Litauen. Utskottsdelegationen besökte flera industri- och energianläggningar av miljöintresse, främst ett värmekraftverk i Narva som drivs med oljeskiffer, oljeskiffergruvan i Sirgala samt en stor kemisk industri i Kohtla-Järve (båda i Estland).

4.3.6 Nordiskt miljö- och biologiår 1990–91

Utskottet har under året genom sin representant i huvudkommittén för det nordiska miljö- och biologiåret 1990–91 följt arbetet på både nordiskt och nationellt plan. Utskottet avser att hålla ett seminarium om miljöfrågor med representanter för industrin under första hälften under 1991 som sitt bidrag till miljö- och biologiåret.

4.4 Kommunikationsutskottet

För den tid denna rapport avser (1 januari–31 december 1990) har kommunikationsutskottet hållit 6 ordinarie möten. Utskottet har också hållit möte med Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) samt Nordiska trafiksäkerhetsrådet.

Vid sitt konstituerande möte den 2 mars 1990 valde utskottet till ordförande Elver Jonsson och till vice ordförande Sakari Knuuttila.

4.4.1 Samarbetsfrågor

Vid den 38:e sessionen i Reykjavik behandlade Nordiska rådet två medlemsförslag inom utskottets verksamhetsområde. Dessa var förslag om:

- fördelaktiga villkor för bl. a. pensionärer, handikappade och ungdomar i samband med flygresa inom Norden (A 900/t)
- tvärflyg i Mittnorden (A 905/t)

Av dessa utmynnade A 905/t i en rekommendation till Nordiska ministerrådet.

Under verksamhetsåret har utskottet behandlat följande medlemsförslag:

Transportfrågor

- det nordiska järnvägssystemet (A 907/t)
- samordnad nordisk transportpolitik (A 933/t)
- samordning av forskningsresurserna på transportområdet (A 934/t)
- samordning av transportpolitik och näringslivets utveckling i Skagerakområdet (A 942/t)

Internationellt

- transportsamarbete med Baltikum (A 953/t)

Miljö

- skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter (A 911/t)

Hörselskadades kommunikation

- förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade (A 902/t)

Datafrågor

– tillsyn av kvalitet och legalitet i samband med databaserade system i den offentliga förvaltningen (A 940/t)

I skrivande stund har utskottet inte slutbehandlat alla dessa medlemsförslag, men kommer troligen att slutbehandla dem senast under 39:e sessionen.

4.4.2 Nordiska ministerrådet och dess organ

Den 14 maj mötte utskottet Nordiska trafiksäkerhetsrådet i Oslo. Vid mötet informerades om den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet.

Kommunikationsutskottet och Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) möttes i Snekkersten den 12 november. Vid detta möte diskuterades följande frågor:

- transportsektorns utveckling inom EG och EFTA, arbetet inom CEMT och hur de nordiska regeringarna har reagerat med anledning av denna utveckling samt vilka planer dessa regeringar har i den närmaste framtiden
- revidering av den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet
- harmonisering av promillegränsen i Norden
- nordiskt samarbete inom handelssjöfarten och översyn av den nordiska transportöverenskommelsen i syfte att i överenskommelsen ta med internationella sjöfarts- och luftfartsfrågor samt att effektivisera det nordiska samarbetet inom transportsektorn
- tvärgående kommunikationer inom Norden som en del av målsättningen om Norden som hemmamarknad samt för att inom Norden bygga upp det kraftcenter som behövs på grund av utvecklingen inom det övriga Europa
- samarbetet mellan de nordiska järnvägsbolagen samt den offentliga järnvägspolitiken i Norden

4.4.3 Kontrollerande verksamhet

Kommunikationsutskottets kontrollerande verksamhet utövas genom behandling av till utskottet hänvisade meddelanden om rekommendationer samt berättelser från organ under utskottets verksamhetsområden. Enligt utskottets begäran innefattas alla berättelser i ministerrådets årsberättelse C 1.

Kommunikationsutskottet har under den senaste tiden lagt allt större vikt vid sin kontrollerande verksamhet. Detta återspeglas bl. a. i de frågor som tas upp vid utskottets och ministerrådets gemensamma möten, regelbundna möten som utskottet har med ämbetsmannakommittéer och -utskott under ministerrådet, samt de kontakter som utskottet har tagit.

På förslag av utskottet avskrevs under den 38:e sessionen sju rekommendationer på utskottets verksamhetsområde.

4.4.4 Övriga kontakter

Under året har utskottet haft kontakt med flera nordiska samarbetsorganisationer, företag och myndigheter. Utskottet anser detta viktigt bl. a. för att utröna på vilka områden det finns behov av att förstärka nordiska insatser och för att utöva sin kontrollerande verksamhet.

Utskottet har vid sina möten inbjudit sakkunniga, som har redogjort för projekt och ämnesområden inom utskottets verksamhetsområden. Som exempel hänvisas till de kontakter som har tagits med ministerrådets ämbetsmannakommittéer, vilket redogjorts för här ovan. Ytterligare har utskottet besökt eller till utskottets möten kallat sakkunniga som har redogjort för:

- informationsteknologin
- järnvägsfrågor
- verksamheten hos "Transportøkonomisk Institutt" i Oslo
- SAS verksamhet
- bilprovningen i Island
- vägtunnlar i Island
- flygledning över Nordatlanten
- "Stiftelsens for industrutvikling i Nordens" nordiska transportinitiativ
- miljöaspekterna och framtidens transportsystem
- nordens fackliga samorganisations åsikter ocm det framtida transportsystemet
- den europeiska och den nordiska transportmarknaden
- olika trafikslags roll i det framtida trafiksystemet

Ytterligare har utskottsmedlemmarna och sekreteraren deltagit i en rad seminarier och konferenser inom utskottets verksamhetsområden.

4.4.5 Utskottsseminarium

Den 8–10 oktober höll utskottet en intern konferens i Lillehammer under rubriken "Transportekonomi och planering på makro-nivå" med ett 10-tal föredrag med efterföljande diskussioner om bl. a. miljöaspekternas påverkan på framtidens transportsystem, om olika trafikslags roll i det framtida trafiksystemet och om det europeiska och det nordiska transportsamarbetets utveckling. Rapport från seminariet föreligger (NORD 1990: 108).

4.5 Økonomisk udvalg

4.5.1 Indledning

Økonomisk Udvalg har i 1990 afholdt 6 møder, hvoraf tre ordinære møder, 2 kortere møder under sessionen og 1 fælles møde med Nordisk Ministerråd (finansministrene).

Udvalgets formand har under hele perioden været stortingsrepresentant Anders Talleraas (H), Norge, og udvalgets næstformand har været riksdagsledamot Hans Gustafsson (s), Sverige.

På udvalgets møder i januar og februar færdigbehandlede 2 medlemsforslag og 4 ministerrådsforslag, som alle blev behandlet på 38. session. Frem til 39. session har udvalget under behandling 12 medlemsforslag og 1 ministerrådsforslag.

Udvalget har i øvrigt behandlet sager aktualiseret af tidligere rekommandationer, ytringer eller beretninger fra Nordisk Ministerråd og nordiske institutioner, hvis virksomhed udvalget følger, samt behandlet og udtalt sig om ministerrådets forslag til budget for 1991.

Udvalget havde særligt en række kritiske kommentarer til ministerrådets planer for det nordiske samarbejde (C 2), idet man fandt, at dokumentet ikke afspejlede virksomheden tilstrækkeligt dækkende, og at dokumentet ikke var udformet som et budgetdokument, således som det kræves i Helsingforsaftalen. Udvalget var endvidere kritisk til at ministerrådet fremlægger ministerrådsforslag, herunder forslag om nye samarbejdsprogrammer, uden at der er taget stilling til finansieringen.

4.5.2 Medlems- og ministerrådsforslag

Regionalpolitik

Ministerrådsforslag om nyt regionalpolitisk program (B 100/e) fik en positiv modtagelse i udvalget. Forslaget bygger på en grundig evaluering af den hidtidige virksomhed og indeholder en række nyorienteringer, f. eks. øget vægt på tværsektorielt samarbejde og internationale spørgsmål. Udvalget krævede i sit forslag til rekommandation, at ministerrådet vender tilbage med supplerende udspil vedrørende nordisk regionalpolitik forhold til EF, det grænseregionale samarbejde og de tværsektorielle aspekter.

Medlemsforslag om EF-tilpasning og regionalpolitik (A 888/e) behandles i sammenhæng med ministerrådsforslaget om nyt regionalpolitisk program. Udvalget indstillede, at ministerrådet i opfølgingsarbejdet med det nye regionalpolitiske program og i det europæiske integrationsarbejde skal sikre, at de nordiske landes regionalpolitik udvikles og bliver effektiv.

I lyset af det nye regionalpolitiske program besluttede udvalget endvidere at udsætte behandlingen af medlemsforslag om fortsatte satsninger på det nordiske grænseregionale samarbejde (A 924/e), idet man vil afvente ministerrådets udspil i sagen.

Jord- og skovbrugspolitik

Ministerrådsforslag om tillæg til nordisk handlingsprogram på jord- og skovbrugsområdet (B 101/e) fik støtte af udvalget, idet man fandt det særligt positivt, at ministerrådet nu satser ekstra på samarbejde om miljøforholdene i jord- og skovbruget.

Medlemsforslag om støtte til samarbejde om økologisk jordbrugsproduktion i Norden (A 897/e) behandlede i tilslutning til ministerrådsforslaget om tillæg til handlingsprogrammet på jord- og skovbrugsområdet.

Udvalget anbefalede at styrke det nordiske samarbejde om udveksling af information mellem bl. a. forskere, avlere og myndigheder vedrørende økologisk jordbrug, samt at de økologiske foreninger inddrages i myndighedernes arbejde med harmonisering af regler, kontrol og mærkning af økologiske jordbrugsprodukter.

Udvalget behandlede ligeledes medlemsforslag om opretholdelse af de nordiske skoves nationaløkonomiske værdi (A 903/e) i lyset af tillægget til jord- og skovbrugsprogrammet. Med særlig henvisning til de ændringer, som ministerrådet foretog i forbindelse med den endelige vedtagelse af tillægsprogrammet, mener udvalget, at Nordisk Råd ikke bør gøre yderligere i anledning af forslaget.

Miljøfinansiering – Projektinvesteringslån

I ministerrådsforslag B 107/e foreslog ministerrådet at oprette et nordisk miljøfinansieringsselskab (NEFCO) med det formål at finansiere joint-ventures mellem nordiske og østeuropæiske firmaer om produktion af varer og tjenester på miljøområdet. NEFCO skulle have sit eget styre, men i øvrigt administreres via Nordisk Investeringsbank. Udvalget anbefalede forslaget og pålagde ministerrådet at oprette selskabet hurtigst muligt. Starten af NEFCO's virksomhed markeredes med en miljøministerkonference i Helsingfors 29. – 30. oktober 1990.

Efter hårdt pres fra bl. a. Økonomisk Udvalg fremlagde ministerrådet endvidere ministerrådsforslag om en forhøjet beløbsramme for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringslån (B 110/e). Forhøjelsen af rammen var mindre end foreslået af banken, og udvalget bad i forbindelse med behandlingen af sagen ministerrådet om en nærmere belysning af en række spørgsmål i forbindelse med NIB's og projektinvesteringslåneordningens fremtid. Udvalget konkluderede med at anbefale ministerrådets forslag.

Energipolitik

Medlemsforslag om effektivere el-anvendelse af el-energi i husholdningerne (A 913/e) støttedes principielt af udvalget med en indstilling om nordiske foranstaltninger til fremme af effektivere anvendelse af el og anden energi i husholdningerne.

Medlemsforslag om fælles nordisk el-højspændingsnet (A 918/e) støttedes ligeledes af udvalget med en indstilling om at ministerrådet udreder mulighederne for at gøre det nordiske højspændingsnet til en "common carrier".

Endelig mente udvalget ikke, at der burde gøres noget i anledning af medlemsforslag om fælles nordisk energipolitik (A 919/e), idet forslagets operative dele ikke blev anset for hensigtsmæssige, en holdning som støttedes af remissinstanserne.

Øget samarbejde med Østeuropa

Udvalget har behandlet 4 medlemsforslag om øget samarbejde med Østeuropa, nemlig

A 910/e om miljøindsatser i Baltikum og Polen,

A 915/e om øget nordisk økonomisk og kulturelt samarbejde med landene omkring Østersøen.

A 931/e om Østersø-scenarium og

A 944/e om effektivisering af jordbrugssamarbejdet mellem Norden og Baltikum.

Udvalget har indtaget en generelt positiv holdning til et udbygget samarbejde med de nye demokratier i Østeuropa og ført en række diskussioner om, hvordan dette bedst føres ud i livet. Udvalget vil dog først tage endelig stilling til medlemsforslagene umiddelbart før 39. session.

Øvrige forslag

Udvalget har i øvrigt fået præsenteret følgende forslag, som vil blive behandlet frem til 39. session: A 941/e om forenklede toldprocedurer for sportsflyvningen i Norden, A 947/e om program for det nordiske samarbejde efter 1992, og A 949/e Koncernfagligt samvirke i Norden.

Endvidere vil ministerrådet til 39. session præsentere et ministerrådsforslag om øget erhvervspolitisk samarbejde i Norden.

4.5.3 Eksterne kontakter

Udvalget afholdt et fælles møde med Nordisk Ministerråd (finansministrene) den 13. november 1990. På mødet præsenterede finansministrene den nye nordiske konjunkturdegeørelse, og man drøftede de nordiske landes økonomiske situation og fremtidsudsigter. Udvalget og finansministrene drøftede endvidere fremtiden for det nordiske budget og ikke mindst fremtiden for det økonomiske samarbejde i Norden.

Udvalget har besluttet at afholde møder med energiministrene og industriministrene forud for 39. session.

På udvalgets sommermøde i østre Finland havde udvalget lejlighed til at træffe en række lokale politikere og repræsentanter for erhvervslivet i området.

Udvalget havde endvidere til sommermødet inviteret repræsentanter for FN's økonomiske kommission for Afrika (ECA), som ønskede at redegøre for udviklingssituationen i Afrika særligt i lyset af de strukturprogrammer, som er under gennemførelse i samarbejde med Verdensbanken.

Et medlem fra udvalget og udvalgets sekretær deltog i dagene 16. – 18. maj i Europarådets konference i Budapest om økonomisk reform i Central- og Østeuropa. En særlig rapport fra mødet er udarbejdet.

Et medlem fra udvalget deltog i delegationen fra Nordisk Råd, som i oktober besøgte den øverste sovjet og de baltiske lande.

I tilslutning til Nordisk Råds seminar om parlamentarisk rolle i regionernes Europa i november redegjorde udvalgets formand for udvalgets arbejde ved en sammenkomst for særligt interesserede.

4.5.4 Øvrige spørgsmål

Udvalget har i en udtalelse til Juridisk Udvalg tilkendegivet en positiv holdning til medlemsforslag om skabelse af en nordisk bio- og genteknologikonvention (A 941/j). Udvalget peger dog på behovet for bredere internationale løsninger bl. a. for at sikre ensartede konkurrencevilkår.

Udvalget har endvidere behandlet og udtalt sig om medlemsforslag om det nordiske samarbejdes former og organisation m. m. (A 945/j). Med enkelte kritiske bemærkninger støtter udvalget den reformpakke, som organisationskomiteen har fremlagt.

I årets løb er der gennemført en evaluering af det nordiske samarbejde på byggeområdet. Evalueringsrapporten er oversendt til Økonomisk Udvalg, som udtaler sig om den forud for 39. session.

Udvalget har drøftet arbejdet med gennemførelsen af ministerrådets arbejdsprogram Norden i Europa 1989–92 på baggrund af ministerrådets rapporter og en revideret udgave af programmet. Trods enkelte kritiske bemærkninger, bl. a. at ministerrådet ikke i særlig grad har fulgt udvalgets forslag om en forhøjelse af ambitionsniveauet for programmet, har udvalget stillet sig tilfreds med fremdriften.

Der har ligeledes været tilfredshed med, at ministerrådet i oktober har fremlagt et supplerende program for samarbejde mellem Norden og Østeuropa, herunder særligt Baltikum. Programmet er dog ikke helt så ambitiøst, som man havde håbet på, og det kritiseres særligt, at den langsigtede finansiering ikke er sikret.

På mødet med finansministrene drøftede man bl. a. arbejdet med gennemførelse af den økonomiske handlingsplan og fremtiden for det økonomiske samarbejde ud over 1992, hvor planen udløber. Udvalget har generelt erklæret sig tilfreds med arbejdet, men efterlyst en plan for fortsat samarbejde ud over 1992. Finansministrene skitserede på mødet en række hovedproblemstillinger i det fremtidige økonomiske samarbejde og tilkendegav, at ministrene senere vil vende tilbage med et forslag til program. Det fremtidige økonomiske samarbejde vil således blive orienteret mod løsningen af strukturelle problemer for derigennem at bidrage til en bedre funktion for nordiske landes økonomier. Man vil endvidere fortsætte arbejdet med udformning af fælles standpunkter i det europæiske samarbejde, og man vil foretage en gennemgribende evaluering af det nordiske samarbejde med henblik på effektiviseringer.

4.6 Budget- och kontrollutskottet

Under tiden 1 januari – 31 december 1990 har budget- och kontrollutskottet hållit elva möten. Utskottet har därutöver hållit ett möte med

representanter för fackutskottet och två möten med representanter för ministerrådet (samarbetsministrarna).

Wiggo Komstedt har varit utskottets ordförande och Per Olof Håkansson dess vice ordförande.

4.6.1 Viktiga samarbetsfrågor

Utskottet har under verksamhetsåret behandlat ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1989 (C 1/1990). I betänkandet till C 1/1990 redogjorde utskottet även för de kontrolluppgifter som genomförts under 1989.

Utskottet har även yttrat sig över ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2/1990 inklusive supplement). Utskottets betänkande utmynnade i följande hemställan till ministerrådet:

att utveckla C 2-dokumentet till ett reellt planläggningsdokument för de närmaste åren med klara budget- och tidsramar samt prioriteringar.

Detta bör ske redan vid utarbetandet av C 2/1991

att arbeta för en långsiktig prioritering och budgetplanering av det nordiska samarbetet

att budgetproceduren i vid bemärkelse, det vill säga inkl. C 2, snarast blir föremål för en gemensam diskussion mellan rådet och ministerrådet

att rådet ges tillfälle att ta del av rapporten över undersökningen av långsiktiga budgetkonsekvenser samt av analysen av projektbudgeten samt att dessa frågor tas upp till en diskussion mellan rådet och ministerrådet

att rådet ges tillfälle att yttra sig både över förslag till nedläggningar eller sammanslagningar av institutioner och andra större omorganiseringar inom ramen för den fastställda budgeten innan definitiva beslut fattas

att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller klara kostnads-, finansierings- och tidsplaner

att under de närmaste åren fortsatt budgetmässigt prioritera kulturområdet, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse, trafiksäkerhet samt Europaprogrammet.

Utskottets medlem Pål Atle Skjervengen reserverade sig mot 5:e och 7:e att-satserna.

Utvecklingen i Östeuropa, den fortsatta integrationsprocessen inom EG samt diskussionerna om ett EES-avtal mellan EG och EFTA har medfört att frågor kring det nordiska samarbetets framtid och rådets internationella kontakter varit minst lika aktuella under 1990 som under 1989. Budget- och kontrollutskottet har mot denna bakgrund i brev till presidiet yttrat sig över en reviderad version av ministerrådets arbetsprogram "Norden i Europa 1989 – 1992". Med anledning av att utskottet under året granskat det nordiska samarbetet inom byggsektorn inbjöds kommitteret Svend Trollegaard från det danska Boligministeriet till utskottets möte den 28 augusti för att informera om EG-samarbetet inom byggområdet samt i

vilken mån detta påverkar det nordiska samarbetet. I samband med tema-seminariet "Parlamentarikernas roll i regionernas Europa" gavs samtliga utskott möjlighet, att inför de inbjudna gästerna från Östeuropa, redogöra för arbetet inom utskotten.

Som en följd av att budgetproceduren reviderats har rådets organ fått möjlighet att komma in i budgetbehandlingen i ett tidigt skede. Budget- och kontrollutskottet kunde således behandla generalsekreterarens förslag till budget för 1991 vid sitt möte den 21 maj 1990. Utskottets synpunkter framfördes i en skrivelse till samarbetsministrarna. Ministerrådets förslag till budget för 1991, där en del av utskottets synpunkter på generalsekreterarens budgetförslag beaktats, överlämnades till rådet den 12 september. Budget- och kontrollutskottet behandlade ministerrådets budgetförslag vid möten 26 och 27 september samt 12 och 13 november 1990. I betänkandet över budgetförslaget framhöll utskottet bl. a. vikten av en långsiktig strategi för det nordiska samarbetet samt att antagna handlingsplaner kan genomföras enligt ursprunglig plan. Utskottet ansåg även att samarbetsministrarna aktivt bör verka för att medlen i den ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie budgeten när handlingsplanen avslutas. I samband med budgetbehandlingen hade budget- och kontrollutskottet ett möte den 26 september med representanter för fackutskotten för att få deras synpunkter på budgetförslaget.

4.6.2 *Kontakter med Nordiska ministerrådet*

Budget- och kontrollutskottet har under 1990 hållit två möten med representanter för samarbetsministrarna.

Den 30 januari hölls ett möte med samarbetsminister Mats Hellström.

Följande frågor togs upp vid detta möte:

1. C 2 som planeringsdokument
2. Finansieringen av det nordiska samarbetet
3. Principer för nedläggning av institutioner
4. Omprioriteringar inom redan fastställd budget
5. Tidsplanerna för den reviderade budgetproceduren

Den 27 september hade utskottet ett möte med samarbetsminister Thor Pedersen. De frågor som behandlades vid detta möte gällde:

1. Budgeten för 1991
2. Utformningen av C 2-dokumentet
3. Den ekonomiska handlingsplanen, vad händer när den upphör
4. Flexibiliteten i den nordiska budgeten
5. Långsiktiga budgetkonsekvenser av antagna handlingsplaner
6. Försöksverksamhet med mål- och ramstyrning av institutioner

4.6.3 *Organisatoriska frågor*

Med anledning av utskottets skrivelse till presidiet av den 2 oktober 1989 med begäran om en ändring av utskottets sammansättning, föreslog presidiet vid sessionen 1990 en ändring av §§ 24 och 25 i Nordiska rådets arbetsordning. Plenarförsamlingen biföll ändringsförslaget, som innebär att budget- och kontrollutskottet från sessionen 1990 har nio medlemmar och att fackutskottens ordföranden inte längre ingår i budget- och kontrollutskottet (bilaga 7). För att säkra fackutskottens rätt till inflytande på rådets budgetprioriteringar beslöt presidiet vid möte den 2 mars 1990 att ändra budget- och kontrollutskottets instruktion (se bilaga 8).

4.6.4 *Kontrolluppgifter*

Inom ramen för utskottets kontrollerande funktion har utskottet vid möten 12 och 13 november 1990 behandlat bokslut och revisionsberättelse över ministerrådets budget för 1989. Utskottet beslöt därvid att lägga bokslutet inklusive revisionsberättelsen till handlingarna samt att i brev till ministerrådet framföra de synpunkter som framkommit vid diskussionen.

I utskottets regi har under 1990 genomförts en granskning av det nordiska samarbetet inom byggsektorn. Granskningen har på utskottets uppdrag genomförts av civilingenjör Björn Svedinger under tiden maj–oktober 1990. Arbetet har bedrivits genom inläsning av dokument, intervjuer med ett 50-tal personer samt genom närvaro vid ett antal nordiska möten inom byggsektorn.

Granskningsrapporten, som utmynnar i en del förslag för det vidare samarbetet inom byggsektorn, har översänts till ekonomiska utskottet för yttrande. Budget- och kontrollutskottet kommer att lämna sina kommentarer över rapporten i betänkandet över C 1/1991. Granskningsrapporten ”Granskning av det nordiska samarbetet inom byggområdet” NORD 1990: 121 medföljer presidierapporten som separat bilaga.

5. Informations- och publikationsfrågor

5.1 Informationsverksamheten

5.1.1 Inledning

Nordiska rådets informationsverksamhet har i stort sett följt informations- och publikationsplanen för 1990. Från och med 1990 har Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet separata informationsplaner men sekretariatet samarbetar och koordinerar gemensamma informationsinsatser. Nationella informationsplaner/informationsinsatser kompletterar rådets centrala informationsverksamhet.

De viktigaste målgrupperna för rådets informationsverksamhet är massmedia och ungdomar.

Informationsinsatserna under perioden har koncentrerats till vissa större projekt och evenemang såsom rådets session i Reykjavik i februari/mars 1990, utskottsmöten, seminarier, utställningar större nordiska och internationella konferenser m. m.

Nytt skriftligt informationsmaterial om nordiskt samarbete och revideringar av tidigare basmaterial har producerats.

Service till massmedia har skett bland annat genom pressmeddelanden från presskonferenser vid utskottsmöten och seminarier, genom förhandsinformation (sessionssammanfattningar av ärenden och presskonferenser) och pressservice vid rådets sessioner, utskottsmöten och seminarier.

1990 har följande material producerats och aktiviteter ägt rum:

5.1.2 Tryckt informationsmaterial

Broschyren "*Norden i samarbete*", som utarbetats av rådets informationsenhet och som utges i samarbete med Nordiska ministerrådet finns nu på 15 språk, varav åtta nordiska. Nya reviderade upplagor har under perioden producerats på svenska, finska, franska, spanska och tyska. Broschyren har översatts till ryska under våren 1990 och använts bl. a. som informationsmaterial i samband med den nordiska konstutställningen "Modernismens genombrott" i Leningrad i juni–juli och i Moskva i augusti–september 1990.

Produktionen av *nya faktablad* och sektorsbroschyrer samt revideringar av tidigare blad har fortsatt. Hittills har 13 faktablad över olika samarbetsområden utkommit. Projektet är gemensamt med Nordiska ministerrådet. Revideringar har skett av faktabladet om litteratur- och musikpriset (nr. 1) och om samarbetet inom hälso- och socialsektorn (nr. 7). Ett faktablad om den ekonomiska handlingsplanen (nr 13, på norska, finska och engelska) har tagits fram. Ett faktablad om kommunikationssamarbetet i Norden utkommer vid årsskiftet på norska och finska. En folder om vilka riktlinjer som gäller för användning av symbolen för det officiella nordiska samarbetet har tagits fram.

Affischserie om nordiskt samarbete och dess resultat har producerats på engelska. Den bygger på den under våren 1989 producerade affischserien på danska, norska och svenska. Affischserien på de nordiska språken har också tryckts i ett mindre format för att kunna användas i skolor och av olika nordiska institutioner. Affischerna ställdes bl. a. ut på flygplatsen i Keflavik i samband med sessionen i Reykjavik februari – mars och utskottens novembermöten i Snekkersten. Till den nordiska ungdomsmiljöfestivalen på Hellerudsletta utanför Oslo i juni togs en serie affischer om den nordiska miljösamarbetet fram för rådets och ministerrådets gemensamma monter.

En journalistiskt redigerad *sammanfattning av sessionsmaterialet* gjordes till Nordiska rådets session i februari – mars 1990 på svenska, finska och engelska. En *broschyr* om nordiskt samarbete och sessionen i Reykjavik 1990 producerades för utdelning till hushållen i Reykjavik-området veckan före sessionen, upplaga ca 50 000 ex.

5.1.3 *Audio-visuellt informationsmaterial*

Nya upplagor av rådets videofilm "*Det började på Tingvellir – en berättelse om Norden och nordiskt samarbete*" har tagits fram. Videofilmen, som är 18 minuter lång, finns i åtta nordiska språkversioner samt på engelska och spanska. Ett kompletterande texthäfte på norska och finska till videofilmen har producerats under våren och sommaren 1990. Marknadsföring av videofilmen till skolor i Norden i form av annonsering i lärartidningar påbörjades i slutet av året.

Den planerade videofilmen om den nordiska ungdomsmiljöfestivalen och miljöfrågor har inte kunnat realiseras på grund av för få deltagare i festivalen.

Ett *fördjupningsmaterial på overhead* om det nordiska miljö- och ekonomisamarbetet har i ministerrådets regi producerats på samma språk som det tidigare grundmaterialet, producerat av rådet. Nya reviderade upplagor av grundmaterialet på svenska, finska och engelska blev klara hösten 1990.

5.1.4 *Massmedia och det nordiska samarbetet, konferenser, mässor m. m.*

Massmedia är en prioriterad målgrupp för nordiska informationsinsatser. Service till pressen i samband med rådets sessioner, utskottsmöten, konferenser och seminarier är en viktig del av informationsverksamheten. Sessionen i Reykjavik följdes av ca 180 journalister. Nordiska rådets seminarium för nordiska och europeiska parlamentariker med rubriken "*Parlamentarikernas roll i regionernas Europa*" i samband med utskottens novembermöten följdes av ett 40-tal journalister. Nordiska rådets delegation, som besökte Moskva och Baltikum i oktober, åtföljdes av ett 10-tal nordiska journalister.

Journaliststipendier har under våren och sommaren 1990 utdelats av de

nationella delegationerna till totalt 23 journalister från de nordiska länderna. Stipendiesumman är 60 000 svenska kronor per land.

En komparativ innehållsanalys av pressens behandling av Nordiska rådets extra session i november 1989 har gjorts av en studerande vid Århus Universitet. Det är en komplettering till en motsvarande analys av hur den nordiska pressen bevakade rådets ordinarie sessioner 1988 och 1989.

Mässor: Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har deltagit med en gemensam monter i den årliga nordiska Bok- och biblioteksmässan i Göteborg i september 1990 och i en nordisk miljöfestival för ungdom på Hellerudsletta utanför Oslo i juni 1990 med anledning av det nordiska miljö- och biologifåret.

5.1.5 Informationsinsatser utanför Norden

Det finns ett stort behov av information i olika former om nordiskt samarbete och om Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet utanför Norden bl. a. på grund av den utveckling som nu sker i Europa. Arbeta pågår med att följa upp detta behov med informationsmaterial och kontakter i olika former till myndigheter, organisationer och andra relevanta grupper i bl. a. de baltiska republikerna och Sovjet.

Broschyren "Norden i samarbete" finns nu också på ryska och i uppdaterade versioner på engelska, tyska franska och spanska.

I september arrangerades i Helsingfors ett 3-dagars *journalistseminarium* för ett 20-tal nordiska och baltiska journalister. Det var ett samarrangemang mellan Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Nordisk Journalistkursus. Journalistens roll i en demokratiseringsprocess och samarbete mellan Norden och Baltikum när det gäller miljö- och kulturfrågor var seminariets teman. Mediastrukturen i Norden och Baltikum, nyhetskriterier och journalistiska arbetsmetoder diskuterades. De baltiska journalisterna gjorde därefter ett studiebesök i Stockholm för att ytterligare informeras om det nordiska samarbetet. Journalistorganisationerna i respektive land hade utsett deltagarna.

I november hölls i Stockholm ett seminarium för nordiska, brittiska och irländska journalister med temat "Norden och EG:s inre marknad". Seminariet var också här ett samarrangemang mellan Nordisk Journalistkursus, Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

5.1.6 Nya riktlinjer för informationsverksamheten

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) fastställde vid sitt gemensamma möte i Vasa den 23 maj 1990 nya riktlinjer för informationsverksamheten, som ersätter riktlinjerna från den 26 november 1986. I riktlinjerna poängteras att informationsansvariga i respektive sekretariat fortlöpande bör orientera varandra om pågående och planerade informationsåtgärder för att undgå dubbelarbete, hindra kollisioner och intensifiera informationsarbetet. I riktlinjerna poängteras också informationsarbetet utanför Norden.

5.1.7 *Möten med informationsansvariga*

Informationsverksamheten, olika informationsinsatser och åtgärder har under perioden diskuterats på möten med Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets informationsansvariga.

5.2 *Publikationsverksamheten*

5.2.1 *Rådsförhandlingarna*

Redaktörer för förhandlingarna vid 38:e sessionen har varit Svenolof Karlsson, Ingegerd Wahrgren, Guðrún Garðarsdóttir och Viveca Wiklund.

38:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band om tillsammans 2807 sidor. Remissyttrandena har tryckts som supplement till rådsförhandlingarna och finns tillgängliga på sekretariatet.

Rådstrycket har tryckts av Norstedts Tryckeri i Stockholm och bundits in av Eskil Barresjös Bokbinderi Ab i Nacka. Upplagan på förhandlingarna från 38:e sessionen är 1234 ex. Utsändningen av böckerna ägde rum i december 1990.

Rådsböckerna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, olika ämbetsverk, offentliga bibliotek, politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl., institutioner samt till vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har rådsböckerna tillställts utländska parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

Rådsförhandlingarna innehåller rådets dokument på danska, norska eller svenska. Vissa av dokumenten, såsom medlems- och ministerrådsförslagen, utskottsbetänkandena, ministerrådsberättelsen samt viss övrig dokumentation, föreligger även på finska och kan erhållas genom Nordiska rådets finländska delegationssekretariat.

Under året har med utgångspunkt från nya datatekniska möjligheter förberetts en viss omläggning av redigeringen och den tekniska produktionen av rådstrycket.

5.2.2 *Övrig publikationsverksamhet*

Under året har utgetts följande publikationer:

Vem är vem En matrikel med personuppgifter och fotografier över Nordiska rådets medlemmar. gjord för begagnande under 38:e sessionen.

Pohjois-Euroopan meret - Pohjois-Euroopan ympäristö Finsk översättning av "Nordeuropas hav – Nordeuropas miljö". Publikationen utkom på svenska och engelska till rådets internationella konferens om havsföroringar 1989 och beskriver i populärvetenskaplig form föroreningsproblemen i de nordiska haven.

I Nord-serien, vilken är gemensam med Nordiska ministerrådet, har rådet stått för följande utgivningar:

Nordisk statsutställning 1987–88 (NORD 1989:100) En sammanställ-

ning av texterna till överenskommelser, avtal, konventioner, stadgar, arbetsordningar, instruktioner m. m. som ingåtts mellan de nordiska länderna företrädesvis under åren 1987 och 1988.

Utvärdering av verksamheten vid Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO) (NORD 1990: 9) Rapport från rådets budget- och kontrollutskott. Särtryck av bilaga 11 till "Rapport från Nordiska rådets presidium till Nordiska rådets 38:e session 1990".

Evaluering af det nordiske samarbejdet om standardisering på konsumentområdet (NORD 1990: 10) Rapport från rådets budget- och kontrollutskott. Särtryck av bilaga 12 till "Rapport från Nordiska rådets presidium till Nordiska rådets 38:e session 1990".

Puolueet Pohjoismaiden parlamenteissa (NORD 1990: 14) Finsk översättning av "Partierna i Nordens parlament". En förteckning med basuppgifter om de politiska partierna i Norden.

Ord for tal (NORD 1990: 61) Ett häfte om de danska orden för tal, med rekommendationer om hur de dessa talord skall användas i nordiska sammanhang.

Flygtninge- og invandrerpolitik i Norden (NORD 1990: 64) Särtryck ur antologin "Asyl i Norden", utgiven av Dansk Flygtningehjælp. Innehåller en jämförelse av de nordiska ländernas lagstiftning i flyktingfrågor och flyktingstatistik förd fram t. o. m. år 1989.

Kieliavain Pohjoismaihin (NORD 1990: 65) Version för finska förhållanden av "Att förstå varandra i Norden". Beskriver de språkliga problemen i kontakten mellan finnar och andra nordbor och ger råd om hur svårigheterna kan övervinnas.

Transportekonomi och planering på makronivå (NORD 1990: 108) Rapport från kommunikationsutskottets seminarium i Lillehammer den 8–10 oktober 1990.

Handikappades levnadsvillkor i Norden (NORD 1990: 109) Rapport från social- och miljöutskottets seminarium i Göteborg den 8–9 oktober 1990.

Parlamentarikernas roll i regionernas Europa (NORD 1990: 110) Rapport från rådets internationella seminarium i Snekkersten den 13 november 1990.

Under året har i rationaliseringssyfte en omfattande omläggning av den tekniska produktionen av publikationerna förberetts.

5.2.3 *Marknadsföring och distribution*

Försäljning av rådets publikationer har företrädesvis skett genom kommissionärer, i Danmark genom Svensk Norsk Bogimport A/S, i Finland genom Statens tryckericentral, i Norge genom Akademika A/S och i Sverige genom Allmänna Förlaget AB. I Island har publikationerna tillhandahållits av bokhandeln Mál og menning.

Distributions- och marknadsföringsfrågorna har under året diskuterats i

flera sammanhang med både ministerrådssekretariatet, de nationella sekretariaten och kommissionärerna. Ett förslag till nya riktlinjer för utgivning av Nord-serien har utarbetats med målsättning att fr. o. m. år 1991 uppnå en effektivare resursanvändning och större spridning av publikationerna. Under året har även ett designprogram, gemensamt för rådet och ministerrådet, utarbetats för Nord-publikationerna.

Nordiska rådet var i samarbete med ministerrådet representerat med viktigare publikationer vid den nordiska Bok- och biblioteksmässan i Göteborg den 13 – 16 september 1990.

6. Nordisk Kontakt

6.1 Redaktionellt 1990

Nordisk Kontakt utges av Nordiska rådet och utkommer med 17 nummer per år. Tidskriftens tryckta upplaga är 9 500 exemplar. Redaktionen består av en heltidsanställd chefredaktör som fungerar som ansvarig utgivare, en redaktionsassistent, fem nationella redaktörer och två fasta medarbetare från självstyrande områden. Redaktörerna som enligt avtal levererar material till tidskriften träffas för redaktionella överläggningar och planering tre till fyra gånger per år.

Under hösten 1990 har Nordisk Kontakt försetts med ADB-utrustning, ett redaktionellt ADB-program har uppgjorts och de nationella redaktörerna försetts med direkta kommunikationsmöjligheter till centralredaktionen. I samband med detta arbete har en omläggning av rutinerna utarbetats och steg vidtagits för att överföra redigerings- och ombrytningsfunktionerna till centralredaktionen. Avsikten är att genomföra omläggningen fullt ut från februari 1991.

Under året har tidskriften tryckts på Norstedts Tryckeri i Stockholm. Utöver ordinära månadsnummer med politiska översikter och debatt har tre temanummer utgivits, ett om Nordiska rådets session, ett om östrelationerna och ett om miljöproblem mot bakgrunden av det nordiska miljö- och biologåret.

6.2 Personalfrågor

Som chefredaktör för tidningen fungerade fram till utgången av september månad Einar Karl Haraldsson och från början av oktober Lars Erik Häggman.

Dansk redaktör är Erik Ingemann Sørensen, finländsk redaktör Marianne Carlsson, isländsk redaktör Björn Jóhannsson, norsk redaktör Einar Aaraas och svensk redaktör Hans Norrbom.

Pernilla Cammert är fast medarbetare på Åland och under hösten inledde Jógvan Jespersen sin verksamhet som fast färöisk medarbetare.

6.3 Redaktionskommittén

Redaktionskommittén har sedan Nordiska rådets 38:e session 1990 haft följande sammansättning:

Ordförande	Helge Adam Møller (KF) Danmark
Viceordförande	Ernst Wroldsen (A) Norge
	Birte Weiss (S) Danmark
	Antero Kekkonen (SDP) Finland
	Heikki Riihijärvi (SMP) Finland
	Hjörleifur Guttormsson (Ab) Island
	Valgerður Sverrisdóttir (F) Island (t. o. m. 27 november 1990)
	Jón Kristjánsson (F) Island (fr. o. m. 28 november 1990)
	Lodve Solholm (FrP) Norge
	Per Olof Håkansson (s) Sverige
	Hans Nyhage (m) Sverige

Kommittén har haft tre möten: den 29 januari i Stockholm, den 25 februari i Reykjavik och den 2 mars i Reykjavik.

6.4 Organisationsfrågor

Redaktionskommittén föreslog redan under 1989 i en skrivelse till presidiet om ändringar i arbetsordningen för kommittén. Efter behandling i olika organ och inhämtande av en speciell expertrapport om tidskriften och dess relationer till de nordiska organen beslöt presidiet vid sitt möte i maj 1990:

1. Presidiet är politiskt ansvarigt för Nordisk Kontakt
2. Chefredaktören har det publicistiska ansvaret
3. Chefredaktören är ansvarig utgivare
4. Redaktionskommittén upprätthålls som rådgivande organ
5. Redaktionkommittén består av 5 medlemmar
6. Presidiesekreteraren utarbetar ett konkret förslag till riktlinjer för redaktionskommitténs arbete
7. Organisationskommittén tar hänsyn till presidiets beslut i sitt arbete med ändringar i rådets arbetsordning.

När organisationskommittén blev färdig med sitt arbete föreslog den i sin rapport att redaktionskommittén avskaffas och ersätts med en konsultationsordning mellan chefredaktören och de nationella delegationerna.

7. Sekretariatsorganisation och budget

7.1 Presidiesekretariatet

Nordiska rådets presidiesekretariat inrättades 1971 och har status som internationell organisation. Detta regleras i ett särskilt rättsställningsavtal, gemensamt för ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet, som godkänts av samarbetsministrarna och presidiet den 26 november 1986. Gällande arbetsordning för presidiesekretariatet och sekreterarkollegiet är från 1986.

Presidiesekreterare har varit Jostein Osnes, Norge. Förteckning över tjänster och tjänsteinnehavare framgår av bilaga 3 till denna rapport.

7.2 Sekreterarkollegiet

Sekreterarkollegiet har under 1990 bestått av:
 presidiesekreterare Jostein Osnes, ordförande
 generalsekretær Henrik Hagemann, Danmark
 generalsekreterare Guy Lindström, Finland
 generalsekreterare Snjólaug Ólafsdóttir, Island
 Sekretariatsleder Kjell Myhre Jensen, Norge
 Kanslichef Bert Isacsson, Sverige

7.3 Nordiska rådets gemensamma budget

I rådets budget för 1990 är nettokostnaderna budgeterade till SEK 31.670.000. För 1991 har presidiet fastställt budget till netto SEK 33.530.000.

Revision och bokslutsgranskning utförs av revisionsavdelningen vid Sveriges riksbank.

Fördelning av gemensamma utgifter

Sedan 1982 gäller samma fördelningsnyckel för rådet som för ministerrådet. För 1989, 1990 och 1991 har följande fördelningsnyckel fastställts:

	1989	1990	1991
Danmark	20,9 %	21,8 %	21,3 %
Finland	20,4 %	21,8 %	21,2 %
Island	1,0 %	1,0 %	1,1 %
Norge	20,5 %	19,4 %	18,9 %
Sverige	37,2 %	37,1 %	37,5 %

8. Delegationernas verksamhet

8.1 Danmarks Riges delegation

Delegationens beretning til Folketinget

Den Danske Delegationens *beretning* til Folketinget angående Nordisk Råds virksomhed i 1988–89 blev forelagt Folketingets Udenrigsudvalg. Et flertal tog i sin betænkning og indstilling beretningen til efterretning og stillede forslag til folketingsbeslutning om, at Folketinget gjorde det samme. Et mindretal (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstillede beretningen til forkastelse og udtalte i den forbindelse: ”Fremskridtspartiet ønsker Nordisk Råd nedlagt og kan derfor ikke stemme for beretningen, men indstiller beretningen til forkastelse”.

Folketinget behandlede beretningen i to møder, den 23. februar og den 6. marts.

I forbindelse med 1. behandlingen af beslutningsforslaget fandt der en længere drøftelse sted af det nordiske samarbejde som optakt til den kommende session i Reykjavik. Behandlingen er gengivet i Folketingets Forhandlinger 1989/90, sp. 6585–6639 samt sp. 6674.

Nordens rolle og placering i Europa var et centralt tema i Folketingsdebatten. Udviklingen i EF, udviklingen i Østeuropa og den nordiske samfundsmodells anvendelighed i denne udvikling gav anledning til en drøftelse af behovet for ændrede arbejdsformer i det nordiske samarbejde.

Den nordiske samarbejdsminister, *Thor Pedersen*, lagde ikke skjul på, at regeringen gerne så flere nordiske medlemmer i De Europæiske Fællesskaber, idet den europæiske dimension havde fået højeste prioritet i det nordiske samarbejde. Ministeren lagde vægt på erfaringsudvekslingen i det nordiske samarbejde og sagde, at egentlige forhandlinger burde foregå bilateralt eller i andre europæiske samarbejdsrelationer.

Delegationens formand, fhv. statsminister *Anker Jørgensen* (S), fandt det positivt, at flere og flere netop så det nordiske samarbejde i en større europæisk sammenhæng. Formålet med det tætte nordiske samarbejde måtte efter Anker Jørgensens opfattelse være at fremholde den nordiske velfærdsmodel som et mål for det øvrige Europa.

Anker Jørgensen takkede Den Danske Delegation for den enige beslutning om at sende en parlamentarikerdelegation til Sovjetunionen og de baltiske stater.

Anker Jørgensen foreslog til overvejelse i forbindelse med ændrede samarbejdsformer en nærmere forbindelse mellem ministerrådssekretariatet og præsidiesekretariatet samt stillede forslag om 2 sessioner på 3 dage hver i stedet for den nuværende årlige session.

Lars P. Gammelgaard (KF) ville som en varm tilhænger af nordisk samarbejde rationalisere samarbejdet og gøre op med bureaukratiet og med de manglende resultater, inden Nordisk Råd kom i afgørende vanskeligheder. Gammelgaard foreslog, at der blev nedsat en gruppe på 3–4

uvildige, udefra kommende eksperter til at forstå denne rationaliseringsopgave.

Lilli Gyldenkilde (SF) henviste til den allerede nedsatte organisationskomité bestående af parlamentarikere og embedsmænd og bad om, at man så på hele udvalgsstrukturen, evt. overvejede flere ad hocudvalg i det nordiske samarbejde, samtidig med at der blev oprettet et permanent, internationalt udvalg.

Lilli Gyldenkilde efterlyste visioner for det nordiske samarbejde fremover og sagde, at hendes vision ikke var nødvendigheden af at få de øvrige lande med i EF, men hvis de gik med, skulle vi have et forum, hvor vi kunne tale om, hvilken udvikling vi ønskede at præge hele Europa med.

Dorte Bennedsen (S) mente, at vi skulle være med til at prøve at præge det fælles Europa ud fra de værdier, vi selv tror på, på baggrund af vores tradition om, at ting gror nedefra. Det var Dorte Bennedsens overbevisning, at jo flere af de nordiske lande der kommer med i EF jo større betydning vil det samarbejde, vi har fælles i Nordisk Råd, få.

Peder Sønderby (V) fandt, at debatten i Nordisk Råd i de seneste år var blevet mere fremadrettet. Det var vigtigt for Venstre at fastholde det nordiske samarbejde; man så gerne de nordiske lande med i et europæisk fællesskab, men Norden/EF måtte ikke opfattes som et enten/eller; der er tale om et både/og. Det ville være en positiv udvikling, såfremt den nordiske model blev flyttet over i EF, og vi fik nogle af de nordiske lande med i de afstemninger, der foregår dér.

Elisabeth Arnold (RV) pegede på, at alle de kendte samarbejdsorganer ville skifte indhold og form i løbet af de næste tiår. Elisabeth Arnold håbede, at flere nordiske lande blev medlemmer af EF, idet vi har noget specielt nordisk at bidrage med i EF-samarbejdet. Hun understregede behovet for regionale samarbejdsorganer i et større, integreret EF og Europa.

Knud Glønborg (KRF) understregede, at hvor der opstod konflikter imellem EF-samarbejdet og muligheden for at opretholde det nordiske samarbejde, prioriterede Kristeligt Folkeparti det nordiske samarbejde højest.

Kristen Poulsaard (FP) gentog sit ønske om at nedlægge Nordisk Råd, som bl. a. begrundede Fremskridtspartiets indstilling om at forkaste beretningen.

Forslaget til folketingsbeslutning blev vedtaget med 120 stemmer mod 15 (FP).

Den Danske Delegations *beretning* angående Nordisk Råds virksomhed i 1989–90 blev forelagt Folketingets Udenrigsudvalg, hvis flertal i sin betænkning og indstilling den 23. oktober tog beretningen til efterretning. Et mindretal (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstillede med samme begrundelse som tidligere beretningen til forkastelse.

Folketinget behandlede beretningen i to møder den 21. og 27. november.

Debatten er gengivet i Folketingets Forhandlinger 1990/1991, 1. saml., sp. 2262–2300 og sp. 2345.

Et af debattens temaer, som blev anslået af ministeren for nordisk samarbejde *Thor Pedersen*, var målsætningen om det samarbejdende Norden som en del af det europæiske samarbejde for en afbalanceret europæisk udvikling i regionernes Europa. Ministeren lagde vægt på, at nye fællesnordiske initiativer skulle bidrage til at styrke de nordiske landes indflydelse i en større europæisk sammenhæng. I forholdet til de baltiske lande var Nordisk Ministerråd enige om, at Norden havde mulighed for at spille en særlig rolle.

Kristen Poulsgaard (FP) foreslog, at de baltiske lande blev medlemmer af Nordisk Råd, mens *Anker Jørgensen* (S) mente, at man skulle holde fast ved, at Nordisk Råds arbejde omfatter de fem nordiske lande, men at man skulle være åbne over for et samarbejde omkring Østersøen bl. a. med Baltikumområdet; en opfattelse, som deltes af *Lilli Gyldenkilde* (SF). *Lars P. Gammelgaard* (KF) fandt, at de baltiske lande skulle have mulighed for at sende observatører til rådets sessioner, hvis de ville, samt at de burde kunne blive medlemmer, når de ønskede det. Det var blandt deltagerne i debatten enighed om, at Nordisk Råd i forhold til de baltiske lande skulle gøre en ekstraordinær indsats, ikke mindst på det kulturelle område og i miljøspørgsmål.

Anker Jørgensen (S) og *Hans Larsen-Ledet* (RV) fremhævede den nordiske velfærds- og demokratimodel som eksempler på ideer, der i en bredere europæisk sammenhæng kunne få et nordisk indhold både i forhold til udviklingen i Baltikum og i EF ved den videre udformning af ideen om den sociale dimension.

Norges og Sveriges nærmere tilknytning til EF indebar efter flere ordføreres opfattelse, bl. a. *Lars P. Gammelgaards* (KF), en ny og mere realistisk dimension end hidtil i det nordiske samarbejde inden for det europæiske. *Kristen Poulsgaard* (FP) fremholdt som en konsekvens af prioriteringen af det europæiske samarbejde fremfor det nordiske, at Nordisk Råd skulle nedlægges; dog således at Nordisk Ministerråd blev bevaret som det sted, hvor tingene kunne drøftes.

Miljøområdet, det socialpolitiske område samt kultur-, forsknings- og undervisningssektoren blev fremhævet som de vigtigste i det nordiske samarbejde i de senere år og som områder, der også i de kommende år vil få høj prioritet.

Anker Jørgensen (S) gentog sit ønske om at gøre sikkerhedspolitiske spørgsmål til en naturlig del af den nordiske debat; et ønske som deltes af *Lilli Gyldenkilde* (SF), men som i lighed med tidligere blev afvist af de fleste af de øvrige deltagere i debatten.

Flere af de politiske ordførere kunne have ønsket, at Organisationskomiteen i sin betænkning om *ændrede arbejdsformer* i det nordiske samarbejde var gået videre end tilfældet var. *Knud Glønborg* (KFP) nævnte sit forslag

om, at et medlemsforslag for at blive fremmet skulle have forslagsstillere fra enten tre lande eller repræsentanter for to nordiske partigrupper. *Lars P. Gammelgaard* (KF) fastholdt sin tidligere fremsatte tanke om en sagkyndig gennemgang af det nordiske samarbejde. Der var i øvrigt enighed om, at en fortsat styrkelse af partigruppensamarbejdet var en vigtig forudsætning for det nordiske samarbejdes udvikling i et regionernes Europa.

Peder Sønderby (V) og *Lars P. Gammelgaard* (KF) understregede i lighed med samarbejdsministeren, at fremme og effektivisering af det nordiske samarbejde skulle ske inden for en *nulvækstbudgettering*, gennem en bedre udnyttelse af ressourcerne, omprioritering m. v.

De fleste af deltagerne i debatten var overbeviste om, at det nordiske samarbejdes betydning ville øges i fremtiden i takt med den hastige europæiske udvikling og internationaliseringen af rådets arbejde.

Forslaget til folketingsbeslutning blev vedtaget med 122 stemmer mod 9 (FP).

Det nordiske samarbejde på en række forskellige områder har i beretningsåret været genstand for drøftelse i Folketingssalen. Det gælder fx forholdet til Østeuropa, miljø, trafik og miljø, uddannelses- og kultur-Eureka, gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, fælles nordisk kiroraktoruddannelse samt FN's børnekonvention.

Forholdet til Østeuropa

Et socialdemokratisk beslutningsforslag om at ophæve eller undlade etablering af hindringer for rejser mellem Danmark og Østlandene blev af Folketingets flertal afvist i marts bl. a. med den begrundelse, at overvejelser om at ophæve visumpligten burde ske i tæt samarbejde med de øvrige EF-lande og med samarbejdspartnere i den nordiske paskontroloverenskomst.

I april vedtog Folketinget enstemmigt under en forespørgselsdebat et dagsordensforslag, hvori Folketinget bl. a. opfordrede regeringen til fortsat at arbejde for en styrkelse og udbygning af kontakterne mellem Danmark og de baltiske republikker og støtte Nordisk Ministerråds bestræbelser for at oprette nordiske kultur- og informationscentre i de tre baltiske republikker.

Miljø

På et spørgsmål fra *Dorte Bennedsen* (S) den 23. januar om dumpning af radioaktive stoffer på dybt vand svarede miljøminister *Lone Dybkjær*, at det fortsat var den danske og nordiske holdning, at der ikke skal dumpes radioaktivt materiale. De nordiske lande sidestiller i den nordiske handlingsplan mod havforurening deponering i havbunden med dumpning.

Den 24. oktober stillede *Margrete Auken* (SF) spørgsmål til miljøministeren om deponering af affald under havbunden. Det fremgik af ministerens svar, at man burde arbejde for, at også deponering fra land blev forbudt.

I maj meddelte Folketinget sit samtykke til, at Danmark godkendte overenskomsten om oprettelse af Det Nordiske Miljøfinansieringsselskab undertegnet på Nordisk Ministerråds (miljøministrenes) møde den 2. marts 1990. Overenskomsten indebar, at man fra dansk side over en 6-årig periode skal bidrage med et beløb på i alt ca. 66 mio. kr.

Trafik og miljø

Socialistisk Folkeparti foreslog i januar i et beslutningsforslag om en energi- og miljøansvarlig transportpolitik bl. a. sikring af, at Danmark blev bindeled mellem Norden og det øvrige Europa, samt at der blev indledt forhandlinger i samarbejde med det øvrige Norden om en samlet strategi for overflytning af transportarbejde fra vej og luft til jernbane.

Uddannelses- og kultur-Eureka

Folketinget behandlede i januar et beslutningsforslag fra SF om skabelse af et europæisk uddannelsessamarbejde, som bl. a. skulle være åbent for alle europæiske lande og organisationer som EF og Nordisk Råd.

Socialistisk Folkeparti havde i et andet beslutningsforslag, som Folketinget ligeledes behandlede i januar, foreslået, at der skulle skabes et Kultur-Eureka, som bl. a. indebar, at der skulle oprettes et fast sekretariat knyttet til Europarådet med udgangspunkt i Nordisk Råd, EF og Europarådet. Kultur-Eureka skulle være åbent for alle europæiske lande; desuden skulle Nordisk Råd og EF kunne deltage.

Gensidig anerkendelse af eksamensbeviser

I oktober behandlede Folketinget et lovforslag, der havde til formål dels at gennemføre et EF-direktiv om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed, dels at give hjemmel til at gennemføre tilsvarende generelle ordninger, som er under udarbejdelse i EF og i Nordisk Ministerråd.

Fælles nordisk kiropraktoruddannelse

Den 30. januar oplyste sundhedsminister *Ester Larsen* på et spørgsmål fra *Erling Christensen* (S), at den arbejdsgruppe, der skal drøfte behovet for en fælles nordisk kiropraktoruddannelse, forventer at afgive en rapport om behovet for en fællesnordisk uddannelse i efteråret 1990.

FN's børnekonvention

Ebba Strange (SF) spurgte den 19. januar statsministeren om ratifikation af konvention om børns rettigheder. Statsministeren sagde i sit svar, at det af konsultationer med de øvrige nordiske lande og EF-landene var fremgået, at der var et udbredt ønske om at ratificere konventionen hurtigt.

Knud Glønborg (KFP) tog spørgsmålet om en dansk oversættelse og ratifikation af konventionen op over for udenrigsministeren den 15. marts. Udenrigsministeren gentog ønsket om en hurtig dansk ratifikation og oversættelse af konventionen. *Knud Glønborg* rejste sagen under åbningsdebatten i oktober samt i forbindelse med behandlingen af Nordisk Råds beretning til Folketinget for 1989–90 i november.

Andre emner

Miljøminister *Lone Dybkjær* sagde den 17. januar som svar på et spørgsmål om lukning af Barsebäck, at det fortsat var den danske regerings opfattelse, at atomkraftværket burde lukkes, samt at den svenske regeringsomdannelse ikke betød nogen ændring i den svenske holdning til dette spørgsmål.

Den 30. januar spurgte *Lilli Gyldenkilde* (SF) om fordelingen af pladser på Nordiska Hälsovårdshögskolan.

I tilknytning til sessionen i Reykjavik spurgte *Kirsten Jacobsen* (FP) samarbejdsminister *Thor Pedersen* om arbejdet og udgifterne i forbindelse med Nordisk Råds session.

Delegationens sammensætning

Den 12. oktober 1989 konstituerede delegationen sig med *Anker Jørgensen* (S) som delegationsformand og *Lars P. Gammelgaard* (KF) som delegationens næstformand. Ny i delegationen var *Arne Melchior*(CD), der afløste *Jette Pors*.

Den 9. januar 1990 afløste *Niels Ahlmann-Ohlsen* (KF) *Flemming Hansen* som medlem af delegationen.

De to danske præsidiemedlemmer *Anker Jørgensen* (S) og *Ivar Hansen* (V) blev genvalgt ved sessionen i Reykjavik.

Den 8. oktober 1990 konstituerede delegationen sig efter det nye folketingsårs begyndelse. Ny i delegationen var *Frode Nør Christensen* (CD), der afløste *Arne Melchior*, som fortsatte som stedfortræder.

Informationsvirksomhed

Nordisk Råds Danske Sekretariat har arrangeret pressemøder i forbindelse med rådets 38. session samt ved afholdelse af udvalgmøder mv. i Danmark.

Hvad angår de forskellige målgrupper for nordisk information, politikere, organisationer, biblioteker og skoler, gøres der fra Det Danske Sekretariat en særlig indsats over for skolerne. Udsendelse af undervisningsmateriale er fortsat. Det samme er tilfældet for den række af endagsseminarer for lærere, der blev påbegyndt i 1988.

Disse seminarer foregår på amtscentraler og på lærerseminarier og henvender sig særlig til lærere i samtidsorientering, historie og dansk. Seminarernes formål er at orientere om, hvad der findes af nordisk stof

egnet for undervisningen på forskellige klassetrin. Samtidig gives der vejledning og forslag og afholdes øvelser vedrørende metoder for anvendelsen. I 1990 har der været afholdt endagsseminarer ved amtscentralernes lokalafdelinger og kommunale skolevæsenere samt orienteringsmøder på flere seminarier.

Sekretariatet har orienteret om udkomne publikationer og forskellige arrangementer mv. ved udsendelse af pressemeddelelser. Man har også forestået en presseklipservice til orientering for delegationsmedlemmer og for de øvrige nordiske sekretariater.

Som hidtil har sekretariatet deltaget i den offentlige debat om nordiske spørgsmål ved dagbladsartikler og foredragsvirksomhed.

8.2 Färöarnas delegation

Färöarnas delegation fram till augusti 1990 bestod av Atli P. Dam (Jvlf) och Agnar Nielsen (Sb) med Jákup Lindenskov (Jvfl) och Flemming Mikkelson (Fkfl) som suppleanter. Från den 2 augusti 1990 är medlemmarna Atli P. Dam och Jógvan vid Keldu (Fkfl) och deras suppleanter Jakúp Lindenskov och Svend Aage Ellefsen (Fkfl). En ny delegation valdes den 17 januari 1991: Anfinn Kallsberg (Fkfl) och Jógvan Ingvarð Olsen (Sb) med Olav Olsen och Terje Davidsen som suppleanter.

8.3 Grönlands delegation

Grönlands delegation fram till november 1990 bestod av Preben Lange (Si) och Otto Steenholdt (At) med Lars Emil Johansen (Si) och Peter Ostermann (At) som suppleanter. Från november 1990 är medlemmarna Lars Emil Johansen och Otto Steenholdt och deras suppleanter Mikael Petersen (Si) och Peter Ostermann.

8.4 Finlands delegation

Delegationens verksamhet

Finlands delegation höll under året sju möten och arbetsutskottet åtta. Centrala frågor i delegationens arbete har varit de nordiska ländernas roll i integrationsutvecklingen samt arbetsuppgifter i anslutning till Nordiska rådets organisation.

Finland representerades i *organisationskommittén* av riksdagsman Kimmo Sasi, som i flera delegations- och arbetsutskottsmöten redogjort för kommitténs arbete. Vid sina möten den 4 april och 9 november behandlade delegationen organisationsreformen och diskuterade ingående kommitténs arbete samt EES-planernas inverkan på det nordiska samarbetet. Delegationen hade på många punkter, i synnerhet de som angick internationella frågor, velat gå längre än kommittén, samtidigt som man ville slå vakt om utskottens självständiga ställning i arbetet. Det slutliga ställningstagandet till organisationsreformen kommer delegationen att utforma vid sitt möte i januari 1991.

För att öka samarbetet mellan Finlands delegation i Nordiska rådet och riksdagen diskuterade delegationen vid sitt möte den 4 april hur delegationens egen ställning skall kunna stärkas i riksdagen och behandlingen av nordiska ärenden förbättras.

Nordiska samarbetsministern Tarja Halonen redogjorde vid mötena den 4 april och den 25 maj för budgetberedningen och budgetplanerna för år 1991 och fick höra delegationsmedlemmarnas ställningstaganden. Vid delegationsmötet den 23 februari lämnade ställföreträdande tjänstemannen Erik Heinrichs redogörelse för ministerrådsförslagen på den 38:s sessionen. Han koncentrerade sig främst på integrationsfrågor, miljöfrågor samt höjningen av ramarna för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån. I diskussionen berördes också ministerrådets planer på att lägga ner några av de nordiska institutionerna. Dessa väckte stark opposition bland delegationens medlemmar. I synnerhet kritiserades det sätt på vilket ärendet beretts på ministerrådssidan.

Ministerrådets slutliga budgetförslag för 1991 behandlades vid mötet den 21 september, då samarbetsminister Tarja Halonen tillsammans med ställföreträdande tjänstemannen Erik Heinrichs redogjorde för förslaget. Ministern konstaterade att Finland hade varit berett att stöda en budgetökning, men att man inte fått tillräckligt stöd från de andra parterna. I praktiken innebar föreliggande budgetförslag nedskärningar. Erik Heinrichs redogjorde vid samma möte även för handlingsprogrammet för Baltikum som förberetts i ministerrådet.

Delegationen har haft en omfattande *seminarieverksamhet* under året. Den 25 – 26 april anordnades i riksdagshuset ett seminarium för journalister från tidningar som utkommer i östra Finland. Avsikten var att ge en allmän bild av Nordiska rådets verksamhet och det officiella nordiska samarbetet. För riksdagsjournalister anordnades ett seminarium den 4 oktober. Tillsammans med Nordiska språk- och informationscentret ordnades ett seminarium den 25 oktober med anledning av centrets 10-årsjubileum. Seminariet samlade ett 100-tal deltagare från hela Norden. Diskussionerna inleddes bl. a. av kulturutskottets medlemmar. Den 31 oktober anordnades ett möte av seminariekaraktär, till vilket även medlemmarna i Finlands delegation av Europarådet och utrikesutskottet inbjöds och där bl. a. utrikeshandelsminister Pertti Salolainen redogjorde för samarbetet mellan EFTA och EG samt läget vid EES-förhandlingarna.

Mötet med kontaktmännen för nordiska samarbetsfrågor vid ministerier och centrala ämbetsverk hölls den 14 februari 1990. Då diskuterades huvudfrågorna vid den kommande sessionen. Ledningen av kansliet för Finlands delegation och nordiska samarbetsministerns sekretariat har under året diskuterat kontaktmannaorganisationen, som inom den närmaste framtiden skall revideras bl. a. genom att ansvarsrelationerna skall fastslås mera entydigt. Delegationskansliet har under året tillsammans med Nordiska språk- och informationscentret och Pohjola-Norden föreningarna

deltagit i ett projekt för att utarbeta informationsmaterialet "Känn ditt Norden 3".

Personalen vid delegationskansliet bestod vid utgången av året av elva tjänstemän. Som generalsekreterare har fungerat Guy Lindström och som biträdande generalsekreterare Greta Lohiniva. Efter att biträdande sekreteraren Magnus Eriksson fr. o. m. den 15.3.1990 övergått till att sköta tjänsten som biträdande sekreterare för riksdagens utrikesutskott, har hans arbetsuppgifter fr. o. m. den 1 augusti handhåfts av Birgitta Stenius-Mladenov. Därutöver har personalen efter en rad övriga omställningar och ändringar i tjänstebestämmelser vid årsslutet bestått av Kari Salo, som informationssekreterare, Risto Nieminen och Paula Kaikkonen som biträdande sekreterare, Paula Husman och Lea Kakko som avdelningssekreterare, Kristiina Tallqvist som informationsassistent samt Maarit Immonen som byråsekreterare och Minna Supponen som byråfunktionär, den senare som vikarie för Sirpa Mairue, som är moderskapsledig.

Anslaget för Finlands delegation i Nordiska rådet var i 1990 års statsbudget 8 789 000 mk. I anslaget ingick Finlands andel (20,7%) av presidie-sekretariatets budget på 4 890 000 mk.

Riksdagens behandling av delegationens berättelse

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 37:session i Stockholm överlämnades den 8 januari 1990 till riksdagen. Utrikesutskottet avgav sitt betänkande över berättelsen den 6 mars 1990.

I betänkandet underströk utskottet än en gång sin positiva inställning till förhållandet mellan det nordiska samarbetet och utvecklingen inom den europeiska integrationen. Man underströk vikten av att parlamentarikerna i högre utsträckning kunde anföra en nordisk synvinkel i internationella frågor och aktivare kunde knyta kontakter med internationella organ. Utskottet ansåg att förslaget om ett internationellt utskott inom Nordiska rådet var aktuellt än någonsin och önskade en ökad utrikespolitisk diskussion i rådet. Som ett konkret förslag framfördes att rådets berättelse i framtiden även skulle behandlas av de övriga utskotten i riksdagen, vilka även skulle avge sina betänkanden däröver. På detta sätt skulle man tillförsäkra en större kännedom om de nordiska frågorna inom riksdagen. Utskottet föreslog även att samarbetsministern i framtiden skulle ge en redogörelse för ministerrådets verksamhet i samband med att utrikesutskottet fick rådets berättelse.

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen som ägde rum den 13 mars 1990. Diskussionen, som starkt präglades av de delvis pessimistiska tongångarna från den nyligen timade sessionen i Reykjavík, var livlig. Femton talare deltog, varutöver 26 repliker användes. I inläggen framfördes synpunkter på rådets verksamhet och organisation samt gjordes jämförelser mellan nordiskt och europeiskt samarbete. I flera inlägg stödde man utskottsbetänkandets yrkanden på ökad utrikespolitisk debatt och på att

rådet skulle få ett internationellt utskott. Många tog avstånd från de mest pessimistiska inläggen som förts fram under sessionen i Reykjavík. Man underströk betydelsen av att det nordiska samarbetet utvecklas planmässigt och målmedvetet för att rådet skall kunna uppträda som ett gemensamt språkrör i Europa i frågor som anknyter till integrationsprocessen. Det framfördes även förslag om att samarbetsministrerna och integrationsministrernas taburetter skulle sammanslås för att ge mera tyngd åt det nordiska. Beslutsprocesserna och informationen borde effektiviseras och sekretariaten stärkas och personresurserna användas rationellt. Även relationerna utanför Norden berördes. I synnerhet ville man intensifiera samarbetet med de baltiska länderna. Förslag gjordes även om att man skulle utöka samarbetet mellan och möjligen sammanslå de nordiska ambassaderna utanför Europa och Nordamerika.

8.5 Ålands delegation

Delegationens berättelse till landstinget

Delegationens berättelse till landstinget över de för Åland väsentliga frågorna i Nordiska rådet under perioden 4 mars 1989–2 mars 1990 överlämnades till landstinget den 19 april 1990.

Berättelsen undergick inte någon utskottsbehandling utan antecknades direkt till kändedom den 27 april 1990. Vicetalmannen och rådsmedlemmen Karl-Gunnar Fagerholm presenterade berättelsen och påpekade att de viktigaste frågorna i rådet under den aktuella perioden rört sig kring miljön och då speciellt situationen i Östeuropa, Nordens roll i den europeiska integrationsprocessen samt utvecklingen i Östeuropa och dess påverkan på det nordiska samarbetet. Han konstaterade att medlemsförslaget om åtgärder för främjande av oljetransporter med dubbelbottnade tankfartyg med talman Olof Jansson som första undertecknare godkänts. Vidare kontaterade han att Åland tillsammans med de övriga självstyrande områdena fått representation på rotationsbasis i Nordiska kulturfonden.

Landstingsmannen och suppleanten i Nordiska rådet Roger Jansson valde att beröra utformningen av det framtida nordiska samarbetet. Han ansåg att de politiska beslutsfattarnas i Norden intresse för Nordiska rådets arbete minskat eventuellt till följd av Danmarks medlemskap i EG samt EES-processen och Östeuropas frigörelse. Han påpekade att det ligger i Ålands intresse att den här utvecklingen bryts, varför Åland bör delta i det arbete som pågår. Han efterlyste en viss överstatlighet inom rådets beslutsprocess och ansåg att Nordens röst skulle stärkas betydligt om de nordiska länderna med Nordiska rådet som plattform kunde agera samfällt med en röst inom EES och framöver inom EG. Ålands position som självstyrt område och dess internationella status skulle höjas betydligt om Nordiska rådet skulle övergå till en viss överstatlighet, varför han bedömde som angeläget att Åland aktivt börjar arbeta för en viss överstatlighet i Nordiska rådet.

Landstingsmannen och suppleanten i Nordiska rådet Pekka Tuominen berörde även han det framtida nordiska samarbetet mot bakgrund av den pågående integrationsprocessen. Han betonade att ju mera integrationen fortskrider desto viktigare blir samtidigt det nordiska samarbetet. Det är därför viktigt att föra fram det nordiska samarbetets betydelse som en motvikt till den integrationsutveckling som pågår. Han förordade även införandet av överstatlighet inom Nordiska rådets arbete.

Hemställningsmotion

I hemställningsmotion nr 17/1989–90 tas frågan om användande av högsvavliga tjockoljor upp till behandling. Det konstateras att flera rederier gått över till att använda lågsvavliga oljor, men att fortfarande en stor del av passagerarfärjorna drivs med de miljöfarliga svavelhaltiga tjockoljorna. Motionären ansåg därför att initiativ borde tas i Nordiska ministerrådet, så att de högsvavliga tjockoljorna skulle förbjudas helt som drivmedel. Finansutskottet konstaterade i sitt betänkande att frågan om den marina miljön länge varit föremål för behandling inom Nordiska ministerrådet och att landskapsstyrelsen anslutit sig till Nordiska ministerrådets beslut om att fastställa både ett nordiskt miljöprogram och ett nordiskt åtgärdsprogram mot förorening av havet. Vid godkännandet förutsattes, på basen av Nordiska ministerrådets rekommendation, att en fortlöpande revision av planen skulle inledas. Med anledning härav utarbetades en ny handlingsplan som framlades i form av ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet för behandling vid den 38:e sessionen i Reykjavík. I betänkandet konstateras att landskapsstyrelsen hela tiden har deltagit i utarbetandet av det nya ministerrådsförslaget om en nordisk handlingsplan mot förorening av havet, men har i enlighet med sin egen praxis vad gäller anslutning till Nordiska ministerrådets handlingsplaner inte anslutit sig till planen före rådets behandling. Finansutskottet konstaterade vidare att flera av passagerarfärjorna mellan Finland – Åland – Sverige redan övergått till att använda miljövänligare bränsle. I betänkandet konstaterades även att de rederier som ännu inte övergått till sådana oljor starkt överväger detta och har börjat utreda möjligheterna att kunna erhålla sådant bränsle i Finland, vilket för närvarande inte är möjligt. Eftersom flera åtgärder redan hade vidtagits för att begränsa användandet av den svavelhaltiga oljan till sjöss och även lett till positiva resultat och då rederierna på frivillig väg redan börjat använda lågsvavlig tjockolja som drivmedel ansåg utskottets majoritet att det inte fanns skäl att vidta de i motionen föreslagna åtgärderna i syfte att förbjuda sådant drivmedel. Efter en omfattande debatt i landstinget godkändes dock motionen efter det att en ändring av klämman föreslagits så att hänvändelse inte enbart skulle ske till Nordiska ministerrådet utan även till Finlands regering, eftersom problemen med användandet av högsvavliga tjockoljor är störst i Finland.

Delegationens verksamhet

Ålands delegation i Nordiska rådet har under år 1990 hållit elva sammanträden. Vid delegationens sammanträde den 25 januari redogjorde utbildningscefen Sten-Erik Abrahamsson för samarbetet mellan de självstyrande områdena inom kultursektorn. Vid delegationens möte den 21 februari konstaterades att de självstyrande områdena kommit överens om att Åland skulle få den första ordinarie platsen i Nordiska kulturfonden. Med anledning av att landskapets och de övriga självstyrande områdenas önskemål beträffande representation i fonden nu tillgodosetts beslöt landskapsstyrelsen den 29 november 1990 att ansluta sig till handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete.

Under året har bland annat medlemsförslag om pensioner för sjömän på andra nordiska fartyg, medlemsförslag om åtgärder i syfte att reglera fritidsbåttrafiken i Norden och medlemsförslag om barnprostitution diskuterats. De två sistnämnda förslagen har ännu inte slutbehandlats, medan delegationen har beslutat avge medlemsförslag om pensioner för sjömän på andra nordiska fartyg.

Vid delegationens möte den 6 juli redogjorde redaktör Bengt Hannus för användningen av det journaliststipendium som han erhöll från Nordiska rådet 1989. Han hade besökt Bornholm i syfte att studera vilken betydelse Danmarks medlemskap i EG haft för invånarna på Bornholm samt för att studera energi- och miljöfrågor och utvecklandet av turismen.

Delegationen behandlade vid sitt möte den 10 december organisationskommitténs rapport med förslag till reformer i syfte att effektivisera det nordiska samarbetet. Beslöt att slutligt ställningstagande till förslaget skulle tas vid delegationens möte i januari 1991. Delegationen konstaterade att de föreslagna reformerna av rådets arbetsformer är ett steg i syfte att effektivisera rådets arbete och göra det mer flexibelt, även om det inte är så långtgående som man kunde önska.

8.6 Islands delegation

Delegationens berättelse till Altinget

Delegationens berättelse till Altinget över nordiskt samarbete under perioden mars 1989 till december 1989 framlades för Altinget 23 januari och behandlades 5 februari 1990. Samarbetsministerns berättelse över Nordiska ministerrådets verksamhet framlades 15 februari och behandlades 22 februari 1990.

Ólafur G. Einarsson, delegationens ordförande, redogjorde i debatten den 5 februari för delegationens berättelse. Han påtalade, att samarbetsministerns berättelse om Nordiska ministerrådets verksamhet inte framlagts tillräckligt tidigt för att kunna behandlas samtidigt som delegationens berättelse.

Han redogjorde för delegationens sammansättning och arbetsfördelning samt för förberedelserna för rådssessionen, som 1990 hölls i Reykjavik.

Han kom i sitt tal in på de stridigheter, som hade ägt rum om fördelning-
en av förtroendeposter inom rådet på grund av att ingen delegation hade
nominerat en vänstersocialist i presidiet. Han redogjorde för den prelimi-
nära lösning som tillämpats under 1990 med 10 presidiemedlemmar och
en observatör från den partigrupp som inte genom nomineringar av någon
delegation fått plats i presidiet.

Han redogjorde för de förberedande möten som Islands delegation haft
med sakkunniga dels inför presidiets internationella konferens om havs-
förening och dels inför extrasessionen hösten 1989 om Norden och den
europäische integrationen. Vidare redogjorde han för delegationens och
utskottens verksamhet under verksamhetsåret samt för den då planerade
delegationsresan till Moskva och Baltikum.

Han tackade Eiður Guðnason, som nyss avgått som medlem av rådet,
för hans värdefulla insatser.

Ministerrådets ordförande Júlíus Sólnes förklarade, varför berättelsen
om Nordiska ministerrådets verksamhet inte framlagts i tid för att kunna
behandlas i Altinget tillsammans med delegationens berättelse.

Hjörleifur Guttormsson, medlem av Islands delegation, anförde att det
inte fanns skäl att klaga över någon brist på viktiga diskussionsämnen och
samarbetsuppgifter i Nordiska rådet. Vid de senaste årens sessioner hade
miljöfrågorna, Europafrågorna och rådets agerande på internationellt plan
varit i förgrunden. De förändringar som ägt rum i Östeuropa har präglat
Europadebatten i rådet. Östeuropafrågorna och president Gorbatsjovs utta-
lande om samarbete mellan Nordiska rådet och Baltikum hade ibland
överskuggat faktiska diskussioner om samarbetet mellan de Västeuropeis-
ka staterna. Hjörleifur upplyste, att han och många andra hade kritiserat
att rådets presidium inte hade tagit mera avgörande beslut om att sända
delegationen till Moskva och Baltikum. Om ett sådant beslut hade fattats i
tid, hade man t. ex. kunnat inbjuda observatörer från Baltikum till rådsses-
sionen i Reykjavík.

Hjörleifur uttryckte vidare den förhoppningen, att detta beslut skulle
leda till att Nordiska rådet kunde befatta sig mera med internationella
frågor, fast mandatet för delegationen till Moskva och Baltikum inte
omfattar utrikes- och försvarsfrågor. Han framhöll att detta mandat säkert
kommer att förvåna många, men upplyste att dess begränsade innehåll
berodde på att Helsingforsavtalet inte tillåter annat slags beslut. Det är nu
stort intresse inom rådet för att ändra på Helsingforsavtalet i detta avseen-
de och intresset finns inte blott hos de partigrupper som står längst till
vänster.

Hjörleifur förordade att ett internationellt utskott upprättas i rådet och
anförde att det skulle vitalisera arbetet där, men att det som hittills skulle
vara regeringarnes uppgift att fatta beslut i utrikespolitiska frågor.

Bland de frågor som skulle upp till debatt vid rådssessionen i Reykjavík
nämnde Hjörleifur särskilt och förordade förslagen om revidering av Nor-

diska investeringsbankens låneramar och upprättandet av en ny låneordning för miljöinvesteringsslån för Östeuropa. Han tog vidare upp det regionalpolitiska samarbetet i Norden och betonade den nytta detta samarbete hade för Island. Samtidigt upplyste han, med hänsyn till vad EES-förhandlingarna kunde leda till, att enligt uppgifter som framkommit vid möte mellan ekonomiska utskottet och de ministrar som ansvarar för regionalpolitik, att inget område i Finland skulle uppfylla de krav som ställs inom EG för att kunna erhålla regionalpolitiskt stöd.

Till slut betonade han vikten av att stärka det nordiska samarbetet och förbättra Nordiska rådets arbetsformer.

Eiður Guðnason tackade för samarbetet under den tid han varit verksam i Nordiska rådet. Han kommenterade sedan de stridigheter som ägt rum om fördelningen av förtroendeposter inom rådet. Han framhöll att rådets presidium inte hade förmått lösa problemen med fördelningen. Därför hade saken hänvisats till juridiska utskottet, som *Eiður* var förman för. Juridiska utskottet hade sedan föreslagit en lösning som nästan alla i utskottet enats om. När frågan sedan hänvisades till partigrupperna i rådet, var inte alla där beredda att ställa sig bakom juridiska utskottets förslag. Därför tillämpades en preliminär lösning sist vid fördelningen, men frågan tas upp igen i den översyn av rådets arbetsformer som nu pågår.

Juridiska utskottets arbete har i övrigt präglats av frågor rörande utvecklingen i Europa och av ökade internationella kontakter, men på det området har närmast en revolution ägt rum under senare år. För några år sedan var det närmast förbjudet att dryfta internationella frågor vid rådets möten och nu är huvudtemat internationellt samarbete och Europafrågorna.

Juridiska utskottet håller årliga möten med de nordiska justitieministerna och de ministrar som ansvarar för flyktingfrågor. Vid alla möten med justitieministerna betonas vikten av att Norden även efter 1992 blir gemensamt passområde. Som exempel på samarbetsprojekt som nordiska och andra medborgare har nytta av, nämnde *Eiður*, att i överensstämmelse med förslag som han hade framlagt för tre år sedan hade nu en nordisk filmfond upprättats med hög insats från de nordiska staterna samt att Nordiska rådet hade antagit förslag om förbud mot export av farliga varor, i ljuset av att många stater har brukat exportera varor till utvecklingsländerna, som inte uppfyller nödvändiga krav för att kunna säljas på den egna hemmamarknaden.

Till slut framhöll *Eiður*, att nordiskt samarbete nu står vid en korsväg, liksom det europeiska samarbetet. Utan tvekan behöver isländska parlamentariker sköta detta samarbete bättre än hittills. Det kostar pengar, men är nödvändigt för att följa och påverka händelseutvecklingen.

Jón Kristjánsson framhöll betydelsen av nordiskt kultursamarbete, inte minst med hänsyn till de nordiska ländernas ökade europeiska samarbete.

Han konstaterade, att den nordiska kulturgemenskapen är stark, oberoende av vilken utrikespolitisk väg länderna har valt.

Han redogjorde för de diskussioner som ägt rum vid kulturutskottets möten om den Nordiska handlingsplanen på språkområdet, enligt vilken de finska och isländska språkens ställning kommer att stärkas. Vidare har den av Nordiska ministerrådet planerade översynen och även nedläggningen av några nordiska institutioner varit uppe till diskussion där. Han upplyste om de diskussioner som ägt rum i Islands delegation om förslaget om nedläggningen av de fyra institutionerna, där den åsikt kom fram, att översyn av verksamheten vid nordiska institutioner i och för sig var naturlig, men att man satte frågetecken vid förslag om nedläggning av t. ex. Nordplan och sjörättsinstitutet i Oslo.

Jón redogjorde för det ökade inslag av diskussioner och beslut som rör Europautvecklingen och däribland Östeuropafrågorna.

Till slut konstaterade Jón, att innan han blev verksam i rådet hade han varit ovetande om det omfattande arbete som representanterna där utförde. Han anförde, att arbetet i rådet även var viktigt som språngbräda för annat internationellt samarbete.

Páll Pétursson beklagade, att samarbetsministerns berättelse om Nordiska ministerrådets verksamhet inte förelåg vid debatten med hänsyn till att den verksamhet som bedrevs inom Nordiska ministerrådet var mycket omfattande både på minister- och ämbetsmannanivå.

Angående de stridigheter som ägt rum om fördelningen av förtroendeposter i rådet, förklarade Páll, att bakgrunden var den, att de vänstersocialistiska partierna inte i någon delegation hade haft tillräcklig styrka för att få medlem nominerad till presidiet. Det förslag som juridiska utskottet på begäran av presidiet med anledning därav utarbetat, vann inte gehör i presidiet. Därför beslöt presidiet, att den partigrupp som inte hade tillräcklig styrka för att få in en representant i presidiet skulle få nominera en obesveratör dit. Samtidigt beslöt presidiet att genomföra en översyn av rådets arbetsformer och däribland presidiets sammansättning.

Páll anförde, att den partipolitisering som under senare år ägt rum i rådet kan bidra till ökad effektivisering i rådsarbetet, men att den samtidigt medför minskad självständighet för de nationella delegationerna. Han framhöll som sin åsikt, att Islands delegation borde slå vakt om Islands självständighet i rådet och försöka bevara sin självbestämmanderätt snarare än att ge efter och ställa upp främst som representanter för partigrupper. Den isländska delegationen har som delegation samma rätt som de övriga delegationerna även om antalet medlemmar är lägre, men detsamma gäller inte när de isländska representanterna fördelar sig på partigrupper.

Páll betonade vikten av att arbetet i Nordiska rådet internationaliseras, för att ge andra möjlighet att lära känna arbetet i Nordiska rådet, men också för att vi skall kunna dra nytta av andras erfarenheter.

Till slut tackade Páll delegationen och särskilt *Eiður Guðnason* för gott samarbete.

Ministerrådets ordförande Júlíus Sólnes redogjorde i sitt inlägg den 22 februari för grundvalet för sin berättelse, som är dels Nordiska ministerrådets årsberättelse C I och dels redogörelser från de isländska representanterna i ämbetsmannakommittéerna.

Han redogjorde sedan för huvudkomponenterna i Nordiska ministerrådets och ämbetsmannakommittéernas arbete under året. Han konstaterade, att man lagt huvudvikten vid fortsättningen av arbetsprogrammet Norden och Europa 1992. Med anledning därav framhöll han vikten av att man i Norden håller sig ajour med händelserna i Europa och slår vakt om de resultat som redan uppnåtts, och det nordiska samarbetets framtid. Arbetet med handlingsprogrammet "Ett starkare Norden" fortskrider i överensstämmelse med detta.

Han konstaterade, att miljösamarbetet ökat avsevärt och redogjorde för den revidering av den nordiska handlingsplanen mot havsförorening som ägt rum; för Nordiska rådets internationella konferens om havsförorening, som hölls i Köpenhamn 1989; för den nye handlingsplanen mot luftförorening samt för handlingsplanen om renare teknologi, avfall och återanvändning och förberedelserna för det nordiska miljö- och biologiåret, som startade juni 1990.

Han redogjorde för det planerade nordiska miljöfinansieringsbolaget, som beslut nu har fattats om. Han upplyste, att de nordiska miljöministerrarna gemensamt hade protesterat mot byggandet av uppvarmningsanläggningen för kärnkraftsavfall i Dounreay i Skottland.

Júlíus framhöll, att det nordiska kultursamarbetet kunde betecknas som grunden för allt nordiskt samarbete. Han beskrev bl. a. den nyinförda Nordplus- och Nordplus Junior-ordningen.

Beträffande de förslag som hade framlagts av en nordisk arbetsgrupp under ämbetsmannakommittén för kulturfrågor om bl. a. nedläggning av Asieninstitutet, Nordplan, Nordiska sjörättsinstitutet och Nordiska institutet för folkdiktning betonade han, att det blott var fråga om förslag och att inga beslut ännu fattats.

Júlíus upplyste, beträffande Nordiska ministerrådets budget, att en 3% automatisk förhöjning inte längre var aktuell, men att en eventuell framtida förhöjning skulle grundas på prioriteringar som byggde på de aktuella projektens innehåll.

Han redogjorde särskilt för NIB:s och Nordiska projektexportfondens verksamhet samt för de 12 ministerrådsförslag som framlagts för rådssessionen i Reykjavík.

Som ett svar på den kritik som ofta hörs om nordiskt samarbete, framhöll Júlíus att de nordiska medborgarna, och inte minst de isländska, säkert skulle uppleva det som svårt om allt det som uppnåtts genom nordiskt samarbete plötsligt försvann.

Delegationens verksamhet

Delegationen har under perioden, som denna rapport avser, hållit 9 möten. Delegationens verksamhet präglades under årets första del av förberedelser för rådssessionen som hölls i Reykjavík vid månadsskiftet februari/mars.

När sessionerna hålls i Reykjavík kan inte parlamentets lokaler användas för sessionen, på samma sätt som i de övriga nordiska länderna. Under de senaste sessionerna som hållits i Reykjavík har man därför hyrt Nationalteaterns lokaler, men under årens lopp har antalet deltagare i sessionerna ökat starkt och platsbristen i Nationalteatern därför blivit påtaglig. Därför beslöt delegationen att göra ett nytt försök och för sessionen hyra kontors- och möteslokaliteter av Islands Universitet.

Nordiska miljö- och biologiåret var ett par gånger uppe till diskussion i delegationen. Bl. a. gav Sighvatur Björgvinsson, medlem av delegationen och direktör för Föreningen Norden i Island, en redogörelse om förberedelserna och genomförandet.

Altingets utrikesutskott remitterade till Islands delegation förslag till Altingsbeslut med anledning av rekommendationer som Västnordens parlamentariska samarbetsråd antog vid sitt möte år 1989. Delegationen gav sitt stöd till förslag om att Altinget skulle bevilja finansiellt treårigt stöd till främjandet av turism i Västnorden. Likaså gav delegationen sitt stöd till förslag om organisering av lärar- och elevutbyte mellan Island, Färöarna och Grönland. Delegationen anförde dock, att lärar- och elevutbyte mellan Västnorden och övriga Norden redan nu har påbörjats. Det finansieras av Nordiska ministerrådet och verkställs av Föreningarna Norden.

Västnordens parlamentariska samarbetsråd hade föreslagit, att Islands delegations sekretariat skulle bli huvudsekretariatet för Västnordens parlamentariska samarbetsråd. Delegationen fann det naturligt, att Altinget snarare än de övriga Västnordiska parlamenten tog ansvaret för huvudsekretariatsuppgifterna. Delegationen fann det vidare naturligt att Islands delegations sekretariat bistod Västnordens parlamentariska samarbetsråd i mån av möjlighet och i samarbete med Altingets sekretariat samt att Västnordens parlamentariska samarbetsråd kunde ha Islands delegations sekretariat som sin postadress.

Västnordens parlamentariska samarbetsråd hade vidare föreslagit att år 1992 skulle bli ett Västnordiskt år. Delegationen ställde sig inte emot förslaget, men påpekade att Nordiskt miljö- och biologiår pågick fram till juni 1991 och att ett nytt nordiskt kvinnoforum planerades år 1992, men Västnordiska året skulle bl. a. fokusera på miljö- och jämställdhetsfrågor i Västnorden.

Det tidigare omnämnda förslaget om nedläggning av fyra nordiska institutioner var till diskussion i delegationen. Delegationen fann det naturligt att Nordiska ministerrådet försökte genomgå sin verksamhet och rationali-

sera den. Det framkom dock tveksamhet och från några medlemmar direkt motstånd till nedläggning av ifrågavarande institutioner.

Medan organisationskommitténs arbete pågick fick delegationen vid flera tillfällen redogörelse för arbetet och de förslag som var till behandling i kommittén. Delegationen har inte i mitten av december 1990 yttrat sig om organisationskommitténs slutgiltiga förslag.

Inför 38:e sessionen höll delegationen ett förberedande möte med ministerrådets förman, Júlíus Sólnes, där han bl. a. redogjorde för de minsterrådsförslag som skulle framläggas före sessionen.

Samarbetet mellan delegationssekretariatet och undervisningsministeriet och lärarorganisationerna har utbyggt under året och det har resulterat i en ökande efterfråga på utbildningsmaterial om nordiskt samarbete.

Fem journalister verksamma i Island har beviljats Nordiska rådets journaliststipendier för att bl. a. undersöka och skriva om det västnordiska samarbetet, parlamentsjournalisternas arbete, nordiskt samarbete på det geofysiska området och de nordiska aktiebörserna och nordiskt samarbete på det området.

8.7 Norges delegasjon

Delegasjonens rapport og Regjeringens melding

Delegasjonens rapport fra Nordisk Råd 37. sesjon og 3. ekstrasesjon ble 26. januar 1990 sendt Stortinget som tillegg til Regjeringens melding om det nordiske samarbeidet (St.meld. nr. 30 (1989–90)).

I delegasjonsrapporten ble det pekt på de sentrale oppgaver og målsettinger i Rådets arbeid siste periode. Dette gjelder for eks. debatten om Norden i Europa, Söder-komiteens rapporter om internasjonale samarbeidsspørsmål i Nordisk Råd, president Gorbatsjovs utspill i forkant av den tredje ekstrasesjonen og det fortsatt høge aktivitetsnivå på miljøsidene, bl. a. med Rådets parlamentarikerkonferanse om havforurensning i oktober.

Komiteinnstillingen

Utenriks- og konstitusjonskomiteen i Stortinget avgav 15. februar 1990 sin innstilling om det nordiske samarbeidet foregående år.

Komiteens *flertall* ga uttrykk for at arbeidsprogrammet "Norden i Europa 1989–92" var et godt utgangspunkt for en forhøyelse av ambisjonsnivået for integrasjonen mellom de nordiske landene. En noterte seg med tilfredshet Regjeringens presisering at på de områder hvor Norden er kommet lenger enn EF er det ikke på tale med en tilpasning "nedover". Tvert imot gjelder det gjennom en samordnet politikk å styrke de nordiske lands stilling, slik at mulighetene for å påvirke utviklingen i EF og EFTA øker. Komiteens *mindretall*, FrP's medlemmer *Fritjof Frank Gundersen* og *Carl I. Hagen*, tok avstand fra et resonnement som innebærer at de strengeste regler alltid er de beste. Også praktiske og omkostningsmessige

vrderinger må trekkes inn, dessuten ville det ikke være tilstrekkelig å ha strenge regler dersom de ikke følges opp administrativt.

Et *flertall* i komiteen mente at den praksis som er etablert når det gjelder Nordisk Råds befatning med sikkerhets- og utenrikspolitikk, slik det er nedfelt i Helsingfors-avtalen, også bør gjelde i tiden framover. Komiteens *mindretall*, SV's medlem *Paul Chaffey*, mente at Nordisk Råd bør utvikle en mer offensiv holdning i forhold til samarbeid med øst-europeiske land, og at den norske regjeringen forholdt seg altfor passiv til president Gorbatsjovs utspill høsten 1989.

Storingsdebatten

Saksordfører *Anne Enger Lahnstein* (Sp) sa at Nordisk Råd ikke kunne være en ren tilskuer til den prosessen som nå pågikk i Øst-Europa. Forhåpentligvis ville omveltningene i øst lede til et bredere samarbeid mellom alle i landene i Europa. Ved å konsentrere samarbeidsinnsatsen til de geografiske nærområdene, først og fremst Baltikum, og ved å satse på spørsmål som kunnskapsoverføring, økonomisk utvikling, utvekslingsprogrammer og turisme kunne Rådet gi et positivt og viktig bidrag i en europeisk integrasjonsprosess.

Lahnstein anså den økonomiske handlingsplanen som et redskap for å videreutvikle den nordiske modellen og forutsatte at tilpasninger til et større europeisk marked ikke skjedde på bekostning av sentrale verdier og målsettinger som kjennetegner de nordiske landene. Hun pekte på at det nordiske samarbeidet på miljøvernområdet syntes å være i god gjenge, videre trakk hun fram de frivillige organisasjoners rolle og posisjon som et viktig fellesnordisk varemerke.

Gro Harlem Brundtland (A) sa at det var grunn til å slå fast at kampen for velferdsstaten og for den nordiske modellen må vi føre like mye i Europa som hjemme hos oss selv. Derfor er det viktig at vi bygger på felles nordisk erfaring og styrker våre egne muligheter til framtidsrettede bidrag til den brede europeiske utviklingen, slik det er gjort gjennom "Norden i Europa" og "Et sterkere Norden".

Anders Talleraas (H) sa at det vil være av stor betydning å utvikle samarbeid innenfor forskning og utvikling i Norden. Næringsstrukturene i landene har sammenfallende trekk på flere områder. Hvert enkelt land har begrensede ressurser å sette inn på større forskningsprosjekter, og en samling av ressursene på felles interesseområder vil derfor kunne gi en betydelig gevinst for Norden.

Fridtjof Frank Gundersen (FrP) mente at den nordiske modellen kanskje måtte betraktes som et slags historisk monument som vi forsøker å samles om selv om realitetene er litt tvilsomme. Han pekte på at modellen rommer sykehuskøer, sterk svikt i barne-vernet og arbeidsledighet. Gundersen sa at et tegn på den overdrevne selvtiliten til den nordiske modell fant en i komiteeflertallets tilslutning til Regjeringens uttalelse om at det

ikke er tale om vi skal tilpasse oss på områder hvor vi er kommet lenger enn EF når det gjelder strenge regler på miljø- vernets område. Han fant således dette som et merkelig dogmatisk synspunkt.

Paul Chaffey (SV) sa at for hans og SV's del var det ikke så vanskelig å slutte seg til målsettingene om et tettere samarbeid, og heller ikke så vanskelig å være enig i at mange av de konkrete tiltakene Nordisk Råd har satt i verk, faktisk også fungerer etter hensikten. Men debatten blir av litt for enkel fordi flere av de nordiske landene, deriblant Norge, ofte virker skeptiske til å gi Nordisk Råd en virkelig betydelig rolle som et samarbeidsorgan på regionalt nivå der alle slags spørsmål kan finne en løsning. Han fant det pussig at mens en på et generelt plan sier nei til at Nordisk Råd skal drive med utenrikspolitikk, har EF vært et hovedspørsmål – kanskje hovedspørsmålet – i Nordisk Råd i flere år.

Svein Alsaker (KrF) tok spesielt for seg miljøpolitikken, og pekte bl. a. på at det for de nordiske land i mange tilfeller vil falle rimeligere å investere i rensing av de østeuropeiske utslippene framfor ytterligere rens tiltak i våre egne land. Det er på denne bakgrunn at en måtte vurdere det framlagte forslag fra miljøvernministrene om opprettelse av et nordisk selskap for risikokapitalfinansiering av miljøinvesteringer i Øst-Europa. Alsaker håpet at norske og nordiske bedrifter vil finne det interessant å engasjere seg i miljøteknologisk samarbeid med bedrifter i Øst-Europa.

Bjarne Mørk Eidem (A) kom bl. a. inn på arbeidet i Nordisk Råds organisasjonskomite. Et viktig element i komiteens arbeid vil være å legge opp til et system som sikrer den parlamentariske initiativretten, men som samtidig gjør det mulig å avpasse ressursene i forhold til betydningen av de forslag som fremmes i Rådet. Eksempelvis bør kanskje større vekt legges på forslag som kommer fra en partigruppe enn fra enekeltstående medlemmer.

Johan C. Løken (H) kom inn på de mulige implikasjoner i forholdet mellom Nordisk Råd og EØS-samarbeidet, og at en utredning er i gang om parlamentariske samarbeidsorganer som kan ivareta behovet for styrket folkevalgt deltakelse og innflytelse mellom EFTA og EF. Det er helt åpenbart nødvendig for dem som først og fremst har sitt internasjonale engasjement knyttet til Nordisk Råd også å se denne nye, viktige komponenten. Det vil stille nye krav og gi nye muligheter, og Nordisk Råd må være villig til å tilpasse seg den situasjonen som oppstår i det øyeblikk vi får et folkevalgt samarbeidsorgan mellom EF og EFTA.

Marit Nybakk (A) mente at det er en rekke gode grunner til å øke det politiske bistandssamarbeidet mellom de nordiske land. Ett av de mest spennende initiativ i nord/sør-debatten er forslaget om et utvidet regionalt samarbeid mellom de nordiske land og SADCC-landene – frontlinjestatene i det sørlige Afrika. Et slikt utvidet samarbeid vil måtte inneholde mye mer enn det vi forbinder med tradisjonell bistand: handel, næringslivsinvesteringer, overføring av teknologi og kunnskap. Nybakk

pekte på at et tilsvarende regionalt samarbeid også drøftes i forhold til Mellom-Amerika.

Thea Knutzen (H) sa at også det nordiske samarbeidet må kunne justeres og forbedres. Med de trangere økonomiske rammer vi nå har må en være villig til å omprioritere. Kanskje kan deler av organisasjonen slankes, men de endringer som gjøres må være vel overveid. Knutzen pekte på at utviklingen i Europa framkaller ulike reaksjoner i synet på Nordisk Råd og arbeidet der, fra spørsmålet om Rådet overhodet vil ha noen funksjoner hvis og når de nordiske land knyttes til EF over til den oppfatning at Rådet skal spille en formidler- og opplæringsrolle direkte overfor enkeltland i Øst-Europa. Hun fant begge disse synspunktene svakt begrunnet og tildels historieløse. Det er således viktig at det nordiske samarbeidet fortsetter med de stadige kontakter og tiltak som tilsammen gjør Norden til et område som utad kan virke i praktisk samarbeid. Det er innlysende at det nordiske folk samlet veier tyngre i internasjonale sammenhenger enn når de enkelte land opptre hver for seg.

Samarbeidsminister *Tom Vraalsen* (Sp) pekte på at en med "Norden i Europa"-programmet bl. a. tar sikte på å styrke de nordiske lands rolle og innflytelse i Europa, spesielt i forhold til EF på områder der nordiske land har kommet lenger enn EF. Dette gjelder først og fremst områdene miljø, arbeidsmiljø og forbrukerpolitikk. Det legges vekt på å opprettholde høye standarder på disse sektorene, og en samlet opptreden fra de nordiske land vil styrke mulighetene for gjennomslag også hos andre for våre høyere standarder. Vraalsen var enig i Marit Nybakks vurderinger når det gjelder ønsket om å få etablert et ministerråd for bistand, og forsikret om at han ville arbeide for dette.

Reiulf Steen (A) tok opp Fremskrittspartiets merknad i komiteinnstillingen om tilpasningsproblematikken i forhold til EF, og spurte om det er slik å forstå at det sosiale nivå i Norden skal senkes eller om en mener at ambisjonene på sosial-, miljø- og forbrukerpolitikens områder skal reduseres i europeisk sammenheng, m. a. o. at det i dag stilles for strenge krav både i EF og Norden til miljøpolitikken. Dette vil i så fall bety at Fremskrittspartiet forfekter et syn som er stikk i strid med den oppfatning verdens eksperter er enige om, nemlig at miljøet er utsatt for en akutt fare og at det er behov for dramatiske tiltak dersom ikke miljøkatastrofen skal ramme oss.

Fridtjof Frank Gundersen (FrP) svarte at vi må samarbeide på en normal måte med de forskjellige land – gi oss på enkelte områder, så får de andre gi seg på andre områder.

Oppfølging av nordiske saker i Stortinget

Samarbeidsministerens redegjørelse til Stortinget

Arbeidsutvalget i den norske delegasjonen besluttet på sitt møte 11. mai å be Regjeringen gi en redegjørelse om det nordiske samarbeid i lys av

EFTA/EF-prosessen. Samarbeidsminister *Tom Vraalsen* ga en slik redegjørelse 1. juni i tilknytning til handelsministerens redegjørelse for Stortinget om EFTA/EF-prosessen.

Vraalsen sa at den brede positive interesse i folket så vel som blant politikere gjør den videre utbygging av det nordiske samarbeid ikke bare til en mulighet, men til en forpliktelse. Et sterkt Norden vil bidra til å styrke EFTA, men det er ikke på tale å erstatte EFTA som forhandlingskanal over EF, understreket Vraalsen. Det er ikke i vår interesse, og det nordiske samarbeidsapparatet er heller ikke egnet for en slik oppgave.

Dagens nordiske samarbeidsformer er basert på en helt annen internasjonal situasjon en den vi i dag står overfor, sa Vraalsen. Vi må derfor stille oss spørsmålet om samarbeidet er strukturert slik at det er i stand til å møte de nye utfordringene og dra fullt utbytte av de muligheter som ligger i vårt nordiske fellesskap, navnlig Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Det bør kunne vurderes å bringe utenrikshandelsministrene og bistandsministrenes aktivitet med i samarbeidet innenfor rammen av Nordisk Råd, og en bør se på mulighetene for å øke parlamentarisk innflytelse og ansvar i budsjettprosessen.

Stortingets spørretime

I Stortingets *spørretime* er det i løpet av 1990 reist følgende spørsmål av interesse for eller med tilknytning til det nordiske samarbeidet:

24. januar. Fra representanten *Oddrunn Pettersen* (A) til justisministeren om innføringen av grenseboerbevis i 1983 for dem som bor nær grensen mellom Finland og Norge, og om Statsråden vil ta initiativ for å få denne ordningen avskaffet.

24. januar. Fra representanten *Kari Helliesen* (A) til kirke- og kulturministeren om statsråden vil ta initiativ til at det kan bli mulig å utveksle skolekringkastingsprogram og TV-program de nordiske landene mellom.

7. februar. Fra representanten *Ernst Wroldsen* (A) til bistandsministeren om årsaken til at den norske regjeringen ikke ønsker å følge de øvrige nordiske land når det gjelder å øke lånerammen for prosjektinvesteringer i Nordisk Investeringsbank.

14. mars. Fra representanten *Paul Chaffey* (SV) til utenriksministeren om hvor langt arbeidet er kommet i den nordiske embetsmannsgruppe og parlamentarikergruppe som ble nedsatt i 1987 for å utrede spørsmålet om Norden som atomfri sone, og når endelige rapporter vil foreligge.

28. mars. Fra representanten *Thorhild Widvey* (H) til utdannings- og forskningsministeren om statsråden vil ta initiativ til at Norsk hotellhøgskole skifter navn til Nordisk hotellhøgskole overensstemmende med Nordisk Råds beslutning fra 1974, som av ulike årsaker ikke er effektivt.

9. maj. Fra representanten *Edvard Grimstad* (Sp) til justisministeren om at i de 40 år siden den nordiske passunion ble etablert har forholdene endret seg sterkt også med ulovlig innvandring og smugling, og om statsrå-

den synes grensekontrollen er god nok på riksgrensen i Østfold og når det kan forventes svar på henvendelsen med forslag til tiltak som ble sendt for ca. 1 år siden fra Halden politikammer.

6. juni. Fra representanten *Jan Erik Fåne* (FrP) til finansministeren om hva statsråden vil gjøre for å rette på den urimelighet at svensk statsborger som arbeider på Fornebu lufthavn ikke får lov til å benytte sin svensk-registrerte bil i Norge uten å betale toll fordi han ikke er dagpendler, og at hans bil dermed kan bli konfiskert dersom han overnatter i Norge.

17. oktober. Fra representanten *Ragna Berget Jørgensen* til utdannings- og forskningsministeren om at omorganiseringen av Statens trafikklærer-skole i Stjørdal har vært diskutert ved flere anledninger, og om statsråden vil sørge for at skolen gis muligheter til også å kunne omfatte en framtidig nordisk trafikklærerhøgskole sett i forhold til Nordisk Råds rekommandasjon fra 1989 om bl. a. en slik høgskole.

Spørsmål til den svenske regjering

Anders Talleraas rettet i april et spørsmål til den svenske regjering i tilknytning til de vedtatte målsettinger om nedbygging av handelshindringer i Norden og utvikling av Norden som hjemmemarked. Bakgrunnen for spørsmålet var den senere tids mangel på arbeidskraft i Sverige, mens Norge har opplevd den største arbeidsløshet etter 2. verdenskrig. Dette har ført til at mange nordmenn har søkt og fått arbeid i Sverige, likeså at mange norske bedrifter har søkt oppdrag i Sverige.

Norske entreprenørbedrifter har imidlertid blitt møtt med krav fra det Svenska Byggnadsarbetarförbundet om å innbetale et betydelig beløp til seg, dersom de bruker norsk arbeidskraft på oppdrag i Sverige. Talleraas ga uttrykk for at et slikt krav virker hindrende på konkurransen mellom nordiske entreprenører, idet det gjør det vanskelig for ikke-svenske entreprenører å bruke sine egne folk på oppdrag i Sverige. Talleraas etterlyste hva den svenske regjering kunne gjøre for å endre denne praksis fra svenske fagorganisasjoners side.

Den svenske arbeidsmarkedsminister sa i sitt svar at det er den svenske regjeringens oppfatning at de regler som gjelder for arbeidsmarkedspartene i ett land i prinsippet også bør gjelde for arbeidsgivere og arbeidstakere fra andre nordisk land. Spørsmålet om hvilke avtaleregler som skal gjelde bør likevel på vanlig måte bestemmes av partene på arbeidsmarkedet. For bygarbeidsmarkedet er det undertegnet en overenskomst mellom Svenska Byggnadsarbetarförbundet, Fellesforbundet i Norge (Seksjon bygg) og Norsk Arbeidsmannsforbund vedr. ansatte arbeidstakere ved tjenestegjøring i utlandet i Sverige og Norge. Ifølge oppgaver foreligger ingen problemer hva angår lønsspørsmål eller feriebetaling. Visse avgifter utgår, bl. a. for bedriftshelsevern og for lokalt granskingsarbeid. Når det gjelder arbeidsmarkedsforsikringer hadde den svenske ministeren notert seg at de norske og svenske fagforeningene hadde forespurt Svenska Arbetsgivare-

föreningen om muligheten for å samordne avtaleforsikringene mellom berørte forsikringsselskaper i Norge og AMF i Sverige. Formene for sikkerhet for inngåtte forpliktelser er også et spørsmål for partene. Ministeren ville nøye følge utviklingen i dette spørsmålet.

Delegasjonens arbeid

a) Møter i delegasjonen og arbeidsutvalget

Det har i 1990 vært 7 møter i delegasjonen og 3 møter i arbeidsutvalget. Det var fellesmøte med samarbeidsminister Tom Vraalsen i tilknytning til delegasjonsmøtet 5. april, og samarbeidsministeren og kommunalminister Johan J. Jakobsen deltok i delegasjonsmøtet 27. februar under sesjonen i Reykjavik.

b) Seminar

17. januar ble det holdt et internt seminar for delegasjonen med sekretariatet som praktisk og faglig ansvarlig for gjennomføringen. Seminaret var særlig rettet mot de nye medlemmer i delegasjonen, i tillegg var gruppesekretariatene i Stortinget invitert til å delta med én representant hver. I alt samlet seminaret 25 deltakere.

Hovedtemaer som ble gjennomgått var Nordisk Råds organisasjon, virksomhet og arbeidsmåter og sekretariatets funksjon og informasjonsoppgaver. I tillegg orienterte den norske samarbeidsministers stedfortreder, Anders Helseth, om samspillet med Nordisk Minisiterråd.

c) Informasjonsarbeid

Sekretariatet har i 1990 lagt opp delegasjonens informasjonsvirksomhet ut fra en egen informasjonsplan. Formålet med denne planen har vært å klarlegge overordnede målsettinger, prioriterte målgrupper og konkrete tiltak m. m. i informasjonsvirksomheten. Det har også vært lagt vekt på å styrke koordineringen mellom Presidiesekretariatet og de nasjonale sekretariater.

I forbindelse med sesjonen i Reykjavik arrangerte sekretariatet en enkel utstilling om Rådets og delegasjonens virksomhet i Historisk sal i Stortinget, som var åpen i uken før sesjonen og i selve sesjonsuken.

d) Arbeidsseminar for baltiske parlamentarikere

Delegasjonen stod i dagene 9.–16. desember som vertsskap for en delegasjon bestående av tre parlamentarikere fra hver av de tre baltiske republikker. Formålet med besøket var å gi delegasjonen innsyn i samspillet mellom regjering og parlament, lovgivningsprosessen i Stortinget og særlig hvordan lover på det økonomiske området forberedes og vedtas. Overgang fra kommandoøkonomi til markedsøkonomi var i den sammenheng et viktig stikkord. Under oppholdet hadde de baltiske parlamentarikerne div. møter i Stortinget, bl. a. med Nordisk Råds delegasjon, lederen i

Justiskomiteen og medlemmer av Finanskomiteen, videre med Justisdepartementet, Finansdepartementet, Prisdirektoratet, Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank m. m.

8.8 Sveriges delegation

Val av 20 medlemmar och 20 suppleanter till Nordiska rådet företogs den 10 oktober 1990.

Delegationens berättelse 1989

I anslutning till berättelsen, överlämnad den 31 maj 1989 och behandlad i riksdagen den 21 februari 1990 väcktes sex motioner, som tillsammans med berättelsen behandlades i utrikesutskottet.

Liksom tidigare väcktes en folkpartimotion (Isa Halvarsson) om en nordisk ombudsman. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att frågan enligt rådets beslut 1989 skulle utredas av Nordiska rådets presidium i nära samarbete med ministerrådet och eventuella förslag till följd av utredningen behandlas vid ordinarie rådssession 1991.

Bland motioner väckta dels med anledning av berättelsen, dels under allmänna motionstiden, tog några upp frågor rörande den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" (B 89/e). Karin Söder m. fl. (c, fp) önskade förverkliga den ekonomiska handlingsplanen genom att intensifiera arbetet med Norden som hemmamarknad. Utskottet hänvisade i betänkandet till rådets rekommendation nr 40/1989 om avskaffande av tull- och gränsprocedurer samt till arbetsprogrammet "Norden i Europa 1989–1992", vari ett huvudområde rörde bl. a. harmonisering av tekniska regler och normer. Utskottet hänvisade också till de 1989 tillstyrkta rådsförslagen om en utvecklingsplan för Nordiska industrifonden och ett utökat nordiskt utbildningssamarbete.

Ett annat förslag i motionen gällde en årlig rapport till riksdagen om Nordiska ministerrådets arbete och debatt om det nordiska samarbetet. Utrikesutskottet avstyrkte förslaget under åberopande av en överenskomst att från budgetåret 1985/86 presentera Nordiska ministerrådets budget i samband med budgetpropositionen. Utskottet åberopade också ett samförstånd om att den debatt om det nordiska samarbetet, som riksdagen önskade, kunde hållas i samband med behandlingen av delegationens berättelse. Enligt utskottet kunde information om Nordiska ministerrådets verksamhet och samarbetet i Norden anses förelagd riksdagen genom ministerrådets årliga berättelse till Nordiska rådet. Till utskottsbetänkandet fogades en reservation i denna del.

I motionen föreslogs vidare att propositioner i riksdagen även skulle presentera nordiska redogörelser. Utskottet hänvisade till att Nordiska rådet 1988 rekommenderat de nordiska länderna att i sina propositioner ange om framlagda lagförslag varit föremål för nordiska överläggningar och huruvida resultaten utgjorde ett närmande till de andra ländernas

lagstiftning eller ej. Utskottet konstaterade att önskemålet till dels var tillgodosett i Sverige, då i justitiedepartementets propositioner brukades anges om nordiska överläggningar förevarit. Dock borde i större grad preciseras om lagförslaget utgjorde ett närmande till de andra ländernas lagstiftning eller ej och sådana redogörelser presenteras i även andra departements lagförslag.

I motionen krävdes slutligen att en parlamentarisk utredning borde tillsättas för att utreda förutsättningarna för svenska initiativ, nordiskt och internationellt, för att utveckla det nordiska samarbetet på råds- och ministerrådsnivå. Enligt utskottet ankom det på Nordiska rådet självt att utforma den höjning av ambitionsnivån som krävdes inför den internationella utvecklingen. Utskottet hänvisade härvid till rådets utredningar. Motionen avstyrktes och en reservation om en svensk parlamentarisk utredning fogades till betänkandet.

Två motioner tog upp aspekter på samarbetet på miljövårdsområdet. Lars Ernestam (fp) yrkade på konsultationer inom ramen för den nordiska miljöskyddskonventionen bl. a. i fråga om åtgärder mot redan tillåtna utsläpp. Utskottet avslög motionen under hänvisning till den nordiska miljöskyddskonventionen av år 1974.

Vidare yrkade Leif Olsson och Kenth Skårvik (båda fp) på snara förhandlingar med den norska regeringen för att bilateralt lösa miljöstörningarna i Östfolds fylke. Motionen avstyrktes med hänvisning till jordbruksutskottets betänkande om vattenvård m. m. (1989/90: JoU 6). I detta har betydelsen av att Sverige med kraft driver frågan vidare med målsättningen en avsevärt förbättrad miljösituation i dessa gränsvatten understrukits.

I en motion föreslog Marianne Samuelsson (mp) ett ökat nordiskt samarbete som alternativ till en framtida EG-anslutning och direktval till Nordiska rådet. Det nordiska samarbetet kunde dock inte ersätta ett vidare samarbete i Europa, enligt utskottet, utan hade de senaste åren inriktats på att placera Norden starkare i den europeiska utvecklingen. Ifråga om direktval hänvisade utskottet till juridiska utskottets avslag av frågan i september 1988. Marianne Samuelsson fogade reservationer på båda punkterna till utskottets betänkande.

Liksom förra året yrkade Erling Bager och Lars Leijonborg (båda fp) att folkfronterna i Estland, Lettland och Litauen skulle inbjudas genom speciel kallelse inför varje möte med Nordiska rådet.

Utrikesutskottet avslög motionen med hänvisning till Nordiska rådets olika initiativ för att utveckla kontakterna med de östeuropeiska länderna. Utskottet konstaterade också att representanter för folkfronterna i den mån de var ledamöter av sin republiks Högsta Sovjet skulle omfattas av de utvidgade kontakterna. En reservation om att inbjuda folkfronterna i baltrepublikerna som gäster till rådets nästa session fogades till betänkandet.

I ett särskilt yttrande anfördes slutligen den nordiska modellens attrak-

tionskraft på länder med stora samhällsförändringar, t. ex. Östeuropa och Afrika. I yttrandet underströks särskilt att det nordiska samarbetet hade ett egenvärde, inte bara i relation till EG.

Vid *riksdagens behandling* av berättelsen talade Karin Söder inledningsvis bl. a. för rådets arbete med internationella frågor och rådets engagemang för Östeuropa. Särskilt redogjordes för rådets önskan att etablera samarbete med parlamentariker i de östeuropeiska länderna, framför allt baltrepublikerna, ifråga om miljö, kultur, handel och främjande av mänskliga kontakter. Karin Söder menade att de nordiska parlamentarikerna ofta hade större ambitioner än regeringarna och utgjorde motorn i det nordiska samarbetet. Det nordiska samarbetet måste ges högre prioritet för att inte drunkna i annat integrationsarbete och betraktas som en väsentlig del av Sveriges internationella engagemang för ett öppnare Europa.

Grethe Lundblad påpekade att det fanns en stark parlamentarikerpress på mera substans i Nordiska ministerrådets handlingsprogram. Detta hade lett till nya program och kompletteringar vilket gjorde att det nordiska samarbetet, långt ifrån att vara ur modet, följde med på samarbetsområden av intresse för medborgarna. Rådets socialdemokrater bejakade ansträngningarna att stärka Norden utåt genom att anpassa regler och varukrav till god nordisk standard, ibland ett rättesnöre för EG och Efta.

Elver Jonsson underströk särskilt vikten av att uttalanden, rekommendationer och beslut på nordiskt plan följdes upp nationellt och fick all nödvändig uppbackning på hemmaplan. Ansvaret vilade härvid tungt på både riksdag och regering.

Ylva Annerstedt påpekade att den nordiska konsensusmodellen – ett sätt att tala sig samman – var av uppenbart intresse för många andra delar av världen, t. ex. Latinamerikas småstater och Beneluxländerna.

Rådets relationer till baltländerna blev föremål för replikväxling mellan främst Karin Söder och Margaretha af Ugglas. Den senare fann det naturligt, att efter valen i de baltiska republikerna representanter för de folkvalda parlamenten skulle bjudas in som gäster till en session med Nordiska rådet, och yrkade därmed bifall till reservationen med samma innebörd. Elver Jonsson hävdade att man oavsett formerna borde överväga att nå fram till en nära och aktiv samverkan, vilket vore i enlighet med de svenska medborgarnas mening.

Enligt Karin Söder var det i första hand viktigare med kontakter som kunde leda till seminarier, studiebesök m. m. än att inbjuda någon som gäst till en session, vilket inte innebar att man stängt andra möjligheter för framtiden. Karin Söder underströk också Nordiska rådets beredskap att ge allt tänkbart stöd för att främja den demokratiska utvecklingen i baltstaterna. Avsikten var att *efter* valen i de baltiska republikerna diskutera med parlamentarikerna där, hur samarbetet bäst skall kunna utvecklas. Grethe Lundblad underströk vikten av, att det verkligen blev representativa de-

mokratier som de gemensamma problemen kring Östersjön diskuterades med. Enligt Ylva Annerstedt hade riksdagen gärna kunnat vara litet mer entusiastisk vad gällde kontakterna med baltstaterna.

Flera debattörer tog upp behovet att reda ut vardagsproblemen i Norden i form av gränsproblem av olika slag, såsom rörande flygpriser, föräldrappening, tjänstebil, innehav av fritidsfastigheter m. m.. Eftersom Nordiska ministerrådets betänkande om nordbors rättigheter inte utgjorde den rättighetsförteckning eller ett slags codex Nordicus som rådet bett om och dess uppföljning, ministerrådets nya rapport, tycktes främst inriktad på ett Europaspår kvarstod enligt Elver Jonsson, behovet av ett strukturerat handlingsprogram rörande nordbors rättigheter för att idén om ett nordiskt medborgarskap skulle infrias.

Grethe Lundblad efterlyste i detta sammanhang ett bättre samarbete ifråga om sociallagstiftningen i Norden. Grethe Lundblad önskade också ökad press mot en lösning av t. ex. västkustbanan för att förstärka kommunikationerna mellan Danmark och Norge.

Ylva Annerstedt framhöll att det för folkpartiet var väsentligt att koncentrera det nordiska samarbetet till ett fåtal frågor, bland vilka nordbors rättigheter framstod som den viktigaste. Fri varuhandel och Nordplus var andra viktiga områden, enligt Ylva Annerstedt, med tonvikt vid behovet att förbättra informationen till ungdomen. För att få en välbehövlig snabbhet i hanteringen av examensgiltigheten mellan länderna borde man vidare, liksom i EG, helt enkelt fastställa en tidpunkt då alla examina godkändes.

Flera talare talade uppskattande om det ökande intresset för att debattera det nordiska samarbetet under senare år och om den digra omfattning som årets utskottsbetänkande fått. Marianne Samuelsson gjorde reflexionen att samtliga sju talare på talarlistan var kvinnor, något som annars inte var representativt för talarstolen. Karin Söder efterlyste en möjlighet att samtidigt med riksdagens behandling av delegationsberättelsen kunna behandla en rapport från regeringen om Nordiska ministerrådets insatser och gav därmed sitt stöd åt reservationen härom. Detta skulle leda till ytterligare vitalisering av debatten och ge riksdagen som helhet tillfälle att ta ställning till regeringens insatser för samarbetet. I en sådan debatt kunde också flera utskott involveras, t. ex. i frågor rörande regionpolitiken.

Ministerrådets förslag om nedskärning av nordiska forskningsinstitutioner för högre utbildning blev föremål för massiv kritik. Gunnar Björk hade ställt frågor i riksdagen i ärendet och Marianne Samuelsson hade i en motion avvisat förslaget om Nordplans nedläggning. Karin Söder menade att övergången från att finansiera institutioner till stöd genom tidsbegränsade insatser på andra områden sannolikt skulle komma att innebära krympande resurser för kultursamarbetet. Karin Söder efterlyste vidare en analys av fördelar och vinster med nordiskt samgående. Det nordiska kultursamarbetet, såsom bas för det nordiska samarbetet, måste istället gå

vidare och särskilt ungdoms- och studentutbytet, Nordplus och Nordjobb, utvecklas för att få unga att tidigt känna sin nordiska tillhörighet. Från socialdemokratiskt håll beklagade Grethe Lundblad djupt, att just Nordplan ifrågasatts. Särskilt i byggandet i Norden måste våra gemensamma värden i planeringen för ett gott samhälle för människorna i Norden bevaras.

Marianne Samuelsson undrade om Nordiska rådet användes som belöningssystem för långt och troget arbete i partiet. Samuelsson önskade istället höja det nordiska samarbetets status genom direktval som skulle föra ut de politiska frågorna till folket och ge såväl riktlinjer för samarbetet som bättre relationer till ministersidan.

Grethe Lundblad avvisade detta försök att klassa ned det nordiska samarbetet och framhöll sessionens 13 ministerrådsförslag samt social- och miljöutskottets tunga arbetsbörda som exempel på det nordiska samarbetets ökande antal viktiga frågor.

Riksdagen biföll utrikesutskottets hemställan och avslog reservationerna.

Delagationens berättelse 1990

Sveriges delegation överlämnade den 12 juni 1990 en redogörelse för rådets verksamhet sedan den 37:e sessionen. I denna ägnades särskild uppmärksamhet åt rådets tredje extrasession den 14 november 1989 i Mariehamn och 38:e sessionen den 27 februari – den 2 mars 1990 i Reykjavík. Berättelsen behandlas i utrikesutskottet och följs av en behandling i kammaren i januari 1991.

Kärnvapenfri zon

Under allmänna motionstiden väcktes en rad motioner rörande den säkerhetspolitiska situationen i Norden. Bl. a. föreslog Margaretha af Ugglas m. fl. (m) en säkerhetspolitiskt förankrad nedrustningspolitik ur nordiskt perspektiv. Stig Gustafsson m. fl. (s) efterlyste en gemensam nordisk ståndpunkt ifråga om kärnvapenfrihet vid örlogsbesök. Hans-Göran Franck m. fl. (s) tog upp frågan om en nordisk kärnvapenfri zon och Inger Schörling m. fl. (mp) föreslog att Sverige borde ta upp frågan i Nordiska rådet samt att en nordisk parlamentarisk kommission borde tillsättas.

Utrikesutskottet konstaterade att Sverige och övriga nordiska länder noga följde den militärtekniska utvecklingen, särskilt nedrustningssamarbetets effekter för säkerhetssituationen i norra Europa. Utskottet konstaterade vidare, att en nordisk ämbetsmannagrupp sedan 1987 arbetar för att utreda förutsättningarna för en kärnvapenfri zon. Arbetet var inriktat på stegvis analys av olika element i ett eventuellt zonarrangemang. Gruppen hade det gångna året bl. a. arbetat med ett avsnitt om ett zonarrangemang i ett bredare europeiskt sammanhang och ett avsnitt om Östersjöns status. Vid det nordiska utrikesministermötet i september 1989 uppmanades

ämbetsmannagruppen att framlägga en arbetsrapport snarast under 1991.

Utskottet konstaterade samtidigt att säkerhetspolitiska frågor inte hörde till samarbetsområdena i Nordiska rådet och hänvisade till den informella nordiska parlamentariska kommittén för en kärnvapenfri zon, där representanter för 18 partier i de nordiska länderna ingick, och till nordiskt forum för säkerhetspolitik, likaså med parlamentariskt deltagande.

Utskottet anförde vidare att en i stort gemensam nordisk handlingslinje i fråga om flottbesök förelåg. De svenska strävandena syftade främst till att åstadkomma en öppnare inställning rörande redovisning av kärnvapeninnehav. Utskottet ville inte nu uttala sig om vilka de första stegen mot en kärnvapenfri zon skulle vara.

Utskottet avslag motionerna och reservationer rörande en nordisk parlamentarisk kommission för kärnvapenfri zon, behandling i Nordiska rådet av en kärnvapenfri zon, och garantier vid utländska örlogsbesök fogades till betänkandet. Riksdagen biföll utskottets hemställan och avslag reservationerna.

Baltikum

Margaretha af Ugglas (m) väckte vidare en motion om program för samarbete med Baltikum med bl. a. förslag att Nordiska rådet till sina sessioner borde inbjuda baltiska företrädare som gäster. Ingemar Eliasson m. fl. (fp) yrkade i en motion på ett riksdagsuttalande till förmån för att baltländerna skulle inbjudas till rådets möten.

Utskottet noterade slutligen med tillfredsställelse att förbindelserna mellan Nordiska rådet och de folkvalda församlingarna i Sovjetunionen och Baltikum utvecklades men menade att det tillkom Nordiska rådet att driva frågan vidare. Riksdagen biföll utskottets hemställan och avslag motionerna.

Miljövård

I en miljömotion väckt under allmänna motionstiden krävde Olof Johansson m. fl. (c) bl. a. en skärpning av de internationella protokollen till ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar för reducering av svavel och kväve. Vidare borde överläggningar initieras med Finland för att utvidga gränsälvscommissionens uppgifter till att omfatta även luftföroreningar.

Utrikesutskottet hänvisade till pågående arbete för ytterligare reduceringar av svavelutsläppen inom ramen för ECE. Utskottet anslöt sig också till ett jordbruksutskottets tidigare betänkande, enligt vilket det inte fanns anledning utvidga gränsälvsöverenskommelsen till att omfatta även luftvård, som bäst kunde tillgodoses inom ramen för den nordiska miljökonventionen. Reservationer fogades till betänkandet i båda hänseendena.

Ett yrkande av Carl Bildt m. fl. (m) om att vatten- och rökgasrening och övergång till energi- och resurssparande teknik skulle prioriteras i Nordis-

ka investeringsbankens verksamhet behandlades i samma betänkande. Utskottet hänvisade härvid till anslagsökningen inom projektinvesteringslåneordningen inom NIB, det nya nordiska riskkapitalbolaget för miljöinvesteringar, samt planer på att utnyttja den nordiska projektexportfonden för miljöinsatser i Central- och Östeuropa, särskilt Östersjöländerna. Utskottet återopade också det planerade regeringschefsmötet om Östersjöns miljö i september i Sverige och avstyrkte yrkandet. Riksdagen biföll utskottets hemställan och avslag reservationerna.

Flyktinglagstiftning

Vidare föreslog Carl Bildt i en motion bl. a. att riksdagen hos regeringen skulle begära att det i Nordiska rådet togs initiativ till en harmoniserad flyktinglagstiftning. Socialförsäkringsutskottet konstaterade i sitt betänkande att regeringen tidigare tagit initiativ till ett intensifierat samarbete såväl mellan de europeiska som de nordiska länderna. Särskilt nämndes konsultationer inom den nordiska samrådsgruppen på regeringsnivå för flyktingfrågor. Regeringen hade därvid drivit frågan om en helhetssyn på flykting- och migrationspolitiken. Utskottet avslag yrkandet och en reservation fogades till betänkandet. Utskottets hemställan bifölls och reservationen avslogs.

Forskning

I anslutning till regeringens proposition om forskning väcktes en flerpartimotion (m, fp, c, vpk, mp) om betydelsen av nordiskt samarbete inom forskningen. Konsortiemodellen framhölls såsom användbar för nordiskt deltagande i internationellt forskningssamarbete. Likaså betonades vikten av att skapa en nordisk hemmamarknad för forskare eller ett "Norden som nätverk" med utvidgad arbetsdelning och öppenhet mellan länderna. Utrikesutskottet tillstyrkte motionen med hänvisning till att förslagen låg väl i linje med de nyligen antagna riktlinjerna för nordiska forskningpolitiska rådet 1990–92, och heller inte avvek från regeringens intentioner ifråga om internationellt FoU-samarbete. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Hantverk

Frågan om stöd till det nordiska hantverket och en gemensam hantverksutbildning i Norden fördes fram i en motion av Ylva Annerstedt (fp). Även Gudrun Norberg m. fl. (fp) tog upp det nordiska hantverksarbetet, vari även byggnadstekniker inräknades. Näringsutskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till frågans behandling i Nordiska rådet. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Vägtrafikskatt

Sveriges regering har lagt fram en proposition med förslag till vissa ändringar i lagen (1988: 328) om vägtrafikskatt på utländska fordon. För-

slagen, som lämnats av en nordisk arbetsgrupp för vägtrafikskattefrågor, innebar att utländska fordon skulle beskattas bara om totalvikten översteg 6 000 kg. Vidare föreslogs att kilometerskatt inte skulle tas ut om körsträcka var högst 100 km. Skatteutskottet tillstyrkte propositionen samt avstyrkte en med anledning av propositionen väckt motion vari Roy Ottosson m. fl. (mp) yrkat avslag. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

9. Partigrupperna

9.1 Arbetsformerna

I år, 1990, har presidiesekretariatet hållit sammanlagt sju möten med partigruppssekreterarna. Presidiesekretariatets möten med partigruppssekreterarna har utvecklats till en viktig del av förberedelserna inför presidie-mötena och rådets session. Under mötena har i första hand behandlats principiellt viktiga frågor som har större politiskt intresse.

Partigruppssekreterarna har under 1990 varit för den socialdemokratiska gruppen Jerry Svensson, Sverige för den konservativa gruppen varit Chris Heister, Sverige för mittengruppen Martti Korhonen, Finland och för den vänstersocialistiska gruppen Anders Andersen, Danmark.

Partigruppssekreterarna har integrerats i allt större utsträckning i rådets verksamhet.

Nordiska rådet beslöt vid 38:e sessionen att ändra rådets arbetsordning 27 § enligt följande:

” Partigruppssekreterarna har rätt att närvara, men inte rätt att yttra sig vid utskottens överläggningar”

År 1990 har det ekonomiska stödet till partigrupperna varit SEK 2 000 000. Beloppet har för 1991 höjts med SEK 200 000.

Partigruppssekreterarna har inbjudits till att delta i av presidiet eller utskotten anordnade seminarier under 1990.

I organisationskommitténs betänkande behandlas även frågan om partigruppernas ställning och syftet är att skapa bättre förutsättningar för partigruppernas arbete inom rådet.

9.2 Den konservativa gruppen

Den konservativa gruppen i Nordiska rådet består av valda medlemmar och suppleanter från följande partier:

Danmark: Det Konservative Folkeparti (KF)

Färöarna: Folkeflokkun (F)

Finland: Samlingspartiet (Kansallinen kokoomus) (Kok.)

Åland: Frisinnad Samverkan (FS)

Island: Selvstendighetspartiet (Sjálfstæðisflokkurinn) (Sj)

Norge: Høyre (H)

Sverige: Moderata samlingspartiet (m)

Hela den konservativa gruppen möts vid tre tillfällen under året. Grupps möten sker alltid i samband med Nordiska rådets session, novembermötena i Helsingør och januarimötena i Stockholm. Däremellan möts naturligtvis konservativa medlemmar av Nordiska rådets utskott och kommittéer vid ett flertal tillfällen.

Carl Bildt (m) är ordförande för den konservativa gruppen i Nordiska rådet.

Integrerat med Nordiska rådets arbete pågår även det övriga samarbetet

mellan de nordiska konservativa partierna, ett samarbete som sedan länge är väl etablerat och utgör grunden för partiernas samarbete i rådet.

Detta samarbete har fördjupats ytterligare under året. I augusti anordnades en särskild Östeuropakonferens om vägen från planekonomi till marknadsekonomi i Stockholm med parlamentariker förutom från Norden från Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ungern, Tjeckoslovakien, dåvarande Östtyskland, Storbritannien och Europaparlamentet. I samarbete med Nordisk Konservativ Studienämnd anordnades ett nordiskt politikerseminarium i Randsvangen i september.

De viktigaste frågorna för nordiskt samarbete har under året varit Norden i Europa, genomförandet av den inre gemensamma marknaden och dess konsekvenser för Norden och nordiskt samarbete i framtiden.

För den konservativa gruppen är utgångspunkten för arbetet med dessa frågor att nordiska medborgare skall ha samma möjligheter att resa, arbeta, studera och leva i det fria Europa som andra EG-medborgare.

I ett Europa som förändras snabbt är det viktigt att det nordiska samarbetet utvecklas i samma takt.

Under sessionen i Reykjavík förde konservativa gruppen fram förslag och idéer om hur man mer konkret skulle kunna knyta samman det nordiska och det europeiska samarbetet för att tillförsäkra nordiskt samarbete innehåll och substans i framtiden.

Under året har en organisationskommitté inom rådet haft till uppgift att se över rådets arbetsformer. Kommittén har på denna punkt inte kommit med något förslag. Från konservativt håll pekades på nödvändigheten av fördjupade diskussioner om Nordiska rådets roll i ett framtida europeiskt samarbete.

För konservativa gruppen är denna fråga av största betydelse inför framtiden.

Därutöver har den konservativa gruppen bl. a. fortsatt sitt engagemang i miljöfrågor genom förslag om miljövärdinsatser i Baltikum och Polen för att nedbringa vatten- och luftföroreningarna i Östersjöns mest utsatta områden.

Chris Heister, moderata samlingspartiet, har varit gruppens sekreterare under året och Yvonne Svengard-Kalms har fungerat som assistent.

9.3 Mittengruppen

Mittengruppen i Nordiska rådet samlar en rad partier i det politiska mittfältet, vilka är representerade genom ordinarie ledamöter eller suppleanter i rådet. Mittengruppens stomme består av de nordiska centerpartierna, de liberala och de kristdemokratiska partierna. Gruppen bildades formellt 1982. Under året 1990 ingick 16 partier i gruppen och 24 av rådets 87 ledamöter representerade något av partierna i mittengruppen.

I mittengruppen ingår följande partier:

Danmark	Centrum-Demokraterne (CD), Kristeligt Folkeparti (KrF), Det Radikale Venstre (RV) och Venstre (V)
Färöarna	Sambandsflokkurin/Sambandspartiet (Sb)
Grönland	Atassut (At)
Finland	Suomen Keskusta/Centern i Finland (Kesk.), Suomen Kristillinen Liitto/Finlands Kristliga Förbund (SKL) och Svenska Folkpartiet (SFP)
Åland	Liberalerna på Åland (lib), Åländsk Center (ÅC)
Island	Fremskridtspartiet (Framsoknarflokkurinn) (F)
Norge	Kristelig Folkeparti (KrF) och Senterpartiet (Sp)
Sverige	Centerpartiet (C) och Folkpartiet (fp)

Mittengruppen som helhet har hållit möten vid tre tillfällen år 1990: den 29 januari i Stockholm, den 26 februari och den 1 mars i Reykjavík i anslutning till Nordiska rådets 38:e session samt den 12 november i Snekkersten, Danmark i samband med höstmötena.

Mittengruppens ordförande har under året varit riksdagsman Gustav Björkstrand (SFP). Vice ordförande har alltingsmand Páll Pétursson (F) varit.

Gruppens arbetsutskott som består av en vald representant från varje lands mittengruppering har till uppgift att mellan gruppens möten förbereda, verkställa och sköta det löpande arbetet. Arbetsutskottet har haft möten i samband med gruppens möten samt ett telefonmöte den 9 oktober. Förutom gruppens ordförande består arbetsutskottet av alltingsmand Valgerður Sverrisdóttir (F), Island, folketingsmedlem Peder Sønderby (V), Danmark, stortingsrepresentant Svein Alsaker (KrF), Norge och riksdagsledamot Karin Söder (c), Sverige.

Mittengruppens sekretariat är förlagt till centerns riksdagskansli i Finland. Partigruppsssekreterare har varit förvaltningskandidat Martti K. Korhonen.

Mittengruppens talesman vid generaldebattens inledning under Nordiska rådets 38:e session var riksdagman Gustav Björkstrand, vid miljödebatten riksdagsman Marjatta Väänänen och vid slutdebatten riksdagsledamot Karin Söder.

Mittengruppen antog i samband med rådets 38:e session ett nytt program "Norden inför 2000-talet". Programmet skall ligga som grund för ett gemensamt agerande från mittengruppens sida under 1990-talet i Nordiska rådet. Tyngdpunkten i programmet ligger i en intensifiering av det nordiska samarbetet, integrationen, miljöfrågorna och kulturutbyte inom Norden. Nya ställningstaganden gällande bio- och gentekniken ingår också i programmet.

Mittengruppen, eller medlemmar därav, har under året väckt medlemsförslag bl. a. om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet, om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention, om effektivisering av

jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum, samt om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska republikerna.

9.4 Den socialdemokratiska gruppen

Den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet skall verka för ett nordiskt samarbete präglat av den samhällssyn som företräds av de socialdemokratiska partierna i de berörda länderna samt samordna gruppmedlemmarnas insatser i rådet och dess organ.

I den socialdemokratiska gruppen har under 1990 ingått parlamentariker och regeringsledamöter tillhörande:

- Danmark: Socialdemokratiet (S)
- Finland: Finlands Socialdemokratiska Parti (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue) (SDP)
- Island: Det socialdemokratiske parti (Alþýðuflokkurinn) (A)
- Norge: Det norske Arbeiderparti (A)
- Sverige: Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

I partigruppen har även ingått företrädarna i Nordiska rådet för Siumut (Si), Grönland, och Javnaðarflokkurinn (Jvfl), Färöarna. Socialdemokraterna på Åland, som under året inte haft någon ordinarie representation i rådet, har haft en representant adjungerad till gruppen.

Anker Jørgensen, Danmark, har under 1990 varit gruppens ordförande.

Partigruppen samlades under 1990 till fyra möten (varav två i anslutning till råds-sessionen). Arbetsutskottet har hållit nio sammanträden. De socialdemokratiska ledamöterna i rådets olika utskott har i anslutning till utskottssammanträden överlagt om gemensamma angelägenheter.

Temat *Norden i Europa* har under de senaste åren i hög grad präglat Nordiska rådet. Till en början var det huvudsakligen fråga om Norden i förhållande till den västeuropeiska integrationen. I och med det snabba och ofta dramatiska händelseförloppet i Öst- och Centraleuropa kom utvecklingen där och Nordiska rådets agerande i förhållande därtill att uppmärksammas alltmer.

Den socialdemokratiska gruppen har under året ägnat stor uppmärksamhet bl. a. åt kontakterna mellan Norden och de baltiska republikerna, för vilka nordiska kultur- och informationscentra i de baltiska republikernas huvudstäder kan komma att spela en viktig roll. Nordiska rådets delegation till Moskva och de baltiska republikerna har understrukit vikten av att kontakterna utvecklas och intensifieras. Det gäller insatser för att värna miljön men också många andra områden.

De nordiska ländernas geografiska läge utgör en konkurrensnackdel för nordiskt näringsliv. Det är därför nödvändigt med ett transportsystem som ger snabb och effektiv tillgång till framför allt den västeuropeiska marknaden, med vilken över 70% av den nordiska utrikeshandeln sker. Under våren lämnades medlemsförslag av den socialdemokratiska gruppen

pen om samordnad nordisk transportpolitik och om samordning av forskningsresurserna på transportområdet.

I augusti genomförde s-gruppen i samarbete med ABF i Norden och SAMAK ett *tredagarsseminarium om Norden i Europa* med ca 60 deltagare från samtliga nordiska länder, framför allt socialdemokratiska parlamentariker. Under seminariet diskuterades bl. a. förhandlingarna mellan EG och Efta om ett EES-avtal, den europeiska integrationens sociala dimension, utvecklingen i Öst- och Centraleuropa och det nordiska samarbetet i ett alltmer integrerat Europa.

Den socialdemokratiska gruppen har uttalat tillfredsställelse över att förhandlingarna mellan EFTA och EG om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, EES, har kommit i gång och förhoppningen att förhandlingarna snarast leder till konkreta resultat. Gruppen underströk bl. a. det nödvändiga i att den omvälvningsprocess som hela Europa står inför genomförs med folklig förankring och i stor öppenhet och att alla länders folkvalda parlamentariska församlingar har en central betydelse i denna process.

Behovet av *översyn av Nordiska rådets arbete* framhölls i ett socialdemokratiskt medlemsförslag, som väcktes under 1989. Gruppen har under året följt arbetet i den organisationskommitté som tillsattes i slutet av 1989 och som lämnade sitt betänkande ungefär ett år senare.

Koncernfackligt samarbete i Norden är en fråga som åter uppmärksamats av den socialdemokratiska gruppen i form av ett medlemsförslag. Nordiska rådet ägnade problemet en ingående debatt vid sessionen i Stockholm 1989. Det socialdemokratiska förslaget fick flest röster i voteringen, men två färre än hälften av antalet avgivna röster, varför förslaget föll. Debatten handlade i hög grad om huruvida lagstiftning är en lämplig metod eller inte, och vissa ledamöter framhöll att arbetsmarknadens parter borde lösa frågan. Om vikten av koncernfackligt samarbete tycktes dock samförstånd råda.

Under de snart gångna två åren har ingen nämnvärd utveckling kunnat noteras. Arbetsgivarsidan vägrar att förhandla om avtal. De nordiska arbetsgivarorganisationerna har uppmanat sina medlemmar att endast gå med på av arbetsgivaren ensidigt fastställda erbjudanden. Det är således angeläget med en samordnad nordisk lagstiftning, som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete.

I samband med *behandlingen av budgeten* för det nordiska samarbetet 1991 har den socialdemokratiska gruppen uttryckt sin tillfredsställelse över ministerrådets initiativ till förbättrad budgetprocedur, vilket ökar möjligheterna till en fruktbar dialog mellan ministerrådet och rådet för en effektivare resursanvändning. Gruppen har med beklagande noterat att förslaget för 1991 är en s. k. nolltillväxtbudget och i detta sammanhang funnit anledning att aktualisera det tidigare framlagda förslaget om en NOMS.

Även om det ekonomiska läget är kärvt, finns anledning framhålla behovet av ökad satsning på det nordiska samarbetet. Gruppen har som exempel härpå särskilt framhållit miljösamarbetet, den europeiska integrationen, kontakter med och stöd till Baltikum, Öst- och Centraleuropa samt det nordiska kultursamarbetet.

Av övriga frågor som behandlats i den socialdemokratiska gruppen kan nämnas ramarna för projektinvesteringsslån, som på grund av den norska borgerliga regeringens hållning inte utökades i tillräcklig omfattning, samt valproceduren i Nordiska rådet och tillsättande av en valkommitté.

Under 1990 har Jerry Svensson varit partigruppens sekreterare. Inga-Lisa Lundin har på deltid fullgjort vissa arbetsuppgifter för partigruppen. Sekretariatet har sina lokaler i anslutning till den socialdemokratiska riksdagsgruppens kansli i Stockholm.

9.5 Den vänstersocialistiska gruppen

Den Venstresocialistiske Gruppe i Nordisk Råd samler partier i Norden till venstre for socialdemokratierne. Gruppens formål er at koordinere partiernes arbejde og politik i Rådet og udarbejdelse af fælles forslag.

Der hersker ingen krav om gruppe-loyalitet ved afstemninger i Rådet.

I gruppen indgår:

Danmark:	Socialistisk Folkeparti (SF)
Finland:	Vänsterförbundet (Tidligere: Demokratiska Förbundet för Finlands Folk (Suomen Kansan Demokraattinen Litto (DFFF)).
Island:	Folkealliancen (Alþýðubandalagið) (Ab)
Norge:	Socialistisk Venstreparti (SV)
Sverige:	Vänsterpartiet (v) (Tidligere: Vänsterpartiet Kommunisterna (vpk)).

Centrale spørgsmål som gruppen har beskæftiget sig med har været: Nordens internationale placering, Norden og udviklingen i Vesteuropa, betydningen af den Europæiske integration for de marginale grupper i Norden, Norden og udviklingen i Østeuropa. Desuden har gruppen løbende diskuteret arbejdet i den organisationskomite, som i det forløbne år har beskæftiget sig med Nordisk Råds organisation.

Det mest centrale arbejdsfelt for gruppen i 1990 har været den europæiske udvikling, herunder specielt udviklingen i Østeuropa. Gruppen pegede allerede umiddelbart efter Berlin-murens fald på nogle af de konsekvenser demokratiseringen i Østeuropa og Sovjet måtte få for det nordiske arbejde.

Det er gruppens holdning, at de politiske forandringer i Østeuropa, som alle dramatiske ændringer i vores omverden, uomgængeligt må få betydning for Norden. Norden har med reformerne mulighed for at ændre på den stadigt mere perifere betydning regionen har fået i den europæiske udvikling.

Desuden mener gruppen, at det er i Nordens egen interesse at yde aktiv støtte til de østeuropæiske landes reformproces, for at sikre disses succes.

Derfor spillede gruppen under sessionen i Reykjavik ud med en række initiativer til støtte for Øst–Nord samarbejdet. Pakken indeholdt en stribe forslag til samarbejde mellem Øst og Nord om miljø, mellemfolkelige kontakter, kultur, demokrati og velfærdsstaten samt et forslag om at lade ministerrådet udarbejde et såkaldt Østersø-scenarior.

Argumentationen bag sidstnævnte forslag er båret af et håb om at Østersøen på længere sigt udvikler sig til et centrum for økonomisk, miljømæssig og kulturelt samarbejde.

Desuden foreslog gruppen, at der blev afholdt en ekstraordinær session i rådet, for at de nordiske parlamentarikere kunne diskutere udviklingen i Europa og forhåbentlig udforme bud på en aktiv deltagelse. Desværre blev denne session afvist af et flertal i præsidiet.

Ud over forslaget om Østersø-scenarior, er Østersøen også centrum for et forslag fra den Venstresocialistiske gruppe om en revision af Østersøkonventionen. Baggrunden for dette forslag er en dyb frygt for, at Østersømiljøet vil udvikle sig katastrofalt. Gruppen forudser en kraftig økonomisk vækst i Østeuropa, som kan medvirke til at mindske den hastigt voksende arbejdsløshed, de sociale problemer og medvirke til at indfri fuldstændigt rimelige krav til øget velfærd. Men den økonomiske vækst, som forhåbentlig kommer til at finde sted, trods de miljøgevinster ny teknologi giver, samlet set fører til en forværring for miljøet.

For at modvirke denne udvikling foreslår gruppen at Østersøkonventionen bliver lavet om til en ny type international konvention. I en sådan konvention skal de deltagende lande forpligte sig til at opfylde krav om en accelererende forureningsbegrænsning, med det endelige mål at skabe en bæredygtig udvikling for området. Men netop fordi den økonomiske situation i Østeuropa er som den er, og fordi der vil være mange krav til de begrænsede ressourcer, er der grund til at frygte, at miljøet ikke får den nødvendige prioritering. For at få østeuropæerne til at foretage denne miljøprioritering, og for at muliggøre finansieringen af de konkrete miljøinvesteringer i Øst, foreslår gruppen oprettelsen af en fælles Østersø-miljøfond.

Gruppen fandt det glædeligt, at ministerrådet på sessionen i Reykjavik fremsatte forslag til etablering af et nordisk miljøfinansieringsselskab til støtte for miljøinvesteringer i Østeuropa. Dette er et forslag, som gruppen længe har arbejdet for, fordi en politik til bekæmpelse af miljøproblemerne i det nordiske område nødvendigvis må omfatte de østeuropæiske lande. Men det står samtidigt klart at overfor de miljø-mæssige behov der er, er midlerne i dette miljøfinansieringsselskab helt utilstrækkelige.

Miljøproblemerne har i mange år været placeret centralt i gruppens arbejde. Det afspejler sig blandt andet i gruppens arbejde i Rådet og i ovenstående forslag. Desuden har gruppen udarbejdet et forslag til udar-

bejdelse af et såkaldt "Grønt Bruttonationalprodukt". Ideen bag det "Grønne BNP" er at udarbejde et parallelt BNP, som afspejler nogle af de miljøkonsekvenser den økonomiske aktivitet har. Et Grønt BNP vil dermed kunne medvirke til at kvalificere nogle af de økonomiske beslutninger, som i dag tages uden behørig hensyntagen til miljøet.

Endelig har gruppen løbende fulgt med i det arbejde for en organisatorisk fornyelse og smidiggørelse af Rådet, som har fundet sted i Organisationskomiteen. Venstresocialisterne mener, at det samlede forslag fra komiteen er et godt kompromis mellem de forskellige holdninger til arbejdet i Nordisk Råd. Det er gruppens holdning, at forslaget fra organisationskomiteen vil smidiggøre rådets organisations, arbejds- og beslutningsproces.

Men det er klart, at omfanget af det nordiske arbejde – i bredden såvel som i dybden – altid er udtryk for den aktuelle politiske vilje. Det er gruppens håb, at de nordiske parlamentarikere evner at udvikle det nordiske samarbejde. Og at medlemmerne i Nordisk Råd, i samarbejde med folkelige bevægelser og organisationer, vil fylde det nordiske hus ud med energi og dynamik i arbejdet for et bæredygtigt miljø, et aktivt Norden i et åbent og samarbejdende Europa og ikke mindst for at sikre og videreudvikle velfærdsstaten.

Den Venstresocialistiske Gruppe har afholdt 9 møder i løbet af 1990. Et under mødet i Stockholm i januar, fem under sessionen februar – marts i Reykjavik, et i forbindelse med gruppens sommerseminar 8. – 9. september i København om den europæiske udvikling og venstrefløjens rolle i det ny Europa", og to under minisessionen i Snekkersten.

Lars Werner (v) er gruppens formand, Kjellbjørg Lunde (SV) næstformand. Lilli Gyldenkilde (SF) har repræsenteret gruppen i præsidiets (som observatør). Margrete Auken (SF) har været gruppens repræsentant i Organisationskomiteen. Gruppen har sekretariat hos SF i Danmark og Anders Andersen har fungeret som gruppesekretær. Lilli Gyldenkilde (SF) var gruppens repræsentant på præsidiets rejse til Sovjet og Baltikum.

Folketingsvalget den 8. december i Danmark betød at gruppen mistede et engageret og inspirerende medlem, idet Margrete Auken ikke blev genvalgt til Folketinget. Hermed har også det nordiske arbejde mistet en aktiv støtte.

10. Särskilda verksamhetsområden

10.1 Nordiska kulturfonden

Nordiska kulturfonden upprättades 1966 genom en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utser vardera fem ledamöter i styrelsen för fonden. För varje ledamot utses en suppleant. För verksamhetsperioden 1991 – 1992 utsågs de av Nordiska rådet valda medlemmarna av plenarförsamlingen vid rådets 38:e session den 27 februari 1990.

Ledamöterna utsedda av Nordiska rådet för kalenderåret 1990 har varit följande:

Danmark: Marianne Jelved med Helge Adam Møller som suppleant

Finland: Erkki Pystynen med Claes Andersson som suppleant

Island: Eišur Guðnason med Guðrún Helgadóttir som suppleant

Norge: Kjell Magne Fredheim med Georg Apenes som suppleant

Sverige: Barbro Nilsson med Hans Nyhage som suppleant

Nordiska rådet utser även revisorerna. För åren 1989 – 1990 utsågs vid 37:e sessionen Jimmy Stahr och Jørgen Mohr till revisorer med Jette Pors och Ib Gerner Hansen som suppleanter.

Fondens styrelse och dess sekretariat, som finns vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn, har under året löpande hållit Nordiska rådets organ underrättade om aktuella frågor inom fonden.

Vid Nordiska rådets 38:e session 1990 beviljades fondstyrelsen ansvarsfrihet för år 1988. Berättelsen C 5 behandlades i plenarförsamlingen den 2 mars 1990. Betänkandet hade avlämnats av budget- och kontrollutskottet. Den berättelse som inlämnats till rådets 39:e session avser verksamhetsåret 1989.

10.2 Nordisk investeringsbank

Nordisk Investeringsbank (NIB) blev oprettet i 1975 gennem en særlig aftale mellem de nordiske lande. Samtidig fastsattes retningslinierne for virksomheden. Retningslinierne er senere ændret ved flere lejligheder (der henvises til Nordisk statutsamling).

NIB har hovedsæde i Helsingfors og et repræsentationskontor i København. Banken har ved udgangen af 1989 en balance på SDR 4.275/DKK 37 mia. og et personale på 85 personer.

Banken har en bestyrelse på 10 personer udpeget af de nordiske landes regeringer samt en kontrolkomité med 10 medlemmer, hvoraf 5 udpeges af Nordisk Ministerråd, og 5 udpeges af Nordisk Råd. Kontrolkomiteen har bl. a. ansvaret for revisionen.

På 37. session udpegede Nordisk Råd følgende medlemmer af kontrolkomiteen for perioden 1. maj 1989 til 30. april 1991:

- Ivar Nørgård, Danmark,
- Ilkka-Christian Björklund, Finland,

- Ólafur G. Einarsson, Island,
- Håkon Kyllingmark, Norge,
- Arne Gadd, Sverige.

Ilkka-Christian Björklund er pr. 27. februar 1990 erstattet af Lauri Metsämäki.

Investeringsbankens beretning for året 1990 indleveres til Nordisk Råd i februar 1991 og behandles af Økonomisk Udvalg forud for 39. session. Udvalget behandler endvidere kontrolkomiteens beretning.

Beretningen til 38. session omfattede virksomheden i året 1989 (C 3/e) og behandlede af plenarforsamlingen den 28. februar 1990.

Udvalget fandt i sin betænkning over beretningen, at NIB er en veldrevet og dynamisk institution i det nordiske økonomiske samarbejde. Dette forstærkes af samspillet mellem NIB og de øvrige nordiske finansielle institutioner.

NIB spiller en ganske særlig rolle for den økonomiske integration i Norden ved at medvirke til finansiering af strukturudviklingen af erhvervslivet, herunder særligt sammenlægning af virksomheder over grænserne. Endvidere medvirker NIB til styrkelse af samarbejdet mellem nordiske virksomheder på de udenlandske markeder. Udvalget lægger vægt på, at disse muligheder udnyttes effektivt også i fremtiden.

På 38. session behandlede Nordisk Råd ministerrådsforslaget om oprettelse af et nordisk miljøfinansieringsselskab til finansiering af joint-ventures mellem nordiske virksomheder og virksomheder i østlandene om produktion af varer eller tjenester på miljøområdet. Det nye selskab (NEFCO) administreres af NIB og indgår sammen med udvidelsen af beløbsrammerne for projektinvesteringsslåneordningen i det udvidede tilbud, som de nordiske lande stiller til rådighed for virksomheder i Norden og i østlandene som hjælp i de kommende års økonomiske udvikling.

10.3 Nordiska rådets litteraturpris

Nordiska rådets litteraturpris inrättades av de nordiska ländernas regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1961. Nu gällande stadgar fastställdes av Nordiska ministerrådet den 28 februari 1990 och trädde i kraft den 1 mars 1990.

Tidigare bestämmelser har därmed upphört att gälla: statuter och instruktion från 1961 med ändringar från 1964 och 1971 samt stadgar från den 8 maj 1983 med ändringar den 24 september 1984.

Priset har delats ut årligen sedan 1962 och utdelningen 1990 var därmed den 29:e i ordningen.

Prissumman är från och med 1989 150 000 danska kronor.

1990 års pris

Bedömningskommittén som består av tio ledamöter (två från varje land) beslöt den 23 januari 1990 i Helsingfors, att till pristagare för Nordiska

rådets litteraturpris 1990 utse författaren Tomas Tranströmer för diktsamlingen "För levande och döda".

Bedömningskommitténs motivering:

"På ett poetiskt förtätat språk och i en vision av världens enhet synliggör han tillvarons dolda dimensioner och människans oändliga resurser."

Priset på 150 000 danska kronor överlämnades vid en högtidlighet i Reykjavík onsdagen den 28 februari i samband med Nordiska rådets 38:e session.

Till Nordiska rådets litteraturpris för 1990 var följande verk nominerade av de nationella ledamöterna i bedömningskommittén:

Danmark

Peer Hultberg "Præludier", roman, Gyldendal 1989
Henrik Nordbrandt "Vandspejlet", dikter, Gyldendal 1989

Finland

Rosa Liksom "Station Gagarin", prosa (Boklaget) (finsk titel: väliasema Gagarin, Weilin & Göös)
Solveig von Schoultz "Ett sätt att räkna tiden" (diktsamling), (Schildts förlag)

Island

Svava Jakobsdóttir "Gunnlaðar saga", roman (Forlagið 1987)
Matthías Johannessen "Dagur af degi", diktsamling (Allmenna bókafélagið 1988)

Norge

Tor Åge Bringsværd "Gobi Djevelens skinn og ben", roman, Gyldendal
Bergljot Hobæk Haff "Den guddommelige tragedie", roman, Gyldendal

Sverige

Ragnar Thoursie "Kråkorna skrattar", dikter, Bonniers 1989
Tomas Tranströmer "För levande och döda", dikter, Bonniers 1989

Bedömningskommittén för det *samiska* språkområdet har till pristagare nominerat Nils-Aslak Valkeapää med verket *Beaivi, Áhčážan* (Solen, min far), Förlaget DAT 1988.

1991 års litteraturpris

Till Nordiska rådets litteraturpris år 1991 har följande verk nominerats av de nationella ledamöterna i bedömningskommittén:

Danmark

- Svend Åge Madsen "Mellem himmel og jord", noveller, Gylden-
dal 1990
- Peter Høeg "Fortællinger om natten", Rosinante 1990

Finland

- Eeva Kilpi "Vinterkrigets tid" (finsk titel: Talvisodan
aika, WSOY 1989), roman, Fripress-Legen-
da, Sverige 1990, Schildts förlag, Finland
1990
- Gösta Ågren "Städren", diktsamling, Söderströms 1990
Finsk översättning: Turuilla, WSOY 1990

Island

- Álfrún Gunnlaugsdóttir "Hringsól (Irrfärd), roman, 1987
- Gyrðir Eliasson "Bréfbátarigningin" (Pappersbåtsregnet), no-
vellsamling, 1988

Norge

- Arvid Hansen "Fader Armod", roman, Cappelen 1990
- Paal-Helge Haugen "Meditasjonar over Georges de La Tour,
diktsamling, Cappelen 1990

Sverige

- Kerstin Ekman "Knivkastarens kvinna", prosalyrikberättel-
se, Bonniers 1990
- Lars Norén "Endagsvarelser", drama, Bonniers 1990

Färöarnas författarförening har nominerat Carl Jóhan Jensen med *Hvørkiskyn* (Varkenskön), diktsamling, 1990.

Den *grönländska* författarföreningen har nominerat en författare för första gången, nämligen Hans Anton Lyngne med *Nunanni Avani* (I mit land mot nord), episk dikt, Atuakkiorfik, 1990.

Pristagaren utses vid bedömningskommitténs möte i Tromsö den 25 januari 1991. Priset överlämnas under Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn.

10.4 Nordiska rådets musikpris

Nordiska rådets musikpris inrättades 1964 av de nordiska ländernas regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1964. Statuter och instruktioner fastställdes 1965 samt ändrades 1988. De nya statuterna för den nordiska musikkommittén har fastställts av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 3 oktober 1988 och trädde i kraft den 1 januari 1989.

Priset utdelades första gången 1965 och delades ut vart tredje år. Från 1969 till och med 1988 delades det ut vartannat år och från och med 1990 delas det ut årligen.

Prissumman är 150 000 danska kronor.

1991 års pris

Till Nordiska rådets musikpris 1990 var följande verk nominerade:

Danmark

Ib Nørholm	Ekliptiske Instinkter. Symfoni nr 7
Palle Mikkelborg	Aura

Finland

Paavo Heininen	Silkkirumpu, op. 45
Jukka Tiensuu	Tokko

Island

Karólína Eiríksdóttir	Nágon har jag sett
Leifur Þórarinnsson	STYR

Norge

Arne Nordheim	Magma
Olav Anton Thommessen	Gjennom prisme

Sverige

Daniel Börtz	Sinfonia
Lars Ekström	Un coup de dés jamais n'abolira le hazard

Bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris beslöt på sitt möte den 9 november 1989 att till pristagare för Nordiska rådets musikpris 1990 utse *komponisten Olav Anton Thommessen, Norge*, för hans verk "Gjennom prisme".

Bedömningskommitténs motivering:

"Gjennom prisme" afspejler den tid vi lever i. Komponisten søger ikke tryghed i allerede etablerede former eller i et ensartet tonesprog. Indtryk fra forskellige musikkulturer og epoker er et grundleggende materiale som omsmeltes og danner en syntese.

Priset överlämnades vid en högtidlighet i Reykjavík, onsdagen den 28 februari 1990, under Nordiska rådets 38:e session.

1990 års pris

Till Nordiska rådets musikpris 1991 har den 14 november 1990 i Oslo vid möte i Nordiska musikkommittén NOMUS tilldelats bassisten Niels-Henning Ørsted Pedersen, Danmark.

Bedömningskommitténs motivering:

Niels-Henning Ørsted Pedersen er en bassist, der i sit spil forener nyskabende og virtuos teknik med originalitet og improvisation. Hans virke som jazzmusiker har siden starten af 1960-erne aftvunget respekt overalt i verden, hvor sammenspillet med en lang række af jazzens fornemteste udøvere har gjort NHØP til en efterspurgt og elsket medspiller.

I de senere år har NHØP i højere grad end tidligere koncentreret sig om Danmark og Norden, hvor han har turneret flittigt og indspillet plader med bl a Karin Krog (N), Ulf Wakenius (S), Esko Linnavalli/Umeå Storband (SF) og senest Palle Mikkelborg (DK) med udgivelsen av LP/CD "Hommage", juni 1990.

Det er første gang, at prisen tildeles en udøver og første gang, at prisen uddeles indenfor det rytmiske musikområde.

Fra och med 1990 ändrades Nordisk Råds Musikpris til på skift at tildeles en komponist (år 1) og en udøver (år 2). Det blev samtidigt præciseret, at uddelingen sker uden genrehensyn.

Valget har stået mellem 10 solister, ensembler og kor fra Danmark, Norge, Sverige, Island och Finland.

Nominerede kandidater 1991:

Danmark

Ars Nova, vokalgruppe
Niels-Henning Ørsted Pedersen, bassist

Finland

KRAKATU, jazzgruppe
Juha Kangas & Mellersta Österbottens Kammarorkester

Island

Pétur Jónasson, klassisk gitar
Reykjavík Blåsekvintett

Norge

Ole Edvard Antonsen, trumpet
Det Norske Kammerorkester

Sverige

Lena Willermark-Ale, Møller-Per Gudmundsson, folkemusikensemble
KROUMATA, slagverksensemble

10.5 Nordiska rådets journaliststipendier

Nordiska rådets journaliststipendier är instiftade för att öka journalisternas intresse för och möjligheter att skriva om förhållanden i de andra nordiska länderna samt om nordiskt samarbete. Stadgarna antogs av Nordiska rådets presidium 1980 och reviderades 1983 och 1986.

Anslaget är från och med 1990 70 000 svenska kronor per land, totalt 350 000 svenska kronor.

Stipendiater 1990:

Danmark

Kate Bluhme, Ekstra Bladet, 10 000 SEK, til en analyse af Nordens fremtid i et ændret Europa.

Ellen Boye, TV-Avisen, 10 000 SEK, til en undersøgelse i forbindelse med det nordiske miljø- og biologiar af 3 økologiske landsbyer i Finland, Sverige og Norge.

Vera Kirstine Bundgaard, Dagbladet Ringsted, 10 000 SEK, til en undersøgelse af Baltikum og Norden.

Jan Frydensberg, Århus Stiftstidende, 10 000 SEK, til et studie af den nordiske grænsekontrol efter 1992.

Harald Jakobsen, Jyllands-Posten, 10 000 SEK, til en studie- og reportage-rejse til Finmarken og Svalbard.

Michael Kristiansen, Weekendavisen, 10 000 SEK, til en analyse af "Den Skandinaviske Model".

Finland

Rosita Lesonen, frilans, 10 000 SEK, för att stifta bekantskap med alternativa boendeformer i Danmark.

Satu Lipponen, Uusi Suomi, 10 000 SEK, för att stifta bekantskap med Danmark som EG-land och som Nordens port till Europa.

Seppo Peltoniemi, TETO-lehti (Industritjänstemannaförbundet), 5 000 SEK, som delfinansiering, för att stifta bekantskap med fackföreningsverksamheten på Island.

Maria Romantschuk, Hufvudstadsbladet, 25 000 SEK, för att delta i kursen "Norden og EGs indre marked 1992", arrangerad av Nordisk Journalistkursus.

Seppo Ylönen, Kaleva, 10 000 SEK, för att stifta bekantskap med flyktingspolitiken i Norden.

Island

Kristinn Briem, journalist Morgunblaðið, 16 000 SEK, til studierejse til børserne i København, Stockholm og Oslo.

Keneva Kunz, 10 000 SEK, til studierejse til Færøerne for at skrive artikler i bl. a. Iceland Review og News from Iceland om det vestnordiske samarbejde.

Arnar Páll Hauksson, 8 000 SEK, til at gøre sig bekendt med parlamentreprerteres arbejde i de øvrige nordiske lande, specielt Norge.

Stefán Ásgrímsson og *Árni Gunnarsson*, 16 000 SEK, til en studierejse til indsamling af materiale om nordisk samarbejde indenfor geofysisk forskning.

Guðrún Eyjólfsdóttir, journalist ved Islands Radio, 7 500 SEK for at studere fiskerspørgsmål (Norden – EF, Norge – EF) under en rejse til Bruxelles, Strasbourg og Trondheim.

2 500 SEK kvar att utdela i Island.

Norge

Gunne Hammarstrøm, frilans, 20 000 SEK, til et kapitel om ”Ytringsfriheten i Skandinavia”, i en serie på 3 bøker.

Bård Gudmund Hansen, NRK-Fjernsynet Nord-Norge, 20 000 SEK, for prosjektet ”Nordisk Råds arbeid – resultater?”.

Ragnhild M. Helland, NRK-Radio Hordaland, 20 000 SEK, for prosjektet ”Gamle kvinner i Norden”.

Sverige

Jan Backman, redaktör, Nya Wermlands-Tidningen, 6 000 SEK, för att granska och jämföra svensk och norsk EG-anpassning.

Ann Cecilia Engqvist frilansjournalist, 14 000 SEK, för att göra en kartläggning av de nordiska ländernas inställningar till barn och barnkultur.

Brita Marianne Häger, redaktör, Falukuriren, 10 000 SEK, för att göra radioprogram om norska ungdomar för svenska ungdomslyssnare.

Sture Näslund, redaktör, Riksradien i Malmö, 25 000 SEK, för att studera dels det Västnordiska samarbetet och dels planerna på att utveckla en tillväxtregion längs linjen Hamburg-Kiel-Köpenhamn-Malmö.

Magnus Westerberg, studerande, 5 000 SEK, för att skriva reportage om Färöarna och färöisk litteratur.

10.6 Ungdomens Nordiska Råd

Presidiet beviljade Föreningarna Nordens Ungdomsrepresentantskap ett bidrag om SEK 300 000 för genomförande av ett seminarium i Reykjavík i anslutning til rådets 38:e session.

Seminarieret samlade ca 80 ungdomar från hela Norden. Seminarierets synpunkter sammanfattades i ett slutdokument som överlämnades till Nordiska rådet.

För genomförande av ett seminarium i anslutning till Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn har presidiet beviljat Föreningarna Nordens Ungdomsrepresentantskap ett bidrag med SEK 250 000.

*BILAGA 1***Nordiska rådets sammansättning; delegationerna och partierna representerade i Nordiska rådet****DANMARKS RIGES DELEGATION**

Valgt af Folketinget den 28. december 1990

Medlemmer

Dorte Bennedsen (S)
 J.K. Hansen (S)
 Søren Hansen (S)
 Hans Jørgen Jensen (S)
 Anker Jørgensen (S)
 Poul Nielson (S)
 Kaj Poulsen (S)
 Birte Weiss (S)
 Lilli Gyldenkilde (SF)
 Lars P. Gammelgaard (KF)
 Helge Adam Møller (KF)
 Peder Sønderby (V)
 Ivar Hansen (V)
 Pia Kjærsgaard (FP)
 Marianne Jelved (RV)
 Knud Glønborg (KRF)

Stedfortrædere

Hanne Andersen (S)
 Helge Mortensen (S)
 Helen Jørgensen (S)
 Martin Glerup (S)
 Hans Erenbjerg (S)
 Pernille Forchhammer (S)
 Frode Nør Christensen (CD)
 Lotte Henriksen (S)
 Birgitte Husmark (SF)
 Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)
 Viggo Fischer (KF)
 Filt Jensen (V)
 Anders Mølgaard (V)
 Kirsten Jacobsen (FP)
 Jens Bilgrav-Nielsen (RV)
 Inger Stilling Pedersen (KRF)

Formand: Anker Jørgensen

Næstformand: Lars P. Gammelgaard

Partierne

CD Centrum-Demokraterne
 FP Fremskridtspartiet
 KF Det Konservative Folkeparti
 KRF Kristeligt Folkeparti
 RV Det Radikale Venstre
 S Socialdemokratiet
 SF Socialistisk Folkeparti
 V Venstre

FÆRØERNES DELEGATION

Valgt af Færøernes Lagting den 2. august 1990

Medlemmer

Atli P. Dam (Jvfl)
 Jógvan við Keldu (Fkfl)

Stedfortrædere

Jákup Lindenskov (Jvfl)
 Svend Aage Ellefsen (Fkfl)

Jvfl Javnaðararflokkurin (Socialdemokratiet)
 Fkfl Fólkaflokkurin (Folkeflokken)

GRÖNLANDS DELEGATION

Valgt af Grønlands Landsting i november 1990

Medlemmer

Lars Emil Johansen (Si)

Otto Steenholdt (At)

Stedfortrædere

Mikael Petersen (Si)

Peter Ostermann (At)

Partierne

At Atásut

Si Siumut

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA

Valittu 8 päivänä helmikuuta 1990

FINLANDS DELEGATION I NORDISKA RÅDET

Vald den 8 februari 1990

*Valitut jäsenet:**Valda medlemmar:*

Andersson, Claes (Vas.)

Björkstrand, Gustav (SFP)

Fagerholm, Karl-Gunnar
(7.11.90) (lib.)

Hetemäki-Olander, Elsi (Kok.)

Hurskainen, Sinikka (SDP)

Järvisalo, Riitta (SDP)

Jääteenmäki, Anneli (Kesk.)

Kekkonen, Antero (SDP)

Knuutila, Sakari (SDP)

Louvo, Anna-Kaarina (Kok.)

Metsämäki, Lauri (SDP)

Niinistö, Sauli (Kok.)

Nyby, Mats (SDP)

Pietikäinen, Sirpa (Kok.)

Riihijärvi, Heikki (SMP)

Ryynänen, Mirja (Kesk.)

Salmén, Olof (7.11.90) (ÅC)

Sasi, Kimmo (Kok.)

Siuruainen, Eino (Kesk.)

Väänänen, Marjatta (Kesk.)

*Varajäsenet:¹**Suppleanter:*

Ajo, Aimo (SDP)

Alho, Arja (SDP)

Apukka, Asko (Vas.)

Häkämies, Kari (Kok.)

Isohookana-Asunmaa, Tytti (Kesk.)

Jansson, Roger (7.11.90) (FS)

Järvenpää, Heikki (Kok.)

Kalliomäki, Antti (SDP)

Kautto, Tarja (SDP)

Laitinen, Juhani (Kok.)

Leppänen, Urpo (LKP)

Moilanen, Eeva-Liisa (SKL)

Paavilainen, Tuula (SDP)

Pelttari, Seppo (Kesk.)

Renko, Tellervo (Kesk.)

Saastamoinen, Riitta (Kok.)

Skinnari, Jouko (SDP)

Turunen, Eeva (Kok.)

Tuominen, Pekka (7.11.90) (ÅSD)

Westerlund, Henrik (SFP)

Ordförande: Elsi Hetemäki-Olander

Vice ordförande: Lauri Metsämäki

¹ Suppleant ersätter ordinarie medlem i utskotten efter en av delegationen fastställd särskild ordning.

Partierna

SDP	Finlands socialdemokratiska parti (Suomen sosialidemokrat-tinen puolue)
Kok.	Samlingspartiet (Kansallinen kokoomus)
Kesk.	Centern i Finland (Suomen Keskusta)
Vas.	Vänsterförbundet (Vasemmistoliitto)
SMP	Finlands Landsbygdsparti (Suomen Maaseudun Puolue)
SFP	Svenska folkpartiet
SKL	Finlands kristliga förbund (Suomen Kristillinen Liitto)
LKP	Liberala folkpartiet (Liberaalinen kansanpuolue)
FS, lib., ÅSD och ÅC,	se nedan under Ålands delegation

ÅLANDS DELEGATION

Valda av Ålands landsting den 7 november 1990

Medlemmar

Olof Salmén (ÅC)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.) ordf.

Suppleanter

Roger Jansson (FS)

Pekka Tuominen (ÅSD)

I delegationen ingår också de av landskapsstyrelsen utsedda representan-terna.

Partierna

FS	Frisinnad samverkan
lib.	Liberalerna på Åland
ÅC	Åländsk center
ÅSD	Ålands socialdemokrater

ISLANDS DELEGATION

Valgt af Altinget den 28 november 1990

Medlemmer

Páll Pétursson (F)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Jón Kristjánsson (F)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Þorsteinn Pálsson (Sj)

Hreggviður Jónsson (Sj)

Stedfortrædere

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Guðrún Helgadóttir (Ab)

Guðni Ágústsson (F)

Friðrik Sophusson (Sj)

Birgir Ísleifur Gunnarsson (Sj)

Ingi Björn Albertsson (Sj)

Formand: Ólafur G. Einarsson

Næstformand: Páll Pétursson

Partiene

A	Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti)
Ab	Alþýðubandalagið (Folkeforbundet)
F	Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet)
Sj	Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet)

DEN NORSKE DELEGASJON

Valgt av Stortinget 22. oktober og 8. november 1990. (Jan P. Syses koalisjonsregjering gikk av 29. oktober, og Gro Harlem Brundtlands nye regjering ble utnevnt 3. november.)

Medlemmer

Kirsti Kolle Grøndahl (A)
 Thor-Eirik Gulbrandsen (A)
 Marit Rotnes (A)
 Haakon Blankenborg (A)
 Áshild Hauan (A)
 Ernst Wroldsen (A)
 Grete Knudsen (A)
 Roger Gudmundseth (A)
 Thea Knutzen (H)
 Anders Talleraas (H)
 Tore A. Liltved (H)
 Jan P. Syse (H)
 Carl I. Hagen (FrP)
 Pål Atle Skjervengen (FrP)
 Lodve Solholm (FrP)
 Kjellbjørg Lunde (SV)
 Tora Aasland Houg (SV)
 Svein Alsaker (KrF)
 Helga Haugen (KrF)
 Anne Enger Lahnstein (Sp)

Suppleanter (i rekkefølge)

Ragna Berget Jørgensen (A)
 Erik Dalheim (A)
 Åsa Solberg Iversen (A)
 Johan M. Nyland (A)
 Laila Kaland (A)
 Magnar Sætre (A)
 Ragnhild Barland (A)
 Aud Blattmann (A)
 Johan C. Løken (H)
 Eva R. Finstad (H)
 Sverre Mauritzen (H)
 Harald Ellefsen (H)
 John Alvheim (FrP)
 Jens Marcussen (FrP)
 Oscar D. Hillgaard
 Per Aunet (SV)
 Paul Chaffey (SV)
 Per Sævik (KrF)
 Borghild Røyseland (KrF)
 Ole Gabriel Ueland (Sp)

Leder: Thea Knutzen

Nestleder: Kirsti Kolle Grøndahl

Partiene

A	Det norske Arbeiderparti
H	Høyre
FrP	Fremskrittspartiet
SV	Sosialistisk Venstreparti
KrF	Kristelig Folkeparti
Sp	Senterpartiet

SVERIGES DELEGATION

Vald den 10 oktober 1990

Medlemmar

Grethe Lundblad (s)
 Lennart Andersson (s)
 Carl Bildt (m)
 Lahja Exner (s)
 Elver Jonsson (fp)
 Karin Söder (c)
 Per Olof Håkansson (s)
 Wiggo Komstedt (m)
 Lena Öhrsvik (s)
 Olle Östrand (s)
 Berit Oscarsson (s)
 Hans Nyhage (m)
 Ylva Annerstedt (fp)
 Gunnar Björk (c)
 Lars Werner (v)
 Marianne Samuelsson (mp)
 Hans Gustafsson (s)
 Karl-Erik Svartberg (s)
 Sten Svensson (m)
 Anita Johansson (s)

Suppleanter¹

Lars Ulander (s)
 Yvonne Sandberg-Fries (s)
 Arne Andersson i Ljung (m)
 Sten-Ove Sundström (s)
 Hugo Bergdahl (fp)
 Gunilla André (c)
 Ulla Johansson (s)
 Filip Fridolfsson (m)
 Jan Fransson (s)
 Bruno Poromaa (s)
 Birthe Sörestedt (s)
 Görel Bohlin (m)
 Bengt Westerberg (fp)
 Olof Johansson (c)
 Björn Samuelson (v)
 Krister Skånberg (mp)
 Nils T. Svensson (s)
 Reynoldh Furustrand (s)
 Inger Koch (m)
 Iris Mårtensson (s)

Ordförande: Karin Söder

Viceordförande: Grethe Lundblad

Partierna

c Centerpartiet
 fp Folkpartiet
 m Moderata Samlingspartiet
 mp Miljöpartiet de Gröna
 s Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti
 v Vänsterpartiet

¹ Suppleant ersätter ordinarie medlem efter en av delegationen fastställd fördelningslista

*BILAGA 2***Utskottens sammansättning och möten 1990****JURIDISK UTVALG***Medlemmer ved 38. sesjons avslutning*

- Danmark: Helge Adam Møller, (KF)
Kristen Poulsgaard (FP)
Birte Weiss (S)
- Finland: Sinikka Hurskainen (SDP)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)
Sauli Niinistö (Kok.)
- Island: Sighvatur Björgvinsson, (A)
- Norge: Ranveig Frøiland (A)
Tora Aasland Houg (SV)
Johan C. Løken (H)
- Sverige: Lennart Andersson (s)
Hans Nyhage (m)
Lars Werner (v)

Forandringer i løpet av året:

Fra 8. november Kirsti Kolle Grøndahl (A) etter Ranveig Frøiland og Jan P. Syse (H) etter Johan C. Løken

Formann og sekreter

Formann Sighvatur Björgvinsson
Nest-
formann Helge Adam Møller
Sekreter Ellen Torvø

Møter i 1990:

29. og 30. januar i Stockholm, herunder møte med UNHCR's representant i Norden.

26. februar i Reykjavik

2. mars i Reykjavik

18. – 20. juni i Imatra

26. og 27. september i Oslo, herunder møte med Nordisk Ministerråd (ministrene ansvarlige for forbrukerspørsmål)

Sakkyndige i barnerettslige spørsmål

12. – 14. november i Snekkersten, herunder møte med Nordisk Ministerråd (Justisministrene/ministrene ansvarlige for flyktningspørsmål).

KULTURUTSKOTTET*Medlemmar vid 38:e sessionens avslutning*

- Danmark: Atli P. Dam (Jvfl)
 J.K. Hansen (S)
 Arne Melchior (CD)
 Otto Steenholt (At)
- Finland: Elsi Hetemäki-Olander (Kok.)
 Antero Kekkonen (SDP)
 Heikki Riihijärvi (SMP)
 Mirja Rynnänen (Kesk.)
- Island: Valgerður Sverrisdóttir (F)
- Norge: Kjell Borgen (A)
 Helga Haugen (KrF)
 Thea Knutzen (H)
 Marit Rotnes (A)
- Sverige: Gunnar Björk (c)
 Anita Johansson (s)
 Berit Oscarsson (s)
 Marianne Samuelsson (mp)

Förändringar under året

- Den 3 oktober Frode Nør Christensen (CD) i stället för Arne Melchior
- Den 8 november Roger Gudmundseth (A) och Grete Knudsen (A) istället för Kjell Borgen och Marit Rotnes
- Den 28 november Jón Kristjánsson (F) i stället för Valgerður Sverrisdóttir
- Den 28 december Søren Hansen (S) istället för Frode Nør Christensen

Ordförandeskap och sekreterare

- Ordförande J.K. Hansen
- Vice ordförande Valgerður Sverrisdóttir
- Sekreterare Elín P. Flygenring

Möten

- Den 29 – 30 januari i Stockholm
- Den 26 februari och 2 mars i Reykjavik
- Den 8 – 9 maj i Köpenhamn
- Den 9 maj i Köpenhamn med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)
- Den 27 – 28 juni i Bergslagen, Sverige
- Den 26 september i Oslo
- Den 12 och 14 november i Snekkersten, Danmark

SOCIAL- OCH MILJÖUTSKOTTET*Medlemmar vid 38:e sessionens avslutning*

- Danmark: Dorte Bennedsen (S)
 Knud Glønborg (KrF)
 Lilli Gyldenkilde (SF)
- Finland: Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
 Marjatta Väänänen (Kesk.)
 Mats Nyby (SDP)
- Norge: Svein Alsaker (KrF)
 Tore A. Liltved (H)
 Thorbjørn Berntsen (A)
- Sverige: Grethe Lundblad (s)
 Sten Svensson (m)
 Lena Öhrsvik (s)

Förändringar under året;

Den 22 oktober Haakon Blankenborg (A) efter Thorbjørn
 Berntsen (A)

Den 16 november Margrete Auken (SF) efter Lilli Gyldenkilde (SF) Den
 23 november Lilli Gyldenkilde (SF) efter Margrete Auken (SF)

Ordförandeskap och sekreterare:

- Ordförande Marjatta Väänänen (Kesk.)
 Vice ordförande Svein Alsaker (KrF)
 Sekreterare Eric Hultén, fil.kand.

Möten:

Den 15 januari i Köpenhamn

Den 29 – 30 januari i Stockholm

Den 25 – 26 februari i Reykjavik

Den 2 mars i Reykjavik

Den 27 – 29 juni i Visby

Den 12 och 14 november i Snekkersten

Den 14 november i Snekkersten (gemensamt möte med social- och hälso-
 vårdsministrarna)

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTET*Medlemmar vid 38:e sessionens avslutning:*

- Danmark: Margrete Auken (SF)
 Kaj Poulsen (S)
 Peder Sønderby (V)
- Finland: Sirpa Pietikäinen (Kok.)
 Sakari Knuutila (SDP)
 Olov Jansson (ÅC)

Island: Hreggviður Jónsson (Sj)
 Norge: Anne Enger Lahnstein (Sp)
 Oddrunn Pettersen (A)
 Lodve Solholm (FrP)
 Sverige: Karl-Erik Svartberg (s)
 Elver Jonsson (fp)
 Olle Östrand (s)

Förändringar under året:

Den 23 januari Hreggviður Jónsson (Sj) efter Guðrún Agnarsdóttir
 Den 10 oktober Ernst Wroldsen (A) efter Oddrunn Pettersen
 Den 7 november Olof Salmén (ÅC) efter Olof Jansson

Ordförandeskap och sekreterare

Ordförande Elver Jonsson
 Vice ordförande Sakari Knuuttila
 Sekreterare Tómas H. Sveinsson

Möten

Den 29 – 30 januari i Stockholm
 Den 26 februari i Reykjavik
 Den 2 mars i Reykjavik – utskottets konstituerande möte
 Den 14 – 15 maj i Oslo – med bl. a. Nordiska trafiksäkerhetsrådet
 Den 6 – 9 augusti Akureyri
 Den 26 september i Oslo – arbetsgrupp
 Den 8 – 10 oktober i Lillehammer
 Den 12 och 14 november i Snekkersten
 Den 12 november i Snekkersten – med Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna)

EKONOMISKA UTSKOTTET

Medlemmar vid 38:e sessionens avslutning

Danmark Lars P. Gammelgaard (KF)
 Marianne Jelved (RV)
 Lars Emil Johansen (Si)
 Anker Jørgensen (S)
 Agnar Nielsen (Sb)
 Finland Claes Andersson (Vas.)
 Gustav Björkstrand (SFP)
 Lauri Metsämäki (SDP)
 Kimmo Sasi (Kok.)
 Eino Siuruainen (Kesk.)

Island	Hjörleifur Guttormsson (Ab) Þorsteinn Pálsson (Sj)
Norge	Carl I. Hagen (FrP) Gro Harlem Brundtland (A) Kjellbjørg Lunde (SV) Anders Talleraas (H) Ernst Wroldsen (A)
Sverige	Carl Bildt (m) Lahja Exner (s) Hans Gustafsson (s) Karin Söder (c) Bengt Westerberg (fp)

Förändringar under året

Den 8 november	Áshild Hauan (A) efter Gro Harlem-Brundtland
Den 8 november	Thor-Eirik Gulbrandsen (A) efter Ernst Wroldsen

Ordförandeskap och sekreterare

Ordförande	Anders Talleraas
Vice ordförande	Hans Gustafsson
Sekreterare	Henrik Wichmann

Möten

Den 29 och 30 januari	i Stockholm
Den 26 februari	i Reykjavik
Den 2 mars	i Reykjavik
Den 18 och 20 juni	i Uleåborg och Vasa
Den 12 och 13 november 1990	i Snekkersten

BUDGET- OCH KONTROLLUTSKOTTET

Medlemmar vid 38:e sessionens avslutning

Danmark:	Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Ivar Hansen (V)
Finland	
med	Riitta Järvisalo (SDP)
Åland:	Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)
Island:	Ólafur G. Einarsson (Sj)
Norge:	Bjarne Mørk Eidem (A) Pål Atle Skjervengen (FrP)
Sverige:	Per Olof Håkansson (s) Wiggo Komstedt (m)

Förändringar under året

Den 8 november	Marit Rotnes (A) efter Bjarne Mørk Eidem
----------------	--

Ordförandeskap och sekreterare

Ordförande Wiggo Komstedt
Vice ordförande Per Olof Håkansson
Sekreterare Marianne Anderson, fil.kand.

*Möten**Hela det tidigare utskottet:*

Den 30 januari i Stockholm (även med representanter för NMR-SAM)

Den 27 februari i Reykjavik

"De nio":

Den 29 – 30 januari i Stockholm

Det nuvarande utskottet:

Den 2 mars i Reykjavik

Den 21 maj i Helsingfors

Den 26 – 28 augusti i Danmark

Den 26 september i Oslo (även med representanter för fackutskotten)

Den 27 september i Oslo (även med representanter för NMR-SAM)

Den 12 – 14 november i Helsingør

*BILAGA 3***Förteckning över anställda vid presidiesekretariatet***(per den 31 december 1990)*

Presidiesekreterare	Jostein Osnes
Stf presidiesekreterare	Gustaf Stjernberg Kaj Peter Mattsson
Informationschef	Bitte Bagerstam
Chefredaktör	Larserik Häggman
Utskottssekreterare	Ellen Torvø (juridiska utskottet) Elín P. Flygenring (kulturutskottet) Eric Hultén (social- och miljöutskottet) Tómas H. Sveinsson (kommunikations- utskottet) Henrik Wichmann (ekonomiska utskot- tet) Marianne Anderson (budget- och kontrollutskottet)
Internationell sekreterare	Margit Louise Östman
Informationsssekreterare	Ove Caspersen
Redaktör	Svenolof Karlsson
Kamrer	Pia Andersson
Biträdande redaktör	Guðrún Garðarsdóttir
Byrådirektör	Anneli Joneken
Intendent	Stig Stenberg
Byråsekreterare	Birgitta Johanson Viveca Lindfors
1:e byråassistent	Gro Hagen
Byråassistent	Margareta Koumí Inge Munk Carlsson Sirkku Vauhkonen Renée Sundberg Viveca Wiklund Margit Sergenius Marianne Bejmar
Assistent	Mona Davidsen
Expeditionsassistent	Bo Lundqvist Rune Juhlin Ove Ländin

*BILAGA 4***Frågor till Nordiska ministerrådet och regeringarna sedan Nordiska rådets 38:e session i mars 1990**

E 1/91 Fiskeripolitiska samarbeidsprogrammet (Dnr 163/M 3-90)

Ställd av Lars Emil Johansen 1990-04-23 till Nordiska ministerrådet.

Hvordan vil man sikre, at det første nordiske fiskeripolitiske samarbejdsprogram kan gennemføres, som det oprindeligt var vedtaget, således at det sikres, at dette samarbejdsområde i løbet af nogle år kan få den plads i det nordiske samarbejde, som vi i Vestnorden mener, det fortjener?

Svar avgivet 1990-04-23 av Kent Kirk.

(Ekonomiska utskottets ämnesområde)

E 2/91 Färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm (Dnr 165/M 5-90)

Ställd av Wiggo Komstedt (m) 1990-04-23 till Danmarks regering.

Är det riktigt att den danske regeringen modsætter sig att även färjeförbindelsen Simrishamn-Allinge får status som långgrutt och om så är fallet vilka motiv ligger bakom den danske regeringens önskan om denna snedvridning i konkurrensförhållandena mellan de två färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm?

Svar avgivet 1990-06-01 av Anders Fogh Rasmussen.

(Kommunikationsutskottets ämnesområde)

E 3/91 Brundtlandkommissionens anbefaling om at halvere energiforbruget inden år 2040 (Dnr 175/M 5-90)

Ställd av Margrete Auken (SF) 1990-04-26 till Sveriges regering.

Hvilke dispositioner ægter Sveriges regering at træffe for at leve op til Brundtlandkommissionens anbefaling om at halvere energiforbruget inden år 2040?

Svar avgivet 1990-06-08 av Rune Molin.

(Social-och miljöutskottets och ekonomiska utskottets ämnesområden)

E 4/91 Norden som hemmamarknad och handelshindren

(Dnr 177/M 5-90)

Ställd av Anders Talleraas (H) 1990-05-02 till Sveriges regering.

Er den svenske ordningen slik som beskrevet ovenfor, etter den svenske regjeringens syn, i samsvar med de vedtatte målsettinger om å bygge ned handelshindringer i Norden og utvikle Norden som hjemmemarked?

Hva kan den svenske regjering gjøre for å endre denne praksis fra svenske fagorganisasjoner?

Svar avgivet 1990-05-20 av Mona Sahlin.

(Social-och miljöutskottets och ekonomiska utskottets ämnesområden)

E 5/91 Transportförbindelserna Norden – övriga Europa

(Dnr 237/M 5-90)

Ställd av Sakari Knuutila (SDP) 1990-06-18 till Nordiska ministerrådet.

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för en effektivisering av transportförbindelserna från Norden till hela Europa, dvs. även till Östeuropa och hur har marknadsområdet kring Östersjön beaktats vid utvecklandet av det nordiska transportsystemet?

Svar avgivet 1990-07-30 av Steingrímur J. Sigfússon.

(Kommunikationsutskottets och ekonomiska utskottets ämnesområden)

E 6/91 Åtgärder för att förebygga skador av islossningen i Torneälven

(Dnr 251/M 5-90)

Ställd av Eino Siuruainen (Kesk.) och Seppo Pelttari (Kesk.) till Finlands och Sveriges regeringar

Vilka åtgärder ämnar Sveriges och Finlands regeringar vidtaga för att förhindra svåra islossningar i Torneälven och ämnar Sveriges och Finlands regeringar vidtaga muddring i Torneälvens mynningsområde, vilket kunde förhindra översvämningar som följd av islossningar på detta område?

Besvarad den 1990-11-05 av Tarja Halonen.

(Social- och miljöutskottets ämnesområde)

E 7/91 Befrämjandet av lax- och havsöringsstammarna i Torneälven

(Dnr 270/M 5-90)

Ställd av Eino Siuruainen (Kesk.) och Seppo Pelttari (Kesk.) 1990-08-06 till Sveriges och Finlands regeringar

Vilka åtgärder ämnar Sveriges och Finlands regeringar vidta för att öka lax- och havsöringsstammarna i Torneälven?

Besvarad 1990-09-12 av Mats Hellström

Besvarad 1990-09-14 av Tarja Halonen

(Ekonomiska utskottets ämnesområde)

E 8/91 Hotet från ryska luftföreningar på Nordkalotten

(Dnr 279/M 5-90)

Ställd av Grethe Lundblad (s) 1990-08-14 till Nordiska ministerrådet.

Vilka initiativ och åtgärder tänker ministerrådet sätta in för att snabbt minska hotet från ryska luftföreningar mot Nordkalottens natur och människor?

Besvarad 1990-10-03 av Lone Dybkjær.

(Social- och miljöutskottets ämnesområde)

E 9/91 Avvecklingen av handelshinder i Norden (Dnr 297/M 5-90)

Ställd av Karin Söder (c) 1990-09-14 till Nordiska ministerrådet.

Vilka åtgärder kommer ministerrådet att vidta för att öka takten i

arbetet med avvecklandet av handelshinder i Norden och då särskilt för att snabbavveckla vissa av de mer besvärande handelshindren?

Besvarad 1990-10-29 av Thor Pedersen.
(Ekonomiska utskottets ämnesområde)

E 10/91 Genomförandet av nordiska infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn (Dnr 310/M 5-90)

Ställd av Elver Jonsson (fp) 1990-09-21 till Nordiska ministerrådet.

Vilka åtgärder kommer ministerrådet att vidta för att förbättra genomförandet av nordiska infrastrukturprojekt och då särskilt projektet i den ekonomiska handlingsplanen?

Vilken tidsplan gäller för arbetet med genomförandet av den andra delen av Nordiska rådets rekommendation *nr 44/1987* dvs. den om att ministerrådet för Nordiska rådet skall presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden?

Besvarad 1990-10-29 av Steingrímur J. Sigfússon.
(Kommunikationsutskottets ämnesområde)

E 11/91 Samarbete om miljön på Nordkalotten (Dnr 348/M 5-90)

Ställd av Ylva Annerstedt (fp) 1990-10-27 till Nordiska ministerrådet.

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att få till stånd ett samarbete om miljön på Nordkalotten?

Besvarad 1991-01-11 av Per Stig Møller
(Social- och miljöutskottets ämnesområde)

E 12/91 Nordisk insats till begränsning av drivhuseffekten (Dnr 380/M 5-90)

Ställd av Margrete Auken (SF) 1990-11-30 till Nordiska ministerrådet.

Vil Nordisk Ministerråd udforme konkrete planer for de nødvendige nedskæringer i de nordiske udledninger af drivhusgasser, svarende til hvad IPCC har fastslået som nødvendigt?

Besvarad 1991-01-11 av Per Stig Møller
(Social- och miljöutskottets ämnesområde)

E 13/91 Export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna och till länderna utanför Norden (Dnr 383/M 5-90)

Ställd av Margrete Auken (SF) 1990-11-30 till Nordiska ministerrådet.

Vil Nordisk Ministerråd tage skridt til at forbyde al eksport og import af miljøfarligt affald, inklusiv radioaktivt affald, mellem de nordiske lande indbyrdes og fra Norden til resten af verden?

Besvarad 1991-01-11 av Per Stig Møller
(Social- och miljöutskottets ämnesområde)

E 14/91 Deponering af radioaktivt affald under havsbunden gennem skakter fra land (Dnr 384/M 5-90)

Ställd av Margrete Auken (SF) 1990-11-30 till Nordiska ministerrådet

Vil Nordisk Ministerråd til Pariskommissionen og Helsingforskommissionen forelægge et forslag om forbud mod deponering af radioaktivt affald under havbunden gennem skakter fra land i 1991?

(Social- och miljöutskottets ämnesområde)

E 15/91 Eventuella kontrakt med upparbetningsanläggningen i Dounreay i Skottland om återanvändning och förvaring av kärnbränsleavfall

(Dnr 401/M5-90)

Ställd av Hjörleifur Guttormsson (Ab) 1990-12-19 till Sveriges regering

Kommer den svenska regeringen att ge anläggningen i Studsvik eller andra svenska anläggningar tillstånd att sända kärnbränsleavfall till upparbetningsanläggningen i Dounreay för återanvändning eller förvaring?

(Social- och miljöutskottets och ekonomiska utskottets ämnesområde)

Statistik från Nordiska rådets 38:e session

	<i>General- debatten</i>	<i>2:a mötet ekonom.</i>	<i>3:e mötet juridiska</i>	<i>4:e mötet kultur</i>	<i>5:e mötet kommunik.</i>	<i>5:e mötet social- o. miljö</i>	<i>6:e mötet budget och kontroll</i>
Antal inlägg	102	73	50	65	17	105	39
HEMVIST							
(% av 143 sess.delt.)				% av debattinläggen			
Danmark (18 %)	28	27	32	20	24	16	28
Färöarna (3 %)	5	—	—	—	—	1	—
Grönland (3 %)	4	—	—	3	—	—	—
Finland (19 %)	17	11	12	25	18	25	8
Åland (3 %)	3	1	—	2	—	1	3
Island (12 %)	6	8	—	5	—	9	15
Norge (24 %)	29	18	24	11	18	22	23
Sverige (18 %)	8	34	32	34	40	26	23
PARTIGRUPP							
(% av 143 sess.delt.)				% av debattinläggen			
Konserv. (23 %)	27	18	32	9	24	16	28
Mitten (33 %)	25	26	12	41	40	34	10
Soc. dem. (29 %)	23	27	36	45	24	34	41
Vänstersoc. (7 %)	10	15	14	3	—	11	3
Utanför gr. (8 %)	15	14	6	2	12	5	18
(% av 143 sess.delt.)				% av debattinläggen			
Kvinna 49 (34 %)	23	30	42	31	0	60	15
Man 94 (66 %)	77	70	58	69	100	40	85
(% av 143 sess.delt.)				% av debattinläggen			
Parlamentariker							
87 (61 %)	71	78	96	51	59	70	92
Minister 56 (39 %)	29	22	4	49	41	30	8

*BILAGA 6***Nordiska rådets informations- och publikationsplan 1991¹***Godkänd av Nordisk råds presidium 1990-11-11*

Det övergripande målet för Nordiska rådets samlade informationsverksamhet är att informera och öka kunskapen om det nordiska samarbetet och dess resultat såväl inom som utom Norden.

Det gäller att här vidareutveckla Nordiska rådets informationsverksamhet om det parlamentariska nordiska samarbetet och inom olika sektorer inom och utom Norden. Massmedia är här en prioriterad målgrupp. Större satsning bör ske på Nordiska rådets pressservice och presstjänst såväl nordiskt som nationellt.

Skolan är en annan prioriterad målgrupp.

Under 1991 prioriteras

- löpande information till massmedia,
- information till skolor,
- produktion och uppdatering av informationsmaterial och publikationer.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har fr. o. m. 1990 separata informationsplaner men samarbetar och koordinerar informationsinsatser där det är möjligt.

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) fastställde i maj 1990 nya riktlinjer för informationsverksamheten, som ersätter riktlinjerna från november 1986. I riktlinjerna poängteras att informationsansvariga i respektive sekretariat håller varandra förlöpande orienterade om pågående och planerade informationsåtgärder för att undgå dubbelarbete, hindra kollisioner och intensifiera informationsarbetet. I riktlinjerna poängteras också informationssamarbetet utanför Norden.

Nationellt anpassade informationsinsatser

Nationella informationsplaner/informationsinsatser kompletterar rådets centrala informationsverksamhet. Informationsklimatet är olika i de nordiska länderna. Exempel på nationella informationsinsatser är t. ex. egna journalistseminarier som komplement till nordiska seminarier, mera utvecklad pressinformation i samband med utskottsmöten och sessioner och viss egen produktion av material för t. ex. skolor. Detta kräver personella resurser nationellt och även anslag för nationellt producerad information.

Informationsverksamheten 1991

Informationsverksamheten under året koncentreras på en utbyggd löpande service till massmedia och på vissa större projekt och evenemang

¹ P 434/1990; Dnr 345/R1-90; 1990-10-30.

såsom rådets sessioner, utskottsmöten och seminarier, utställningar och mässor, större nordiska och internationella konferenser m. m. Planering av olika informationsaktiviteter för att markera Nordiska rådets 40-års jubileum 1992 påbörjas.

Löpande service till massmedia

Det löpande informationsarbetet består bland annat av kontakter med press, radio och TV, olika intresseorganisationer och allmänheten. En utökad service till massmedia i samband med Nordiska rådets sessioner, utskottsmöten, nordiska och internationella konferenser och seminarier är en viktig del av informationsverksamheten. Även Europarådets konferens om gränsregionalt samarbete i Rovaniemi juni 1991 ställer krav på en väl fungerande pressservice.

Produktion av informationsmaterial, tryckt material och AV-material

Uppdatering och nya upplagor av basmaterial om nordiskt samarbete på grund av bl. a. ändringar i rådets organisation

- broschyren "Norden i samarbete" i olika språkversioner
- faktablad och sektorsbrochyrer om olika samarbetsområden
- overheadmaterial om nordiskt samarbete, som underlag för föredrag och diskussioner om det nordiska samarbetet
- marknadsföring av videofilmen "Det började på Pingvellir" för användning i skolor (påbörjat under 1990)
- informationsmaterial om den årliga sessionen och sessionsärenden för massmedia och andra målgrupper,
- olika informationsinsatser inför sessionen.

Presidiesekreteraren kommer under 1991 att med generalsekreteraren för Nordiska ministerrådet ta upp frågan om arbetsfördelningen mellan de två sekretariaten när det gäller informationsmaterial, tryckt material och AV-material, för kommande år.

Övriga informationsinsatser

Under rubriken övriga informationsåtgärder finns journaliststipendier, olika slag av seminarier, temadagar, mässor, utställningar, annonsering, samarrangemang med olika nordiska institutioner m. fl.

Summan för journaliststipendier höjs med 10 000 svenska kronor per land eller till totalt 350 000 svenska kronor. Summan har varit oförändrad de två senaste åren.

Ett journalistseminarium planeras i samarbete med Nordisk Journalistkursus och Nordiska ministerrådet, eventuellt en fortsättning eller uppföljning av seminariet för nordiska och baltiska journalister, som hölls hösten 1990.

Bok- och biblioteksmässan i september 1991 får temat "Norden". Samarbete med t. ex. Föreningarna Norden planeras i form av olika publika

evenemang förutom deltagande tillsammans med Nordiska ministerrådet.

Europarådets konferens om gränsregionalt samarbete ställer krav på informationsmaterial för såväl nordiska som internationella målgrupper.

I övriga informationsåtgärder ingår vidare mindre trycksaker samt symbolartiklar.

Oförutsedda informationsinsatser

I informationsplanen ingår anslag för informationsinsatser, som inte idag kan förutses. Nordiska rådets informationsverksamhet är en integrerad del av den verksamhet som pågår i rådet. Beredskap och ekonomiska resurser behövs också för oväntade händelser.

Informationsinsatser och -projekt utanför Norden

Samarbete med Nordiska ministerrådet om t. ex. en kort videofilm om nordiskt samarbete för selekterade målgrupper inom internationella organisationer, skriftligt informationsmaterial bl. a. broschyren "Norden i samarbete" på olika utomnordiska språk och seminarier för utomnordiska journalister och journalistbesök.

Inrättandet av nordiska informationskontor i Estland, Lettland och Litauen kommer att ställa krav på olika slag av informationsmaterial om nordiskt samarbete, om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Produktion av basmaterial såväl skriftligt som AV-material (OH-material för skolor och en eventuell kort videofilm) planeras tillsammans med Nordiska ministerrådet.

Stöd till nordiskt-baltiskt nyhetsbyråsamarbete i form av t. ex. stipendier eller översättningsstöd för att stimulera till och underlätta baltisk nyhetsbevakning av Norden.

Samarbete med de nordiska ländernas utrikesdepartements press- och informationschefer i form av bl. a. journalistbesök. I ett medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden föreslår kulturutskottet i sitt betänkande att Nordiska ministerrådet i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätter en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet. Rådet tar ställning till förslaget på sessionen i februari 1991.

Publikationer

Nordiska rådets publikationsverksamhet omfattar sessionstrycket och övriga publikationer. En översyn av rådets publikationsverksamhet är under arbete.

Sessionstrycket förutses ha samma omfattning som senaste år, dock kan en session tillkomma hösten 1991. Genom datorisering av tryckförfaran-

det kan kostnaden för sessionstrycket minskas med 200 000 svenska kronor jämfört med 1990. Här har inte medräknats kostnaden för en eventuell höstsession.

Övriga publikationer

I handböcker och rapporter ingår bland annat Nordiska samarbetsorgan, Nordiska samarbetsavtal, Vem är vem – matrikel för sessionen och Nordisk statussamling. Tillsammans med ett förlag påbörjas arbetet med en gåvobok om banbrytande nordiska uppfinningar. En sådan publikation kan användas i olika sammanhang. 1992 hålls också världsutställningen i Sevilla. En antologi med temat nordisk identitet görs för bl. a. bokmässan i Göteborg i september. Arbetet med publikationer i anledning av Nordiska rådets 40-års jubileum 1992 påbörjas också. Tillsammans med Nordiska ministerrådet utarbetas ett designprogram för nordiska publikationer. I budgeten för 1991 upptas för publikationer ett något lägre anslag än 1990.

Informations- och publikationsplanens budget 1991

Kostnaderna för informations- och publikationsplanen 1991 fördelar sig enligt följande, jämförelser med 1990 års budget

	budget 1990	förslag 1991
– tryckt info material	600	600
– audiovisuellt info material	300	200
– övriga informationsåtgärder	400	500
– journaliststipendier	300	350
– journalistseminarier	200	300
– information utanför Norden	200	400
– oförutsedda infoinsatser	200	100
– sessionstrycket	2 200	2 000
– övriga publikationer	1 000	950
	<hr/> 5 400	<hr/> 5 400

*BILAGA 7***Ändringar i Nordiska rådets arbetsordning**

Nordiska rådets plenarförsamling fastställde den 27 februari 1990 ändringar i rådets arbetsordning i §§ 24, 25 och 27. Nedan de nya lydelseerna.

§ 24 Utskotten

(ändringar i sjunde stycket)

Budget- och kontrollutskottet består av nio medlemmar. Av medlemmarna utser Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation envar två och Islands delegation en.

§ 25

(Andra stycket utgick)

§ 27

(Nytt fjärde stycke)

Partigruppsekreterarna har rätt att närvara, men inte rätt att yttra sig, vid utskottens överläggningar.

*BILAGA 8***Regler for Nordisk Råds budsjett- og kontrollutvalg**

(Dnr 53/K 3–90; P 99b/90; 1990-03-01)

Reglene ble vedtatt av Presidiet den 7. mai 1985, i kraft fra 12. februar 1986. Revidert av Presidiet 2. mars 1990, og i kraft fra samme dato. Utvalget er opprettet i henhold til § 24 i Nordisk Råds arbeidsordning og følger i sitt arbeid de regler som er nedfelt i §§ 23, 25–30 og 44–48.

1. Utvalget skal, på Rådets vegne delta i forberedelsene av Ministerrådets budsjettforslag, jfr. Helsingforsavtalens artikkel 64.
2. Utvalget skal, avgi betenkning om Ministerrådets budsjettforslag, jfr. Nordisk Råds arbeidsordning § 45.
3. Utvalget skal behandle det nordiske budsjettet for kommende år innenfor den budsjettprosedyre som avtales mellom Ministerrådet og Presidiet. Utvalget skal koordinere fagutvalgenes synspunkter.
4. Fagutvalgene skal prioritere innen egne sektorer. I forbindelse med behandlingen av Ministerrådets budsjettforslag skal Budsjett- og kontrollutvalget innkalle til et møte med representanter for fagutvalgene for å få en redegjørelse om prioriteringene innen de ulike sektorene.
5. Et fagutvalg skal gis anledning til å uttale seg om andre spørsmål som er av særlig interesse for respektive fagutvalg samt andre prinsipielt viktige spørsmål som henvises til Budsjett- og kontrollutvalget.
6. Utvalget skal utøve Rådets kontrollerende oppgaver overfor Ministerrådet og nordiske institusjoner som finansierer sin virksomhet over Ministerrådets budsjett, samt kontrollere de godkjente årsregnskaper og revisjonsberetninger, jfr. Ministerrådets budsjettreglement.
7. Utvalget kan ved behov forelegge spørsmål knyttet til sin virksomhet til avgjørelse av Presidiet.

*BILAGA 9***Retningslinjer for Nordisk råds og Nordisk ministerråds symbol****§ 1 Definisjon**

Med det nordiske symbolet menes det emblem som skal symbolisere det offisielle nordiske samarbeidet, og som Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd har latt kunngjøre gjennom WIPO.

§ 2 Beskrivelse av det nordiske symbolet

Det nordiske symbolet er en hvit svane med 8 vingepenner på marineblå, sirkelformet bunn (Farge: Pantone Reflex Blue C)

Symbolet kan også ved behov brukes i annen marineblå farge (tilnærmet Pantone Reflex Blue C) eller i svart.

§ 3 Rettslig beskyttelse

Det nordiske symbolet er rettslig beskyttet i henhold til Paris Convention for the Protection of Industrial Property Art. 6 ter.

Nordisk Råd kan inngå avtale med opphavsmannen om eventuelle endringer i symbolet.

§ 4 Hvem som kan bruke symbolet

Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og samnordiske institusjoner som helt eller i det vesentligste er finansiert over Nordisk Ministerråds budsjett har rett til å bruke det nordiske symbolet.

Med mindre det foreligger samtykke fra kunstneren som har opphavsrett til symbolet må det ikke brukes i andre farger og/eller utforminger enn beskrevet i § 2.

§ 5 Bruk av symbolet av andre

Symbolet må ikke anvendes av andre enn de som er nevnt i § 4 uten samtykke.

Tillatelse til å bruke det nordiske symbolet kan normalt bare gis til andre som driver ideell virksomhet eller aktivitet, hvis formål ligger innenfor rammen av målsettingene for det offisielle nordiske samarbeidet.

Symbolet må som hovedregel ikke brukes av andre enn Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd som ledd i forretningsvirksomhet.

§ 6 Saksbehandling

De i § 4 institusjoner som ønsker å anvende symbolet i andre farger eller i en annen utforming enn i nevnt i § 2, må søke om det.

Andre enn de som er nevnt i § 4, som ønsker å bruke det nordiske

symbolet, må søke om det. Med søknaden skal vedlegges statutter for virksomheten og en oversikt over tidligere og framtidige aktiviteter.

Presidiesekretæren avgjør søknaden nevnt i denne paragrafs 1. og 2. avsnitt på vegne av Nordisk Råd. Før avgjørelse fattes, kan en søknad sendes til uttalelse til Nordisk Ministerråds generalsekretær.

§ 7 Klagebehandling

Nordisk Råds president avgjør eventuelle klager på de beslutninger som presidiesekretæren har fattet.

Nordiska rådets internationella kontakter

Arbetsplan för Nordiska rådets internationella verksamhet för åren 1990–1992

Antagen av Nordiska rådets presidium den 24 september 1990 (Dnr 186/K1-90; P 236c/90).

Arbetsplanens bakgrund

Presidiet behandlade vid sitt möte i december 1989 ett notat om uppföljningen av internationella samarbetskommitténs betänkande (P 381c/89). I notatet beskrives hur de olika förslagen av kommittén blivit eller avses bli uppföljda.

Det förutsattes även att presidiet i samråd med utskotten under 1990 utarbetar en arbetsplan för rådets internationella verksamhet för den kommande 3-årsperioden. I arbetsplanen bör de viktigaste kontakterna identifieras, formerna för kontakterna regleras och fastsättas hur dokumentationsutbytet och rapporteringen skall ske.

Arbetsplanen är avsedd att i första hand vara ett internt styrningsinstrument innehållande riktlinjer och tyngdpunkter för rådets internationella verksamhet under den kommande 3-årsperioden.

Arbetsplanen kan under perioden vid behov kompletteras med särskilda konkreta program avseende vissa sakområden eller regioner.

Arbetsplanen bör även kontinuerligt uppdateras och revideras av presidiet i samråd med utskotten.

Utgångspunkter för rådets internationella verksamhet

Rådets internationella verksamhet baserar sig på den internationella samarbetskommitténs betänkande, på uppföljningsbeslut av rådet och presidiet samt på antagna riktlinjer för Nordiska rådets internationella kontakter (bihang).

Utgångspunkten för rådets internationella verksamhet är att respektera de enskilda nordiska ländernas delvis olika säkerhets- och utrikespolitiska lösningar. I enlighet med gällande praxis behandlar ej rådet säkerhets- och utrikespolitiska frågor.

Rådets insatser på det internationella planet måste ske med klar gränsdragning mot regeringarnas ansvarsområde.

Den snabba utvecklingen i Central- och Östeuropa och den europeiska ekonomiska och politiska integrationsprocessens mål att bl. a. skapa en europeisk ekonomisk sfär (EES) förutsätter att presidiet och fackutskotten följer med utvecklingen i Europa och företar de åtgärder den ställer för nordiskt samarbete.

Den internationella dimensionen bör vara en integrerad del av Nordiska rådets, presidiet och utskottens normala verksamhet.

Prioriteringar, ambitionsnivå och resurser

Internationella kontakter bör ha relevans för rådets arbete samtidigt som nordiska synpunkter och intressen bör kunna föras fram på internationella fora.

Ambitionsnivån och omfattningen av rådets internationella verksamhet måste anpassas till de ekonomiska och personella resurserna under planeringsperioden.

Tyngdpunkten i Rådets internationella verksamhet bör därför under den kommande 3-årsperioden vara att följa med och analysera följande för rådets framtid viktiga frågor:

- den ekonomiska, politiska och kulturella integrationsutvecklingen i Europa med en speciell tyngdpunkt i EFTA/EG-förhandlingarna att etablera EES.

Konsekvenserna av en eventuell EES-beslutsstruktur för det nordiska samarbetet bör ägnas särskild uppmärksamhet.

- utvecklingen i Östeuropa med speciell tyngdpunkt i Baltikum och övriga närliggande områden i Sovjet bl. a. Kola-halvön, Leningrad-området och Sovjetkarelen.

- etableringen av nya samarbetsstrukturer i Europa och värdering av rådets roll i relation till dessa.

Organiseringen av kontakterna

sker genom att

- internationella kontakter vidareutvecklas och koncentreras på följande europeiska och internationella samarbetsparter:

a) organisationer för parlamentariker:

- Europarådets parlamentariska församling
- EG:s Europaparlament
- Benelux-rådet
- Inter-Parlamentariska Unionen (IPU)

b) kontakter till övriga relevanta samarbetsparter vidareutvecklas; FN och dess organisationer, OECD, ECE, SEV och motsvarande organ.

c) möjligheter till etablering av kontakter med nya europeiska samarbetskonstellationer och ekonomiska och kulturella bör hållas öppna.

Det parlamentariska samarbetet som sannolikt organiseras inom ramen för ESK-processen bör särskilt uppmärksammas.

- delta i relevanta internationella seminarier och konferenser

- anordna regelbundet seminarier eller konferenser till vilka inbjudes parlamentariker och övriga deltagare från olika länder

- utveckla alternativa samarbetsformer; t. ex. att vid behov anlita kolle-

ger från andra länder som sakkunniga eller rapportörer vid presidie- och utskottsmöten

- aktivt informera utåt om den nordiska samarbetsmodellen och det nordiska konkreta samarbetet i sakfrågor

Informationsutbyte och rapportering

Under 3-årsperioden är avsikten även att förbättra informationen om den internationella utvecklingen till presidiet och utskottsmedlemmarna. Detta sker genom att

- a) öka informationsutbyte om internationella frågor med Nordiska ministerrådet
- b) etablera ökade kontakter mellan Rådets ledamöter och ledamöterna i de nationella IPU-, EFTA-, Europaråds- och EG-parlamentarikerdelegationerna. Ansvar för denna koordinering bör ligga på de nationella delegationssekreteriater.
- d) systematisera den internationella dokumentationsinsamlingen.

Arbetsfördelning mellan presidiet och utskotten

Arbetsfördelningen förutsätter att presidiet har det övergripande, koordinerande och policymässiga ansvaret för den internationella verksamheten.

Respektive fackutskott har ansvar för operativ handläggning av de internationella frågor som hör till dess fackområde.

Bilagor:

- 1 Konkretiserad arbetsplan för 1990–92
- 2 Riktlinjer för Nordiska rådets internationella kontakter

Bihang 1

Konkretiserad arbetsplan för 1990–1992

Nordiska rådets kontakter med internationella parlamentariska samarbetsorganisationer

I det följande beskrivs de konkreta åtgärderna som avses att bli förverkligade under planeringsperioden beträffande de olika internationella parlamentariska samarbetsorganen.

● Europarådets parlamentariska församling

Europarådet består av 23 medlemsländer. Därtill är sex central- och östeuropeiska länder representerade i Europarådet som speciellt inbjudna gäster.

Europarådets parlamentariska församling består av 177 ledamöter, som håller en session fördelad på tre möten och ett sommarmöte (minisession) årligen. Parlamentarikerna är fördelade på 13 utskott.

Rådet och Europarådet har ingått ett formellt samarbetsavtal som reglerar kontakterna. Enligt avtalet äger Nordiska rådets ledamöter rätt att delta som observatörer i alla Europarådets sessioner och utskottsmöten. Rådet bör använda sig av den rätten i frågor av betydelse för det nordiska samarbetet.

Presidiet

Presidiet möter Europarådets parlamentariska församlings presidium 29 september 1990. Därefter kommer kontaktmöten på presidienivå att hållas vid behov.

Presidiemedlemmar bör vid behov delta som observatörer i möten för Europarådets permanenta kommitté och övriga utskott.

Utskotten

Direkta kontakter bör etableras med Europarådets utskott i sakfrågor som är av betydelse för nordiskt samarbete.

Deltagande som observatör vid respektive fackutskottsmöten bör utnyttjas.

Församlingens parlamentariker kan vid behov inviteras till utskottsmöten som sakkunniga.

Sekretariatet

Kontaktmöten på sekretariatsnivå hålles regelbundet och informationskontakter hålles fortlöpande.

Utskottssekreterare bör vid behov upprätta kontakter med respektive fackutskott.

● **Europaparlamentet**

Europaparlamentet (EG-parlamentet) består av 518 parlamentariker valda för 5 år. Parlamentarikerna är fördelade på 18 utskott och ett antal interparlamentariska delegationer, vilka upprätthåller kontakt med övriga länder och organisationer.

Europaparlamentet har utnämnt en delegation för Finland, Island, Sverige och Nordiska rådet bestående av 10 parlamentariker.

Presidiet

Presidiet har inbjudit delegationen för Finland, Island, Sverige och Nordiska rådet till Norden. Besöket torde äga rum i oktober 1990. Möten mellan presidiet och delegationen kommer att hållas vid behov.

Presidiet bör upprätta kontakter med REX-kommittén, som är det

parlamentariska utskottet med ansvar för bl. a. EG/EFTA-förhandlingarna.

Utskotten

Kontakter mellan Rådets och Europaparlamentets utskott bör etableras i frågor av gemensamt intresse.

Utskottsmedlemmar kan delta i EG-parlamentets utskottsmöten och invitera EG-parlamentariker till sina möten som sakkunniga.

Sekretariatet

Regelbundna kontakter kommer att etableras och informationsutväxling att inledas.

● **Inter-parlamentariska unionen (IPU)**

IPU är ett forum för parlamentariskt samarbete med medlemmar av över hundra länders nationella parlament. Ett tjugotal internationella organisationer är anslutna till IPU som observatörer. IPU håller i regel ett till två sessioner årligen och har 5 permanenta utskott.

Nordiska rådet har antagits som observatör i IPU i april 1990.

Presidiet

Presidiet vill inför varje session ta ställning till om man skall utnyttja rätten till att delta som observatör vid IPU-sessioner och vem som skall delta.

Sekretariatet

Regelbundna kontakter kommer att etableras och informationsutväxling att inledas.

● **Benelux-rådet**

Benelux-rådet består av 49 medlemmar från de tre medlemsländerna. Rådet har 10 kommittéer och det fungerar som ett särskilt regionalt samarbetsorgan inom ramen för EG.

Samarbete med Benelux-rådet bör prioriteras högt.

Presidiet

Presidiets representanter deltar vid Benelux-rådets session den 15–16 juni 1990. Därefter bör möten på presidienivå hållas vid behov.

Sekretariatet

Kontakter kommer att etableras och informationsutväxling att inledas.

● **Parlamentariska EFTA-kommittén**

Efta-parlamentet har etablerat en särskild kommitté för medlemsländernas parlamentariker med uppgift att följa utvecklingen av EG/EFTA-förhandlingarna.

Presidiet

Presidiet bör kontinuerligt hållas informerad om EG/EFTA-processen, hålla kontakt med medlemsländernas nationella ledamöter och vid behov ta initiativ till gemensamma möten.

Sekretariatet

Presidiesekretariatet har etablerat kontakter med EFTA-sekretariatet. Kontaktmöten hålls regelbundet.

De nationella delegationssekretariaten koordinerar kontakterna med de nationella EFTA-delegaterna och informerar om kontakterna till rådet.

● **EES-parlamentariska organisering**

EFTA:s parlamentariska kommitté har kommit med ett förslag till organiseringen av en gemensam parlamentarisk organisation för EFTA/EG-samarbetet eller EES-modellen.

Presidie- och ministerrådssekretariatets gemensamma arbetsgrupp har fått i uppdrag att värdera samarbetsformerna mellan rådet och en eventuell organisering av EES-parlamentet. Arbetsgruppens rapport blir färdig i oktober/november 1990.

Presidiet

Presidiet bör kontinuerligt hållas informerad om utvecklingen av EES-samarbetets organisering.

Sekretariatet

Informationskontakter bör utvecklas med de nordiska ländernas nationella delegater i berörda samarbetsorgan.

Nordiska rådets kontakter med övriga internationella organisationer

Följande avsnitt beskriver de kontakter och det konkreta samarbetet som Nordiska rådet och dess utskott har haft med övriga internationella organisationer. Kontakter med FN-organisationer har vanligen tagits direkt av fackutskotten.

Budget- och kontrollutskottet

Utskottet har haft kontakt främst med parlamentariska internationella organisationer.

Ekonomiska utskottet

Utskottet har haft kontakt med internationella organisationer på sitt fackområde. Dessa kontakter har ännu inte lett till något konkret samarbete.

Juridiska utskottet

Befolknings- och minoritetsfrågor samt mänskliga rättigheter har diskuterats med sakkunniga från UNHCR som har inbjudits till utskottsmöten. Utskottet har företagit studieresor till Europarådet och dess domstol för mänskliga rättigheter, EG-parlamentet och dess ekonomiska och sociala utskott.

Kulturutskottet

Utskottet har etablerat kontakter med UNESCO och har mottagit information bl. a. om dess olika kulturprogram. Kontakter med Europarådet kommer att vidareutvecklas på media- och ungdomsfrågornas områden.

Kommunikationsutskottet

Utskottet har haft kontakt med internationella organisationer på sitt fackområde, men dessa kontakter har inte lett till något konkret samarbete.

Social- och miljöutskottet

Utskottet har etablerat kontakter med WHO:s Europakontor i Köpenhamn och har deltagit i flera konferenser som hållits WHO:s regi.

Utskottets kontakter med ILO har baserat sig på att vid behov delta i ILO:s årsmöte. Utskottet har även deltagit i konferenser anordnade av UNEP.

Kontakter med sådana internationella organisationer som man redan etablerat arbetskontakter med kommer att uppehållas och bör vidareutvecklas.

Omvälvnigen i Östeuropa kan leda till att en helt ny organisering av sakfrågor inom bl. a. miljö och kultur kan komma att leda till en omprioritering av behovet för etablering av kontakter med andra internationella organisationer.

*Bihang 2***Riktlinjer för Nordiska rådets internationella kontakter**

Riktlinjerna baserar sig på beslut av presidiet vid möten den 25 – 26 juni 1973, 3 augusti 1982, 27 april 1983 och 29 juni 1987.

I dessa riktlinjer behandlas ej Nordiska rådets internationella konferenser.

1. Presidiet svarar för Nordiska rådets internationella kontaktverksamhet och biträds därvid av presidiesekreteraren.
2. Presidiet fastlägger riktlinjerna för Nordiska rådets internationella kontakter och beslutar om deltagande i internationellt möte eller konferens och om annat besök hos internationell organisation.
3. Nordiska rådet bör representeras av presidiemedlem eller rådsmedlem från berört utskott när det är lämpligt med hänsyn till karaktären av internationellt möte, konferens eller besök. I övriga fall representeras rådet av presidiesekreteraren eller den presidiet utser. Vald medlem bör som regel biträdas av tjänsteman från presidiesekretariatet.
4. Nordiska rådet bör vara representerat på internationella konferenser av särskilt intresse för nordiskt samarbete. Därvid bör, om lämpligt tillfälle erbjuder sig, redogörelse lämnas för nordiskt samarbete på det aktuella området.
5. Nordiska rådet bör vara berett att medverka i mer betydande presentationer av Norden och det nordiska samarbetet, som riktas till ur nordisk synvinkel viktiga länder (ex. Scandinavia Today i USA och Japan).
6. Nordiska rådet bör härutöver särskilt upprätta kontakterna med: EEC-kommissionen, Europaparlamentet, Europarådet, OECD, EFTA, SEV och FN-organ, däribland särskilt ILO, UNESCO och ECE.
7. Deltagande i regelbundet återkommande sessioner eller möten i internationella organisationer får ej bygga på en automatik, utan deltagandet skall i varje enskilt fall grunda sig på klara nyttyospunkter, såsom impulsgivande ny information, framförande av rådets synpunkter för att höja den samnordiska profilen, knytande av kontakter m. m.
8. Presidiesekretariatet upprätthåller på lämpligt sätt fortlöpande kontakter med aktuella organisationers sekretariat.
9. Kostnaderna för deltagande av representant för Nordiska rådet i internationellt möte eller konferens eller för annat besök hos internationell organisation bestrids från Nordiska rådets gemensamma budget.

Rådets utskott bör senast i augusti meddela presidiesekreteraren om sina resplaner utanför Norden för påföljande år avseende studiebesök, deltagande i konferenser och möten etc. Resplanerna bör åtföljas av en kostnadsberäkning och bör ange skälen för resan och förväntade resultat samt hur resan skall följas upp och resultaten verkställas. Resorna bör planeras så att i varje fall utskottsordföranden kan delta, ifall utskottet inte utser någon annan i sin krets att företräda utskottet.

10. Presidiesekreteraren anmäler till presidiet om planerade resor. Förtagna resa skall skriftligen avrapporteras till presidiet.

Tryckt som separat publikation

Tryckt som separat publikation

Granskning

av det

nordiska

samarbetet

inom bygg-

området

Slutrapport
Björn Svedinger

Förslag

från Nordiska rådets presidium om regler för sessionens genomförande

1. Taletidsbegrensning i generaldebatten

Presidiet foreslår at plenarforsamlingen beslutter at tidsbegrensning av innlegg i generaldebatten settes til *12 minutter* for presidiets første innlegg, innleggene fra Ministerrådets formann og statsministrene samt for innlegget fra en representant fra hvert av de selvstyrende områder, at tidsbegrensningen settes til *7 minutter* for hver av de nordiske partigrupperes talsmenn og at tidsbegrensningen settes til *5 minutter* for øvrige talere.

2. Taletidsbegrensning i sakdebatten

Presidiet foreslår i henhold til arbeidsordningens § 9 at plenarforsamlingen beslutter om taletidsbegrensning på *7 minutter* for utvalgenes og Ministerrådets talsmenn ved debattene om C 1 og C 2 og om ministerrådsforslagene og *5 minutter* for andre medlemmer. I sakdebattene ellers blir det en taletidsbegrensning på *5 minutter*.

3. Replikkordskifte

Presidenten viser til arbeidsordningens § 9, der det bl. a. heter at "... medlemmer som ønsker ordet til replikk, (skal) gis adgang til det i tilknytning til det innlegg replikken gjelder."

Samme paragraf gir dessuten presidenten mulighet til å foreslå for plenarforsamlingen at for en bestemt debatt å begrense innleggenes lengde.

I overensstemmelse med dette foreslår presidenten en tidsbegrensning på to minutter pr. replikk. Presidenten kommer som regel til å gi samme medlem høyst to replikker i ett og samme replikkordskifte samt å søke å begrense hele replikkordskiftets varighet til høyst 10–15 minutter. Når siste replikk er framsatt, skal den som har hatt hovedinnlegget ha rett til å gi et avsluttende svar.

Presidiet vil understreke at medlem bare kan begjære replikk til hovedinnlegget.

Vedrørende praktiseringen av reglene, bør den som replikken stilles til, få anledning til å svare med en gang.

Når medlemmer begjærer replikk, må hensyn tas til fordelingen av partigruppene.

Presidiets Baltikumprogram

1. Bakgrund

Utvecklingen i Östeuropa har för Nordiska rådet öppnat nya samarbets- och kontaktmöjligheter med Baltikum/Östeuropa.

Ett samarbete med Baltikum och övriga närområden kommer att ge rådets internationella verksamhet en ny dimension.

För att kartlägga samarbetsmöjligheterna med Baltikum/Östeuropa genomförde rådets delegation en kontakt- och informationsresa till Baltikum och högsta sovjet i oktober 1990. En delegation från rådets social- och miljöutskott har även genomfört en kartläggningsresa.

Kontakterna med Baltikum och andra närområden har även i övrigt intensifierats på olika sätt.

Baltikum och övriga närområden – Östersjöregionen – kommer av allmänpolitiska, historiska, kulturella och ekonomiska skäl i framtiden i allt större utsträckning att utgöra en naturlig samarbetspart för Norden.

Nordiska rådet och ministerrådet började för ett par år sedan arbetet med en värdering av de konkreta samarbetsmöjligheterna.

Ministerrådet har utgående från sin kartläggning antagit ett arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa.

Parlamentarikernas önskan att etablera ett närmare samarbete med Baltikum/Östeuropa har resulterat i ett stort antal medlemsförslag i rådet.

De många rådsinitiativen skapar ett behov att koordinerat och samordnat evaluera på vilka områden och i vilken omfattning Nordiska rådet och ministerrådet bör engagera sig i relation till Baltikum/Östeuropa.

I ett sammöte mellan presidiet och utskottsordförandena 11 januari 1991 enades man om att utarbeta ett förslag till Baltikumprogram.

2. Initiativ och vidtagna åtgärder

a) Rådets medlemsförslag

Medlemsförslagen, till antalet fjorton, omspannar flera samhällsområden: miljö, kultur, demokratisk utveckling, kommunikation, jordbruk och ekonomi. Utskotten kommer i normal ordning inför sessionen att i sina betänkanden ta ställning till medlemsförslagen.

b) Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa

I programmet redogöres för utgångspunkterna för stödet samt för etablerande av stipendieordningar för utbildningsverksamhet och för upprättandet av nordiska informationskontor i Tallinn, Riga och Vilnius. Kostnaderna för stödprogrammet uppgår till 14,3 miljoner DKK och finansieras i initialskedet av överskottet för räkenskapsåret 1989. I framtiden kommer arbetsprogrammet att finansieras genom ministerrådets normala budget.

c) Övriga samnordiska insatser

NIB, NEFCO, NoPEF, NMR:s miljöforskningsprogram

NIB:s låneram för projektinvesteringsslån för miljöprojekt höjdes från 700 miljoner till 1 miljard SDR.

Det nordiska miljöfinansieringsbolaget, NEFCO grundades 1990 med ett grundkapital på 36 miljoner SDR. Bolaget finansierar "joint ventures" som har nordiskt intresse på miljöområdet i Öst- och Centraleuropa.

Ministerrådet har beviljat 27,5 miljoner DKK för åren 1990–92 till nordiska projektexportfonden för användning inom miljösektorn främst i Östeuropa.

Ministerrådets miljöforskningsprogram innehåller även åtgärdsförslag angående samarbetet med Östeuropa.

3. Samordnings- och prioriteringspremiss

Nordiska rådet har internationaliserat sin verksamhet i allt större utsträckning de senaste åren. Beredskapen angående den europeiska ekonomiska integrationen har höjts. Nordens relation till EG och EEA kan fortsättningsvis anses vara det primära för det nordiska samarbetet.

Tyngdpunkten i rådet och ministerrådets verksamhet bör ligga i utvecklandet av det genuint och internt nordiska samarbetet. Nordiska rådets primära uppgift är utvecklandet av samarbete i ett nordiskt och europeiskt perspektiv.

De ekonomiska ramarna för det nordiska samarbetet kan antas bli oförändrade de närmaste åren. Detta aktualiserar en klar prioritering av tyngpunkterna i verksamheten i takt med de förändrade förutsättningarna för det nordiska samarbetet.

Presidiet framhåller att stödet till Baltikum och övriga närområden är en process som spänner sig över flera år. Man bör därför lägga sig på en realistisk och skäligen ambitionsnivå i relation till rådets traditionella arbetsuppgifter och målsättningar.

Det är därför väsentligt att Nordiska rådet klart definierar förutsättningarna och kriterierna för ett utvidgat samarbete med Baltikum och de övriga närområdena.

De samnordiska insatserna bör vara en komplettering till de nationella stödprogrammen.

4. Kriterier för utvecklandet av rådets samarbete med Baltikum/Östeuropa

Presidiet har evaluerat de nuvarande samnordiska resursmässiga förutsättningarna och behovet att samordna det nordiska samarbetet med Baltikum och Östeuropa och slagit fast följande kriterier för samarbetets utvecklande:

a) Baltikum prioriteras

De samnordiska resurserna är begränsade. Därför bör även en geografisk begränsning av samsarbetsområdena göras.

De baltiska republikerna Estland, Lettland och Litauen har av historiska och kulturella skäl nära band och kontakter med Norden.

Därför är det naturligt att presidiet i detta skede prioriterar ett samarbete med Baltikum. Övriga närområden beaktas i mån av möjlighet. Östersjöregionen kommer på sikt att bli ett intressant samsarbetsområde.

Presidiet önskar att de baltiska republikerna utvecklar det baltiska rådet i parlamentarisk riktning, så att det därmed kan bli en naturlig samsarbetspartner för Nordiska rådet.

På vissa sakområden kan och bör inte det nordiska samarbetet begränsas enbart till Baltikum. T. ex. vad angår miljöpolitiken eller kommunikationspolitiken bör samarbetet omfatta större geografiska områden, t. ex. Östersjöområdet.

b) Politiska förutsättningar

Presidiet stöder utvecklingen mot politisk och ekonomisk demokrati, ökad självständighet och ökat parlamentariskt inflytande i de baltiska republikerna.

Presidiet avser därför att inom ramen för Helsingforsavtalet göra sådana politiska markeringar, som den aktuella politiska situationen påkallar, i syfte att befrämja den påbörjade utvecklingen mot demokrati och ökad självständighet i Baltikum.

Förutsättningen för ett fungerande samarbete mellan rådet och de baltiska republikerna är därför att den påbörjade utvecklingen mot ökad demokrati och självständighet får fortsätta obehindrat.

c) Begränsade resurser: kostnader och finansiering

Nordiska rådet och ministerrådet har begränsade ekonomiska och personella resurser till sitt förfogande för att utveckla samarbetet och kontakterna till Baltikum. Ministerrådets arbetsprogram innehåller i dagens läge ca 15 milj SEK för åren 1990–91.

Rådets budget för Baltikum-samarbetet är symbolisk och möjliggör i första hand anordnande av seminarier och konferenser samt informationsspridning om nordiskt samarbete.

Presidiet konstaterar med tillfredsställelse att de nordiska länderna så-

väl nationellt som bilateralt och multilateralt har gjort och kommer att göra avsevärda ekonomiska satsningar uppgående till flera 100-tals miljoner i närområdena.

Presidiet konstaterar att de ekonomiska och personella resurserna inte finns på samnordiskt plan utan i första hand på det nationella och multinationella planet.

Rådets insatser bör därför göras på områden, vilka icke förutsätter omfattande ekonomiska satsningar. Olika former för kunskapsutbyte och -överföring och stöd för den demokratiska och parlamentariska utvecklingen ägnar sig därför väl för Nordiska rådet.

Rådets insatser begränsas därför till att ta initiativ och till komplettering av och stöd för existerande program, till koordinering av ökat utnyttjande av nordiska institutioner och av bi/trilaterala åtgärder.

Mot denna bakgrund anser presidiet att de nordiska satsningarna inom ramen för ministerrådets budget de kommande åren bör hålla sig på en skälig nivå på ca 30 miljoner SEK på årsbasis.

De nordiska satsningarna bör ha ett långsiktigt perspektiv och ambitionsnivån bör värderas årligen på nytt.

Presidiet föreslår att nordiska ministerrådet använder medel som frigörs genom nedtrappningen av den ekonomiska handlingsplanen för att finansiera samarbetsprojekt med Baltikum.

d) Arbetsfördelning, koordinering och kartläggning

Nordiska rådets huvuduppgift som parlamentarisk organisation i relation till Baltikum är att genom olika initiativ och medlemsförslag fästa de nordiska ländernas regeringars och Nordiska ministerrådets uppmärksamhet på olika möjligheter att utveckla samarbetet med Baltikum. Nordiska rådet kan även göra informationsinsatser i relation till Baltikum.

Nordiska rådet kan vidare genom att t. ex. anordna seminarier fungera som forum för dialog och kontakter mellan nordiska parlamentariker och parlamentariker från Baltikum och övriga närområdena.

Nordiska rådet fungerar därför i första hand som en politisk pådrivare, initiativtagare och forum för debatt.

Rådets huvuduppgifter är därför i relation till Baltikum att

- väcka politisk debatt och göra politiska markeringar och därigenom ge politiskt och moraliskt stöd till den demokratiska utvecklingen
- trycka på ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar att vidta nödvändiga åtgärder
- stöda nationella och multinationella operativa åtgärder för utvecklandet av samarbetet
- sprida information om det nordiska samarbetet
- kartlägga och samordna samarbetet på det parlamentariska planet

e) Vilka sakfrågor bör rådet prioritera?

Mot bakgrund av rådets begränsade samnordiska ekonomiska resurser anser presidiet att följande sakfrågor bör prioriteras i samarbetet med Baltikum:

a) kunskapsöverföring och -utbyte

Kunskapsutbytet bör omfatta alla de samhällsområden som har den största betydelsen för utvecklingen i Baltikum och för kontakterna mellan Norden och Baltikum; utbildning, förvaltning, demokrati, marknadsekonomi, uppbyggnad av samhällets infrastrukturer osv.

b) kultur

Den nordiska kulturgemenskapen bör utsträckas till att omfatta Baltikum. Informationsutbytet bör intensifieras. Massmediasamarbetet bör utvecklas. Kulturella nätverk bör skapas.

c) miljö

Miljöpolitiken bör prioriteras genom initiativ från rådets sida. Miljöskyddet bör utvecklas genom kunskapsutbyte angående miljöforskning och miljöteknologi. Samarbetet med de centrala och lokala miljömyndigheterna i Baltikum bör fördjupas.

Prioriteringen av de konkreta projekten bör ske i nära samarbete med de olika instanser i Estland, Lettland och Litauen.

5. Reviderat program för Baltikum och Östersjöregionen

Presidiet föreslår att ministerrådet på basen av rådet antagna rekommendationer och debatten under sessionen reviderar arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa inom en ekonomisk ram på DKK 30 miljoner för 1992.

BESLUT

Lista över framställningar, rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 39:e session i Köpenhamn, 25 februari - 1 mars 1991

Framställning

Nr 1. *Nordiska ministerrådets budget för 1991*

Rekommendationer

- Nr 2. *Förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade*
- Nr 3. *Utveckling av det nordiska järnvägssystemet*
- Nr 4. *Vägrafikens miljöeffekter*
- Nr 5. *Nordisk transportpolitik*
- Nr 6. *Nordisk transportforskning*
- Nr 7. *Transportsamarbete i Skagerrak-regionen*
- Nr 8. *Handlingsplan för säkrare trafik i Norden*
- Nr 9. *Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi*
- Nr 10. *Lagstiftning rörande skuldsanering*
- Nr 11. *Lagstiftning rörande grupptalan*
- Nr 12. *Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.*
- Nr 13. *Nordiskt Forum 1994*
- Nr 14. *Rösträtt vid parlamentsval i annat nordiskt land*
- Nr 15. *Nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt*
- Nr 16. *Genomgång av Helsingforsavtalet*
- Nr 17. *Ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45*
- Nr 18. *Ändring i den nordiska transportöverenskommelsen*
- Nr 19. *Ändringar i Helsingforsavtalet*
- Nr 20. *Effektivare el- och energihushållning*
- Nr 21. *Nordiska el-högspänningsnätet som "common carrier"*
- Nr 22. *Förenklade tullprocedurer för sportflyget*
- Nr 23. *Nordiska samarbetet efter 1992*
- Nr 24. *Koncernfacklig samverkan i Norden*
- Nr 25. *Beräkningsmodell för Grön BNP*
- Nr 26. *Internationella standardregler för handikappade*
- Nr 27. *Samnordiska brandskyddsbestämmelser*
- Nr 28. *Nordiskt Reumatikerår*
- Nr 29. *Finansiering av det nordiska reumatikeråret*
- Nr 30. *Nordplans framtida verksamhet*
- Nr 31. *Arbetsprogram för ändrad finansiering av kultursektorns organ*

- Nr 32. *Information om det nordiska samarbetet utanför Norden*
- Nr 33. *Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd*
- Nr 34. *Försöksprojekt Radio Scandinavia*
- Nr 35. *Nordens År i Kalmar 1997*
- Nr 36. *Nordiskt miljöforskningsprogram*
- Nr 37. *Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden*
- Nr 38. *Nordisk utbildningsgemenskap*
- Nr 39. *Miljövårdsinsatser i Baltikum*
- Nr 40. *Ekonomiskt och kulturellt samarbete med Östersjöländerna*
- Nr 41. *Jordbrukssamarbete med Baltikum*
- Nr 42. *Kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati*
- Nr 43. *Stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum*
- Nr 44. *Transportsamarbete med Baltikum*
- Nr 45. *Stipendier för folkhögskolestuderande från Baltikum och Östeuropa*
- Nr 46. *Avskaffande av visumtvånget mellan Norden och Östeuropa*
- Nr 47. *Kultusamarbete med Baltikum och Östeuropa*
- Nr 48. *Miljöteknologi till Östeuropa*
- Nr 49. *Informationsplikt rörande kärnkraftsanläggningar*
- Nr 50. *Miljöbistånd till Baltikum*
- Nr 51. *Förstärkning av Östersjökonventionen*
- Nr 52. *Revision av Östersjökonventionen*
- Nr 53. *Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet*

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1990 (C 1) (budget- och kontrollutskottet)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (budget- och kontrollutskottet)*
- Nr 3. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (kommunikationsutskottet)*
- Nr 4. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (juridiska utskottet)*
- Nr 5. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (ekonomiska utskottet)*
- Nr 6. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (social- och miljöutskottet)*
- Nr 7. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (kulturutskottet)*

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *Nordiska ministerrådets
budget för 1991*

FRAMSTÄLLNING nr 1/1991

Med hänvisning til Helsingforsavtalen, Artikkel 56 og 65, har Nordisk Råd den 14. november 1990 vedtatt nedanstående framstilling etter forslag fra Budsjett- og kontrollutvalget (*B 111/b*).

Framstillingen har følgende ordlyd:

Nordiska rådets presidium hemställer till Nordiska ministerrådet

att inom ramen för en långsiktig budgetplanering redan nu utarbeta en strategi för det nordiska samarbetet under 1992 och 1993

att sörja för att antagna handlingsplaner kan genomföras enligt ursprunglig plan samt att ge fackministerråden direktiv om att nya handlingsplaner skall innehålla både kostnads- och finansieringsplaner

att aktivt verka för att medlen i den ekonomiska handlingsplanen överförs till den ordinarie budgeten när handlingsplanen avslutats

att i kommande budgetförslag redovisa utfallet för institutioner och sektorer från senaste räkenskapsår

att i budgetförslaget kommentera väsentliga omprioriteringar

att i övrigt beakta utskottets ovan framförda synpunkter.

Snekkersten, 14. november 1990

Páll Pétursson

President

Jostein Osnes

Presidiesekretær

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *förbättrade*
kommunikationsmöjligheter
för handikappade

REKOMMENDATION nr 2/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 902/t) med 44 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 42 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidta sådana åtgärder som hörselteknisk utrustning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk - även på teckenspråk - för döva och hörselskadade motsvarande principerna för språkservice i den nordiska språkkonventionen, samt

att verka för att alla relevanta TV-program blir textade, samt ytterligare utbygga tolkning på teckenspråk av främst nyhets- och valda kulturprogram

De 44 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Dauidsen Terje
Exner Lahja
Friðrik Sophusson
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gyldenkilde Lilli
Hansen Ivar
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson

Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svensson Sten
Sønderby Peder

Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Hansen J.K.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *utveckling av det
 nordiska järnvägssystemet*

REKOMMENDATION nr 3/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 907/t) med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast redovisa det nationella och nordiska utvecklingsarbetet beträffande järnvägstransporterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

att utifrån denna redovisning för Nordiska rådet presentera en plan för gemensam nordisk järnvägspolitik och nödvändiga investeringar för att knyta det nordiska järnvägsnätet till övriga Europa

att för övrigt medverka till att de nordiska järnvägsbolagen kan skapa ett konkurrenskraftigt alternativ för godstrafik i Norden och mellan Norden och övriga Europa

De 52 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Andersson Lennart
 Annerstedt Ylva
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen Ivar
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Hreggviður Jónsson*

*Häkämies Kari
 Jelved Marianne
 Jensen Hans Jørgen
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Nyby Mats
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Salmén Olof*

*Sasi Kimmo
Skånberg Krister
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder*

*Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

Sighvatur Björgvinsson avstod från att rösta.

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *vägrafikens*
miljöeffekter

REKOMMENDATION nr 4/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 911/i) med 51 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tidigarelägga införandet av skärpta bestämmelser beträffande fordons, och då speciellt dieselfordons, miljöeffekter samt

att samordna den FoU-verksamhet som bedrivs i de nordiska länderna på fordons- och bränsleområdet

De 51 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Alsaker Svein
Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Davidson Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson
Glønborg Knud
Gudmundseth Roger
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen Ivar
Hansen Søren
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Hurskainen Sinikka
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kekkonen Antero

Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Lilved Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skånberg Krister
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders

Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Gammelgaard Lars P.*

Kallsberg Anfinn *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordisk transportpolitik*

REKOMMENDATION nr 5/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 933/t) med 53 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en gemensam nordisk transportpolitik och ett nordiskt investeringsprogram för den infrastruktur och de transporter som är av betydelse för att stärka Norden som hemmamarknad och för att effektivisera transporterna inom samt till och från Norden

De 53 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Andersson Lennart
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen Ivar
 Hansen Søren
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Hreggviður Jónsson
 Häkämies Kari
 Jelved Marianne
 Jensen Hans Jørgen
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver*

*Kallsberg Anfinn
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Komstedt Wiggo
 Lilved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Moilanen Eeva-Liisa
 Nyhage Hans
 Oscarsson Berit
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Salmén Olof
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Söder Karin
 Sønderby Peder
 Talleraas Anders
 Ueland Ole Gabriel
 Väänänen Marjatta
 Weiss Birte*

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Kjærsgaard Pia, Skånberg
Krister*

Skjervengen Pål Atle *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordisk transport-
 forskning*

REKOMMENDATION nr 6/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 934/t) med 55 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i den nordiska budgeten för 1992 redovisa förslag om förstärkning av den nordiska transportforskningen

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Andersson Lennart
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen Ivar
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guðormsson
 Houg Tora Aasland
 Hreggviður Jónsson
 Häkämies Kari
 Jelved Marianne
 Jensen Hans Jørgen*

*Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Kallsberg Anfinn
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Moilanen Eeva-Liisa
 Nyby Mais
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Salmén Olof
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Söder Karin
 Sønderby Peder
 Talleraas Anders*

*Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte*

*Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle*

Skånberg Krister avstod från att rösta.

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *transportsamarbete i
 Skagerrak-regionen*

REKOMMENDATION nr 7/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 942/t) med 44 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 42 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Skagerrak-regionen, dvs. Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland, utpekas som ett gränsregionalt samarbetsområde

att det snarast möjligt och koordinerat med det pågående Skagerrak-projektet utarbetas en kartläggning av existerande kunskap och att det genomförs ytterligare undersökningar för att få fram nödvändigt beslutsgrundlag för en samordnad transportpolitik för Skagerrak-regionen, samt

att det på detta underlag utarbetas en handlings- och investeringsplan för transportsektorns utbyggnad i Skagerrak-regionen i syfte att stimulera handelsförbindelserna mellan Sydnorge, Västsverige och det nordliga Jylland samt förbättra transittrafikens förutsättningar

De 44 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Björk Gunnar
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hauan Åshild
 Haugen Helga
 Hjörleifur Guttormsson
 Hreggviður Jónsson
 Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jensen Hans Jørgen
 Jón Kristjánsson*

*Jørgensen Anker
 Kallsberg Anfinn
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Moilanen Eeva-Liisa
 Nielson Paul
 Oscarsson Berit
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Salmén Olof
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo*

*Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder*

*Talleraas Anders
Väänänen Marjatta
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Skånberg Krister*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *handlingsplan för
 säkrare trafik i Norden*

REKOMMENDATION nr 8/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (*B 115/t*) med 49 röster. 38 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 115/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter

att säkra en tillfredsställande finansiering av handlingsplanen, samt

att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C 1

De 49 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Ajo Aimo
 Alsaker Svein
 Björk Gunnar
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J.K.
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Hreggviður Jónsson
 Håkansson Per Olof
 Jelveid Marianne
 Jensen Hans Jørgen
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jørgensen Anker
 Kallsberg Anfinn
 Kekkonen Antero*

*Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Moilanen Eeva-Liisa
 Nielson Paul
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Salmén Olof
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo
 Skånberg Krister
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Söder Karin
 Sønderby Peder
 Talleraas Anders
 Ueland Ole Gabriel*

Väänänen Marjatta
Wroldsen Ernst

Öhrsvik Lena
Östrand Olle

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *lagstiftningsamarbete*
om bio- och genteknologi

REKOMMENDATION nr 9/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 939/f) med 55 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regeringer

å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Bergdahl Hugo
Bildt Carl
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Exner Lahja
Friðrik Sophusson
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gulbrandsen Thor-Eirik
Hagen Carl I.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Hurskainen Sinikka
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäättteenmäki Anneli
Jørgensen Anker

Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik

Svensson Sten
Syse Jan P.
Talleraas Anders
Väänänen Marjatta

Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas
regeringar nedanstående
rekommendation angående
*lagstiftning rörande skuld-
sanering*

REKOMMENDATION nr 10/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 922/j) med 55 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

å forberede lovgivning vedrørende gjeldssanering for privatpersoner

å etablere kontakt under lovforberedelsene, slik at man kan oppnå en mest mulig ensartet lovgivning

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
Alvheim John
Andersson Lennart
Bergdahl Hugo
Bildt Carl
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fridrik Sophusson
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Hagen Carl I.
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Hurskainen Sinikka
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli*

*Jørgensen Anker
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poulsen Kaj
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svariberg Karl-Erik
Svensson Sten*

*Syse Jan P.
Söder Karin
Werner Lars*

*Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 27 april 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående lagstiftning rörande
 grupptalan

REKOMMENDATION nr 11/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 923/j) med 48 röster. 3 medlemmar röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning vedrørende gruppesøksmål i forbrukersaker

De 48 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Alsaker Svein
 Andersson Lennart
 Bergdahl Hugo
 Blankenborg Haakon
 Exner Lahja
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Hreggviður Jónsson
 Hurskainen Sinikka
 Häkämies Kari
 Jensen Hans Jørgen
 Jón Kristjánsson
 Kallsberg Anfinn
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari

Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Nielson Paul
 Nyby Mats
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poulsen Kaj
 Riihijärvi Heikki
 Rotnes Marit
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo
 Sighvatur Björgvinsson
 Skjervengen Pål Atle
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Weiss Birte
 Werner Lars
 Wroldsen Ernst
 Öhrsvik Lena
 Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Jäätteenmäki Anneli, Liltved Tore A., Söder Karin*

Jonsson Elver avstod från att rösta.

København den 27 april 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *jämnare könsfördelning*
i nordiska styrelser, kommittéer,
utskott, nämnder m.m.

REKOMMENDATION nr 12/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*A 938/f*) med 38 röster. 4 medlemmar röstade mot rekommendationen och 8 medlemmar avstod från att rösta. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996

De 38 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Bergdahl Hugo
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Grøndahl Kirsti Kolle
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hauan Áshild
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Häkansson Per Olof
Häkämies Kari
Jensen Hans Jørgen
Knudsen Grete
Knutzen Thea

Knuutila Sakari
Liltved Tore A.
Metsämäki Lauri
Nielson Paul
Nyhage Hans
Oscarsson Berit
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Svarfberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
Söder Karin
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Haugen Helga, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Riihijärvi Heikki*

Alvheim John, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Hagen Carl I., Jelved Marianne, Møller Helge Adam, Ólafur G. Einarsson, Skjervengen Pål Atle *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *Nordiskt Forum 1994*

REKOMMENDATION nr 13/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*B 120/j*) med 52 röster. 4 medlemmar röstade mot rekommendationen och 4 medlemmar avstod från att rösta. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å genomföra et Nytt Nordisk Forum i løpet av sommeren 1994, og samtidig arrangere en offisiell likestillingskonferanse, i henhold til ministerrådsforslag B 120/j

De 52 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersson Lennart
Bergdahl Hugo
Blankenborg Haakon
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gulbrandsen Thor-Eirik
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Hurskainen Sinikka
Håkansson Per Olof
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jääteemäki Anneli
Knudsen Grete
Knutzen Thea

Knuutila Sakari
Lilved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sighvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
Söder Karin
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Gammelgaard Lars P., Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Sasi Kimmo*

Alvheim John, Davidsen Terje, Hagen Carl I., Skjervengen Pål Atle *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *rösträtt vid parlamentsval*
i annat nordiskt land

REKOMMENDATION nr 14/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*A 946/f*) med 31 röster. 16 medlemmar röstade mot rekommendationen och 3 medlemmar avstod från att rösta. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å opprette en nordisk utredningsgruppe til å utrede forutsetningene for å innføre stemmerett ved parlamentsvalg for nordiske statsborgere som er bosatt i et annet nordisk land enn hjemlandet

De 31 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Alsaker Svein</i>	<i>Jørgensen Anker</i>
<i>Andersson Lennart</i>	<i>Knuutila Sakari</i>
<i>Bennedsen Dorte</i>	<i>Lundblad Grethe</i>
<i>Exner Lahja</i>	<i>Lunde Kjellbjørg</i>
<i>Glønborg Knud</i>	<i>Metsämäki Lauri</i>
<i>Grøndahl Kirsti Kolle</i>	<i>Nielson Paul</i>
<i>Gyldenkilde Lilli</i>	<i>Nyby Mats</i>
<i>Hansen J.K.</i>	<i>Oscarsson Berit</i>
<i>Hansen Søren</i>	<i>Rotnes Marit</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Samuelsson Marianne</i>
<i>Hurskainen Sinikka</i>	<i>Sandberg-Fries Yvonne</i>
<i>Håkansson Per Olof</i>	<i>Svartberg Karl-Erik</i>
<i>Häkämies Kari</i>	<i>Weiss Birte</i>
<i>Jelved Marianne</i>	<i>Öhrsvik Lena</i>
<i>Jensen Hans Jørgen</i>	<i>Östrand Olle</i>
<i>Jäätteenmäki Anneli</i>	

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Bergdahl Hugo, Bildt Carl, Gammelgaard Lars P., Haugen Helga, Hreggviður Jónsson, Jonsson Elver, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Skjervengen Pål Atle och Svensson Sten.*

Alvheim John, Hetemäki-Olander Elsi, Ólafur G. Einarsson *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordiskt råd för forskning
 i europeisk integrationsrätt*

REKOMMENDATION nr 15/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*B 114/j*) med 43 röster. 4 medlemmar avstod från att rösta och 40 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å opprette et nordisk råd for forskning i europeisk integrasjonsrett, i overens-
 temmelse med ministerrådsforslag B 114/j og Juridisk utvalgs synspunkter

De 43 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Andersson Lennart
 Bennedsen Dorte
 Bergdahl Hugo
 Bildt Carl
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Hreggviður Jónsson
 Hurskainen Sinikka
 Häkämies Kari
 Jelved Marianne
 Jensen Hans Jørgen
 Jonsson Elver
 Jääteenmäki Anneli
 Kallsberg Anfinn*

*Kekkonen Antero
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Mortensen Helge
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Rotnes Marit
 Samuelsson Marianne
 Sasi Kimmo
 Skjervengen Pål Atle
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Syse Jan P.
 Väänänen Marjatta
 Öhrsvik Lena
 Östrand Olle*

Alvheim John, Davidsen Terje, Friðrik Sophusson, Hagen Carl I. *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *genomgång av*
Helsingforsavtalet

REKOMMENDATION nr 16/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*A 945/j*) med 67 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 å foreta en fullstendig gjennomgang av Helsingforsavtalen

De 67 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Ajo Aimo
Alsaker Svein
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Daidsen Terje
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne

Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Lilved Tore A.
Lundblad Greithe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Nyhage Hans
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Riihjärvi Heikki
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja
Salmén Olof

*Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders*

*Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Hreggviður Jónsson, Kallsberg
Anfinn*

Ólafur G. Einarsson *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *ändringar i Helsingfors-
avtalets artiklar 1 och 45*

REKOMMENDATION nr 17/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*A 945/j*) med 67 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens Art. 1 og 45 i samsvar med Juridisk utvalgs forslag i bilag 1 til Juridisk utvalgs betenkning

De 67 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Ajo Aimo
Alsaker Svein
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hurskainen Sinikka

Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Nyhage Hans
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit

*Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Sasi Kimmo
ghvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
Söder Karin
Sønderby Peder*

*Talleraas Anders
Turunen Eeva
Vjeland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Hreggviður Jónsson, Kallsberg Anfinn*

Ólafur G. Einarsson *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *ändring i den nordiska
transportöverenskommelsen*

REKOMMENDATION nr 18/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*A 945/jj*) med 67 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen och 1 medlem avstod från att rösta. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endring i Overenskomsten om Samarbeid på Samferdselens område,
Art. 1, således at følgende passus utgår: "Den omfatter heller ikke spørgsmål vedrørende de nordiske lands internasjonale skipsfartspolitiske og luftfartspolitiske forhold".

De 67 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Ajo Aimo
Alsaker Svein
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Åshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson

Houg Tora Aasland
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuuttila Sakari
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Nyhage Hans
Oscarsson Berit
Páll Pétursson

Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Sasi Kimmo

Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Hreggviður Jónsson, Kallsberg*
Anfinn

Ólafur G. Einarsson avstod från att rösta.

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *ändringar i Helsingforsavtalet*

REKOMMENDATION nr 19/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*B 118/j*). 55 medlemmar röstade för ändringarna i Helsingforsavtalets *artikel 51*, 13 medlemmar röstade mot, 4 avstod från att rösta och 15 var frånvarande. 49 medlemmar röstade för ändringarna i Helsingforsavtalets *artikel 52*, 26 röstade mot, 1 avstod från att rösta och 11 var frånvarande. 72 medlemmar röstade för ändringarna i Helsingforsavtalets *artiklar 54, 55, 56, 57 och 58*, 3 medlemmar röstade mot, 2 avstod från att rösta och 10 var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens artikler 51, 52, 54, 55, 56, 57 og 58 som framgår av bilaget i Juridisk utvalgs betenkning.

De 55 medlemmar som röstade för ändringarna i *artikel 51* var:

Ajo Aimo
Alsaker Svein
Andersen Hanne
Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Blankenborg Haakon
Dauidsen Terje
Exner Lahja
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Åshild
Haugen Helga
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hurskainen Sinikka

Jelved Marianne
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Kautto Tarja
Knudsen Grete
Knuutila Sakari
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyby Mats
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja

Salmén Olof
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svarberg Karl-Erik
Syse Jan P.
Söder Karin
Sønderby Peder

Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* förslaget var: *Annerstedt Ylva, Fagerholm Karl-Gunnar, Gammelgaard Lars P., Hreggviður Jónsson, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Lilved Tore A., Nyhage Hans, Riihijärvi Heikki, Svensson Sten I., Väänänen Marjatta*

Andersson Arne, Friðrik Sophusson, Hagen Carl I. och Talleraas Anders *avstod från att rösta.*

De 49 medlemmar som röstade *för* ändringarna i artikel 52 var:

Ajo Aimo
Alsaker Svein
Andersen Hanne
Andersson Lennart
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne

Jørgensen Anker
Kauto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knuutila Sakari
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Nielson Paul
Nyby Mats
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Svarberg Karl-Erik
Söder Karin
Sønderby Peder
Ueland Ole Gabriel
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* förslaget var: *Andersson Arne, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður Jónsson, Jón Kristjánsson, Jääteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia,*

Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Moilanen Eeva-Liisa, Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Riihijärvi Heikki, Ryyränänen Mirja, Sasi Kimmo, Sighvatur Björgvinsson, Svensson Sten, Syse Jan P., Talleraas Anders, Turunen Eeva, Väänänen Marjatta

Hagen Carl I. avstod från att rösta.

De 72 medlemmar som röstade för ändringar i artiklarna 54, 55, 56, 57 och 58 var:

<i>Ajo Aimo</i>	<i>Knudsen Grete</i>
<i>Alsaker Svein</i>	<i>Knutzen Thea</i>
<i>Alvheim John</i>	<i>Knuutila Sakari</i>
<i>Andersen Hanne</i>	<i>Komstedt Wiggo</i>
<i>Andersson Arne</i>	<i>Liltved Tore A.</i>
<i>Andersson Lennart</i>	<i>Lundblad Grethe</i>
<i>Annerstedt Ylva</i>	<i>Lunde Kjellbjørg</i>
<i>Bennedsen Dorte</i>	<i>Meisämäki Lauri</i>
<i>Björk Gunnar</i>	<i>Moilanen Eeva-Liisa</i>
<i>Blankenborg Haakon</i>	<i>Møller Helge Adam</i>
<i>Davidsen Terje</i>	<i>Nielson Paul</i>
<i>Exner Lahja</i>	<i>Nyby Mats</i>
<i>Fagerholm Karl-Gunnar</i>	<i>Nyhage Hans</i>
<i>Friðrik Sophusson</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Gammelgaard Lars P.</i>	<i>Oscarsson Berit</i>
<i>Glønborg Knud</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Grøndahl Kirsti Kolle</i>	<i>Poromaa Bruno</i>
<i>Gudmundseth Roger</i>	<i>Poulsen Kaj</i>
<i>Gulbrandsen Thor-Eirik</i>	<i>Riihijärvi Heikki</i>
<i>Gyldenkilde Lilli</i>	<i>Rotnes Marit</i>
<i>Hagen Carl I.</i>	<i>Ryyränänen Mirja</i>
<i>Hansen J.K.</i>	<i>Salmén Olof</i>
<i>Hansen Søren</i>	<i>Sasi Kimmo</i>
<i>Hauan Áshild</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson</i>
<i>Haugen Helga</i>	<i>Svartberg Karl-Erik</i>
<i>Hetemäki-Olander Elsi</i>	<i>Svensson Sten</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson</i>	<i>Syse Jan P.</i>
<i>Houg Tora Aasland</i>	<i>Söder Karin</i>
<i>Hurskainen Sinikka</i>	<i>Talleraas Anders</i>
<i>Jelved Marianne</i>	<i>Turunen Eeva</i>
<i>Jonsson Elver</i>	<i>Ueland Ole Gabriel</i>
<i>Jäätteenmäki Anneli</i>	<i>Väänänen Marjatta</i>
<i>Jørgensen Anker</i>	<i>Weiss Birte</i>
<i>Kautto Tarja</i>	<i>Wroldsen Ernst</i>
<i>Kekkonen Antero</i>	<i>Öhrsvik Lena</i>
<i>Kjærsgaard Pia</i>	<i>Östrand Olle</i>

De medlemmar som röstade *mot* förslaget var: *Gustafsson Hans, Jón Kristjánsson, Kallsberg Anfinn*

Hreggviður Jónsson och Sønderby Peder *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *effektivare el- och
 energihushållning*

REKOMMENDATION nr 20/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 913/e) med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- at gennemføre samordnede nordiske foranstaltninger til fremme af effektivere anvendelse af el og anden energi i husholdningerne,*
- at afstemme med og i videst muligt omfang gennemføre disse foranstaltninger som fælles europæiske foranstaltninger*

De 56 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Björk Gunnar
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver*

*Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Knuutila Sakari
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Moilanen Eeva-Liisa
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Ryyänänen Mirja
 Salmén Olof
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo
 Skånberg Krister
 Svartberg Karl-Erik*

*Svensson Sten
Söder Karin
Turunen Eeva*

*Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Ueland Ole Gabriel *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordiska el-högspännings-*
nätet som "common carrier"

REKOMMENDATION nr 21/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 918/e) med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at udrede muligheder for at gøre det nordiske højspændingsnet til en "common carrier"

De 56 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Heitemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli

Jørgensen Anker
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Nielson Paul
Nyhage Hans
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Skånberg Krister
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten

*Söder Karin
Turunen Eeva
Weiss Birte*

*Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Ueland Ole Gabriel *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *förenklade tullprocedurer*
för sportflyget

REKOMMENDATION nr 22/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 941/e*) med 53 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 2 medlemmar avstod från att rösta. 31 medlemmar var frånvarande.¹

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre forenklinger i toldprocedurerne for sportsflyvningen mellem de nordiske lande

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

¹ Slutten votering företogs.

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordiska samarbetet*
 efter 1992

REKOMMENDATION nr 23/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 947/e*) med 55 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendation och 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Nordisk Råd genomföra belysning af aktuelle fremtidsspørgsmål, som vil være bestemmende for det nordiske samarbejdes muligheder, og på denne baggrund fremlægge et ministerrådsforslag til program for det nordiske samarbejde efter 1992

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Fridrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Åshild
Haugen Helga
Hjörleifur Guttormsson
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jonsson Elver

Jørgensen Helen
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Nielson Paul
Nyhage Hans
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Skånberg Krister
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva

*Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars*

*Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Jätteenmäki Anneli, Jørgensen Anker*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *koncernfacklig
 samverkan i Norden*

REKOMMENDATION nr 24/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation (*A 949/e*) med 39 röster. 38 medlemmar röstade mot rekommendationen och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforlaget

De 39 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Andersson Lennart
 Blankenborg Haakon
 Exner Lahja
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Hurskainen Sinikka
 Jensen Hans Jørgen
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete*

*Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Nielson Paul
 Nyby Mats
 Oscarsson Berit
 Poromaa Bruno
 Poulsen Kaj
 Rotnes Marit
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sighvatur Björgvinsson
 Svartberg Karl-Erik
 Tuominen Pekka
 Ueland Ole Gabriel
 Weiss Birte
 Werner Lars
 Wroldsen Ernst
 Öhrsvik Lena
 Östrand Olle*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Alsaker Svein, Alvheim John, Andersson Arne, André Gunilla, Annerstedt Ylva, Björk Gunnar, Davidsen Terje, Fagerholm Karl-Gunnar, Friðrik Sophusson, Gammelgaard Lars P., Glønborg Knud, Hagen Carl I., Hansen Ivar, Haugen Helga, Hetemäki-Olander Elsi, Hreggviður*

Jónsson, Jelved Marianne, Jón Kristjánsson, Jonsson Elver, Jääteenmäki Anneli, Kallsberg Anfinn, Kjærsgaard Pia, Knutzen Thea, Komstedt Wiggo, Liltved Tore A., Møller Helge Adam, Nyhage Hans, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Riihijärvi Heikki, Salmén Olof, Sasi Kimmo, Svensson Sten., Syse Jan P., Sønderby Peder, Talleraas Anders, Turunen Eeva och Väänänen Marjatta.

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *beräkningsmodell för
 Grön BNP*

REKOMMENDATION nr 25/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 932/s och A 936/s) med 43 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 43 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (Grön BNP)

De 43 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Bennedsen Dorte
 Blankenborg Haakon
 Exner Lahja
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Henriksen Lotte
 Hjörleifur Guttormsson
 Hurskainen Sinikka
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jäätteenmäki Anneli*

*Kallsberg Anfinn
 Kautto Tarja
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Rotnes Marit
 Ryyänen Mirja
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne
 Sasi Kimmo
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Syse Jan P.
 Sønderby Peder*

Turunen Eeva
Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

Friðrik Sophusson *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *internationella standard-
 regler för handikappade*

REKOMMENDATION nr 26/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 937/s) med 49 röster. 38 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och ställa finansiella resurser till förfogande

De 49 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Bennedsen Dorte
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Hansen Ivar
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli*

*Kautto Tarja
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Riihijärvi Heikki
 Rotnes Marit
 Ryyränen Mirja
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Syse Jan P.
 Sønderby Peder
 Talleraas Anders
 Tuominen Pekka*

Turunen EevaVäänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 28 februar 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *samnordiska brand-
skyddsbestämmelser*

REKOMMENDATION nr 27/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 943/s) med 50 röster. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brand-
säkerhet i de nordiska länderna*

De 50 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
Alvheim John
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Exner Lahja
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hansen Ivar
Hansen J. K.
Hansen Søren
Haugen Helga
Henriksen Lotte
Houg Tora Aasland
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson*

*Jonsson Elver
Jääteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Riihjärvi Heikki
Rotnes Marit
Ryyänänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva*

Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *Nordiskt Reumatikerår*

REKOMMENDATION nr 28/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 113/s*) med 48 röster. 39 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utse 1993 till Nordiskt Reumatikerår och tillsätta en nordisk styrgrupp för reumatikeråret i enlighet med ministerrådsförslag B 113/s och de synpunkter som social- och miljöutskottet anfört

De 48 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Blankenborg Haakon
 Exner Lahja
 Fridrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Hansen J.K.
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Houg Tora Aasland
 Hurskainen Sinikka
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jääteenmäki Anneli*

*Kautto Tarja
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Poromaa Bruno
 Rotnes Marit
 Ryyänen Mirja
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne
 Sandberg-Fries Yvonne
 Sasi Kimmo
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten
 Talleraas Anders
 Tuominen Pekka
 Turunen Eeva*

Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstått
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *finansiering av det
nordiska reumatikeråret*

REKOMMENDATION nr 29/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöskottet (*B 113/s*) med 48 röster. 39 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
*att ställa tillräckliga medel till förfogande för att på nationellt plan säkerställa
genomförandet av det nordiska reumatikeråret*

De 48 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Alsaker Svein

Alvheim John

Andersson Arne

Andersson Lennart

André Gunilla

Annerstedt Ylva

Bennedsen Dorte

Blankenborg Haakon

Exner Lahja

Friðrik Sophusson

Gammelgaard Lars P.

Glønborg Knud

Gulbrandsen Thor-Eirik

Hansen J. K.

Haugen Helga

Henriksen Lotte

Houg Tora Aasland

Hurskainen Sinikka

Jelved Marianne

Jón Kristjánsson

Jonsson Elver

Jäätteenmäki Anneli

Kautto Tarja

Knutzen Thea

Komstedt Wiggo

Lundblad Grethe

Lunde Kjellbjørg

Møller Helge Adam

Nielson Paul

Nyhage Hans

Ólafur G. Einarsson

Oscarsson Berit

Poromaa Bruno

Rotnes Marit

Ryynänen Mirja

Salmén Olof

Samuelsson Marianne

Sandberg-Fries Yvonne

Sasi Kimmo

Svartberg Karl-Erik

Svensson Sten

Talleraas Anders

Tuominen Pekka

Turunen Eeva

Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *Nordplans framtida
 verksamhet*

REKOMMENDATION nr 30/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 909/k) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla Nordplan som institution utgående från att verksamheten bedrivs och utvecklas inom nuvarande ramar

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Alsaker Svein

Andersson Arne

André Gunilla

Annerstedt Ylva

Bennedsen Dorte

Björk Gunnar

Blankenborg Haakon

Davidsen Terje

Exner Lahja

Friðrik Sophusson

Glønborg Knud

Gudmundseth Roger

Gulbrandsen Thor-Eirik

Gustafsson Hans

Hansen J. K.

Hansen Søren

Hauan Áshild

Haugen Helga

Henriksen Lotte

Hetemäki-Olander Elsi

Hjörleifur Guttormsson

Hreggviður Jónsson

Hurskainen Sinikka

Jelved Marianne

Jón Kristjánsson

Jonsson Elver

Jäätteenmäki Anneli

Kallsberg Anfinn

Kautto Tarja

Kekkonen Antero

Knudsen Grete

Knutzen Thea

Komstedt Wiggo

Lundblad Grethe

Metsämäki Lauri

Møller Helge Adam

Nyhage Hans

Ólafur G. Einarsson

Oscarsson Berit

Páll Pétursson

Rotnes Marit

Ryynänen Mirja

Salmén Olof

Samuelsson Marianne

Sandberg-Fries Yvonne

Svarfberg Karl-Erik

Svensson Sten

Sønderby Peder

Talleraas Anders

Tuominen Pekka

Turunen Eeva

Väänänen Marjatta
Weiss Birte

Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *arbetsprogram för
 ändrad finansiering av
 kultursektorns organ*

REKOMMENDATION nr 31/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*B 112/k*) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslag B 112/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att vid genomförandet av programmet beakta följande principer:

- fasta institutioner skall ha en viktig roll i det nordiska kultursamarbetet
- institutionernas drift får säkras genom extern finansiering eller genom att nya pengar tillförs kulturbudgeten
- Nordiska rådet ges möjligheter att ta ställning till åtgärder som innebär större förändringar av institutionernas verksamhet eller deras karaktär som nordiska institutioner
- välfungerande nordiska institutioner får inte ersättas med åtgärder med en svagare nordisk profil

att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av arbetsprogrammet framskrider

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Andersson Arne
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Björk Gunnar
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fridrik Sophusson*

*Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gustafsson Hans
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Åshild
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Hetemäki-Olander Elsi*

*Hjörleifur Guttormsson
Hreggviður Jónsson
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Kallsberg Anfinn
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson*

*Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *information om det
 nordiska samarbetet utanför
 Norden*

REKOMMENDATION nr 32/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 914/k) med 51 röster. 36 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i nära samarbete med Nordiska rådet tillsätta en särskild arbetsgrupp bestående av cheferna för de nordiska utrikesministeriernas press- och kulturavdelningar och de nordiska sekretariatens informationschefer för att snabbt utarbeta förslag till en förstärkning av informationen utanför Norden om Norden och det nordiska samarbetet

De 51 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Andersson Arne
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Björk Gunnar
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Hreggviður Jónsson
 Hurskainen Sinikka
 Jelved Marianne*

*Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Kallsberg Anfinn
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Rotnes Marit
 Ryyänen Mirja
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne
 Svartberg Karl-Erik
 Svensson Sten*

Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta

Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *samarbete om nordiskt
 hantverk och hemslöjd*

REKOMMENDATION nr 33/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 920/k) med 51 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska konst- och konstindustrikommittén ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial om läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion, samt

att därmed särskilt uppmärksamma den verksamhet som Nordiska hemslöjdsförbundet bedriver

De 51 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Andersson Arne
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Björk Gunnar
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Hreggviður Jónsson
 Hurskainen Sinikka
 Jelved Marianne*

*Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Kallsberg Anfinn
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Lundblad Grethe
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Rotnes Marit
 Ryyänen Mirja
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne
 Sandberg-Fries Yvonne*

*Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva*

*Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Gammelgaard Lars P. *avstod från att rösta.*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *försöksprojekt*
Radio Scandinavia

REKOMMENDATION nr 34/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 925/k) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att som ett försöksprojekt sätta igång ett nordiskt tekniskt och programmässigt samarbete rörande radiosändningar till utlandet först och främst på kortvågsområdet

De 53 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersson Arne
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Gudmundseth Roger
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Henriksen Lotte
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson

Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Kallsberg Anfinn
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Lundblad Greithe
Metsämäki Lauri
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Rotnes Marit
Ryyndänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten

*Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta*

*Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 28 februar 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *Nordens År i Kalmar*
 1997

REKOMMENDATION nr 35/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 950/k*) med 51 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubileet och ett Nordens År 1997 i Kalmar

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Andersson Arne
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Gudmundseth Roger
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Henriksen Lotte
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne

Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Kallsberg Anfinn
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Metsämäki Lauri
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Talleraas Anders

Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta

Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var: *Komstedt Wiggo*

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordiskt miljö-
 forskningsprogram*

REKOMMENDATION nr 36/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*B 119/k*) med 52 röster. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nordiskt miljöforskningsprogram i enlighet med ministerrådsförslag B 119/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra miljöforskningsprogrammet under perioden 1993 - 1997 och att härvid särskilt

- företa en samlad forskningspolitisk utvärdering av det existerande nordiska samarbetet om miljö-FoU inom ministerrådsorganisationen
- vid forskning om effekter av klimatförändringar även inkludera kulturminnesvårdsforskningen
- tillse att de nordiska expertkommittéerna huvudsakligen består av aktiva forskare med forskningskompetens på respektive område

att under programperioden avsätta minimum 25 MDKK per år för miljöprogrammets genomförande

De 52 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Andersson Arne
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Björk Gunnar
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J. K.
 Hansen Søren*

*Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Hreggviður Jónsson
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Kallsberg Anfinn
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete
 Knutzen Thea*

*Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo*

*Sighvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 28 februar 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

REKOMMENDATION nr 37/1991

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *samarbetsprogram för
 högre utbildning i Norden*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*B 116//k*) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 116/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra samarbetsprogrammet under perioden 1991 - 1996 och att härvid särskilt

- förlänga och utbygga Nordplus-programmet enligt förslaget
- framlägga ministerrådsförslag på Nordiska rådets 40:e session om en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden
- framlägga konkreta planer om nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar samt om problemlösningar vid den akademiska meritevärderings- och examensgiltighet-heten

att fastställa finansieringen i enlighet med alternativ 3 i ministerrådsförslaget

De 56 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Andersson Arne
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Bennedsen Dorte
 Björk Gunnar
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fridrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glønborg Knud
 Gudmundseth Roger
 Gulbrandsen Thor-Eirik
 Gyldenkilde Lilli
 Hansen J. K.
 Hansen Søren*

*Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Henriksen Lotte
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg Tora Aasland
 Hreggviður Jónsson
 Hurskainen Sinikka
 Jelveð Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jääteenmäki Anneli
 Kallsberg Anfinn
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knudsen Grete*

*Komstedt Wiggo
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Rotnes Marit
Ryynänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne*

*Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 28 februar 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *nordisk utbildnings-
gemenskap*

REKOMMENDATION nr 38/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 28 februari 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*B 117/k*) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ingå en överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå, i enlighet med ministerrådsförslag B 117/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

De 53 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Andersson Arne
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Gudmundseth Roger
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Henriksen Lotte
Hjörleifur Guttormsson
Hreggviður Jónsson
Hurskainen Sinikka
Jelved Marianne

Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jätteenmäki Anneli
Kallsberg Anfinn
Kautto Tarja
Knudsen Grete
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Ryyndänen Mirja
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Sønderby Peder

Talleraas Anders
Tuominen Pekka
Turunen Eeva
Väänänen Marjatta

Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 28 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet och
 de nordiska ländernas regeringar
 nedanstående rekommendation
 angående *miljövårdsinsatser i
 Baltikum*

REKOMMENDATION nr 39/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 910/e*) med 68 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd och de nordiske landes regeringer

at i relevante internationale fora arbejde for at skabe et investerings- og miljøbeskyttelsesprogram til nedbringelse af vand- og luftforureningen i Østersøens mest udsatte dele

at kortlægge hvordan det nordiske samarbejde kan bidrage til udviklingen af særlige investeringsstøtteordninger for de berørte central- og østeuropæiske lande, herunder Baltikum, Polen og Leningradområdet, og

at løbende rapportere til Nordisk Råd om fremskridtene i arbejdet, herunder de initiativer, som ministerrådet finder behov for på området som led i det nordiske samarbejde

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli*

*Hagen Carl I.
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo*

*Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne*

*Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svariberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *ekonomiskt och kulturellt
 samarbete med Östersjöländerna*

REKOMMENDATION nr 40/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 915/e*) med 68 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at arbejde for udvikling af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem Norden og Østersølandene med henblik på at skabe et samarbejdsområde omkring Østersøen

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno
 Riihijärvi Heikki
 Rotnes Marit
 Salmén Olof*

Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin

Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet och de
nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *jordbrukssamarbete
med Baltikum*

REKOMMENDATION nr 41/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 944/e) med 68 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer
at sammen med de baltiske lande udbygge et koordineret samarbejde på jord-
brugsområdet mellem Norden og Baltikum

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
Alvheim John
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Fridrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glerup Martin
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jäätteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Jørgensen Helen
Jørgensen Ragna Berget
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof*

Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin

Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *kunskapsöverföring*
 till bl. a. *Baltikum rörande*
parlamentarism och demokrati

REKOMMENDATION nr 42/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 921/j) med 67 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge behovet för og å utrede mulighetene for kunnskapsoverføring til
 Baltikum og utvalgte østeuropeiske land vedrørende parlamentarisme og demo-
 krati

De 67 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Alsaker Svein
Alvheim John
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Fridrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glerup Martin
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi

Hjörleifur Guttormsson
Håkansson Per Olof
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jääteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Jørgensen Helen
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit

Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Künmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin

Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *stöd till demokratiserings-
 strävandena och internationella
 samarbeidet i bl. a. Baltikum*

REKOMMENDATION nr 43/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter forslag av juridiska utskottet (A 928/f) med 67 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge hvilke relevante organisasjoner av ikke statlig karakter som finnes i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land

å kartlegge hvilke behov og muligheter som finnes for kontakt mellom relevante frivillige organisasjoner i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land

å ta initiativ til å opprette støtteordninger som kan stimulere til kontakter/samarbeid mellom relevante organisasjoner av ikke statlig karakter i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land, med henblikk på å støtte demokratiseringsutviklingen og det internasjonale samarbeidet i Øst, slik at disse støtteordninger ses i sammenheng med de øvrige initiativer Nordisk Råd har tatt overfor Baltikum

De 67 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger*

*Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Åshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Hðkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jääteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Kautto Tarja*

*Kekkonen Antero
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielsen Paul
Nyhage Hans
Olafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof*

*Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *transportsamarbete
 med Baltikum*

REKOMMENDATION nr 44/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 953/t) med 67 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för en samordning av de nordiska ländernas agerande i internationella organisationer beträffande stöd från internationella institutioner för investeringar inom transportsektorn i de baltiska republikerna

att medverka till en kartläggning av behoven av kunskapsutbyggnad inom kommunikationssektorn i de baltiska republikerna, samt

att utifrån denna kartläggning svara för samordningen av de nordiska ländernas stödinsatser i Baltikum

De 67 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen J.K.
 Hansen Søren*

*Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Håkansson Per Olof
 Jelveð Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Lilved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans*

Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik

Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *stipendier för folk-
 högskolestuderande från Baltikum
 och Östeuropa*

REKOMMENDATION nr 45/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 917/k) med 66 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa till att omfatta stipendier för folkhögskolestuderande

De 66 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Åshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jääteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno
 Riihijärvi Heikki
 Rotnes Marit
 Salmén Olof
 Samuelsson Marianne*

*Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svarfberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
Sønderby Peder*

*Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Knutzen Thea avstod från att rösta.

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *avskaffande av visumtvånget mellan Norden och Östeuropa*

REKOMMENDATION nr 46/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 927/k) med 68 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att när förutsättningar föreligger arbeta för att visumtvånget mellan de nordiska och de östeuropeiska länderna kan avskaffas, eventuellt i flera etapper

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
Alvheim John
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson
Gammelgaard Lars P.
Glerup Martin
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseih Roger
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jääteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Jørgensen Helen
Jørgensen Ragna Berget
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit*

*Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Aile
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin*

*Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Sasi Kimmo avstod från att rösta.

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *kultursamarbete med
 Baltikum och Östeuropa*

REKOMMENDATION nr 47/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 927/k) med 68 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att arbeta för att åstadkomma gemensamt arbete och utbyte på kulturområdet mellan Norden och Baltikum och de östeuropeiska länderna och där detta är lämpligt inarbeta nya åtgärder i arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Friðrik Sophusson
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Kjærsgaard Pia
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno
 Riihijärvi Heikki
 Roines Marit*

*Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin*

*Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

Sasi Kimmo avstod från att rösta.

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *miljöteknologi till
 Östeuropa*

REKOMMENDATION nr 48/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 929/s) med 68 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att utarbeta ett förslag till hur man överför miljöteknologi till Östeuropa, samt
 att inrätta en ordning till stöd för miljöforskning i de östeuropeiska länderna samt
 ställa expertis på miljöforskning, miljökontroll, utveckling av alternativa energi-
 planer m.m. till förfogande för de östeuropeiska länderna*

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alveim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen Ivar
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautio Tarja
 Kekkonen Antero
 Kjærsgaard Pia
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno
 Riihijärvi Heikki*

*Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.*

*SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *informationsplikt*
 rörande *kärnkraftsanläggningar*

REKOMMENDATION nr 49/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 929/s) med 68 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ställa krav i berörda internationella fora om införande av informationsplikt mellan de europeiska länderna vad gäller inrättande av atomkraftverk och utbyggnad av existerande anläggningar

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen Ivar
 Hansen J. K.
 Hansen Søren
 Hauan Ashild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi
 Hjörleifur Guttormsson
 Håkansson Per Olof*

*Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jäätteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Kjærsgaard Pia
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno
 Riihijärvi Heikki
 Rotnes Marit
 Salnén Olof*

Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin

Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *miljöbistånd till
Baltikum*

REKOMMENDATION nr 50/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 929/s) med 68 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum, samt

att söka samarbete mellan olika biståndsarrangemang för de baltiska länderna för att göra insatserna rationella och underlätta mottagandet av hjälpen

De 68 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
Alvheim John
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glerup Martin
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson*

*Håkansson Per Olof
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jääteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Jørgensen Helen
Jørgensen Ragna Berget
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki*

Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.

SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *förstärkning av
 Östersjökonventionen*

REKOMMENDATION nr 51/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 952/s) med 69 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativet till en förnyelse och förstärkning av samarbetet inom Östersjökonventionen mot bakgrund av de principer som ligger till grund för slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförorening 1989

De 69 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
 Alvheim John
 Andersen Hanne
 Andersson Arne
 Andersson Lennart
 André Gunilla
 Annerstedt Ylva
 Blankenborg Haakon
 Davidsen Terje
 Exner Lahja
 Fagerholm Karl-Gunnar
 Gammelgaard Lars P.
 Glerup Martin
 Glønborg Knud
 Grøndahl Kirsti Kolle
 Gudmundseth Roger
 Gustafsson Hans
 Gyldenkilde Lilli
 Hagen Carl I.
 Hansen Ivar
 Hansen J.K.
 Hansen Søren
 Hauan Áshild
 Haugen Helga
 Hetemäki-Olander Elsi*

*Hjörleifur Guttormsson
 Håkansson Per Olof
 Jelved Marianne
 Jón Kristjánsson
 Jonsson Elver
 Jääteenmäki Anneli
 Jørgensen Anker
 Jørgensen Helen
 Jørgensen Ragna Berget
 Kautto Tarja
 Kekkonen Antero
 Kjærsgaard Pia
 Knutzen Thea
 Komstedt Wiggo
 Liltved Tore A.
 Lundblad Grethe
 Lunde Kjellbjørg
 Metsämäki Lauri
 Møller Helge Adam
 Nielson Paul
 Nyhage Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Oscarsson Berit
 Páll Pétursson
 Poromaa Bruno*

*Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Sabnén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Aile
Svarfberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.*

*SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *revision av Östersjö-
konventionen*

REKOMMENDATION nr 52/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 952/s) med 69 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utarbeta konkreta förslag till ändring och snabb förstärkning av Östersjökonventionen. Förslagen bör framläggas för övriga medlemsländer före nästa ministerrådskonferens inom Östersjökonventionen 1992 med sikte på att antas samma år

att inom ramen för Helsingforskommissionen och dess arbetsgrupp för revidering av Östersjökonventionen arbeta för att principerna i slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförening 1989 inarbetas i Östersjökonventionen och att därvid särskilt beakta att den reviderade konventionstexten

- preciserar och understryker att konventionen förpliktar de deltagande länderna att i allt större omfattning begränsa föreningarna av Östersjön för att skapa en ekologiskt hållbar utveckling

- garanterar att åtagandena görs bindande

- gör ren teknologi och försiktighetsprincipen till grundläggande principer

- stadgar att det hålls regelbundna ministerrådsmöten

- garanterar en parlamentarisk förankring

- garanterar folkliga organisationer och miljörelser höringsrätt vid beslut inom ramen för konventionen

att ta initiativ till att Östersjökonventionens sekretariat förstärks och förpliktas att framlägga förslag i överensstämmelse med den förstärkta konventionen

De 69 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

*Alsaker Svein
Alvheim John
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Blankenborg Haakon*

*Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glerup Martin
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger*

*Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Åshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson
Håkansson Per Olof
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jääteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Jørgensen Helen
Jørgensen Ragna Berget
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Metsämäki Lauri*

*Møller Helge Adam
Nielsen Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit
Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena*

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *förbättrad finansiering*
av *Östersjösamarbetet*

REKOMMENDATION nr 53/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1991 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 952/s) med 69 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken

De 69 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Alsaker Svein
Alvheim John
Andersen Hanne
Andersson Arne
Andersson Lennart
André Gunilla
Annerstedt Ylva
Blankenborg Haakon
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glerup Martin
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gustafsson Hans
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J. K.
Hansen Søren
Hauan Åshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hjörleifur Guttormsson

Håkansson Per Olof
Jelved Marianne
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Jätteenmäki Anneli
Jørgensen Anker
Jørgensen Helen
Jørgensen Ragna Berget
Kautto Tarja
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knutzen Thea
Komstedt Wiggo
Lilived Tore A.
Lundblad Grethe
Lunde Kjellbjørg
Meisämäki Lauri
Møller Helge Adam
Nielson Paul
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Páll Pétursson
Poromaa Bruno
Riihijärvi Heikki
Rotnes Marit

Salmén Olof
Samuelsson Marianne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Aile
Svariberg Karl-Erik
Svensson Sten
Syse Jan P.
SöderKarin

Sønderby Peder
Talleraas Anders
Turunen Eeva
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Wroldsen Ernst
Öhrsvik Lena

København den 1 mars 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
verksamhetsberättelse för 1990

YTTRANDE nr 1/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för det nordiska samarbetet 1990 (C I) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budget- och kontrollutskottets betänkande. 53 medlemmar röstade för yttrandet och 34 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att inom ramen för den pågående effektiviseringen av ministerrådsorganisationen arbeta för en ökad intern samordning mellan sektorerna
2. att i det fortsatta arbetet lägga vikt vid de synpunkter som budget- och kontrollutskottet samt fackutskotten framfört
3. att ministerrådet till 40:e sessionen framlägger ett förslag om det fortsatta nordiska samarbetet inom byggsektorn och att hänsyn därvid tas till de synpunkter som framförts av budget- och kontrollutskottet

De 53 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kalle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Ashild
Haugen Helga
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari

Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knudsen Grete
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Lilved Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof

*Sandberg-Fries Yvonne
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle
Skånberg Krister
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin*

*Sønderby Peder
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 2/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budget- och kontrollutskottets betänkande. 52 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem avstod från att rösta. 34 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att prioritera samarbetet med Baltikum och att säkerställa finansieringen av detta samarbete
2. att även prioritera miljö i vid bemärkelse och att fortsätta arbetet med att integrera miljöfrågorna i olika samarbetssektorer
3. att arbeta med längre tidsperspektiv. C 2/1992 bör således innehålla planerna för 1993 - 1995
4. att sektorerna prioriterar sin verksamhet på ett sådant sätt att det klart framgår vad som kommer att kunna genomföras, även vid nedskärningar av sektorbudgeten

De 52 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kalle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren

Hauan Áshild
Haugen Helga
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knudsen Grete
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri

*Moilanen Eeva-Liisa
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sighvatur Björgvinsson*

*Skjervengen Pål Atle
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars*

Krister Skånberg avstod från att rösta.

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kommunikations- utskottets betänkande. 54 medlemmar röstade för yttrandet och 2 medlemmar röstade mot yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att utarbeta en investeringsplan för den överordnade nordiska infrastrukturen*
- att utarbeta en finansieringsplan för investeringar i den överordnade infrastrukturen i Norden där hänsyn tas till alternativa finansieringsmöjligheter*
- att verka för en nordisk transportmarknad där cabotage transporter är tillåtna inom både land- och flygtransporterna*
- att prioritera samarbetet inom trafiksäkerhetsområdet, samt*
- att finansiella medel tillförsäkras för fortsatta marknadsföringskampanjer i syfte att utomnordiska turister väljer Norden som resmål*

De 54 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Dauidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren

Hauan Áshild
Haugen Helga
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe

Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo

Sighvatur Björgvinsson
Svarfberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars
Öhrsvik Lena

De medlemmar som röstade mot yttrandet var: *Pia Kjærsgaard, Skjervengen Pål Atle*

Skånberg Krister avstod från att rösta

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 4/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 57 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem avstod från att rösta. 29 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

- å redegjøre for planene for det nordiske samarbeidet etter 1992 på Juridisk utvalgs områder
- å fortsette arbeidet med å sikre den nordiske passoverenskomsten etter at kontrollen ved EFs indre grense opphører
- å sette igang arbeid med å revidere den nordiske ekteskapskonvensjonen av 1931
- å intensivere vurderingen av flyktningepolitiske strategier
- å gjennomføre et seminar med deltakelse fra utvalgte østeuropeiske land med sikte på kompetanseoverføring på forbrukerområdet

De 57 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kalle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Åshild

Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Kjærsgaard Pia
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Lilived Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri

*Moilanen Eeva-Liisa
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skjervengen Pål Atle*

*Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

Skånberg Krister avstod från att rösta

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 5/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 57 medlemmar röstade för yttrandet och 1 medlem röstade mot yttrandet. 29 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Form og præsentation af årets C 2 findes tilfredsstillende og ministerrådet opfordres til i fremtiden at anvende C 2 som planlægningsredskab.
2. Med baggrund i en gennemgang og evaluering af det nordiske samarbejde og dets placering i den internationale omverden, bør ministerrådet fremlægge et fremtidsprogram til debat på 40. session.
3. Arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa bør løbende udbygges, og den langsigtede finansiering sikres.
4. NoPEF's fremtidige arbejde i relation til Østeuropa bør sikres finansielt.
5. Samarbejdet om teknisk/industriel forskning og udvikling er af strategisk vigtig betydning for udviklingen af de nordiske landes konkurrencekraft og for en bæredygtig udvikling. Dette samarbejde bør derfor prioriteres højt i beslutninger om planlægning og finansiering.
6. Ministerrådet bør indlede en proces, som kan føre til en revision af Københavnskonventionen om det bistandspolitiske samarbejde mellem de nordiske lande.
7. Et nyt program for Bolig- og Byggesektoren bør udarbejdes til 40. session.

De 57 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kalle

Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.
Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Áshild
Haugen Helga

*Hetemäki-Olander Elsi
Houg Tora Aasland
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knuutila Sakari
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Metsämäki Lauri
Moilanen Eeva-Liisa
Nyby Mats
Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson*

*Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skånberg Krister
Svartberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

Den medlem som röstade *mot* yttrandet var *Skjervengen Pål Atle*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 6/1991

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 55 medlemmar röstade för yttrandet och 2 medlemmar röstade mot yttrandet. 30 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordbors rättigheter bör kvarstå som ett samarbetsområde och bevakas inte minst i samband med en ökad harmonisering med EGs regler.
2. Ungdomsarbetslösheten bör även fortsatt vara föremål för nordiska insatser.
3. Den nordiska sociala tryggheten får ej försvagas i samband med en ökad harmonisering med EGs regler. Trygghetskonventionen bör utgöra en bas för att bevaka den sociala dimensionen i förhandlingarna med EG.
4. De nordiska ländernas alkoholpolitiska strävanden får ej försvagas i samband med en ökad harmonisering med EG. Ministerrådet bör undersöka möjligheterna att bibehålla de nordiska ländernas alkoholpolitik.
5. Ett ministerrådsförslag om nordisk handlingsplan för naturvård bör föreläggas Nordiska rådet innefattande åtgärder inom både miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn.
6. Med hänsyn till de stora miljöproblemen i Sovjet och Baltikum och de begränsade resurserna måste stark prioritering och målinriktning av miljöinsatserna ske. I första hand måste åtgärderna inriktas på de mest skadliga föroreningarna.
7. Det största problemet är bristen på kapital, vilket försvåras av att de baltiska republikernas inte anses kreditvärdiga. De nordiska ländernas regeringar bör besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken, avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum.

De 55 medlemmar som röstade *för* yttrandet var:

Andersson Lennart
Bennedsen Dorte
Björk Gunnar
Davidsen Terje
Exner Lahja
Fagerholm Karl-Gunnar
Friðrik Sophusson

Gammelgaard Lars P.
Glønborg Knud
Grøndahl Kirsti Kolle
Gudmundseth Roger
Gulbrandsen Thor-Eirik
Gyldenkilde Lilli
Hagen Carl I.

*Hansen Ivar
Hansen J.K.
Hansen Søren
Hauan Åshild
Haugen Helga
Hetemäki-Olander Elsi
Hreggviður Jónsson
Häkämies Kari
Jelved Marianne
Jensen Hans Jørgen
Jón Kristjánsson
Jonsson Elver
Kallsberg Anfinn
Kekkonen Antero
Knudsen Grete
Knuuttila Sakari
Komstedt Wiggo
Liltved Tore A.
Lundblad Grethe
Moilanen Eeva-Liisa
Nyby Mats*

*Nyhage Hans
Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skånberg Krister
Svarfberg Karl-Erik
Svensson Sten
Söder Karin
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars
Öhrsvik Lena
Östrand Olle*

Mot yttrandet röstade: Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska ministerrådet
över *Nordiska ministerrådets*
redogörelse om planerna för
det nordiska samarbetet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1991 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 56 medlemmar röstade för yttrandet och 3 medlemmar röstade mot yttrandet. 2 medlemmar avstod från att rösta och 26 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att senast under 1992 finansiera kulturhandlingsplanen med den resterande summan av 35 MDKK ovanför 1987 års budgetnivå

att initiera och organisera ett projekt om Norden och kulturen i framtidens Europa

att ingå ett samarbete med Nordiska rådet och Europarådet om kulturturism

att fortsatt utveckla och stödja ungdoms- och utväxlingssamarbetet

De 56 medlemmar som röstade *för* yttrandet var:

Andersson Lennart

Annerstedt Ylva

Bennedsen Dorte

Björk Gunnar

Davidsen Terje

Exner Lahja

Fagerholm Karl-Gunnar

Friðrik Sophusson

Glønborg Knud

Grøndahl Kirsti Kolle

Gudmundseth Roger

Gulbrandsen Thor-Eirik

Gyldenkilde Lilli

Hansen Ivar

Hansen J.K.

Hansen Søren

Hauan Áshild

Haugen Helga

Hetemäki-Olander Elsi

Houg Tora Aasland

Hreggviður Jónsson

Häkämies Kari

Jensen Hans Jørgen

Jón Kristjánsson

Jonsson Elver

Kallsberg Anfinn

Kekkonen Antero

Knudsen Grete

Knuutila Sakari

Komstedt Wiggo

Liltved Tore A.

Lundblad Grethe

Metsämäki Lauri

Moilanen Eeva-Liisa

Nyby Mats

Nyhage Hans

Ólafur G. Einarsson
Oscarsson Berit
Poulsen Kaj
Rotnes Marit
Salmén Olof
Sandberg-Fries Yvonne
Sasi Kimmo
Sighvatur Björgvinsson
Skånberg Krister
Svariberg Karl-Erik

Svensson Sten
Söder Karin
Sønderby Peder
Talleraas Anders
Ueland Ole Gabriel
Väänänen Marjatta
Weiss Birte
Werner Lars
Öhrsvik Lena
Östrand Olle

De medlemmar som röstade *mot* yttrandet var: *Hagen Carl I, Kjærsgaard Pia, Skjervengen Pål Atle*

Gammelgaard Lars P. och Jelved Marianne *avstod från att rösta.*

København den 27 februari 1991

Anker Jørgensen

Jostein Osnes

Interna beslut

1.-3. (Se förteckningen "Övriga beslut", s. 2949)

4.-13. Interna beslut med anledning av medlemsförslagen A 945/j om det nordiska samarbetets former och organisation m.m. samt B 118/j om ändring i Helsingforsavtalet:

4. Rådets sekretariat

at Nordisk Råds presidium fastsetter arbeidsordning for Nordisk Råds Presidiesekretariat

at Nordisk Råds presidium fastsetter arbeidsordning for Sekretærkollegiet

5. Regler för partistöd

at Nordisk Råds presidium foretar endringer i reglene for partistøtte, slik at partistøtte heretter bare gis til nordiske partigrupper

6. Nordisk klausul i EES-avtalet

at Nordisk Råds presidium gjør en framstilling til de nordiske lands regjeringer og krever at det tas inn en særskilt klausul i en kommende EØS-avtale som gir de nordiske land rett til et fordypet nordisk samarbeid innen rammer av en EØS-avtale

7. Medlemsförslag och remissbehandling

at Nordisk Råds presidium nedsetter en arbeidsgruppe med representanter fra presidiesekretariatet, ministerrådssekretariatet og de nasjonale sekretariater som skal fremme forslag til nye remissprosedyrer, behandling av medlemsforslag m.v.

8. Nya ministerråd m.m.

at Nordisk Råds Presidium opptar forhandlinger med Nordisk Ministerråd vedrørende spørsmål om nye ministerråd m.m. som er omhandlet i Juridisk utvalgs betenkning

9. Utvärdering av övriga förslag

at Nordisk Råds Presidium forøvrig vurderer de reformforslag som framføres i Juridisk utvalgs betenkning (A 945/j) og som det påligger Presidiet å ta initiativ til eller beslutte om

10. Ändringar i rådets arbetsordning

a) *at* Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i samsvar med Juridisk utvalgs forslag i bilag 2¹, dog med unntak av forslagens § 14 (någjeldende § 15), § 17 (någjeldende § 18) og §§ 33 någjeldende § 32)

b) betr. Frågeinstituttet:

¹ A 945/j, Bilaga 2, se s. 944

at bestemmelsen om spørreinstitutet i Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 14 (tidligere § 15) som den framgår i bilag 2¹

c) betr. antalet medlemmar i presidiet:

at bestemmelsen om antall medlemmer i Presidiet i Arbeidsordningen for Nordisk Råd endres i henhold til Juridisk utvalgs forslag til ny § 17 (tidligere § 18) som det framgår av bilag 2¹

d) betr. antalet medlemmar i valkommittén:

at det i forslaget § 33 (tidligere § 32) i Arbeidsordningen for Nordisk Råd fastslås at valgkomiteen skal ha 7 medlemmer

11. Regler för ikraftträdande av rådets arbetsordning

at Nordisk Råd beslutter

- *at* §§ 2, 11, 12, 13, 14, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34 og 36 i Juridisk utvalgs forslag til endringer i Nordisk Råds Arbeidsordning trer ikraft når presidiet bestemmer (Bilag 2¹),

- *at* Juridisk utvalgs øvrige forslag til endringer i Nordisk Råds Arbeidsordning §§17, 20, 21, 31, 38, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 47 og 49 (Bilag 2¹), trer ikraft samtidig med ratifikasjon og ikrafttreddelsen av endringer i Helsingforsavtalen som foreslått i Juridisk utvalgs betenkning over Ministerrådsforslag B 118/j²

12. Utskottens sakområden

at utvalgenes forretningsområde bestemmes i henhold til Juridisk utvalgs forslag i bilag 3³

13. Ombudsmannainstitution

at Nordisk Råds Presidium lar gjennomføre utredning om detaljene for oppretting av en ombudsmannsinstitusjon, slik at Rådet kan treffe beslutning herom ved Rådets 40. sesjon

14. Internt beslut med anledning av medlemsforslag A 947/e om program för det nordiska samarbetet efter 1992

att Nordisk Råd under forårssesjonen 1992 arrangerer en specialdebat om det fremtidige nordiske samarbejde, herunder debat om ministerrådets program for det nordiske samarbejde efter 1992

15. Internt beslut med anledning av medlemsforslag A 954/k om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna

att Nordiska rådet ges i uppdrag att koordinera utbyggnaden av ett informations- och utbytesprogram mellan de nordiska ländernas parlament och de baltiska parlamenten

¹ A 945/j, Bilaga 2, se s. 944

² B 118/j, se s. 1305

³ A 945/j, Bilaga 3, se s. 950

16. Internt beslut med anledning av medlemsförslag A 952/s om etablerande av ett förpliktande miljösamarbete kring Östersjön

att Nordiska rådet tar initiativ till ett parlamentariskt samarbete som kan ingå som en del av en ny Östersjökonvention

Övriga beslut

A. Beslut att icke företa sig något

(27 februari)

1. medlemsförslag om kvalitetssikring och legalitetskontroll i forbindelse med data-maskinbaserade systemer i offentlig förvaltning (A 940/t)
2. medlemsförslag om användelse af genetiske test ved ansættelser (A 916/j)
3. ändringsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m.m. (A 945Ä/j)
4. medlemsförslag om två årliga sessioner i Nordiska rådet (A 926/j)

(28 februari)

5. medlemsförslag om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik (A 919/e)
6. medlemsförslag om upprätthållande av de nordiska skogarnas nationalekonomiska värde (A 903/e)
7. medlemsförslag om økonomisk støtte til Le Crau du Sapt (A 935/k)
8. medlemsförslag om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggnadsfinansiering (A 956/k)

(1 mars)

9. medlemsförslag om Østersøe scenario (A 931/e)
10. medlemsförslag om den nordiske model som fremtidsudfordring (A 930/k)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spørsmål

(27 februari)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet (C 1)
2. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)
3. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till kommunikationsutskottet hänvisade delarna (C 2)
4. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till juridiska utskottet hänvisade delarna (C 2)
5. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till ekonomiska utskottet hänvisade delarna (C 2)
6. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till social- och miljöutskottet hänvisade delarna (C 2)
7. Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, de till kulturutskottet hänvisade delarna (C 2)
8. berättelse från Nordiska kulturfonden (1989)
9. meddelande om rekommendation nr 45/1987/b angående finansieringen av det nordiska samarbetet

10. meddelande om framställning nr 1/1991/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1991
11. meddelande om rekommendation nr 9/1985/t angående samarbete om handelssjöfarten
12. meddelande om rekommendation nr 18/1986/t angående låsningsfria bromssystem i bilar
13. meddelande om rekommendation nr 42/1987/t angående internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet
14. meddelande om rekommendation nr 8/1988/t angående snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
15. meddelande om rekommendation nr 21/1989/t angående ökat samarbete inom turismen
16. berättelser tillhörande juridiska utskottets sakområde 1989 (C11/j)
17. meddelande om rekommendation nr 24/1974/j angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
18. meddelande om rekommendation nr 2/1987/j angående nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
19. meddelande om rekommendation nr 44/1988/j angående reell likalön mellan kvinnor och män
20. meddelande om rekommendation nr 28/1989/j angående projekt på flyktingområdet
21. meddelande om rekommendation nr 19/1989/j angående begränsning av export av farliga varor
22. meddelande om rekommendation nr 44/1989/j angående nordiskt institut för EG-rätt

(28 februari)

23. berättelse från Nordiska investeringsbanken (1990) (C 3/e)
24. berättelse från Nordiska projektexportfonden (1990) (C 4/e)
25. berättelse från Nordiska utvecklingsfonden (1990) (C 6/e)
26. berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling - Nordisk industrifond (1990) (C 7/e)
27. berättelser tillhörande ekonomiska utskottets sakområde 1989 (C 15/e)
28. meddelande om rekommendation nr 32/1988/e angående avveckling av kärnkraften
29. meddelande om rekommendation nr 2/1989/e angående samarbetsplan på energiområdet
30. meddelande om rekommendation nr 40/1989/e angående avskaffande av tull- och gränsprocedurer
31. meddelande om rekommendation nr 2/1990/e angående EG-anpassning och regionalpolitik
32. meddelande om rekommendation nr 3/1990/e angående tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet
33. meddelande om rekommendation nr 4/1990/e angående samarbete om ekologisk jordbruksproduktion
34. meddelande om rekommendation nr 5/1990/e angående nordisk miljöfinansiering

35. meddelande om rekommendation nr 6/1990/e angående förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar
36. berättelser tillhörande social- och miljöutskottets sakområde 1989 (C 13/s)
37. meddelande om rekommendation nr 18/1980/s angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet
38. meddelande om rekommendation nr 25/1983/s angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande
39. meddelande om rekommendation nr 23/1985/s angående handlingsplan mot narkotika
40. meddelande om rekommendation nr 9/1986/s angående gemensam arbetsmarknad för fria näringsidkare
41. meddelande om rekommendation nr 10/1986/s angående nordbors rättigheter
42. meddelande om rekommendation nr 22/1987/s angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
43. meddelande om rekommendation nr 11/1988/s angående rökfria miljöer
44. meddelande om rekommendation nr 12/1988/s angående internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
45. meddelande om rekommendation nr 22/1988/s angående årlig lägesrapport om miljöpolitik
46. meddelande om rekommendation nr 47/1988/s angående internationell miljöpolitik
47. meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (punkt 1)
48. meddelande om rekommendation nr 38/1989/s angående nordiskt miljö- och biologiår 1990
49. meddelande om rekommendation nr 16/1990/s angående handlingsplan mot havsförorening
50. meddelande om rekommendation nr 17/1990/s angående handlingsplan mot luftförorening
51. meddelande om rekommendation nr 19/1990/s angående handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning
52. meddelande om rekommendation nr 23/1990/s angående internationellt samarbete om oljeskador
53. meddelande om rekommendation nr 25/1990/s angående samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden
54. berättelser tillhörande kulturutskottets sakområde 1989 (C 12/k)
55. meddelande om rekommendation nr 8/1989/k angående projekt Nordjobs fortsättning
56. meddelande om rekommendation nr 9/1990/k angående ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
57. meddelande om rekommendation nr 10/1990/k angående handlingsprogram för språksamarbete 1990 - 1995, NordMÅL
58. meddelande om rekommendation nr 11/1990/k angående riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990 - 1992

59. meddelande om rekommendation nr 12/1990/k angående nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning
60. meddelande om rekommendation nr 13/1990/k angående nordisk kulturfestival

(1 mars)

61. att lägga presidiets Baltikumprogram till handlingarna (Dokument 3)

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(1 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 45/1989/e angående uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa

c. bemyndigande för utskotten att lägga meddelanden till handlingarna

(26 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 21/1985/s angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
2. meddelande om rekommendation nr 15/1987/s angående erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
3. meddelande om rekommendation nr 17/1987/s angående handlingsprogram mot aids
4. meddelande om rekommendation nr 23/1987/s angående ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden
5. meddelande om rekommendation nr 24/1987/s angående samarbete kring genteknologi
6. meddelande om rekommendation nr 41/1987/t angående förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
7. meddelande om rekommendation nr 44/1987/t angående plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
8. meddelande om rekommendation nr 7/1988/t angående storstädernas trafik- och miljöproblem
9. meddelande om rekommendation nr 43/1988/j angående samarbete om kriminalitetsefterforskning
10. meddelande om rekommendation nr 12/1989/k angående datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer
11. meddelande om rekommendation nr 13/1989/k angående utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG
12. meddelande om rekommendation nr 20/1989/j angående intensiverad övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika
13. meddelande om rekommendation nr 23/1989/t angående samnordisk användning av informationssystem och databanker
14. meddelande om rekommendation nr 25/1989/t angående ökat samarbete inom järnvägstrafiken
15. meddelande om rekommendation nr 26/1989/t angående fordonstekniskt samarbete

16. meddelande om rekommendation nr 27/1989/t angående samordnad trafik- och trafiklärarutbildning
17. meddelande om rekommendation nr 30/1989/s angående utbildning och legitimation för kiropraktorer
18. meddelande om rekommendation nr 31/1989/s angående hjälpmedelsförsörjning för handikappade
19. meddelande om rekommendation nr 32/1989/s angående samarbetsorgan för räddningstjänstområdet
20. meddelande om rekommendation nr 33/1989/s angående ökade insatser inom barn- och familjepolitiken
21. meddelande om rekommendation nr 35/1989/s angående insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden
22. meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar (punkt 2)
23. meddelande om rekommendation nr 37/1989/s angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan
24. meddelande om rekommendation nr 41/1989/k angående utökat nordiskt utbildnings-samarbete
25. meddelande om rekommendation nr 43/1989/s angående överföring av miljöteknologi utanför Norden
26. meddelande om rekommendation nr 46/1989/k angående åtgärder för Nordplus-programmets genomförande
27. meddelande om rekommendation nr 1/1990/e angående Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik
28. meddelande om rekommendation nr 7/1990/j angående internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män
29. meddelande om rekommendation nr 8/1990/j angående samnordisk vapenlagstiftning
30. meddelande om rekommendation nr 14/1990/k angående Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk
31. meddelande om rekommendation nr 15/1990/t angående tvärflyg i Mittnorden
32. meddelande om rekommendation nr 18/1990/s angående globalt miljösamarbete
33. meddelande om rekommendation nr 20/1990/s angående internationellt samarbete om export av avfall
34. meddelande om rekommendation nr 21/1990/s angående nätverk för renare teknologier
35. meddelande om rekommendation nr 22/1990/s angående åtgärder för att undvika oljekatastrofer
36. meddelande om rekommendation nr 24/1990/s angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten
37. meddelande om rekommendation nr 26/1990/s angående telekommunikationer för handikappade
38. meddelande om rekommendation nr 27/1990/s angående forskningssamarbete om amalgam

39. meddelande om rekommendation nr 28/1990/s angående ratificering av FNs barnkonvention
40. meddelande om rekommendation nr 29/1990/s angående åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention
41. meddelande om rekommendation nr 30/1990/s angående homosexuellas sociala situation
42. meddelande om rekommendation nr 31/1990/s angående toxikologiskt institut
43. meddelande om rekommendation nr 32/1990/s angående program mot ungdomsarbetslösheten
44. meddelande om rekommendation nr 33/1990/s angående Nordbors rättigheter

C. Beslut i interna spörsmål

(26 februari)

1. bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelande till handlingarna som inte upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen
2. att tidsbegränsa inläggen i generaldebatten och sakdebatterna (Dokument 2)
3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(27 februari)

- 4.-13. (Se förteckningen "Interna beslut", s. 2946)

(28 februari)

14. (Se förteckningen "Interna beslut", s. 2946)

(1 mars)

- 15.-16. (Se förteckningen "Interna beslut", s. 2946)
17. bemyndigande för presidiet att utse kommittéer
18. bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1992
19. fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Val

(26 februari)

1. val av presidium
2. val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1991 - 1992

(1 mars)

3. val av förmän och vice förmän i utskotten
4. val av redaktionskommitté för Nordisk Kontakt

5. val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden
1 maj 1991 - 30 april 1993

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA M. M.**

Presidium

Anker Jørgensen, Danmark, president
 Ivar Hansen, Danmark
 Elsi Hetemäki-Olander, Finland
 Mats Nyby, Finland
 Ólafur G. Einarsson, Island
 Páll Pétursson, Island
 Kirsti Kolle Grøndahl, Norge
 Jan P. Syse, Norge
 Grethe Lundblad, Sverige
 Karin Söder, Sverige
Observatör: Lilli Gyldenkilde, Danmark

Arbetsutskott*Danmark*

Lars P. Gammelgaard
 Lilli Gyldenkilde
 Ivar Hansen
 Anker Jørgensen

Finland

Claes Andersson
 Gustav Björkstrand
 Karl-Gunnar Fagerholm
 Elsi Hetemäki-Olander
 Lauri Metsämäki
 Heikki Riihijärvi
 Marjatta Väänänen

Island

Hjörleifur Guttormsson
 Ólafur G. Einarsson
 Páll Pétursson
 Sighvatur Björgvinsson

Norge

Svein Alsaker
 Kirsti Kolle Grøndahl
 Thor-Eirik Gulbrandsen
 Carl I. Hagen
 Thea Knutzen
 Anne Enger Lahnstein
 Kjellbjørg Lunde

Sverige

Lennart Andersson
 Per Olof Håkansson
 Wiggo Komstedt
 Grethe Lundblad
 Karin Söder

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Beierholm, Bente, overassistent
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Hagemann, Henrik, generalsekretær
 Kejlbo, Elsa, assistent
 Madsen, Grethe, overassistent
 Nielsen, Anne, assistent
 Nørgaard, Jens, betjent
 Petersen, Annette, betjent
 Sandø, Jonna, overassistent
 Sørensen, Erik Ingemann, konsulent
 Vestergaard, Mette, fuldmægtig

Færøerne

Hansen, Óluva, assistent
 Thomassen, Kristoffur, bureauchef

Finland

Gabrielsson, Ulrica, forskare
 Heikkinen, Jorma, kansliassistent
 Husman, Paula, avdelningssekreterare
 Immonen, Maarit, byråsekreterare
 Kaikkonen, Paula, bitr. sekreterare
 Kakko, Lea, avdelningssekreterare
 Korhonen, Maj-Britt, byråsekreterare
 Lindström, Guy, generalsekreterare
 Lohiniva, Greta, bitr. generalsekreterare
 Nieminen, Risto, bitr. sekreterare
 Riihimäki, Seppo, ADB-tekniker
 Salo, Kari, informationssekreterare
 Stenius-Mladenov, Birgitta, bitr. sekreterare
 Supponen, Minna, tf. byråfunktionär
 Tallqvist, Kristiina, informationsassistent

Talvitie, Ossi, vaktmästarchef
 Österblom, Ingmar, byråchef

Åland

Strand, Carina, tf. delegationssekreterare

Island

Áslaug Skúladóttir, afdelingschef
 Lene Hjaltason, fuldmægtig
 Snjólaug Ólafsdóttir, generalsekretær

Norge

Andreassen, Bjørn, førstekonsulent
 Arnesen, Arne, ass. betjentleder
 Austin, Kjell, førstekonsulent
 Braaten, Else Marie, konsulent
 Frydenlund, Anders, betjent
 Myhre-Jensen, Kjell, sekretariatsleder
 Pettersen, Dag, driftstekniker, edb
 Trolle, Lisa, konsulent
 Vekrum, Lise Enberget, sekretær

Sverige

Alvarson, Dan, expeditionsassistent
 Bergqvist, Renée, byråassistent
 Holm, Lars, avdelningsdirektör
 Isacsson, Bert, kanslichef
 Larsson, Jan, byråsekreterare
 Smekal, Eva, byråchef
 Stenberg, Marianne, byråsekreterare
 Söderman, Anita, byrådirektör
 Vejdegren, Iréne, byråassistent

Presidiesekretariatet – Puheenjohtajiston sihteeristö

Bejmar, Marianne, byråassistent
 Carlsson, Inge Munk, byråassistent
 Friborg, Charlotta, redigerare
 Guðrún Garðarsdóttir, bitr. redaktör
 Hagen, Gro, 1:e byråassistent

Johanson, Birgitta, byråsekreterare
 Jonken, Anneli, byrådirektör
 Karlsson, Svenolof, redaktör
 Koumí, Margareta, byråassistent
 Lindfors, Viveca, byråsekreterare

Lundqvist, Bo, expeditionsassistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Mattsson, Kaj-Peter, stf. presidiesekreterare
 Osnes, Jostein, presidiesekretær
 Stenberg, Stig, intendent

Stjernberg, Gustaf, stf. presidiesekreterare
 Vauhkonen, Sirkku, byråassistent
 Wiklund, Viveca, byråassistent
 Yoo, Sam, datakonsult
 Östman, Margit, internationell sekreterare

Utskottssekreterare – Valiokuntasihiteerit

Anderson, Marianne, Budget- og Kontrolud-
 valget
 Elín Pálsdóttir Flygenring, Kulturudvalget
 Hultén, Eric, Social- og Miljøudvalget

Tómas, H. Sveinsson, Kommunikationsud-
 valget
 Torvø, Ellen, Juridisk Udvalg
 Wichmann, Henrik, Økonomisk Udvalg

Informationssektionen – Tiedotusjaosto

Bagerstam, Bitte, informationschef
 Caspersen, Ove, informationssekreterare

Sundberg, Renée, byråassistent

Nordisk Kontakt

Häggman, Larserik, chefredaktör
 Sørensen, Erik Ingemann, redaktør, Dan-
 mark
 Carlsson, Marianne, redaktör, Finland

Björn Jóhannsson, redaktør, Island
 Aaraas, Einar, redaktør, Norge
 Norrbom, Hans, redaktør, Sverige
 Vauhkonen, Sirkku, redaktörsassistent

Nordiska ministerrådets sekretariat – Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö

Biker, Eli, konsulent
 Clemet, Fridtjov, generalsekretær
 Emborg, Kerstin, adm.sekretær
 Granström, Birgitta, sekretær
 Guttermann, Harriet, afd.sekretær
 Hansen, Leif Chr., afdelingschef
 Holmgren, Peter, konsulent
 Ingemar Einarsson, konsulent
 Kolltveit, Johs., afdelingschef
 Lundberg, Göran, konsulent
 Mathlein, Lars, afdelingschef
 Meier, Peter Uffe, konsulent
 Milne, Karen, afd.sekretær

Morin, Greger, konsulent
 Nielsen, Ib, vagtmester
 Persson, Margaretha, adm.sekretær
 Riktor, Rolf, konsulent
 Sandelin, Ann, afdelingschef
 Sandstedt, Birgitta, afdelingschef
 Stenroth, Ove, sektionschef
 Ström, Björn, konsulent
 Tienari, Risto, afdelingschef
 Tveit, Hege, konsulent
 Vibholt, Villy, konsulent
 Widing, Barbro, afdelingschef
 Österberg, Christina, konsulent

Stenografer – Pikakirjoittajat*Danmark*

Andersen, Kirsten, assistent
 Duncan, Jane, assistent
 Friberg, Kaj, inspektør, båndoptagelse
 Hansen, Sussie Blom, assistent
 Holle, Finn, referent
 Sander, Inger Merete, referent
 Spanggaard, Elisabeth, referent

Finland

Filippa, Birgitta, stenograf
 Johansson, Ulla, maskinskriverska
 Karrento, Anita, stenograf
 Niittuiperä, Jari, stenograf
 Rätym, Unto, stenograf
 Sundström, Marina, maskinskriverska
 Vesterlund, Riitta, maskinskriverska

Norge

Hylback, Lisbeth, referent
 Kleppe, Elisabeth, referent
 Lønset, Klara Marie, referent
 Raanes, Gudrun Strand, referent
 Schwartz, Kari, referent
 Smiseth, Ingeborg, referentrevisor

Sverige

Djurström, Stig, riksdagsstenograf
 Dahlström, Runa, assistent
 Löfling, Arne, riksdagsstenograf
 Nilsson, Lars, riksdagsstenograf
 Szabo-Fekete, Solveig, assistent

Simultantolkar – Simulaanitulkit

Andersson, Pirkko-Liisa, tolk
 Hellström, Sirpa, tolk
 Kaljunen, Riitta, tolk
 Laakso, Ritva, tolk

Binzer, John J., engelsk tolk
 Flugger, Lene, engelsk tolk
 Johanssen, Jan Als, engelsk tolk
 Zoega, Anne, engelsk tolk

Nordiska partigruppernas sekretariat – Pohjoismaisten puoluerhymien sihteeristö*Socialdemokratiska gruppen*

Henie, Lars Petter
 Kock, Enn
 Lundin, Inga-Lisa
 Sirjamo, Anna-Liisa
 Svensson, Jerry, gruppsekreterare

Mittengruppen

Antonsson, Johannes
 Korhonen, Martti K., gruppsekreterare

Den venstresocialistiske gruppe
 Andersen, Anders, gruppsekreterare

Konservativa gruppen

Fjeldstad, Ellen
 Heionen, Olli-Pekka
 Heister, Chris, gruppsekreterare

Den Liberalistiske Gruppe

Hagen, Eli Engum
 Limi, Hans Andreas, gruppsekreterare

Partisekreterare – Puoluesihteerit

Christensen, Steen, Socialdemokratiet
 Fischer, Christian, Socialistisk Folkeparti
 Frederiksen, Claus Hjort, Venstre
 Jacobsen, Erhard, Centrum-Demokraterne

Jensen, Kurt Buch, Det Radikale Venstre
 Skaarup, Peter, Fremskridtspartiet
 Wagner, John, Det Konservative Folkeparti

Internationella och nordiska organisationer – Kansainväliset ja pohjoismaiset järjestöt

Ahlén, Sune, generalsekreterare, Nordens fackliga samorganisation
 Biver, André, presidiets viceordförande, ledamot av Luxembourgs Parlament, Benelux interparlamentariska råd
 Bock, Jean, presideordförande ledamot av Belgiens Parlament, Benelux interparlamentariska råd
 Bourgeois, Erik, generalsekreterare, Belgien, Benelux interparlamentariska råd
 Sir Catherwood, Fred, vicepresident, medlem av Social-, arbets- och miljöutskottet, Europaparlamentet
 Enqvist, Mauritz, ombudsman, De nordiska arbetsgivarorganisationerna
 Halonen, Leif, leder, Nordiska samrådet
 Hansen, Palle, Nordisk Union för arbetsledare, tekniker och andra chefer
 Paulis, A.W., viceordförande för Benelux interparlamentariska råd, ledamot av Nederländernas Parlament,
 Plassnik-Stoudmann, Ursula, generalsekreterarens kontor, Efta

Svane, Michael, konsulent, De nordiska industriförbunden
 Ullenhag, Jørgen, ordförande, Nordiska akademikerrådet
 Verbeek, Jan, vicepresident för Europarådets parlamentariska församling, medlem av Permanenta utskottet och kulturutskottet, Representant från ECE
 Wagener, Gillaume, generalsekreterare, Luxembourg, Benelux interparlamentariska råd
 van Wassenhove, J., generalsekreterare, Nederländerna, Benelux interparlamentariska råd
 Vuohula, Eero, generalsekreterarens kontor, Efta

Sakkunniga – Asiantuntijat*Nordiska*

Bær, Lars Anders, nestleder, Nordiska samerådet
 Callerström, Jan, vice VD, NIB
 Christoffersen, Anker, ordförande i danska NFS
 Danielsson, Kalle, handläggare, NFS
 Doepel, Catarina, styrelsesekreterare, NIB

Eidem, Bjarne Mørk, formann, Riksrevisionen, Norge
 Engblom, Lars Åke, direktør for Nordens Hus i Reykjavik
 Gaup, Ole, hovedsekretær, Nordiska samrådet

- Gjelsvik, Per, adm. direktør, Nordiska industrifonden
- Hansen, Poul, direktør, regionschef, Danmark, NIB
- Hauge, Lars, generalsekretær, Föreningarna Nordens förbundssekreterare
- Hemmer, Mona, generalsekreterare, Nordiska akademikerrådet
- Jensen, Hans, vice ordförande i danska LO; NFS
- Laurson, Peter, vice VD, NIB
- Lindbaek, Jannik, VD, NIB
- Löfgren, Monica, informationschef, NIB
- Madsen, Orla, handläggare, NFS
- Magga, Juha, nestleder, Nordiska samerådet
- Niemi, Stella, assistent, Nordiska utvecklingsfonden
- Nilsson, Inga-Britt, sekreterare, NFS
- Oxholm, Ole, Nordens Institut i Nuuk
- Rosengren, Björn, ordförande, NFS
- Rønnest, Jørgen, afdelingschef, Dansk Arbejdsgiverforening
- de Sharengard, Harry, sekretariatschef, Nordiska statistiska sekretariatet
- Steinar Jakobsson, Vestnordenfondens direktør
- Svensson, Staffan, informationschef, Nordiska industrifonden
- Thorgrimsson, Finn, vice ordförande, NFS
- Øhman, Carl Ivar, VD, Nordiska utvecklingsfonden
- Goldschmidt, Ernst, kommitteret
- Halck, J.L., departementschef
- Heilesen, Palle, fuldmægtig
- Hindkjær, Lars, ministersekretær
- Hofdahl, Gunna, ministersekretær
- Hugau, Anita, samarbejdsministerens stedfortræder, konsulent
- Hvidfeldt, Henrik, kontorchef
- Jensen, Niels Erik D., direktør
- Johannesen, Odma, fuldmægtig
- Juul, Charlotte Alsing, ass. ministersekretær
- Jørgensen, Lars Bernhard, afdelingschef
- Katznelson, Ib, afdelingschef
- Kjærsgaard, Kaj, økonomisk-statistisk konsulent
- Koch, Hans Jørgen, afdelingschef
- Lindhard, Lasse, fuldmægtig
- Martinussen, Gurli, ministersekretær
- Mersing, Jette, afdelingschef
- Metcalfe, Lisbet J., presseråd
- Michaëlis, Annette Begtorp, fuldmægtig
- Mortensen, Ann Merete, fuldmægtig
- Møller, Kirsten, fuldmægtig
- Møller, Lone Bach, fuldmægtig
- Neergaard, Bodil, fuldmægtig
- Nielsen, Hanne, fuldmægtig
- Nielsen, Terkel T., kontorchef;
- Nilas, Claes, sekretariatsleder
- Olsen, Hedeman, kontorchef
- Rasmussen, J. Harder, departementschef
- Schmidt, Charlotte Boysen, fuldmægtig
- Schou, Mogens, kontorchef
- Spanner, Lone, overassistent
- Thomsen, Søren H., ministersekretær
- Toft, A., ekspeditionssekretær
- Trønning, Christian, afdelingschef
- Vorre, Poul, kontorchef

Danmark

- Agner, Gitte, fuldmægtig
- Alken, Ib, fuldmægtig
- Andersen, Niels Ole, kontorchef
- Bertelsen, Jens, ministersekretær
- Berg, Karin I., fuldmægtig
- Boesgaard, H., kontorchef
- Boisen, Ida M., fuldmægtig
- Buch, Bent, ministersekretær
- Christensen, Erling, kontorchef
- Christensen, Steen, fuldmægtig
- Frandsen, Vibeke Thyge, ministersekretær

Færøerne

- Johansen, Trygvi, Færøernes repræsentationskontor
- Kragesteen, Borgarhjört, sekretær
- Olafsson, Árni, konsulent
- á Velbastað, Niels, samarbejdsministerens stedfortræder

Grønland

Christiansen, Hugin Steen, vicedirektør,
Grønlands Hjemmestyre
Kleist, Kaj, direktør Grønlands Hjemmestyre
Laursen, Jens Hedegaard, fuldmægtig
Møller, Aqigssiaq, hjemmestyredirektør
Petersen, Bent Krogh, konsulent, Danmarks-kontoret
Poulsen, Vita, overassistent, Danmarks-kontoret
Steenholdt, Alibak, bureauchef
Søndergaard, Jørgen, fuldmægtig, Danmarks-kontoret
Wenneberg, Lene, sekretær

Finland

Alhonsaari, Eila, administrativ utrikessekreterare
von Boguslawsky, Peter, byråchef
Byholm, Kim, specialrådgivare
Ekebom, Ralf, överinspektör
Engberg, Per-Mikael, handelsråd
Forsberg, Fredrik, äldre regeringssekreterare
Granholt, Kai, byråchef
Gröhn, Inga-Maria, finansråd
Gustafson, Matti, bitr. avdelningschef
Heiniö, Jarmo, statsministerns sekreterare
Heinrichs, Erik, konsultativ tjänsteman, samarbetsministerns ställföreträdare
Hyninen, Matti, specialrådgivare
af Hällström, Gustav, verkställande direktör
Kasso, Tapani, specialrådgivare
Korhonen, Matti, statssekreterare
Korpela, Juhani, kanslichef
Krokkfors, Karl-Johan, legationsråd
Laurent, Marcus, statsministerns specialrådgivare
Lehtinen, Markku, konsultativ tjänsteman
Liedes, Jukka, konsultativ tjänsteman
Lönnroth, Juhani, bitr. avdelningschef
Mattlin, Håkan, konsultativ tjänsteman
Melametsä, Leevi, överdirektör
Numminen, Jaakko, kanslichef

Ojala, Oli, avdelningschef
Ottelin, Hans, legationsråd
Rantanen, Marja-Liisa, specialrådgivare
Rissanen, Henrik, specialrådgivare
Sevon, Leif, överdirektör
Siikala, Kalervo, avdelningschef
Sinkko, Kaija-Leena, specialrådgivare
Slotte, Per-Håkan, överinspektör
Sorsa, Pertti, kanslichef
Suokko, Seppo, bitr. avdelningschef
Tommola, Aila, inspektör
Tuominen, Eeva-Liisa, specialforskare
Westergård, Tom, statsrådets informationschef
Aalto, Alec, bitr. avdelningschef

Åland

Lindbäck, Peter, t.f. kanslichef
Söderlund, Tor-Erik, överinspektör

Island

Árni Gunnarsson, kontorchef
Árni Kolbeinsson, departementschef
Berglind Ásgeirsdóttir, departementschef
Bolli Þ. Bollason, kontorchef
Guðmundur Benediktsson, departementschef
Halldór S. Kristjánsson, kontorchef
Húnbogi Þorsteinsson, kontorchef
Ingimar Sigurðsson, kontorchef
Jón Júlíusson, ambassaderåd, samarbetsministerns stedforträder
Jón Sveinsson, ministersekretär
Kristján Skarphéðinsson, afdelingschef
Ólafur Steinar Valdimarsson, departementschef
Páll Lindal, departementschef
Páll Sigurðsson, departementschef

Norge

Aamo, Bjørn Skogstad, statssekretær
Andersen, Per Alf, statssekretær
Aanderaa, Johs., eks.sjef

Aukrust, Torlaug Lundh, konsulent
 Bakken, Odd, pers. rådgiver
 Bauer, Irene, byråsjef
 Berg, Hans, f. konsulent
 Berge, Bjørn M., asp/kons.
 Bergh, Espen, f. konsulent
 Bjerke, Per Arne, statssekretær
 Blaalid, Jon, ekspedisjonssjef
 Bruzelius, Karin, departementsråd
 Christensen, Tore-Jarl, statssekretær
 Eide, Kjell, eksp.sjef
 Foss, Torben, eksp.sjef
 Gilbo, Berit, f. konsulent
 Graham, Oddmund, dep.råd
 Gribenow, Berit, inf.leder
 Grydeland, Bjørn, eksp.sjef
 Hasle, Anne Kari Lande, dep.råd
 Helseth, Anders, avd.direktør, sam-
 arbeidsministerens stedfortreder
 Håvie, Helge, avd.dir
 Kanavin, Janis, byråsjef
 Kendzior, Nøste, Nordisk
 informasjonskontor
 Kjønnøy, Gunnar, dep.råd
 Kolseth, Siri, personlig sekretær
 Kongstad, Steffen, f. konsulent
 Lauvbu, Morten, pers.sekr.
 Li, Tore, pers.sekr.
 Lie, Kai, ministerråd
 Løvaas, Harald, generalsekretær
 Myhre, Kjellaug, f. konsulent
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Opdahl, Øystein, byråsjef
 Rellsve, Åse, f. konsulent
 Røed, Magne H., rådgiver
 Salomon, Sissel, rådgiver
 Sand, Ulf, dep.råd
 Sollien, Liv, sekretær
 Strompdal, Kjartan, underdirektør
 Støre, Jonas Gahr, rådgiver
 Sørbotten, Steinar, eksp.sjef
 Søvik, Sissel, byråsjef
 Veierød, Tom, dep.råd
 Walaas, Elisabeth, pers.sekr.

Yssen, Ingunn, pers.sekr.
 Ødegaard, Grete, konsulent
 Øigard, Svein Harald, statssekretær
 Øvergaard, Tomas, f. konsulent

Sverige

Aldskogius, Göran, departementsråd
 Andersson, Gun-Britt, departementsråd
 Barnekow, Magnus, hovrättsassessor
 Bodin, Svante, departementsråd
 Burrau, Paula, informationssekreterare
 Byfors, Ingela, departementssekreterare
 Carlson, Per, departementssekreterare
 Dahlin, Sven, statssekreterare
 Danielsson, Lars, departementssekreterare
 Eklöf, Christina, assistent
 Ekman, Dag, expeditjonschef
 Falk, Bertil, direktör
 Georgsson, Lars, pressekreterare
 Hall, Kurt-Arne, departementsråd
 Hallqvist, Martin, kansliråd
 Heckscher, Sten, statssekreterare
 Hedborg, Anna, statssekreterare
 Hedenström, Kerstin, assistent
 Höjeberg, Gunilla, informationssekreterare
 Jacobsen, Ranveig, informationssekreterare
 Jönsson, Mats, direktör
 Karlsson, Mats, departementssekreterare
 Karlberg, Lars, departementsråd
 Kastman-Heuman, Åsa, hovrättsassessor
 Korpi, Sture, statssekreterare
 Lempert, Erik, expeditjonschef
 Ling, Hans, kansliråd
 Malmvall, Birgitta, departementssekreterare
 Matthiessen, Jens, departementssekreterare
 Moberg, Axel, kansliråd
 Nordström, Gun, departementssekreterare
 Rehnberg, Elisabeth, byrådirektör
 Sjögren, Sven, departementsråd
 Steen, Anita, statssekreterare
 Strandberg, Lars, statssekreterare
 Strömberg, Hjalmar, departementsråd
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Wallin, Sven-Erik, departementsråd

Widebeck, Magnus, hovrättsassessor
Zachrisson, Ann, kansliråd

Ziemelis, Mite, departementssekreterare
Övelius, Pia, departementssekreterare

Hedersgäster — Kunniavieraat

Arnesen, Arne, ambassadör, Norge
Bennedsen, Dorte, ordförere, Foreningen Norden, Danmark
von Born, Heidi, författare, Sverige (presenterer Litteraturprisvinderen)
Bäckström, Johannes, ambassadör, Finland
Clausen, H.P., Folketingets formand
Donner, Henrik Otto, komponist, Danmark (presenterer Musikprisvinderen)
Fälldin, Thorbjörn, ordförande, Foreningen Norden, Sverige
Groth, Carl-Johan, ambassadör, Sverige
Gylfi Þ. Gíslason, ordförande, Foreningen Norden, Island

Hentze, Demmus, ordförere, Foreningen Norden, Færøerne
Hetemäki-Olander, Elsi, ordförande, Pohjois-Norden, Finland
Ingvi S. Ingvarsson, ambassadör, Island
Pedersen, Niels-Henning Ørsted, musikprisvinder, bassist, Danmark, med fru
Svensson, Hasse, ordförande, Foreningen Norden, Åland
Valkeapää, Nils-Aslak, litteraturprisvinder, Finland, med nevø Juhan Tuomas Labba
Østgård, Reidar, ordförande, Foreningen Norden, Norge

Särskilt inbjudna gäster — Erityisesti kutsutut vieraat

ESTLAND:

Rüütel, Arnold, talman för Estlands högsta råd
Lauristin, Marju, vicetalman för Estlands högsta råd
Vetõusme, Ants, ordförande för Ekonomiska utskottet, Estlands högsta råd
Kivi, Rein, utrikespolitisk rådgivare, tolk
Alas, Arvo-Jürgen, representant för Estland, Det baltiska informationskontoret

LETTLAND:

Gorbunovs, Anatolij, talman för Lettlands högsta råd
Krūmins, Jānis, sekreterare för Utrikesutskottet, talesman för Lettlands högsta råd

Mucins, Linards, medlem av Juridiska utskottet, ledamot av Lettlands högsta råd
Petersone, Karina, tolk
Ritenis, Janis representant för Lettland, Det baltiska informationskontoret

LITAUEN:

Kuzmickas, Bronislovas, vicetalman, Litauens högsta råd
Zingeris, Emanuelis, ordförande för Utrikesutskottet
Januska, Albinas, sekreterare för Utrikesutskottet, medlem av Litauens högsta råd
Chekuolis, Dalius, representant för Litauen, Det baltiska informationskontoret

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA
RÅDETS LITTERATURPRIS
OCH MUSIKPRIS
INTERNATIONELLA MÖTET

Utdelingen av Nordiska rådets litteratur- och musikpris i Københavns Rådhus hal tisdagen den 26 februari 1991

Program

Københavns Borgerrepræsentations formand Martin Günter byder velkommen

Tale af Nordisk Råds præsident Anker Jørgensen

Den Danske Kvartet opfører Nordiske folkeviser i arrangement for strygekvartet, slagtøj og piano

Arrangement: Ole Koch Hansen

Violin: Tim Fredriksen

Violin: Arne Bark-Møller

Bratsch: Claus Myrup

Cello: Henrik Brendstrup

Slagtøj: Alex Riel

Piano: Ole Koch Hansen

Komponisten Henrik Otto Donner motiverer, at Nordisk Råds Musikpris 1991 tildeles bassisten Niels-Henning Ørsted Pedersen

Prisen overrækkes af Nordisk Råds præsident

Bassisten Niels-Henning Ørsted Pedersen taler

Niels-Henning Ørsted Pedersen Trio spiller

Jazzstandard

Samba petit, solo for bas

En elefant kom marcherende

Bas: Niels-Henning Ørsted Pedersen

Piano: Ole Koch Hansen

Trommer: Alex Riel

Forfatteren Heidi von Born motiverer, at Nordisk Råds Litteraturpris 1991 tildeles Nils-Aslak Valkeapää

Prisen overrækkes af Nordisk Råds Præsident

Forfatteren Nils-Aslak Valkeapää taler

Den Danske Kvartet og Niels Henning Ørsted Pedersen Trio spiller En sjöman älskar havets våg i arrangement ved Ole Koch Hansen

Københavns Borgerrepræsentations formand, **Martin Günter**: Mine damer og herrer! Kære gæster!

Københavns Rådhus er ofte ramme om initiativer og arrangementer såsom modtagelse af kongresser eller åbning af internationale udstillinger, og vi er fra byens side glade for på denne måde at kunne bidrage til at gøre gennemførelsen af disse vidt forskellige begivenheder lidt festligere.

Jeg tror dog ikke, at nogen vil undre sig over, at det er med en ganske særlig glæde, at jeg på Københavns Kommunes vegne byder velkommen til deltagerne i Nordisk Råds overrækkelse af årets Litteraturpris og Musikpris, og heri er inkluderet en helt speciel velkomst til de to prismodtagere.

I forrige århundrede, i skandinavismens dage, hvor Norden ofte blev omtalt som bestående af Danmark, Norge og Sverige, gav den danske digter Carl Ploug udtryk for, at ”længe var Nordens herlige stamme splittet i trende sygnende skud”. Men denne overvejende stemningsbevægelse, som Henrik Ibsen kaldte ”Løgn i Gildeskud”, fik ikke mange andre resultater end de kendte efterladte romantiske udtalelser i digt og prosa.

Et af de nuværende medlemmer af Nordisk Råds præsidium havde muligvis Ibsens ord i tankerne, da hun en gang sagde om Rådet: ”Det her er kun én stor balforening” – men dog for nylig konstaterede, at ”Norden er i øjeblikket meget optaget af sin egen opgave og diskuterer, hvilken rolle vi skal spille i det nye Europa”, hvilket ingen har kunnet undgå at bemærke i de seneste dage.

I de snart 40 år, Nordisk Råd har eksisteret, har det opnået en stadig mere fremtrædende placering i det nordiske parlamentariske arbejde og i de enkelte landes bevidsthed. Et væsentligt bidrag hertil er Nordisk Råds store priser, Litteraturprisen og Musikprisen.

I en pjece om samarbejdet i Norden, udgivet af Nordisk Råd, anføres det, at målet for det nordiske kultursamarbejde er at opbygge en fælles kulturpolitik. Dette indebærer imidlertid ikke, hedder det, at vi skal arbejde for en nordisk enhedskultur – vi betragter tværtimod mangfoldigheden som noget positivt. Derfor er det også en vigtig del af den nordiske kulturpolitik at fremme de forskellige mindretals kulturelle interesser.

Jeg skal ikke her gå ind i omtalen af de to prismodtagere, men vil dog ikke undlade at bringe byens varme hilsen til Litteraturprismodtageren, den samiske forfatter Nils-Aslak Valkeapää, og modtageren af Musikprisen, vor egen – tør jeg vel sige – Niels-Henning Ørsted Pedersen.

Jeg tror, De har mærket, at vi er meget glade for at lægge hus til denne begivenhed, og jeg håber, at De vil få en glad og festlig aften her på Københavns Rådhus.

God fornøjelse!

Nordisk Råds præsident, **Anker Jørgensen**: Mine damer og herrer og kære prisvindere! Det er jo først og fremmest for jeres skyld, vi er samlet.

Må jeg først rette en hjertelig tak til Københavns Borgerrepræsentations formand, Martin Günter, fordi han har budt os velkommen, men ikke mindst fordi man har stillet Københavns Rådhus til rådighed for os, således at det kan være rammen om uddelingen af priserne her i år.

Vi er glade for, at byen København ligesom ved tidligere sessioner har været indforstået med, at vores smukke Rådhus kan danne rammen om uddelingen af Nordisk Råds Musikpris og Nordisk Råds Litteraturpris.

Det er faktisk et tilfælde, der ligner en tanke, at flere af nyskabelserne i de nordiske prisers historie er kommet til udtryk i forbindelse med sessionen i København. Når det nu er gode nyskabelser, så synes vi selvfølgelig også det er herligt, at de kommer frem netop her.

Nordisk Råds Musikpris fik ændret reglerne for 2 år siden, og efter de nye regler kan prisen hvert andet år tildeles en skabende kunstner, og hvert andet år en udøvende kunstner. For første gang i prisens historie går den nu til en udøvende kunstner.

Ændringen af reglerne i sin tid skete – hvor utroligt det end lyder – ikke uden ret kraftige offentlige diskussioner. Til gengæld har priskomiteens valg af Niels-Henning Ørsted Pedersen, så vidt jeg har kunnet se, kun givet glæde og anerkendelse af, at det er et rigtigt valg, der er gjort.

Det kan siges nogle gange, at vi danskere er lidt selvoptagne, og vi ved jo godt, at han – altså Niels – er god, og det er rart, naturligvis i dansk betydning, at man også synes det i andre nordiske lande. Lidt senere i programmet får vi jo anledning til at høre, at det, jeg her står og siger, faktisk også er rigtigt.

I 1986 havde jeg den glæde at overrække Litteraturprisen til den færøske lyriker Rói Patursson, og det var første gang prisen gik til en digter for et værk, der var skrevet på et af de – ja, undskyld udtrykket – ”små sprogsamfunds” sprog. En gang imellem synes vi jo, at dansk også er et lille sprogområde, men der er nu altså nogle, der er mindre.

Denne gang går Litteraturprisen altså for første gang til en digter fra Sameland for noget, der er skrevet på samisk. Vi glæder os til at læse det.

Alle de, der holder af litteratur, ved, at litteraturen på vort modersmål giver vores eget sprogsamfund dets identitet og dets selvrespekt, og så er det jo ligegyldigt, om det er et stort eller det er et lille sprogsamfund. Det afgørende, det væsentlige er, at det er ens eget. Det er noget fundamentalt i al kunst og altså også litteraturen.

For mig at se er kunstnerens opgave på én gang at fastholde og at forny den fælles opfattelse af det, som er vores eller hver særs identitet.

Og når vi, som ikke er kunstnere – jeg tror for resten, at alle mennesker er kunstnere på en eller anden måde, men sådan i al almindelighed – men læsere og stifter bekendtskab med nabosprogenes litteratur, så får vi fak-

tisk både en oplevelse og noget at vide om, hvordan man i det sprogsamfund forstår sin egen omverden og sig selv og måske også os.

For mig at se er det derfor glædeligt, at Nordisk Råds Litteraturpris i år tildeles Nils-Aslak Valkeapää for en smuk digtsamling på samisk. Denne pris tildeles for værket — og så kan vi kun glæde os over, at dette værk har kunnet hævde sig kunstnerisk også over for stærke konkurrenter fra de andre nordiske sprogområder.

Med dette års pristildelinger lever både Musikprisen og Litteraturprisen til fulde op til vort kulturpolitiske ønske med priserne, nemlig at de skal befordre kendskabet til fremragende musik og litteratur i Norden på tværs af grænserne. Især prisvinderne, men også de andre gode kunstnere, der har været nomineret, er blevet særdeles flot præsenteret i presse og i radio i den sidste tid. Og så i aften får vi lejlighed til at møde de vindende kunstnere. Det glæder vi os til, men vi får et endnu bedre udbytte ved også at høre motiveringerne fra bedømmelseskomiteerne — de der siger de har forstand på det. Vi glæder os til også at høre disse folks vurdering af værkerne.

Med dette overlader jeg i øvrigt scenen til Den Danske Kvartet — og det siges også, at de er kunstnere.

Ordföranden för Nordisk musikkommitté, **Henrik Otto Donner**: Herr president, ärade medlemmar i Nordiska rådet, mina damer och herrar.

Inom kort skall Nordiska rådets musikpris överräckas till jazzmusikern, kontrabasvirtuosen Niels-Henning Ørsted Pedersen. I egenskap av ordförande för NOMUS, Nordisk musikkommitté, som handhar valet av pristagare sedan senaste år har det fallit på min lott att framföra kommitténs motiveringar till valet.

Avsikten med musikpriset är att stimulera intresset för grannländernas musik och för den nordiska kulturgemenskapen. Från och med 1990 när de nya statuterna för priset trädde i kraft kan man säga att förutsättningarna för en sådan stimulans avsevärt förbättrats. Nu ges priset som redan nämnts vartannat år till en skapande konstnär för ett verk som fyller höga konstnärliga krav och kan betraktas som nyskapande i sin genre, vartannat år till en utövande konstnär eller ensemble för aktiv utövande verksamhet, som präglas av nyskapande på en hög konstnärlig nivå. Men inte bara detta, det förutsätts också i nyordningen, och man har för ändamålet även avsatt medel, att musikkommittén i samarbete med pristagarna förverkligar en aktiv marknadsföring av pristagarens verk, och dokumenterar det i form av fonogramutgåva.

Detta är en viktig utvidgning av arbetet kring Nordiska rådets musikpris. Det är säkert tillfredsställande för pristagaren att få mottaga ära och uppmärksamhet och därtill få en summa pengar som tryggar den fortsatta verksamheten, men vad nyttar det om inte det konstnärliga budskapet når

fram, om inte den konstnärliga processen fullbordas, det vill säga när sin mottagare, publiken?

Med två års erfarenhet av den nya nomineringsproceduren kan jag med glädje konstatera att det inte har funnits någon brist på lämpliga, högt kvalificerade kandidater. De speciella svårigheter man på vissa håll förutsett när det gällde att finna kandidater för den andra omgången, alltså priset för utövande konstnärer och ensembler, har vi inte upplevt. Det står å andra sidan klart att det krävs en bred sakkunskap hos bedömningskommittén för att kunna överblicka det breda fält av musikaliska genrer såväl inom kompositionsmusiken som på det utförande området som den nya prisordningen förutsätter.

Niels-Henning Ørsted Pedersen, årets pristagare, är en musiker som är välkänd för oss alla inom Norden. Han har med sin instrumentala virtuositet förstummat oss, oberoende vilken vår musikaliska hemvist är. Det vore lätt att se priset som en markering för en av våra yngsta konstarter – jazzmusiken – men så är inte fallet. Pristagarens originalitet, hans insats för att utveckla kontrabasen som ett solistiskt instrument spränger gränserna för alla musikaliska genrer. Hans verksamhet, inte bara i Norden utan även internationellt, inom ett otal musikformer har tillfört kontrabasen en respekt som denna stora låda som traditionellt betraktats som ett ackompanjemangsinstrument inte tidigare åtnjutit. Niels-Henning Ørsted Pedersens verksamhet har inte heller bara varit honom själv till nytta, även den skapande tonkonsten behöver genier som Niels-Henning för att inse vilka möjligheter de traditionella akustiska instrumenten erbjuder.

Otaliga musiker världen över och speciellt i Norden har haft nöjet och njutningen av att spela samman med Niels-Henning Ørsted Pedersen. Deras blickar och intresse riktas nu till pristagaren. Kom spela med oss, spela för oss, bryt ned alla gränser, för fram musikens och skapandets glädjefyllda budskap.

Nordisk Råds præsident, **Anker Jørgensen**: Jeg skal på Nordisk Råds vegne – og jeg gør det med glæde – overrække Musikprisen for 1991 til bassisten Niels-Henning Ørsted Pedersen.

Vi ved alle sammen godt, at du er en stor kunstner, og når så eksperterne også siger det, så begynder vi også at tro det.

Du er ikke bare Danmarks, men verdens bedste bassist. Det er nu ikke bare eksperterne, der ved, at du er god. For 10 år siden, tror jeg det var, var jeg til en festival nede i Bonn, i Den Tyske Forbunds dag. Den daværende forbundskansler, Helmut Schmidt, tog imod os, og da han så mig, slog han ud med armene og sagde: Anker, ved du, hvem der skal spille hernede? Næh, det vidste jeg ikke. – Nå ja, men nu skal jeg fortælle dig det. Det skal Niels-Henning Ørsted Pedersen.

På den måde blev jeg klar over, at det er rigtigt, at det er verdens bedste bassist. Hvis jeg altså ikke vidste det i forvejen, så fik jeg det at vide dér, og jeg oplevede det faktisk også sådan. Han kan både ”petit” og ”elefant”.

Det er mit ønske, at Musikprisen må blive en støtte for dit videre kunstneriske virke, og hermed skal jeg sige dig mange gange til lykke.

Bassisten Niels-Henning Ørsted Pedersen: Man plejer ved denne slags lejligheder at sige tak. Det vil jeg også gøre, men i dagens anledning tror jeg jeg vil udvide det til at sige et hundrede og halvtreds tusind tak.

En normal vurdering af en kunstner er, at han lever et kummerligt liv, bliver næsten glemt og så bliver han husket, når han er død. Jeg har haft et godt liv og bliver husket og lever og bliver hædret her i dag.

Men prisen har jeg trods alt ikke fået på grund af mine talegaver, men nok mere på grund af mine musikalske evner.

Författaren **Heidi von Born:** Herr president, ärade nordbor och vänner av Norden! Kära pristagare!

Litteraturkommittén har i år stannat vid en gnistrande fjälltopp, en vindpinad sluttning med en vriden björk, en himmel där Orions bälte glänser som eldkol och solen öppnar sig som ett hav. Litteraturkommittén har i år stannat inför ett landskap av överjordisk skönhet, hemlighetsfullhet och ogripbarhet: Nils-Aslak Valkeapääs värld:

”Jag ristar dessa bilder till tiden
på stenen, trumman

folkens
liv
stiger
sjunker

som solen
vinden

jag slår dessa bilder
på stenen, trumman”

(Ur Solen, min far)

Nils-Aslak Valkeapää är en seendets diktare. Han skriver om lyckan att se, att få dokumentera, om det otroliga att vara mitt i skeendet. Med sin melodiska och jag vill säga metodiskt kärleksfulla röst ristar han sin värld in i vår tid, på de ytor det moderna livet kan bjuda. Han lär oss använda ögon och sinne för det enkla. Outröttligt talar han om hur det är att växa ur jorden in i en tid som är Samelands tid.

Nils-Aslak Valkeapää, som är född 1943, är först jojkare och musiker. Lusten att beskriva men också att ironisera, att förklara och tydliggöra driver honom att skriva en liten pamflett, först publicerad på finska 1971, "Terveisiä Lapista" – Hälsningar från Sameland, senare på nynorsk, "Helsing frå Sameland" i Liv Hatles översättning år 1979. Där drar författaren sina tydliga gränser för samhällets engagemang i samevärlden. De lättköpta fördomarna blir lustiga ingredienser med en viss eftersmak. Det vykort Nils-Aslak Valkeapää skickar världen från Sameland är inte en vanlig turisthälsning. Han kan tillåta sig att t. o. m. driva litet med uppfattningen om samekonsten som ett med naturen. Hela livsstilen är väl i själva verket konst?

Efter den första skrivövningen, pamfletten till en okunnig samtid, blir Nils-Aslak Valkeapää lyriker på allvar. I diktsamlingen "Ruoktu váimmus", "Hem i hjärtat", som kommer 1987, redovisar han sin naturbundenhet, sin närmast mytiska uppfattning om naturen som urmoder för allt levande, den stora fällen där man kan krypa in och värma sig mot kylan. På ett rent, naket språk beskriver han ett folks livsvillkor utan ett enda falskt anslag, utan att ett enda ögonblick förlora den dramatik som tystnad och pauser ger.

"Solen, min far" är höjdpunkten i Nils-Aslak Valkeapääs författarskap och den bok som ger honom Nordiska rådets litteraturpris 1991, ett pris som i år utdelas för 30:e gången. Diktsamlingens tillkomsthistoria speglar mycket av Valkeapääs personlighet.

Bakgrunden till "Solen min far" är dokumentationsresor i Norden, Europa och också USA. I sex år reste Nils-Aslak Valkeapää omkring för att leta fram fotomaterial från Sameland.

Resultatet har blivit en pionjärgärning. Den första utgåvan innehåller mer än 500 foton och lika många dikter. Till boken har Valkeapää också gett ut musik, som kan fungera som ett komplement till text och bild men också som ett fristående verk. Det är en samling med många ansikten. En andra utgåva föreligger nu med en blandning av dikter på bokmål, nynorska och svenska.

"Solen, min far" är en milstolpe i den samiska litteraturen. Här har Nils-Aslak Valkeapää lyckats med något så märkligt som att återge en jorks födelse, faktiskt fångat det kreativa ögonblicket. I den fladdrande tältduken, i skyarna som drar förbi, finns startpunkten för jorken. Nu är väntan slut, kroppen som är som en öppen vidd för all väderlek är beredd, språket tar vid, bilderna får sin form.

I dikterna blir inte bara det samiska landskapet tydligt, också språket tränger till ytan på översättningen, glimmar under det främmande språket eller vårt språk som ett stim rörliga, blänkande fiskar. Dikterna blir på en gång våra egna läsmöjligheter men också trummor, som fångar ljud och färger, retsamt utanför oss men ändå delar av vår verklighet.

Med "Solen, min far" har Nils-Aslak Valkeapää gett oss en verklighet vi väntat länge på. Vi har fått en vardag som pågått vid våra knutar utan att vi egentligen lagt märke till den, vi har också fått en karta över en okänd kontinent. Vi följer renhjordarna över vidderna, lockas in i bestyren, i mödan att skilja hjordarna åt eller flytta dem. Kanske kan vi också som diktaren känna djup längtan efter en mark, där den stora, universella renhjorden betar.

De sysslor, öden och röster Nils-Aslak Valkeapää så skickligt fångar och illustrerar i "Solen, min far" är en levande, rörlig nordisk klangbotten. Renhjordarnas vandringar och språng har blivit diktens rörelser, ljuset genom tältduken slipar orden, och tystnaden, slutligen, denna viktiga ingrediens i Sameland, är en mäktig bergvägg, ett brant stup men också en leende bäck.

I "Solen, min far" får ett okänt universum sin tolkning. Boken är en milstolpe, en vägvisare, en unik dokumentation, och trion Harald Gaski, Jon Todal och Kristina eller Stina Utsi, som översatt dikterna, har gjort ett storverk. Genom dikterna växer vår kunskap om Sameland, inte minst genom den skickliga växlingen av texter om vardagens år och himlagläd-jens tid.

Nils-Aslak Valkeapää är den första same som får Nordiska rådets litteraturpris. Det är hög tid och högtid kring hans pris. Hans luft och himmel är höga, det han skapar i sin diktning reser sig som ett mäktigt fjäll med en snövit hjässa, halvt uppe bland molnen, rotat i nordlig jord men ändå hemma i ett annat element. Varför inte det som kallas evigheten?

Nordisk Råds præsident, **Anker Jørgensen**: Så skal jeg, igen på Nordisk Råds vegne og med glæde overrække Litteraturprisen for 1991 til forfatteren Nils-Aslak Valkeapää. Det er for hans digtsamling, der hedder noget, jeg absolut ikke forstår, hold jer fast: "Beaivi, Áhčázan" Det betyder på dansk, har jeg forstået, "Solen, min far". Dér er det igen: Det er altid manden, men når solen er min far, som du kalder det, så kan vi jo gætte os til, hvem der er din mor.

Er det for øvrigt ikke mærkeligt med det, vi kalder kunst. Hvis der er tale om et maleri, så kan vi ikke rigtig acceptere det, hvis det er abstrakt, hvis vi ikke straks kan se, hvad det egentlig forestiller. Men nu har vi hørt musik, mærkeligt, for der står en mand heroppe med en stor violin, og han lader fingrene danse hen over strengene, og så forstår vi godt det abstrakte.

Og nu er det poesi. Jamen det forstår vi da, for det er ord. Vi har jo lært at læse. Og alligevel studser vi en gang imellem, for de ord, der kommer i poesi, ligner jo ikke dem, vi politikere normalt læser i rapporter, i redegørelser og den slags. Derfor studser vi måske lidt, når det er poesi, og føler også, at det er abstrakt og ikke til at forstå. Men det er nok alligevel sådan, at også her begynder mange flere at forstå.

Når vi nu møder Nils-Aslak Valkeapää, så må jeg sige, at jeg kender for lidt til ham. undskyld, men det må være ordets musik, det må være refleksioner over, hvad samerne tænker, hvad de tror, hvad de føler og hvad der er deres stolthed, og det er jo kolossalt vigtigt.

Derfor er det med glæde, at jeg i dag kan overrække dig prisen og ønsker dig held og lykke i hele dit kunstneriske virke.

Poeten Nils-Aslak Valkeapää: Ärade representanter för nästan alla folken i de nordiska länderna! Ärade människor!

Jag tillhör det folkslag, som i detta sammanhang är detta med "nästan".

Det är skamligt att det inte finns någon representant för den nordliga ursprungsbefolkningen.

Det är skamligt. (Red. anm.: Här knöt Nils-Aslak Valkeapää den samiska flaggan runt mikrofonen.)

Jag lämnar detta till er. För att ni skulle komma ihåg. Också för att detta någon gång skulle komma till användning på riktigt. Jag vill tacka för att ni prisbelönt min bok "Beavi Áhčázan". Samtidigt har ni hedrat denna ursprungsbefolkning som här saknas.

Det vore viktigare att ursprungsbefolkningens rättigheter, även rättigheter till jord och vatten, skulle erkännas. Så att de skulle helt entydigt definieras genom avtal.

Landområden blir inte större, men antalet människor som vill komma dit blir större. Och så länge som samerna bär med sig vetskapen om Samelandet, kan ett sådant avtalslöst tillstånd leda till händelser, som inte vore de nordiska länderna till heders.

Även om ingående av ett avtal kan vara smärtsamt är det ansvarslost att låta det avtalslösa tillståndet fortgå.

Åtminstone vill jag tro att moralen i Norden är på en sådan nivå att den i själva verket förutsätter att samernas rättigheter erkänns. Åtminstone vill jag tro att det nordiska samvetet och den nordiska rättskänslan fungerar som man kan vänta sig av en civiliserad stat. För man kan inte ens tänka sig att en ursprungsbefolkning inte skulle ha rättigheter.

Indianer, tamiler, de baltiska länderna, kurder, palestinier ... jag kan inte tro att en verklig fred är möjlig om det finns folk, som bär med sig vetskapen om sitt folks oerkända rättigheter. Man kan respektera sig själv bara om man respekterar andra och andras rättigheter.

Kärlek skulle jag vilja ge er, kärlek
till att erkänna er själva, så att ni skulle kunna erkänna
andra,
Kärlek till er själva,
så att ni skulle vara fria till att älska andra.
Och jag vill tacka er för att ni i år gett pris åt mig.

Men samtidigt har ni prisbelönt en författare som inte kan rättskrivning på sitt modersmål. Visserligen gick jag åratals i skola, jag fick till och med betyg på mina kunskaper i "modersmålet". Men jag fick aldrig undervisning på samiska eller i samiska. Det var nog i praktiken tvärtom; så att man inte skulle...

De flyttande samernas uppfattning om ett hem rymmes inte innanför några väggar.

Mitt hem finns i mitt hjärta och det flyttar med mig.

Alla dessa fjäll har jag som mitt hem.

Platsen, som enligt myndigheterna är mitt hem, heter Beattet. Det finns en liten stuga, där jag trivs. Där jag sover. Där jag gör mina hemsysslor. Och när jag öppnar dörren och stiger ut, befinner jag mig i mitt vardagsrum. Som är stort och vackert. Där kan jag röra mig så jag blir trött, utan att jag knappt hinner till mitt vardagsrum. Men ofta orkar jag åtminstone till Aatsakursu, i Tarju. Till min barndoms sommarställe. Till mina barndoms- och också nuvarande vänner, fjällbjörkarna, dvärgbjörkarna. Renarna. Fiskarna. Växterna. Djuren. Och fåglarna. Till en oändlig jojksång som väller ut ur jordens källsprång. Stenarna, steniga fjäll, karga. Till en trygg omfamning, till famnen, till vaggandet. Himlen som mitt tak. Som solen i mitt liv, min lilla far. Vågar jag säga högt, vad mitt hjärta jojkar om... utan att det onda örat hör, tack, tack till mitt hem där borta...!

Drömmarna.

Drömmarna har jag. Ett rikt liv.

Jag tror, att drömmarna fanns före mig.

Jag vet bara, att så långt jag minns,

drömde jag drömmar som jag måste drömma för att de skall bli sanna. Av dessa drömmar var "Beaivi, Áhčážan" den sista.

Jag känner en ändlös misstämning, men också oändlig lättnad. Och drömmar, de har jag, fortfarande.

Men numera behöver jag inte drömma dem för att de skall bli sanna. Men min dröm Solen, min far, var jag tvungen att drömma så det blev sant.

Och den drömmen är mitt tack, den är mitt lovord till folket, till en liten del av den arktiska naturen.

Jag känner att jag har varit Solens och Jordens hjärtebarn, privilegierat för att jag har

mina drömmar.

Och jag har ofta funderat hur jag skulle kunna tacka Livet.

Livet

mästaren, konstnären, författaren, kompositören och orkesterledaren, och världen

mästarens skapelse, berättelse, skönhet och kontrapunkt, spelet i rymden och jag,

även jag,

har fått klinga och flimra i Livets symfoni.

Detta spel är för tillfället över min del.

Höstens vindar prasslar mitt livs löv,

kanske några av dem redan flyger bort ute på fjällen. Men även om det är så,

med stor ödmjukhet är jag glad,

att även jag har fått klinga.

Och även om Livet aldrig mera skulle spela mig,

på mig,

är jag tacksam för att jag har klingat.

Men om Livet ännu minns mig,

och vill spela mig, och också på mig,

då vill jag klinga.

Jag tackar
och jag klingar
även jag,
klingar
när Livet spelar mig, i mig
av mitt hjärta, i mitt hjärta
under mina dagars lopp
det klingar,
jag klingar

Internationella mötet

De särskilt inbjudna gästernas anföranden

Onsdagen den 27 februari 1991, kl. 17.30–18.30

Anförande av Hr. Anker Jørgensen, Nordiska rådets president

Anförande av Hr. Arnold Rüütel, talman för Estlands högsta råd

Anförande av Hr. Anatolijs Gorbunovs, talman för Lettlands högsta råd

Anförande av Hr. Bronislovas Kuzmickas, vicetalman för Litauens högsta råd

Anförande av Hr. Walther Paulis, viceordförande för Benelux interparlamentariska råd

Anförande av Hr. Jan Verbeek, viceordförande för Europarådets parlamentariska församling

Slutanförande av Hr. Anker Jørgensen, Nordiska rådets president

Nordisk Råds præsident, **Anker Jørgensen**: Kære internationale gæster, og det gælder gæster fra Baltikum, det gælder Europarådet, og det gælder også Beneluxlandenes repræsentanter.

Kære internationale gæster og kære medlemmer af Nordisk Råd. Jeg vil først og fremmest henvende mig til gæsterne.

Jeg vil sige, at I har været så venlige at tage imod vores invitation til at deltage i vort Nordiske Råds session. Vi håber, at de to dage, hvor I har været her og har været sammen med os, har bevirket, at vi har kunnet give jer et indblik i vort nordiske samarbejde og måske også givet jer en fornemmelse af vores politiske hverdag, den politiske hverdag mellem politikere fra vore fem nordiske lande. Alle Nordisk Råds medlemmer møder, som vi sikkert ved, fem dage om året til denne session; men derudover har vi ofte fire, fem eller flere udvalgmøder i løbet af året. Der er altså en ganske livlig udveksling af synspunkter mellem vores landes aktive politikere. Vi er nemlig alle medlemmer af vore nationale parlamenter. Når vi mødes i Nordisk Råd, så tager vi vore nationale problemer, vores nationale politik og vores egen hverdag med ind i det nordiske samarbejde og den nordiske debat og naturligvis også omvendt. Når vi tager hjem til Helsingfors, Oslo, Stockholm, Reykjavik og København, ja så er det ikke anderledes, så prøver vi også at tilføre den hjemlige politik, hvad jeg vil kalde en nordisk dimension. Men vi ved godt, at Norden er ikke nok i sig selv. Som Europa ser ud i disse år, betyder det, at vi alle i stigende grad bliver mere og mere optaget af den enorme og hastige udvikling, der finder sted ikke alene i Norden, men i hele Europa. I de sidste par år, undskyld og misforstå mig ikke, når jeg siger det, i de sidste par år har vi opdaget, at der engang var noget, der hed Estland, Letland og Litauen. Skal jeg være helt ærlig, så tror jeg nok, at vi har haft en tilbøjelighed til at i meget lange perioder, lige siden 1940, at glemme jeres landes eksistens. Men nu er I her altså, det er tydeligt, og I har faktisk føjet en yderligere bygning kan vi næsten sige til det, som jeg før kaldte den europæiske dimension.

Lad mig sige om Nordisk Råd her, og der siges meget om Nordisk Råd, også at vi ikke er gode nok, effektive nok, har for få resultater; men der er én ting, vi er ganske dygtige til, det er til at debattere, og demokrati i ordets bedste forstand det er jo både samtale, og det synes jeg, vi forstår. Men det er ind imellem også en hård strid, og derfor kan jeg sige, at på den måde lever demokratiet i vore lande og i nordisk samarbejde.

Jeg vil sige til jer gæster fra alle de områder, som nu er vore gæster her i dag, og jeg må måske have lov at sige specielt til vores baltiske gæster, vi har været glade for, at I nu har en større selvstændighed. Vi har glædet os over, hvordan I hurtigt har udviklet jeres demokrati. Vi har fået interessante, alvorlige og trods alt optimistiske oplevelser ved at besøge jeres lande. Kort sagt, det har været nyttigt og også glædeligt at møde jer. Og derfor endnu engang hjertelig velkommen!

Formålet med dette arrangement her er, at vi skal have en mulighed for at høre, hvordan I vurderer jeres hjemlige eller måske mere det, den europæiske situation. Gæsterne her, som vil tale, er følgende:

Arnold Rüütel, der er præsident i Estland, det er Anatolijs Gorbunovs, der er præsident i Letland, det er Bronislovas Kuzmickas, der er vicepræsident i Litauen, det er Walther Paulis, der er vicepræsident i Benelux Interparlamentariske Råd og det er Jan Verbeek, der er vicepræsident i Europarådets parlamentariske forsamling. Disse talere skal vi høre. Der vil blive anledning til at stille spørgsmål og gøre bemærkninger til det, der bliver sagt, således at vi på den måde også får en vis udveksling af synspunkter; men den egentlige større debat skal vi jo først have på fredag. I dag skal vi primært høre på vores gæster.

Med disse ord synes jeg vi endnu engang skal byde gæsterne velkommen.

Arnold Rüütel, talman för Estlands högsta råd: Austatud härra president! Põhjamaade Nõukogu liikmed ja külalised!

Oleme väga tänulikud kutse eest osaleda külalistena Põhjamaade Nõukogu aastakoosolekul. Esinen siin ka Balti riikide Nõukogu liikmena. Organiseerisime nimetatud nõukogu umbes aasta tagasi võitluseks Balti riikide iseseisvuse taastamiseks. Minu arvates väärib tähelepanu, et Balti probleemil on kaugele ulatuv ajalooline tagapõhi, mis saab alguse Peeter Esimese aegadest. Eesti rahva sajandeid kestnud võitluse tulemusena õnnestus 1918. aastal saavutada riiklik iseseisvus suveräänse Eesti Vabariigi näol. Kakskümmend aastat kestnud omariikluse seadsid ohtu 1939. aastal sõlmitud Molotov-Ribbentropi pakti salaprotokollid. Sellele järgnenud Nõukogude Liidu okupatsioon likvideeris *de facto* Eesti Vabariigi. Pool sajandit olime sunnitud vaikima oma probleemidest. Nüüd on meil võimalus rääkida avameelselt.

Meie arvates tuleks kokku kutsuda rahvusvaheline konverents Balti riikide iseseisvuse taastamis küsimustes. Teeme ettepaneku arutada inimõiguste rikkumisi Balti riikides neljakümnendatel ja viiekümnendatel aastatel ning traagilisi sündmusi Vilniuses ja Riias käesoleva aasta jaanuaris. Seda oleks vaja arutada ÜRO Inimõiguste komisjonis. Oleksime teile väga tänulikud abi eest, et see teema võetakse Inimõiguste Komisjoni päevakorda.

Möödunud aastal demokraatlikult valitud Ülemnõukogu peatas 30. märtsil oma otsusega Nõukogude Liidu konstitutsiooni toime Eesti Vabariigi territooriumil. Peale selle kuulutati välja Üleminekuperiood, et luua õiguslik baas Eesti Vabariigi taastamiseks. Vastuvõetud seadustega on kujunenud eeldused Eesti Vabariigi ja Nõukogude Liidu majanduslike suhete korraldamiseks. Eesti on korduvalt teinud Nõukogude Liidule ettepaneku alustada läbirääkimisi Eesti omariikluse taastamiseks. Sisulised läbirääkimised ei ole alanud. Nõukogude Liit on aga teinud ettepaneku

ainult konsultatsioonideks, lähtudes seejuures Balti probleemist kui siseküsimusest.

Järjekordse kaaluka sammu iseseisvuse poole astub Eestimaa elanikkond kolmandale märtsile kavandatud referendumiga. Loodetavasti annavad referendumitulemused maailma riikidele uusi võimalusi iseseisva Eesti Vabariigi etapiviisiliseks tunnustamiseks. Täname kõiki riike, kes on nõustunud saatma oma vaatljad Eestisse 3. märtsiks. Eesti ja teiste Balti riikide omariikluse taastamine suurendab poliitilist stabiilsust Balti regioonis ja Euroopas. Oleme veendunud, et Balti küsimuse rahumeelne ja õiglane lahendamine näitab demokratiseerimise jätkumist ning süvenemist Nõukogude Liidus. Balti riikide naasmine iseseisvate riikide hulka laseks meil täieõiguslikult osaleda uue Euroopa loomises. Balti pingekollet kõrvaldamata ei saa olla edu Euroopa Julgeoleku- ja koostööprotsessil.

Soovin, et võtaksite öeldut ausa ja avameelse mõtteavaldusena, mitte aga kohustuse või nõudmisena. Tänan tähelepanu eest ja soovin teile edu.

Rüütels anförande i svensk översättning:

Ärade herr president! Medlemmar och gäster i Nordiska rådet!

Vi är mycket tacksamma över inbjudan att som gäster delta vid Nordiska rådets årsmöte. Jag talar här också i egenskap av medlem i Baltiska rådet. Vi organiserade nämnda råd för ungefär ett år sedan för att kämpa för återvinnandet av de baltiska staternas självständighet. Enligt min mening är det anmärkningsvärt att det baltiska problemet har en historisk bakgrund som går långt bak i tiden och har sin början på Peter den förstes tid. Efter en frihetskamp som varade i århundraden lyckades det estniska folket vinna en statlig självständighet i form av Republiken Estland. När självständigheten varat i 20 år hotades den av Molotov-Ribbentropaktens hemliga protokoll undertecknat 1939. Den därpå följande sovjetiska ockupationen utplånade de facto Republiken Estland. I ett halvt århundrade tvingades vi att tala om våra problem. Nu är det möjligt att tala öppenjärtigt.

Vi anser att det bör kallas samman en internationell konferens för att diskutera frågan om hur de baltiska staternas självständighet skall kunna återskapas. Vi föreslår en diskussion om brotten mot de mänskliga rättigheterna under 40- och 50-talet och de tragiska händelserna i Vilnius och Riga i januari i år. Den diskussionen borde komma upp i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Vi skulle vara mycket tacksamma om ni kunde hjälpa till så att det temat togs upp på dagordningen i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Det demokratiskt valda högsta rådet stoppade genom ett beslut den 30 mars förra året den sovjetiska konstitutionens rättsverkan på Republiken Estlands territorium. Efter det utlystes en övergångsperiod då de rättsliga grundvalarna för Republikens Estlands återskapande skall skapas. Med de

antagna lagarna har det skapats förutsättningar för att ordna upp Republiken Estlands och Sovjetunionens ekonomiska förhållanden. Estland har upprepade gånger föreslagit Sovjetunionen att samtal skall inledas om återställandet av Estlands självständighet. Några reella förhandlingar har ännu inte inletts. Sovjetunionen har bara föreslagit konsultationer, varvid man utgått från att Baltikum-frågan är ett internt problem.

Nästa betydande steg i riktning mot självständighet tar Estlands befolkning med den folkomröstning som har planerats till den 3 mars. Förhoppningsvis ger resultaten från folkomröstningen nya möjligheter för världens länder att etappvis erkänna det självständiga Estland. Vi vill tacka alla de stater som är villiga att sända observatörer till Estland den 3 mars. Återskapandet av Estlands och de andra baltiska staternas självständighet ökar den politiska stabiliteten i den baltiska regionen och Europa. Vi är övertygade om att en fredlig och rättvis lösning av den baltiska frågan utgör bevis för den fortsatta demokratiseringen i Sovjetunionen. De baltiska staternas återkomst bland de självständiga staterna skulle ge oss möjlighet att på ett fullvärdigt sätt delta i skapandet av det nya Europa. Utan att lösa den spända situationen i Baltikum kan den Europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen inte vara framgångsrik.

Jag hoppas att ni tar dessa ord som en ärlig och öppenhjärtig meningsyttring, inte som en skyldighet eller ett krav. Jag tackar för er uppmärksamhet och önskar er all framgång.

Anatolijs Gorbunovs, talman för Lettlands högsta råd: Augsti godātais prezidents, Dāmas un kungļi!

Pateicamies par laipno ielūgumu piedalīties 39. Ziemeļu valstu padomes sesijā. Mēs to vērtējam ne tikai kā pierādījumu jūsu interesei par Baltijas problēmām, bet arī kā pierādījumu jūsu solidaritātei ar Baltijas valstu neatkarības centieniem.

Baltijas valstu atgriešanās Eiropas Ziemeļvalstu politiskā un ekonomiskā apritē, mūsu prāt, izriet ne tikai no nepieciešamības atzīt vēsturisko četrdesmito gadu realitāti, bet arī no šīsdienas realitātes.

Es gribētu īsi runāt par Baltijas valstu šodienu un rītdienu saistībā ar Ziemeļvalstu parlamentu darbu. Daudzi no jums personiski esat iepazinušies ar situāciju Baltijas valstīs. Mēs pateicamies visiem Ziemeļvalstu parlamentāriešiem, kuri apmeklēja Latviju šā gada janvārī, mūsu tik grūtajās dienās. Mēs izsakām atzinību Ziemeļvalstīm par visāda veida atbalstu saimnieciskā un izglītības laukā, lūdzam šo sadarbību paplašināt.

Kā mēs izprotam pasaules sabiedrisko domu Baltijas jautājumā šodien? Mēs saprotam, ka Ziemeļvalstu parlamenti ir par demokrātisku procesu tālākattīstību Baltijā, pret vardarbību politiskajā cīņā un par Baltijas valstu sarunām ar PSRS par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu.

Īsi par Latviju. Demokrātiskās attīstības pamats Latvijai ir visas tautas

demokrātiski ievēlēts parlaments un valdība. Diemžēl, kompartija, ignorējot šo elementāro patiesību mēģināja nākt pie varas antikonstitucionālā ceļā. Kā zināms, arī kompartijas vēsturē, varas iegūšana un realizācija vienmēr ir bijusi saistīta ar vardarbību.

Šajos apstākļos mums liekas: būtu pareizi, ja visas Ziemeļvalstis atzītu Latvijas demokrātiski ievēlēto parlamentu par likumīgo Latvijas tautas interešu paudēju, tās vēlmē atjaunot neatkarīgu Latvijas valsti. Kas attiecas uz PSRS militāro struktūru vardarbības nepieļaušanu Baltijā, tas, mūsu prāt, ir principiāls jautājums saistībā ne tikai ar Baltiju. Asais vardarbības nosodījums no Rietumu valstu puses ne tikai apturēja vardarbību Baltijā, bet arī paglāba PSRS no diktatūras.

Mēs esam pateicīgi un atbalstam Islandi par tās drosmīgo soli attiecībā pret Lietuvu. PSRS vadībai visā skaudrumā un atklātībā ir jājūt Ziemeļvalstu parlamentu attieksme pret vardarbību. Pretējā gadījumā pasaules demokrātiskā attīstībā būtu apdraudēta.

Par sarunām ar PSRS par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Mēs pilnībā atbalstam šādas sarunas, saprotot, ka valstiska neatkarība de facto ir process, nevis vienreizējs juridisks akts. Uzsākot šīs sarunas, mēs tikai lūdzam ņemt vērā divus neapstrīdamus faktus: Pirmais. Vēsturiskos aspektus 1940. gadā, kas saistīti ar tām nelikumībām kas tika pieļautas, iekļaujot Latviju PSRS sastāvā. Otrais. 4. maija Neatkarības deklarāciju, kuru parlaments pieņēma ar vairāk nekā 2/3 balsu un par kuru parakstījās vairāk nekā viens miljons Latvijas iedzīvotāju.

PSRS pagaidām neatzīst ne vienu, ne otru. Mums piedāvā savu dzīvi organizēt tikai pēc PSRS Konstitūcijas, kā PSRS republikām. Bet tas liedz mazai tautai tās izdzīvošanas iespējas un tāpēc tas mums pilnīgi nepieņemami.

Kā mēs tālāk paredzam savu virzību uz priekšu neatkarīgas valsts atjaunošanā? Paredzam sarunas par Baltijas valstu ekonomiskām, politiskajām un sociālām problēmām. Pirmais, par ko mums būtu jāvienojās: par Neatkarības deklarācijas atzīšanu. Pēc tam būtu jāseko etapiem, kuros mēs atjaunotu valstisko neatkarību, faktiski visas problēmas risinot uz dažādo noslēgto nolīgumu pamata.

Jau tagad, 1991. gadam ir noslēgts Latvijas Republikas un PSRS ekonomiskais nolīgums. Horizontālie līgumi ir noslēgti ar Krieviju, Baltkrieviju, Ukrainu un Kazahiju. Bet ekonomiskiem sakariem ir nevis jāsašaurinās, bet jāpaplašinās. Turklāt ir jāatjanuo tā vēsturiskā loma, kas Latvijai bija kā tirdzniecības vārtiem starp Rietumiem un Austrumiem. Bet īpašs nolīgums ir vajadzīgs par bruņoto spēku statusu Latvijā.

Diemžēl, šādam loģiskam risinājumam PSRS vadība nav gatava, konkrēti sarunām par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Tā organizē sarunas par sarunām. Tāpēc bez oficiāla starptautiska viedokļa deklarēšanas, Baltijas jautājums uz priekšu mūsaprāt nevirzīsies.

Baltijas valstu jautājums radās Otrā Pasaules kara priekšvakarā kā

starptautiska problēma. Tad Molotova-Ribentropa pakta rezultātā PSRS anektēja Latviju. Tagad Baltijas jautājums būtu jāizskata starptautiskā konferencē un es lūgtu Ziemeļu padomes politisko un praktisko atbalstu šīs konferences sasaukšanai.

To vajadzētu traktēt nevis kā iejaukšanos PSRS iekšējās lietās, bet gan kā palīdzību PSRS atrisināt Baltijas jautājumu uz demokrātiskiem principiem, ievērojot visas starptautiskās cilvēku tiesību normas, kā arī Latvijas un PSRS valstiskās intereses.

Lai gan PSRS kavē neatkarīgu valstisku struktūru izveidi Latvijā, parlaments mērķtiecīgi turpina darbu tieši šajā virzienā. Mēs cenšamies atgriezties pie lietu dabiskās kārtības, tas ir, tirgus ekonomikas attiecībām. Mūsu valdība ir sākusi atbrīvot cenas, kas, protams, tās nesamazināja, bet piemēram, pārtikas produktiem paaugstināja trīs, četras reizes.

Taču 13. janvārī Rīgā notika 700.000 dalībnieku liela valdības atbalsta manifestācija, tika uzceltas barikādes un pēc Viļņas asinīm cilvēki izteica savu apņēmību pat ziedot dzīvības, sargājot demokrātiski ievēlētu parlamentu un valdību.

Bet šodien mēs atrodamies Dānijas karalistē un tieši tāpēc atļaušos atkārtot visā pasaulē, Dānijā un Latvijā kā pasaules sastāvdaļā tik liktenīgo jautājumu: "Būt vai nebūt?" Un ar visu atbildības izjūtu, es atļaušos apgalvot; "*Būt!*" Būt demokrātiskai un vienotai Eiropai, būt valstu savienībai ap Baltijas jūru, būt Skandināvijai un Ziemeļu padomei.

Lai Dievs mums palīdz un lai mēs paši esam spējīgi viens otram un sev palīdzēt.

Gorbunovs' anförande i svensk översättning:

Högt ärade president! Mina damer och herrar.

Vi vill uttrycka vårt tack för er vänliga inbjudan till deltagande i Nordiska rådets 39:e session. Vi ser den inte bara som ett uttryck för ert intresse för Baltikumets problem, utan också som ett bevis på er solidaritet med de baltiska staternas självständighetssträvan.

De baltiska staternas återkomst i de nordiska ländernas politiska och ekonomiska förlopp härrör, anser vi, inte enbart ur nödvändigheten att erkänna fyrtioalets historiska realiteter, utan också ur dagens verklighet.

Jag skulle vilja tala helt kort om de baltiska staternas situation idag och imorgon vad anbelangar de nordiska parlamenten. Många av er har personligen bekantat sig med situationen i Baltikum. Vi tackar alla de parlamentariker från de nordiska länderna, vilka besökte Lettland i januari i år, under dessa för oss så svåra dagar. Vi vill uttrycka vår uppskattning till de nordiska länderna för all slags stöd vad gäller handel och utbildning, och vill be om en utökning av detta samarbete.

Hur ser vi på den allmänna opinionen i världen angående Baltikum idag? Vi förstår att de nordiska parlamenten är för en fortsatt demokratisk

utveckling i Baltikum och motståndare till våld i den politiska kampen, samt för de baltiska staternas förhandlingar med Sovjet om återupprättandet av de baltiska staternas självständighet.

Några ord om Lettland. Själva grunden för en demokratisk utveckling i Lettland är hela folkets demokratiskt valda parlament och regering. Tyvärr försökte det kommunistiska partiet ignorera denna elementära sanning och komma till makten på ett utomparlamentariskt sätt. Som vi känner till från historien har det kommunistiska partiets maktillträde alltid skett med hjälp av våld.

Under rådande omständigheter anser vi att det vore riktigt av de nordiska länderna att erkänna det demokratiskt valda parlamentet som rättmätig företrädare för folkets i Lettland intressen, i dess strävan att återupprätta en självständig statsbildning. Vad gäller avståndstagandet från det våld som utövas av de sovjetiska militära strukturerna, anser vi det vara en principiell fråga som inte bara har att göra med Baltikum. Västs kraftfulla fördömande av våldet inte bara stoppade detta våld i Baltikum, utan räddade också Sovjet från diktatur.

Vi är tacksamma mot Island och stöder dess modiga steg angående Litauen. Sovjets regering måste helt krasst och öppet känna av de nordiska parlamentens hållning gentemot våldet. I motsatt fall vore den demokratiska utvecklingen i världen hotad.

Angående förhandlingar med Sovjet om de baltiska staternas självständighet är vi helt och fullt för dylika förhandlingar. Vi anser att uppnående av statlig självständighet de facto är en process, inte ett enskilt juridiskt dokument. När vi inleder dessa förhandlingar ber vi bara att två obestridda aspekter skall beaktas: För det första. De historiska omständigheterna 1940, som har att göra med de olagligheter som begicks när Lettland inlemmades i Sovjet. För det andra. Självständighetsdeklarationen av den 4 maj 1990, vilken parlamentet antog med mer än två tredjedels majoritet, och för vilken över en miljon av Lettlands invånare skrev på namnlistor.

Sovjet godkänner för närvarande varken det ena eller det andra. Vi erbjuder organisera våra liv endast i enlighet med Sovjets konstitution, som sovjetisk republik. Men detta förvägrar små folk rätten att överleva och är därför helt oacceptabelt för oss.

Hur ser vi vår väg mot återupprättandet av vår självständiga stat? Vi förutser förhandlingar om de baltiska staternas ekonomiska, politiska och sociala problem. Det första vi bör enas om är ett erkännande av vår självständighetsdeklaration. Efter detta bör vi etappvis återupprätta vår stats självständighet, och lösa alla problem på grundval av slutna avtal i de olika frågorna.

Redan nu har vi för innevarande år slutit ett avtal mellan Republiken Lettland och Sovjet. Horisontella avtal är slutna med Ryssland, Vitryssland, Ukraina och Kazachstan. Men de ekonomiska förbindelserna bör inte smalna av, de bör breddas. Därjämte bör Lettlands historiska roll som

handelsport mellan väst och öst förnyas. Men ett särskilt avtal bör slutas om de väpnade styrkornas status i Lettland.

Tyvär är Sovjet inte redo för någon logisk lösning. Det vill säga förhandlingar om återupprättandet av de baltiska staternas självständighet. De organiserar förhandlingar om eventuella förhandlingar. Därför anser vi att den baltiska frågan inte kommer att närma sig någon lösning utan en officiell internationell principdeklaration.

Den baltiska frågan uppstod som ett internationellt problem på randen av Andra världskriget. Som resultat av Molotov-Ribbentrop-pakten annekterade sedan Sovjetunionen Lettland. Nu borde den baltiska frågan tas upp i en internationell konferens och jag skulle vilja be om Nordiska rådets politiska och praktiska stöd för sammankallandet av en dylik konferens.

Detta bör inte ses som en inblandning i Sovjets inre angelägenheter, utan som en hjälp till Sovjet att lösa det baltiska problemet i enlighet med demokratiska principer, iakttagande alla internationella normer för mänskliga rättigheter, samt iakttagande Lettlands och Sovjets statliga intressen.

Fastän Sovjet lägger hinder i vägen för utvecklingen av en statlig struktur i Lettland, fortsätter vårt parlament målmedvetet sitt arbete i just denna riktning. Vi försöker återanknyta till sakernas naturliga ordning, det vill säga de marknadsekonomiska aspekterna. Vår regering har infört fri prissättning, vilket givetvis inte minskat priserna, utan höjt priset på till exempel livsmedel tre till fyra gånger.

Den 13 januari samlades i Riga 700 000 människor i en manifestation till stöd för regeringen. Barrikader restes, och efter blodutgjutelsen i Vilnius uttryckte människorna sin beslutsamhet att till och med offra sina liv för att skydda det demokratiskt valda parlamentet och regeringen.

Men idag befinner vi oss i det danska kungariket. Må det tillåtas mig att ställa en grundläggande fråga, väsentlig för världen, väsentlig för Danmark, väsentlig för Lettland som del av världen: "Att vara eller inte vara?" Med fullt medvetande om mitt ansvar dristar jag mig till att svara: att vara! Låt vara ett demokratiskt och enat Europa, låt vara ett förbund av stater runt Östersjön, låt vara Skandinavien och Nordiska rådet.

Må Gud hjälpa oss, såsom ock vi må hjälpa varandra och oss själva.

Bronislovas Kuzmickas, vicetalman för Litauens högsta råd: Mr. President, ladies and gentlemen, dear friends!

I am very happy to be here as an invited guest at this session of the Nordic Council and I thank you sincerely for this.

In the East European countries a fundamental historical process is taking place from a dictatorship to parliamentary democracy. All this deeply influences the social and political life not only in the East but also in the West. Naturally the West, and particularly the Nordic countries, can

not remain indifferent to this. One of the significant results of the far-reaching process of democratization is the re-establishment of the independent states of Lithuania, Latvia and Estonia. This creates genuinely free conditions for the Baltic peoples to return to the conditions of European democracy, to restore the rule of law, to preserve their national identity and human dignity. Small countries re-establishing their own independence are capable, more quickly and more effectively than a great power, to reform all fields of life in the spirit of democracy and legality. This is the necessary basis for fruitful co-operation for peace and stability in this part of Europe. In this connection the Baltic question becomes an international one and presents the last unsolved problem of post-war Europe. Now it is evident that people in the world public are becoming more and more aware of the fact that democratization in the East European countries is an attractive perspective, but at the same time we are aware of the current political situation that is characterized by the reluctance on the part of the leaders of the USSR to start seriously negotiating with the Baltic states, to give up the practice of political pressure, including armed actions against democratically elected Baltic parliaments, against civilians.

The decision of Iceland to establish diplomatic relations with the republic of Lithuania provides an example of how the needs of current political reality and the long-term goal can be reconciled. I hope that other countries in the North will follow this example, that each country will find the manner in which we improve co-ordination concerning political support for the Baltic states and co-operation with them in the field of the economy, culture and the protection of the environment.

We were happy to hear yesterday at the session a deep concern and understanding for the Baltic problem. This is a good basis for Nordic-Baltic co-operation. I consider it a very helpful proposal put by my colleagues from Estonia and Latvia to call an international conference on the issue of the restoration of the independence of the Baltic states. I also fully support their idea for an independent international investigation into human-rights violations in the Baltic states. Sometimes we hear reproaches from the Communists that the laws adopted by the parliaments of the Baltic states are undemocratic. Let us therefore set up an international commission of legal experts to explore this problem. A troubling fact is the failure on the part of the Soviets to establish an independent commission to investigate the crimes committed in January in Vilnius and Riga, to establish the perpetrators of these crimes. Even now the buildings of the republic of Lithuania are occupied by the Soviet military. Their repressive Soviet paratroopers and internal army units remain in Lithuania. Archives on Lithuanian history and culture are destroyed. Draft-age men are being forcibly abducted and drafted into the Soviet army and are being transported out of Lithuania. The consequences are an attempt to spark distrust between Soviet military personnel and residents of Lithua-

nia and to create conflicts. All this generates political tension, creates particularly complicated conditions for negotiation and shows that the Soviets lack a true desire to start serious negotiations with the Baltic states. This is the reason why we consider that the issue of negotiations between the USSR and the Baltic states must be internationalized. Maybe representatives of the Nordic states could make a common declaration on these issues. I hope that this will help promote Nordic-Baltic co-operation.

In closing, let me wish the Nordic Council, and all of its members, all success in strengthening and expanding co-operation from Reykjavik to Helsinki. My peace and freedom in the European countries bring peace and freedom to all our peoples from Vilnius to Tallinn to Reykjavik.

Kuzmickas' anförande i svensk översättning:

Herr president, mina damer och herrar, kära vänner!

Jag är mycket glad och uppriktigt tacksam för att jag har blivit inbjuden till denna session i Nordiska rådet.

I de östeuropeiska länderna pågår just nu en historisk omvälvning från diktatur till parlamentarisk demokrati. Allt detta får djupgående konsekvenser för samhällsliv och politik inte bara i öst utan också i väst. Västvärlden och i synnerhet de nordiska länderna kan inte stå likgiltiga inför detta. Ett påtagligt resultat av den långtgående demokratiseringsprocessen är återupprättandet av Litauen, Lettland och Estland som självständiga stater. Detta ger de baltiska folken en sann möjlighet att återgå till de villkor som gäller för europeisk demokrati, återupprätta rättsstaten, bevara sin nationella identitet och sin mänskliga värdighet. Små länder som återupprättar sin självständighet kan snabbare och effektivare än en stormakt reformera alla samhällsområden i demokratins och rättsstatens anda vilket är en nödvändig utgångspunkt för en fruktbar samverkan i riktning mot fred och stabilitet i denna del av Europa. I ett sådant sammanhang förs den baltiska frågan upp på ett internationellt plan och framstår som det sista olösta problemet i efterkrigstidens Europa. Världssamfundet inser uppenbarligen allt tydligare att demokratiseringen i de östeuropeiska länderna är något eftersträvansvärt men samtidigt är vi medvetna om det rådande politiska läget som kännetecknas av de sovjetiska ledarnas motvillighet att inleda seriösa förhandlingar med de baltiska staterna, att sluta utöva politiska påtryckningar med inslag av väpnade aktioner mot demokratiskt valda parlament i Baltikum och mot civilpersoner.

Islands beslut att upprätta diplomatiska förbindelser med republiken Litauen är ett exempel på hur de behov som uppstår ur dagens politiska realiteter kan förenas med det långsiktiga målet. Det är min förhoppning att andra nordiska länder skall följa detta exempel, att varje land på sitt sätt kan bidra till bättre samordning av det politiska stödet för de baltiska staterna och samverkan med dem på det ekonomiska och kulturella planet och i skyddet av miljön.

Igår kunde vi till vår glädje lyssna till uttryck för djup oro och förståelse för det baltiska problemet. Det är en bra utgångspunkt för en nordisk-baltisk samverkan. Det förslag som mina kolleger från Estland och Lettland väckt om att sammankalla en internationell konferens om frågan om återinförd självständighet för de baltiska staterna bedömer jag vara till stor hjälp. Jag stöder också helhjärtat deras tanke på en fristående internationell undersökning av brott mot de mänskliga rättigheterna i de baltiska staterna. Ibland klandrar kommunisterna oss för att de lagar som parlamenten i de baltiska staterna antagit skulle vara odemokratiska. Låt oss därför tillsätta en internationell kommission av juridiska experter för att utreda detta problem. Det är oroande att de sovjetiska myndigheterna underlåtit att tillsätta en fristående kommission för att undersöka de brott som begåtts i Vilnius och Riga i januari, att fastställa vem som förövat dessa brott. Fortfarande är republiken Litauens offentliga byggnader besatta av den sovjetiska militären. Deras fallskärmsjägare och inrikestrupper är kvar och förtrycker Litauen. Litauiska historiska och kulturella arkiv förstörs. Män i värnpliktsåldern grips och inkallas till sovjetarmén och förs bort från Litauen. Syftet med detta är att utlösa misstroende och skapa konflikter mellan den sovjetiska militären och invånarna i Litauen. Allt detta ger upphov till politiska spänningar, skapar ett synnerligen ogynnsamt förhandlingsklimat och visar att sovjetledningen saknar verklig vilja att inleda seriösa förhandlingar med de baltiska staterna. Detta är skälet till att vi anser att frågan om förhandlingar mellan Sovjetunionen och de baltiska staterna måste föras upp på ett internationellt plan. Kanske kunde företrädare för de nordiska länderna göra ett gemensamt uttalande i dessa frågor. Jag hoppas att detta kan bidra till att främja en samverkan mellan Norden och de baltiska staterna.

Låt mig som avslutning önska Nordiska rådet och alla dess medlemmar all framgång med att stärka och utveckla samarbetet från Reykjavik till Helsingfors. Må fred och frihet i Europas länder bringa fred och frihet till alla våra folk från Vilnius till Tallinn och Reykjavik.

Kuzmickas' anförande i litauisk översättning:

Ponas Prezidente, ponios i ponai, brangus draugai!

As nuosirdziai jums dekoju us pakvietima dalyvauti Siaures Tarybos sesijoje ir man labai malonu buti jusu sveciu.

Rytu Europos salyse vyksta istoriniai procesai, kuriu deka diktaturos kinta i parlamentine demokratija. Visa tai gyliai veikia socialini ir politini gyvenima ne tik Rytuose, bet ir Vakaruose. Ypac Siaures salys negali likti siam procesui abejingos. Sio toli siekiancio demokratizacijjos proceso svarbiausias rezultatas – Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomybes atkurimas. Baltijos valstybiu liaudziai tai sukuria laisvas salygas sugrizti i Europos demokratijas, atkurti teisetuma, iprasminti tautini identiteta ir

zmogaus oruma. Nedideles salys, atkuriancios savo nepriklausomybe, turi galimybe greiciau ir efektyviau -nei dydziosios valstybes-, reformuoti visuomene demokratijos bei teisetumo dvasioje. Toks pagrindas yra butinas vaisingam bendradarbiavime uz taika ir stabiluma sioje Europos dalyje. Turint tai omenyje, Baltijos valstybiu klausimas tampa tarptautine ir paskutine neisspresta pokarines Europos problema. Dabar jau aisku, jog pasaulis vis labiau ima isisamoninti fakta, kad Rytu Europos demokratizacija tampa patrauklia perspektyva, bet ir tuo paciu mes suprantam esamaja politine padeti, kuria charakterizuoja sovietiniu lyderiu nenoras pradeti rimtas derybas su Baltijos valstybemis, nustoti naudoti politini spaudima iskaitant karinius veiksmus pries demokratiškai isrinktus Baltijos valstybiu parlamentus, pries civilius gyventojus.

Islandijos sprendimas atkurti diplomatinis santykius su Lietuvos respublika tampa pavyzdziu kaip galima suderinti politiniu realitetu poreiki su ateities tikslais. As tikiuosi, kad kitos Siaures salys paseks siuo pavyzdziu, kad kiekviena salis suras buda, kuris leis geriau koordinuoti politine Baltijos valstybiu parama kulturos, ekonomikos ir ekologijos srityje.

Mums buvo labai malonu vakar sesijoje matyti gyly susirupinima Baltijos valstybiu atzvilgiu. Tai geras pagrindas Baltijos ir Siaures valstybiu bendradarbiavimui. Mano kolegu is Estijos bei Latvijos pasiulyma susaukti tarptautine konferencija, kurios tema butu Baltijos valstybiu nepriklausomybes atkurimas, laikau labai reikalingu. As taip pat visiskai ju ideja apie nepriklausoma tarptautine komisija kuri tirtu zmogaus teisiu pažeidimus Baltijos valstybese. Kartais komunistai mus kaltina sakydami, kad istatymai priimti Baltijos valstybiu parlamentais nera demokratiški. Todel sudarykim tarptautine teisininku komisija kuri tos istatymus istirtu. Neraminantis faktas yra sovietu nesugebejimas sudaryti nepriklausoma komisija, kuri istirtu nusikaltimus padarytus sausio menesi Vilniuje ir Rygoje, issaiskinti nusikaltelius. Sovietu kariuomene vis dar okupuoja Lietuvos respublikos pastatus. Represiniai sovietu desantininku ir vidaus kariuomenes daliniai vis dar dislokuoti Lietuvoje. Lietuvos istorijos bei kulturos archyvai naikinami. Prievolininkai, gaudomi ir jega verčiami tarnauti sovietu kariuomeneje, isvezami is Lietuvos. Tokiu budu bandoma sukelti konflikta tarp sovietines kariuomenes ir Lietuvos gyventoju. Visi tokie veiksmai sukelia politine itampa, kuria nepaprastai komplikuotas derybu salygas ir taip pat rodo, kad sovietai neturi noru vesti rimtas derybas su Baltijos valstybemis. Del tokiu priezasciu mes manom, kad derybos tarp Sovietu Sajungos ir Baltijos valstybiu turi buti sutarptautintos. Galbut Siaures saliu atstovai galetu kartu pasisakyti siuo klausimu. As tikiuosi, kad tai pades sustiprinti, paremti Siaures ir Baltijos valstybiu bendradarbiavima.

Pabaigai, leiskit man palinketi Siaures Tarybai ir visiems jos nariams, geriausiu pasisekimu stiprinti ir plesti bendradarbiavima nuo Reikjaviko

iki Helsinkio. Tegul taika ir laisve Europos salyse atnes taika ir laisve visiems zmonems nuo Vilniaus iki Talino ir Reikjaviko.

Walther Paulis, vice ordförande för Benelux interparlamentariska råd:
Dear colleagues, ladies and gentlemen!

The Benelux, as most of you know, is a product of World War II. Our friends from the Baltic spoke also of the World War and what happened after it. Our leaders from in the World War thought that we could only function well if there would be co-operation. Small countries, as such, are only a minor part of the political field and of the economic field so we set up a customs union and later on we made it an economic union. And, I must say, we were fairly successful, in fact we have given quite some inspiration to the European process in the EC, up to today, up to now. And we are proud of that.

But we stand on the brink of new era. In the Benelux, how are we going to master the problems of the nineties? They are there, and they are great. How are we to master the problems in the EC? We have all seen the republic of Germany, which was great and powerful, which has become greater and even more powerful. We think the great German nation deserves strong neighbours, in the West, in the North, and also in the East. As Benelux we will have talks with Poland, with Czechoslovakia and Hungary, to see how we can help them and how they can strengthen their position. I think that's a good thing. But how can they go on in Europe, in Greater Europe, and then you can look to the Soviet Union and you can look at the problem of the Baltic republics. How can we find a new inspiration, not only in the economic field, but also in the cultural field and in the field of human rights? That is why we seek contacts with institutions that maybe have the same interests. So we are happy to exchange views with our friends of the Nordic Council. So we are pleased to meet our colleagues from the Baltic states. They deserve our sympathy and support. We like to travel but we also like to see how you are doing "chez vous". But we are also glad to have you in the Benelux, in Brussels. Our secretary-general, Mr Hannecum, will be happy to inform you about the technical possibilities of Benelux, and they are manifold. We are working together for the benefit of all. We can learn from you and you can learn from us. We can strengthen each other. So let us do so.

Paulis' anförande i svensk översättning:

Kära kolleger, mina damer och herrar!

Som de flesta av er känner till är Benelux-länderna en produkt av andra världskriget. Våra vänner från Baltikum har också talat om andra världskriget och vad som hänt därefter. Våra ledare från tiden för andra världs-

kriget var av den uppfattningen att vi endast kunde fungera väl med hjälp av samverkan. Små länder är små också på den politiska och ekonomiska scenen och därför bildade vi en tullunion som vi senare utvecklade till en ekonomisk union. Och det har vi faktiskt lyckats ganska väl med, ja, vi har i själva verket fram till idag, fram till nu, varit en inte obetydlig inspirationskälla vid bildandet av de Europeiska Ekonomiska Gemenskaperna. Och det är vi stolta över.

Nu står vi emellertid inför en ny era. Hur tänker vi i Benelux bemästra nittioalets problem? De finns där och är betydande. Hur skall vi bemästra problemen i EG? Vi har alla varit åsyna vittnen till hur den starka och mäktiga republiken Tyskland blivit ännu starkare och ännu mäktigare. Vi anser att den framstående tyska nationen förtjänar starka grannar, i väst och i norr såväl som i öst. I vår egenskap av Benelux kommer vi att föra samtal med Polen, Tjeckoslovakien och Ungern för att se hur vi kan hjälpa dem och hur de kan stärka sin ställning. Detta tycker jag är bra. Men hur kan de utvecklas i Europa, i ett större Europa, med de förhållanden som råder i Sovjetunionen och med problemet i de baltiska republikerna. Var kan vi söka ny inspiration inte bara på det ekonomiska utan också på det kulturella planet och när det gäller de mänskliga rättigheterna? Det är för att få svar på dessa frågor som vi söker kontakt med institutioner som kanske delar våra intressen. Därför är vi glada att få utbyta synpunkter med våra vänner i Nordiska rådet. Därför vill vi träffa våra kolleger från de baltiska staterna. De förtjänar vår sympati och vårt stöd. Vi reser gärna men vi vill också gärna se hur ni har det "chez vous". Men ni är också välkomna till oss i Benelux, i Bryssel. Vår generalsekreterare, Mr. Hanne-cum, lämnar gärna upplysningar om de tekniska möjligheter som finns i Benelux och de är av många olika slag. Vi samarbetar för allas bästa. Vi kan lära av er och ni kan lära av oss. Vi kan stötta varandra. Låt oss därför göra det.

Jan Verbeek, vice ordförande för Europa-rådets parlamentariska församling:

Mr. President, ladies and gentlemen!

First of all, I should like to congratulate you, Mr President, on your re-election as President of the Nordic Council. Secondly, I thank you on behalf of the Assembly of the Council of Europe for your invitation to attend this session of the Nordic Council. It underlines the excellent relationship between our two Councils. Thirdly, I am not over-optimistic in believing that the Gulf War will relatively soon come to an end and that a new order in the Middle East may bring about a period of peace, prosperity and growing democracy for all in the Middle East.

Looking at the political picture of Europe, I think it encouraging that negotiations are going on between the European Community and the

EFTA countries in order to create a so-called European Economic Space. If I am well informed, substantial progress has been made the last few months. I sincerely hope that this is the first step towards the full membership of the EFTA countries, for which Austria has applied in the meantime and Sweden is considering an application. I hope that Norway will also follow in the not too distant future and that the other Nordic countries will be able to do the same, sooner or later. Such a development would be of the greatest importance for both the European Community, the EFTA countries and the remaining Nordic countries, not only from an economic point of view but also from, for instance, political, social, monetary and security points of view. The countries I mentioned are all longstanding democracies, modern social-welfare states with strong market economies, for the greater part highly industrialized, with a high level of education, which will enable them to benefit from the common market and to strengthen the economy of enlarged European Community at the same time. Moreover, this will mitigate the Mediterranean influence by providing a better balance of power. Of course I know of the discussions on the loss of sovereignty for which most European countries fought long and sometimes bitter battles, but in the long run the benefits are worth the sacrifices. Why, otherwise, would countries apply for membership if they did not recognize this? It is even so attractive to join the club that the European Community may require the new members to fully accept the so-called "acquis communautaire" -- for which I don't know an English phrase -- if necessary after a transition period. There will be no Europe unless it is integrated, federal or confederal, with a single currency, with a common security policy, and that also includes the Eastern European countries which in the last few years have liberated themselves.

In this connection, a few words about the Baltic countries, which are represented here at the highest levels and which you have been discussing the last few days. After the violent intervention of Soviets troops, the President of the Council of Europe, my friend Anders Björk, wrote a letter to Mr Gorbachev reminding him of the obligations of the Council of Europe and urging him to solve the disputes by means of negotiation. Also, a delegation from the Council of Europe has been visiting the three Baltic states. The present political realities the Baltic states are facing are very tough. It needs a lot of courage, self-control, wisdom and patience to cope with them. The actual situation presents a cruel paradox to the leadership of the Baltic states. The more they push independence, the more they weaken Soviet leadership, and it needs a strong Soviet leadership to grant independence to the Baltic states.

Verbeeks anförande i svensk översättning: Herr president, mina damer och herrar!

Först av allt vill jag gratulera er, herr president, till att ni omvalts som president för Nordiska rådet. För det andra får jag på Europarådets generalförsamlings vägnar tacka för er inbjudan till oss att delta i denna session i Nordiska rådet. Inbjudan understryker det utmärkta förhållandet mellan våra bägge råd. För det tredje tror jag inte att jag är överdrivet optimistisk i min uppfattning att kriget i Persiska Viken ganska snart tar slut och att en ny ordning i Mellanöstern kan medföra en period av fred, välstånd och växande demokrati för alla folk i Mellanöstern.

Med en blick på Europas politiska karta tycker jag det är uppmuntrande att förhandlingar pågår mellan den Europeiska gemenskapen och Efta-länderna i syfte att skapa en s. k. europeisk ekonomisk sfär. Om jag är rätt underrättad har stora framsteg skett de senaste månaderna. Det är min sanna förhoppning att detta är det första steget mot fullt medlemskap för Efta-länderna som Österrike under mellantiden ansökt om och Sverige överväger att ansöka om. Jag hoppas att Norge kommer att följa efter inom en inte alltför avlägsen framtid och att de övriga nordiska länderna förr eller senare kan göra detsamma. En sådan utveckling skulle vara av största vikt för både den Europeiska gemenskapen, Efta-länderna och de återstående nordiska länderna, inte endast ur ekonomisk synpunkt utan också ur t.ex. politisk, social, valuta- och säkerhetssynpunkt. De länder jag nämnde är alla mångåriga demokratier, moderna välfärdsstater med starka marknadsekonomier, de flesta högindustrialiserade, med ett väl utvecklat utbildningsväsende, som gör att de kan dra nytta av den gemensamma marknaden och på samma gång stärka den utökade Europeiska gemenskapens ekonomi. Detta kommer också att dämpa medelhavsländernas inflytande genom en bättre maktfördelning. Jag känner naturligtvis till de diskussioner som förekommit om förlust av den suveränitet som de flesta europeiska länder kämpat länge och ibland bittert för men i det långa loppet är fördelarna värda uppoffringarna. Varför skulle annars olika länder ansöka om medlemskap om de inte insåg detta? Det är t.o.m så lockande att komma med att den Europeiska gemenskapen kan komma att kräva att de nya medlemmarna fullt ut godtar den s.k. "acquis communautaire" – som jag inte känner till något engelskt uttryck för – eventuellt efter en övergångsperiod. Det enda tänkbara är ett integrerat Europa, i form av en federation eller konfederation, med gemensam valuta, gemensam säkerhetspolitik, och det omfattar också länderna i Östeuropa som frigjort sig under de senaste åren.

Några ord i detta sammanhang om de baltiska länderna som här är företrädare på högsta nivå och som ni diskuterat de senaste dagarna. Efter de sovjetiska truppernas våldsingripande skrev presidenten för Europarådet, min vän Anders Björk, ett brev till herr Gorbatsjov och påminde honom om Europarådets skyldigheter och manade honom att lösa motsätt-

ningarna genom förhandlingar. En delegation från Europarådet har också besökt de tre baltiska staterna. De baltiska staterna står nu inför synnerligen svåra politiska realiteter som det krävs en hel del mod, självbehärskning, klokhed och tålamod för att klara. För ledarna i de baltiska staterna framstår den faktiska situationen som en grym paradox. Ju mer de driver frågan om självständighet desto mera försvagar de makten hos de sovjetiska ledarna och det krävs en stark sovjetisk ledning för att tillerkänna de baltiska staterna självständighet.

Nordisk Råds president, **Anker Jørgensen**: Jeg vil gerne sige tak til alle fem taler, og inden vi går igang med at stille spørgsmål eller komme med korte kommentarer, så vil jeg lige gøre opmærksom på, også for at understrege for vores gæster, at Nordisk Råd på sit præsidiumsmøde den 10. januar udarbejdede en udtalelse, som udtrykker vor opfattelse af den situation, som de baltiske lande i øjeblikket står i. Jeg tillader mig at læse den op. Den siger: Nordisk Råds præsidium har ligesom de nordiske regeringer hilst den demokratiske udvikling i de baltiske republikker velkommen og kræver, at der snarest indledes reelle forhandlinger mellem Sovjetunionens regering og de baltiske regeringer med henblik på at virkeliggøre de baltiske folks selvstændighedsbestræbelser. På denne baggrund ser Nordisk Råds præsidium med stor uro på den militære aktivitet, som er gennemført den sidste uge i de baltiske lande. De baltiske folk har ret at blive behandlet i overensstemmelse med de principper for samkvem mellem folkeslagene, således som de er blevet fastslået af den europæiske sikkerhedskonference. Nordisk Råds præsidium understreger betydningen af, at forhandlingerne kan blive gennemført i en fredelig atmosfære uden trussel eller tryk. For de nordiske lande såvel som for de øvrige nationer omkring Østersøen er det af stor betydning, at den positive udvikling i Østersøområdet fortsætter under fredelige former med respekt for princippet om alle folks ret til selvbestemmelse. Den demokratiske udvikling i de baltiske lande må ikke kvæles.

Det var det, som Nordisk Råds præsidium udtalte i begyndelsen af januar. Rådet viser derigennem sin interesse, som vi også har manifisteret igennem kontakter, igenem aktiv støtte til vores regeringers indsats og gennem initiativer over for vore naboer. Vi arbejder nationalt, vi arbejder nordisk, og vi arbejder også vesteuropæisk. Og det arbejde vil vi fortsætte.

Med disse bemærkninger vil jag give ordet, idet jeg igen understreger, at det skal være korte indlæg og mest spørgsmål. Vi har debatten på fredag for alle medlemmerne af Nordisk Råds session. Hvem ønsker ordet?

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Det er en ganske stor begivenhed for Nordisk Råd, som vi nu oplever. Det er især det besøg fra de baltiske

lande, som understreger, at vi oplever en ny tid i Norden, og vi håber, at den udvikling, som blev bragt igang i det sidste år, vil fortsætte, og den stagnering, som vi mærker har kommet ind, desværre, i den internationale atmosfæren ikke fortsætter.

Jeg tror, efter hvad vi har hørt her fra fire repræsentanter fra de baltiske lande, så finder vi deri den overbevisning, som hersker i de baltiske lande i deres kamp for selvstændighed. Jeg havde den glæde at kunne besøge Estland i juni sidste år, og det var en stærk følelse, som man bragte tilbage fra dette besøg efter at have talt med mange politikere, deriblandt præsident Rüütel. Det er jo helt klart, at et land hvor et folk ikke når frem til selvstændighed uden at have den indre kraft og styrke fra sit eget folk for at nå frem til målet, og det er det vi er sikker på vil ske før eller senere, selv om de enkelte republikker er gået hver sin vej i forbindelserne til Sovjetunionen og i deres skridt til selvstændighed. Det som har forårsaget, at jeg har bedt om ordet her, var måske den tale, vi hørte fra repræsentanten fra Europarådet, som har anmodet de nordiske lande at ansøge før eller senere til at gå ind eller fremlægge ønsket til at blive optaget i det europæiske fællesmarked. EF. Jeg tror, det er et anliggende, som hvert nordisk land må tænke godt over, før man tager dette skridt. Og jeg må sige for mit land Island, så indser jeg ikke, at det vil være fornuftigt for os i den nuværende situation at tage et sådant skridt. Der er mange årsager hertil, og det underer mig lidt, at den gode gæst vi har fra Europarådet, benytter den lejlighed her til at fremlægge et sådant ønske, selv om jeg ikke tvivler på, at det er frembragt med gode tanker til Norden, men jeg understreger, at det er en sag, som vi må bestemme over og tænke godt over.

Jeg vil gerne spørge, om denne sag er blevet diskuteret i Europarådet, om der foreligger nogle særlige anmodninger til de nordiske lande om at slutte sig til Fællesmarkedet?

Karin Söder: Herr president! Ärade gäster! Kära vänner! I Nordiska rådets mittengrupp ser vi med stor glädje att vi har våra baltiska vänner och vänner från övriga Europa här i dag. Det är oerhört viktigt detta att Nordiska rådet har tagit ett vidare steg när det gäller det internationella samarbetet. Och vi känner speciellt vårt ansvar att stödja våra kollegor i de baltiska länderna som helt lagligt har blivit valda av sina respektive folk för att sedan kunna, tillsammans med sina medborgare, bygga upp självständighet i frihet i sina länder, att bygga upp bättre miljöer än vad de hittills har fått erfara, att kunna utveckla en marknadsekonomi i frihet och utan tvång och förtryck, att verkligen kunna bli länder som själva bygger samhället. Vi i Nordiska rådet vill stödja som kollegor, parlamentariskt valda kollegor, den här utvecklingen. Det är vår önskan. Vi vill lyssna till vad vi kan göra för er och vi vill samverka med er. Vi har Östersjön gemensamt, ett hav som är hårt sargat. Det är, kan man säga, vår gemen-

samma puls. Den skall vi tillsammans slå vakt om, och räddandet utav Östersjön kan också stå som symbol för samarbete i övrigt, att kunna tillsammans ge något gott till kommande generationer, de unga som i dag kräver av oss vuxna att de ska kunna få ett gott samhälle att leva i. Det är vår hälsning ifrån mittengruppen. Vi tar inte några hot, vi tar dem på allvar, men vi följer inga hot. Vi stödjer er.

Carl Bildt: Herr President! Ärade presidenter! Det är en betydelsefull milstolpe i det Nordiska rådets historia som har tagits med vårt speciella möte här i kväll. Jag har haft förmånen att lyssna till tre folkvalda företrädare för tre grannländer som har varit avskärmade för oss under en generation. Det finns de som anser att det engagemang som vi alla känner, och som Karin Söder just har givit uttryck för, för Estland och Lettland och för Litauen och för den stora frigörelse som där sker är någon typ av inblandning i angelägenheter som vi inte har med att göra. Men det stora som har inträffat i Europa i dess helhet under de senaste decennierna och framför allt de senaste åren är att vi har kommit till insikt om att vi som européer måste blanda oss i Europas angelägenheter. Det finns inga angelägenheter som inte är våra gemensamma angelägenheter. Och det alldeles oavsett om vi talar om gränsöverskridande miljöproblem eller om vi talar om framtiden för frihet och demokrati i Europas olika delar. Med det har vi lärt att friheten inte går att dela. Vi kan inte leva i ett Europa där hälften är fritt och där hälften är ofritt. Ett Europa där man delar friheten kommer aldrig att bli ett Europa där freden står säker, och därför är vårt engagemang för friheten och för demokratin i alla delar av Europa också ett engagemang för freden i Europa. Och vad är mera naturligt än att detta engagemang börjar och är som starkast i de länder och för de folk som alltid genom historien har varit våra grannar och som vi nu återupptäcker och som vi hoppas har möjlighet att återupptäcka oss. Murarnas tid i Europa är förbi. Vårt engagemang känner inga gränser. Vår inblandning är engagemang, och det engagemanget är gränslöst. De som vill återuppressa murarna kommer inte att bli de som segrar i morgondagens Europa.

Carl I. Hagen: Herr President! Ærede presidenter og gjester! Jeg vil slutte meg til det de tidligere har sagt, når det gjelder å ønske dere spesielt velkommen. Vi har i mange land og særlig vi som er folkevalgte representanter fulgt de tre baltiske land folks kamp for uavhengighet, selvstendighet nå over lang tid. Det har vært spesielt imponerende å se hvorledes menneskene i de baltiske land i sin iver etter frihet, frivillig har stilt opp for å forsvare de folkevalgte, og for å forsvare det som har vært vunnet, mange har risikert både liv og helse, for å få til det som vi medlemslandene i Nordisk Råd så lenge har tatt som en selvfølge, nemlig vår frihet. På

denne måte har også de baltiske land og befolkningen der vist oss at vi aldri må ta friheten som en selvfølge, at den må vernes, vi må ta vare på den og passe på at den ikke på nytt går tapt. I så måte har de baltiske land også vekket opp andre. Det som skjer og den innsatsviljen og gløden som vi først så i Østeuropa hvor man kappet av seg lenkene og fikk sin frihet, får sin frihet, den ser vi også i de baltiske land gjennom innsatsen til befolkningen. Jeg ser det slik at intet kan stoppe den ide og det syn hvis tid er kommet. Jeg håper at vi nå er inne i frihet, i fred og frihet, tiden og at også de baltiske land, våre naboer der, snart kan oppleve det som vi har hatt gleden av siden annen verdenskrig. Alle folkevalgte i Nordisk Råd er enig om å gjøre sitt beste for å støtte og hjelpe de baltiske lands kamp for frihet og uavhengighet selv om vi kan ha ulikt syn på hvorledes. Men målet må være, og det er vi enige om, frihet, selvstendighet og uavhengighet på en skikkelig og ordentlig måte for de tre baltiske land.

Grethe Lundblad: Herr president! Utvecklingen i Östeuropa har gjort det Nordiska rådet öppnare till nya möjligheter för kontakter och samarbete inte minst med våra grannfolk i Baltikum. Och vi känner våra grannfolk i Baltikum som våra vänner. En utgångspunkt för det är våra gemensamma historiska och kulturella erfarenheter, men framför allt känner vi det också som vår demokratiska plikt att stödja demokratiserings- och frigörelseprocessen i våra grannländer. Och i Baltikum är det de demokratiskt valda parlamenten, vars ledande företrädare vi ju har glädjen att se här som gäster i dag, som är de enda legitima företrädarna för Estland, Lettlands och Litauens folk. För vi anser inte att dessa demokratiskt valda organ kan ersättas av några självutnämnda nationella räddningskommittéer eller genom användande av brutalt militärt våld.

Vi vill i Nordiska rådet ha ett fredligt samarbete och vi vill lösa politiska konflikter genom fredligt samarbete. Och sådant fredligt samarbete eftersträvas också av de baltiska ledarna, det vet vi. Och därför måste allvarligt menade förhandlingar, vilket de viktiga ansatserna ju inte har varit, också innehålla möjligheter för balterna att som mål sätta en fullständig suveränitet för sina länder. Och vi riktar en uppmaning till Sovjetunionens ledande personer att inleda sådana förhandlingar, och vi stödjer balterna i deras självständighetssträvanden.

Från nordisk sida kan vi, genom uttalanden och andra solidaritetshandlingar, stödja balternas frihetssträvanden och motverka att man frestas från Sovjetmaktens sida att använda militära maktmedel. Vi har ju ofta, nu genom vår närvaro i de baltiska staterna, försökt att medverka till att allting skulle lösas på ett fredligt sätt. Vi vill också stödja detta solidaritetsarbete både nationellt och internationellt bland annat inom ramen för ESK-processen som man försökte i Paris. Men vi vill också under tiden utveckla ett civilt samarbete, både bilateralt från de enskilda nordiska

ländernas sida, men också genom Nordiska rådet. Det gäller ett ekonomiskt samarbete med syfte att bygga upp ordentliga produktionsapparater i de baltiska staterna, det gäller på miljöområdet, där vi ju redan har börjat ett samarbete och det gäller samarbete på kultur- och informationsområdet och på kommunikationsområdet. Det är konkreta samarbetsuppgifter som vi redan har tagit itu med och vill försätta med.

Men ett sådant konkret samarbete har ju också ett vidare syfte. Därför att varje byggsten i ett civilt samarbete kan ju bidra till att bygga upp en nödvändig grund för demokratiska och oberoende stater i Baltikum. Och därmed blir också detta civila samarbete ett bidrag till den frigörelseprocess som vi så varmt välkomnar och som vi snart hoppas också skall finnas i Baltikum.

Jan Verbeek, vice ordförande för Europarådets parlamentariska församling:

Mr. President! I should like to reject the remarks of my Honourable Friend from Iceland, and I want to avoid any misunderstanding. I have briefly mentioned the excellent relationship between the Council of Europe and the Nordic Council and I am not flattering you or the Council of Europe that that relationship is indeed excellent, and I did not want to elaborate on that during my whole speech. And that is why I chose another topic here as a personal view, based on the discussions with fellow parliamentarians in the Council of Europe, in the Western European Union, it was no formal request of the Council of Europe, neither did I urge you on behalf of the Council of Europe to join the Common Market but, as the Council of Europe is generally considered as a pre-stage to membership of the European Community, I took the liberty to elaborate on that because those negotiations are going on, and they are going to have a tremendous impact on the Nordic Council, the Council of Europe, the European Community and the entire Europe. Of course, Mr. President, there is no hint whatsoever in my speech about it, it is not any better decision of any better countries to join the Common Market. But I like to promote this idea and I took the liberty to promote the idea towards so many Scandinavian or Nordic fellow parliamentarians.

Verbeeks replik i svensk översättning:

Hr. president! Jag vill tillbakavisa det yttrande som fällt av min ärade vän från Island och jag vill undvika varje form av missförstånd. Jag har i korthet berört det utmärkta förhållandet mellan Europarådet och Nordiska rådet och det är inget smicker riktat till er eller till Europarådet att det faktiskt förhåller sig så och jag ville inte gå närmare in på detta i någon del av mitt tal. Och det är skälet till att jag här som en personlig synpunkt på

grundval av de diskussioner jag haft med parlamentarikerkolleger i Europarådet, i Västeuropeiska Unionen, valde ett annat ämne, det var ingen formell anmodan från Europarådet och inte heller manade jag er på Europarådets vägnar att gå med i gemensamma marknaden med eftersom Europarådet allmänt betraktas som ett förstadium till medlemskap i den Europeiska gemenskapen tog jag mig friheten att gå in på detta därför att dessa förhandlingar pågår och kommer att få ett oerhört inflytande på Nordiska rådet, Europarådet, den Europeiska gemenskapen och hela Europa. Herr president, det finns naturligtvis ingen som helst anspelning på detta i mitt tal, jag knyter ingen värdering till det beslut något land fattar om att gå med eller inte gå med i den gemensamma marknaden. Men jag vill gärna verka för det och jag tog mig friheten att tala för detta inför så många skandinaviska eller nordiska parlamentarikerkolleger.

Nordisk Råds President, **Anker Jørgensen**: Tak, og vi slutter dette specielle møde, der var arrangeret først og fremmest for at vi kunne høre vore gæsters mening og synspunkter og give en redegørelse for den vurdering de har af situationen i deres lande.

Med disse bemærkninger hæver vi mødet, og vi ses jo igen, ihvertfald i morgen kl. 9.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak

nr	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 902/t	Medlemsförslag om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörsel-skadade
A 903/e	Medlemsförslag om upprätthållande av de nordiska skogarnas national-ekonomiska värde
A 907/t	Medlemsförslag om det nordiska järnvägssystemet
A 909/k	Medlemsförslag om NORDPLANs verksamhet
A 910/e	Medlemsförslag om miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen
A 911/t	Medlemsförslag om skärpta regler beträffande vägtrafikens miljöeffekter
A 912/s	Medlemsförslag om samnordiska insatser för personer med epilepsi
A 913/e	Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder för att uppnå effekti-vare el-användning i hushållen
A 914/k	Medlemsförslag om ökad information om det nordiska samarbetet utanför Norden
A 915/e	Medlemsförslag om ökat nordiskt ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön
A 916/j	Medlemsförslag om användelse af genetiske test ved ansættelser
A 917/k	Medlemsförslag om placering av östeuropeiska studerande i nordiska folk-högskolor
A 918/e	Medlemsförslag om gemensamt nordiskt el-högspänningsnät tillgängligt för alla
A 919/e	Medlemsförslag om inriktning för en gemensam nordisk energipolitik
A 920/k	Medlemsförslag om åtgärder för att bevara och utveckla nordiskt hantverk och hemslöjd
A 921/j	Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska länderna och Östeuro-pa angående frågor som gäller parlamentarism och demokrati
A 922/j	Medlemsförslag om lagstiftning angående ackordförfarande
A 923/j	Medlemsförslag om lagstiftning angående gruppatalan
A 925/k	Medlemsförslag om iværksættelse af et forsøgsprojekt — Radio Scandi-navia — vedrørende nordisk samarbejde om radioprogrammer til udlan-det
A 926/j	Medlemsförslag om två årliga ordinarie sessioner i Nordiska rådet
A 927/k	Medlemsförslag om kultursamarbejde mellem Norden og de østeuropæ-iske lande og Sovjetunionen
A 928/j	Medlemsförslag om støtte til det internationale samarbejde og demokrati-seringsbestræbelserne i Øst
A 929/s	Medlemsförslag om uddybet samarbejde mellem Norden og de østeuropæ-iske lande og Sovjet om miljø
A 930/k	Medlemsförslag om den nordiske model som fremtidsudfordring
A 931/e	Medlemsförslag om Østersø scenario
A 932/s	Medlemsförslag om grønt BNP og uddybet nordisk samarbejde omkring miljøstatistik
A 933/t	Medlemsförslag om en samordnad nordisk transportpolitik
A 934/t	Medlemsförslag om samordning av forskningsresurserna på transportom-rådet
A 935/k	Medlemsförslag om økonomisk støtte til Le Crau du Sapt
A 936/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att upprätta naturräkenskaper och sociala räkenskaper och infoga dem i nationalräkenskaperna

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
481	182	2	2827		A 902/t
493	300			utan åtgärd	A 903/e
501	184	3	2829		A 907/t
524	391	30	2884		A 909/k
551	450, 458	39	2902		A 910/e
561	185	4	2831		A 911/t
574	345			utan åtgärd	A 912/s
588	295	20	2865		A 913/e
599	395	32	2888		A 914/k
607	450	40	2904		A 915/e
616	216			utan åtgärd	A 916/j
628	453, 461	45	2914		A 917/k
640	295	21	2867		A 918/e
645	295			utan åtgärd	A 919/e
652	397	33	2890		A 920/k
668	450, 459	42	2908		A 921/j
674	221	10	2843		A 922/j
684	223	11	2845		A 923/j
697	398	34	2892		A 925/k
704	244			utan åtgärd	A 926/j
708	453, 462	46, 47	2916, 2918		A 927/k
727	450, 459	43	2910		A 928/j
733	456, 464	48, 49 50	2920, 2922, 2924		A 929/s
747	463			utan åtgärd	A 930/k
758	450, 458			utan åtgärd	A 931/e
763	347	25	2874		A 932/s
779	187	5	2833		A 933/t
796	188	6	2835		A 934/t
810	399			utan åtgärd	A 935/k
815	347	25	2874		A 936/s

Sak	
nr	rubrik
A 937/s	Medlemsförslag om internationell samverkan på handikappområdet
A 938/j	Medlemsförslag om ligestilling mellem kvinder og mænd ved udpegning af medlemmer til nordiske styrelser, komiteer, nævn, udvalg m. v.
A 939/j	Medlemsförslag om skapandet av en nordisk bio- och genteknikkonvention
A 940/t	Medlemsförslag om kvalitetssikring og legalitetskontroll i forbindelse med datamaskinbaserte systemer i offentlig forvaltning
A 941/e	Medlemsförslag om förenklade tullprocedurer för sportflyget inom Norden
A 942/t	Medlemsförslag om en samordning af transportpolitik og erhvervsudvikling i Skagerrak-området
A 943/s	Medlemsförslag om samnordiska brandskyddsbestämmelser
A 944/e	Medlemsförslag om effektivisering av jordbrukssamarbetet mellan Norden och Baltikum
A 945/j	Medlemsförslag om det nordiske samarbeidets former og organisasjon m. m.
A 945Ä/j	Ändringsförslag om det nordiska samarbetets former och organisation m. m.
A 946/j	Medlemsförslag om rätt för nordiska medborgare att delta i val till parlamentet/riksdagen i det land där de är bosatta
A 947/e	Medlemsförslag om program för det nordiska samarbetet efter 1992
A 949/e	Medlemsförslag om koncernfacklig samverkan i Norden
A 950/k	Medlemsförslag om ett Nordens år i Kalmar 1997
A 952/s	Medlemsförslag om etablering af et forpligtende miljøsamarbejde omkring Østersøen
A 953/t	Medlemsförslag om transportsamarbete med Baltikum
A 954/k	Medlemsförslag om ett parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram mellan Norden och de baltiska staterna
A 956/k	Medlemsförslag om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering
A 963/j	Medlemsförslag om medlemskab for de baltiske lande i Nordisk Råd
A 964/j	Medlemsförslag om oprettelse af diplomatiske forbindelser med de baltiske lande
	<i>B. Ministerrådsförslag</i>
B 111/b	Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1991
B 112/k	Ministerrådsförslag om arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter
B 113/s	Ministerrådsförslag om nordiskt reumatikerår 1992
B 114/j	Ministerrådsförslag om upprättande av ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt
B 115/t	Ministerrådsförslag om säkrare trafik i Norden. Handlingsprogram 1992–1994
B 116/k	Ministerrådsförslag om samarbetsprogram för högre utbildning i Norden

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
817	349	26	2876		A 937/s
826	226	12	2847		A 938/j
834	216	9	2841		A 939/j
847	190			utan åtgärd	A 940/t
861	299	22	2869		A 941/e
867	196	7	2837		A 942/t
878	351	27	2878		A 943/s
893	950, 458	41	2906		A 944/e
902	244	16, 17, 18	2855, 2857, 2859	uppdrag åt presidiet	A 945/j
953	244			utan åtgärd	A 945Ä/j
956	239	14	2851		A 946/j
963	300	23	2870		A 947/e
972	308	24	2872		A 949/e
980	399	35	2894		A 950/k
986	455, 465	51, 52, 53	2926, 2928, 2930	uppdrag åt presidiet	A 952/s
1002	452, 460	44	2912		A 953/t
1008	454, 464			uppdrag åt presidiet	A 954/k
1015	401			utan åtgärd	A 956/k
1021				ingen behandling	A 963/j
1022				ingen behandling	A 964/j
1023		1	2826		B 111/b
1167	391	31	2886		B 112/k
1186	352	28, 29	2880, 2882		B 113/s
1203	242	15	2853		B 114/j
1213	201	8	2839		B 115/t
1267	404	37	2898		B 116/k

Sak	
nr	rubrik
B 117/k	Ministerrådsförslag om överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå
B 118/j	Ministerrådsförslag om ändring i Helsingforsavtalet
B 119/k	Ministerrådsförslag om nordiskt miljöforskningsprogram
B 120/j	Ministerrådsförslag om Nordiskt Forum 1994
<i>C. Berättelser 1991</i>	
C 1	Nordiskt samarbete 1990. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
C 2	Nordiska ministerrådets budgetredogörelse och -förslag för 1991
C 3/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1990) ¹
C 4/e	Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1990) ²
C 5/b	Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1989)
C 6/e	Berättelse från Nordiska utvecklingsfonden (1990) ³
C 7/e	Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond (1990) ⁴
C 11/j	Berättelser på juridiska utskottets verksamhetsområde:
C 11/j: 1	Nordiska utlänningsutskottet
2	Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
3	Nordiska samerådet
C 12/k	Berättelser på kulturutskottets verksamhetsområde:
C 12/k: 1	Nordens folkliga akademi
2	Nordiska journalistkursen
3	Nordiska språksekretariatet
4	Nordiska språk- och informationscentret
5	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
6	Nordiskt kollegium för marinbiologi (NKMB)
7	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (Nordita)
8	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
9	Nordiska institutet för sjörätt
10	Nordiska geoexkursioner till Island
11	Nordiskt kollegium för ekologi
12	Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)
13	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (NKFO)
14	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (No-SAMF)
15	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. konflikt- och fredsforskning (NORDSAM)

¹ Trycks och utges separat av Nordiska investeringsbanken.

² Trycks och utges separat av Nordiska projektexportfonden.

³ Trycks och utges separat av Nordiska utvecklingsfonden.

⁴ Trycks och utges separat av Nordisk industrifond.

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1292	406	38	2900		B 117/k
1305	244	19	2861	uppdrag åt presidiet	B 118/j
1321	401	36	2896		B 119/k
1446	230	13	2849		B 120/j
1477	49, 155	1	2932	(budget- o. kontroll)	C 1
1857	155	2	2934	(budget- o. kontroll)	C 2
	155	3	2936	(kommunikation)	
	155	4	2938	(juridiska)	
	155	5	2940	(ekonomiska)	
	155	6	2942	(social- o. miljö)	
	155	7	2944	(kultur)	
(1975)	323			till handlingarna	C 3/e
(1978)	323			till handlingarna	C 4/e
1980	179			till handlingarna	C 5/b
(2022)	323			till handlingarna	C 6/e
(2024)	323			till handlingarna	C 7/e
2027	277			till handlingarna	C 11/j
2028	277			till handlingarna	C 11/j: 1
2030	277			till handlingarna	2
2041	277			till handlingarna	3
2052	408			till handlingarna	C 12/k
2057	408			till handlingarna	C 12/k: 1
2060	408			till handlingarna	2
2064	408			till handlingarna	3
2069	408			till handlingarna	4
2079	408			till handlingarna	5
2081	408			till handlingarna	6
2092	408			till handlingarna	7
2099	408			till handlingarna	8
2104	408			till handlingarna	9
2125	408			till handlingarna	10
2128	408			till handlingarna	11
2131	408			till handlingarna	12
2145	408			till handlingarna	13
2148	408			till handlingarna	14
2151	408			till handlingarna	15

Sak	
nr	rubrik
16	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
17	Nordiskt vulkanologiskt institut (NORDVULC)
18	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC)
19	Nordisk dokumentationscentral för massmediaforskning (NORDICOM)
20	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
21	Nordens Hus i Reykjavik
22	Teater och Dans i Norden
23	NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)
24	Nordiskt samiskt institut
25	Nordiskt konstcentrum
26	Nordens Hus på Färöarna
27	Nordens institut på Åland
28	Nordens institut i Grönland (NAPA)
29	Nordisk federation för medicinsk undervisning
30	Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
31	Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
32	Nordiska kommittén för öststatsforskning
33	Nordiska amatörteaterrådet (NAR)
34	Nordiska konstförbundet (NKF)
35	Skandinavisk förening i Rom
36	Nordkalottmuseet
37	Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén
38	Nordiska ungdomskommittén
C 13/s	Berättelser på social- och miljöutskottets verksamhetsområde:
C 13/s: 1	Nordiska läkemedelsnämnden
2	Nordiska hälsovårdshögskolan
3	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
4	Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
5	Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)
6	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
7	Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
8	Kommittén för Bottniska viken
C 15/e	Berättelser på ekonomiska utskottets verksamhetsområde:
C 15/e: 1	Nordiska ekonomiska forskningsrådet
2	Nordiskt statistiskt sekretariat
3	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)
4	Samnordisk plantförädling (SNP)
5	Nordtest
6	Nordel
7	Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor (NKA)
8	Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
9	Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
10	Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)
24/1974/j	<i>D. 1991 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
18/1980/s	Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2154	408			till handlingarna	16
2159	408			till handlingarna	17
2163	408			till handlingarna	18
2166	408			till handlingarna	19
2172	408			till handlingarna	20
2179	408			till handlingarna	21
2183	408			till handlingarna	22
2202	408			till handlingarna	23
2207	408			till handlingarna	24
2223	408			till handlingarna	25
2229	408			till handlingarna	26
2235	408			till handlingarna	27
2241	408			till handlingarna	28
2243	408			till handlingarna	29
2245	408			till handlingarna	30
2252	408			till handlingarna	31
2257	408			till handlingarna	32
2260	408			till handlingarna	33
2265	408			till handlingarna	34
2270	408			till handlingarna	35
2275	408			till handlingarna	36
2277	408			till handlingarna	37
2290	408			till handlingarna	38
2300	354			till handlingarna	C 13/s
2305	354			till handlingarna	C 13/s: 1
2309	354			till handlingarna	2
2314	354			till handlingarna	3
2318	354			till handlingarna	4
2325	354			till handlingarna	5
2334	354			till handlingarna	6
2345	354			till handlingarna	7
2355	354			till handlingarna	8
2361	325			till handlingarna	C 15/e
2367	325			till handlingarna	C 15/e: 1
2371	325			till handlingarna	2
2373	325			till handlingarna	3
2378	325			till handlingarna	4
2381	325			till handlingarna	5
2385	325			till handlingarna	6
				ej avlämnad	7
2390	325			till handlingarna	8
2396	325			till handlingarna	9
2400	325			till handlingarna	10
2412	288			slutbehandlad	D 24/1974/j
2415	386			slutbehandlad	D 18/1980/s

Sak	
nr	rubrik
*24/1983/s	Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
25/1983/s	Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande
9/1985/t	Samarbete om handelssjöfarten
*21/1985/s	Program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
23/1985/s	Handlingsplan mot narkotika
9/1986/s	Gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
10/1986/s	Nordbors rättigheter
18/1986/t	Låsningsfria bromssystem i bilar
2/1987/j	Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik
*15/1987/s	Erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor
*17/1987/s	Handlingsprogram mot aids
22/1987/s	Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
*23/1987/s	Ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden
*24/1987/s	Samarbete kring genteknologi
*41/1987/t	Förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden
42/1987/t	Internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet
*44/1987/t	Plan för infrastrukturinvesteringar i Norden
45/1987/b	Finansieringen av det nordiska samarbetet
*7/1988/t	Storstädernas trafik- och miljöproblem
8/1988/t	Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna
11/1988/s	Rökfria miljöer m. m.
12/1988/s	Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion
22/1988/s	Årlig lägesrapport om miljöpolitik
32/1988/e	Avveckling av kärnkraften
*43/1988/j	Samarbete om kriminalitetsefterforskning
44/1988/j	Reell likalön mellan kvinnor och män
47/1988/s	Internationell miljöpolitik
2/1989/e	Samarbetsplan på energiområdet
8/1989/k	Projekt Nordjobbs fortsättning
*12/1989/k	Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer
*13/1989/k	Utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG
18/1989/j	Projekt på flyktingområdet
19/1989/j	Begränsning av export av farliga varor
*20/1989/j	Intensiverad övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika
21/1989/t	Ökat samarbete inom turismen
*23/1989/t	Samnordisk användning av informationssystem och databanker
*25/1989/t	Ökat samarbete inom järnvägstrafiken
*26/1989/t	Fordonstekniskt samarbete
*27/1989/t	Samordnad trafik- och trafiklärarutbildning
*30/1989/s	Utbildning och legitimation för kiropraktorer
*31/1989/s	Hjälpmedelsförsörjning för handikappade
*32/1989/s	Samarbetsorgan för räddningstjänstområdet
*33/1989/s	Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken
*35/1989/s	Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden
36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2417	48			(till handlingarna)	*24/1983/s
2418	386			slutbehandlad	25/1983/s
2420	214			slutbehandlad	9/1985/t
2422	48			(till handlingarna)	*21/1985/s
2423	386			slutbehandlad	23/1985/s
2425	386			slutbehandlad	9/1986/s
2427	386			slutbehandlad	10/1986/s
2429	214			slutbehandlad	18/1986/t
2431	288			slutbehandlad	2/1987/j
2433	48			(till handlingarna)	*15/1987/s
2434	48			(till handlingarna)	*17/1987/s
2435	386			slutbehandlad	22/1987/s
2437	48			(till handlingarna)	*23/1987/s
2438	48			(till handlingarna)	*24/1987/s
2439	48			(till handlingarna)	*41/1987/t
2440	214			slutbehandlad	42/1987/t
2442	48			(till handlingarna)	*44/1987/t
2443	179			slutbehandlad	45/1987/b
2446	48			(till handlingarna)	*7/1988/t
2447	214			slutbehandlad	8/1988/t
2449	386			slutbehandlad	11/1988/s
2451	386			slutbehandlad	12/1988/s
2453	386			slutbehandlad	22/1988/s
2455	336			slutbehandlad	32/1988/e
2457	48			(till handlingarna)	*43/1988/j
2458	288			slutbehandlad	44/1988/j
2460	386			slutbehandlad	47/1988/s
2462	336			slutbehandlad	2/1989/e
2464	417			slutbehandlad	8/1989/k
2467	48			(till handlingarna)	*12/1989/k
2468	48			(till handlingarna)	*13/1989/k
2469	288			slutbehandlad	18/1989/j
2472	288			slutbehandlad	19/1989/j
2474	48			(till handlingarna)	*20/1989/j
2475	214			slutbehandlad	21/1989/t
2477	48			(till handlingarna)	*23/1989/t
2478	48			(till handlingarna)	*25/1989/t
2479	48			(till handlingarna)	*26/1989/t
2480	48			(till handlingarna)	*27/1989/t
2481	48			(till handlingarna)	*30/1989/s
2482	48			(till handlingarna)	*31/1989/s
2483	48			(till handlingarna)	*32/1989/s
2484	48			(till handlingarna)	*33/1989/s
2485	48			(till handlingarna)	*35/1989/s
2486	386			slutbeh. (p. 1); nya medd. (p. 2)	36/1989/s

Sak

nr	rubrik
*37/1989/s	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
38/1989/s	Nordiskt miljö- och biologiar 1990
40/1989/e	Avskaffande av tull- och gränsprocedurer
*41/1989/k	Utökat nordiskt utbildningssamarbete
*43/1989/s	Överföring av miljöteknologi utanför Norden
44/1989/j	Nordiskt institut för EG-rätt
45/1989/e	Uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa 1989–92
*46/1989/k	Åtgärder för Nordplus-programmets genomförande
*1/1990/e	Nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik
2/1990/e	EG-anpassning och regionalpolitik
3/1990/e	Tillägg till nordiskt handlingsprogram på jord- och skogsbruksområdet
4/1990/e	Samarbete om ekologisk jordbruksproduktion
5/1990/e	Nordiskt miljöfinansieringsbolag
6/1990/e	Förhöjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån
*7/1990/j	Internationellt samarbete för jämställdhet mellan kvinnor och män
*8/1990/j	Samnordisk vapenlagstiftning
9/1990/k	Ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
10/1990/k	Handlingsprogram för språksamarbete 1990–1995, NordMÅL
11/1990/k	Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för 1990–1992
12/1990/k	Nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning
13/1990/k	Nordisk kulturfestival 1992
*14/1990/k	Nordiskt konst- och kulturcenter i Nuuk
*15/1990/t	Tvärflyg i Mittnorden
16/1990/s	Handlingsplan mot havsförorening
17/1990/s	Handlingsplan mot luftförorening
*18/1990/s	Globalt miljösamarbete
19/1990/s	Handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning
*20/1990/s	Internationellt samarbete om export av avfall
*21/1990/s	Nätverk för renare teknologier
*22/1990/s	Åtgärder för att undvika oljekatastrofer
23/1990/s	Internationellt samarbete mot oljeskador
*24/1990/s	Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
25/1990/s	Samarbetsprogram för en bättre arbetsmiljö i Norden
*26/1990/s	Telekommunikationer för handikappade
*27/1990/s	Forskningssamarbete om amalgam
*28/1990/s	Ratificering av FNs barnkonvention
*29/1990/s	Åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention
*30/1990/s	Homosexuellas sociala situation
*31/1990/s	Toxikologiskt institut
*32/1990/s	Program mot ungdomsarbetslösheten
*33/1990/s	Nordbors rättigheter i Norden
1/1991/b	Nordiska ministerrådets budget för 1991

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2488	48			(till handlingarna)	*37/1989/s
2489	386			slutbehandlad	38/1989/s
2491	336			slutbehandlad	40/1989/e
2493	48			(till handlingarna)	*41/1989/k
2494	48			(till handlingarna)	*43/1989/s
2495	288			slutbehandlad	44/1989/j
2497	419			nya meddelanden	45/1989/e
2502	48			(till handlingarna)	*46/1989/k
2503	48			(till handlingarna)	*1/1990/e
2504	336			slutbehandlad	2/1990/e
2506	336			slutbehandlad	3/1990/e
2508	336			slutbehandlad	4/1990/e
2510	336			slutbehandlad	5/1990/e
2512	336			slutbehandlad	6/1990/e
2514	48			(till handlingarna)	*7/1990/j
2515	48			(till handlingarna)	*8/1990/j
2516	417			slutbehandlad	9/1990/k
2518	417			slutbehandlad	10/1990/k
2520	417			slutbehandlad	11/1990/k
2522	417			slutbehandlad	12/1990/k
2524	417			slutbehandlad	13/1990/k
2527	48			(till handlingarna)	*14/1990/k
2528	48			(till handlingarna)	*15/1990/t
2529	386			slutbehandlad	16/1990/s
2531	386			slutbehandlad	17/1990/s
2533	48			(till handlingarna)	*18/1990/s
2534	386			slutbehandlad	19/1990/s
2536	48			(till handlingarna)	*20/1990/s
2537	48			(till handlingarna)	*21/1990/s
2538	48			(till handlingarna)	*22/1990/s
2539	386			slutbehandlad	23/1990/s
2541	48			(till handlingarna)	*24/1990/s
2542	386			slutbehandlad	25/1990/s
2544	48			(till handlingarna)	*26/1990/s
2545	48			(till handlingarna)	*27/1990/s
2546	48			(till handlingarna)	*28/1990/s
2547	48			(till handlingarna)	*29/1990/s
2548	48			(till handlingarna)	*30/1990/s
2549	48			(till handlingarna)	*31/1990/s
2550	48			(till handlingarna)	*32/1990/s
2551	48			(till handlingarna)	*33/1990/s
2552	179			slutbehandlad	1/1991/b

Sak

nr	rubrik
	<i>E. 1991 Frågor</i>
1	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående det nordiske fiskeripolitiske samarbejdsprogram
2	Skriftlig fråga till Danmarks regering angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm
3	Skriftligt spørgsmål til Sveriges regering angående Brundtlandkommissionens anbefaling om at halvere energiforbruget inden år 2040
4	Skriftlig spørsmål til Sveriges regjering angående å utvikle "Norden som hjemmemarked"
5	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående effektivisering av transporter från de nordiska länderna till hela Europa
6	Skriftlig fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående åtgärder för att förebygga skador av islossningen i Torneälven
7	Skriftlig fråga till Finlands och Sveriges regeringar angående befrämjandet av lax- och havsöringsstammarna i Torneälven
8	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående hotet från ryska luftföroreningar på Nordkalotten
9	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående avvecklingen av handelshinder i Norden
10	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående genomförandet av nordiska infrastrukturinvesteringar inom transportsektorn
11	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om miljö på Nordkalotten
12	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om en nordisk indsats til begrænsning af drivhuseffekten
13	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående eksport og import af miljøfarligt affald mellem de nordiske lande indbyrdes og til lande udenfor Norden
14	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående deponering af radioaktivt affald under havbunden gennem skakter fra land
15	Skriftlig fråga till Sveriges regering angående eventuella kontrakt med uppbyggnadsanläggningen i Dounreay i Skottland om återanvändning och förvaring av kärnbränsleavfall
16	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ungdomsarbetslösheten
17	Fråga till Nordiska ministerrådet angående insatser till skydd av miljön i Antarktis och Arktis
18	Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till handikappfamiljer
19	Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikappaspekter inom turismen
20	Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikappaspekter i EG-diskussionerna
21	Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporganisationerna som företrädare för konsumentgrupper
22	Fråga till Nordiska ministerrådet angående handlingsplanen mot cancer
23	Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensam nordisk utlandsvård för psoriasissjuka
24	Fråga till Nordiska ministerrådet angående export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2555				besv. skriftl. av NMR	1
2557				besv. skriftl. av NMR	2
2559				besv. skriftl. av NMR	3
2562				besv. skriftl. av NMR	4
2565				besv. skriftl. av NMR	5
2567				besv. skriftl. av NMR	6
2570				besv. skriftl. av NMR	7
2573				besv. skriftl. av NMR	8
2576				besv. skriftl. av NMR	9
2579				besv. skriftl. av NMR	10
2581				besv. skriftl. av NMR	11
2583				besv. skriftl. av NMR	12
2586				besv. skriftl. av NMR	13
2589				besv. skriftl. av NMR	14
2592				besv. skriftl. av NMR	15
2597	354				16
2599	357				17
2600	358				18
2601	205				19
2602	359				20
2603	277				21
2604	361				22
2605	362				23
2607	363				24

Sak	
nr	rubrik
25	Fråga till Nordiska ministerrådet angående europeisk integration och nordisk alkoholpolitik
26	Fråga till Nordiska ministerrådet angående fordonstekniskt samarbete
27	Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordplus
28	Fråga till Danmarks regering angående färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm
29	Fråga till Nordiska ministerrådet angående följderna av en fast Öresunds-förbindelse för Östersjöområdet och speciellt för de baltiska länderna
30	Fråga till Nordiska ministerrådet angående föroreningen av Idefjorden
31	Fråga till Nordiska ministerrådet angående säker arbetsmiljö vid graviditet
32	Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetstid för småbarnsföräldrar
33	Fråga till Nordiska ministerrådet angående deponering av radioaktivt avfall under havsbotten via tunnel från land
34	Fråga till Nordiska ministerrådet angående export av miljöfarligt avfall till länder utom Norden
35	Fråga till Nordiska ministerrådet angående planerna för etablering av en fast Öresunds-förbindelse mellan Köpenhamn och Malmö
36	Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholkonsumtionen i Norden
37	Fråga till Sveriges regering angående beskattning av pensionerna för återvändande invandrare
38	Fråga till Sveriges regering angående problemen i sverigefinnarnas hemspråksundervisning
39	Fråga till Sveriges regering angående sverigefinska elevers modersmåls/hemspråksundervisning
40	Fråga till Sveriges regering angående nordiska språkkonventionens tillämpning i Sverige
41	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet mellan de nordiska länderna och Sovjetunionen för bekämpning av brottslighet
42	Fråga till Nordiska ministerrådet angående handikapporganisationernas representation i de olika medicinsk-etiska råden
43	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bemästra den omfattande invandring som eventuellt inriktas från Östeuropa till de nordiska länderna
44	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat samarbete inom råvaru- och varuförsörjning samt energiförsörjning för att minska sårbarheten i krislägen
45	Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat samarbete på elområdet
46	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för bättre gemensamt utnyttjande av förnybara energikällor
47	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt samarbete för att öka handeln mellan länderna och minska importbehovet
48	Fråga till Nordiska ministerrådet angående potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt med Baltikum och Polen

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2609	365				25
2610	206				26
2611	408				27
2612	212				28
2613	208				29
2615	372				30
2616	373				31
2617	374				32
2618	376				33
2620	378				34
2621	210				35
2623	367				36
2625	325				37
2626	409				38
2627	409				39
2629	412				40
2630	278				41
2631	371				42
2632	280				43
2633	327				44
2634	328				45
2635	329				46
2636	330				47
2637	332				48

Sak

nr	rubrik
49	Fråga till Nordiska ministerrådet angående de globala klimatförhandlingarna
50	Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmar
51	Fråga till Danmarks regering angående möjligheterna att transportera oljeriggar ut ur Östersjön
52	Fråga till Nordiska ministerrådet angående kännedomen om den arabiska kulturen i Norden
53	Fråga till Sveriges regering angående lokalradions finskspråkiga program
54	Fråga till Sveriges regering angående finskspråkiga daghemsgrupper
55	Fråga till Danmarks regering angående nordiskt passavtal
56	Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av flyktingpolitiken
57	Fråga till Nordiska ministerrådet angående vägmärkessystemet i Norden
58	Fråga till Nordiska ministerrådet angående inrättande av ett nordiskt mediapris
59	Fråga till Sveriges regering angående efterföljandet av det nordiska passavtalet
60	Fråga till Nordiska ministerrådet angående den rättsliga ställningen för kommittéer, arbetsgrupper, institutioner m. fl., tillsatta av Nordiska ministerrådet
61	Fråga till Danmarks regering angående färjetrafikens förorening i nordiska farvatten
62	Fråga till Sveriges regering angående lönsamt nyttjande av havets däggdjur
63	Fråga till Sveriges regering angående sameting för svenska samer
64	Fråga till Danmarks regering angående nordiska lektorat vid Århus universitet
65	Fråga till Nordiska ministerrådet angående bilresande gränsgångare
66	Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens överskott för 1990
67	Fråga till Sveriges och Danmarks regeringar angående prövning enligt miljökonventionen av broförbindelse mellan Danmark och Sverige
68	Fråga till Nordiska ministerrådet angående transport av använt kärnbränsle

Utanför saklistan föreläggs för rådet:

Dokument 1	Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2	Regler för sessionens genomförande
Dokument 3	Presidiets Baltikumprogram

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2638	380				49
2639	281				50
2641	204				51
2642	413				52
2644	414				53
2645	415				54
2646	281				55
2647	283				56
2648	211				57
2649	416				58
2650	283				59
2651	286				60
2653	369				61
2654	382				62
2655	287				63
2656	417				64
2658	334				65
2659	335				66
2660	384				67
2661	384				68
2663	49				Dokument 1
2817	49				Dokument 2
2818	419				Dokument 3

Personregister

(siffrorna hänvisar till sidor)

Ahmann-Ohlsen, Niels, Danm. Riges del. (KF)

Suppleant (vald medlem till 28 december 1990)

Medlemsförslag:

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867

Nordens år i Kalmar 1997: 980

Ajo, Aimo, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Yttranden:

nordiska kommittéers m.fl. rättsliga ställning (fråga): 286

sameting för svenska samer (fråga): 287

sakdebatt (ekonomiska utskottet): 291

Alsaker, Svein, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt hantverk och hemslöjd: 652
nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

Yttranden:

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 171

nordisk bio- och genteknikkonvention samt genetiska tester vid anställning: 218

sakdebatt (social- och miljöutskottet): 341

europaisk integration och nordisk alkoholpolitik (fråga): 366

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 425, 430

Alvheim, John, Norges del. (FrP)

Suppleant

Medlemsförslag:

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953

Yttrande:

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 446

Andersen, Else Winther, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

handikappaspekter i EG-diskussionerna (fråga): 360

Andersen, Hanne, Danm. Riges del. (S)

Suppleant

Medlemsförslag:

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810

Andersson, Claes, Finl. del. (Vas.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

genetiska tester vid anställning: 616
samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 672
lagstiftning om ackordförfarande: 674
lagstiftning om grupptalan: 684
kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708

stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljösamarbete med de öst-europeiska länderna och Sovjetunionen: 733

den nordiska modellen som framtidsutmaning: 747

Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810

nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956

koncernfacklig samverkan: 972

miljösamarbete kring Östersjön 986:

Andersson, Georg, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

sakdebatt (kommunikationsutskottet): 181

planerna på en fast Öresundsförbindelse (fråga): 210, 211

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:

generaldebatt: 106

nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 239, 241

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 247, 252, 257, 258

André, Gunilla, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordiskt hantverk och hemslöjd: 652
samarbete med Österuopa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
lagstiftning om ackordförfarande: 674
lagstiftning om gruppatalan: 684

parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008

Annerstedt, Ylva, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt hantverk och hemslöjd: 652
samarbete med Österuopa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
lagstiftning om gruppatalan: 684
tullprocedurer för sportflyget: 861
transportsamarbete med Baltikum: 1002

parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008

Yttranden:

generaldebatt: 127

koncernfacklig samverkan: 320, 321
berättelserna 1990 från Nordiska

investeringsbanken, Nordiska projektexportfonden, Nordiska utvecklingsfonden samt Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling: 324

Nordplus (fråga): 408

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 434

Auken, Margrete, Danm. Riges del. (SF)

Vald medlem till 23 november 1990

Medlemsförslag:

nordiska järnvägssystemet: 501
genetiska tester vid anställning: 616
Radio Scandinavia: 697
kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708
stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljösamarbete med de öst-europeiska länderna och Sovjetunionen: 733

den nordiska modellen som framtidsutmaning: 747
Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763
 ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810
 kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 826
 jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 847
 nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956
 miljösamarbete kring Östersjön: 986

Bennedsen, Dorte, Danm. Riges del. (S)
 Vald medlem

Medlemsförslag:

informationen utanför Norden om nordiska samarbetet: 599
 ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön: 607
 genetiska tester vid anställning: 616
 transportpolitik: 779
 samordnad forskning på transportområdet: 796
 jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826
 samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867
 nordiska samarbetet efter 1992: 963
 koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 263, 264
 globala klimatförhandlingarna (fråga): 382
 miljöforskningsprogram; ozonforskning: 402

Bergdahl, Hugo, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493

nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847
 tullprocedurer för sportflyget: 861
 parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008

Berntsen, Thorbjørn, Norges del. (A)
 Regeringsrepresentant

Yttranden:

sakdebatt (social- och miljöutskottet): 342
 export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna (fråga): 363, 364, 365
 föreningen av Idefjorden (fråga): 372, 373
 export av miljöfarligt avfall utanför Norden (fråga): 378, 380

Bildt, Carl, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 56, 59, 78

Björk, Gunnar, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493
 nordiskt hantverk och hemslöjd: 652
 samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
 två årliga sessioner: 704
 jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893
 parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008

Yttranden:

prövning enligt miljökonventionen av broförbindelse mellan Danmark och Sverige (fråga): 384
 sakdebatt (kulturutskottet): 387
 nordiskt hantverk och hemslöjd: 397

Björkstrand, Gustav, Finl. del. (SFP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493
 nordiskt hantverk och hemslöjd: 652
 samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
 lagstiftning om ackordförfarande: 674
 lagstiftning om gruppitalan: 684
 två årliga sessioner: 704
 nordisk bio- och genteknikkonvention: 834
 jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893
 nordiska samarbetet efter 1992: 963

Yttranden:

generaldebatt: 57, 59

Blankenborg, Haakon, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 146, 147, 148
 koncernfacklig samverkan: 319
 grön BNP och samarbete om miljöstatistik samt naturräkenskaper och sociala räknenskaper: 347

Borgen, Kjell, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant (vald medlem till 3 november 1990)

Medlemsförslag:

ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön: 607
 Radio Scandinavia: 697

Yttrande:

generaldebatt: 109

Brundtland, Gro Harlem, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant (vald medlem till 3 november 1990)

Yttranden:

generaldebatt: 75, 78, 80

Carlsson, Ingvar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 65, 68, 70

Dahl, Birgitta, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

sakdebatt (social- och miljöutskottet): 341
 deponering av radioaktivt avfall under havsbotten (fråga): 376, 377
 export av miljöfarligt avfall utanför Norden (fråga): 379, 380
 lönsamt nyttjande av havets däggdjur (fråga): 382, 383
 transport av använt kärnbränsle (fråga): 385, 386

Davidson, Terje, Danm Riges del.,

Färöarna (Sb)

Suppleant**Yttrande:**

generaldebatt: 149

Dyremose, Henning, Danm. Riges del. (KF)

(KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

bilresande gränsgångare (fråga): 334, 335

Eidem, Bjarne Mørk, Norges del. (A)

Vald medlem till 31 juli 1990

Medlemsförslag:

transportpolitik: 779
 samordnad forskning på transportområdet: 796

Ellefsen, Svend Aage, Danm. Riges del.,

Färöarna (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 142

Engell, Hans, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 102
 nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt: 242
 samarbete med Sovjetunionen för bekämpning av brottslighet (fråga): 278, 279
 nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmar (fråga): 281

- nordiska passavtalet (fråga): 281, 282
 harmonisering av flyktingpolitiken
 (fråga): 284, 285, 286
- Eriksson, Sune*, Finl. del., Åland (lib.)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 generaldebatt: 94
- Exner, Lahja*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 vägtrafikens miljöeffekter: 561
 Yttrande:
 nordiska medborgares deltagande i val
 till parlament/riksdag i bosättnings-
 landet: 240
- Fagerholm, Karl-Gunnar*, Finl. del.,
 Åland (lib.)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 nordiska skogarnas nationalekono-
 miska värde: 493
 nordiska samarbetet efter 1992: 963
 Yttranden:
 generaldebatt: 120
 Nordiska ministerrådets berättelse om
 det nordiska samarbetet samt
 redogörelse om planerna för
 samarbetet (budgetdebatt): 172
 nordiska samarbetets former och
 organisation m.m.; ändringar i
 Helsingforsavtalet; två årliga
 sessioner: 260
 sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
 presidiets Baltikumprogram
 (dokument 3); uppföljning av
 Arbetsprogram Norden i Europa:
 447
- Frøiland, Ranveig*, Norges del. (A)
 Vald medlem till 8 november 1990
 Medlemsförslag:
 jämställdhet mellan kvinnor och män
 vid tillsättande av medlemmar i
 nordiska styrelser, kommittéer m.m.:
 826
- Gammelgaard, Lars P.* Danm. Riges
 del. (KF)
 Vald medlem
 Yttranden:
 generaldebatt: 93
 kvalitetssäkring och legalitetskontroll i
 samband med databaserade system i
 offentlig förvaltning: 194
 Nordiskt Forum 1994: 235, 236
 nordiska samarbetets former och
 organisation m.m.; ändringar i
 Helsingforsavtalet; två årliga
 sessioner: 255, 257, 264, 265
 koncernfacklig samverkan: 308, 309,
 310, 311, 316, 317, 322
 sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
 presidiets Baltikumprogram
 (dokument 3); uppföljning av
 Arbetsprogram Norden i Europa:
 441, 444, 445
 konservativa partigruppens slut-
 anförande: 471
- Gjesteby, Kari*, Norges del. (A)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 åtgärder för att bemästra en om-
 fattande invandring från Östeuropa
 (fråga): 280
- Glønborg, Knud*, Danm. Riges del.
 (KrF)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 nordiska skogarnas nationalekono-
 miska värde: 493
 genetiska tester vid anställning: 867
 samordning av transportpolitiken och
 näringslivet i Skagerrak-området:
 867
- Gradin, Anita*, Sv. del. (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 generaldebatt: 112, 114
- Grøndahl, Kirsti Kalle*, Norges del. (A)
 Vald medlem

Medlemsförslag:

koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:

generaldebatt: 54

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 253

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 429

samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati; stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 450

socialdemokratiska partigruppens slutanförande: 468

Gudmundseth, Roger, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 440

Gulbrandsen, Thor-Eirik, Norges del.

(A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:

generaldebatt: 96

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 192, 193

koncernfacklig samverkan: 311, 318, 321

Gustafsson, Hans, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordplans verksamhet: 524

Yttranden:koncernfacklig samverkan: 318
miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen; ekonomiskt och kulturellt

samarbete med länderna kring

Östersjön; Östersjöscenario;

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 450

Gyldenkilde, Lilli, Danm. Riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kommunikationsmöjligheter för hörselskadade: 481

nordiska järnvägssystemet: 501

insatser för personer med epilepsi: 574

genetiska tester vid anställning: 616

Radio Scandinavia: 697

kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708

stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljösamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 733

den nordiska modellen som framtidsutmaning: 747

Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810

internationell samverkan på handikappområdet: 817

jämfällighet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826

det nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902

koncernfacklig samverkan: 972

miljösamarbete kring Östersjön 986:

transportsamarbete med Baltikum: 1002

Yttranden:

generaldebatt: 59, 61, 79, 86, 87, 118, 119

planerna på en fast Öresundsförbindelse (fråga): 210, 211

jämfällighet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 227, 228

koncernfacklig samverkan: 310, 321, 322

säker arbetsmiljö vid graviditet (fråga): 373, 374

arbetstid för småbarnsföräldrar (fråga): 375

deponering av radioaktivt avfall under havsbotten (fråga): 377, 378

export av miljöfarligt avfall utanför Norden (fråga): 379, 380

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 428, 445

utbyggt miljösamarbete med de öst-europeiska länderna och Sovjetunionen: 456, 457

Göranzon, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 132

Hagen, Carl I., Norges del. (FrP)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 62

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 255

nordiska samarbetet efter 1992: 302

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 436, 438

Halonen, Tarja, Finl. del. (SDP)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 91

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 160, 174

Nordiskt Forum 1994: 233

Hansen, Ivar, Danm. Riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902

Yttranden:

generaldebatt: 61, 81

Hansen, J.K., Danm. Riges. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Radio Scandinavia: 697

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867

Yttranden:

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 167, 170

sakdebatt (kulturutskottet): 387

arbetsprogram för kultursektorns institutioner, samarbetsorgan m.m.;

Nordplans verksamhet: 391, 394

Radio Scandinavia: 398

Hansen, Søren, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem (suppleant till 28 december 1990)

Medlemsförslag:

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810

Yttranden:

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram

(dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa:

429

kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 453

Harms, Inger, Danm. Riges del. (SF)

Suppleant till 23 november 1990

Medlemsförslag:

genetiska tester vid anställning: 616

jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i

nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826

Hauan, Åshild, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiskt Forum 1994: 232

Haugen, Helga, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493

nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

Yttranden:

generaldebatt: 131

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 197

nordisk bio- och genteknikkonvention samt genetiska tester vid anställning: 219

parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 454

Hellström, Mats, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 100

efterföljande av det nordiska passavtalet (fråga): 283

sameting för svenska samer (fråga): 287

Hernes, Gudmund, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbetsprogram för högre utbildning: 404

nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå: 406

Nordplus (fråga): 409

nordiskt mediepris (fråga): 416

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del.

(Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen: 551

samnordiska brandskyddsbestämmelser: 878

nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902

nordiska samarbetet efter 1992: 963
transport-samarbete med Baltikum: 1002

Yttranden:

generaldebatt: 70

nordiska samarbetet efter 1992: 302
tidpunkt och plats för nästa ordinarie session: 474

Hjörleifur Guttormsson, Isl.del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708
stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljö-samarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 733

den nordiska modellen som framtidsutmaning: 747

Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763

miljö-samarbete kring Östersjön: 986
transport-samarbete med Baltikum: 1002

Yttranden:

generaldebatt: 73, 74, 92

Nordiskt Forum 1994: 237

nordiska samarbetet efter 1992: 304
grön BNP och samarbete om miljöstatistik samt naturräkenskaper och sociala räknenskaper: 348

transport av använt kärnbränsle (fråga): 385, 386

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 439

Holkeri, Harri, Finl. del. (Kok.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 63

Houg, Tora Aasland, Norges del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

genetiska tester vid anställning: 616
kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708
stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljösamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 733

nordiska modellen som framtidsutmaning: 747

Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763

miljösamarbete kring Östersjön: 986

Yttranden:

val av Nordiska rådets presidium: 45
generaldebatt: 68, 69, 79, 111, 112, 148

nordisk bio- och genteknikkonvention samt genetiska tester vid anställning: 216

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 261

Hreggviður Jónsson, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953

Yttrande:

kommunikationsmöjligheter för hörselskadade: 182

Hurskainen, Sinikka, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbete med Österuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668

lagstiftning om ackordförfarande: 674

lagstiftning om gruppatalan: 684

nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956

Yttrande:

åtgärder för att bemästra en omfattande invandring från Östeuropa (fråga): 280

Husmark, Birgitte, Danm. Riges del. (SF)

Suppleant

Medlemsförslag:

genetiska tester vid anställning: 616

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordplans verksamhet: 524

Yttrande:

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 158

Haarder, Bertel, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 119

miljöforskningsprogram; ozonforskning: 402, 403

kännedomen om den arabiska kulturen (fråga): 413

nordiska lektorat vid Århus universitet (fråga): 416

Häkämies, Kari, Finl. del. (Kok.)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk ozonforskning: 1015

Ikast, Kaj, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

transport av oljereriggar ut ur Östersjön (fråga): 204, 205

fordonstekniskt samarbete (fråga): 206, 207

följdena för bl.a. de baltiska länderna av en fast Öresundsförbindelse (fråga): 208, 209

vägmärkessystemet i Norden (fråga):
212
färjeförbindelserna mellan Skåne och
Bornholm (fråga): 213, 214

Isohookana-Asunmaa, Tytti, Finl. del.
(Kesk.)

Suppleant

Medlemsförslag:

jämställdhet mellan kvinnor och män
vid tillsättande av medlemmar i
nordiska styrelser, kommittéer m.m.:
826

nordisk bio- och genteknikkonvention:
834

jordbrukssamarbetet med Baltikum:
893

nordiska samarbetet efter 1992: 963

koncernfacklig samverkan: 972

Nordens år i Kalmar 1997: 980

Jansson, Olof, Finl. del., Åland (ÅC)
Vald medlem till 7 november 1990

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekono-
miska värde: 493

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i
samband med databaserade system i
offentlig förvaltning: 847

Jelved, Marianne, Danm. Riges del.
(RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt:
810

Yttranden:

nordiska samarbetets former och
organisation m.m.; ändringar i
Helsingforsavtalet; två årliga
sessioner: 249, 256

Jensen, Hans Jørgen, Danm. Riges del.
(S)

Vald medlem (suppleant till 28 december
1990)

Medlemsförslag:

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i
samband med databaserade system i
offentlig förvaltning: 847

samordning av transportpolitiken och
näringslivet i Skagerrak-området:
867

(ändringsförslag) nordiska samarbetets
former och organisation m.m.: 953

Yttranden:

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i
samband med databaserade system i
offentlig förvaltning: 190, 192, 195
koncernfacklig samverkan: 315, 316

Johansen, Lars Emil, Danm. Riges del.,
Grönland (Si)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 115

Johansson, Anita, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vägtrafikens miljöeffekter: 561

nordiska medborgares deltagande i val
till parlament/riksdag i bosättnings-
landet: 956

koncernfacklig samverkan: 972

transport-samarbete med Baltikum:
1002

Johansson, Olof, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekono-
miska värde: 493

Nordens år i Kalmar 1997: 980

Yttrande:

generaldebatt: 88

Johansson, Ulla, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

vägtrafikens miljöeffekter: 561

insatser för personer med epilepsi: 574

Johnsen, Sigbjørn, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbete för ökad handel mellan
länderna och minskat importbehov
(fråga): 331

potentialen för ökad handel inom
Östersjöregionen (fråga): 332, 333

Jón Kristjánsson, Isl. del. (F)

Vald medlem (suppleant till 4 januari 1991)

Medlemsförslag:

parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008

Yttranden:

generaldebatt: 98
miljöforskningsprogram; ozon-forskning: 401

Jón Sigurðsson, Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

nordiska samarbetet efter 1992: 303
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram
(dokument 3); uppföljning av
Arbetsprogram Norden i Europa:
435

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 672
samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området:
867

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953

Yttranden:

generaldebatt: 138
Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 162, 173, 174
sakdebatt (kommunikationsutskottet): 179

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 257, 258

bilresande gränsgångare (fråga): 334, 335

alkoholkonsumtionen i Norden (fråga): 367, 369

Július Sólnes, Isl. del. (B)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 108

sårbarheten i krislägen betr. råvaru-, varu- och energiförsörjningen (fråga): 327

globala klimatförhandlingarna (fråga): 381, 382

Järvenpää, Heikki, Finl. del. (Kok.)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk ozonforskning: 1015

Järvisalo, Riitta, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

lagstiftning om ackordförfarande: 674

lagstiftning om gruppatalan: 694

Jäätteenmäki, Anneli, Finl. del. (Kesk.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

effektivare el-användning: 588

informationen utanför Norden om nordiskt samarbete: 599

ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Österjön: 607

gemensamt nordiskt el-högspänningsnät: 640

nordisk energipolitik: 645

samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668

lagstiftning om ackordförfarande: 674

lagstiftning om gruppatalan: 684

två årliga sessioner: 704

jämställdhet mellan kvinnor och män

vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826

nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

Yttranden:

lagstiftning om ackordförfarande: 221

lagstiftning om gruppatalan: 224

Nordiskt Forum 1994: 235

finskspråkiga daghemsgrupper (fråga):
415
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram
(dokument 3); uppföljning av
Arbetsprogram Norden i Europa:
442

Jørgensen, Anker, Danm. Riges dcl. (S)
Vald medlem

Medlemsförslag:
informationen utanför Norden om
nordiska samarbetet: 599
ekonomiskt och kulturellt samarbete
med länderna kring Östersjön: 607
Radio Scandinavia: 697
transportpolitik: 779
samordnad forskning på transport-
området: 796
nordiska samarbetets former och
organisation m.m.: 902
koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:
inledningsanförande: 46
generaldebatt: 87, 88
koncernfacklig samverkan: 309, 318
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram
(dokument 3); uppföljning av
Arbetsprogram Norden i Europa:
419
avslutningsanförande: 475

Kallsberg, Anfinn, Danm. Riges del.,
Färöarna (Fkfl)
Vald medlem

Yttranden:
generaldebatt: 134
lönsamt nyttjande av havets däggdjur
(fråga): 383

Kekkonen, Antero, Finl. dcl. (SDP)
Vald medlem

Medlemsförslag:
informationen utanför Norden om
nordiska samarbetet: 599
ekonomiskt och kulturellt samarbete
med länderna kring Östersjön: 607
Radio Scandinavia: 697

Yttranden:
informationen utanför Norden om
nordiska samarbetet: 396
nordiska lektorat vid Århus universitet
(fråga): 417

Kirkegaard, Knud Erik, Danm. Riges
del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:
sakdebatt (social- och miljöutskottet):
343
ungdomsarbetslösheten (fråga): 355,
356
säker arbetsmiljö vid graviditet
(fråga): 373, 374
arbetstid för småbarnsföräldrar
(fråga): 374, 375

Kjærsgaard, Pia, Danm. Riges del. (FP)
Vald medlem (suppleant till 28 december
1990)

Medlemsförslag:
medlemskap för de baltiske länderna i
Nordiska rådet: 1021
upprättande av diplomatiska förbindel-
ser med de baltiska länderna: 1022

Yttranden:
generaldebatt: 141, 147
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram
(dokument 3); uppföljning av
Arbetsprogram Norden i Europa:
427, 430
liberalistiska partigruppens sluta-
nförande: 473

Knudsen, Grete, Norges del. (A)
Vald medlem

Yttranden:
generaldebatt: 137
nordisk bio- och genteknikkonvention
samt genetiska tester vid anställning:
236, 237
Nordiskt Forum 1994: 312
koncernfacklig samverkan:

Knutzen, Thea, Norges del. (H)
Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902

Yttranden:

generaldebatt: 103

sakdebatt (ekonomiska utskottet): 294

samarbetsprogram för högre utbildning: 404

Knuutila, Sakari, Finl. del. (SDP)**Vald medlem****Medlemsförslag:**

kommunikationsmöjligheter för handikappade: 481

informationen utanför Norden om nordiska samarbetet: 599

ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön: 607

genetiska tester vid anställning: 616

transportpolitik: 779

samordnad forskning på transportområdet: 796

samarbete om naturräkenskaper och sociala räknenskaper: 815

internationell samverkan på handikappområdet: 817

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

samnordiska brandskyddsbestämmelser: 878

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953
nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956

nordiska samarbetet efter 1992: 963

koncernfacklig samverkan: 972

nordisk ozonforskning: 1015

Yttranden:

generaldebatt: 139

säkrare trafik i Norden - handlingsprogram 1992 - 1994: 201

Komstedt, Wiggo, Sv. del. (m)**Vald medlem****Yttranden:**

val av Nordiska rådets presidium: 45

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 159

färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm (fråga): 212, 213, 214

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 265

Lahnstein, Anne Enger, Norges del. (Sp)**Vald medlem****Medlemsförslag:**

samarbete med Österuopa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668

nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

Laitinen, Juhani, Finl. del. (Kok)**Suppleant****Medlemsförslag:**

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

nordisk ozonforskning: 1015

Larsen, Ester, Danm. Riges del. (V)**Regeringsrepresentant****Yttranden:**

handlingsplanen mot cancer (fråga): 361

gemensam utlandsvård för psoriasispatienter (fråga): 362

Lilved, Tore A., Norges del. (H)**Vald medlem****Medlemsförslag:**

miljövårdinsatser i Baltikum och Polen: 551

samnordiska brandskyddsbestämmelser: 878

Yttranden:

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 166

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 197

Lindqvist, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

beskattning av pensionerna för återvändande invandrare (fråga): 325
internationell samverkan på handikappområdet: 350
europeisk integration och nordisk alkoholpolitik (fråga): 365, 366

Louvo, Anna-Kaarina, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen: 551
samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
lagstiftning om grupptalan: 684
två årliga sessioner: 704
nordisk ozonforskning: 1015

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kommunikationsmöjligheter för handikappade: 481
insatser för personer med epilepsi: 574
transportpolitik: 779
samordnad forskning på transportområdet: 796
internationell samverkan på handikappområdet 817:
tullprocedurer för sportflyget: 861
nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902
koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:

generaldebatt: 74
ungdomsarbetslösheten (fråga): 354, 355, 356
färjetrafikens förorening (fråga): 370
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 422, 449
miljösamarbete kring Östersjön: 455

Lunde, Kjellbjørg, Norges del (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708
stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljösamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 733

den nordiska modellen som framtidsutmaning: 747

Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763

ekonomiskt stöd till Le Crau du Sapt: 810

internationell samverkan på handikappområdet: 817

jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826

miljösamarbete kring Östersjön: 986

Yttranden:

generaldebatt: 68, 80, 113, 114, 124
sakdebatt (ekonomiska utskottet): 293
vänstersocialistiska partigruppens slutanförande: 472

Lundholt, Anne Birgitte, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 110, 112

handikappaspekter inom turismen (fråga): 205, 206

handikapporganisationerna som företrädare för konsumentgrupper (fråga): 277

utvidgat samarbete på el-området (fråga): 328

ökat samarbete för bättre utnyttjande av förnybara energikällor (fråga): 329

Melchior, Arne, Danm. Riges del. (CD)

Suppleant till 28 december 1990

Medlemsförslag:

kommunikationsmöjligheter för
hörselskadade: 481
östeuropeiska studerna i nordiska
folkhögskolor: 628

Metsämäki, Lauri, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

informationen utanför Norden om
nordiska samarbetet: 599
ekonomiskt och kulturellt samarbete
med länderna kring Östersjön: 607
nordiska medborgares deltagande i val
till parlament/riksdag i bosättnings-
landet: 956
nordiska samarbetet efter 1992: 963
koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:

generaldebatt: 130
koncernfacklig samverkan: 314
kännedomen om den arabiska kulturen
(fråga): 413
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram
(dokument 3); uppföljning av
Arbetsprogram Norden i Europa:
438

Moilanen, Eeva-Liisa, Finl. del. (SKL)

Suppleant

Medlemsförslag:

två årliga sessioner: 704
nordisk bio- och genteknikkonvention:
834
tullprocedurer för sportflyget: 861
samnordiska brandskyddsbestäm-
melser: 878
jordbrukssamarbetet med Baltikum:
893
nordiska samarbetet efter 1992: 963
koncernfacklig samverkan: 972
Nordens år i Kalmar 1997: 980

Yttranden:

lagstiftning om grupptalan: 223
nordiska samarbetets former och
organisation m.m.; ändringar i
Helsingforsavtalet; två årliga
sessioner: 258

samarbete med Sovjetunionen för
bekämpning av brottslighet (fråga):
278, 279
efterföljande av det nordiska pass-
avtalet (fråga): 283

Møller, Helge Adam, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

jämställdhet mellan kvinnor och män
vid tillsättande av medlemmar i
nordiska styrelser, kommittéer m.m.:
228, 229
Nordiskt Forum 1994: 237
nordiskt råd för forskning i europeisk
integrationsrätt: 242
nordiska samarbetets former och
organisation m.m.; ändringar i
Helsingforsavtalet; två årliga
sessioner: 263

Møller, Per Stig, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

sakdebatt (social- och miljöutskottet):
344
skydd av miljön i Antarktis och Arktis
(fråga): 357, 358
färjetrafikens förening (fråga): 369,
370
prövning enligt miljökonventionen av
broförbindelse mellan Danmark och
Sverige (fråga): 384
sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);
presidiets Baltikumprogram
(dokument 3); uppföljning av
Arbetsprogram Norden i Europa:
432

Nielson, Poul, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem (suppleant till 28 december
1990)

Medlemsförslag:

transportsamarbete med Baltikum:
1002

Yttranden:

effektivare el-användning; gemensamt
nordiskt el-högspänningsnät; nordisk
energipolitik: 295, 297

Niinistö, Sauli, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
- lagstiftning om ackordförfarande: 674
- lagstiftning om grupptalan: 684
- nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956
- nordisk ozonforskning: 1015

Norrback, Ole, Finl. del. (SFP)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 126

Nyby, Mats, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- vägtrafikens miljöeffekter: 561
- insatser för personer med epilepsi: 574
- informationen utanför Norden om nordiska samarbetet: 599
- ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön: 607
- lagstiftning om grupptalan: 684
- transportpolitik: 779
- samordnad forskning på transportområdet: 796
- nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902
- nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet:
- koncernfacklig samverkan: 956

Yttrande:

- generaldebatt: 115

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668

Yttranden:

- Nordiskt Forum 1994: 234
- nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 240, 241

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 262

Ólafur G. Einarsson, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen: 551
- nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902
- nordiska samarbetet efter 1992: 963

Yttranden:

- nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 252, 264

Oscarsson, Berit, Sv. del (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- vägtrafikens miljöeffekter: 561
- transportsamarbete med Baltikum: 1002

Yttrande:

- arbetsprogram för kultursektorns institutioner, samarbetsorgan m.m.; Nordplans verksamhet: 392

Páll Pétursson, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902
- transportsamarbete med Baltikum: 1002

Yttranden:

- öppningsanförande: 43
- generaldebatt: 52

Pedersen, Inger Stilling, Danm. Riges del. (KrF)

Suppleant

Medlemsförslag:

- samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867

Pedersen, Thor, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 49

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 251

nordiska kommittéers m.fl. rättsliga ställning (fråga): 286

Nordiska investeringsbankens överskott för 1991 (fråga): 335

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 421

Peltari, Seppo, Finl. del. (Kesk.)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

Persson, Göran, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

arbetsprogram för kultursektorns institutioner, samarbetsorgan m.m.; Nordplans verksamhet: 393, 394
sverigefinnarnas hemspråksundervisning (fråga); sverigefinska elevers modersmåls-/hemspråksundervisning (fråga): 409, 410, 411

nordiska språkkonventionens tillämpning i Sverige (fråga): 412

lokalradions finskspråkiga program (fråga): 414

finskspråkiga daghemsgupper (fråga): 415

Petersen, Marita, Danm. Riges del.,

Färöarna (Jvfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

sakdebatt (kulturutskottet): 389

Pettersen, Oddrunn, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant (vald medlem till 3 november 1990)

Medlemsförslag:

transportpolitik: 779

samordnad forskning på transportområdet: 796

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867

nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902

Pietikäinen, Sirpa, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

lagstiftning om grupptalan: 684

nordisk ozonforskning: 1015

Poulsen, Kaj, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vägtrafikens miljöeffekter: 561

transportpolitik: 779

samordnad forskning på transportområdet: 796

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953

Yttranden:

nordiska järnvägssystemet: 184

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 193, 194

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 199

Renko, Tellervo, Finl. del. (Kesk.)

Suppleant

Medlemsförslag:

två årliga sessioner: 704

samarbete om naturräkenskaper och sociala räknenskaper: 815

internationell samverkan på handikappområdet: 817

- nordisk bio- och genteknikkonvention: 834
jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893
parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008
nordisk ozonforskning: 1015
- Riihijärvi, Heikki*, Finl. del (SMP)
Vald medlem
Medlemsförslag:
östeuropeiska studerna i nordiska folkhögskolor: 628
jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893
Yttranden:
generaldebatt: 150
nordiska ländernas organisation för koordinering av flyktingströmmor (fråga): 281
östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor: 452
- Rostbøll, Grethe Fogh*, Danm. Riges del. (KF)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
generaldebatt: 133
sakdebatt (kulturutskottet): 390
- Rotnes, Marit*, Norges del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön: 607
Radio Scandinavia: 697
Yttrande:
Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 172
- Ryynänen, Mirja*, Finl. del. (Kesk.)
Vald medlem
Medlemsförslag:
nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493
samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
lagstiftning om ackordförfarande: 674
lagstiftning om grupptalan: 684
två årliga sessioner: 704
jämförelse mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826
nordisk bio- och genteknikkonvention: 834
jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893
nordisk ozonforskning: 1015
Yttranden:
nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå: 406
sverige- och finska elevers modersmåls-/hemspråksundervisning (fråga): 410
- Saastamoinen, Riitta*, Finl. del. (Kok)
Suppleant:
Medlemsförslag:
nordisk ozonforskning: 1015
- Salmén, Olof*, Finl. del., Åland (ÅC)
Vald medlem
Medlemsförslag:
(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953
Yttrande:
samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 196
- Salolainen, Pertti*, Finl. del. (Kok.)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatt: 135
- Samuelsson, Marianne*, Sv. del. (mp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
effektivare el-användning: 588
gemensamt nordiskt el-högspänningsnät: 640
nordisk energipolitik: 645
lagstiftning om ackordförfarande: 674
lagstiftning om grupptalan: 684
Radio Scandinavia: 697
samarbete om naturräkenskaper och sociala räknenskaper: 815

nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956
 Nordens år i Kalmar 1997: 980
 Yttranden:
 generaldebatt: 107
 följderna för bl.a. de baltiska länderna av en fast Öresundsförbindelse (fråga): 208, 209
 nordisk bio- och genteknikkonvention samt genetiska tester vid anställning: 220
 grön BNP och samarbete om miljöstatistik samt naturräkenskaper och sociala räknenskaper: 348
 skydd av miljön i Antarktis och Arktis (fråga): 357, 358
 export och import av miljöfarligt avfall mellan de nordiska länderna (fråga): 364
 föreningen av Idefjorden (fråga): 372
 Nordens År i Kalmar 1997: 399
 sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 449, 450

Sandman, Matz, Norges del. (A)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Nordiskt Forum 1994: 232

Sasi, Kimmo, Finl. del. (Kok.)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:

miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen: 551
 samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
 lagstiftning om gruppatalan: 684
 nordiska samarbetet efter 1992: 963
 nordisk ozonforskning: 1015

Yttranden:
 generaldebatt: 145
 transport av oljereriggar ut ur Östersjön (fråga): 204, 205
 nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i

Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 250, 252
 nordiska passavtalet (fråga): 281, 282
 nordiska samarbetet efter 1992: 301
 koncernfacklig samverkan: 317, 319
 Nordiska investeringsbankens överskott för 1991 (fråga): 335
 sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 437

Schlüter, Poul, Danm. Riges del. (KF)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 generaldebatt: 82, 85, 86, 88

Sighvatur Björgvinsson, Isl. del. (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 transportpolitik: 779
 samordnad forskning på transportområdet: 796
 koncernfacklig samverkan: 972

Yttranden:
 generaldebatt: 73
 Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 164
 sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 429, 437

Siuruainen, Eino, Finl. del. (Kesk.)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493
 samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668
 lagstiftning om ackordförfarande: 674
 lagstiftning om gruppatalan: 684
 nordisk bio- och genteknikkonvention: 834
 jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

Skinnari, Jouko, Finl. del. (SDP)

Suppleant

Medlemsförslag:

- informationen utanför Norden om nordiskt samarbete: 599
- ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring Östersjön: 607
- nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956
- nordiska samarbetet efter 1992: 963
- koncernfacklig samverkan: 972

Skjervengen, Pål Atle, Norges del. (FrP)

Vald medlem

Yttranden:

- generaldebatt: 117, 119
- sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 443, 444, 445

Skånberg, Krister, Sv. del. (mp)

Suppleant

Medlemsförslag:

- effektivare el-användning: 588
- gemensamt nordiskt el-högspänningsnät: 640
- nordisk energipolitik: 645
- samarbete om naturräkenskaper och sociala räkenskaper: 815

Yttranden:

- generaldebatt: 68, 69, 85, 86
- Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 171
- sakdebatt (kommunikationsutskottet): 180
- samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 200
- effektivare el-användning; gemensamt nordiskt el-högspänningsnät; nordisk energipolitik: 297
- nordiska samarbetet efter 1992: 305
- koncernfacklig samverkan: 315
- sårbarheten i krislägen betr. råvaru-, varu- och energiförsörjningen (fråga): 327

utvidgat samarbete på el-området (fråga): 329

ökat samarbete för bättre utnyttjande av förnybara energikällor (fråga): 330

samarbete för ökad handel mellan länderna och minskat importbehov (fråga): 331

potentialen för ökad handel inom Östersjöregionen (fråga): 333

Solholm, Lodve, Norges del. (FrP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

Steenholdt, Otto, Danm. Riges del.,

Grönland (At)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493
- nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956

Steingrímur Hermannsson, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 71, 74

Steingrímur J. Sigfússon, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 121

Sundstein, Jógvan, Danm., Riges del.,

Grönland (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 104

Svarthberg, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- transportpolitik: 779
- samordnad forskning på transportområdet: 796

- kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847
- samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 867
- (ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953
- Yttrande:
vägtrafikens miljöeffekter: 185
- Svensson, Sten*, Sv. del. (m)
- Vald medlem
- Medlemsförslag:
miljövårdsinsatser i Baltikum och Polen: 551
- internationell samverkan på handikappområdet: 817
- samnordiska brandskyddsbestämmelser: 878
- Nordens År i Kalmar 1997: 980
- Yttranden:
generaldebatt: 123
- vägmärkessystemet i Norden (fråga): 211, 212
- samnordiska brandskyddsbestämmelser: 351
- sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 448
- Syse Jan. P.*, Norges del. (H)
- Vald medlem
- Medlemsförslag:
nordiska samarbetet efter 1992: 963
- Yttranden:
generaldebatt: 89
- sakdebatt (Baltikum/Östeuropa); presidiets Baltikumprogram (dokument 3); uppföljning av Arbetsprogram Norden i Europa: 423, 428
- Söder, Karin*, Sv. del. (c)
- Vald medlem
- Medlemsförslag:
nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493
- nordiskt hantverk och hemslöjd: 652
- jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillsättande av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 826
- nordisk bio- och genteknikkonvention: 834
- tullprocedurer för sportflyget: 861
- nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 902
- nordiska samarbetet efter 1992: 963
- transportsamarbete med Baltikum: 1002
- parlamentariskt praktikant- och utbytesprogram med de baltiska staterna: 1008
- Yttranden:
generaldebatt: 117
- harmonisering av flyktingpolitiken (fråga): 283, 284, 285, 286
- tullprocedurer för sportflyget: 299
- mittengruppens slutanförande: 469
- Sønderby, Peder*, Danm. Riges del. (V)
- Vald medlem
- Medlemsförslag:
(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953
- Yttranden:
generaldebatt: 128
- Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 169, 170
- kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 192, 194
- transportsamarbete med Baltikum: 451
- Talleraas, Anders*, Norges del. (H)
- Vald medlem
- Medlemsförslag:
lagstiftning om gruppptalan: 684
- Yttranden:
Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet samt redogörelse om planerna för samarbetet (budgetdebatt): 165
- sakdebatt (ekonomiska utskottet): 290

Thalén, Ingela, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordiskt Reumatikerår: 353

handikapporganisationernas representation i medicinsk-etiska råden (fråga): 371

Turunen, Eeva, Finl. del. (Kok)

Suppleant:

Medlemsförslag:

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

nordisk ozonforskning: 1015

Ueland, Ole Gabriel, Norges del. (Sp)

Suppleant

Medlemsförslag:

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953

Yttrande:

generaldebatt: 140

Valgerður Sverrisdóttir, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

Veierød, Tove, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

stöd till handikappfamiljer (fråga):

358, 359

alkoholkonsumtionen i Norden (fråga):

367, 368

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (Kesk.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska skogarnas nationalekonomiska värde: 493

nordiskt hantverk och hemslojd: 652

samarbete med Östeuropa i frågor om parlamentarism och demokrati: 668

lagstiftning om ackordförfarande: 674

lagstiftning om grupptalan: 684

två årliga sessioner: 704

nordisk bio- och genteknikkonvention: 834

samnordiska brandskyddsbestämmelser: 878

jordbrukssamarbetet med Baltikum: 893

Yttranden:

generaldebatt: 99

beskattning av pensionerna för återvändande invandrare (fråga):

325, 326

sakdebatt (social- och miljöutskottet): 340

Nordiskt Reumatikerår: 352

sverigefinnarnas hemspråksundervisning (fråga); sverigefinska elevers modersmåls-/hemspråksundervisning (fråga): 410, 411

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);

presidiets Baltikumprogram

(dokument 3); uppföljning av

Arbetsprogram Norden i Europa: 431

utbyggt miljösamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 457

Weiss, Birte, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

jämställdhet mellan kvinnor och män

vid tillsättande av medlemmar i

nordiska styrelser, kommittéer m.m.: 226, 229

Nordiskt Forum 1994: 231, 235, 236

Werner, Lars, Sv. del. (v)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kultursamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 708

stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvanden i Öst: 727

utbyggt miljösamarbete med de östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: 733

den nordiska modellen som framtidsutmaning: 747

Östersjöscenario: 758

grön BNP och samarbete om miljöstatistik: 763

nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956

miljösamarbete kring Östersjön: 986

Yttranden:

generaldebatt: 143

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);

presidiets Baltikumprogram

(dokument 3); uppföljning av

Arbetsprogram Norden i Europa:

426, 430

Wroldsen, Ernst, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

samordnad forskning på transportområdet: 188

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 191, 193

samordning av transportpolitiken och näringslivet i Skagerrak-området: 198

sakdebatt (Baltikum/Östeuropa);

presidiets Baltikumprogram

(dokument 3); uppföljning av

Arbetsprogram Norden i Europa:

444

Öhrsvik, Lena, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kommunikationsmöjligheter för

hörselskadade: 481

insatser för personer med epilepsi: 574

internationell samverkan på handikappområdet: 817

Nordens år i Kalmar 1997: 980

Yttranden:

kommunikationsmöjligheter för hörselskadade: 183

handikappaspekter inom turismen (fråga): 205, 206

handikapporganisationerna som företrädare för konsumentgrupper (fråga): 277, 278

insatser för personer med epilepsi: 345

internationell samverkan på handikappområdet: 349

stöd till handikappfamiljer (fråga): 358, 359

handikappaspekter i EG-diskussionerna (fråga): 359, 360

handlingsplanen mot cancer (fråga): 361

gemensam utlandsvård för psoriasispatienter (fråga): 362

Nordens År i Kalmar 1997: 400

Östrand, Olle, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vägtrafikens miljöeffekter: 561

transportpolitik: 779

samordnad forskning på transportområdet: 796

kvalitetssäkring och legalitetskontroll i samband med databaserade system i offentlig förvaltning: 847

(ändringsförslag) nordiska samarbetets former och organisation m.m.: 953

nordiska medborgares deltagande i val till parlament/riksdag i bosättningslandet: 956

transportsamarbete med Baltikum: 1002

Yttranden:

transportpolitik: 187

fordonstekniskt samarbete (fråga): 206, 207

nordiska samarbetets former och organisation m.m.; ändringar i Helsingforsavtalet; två årliga sessioner: 260

koncernfacklig samverkan: 313, 320, 323

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 3005. Övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen.)

- Acceleratorbaserad forskning: se NOAC
Ackordförfarande, lagstiftning: *A 922/j*, 674
ADB: 1544
Aids, handlingsprogram: **D 17/1987/s*, 2434
Akademien, folkliga: *C 12/k:1*, 2057
Alkohol (se även NAD)
konsumtion, insatser för minskad:
**D 35/1989/s*, 2485
konsumtionen i Norden: *E 36*, 2623
politik och europeisk integration: *E 25*, 2609
Allmänkultur: 1580, 1882
och mediasamarbete, institutioner och fasta
samarbetsorgan: 1581
Amalgam, forskningssamarbete:
**D 27/1990/s*, 2545
Amatörteaterrådet: se NAR
Antarktis och Arktis, skydd av: *E 17*, 2599
Arabisk kultur i Norden: *E 52*, 2642
Arbetslöshet
ungdoms: **D 32/1990/s*, 2550, *E 16*, 2597
utförsäkrade, stöd till: **D 21/1985/s*, 2422
Arbetsmarknad(s): 1621, 1896
fria näringsidkare: *D 9/1986/s*, 2425
personer med högre utbildning: *D 12/1990/k*,
2522
utbildningscenter: se Nordkalotten
Arbetsmiljö: 1637, 1899
bättre, samarbetsprogram: *D 25/1990/s*, 2542
vid graviditet: *D 18/1980/s*, 2415
utbildning: se NIVA
samarbetsområdet 1990: 1628
verksamheten 1990: 1639
Arbetsprogram
finansiering och organisation av kultursektorns
institutioner m.m.: *B 112/k*, 1167
fiskeripolitiskt: *E 1*, 2555
Norden i Europa 1989-1992: *D 45/1989/e*,
2497
Arbetstid(s)
frågor: **D 15/1987/s*, 2433
för småbarnsföräldrar: *E 32*, 2617
Arktis och Antarktis, skydd av miljö: *E 17*,
2599
Arktisk medicinsk forskning: se NoSAMF
Asienstudier: se NIAS (f.d. CINA)
Atom
avfall, kontrakt med uppabet-
ningsanläggningen Dounreay i
Nordskottland: *E 15*, 2592
energifrågor: se NKA
fysik, institutet för teoretisk: se NORDITA
Avfall(s)
export av, internationellt samarbete:
**D 20/1990/s*, 2536
export/import av miljöfarligt: *E 13*, 2586,
E 24, 2607, *E 34*, 2620
radioaktivt, deponering under havsbotten:
E 14, 2589, *E 33*, 2618
radioaktivt, kontrakt med uppabet-
ningsanläggningen i Dounreay i
Nordskottland: *E 15*, 2592
och återanvändning: *E 15*, 2592
och återanvändning, handlingsprogram för
renare teknologi: *D 19/1990/s*, 2534
Avtalsrätt: 1538
Baltikum: se även Östeuropa, Östersjön, Polen
diplomatiska förbindelser: *A 964/j*, 1022
jordbrukssamarbete: *A 944/e*, 893
medlemskap i Nordiska rådet: *A 963/j*, 1021
och Polen, miljövärdinsatser: *A 910/e*, 551
transportssamarbete: *A 953/t*, 1002
parlamentariskt praktikant- och utbytes-
program: *A 954/k*, 1008
ökad handel inom Östersjöregionen, speciellt
med Baltikum och Polen: *E 48*, 2637
och Östeuropa, samarbete med: 1506, 1862
och Östeuropa, Nordiska ministerrådets
samarbetsprogram: 1800
Barn
och familjepolitik, ökade insatser:
**D 33/1989/s*, 2484
FN-konvention, ratificering av: **D 28/1990/s*,
2546
FN-konvention, åtgärdsplan för uppföljning
av: **D 29/1990/s*, 2547
Bibliotek- och litteraturkommitté, nordisk: 1588
Bil(ar)
läsningsfria bromssystem: *D 18/1986/t*, 2429
-resande gränsgångare: *E 65*, 2658
Bildkonstnärer i Fjaler, nordiskt arbetscentrum:
1585
Biologiår: *D 38/1989/s*, 2489
Bioteknik, konvention: *A 939/j*, 834
Bioteknologi, samarbete: 1509
Bistånd(s): 1766, 1927
verksamheten 1990: 1768

BNP, grön, och samarbete om miljöstatistik:

A 932/s, 763

Bojkottlagstiftningen mot Sydafrika:

**D 20/1989/j, 2474*

Bolagsrätt: 1544

Bornholm, färjeförbindelserna med Skåne: *E 2, 2557*

Bostad(s)

och byggsektorn: 1791

verksamheten 1990: 1793

Bottniska viken, kommittén för: *C 13/s:8, 2355*

Brandfarliga varor: se NORDEX

Brandskyddsbestämmelser, samnordiska:

A 943/s, 878

Broförbindelse mellan Danmark och Sverige,

prövning enligt miljökonventionen: *E 67, 2660*

Brottslighet, bekämpning av: *E 41, 2630*

Brundtlandkommissionens rekommendation om

halverad energiförbrukning: *E 3, 2559*

Budget, Nordiska ministerrådets för 1991:

B 111/b, 1023, 1867, D 1/1991/b, 2552

Bygg

bestämmelser: se NKB

och bostadssektorn: 1791, 1937

Cancer, handlingsplan mot: *E 22, 2604*

Daghemsgrupper i Sverige, finskspråkiga: *E 54, 2645*

Dans- och teaterkommitté, nordisk: 1589

Data

assisterad utbildning av tekniker och

ingenjörer: **D 12/1989/k, 2467*

bank, gemensam: **D 23/1989/t, 2477*

baserade system och offentlig förvaltning,

kvalitetssäkring och legalitetskontroll:

A 940/t, 847

programgruppen: 1605

Demokratiseringssträvandena i Öst, stöd till:

A 928/j, 727

Deponering av radioaktivt avfall under

havsbotten: *E 14, 2589, E 33, 2618*

Diplomatiska förbindelser med de baltiska

länderna: *A 964/j, 1022*

Dounreay, kontrakt med uppabet-

ningsanläggningen: *E 15, 2592*

Drivhuseffekten, begränsning av: *E 12, 2583*

Däggdjur, havets: *E 62, 2654*

EG

anpassning och regionalpolitik: *D 2/1990/e, 2504*

handikappspekter: *E 20, 2602*

rätt, nordiskt institut: *D 44/1989/k, 2495*

utbildnings- och praktikantsamarbete:

**D 13/1989/k, 2468*

Ekologi, kollegium för: *C 12/k:11, 2128*

Ekologisk jordbruksproduktion: *D 4/1990/e, 2508*

Ekonomisk(a)(t)

och finanspolitiska frågor: 1722, 1917

forskningsrådet: *C 15/e:1, 2367*

handlingsplan 1989-1992 "Ett starkare

Norden": 1509

samarbete med länderna kring Östersjön:

A 915/e, 607

stöd till Le Crau du Sapt: *A 935/k, 810*

verksamheten 1990: 1723

Ekспорт: se Export

El

användning i hushållen, åtgärder för

effektivare: *A 913/e, 588*

högspänningsnät, gemensamt: *A 918/e, 640*

området, utvidgat samarbete: *E 45, 2634*

El-samarbejde: se Nordel

Elever och lärarutbyte: 1600, se även Nordplus

Energi

Brundtlandkommissionens rekommendation

om halverad förbrukning: *E 3, 2559*

försörjning samt råvaru- och varuförsörjning

för att minska sårbarheten i krislägen: *E 44, 2633*

källor, förnybara, samarbete för bättre

utnyttjande av: *E 46, 2635*

politik: *A 919/e, 645, 1737, 1920*

samarbete: *D 2/1989/e, 2462*

verksamheten 1990: 1738

Epilepsi, insatser för personer: *A 912/s, 574*

Erhvervs-: se Närings-

Ett starkare Norden: se Ekonomisk

handlingsplan

Europa: se även EG, resp. Samarbete

information: 1507

Norden i: 1504, 1861, *D 45/1989/e, 2497*

Europeisk

integration: 1504

integration och alkoholpolitik: *E 25, 2609*

integrationsrätt, nordiskt råd för forskning i:

B 114/j, 1203

Export

avfall, internationellt samarbete:

**D 20/1990/s, 2536*

farliga varor, begränsning av: *D 19/1989/j,*

2472

miljöfarligt avfall: *E 13, 2586, E 24, 2607,*

E 34, 2620

EDB: se ADB

Efteruddannelse: se Vidareutbildning

- projekt-, nordisk fond: se NoPEF
- Familje
politik: *D 33/1989/s, 2484
rätt: 1535
- Farliga varor, begränsning av exporten:
D 19/1989/j, 2472
- Farvatten, förening från färjetrafik: E 61,
2653
- Film och TV-fond, nordisk: 1585
- Finans(iering)
och ekonomipolitiska frågor: 1722
av det nordiska samarbetet: D 45/1987/b,
2443
- Finska språket
i lokalradioprogram (i Sverige): E 53, 2644
i daghemsgrupper (i Sverige): E 54, 2645
- Fisk(eri): 1786, 1933
politiskt samarbetsprogram: E 1, 2555
samarbetsprogram, nordiskt: 1789
verksamheten 1990: 1787
- Flygsport, förenklade tullprocedurer: A 941/e,
861
tvär-, i Mittnorden: *D 15/1990/t, 2528
- Flykting(ar)
och migrationsfrågor: 1511
området, samarbetsprojekt: D 18/1989/j, 2469
politiken, harmonisering av: E 56, 2647
politiskt samarbete: 1873
strömmar, organisation för koordinering av:
E 50, 2639
- Flyttningmöjligheter för pensionärer:
*D 23/1987/s, 2437
- FN-konventionen om barns rättigheter,
ratificering av: *D 28/1990/s, 2546
- Folk(liga)
akademien: C 12/k:1, 2057
diktning: se NIF
- Folkhögskolor, placering av östeuropeiska
studierande: A 917/k, 628
- For: se För
- Forbruger: se Konsument
- Fordonstekniskt samarbete: *D 26/1989/t, 2479,
E 26, 2610
- Forskarutbildning: 1611, se även FPR
- Forskning(s)
acceleratorbaserad: se NOAC
alkohol: se NAD
arktisk medicinsk: C 12/k:14, 2148
asiestudier: se NIAS (f.d. CINA)
drog-: se NAD
i europeisk integrationsrätt, upprättande av ett
nordiskt råd: B 114/j, 1203
freds- och konflikt: C 12/k:15, 2151
jordbruks-: se NKJ
Latinamerika: se NoSALF
- massmedia: se NORDICOM
- miljö-, nordiskt program: B 119/k, 1321, 1619
- ozon-, tryggad finansiering: A 956/k, 1015
- polar-: 1619
- projekt om narkotika och kontrollpolitik:
D 2/1987/j, 2431
- regionalpolitisk: se NordREFO
- resurser på transportområdet: A 934/t, 796
- samarbete: 1864
- samarbete om amalgam: *D 27/1990/s, 2545
- skogs-: se SNS
- trafiksäkerhets: se NKT
- verksamheten 1990: 1611
- vetenskaplig: NORDINFO
- öststats-: C 12/k:32, 2257
- Forskningspolitiska rådet: se FPR
- Forum, Nordiskt 1994: B 120/j, 1446
- FPR (Nordiska forskningspolitiska rådet)
riktlinjer för 1990-1992: D 11/1990/k, 2520
- Funktionshämjade: se även Handikapp
samarbetsprojekt: D 25/1983/s, 2418
- Färdsel: se Trafik
- Färjeförbindelserna mellan Skåne och Bornholm:
E 2, 2557, E 28, 2612
- Färöarna, Nordens Hus: se Nordens Hus
- Förbindelser, fasta över Öresund, följderna för
Östersjöområdet och Baltikum: E 29, 2613
- Förening
av färjetrafiken i nordiska farvatten: E 61,
2653
havs-, handlingsplan: D 16/1990/s, 2529
av Idefjorden: E 30, 2615
luft-, handlingsplan: D 17/1990/s, 2531
luft-, på Nordkalotten: *D 24/1990/s, 2541,
E 8, 2573
- Försäkringsrätt: 1541
- Gen
bank för jordbruks- och trädgårdsväxter: se
NGB
etik, tester vid anställning: A 916/j, 616
teknik, konvention: A 939/j, 834
teknologi: *D 24/1987/s, 2438
- Geoexkursioner till Island: C 12/k:10, 2125
- Global(a)(t)
klimatförhandlingar: E 49, 2638
miljösamarbete: *D 18/1980/s, 2415
- Godstransport: se Järnväg
- Graviditet, arbetsmiljörisiker: D 18/1980/s,
2415, E 31, 2616
- Grupptalan, lagstiftning: A 923/j, 684
- Gränsgångare, bilresande: E 65, 2658
- Grön BNP och samarbete om miljöstatistik:
A 932/s, 763
- Grönland, Nordens institut: se NAPA

Gymnasial nivå, överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap: *B 117/k*, 1292

Handel(s)

hinder, avveckling: *E 9*, 2576, se även STH
politiskt samarbete i Norden: 1745, 1923
samarbete för att öka handeln mellan länderna
och minska importbehovet: *E 47*, 2636
samarbetsprogram: 1747
sjöfarten: *D 9/1985/t*, 2420
verksamheten 1990: 1749
inom Östersjöregionen, speciellt med Baltikum
och Polen: *E 48*, 2637

Handikapp

aspekter i EG-diskussionerna: *E 20*, 2602
hjälpmedelsförsörjning: **D 31/1989/s*, 2482
internationell samverkan: *A 937/s*, 817
nämnden för frågor: se NNH
området: 1657
organisationer, stödordning för: *D 22/1987/s*,
2435
organisationerna som företrädare för
konsumentgrupper: *E 21*, 2603
organisationernas representation i de olika
medicinsk-etiska råden: *E 42*, 2631
stöd till -familjer: *E 18*, 2600
telekommunikation: **D 26/1990/s*, 2544
inom turismen: *E 19*, 2601

Handlingsplan

mot cancer: *E 22*, 2604
ekonomisk 1989-1992 (Ett starkare Norden):
1865
havs förorening: *D 16/1990/s*, 2529
luftförorening: *D 17/1990/s*, 2531
ökad trafiksäkerhet: 1712

Handlingsprogram

mot aids: **D 17/1987/s*, 2434
jord- och skogsbruksområdet: *D 3/1990/e*,
2506
mot narkotika: *D 23/1985/s*, 2423
renare teknologi, avfall och återanvändning:
D 19/1990/s, 2534
språksamarbete: *D 10/1990/k*, 2518
säkrare trafik i Norden 1992-1994: *B 115/t*,
1213
ungdomsarbetslöshet: **D 32/1990/s*, 2550,
E 16, 2597

Hantverk och hemslöjd, åtgärder för att bevara
och utveckla: *A 920/k*, 652

Hav(s)

fågelfauna, skydd: **D 37/1989/s*, 2488
förorening: se Handlingsplan
öring i Torneälven, befrämjande av stammen:
E 7, 2570

Helsingforsavtalet, ändring i: *B 118/j*, 1305

Hemmamarknad, nordisk: *E 4*, 2562

Hemslöjd: se Hantverk

Hemspråksundervisning, sverigefinnarnas: *E 38*,
2626

Homosexuellas sociala situation: **D 30/1990/s*,
2548

Hushållsvetenskap: se NHH

Hälsa och socialområdet: 1651

Hälsövärdshögskolan/vårdhögskolan: se NHV

Hörselskadade

kommunikationsmöjligheter: *A 902/t*, 481

Idefjorden, förening av: *E 30*, 2615

Idrottssamarbete: 1591

Immaterialrätt: 1543

Import

ökat samarbete för att minska behovet,: *E 47*,
2636

av miljöfarligt avfall: *E 13*, 2586, *E 24*, 2607

Industri

fond, Nordisk (NIF): 1734, *C 7/e*, (2024)

politik: 1733, 1919

samarbete: 1734

utveckling i Norden: 1733

Information(s)

och språkcentret, nordiska: 1598

system och databanker: **D 23/1989/t*, 2477

teknologi: 1621

utanför Norden om nordiska samarbetet:

A 914/k, 559

vetenskaplig: se NORDINFO

Infrastrukturinvesteringar: **D 44/1987/t*, 2442,

E 10, 2579

Ingenjörer, datorstödd utbildning:

**D 12/1989/k*, 2467

Institut

atomfysik, teoretisk: se NORDITA

EG-rätt: *D 44/1989/k*, 2495

i Grönland, Nordens: se NAPA

nordiskt samiskt (NSI): 1584

toxikologiskt: **D 31/1990/s*, 2549

på Åland, Nordens: 1584

Integrationsrätt, nordiskt råd för forskning i

europaisk: *B 114/j*, 1203

Internationell

miljöpolitik: *D 47/1988/s*, 2460

politik, inkl. konflikt- och fredsforskning, se

NORDSAM: *C 12/k:15*, 2151

Internationellt samarbete

om export av avfall: **D 20/1990/s*, 2536

på handikappområdet: *A 937/s*, 349

för jämställdhet: **D 7/1990/j*, 2514

mot oljeskador: *D 23/1990/s*, 2539

i Öst, stöd till: *A 928/j*, 727

Invandring

från Östeuropa till de nordiska länderna: *E 43*,

2362

- Investeringsbank, Nordisk berättelse: *C 3/e*, (1975)
 förhöjd utlåningsram för projektinvesteringsslån: *D 6/1990/e*, 2512
 suppleringsval till kontrollkommittén: 468
 överskott för 1990: *E 66*, 2659
- Island, geoexkursioner: *C 12/k:10*, 2125
 Islossningen i Torneälven, åtgärder för att minska skadorna: *E 6*, 2567
- Jord- och skogsbruk: 1775, 1930
 handlingsprogram: *D 3/1990/e*, 2506
 verksamheten 1990: 1777
- Jordbruk(s)
 produktion, ekologisk: *D 4/1990/e*, 2508
 samarbete med Baltikum: *A 944/e*, 893
 växter: se NGB
- Journalistkursen: *C 12/k:2*, 2060
- Jämställdhet(s): 1569, 1880
 internationellt samarbete: **D 7/1990/j*, 2514
 mellan kvinnor och män vid tillsättandet av medlemmar i nordiska styrelser, kommittéer, m.m.: *A 938/j*, 826
 Nordiskt Forum 1994: *B 120/j*, 1446
 riktlinjer för nordiskt samarbete om: 1570
 i social- och familjepolitiken: **D 7/1990/j*, 2514
 verksamheten 1990: 1571
- Järnväg(s)
 systemet: *A 907/t*, 501
 trafik, ökat samarbete: **D 25/1989/t*, 2478
- Kalmar, Nordens år 1997: *A 950/k*, 980
 Kapitalmarknad och valutafrågor: 1727
 Kiropraktorer, legitimation: **D 30/1989/s*, 2481
 Klimatförhandlingar, globala: *E 49*, 2638
 Kommunikation och transport: 1699
 Koncernfacklig samverkan: *A 949/e*, 972
 Konfliktforskning: se Forskning
- Konst
 centrum: 1582, *C 12/k:25*, 2223
 förbundet: se NKF
 och konstindustrikommitté: 1582
 och kulturcentret i Nuuk: **D 14/1990/k*, 2527
- Konsument
 området, nordiskt samarbete: 1554
 politik: 1552, 1874
 rätt: 1538
- Kontrollpolitik och narkotika, forskningsprojekt: *D 2/1987/j*, 2431
- Konvention(en)
 bio- och genteknik: *A 939/j*, 834
 FN:s barn-, ratificering: **D 28/1990/s*, 2546
 språk-, tillämpningen i Sverige: *E 40*, 2629
- åtgärdsplan för uppföljning av FN:s barn-: **D 29/1990/s*, 2547
- Kraftsamarbejde: se Energi
 Kriminalitet: se även NSfK
 efterforskning: **D 43/1988/j*, 2457
 Kriminologi, samarbetsrådet: se NSfK
- Kultur
 allmän: 1580
 arabisk, nordisk kännedom om: *E 52*, 2642
 budget: 1597
 festival: *D 13/1990/k*, 2524
 fond: se Nordiska kulturfond
 information i utlandet, ledningsgrupp för: 1587
 institutioner och fasta samsamarbetsorgan: 1597
 och konstcenter i Nuuk: **D 14/1990/k*, 2527
 och massmediasamarbete: 1586
 sektorns institutioner, m.m., arbetsprogram för ändrad finansiering: *B 112/k*, 1167
- Kultursamarbete
 nordiskt, strukturförändringar: 2681
 med länderna kring Östersjön: *A 914/k*, 607
 med Östeuropeiska länderna och Sovjetunionen: *A 927/k*, 708
- Kvalitetssäkring och legalitetskontroll i databaserade system inom offentlig förvaltning: *A 940/t*, 847
- Köpenhamn, fast Öresundsförbindelse med Malmö: *E 35*, 2621
- Kärnbränsle, transport av använt: *E 68*, 2661
 Kärnkraftavveckling: *D 32/1988/e*, 2455
 Köprätt: 1538
- Lagstiftning(s): se även Sydafrika
 ackordförfarande: *A 922/j*, 674
 grupptalan: *A 923/j*, 684
 samarbete: 1525, 1871
 vapen-: **D 8/1990/j*, 2515
- Landbrug: se Jordbruk
- Latinamerikaforskning: se NoSALF
- Lax i Torneälven, befrämjande av stammen: *E 7*, 2570
- Le Crau du Sapt, ekonomiskt stöd: *A 935/k*, 810
- Legalitetskontroll och kvalitetssäkring i databaserade system inom offentlig förvaltning: *A 940/t*, 847
- Legitimation för kiropraktorer: **D 30/1989/s*, 2481
- Lektorat, nordiska vid Århus universitet: *E 64*, 2656
- Levnedsmidler: se Livsmedel
- Ligestilling: se Jämställdhet
- Likalön mellan kvinnor och män: *D 44/1988/j*, 2458
- Likestilling: se Jämställdhet

Litteratur

- och bibliotekskommitté, nordisk: 1588
pris, Nordiska rådets: 1588, 2774
- Livsmedel: 1562, 1877
verksamheten 1990: 1564
- Lokalradions (Sveriges) finskspråkiga program:
E 53, 2644
- Lovgivning: se Lagstiftning
- Luftförening
handlingsplan: *D 17/1990/s*, 2531
på Nordkalotten: **D 24/1990/s*, 2541, *E 8*,
2573
- Läkemedel: se NLN
- Lärrar- och elevutbyte: 1600, se även Nordplus

Malmö, fast Öresundsförbindelse med

- Köpenhamn: *E 35*, 2621
- Marinbiologi: se NKMB
- Massmedia
forskning: se NORDICOM
pris, nordiskt: *E 58*, 2649
- Materialprovning, odontologisk: se NIOM
- Meddelanden, Nordiska ministerrådets och
nordiska regeringars om rekom mendationer
och framställningar: 2412
- Mediasamarbete: 1580
- Medicinsk
-etiska råden, handikapporganisationernas
representation: *E 42*, 2631
forskning, arktisk: se NoSAMF
undervisning: *C 12/k:29*, 2243
- Medlemskap för de baltiska länderna i Nordiska
rådet: *A 963/j*, 1021
- Miljö: 1907
i Arktis och Antarktis, skydd av: *E 17*, 2599
och biologiår 1990: *D 38/1989/s*, 2489
effekter, vägtrafikens: *A 911/t*, 561
ekologi: se NKE
farligt avfall, export/import: *E 13*, 2586,
E 24, 2607, *E 34*, 2620
finansieringsbolag: *D 5/1990/e*, 2510
forskningsprogram: *B 119/k*, 1321
frågor i Nordiska rådet: 2683
förening av Idefjorden: *E 30*, 2615
på Nordkalotten, samarbete: *E 11*, 2581
politik: 2460, *D 22/1988/s*, 2453,
D 47/1988/s, 2460
problem i storstäderna: **D 7/1988/t*, 2446
rökfri: *D 11/1988/s*, 2449
skydd i samernas kärnområden: *D 24/1974/j*,
2412
statistik och grön BNP: *A 932/s*, 763
teknologi: **D 43/1989/s*, 2494
trafikproblem i storstäderna: **D 7/1988/t*,
2446

Miljösamarbete

- globalt: **D 18/1980/s*, 2415
tvärsektorie: 1864
omkring Östersjön, förpliktande: *A 952/s*, 986
mellan de östeuropeiska länderna,
Sovjetunionen och Norden: *A 929/s*, 733
- Miljövård(s): 1675
insatser i Baltikum och Polen: *A 910/e*, 551
verksamheten 1990: 1678
- Ministerrådet, Nordiska
berättelse: *C 1*, 1477
budget: *B 111/b*, 1023, *D 45/1987/b*, 2443,
D 1/1991/b, 2552
informationsverksamhet: 1515, 1866
planerna för det nordiska samarbetet: *C 2*,
1857
publikationsverksamhet: 1517, 1866
samarbetsministrarnas arbetsfält: 1502
verksamheten 1990: 1504
- Mittnorden, tvärflyg: **D 15/1990/t*, 2528
- Modell, den nordiska som framtidsutmaning:
A 930/k, 747
- Musikkommitté: se NOMUS
- Musikpris, Nordiska rådets: 1589
- Musiksamarbete: se NOMUS
- NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och
drogforskning): *C 13/s:3*, 2314
- NAPA (Nordens institut i Grönland): 1583,
C 12/k:28, 2241
- NAR (Nordiska amatörteaterrådet): *C 12/k:33*,
2260
- Narkotika
handlingsplan mot: *D 23/1985/s*, 2423
kontrollpolitik, forskningsprojekt: *D 2/1987/j*,
2431
samarbete mot: 1907
- Nationalräkenskaper, naturräkenskaper och
sociala räkningskaper, infogade i: *A 936/s*, 815
- Natur
etik: se Gen
räkenskaper, och sociala räkningskaper, infogade
i nationalräkenskaper: *A 936/s*, 815
- NDF (Nordiska utvecklingsfonden/Nordic
Development Fund): *C 6/e*, (2022)
- NGB (Nordiska genbanken för jordbruks- och
trädgårdsväxter): *C 15/e:10*, 2400
- NHH (Nordiska högskolan för hushålls-
vetenskap): *C 12/k:5*, 2079
- NHV (Nordiska hälsovårdshögskolan): 1660,
C 13/s:2, 2309
- NIAS (Nordiska institutet för Asienstudier) (f.d.
CINA): *C 12/k:12*, 2131
- NIB: se Investeringsbank, Nordisk
- NIF (Nordiska institutet för folkdiktning):
C 12/k:8, 2099

- NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning): *C 13/s:6*, 2334
- NIVA (Nordiska institutet för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet): *C 13/s:4*, 2318
- NKA (Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor): *C 15/e:7* (ej avlämnad)
- NKB (Nordiska kommittén för byggbestämmelser): *C 15/e:3*, 2373
- NKE (Nordiskt kollegium för ekologi): *C 12/k:11*, 2128
- NKF (Nordiska konstförbundet): *C 12/k:34*, 2265
- NKFO (Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi): *C 12/k:13*, 2145
- NKMB (Nordiskt kollegium för marinbiologi): *C 12/k:6*, 2081
- NKT (Nordisk kommitté för trafik-säkerhetsforskning): 1709
- NKTF (Nordisk kommitté för transportforskning): 1703
- NLN (Nordiska läkemedelsnämnden): *C 13/s:1*, 2305
- NNH (Nordiska nämnden för handikappfrågor): *C 13/s:5*, 2325
- NOAC (Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning): *C 12/k:18*, 2163
- NOMUS (Nämnden för nordiskt musik-samarbete): *C 12/k:23*, 2202
- NoPEF (Nordisk projektexportfond): *C 4/e*, (1978)
- NOPUS (Nordiskt utvecklingsprojekt för utveckling av social service): 1660
- NORDEX (Nordiskt samarbetsorgan för de offentliga tillsynsmyndigheter som förvaltar speciallagstiftning om brandfarliga och explosiva varor): 1736
- NORDICOM (Nordiskt samarbete inom massmediaforskning): *C 12/k:19*, 2166
- NORDINFO (Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information): *C 12/k:16*, 2154
- NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 12/k:7*, 2092
- NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsforskning): *C 12/k:20*, 2172
- NORDSAM (Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. konflikt och fredsforskning): *C 12/k:15*, 2151
- NORDTEST (Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet): *C 15/e:5*, 2381
- NORDVULC (Nordiskt vulkanologiskt institut): *C 12/k:17*, 2159
- NORSAD-fonden: 1774
- Nordbors rättigheter: *D 10/1986/s*, 2427, **D 33/1990/s*, 2551
- Nordel: *C 15/e:6*, 2385
- Norden(s)
i Europa: 1504, 1861, *D 45/1989/e*, 2497
som hemmamarknad: 1564, *E 4*, 2562
Hus på Färöarna: 1583, *C 12/k:26*, 2229
Hus i Reykjavík: 1581, *C 12/k:21*, 2179
institut på Åland: 1584, *C 12/k:27*, 2235
utveckling i länderna: 1569
år i Kalmar 1997: *A 950/k*, 980
- Nordisk Kontakt: 2730
- Nordiska industrifonden (NIF): se Industrifond
- Nordiska investeringsbanken (NIB): se Investeringsbank
- Nordiska kulturfonden
berättelse: *C 5/b*, 1980
val: 48
- Nordiska medborgares rätt att delta i bösättningslandets parlamentsval/riksdagsval: *A 946/j*, 956
- Nordiska modellen som framtidsutmaning: *A 930/k*, 747
- Nordiska rådet(s)
arbetsordning, ändringar i: 2802
Baltikumprogram: *Dokument 3*, 2818
berättelser (C-saker): 1477
budget: 2732
budget- och kontrollutskottet: 2720, 2803
ekonomiska utskottet: 2716
frågor (E-saker): 2555
informationsverksamhet: 2724, 2798
internationell verksamhet 1990-1992, arbetsplan för: 2806
juridiska utskottet: 2705
kommunikationsutskottet: 2714
kulturutskottet: 2707
litteraturpris: 2774
medlemmar: 9
medlemsförslag (A-saker): 481
medlemskap för de baltiska länderna: *A 963/j*, 1021
musikpris: 2776
nationella delegationer: 2738, 2781
Nordisk Kontakt: 2730
redaktionskommitté: 468
organisationsfrågor: 2695
partigrupperna: 468, 2765
plenarförsamlingen: 2685
presidierapport: *Dokument 1*, 2663
presidiet: 2694
presidiets sammansättning: 44
presidiets Baltikumprogram: *Dokument 3*, 2818
publikationsverksamhet: 2724
regler för sessionens genomförande: *Dokument 2*, 2817
rådsförhandlingar: 2727
samarbete med utomnordiska länder och internationella organisationer: 2673, 2697

- sekretariatsorganisation: 2732
 sessioner, två årliga ordinarie: *A 926/j, 704*
 social- och miljöutskottet: 2710
 symbol: 2805
 utskott: 2704, 2786
 valordning: 2691
 verksamhetsområden, särskilda: 2773
 yttranden: 1477, 1857
 38:e session: 2685, 2797
 39:e sessionen
 arbetsutskott: 2958
 arrangemang, särskilda: 38
 avslutningsanförande, presidentens: 475
 berättelser till: 1477
 beslut: 2823
 generaldebatt vid: 49-153
 interna beslut: 2946
 kallelse till: 7
 meddelanden om rekommendationer: 2412
 medlemslista vid: 9
 partigrupperna: 468, 2765
 presidium vid: 44, 2958
 protokoll vid: 43-476
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar:
 12
 rekommendationer/framställningar: 2827
 sakkunniga vid: 2957
 saklista vid: 23
 sekretariat vid: 2957
 sessionssal, placering av regerings-
 representanter och rådsmedlemmar: 3058
 utskott: 467
 öppningsanförande, presidentens: 43
 översikt över 1990 års rekommendationer:
 2824
 översikt över sessionen: 37
 övriga beslut: 2949
 Nordiska samarbetet: 2670
 inom byggområdet, granskning av: 2816
 efter 1992: *A 947/e, 963*
 finansiering: *D 45/1987/b, 2443*
 former och organisation: *A 945/j, 902,*
A 945/Å/j, 953, 2815
 information om utanför Norden: *A 914/k, 599*
 planer för: *C 2, 1857*
 Nordiskt Forum 1994: *B 120/j, 1446*; se även
 Jämställdhet
 Nordiskt råd för forskning i europeisk
 integrationsrätt: *B 114/j, 1203*
 Nordjobb: *D 8/1989/k, 2464*
 Nordkalotten
 arbetsmarknadsutbildningscenter: *C 13/s:7,*
 2345
 luftföroreningar: **D 24/1990/s, 2541, E 8,*
 2573
 museum: *C 12/k:36, 2275*
 samarbete om miljön: *E 11, 2581*
 NordMÅL, handlingsprogram för
 språksamarbetet 1990-1995: *D 10/1990/k,*
 2518
 Nordplus: **D 46/1989/k, 2502, E 27, 2611*
 Nordplus-junior: 1600
 NordREFO (Nordiska institutet för
 regionalpolitisk forskning): *C 15/e:8, 2390*
 Nordskottland, atomavfall: *E 15, 2592*
 NoSALF (Nordiska samfundet för
 Latinamerikaforskning): *C 12/k:31, 2252*
 NoSAMF (Nordiska samarbetskommittén för
 arktisk medicinsk forskning): *C 12/k:14, 2148*
 NSfK (Nordiska samarbetsrådet för
 kriminologi): *C 11/j:2, 2030*
 NSI (Nordiskt sameinstitut): *C 12/k:24, 2207*
 NSU (Nordiska sommaruniversitetet):
C 12/k:30, 2245
 NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet): 1709
 Nuuk, nordiskt konst- och kulturcentrum:
**D 14/1990/k, 2527*
 NVF (Nordiskt vägtekniskt förbund): 1703
 Näringsidkare, arbetsmarknad för fria: se
 Arbetsmarknad
 Näringsliv och transportpolitik i Skagerrak-
 området: *A 942/t, 867*
 Näringsmiddelsspørgsmål: se Livsmedel
 Nätverk för renare teknologier: **D 21/1990/s,*
 2537
 Oceanografi, fysisk: se NKFO
 Odontologisk materialprovning: se NIOM
 Offentlig
 förvaltning, kvalitets- och legalitetskontroll i
 databaserade system: *A 940/t, 847*
 rätt: 1548
 Olje
 katastrofer, åtgärder för att undvika:
**D 22/1990/s, 2538*
 riggare, transport ut ur Östersjön: *E 51, 2641*
 skador, internationellt samarbete:
D 23/1990/s, 2539
 Ozonforskning, tryggad finansiering: *A 956/k,*
 1015
 Parlamentsval/riksdagsval, nordiska
 medborgares rätt att delta i bosättningslandets:
A 946/j, 956
 Passavtal, nordiskt: *E 55, 2646, E 59, 2650*
 Pendlare: se Gränsgångare
 Pensionärer, flyttningsmöjligheter:
**D 23/1987/s, 2437*
 Pensioner för återinvandrare, beskattning av:
E 37, 2625
 Plantförädling: se SNP

Polen och Baltikum

- ökad handel inom Östersjöregionen: *E 48, 2637*
 miljövårdsinsatser: *A 910/e, 551*
 Postgången mellan de nordiska länderna:
D 8/1988/t, 2447
 Praktikant
 och utbytesprogram med de baltiska staterna,
 parlamentariskt: *A 954/k, 1008*
 utbytessamarbetet med EG: **D 13/1989/k, 2468*
 Processrätt: 1547
 Projektexportfond, nordisk: se NoPEF
 Projektinvesteringsslån, utlåningsram för
 Nordiska investeringsbanken: *D 6/1990/e, 2512*
 Provnings och kontroll: se NORDTEST
 Psoriasispatienter, klimatologisk vård:
**D 24/1983/s, 2417, E 23, 2605*
- Radio
 lokalradions (Sveriges) finskspråkiga program:
E 53, 2644
 program till utlandet, Radio Scandinavia:
A 925/k, 697
 Radioaktivt avfall, deponering under havsbotten:
E 14, 2589, E 15, 2592, E 33, 2618
 Ratificering av FNs barnkonvention:
**D 28/1990/s, 2546*
 Regional forskning: se NordREFO
 Regionalpolitik: 1752, 1925
 och EG-anpassning: *D 2/1990/e, 2504*
 samarbetsprogram: **D 1/1990/e, 2503*
 verksamheten 1990: 1755
 Reumatikeråret 1992: *B 113/s, 1186*
 Reumatism: *D 36/1989/s, 2486*
 Reykjavík, Nordens Hus: se Nordens Hus
 Riksdagsval/parlamentsval, nordiska
 medborgares rätt att delta i bosättningslandets:
A 946/j, 956
 Rom, skandinavisk förening : *C 12/k:35, 2270*
 Rusmedel: se Alkohol resp. Narkotika
 Råvaru- och varuförsörjning samt
 energiförsörjning för att minska sårbarheten i
 krislägen: *E 44, 2633*
 Räddningstjänst: **D 32/1989/s, 2483*
 Rättigheter
 barns, ratificering av FN-konventionen:
**D 28/1990/s, 2546*
 för Nordbor: se Nordbor
 Rättslig ställning för kommittéer, arbetsgrupper,
 institutioner m. fl., tillsatta av NMR: *E 60, 2651*
 Rökfria miljöer: *D 11/1988/s, 2449*

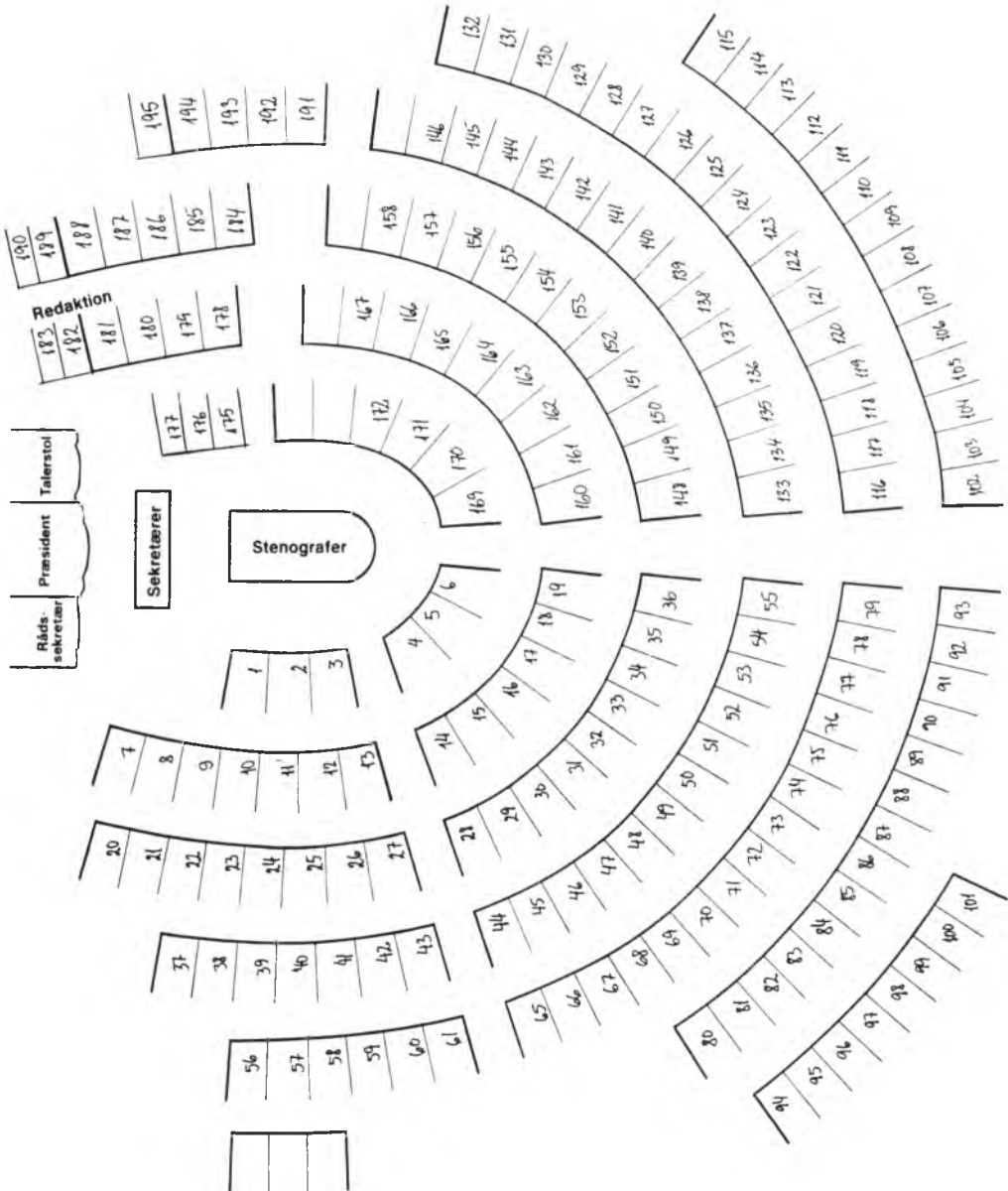
Samarbete(t)

- ekonomiskt och kulturellt med länderna kring
 Östersjön: *A 915/e, 607*
 finansieringen av nordiska: *D 45/1987/b, 2443*
 former och organisation för det nordiska:
A 945/j, 902, A 945Å/j, 953
 fordonstekniskt: *E 26, 2610*
 globalt miljö-: **D 18/1980/s, 2415*
 information om det nordiska utanför Norden:
A 914/k, 599
 internationellt om export av avfall:
**D 20/1990/s, 2536*
 jordbruks-, med Baltikum: *A 944/e, 893*
 koncernfackligt: *A 949/e, 792*
 på konsumentområdet: 1554
 på livsmedelsområdet: 1563
 miljö-, förpliktande omkring Östersjön:
A 952/s, 986
 nordiska, efter 1992: *A 947/e, 963*
 nordiskt ekonomiskt: *C 1, 1477*
 mot oljeskador, internationellt: *D 23/1990/s, 2539*
 planer för nordiska: *C 2, 1857*
 transport-, med Baltikum: *A 953/t, 1002*
 med utomnordiska länder och internationella
 organisationer: 2673, 2697
 med Östeuropa, i frågor om parlamentarism
 och demokrati: *A 921/j, 668*
- Samarbetsprogram
 bättre arbetsmiljö: *D 25/1990/s, 2542*
 fiskeripolitik: *E 1, 2655*
 högre utbildning: *B 116/k, 1267*
 regionalpolitik 1990-1994: **D 1/1990/e, 2503*
- Same(r)
 institut, Nordiskt: 1584; se även NSI
 miljön, skydd för: *D 24/1974/j, 2412*
 rådet, Nordiska: 1585, *C 11/j:3, 2041*
 ting, svenskt: *E 63, 2655*
- Samhällsplanering, institutet för: se
 NORDPLAN
- Selskab: se Bolag
- Sessioner, två årliga ordinarie i Nordiska rådet:
A 926/j, 704
- Sjuk- och hälsovård
 samarbetsområdet: 1651
- Sjöfart, handels: *D 9/1985/t, 2420*
 Sjöriätt, institutet för: *C 12/k:9, 2104*
- Skagerrak-området, samordning av
 transportpolitik och näringsliv: *A 942/t, 867*
 Skåne, färjeförbindelserna med Bornholm: *E 2, 2557, E 28, 2612*
 Skogarnas nationalekonomiska värde: *A 903/e, 493*
 Skogsbruk och jord-, tillägg till handlings-
 program: 1775, *D 3/1990/e, 2506*
 Skogsforskning: se SNS
 Skolsamarbete, nordiskt: 1887

- Skov: se Skog
- Småbarnsföräldrars arbetstid: *E 32, 2617*
- SNP (Samnordisk plantförädling): *C 15/e:4, 2378*
- SNS (Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning): *C 15/e:9, 2396*
- Social(a)
och hälsovårdsområdet: 1651
politik: 1650, 1902; se även Jämställdhet
räkenskaper och natur-, infogade i
nationalräkenskaperna: *A 936/s, 815*
sektorn, nordiskt biståndssamarbete inom:
1661
service: se NOPUS
situation, homosexuellas: **D 30/1990/s, 2548*
- Sommaruniversitetet: se NSU
- Sovjetunionen
och de nordiska länderna, samarbete för
bekämpning av brottslighet: *E 41, 2630*
och de östeuropeiska länderna, kultur-
samarbete med Norden: *A 927/k, 708*
och de östeuropeiska länderna, miljösamarbete
med Norden: *A 929/s, 733*
- Sportflyg, förenklade tullprocedurer: *A 941/e, 861*
- Sprog: se Språk
- Språk
finskspråkiga daghemsgrupper i Sverige: *E 54, 2645*
och informationscentret: *C 12/k:4, 2069*
konventionen, nordiska, tillämpning i Sverige:
E 40, 2629
lokalradions (Sveriges) finskspråkiga program:
E 53, 2644
problemen i sverigefinnarnas
hemspråksundervisning: *E 58, 2649*
samarbete: se NordMÅL
sekretariatet: *C 12/k:3, 2064*
- STH (Styringsgruppen för avvikling av tekniske
handelshindringar i Norden): 1749
- Statistik, miljö- och grön BNP: *A 932/s, 763*
- Statistiskt sekretariat, nordiskt: *C 15/e:2, 2371*
- Stipendier: se Nordplus
- Storstädernas trafik- och miljöproblem:
**D 7/1988/t, 2446*
- Straffrätt: 1546
- Studerande: se även Nordplus
från Östeuropa i nordiska folkhögskolor:
A 917/k, 628
- Sundhed: se Hälso-
- Sveaborg, nordiskt konstcentrum: *C 12/k:25, 2223*
- Sverigefinnarnas hemspråksundervisning: *E 38, 2626, E 39, 2627*
- Sydafrika, bojkottlagstiftning: **D 20/1989/j, 2474*
- Sø: se Sjö
- Teater
amatörteaterområdet: se NAR
och danskommittén: *C 12/k:22, 2183*
- Tekniker, datorstödd utbildning: **D 12/1989/k, 2467*
- Teknologi: se även Genteknologi
handlingsprogram för renare: *D 19/1990/s, 2534*
och industriell utveckling, fonden för: se
Industrifond
nätverk för renare: **D 21/1990/s, 2537*
- Telekommunikation för handikappade:
**D 26/1990/s, 2544*
- Teoretisk atomfysik: se NORDITA
- Tjänstemannautbyte, nordiskt: 1514
- Tobakskonsumtion, internationella restriktioner:
D 12/1988/s, 2451
- Torneälven
skador av islossningen: *E 6, 2567*
befrämjande av lax- och havsöringsstammarna:
E 7, 2570
- Toxikologiskt institut: **D 31/1990/s, 2549*
- Trafik: se även NTR resp. NKT
handlingsprogram 1992-1994, för säkrare:
B 115/t, 1213
miljöeffekter: *A 911/t, 561*
-utbildning och lärarutbildning: **D 27/1989/t, 2480*
problem i storstäderna: **D 7/1988/t, 2446*
samarbete, nordiskt: 1700
- Trafiksäkerhet: 1709; se även NTR
verksamheten 1990: 1710
- Transport: se även Flyg samt Järnväg
av använt kärnbränsle: *E 68, 2661*
effektivare nordisk, till hela Europa: *E 5, 2565*
forskning: se NKTf
infrastrukturinvesteringar inom -sektorn: *E 10, 2579*
områdets forskningsresurser: *A 934/t, 796*
politik och näringsliv i Skagerrak-området,
samordnad: *A 942/t, 867*
samarbete med Baltikum: *A 953/t, 1002*
rätt: 1543
tvärflyg i Mittnorden: **D 15/1990/t, 2528*
- Trädgårdsväxter: se NGB
- Tull
och gränsprocedurer: *D 40/1989/e, 2491*
procedurer för sportflyget: *A 941/e, 861*
- Turism: 1915
handikappaspekter: *E 19, 2601*
program, nordiskt: 1718
projektverksamhet 1990: 1710
samarbete: *D 21/1989/t, 2475*
- TV- och filmfond: 1585
- Tvärflyg i Mittnorden: **D 15/1990/t, 2528*

- Ud: se Ut
- Uddannelse: se Utbildning
- Undervisning, medicinsk: *C 12/k:29, 2243*
- Undervisning i hemspråk av sverigefinnar: *E 38, 2626, E 39, 2627*
- Ungdom(s)
- arbetslöshet: **D 32/1990/s, 2550, E 16, 2597*
- kommitté: 1590
- Upparbetningsanläggning för atomavfall: *E 15, 2592*
- Utbildning(s): se även Forskarutbildning, Vidareutbildning resp. Vuxenutbildning
- datorstödd: **D 12/1989/k, 2467*
- gemenskap på gymnasial nivå, överenskommelse: *B 117/k, 1292*
- institutioner och fasta samarbetsorgan: 1597
- högre, nordisk arbetsmarknad för: *D 12/1990/k, 2522*
- högre, samarbetsprogram: *B 116/k, 1267*
- och praktikantutbyte med EG: **D 13/1989/k, 2468*
- samarbete, nordiskt: **D 41/1989/k, 2493*
- Utbytes- och praktikantprogram med baltiska staterna, parlamentariskt: *A 954/k, 1008*
- Utdannelse: se Utbildning
- Utförsäkrade, stöd till: **D 21/1985/s, 2422*
- Utlandet, kulturinformation i: 1587
- Utlänningsutskottet, nordiska: *C 11/j:1, 2028*
- Utveckling av social service: se NOPUS
- Utvecklingsfond, Nordisk (Nordic Development Fund): se NDF
- Val till parlament/riksdag, nordiska medborgares rätt att delta i bosättningslandets: *A 946/j, 956*
- Valuta- och kapitalmarknadsfrågor: 1727
- Vapenlagstiftning: **D 8/1990/j, 2515*
- Varor, export av farliga: *D 19/1989/j, 2472*
- Vattenmiljöproblem: se Havsförorening
- Veg, Vej: se Väg
- Vetenskaplig forskning: se NORDINFO
- Vidareutbildning: 1660; se även NIVA
- Vulkanologiskt institut: se NORDVULC
- Vuxenutbildning: 1601
- Vård, klimatologisk, för bl.a. psoriasispatienter: **D 24/1983/s, 2417, E 23, 2605*
- Vägmärkessystem
- internationellt: *D 42/1987/t, 2440*
- i Norden: **D 41/1987/t, 2439, E 57, 2648*
- Vägteknik: se NVF
- Vägtrafik, miljöeffekter: *A 911/t, 561*
- Återanvändning
- av avfall: *D 19/1990/s, 2534*
- av kärnbränsleavfall: *E 15, 2592*
- Återinvandrare, beskattning av pensionerna: *E 37, 2626*
- Økologi: se Ekologi resp. Miljö
- Økonomisk: se Ekonomisk
- Öresundsförbindelser, fasta: följderna för Östersjöområdet och Baltikum: *E 29, 2613*
- mellan Köpenhamn och Malmö: *E 35, 2621*
- Östersjö(n):se även Baltikum, Polen, Sovjetunionen resp. Östeuropa
- ekonomiskt och kulturellt samarbete med länderna kring: *A 915/e, 607*
- förpliktande miljösamarbete: *A 952/s, 986*
- scenario: *A 931/e, 758*
- transport av oljerigg: *E 51, 2641*
- Östersjöregionen
- ökad handel inom, speciellt med Baltikum och Polen: *E 48, 2637*
- Östeuropa och Norden: se även Baltikum, Polen, Sovjetunionen resp. Östersjön
- och Baltikum, samarbete med: 1506, 1862
- samarbete i frågor om parlamentarism och demokrati: *A 921/j, 668*
- och Sovjetunionen, kultursamarbete: *A 927/k, 708*
- stöd till internationellt samarbete och demokratiseringssträvandena: *A 928/j, 727*
- och Sovjetunionen, miljösamarbete: *A 929/s, 733*
- åtgärder för att bemästra invandring från Östeuropa till nordiska länder: *E 43, 2632*
- Östeuropeiska studerande i nordiska folkhögskolor: *A 917/k, 628*
- Överenskommelse om utbildningsgemenskap på gymnasial nivå: *B 117/k, 1292*
- Åland, Nordens institut: *C 12/k:27, 2235*
- Århus universitet, nordiska lektorat: *E 64, 2656*

Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas placering i sessionssalen

Valda medlemmar – valitut jäsenet

4. *Alsaker, Svein*, Norge
5. *Alyheim, John*, Norge
6. *Andersson, Lennart*, Sverige
7. *Annerstedt, Ylva*, Sverige
9. *Bennedsen, Dorte*, Danmark
10. *Bildt, Carl*, Sverige
11. *Björk, Gunnar*, Sverige
12. *Björkstrand, Gustav*, Finland
13. *Blankenborg, Haakon*, Norge
14. *Exner, Lahja*, Sverige
15. *Fagerholm, Karl-Gunnar*, Åland
16. *Gammelgaard, Lars P.*, Danmark
17. *Glønborg, Knud*, Danmark
18. *Grøndahl, Kirsti Kolle*, Norge
19. *Gudmundseth, Roger*, Norge
20. *Gulbrandsen, Thor-Eirik*, Norge
21. *Gustafsson, Hans*, Sverige
22. *Gyldenkilde, Lilli*, Danmark
23. *Hagen, Carl I.*, Norge
24. *Hansen, Ivar*, Danmark
25. *Hansen, J.K.*, Danmark
26. *Hansen, Søren*, Danmark
27. *Hauan, Áshild*, Norge
28. *Haugen, Helga*, Norge
29. *Hetemäki-Olander, Elsi*, Finland
30. *Hjörleifur Guttormsson*, Island
31. *Hreggviður Jónsson*, Island
32. *Houg, Tora Aasland*, Norge
33. *Hurskainen, Sinikka*, Finland
34. *Häkansson, Per Olof*, Sverige
35. *Jelved, Marianne*, Danmark
36. *Jensen, Hans Jørgen*, Danmark
37. *Johansen, Lars Emil*, Grønland
38. *Johansson, Anita*, Sverige
39. *Jón Kristjánsson*, Island
40. *Jonsson, Elver*, Sverige
41. *Ajo, Aimo*, Finland
42. *Jäätteenmäki, Anneli*, Finland
43. *Jørgensen, Anker*, Danmark
44. *Kallsberg, Anfinn*, Færøerne
45. *Kekkonen, Antero*, Finland
46. *Kjærsgaard, Pia*, Danmark
47. *Knudsen, Grete*, Norge
48. *Knutzen, Thea*, Norge
49. *Knuutila, Sakari*, Finland
50. *Komstedt, Wiggo*, Sverige
51. *Liltved, Tore A.*, Norge
52. *Häkämies, Kari*, Finland
53. *Lundblad, Grethe*, Sverige
54. *Lunde, Kjellbjørg*, Norge
55. *Metsämäki, Lauri*, Finland
56. *Møller, Helge Adam*, Danmark
57. *Nielson, Poul*, Danmark
59. *Nyby, Mats*, Finland
60. *Nyhage, Hans*, Sverige
61. *Ólafur G. Einarsson*, Island
65. *Davidson, Terje*, Færøerne
66. *Oscarsson, Berit*, Sverige
67. *Páll Pétursson*, Island
68. *Pietikäinen, Sirpa*, Finland
69. *Poulsen, Kaj*, Danmark
70. *Riihijärvi, Heikki*, Finland
71. *Rotnes, Marit*, Norge
72. *Ryynänen, Mirja*, Finland
73. *Salmén, Olof*, Åland
74. *Samuelsson, Marianne*, Sverige
75. *Sasi, Kimmo*, Finland
76. *Sighvatur Björgvinsson*, Island
78. *Skjervengen, Pål Atle*, Norge
80. *Svarberg, Karl-Erik*, Sverige
81. *Svensson, Sten*, Sverige
82. *Syse, Jan P.*, Norge
83. *Söder, Karin*, Sverige
84. *Sønderby, Peder*, Danmark
85. *Talleraas, Anders*, Norge
86. *Friðrik Sophusson*, Island
87. *Ueland, Ole Gabriel*, Norge
88. *Väänänen, Marjatta*, Finland
89. *Weiss, Birte*, Danmark
90. *Werner, Lars*, Sverige
91. *Wroldsen, Ernst*, Norge
92. *Öhrsvik, Lena*, Sverige
93. *Östrand, Olle*, Sverige

Regeringsrepresentanter — Hallitusten edustajat

172. <i>Andersen, Else Winther</i> , Danmark	145. <i>Kasurinen, Anna-Liisa</i> , Finland
171. <i>Andersson, Georg</i> , Sverige	144. <i>Kirk, Kent</i> , Danmark
170. <i>Arabo, Thomas</i> , Færøerne	143. <i>Kirkegaard, Knud E.</i> , Danmark
169. <i>Bengt, Göran</i> , Åland	142. <i>Kleveland, Åse</i> , Norge
179. <i>Berntsen, Thorbjørn</i> , Norge	141. <i>Larsen, Ester</i> , Danmark
178. <i>Borgen, Kjell</i> , Norge	140. <i>Larsson, Allan</i> , Sverige
167. <i>Brundtland, Gro Harlem</i> , Norge	139. <i>Lindqvist, Bengt</i> , Sverige
166. <i>Bärlund, Kaj</i> , Finland	138. <i>Louekoski, Matti</i> , Finland
165. <i>Carlsson, Ingvar</i> , Sverige	137. <i>Lundberg, Magnus</i> , Åland
164. <i>Dahl, Birgitta</i> , Sverige	136. <i>Lundholdt, Anne Birgitte</i> , Danmark
163. <i>Dam, Atli P.</i> , Færøerne	135. <i>Lönngvist, Ulf</i> , Sverige
162. <i>Dyremose, Henning</i> , Danmark	134. <i>Lööw, Maj-Lis</i> , Sverige
160. <i>Ellefsen, Svend Aage</i> , Færøerne	133. <i>Molin, Rune</i> , Sverige
189. <i>Engell, Hans</i> , Danmark	130. <i>Møller, Per Stig</i> , Danmark
188. <i>Eriksson, Karl-Göran</i> , Åland	129. <i>Nordbø, Eldrid</i> , Norge
187. <i>Eriksson, Sune</i> , Åland	128. <i>Norrback, Ole</i> , Finland
186. <i>Flodin, May</i> , Åland	127. <i>Ólafur Ragnar Grimsson</i> , Island
185. <i>Freivalds, Laila</i> , Sverige	126. <i>Opseth, Kjell</i> , Norge
184. <i>Gerhardsen, Tove Strand</i> , Norge	125. <i>Pedersen, Thor</i> , Danmark
158. <i>Gjesteby, Kari</i> , Norge	124. <i>Persson, Göran</i> , Sverige
157. <i>Gradin, Anita</i> , Sverige	123. <i>Petersen, Marita</i> , Færøerne
156. <i>Guðmundur Bjarnason</i> , Island	122. <i>Petersen, John</i> , Færøerne
155. <i>Göransson, Bengt</i> , Sverige	121. <i>Pettersen, Oddrunn</i> , Norge
154. <i>Halldór Ásgrímsson</i> , Island	120. <i>Rostbøll, Grethe</i> , Danmark
153. <i>Halonen, Tarja</i> , Finland	119. <i>Sahlin, Mona</i> , Sverige
152. <i>Hellström, Mats</i> , Sverige	118. <i>Salolainen, Pertti</i> , Finland
151. <i>Hernes, Gudmund</i> , Norge	117. <i>Sandman, Matz</i> , Norge
150. <i>Holkeri, Harri</i> , Finland	116. <i>Schlüter, Poul</i> , Danmark
149. <i>Hovmand, Svend Erik</i> , Danmark	113. <i>Steingrímur Hermannsson</i> , Island
148. <i>Hämäläinen, Tuulikki</i> , Finland	112. <i>Steingrímur J. Sigfússon</i> , Island
195. <i>Haarder, Bertel</i> , Danmark	111. <i>Stoltenberg, Thorvald</i> , Norge
194. <i>Ikast, Kaj</i> , Danmark	110. <i>Sundstein, Jógvan</i> , Færøerne
193. <i>Jóhanna Sigurðardóttir</i> , Island	109. <i>Svavar Gestsson</i> , Island
192. <i>Johnsen, Sigbjørn</i> , Norge	108. <i>Thalén, Ingela</i> , Sverige
191. <i>Jón Sigurðsson</i> , Island	107. <i>Tørnæs, Laurits</i> , Danmark
146. <i>Július Sólnes</i> , Island	106. <i>Veierød, Tove</i> , Norge